Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

SURIUS

DE VITIS SANCTORUM

6

NOVEMBRIS ET DECEMBRIS

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODICIBVS, QVARUM permultæ antehac nunquàm in lucem prodiêre, nuncrecèns optima fide collectis per F. LAVRENTIVM SVRIVM CARTHVSIANVM.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

TOMVS SEXTVS,

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

NOVEMBRIS ET DECEMBRIS.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios, Anno M. D. LXXV.

Cum gratia & priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maiestatis in decennium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PIVS PAPA V.
DILECTO FILIO F. LAVRENTIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Librum, sanctorum Patrum vitas continentem, à te nupèr editum, atque ad nos missum, libentissimè accepimus: qui quidem eo gratior etiam nobis fuit, quòd opus in se continet à nobis semper desideratum, & ad refellenda hæreticorum in easdem sanctorum Patrum historias maledicta, aptissimum. Laudamus vehementer pium hunc laborem tuum, teque, quòd coram Domino vacuus apparére nolueris, sed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo concessa, quicquid potueris, vltrò obtuleris, debitis in Domino laudibus commendamus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam in primis ei tribuendam esse memento, à quo accepisti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab omnibus pijs & Catholicæ religionis studiosis meritò laudaretur. Hortamur autem te, vt huiusmodi opere prosequendo, & de Ecclesia Dei benè mereri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè desistas, securus, te à Redemptore nostro laborum tuorum centuplum esse fructum percepturum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 2. Iunij, M.D.LXX. Pontificatûs nostri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO TYPOGRAPHO COLONIENSI.

DILECTE fili Salutem & Apostolicam benedictionē. Cùm tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorū historijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV, de doctrina siue Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annotationibus, nōdùm impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudēdis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necesse est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod sentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipublicæ Christianæ perutili proposito confouere volentes, & à quibusuis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisq; Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxàt consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi, & impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authoritate per præsentes concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub Excommunicationis sententiæ, necnon interris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, & altera medietatibus tibi, tuisque hæredibus & successoribus irremissibiliter locodamnorum applicandorum pœnis, per alios absque tuî & hæredum vel successorum tuorum expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem tomos seu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impressione computandum, in quibusuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacunque forma alicubi imprimere, neque per alios impressos vendere absque expressa tuî vel hæredum & successorum præfatorum licentia vel consensu audeant vel præsumant, & ità per quoscunque iudices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Coloniens. & quorumuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusuis iudicibus quibuscunque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum huiusmodi fuerint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostra inhibitionem præfatam inuiolabiliter obseruari: ac te, tuosque hæredes & successores præfatos huiusmodi, illorumq; singulos concessione pacificè frui & gaudere: Ac impressores, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contrauenisse eis constiterit, excommunicationis & alias sententias, censuras & pœnas huiusmodi incurrisse declarent, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras & pœnas, appellatione postposita, compescendo: inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis: Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, & literis Apostolicis super imprimendorum Tomorum facultate quibusuis personis cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ existentibus etiam motu & scientia similibus, ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis: Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua: non autem per clausulas generales idem importãtes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruãda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permãsuris, hac vice duntaxàt specialiter & expressè derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibusuis alijs, communiter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenã & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIIII. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

REVERENDISS. ET ILLVSTRISS. PRINCIPI AC DOMINO, D. ERNESTO, COMITI PALATINO, VTRIVSQVE BAVARIAE DVCI, FRISINGENSIS ET HILDESHEMENSIS ECCLESIARVM Administratori, Domino & patrono suo colendissimo.

TANDEM, Deo benè propitio, absolutus est sextus sacrarum Historiarũ Tomus, isq; cupit sub tuo nomine exire in manus hominum, Reuerendissime & Illustrissime Princeps Erneste. Tanta enim est hodiè in Ecclesia DEI celebritas nominis tui, tam apud omnes peruulgata virtus & integritas tua, vt si sit tuo iudicio approbatus, nihil dubitet se doctis & bonis viris omnibus probatum iri. Multas habet sanctissimorum hominũ Vitas, in quibus etsi multa passim occurrũt, quæ admirari potiùs cogamur, quàm possimus imitari: sunt tamen non pauca, immò plurima, quę nisi pro modulo nostro imitãda suscipere velimus, digni profectò nõ sumus, qui Christiani vocemur. Voluit aũt omnipotens Deus extare illorũ historias, vt homines desides & suæ salutis incuriosi, excusso torpore & ignauia, illorũ oprimis exẽplis inflammati, redeãt in memoriam spõsionis factæ in baptismo, dentq; operã, vt, quod illic polliciti sunt, gnauiter & accuratè exequãtur. Abrenũciauimus enim, cùm baptizati sumus, satanæ & omnibus operibus & põpis eius. Sed id proh dolor vix quisquã alicuius pensi habet, suntq; perpauci, qui vel cogitare velint, quid Deo his verbis promiserint. Accedunt nouatores, augent hominũ suo vitio in malum procliuiũ, incuriã & contemptũ, prædicant sola fide nos iustificari, & id genus pleraq; alia, non sine multorũ certa pernicie: cùm tamen videamus, aliud nos, cùm primùm Christo nomen dedimus, esse pollicitos, & sanctorũ omniũ exẽpla planè diuersum hortari. Videbãt illi latissimè patére spõsionẽ hanc paucis verbis compræhẽsam, satanæq; & operibus atq; põpis eius renũciare illũ nõ posse, qui non bellũ pertinax & inexpiabile indicat vitijs & peccatis vniuersis, virtutibusq; obtinendis magnam curam perpetuosq; conatus adhibeat. Hinc illa corporũ multiplex & propè incredibilis afflictio & castigatio, hinc admirabilis mundi & eorũ omniũ, quę homines mundo dediti admirãtur, contẽptus: hinc amor solitudinis, atq; extra hominũ frequentiã secessus, ob vitandas peccandi occasiones, vitaq; durissima, perpetuũ orãdi, legendi, psallendi, meditandi, cõtemplandi studium, cui perpetuę ferè adiũctę erant lachrymę, multaq; id genus alia, quæ ab Apostolo videmus etiã in priscis illis patribus egregiè commendari, cùm ait: Circumierũt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus nõ erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus & spelũcis, & in cauernis terræ. Atq; hoc est perfectè abrenunciare satanę & operibus atq; pompis eius. Miramur hoc in sanctis hominibus, sed vtinã libéret etiã saltem vtcunq; imitari. Quicũq; in Christo baptizati sumus, vt Apostolus ait, Christum induimus, cõsepultiq; cũ illo sumus per baptismũ in mortem: vt quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriã patris, ità & nos in nouitate vitæ ambulemus. Quid est aũt in nouitate vitę ambulare, nisi in Christi vestigijs insistere? Id nos facturos, in baptismo recepimus omnes: sed hęc pacta

Heb. 11.

Galat. 2. Rom. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuenta ſępè abeunt in obliuionẽ,& cùm turpe ſit,fidẽ,quam dederis homini mortali,fallere, nõ pudet nos perfidiæ notã incurrere apud Deũ. Oportebat ſanè nũquàm huius ſpõſionis obliuiſci. Eramus per peccatũ redacti in ſeruitutem ſatanę: Chriſtus noſtri miſertus,ab ea ſeruitute nos liberauit morte ſua:ſed vult planè,vt de manu inimicorũ noſtrorũ liberati, abrenunciemus ſatanæ & operibus atq; põpis eius, & ſeruiamus ipſi in ſanctitate & iuſtitia omnibus diebus vitę noſtrę. Liberati ergò à ſeruitute,reuocamur ad ſeruitutẽ: deſerimus ſatanam,& ad Chriſtũ accedimus: ſed ſeruire ſatanę,hoc demũ re vera ſeruire eſt: Chriſto aũt ſeruire,regnare eſt. Non enim propriè ſeruit Chriſto,niſi qui eius ſpiritu regitur. Vbi aũt ſpiritus Domini,ibi libertas,& in eo ſpiritu clamãt ſancti,Abba pater,magna fiducia Deũ patrẽ appellantes,ità vt iam,etiãſi ſeruire videãtur,tamen filij Dei ſint. Sed nõ eſſent profectò tales filij benigniſſima adoptione Dei,niſi cõformes eſſe ſtuderent vnico filio eius Domino noſtro Ieſu Chriſto. Id verò nõ fit,niſi primùm abijciãtur opera ſatanæ & põpæ eius,id eſt, peccata omnia,& quicquid pugnat cũ iuſtitia & ſanctitate,in qua Chriſtus nos vult ſeruire ſibi,nè per peccatũ recidamus in ſatanę poteſtatẽ. Nimirùm iſthuc ſeriò cogitandũ eſſet Chriſtianis omnibus,qui in hoc mundo,nõ vt in patria, ſed vt in exilio degere debent, atq; in eo verſari ſemper, vt ſe ſeruẽt immunes à peccato, & ad diuinã ſeſe cõforment voluntatẽ: ità demùm vẽturi ad illã cæleſtẽ patriã,in qua nobis parata ſunt bona illa immẽſa,quę nec oculus vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis aſſcenderunt. Verùm hic cogimur exclamare cũ ſcriptura diuina,Stultorũ infinitus eſt numerus. An nõ meritò ſtulti appellandi,qui futurorũ immemores,totos ſe dedũt hiſce rebus fluxis,miſeris & momentaneis? quibus terribiliter minatur illa Prophetæ vox,Cõuertantur peccatores in infernũ,omnes gentes,quæ obliuiſcũtur Deũ. Quàm dolenda planè hominũ cæcitas, in tanta Chriſtianorũ multitudine vix pauciſſimos inueniri, qui ſint moribus & vita,quod nomine profitentur? Scio pleroſq; oẽs obijcere ſuã infirmitatẽ,permultos etiã tantã ſibijpſis fingere Dei miſericordiã, tanquã ille nõ valdè offendatur flagitijs noſtris. Sed prętextũ infirmitatis diſijcit innumera ſanctorũ hominum multitudo: diuinę clementię temerariã fiduciã facilè reprimit illa meritò pertimeſcẽda ſeueritudo, qua punit Deus peccata igne inextinguibili. Habemus nobis propoſita innumerabiliũ vtriuſq; ſexũs, omnis ętatis & ordinis ſanctorum exẽpla: nõ poſſumus prętexere virium imbecillitatem,alioqui aduituri,potuiſſe illos,cùm eſſent mortales & ſimiles nobis. Sed feruor ille fidei & charitatis deeſt nobis,quẽ in illis videmus: quo ſi nos quoq; prædiți eſſemus, poſſemus quod illi potuêre. Nec tamen hoc ità accipi velim, quaſi debeamus aliquid ſupra vires attẽtare. Vt cõtemnamus ſatanã, & abijciamus opera & põpas eius,non eſt vltra vires noſtras: ſed vt tanta nos cõficiamus inedia,tanta vigilandi inſtãtia, & vitæ propè incredibili aſperitate corpus conteramus, id nemo ſapiens facilè cuiuis conſuluerit. In eiuſmodi enim quiſq; debet vires metiri ſuas,nec tam cõſiderare, quid alij fecerint,quàm quid ferre ipſe poſſit. At tamen plurimùm cõfert, diligẽter lectitare Sãctorum res geſtas, etiãſi oẽs imitari nequeamus. Valdè enim permouent animũ,quę ab illis diſcimus præclarè geſta,& fit non raro, vt accenſi illorum exemplis,plus poſſimus, quàm vel ſperare auſi eſſemus. Scimus quid Auguſtinus ſe ſenſiſſe ſcribat,cùm audiuiſſet coram ſe commemorari vitam beati Antonij. Habent hiſtoriæ San-

Luc. 3.

2. Cor 3.

Rom. 8.

Eccles. 1.

Pſal. 9.

ctorum ſtimulos quoſdam ſuos,quibus etiam planè torpẽtes poſſint vrgere,vt conẽtur aliquid. Et hoc illuſtriſſimũ laudatiſſimumq; parentẽ tuum, ornatiſſime Princeps, permouiſſe videtur,vt maximis impẽdijs Germanicè verſas Sanctorum Hiſtorias, à me hactenùs editas, in inſigni papyro egregijs typis curet imprimendas: ſatis hocipſo teſtatũ efficiens,quàm cupiat Germanos noſtros, pſeudoprophetarum blandiloquentia miſerè euerſos & eneruatos,reuocari in viam,à qua multùm aberrârunt, decepti maleblandis impoſtorũ ſermonibus, ſterilem & mortuã fidem imperitæ concioni pernicioſiſſimè inculcantibus, cùm videamus Chriſti Saluatoris,qui eſt caput electorum omnium,& Sanctorum eius vitam, omni genere virtutũ cõſpicuam, hortari, immò & propemodùm compellere nos ad cõſectanda bona opera, quibus in cælis merces ſempiterna repoſita eſt,dicente Apoſtolo,vnumquenq; recepturum illic mercedem ſecundùm ſuum laborem. Videt enim Princeps ſapientiſſimus, & memoria ſempiterna digniſſimus, poſſe homines, ſi diligenter velint Sanctorum lectitare hiſtorias,eò facilè adduci,vt intelligant longè alia via eundũ eſſe in cælum,quàm quæ ab iſtis nouatoribus proponitur. Cùm enim illi ſic vixerint,vt Chriſtus ipſe non modò verbis,ſed etiam factis docuit, dubitare nemo poteſt, ſi quis aliud velit iter oſtendere, illum non alio, quàm impoſtoris,loco habendum. Neq; verò Chriſtus tam multa & facere & pati voluit ea ſola cauſa,vt nos patri cõciliaret, ſed vt etiam viuendi formam nobis traderet, quam nos pro viribus imitari conemur. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, ait Apoſtolorũ princeps, vobis relinquẽs exemplum,vt ſequamini veſtigia eius. & paulò pòſt: Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ. Sed quarè tandèm? Vt nos iam ſecuri dormianus in vtranuis aurem? Minimè: ſed vt peccatis mortui, inquit,iuſtitiæ viuamus. Quod ſummo ſtudio & incredibili mentis ardore videmus feciſſe Sanctos, quorum hiſtorias ſereniſſimus Princeps parens tuus tam libenter legere ſolet,tamque auidè ab alijs quoquè lectitari cupit. Nec dubito, quin idem ſtudium & zelus planè inſitus ſit animo tuo, Illuſtriſſime Princeps, cuius laudatiſſimos mores Colonia perſpexit,ſeq; perſpexiſſe gratulatur, cùm eſſes apud nos ante paucos hos annos,quandò etiam pro ſingulari humanitate ſua,Celſitudo tua me priuatim voluit inuiſere,nec mediocrem apud me beneuolentiæ ſuæ ſignificationẽ relinquere: ità vt ego tum hanc, tum alias ob cauſas non temerè conſtituerim ſextum hunc Tomum illi dedicare, planè mihi perſuadens non poſſe ei ingratum eſſe munuſculũ, quod Illuſtriſſimo parenti eius conſtat eſſe gratiſſimum. Nec mihi opùs eſt,multùm hic immorari decantandis virtutibus tuis, quibus in hac florenti ætate ità ornatus & inſtructus es, Princeps clariſſime,vt boni omnes de T.C. non niſi ſumma & egregia quæq; ſibi polliceantur. CHRISTVS IESVS ſua potenti virtute ſeruet C. T. afflictis Germaniæ noſtræ rebus, vti benè ſperamus, magnam breui opem allaturam, & toti orbi Chriſtiano eximio futuram ornamento. Ex Carthuſia Colonienſi III. Nonas Martij, Anno M. D. LXXV.

T. C. obſeruantiſſimus,
F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

Rom. 5.

1. Cor. 3.

1. Pet. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F. LAVR. SVRIVS LECTORI S

VIsum est mihi, postquàm ad duodecimi mensis finẽ peruentũ est, paucis cõmemorare eos, quorũ opera in his sex Tomis adiutus sum, vt noueris non parũ illis te debere, Candide Lector, si quem fructum his legendis assecutus sis. Nõ tamẽ annotabo oẽs, sed p̃cipuos, & qui animo occurrerint: cæteri dabũt veniã, si quid putẽt à me p̃termissũ cõtra decorũ. Neq; enim angustia tẽporis sinebat iã omnia exactè p̃sequi. Primo loco plurimum debent Christiani omnes ornatissimo viro D. Geruino Calenio, qui vt primus mihi suasor & incentor fuit ad hos labores suscipiẽdos, ità magnis sumptibus non destitit conquirere codices manuscriptos, aut pro aliundè missis numerare pecuniã illis, qui eos attulerunt: cum quoq; eo studio & elegantia curauit sex Tomos hos excudendos typis suis, vt vel hoc solo nomine dignus sit, quem amẽt pij omnes, & sacrarum historiarũ studiosi. Deindè magnæ habendæ sunt gratiæ reuerendissimo doctissimoq; piæ memoriæ Episcopo Aloysio Lipomano, ex cuius Tomis octo, totum ferè Metaphrastẽ in meos Tomos transtuli, qui tres illius Tomos occupat: tum quoq; nonnulla alia. Non aũt debet Lector arbitrari, Aloysio tribuenda esse, quæ ille ex libris anteà editis descripsit. Ea enim non magis illius sunt, quàm mea, vel cuiuslibet alterius, qui ea indè describere velit. Metaphrastẽ propriè illi debemus. Longè autẽ quosdam in Italia molestè ferre, quòd meis Tomis nõ præfixerim Aloysij nomẽ: quod sanè fecissem, si ex id carpere potest: quanquàm hac in parte plus à me p̃stitũ est, quàm ratio postularet. In frõte enim cuiusl̃bet Tomi testatus sum, me partim habere historias illas ex ipso Aloysio, quod sufficisset alicubi in Epistola l̃minari indicâsse: sed volo etiã in meis Tomis extare memoriã optimè de Ecclesia Dei meriti Episcopi. Fateor tamen imprudenter à me omissa esse nomina interpretũ, qui hortante Aloysio Metaphrastẽ tianum Heruetum doctissimum virum, reliqua partim Guilelmum Sirletum, tunc Protonotariũ Apostolicum, modò Cardinalem lectissimum, non minùs vitæ integritate quàm eruditione spectatum: partim Franciscum Zinum Veronensem, pietate & doctrina præstantem. Tertio loco mihi non immeritò annotandus venit reuerendus & præclarè eruditus sacræ Theologiæ Doctor D. Iohannes Molanus Louaniensis, qui certè permultũ mihi contulit tum annotationibus suis in Vsuardi Martyrologium, tum priuatis quibusdam scriptis suis: tum etiam conquirendis libris manuscriptis. Per illum enim habui septẽ codices manuscriptos ex monasterio Rubeæ vallensi, quod non ità procùl abest Bruxellis: qui mihi in quibusdam vsui fuêre. His subiungẽdus est admodùm reuerendus & insignis vir D. Iacobus Pamelius, S. Theologiæ L. & Canonicus Brugẽsis, cuius opera nõ pauci ad me venêre MS. codices, qui mihi sanè egregias suppedit aurẽ historias, quibus lector careret, si illis destitutus essem. Habui etiã aliquot antiquos MS. libros à Reuerẽdo imprimis & spectatissimo Abbate monasterij Bruxylerensis, qui eos vltrò mihi obtulit, studio Ecclesiæ iuuãdæ, & sacrarum historiarum editionẽ promouendi. Ab alijs quoquè diuersis egregijs viris & collegijs atq; monasterijs habui codices non contemnendos: sed neq; tam succurrunt memoriæ omnes, neq; tẽporis angustia patitur singulatim recensere omnes. Non possũ tamen, nec debeo committere, quòd is mihi hæc scribenti opportunè occurrit, quin mentionẽ faciam doctissimi & integerrimi viri S. Theologiæ Licentiati D. Melchioris Hittorpij, qui præter alios labores, quos his edendis Tomis impertijt, aliquot Aloysij Tomos, quos ipse suo ære sibi comparauerat, non inuitus nobis tradidit discindendos, vt, si qua in illis essent, quæ nobis forent vsui, ea Typographo excudenda præberemus.

Postremò admonitum velim Lectorem, Tomo primo 11. Februarij posuisse me historiã SS. Saturnini, Datiui, Felicis, Apuleij &c. quæ quidem in Acta publica videtur bona fide relata: sed qui eam indè perstringit Episcopos Mensurium & Cæciliani: quod primò quidem non animaduerti: sed admonitus à doctis viris, cùm accuratius iam excusam longè antè historiam relegissem, dolui illum næuũ irrepsisse mentibus ab eo loco, Verum quoniam nos, vt suprà diximus, schismatis tempus admouit &c. vsq; ad eius historiæ finem. Nam tametsi nulla illic dogmata hæretica contineantur, tamen nolim extare quicquam foliũ illud excindere è codice suo, & pauca reliqua expungere. Vereor enim multos ibi ab Authore inter scriptum dubium offendiculo sit, satius omnino est, totam illam Authoris suspecti Appendicem aboleri: in qui-
busdam vsui fuêre. His subiungẽdus est admodùm reuerendus & insignis vir D. Iacobus Pamelius, S. Theologiæ L. & Canonicus Brugẽsis, cuius opera nõ pauci ad me venêre MS. codices, qui mihi sanè egregias suppedit aurẽ historias, quibus lector careret, si illis destitutus essem. Habui etiã aliquot antiquos MS. libros à Reuerẽdo imprimis & spectatissimo Abbate monasterij Bruxylerensis, qui eos vltrò mihi obtulit, studio Ecclesiæ iuuãdæ, & sacrarum historiarum editionẽ promouendi. Ab alijs quoquè diuersis egregijs viris & collegijs atq; monasterijs habui codices non contemnendos: sed neq; tam succurrunt memoriæ omnes, neq; tẽporis angustia patitur singulatim recensere omnes. Non possũ tamen, nec debeo committere, quòd is mihi hæc scribenti opportunè occurrit, quin mentionẽ faciam doctissimi & integerrimi viri S. Theologiæ Licentiati D. Melchioris Hittorpij, qui præter alios labores, quos his edendis Tomis impertijt, aliquot Aloysij Tomos, quos ipse suo ære sibi comparauerat, non inuitus nobis tradidit discindendos, vt, si qua in illis essent, quæ nobis forent vsui, ea Typographo excudenda præberemus.

Postremò admonitum velim Lectorem, Tomo primo 11. Februarij posuisse me historiã SS. Saturnini, Datiui, Felicis, Apuleij &c. quæ quidem in Acta publica videtur bona fide relata: sed qui eam indè perstringit Episcopos Mensurium & Cæciliani: quod primò quidem non animaduerti: sed admonitus à doctis viris, cùm accuratius iam excusam longè antè historiam relegissem, dolui illum næuũ irrepsisse mentibus ab eo loco, Verum quoniam nos, vt suprà diximus, schismatis tempus admouit &c. vsq; ad eius historiæ finem. Nam tametsi nulla illic dogmata hæretica contineantur, tamen nolim extare quicquam foliũ illud excindere è codice suo, & pauca reliqua expungere. Vereor enim multos ibi ab Authore inter scriptum dubium offendiculo sit, satius omnino est, totam illam Authoris suspecti Appendicem aboleri: quod quidẽ in Germanica versione interpres, me admonẽte, præstitit, nisi quòd paucissimos, eosq; extremos versus suæ versioni adiunxit, quos planè velim ex cunctis exẽplaribus erasos: quòd illic nominatim perstringantur Mensurius & Cæcilianus Episcopi Carthaginenses. Simul autẽ oratũ velim Lectorem, vt, si nõ omni ex parte toto hoc opere ipsi satisfactum sit, (Multa enim erunt procùl dubiò, quæ alij breuius, alij fusius scripta velint) æquo animo id ferat. Habent docti viri occasionem multam ex me, vt possint absolutiora exactioraq; nobis quandoq; exhibere, quæ in meo opere desiderari videantur.

IN-

INDEX GENERALIS
VITARVM, IN TOMO HOC SEXTO COMPRAEHENSARVM.

NOVEMBER.

I. Nouẽbris. Oratio D. Ephræm diaconi Ecclesiæ Ediſſenæ, de ſanctiſſimæ Dei matris Laudibus. pagina 1.
Eiuſdem diui Ephræm Oratio, ad ſanctiſſimam Dei genitricem. 2
Sermo eiuſdẽ diui Ephræm, de Laudibus ſanctorum Martyrum. 3
B. Petri Damiani Sermo, de Feſto Omniũ ſanctorũ. 6
Hiſtoria S. Benigni Presbyteri & Martyris. 9
De hoc eodem Martyre alia quædam ex Paſſione Trigeminorum martyrum &c. 11
Martyrium S. Cæſarij Diaconi. 12
Vita S. Marcelli Pariſienſis Epiſcopi. 14
Hiſtoria breuis S. Mariæ virginis & martyris, quam Vincentius in Speculo Hiſtoriali annotauit ex Geſtis eius &c. 18
Vita S. Amabilis Presbyteri & Confeſſoris. 19.20
Vita S. Vigoris Epiſcopi Baiocenſis. 23
II. Martyriũ S. Martyris Euſtachij ac Theopiſtes, & duorum filiorum Agapij & Theopiſti. 25
Certamen SS. & glorioſorum Martyrum, Acyndini, Pegaſij, Anempodiſti, Aphthonij & Elpidephori. 37.
III. Vita S. Huberti Epiſcopi Leodienſis. 45
Vita S. Vuenefridæ virginis & martyris. 57
IIII. Hiſtoria breuis SS. martyrum Agricolæ & Vitalis. 59
De ijſdem ſanctis martyribus, ex Gregorio Turonenſi. 60
Vita, res geſtæ, & certamina S. Patris noſtri Iohannicij Abbatis. 61
Vita S. Amantij Epiſcopi Rutenenſis. 78
De S. Luſore puero & Confeſſore. 80
V. Vita S. Emerici, B. Stephani Hungarorum Regis filij. 81.
Vita & martyrium SS. Galactionis & Epiſtemes. 83
Vita S. Malachiæ Epiſcopi Hyberniæ. 88
De eodem S. Malachia, Sermo S. Bernardi Abbatis. 113
VI. Vita S. Leonardi Confeſſoris. 116
Vita S. Vuinoci Abbatis. 121
VII. Martyrium S. & glorioſi Martyris Hieronis, & ſanctorum eius ſociorum. 124
Vita S. Vuillibrordi Traiectenſis Epiſcopi. 127
Vita S. Florentij Epiſcopi Argentinenſis. 136
Vita ſanctæ memoriæ Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis. 137
VIII. Martyrium SS. Claudij, Nicoſtrati, Symphoriani, Caſtorij & Simplicij, itemque SS. Quatuor Coronatorum. 165
Vita & exercitatio S. Matronæ. 166
Vita S. Godefridi Epiſcopi Ambianenſis. 176
IX. De S. Vrſino primo Epiſcopo Bituricenſi & Confeſſore. 215

In

In S. Martyrem Theodorũ Oratio D. Gregorij Nyſſeni Epiſcopi. 216
Martyrium S. & glorioſi Martyris Chriſti Theodori Tyronis. 220
Nectarij Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Narratio, propter quam cauſam in I. ſabbato ſanctorum Ieiuniorum celebramus memoriam S. Martyris Theodori &c. 222
Libellus Athanaſij Epiſcopi Alexandrini de Paſſione imaginis Domini noſtri Ieſu Chriſti, in Beryto vrbe Syriæ crucifixæ, &c. 227
Martyrium S. Areſtæ. 231
X. Vita S. & ſemper memorandæ Theoctiſtes Lesbiæ. 233
Martyrium S. & glorioſi Martyris Menæ Aegyptij. 239.
Timothei Archiepiſ. Alexandrini Narratio de maximis miraculis S. & glorioſi Martyris Menæ. 242
XI. Vita beatiſſimi Martini Turonenſ. Epiſcopi. 248. &c.
XII. Vita S. Cuniberti Epiſcopi Colonienſis &c. 273
Miraculum illuſtre ad ſacras reliquias S. Cuniberti. 276.
Vita S. Lebuini Presbyteri & Confeſſoris. 277
XIII. Martyrium SS. Antonij Presbyteri, Zebinæ, Germani, & Ennathæ virginis. 286
De S. Metria martyre. 287
Vita S. Brictij Epiſcopi Turonen. & Confeſſoris. 288
Vita S. Quintiani, primò Ruthenæ, deindè Aruernæ ciuitatis Epiſcopi. 289
Vita S. Maxellendis virginis & Martyris. 292
Vita S. Homoboni ciuis Cremonenſis. 294
Exemplum diplomatis (de S. Homobono canonizato) Innocentij Tertij. 298
XIIII. Vita S. Aldegundis Abbatiſſæ primæ Malbodien. 300
XV. Vita S. Laurentij Archiepiſcopi Dublinenſis. 310
Martyrium SS. Confeſſorum Samonæ, Guriæ, & Abibi. 324
De SS. Chriſti martyribus Samona, Guria, & Abibo, Arethæ Archiepiſcopi Cæſareenſis Oratio. 334
Vita S. Maclouij Epiſcopi & Confeſſoris. 341
XVI. Vita S. Othmari Abbatis. 351. 352
De S. Eucherio Epiſcopo Lugdunenſi. 365
Vita S. Edmundi Archiepiſcopi Cantuarienſis. 366
XVII. Hiſtoria S. Aniani Epiſcopi Aurelianenſis. 377
Eiuſdem Hiſtoriæ aſſertio ex Gregorio Turonenſi. 378.
Vita B. Gregorij Turonenſis Archiepiſcopi. 378. 379
XVIII. Vita S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi. 387
Martyrium S. Romani Martyris. 402
Vita S. Maximi Epiſcopi Moguntini. 407
XIX. Vita S. Odonis, primi Abbatis Cluniacenſis. 414
De S. Barlaam Martyre. 438
Vita S. Patrocli Abbatis. 440
XX. Vita S. Eliſabeth, Regis Hungarorum filiæ. 442
Hiſtoria S. Eadmundi Regis Angliæ & Martyris. 465. 466.
XXI. Vita S. Beruuardi Epiſcopi Hildeſienſis &c. 473
Sancti Patris noſtri Germani Archiepiſcopi Cõſtantinopolitani. 476
S. Patris noſtri Georgij Archiepiſcopi Nicomediæ Oratio de exitu ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ Deiparæ. 479

Vita

Vita S. Columbani Abbatis. 484
XXII. Vita & Martyrium S. & glorioſæ Chriſti Martyris Cæciliæ. 505
XXIII. Vita S. Clementis Martyris, Epiſcopi Romani. 515
Narratio S. Martyris Ephræm Epiſcopi Gerſonis, de miraculo facto in puerum à S. Martyre & Apoſtolo Clemente. 517
Vita & mores S. Patris noſtri Gregorij Epiſcopi Agrigentini. 520
Vita S. Trudonis Presbyteri & Confeſſoris. 543. & deindè.
XXIIII. Certamen S. Martyris Mercurij. 569
Vita S. Portiani Abbatis. 572
Inuentio & Tranſlatio clariſſimi Martyris S. Gereonis. 574
XXV. Martyrium S. Petri Epiſcopi Alexandrini. 577
Martyrium ſanctæ Martyris Aecaterinæ. 580
XXVI. Vita S. Patris noſtri Alypij Cionitæ &c. 588
De S. Maximo Epiſcopo Rhegienſi. 597
Eiuſdem B. Maximi vita, authore alio. 601. 602
XXVII. Pſelli Oratio Encomiaſtica in S. Simeonem Metaphraſtem. 607
Vita S. Bilhildis viduæ & ſanctimonialis. 612
XXIX. Hiſtoria S. Saturnini, primi Epiſcopi Toloſani & Martyris. 612. 613
Vita S. Radbodi Traiectenſis Epiſcopi. 615
XXX. Paſſio S. Andreæ Apoſtoli. 619
Ioannis Chryſoſtomi Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Laudatio in S. Apoſtolum Andream. 622
B. Petri Damiani Sermo de S. Andrea Apoſtolo. 624
De S. Troiano, Santonicæ ciuitatis Epiſcopo. 628

DECEMBER.

I. Decẽbris. Vita S. Eligij Nouiomenſis Epiſcopi. 629
II. De S. Agerico Virdunenſi Epiſcopo, &c. 686
III. Vita S. Birini Epiſcopi Dorceſtrienſis & Confeſſoris. 687.
IIII. S. Barbaræ virginis & Martyris vita. 690
Miraculum ſanè memorabile diuinitùs declaratum in Gorcomenſi oppido, interuentu S. Barbaræ. 693
Item Certamen eiuſdem S. & glorioſæ Martyris Chriſti Barbaræ. 695
Vita S. Annonis Archiepiſcopi Colonienſis. 699
V. Vita ſapientis & diuini Patris noſtri Sabæ. 754
VI. Vita S. Nicolai Myrenſis Epiſcopi. 795
De SS. Dionyſia, Datiua, Leontia, itemque Tertio, Bonifacio, & alijs quibuſdam. 810
VIII. De Conceptione beatiſſimæ virginis Mariæ. 811
Vita S. Patris noſtri Patapij. 816
X. Martyrium S. Eulaliæ virginis & Martyris. 819
Martyrium SS. Chriſti Martyrum Menæ, Hermogenis, & Eugraphi. 821
XI. Sermo diui Ephræm diaconi, de laudibus S. Ioſeph Patriarchæ. 835
Vita S. Patris noſtri Danielis Stylitæ. 645
XII. Vita & certamina S. Patris noſtri Spiridonis Archiepiſcopi Trimmythuntis. 865
XIII. Martyrium SS. & glorioſorũ Chriſti Martyrum, Euſtratij,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtratij, Auxẽtij, Eugenij, Mardarij, & Oreſtis. 880
Hiſtoria S. Luciæ virginis & Martyris. 892
Vita S. Autberti Cameracenſis Epiſcopi. 894.895
XIIII. Martyrium SS. martyrum Thyrſi, Lucij, Callinici, Philemonis, Apollodori &c. 902
XVI. S. Patris noſtri & cõfeſſoris Theodori Studitæ Oratio funebris in S. Platonem patrem ſpirituale. 917
XX. De S. Philogonio, qui ex patrono cauſarũ, Epiſcopus factus eſt. 932
XXII. Commentarius rerum geſtarum S. & glorioſi Apoſtoli Thomæ. 937
XXIII. De S. Victoria virgine & martyre, itemq; S. Anatolia. 941.
Eiuſdem S. Victoriæ Hiſtoria breuis. 942
Martyrium ſanctorum decem Martyrum, qui in Creta ſubiêre martyrium. 943
De S. Seruulo, ex beatiſſimi Gregorij Papæ Homilia xv. in Euangelia. 945
XXIIII. B. Petri Damiani Sermo in Vigilia Natalis Domini. 946.
Martyrium S. Gregorij Spoletani, presbyteri & Martyris. 951
XXV. B. Petri Damiani Sermo de natiuitate Saluatoris, & præclaris miraculis in ea factis. 953
S. Athanaſij Archiepiſcopi Alexandrini Sermo in deſcriptionem ſanctiſſimæ Mariæ & B. Ioſeph. 957
Martyrium S. martyris Anaſtaſiæ. 961
Epiſtolæ duæ S. Anaſtaſiæ ad S. Chryſogonum, & totidẽm S. Chryſogoni ad S. Anaſtaſiam. 971. 972
Martyrium S. martyris Eugeniæ. 973
XXVI. De S. Stephano Protomartyre, D. Gregorij Nyſſæ Pontificis Oratio. 985
Martyrium SS. Martyrum & Confeſſorum, Theodori & Theophanis inſcriptorum. 991
Martyrium SS. Martyrum Indæ & Domnæ, & multitudinis viginti millium Martyrum. 998
XXVII. Vita S. Iohannis Apoſtoli & Euangeliſtæ. 1011
XXVIII. Baſilij Seleuciæ de SS. Infantibus, qui fuerunt interfecti ab Herode. 1017
XXIX. Vita S. Patris noſtri & archimandritæ Marcelli, monaſterij Acœmetorum, &c. 1020
Vita S. Thomæ archiepiſcopi Cantuarienſis, & clariſſimi Martyris. 1033
Epiſtola Ludouici Regis Francorum ad Alexandrum Pontificem. 1045
Vita S. Ebrulphi Confeſſoris. 1045
XXX. Martyrium ſanctæ Martyris Anyſiæ. 1048
Martyrium SS. Sabini Epiſcopi, Exuperantij, & Marcelli diaconorum. 1051
XXXI. Vita S. Patris noſtri Sylueſtri, Papæ Romani. 1052
B. Petri Damiani Sermo in feſtiuitate S. Barbatiani Presbyteri & Confeſſoris. 1066

INDEX

INDEX COPIOSVS IN SEXTVM HVNC, DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI recẽns ex diuerſis authoribus ac Bibliothecis collectus, duos menſes Nouembrem ac Decembrem complectitur.

Reſtituantur ſuis locis in ſequenti hoc Tomo ſexto, numeri ſequentes hi: 81. 135. 349. 459. 509. 559. 591. 592. 597. 598. 817. 818. 875. 876.

Aaron religioſus monachus. 345.
Abbas inuitus fit. 187. b
abbatiæ ſex ordinis Ciſtertiẽſis inſtituuntur in Hybernia. 100. b
abbatiſſæ immodica indignatio punitur. 209. b. & ſeq. a
S. Abibi martyrium. 328. b. 339.
abſtinentiæ exemplum. 639. b. 64. 371. b. 210. b. 211. a 786. b
in Achaia quantum effecerit S. Andreas. 621. a
acharius Nouiomenſis antiſtes. 648. a
SS. Acyndini, Pegaſij, Anempodiſti, Aphthonij & Elpidephori, martyrium. 37. b
Adam princeps Ambianenſis, vt à Guermundo Pinquinaci Vicedomino captus, & à Godefrido defenſus & liberatus ſit. 201. a. & ſeqq.
adelbero Palatinus Comes. 473. a b
adelheidis caſtri Cociaci vicecomitiſſa. 191. a
adhegrinus miles ſtrenuus, adiungit ſe ad S. Odonem. 418. b. eiuſdem breuis hiſtoria. 419. b
adhortatio ſancta B. Leonardi. 118. a
adhortatio ſacerdotis pia. 22. a
adhortatio ad eleemoſynam. 659. b. 662. b
adhortatio ad imitandos martyres. 5. b
adoleſcentis pium conſilium. 89. b. & ſeq. a
adoleſcentis vita duriſſima. 90. b
adolphus Colonienſis archiepiſ. 139. a. cur depoſitus, ibid. reſtituitur fruſtrà. 139. b
adrianus Pontifex. 177. a. b. 178. b
adrianus Traiano ſuccedit. 36. a. eiuſdem impietas. ibidẽm.
adulatores etiam improbè facta approbant. 926.
in adulteram Dei vindicta. 17. 876. b
S. Aecaterinæ martyrium. 580.
ægeas S. Andream interficit, moritur q; & ipſe mala morte. 621. a. cum ſequentib.
ægidius Rhemenſis archiepiſcopus. 382. b
ægrotum verbo ſanat S. Eligius. 671. a
ægrotorum cura inſignis. 184. b
in æmulos inſignis charitas. 771. b
Afflictio corporis, animæ alimentum. 72. b
de S. Agerico Virdunenſi epiſcopo, carmen Fortunati. 686. a
Agilolphus Longobardorum rex. 504. a
agilolphi archiepiſcopi Colonienſis mors. 153. a
S. Agilolphi epiſcopi Colonienſis translatio. 719. b
agricolaus Armeniæ præfectus. 124. a
SS. martyrũ Agricolæ & Vitalis hiſtoria. 59. b. cum ſeq.
agnus vt piſcem à ceruorum diſcerptione defendat. 506. a
agrigẽti ciuitatis media pars epiſcopo donata. 542.
agrigentinorum ſeditio. 536.
Alachintus Anglorum rex. 176. a
alba regalis. 82. b
albertus archiepiſcopus Moguntinus. 414. a
albini Flacci Alcuini, Caroli Magni præceptoris, hiſtoria de S. Vuillibrordo Traiect. epiſcopo. 127. a. cum ſeqq.
S. Aldegundis abbatiſſæ primæ Malbodiẽſis vita. 300. a
aleidis comitiſſa Peronenſis. 184. a
alexius Rom. Cardinalis & Scotiæ legatus. 324. a
aletha vrbs. 345. b
alexandriam innumera hominum multitudo venit dæmonibus ſacrificatura. 580. b
alexandrinus populus mirè celebrat Chriſti virtutem. 827. b
alitius frater S. Eligij. 654. b
S. Alypij Cionitæ vita. 588. a
S. Amabilis presbyteri & confeſſoris vita. 19. cum ſeq.
S. Amabilis ædes anteà, S. Benigni eccleſia. 22. b
Amandus Alſatenſium epiſcopus. 412. b
amandus Traiectenſis epiſcopus. 301. a
S. Amandi epiſcopi encomium. 304. a
S. Amandi obitus S. Aldegundi reuelatur. 506. b
S. Amantij epiſcopij Rutenenſis vita. 78. b
ambianorum vrbem incendium vaſtat. 211. b. damnumq; vrbis vt citò reſarcitum. 212. a
ambianenſium ſeditio. 209. a. turris euertitur per epiſcopum & Francorum regem. ibid.
in ambientes epiſcoparum. 390. b
S. Ambroſius etiam martyris clauos & crucis lignum colligit. 60. b
S. Ambroſius ſpiritu adeſt exequijs B. Martini. 272. a
S. Ambroſij laus. 413. a
amor Dei immenſus erga nos. 223. a b
amor Dei cuius virtutis & naturæ ſit. 80. a
amoris diuini vis. 439. a. 414. b. 920. a
Anachoreſis & ſolitudo quibus expetenda. 63. b
anachoreta 38 annis nullũ vidit hominem. 764. b
S. Anaſtaſiæ martyrium. 961. a
anaſtaſius archiepiſcopus Hieroſolymitanus. 760.
anaſtaſius Imperator. 779. b
anatolius epiſcopus Conſtantinopolitanus. 849. a
anatolius pſeudomonachus. 256. b
andaginũ monaſteriũ Vualcãdus epiſcopus conſtruit. 55. b. eò vt translata S. Huberti oſſa. 55. b. cum ſeq. a
andreas Hungarorum rex. 443. a
S. Andreæ Apoſtoli paſſio. 619. a. laudatio p Chryſoſtomum. 622. b. de eodem ſermo. 624.
S. Anempodiſti martyrium. 37. b. cum ſeqq.
angelus cuilibet datus. 663. b. confirmat S. Catharinam. 582. b. item Chriſtus. 586. a
angelus vulneratum curat. 255. a. pœnitentẽ conſolatur. 268. cum ſeq. a. in viſu epiſcopum eligendum deſignat. 365. b. martyrem in pœnis tuetur, & cibum præbet. 10. b
angeli in ſomnis admonitio. 23. & 23. b
angeli appãrẽt 39. a. 302. a. 350. b. 506. b. martyres conſolantur. 952. reſtituunt. 832. b. liberãt. 42. b. SS. corpora ex vndis trahentes. 14. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

angelorum cantus in templo.357.b
angelica salutatio.2.a
S. Aniani episcopi Aurelianensis historia. 377.a 378.a
animus degener & illiberalis. 338.a. inuictus. 855. 856.b. 904.
animi salus morti corporis præferenda.65. a
animum & corpus quæ confirment.233.b
anima defuncti appáret, oratiõ vt alterius precibus à pœna liberetur.458.a
anima in columbę specie redditur.820.a.ad cęlum deferri visa.134.a. 75. 82. b
ad animam mortui deducendam concurrere martyres.792.b
animæ lucrifactæ,authorem suum ad cælum migrantem comitantur.306.b. & seq.a
S.Annæ matris D. Virginis preces pro impetranda prole & votum.477.a
S.Annonis archiepiscopi Colonienſis,vita. 699.a.
S. Annonis singulare studium & deuotio erga S. Seuerinum.727.
annulo episcopi permulti curantur.376.a
antidij monasterium.63.b
antonius episcopus Ascalonitanus.757.a
SS.Antonij presbyteri,Zebinæ, Germani & Ennathæ virginis,martyrium.286.a
Aphrodisius monachus maximi roboris.776.b
apollonij martyrium.902.a.911.
in apostatam monachum.758.a
apostoli quid in mundo præstiterint.623.b
apostolorũ & discipulorũ Christi labores.584.a
apostolica sedes sancta.113.a
de apro miri quid.424.b
aprunculus episcopus Aruernorum. 290.a
S. Aphthonij martyrium.41.a b
Aqua precibus impetratur.761.b. è saxo.491.a
aqua in vinum diuinitùs mutatur. 296. b. 305. b. 346.a.616.a.16.a. item in balsami liquorẽ, ibid.
aquæ benedictæ vis.103.a. 104.a. 111.b. 133.b.291. a. 299.374.670.a
aqua benedicta sanat filium regis Scotiæ.101.a
aqua benedicta & crucis signo pellitur hydrops. 723.b. & seq.a
aqua benedicta abigitur dæmon.743.b
aquæ benedictæ quantùm tribuerit S. Hubertus episcopus.52.a
Arabes Cretam obtinent.234.b
S.Arbogastus fit episcopus Argentinæ.136.a
arbori ariditas indicitur.670.b
arcadius Biturigę vrbis episcopus.440.b
archiepiscopi Hyberniæ authoritas.95.
arduenna ad Christum conuertitur.47.b
S.Arestæ martyrium.231.b
arethæ, archiepiscopi Cæsareensis, oratio de SS. martyribus Samona,Guria & Abibo.334.b
arietes vt ecclesiæ Prælatos significent.153.a
armentius electus Turonensis episcopus.289.
arnoldus Comes de Altena.143.b
arnulphus Metensium episcopus.301.
arnulphus Vuormatiensis episcopus.739.a
arrius excõmunicatur.577.b. eiusdem malus dolus,ibid.error ab ipso Christo descriptus.578.b
arriani,Nestoriani & Origenistæ multi.790. b
arrianorum læuitia. 407.b. arrogantia.411.a
arriani victi. 870.b
arriani martyrium.914. cum sequentib.
arrij fautores.869.b
arsenij cuiusdam calumniæ. 789.a
Asclæ & Leonidis martyrium.911.a
asterius Genuensis episcopus.687.a
Athanasius Imperator.116.a
athanasij episcopi Alexandrini libellus de passione imaginis Christi in Beryto crucifixæ. 227.
atrebatum.900.a
athanasia fœmina nobilis ad imitationẽ S. Matronę se componit,suasiq; facultates ei tradit.175.a
attila Hunnorum rex nititur Aureliam expugnare.377.b.378.a
Auaritiæ malum quantum.225.b
audax facinus.239.b
audoeni Rothomagensis præsulis de vita S. Eligij. 629.a
S.Audomarus Trauanensis episcopus.900.b
auerni.21.b. 22.b
auitianus.265.b. 266.b. & seq.b
augusti edicto descriptio orbis instituta cur fuerit necessaria.958.b
augustoduni hæreticus ferit zizania.645.a
aurelij Imp.edictum in Christianos.9.a
aurum in pauperes conferendum diuinitùs datur.642.a. 681.
austrasia.281.a
autbertus Cameracensium episcopus.301.303.a
S.Autberti Cameracensis episcopi vita.894.a
S.Auxentij martyrium.880.b.cum seq.
auxilio humano deficiente,diuinum adest. 194.b
Abinbergensis schola.700.a b
balæna in mari tanquàm insula sacrificanti substernitur.344.a
balbus loquendi benè facultatem obtinet.73.b
baldricus futurus episcopus Traiect. prædicitur. 617.
baptismus à quibus conferendus. 85.
baptismus sanguinis.484.b
baptizatur mirè martyr Philemon.912.b
baptizatis iam,Eucharistia confertur.27.a
S. Barbaræ virginis & martyris vita. 690.a. 695.a. eius intercessio quid præstet.693.a.&c.
S.Barbara magno miraculo mortem euadit. 691.a eiusdem constantia.691.
barbaros vt tractárit S. Eligius.652.a
bardo Moguntinus archiepiscopus.739.a
de S.Barlaã martyre homilia B.Basilij Magni.438.
S.Basilij constitutiones.924.b
basiliscus arripit imperiũ, de Christo malè sentiens.860.a
basilisco pulso,Zeno redit ad imperium.862.b
bassiani abbatis visio.168.a. eiusdem collatio cum S. Matrona, quæ fœmina inter monachos deprehensa fuit.168.b
bathildis reginæ reuerentia & luctus erga corpus S. Eligij.676.a.b, 677.a. 678.a
Beatitudo iustorum post hanc vitam.666.b
beatitudines Euãgelicæ in Christo oſtẽduntur.7.a
octo beatitudinum Euangelicarũ explicatio.7.a.b concatenatio.8.a. & cum oratione Dominica coniunctio.8.b
bedæ authoritas.688.
bellum inter Robertum Peronensem, Odonem Namurcensem, & Clarenbaldum Vendoilensem.186.a
belli detestatio.858.b
benchor insigne monasteriũ instauratur. 93.a.primus eius pater Congellus, ibid. à piratis destructum.93.
benchor monasterio vt præfuit S.Malachias.93.b
benedictionis vis.423.a.501.b. 785.b
benno episcopus Osnaburgensis.725.a
beornradus S. Vuillebrordi successor. 128.a
B.Bernardus S. Malachiæ charissimus.88.b
B.Bernardi abbatis Clarauall.de vita S.Malachiæ episcopi Hyberniæ.88.a
B.Bernardi sermo de eodẽ Malachia.113.b.& seqq.
S.Bertinus.121.b.122.a
S.Beruuardi episcopi Hildesiẽsis siue Hildesemensis vita.473.a
berytus ciuitas.227.b
in bestias,sanctorum authoritas quanta.862.
bestijs imperatur. 808.b. 267.b.270.b
bestijs obiectus martyr blandissimè ab eis accipitur.908.b
beunous vir sanctissimus.57.a.58.a b
Biblia sacra vt veneratus S.Edmundus.370.b
S.Bilhildis viduæ & sanctimonialis vita.612.a
S.Birini episcopi Dorcestrienſis & confessoris vita.687.a
bituriga à quo verbum salutis primùm acceperit, & à quo ecclesia Bituricensis instituta. 215.a
S.Blasius episcopus Sebastenorum.890.b. 891.b
blasphemus in sanctum Annonem punitur diuinitùs.752.a. 753.a
Bobiense cœnobium conditur.504.b
bona corporalia quæ.138.b
boni grauius hic cur perixpè affligantur.945.b
S.Bonifacij,Germanorum apostoli,breuis historia.281.a
S.Bonifacij martyrij locus.176.b
S.Bonifacius præficitur ecclesiæ Mogũtinæ.409.a
bonosus Treuirorum episcopus.412.b
boppo Treuirensis archiepiscopus. 739.a
bos æneus ad sumendũ suppliciũ destinatus.36.b
Bremæ elegantiss.templum constituitur.177.
bremensis ecclesia erigitur.177.b
bremensis ecclesiæ priuilegiũ à Carolo donatum. 178.a. b. eiusdem diœcesis limites.178.b
S.Brictij episcopi Turonensis & confessoris vita. 288.b
brictij conuicia in S.Martinum.269.b
britannia à Saxonibus & c.occupatur.446.a
britanniæ descriptio.277.b
brunechildis infeliciſſima regina.647.b
bruno archipræsul Colonienſis.138.b.139.140.b
bruschæ fluuij origo.136.a
Bucco Halberstadensis episcopus. 732.b
bulgari cædunt Roman.exercitum.62.b
Cadocus Alani regis filius, vt virginem ob negatum concubitum interemerit, & ob eam causam diuinitus punitus sit. 57. b. cum seq.a
SS. Cæciliæ, Valeriani,Tiburtij & Maximi,vita ac martyrium.505.a
Cæciliæ eximia virtus & constantia.513.a b
cæci videt.59.a. 123.a.157.b. 158.a.161.b.162.b.170.a. 347.b.350.a. 351.a. 365.372.b. 401. b. 464.a.b. 499.a. 562.a. 565.a. 605.a. 817.a
cæci & claudi, cæli ianitores.425.b
cælestis gaudij insinuatio.6.b
S.Cæsarij diaconi martyrium.12.a
S.Cæsarij brachium Coloniam adfertur.717.
cæsarij monachi Vallis S.Petri historia, de Engelberto archiepiscopo Colonienſi.137.a
calix ingentis precij.143.a
S.Callinici martyrium.902.a. 909.
calumniatoris pœna.857.b
in calumniatorẽ episcopi diuina vltio.536.a.541.a.
item,in martyrem,diuina vltio.162.b
campanæ sonus miraculosè præreptus.670.b
canes ferocissimi diuinitùs mansuefacti.10.b
canonici seculares mutantur in regulares.345.b
cancro laborans,vi aquæ benedictæ sanatur. 111.b
canonicarum precum diligens obseruator S. Hugo episcopus.396.b
capillorum S.Eligij miraculum.683.a
capitalia crimina quantùm vitare debeamus. 662.a
captiui miro modo liberati.77.a. 655.a
captiuos liberandi singularis virtus S. Leonardi. 119.a.b. 120.b. item, S.Eligij.633.a
caput præcisum loquitur.470.a
carcer diuinitùs apertus.496.b
carcer diuinitùs martyri patefcit.905.a
in carcere innocens cælesti lumine & visitatione confirmatur.535.a.536.b
caro vt maceranda.626.b
carnem vt domuerit S.Eligius.631.a
carnifex per imprecationem episcopi miserè perit.321.a
carolus Francorum Dux.133.b
carolus Francorum rex.176.b. 177.a
carolus Martellus multas gentes domat,Frisiamq; imperio adijcit.131.a
caroli Magni laus.55.a
carolomannus rex quæ munera offerat S. Huberto.54.b.cum seq.a
carlomannus fit monachus.281.a. 359.b
carthusia Vuictamiensis in Anglia.388.b. 389.a
carthusianorum instituta.205.b
castitas inter coniuges.82.
castitatis professio.707.b
castitatis exemplum.213.a
vt castitatis votum nuncupârit coram imagine D. Virginis S.Edmundus. 368.a
castus episcopus,ab obiecto incontinentiæ crimine,miraculosè se purgat.289.a
S.Castorij martyrium.165.a.cum seq.
Celsus archiepiscopus.95.a b
cera furto è S. tumulo ablata, in lapidem mutata. 356.b
cereorum oblatio ad sepulcra.55. 11.a.159.b.item, ad locum martyrij.163.
cereorum ardentium vsus.11.
cereorum & lampadarum apparatus in funere. 22. & 22.b
Charitas vincit morbi vim.714.a
charitas & mutua consensio martyrum.5.b
charitatis vis.4.b.præstantia.404.a
charitatis erga proximum, exemplum insigne. 249.b
childebertus Francorum rex.23.
childericus rex depositus, ac consus.359.b
childerici contentio cum Aquensi ecclesia.287.b & seq.a
chrismatis mons Baiocensis regionis.24.b. 25.a
Christus cur ità natus & passus.584.a. 620.a
christus nautæ sub specie appárens.345.
christus appáret consolaturq; 400. b. appáret martyri.572.a. 697.a. & eum confortat. 221.a. à tormentis liberat. 38.b. sanat.826.b
christus crucifixus appáret.84.b. item sacrificanti.399.a
christus inter cornua ferui appárẽs loquitur.56.b. item oranti appáret, mortemq; indicat.59.a
christus futuras tentationes prædicit. 27. item, prosperitatem & martyrium.27.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

christus vt primogenitus Virginis ppetuæ. 960.b
christi doctrina longè diuersa à Philosophica. 824.b
christi triumphi, martyrum palmæ. 59.b
christi nomine inuocato & signo Crucis impresso, vulnus sanatur. 183.a
christo seruire, summa dignitas. 59. b. sine culpa seruire, nobilitatis insigne. 15.b
christum sequuturus & parentem relicturus, egregiè sibi consulit. 115.a
in christo quæ humilia videntur, non sunt parui pendenda. 957.a
in christo quomodò manendum. 7.a
christi multi. 624.a
christianus verus qualis esse debeat. 392.b
christiani cur facti simus. 656. b. qui boni & veri, ibid. cum seq.
christiani boni quid agant. 889.b
christianorum ob Iconomachos dissensio. 75. b & seq. a
christianorũ quorundam insignis libertas & fortitudo. 286.b
christianorum antiqua deuotio in excipiendis reliquijs. 53.a
christianis quænam interdicta sub Diocletiano. 336.a
chrysaphij senatoris pietas. 126.b
S. Chrysogonus S. Anastasiæ catechista. 961. a. in carcerem à Diocletiano cõiectus. b. capite cæditur. 962. b
Cibus animæ. 661.b
cibus & potus diuinitùs præbentur. 171.a
ante cibum orandi escásque benedicendi exemplum. 51.b
cilicij vsus. 21.b
cilicij vsus, cineris aspersio & oratio, vsitata præsidia S. Martino. 260.b. 266.b. 271.a
cilicium S. Cæciliæ. 505.b
cilicium S. Eligij. 634 b
cilicium S. Maximi. 605.a
cilicium S. Elisabeth filiæ Hungariæ regis. 447.
cilicium in ignem coniectum, non consumitur. 373.a
cilicij nouum genus. 369.b
cilicina vestis toti corpori admota. 315. 366.b
Clarabaldus Syluanectensium episcopus. 214.a
claraualis D. Bernardi. 111.b
clarus adolescens nobilissimus, fit monachus sanctiss. 256.
claudus sanatur. 104. & 104.b. 641. 863. a
claudij in matrem cædes. 12.a
SS. Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij & Simplicij, itemq; quatuor Coronatorũ, martyrium. 165. a cum seqq.
clemens episcopus Bellouacensis. 684.a
S. Clementis Papæ & martyris vita. 515.a. eiusdem miracula. 517.b. cum seqq.
clerici vndè sic dicti. 279.a
cleri officia. 409. b
cleri vitam vt deploret D. Bernardus. 88.a
clerici impuri vt à B. Godefrido castigentur. 195.a
clericorum, ordinem suum relinquentium, quantum periculum. 143.b
clericorum tonsura. 526.a
clerici incontinentes, Romam absoluendi ab archiepiscopi missi. 319.b
clericis quæ vitanda. 279. b
in clericis tonsæ comæ quid significent. 279.b
clitophon à propria vxore ad fidem conuersus. 83.a. cum seq.
clodoueus rex in Christum credit. 116.a
clubiorum monasterium. 72. a
cluniacense monasterium. 424.a
clotarius Francorum rex. 630.a. 632.a
in cœmeterio benedicto miracula. 101.a
S. Coënginus. 312.a b
cogitationi turpi vt occurrendum. 659.a
cogitationes à S. diuinitùs cognitæ. 76.b
cognatus episcopus Edessenorum. 324. b
coloniæ cereuisia coqui inhibetur. 142. b. Xenodochium conditur. 704.a
coloniæ multæ antiquæ structuræ. 730. b. cæsi 360. Mauri martyres. ibid.
coloniæ monasterijs ad Gradus Mariæ ardet, itém S. Petri. 276.
coloniam Imperator venit. 736. b. vt corpus Engelberti archiepiscopi Colonensis perlatum. 149. b
colonensis Ecclesiæ opes augentur. 140. b. 141. a. & vndè. 701.
colonensis episcopatus multa perfert incendia. 139.
colonenses nundinæ. 713. b
colonensium fides & deuotio. 747. b. erga episcopum suum seditio. 732. b. cum seqq. vastatio. 715. b
columba in custodiam alimentum adfert. 586.a
columba ad designatum episcopum aduolat. 532.a 533. b
columbæ specie captiuo appáret S. Leonardus, eumq; liberat. 120. b
S. Columbanus & eius monasterij Luxouiése. 93.
S. Columbani Abbatis vita. 484.a. & seqq.
S. Columbani patria. 485. b. visio dum in vtero gestaretur. 486. a. recessus è patria. 486. b. eremus. 488. b. monasteria cõstructa. 490. b. 504. b. negocium cum Theodorico rege. 495. a. cum seqq. vt Luxouio bis pulsus. 496. a. 497. a. vt ad Clotarium regem peruenerit. 500. b. item Regem Theoberti. 501. b. item Longobardorum regem Agilolphum. 504. a. mors eiusdé. 505. a. miracula. Vide à nu. 489. a. totam historiam.
columbariése monasterium à quo conditũ. 441. b
in columna perpetuò stat S. Alypius. 592. b
comes fractis cruribus rotæ imponitur. 154. 155. a
in comitijs offenditur cæsus martyr. 151. a
communio mala quantùm noceat. 268. b. & seq.
comogellus abbas monasterij Benchor. 487. a
de conceptione B. Mariæ virginis. 811. a
cõcilium Aquisgranése. 56. a. Aurelianeń. 645. a
concilium Bellouacense. 206. a
concilium Colonense. 412. b
concilium Leodiense. 151. b
concilium Martini Papæ. 644. a
concilium Moguntinum. 151. b
concilium Nicenum conuocatur. 804. 869. b
cõciliũ Nemausen. 267. b. V. Oecumenicũ. 529. 795.
concilium Rhemense. 190. b. 207. b
concilium Romanum 150 episcoporum. 539. a
concilium Trecense. 191. a
concilium Viennense. 205. a
concionatoris boni exemplum. 655. b
concordia in religione qualis admittenda. 930. a
confessores qui dicti. 336. b
confessio vitiosa quorum sit. 625. b
confessio qui faciẽda. 626. b. eã impedientia. 627. b
confessio peccatorũ ab ineunte ætate cum multis lachrymis à Colonensi archiep. habita. 145. b

confessionem ab adolescentia, peragit S. Eligius. 631.a
confessio quotuplex. 627. b
confessionis & pœnitentiæ vis. 106.a
confessio pœna grauis à Pontifice imposita. 82. b
confessarius qualis esse debeat. 627.a
connereth. 94.a. destructa à quo. 94.b
conon Cardinalis, legatus Papæ. 206.a
conradus Portuensis episcopus & in Alemãnia legatus. 142.a. 151.b
conradus Tremoniæ comes. 146.b
conradi Marpurgensis laus. 446.a
consilij effectus. 8.a
consortium flagitiosorum vt exhorruit B. Godefridus. 210.b
consuli à S. imperatur, nè facilè irascatur. 73.a
constantinus episcopus Constantiæ. 231.a
constantinus Imperator. 803. b. 807. b. 871. b. 872.
constantini Magni encomium. 242.b
constantinus Copronymus perstringitur. 923.a
constantinus Irenes filius, vxore repudiata, mœchus factus. 926.a. eius adulterinum imperium sublatum. 927.a
constantinopolis ardet. 854.b
constans vox martyris. 697.b
constans responsio in superstitiosum Frisonum regem. 130.b
constantia S. Martini à latronibus capti. 250.b
constantiæ insignis exempla. 18. 36. a. 172. 570. b. cũ sequentib.
constantia martyrum blanditijs & minis tentata. 38.a. 40.a. 41.a. 43.b
consuetudinis bonæ vis. 368.a
ad contactum sepulcri S. sanitas confertur. 462.b
in contemplatione ecstasim sæpè patitur S. Elisabeth. 460.b
contemptus rerum labentium. 878.a. etiam rerum necessariarum. 136.a
contractus restituitur. 164. 564. b. 565. a. 640. b
contumeliosus diuinitùs punitur. 132. absoluitur ab eodem, in quem contumeliosus fuit, miraculosè. 133.a
conuicia facientis repentina mors. 131.b
conuiciantes vt moderatè ferat S. Godefridus. 186.
conuentus Rhemensis. 196.a
conuentus Saxonum. 282. b. 281.a
conuiuas quos suæ mensæ adhibuerit S. Elisabeth Hungariæ regis filia. 456.b
SS. Quatuor Coronatorum martyrium. 165. a. cum seq.
corcagia Hyberniæ ciuitas. 104.b
cor mundum quis habeat. 7.b
cordis munditia vndè descendat. 8.a
corpus à putredinis vitio seruatum. 215.b
corpus Christi in altari ponitur. 935.a
corpus mortuum post multos annos integrum cernitur. 54. 56. b. 354.a
corporis mortui mira gratia. 375. b. 376.
corpus exanime sanguinem emittit, locoq; moueri non potest. 676.a b
corpus exanime vt suauissimos spirárit odores. 560.a. 572.a
corporis exanimis miraculum. 680.a
corporis dona rara. 138.b. mira castigatio S. Edmundi. 369.b
vt corpus suum quotidiè virgis cædat S. Lambertus archiep. Dublinensis. 316.a
corpus in singulis partibus procreatori suo patientiam & tolerantiam debere. 217.b
corporis inuenti admirabilis forma. 524.b. cum sequentib.
corporis sui rigidus domitor S. Trudo. 558. b. 559. a
corpora Sanctorum, thesaurus preciosus. 216. b
corui obedientia. 493.a
Creatus episcopus oneratũ potiùs quàm honoratum se sentit. 17.a
ex creaturis quid colligendum. 657.b
credere Deo, Deum, & in Deum, quid. 627.b
credentes in Christum, patrimonia sua S. offerunt. 131.a
crescens episcopus Moguntinus. 408.b. 413.b
cretenses decem martyres. 943.
cruciatus durissimi SS. martyrum. 326.a. 326.b. 339.a
crux, rete apostolicum. 623.a. potentissimum signum. 591. semper in fronte ferenda, &c. 658.b
crux in marmore à S. Barbara miraculosè sculpta. 696.
crucis mysterium. 619.b
crucis reliquiarumq; latio ad agros. 48.b
crucis signum vt dæmones formident. 9.
crucis signum in aëre conspicitur. 710.b
crucis efficacia. 10.a. 62.a. 65.b. 68.b. 71.a. 185.a. 253.a. 372. 373.a. 377.a. 441.a b. 573.b. 659.b. 778. b. 788. 817.b. 818.
crucis signo ars munitur. 165. cæcus curatur. 573. a. 642.a. surda & cæca sanatur. 687.b. vas frangitur. 573.b
crucis signo & precibus ingens incendium extinguitur. 49.a
crucis signo patratum insigne miraculum. 756.a
crucis signum in vestibus hominum cernitur diuinitùs inscriptum. 918.b
crucis signo se munit S. Matrona aduersùs dæmones. 171.a
crucem accipere cupientem reuocans, diuinitùs punitur. 372.
tres cruces appárent. 865.a
ad crucem vt properet S. Andreas. 621.b
crucifixi effigies in cornibus cerui. 26.
crucifixi imagine conspecta, vt mirè compuncta sit S. Elisabeth. 447.a
crucifigitur S. Agricola. 60.a
crus emortuum reuiuiscit. 162.a
cultus cuiusdam eremitæ. 64.b
cultus dæmonum maximè feruet sub Diocletiano. 880.b
S. Cuniberti episcopi Colonensis & confessoris vita. 273.a
cupiditatis malum. 21.b
curatorum à S. Trudone ingens numerus. 365.b
S. Cuthberti corpus integrum. 465.b
de Cygno rarum quid. 390.b
cypri magna calamitas. 866.b
cyrus Alexandrinus episcopus. 567.b

Adilo episcopus Cameracensis. 901.
dagobertus Franciæ rex. 273.b. 301.a. 895.b
dagoberti regis laus. 274. b. 636.a. visio. 274.
dagobertus, Dux Francorum orientalium, Moguntinos affligit, vastátque Treuiros. 407.a
dani Christianis infesti, crudeliter Britanniã depopulantur. 467.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

dani plexi anathemate, pereunt. 617.a
S. Danielis Stylitæ, vita. 845.a
Dæmon cur homines ad infernum præcipitare ità contendat. 507.a
dæmon in forma monachi. 185.a
dæmon humana specie apparens. 250. b. tentat. 171. procaciter minatur. 171.b. hominem in rupis præcipitium transfert. 419.b
dæmon, malefica bestia. 404. a. incentor seditionis. 733. b. eius malitia. 404. b. 506. 507. b. 93.b. nequitia. 102.b. fraus. 809. inuidia. 384.b. procax petulantia. 321.b
dæmonis in monachi specie apparentis nequissima malignitas. 198.b.& seq.a
dæmonis quandoquè vera responsio. 152.b
dæmonis imprecatio quantùm noceat. 463.a
dæmon crucis signo profligatur. 602.b
dæmoni, si pœniteret, misericordiam Dei non defuturam. 256.a
dæmonem vt ejiciat S. Laurentius archiepiscopus. 321.b
dæmones abiguntur. 848.b. 76.b. 537.a. infestant S. Sabam. 759.a
dæmones vt egregiè contemnantur & vincuntur. 592.b
dæmones hominibus semper insidiari. 52.a
in dæmones magna vis B. Eligij. 671.a
dæmonum fallaciæ. 254.b. 257.a. studia. 270.b. præstigiæ. 603.a. nequitia. 603.b. procacitas. 70.a. fuga è loco virtute S. ibid.
dæmonum psallentium voces. 171.a
dæmoniaci liberantur. 347.a. 49.a. 398.a.b. 425.b. 441.a. 463.a. 498.a. 501.a. 597.a. 652. 670.a
dauentria. 285.a
Decius Cretę proconsul à Decio Imperat. constitutus. 943.b
decij & Valeriani impium decretum. 569. a
decij persecutio. 941.a.. 942.b. 943.b
decimæ dandæ. 660.a
dedecus honestis hominibus calamitate quauis grauius. 28.a
dedicatio templi per visionem indicatur. 318.b.& seq.a
dedicatur ecclesia admodùm reuerenter. 50.b
deficientium ignominia. 3.b
defuncti miraculum. 113.b
defunctorum suffragia. 112. a. memoria iam olim celebrata. 526.
defunctorum omnium dies solennis. 100.b
pro defunctis Missæ & orationes quid conferant. 92.b
deliciarum contemptus magnus. 188.a
dentium immanis dolor ad oblationem mandibulæ cereæ sopitus. 158.b. item, ad inuocationem Sancti. 161.b. 164.a
deodatus Matrascensis vrbis episcopus. 648.a
deploratio sui temporis B. Bernardi. 88.a b
dermitij regis odium in Lagenię dominum. 311.b
desiderij vis. 34.b. cum seq.a
desiderij in Deum efficacia. 70.
desiderius Viennensis episcopus quid passus. 502.b
in detractatorem SS. historiæ. 203.a
detracti mœstum animum Angelus consolatur. 506.b
Deus quàm in Sanctis suis mirabilis. 56.b. 103.a. 106.a
deus quantam suorum curam habeat. 111. 500.a. 502.a.b. 503.a
dei summa benignitas. 68.a. 405.b
deo seruire, regnare. 624.b
deo vt vbique animo intentus S. Hugo episcopus. 396.b
deum hominem factum, maximum omnium miraculum. 934.b
deum opera de intentione pensare. 114.a
ad dei cognitionem vt peruenerit S. Barbara. 690.a
deiferus vir sanctus. 58.b
de dijs, Socratis sententia. 962.b
deuotio priscorum Christianorum. 575.a
deuotio maior in re difficili comprobatur. 15.a
Diaconij gradus coacto S. inijcitur. 90.b
diaconi cuiusdam pia exercitia. 440.b
dicendi libertas egregia Eustratij in iudicem. 882.a. item Thyrsi. 893.a. item D. Catharinæ in Imp. Maxentium. 581.a
dies in noctem precibus conuertitur. 96.b
dies Cinerum. 207.b
dies Dominicus & solennitates Sanctorum celebrandæ. 657.
dies Rogationum. 648. vt celebrârit S. Elisabeth. 450.a
sub dio viuit S. Iohannicius. 64. a. 69. a. item S. Alypius. 593.a
diocletianus & Maximianus Impp. impij. 124. a. 231.b. 335.b
diocletianus & Maximianus cur se imperio abdicârint. 821.
de SS. Dionysia, Datiua, Leontia, itemq; Tertio, Bonifacio, & alijs quibusdam, ex S. Victore episcopo. 810.a
diuionense castrum. 9.a
diuini cultûs officia negligere, quàm ingratum Deo. 719.a
in diuitem inhumanum admirabile Dei iudicium. 867.a
Docendum vt sit. 632.b
doctores Ecclesiæ cur dati. 895.a
doctoris optimi exemplum. 650.a
dolor ob admissa peccata. 626.
dolor acerrimus quis. 153.b
dominico die laborans, diuinitùs punitur. 48.a. restituitur autem per S. Hubertum, ibid.
dominicani & Franciscani quid passi mitiò à Clero. 141.b
donatus episcopus Vesontionensis. 492.
donatus Comes de Kildara. 311.a
dorcic sedes episcopalis. 687.b
Draco signo Crucis & precibus interemptus. 65.b
Dubitans de martyris sanctitate à Deo punitur. 165.a
dublinia vastatur. 318.a
dulcedinis cælestium vis. 600.b
dulcitius præfectus. 964.a
dunstanus archiep. Cantuariensis. 465.a
duodennis sit monachus egregius. 846.
duritia hominum malorum. 667.b
dunum Hyberniæ. 98. b. & Dunensis episcopatus. 99.a
Dysenteria miraculosè curata. 94.a

EAdmundi regis Angliæ & martyris historia per Abbonem Floriacensem abbatem. 465.a. & seqq.
Eboracum. 99. b
Ecclesia infestatur. 783.a b
ecclesia florer tranquilla pace. 567.b

ecclesia sine dote non consecranda. 730.
ecclesiæ persecutiones. 404.
ecclesiarum ministris & pauperibus omnia sua elargitur S. Anno archiepiscopus. 715.a
inter ecclesiarũ episcopos grauis seditio. 779.b
ecclesiasticæ libertatis defensor eximius S. Hugo episcopus. 395.b
Edessa ab Hunnis obsessa. 329. b. 330.
edessæ vt in Christianos sæuitum sit. 336.
edictum Claudij aduersùs Christianos. 12.a
edictum Cõstantini Imp. de fide Christiana. 242.b
edictum Imperatorum in Christianos. 220.a
S. Edmundi, vel Eadmũdi, Archiepiscopi Cantuariensis vita. 366.
Egilbertus episcopus Mindensis. 725. a. 748.b
egilbertus episcopus Traiectensis. 615.b
Eleemosyna quid præstet. 295. b
eleemosyna Deo gratissima. 225.b. eiusdem vis & efficacia. ibid.
eleemosynam quanti fecerit Aegidius. 638.b
eleemosynam largienti diuinitùs compensatur. 425.a. 448.a
in eleemosynam panes distribuenti, alij diuinitùs redduntur. 296.a. item pecunia, in pauperum vsus exposita, integra manet. 305.a
eleemosynam danti Christus appáret, sibiq; factam testatur. 249.b
in eleemosynam non præstantes. 520. a
eleemosynam non præstantium prætextus. 226.a. duritia castigatur & refellitur. 226.b
elerij abbatis laus. 59.a
eleusius hæreticus in episcopũ constituitur. 536.a
elias episcopus Hierosolymæ. 767.b. 779.b
elias monachus moritur. 69.a
eliam Christumq; se falsò quidam prædicat. 257.a
S. Eligij Nouiomensis episcopi vita. 629.a
S. Eligius quæ in seculari habitu gesserit. 629. b. vsque ad nume. 647. quæ in episcopatu, & post eius mortem. 647. b. vsque ad 685.
S. Eliphius martyr appáret S. Annoni. 731.b
S. Elisabeth regis Hungarorum filiæ vita, per Iacobum Montanum Spirensem. 442.a
S. Elisabeth infantia & pueritia. 443.a.b. matrimoniũ. 445.b. partus. 447.b. amor paupertatis in se & erga alios. 447.b. & sequen. officia erga vita functos. 451. mariti sui encomium. 451.b. viduitas. 452.b. vt à suis expulsa. 453. a. visiones eius. 454. a. vt excepta ab episcopo Bambergensi. 454. vt reconciliata successori mariti sui. 455.a. vt à Pont. Max. consolata & alteri commendata. 456.a. miracula eius. 458. a. 462.a. & seqq. officia singularis humilitatis & charitatis. 458.a. mors. 460.b. canonizatio & ossium eius eleuatio. 462.a b
S. Elpidephori & sociorũ martyriũ. 42.a. cũ seqq.
S. Emerici, B. Stephani Hungarorũ regis filij, vita. 81.a
emesa Phœniciæ ciuitas. 83.a. magna ibi Christianorum persequutio. 83.
Emma matrona religiosa vt à Deo precibus impetrârit sepulturam. 192.
Engelbertus electus Osnaburgensis. 138.b
engelbertus episcopus Osnaburgensis.. 146.a. 151. b. 154.b
engelberti archiepiscopi Colonensis vita. 137.a. cum seqq. eiusdem miracula. 155. &c.
engelberti nominis etymologia. 138.a
S. Emmathæ virginis martyrium. 286.b
D. Ephræm orationes binæ de B. Virgine. 1.a. 2.b. item sermo de laudibus SS. martyrum. 3.
episcopus à sede sua septiès pulsus. 410.b. 411.b
episcopus decedens, alium sibi substituì curat. 95. a. b. successorem designat. 413.a. inuitus constituitur. 366.a. 373. 382. b. 390.a. diuinitùs declaratur. 800.b
episcopus ex patrono causarum factus S. Philogonius. 933.
episcopus nudis pedibus ad ecclesiam suam intrat. 193.a
episcopus de rebus diuinis consulitur. 91.b
episcopus ob ablatum alteri equum vt punitus. 679.b
vt episcopus febri laborans, nihilominùs in cœna Domini pedes suorum abluerit. 713.b
episcopus vt ad vitam Carthusianam redire mâlit. 397.a
episcopus vt sit ordinatus S. Anno, & qualem se deindè præbuerit. 701.b. vt Imperatorem castigârit. 702.a
episcopus regi vt officium deneget. 617.b
episcopi vita qualis. 97.b
episcopi exemplum insigne. 193. cum seqq. 140.b. 315.a. 373.b. 374.a. 410.a.b. 600.a. 616.a.b. 648. b. 702. a. 703.b. 94.b. 97.b. 98.b. 99.a. 102.a b
episcopi constantia & magnanimitas in Regem. 391. 394.b. 395.a. in Imperatorem. 737.a
episcopi in electione, monachi S. Platonis suffragium quæsitum. 928.b
episcopi pium studium. 24.b singularis in pauperes liberalitas. 474.b. in extremis admiranda fiducia & pietas. 375.a
episcopi humiliantis se, insigne exemplum. 203. 206.
episcopi in monachos suos reuerentia. 711.b
episcopi precibus resistens, diuinitùs punitur. 377.a
episcopi benedictione percepta, homo curatur. 374.b. 398.a
episcopi memorabile factum. 704.b
in episcopi contemptorem diuina vltio. 291.a
in episcopi pertussores insigne supplicium. 154.a
in episcopum iniqui, miris modis diuinitùs plectuntur. 350.b
episcopum se futurum, cælitùs per visionem discit B. Godefridus. 191.a b
episcopo viuenti, quandò alius surrogandus. 206.b
episcopi Cameracenses. 901.
episcopos quanta oporteat cura gregi prouidere. 933.b. 934.b
episcopatum recusantium exempla. 94.a. 95.b. 116.b. 129.b. 139.a. 531.b. 615.b
episcopatum à quanta perfectione auspicatus sit S. Hubertus. 46.a
in episcopatu, S. Nicolai vestes quales. 801.b
S. Epistemes vita & martyrium. 83.a. cum seqq.
epilepticus facilimè curatur. 111.a
epistola scripta morbum pellit. 863.b
epistola S. Sabæ ad Imperatorem. 784.a
equus ex incommodo fit commodissimus S. Malachiæ. 100.a
Eremi encomium. 798.b
eremita externis disciplinis alium vt instituerit. 528.a
eristæ monasterium. 65.b
error rusticorum in Gallijs. 252. b
eruca precibus & signo crucis fugata. 71.b
Essendiensis Abbatia miserè vexatur. 143.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Estemaco vel Epternaci monasterium Treuiris proximum.133.a.134.a
Euualdorum duorum corpora Coloniam aduecta. 719.b
euangelium suum Lucam & Marcum non visu, sed auditu didicisse.181.a
eubole sancta mulier. 593.b
eucharistia à morientibus sumpta. 22. a. item ab episcopo moriente. 213.b
eucharistiæ vis.93.a
eucharistiæ percipiendæ tempus non festum est, sed cõscientia pura.936.a.ad eam quemadmodùm accedendum.b
eucharistiæ sacramentum frequentes sumere in festo natalis Christi consueuerunt Christiani. 935.a
eucharistiam indignè percipientis diuina animaduersio.162.b.& seq.a
eucharistiam contra episcopi prohibitionem sumentis diuina vltio. 208.b
eucharistiam sibi in solitudine adferri rogat S. Theoctiste, qua sumpta migrat ad Dominum. 237.b
eucharistiam publicè gestandi mos antiquus. 313.b
ad eucharistiam sumendam quemadmodùm & cum quibus muneribus accedere oporteat. 935.a
eucharistia veritas corporis Christi. 339.a negantis diuina vltio.106. b.cum seq.a
S.Eucherius à quo in exilium relegatus.567.a
S.Eucherij translatio. 567.a
S.Eucherij episcopi Lugdunensis historia breuis. 365. b
euche idolorum sacerdos ad Christum conuertitur.172.a b
eudocia Imperatrix. 852.b
SS. Euergislus & Agilolphus episcopi Colonienses cur non multis claruerint miraculis. 155.b
S. Euergisli archiepiscopi Colonensis mors.153.a
euerhardus Treuirensis archiep. 739. a
eugenius Papa.100.b
S.Eugenij martyrium.880. cum seq.
eugenia sancta fœmina.167.a
S.Eugraphi martyrium. 821.a.833.b
S.Eulaliæ virginis martyrium.819.a
eulogius episcopus Edessenus.333.b
eunuchum se simulans S. matrona, degit inter monachos sanctissimè.167.
euphemia illustris matrona viuit duriter. 593.b
euphemiæ opulentę matronæ liberalitas in S.Matronam.174.
S.Euphemia appáret.591.
euphrasius episcopus Auernorum.290.a
euphrata Arrianus intruditur in sedē Colonien-sem. 412.b.deponitur. 413.a
S.Euphronius episcopus Turonensis.382.a
de S.Eusebio monacho. 80.b
S.Eustachij (aliàs Eustathij) ac Theopistes, & duorum filiorum Agapij & Theopisti, martyrium.25.b.cum seqq.
eustachius martyr apparet, sanatúrque ægrotus. 67.a
S. Eustochius B.Brictij episcopi Turonensis successor.289.b
SS.Eustratij, Auxentij, Eugenij, Mardarij & Orestis martyrium.880.b
S.Eutychianus.971.a
S Euthymij miraculum.758.b obitus.759.a
eutolmius.85.b.87.b
eutychij (siue Euticij) monachi, consuetudinum monasticarum institutoris, mors.419.a
S.Euualdus niger. 741.b
Exactiones simulatæ abolentur.393.b
ab exactionibus vt se temperârit Engelbertus Colonien.archiep.141.b
excommunicationis vis.669.b.671.b
excommunicationis derisores diuinitùs puniuntur.320.b
excommunicati terribiliter à Deo puniti. 397. cum seq.a
exempla præsentia quantùm prosint.56.a
exequię celeberrimæ.745.b.cum seqq.
exequiarum celebritas.401.
circa exequias insigne miraculum. 214.a
exercitia corporis & animæ. 757.a
exercitia virtutum.920.b
exercitia SS.Valeriani & Tiburtij.510.a
exhortatio saluberrima S. Huberti. 50. b. & sequentib.
extrema vnctio, sacramentum est. 105.b
extremæ vnctionis collatę vis, non collatæ iniuria.105. b
extremam vnctionem sibi dari iubet S.Malachias. 112.a
extrema semper metuenda.656.a
exuperius episcopus Tolosanus. 614.

Facultatum ab vtroque coniuge in pauperes distributio.85. b.quam monastica vita subsequitur. 86.a
famulis suis seruientiũ, exemplũ. 545.a
fanum dæmonum euertenti adest diuina virtus.253.b
Febre correptus, Psalterij cantione solùm se solatur.51.b
febricitantis mira curatio. 159.a. 160. b.374.381.b
felix episcopus sanctiss.ordinatur.268.b
SS.Felicis & Eusebij martyrium.14.a
de S.Felice presbytero.80.b
S.Felicitas martyr.520.a
in feras imperium.136.a
feræ & aues vt homini obediant.494.b
festiuitates SS.vt celebrandæ sint. 340.b
festos dies in tenera ætate vt coluerit S.Elisabeth. 444.a
festum S.Andreæ. 624.
festum anniuersarium S.Anastasiæ.971.b
festum assumptionis S.Mariæ.753.b
festum dedicationis ecclesiæ.770.b
festum Euthymij.764.a
festum S.Lazari.931.a
festum martyrum.403.a.516.b.518.a
festum S.Mamantis.854.b
festum natalis Christi, omnium festorum metropolis.934.b
festum omnium Sanctorum.6.
festum venerandum S.Laurentij martyris.174.b
festum SS.Petri & Pauli Apostolorum.525.b
festum præsentationis D.Virginis. 476.a.479.a
festum S.Spiridonis.879.
festum Theodori martyris.590.a
festum violantium temeritas diuinitùs punitur. 361.
festa celebria. 934. b
ad festorum celebrationem inuitatio. 935.a
Fides tentata vi & blanditijs.36.
fides cordis sine oris fide, aut nulla, aut parua. 625.

fide

fides catholica à satana cum suis administris semper oppugnatur.223.b
fidei constantia quanta erit.336.b
fidei per dilectionem meritum. 21.a
fidei vis quanta.970.a
fidem inesse dæmonibus.21.a
fideli homini totus mundus diuitiarum est. 109.b
fiducia in Deum, Sabę.768.a.item S.Hugonis episcopi.396.a
fiduciæ exemplum.189.b.194.b
filius patrem monachum efficit, matrem verò sanctimonialem. 422.b
firmini martyris, primi Ambianorum episcopi, translatio.199.b.& seq.a
firmini pontificis impietas.12.mors. 13.a
Flagellis in se vt animaduertat S.Elisabeth.446. a.449.b
flatu hominis, canis rabidus extinguitur. 604.b
flauianus eijcitur à sede Antiochena, & ei Seuerus impius subfituitur.782.b
flauadus tyrannus.672.a
S.Florentij episcopi Argentinensis vita.136.a.corporis eius translatio.137.a
flu uius ad vocem hominis iter præbet. 868.b
flumen siccis pedibus transitur. 64.b
Fœminæ conceptus vt miraculosè euanuerit. 707.a
fœminis adspicere mares, interdicitur.594.
fœminarum consortium pudico adolescenti vitandum.486.b
fœminarum consuetudinem amâtes, notati.261.b
fœminei sexûs priuilegium.392.b
Folcbertus vir nobilis, fautor S.Lebuini. 282.b
fons miraculosè erumpit.507.516.a
fons ad cædem virginis erumpit, multosq; sanat. 58.a.59.a.item ad orationem. 132.a
fons Vuenefredæ vndè.58.b
fons S.Trudonis vndè.558.a
fontanense monasterium constituitur. 490.b
forestariorum segua tyrannis.391.a
fortitudo.8.a.SS.martyrum.3.b
fortunati episcopi de vita S.Marcelli.14.b
Franco episcopus Aquensis.287.b
franci & Saxones inter se digladiantur.737.b
francorum iurare volentium mos.681.b
fraus pia S.Aldegundis virginis.303.b
fraudulenti hominis dolus miro modo arguitur. 874.b
Fridericus archipræsul Colonienſis.138.b.574.a
fridericus Comes vt in necem Engelberti Colonienſis archiep. conspirârit.143.b.146.a.cum seqq.
vt fridericus Comes in curia regis proscriptus sit.151.a. vtq; à Legato & synodo Moguntina excommunicatus.151.b.eiusdem misera mors. 154.a.b.155.a
fridericus Leodiensium episcopus.574.a
fridericus Monasteriensis episcopus.748.b
fridericus Siciliæ rex & Henrici Imperatoris filius.139.b. 140.
fridericus Traiectensis episcopus.693.a
fridericj nominis etymologia.144.a
frisonibus Christum annunciat S. Vuillehadus. 176.b.177.a
fructus peregrinationis ad terram sanctam.799.b
Fulgor ingens sub mortem S. Aldegundis appáret.309.a
fulmine dissipatur dęmonis simulacrum.78.b
funeris religiosa & celebris prosecutio.401.a
ad funus & sepulcrum miracula.297.a.560.
furti diuina vltio.79.b.401.b.557.a.562.a.877.b. 563.a
furto ablata diuinitùs restituuntur.642.b
in fures humanitas domini. 877.b

GAllus Aruernorum episcopus. 22. 23.a. 379.
GSS. Galactionis & Episthemes vita & martyrium.83.a.cum seqq.
Gelasius Hyberniæ archiepiscopus creatur.98.b
geldriæ Comitissa illustre miraculum ad inuocationem S.experitur.157.b
gennadius episcopus Constantinop.851.a
gensericus Vuandalorum rex.857.a
gentilis hominis virtutes.25.b
geraldus Rhegiensis episcopus.425.b
S.Gereonis martyris inuentio & translatio. 574.a
germanus Parisiensis episcopus.80.b
germanus Parisiacæ vrbis episcopus.215.b
S.Germani martyrium.286. b
germanorum olim studium erga sacras reliquias. 364.b
germundus Pinquiniaci Vicedominus. 201. a. & seqq.
gertrudis Hungariæ reginæ mors. 443.b
geruinus Ambianensium episcopus.191.b
Gigniacensium monachorum mores & instituta. 420.b
gimicastrum vrbs à quo condita.341.b
S.Gislenus.899.
giuelberg.158.b.162.a
in Globo luminis apparet S.Martinus. 628.a
glodulphus Metensis episcopus.549.a
gloria martyrum etiam in hac vita quàm illustris.217.a
gloria inanis, virtutum pestis. 82.a
gloriæ inanis contemptus.604.b
S.Glycerius martyr.1010.b
Godefridus abbas S.Quintini.181.b. 182. a
godefridus & Balduinus duces Hierosolymitanæ expugnationis.181.b
S. Godefridi episcopi Ambianensis vita.179.a. cum seqq.
S.Gorgonius martyr.1009.b
goslenus, vel Ieslenus, episcopus Suessionum. 214.a b
gothardus episcopus Moguntinus. 408. b.413.b
vt à Gottho puella mirè decepta sit, historia breuis & elegans.329.b.vsque ad 334.a
Gratulandum aliorum rectè factis. 403.b
gregorius archiepiscopus Dublinensis. 314.b
gregorius Lybis martyr.535.a
gregorius Maurus martyr inuenitur.731.
gregorius Pontifex. 277. b.& seq.a. 281.a.385.b. 418.a
gregorij episcopi Agrigentini vita & mores. 520.a
S.Gregorij Neocæsareensis episcopi vita. 376.b
gregorij Spoletani martyrium.951.
B. Gregorij Turonensis archiepiscopi vita, per Clericos Turonenses descripta.378.b
Gubazius rex Lazorum.555.a
guido Viennensis archiep. post Calixtus Papa. 205.a
guntherus Colonienſis archiep. 615.a
S. Guriæ martyrium.324.336.b
guriæ anachoretæ inuidia. 67.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Haeretici vitandi. 76.a
haeretici vt à B. Martino defensi. 268. a b
Harduinus vt S. Maxellendem interemerit, visuq; priuatus, ac pòst restitutus sit. 293. a b
hasbania magna ex parte aliena à fide. 554.a
hasle monasterium. 136.b
Helenus episcopus ex monacho magnus in miraculis. 974. b
henricus Brabantiæ Dux. 157.b
henricus Colonienſis archiepiscopus. 137.a. 150. b. quæ inter illum & Vualramum ducem &c. ortæ controuersiæ. 151.a
henricus Friderici Imp. filius Aquisgrani rex consecratur. 140.
henricus I. otharingiæ dux quanti fecerit Engelbertum Colonienſem archiep. 141.a
henricus dux Saxoniæ. 139.a
henricus II. rex Angliæ. 388.b
henrici Angliæ regis, cum Deronogo Hyberniæ rege, dissensio. 323.b
henrici Imperatoris singularis humilitas & virtus. 702.b. item mors. 703.a
heribertus Colonienſis archiep. 739.a
hermannus Colonienſis episcopus. 700.b
hermannus Lantgrauius, Ludouico filio infanti, Hungariæ regis filiam desponderi curat. 443.
S. Hermogenis martyrium. 821.a. 823.a
heroici & perfecti quales. 235.a
S. Hieronis & sociorum martyriũ. 124. cum seqq. eiusdem patria & mater. ibid.
hierosolymæ expugnatio. 181.b
hilarius Pictauiæ episcopus. 250.a. exulat. 412.b
S. Hilarij sepulcrum B. Gregorius Turoñ. episcopus supplicaturus adit. 385.
hilarius Tolosæ episcopus. 614.a
hildebaldus archiep. Colonienſis. 179.a
hildebertus archiep. Moguntinus transfert S. Maximi & aliorum reliquias. 413.
hildesemensi ecclesiæ quid præstitum ab episcopo Betuuardo. 471 a b
hildulphus episcopus Colonienſis. 724.b. 725.b
historia SS. cur prædicetur. 19.b. quid conferat. 88.a. 865.b. 166.a
historiæ vtilitas. 61.b
historia insignium virorum cur literis mandetur. 294. a
historici notati. 248.b
S. Homoboni, ciuis Cremonenſis, vita. 294.a
S. Homobonus catalogo SS. asscribitur. 297.b
homo quidam, præter humanam formam, nihil ferè hominis habens. 236.b
hominis officium 248.b
hominis stulti horrenda temeritas. 318.b
hominis occisi & excitati stupendum miraculum. 243.a b
homini quanta Deus præstiterit. 222.b
hominem lædi, duas ob causas permittere Deum. 659.
homines feras belluas crudelitate vincere. 858.b
homicidæ diuina vltio. 562.b
honofridus egregius monachus. 83.b. 84.a. 85.a. callidè monasticum habitum tegit, vt impietatem eludat. 83.b
honoratus episcopus Ambianenſis. 199.a
honorius Papa Innocentij successor. 140.a
horæ septem Canonicæ. 52. 594.b
horreum vacuum vt diuinitùs frumento completum sit. 494.a
hospitalitatis laus. 122. exemplum. 866.a
hostem suum beneficijs lenire studet S. Trudo. 552.
hostem suum vt veneratus sit S. Anno. 716.b
vt hostes omnes vincere possimus. 406.b
S. Huberti episcopi Leodienſis vita. 45. b. cum seqq. 56.b
S. Hugonis Lincolnienſis episcopi vita. 387.b
S. Hugo puer admodùm monasterio traditur. 387.a. vt ad Carthusiam transierit & receptus sit. 387.b. prædicitur ei, quòd futurus episcopus sit. 388.a. præficitur Carthusiæ Vuistamiẽsi in Anglia. 389.a. eligitur episcopus Lincolnienſis. 390.a. constantia & magnanimitas eius. 391. 384.b. affectus in egros & mortuos. 393.a. item in ecclesiastica libertate defendenda. 395. b. oppressorum pijssimus consolator. 397.b. miracula eius. 398.a. 401.b. mors. 399.b. appàret post mortem, de conscientia & beatitudine instruens. 400. b. eiusdem translatio. 420.a
hugo episcopus Suessionenſis. 190.
humanitas in pauperes. 704.a
S. Humberti encomium. 507.
humilitas commendatur Prælato. 312.b
humilitatis insigne exemplum. 927.
humilitatis præstantia. 70. b. comes obedientia. 185.b
humilitatis exempla. 95.a. 187. b. 123. 249. 384. 388.a. 413.a. 458.a. 534.a. 537.a. 723.b. 596.a
hunni Gallias populantur. 377. a. item Thraciam. 66.a. victores Romanorum 66.
hunnorum incursiones in Romanos. 329. b. 333.a
Hybernia. 92. 485.b
hyberniæ malorum causa in episcoporum illegitimam successionem reijcitur. 95.b
hydropici mira curatio. 162. a

Bracense monasterium qua occasione structum. 95.a
Iconomachi diuina conuersio. 73.a. mors subita. 75.a
iconomachorum crudelitas sæua. 996.b
iconomachorum hæresis pessima, annosq; durat quinquagintaseptem. 62 .a
iconomachorum pœna. 918.b
iconoclastarum conciliabulum. 925.a
Ida Eustachij vxor. 181.b
Ieiunium quàm olim Christianis familiare. 18.a
ieiunium triduanum. 118.b. in honorem S. 83.a. ad electionem episcopi. 365. b
ieiunium triduanum diebus Rogationum. 48. b
ieiunium, semèl in hebdomada solo pane sumpto. 86.a
ieiunium hominibus & iumentis indicitur ad auertendam siccitatem. 190.
ieiunio misericordia iungenda. 227.a
ieiunia, vigiliæ, preces &c. S. Gregorij 528. b
ieiunijs & precibus assiduis Sancti incumbunt. 951.a
ieiunijs & precibus inquirere Dei voluntatem, frequens apud veteres. 54.a
iesse Nemetenſium episcopus. 412.b
Ignauiæ vitium. 78.b
ignis miro modo extinctus. 717.b. item ad præsentiam reliquiarum. 21.b
ignis purgatorius. 625.b
igni aduruntur martyres. 38.b

Imago à Nicodemo, qui ad Iesum nocte venerat, composita, & ad successores delata, donèc miraculosè crucifixa est. 230.a. cum præced.
imaginis Christi crucifixæ stupendum miraculum. 227.b. & seq.
imaginẽ S. Mariæ vt veneratus S. Edmũdus. 370.b
imaginem argenteã ad sepulcrum S. Geldriæ Comitissa offert. 157.b
imaginum sacrarum vsus antiquissimus. 216. b. 329.b
imaginum sacrarum contemptoris contra illum miraculum. 70.
imaginum venerationem liberè prædicat S. Plato. 925.b
imaginum hostes Leo Imp. Michaël Traulus. 993. 994.a. Theophilus Mich. F. b
imagines diuinas propugnantes SS. Theodorus & Theophanes, dira passi. 995. 996.
imagines impugnant Ioannes Magus & Iambre. 994.a
imagines impugnãtis Imp. infaustus exitus. 993.b
in imagines nimiùm sumptuosas. 460.
imarius sanctus vir. 90.a b
imp. Constantinus Irenes filius. 925.b
in Imperatore præclarum humilitatis & virtutis exemplum. 702.b
inanis gloriæ malum. 296.b. 382.a
inanem gloriam vt auersatus S. Anno. 722.b. 729.b
in manis gloriolæ cupidos. 442.b
indiæ Apostolus S. Thomas. 939.b
ab infamia vt episcopus humaniter alterum liberârit. 706.a
infans loquitur. 289.a
infantuli mira abstinentia. 795.b
ingomarus Veromanduorum Comes. 678.b
inger Niceæ episcopus, iconomachus. 71.a
inguar tyrannus, vt in Eadmundũ Angliæ regem sæuierit, ac eum trucidârit. 467. a. b. & seqq.
ingratitudo hominis erga Deum. 223.a
inimicis benè faciendum. 384.b
inimicos diligere, quid conferat. 661.a
iniuria non vlciscenda. 131.b
innocentius Papa. 100. 139. a. b. 297. b. 298. a
S. Innocentij Thebæi translatio. 717.a
innocens, inuocato S. à supplicio liberatur, iubeturq; à S. ad ecclesiam suam, catenam qua ligabatur deferre. 119. a. itẽ & alij. 80 c. b. cũ seq.
inobedientiæ pœna. 432. a. 491. 774.
inobedientia Adæ perijt humanum genus. 208. a
inobediens populus subtractione Eucharistiæ castigatur. 208.a
vt inopiam patienti diuinitùs subuentũ sit. 488. b. 489.a
insula Aaronis. 345.
instrumenta Apostolicæ piscationis. 623.a
intellectus. 8.a
inuidentiæ dira pestis. 403.b
inuocatio SS. 505. b. 519. b. 219. a. b. quid præstet. 184. 276. a. 638. a. quæ eius vis. 157. a. b. 159. b. 160. a. b. 161. a. 269. b. Vide, Sancti.
inuocans S. Annonem, curatur. 753.b
inuocanti Sanctus adest, fitq; itineris comes. 879.b
ad inuocationem nominis S. Leonardi vincti liberantur. 118. a. b. 120. a. b.
inuocat S. Theodorum Nectarius archiep. Constantinop. 227.a
intercessio SS. 243. a. 244. b. eius vis & efficacia. 244.a
S. Iohannis Apostoli & Euangelistæ vita. 1011.
iohannes Morinensis episcopus. 192. b. 193. a. 212. b
iohannes Nolanæ vrbis episcopus. 432. b
S. Iohannis Baptistę caput inuenitur. 170.a
S. Iohannis Chrysostomi encomium. 528. b
iohannis regis Hierosolymitani Coloniam aduentus. 141.a
iohannem se quidam falsò prædicat. 257.a
S. Iohannicij Abbatis vita, res gestæ & certamina. 61. b. cum seq.
ioseph cur Virgini Marię connubio iũctus. 959. b
de S. Iosepho patriarcha sermo D. Ephræm. 835. b
ioseph sancti monachi Steinfeldenſis visio. 164. b. cum seq. a
iouis libido immanis. 944. b. Creta ortus, ibi etiã sepultus fuit. ibid.
Iporia Italiæ ciuitas. 100.a
Ira vt vsus sit S. Malachias. 114. b
iram non remittens, grauiùs seipsum lędit, quàm læsus fuerat ab inimico. 926. b
iracundi & furibũdi curatio maior, quàm si mortuus excitetur. 105. b. 106. a
irene pia Imperatrix. 62. 924. & 925. a. ad imperium redit. 927. a
irridens alterum, à Deo punitur. 861. b
Isenburg castrum solotenùs destruitur. 154.
ismaelitæ Romanos superant. 76. b
Iudæus insigni miraculo permotus, credit in Christum. 246. b. & seq. a
iudęi permulti ob miracula imaginis Christi credunt. 229. a
iudæorum cæcitas & perfidia. 815. a
iudęorum repressa temeritas Romani imperij dominatione. 958. b
iudæis infestus Philippus Aegypti prefectus. 973. a
iudicium Christi vt reformidet S. Hubertus. 51. a. 52. b
iudicij extremi dies solicitè timendus. 666. a
in iudicio Christus vt sit malos compellaturus. 666. a
iudicis martyribus abblandientis oratio. 337.
in iudices. 658. b
iuliani presbyteri martyrium. 13. b
iuliani apostatæ impietas. 223. b. crudelitas. 224 a. peruersa machinatio, quæ diuinitùs prohibetur. 224. b. 225. a
iuliana sit socia pœnarum S. Barbaræ. 691. 697. b
non iurandum. 663. a
iustinianus electus Turonensis episcopus. 289. a
iustinus succedit Anastasio. 786. a
iustino abdicanti succedit Iustinianus. 788. a
iusti quę causa sit quòd etiam affligantur. 925. a
iustitia in se & alijs etiam ad persequutionem vsq; seruanda. 7. b
iustitiæ natura. 599.
iustitiam quis esuriat & sitiat. 7.
iustorum status. 596. b
iustis, mors somnus. 438. b

Laborum magna tolerantia in S. Trudone. 558. b
lac pro sanguine è corpore manat. 587. b
lachrymarum gratia petitur. 106. a
laudes humanas quantùm exhorruerit S. Nicolaus. 798. a
laudibus Christi nullum pręponendum periculum. 717. b
ladislaus rex. 82. b. 83. a
lambertus Atrebatenſis episcopus. 192. b. 193. a
lambertus apud Tungrenſes episcopus Hubertum successorem habet. 45. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

S.Lamberti reliquiæ quomodò,à quo & quò perlatæ.47.a
lampas oleo cælitùs impletur.684.b
lampadius dæmonio correptus expirat.165.a
Landelinus nobilis puer S.Autberto commendatus.896.b
lapso in peccatum vt continuò surgendum.660.b
latronis insignis subita conuersio.434.a
latronum quorundam insigne facinus diuinitùs punitur.313.b
S.Laurentij archiep.Dublinensis vita.310.a
S.Laurentius creatur abbas Glindalacensis.312.b. episcopatũ recusat,& archiep. Dublinensis cõstituitur.314.b. qualem se in ea dignitate gesserit.315.a.fit canonicus regularis.315.b.legatusq; Hyberniæ. 319.b. singularis eius in pauperes liberalitas & humanitas.314.a.320.a.miracula. 319.a.b.221.a. & seqq.mors.323.a
S.Lazari festum.931.a
S.Lebuini presbyteri & confessoris vita per Hucbaldum Elnonensem monachum.277.a
lectum sancti viri irreuerenter tractantis pœna. 684.a
legatum S.Trudonis,ecclesiæ S.Stephani.551.a
legati munus præclarè peractum.101.b
legem à se latam nõ obseruans, euersor potiùs est, quàm legislator.958.b
legio Martensium.569.b
lemouicensium Vicecomitis immanissima catena.119.a
leo studiosè homini inseruit.779.a
leo Imp. contra Scythas pugnans, cum exercitu deletus.930.a
leonis natura.140.b
leonis insigne spectaculum. 769.a b
leoni Imperat.filius precibus impetratur.852.b
leones mansuefacti.36.b
leo Armenus fraude occupat Imperium. 66.b. persequitur crudeliter eos qui nolunt esse Iconomachi.ibidem. eiusdem mors & successor. 69.a
leo Constantini filius.61.b
S.Leonardi confessoris vita.116.a. cum seqq.
leonilla beatissima matrona.10.b
leontius episcopus.349.a.& seqq.
leontius impius.14.a
leontij consularis cum S. Cæsario colloquium, eiusdem conuersio, mors & sepultura. 12.b. 13.a b
leoparius episcopus Turonensis.499.
leprosus sanatur.532.b.682.b.861.
leprosorum cura diligens per episcopum Godefridum.211.a
leprosos vt piè exceperit S.Elisabeth Hungariæ regis filia.449.b
leouualdus episcopus Moguntinus. 408.b. 413.b
Leucippo gentilis & sterilis fœmina, per baptismum fœcunditatem consequitur,maritumq; Clitophonem ad fidem adducit. 83. a.b. cum seq.nu.
Liberalitatis exemplum in pauperes. 46. b. 193. 194.a.196.b.295.b.305.a.b.314.a.320.a
liberalitatis exemplum in templa Christi.54. b. cum seq.a.143.a
liberius Papa.407.a
liberum hominis arbitrium.666.b.858.b
libertas & constantia D.Andreæ 621.a
libidinis vis.486.b
libido edomanda.289.b
libidinis domandæ nouum genus. 65.a
libidinem vt domuerit S.Nicolaus.796.a
licinius Ecclesiam persequitur.339.b
lietbertus episcopus.294.a
lincolnienſis ecclesia à quo extructa.398.a
lingua martyris exciditur,& tamen loquendi facultas ei manet.405.b
S.Liphardus.116.b
liquor ex membris S. distillans, mirè efficax. 809.a
literæ Alexandri Pontificis.712.b
luor quid pariat.806.a
Lobiense monasterium construitur.899.a
loca sacra vt muniuerit S.Eligius.639.b.640.a
locis sacris honorem deferendum, miraculo docetur.101.b
loquendi vsus mirè alteri eripitur.875.a
Luanus monachus centum monasteria condit. 93.a
S.Lucę dies solennis.112.a
lucerna diuinitùs oleo scatet. 875.b
lucernæ cælitùs accensæ.305.a.343.a.357.b.360.b. 361.a
luciani cuiusdam mira barbaries. 12.
S.Luciæ virginis & martyris historia. 892.a.
lucius Anneus Moguntinus pontifex. 407.a.408. 410.a
lucij martyrium.902.a b
luctus sanctorum.7.
ludegastus episcopus Moguntinus. 408.b.413.b
ludgero episcopo templum extruenti appáret S. Lebuinus.285.b
ludouicus Francorum rex.206.b.209.a
ludouici Lantgranij principis encomium. 451.b. mors.452.b.translatio.454.b
ludouici Pij præclara imperij initij.55.a
lumen super lectum S.appáret. 134.
lnminum accensorum in templis vsus.875.a
lupus hominem defendit.416.b
lupi custodia ad reliquias sacras.470.b
de S.Lusore puero & confessore, ex Gregorio Turonensi.80.
lussedium monasterium.639.a
lux cælitùs lapsa inhęret vertici S. Alypij.595.a. item S.Trudoni. 555. ibiq; oratorium conditur.556.a
luxouiense monasterium construitur. 490.a.à quo.93.
luxurius.12.b.13.a b
luxuriæ malum.318.a
Lysias Cappadociæ præfectus.124.a
lysiardus Suessionensis episcopus.213.b.124.a

MAbilia S. Edmundi mater sanctissima.366.b
Macarius episcopus Hierosolymæ. 523.b
S. Maclouij episcopi & confessoris vita, per Sigebertum monachum Gemblacensem.341.a
S.Maclouius monasticam vitam amplectitur.342. b.ad quęrendam insulam, mari se committit. 343.b.&c.vitam eremiticam vt aggressus.345. a.b. creatur episcopus.345.migrat in Gallias, pulsus è sede sua.349.a.miracula eiusdem.342. ac passim per totum. mors.351.a
maduni reliquiæ S.Liphardi.116.b
magis cur stella abscondita. 815. a. item eorum munera.ibid.

magorum, & qui ad Eucharistiam percipiendam accedunt,collatio.935.a
magistri humilitas laudatur.90.a
malachias episcopus Kildarensis.321.b
S. Malachiæ episcopi Hyberniæ vita, per D. Bernardum. 88. a. cum seqq. eiusdem vitæ fides. 89.a.item sermo de eodem Malachia,per eundem Bernardum.113.b.& seqq.
S.Malachiæ inuocatio, & festiuitas.115.b
malbodij municipij fundamẽta à quo iacta.309.a
malchi episcopi duo miracula.91.b
maldegarius Vincentius.301.a.302.b
maledicus malè de martyre loquẽs,diuinitùs punitur.152.a
mali facilis imitatio.944. b
pro malo,bonum reddendum.849.b
S.Mamertus episcopus.720.a
mamertinus Vrbis præfectus. 515.a. cum seq.
manasses Rhemorum archiepiscopus. 190.b
mancio Cabilonensis episcopus.615.
mansuescit subitò pecus mulomitum. 558.a
per manùs impositionem dæmoniacus sanatur. 854. 852. a
S.Marcelli Parisiensis episcopi vita.14.b
marcellinus collega S.Lebuini. 281. b. 282.a
S.Mardarij martyrium.880.cum seq.
in mare coniectus martyr miraculosè euadit.907.
super mare siccis pedibus ambulatur. 687.
mare, siccum iter intrãtibus præbens ad sacras reliquias.516.b.517.b
Maria, quid significet.811.b
B.Maria agna immaculata.483.a. degit intra Sancta sanctorum.476.a.cum seq.
B. Maria quantoperè Christum desiderârit.812.a. celsior creaturis omnibus. 812. post primum partum nunquàm ampliùs genuit.959.b.appáret.618.a
B.Mariæ Virginis parentes. 811. b. epitheta. 2. a. b. encomia.1.a. 480.a.481.b. 483.a.b. præstantia. 483.a.potentia.484.a.virtus in tenerrima ętate.482.b.honor quantus ei habendus.483.b.singularis partus. 959. b. cur ei Ioseph iunctus, ibidẽm.
B.Mariæ encomium,quandò trium annorum nata,adducta fuit in templum à suis parentibus, authore Germano archiepiscopo Constantinopolitano.476.a
de B.Mariæ in templo oblatæ exitu, oratio D.Georgij archiep. Nicomediæ.479.a
B.Mariam nascituram, Angelus prænunciat. 477. vt innocet Germanus archiepis. Constinopol. 478. vt eidem Angelus cibum adferat. 478.a. 481.b
B. Mariam Virginem quanti fecerint patres antiqui.811.a. cum sequentib.
in B.Mariæ honorem oratorium extruit S.Leonardus.117.b. item altare in memoriam B.Remigij.ibid.
S.Mariæ virginis & martyris historia breuis.18.a
maria soror S.Alypij.594.a
à marito pia separandi ratio.175.a
marmor in vitrum miraculosè conuertitur. 346.a
B. Martialis episcopus Lemouicensis.117.b.637.b
B.Martini Turonensis episcopi vita, per Seuerum Sulpitium.248.a
B.Martini Turo. episcopi in pauperes charitas. 249.258.b.269.a. humilitas. 249. doctrina ac cæteræ virtutes.252.a.257.b.258.a.259.b.269.a. vt Christus chlamydis suæ parte vestitum viderit.249.b. quid ab Arrianis passus.250.b.creatur Turonensis episcopus.251.b. vt in episcopatu se gesserit.252.a. igneus globus ad eius caput.259.a. quid illi cum Imperatore Maximo. 255.a. 261. a. 268.a b. quid cum Valentiniano Imp. 260.b. & seq.a. quid cum dæmone. 255.b. &c. quid cum Angelis.264.b. 268. b. & seq.a. quid cum Sanctis.264.miracula eiusdẽ.251.a.b. & sequentib. passim.
B.Martini tantitus,ex Sulpitio.270. & ex Gregorio Turonensi.271.b
S.Martini encomium.381.b
S.Martinus quanti habitus.386. b. appáret Adhegrino.420.a
S.Martini episcopi Turonensis successor Brictius. 288. b
martini Papæ virtus & constantia.644.a
martyrium, optima peccatorũ satisfactio, 149. b
martyrij diuersæ species.153.
martyrium sine cruore.649.b
martyrium voluntarium in columnæ statione. 851.b
martyrium pro Ecclesiæ vnitate. 644.b
martyrij nouum genus.80.a
martyrium absque charitate, nullum. 404.a
martyrij desiderium. 646. a. 669.b. quo flagrat S. Hubertus episcopus. 46.b. item S. Lebuinus. 284. b
ob martyrium sibi futurum lætatur Eustratius. 881.b. properat Mardarius.884.a
martyr in carcere à Christo confirmatur.691.b
martyr ab Angelo cõfortatur.570.b.sanatur.571.a
martyr in tormentis diuinitùs liberatur.586.b
martyr vltrò se ad mortem offert.580.a
martyr in tormentis exultat.511.b
martyris magna animi fortitudo.328.b.882.b
martyris mira virtus.439.a.b
martyris deficientis deploratio.126.a
martyres immani supplicio affecti,Deum laudãt. 40.b. liberantur per Christum eis appárentem.38.b. item per Angelos.42.b
martyres in mare proiecti, à delphino exportantur.917.a
martyres læsi, diuinitùs restituuntur.9.b
martyres pœnis propositis alacriores redduntur. 4.a.vt in pœnis confirmentur.5.a
martyres in tormentis magnas agunt Deo gratias.87.b
martyres à sæuis leonibus præseruati diuinitùs. 36.b
martyres ineffabili gaudio excipiunt mortis sententiam.328.a
martyres cur tormenta contemnant.438.b
martyres, ornamentum patriæ suæ.543.b
martyres quæ nobis apponant.334. b. ex sanctorum memoria ciuitates illustres reddi.335.a
martyres multi efficiuntur.325.a
660 martyres.579.a
martyrum præclara certamina.609.a
martyrum vox egregia.241.a.b.325.b.327.b. vox constans.9.b.125.b. 217.b.221.b.240.b
martyrum exquisitissima tormenta. 944.b. 952.
martyrum fortitudo.87.b
martyrum,ad patiendum pro Christo, alacritas. 405.a
martyrum constantia partim blanditijs, partim minis tentata. 126. 218. 232. a. 233.a. 240. a.337. 584.b. 586. a b. 963.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

martyrum & aliorum collatio. 4.b.5.b
SS. martyrum encomion. 3.
de martyribus quid antiquitas senserit. 835.
mater tres filias vnà secum Christo consecrat. 138.b
mater vt non vereatur discessum charissimi filij. 589.b
mater à filio Sapore Persarum rege alapam perpessa. 44. iurat se velle mori cum martyribus. 44.b. quod fit. 45.a
matris oratio consolantis se de filij morte & martyrio. 126.b. cum seq.a
matris vterum gestantis de fœtu admonitio. 23. 485.b. visio. 588.a. 629.b
matrimonia prohibere Christianos, calumniati olim ethnici. 983.
S. Matronæ vita & exercitatio. 166.a. & seqq.
matutinæ laudes. 534.b
maurus monachus sanctus. 81.b
maurini cuiusdam arrogantia & temeritas. 650.b
S. Maxellendis virginis & martyris vita. 292.a
maxentij Imp. impium edictum. 580.b
maxentij Imp. vxor ob fidem interficitur. 587.a
maximus Imp. 255.a.b. 261.a. 267.b
S. Maximi episcopi Moguntini vita, per Iohannem Trithemium. 407.a
S. Maximi conuersio & martyrium. 512.a.b
de S. Maximo episcopo Rhegienti homilia. 597.b
eiusdem vita per Dinamium Patricium. 601. & in præced. homilia.
maximinus sæuus hostis Christianorũ. 821. 286.a
maximinus venit Alexandriam. 830.b. indè reuersus moritur. 835.a
Mediolani monasterium condit S. Martinus episcopus. 250.b
megenfridi historici laus. 408.a. 409.a
meletius hæreticus. 579.
mellis diuina mutatio. 79.b. 80.a
SS. Menæ, Hermogenis & Eugraphi martyrium. 821.a
S. Menæ Aegyptij martyrium. 239.a
S. Menæ martyris miracula ex Timotheo archiep. Alexandrino. 242.b
mendacium vt vitârit S. Eligius. 637.
in mendacem cæleſtis vltio. 535.b. 853.b
mercurius, cæsis hostibus, Romanorum dux constituitur. 569.b
S. Mercurij martyrium. 569.a
per meretricem vt sancto episcopo impositum. 534.b
messis non sine miraculo. 491.b
methodius. 75.b. 76.a. 77.b
de S. Metria martyre seu confessore. 287.b
meum & tuum, causa malorum omnium. 932.b
Micæ panum cur diligenter collectæ à monachis Gigniacensibus. 421.a. quę in margaritas mutatæ. 422.
michael Imperator. 66. & 66.b
michael Balbus imperat. 69.
michael & Theodora, Theophilo Imp. succedunt. 75.b
militis insignis exemplum. 249.a. religiosa vita. 62.a
militum præsidiariorum improbitas insigni miraculo castigatur. 79.a
millia multa Christianorũ cum templo comburuntur. 1007.b
minas vt egregiè contempserit S. Hugo episcopus. 296.a
miraculum factum non credens, diuinitùs punitur. 679.a
miraculum insigne. 156.b. 363.b. 385.b. 433.b
miracula ad lectum S. Eligij. 684.a.b
miracula Christi. 509.a
miracula Christianorum magiæ tribuerunt olim ethnici. 984.a
miracula in loco cædis. 162.a
miracula non esse de sanctitatis substantia. 155.b
miracula per absentem peracta. 76.b
miracula quibus edantur. 231.a
miracula Sanctorum ratione & scripturis defenduntur. 69.a
ad miracula edenda quæ requirantur. 156.b
miraculis Apostoli confirmârunt suam prædicationem. 509.b
misericordia vera quæ. 7.
misericordiæ virtus. 7.
miseria summa ducis cuiusdam. 27.b. cum seqq.
in miserijs summum infelicitatis genus, fuisse felicem. 318.a
missæ celebratio. 16.a. 21.b
missæ solennitas. 258.b
sub missæ sacrificio res admiranda. 110.a
missæ sacrificio libentissimè interest, & vt interfuit etiam miraculosè S. Elisabeth. 449.a
missam singulis ferè diebus celebrat S. Vuillehadus. 177.a
mitis quis. 7.a. 8.b
mitræ episcopi mira vis. 163.a
Moguntia. 726.b. anteà vbi constructa. 413. ter vastata. 407.b
moguntiæ Catholicorum multorũ cædes. 407.a. 408.a. conuentus principum. 729.a
moguntinensium episcoporum catalogus. 408.b
moguntinæ Ecclesiæ S. Bonifacius præficitur. 409.a
moguntini à Dagoberto, Francorum orientalium Duce, affliguntur. 407.a
mola miraculosè sua sponte circumagitur. 122.b
monachus genitalia sibi auferens. 775.
monachus solitarius qualis esse debeat. 767.a
monacha à carnis tentationibus liberatur, in alterum id petentem refusis. 65.a
monachi insignes virtutes. 183. 183.b. 776.b. pudicitia summa. 86.a. monasticam vestem tegentis pia calliditas. 83.b
monachi insolentis terribilis casus. 429.b
monachi rebellantis castigatio. 188.b
monachum victu & amictu contentum esse debere. 353.a
monachũ iuo habitu monastico vti debere. 431.a
monachi præclarè instituuntur. 761.b
monachi duo pilis contexti. 64.a
monachi 900, vno die occisi à piratis. 93.b
monachi Origenistæ. 772. Nestoriani. 773.
monachi & Clerici mali, ficibus malis comparati. 143.b
monachi quibus rebus iuuare debeant episcopos. 934.a
monachi etiam Regi vt placeant innocentem affligunt. 926.b. 929.
monachorum bona institutio. 188.a
monachorum preces quanti faciendæ. 712.a
monachorum carnes edere volentium horrenda mors. 431.
monachorum duo millia interfunt exequijs D. Martini. 271.
monachorum vita sanctissima. 523.a

mona-

monachorum habitus peculiaris. 976.b
monachorum priscorum exercitationes. 974.b
à monachorum cõsuetudine fœminæ amouendæ. 925.a
monachis à rumoribus abstinendum. 396.b
monachis quàm necessarij sacri codices. 390.a
monachis fugienda summoperè. 726.b
in monachos singularis reuerentia S. Eligij. 639.
monastica vita, Apostolica. 55.b
monasticæ vitæ encomium. 609.a
monastica exercitia & labores. 846.a
monasticus habitus indui iubetur per visionem. 594.b
monasterium S. Cæciliæ perantiquum Coloniæ. 719.a
monasterium Non dormientium. 850.
monasterium in Grascaf conditur. 713.a
monasterium S. Mariæ ad Gradus, construitur. 709.a
monasterium S. Quintini. 212.a
monasterium in Saleuelt. 713.a. 714.b
monasterium Sigebergense. 710.a. cum seqq. 717.a 720.b. 749.b
monasterium S. Valerici. 195.b. &c. 199.a
monasterium Heleni mulieribus fas non fuit ingredi. 974.b
monasterij à B. Martino ædificati magna vitæ asperitas. 252.a
vt monasterij pauperis regimen B. Godefridus ditioris prætulerit. 190.a
monasterio S. Trudonis donata. 561.a
monasterium orandi causa rex frequentat. 81.a
monasteria innumera in Gallijs. 639.a
monasteriorum S. Trudonis & Floriacensis initia. 556.b
monothelitarum hæresis grassatur. 529.a
vt ad Montense monasterium corpus Engelberti archiepiscopi Colonien sis delatum fit. 149.a
morbum impetrat à Deo S. Aldegundis, ad purgandam ipsius ante obitum animam. 507.b
morbidus ad vocem S. Malachiæ sanatur, constituturq; episcopus. 104.b. 105.a
morbis multis affectus miraculosè sanatur. 163.b
morbidi, Missa celebrata aq; benedicta sanantur. 133.a
moriturum inuisunt Sancti. 864.b
morientem fame non pascere, occidere est. 660.a
mors subita se non corrigentis. 72.a
mors præclara S. Elisabeth. 460.b. & seq. S. Eligij. 676.a. D. Andreæ apostoli. 622.a. B. Martini episcopi. 270.b. 271.a
mors alijs reuelata. 145.a. prædicitur. 22.a
mors ob oculos perpetim statuenda. 665.a
mors sanctis desiderium, & vita patientia. 391.a
ad mortem vt se præparârit S. Radbodus. 618.a. item S. Hubertus episcopus. 50.a
mortem intentantis diuina vltio. 498.a
contra mortem subitaneam remedium. 367.a
mortui excitati. 24.a. 58.b. 105.b. 251.a.b. 322.a. 344. 346.a. 350.a. 401.b. 463.b. 604. 604.b. 605.b 718.a. 799. 874.a
mortui corpus miraculosè integrum. 471.a.b
mortui corporis miracula. 420.a. 462.a.b
mortuus interroganti voci respondet, seque quieti reddit. 871.a
erga mortuos sepeliendos studium. 90.b. cum seq.a. 393.a
mos proficientium. 46.b
mos veterum, præclarorum virorum gesta literis mandandi. 180.a
Mulier, res impudens & temeraria. 876.
mulier sterilitatem vteri sui oratione pellit. 845.
mulier xv. menses & dies xx. partum gestans, S. oratione parit. 103.b
mulier à fluxu sanguinis miraculosè liberatur. 105.a
muliebrem habitum in virilem commutans, virorum monasterium ingreditur S. Eugenia. 976. monachis præficitur. 977.b. solicitatur ad concubitum à Melanthia. 978.b
mundi perfectus contemptus. 235.a
mundi typus, Aegyptus. 948.a
mundum contemnendum, Angelus per visum docet. 441.b
munera oblata diuinitùs dissipantur. 495.b
mumonia Hybernię pars. 92.a. eius rex à fratre suo regno pulsus. ibid.
mutus loquitur. 158.b. 362.b. 101.a. 103. confitetur, sumit Eucharistiam. 103.b
S. Mygdonius martyr. 1009.a. 1010.b

NAmatius Aruernorum episcopus. 61.a
natalis Christi festum maximũ. 1007.
naturæ humanæ exaltatio. 483.a
nauis non sine miraculo ad litus reiecta. 500.b
Nectarij archiepisc. Constantinop narratio de S. Theodoro martyre. 222.
in necessitate requirendus Deus. 109.b
neemias Duenuaniæ episcopus. 103.b
Nicephorus Patriarcha. 66.b. cum seq.a
nicephori Rom. Imperatoris mors. 66.a
nicena secunda Synodus. 925.b
nicetius episcopus Lugdunensis. 380.a
nicolaus Sfrondratus, episcopus Cremonensis. 294.a
S. Nicolai Myrensis episcopi vita. 795.a
S. Nicolai ossa oleum stillant. 197.b
nicolai monachi Sueßionensis, de vita S. Godefridi Ambianensis episcopi. 179.a
nicomediæ 20000 martyrum. 1010.
S. Nicostrati martyrium. 163.a. cum seq.
nigellus Hybernię archiepiscopus adulterinus. 96.b. 97.a. 98.a
Nobilis volens prostituere ob inopiam filias, vt à S. Nicolao iuuetur. 797.b. & seq.a
nobilissima puella dat se vitæ monasticæ. 422.b
nobiliacus pagus. 117.b. 118.b
noctibus sacram muſitæ ædem S. Homobonus, eiq; valuæ sponte se aperiunt. 296.a
nocturnæ laudes antiquitùs à Christianis decantatæ. 1005.
nomen Christi quid præstet. 956.a
nominis impositio. 277.b
nominis inditi præsagium. 20.a
nortmundus Normannorum rex. 435.
nouiomi monasterium conditur. 650.
nouigenti monasterium D. Virginis. 187.a
Nubes miraculosè hominem sequitur. 765.
numerosus cantus apud priscos Christianos monachos. 974.

OBedientia, etiam quæ supra vires sunt, perfert. 927.b
obedientiæ effectus. 920.b
obedientiæ meritum. 234.a
obedientiæ præclarum meritum. 493.b
obedientiæ & inobedientiæ diuersi effectus. 491.
obedientiæ & humilitatis insigne exemplum. 183.b

obiur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiurgatione sui gaudet S. Plato. 921.a
ab obiurgatione non cessandum. 395.a b
oblatio cereorũ ad sepulcra. 55.11.a.159.b. item ad locum martyrij. 163.
obtrectator martyris cõtumelioſus diuinitùs punitur. 157.a. itẽ epiſcopi. 98.a. 108.b. 109.a. item maledicus & maledica. 98. 109.a
obtrectatoris diuina vltio. 297.b. 353.b. 552.b
Occiſi hominis & excitati ſtupendum miraculum. 243.a b
ocioſos ſermones vt vitârit B. Godefridus. 196.
oculus Dei omnia intuens, metuendus. 668.a
Odij quanta pernicies. 661.a
odo Abbas S. Criſpini, & S. Odonis primi abbatis Cluniacenſis vita. 414.b
S. Odo in clerum tranſit. 414.b. 416.a. parentis precibus à Deo impetratur. 415.a. mira eius erga S. Martinum deuotio. 415.b. 416.a. patientia. 421.b. 422.a. viuit ſolitarius. 416.b. paupertas & humilitas eius. 417.a. 422.a. exhortationes. 417.b. fit monachus Gigniacenſis. 419. fit abbas Gigniacẽſis. 423.b. cedit monachorum improbitati, & abit Cluniacum. 424.a. mira eius in pauperes benignitas. 427.a. 424.b. humanitas. 425.b. 427. datur ei negocium reformandi monaſteria. 428.a. miracula eius. 433.b. &c. munitus Euchariſtia ad Chriſtum abit. 438.a
odonis monachi vita ſanctiſſima. 185.
odor ſuauis ad exanime corpus. 611.b
odor ſuauiſſimus ad reliquias S. Othmari. 360.
Officium hominis. 248.b
officium Iudicis. 979.
officia Cleri. 409.b
Oleo benedicto adhibito, infirmus miraculosè ſanatur. a. 254. 265.a
oliuerus Lincolnienſis epiſcopus. 420.a
Omnium Sanctorum celebritas. 112.b
Ongendus Danorum rex. 130.a
Operum merces in cælis. 601.a
Oratio cum eleuatione oculorum ad cælum & ſuſpirio. 965.a
oratio plena lachrymis. 189.b
oratio ad S. Platonem. 931.b
oratio Ioſeph ad fratres ſuos. 837.a
orationis vis. 76.b. 67.b. 94.a. 96.b. 98.b. 189.b. 209.a. 267.a. 269.a. 291.b. 319.a.b. 322.a. 458.b. 489.a. 490.a. 533.a. 765.b. 788.a. 906.a
orationis & ieiuniorum mira inſtantia in B. Martino. 269.a
orat genibus in nuda humo ad eruptionẽ ſanguinis defixis S. Edmundus. 371.b
orantis corpus ſurſùm allatum. 68.a
50 Oratores cum S. Catharina congrediuntur & vincuntur. 582. b. cum ſeqq. item in igne illæſi animas reddunt. 584.b
oratores notati. 608.a
orbis deſcriptio, Auguſti edicto inſtituta, cur neceſſaria fuerit. 958.b
oratorum & ſophiſtarum ſtudium. 917.b
ordinem ſuum relinquentium quantum periculum. 143.b
ordines ante legitimum tempus ob perſonæ conditionem collati. 91.a
S. Oreſtis martyrium. 880. cum ſeq.
origeniſtæ, Neſtoriani & Arriani multi. 790.b
ornatum contemnens, diuinitùs ornatur. 449.a
Oſtijs clauſis Chriſtus ad diſcipulos intrauit. 938. a b
oſtagus epiſcopus Hildeſemenſis. 473.a
S. Othmari abbatis vita & miracula, tribus libris deſcripta. 351.b &c.
otho III. Imperator. 474.a. 475.a
otto Henrici Saxoniæ ducis filius. 139.a

Pacificus, vndè originem ducat. 8.a
pactum hominis cum Deo. 656.a
paganos conuertendi deſiderio feruet S. Vuillibrordus. 129.a
palatinus Comes dat S. Petro montem Sigebergenſem. 710.b
palatinus Comes monachus factus deficit, vaſtátque ditionem S. Annonis, vndè in amentiam verſus. 715.b. 716.a b
palatium monaſterium à quo conſtructum. 492.
palæſtra diuinorum certaminum cuiuſmodi ſit. 63.b
pamphylia vndè ſic dicta. 166.
pallij epiſcopalis vſus. 99.a. ſolennis petitio ſeruanda. 100.
pallium quanti fecerit S. Malachias Hybernię epiſcopus. 110.b. 111.a
panegyrim quid efficiat. 932.b
panis faſtidio laborãs, ad reliquias ſacras eius deſiderio corripitur. 361.b
panes in eleemoſynam diſtribuenti, alij diuinitùs redduntur. 296.a
panes & ceruiſia vt aucta diuinitùs. 494.b
Papæ reuerentia ſumma exhibita. 142. b
paralyticus votum facit, & ſanatur. 156.a
paralyticæ diuinitùs ſalus reſtituta. 134.b
parentes precibus filium impetrant. 520.b. item eleemoſynis & precibus. 182.a.
parentibus adoleſcens à Deo vocatus vt obtemperare non debeat. 487.a
paricida diuinitùs punitur. 698.b
pariſijs virginum cœnobium conditur. 637.a. incendium. 638. a
paros inſula capreas alit admirabiles. 237.b
paſchatis ſolennitas. 343.b. 523.b
paſchalis Pontifex. 197.a. 198. 205.a
S. Paſchaſia quibuſdam appáret. 11.b
paſtores quales ſuis eccleſijs præfecerit S. Nicolaus. 802.
S. Patapij vita. 816.a
patientiæ conditiones. 389.a. exempla. 27.b. 75.b. 77. 131.b. 453.b. 535.a. 872.a
ad patientiam, Chriſti exhortatio, item promiſſio ad proſperitatem priſtinam cõſequendam. 27.b
patris filiam contemnentis diuina pœna. 164.a
patrem inuitantem ad mundana non curat S. Trudo. 546.b
patres antiqui quanti fecerint B. Mariam Virginem. 81.a. cum ſequentib.
S. Patritius Hyberniæ apoſtolus. 110.b
S. Patrocli abbatis vita. 440.a
patronorum eligendorum è Sanctis, conſuetudo Chriſtianorum. 444. a
S. Paulinus Treuirenſis epiſcopus capite cæditur. 412.
S. Paulini encomium. 257.b
paulus Patriarcha Conſtantinopo. 567.b
paupertatis ſtudium. 23.b. amor inſignis. 96. 456.a & ſeqq.
paupertas voluntaria. 715.a. eius quàm ſtudioſus S. Nicolaus. 802.b
ad paupertatem ſe delectam vt tranquillo animo acceperit S. Eliſabeth Hungariæ regis filia. 453. a

pauperem ſpiritu eſſe, quid ſit. 7.a.8.
pauperem querentem audiendum, egregium exemplum declarat. 142.a. item viduæ, ibidem. 146.
pauperes vt alere poſſet, ieiunat S. Domna. 1000.
pauperes vt miro ſtudio complexus S. Trudo. 547.a
pauperes 900 alit quotidiè præſens S. Eliſabeth. 451.a. vt in pauperes eadem pecuniã ſuam diſtribuat. 450.a
pauperibus collatũ beneficium miraculosè compenſatur. 132.a. 641.a
pauperibus diſtribuenda, omnia ſua epiſcopo exhibet S. Domna Chriſtiana facta. 999.a
pauperibus omnia ſua dat diues S. Anaſtaſia. 967.a
in pauperes aurum conferendum, diuinitùs datur. 642.a. 681.
in pauperes mira epiſcopi abiectio. 393.a. benignitas. 593. b. 616.a. omnia conferuntur. 589.a
pauperrimi etiam vt poſſint præſtare eleemoſynam. 226.b. & ſeq.a. 661.a.
pauum ſylua. 117.a
pax Chriſtianis datur ab Antonino Pio. 980.
Peccatoris humilis & ſuperbi diſcrimen. 949.b
peccatum non cenſendum, ad quod parrãdum vis infertur, non voluntas impellit. 965.a
peccati defenſio quàm inuiſa Deo. 949.b
peccatum nè ſciens admittat, mauult ſe in rogum ardentiſſimum conijcere B. Edmundus epiſcopus, Cantuarienſis. 374.a
peccatum non eſſe, niſi voluntarium. 893.a
in peccatum lapſo vt continuò ſurgendum. 660.b
peccato commiſſo exultare, deteſtanda lætitia. 950.a
peccata confeſſionis niueo amictu tegenda. 948.a
peccata ſibi remiſſa vt diuinitùs cognouerit S. Eligius. 631.b
ob peccata admiſſa dolor. 626.
pecuniæ contemptus inſignis. 372.a
pecus indomitum ſubitò manſueſcit. 558.a
pedibus nudis epiſcopus ad eccleſiam ſuam intrat. 193.a
pedibus ſiccis ſuper mare ambulatur. 687.
S. Pegaſij martyrium. 37.b. cum ſeqq.
peierantes puniuntur. 22.b. 681.b. 682.a.b. 684.b
peierantes per manſus impoſitionem confiteri coguntur. 314.a
periurus & perfidus Chriſtianus diuinitùs punitur. 246.b
peregrinatio ad SS. ſepulcra. 21.a
peregrinationis ad terram ſanctam fructus. 799.b
in peregrinos & pauperes humanitas. 634.a. 639.b 645.b. 704.b
perfidia & cæcitas Iudæorum. 815.a
peronæ monaſterium S. Andreæ à quo extructum & dotatum. 294.a
perſecutio Chriſtianorum ſub Valeriano & Galieno. 982.b
perſecutio Diocletiani & Maximiani. 951.
perſecutio in Catholicos ob imaginum honorem vehemens. 994.b
perſecutio Maximini. 998.a
perſecutione Diocletiani anguſti carceres, ob multitudinem captiuorum Chriſtianorum. 964.b
perſecutiones in Chriſtianos. 324.b. 328.b. 336.a. 239. 803. 902.a
perſeuerantiam quæ faciant. 627.
peſtis ſæua. 27.b
petrus epiſcoporum princeps. 97.b
petrus Hieroſolymæ epiſcopus. 788.a
S. Petrus martyr. 1009.a. 1010.b
S. Petri epiſcopi Alexandrini martyrium. 577.a
SS. Petri & Pauli Apoſtolorum feſtum. 525.b
Phileas epiſcopus Cæſareenſis. 905.a
philemon martyr mirè baptizatur. 912.b
philemonis martyrium. 902.a. 911.b
philippus ex præfecto epiſcopus Alexandrinus. 981.
philippus Francorum rex. 187.a. 192.a
philippus Suediæ Dux, Friderici Imperatoris filius. 139.a
S. Philogonius ex patrono cauſarũ, epiſcopus factus. 933.
S. Philogonij dies. 932.a. & de eo Chryſoſtomi concio. ibidem. quandò epiſcopus factus. 934.b
philologi dicendi libertas. 42.b
philoſophi ocioſi taxati. 608.a
philoſophos cognoſcere Deum, ſed relabi in errores maiorum. 888.b
S. Piationis martyris inuentio. 651.b
pictauenſium & Turonenſium contentio de retinendis B. Martini reliquijs. 271.b
picturam tacentem in pariete loqui. 216. b
pietas vera quæ. 233.b
pietatis vis. 8.a
pipinus Dux. 129. 131.a
pipinus fit rex Franciæ. 281.
pipini regis liberaliſſimum munus erga monachos. 353.a
piſcationis Apoſtolicæ inſtrumenta. 623.a
piſces capiuntur præter ſpem, iubente Malachia. 106. b
Plagæ pro Chriſto illatæ. 75.b
platonis laus. 582.b
in S. Platonem oratio funebris S. Theodori Studitæ. 917.b
plumbum martyris corpori infuſum non lædit, ſed alios perimit. 904.b
pluuia ſubitò impetrata. 48.b
pluuia oratione impetratur. 291. b. item meritis Sanctorum & B. Godefridi. 190. b. certo tantùm loco miraculosè decidit. 787.b. ſigno crucis cum imprecatione, auertitur. 372.b
Poculi benedicti vis. 103.b
pœna Ducis nolentis orare ad ſepulcrum S. 23. a
pœna inobedientiæ. 432.a. 491. 774.
pœna irreuerenter tractantis lectum ſancti viri. 684.a
pœnam pecuniariam delinquentium vt auerſatus S. Hugo epiſcopus. 393.b
pœnitentis inſigne exemplum. 82.b. 83.a
pœnitentia quemadmodum peragenda. 935.b
pœnitentię & confeſſionis vis. 106.a
ad pœnitentiam peccatori redeundum. 664.a
pœnitentia peccata expianda. 949.a
à pœnitentia agenda tẽporis breuitas nequaquàm debet reuocare. 935.
pomorum benedictorum vis. 105.a
pomorum genus ſingulare. 317.
pontificis ſummi authoritas. 99.a
pontigniaci encomium. 374.b
populus Alexandrinus mirè celebrat Chriſti virtutem. 827.b
porphyrio cum 200 militibus ad fidem conuerſus, cum ijſdem interficitur. 586.a. 587.a
portarum ſpontanea apertura. 65.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Porciani abbatis vita. 572.
potus & cibus diuinitùs præbentur. 171. a
Præcepta Dei non seruantium plagæ. 660. b
prædestinatio. 143. b
prædicandi studium ingens. 129. a. 130. a. & seqq. passim.
præiectus episcopus & martyr. 20. b
prælatis alia, alia subditis curanda. 46. a
præmium cuique suum pro merito in cælis tribui. 339. b
præmia impiorum & iustorum. 508. b
præsentia exempla quantùm prosint. 56. a
præses, nolens audire rogantem pro damnato, diuinitùs punitur. 78.
precatio ad Deum pro virginitatis conseruatione. 82. a
precatio S. Barbaræ. 698. b
precatio S. Eustratij. 891. b
precatio insignis ad matrem Virginem. 2. b
precatione sanatur insana. 72. b
preces & votum S. Annæ, matris D. Virginis, pro impetranda prole. 477. a
precum Canonicarum diligens obseruator S. Hugo episcopus. 396. b
precibus S. Danielis Stylitæ Leoni Imperatori filius impetratur. 852. b
precibus episcoporum communibus statuę gentilium corruunt. 878. b. Vide reliqua, de oratione.
precibus & canticis noctes diesq; insumunt monachi prisci. 974. b
precibus & signo crucis eruca fugata. 71. b
precibus & signo crucis morbi pelluntur. 74. b
presbyteri singularis ordinatio. 854. a
principum priscorum & Christianorum religio erga SS. reliquias. 54. b. 56. a
priscillianus hæreticus occiditur. 267. b
priscorum Christianorum deuotio. 575. a
priscorum monachorum exercitationes. 974. b
probianus episcopus Bituricensis. 215. a
prodigia admiranda. 287.
proficientium mos. 46. b
promissa non seruantis pœna. 104. a
prophetia S. Annonis. 725. a. b
prophetia S. Vuillibrordi. 133. b
prostituere volens filias ob inopiam, vtà S. Nicolao iuuetur. 797. b. & seq. a
proras & Hyacinthus Eunuchi philosophi. 974. Christiani & monachi facti. 976.
proras & Hyacinthus plectuntur capite. 983.
protectorum quatuor martyrium. 916.
B. Prudentius episcopus. 16.
Psallentium dæmonum voces. 171. a
Pudicitia per vim tentata in martyribus, supplicium fuit illis, non peccatum. 965. b
pudicitię adolescẽtis puellæ insidians, qua arte repressa sit. 369. a
pudicitiæ suæ insidiantẽ heram suam, quàm egregiè sustineat Ioseph. 841. b. cum seq.
pudicitię insigne exemplum. 380. a
pudico adolescenti consortium fœminarum vitandum. 486. b
puellæ mirè deceptæ à Gottho, historia breuis & elegans. 329. b. vsque ad 334. a
pueritia præclara S. Cuniberti. 274. a
puer Iesus S. Edmundo appàret. 367. a
puer miraculosè à maris periculo liberatur. 342. 348. b. in mari miraculosè conseruatus. 518. b.
puer octo annorum monasterio traditur. 387. a
puer à potestate dæmonum S. virtute eripitur. 68. b
pueri indoles præclara. 89. a. b. insignis pietas. 81. a. virilis prudentia. 20. a
34 pueri simul die Paschatis editi, & scholaribus studijs & diuinæ seruituti mancipantur. 341. b
pugna humilitatis & charitatis. 873. b
pugnæ & certamina Sanctorum. 567. b
purgatorius ignis. 625. b

Quadragesimæ insignis commendatio. 224.
quadragesimam vt exegerit S. Laurentius archiepiscopus. 317. b
quarti Capuani pietas. 14.
quinquennis induit habitum monasticum. 182. b
S. Quintiani primò Ruthenæ, deindè Aruernæ ciuitatis episcopi vita. 289. b
quintillianus abba. 637. b
S. Quintini corpus non sine miraculis inuenitur. 651.
quotidiana exercitia S. Eligij. 635.

Rabani archiepiscopi reliquiæ transferuntur. 414. a
rabidus canis flatu hominis extinguitur. 604. b
rachodus Nouiomensi Ecclesiæ præsidet. 186. b
radbodus Frisonum rex. 130. a. b. 131. a
S. Radbodi Traiectensis episcopi vita. 615. a
radulphus Rhemorum episcopus. 206. a. 207. b
rationes eorum quæ Christus passus est. 509. a
Recusantium episcopatum exempla. 94. a. 95. b. 116. b
redeuerus vicus Baiocensis regionis. 23. b
refractarij puniuntur. 670. a
reinaldus Rhemorum episcopus. 187. a
rex violator pacti à S. obiurgatur, orbaturq; lumine. 108.
regis pij exemplum. 92. a. b. 95. a
regis triplex vnctio. 468. insignis & Christiana responsio ad legationẽ à Tyranno factam. 468. b
regina ex partûs difficultate moriens, oratione S. Leonardi sanatur. 117.
reginæ memorabile exemplum. 261.
reginæ S. Cuniberti matris pietas. 273. b
regni exitium, Rex puer. 925. b
rei duo, pietate episcopi, à morte liberati. 729.
in religione qualis concordia admittenda. 930. a
religiosorum & sacerdotum honor. 142. b
reliquiæ S. Anastasiæ Constantinopolim transportatæ. 971. b
reliquiæ à priscis patribus diligenter quæsitæ, & religiosè compositæ. 945. b
reliquiæ sacræ cum magnis miraculis inueniuntur. 651.
reliquiæ sacræ custoditæ à lupo. 470. b
reliquiæ sacræ hominem à læsione conseruant. 176. b
reliquiæ sacræ per Angelum allatæ. 21.
reliquiæ Sanctorum quàm preciosæ. 566. b
reliquiæ S. Theodori miraculis clarent. 997. b. religiosè translatæ. ibid.
reliquiæ Sanctorum, pignora salutis. 937. a
reliquiæ sanctorum quàm preciosæ. 566. b
reliquię, thesaurus bonorum, fons miraculorum, corroboratio animæ & corporis. 971.
reliquiarum capsa magno miraculo per mare defertur. 834. b
reliquiarum contactus. 216. b. 217. a. puluerem in loculi superficie quãti antiquitas fecerit. 217. a
reliquiarum contactu sanitas restituitur. 149.
reliquiarum cultus. 242. b. 278. a. latio. 25. a
reliquiarum honor. 20. b. 200. 54. b. 56. a
reliquiarum neglectus in visione vt egregiè punitus. 730. b. cum seq. a
reliquiarum sacrarum contra tempestatem remedium. 381. b. cum seq. a
reliquiarum theca miraculosè aperitur. 721. a
reliquiarum thecę impositum linteum sudat. 678. & cuius efficaciæ ille sudor sit. 678. b
reliquiarum veneratio. 219. b
reliquias prisci Christiani reuerenter habent. 1010. a
reliquiarum vis miraculosa. 940. b
circa reliquiarum translationẽ miraculum. 215. b
reliquias religiosè condunt Christiani. 962. b
reliquias sacras quanti fecerit B. Godefridus. 197. b. 198. a
reliquias sacras temerario ausu inspicientes, diuinitùs puniuntur. 472. a
ad reliquias sacras miracula. 21. b. 61. a. 134. a. b. 198. a. 200. 276. a. 384. a. 605. b. 638. a
erga reliquias SS. veterum studium, veneratio & cæremonia. 61. a. 126. b. 200. a. 242. a. 628. b. 857. b 917. a
reliquijs S. Chysogoni magnam præstat reuerentiam S. Anastasia. 963. a
reliquijs Sanctorum angeli honorificè adsunt. 568. a
reliquijs sanctis quàm reuerẽter occurrerit S. Anno. 743.
de reliquijs vt præclarè senserit antiquitas. 777. a
in reliquijs sacris inueniendis, mirum S. Eligij studium. 651. a. b
pro reliquijs precium extorquentis, pœna. 683. b
remaclus Tungrorum episcopus. 567. b. 568. a
S. Remaclus monachum profitetur, cui q; S. Theodardus succedit. 555. a
remedium contra mortem subitaneam. 367. a
remedius episcopus Colonensis 275. a
B. Remigius episcopus. 116. a. quid à Franciæ regibus petierit, ibidem.
remigius Rhemorum archipræsul. 556. b
remissionem plenariã duobus modis fieri. 149. b
repentina mors conuicia facientis. 131. b
res grauis & impudentissima, amor. 978. b
res impudens & temeraria, mulier. 876.
rerum etiam necessariarum contemptus. 136. a
resurrectionem corporum negãtes, notati. 406. a
rerum labentium contemptus. 878. a
retrò respicere, quid sit. 668. a
reuerentia & luctus Bathildis reginæ erga corpus S. Eligij. 676. a. b. 677. a. 678. a
Rhato Argentinensis episcopus. 137. a
rhegiensis oppidi ecclesia S. Maximi. 606. a
in rhegiensi castello, B. Albini templum à quo conditum. 603. b
rhemorum vrbs. 116. a
in rheni vrbes magna sæuitia. 407. b
rhetorum mos. 14. b
Richardus cardinalis & Apostolicus legatus. 192. a
ritus S. Malachiæ. 114. b
ritus Baptismi, quæ ue hunc antecedant. 998. b. 999.
riuulus subitò in fluuium excrescit. 107. b. 114.
Robertus, seu Rodobertus, episcopus Parisiensis. 685.
robertus Flandriæ comes. 209. b
rogationum ante Domini ascensionem vsus antiquissimus. 291. b
rodegandus Metensis episcopus & fundator Gorziensis cœnobij. 563. b
romæ templum æternum corruit, nascente Christo. 954. a
romana monarchia, Christo nascente, confirmata. 958. b
rom. episcopus Cornelius. 982. a
S. Romani martyrium. 420. b. eiusdem encomium. 403. a
romani Imperij dominatione teneritas Iudęorũ repressa. 958. b
rom. Pontifici cura omnium demandata. 278. a
romanæ Ecclesiæ consuetudinum authoritas. 91.
romanæ leges & Ecclesiasticæ consuetudines à S. inter barbaros introductæ. 94. b
romanorum exercitus à Bulgaris cæditur. 62. b
ropertus abbas Salopiensis. 57. a
rotæ, fractis cruribus, Comes imponitur. 154. 155. a
Rusticus Ancyræ administrator. 126.
rusticus miraculosè à suspendio liberatus 120. b. cum seq. a
rusticorum in Gallijs error. 252. b
ruthuualdus episcopus Moguntinus. 408. b. 413. b

Sancti Sabæ vita. 754. a
S. Sabæ charitas insignis erga æmulos suos. 771. b
S. Sabæ epistola ad Imperatorem. 784. a
S. Sabæ prophetia & prędictio. 782. a. 786. a
sacerdotij dignitas seu excellentia. 255. b
sacerdotij solidissimæ radices. 796. b
sacerdotis pium exemplum. 20. b. 21. b. pius zelus. 91. a
sacerdotis cuiusdam temeritas diuinitùs punita. 148. b
in sacerdotis percussorem diuina vltio. 131. b
sacerdotes & monachos hæretici persequuntur. 784. a
in sacerdotes nostrorum temporum. 411. b
sacerdotibus quantùm detulerit Henricus Imperator. 702. a
sarcophagus longior diuinitùs redditur. 134. a. diuinitùs motus. 11.
sacra Biblia vt veneratus S. Edmundus. 370. b
sacramentariorum hæreticorum speciosum exemplum. 106. b. 107. a
inter sacramenta visio cælestis ignis. 711. a
sacri loci honor. 22. b
sacra loca nudis pedibus inuisit B. Godefridus. 211. a
sacra loca Romæ episcopus frequentat orationis causa. 100. b
sacrificanti in mari balæna tanquàm insula substernitur. 344. a
sacrificant sacerdotes corpus & sanguinem Christi. 947. a
sacrificium quàm deuotus semper obtulerit S. Anno. 728. a
sacrificij Missæ, & veri corporis Christi in Eucharistia, præclarum D. Andreæ testimonium. 620. a
sacrificij oblatio pro defuncto. 113. b. miraculum. 728.
sacrificio etiam à ministro animæ exhibenda puritas. 110. a
sacrificantis pietas & deuotio. 194. b
sacrificantis capiti columba insidet. 275.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacrificanti pro anima, mortuus ipse appáret, vindictamq; celerem in suos percussores prædicat. 150. b
sacrificaturi aqua, cæcus illuminatur. 722. b
sacrilegi puniuntur. 471. 135. a. 235. b. 682. b. 135. a. 235. b
saliua vulnus sanatur. 492. b. 493. a
salomon episcopus Constantiensis. 358. a
saluius episcopus doctissimus. 645. a
saluij, episcopi Ambianensis, corporis translatio. 200. b
salus animi præferenda corporis saluti. 65. a
salustius Patriarcha Hierosolymitanus. 767. b
salutatio Angelica. 22. a
samaritani Iulianum regem sibi constituunt & affligunt Christianos. 788. b
SS. Samonæ, Gurię & Abibi martyriũ. 324. 336. b
de SS. Samona, Guria & Abibo, oratio Arethæ archiepiscopi Cæsareensis. 334. b
sanctimonialium magnus numerus. 681. a
sanctus adhuc viuens inuocantibus se, appáret, liberatq;. 808. a
sanctus in Ecclesia vt quis reputetur, quæ requirantur. 298. b
sanctus post mortem appáret cæditque alterum. 679. a
sanctum Platonem inuocat vitæ eius scriptor. 931. b
sancti appárent viuis: Eugenia, matri in somnis. 985. a
sancti ceu stellæ consolantur nos in nocte huius seculi. 300. b
sancti ciuitatibus ornamentum sunt. 1010. b
sancti, defensores nostri. 245. a. legati. 219. b
sancti honorandi & inuocandi. 11. a. b. 199. b. 614. b. 618. b. 718. b
sancti imitandi. 341.
sancti in cælos sublati nos procùl vident. 967. a
sancti in cælum subuehuntur. 931. b. 932. a
sancti in Deo viuunt. 227. a
sancti inuocati quid possint. 384. b. 332. 340. a
sancti laudandi. 544. a
sancti, luminaria à Deo accensa. 598. b
sancti post mortem viuis apparent. 151. a. 119. 120. a. 70. b. viuẽtibus auxilio suo adsunt. 970. b. 971. a
sancti quid præstent hominibus. 245. a. b. 247. b. 115. a. 216. a. 792. b. 566. b. 933. b
sancti, seruatores & præsides ciuitatũ, quæ eorum reliquias conseruant. 945. b
sancti solliciti de nobis vt sint. 567. b. 879. a. 880. a
sancti viuunt apud Christum. 985. a
sanctorum authoritas in bestias quanta. 862.
sanctorum beneficia quibus studijs promerenda. 519. b
sanctorum corpora, pignora salutis. 937. a
sanctorum gesta in scripta referri, quàm expediat. 602. a
sanctorum historia cur prædicetur. 19. b. quid conferat. 88. a. 865. b. 166. a
sanctorum intercessio. 53. a. 127. a. 331. a. 718. b. 945. b
sanctorum interpellationes. 80. defensiones & vota. ibid.
sanctorum inuocationis vis. 161. b. 162. a. 164. a. b. 693. b
sanctorum limina visitare orandi causa. 117. b
sanctorum luctus. 7.
sanctorum memorias celebrare, vsitatissimum S. Trudoni. 553. b
sanctorum merita. 11. a. 158. b. 159. a. 160. b. 161. 688. b
sanctorum patrocinia. 300. b. 127. a. 331. a. 718. b. 617. a. 718. a. 744.
sanctorum thecæ multæ fabricatæ à S. Eligio. 643.
sanctorum virtutes imitandæ. 601. a
de sanctorum ope ac virtute priscorũ fides quanta. 380. b. 381. b. 383. b
ex sanctorum memoria ciuitates illustres reddi. 335. a
in sanctorum historiæ detrectatorem. 203. a
in sanctorum honorem preces fusæ quàm gratæ sint. 370. a
sanctis quàm sint cognitæ res nostræ, & quid possint. 436. b. 437.
sanctos audire preces nostras & pro nobis orare. 720. b
sanctos cur honoremus. 612. b
sanctos inuocantes exaudiuntur. 463. b. 792. b
sanctos non ignorare res nostras. 219.
erga sanctos veterum studium. 678. a
per sanctos dat Deus salutem. 245. a
sanguis ob frigoris acerbitatem à concionatoris digitis fluens. 205. a
sanguinis baptismus. 484. b
sanguinis profluuio liberatur mulier ad contactum vestis S. Martini. 267.
à sanguinis fluxu miraculosè mulier liberatur. 105. a
ex sanguine imaginis Christi miracula. 229. a b
sapientia insignis B. Gregorij. 529. a
sapores Persarum rex Christianos persequitur. 37. b. corruit. 38. b. ad imperium martyris mutus redditur. 39. a. recipit facultatem loquendi per martyrum preces. 39. decipitur miserè. 40. a. b. matri alapam impingit. 44. a
saracenus sanctum inuocans, exauditur. 793. a
satellitis religiosa vita. 62. b
saturninus Arelatensis episcopus. 412. b
S. Saturnini primi episcopi Tolosani, & martyris, historia. 612. b
saxonia in prouinciam redacta, diuisaq; in octo episcopatus. 178. a
saxonia vt episcopis sit subiecta. 178. a
saxones quibus olim moribus & institutis vixerint. 282. b
saxones occupant Britanniam. 446. a
saxonum distractio. 633. b
Scelesti homines mirè à cæde destinata impediuntur. 107. b. simile ibidem est.
schola Babinbergensis. 700. a b
scientia singularis quæ. 8. a
scriptura diuina quid conferat. 342. a
scripturæ in Catholica Ecclesia semper vsitatissimæ. 300. b
scorpionibus martyres cæsi. 165. b
Seculares Canonici mutantur in regulares. 315. b
secularibus de statu suo conquerẽtibus, & monasticam vitam laudantibus, respondetur. 392.
seditio Ambianensium. 209. a
seditio Colonienſium erga Annonem episcopum. 732. cum seqq.
seditio grauis inter Ecclesiarum episcopos. 779. b
senis feruor admirabilis. 80. a
sententia præclara martyris. 511.
sententia in impios. 666. b
senatores quatuor cum militibus trecentis occiduntur. 43. b

sepa-

separandi à marito pia ratio. 175. a
sepeliendi ritus antiquus. 53. b
sepulcrum S. irreuerenter contactum, seipsum vindicat. 80. b
sepulcri S. terra sanat. 464. a. 915. a
sepulcrum S. Hilarij B. Gregorius Turonen. episcopus supplicaturus adit. 385.
ad sepulcri S. tactum infirmus curatur. 383. b
à sepulchro S. Martini se impediri quàm molestè ferat S. Columbanus. 499. a
è sepulcro vox audita confirmat. 915. b
sepulcra SS. imuisendi mos antiquissimus. 892. a
ad sepulcra SS. miracula. 22. b. 23. a. 157. 118. b. 355. a. 380. b. 297. a. 476. a. 441. b. 462. b. 463. a. 680. a. b. 684. b. 749. b
ad sepulcra Sanctorum suspensa ferrea vincula. 119. a
sepulturę locum vt humilem & abiectum sibi delegerit S. Gregorius Turon. episcopus. 386. b
serenitas repentina redit non sine magno miraculo. 727. b
sergius Papa. 281. b
sermo familiaris S. Eligij. 668. b
sermonis siue orationis vis magna. 233. b. 234. a
serpens in aurum mutatus, & econtrà. 868. a
serpens immanis virtute SS. profligatus. 17. b. & 24. b
serpentum fuga è loco. 21. a. electio per orationem. 71. b
seruitutis & libertatis æqualitas. 59. b
seruire Christo, summa dignitas. 59. b
S. Seruuli historia. 946. a
S. Seuerinus Coloniẽsis episcopus, audit animam D. Martini in cælum ferri. 272.
seuerus Sulpitius humanissimè à B. Martino excipitur. 257.
sexus nullum ad virtutem adfert impedimentum. 977. a
Sibylla quid habeat de Christo. 583. b
sicardus episcopus Cremonensis. 297. b
sidonius episcopus Moguntinus. 413. a. 413. b
sifridus Moguntinensis archiep. 139. b
sigebertus Francorum rex. 488.
sigeberti regis cædes. 495. a
sigebertus episcopus Moguntinus. 612. a
sigeuuinus Colonien sis archiep. 276. a. 705. a
sigismundus episcopus Moguntinus. 408. b. 413. b
signum crucis in aëre conspicitur. 710. b
signum crucis in vestibus hominum cernitur diuinitùs inscriptum. 918. b
signum crucis penuario suo inclusum clàm habebant SS. Domna & Indes. 999. b
signum crucis vt dæmones formident. 9.
signo crucis & precibus ingens incendium extinguitur. 49. a
signa monastica. 421. a
silentium damnosum. 7.
silentium, iustitiæ cultus. 90. b
silentium tempore Quadragesimæ. 185.
silentij laus. 427. b
silentij vt olim obseruantissimi fuerint monachi. 428. a. ad idem seruandum exhortatio. 428. b
simeon eremita & monachus eximius. 235. a. eiusdem prophetia. 235. b
simeon Metaphrastes cuius discipulus. 596. b
simeonis Metaphrastæ patria. 607. a. familia. 608. a
in S. Simeonem Metaphrastem, Psselli oratio encomiastica. 607. a
similitudo elegans in impium iudicem. 510. b
simoniaca hæresis. 647. b
simplicius Lemouicum episcopus. 672.
S. Simplicij martyrium. 165. a. cum seq.
sina mons à Christianis habitatur, qui fugati & capti à tyranno. 86.
sisinnius Comes Diocletiani persecutione. 964. b
Socratis sententia de dijs. 962. b
solenniacense monasterium conditur. 636. eius situs. 636. b
solennis dies S. Lucæ. 112. a
solennis dies omnium defunctorum. 100.
solennior Missę iubilatio natali Christi. 959. b
solis radij sustentant pallium. 136. b
solitudo & anachoretis quibus expetenda. 63. b
sonus campanæ miraculosè præreptus. 670. b
sophocles vt irriserit deorum cultum. 583. b
sophronius Nannetensis episcopus. 500.
spasticus sanatur. 163. b
spectaculum insigne leonis. 769. a b
in spelunca S. Saba mirè abstinens degit. 758. b
SS. Speusippus, Eleusippus & Meleusippus. 720. a
S. Spiridonis archiepiscopi Trimmythuntis, vita & certamen. 865. b
S. Spiridonis congressus cum loquacissimo sophista. 870. a
vbi spiritus Domini, ibi libertas. 99. a
in statione columnæ voluntarium martyrium. 851. a
Stauracius Imperator, Nicephori filius. 66. a
stephanus archiep. Cantuariensis. 688. a
stephanus Hungarorum rex. 81. a. 82. b
S. Stephanus non finit inflammari oratorium suum. 550. b
stephanus miraculis clarens. 72. b
stephanus Papa. 359. b
stephanus Tungrensis episcopus. 615.
sterilis fœmina, per baptismum consequitur fœcunditatem. 83. b
sterili matronæ vt fœcunditas quæsita. 492. a
straminis vis, in quo recubuit S. 102. a. 262. a
stulti hominis horrenda temeritas. 318. b
Subita conuersio insignis latronis. 434. a
cum subditis pax quærenda & seruanda. 392. a
suffragia defunctorum. 112. a
suffridus antistes Moguntinus. 462. a
suffronius episcopus Moguntinus. 408. b
summi Pontificis visio. 129. b
supplicium insigne. 39. b. 40. b
supplicium insigne in episcopi percussores. 154. a
surdo miraculosè auditus restituitur. 91. b. 160. a. 163. b. 164. a. 384. a
surdus idemq; mutus sanatur. 355. a. 533. a
sus examinata, miraculosè restituitur. 346. b
vt Sufati tractatum sit de pace inter Engelbertum archiep. Colonien sem & Fridericũ Comitem concilianda. 144. b
suuelme. 148. b
Sycarus presbyter propheta. 99. b
syluester. 17. b
syluius episcopus Tolosanus. 614.
syluanus Comes crudelissimus. 905. b
S. Symphoriani martyrium. 165. a. cum seq.
synodus. Vide, Concilium.

Taracinarũ Campaniæ vrbis mira stultitia. 12. a
Tecla prima martyr. 245.
temeritas fratris cuiusdam diuinitùs castigatur. 123. a. item fœminæ. 160. a
tempestas mirè sedata. 319. a. b. 389. b. 800. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

templum æternũ Romæ corruit, nascente Christo.954.a
templum S.Anastasiæ conditur.971.b
templum S.Crucis.383.a
templum S.Euphemiæ.592.a
templum S.Georgij extruitur, & quæ mira illic euenerint.709.b
templum D.Iacobi à S.Annone instructum.717.
templum in honorem miraculi extructum. 67.a. 67.b
templum matris Dei in Paro pulcherrimum. 234.b
templum S.Saturnini.614.
templum D.Virginis apud Moguntiam,à quo extructum.612.
templum vt à puero erectum cum voto. 545.b. eiusdem ab alio non sine cælesti vltione & miraculo.546.a
templi construendi locus admirabili signo declaratus.118.b
templi fores diuinitùs patescunt. 305.b.560.b
templum destruens,cæcitate percutitur.347.b
in templum ingredientium ornatos habitus, egregium responsum S.Elizabeth.444.b
in templo nunquàm visus sedere B. Martinus. 258.b.vox cælitùs audita.875.
templa in honorem SS.extruuntur.20.b
templa in honorem sancti Saluatoris extruendi mos quandò inoleuit.230.b
templa & monasteria etiam olim fuisse sumptuosa & magnifica.175.b
templa in honorem martyrum Constantinus extrui iubet.242.b
templorum amplitudo. 216.b
in templis perpetuò est S.Matrona.166.b.cur non fabulandum.658.b
ad templa accedentes vinculis soluuntur.134.b
tentantem viros sanctos terra absorbet.760.a
tentationes cur immittat Deus.659.a.ijs non succumbendum.ibid.
tentationes dæmonum multiplices.948.
tentationes perniciosæ ad inuocationem S. abiguntur.160.a
tepor nostrorum temporum.411.b
terræmotus 450 paganos opprimit.952.a
testamentum morientis. 864.
terribile Dei iudicium in contemptorem S.Malachiæ. 104.a
Tharasius patriarcha. 231.a
S.Theoctistes Lesbiæ vita.233.b.& seqq.
S.Theodorus appáret patriarchæ.224.b
theodoricus comes de Cleuo.139.b.144.
theodoricus Colonien sis archiepiscopus.139. cur depositus.139.b
theodorus Agrigenti episcopus.530.a
theodorus archiepiscopus Treuirensis.138.b.
theodorus Monasterien sis episcopus.138.b.145.b. cum seq.151.b.154.b
S.theodori martyris memoria cur in primo sabbato sanctorum ieiuniorum celebretur.222.
S.Theodori martyris festum quotannis celebre. 219.a
in S.Theodorum martyrem, oratio D. Gregorij Nysseni episcopi, qua eius martyrium describitur.216.& seq.
S.Theodori tyronis martyrium ex Simeone Metaphraste.220.a.& seq.
SS. Theodote & Anastasia misericordiæ opera egregiè exequuntur.966.a
S.Theodote lætatur plagis filij sui.969.b.cum tribus filijs in fornace reddit spiritum. 1bid.
theodotus Melissenus iconomachus, episcopus fit Constantinop.67.a
theonas episcopus Alexandrinus multa perpessus à paganis.579.b
S.Theophanis tabernaculum in Sigriana.71.
S.Theophila.1010.b
theophilus Rom. Imperator auarus & iconoclasta. 74.b
S.Theophilus martyr.1010.b
theotychi martyrium.916.b
Thomas archiepiscopus Cantuarien sis & martyr.374.b.153.
S.Thomas mittitur ad Indos.939.b. lanceis confossus.940.b
S.Thomas piscator.937.a
thuribulum priscis Christianis vsitatum.999.b
S.Thyrsi martyrium.902.a
S.Tiburtij vita & martyrium. 507.a. cum seqq.
timor Domini.8.a
timothei archiepiscopi Alexandrini narratio de miraculis S.Menæ martyris.242.b
titi monachi lucta aduersùs somnum.859.a
Tongren sis ciuitas.554.b
tormentorum varia genera. 87.a.b
tormenta omnia in se passus S.Vitalis.60.a
Traianus Imperator.25.b
traiani Imperatoris in viduam pium iudicium. 146.b
traiectum, castrum Vuiltenburg antiquitùs dictum.280.b.281.a
traiectensis ecclesia à Danis vastata.616.b
translatio S.Othmari.359.a.364.a.D. Catharinæ in montem Sinæ.587.b
treuiri vastati. 407.a
trinitas explicata.508.
de trinitate vt institutus sit S.Anno.731.b.& seq.a
triphyllius episcopus Callinicensis.875.b
de S.Troiano Santonicæ ciuitas episcopo,ex Gregorio Turonensi.628.a
S.Trudonis presbyteri & confessoris vita.543.à quibus olim scripta.544.a
S.Trudonis translatio.566.a
turonum ciuitas vt liberata Auitiano Comite. 265.b
tnronensis ecclesiæ laus.417.
turonicæ sedi aurea cathedra à Papa donata.385.b. cum seq.a
turonenses monachi vt prolapsi sint.430.

VAlantia castrum vt dirutum à Vualramo Duce.150.a
valentinianus Imperator primò in fugam actus,post in Maximum reuersus,eundem interficit.255.b
valentinianus Imperator vt diuinitus compulsus sit assurgere B.Martino.261.a
S. Valeriani vita ac martyrium. 505.b. cum seqq.
vana gloria,virtutum virus.89.b
vanitas gentilium deorum irrisa. 984.a
vas dæmoni offerendum, vt sufflauit S. Columbanus,rumpitur.102.b
vas vacuum ferè miraculosè effluit.132.a
vas vinarium penè vacuum, vino impletur diuinitùs.669.a. 678.a
vates furiosus fanatur precibus S.103.a
vbera D. Barbaræ & Iulianæ excinduntur. 692. 698.a
S.Vedasti translatio.900.901.a

velario sanctimonialium non sine lachrymis ab archiep.peracta. 143.a
venatio,meditatio belli.26.a
verbera vt sibi infligantur,petit S.Plato.921.
verina Imperatrix.173.b
vestis à prunis non læsa.541.b
vestis cilicina toti corpori admota. 315.366.b
vestis tactu cæcus illuminatur.721.b
vetius Pagatus martyr illustris.379.
S.Victoriæ virginis martyrium.941.
victor Pontifex Goslariam venit. 703.a
victor Vangionum episcopus.412.b
victorinus Metensium episcopus.412.b
victus cuiusdam fœminæ.237.a.198.b
victûs parsimonia.183.187.a
vigiliæ ad Sancti tumulum.80.b
vigiliæ & preces B.Eligij.635.a.640.a
vigiliæ Natalis Domini.385.a
vigiliæ per noctem totam ad defuncti corpus. 53.
vigiliæ prolixæ.211.a.296.a
vigilandum semper contra vitia.549.
vigilanti nocte quid agendum.658.b
S.Vigoris Baiocensis episcopi vita.23.
Vincula & clausira portarum figura crucis rupta. 70.a
vincula reorũ apud ecclesiam rumpuntur. 679.a
vindicianus Cameracensis episcopus.293.b
vinum inter bibendum miraculosè augetur.135.b
virga amissa miraculo restituitur.69.b
virginitas cælesti responso iubetur seruari. 82.a nec morte aut blanditijs vincitur.57.b.58.
virginitatis encomium. 943. a. thesaurus. 20.b. præmium.472.b.laus.81.b.82.b.263.a
virginitati petulanter insidiantes, malè plectuntur.1005.
virginitatem contra libidinosos defendit angelus.1005.
virginitatem quòd Christiani sectarentur,prohibere eos coniugia, calumniati olim sunt ethnici.983.a
virgo ad lupanar duci nec trahi potest,insigni miraculo.893.b
virgo martyrium sitiens.819.b
D.Virgo inuocata, quid S.Edmundo præstiterit. 368.a.373.a
virginis matrimonium recusantis aduersùs parentes,constans & insigne exemplum. 292.293. a.302.
virginis pudicissimæ illustre exemplum. 263.b
B. Virgini honor ieiunando & visitando ab archiepiscopo exhibitus.142.b.143.a
virgines admonentur.263.b
à Virgilij lectione visio reuocat.416.a
viride stagnum locus Abbatiæ destinatur.111.b
virorum insignium historia cur literis mandetur. 294.a
virtus Dei in Sanctis.24.b
virtutis via ardua, & quibus medijs ad eam calcandam opus.61.b
virtutis raræ exemplum.545.
virtuti maximè propinquum vitium.978.a
virtutem probi etiam hostes admirantur.927.a
virtutes raræ S. cuiusdam, 114. b. cum seqq.123. 632.a.638.646.648.b
vis & persuatio,duo contraria.36.
viscera martyris incorrupta post multas hebdomadas.161.a
visio S. Hieronem confirmans & mutans.124.b. cũ seq.a. ad eruendum è terra S.corpus.215.b. de oratorij & monasterij confectione admonens.109.b
visio matris cõcipientis, & eius interpretatio.128.
visio terribilis,denuncians vrbis excidium. 211.
visio S.trientem confert.80.b
visionis mirus effectus. 162.b
visionem negligens punitur.678.a
visione præuia templum cum monasterio extruitur.67.b.eiusdem visionis explicatio. ibid.
visione docetur Pontifex, quem debeat dare episcopum.530.b
visiones mirabiles.18.b.19.a.22.a.28.b.29.b.162.a. 164.b.167.a.172.b.175.b.49.b
visiones de transferendis Sancti reliquijs. 47.a
visionum effectus optimus.301.b.302.a
visu orbati, diuinitùs susceptæ fide restituuntur.87
vita durissima & mira patientia.596.a
vita Sanctorum contemplanda.289.b
vitæ Sanctorum cur à sanctis patribus conscriptæ.485.b.cognitæ quid conferant.754.
vitæ Sanctorum à quibusdam negligenter scriptæ quid effecerint.609.a
vitæ finis bonus quanti faciendus.147.a
vitæ huius iter inter homines periculosissimum. 90.a
vitæ huius mala & incommoda.508.a
vita & patientia hominis,maximum miraculum. 557.a
S.Vitalis martyris historia.59. b. cum sequen.
vitiorum omnium fontes. 317.b
vineta nobilis fœmina fit sanctimonialis,& viuit sanctissimè.188.b.&seq.
Vlpianus pontifex Capitolij.967.b
in vno qui offendit, omnium reus fit.7.a
in vna re geminum miraculum.79.b.& seq.a
Volusianus.24.a b
voromholt prædium.121.b.& ibidem monasterium.122.a.123.b
voluntatem propriam etiam bona studia corrumpere.920.b
votum castitatis coram imagine D.Virginis vt S. Edmundus nuncupârit. 368.a
votum continentiæ negligens,diuinitùs punitur. 561.b
voto nuncupato,infirmi restituuntur.156.a.b.157. b.158.a.b.159.160.a.b.161.a.b.163.b.164.a
voto nuncupato,mortuus reuixit.463.b
voti violator castigatur diuinitùs.158.161.b
vox cælitùs lapsa.39.b.37.a 63.b.consolatur. 31.a. 58.b.ad transferendas reliquias.293.b
vox monachi lachrymas ob suauitatem excutiens.186.a
S.Vrbanus Pontifex. 506.a.507.b.513.b.515.a.181.b
in vrbibus versari,periculosum.591.a
de S.Vrsino primo episcopo Bituricensi & cõfessore.215.a
vrso imperatur.74.a.489.b.493.b
vsus Chrismatis in Baptismo antiquissimus.1008.a
B.Vsmarus.899.a
Vtotelas monasterium.63.b
Vualafridi abbatis Augiensis de vita Othmari abbatis.351.b.item eiusdem encomium.357.b
vualcandi episcopi Leodiensis encomion.55.b
vualdetrudis soror S.Aldegundis vt à marito separata, monasticam vitam susceperit. 301. a. 302.b.visio eius.308.b.tumulus.309.a
S.Vualericus.880.b
vualramus Dux de Lymburg.139.b.140.a.141.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

vualterus archiepiscopus Eboracensis. 370.b
Vuedekindus Saxo rebellis Carolo regi, & Christianorũ persequutor. 177.a. baptizatur. ibid. 178.a
S. Vuenefridæ virginis & martyris vita. 57.a. cum sequen. eiusdem translatio Solopiam. 59.a
vuesselus Magdaburgensis archiepiscopus. 732.b
Vuigmodia. 177.a. 178.
vuilgisus S. Vuillibrordi episcopi Traiectensis pater. 127.b. 128.a. 135.
S. Vuillehadi primi episcopi Bremensis vita. 176.a. cum sequentib.
vuillibaudus à Flauado tyranno occiditur. 672.a
S. Vuillibrordus, aliàs Clemens. 129.b. 135.a
S. Vuillibrordus Romam venit, ordinatúrque Frisonum episcopus. 281.b
S. Vuillibrordi Traiectensis episcopi vita. 127.a cum sequentibus.
S. Vuinoci abbatis vita. 125.a. cum seqq.
vuitheriacum locus. 59 a
vulneribus 47 & amplius, à proditoribus interemptus Engelbertus Coloniensis archiepiscopus, idq; non sine mysterio. 149.
Zareas magus. 975.
S. Zebinæ martyrium. 286.b
zelus Euangelium annunciandi in S. Lebuino. 281.
zelus insignis in idololatras. 420.b
zelus eximius B. Gregorij Turonensis episcopi, in corrigendis aliorum vitijs. 383.a
zelus S. Godefridi episcopi. 201.a
zeli moderatrix, scientia. 114.a
zeno Imperator. 859.b. redit ad imperium, Basilisco pulso. 862.b
zenonis militis pro pietate libera vox. 1008.b. capite cęditur. ibid. 1010.b
Zoilus pius presbyter. 962.b
zonæ S. miraculum. 160.b

PIO ET CANDIDO LECTORI S.

QVod plus moueant, fortiusq; ad Christianam pietatem extimulent exempla quàm verba, plenius q; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, testantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum vtriusque sexũs hominum Vitas describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu ad posteritatis notitiam transmiserunt. Nouimus ex D. Augustini Confessionibus, quantùm illi adhuc vacillanti contulerit audita vita beati Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idem euenerit. Nostri instituti primus author & patriarcha Dominicus, Patrum exemplis summoperè delectatus, ad supremam vitæ spiritalis & religiosæ perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Dominici vestigijs insistens, eiusmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id sanè absque ingenti fructu. Quod si verò his solidiora petimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturæ diuinæ testimonia. Iesus Syrach à cap. 44. vsque ad quinquagesimumprimum in suo Ecclesiastico quid aliud, quàm Sanctorum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaq; nobis ob oculos spectanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cum ab hac vita esset abiturus, filios suos nulla re alia magis, quàm recitandis Patrum gestis, ad agendum fortiter pro Deo eius q; sanctissimis legibus, exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Testamento D. Paulus prolixus est in præcedentium sanctorum Patrum celebranda fide. Possent huius generis permulta alia adduci: sed res per se adeò illustris & perspicua est, vt superuacaneum videri possit, illis docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaque non possum non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Carthusiani, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuersis authoribus & egregijs manuscriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam thesaurum Catholicæ Ecclesiæ hominibus contulit: quàm spectabilis viri D. Geruini Licentiati vtriusque Iuris, diligentiam & sedulitatem, tum in ponenda sua in MS. exemplaribus conquirendis opera, tum in excudendo opere tam pio & Ecclesiæ salutari. Tu itaque his fruere, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non solum detrimentum nullum aut perniciem, sed ingentes potiùs & vberrimos tibi sit fructus allatura. Vale.

Lib. 8. ca. 6.

1. Mach. 2.

Heb. 11.

F. Theodoricus Buscoducensis, fratrum Dominicanorum intrà Coloniam Prior & Apostolicus Inquisitor.

NOVEMBER.

ORATIO D. EPHRAEM DIACONI ECCLESIAE EDISSENAE, DE SANCTISSIMAE DEI MATRIS LAVDIBVS:

Quam nos idcircò primo loco mensis huius posuimus cum ijs, quæ eodem authore mox sequuntur, quòd in honorem matris DEI & omnium sanctorum Martyrum, hodierna solennitas ante mille ferè annos celebrata est.

1. Nouembris. Vide quid tribuerint sanctiss. Patres B. Mariæ virgini.

INTEMERATA prorsusque pura, Virgo Deipara, regina omnium, spes desperantium, Domina mea gloriosissima, eademque optima, sublimior cęlicolis, purior Solis radijs & splẽdoribus, honoratior Cherubin, & polyomatis (id est, multoculis) spiritibus, sanctior Seraphin, & nulla comparatione cęteris omnibus superis exercitibus gloriosior, spes Patrum, gloria Propheratum, Apostolorum præconium, & honor Martyrum, Sanctorum lætitia, & lumen studiosorũ Abraham, Isaac & Iacob, decus Aaron, Mosis splendor, & Gedeon vellus, Hierarcharum cœtus, & omnium sanctorum ac virginum corona, ob fulgorem inaccessa. Acerra aurea, lucerna micantissima, vrna cæli manna gestans, tabula scriptam legem ferens mortalibus, arcá vera, charta diuinissima, omniũm princeps, circunspecta & lucifera Virgo, cõsolatio sanctissima, & omnium dux, sacratissima puella.

O rube incombuste, & patens prædium, & viridans Aaron illius virga. Virga profectò extitisti, & flos filius tuus. E radice Dauid & Salomonis germinauit Christus noster creator, Deus & Dominus omnipotens, altissimus & solus. Tu, quo ad corpus, Deum & Verbum genuisti: virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum. Claues non excussit Deus creator tuus in tuo virginali vtero, absque semine carnem indutus, te, ô celeberrima, talem præseruans, qualis extiteras ante partum. Per te reconciliati sumus Christo Deo meo, filio tuo. Tu peccantium & auxilio destitutorum adiutrix. Tu portus procella vexatorum, solatium mundi, carcere clausorum liberatrix celeberrima. Tu orphanorum susceptio, tu captiuorum redemptio, tu ægrotantium exultatio, & omnium salus. Tu solitariorum stabilimentum, & spes mundanorum. Tu virginum decus, corona & gaudium. Tu mũdi lætitia, ô domina princeps, regina præstantissima, & perquam benedicta, puella veneranda, dominorum domina purissima. Sub alis tuis custodi me, & protege. Miserere meî, qui sum luto inquinatus, qui sceleribus quamplurimis creatorem Deum meum & iudicem offendi, nè aduersùs me glorietur satanas exitiosissimus, nè in me exurgat execrandus inimicus meus, nè seruum tuum à tuî spe destitui cognoscam, nè calumnietur me detrectantium lingua. Non mihi alia fiducia, ô Virgo syncera. Ex vlnis equidem maternis tibi, domina mea, deditus sum miserabilis, & cliens tuus vocatus sum: nè maleuolus satanas me ad infernas portas abducat. Tu enim meus portus, ô Virgo inuiolata, & præsens auxiliatrix. Denique sub tutela & protectione tua totus sum. Crebris lachrymis te, ô celeberrima mater, imploro, & aduoluor tibi, domina mea, suppliciter clamans, nè dulcis filius tuus, & vitæ omnium dator, ob multa, quæ patrauí, scelera tollat me de medio, & miseram animã, ceu leo, diripiat, vel velut sterilem ficum infelicem me excidat. Sed obsecro, vt Christum meum adeam, & subeam aulas illas beatorum, vbi non sunt lachrymæ, non vexatio, non molestia, non mors, nõ tormenta, non

Inuocat sanctam Dei genitricem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

locorum angustiæ: sed lætitia inexhausta, voluptas iustorum, delicię & exultatio, gloria & splendor. Imple os meum gratia dulcedinis tuæ. Illumina mentem, ó gratia plena. Mo-
Angelicæ salutationis nucleus. los illud Angelicum celebratissimum, quod Gabriel in Nazareth seruili habitu ad te Virginem & matrem Dei mei integerrimam clamãs cecinit, salutationẽ maximè con-
gruam, & dignissimam, mundi salutem, cunctarumque animarum tutelam.

Nota hæc Epitheta matris Dei. Dignare, Virgo, te tuum seruum laudare, & dicere: Aue Dei splendidissimum & luculentissimum vas: aue Domina Maria gratia plena: aue in mulieribus Virgo beatissima: aue stella fulgentissima, ex qua Christus prodijt: aue illustrissima lux, mater & Virgo: aue, quæ mirificè Regem omnium peperisti: aue, per quã nobis Sol præclarissimus illuxit: aue Domina cunctis sublimior: aue cãticum Cherubin, & hymnus Angelorum: aue pax, gaudium & salus mundi: aue generis humani lætitia: aue patrum præconium, & prophetarum decus: aue martyrum pulchritudo, & corona sanctorum: aue piorum gloria, & in solitudine degentium hymnus: aue præclarissimum hierarcharum cælestium ornamentum: aue hymnigraphorum omnium oratio: aue præstantissimum orbis terræ miraculum: aue terrigenarum omnium delectatio: aue paradise deliciarum & immortalitatis: aue lignum vitæ, gaudium & voluptas: aue vallum fidelium, & mundi salus: aue tranquille portus, & à fluctibus agitatorum liberatrix: aue nostra periclitantium auxiliatrix: aue progenitoris illius Adam resurrectio: aue iucũda libertas: aue omnium parens: aue flos gratiæ & consolationis: aue refugium peccatorum & hospitium: aue propitiatorium laborantium: aue refugium in Hierosolymis: aue throne mei creatoris gloriosissime: aue æui splendor illustrissime & micantissime: aue spes omnium proborum, aduersis casibus afflictorum: aue conuersorum refugium: aue virorum iuxtà mulierumque regina & tutela: aue mundi mediatrix gloriosissima: aue vniuersi terrarum orbis conciliatrix: aue Domina, sceptrum fidelibus tuis impetrans: aue gloria & lætitia omnium sacerdotum: aue Virgo solatium solitariorum: aue porta cælorum, ascensus omnium: aue reseramentum portarum paradisi: aue, quę mœrores sedâsti, adornatrix omnium: aue eadem, quæ lenijsti oppressorum molestiam: aue clauis cælorum, & regni Christi: aue portus optime huius vitæ nautarum: aue animæ meæ spes bona & fida: aue Christianorum omnium firma salus: aue lumen præfulgens, quo mundus illustratur: aue, quæ nullo spatio compræhensum in sinu compræhendisti: aue, quæ Christum vitæ meum, altorem mundi, hominum amantissimum, omnipotentem patrem meum, cui competit gloria, honor & potestas in secula, laus & magnificentia, cum æterno Patre & Spiritu sancto nunc & semper, & in secula seculorum.

Vide quomodò sancti intercedunt pro nobis. Precibus Dei genitricis semper Virginis, & exercitûs cælestium, ac cœrûs Angelorum, Cherubin, Seraphin, Prophetarum, Martyrum, Hierarcharum, sanctorum stuturæ, Deus mi clementissime. A dextris in hora iudicij colloca humiles seruos tuos. Nè, ó Domine vitæ author, ad opera, quæ nos mortales legem præuaricati commisimus, adspexeris: quin potiùs adspice ad mitissimam humanitatẽ & misericordiã tuam. Amen.

EIVSDEM DIVI EPHRAEM ORATIO AD SANCTISSIMAM DEI GENITRICEM.

Precatio ingnis ad matrẽ Virginem. IMMACVLATA, impolluta, incorrupta, pudica Virgo, DEI sponsa, Domina nostra, quæ Deum Verbum hominibus mirifica tua conceptione conciliâsti, & rebellem humani nostri generis naturam cælestibus consociâsti, vnica spes desperatorum, oppressorum subsidium, & ad te currentium auxilium præsentissimum, omnium denique Christianorum profugium, me scelestum peccatorem, & fœdis mẽtis cogitationibus, verbis, factis factum vilissimum, atque adeò voluptatum mollitiem animo ser-

seruili & abiecto amplexatum, nè auerseris, quæso: quin potiùs sicut humanissimi Dei mater es, ità me peccatorem humaniter susci pe, & meam sordidissimam, indignisque labijs expressam orationem admitte, necnon tuum quidem filium, meum autem herum & Deum, materna tua liberalitate volens exora, vt mihi quoque mitissima illa suæ pietatis viscera referet, & posthabitis innumerabilibus peccatis meis, ad pœnitentiam me conuertat, probeque sua complere mandata concedat. Adsis mihi semper, Virgo misericors, clemens & benigna, in præsenti quidem vita feruens protectrix & auxiliatrix, hostiles impetus repellens, & me deducens ad salutem, ac in supremo vitæ momento miseram meam animam conseruans, & tenebrosos malorum dæmonum adspectus ab ea procùl abigens: in terribili autem die iudicij ab æterna damnatione me liberans, postremò inaccesse tui filij & Dei gloriæ me hęredem efficiens. Quam per intercessionem, fauoremque tuum, Domina mea sanctissima, Dei mater, te etiam atque etiam oro, assequi valeam, gratia, miseratione & humanitate vnigeniti tui filij Domini & Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, cui conuenit omnis gloria, honor & veneratio cum æterno eius Patre, & sanctissimo optimoque vitæ authore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

SERMO EIVSDEM DIVI EPHRAEM, DE LAVDIBVS SANCTORVM MARTYRVM, *Ambrosio Camaldulensi interprete.*

1. Nouembris. INSIPIENS, imperitus, rudis pictor & horridus, pulcherrimam spectatoribus proponere imaginem cupit, eamque lucentem ac splendidam cunctis ostendere, id est, sanctorum martyrum pugnam. Sed cùm dignis ea imagine coloribus careat, nec adsit manus, quæ in ea effigie lineamenta perfecta insignire valeat, quo pacto pręsumet iners atque rudis excedentem virium suarum modum, imaginem vel ornare coloribus, vel spectantibus ad intuendum proponere? Quoniam igitur suam non ignorat inertiam, neque suæ humilitatis oblitus est huiusmodi opifex, in oratione prosternitur, deprecans Dominum omnium Regem Christum, vt qui martyribus suis inter certamina donauit vires, atque inter pressuras tolerantiam contulit, vt varias astuti inimici artes, & callidum ingenium vincerent, coronamque immortalem & immarcescibilem raperent, ipse Deus bonus, pius, sanctus, rudi artifici & imperito sapientiam, intelligentiam ac virtutem præstet, quibus imaginem pulcherrimam atque dignissimam possit erigere, sanctorumque martyrum glorio sa certamina, spectanda omnibus posthàc generationibus atque admiranda proponere: vt posteri addiscant præclaram patientiam, eximiamque constantiam sanctorum bellatorum. Fuerunt enim profectò nobilissimi & constantissimi propositi, nimiumque laudabiles. Nam cùm persecutionis sæuissimæ feruor, Christiani gregis strages plurimas daret, omnesque timidi ac fide imbecilles certare renuerent, Christumque Dei filium confiteri pœnarum metu detrectarent, fortissimi isti milites Christi instaurârunt aciem, & conserto bello summis viribus fuderunt hostem, victoriaque potiti sunt. Accincti enim lumbos suos fide integra atque perfecta, interriti Christum Dominum, ingentique constantia confitebantur. Qui verò formidine ac pauore superati, terga hosti dedêrunt, cęlesti regno seipsos abdicârunt. Miseri profectò atque miserabiles, quos tepor atque socordia, tanta gloria fecit indignos.

Fortitudo sanctorum martyrum. Stabant igitur certaminis tempore fortissimi bellatores Dei, tormenta omnia summa animi alacritate tolerantes pro nomine vnigeniti filij Dei, ac Saluatoris nostri Christi. Quàm verò strenui, quantaque laude fortitudinis præditi fuêre, qui subiecta oculis horrenda supplicia contra se parata, non modò nihil timuerunt, verùm maiori quoque constantia pugnantes, cuncta tolerando superârunt? Cernebant ardentem rogum, ignitas sartagines, ollasque feruentes, quæ feruore nimio guttas picis, & adipis longiùs iacula-

Universidad de Deusto
Biblioteca

culabantur. Adſpiciebant itèm ferratas & aculeatas rotas inter ignium globos nimia celeritate verſari. Intuebantur ferreos vngues, laminasque candentes, fuſtes, vectes, aculeos, terebra, compedes atque catenas, omnemque prorsùs artem, quam inimicus veritatis aduersùs confessores Domini Saluatoris inuénit. Omnia enim pœnarum genera in conſpectum martyribus hostis callidus dedit, vt in formidinem verteret sanctos, & adſpectu ipſo ac terrore pœnarum, lingua non ampliùs confiteri Dominum Ieſum, metu impedita, præſumeret.

Pœnis propoſitis martyres fiunt alacriores.

Quid autem fideliſſimi promptiſſimique bellatores Chriſti, inter huiuſmodi ante oculos expoſita horrenda, inauditaque ſupplicia? Promptiores effecti, maiore fiducia atque conſtantia indubitanter & intrepidè ante tribunalia iudicum ac Præfectorum, Chriſtum Dominum confitebantur. Non ſtridens flamma, non ignitæ ſartagines, non ollæ feruentes, non rotarum horrendæ vertigines, non ardentes laminæ, non vnguium dentes, non cętera id genus tormenta, non compedes, non catenarum pondus immenſum, non tyrannorum minæ, non principum fremitus, non ars tota diaboli, miniſtrorumque eius exterruit fortiſſimos milites Chriſti, non impulit abnegare pietatem, non à charitate Dei & Saluatoris abduxit: ſed præcincti fide, conculcárunt machinas omnes inimici, neque illos omninò formido tentauit. Vidiſti ſeruorum fidelium robur? Vidiſti gloriam pugilum Chriſti atque conſtantiam? Vidiſti alacritatem ingentem, cæleſte regnum tota fide quærentium, Chriſtumque Regem ſuum omni affectu ambientium? Vidiſti fidem perfectam veraciter perfectorum? Vidiſti charitatem flagrantem in beatiſſimis pectoribus martyrum, pro qua terrena cuncta ſpreuerunt, vt Deum ſuum tenerent, quem dilexerunt? Vidiſti affectum Chriſti, quomodò à terra ſublimat exaltari cupientes? Vidiſti exultantem paradiſum amplecti, ac fouere ſuî quoſdam auidos militeſ Chriſti, in ętèrna luce ac pace gaudentes?

Accede, mî frater chariſſime, pertracta, conſidera martyrum glorioſos triumphos. Adſpice oculis cordis cæleſtium pugilum eximiam fidem, inuiolabilemque pietatis affectum. Non valuit vis immenſa pœnarum iuſtorum animos flectere: tam intrepidæ charitatis ardorem nec mors ipſa quiuit extinguere. Cæſi, magno cum gaudio flagrorum ictus, vt ſummas delicias, ſuſcipiebant: ſerenaque ac ridenti facie gratias Deo referebant, quia meruerant pro ipſius nomine pati. Quibus ego vos laudibus prædicem, ô perfecti milites Chriſti? Aut quomodò appellem vos, inclyti atque beatiſſimi viri? Quis veſtræ fidei laudes explicare ſufficiat? Obſtupuit nempe oratorum facúdia, Philoſophorumque ſapientia, dùm cernerent mirabilia in Chriſti famulis fieri. Iudicibus ac Tyrannis verba defecerunt, ſanctorum martyrum conſtantiam & alacritatem, immenſamq; athletarum Chriſti tolerantiam adſpicientibus. Nam dum lictorum manus eorum membra torquerent, viſceraque nudarent, non mœrentes adſpexêre, non triſtes, nec ſolùm inter cruciatus gemitum non edentes, verùm lætiore facie gaudia internà reſtantes. Quippe illis ea erant tormenta pro requie, & carnifices obſequi potiùs, quàm ſæuire, videbantur.

Acto. 5.

En quid efficit charitas.

Nos autem, fratres, quam, obſecro, apud Deum in die iudicij excuſationem habituri ſumus, qui ſine perſecutionis atrocitate, & cruciatibus varijs, charitatem D E I, vtamque noſtram ità negligimus, ac tanto * corporis ſomno demerſi ſumus? Martyres eccè vexati, affligi, tentati, exquiſitisque tormentis cruciati, Deum ex toto corde, totaque mente dilexerunt. Nullis tentationibus, nullis, grauiſſimis licèt, acerrimisque, ſupplicijs flecti potuit tanta conſtantia. Nullis perſequentium terroribus diuinæ charitatis ardor in ſacris pectoribus quiuit obtundi. Nos verò in requie atque delicijs, beniguiſſimum Deum ac Dominum noſtrum diligere volumus. Quid igitur acturi, quid dicturi ſumus in die illa terribili, cùm beatiſſimi martyres, prope ſolium gloriæ magnæ cum gloria & confidentia adſtantes, oſtendent cicatrices vulnerum, atrociumque pœnarum in ſuis corporibus lucentes, fulgoremq; Solis ſua claritate vincentes? Nos quid? nam ibi, fratres, oſtenſuri ſumus? Quas virtutes pręferemus? Num charitatem Dei? Num inuiolabilem fidem? Num terrenorum omnium nuditatem? An fortè tranquillitatem? An quietem? Num eleemoſynas? Num miſerationis affectum? An manſuetudinem? An orationes mundas? An compunctionem ſalutarem? An vigilias? An lachrymas? Beatus ſanè, felixque eſt, quem illic iſta comitantur. Nam erit profectò tunc martyrum ſocius, neque à cęleſti & pleno luminis thalamo abijcietur, ſed eandem habebit confidentiam

for. * tor. poris

tiam coram Chriſto Domino & Angelis eius his operibus fretus, gloriamque nihilo martyribus inferiorem.

Precamur, beatiſſimi martyres, qui pro Domino Saluatore, proque illius charitate ſpontè & impigrè tormenta ſubijſtis, atque ideò familiariùs Domino cõiuncti eſtis, vt pro nobis miſeris, & peccatoribus, & negligentiæ ſqualore ſordentibus, Dominum interpellare dignemini, vt ſuperueniat in nos gratia Chriſti, quæ corda noſtra radio ſanctæ charitatis illuſtret, vt ipſum toto corde diligere poſſimus. Vos nempe verè beati atque glorioſi eſtis, quos Angeli & homines pari conſenſu beatos prædicant. Nam preſſuræ tempore, cùm pœnarum dolor augeretur, vos ante mentis oculos paradiſum habebatis, vobiſcum iſta reputantes: Multiplicentur hîc ſupplicia corporis, vt illic in paradiſo voluptatis propagetur & requies. Cumque in altum ſe attollerent fluctuum montes, & moles vndarum per ſupplicia paſſionum, beatitudo vobis à Deo repromiſſa iugiter verſabatur ante oculos, perfectè credentibus non poſſe mentiri Deum, qui iſta promiſerat. Quoniam igitur futura illa & ſempiterna bona iugiter intuebamini, certi vos eis ſine fine fruituros, idcircò, beatiſſimi, flecti mollirique non potuit veſtra conſtantia. Læta & exultans futurorum expectatio, fortes vos ac robuſtiſſimos fecit. Itaque horis ſingulis noua vobis admoueri acriora ſupplicia cupiebatis, neque ſatiari pœnis poteratis. Vidit vos truculentus arbiter ſecuros, fidentes, intrepidos in agone perſiſtere, nullamque pœnarum acerbitatem, nullos verberum ictus, nullas carnificum manus omninò formidare, fractasque ſuæ nequitiæ vires obſtupuit ac doluit. Vbi verò cruciatus omnes, ó fortiſſimi athletæ Dei, immenſa virtute vicistis, arbitrabatur inſanus Iudex, per ferri metum robur veſtræ conſtantiæ in formidinem poſſe conuertere, negaturosque Chriſtum putauit, quem toto animi affectu concupiſtis, quique in cordibus veſtris, vt in puriſſimo gratiſſimoque domicilio inhabitabat. Ignorabat amens, fore, vt ipſius gladius, qui immenſos ſanguinis riuos, ſtrictus in ſanctorum iugulum, fuderat, ſibi inprimis pararet necem, vt ipſis pij cruoris vndis ſuffocaretur infelix. Aiebat autem militibus ſuis, victus atque confuſus: Timeo ac trepido vehementer hunc ſanguinem, qui deceſorum pro Ieſu Nazareni nomine ceruicibus manat. Se inuicèm hortantur ad mortem, pro ipſius confeſſione ſubeundam. Terret me tanti ipſorum cruoris effuſio, neque ad momentum, ante tantum diſcipulorum Chriſti conſenſum, tantamque concordiam fidei conſiſtere poſſum. Pœnitet me iam facti mei, mállemque aduersùs eos non concitâſſe principum animos. Eccè enim illorum ſanguis me vndique exagitat. En ſanguinis odor meas exoluit vires, ac nequeo penitùs illuc intendere aciem, vbi diſcipulorum Ieſu oſſa inhumata iacent.

Inuocat ſanctos martyres.

Hæc ſunt, ô formoſi milites Chriſti, inſignia veſtræ victoriæ. Iſta, ó athletæ probatiſſimi, perfectique diuini prælij bellatores, veſtræ fidei ac fortitudinis præmia. Iſtæ veſtræ victoriæ, hæc gloriatio veſtra. Mors veſtra perennem vobis peperit vitam. Conſpexêre ſapientes ſtragem veſtram, ac in ſtuporem conuerſa eſt illorum ſapientia, artonitique ad alterutrum dicebant: Verè magnus eſt Chriſtianorum Deus, in quem illius diſcipuli ità crediderunt, vt ab eius fide nullis ſupplicijs amoueri poſſint. Sæpè autem & tortores ipſi, beatorum tanta permoti conſtantia, Chriſtum venerabiliter adorauerunt, factique ſunt in timore Dei ac fide perfecti, tolerantia maximè martyrum & exhortationibus, quibus ſe mutuò in ipſo ardore certaminis ad paſſiones tolerandas animabant, prouocati. Vidiſtis, fratres, diuini conſenſûs eminentiam? Vidiſtis, dilectiſſimi, charitatem D E I, membra ſua inter labores paſſionesque roborantem? Nam ſancti illi ſe inuicèm in ipſo certaminis feruore ad perferendos pro fide Chriſti cruciatus hortabantur, puſillanimesque conſolabantur, vt ipſi quoquè illorum ſerui vnà cum dominis in ſancto certamine martyrij corona donarentur. Nos contrà mali atque peruerſi, inuicèm inuidemus, inuicèm comedimus, inuicèm mordemus ob immanitatem nequitiæ noſtræ. Agè igitur ſanctorum martyrum eſto diſcipulus. Si te illis in diſciplinam tradas, erunt tibi præceptores optimi, diſcesque ab illis nulla ratione paſſionibus cedere: diſces ab eis perfectam fidem, charitatem Dei, ingentemque miſerationis affectum, ac futurorum deſiderium. Hi enim ardentem rogum virtute D E I & fide perfecta vicerunt. Vince igitur & tu ſemper ardentes noxiæ concupiſcentiæ flammas. Varios illi cruciatus tolerando ſuperârunt, ſpe, quæ eſt in Chriſto, ſubnixi. Tu quoquè turpes omnes paſſiones, pudicitia & cogitatione pietatis admota, ſuperare contende. Vice-

Sancti martyres vt ſe confirmârint in pœnis.

Charitas & mutua conſenſio martyrum.

Nota hæreticę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt illi tyrannos per modestiam & longanimitatem. Vince tu quoquè iracundiæ tyrannidem, eisdem armis instructus. Illi apertè martyres fuêre: tu in occulto martyr esto perfectus. Illi palàm consummauêre certamen: perfice & tu in occulto certamen, vt in die rerributionis cum ipsis coroneris, atque in cęlesti regno illorum glorię socius inueniaris, atque vnà sempiterno gaudio fruaris.

Ecce quomodò sancti pro nobis orant.

Nunc igitur ô beatissimi viri, ô glorioſissimi martyres Dei, me miserum vestris iuuate precibus, vt in illa hora misericordiam consequar, quandò manifesta erunt occulta hominum. Vt pincerna inutilis ac rudis vobis effectus sum, ô sanctissimi martyres. De vino vestri certaminis inclyti, filijs ac fratribus fidei vestræ poculum tradidi. De præclara mensa vestræ victoriæ, omnigenis instructa epulis, patres ac fratres, propinquosque vestros, quotidiè mensam vestram adeuntes, toto animi affectu recreare contendi. Nam eccè psallunt, Deumque cum exultatione glorificant, qui virtutis vestræ sacratissima capita cælestibus coronis honorauit, summoque cum gaudio circunstant certaminis vestri reliquias, benedici cupientes, ac secum referre sancta animæ corporisque remedia. Omnes ergò benedicite, vt boni discipuli benignissimi Domini & Saluatoris nostri. Ego itèm imbecillis, accepto vestris meritis ac precibus robore, cecini tota deuotione animi ante sanctas reliquias vestras hymnum vestræ laudis & gloriæ. Pro me igitur misero ante thronum maiestatis assistite, vt vestris precibus saluari merear, ac vobiscum æterna beatitudine perfrui, gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi, cui est cum Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO
IN FESTO OMNIVM SANCTORVM.

1. Nouembris.

Festiuitas omnium Sanctorum celebris.

Odiè dies serenior arrisit nobis, & Sol solito lucidior terris illuxit. Non enim vnus, sed vniuersi sancti sanctificant eam, & splendoribus irradiant luminosis. Spectabilis illa cælorum solennitas, quæ non annuis, sed continuis gaudijs inclarescit: vbi lumen videtur in lumine, & ipsius Trinitatis substantia beatis oculis, oculo ad oculum aperitur. Ibi cognoscitur Gignentis, Genitique, & Procedentis ratio sempiterna, quæ hic credi potest, comprehendi non potest. Illic Regina virginũ virginibus innumeris comitata, mansiones perambulat Angelorum, & vtrisque naturis gloriam eius admirantibus dicit: Quid me admiramini? Diuinum est mysterium hoc, quod cernitis: diuinum profectò, non humanum, nec humanis vnquàm rationibus comprehensum. Ibi numerosus Angelorum exercitus sacratis diuisionibus insplendescit, & volitatorio delectatus obsequio, non velat, sed reuelat Domini maiestatem. Illic Patriarcharum electio primitiua, reuerenda societas Prophetarum, gloriosus Apostolorum chorus, purpurea Martyrum multitudo, congregatio florida Confessorum, candida Virginum turma, Monachorum numerus infinitus. Sedet in medio Dominus virtutum, & de refusione gloriæ suæ inebriat intuentes
Psal. 35. Inebriabuntur nanque, ait Propheta, ab vbertate domûs tuæ. Ibi pax secura, requies voluptuosa, vita perpetua, sapientia mentis, agilitas corporis, cordis illuminatio. Beatitudo DEI: & in platcis tuis vox exaltationis dulcioribus modulis intonatur. Quarè
Psal. 83. Psal. 86. Psal. 41. & 42. tristis es, anima mea? & quarè conturbas me? Spera in DEO, quoniam adhuc confitebor illi. Confitebor illi, ibi: nam hìc stadium, illic præmium: hìc pugna, ibi corona. Vanum est ante lucem surgere. Indurandus est animus, & à blandimentis voluptatum procùl abstrahendus, & vtriusque substantiæ materia repurganda, si ad proprios ortus volumus euolare. Amanda est interìm tenuitas paupertatis, sermo suspendendus amarior, elatio fugienda, sustinendi labores, cum vitijs congrediendum, eliminandæ diuitiæ seculares.

Psal. 24. Hoc est, quod ille pauper & vnicus, in hodierna sancti Euangelij lectione pauperibus,

bus, quos de mũdi paupertate vocauerat, ait: Beati pauperes spiritu. Hæ sunt octo, immò septem beatitudines, quia octaua eadem, quæ & prima. Felicissimi gradus, quibus itur ad Dominum, quos omnes in persona sua priùs assecũdit, qui ãscendit in mõtem, & aperuit os suum, vt doceret discipulos suos. Deniquè quis pauperior illo, qui non habuit, vbì caput suum reclinaret? Quis illo mitior, qui mitis est & humilis corde? Qui videns ciuitatem, fleuit super illam, fleuit Lazarum, iustitiam docuit, iustitiam fecit, in cuius ore non est inuentus dolus? Quis illo misericordior, qui mulierem adulteram liberauit? Peccatricem sanauit septem dæmonibus cumulatam? Quis mundior illo, qui peccatum non fecit? Pacificare venit & quæ in cælis, & quæ in terris: pacem reliquit discipulis suis, persecutionem pro iustitia passus est, flagellatus in carne, suspensus in Cruce, morte turpatus. Qui dicit se in CHRISTO manere, deber, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Canta ergò canticum graduum, & gradatìm ascende, nec præpropero saltu aliquem prætermittas: quia qui offenderit in vno, factus est omnium reus.

Matt. 5. Matt. 11. Iohan. 8. Luc. 7. 1. Iohan. 2. Iaco. 2.

Sis ergò pauper spiritu, nec putes hunc primum gradum leuiter attingendum, cùm multæ solicitudinis sit, mundum & mũdana relinquere, & à consuetudinario cursu cor, corpus & studium reuocare. Qui enim pauper est spiritu, vilitate gaudet, humilitatẽ amplectitur, desideria terrena conculcat. Sed quia illa paupertas execrabilis est, quę regio spiritu intumescens, discordias seminat, inseruit litibus, detractorijs sermonibus iucundatur: euolandum est ad secundi gradûs sublimitatem, vt sis mitis. Mitis est, qui nulli reddit malum pro malo. Læsus veniam petit, & benefacit lædentibus. Nec plenam iacter victoriam, quisquis huc fortasis ascendit, cùm sit omni lachrymarum fonte plangendum, quòd tandiù luto & lateri sub Pharaonis seruierimus potestate: & ideò Beati qui lugent. Luctus autem sanctorum non est de diminutione rerum, de corporum infirmitate, de ferocitate sublimioris potestatis: lugent enim peccata vel propria, vel aliena, ruinam mundi, detrimentum fidei, contemptum iustitiæ, abundantiam iniquitatis, dilationem Regni. Nec hìc consummationis terminus imponendus, cùm perfecta iustitia sit diligere proximum, sicut seipsum, & eius excessus libera discretione, & discreta redarguere libertate. Qui enim pro persona, quam gerit, non resistit peccantibus, de suo se nouerit silentio esse damnandum. Esurit ergò & sitit iustitiam, qui vitia destruit, construit virtutes, sobrius sibi, iustus proximo, pius DEO. Cuius animam vrit zelus domûs DEI: qui cantat cum iusto: Tabescere me fecit zelus tuus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. Sed quia secundùm vocem Oratoris, plerunquè summum ius, summa malitia est, & incõsiderata iustitia præcipitium parturit, ideò sequitur: Beati misericordes. Misericordia est speciosum humanæ naturæ ornamentum, cuius expers malè degenerat, & hominem diffitetur. Est autem vera misericordia, cùm superexaltatur misericordia iudicio, cùm vel largitate substantiæ, vel bona voluntate, vel doctrina verbi, vel exemplo facti, proximi corpus & animam refouemus. Cùm autem iam à claritate in claritatem sic cœperimus ambulare, à claritate cordis nostri ad clarificandum cor proximi, mundandi sumus ab omni inquinamento carnis & spiritûs, ab omni huius mundi adspersione purè presęque tergendi, sicut subiungitur: Beati mundo corde. Quis gloriabitur castum se habere cor? Prauum est cor hominis, & inscrutabile. Quis cognoscet illud? Difficile est illud mundare, cùm in suis abditis delitescens, irruentium recipiat agmina cogitationum, plurimùm etiam renitentibus nobis, sed nequaquàm obniti valentibus. Ille igitur mundum cor habet, qui vtriusque hominis moribus mitigatis, passiones non modò reprimit, sed ignorat, naturali cursu bonorum operum communitus, crucifixus mundo, & cui crucifixus est mundus. Pauci autem, quibus se infuderit tantæ gratiæ plenitudo. Quicunque autem illi sunt, iam sunt prope palmam supernæ vocationis, si pace, qua refecti sunt, pacificare studeant dissidentes, & dicere cum Propheta: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Idcircò subinfertur: Beati pacifici: non solùm pacati, sed pacifici, facientes pacem, concordiæ semina seminantes. Sed quia sępiùs vel adulatione potentium, vel amore temporalium, iustitiam aut dimittimus, aut non defendimus dimissam, ad metam cursûs porrigenda est dextera, vt pro iustitia non solùm nostra, sed & alterius, persecutionem patiamur, & resistamus vsque ad sanguinem, vel vsque ad mortem. Et hoc est, quod subsequitur: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Post hæc

Mitis quis.

Luctus sanctorum.

Vera misericordia.

Prou. 20. Iere. 17.

Psal. 119.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem quid? Hîc adhæremus Domino,& vnus cum eo ſpiritus efficimur. Hic diſrumpi-
Pſal.88. tur nubes,& tranſit oratio.Hîc reuelata facie gloriam Domini ſpeculamur. Hîc dulce-
do ſpiritûs,cordis ſuauitas,iubilatio mentis.Beatus populus,qui ſcit iubilationem.

Videamus, ſi fortè aliqua ſermonis conſequentia beatitudines iſtas ſeptem donis
Timor Do- ſancti ſpiritûs poſſimus aſſignare.Paupertatem ſpiritûs generat timor Dei, qui pungit
mini. animam,& ſanguinem elicit,& cogit nos quærere medicinam.A timore tuo,Domine,
Eſa.26. concepimus,& parturiuimus,ſpiritum ſalutis fecimus ſuper terram, hoc eſt, ſpiritum
paupertatis:dicit Eſaias Propheta,immò per Eſaiam Dominus. Hic facit nos mundana
Pietas. vel relinquere,vel non concupiſcere,clauus clauum expellens, & pertingens vſque ad
diuiſionem animæ & ſpiritûs. Pietas autem mites facit,dum nos dulciori ſpiritu ſuper-
fuſos,ad manſuetudinis thalamum introducit. Qui enim efferati ſunt ſuperbia, ſubli-
Scientia. mes in oculis ſuis,ardentes inuidia,inuicèm mordentes,& inuicèm conſumpti,quomo
dò mitigatoria poſſunt indui pietate? Porrò ſcientia luctum parit. Scimus enim, quia
ſingularis ſcientia eſt,recogitare annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ, & mul-
Fortitudo. tiplicibus lachrymarum riuulis propria deflere delicta. De fortitudine verò naſcitur fa-
mes & ſitis iuſtitiæ,cùm virium ſit non paucarum, pro libertate iuſtitiæ mori, nedùm
Conſilium. loqui,& vbi Deus in cauſa eſt,nec allici blãditijs, nec terrore moueri. Conſilium autem
miſericordiam parit,cùm ſumma totius conſilij ſit, conſulere omnibus, & infirmitates
Intellectus. tam animarum,quàm corporum, benigna manu miſericordiæ ſubleuare. Mũditia cor-
dis ab intellectûs puritate deſcendit,qui cordis receptacula purgat,& latebroſos eius af-
Sapientia. fectus acutiſſima circunſpectionis falce ſuccidit. Porrò pacificus ab ipſius Sapientiæ
naſcitur ſummitate,conformis illi Sapientiæ,quæ precio ſanguinis ſui & terram pacifi-
cauit, & cælum.

Fortaſsis etiam,ſi diligentiùs perſcrutemur, ſeptem petitionibus, quæ in oratione
Dominica continentur,easiterùm concatenare poterimus. Illi enim de timore Do-
Pſal.85. mini paupertatem ſpiritûs amplectũtur, qui volunt vt ſanctificetur in eis nomen Do-
mini,& dicunt cum Pſalmiſta: Cuſtodi animam meam,quoniam ſanctus ſum.Qui verò
ſunt mites,nisì quos pietas imbuit,qui cum patientia & manſuetudine frequenter po-
Pſal.36. ſtulant,vt adueniat regnum Dei,cupientes diſſolui,& eſſe cum Chriſto? Quorum vni-
uerſitati ſanctus eructuat,dicens: Expecta Dominum,& cuſtodi viam eius, & exaltabit
te,vt hęreditate capias terram: terra enim viuentium promittitur poſſidenda.Qui autẽ
lugent,nisì quos inſtruit ſcientia ſalutaris,qui piarum vndis lachrymarum voluntatem
Dei volunt fieri ſicut in cælo, ità in terra: ſicut in Angelis, ità in hominibus? Porrò fa-
mes & ſitis iuſtitiæ,de mentis fortitudine generatur, quæ quotidianum panem ab ipſis
Pſal.103. Dei manibus quærit,panem illum videlicet,qui cor hominis confirmat. Qui etiam mi-
ſericordes ſunt,nisì qui pro facultate conſulunt omnibus,& audaci cõſcientia pactum
faciunt cum Deo,dicentes:Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus debito-
ribus noſtris?Mundum autem cor non nisì lucidiſſimus percipit intellectus,qui non in-
ducitur in tentationem,rogans à patre luminum,non vt tentetur,ſed vt non inducatur,
executiẽs latrocinantium turmas negociorum.Pacificatio verò à ſapientia ipſa deſcen-
dit,vbi liberamur à malo,& ab omnium iniquitatum mundamur influxu. Hæc ſunt ſe-
ptem beatitudines,ſeptem dona,ſeptem petitiones, ſeptem cãdelabra,ſeptem lucernę,
ſeptem infuſoria,ſeptem ſpicę,& ſi qua ſunt alia,quę in arce ſeptenarij numeri,ſcriptu-
rarum conſecrauit authoritas.

Adoleſcentulus ego auſus ſum totam lectionis huius ſeriem explanare, illorum ro-
gatus,immò compulſus precibus & prẽcepto,quibus nec velle,nec poſſe fuerat obuia-
re.Sed vt preſenti ſolennitati aliquantulùm inſiſtamus, fauorabili & mellita dulcedine
redundans tanta feſtiuitas eſt,in qua laudem dicunt Deo omnes ſancti eius, & totus or-
bis clara voce reſultat.Iſti ſunt aduocati,,quos apud Iudicem habemus. Pro quo iſti in-
tercesſerint,ſententiam non timet capitalem.Confugiamus ergò ad probata ſuffragia,
nec nos deterreat enormitas peccatorum: quia maior eſt illorum pietas, quàm impietas
noſtra.Conſiliarij ſunt Regis noſtri,& ipſius irę ſępè reſiſtunt,nec nos deſerunt in rem-
pore malo.Sciunt enim,vbi nos reliquerint,quantis hoſtium inſidijs pateamus.Su-
ſpiremus igitur ad illorum memoriam,vt protegant nos ſub vmbra alarum
ſuarum,donèc tranſeat iniquitas,& perducant nos ad ſponſum Ec-
cleſię,qui eſt Deus benedictus in ſecula,Amen.

HISTO-

HISTORIA S. BENIGNI PRESBYTERI ET MARTYRIS, EX QVODAM SANE ANTIQVO MS. CODICE, *per F. Laurentium Surium, mutato nonnihil, vbi expedire viſum eſt, ſtylo deſcripta. Conſentiunt vetuſtiſſima Martyrologia, niſi quòd à Terentio Comite eum omnia pertuliſſe aiunt.*

ODEM tempore *Aurelius Imperator ad caſtrũ, quod Diuionem vocant,aduénit,vt videret muros nouos,quos illic cõſtruxerant. Cumque fuiſſet ingreſſus,ait:Benè muros hos conſtructos video. Aedificate nunc templum Ioui,Mercurio & Saturno,nec patiamini vllum,qui ſe Chriſtianæ legis affirmat,in locis iſtis reſidere,nè eorũ vana religione populus noſter euertatur. Audiens hæc Terentius Comes loci illius,ait: An Chriſtianus quiſpiam hic ſit, inuictiſſime Imperator,nos nõ nouimus. Vidi autem quendam hominem peregrinum capite tonſo, cuius habitus differt ab habitu noſtro, vitaque eius noſtræ diſſimilis eſt, deorumque cæremonias refutat: populum noſtrum abluit aqua,& balſamo linit: ſigna multa in populo facit,nouum Deum patriæ noſtræ annunciat,& poſt mortem aliam vitam illi Deo credentibus promittit.His auditis,Aurelius,Quantùm audio,inquit,hic,quem dicis,Chriſtianus eſt.Inquirite eum, & alligatum in conſpectum meum perducite: ſi enim hunc dimiſerimus, magnum malum regioni noſtræ accedet, & deorum noſtrorum deſpectio exiſtet. Non enim placet dijs noſtris iſta conuerſatio, nec miſcetur lex Chriſtianorum legibus deorum noſtrorum: ſed vbi dijs noſtris oſtenſum fuerit ſignum illius Crucifixi, ilicò tabeſcunt & fremunt dentibus,nec ſignum illud intueri ſuſtinent.

1. Nouẽbris. Codex habet, *Aurelianus, ſed mendoſè, vt facilè in talibus accidit.*

Ecce quàm olim etiam ethnici nouerunt Crucis ſignum formidare dæmones.

His ab Aurelio dictis, Terentius Comes inquiri iuſſit ſanctum Benignum: eumque repertum in villa,cui nomen eſt *Spaniaco,vbi verbum Dei Gentilibus prædicabat,vinctum ac cæſum in conſpectu Aurelij exhiberi præcepit.Eo viſo,Aurelius ait: Crucicola, ſi quidem Chriſtianę legis te profiteris eſſe doctorem,me perſecutorem habebis. Quòd ſi ad interrogationes meas non lacinioſo ſermone,nec verborum argumentis,ſed antiquæ legis & ſacrificijs deorum offerre nolueris, diuerſis te pœnis interimi iubebo, & non eripiet te de manibus meis Chriſti tui auxilium. Sanctus Benignus reſpondit: Sacratiſſima vox Chriſti eſt,vbi ait: Nolite timere eos,qui corpus occídunt, animam autem non poſſunt occídere.Aurelius ait: Ex qua regione es,& quod eſt tibi nomen? S.Benignus reſpondit:Ab Oriente vénimus ego & fratres mei,quos tu iam occidiſti, à ſancto Polycarpo miſſi,vt verbum Dei & nomen Chriſti incorruptum gentilibus prædicemus: vt lux,quæ illuminat omnem hominem, id eſt, Chriſtus de cælo miſſus, omnibus innoteſcat. Aurelius ait: Si ſermonibus meis obtemperaueris, magnum te ſacerdotem deorum meorum conſtituam,& muneratum ex ærario publico,primum te in meo palatio eſſe iubebo.S.Benignus reſpondit: Aurum & argentum tuum tecum confletur in perditionem,lupe rapax: primatum aut ſacerdotiũ à te promiſſum non accipio, quia interitus æternus eſt,& damnatio pleniſſima. Me verò non abduces à Chriſto, cui ego ſeruio,qui eſt verbum patris,& vita,& lux inenarrabilis,margarita ſplendens: qui eſt à patre miſſus cælitùs,credentibus annunciatus: qui in ſe credentibus vitam tribuit ęternam.Ipſe eſt,qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos: tuamque deteget inſaniam, qua in Chriſti ſeruos debaccharis,& tum,velis nolis,eum,quem negas, eſſe ſcies Deum tuum & omnium gentium.**

Locus obſcurus & mendoſus.

Matt.10.

Iohan.1.

S.Benignus contẽnit tyranni promiſſa.

Hæc vt audiuit Aurelius,neruis duriſſimis eum cędi præcepit, dicens: Nisì hodiè ſacrificauerit,diuerſis eum pœnis affligite. Cumque Terentio Comiti traditus fuiſſet, ad trochleas extenſus eſt,& cùm cęderetur,ait: Gratias tibi ago,Domine IESV Chriſte, quòd propter nomen tuum hęc pati merui.Preſta rex glorię,vt ſuſtineam omnem pœnam, quam iniquiſſimus Cęſar me pati vult. Cùm ergò cęſus eſſet,& carceri mancipatus,Angelus eum confortans adeò priſtinę reddidit ſanitati, acsì prorsùs nihil lę-

Cæditur neruis.

ſus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus fuisset. Altera die Aurelius suis cum iussit conspectibus præsentari, & ait: Benigne, sacrificas dijs, an non? S. Benignus respondit: Non sacrifico. Agnosce miser, quòd dij tui nihil sunt: qui signum authoris nostri Iesu Christi si viderint, statìm tabescent. sunt enim idola surda & muta: neq; vident, neque audiunt, neque ambulant, neque gressus habent similes autem illis fiant, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Tibi verò quomodò subuenient, qui sibi subuenire non possunt? Tunc iratus Cæsar, ad fanũ eum quoddam adduci præcepit, & inuito carnes immolatitias in os ingeri, persuasum habens, si eas carnes comederet, deincèps eum talia minimè locuturũ, sed deos illum suo seruitio adhibituros. Cùm autem id fieret, ille signo crucis contra illas carnes edito, cordeque sursùm suspenso, & oculis in cælum sublatis: Domine Iesu Christe, ait, mundi instaurator, destructor dæmonum, lux æterna, adspice in hac hora, vt confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & gloriantur in simulacris suis, & sciant, quia tu es Deus æternus. Cùm hæc dixisset, & Crucis expressisset signum, mox idola omnia lignea & lapidea, & vasa, in quibus sacrificia offerebantur, instàr fumi euanuerunt. Tum verò S. Benignus gaudio magno affectus, ait: Gratias tibi ago Domine IESV Christe, quòd me sacrificijs mutis contaminari non sinis. ad Aurelium autem dixit: Agnosce miser, quò redactæ sint effigies deorum tuorum, vt ad signum salutis euanuerint. Cognosce infelix creatorem cæli & terræ. Aurelius ait: Et tu cognosce Benigne, vt dij nostri tuam cupiant facere voluntatem. Si tu illis velis præbere assensum, magnum te apud nos videbis. S. Benignus respondit: Stultum habes cor, nec oculis vides, quãta sit virtus Christo, quę deos tuos sic comminuit. Iam diù dixi, diabole, auctor criminum, me non seruire dijs tuis, nec dęmonum simulacra adorare.

Psal. 113. & 134.

Nota vim signi Crucis.

Truditur in carcerem.

His verbis commotus iniquissimus Imperator, in carcerem eum includi præcepit, & grande saxum idemque perforatum adduci, atque illi pedes eius plumbo liquefacto inseri, & in digitos manuum eius calentes subulas in longum defigi, atque per sex dies nullum ei nec cibum nec potum præberi: porrò etiam includi cum eo duodecim canes sęuissimos, fame & siti affectos, vt ab illis discerperetur: carcerem quoquè custodiri à militibus. Itaque subulas acutissimas in manus eius infixerunt, & in lapide plumbo liquefacto, vel remisso pedes eius incluserunt, canesque ferocissimos cum illo in carcere incluserunt. Cùm autem ad carcerem duceretur, ait: Audite me Comites & tribuni: credite in Iesum Christum redemptorem nostrum, quia ipse spes & salus est in se credentium, vt deleantur peccata vestra. Ipse est lux mundi huius, cuius odore mortui reuiuiscũt, cuius tactu confortãtur infirmi, cuius gloria implet cęlos, misericordia replet terram. Ingressus verò in carcerem, per sex dies illic mansit, orationi vacans: Angeloque eum conseruante, canes mansuefacti sunt, ità vt nec pilum capitis eius, nec fimbriam vestimenti attingerent. Idemque angelus Domini ei alimentum, id est, panem cęlestem præbuit, & discutiens subulas de manibus, & plumbum à pedibus eius, Accipe, inquit, Christo dilectissime. Ille verò accipiens panem, gratias egit, & manducauit. Sexto die Aurelius ait ad suos: Aperite carcerem, & videte num sit à canibus dilaceratus, nec ne. Aperta itaque custodia, inuenerunt eum ità illęsum, & tam integrum, vt ne vna quidem plaga in eius corpore appareret. Quod cùm Aurelio renũciâssent, ille ait: Vecte ferreo collum eius in ipso carcere contundite, & lancea militis vitam ei crudeliter extorquete, nè vel nobis, vel dijs nostris pergat irrogare iniuriam. Id cùm factum esset, columba niuea ex carcere à Christianis euolare visa est vsque ad nubes, satìs indicans, preciosam martyris animam ad cęlos proficisci. Tantę autem suauitatis odor eorum compleuit nares, vt in Paradiso sibi versari viderentur. Postquàm autem Aurelius indè recessit, Leonilla beatissima matrona nutu Dei cò veniens, sanctum corpus aromatibus condiuit, & non longè ab ipso carcere condidit in sepulcro: vbì multis se virtutibus & miraculis manifestè declarauit. Acta sunt hęc circa sanctum Dei Benignum presbyterum Calendis Nouembris, regnante Domino nostro IESV Christo. Cui est honor & gloria in secula seculorum, AMEN.

Vide dira supplicia.

Angelus eũ ructetur, & cibum ei præbet.

Migrat ad Dominum.

Miracula, ad sepulcrũ eius.

DE

DE HOC EODEM MARTYRE HABENTVR QVAEDAM IN PASSIONE TERGEMINORVM MARtyrum, quæ est Tomo 1. die 17. Ianuarij. Extant etiam nonnulla apud S. Gregorium Turonensem, in laudem Martyrum, Cap. 51. quæ hìc subijcere visum est.

BEnignus autem Dominici nominis testis, apud Diuionense castrũ martyrio consummatus est. Et quia in magno sarcophago post martyrium conditus fuit, putabant nostri temporis homines, & præsertim beatus Gregorius Episcopus, ibì aliquem positum fuisse gentilem. Nam rustici vota inibì dissoluebant, & quæ petebant, velociter impetrabant. Ad hoc ergò beati sepulcrum quidam, dum exindè multa beneficia perciperet, cereũ detulit: quo accenso, domum redijt. Puerulus enim paruulus hęc obseruans, illo abeunte, descendit ad tumulum, vt ardentẽ cereum extingueret & auferret. Quo descendente, eccè serpens mirę magnitudinis de alia parte veniens, cereum circuncingit. Puer autem timens, sursùm redijt: & bìs aut tertiò cereum auferre tentans, obsistente angue non potuit. Talia & his similia beato pontifici nunciata, nullo modo credebat, sed magìs, nè ibidèm adorarent, fortiter testabatur. Tandèm aliquandò Dei martyr beato se confessori reuelat, & dicit: Quid agis, quòd nõ solùm tu despicis, verumetiam honorantes me spernis? Nè facias, quæso, sed tegmen super me velociùs præpara.

Item miracula ad sepulcrũ eius.

Sancti honorandi & inuocandi.

De qua ille visione concussus, beatum sepulcrum adit, ibiq; diutissimè pro ignorãtia cum fletu veniã deprecatur. Et quia crypta illa, quę ab antiquis inibì transuoluta fuerat, diruta erat, rursùm eam beatus pontifex reædificauit, eleganti transuoluens opere: sed sanctum sepulcrum, nescio qua causa faciente, foris euenit. Quod ille intùs transferre cupiens, conuocauit ad hoc obsequium Abbates atque alios religiosos viros, in quo conuentu grande miraculum beatus martyr & populis, & suo præstitit confessori. Erat quippe validum, vt suprà diximus, illud sarcophagũ, vt tale in isto tempore nec tria paria boum trahere possint. Cumque diutissimè morarentur, nec inuenirent qualiter ipsum intùs inferrent, sanctus Gregorius illuminatis cereis, cum grandi psallentio apręhensum à capite martyris sarcophagum, & duo presbyteri ad pedes mouentes, illud in cryptam habilissimè detulerunt, & vbì ipsis fuit placitum, composuerunt: quod non minimum populis spectaculum fuit. Post paucos autem annos ab euntibus in Italiam, passionis eius historiam allatam beatus confessor accepit. Sed & deincèps sanctus martyr multis se virtutibus manifestauit in populis. Nec moratus, super cryptam illam basilicam magnam iussit ædificari.

Sarcophagũ neutro genere.

Nota de cereis ardentibus.

In proximo aũt est & alia basilica, in qua Paschasia quędam religiosa veneratur. Nam visum est eo tempore structoribus, quandam anum egressam fuisse ab ipsa basilica, nigra veste, cygneo capite, vultuq; decoro, quæ sic affata est structores: Eià dilectissimi, perficite opus bonum: eleuentur machinæ, quibus erigitur hæc structura, & meritò acceleratur, quæ talem habet executorem. Nam si permitteretur, vt vestrorum oculorum acies contemplaretur, nempe videretis vobis operantibus sanctũ pręire benignũ. Hæc effata, basilicam, de qua egressa fuerat, ingrediens, nulli vltrà comparuit. Autumabant enim eius temporis homines, beatã ibì apparuisse Paschasiã. Super lapidem verò illum, in quo cum plũbo remisso pedes eius confixi fuerunt, factis loculis vinũ aut ficerã multi infundunt: vndè si aut oculi lippitudine grauati, aut quęlibet vulnera fuerint peruncta, protinùs fugata infirmitate sanãtur. Quod ego euidẽter expertus sum. Nã cùm mihi nimia lippitudine oculi grauarentur, ex hoc sacro vnguine tactus, dolore protinùs caruì.

S. Paschasia appáret quibusdam.

Nota lector

Cùm aũt ad Aruennã regionem lues illa inguinaria adueniret, quę S. Galli Episcopi oratione depulsa est, & in subita contẽplatione parietes domorum atq; ecclesiarum signarẽtur atq; caraxarentur, matri meæ apparuit in visu noctis, quasi vinũ, quod in apothecis nostris habebatur, sanguis esset effectus. Cui lamentanti ac dicenti: Vę mihi, quia & signata est plagæ domus mea: ait ei vir quidã: Nósti, inquit, quòd postridiè, quod erit in Calendis Nouembris, passio Benigni martyris celebrabitur? Noui, ait. Vade, inquit, & vigila totam noctem in honore*, ac reuoca Missas, & liberaberis à plaga. Expergefacta autem à somno, impleuit quę sibi fuerant imperata: signatisque vicinorum domibus, domus nostra inuiolata permansit.

*eius, deest videtur.

MAR-

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM S. CAESARII DIACONI, EX VE
TVSTIS SANE LIBRIS MS. PER F. LAVR. SVRIVM *preßiùs deſcripta. Suffragantur antiquiß. Martyrologia.*

Nouēbris 1.

Firminus dæmonum pōtifex q̄d perſuaſerit quibuſdā.

EMPORE illo, quo Claudius necauit gladio matrem ſuam, furore arreptus, toto orbe Romano edicta propoſuit, vt quicunq; deos colere nollent, aut acerrimis ſubderentur pœnis & ſupplicijs, aut ſolita offerrent ſacrificia. Erat tum Taracinis, quæ eſt Campaniæ ciuitas, Firminus pontifex. Is ſatanico impulſus ſpiritu, hortabatur ignaros & veri Dei notitia deſtitutos, vt pro ſalute reipublicæ nomen ſibi immortale compararent crudelitate & audacia. Proponebat autem eis delicias & ornamenta, vt ijs ineſcati, cum equis phaleratis & armis militaribus è monte ſe in mare præcipitarent, tanquàm hoc crudelitatis genere patriam expiaturi. Et id quidem faciebat ille quotannis Calendis Ianuarijs pro ſalute reipublicæ & principum, & in laudem eorum, qui Taracinis morabātur. Erat autem in vrbe illa iuuenis formoſus, Lucianus nomine, qui delicijs & laſciuijs diffluens, ad Calendas Ianuarias huic præcipitio deſtinabatur.

Eum iuuenem conſpicatus Cæſarius Diaconus, qui tum ex Africa reuertebatur, ſciſcitatus eſt ex ciuibus, qd ſibi vellet ille ornatus. Reſponderunt illi: Sic ille ornatus eſt in ſuum exitium. Et Cæſarius: Per Deum, inquit, omnipotētem vos adiuro, vt huius rei mihi rationem explicetis. Reſponderunt ciues: Ad ſex vel octo menſes nutritur hîc quiſpiam pro illius voluntate. Ijs exactis menſibus, armatus & ornatus aſcendit in montem, & pro ſalute reipublicæ, & principum ciuiumque ſalute, atque vt immortale ſibi pareret nomen, cum equo ſe agit è monte præcipitem. Eius verò cadauer honorificè admodùm colligitur, & ad templum Apollinis perductum concrematur, cinisque eius in templo pro ciuium & reipublicæ ſalute reconditur. Hæc vt audiuit Cæſarius Diaconus: O vos infelices, inquit, & miſeros, qui hominum innoxiorum animas offertis dæmonibus, neque hîc, neque in futuro ſeculo vera vita potituri. Deindè latuit ea in vrbe vſq; ad Calendas Ianuarias apud quendam Chriſtianum Dei ſeruum, in precibus & vigilijs cum illo ſeruiens Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto.

Vbi ventū eſt ad Calendas illas, ciues ad templum Apollinis conuenêre, Lucianumq; iuuenem ſpecioſiſſimum adduxerunt, vt offerret ſacrificium. Obtulit ergò porcam pro ſalute ciuitatis & ciuium. Id cernens Cęſarius Diaconus, exclamauit: Viri ſapientes, cur tanto vos ſcelere obſtringitis? Itâne æquum vobis videtur, hominem innoxium pro vita veſtra in mortem præcipitare? Oblato ſacrificio, iuuenis Lucianus conſcendit equum, & furoris quodam œſtro percitus, vbi in montem peruénit, indè ſe præcipitem dedit, & mortuus eſt. Rursùs ergò exclamās Cæſarius Diaconus: Væ reipublicæ, inquit, & principibus eius, qui lætantur alienis cruciatibus, & ſanguine fundendo paſcuntur. Quid ità perditis animas impoſturis & perſuaſionibus malorum dæmonum? Hæc dicētem illum Firminus pontifex iuſſit ſummo ſtudio comprehendi, & in cuſtodiam publicam abduci. Porrò corpus Luciani collegit, & pro more in templum Apollinis importatum combuſſit, templumque ſacrificijs ornauit. Indè poſt dies octo Luxurius, vir primarius ciuitatis, & Firminus pontifex Cæſarium Diaconum è cuſtodia in forum adduxerunt: rogâruntque Leontium conſularem, qui per id tempus in Fundana ciuitate erat, vt Taracinas veniret. Ei venienti, triduana inedia maceratum Cæſarium in ipſo foro tradiderunt. Is verò per præconem ſciſcitatus eſt ex Cęſatio, quis vocaretur. Reſpondit ille: Cęſarius peccator vocor, Diaconus immeritus. Leontius conſularis dixit: Seruus es, an ingenuus? Cæſarius reſpondit: Seruus ſum Domini mei Ieſu Chriſti. Leontius conſularis dixit: Audiſti, quid iuſſerint Imperatores? Cæſarius Diaconus reſpōdit: Iuſſa illorum ego neſcio. Leontius conſularis ait: Vt ſacrificium offeras dijs immortalibus. Cæſarius dixit: Planè iuſſerunt illi, vt infelices. Leontius conſularis ait: Quid ità? an quia pro ſalute reipublicæ? Cęſarius reſpondit: Illa ſalus, non nisi exitium eſt. Leontius conſularis dixit: Et tamen omnibus ſalutifera eſt. Cæſarius ait: Et quænam illa ſalus eſt, qua ſic intereunt

Vide more planè barbarum.

S. Cæſarius in cuſtodiā ducitur.

eunt homines, vt vitæ compotes eſſe non queant?

Leontius Conſularis dixit: Fac, quod dico, & ſacrifica dijs, alioquì mox daturus pœnas. Cæſarius Diaconus reſpondit: Pœnæ tuæ nihil me mouent: ſed vos illa æterna ſupplicia mouebunt, quæ ſine fine perſentietis. Leontius Conſularis dixit: Eamus vſque ad Apollinis ſacratiſſimum templum. Ductus eſt autem Cæſarius vinctus, & quidem nudus ante carpentum Leontij: cumq; templo appropinquaret, in medio militum dixit: Deus pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui es in æternum: tibi omnia cognita ſunt: noli me derelinquere, ſed reſpice in ſeruum tuum ſperantem in te. Hoc cùm dixiſſet, ſubitò corruit templum, & pontificem Firminū oppreſſit. Tum verò accurrens Luxurius primus ciuitatis, Audióne, inquit, Conſularis perfidum hūc Cęſariū magica carmina promētem? Leontius Conſularis reſpondit: Et nos id ſcimus: verſuſq; ad Cæſarium Diaconum: Hodiè, inquit, in te exardeſcet ira mea. Cæſarius Diaconus ait: Ego verò neq; te, neque principem tuum timeo. Vt enîm dixiſti, ira tua hodiè exardeſcet, & crâs euaneſcet: cumque mortui fueritis, nihil vlteriùs eritis. Exclamans autem Luxurius, dixit: Audis hunc in principum iniuriam verba iactantem, & adhuc ceſſas eum rollere è medio? Leontius Conſularis reſpondit: Et quanam pœna mulctandus eſt? Luxurius ait: Conuocetur vniuerſa ciuitas ad templum, vbi ſuam magiam exercuit. Id cùm factū eſſet, ejecto Firmini pontificis cadauere, ità ad populum locutus eſt Luxurius: Videtis perfidum hominem, qui nec deos timet, nec principem: qui pontificē extinxit, & incantationibus ſuis antiquitatis euertit templum?

Cęſarius nudus & vinctus, ſed tem plū trahit.

Exclamans autem Cæſarius Diaconus, ait: Aequum ne eſt, fratres, hominem potiùs timere, quàm rerum omnium præpotentem Deum, humanoque ſanguine veſtram expiari vrbem? Admoneo igitur vos, vt agatis pœnitentiam ob effuſum innocentum ſanguinem, credatisq; in Chriſtum filiū Dei, eumq; timeatis. Exclamauit omnis populus: Bonus homo iuſta loquitur. Tum verò Luxurius eum è populo eductum, rursùs in carcerem coniecit, vbi fuit annum integrum & menſem vnum. Deindè iuſſit Luxurius eum è carcere produci, miſſaq; ad Leontium legatione, perquiſiuit ex eo, quo pacto eum necandum cenſeret. Prodijt autem è cuſtodia beatus Cæſarius, macie confectus & nudus, ſed capillis ſuis tectus. Angelus enim Domini nocte ac die cuſtodiebat eū. Adductusque in medium forum, ait ad milites, qui eum catenis vinctum tenebant: Quæſo, parumper me relaxate, vt gratias agam Domino meo IESV Chriſto, qui me dignatus eſt adiungere ſeruis ſuis. moxq; humi ſe abijciens, adorauit Dominum, ità dicens: Domine Deus, pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, oſtēde nobis miſericordiam tuam. Eadem hora coruſca lux emicuit, protexitq; illum. Id cernens Leontius Conſularis, magna voce dixit: Verè Dominus Deus eſt, quem prædicat Cęſarius Diaconus. mittensq; ſe ad pedes beati Cęſarij, expoliauit ſe chlamyde ſua, & induit ea beatum Cęſarium, rogauitque eum coram omni populo, vt ſe baptizaret. Dixit autem ei beatus Cęſarius: Tu crede, & mox lumen ſplendidum videbis. acceptaque aqua, baptizauit eum in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: adueniensque Iulianus preſbyter, porrexit ei corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cumque ſacramenta percepiſſet, beatus Iulianus orauit ſuper caput eius: finitaque oratione, Leontius reddidit ſpiritum.

Rursùs in carcerē cōijcitur.

Leontius Conſularis cōuertit ad Chriſtum.

Eodem die Luxurius tenuit Iulianum preſbyterum, tulitq; ſententiam in eum & Cęſarium Diaconum, vt ambo in ſaccum incluſi, in mare præcipitarentur. Porrò Leontij corpus collegerūt vxor & filij eius, ſepeliêruntq; prope ciuitatem in agro Verano tertio Calendas Nouēbris. Poſt triduū cùm nocte ducerentur Iulianus preſbyter & Cęſarius Diaconus, vt præcipites acti in mare, ſubmergerētur, beatus Cęſarius dixit ad Luxurium: Me quidem aqua, quę me regenerauit, tāquàm filium ſuum ex ſe renatum ſuſcipiet, vt me nunc martyrem efficiat cum patre meo Iuliano, qui me anteà fecit Chriſtianum: Te verò, Luxuri, hodiè comedet coluber, vt cognoſcat omnis hęc regio, quòd vindicet Dominus ſanguinem ſeruorum ſuorum, & virginum, quas tu ignibus concremâſti. Deindè miſſi in ſaccum Iulianus preſbyter & Cęſarius Diaconus, in mare præcipitati ſunt: ſed eodem die in litus eorum corpora iecta ſunt, vbi iacebat Luxurius totus inflatus & tumidus, quippe à ſerpente percuſſus. Erat enim ille eques ad villam ſuam, ſibi pranſurus: & quia feſtinabat, ſolus præceſſit: cumque quandam præteriret arborem, ob maleficia eius ſerpens quidam lapſus eſt per caput eius inter collum & tunicam, atque indè ad ventrem eius, lateraq; morſibus lacerans, vſque ad cor illius penetrauit. Totus

Iulianus & Cæſarius damnātur.

Incluſi in ſacco, mittuntur in mare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus igitur intumescens, iacebat humì: sed tamen priusquàm animam efflaret, vidit oculis suis psallentes angelos, & admodùm honorificè corpora sanctorum Iuliani & Cæsarij ex vndis exportantes: quæ quidam seruus Dei, qui cum illis habitauerat, collegit, noctuq; sepeliuit apud Taracinas Calendis Nouembris. Eusebius is dicebatur.

Post dies autem quinque idem Eusebius inuentus est eo loco, quo condiderat beatos martyres, ieiunans, & orans Dominum, & psallens. Id cùm non pauci viderent Taracinenses ciues, quòd non longè ab vrbe esset locus, accedebant ad beatum Eusebium, & conuersi, à beato Felice presbytero baptizabantur. Id vbì comperit Leontius Leontij Cõsularis filius, furibundus ob mortem patris, misit milites, qui tenerent Felicem presbyterum & Eusebium monachum, eosq; in forum in populi conspectum perducerent. Atque ibì ille residens cum primoribus ciuium, ait ad eos: Edicite nobis, serui ne an ingenui sitis. Felix presbyter respondit: Serui sumus Domini nostri Iesu Christi. Leontius dixit: Dicite qui vocemini. Responderunt sancti: Felix & Eusebius appellamur. Leontius ait: Quid ità contra salutem reipublicę & principum, prędicatis insaniam? Felix presbyter respondit: Nos insaniam non prędicamus, sed sanam & veram doctrinam, vt timeatur DEVS & cognoscatur: quem si vos cognoueritis, licebit vobis vitam obtinere æternam. Leontius dixit ad populum: Ecquid vobis videtur? Alij clamabãt, bonam eam esse doctrinam, alij id negabant, dicentes ea populum seduci. Sic ergò illis altercãtibus, Leontius eos iussit duci in custodiam. Nocte autem misit ad illos, qui eos compellerent sacrificare. Sed illi irridentes & contemnentes dæmonum sacrificia, clamabant: Gloria in excelsis Deo. Eadem ergò nocte Leontius eos capite damnauit, iussitque corpora in flumen iactari. Ea verò per flumen perlata sunt in mare: claraque iam luce, eiecit illa mare in litus iuxta pinetum. Ecce autem quidam presbyter Capuanus, Quartus nomine, cùm exiret ad agrum suum, inuenit trunca sanctorum corpora, collegitque ea & posuit in vehiculum, duxitque in domum suam, capita eorum curiosè perquirens. Quæ quidem postera luce inuenit incorrupta, iunxitque ea corpora sanctis, & sepeliuit iuxta corpus beati Cæsarij Diaconi & martyris. Vbi orationibus eorũ beneficia præstantur vsq; in præsentem diem, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Felix et Eusebius trucidantur.

VITA S. MARCELLI PARISIENSIS EPISCOPI, AVTHORE FORTVNATO EPISCOPO.

Præfatio Authoris ad S. Germanum Episcopum Parisiensem.

DOmino sancto, & meritis obtinẽtibus Apostolico viro, in Christi charitate fundato, meo lumini præponendo, domino & dulci patri Germano papæ Fortunatus. Facundissima illustriũ oratorũ ingenia, sermonum flore variante distincta, & eloquij vernantibus pampinis obumbrata, solent sibi viles causas sterilemq; materiam quærere, vt magna dicendo de minimis, videantur ostendere sui fluminis vbertatem: quia habentes intra se fontes eloquentiæ, de ipso sicco themate didicerunt vndas haurire. Vndè quicquid iniungitur illis, carmine irriguo copiosiùs explicatur. Verùm econtrà quicunque angustæ intelligentiæ ariditate torrentur, nec habent affluentiam inundantis eloquij, per quam vel aliquos reficere, vel suæ siccitatis possint inopiam temperare: tales non solùm aliqua non per se dicere appetũt, verumetiam si quid eis iniunctum fuerit, perhorrescunt: quoniam quantùm doctis proloqui, tantùm indoctis vtile sit tacere. Nam illi de paruis magna differere, isti de magnis nesciunt vel pauca proferre. Et ideò quod ab alijs quæritur, ab alijs formidatur. Sic belligerator in armis damni esse deputat, si non possit integer inuenire quod vincat. Sed sicut fortis requirit, vndè ducat spolia: sic debilis metuit, nè ducatur in prædam: & quod acer inuenire desiderat, iners vel audire formidat.

Cuius exempli gratia, cùm ipse sterilis scientiæ conuenienter accuser, nec sit in me aliquid, quod venusti sermonis ornamenta commendent, quid tibi visum fuerit, pater beatissime atque amantissime, constanter admiror, vt de sanctissimi viri Marcelli antistitis

stitis vita, nullo fine claudenda, & de illa cælesti lampade meæ aliquid dignum committeres scintillæ: cùm ego pauper ingenio, & ille dives sit merito: ego humilis sermone, & ille sit egregius mercede: præsertim cùm vobis multorũ prudẽtium famosę abũdantiæ sufficiat eloquentia, Gallico Gallicana, & quadratis iuncturis verba trutinata procedant. Qui si velint, sermone possint depingere, quicquid animus figurauerit: apud quos ipsum loqui dictare sit, & quæ vix corde cõcipitur, mox in pagina res formetur. Cur itaque, vt dictum est, inter Gallicanos cothurnos ità lippata vilitas plano pede ire præsumat, ad quorum comparationem velut inter rosas & lilia nostræ linguæ vilis saliunca respirat? Accedit etiam ad difficultatem ingenij impediti res altera, quòd de actibus beati Marcelli plurima sunt inuisenda, temporum vetustate subrepta, nec facilè memoria recolit, quod annositas numerosa fraudauit: quoniam quicquid in libris nõ figitur, vento obliuionis aufertur. Pauca quidem de eius gestis felicibus sunt ad nostra tempora relatione viuẽte perducta, nè in totum quod sui amatores in posterum quærerent, periret: Quia etsì sancta membra iamdudùm sepulcro sunt condita, non tamen miracula sunt sepulta: quæ tanto clariora sunt, quanto plùs memoria viuere meruêre non scripta: quoniam licèt non tenerentur in pagina, fixa sunt in cordis membrana.

Vndè inter hæc difficilia dubito quò conuertar, vtrùm vel digitos præparem ad scribendum, cùm dictare lingua formidet. Sed differre non licet, quod pater iniungit, cùm secùm magis ipse pugnet, qui tibi repugnat: præsertim qui vt obedire me doceas, & quod sustinere non valeo, libenter imponis. Maior enim deuotio in re difficili comprobatur. Deniquè ibì plenus est affectus, vbì etsì virtus non tolerat, tamen animus non recusat: & ego magìs hìc venerer, quod charitas non leuiter exigit, sed audacter extorquet. Deniquè ex hac parte mihijpsi conueniat perficere, quia qui minora vituperat, ducere ad maiora festinat. Quibus suggestis, voluêram hoc opus aliorum lingua nitescere potiùs, quàm nostra sordere. Sed quod primi differunt, vel vltimi prosequantur: quod cùm displicere videatur eloquio, placere videtur ex voto.

VITA.

DEATISSIMVS igitur Marcellus antistes, natus Parisij, sed ciuis paradisi: in terris humilis, erectus in cælis: mediocris parẽtibus, sed meritis celsus. Cui hoc fuit nobilitatis insigne lumẽ, Christo fine culpa seruire: Non de generis intumescens superbia, sed habens de moribus ornamenta: nec sumens de parentali laude iactãtiam, sed gratiam possidens in virtutis exemplum: Intra se suos thesauros retinens, Deum mundo corde complectens. Sed cum Christo pauper iste regnauit, qui in humilitatis conuersatione, in charitatis vbertate, in castitatis lumine, in ieiuniorum pinguedine ità se totum cælesti tradidit disciplinæ, vt ab ipsa infantia maturus accederet, & positus in corpore, quasì nihil de carne portaret. Hic itaq; nobilissima institutione succinctus, & venerandis operibus penè priùs sacerdos, quàm clericus, iamdudùm dignus, qui susciperet dignitatẽ, anteà paratus ad id, quod erat sine mora futurus: calcata pompa mundi vel criminibus, cùm diuinis armis initiatus accingeretur, ad spem felicem, palmam de hoste publico relaturus, in militia Christi exercitando Lector effectus est, ac seipsum templo Christi primitùs offerens, velut Abel sacrificium, hostia victæ carnis & puræ mentis, exceptus est.

Natus clarissimis parẽtibus. Patria S. Marcelli.

S. Marcellus fit lector.

Qui clarior mercede, quàm nomine, & merito maior, quàm gradu, sine offendiculo suum gerens officium, cœpit in milite crescere, quod accepit à rege. Cuius occultæ diutiùs, velut vitis palmites, cœperunt fructificare virtutes: nec pertulit in eo sua dona abscõdi, qui quod de sursùm venerat, adeò humilitèr eũ videbat amplecti. Deniq; cùm clericali tyrocinio celaretur, miraculis proditur, & signis cælestibus illustratur. Quadã vice accessit ad officinam fabrilem: qui despectus ab artifice, cogitur, vt extractam ferri de ardenti camino massam candentem manu sua attolleret, & quanti esset ponderis enarraret. Tunc vir beatissimus, non ignarus totum de Christo præsumere, & quantæ virtutis causa sit in rebus non turpibus obedire, mox supposita manu ferrum altiùs eleuauit, dicens: De calore calet, sed nouem pondera habet. Quod posteà tantum ad stateram

Vide præclarum miraculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

teram inuentum est, quantum eius vox librata prædixerat. Sic in vna specie duplex miraculum propagauit, nè eum focicalor exureret, nec ferri pōdera fefellissent. Nam deone euasit. Nam vt elementi ignem vinceret, antè flammas carnis extinxit: & vt in ipsa pensa non falleret, probauit ferrum pondere.

Deindè in religionis ordine subdiaconus effectus est. Itaque cùm subdiaconali mi-
Aliud insi. gne mira. culum. nisterio fungeretur, in die Epiphaniorum hauriens aquam de fluuio Sequanæ, dum beato Prudentio Episcopo manibus abluendis offerret, mutatis elementis, vini sapor inuentus est. Quo viso obstupescens pontifex, iussit ex ipso vrceo in calicem sacrum fundi: vndè vniuersus populus, Missa celebrata, ad cōmunionem accepit, & ipsum vas cùm ad plebis multitudinem suffecisset, acsi non tactum & integrum, sic plenum permāsit.
for. ✱vt dū Cuius vini mystico beneficio posteà multi infirmi sanati sunt. Eccè virū sanctissimum, qui vndam sumens à flumine, vina effudit in calicem. Sed vndè tam noua miracula, ✱vnma? Verè beatum Marcellum, summa veneratione colendum, in cuius manibus vno
Iohan. 2. codemque momento floruit vindemia, & torculata sunt vina. Videmus non vno in loco beneficia diuina cōcludi, dum quod præcessit Dominus in Galilæa, ille successit in Gallia. Ibi ad nuptialem mensam Christus aquas vertit in vina: hîc, quę ad mensam Christi
suffiecerent, noua vina sumpsit altare. Illud præcessit tempore, hoc honore. Nam tunc quod dederunt sex hydriæ, hîc vnum & modicum vas explcuit. Sed tūc effecit, vt se Dominus proderet: nunc, vt famulum non celaret.

Aqua mutati in balsami liquorē. Veniamus ad illud miraculum, secundum ordine, non honore. Itaque cùm vir sanctissimus quadam vice ex sui officij seruitute, aquam manibus venerabili episcopo porrexisset, mox indè balsama cœperunt fragrare: & dum vnda curreret, visa sunt chrismata respirare, vt penè pontifex crederet suas manus magis vngere, quàm lauare, & alteras aquas quæreret, vt priores vndas ablueret. Quo viso, sacerdos venerabiliter obstupescens, Deo gratias de comperto munere retulit, & beato Marcello reuerētiam in religione seruauit, dum eum non talem, qui seruiret, sed potius cui seruiretur, agnouit. Vndè quis tantum subdiaconum admiraretur condignè, in cuius dextera ex aqua fiebant vina & balsama, & vndarum pallor aut in ruborem conuersus est, aut odorem? Iam tunc illis præfigurabatur indicijs futurus pontifex, qui dignus esset chrisma tractare. Sed cùm adhuc subdiaconus hausisset chrisma de flumine, meritò dignus erat, vt factus sacerdos, hoc sacrificaret in fonte.

Illud quoquè mysterium reticeri non debet, quod proficit auditori: quia de paucis, quę memoria recoluntur, quicquid dictum non fuerit, aut inuideri creditur, aut contemni. Igitur quidam clericus, Mintucius nomine, annorū circiter decem, propter suauissimæ vocis tintinnabulum, & dulcedinis organum de fauce prolatum, quia cōtingebat animos populi delectari, cùm repercussa in auribus, solita & auribus blandiri: iussus est ab Archidiacono teneritate melliflua decantare. Quo facto, præcepit ipsum puerum ditur, Episcopus flagellari ob hoc, quia alterum iusserat ipse cantare. Itaque dum clericus cæ-
eius ab ore discessit: & nouo prædone sonum captiuauit pontificis vox infantis. Sed si causa facti requiritur, cur contigerit, inuenitur. Denique qui puerum cantare prohibu-
MS. codex sic habet: Vndè quis in altero videre nō cupit, nō habebit, immò hoc sibi, quod alios habere non optat. it, pertulit vocis dispendia, quia vocibus inuidebat. Cui ergò non nocet inuidia, si Episcopo non pepercit vindicta? Vndè quòd quis in altero videre non cupit, non habebit: immò hoc sibi perdit, quod alios habere nō optat. Omnis enim qui alteri lapsum parat, iam cecidit, & antequàm inducat in laqueum, tenetur ipse captiuante peccato ligatus. Tum magis si proficere volumus, aliorum profectus, nostros esse credamus. Itaq; idem sacerdos per triduum, etsi ambulabat per compita, tamen iacebat lingua sepulta. Non enim sonus poterat repercussa palati camera resultare, nec intra sepem dentium vox linguarotante disponi: sed totum quod perdiderat, ore muto prodebat. Tunc beatus Marcellus his verbis appellat pontificem: Licèt intelligam, pastor bone, tibi talem ca-
S. Marcelli muto epi. scopo red dit loquelā. sum de culpa venire, tamen quicquid vis, in nomine Domini sermone prorumpe. His dictis, adhuc beati Marcelli sermo voluebatur in ore, & iam quod imperauerat, obediebat. Deindè antequàm iste explicaret, ille respondit, dicens: Vos mihi hoc fecistis, quorum iussio fuit, vt alter cantaret, quàm ego præceperam. Et dum ista loquitur, amissæ vocis gratia

gratia reformatur. O meritū subdiaconi, q vocē restituit sacerdoti, & versa vice, quod accipere debuit, hoc indulsit: Qui debiles fauces armauit eloqo, & in ore alterius fudit verba p verbū. Quid diutiùs protrahā? Sēper tacuisset Episcopus, si nunq̄ requisset Marcellus. Verè dignus beati Marcelli sermo, vt gregē Dāi regeret, qui dedit pastori salutē.

Operæprecium credimus etiam in paginis hæc texere, quæ multis sunt infixa sub corde. Quia etsi de re terribili in relatione metus est, in ædificatione fit fructus. Porrò autem cùm beatus Marcellus, quod semper possedit moribus, esset pontifex ordinatus, quam dignitatem sibi reputabat magis oneris, quàm honoris: tunc quidam de populo dum vellet ad cōmunionem accedere, manibus retrò ligatis non poterat ad altare pertingere: sed cùm oēs transirēt, quasi meta cœpit stare: vt videretur non ad cōmunicandum, sed ad numerandum populum adueniss̄e. Quem conspiciens pontifex, interrogauit quid fecerit. Respōdit se peccâsse. Cuius confessionem agnoscens, dixit ei: Veni, accede, & vltrà non pecces. Qua iussione absolutus, ad communionem accessit, duplici beneficio muneratus, de prēterita culpa veniam consecutus, de futura vita correctus. Quanta huic erat in sanctæ Trinitatis æqualitate fiducia, cuius mens sic libera, per singula verba proferebat miracula? Sed licèt satis fuerit, religati catenas sermone dissoluere, tamen plùs est laudabile, quòd in Christi amore visus est peccata donare.
Creatus episcopus, oneratum potiùs, q̄ honoratum se sentit.

Exequamur & illud triumphale mysterium, quòd cùm sit vltimum ordine, anteponitur in virtute. Matrona quædam, prosapia quidem nobilis, opinione vilis, malo macu lans crimine, quod fulgebat ex genere: postquàm dies fugitiuæ vitæ rapta luce concluderunt catena serpentis. Sic inimicum publicum vicerunt arma priuata: plaudit in vnius prēda generalis victoria. Si sanctorum virorū ex factis merita conferātur, miretur Marcellum Gallia, dum Roma Syluestrum: nisi hoc distat in opere, quòd draconem sigillauit ille, iste iactauit. Sed quis eius valeat miracula per singula sermone comprēhendere, vel voce ꝓferre, quāta ille fecerit & celauerit, cùm ea scripta sunt, quę de ipso, teste populo, clarius, mulieri, cuius membra bestia deuorabat, ipse draco factus est sepultura. Sic infelices exequias serpentinus baiulus impendebat, vt post mortem quiescere cadaueri non liceret: & cui vitę finis in vno loco iacere concesserat, semper mutabatur in pœna. O casum execrabilem, & valdè timendum. Mulier, quę coniugij integritatem non seruauit in mundo, integra non meruit iacere in sepulcro. Nam serpens, qui viuentem in crimine traxerat, adhuc in cadauer desæuiebat. Tunc ex eius familia, qui in ciuitate manebant, audientes strepitum, & pariter concurrentes, viderunt ingentem belluam de tumulosis anfractibus exeuntem, & vasta mole cadauer flagellante labentem. Quo nimis perterriti homines, de suis sedibus migrauerunt. Hoc cognito, beatus Marcellus intelligens de hoste triumphum acquirere, collecta plebe, de ciuitate progreditur, & relictis ciuibus, in prospectu populi solus, Christo duce, ad locum pugnaturus accessit: & cùm coluber de sylua rediret ad tumulum, obuiātes se inuicèm, dante orationem beato Marcello, ille capite supplici cœpit veniam blandiente cauda precari. Tunc beatus Marcellus caput eius baculo ter percutiens, misso in ceruicem serpentis orario, triumphum suum ante ciuium oculos extrahebat. Sic in spiritali theatro spectante, solus cum dracone pugnauit. Hinc confortatus populus, cucurrit ad Episcopum, cupiens hostem suum videre captiuum. Tunc prēcedente pontifice, bestiam ferè tribus millibus omnes prosecuti sunt, reddentes gratias Domino, & soluentes exequias inimico. Deindè increpans eum beatus Marcellus, dixit: Ab hac die aut deserta tene, aut in mare te demerge. Mox dimissa bellua, nulla eius vlteriùs indicia sunt inuenta. Eccè propugnaculum patrię in vno consistere sacerdote: qui fragili baculo fortiùs hostem edomuit, quàm si balistę transissent. nam sagittatus repercutere poterat, nisi vinceret res diuina. O virum sanctissimum, in cuius leui baculo virtutis est pondus ostensum: cuius molles digiti fuer

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA BREVIS S. MARIAE VIRGINIS ET MARTYRIS, QVAM VINCENTIVS IN SPECVLO

Historiali annotauit ex gestis eius Lib.11.Cap.86.&87.

Adstipulantur antiquissima Martyrologia.

Nouembris 1.

BEata Maria,ancilla quidem Tertulli principalis erat, sed nobilitatem domini,mētis benignitate vincebat,& Christo se probabat ingenuam.Natalem autem filij celebrante Tertullo,cùm impuris vanisque simulacris hostias immolaret,Maria incumbebat ieiunijs, & sociam suam, nè ꝓderetur dominæ, occulta simulatione fallebat. Diù tamen,insidiante conserua,latére non potuit. Prodita igitur,mox vocatur à domina,diciturq; ei: Quę est causa ieiunij? An occasio tristitiæ est, quòd iratum tibi nupèr dominum perhorrescis? Respondit Maria : Nunquid nouũ aliquid nunc vsurpo? Semper mihi sunt hęc obseruata ieiunia.Christiana sum,Christiano nascor ex genere : hæreditarius est mihi iste cultus Christi.Tunc imperante domina,vt cibi aliquid hauriret,illa noluit.Et domina indignata,ei verbera grauia & pœnam etiam mortis,si repugnaret, intentauit.

Vide quàm olim familiare fuerit Christianis ieiunium.

Sed dum altercatio ista verborum esset cogentis dominæ & repugnantis ancillæ, pedem aforis referens Tertullus ingreditur : qui ab vxore rebus omnibus inquisitis, inaurem,administrato modico & vili cibo,quo non satiaretur fames, sed deficientis quotidiè animæ pars extrema seruaretur.Sed deuota mens pro Christo frangi hoc dolore nõ potuit:quinetiam quotidianis orationibus incumbebat,vt facultas esset maior tolerandi.Emensis verò nouendecim diebus, Præsidi nunciatur, Tertullum principalem illius ciuitatis,occultare in domo sua Christianæ religionis ancillã, quod Imperatorum prę cepta prohibebant.Stetit itaque adducta tandèm,& quanuis cõtra iudicem oculos tenderet,animum tamen habebat ad Christum. Clamor autem vndiquè populi frementis attollitur,dicentis: Viua diro cremetur incendio. Illa verò intrepida, quippe quæ Dei sui nõsset auxilium,cælum intuens,clamauit ad Dominum: Ait verò Præses: Sacrifica, si effugere tormenta festinas.Respondit Maria:Supplicia quę minaris,nec longi temporis,nec grauis doloris sunt. Quæso ergò, nè differas quæ moliris. Christum habeo : ideò nihil timeo.

Maria flagellatur, & in carcerẽ truditur.

Constantia eius.

Tunc iussu Præsidis applicata tormentis,miserationem populi tantam adepta est,vt lachrymæ quoquè à circunstantibus funderentur. Nec mora, clamore summo venia virgini postulatur:sed crudelitas iudicis accelerare tormenta mandauit. Et ecce secunda vox populi,iudicium Præsidis castigãtis, emergit. Vociferatio nanque vna penè erat totius coronę,iniustè lacerari virginẽ crudelitate iudicis,non culpa peccantis: agi contra leges omnia,nec æquitatis iura seruari. Stupens verò Præses, & sono tanti clamoris adactus,(quippe qui prꝫter humanam vocem, ipsa etiam putâsset tecta corruere) mox Mariam relaxari prꝫcepit.Tunc seruari eam sub custodia libera Prꝫses iubet. Maria virgo signo Domini se muniuit, & leuatis ad cælum oculis, post relictum tribunal orauit ad Dominum,viditq; aciem Angelorum,& multitudinem sanctorum,atque filium Dei sedentem ad dexteram patris.Hinc tanta subitò gratulatione perfusa est,vt iam se paradisum ingressa putaret.

Vngulis laceratur,vt habẽt Martyrologia.

Hi verò,qui eam fugientem persequebantur, subitò stupuêre virtute. Sed vbi illa secundatam à persequentibus vidit,lachrymans clamauit ad Dominum : Nè permittas, inquit,Domine tradi ancillam tuam,& lacerari manibus impiorum: sed ostende misericordiam tuam:citò exaudi ancillam tuam,exaudi Domine rex cęlestis.Et dum ità oranit,petra,quę ante oculos eius iacebat,Domino iubente patefacta,rimam perfugij, qua virgo susciperetur,ostendit,& adinstar dulcissimę nutricis,vel charę matris, motu quodam anxiam amplexãs,se prꝫbuit: moxq; susceptа virgine, latera antè aperta concluſit. Hoc cùm carnifices peruiderent,omnia loca petrę illius perscrutati sunt, sicubi erepta subitò prꝫda ex oculis latitaret.Ibi adhęrentes exuuiarum reliqas,& affixa saxo vestium frusta

Diuinitùs eripitur è manibus persequentium.

frusta deprꝫhendunt,atque incredibili stupore confusi,Prꝫsidi gesta commemorant. Ille verò partìm ira, partim admiratione commotus, iussit Philocomo principali * Veronensium ciuitatis, vt ad prꝫdictum locum festinus accedat, & ad eruendum lapidem innumeram secum multitudinem ducat. Statìm igitur prꝫconis voce populus cõgregatur. Qui vbì primùm ad prꝫdictum locum cum eo, cui summa huius operis fuerat assignata,peruénit, mox inijcere manum lapidi tentauerũt, sed statìm ab Oriente fulgor nimij splendoris exortus est.Nec mora,tonitruum & fragor quidam,vt putarentur cuncta corruere.Statìm terra concussa est,& nutantia omnium corruêre vestigia.Ecce autem duo equites,magno fulgore radiantes,à cælesti sede venientes,terras volatu nimio petunt:quorum sellę,frena & omnis ornatus adinstar lampadarum cęlesti igne rutilabãt.

* Nerro. mensium

Hoc cùm omnis illa,quæ conuenerat,multitudo conspiceret, ità timore causa prꝫsentis virtutis expauit,vt fugiente sensu pariter atque anima, in æternam mortem oculi clauderentur.Cæteri verò,qui euaserant,ad profana templi simulacra fugientes,cùm ad sceleſta ingrederentur altaria,in ipsa perfugij sui sede ceciderũt: Neccorus ad ipsam templi ianuam spiritũ fudit.Vbì verò templum omne repletum est, missus è cælo ignis, & populum exussit,& templum. Multipharìæ itaque mortis,tam à percussis, quàm incensis, numerus fuit duo millia septingenti. Pauci verò, qui euaserant, ciuitatem petentes,magnis per omne iter vocibus conclamabant:Magnus Deus Marię:magnus Deus Christianorum. Et crediderunt,perterriti eo timore,tria ferè millia animarum. Passa est sancta virgo sub Adriano Imperatore.

Vltio cælestis.

VITA S. AMABILIS, PRESBYTERI ET CONFESSORIS, INCERTO QVIDEM AVTHORE SCRIPTA,

sed tamen fide digna. Nos plerisque locis nonnihil eam contraximus, stylumque mutauimus absque historiæ detrimento.

PROLOGVS AVTHORIS.

BEATA sanctorum vitæ opinio idcircò non absurdè à Catholicis prædicatur, quòd,vt nouêre sapientes, disciplinæ Dei doctrix æterni patris sapientia hanc vult ad posterorum transmitti notitiam, vt & eorum inflammemur exemplis, & Christi benignitate sociemur gaudijs. Hinc Patriarcharum spes nomen obtinuit immortale,Prophetarumque chorus suí memoriam habet sempiternam,prꝫmio suæ fidei gaudens in curia cælesti: quandoquidem animi obtutus cęlo affixêre, vbì nouerant sanctos Angelos cum Deo, apud quem vita est inconcussa, ineffabili iucunditate perfrui. Porrò etiam apicis Apostolici fama illustris permanet, & latitudo charitatis nobis declaratur: quorum vitam mirificam nobis Christus exemplo esse voluit, vt contemplatione rerum ab illis gestarum ad ipsum amandum incitemur.Eorum prꝫdicatione redemptorem suum cognoscens Ecclesia,sanctos habet martyres, qui pro eius honore fortiter certârunt, & in confessione nominis eius sanguinem suum fuderunt. Est deindè etiam sanctorum confessorum splendor mirabilis, qui pleni spiritusancto, multis coruscârunt miraculis, quibus mundus crucifixus fuit, & illi mundo, pari gloria amoris Christum sequentes, crucemque post eum portantes. Vt enim martyres, ità & confessores pro Christo pati voluẽrunt:& ij quidem Ecclesiæ lilia,illi rosæ sunt.E quibus cõfessoribus sanctum Amabilem, quem vita innocens & miracula crebra commendant, summa veneratione prosequi debemus, quippe quem sacrosanctæ Trinitati placuisse fideliter credimus : quem sicut viuere non ambigitis,qui hęc legitis:ità ijs,quæ per illum redemptor noster operatus est,fidem adhibete. Alioquì satiùs esset hæc audire nolle, quàm * comperta non credere : & scriptorem reticere,quàm narrare friuola.

Patriarchæ. Prophetæ. Apostoli. Martyres. Cõfessores.

* comparata, habet codex MS. sed mẽdosè, vt appáret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE HISTORIA.

Nouembris 1.

SANCTVS Christi Confessor Amabilis, magnus in conspectu omnipotentis Dei futurus, quodam præsagio cœptæ vel augẽdæ in ipso sanctitatis, à totius boni fonte hoc videtur accepisse vocabulum: vt animi nobilitate cælitùs hausta, etiam nomine clarus esset, qui generis ingenuitate pollebat. Gemina enim dote author vitæ illũ ornauit, vt & parentum religiosorum ortu esset nobilis, & præclaræ vitę integritate nobilior. Natus est in vico Ricomagẽsi, atque illic etiam literis eruditus. Nè qua enim labe sancti eius mores aspergerentur, si militiæ traditus esset, religiosi parentes literarum studijs eum applicârunt. Cœperũt tum in illo crescere Dei amor & gratia, adeò vt in tenera ætate ineptos puerorum iocos, & cum Psalmista ad Dominũ clamabat: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiã illam in toto corde meo. Explorabat, vt miles strenuus, qbus armis resisteret diabolo, nè vllis nequitiæ eius telis à Christo separaretur, si inuicto animo nocte ac die in mandatis eius exequendis non vigilaret. Sic enim amabat Christum, vt nollet separari à Christo, clamãs cum sponsa: Trahe me post te: curremus in odorem vnguentorum tuorum. Implebat Dominus & rex sanctorũ in seruo suo nominis eius significationem, vt esset ipsi amabilis, & ab ipso dignus amari.

S. Amabilis patria.

Philip. 3. Psal. 118.

Cant. 1.

Porrò timorem Domini, qui est initium sapientiæ, cõstanti animo retinebat, nequàm respiciens post tergum: sed instàr sapientis aratoris, sulcum vomere dirigẽtis, iter suum ad æternam vitam semper intendẽs. Gloriabatur in Domino, vt Apostolus monet, de nomine suo, & in precibus suis toto corde illi dicebat: Domine, qui appellari me voluisti Amabilem, fac me tui perfectissimum amatorem: vti nè decipiat humani generis hostis, quem tuus spiritus sanctificauit. Prudenter verò latam & spatiosam viam respuens, cùm iam adolescentiæ metas attigisset, carnis lasciuiam sobrietate domabat. Magna in illo erga Deum & proximum charitas inerat: qua fiebat, vt nulla ex parte legem Domini præteriret, atque ità & Christo, & sanctis eius charus esset. Ecquis autem dubitare queat fuisse eum fide catholicum, spe firmũ, charitate diffusum, præsertim si attendat eum Christum accuratè prędicantem, castitate integrum, humilitatis studiosum, & Deo, quemadmodũm de Enoch legitur, & multiplicabantur eius merita, cùm cordis desiderio suspiraret cælestia, & amore æstuaret gaudiorum æternorum.

Pfal. 110. Prou. 1. 9.

1. Cor. 1. 2. Cor. 10.

Pfal. 118. Gene. 5.

Initiatur sacerdotio.

Cumq; id genus polleret virtutibus, per gradus singulos canonici ordinis ascẽdit vsque ad sacerdotium, virginitatis thesauro non amisso, quæ in eius pectore Christi effigiem, permultas sępè noctes in precibus attentissimis manens peruigil, erga pauperes munificum se exhibẽs, cunctisq; ipsum rogantibus quibus poterat modis, piè opitulans. Suauissimis adhortationibus omnes ad Christum trahere nitebatur, persuadens eis illum ante omnia quærendum & amandum. Aiebat etiam, sanctorũ charitatẽ non tepescere, sed in Christo crescere debere. Portò eo tempore, quo vir sanctus ecclesiam beatorum martyrũ Gerualij & Protasij fideli famulatu frequentabat, (quę quidem ecclesia primùm, vt fertur, apud Aruernos constructa, Ricomagẽsem illustrauit pagum) in vrbe Claromontensi cantor institutus, eandem sæpius decẽter petebat. At verò Episcopus & martyr Christi Præiectus, qui tunc Claromontensem regebat ecclesiam, iam dicti territorij Abbatiam cõtulit ei. Itaq; ille diuino accensus amore, construendis templis animũ appulit, vt in loco, ad quẽ multi confluebant, multorũ sanctorũ reliquię reuerẽter asseruarentur, & illorũ parrocinio locus ille cum proprijs cultoribus mũdior haberetur. Diuina ergò bonitate fretus, basilicam in S. Iohannis Baptistæ honorem nõ mediocri opere extruxit: itemq; alteram in B. martyris Benigni memoriã, in qua nũc ipse corpore quiescit, grandi fabrica extulit. Ac deindè diuersis peragratis regionibus, probatæ sanctitatis pignora siue reliquias eò aduexit, & eo, quo par est, honore illic reponendas destinauit. Aderat illi in omnibus diuina misericordia, exhilarans eum in eiusmodi studijs.

Hui⁹ Vita est Tomo 1. 25. Ianuarij.

Duas cõdit basilicas.

Inter

Inter alia autem, quæ Deus per illum operatus est, nec adhuc operari desinit, hoc sanè memorabile est, quòd eo in loco serpens nullus morari potest, neque si repertus sit, viuere aut nocere potest. O admirandam serui Dei sanctitatem, ad cuius imperium venenati serpentes fugiunt, nec vlteriùs hærere possunt. Id verò meretur fides, nõ qualem habent dæmones, qui credunt & contremiscunt: sed quæ per dilectionem operatur, & non nisi fidelium est. Hæc ergò tua sunt, Deus, qui serpentem, à quo primus homo victus est, per secundum hominem vicisti, tuisque militibus subdidisti, qui non in vetustate literæ, sed in nouitate spiritus ambulant.

Iacob. 2. Galat. 5.

Rom. 7.

Profectus est aliquandò Romam vir Dei, sanctorum Apostolorum sepulcra visitaturus, & suffragia expeturus. Et eccè Deus, qui glorificãtes se glorificat, Solis radium iussit illi suam nauare operam, & contra naturæ vsum ceu fidelis minister, eius sustentare pallium atque chirothecas. Si cui hoc incredibile videatur, meminerit Deum mirabilem esse in sanctis suis. Certè de Iosue habemus in scripturis diuinis, cùm persequeretur ille hostes suos, dixisse eum coram filijs Israël: Sol, contra Gabaon nè mouearis, & Luna contra vallem Aialon. atq; ità factum esse. Si igitur Sol obediuit tunc homini, iubente Deo, quid mirum, si etiam obsecutus est, Deo annuente, huic beato patrono nostro? O verbum patris altissimi, factorque carnis & caro, qui sanctis tuis semper præstò es, & tua per eos, qui tibi placent, mirabilia innouas, vt fides nostra nõ deficiat, sed in timore tuo recta operando, te, cùm talia recitantur, magnificet. Nos enim etsi multo minores sumus illis, quos talibus fecisti coruscare miraculis, at tamen illorum, te donante, exemplis incitamur ad fidem, & suffragijs communimur.

1. Reg. 2. Psal. 67. Iosu. 10.

Aliud quoquè in eadem vrbe magnum illi Deus præstitit beneficium. Nam solaturus pro sua bonitate labores itineris eius, misit ad eum Angelum suum, in pyxide sacras reliquias afferentem, iucundoque vultu in eum ceu notum intuentem, illique dicentem: Accipe dilecte Deo munus, quod tibi per me mittit Christus rex & Domin⁹ noster, qui re scit harum rerum cupidum: nóueriscq; te in cęlis Angelorũ consortem fore. Vt enim Angeli laudant Deum in Hierusalem cęlesti, cuius ciuibus tu adiungi cupis, sic tu eum laudas in terris. His dictis, disparuit Angelus, & Christi militem impensè lætantem reliquit. Admirans enim ille bonitatem Dei, munus oblatum pio amore complexus & veneratus est: & quia tanto iam certior erat de cælestibus capessendis præmijs, quanto veracior nuncius ea de re ipsi indicârat, lætabundus egit gratias Deo, exclamãs cum Prophęta: Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari suo. Indè Aruernos repetẽs, dona illa secum absportauit, & in ecclesia B. Benigni martyris, quã ipse condiderat, reponenda curauit, vbì hodieque asseruantur. Atq; vt eæ reliquiæ venerationi essent, ingentia Deus signa exhibuit. Crebrò enim flammis oppositæ ab incolis loci illius, aut alijs vicinis, incendium omne, quod iam vastabat domos, extinxerunt.

Psal. 34.

Miracula ad sacras reliquias.

Solebat vir Dei mysteria corporis & sanguinis Christi cum magna cordis contritione, multoq; lachrymarũ imbre totus igneus & ardẽs diuino amore, in proprijs ecclesijs sępiùs celebrare. Porrò radicem malorum omniũ cupiditatem proculcabat, neq; ex affluentia diuitiarũ, quibus multi malè gloriantur, nũmos condebat in arca: sed quicquid habere poterat, in suos & pauperũ vsus quotidiè expendebat. Macerabat se ieiunijs, in precibus erat peruigil, prudens vt serpẽs, simplex vt columba: agnorũ mansuetudinem, paruulorum humilitatẽ imitabatur. Laus Dei semper in ore eius. Populum ad templum confluentem, optimis sermonibus ad cęlestia inuitabat, & conuenienter doctrinę Apostolicæ, arguebat, obsecrabat, increpabat in omni patientia. Spargebat in pectora auditorum vitale semen: omnesq; cum, tanquàm præsentem Dominum, ob gratiam ex illo relucentem, pio amore colebant, eiusq; se precibus commẽdabant. Contemptu corporis sui & perpetua mortificatione, martyribus comparatur, lõgos pro Christi amore in seipso perferens cruciatus, & diuturnas cum diabolo conferens pugnas: vt non sit illorum frustratus gloria, quos Christus martyrij corona ornauit.

1. Tim. 6.

2. Tim. 4.

Atque eiusmodi ille vitam in populo ducẽs, incedebat in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela, prędentibus de se virtutis exempla præbens, posteris relinquens. Vestem cilicinam ferebat ad nudũ corpus, eiusq; asperitate carnis petulantiam sapienter reprimebat, sed celabat id alios, mediocribus indumẽtis illud obtegens, sęque induens extrinsecùs. Iam verò consenuerat, & aderat tempus, quo Christus pro tot laboribus fideli seruo suo regnum cælorũ redderet. Sentiensque ille vocari se à Domino,

Vestitus cilicio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mino,lætus expectat diem migrationis suæ: conuocatisque discipulis,admonet eos de seruanda disciplina & charitate,de pace atque sanctimonia sectanda. Estote, inquit,vigilantes in lege Dei,& adspicite vitam patrum: qui oculos ad cœlum tollẽtes,illam sempiternam gloriam pompis huius mundi anteposuerũt. Sciebant enim se hîc non habere manentem ciuitatem,sed futuram toto pectore inquirebant, cuius artifex & cõditor Deus. Dehinc iubet oẽm acciri populum ad ecclesiam, vt ipsum cõcionantem audiant, quos ille pia cura regebat. Ad quos sanè præclara eius semper fuerat oratio,ad contemptum mundi & cœlestis patriæ amorem extimulans. Nec alius eius ad quenquam sermo fuit,quàm vt sperneret fallacia mundi blandimenta,& ad beatæ vitæ incõprehensa gaudia properaret. Postq̃ plebs omnis aduénit in templum, indicat eis suî corporis iam imminere dissolutionem,idq; se diuina reuelatione edoctum. Existit itaq; mœror & luctus omnium,quippe qui ægerrimè ab illo se paterẽtur separari:aiuntq; ad eum: Ecquis nos pater dilectissime deinceps consolabitur? Quis illam regni cælestis dulcedinem nobis perindè explicabit, & nostrarum prata mentium sanctis adhortationibus & institutionibus irrigabit? Sermo tuus nobis semper optatissimus fuit,& eloquia tua melle & fauo dulciora.

Hebr. 13. Sermo eius qualis semper fuerit. Prædicit obitũ suũ.

Cernens autem vir sanctus adeò lamentari populum, nõ potuit lachrymas cohibere: at tamen toto animo in Deum defixus, spemq; suam illius potestati commendans, rogauit eos vt domum redirent: osculatusque eos,& illis benè precatus, dimisit à se. Posteà febre correptus,cœpit acri dolore fatigari: cumque corporis vires deficerent,ille Domino psalmos promebat & hymnos.& iam finem adesse sentiens,Dominici epuli sacramentis se communiuit: ac deindè in cilicium & cinerem artus fatiscentes prosternens, cælestis patriæ ad se venientes conspexit ciues. Quorum præsentia exhilaratus spiritus eius, mortis acerbitate contempta, lætus emigrauit è corpore Calendis Nouembris. Conuénit autem Clerus & populus Claromontensis,monachi quoquè & promiscui sexûs multitudo,qui sanctitatem eius nouerant,& exequias eius honorificè celebrârũt, atq; cum cereorum & lampadarum apparatu sepeliêrunt eum in media basilica S. Besoris suî largiente,quicquid cò aduentãtes fideliter petunt. Multi illic varijs pressi morbis,curati sunt,itemq; plerique dęmoniaci,multi quoq; febre quartana diuexati: vti nõrunt fideles,qui id sæpiùs suis conspexêre oculis.

Eucharistia sub mortẽ se munit. Abit ad cælos. Miracula.

Reus quidam cùm ob admissum facinus à quodam potente affligeretur, essetq; non minima disceptatio,iureiurando ille purgare se volens, petijt sibi dari facultatẽ adeundi sepulcrum beatissimi Amabilis confessoris. Permissum est illi, vt ibi iuraret ad sepulcrum eius. Sed cùm id ille miser fecisset,obrigueruntmanus & pedes eius,ità vt omnes intelligerent, sancti Amabilis virtute eum ligatũ teneri,ad cuius tumulum peierare ausus esset. Stabat igitur & torquebatur pœna periurij, nec abire poterat,quòd nollet fateruentu confessus est, ilicò absolutus est non sine multorum admiratione & gaudio, qui latis aduertebant non posse innocentem videri,quem magnus ille Deicola Amabilis ostenderet scelere obstrictum.

Pœna periuri.

Notum autẽ est etiã illud,si serpens in os hominis dormientis ingressus sit, & ille beati viri suffragium ad monumentum eius ocyùs imploret, serpentem velle quidem extra eius territorium abductum hominem,cuomere anguem in humum.

Nota rem miram.

Cernens itaque beatus Gallus, Aruernorum, tum Archidiaconus,posteà Episcopus, ad tumulum sancti confessoris multa fieri miracula, omnesq; eius beneficijs gratulari, ingentes Domino gratias egit,qui ciues Aruernenses tanto patrono munijsset: æquissimumq; sentiens,vt sacrũ corpus eius loco honoratiori tumularetur,rem totam quibusdam amicis & religiosis hominibus cõmunicauit. Ij lętantur oẽs,hortantur vt id faciat. Aedificauit ergò in prima templi fronte in eius honorem egregij operis testudinem, & sub ea altare: eoq; transtulit solenniter sacrũ corpus illius,psallente clero,populoq; cereos & lampades gestante. Porrò ob donorũ amplitudinem, quę sancto confessori oblata sunt in vineis,agris & nõnullis territorijs, vndè illi, qui eo in loco canonicè Deo seruirent,sustentarentur: vel etiã ob miraculorũ magnitudinem,illa S. Benigni ecclesia,more recepto, S. Amabilis ædes appellatur. Strauit aũt idem venerabilis Gallus pauimẽtum, quod

Gallus Aruernorum Episcopus.

est ante sancti Amabilis mausoleum, diuersi generis elegantissimis lapidibus,auri argentique colorem repræsentantibus: qui quidem illic mansêre,quandiù ea structura integra fuit. In eo pauimento ordinata lapillorũ serie hęc inscribi voluit ob suî memoriam: Gallus Archidiaconus hoc fieri iussit. Eam autem rem gratam fuisse beato confessori, (quippe quæ honoris causa, & vt maior ei adhiberetur veneratio, facta fuerat) miracula crebra testantur,quæ ab eo tempore vsque in præsens,copiosiùs illic operatur.

DE EODEM S. AMABILI, EX GREGORIO TVRONENSI, *De Gloria Confessorum, Cap.* 33.

FVIT etiam in supradicta Aruerna vrbe admirabilis sanctitatis Amabilis quidam,vici Ricomagensis presbyter, qui virtutibus magnis præcellens,sæpè serpentibus dicitur imperâsse. Nam ad huius tumulum cùm Dux Victorius despexisset orare,affixo è regione equo,nequaquàm poterat amouere. Quem cùm flagris stimulisque vrgeret,& ille quasi æneus staret immobilis,tandèm aliquandò Dux à suis commonitus, qui,vt ità dicam, ipsi pecudi similis erat factus,ad orationem descendit. Cumque fideliter orâsset,quò voluit,iuit. Ad huius sepulcrum energumenum vidi mundatum, periurantem diriguisse vt ferrum: crimen confessum,ilicò absolutum.

Pœna Ducis, nolẽtis orare ad sepulcrum S. Benigni.

VITA S. VIGORIS EPISCOPI BAIOCENSIS,

A F. LAVRENTIO SVRIO NONNIHIL CONTRACTA

stylo mutato. Habetur in antiquis MS. codicibus absque nomine Authoris, sed videtur fide digna.

BEATVS Vigor in Atrebatensi territorio parentes habuit, generis nobilitate & fide conspicuos. Cumq; adhuc matris gestaretur vtero,audiuit illa ab Angelo in somnis, habere ipsam in vtero filium, quem Dominus sua gratia illustraturus esset. Regnante Childeberto Francorum rege, educatus est intra monasteriũ beatissimi patris Vedasti,quod est in Atrebatẽsi territorio, vbi inter monachos in monastica religione degens, tanta obedientia & humilitate prædituS fuit,vt in ipsa pueritia & adolescentia alijs omnibus gratiosior videretur. At parentes eius rebus locupletes,non tam monachum, quàm opum suarum hęredem,eum post se relinquere cupiebant. Ille verò non immemor sententiæ Saluatoris,centuplum & vitam æternam promittẽtis ei,qui reliquerit patrem aut matrem & agros propter nomen ipsius, maiori flagrabat rerum cælestium,quàm terrenarum facultatum,desiderio.

Nouembris 1.

S. Vigor degit in monasterio.

Matth. 19.

Itaq; nuditatis & paupertatis studio, qcquid habere poterat,in pauperes clàm erogabat. Diuino aũt instinctu permotus,cum beatissimo patriarcha Abrahamo constituit exire è terra & cognatione sua: sed cùm nesciret,quonàm iter intenderet,tandèm ad Occidentem cœpit proficisci,assumpto itineris socio puero Theodemiro. Interìm audit Angelum in somnis sibi dicentem: Perge ire,quò cœpisti. locus enim tibi à DEO paratus est,& multum populum ad veram traduces fidem. Ità ergò diuino fretus auxilio,peruénit in Baiocensem regionẽ ad vicum quendam, qui Redeuerus dicitur,atq; illic cõmoratus est. Erant verò loci eius homines bruti,diuini cultûs ignari, sacrilegæ superstitioni addicti,multis implicati erroribus,colentes dęmonũ simulacra, & Deũ verum prorsùs ignorantes. Cœpit ergò vir Dei eis prędicare verbũ Dei,extructoq; oratorio,in vigilijs & precibus pernoctare,& assiduè deprecari Dominũ,vt ad cognoscendam veritatem corda paganorũ sui spiritûs gratia illustraret. Tantam aũt ei gratiã contulit Deus, vt penè omnes ad Christum cõuerteret prędicatione sua & multis sanctitatis exemplis.

Gene. 12.

Conuertit multos ad Christum.

Volens ergò Christus militem illum suũ in ea regione innotescere,hac ratione id effecit: Vir quidam,quem ipse cõuerterat,filium habuit impensè charum,qui febre correptus, excessit è viuis. Eius corpusculum mater,acerbissimè dolens, collocauit in lectulo: veniensque ad virum Dei,cum ingenti ciulatu dixit: Sancte Vigor,si verè seruus

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei es,& ſi vera ſunt, quæ in nomine Ieſu Chriſti annuncias, veni,excita filium meum vita functum,& credemus miſſum te à Domino in regionem hanc ad illuminãdos nos. At vir ſanctus humì ſe proſternens,orabat Dominum cum lachrymis,vt puero vitam reſtitueret in illius populi ſalutem. Expleta oratione,ait ad mulierem: Quid mihi moleſtiam exhibes?Dixi tibi:ſi credideris toto corde in Deum verum,quicquid petieris,ab illo te impetraturam.Credidit mulier,& abijt:& eccè vbì acceſſit ad fores domûs ſuę,videt filium ſuum proſilientem, laudantemque Deum & dicentem: Laudo & magnifico Chriſtum filium Dei, qui mihi per preces ſerui ſui Vigoris, vitam & ſalutem reddidit. Multo ille tempore poſteà ſuperuixit, incolumis. Propter hoc autem miraculum fama beati viri longè lateque increbuit, & ad eum confluxêre cæci, claudi, alijsque morbis afflicti,qui eius precibus curati ſunt.

Excitat puerum defunctum.

Per id tempus Voluſianus quidam, homo opulentus, prædijs & familia locuples, in eadem regione degens, venit ad virum Dei,aitque illi:Scio miraculis potentem te eſſe, quæ per te Dominus efficit. Oro igitur, vt venias ad poſſeſſionem meam. Eſt enim illic in ſylua ſerpens immanis, qui flatu ſuo & homines & pecora multa adurit, vt nemo audeat in eius loci circuitu quicquam attingere.Tu nos precibus tuis ab illo libera. Reſpõdit vir Dei: Non poſſum ego quicquam per me efficere, niſi Chriſtus filius Dei, qui dedit diſcipulis ſuis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici, conſtantiam mihi præſtet ad conterendam callidiſſimi ſerpentis nequitiam.Abi nunc igitur,& die tertio huc reuertere,& ſi Deo viſum erit,ibo tecum. Suo ergò more vir Dei in preces incumbens, & biduana inedia ſe afficiens, multasque fundens lachrymas,implorabat Dei miſericordiam.Indè tertio die accedens ad locum, reperit viam,qua ſerpẽs ibat ad fontem,& rurſùs redibat ad ſpecum ſuam. Eam autem viam antiquæ maceriæ & quædam ingens arbor obtegebant. Propiùs igitur ad ſpecum ſe adiungens,exclamat vir Dei : Serpens antique & ſatan, præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti filij Dei viui, qui ſeruis ſuis dedit virtutem ambulandi ſuper aſpidem & baſilidentibus, & erecto capite flammas vomens, tanquàm iam deuoraturus hominem Dei. Fertur longus fuiſſe ad pedes quadraginta, adſpectu terribilis. Poſtquàm autem vidit ta manu Crucis ſignum exprimens,orarium ſuum inijcit in collum eius, eumque ligatum tradit diſcipulo ſuo ceu ouem manſuetam,dicens ei:Duc eum ad litus maris,nec vltrà liceat ei in hoc loco commorari. Cernens hæc populus, qui ad hoc ſpectaculum conuenerat,in Dei laudes prorupit:Reuerà,inquiens,Deus eſt in ſeruo ſuo,per quem tale edidit miraculum ſub oculis noſtris. Porrò Voluſianus abijciens ſe ad pedes beati viri,Dominum confitebatur mirabilem in ſanctis ſuis:donauitque ſancto Vigori locum, qui Ceriſiacus dicitur,qui in circuitu fermè quinque & viginti viculos habuit.

Luc.10.

Pſal. 90.

Immanem ſerpentem profligat.

Pſal. 67.

Item duos alios ſerpentes.

Creatur Baiocẽſis Epiſcopus.

Alius etiam ſerpens exijt è loco, quem Cellam nominant:ſed illum quoq; vir beatus profligauit. Sed & apud Cameronem trans fretum alius miræ magnitudinis egreſſus, audiuit à viro Dei: Præcipio tibi,draco,nè humum deincèps attingas,neque vlli homini nocere auſus ſis,atque ità mox ille præceps in mare ruit.Has ob cauſas,ea,quę diximus, prædia vir Dei dono accepit.Fama autem virtutum eius in dies augeſcente, cùm è vita abijſſet Baiocenſis ciuitatis Epiſcopus,Clerus omnis & populus ſanctum Vigorem ſibi petijt Epiſcopum. Dei ergò nutu & multorum Pontificum fauore Epiſcopus ordinatus eſt.Eam verò dignitatem,virtutum ſtudijs bonorumque omnium exercitatione ornauit. Nam deinceps operam dedit, vt magis magisque purum Domino exhiberet famulatum,die noctuque ieiunijs,vigilijs,orationibus,diuinis lectionibus & concionibus vacans. Ea tempeſtate,cùm ad concionandum iret,venit in montem, qui tum quidem Phœnus appellabatur, nunc aût Chriſmatus dicitur, milliario vno ab vrbe. In eo monte erat ſaxea effigies mulieris, quam loci eius incolæ tanquàm ſacrum quiddam colebant.Cumque vir Dei ſuo more verbum Dei illis prædicaret,omnes ruſtici illi indignabundi cum multa iniuria eum eiecerunt,dicentes:Nos patrum noſtrorum morem retinebimus, & neque à cultura deorum noſtrorum vnquàm recedemus, neque tuis dictis obtemperabimus. Quamobrèm commotus vir Dei,receſſit indè.Poſteà verò ad regem Childebertum ſe conferens,narrauit ei quemadmodùm regio Baiocenſis ad fidem traducta ſit, demptis eius montis incolis, qui etiamnùm profana ſuperſtitione diabolicis erro-

errotibus implicati tenerentur. Rex autem admirans ſanctitatem & famam beati viri, ait ad eum:Nouit ſanctitas tua montem illum eſſe regiæ ditionis,& priſcis temporibus fiſcum regalem fuiſſe. Ego verò illum cum omnibus,quæ ad eum ſpectãt, tibi trado perpetuò poſſidendum, vt omnem illic idololatriam deſtruas, & in Chriſti nomine eccleſiam ædifices. Itaque Epiſcopus locum illum repurgauit, Baiocenſesque omnes ſtrenuam illi in conſtruenda eccleſia operam nauârunt:locique habitatores,pij & religioſi effecti ſunt,& mons Chriſmati nomen accepit: decretumque eſt,vt ab illo die Epiſcopus Baiocẽſis in ſolennitate Paſchali tres ibì infantes baptizet,atque ità cum reliquis,cum preſbyteris & diaconis,ſacris veſtibus indutis, cum choro pſallẽtium domum reuertatur.Adueniebant etiam ad virum Dei multi vicini Epiſcopi,& prędia atque poſſeſſiones ei largiebantur.Complures etiam Clerici eo in loco diuinę ſe ſeruituti ſubdebant.

Conuertit quoſdã idolatras.

Porrò Bertulphus Comes regionis illius, auaritiæ facibus incenſus, agrum quendam beati viri inuadere conatus, cum armatis hominibus eum occupauit. At vir Dei multa iam ætate feſſus,& penè lumine deſtitutus, per nuncium rogauit eum,vt exiret ab hæreditate, à Domino Ieſu Chriſto ipſi per hominum religioſorum manus attributa : additque, niſi id faceret, ſe rogaturum Dominum, vt ſuam hæreditatem tueatur. Sed vir ille ſuperbia tumidus,nuncium ſancti Epiſcopi cum iniuria abiecit,etiam minas intentans,nî ocyùs abſcederet:perrexitque agrum magna contentione colere.Vbì id renunciatum eſt viro Dei,conſcenſo vehiculo ſuo,venit ad montem: ingreſſusq; in templum, orauit Dominum,vt defenderet hæreditatem ſuam.Necdùm verò preces finierat, cùm eccè repentè ab equo corruit,& fractis ceruicibus expirauit,ęternas apud inferos daturus pœnas.Qui autem cum eo venerant,ea re conſpecta,celerrimè domum abiêre:nec quiſquam deincèps auſus eſt viri Dei poſſeſſionem ſibi vendicare. Multa alia per eum Dominus operatus eſt,quæ,nè faſtidioſo lectori moleſtiã afferamus,omittimus. E plurimis autem hæc pauca annotauimus, vt prudens Lector ex ijs plura poſſit colligere. Obijt vir beatus, ſenex & plenus dierum Calendis Nouembris, perfectus timore & fide Domini noſtri Ieſu Chriſti: permultosque diſcipulos in fide ſanctæ Trinitatis educatos, poſt ſe reliquit.Conditus autem eſt in monte Chriſmato, vbì ipſe monaſteriũ ſibi condiderat: vbì per eius merita plurimæ diuinitùs curationes & beneficia vſque in hodiernum præſtantur diem: largiente Domino noſtro Ieſu, qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

Eccè tibi horrendum Dei iudiciũ in Comitẽ, bona eccleſiaſtica ſibi vendicantem.

MARTYRIVM SANCTI MARTYRIS *EVSTACHII AC THEOPISTES, ET DVORVM FILIORUM *Agapij & Theopiſti*: *Authore Simeone Metaphraſte.*

*Euſtathij

RAIANO tenente ſceptra Imperij Romanorum, cùm rabies cultûs ſimulacrorum totum orbem terræ peruaſiſſet,magnus ille Euſtathius erat Dux exercitûs,& vocabatur nunc Placidas. Hoc aût imperium non aurum ei comparauerat,nec inconſideratum donârat beneficium eorũ, qui illa ſolent conferre : ſed aduersùs hoſtes ſuſcepta certamina,& multæ partæ victoriæ,id ei meredem dederant & præmium.Is genere quidem erat clariſſimus,diuitijs autem abũdantiſſimus,virtute verò & honeſtis moribus maximè inſignis. Non ſolùm enim erat eximius fortitudine in hoſtes, ſed multò magis erat ſtrenuus in vincendis animi perturbationibus. Neque enim ſuſtinebat, dum vinceret externos hoſtes,à ſuis ipſe vinci animi motibus. Propterea & curam vitæ gerebat moderatæ,& accuratè ſtudebat iuſtitię:& erat ei larga manus,& benefica in egenos:quę non ſolùm didicerat torquere haſtam, ſed etiam multò magis pauperes alere munificè : & latendo hominum oculos, benefacere pluris faciebat,quàm apertè hoſtes fundere ac profligare.Nam etsi adhuc erroris tenebris tenebatur,& cultûs idolorum inſania, bonis tamen operibus gloriabatur: atque olea quidem fructifera,vt diuinus Dauid dicit,

3. Nouembris, iuxta Latina Martyrologia.

Virtutes Euſtachij adhuc gentilis.

Pſal. 51.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.10. cognoscebatur. Nè autem staret in domo Domini, solùm à fide prohibebatur, vt qui nouus quidam Cornelius videretur illo tempore. Erat autem ei vitæ socia, quæ studebat ei similiter esse socia virtutis. Porrò autem illis paulò antè nati erãt duo filij, quos ità educabat, vt ex fructu esset arbor manifesta: & non magis ex corporeis lineamentis, quàm ex animæ nobilitate appareret similitudo. Tanta autem emanauerat in hostes fama virtutis Eustathij, vt vel solo nomine ipsis esset terribilis: quem cùm audiuissent adesse, fatis habebant, si fuga sibi consulerent. Quandò verò ei à bello in hostes gerendo dabatur requies, oblectabatur venatione, quæ est belli meditatio.

Porrò autem cùm ei aliquãdò egresso ad venandum renunciâsset explorator, ceruorum armentum non procùl pasci, Dux quidem, vt mos est, disponebat eos, qui secum venabantur, & ordinabat venationem. Interìm autem dum occupati essent, qui cum eo erant, in dumis apparens quidam ceruus ingentis magnitudinis, & cursu alios anteuertens, illius ad se conuertit oculos: & tanquàm insignis quidam hostis, prouocabat illum vt secum confligeret. Atque eorum quidem, qui cum eo venabantur, alios, sicut ordinauerat, ità armentum ceruorum persequi iussit: ipse autem cum paucis, laxatis frenis vehementer magnum illum persequebatur. Deindè, alijs iam defessis, solus ipse post eum currebat, cùm nec equus esset defessus, nec retardatus esset eius impetus, donèc ceruus, cùm eum vidisset solum relictum ab alijs, in verticem montis, & præruptam petram, quod quidem cerui naturam superat, insiliens, & pedes repressit à cursu, & venatorem à persecutione. Hoc autem erat, non venatorem esse prædæ propinquum: sed ipsum cerni captum ab eo, quem persequebatur. Nam cùm Dux considerasset, quanam posset via petram conscendere, & à tanta præda non excidere, capitur ipse potiùs à diuina & magna sapientia. Nam supra caput Cerui, qui apparuit, & ex vtroque eius cornu, salutaris Crucis erat signata figura, colore admodùm splendido & luminoso: in ipsa autem ille, qui carne fuit pro nobis passus, tanquàm in tabula formatus erat in aëre. Ex illo autem spectaculo vox quædam audiebatur, dicens: Placida, quid me persequeris? (Ità enim adhuc vocabatur Eustathius) Ego sum Christus Iesus, qui tuis delectatus virtutibus, non pulchrum esse iudicaui tãtas virtutum copias tegi sub profundis tenebris cultûs simulacrorũ, & eas perire temerè. Nihil enim aliud fecit mein terram venire in hac, quam vides, forma, cùm sim Deus, & cęlos habitem, & ab intelligẽtibus adorer virtutibus, quàm amor in homines, & velle eos omnes seruare.

Videt in Cornibus cerui Crucifixi effigiẽ.

Placidas autem hac tam noua forma & voce obstupefactus, statim ex equo décidit, partìm quidem non ferẽs ad talia accedere spectacula & auditiones: partim autem etiam ex ijs, quæ euenerant, honorans eum, qui respondebat. Postquàm verò à magno stupore ad se redijt, & iam apud se fuit: Quis es, Domine? rogauit cũ magno animi metu. Et rursùs audit vocem resonantem à sacra illa imagine: Ego sum Iesus Christus, qui vt vniuersum ex nihilo consisteret effeci, & hominem proprijs effinxi manibus, & non hactenùs benignitatem ostendi & clementiam, sed etiam à peccato rursùs contritum erexi. Et deinceps omnia enumerat, carnis susceptionem, crucem, mortem, sepulturam: ex quibus libertas nostro generi accessit, in seruitutẽ redacto nostro aduersario, & affectus in cęlum, & bonorum, quæ dici non possunt, participatio. Quæ cùm audijsset Eustathius, qui ipse quoquè, sicut Paulus, erat diuinis initiatus mysterijs, credit ijs, quæ audiuit & vidit: & ex operibus ostendit, cęlestem illum Agricolam gaudio affecit, qui non in petras aliquas, nec spinas, sed in bonã terram semina deiecerat. Ei enim in tempus quoquè, quod est consecutum, reddidit fructus fide dignos. Rursùs igitur vocem audit admirabilem ci iubentem, vt proficisceretur in ciuitatem, accederetq; ad sacerdotem Christianorum, & ab eo citò purificaretur viuifico baptismate cum vxore, & liberis: deindè huc rursùm reuerteretur. Tibi enim, inquit, rursùs apparebo, & ostendam futura, & reddam manifesta salutis mysteria. Et hęc quidem Deus.

Act.9.

Visio vxoris eius.

Dux autem exercitûs Placidas, cùm domũ venisset, singulatìm omnia narrat vxori, tam quæ viderat, quàm quæ auribus acceperat. Nondùm loqui desierat, & statìm vxor, (nam ipsa quoquè aliqua ex parte gustârat hęc bona arcana) O Domine mî, inquit, vidisti Crucifixum, quem genus Christianorum honorat rectè faciens? Deindè ea quoquè adiecit, quę sibi euenerant. Ei enim diuina visa in somnis apparentia, rerum magnarum fanstum attulêre nuncium, dicendo: Tu, & maritus tuus, & filij crãs ad me venietis: & accuratè scietis me esse IESVM Christum, qui possum dare salutem ijs, qui me diligunt.

gunt. Si tibi ergò optimum videtur, ô marite, nè hoc bonum differamus acquirere, neque videamur socordes & desides, cùm tale lucrum sit nobis propositum: sed hac nocte mercemur gratiam, & ad Christianorum sacerdotem accedentes, id assequamur, quod magnum est assequi, sacrum, inquam, & diuinum baptisma. Hæc vxor, quæ erat re vera adiutrix, & bona consultrix, & quæ videbatur secùs affecta, quàm prima parens. Iam ergò media nocte, duobus acceptis filijs, & ijs, qui ex famulis erant fidelissimi, accedunt ad ecclesiam. Deindè seorsùm congressi cùm sacerdote, dicunt ei mysteria, quibus & interdiù, & in somnis per visionem initiati fuerant. Propter quæ sacerdos (neq; enim erat indoctus, vt non intelligeret ea, quæ dicta fuerant: sed erat etiam diuina gratia dignatus Iohannes: erat nanq; ei hoc nomen) valdè est lętatus: & statìm cùm eos de more catechizâsset, in nomine patris, & filij, & spiritûs sancti eos initiat: & Placidam quidem Ducem exercitûs, mutato nomine, vocat Eustathiũ: vxorem autem Traianam, Theopisten, non sustinens in vitæ mutatione non etiam nomina transmutare. Similiter autem filios quoquè, primogenitum quidem, Agapium: Theopistum autem, secundum. Prętereà eos impertit sanctificatis, corpore, inquam, & sanguine Domini. Deindè bona quoquè eis precatus, eos lætus lętos dimittit: Abite, dicẽs, vos Christi vera pace prędeunte. Sed quandò fueritis in paradiso habitantes, nè ea, quę facta sunt, vobis mandentur obliuioni: sed meî quoq; recordemini. Et hęc quidem vir ille sacrosanctus, cùm præsensisset, quonam fine vitam essent clausuri, & à maioribus maiora postularet.

Post catechesin baptizatur cũ vxore & liberis.

Nocte autem iam desinente, cùm accepisset Eustathius cos, qui soliti erãt cum eo venari, illos quidem emittit ad venationem, sibi solitudinem procurans, & quietem. Deindè cùm solus fuisset in monte, & accessisset ad priorem locum, in quo diuinam visionem, & sacras assecutus erat auditiones, & terræ caput defixisset, perebat, vt illa rursùs assequeretur, precibus vtens vehementioribus. Nam post gustum erat acriore voluptatis telo consauciatus. Ostende mihi, dicebat, teipsum Domine, & id mihi significa, quod promisisti te significaturum. Protinùs ergò sapiens venator, & hominum piscator Dominus, cùm iam accessisset ad accedentem: Beatus es, ei dixit, ô Eustathi, propter hoc luuacrum, & diuiniorem regenerationem. Peripsum enim accepisti arrham incorruptionis, & signatus fuisti, vt sis ouis mei gregis. Nunc ergò sit tibi propositum subire fidei probationem. Mox enim tentator dęmon tibi inuidens hoc donum, te circumibit, oẽm mouens lapidem, & conans id surripere. Sed tu longè pręclarius trophæum in eum excitabis, quàm Iob priùs. Nam in hodiernum quidem vsque diem elatus fuisti diuitijs, & gloria, & vitę copijs, & specie liberorum, & rebus fortiter & pręclarè bello gestis, & alijs omnibus, quibus consistit & exprimitur apud homines felicitas. Nondùm autem est manifestum diabolo, & vulgo hominum, num tanquàm mercedem felicitatis mihi, qui ea dedi, obtuleris agnitionem. Si ergò postquàm priuatus fueris rebus prosperis, tibi conseruata fuerit pietas immutabilis, prębuerisque accuratam virtutis probationem, ego efficiam rursùs, vt sis admirationi: & virtutis amantibus eris exemplar patientiæ, vt qui non soli Iob eam habere concesseris. Quinetiam iucundè ridebis post luctam inimici supercilium, vt qui eius victor extiteris. Sit enim hęc quoquè tibi molestiæ consolatio, quòd postquàm humilis & abiectus euaseris, & acerbum illum calamitatum calicem admiseris, te rursùs suscipiet manus mea: & tibi desideranti videbor desiderans, & priorem recipies vitam & prosperitatem. In fine autẽ mei quoquè testimonij corona caput habebis redimitum.

Christus ei prędicit futuras tentationes.

Itemque prosperitatem, & martyrium.

Hæc cùm dixisset, qui responsa quidem dabat, assendit in cælos: ipse autem diuinus Eustathius, cùm, vt par erat, egisset gratias, descendit de monte, simul quidem promisso fine lętus, & se quodammodò exuens, ac pręparans aduersùs tentationes & luctam. Cùm autem domum redijsset, sciebat quidem vir sapiens, non esse tutum vxori arcana communicare. Verùm ex ijs, quę præcesserant, edoctus quàm illa esset bona consultrix, ei credit omnia, quę sibi dicta fuerãt. Et cùm ambo inclinâssent & genua & corda, lachrymantes, quoniam certaminibus plenæ erant narrationes, magna & benigna opùs habebant dextera, vt eis opem ferret quemadmodùm in rebus secundis, ità etiam in afflictionibus. Non multi dies præteriêrant, & domum Ducis repentè inuadit pestis, quæ ab initio quidem seruos & ancillas depascens, totam quidem domum reddit vacuam famulis: deinde autem serpens, aggreditur omnes equos, & mulos, & boues, & exedit omnes eorum greges, adeò vt breui omnis eius brutorum animantium possessio funditùs

Sæua pestis eius domũ inuadit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditùs interiërit. Hoc autem præclarũ par decertatorũ intelligit quidem hoc esse prin-
Iacob. 1. cipium & proœmium tentationum: ferebat verò forti animo, párens sapienti Iacobo,
qui in sua epistola iubet nos omne existimare gaudium, quandò in varias incideremus
tentationes. Causa autem: quòd probatio, inquit, fidei operari nouit tolerantiam. Fere-
bant ergò forti & generoso animo ea, quę inferebantur. Hoc autem solùm petebant, nè
eos desereret gratia tolerantiæ benignè adspiciens.

Rebus omnibus priuat. Sic autem repentè priuati omnibus, quorum erant domini, hominibus scilicet, & in-
mẽtis, cùm in media patria naufragium graue sustinuissent, & perindè ac somnium ad-
spicerent ea, quæ accidebant, neque possent quidem sibi credere, se esse illos, qui erant
paulò antè splendidi, & qui suspiciebantur ab omnibus: amicorum oculos pudore affici-
entes, & minimè ferentes, spectaculum miserabile, & lachrymarum occasionem se esse
propositos vicinis, notis & vniuersæ ciuitati, statuerunt exulare, & peregrè in alienam
proficisci regionem, voluntarium exilium pro charissima patria potiùs eligentes, quàm
habere ram multos testes calamitatis, & malentes potiùs seruire mercede, & viuere mi-
serè in aliena regione, quàm in medio illorum habitare, qui & eorum priorem nouerat
felicitatem, & casum, qui tunc eis acciderat. Hominibus enim honesto loco natis, affli-
Proficisci- ctione quanis & calamitate, laboribusque & perpessionibus, & quanis re molesta grauis-
tur clàm in us est dedecus. Cùm sic ergò statuissent, & sic esse faciendum animis suis persuasissent,
Aegyptũ. pauca accepta supellectile, & quantam ferre poterant cum onere filiorum, sub noctem
& tenebras ineunt viam, quæ ducit in Aegyptum. Cęterùm quidam ex ijs, q prope eos
habitabant, & quibus studio erat malefacere, cùm sensissent domum vacuam habitato-
ribus, & in eam repentè irrupissent, omnia quæ in ea supererant, vestesq; preciosas, cùm
nullus esset, qui prohiberet maleficia, ambabus hauriebant manibus, nihilo visi dęmone
mitiores, qui inferebat eis tentationem.

Illo autem tempore in ciuitate erat festum publicum. Festum autem erat triumphus
de victoria contra Persas. Oportebat verò Ducem quoq; adesse exercitûs, festi futurum
magnam partem. Cùm autem esset quidem ciuitatis valdè lętus habitus, & esset totum
theatrum lætitia erectum, non adesset autem Dux exercitûs, & nusquàm esset, qui festo
præerat, omnes inuasit stupor commixtus tristitia: & nec ipse quidẽ Imperator fuit ex-
pers illius affectionis. Cùm autem ad eorum venisset notitiam, quæ passus fuerat Eusta-
thius, & quantis illius domus percussa fuisset calamitatibus: & quòd dolore victus, &
non ferens dedecus, peregrè esset profectus, à notorum oculis se procùl remouens, in-
cessit omnes maxima tristitia, & in apertã animi ægritudinẽ mutata est lætitia: omnesq;
magistratus, & ipse Imperator erat tristis, vtq tanti viri iacturam ferre non possent æquo
animo. Atq; omnes quidem ferè latebat modus mutationis, & translatio religionis. In-
clytus autem Eustathius simul cum vxore, & liberis pergẽs, sicut diximus, in Aegyptum,
appellit in quoddam litus, & quendam portum. Quo in loco cùm scapham inuenissent
enauigantem, ei seipsos tradunt. Et mare quidem erat tranquillum, & secundus ventus
agebat nauem: mare autem calamitatum, eis rursùs efferabatur.

Nauis enim dominus cùm esset genere quidem barbarus, moribus autem impudicus
& intemperans: qui cùm pugnare quidem aduersùs mare, & resistere violentiæ vento-
rum (nescio tamen an rectè) sciret, aduersùs vitiorum autem ingruentes flatus, & inso-
lentes carnis appetitiones, se valdè mollem præbebat & procliuem. Hic ergò cùm in
Theopisten coniecisset oculos, & eam vidisset esse pulchram, & lasciuis oculis eam esset
intuitus, specie captus fuit mulieris, & in illius vultum defixos tenebat oculos. Cùm iam
autem desijsset nauigatio, tunc Barbarus, manu iniecta in mulierem, dicebat se non esse
eam dimissurum, sed eam velle pro mercede nauigationis. Cùm autem promitteret se
omnia esse soluturos, ex quibus sit multiplicata merces ei pendenda, ille ne omninò qui-
dem audire sustinuit: sed eos totuo adspectu & cędem spirante adspiciens, illam quidem
rursùs traxit validiùs, à qua ipse magìs vicisìm miserè trahebatur. Eustathio autem, ni-
si taceat, & satis habeat, si cùm solis seruetur filijs, at hoc tibi, ensem intentans, dicebat
Vxor illi vi Hic tibi, vel inuito imponet silentium. Atq; metu quidem statìm magnus dirigebat Eu-
aufertur. stathius: & erant quidem ei manus vinctæ, & lingua, partìm quidem minis barbari, quæ
prompram habebant cędem, & vt quidlibet aliud facilem: partìm autem, & multò ma-
gìs propter inopinatam calamitatem.

Porrò autem, licèt inuitus, vir diuinus, acceptis filijs, ibat per eam viam, quæ ducit in
Aegy-

Aegyptum, sæpè retrò conuertens oculos, & vxorem, quousquè licebat, permittens eos
intueri. Cùm nescìret autem quid ageret, nec esset qui opem ferret, erat animi dubius,
& dissecabatur doloribus. Neque enim licebat lachrymari, cùm immodica affectio,
tanquàm flamma, naturalem depasceret humiditatem. Sedenim hanc, sicut omnes sci-
tis, calamitatem, quæ est grauissima viro coniuncto coniugi, & quę super alia omnia in-
tensum affert dolorem, abscondit id, quod est dicendum. Quomodò enim Deus, vt qui
sit bonus, nunquàm cessat benefacere: ità etiam malum contrà, malefaciendi nunquàm
capit satietas. Hic enim vir præclarus, tanquàm sui dimidia parte cæsus, & qui propter
vxoris calamitatem nullum haberet solatium præter lamentationes, abibat solos fe-
rens filios, qui ipsi quoquè parentem reuocabant in memoriam. Et grauibus quidem Agit grati-
doloribus animi sauciatus, ferens tamen, & Deo agens gratias pro sapientibus iudicijs, as Deo in
& recta eius dispensatione, peruenit ad quendam fluuium, qui propter vehementes flu- summa ca-
ctuum impetus, & aquæ multitudinem, non poterat facilè transmitti. Cùm non posset lamitate.
ergò cum filijs transire Eustathius, vnum primùm humeris impositum traiecit. Cùm Filium tol-
autem, eo humì deposito, reuerteretur, alterum accepturus: videt filium, ad quem pro- lit leo.
perabat, direptum sæui leonis vnguibus. Medium cor meum tetigit dolor, & vestrum
etiam, vt arbitror, quibuscunque res gesta venit in mẽtem. Quòd si sic afficiuntur ij, qui
audiũt, quomodò putatis patrem fuisse affectum? Sed sic quoquè euasit ille superior ca-
lamitatibus. Nam & si pater erat, studebat etiam esse filius, Patri párens cęlesti.

Sed est adhuc attendendum: habet enim aliud quoquè argumentum calamitas. Post-
quàm enim sustinuit graue hoc spectaculum intueri oculis, corde grauiter sauciatus, &
dubitans quid ageret, cùm de eo desperâsset, ad alium est conuersus: & ad eum, quem di-
miserat, deincèps reuertebatur, solam spem, solam generis successionem. Sed quidnam
accidit? Mea vincitur lingua, vel ad solam enunciationem: neque scio quomodò narra-
bo, quod euénit. Cùm nondùm fluuij ripę appropinquâsset, nondùm prioris filij luxisset
calamitatem, adhuc ignem doloris spirans, adhuc incensus viscęribus, & in alterum in-
tendens oculos, videt illum quoquè (ó acerbum spectaculum, ó miseros oculos) ore lu- Alterum fi-
pi portari, & à bestia edendũ abduci. Quomodò vidit? Quomodò tulit? Quomodò susti- lium lupus
nuit spectaculum? Quomodò non ipsam quoquè amisit animam? Num clarum est, quòd absportat.
Dei manu ipsum sustinente, qui scit dolore affectos consolari, & facit, sicut dicit Paulus, 1. Cor. 10.
cum tentatione prouentum etiam, vt possint ferre? Ad se ergò paulatim reuersus, & so-
lam spem diuinam apprehendens, rursùs viam est ingressus, opibus spoliatus, exul à pa-
tria, priuatus vxore & filijs, homo re vera mare malorum & calamitatum.

Verumenimuerò vide rursùs prouidentiæ, quæ dici non potest, in eum beneuolenti-
am: & quemadmodùm consueuit id, quod est eius acerbum & molestum, in fine effici
plenum gratijs, felicibus ac bonis euentibus, summisque gaudijs. Ex bestijs enim, quæ
filios abstulerant, leo quidem, simulatquè puerum rapuit, fluuium superiùs transmit- Ionæ 2.
tens ibat in solitudinem. Sed qui balenæ vinxit ventrem, adeò vt Prophetæ, qui erat in- Vterq; filius conser-
rùs, nullum afferret damnum, is ne nunc quidem puerum omninò neglexit. Effecit uatur.
enim, vt pastores in leonem incurrerent: illæ sumque, & ab omni malo purum puerum
os eius redderet. Lupus autem, qui ipse quoq; incidit in aratores, ex ore suo, tanquàm ex
thalamo aliquo, intactum, & morsu inoffensum eis reddit infantem. Propinquas igitur
isti habentes inter se habitationes, pastores, inquam, & qui terram colebãt, acceptos in-
fantes apud se alebant, reuerentes, si nihil aliud, bestiarum humanitatem, nè viderentur
bestiæ in homines hominibus benigniores. Ignorabant autem omninò & ipsi, & infan-
tes eam, quæ erat inter illos inuicèm, cognationem.

Deindè post has multas plagas & victorias, animo robustus & magnus Eustathius, S. Eustachi-
alimento etiam indigens, & ad suas manus adspiciens, & ex eis solis sibi victum parans, us victitat
erat mercenarius, labore nutrimentum sibi quærens: vel potiùs ad supernam manum Labore suo.
benignissimam largissimamque intuens, quæ quidem aperta scit omne animal imple-
re benedictione, ab ipsa petebat, vt vitæ suæ prospiceret. Sic ergò faciens, orabat sine in- Psal. 144.
termissione in contrito corde, & spiritu humilitatis: Nè me derelinquas, dicens, vsque
ad finem, ó benigne & clemens: sed ori meo & cordi imposita custodia tuæ visitationis,
præsta mihi, vt per tolerantiam & gratiarum actionem, quod vitæ est reliquum, trans-
igam: & sic inueniam quietem à multis afflictionibus: Quoniam es benedictus in sęcu-
la. Deindè rursùs ea, quæ sunt modesta, attingens, & sibi veluti colligens occasionem la-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentationum: & carnem quidem volēs comprimere, modestum autem sibi reddere spiritum, simul quidem Deo agebat gratias, & de se canebat talia: Hei mihi, dicens, qui aliquandò in mundo germinabam, ac florebam sicut arbor: nunc autem affectus sum sicut terebinthus, quę amisit folia, & sicut hortus, qui nō habet aquam. Quæ quidem apud Iudęos aliquandò habuerunt locum minarum. Hęc quoquè rursùs dicebat, quę Iob socius certaminis: Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundùm dies, quibus Deus me custodiebat? quandò lucebat lucerna eius super caput meum: quandò ipse faciebat visitationem domûs meæ, quandò viæ quidem meæ manabant caseo, montes autem mei manabant lacte. Nūc autem vel maximè solus sum relictus, desertus ab opibus, desertus à famulis, desertus à cōiuge: cui nec (hei mihi) permissum est habere charissimos filios, neque vllum alium, qui me consoletur & recreet. Deindè rursùs etiam intuēs: Memini tuî, dicebat, Iesu Christe, qui dixisti fore, vt Iob similes sustinerem tentationes. Nunc autem video mea esse plura, quàm quæ fuerūt illius. Nam illi quidem & vxor aderat, & conspectus amicorum, & solum patriæ, iucundum spectaculum: ego autem priuatus sum his omnibus, pauper, orbus filijs, sine vrbe, sine domo, sine amicis, ipsa vitę socia vi priuatus: in ijs quidem, quæ molestiam & dolorem afferunt, ei similis: in ijs autem, quæ possunt consolari, nihil ei similis. Hęc dicebat, & quæ sunt his similia, gemitibus & solis lachrymis magnum cordis pondus sustinēs, adeò vt in eo impletum sit, ei fuisse panem lachrymas noctù & interdiù.

Iob 29.

Psal. 41.

Cùm autem quendam pagum, cui nomen est Badisus, ille multorum viæ laborum sibi statuisset terminum, in ipso Dux exercitûs (pròh dolor) terram colebat alienam, & ventri mensam parabat pauperem. Prope pagum autem (ô admirabilem tuam, Saluator, prouidentiam) eius quoquè degebant filij, nihil de ea, quæ erat inter se inuicèm, cognatione, ne tantillùm quidem scientes, vt diximus, neque illi, neque ipsi rursùs, qui aluerunt. In eo autem Dux exercitûs egit annos quindecim: aliquandò quidem ipse terram operans, aliquandò autem custos fructuum pagi effectus, & pro hac custodia suam locans operam. Ille verò Barbarus, qui per multam reuerà petulantiam & intemperantiam Eustathij acceperat vxorem (nam huc quoquè peruénit iucūdissimum prouidentiæ consilium) exultabat quidem, & lętabatur hanc habens in manibus: ex ea autem nullum alium percepit fructū, quàm vt videretur malus. Ducebatur enim à superna manu, quomodò placebat mulieri. Et quomodò cùm Pharaonē Deus olim magnis compressisset examinationibus, marito diuinè conseruauit Saram, nulla affectam contumelia: ità etiam Theopisten, cùm morte mulctâsset Barbarū, à nefario cōcubitu intactam conseruauit marito. Cùm ille ergò sceleratus è viuis, vt par erat, excessisset, Theopistæ in ea regione manendi magna dabatur potestas. Sed ne hoc quidem adhuc erat manifestum Eustathio, vt vel ex hoc paruam aliquam caperet consolationem.

Ecce vir tā tus, ad quā tam seruitutem reductus.

Gene. 12.

Sed vide quidnam sit deincèps consecutum. Interìm etiam dum hęc fiebant, gens illa barbara, apud quam degebat Theopiste, fractis, quę cum Romanis iniuerant, fœderibus, fecit incursionem in agros Romanorum, & maxima præda abducta, integri & salui in suam rediērunt regionem. Hoc valdè angit eum, cui credita fuerant sceptra Imperij Romanorum. Vndè cùm animo agitaret, Romanis illatam vlcisci iniuriam, consequenter ei etiam venit in mentem eius, qui hoc bellum rectè poterat suscipere. Is erat Eustathius. Protinùs autem nihil cunctatus, ad eum quærēdum mittit Traianus. Is enim erat, vt est iam dictum, qui tunc administrabat Imperium Romanorum. Fuit ergò quæsita. Cùm multi autem alij propterea dispersi essent in multas partes orbis terrarum, duo quidam viri (Hi vocabantur Acacius & Antiochus, qui exercitum ducenti Eustathio ministrabant, & militari fungebantur munere, & in eo cognoscendo alios superabant) magno confecto itinere, non sine Dei numine ad hunc vicum omninò perueniunt, in quo agros colēs Eustathius, suis alebatur manibus. Cùm autem ad eum propiùs accessissent, nihil certi poterant ex specie agnoscere. Erat enim vultus mutatus, eorum, quæ molesta fuerant, multitudine: & ex magna illa afflictione, obscura, & non aperta formæ seruabat vestigia: & alioquì eius habitus planè vulgaris & plebeius, vilisque & omninò abiectus, efficiebat, vt ij procùl abessent ab illius viri cognitione, q̄ inter multos erat insignis, & paucos habebat sibi similes.

Traianus cum vbiq; iubet inquiri

Ille autem eos ignoratus agnouit, & hoc cor eius valdè commouit, cùm notos esset

set contemplatus: idque ei priora reuocauit rursùs in memoriam: & iam maturata renouabatur & recrudescebat affectio. Cæterùm ad se rediens vir præclarus, fortiter ferebat, & tacebat, vt non solùm hostes, sed etiam seipsum cerneretur vincere posse. Nondùm qui missi fuerant, vocem eius audiuerant, sed solùm eos, in quos inciderant, interrogabant, an eorum aliquis vnquàm talem vidisset quempiam, ostendentes Eustathij magnam inquisitionem. Ille autem etiamsì sic magnum sentiret animi motum, nihil aliud faciebat, quàm Deum rogabat, solam & certam consolationem: Siste, dicens, ô clemens, siste eius, qui nos odit, inexplebiles aduersùs nos insidias, qui solus naturæ nōstri imbecillitatem: præbe tolerantiam, adijce, benigne, consolationē, &, si non ad iram prouoco rogās, si nō boni viscera afficio molestia, q̄ videar meî ipsius maiorem curam gerere, quàm tu, Rex, quomodò ostendisti mihi notū eorum vultū, qui aliquandò famulo tuo familiariter seruiebant? ità tibi placeat à me quoq; videri eam, quā mihi dedisti adiutricē, quę etiā omninò tua prouidentia ab initio fuit mihi coniuncta, si nondùm eā interfecit barbara illa aīa, quę ex æquo vincebatur ab ira & voluptate. Miseros enim meos infantes, cùm sciā, quēadmodùm rapti & exesi fuerint à bestijs, nescio quomodò nō mea ludificer petitione: sed ipsis hoc solùm rogo, Domine, vt in cōmuni vniuersa generis nostri resurrectione, illorū fiam spectator, & ppetuò simul cum eis exultē. Sic cōpleuit preces, & vocem audijt cælitùs, dicentem: Esto bono animo. nam & vita tua priorem accipiet gloriam, & accipies vxorem, & ea quæ sunt tibi charissima.

Diuinitùs lapsa vox, cum consolatur.

Hæc postq̄ audiuit Eustathius, mixtus erat gaudio & timore, partìm quidem habens bonorum promissionem, partìm aūt expectationem tentationū. Ipse enim adhuc timebat, & maligni suspectas habebat insidias. Qui aūt ad illum quærendū venerant milites, excusso puluere, quem è via collegerant, & alioquì ornati paulò honestiùs accedunt ad Eustathium, de eo nondùm quicquam valentes cognoscere. Cùm hoc aūt solùm commune & solitum dixissent, Salue amice, & ab eo similem accepissent allocutionē, illum ipsum id rogabant, quod per totam viam petebāt ab omnibus in quos incidissent: & diligenter scisciabantur, si quem fortè vidisset Placidam errantem, qui erat cum vxore & liberis. Sic enim ab eis existimabatur ad hoc vsq; tempus se habere Eustathius. Ille autē eius memoria & charissimorum incensus, & hac tanquàm stimulo sauciatus oratione, animo quidem afficiebatur, & iam ad manifestas deducebatur lachrymas & lamentationes: Vicit tamen affectionem, tanquàm aliquod frenum, ei injiciens rationem, & animi firmitatem ac constantiam, & rogauit quanam de causa vir ille tātopetè ab eis quęreretur, & cur id sit eis tantę curę. Illi aūr dixerunt eū esse sibi valdè familiarē: cùm autē multū tēporis prętterfluxerit, ex quo eū non viderint, incensum esse cor corū vehementi illius desiderio. Ille aūt tacuit quidē in pręsentia, nec se eis aperuit: ad hospitium autē inuitauit & cœnam, eos, vt qui grauati labore essent, volens reficere.

Accipit hospitio missos à Traiano.

Cùm eos ergò deduxisset ad ædes, in quibus ipse hospitio accipiebatur, dixit eorum domino: Mihi sunt hi viri cogniti, & in me in transitu inciderunt. Oportet ergò prębere, quæ sufficiant ad eos excipiendos: & mea, inquit, seruitus, & hæ manus exoluent mercedem. Atque ille quidem eos sic curabat, & eis ministrabat: ipsius autem intùs grauiter discerpebatur animus: & acerbè viscera intùs conuertebantur, & cogebatur lachrymari. Quid enim aliud, nisì quercus esset aut lapis, homo passus talia, & cuius in mentē veniebat prior felicitas? Vndè etiam studens latére, quandò vidisset victos oculos, & ex suis genis cadentes lachrymas, exiens protinùs, tanquàm quidam vsus eum vocaret, sciētè abstergebat oculos. Deindè rursùs ingrediens, lætitia viros imperriebat. Et hoc sæpè faciens, & patiens, latuit propter insignem animi magnitudinem. Postq̄ autē illi magis fixis adspexerunt oculis, & in eum obturum iniecerunt curiosiùs, & videntes vultum plenum multa modestia, & certum nuncium interioris ornatûs & virtutum animæ, cœperūt ipsum, tanquàm canes venatorij, sensìm naribus indagare: & iam apud se submurmurabant, quòd esset valdè similis ei, qui quærebatur. Alter autem eorum: Simillimus quidem, inquit, bonum affert nūcium, neque quicquam nostrum fefellerit desiderium. Verumenimuerò mihi quoddam certum cognitum est signum, quod efficiet, vt nobis minimè dubium sit illud, quod quęritur. Scio enim plagam manu hostili collo eius fuisse impositam, non in superficie vt laceraret, sed concauam, & in profundum demissam. Eius si nos viderimus cicatricem, tenetur præda implicata retibus: & deincèps curæ sit adhibere manus, vt, si quid agat, nos nequaquàm effugiat. Sic dixe-

 runt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt,& cùm propiùs accessissent,& in colli superficiem oculos defixissent, viderunt illi-
Agnoscitur ab illis incredibili gaudio affectis. co insigne cicatricis, eum, quàm lingua, proclamans & prædicans apertiùs.

Cùm se ergò non possent ampliùs continere propter summam voluptatem, è mensa exiliérunt,& quasi à se discedentes, & Bacchico quodam furore moti, nesciebant quid agerẽt, partim quidem exultantes, partim autem lachrymantes, partim verò vehementioribus osculis significantes sui animi lætitiam: Quid autem non facientes? pedes prehensantes, manus tangentes, collo circunfusi, perindè acsi timerent, nè somnium essent, quæ videbantur. Vir longè fortissimus benefactor & dominus noster, dicebant, quid factum est? Quid accidit? Quænam est hæc eorum, quę appárent, mutatio? Vbi aurẽ vxor? Vbi filij? Num sumus mentis compotes? num falsi sumus,& quem desideramus, te nondùm inuénimus? Ille autem vir verè præclarus ac generosus, qui alioquì quidem habebat oculos suffusos lachrymis: cùm eos audiuisset rogantes de vxore & filijs, acerbè flevit,& valdè eiulauit,& continuas, imbris instàr, fundens lachrymas, faciem humectabat & tunicam. Cùm autem vix tandem desijsset lamentari, motu cordis voce adhuc ei interrupta: Filij quidem, inquit, ô amici,& vxor iam sunt mortui, (suam enim coniugem iam habebat in numero eorum, qui periërant) me autem ità affectum, vt videtis, reliquerunt lamentationum huic vitæ argumentum. Hæc eo dicente, cõmunis mouebatur luctus,& turmatim confluebant omnes pagi habitatores ad nouã spectandam tragœdiã.

Cùm autem vix tandèm à luctu cessâssent ipsi satellites,& multitudinis, quæ conuenerat, magnum sedâssent tumultum, continuò summam viri dignitatem,& res præclarè gestas, nobilitatemque,& alium eius splendorem manifestum reddiderunt ijs, qui aderant: eosque in magnam admirationem & stuporem adduxerunt. Renerà enim nouum erat, siquidẽ Dux exercitûs, erat mercenarius: & qui multorum priùs erat dominus, virum priuatum & opificem appellabat dominũ: & qui priùs innumerabilibus alimentum suppeditauerat, manus intuebatur alienas,& mercede sibi victum quærebat. Hæc audientes, in magnam adducti erãt dubitationem: suam reprehendebant ignorantiam, admirabantur fortitudinem eius & constantiam. Heu, dicebant, quomodò latuit? Quomodò nos celauit? Quis, si sciuisset, non fuisset misertus? Quis non motus esset eius misericordia ex ijs, qui conuenissent? Hæc cùm dicerent pagi incolæ, & quæ præcessérant, sibi reuocarent in memoriam, milites Eustathio seorsùm abducto, ei significabãt mentẽ Imperatoris,& quanam de causa ad eum venissent: & quòd opùs habet eius præsentia ipse,& magistratus,& vniuersa ciuitas: & quòd non essent reuersuri, nisi eo accepto. Hęc seriò dicebant: & cùm statim exuissent pannos, quibus erat indutus, induunt
Induitur vestibus ab Imperatore missis. eum vestibus, quas afferebant ab Imperatore. Diù enim antè virum complectebatur, illum suam ostendens benevolentiam. Deindè eo accepto, reuersi sunt. At Eustathius iudicabat hæc non sine diuina euenisse sententia, vt qui à Deo nupèr audiuisset, se rursùs priorem accepturũ gloriam,& alia, quæ amicissimè & iucundissimè erat pollicitus.

Cùm autem iter conficerent, eis narrabat singula, quemadmodùm vidisset Dominum,& vt esset baptizatus,& mutato nomine vocatus esset Eustathius: & vt semèl dicã,
Imperator cum excipit summo cũ gaudio. ferè omnia, quæ ei euenerant & domi, & in itinere. Atque diebus quidem triginta fuit ab eis iter confectum. Deindè cùm venissent in regiam, & Imperatori de eo annunciãssent gaudio, quantum non lingua dixerit, & ipsum, & ciues, & totum implêrunt exercitum. Lętitię autem hoc fuit signum, quòd non id tulit Imperator, tanquàm aliquid consuetum: sed prę magno gaudio ne se quidem potuit continere: Neq; ad dignitatem, & Imperatoriã adspexit maiestatem: sed neglectis omnibus, quę erãt in manibus, (tunc enim sorrè agebatur de negocijs publicis) surrexit è sede,& celerissimè, arctè amplectens, benignè appellans, lachrymis & osculis magnam lętitiam aperiens,& internam animi exultationem. Deindè etiam de ijs, quę euenerant, interrogabat singula. Ipse autem à principio ad finem omnia est persecutus, quę ingruerat pestem, interitum seruorum, boum, mulorũ, equorum,& aliorum animalium: deindè facultatum domesticarum,& omnium opum direptionem,& quòd sibi necessè fuerit, non ferenti, quem ex noris suscipiebat, pudorem, se remouere,& procùl abscedens, viuere cum ignotis hominibus: post hæc autem vt vidisset suam vxorem barbaris manibus trahi, tanquàm captiuam, ab impudico pudicissimam: & quemadmodùm suos filios dentes ferarum discerpsissent,& hoc coacti fuissent videre patris oculi:& q̃ ex illo tempore mercede suam locãs operã, in aliena terra Dux exer-

exercitûs suis alereturmanibus. Atq; tristibus quidẽ his narrationibus, oĩbus, qui, dum referrẽtur, aderãt, prę misericordia lachrymę stillabãt ex oculis. Sed illius inuẽtio rursùs consolabatur animi molestiã. Post hęc Imperator ei cõmunicat, quę ad bellũ pertinebant, Ducisq; exercitûs ei rursùs tradit Zonã & dignitatẽ. Ille aũt cùm numeros inspexisset militares,& intellexisset eos nõ sufficere ad propositũ certamen, de nouo colligẽdo cogitabat exercitu. Statìm ergò per omne oppidũ,& pagũ, qui sceptris parebat Romanis, quicunq; prestabant viribus & ętate, in huius exercitûs numerũ referebantur.
Restituit ei pristinã dignitatem

Sed quid rursùs? Qui sapienter omnia versat & gubernat Deus, qui, quę non sunt, vocat ad hoc vt sint,& congregat quę sunt dispersa, Eustathij filiorum inuẽtionem prouidet admirabiliter,& prẽter opinionẽ. Accidit, vt is pagus, in quo ij degebãt, duos recenter lectos emitteret milites, qui robore corporis & operibus manuum, longo intervallo superabant eos, qui erãt cum ipsis. Deindè cùm hic nouus exercitus in ordines & manipulos discretus esset à Duce exercitûs, electi sunt illi in satellites. Quorũ generositatẽ & virtutẽ cùm ex multis lineamẽtis corporis didicisset Eustathius,& addiligendos adolescentes esset nescio quomodò inclinatus, (Simile enim, vt aiũt, simili delectatur) iussit eos & mensa impertiri,& alia familiaritate. Cùm sic rem bellicam ordinâsset Eustathius, susciput expeditionem aduersùs inimicos,& valido commisso prælio, à forti Eustathio vi vertuntur barbari, qui magnam eorum edit stragem. Non eo vsq; autem sistit vltionem in eos, qui priores iniuriam fecerant: sed etiam cùm præter spem fluuium transiecissent Hydaspem,& ex eorum agris magnam egisset prędam,& plurimos cepisset captiuos, tunc barbarorum fregit & compressit spiritus,& effecit, vt, nè ipsi malè pateren
Rom. 4.
S. Eustachius debellat hostes. tur, satis haberent, non autem vt malè facerent.

Cùm sic fecisset vir egregius,& Romanorum Imperiũ liberâsset à malis, in reditu castrametatur in quodam vico, qui ad hoc erat valdè appositus. Vbi cùm vellet exercitûs recreare magnũ itineris laborem,& grauem militiæ perpessionẽ, tribus diebus in eo est versatus: hortis enim, qui circunfluis irrigabantur aquis, fructibusq; abundabãt omnis generis, amœnus erat vicus, quorum vnius quidem custodiam vxor Eustathij habebat mercede sibi commissam, Ducis autem exercitûs satellites, quos ipsos quoq; esse eius filios ostẽsura accedit oratio, (Properat enim hoc Dei admirabile aperire consiliũ) prope hortum, cuius erat custos vxor Eustathij, fixerunt tentoriũ. A quibus rursùs ne ille ipse quidem procùl aberat Dux exercitûs. Vt solet autem ab armis cessatio sæpè ad narrationes inducere milites,& alioquì cùm admodùm noua esset narratio,& aures posset illicere, congredientes ambo circa meridiem, quę in infantia sibi acciderant, inter se inuicèm referebant. Dicebat itaq; maior alteri: Mihi quidem pater erat Dux exercitûs: mater aũt venusta,& quę pulchritudine nulli alij cedebat mulieri. Erat aũt mihi quoq; alius frater minor ętate, decora specie, flaua coma. Cùm ambos aũt accepissent parentes, quanam verò de causa dicebat se nescire, è domo exiêrunt. Cùm longum aũt iter confecissemus, nauem quandam ingressi nauigabamus. Cùm verò essemus è naue descensuri, ego quidem cum fratre,& pater egredimur: matrem autem nostram abduxit nauis, neque possum huius causam scire. Verumenimuerò vidi patrem proficiscentem valdè lachrymabundum, postquàm descendit è naue. Me autem & fratrem ducens, cùm deinde non multum viæ confeciisset, offendit fluuium, qui nec ab vllo alio facilè transmitti poterat, tãtum abest, vt à puero. Propterea cùm meũ fratrem sustulisset humeris, transmisit fluentum, me in secunda accepturus traiectione. Cùm autem ille in aduersa ripa iam esset saluus, reuerteretur verò pater, vt me acciperet, postquàm fuit in medio fluuio, vidit spectaculum, ne aliorum quidem oculis, nedùm patris, tolerãdum. Tanquàm enim vno signo dato irruentes bestiæ, me quidem hinc, illinc aũt fratrem meum corripuerũt, vidente quidẽ patre, nulli autem liberorum valente ferre auxiliũ. Et fratri quidẽ meo quidnam fecerit lupus, (talis enim erat bestia, quæ illum rapuit) ignoro: Leo autem qui me accepit, cùm essem procùl ab oculis patris, traiecit fluuium, me sustinens dentibus. Deindè dimisit, cùm accurrissent pastores, corpore illæsum penitùs. Et sic eorum manibus creditus sum nutriendus.
Filij eius inter se cõferunt.

Hæc audiens minor frater,& in vnoquoque eorum, quæ dicebantur, signa accipiens & indicia,& in memoriam reuocans, incalescebat: & cor ei vibrabatur, & palpitabat. Postquàm autem totum actum audiuit, tunc non ampliùs dubijs, sed iam certis indicijs fratre agnito, non potuit quiescere, nec sedere, neque se continere: sed repentè insilijt,

&

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Agnoscunt se inter se.

& iucundè,& amanter eum est amplexus gaudens,lachrymans,nunc quidem admiratione,nũc verò repletus lætitia: & sic in diuersas,& omne genus mutatus species: Frater es,dicebat,frater meus,frater amicissime,frater iucundissime,frater,quem pręter oẽm spem video inter viuos,quomodò etiam me habes insperatum: quos bestiæ quidẽ admirabiliter rapuerunt,& præter opinionem: conseruârunt autem admirabiliùs: & homines ignoti, misericordia commoti,educârunt.Hæc, dicebat is fratri, & multa itidẽm eorum,quæ mihi dixisti,non ex ijs,quæ tunc vidi ob imperfectam ætatem, teneo mandata memoriæ: sed ex ijs potiùs,quæ audiui ab illis,qui me aluerunt. Et sic quidem fratribus mutua suî inuicèm agnitio & inuentio,fuit admirabiliter diuino dispensata consilio.Sed quomodò agnouerunt matrem,& ab ipsa sunt agniti?

Scitis omninò,neq; vllo modo oblíti estis,quòd prope eam diximus ipsos fixisse tentoria.Sic enim prouiderat multiplex & varia Dei sapientia. Vt quæ ergò esset proximè, rectè audiuit ea,quæ dicebantur,cùm ignota adesset apud ignotos, & in principio quidem nihil posset ampliùs conijcere,pręter hoc solùm,quòd ex eorum iuuentute & specie recordaretur filiorum. Ipsis autem iam in narrãdo progredientibus, cor illius acres subiërunt cogitationes:feriebatur mentis agitationibus,scindebatur suspicionibus,cu riosè vultum intuebatur filiorum,& signa,quibus illorum forma cognosci poterat, diligenter repetebat.Nam eos quidẽ fuisse raptos à feris,ignorabat,cùm ipsa priùs fuisset

Agnoscuntur etiam à matre.

prębebant non incerta,& hoc maximè,quòd esset eis pater Dux exercitûs: quòd verò, minimè descendit,sed eam solam abduxit nauis,hoc certam ei faciebat fidem.Quæ quidem illa omnia in corde colligens, & eos esse suos filios non ambigens, vsa est quidem gemitibus inenarrabilibus,Deo autẽ agebat gratias.Et adducta ad lamentationes,contendebat in prętentia nè eam cognoscerent filij,hoc agens sapiẽter,& suprà quàm prę stare possit fœmina.Vndè etiam citò currens in domunculam, in qua manebat,quoniã dolor eam non sinebat tacere,(Natura enim ità comparatum est, vt in rebus eiusmodi non magis lætemur ijs,quę inuenerimus,quàm doleamus propter ea,quæ desunt)graviter flens,& lamentabiliter: Hi sunt,inquit,filij è meo vtero nati: Pater autem vbi est? Num ei aliquod malum accidit inopinatum? Num sæua irruens fera eum deuorauit? An solem ipse quoq; mœstis adspicit oculis,pressius calamitatibus? Quomodò autem misera sum,sed ex ijs,quę audini,velim haberi eorum mater.Sic illa,per se versans, quod reliquum erat diei,& totam noctem,cruciabatur animo.

Statuit itaque cùm dies esset,stare coram Duce exercitûs,& petere,vt cum eo liceat redire in patriam. Propterea cùm accessisset: Domine mi,inquit,ego sum è regione Romanorum,quę longo tempore hîc egi,propterea quòd defuerit,qui mihi opem ferret ad reditum. Rogo ergò manum tuam, vt per te desiderata à me videatur patria: & non despiciar,in tantam redacta inopiam.Hoc enim considerauit,seu spectetur maritus,seu filij,id sibi futurum conducibile. Nam reuertens quidem cum reuertentibus,& vtpotè satellites exercitûs Ducem secuturos sequẽs,poterit eos videre, & simul versans & colloquens,sic paulatim eis suũ afferre cognitionem: & efficere,vt habeatur eorum mater citra vllam dubitationem.Maritus autem similiter, Ducis exercitûs potentia efficiet, vt sciri possit,vbinàm sit terrarum.Eam ergò,quæ sic considerauerat, & ad Ducem exercitûs talem attulerat supplicationem,ille omninò benignè tractans, aures præbuit faciles,& annuit,vt ad suam patriã reuerteretur.Admirans aũt mulier hanc Ducis exercitûs

S. Eustachi agnoscitur ab vxore sua.

aũt quidam splendor incidens per viri mores, vultusq; figuram & lineamẽta, eam ità illuminauit,vt eũ agnosceret. Vbi aũt primùm eum esse Eustathium Theopistes maritum,pro certo & comperto habuit, neq; eam vlla mouebat dubitatio,stetit ore aperto, & mente attonita,labrisq; immobilibus,& rei admirabilitate in magnam adducta hęsitationẽ,pudoreq; simul distracta& cupiditate,(multũ enim videbat interesse inter humilitatẽ suam,& viri gloriam)nesciebat quonã modo auderet videri eius vxor: & alioquì ignoraret,quomodò nunc esset in eam affectus maritus,cõ quòd multum intercessisset temporis, eius adhuc magis retardabatur impetus.

Verumenimuerò res est fortis & audax desiderium: neque fuerit aliquid tam durũ ac

ac resistens,quod non illi fiat facile & planum.Ei ipsa quoquè cedens,cùm aptum tempus obseruâsset,stetit coram marito: & ex imo miserabiliter ingemiscens,& lachrymas, quæ vim maximam habent ad persuadendum,vberes profundens ex oculis: O vir præclare,dixit:ô qui multos subijsti labores & certamina: ô qui ex Placida vocatus es Eustathius,ô qui Crucis diuina apparitione,quæ tibi in ceruo est cõspecta, initiatus es mysterio pietatis,& antè didicisti ea,quæ erant futura: qui ex beato euasisti abiectus, & inglorius,& afflictus in calamitatibus,qui olim vxorem in naui reliquisti, quæ quidẽ sum ego misera,quam ille barbarus per vim abstulit prætextu mercedis in mari nauigationis,quandò te quidem lachrymantem emisit è mari,me autem in naui retinuit, non honestas animo versans cogitationes: sed diuina iustitia eum mox est persecuta, intactam & inuiolatam tibi conseruans coniugem. Nam multa quidem grauia & aspera interìm pertuli: inuiolatum autem & impollutum tibi seruaui cubile.Hoc dico,Deo teste, & illius oculis,qui omnia intuentur.Si ergò ipse es,cuius hæc sunt signa, quibus agnoscaris,agnosce tu quoquè tuam vxorem: nisì me sic affectam asperneris, & indignam ducas tuo splendore: & stemus hîc communiter,& agamus gratias magnæ Christi prouidentiæ,quę res nostras sic deduxit.

Hæc cum calidis lachrymis laboriosa dicente Theopiste,Dux exercitûs non iudicans hæc sufficere ad fidem faciendam rei periculosæ, & quæ magna indiget cautione, formam adhuc, tanquàm certissimum signum, diligenter inquirebat. Postquàm autem eam quoquè vidit conuenire, ortus est vtrinquè clamor cum magno fluxu lachrymarum, largos imbres fundens. Postquàm autem in amplexus & oscula irruerunt,dixit veneranda Theopiste coniugi: Filij autem vbì sunt, ô charissime? & quomodò non sunt nunc apud te? Ille verò, qui nondùm puras compresserat lachrymas, animi dolore totus repentè commotus, & illas profudit tanquàm fontes: &, O mulierum omnium fidelissima Theopiste,dixit,deuorati sunt à bestijs nostri filij: & hoc (proh dolor)meis vidi oculis.Illa autem ex eo nihil commota,(planè enim sciebat eos esse superstites)statuit interìm philosophari,& non apertè enũciare,cùm omninò esset vxor Eustathij.Sed quid est,inquit,quod Deus nõ possit facere,qui nos quoq; præter spem oẽm sic fecit cõuenire? Deindè singulatìm retulit omnia,quæ filios inter se audiuisset narrãtes: & quemadmodùm se planè inuicèm agnouissent,& illa ipsos,etsi se charissimis nõdùm sustinuisset aperire: Cùm tuî,aiebat,ô marite,cura me non relaxaret, neque sineret gustum integrum percipere voluptatis,quam accipiebam ex filijs. Ille autem admiratus est arcanam Dei sapientiam: & admiratione propemodùm obstupuit,quemadmodùm eum latuissent filij,dilectique & effecti ei essent familiares, nõ lege aliqua cognationis,sed virtute sola,propter quam electi sunt ab eo sui satellites: & quemadmodùm lugens eos,quos apud se habebat,bestiarum ventres appetijsset maledictis. Eis ergò accersitis,rogauit quinam essent,& vndè,& quinam essent eorum parentes. Illi autem dixerunt, se natos quidem esse ex claris parentibus, sed qui quantùm ab initio fuêre gloriosi,tantùm posteà fuerunt infelices.

Et ipse quoquè agnoscit vxorẽ.

Postquàm autem iussit singulatìm aperire quæ euenerãt,illi dixerunt se cum parentibus fuisse exules à patria,deindè eam,quę in naue facta fuerat,matris retentionẽ: quę in fluuio cuenerant: & quemadmodùm eos ferę rapuerant. Ad quem locum cùm peruenissent,non expectauit pater,vt narrarent reliqua, sed protinùs insiluit, & circunfusus eos est amplexus,qui videbantur quidem satellites,erant autem latenter filij desiderati: Filij mei, dicens,filij dulcissimi,filij charissimi,qui priùs,quàm solem benè videretis,tenebris tentationum fuistis circũdati,& priusquàm agnosceretis parentes,nouam didicistis orbitatem.Hęc,& his similia,commixtis lętitia lachrymis,proferente patre, & parentes filios,& filij parẽtes amplectebantur: duplexque festum egit populus, & de victoria parta aduersùs hostes,& de Ducis exercitûs familię ad vitam, vt ità dicam, renouatione.Sic non in finem fuit pauper mandatus obliuioni, neq; patiẽtia pauperum perijt omninò. Sic qui occidit,& facit viuere: qui ferit,& rursùs medetur, & statuit in aurã procellam: cùm sic eos igne candefecisset,vt candefit argentum,eduxit in refrigerium: adeò vt Eustathio cõueniret dicere: Venite, audite,& narrabo vobis omnes qui timetis Deum,quanta fecit animę meę. Quoniam ad ipsum acceleraverunt pedes bonum assẽrentis nuncium.Dicat enim Naum quoq; ea,quę tempori conueniunt: Et ascendit qui spirat in faciem eius,& cripit eum ex afflictione.Sed de his quidem satis.

Agnoscit et filios suos.

Psal.9. Deut.32. Psal.106.

Psal. 65. Ibidẽm.

Naum 1. iuxta 70.

Posì

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adrianus succedit Traiano.

Post hæc autem iussis sequi captiuis, & aliorũ spoliorum multitudine, ad vrbem regiam victor profectus est Romam. Cùm nondùm autem peruenisset, Traianus quidem è viuis excesserat: Adrianus verò post illum susçipit Imperium, vir religione quidẽ gentilissimus, mente autem barbarus, & qui maximo impetu ferebatur in pios. Postquàm ergò reuersus fuit Dux exercitûs, eum quidem donis est prosecutus, & alia benignitate, exultãs trophæis, quæ ille erexerat aduersùs hostes: & vxoris, & filiorum eius inuentione ipse quoquè lætandum sibi ducens. Postquàm autem amens abijt in templum idolorum, ijs, qui erant amentiores, sacrificaturus pro victoria, verè pius dux exercitûs non ignorans quisnam re vera esset author victoriæ, & ei spiritale offerens sacrificium, non solùm non est ingressus simul cum Imperatore, sed ne sustinuit quidem eum vsque ad portas deducere, malam viam statim ab ipsis declinans carceribus. Cùm autem causa esset ab Imperatore omninò quæsita, cur non accederet dijs patrijs pro victoria sacrificaturus, & filiorum salute & vxoris, ille cùm liberè loqueretur, neque timidus esset ad confitẽdum, audacter statim dicit: Quoniam cùm sim Christianus, ô Imperator, Christo datori victoriæ, & filiorum, qui mihi perierant, & vxoris, ago gratias. Alium aũt præter eum, & maximè hæc inanima & surda, neque agnouerim, neque coluerim. Absit, vt sim adeò emotæ mentis.

S. Eustachius cũ vxore & filijs sistitur coram tribunali.

Ira propter hæc repletus Imperator, ei quidem primùm aufert munus ducendi exercitûs, & Zonam. Deindè cum ipsis filijs & coniuge eum sisti iubet pro tyrannico tribunali. Et primùm quidem verborum illecebris conabatur eis persuadere, vt dedisceret pietatem. Postquàm autem vidit eos vinci non posse ab vllis blanditijs, & eorum, quæ videntur, bonorum promissione, accessit deindè ad minas. Postquam autem eos illis quoquè vidit superiores, induxit etiam ipsam experientiam, ignorans stolidus, hæc duo esse maximè contraria, vim & persuasionem. Quamobrèm si hoc studebat, vt ipsi Christianam abiurarent religionem, persuadere, non autem vim afferrei oportebat: nisi fortè sufficiat solis labris, etiamsi quis cor non habeat consentiens. Deducit ergò athletas in stadium, & sæuos in eos immittit leones, qui erat animo immanis & insipiens. Qui etiam magno impetu feruntur in sanctos, vt qui fame essent iritati. Hoc enim de industria factum fuerat à parricidis, vt cum naturali feritate fame quoquè cõcurrente, citiùs consumerentur ab eis Christi martyres. Id verò maiori fuit admirationi, cùm euaserint martyres feris superiores. Solet enim magna Dei sapientia insignem malitiam deducere ad reddendam virtutem insigniter admirabilem.

Leones nihil eos læsdunt.

Postquàm ergò bestiæ fuêre prope sanctos, non erãt ampliùs bestiæ, sed testes pietatis omni exceptione maiores, illam non verbis, sed rebus ipsis confitentes. Ipse enim statim eos, qui adorant, imitantes, & sanctis capita inclinantes, & velutì apertè præ se ferentes se petere veniam, quòd non ex se, sed ab alijs inuitæ ductę essent: deindè cùm etiam corpora eorum linxissent cum magna reuerentia, rursùs quietę rediêrunt, Tyrannum summæ accusantes amentiæ, & omnibus euidenter ostendentes, quòd hęc animantia rationis expertia suos agnoscũt dominos, cùm id, quod est particeps rationis, vt par est, ab illis obseruetur. Sed sic quidem bestię, perindè ac compotes rationis, se apertè prębuerunt. Vide autẽ contrà rursùs eos, qui sunt prediti ratione, quomodò apertè ostenderunt ferarum crudelitatem, & vacuitatem rationis. Cùm enim oporteret amentem illum Imperatorem hoc admirari, quod erat supra naturam, & contra opinionem, & hac re vti duce ad pietatem, ille non solùm non est admiratus, neque, si nihil aliud, reueritus si feris indignaretur, quòd non sanctos, vt volebat, superâssent. Vndè etiam processit ad aliud genus tormenti. Bouem æneum machinatur supplicium martyribus. Quem cùm postridiè vehementer accendisset, signo dato frequentissimum populum congregat in theatro. Quoniam autem in his prolixa vtens oratione, visus est apertè nugari, & verba in aërem fundere inaniter, adhuc magis accenditur ad iram: & iussit ijs, qui aderant, dicto citiùs sanctos inijcere in machinam æneam. Ducebantur itaque martyres tristem vultum minimè prę se ferentes, neque vllum mœstitię vestigium facie omninò ostendentes.

Conijciunt in bouẽ æneum inflammatum.

Postquàm autem propè fuerunt, manus & oculos simul in cælum tollentes: Domine Deus virtutum, dixerunt, exaudi nos rogãtes, & concede nobis, ó Rex, propterea quòd nos candefeciſti, & probâſti igne pro te ſuſceptorum certaminum, vt ſimus participes hæreditatis ſanctorum tuorum à ſeculo. Reduxiſti nos Domine, vt es pollicitus, ad priorem huius vitæ ſplendorem & gloriam: reduc nunc quoq; ab ijs, quæ fluunt, ad ea, in quæ nullus cadit interitus. Eccè enim nos tibi offerentes, igne efficimur holocauſtum. Sic & pater, & filij, & mater tibi offerimur. Sit ſacrificium noſtrum acceptum coram te: & hic quoq; pudore afficiatur per tuam potẽtiam communis hoſtis noſtri generis. Per nos quoq; humiles glorificetur, Domine, ſummis laudibus celebrandum nomen tuum. Nè noſtrum deſpicias ſacrificium: ſed appareat coram te ſicut dona Abelis, ſicut Abrahæ ſacrificium, ſicut ſanguis primi martyris, ſicut omnium ſanctorum cædes, & holocauſta, & mors per martyrium. Præbe autem ijs quoquè, qui noſtrî commemorationem per ſanctum nomen tuum peragunt, animæ ſalutem, & liberationem ab omni re, quæ affert moleſtiam. Hæc per vnam linguam glorioſi martyris Euſtachij, qui ſimul decertabat, ſanctorum chorus precatus audiuit vocem, quæ de cælo extitit, ſimul quidem eis, confirmantem finem petitionum, & eos renunciantem hęredes regni cælorum.

Audiũt vocẽ lapſam cælitùs.

Poſtquàm ergò hanc vocem audiuerunt martyres, in bouem candentem omnes ſimul alacri animo inſiliêrunt. Ille autem, cùm ei appropinquâſſent corpora ſanctorum, nõ erat ampliùs inſtrumentũ ignis, nec ſupplicij, ſed ęs eos refrigerãs, & recreans à multis ſudoribus. Et ſic Deum glorificantes, & ad ipſum quærentes reſolutionem, martyricas animas, & quę multa ſubierãt certamina, deponũt in eius manibus, viceſimo menſis ſeptembris. Cæterùm qui erat inſignis ſcelere Adrianus, cùm tres iam dies prętęriſſent, accedit ad hunc bouem ęneum: & iubet eum aperiri: erat enim eius in tergo oſtium. Cùm ergò fuiſſet apertum, ipſe, & ij, qui ſimul aderant, vident corpora martyrum, quę nullum quidem ignis oſtendebant veſtigium, candore autem magis, quàm priùs, reſplendebant. Quocircà cùm exiſtimati eſſent viuere, iuſſit eos educi. Quod cùm factũ eſſet, inuaſit omnes ſtupor & admiratio, quòd eos ne minimùm quidem attigiſſet, nec lęſiſſet ignis, vt hinc iudicare quiſpiam poſſet cauſam mortis. Hoc ergò magno ſtupefacti miraculo, veluti vno ore clamârunt: Magnus eſt Deus Chriſtianorum. Is eſt vnus verus Deus: Deus fortis omnipotens, Ieſus Chriſtus, qui exigne conſeruat illęſa ſancto rum ſuorum corpora, vt nec pilum quidem eorum poſſit ignis tangere. Cuius diuinę potentię apertum eſt teſtimonium leones quoquè, qui pręceſſerunt, à malis illęſos eius conſeruantes famulos. Sed hęc quidem, & ſimilia canebat populus, Deum laudans. Tyrannus verò populi clamorem ſimul reueritus, & exterritus, receſſit pudore affectus, & ſub eo etiam occultè cõmunis hoſtis & inimicus. Qui aũt ex Chriſtianis erant valdè pij & honeſti, cùm glorioſorum Chriſti martyrum corpora ſuſtuliſſent, pſalmisque & hymnis fideliter ea eſſent proſecuti, honorificè & reuerẽter in loco ſacro deponunt. Deindè cultûs ſimulacrorum deſinente furore, oratoriam quoquè domum ędificant glorioſis victoribus, glorificantes patrem, filium, & ſpiritum ſanctum, diuinitatem vnam & regnum: Cui conuenit omnis gloria, honor & potentia, maieſtas & magnificẽtia, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Vide miraculum.

Populus laudat Chriſtũ.

CERTAMEN SANCTORVM ET GLORIOSORVM MARTYRVM, ACYNDINI, PEGASII, *Anempodiſti, Aphthonij & Elpidephori: Authore Simeone Metaphraſte.*

TIAMSI Perſę primi Chriſtum natum ex Virgine adorârunt, & donis eum honorârunt, ij tamen poſteà Chriſti ſeruos propter ipſum inhumanè puniêrũt. Hoc autem cùm ex multis alijs eſt euidens, tum ex argumento, quod nunc eſt propoſitum. Nam cùm ſuperbus ille Sapores ſceptra teneret Perſica, & declinâſſet ad tyrannidem, & ad Chriſtianos, qui erant in eius poteſtate, perſequendos fuiſſet incitatus, magna quędam caligo Chriſti fuit offuſa eccleſię, & ea repleta fuit tumultu & confuſione. Nullus autem ex Perſis erat negligens in acriter defendenda ſua religione. Quamobrèm eos, qui Chriſtum colebant, quotidiè criminantes, manui regię tradiderunt. Inter quos beatum

Nouẽbris 2.

Sapores rex Perſarũ perſequit Chriſtianos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

atum quoquè Acindynum, Pegasium & Anempodistum, qui latebant in quadam domuncula, regi indicauerunt, vt qui & Christianorum tenerent opinionem, & multos ex ijs, qui ad ipsos ventitabant, Christi dogma docerent, & persuaderent, vt regia despicerent decreta. Ille autem valdè iratus, iussit, statim sanctos compræhendi, & coram se sisti.

Blanditur sanctis martyribus.

Cùm verò adfuissent, iram statim illinens ficta moderatione: Filioli, inquit, (quos paulò pòst erat excarnificaturus) dicite mihi, quænam est vobis patria, vndè genus ducitis, quodnam est vobis studium? Sancti autem responderunt: Et patria, & genus, & studium est fides in Trinitatem, quę est vnus Deus, à quo ad omnes, qui sunt, essentia: & ad eos qui viuũt, vita, tanquàm à fonte aliquo perenni, deriuatur. Hæc cùm audiuisset Tyrannus, Vt videtur, inquit, mea lenitas & quòd non sim procliuis ad supplicia, vos reddidit contumaces & audaces ad respondendum. Dixit verò statim Acindynus: Quænam responsio facta fuit secùs, quàm oportet: aut quid tibi videmur non respondere vt cónuenit? Quoniam, inquit, alia respondistis, quàm de quibus fuistis interrogati. sed nisi accedentes citò sacrificaueritis, pœnitentia ducti frustrà flebitis. S. Anempodistus libero verborum fluento dixit Tyranno: Oportebat quidem, ó rex, nos de hoc verbo ne minimum quidem respondere, sed ferre silentio tuam in nos contumeliam: sed quoniam feruor fidei in Christum, non sinit nos tacere, audi nos hæc tibi dicentes: Cur de patria, genere & studio curiosè inquiris? Hęc enim omnia, vt priùs diximus, est nobis Trinitas omnium architectatrix. Deos autem, quibus nos iubes sacrificare, nec nouimus, nec sunt omninò. Oportet enim amare veritatem: dæmones verò scimus esse deceptores, & animis afferre interitum. Qui cùm à Deo creati essent, & ab eo qui fecerat defecissent, igni æterno sunt damnati. Tyrannus autem his ad iram accensus, eis mortem minatur acerbissimam. Cui sancti, perindè acsi bona esset pollicitus, non autem tormenta minatus, responderunt: Vix tandèm agnouisti id, quod est nobis vtile & salutare.

Mox intentat minas.

Sancti martyres virgis cæduntur.

Tunc ergò iubet eos à quatuor viris extensos per totum corpus virgis cædi. Illi autem cùm totam mentem ad Deum sustulissent, ità affecti erant, cùm virgis cæderentur, perindè acsi patientibus alijs, ipsi adessent spectatores. Propterea plagas quidem negligebant: conueniens autem canticum ad Deum psallebant, dicentes: Vidisti Domine, nè sileas, & nè discedas à nobis. Deindè qui eos torquebant lictores, defessos iam, quòd diutiùs producerentur tormenta, alij recentes excipiunt. Cùm autem hanc, quæ erat supra hominem, vidisset Tyrannus martyrum tolerantiam, & eos tanquàm inane quidpiam ferre plagas citra dolorem, in maximam adductus admirationem & correptus vertigine, statim cadit supinus, adeò vt, qui aderant, putarent eum esse mortuum. Deindè cùm ad se redijsset, licèt non ad id, quod oportebat, & veritatem, cùm ex athletarum quæ superabat hominem, tolerantia oporteret eum deduci ad pietatem, apparuit ille magis ab ira superatus: & iubet martyres funibus extendi in aëre, & ignem subter eis accendi: vt duplici tormento eorum animæ celeriùs erumperẽt. Illi autem quouis ferro & quouis adamante fortiores, tanquàm ad tormentum recẽtius etiam recentiorem ostentantes tolerantiam, & non in viuente corpore & dolorem sentiente, sed in quodam inanimo supplicium sustinentes, ipsum quidem negligebant: ad preces verò linguam & mentem conuertebant, dicentes: Qui es illuminatio nostra, Christe DEVS noster, qui propter nos passus es iniurias, & in ligno fuisti extensus, & precatus es pro ijs, qui te interimebant, patientiæ & tolerantiæ decreta nobis proponens, adspice ad humilitatem nostram & afflictionem, & libera nos à machinationibus sceleratí animi huius tyranni. Sciant omnes nos te habere Deum in cælis, qui potest omnia, & qui est sine principio, tuum patrem, & adorandum tuum & sanctissimum spiritum in secula, Amen.

Sapores corruit.

Igni aduũ tur martyres.

Christus eis appáret. Dan. 3.

Cùm sic essent precati, in nostra forma appárens Dominus, soluit quidem vincula: ignem autem irrorat, quomodò pueris olìm in Assyria: & sic sancti illæsi & salui prodocti sunt in conspectum regis. Ille autem cùm esset valdè crassus & insipiens, neque admirabili spectaculo obstupefactus, neque martyrum inuicta motus patientia: Quid, inquit, vobis videtur, eos appellans nominatim, num hæc vobis parua persuaserunt tormenta, vt à pernicioso quidem vestro errore discedatis, nostris autem edictis cedatis? an adhuc vultis permanere in errore, vestris freti pręstigijs? Respondit B. Acindynus: Pręstigias

gias quidem neque scimus, neque vnquàm didicimus, neque vnquàm talibus vsi sumus imposturis. Sed quoniam Dei vires *inseparabiles, & quæ sunt supra naturam signa diuina, putas esse præstigias, visioneque & non re vera hæc fieri suspicaris, eris deinceps mutus & lingua impeditus, vt ex teipso testimonium feras Dei virtutis. Si potes ergò dicere, dic, quibusnam dijs nos iubes sacrificare? Non erat autem vox, neque auditio, sed erat mutus, non secùs atquè dij eius, solo nutu indicans animi voluntatẽ. Cuius amentiam Christi serui arguentes & irridentes, dicebant: Recedimus, tu autem nihil nobis omninò dicis.

*for. *insuperabiles

Sapores fit mutus.

Cùm autem finxissent sancti se recedere, erat rex mutus similiter, crebrò defigens oculos in eos, qui circunsistebant, & nutu iubens, vt sancti compræhenderentur. Deindè cùm ministri quod volebat, nõ possent intelligere, præ ira & dubitatione effectus semijnsanus, rupit chlamydem, & id quod fibulatoriũ dicitur, humì disiecit, & sic eos, qui aderant, vocabat ad misericordiam. Christi autem milites & ipsos & Tyrannum miserati propter amentiam, O hominum cęcitatem, dixerunt, quòd sua sponte claudentes oculos, intueri nolunt lucem veritatis. Sed aperi DOMINE, oculos cordis eorum, vt illuminentur luce Dei cognitionis: & tua considerent miracula, & adorandum & sanctum tuum nomen significent. Cùm hæc autem essent precati, eis appáret exercitus angelorum, quorum splendorem ferre non valentes, qui oculis animæ caligabant, humì ceciderunt. Sancti verò cùm Dei consuetum sensissent auxilium, ei obtulerunt gratiarum actionem, dicentes: Deus noster, refugium & virtus, adiutor in afflictionibus quæ inuenerunt nos valdè: sed surge, & nobis fer adhuc auxilium, & libera ab ijs, quæ nos circundant vexationibus propter nomen tuum.

Angeli apparent martyribus.

Psal. 45.

Filius autem interitús ne tunc quidem intelligens, nec se effectus melior, sed quasi à se discessisset, gemitus & suspiria emittebat, & faciem pulsabat, & similis erat ei, qui est animo perplexo, & nescit quid agat. Quem cùm benigni CHRISTI benignus discipulus sic affectum adspexisset Acindynus, dolore oppressus, effusis propter eius cordis cæcitatem lachrymis, conuersus: Quoniam, inquit, neque DEI disciplina, ô homo, fecit te eius virtutem intelligere, sed tua sponte sic manes improbus, gaudens tenebris impietatis, & amplectens ignorantiam: sit tibi potestas loquendi citra impedimentum, & nihil sit, quod tuæ linguæ obsistat. Illi autem protinùs quidem soluuntur frena linguæ: oculi verò animę minimè soluuntur à nube, quæ eos obstruebat: sed perindè acsì nihil noui accidisset, neque quicquam esset passus, pergebat ea, quæ priùs, exequi: & in eos, qui circunsistebant, præ animi dubitatione iram volens immittere, vt cuius animus esset plenus dedecore: Acindynus quidem, inquit, & eius socij, & Pegasius & Anempodistus eum, quem par est, finem iam accipient: Porrò autem vos quoquè, ô pessimi omnium ministri, nequaquàm sinam: & sumam pœnas, quas vestra meretur inobedientia. Iubet ergò grabatos afferri ferreos, & ignis multum substerni, qui adspergatur adipe & pice & resina, & sanctos recumbere super hos candentes grabatos. Illi autem perindè acsì in quodam roscido & florido prato essent recubaturi, constanti vultu magnoque & excelso animo insiliêrunt in grabatos. Deindè cùm se multis horis extendissent, canebant Psalmum tempori conuenientem, dicentes: Igne probâsti nos, sicut probatur argentum. Posuisti afflictiones super dorsa nostra. &: Da, vt magno & forti animo feramus eos qui adsunt, cruciatus. Da etiam circunsistentibus, vt agnoscant nomen sanctum tuum, quibus & tuam virtutem, & tua nota fecisti miracula.

Sapores per martyrum preces recipit loquendi facultatem.

Vide suppli cium.

Psal. 65.

Cùm ij hæc dixissent, audita est vox è cælis, dicens: Quoniam factis vestram fidem confirmástis, vestræ petitiones deducentur ad effectum. Hanc ergò diuinam vocem effectus statim est consecutus. Nam quicunque ex circunsistentibus digni sunt habiti, qui eam audirent, exclamauerunt: Vnus solus est verus DEVS, quem colunt martyres, vnus fortis, vnus inuictus, & præter ipsum non est DEVS. Vos ergò estis beati, qui aduentús eius in terram fuistis testes, & propter eius desiderium animas ad mortem tradidistis, mortem, quæ vitam æternam conciliat. Cæterùm vt nobis quoquè manum præbeat, & nos extrahat ex profundo interitús, eum rogate. Martyres autem cùm eorum precum duxissent rationem, & oculos in cælum sustulissent, Altissime Deus, dixerunt, adspice ad seruos tuos, qui nomen tuum inuocant in veritate, & voluntariam irrigationem attribue nouæ tuæ hæreditati, ijs, inquam, qui nunc crediderunt

Multi credũt in Christum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt in nomen tuum, vt sit eis medicina ros, qui à te proficiscitur, id quod peccati est morbosum, expugnans: & sciant omnes te solum esse DEVM, & omnia, ô Rex, tuæ obedire potentiæ. Simul autem cum fine orationis & repentè emicant fulgura, & erumpunt fulmina, & vehemens cadit pluuia, adeò vt metu correpti aduersarij, huc & illuc dispergerentur, ijs solis, qui Christo crediderant, relictis solis cùm sanctis martyribus, ad quos sancti: Nè timeatis, dixerunt, qui vos Christo dedicâstis: nam hæc propter vos extiterunt.

Cùm ergò vna voce DEO emitterent glorificationem, accessit multitudo angelorum, candidis eos induens vestibus, quæ fortè ostendebant purgatam esse animam fide & aqua. Rex autem, cuius cohiberi non poterat insania, vt par erat, dixit sanctis: Quòd vestræ iuuentuti parcerem & speciei, id vos fecit meam contemnere potentiam: sed re ipsa omninò scietis, vos ea facere, quæ sunt inutilia & vobis non expediunt. Sed quoniam non inest nobis minor patientia, quàm potentia, adhuc vestram tolerantes stultitiam, consulimus vt pareatis, & hunc dulcem solem lucrifaciatis, & non mortem præmaturam & acerbam attrahatis: sed accedentes, dominis dijs sacrificetis. Sanctus autem dixit Acindynus: Nos vnum nouimus Deum, qui est in cælis, & ei soli seruimus, qui potest corpus & animam damnare igne æterno. Ad hæc rex: Ego quoque, inquit, volo vos vnum solum DEVM adorare. Et quomodò, dixerunt martyres, nos iubes ei sacrificare? Me, inquit, sequentes facite, quomodò me videritis facientem. Sed tu quidem, dixerunt martyres, facies sicut scis: nos autem rursùs consequenter faciemus, vt didicimus.

Matt. 10.

Stultus rex putat sanctos velle dæmonibus sacrificare.

His lætatus Rex, Et cur hoc, inquit, non diù antè fecistis: sed me coëgistis ad hoc, quod est præter naturam, vt in vos inueherer, qui estis mihi charissimi? quod vtinàm non fecissem. Vos tamen tanquàm patri filij ignoscite, qui vos castigando, conuertere coactus sum etiam præter sententiam. His dictis, currum conscendit: & accersiuit sanctos, vt cum ipso considérent. Illi autem, Absit, dixerunt, ô rex, vt nos eò procedamus dementiæ, vt tecum audeamus considere, & tuam potentiam tanta afficere contumelia. Sed qua à vobis, inquit, afficior contumelia, ea est mihi optabilior & pluris facienda, quàm honor aliorum. Cùm autem fuissent in templo, vno ex sanctis manu apprehenso, simul cum eo est ingressus. Eius verò animo magna diffuso lætitia, Magna est Iouis inuicti potentia, clara voce exclamauit. Deindè ad sanctos conuersus, Quid inquit, vobis videtur, an vt ipsi primi inchoëmus sacrificium: an nos id vobis concedamus facere? Quomodò vestra voluerit potentia, Sancti responderunt. Rex autem permittit sanctis primùm precari. Cùm ipsi ergò genua inclinâssent, & preces DEO offerrent, totum templum fuit terræmotu concussum, & quæ in eo erat statua, cadens fuit confracta. Rex itaque territus, è templo exilijt. Deindè cùm surrexissent sancti ab oratione, & vestigia lachrymarum adhuc apparerent in eorum vultibus: Hæc sunt vestra Deo inuisa promissa? dixit rex, hac'ne spe vos adduxi in templum deorum? Sancti autem, Nos, dixerunt, in nullo mendacio deprehendisti, ô rex, sed quod polliciti fuimus, hoc fecimus. Ille verò, Si ad talem deduci finem vestra, vt vos dicitis, promissa putâssemus, nec omninò quidem attĕdissemus ea, quæ à vobis dicebantur. Restat ergò, vt vos pro meritis factorum remuneremur.

Dixit, & statim iussit tres afferri lebetes, & in eos injici plumbum, & maximum ignem in eis accendi: ex vtraque autem parte lebetum stylos infigi, qui duo capita & ea diuisa habebant superne, per quæ demissis catenis, & lumbis sanctorum comprehensis, eos in lebetes demittere, & rursùs sursùm trahere. Hoc ergò horribile supplicium subeuntes, canticum canebat vnusquisque sanctus, & suo nomini & pœnæ conueniens. Nam beatus quidem Pegasius: Quoniam apud te est fons viræ, dicebat: In lumine tuo videbimus lumen. Insignis autem Anempodistus: Pedes mei steterunt rectitudine, & lucerna pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis. Diuinus verò Acindynus, Comprehenderunt nos dolores mortis, Pericula inferni inuenerunt nos: sed etiamsi per ignem transiuimus, ipse Domine educes nos in refrigerium. Qui erat autem anima occęcatus Imperator, cùm vidit sanctos à plumbo nihil pati, propiùs ad illos accedens: Noui, inquit, vestras prestigias, & cùm catenas suis tetigisset manibus, demisit sanctos in lebetes vsque ad collum. Quorum submersione plumbum effusum supra lebetes, eos propè reliquit vacuos. Statim ergò dixerunt sancti Tyranno: Tu quidem cùm

Immani supplicio effecti martyres, Deum laudant. Psal. 35. 18 17 65

cùm tua manu velles nobis mortem afferre, à scopo excidisti, DEO nos omninò conseruante: labor autem tuus in caput tuum conuertetur, & colliges fructus dignos tuis operibus. His autem hæc dicentibus, ceciderunt quidem & dissolutæ sunt catenæ.

Vnus ex ministris regis conuertitur.

Vnus autem ex ministris, admirabili obstupefactus spectaculo, exclamauit: Magnus est DEVS Christianorum: & tyranno dixit, O crudelissime, quousquè tuis iussis nos vexas, iubens nos aggredi ea, quæ sunt inutilia? Nos enim, qui tibi cedimus, videmus pati potiùs, quàm Christi martyres. Tyrannus autem conturbatus repentina eius mutatione, iram quidem apud se celat, sed mansuetudinem simulans apud Aphthonium, (hoc enim erat nomen ei, qui crediderat,) Iube eos, inquit, citò egredi ex lebetibus. Illi verò salui, non secùs atquè aurum ex fornace, repentè emergentes, accesserunt ad Imperatorem. Egregius autem Aphthonius, recenter compactam fidem velutì confirmans: Notum tibi sit, inquit, ô rex, quòd Deum adoro, quem colunt Christiani, & ei soli seruio, & me his sanctis adiungo. Ille autem magna eius audacia & fiducia obstupefactus, bonis verbis & honorum promissis eum conabatur potiùs inducere, discens: Ego tibi causa fui huius mutationis, qui te tamdiù reliqui in ea, in qua fuisti collocatus, militia, & non sum te maioribus dignatus honoribus: sed si quid hucusquè defecimus, id iam implere studebimus. Nihil ergò veritus, dic liberè, quasnam cupias dignitates: tuam enim petitionem nequaquàm omninò renuemus. A Christo autem recèns electus miles, Desidero, inquit, ô rex, eam accipere militiam, quam ipse nō potes præbere: sed solus Rex immortalis, qui scit etiam dona largiri immortalia. Cùm ergò eius firmam & stabilem didicisset sententiam, cum statim condemnat, vt ei caput feriatur gladio, pro supplicio ea largitus, quæ erant ei maximè optranda. Qui cùm lubenter eam accepisset sententiam, Ago tibi gratias, inquit, Domine, quòd me seruas, qui sum indignus, propter magnam tuam & ineffabilem misericordiam. Propterea anima mea te laudabit, & nomen sanctum tuum glorificabit, nunc & in secula, Amen.

Ingens miraculum.

S. Aphthonius cedi capite iubetur

Deindè ad sanctos conuersus: Ego quidem, inquit, ô domini mei dilecti, ingredior vitam mihi propositam. Rogo autem vestram benignam & misericordem animam, nè recordemini eorum, quæ iussi in vos feci: potiùs verò pro me rogetis communem Dominum, vt sit mihi clemens & propitius, & nè me separet à vestra portione. Cui sancti martyres: Bono animo, dixerunt, ô frater, beatam vitam ingredere. Beatus enim es propter tuum decessum, quòd primus nostrùm sisteris coram optata Trinitate, & tui laboris accipies remunerationes, æternam lucem consequens & gloriam sempiternā. Quocircà tu potiùs memento tuorum sociorum, & precare, vt cùm quod superest certaminis perfecerimus, absque vllo impedimento eadem, quæ tu, prędmia & eandem adipiscamur hæreditatem. Hæc cùm sancti dixissent, eis diuinus circunfusus Aphthonius, cùm & in eorum colla desiderij effudisset lachrymas, & iucundè illorum membra esset amplexus, ducebatur ad mortem. Deindè cùm ad locum peruenisset definitum, beatum caput ei amputatur, & apud Deum beatam deponit animam. Qui autem fortè aderant Christiani, cùm velutì ad quendam thesaurum accurrissent, & mundis sindonibus pretiosas eius reliquias inuoluissent, in loculo deposuerunt, consummationem sociorum eius adhuc expectantes, vt maiores diuitias sic sibi reconderent.

Caput eius amputatur

Eius sacræ reliquię colliguntur.

Post hæc sanctis dicit rex: Nè existimetis, inquit, me vobis æquè leuem ac facilem mortem allaturum, atquè malè perdendo Aphthonio. Nam paulatim acerbissimis tormentis carnes vestras consumens, miserabilem vobis mortem afferam. Hæc cùm dixisset, bubulos iubet afferri culeos, & sanctos in eos injci martyres: Deindè in aquam immitti. Hoc autem cùm factum esset maxima celeritate, eis beatus appáret Aphthonius simul cum tribus indutis candidis vestibus, quorum diuina virtute disrumpuntur culei, & terrę illæsi redduntur ab eis martyres. Cùm sic ergò conspecti fuissent à tyranno, arbitrans ille non fuisse factum, quod ipse iusserat, statim surrexit ad supplicium sumendū de lictoribus, & statim iussit eorum manus amputari gladio. erant autem quatuor numero. Deindè eos sic pro sanctis immitti in profundum maris. Quod quidem cùm fieret, & mari traderentur, exclamabāt: Domine, excipe nostros spiritus, & cum sanctis tuis martyribus nos, etsi simus indigni, connumera. Deo autem inuisus & planè dæmon Saporius, cùm statim beatos viros, Acindynum, inquam, & Pegasium, & Anempodistum

Appáret martyribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

stum iussisset includi in carcere, ipse seipsum grauissimè cruciabat, anxius propter res præsentes, & magnis animi fluctibus agitatus, & nec cibum quidem omninò sumere sustinens.

Iis ergò, qui primas partes apud eum obtinebant, conuocatis: Cur me solum, inquit, reliquistis in his, quę sunt proposita, laborare: ipsi autem ociosum delegistis silentium, nec verbo, nec facto vllam opem mihi ferentes? Sed si aliquid quidem noui & insoliti velim afferre, vos statìm habeo resistentes & reluctantes. Nunc autem cùm nihil noui introducatur, sed patrium nostrum dogma despiciatur, & nè cadat, veniat in periculum, & nulli vestrûm veniat in mentem, ne vultu quidem dolorem præ se ferre, de summa rei planè venio in dubium, & mœrore enecor. Ad hæc Elpidephorus, qui tunc erat primus senatûs, & fidei Christi ardens amator, & ad summam quidam Nicodemus, & Christi occultus discipulus: Et quam tibi, inquit, ô rex, hac in re opem ferre possumus? Neque enim potentia tua nobis indiget, quæ rerum experientia omnibus antecellit, & habes potestatem voluntati consequentem. Copia autem instrumentorũ, quæ sunt comparata ad torquẽdum, eorum quę sunt facienda, apertè suggerit tibi deliberationem. Rursùs dicit Tyrannus: Quid verò? Egó ne solus possum latrare aduersùs hos impios? Sanctus verò respondit: Si hoc tibi videtur operosum ac difficile, sine, inquit, eos sua abire voluntate. Immanissimus verò Sapores: Sed quantùm, inquit, das ex tuis verbis conijciendum, vidéris illis potiùs, quàm nobis, adhærere. Nam mihi verba communiter ad omnes facienti, ipse solus das responsa: & suggeris, vt impios relinquã impunitos.

Elpidephorus insignis vir.

His sic à Saporio dictis cum suspicione, beatus Elpidephorus, Quoniam sum, inquit princeps senatûs, hi mihi meritò concedunt primum dicendi locum. Sed ij quoquè dicant, quod videtur vnicuique, quoniam vis, ô rex, omninò verum audire. Quidam autem vnus ex senatoribus, habens animam diuina gratia illuminatam: Quid reuerà mirum est, inquit, ô rex, si Elpidephoro, qui est princeps senatûs, & nihil insipiens responderet aut indecorum, nos dicere concedimus? Rex autem cùm id, quod erat, re vera deprehendisset: Video, inquit, vestram mentem non rectè affectam in nostram potentiam. Quidam verò, nomine Philologus, ætate iunior, ingenio acutissimo, zelo ardentissimus: O rex, inquit, mala, quæ tuũ animum de nobis inuasit coniectura, non nobis in bonum exitum desinet. Es enim plenus suspicione, vt qui cogites omnibus tua condemnatione afferre exitium. Tyrannus autem ira repletus propter repẽtinam Philologi loquendi libertatem: Quis, inquit, te delegit, vt dares tam duram & asperam sententiam? Ad hæc vir ille egregius, non iram tyranni reueritus, nec de eius potestate solicitus: Quid verò, quandò verum dixerit quispiam, ô rex, té ne oportebit illicò irasci? Deindè etiam intuens ad omnes, qui aderant, senatores: Per salutem, inquit, vestrûm omnium, tali viro nihil oportet respondere. Quomodò enim veram accipiet orationem, quæ furore repleta est, anima? Propter hæc Tyrannus ira repletus, ira, inquam, ad similitudinem serpentis, vt dicit diuinus Dauid, milites iubet stare pro foribus, vt eos, qui ei repugnabant, & primum omnium Elpidephorum, ense conficerent. Quidam autem Callistratus, cùm esset regi amicissimus, eum collo amplexus, orabat vt iram reprimeret. Omnes verò simul liberè loquentes: Miserrime regum, dicebant, pulchrè scies nos non eadem quæ tu, sentire, neque similiter tueri impietatem. Et hæc cùm dixissent, exiêrũt eo sic relicto. Sed ille, cùm esset nox, & ad summam filius tenebrarum, habuit noctem, opem ferentem rebus pessimis, & cùm primùm illuxisset, sedẽs pro tribunali, iubet tres fossas effodi, & in eas immitti bestias & serpentes, & sanctum Acindynum cum suis in eas inijci.

Philologi dicendi libertas.

Pſal 57.

Martyres in foſſas mittuntur. Pſal. 26.

Postquàm autem sanctos eô immisissent, Deus Deus noster, ad te de luce vigilamus, psallebant martyres. Sitiuit te anima nostra, sitiuit Deum viuum & fortem. Sed tu fac nobiscum conuenienter tuæ mansuetudini, & educ nos de lacu miseriæ. Quoniam benigna est misericordia tua, & bonitas quæ non potest exprimi. Interìm autem dum precarentur, splendidi accesserunt angeli, velutì quibusdam virgis ferreis bestias abigentes, & vnumquenque è sanctis manu accipientes, eos illæsos è fossis eduxerunt. Sed rex cùm oporteret rursùs Christi intelligere potentiam, & cessare aliquandò aggredi, quæ non possunt effici, ille iussit sanctos rursùs suspensos cædi. Cùm autem vidisset eorum carnes multis horis conscindi, fortique & generoso animo resistere certamini-

Angeli eos inde educũt

Cæduntur crudeliſſimè.

caminibus, iubet eos è lignis deponi, & eis capita amputari. Ipse enim magis erat defessus intentans supplicia, quàm martyres sustinentes ea, quæ intentabantur: & summa fortitudine vicerunt illi infinitam crudelitatem. Cùm iam autem ad mortem abducerentur, qui ab eis illuminati fuerant ad pietatem, simul cum senatu, Dimittitis nos, dicebant, ô doctores pietatis, super cathedram pestilentię, in medio ecclesię malignantium, cùm ad mensuram ætatis in Christo nondùm peruenerimus. Beati autem illi eis responderunt: Qui docet hominem sciẽtiam Christus Deus noster, qui est illuminatio animarum nostrarum, ipse vos illuminabit & reddet intelligentes, firmosque faciet & stabiles fundamento suæ fidei. Pſal. 93.

Relata sunt hæc regi: & quòd magna multitudo sequeretur sanctos, eorum cędes prohibens. Ille autem statìm emittit cateruam militum in eos, qui sequebantur sanctos, cui iussum fuerat vt eos expelleret: sed egregij illi viri, qui ad finem vsque statuerant resistere peccato, hoc nihilifacientes, maluërunt potiùs mori cum sanctis. Quorum constantiam cùm tyrannus rursùs intellexisset, iussit omnes simul cum sanctis interfici, suæ occidendi homines cupiditatis prætextum accipiens eorum amorem pietatis. Cùm autem ei suggessissent quidam, quorum erat magnus zelus in simulacra, quòd fuisset senatus causa horum malorum, iubet beatum adduci Elpidephorum, vt qui apud eum ferret primos honores. Ille autem conuersus ad inuictos martyres, qui nondùm erant consummati, Rogate, dixit, pro me patres in spiritu, duces meæ in Christum fidei, vt egò quoquè à vestro cœtu non excidam. Cui sancti: Esto bono animo, dixerũt, ô frater, esto bono animo, & nè sis animo anxius. Nos enim præcedes, primus sistendus coram cęlesti Domino. Cùm eos ergò esset amplexus, ducebatur ad tyrannum: eum autem tres quoquè alij consequebantur, qui erant eiusdem animi & instituti.

S. Elpidephori constantia.

Tyrannus autem, Quid vobis, inquit, accidit, ô stulti, vt deorum quidem patriam dimitteretis religionem, adhæreretis verò his impostoribus? Sed nisì citò resipiscentes, ad priora rediĕritis, vos excipiet acerbus vitæ finis. Cui Elpidephorus interrito & constanti animo: Notum tibi sit, inquit, ô rex, quòd deos, qui non sunt, non colimus, & tuo dogmati repugnamus. Fac ergò id, quod tibi videtur. Quoniam hoc vobis placet, inquit Tyrannus, sequendo hos impios eiusdem quoquè esse finis socios, neque nos vos vestro frustrabimur desiderio: sed vestra capita iubeo gladio amputari. Cùm autem sancti hanc audiuissent sententiam, lætique & exultantes ducerentur ad mortem, eos quoquè consequentibus militibus, qui erant numero circiter trecenti, qui cum diuino, inquam, Acindyno & eius socijs mori maluërunt, & sic venire ad CHRISTVM, cuius misericordia est supra vitas, mortem gladio accipiunt, magnam animi alacritatem eis afferente Acindyno, & excitante, animosque addente ad martyrium.

Pſal 62.

Senatores 4. cum 300. militibus occiduntur.

Iam autem interfectis militibus & senatoribus, quamprimùm accersit tyrannus beatum Acindynum, Pegasiumque & Anempodistum: Deindè vulpina pelle indutus, clementiamque & mansuetudinem simulans peruersissimè: Quænam est, dicebat, talis vestra constantia, vt vitæ præsentis sitis prodigi, & eam morte commutetis? Testis sit mihi sol, qui est iucundus omnibus, quòd propter vestram mortem mihi scinduntur viscera & anima. Misereor enim vestræ ætatis & iuuentutis, & corporis quoquè pulchritudinis, cuius vel misereretur bestia, & ei parceret. Credite ergò mihi, qui vestrí magnam curam gero, & consulo quæ sunt vtilia. Videtis enim, quomodò nulli pepercerim senatori, nec militi. Vestrî autem paternè curam gero, & vos amplector, vt qui vestram didicerim virtutem & fortitudinem ex constantia in tormentis. Si enim mihi paruëritis, vos primis dignabor honoribus, & concedam dona digna vestra virtute. Sancti autem, Nec tibi, dixerunt, nec nobis fruſtrà labores exhibe. Sed nec tu nobis parcas, nec te nostrí vlla moueat misericordia. mentem enim nostram nunquàm flectes, aut bonorum promissis, aut minis malorum intentaris, aut metu mortis, quæ est tibi terribilis. Quomodò enim mortem timuerint, quos hoc magis afficit molestia, quòd semèl & non milliès possint mori pro CHRISTO? Fac ergò citò id, quòd à te iam est iudicatum. Nos enim expectat chorus sanctorum: vt etiam magìs tibi agamus gratias propter celerem consummationem.

Tyrannus blanditur.

Martyres cum contemnunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Traduntur in custodiã.

Ille autem deposita persona, & ficta ablata mansuetudine: Non per deos, inquit, non assequemini id, quod desideratis. Iubet ergò eos, cùm fuerint ferro vincti, in rutilissima seruari custodia. Ipse autem cùm tota nocte considerâsset, quanam morte eos afficeret, manè iubet in fornacem ignis ardentem diuinos iácere martyres, vt omninò consumptis sanctis eorum corporibus, ne cinis quidem relinqueretur Christianis desiderij sui solarium. Qui cùm mox educti fuissent è custodia, eis magna voce acclamauit tyrannus: Eccè præmia vestræ inobedientiæ, ostendens manu fornacem: quam nullus alius, sed vos vobisipsis accendistis. Acindynus ergò beatus martyr cùm intellexisset, quàm esset malitiosus & versipellis tyrannus: Fortè, inquit, propheticè tibi nomen imposuit mater. id enim patrem dæmonum significat. Tu autem non pater dæmonum, sed

Iohan. 8.

es apertè filius eius, qui fuit homicida ab initio: quoniam eius opera imitaris, vt qui hominum sanguine, sicut ipse, delecteris. Ille verò, cùm verbi acerbitas eius animum momordisset, matre sua accersita: Quid mihi, inquit, ô mater, nomen sibi vult? Illa autem: Scio, inquit, hoc esse tibi paternum. Quidnam verò possit significare, nescio. Sapores autem, Sed isti, inquit, cacodæmones dicunt hoc significare patrem dæmonum. Quòd si habeant veritatem in hoc sibi suffragantem, non illos, sed te prius tradam morti acerbæ. Illa verò subridens: Omninò, inquit, nisi hoc apertè nôssent, non ità auderent loqui multis præsentibus. Hinc factum est, vt ira, quæ cohiberi non poterat, inuaderet hunc exercrandum: statimque cùm simul cum DEO communem abnegâsset naturam, & nec ipsum omnibus charum nomen matris esset reueritus, quod vel ipsis feris & animalibus rationis expertibus affert reuerentiam, ei manus

Sapores matri impingit alapã.

inijcit, manus (ô diuina iustitia) homo in matrem, & matrem iam vetulam, & filius matri impingit alapam, egregiam ei reddens mercedem nutritionis, aut potiùs lubenter dixeris, qui maiorem iure erat redditurus, quòd illa tale malum in lucem ediderit. Illa autem prócidens ad pedes sanctorum, Seruate meam senectutem, dixit cum multis lachrymis. Ipsum enim, vt video, satanam, illum ipsum ego genui.

Ille autem illam nihilipendens & repellens, intuens ad martyres: Vestra, inquit, in malis perseuerantia, efficit, vt vobis fornax accendatur ampliùs. Illi verò, Tua mater, aiunt, curæ tibi sit in præsentia. Quid enim animi habeamus, iam satis es expertus. Tyrannus autem, Quid ea, inquit, sit mihi curæ? Si tibi, inquiunt, remittetur sceIus, qui iniustas manus in ipsam matrem intulisti. Sed si pro filio, inquit, mater precata fuerit, dij mei ignoscent. Illa autem oculos statim in altum tollens, Christe vnigenite, inquit, Dei fili, filio meo nè remittas, neque in hoc seculo, neque in futuro. Ille autem rursùs iniquus, Longa, inquit, vt videtur, & multorum annorum senectus tuam mutauit & corrupit mẽtem: & ideò tam facilè indúceris, vt nobis malè preceris. Ad hęc anus illa sapiẽs: Sed si ego, inquit, qui te genui, sum inops mentis, tu qui ab ea es genitus, quomodò saluam mentem habere existimaberis? Non ergò, inquit Tyrannus, ab eo, quod decet aberraui: qui tibi, quę es eiusmodi, talem intuli tibi alapam, impingens contumeliam. Illa autem, Tibi, inquit, testificor, quòd Dei, qui omnia adspicit, oculum & iustum illius iudicium non effugies.

Cùm ea sic respondisset, mutus euasit sceleratus. vix tandèm autem dixit ijs, qui aderant: Hinc tollantur impij, & in ardentem fornacem inijciantur: quoniam contemnunt non parére nostris iussis. Hanc verò, quæ abiurauit se meam esse matrem, & violauit ius naturæ, relinquite eam sua voluntate ambulare. Illa autem beata: Deum, inquit, iuro, me esse morituram cum hac trinitate martyrum, & neque morte, neque vlla re alia me vnquàm ab his esse seiungendam. Tyrannus verò, bonæ terræ malum germen præter expectationem: Hæc res, inquit, non est mihi magnæ curæ: fac, vt tu voluerís. Cùm ergò martyres fornaci appropinquâssent, tollentes in cælum oculos, dixerunt: Domine Iesu Christe, veralux, quę ante secula è paterna effulsit gloria, agimus tibi gratias, quòd nos corroborâsti, vt ferremus pro te certamẽ: & nõ permisisti, vt comprehenderemur à laqueo venantium: sed tanquàm passerem animam nostram ex eo liberâsti. Et nunc Domine confirma nostros animos, vt possimus aduersùs hunc ignem nos fortiter gerere. Nobis quoq; adsis in tẽpore excessús ex hoc abiecto corpore, & defende nostras animas. Te enim freti & tua virtute, hanc flammam ascendimus.

Mater Sapores iurat se velle mori cum sanctis.

Cùm itaque fuissent milites prope os fornacis, & intolerabilem eius ardorem non possent

possent sustinere, sancti qui eos viderant territos: Quid statis, dicebant, quod iussi estis, non facientes? Si hic, qui est conseruus & est ad tempus ignis, vobis visus est tam terribilis: ignis ille gehennæ, qui nunquàm definit, & nunquàm extinguitur, quemadmodùm à vobis tolerabitur? Et quomodò, dixerunt illi, potuerimus effugere, quod vos dicitis, supplicium? Nisi abnegato cultu idolorum, dixerunt sancti, Christo vero DEO verè credideritis, non poteritis illa effugere supplicia. Ad hæc milites: Quandò, dixerunt, regis iussui seruientes, vobis inferebamus supplicia, contremiscebamus & timore afficiebamur, vt qui expectaremus nos aliquid graue esse passuros. Nunc autem vestram consecuti doctrinam & admonitionem, sumus tranquillis animis, aliquam spem salutis, vt par est, expectantes: sed vos cùm in nos feceritis, quæ oportet & vult vestra fides, ad Regem æternum adducite. hunc enim, in quem cadit interitus, iam sumus abominati. Propter hæc martyres repleti lætitia, Dominum, dixerunt, vna voce laudemus, quoniam bonus: & suauis euadat ei nostra laudatio, qui ædificat animas eorum, qui ad ipsum fide accedunt, & gaudio propter eorum salutem impler cælestia. Excipe Domine eos, quos hora vndecima conuocâsti ad vineam tui martyrij: & da eis mercedem dignam tua bonitate, eos referens in numerum priorum tuorum decertatorum.

Alij milites credunt in Christũ.

Milites ergò velutì quibusdam armis inexpugnabilibus, Christi muniti signaculo, simul cum sanctis Acindyno, Pegasio & Anempodisto fornacem ingressi sunt, cùm essent numero viginti & octo, ne ipsa quidem tyranni matre relicta, sed cum eis simul ingressa. Chorus autem Angelorum circa fornacem sanctos videbatur excipiens, & cum eis hymnum canens. Martyres autem cùm sacras animas apud DEVM per ignem deposuissent secundo die Nouembris, locum repleuerunt odore ineffabili: adeò vt qui illic aderant Christiani, quæ dici non potest, voluptatem senserint, & eum laudârint, qui re ipsa implet quæ dicit diuinus Dauid, & in sanctis suis se ostendit mirabilem. Quorum sacræ & preciosæ reliquiæ depositæ sunt in loco, qui dicitur Irenesius, ex quibus manat maxima gratia ad eos, qui accedunt: Ad gloriam Domini nostri IESV Christi: Quem decet maiestas & laudatio cum eius principio carente patre, & viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

28. milites cum regis matre & martyribus in fornace ardẽti reddunt animas. Psal. 67.

VITA SANCTI HVBERTI EPISCOPI LEODIENSIS: AVTHORE QVODAM

eius discipulo vel familiari, vt ipsa historia satis indicat.

Extat in antiquis MS. codicibus.

POST glorioſum beatiſſimi ac præcellentiſſimi antiſtitis Lamberti à rebus humanis exceſſum, qui Pontificalem apicem apud vrbem Tungrenſem quadraginta annis ſtrenuè ferens, vitę quidem exempla poſteris dereliquit: mortis autem acerbæ viriliter ferendo diſcrimina, & ſummi paſtoris veſtigijs inhęſit, & quantum amoris circa Dominicas oues haberet, aperuit: vtpotè quibus & viuens vitæ contulit paſcua, & pro quibus non metuit mortis ſubire diſpendia: Hubertus venerandus præſul eius ſedi ſubrogatur Epiſcopus, cui non erat virtute ſecundus. Nanque paſtor ille pius, qui deuicto mortis tyranno, oues ſuas conſolari dignatus eſt, dicendo: Eccè ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi: eidem gregi talem ac tantum prætulit paſtorem, per cuius opera, vera eſſe ſua verba oſtenderet, virtusque in eo pollens, Chriſtum in ſe & loqui, & operari clamaret. Egitque, vt aſſolet, diuina prouiſio, vt quia optimi paſtoris deſtituebantur ſolatio, non rictibus luporum territæ, per diuerſa diſpergerentur, dentibusq; lacerarentur: ſed ſuccederet paſtor, qui humilis gregis curam geręs, feſſas ſubleuaret, fractas alligaret, emaceratas ſanaret, luporumq; rabiem ab eorum

5. Nouembris.

S. Hubertus S. Lamberti ſucceſſor.

Matt. 28.

infecta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

insectatione procùl proturbaret: nec iam Ecclesia DEI fieret lustrum ferale, sed expiatum à sorde nocentium, & serenatum ab angore luporum, redderetur Domino templum herile.

Iuuabatur nanque prædictus Domini famulus non modò Christi exemplis, sed & prædecessoris sui nuperrimis institutis: quia & humanam mentem non tam instruunt prisca, quantùm præsentia: nec eò infirmi conualescunt exemplo multò sibi superiorum, quò ad æmulationem prouocantur ex visione coæqualium. Vndè actum est, vt idem vir venerandus & lectione scripturarum, quæ sibi agenda forent, addisceret, opusque lectionis, paterna æmulando opera, perageret, * operibusque pastoralis non segnis executor existeret, atque ideò officij episcopalis non incongruus minister fieret. Igitur vt vox veridica, veritatis ore prolata, compleretur, dicentis: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: consensu vnanimi fidelium, talis ac tantus vir cathedra, vt dictum est, præsulatûs Dominici gregis donatur: vt qui eatenùs sibi tantùm profuerat, & sub schemate priuatorum degens delituerat, candelabro Dei quasi quidam clarissimus lychnus imponeretur, quatenùs eius exemplo cunctis in domo Dei positis, luminis claritas præberetur.

Exempla præsentia quantùm prosint.

for. * operis

Matt. 18.

Alia prælatis, alia subditis curanda.

Sciens nanque memoratus & sæpè memorandus vir, aliam legem esse subditorum, aliamque prælatorum: scilicet vt subditus quisque curet, ne pereat, ne vel suo exemplo alios perdat: prælatus autem non solùm intendat suæ, sed & iudex prouisorque cogatur vitæ fieri alienæ: non ei sufficiebant ea, quæ sibi olim sectanda proposuerat: sed in arctiora tendens, magnoperè studebat antiquorum patrum sectari vestigia. Vndè non * quælibet sibi in æmulatione proposuit, aut virtutum ignobilitate degenerem, aut inscientia vecordem, aut mollitia segnem: sed illos potissimùm, qui voce Domini audita, dicentis: Si vis perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me: studuerant nihil mundiale appetere, sed explosis terrenis cupiditatibus, si quid rei familiaris superfuit, curauerant sub vno congerere, & singulis pro necessitate subministrare. Vndè factum est, vt initium eius præsulatûs talibus tantisque dedicaretur auspicijs, in quibus non initium bonæ intentionis, sed perfectio fulgeret operis. Distractis igitur, si qua ei superfuêre in re priuata, studebat ea non sub cauo terræ cæspite abscondere, aut æruginis consumenda tradere, furibusque diripienda derelinquere: sed amicos euangelicos deliga indigentiam inopum, refocillator pauperum, & secundùm scripturam pater orphanorum, & pro viro matribus eorum. Oppressis adminiculabatur, inopum miserebatur, suaque pro Domino derelinquentibus pio affectu patrocinabatur. Tribulationem patientibus strenuus consolator aderat, & carcere præclusis, necnon diualium poena subactis, eius visitatio atque subministratio non deerat: sed & quocunquè pedem ferre libuisset, in manu illius eleemosyna desudabat, quousquè pauper occurreret, cui eam tanquàm Christo committeret. Et quia moris est proficientium, præterita boni operis exercitia à mentis acie subducere, quò acutiùs ad ea, quæ sunt arctiora, mentem valeant defricatam ignire, atque iamiamque fessam, appetitu noui operis recreare: viro beato non satis erat, talibus ac tantis virtutum insignibus cluëre, sed reminiscens perfectionis decessoris sui, ardebat cupiditate martyrij, minùs se deputans habere perfectionis, qui nondùm pro Domino tradidisset morti etiam officia corporis. Doloris nanque illius interni amaritudinisque animi, quo flagrabat amore martyrij, testes erant lachrymæ, quæ solent prodere intima conscientiæ, quas in recordatione beati Lamberti solitus erat dolor elicere, genarumque orbes assidua humectatione alluere. Vndè inter pias exuberationes fletuum, alta suspiria pulmonum, crebrò talia conquestus est: O me infelicem, terque miserandum, cuius se peccata in tantam sustulêre congeriem, vt non idoneus dignusque possim repperiri consortio tanti viri, martyrij triumphum subeuntis, palmamque victoriæ inuadentis. Sic sic nimirùm imperfectionis sese arguebat, vt quo magis perfectus, eo sibimet videretur exiguus: minusque oculum mentis tendebat in his, quæ in se iam & victore CHRISTO subegerat, & satore bona nutriuerat: sed ad ea capessenda ire-

for. æquem libet

Matt. 19.

Episcopatû à quâta perfectione au spicatus sit S. Hubert⁹.

Luc. 16.

Eccle. 4.

Flagrat martyrij desiderio.

uerberato tendebat obtutu, quę nondùm, ob conseruationem humilitatis, Christi ei discreta largitas attribuerat, attendens illud, quod à sancta Scriptura præcipitur: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram DEO inuenies gratiam. His igitur & talibus exercitijs in gymnasio sanctæ Ecclesiæ per annos duodecim exercitatus, his palæstricis certaminibus contra carnis hostes, aërisque principes est præliatus.

Eccle. 3.

Anno autem ordinationis eius duodecimo crebras sibi prodidit oblatas sub noctis quiete visiones, quibus se commonitum fatebatur, vtì à Traiectensi oppido ossa sancti leuaret Lamberti, & in loco, quo celebratam eius passionem nósset, iterùm humãda reduceret. Quarum admonitio eius animum inęstimabili recreauit gaudio. Attamen in quodam meditullio positus, cùm neque visioni certam fidem tribueret, neq; omnimodis ei diffideret, quod sibi occultum erat, iudicauit à Domino quærendum. Nam indicto cunctis tam monasterialibus, quàm & ciuitatis clericis, necnon & laicis iciunio, quę sibi diuina voluntas de his agere præciperet, magnoperè requirere studuit. Tandemque edoctus, ancipiti submota sentẽtia, tertiodecimo anno sui pręsulatûs cœtu clericorum sibi adiuncto, necnon populari agmine coacto, accitis etiam venerabilibus Episcopis & sacerdotibus, tumulum venerandi viri adijt: ibidemque spirituales obseruantes excubias, diuinitatemque pulsantes precibus, honorantes laudibus, rogabant, vt qui antistiti suo facienda mandauerat, quô perficerentur, cœptis annueret, secundosq; prouentus attribuendo, suam voluntatem vt taliter fierent, cunctis palàm ostenderet. Quorum pijs votis omnipotentię Diuinitatis annuere libuit. Nam cum maxima veneratione vrnam, qua sanctissimus cinis conditus seruabatur, adeuntes, absque aliqua difficultate busta beati viri ex loculo protulêre: & cum magno gaudio, qua venerant, pedem referentes, in loco, quo passus est, terræ mãdauêre. Quantis autem, qualibus ve miraculis suum vellet Dominus in tali facto per omne iter reuersionis eorum commendârit, schedula gestorum eiusdem sancti pontificis annotata continet.

Crebræ ei offerunt visiones de transferendis S. Lamberti reliquijs.

Busta, pro ossibus.

S. Lamberti sacra ossa transfert.

Fabrica autem eiusdem basilicæ, qua beati viri conditæ sunt reliquiæ, qualiter ab eodem sancto viro Huberto ordinata sit, quia oculis videntium se offert, de ea aliquid dicere supersedi. His peractis, vir Domini Hubertus, vt Scriptura clamat, de virtute in virtutem proficiens, ardebat videre Deum deorum in Sion. Et sciens dictum ab Apostolo, Ea, quæ sunt retrò, oblitus, in ea verò, quæ antè sunt, extendens me, persequor ad brauium supernę vocationis: magis magisque iciunio & vigiliæ, castitatique animi & corporis operam dabat: & subditorum curam gerens, tanquàm fidelissimus dispensator verbi triticum conseruis suis toto nisu subministrabat: nec tamen Dominici immemor exempli, de quo legitur: Cœpit Iesus facere & docere: ea quę discipulis obseruanda voce prędicabat, qua diligẽtia operanda essent, suis actibus prętendebat. Instabatque, iuxta Apostoli mandatum, prædicans opportunè, importunè: tantaque eum gratia verbi, & dulcedine sermonis virtus spiritussancti donauerat, vt non modò è vicinis, verùm etiam è longinquis, & à se valdè semotis locis, ad eum populi concurrerent, ac de potestate faucibusque diaboli se ërui, atque in regnum Christi, gremiumque sanctæ Ecclesiæ per baptismi gratiam transferri, gauderent: idolorumque cultum, necnon profanum eorum obseruationis ritum, cum authoribus eorum respuerent: atque olim sibi veneranda templa, terræ coæquarent, pulueremque eorum veluti immunditiam detestantes, per diuersa dispergerent. Omnem nanque Arduennam, hisce cultibus hactenùs mancipatam, in breui sacrilega seruitute liberam, famulitio Domini subiugauit. Si qui autem, facessente generali idolorum cultu, superessent, qui more sacrilego aut pulueris eorum reuerentiam haberent, vel cętera huiusmodi obseruari debere vsu nefando putarent, hos ad se deductos, triennij pœnitentia plectebat: sicque prælator Domini strenuè aduersarias insequendo ac proterendo virtutes, imperium Domini in fines eorum longè lateque ampliauit, ità vt Taxandria & Brachbante, eorum detegendo insidias, eos penitùs annullaret, effigiesque eorum populi, CHRISTI gratia illuminati, confringerent, & penitùs abdicarent. Ab ijs autem, à quibus deorum, immò dæmoniorum, templa subuertebantur, Christo Domino prędara in honore sanctorum martyrum templa, per S. Hubertum construebantur & honorabantur. Sicq; vir Domini circũquaquè Christi prędicando mysteria, populos ab atra cęcitate leuatos, lumine scientiæ reddidit cõspicuos: vt de eis veracissimè dici posset: Populus qui sedebat in tenebris, lucem vidit magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis;

Psal. 83.

Philip. 3.

Lucæ 12.

Actor. 1.

2. Tim. 4.

Multos ad Christum traducit.

Itemq; totam Arduennam.

Brachbãte, pro Brabãtia.

Esa. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eis: regnoque Francorum à Deo donatus lucerna luminis, ei superadderet ornamenta salutis.

Intereà dum sacratissimus Domini famulus curam gregis gerens, parochiamque suam circumiens, ouili sibi commisso inuigilaret, nè qua luporum versutia aditum in eo inueniret,& in villam,cui Viuoch vocabulum est,deuenisset,& secunda Dominica temporis Quadragesimalis adesset, mulieris cuiusdam pulsatus est necessitate, vt & cum quanta reuerentia dies resurrectionis Dominicæ coli debeat, Dominus ostenderet, & cuius sanctitatis idem præsul esset, declararet. Nam cùm iam dicta mulier, posthabita Dominici dici reuerentia, panifico, quanquàm iussa, deseruiret ministerio, manus illæ, quæ sacram solennitatem insolenter temerare tentauerant,subitò obriguêre:arescentibusque à sanguinis humectatione venis, ac neruis siccitate contractis, adeò stupidæ sunt redditæ,vt vngues eius palmis ambabus viderẽtur infixi. Quæ tanta necessitate adstricta,vnum sibi solummodò restare remedium credidit,vt virum Dei adiens,cuius inopi vrgeretur necessitate, exponeret: atque eas, quas sibi temeritas abstulerat, per eius orationem sibi reddi manus flagitaret. Neque spes eam fefellit. Nam exeunti viro DEI ab ecclesia,obuia mulier ad pedes proruit: quę eam necessitas vrgeret, exposuit: subsidiumque, quô ab eo posset ẽrui, postulauit. Cui vir Dei: Vade, inquit, & deincèps tali præsumptione abstineto,& emendationem tuam sanitas consequetur.Cuius promissionem non Dominus in longum distulit,sed statim opere compleuit. Nam manus illius, dudùm pallido perfusæ colore, in genuinum sunt reuocatæ repentè, siccitasq; peregrina sospitati cessit:& recepta sanitate pristina,creatori omnium benedixit,atque Dei famulo pro se oranti,gratias reddidit.

Punit mulier,laborãs die Domi. nico.

Eam sanat B. Hubert⁹.

Huic mirando operi successit aliud,veterrimis Eliæ atque Eliśei miraculis conferendum.Nam cùm operi cuidam in vico Gabelio instaret, atque siccitate sua fluuius Mosa cursum nauibus denegaret,vtpotè tempore autumni instante,quo maximè solent fluuiales aquæ detrimenta sentire, difficultate sibi operis cœpti nunciata, primùm paulùm mœroris concepit: sed deincèps in omnipotentia diuina confisus, discipulis ait: 1. Reg. 17. Nôstis ne quisnam ille fuerit, qui tribus semis annis clausos cælos verbo aperuit, atque dumque aërem pluuia humectauit,ac terram, diù negata prole fœcundauit? Tunc vnus discipulorum se benè nôsse respondit,Eliamque id fecisse cõfessus est.Ait vir Dei:Equidem ipsum & nos Deum colimus, ipsiusque virtus, quæ in veteribus potenter emicuit, nequaquàm nostro tempore vetustate aut impotentia emarcuit. Ideoque nos ieiunio atque orationibus eius omnipotentiam pulsemus,& eius misericordiæ,quæ sibi fuerint visa,de his agenda relinquamus. Igitur mox vt poplitibus curuatis orationem fudit,cęli serenitas tetra caligine obducitur, coactoque in nubes aëre, sensim pluuia cœpit demitti. Pòst verò paulatim & per incrementa gliscendo, in tantam nimborum excreuit magnitudinem, quoadusque fluuius, qui dudùm etiam bidentibus transmeabilis erat, ripas aluei sui ad summum vsque compleret, voluntatiq; serui Dei adeò famulatum pręberet,vt opus,quod cœperat,absque vllius rei difficultate lętus perficeret.

Illustre miraculum, subitò impetrata pluuia.

Ieiunium triduanum diebus Rogationum.

Alio itidèm tempore cùm ieiunium triduanum, quod more sanctæ Ecclesiæ vniuersaliter celebratur, & Græco vocabulo Litaniæ, Latinè verò Rogationes nominatur,instaret, gloriosus Domini pontifex iuxta consuetudinem suæ Ecclesiæ per oppida & castella cœpit discurrere, semenque verbi Dei in agro cordis audientium seminare: Veniensque Traiectum,iuxta consuetudinem cum clericis populique agmine,& victoriosissimis Saluatoris insignibus, Crucis videlicet vexillis, necnon & sanctorum pijs reliquijs ab oppido egreditur,peragraturus cum precibus agros, vt Deum tanto precaretur ambitiosius,quanto id faceret humiliùs. Cùm igitur solitò verbum Domini seminator egregius in agro cordis humani iáceret,intonando salubriter: Si me,inquit, superni iudicis præconem attenta cordis aure audieritis,& ea,quæ vobis,authore DEO, superadditis,quin æternę patriæ hęreditatem sorte felicissima mecum adepturi sitis: repentè inuidus ille verbi Dei inimicus,qui illud aut funditùs volucrum more rapere, aut certè ei zizania solet interserere,quantùm sibi ea,quæ à seruo Dei gerebantur,displicerẽt, coactus est, inuidia cogente,monstrare. Nam subitò vas olim sibi appetibile, mulierem scilicet, per pręuaricationem primam amicissimam, ingressus, magnis inconditisque vocibus cœpit perstrepere,& silentium,quo verbum Dei audiebatur,sui importunitate clamoris perturbare.Hac itaque vociferatione tetrica,vir Dei,audita & cognita,ad se quidem accurrenti primò signum Crucis obiecit: Deindè alapam eidem impressit, atque silentium imposuit. Statimq; mulier in terram corruit,ità vt crederetur exanimis. Sed cùm diutiùs iacéret,ab ore eius quędam sanies diù profluxit,atque post hæc dęmone caruit.

Matt.13.

S. Hubertus dæmonia. cum sanat.

Indè autem Dei famulo discedente, & in villam, cui Hannala nomen est, adueniente, cùm iam solis iubar terras desereret,atque suî recessu vmbris tellurem obduceret, artus diutino labore defessos voluit releuare lectulo superpositos: cùm ecce quidam eius puerorum,aforis venientes,nunciant cæli faciem à solito mutatam, ignearumque aciem rubore perfusam. Quod ille audiens,intima domûs liquit, aciesque illas diù considerauit:& alta suspiria trahens, dixit: En signis euidentibus ruinam mundi iamiamque imminere elementa testantur: diemque extremi examinis, ea etiam, quæ voce carent, proloquuntur. O beatum illium,quem tantum examen non reperit imparatum,& qui, conscientia se defendente,securus opperietur illum vltimũ maximumque conuentum. His dictis, alij adsunt nuncij, qui dicerent domum illius incendio conflagrare. Quo audito,vir Domini concitèillue pergit,obicemque signi intrepidus opposuit,ità dicẽdo: Si diuinę voluntatis est, vt hoc cremandus occumbam incendio, in potestate eius, cui nemo mortalium resistere potest, fore non ambigo. Eleuatisque manibus, signum Crucis iniecit, Deumque sibi adiutorem futurum inuocauit, canendo: Deus,in adiutorium meum intende,&c. Mirumque in modum ignis ille permaximus, qui aduenienti sacerdoti aditum ostij flammas vomendo negauerat, repentè eius suffragantibus meritis vires perdidit: subitoque in soporem conuersus, nil detrimenti aut læsionis eidem dereliquit. Tunc vir Dei addidit: Cernitis, inquit, quòd inuidus ille totius bonitatis, qui hodiè auditorio nostro perturbationem excitauit, nunc nos nec paulispèr quieti indulgere sinit. His dictis, officium completorij cecinimus, cubitumque secessimus.

Signo Crucis & precibus ingens incendium extinguit.

Hinc habes Authoris ætatem.

Post hęc cùm opus Apostolis familiare, id est, capturam piscium in prędio quodam, *Nuuella cognominato, construeret, & ipse cum cæteris eidem operi instaret, sudesque cum multa vi, vtpotè silicum densitate & duritia obstante, infigerentur, vir Domini ad momentum super vnam earum manu superposita sustentari voluit. Vnus autem famulorum, toto nisu ictum eidem stipiti iam librauerat: cuius impetum sustinere non valens, manui illius illisit, digitosque confregit. Talique lęsura suscepta, domum sub celeritate redijt: in crastinum verò, ei operi curam nobis impéndere atque instare pręcepit. Cuius dicto parentes, conscensa naui, adnauigauimus, easdem fixuri sudes. Sed paululùm à terra secretis, mox violentia venti nimborumque procella obuiàm sese tulit, vadoque nauim sui impetûs violentia contorsit, intimoq; gurgiti demersit: omnesque, qui in eadem aduecti fueramus naui, ilicò profunditas miserabiliter obsorbuit pelagi. Sed pius sacerdos, nostri periculum naufragij audiens,ægrè tulit,suspirijs ingemuit,lachrymis oculos oraque rigauit,Deumque his vocibus exoratuit: Tu Domine IESV Christe,cui calcanti mare sicca dorsa præbuit,æstumque suum tuo verbo coërcuit: nimbus etiam fremens, tumorem deposuit, atque spiritûs violentia, tui imperio oris cessit: quæso, succurre famulis tuis naufragia patientibus, saluentúrque tua potentia,quos iamiamque obsorbuêre procellosa discrimina.Mihi quoquè, qui hęc scripsi,in eodem naufragio tale quid accidit: Cùm eiusdem periculi particeps, sub aquarum mole pressus huc illucque violentia voluerer, pars tunicæ meæ palo cuidam inhæsit, libertatemque exeundi bis terque conanti denegauit. Subitoque ad memetipsum conuersus, dixi: Succurrat mihi,quæso, per intercessionem patris mei virtus tua, cuius manus formauit mare & aridam. Hisque dictis,ab impactione illa sum solutus, & cum omnibus condiscipulis meis à profunditate pelagi liberatus, atque luci redditus. Sacerdos Domini intereà grauiter accepti vulneris doloribus cruciabatur,ità vt nec somni quiddam, dolore instante, percipere permitteretur, tribusque mensibus è digitis eius tabo fluente,acerrimo cruciatu vexaretur: nec tamen dolor,quanquàm acerrimus, eius impediebat intentionem, sed magìs magisque in laudibus Domini atque psalmorum occupatione sese detinebat, illum pœnitentiæ psalmum crebris iterationibus lachrymosisque rugitibus humiliter canendo: Miserere meî,Deus, secundùm magnam misericordiam tuam. Vna autem noctium, dum tribulationis magnitudine pressus, in soporem membra dedisset: quidam cælicus nuncius adstitisse visus est,& talia pro-

*Niuella

Pelagi,pro fluminis. Matt.14. Matt.8.

Rursùs Author prodit ætatẽ,qua hęc scripsit.

Nora miraculum.

Habes hîc argumentũ eximiæ virtutis. Psal.50.

Visio sancti viri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

protuliſſe: In tribulatione inuocâſti me,& liberaui,& exaudiui te. Et ſimul hæc dicendo, oſtendit illi prægrandem aulam,nouitate atque pulchritudine præſtantem,& ait: Mansionibus equidem manſionibus pollet domus patris mei, è quibus omnibus iſta delecta eſt tuæ habitationi,vt cedat tibi perpetua hęreditate. Exceſſum verò eius,in hęc verba prædixit: Poſt anni vertentis circulum,ſoluam tribulationis tuæ vinculum,& eripiam te,& magnificabis me. Hoc vir Dei oraculo percepto, alta mentis indagatione conſiderabat viſionis magnitudinem,vimque dictorum. Sed & tempus & horam ſolicitè corde notabat,quo ſibi hæc delata ſuſceperat. Viſionem autem eandem quibuſdam diſcipulorum ſuorum tunc temporis enarrare curauit. Suî autem non immemor, quo propinquiorem ſuî cognouit reſolutionem, eo ſeruituti diuinæ reddidit promptiorem. Inſtabat in orationibus attentiùs, in vigilijs enixiùs, in eleemoſynis profuſiùs per ſpatium præ-
nunciati ſibi anni totius.

Iohan.14.

En quibus ſtudijs vir sanctus ad mortem ſe præparat.

Igitur cùm ſciret imminere tempus, quo anima eius ergaſtulo corporis abſoluenda foret,diſcurrens per memoriam ſanctorum,& loca orationum, per eorum intercеſſionem Domino commendabat ſuam reſolutionem. Nam veniens ante ſepulcrum beati Lamberti in baſilicam,quam ipſe condiderat,& pia oſſa inibi terræ mandauerat,orationi diutiſſimè incubuit, ſolitoque fonte lachrymarum genas rigauit, oculis lachrymis perfuſis, aramque deoſculans, fratribus circunſtantibus ſemet humiliter commendauit. Progrediensque indè,baſilicam,quam ipſe ſub honore beati Petri principis Apoſtolorum Domino dicauerat,oraturus adijt. Indè etiam ante altare, quod in honore beati Albini in eadem baſilica Domino conſecrauerat, diutiùs curuatis genibus orationem

Pſal. 11.

profudit: Moxque ab oratione ſurgens, dixit: In memoria æterna erit iuſtus &c. Conuerſusque ad parietem,& protenſis per eum brachijs,locum ſepulcri ſui permenſus,ait: Hic defoſſa humo locus meę ſepulturę paretur. Nam iſtud corpus miſerrimum iſtic collocari diſpoſui, precorque vt meæ migrationi veſtris precibus adminiculemini. Inſtat enim tempus, quo hęc torpentia membra ſpiritus relinquat, iudiciique ſuo præſentandus occurrat. Non multùm igitur temporis interfluxit, iuxta quod vir Dei ſuper ſepulturæ ſuæ celebratione ore prędſago actitandum fore diſpoſuerat, nos fideliſſimi ac deuotiſſimi eius famuli flebiliter executi ſumus: quoniam triginta dierum ſpatio euoluto, ſpiritu eius in aſtra feliciter ab Angelis euecto,ſacrum corpus eius ad eundem tumulandum adueximus locum. Per idem verò tempus, licèt vocationis ſuæ haud neſcius, regatu tamen quorũdam illuſtrium virorum Brachbantum perrexit,baſilicam nouo opere conſtructam Domino dedicaturus. Cumq; quò rogabatur, vtporè nomen laudemq; Domini propagaturus,lętabundus aduenisſet,& domum illam ſicuti petebant, ſanctificaturus eſſet,diſcipulorum quidam officio prępoſitus,eius voluntatem atq; poſſibilitatem requirere ſtuduit,dicędo: Vis'ne pater,longè protrahi officij moras,an ne ſuccingi? At ille,cuius cor perfectionem ſemper deſideraret: Nil,inquit,remaneat imperfectionis: quin prout vales,& morosè, & cum integritate cuncta compleantur. Cœpto ergò officio inſiſtens,adiunctis preſbyteris & diaconibus,necnon omni Eccleſiæ gradu, cum magno illud honore & reuerentia, ſicuti & reuerà idem officium poſtulabat, ad finem vſque perduxit, domumq; illam tam in hoſtiarum oblatione, quàm & ſacerdotali benedictione,necnon incẽſi ſuper aram thurificatione acceptabilẽ Domino prorsùs reddidit. Sciens autem illud potiſſimùm charũ eſſe Domino templum,quod non latomorum diligentia compactum,nec cęmentariorum arte litum, ſed virtutum exercitijs eſt conſpicuum,de quo ipſe dixit: Qui diligit me,diligetur à patre meo:& pater meus diliget eum,& ad eum veniemus,& manſionem apud eum faciemus. & de quo per Prophetam dicitur: Inhabitabo in eis,& inambulabo:& de quo Apoſtolus: Templum enim Dei ſanctum eſt,quod eſtis vos.& iterùm: Corpora veſtra templũ ſunt ſpiritus ſancti:& multa his ſimilia admonendo, ſermonemque exhortationis ab hora tertia vſque in horam ſextam protrahendo,ſatagebat verbo ſuæ prędicationis parare in cordibus credentium Domino templum decoris,dicens cum Iohanne: Parate viam Domino, rectas facite ſemitas eius. Itemque: Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum. Admonebat etiam vnumquenque attendere vicinitatem mortis,& mortalium curſum labilem,& conſilium ſalubre ſuggerebat,dicędo: Quiſquis veſtrũm,ô chariſſimi filij,criminis cuiuſcunq; ſe ſentit perpetratione maculatũ,atque fouea maioris peccati abſorptum,citò ſalubre medicamentum ſuo ſuperponat vulneri, dum iudex manum miſeri-

Iohan.14. Leui.26. 1.Cor.3.6. Eſa.40. Luc.3. Matt.3.

Dedicat ecclesiam adhùc remanentem.

Saluberri. mę eius admonitiões.

cordiæ porrigit pœnitenti. En patet,dũ aduiuitur,ianua miſericordiæ,quæ poſt mortem obſtruetur, ſola patente, quę contẽptores pręceptorumq; Dominicorũ deſertores puniendos ſuſcipiat,porta gehennæ. Alta quiſq; conſideratione,qd fuerit,quid ſit,quid've poſt modicum futurus ſit,perpẽdat, & in quo ſeà pręceptis Domini exorbitâſſe perſpexerit,digna pœnitẽtiæ opera faciendo,diuinitatem ſibi conciliet. Nam & mihi non mediocris inſiſtit angor,reminiſcenti,miniſterij mihi iniuncti quanta debeat eſſe perfectio: & econtrà,quàm ſit cõtemptibilis vitæ meę inofficioſa correctio. Eccè iudicis mei iamiamq; cõſidero à nuptijs reditum, cùm tamen mihi deſint lampades, repletæ bonorum operum perfectione, charitatiſque luce irradiatæ, quibus eius terribili atque ſplendifluo dignè valeam occurrere aduentui. En rationem poſiturus de talentis,redit: mihiq; timeo dici,quod ſeruus negligẽs audiuit: Redde rationem villicationis tuæ. Itemq;: Serue male & piger,oportuit te pecuniam meam committere nummularijs,vel ad mẽſam, & ego veniens recepiſſem vtiquè,quod meum eſt,cum vſuris. Gregis mei te poſui paſtorem,exercitusque Eccleſiaſtici ducem: Lactis eorum vbertate famem, lanarumque tegmine frigoris propellere conſuêſti algorem. Pręſentes ergò neceſsè eſt eorum ſaluationem,quorum te prępoſui præſulem.

Matt.25. Luc.16. Matt.25.

Perpendite,quęſo, quod mihi reſponſum, quæ've reſtet excuſatio coram iudice tanto,cuius aduentum comitabuntur angelorũ archangelorumq; agmina, ſanctorũ ſpirituum pręclaræ phalanges. In cuius aduentu cęlum vt liber plicabitur: terra ignis ardore concremabitur,iniuſtisque percuntibus, iuſtorũ chorus miſericorditer ac ſublimiter ſe à Domino coronatum gratulabitur. Nempe ſi qui ex vobis fuerint inuẽti digni cœtui illi cęleſti connumerari,hos iudici meo pręſentaturus,dicam: En Domine,iſti ſunt,qui me in vi verbi perſonante,in procinctu fidei contra aduerſarias virtutes tui nominis amore ſe armauerũt,atq; triumphantes tibi victorioſiſſimo Domino,per quem vincere quiuêre,coronas ſuæ reportant victoriæ. Tunc quiqui illi fuerunt, lęti ſuos offerent Chriſto venienti manipulos,mecumq; illa gratulatoria honorabuntur ſentẽtia,qua dicitur: Eugè ſerue bone & fidelis,quia ſuper pauca fuiſti fidelis,ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Et item: Venite benedicti patris mei,percipite regnũ,quod vobis paratum eſt ab origine mundi. In quod regnũ ille vos inducat, qui pro vobis ſanguinem ſuum fudit,& vt vos ad cęlum leuaret,terrena petiuit. Cuius vos hodiè miſericordiæ commẽdo,vt quia hactenùs illo opem ferente, vos, prout potui, rexi,ab eo deincèps regamini, & feliciter coronãdi,in paradiſi amœnitates inducamini. His & talibus adhortationibus, cęleſtis curiæ acerrimus atq; facundus orator,concionis ſuæ populos adhortatus eſt,intentosque ad audiẽda cęlica iura reddidit, atq; benedictionibus confirmauit. explicitoq; officio,ad prandendum,ſe cum ſocijs ſuis & diſcipulis vertit.

Apoc. 6. Matt.25. Ibidem.

Habes exẽplum antè cibum orãdi,eſcasque benedicẽdi.

Ingreſſus conuiuij domũ, oratione ſuper menſam fuſa, epulas benedixit,eulogiasq; omnibus dedit. Ipſe aũt ad prandendum,quasi pranſurus,diſcubuit: ſed cibo carnali non indulſit. Cùm verò prandaretur, oculis creberrimè ad aſtra ſubrectis, ſuperorũ inferorumq; creatorem tam animi intentione,quàm verborũ proſecutione,aſſiduè benedicere ſtuduit. Interea die ad veſperã vergẽte,occaſuq; Phœbeæ lampadis tenebras vocãte, vir Domini à menſa ſurrexit,iterq; carpere delegit. Cùm ecce vnus anachoritarũ,duodecim iam habẽs in eodẽ habitu annos,ſuggerendũ ei arbitratus eſt,vt paululùm adhuc mero indulgeret. Sed ipſe his illius precibus renitens,reſpondit: In regno Dei revidere merear. Scito verò certiſſimè,nequaq; hodiè me ampliùs hîc pòtui indulturum. His dictis,navim aſſcendit,ab eodemq; loco ſecundo milliario ſecedit. Exeunte aũt illo de naui,protinùs omne corpus eius frigore corripitur,& ſitis ardore validè aduritur,& quieturo lectulus,loco delecto,aptatur. Sed dum altus ſopor feſſos illius irrigat artus,inter eius pueros repẽtè inexorabilis ſe diſcordia ingerit,ità vt enſibus diſtractis,alterutram quiſq; mortẽ peteret: & qui citiùs poſſet, comparis ſui animã ereptam ſuperis,dimittere gauderet inferis. Sed hiſce perturbationibus,viro Domini ſopore ſoluto, protinùs faceſſit omne litigium. Indeq; equo conſcenſo,& vſus clientũ ſuſtentatione,tãdem domui propriæ inducitur,noctis tranſacta non minima parte. Quò perueniens,conſuetis orationũ ſeculis,lachrymarumq; poculis reficitur, ſanctiq; altaris cornua deoſculatur, & nimia preſſus grauedine,lectulo ſuperimponitur. Sicq; à prima feria vſq; ad ſextam eius febre augmẽta capiente, expers ſomni, ſolummodò ſemet ſolabatur decantatione pſalterij. Sed cùm infuſus corpori dolor nullo fine coërceretur,ſacerdos Domini,ſecũdùm Apoſtolum,

Sanct⁹ Episcopus febre corripitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Cor.12. stolũ, quo ampliùs infirmabatur, eo fortior reddebatur: & quo citiùs se videbat lucem mortalium relicturũ, eo indefessiùs à Domino poscebat auxilium, vt scilicet citiùs æternis præsentis vitæ exemptus, interesse mereretur angelicis ciuibus.

Quadam aũt nocte, cùm eum flagellorũ ardor ampliùs adureret, subitò inimica humano generi fraus diaboli affuit, minasq; & figuras sibi competentes prętendit, & pueris illius dormientibus, vocibus belluinis frequenter increpuit. Sed athleta Domini hnic non parmam teretem obiecit, nec contum vibrauit, spiculúmve cõtorsit: sed psalmi vnius decantatione versutiam eius perculit. Cantabat enim: Qui habitat in adiutorio altissimi, &c. Tunc puerorũ quendam aduocans, noctis horam requisiuit, & quia media nox esset, audiuit, atq; adiecit: O vtinàm tanta mora noctis iam subduceretur, & lux diurna nostris ablata cõspectibus, reuocheretur. His etiam adiecit: Nè dubitemus hac in domo sanctæ adesse prędentiam, qui humani exitûs auidus, diuini operis semper se insidiatorem ac persecutorem assiduis probat incursibus. Cui puer: O, inquit, pastorũ optime, quorsùm ista prosequeris, cùm certum sit, eum tuę virtuti obuiare nõ posse, nosq; omnes tuî presentia ab eius incursibus ereptos & saluatos, eorũ tartareis vocibus eiulantes, coram te adductos, tuamq; prędentiam ferre non valentes, pro tuis sanctis meritis ex diù obsessis corporibus abstractos, & caligini æternæ damnatos. Et licèt sua subtilissima ac sagacissima calliditate vsus, aliquid tuæ Deo amabili innocentiæ impugnationis ingereret conatus fuerit, te tamen fidente in illũ, qui dixit: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquã: nihil prorsùs sui iuris inuenit. Cui venerãdus pontifex: Hæc, inquit, optimè locutus es: quoniam quę corde dubitâsti, sermonis officio, psecutus es. Cæterùm iam nunc vade, aqua, quę sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impręgnata est, liquorq; olim itidem Apostolica authoritate benedictus, huc deferatur: quorum aspergine atq; situra mox ità effugabuntur hinc inimici virulenta phantasmata, vt ampliùs non sua audeat inferre machinamẽta. Quo facto, ipse consueto orationũ operi constanter insistebat, sacrumq; officium, septeno numero dicatum, antequàm lux diurna fieret, Domino persoluebat. Iamq; se aurora dici sexta feria, paululùm decrescẽtibus furuę noctis tenebris, roseo regius filius eius Florbertus, præstolabamur gloriosam ipsius migrationem. Conuersus aũt sacer pontifex, circunstantibus ità proloqui cœpit: Mi prędilecti atq; amantissimi filij, apud Christũ iamnũc promeis interuenite fragilitatibus. Iam enim terminus irreuocabilis vitę meæ adest, quo iubeor luteũ hoc habitaculũ linquere, & rationẽ ante iudicẽ actuum meorũ positurus apparére. Et quia tanto imparem me examini, obsistente meorum mole peccaminũ, persentio, vtpotè cui exeũti vitiorũ acies phalangesq; tristes occurrent: precor, precum vestrarũ clypeos opponite, & vt piam Christi maiestatẽ propitiam habere merear, deposcite. Hęc beato viro, iuxta quod scriptũ est, Iustus in principio sermonis accusator est suî, proloquẽte, persentiens pallidę mortis proximã iam esse prędentiam, manibus ad cęlũ eleuatis, & veste rugata oculis à lachrymarũ fonte siccatis, dixit: Oppandite ori velamen, ga depositũ animæ, quod nunc vsq; fragili vase retentũ est, oportet tandèm resolui, atq; ab eo liberũ egredi. Canebatq; symboli verba, quo cõtinentur fidei sacramẽta, dicendo: Credo in Deũ patrem omnipotẽtem &c. Itemq; orationis Dominicæ verba ferendo, Pater noster, qui es in cęlis. Inter quę verba spiritũ efflauit, angelicisq; admixtus cœtibus, & euectus manibus, cælũ penetrauit, sanctorũ iungendus agminibus. Eius aũt migratio intulit superno cõuentui gaudiũ: eis aũt, qui eius consortio eatenùs fruiti fuerãt, grauem & penè interminabilem luctum. Eratq; videre pauperum fletibus ora rigata, & pastoris se cõquerentiũ destitutos opima prędentia: monachorum quoq; greges, ieiunijs pallida ora gerentes, incultoq; habitu despectum mundum protestantes, ad viri Dei inferiarũ exequias deducẽdas concurrere, quamq; piè & sanctè pontificis sui vita decurrerit, sedulum officium eorũ alraq; deuotio testabatur. Sanè eo spiritũ reddente, euangelium Christi perlegitur: & eo perlecto, quæ mortuis, piæ officia sepulturæ prędtantur. Etenim corpus eius ablutũ lymphis, atq; circundatũ peplis, loculo superponunt, atq; elatũ è loco eius obitûs, qui vocatur Fura, Leodium transfertur. Quæ loca à se differunt millib' triginta. Sanè per omne corpus reuersionis, piæ oues funebria exuuiasq; sui audiẽres deferri pastoris, ex omnibus villis & locis confluentes, vltimũ vale dicturi, aduenirũt. Omnis ætas, vterq; sexus, curuus arator, pannosusque bubulcus dolorem

Nota de VII. horis Canonicis.

Psal. 90.

Semper malignũ dæmones hominibus insidiantur.

Iohan. 14.

Vide quid vir tantus tribuat aquæ benedictæ.

Prou. 18.

Feliciter è corpore ad cælos profiscitur.

lorem lachrymis confessi, accedentes atq; eminùs salutantes, pugnis etiam pectora verberantes, proclamabant: Heu heu, qd nobis iamnunc restat salutis? En destituimur periclitantes benignissimo periculorum nostrorũ propulsatore, qui doloribus nostris consolator aderat, inopiæq; miserator, orphanorum altor, defensor viduarum, doctrinçque cælestis eximius doctor. Huius præsentia fugabatur diaboli sæuitia, seculi calcabatur pompa, & in vno isto omnia nobis erant doctrinæ atque operis sancta emolumenta. Hisce vocibus planctibusq; similes iungebantur querimoniæ, quousquè suprascripto emenso spatio, in locum destinatum sancti ossa aduexêre præsulis.

Cùm aũt prope eundem locũ aduentarent, plebis multitudo gradusq; omnis Ecclesiasticus, cum reuerẽdo habitu obuiàm sanctis processêre exequijs, ferẽtes Crucis vexilla, sanctorumq; patrocinia, necnon cãdelabra lumine radiãtia, sed & aromata in thymiamaterijs redolentia, psallẽtes, quę moris est talibus officijs decantari, carmina. Dum aũt feretro viri Dei se iunxerunt, dolor intolerabilis canticũ cunctis interdixit, & luctũ indixit, ità vt à fletu nemo posset tẽperare: sed conquerebãtur de sui pastoris, dolore magistro dictante, intempestiua subtractione. O bone, inquiunt, pastor, nunc te consolatorẽ miseriæ agnoscimus nostræ: dum in viri Dei perfectionẽ animiq; robur euaseras, etiam tuî fraudamur psentia. Te doctore, insipientiæ locus nõ erat: te medicãte, morbo cuiquã nostri sedibus animi adspirare fas nõ erat. En quid nobis restat, nisì lachrymæ nostrę solummodò testes degenerositatis animi, qua prędalẽte, caruimus tanto pastore miserrimi? En tibi pro meritis iam reddũtur cęlici honores: nos aũt grex tuus orbati patre, prostituimur cunctis diripientibus velut inutiles oues. Sed petimus, vt tua intercessio pia nos iuuet Christo adhęrens, quę nos cunctis bonis imbuit terra consistens. His & similibus dolori satisfacientens, sanctissima membra in B. Petri basilicam intulêre, quam ipse beatus vir sua construxit munificentia: ibiq; facibus accensis, peruigilem noctẽ ducẽtes, Dauidicisq; canticis operã dantes, vsquequò sol iubare suo poli terræq; faciem perfunderet, perseueraurêre psallentes. Post hęc aũt induunt eum, prout erat solitus indui, diuino altari assistens, subucula scilicet, atq; linea planeta. Tanta aũt vultui eius inerat pulchritudinis gratia, vt potior videretur atq; venustior mortuus, q̃ olim fuerat viuus. Quæ cùm fierent, discipuliq; eius vultum sibi dudùm optabilem atque amãtissimum oculis perlustrarent, internũ amorẽ animi non ferentes, lachrymis testabãtur, amicumq; dolori luctũ assumẽtes, hęc permixta singultibus verba reddebãt: O columna & tutamen, decusq; Ecclesiæ, sed & animarũ nostrarũ custos egregie, tuã exoptatam atq; subtractã sentimus prędentiam: & ga in prędenti nostris ꝓfectibus inimicã tuî sustinemus absentiam, neq; datur nobis suauissimã ac mellifluam tuam audire eloquẽtiam, questus nostros lachrymis restat solari vberrimis, atq; pietatẽ tuam submissis obsecrare precib', vt q hactenùs te, prauitatis nostrę exigente miseria, cõtempsimus docentẽ, te apud Christum intercedente, mereamur videre faciem nostri iudicis propitiã atq; misericordẽ. Oẽs etiam adstãtes, genibus curuatis, ceruicibusq; submissis, plãtis eius grata osculabãtur, & ga doctrinę eius segnes executores fuerint, proclamãt, ob idq; sibi indulgentiã dari suppliciter postulãt. Deindè officia, prout res postulat, super eum peragũt, cantionemq; aptam depromũt, odoramẽtisq; & lampadibus cũ omni honestate, vt res funebria postulat, pęuntibus, loculo quo ipse ꝓdixerat, humãdus inducitur. Vt aũt diuinitas cũctis palàm ostenderet, semper apud se viuere, quẽ ab oculis hoĩm occulerat, terra sub arido cęspite lucũ sepulcri eius tali dignata est miraculo venustare. Virga nanq; super sepulcrũ eius incisa est: quia ità res exigebat, contractior tamen, q̃ vtilitas poposcerat: sed postea inuenta est duorum palmorum longitudine supercreuisse. Quam nos ob ampliandã Christi gloriã & sancti viri perpetuã memoriã, ab eodẽ loco leuatã, parieti inseruïmus cõseruandam.

Post hęc aũt cœperũt sancti viri reliqæ virtutibus florere, locusq; eius sepulturæ crebris miraculis enitére. Nã creberrimè qdã inter diurnũ nocturnumq; officiũ inibi peragẽtes, crebrò se cõfesli sunt voces exaudîsse de tumulo. Quas, vtì humanę imbecillitati mortis est, audientes, timore nimio perterriti, fugæ sese credidére, timorisque magnitudinem mutatione loci declinauêre. Quod nos audientes, innumeras Christo Domino perfoluimus grates, qui tali modo voluit eommẽdare precioſam mortem prędtis sui, vidẽtes ꝙ eum alta beatitudine donauerat, quem tanta ꝓgratiua signorũ cõmendabat.

Anno aũt decimosexto felicissimi eius excessûs, vt vox Saluatoris vera ꝓbaretur, dicẽtis, Nihil opertũ, quod nõ reueletur: & occultũ, quod nõ sciatur: pastor pastorũ vicariũ suũ, quãti apud se esset meriti, voluit ostẽdere, quatenùs lux virtutũ eius corã hominibus fulge-

Omnib⁹ mitè dolet obitus eius.

Vide antiquã Christianorum deuotionẽ.

Codex MS. sic habet: nec & solatrices miserię agnoscimus nostri.

Decor vultûs iam defuncti.

Luctus discipulorum eius.

En rursùs antiquum sepeliendi ritum.

Insigne miraculum.

Miracula ad sepulcrũ eius.

Matt. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fulgeret,& populi pfruentes suauitate signorũ,glorificarẽt Deũ,patratorẽ tãtorũ operũ: & qa membrũ parsq; magna erit ciuitatis supernæ, noluit eum Dñs sepositũ delitescere, sed cunctis eius ciuibus in exẽplũ ꝓferre. Nã Carlomãno rege,tertio iã anno regni Frãcorũ sceptra regẽte,æditui basilicę,qua sancti viri mẽbra tegebãtur,detexêre sibi mandatũ fuisse cęlitùs,vti corporis beati viri busta indè leuarẽtur: nec soli illi talia sibi referebãt mãdata diuinitùs,sed & aliæ cõplures pſonæ ſpectabiles, & nobilitate humi ꝓſtantes. Quiq; ad alterutrũ ea,q̃ viritim viderãt,cõferẽtes, q̃sitũ ne opùs esset dicebãt,quod sibi in talibus cõsiliũ,qd've foret agendũ.Et diù quaquauersùm sentẽtiã potuêre,trutinates,ad id tãdem cõsilij vẽtũ est,vt diuinitas sup his cõsuleretur,& sup hac re ei⁹ voluntas atq; sentẽtia ꝓstolaretur. Igitur ad amica sibi subsidia se vertentes,orationi atq; ieiunio sese triduano mãcipauêre,vtq; voluntatẽ sup hoc negocio Dñi nôsse possent,ab eo totis nisibus poposcêre. Ac tertio tãdem ieiunij die instãte,duos libros sup altare deposuêre:quorũ vnus sacratissimi Euãgelij retinebat textũ,alter verò benedictiões atq; cõsecrationes,qbus Missarũ ꝓgunt sacramẽtũ,scilicet vt à diuinis libris addiscerẽt, q̃ sibi de his agẽda forẽt.Reseratũ euangeliũ,hãc primũ legẽti sentẽtiã obtulit: Nè timeas Maria:inueniſti gratiã apud Dñm.Liber etiã sacramẽtorũ in suũ apertione hoc primùm vidẽti obiecit:Dirige viã famuli tui.Quibus pactis,noctẽ sùperuenientẽ vigiliarum celebratiõe,hymnorumq; decãtatione reddunt festiuã.Aduenięte aũt die,sacerdotes quiq; sibi iunctis aliorũ Ecclesiasticorũ graduũ turmis,itemq; populi ac ꝓcerum palatij agminibus,primo manè Dñica illucescẽte,basilicã B.Petri adeũt, vbì sanctissimi viri mẽbra silicea cõtinebat vrna,ferẽtes in manibus vexilla Crucis & cãdelabra, sed & diuersa odoramẽtorũ genera.Quò pueniẽtes,operculũ à sarcophago sustulêre:attũ grauitate pauorẽ cũ reuerẽtia indicẽte,nõ audebãt pleniùs locũ sepulturę eius oculis visitare.Putabãt nanq;,more mortaliũ,illud sacratissimũ corpus à soliditatis cõpage seiunctũ,& puluerem redditũ.Nè tamẽ,qa tãtũ opus cœperãt,si relinquerẽt, impfectiõis argui possent, grauitate magistra,leniter quoq; accesserũt,& introspiciẽtes, glorioſum ei⁹ corpus nulla detrimẽta passum,illęsum à dissolutiõe atq; putredine repererũt,& ꝓ tabo atq; putredine,q̃ mos est mortalium corpora defuncta cõtrahere,aromatũ more illud sen ſerũt odorifico odore feruere.Caput aũt illius plustrãtes oculis,vidẽt vultũ ei⁹ (quod dictu quoq; mirabile est) sudore ꝓfusum,& velut noctis opacę roscidulis ꝓfusum guttulis.Coronam verò capillorũ alienã ꝓsùs ab omni lęsiõe,cęsariẽq; auctã & ꝓlixitate & pulchritudine.Neq; eũ cãdore senili albebat,sed colore & visiõe sui,iuuenis caput repromittebat.Quod vidẽtes oẽs,q aderãt,gaudio inęstimabili corde cõcepto etiã vocib⁹ cõclamabãt: O mũdi fabricę inęstimabilis cõditor,ô fili Dei,generis humani in initio mũdi,patris socia virtute factor,eiusdemq; in fine redemptor,q̃snã tibi similis in misericordia,q nõ solùm animas seruorũ tuorũ in paradisi sedib⁹ collocãs, æternã eis felicitatẽ attribuis,sed etiã corpora corũ,naturę quodãmodò vim afferẽs,illibata custodis? Eccè eũ ad augmentãdã tui noĩs magnificentiam,nõ modò corporis integritas,vultusq; venustas, sed & indumẽtorũ eius cõseruata est pulchritudo,& quodãmodò antiq̃ nouitas. Eodẽ verò die hui⁹ rei fama circunquaq; decucurrit,& ꝓ cunctorũ ora volitãs,ad palatiũ vsq; puenit. V enit eũ & illuc nuncius,referẽs beati viri corp⁹ in cõditorio,quo olim exanime est cõditũ,nũc ocuIis visentiũ se offerri,ab oĩi ꝓsùs corruptela alienũ,vestesq; illius tanq̃ miraculi participes,nequaq̃ reperiri aliqua deformitate degeneres.Quod postq̃ fama vulgãte,ꝓ cunctorum aures disseminatũ est,certatim tã ꝓximi, q̃ & lõginqui quiq; viri studuerũt illuc aduẽtare,& miraculũ,quod Christus in serui sui corpore mõstrauerat,intueri. Vt aũt in tãto miraculo Dñi potẽtia potissimùm magnificaretur,& virtus nota redderetur,pars ꝓregali solo exiliuit vnà cũ vxore & primoribus palatij sui,& ad viri Dei corpus puidẽdã acce ſſit:Et admirãs potẽtiã Dñi,virtutẽ eius magnificauit, misericordiã collaudauit,& qa in diebus suis talia ostẽdere dignatus sit,gloriosum nomẽ eius benedixit:nimioq; gaudio ꝓmotus, inter pias laudes & gratiarum actiões gaudio elicięte lachrymas fudit. Sed & aduenientiũ itidem quisq; fecit: gaudebantq; osculari manus & pedes beatissimi viri, quẽ Dñs honorare dignatus est tãti ꝓrogatiua miraculi.Rex intereà memorabilis Carlemãnus vnà cũ optimatibus suis,ꝓceribusq; sui palatij,sanctissimi viri mẽbra,suauissimis & (vt ità dixerim) inenarrabilibus odoribus redolẽtia,sustulit ex vase sepulcri, & loculo imposuit,& cũ magna lętitia atq; honore, necnon hymnorũ decãtatione, sed & candelabrorũ lumine aromatumq; suauissimo odore detulit ante sacrũ altare,ibidemq; maxima munera deuouit atq; attribuit,vasa scilicet argẽtea,& pallia pegrino opere elaborata,necnon fundos fundorumq; redditus, itemq; seruos prędiorumq; dederat incolas.

Frequens apud veteres,ieiunij & precibus inquirere Dei voluntatem.

Lucæ 1.

Ecclesiasticorum graduũ,id est, ordinum.

Post multos annos S. Huberti corpus integrum cernitur.

Vide remiram.

Nota principũ & Christiano rum religionem.

En quæ munera offert

Quę singula testamẽto mãdauit,& ecclesię,in quã sanctũ corpus intulit,in ꝑpetuã hęreditatẽ delegauit,sanctiq; viri ossa nobiliter ibì collocauit. Per cuius intercessionẽ, piãq; interuẽtionẽ tuã,Dñe,supplices exposcim⁹ pietatẽ,vt q nostris grauamur excessibus,tua gratissima opitulatiõe à reproborũ nũero secerni, iustissimaq; dãnatiõe liberari, atq; in electorũ cõsortio mereamur cõnumerari: cui est honor & imperiũ,potestas summa, pietas immẽsa,bonitas inexhausta:quẽ decet laus & gloria p cũcta seculorũ secul. Amẽ.

princeps Carlomanus S.Huberto.

Hęc de vita & mirabilib⁹ B.Huberti antistitis almi,& de his,q̃ circa corp⁹ eius obiplius reuerẽtiam & Domini immensam gloriã prædicandã, prisci tẽporibus celebrata sunt, quanq̃ infacundo,fideli tñ,stylo exarata,ad nos scripta cõmeârunt. Abhinc aũt quomodò qualitèrve,monente, immò cõpellente Christi honore & amore, crescente etiã atq; flagrante erga diuinũ cultũ pijssimãq; sanctorũ Dei venerationẽ fideliũ deuotione,sub pijssimo Deiq; amãtissimo Ludouico Imperatore,in trãsferendo memorati & sępè memorandi sanctissimi viri corpore sit actũ,breuiter fideliterq; cõstat esse subnexũ. Anno siquidẽ octingentesimo vndecimo felicissimę incarnationis Domini nostri Iesu Christi, exempto rebus humanis famosissimo Imperatore Carolo,victoriosissimo pijssimo Augusto, q regni Frãcorum spatia lõgè lateq; dilatauit, & Christi gloriã in suis finibus ampliauit,insuper & multarũ gentium cęcitatẽ quãta potuit virtute pcult,ereptasq; profundis tenebris, lucis claritate conspicuas reddidit: Ludouicus gloriosus filius eius,sceptra imperialia sibi debita arq; ab eo tradita, post eũ feliciter suscepit. Decebat quippe Christum, talẽ ac tãtum imperio suo prẽficere principẽ,in quo nõ modò auiti ſpecimẽ eluceret imperij,sed & q mentis nobilitate insignis,prudentia singularis,moribusq; innocuus,cunctis sibi subiectis fieret tot virtutũ excellentia imitabilis.

Carolus magnus regnũ Frãcorum plurimùm auxit

Hic ergò imperij sui primordia talibus tãtisq; dedicare instituit auspicijs, vt incœpta corrigerẽtur,bona collapſa erigerentur,& quisq; ordo in regno sibi tradito nõ passim leuitate iactatus à ꝓpria regula exorbitaret: sed laicus ordo iustitiæ deseruiret,atq; armis pacẽ sanctæ Ecclesiæ defenderet: monasticus ordo qetem diligeret, orationi vacaret,& q se à seculi fastibus secreuisset,eisdem iterùm nec voluntate, nec necessitate semet subderet: Episcopalis aũt ordo, vt his omnibus supintenderet: scilicet,vt si q ab his aut voluntate, aut necessitate deuiarent, eorũ solerti iudicio prudentiq; cõsilio ad lineã rectitudinis correcti redirent. In quibus,vt reuerà decet, cùm multi imitatione dignissima talibus eius monitis præberent obtẽperantiam,pars horum nõ minima extitit Vualcãdus venerãdus episcopus. Is enim partim diuinitatis instinctu,& meritis tuis: partim verò huius sacratissimi principis talib⁹ monitionibus incitatus,studebat magnoperè plebẽ sibi à Domino traditã, bonorum operũ exercitijs nobilitare, & de bonis ad meliora semp euehere, ac si qd in episcopio suo resedisset emẽdatione dignum,totis nisibus in meliorẽ statum recuperare. Vndè inter cętera,q̃ emendationẽ postulabãt,obtulit se eius munificentię cella q̃dam,antiquo nomine vocata * Andagium, quę olim qdem inhabitatoribus penè fuerat annullata. Hęc ergò se materiam quandã obtulit eius munificẽtię,in qua liberalitatis suæ laxatis habenis,q̃ vacuus tenacitate esset, nõ inanibus verbis,sed executione opis ostendit. Nãq; hãc penè à fundamentis restauratã,in melioremq; statum denuò renouatã, posthabita auaritia, nobiliter eius statum cõposuit, ędificijs honestis nobilitauit,& exẽptis prędijs,q̃ olim religio sanctorũ virorum largitate possedit,alia de episcopio suo supaddidit,incolasq; loci illius, monachos esse voluit. Qui nẽ nullius rei inopes, indigentię manus darent, atq; à ꝓposito sancto deficerent, vt dictum est,ꝓuidit & nobiliter ordinauit. Egit nãq;, vt q̃ vitę forent necessaria, nulla deessent; ꝓcurauitq; vt qa vsibus eorum necessaria subministrabat,ipsi quoq; q̃ diuinæ forẽt grata voluntati, ꝓgerent,& quãtum sibi posse diuinitas cõferret, nequaq̃ ab ea declinarent. Adductis nãq; regularis vitę optimis ꝓceptoribus,monasticę ordinẽ vitę eos edocuit,& bonorum opum exercitijs operã dare, tã voce ꝓpria, q̃ & lectione diuina, suasit. Vndè factum est, vt eius studiũ nõ inani labore cassaretur: sed sup optimã terrã iactato verbi semine,citiùs centuplicato verbi fœnore fructus multiplicaretur. Cœperunt igitur vndiquaq; in eundẽ locũ religiositatis cultores cõfluere, & maximè nobiles viri ex monasterio S.Lãberti,q Apostolicę vitę desiderio accensi erant, illuc cõuolare,viriliter eius ordinis vitã morũ actuumq; ꝓbitate tenere. Qui postq̃ detrita sanctę cõuersationis via,q̃ olim sibi fuerãt aspera,Christo ductore cœperũt fieri leuia, augmenta suę pfectionis & deuotionis reqrentes,adiẽrunt ꝑfatum venerabilẽ antistitem Vualcãdum, vtì B. Huberti ꝑsulis ossa eis à loco sepulturę permitteret trãsferre,& in cellã suę habitatiõis ob suĩ cõsolationẽ,& cõfessoris Domini ampliorẽ honorẽ,transportare. Qui vocis eorũ stoli-

Vualcandi Episcopi Leodiensis encomion.

*Andainũ

Andaginũ monasteriũ Vualcãdus Episcopus construit.

Monasticæ vitã, dicit Apostolicã: qa imitatur eã vitã,quã Hierosolymæ inchoãrunt Apo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

petitionem,vt pius pater,clementer audiuit, indignumq; locum,in quo sancta membra iacebant,tanto confessore iudicauit. Sed piam petitionem eorum impleri posse atque deberе,non abnuit: attamen nè incautè ac passim,leuitatis errore dictante,id fecisse videretur,fermè tribus annis eorum petitionem distulit. Sed cùm ab ipsis venerandis virismagnoperè,vt id eis concederet,exigeretur,prudēti cōsilio cuncta peragens,* Adebaldum venerabilem virum metropolitē suū super hac re cōsuluit. Qui & ipse in tantare consilium suum,vt decebat summæ humilitatis virum, reputās minimum, ratum duxit,vt vnà Christianissimum atq; orthodoxum principem Ludouicum Imperatorē adinuictus Augustus,considerans rem pergrandem,atq; paucorum vires magnitudine sui transcendentem,ad concilium venerabile Episcoporū, quod tunc tēporis apud Aquas congregatum erat,statuit conferendum, & quid eis esset gerendum, à sententia sancti conuentūs magnoperè flagitandum. Idem autem venerabilis,ac prorsùs Deo amabilis conuentus,consideratis vndiquè partibus,scilicet qui & quarè peterent,sed & reuerentia Domini cōfessoris,sanxerūt tot religiosorum virorum voto, sancti viri ossa * omitti,& in monasterio supradicto,vbi religiosiùs honorarentur, collocari. Quorū sententiæ sæpedictus pontifex obedientiam prębuit, consilio assensit, & petentibus iamdictis viris venerandis,sanctissimi viri Huberti corpus attribuit.Nā anno ordinationis ipsius decimosexto,qui est incarnationis Dominicæ octingentesimus vicesimusquintus, XI. Calendas Octob. ad beatissimi confessoris ventū est vrnā, atq; à sacerdotibus cum maxima reuerētia à loco sepulturę eius effossa,indè cum religiosi populi gradusq; Ecclesiastici frequētia,in B.Lamberti ecclesiā,sancti ossa sunt viri transuecta.Vbi triduò orationibus & vigilijs ꝓsecuta,vndecimo Calēddas Octob.ad memoratū monasteriū cum loculo suo sunt plata,ibidēq; Christo annuēte,vt tāto cōfessori cōpetebat,mirificè cōditā. Sed quoniam insignia Christi miracula, quibus multifariè sanctos suos glorificat, nullo modo sunt occulenda,sed magis magisq;, quantùm mortalibus fari datur, ob eius gloriam & laudem propagandam,fideliter pręconanda: valdè indecens indignumque iudicauimus,vt eius magnificentiam, quę nostro seculo circa memorati sancti viri candi,& quorundam aliorum religiosorum virorum veraci relatu didicimus, prorsùs ab illa corruptione, quæ ob prævaricationem primi parentis iustissimè humanæ naturæ pœnaliter inflicta est,eiusdem beatissimi viri totius corporis compago ità aliena immunis est reperta,quemadmodùm tempore Carlomanni regis legitur inuenta fuisse, & terrę mādata. Quod quantùm sub ipsius principis tempore,erga præfati sancti viri corpus, per tot elapsa tempora incorruptè seruatum virtus diuina clatuerit, seriem huius libelli paulò superiùs repetendo perspicaciter legat, ibiq; quanto honore, quantáve illęsione & incorruptione protectio diuina illud donauerit, rationabiliter cōpræhensum fideliterq; annotatum,perfacilè colligere quibit. Cùm igitur nil detrimenti,nilq; corruptionis in corporis eiusdem sancti viri prima translatione,quæ facta est sub memorato principe,cōpertum fuisse didicerit,nullo modo,quòd in hac secunda, quæ facta est à Vualcando præsule sub pijssimo Deoq; amabili Ludouico Cęsare, sępedicti sancti viri corpus solidum illęsumq;, eadē Christi gratia protegente,inuenire quiuerit,dubitabit. Ac per hoc totius ambiguitatis nubilo exutus, veritatisq; perspicuę luce perfusus, nil nisi quod miretur, & vndè diuinę potētię multiplices grates dignè persoluat inueniēs, Deū proculdubiò mirabilē gloriosumq;, sicut in cęteris sanctis suis, ità quoq; in huius fidelissimi serui sui corpore,tot tantorūq; donorū prerogatiuis,legi naturę vim inferentibus,honorato & glorificato,toto annisu prędicandum cernuis vocibus exclamabit. Interfluxit aūt spatiū temporis à prima vsq; ad secundā translationem,annorū circiter septuagintaquinq;,regnāte Domino nostro Iesu Christo,& pollicente suis se vsq; ad cōsummationem seculi affuturū fidelibus, corumq; agonibus misericorditer opitulante, triumphosq; feliciter atque ineffabiliter renumerante. Qui viuit cum patre in vnitate spiritusancti Deus,per omnia secula seculorum, Amen.

Hactenùs ex MS.vetusto codice.Sunt aūt,qui scribāt B. Hubertū filiū fuisse Bertrandi ducis Aquitanię,& ei adhuc pagano venationi operā danti,inter cerui cornua Christū apparuisse,& vt ad Lābertū Episc.iret,admonuisse.Ab eo verò humaniter acceptū, in fide instructū,atq; vndis salutaribus expiatū esse.Indè Romā ꝓfectum ad visitāda Apostolorū limina.Interim verò ꝓemptū S.Lābertum, atq; in eius locū B.Hubertū subrogatū.

VITA

* Hadabaldum
* Hildebaldnm
* Hildiboldum

Ecclę olim reuerenter habitæ sunt Sanctorum reliquæ etiā ab Imperatoribus,&c. Concilium Aquisgranense.

for. * dimitti

Rursùs post annos multos incorruptum S. Huberti corpus inuenitur.

Psal. 67.

Matt.28.

VITA S. VVENEFRIDAE VIRGINIS ET MARTYRIS, PER F. LAVR. SVRIVM COMPRAEHENSIVS

conscripta. De huius sanctæ virginis vita scripsit Ropertus Abbas Salopien. & nisi fallor, is est author eius vitæ, quam nos hìc mutato stylo aliquanto breuiorem edimus. Claruit autem Ropertus Abbas anno 1140. ad cuius monasterium, huius virginis ossa translata sunt anno 1138.

Nonębris 3.

BEunous vir sanctissimus,multis clarus virtutibus,in Occidentali maioris Britanniæ regione enituit. Is contempto paterno solio,pauper aufugit, factusq; monachus, breui in perfectum euasit virum. Cumque diuersis in locis monasteria cōdidisset, fratresq; in ijs Christo seruituros congregâsset, diuinitùs admonitus,aliò profectus est, à Domino ipsi destinatam quæsiturus habitationem. Tandèm ad prędium Teuithi hominis potentissimi peruēnit, orauitque illum, vt portionem quandam possessionum suarum Deo & ipsi largiretur, in qua ecclesiam extruere,atq; in ea Deo seruire, & pro eius salute quotidiè Dominum deprecari posset. Illeverò non difficulter annuit, immò etiam vnicę filię suæ Vuenefridæ mores conformandos illi commendauit.Eam vir sanctus quandò ad populum concionabatur, ad pedes suos sedere iussit, & sermones suos diligenter auscultare. Vndè factum est, vt in dies seipsa melior effecta, auctaque sapientia,ab omni viri toro prorsùs abstinere constitueret. Sed cùm id parentibus indicare reformidaret,ad virum Dei accessit, ait sibi deliberatum esse virginem se Christo conseruare incontaminatam: orauit,vt à parentibus id ipse sibi impetraret.Assentit vir sanctus, dicit se accuratè ea de re cum parentibus acturum.

Beunous vir sanctiss.

Vuenefrida statuit virgo permanere.

Venit ergò ad parentes puellæ,ijque cognito virginis proposito,fundunt lachrymas, laudant Deum,& libentibus animis assentiuntur. At illa sedens identidèm ad pedes viri Dei,ardenti desiderio hauriebat,quę ille dicebat de gloria sponsi cęlestis,nec quicquam in suum pectus admittebat terrenū,crebrò noctibus in ecclesia vigilabat. Solebat nonnunquàm etiam importunè petere à sancto viro, vt sermonem texereret de vita & moribus sponsi immortalis,audiensq; de illius excellentia, decore & maiestate, cōtemptum omnis terrenæ iucunditatis concipiebat, & spiritalis lætitiæ indeficientem materiam suo in pectore colligebat.Etsi autem ætate adhuc esset tenera,moribus tamen & animo cana erat,prauas cupiditates omnes planè contemnens.

Parentes illi bęret assentiuntur.

Cùm aūt quodā Dominico die parētes eius iuissent ad ecclesiam,& illa necessariò domi sola remānsisset,Cadocus Alani regis filius iuuenis,in eius ædes aduenit, eāq; ad focū solā sedentē inuenit.Illa cernēs regis filiū,surgit ocyùs,submissè rogat, ecquidnàm sibi velit.Tū ille: Scis,inqt,me esse regis filiū,multis opibus & honoribus conspicuū, & q te quoq; magnis possim augere diuitijs,si meæ velis parére volūtati. Sentiēs virgo pudica de concubitu illum verba facere, paululùm demisso vultu & rubore suffusa, primò quidem prę se fert, grauiter se dolere, quòd tam parùm cultam ipsam inuenisset, aitque ad eum: Cùm tu regio sis ortus stemmate,& Deo volēte, regni gubernacula suscepturus, non dubito me diuitem & beatam posse fieri,si tuo coniugio assentiar.Sed quęso te,paumpèr sustine aduentum parentis mei. Interìm ego ingrediar in cubiculum, moxq; ad te reuertar. Dixit hoc,vt posset ab illo se subducere,quem videbat libidinis flamma incensum,præ amore propè amentē fieri.Permisit aūt iuuenis,vt in cubiculū se reciperet, putans illā benè cōptam ilicò redituram. At illa per aliud cubiculi ostiū exiens, præperi cursu ad ecclesiā properabat.Quod vbi sensit iuuenis,magno furoris œstro percitus,districto ense eā celeriter insequitur,toruisq; eā luminibus intuēs: Olim,inqt,te amaui, mihiq; te cōiungere volui: & tu nūc ad te venientē fugis & habes cōtēptui? Notū ergò sit tibi,nisi mihi spōtè tuî modò copiā feceris, confestim me ablaturū caput tuū.Respōdet illa

Cadocus regis filius eā ad concubitū ꝓuocat.

Minatur ei mortem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illa constanti & infracto animo: Ego verò regi æterno, qui iudicaturus est viuos & mortuos, matrimonio iuncta sum, nec vllum alium admittere possum: & nè diù suspensum te teneam, nóueris, dum spiritus hos reget artus, neminem me admissurã præter illum. Fac ergò quicquid erit libitum, & quãta maxima potes, in me feritate incurre. Me enim neque terrores tui, neque blanditiæ, nec promissa, nec munera ab illius amore suauissimo poterunt separare, cuius castis amplexibus adstricta sum. Cernẽs incessus iuuenis se contemni à virgine, libidinis impotentia victus, caput ei præcidit. Simul autem atquè corpus virginis humi collapsum est, fons illic mirè perspicuus & ingens erupit, qui hodieq; manare non desinit, multis morbidis per merita sanctæ virginis salutem adferens. Caput autem, quòd in monte præcisum esset, facilè à mõte deuoluebatur in ipsam vlq; ecclesiam, magnoq; terrori fuit cunctis illud adspectantibus. Cumque omnes dicerent tam immane scelus vleiscendum esse, eiusq; authorem detestarentur, parentes virginis internum animi dolorem luctu & eiulatu testabantur.

Illa contemnit.

Ab illo interficitur.

Interim homicida eruentus tergebat gladium suum ad herbas, & quia filius regis erat, aiebat se nihil in eo perperrando facinore Deum timuisse. At vir Dei Beunous, eius superbiam & animi obstinationem non ferens, cùm in manibus haberet caput virginis, accessit ad eum, & ait illi: O te scelestum, qui regiæ dignitatis puellam crudeliter iugulasti, cur te non pœnitet tantum admisisse flagitium, quo ipsam quoque ecclesiam contaminasti, & Deum prouocasti? Quandò ergò nec ecclesiæ pepercisti, nec diei Dominico reuerentiam præstitisti, oro Deum meum, vt reddat tibi in præsentia, quod mereris. His dictis, iuuenis repentè corruit & expirauit, corpusq; eius colliquescens disparuit, multis asserentibus, illud in tartarum cum anima descendisse. Porrò vir Dei caput virginis crebrò deosculans, à lachrymis abstinere non potuit. Deindè corpori illud apponens, & suo pallio tegens, ad altare accessit Missam celebraturus. Ea finita, redit ad corpus virginis, luculentum sermonem habet ad populum, dicit inter cætera, sanctam virginem votum Deo nuncupasse, sed illud morte impediente reddere non potuisse; itaq; orandum esse Deum, vt eam vitæ restituat. Cumque diù oratum esset, vir beatus surgit à terra, manibus in cælum sublatis, Domine Iesu Christe, inquit, pro cuius amore hæc virgo terrena respuit, cœlestia concupiuit: exaudi nos pijs animis te inuocãtes, vt quantuis non ignoremus eam pro tuo nomine passam, in cælis degere, nec nostro egére contubernio, animam tamen eius iubeas redire in corpus, vt magnificet nomen tuum, & post longa vitæ spatia, multiplicato bonæ conuersationis feruore, ad te redeat sponsum suum vnicè charum. Vbi ab omnibus dictum est, Amen, puella quasi à somno surgens, puluerem & sudorem à facie detergit, omnesque illic adstantes gaudio & admiratione afficit. Manst autem in collo eius quoad vixit, tanquàm candidi fili species, locum sectionis obtegens: aiuntque viri regionis illius indè eam Vuenefredam dictam, cùm anteà, vt ipsi affirmant, Breuna appellaretur. Vuen enim Britannica lingua, idem est, quod Latinè candidum. Porrò euphoniæ causa, prioris vocabuli duabus literis mutatis, dictam Vuenefredam.

Diuina vltione repẽtè perit Cadocus.

Beunous ad vitã reuocat S. Vuenefredam.

Locus autem ille, vbi sanguis eius fusus est, non lõgè abest à monasterio Basinguercko in Nouuallia, & anteà quidem dictus est Siccauallis: post eius verò obitum vsquein præsens, Fons Vuenefredæ appellatur. Lapides quoq; tam in fontis scaturigine, quàm in riuo illius, seu vtriusq; margine, eius adspersi cruore, & sanguinis eius tãquàm contagelati manifesta vestigia retinent, & neq; temporis diuturnitate, neq; aquæ præterfluentis alluuione ea abolentur. Muscus autem lapidibus illis inhærens, thus redolet. Homines regionis illius, qui Deum necdùm cognouerãt, virginem rediuiuam, fontem aquas manantem, & petras sanguine adspersas videntes, ad pedes beati Beunoi se abiecerunt, & ab eo baptizati sunt. Tandèm autem sancta virgo ab eodem viro Dei sacrum velamen accepit. Ille autem, solo scipione assumpto, omnem domũs suæ supellectilem & quicquid fideles ei donauerant, sanctæ illi virgini & eius sociabus reliquit, atq; aliò commigrauit. Porrò beata Vuenefreda nobilium filias congregans, docebat eas amare castitatem, cunctisque mundi spretis illecebris, leui iugo Christi colla supponere, & regulari conse&tanda disciplina, illius se seruitio mancipare.

Multi ea excitata ecclesia dunt in Christum.

Defuncto autem B. Beunoo, sancta virgo, Deo ipsam admonente, ad sanctũ virũ Dei ferum accessit. Erat enim is magnus coram Domino, ferturq; fontem è terra excitãsse, multos depellentem morbos. Cumque ad eum iret Vuenefreda, nocte oranti cælitùs hæc

hęc vox facta est: Dic charissimæ filiæ meę Vuenefridę, vt ad Saturnum (hoc enim viro nomen erat) sese conferat, ab eoq; discat, quo in loco omne reliquum vitæ tempus exigere debeat. Vbi sancta virgo ad Saturnum venit, ille ait ad eam: Est locus, quẽ Vuitheriacum vocant, ab omni populo admodùm reuerenter habitus. Eum te iubet Deus adire, in eo donèc vixeris, commorari, tuisq; exemplis alijs prælucere. Est illic Abbas Elerius, multis ornatus virtutibus, quem perpetui gemitus & assiduę preces adeò ab omnibus mundi huius curis abalienârunt, vt nihil iam terrenum sapiat, nihil rerum labentiũ expetat, totus cælestibus intentus. Fecit virgo sancta, vt erat iussa: Venienti autem Abbas Elerius, per spiritum sanctum eius cognoscens aduentũ, obuiàm proficiscitur, eamq; honorificè excipiens, in virginum monasterium introducit, earumq; curam ei demãdat. Ibi sanè quisquis ad illam ęger accessit, incolumis ab ea recessit: mœrentes omnes, animi lętitiã reportarunt. Tandèm nocte quadã oranti Iesus Christus apparuit, indicauitq; propedièm ipsam è corpore decessuram. Itaq; quarto Nonas Nouembris, plena virtutibus & operibus bonis, spiritum Deo reddidit, sepultaq; est iuxta sanctum Chebeum & Senanum. Multa verò per illam prępotens Deus effecit miracula, inter alia fabri cuiusdam filiam, ab ipso ortu cæcam, illuminans.

Abbatis Elerij laus.

S. Vuenefridã virginibus pręficitur.

Feliciter migrat ad Dominum. Miracula.

Si pueri tenelli, aliquo corporis incommodo affecti & morbo correpti, in ipsius fontis scaturiginẽ mittantur, à matribus incolumes reportãtur. Alia miracula prętermimus. Post annos multos, putà à Christo nato anno millesimo centesimo tricesimooctauo, beatæ huius virginis ossa Solopiam in monachorum monasterium admodùm honorificè translata sunt.

HISTORIA BREVIS SANCTORVM MARTYRVM AGRICOLAE ET VITALIS, EX ADHORtatione *B. Ambrosij Episcopi ad Virgines.*

QVI ad conuiuium magnum inuitantur, apophoreta secum referre consueuerunt. Ego ad Bononiense inuitatus conuiuiũ, vbi sancti martyris celebrata translatio est, apophoreta vobis plena sanctitatis & gratię reseruaui. Apophoreta aũt solent habere triũphos principum: & hęc apophoreta triumphalia sunt Christi enim nostri principis triumphi, sunt martyrũ palmę. Nec verò huc dirigebam iter: sed quia petitus à vobis sum, debui mecũ deferre, quæ alijs parabãtur, nè minor ad vos venirem: vt quòd in me minùs est, quàm pręsumebatur, in martyre plùs inueniretur. Martyri nomen Agricola est, cui Vitalis seruus fuit antè, nunc consors & collega martyrij. Præcessit seruus, vt pręnideret loco: secutus est dominus, securus quòd fide seruuli iam inueniret paratũ. Nõ aliena laudamus. Passio enim serui, domini disciplina est. Hic instituit, ille impleuit. Nihil illi decet pitur. Quomodò enim minui potest, quod Christus donauit? Egregiè & ille, qui homini seruiuit, seruiendo didicit, quomodò Christo placeret. Hic tamen geminam laudem acquisiuit, in illo magisterij, in se martyrij. Certauerunt tamen inter se inuicèm beneficijs, postq; equales esse meruerunt. Hic illum ad martyrium pręmisit, ille istum accersiuit.

Nouembris 4

Christi triumphi, martyrum palmæ.

Nullum ergò ad commendationem hominis conditio affert impedimentum: nec dignitas prosapię meritum, sed fides, affert. Siue seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus: & vnusquisq; quodcunq; fecerit bonum, hoc recipiet à Domino. Nec seruitus derogat, nec libertas adiuuat. Vide, ad eam rem quàm nihil in conditione momenti sit. Seruus, inquit, vocatus es? non sit tibi curæ. Qui enim vocatus est in Domino seruus, libertus est Domini. Similiter qui liber vocat' est, seruus est Christi. Vide, inquã, vim Apostoli. Plus putatur dedisse ei, qui seruus, q̃ ei, qui liber vocatus est. Ex seruo enĩ libertus Christi fit, ex libero seruus. Sed nulli plus dedit, verùm vtriq; equalem mensurã diuisit. Apud Christum enim seruitus & libertas æqua lance penduntur, nec vllo discernículo bonæ seruitutis & libertatis merita diuiduntur: quia nulla maior est dignitas, q̃ seruire Christo. Deniq; Paulus seruus Christi Iesu. Hęc enim seruitus glorioſa est, in qua gloriatur & Apostolus. An non summa gloria est, quandò tali precio æstimati sumus, vt sanguine Domini redimeremur? sed pergamus ad cætera.

Ephes. 6.

1. Cor. 7.

Christo seruire summa dignitas. Rom. 1.

Cumque

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Vitalis omne genus tormentorum experitur.

Cumque sanctus Vitalis cogeretur à persequentibus, vt Christum negaret, & ille ampliùs profiteretur Dominum Iesum Christum, omnia tormentorum genera in eum exercentes, vt nõ esset in corpore eius sine vulnere locus, orationem fudit ad Dominũ, dicens: Domine Iesu Christe, saluator meus & Deus meus, iube suscipi spiritum meum: quia iam desidero, vt accipiam coronam, quam Angelus tuus sanctus mihi ostendit. Et completa oratione, emisit spiritum.

S. Agricola crucifigitur

Sanctus verò Agricola mitior habebatur moribus, vt ab ipsis etiã inimicis diligeretur. Ideoq; differebant eius passionem. Sed hæc persecutorũ honorificentia, omni erat immanitate acerbior, quæ inuidebat martyrium. Denique vbi non acquieuit sanctus Agricola, crucifixus est: vt aduertamus illas blanditias eorum, non sedulitatis fuisse, sed fraudis. Supplicio serui, dominum terrere voluërunt. Vertit hoc Christus in gratiam, vt martyrio serui, dominus inuitaretur. Vtriq; nomen aptum martyrio, vt designati ad martyrium ipsis vocabulis viderentur. Ille, Vitalis dictus est, quasi qui contempru istius vitæ, verã illã vitã æternã sibi haberet acquirere: iste, Agricola, qui bonos fructus spiritalis gratiæ seminaret, & sacri sanguinis effusione, meritorũ suorum omnium virtutumque rigaret plantaria. Sepulti autem erant in Iudæorum solo inter ipsorum sepulcra. Ambiërunt Iudæi cum seruulis sepulturæ habere consortium, quorum Dominum negauerunt. Sic & aliquandò Balaam dixit: Moriatur anima mea pro animis iustorum: & tamen non communicauit eorum operibus, cùm viueret, quorum in animis cupiebat mori. Et isti, quos viuentes persecuti sunt, mortuos honorabant.

Num. 23.

Illic igitur martyris exuuias requirebamus, tanquàm inter spinas rosam legentes. Circunfundebamur Iudæis, cùm sacræ reliquiæ eucherentur: aderat populus Ecclesiæ cum plausu & lætitia. Dicebant Iudęi: Flores visi sunt in terra, cùm viderent martyres. Dicebãt Christiani: Tempus incisionis adest. Iam qui metit, mercedem accipit. Alij seminauerunt, & nos metimus martyrum fructus. Iterùm audiẽtes Iudæi voces plaudentis Ecclesiæ, dicebant inter se: Vox turturis audita est in terra nostra. Vndè benè lectum est: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiã: Dies diei, Christianus Christiano: nox nocti, Iudæus Iudęo. Indicabant ergò Iudęi quòd haberent scientiam martyrum, sed non scientiam verbi: id est, nõ secundùm illam solius boni, & solius veri scientiam. Ignorantes enim Dei iustitiam, & volentes sc iustificare, iustitiam Dei non receperũt. Detuli ergò vobis munera, quæ meis legi manibus, id est, crucis trophęa, cuius gratiam in operibus agnoscitis. Certè & ipsi dæmones confitentur. Condãt alij aurum atq; argentum, ac de latentibus ẽruant venis, legant precioſa monilium serta. Temporalis ille thesaurus est, & sæpè habẽtibus pernicioſus. Nos legimus martyris clauos, & multos quidem, vt plura fuerint vulnera, quàm membra. Clamare martyrem diceres ad popalum Iudęorum, cùm clauos eius colligeremus: Mitte manus tuas in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Collegimus sanguinem triumphalem, & crucis lignũ. Hæc sanctæ viduæ negare non potuimus postulanti. Munera itaque salutis accipite, quę nunc sub sacris altaribus reconduntur. Ea igitur vidua sancta est Iuliana, quæ hoc Domino templum parauit atque obtulit, quod hodiè dedicamus: digna tali oblatione, quę in sobole sua templa iam Domino pudicitiæ atque integritatis sacrauit.

Psal. 18.

Rom. 10.

Ecce vir tãtus etiã clauos martyris colligit. Ioan. 20.

Item crucis lignum.

DE IISDEM SANCTIS MARTYRIBVS, EX GREGORIO TVRONEN. DE GLORIA *Martyrum, Cap.* 44.

AGricola & Vitalis, apud Bononiam Italię vrbem pro Christi nomine crucifixi sunt: quorum sepulcra, vt per relationem fidelium cognouimus, quia nondùm ad nos historia passionis aduẽnit, super terram sunt collocata. Quæ cùm à multis, vt fit, vel tangerentur manu, vel ore oscularentur, admonitus est æditiuus templi, vt immundi ab ijs arcerẽtur. Quidam audax atque facinoroſus opertorium vnius tumuli remouet, vt scilicet aliquid de sacris auferret cineribus: missoque introrsùm capite, oppressus ab eo, vix ab alijs liberatus, confusus abscessit: nec accipere meruit, quod temerario ausu præsumpsit: sed cum maiori deincèps reuerentia, sanctorum adiuit sepulcra.

Pœna temerarij.

Alius quoquè tributa publica deferens, sæculũ pecuniæ dum iter ageret, negligenter amisit. Appropinquans autem ciuitati, recognoscit se amisisse publicum, quod ferebat. Tũc prostratus coram sepulcris beatorum, cum lachrymis deprecatur, vt perditum, eorũ virtute reciperet, nè ipse, coniunxq; ac liberi, ob id captiuitati subigerentur. Egressus autem foràs in atrium, virum qui hanc pecuniam in via iacentem repererat, nactus est: scrutatusque diligenter, illius horę tempore hic sæculum inuenisse se dixit, quo iste martyrum auxilium flagitauit.

Nota miraculum.

Horum reliquias Namatius Aruernorum Episcopus deuotè expetijt, vt scilicet eas in ecclesia, quã ipse construxerat, collocaret: direxitq; vnum illuc presbyterum, qui abiens, cum Dei gratia, quę petierat, detulit: regressusq; cum socijs, in quinto ab Aruerna vrbe, milliario reuertentes, metatum accipiunt, & ad Episcopum missos dirigunt, vt eis, quid agant, iubeat ordinare. Manè autẽ facto, sacerdos, admonitis ciuibus, cum Crucibus & cereis ad occursum sanctarum reliquiarũ deuotissimus properat. Cumq; ei præsbyter offerret, vt beatas reliquias adspiceret, si luberet: & ille, Mihi, inquit, magis est hęc credere, quàm videre. sic enim in scripturis legimus sanctis, quia ipse Dominus eos beatos iudicat, qui eum cùm non viderint, credidissent. Hac itaq; sacerdotis fide pollente, Dominus sanctos suos glorificat in virtute. Nam venientibus illis, subitò contenebratum est cęlum, & eccè imber vmbrosus atq; reterrimus super eos descendit: & tanta pluuia ibidèm est diffusa, vt flumina per vias illas currere cernerentur. Veruntamen circa sancta pignora per vnum valdè iugerum neque vna gutta visa est cecidisse. Et abeuntibus illis, pluuia eos à longè quasi præbens obsequium, sequebatur populum fouens, gestatores autem pignorum non attingens. Hęc videns pontifex, magnificauit Dominum, qui fidei suæ sic fauens, talia ad sanctorum gloriam operari dignatus est. Congregatis verò ciuibus, cùm magno gaudio atq; deuotione sanctam ecclesiam, his illustratam pignoribus, dedicauit.

Obserua veterum erga sanctorum reliquias studium, venerationẽ & cęremonias Ioan. 20.

Mira res.

VITA, RES GESTAE, ET CERTAMINA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNICII ABBATIS, *Authore Simeone Metaphraste.*

VIAM, quæ ducit ad virtutem, sciunt omnes esse asperam, arduam & difficilem, idque apertè ipsa discunt experiẽtia. Et ideò multis quoq; indigent, quæ ad ipsam excitent, partim quidem exhortationibus, partim autẽ vitę quoq; historia eorum, qui in illa priùs sunt ingressi: quod etiam magis ad eam attrahit sine molestia, & efficit vt non despondeant animum propter difficultatem itineris. Ei enim, qui viam est ingressurus asperam & difficilem, suadens & adhortans quispiam minùs persuaserit: ostendens autẽ multos eam iam confecisse, & ad optatum tandèm finem peruenisse, sic magis persuaserit: vt prompto & alacri animo iter aggrediatur. Talem esse existimo magni quoquè patris Iohannicij vitam, & longè iucundissimam, & longè vtilissimam, & quę ipsa quoquè potest vel valdè socordem excitare ad studium virtutis. Dicantur ergò res illius, quoàd eius fieri poterit, & vobis pijs ac religiosis in medium proferantur, vndè scilicet cœperit, & ad quem finem tandèm peruenerit. Sic autem habet:

Nouẽbris 4.

Via virtutum ardua.

S. Iohannicij patria.

Quartodecimo anno tyrannidis Leonis filij Constantini, qui etiam generis seriem traxit ex Isauria, admirabilis Iohannicius procedit ex maternis thalamis. Cui patria quidem fuit prouincia Bithynorum: vicus autem, qui vocatur Marycati, situs ad Borealem partem Apolloniadis: Parentes, qui factis ipsis veram reddebant appellationem, Miritzicius & Anastaso. Erant enim tanquàm pulchram rosam iustum Iohannicium edituri pietati, qui à vita ad vitam, vt dicit Apostolus, euocabat multos vnguento pietatis, & à lapsu peccati faciebat surgere, & viam ostendebat salutarem, vt iam ostendet oratio. Statim ergò ab ineunte ætate, cùm sensilibus cibis aleretur & educaretur vt puer, non disciplinarum orbẽ & mundanam elegit sapientiam: sed eam, quę ad eum adducit, & ei reddit familiarem, quæ est initium sapientiæ, nempe Dei timorẽ, & eius mandatorum insistere vestigijs. Proficiebat ergò in dies in virtute & diuina disciplina, & pulchro augebatur

Parentes.

2. Cor. 2.

Psal. 110. Puo. 1. & 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur incremento. Quid autem Dominus, qui est velox ad bonorum remunerationem? Nondùm magnus Iohānicius è prima ætate excesserat, & munus obiens, quod ei fuerat mandatum à parentibus, in consueta paſcua porcos immittēs, ille quidem eos signat

Nota hic vim & efficaciā signi S. Crucis.

figura Crucis, & ipse consuetas preces Deo reddebat: Illi autem permanebant indiuisi, nullo nec hominum, nec bestiarum damno omninò affecti, donèc vesperè reuersus sanctus, eos domum rursùs ageret.

Cùm autem ille quidem iam excessisset ex Ephebis, tunc cùm esset & corpore agilis, & adspectu præ se ferret speciem hominis non ignaui, haberetur verò accuratus militum delectus iussu eius, qui tunc rerum potiebatur: tunc hic quoquè vir admirandus relatus fuit in numerum excubitorum. Erat autem exercitui quidem iucundus propter moderationem: inimicis verò terribilis propter fortitudinem, vt qui eos sæpè vel solo

In militia viuit religiosè.

adspectu in fugā verteret. Cùm se ergò sic gereret, & tāti fieret ab exercitu, apud Deum adhuc pluris fiebat, quatenùs eius præcepta ad vnguem obseruabat. Hoc ergò videns malignus, & cùm aliam virtutem, tum eius cum Deo familiaritatem & coniunctionem

Labitur in hæresin Iconomachorū

ei inuideret, in eum latenter comparabat insidias. Quamobrèm cùm aliquandò hominibus communem offudisset caliginem, vt non diuinis imaginibus eum, quem par erat, honorem tribuerent, peruenit etiam vsque ad Iohānicium: capitq; & expugnat hunc virum præclarum inter exercitatores, & inducit cum ad pernicioſam sectam Iconomachorum. Ab illo autem tempore diuinis imaginibus non modò quem par erat, minimè honorem non tribuebant: sed nec earum quidem auditionem auribus omninò admittebant. Totis verò quinquaginta septem annis, figura à Christo susceptæ humanitatis

Hæresis Iconomachorū durat annos 57.

crimini dabatur & contemptui habebatur ab ijs, qui pugnabāt aduersùs imagines. Cuius quibus fuit adductus & captus hic quoq; vir admirandus, & pauci fuerunt, qui maligni laqueum effugerint. Atque hæc quidem sic se habebant: & Christi figura nostrę simulq; proh dolor, despiciebatur, & nihil omninò putabatur.

Postquàm autem huius sceleris operatores cum impietate miserabiliter periērunt, & Romanorum imperium trāsijt ad coniugem eius Irenem, quæ res Christianorū tuebatur & habebat in honore, etiamsi propter metum mariti, non poterat eo superstite liberè eloqui veram religionem. Cùm ea verò in imperio fuisset constituta, tunc ipse quoq; Christus, qui propter nos carnem induit, rursùs honorabatur figuris, & exoptatæ sanctorum imagines, in ecclesijs, in foro, in populo cernebantur. Sed ne sic quidem multi huius Iconomachorum hæresis acerbitatem eluērunt ex animis, sed cùm temporis diuturnitate ad mali habitum peruenissent, ægrè ferebant se ab eo liberari. Quorum vnus erat hic quoq; præclarus Iohannicius: qui non erat prōptus nec velox ad mutationem, neq; omni vento conuertebatur aut circunferebatur, sed morum ostendens grauitatem, etsi in re non laudabili, permanebat in ijs, quæ sibi rectè opinari videbatur, & diuinis imaginibus nullum cultum tribuebat. Deindè quid fit? Eum venatur egregius agricola, qui nouit terram animi vniuscuiusque, & is accipit semina fidei orthodoxæ. Quomodò autem?

Mittitur ab Imperatore ad Occidentem cum toto exercitu. Illinc autem reuertens, transijt per quandam partem Olympi, & nutu diuino iter fecit prope quendam ex monachis, qui in eo monte exercebantur. Deindè ille apparēs ex sylua, O fili, inquit, Iohannici, si magnum tibi est, inquit, Christianum esse & nominari, cur Christi imaginem de-

Iohānicius resipiscit ab errore Iconomachorū

spiciens, efficis vt labor virturis à te frustrà suscipiatur? Hæc audiuit vir diuinus, & miratus est, quòd ei euidentissimè dixisset de omnibus. Humì itaque cadens, petijt veniam, quòd ille ignorans fuisset ingratus in Dominum, & affirmauit se deincèps Christi imaginem & omnium, qui ei placuerunt, honoraturum cum omni proposito. Ab illo ergò tempore, beatus ille satellitis officio fungens in vestibulo regiæ, recubabat in nudo solo, eratq; orationi intentus in ieiunio. Nam etsi conuiuia inibat cum alijs, cibum tamen non sumebat vsque ad satietatem, sed eatenùs, vt illis quidem non videretur ieiunare, corpus autem ei consisteret, & ad pernoctem illam inseruiret stationem.

Humi cubat, orat, ieiunat.

Cùm ille ergò totos sex annos his vacaret, egreditur gens Bulgarorum, Thraciam depopulans. Aduersùs eos autem ducit exercitum, qui tunc erat Imperator Romanorum, magna & valida manu coacta, in quorum numero erat hic quoq; pietate planè insignis. Magnum itaq; prelium fuit inter eos commissum, & ex exercitu Romanorū cecidit magnus numerus. Quid ergò ille inter viros fortes magnus, & inter exercitatores pietā-

Bulgari excidunt exercitū Roman.

pietatis maior Iohannicius? Erat tanquàm alius Dauid, alienigenas quidem perrūpens cum multis millibus: plurimos autem liberās ex ijs, qui erant eiusdem generis, adeò vt quidam ex illustribus Romanis, machina quidem ex loris contexta caperetur à Bulgaris, is verò ea gladio dissecta, à manu hostili hominem liberauerit. Hæc cùm tunc ipse adspexisset Imperator, & eius esset virtutem admiratus, cupiebat scire patriam, & quod esset ei nomen. Ille autem præter hæc docuit etiam ordinem militiæ. Imperator verò omnia statim, nè memoria excideret, scribæ iubet mandare scriptis, & magnificentia remunerationum, confirmauit defessam manum huius egregij militis. Hinc magìs incitatus, vnum quendam ex inimicis, qui steterat in via angusta, & multos occidebat ex Romanis, vir ille strenuus, facto in eum impetu, illum priuauit capite, qui multis alijs capita abstulerat. Sic aduersùs hostes qui videntur, præclara facinora, erant signum trophæorum, quæ erat erecturus contra inimicos, qui non apparent.

Iohannicij strenuitas.

Vide autem, quomodò hinc fuit deductus ad suscipiendum contra illos certamen: & iam ad luctandum est aggressus, & grauis armaturę mentem, abstinentia à cibis & oratione pulchrè armauit. Nam cùm à pugna aduersùs eos, qui cernuntur, hostes se sensim & paulatìm dimouisset, & se deincèps collegisset, versabat animo ea, quæ Dei virtute aduersùs hostes fortiter gesserat, & se posteriori tempore dicebat acerbum illud damnum accepisse, quo Christi sui imago in honore ab eo nō habebatur, & telis pœnitentiæ sauciabatur eius animus, & in hunc modum secum loquebatur: Oportuit me tali Domino seruire, & non solùm aduersùs hos, qui cernuntur, inimicos: sed etiam armari in eos, qui non cadunt sub adspectum. Quod quidem ergò habeo maximè in votis, nempe dari mihi tempus, in quo possim carnem subijcere spiritui, & soli Deo animum adhibere. Hinc se dedit totum solitæ orationi, & cùm vidisset montem, qui supereminet à dextera Bithyniæ, qui apud nos vocatur Olympus, concepit animo vitam quietam & amantem solitudinis.

Cùm venisset ergò in vrbem regiam, & valere iussisset ea, quę sunt in ipsa, oratoria, & emigrationis postremam reddidisset adorationem, despicit quidē referri in numerum procerum Imperatoris: despicit autem maxima adipisci, & pluris fieri, quàm vulgus. Despicit paternam affectionem, postponit viscera matris, & cùm parùm congressus esset cum parentibus, profectus est ad iucundam quietem & silentium, cùm solos viginti quatuor annos se pulchrè gessisset in hac inferiori & mundana militia. In transitu verò cùm accessisset ad Agaurorum monasterium, accipitur ab ijs, qui illic erant, monachis: & monasterij Præfecto Patri Gregorio aperit suum animum, quòd scilicet amet vitam quietam, & quòd velit solus sub Deo viuere, omnem humanam vitans consolationem. Ille autem laudat quidem propositum: sed hæc dicebat conuenire ijs, qui versati sunt in diuturniori exercitatione, & ad eius habitum quodammodò peruenerunt. Ego verò tibi consuluerim, non eam primò vitam eligere, quæ est remota ab omni hominum sōcietate: sed cum viris pijs & monachis te priùs coniungere, & discere tempus & ordinem orationis. Deindè obedientiam doceri & modestiam: & sic ad vitam accedere anachoreticam, nè si ad eam irrupueris priusquàm didiceris, cùm te oporteret ferire, feriaris: & cùm superare, superaris miserabiliter.

Anachoresis & solitudo quibus experenda.

Hæc cùm ille monita audiuisset, illinc quidem recessit: cùm venisset autem vespera, hospitio excipitur à quodam viro pio & religioso, vt qui pulchrè cognosceret huiusmodi habitacula, & caueret, nè vnquàm diuersaretur in ædibus alicuius, qui esset diuersæ à recta sententiæ. Cui cùm animum aperuisset, quoniam erat adhuc omninò ignarus literarum, abducitur ab eo in quoddam propinquū monasteriū, quod vocabatur Vtōtelas: & cùm in eo didicisset solam elementorum institutionem, cùm intellexisset hoc monasterium esse tumultu plenum, ascendit ad aliud monasterium, quod dicitur Antidij: & cùm illius Præfecto suū declarâsset propositū, docetur ab eo, cuiusmodi sit palæstra in diuinis certaminibus, deprimere scilicet cogitationes, & omnem altitudinem, quæ extollitur aduersùs Dei cognitionē. Cùm duos autem annos in eo perseuerâsset, & Dei patris Dauid hymnorum triginta psalmos didicisset, & ostendisset satìs validas esse eorum ansas aduersùs omnem insultum aduersarij, paulopòst incessit eum desiderium trāseundi ad montē, qui supereminebat. Totos ergò septē dies vacans orationi, perebat vt sibi appareret certus dux viæ, quā desiderabat. Septimo aūt die, audit hic nouus noster Moses vocē desuper iubentē, vt parū accedat ad montē, & assequatur id quod desiderat.

Discit prima elementa Iohānicius.

Audit vocē diuinitùs lapsam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm ergò ille hæc audiuisset, accessit ad montem, & quemnam locum inueniret aptum ad suam habitationem, vndiquè circũspiciebat. Ascendens ergò in montem, incidit in duos monachos, quibus tunicę quidem erant confectę ex pilis, victus autem erat ex herbis, quæ illic nascebantur, & tantus, vt solùm possent viuere, & vt tanquàm angeli in terra viuerent cum corpore. Eis ergò communicauit ea, quæ animo versabat & meditabatur. Illi autem postquàm preces solitas Deo pro eo obtulissent, sigillatim narrârunt de omnibus, quæ interrogabat, adijcientes quòd post quinquagesimum annũ excitationis, & circa ipsum finem vitæ, ei inferretur tentatio: esse autem inuidos & malignos eos, qui eam sunt illaturi. Sed illis quidem labor in caput eorum conuertetur: Tu autem, dicebãt, nihil graue patieris, quod etiam posteà deductum est ad effectum, quomodò etiam suo tempore declarabit oratio. Sed cùm hæc prædixissent, & tunicam (eam lebetonarium vocat lingua illius regionis: est autem ex pilis contexta) ei tradidissent, recesserunt: hoc aduersùs omnes insidias & insultus fuit ei arma inexpugnabilia & fortissima, vt ille narrauit posteà. Deindè cùm illinc emigrâsset in montem, qui vocatur *Cichalix, degebat sub dio & absque vllo tabernaculo.

Duo monachi egregij.

Iohânicius viuit sub dio.

Cùm Gregorius autem, de quo priùs diximus, sancto rude excitâsset habitaculum, vt esset ei paruum tegumentum ab imbribus & niuibus, se in eo inclusit. Sed quoniam multi illuc accedebant, eum conuenire cupientes, & illi gratum & familiare silentium interrumpentes, illinc discedens in quendam vicum Hellesponti, in quodam monte nemoroso & aditu difficili se collocat: in quo cùm foramen quoddam angustum & profundum sub terra fodisset, in eo manebat, nusquàm progrediens, non habens corũ cibi suppeditatorem, sicut Elias: sed cuidam caprarum pastori hoc committens, vt ille vicissim ab eo maiora acciperet. A quo quidem pastore ipse singulis mensibus panem & aquam tanquàm quoddam planè nouum accipiebat epulum. Tres totos annos silentio in eo transigens, precationis quidem curam gerebat & hymnorum ad Deum noctù & interdiù: Erat autem hoc eius opus, deliciæq; & consolatio. Hæc verba in ore habebat veluti quoddam condimentum, quæ assiduè ab ipso canebantur: Spes mea Deus, refugium meum Christus, protectio mea spiritus sanctus. Quocircà licet videre multos hoc pulchrum dictum ab illo acceptum, in ore ferre perpetuò.

Degit in specu.

3. Reg. 17.

Mira eius abstinentia.

Cùm sic ergò se haberet, & extolleretur talibus cordis ascensionibus, voluisset autem aliquãdò venire in quandam domum oratoriam ex ijs, quæ illic erant, in qua multi erant congregati ex prædijs, quæ erant circuncircà, accidit vt cõueniret etiam quidam ex eius commilitonibus, qui cùm hunc magnum vidisset inter exercitatores, & ipsum non ampliùs esse existimâsset, statim est recordatus veteris illius sui familiaris & amici Iohannicij, illius vultûs effigiem & staturæ magnitudinem reputans, etiamsì longa illa inedia, & voluntaria in lacu inclusio, multa destruxisset ex ijs, quibus poterat cognosci. Srabat ergò, illum perfectiùs memoria repetens: is autem ei magis magisq; ille esse videbatur. Postquàm verò in eum oculis curiosiùs coniectis, re vera cognouit hunc illum esse amicorum & familiarium amicissimum Iohannicium, eius statim collum circundans ardenter complectebatur: apertè ostendebat, se pendere ab illius anima, ei lachrymæ distillabant præ gaudio, & in memoriam reuocabat veterem consuetudinem. Deindè ille quidem excurrit, reliquis socijs rem volens significare: Iohannicius autem volens magis latére, peruasit in montes Conturiæ, in quibus degebant feræ, seorsùm cum Deo congrediens.

Fugit ad alias latebras, nolès agnosci.

Cùm tunc autem fortè fortuna veniisset in ædem oratoriam, incidit in virum quendam & mulierem, qui conuenerant vt festum patrium peragerent. Qui cùm sanctum vidissent, in primo occursu, illo insolito & terribili eius spectaculo obstupefacti, ne potuerunt quidem interrogare quisnam esset, nec omninò cum eo conferre sermonem. Erat enim vir satis quidem iustę magnitudinis: pannis autem obsitus, & nudis incedens pedibus, & totus capillatus, & coma mirandum in modum promissa. Illi ergò cùm sanctum vidissent sic affectum, affecti sunt timore. Ille autem placida & miti voce iussit eos esse bono animo, & ab illo timore recreauit. Deindè eos rogauit, quænam esset via, quæ rectà ferret. Illi verò dixerunt antè fluuium fluere, qui non erat transitu facilis, & tunc maximè, cùm tam multi imbres ad eum affluxissent. Tunc enim acciderat, vt vehementer plueret, & ideò restagnaret fluuius. Ille autem cùm circa mediã noctem surrexisset, (O pedes speciosos, ô ingressum illum admirabilem) aquam ascendit, nec fuit madefactus, &

Nota S. virtutum externum.

Transit fluuium, nihil madefactus.

& transmittit in continentem, quæ erat ex aduersò.

Illinc autem venit in templum magistro Christo dilecti discipuli, quod erat Ephesi: ei autem statim sua spõte apertæ sunt portæ illius templi. Ille verò ingressus, cùm Domino suas preces reddidisset, rursùs egreditur: & cùm esset egressus, protinùs clauduntur portæ, & rursùs conuertitur in Conturiam, & cõuenit quasdam monachas, matrem, inquam, cum filia. Quarum filia quidem iam erat defessa libidine: mater autem studebat admonitionibus motus eius carnis comprimere. Cùm in eas incidisset sanctus, & propter puellæ vitium esset animo perturbatus, puella ad se vocata, iubet eam manũ suam collo illius imponere. Quod quidem cùm factum fuisset vt iusserat, rogauit vt puella quidem liberaretur à malo, quod eam vexabat: in se autem graue illud malum recideret. Atq; illa quidem liberata à bello carnis, ordini monachorum se, vt priùs, restituit: In sanctum autem graue illud bellum excitabatur. Cùm autem intelligeret turpes cogitationes eum ad facta non honesta impellere, inuenit draconem quendã ex serpentibus in quadam, quę illic erat, spelunca, & seipsum statim prębet ab eo exedendum, vel p vim cogens inuitum eius corpus tangere. Malebat enim mori, q̃ animi sui nobilitatẽ voluntati carnis esse mancipatã. Atq; ille quidẽ se prębuit draconi: malę autem cogitationes, quæ sunt semina draconis, q cadit in intelligẽtiam, protinùs recesserunt: & si qua voluntas carnis ei exhibebat molestiã, ea quodammodo tota flaccescebat & morte afficiebatur. Simul aũt morte quoq; affectum fuit statim ipsum animal: & exhinc aduersùs omne genus feras, tã quę sub adspectum cadunt, q̃ quę nõ cadũt, data est potestas decertatori.

Liberat monachã à carnis tẽtationibꝰ, & eas in se recipit.

Nouum genus domãdę libidinis

Aliquandò enim ille quidem Dauidis psalmos dicebat memoriter: mouebatur autem quidam acernus lapidum, & sancti ad se attrahebat oculos. Cùm ergò quendam maximum serpentem punicei coloris ex eo vidisset apparentem, & quam in manu habebat, virga eum percussisset, eum nihil spirãtem reddidit, & morte affecit. Deindè rursùs quoquè tempore hyberno ille quidem subterraneam quandam & obscuram subit speluncam: In ea autem habitabat draco, vt qui spelunca vteretur pro cauerna. Lucebant verò draconis oculi, & videbatur beatus pater ignem intueri. Neque enim priusquàm esset expertus, putâsset vnquàm draconem inesse in spelunca. Cùm ergò visum fibi esset ignem in spelunca accendere, ligna collegit, & draconis oculis imposuit, ea volens accendere propter tempus hybernum. Cùm is autem excussisset ea, quæ fuerãt impositа, intelligens pater esse bestiam, non fuit ignauo nec abiecto animo, nec vllo timore est affectus, sed paululùm declinans ad dexteram speluncæ, nullum malum passus, versabatur simul cum *dæmone.

for. *draconе.

Agebatur verò iam duodecimus annus, ex quo morabatur in solitudine homo DEI: venit autem ad eum à superis prædictio, vt illinc quidem migraret, habitaret autem in monasterio, quod vocatur Eriste, & habitum indueret monasticum. Nam cùm tanta esset virtute, nondùm vestem induerat monasticam: sed adhuc magnorum monastici habitus certaminum erant ea, quæ dicta sunt præexercitationes. Venit itaq; ętate ad prędictum monasterium, & Stephano Præfecto monachorum, qui in eo erant, aperit reuelationem. Ille autem postridiè nihil cunctatus, solitas fundit preces, & sacras dicit orationes, & eum vęste indut monastica. Tali ergò habitu monastico indutus, qui erat monachus vel ante habitum, aut etiam supra monachos, & à certaminibus se parabat ad certamina, & à laboribus procedebat ad labores, se includit in loco, qui vocatur Critama, & se ligat catena, quæ erat longa sex vlnas.

Induit habitum monasticum cum solitis precibus.

Iam autem erat tertius annus, ex quo in eo degebat, & cùm ei visum esset ire ad Chelidonem, vt conueniret virum quendam virtute insignem, (erat autem is magnus Georgius) venisset autem ad fluuiũ Gorã, incidit in draconem, qui cohibebat aquę fluentum, & transitum ei interrumpebat. Et eum quidem precatione & signo Crucis mortuum statim tradit aquis. Tres autem annos cum magno versatus Georgio, cùm ab eo totum didicisset Psalterium, abijt rursùs ad pastorem Antidij, cum Pachomio discipulo. Et cùm illinc rursùs venisset in monasterium Agaurorum, ascendit cum alijs monachis in montem propè situm, vt essent spectatores domûs, quæ in eo ędificabatur. Construebatur enim in eo monte quoddam habitaculum ijs, qui erant in monasterio, quod & volentibus maiorem cõciliabat quietem & silẽtium, & perfectiorem cum Deo congressionem. Cùm ergò venissent in montem, hircus insignis magnitudine, alicundè è grege apparuit. Itaque qui cum hoc beato patre erant monachi, cùm vidissent hircum,

Signo Crucis & precibus interfecit draconẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& eos inuasissent humanę quędam cogitationes,animo versabant,quonam modo eum caperent, &vt illius pellem in vtrem transmutarent,maximi faciebant. Cùm in eo ergò inhabitante spiritu cognouisset pater ea, quæ erant in mente monachorũ, vnum ex ijs,cui nomen erat Sabas,ad se vocans, iubet hircum ad se adducere. Illo verò interrogante,si in fugam fuerit conuersus,quomodò eum cõpræhenderet: Vade solùm,ô frater,inquit ille magnus: ille autem lubẽs veniet,& te sequetur. Conuersus verò ad alios monachos,rogauit an hirci pellis esset apta ad vtrem componendum. Illi autem,Maximè,inquiunt: & antequàm hoc diceres,nos id cogitabamus. Interìm autem ductus fuit hircus à monacho Saba, & pater vel in verbis ostendens benignitatem, transmittitrursùs pecudem ad sua pascua, non solùm hinc commiserationem, sed etiam amputationem docens suarum voluntatum.

In hoc autem monte versans,ijs etiam, qui genere attinebant ad Imperatorem, (Nicephorus verò tunc Romanum administrabat imperium) prædicit eius mortem paulò pòst esse venturam. Nono ergò anno eius imperij erumpentes Hunni, Thraciam populabantur.Satìs autem magno coacto exercitu, Imperator quidem eos priùs vicit: Post hæc verò,coactis copijs,Hunni vexauêre Romanos. Quo tempore ipse quoquè Imperator sauciatus, cum imperio ipse quoquè finit vitam: sceptrorum autem & imperij hæredem filium relinquit Stauracium. Cùm esset ergò Stauracius in imperio constitutus, ij, quibus de morte Imperatoris Nicephori ab admirabili Iohannicio priùs fuerat significatum, paulopòst quàm Imperator decesserat, recordati eorũ, quę prędicta fuerant,accesserunt rursùs ad hunc magnum patrem, & rogârunt de filio eius Stauracio, an sit longo tempore victurus in imperio. Ille autem prædixit rursùs quoquè celerem fore mutationem,&,vt aiunt,rem esse in acie nouaculæ.Breue tempus intercessit,& imperio translato ad Michaëlem generum,euenerunt ea,quę prędicta fuerant. Hic autem Michaël antequàm perueniret ad imperium, dignitatem habebat procuratoris palatij. Non multo itaq; pòst tempore Hunni rursùs in Thraciam faciebant incursiones. Itaq; Imperator erat valdè solicitus,quonãmodo & eos graui inuaderet exercitu, & quemadmodùm eos malè haberet. Interìm autem ille quidem Leonem Armenium præfecit orienti: Leo verò,qui iamdiù maximo amore tenebatur imperij,hoc solùm animo versabat,quomodò eo potiretur:& quicquid non ad id tendebat,id paruum existimabat & non magni momenti.

Nicephorus Imperator ab Hunnis occiditur.

Michael obtinet imperium.

Cùm ergò rursùs bellum exortum esset aduersùs Hũnos,& nec primò quidem cum eis conflixisset Armenius,sua sponte tergis datis,Romanos affecit dedecore: vt simul gdem &Michaëli maculã inureret,& eũ graui afficeret animi ęgritudine.Cùm ergò Leo hoc consilium cepisset, & id fecisset, fraudeq; & simulatione conciliâsset animos militum,persuasit vt eum solum spectarent, & in eo solo spem salutis collocarẽt, vt qui imprudentiùs & inconsideratiùs in his rebus se gererent, & bonis, quę habebant in maluolentiæ in Imperatorem,simulabat se eum maximi facere & colere. Post illam autem cladem ab ipso de industria & voluntariè conceptam, cùm reuersus esset Michaël Byzantium,illo tempore proferens,quod iamdiù parturierat,& qui intùs erat,Leonẽ apriens,ijs relictis,qui Romanorum agros populabantur, quàm maxima potuit celeritate armatur aduersùs suos,& ab ijs,qui aderant,renunciatur Imperator,& ad omnium clarissimam peruenit ciuitatem.Michaël verò vel inuitus ei cedit imperio,cùm iureiurando ab eo accepto sibi priùs cauisset,& fide dignis,vt putabat,,pmissis se munijsset, quòd ei cum vxore & liberis permitteret agere vitam priuatam.

Leo Armenus fraude occupat imperium.

Perfidia eius in Michaelem &c.

Ille autem cùm primùm ascendit ad imperium, veluti omnium oblìtus, & nihil curans eorum,quę Deo teste iurauerat,primùm quidẽ Michaëlem & eius coniugem condemnat exilio: paulopòst verò,habitu monachorum vel inuitos induit. Non contentus autem constitit: sed etiam paucis pòst diebus eos à se inuicèm separauit, nec eos simul habitare siuit in regione, sed illum quidem in vnum locum, hanc verò in alium relegauit. Vide autem,quò procedat improbitas potestatem cõsecuta. statìm enim qui & nomine & moribus erat bellua, in ipsum, proh dolor, Christũ & eius imaginem rabie exagitatur,multis afficit supplicijs veræ pietatis adoratores, ab ijs, quæ habebant, alienans & exterminans,quòd non Christi & eius sanctorum imaginem cum ipso conculcare in animum induxissent. Quãobrèm Nicephorũ quoquè sanctissimũ Patriarcham,

Persequitur crudeliter eos,q nolũt esse Iconomachi.

si non à sacerdotali deponeret rectione, graue esse putabat, & sua amentia indignum & importunitate. Propterea ergò tum à sede dimouet, qui verè erat dignus qui regeret, quoniam nec luci quidem conueniebant tenebræ. Theodoto autẽ ex Natolia,cui erat cognomen Melissenus, vt qui esset eiusdem sententiæ & moribus similis, introducto, replet Ecclesiam magna abominatione.

Theodotus Melissenus Iconomachus, fit ab eo Episcopus Cõstantinop.

Illo autem tempore cùm per montes Prusensium magnus hic pater se exerceret,Gurias quidam, qui ipse quoquè erat vnus ex ijs, qui vitam susceperant anachoreticam, & videbatur præstare alijs in monachorũ certaminibus, & summus exercitator & amator virtutis ab omnibus existimabatur & nominabatur, & cùm quis dixisset Guriam, adijciebat etiam exercitatorem, vtpotè quòd hinc magìs agnosceretur, quàm ex nomine proprio. Is cùm videret se longè abesse à vera virtute Iohannicij, & venerandam illam exercitatoris appellationem ad eum transire,ei dissecabatur & laniabatur animus inuidia.Dum autem inuidiam parturiret,cædem peperit. Quomodò autem,declarabit oratio.Ea enim versans in animo, & quærens ad effectum deducere id, quod meditabatur, cum sancto de industria studet vitam agere,cùm magnus Iohãnicius propter maximam animi simplicitatem,Guriam supinis,vt dicitur, manibus accepisset & foueret. Ille autem in principio quidem magnam simulat pietatem, & erat virtutis histrio præstantissimus.Cùm non aliò autem spectaret,quàm vt latenter inuidiæ gratificaretur, sub specie propinandi, sancto venenum porrigit, cùm ipse priùs bibisset longè acerbius inuidiæ & malitiæ. Insidiosum autem sic epotum poculum, sanctum multis affecit doloribus: sed qui per eum colebatur Dominus,non passus est eum diù vexari,nè nimis gloriaretur vitium aduersùs virtutem. Sed in somnis misso præclaro inter martyres Eustathio, ei donat priorem habitum & sanitatem. Ille autem in honorem eius, quod tunc factum fuerat admirabiliter & præter opinionẽ,ædem oratoriam extruxit & monasterium: quod quidem extat vsque in hodiernum diem. Neque enim ad liberationem solùm à doloribus fuit ille dulcis somnus, & lætus ille aduentus martyris, sed ad maiorum miraculorum simul & rerum principium & fundamentum.

En qd parturit inuidia.

Aliquandò enim in quadam nocte ille quidem volebat necessariò dare corpus quieti,vt se recrearet,promptioriq; & alacriori animo rursùs labores aggrederetur. In quodam autem loco,qui illic vergebat ad Orientem,nõ in somnis,sed re vera videt aquam emitti copiosam & perspicuam,& multas cęcas pecudes illic stare, & ex ea bibere. Et ille quidem desiderauit scire,quidnam sibi vellet visio. hoc verò solùm resciuit ab ijs,qui in ea regione habitabant, quòd in eo loco priùs ædificatum fuerat templum Dei genitricis.Cùm itaq; venisset ad locum,qui sibi apparuerat, aquæ quidem fontem nõ inuenit: cùm eum autem vidisset benè esse situm & pulchrum, & alioquì aptum ad Domini domum ædificandum, in eo pulchrum templum excitat, & constituit monasterium, cùm non pauci illic se totondissent,& ad certamen spiritale se prompto & alacri animo prępărâssent,& ab illo erudirentur ad virtutem. Sanctum ergò non fefellit visio.Non enim ostendit id,quod factum fuerat, sed id quod erat futurum. Nam quòd in loco quidem, qui apparuerat, fuerit habitaculum matris Domini nostri, testabantur multi, qui ipsis hoc viderant oculis. Oues autem & aqua scaturiens,illæ quidem significabant sanctos, qui templo assidebant:hæc autem suauissimum illud fluentum eius doctrinæ. Quòd cæ verò essent orbatæ oculis,id ostendebat animæ eorum cæcitatem.

Visio S. Iohannicij.

Construit templum & monasterium.

Interìm autem dum DEI excitabatur habitaculum, erupit quidem pluuia: serpentes autem emissi è terra, morsibus prohibebant eos, qui in illo laborabant. Sed ille quidem statim manus tollit ad cælum, Deum rogans: nubium autem crassitudo mutata est in summam serenitatem,& qui operi erant intenti, manebant illæsi à nocumento morsuum.Quo quidem tempore,sancto quoquè pro viribus opem ferente ijs,qui ædificabant, & ad tollendum lapidem manum porrigente, vipera emersit è lapide, & manum apprehendens, ab ea diù pependit, & immisit ei totam veneni acerbitatem. Sed nobis apparuit alter Paulus,etiamsi nõ primus chori Apostolorum,sed eorundem, quibus ille, donorum potestate præditus. Nam ille quidem manum concutit: acerba verò illa vipera humi cadit,& erat ei manus illæsa, adeò vt non appareret, an fuisset omninò percussus. Sed non contentus constitit vehemens eius contentio & studium, in ædificandis ædibus oratorijs,sed etiam opem tulit ijs, qui ædificabãt,& post ædificationẽ conseruabat omninò suis precibus illęsas ædes quas ædificauerat,habens perpetuò oculos ad Domi-

Præclara miracula edit.

Act.28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 24. num, qui est eorum, qui ipsum timent, vires & firmamentum, euellens quidem è laqueo pedes eorum, non tradens autem in manus eorum qui affligunt, neque dedecore afficiens eos, qui sustinebant: quomodò licet videre in eo, quod est nobis propositum ad narrandum. Ipsum enim eduxit in tantam latitudinem ab afflictione, & ità leuauit granitate corporis, vt quodam tempore suæ orationis, in sancto templo mentem suam omninò intendens ad sublimiorem cõtemplationem, sublimis cerneretur & elatus, & ne terram quidem omninò tangens, tanquàm qui ad supernam vocaretur conuersationem, quam ille desiderabat.

Inter orandum corpus sursùm attollitur.

Quidam enim Eustratius nomine, qui eandem vitam quam beatus exercebat, magno in eum erat zelo affectus, & incitabatur ad eius imitationem: & maximi faciebat videre ea, quæ fiebant à sancto. Eum ergò aliquandò secutus cùm esset, preces consueras Domino redditurus, cùm se, vt potuit, abscondisset, nè ab illo videretur, & ibi permansisset toto tempore precationis, stupuit quidem, quòd adeò ardenter & vehementer esset intentus orationi: stupuit autem etiam, quòd res diuina in eum ostenderetur: & quòd non solùm spiritu, sed etiam corpore sublimis ab eo cerneretur, & assurgẽs à rebus terrestribus. Hoc ergò cùm cognouisset ille beatus, tantum abfuit, vt eum propterea laudauerit,
Psalm. 5. vt eum etiam curiosum aliquid fecisse sit suspicatus, & grauiter increpauerit, dicens: Non habitabit iuxta te malignus. Ità studebat seorsùm inuocare Dominum. Quænam autem fuerint deincèps præclarè ab eo gesta, ad ea iam transit oratio.

Mulier quædam cùm eam in orbem multi circundedissent & inuasissent dæmones, & eam ad turpia irritarent desideria, cùm nesciret quanam ratione vitaret periculum, confugit ad Iohānicium, qui erat promptus ac paratus ad eam defendendam: & ei enunciat dæmonum insidias, & eo vtitur adiutore contra aduersarios. Ille autem precatus est Dominum, nè mulier amplius vexaretur à dæmonibus: bellum verò in se conuerteretur, & illa liberaretur ab animi perturbatione. Cõfidebat enim se posse eorum sustinere impetum, cùm haberet manus doctas ad bellum, & ad arcum æneum composita brachia. Ille
Magna via precum eius cõtra dæmones. ergò statim quidem precibus tanq̃ telis dæmones confixit, cùm nec primum quidem eius impetum sustinuissent. Mulier autẽ fuit liberata ab animi perturbatione, & domum reuersa, Deo vniuersorum & eius seruo Iohannicio, acceptam asscribebat salutem.

Quid ergò, qui omnia audent, improbi & malitiosi dæmones? Non satis duxerunt se fuisse semèl affectos ignominia, nec eis sufficit semèl fuisse victos: sed missis insidijs, quę structę fuerant in fœminam, sanctum aggrediuntur, & quę aduersùs illam fabricantur, ea per turpes cogitationes ei contrà inferre conabantur. Quibus cùm is ab initio dominari, non seruire, didicisset, vt qui esset vndiquè munitus armatura iuuenilium certaminum, eos rursùs vincit, & eorum machinas ad nihilum redigit. Non hîc autem solùm, neque propter ea, quæ priùs diximus, decertat aduersùs malignum genus dæmonum: sed etiam puerum, qui aliquandò ab ijs intempesta nocte in montibus nemorosis & in-
Nota rem miram. uijs deducebatur & trahebatur, & iamiam erat ab eis è præcipitio deturbandus, appārẽs Sanctus (erat enim, si vel solùm eis apparuisset, terribilis) liberauit ab insidijs, & deduxit in viam rectam.

Cùm ergò sic perageret exercitationem, & inimicos, qui intelligentia apprehenduntur, facilimè prosterneret, erat in ore omnium, alio quidem narrante eius, quę in exercitatione versabatur, vitam laboriosam: alio autem simplicitatem, & in sermonibus soliditatem, & magnam vtilitatem: in exercitatione verò grauitatẽ & constantiam: alijs autem enunciãtibus eam, quam in dęmones habebat potestatem. Ille enim & verbis multa efficiebat, & valebat precibus. Cùm ergò hęc se sic haberent, & tam multa de eo dicerentur, multos habebat illuc accedentes & interrumpentes exercitationem. Deus enim
1. Thes. 5. eum posuerat ad acquisitionem salutis, vt magnus dicit Apostolus, vt qui in ipso viueret, vigilaret & dormiret. Quamobrem aliquandò quidẽ liberabat accolas à nocumento serpentum & ferarum, eas interimens & de medio tollens, partim quidem virga sua,
Signo Crucis interficit serpẽtes & ferat. partim autem signo Crucis: aliquandò verò à dęmonum insidijs & tyrannide liberabat eos, qui in eos incidebant, vt qui à Deo accepisset cõcurrentem cum voluntate potentiam. Cùm ergò didicisset, quòd quę est in solitudinibus molestia, parùm aut nihil differat in montem Thricalicis, ardentiùs & fortiùs adhuc seipsum recreans, & ipse seipso quodammodò effectus magis strenuus ad certamina spiritalia.

Nemo

Nemo autem hæc audiens de magno inter exercitatores, inaniter cogitet, quòd non est verisimile eum vbiquè adeò refulsisse, qui animo præceperat in sanctas imagines impietatem, & eas aliquo tempore noluerat honorare. Si quis hoc admiratus fuerit tanquàm incredibile & contra opinionem, is quoquè prodigiosa existimauerit, quæ facta sunt à piscatoribus orbis terræ, & præ cęteris à Paulo, qui priùs fuit persecutor Ecclesiæ. Acto. 9.
Ad gratiam autem videbitur etiam dictum esse à Domino illud, Qui credit in me, opera Iohan 14.
quæ ego facio, ille quoquè faciet. Vbi autem pones illud quoquè: Si habetis fidem, sicut Matt. 17.
granum sinapis, dicetis huic monti: Transi, & transibit? Si hęc ergò sunt euidens & certa veritas: ea etiam, quæ sunt omninò facta ab hoc viro admirabili, sunt aliena à mẽdacio. Sed enim redeamus, vndè digressi sumus.

Cùm fuisset in hoc monte Trichalicis, non extendit tabernaculum, non fixit tuguri- Viuit sub dio.
um, sed sub dio & sine domo vitam agere constituit, vt qui magnifico tecto vteretur cęlo. Sed ne sic quidem viuens latuit, sed Eustratius quidam ex monasterio Agaurorum, eius amore captus, cùm non posset manere in regione, (eum enim cogebat amor ille diuinus, & quòd valdè eum inflammaret studium sanctarum imaginum) cùm ad eum accessisset, & nihil amplius expectāsset, quàm consuetam precationem, statim est scisciturus, an diù duraturum esset imperium Leonis. Ille autem videns eum magna animi affe- Leo Armenus tollitur è medio.
ctione commotum, quòd pro diuinis imaginibus maximum caperet dolorem, (in eas enim erat impius hic Leo, vt si quis alius) & ideò properāsse ad interrogationem, nõ substitit, neque respõsionem est meditatus, sed vt qui spiritũs profunda scrutaretur, & haud ità diù abhinc futuram præsignificauit eius euersionem, & prędixit futura. Nam nõ mul- Michael Balbus Imperat.
tò pòst eo de medio sublato, Michaël arripuit imperium: qui non auxit quidem persecutionem aduersùs Christianos: siuit autem Ecclesiam esse sub hæreticis, vt qui neque Iconomachorum hæresi omninò accesserit, sed in eius zelum effectus sit mollior, vt etiam multis videretur benignus: neque vllum Orthodoxum dogma prior inceperit, adeò vt contingeret neque ipsum à vitio abstinere, neque salutem defendere: sed malitiosè potiùs hæresim quidem siuit crescere, fidem autem Orthodoxam minui & diffluere. Et hoc quidem ità se habebat.

Postquàm autem Leo fuit interfectus, venit rursùs cum quodam alio Eustratius, diuino huic viro renuncians euentum eorum, quæ ipse prædixerat. Contritum est autem ab eis aliquantum temporis in sermone. Quidam verò Elias nomine, qui exercebatur non procùl à sancto, ipsum magnum Iohannicium excepit conuiuio, & eos qui venerant simul cum Eustratio. Diuinus autem Iohannicius huius vitæ accusans vanitatem, & verbis ostendens, quàm esset instabilis & infida, communiter iubebat, vt se procùl remouerent ab vrbibus & vicis. Eliæ autem dicebat hoc magis conuenire, quàm alijs. Is verò, De hoc, inquit, ô pater Iohannici, esto bono animo. vt maiorem autem huius rei fidem faceret, dicebat, quòd in totis annis præcedentibus fuisset solitarius, & se remouisset ab hominum congressione. Vnus itaque & alter dies præteriërat, ex quo hęc dicta fuerāt. Ille verò monachus Elias ad eum accedens, postulabat eius preces, vt propter morbum, qui eum inuaserat, iret ad quoddam prædium, quod emittebat aquas calidas. Cùm autem ille quidem nollet, hic verò instaret: & postremò ad imbecillitatem fratris se demittens sanctus eum emisisset, vix potuit ad aquas calidas accedere. Cùm eum autem li- Elias monachus excedit è vita.
quisset animus, & ab ijs qui illic erant sublatus, in quadam cella, quæ erat ad montem, fuisset locatus, circa mediam noctem excessit ex hac vita, prioribus bonis suæ exercitationis hanc solam habens gratiam, quòd in hac extrema cogitatione ductus esset pœnitentia, quòd omninò cessisset curationi corporis. Sed nobis reuertẽdum est ad magnum Iohannicium.

Hic vir diuinus solebat obire cum virga, etsì sermone potiùs, quàm virga, opùs haberet aduersùs suum gregem. Cùm is ergò aliquandò transiret per loca quędam transitu difficilia, accidisset autem, vt ea illi è manu excideret, angebatur animo, quòd virga perijsset, nec eius inueniendæ vllam inueniebat rationem. Deindè cùm in ea quærenda desponderet animum, flexis genibus consueras preces reddebat Domino. Illa autem rursùs venit per aërem & in sancti manum fuit imposita: & ille quidem statim per quoddam arbustum antrum subijt, vt qui sibi quoddam gratũ arripuisset habitaculum. Id aũt erat breue admodùm, & habitabatur à dæmonibus: qui postq̃ viderunt sanctum virtute quadam, quæ sub adspectũ non cadebat, roboratũ, &, vt dicit Paulus, in die malo, thora- Ephes. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ce iustitiæ & fidei clypeo gloriantem, fuerunt ira omninò accensi, & ab ipso aliquid passi, ei quoquè par pari referunt. Cùm verò obscuris omnibus insultibus fuissent pro-
Vide dæmonum inceptam procacitatem. pulsati, eo valdè munito precibus, randèm missis aduersùs animam machinationibus, apertè aggrediebantur, irridebant, vociferabantur, pulsabant, fugiebant, expectantes fore, vt ei afferrent terrorem: rugiebant, in faciem inuadebant, mouere videbantur spe-
luncam. Cùm autem ille nihil ostendisset, quod esset pusilli & abiecti animi: illi verò mo-
to omni rudente suæ calliditatis & malitiæ, postremò omnem spem abiecissent aduer-
sùs tanti viri virtutem & constantiam, miserabiliter victi & in fugam conuersi: Quid
Matt. 8. nobis & tibi? Venisti ad nos torquendos ante tempus? ij quoquè ad ipsum clamabant, quomodò etiam meo Iesu ij, qui aduentum illius non sustinebant. Cùm autem spelun-
cam vel inuiti reliquissent, non poterant inuenire aliam quam habitarēt. Vbiquè enim adesse sanctum visione apprehendebant, persequentem & fugantem, & eos increpan-
tem, tāquàm feras aliquas arundinis. Sic sine iniquitate cursus dirigebatur, & excitatus
Psal. 67. ad occurrendum inimicis, inueniebat Deum præuenientem, ipsum quidem circundan-
tem misericordia, malos autem malè perdentem. Et à quanta quidem turba & molestia, dæmonum fuga liberauerit eos, qui erant in monte, in quo habitare, vt dicit Psalmogra-
phus, ipsi Deo complacuit, illis scribendum & beneficium literis mandandum relinquā-
mus. Nos autem conuertamur ad ea, quæ deinceps sequuntur.

Cuidam Senatori ægrotabat vna ex suis filiabus, membraque erant ei soluta, cùm es-
set pia, & Christianam seruaret religionem. Qui autem sancti sororem duxerat vxo-
rem, aduersùs Christi imagines grauiter furebat, & in eas inuehebatur. Accedens au-
Precibus & signo Crucis sanat paralyticam. rem beatus, illam quidem precibus & signo Crucis à graui morbo liberauit: hunc ve-
rò, cùm admonens non posset persuadere, vt à graui illa abstineret insania, tradidit disci-
plinæ, & viscerum despecta cognatione, & sui sanguinis oblitus propter veram religio-
nem precibus eum orbat oculis. Ità zelus pietatis & veri Dei cultùs, gloriatur etiā con-
tra ipsam naturam: & verum in Deum desiderium, est validius necessitate cognationis.
Nota miraculum in cōtempto-rem sacra-rum imagi-num. Nam illam quidem, etiamsi genere ad eum non attineret, quoniam tamen Christianam obseruabat religionem, à morbo liberauit: hunc autem, etsi sororem duxisset in matri-
monium, quoniam cum diuinis pugnabat imaginibus, visu priuauit, & æquum censuit,
vt oculi qui erant manifesti, castigarentur pro ijs, qui non cernebantur oculis. His par
est illud addere.

Huic magno patri erat studio, si quos ad se audiebat ascendere, è monte descende-
re, & eis obuiàm procedere. Cur hoc faciens? Magnam in ascensu resecans vexatio-
nem eorum, qui ad ipsum ascendebant. Est enim asper & accliuis ad montem ascen-
sus, & non facile nec expeditum iter præbens ascendentibus. Aliquandò itaque is, cui
obtigerat Chalcedonis pontificatus, &, cui Niceæ, Petrus & Theodorus, Præfectus in-
for. * vterq; signis gregis * studij, cum Ioseph & Clemente ad ipsum ascendebant. Hoc autem cùm
cognouisset sanctus, volens eorum magnam leuare viæ molestiam, ad eos descendit è
monte. Cùm verò hominis Dei essent partes, & facere & dicere ea, quæ essent Deo gra-
Prædicit cuidam obitum eius. ta, in sermone, quem ad ipsos habuit, censebat humilitatem esse præferendam omnibus
virtutibus. Postquàm autem ad cibum sumendum iam accessissent: Nè conturberis, in-
quit, frater Ioseph, sed sis paratus ad exitum. Hoc quidem tunc sic dictum, quidnam sibi
vellet, dubitabat ab ijs, qui audiuerant. Cùm autem post decem & octo dies Ioseph è
vita excessisset, rectè intellexerunt quid sibi vellet, quod magnus dixerat. Diuinus ergò
hic pater sic se habebat, & tantam gerebat curam fratrum vtilitatis, vt omnia ei paruа
viderentur & nullius precij, nisi etiam suam animam poneret pro fratribus: in hoc quo-
Iohan. 10. què meum imitans Dominum, qui, cùm esset Pastor, & nō mercenarius, animam pone-
bat pro ouibus.

Iam agebatur quidem quintus annus imperij Michaëlis: quartusdecimus autem, ex
quo Bulgari fecerāt expeditionem & decesserat Nicephorus: à quo tempore multi Ro-
manorum, cum patria libertate amissa, detinebantur captiui manibus Bulgarorum. Ve-
nit itaq; in mentem illi benignę & clementi animæ, si quo modo eos posset educere à la-
borioſa illa & afflicta vita. Interrogans aūt, accepit carcerem illum, in quem illi erant
coniecti, esse obscurum & tenebricosum, adeò vt eis vsuueniret ægrè ferre, quòd non
cum patria vitam quoq; amisissent: quod quidē eū magis angebat. Huic ergò proposito
omnibus postpositis, relinquit quidē illam gratam & solitam viuēdi rationē: & via quæ
inter-

intercedit, confecta, non curauit custodes, qui eos circunsidebant: sed non visus ad eos
Nota licet sanè admirationē digniſſimam. accedens, statim pro omnibus copijs vsus est figura Crucis: & ea perfractis vinculis &
claustris portarum, tanquàm ab inferis & vmbra mortis, quomodò meus Iesus, reuocat
eos, qui illic sedebāt: & potat non aquis, sed sermonibus salutaribus viuificæ doctrinæ,
admonens, nè essent sicut patres eorum, generatio peruersa & exasperans: sed dein-
ceps spem in Deo ponerent, & non obliuiscerentur eius remunerationum: præterea au-
Exo. 13. 14. Psal. 77. tem filijs quoquè nota facerent illius mirabilia. Deindè cùm in luce, sicut Moses, tota
nocte eos traduxisset, vsque ad nostros fines eos transmisit & conseruauit. Cùm autem
vim afferrent & vrgerēt ij, qui seruati fuerant, & quis es, ô homo Dei, sæpè rogarēt, non
celauit quidem nomen: dixit autem, se hanc gratiam soli Deo ascribere.

Cum hoc nescio an sit conferēdum id, quod vsuenit ijs, qui fugiebant ex Aegypto.
Nam illorum quidem inimicos aqua obruit: hi autem consecuti quod optabant conse-
qui, nulli fuerunt causa calamitatis, sed & hi domum redeunt, & sanctum rursùs excepit
grata illa quies & silentium in monte Thricalicis. Illo autem tempore Inger ille, non se-
cùs ac vernis floribus, florebat laboribus exercitationis. Hinc factum est, vt crearetur
Inger Nicææ Episcopus Iconomachus. Antistes Nicenæ ecclesiæ. Cęterùm is non habebat fructum rectę fidei. Huius decessum
cùm præsciuisset Pater, quodam monacho ex Eliæ altaribus (is erat Basilius) ad ipsum
emisso, mendacio & vmbra dimissa, iussit eum randèm adhęrere veritati, etiamsi stultis-
simus ille Inger, in improba Iconomachorum hęresi commori statuerit miserabiliter.

Sed cùm ad hunc locum peruenit oratio, illud mihi venit in mentem: Nauigauit ali-
quandò sanctus, adoraturus S. Theophanis tabernaculum, quod est in Sigriana. Illinc re-
uerrens, & lacum præternauigans, qui est ad borealem partem Apolloniadis, appulit
Thaso. Qui in illa autem vitam susceperant monasticam, & omnes accolæ grauiter ve-
xabantur à serpentum, qui in ea erāt, multitudine. Ijs enim repleta erat insula, non par-
uum afferens damnum habitatoribus. Cùm ergò sanctus in ea esset, veniunt ad eum oēs,
qui habitabant insulam, & supplices ei prōcidunt, postulantq; & rogant, vt eis opem fe-
rat, vt eos, quoàd eius fieri poterit, liberet à nocumento serpentium. Et ille quidem mi-
seretur eorum calamitatis, & veluti quædam tela, quæ torquentur in serpentes, emittit
preces: illi autem protinùs proserpunt è suis cauernis, & relicta insula, se in maris pro-
fundum proijciunt. Arque noster quidem Iesus in aquis contriuit capita draconum: Il-
Precibus liberat insulam à serpentibus. Psal. 73. lius autem discipulus, & quoàd eius fieri poterat imitator, per illa ipsas eos suffocanit.

Ab hoc tempore profectus est ad alium locum quietis ac silentij: simul autem cum
eo profectus quoquè est Daniel, qui præerat monachis, qui erant in Thaso. Ei verò erat
frater monachus, cui erat nomen Euthymius, cui etiam dicitur pater prædixisse non
multò pòst futurum decessum, sic dicens: Frater Euthymi, sis paratus. Mox enim ad su-
pernam proficiscéris peregrinationem. Et sic quidem dixit Euthymio. Ipse autem cùm
voluisset ingredi antrum quoddam breuissimum, & quod vix sufficiebat ad habitan-
dum, incidit in dęmonem, qui erat prioribus longè sceleratior. Ab illo enim spelunca
appellabatur Toparcha. Qui cùm non ferret habitare cum Iohannicio, niger & terri-
bilis accessit ad Danielem, vt eum quidem terreret: ille autem accepto quoquè Iohanni-
cio recederet. Sed ij, vt qui sibi confiderent, erant interriti, & illius fugam potiùs expe-
Dæmō magnum illi dolorem affert. ctabant. Cùm ergò vidisset malignus eos adeò fortes & constantes, Danielis quidem
pedibus circunuolutus, admirabilis autem Iohannicij lateri plaga impositа, ei quidē tan-
tum dolorem attulit, vt esset mutus totōs septem dies: ille verò statim euanuit. Sed san-
ctum quidem rursùs accipit mons Thricalicis.

Precibus & signo Crucis crucem fugat. Si quid autem, postquàm illinc abierat, molesti aliquid acciderat ijs, qui erāt in mon-
te, id rursùs totum de medio ablatum est eius aduentu. Et nunc quidem eruca, quæ no-
cumentum afferebat oleribus, precibus & signo Crucis fugabatur à circuitu: nunc au-
tem ijs, qui illuc accedebant, mors præsignificabatur. Et illi quidem rebus suis prouide-
bant, & se parabant ad excessum: malignus autem & hostis humani generis, lupus erat,
vt dicitur, frustrà hians. Ità etiam cuidam viro Isacio, qui fœminæ inseruiebat mona-
chæ, quoniam prædictum fuerat à sancto, fore vt mox ad eum veniret vitæ finis, & ideò
oporteret eum se parare ad decessum: ille autem negligenter viueret & remissè: dein-
dè etiam rursùs ad ipsum Dei hominem ascendisset: Cur, inquit, adhuc mundanis oc-
cupatus solicitudinibus, nullam futuri curam geris? Sed ille quidem partim à domina
coactus: partim autem etiam sua sponte inductus, (in possessionum enim cura gerenda,
erat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cuidã mortẽ prædicit, isque nõ se corrigens, subitò moritur.

erat valdè vtilis) ad nihil est excitatus eorum, quæ oportebat, neque sibi vltimum parauit viaticum. Non multò pòst autem morbus & necessitas, quæ eum inuasit, fecit vt & monasticum indueret habitum, & ei, pròh dolor, mortem attulit cuestigiò. Sed quòd attinet quidem ad Isacium, necessitati, non voluntati, quispiam id acceptum tulerit: huic autem magno patri verè paternam adscripserit affectionẽ, quòd ei mortem prędixerit, etiamsi ille nihil mutatus, in priori socordia sit mortuus.

Nõ verbis, sed facto indicat quod futurum erat.

Sedenim hinc quoquè nota fiunt omninò ea, quæ iustus faciebat vel per transitum. Isacij domina, cùm esset & monacha, sicut à me dictum est, & vetula, & prefecta monasterij Clubiorum, ad ipsum aliquandò ascendit simul cum filia precationis gratia & benedictionis. Ille autẽ accepto baculo, quem mater manu tenebat, tradidit in manum filiæ. Conturbata ergò mater puellæ, dixit: Mihi, pater, magis conueniebat baculus, qui corpus meum fulcit ac sustinet magna ex parte propter senectutem. Ille autem nihil ipsi omninò respondens, reipsa significauit futurum. Paulò pòst enim illa quidem è vita excessit: hæc verò prouecta fuit ad præfecturam monasterij. Ab hinc autem hic admirabilis Iohannicius migrauit ad montem asperum & arduum, qui appellabatur mons Corui, vtpotè quòd sancto prædictum fuisset ab ijs, qui in solitudine ei occurrerant, Monachis, & dederant lebitonarium, eum aliquandò venturum ad eum montem. Sed quænam sunt, quæ ab ipso, vel ab eo potiùs, qui in ipso habitabat spiritu, in eo monte facta sunt admirabiliter?

Pascebant quidam in ipso oues, & cùm quasdam ex eis amisissent, ad eas quærendas montem obibant in omnem partem. Eos sanctus neque vnquàm auditione acceperat, neque visu cognoscebat. Cùm ergò in eos incidisset, & nomine vnumquenque vocabat, & viam, quam ipse ignorabat, (neque enim omnia omninò scire sancto concedit spiritus sanctus) iubebat docere. Et illi quidem viam ostenderunt: ille autem refert gratiam, nempe pecudum inuentionem, & iubet eos ire in solitudinem, & oues illic esse inuenturos. Cùm in eam ergò venissent, sicut ille iusserat, offendunt oues errantes, præter omnem eorum expectationem, idque cùm sæpè in eis quærendis laborâssent, etiamsi tunc non potuerant in eas incidere. Quocircà id acceptum ferebant illius viri viæ ignorationi, quòd digni essent habiti, qui cum conuenirent, & cum eo colloquerentur: Neque enim, qui in eum incidebant, ipsum videbãt, nisi ille voluïsset, & vt sequenti Eustratio esset exemplar humilitatis, si non videretur ab ijs, qui incidebant, ad ipsum conuersus, dicebat: Precibus tuis, ó frater Eustrati, ne ab ijs quidem sum conspectus.

Cellam sibi cõstruit angustissimã, maioresq; labores suscipit.

Cùm autem ascendisset in montes Antidij monasterij, qui quotidiè in rebus diuinis extollebatur, & cellam ædificâsset angustissimam & breuissimam, prioribus maiores suscipiebat labores virtutis, & dignus habebatur maiori cõtemplatione. Corporis quidem certè afflictionem existimabat esse alimentum animæ. Hinc factum est, vt multis rarò fuerit manifestus, quomodò etiam habuit multos eius vitæ amatores. Satis enim erat, si vel solùm videretur, ad acre quidem desiderium eorum, qui videbant, animis instillandum, & immittendum zelum æmulationis, & ad virtutem excitandum eum, qui esset vel hebetissimus. Porrò autem cùm vnius ex ijs, qui tunc erant magistri, coniunx (erat verò is, vt opinor, Stephanus,) ancillarum improbitate, & curiosis ac maleficis artibus esset emotæ mentis, seipsam tradit medicis. Multæ quidem manus medicorum, medicamenta innumerabilia, plura artis adiumenta. Postquàm autem cognouit se inutiliter laborare, statuit quidem alijs vale dicere: ad magnum verò confugit Iohannicium. Ille autem precatione quidem dat mulieri sanitatem: hanc autem ab ea petit mercedem, vt ea in Dei portas ingrederetur in confessione & hymnis, & ijs qui offenderant, peccatum remitteret.

Sanat infãnam. Psal. 99.

Hic omni ex parte bonus, vt ad alium transeam, cuidam nomine Stephano, viro quidem exercenti virtutem & iusto in omnibus vijs suis, qui, quæ erant in anima, ei multò antè dedicârat, cùm post lõgum tempus venisset ad eum visitandum: Esto, inquit, ó frater, paratus ad exitum. Is autem cùm coniecisset, quidnam sibi vellet quod dictum fuerat, quoniam quòd ad eum quidem attinebat, iam erat paratus, vt qui super fundamentum virtutis, quod præcesserat, diligentiùs superædificauerat, paulopòst prompto & alacri animo hinc excessit, post excessum innumerabilibus resplendens miraculis. Ità etiam Thomæ, qui eum sequebatur, & eius labores ad virtutem, & humilitate superabat alios, significauit, quòd ex improuiso esset in morbum casurus, & quòd morbum mors quo-

Viro sancto obitum eius significat.

Item alteri.

què

què esset consecutura. Hac ergò prædictione is simul & animo magis fuit excitatus ad exercitationem, & subit finem vitæ. Ità etiam cùm eum, qui præerat monasterio Agaurorum, cognouisset se adiunxisse hæreticis, (iam autem à prefectura excesserat Eustratius, vt qui viam declinaret impiorum) cùm post vnam & alteram admonitionem vidisset eum non desistere ab hæresi, Quoniam, inquit, te sæpè ad fidem orthodoxam deducens, ô Antoni, (ità enim vocabatur) inuéni te reuocatu difficilem, hoc tibi dico postremum: Si non ampliùs peccare perrexeris, sequens eos, qui sunt diuersæ opinionis: sed eam etiam, quæ à Domino tibi afferenda est, disciplinam grato animo sustinueris, non minima merces tibi reponetur. Hæc dixit iustus: & statim altera pars corporis Antonio flaccescens, fuit quasi morte affecta. Quadraginta itaque totos dies cùm magno animo eam tulisset disciplinam, & nec minimum quidem verbum contemptùs ex ore emisisset, & nec hæreticis deincèps esset assensus, è vita excessit, malignì effugiens artes & machinationes, & parua castigatione aduersùs eum referens victoriam, & victor fuit renunciatus, & corona redimitus. Sic ille Dei extendit benignitatem & clementiam: tam certò spopondit veniam ijs, quibus erat quidã paruus fomes pœnitentię: eo aũt, qp venientem corporis mortẽ pfignificabat, apertè efficiebat, nè homines morte animæ morerẽtur.

Nora vt quendã ab hæresi reuocarũ reuocet.

Sed ad alia me vocat oratio, & ad ea accedo. Constantinus quidam creatus Consul, solebat quidem venire ad hũc virum admirabilem. Is autem illi rursùs hoc vicissìm reddebat, quòd eius orationibus conseruabatur ab ira alienus, neque propter aliquid, quod accidebat, facilè mouebatur aut excandescebat. Is erat aliquãdò ascensurus ad magnũ Iohannicium. Cùm autem accidisset, vt ministro acriter iraseceretur, eum ira abripit, & manu repentè famulum percutit. Deindè cùm ad se redijsset Constantinus, valdè cruciabatur animo, quòd ab ira fuisset superatus, & ad magnum hunc patrem accedẽs, rem ei renunciat. Ille verò seriam & conueniẽtem ei infert increpationem. Consul verò tanquàm filius, qui à patre mandatũ acceperat, ab illo tempore si quãdò sensisset se longius efferri, q̃ conueniebat, apud se dicebat: Cessa ab ira, & vince animum. Statimq; verbum res ipsa sequebatur. Nam & sensim ab ira desijt, & rursùs ad se redijt. Atq; quod à sancto quidem factum est in Constantinũ, fuit huiusmodi. Quod aũt in filium eius, iam dicam.

Cõsuli impetrat, nè facilè irascatur.

Ascendit is quoquè aliquandò ad hunc Dei seruum, cùm pater id ei iussisset. Lingua autem ei lababat, & balbutiebat. Cùm ergò cum sancto sermones contulisset, intelligẽs ille, quòd in dicendo titubaret, iussit ei linguam porrigere. Hoc autem factum fuit, sicut iussit. Ille verò implorato auxilio eius, qui potest facere, vt apertè & distinctè loquatur, simul quidem effecit, vt adolescenti esset linguæ instrumentum promptum & expeditum: & effecit eius animam ad Dei exequenda præcepta viuidiorem, & ei immisit bonorum æmulationem.

Adolescẽti balbo obtinet distinctè loquẽdi facultatẽ.

Sed eum quidem, quòd talibus esset dignus, talibus est remuneratus: in aliorũ autem cùm venisset conspectum, ab eis tamen non cernebatur. Aedificabatur enim in monte Baptistæ & præcursori quoddam templum, cuius vitã hic æmulabatur. Forma autẽ ædificij à magno Iohãnicio fuerat descripta ijs, qui ædificabant. Cùm ergò sancto visum esset aliquandò venire ad contemplandum ædificium, vt videret an opus procederet, vt constituerat: cùm ad eum locum venisset, accedunt etiam ad eum quidam alij, vt virum admirabilem simul & viderent, & aliquo eius sermone fruerentur. Cùm ergò illuc veniisset Iohannicius, qui iuuenili erat exercitatione, & illi etiam venissent, ille quidem stabat iuxta ipsos, considerans quomodò procederet ædificium: Illi verò videntes eum, tamen non videbant. Deindè ille quidem cùm vidisset ædificium, rursùs conuersus est ad speluncam. Illi autem in loco assidebant, expectantes quandò esset venturus. Quidam ergò ex ijs, qui erant cum ipso, monachis (is autem erat Iohannes) cùm rem cognouisset, existimat hoc eis visum esse molestum, & sancto dicit: Non oportet eos, qui propter te tantum iter fecerunt, reuerti tua non conspecta virtute. Scis rem esse molestam, & quæ cor ipsum tangit medium. Sanctus verò laudauit quidem illorum institutum, & pro eis est precatus: conuersus autem ad monachum: Quomodò à nobis, inquit, fieri possit, quod Deo non videtur? Nam ego quidem stabam sine vllo tegumento in medio oculorum illorum: Illi autem, si Deo id ità visum esset, me omninò vidissent, etiamsi me abscondissem. Postquàm hæc à sancto audiuit monachus, eis significat. Illi verò reuertuntur, nihil ægrè ferentes. Et hoc quidem est eiusmodi. Sed illud quidem quomodò nõ est narrandum?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Theodorus quidam, qui modò vitam susceperat monasticam, cupiebat de rebus sancti discere ab ijs, qui ad ipsum ventitabant, & quænam esset eius vitæ ratio, & cuiusnamodi adspiceretur: & qdnam faceret aut diceret: vt si nihil aliud, at de Iohānicij quidem certè rebus posset narrare, & hinc memoriam suis relinqueret posteris, cùm ij, qui hæc ab illo audiuerant, suis rursùs narrarent posteris, quòd hæc & hęc ab hoc aut illo audiuissent. Cùm autem narraret aliquibus, quęcunq; audiuerat, illi autem dicerent hęc non esse admittenda citra examinationem: Sed horum, dicebant, effectorem, si velis, videbimus. Ille autem statim fit eis dux itineris, & rursùs assendunt ad sanctum, & eum alloquuntur. Cùm verò sermo ab eis produceretur, vrsa, quæ alicundè è sylua eis apparuit, conturbat eorum animos. Ille autem iubet eis ipsi panem porrigere, & hortatur, vt ab illo magno timore recreentur, recordantes eius, qui dedit potestatem conculcandi leonem & draconem, qui quidem sunt vrso longè terribiliores: & illorum quidem animos liberat à metu, vrsum autem iubet reuerti ad sua latibula. Hoc quidem sic factum fuerat, & finito sermone, illi recesserunt, nihil aliud habentes in ore, nisi magnum Iohannicium. Hinc factum est, vt essent acres ad virtutem, & ad similem zelum incitarentur, & dicerēt monacho Theodoro: Non ex tuis verbis credimus, sed ex ijs, quæ ipsi audiuimus & vidimus, vt dicit Euangelista. Hæc'ne sufficiunt, an ex rebus sancti vultis alias adijcimus? pios affecerimus?

Cùm vellet aliquādò pauperibus oleum suppeditare ad cibum: (multi enim pauperes sępè illuc accedebant, quibus etiam prębebat quidquid habebat) Cùm ergò vellet aliquandò eis dare oleum, (hoc enim tunc habebat) iubet monacho, qui ei inseruiebat, asferre duo vasa, vnum plenum, & alterum inane. Ille autem alioquì quidem existimabat superuacaneum afferre vas inane. Quid enim, apud se dicebat, opùs est inani, vbi est plenum? tamen cùm non posset transgredi patris mādatum, hęc duo ad ipsum attulit, nempe plenum & inane. Cùm autem forte fortuna contigisset, vt vas plenum esset perforatum, oleum verò effunderetur, erat perplexo animo monachus. Cùm autē id ei veniſſet in mētem, trāsmutat oleum ex pleno in inane: & sic indigētibus datum est ad misericordiam. Tūc cognouit monachus propheticè dictum fuisse à patre, vt simul cum vase plenitâsse de mandato patris. Ne illud quidem æquum est prætermittere.

Magnus hic Pater cùm toto vitæ tempore se pręclarè & admirabiliter exercuisset, non solùm post vitam, sed etiam cùm esset in corpore, fecit multa admirabilia, & quæ erant pręter opinionem. Non enim dęmones solùm cum formidabāt, eius non ferentes pręsentiam: sed morbi quoquè, qui mortem minabantur, eius precibus & signo Crucis soluebantur. Eius quidem certè familiaris & amicus Eustratius graui morbo affligebatur, sanguinem vomēs ex intestinis. Ille verò, cùm id ei priùs significâsset Eustratius, veniens sistitit quidē sanguinem, ipsum autem iussit esse bono animo. Eustratius ergò cùm viri aduentu à morbo conualuisset, transit ad Leucadum habitaculum, quod solent vocare Metochium, se volens defessum afflictumq; recreare, & aliquod adipisci solatium. Res autem ei contrà cessit, & incidit in calamitatem longè priori grauiorem. Vehemēs enim eum adorta febris, acriter laniabat, & vocem ei adimebat: donèc recordatus prædicti inter eos, qui se exercebant, Iohannicij, ei tanquàm pręsenti supplex prócidit, & rogauit, vt à morbo pręsenti liberaretur. Interim autem ad dormiendum conuersus, cùm visus esset videre magnū Iohannicium adstantem, colloquentem, confirmantem, morbum superauit: & salutem illi acceptam tulit, quem habuit eum lętificantem à iuuentute, & tunc liberauit à calamitate.

Me iampridèm volentē oratione prętercurrere, non sinunt quæ sequuntur. Nam scilicet quidem Romanorum tenebat Theophilus. Ille autem congerendo auro totus inhiabat, & ab eo superabatur, & alioquì non ferens esse Christianus, & se impiè gerens in diuinas imagines: & quomodò potestate, ità etiam Iconomachorum dogmate alios iuperans, talem laqueum abscondit omnibus Christianis. Scribis & exactoribus omnem simul vicum occupat, volēs facere duo, quæ sunt pessima: nempe & auaro suo gratificari animo tributorū exactionibus, & sibi fieri manifestum vnumquenque, qui doctrinam sequebatur Orthodoxam, vt & eos vi caperet, & efficeret, vt vel inuiti adiungerētur hęresi Iconomachorum. Cùm ergò hic vir diuinus incidisset in quendam exactorem: Quid hæc

Pſal. 90.

Ioan. 4.

Benignitas eius in pauperes.

Precibus & signo Crucis pellit morbos exitiales.

Theophilus Imperator auar⁹ & Iconoclasta.

Insidiatur Catholicis.

hæc sibi volunt, inquit, ô frater? Rex te iam accersit factorum tuorum redditurum rationem, & ne sic quidem intelligitis? Iam enim imminet & vrget, vt vides, iustitia, & nisì improbam hanc mētem mutaueris, peribis quidem miserabiliter, miserrimè autem puniēris. Atque ille quidem dicebat eum, qui est in cælis: exactor aūt putabat suum regem eum accersere. Lætus itaque iam erat & bona spe præditus, vt qui sciret, quòd propter tributa diligenter exacta, esset apud Imperatorem magna consecuturus. Eius aūt spem irrisit futurum, & ea, quæ à Sancto dicta fuerant, finis est consecutus: & statim nouacula iræ Dei inebriata, excindit exactorē, vt immortales illę post mortē pœnę de eo sumātur.

Subita mors ſcōmachi exactoris.

Reuoluens itaque aliquis ea, quæ à Sancto prædicta fuerunt, & quammaximè perscrutans, ea nunquàm inuenerit excidisse à veritate. Nam cùm aliquandò duo simul venissent in domunculam, in qua ille erat, vt magnum conuenirent Iohannicium, (Petrus & Plato erant eorum nomina) postquàm ille eos satìs instruxit ad virtutem, alter rogauit Sanctum, vt ad ipsum veniret singulis annis: & eius adspectum dignus esset qui consequeretur, & illo qui fluit instàr mellis, frueretur sermone. Ille autem, Decæterò, inquit, etiamsi velles, non me videbis ampliùs. Is ergò apud se dubitabat, quidnam obstaret, quo minùs ad sanctum assenderet: & considerans, nihil inueniebat, quod ad illū aduentu reputaretur præstantius. Non multò pòst autem quidam ad eum assenderunt. Volens ergò ipse quoquè cum eis assendere, quoniam ille quidem pedibus, illi autem equis iter ingrediebantur, defessus domum redijt. Hinc factum est, vt grauiter animo angeretur, quòd ei accidisset, vt frustraretur proposito. Cùm itaq; non multò pòst ad se redijsset, rursùs conatus est ad eum assendere, & rursùs fuit prohibitus ab assensu. Deindè cùm sępè, aliàs alia incidēte difficultate, se repulsum esse cognouisset, & recordatus esset eorum, quæ à sancto ei dicta fuerant, mansit apud se, rem adscribens Iohannicio, diuina quadam prouidentia, ad vtilitatem omnia dispensante.

Aliquandò rursùs qui omni ex parte bonus erat Iohannicius, cùm esset in ocio, & se totum dedisset orationi, dixit se videre quēdam Petrum, qui tollebatur in cælos, & circundatum gloria quadam & luce ineffabili. Illi autem Petro fuerat commissa præfectura cuiusdam monasterij. Illo verò tempore, quo vir admirabilis dignatus fuit hac contemplatione, contigit vt is à corpore disiunctus, spiritu ad cęlos assenderet, & ex hac vita migraret. Nihilominùs aūt admiranda quoquè est eius loquendi libertas apud Imperatores. Neque enim solùm lętabatur probris pro Christo affectus, aut patiens persecutionem: sed cupiebat etiam pati maiora, rectè sciens, quòd per ea, maiora cōsequeretur. Hinc discipulorum Christi loquendi libertatem, & pro Magistro acceptas plagas ducebat esse beatas, perfectum gaudium illud nominans, cuius ij fuerunt participes.

Videt vir sanctꝰ animā cuiusdam ferri in cælos.

Insignis eius patiēcia.

Act. 5.

Duos itaque viros illustres, & quos sciebat esse præditos maiore dicendi facultate, quàm alios, cùm ad ipsum misisset Imperator, rogauit an oporteret Christi honorare figuram. Cùm is autem ad hoc diuinè, & non cum mundana respondisset persuasione & sapientia, tantum abfuit, vt qui missi fuerant ab Imperatore, aliquid adducerent contra ea, quæ ab ipso dicta fuerant, vt relictis ijs, quæ priùs tenebant, rectè & vt eis exposuerat, pietatem & veram didicerint religionem. Cùm ad sanctum autem rursùm venisset Eustratius, præfectus monasterij Agaurorum, quoniam res Dei & ecclesiarum erant tunc mundanis perturbatæ fluctibus: Quousquè, dixit, res Ecclesiarum nō reddentur Ecclesijs? Quousquè augebuntur res persecutorum, & immanes eas lacerabunt bestiæ? Ille verò, Parùm, inquit, sustine ô frater, & intelliges Dei potētiam. erit enim quidam Methodius, qui tenebit eius clauum, & eam diuino spiritu gubernabit: qui tollet quidem diuisionem & dissectionem diuinitatis: decretis autem fidem constituet Orthodoxam, & ad summam pacem & concordiam rediget seditionem: & eos, qui restiterunt, dextra altissimi subiunget.

Duos illustres viros liberat ab hæresi.

Breue tempus interessit, & Theophilus quidem ex hac vita excedit: Michaël verò & Theodora imperium suscipiunt: Methodius autem vir reuerà sacrosanctus, & homo Dei, in sacris collocatur sedibus, & vt semèl dicam, cùm omnia ab eo fuissent traducta ad fidem orthodoxā, & sopitus esset omnis fluctus & sedata tempestas, & res essent quietæ, quædam alia seditio excitatur à pijs, & res Ecclesiæ rursùs erant diuisæ, & redactæ erant in duas opiniones. Nam alij quidem volebant habere in ministerio eos, qui dignitatem sacerdotij acceperant ab Iconomachis, vtpotè quòd hoc nihil pietati officeret: Illi autem profanis sancta tradere manibus, putabant omninò esse impium, & minimè

Michaël succedit Theophilo Imperatori cum matre Theodora.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo gratum, nec admittendum. Et qui Deo quidem verè viuebat Methodius, egrè ferebat, angebatur, corde lacerabatur, putabat magnum Paulum resonare in auribus propemodum hęc loquẽtem: Vtinàm sim à Christo anathema pro fratribus meis secundùm carnem, si modò steteritis nobiscum, & cõmuniter Trinitatem glorificauerimus. Et ille quidem sic se habebat. Illi autem parati erant omnia pati potiùs, quàm dimittere ea, quæ viſa fuerant, adeò vt hinc in partes rursùs scinderetur cœtus Ecclesiæ: & alij quidem se cum his, alij verò cum illis se coniungerent. Dei itaq; amicus Iohannicius, incidẽs in res adeò turbatas, partim quidem per se, partim verò per literas, velutì fistula reuocabat diuulsam partem gregis, & ei qui est solus Deus, qui est solus bonus pastor, & non mercenarius, conciliabat. Maximè autem Archiepiscopi Methodij iam labantem recreabat animum, multa quidem etiam alia scribens: ante omnia autem ijs, qui homousion absurdè & alieno modo scindunt, nouasq; & absurdas opinantur diuisiones, eis ne aurem quidem omninò adhibere suadebat: non sal, nõ tectum cum his habere commune: non cos alloqui: sed quammaximè declinare eorum congressionem. Admonebat enim ne posse quidem eum sanctè reputari sacrificum, qui cum, qui sacrificatur, contemnit & vilipendit. Scribebat autem Methodio, vt illos potiùs haberet circa diuinum sacrificium, quos nõsset cum eo sentire in dogmate Orthodoxiæ. In fine verò epistolæ, valere eũ circa sanam rationem optauit magnus Iohannicius.

Rom. 9.

Vitãdi ꝓtsùs hæreticí.

Cùm hæ veniſſent literæ, diuinus quidem Methodius memoriæ mandauit ea, quæ scripta fuerant: improbi autem homines eam rem irridebant, & habebãt ludibrio, & malè ab ipsis bonus audiebat Iohannicius. Ille verò cùm cognouisset, quòd ipsi eum calumniarentur, ità stans, vt omnes eum possent exaudire, de Deo & rebus diuinis disserens, ità eos vi cepit, & in suam redegit potestatem, vt nõ solùm abstinuerint à sua in eum insania: sed etiam eorum mentes ad id, quod est melius, conuerterit: & ijs dimissis, quę prius eis vísa fuerant, orthodoxæ fidei dogma didicerint, vt ipse exponebat. Sic frequentissimus ille populus victus fuit ab vnius huius virtute, & totæ ciuitates dependebant ab vna illius sententia, ijs, quę longo tempore meditata fuerant, breui depositis. Ei quidẽ sic curæ fuit communis vtilitas, & sic fratres est complexus.

S. Iohannicius cõuertit hæreticos.

Cùm autem oratoriarum ædium, quas ædificauerat, fieret dedicatio, multa ab illo eo tempore facta sunt miracula, etiamsì non adesset. Phalanx enim dæmonum repentè apparens super tumulum velutì corporata, eos qui illic aderant redegit ad dubitationem. Cùm ergò spiritu, qui in eo habitabat, rem cognouisset magnus Iohannicius, & vtilissimo vsus esset medicamento precationis, eorum quidem metum abstulit: dęmonum autem multitudinem vertit in fugam, & fecit eos liquescere tanquàm ceram à facie ignis. Quicunq; verò aliquibus grauibus afflicti morbis, ad veneranda illa tẽpla confugerunt, eos ijs, quæ ipsos vexabãt, liberatos, fecit domum abire sanos. Quid ergò non est hìc viri illius admirandum? An quòd eum etiam non presentem fugerent dęmones? An quòd eos, qui à malo aliquo premebantur, liberauit à dolore? Nam vel solam eius precationem aduersas timuisse phalanges, est indicium fidutiæ ad Deum: à malis autem liberare eos, qui illuc accedebant, est & seruoris, & commiserationis. Sed hoc quidem est eiusmodi: illud autem quisnam silentio præteriërit?

Precibus ꝓfligat dæmones.

Ad eum aliquandò assenderunt ij, quibus fuerat cõmissa prefectura templorum, quę ipse extruxerat. Cùm autẽ sanctum conuenissent, & eum fixis oculis adspexisset quidam ex eis, ei venit in mentem cogitare: Si hic diuinus pater Iohannicius summæ subijt laborem exercitationis, & se multorum dierum afflixit ieiunijs: curnõ carnis vicit multitudinem, sed est adhuc similis ijs, q sunt bonæ habitudinis corporis, & seipsos in tibijs pinguefaciunt? Cùm autem is hęc mente versaret, dixit hic vir admirabilis: O Macar, (erat enim hoc nomen) cur cogitationes assendunt in cor tuum? Non sunt mihi tibiæ plenæ carnibus, sed vides quemadmodùm tumescant, cùm sint inanes & flatuosæ, quod quidem solet facere malus cibus stomacho susceptus. Illum autem statim subijt pœnitentia, & multùm reprehendit vanam suæ mentis cogitationem, & petijt veniam eius, quod ei in mentem venerat.

Diuinitùs cognoscit cuiusdã cogitationes.

Sub id aũt tempus Ismaëlitæ prælio confligunt cum Romanis, & multi quidem Romani interficiuntur: multi verò bello capti, abducuntur captiui. Horum vnus, qui erat adolescens, erat magni Iohannicij cognatus. Itaq; qui genere ad eum attinebant, sancti inuocabant auxilium, vt adolescentem liberaret à captiuitate. Is aũt etiam priusquàm vocaretur, citò venit, & cùm circa mediam noctem fuisset in carcere, & apparuisset vni ex ijs, qui cum illo detinebantur: Surge, inquit, & alterum excita, & is eum, qui est post illum. Hoc autem facto, vt iusserat, eis quidem protinùs sunt soluta vincula cum catenis, vt nec omninò quidem viderentur fuisse vincti: portæ verò sua sponte sunt apertæ, & sunt egressi ij, ad quos priùs ne licuit qdem ingredi. Cùm autem iam in suam redijssent regionem, in via incidunt in quosdam canes, feroces quidem & immites ijs, qui prętereibant, vel ipso autem adspectu terribiles. Et illi quidẽ nesciebant, quid agerent: magnus autem tunc quoquè accedens Iohannicius, densa caligine offusa canum oculis, illæsos & nullo malo affectos eos transmittit, & suis eos restituit. Illi verò toto tempore vitę suę in ore habebant gratiarum actionem, nec vllum tempus eis obliuionẽ induxit beneficij.

Miro modo liberat captiuos.

Cùm autem oporteret etiam aduersùs extrinsecùs illatas à maligno tentationes, illius egregij viri in multis ostendi fortitudinem, ità dispensante prouidentia, & tradente iustos in manus eorum, qui ipsos affligunt, non vt eos tenter, sed vt reddat illustriores, Epiphanium quẽdam monachum malignus subiens, qui & virtute videbatur insignis, & in illo monte se exercebat, mouet aduersùs sanctum. Cur hoc machinans? Ambos volens auellere à laboribus virtutis, vt illi ne daretur quidem ocium, propterea quòd ei parentur insidiæ. Sed Epiphanij quidem animæ immittit inuidiam, Iohannicio autem ne potuit qdẽ omninò interrumpere intensam exercitationẽ. Et ille qdem comatũ & frondosum illum montem exussit, vt simul cum sylua flamma sanctum quoquè depasceret: Ille autem cùm spiritùs, quæ in eo erat, gratia id præsciuisset, transijt ad aliud, & malus fuit depræhensus Epiphanius, & seipso deterior. Quid ergò admirabilis ad hoc Iohannicius? Non fuit excitatus ad vindictam, non ei maledixit, qui parabat insidias: sed vt mitis Iohannicius, qui est mitis, discipulus, & amicè eum adijt, & humiliter est allocutus, & rogauit vt diceret causam, cur ei vellet esse inimicus. Ille autem plaustris probrorum, vt dicitur, & contumeliarum eum est insectatus, & tandèm egregius ille Epiphanius virga, quam habebat in manu, quæ in extremo ferrum habebat acutum, in medio vẽtre percutit sanctum, etiamsi illæsus permãserit vir misericors, & ad recõciliationem hortatus sit Epiphanium. Sed ille, pernicioso illo animo nihil mutato, permansit in eadem malcuolentia. Hoc autem sancto prædictum fuerat ab illis monachis, qui ei ab initio dederãt illam tunicam pilis contextam. Tentatio enim, dixerunt illi, ad te veniet in fine, sed ipsa quoquè erit irrita.

Egregia eius patiẽtia erga æmulum.

Cùm autem sanctus iam ad profundam processisset senectutem, & illis admirabilibus laboribus exercitationis euasisset infirmus, in monasterio Antidij extructa cellula, illic se includit. Si quandò autem eum vocaret tempus, vt illinc egrederetur, transibat per viam publicam, ne ab illis quidem visus magna ex parte, à qbus ne volebat quidem omninò adspici. Quinto verò anno imperij Michaëlis, qui Ecclesiam regebat Methodius, cùm magni Iohannicij ad Dominum excessum præsciuisset iam appropinquare, ad eum venit, & vltimas preces ab eo petijt. Ille autem cùm maximi fecisset cõuenire Methodium, & in longum tempus cum eo produxisset sermonem: & deindè sacro cœtui & recèns electo gregi sca, quę ad pietatem opùs erant, suasisset, dicẽs, vt immobiliter & stabiliter permanerent in fide orthodoxa, neque euerterentur à profanis vocibus hęreticorum, & inter se conseruarent concordiam, neque blasphemam & maledicam linguam mouerent in pontificem: subiunxit, quòd nec multum tempus post suum decessum viueret Methodius: qua quidem in re non fuit falsus. Tertio enim die, postquàm hęc dixisset, (Erat verò * tertius Nouembris) D. Iohãnicius spiritu quidem migrat ad eum, quem diligit, deductus à choris Angelorum: corpus autem deponitur in loculo. Methodius autem, qui clarissimè refulsit inter Patriarchas, ipse quoquè octauo mense post illius decessum, excessit ex hac vita quartodecimo Iunij.

* for. quarto

Obitus S. Iohannicij.

Quænam autem sunt ea, quæ facta sunt in morte & post mortem admirabilis huius Iohannicij? Dissolutorum membrorum cõfirmationes, homines liberati à malignis spiritibus, si solùm ad capsam illius accessissent. Quidni enim erat Iohannicius ijs rebus vel post mortem glorificandus, cuius decessum columna ignis significauit ijs, qui erant in monte Olympo? quem pręcesserunt Angeli, paradisi portas ei aperientes, & trãsmittentes ad eam, quæ est illic, beatitudinem, purè appariturum ante faciem Domini, & simul versaturum cum Angelicis Ordinibus? à quibus beata Trinitas laudatur & glorificatur nunc, & in nunquàm desitura secula seculorum, Amen.

Præclara miracula post obitũ eius.

Ismaëlitæ superãt Romanos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI AMANTII EPISCOPI RVTENENSIS, CVIVS AVTHOREM NECDVM REPERI. *Videtur mihi esse Fortunatus, idq; planè sentio. Stylus enim à Fortunati dictione non abhorret. Extat in MS. codicibus.*

4. Nouēbr.

BEatissimus Amantius Rutenę vrbis quodàm fuit ciuis ortu, vita pastor, nunc felici patronus est excessu. Qui in primæuo ætatis flore, abruptis seculi laqueis, militiam Christi perseuerantiæ definitione suscepit, & vitia, quibus pulsatur humana fragilitas, patiētiæ virtute calcauit. Qui beato feruens proposito, & felicium meritorū splendore conspicuus, sacerdotij culmen & sublimis cathedrę sedē emeruit, gessitque mentem fastigio honoris sui parem. Nunc breui stylo pauca virtutū eius perstringamus insignia, præstante Domino, oratione beati antistitis, dicendi vires, qui diuitias bonitatis suæ sine vllo defectu scit effundere, & nescit, cùm effuderit, vacuari.

Amantius fit Episcopus.

Igitur cùm in prædictæ vrbis foro consedisset Præses, altiori sede cæteris sublimior, & quendam nefarij facinoris reum vltimo crucis supplicio, & extrema pœna patibuli damnāsset, properat beatus antistes ad forum, petit à Præside vitam iam metu præmortui: non impetrat: iterat preces, orationem apud surdum Præsidem perdit. Itaque antistes ad cellam repedat, terræ prosternitur, fundit preces, suspiria geminat, tundit crebro verbere sanctum pectus: petit à Domino, quod à Præside obtinere nequiuerat. Digna illicò Præses immitis pœna percellitur. Nam cathedræ, cui altiùs insederat, miris repentè modis affigitur, deserit ossa vitalis calor, & soluta nervis rigentibus membra, officium quo animæ famulabātur, amittunt. Ad cellulam beatissimi viri concurritur: ab oratione consurgit, ad forum progreditur. Sensit aduentum viri Dei Præses, magna iam sui parte præmortuus. Amissi itaque redduntur sensus, & famulantia vsibus suis, ad vigorem primum redeunt membra. Redditur ergò Præsidi salus, vita damnato: & quicquid vel admittendo ille, vel hic non dimittēdo contraxerat, pia Domini miseratione diluitur. Denique condonata est reo vita cum crimine, Præses meruit veniam cum salute.

Præses nolens audire eum rogantem pro damnato, diuinitùs punitur.

Non longo pòst tempore sequitur longè clarior virtus, & tāto par merito. Erat namque haud longè ab vrbe altiori basę eminens simulacrum, quo in loco mira gentilium multitudo confluxerat. Itaq; dum dęmonibus secundum, vel suis potiùs mortibus litant, dumq; cuncti referti epulis, vino pleni, cantu perstrepūt, beatissimus sacerdos aduenit: vidensque exultare infelicem plebem omni luctu grauiori lætitia, trahens imo pectore longa suspiria, à sacrilegij impio scelere pio hortamine reuocare pertentat. Sed inuisa semper ignauiæ remedia sunt, quæ perire arbitrio suo, quàm alieno seruari consilio, māuult. In modum vtilium, incommodum voluptatis examinat, blandaq; noxia pro rectis ac necessarijs habet. Totis ergò furoris stimulis in iniuriam sancti viri seditiosum vulgus exarsit, cùm pia ille aduersùs sæuientes arma corripiens, cellulam repetit, terræ prosternitur, fundit vberes pro hostibus fletus, ingeminat pro inimicis alta suspiria, petit vt sine nece sua, vel certè propria sæuientium furor * desisteret. Nam ille quò coronare-tur, optabat: pro his, nè punirentur impij, pia apud misericordem regem vota fundebat. Post longa itaq; suspiria sanctum eleuans caput, si nubes aliqua ab Oriente cōsurgeret, qui propè assistebat, inspicere puerum rogat. Nullam ille videri respōdit. Rursùs beatus Pontifex terræ prostratus, ingemuit: erectumq; item à terra caput, eadem prius famulū sciscitabatur. Videri, vt priùs, famulus negat. Cumque tertiò sancta terræ membra prosterneret, ait, cui id operis iniunctum fuerat, nubem ab Oriente pertenuem exiguamq; videri: scilicet credidit, quod futurum præuiderat. Ab humo homo Dei consurgit, & cęlum, vndè nunquàm mētedefuerat, intuetur. Tegitur repentè nubibus dies, mox diabolo exitium ferēs terribili sonitu fulmen increpuit, pariterq; infelix simulacrum ferit, dissipergitque: fertur per aëra lapideum sacrilegorum numen. Quod ità diuersam in partem vltricis procellæ turbo deiecit, vt partem nūc eius Lauerna teneat riuus, partem Auarionis habeat ripa fluminis, in testimonium virtutis perpetuò seruatura: partem ab vrbe

Sententia memorabilis.

*decederet

Fulmine dissipatur dæmonis simulacrū.

vrbe procùl patens retineat campus, opus tanti miraculi visibus ingerens, admirationem præbens, memoriam repræsentans.

Aliquantulùm post hæc temporis fluxerat, cùm eccè præcepit duobus Ecclesiæ famulis, vt in flumine, quod iuxta vrbem prętерfluit, paucos pro aduenientibus pisces caperent. Haud mora, præceptis obediunt, pisces capiunt, lina legunt, ad vrbē remeant: quos milites, qui in prędio erant ciuitatis, redeuntes offendunt. Ij hostili ritu septi, potiuntur piscibus: eosq; malè mulctatos flagris, relinquūt exanimes. Ad sacerdotē famuli redeunt, & quæ ijs simul ablata illataq; fuerāt, testis luctus edocuit. Beatus tamē pontifex amissis non doluit ex contemptu, afflictis cōgemuit ex affectu. Illinc cōstantiam rigor tenuit, hinc pias lachrymas fudit. Felix, cùm vicit contēptu: felicior, cùm victus affectu est. Domū intereà milites repetūt, nitūtur prędā edomare flāmis. Subiecto etenim igne exundant latices, nouo repētè miraculo perdit vim flāma dissiliēs, & æstuās incassū futribunda. Miroq; repētè modo durātur magis flāmis pisces, lege mutata naturæ, & intractabiles duriq; sensus tāti nouitate miraculi molliuntur. Intereà peruasores milites ad sacerdotē concurrūt, direpta referūt, genibus adhærēt, veniam facinoris petūt. Ignoscit mēs pietate prōptissima, donat eis crimē cū piscibus. Mox quę direpta focis, intemerata duranerāt, reddita flāmis edomātur. Præclaris glorioso sq; signis plùs stupēda succedūt.

Insigni miraculo castigatur militum præsidiariorum improbitas.

Erat in foro altiori basę eminens simulacrū, quod vir beatissimus zelo diuini amoris accensus deiecit atq; cōfregit. In vltionē igitur numinis sui, sacrilegę plebis multitudo consurgit, ac lymphatico furore succensa, Christi bellatori minatur exitiū. Sed vir beatissimus mortē non timuit vitę amore. Neq; enim fas erat, fortissimū bellatorē præsentem timere mortē, quia iam æterna prędestinatū rerū contēptu meruerat. Itaq; plebs missa in Rutenem nuncio, cuidā refert, qui erat eo tēpore nataliū splendore, honore, titulis, opibus, authoritate cæteris lōgè præstantior. Contrahit hic seruorū auxilia, sede inuectus curruli, vrbē protinùs petit. Et iam emēsus iter dici fremēs, dira & extrema minitās, vrbi aderat. In medio tamē portæ pridiè beatus pōtifex orationem terræ prostratus fuderat. Quo in loco miro stupore hęsēre bijuges, & vt insensibilia riguēre signa. Nil agūt stimuli, nil verbera sæua proficiunt. Tum vir ille insignis, miraculi nouitate perculsus, ad beatissimum virum vnum ex necessarijs mittens, rogat vt pia dignanter oratione absolueret, quem meritis quasi vinculis nexuisset. Haud mora, sacerdos aduenit, carpento deuoluitur persecutor, adhæret sancti genibus, rigat pedes lachrymis, peccatum fatetur, petit remedium. Vix verba compresserat, & animalia, quę vt durę cautes riguerant, cælitùs recepta mobilitate, præceptis obediunt.

Nota miraculum.

Criminosus quidam hortulum sancti viri exiguum quidem spatijs, lætis tamen conspicit nitescere oleribus. Ampliabat siquidem loci angustias amœna iucunditas. Statim ergò atroci mente furti facinus concipit. Itaq; redditur terris occasus diei noctis silentio. Vix corda mortalium alta quies dulci sopore laxauerat, cùm ille cōmodum fraudi tempus amplectēs, prosilit audacia plenus & scelere, leuiq; impulsu quæ obstabāt cedentibus, adit hortulū, olera diripit, abire festinat, sed diuinitùs retinetur. Nullus etenim remeanti patet exitus, & irà reus tenui sępe quasi muro vallatus tenetur. Exigua nanq; obstacula, velut omni constructa munimine, crescere fugienti videntur in molem. Noctis ergò totius sparium iter hortuli fuit. Intereà roseæ lucis splendor mundi faciem irradiat, qua rebus reddita, terris lux redit. Igitur beatus senex in cellam, vbi preces insomnis in æstibus noctis dulci meditatione & sancto labore trāsegerat, vnū è fratribus vocat, mittensq; in hortulum, mandat vt quem illic errore lassatū suo, & velut quibusdam arctatum vinculis, ità innexum crimine reperisset, attraheret. Haud mora, it, reperit, attrahit. Adest ilicò criminosus, furtum in medio proijcit, pedes complectitur sacerdotis. Ità vir pietate plenus indulget crimen, donatq; furtum, monens sæpè, vt vsibus necessaria suis potiùs petat quàm rapiat, & necessaria sibi tribuentis munere, non rapinæ scelere, conferantur. Sic ergò indulgentiam à sancto viro promeruit, & discessit.

Fur non potest ex hortulo sancti viri recedere cum furto.

Quid memorem in eodem hortulo à simili scelesto quodā mella ab aluearibus noctu-no dempta furto, delataq; domum, in picis prorsùs mutata naturam, stupuisse reum admiratione virtutis, cū criminis deesset causa, sed conscientia criminis torqueret authorem, cùm furto damnū supereſſet, in qua mœstus atroci maneret in scelere? Tandē verò criminosum, alto mētis stupore discusso, ad antistitē properâsse, retulisse furtū, sanctiq; vestigijs prostratū, veniā facinoris postulâsse, pfacilè supplicāti indulsisse antistitē, natu-

Vide rem admiratione dignam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In vna re geminum miraculũ.

ramque mellis non minori redijsse miraculo, quàm mutâsse: ità reum pro supplicio veniam, munus domum retulisse pro crimine?

Admirabilis senis feruor.

Dum his virtutum fulget miraculis, beatum glorioſæ conſummationis tempus aduenit. Sed cùm fracta iam æuo membra deficerent, afflictum emortuumq; corpus onus abſtinentiæ roborabat, & quod natura negauerat, meritum conferebat. Fuitq; tantus fidei in eo feruor, vt inſatiabili ardore quo plus corpori diſtrictionis intuliſſet, inferre plus cuperet, & ità erant augmenta meritorum eius incitamenta profectuum. Amor quippe Dei reficere animum poteſt, ſatiare deſiderium non poteſt: ſed magis magisq; cùm hauritur, inflammat. Iucunditate enim ſui excitat apperitum, ſed non facit de ſatietate faſtidium. Igitur beatiſſimus Amantius hac meritorum luce fulgens, terrena terris membra commendat, cęleſtis ſpiritus celſa conſcendit. Illic nunc intereſt choris Angelorum, hìc fulget claritate meritorũ. Illic interpellat pro famulis voce ſupplici, hìc tuetur famulos virtute ſublimi. Illic petit, hìc præſtat. Illic vota fundit, hìc votis reſpondet. Illic nunc circunſeptus æterna micat luce, vel meritorum ſplendore clara, vel illarę crucis tormẽtis roſeo quaſi fulgore purpurea. Nam ipſe in ſemet & perſecutor extinguendo vitia extitit, & martyr crucifigendo corpus emicuit: adeptusq; eſt nomen martyrij, non mortis, ſed carnis mortificatione, martyrium. Et cùm ſit in conſpectu Domini precioſa mors martyris, dum beatiſſimus Amantius in ſeipſo hoſtem & perſequitur, & proſternit, fuit in conſpectu Domini mors precioſa viuentis.

Felicisſimus obitus.

Nouũ genus martyrij. Pſal. 115.

Quædam de hoc beato Antiſtite Amantio Lector offendet infrà 13. Nouembris in vita S. Quintiani primò Rutenenſis, indè Aruernorum Epiſcopi: qui ſancto Amantio ſucceſſit.

DE S. LVSORE PVERO ET CONFESSORE, EX GREGORIO TVRONENSI: DE GLORIA *Confeſſorum, cap. XCII.*

Nouẽbris 4.

Vtinã hæc attẽderent, q̃ ſanctorũ ſepulcra & ſacras reliquias irreuerenter tractant.

IN Dolenſi Biturigi termini vico B. Luſor Leucadi, quondàm ſenatoris filius requieſcit, qui fertur in albis migrâſſe à ſeculo. in crypta verò poſitus ſuper pauimentum, ſepulcrum habens ex marmore Pario mirabiliter exculptũ. Factum eſt autem, vt quadam vice ſanctus Germanus Pariſiacę vrbis Epiſcopus, ad hunc tumulum vigilias celebraret, haud procùl formulam habens, in qua genua, cùm neceſſitas cogeret, deflectebat. Factum eſt autem in vna vigiliarum nocte, dum Pſalmos lectionis Dauidicę decantarent, ſtationis labore laſſi clerici, quaſi pro aliquo releuamine ſe ſuper ſepulcrum ſancti defixis vlnarum compagibus ſuſtentarent. Contremuit ilicò beati tumulus confeſſoris, & ſibi iniuriam irrogari præſenti vibratione fatetur.

At Germanus pontifex terrore perterritus, amoueri deſupèr præcepit ſomnolentos, dicens: Abſiſtite ò ſegnes procùl à tumulo, nè ſancto Dei moleſtia inferatur. Quibus amotis, tremorem illum deincèps non ſenſerunt.

Sed nec illud placuit præteriri, quòd cuidam pauperi idem Luſor beatus per viſum apparuit, præcepitq; cellulam emundari, in qua, vt fertur, infantiæ vagitus exegerat. Sed cùm pauper ille his commonitus agere iuſſa differret, apparuit ei tertiò, dicens: Si feceris quæ præcipio, vnum trientem pro obediẽtiæ famulatu recipies. Ille verò conſurgens, cellula ſcopis mũdata, abluta & aqua herbisq; reſperſa, ſtabat attonitus, pollicitam promiſſionem opperiens, donèc nutu Dei aduertit triẽtem in pauimento lucere: quem colligens, lætus abſceſſit.

De SS. Felice preſbytero & Euſebio monacho, Lector videat 1. Nouembris S. Cæſarij hiſtoriam.

VITA

VITA S. EMERICI, B. STEPHANI HVNGARORVM REGIS FILII, EX QVODAM MS. CODICE *per F. Laur. Surium, mutato ſtylo, deſcripta.*

Videat Lector Antonij Bonfinij rerum Hungaricarum Decad. 2. Lib. 2. vbi eadem ferè habentur.

Nouẽbris 4. 5. Emerici parentes.

BEatus Emericus parentes nobiliſſimos habuit, Stephanum Hungarorum regem & Apoſtolum, & Gyſelam ſiue Gyſlam, ſororem S. Henrici Imperatoris: qui paribus ſtudijs in præſtantiſſimo quoquè virtutum genere certabant. Emericus in tã ardenti charitate Chriſti natus, quid aliud, quam ſuauiſſimum Deo holocauſtum, eſſe poterat? Ab incunte pueritia, quò ſanctitatis euaſurus eſſet, facilè declarauit: quippe qui cùm eſſet ſomni parciſſimus, alijs dormientibus, à ſecunda ferè vigilia noctis ad lucem vſque, pſalmos Dauidicos lectitabat, lucernis coram ipſo ardẽtibus, vt regiam decebat prolem. Ad finem autem cuiuſque pſalmi, corde contrito & compuncto, à Deo veniã petebat. Quod cùm ſanctus parens eius ſæpiùs clàm per rimam parietis eſſet contemplatus, apud ſe tacitum habuit, nec vlli ſuorum voluit indicare, magna interìm de filio ſpe concepta.

Nota ſancti pueri preces & vigilias.

Cùm autem aliquandò ſanctus rex monaſterium beati Martini, quod ipſe in monte Pannoniæ ingenti ſumptu fundârat, & egregia monachorum ſodalitate impleuerat, orandi cauſa vellet inuiſere, Emericum filium ſuum, eius itineris comitem ſibi adhibuit, non ignorans, quanta Dei gratia puer ille polleret. Vbì autem ad monaſterium propiùs acceſſit, monachi honoris cauſa inſtituta proceſſione illi obuiàm venẽre, vt ea, qua par erat, reuerentia eum exciperent. Sed rex ſciens filij prędara merita, cum iuſſit antecedere, fratresq; illos ſalutare, tum vt ea ratione illos honeſtaret, tum vt filio honor, ipſi paratus, impenderetur. Venit ergò Emericus ad fratres, accipitur ab illis honorificentiſſimè, oſculatur ſingulos, non tamẽ eodem omnes modo, ſed pro ratione meritorum, quę reuelante ſpiritu Dei cognouerat, alijs duo, alijs tria, pleriſque quatuor vel quinq;, vni Mauro ſeptem oſcula dedit. Quod cùm cerneret pater eius, etsì filium nihil ea in re temerè feciſſe exiſtimaret, non potuit tamen ob rei nouitatem non admirari. Itaq; peracto ſacrificio, familiariter & accuratè ex eo percontatur, cur non ijſdem omnes patres oſculis impertijſſet. Reſpondet ille ſe pro ratione temporis, quo ſinguli continenter vixiſſent, alijs plura, alijs pauciora oſcula diſtribuiſſe. Eum autem, quem ſeptiès oſculatus eſſet, virginem permanſiſſe ait: atque ex eo ſeptenario numero virginitatis prędãtiam intelligi debere, quæ virtutes alias antecellat, & ad cordium vſque intimos receſſus, qui ſoli Deo pateſcant, penetret, & reconditas hominum mentes intueatur.

Diuina reuelatione monachorum merita diſcit.

Bonfinius nõ de vno, ſed de pluribus hoc ẽ dixiſſe ſcribit.

Profectus indè rex, cùm huius rei certiorem omninò notitiam habere percuperet, & filij ſui virtutem magis exploratam, paucis pòſt diebus cum duobus duntaxàt comitibus redit ad illud cœnobium, fratrum vigilias & preces clàm explorat. Abſolutis nocturnis precibus, quas Matutinas vocant, cùm alij ad ſuos ſe lectos reciperent, ſoli illi, quibus multa Emericus oſcula libauerat, in templo permanſêre, & in angulos ſeſe abdentes, Domino preces obtulerunt, & reliquum noctis tempus in Dei laudibus conſumpſêre. Eos igitur ſingulatìm accedens ſanctus rex, comiter ſalutat: eumque illi, rupto ſilentio, reuerenter reſalutant, regiæ maieſtati deferentes. Tandèm vbì ad Maurum venit, cui ſeptem oſcula fixerat beatus Emericus, nec blandiſſima ſalutatione, nec ſeuera commonitione ab eo reſponſum extorquere potuit. In ſequenti die ad publicum fratrum conuentum rex accedit, Mauriq; humilitatem & ſanctitatem explorare cupiẽs, coram omnibus multa ei obijcit, quę hominem religioſum facere minimè conueniret. Maurus ſibi ſatìs benè conſcius, nihil penitùs ad ea reſpondet, ſed ad Deum, quem ſciret mentium certiſſimum inſpectorem, confugit, in eoq; ſpem ſuam collocat. Ità ergò intelligens rex vera eſſe, quæ filius eius dixerat, omnibus explicat, quo animo illuc aduenerit, Maurumq; laudibus in cælum vehit, nec diù pòſt Quinqueccleſienſem Epiſcopum inſtituendum curat.

Maurꝰ monachus ſanctus.

Emericus autem ætate procedente, ſimul etiam virtutum capiebat & meritorum incre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cremẽta. Nocte quadã cùm Vesprinij esset,vno ad se famulo accersito,'orationis causa vetustissimam beati Georgij martyris ecclesiam petijt, ibiq́ue ante aram in preces incũbens, apud se disquirere cœpit, quodnam posset Deo gratissimum munus offerre.Eccè autem immẽso lumine tota repentè cõpletur ecclesia,voxq; cælitùs auditur eiusmodi: Præclara res est virginitas. Itaq; mentis & corporis virgineam integritatem à te exigo. Hanc offeras Deo,& in ea constanti animi proposito persceueres. Ille verò non suis prẽfidens viribus,sed ad Dei gratiam confugiẽs:Domine Deus,inquit, qui inspicis omnia, qui humanam imbecillitatem adiuuas, qui aufers spiritum principum, & terribilis es apud reges terrę,perfice in me gratissimã voluntatẽ tuã, & noxias pernicio sasq; concupiscentias rore misericordiæ tuæ prorsùs extingue. Confirma fragilitatem seruuli tui, & vt in tuo seruitio perpetim perduret, ab omnibus carnis illecebris & spurca libidine pro tua benignitate eum tuere: præstaq́ue,nè vnquàm è tua gratia excidat. Porrò diuina consolatione confirmatus,rem hanc apud se tacitam habuit, & famulo quoquè eius conscio,nè cuiquam eam indicaret, dum adhuc in humanis ipse esset, interdixit. Ità factum est,vt multa eius virtutum insignia,hominum notitiam,ipso celante,effugerint, nec antè, quàm decessisset è vita, alijs patefacta sint. Nimirùm hac ratione sapienter declinauit virtutum pestem,inanem gloriam.

Virginitatẽ cælesti re. sponso iubetur seruare S. Emeric. Psal.75.

Pater autem illius regno consulere volens, virginem & fortuna corporis, & morum integritate spectatissimam,stirpe regia ortam,ei despõdit. Id etsi ille principiò multùm recusaret,tandèm tamen,paternis precibus victus,assensit quidem,sed ità tamen,vt non solùm ipse virgo permanserit, sed etiam sponsam integram conseruârit. Iam enim virginitatis amore & proposito,voluptati omni renunciârat. Præclarum hoc erat in regio adolescente, qui posset omnibus huius mundi bonis circunfluere, non modò se à vitæ huius voluptatibus seruare immunem,sed etiam sponsam tam illustrem ad earum contemptum, atq; etiam ad virtutum studium & vitæ consectandam sanctitatẽ, adducere. Malebat enim pius adolescens virtutũ illam,quàm liberorum,fœcunditate pollere.Nec latuit sanctum eius parentem Stephanum regem,quemadmodùm corpus suum maceraret ieiunijs, nè forsitan lasciuiret, spõsamq; non alio, quàm sororis loco haberet. Sed & sponsa ipsa,cùm ille iam in ipso iuuentutis flore vita functus esset,quàm castè vixisset, testata est,& famulus ille, quem suprà diximus, res eius secretas euulgauit.

Cũ spõsa vixit castissimè.

Non enim diù superuixit,sed quòd cęlo vita eius dignior esset,quàm terra,Dominus eum citò tulit è medio,& transtulit in regnum suum. Quidam Archiepiscopus in publicis supplicationibus affirmauit,se eius animam vidisse in cælos euntem.Pater eius admodùm doluit regno tantam spem ereptam: cõsolabatur autem seipsum, quòd filium non dubitaret in cælis felicissimè viuentem,egregium & sibi & suis patronum exhibiturum. Dic tricesimo ab obitu eius tot & tãtis miraculis Deus illustrauit sanctũ suum, vt cunctis in vrbe regia,quam Albam regalem vocant, vbi sacrum corpus eius tumulatum est,non mœroris ille,sed gaudij dies videretur.

Abit è vita.

Miracula post obitũ eius.

Potrò autem Ladislao religioso rege posteà regnante, Conradus quidam natione Germanus,homo flagitiosissimus,tandèm magno Dei munere compunctus, cùm sed meliorem frugem recipere cuperet,Romã adijt,Pontifici peccata sua cum ingenti cordis contritione confessus est,animæ salutarem ab eo petijt medicinam. Pontifex ad immanitatem criminum eius obstupescens,hac eum mulctauit pœna, vt loricam ferream ad nudũ corpus quinis catenis ferreis adstringeret,& chartã, in qua eius peccata enormia scripta erant,Pontificis annulo obsignatam,ad loca,in quibus sancti quiescerent,secum circunferret, donèc diuinitùs catenæ dissoluerentur, & scriptura chartæ penitùs obliteraretur. Fecit homo,vt erat iussus,(nihil enim arduum videtur ex animo sua peccata lugenti,& cum Deo in gratiam redire cupienti) inuisit loca sacra, etiam Hierosolymam & Saluatoris sepulcrum non prætermisit.Tandèm venit in Pannoniam,vbi beãti regis Stephani tum celebre nomen erat: orat ad sepulcrum eius, nec indè recedere constituit, donèc ruptis vinculis & charta ỏblita, se sentiat DOMINI misericordiam impetrâsse. Postquàm autem multùm delassato inter orandum somnus obrepsit, (à prima enim hora vsque ad nonam in preces incubuerat) sanctus rex ei apparens, Surge, inquit, amice, & Emerici filij mei monumentum, quod iuxtà est, adire. Ille, quòd carnis seruanda integritate prẽcipuam apud DEVM gratiam promeuerit, facinorum tuorum veniam tibi impetrabit. Ex eorum enim numero est, qui non inqui-

inquinauerunt vestimenta sua, sequunturq́; Agnum,quocunq; ierit, & ante thronum Dei cantant canticum nouum. Euigilat homo, ilicò ad beati Emerici se sacellum confert,fundit ibi preces, atque opinione celeriùs dissiliunt ferrei nexus:charta resignata, nullum habet literę scriptæ vestigium. Ad sonitum cadentium catenarum accurrunt ędituí & complures alij, quibus ille omnia ordine exponit. Mirantur omnes,laudant Deum & beatum Emericũ,referunt cũcta ad Ladislaũ regem. Is cõuocato concilio,de beato Emerico sanctorum catalogo adscribendo, cum Episcopis & regni proceribus confert. Iam enim etiã ex remotissimis regionibus eò aduentabant homines, pro grauissimis rebus vota nuncupantes. Indictum est autem triduanum ieiunium, & Nonis Nouembris honorificè eleuatum est beati Emerici corpus, multaq; diuinitùs miracula eodem eleuationis die atque deincèps edita sunt: Præstante Domino nostro Iesu Christo,qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat in secula seculorum,Amen.

Apoc.14.

Insigne miraculũ ad B. Emerici tumulum.

Eleuatur sãctũ corpus.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM GALACTIONIS ET EPISTEMES, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

Hœniciæ, quę est ad montem Libanum, multæ quidem sunt alię quoquè ciuitates,tam ad austrũ,quàm ad septentrionem : eius autem est ea quoq;, quæ est aliarũ omnium pręstantissima,& ad partes sita boreales, Emesa: quæ quidem tulit & aluit virum nomine Clitophontem, genere insignem, diuitijs nulli ciuium inferiorem: intelligentia alijs longè acutiorem. Ei coniuncta erat vxor nomine Leucippe, alioqui quidem bonis moribus, & tali marito conueniens, & ne pulcherrimis quidem cedẽs forma corporis: vno autem hoc solo erat infelix, quòd esset sterilis. Qua de causa cùm multis probris à marito appeteretur, magna opprimebatur animi ęgritudine, & curis vexabatur, & nihil non moliebatur,cupiens solui ab his vinculis.

Nouembr.3.

Patria & parentes S. Galactionis.

Cùm ambo ergò hoc sibi probro ducerent & dedecori, quòd non essent parentes filiorum, neq; vllum essent habituri hæredem suarum facultatum, per quem genus rursùs eis conseruaretur,quoniam acciderat vt illo tempore valdè inualesceret cultus simulacrorum, & cuidam Secundo ciuitatis Emesæ rectio committeretur, gentili quidem religione,animo autem planè barbaro,cui nihil aliud erat curæ, nisi omnes euertere Christianos,& pietatem pro viribus excindere radicitùs:quoniam,inquam,res piorum in tanto versabantur periculo,vnusquisque fuga sibi salutem comparabat. Vnus verò,nomine Honofrius,habitu monachus, moribus bonus & religiosus,omninò quidem recedere, ac in tali tempestate relinquere periclitantes animas imbecillorum,statuit nõ esse viri pij,& eius qui se asscripsit choro eorum,qui sunt ciusmodi. Verumenimuerò cùm liberè eloqui pietatem,& in periculum seipsum conijcere, iudicâsset non esse alienum à reprehensione, neque consentaneum legibus veræ religionis,tenebat medium: & alba veste contegens monasticam,erat animo verè monachus, & ea exercebat,quæ ei vitæ conueniebant,& ità callidè eludebat impietatem.Itaq; propter pietatem paupertatẽ simulans,erat mendicus voluntarius,& domos obiẽs ob vsum rerum necessariarũ,ipse dabat potiùs panem, qui potest confirmare animos, eos in quos inciderat,instruẽs sermonibus pietatis,& adhortans fugere pro viribus ab ijs,qui se procùl à vita remouent,& seperant à creatore.

Apud Emesam magna persecutio Christianorum.

Honofrius egregius monachus.

Cùm ergò aliquandò accessisset ad ędes Clitophontis,petebat alimẽtum, manus extendens, & voces emittens, quę possent inducere animum ad misericordiam. Accidit autem,vt tunc esset Leucippe conturbata,& plena tristitia, vtpotè quòd maritus ei exprobrâsset sterilitatem. Cùm ergò Honofrio, qui videbatur molestus,iussisset occludi fores: ille autem,vt qui nihilo magis sciret,quid vellet, & quòd accessisset potiùs daturus,quàm acceperus, propterea instabat petens, donèc propter hãc laudabilem impudentiã fuit accersitus, & benignè acceptus. Motis ergò verbis & sermone ,ducto, de se quidẽ narrauit Leucippe,q̃ mãca esset ei matrix, & quòd nullus deus esset inuẽtus vsq; in hodiernũ diem, qui eam posset relaxare ab ijs vinculis,& liberare à dedecore filiorum egesta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

egestatis. Sed meritò, inquit Honofrius, non es consecuta, quod petebas, quæ tales voluisti adiutores habere sterilitatis. Nam qui ipsi exercuerunt opera plena probro & dedecore, quomodò possent ipsi alios à dedecore liberare? Sed si nunc audiens, & verum Deum velis agnoscere, qui cuncta potest, videbis ad te solam redeũtem vtilitatẽ. Quin etiam tuum genus poteris afficere beneficio, tanquàm quandam hæreditatem ad eos transmittens veram religionem. Leucippe his adhibebat animum, & se tanquàm bonam terram præbebat verborum illius seminibus.

Reprahendit Leucippẽ, q deos inuocarit.

Hic autem vir diuinus primùm quidem excelsæ Trinitatis diuinam introduxit eicognitionem: Deindè eam est adhortatus ad studium virtutum. Deindè eam docuit sanctificationem, quę efficitur ex salutari baptismate: per quod erit expurgatio priorum inquinamentorum. Ostendit autem habitum quoquè monasticum, quo erat quidem indutus, sed cum tegebat, declinans insultum malignorum venatorum, & quòd accessisset propter eius salutem, simulans petere eleemosynam. Illa verò ad hæc respondit: Timeo, inquit, nè inciderim in duo contraria. V num quidem, quòd ijs, qui hanc habent fidem, & appellantur Christiani, magnæ quidem intenduntur minæ ab eo, qui nũc rerum potitur: grauiora autem sunt, quæ eas consequuntur, supplicia. Alterum verò, quòd si ego transeam ad pietatem, & recedam à decretis Maiorũ, si qui mecum cohabitat, non subierit eandem mutationem, sed deincèps sequatur eam, quam nũc tenet religionem, quomodò in vno & eodem consenserimus, qui debemus esse vnum, cùm simus maxima parte diuisi? Hanc mihi solue dubitationem, & me liberabis ab aliarum rerum solicitudine.

Catechesin ei proponit.

Illę autem cùm & multa alia dixisset, & adiecisset: Tuus quoquè maritus mox conuertetur ad eandem religionem: ei adeò paruit, vt ancillis quoquè statim iusserit, vt facerent quod ipse diceret. Cùm vnum ergò ex dolijs, quæ alicubi illic erant in horto, ita iubente Honofrio, illæ aqua implêssent, catechismo priùs instituta Leucippe, alijs quoquè ab eo factis, quæ fiunt de more Christianis, diuinum baptismum consequitur. Paulopòst autem illinc quidem recessit Honofrius, ei diligenter præcipiens, vt fidem seruaret & Christi præcepta. Leucippe autem fingens se ægrotare, erat separata, fugiẽs mariti consuetudinem. Neq; enim volebat, cùm iam esset purificata spiritu, & diuinum accepisset lauacrum, id polluere incestis mariti congressionibus. Cùm autem dies alij quot præterijssent, agnouit se in vtero concepisse, quod etiam paulopòst euadit manifestum Clitophonti. Ille autem ignorans veritatem: Nunc mihi, inquit, vidéris ô vxor, placuisse dijs immortalibus: & propterea digna es iudicata, cuius curam gererent. Illa verò cùm se parùm retinuisset, Nè mihi, inquit, deos nomines, ô marite. nolo enim: sed Deum vnum, qui est vniuersi Dominus & effector, qui tuí & nostri curam gerit, qui non solùm potest soluere sterilitatem, sed etiam facile est illi facere quęcunq; vult. Ille autem, Et quis est hic, inquit, aliorum fortissimus, & qui nos tam benignè intuetur? Leucippe autem: Mihi, inquit, is in somnis apparuit, ô suauissime, formam quidem habens humanam, manus autem extensas in Cruce, qui etiam mihi vteri statim soluit vincula, & ad hanc conceptionem excitauit admirabiliter. Cur ergò non nos quoquè eum potiùs attendemus & colemus, & omnia nostra ab eius benignitate pendere oportere statuemus?

Christus crucifixus ei apparuit.

Dixit autem Clitophon, cùm parùm siluisset, vt daret menti tempus deliberãdi: Scio, inquit, quem dicis: nempe is est, qui colitur à Galilæis: & reuerà habet magnas vires & inexpugnabiles. Sed quis feret eius, qui rerum potitur, sæuitiam? Leucippe autem libenter quod dictum fuerat arripiens, Interim quidem, inquit, ô caput mihi venerandum, occultus erit noster in eum cultus. Sic enim effugerimus impiorum malitiam. Licebit verò aliquandò, eius virtute nobis opem ferente, etiam in die honestè ambulare, & lucis opera facere manifestè. Hæc dicens, postquàm habuit maritum, ad omnia parentem, (oportebat enim & Christi apparere benignitatem, & quod ei de marito prędixerat Honofrius, minimè excidere) deincèps nihil ampliùs reticendo, sed liberè & apertè omnia de monacho exposuit: quòd is scilicet eam baptizauerit, & quòd hoc est, quod eius matricis soluit nodos difficiles. Deindè etiam adiecit, nihil esse impedimento, quominùs ipse quoquè diuinum baptismum consequatur. Etenim mihi inter cætera hoc quoquè prædixit vir ille diuinus, fore vt te quoquè, ô charissime, mox haberem mæ fidei socium. Hęc & illa dixit, & quę dicta sunt, paulopòst deducta sunt ad effectum, & ipse quoquè

Mariti suã ad fidẽ traducit.

quoquè diuinum baptismum est consecutus, & didicit arcana pietatis, cùm diuinus & admirabilis Honofrius ad hæc rursùs inseruijsset.

Leucippe credit in Christum.

Cùm autem iam venisset tempus pariendi Leucippes, & filium peperisset masculum, accersitus rursùs Honofrius, consueta vtilitas, bonum à Deo missum, & quod genitum fuerat, rursùs per ipsum fuit regeneratum beato baptismate, & ab ipso accepit appellationem, & fuit nominatus Galaction: fuitque appellatio, certa futurorum prædictio. Is enim editus fuit mundus ex mundis, & ex generosis germen verè generosum. Procedente autem tempore, paulatim Galaction additamento ætatis adiecit etiam intelligentiam, atque adeò habebat ingenium supra ætatem. Traditus verò ludis literarijs, & in perfectioribus exercitus disciplinis, prędara sua indole vel ipsos magistros relinquebat à tergo. Cùm ageret autem vicesimum & quartum annum, curæ erat patri, ei conuenientem vitæ coniungere sociam, cùm mater Leucippe iam è vita excessisset.

Parit Galactionem.

Galactionis præclarum ingenium.

Erat autem tũc quædam virgo, pulchritudine & morum honestate antecellẽs omnibus. Ei erat nomen Epistemę, quæ nobilitatis & gloriæ famã habebat primã inter mulieres. Eam despondit Galaction, nunc quidem ad speciem matrimonij, postea autem ad vnionem animæ. Cùm verò vitæ cum ea societatem ęgrè ferret Galaction, & apertè ostenderet se eius congressus & complexus non admittere, propter religionis dissimilitudinem, & quòd ea non esset particeps diuini baptismatis, à necessarijs sæpè exigebantur rationes, qui eam rem ęgrè ferebant, & grauiter expendebant. Cùm autem solus aliquandò apud solam fuisset Epistemen, ab ea rogatus, quænam esset causa odij, dixit Galaction se non posse aliter ferre vitæ cum ea societatem, nisi eam viderit secum conuenire in religione. Dicebat enim apertè, esse impium, mundum coniungi cum immundo. Si ergò, ô vxor, est tibi grata nostra tecum vitæ societas, crede mihi optima consulenti. Et quoniam in præsentia est inopia sacerdotum, qui constituti sunt ad hoc, vt ad baptismum inseruiant: fieri autem non potest, vt aliter sit quispiam & nominetur mundus, nos hoc donum, prout tempus concedit, ipsi vtcunquè peragemus.

Epistemen virginẽ sibi despondet.

Baptismus à quibus cõferendus.

Cùm autem vidisset eam ad hoc morem gerentem, iubet vnum ex tubis horti impleri aqua: & ità omnibus inscientibus baptizat Epistemen. Ipsa autem, cùm post baptisma octo dies præterijssent, nouam quandam & insolitam videt in somnis visionem. Videbatur enim versari in quibusdam ædibus regijs, pulchritudine quæ verbis explicari non potest, insignibus: in quibus tres vtrinquè chori stabant circa parietes. Quorum vnus quidem habebat viros visu honestos, & veste nigra indutos. Secũdus autem mulieres, quæ se habebant similiter. Tertius verò erat virginum, in quibus iucunda quædam florebat alacritas, & liberalis gratia in vultu arridebat. Mulieres autem illæ nigra veste indutæ, videbantur etiam habere quasdam pennas, & ignem emittere, à quo quicquid incidebat, videbatur comburi. Cùm autem id, quod visum fuerat, audiuisset Galaction, dicebat id hanc habere potestatem. Dixit enim hos tres choros esse eorum, qui se à mundo separant, & abijs quæ sunt mundi, & seruant virginitatem, & elegerunt vitam agere Christo conuenientem. Eorum autem, qui erant nigra veste induti, ipsos dixit esse similes Angelis: illorum enim pennæ & ignis, simul celeritatem & vires exprimunt inexpugnabiles.

Visio Epistemes.

Epistemę autem his auditis, statim ostendit generosum animum, & rerum honestarum amorem: & capta desiderio magnitudinis eorum, quæ visa fuerant: Num verò, inquit, ô marite, si à nobis inuicèm discesserimus, & ad Deum accesserimus, poterimus eam quoquè, quę est inter nos, conseruare affectionem? Da mihi huius rei firmam & certam cautionem: nec ego vnquàm recusabo, quo minùs sim tibi socia huius propositi. Cùm autem sibi inuicèm sanctè dedissent fidem, nunquàm esse à se inuicèm animis disiungendos, Galaction cùm Deum precibus de more esset allocutus, suggessit Epistemæ ea, quę erant futura ei conducibilia, dicens: Tu quidem abi, & indigentibus, quas habes facultates, distribue liberaliter, credens te non eas consumere, sed thesaurum potiùs in locum tutum reponere. Ego autem huius rei me tibi proponam exemplar, & primus rerum mearum faciam distributionem, non auara & parca manu, sed munificè & abundè eas exhauriens. Venies autem tertio die, & prout vtrisque visum fuerit, dispensabimus.

Galactiõ & Epistemę omnia sua dant pauperibus.

Cùm ergò ea, quę habebãt, distribuissent, & inter se cõuenissent, Eutolmio omnium

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos habebant, famulorum beneuolentissimo sequi iusso, egressi sunt vitam susceptu-
ri solitariam. Cùm autem confecissent iter decem dierum, veniunt ad montem, qui ab
incolis quidem appellabatur Publius: est autem prope montem Sina. Quo in loco cùm
in decem monachos incidissent, qui vitam exercebant monasticam, eis narrârunt suum
scopum & institutum, & rogârunt, vt adscriberentur in corum numerum: quod qui-
dem fit non multis pòst diebus. Et Galaction quidem refertur in ordinem horum vito-
rum: Episteme autem mittitur ab ipso ad quoddam procùl remotum monasterium, in
quo quatuor exercebantur virgines.

Cùm hanc ergò vitæ agendæ rationem elegisset Galaction, quam non viam quidem
inijt, quæ posset docere moderationem? Quem autem sensum non erudit, limites &
modos imponens omnibus, & cogens eos parére rationi? Ità autem ei curæ fuerunt ie-
iunia, vt duos annos semel in hebdomada pane solo vesceretur, eoque modico, & quan-
tum satis esset ad viuendum. Cum inedia verò se etiam exercebat in vigilijs, & in perpe-
tuo studio orationis. Pudicitię autem tantam curam gessit, vt nec venire quidem in
cõspectum mulieris vnquàm induxerit in animum, ex quo fuit ad vitam adscriptus mo-
nasticam. Huius autem rei est apertum indicium, quòd cùm duo monachi matrem ha-
berent, quę non solùm curam gerebat virtutis, sed iam erat prouectæ etatis, & confe-
nuerat in vita monastica, & rogarent vt eam videret, & maternarum esset precum par-
ticeps, non sustinuit.

Cùm sic ergò se haberet, & ad omnem virtutem recta via incederet, non visum est
hoc maligno tolerandum: sed cum subiens, qui tunc administrabat imperium, cum
iritauit aduersùs omnes Christianos, & effecit, vt aduersùs eos apertam moueret per-
secutionem. Eos enim inuasit, partim quidem per se, partim autem per similiter affe-
ctos vicarios grauissimè puniens. Ad eum autem accedentes, qui tempori seruiebant,
dixerunt eos, qui montem Sinam habitabant, deos quidem habere contemptui: vnum
autem solum Deum colere, cumque Crucifixum, & ei omnem offerre adorationem.
Statim ergò illa, tãquàm stimulo, percussus oratione, iussit cohorti militum ire ad mon-
tem, & vinctos ad se ducere eos, qui ipsum inhabitant, Christianos. Quo autem tempo-
re, qui missi fuerant, in locum venerant, & viros diuinos erant compræhensuri, Episte-
me in dicto monasterio se exercẽs vt monacha, circa mediam noctem videt somnium.
Videbatur enim simul cum Galactione venire in quoddam palatium: fuisse autem eo-
rum capita coronis à Rege redimita. Manè verò œconomo monasterij ea, quæ vide-
rat, communicans, apertè didicit quorsùm tenderet somnium. Is enim dixit palatium
quidem esse regnum cęlorum: Regem autem ipsum esse, qui verè & solus & naturaliter
regnat: coronas autem hoc significare, eos mox esse processuros ad certamina, & aduer-
sarijs futuros planè superiores.

Cùm ergò milites, vt iussi fuerãt, accessissent, & alij omnes se in fugam coniecissent,
inueniunt duos solos monachos, quorum vnus erat Galaction. Cùm ergò ille quoquè
ab eis ductus esset, & hoc resciuisset Episteme, & sedisset in loco sublimi montis, ex quo
ipsa videns non poterat videri, illa cernebat oculis, quę ne potuisset quidem auribus ac-
cipere, vinctum abduci Galactionem, & qui esse grauia passurus pro certo putabatur. Se
ergò humi prosternens, vehementer rogabat ancillam, vt sineret eam properare ad Ga-
lactionem, & si liceret, eadem subire vincula. Si autem vitam quoquè illum oporteret
relinquere, ipsam quoquè eandem mortem esse subituram. Inter vtrunque enim iam-
pridèm conuenisse, nè vnquàm disiungerentur ab eadem mente & affectione. Grane
ergò & indignum esse dicebat, si tẽpore vocante ea videretur esse oblita pactorum con-
uentorum. Ministra autem verbis quidem primùm conabatur eam abducere ab ince-
pto: Cùm autem non persuaderet, sinit eam facere quod vellet.

Illa ergò cùm eas, quę cum ipsa erant, postremò esset allocuta, institit vestigijs Gala-
ctionis. Cùm autem propè esset, Domine mi, clamabat, & dux meæ salutis, nè me quæ
tua sum recuses: nec obliuiscaris eorum, quæ inter nos conuenerunt. Quæ cùm audi-
uissent acres ministri impietatis, è media via sunt reuersi, & comprahẽsam ijsdẽ circum-
dant vinculis, cùm nihil aliud dixissent, sed valdè lętati essent ad ipsam interrogatio-
nem. Galaction verò ne sic quidem affectus, à diuinis abstinebat admonitionibus: sed
& ingrediens, & circundatus vinculis, ea dabat quę par erat, monita: Nè te, dicens, &
vxor, fraude circunueniant inimici, aut grauia ad terrorem intentantes, aut ijs quæ sunt

Cõplectun-
tur vitã mo
nasticam.

Recè sancti
exercitia, ie
iunia, vigi-
liæ, oratio-
nes, pudici-
tia.

Visio Epi-
stemes iam
monachæ.

Vide mirũ
feruorẽ san-
ctæ Episte-
mes.

mundi incitantes ad impietatẽ. Interìm autem dum hæc dicerẽtur, venit quidam festi-
nanter, & vultu magnum tumultum significans, in crastinũ diem esse reseruatã sancto-
rum examinationem, cùm ità sit visum Præsidi. Manè ergò Iudex iubet eos adduci in
locum, in quem mos est adduci reos iudicandos.

Cùm ij autem magno studio producti essent, Præses statìm nõ de fortuna, non de ea
quæ ipsos tulit patria, non de aliquo alio ex ijs, quę consueuerunt: neq; accessit ad ver-
ba, quæ possunt persuadere: sed toruè & minaciter intuens Galactionem: Quis hic est
tristis & cogitabũdus, (nimia ira dixit incitatus) & cuinam alij diuinũ cultum tribuens,
deos negligit? Galaction autem nihil formidans, neq; de solita quicquam mutans con-
stantia: Vita quidem, inquit, sum monachus: à Christo autem habeo, quòd vocor Chri-
stianus: cui etiam, vt qui rectè sentiam, tribuo cultum. Cùm verò sanctus cum multis
probris insectaretur, & deos eius ludificaretur, & ęquè amentes vocaret eos, qui colunt
hæc inanima, ponè vinctum manibus, iussit execrandus eum verberari immisericordi-
ter. Cùm is autem flagris cæderetur, adspiciens Episteme, & mirandum in modum ęgrè
ferens: O, inquit, insatiabilem animum ad puniendum: cur tales plagas intẽtãstis mem-
bris tam iuuenilibus, & cõsumptis multis laboribus exercitationis? Quomodò autem
manus ministrorum tot illatis plagis non obtorpuit? His Præses ad iram magis accen-
sus: Hanc impudentem & temerariam, inquit, fœminam ad lineam vsque tunicam nu-
date vestibus, & flagris valdè cædite, vt cautè discat loqui, & non se tam arroganter ge-
rat aduersùs superiores.

Hoc autem cùm factum esset magna celeritate, & in longum iam esset productũ sup-
plicium, aduersùs omnia quidem, quæ inferebantur molesta & aspera, martyr mirãdum
in modum decertabat: minimè verò intermittebat vociferari aduersùs iudicem, & ei
exprobrare rei turpitudinem, quòd ñaturam, quam oporteret quidem manere non ve-
nientem in conspectum hominum, non solummodò sustinuit aperire, sed multis etiam
videntibus iussit cruciare. Propterea te, inquit, manent illic supplicia. Cæterùm hìc
quoquè non diù abhinc, vos iustum Dei puniet supplicium. Dixit, & cuestigiò secuta
est iustitia, & visu orbati conspecti sunt, qui erant circa Præsidem. Hoc autem sanctæ
quidem gloriam, ijs verò qui puniebant, conciliauit salutem. Oculorum enim cęcitas
depulit animæ nubem, & eos illuminauit luce Dei cognitionis. Propterea cõfessi sunt
se Christo credere, & rursùs cum luce animę acceperunt etiam lucem oculorum cor-
poris, viri non duo aut tres, sed quinquagintatres numero.

Sed licèt hæc facta fuerint, Præses adhuc mente cęcutiens, vtpotè quòd vitium esset ei
altè impressum, iubet in extremo acui arundines, & infigi sanctorum vnguibus. Quod
cùm celerrimè factum esset, sancti in doloribus maiorem ostendebant fortitudinem, ei
propter quem hæc sustinebant, magnas agentes gratias, & falsos deos afficientes con-
tumelijs. Iudex autem rursùs iubet eos priuari manibus simul & pedibus, & prætereà
lingua, propriam quodãmodò voluptatem capiens sanguiniuora anima in hominum,
qui sunt eiusdem generis, supplicijs. Cùm autem hæc citò facta essent, martyribus nihi-
lo seciùs eodem modo se habentibus, qui erat quidem æquus in iudicando, crudelissimus
autem in puniendo, fert vltimam in martyres sententiã, iubens eos mortem subire gla-
dio. Atq; ij quidem hinc excesserunt, sacris eorum capitibus amputatis quinto Nouem-
bris: preciosa autem eorum corpora cùm in quodã vase precioso imposuisset is, quem
diximus, Eutolmius, qui sequi iussus fuerat à martyre, effecit vt etiam ab alijs haberen-
tur in honore: ad gloriam patris, filij & spiritussancti, vnius Dei in Trinitate:
Quem decet omnis honor, maiestas & magnificentia, nunc & semper, &
in secula seculorum, Amen.

Galatiõ &
Episteme
sistuntur co
rã Præside.

Galaction
flagris cędi
tur.

Iẽdem Epis
teme.

Orbãtur vi-
su, q sunt eũ
Præside, ho-
mines 53.

Martyres
dirè crucia-
tur.

Truncãtur
eis manus,
pedes, lin-
gua.

Capite plec
tuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. MALACHIAE EPISCOPI HYBERNIAE, EDITA A BEATISSIMO BERNARDO ABBATE *Clarauallenſi.*

PRAEFATIO AVTHORIS.

Historiæ Sanctorum quid conferant.

SEmper quidem operæpreciũ fuit illuſtres ſanctorum deſcribere vitas, vt ſint in ſpeculum & exemplum, ac quoddam veluti condimentum vitæ hominum ſuper terram. Per hoc enim quodammodò apud nos etiam poſt mortem viuunt, multoſq; ex his, qui viuẽtes mortui ſunt, ad veram prouocant & reuocant vitam. Verùm nunc maximè id requirit ratitas ſanctitatis, & noſtra planè ętas inops virorum. Quam ſanè inopiam ſuper nos adeò inualuiſſe ſentimus, vt nulli ſit dubium illa ſententia nos feriri: Quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorũ. Et vt ſuſpicor ego, aut pręſto, aut propè eſt, de quo ſcriptum eſt: Faciem eius prędcedet egeſtas. Ni fallor, Antichriſtus eſt iſte, quem fames & ſterilitas totius boni, & præit, & comitatur. Sine igitur nuncia iam præſentis, ſiue iamiamq; adfuturi prænuncia, egeſtas in euidenti eſt. Taceo vulgus, taceo vilem filiorum huius ſeculi multitudinem: in ipſas Eccleſiæ columnas, volo, oculos leues. Quem mihi oſtendas vel de illorum numero, qui videntur dati in lucem gentium, non magis de ſublimi fumantem, quàm flammantem? Et ſi lumẽ, quod in te eſt, iniquitas tenebræ ſunt, quantæ ſunt tenebræ? Nisi tu illos fortè (quod non credo) lucere dixeris, qui quæſtum æſtimant pietatem, qui in hæreditate Domini, non quæ Domini, ſed magis quæ ſua ſunt, quæritant. Quid dico quę ſua ſunt? Perfectus ſit & ſanctus etiam ſua quærens, ſuaq; retinens, ſi ab alienis cor manusq; contineat. Meminerit tamen, qui ſibi vſq; huc fortè peruenisſe videtur, eundem exigi ſanctitatis gradum & ab ethnico. An non milites ſuis iubentur contenti fore ſtipendijs, vt ſalui fiant? Magnum verò Eccleſię doctori, ſi ſit ſicut vnus militum: aut certè (quod ad illorum improperium prophera loquitur) ſi vt populus, ità & ſacerdos fuerit? O deformitatem. Ità ne ſummus meritò reputandus erit, qui ſummo corruens gradu, hærebit vix infimo, nè abyſſo abſorbeatur? Quàm rarus tamen iſteipſe in clero? Quem itèm das mihi contentum neceſſarijs, contemptorem ſuperfluorum? Lex eſt tamen præfixa ab Apoſtolis Apoſtolorum ſucceſſoribus: Victum & veſtitum habentes, inquiunt, his contenti ſimus. Vbi forma hæc? In libris cernimus eam, ſed nõ in viris. Habes verò de iuſto: Quia lex Dei eius in corde ipſius, & non in codice. Nec perfectionis is gradus. Perfectus carere & neceſſarijs paratus eſt. At gratis iſtud. Vtinàm ſuperfluis ponatur modus: Vtinàm nõ cupiamus in infinitum. Sed quid? Fortè reperias, qui hoc poſſit. Id quidem difficile. Sed vide quid egimus. Quęramus virum optimum, multorum liberatorem, & eccè laboramus in inueniendo, qui ſeipſum ſaluum facere poſſit. Optimus hodiè eſt, qui non eſt nimis malus. Vndè quoniam à terra defecit ſanctus, videor mihi non ſuperuacuè ex his, qui empti ſunt de terra, reuocare ad medium Malachiam Epiſcopum, virum verè ſanctum, & noſtrorum quidem temporum ſingularis ſapientiæ & virtutis. Iſte erat lucerna ardens & lucens, nec extincta eſt tamen, ſed ſubmota. Quis mihi iure ſuccenſeat, ſi readmouero eam? Inimò verò non eſt, quòd mihi ingrati eſſe mei ſeculi homines debeant, & omnis deincèps generatio ventura, ſi quem conditio tulit, reuocem ſtylo: ſi mundo reſtituam, quo dignus non erat mundus: ſi ſeruem memoriæ hominum hominem, cuius memoria in benedictione ſit omnibus, qui legere dignabuntur: ſi me excitante amicum dormientem, vox turturis audita fuerit in terra noſtra, dicens: Eccè ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi. Deindè ſepultus apud nos eſt, nobis ſpecialiter hoc opus incumbit. Quid quòd me inter ſpeciales amicos ſanctus ille habebat, & eo loci, vt nulli in hac parte gloriæ ſecundum fuiſſe me credam? Nec mercede vacat mihi tantę familiaritas ſanctitatis. Primitias iam accepi. In extremis poſitus erat, immò in principijs, iuxta illud: Cùm conſummatus fuerit homo, tunc incipit. Ac cucurri ego, vt benedictio moriturí ſuper me veniret. At ille cùm iam membra alia mouere non poſſet, fortis ad dandam benedictionem, eleuatis ſanctis manibus ſuper caput meum, benedixit mihi, & benedictionem hæreditate poſſideo: & quomodò illum ſilere queam? Poſtremò mihi Abba Congane iniungis, reuerendus frater, & dulcis amic us meus, ac tecum pari-

Matt. 24. Iob 41.

Matt. 6.

Luc. 3. Eſa. 14.

1 Tim. 6. Pſal. 36.

S. Bernard. S. Malachię charissimo.

Eccl. 18.

ter (vt ex Hybernia ſcribis) veſtra illa omnis Eccleſia ſanctorum. Libens obedio: præſertim quòd non eloquium exigitis, ſed narrationem. Dabo verò operam, vt ea ſit pura & luculenta, deuotos informans, faſtidioſos non onerans. Sanè narrationis veritas ſecura apud me eſt, intimata à vobis, haud alia proculdubiò proteſtantibus, quàm quæ certiſſimè comperta ſunt vobis.

Historiæ huius fides

VITA.

MAlachias noſter, ortus Hybernia de populo barbaro, ibi educatus, ibi literas edoctus eſt. Cęterùm de natali barbarie traxit nihil, non magis, quàm de ſale materno piſces maris. Quàm verò ſuaue, quòd inculta nobis barbaries tam vrbanum protulit ciuem ſanctorum, & domeſticum Dei? Qui producit mel de petra, oleũq; de ſaxo duriſſimo, ipſe fecit hoc. Parentes tamen illi fuêre genere & potentia magni, iuxta nomen magnorum, qui ſunt in terra. At mente, quàm ſanguine, generoſior, ſatagebat in ipſo initio viarum ſuarũ, notas paruulo facere vias vitæ: hanc pluris illi exiſtimans ventoſa ſcientia literaturæ ſecularis. Ad vtranq; tamẽ huic nõ defuit ingenium pro ętate: In ſchoolis literas, domi timorẽ Domini docebatur, & quotidianis profectibus reſpõdebat ambobus ſatis, magiſtro & matri. Nempe à principio ſpiritũ ſortitus eſt bonum, per quem erat puer docilis, & amabilis valdè, mirè admodùm omnibus per omnia gratioſus. Bibebat autem pro lacte de pectore materno aquas ſapientię ſalutaris, & fiebat in dies ſeipſo prudentior. Prudentior, dicam, an ſanctior? vtrũq; ſi dixero, non me pœnitebit. Veritatem enim dicam. Agebat ſenem moribus, annis puer, expers laſciuiæ puerilis. Cumq; ex hoc cunctis eſſet reuerentiæ ac ſtupori, non tamen indè, vt aſſolet, inſolentior inueniebatur, ſed magis quietus & ſubditus in omni manſuetudine. Non impatiens magiſterij, non fugitans diſciplinæ, non lectionis faſtidiens, non ludorum deniq; appetens: quod vel maximè illa ætas dulce ac familiare habere ſolet. Et proficiebat ſupra omnes coætaneos ſuos in ea quidem literatura, quæ illi competebat ętati. Nam in diſciplina morum, profectuq; virtutum, etiam ſuper omnes docentes ſe in breui enituit, non tam matre tamen, quàm vnctione magiſtra. Hac ſolicitante, haud ſegniter & in diuinis exercebatur, petere ſecretum, anticipare vigilias, meditari in lege, refici parciùs, orare frequentiùs. Et quia eccleſiam frequentare nec vacabat propter ſtudium, & pro verecundia non libebat, leuare puras manus in omni loco, vbi tamen ſecretè id poſſet. Iam tunc ſiquidem cautus fuit declinare virus virtutum, inanem gloriam. Eſt vicus prope ciuitatem, in qua diſcebat puer, quò magiſter eius frequenter pergere ſolitus erat, ipſo ſolo comite. Illo euntibus ambobus pariter, ipſe (vt poſteà referebat) retrahebat pedem, ſiſtebat gradum, & ſtans à tergo magiſtri, illo quidem non comperiente, expanſis ad cælum manibus, raptim quodãmodò, ac veluti iaculatam emittebat orationẽ: & ſic diſſimulans, magiſtrum denuò ſequebatur. Iſtiuſmodi pio furto puer ſępiùs illudebat comitem & magiſtrũ. Non eſt dicere omnia, quę eius principia colore bonę indolis decorauêre: ad maiora, atq; vtiliora currendũ. Vnũ tamen refero adhuc, quòd hoc, meo quidem iudicio, non modò bonæ, ſed & magnæ in puero dederit inſigne ſpei. Excitus aliquandò opinione cuiuſdã magiſtri, (erat enim famoſus in diſciplinis, quas dicunt liberales) adiuit illum diſcendi cupiditate. Quippe extrema iam pueritiæ captans, ad eas literas anhelabat. Intrans verò domum, vidit virum ludentem ſubula, crebrisq; ſulcantem tractibus neſcio quo notabili modo parietẽ. Et ſolo viſu offenſus puer ſerius, quòd literatum redoleret, reſiliuit ab eo, ac deincèps illũ nec videre curauit. Ità cùm eſſet ſtudioſiſſimus literarum, prę honeſto tamen ſpreuit eas virtutis amator. Tali quodam prędudio puer præparabatur ad eum, qui ſe manebat in fortiori ętate, conflictum: iamque ipſe aduerſarium prouocabat. Et Malachiæ quidem pueritia ſic erat. Porrò adoleſcentiam ſimili tranſiuit ſimplicitate, & puritate: niſi quòd creſcente ætate, creſcebat ſimul illi ſapientia & gratia apud DEVM & homines.

Hinc iam, id eſt, ab incunte adoleſcentia eius, cœpit manifeſtiùs apparére, quid eſſet in homine, & gratia Dei in illo vacua nõ videri. Videns enim induſtrius adoleſcẽs, quòd

Nouẽbris 5. Patria S. Malachiæ.

Deut. 32.

Diſcit literas.

Sancta eius pueritia.

Vana glo. ria, virtutũ virus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Ioan. 5. in maligno mũdus positus sit, & cogitans qualem spiritũ accepisset, dicebat intra se: Nõ est spiritus huius mundi iste. Quid isti, & illi? Non est societas alteri ad alterum, nõ plùs q̃ luci ad tenebras. Meus ex Deo est, & scio quæ in illo donata sunt mihi. Indè mihi interim adhuc innocentia vitæ, indè continentię decus, indè iustitiæ fames, indè quoq; illa eo securior, quo secretior, gloria mea est testimonium conscientię meæ. Nil horũ mihi turum sub principe mundi. Deindè habeo thesaurum hũc in fictili vase. Verendũ nè impingat, & frangatur, & effundatur oleum lætitię, quod porto. Et quidem non impingere inter saxa & scopulos distortę & anfractuosæ viæ & vitę huius, difficilimum. Itáne in momento perdam simul omnes, quibus ab initio prœuentus sum, benedictiones dulcedinis? Resigno illi potiùs, à quo sunt, & me pariter. Et ego enim ipsius. Perdo ipsam ad tempus animam meã, nè perdam in æternũ. Et quod sum, & quę habeo omnia, vbi mihi æquè salua, vti in manu authoris? Quis ità ad seruandum solicitus, ad retinendum potẽs, ad restituendum fidelis? Seruabit tutò, restituet opportunè. Sine retractatione me do ad seruiẽdum illi de donis suis. Non potest mihi perire ex omnibus, quę in opus pietatis expẽdero. Fortè & sperare plus aliquid licet. Solet reddere cum vsura, quę dat gratis. Ità est. Etiam cumulabit, & multiplicabit in anima mea virtutem. Hæc cogitauit, & fecit, sciens absq; facto vanas esse cogitationes hominum.

Periculosissimum iter vitæ huius inter homines.

S. Malachias se adiungit ad quendam virum sanctiss.

Erat homo in ciuitate Ardinacha, (ipsa est, in qua alit⁹ est Malachias) & homo ille sanctus, & austerę admodũ vitę, inexorabilis castigator corporis sui, cellã habẽs iuxta ecclesiam. In ea manebat, ieiunijs & obsecrationibus seruiens die ac nocte. Ad hunc se cõtulit militatem. A primęua ætate in sancta arte magistrũ (quod dubium nõ est) habuerat Deũ: & eccè fact⁹ est denuò discipulus hominis, homo mitis & humilis corde. Si nesciebamus, hoc vel solo nobis ipse probauit. Legãt hoc, qui docere, quę non didicêre, conãtur, discipulos sibi coaceruantes, qui nunq̃ discipuli extitêre, cæci duces cęcorum. Malachias doctus à Deo, doctorẽ nihilominùs quęsiuit hominem, & quidẽ cautè & sapienter. Quid simile, quęso, afferre quibat, in quo ęquè daret caperetq; experimentum profectûs sui? Si Malachię exẽplum eis pro minimo est, Pauli opus attendãt. Nõne Euãgelium suũ, quod non ab homine acceperat, sed à Christo, cũ hominibus tamen censuit conferendum, nè fortè in vacuũ curreret, aut cucurrisset? Vbi ille securus nõ est, nec ego. Si quis hoc scit, viderit, nè non tam securitas sit, q̃ temeritas. Sed hęc alterius tẽporis. Nunc verò sonuit in ciuitate, quod factum est, & cõmota est vniuersa ad inopinatã nouitatẽ. Stupebant aũr omnes, & virtutẽ mirabãtur, eoq; ampliùs, quo minùs vsitatã in gente fera. Videres tũc reuelari ex multorum cordibus cogitationes. Pleriq; humano affectu pensantes factũ, plãgere & dolere, q̃ dilectus omnibus, delicatusq; adolescẽs, duris se adeò laboribus mãcipãsset. Alij suspicati leuitatem propter ætatem, diffidere de perseuerantia, timere de casu. Nonnulli temeritatem causantes, indignari & fremere in eum, quòd supra ętatem & vires inconsultè rem arduã fuisset aggressus. Verùm ille sine consilio egit nihil. Nam habuit consilium à propheta, qui ait: Bonum est homini, si portauerit iugum ab adolescentia. Et addit: Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se supra se. Sedebat sibi inuẽculus secus pedes Imarij, (hoc enim nomẽ viro) & aut discebat obedientiã, aut se didicisse docebat. Sedebat vt quietus, vt mansuetus, vt humilis. Sedebat, & tacebat, sciẽs secundùm prophetam, cultum iustitię esse silentium: sedebat vt perseuerans, tacebat vt verecũdus, nisi quòd suo illo silentio in Dei auribus loquebatur cum sancto Dauid: Adolescẽtulus sum ego, & contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Et sedebat interim solitarius, q̃a & sine socio, & sine exemplo. Quis enim ante Malachiam districtissimũ viri propositum vel cogitaret attentare? Nempe mirabile omnibus habebatur, non imitabile. Malachias imitabile persuasit, sedendo duntaxàt, & tacendo. Intra paucos dies habuit imitatores non paucos, prouocatos exemplo suũ. Ità qui primò solitarius sedit, & vnicus patris sui, fit iam vnus ex multis, fit ex vnigenito primogenitus in multis fratribus. Et vt prior in conuersione, ità in conuersatione sublimior: & qui ante omnes venit, omnium iudicio supra omnes emicuit in virtute. Et dignus visus est Episcopo pariter & magistro, qui ad Diaconij gradum promoueretur. Et coẽgerunt eum.

Vitam vitauit duriusculam.

Thren. 3. Ibidem.

Esai. 32.

Psalm. 118.

Ordinatur Diaconus.

Hinc iàm Leuita Domini publicè se ad omne opus pietatis accinxit: plùs verò ad ea res, in quibus aliqua iniuria videretur. Deniq; cura erat ei maxima in sepeliendis defunctis pauperibus, quòd hoc sibi non minùs humilitatem saperet, quàm humanitatẽ. Nec defuit

defuit nouo nostro Tobiæ rediuiua à muliere tentatio, immò à serpente per mulierem. Germana eius indignitatem (vt sibi videbatur) officij exhorrens: Quid facis (inquit) ô in sane? Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et hoc illi quotidiè exprobrans ingerebat. Sed respondebatur mulieri stultę iuxta stultitiam suam: Misera, tu eloquij casti vocem tenes, sed virtutem ignoras. Ità ministerium, ad quod coactus accesserat, deuotus tenuit, indefessus exercuit. Vndè & censuerunt etiam sacerdotale officium imponendum illi. Et factum est ità. Erat autem, cùm sacerdos ordinatus est, annos natus quasi viginti quinque. In qua eius vtraque ordinatione, si quid præter canonum formam processisse videtur, vt verè videtur, (siquidem infra vicesimum quintũ annum Leuiticum ministerium, infra tricesimum adeptus est sacerdotij dignitatem) donandum sanè tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati. Ego verò istud nec in sancto redarguendum, nec vsurpandum consulo ei, qui sanctus non fuerit. Nec contentus Episcopus, etiam vices suas commisit ei, seminare semen sanctum in gente non sancta: & dare rudi populo & sine lege viuenti, legem vitæ & disciplinæ. Suscepit ille mãdatum in omni alacritate, sicut erat spiritu feruens: nec talentis incubans, sed inhians lucris. Et eccè linguæ sarculo cœpit euellere, destruere, dissipare, de die in diem factitans praua in directa, & aspera in vias planas. Exultabat vt gigas ad discurrendum vbiquè. Diceres ignem vrentem in consumendo criminum vepres. Diceres securim, vel asciam in deijciendo plantationes malas, extirpare barbaricos ritus, plantare Ecclesiasticos. Veternosas omnes (neq; enim paucæ inueniebãtur) abolebat superstitiones, seu quaslibet, vbicũquè deprehenderet, malignitates, immissas per angelos malos. Deniquè quicquid incompositũ, quicquid indecorũ, quicquid distortũ obuium habuisset, non parcebat oculus eius: sed velut grando grossos è ficubus, & sicut puluerem ventus à facie terræ: sic coram facie sua eiusmodi nitebatur totum pro viribus exturbare, ac delere de populo suo. Et pro his omnibus tradebat iura cælestia optimus legislator. Leges dabat plenas iustitiæ, plenas modestiæ & honesti: sed & Apostolicas sanctiones, ac decreta sanctorum patrum, præcipueq́ue consuetudines sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in cunctis ecclesijs statuebat. Hinc est, quòd hodiè in illis ad horas canonicas cantatur & psallitur, iuxta morem vniuersæ terræ. Nam minimè id antè fiebat, ne in ciuitate quidem. Ipse verò in adolescentia cantũ didicerat: & in suo cœnobio mox cantari fecit: cùm necdùm in ciuitate, seu in Episcopatu vniuerso cantare scirent, vel vellent. Deindè vsum saluberrimum confessionis, sacramentũ confirmationis, contractum coniugiorum: quæ omnia aut ignorabãt, aut negligebant: Malachias de nouo instituit. Et de his ista pro exemplo sufficiant. Nam & per totum historiæ textum, breuitatis studio plurima prętermimus.

Studiũ ergà sepeliẽdos mortuos.

Initiatur sacerdotio.

Episcopus mandat ei vices suas.

Nota quãti fecerit Romanæ Ecclesiæ consuetudines.

Cùm esset illi studium, & zelus maximus circa cultum diuinorum, & veneratiõnẽ sacramentorum: nè fortè de his aliquid constitueret, vel doceret secùs, quàm ritus haberet vniuersalis Ecclesiæ, subijt animum adire Episcopum Malchum, qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierum & virtutum: & sapientia DEI erat in illo. Natione quidem Hybernus: sed in Anglia conuersatus fuerat in habitu & proposito monachali in Vintonienſi monasterio. De quo assumptus est in Episcopum in Lesmor ciuitatem Mumoniæ: & ipsa nobilior inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, vt non modò vita & doctrina, sed & signis clareret. Quorum duo pono exempli causa: vt omnibus innotescat, qualem in scientia sanctorum Malachias habuerit præceptorem. Puerum mente captum ex his, quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra vnctione sanauit. Hoc ità notum, certumq́; fuit, vt illum mox constituerit ostiarium domûs suæ: vixeritque idem puer incolumis in eo officio vsque ad virilem ętatem Surdo auditum restituit: in quo idem mirabile quiddam confessus est: quòd cum sanctus vtriq; auriculæ hinc indè digitos immisisset, duos quasi porcellos ex ipsis exire senserit. Pro his, atq; huiusmodi fama crebrescẽte, nomen grande adeptus est: ità vt ad eum Scoti, Hybernię confluerẽt: & tanq̃ vnus oĩm pater ab omnibus coleretur. Ad hũc ergò Malachias, accepta benedictione patris Imarij, & ab Episcopo missus, cùm prosperè peruenisset, benignè à sene susceptus est. Qui annos aliquot cum eo mansit, vt per hanc temporis moram hauriret plenius de pectore veterano, scilẽs scriptum, Quia in antiquis est sapiẽtia. Sed nec hoc quoq; ad causam defuisse reor: q̃ magnus ille prouisor vniuersorũ, voluit seruũ suũ Malachiã in loco tam celebri notum fieri omnibus, q̃ erat omnibus profuturus. Nec enim poterat nõ esse gratus, q̃bus notus fuisset. Deniq; vnum

Vtinãm hęc attenderent nouatores nostri.

Malchi Episcopi duo miracula.

Iob 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

interim accidit, per quod ex aliqua parte, quod notum Deo erat in illo, manifestum fecit hominibus. Inter regē Mumoniæ (quę est Hyberniæ pars Australis) & germanū eius orta simultate, & fratre facto superiori, rex pulsus regno, cōfugit ad Episcopum Malchum. Non tamē, vt ope illius regnum recuperaret: sed magis princeps deuotus dedit locū iræ, & necessitatem in virtutem conuertit, priuatam eligens ducere vitam. Cumq; Episcopus regem susciperet debito honore pararet, abnuit ille, se mālle inquiens tanquàm vnū ex illis esse pauperibus fratribus, qui illi adhęrerent: regium fastum deponere, & communi paupertate fore cōtentum, expectare potiùs Domini volūtatem, quàm per vim recipere regnum: nec velle pro suo honore terreno sanguinem humanum effundere, qui contra se clamet ad Deum de terra. Quo audito, exultat Episcopus: & admiratus deuotionem, satisfacit voto. Quid plura? Traditur regi paupercula domus ad habitandum, & Malachias in magistrum, ad victum panis cum sale & aqua. Porrò ad delicias sufficiebat regi, Malachiæ presentia, vita atq; doctrina: ità vt diceret ei: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ad hęc per singulas noctes lachrymis suis stratum suum rigabat: sed & quotidiano aquæ frigidæ balneo malè calentem extinguebat in carne libidinem. Et orans rex, cum rege dicebat: Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte vniuersa delicta mea. Et non amouit Deus orationem eius, & misericordiam suam ab eo. Et exaudita est oratio eius: etsi secùs, quàm intenderet ipse. Nam is quidem solicitus erat pro anima sua: sed vindex innocentiæ Deus, hominibus ostendere volens, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico, parabat interim facere indicium iniuriam patienti, quod ille penitùs nō sperabat. Et suscitauit Deus spiritum vicini regis: (neq; enim vnum est Hybernia regnum, sed diuisa in plura) Hic itaq; videns quæ facta sunt, repletus est zelo: & hinc quidem indignans prędonum libertati, & insolentiæ superborum, indè verò miserans regni desolationem, & regis deiectionem, descēdit ad cellulam pauperis: suadet reditum, sed non persuadet. Instat tamen, spondet opem, de effectu non diffidere monet, Deum affuturum promittit, cui non poterunt resistere omnes aduersarij eius. Proponit etiam oppressionem pauperum, patriæ vastationem, & non proficit. Cæterùm accedente mandato Episcopi, & Malachiæ consilio, de quibus ille pendebat totus, vix tandèm acquieuit. Sequitur rex regem, & iuxta verbum regis, sicut fuerat voluntas in cęlo, tota facilitate pulsis prędonibus, reducitur homo in sua eum exultatione suorum, regnoque restituitur suo. Dilexit extunc rex ille, & semper reueritus est Malachiam: coque propensiùs, quo plenius in sancto viro digna veneratione & amore compererat. Cuius enim tantam meruit in sua aduersitate familiaritatem, sanctitatem ignorare non potuit. Propterea magis in sua prosperitate perpetuis illum amicitijs, deuotisque colebat obsequijs: & libenter audiebat eum, & audito eo, multa faciebat. Et de his satis. Veruntamen non fortuitu factum reor, quòd ità iamtunc magnificauit eum Dominus in conspectu regum: sed quia vas electionis sibi erat ille, portaturus nomen suum coram regibus & principibus.

Rex Mumoniæ pellitur à fratre suo.

Exemplum pij regis.

Nota victū regis huius.

Psal. 118.

Psal. 6.

Psal. 24.

Psal. 36.

Rex pius in regnum restituitur.

Mortua est interim soror eius illa, quā prefati sumus. Nec prætereundæ visiones, quas vidit de ea. Huius siquidem sanctus carnalem exhorruerat vitam, & tanto zelo, vt se deuouerit non visurum eam in carne viuentem. At illa carne soluta, solutum est votum: & cœpit videre in spiritu, quam in corpore noluit. Quadam nocte audiuit per somnium vocem sibi dicentis, sororem eius stare forās in atrio, & eccè per totos triginta dies nihil gustāsse. Qui euigilans, citò intellexit, cuius esca inedia marceret. Et diligenter discusso numero dierum, quem audierat, ipsum esse reperit, ex quo pro eo panem de cælo viuum non obtulisset. Tum ille, qui sororis non animam oderat, sed peccatum, beneficentiam, quam intermiserat, rursùm adoritur. Neque id frustrà. Non multò pòst visa est illi peruenisse ad limen ecclesiæ, necdùm tamen posse intrare: apparére etiam in veste pulla. Cumque ille perseueraret, curans nè qua die solita stipe fraudaretur: secundò vidit eam in veste subcandida, admissam quidem intra ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertiò tandem visa est aggregari cœtui candidatorum, & in veste candida. Vides lector, quantum valeat deprecatio iusti assidua? Verè regnum cælorum vim patitur: & violenti rapiunt illud. Nónne tibi videtur Malachiæ oratio vicem quodammodò effractoris exhibuisse cælestibus portis, quandò peccatrix mulier fraternis obstitit armis, quod suis meritis negabatur? Hanc vim, IESV bone, tu qui pateris, facis, validus & pius ad saluandum, faciens misericordiam, & potentiam in brachio tuo &

Soror defuncta apparet S. Malachiæ.

Obserua qd cōferāt defunctis Miss & preces.

Matt. 11.

in sacramento tuo seruans sanctis, qui in terra sunt, vsque in consummationem seculi. Hoc planè sacramentum potens peccata consumere, debellare obuias potestates, inferre cælis reuertentes de terra.

Nota Eucharistiæ vim.

Et Dominus quidem in regione Lesmorensi sic præparabat dilectum suum Malachiam ad gloriam nominis sui. Verùm qui miserant eum, minimè iam ferentes absentiam eius, missis epistolis reuocant illum. Quo reddito suis, & quidem instructiore de omnibus, quæ oportebat: en opus à Deo paratum, & seruatum Malachię. Vir diues & potens, qui locum Benchor, & possessiones eius tenebat, inspiratus à Deo, confestim in manu eius sua oīa dedit, & se quoquè. Et is auunculus eius. Sed Malachiæ spiritūs, quàm carnis, propinquitas pluris fuit. Ipsum quoq; locum Benchor, de quo cognominabatur, tradidit ei princeps, vt ædificaret ibi monasterium, vel potiùs reædificaret. Nempe nobilissimum extiterat antè sub primo patre Congello, multa millia monachorum generans, multorum monasteriorū caput. Locus verò sanctus fœcundusq; sanctorū, copiosissimè fructificans Deo, ità vt vnus ex filijs sanctæ illius cōgregationis, nomine Luanus, cētum solus monasteriorū fundator extitisse feratur. Quod idcircò dixerim, vt ex hoc vno conijciat lector, quàm ingens fuerit reliqua multitudo. Deniquè ità Hyberniam, Scotiamq; repleuerunt genimina eius, vt ea potissimùm tempora Dauidici illi versiculi præcinisse videātur: Visitāsti terrā, & inebriāsti eam, multiplicāsti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis, parāsti cibum illorū, quoniam ità est prępараtio eius. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius: in stillicidijs eius lętabitur germinans. Et in hūc modum cæteri, qui sequūtur. Nec modò in prefatas, sed in exteras etiam regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt. E quibus ad has nostras Gallicanas partes sanctus Columbanus assendens, Lexouiense construxit monasterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnā fuisse, vt succedentibus sibi vicissim choris, continuarentur solennia diuinorum, ità vt ne momentum quidem dici aut noctis vacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta sint Benchorensis monasterij gloria. Hoc olim destructū à piratis, ob insigne dignitatis antiquæ Malachias, velutì quandam replantaturus paradisum, amplexus est, & quia multa corpora sanctorum dormirent ibì. Nam vt taceam illa, quæ in pace sepulta sunt, ferunt nongentos simul vna die à piratis occisos. Erat quidem ingens loci illius possessio, sed Malachias solo contentus loco sancto, totas possessiones & terras alteri cessit. Siquidem à tempore, quo destructum est monasterium, non defuit, qui illud teneret cum possessionibus suis. Nam & constituebantur per electionem etiam, & Abbates appellabantur, seruantes nomine, & si non re, quod olim extiterat. Cumq; suaderent multi non alienare possessiones, sed totum simul retinere sibi, non acquieuit paupertatis amator, sed fecit eligi iuxta morem, qui eas teneret, loco (vt prędiximus) retento sibi, & suis. Et fortassis consultiùs, vt pòst apparuit, integrum retinuisset, si non magis suæ prospexisset humilitati, quàm paci. Itaque ex mādato patris Imarij assumptis secum decem circiter fratribus, veniens ad locum, cœpit ædificare. Vbi quadam die cùm in securi ipse secaret, casu ex operarijs vnus, illo vibrante in aëra securim, locum incautè occupauit, quò ictus destinabatur: & cecidit super spinam dorsi eius, tanto vtiq; impetu, quanto ille conatu impingere valuit. Corruit ille: accurrêre omnes, putantes aut percussum, aut mortuum. Et tunica quidem scissa à summo vsq; deorsùm, homo verò illæsus inuentus est, tam modicè & summatim perstricta cute, vt vix in superficie vestigium appareret. Stabat homo incolumis, quem securis prostrauerat, intuētibus & stupentibus, q circunstabant. Vndè & facti alacriores, promptiores exindè ad opus inuenti sunt. Et hoc initium signorū Malachiæ. Porrò oratorium intra paucos dies consummatum est, de lignis quidem læuigatis, sed aptè firmiterque contextum, opus Scoticum, pulchrū satis. Et exindè seruitur Deo in eo, sicut in diebus antiquis, simili quidem deuotione, etsi non pari numero. Præfuit Malachias loco illi tempore aliquanto, patre Imario ità constituente: ipse rector, ipse regula fratrum. Legebant in vita eius, quomodò conuersarentur, & ipse ante illos præibat in iustitia & sanctitate corā Deo: nisi quòd præter instituta communia, multa singulariter faciebat, in quibus potiùs prębat omnes, & aliorum nemo illum poterat ad tam ardua sequi. Eo temporis, & eo loci quidam infirmabatur. Cui assistens diabolus, & apertè loquēs, suggerebat, nè vnquàm crederet monitis Malachiæ: sed si intraret ad se, cultello cum peteret, & occideret. Quo cognito, qui illi ministrabant, ipso infirmo prodente, verbum proferunt ad Malachiam, præmuni-

Nota Luani monachus 100. monasteria condit.

Psal. 64.

S. Columbanus & eius monasterium Luxouiense.

900. monachi vno die occisi à piratis.

Magnū miraculum.

Malachias præest monasterio Benchorensi.

Vide malignitatem satanæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

munientes. At ille solita arma orationis arripiēs, impauidus hostem aggressus, & infirmitatem fugat, & dæmonem. Erat autem nomen viro Malchus. Frater est iste secundùm carnem Christiani nostri Mellifontis Abbatis. Ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modò germaniores. Nam ille, vt literatus est, continuò non ingratus, loco eodem conuersus ad Dominum, habitum simul animumq; mutauit. Et cognouêre fratres malignum inuidere bonis eorum, & ædificati sunt, facti de reliquo cautiores.

S. Malachias curat dysenteriam.

Clericum nomine Michaëlem, dysenteria laborātem, & desperatè, mittens ei aliquid de mensa sua, eodem loco sanauit. Secūdò eundem ipsum grauissima infirmitate correptum, & corpore pariter curauit, & mente. Ilicèo enim adhæsit Deo, & Malachiæ seruo eius, timens nè deterius aliquid sibi contingeret, si denuò ingratus tanto inueniretur & beneficio, & miraculo. Et nunc, vt audiuimus, præest cuidam monasterio sito in partibus Scotiæ: & hoc nouissimum omnium, quæ ille fundauit. Pro huiusmodi augescebat indies & opinio, & congregatio Malachiæ, & grande ei nomen intrùs & foris, non tamen re grandius. Nempe ibi demorabatur etiam factus Episcopus, quòd locus esset vicinus ciuitati.

Creat Episcop' Connerethēsis.

Vacabat tunc temporis Episcopalis sedes, & iamdiù vacârat, Malachia nolēte assentire. Siquidem ipsum elegerant. Perfistentibus tamen illis, tandèm aliquandò cessit, accedente ad vim faciēdam mādato magistri sui, necnon & Metropolitani. Tricesimo fermè ætatis suæ anno, Malachias cōsecratus Episcop' introducitur Connereth: hoc enim nomen ciuitatis. Cùm aūt cœpisset pro officio suo agere, tūc intellexit homo Dei, non ad homines se, sed ad bestias, destinatum. Nusquàm adhuc tales expertus fuerat in quātacunq; barbarie. Nusquàm repererat sic proteruos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad leges barbaros, ceruicosos ad disciplinā, spurcos ad vitam. Christiani nomine, re pagani. Non decimas, non primitias dare, non legitima inire coniugia, non facere confessiones, pœnitētias nec qui peteret, nec qui daret, penitùs inueniri. Ministri altaris pauci admodùm erant. Sed enim quid opùs plurium, vbi ipsa paucitas inter laicos propemodùm ociosa vacaret? Non erat, quod de suis fructificarēt officijs in populo nequam. Nec enim in ecclesijs aut prædicantis vox, aut cantantis audiebatur. Quid faceret athleta Domini? Aut cedendum turpiter, aut periculosè certādum. Sed qui se pastorem,

Verum se declarat pastorē inter subditos pessimos.

& non mercenarium agnoscebat, elegit stare, quàm fugere: paratus & animā suam dare pro ouibus, si oportuerit. Et quāquàm omnes lupi, & oues nullę, sterit in medio luporum pastor intrepidus, omnimodis argumētosus, quomodò faceret oues de lupis. Monere communiter: secretò arguere: flere per singulos: nūc asperè, nunc leniter conuenire, prout cuiq; expedire videbat. In qbus per hęc minùs profecisset, cor contritū & humiliatum offerebat pro eis. Quoties noctes totas peruigiles duxit, extendens manus in oratione? Et cùm venire ad ecclesiam nollent, per vicos & plateas occurrebat inuitis: & circumiens ciuitatem, perquirebat anhelus, quem Christo acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominùs sępius percurrebat, cum sancto illo comitatu discipulorū suorū, qui nunquàm deerant lateri eius. Ibat, & erogabat vel ingratis cęlestis tritici mensuram. Nec vehebatur equo, sed pedes ibat, & in hoc virum se Apostolicum probans. Iesu bone, quāta passus est p nomine tuo bellator tuus à filijs sceleratis? quāta sustinuit ab hisipsis, quibus, & pro quibus loquebatur bona tibi? Quis dignè exprimat, in quātis vexatus, quibus affectus sit cōtumelijs, qbus iniurijs lacessitus, quoties lassatus inedia, quoties affectus in frigore & nuditate? Attamen cum his, qui oderunt pacem, erat pacificus, instans nihilominùs opportunè, importunè. Blasphematus, obsecrabat: iniuriatus, opponebat

Lucæ 11.

scutum patiētiæ, & vincebat in bono malum. Quidni vicisset? Perseuerauit pulsans, & secundùm promissionem, tandèm aliquādò pulsanti apertum est. Quomodò poterat non sequi, quod veritas prænunciauerat secuturum? Dextera Domini fecit virtutem, quia os Domini locutum est veritatem. Cessit duritia, quieuit barbaries: & domus exasperans, paulatim leniri cœpit, paulatim correptionem admittere, recipere disciplinam. Fiunt de medio barbaricæ leges, Romanæ introducūtur. Recipiuntur vbiq; Ecclesiasticæ cōsuetudines, cōtrariæ reijciuntur. Reædificantur basilicæ, ordinatur clerus in illis: sacramentorū ritè solēnia celebrātur. Confessiones fiunt, ad ecclesiam conueniunt plebes, concurrunt honestat celebritas nuptiarū. Postremò sic mutata in melius oīa, vt hodiè illi gentes cōueniat, quod Dōs per Propherā dicit: Qui antè nō populus meus, nūc populus meus.

Romanas leges & Ecclesiasticas consuetudines apud illos introduxit.

Oseæ 2.

Contigit post annos aliquot destrui ciuitatem à rege Aquilonaris partis Hyberniæ, quia

quia ab Aquilone panditur omne malum. Et fortè malum illud benè vtentibus bonum fuit. Quis scit enim, si tali flagello Deus delere voluit mala antiqua populi sui? Istiusmodi Malachias necessitate compulsus, & ipse exijt cum turba discipulorum suorum. Nec ociosus exitus eius. Hac occasione monasterium Ibracense constructum est, eunte illò Malachia cum suis numero centum viginti fratribus. Ibi occurrit ei Cormacus rex. Ipse est, qui olim regno pulsus, sub cura Malachiæ de misericordia Dei consolationem accepit. Et locus ille situs in regno eius. Gauisus est rex viso Malachia, se & omnia sua exponens ei, & his, qui cum eo erant: vtpotè non ingratus, nec immemor beneficij. Adducta incontinentì animalia multa ad vsus fratrum: multa insuper in auro & argento ad sumptus ædificiorum pro regia liberalitate collata. Ipse quoquè erat intrans & exiens cum eis sedulus & officiosus, habitu quidem rex, sed animo discipulus Malachiæ. Et benedixit loco illi Dominus propter Malachiam. Et in breui factus est magnus rebus, possessionibus & personis. Vbi velut de nouo inchoans, legem & disciplinam, quam alijs imponebat, magis ipse portabat Episcopus & magister. Ipse in ordine vicis suæ, coquinę ministerio inseruiebat: ipse fratribus, cùm recumberent, ministrabat. Inter succedentes inuicèm fratres ad cantandum, legendum've in ecclesia, non se præteriri patiebatur, strenuè implens & ipse officium loco suo, tanquàm vnus ex illis. Sanctæ paupertatis nō modò participem, sed & principem se exhibebat, ipsius præcipuè super omnes abūdantiùs æmulator existens.

Lege, 2.

Vide regiā optimi insignē pietatem.

Humilitas S. Malachiæ.

Dum hęc ità aguntur, cōtigit infirmari Archiepiscopum Celsum: Et ipse est, qui Malachiam in Diaconem, Presbyterum, Episcopumq; ordinauit. Et cognoscēs quia moreretur, fecit quasì testamentum: quatenùs Malachias deberet succedere sibi, cp nullus alius videretur dignior, qui episcoparetur in sede prima. Hoc p̄sentibus indixit, hoc mandauit absentibus, hoc specialiter ambobus Mumoniæ regibus, & maioribus terræ sancti Patricij authoritate præcepit. Cuius reuerentia & honore, tanquàm Apostoli illius gentis, qui totam patriam conuertisset ad fidem, sedes illa, in qua & viuens præfuit, & mortuus requieuit, in tanta ab initio cunctis veneratione habetur: vt non modò Episcopi, & sacerdotes, & qui de clero sunt, sed etiam regum ac principum vniuersitas subiecta sit Metropolitano in omni obedientia, & vnus ipse omnibus præsit. Verùm mos pessimus inoleuerat quorundam diabolica ambitione potētum, sedem sanctam obtentum iri hęreditaria successione. Nec enim patiebātur episcopari, nisì qui essent de tribu & familia sua. Nec parùm ꝓesserat execrāda successio, decursis iam in hac malitia quasi generationibus quindecim. Et eousquè firmauerat sibi ius prauū, immò omni morte puniendā iniuriā, generatio mala & adultera, vt etsì interdùm defecissent clerici de sanguine illo, sed Episcopi nunquàm. Deniq; iam octo extiterāt ante Celsum viri vxorati, & absq; ordinibus, literati tamen. Indè tota illa per vniuersam Hyberniam, de qua superiùs diximus, dissolutio Ecclesiasticæ disciplinæ, censuræ eneruatio, religionis euacuatio. Indè illa vbiquè pro mansuetudine Christiana, fœua subintroducta barbaries, immò paganismus quidam inductus sub nomine Christiano. Nam quod inauditum est ab ipso Christianitatis initio, sine ordine, sine ratione mutabantur & multiplicabātur Episcopi pro libitu Metropolitani, ità vt vnus Episcopatus vno non esset contentus, sed singulæ penè Ecclesiæ singulos haberent Episcopos. Nec mirum. Nam quomodò tam morbidi capitis membra valerēt? Pro his Celsus, atq; huiusmodi malis populi sui vehementer dolēs, (erat enim vir bonus & timoratus) curauit omnimodò habere sibi successorem Malachiam: quòd per ipsum confideret posse explantari malè radicatam successionem: qui charus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & Dominus erat cum eo. Nec frustratus est à spe sua. Nam illo mortuo, substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facilè. Ecce enim de semine nequam, qui occuper locum, Mauricius nomine. Is per quinquennium, fretus potentia seculari, incubauit Ecclesiæ, non Episcopus, sed Tyrannus. Nam vota piorum magis in Malachiam conuenerant. Denique suadebant eum subire onus iuxta constitutionem Celsi: sed ille, qui omne sublime haud secùs quàm suum præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi, quòd per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Instabant tamen sancto operi, & solicitabant omnes: duo potissimùm Episcopi Malchus & Gilebertus. Quorum prior, ipse est senior Lesmorensis, de quo suprà mentio facta est: alter, quem aiunt prima functum legatione Apostolicæ Sedis per vniuersam Hyberniam.

Nota de authoritate Archiepiscopi Hyberniæ.

Obserua causam multorum malorū in Hybernia.

S. Malachias Archiepiscopi se recusat.

Qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui triennio iam decurso in hac præsumptione Mauricij, & Malachiæ dissimulatione, non ferentes vltrà Ecclesiæ adulterium, dedecus Christi, conuocatis Episcopis & principibus terræ, vno spiritu adeunt Malachiam, parati vim facere. At ille renuere primùm: prætendere siquidem difficultatem rei, nobilis illius prosapiæ multitudinem, fortitudinem, ambitionem: multum esse ad se pauperculum opponere, sed tot, tantis, talibus, taliter radicatis: qui iam annos fermè ducẽtos, quasi hæreditate possedissent sanctuarium Dei, & nunc quoquè id prẽoccupâssent: non posse illos extirpari, nec cum mortibus hominum quidem: sua non interesse, fundi humanum sanguinem occasione sui: postremò iunctum se sponsæ alteri, quam dimittere nõ liceret. Veùm illis econtrariò instantibus, & clamantibus, quia à Domino sermo egressus est: sed & tota authoritate iubentibus subire onus, atque intentantibus anathema: Ad mortem, inquit, ducitis me: sed obedio spe martyrij, hac tamen cõditione, vt si iuxta fidem vestram res in melius cedat, & venire dicet sibi Deus suam hæreditatem à diripientibus eam, tunc demùm omnibus consummatis, & Ecclesia pacem nabente, liceat redire ad priorem sponsam meam, & amicam, de qua rapior, paupertatem: & pro me illic alium substituere, qui tũc fortè repertus idoneus fuerit. Nota lector virtutem viri, & animi puritatem, nec honorẽ scilicet affectantis, nec formidantis mortem pro Christi nomine. Quid hoc animo purius, quid ve fortius, vt se exponẽs periculo & labori, alteri fructum cedat, ipsam in loco principatûs securitatem & pacem? Facit hoc, cùm liberum sibi ex pacto retinet reditum ad paupertatem, pace & libertate Ecclesiæ restituta. Spondentibus illis, demùm acquieuit voluntati eorum, vel potiùs Dei: à quo sibi iam olim præostensum recordabatur, quod de se modò dolebat fieri. Nempe iam ægrotante Celso, apparuit Malachiæ, & quidem longè polito & nescienti, mulier proceræ staturæ, & reuerendi vultûs. Percontanti quænam esset, respondit se esse vxorem Celsi. Quæ tradens ei virgam pastoralem, quam manu tenebat, disparuit. Paucis decursis diebus, Celsius moriens misit baculum suum Malachiæ, tanquàm sibi successuro: quem vt vidit, agnouit ipsum esse, quem viderat. Huius præcipuè recordatio visionis terruit Malachiam: nè, si quod diù satis dissimulârat, vltrà renueret, diuinæ iam videretur resistere voluntati. Veruntamen ciuitatem non intrauit, quandiù ille incubator vixit: nè hac occasione contingeret mori quenquam ex his, quibus vitam magis ministraturus veniebat. Ità per biennium (nam id temporis superuixit ille) agens extra vrbem, strenuè in vniuersa prouincia opus Episcopale exercuit. Illo igitur celeri morte facto de medio, rursùm Nigellus quidam, immò verò nigerrimus, sedem præripuit. Et in hoc animæ suæ Mauricius adhuc viuẽs prouiderat, vt hunc haberet hæredem: in quo qui damnandus exibat, operibus adijcere damnationis persisteret. Erat enim & ipse ex damnata progenie cognatus Mauricij. Cæterùm rex, & Episcopi, & fideles terræ nihilominùs conuenerunt, vt introducerent Malachiam. Et ecce consilium malignantium ex aduerso. Quidam de filijs Belial promptus ad malitiam, potens in iniquitate, sciens locum, vbi pariter conuenire decreuissent, multis aggregatis sibi, latenter vicinum occupat collem eminentem è regione: vndè illis tractantibus alia, repentino impetu super incautos irruerent, & interficerent innocẽtes. Condixerãt enim etiã regẽ cum Episcopo trucidare, vt non esset, qui vindicaret sanguinem iustum. Res innotuit Malachiæ, & intrans Ecclesiam (erat enim propè) eleuatis manibus orauit ad Dominum. Et ecce nubes & caligo, sed & tenebrosa aqua in nubibus aëris diem verterunt in noctem. Fulgura quoquè & tonitrua, & horribiles spiritus procellarum, diem vltimum minitantur, vicinamque elementa intentant omnia mortem. Et vt scias lector, quòd oratio Malachiæ concusserit elementa, solos intercepit tempestas, qui quærebant animam eius: solos turbo tenebrosus inuoluit, qui parauerant opera tenebrarũ. Deniquè ipse, qui princeps extiterat tanti mali, fulmine percussus interijt cum tribus alijs: & fuêre consortes mortis, qui fuerant participes sceleris. Quorum sequenti die inuenta sunt corpora semiusta, & putrida, hærentia ramis arborum, vbi quenq; spiritus eleuans allisisset. Alij quoquè tres seminiui inuenti sunt. Cæteri omnes circunquaquè dispersi. Illos autem, qui cum Malachia erant, quanuis proximos loco, tempestas omninò non tetigit, nec quicquam molestiæ intulit. In facto isto recens capimus experimentum veritatis verbi illius: Quia oratio iusti penetrat cælos. Sed & nouum antiqui exemplũ miraculi: quo olim tota Aegypto versante in tenebris, solus Israel in lumine mansit, dicente scriptura: Vbicunquè Israël erat, lux erat. Huc mihi accurrit & factum sancti Eliæ, nunc quidem abextremis

Vide insignem beati viri virtutẽ & animi puritatem.

Visio Malachiæ.

Ad preces S. Malachiæ vide quid consecutum sit.

Exod. 10. 3. Reg. 18.

tremis terræ nubes & pluuias educentis, nũc verò super blasphemos inuocantis ignem de cælo. Et modò de simili clarificatus est Deus in seruo suo Malachia. 4. Reg. 1.

Anno ætatis suæ triceſimo octauo pauper Malachias, pulso incubatore, intrauit Ardinacha pontifex & metropolitanus totius Hyberniæ. Rege verò cæterisque, qui introduxerãt eum, ad propria remeantibus, ipse remanet in manu Dei, & remanent illi: foris pugnæ, intùs timores. Nam eccè viperea soboles frendens & vociferans se exhæredari, tota se intùs & foris suscitat aduersùs Dominum & aduersùs Christum eius. Porrò Nigellus videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quædam sedis illius, textum scilicet Euangeliorum, qui fuit beati Patritij, baculumq; auro tectum, & gemmis preciosissimis adornatum, quem nominant baculum Iesu: eõ quòd ipse Dominus (vt fert opinio) cum suis manibus tenuerit, atque formauerit. Et hæc summæ dignitatis & venerationis in gente illa. Nempe notissima sunt, celeberrimaque in populis, atque in ea reuerentia apud omnes, vt qui illa habere visus fuerit, ipsum habeat Episcopum populus stultus & insipiens. Ibat homo gyrouagus, & alter satanas circuibat terram, & perambulabat eam, insignia sacra circunferens. Quæ vbiquè ostentans, vbiquè eorum gratia receptabatur, concilians sibi per hęc animos omnium, & à Malachia, quoſque potuisset, auertens. Hæc ille. Erat autem princeps quidam de potentioribus iniquæ progeniei, quem rex priusquàm ciuitatem exiret, iurare coëgerat pacem tenere Episcopo, acceptis ab eo insuper obsidibus multis. Is post regis exitum, nihilominùs ciuitatem ingressus, consilium habuit cum propinquis & amicis, quomodò sanctum dolo tenerent, & occiderent: Timebant verò plebem. Et coniurantes in necem Malachiæ, constituêre locũ & diẽ: & traditor dedit eis signũ. Ipso die cùm vespertina iam solennia in Ecclesia celebraret antistes cũ vniuerso clero, & multitudine populi, mittit ad ipsum nequam ille in verbis pacificis in dolo, rogãs quatenùs ad se dignetur descẽdere, vt faciat pacẽ. Respondentibus qui assistebãt, ipsum potiùs ad Episcopum debere venire, Ecclesiam esse competentiorem locum firmãdæ pacis: siquidem præsensérant dolum. Subiungunt qui missi erant, hoc tutum non esse Principi, timere eum capiti suo, nec se credere turbis, quæ se ante hos dies causa Episcopi propemodùm interemissent. Contẽdentibus in hunc modum, illis quidem, vt iret: istis verò, nè iret: Episcopus cupidus pacis, & mortis non timidus: Sinite, inquit, fratres, sinite me imitari magistrũ meum. Sine causa sum Christianus, si Christum non sequor. Fortè flecto humilitate tyrannum, & si non, vinco tamen exhibens oui pastor, sacerdos laico, quod mihi ille debuerat: Vos quoquè, quòd in me est, nõ parùm ædifico exemplo tali. Quid enim si contingat occidi? Non recuso mori, vt vos vitæ ex me teneatis exemplum. Oportet Episcopum (vt ait Episcoporum Princeps) non dominari in clero, sed formam fieri gregis. Haud aliam sanè formam, quàm ab illo accepimus, qui humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem. Quis mihi det hanc relinquere filijs signatam sanguine meo? Experiemini certè, an sacerdos vester dignè sãctis à Christo didicerit, mortem non timere pro Christo. Et surgens, cœpit ire flentibus cunctis & supplicantibus, nè tantùm cuperet pro Christo mori, vt tantum Christi gregem desolatum relinqueret. Verùm ille totam spem suam ponens in Domino, tota alacritate perrexit, tribus tantùm comitatus discipulis, paratis mori cum eo. Qui vt calcato limine domûs repentè se medio intulit armatorum, scuto fidei ipse munitus, concidère facies omnium, quia pauor irruit super eos, ità vt dicere posset Episcopus: Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Hoc verbum verum est. Videres hostiam stantem, carnifices ferro armatis manibus vndiquè circũstantes: & qui immolaret, non erat. Putares stupere lacertos: sic non fuit, qui extenderet manum. Nam & is quoquè, qui caput malitiæ videbatur, assurgit ei potiùs, quàm insurgit. Vbi, quæso, signum, ô homo, quod dederas in mortem pontificis? Hoc magis honoris signum, quàm mortis indicium. Deferre est hoc, non mortem inferre. Res mira: pacem offerunt, qui necem parauerant. Non est, quòd abnuat, qui & vitæ periculo quæsierat eam. Itaque facta est pax, & tam firma, vt ab illa die hostem sacerdos non modò pacatum habuerit, sed subditũ, sed deuotum. Quo audito, fideles quique gauisi sunt, quòd non modò saluatus sit sanguis innoxius in die illa, sed & nocentium multorum animæ, Malachiæ meritis euaserint ad salutem. Et apprehendit omnes circunquaquè timor, audientes quomodò duos inimicorum eius, qui viderẽtur ferociores & fortiores in generatione sua, sic subita virtute prostrauit Deus: istum loquor, qui in manibus est: & cũ, de quo superiùs dixi.

Malachias fit totius Hyberniæ metropolitanus.

Quidam ei necem moliuntur.

Eximia virtus eius.

Petrus Episcoporum Princeps: ità & Romanus Põtifex Petri successor.

Psal. 26.

Insigne miraculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alterum enim terribiliter mulctatum in corpore, alterum misericorditer mutatum in corde, ambos mirabiliter compræhendit in consilijs, quæ cogitabant.

His ità peractis, cœpit iam in ciuitate Episcopus tota libertate disponere & ordinare de omnibus pertinentibus ad ministerium suum, non tamen sine cõtinuo discrimine vitæ suæ. Nam etsi iam nemo, qui palàm noceret, ab insidiantibus tamen nec locus satis tutus Episcopo erat, nec tempus feriatum. Et deputati sunt ei viri armati ad custodiam die & nocte: sed ille magis in Domino confidebat. Fuit verò consilium, præfatum schismaticum insequi, eò quòd seduceret multos ex insignibus, quę ferebat, suadens omnibus se Episcopum esse debere, & sic solicitans plebes aduersùs Malachiam, atq; Ecclesiæ vnitatẽ. Et fecit sic, & sine difficultate ità in breui vniuersas sepiuit vias eius per gratiam sibi à Domino datam, & quam habebat ad omnes, vt malignus ille coactus sit dare manus, reddere insignia, & quiescere de reliquo in omni subiectione. Ità Malachias, licèt per multa pericula & labores, prosperabatur in dies, & confortabatur magis ac magis, abundans in spe & virtute spiritũs sancti.

Nunq̃ tutus ab insidijs S. Malachias.

Nec modò malefactores, sed & detractores Malachiæ corripuit Deus. Quidam, verbi gratia, gratiam habens principum & potentum, etiam ipsius regis, quòd esset adulator, & garrulus, & potens in lingua, fauebat per omnia aduersarijs Malachiæ, & procacitet tuebatur partem eorum: Sancto verò & præsenti resistebat in facie, & detrahebat absenti, irreuerenter occurrens ei in omni loco, maximeq; vbi celebrioribus illum sciret interesse conuentibus. Sed citò digna linguæ procacis mercede donatus est. Intumuit & computruit lingua maledica, vermibus ex ea scatentibus, & diffluentibus toto ore blasphemo. Quos per septem fermè dies incessanter vomẽs, tandèm cum illis miseram exhauit animam.

Vltio cælestis in sancti viri obtrectatorẽ.

Loquente coràm aliquandò Malachia, & populum exhortante, mulier quædam infelix ausa est interrumpere sermonem clamoribus improbis, non deferens sacerdoti, & spiritui, qui loquebatur. Erat autem de progenie impia, & spiritum habens in naribus, blasphemias contumeliasque euomebat in sanctum, dicens hypocritam & inuasorem alienæ hereditatis, sed & caluitiei illius improperans. At ille nihil respondit ei, sicut erat verecundus & mitis: sed Dominus respondit pro eo. Versa illa in insaniam est, Domino iudicante: & crebris vocibus clamitans se suffocari à Malachia, morte demùm horrenda luit peccatum blasphemiæ. Sic misera assumens aduersùs Malachiam improperium Eliśei, verè illum sibi alterum experta est Eliseum.

Item in fœminã maledicam.

4. Reg. 2.

Porrò quia causa pestilentiæ cuiusdam ortæ in ciuitate, multitudinem cleri & populi solenniter cum memoria sanctorum tũc foràs eduxerat, ne hoc quidem prętereũdum, quòd orante Malachia, pestilentia ilicò conquieuit. Ex hoc iam, qui mutiret aduersùs eum, non fuit, dicentibus, qui de semine Chanaan sunt, Fugiamus Malachiam, quia Dominus pugnat pro eo. At serò istud, quia zelus Domini vbiquè occurrens eis, persecutus est eos vsq; ad internecionem. Quomodò intra paucos dies perijt memoria eorum cum sonitu? Quomodò facti sunt in desolationem, subitò defecerũt, periêrunt propter iniquitatem suam? Grande hodieq; miraculum facit tam velox generationis illius delectio, his pręsertim, qui eorum nouerant superbiam atq; potentiam. Multa quidem & alia signa fuêre, quibus DEVS glorificauit nomen suum, & seruum suum inter sudores & pericula confortauit. Quis dignè commemoret? Non tamen omnia prętermittimus, etsi non sufficimus ad omnia. Propter seriem autem narrationis, nè impediatur, aliqua, quę dicturi sumus, reseruamus in finem.

Igitur Malachias intra triennium reddita retributione superbis, & libertate Ecclesiæ restituta, pulsa barbarie, & reformatis vbiquè moribus Christianæ religionis, videns omnia in pace esse, cœpit cogitare de sua pace. Et memor propositi sui, constituit prę se Gelasium virum bonum, & dignum tali honore, conueniẽtibus clero & populo, quin potiùs sustinentibus propter pactum. Nam aliâs durum visum omninò. Quo consecrato, regibusq; ac principibus attentiùs commendato, ipse clarus miraculis & triumphis, ad suam parochiam redit: non tamen Connereth: & audi causam dignam relatu. Diecesis illa duas fertur habuisse antiquitùs Episcopales sedes, & duos extitisse Episcoparus. Id visum melius Malachiæ. Itaque quos ambitio conflauit in vnum, Malachias reuocauit in duos, partem alteri Episcopo cedens, partem retinens sibi. Et propterea nõ venit Connereth, quòd in ea iam Episcopum ordinâsset, sed Dunum se contulit, disterminãs paro-

Haber exẽplũ eximiæ perfectionis, dũ pace obtẽta, alterum sibi substituit.

Item aliud.

parochias, sicut in diebus antiquis. O purum cor. O oculum columbinum. Locum tradidit nouo Episcopo, qui videretur paratior, principalior haberetur: locum, in quo sederat ipse. Vbi sunt, qui de terminis litigant, pro vno viculo perpetes adinuicèm inimicitias exercentes? Nescio si quod genus hominum magis, quàm istos, antiquum vaticinium tangat: Secuerũt prægnantes Galaad ad dilatandum terminos suos. Sed hoc aliâs.

Amos 1.

Malachias factus Dunensis Episcopus, confestìm more suo curauit assciscere ad solatium sibi de filijs suis conuentum regularium clericorum. Et eccè rursùs accingitur quasi nouus Christi tyro ad spiritale certamen: rursùs induitur arma potẽtia Deo, sanctæ paupertatis humilitatem, rigorẽ disciplinæ cœnobialis, ocium contemplandi, orandi assiduitatem. Quæ tamẽ omnia voto magis valuit diù tenere, quàm actu. Etenim vniuersi confluebant ad eum: nec modò mediocres, sed & nobiles & potẽtes, illius se sapientiæ & sanctitati instruendos, corrigendos ac regendos committere festinabant. Et ipse interdùm ibat, & exibat seminare semen suum, disponens & decernens tota authoritate de rebus Ecclesiasticis, tanquàm ex Apostolis vnus. Et nemo illi dicebat: In qua potestate hęc facis? videntibus cunctis signa & prodigia, quæ faciebat: & qa vbi spiritus Domini, ibi libertas. Visum tamen sibi, nõ tutè satis actitari ista absq; sedis Apostolicę authoritate, & Romam proficiscì deliberat: maximeq; quòd metropolicæ sedi deerat adhuc, & defuerat ab initio pallij vsus, quod est plenitudo honoris. Et visum est bonum in oculis eius, si Ecclesia, pro qua tantum laborârat, quem hactenùs non habuerat, suo acquireret studio & labore. Erat & altera metropolica sedes, quam de nouo constituerat Celsus: primæ tamen sedi, & illius Archiepiscopo subdita, tãquàm primati. Et huic quoquè optabat nihilominùs pallium Malachias, confirmariq; authoritate sedis Apostolicæ prerogatiuam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat. Inno tescente proposito, displicuit fratribus, necnon & magnatibus, & populo terræ. Omnes enim intolerabilem sibi iudicabant tam diutinam omnium pij parentis absentiam, & quòd metuerẽt de morte ipsius. Contigit interea mori germanum eius, Christianum nomine, virum bonum, plenum gratiæ & virtutis. Episcopus erat, illi quidem secundus in celebri opinione, sed vitæ sanctimonia & iustitiæ zelo fortè non impar. Huius decessus magis terruit vniuersos, & discessum Malachiæ reddidit molestiorem. Dicebant autem nullo modo assentiendum vnici peregrinationi patroni, vt non desoletur omnis terra, si duabus tantis columnis sub vno momento temporis destituatur. Ergò oẽs pariter contradicunt. Et vim faciebant, cùm ille diuinam vltionẽ minatus est. Non tamen destitêre illi, nisi missa forte, priùs Dei voluntas super hoc interrogaretur. Prohibente illo, nihilominùs mittunt: sed illa pro Malachiæ parte tèr respondisse inuenta est. Nec enim vna contenti vice fuêre, cupidi retinendi eum. Demùm cedentes, dimittunt illum, non tamen sine ploratu & vlulatu multo. Sed nè quid imperfectum relinqueret, tractare cœpit, quomodò defuncti fratris semen susciteret. Et accersitis ad se tribus discipulis suis, anxius æstuabat quisnam dignior ad hoc opus, siue vtilior videretur. Et diligenter intuitus singulos, Tu, inquit, ô Edane, (sic enim vocabatur vnus) susci pe onus. Illo cunctãre, & flẽte: Nè timeas, ait: Tu enim mihi à Domino designatus es: quia annulum aureũ, quo despõsandus es, iamnunc prætuidi in digito tuo. Acquieuit ille, & Malachias eo confecrato, proficiscitur. Cumq; egressus de Scotia, peruenisset Eboracũ, sacerdos quidã Sycarus nomine, intuitus eum agnouit. Nec enim faciem eius viderat antè: sed cùm haberet spiritum prophetiæ, reuelatum fuerat ei iampridèm de illo. Et nunc incunctanter circunstantibus digito eum demonstrãs: Hic est, inquit, de quo dixeram: quia de Hybernia sanctus veniet Pontifex, qui scit cogitationes hominum. Sic nõ potuit latére lucerna sub modio, prodente eam per os Sycari spiritusancto, qui illam accẽderat. Nam & multa secreta de esse suo suorumq;, dicta sunt ei à Sycaro, quæ ità esse, vel fuisse, omnia recognouit. Sed & socijs Malachiæ percontantibus de suo reditu, respondit Sycarus incunctanter, (quod pòst rei probauit euẽtus) paucos videlicet admodùm de numero illo cum Episcopo redituros. Illi audito hoc, suspicati sunt mortem: sed Deus aliter adimpleuit. Nempe rediens ab Vrbe, quibusdam apud nos, quibusdam & in alijs locis ad discendam conuersationis formam relictis, iuxta verbum Sycari, cum paucis admodùm repatriauit. Hæc de Sycaro.

2. Cor. 3.

En tantus vir agnouit Rom. Pontificis authoritatẽ, & vsum pallij.

Christianus S. Malachię frater.

S. Malachias Romam proficiscitur.

Sycarꝰ presbyter prophetа.

In ipsa vrbe Eboracensi, accessit ad eum vir nobilis secũdùm seculum, Vualleluus nomine, tunc Prior in Kyrkeham regularium fratrum: nunc verò monachus, & monachorum pater in Mailros monasterio ordinis nostri: qui deuotus Malachiæ se orationibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

satis humiliter commendauit. Is aduertens multos habere Episcopum socios, & equos paucos, (nam præter ministros, & clericos alios, quinq; cum eo erant presbyteri, & equi non nisi tres) obtulit ei suum, quo ipse vehebatur, hoc solùm dolere se inquiēs, quòd esset runcinus durè portans. Et addit: Libentiùs dedissem, si melior fuisset: sed si dignamini, ducite qualemcunq; vobiscum. Et ego (ait Episcopus) eo libentiùs accipio, quo prædicas viliorem: quia non potest mihi vile esse, quicquid tam preciosa voluntas obtulerit. Et conuersus ad suos: Hunc, inquit, sternite mihi, quia commodus satis, & sufficiens erit in longum. Quo facto, ascendit: & primò quidem durum, vt erat, sentiens, postmodùm mira mutatione valdè commodum sibi & suauiter ambulantem inuenit. Et nè caderet super terram de sermone, quem dixerat, vsque ad nonum annum, quo mortuus est ipse, non defecit ei, factus optimus & preciosissimus palefridus. Quodque cuncto dentius miraculum cernentibus fecit, de subnigro cœpit albescere, & non multò post vix inueniebatur albior illo. Mihi quoquè in hac via datum est videre virum: & in eius visu & verbo refectus sum, & delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Et ego vicissim, peccator licèt, inuéni gratiam in oculis eius extunc, & deinceps vsque ad obitum ipsius, sicut in proœmio præfatus sum. Ipse etiam dignatus diuertere ad Claramuallem, visis fratribus, compunctus est: & illi non mediocriter ædificati in præsentia & sermone eius. Et acceptans locum, & nos, atque intimis viscеribus colligens, valedixit nobis, & abijt. Qui transalpinans, cùm venisset Iporiam ciuitatem Italiæ, hospitis sui paruulum filium, qui malè habens moriturus erat, continuò sanauit.

Equus ex incommodo fit commodissimus S. Malachiæ.

Nota miraculum.

Sanat puerum moribundum.

Erat tunc temporis in sede Apostolica felicis memoriæ Innocentius secundus Papa: qui eum benignè susceptit, humanè satis illi super longa peregrinatione compassus. Et primò quidem Malachias, quod altiùs infixerat animo, cum multis lachrymis implorabat, licere sibi viuere, & mori in Claraualle, permissu & benedictione summi Pontificis. Et petijt hoc, non oblitus ad quod venerat, sed affectus, quò venerat, desiderio Clarenalis. Non autem obtinuit, quòd vir Apostolicus lucris potiùs vberioribus occupandum decerneret. Nec tamen omninò frustratus est à desiderio cordis sui, cui mori ibi, ersi non viuere, donatum est. Mensem integram fecit in Vrbe, loca sancta perambulans, & frequentans causa orationis. Cumque per id temporis sæpè ac diligenter ab eo, & ab his, qui cum eo erant, summus Pontifex inquisisset, esse patriæ, mores gentis, statum Ecclesiarū, & quanta in terra Deus per eum operatus fuisset: paranti iam repatriare commisit vices suas, per vniuersam Hyberniam legatum illum constituens. Significatum siquidem erat ei ab Episcopo Gilleberto, qui, vt suprà memorauimus, tunc legatus extiterat, quòd iam non posset præ senio & debilitate corporis villicare. Post hæc petit Malachias confirmari nouę metropolis constitutionē, & vtriusque sedis pallia sibi dari. Et confirmationis quidem priuilegium mox accepit: De pallijs autem (ait summus Pontifex) oportet solenniùs agi. Conuocatis Episcopis, & Clericis, & maioribus terræ, celebrabis generale concilium: & sic conniuentia, & communi voto vniuersorum per honestas personas requiretis pallium, & dabitur vobis. Deindè tollens mithram de capite suo, imposuit capiti eius: sed & stolam cum manipulo dedit illi, quibus vti inter offerendum solebat. Et salutatum in osculo pacis dimisit eum, Apostolica fultum benedictione & authoritate. Qui reuertens per Claramuallem, suam secundā nobis largitus est benedictionē. Et alta suspiria trahens, ꝙ non liceret sibi pro suo desiderio remanere: Hos, inquit, interim pro me, oro, vt retineatis, qui à vobis discant, quod nos postmodùm doceāt. Et infert: Erunt nobis in semen, & in semine isto benedicentur gētes, & illæ gentes, quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audiêrūt, monachum non viderunt. Et dimissis quatuor à latere suo, abijt. Qui probati, & digni inuenti, monachi facti sunt. Post aliquod tempus, cùm iam sanctus esset in terra sua, misit alios, & de illis factum est similiter. Quibus per aliquantum tempus instructis, & eruditis corde in sapientia, dato eis in patrem sancto fratre Christiano, qui erat vnus ex ipsis, emisimus eos, adiungentes de nostris, quanti sufficerent ad numerū Abbatiæ. Quæ concepit, & peperit filias quinque: & sic multiplicato semine, augescit indiès numerus monachorum, iuxta desiderium & vaticinium Malachiæ. Nunc iam repetamus ordinem narrationis.

Romæ sacra loca inuisit.

Summi Pōtificis erga eum humanitas.

Sex Abbatiæ Ordi. Cisterciēn instituuntur in Hybernia.

Malachias profectus à nobis, prosperè peruenit Scotiam. Et inuenit Dauid regem, qui adhuc hodiè supererat, in quodam castello suo: cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus, honorificè à rege susceptus, & humiliter exoratus, vt sanaret filium suum:

suum: aqua, cui benedixit, adsperſit iuuenem, & intuens in eum, ait: Confide fili, nō moriēris hac vice. Dixit hoc: & die sequenti, secundùm dictum propheræ, secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris, clamor & strepitus totius exultantis familiæ. Exijt sermo ad omnes: nec enim quod in domo regia, & regis acciderat filio, latére potuit. Et eccè vbiquè resultans gratiarum actio, & vox laudis, tum pro salute domini, tum pro miraculi nouitate. Henricus est iste: nam viuit adhuc vnicus patris sui, miles fortis & prudens, patrizans (vt aiunt) in sectando iustitiam & amorem viri. Et amauit vterque Malachiam, quandiù vixit, tanquàm qui illum à morte reuocâsset. Rogabāt eum manere per aliquot dies: sed ille declinans gloriam, moram non sustinuit: & manè carpebat iter. Transeunti igitur per villam, nomine Crugeldum, occurrit puella muta. Orāte illo, solutū est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Dehinc villam ingrediens, quam nominant Ecclesiam sancti Michaēlis, oblatam sibi mulierem phreneticam, & vinctam funibus, coram omni populo curat: & dimissa incolumi, proficiscitur. Peruenienſ verò ad portum Lapasperi, trāsitum ibi per aliquot dies præstolabatur: sed mora minimè transijt ociosa. Constituitur interim de virgis in sepem textis oratorium, ipso iubente, ipso operante pariter. Consummatū circundedit vallo: atque interiacens spatium in cœmeterium benedixit. Sanè merita benedicentis, miracula satis declarant: quæ vsque hodiè ibi actitari feruntur. Indè est, quòd de finitimis locis infirmos & malè habentes, illò portare consueuerunt: & sanantur multi. Mulier totis dissolutis membris, plaustro vecta illuc, pedibus suis remeauit domū, vna duntaxat nocte non frustrà in loco sancto præstolata misericordiam Domini. Alia quædam ibidèm pernoctabat in oratione: quā fortè reperiens solam homo barbarus, accensus libidine, & sui minimè compos, irruit rabiosus in eam. Conuersa illa, & tremefacta suspiciens, aduertit hominem plenum diabolico spiritu, Heus tu, inquit, miser, quid agis? Considera vbi es: reuerere hęc sancta: defer Deo, defer seruo eius Malachiæ: parce & tibijpsi. Non destitit ille, furijs agitatus iniquis. Et eccè (quod horribile dictum est) venenatum & tumidum animal, quod bufonē vocāt: visum est reptans exire deinter femora mulieris. Quid plura? Terrefactus resilijt homo, & datis saltibus, festinus oratorio exilijt. Ille confusus, abscessit: & illa, intacta remansit, magno quidem & Dei miraculo, & merito Malachiæ. Et pulchrè operi fœdo & abominando, fœdum interuenit & abominabile monstrum. Non prorsùs aliter decuit bestialem extingui libidinem, quàm per frigidissimum vermem: nec aliter temerarium frenari ausum, frustrari conatum, quàm per vilem, inutilemque bestiolam. Et hęc loco isto sufficiant, pauca de pluribus. Nunc iam reliqua prosequamur.

A qua benedicta sanat filium regis Scotiæ.

Sanat mutam.

Iterm phreneticam.

Nota miracula in cœmeterio benedicto.

Discite hinc deferēdum locis sacratis.

Assecndit Malachias nauem, & prosperè nauigās, applicuit monasterio suo Benchorensi, vt primi filij primam reciperent gratiam. Quid animi putas gessisse illos, fano de via tam longa recepto patre, & illo patre? Nec mirum, si se tota in gaudium effuderunt viscera eorum in reditu eius, quandò & exteris circunquaquè gentibus incredibilem mox lętitiam velox rumor inuexit. Deniquè de ciuitatibus, & castellis, & vicis occurrunt ei: & quocunquè diuertat, susciputur exultatione vniuersæ terræ. Veruntamen non sapit honor: opus exercetur legationis. Multis in locis celebrantur conuentus multi, nè qua regio, seu portio regionis, legationis fructu & vtilitate fraudetur. Seminatur super omnes aquas: non est qui se absondat ab opera solicitudinis eius. Non sexus, non ætas, non conditio, non professio reputatur. Vbiquè semen spargitur salutare: vbiquè intonat tuba cęlestis. Vbiquè discurrit, vbiquè irrumpit, euaginato gladio linguæ ad faciendam vindictam in nationibus, * increpationis in populis. Terror eius super facientes mala. Clamat iniquis, Nolite iniquè agere: & delinquentibus, Nolite exaltare cornu. Religio vbiquè plantatur, propagatur, fouetur. Oculi eius super eos, & cura eius ad necessitates eorum. In concilijs, quæ passim celebrantur, repetuntur antiquæ traditiones, quæ tamen bonas fuisse constiterit, abolitas verò negligentia sacerdotum. Nec modò veterainstaurantur, cuduntur & noua. Et quæcunque promulgauerit, tanquàm cælitùs edita acceptantur, tenentur, scripto mandantur ad memoriam posterorum. Quidni cælitùs missa crederentur, quę tot cęlestia confirmant miracula? Et vt fidem dictis faciam, perstringam nonnulla paucis. Quis enim cuncta enumeret? Quanquàm libētiùs, fateor, iamtandis immorer, quàm admirandis.

Præclarè exercet munus Legati.

Psal. 48.

Et meo quidem iudicio primum & maximū miraculum, quod fecit, ipse erat. Vt enim taceam interiorem hominem eius, cuius pulchritudinem, fortitudinem, puritatem sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota de optimis moribus eius. Iacob.3.

tis indicabant mores ipsius & vita: ipsum exteriorem ità vno semper modo, ipsoque modestissimo & decentissimo gessit, vt nil prorsùs appareret in eo, quod posset offendere intuentes. Et quidem qui non offendit in verbo, ille perfectus est vir. At verò in Malachia quis vnquàm, etiamsì curiosiùs obseruârit, deprehendit ociosum non dico verbum, sed nutum? Quis manum, pedem've mouentem frustrà? Immò quid non ædificans in eius incessu, adspectu, habitu, vultu? Denique vultûs hilaritatem nec fuscauit mœror, nec leuigauit risus. Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, sed non austerus. Remissus interdùm, dissolutus nunquàm. Negligens nihil, etsì pro tempore multa dissimulans. Quietus sæpè, sed minimè

Insignis ei paupertas voluntaria.

aliquandò ociosus. A die primo conuersionis suę vsque ad extremum vitę, sine proprio vixit. Non seruos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique quicquam redituum ecclesiasticorum secularium've, vel in ipso habuit Episcopatu. Mensæ Episcopali nihil prorsùs constitutum, vel assignatum, vndè Episcopus viueret. Nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem penè incessanter circumiens parochias omnes, Euangelio seruiens, & de Euangelio viuens, sicut constituit ei Dominus, Dignus est, in-

Luc. 10.

quiens, operarius mercede sua. Nisì quòd frequentiùs ipsum Euangelium sine sumptu ponens, de laboribus suis suorumque ferebat, vndè se & alios, qui secum laborabant in opere ministerij, sustentaret. Porrò si interdùm quiescere oporteret, in sanctis hoc faciebat locis: quæ ipse per Hyberniam sparserat vniuersam. Apud quos verò moram facere libuisset, illorum se conformauit moribus & obseruantijs, communi contentus victa & mensa. Non fuit in victu, non fuit in vestitu, in quo potuisset Malachias dignosci inter cæteros fratres. Intantùm cùm maior esset, humiliauit se in omnibus. Denique cùm exiret ad prædicandum, cum peditibus pedes & ipse ibat, Episcopus & Legatus. Forma Apostolica hæc: & indè magìs mira in Malachia, quo rara nimis in alijs. Verus profectò Apostolorum hæres est iste, qui talia agit. Sed aduertere est, quomodò diuidat hæreditatem cum fratribus suis, æquè nepotibus Apostolorum. Illi dominantur in clero: iste dum esset liber ex omnibus, omnium se seruũ fecit. Illi aut non euangelizantes manducant,

Eximia humilitas.

1. Cor. 9.

aut euangelizant vt manducent: Malachias imitans Paulum, manducat, vt euangelizet. Illi fastum & quæstum æstimant pietatem: Malachias hæreditate vendicat sibi opus & onus. Illi felices se credunt, si dilatauerint terminos suos: Malachias in dilatanda charitate gloriatur. Illi congregant in horrea, & dolia replent, vndè onerent mensas. Malachias colligit in deserta & solitudines, vndè impleat cælos. Illi cùm accipiant decimas, & primitias, & oblationes, insuper & de Cæsaris beneficio telonia, & tributa, & alios reditus infinitos: soliciti sunt nihilominùs quid manducent, & quid bibant: Malachias nihil horum habens, multos tamen locupletat de promptuario fidei. Illis nec cupiditatis, nec solicitudinis vllus est finis: Malachias cupiens nihil, non nouit tamen cogitare de crastino. Illi à pauperibus exigunt, quod dent diuitibus: iste solicitat diuites pro pauperibus sustentandis. Illi marsupia vacuât subditorum: iste pro peccatis eorum altaria cumulat votis, hostijsque pacificis. Illi alta palatia erigunt, turres ac mœnia ad cælos leuant: Malachias non habens vbì caput reclinet, opus facit Euangelistæ. Illicquos ascendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, & nõ suum: Malachias septus sanctorum fratrum collegio, pedes circumit, portans panes Angelorum, quibus satiet animas esurientes. Illi plebes ne agnoscunt quidem, iste erudit. Illi potentes & tyrannos honorant, iste punit. O virum Apostolicum, quem tot & talia nobilitant signa Apostolatûs sui. Quid ergò mirum, si mira est operatus sic mirabilis ipse: Immò verò nõ ipse, sed Deus in ipso. Alioquin tu es Deus, inquit, qui facis mirabilia.

Psal. 76.

Erat mulier in ciuitate Culratim, dęmonium habens. Vocatus est Malachias: erat pro addicta: vrget inuasorem: exit. Sed nondùm exaturata nequitia eius: miseram inuadit mulierculam, quæ fortè propè assisteret. Et Malachias: Non ad hoc, inquit, tibi illam tuli, vt hanc peruaderes: exi & ab ea. Pàret: sed repetit ptiorem. Qua dennò pulsus, recurrit in alteram. Ità per aliquod spatium alternatim vexabat illas, hinc indè refugiens. Tunc sanctus indignans sibi illudi à dæmone, colligensque spiritum, infremuit, & totis viribus fidei facto impetu in aduersarium, ab vtraque fugauit: & quidem non minùs vexatum his, quas vexauerat ipse. Cæterùm quòd moram fecit sancto, non putes, lector, fuisse virtutis eius, sed dispensationis diuinæ, vt videlicet ex hoc manifestior fieret, & maligni præsentia, & victoria Malachiæ. Denique audi quid alibi

Vide nequissimum dæmonem.

alibi fecerit, non autem per præsentiam suam. Et vtiquè potuit præsens, quod absens valuit.

In regione Aquilonaris partis Hyberniæ iacebat infirmus in domo: nec dubium, quin dæmonum maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos loquentes, dicentes alter ad alterum: Vide, nè miser iste hypocritæ illius stratum, straménve contingat, & sic effugiat manus nostras. Cognouit homo, quòd Malachiam loquerentur, quem non multo antè in eadem domo meminerat pernoctâsse, & adhuc stramen in loco. Sumptaque fiducia, & quo potuit conatu, cœpit repere debilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aëre clamor & vociferatio. Prohibe eum, prohibe: retine eum, retine: Amittimus prædam. Verùm is, quem portabat fides & desiderium euadendi, quanto plùs clamabant illi, tanto magìs genibus manibusque nitens, ad remedium festinabat. Et perueniens

Nota mirabilẽ gratiã Dei in sanctis eius.

assecndit lectulum, volutatur in stramine, audit vlulatum plangentium: Heu, heu, ipsi nos prodidimus: decepti sumus: euasit. Et dicto citiùs recessit ab eo dæmonum terror & horror, quem patiebatur, & omnis pariter ægritudo. In Lesmor ciuitate homo à dæmonio vexatus, per Malachiam liberatus est. Item transeunti aliquandò Plaginiam, oblatus illi infans habens dęmonium, sanus relatus est. In regione eádem ligatam funibus phreneticam solui iussit, & in aqua, quam benedixit, lauari. Lota est, & sanata est. Alteram quoquè in Saballo regione Vlydiæ, membra propria dentibus laniantem, orando & tangendo curauit. Amentem hominem multa prædicentem futura, amici & propinqui adducunt ad Dei hominem vinctum funibus fortiter, quòd

Sanat furiosum statẽ.

fortem ad nocendum rabies ipsa fecisset, & terribilem valdè. Orat Malachias, & incontinenti æger sanatur, & soluitur. Factum est hoc loco qnodam, cuius nomen tacemus, quòd nimis barbarum sonet, sicut & alia multa. Alio tempore in prætata ciuitate Lesmor puellam mutam parentes eius in media platea offerunt transeunti, cum multa supplicatione rogantes, vt ei subuenire dignetur. Stat Malachias, & facta oratione, tangens digito linguam eius, sputum misit in os eius, & loquentem dimisit. Exiens de quadam ecclesia, obuium habuit hominem cum vxore sua, quæ non poterat loqui. Rogatus, vt eius misereatur, stat in porta populo circunstante: & data benedictione super eam, iubet Dominicam dicere orationem. Dixit illa, & populus benedixit Dominum. In ciuitate cui nomen Oenthreb, decũbens lectulo quidam diues, iam dies duodecim priuatus linguæ officio, ad visionem visitantis se sancti, loquelam recuperat, Eucharistiam sumit: & ità munitus, extremum in bona confessione efflauit spiritum. O oliua fructifera in domo Dei, ô oleum iucunditatis, vngens & lucens. Et splendore miraculi illustrauit sanos, & suauitate beneficij vnxit infirmum, cui mox morituro salutarem confitendi & communicandi obtinuit facultatem. Intrauit ad eum quidam de nobilibus, habens ei aliquid dicere. Qui inter loquendum fide plenus, tres iuncos piè furatus de lectulo, in quo ille sedebat, tulit secum: & multa DEVS de furto pietatis est operatus, fide illius, & pręsulis sanctitate. Fortè venerat in ciuitatem, nomine Duenuania. Et cùm sederet ad mensam, ingressus vir nobilis de ciuitate ipsa, humiliter supplicat pro vxore prægnante, quæ iam solenne præterijsset tempus pariendi, ità vt mirarentur omnes: & nemo, qui aliud quàm vitæ periculum, crederet imminere. Rogat & cum eo Neemias Episcopus illius ciuitatis, qui iuxta eum sedebat: rogant & cæteri, quotquot aderant simul discumbentes. Tum ille: Compatior ei, inquit, quòd bona mulier sit, & pudica. Et porrigens viro poculum, cui benedixerat: Vade, inquit, da illi bibere: sciens eam sumpto benedictionis potu, & sine mora, & sine periculo parituram. Factum est, quod præcepit, & nocte ipsa subsecutũ est, quod promisit. Sedebat in campo cum Comite Vlydiæ aliqua tractans: & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier grauida, & verè grauida: Indicat se contra omnes naturæ leges retinere partum iam quindecim mensibus & diebus viginti. Compassus Malachias super nouo & inaudito incommodo, orat, & mulier parit. Et qui aderant, lætati sunt, & mirati sunt. Omnes enim viderunt, in qua facilitate & velocitate loco eodem enixa sit: & triste negati partûs periculum, miraculo commutatum iucundiori.

Mutus moribundus loquit, cõfitetur, sumit Eucharistiã

Nota.

Nota vim benedicti poculi.

Accidit ibidèm quiddam pari quidem miraculo, sed sorte dispari. Vidit hominem, qui publicè tenere diceretur concubinam fratris: & hic erat miles minister Comitis. Et publicè conueniẽs incestuosum, alterũ ei Iohannẽ exhibuit: Non licet tibi, inquiẽs, cũ cubi-

Mat. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cubinam habere fratris tui. At ille alterum ipsi nihilominùs Herodem redhibens, non modò non audiuit eum, sed & superbè respondit, & coram omnibus iurabat numquàm se dimissurum. Tum commotus Malachias, sicut erat pro iustitia vehementer zelans: Et Deus, inquit, te ab illa separet vel inuitum. Paruipendens ille, ex instanti abiit indignabundus. Offendens que mulierem non longè à turba constituta in loco, vi oppressit eam, sicut erat satanæ totus, cui pauloantè traditus fuerat. Nec latuit flagitium. Ancilla, quæ dominam comitabatur, recurrens domum, (nempe haud procùl aberat loco) nunciat anhela, quid mali acciderit. Ad quam vocem germani illius, qui domi erãt, zelantes fororis stuprum, tota illò festinantia peruolant, pudicitiæ hostem ipso in loco & opere sceleris deprehensum, multis confossum vulneribus interimunt. Necdùm conuentus solutus erat, cùm eccè armiger illius, quod euenerat, nunciauit. Et mirati sunt vniuersi, quòd sententia Malachiæ tam celerem habuisset effectum. Timuerunt quoq; flagitiosi, audito hoc verbo: (nam multi erant in terra) & territi, purgati sunt, lauantes manus suas in sanguine peccatoris.

Terribile Dei iudicii in contemptorem S. Malachiæ.

Repentina Comitis curatio.

Diarmitium Comitem multo iam tempore decumbentem lecto, duriter quidem increpans, quòd malus homo esset, immoderatiùs seruiens vẽtri & gulæ, benedicta adspersum aqua, surgere fecit sine mora, & ità valentem, vt equum ascenderet ilicò, & vtique præter spem suam ipsius & suorum. In vrbe Caselensi venit homo ante eum cum filio paralytico, rogans illum sanari. Qui orans breuiter: Vade, inquit, filius tuus sanabitur. It, & crastinò redit cũ filio, sed minimè sanato. Tum surgẽs Malachias, & stans super eum diutiùs oranit, & sanatus est. Et conuersus ad patrem: Offer, inquit, illum Deo. Annuit homo, sed nõ tenuit: & post aliquot annos ille iam iuuenis recidit in idipsum, sine dubio propter inobedientiam patris, & pacti transgressionem. Alius quidam veniens de longinquo, cùm esset Malachias in finibus Mumoniæ, attulit ad eum filium, pedum penitus officio destitutum. Percontatus, quonam modo illi accidisset: Vt suspicor, inquit, dæmonum malignitate. Et addit: Ludenti in prato ipsi (ni fallor) immisêre soporẽ: cuigilansque puerulus, sic se inuenit. Hæc dicens, cum lachrymis precem fundit, efflagitat opem. Misertus eius orauit Malachias, iubens ægrum interim dormire ibidem super filium. Dormiuit, & surrexit sanus. Hunc ipse, quia delongè venerat, aliquandiù in comitatu suo retinuit: & erat ambulans cum eo. In monasterio Benchorensi pauper quidam fratrum eleemosynis sustentabatur. Et erat quotidianam accipiens stipem, aliquid officij factitans in pistrino. Is claudus ab annis duodecim, humi manibus repens, post se trahebat pedes emortuos. Quem die quadam ante cellam suam Malachias mœstum & mœrentem inueniens, causam percontatur. Et ille: Vides, inquit, quàm ex longo misellus afflicter, & manus Domini super me: & eccè ad cumulum ærumnæ, homines, qui misereri debuerant, irrident me potiùs, miseriæ exprobrantes. Quem vbi audiuit, pietate motus, suspexit in cælum, manus pariter leuans. Facta autem breui oratione, ipse intrauit cellam, & ille surrexit. Et stans super pedes suos, mirabatur, si verè esset quod erat, penè somnium suspicatus. Cœpit tamen se pedetentim mouere: neque enim posse ire satis credebat. Tandèm quasi è graui somno euigilans, cognoscit misericordiam Domini super se: firmiter graditur, & in pistrinum reuertitur, exiliens & exultans, & laudans Deum. Viso eo, qui antè viderant & cognouerant, repleti sunt stupore & ecstasi, phantasma putantes. Virum item hydropicum orando sanauit, qui ilicò permansit in monasterio, pastor ouium factus.

Pœna non seruantis promissa.

Claudus sanatur.

Item alter.

Item hydropicus.

Ciuitas Hyberniæ, nomine Corcagia, vacabat Episcopo. Tractatum est de electione, dissensêre partes, quibusque, vt assolet, præsulem volentibus constituere suum, non Dei. Venit illuc Malachias, audita dissensione. Conuocato clero & populo, etiam corda & vota discordantium vnire curauit. Et persuasis illis totum negocium sibi debere credi, cui potissimùm solicitudo incumberet illius, sicut & aliarum per Hyberniam Ecclesiarum, incontinenti nominat eis non quempiam de nobilibus terrę, sed magis quendam hominem pauperem, quem sciret sanctum & doctum: & hic erat alienigena. Quæritur ille: nunciatur decumbere lecto, & ità debilis, vt nullo pacto exeat, nisi in manibus portantium ministrantium. Et Malachias: Surgat, inquit, in nomine Domini: ego præcipio, obedientia saluum faciet eum. Quid faceret ille? Parére volebat, sed imparatum se sentiebat: quòd etsi posset ire, Episcopari reformidabat. Ità cum voluntate obediendi, pugnante gemino hoste, pondere languoris, & metu oneris, vicit illa tamen, data sibi in adiu-

adiutorium spe salutis. Itaque conatur, mouet sese, tentat vires, inuenit se solito fortiorem. Crescit pariter fides cum viribus, & rursùm facta fortior fides dat vicissim viribus incrementum. Iam surgere per se valet, iam meliusculè gradi: iam nec sentire in ambulando lassitudinem, demùm expeditus & alacer peruenire ad Malachiam sine hominis adiutorio. Qui assumens eum, misit in cathedram, clero & populo collaudante. Hoc ita in pace factum est, quia nec illi ausi sunt Malachiæ voluntati in aliquo obuiare, videntes signum, quod fecerat: nec ille parére dubitauit, tam euidenti argumento factus securior de Domini voluntate.

Sanat morbidũ, & constituit Episcopum.

Mulier quędam fluxum sanguinis patiebatur: & hæc nobilis, charissima Malachiæ, plùs tamen ob morum, quàm generis, nobilitatem. Quę ex toto deficiens, (nimirùm cũ sanguine exhaustis viribus) iam posita in extremis, misit ad Dei hominem, vt, quod supererat, animæ subueniret, qui se iam non esset visurus in corpore. Audiens Malachias, molestè tulit, quòd mulier virtutis foret, & vita eius fructuosa opere & exemplo. Et videns se non posse satis accurrere tempestiuè, accito Malcho, quòd iuuenis esset, & expeditus: ipse est, cuius suprà meminimus, frater Christiani Abbatis) Accelera, inquit, fer illi tria poma hæc, super quæ nomen Domini inuocaui. Confido in ipso, quòd, vbi ex eis gustauerit, non gustabit mortem, priusquàm nos videat, ersi tardiusculè secuturos. Festinat Malchus secundùm mandatum, & veniens, intrat ad morituram, alterum se exhibens puerum Elisei, nisi quòd huius efficacior opera fuit. Iubet missam sibi à Malachia benedictionem accipere, & gustare, si quo modo valuerit. At illa exhilarata, audito nomine Malachiæ, vt obedire posset, nutu signat, paulisper se erigi velle: nam verbo nõ poterat. Erigitur, gustat: gustato confortata est: loquitur, & gratias agit. Et immisit Dominus soporem in eam, & suauissimè requieuit in eo, cuius vsu diù caruerat, sicut & esu. Stetit interim sanguis, & post modicum expergefacta, sanam se reperit, nisi quòd longa inedia, & sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quo minùs, die sequenti desideratus Malachiæ aduentus adspectusque perfecit.

4. Reg. 4.

Nota remirã in promissis benedictis à Malachia.

Habitabat vir nobilis in vicinia Benchorensis monasterij. Cuius vxor cùm infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias vt descenderet, priusquàm moreretur, infirmam vncturus oleo: descendit, & intrauit ad eam. Quo viso, exultat illa, spe animata salutis. Et cùm pararet vngere eam, visum est omnibus differendum potiùs vsque manè. Erat enim vespera. Acquieuit Malachias, & data benedictione super ægram, exiuit cum his, qui secum erãt. At verò post modicum subitò clamor factus est, planctus & strepitus multus per totam domum: siquidem insonuit, quòd mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito, & secuti sunt eum discipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certò comperit expirâsse, consternatus est animo, sibi imputans, quòd fraudata gratia sacramenti obierit. Et eleuatis in cælum manibus: Obsecro Domine, inquit, insipienter egi. Ego, ego peccaui, qui distuli: non ista, quæ voluit. Hæc dicens, cõtestatus est in audientia omnium, nullam se recepturum consolationem, nullam daturum requiem spiritui suo, nisi, quam tulerat, liceret restituere gratiam. Et stans super eam, tota nocte laborabat in gemitu suo: & pro oleo sancto largo imbre lachrymarum perfundens eam: Vigilate, inquit, & orate. Itaque in psalmis illi, ille in lachrymis, noctem duxêre peruigilem. Et manè facto, exaudiuit DOMINVS sanctum suum, quia spiritus Domini erat postulans pro eo, qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperuit oculos, quæ fuerat mortua: &, vt solent, qui de graui somno euigilant, fricans sibi manibus frontem & tempora, super lectum se erigit, & agnito Malachia, inclinãs deuotè salutat eũ. Et verso luctu in gaudiũ, stupor apprehendit oẽs, & qui viderũt, & qui audierũt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit Dominũ. Et vnxit eã nihilominùs, sciens in hoc sacramento remitti peccata, & quòd oratio fidei saluet infirmum. Post hæc abijt ille, & illa conualuit, & viuens incolumis tempore aliquanto, vt gloria Domini manifestaretur in ea, peracta pœnitentia, quam sibi Malachias iniunxerat, in bona confessione iterùm obdormiuit, & migrauit ad Dominum.

Nota quanùm doleat tantus vir, quòd sine extrema vnctione obierit fœmina.

Rom. 8.

Mortua resuiuiscit.

Iacob. 5. Extrema vnctio, sacramentũ est.

Fuit item mulier, cui spiritus iracundiæ & furoris intantùm dominaretur, vt non solùm vicini & cognati fugerent consortium eius, sed filij quoquè ipsi vix sustinerent habitare cum ea. Clamor, & rancor, & tempestas valida, vbicunquè fuisset. Audax & ardens, & præceps, metuenda lingua & manu, importabilis omnibus, & inuisa. Do-

lentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

lentes filij tum pro illa, tum pro seipsis, trahunt illam ad præsentiam Malachiæ, lachrymabilem cum fletu querimoniam deponentes. Vir autem sanctus & periculum matris, & incommodum miserans filiorum, seorsùm aduocat illam: Fueritne confessa aliquando peccata sua, solicitè percontatur. Respondit, Nequaquàm. Confitere, inquit. Pàret. Et ille iniungens pœnitentiam confitenti, oransque super eam, vt Dominus omnipotès Nota de cõfessione & satisfactione. der ei spiritum mansuetudinis, in nomine Domini Iesu, nè vltrà irascatur, iubet. Sequitur tanta mansuetudo, vt pateat omnibus nõn esse aliud, quàm admirabilem mutationem dexteræ excelsi. Fertur adhuc hodiè viuere, & tantæ esse patientiæ & lenitatis, vt quę omnes exasperare solebat, nullis modò exasperari dānis, cõtumelijs, afflictionibus queat. Si licet & me, iuxta Apostolum, abũdare in sensũ meo, accipiat quisque vt volet: ego istud superiori susćitatę miraculo mortuę censeo præferendum, quòd exterior quidem ibì, hîc verò interior reuixerit homo. Et nunc curramus ad reliqua.

Præstantissimum miraculum. Rom. 14.

Vir secundùm seculum honorabilis, secundùm Deum timoratus, veniens ad Malachiam, questus est super sterilitate animæ suæ, supplicans vt sibi obtineret ab omnipotẽte Deo gratiam lachrymarum. Et subridens Malachias, quòd gratum haberet in homine seculari desiderium spiritale, suam maxillam maxillæ illius quasì blandiendo coniungens: Fiat, inquit, tibi, sicut petisti. Tantos exindè, & penè continuos exitus aquarum deduxerunt oculi eius, vt illud Scripturæ ei posse aptari videretur: Fons hortorum, puteus aquarum viuentium.

Verè mirabilis Deus in sanctis suis. Cantic. 4.

Est insula maris in Hybernia, ab olim fœcunda piscium: & mare ibì piscosum valdè. Peccatis (vt creditur) habitantium adempta copia solita: quæ multos habebat filios, infirmata est, & à tanta funditùs sui commoditate emarcuit. Dolentibus accolis, & iactaram grauem populis ęgrè ferẽtibus, reuelatum est cuidam mulieri, precibus Malachiæ posse afferri remedium. Idq; innotuit omnibus, ipsa prodente. Nutu Dei contigit adesse Malachiam. Dum enim circumiret, & repleret Euangelio regionem, diuertit illuc, vt & ipsis eandem gratiam impartiret. At Barbari, quibus erat maior cura de piscibus, omni instantia flagitant, vt potiùs respicere dignetur super sterilitatem insulæ suæ. Qui cùm respõderet se minimè ad hoc venisse: hominum magis, quàm piscium desiderare capturam: videẽs tamen fidem eorum, flexis in litore genibus, orauit ad Dominum, vt, licèt indignis, indultum olim beneficium tanta fide repetentibus non negaret. Assẽdit oratio, affcendit & piscium multitudo, & fortè vberior, quàm in diebus antiquis, & ipsa populo terræ perseuerans vsque in hodiernum diem. Quid mirum, si oratio iusti, quæ penetrat cælos, penetrauit abyssos, & de profundo maris tantas piscium copias euocauit?

Nota vim precẽ iust.

Venerunt aliquandò tres Episcopi in villam Fochart, quem dicunt locum natiuitatis Brigidæ virginis, & quartus erat Malachias. Ad quẽ presbyter, qui hospitio susceperat eos: Quid faciam, inquit, quòd pisces non habeo? Quo respondente, vt quęreret à piscatoribus: biennium est, ait, quòd non inueniuntur pisces in flumine, vndè & piscatores prorsùs diffisi, etiam arti suæ renunciauerunt. Et ille: Præcipe, inquit, laxari retia in nomine Domini. Factum est, & capti sunt salmones duodecim. Secundò miserũt, & captis totidẽ, inopinatum inferunt mensis & ferculum, & miraculum. Et vt clarè liqueat, Malachiæ meritis hoc datum fuisse, alijs quoquè duobus sequentibus annis eadem nihilominùs sterilitas perdurauit.

Capiuntur præter spẽ pisces inbẽte Malachia.

Fuit quidam clericus in Lesmor, probabilis, vt fertur, vitæ, sed fidei non ità. Is sciolus in oculis suis, præsumpsit dicere, in Eucharistia esse tantummodò sacramentum, & non rem sacramenti, id est, solam sanctificationem, & non corporis veritatem. Super quo à Malachia secretò, & sæpè conuentus, sed incassùm, vocatus ad medium est: Seorsùm tamen à laicis, vt, si fieri posset, sanaretur, & non confunderetur. Itaque in cõuentu clericorum data facultas homini est pro sua sententia respondendi. Cumque totis ingenij viribus, quo non mediocriter callebat, asserere & defendere conaretur errorem, Malachia contrà disputante & conuincente, iudicio omnium superatus, de conuentu confusus quidem exijt, sed non correctus. Dicebat autem se non ratione victum, sed Episcopi pressum authoritate: Et tu (inquit) ô Malachia sine causa me hodiè confudisti, aduersùs profectò veritatem locutus, & contra tuam ipsius conscientiam. Mœstus Malachias pro homine sic indurato, sed magis fidei dolẽs iniuriam, timens periculum, Ecclesiam conuocat, errantem publicè arguit, publicè monet, vt resipiscat. Suadentibus hocipsum episcopis, & vniuerso clero, cùm nõ acqescceret, cõtumaci anathema dicẽt, hæc-

Vtinã hæc aduertant hæretici Sacramentarij.

hæreticum protestantes. Nec sic euigilans: Omnes, inquit, fauetis homini potiùs, quàm veritati. Ego personam non accipio, vt deseram veritatem. Ad hoc verbum substomachans sanctus: Dominus, inquit, faterite veritatem faciat vel ex necessitate. Quo respõdente, Amen, soluitur conuentus. Tali ille inustus cauterio, fugam meditatur, infamis atq; inhonorus fore, non sustinens. Et continuò sua tollẽs exibat, cùm eccè subita correptus infirmitate, sistit gradum, viribusq; deficiens, eodem loco iactat se super solum anhelus & fessus. Fortè incidens in id loci vagabundus insanus, offendit hominem: quidnam ibì agat, percontatur. Respondet, graui se infirmitate teneri, & neq; procedere, neque redire valentem. Et ille: Infirmitas ista haud alia, inquit, quàm ipsa mors est. Hoc autem non dixit à semetipso: sed pulchrè Dominus per insanum corripuit eum, qui sanis acquiescere noluit cõsilijs senatorum. Et addit: Reuertere domum: ego te iuuabo. Denicq; ipso duce, reuertitur in ciuitatẽ: redit ad cor, & ad misericordiã Domini. Eádem hora accitur Episcopus, agnoscitur veritas: abijcitur error, confessus reatum, absoluitur, petit viaticum, datur reconciliatio, & vno penè momento perfidia ore abdicatur, & morte diluitur. Ità mirantibus cunctis, sub omni celeritate completus est sermo Malachiæ, & scripturæ pariter dicentis, quia vexatio dat intellectum auditui.

O miseros, quos hoc non terret exemplum, & inuitat ad pœnitentiam. Esa. 28.

Inter populos quarundam regionum orta aliquandò grauis discordia est. Interpellatur Malachias de componenda pace inter eos. Et cùm esset aliàs impeditus, iniungit negocium hoc vni Episcoporum. Illo excusante, & negante, & dicente, Malachiam, nõ se, quæsitũ: se contemptum iri, fruſtrà fatigari nolle: Vade, inquit, & Dominus crit tecum. Et ille: Acquiesco, sed si me non audierint, scito me ad tuam paternitatẽ appellaturum. Subridens Malachias: Fiat, inquit. Tunc Episcopus conuocatis partibus, dictat formam pacis: acquiescunt, reconciliantur adinuicèm: fide hincindè data, stabilitur pax: & sic dimisit eos. At pars vna videns hostes factos securos, imparatos esse: quippe qui pace facta mali nihil suspicarentur: loquebatur mutuò, & dicebat homo ad proximum suum: Quid volumus facere? Victoria præ manibus est, & vltio de inimicis. Et cœpẽre insequi illos. Innotuit Episcopo, quod fiebat: & accurrens conuenit ducem eorum super iniquitate & dolo: sed spretus ab illo est. Inuocauit nomen Malachiæ aduersùs eum, & nihilipendit. Irridensq; Episcopum: Putásne, inquit, propter te amittere debeamus malefactores nostros, quos Deus tradidit in manus nostras? Et recordatus verbi sui Episcopus, quod habuerat cum Malachia, flens & eiulans verso vultu ad monasterium eius: Vbì es, ait, homo Dei? vbi es? Nõne hoc est, Pater mî, quod tibi dicebam? Heu, heu veni, vt facerem bonum, & non malum: & eccè per me omnes, illi in corpore, isti in anima, pereunt. Multa in hunc modum loquebatur lamentans & plangens, & quasì præsentem solicitans & compellans Malachiã aduersùs malignantes. Interìm verò impij, cum quibus fecerant pacem, insequi non desistebant ad perdendum eos. Et eccè spiritus mendax in ore quorundam virorum, qui eos deciperet. Et occurrerunt illis in via viri nunciantes, factam irruptionem in terras ipsorum ab aduersarijs: in ore gladij consumi omnia, & diripi bona eorum: vxores quoq; ac liberos tolli & abduci. His auditis, reuersi sunt festinanter. Sequebantur vltimi primos, quò irent, aut quid accidcrit, nescientes. Nec enim omnes audierant viros loquentes. Cumq; venissent, & inuenissent nihil horũ, quę nunciata erant, confusi sunt, deprehensi in malitia sua. Et cognouerunt spiritui erroris se traditos propter nuncium Malachiæ, quem deceperunt, & nomen eius, quod spreuerunt. Porrò Episcopus audiens fruſtratos proditores in iniquitate sua, quam cogitauerant, cum gaudio remeauit ad Malachiam, referens omnia per ordinem, quæ acciderant sibi.

Miromodo impediũtur scelesti homines à cæde destinata.

Sciens Malachias eiusmodi occasione pacem esse turbatam, nactus opportunũ tempus, pacem per semet inter ipsos denuò reformare curauit, & firmare reformatam, datis & receptis altrinsecùs fide & iuramento. Verùm illi, quibus antè pax fracta fuit, iniuriæ memores, neglecto pacto & præcepto Malachiæ, tractauerunt de vice reddenda. Et congregati omnes in vnum, ibant vt imparatos præoccuparent, redderentque in caput eorum malum, quod sibi facere cogitâssent. Et magno flumine, quod intererat, facilimè transuadato, fluuiolo, quem non procùl ab illo offendêre, retenti sunt. Neque enim iam fluuiolus, sed planè fluuius ingens apparuit, vbiquè suî transire volentibus transitum negans. Mirari omnes tantum nunc esse, tantillum antehàc fuisse scientes, & loqui inter se: Vndè inundatio hæc? Aër serenus est, imbres nõ sunt, nec proximè fuisse meminimus. Et si multùm pluisset, quis nostrûm vnquã hactenùs meminit in quãtacunq; illuuie

Magno miraculo alij à simili facinore retardantur.

ità

Universidad de Deusto
Biblioteca

ità intumuisse,vt operiret terram,sata & prata peruaderet? Digitus Dei est iste: & Dominus sepit vias nostras propter sanctum suum Malachiam, cuius sumus pręuaricati pactum,transgressi mandatum.Ità & hi infecto negocio,ad sua æquè confusi repedauerunt. Diuulgatum est verbum per vniuersam regionem, & benedicebant Deum, qui comprehendit sapientes in astutia sua, & confringens cornua peccatorum, sublimauit cornu Christi sui.

Aliquis de nobilibus infensus regi,recõciliatus est per manum Malachię. Nec enim regi satis fidebat ille, vt pacem cum eo faceret, nisi mediante Malachia, aut quem rex æquè reuereretur. Nec immeritò,vt pòst apparuit.Nam factũ securũ,& minimè iam cauentem sibi,captum trusit in vincula,odio antiquo captus plùs ipse.Requiritur homo à suis de manu mediatoris. Nec enim aliud amici expectare, quàm mortem. Quid faceret Malachias?Non est quod possit, nisi vt recurrat ad suum illud solitum vnicumq; refugium.Congregato exercitu forti nimis,turba magna discipulorum suorum, adit hominem,requirit vinctum,negatur.Et Malachias:Iniquè,inquit,agis contra Dominum,& contra me,& contra teipsum,pactum prævaricans:si dissimulas tu,sed non ego. Credidit se homo fidei meæ:si cõtingat mori, ego prodidi eum: ego reus sanguinis eius. Quid tibi visum est me proditorem,te prævaricatorem constituere? Nóueris me,donèc liberetur,nihil gustaturum,sed neque istos.Sic locutus,intrat ecclesiam:Deum omnipotentem suis,suorumque anxijs gemitibus interpellat,vt iniustè addictum,dignetur eripere de manu prævaricatoris & iniqui. Et ea die cum nocte sequenti, in ieiunio & oratione perstiterunt.Perlatum ad regem,quid fieret:& magis indè induratum est cor eius, vnde emolliri debuerat. Init fugam, veritus homo carnalis, nè si propè remaneret, orationi non posset sustinere virtutem: Quasi verò vel absconditum non inueniat,vel non perueniat ad remotum.Tu metas ponis miser orationibus sanctorum?Num est oratio ista sagitta,vt fugias à facie arcûs? Quò ibis à spiritu Dei,qui eam portat?& quò à facie eius fugies?Deniq; fugientem insequitur,inuenit latitantem.Et risque cęcus,& non videns,vt meliùs videas,& intelligas,quoniam durum est tibi contra stimulum calcitrare. Deniq; senti vel nunc,quia sagittæ potentis acutę peruenerunt ad te:quę etsi resiliêrunt à corde,quia saxeum est,sed non ab oculis.V tinàm per fenestram saltem oculorum peruenirent vsq; ad cor,& vexatio det intellectum cæcitati. Cernere erat Saulum denuò admirans trahi.& duci ad Ananiam,ad ouem scilicet lupum,vt refunderet prædam. Refudit, & recepit visum: quòd Malachias vsq; adeò ouis esset,vt sit misertus & lupo.Diligenter ex his aduerte,lector,cum quibus habitatio Malachiæ,quales principes,& quales populi.Quomodò non & is frater fuit draconum,& socius struthionum? Et ideò dedit ei Dominus virtutem calcandi super serpentes & scorpiones,alligare reges eorum in cõpedibus,& nobiles eorum in manicis ferreis.Deindè audi,quid sequatur.

Is,cui Benchorẽsis monasterij cesserat possessiones, ingratus beneficio, extunc & deincèps insolentissimè semper se habuit aduersùs eum & suos, in omnibus infestus ubiq; insidians,detrahensq; actibus eius. At non impunè hoc. Erat illi vnicus filius,qui imitator patris,audẽs aliquid & ipse in Malachiam,eodem anno mortuus est. Mortuus autem sic: Visum est Malachiæ debere construi in Benchor oratorium lapideum,instar eorum,quæ in alijs regionibus extructa conspexerat.Et cùm cœpisset iácere fundamenta,indigenæ quidem mirati sunt, quòd in terra illa necdùm eiusmodi ædificia inueniretur.Verùm ille nequam(sicut erat præsumptuosus & insolens)nõ modò miratus est,sed indignatus.Ex qua indignatione cõcepit dolorem, & peperit iniquitatem.Et factus furro in populis,nunc secretò detrahere,nunc blasphemare palàm: notare leuitatẽ,notare horrere,sumptus exaggerare.Istiusmodi venenatis sermonibus solicitans,& inducens multos ad prohibendum:Sequimini me,inquit, & quod nõ nisi per nos fieri debet,contra nos fieri non sinamus.Itaq; cum pluribus,quibus suadere valuit, descẽdit ad locum,repertum conuenit hominem Dei,primus ipse dux verbi,qui erat principium mali:O bone vir,quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus nouitatem? Scoti sumus,nõ Galli.Quænam leuitas hęc?Quid opùs erat opere tam superfluo, tam superbo? Vnde tibi pauperi & inopi sumptus ad perficiendum? Quis perfectũ videbit? Quid illud præsumptionis, inchoare quod non queas, non dico,perficere, sed nec videre perfectũ? Quanquàm amentis magis est,quàm prudẽtis,conari quod modum excedit, vincit vires, superat facultates.Cessa,cessa,desine à vesania hac. Alioquin nos non sinimus, non sustinemus.

Vir sanctus obiurgat regem pactiq; violatorẽ.

Act. 9. Rex orbatur lumine, redditq; captiuum. Iob 30. Psalm. 149.

Vltio Dei in Malachię obtrectatores.

sustinemus.Hoc dixit,prodens quid vellet, non quid posset,considerans. Nam de quibus præsumebat,& secum adduxerat,viso viro, mutati sunt,& iam nõ ibant cum eo. Ad quem vir sanctus,tota libertate vtẽs: Miser,inquit,opus,quod inchoatum vides,& inuides,sine dubio perficietur:perfectum videbunt multi. Tu verò quia non vis, non videbis:& quod non vis,morieris:attendito tibi,nè in peccato tuo moriaris.Ità est:ille mortuus est,& opus completum est:sed ille non vidit,qui,vt præfati sumus,anno eodẽ mortuus est.Interim pater audito mox,quid de filio vir sanctus prædixisset,sciens verbum eius viuum & efficax esse:Interfecit, inquit, filium meum. Et instigãte diabolo,tãto furore exarsit in illum,vt coram duce & maioribus,inuidiæ,falsitatis & mendacij arguere nõ vereretur hominẽ,qui veracissimus esset,veritatis & discipulus,& amator: & conuiciũ intulit,simiam appellans. Et Malachias quidem doctus nõ reddere maledictum pro maledicto,obmutuit,& non aperuit os suum,dum consisteret peccator aduersùs eum. Sed non Dominus oblitus sermonis sui,quem dixerat: Mihi vindictam,& ego retribuam. Eádem die domum reuersus homo, luit linguæ effrenis temeritatem, ipso vltore, quo instigatore laxârat.Arreptum in ignem proijcit dæmon:sed mox manibus assistentium extractus est,adustus tamen corporis parte,& mente captus. Et dum insaniret, vocatus Malachias venit:reperitque maledicum spumantia ora torquentem,horrendis vocibus & motibus terrentem omnia, ac toto corpore agitatum,vix posse teneri à pluribus: & orans pro inimico vir totius perfectionis,exauditus est,sed ex parte. Nam illicò quidem sancto orante, ille aperuit oculos, & sensum recepit. Relictus est autem ei spiritus Domini malus,qui eum colaphizet,vt discat non blasphemare. Credimus eum viuere vsq; adhuc,& vsque ad hæc tempora luere peccatum grande,quod peccauit in sanctum:certis temporibus tamen ferunt lunaticum esse.Porrò prædictę possessiones,cùm iam pro sui imbecillitate & inutilitate eas tenere non valuit,in pace ad locum, cuius extiterant, redierunt.Nec renuit Malachias post multam demùm vexationem,pacis obtentum.Sed iam ad opus ædificij, quod Malachias aggressus est, fermo recurrat. Et quidem non erat Malachiæ, non dico vndè perficeret, sed vndè faceret quicquam. Erat autem cor eius fiduciam habens in Domino.Dominus verò prouidit,vt,etsi nõ speranti in pecuniæ thesauris, pecunia non deesset. Quisenim alius fecit, vt thesaurus eo loci reponeretur, repositus non reperiretur,vsque ad tempus & opus Malachiæ? Inuenit Dei famulus in Dei marsupio,quod defuit suo. Meritò quidem. Quid enim iustius, quàm vt cui pro Deo non erat proprium,cum Deo iniret consortium, & marsupium vnum esset amborum?Fideli deniquè homini totus mundus diuitiarum est.Et quid est ille, nisi quoddam marsupium Dei? Deniquè ait: Meus est orbis terræ,& plenitudo eius. Indè est,quòd Malachias repertos argenteos multos non reposuit, sed exposuit. Nam totum munus Dei, in Dei opus iubet expendi.Non suas,non suorum considerat necessitates: sed iactat cogitatum suum in Domino: ad quem vtiquè recurrendum non dubitat,quoties necessitas postulârit.Nec dubium Dei opus esse, quod Deo reuelãte Malachias præuidit. Contulerat primùm cum fratribus de opere illo: & multi præ inopia minùs libenter assentiebant.Indè anxius dubiusque quid ageret, cœpit inter orandum vehementer inquirere,quænam foret voluntas Dei. Et die quadam de via regrediens, cùm iam loco appropiaret, prospexit eminùs: & ecce oratorium apparuit magnum lapideum, & pulchrum valdè.Et intuens diligenter situm,formam & compositionem,cum fiducia arripit opus, priùs quidem indicata visione senioribus fratribus,paucis tamen.Sanè totum, quod attentè notauit de loco,& modo,& qualitate,tanta diligentia obseruauit,vt peracto opere,factum viso similimum appareret,ac si & sibi cum Moyse dictum audierit: Vide, vt omnia facias secundùm exemplar, quod tibi ostensum est in monte. Eodem visionis genere id quoquè,quod in Saballino situm est, antequàm fieret,præostensum est illi, non modò oratorium,sed & monasterium totum.

Transeunte illo per quandam ciuitatem, & multitudine magna concurrẽte ad eum, casu vidit iuuenem inter alios videndi se curiosum. Asscenderat lapidem, & stans super summos articulos extento collo,oculis & animo intendens in eum,quendam illi de nouo Zachęum exhibebat.Nec latuit Malachiam,sancto quidem spiritu reuelante,verè illum venisse in spiritu & virtute Zachęi. Dissimulauit tunc tamen,tacitusq; pertransijt. Cæterùm in hospitio nocte ipsa narrauit fratribus,quomodò illum vidisset,& quid prędidisset de illo. Die autẽ tertia,en ille cũ viro quodam nobili,domino suo: Qui aperiens

Vir sanctus ad conuiciũ nil respondet. Deuter. 32. Diabolus ei maledicentem inuadit. Visio eius. Exod. 25. Luc. 19. Psalm. 49. S. Malachi. as inuenit multampecuniam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

votum & desiderium iuuenis, rogabat, vt à se commendatum reciperet dignaretur, & habere decęterò inter suos. Et Malachias agnoscens eum, Non est opus, inquit, vt, quę iam Deus commendauit, homo commendet. Apprehensumque manu sua tradidit Abbati Congano nostro, & ille fratribus. Ipse verò iuuenis adhuc (nî fallor) viuens, primus conuersus laïcus Suriensis monasterij, testimonium habet ab omnibus, quòd sanctè cõuersetur inter fratres secundùm ordinem Cistertiensem. Et cognouerũt discipuli, etiam ex hoc Malachiam prophetiæ spiritum habuisse. Non solùm autem, sed & in eo, quod iuncturi sumus. Cùm sacramenta offerret, & appropiâsset ei Diaconus, facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum sacerdos, ingemuit, quòd sensisset penès illum latére, quod non conueniret. Peracto sacrificio, secretò percõtatus de conscientia sua, cõfessus est, & non negauit illu sum sibi per somniũ nocte ipsa. Cui iniungens pœnitentiam: Nõ debueras, inquit, hodiè ministrâsse, sed verecundè te subtrahere sacris, & deferre tantis, tamen diuinis mysterijs, vt hac humilitate purgatus, digniùs exindè ministrares. Item alia vice sacrificante illo, & orante hora sacrificij, ea quidem sanctitate & puritate cordis, qua solitus erat, adstante diacono, visa est columba intrare per fenestrã in claritate magna. Ea sacerdos perfunditur totus: ea subobscurior basilica tota refulget. Columba verò alis quandiù circũuolitans, tandẽ resîdet super Crucem ante faciem sacerdotis. Obstupuit diaconus, & pauens tum pro luminis, tum pro volucris nouitate, quòd illa sit rara auis in terra, cecidit super faciem suam, & vix palpitans, sese erigere ausus est, vel quandò offerendi sui necessitas postulauit. Post Missam seorsùm conuentus à Malachia, sub periculo vitæ iubetur nullatenùs secretum prodere, quod vidisset, quoàd viueret ipse. Aliquandò cùm in Ardinacha esset cum quodam coëpiscopo suo, de nocte surgens, cœpit memorias sanctorum, quæ in cœmeterio sancti Patricij multæ sunt, orãdo lustrare. Et ecce vnde altaribus subitò ardere conspiciunt. Ambo enim viderunt visionem hanc magnam ambo mirati sunt. Et Malachias intelligens signum esse magni meriti illius, vel illorum, quorum sub altari illo corpora requiescerent, currens, & se medijs immergens flammis, expansis brachijs sacram amplexatus est aram. Quid ibi fecerit, quíve senserit, nemo sciat: sed quod ampliùs solito, cælestii igne succensus, ex illo igne exierit, fratrum, qui eo tunc erant, reor neminem esse, qui nesciat.

Viderẽ admirandam sub Missæ sacrificio.

Hæc dicta sunt, pauca quidem de pluribus, sed multa pro tempore. Non enim signorum tempora hęc, secundùm illud: Signa non vidimus, iam non est propheta. Vndè ipsis apparet, Malachias meus quantus in meritis fuit, qui tam multus in signis extitit, & in raritate tanta. Quo enim antiquorum genere miraculorum Malachias non claruit? Si benè aduertimus pauca ipsa, quæ dicta sunt, non prophetia defuit illi, non reuelatio, non vltio impiorum, non gratia sanitatum, non mutatio mentium, non denique mortuorum susçitatio. Per omnia benedictus Deus, qui sic amauit & ornauit eum: qui & magnificauit eum in conspectu regum, & dedit illi coronam gloriæ. Amor probatur in meritis, ornatus in signis, magnificatio in vltione inimicorum, glorificatio in præmiorum retributione. Habes diligens lector in Malachia quid mireris, habes & quid imiteris. Nunc iam quid tibi ex his sperandum sit, studiosus attende. Nam finis horum, preciosa mors est.

Psalm. 73.

Malachiæ nullũ genus veterũ miraculorũ defuit.

Percontatus aliquandò, quonam in loco, si optio detur, extremum mâlit agere diem, (de hoc siquidem fratres quærebant inter se, quem sibi quisque deligeret) cunctatur, & non respondet. Instantibus illis: Si hinc migro, inquit, nusquàm libentiùs, quàm vndè vnà cum nostro Apostolo resurgere possim. (Dicebat autem sanctum Patritium.) Sic peregrinari oportet, & ità permittit Deus, Claramuallẽ delegi. Requisitus itèm de tempore, diem respondit solennem omnium defunctorum. Si simplex votum putatur, impletum est. Si prophetia, ne iota præterijt. Sicut audiuimus, sic vidimus de loco patitet, & de die. Dicamus breuiter, quo ordine istud, quáve occasione prouenerit. Aegrè satis ferebat, Hyberniam vsq; adhuc pallio caruisse, vtpotè æmulator sacramentorum: quorũ ne vno quoliber gentem suam vellet omninò fraudari. Et recordatus sibi à Papa Innocentio fuisse promissum, indè magis tristari, quòd dum adhuc ille superfuit, nõ fuit missum pro eo. Et nactus occasionem, quòd Papa Eugenius summam regiminis teneret, & eo temporis vsq; in Franciam appropiâsse nunciaretur, opportunitatem requirendi se inuenisse gauisus est. Præsumebat autem de illo, vtiquè viro tali, & de tali assumpto protessione. Magis verò, quòd suæ Claræuallis specialis filius extitisset, nec timeret apud illum

S. Patritius Hybernię Apostolus.

Dies solennis omniũ defuncto. rum.

illum se vllam sustinere difficultatem. Itaque conuocantur Episcopi, concilium cogitur: tractata triduò, quæ tempori imminerent: die quarto aperitur consilium de pallio requirendo. Placet, sed si per alium requiratur. Tamen quia breuior via, & ob hoc tolerabilior peregrinatio videretur, non fuit, qui eius obuiare præsumeret consilio & voluntati. Et Malachias, soluto concilio, arripit iter. Prosequuntur eum, qui conuenerant fratres, vsque ad litus, non multi tamen, ipso nimirùm prohibente. Ad quem vnus illorũ, Catholicus nomine, flebili voce & fletu: Heu tu abis, inquit, & in quanta penè quotidiana vexatione me deseris, nõ ignoras, necfers opem misertus mei. Si ego dignus qui patior, fratres quid peccauerunt, qui vix diem, noctémve vllam à tam laboriosa cura & custodia meî feriatam habere sinuntur? His verbis & lachrymis filij (flebat enim) paterna viscera concussa sunt, & amplexatus est eum blandiendo, impressoque pectori eius signo Crucis. Certus esto, inquit, te eiusmodi nil passurum, donèc redeam. Erat autem epilepticus, & cadebat frequenter, ità vt interdùm non semel, sed sępiùs pateretur in die. Hoc iam per sex annos morbo horrido laborabat, sed ad verbũ Malachiæ, perfectè cõaluit. Ab illa hora nil tale ppessus est, nil tale (vt confidimus) deincèps perpessurus, quia Malachias deincèps rediturus nõ est. In ipso assẽsu nauis accedũt duo ex his, qui illi familiariùs adhærebãt, audentes, & petentes aliqd ab eo. Quibus ille: Quid vultis? Nõ dicimus, inquunt, nisì spondeas te daturum. Spondet. Et illi: Volumus nobis certò promitti à tua dignatione, te in Hyberniam incolumem reuersurum. Instare & cæteri omnes. Tum ille parumpèr deliberãs, pœnitere primò, quòd se alligâsset, quà exiret, non inueniens. Angustię vndiquè, dum nil occurreret ab alterutro tutum periculo, voti videlicet, aut promissi. Visum est tandèm id potiùs eligendum, quod inpræsentiarùm plùs vrgeret, reliquum supernæ committendum dispositioni. Annuit tristis quidem: sed magis illos noluit contristare: & respondens eis, vt volunt, ascendit nauem. Et cùm iam ferè medium iter æquoreum peregissent, subitò contrarius ventus nauem repellit, & reducit in terram Hyberniæ. Descendens de naui, in ipso portu in quadam sua ecclesia pernoctauit. Et lætus, gratias egit diuinæ consilio prouidentiæ: quo factum est, vt iam fecerit satis pro sua promissione. Manè verò intrans nauem, ipsa die prospero cursu transfretauit, & venit in Scotiam. Die tertia peruenit ad locum, qui Viride stagnum dicitur: quem fecerat præparari, vt ibì statueret Abbatiam. Et relicto illic de filijs suis fratribus nostris, monachorum conuentu & Abbate, (nam secum ad hocipsum eos adduxerat) valedicens eis, profectus est. Et cùm transiret, occurrit ei rex Dauid, à quo receptus cum gaudio, & retentus per aliquot dies, multaque operatus placita Deo, inchoatum repetit iter. Et pertransiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ diuertit ad ecclesiam Gisiburnensem, vbi habitant viri religiosi, canonicam ducentes vitam, ab antiquo familiares ei pro sua religiositate & honestate. Ibì adducta est ad eum mulier patiens morbum, quem canerum vulgò appellant, ipso horrendum visu, & sanauit eam. Nam vbì aqua, cui benedixit, adspersa sunt vlcerum loca, dolorem non sensit. Die verò sequẽti vix vlcera apparebant. Abiens indè, ad mare venit: sed negatur transitus. Causa (nî fallor) fuit, orta simultas quædam inter summum Pontificem & regem Angliæ, quòd rex nescio quid mali suspicaretur de bono illo homine, si transiret. Nam neque alios Episcopos transire sinebat. Quod quidem impedimentum, ersì fuit contrarium Malachiæ voluntati, sed non voto. Dolebat differri à desiderio suo, nescíens magìs per hoc impletum iri. Nam si incontinenti transisset, oportebat transire etiam Claramuallem, vt summum Pontificem sequeretur. Iam enim abiërat, & erat Romæ, aut prope Romam. Nunc verò intercedente dilatione factum est, vt tardiùs transfretans, ad locum & horam sanctissimi sui obitûs opportunè occurreret.

En quanti facit palliũ vir sanctissimus.

Curat epilepticũ fæcilimè.

Vide quam tũ agat Deus curã seruorum suorum.

Mulier aq̃ benedicta sanata.

Qui à nobis susceptus est, tanquàm verus ab Occidente veniens, visitans nos oriens ex alto. O quantùm nostræ Claræualli irradians sol ille claritatis adauxit: Quàm iucundus ad eius introitum dies festus illuxit nobis. Hæc dies, quam fecit Dominus, exultatum & lętatũ in ea. Quàm celer & saliens, tremulus ac debilis mox ipse occurri. Quàm lætus in oscula rui: Quàm lętis brachijs missam mihi cælitùs amplexatus sum gratiam. Quàm alacri vultu & animo, mî pater, introduxi te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Quàm festiuos deindè tecum duxi dies, sed paucos. Quid verò ille vicissim nobis? Nempe hilarem, nempe affabilem peregrinus noster omnibus se prębebat, omnibus incredibiliter gratum. Quàm bonum, & quàm iucundum agebat hospitem

S. Malachias venit Claraũallẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

spitem apud eos, quos nimirùm videre venerat à finibus terræ, non auditurus Salomonem, sed exhibiturus. Deniquè audiuimus sapientiam eius, tenuimus præsentiam eius, & tenemus. Iam quatuor aut quinque dies huius nostræ solennitatis defluxerant, cùm eccè die soleuni beati Lucæ Euangelistæ, Missa in conuentu sua illa sancta deuotione celebrata, febre correptus, lecto decubuit, & nos cum illo omnes. Extrema gaudij nostri mœror occupat, moderatior tamen, quòd leuior interim febris esse videretur. Video res discurrere fratres, dandi auidos, vel accipiendi. Cui non dulce videre illum? cui non dulcius ministrare illi? Vtrunq; suaue, vtrunq; salutare. Et humanitatis erat præbere obsequium, & profectûs cuique sui, cùm gratiam reportaret. Assistere omnes, omnes solliciti erant circa frequens ministerium: medicamenta perquirere, adhibere fomenta, vigere sæpiùs ad gustandum. Ad quos ille: Sine causa, inquit, hæc: sed charitate vestri sacio, quicquid iniungitis. Sciebat enim imminere tempus suæ migrationis. Cumque festines, qui cum eo venerant, fidentiùs instarent, dicentes, non oportere diffidere de vita: nec enim signa mortis in eo aliqua apparerēt: oportet, inquit, hoc anno Malachiam exire de corpore. Et infert: Ecce appropinquat dies, quem, vt optimè nôstis, optaui semper ipsum fore diem resolutionis meæ. Scio cui credidi, & certus sum: non fraudabor reliquo desiderij mei, qui partem iam teneo. Qui me sua misericordia perduxit ad locum, quem petij: terminum, quem æquè voluï, non negabit. Quòd ad hoc corpusculum attinet, hîc requies mea: quòd ad animam, Dominus prouidebit, qui saluos facit sperantes in se. Nec parùm spei repositum mihi in die illa, qua mortuis tanta à viuis beneficia impenduntur. Nec longè aberat dies ipsa, cùm talia loqueretur. Interea iubet se sacro oleo vngi. Exeunte conuentu fratrum, vt solenniter fieret, non sustinuit vt ad se ascenderent: ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario, domo superiori. Vngitur, & sumpto viatico, fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum reuertitur. Alto de solio descendebat pedibus suis, & rursùm nihilominùs suis pedibus ascendebat: & dicebat mortem esse in ianuis. Quis hûc hominem crederet moriturum? Solus ipse, & Deus id scire poterat. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur, non rugata frons, non reconditi oculi, non nares extenuatæ, non contracta labia, non adunci dentes, non collum exesum & gracile, non curui humeri, non caro exinanita in corpore reliquo. Hæc erat gratia corporis eius, & hęc gloria vultôs eius, quę non euacuatur, nec in morte quidem. Talis quoàd vixit, talis & mortuus apparebat viuenti similior.

Dies solennis S. Lucæ.

Pſal. 16.

Nota quid sentiat tantus vir de suffragijs defunctorū, & extrema vnctione.

Cucurrimus vsque huc, sed modò hæremus, quia Malachias cursum consummauit. Stat ille, & nos pariter stamus cum eo. Alioquìn quis libenter currat ad mortem? Præsentim tuam, Pater sancte, quis referre possit? quis velit audire? Attamen dileximus nos in vita, in morte non separabimur. Fratres, non relinquamus in morte, quem in vita prosequuti sumus. Ab vlteriori Scotia vsque huc cucurrit ille ad mortē: Eamus & nos, & moriamur cum eo. Oportet, oportet dicere, quam cernere necesse fuit. Adest omnium sanctorum clara vbiquè celebritas: sed iuxta veterem sententiam, Musica in luctu importuna narratio est. Adsumus, canimus vel inuiti. Flendo cantamus, & cantando flemus. Malachias etsi non cantat, non plorat tamen. Quid enim ploret, qui appropinquat ad gaudium? Nobis, qui relinquimur, relinquitur luctus: solus Malachias festũ facit. Quod enim non potest corpore, facit mente, sicut scriptum est: Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Deficiente illi corporis instrumento, silente organo oris, officio vocis cessante, reliquum est, vt mentis iubilo solemnizet. Quidni solennizet sanctus, qui sanctorum ducitur ad solennitatem? Exhibetur illis, quod mox sibi debebitur. Adhuc modicum, & ipse vnus ex ipsis est. Sub noctis crepusculo, cùm iam vtcunquè dici à nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquauerat non crepusculo, sed auroræ. An non illi aurora, cui nox præcessit, dies autem appropinquauit? Itaque febre inualescente, cœpit ex intimis ardens per omne corpus erumpere sudor, vt quodammodò transiens per ignem & aquam, educeretur in refrigerium. Iam desperatur de vita eius: iam quisque suum iudicium reprehendit: iam nulli dubium, Malachiæ sententiam præualere. Vocamur: adsumus. Et ille oculos leuans in circunstantes: Desiderio desideraui, inquit, hoc pascha manducare apud vos. Gratias ago supernę pietati: Non sum fraudatus à desiderio meo. Vides hominem secum in morte, & necdùm mortuum, iam certum de vita? Nec mirum. Videns adesse noctem, quam expectauerat, & in ipsa diescere sibi, quasi de nocte triumphans, videtur insultare tenebris, & quodammodò loqui: Iam non dicam, Forsitan tenebræ conculcabunt me: quia hæc nox illuminatio mea in delicijs meis. Et blandè nos cōsolans: Habete, inquit, curam meî: Ego vestrî, si licuerit, non obliuiscar. Licebit autem. Credidi in Deum, & omnia possibilia credenti. Amaui DEVM: amaui vos; & charitas nunquàm excidit. Et suspiciens in cælum: Deus, inquit, serua eos in nomine tuo: Non solùm autem eos, sed & omnes, qui per verbum ac ministerium meum tuo se mancipauêre seruitio. Deindè imponēs manus singulis, & benedicens omnibus, pausatum ire iubet, quia nōdùm venerat hora eius. Imus, redimus circa medium noctis: nam ea hora lux lucere in tenebris nunciatur. Impletur domus: adest congregatio tota: Abbates quoquè multi, qui conuenerant. Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus prosequimur amicum repatriantem. Anno ętatis suę quinquagesimo quarto, loco & tempore, quo præelegit, & prædixit Malachias Episcopus, & Legatus sanctæ Apostolicæ sedis, velut è manibus nostris assumptus ab Angelis, feliciter obdormiuit in Domino. Et verè obdormiuit. Vultus placidus, placidi exitûs indicium fuit. Et quidem omnium oculi fixi in eum: nemo tamen, qui quādò exiuit, aduertere potuisset. Mortuus viuere, & viuēs mortuus putabatur: adeò nil intercidit, quod alterutrum discerneret. Eadem viuacitas vultûs, serenitas eadem, qualis apparere solet in dormiente. Diceres mortem nil horũ tulisse, magis auxisse plurimùm. Non est mutatus, sed ipse mutauit omnes. Mirum in modum luctus & gemitus omnium subitò conquieuit: mutatur in gaudium mœror, planctum cantus excludit. Effertur, feruntur in cælum voces, infertur oratorio Abbatum humeris. Vicit fides: triumphat affectus: res in suum dęuenit statum: cuncta geruntur ex ordine: cuncta ex ratione procedunt.

Omnium sanctorum celebritas. Eccl. 22.

Pſal. 75.

Pſal. 138.

Marc. 9.

1. Cor. 13.

Et reuerà quid rationis habet immoderatiùs plangere Malachiã, quasi non sit preciosa mors eius, quasi non sit magis somnus, quàm mors: quasi non sit mortis portus, & porta vitæ? Malachias amicus noster dormit, & ego lugeam? Luctus iste vsu se, non ratione, tuetur. Si Dominus dedit dilecto suo somnum, & talem somnum, in quo hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris: quid horum videtur fletum indicere? Egóne fleam illum, qui fletum euasit? Ille tripudiat, ille triumphat: ille introductus est in gaudium Domini sui, & ego eum plangam? Cupio mihi hæc, non illi inuideo. Interim paratur exequię: offertur pro eo sacrificium: consummantur ex more omnia cum summa deuotione. Stabat eminùs puer, cui emortuum pendebat à latere brachium, magis illi impedimento, quàm vsui. Quo comperto, innui, vt accederet. Et appræhensam aridam manum, applicui ad manum Episcopi: & viuificauit eam. Nempe viuebat in mortuo gratia sanitatum: & manus eius fuit mortuæ manui, quod mortuo homini Eliseus. Puer ille de longè venerat, & manum, quam pendentem attulerat, sanam in patriam reportauit. Iam omnibus ritè peractis, in ipso oratorio sanctæ Dei genitricis Mariæ, in quo sibi benè cōplacuit, Malachias traditur sepulturæ, anno ab incarnatione Domini millesimo, centesimo, quadragesimo octauo, quarto Nonas Nouembris. Tuum est, Iesu bone, depositum, quod nobis creditum est: tuus thesaurus, qui reconditur penès nos. Seruamus illum resignandum in tempore, quo reposcendum censueris, tantùm vt absque contubernalibus suis non egrediatur: sed quem habuimus hospitem, habeamus ducem, tecum & cum ipso pariter regnaturi in secula seculorum, Amen.

Felicissimè vir sanctissimus obdormit in Domino.

En offertur pro eo sacrificium.

Miraculum defuncti.

4. Reg. 13.

DE EODEM S. MALACHIA, SERMO B. BERNARDI ABBATIS.

Iquet, dilectissimi, quòd dum corpore retinemur, peregrinamur à Domino: ac per hoc luctum magis, quàm gaudium, miserandum nobis indicit exilium, & conscientia delictorũ. Quia tamen Apostolico ore gaudere cum gaudentibus admonemur, in omnem nos suscitari lætitiam, tempus & causa requirit. Nam si verè, quod Propheta sensit, exultent iusti in conspectu Dei: exultat sine dubio Malachias, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus. In sanctitate & iustitia coram ipso ministrauit: placuit ministerio, placuit & minister. Quid ni placuerit? Posuit sine sumptu Euangelium, replenit Euangelio patriam, suorum maximè feralem edomuit barbariem Hybernorum, leui

2. Cor. 5.

Rom. 12.

Pſal. 67.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iugo Christi in gladio spiritûs exteras subdidit nationes, vsque ad extrema terræ rectitudinis hæreditatem suam illi. O ministerium fructuosum, ô ministrum fidelem. Nunquid non per ipsum filio est paterna adimpleta promissio? Nunquid non hunc olim innuebatur pater, cùm ad filium loqueretur, Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ? Quàm libens Saluator recipiebat, quod emerat, & emerat precio sanguinis sui, ignominia Crucis, horrore passionis? Quàm libens de manibus Malachiæ, pro eo quòd gratis ministraret? Ergò in ministro quidem gratum erat munus gratuitum, in ministerio autem placita conuersio peccatorum. Grata inquam, & placita in ministro simplicitas oculi, in ministerio autem salus populi.

Psal. 2.

Quanquàm etsi ministerij quidem minor efficientia sequeretur, nihilominùs tamen ad Malachiã & ad opera eius ille meritò respexisset, cui amica puritas, cui familiaris simplicitas: cuius iustitiæ est de intentione pensare opus, & de oculi qualitate totius æstimare corporis statum. Nunc verò magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates & studia Malachiæ, magna & multa & bona valdè, etsi pro bona castæ intentionis origine meliora. Quod opus pietatis præterijt Malachiã? Pauper sibi, sed diues pauperibus erat. Pater orphanorum, maritus viduarum, patronus extitit oppressorum. Hilaris dator, petitor ratus, acceptor verecundus. Pacis reformandæ inter discordantes fuit illi cura maxima, & efficacia multa. Quis æquè pius ad compatiendum, ad subueniendum promptus, ad corripiendum liber? Nam & zelans erat, nec deerat scientia, zeli ipsius moderatrix. Et quidem infirmus infirmis, sed nihilominùs potentibus potẽs, superbis resistebat, tyrannos verberabat, regum magister ac principũ. Ipse est, qui regi orãdo visum & malignanti tulit, & humiliato restituit. Ipse est, qui pacis, quã fecerat, violatores spiritui erroris traditos, frustratus est in malo, quod facere cogitabant: ac denuò coëgit ad pacem, confusos quidem & stupefactos in eo, quod sibi cõtigerat. Ipse enim est, cui aduersùs alios pacti æquè præuaricatores riuus officiosissimè adfuit, miro modo obiectu sui euacuans molimina impiorum. Imbres non erant, non illuuies aquarum, non concursus nubium, non liquefactio niuium, cùm subitò factus est in fluuium magnum, qui riuulus erat, & riuus ibat, & intumescebat inundans, & negãs omninò transirũ volentibus malignari.

Deus opera de intentione pensat.

Scientia, zeli moderatrix.

Riuulus ex. crescit subitò in fluuiũ.

Quanta audiuimus & cognouimus ea de zelo viri, & vltione inimicorum, cùm tamen esset suauis & mitis, & multę misericordiæ omnibus necessitatem patiẽtibus. Qui quasi vnus omnium parens, viuebat omnibus: quasi gallina pullos suos, sic fouebat omnes, & in velamento alarum suarum protegebat. Non sexus, non ętas, & nõ conditio discernebatur, aut persona: deerat nemini, expanso omnibus gremio pietatis. De quacunq; tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat, nisi quòd in sua patiens, in aliena compatiens erat, plerunq; & impatiens. Nonnunquàm siquidem repletus zelo, pro alijs in alios mouebatur, vt eripiens inopes, & reprimens fortes, consuleret proindè omnibus in salutem. Itaq; irascebatur, sed nè irascẽdo peccaret, iuxta illud de Psalmo: Irascimini, & nolite peccare: non ita illi, sed ipse animo, dominabatur. Erat suimet potis. Sanè victor suî, ira superari non poterat. Ira eius, in manu eius. Vocata veniebat, exiens, non erumpens: nutu, nõ impetu, ferebatur. Non vrebatur illa, sed vtebatur. Magna illi tam in hoc, quàm in cunctis vtriusque hominis sui motibus regendis vel cohibendis, censuræ diligentia, & circunspectio multa. Non ità omnibus intendebat, vt se solum exponeret, solum curæ exciperet generali. Erat & suî solicitus. Seipsum custodiebat. Ità deniq; totus suus, & totus omniũ erat, vt nec charitas à custodia suî, nec proprietas ab vtilitate communi eũ impedire vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominẽ medijs immersum turbis, & implicitum curis, diceres patriæ natum, non sibi. Si videres hominem solum, & secum habitantem, putares soli viuere Deo & sibi.

Psal. 4.

Ira vt vsus fit S. Malachias.

Et sibi, & alijs intẽtus est totus.

Magna perfectio.

Sine turbatione versabatur in turbis: sine ocio tempus, quod ocio dederat, transigebat. Quomodò ociosus, quandò exercebatur in iustificationibus Domini? Nam etsi habebat tempus liberum à necessitatibus plebium, nõ tamen à sanctis meditationibus feriatum, non orandi studio, non ipso ocio contemplandi. Sermo illi in tempore ocij aut ferius, aut nullus. Adspectus eius aut officiosus, aut demissus, & cohibitus intra se. Nempe (quod non mediocri laudi inter sapientes ducitur) oculus eius in capite eius, nusquàm auolans, nisi cùm virtuti paruisset. Risus aut indicans charitatis, aut prouocans: rarus tamen & ipse. Equidem interdùm eductus, excussus nunquàm: qui ità nunciaret cordis lætitiam, vt ori gratiam nõ minueret, sed augeret. Tam modestus, vt leuitatis non posset

Eccl. 1.

Risus eius.

posset esse suspectus: tantillus tamen, vt hilarem vultum ab omni tristitiæ næuo vel nubilo vendicare sufficeret. O munus perfectum, ô holocaustum pingue, ô obsequium gratum mente & manu. Quàm bonus odor Deo in orationibus ociosi, quàm bonus hominibus in sudoribus occupati.

Pro huiusmodi ergò dilectus à Deo & hominibus, non immeritò hodiè Malachias in consortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem antè Angelus erat non minùs puritate, quàm nomine: sed nunc feliciùs glorioso in eo interpretatio nominis adimpletur, quandò pari cum Angelis gloria & felicitate lætatur. Congratulemur itaque fratres, congratulemur, vt dignum est, patri nostro: quia & pium est, defunctum plangere Malachiam: & pium magis, Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Et beatè. Nimirùm visus est oculis insipientium mori: ille autem est in pace. Deniq; iam conciuis sanctorũ & domesticus Dei, psallit pariter & agit gratias, dicens: Transiuimus per ignẽ & aquam, & induxisti nos in refrigerium. Transiuit planè viriliter, & feliciter pertransiuit. Verus Hebræus pascha celebrauit in spiritu, & nobis transiens loquebatur: Desiderio desideraui hoc pascha manducare apud vos. Transiuit per ignem & aquam, quem nec tristia frangere, nec detinere mollia potuerũt. Lætemur, quòd Angelus noster ascendit ad ciues suos, pro filijs captiuitatis legatione fungẽs, corda nobis concilians beatorum, vota illis intimans miserorum. Lætemur, inquam, & exultemus, quia cælestis illa curia ex nobis habet, cui sit cura nostrî, qui suis nos protegat meritis, quos informauit exemplis, miraculis confirmauit.

Sap. 3.

Psal. 65.

Vide quid Sancti in cælis præsent nobis.

Sanctus pontifex, qui in spiritu humilitatis hostias pacificas cælis frequenter inuexerat, hodiè per semetipsum introiuit ad altare Dei, ipse hostia & sacerdos. Migrãte sacerdote, sacrificij ritus in melius mutatus est, fons lachrymarum siccatus est, holocaustum omne conditur in lætitia & exultatione. Benedictus Dominus Deus Malachiæ, qui tanti pontificis ministerio visitauit plebem suam, & nũc assumpto eo in sanctam ciuitatem, tantæ recordationis suauitatis nostram non desinit consolari captiuitatem. Exultet in Domino spiritus Malachiæ, quòd leuatus pondere corporeæ molis, nulla iam fæculenta vel terrena materia prægrauatur, quó minùs tota alacritate ac viuacitate corpoream omnem & incorpoream transiẽs creaturam, pergat totus in Deum, & adhærens illi, vnus sit cum eo spiritus inæternùm.

1. Cor. 6.

Domum istam decet sanctitudo, in qua tantæ frequentatur memoria sanctitatis. Sancte Malachia, seruam eam in sanctitate & iustitia, misertus nostrî, qui inter tot & tãtas miserias memoriã abundantiæ suauitatis tuę eructamus. Magna est super te diuinæ dispensatio pietatis, qui te paruum fecit in oculis tuis, magnum in suis, qui magna fecit per te, saluans patriam tuam: magna fecit tibi, introducens te in gloriam suam. Festiuitas tua, quę meritò tuis virtutibus votiua impenditur, tuis nobis efficiatur meritis & precibus salutaris. Gloria sanctitatis tuæ, quæ à nobis frequentatur, continuatur ab Angelis, sic erit nobis dignè iucunda, si fuerit & fructuosa. Licear nobis aliquas, te migrãte, retinere reliquias de fructibus spiritûs, quibus onustus ascendis, qui in tuo hodiè tam delicioso conuiuio congregamur.

Obserua, vt virtãtus innocet S. Malachiam.

S. Malachiæ festiuitas.

Esto nobis, quęsumus, Malachia sancte, alter Moyses, vel alter Elias, impartiẽs & tu de spiritu tuo nobis: ipsorum siquidem in spiritu & virtute venisti. Vita tua, lex vitæ & disciplinæ: mors tua, mortis portæ, & porta vitę: memoria tua, dulcedo suauitatis & gratiæ: præsentia tua, corona gloriæ in manu Domini Dei tui. O oliua fructifera in domo Dei, ô oleum lætitiæ vngens & lucens, fouens beneficijs, coruscans miraculis: fac nos eius, qua fruaris, lucis suauitatisque participes. O odoriferum lilium, in æternum ante Dominum germinans & florens, & spargens vbiquè viuificum suauitatis odorem: cuius apud nos memoria in benedictione est, apud superos præsentia in honore: da carentibus te tantæ plenitudinis participio non fraudari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucens, signorum radijs & meritorum illuminans carcerem, lætificans ciuitatem: fuga de cordibus nostris, virtutum splendoribus tenebras vitiorum. O stella matutina, eo cęteris clarior, quo Deo vicinior, similior soli, dignare præire nobis, vt & nos in lumine ambulemus, quasi filij lucis, & non filij tenebrarum. O aurora diescens super terram, sed superiores cęli plagas lux meridiana perlustrãs: recipe nos in cõsortio luminis, quo illuminatus & latè foris luces, & intùs suauiter ardes: Præstante Dño nostro Iesu Christo, q cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per oĩa secula seculorũ, Amen.

Num. 11. 4. Reg. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI LEONARDI CONFESSORIS, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICIBUS PREßIùS DESCRIPTA.

Nouembris 6.

BEatus Leonardus sub Athanasio Imperatore in Gallijs natus est. Parentes claros habuit, & magnæ apud Clodoueum regem dignitatis & authoritatis. Clodoueus is primò paganus fuit, sed ad beati Remigij Episcopi prædicationem, Christiana religione initiatus est: & vt graues affirmãt scriptores, Leonardum puerum è sacro baptismatis fonte suscepit, quòd parẽtes eius inprimis charos haberet. Postquàm autem Leonardus puer adolescẽtiæ robur adeptus est, noluit regi terreno militare, vt fecerant Maiores eius: sed spiritu diuino permotus, ad beatissimum Remigium Episcopum imitandum se contulit. Cuius salutares admonitiones non surda accipiebat aure, sed vt futurus verbi Dei seminator, in pectoris sui armario recondebat. Indè est, quòd quemadmodùm beatus Remigius olim à Franciæ regibus impetrârat, vt quotiès Rhemorum vrbem aut ingrederentur, aut præterirent, captiui omnes è vinculis & carceribus dimitterentur: quod quidem hodieque obseruatur: ità boni magistri bonus discipulus Leonardus à rege obtinere petijt, vt in vincula coniectis, si ipse eos inuiseret, libera potestas fieret abscedendi. Cumque id à rege obtinuisset, vbicunque comperit vinctos in carcere detineri, summoperè eos indè extrahere conabatur. Sciebat enim illud dictum à Saluatore: In carcere eram, & venistis ad me. &, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

Clodoueus rex credit in Christũ.

B. Remigio quã petierit à Franciæ regibus.

Itemque S. Leonardo.

Matt. 25.

Crescebat interìm tota Gallia fama virtutis eius, quòd multi incommoda affectiq; letudine, ad eum confluerent, & sani reuerterentur, corporea & spiritali ab eo alimonia recreati. Erat vir Dei alacer in exhortando, suauis atque humilis in sermone, in actione simplex & pudicus, in promissis verax, in eleemosynis largus & munificus: in reddenda ratione modestus, atq; adeò tenuis & submissus, vt non familia nobili, sed abiectissimo ortus videri posset. Eius fama permotus Franciæ rex, honestos ad eum legatos misit, qui eum accersirent, aitque venienti ad se: Obsecro te, vir Dei Leonarde, vt non recedas à palatio meo, donèc sis pontificia, vt dignus es, functione ornatus. Erat enim iam in clerum assciscitus, moribus humilis & mansuetus. Respõdit vir beatus: Si more Maiorũ meorum regibus Franciæ militare volaïssem, non dubito, domine mî rex, quin in palatio tuo non mediocri fuerim loco potiturus. Sed quia potiùs elégi abiectus seruire DEO meo, quàm in loco sublimi seruire regi terreno, eas, quas mihi promittis, dignitates & infulas largire illis, qui eas appetunt: mihi satìs est, si liceat in solitudine laudare Deum & Dominum meum. Nec tamen hoc ità accipi velim, sereniſſime rex, quasi execrandum sit Episcopi munus illis, qui illi obeundo sunt idonei: sed quòd mihi magis libeat abiectum esse in domo Dei mei, quàm habitare in aulis regũ & principum mundi huius.

S. Leonardi virtutes.

Respuit oblatum Episcopatum.

Ità ergò posthabito dignitatis terrenæ fastigio, quod rex offerebat, tanquàm fidelis agricola verbum Dei seminãs, Aureliam peruenit, inuentoq; haud procùl extra vrbem venerabili viro Maximino monacho, aliquandiù apud illum moratus est. Diuina autem reuelatione admonitus, indè recedens, in Aquitaniam profectus est. Cumque sancto Liphardo fratri suo, qui fidus ei comes fuerat, eam reuelationem indicâsset, orãs vt secum iret, beatus Liphardus respondit: Equidem mî frater, nisì tibi molestum est, hic apud Dominum mihi commodum construam domicilium: tu verò pergas ire, quò te vocat Deminus Iesus: isque tibi vbiquè propitius sit. Ità cùm se inuicèm osculati essent, à se separati sunt: & Liphardus quidem Madunum petijt, vbi etiamnùm requiescit: Leonardus verò abijt in Aquitaniam. Cumque per Biturigum regionem iret, haudquaquàm mortis metu se celauit: sed sicut vir strenuus, armis fidei munitus, Christum prædicabat. Is enim in locis tum recens admodùm erat Christiana religio, necdùm abolito prorsus ethnicismo. Itaque vir DEI, quantùm poterat, verbis & factis Christum annunciabat, pellebat dæmones, surdos, claudos, cæcos, & morbidos omnes ad ipsum venientes, curabat.

Huius Liphardi Vitam quære Tom. 5. Iunij 3.

Miraculis coruscat.

curabat. Interìm suum prosequens iter, galea salutis & scuto fidei instructus, tandèm in syluam peruenit, quam Pauum vocant. Ea feris abundans, reges Galliæ & Aquitaniæ principes inuitabat ad venationes. Ferunt etiam singulis annis Galliarum regẽ eò venisse animi gratia, plerunquè etiam regina comitante. Aberat is locus à Lemouicum vrbe decem ferè milliaribus. Cùm autem beatus Leonardus per eam transiret syluam, rex eò veniens cum regina, quæ ex partu in magnum vitæ discrimen adducta, regem non mediocri animi dolore affecit. Adhibebatur varia medicorum opera, sed nihil promouebatur. Plorabat omnis aula & familia regis, quòd regina tam miserè abiret è vita. Vt autem lamentantium voces sensit beatus Leonardus, ab itinere nonnihil deflectens, eò se contulit, multa animi commiseratione permotus, scire volens, quid sibi vellent lugubres illæ voces atque clamores.

Reginã ex parturitione diffitentem sanat.

Quem simul atquè conspicati sunt aulici, regi indicârunt de eo, quòd quidam vir Dei adesset, qui Angelicum præ se vultum ferre videretur. Mox ad eum aduolans rex; & secum introducens in aulam, ità eum compellat: Dic nobis, venerande pater, cuias sis, vndè véneris, & num sis medendi arte instructus. Vir sanctus respondit: Patria mihi Francia est: vt autem huc accederem, lamentabiles voces me impulerunt: neque verò eam calleo medicinã, quæ ab herbis petit remedia: sed inuocato Christi nomine soleo varios curare morbos. Ijs auditis, lætatur rex, sciscitaturq; ex viro Dei, quo vocetur nomine. Respondente illo se Leonardum dici, seruumq; esse omnipotentis Dei & beati Remigij auditorem: rex audiens tam boni magistri eum esse discipulum, nihil ambigit sanctum & bonum virum esse, ad eiusq; se genua submittens, præ ingenti animi dolore orat, vt opituletur reginę, ex partûs difficultate morienti. Affer mihi, inquit, vir sanctissime, geminam consolationem reginę restituræ, & prolis feliciter editæ. Tum vir sanctus solita humanitate commotus, lachrymas fundit, regemq; eleuans, cum illo & paucis satellitibus eius intrat in cubiculum, vbi regina decumbebat, oculisq; in cęlum sublatis, Dominum pro illa deprecatur. Deinde exeunte illo cum rege, confestìm regina peperit, & omni dolore absoluta est. Itaque rex cum omnibus suis tollit ad sidera manus, laudat omnipotentem Deum, quòd per seruum suum Leonardum tam insigne ediderit miraculum: iubet proferri aureos scyphos & pateras argenteas, permultaq; alia, & gratitudinis ergò donari beato Leonardo. Sed ille homo Dei, cui mundus erat crucifixus cum omnibus pompis suis, regia munera non accepit, sed accito ad se regi dicit voce mitissima: Donum Dei, mî rex, pecunia non comparatur, sed precio fidei fidelibus administratur. Ea igitur, quæ mihi largiri volebas, da pauperibus, viduis, pupillis, & rerum inopia laborantibus, vt possis post obitum æterna felicitate perfrui. Ego nullo horum indigeo: sed in desertis locis, contemptis mundi diuitijs, soli Christo seruire cupio. Atque ea causa fugio hominum turbas, vt Christo nocte & die seruiẽs, possim ad opes pertingere nũquàm perituras.

Magna regis munera nõ vult recipere.

Respondit aũt illi rex: Sanctissimæ voluntati tuæ equidem abundè possum satisfacere, & ecce totum hoc nemus tibi tradam possidẽdum. Ego verò, inquit B. Leonardus, non totum, sed eius tantùm partem quandam à te accipiam, sereniſſime rex, quandò adeò promptum te experior. Itaq; quantum nocte potero asello meo vectus circumire, tantum dari mihi peto. Annuit rex libentissimè, iussitq; omne illud spatium lapideis terminis definiri. Mansit aũt vir Dei in illo loco, condiditq; ibi oratorium in honorem beatissimæ matris Dei, in cuius sinistro latere altare alterum constructum in beati Remigij memoriam. Vixit verò parcissimè, corpus ieiunijs, vigilijs & precibus macerans. Adiunxit quoquè sibi duos monachos, vita & moribus religiosos, vt in ea ecclesia perpetim diuina mysteria celebrarent, quandò ipse sanctorum limina orandi causa visitaret. Solebat enim pro more sępissimè adire basilicam B. Martialis Episcopi Lemouicẽsis: atq; ea causa volebat oratorium suũ esse sine ministro, dum ipse abesset. Difficulter aũt illic à monachis aqua obtineri potuit, quòd ferè vno milliari apportanda esset. Rogârunt igitur B. Leonardum, vt iuxta ecclesiam aquam ipsis impetraret. Iussit ergò humũ instãr putei fodi, stansque supra effossam humum, orauit Dominum, & mox perennes eruperunt aquæ, quæ vsq; in hunc diem loci eius habitatoribus potum præbẽt. Porrò locũ ipsum B. Leonardus Nobiliacum dici voluit, quòd à nobilissimo rege eum dono accepisset.

Accipit pãtem nemoris à rege.

Precibus impetrat aquã perennem.

Etsi autem latére percuperet vir sanctus, & hominum frequentiam fugeret: quandò tamen ciuitas absc̃odi nõ potest supra montẽ posita, infinita ad eũ malè valentiũ turba con-

Matt. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confluxit,curabanturque ab eo. Fama sanctitatis eius Aquitaniam omnem & Britanniam minorem impleuerat,atque vsque in Germaniam sese effuderat:atque adeò Deus ornauit & illustrauit illum,vt si quis in carcerem coniectus, eius nomen inuocáter, repris catenis,nullo impediente,liber abscederet.Indè accidit,vt multi etiã ex longinquis regionibus à vinculis & carceribus per eum liberati, ad eum venirent, & compedes atque catenas secum afferrent,ad eius sese pedes humiliter abijcientes.E quibus etiam nó pauci apud eum manebant,se illi seruos offerentes: sed vir Dei illis potiùs seruire studebat,partem eis syluæ distribuens,vt consuescerent agriculturæ operam dare,& indè liberi parare victum, non inhiare prædis, nè rursùs in vincula conijcerentur & obscuros carceres.Simul autem salutari eos Euangelij prædicatione instituebat,prætereaque omnes ad se venientes varijs affectos morbis, sanabat sanctis precibus, & optimis sermonibus continenter pascebat,nudos vestiebat,esurientes alebat, cunctisq; necessaria prouidebus suppeditabat.Itaq; amabant eum haud secùs,atquè solent filij parentes suos.

Magna ei⁹ via in libe. randis vinctis.

Multa edit miracula.

Cùm autem hęc eius prędara facinora in Francia diuulgarentur,multi ex cognatis eius, pleriq; etiam familiares eius, distractis rebus & possessionibus suis, cum vxoribus & liberis ad eum se contulerunt. Quos vt ille vidit,non mediocriter admirãs,air ad eos: Ego vos fugi,& eccè vos me sequimini,quandoquè etiam ad paradisum me secuturi. Ad illi prosternentes se, Domine pater,inquiunt,tui sumus, & à te,si placet,nunquàm recedemus. Vias tuas ostende nobis,& semitas tuas edoce nos. Respondit vir sanctus: Ego vos,dilectissimi,Prophetæ verbis appello: vos autem reponite ea in cordibus vestris. Iuuenior fui,etenim senui,& non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærès panem. Timete ergò Dominum,quoniam non est inopia timentibus eum. Diuites egueˉrũt & esuˉrierunt:inquirentes autem Dominum,non minuentur omni bono.Itaq; filij audite me timorem Domini docebo vos. Ea causa tulit vos Deus è populorũ tumultu & strepitu, vt in hac solitudine mecum commorantes,rectè hîc viuatis in iustitia & sanctitate,meditantes mores illius propheticæ sentẽtiæ: Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.itemq; illius: Melior est buccella sicca cum gaudio,quàm plena domus cum timore. Post id genus salutares adhortationes septem eis nemoris sui partes assignauit,hoc enim erãt familiæ:iussitq; eos labore manuum suarum victitare,quemadmodùm Apostolus se fecisse dicit,vt haberent vndè possent indigentibus elargiri. Pręter hoc aũt ad eum multi & ex propinquis & longinquis regionibus ad eum aduentabãt,cupientes ad metatem vsque cum illo permanere. At ille amplectens omnes, fouebat eos vt solet gallina pullos suos.Robur erat validis,atq; infirmis medicina,in tẽplo Dei tanquàm stella matutina refulgens.Vixit diebus vitę suę in timore Domini,ornatusq; virtutum gemmis, seruiuit creatori suo sine querela.Deniquè cùm iam bonũ certamen certâsset, fidem seruâsset,quandò visum est altissimo,vt è pśenti seculo emigraret,octauo Idus Nouembris sanctissima anima eius ab Angelis recepta est in cęlum:corpus aũt sacratissimum fidelibus humatum est in ecclesia, quam ipse cõstruxerat in honorem beatissimæ semperq; Virginis Mariæ & B.Remigij Rhemorum Episcopi. In ea aũt ecclesia multa diuinitus miracula fiunt, cæci vident,leprosi mundantur,paralytici curantur,varijq; bonorum languores,eius precibus depelluntur,prestante Domino nostro Iesu Christo.

Pſal.36. Pſal. 33.

Feliciter ad Dũm proficiscitur.

Miracula ad sepulcrũ eius.

Post eius aũt decessum pagus ille Nobiliacus propter miracula,quæ illic fiebant,in ædes aduentantibus hominibus augmentabatur,crescebatq; habitatorum numerus,Clero populoq; incrementa capiente. Euolutis itaq; paucis diebus, diuina reuelatione admoniti sunt Clerici ecclesiæ eius, vt aliud ædificarẽt templũ, & in illud corpus sancti viri honorificentissimè transferrent. Illi visionẽ referũt ad populum, triduanumq; omnibus iciunium indicunt.Cumq; in iciunio,precibus & vigilijs pariter perdurarent,Dominumq; rogarẽt, vt locum ipsis ostenderet, ad quem vellet confessorem suum transferri, signo admirabili declaratus est ecclesiæ construendæ locus.Tertia enim nocte in tota ea re prouincia illa nix altissima décidit : porrò locus ille, in quo vir sanctus quiescere voluit,prorsùs intactus à niue permansit.Eo conspecto miraculo,cũ magnis vocibus gratias agunt Deo,qui per sanctum confessorẽ suum exhilarârit fluctuantem populum illum:moxq; arreptis ligonibus & sarculis, ecclesiæ fundamẽta fodiũt, eamq; magna operis instãtia breui exædificãt: deindè adunatis fideliũ turmis,in eã corpus sacrũ beati viri cũ hymnis & canticis inferũt.Quæ aũt miracula in hac translatione ppetrata sint, pauca explicari nõ potest.Sed & quotidiana ad eius sepulcrũ fiunt miracula,quę perspicua

Pſal.36. Prou.17.

Actor.20. 1.Cor.4. 2.Theſſ.3.

Infigne miraculum.

stantur,qua in gratia sit apud Christum.Permulta illic suspensa cernuntur ferrea vincula,multorum etiam enses & lanceæ, quos è bellorum rabie liberauit. Quòd si quis velit catenas eò allatas, itemq; compedes, ocreas & manicas ferreas oẽs certo numero comprehendere, & in scripta redigere, fortasis res incredibiles narrare videbitur. Qui aũt eò adueniũt,non possunt ambigere,quin vera dicamus: ijq; ex tanta suspensi ferri copia magis animis confirmãtur & hilarescunt. Porrò aũt si quis & antiqua & quotidiana eius miracula annotare instituat, priùs se tempore,quàm rerum copia,destitutũ experietur. Sed quandò omnia referre non sinit multitudo, nihil autem ex ijs commemorare stultissimum est, pauca è plurimis breuiter dicemus, quæ ad lectoris demulcendum animum, tanquàm flores ex amplis pratis decerpsimus.

Infinita ei⁹ miracula.

Lemouicensium Vicecomes quidã,ob deterrendos homines à maleficijs, immanissimam iusserat parari catenã,eamq; ad cippum alligari, q erat in media turri, haud procùl ab ecclesia B.Martialis,extructa. Prominebat aũt è turri catena,& qui ea ad collum vinciebantur,sub dio stabant: & æstate quidem expositi erãt solis ardoribus, hyeme autem niuibus & frigori:& vtroq; tempore pluuijs,ventis & imbribus,alijsq; cęli iniurijs,ità vt non vnam,sed mille mortes perferre viderentur. Eam catenam, Mauram appellabant. Vicini omnes valdè sibi ab illa metuebant, quòd plerunquè etiam innocentes ea punirentur,si Vicecomitẽ,vt assolet,terrena fortasis cupiditas occupâsset.Ità accidit,quendam beato Leonardo deuotum hominem,absque culpa ea colligari:qui cùm ferro adeò esset ad collum attritus, vt supremum spiritum vix trahere videretur, recordatus beati Leonardi, suspirabũdus intra se dixit: (nec enim catena pressus vocẽ edere potuit) Sancte Leonarde, qui etiam extraneis te inuocantibus subuenis, cur me seruum tuum hac catena strangulari permittis?Succurre(obsecro)mihi,antequàm me vitalis destituat spiritus.Confestim in veste candidissima adest sanctus Leonardus,airq; ad hominem: Non morieris,sed viues,& narrabis opera Domini. Surge incolumis,& hanc Mauram perfer ad ecclesiam meam.Nemo enim deincèps ea vincietur,sed quòd te ex ea exemerim,suspensa apud sepulcrum meum palàm testabitur.Tu verò sequere me præeuntem,nec dubites absportare catenam.nullum enim eius pondus senties. Obtemperat homo,sequitur ducem suum, & celeriter ad fores ecclesiæ beati viri perductus, solus manet, beato viro ab eius oculis euanescente. Mox intrat in templum, spectante Clero & populo, ad sanctum altare: deponit catenam,narrat omnibus, quid ipsi prestiterit sanctus Leonardus.Cuncti laudant Deum: fama rei gestæ procùl diffunditur, accurrunt Lemouicenses ciues & vicini omnes,offerunt munera Deo & S.Leonardo, depromũt laudes deuotione præcipua.

Homo ĩnoxius dire supplicio afficitur.

Eum S. Leonardus liberat.

Cùm eius regionis nobiles inter se contenderent, quidam è pago Nobiliaco, beato Leonardo deuotus, à quodam nequissimo tyranno captus est. Is veritus, vt posteà ipse narrauit,nè sanctus Leonardus homini opitularetur, ità apud se cogitabat: Si hunc hominem ferro constrinxero,prorsùs metuo nè amittam illum. Vt enim apud ignem cera,sic ad beati Leonardi nutum colliquescit ferrum. Si cippo pedes eius inclusero, aut in custodiam eum detrusero, nihilo certior ero. eadem enim illic quoquè Leonardi vis est.Planè anxius sum,quid agam hoc homine, à quo ego mille solidos,si redimi velit,extorquere constitui.Sed scio tamen,quid faciam. Iubebo foueam profundissimam in ultima turri mea fieri, in eamque illum compedibus manicisque ferreis colligatum demergam.necdùm enim sanctus Leonardus sub terram se demisit:& quanuis fortasis catenas ferreas dissoluet,hominẽ tamen è specu subterraneo educere nequibit. Porrò etiam ad os foueæ arcam ligneam admouebo,& in ea milites iubebo excubare noctes atq; dies,q eum custodiant.Fecit ergò hęc oĩa sęuus homo:sed tamen efficere non potuit,vt licet in tenebris & magnis catenarum angustijs esset, spem & fiduciam vinctus abijceret,neq; à B.Leonardo ereptum iri dubitaret, quem etiam custodibus audiẽtibus crebrò inuocabat, simul orans Dominum, vt per dilectum confessorem suum Leonardum se liberaret.Ecce autem quadam nocte præ lassitudine illo obdormiente,sanctus Leonardus cum multa luce adest,euertit arcam,in qua milites inerant,eosq; sub eam ceu mortuos deprimit:indè descẽdit in foueam,altra voce appellat hominem,Dormis ne,inquiens,an vigilas?En adsum Leonardus,quẽ expetijsti. Expergefactus homo, visa luce immensa, ait ad eum : Domine, adiuua me. Confestim diruptis catenis, & instàr luti dissipatis, proprijs vlnis è turri eum exportat : ambulansque cum eo, familiaria miscet

Singularis virtus S. Leonardi in captiuis liberandis.

Extrahit vinctum è profunda fouea.

collo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

colloquia,vt inter se amici solent, tandemque Nobiliacum perducit, vbi extra periculum fuit. Sole orto,exponit vicinis, quæ passus sit à tyranno, quid beneficij à S. Leonardo acceperit. Mirantur omnes,& incredibili gaudio & lætitia afficiuntur.

Peregrinus quidam in longinqua regione audiens,'quæ beati Leonardi intercessione miracula fierent,cõstituit eius adire sepulcrum. Fecit,venit eò,orauit,& reuersus est. Dum est in itinere,capitur apud Aruernos,& in arctam custodiam ducitur. Ait ergò ad illos: Quæ hæc vestra immanitas est,vt in hominem,à quo nihil vnquàm læsi estis,quem neque nouistis,neq; vidistis antehàc,tam inhumanos vos declaretis? A S. Leonardo reuertor:pro eius amore vt abire me sinatis,oro. At illi non modò preces eius cõtemnunt, sed etiam mortis minas intentant. Fame,inquiunt,te excruciatum interficiemus,donec è patria non paruam pecuniæ vim, qua redimaris, petas. Respondet ille: Nouerit is me beato Leonardo esse commendatum. Nocte eádem castelli eius principi apparet S. Leonardus,expostulat cum eo, cur ausus sit capere peregrinum suum, à quo nihil mali illatum esset. Vide,inquit,vt manè absolutum à vinculis, à te dimittas. Ille refert hæc suis militibus, nec tamen soluit captiuum. Altera nocte redit S. Leonardus, sed rursùs nihil impetrat. Tertia nocte reuersus, aufert hominem è custodia, longeque extra oppidum educit. Illo ablato,media castelli pars repentino casu multos crudeles viros opprimit & extinguit: castelli dominus,fractis cruribus,cum ignominia superstes manet.

Alium inhumaniter captũ, mirè eripit.

Apud Nannetes,quod est minoris Britanniæ oppidum, eques quidam carcere tenebatur,catena ferrea vinctus collum, brachia & pedes. Orauit ille sanctum Leonardum, vt tantæ miseriæ subueniret. S. Leonardus, qui nunquàm solitus esset cunctanter adesse ipsum implorantibus, quodam die visibilis apparuit in media domo, vbi captiuus tenebatur. Familia omnis,oculis in eum conjectis,expectauit quidnam facturus esset. Permulti enim illic erant, & adeò certò illis constabat, sanctum Leonardum cum eo, acsì aliundè id eis indicatum esset. Ille ergò captiuum manu apprehendit, cunctisque valdè admirantibus,catenam ab eo tollit,rursusque in eius imponit vlnas,iubet vt ad ecclesiam eam absportet, cumque per medium illorum educit. Nemo quicquam ausus erat dicere:sed omnes taciti, laudabãt præclara Dei opera, quę efficiebat per beatum Leonardum confessorem suum.

Aliũ quoq; admirabiliter è captiuitate educit.

Cùm adhuc in viuis esset Vuilhelmus magnus Aquitaniæ Dux, dubitatum est à multis, num beatissimi Iohãnis Baptistæ caput apud * Augericũ haberetur. Iussit ergò princeps Vuilhelmus magnam Episcoporum conuocari synodum, vt eorum cõsensu rantus thesaurus inquireretur, & sacratis illorum manibus hæsitanti populo visendus exhiberetur. Quæsitum & inuentum est caput sacratissimum, altaríque impositum, cunctis iliud ità,vt par erat,venerantibus. Multę tum ea causa illuc allatæ erant Sanctorum reliquiæ,multaque edita sunt miracula per merita illorum : in ijsque S. Leonardus, bonus inprimis malè habentium medicus,non pauca virtutum signa declarauit. Paupercula quædam mulier filium cęcum eò adduxerat, orauitque sanctos, quorum reliquiæ illic erant,vt ei redderent visum: sed exaudita nõ est. Cùm aũt obuiàm venisset capsa, qua ad synodum adducebãtur beati Leonardi reliquiæ,apud se dixit: O beate Leonarde, omnes ad te venientes sanas: ego verò paupercula neque à te, neque ab alijs sanctis fuli sospitatem potui impetrare. Simul autem feretro suppositum filium suum, eumq; mox videntem, ad se recepit. Alia fœmina illic aderat,septem nequam spiritibus occupata. Eam quoquè beatus Leonardus curauit. Sanauit etiam claudum quendam.

Cęcus lumẽ recipit.

Dæmoniaca curatur, itemque claudus.

Ad Rhodanum flumen castellum est,in quo captiuus quidam asseruabatur. Is sine ullo termissione inuocans beatum Leonardum, ab eo ereptus est. Sed cùm esset eo loco ad modùm profundus fluuius,& homo illi se committere formidaret,beatus Leonardus illum incunctanter per eum transire iussit. Iuit ergò siccis vestibus ad vlteriorem vsque ripam. Alteri cuidam in subterraneam specũ conjecto columbæ specie apparuit, eumque indè eduxit. Cùm autem atra nox homini viam,qua iret,prorsùs absconderet,columba ob oculos eius volitans, eum antecessit, atque ad locum optatum perduxit.

Duo capti. ui euadunt.

Latrones quidam rusticum ceperunt, eumque ad quercum suspenderũt,corpore ferè pendente, pedibus arbore compressis, sinistraque manu ad aliam arborem ferreo vinculo alligata: ità vt nihil misero relictum esset liberum, præter solam dextram manum, cui innitebatur. In tãtis igitur angustijs appellat cum lachrymis beatum Leonardum. Et eccè circunfundi sibi cernit lucem clarissimã,& ex ipsa luce audit vocem blandissimam: Quid ità clamas? Respondet ille: Deum inuoco,sanctosque eius Martialem & Leonardum appello. Tum vox illa: Extrahe, inquit, pedes & manus,& abi liber & incolumis. Illo dicente, se non posse pedibus & manibus impeditis, rursùs iubetur absque vllo metu facere quod monitus erat. Fecit ergò sic,& compedibus in terram decidentibus, abscessit.

VITA SANCTI VVINOCI ABBATIS,

GRAVITER ET DOCTE SATIS CONSCRIPTA: *sed nomen Authoris vel ab ipso suppressum, vel à librario neglectum & omissum, MS. codex non habet.*

BEATVS Vuinocus in Britanniæ finibus ex nobilium virorum prosapia nascendi exordia sumpsit, sed nobilitatis titulum probitatis indole ornauit. Qui cùm à prima ætate nouus virtutibus quasi semper inciperet, inter ipsa tamen primordia consummator apparuit: & in mundo positus, extra mundum fuit, & sub habitu seculi gessit militem Christi. Inter hæc stupebat in sinu suo Britãnia ciuem suum peregrinari, & intra fines proprios nouis quotidiè actibus exulare & morari. At qui mente iam à patria exulârat, vt etiam corpore esset exul, non ægrè operam dabat. Itaque vt alter Abraham, exire de terra & de cognatione sua,meditatione versabat assidua. Porrò succedentibus ad integrum votis,consilium inuenit res diù mente concepta & agitata. Habuit proindè in consortiũ suscipiendæ peregrinationis coniuratos in Christi sacramenta tyrones, Quadanocum videlicet, Ingenocum, atque Madocum, genere quidem spectabiles, & vita probabiles. Hi vnà cum beato Vuinoco rerum suarum onere expediti, patrio solo parentumque opibus exuti,ad currendam viam mandatorum Dei passibus fidei ducebantur,illud Apostolicum operum suorum vocibus clamantes: Non habemus hîc manentem ciuitatem,sed futuram inquirimus.

Nouembris 6.

Magna perfectio S. Vuinoci.

Gene. 12.

Cum tribus socijs peregrinationẽ suscipit.

Hebr. 13.

Igitur post longa viarum spatia regioni tandèm appulêre Morinorum,vbi fama vulgante sanctorum hominum tum florere religionem compererant. Per id tempus in ea Morinorum seu Taruanensium regione beatus Bertinus in ornamento Ecclesiæ DEI erat lapis preciosus, in Sithiu monasterio merito & officio Abba. Hic sanctitatis suæ aromata longè lateque spirauerat,& in militiam Christi suo exemplo permultos inultârat atque pertraxerat : cuius laudabilia gesta nôsse qui velit, ex libello, quo eius actus pleniſſimè continentur, perspicuè discere poterit. Tanti ergò patris regimini viri illi, quos diximus, deuoto se obsequio subdiderunt, & egregium omninò duxêre, ad doctrinam sancti animo peruigili pendére. Eorum verò laudabili deuotione gratulans beatus Bertinus, sub norma pij patris Benedicti docuit eos ferre suaue iugum Christi: monasticisque parére sanctionibus, & verbis & factis instituit. Cumque eos inter ipsa conuersionis primordia culmen perfectionis iam attigisse miraretur, locum eis,in quo singulatiùs Domino vacarent, attribuit, vtque cellam illic sacris occupationibus congruentem extruerent,imperauit. Parent imperio,construendo incumbunt ædificio. Locus ille in Morinorum territorio situs, vsque in præsentem diem mons sancti Vuinoci vocatur : vbi illi viri Dei aliquandiù degentes,& se mundo,& sibi mundũ crucifixerunt.

Veniũt ad S. Bertinũ.

Vita eius habeĩ To. 5. Septemb. 5.

S. Vuinoci fit monachus.

Habebat tum sanè mater Ecclesia egregium membrum suum, virum illustrem Hermarum, tam opibus quàm moribus præclarum. Hic pro adipiscenda in terra viuentium portione, Deo sanctoque Vuinoco quoddam sui iuris obtulit prædium,quod Voromholt ab incolis vocitatum, vsitatissimum ad nos vsque seruat vocabulum. Adiacet ea possessio cuidam fluuiolo in Taruanensium & Flandrorum confinio, habetque pingue satis solum & fertile frugum. Eò autem Abbas Bertinus destinatis Dei famulis,operam dat construendis seruorum DEI habitaculis, in quibus & Christus in pauperibus charius exciperetur, & monasticus ordo secretiùs atque deuotiùs excoleretur. Viri ergò

Universidad de Deusto
Biblioteca

gò Dei, in militiam Christi succincti lumbos mẽtis, imperio se iubentis accommodant, iniunctumque opus maturare contendunt. Feruet opus, surgunt ædificia, instruitur xenodochia: ità vt breui absoluta & exædificata illa domus Dei, facilè posset ab incolis honorem promereri. Sancti autem viri illi in labore manuum suarum adeò erant aduina gratia instructi, vt non sua, sed quæ essent IESV Christi, quærentes, aliorum iam lutem suæ anteferre, & aliorum leuandis incommodis sarciendisque detrimentis sua lucra facere viderentur. Nihil enim in omni vita iucundius habuêre, quàm hospitum pauperum & peregrinorum commodis prospicere: eratque eis cor vnum & anima vna, & quod dici solet, erat alius alij dimidium animæ. His ergò instrumentis in semetipsis templum spirituſſancti construentes, vsque ad finem vitæ à rigore propositi nihil remiserunt.

Monasterium in Vorom. holt construitur.

Porrò post decessum trium sanctorum virorum, beatus Vuinocus superstes fuit: qui regularibus disciplinis apprimè imbutus, profecerat sanè in omnibus fidei doctrinis, proferens de thesauro cordis noua & vetera. Cumque sæpè memorati tres viri extremum clausissent diem, perpetuam translati in requiem, sanctus Bertinus virum Dei gregi monachorum voluit præesse, quippe qui iam humiliter subesse didicerat. Erat itaque quidem antedictis tribus viris ætate minor, sed non inferior sanctitate. Adeo enim in præcedentium sanctorum vestigijs institit, vt in nulla eum virtute posteriorem Ecclesia miraretur. Non enim, vt dici solet, posterior currebat rota, sed præeuntes quoque in bonis actibus maturè attingebat, illud Apostolicum & animo voluens, & opere complens: Quæ quidem retrò sunt, obliuiscens, ad ea, quæ priora sunt, me extendens, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. An mihi eius iam prædicanda est humilitas & patientia? De quibus sanè quicquid dixero, minus inuenietur quàm pro meritis tanti viri. Didicit ille mitis esse & humilis ab eo, qui dicit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. & item: Qui maior est vestrûm, erit minister vester. &: Qui se humiliauerit, exaltabitur. Egregium duxit subiectis sibi fratribus ministrare: quia nouit Christum non venisse ministrari, sed ministrare.

S. Vuinocus efficitur monasterio. Philip. 3. Matt. 11. 20. 23. 20.

Hospitalitas in eo prompta fuit, quia charitas non ficta: adeò vt illum diem egregiè lætum duceret, cùm hospitem, immò in hospite Christũ, susciperе meruisset. Quicquid operis aliorum manus vel arduum & graue refugiebat, impigrè ille & incundanter arripiebat. In tantarum autem argumentum virtutum accessit ei à Domino gratia signorum, & qui paruulus in oculis suis fuit, glorioſus factus est per eum, qui dicit: Super quem alium requiescam, nisi super humilem, & trementem sermones meos? Etiam vltimo senio confectus, non fatiscentem causabatur ætatem: sed in emeritis armabus adhuc Christi militiam gessit, in eaque, licèt corpore fessus, fortiùs pedem fixit, & virtute, qua potuit, ad erogandam familiæ Christi tritici mensuram fidelis dispensator incubuit. Sæpiùs autem illud Apostolicum animo reuoluens, Qui non laborat, non manducet: itemque illud Psalmographi: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi erit: eisdem præceptis non solùm affectu, sed etiam effectu paruit, atque labore manuum tam suis, quàm aliorum, necessitatibus prospexit. Aptauit enim sibi molam quandam, (nimirùm opus, in quo solet iniuriæ locus esse) quam subindè manibus versando, subindè quoquè orando, suis pauperumque vtilitatibus inseruire coëgit: & mirum in modum, cùm vici'im operi succederet oratio, orationem diuina secuta est benedictio, qua illum celebrem reddidit. Deus enim parcere volens labori fessi senis sui, molam, quod dictu quoquè mirum est, sua sponte fecit circumagi, consulens famuli sui & defessæ ætati, & necessitati. O verè mirabilem Deum in sanctis suis, qui in creaturarum ministerio sic ministris suis ministrat, vt etiam naturæ legem excedere compellat.

2. Thess. 3. Psal. 127. Præclaro miraculo cum Deus illustrat.

Id verò ille animaduertens, iam securus de labore suo, quippe qui Deum adiutorem experiretur, frustrà se labori manum admouere existimabat, cùm Deus illi iuuamen admoueret: qui dat escam esurientibus, & implet omne animal benedictione. Itaque oculis & manibus semper in cælum intentus, pro collatis sibi à DEO beneficijs, cordis offert sacrificia. Interim fratres, qui labore manuum eius iucundè reficiebantur, & alimentorum copiam, & in sene operis efficaciam mirabantur. Nec erat incerta suspicio, senem diuinitùs adiuuari, cui & ætas prolixior, & ad occasum procliuior esset. Illis ergò admirantibus hinc copiam panis, indè imbecilla membra senis, vnus

Psal. 145. & 144.

corum curiositatem temeritate armauit, omnemque rei ordinem oculata fide explorare tentauit. Accedens ergò ad domum illam, vbi vir DEI & labori manuum, & orationi incumbebat, oculis ad foramen curiosè admotis, vidit molam, orante viro Dei, diuinitùs moueri, atque farinæ copiam euomere. Sed ad eius intuitum solito cursu refrenato, mola immobilis mansit, moxque hominis temeritatem vltio diuina secuta est, quæ illum & humì prostrauit, & iusta cæcitate damnauit. Pœnam hanc immodicus quisque & temerarius maiestatis scrutator pertimescat, & à noxia curiositate resipiscat. Plùs enim velle sapere, quàm oportet sapere, quid est aliud, quàm desipere? Ità enim quidam exciderunt à veritate, iustam in seipsis suæ temeritatis mercedem recipientes. Sed ad rem: Ille ergò frater tam visu, quàm gressu orbatus, aliorum manibus reductus est: & qui in non sua plùs, quàm debuit, extitit curiosus, in suis minùs, quàm oportuit, officiosus effectus est. Minùs, inquam, officiosus, quia oculorum & virium officio destitutus. Altero autem die, quid viderit, quid ve perpessus sit, ijs, qui aderant, indicauit: & ad virum DEI perductus, pedibus eius aduoluitur, se temerarium, se reum non sine lachrymis fatetur. Nec res potuit reuocari in dubium, quam & cæcitas & pauor hominis demonstrarent. At seruus DEI condolet reo, fontemque illi misericordiæ aperit: condonat iniuriam, consignat eius oculos: dehinc orationis antidotum parat, visum cæcato reparat: & quàm facile ei fuit remittere iniuriam, tam non difficile est cæco visum instaurare. Itaque mœror restituti fratris mutatur in gaudium, confusio in iubilum: tamq; iucundũ erat errati meruisse veniam, quàm cæcitatis pœnam euasisse.

Fratris cuiusdã temeritas castigatur diuinitùs. S. Vuinoco cæcũ sanat.

Sed ad alias viri DEI virtutes veniamus. Erat ille planè, vt de quodam in Euangelio Dominus dicit, verè Israëlita, & doli expers. Iam mente Deum cernebat, à quo se dolebat in corpore peregrinari. Fidelis in domo DEI œconomus, plùs amari studebat, quàm timeri: & ministrare potiùs, quàm aliorum ministerijs foueri: nec occasione regiæ nobilitatis, qua præclarè pollebat, cuiquam seruilis conditionis ad conuersionem venienti se anteponebat. Animo & vultu hilaris, fide robustus, spe longanimis, charitate diffusus: à dextris & à sinistris, armis iustitiæ munitus, nec prosperis efferebatur, nec aduersis deijciebatur. In consilio prouidus, in intercessione strenuus, sapientiæ sale conditus, lorica virtutum contra spiritales nequitias instructus. His & id genus alijs virtutibus armatus, Dominica bella peregit, & vt vir fortis, principem huius mundi subegit. Cupiens verò dissolui, & esse cum Christo: Educ, inquit, Domine, de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. Eius autem desiderijs Dominus annuens, petitioni eius non defuit. Mittit Angelos, qui eum ad se euocent, donatiuum largitur emerito militi suo, quod oculus non vidit, auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit. Obijt octauo Idus Nouembris, atque in prædio, quod iam suprà diximus Voromholt appellari, humatus est: regnante in perpetuum Domino nostro IESV Christo: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Ioan. 1. Virtutes S. Vuinoci. Psal. 141. 1. Cor. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOVEMBER.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS HIERONIS, ET SANCTORVM *eius sociorum, qui Melitinæ decertârunt, Authore Simeone Metaphraste.*

Nouembris 7. Patria & mater S. Hieronis.

PRæclaro Hieroni patria quidem erat, secunda Cappadocum prouincia: vrbs autem, Tyana: mater Stratonice, pia fœmina & timens Dominum. Cùm autem Diocletianus & Maximianus Romanum administrarent Imperium, viri in cultu dæmonũ superstitiosissimi, & in simulacra zelum habẽtes maximum: esset verò eis nunciatum, quòd omnis Armeniorum regio & Cappadocũ, facit præter improbum eorum decretum, & resistit eorum iussis: postquàm satis longo tempore consulrârũt, electis duobus viris, qui & ingenio plurimùm valebant, & lingua erant diserta & volubili, & artificij multum habebãt & astutiæ, eos mittunt ad vtranque gentem. Quorum alterum quidem iusserũt præesse Armeniæ, is erat Agricolaus: alterum autem procurare regionem Cappadocum, ei erat nomen Lysias. Quibus quidem nõ solùm fuerat imperatum, vt eos, qui non parebant edicto Imperatoris, & nolebant adorare simulacra, punirent: sed etiam in numeros militum adscriberent eos, qui erant idonei.

Cùm venisset ergò Lysias in Cappadociã, & eos quæreret, qui erant robore insignes, indicatur Hieron vir manu fortis, animo generosus, præstantissimus omnium, qui erant suo tempore: & statim mittit eum ducturos milites. Cùm autẽ venissent ad eius ædes, & quem quærebant, non inuenissent, (colebat enim suum prædiolum) resciuissent verò, vbinam esset, illuc veniunt. Ille autem cùm vidisset frequentem multitudinem in eum inuadere, & alioquì suspectũ habuisset, quod fiebat, & nollet vir ille pius militare eum impijs & sceleratis hominibus, ità vt erat in rustico habitu, eiecto manubrio securis, quam manu tenebat, eo vltus est eos qui inuadebant: & vehementi in eos facto impetu, non cessauit percutere, donèc omnes eos fudisset, fugam valdè laudantes, vt quæ eis dedùm posset dare salutem. Deindè secundò inuadunt, simul quidem & quam amiserant victoriam, recuperaturi, & rem probro ducentes, si cùm sint tant multi, renuncientur fuisse ab vno superati: quinetiam ipsum quoquè timentes Præsidem, si is manus eorum omninò effugisset: & multis alijs vocatis ad ferendum auxilium, sanctum simul inuadunt. Is autem antequàm illi venissent, propè sitam speluncam cum decem & octo viris, qui cum eo erant, subiens, statim, vt vulgò dicitur, erat aquila in nubibus, eos, qui ipsum inuadebant, re infecta relinquens. Statim itaq; isti cùm antrum circundedissent, satis multos quidem statuunt ad ostium, nè aufugeret: alios autem mittunt ad Præsidem ciuitatis, petentes alios, qui darent eis auxilium. Ille autem mittit quidem non partuam manum. Mittit Quiriacum quoquè fratrem diuini Hieronis.

Non vult militare cũ impijs.

Cùm autẽ illi simul adessent, nemo erat, qui antrum auderet omninò ingredi, vt qui Hieronis manus pertimescerent. Quiriacus autem cùm videret eos in magnam adductos dubitationem, consuluit vt parum recederent, non vi, sed persuasione eum potiùs capturum pollicitus. Quod cùm factũ esset, persuadet fratri, vt exeat è spelunca. Quem cùm assumpsisset, venit ad suam matrem. Illa autem cùm rem audiuisset, & quòd statim coram Præside condemnãdus sistendus erat eius filius, ei circunfusa, valdè lachrymabatur, eum solam vitæ vocans consolationem, & baculum senectutis, & recreationẽ acerbæ viduitatis, & quòd sola & absq; vllo solatio mox relinquetur, orbata oculis, grauata senectute, oppressa viduitate. Ille verò cum ea, cum qua par est, reuerẽtia eam amplexus, vbì iussisset valere eos, qui congregati fuerant, cum cognato Victore & duobus fratribus Antonio & Matroniano, magno & intẽso studio iter ingressus est Melitinen, vrgentibus militibus, qui missi fuerant ad ducendum.

Visio offertur ei, il.

In quodam autem loco, cùm aduentâsset vespera, diuersati, expectabant auroram. In ipsa verò nocte quidam, cãdidis vestibus, indutus ei apparet, miti & benigna voce dicẽs: Eccè

Eccè, ô Hieron, tibi salutem annũcio. Via autem, quam ingrederis, est recta ante te. Non pro rege verò terreno & gloria, quæ facilimè soluitur, decertabis: sed pro cælesti Rege certamen perages, & mox ad ipsum venies glorificandus. Hæc cùm dixisset is, qui conspectus fuerat, & ineffabilem quandam lætitiam eius animo indidisset, statim recessit. Ille autẽ surgens lætus, amicis & cognatis, qui cum eo aderant: Noui, inquit, Dei in me dispensationis mysterium, & decæterò prompto & alacri animo viam propositam ingredior. Vnus thesaurus, vna possessio, vnæ diuitiæ, quæ sunt in cœlis repositæ. Quæ autem sunt præsentia, nihil iuuant eos qui possident. Quid enim profuerit homini, si totum mundum lucrifecerit, & suæ animæ passus fuerit detrimentum? Nihil est mihi anima pretiosius, nihil melius. Sufficit id, quod præterijt meæ vitæ tempus, quòd vixi in vanitate. Vado decæterò ad Deum. Vna solùm me cruciat solicitudo, nempe solitudo matris. Illa est enim vidua, & defecta ijs, qui eam sint defensuri: & præterea orbata luce, & quæ iam venit ad extremam ætatem, & me priuatur, qui eram baculus eius senectutis. Sed quoniam propter Christum propero ad mortem, ea ipsi omninò erit curæ, patri orphanorum & iudici viduarum.

Iam admodùm confirmans & mutans.

Matt. 16.

Psal. 67.

Cùm sic dixisset præclarus ille Hieron, & propter parentis recordationem esset illachrymatus, confecit reliquum itineris. Deindè cùm venisset Melitinem, includitur in custodia cum alijs, qui erant numero triginta & vnus. Quibus dixit Sanctus: Audite meum consilium amici & fratres. Dicam, quæ sunt vobis futura conducibilia, non in præsentia, sed in futurum. Quocircà ea sunt omninò curæ futura ijs, qui timent Dominum. Annunciatum est edictum, quòd cràs Præses impius est ijs, qui dij non sunt, oblaturus sacrificium. Si me ergò auditis, despiciamus hoc edictum, & nec simulacra velimus adorare, neque eis omninò offeramus sacrificium. Sacrificemus autem potiùs sacrificium laudis vero Deo nostro, & ei offeramus preces nostras, vt attendẽs precationem animarum nostrarum, det vt forti & excelso animo feramus tormenta, quæ sunt nobis inferenda, & finem beatum assequamur. Hæc cùm dixisset Sanctus: Verba tua, dixerunt ij, qui simul aderant, tanquàm fauus mellis extiterunt dulcia nostro gutturi. Consoluisti enim nobis ea, quæ sunt verè vtilia atque salutaria. Cùm ad Tyrannũ autem relata fuisset sanctorum constantia, & quòd imperatorium quidem edictum execrantur, Christianorum verò fidem vehementer amplectuntur. Hęc ægrè ferens, & ira commotus, cùm in alto sedisset tribunali, & sanctos curâsset sistendos: Quis, inquit, dęmonum in infinitam vos actos amentiam, induxit, vt aduersùs tantam insurgeretis potentiam, & effecit vt imperatoria decreta despiceretis, & magnos deos non adoraretis? Emotæ mentis essemus, dixerunt martyres, & planè dęmonum ludibrium, si Dei cultum tribueremus lignis & lapidibus, quæ sunt opera manùs humanæ. Nunc autem sapienti vtentes ratiocinatione, adoramus Deum vniuersorum, qui cœlum & terram verbo suo & spiritu oris sui produxit ex nihilo.

Constans martyrum responsum.

Cùm autem quidam ex ijs, qui assistebant Præsidi, ostendens Hieronem, Hic est, dixisset, qui restitit ijs, qui à te missi sunt, & fecit ea quæ audiuisti: Dux ad ipsum conuersus: Vndè tu es, inquit? Cùm autem is dixisset, se esse ortum ex secunda Cappadocum prouincia: & dixisset patriam, dicens se esse Tyaneum: Dux rursùs, Tu es, inquit, qui iussis repugnas imperatorijs, & manuum exultas viribus, vt qui malè affeceris à nobis missos milites? Egregius verò Hieron nihil omninò reueritus, (Sciebat enim ipse quoq; decere cum Dauide: Odio habentes te, Domine, odio habui, & propter inimicos tuos tabescebam) se eum esse confessus est. Præses autem non tanquàm fortitudinem laudans, quod factum fuerat, sed magìs vituperans tanquàm temeritatem & inobedientiam, in eo quod fuerat constitutum, censuit eum puniendum. Nam quoniam, inquit, stultitia tea ad tantam impulit temeritatem, vt imperatoriam despiciens potestatem, & nostri iussis nullam ducas rationem, & ministros nostros clauis contundas, manum quæ seruijt menti ineruditæ, ab ipso cubito iubeo amputari. Dicto ergò citiùs factum est, quod iubebatur: alios autem sanctos iubet, vinctos boum neruis, cędi immisericorditer: quod quidem martyribus magìs conciliabat lętitiam, quàm dolorem. Multas enim horas fortiter tolerantes, Deo agebant gratias, qui pro sancto nomine dignos censuerit, qui talia subirent supplicia. Quid deinceps est consecutum? Carcer excipit flagella. Verumenimuerò scio, quòd id, quod est dicendum, quomodò tunc factum sanctis, ità nunc auditum

Psal. 138.

Sæuitur in martyres.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditum afferet dolorem vobis auditoribus. Vnus enim ex ſocijs certaminis, Victorinomine, quem Sancti cognatum priùs diximus, & ijs, quæ iam præceſſerant, plagis emolli-
Vnus in pœnis deficit. tus, & Inferendarum terrore perturbatus ac concuſſus, clàm accerſito Commentarienſi, vt eius miſereretur, rogabat valdè humiliter & immiſericorditer, & eximeret nomen ſuum ex actis, & ipſum dimitteret è cuſtodia, accepta pro eo mercede prædiolo, quod erat Coramis. Ille autem lubenter auditis eius precibus, (erat enim ei vicinum id, quod promittebatur) dimittit Victorem è carcere, qui cùm noctù effugiſſet, inuenit ſalutem plenam extremo interitu, vt qui miſer ſimul damnum acceperit & agri & animæ: illo quidem tradito ei, qui viſus eſt ſeruare: hac autem tradita dæmoni. Die autem iam illuceſcente, cùm rem cognouiſſet Hieron, intolerabili dolore eſt affectus, & acerbis deſiebat lachrymis cognati interitum, dicens: Hei mihi, ô Victor, quid à te factum eſt? Quàm
Eius defectionem luget S. Hieron. grauis tua fuit negociatio? Quomodò emiſti animæ interitum? Quid teipſum tradidiſti inimicis? Cur gloriæ coronis prætuliſti fugæ dedecus? Cur breui vita vitam æternam commutâſti? Cur breuem recreationem præpoſuiſti lætitiæ, quæ non poteſt terminari? Quantam autem tibi moleſtiam attuliſſent mala, quæ afferuntur ab hominibus, ſi conferantur cum adeò acerbis doloribus, quos es habiturus in manus Dei incidens, & æterno igni gehennæ traditus?

S. Hieron condit teſtamẽtum. Sic ille deſlens, cùm ſatis fuiſſet lamẽtatus, vocatis ſuis cognatis Antonio & Matroniano: Adeſte, inquit, vltimam meam audite voluntatem: vt reuertentes, eam perducatis ad effectum. Volo ſorori quidem meæ Theotimiæ dari poſſeſſionem, quam habeo in Pediſia: vt ex ea ſibi parans ea, quæ ſunt ad victum neceſſaria, ipſa mei martyrij peragat memoriam. Alia autem omnia, quę mihi ſuperſunt, dimitto matri propter ipſam viduitatem, quæ cura eget & auxilio: & præterea ad ſenectutem & egcitatem. Manum autem meam abſciſſam ei tradentes, dicite, vt ſcribat ad magnificentiſſimum Ruſticium, qui
Martyres cæduntur virgis. Ancyrę adminiſtrat rem publicam, vt prębeat domum in Badeſana, vt manus mea illic deponatur. Cùm Sanctus ſic fuiſſet teſtatus, quatuor pòſt diebus Præſes ſedens pro tribunali, accerſit eum cum alijs ſanctis. Poſtquàm autem multis machinis eorum fortitudinem conatus proſternere, partim quidem blanditijs, partim verò minis eos tentaſſet, poſtremò autem virgis quoquè fortiter cecidiſſet, & eos vidiſſet penitùs immobiles
Pſal. 113. nulli rei cedere, iubet eis amputari capita.

Cæduntur capite. Cùm autem educerentur ſancti extra ciuitatem, pſallebant in via: Beati immaculati in via, qui ambulant in via Domini. Deindè cùm veniſſent ad locum definitum, & genua inclinâſſent, &, Benignè ſuſcipe, ô Chriſte, animas noſtras, dixiſſent, eis amputata ſunt beata capita. Cùm Chriſtiani autem noctù eorum corpora ſuſtuliſſent, ſepeliunt honorificè. Antonius verò & Matronianus ad Prębſidem accedentes, auri permultum dabant, vt acciperent caput ſancti Hieronis. Ille autem, Niſi mihi, inquit, tantum auri dederitis, vt ex æquilibrio capiti reſpondeat, id vos non accipietis: magni æſtimans vir execrandus, ſed non recta ratione, caput martyris reuerà longè precioſiſſimum. Illi autem cùm
In quanti fecit antiquitas ſacras reliquias. id tanti non poſſent emere, erant animo perplexi. Sed hoc quidem, vt homines: Deus autem hîc quoquè inuenit exitum. Vir enim quidam Senatorius, fidelis & amans martyrum, cui nomen erat Chryſaphius, cùm aurum pro capite expendiſſet, id accipit à Prębſide: & cùm templum extruxiſſet pulcherrimum, vbi Sancti finem vitæ acceperant, illic hoc ſacrum caput honorificè deponit & magnificè.

Auarus autem Prębſes, vt qui propter Sancti caput tãtum lucrifeciſſet, quærebat manum, ex ea quoquè lucrum captans. Sed cùm eius voluntatem ſenſiſſent boni Antonius & Matronianus, cùm intempeſta nocte eam ſuſtuliſſent, fugiunt: & cùm in ſuam venniſſent ciuitatem, tradunt matri manum chariſſimi filij, ſingulatim omnia de ſancto ei narrantes. Illa autem cùm martyricam illam manum in manibus accepiſſet, & lachrymas doloris gaudio contemperâſſet, eam crebrò ſubijciebat oculis, deoſculabatur, & tanquàm totum habens eum, quem deſiderabat, circunfundebatur, amplectebatur, neſciebat quid faceret, partim quidem ſe gaudio, partim autem triſtitiæ diſperties, dicendo: O qualia pro qualibus accepi, ô chariſſime, vt quę te qdem emiſi viuum & ſaluum: nunc autem pro toto & viuo ſolam manum accepi, partem quãdam, proh dolor, & breues reliquias: vt magis deſleam & habeam ſtimulum mœroris, vt quæ per eam deducar ad memoriam. Atqui in dolore quidem te peperi infelix, labore autem te âlui ſperans

rans te futurum baculum ſenectutis, ducem imbecillitatis, cõſolationem animi ægritudinis. Sed enim quid mihi accidit, quæ deducta ſum ad lachrymas, cùm me oporteat lætari & exultare, quòd fuerim mater martyris, quòd Deo obtulerim donum mei vteri, quòd cùm te, ô chariſſime, aluërim & erudierim, & pietatẽ exercuerim, nõ te viderim conſummatum morte communi & inutili? Vtilitatem enim magnam habet mors martyris, qua tu es conſummatus. Sed me, cùm deceſſeris, nè omninò relinquas: ſed tuis interceſſionibus apud eum, pro quo effudiſti ſanguiuem, me ab hac laborioſa & calamitoſa vita citò liberatã apud te ſtatuas, hac in re mihi reddens mercedẽ nutritionis. Hæc cùm dixiſſet, depoſuit manum in eo loco, in quo iuſſerat martyr: & quæcunque mandata fuerant, deduxit ad effectum, glorificans Chriſtum verum Deum noſtrum: Quem decet omnis gloria, maieſtas & laus cum principio carente eius patre & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Sãcti apud Deum pro nobis intercedunt.

VITA S. VVILLIBRORDI TRAIECTENSIS EPISCOPI, AVTHORE ALBINO FLACCO *Alcuino, Caroli Magni præceptore.*

PROLOGVS AVTHORIS.

Domino eximio, venerabili atque laudabili Beornrado Archiepiſcopo, humilis Leuita Alcuinus ſalutem. Delatis ad nos veſtræ excellentiæ literis, in quibus veſtrum agnoſcens in Domino ſtudium, & diuturnam in lege eius meditationem, magno me gaudio affectum eſſe fateor. Sed tamen longè imparem me petitionis veſtræ conſideraui, vtpotè nullo prerogatiuę munere eloquentiæ ſuffultus ad implẽdum, quod iuſſiſtis: ac niſi me charitas vrgeret, quæ nulla negare ſolet, non auderem vltra meę paupertatis vires negocium attingere. Tamen veſtris orationibus diuina donante gratia, & ſanctiſſimo patre Vuillibrordo intercedente, cuius me vitam, mores & miracula ſcribere ſic ſtudioſè rogas, tuis paruï, pater ſancte, preceptis, & duos digeſſi libellos: vnum proſaico ſermone gradiẽtem, qui publicè fratribus in eccleſia, ſi dignum tuæ videatur ſapientię, legi potuiſſet: alterum Pierio pede currentem, qui in ſecreto cubili inter ſcholaſticos tuos tantummodò ruminari debuiſſet. Vterque tamen propter occupationes diurnas furtiuis noctium lucubratiunculis dictatus eſt, & eo magis veſtrę indigent defenſionis, quo minùs ab authore proprio expoliti ſunt. Meum fuit, prępcipientis nõ ſperne-
Alcuinus ſcripſit proſa & carmine vitam S. Vuillibrordi. re authoritatem: tuum eſt, obedientis defendere imperitiam. Vnam quoquè priori libello ſuperaddidi Homiliam, quæ vtinam digna eſſet tuo venerando ore populo prędicari. Item ſecundo adieci ſermoni elegiacum carmen de viro venerabili Vuilgiſo, patre ſcilicet ſanctiſſimi pontificis Vuillibrordi, cuius corpus requieſcit in cellula quadam maritima, cui ego, indignus licèt, legitima, Deo donante, ſucceſſione deſeruio. Sed & omnia, quæ vel proſa gradiente, vel verſu currente dictaui, tuæ ſanctitatis ſpectant iudicium, vtrùm digna memorię, an pumice radenda *ferroci: nec niſi tuo roborata examine, procedent in publicum.

*ferroci.

VITA.

Vit in Britannia inſula, prouincia Nordanhũbrana, quidã paterfamiliâs genere Saxo, & nomine Vuilgis, religioſam in Chriſto cum coniuge & omni domo ſua, ſicut pòſt ſignis patefactum eſt, agẽs vitam. Nam relicto habitu ſecu-
Nouẽbris 7.

S. Vuillibrordi pater, vir ſanctus. lari, monachicam cõuerſationem elegit, ac nõ multò pòſt creſcente in eo feruore virtę ſpiritualis, arctiori animi ſtudio ſolitaria ſeipſum mancipauit diſtrictione in promontorijs, quę mari Oceano & Humbri flumine cinguntur. Ibi etiam multo tempore in quodam paruo oratorio, ſancti Andreę apoſtoli CHRISTI nomine dicato, in ieiunijs & orationibus atque vigilijs Deo ſeruiens, etiam miraculorum ſignis claruit, & nomen eius celebre factum eſt. Nec confluentes ceſſabat ad ſe turbas ſuauiſſima verbi DEI admoni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

monitione cohortari. Sed & illius gentis regi & optimatibus honorabilis effectus est: intantùm, vt ei aliquas terrarum possessiunculas, illis promontorijs adiacentes, ad ędificandam DEO ecclesiam, dono perpetuo contulerint. In qua pius pater modicam quidem, sed honestam, DEO seruientium adunauit congregationem. In qua & post multiplices sancti laboris agones, à Deo coronatus corpore regessit, & posteri eius vsque hodiè ex sanctitatis eius traditione possident. Quorum ego meritis & ordine extremus, eandem cellulam per successiones legitimas susceпi gubernandam, qui hanc historiam sanctissimi patris & summi sacerdotis Vuillibrordi, te iubẽte, beatissime pontifex Beornrade, conscripsi: Qui tanto patri & summi sacerdotij dignitate, & generis posteritate, & sanctorum locorum obseruatione, quæ ab eo in Dei honorem constructa esse noscuntur, secundùm datam tibi à Deo gratiam, hæres dignissimus extitisti.

Beornrad. S. Vuillibrordi successor.

Et vt eiusdem sancti patris Vuillibrordi altiùs natiuitatis originem, & mox in vtero matris diuinæ electionis repetam præsagia, reuertar vndè egressus sum. Nam sicut sanctissimus præcursor Domini nostri Iesu Christi beatus Ioannes Baptista, ex vtero matris Deo sanctificatus, religiosis parentibus, vt Euangelica narrat historia, Christum ceu solem prędecedens lucifer, multis in salutem profuturus, natus est: ità & sanctus Vuillibrordus in plurimorum genitus salutem, religiosis parentibus natus esse dinoscitur. Nam vir venerabilis Vuilgis, de quo nobis pauloantè sermo fuit, ad hoc tantùm, Deo prędestinante, matrimonio iunctus est, vt talis ad profectum multorum populorum ex eo ederetur proles. Igitur vxor eius, mater scilicet beati Vuillibrordi patris, intẽpesta noctis quiete cęleste in somnis vidit orama. Visum est ei, quasi nouam in cælo videret lunam, crescente illa vsque dum plena videbatur esse. Quam diligentiùs intuens, repentino cursu lapsa ruit in os eius. Qua deuorata, eius intima splendore perfusa sunt. Euigilans verò, timore perterrita, cuidam religioso presbytero retulit somnium, illoque interrogante, si ea nocte, qua ei visio facta est, suo more solito iungeretur viro, accepraque ab ea eius rei confessione, ità respondit: Luna, quam ex modica vidisti in magnam creuisse, filius est, quem in ea nocte concepisti: qui luce veritatis caliginosos tenebrarum errores discutiet, & quocunquè perrexerit, comitante superni luminis splendore, plenum suæ perfectionis ostendet globum: coruscanteque rumoris eius candore, & morum pulchritudine, multorum in se alliciet adspectum. Huius ergò somnij interpretationem, rerum veritas subsecuta est.

Luc. 1.

Visio matris S. Vuillibrordi.

Ipsius visum.

Visionis interpretatio.

Factum est post circulum dierum, & mulier peperit filium, sacroque fonte baptismatis regenerato, imposuit ei mater nomen Vuilbrord. Et statim ablactatum infantulum tradidit eum pater Ripensis ecclesiæ fratribus, religiosis studijs & sacris literis eruiendum, vt fragilior ętas validioribus inualesceret disciplinis, vbi nihil videret nisi honesta, nihil audiret nisi sancta. Quẽ diuina mox gratia ab ineunte pueritia & sensu proficere, & moribus pollere, quantùm ad tales congruit annos, concessit: ità vt nostris temporibus nouum Samuel nasci putares, de quo dictum est: Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, & placebat tam Deo, quàm hominibus. Ibique in prædicto monasterio multis profuturus puer, clericatûs accepit tonsuram, & pia professione monachum se fecit esse, & inter cæteros eiusdem sanctissimi monasterij adolescentes enutritus est, sed nulli alacritate minor, nulli humilitatis officio secundus, nulli lectionis studio inferior: sed sic quotidiè bonę indolis puer proficiebat, vt teneros pueritiæ annos, morum gravitate transcenderet: factusque est grandæuus sensu, qui corpusculo modicus fuit & fragilis.

Literis & moribus imbuendus traditur puer Vuillibrordus.

1. Reg. 2.

Fit monachus.

Igitur in sacris eruditionibus, & in omni sobrietate, morumque honestate, beatissimo vsque ad vicesimum ętatis suę annum adolescente proficiente, arctioris vitę ardore succẽsus, & peregrinationis amore instigatus, & quia in Hybernia scholasticam eruditionem viguisse audiuit, etiam quorundam sanctorum virorum, fama narrante, conuersatione incitatus, & precipuè beatissimi patris & Episcopi Egberti, qui cognomento sanctus vocabatur, necnon & Vuicberti venerabilis viri & sacerdotis Dei, quorum vterque ob cęlestis patrię amorem, domo, patria, cognationeque relicta, Hyberniam secessit, ibique dulcissimos supernę contemplationis fructus seculo nudus, Deo pleпus, solitaria quotidiè hauriebat conuersatione. Horũ beatus adolescens æmulari cupiens religionẽ, cum cõniuentia sui Abbatis & fratrum, in Hyberniam veloci cursu contendit,

Proficiscitur in Hyberniam.

tendit, prædictorum patrum se familiaritati coniungens, quatenùs ceu prudentissima apis, ex eorum propinquitate mellifluos pietatis carperet flores, & in sui pectoris alueario dulcissimos virtutum fauos construeret. Ibique duodecim annis inter eximios simul piæ religionis & sacræ lectionis magistros, futurus multorum populorum prædicator, erudiebatur, donèc occurreret in virum perfectum, & in ætatem plenitudinis Christi.

Triceſimo itaque & tertio ætatis suæ anno, maior egregio viro fidei flamma crescebat in pectore, ità vt parùm ei videretur sibi soli tantummodò in religionis sanctitate sudâsse, si non & alijs quoquè in prædicationis veritate prodesset. Audiuit in borealibus mundi partibus messem quidem multam esse, sed operarios paucos. Sed vt somnij, Deo dispensante, impleretur veritas, quod mater olim de eo se vidisse testatur, suæ conscius voluntatis, licèt adhuc diuinæ dispensationis ignarus, illas in partes nauigare cogitauit, & clarissima Euangelicæ prædicationis luce, torpentes longa infidelitate populos, si Dei esset voluntas, illustrare. Assumptisque secum duodecim fratribus, eo fidei feruore armatis, quo & ipse, nauim conscendit: quorum aliqui postèà, ob prædicationis Euangelicæ instantiam, martyrio coronati sunt: aliqui verò Episcopatûs ordinem accipientes, post sanctæ prędicationis labores, in pace quieuerunt.

Feruet desiderio paganos conuertendi.

Igitur vir Dei cum socijs, sicut prædiximus, nauigauit, donèc prospero cursu ad ostia Rheni fluminis vela deposuit, ibique optata telluris statione refocillati sunt, & mox ad castellum Traiectum, quod in ipsa fluminis ripa situm est, peruenerunt, in quo etiam post aliquod tempus, Deo donante, & verbo fidei crescente, idem sanctus Vuillibrordus sedem Episcopatûs sui habuit. Sed quia eadem gens Frisonum, in quo idem ædificatum est castellum, cum rege suo Radbodo paganis adhuc ritibus sordidè, visum est viro Dei Franciam contendere, ac Ducem illorum adire Pipinum, virum strenuum, triumphis clarum, & moribus probum. Quicum cum omni honore susciрiens, sed nolens tanto doctore se vel suam priuare gentem, loca ei opportuna intra terminos regni sui prævidit, quò potuisset idolatriæ spinas extirpare, & purissima verbi Dei semina per munda noualia abundantiùs spargere: vt impleret propheticum præceptum: Nouate vobis noualia, & nolite serere super spinas. Cumque studiosissimè vir Dei per loca singula discurrendo, optatum euangelizandi opus exercuisset, & semina vitæ, supernæ gratiæ rore irrigante, longè lateque in agris multorum cordium ad eius prædicationem pullulâssent, congaudens prædictus Francorum Dux eius sanctissimæ deuotioni, & verbi Dei clarissimæ multiplicationi, maioris profectûs occasione, prudenti cogitabat consilio cum Romam mittere, vt à domino Apostolico Sergio viro sanctissimo tunc temporis, in summi sacerdotij honorem ordinaretur: quatenùs Apostolica benedictione & iussione susceрta, maiori ab eo missus fiducia roboratus, in opus Euangelij reuerteretur, iuxta Apostolicum illud: Quomodò prędicabunt, nisi mittantur? Quod cùm viro Dei persuadere tẽtaret, renuit primùm, nec se tantę authoritatis honore dignum esse referebat: Enumeratisque Apostolicæ sanctionis præceptis, longè se inferiorem huic virtutum catalogo asserebat, quem egregius mundi prædicator, filium suum Timotheum erudiens, oportere Episcopum habere censuit. Dux verò contrà religiosè suasit, quod vir Dei verecundè negauit. Tandèm omnium vnanimitate victus, & (quod maius est) Dei dispensatione coactus, consensit, magis volens plurimorum humiliter obedire consilio, quàm suam pertinaciter defendere voluntatem. Et sic cum honorifica legatione, & muneribus, authoritati Apostolicæ condignis, Romam directus est. Sed die quarta, priusquàm illò veniret, beatissimus Apostolicus, Angelica in somnis relatione admonitus est, vt illum cum summo honore susciperet, & quòd multarum animarum esset illuminator futurus, à Deoque electus, & ad hoc venisset, vt summi ab eo sacerdotij honorem susciperet, nihilque ei negandum esse, quicquid petisset. Qua factus Apostolicus admonitione certus, cum magno gaudio, & summo cum susceрit honore: & vt in eo fidei agnouit feruorem, religionis deuotionem, sapientię plenitudinem, die competenti populo aduenientę, aduocatis venerabilibus ad societatem ministerij sacerdotibus, publicè in ecclesia beatissimi Petri principis Apostolorũ cũ magna dignitate more Apostolico eũ ordinauit Archiepiscopũ, ac ordinato nomen imposuit Clemens, vestimentúsque suis sacerdotalibus induit eum, & sancto quasi superhumerali Aaron, pallio

A Pipino principe honorificè excipitur.

Ose. 10.

Rom. 10.

1. Tim. 3.

Visio summi Pontificis.

S. Vuillibrordus venit Romã ad Pontificem.

Ordinatur ab eo Archiepiscopus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pallio dignitatis & indumenti confirmauit gloria: & quicquid voluit vel petiuit, aut in patrocinijs sanctorum, aut in rebus Ecclesiasticis, cum tota mentis alacritate tradidit illi, firmatumque benedictione, donis ditatum, cum salutaribus præceptis iterùm cum in opus Euangelij remisit.

Accepta ergò Apostolicæ authoritatis benedictione, cum maiori fiducia deuotus verbi Dei prædicator, ad præfatum Frãcorum Ducem regressus est. Qui eum cum summa honoris magnificentia receptum, cum suæ potestatis iussione in opus Euangelij direxit, maximè tamen in borealibus regni sui partibus, quò eatenùs ob raritatem doctorum, vel duritiam habitatorum, fidei flamma minùs relucebat. Eo vir Dei instanti-

Fructus prædicationis eius. ùs illis in regionibus semina vitæ sparserat, quo plùs necessarium antiquam ignorantiæ famem depellere perspexerat. Qualem, diuina gratia adiuuante, illis incolis fructum fecisset, testes sunt vsque hodiè populi per ciuitates, vicos & castella, quos ad veritatis agnitionem & ad vnius omnipotentis Dei cultum pia admonitione perduxerat. Testes quoque ecclesię, quas per loca singula construxerat: testes & Deo famulantium congregationes, quas aliquibus adunauit in locis.

Prædicat Christum in Frisia. Tentauit quoque idem vir Dei vltra Francorum regni fines cælestis doctrinæ flumina deriuare. Nam tunc temporis regem Frisonum Radbodum cum gente sua paganum non timuit adire, & quocunque per rexerat, verbum DEI cum omni fiducia loquebatur. Sed præfatus Frisonum rex licèt virum Dei humilitatis gratia benignè susceperet, nullis tamen vitæ fomentis saxeum eius cor emolliri potuit. Cùm ergò apud

Itèm in Dania. eum vir Dei fructificare se non posse sentiret, ad ferocissimos Danorum populos iter euangelizandi conuertit. Ibi tum, vt fertur, regnabat Ongendus, homo omni fera crudelior, & omni lapide durior: qui tamen, iubente Deo, veritatis præconem honorificè tractabat. Quem dum obduratum moribus, & idolatriæ deditum, & nullam melioris vitę spem habentem offendit, acceptis tunc triginta ciusdem patrię pueris, ad electos à Deo populos regni Francorum reuerti festinauit. Sed in eo ipso itinere catechizatos eosdem pueros vitę fonte abluit, nè aliquod propter pericula longissimi nauigij, vel ex insidijs ferocissimorum terręillius habitatorum, damnum pateretur in illis, volens antiqui hostis pręuenire astutias, & Domini sacramentis animas munire acquisitas.

Et dum pius verbi Dei prędicator iter agebat, peruenit in confinio Frisonum & Danorum ad quandam insulam, quę à quodam deo suo Fosite, ab accolis terrę Fositeland dicebatur: quia in ea eiusdem dei fana fuére constructa. Qui locus à Paganis in tanta veneratione habebatur, vt nihil in ea vel animalium ibi pascentium, vel aliarum quarumlibet rerum, quisquam gentilium tangere auderet, nec etiam à fonte, qui ibi

Barbaræ gentis superstitionè mira fiducia contemnit. ebulliebat, aquam haurire, nisi tacens, pręsumeret. Quò cùm vir Dei tempestate ia&ta. tus est, mãsit ibidèm aliquot dies, quousquè sepositis tempestatibus, opportunum nauigandi tempus adueniret. Sed paruipendens stultam loci illius religionem, vel ferocissimum regis animum, qui violatores sacrorum illius atrocissima morte damnare solebat, tres homines in eo fonte cum inuocatione sanctę Trinitatis baptizauit: sed & animalia in ea terra pascentia, in cibaria suis mactare pręcepit. Quod Pagani intuentes, arbitrabantur eos vel in furorem verti, vel etiam veloci morte perire. Quos cùm nihil mali cernebant pati, furore pérciti, regi tum Radbodo, quod viderant factum, retulerunt. Qui nimio furore succensus, in sacerdotem Dei viui, suorum iniurias deorum vleisci cogitabat: & per dies semper tribus vicibus suo more mittebat sortes, &

Radbodus vnum è sacrificijs eius necat. nunquàm damnatorum sors, Deo vero defendente suos, super seruum Dei, vel aliquem ex suis, cadere potuit: nec nisi vnus tantùm ex socijs sorte mõstratus, & martyrio coronatus est. Vocabatur verò vir sanctus ad regem, & multùm ab eo est increpatus, quarè sua sacra violâsset, & iniuriam deo suo fecisset. Cui pręco veritatis constanti animo respondit: Non est deus, quem colis, sed diabolus, qui te pessimo errore deceptum habet, ô rex, vt animam tuam ęternis tradat flammis. Non est enim Deus, nisi vnus, qui creauit cęlum & terram & omnia quę in eis sunt: quem qui vera fide colit, vitam habebit

Illi constãter Christũ annunciat. sempiternam: cuius ego seruus hodiè tibi testificor, vt ab antiqui erroris vanitate, quam coluerunt patres tui, tandèm aliquandò resipiscas, & credens in vnum DEVM omnipotentem DOMINVM nostrum IESVM CHRISTVM, & vitę fonte baptizatus, abluas omnia peccata tua, & proiecta omni iniquitate & iniustitia, deinceps nouus homo viuas in omni sobrietate, iustitia & sanctitate. Hoc faciens, cum Deo & sanctis eius gloriam possidebis sempiternam. Si verò me contemnis, viam salutis tibi ostendentem, scito certissimè, quòd æterna supplicia & infernales flammas tu cum diabolo, cui obtemperas, sustinebis. Ad hæc rex miratus, respondit: Video te minas nostras non metuisse, & verba tua esse, sicut & opera. Etsi autem nollet veritatis prædicatori credere, tamen ad Pipinum Ducem Francorum eum cum honore remisit.

Qui in eius lætatus aduentu, rogauit eum destinato verbi Dei opere insistere, eradicatisque idolatriæ spinis, verbum Dei instanter per loca singula serere. Quod etiam pius prædicator haud segniter implere satagebat, circumiens omnes illius terræ regiones, per vrbes, vicos, castella, vbi priùs euangelizauerat, exhortans omnes, quatenùs bono animi proposito in veræ fidei permanerent firmitate. Et dum per singulos dies numerus crescebat fidelium, & maior credentium turba ad verbi Dei agnitionem confluebat, cœperunt plurimi, fidei feruore incitati, patrimonia sua viro Dei offerre. Quibus ille acceptis, mox ecclesias in eis ædificare iussit. Statuitque per eas singulos presbyteros, & verbi Dei sibi cooperatores, quatenùs nouus Dei populus haberet, quò se diebus festis congregaret, vel salutares audiret admonitiones, vel à quibus sacri baptismatis munera acciperet, & Christianæ religionis regulas edisceret. Et ità vir Dei magis ac magis de die in diem, diuina donante gratia, proficiebat.

Multi crediũt in Christum, extra uuturq; tẽpla eorum impensis.

Contigit autem, Pipinum Ducem Francorum diem obire, & filium eius Carolum regno patris potiri. Qui multas gentes sceptris adiecit Francorum: inter quas etiam cum triumphi gloria Frisiam, deuicto Radbodo, paterno superaddidit imperio: in qua tunc gente sanctus Vuillibrordus positus est prædicator, sediqúe Episcopali in Traiecto castello delegatus est. Qui maiori Euangelizandi occasione accepta, nupèr gladio acquisitã gentem sacro baptismate abluere conatus est. Nec quicquam in ea vestigij erroris, nec tenebras ignorantiæ latére sinebat: sed totã Euangelica luce sine dilationem perfundebat, ità vt in eo populo subitò propheticum illud impleretur testimonium: Et erit in loco, vbi dicetur eis, Non populus vos: dicetur eis, Filij Dei viuentis. Plurima quoque diuina virtus fecit per seruum suum miracula: licèt omni miraculorum operationi & signorum ostensioni ministerium Euangelicæ prædicationis præferendum sit, tamen quæ gesta narrantur, ad gloriam donantis Dei non tacenda esse censeo, sed magis stylo alliganda, nè pereant posteris seculis, quæ priscis temporibus acta esse noscuntur.

Carolus Martellus multas domat gẽtes.

Osee 1.

S. Vuillibrordus fit Episcopus Traiectẽsis.

Quodam igitur tempore, dum venerabilis vir iter Euangelizandi more solito ageret, venit ad quandam villam, Vualachrum nomine, in qua antiqui erroris idolum remansit. Quod cùm vir Dei zelo feruens confringeret, presente eiusdem idoli custode, nimio furore succensus ille, quasi dei sui iniuriam vindicaret, in impetu animi insanientis, gladio caput sacerdotis Christi percussit: sed Deo defendente seruum suum, nullam ex ictu ferentis læsuram sustinuit. Socij verò illius hoc videntes, pessimam præsumptionem impij hominis vindicare concurrerunt. Sed à viro Dei pio animo de manibus illorum liberatus est reus, ac dimissus: qui tamen eodem die dæmoniaco spiritu arreptus est, & die tertia infeliciter miseram vitam finiuit. Et quia vir Dei, iuxta præceptum Domini, suas iniurias vleisci noluit, citiùs à Domino vindictã est, iuxta illud: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.

Gladio cæsus nihil læditur.

Vltio diuina in persecutorem eius. Mat. 5.

Deut. 32.

Alio quoquè tempore iter beato viro faciente ad quandam suæ ditionis cellulam, quæ ex nomine præterfluentis aquæ Suestra dicitur, propter compendium propioris viæ per segetes cuiusdam diuitis angustam subintrauit semitam. Quod earundem segetum custos cernens, nimio inflatus furore, virum Dei blasphemare cœpit. Quem conuicia viro Dei inferentem cùm socij, qui cum eo erant, vindicare vellent, miti animo Dei famulus eos compescuit, nolens aliquem sua causa perire, qui saluatoris patibulum omnium. Sed cùm insanientis animũ nullo modo lenire posset, dans locum iræ eius, abat omnium. Sed cùm insanientis animũ nullo modo lenire posset, dans locum iræ eius, via qua venit, reuersus est. Sed die postera idem infelix, qui famulo Dei conuicia dicere non abhorruit, multis cernentibus, in eodem loco repentina morte perijt.

Patientia eius.

Repentina mors ei conuicia faciẽtis.

Cùm vir DEO plenus propter euangelicæ prædicationis instantiam loca circumiret maritima, aquę dulcis penuriam patiebatur. Quod dum cernebat commilitones, propter ardorem sitis, grauiter sustinere: vocato vno ex illis, pręcepit ei intra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.17. Num.20. intra tentorium suum fossam aperire paruam. Vbi secretò fixis genibus orabat Deum, vt qui populo suo aquam in deserto produxit de petra, seruis suis eádem misericordia de arenosa terra aquam produceret. Qui mox exauditus est, nam subitò fons dulcissimi saporis fossam implebat. Quod sui cernentes, gratias agebant omniporenti Deo, qui sanctum suum magnificauit, & exaudire dignatus est. Bibebantque vsque ad satietatem, secumque ad prędestinati itineris necessitatem, quantum sufficere videbatur, portare curabant.

Miraculum

Iterùm sanctus Dei sacerdos in quodã loco iter agens, vidit mẽdicantes inopes duodecim, pariter postulantes sibi aliqd à prætereuntibus solatij. Quos, vt erat mitissimus, benigno adspexit animo, vnique ex suis mandauit specialem suum flasconem sumere, ac pauperibus miscere Christi. Ex quo omnes illi duodecim vsque ad satietatem bibebant: & mirum in modum, illis abeuntibus, ex optimo vino flasco, de quo tanti bibebant homines, inuentus est plenus, vt antè. Hoc comperto, benedicebant omnes Dominum Deum nostrum, dicentes: Verè impletum est in nobis, quod in euangelio dicitur:

Præclarum miraculum

Luc.6. Date, & dabitur vobis.

Venit quoquè vir sanctus ad suum visitandi gratia monasterium, & post orationes ad Deum & salutationes fratrum, & admonitiones pacificas, circumiens singula fratrum habitacula, si quid in illis emẽdandum fuisset, pius pastor explorare voluit. Intrauit quoquè in cellarium, in quo modicum vini reperit in vase, in quod suum benedictionis gratia cum oratione immisit baculum, & exiuit. Sed eádem nocte in coipso vasculo vinum crescere cœpit, & supereffundi vasis margine. Hoc cellarius cernens, insperata abundantia obstupefactus, nec celare audebat, quod diuina misericordia per serui sui benedictionẽ geri cognoscebat. Crastino manè cucurrit, & ante pedes sancti patris se prosternens, confitebatur quid vidisset. Qui more solito Deo gratias agens, memorque Dominicæ iussionis, discipulis suis præcipientis, nè cui transfigurationis gloriam ante diem resurrectionis suæ dicerent, præcepit eidem cellario, nè cui miraculum, quod viderat, ante diem obitûs sui ederet. Sed & aliud huic simile per eius benedictionẽ Deus Christus operatus est miraculum.

Item aliud.

Mat.17.

Peruenies seruus Dei cum socijs suis ad domum cuiusdam amici sui, & paulisper cupiens in domo dilecti lõgi laborem itineris refectione alleuare, patremfamiliàs nihil vini habere comperit. Quatuor ergò modicos flascones, quos tantùm in itineris solatiũ secum eius socij ferebant, iussit afferri: eosque in eius nomine benedixit, qui in conuiuio nuptiali aquas conuertit in vinum. Et mirum in modum post benedictionem, quasi quadraginta viri ex illis lagunculis vsque ad satietatem bibebant, & cum magna gratiarum actione lætis sibi inuicèm animis dicebant: Verè Dominus Iesus impleuit, quod in Euãgelio promisit, dicẽs: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.

Iohan.2.

Aliud illustrè miraculum.

Iohan.14.

Perrexit idem sanctus prædicator quodam tempore more solito, ob euangelizandi gratiam, cum festinatione in Frisiam, & propter laborem viæ, in pratis cuiusdam diuitis paululùm lassos refocillare equos volebat. Quos dies ille in pratis suis pasci cernens, superbiæ spiritu equos cædere cœpit, & è pascuis abigere. Quem vir Dei placidissimis verbis alloquitur, dicẽs: Desine nobis iniuriam facere. Non enim propter læsionem tui, sed propter necessitatem nostri, ad horam in his pascuis quiescere voluimus. Instat nobis opus Dei peragendum, cuius tu quoquè mercedem habere poteris, si nos quantùm ad te pertinet, adiueris animo, memor illius Domini nostri Iesu Christi dulcissimę promissionis: Qui vos recipit, me recipit: & qui me misit. Sed magis mente pacifica nobiscum quasi amicus teipsum reficiens, aliquantulùm bibe, nobisque cœpto itinere pergentibus, tu à Deo benedictus, reuertere in domum tuam. Ille autem in malitia pertinax, nolens pacificis viri Dei verbis acquiescere, sed conuicia ingeminans, opprobria iaculans: Tu me, inquit, hortaris bibere, & pacem tecum inire? scito certissimè, quòd tecum bibere pro nihilo habeo. Rapiensque ex eius ore verbum hoc vir Dei: Si non velis, ait, mecum bibere, non bibe. Et statim paratis socijs, perrexit viam suam. Ille quoquè contumax, domum suam festinabat adire, sed totus subitò fit ardebat. Cupiensque ardentem stomachum vino refrigerare, os, quod viro Dei conuicia ingessit, vini potionẽ recipere non valebat: & qui pacem cum seruo Dei voluntariè noluit, pœnã in seipso necessariè sustinuit. Vocati sunt medici, qui sitim sedarent, aut fa-

Mat.10.

Diuinitùs punitur homo cõtumelios in virum Dei.

cultatem ægroto bibendi præstarent. Anhelabant viscera, sed non fuit, qui guttam vini ferueſcenti pulmoni infundere valuisset. Tandèm aliquandò pœnitentia ductus ille, In seipsum reuersus est, & agnoscebat sanctum Vuillibrordum esse, quem offenderat, illiusque, anhelante spiritus, optabat reditum. Qui sequenti anno eádem reuersus est via, prægnitoque aduentu eius, obuius ei homo ægrotus venire festinabat, culpam cõfitens suam, & quam patiebatur pœnam aperiens, pro amore Christi se solui deprecabatur. Quem vir Dei misericordia motus absoluit, deditque illi eum benedicti-one de suo bibere calice. Qui mox absolutus bibebat, & sanus in suam reuersus est domum.

Eum vir sanctus liberat.

Est in Treuerensi ciuitate monasterium puellarum, quod temporibus beati Vuillibrordi Episcopi pestis acerrima inuasit. Cuius acerbitate multæ ex ancillis Dei moriebantur: quædam verò longo infirmitatis dolore iacebant in lectulo. Cæteræ verò nimio terrore turbatæ, quasi præsentem mortem metuebant. Et quia propè est prædictæ ciuitati sancti viri monasterium, quod appellatur* Esternaco, in quo vsque hodiè sanctus ille requiescit corpore, & eius posteri ex legitima traditione patris, & pijssimorum pietate regum tenere noscuntur: ideò antedicti fœminæ monasterij, audientes sanctum virum illuc venire, statim miserunt legationes, postulantes eum non tardare venire. Qui beati Petri principis Apostolorum mitissimo doctus exemplo, de loppe ob viduarum Christi petitionem venientis Lyddam, vt sanctam suscitaret Tabitham, festinus venit, audito desiderio ancillarum Christi, ad illas. Et veniens, mox in eodem monasterio Missa pro infirmis celebrata, aquam benedixit, qua & domos illarum adspergi iussit, & ægrotantibus porandam transmisit. Quæ citò, diuina donante misericordia, conualuêre, nec vllæ in eo monasterio prædicta peste exindè moriebantur.

*Epternaci

Act.9.

Nota hîc effectum Missæ & aquæ benedictæ.

Contigit cuidam patrifamiliâs & domui suæ dira dæmoniacæ illusionis tentatio, ità vt apertè malignus in eius domo spiritus, ex horrore & maleficijs habitare agnosceretur. Nam subitò cibos, vel vestimenta, vel alia domui necessaria, rapere solebat, & in ignem mittere. Quinetiam paruulum, inter amplexus parentum pausantem, illis dormientibus, tulit, & in ignem proiecit. Sed vagitu infantis parentes excitati, vix paruulum de incendio ẽruerunt. Et multa atrocia eadem familia à nefando spiritu perpessa est, nec à quolibet presbyterorum expelli potuit, donèc vir sanctus Vuillibrordus, à patrefamiliàs postulatus, aquam illis benedictam direxit, præcipiens omnem domûs illius supellectilem foràs efferre, & aqua illa adspergi, præuidens in spiritu domum flammis consumendam esse. Quibus ità gestis, vacuam domum à loco lectuli ignis inuasit, totamque consumpsit. Altera verò in eo loco cum sanctificatione aquæ benedictæ ædificata, nihil exindè pristinæ tentationis passi sunt in ea: sed cum omni tranquilli tate & quiete degentes, & Domino gratias agentes erant, qui illos per seruum suum redimere dignatus est.

Et hîc obseruа vim aquę sacratæ.

Idem quoquè vir Deo amabilis, quædam prophetico prædixerat spiritu, quæ pòst rerum euẽtus vera probauit. Baptizauit enim Pipinum, filium Francorum fortissimi Ducis Caroli, patrẽ huius nobilissimi Caroli, qui modò cum triumphis maximis & omni dignitate glorioſissimè Francorum regit imperium. De quo Pipino patre eius idem sanctus vir præsaga voce coram discipulis suis prædixit hoc vaticinium: Scitote, inquiens, quòd iste infans sublimis erit valdè & glorioſus, & omnium præcedentium Francorum Ducibus maior. Huius itaque vaticinij veritas nostris probata est temporibus, nec opùs est testimonijs assequi, quod totius regni agnoscit authoritas. Scit nanque omnis populus, quibus nobilissimus victor celebratur triumphis, vel quantùm terminos nostri dilatauit imperij, vel quàm deuotè Christianã in regno suo præparauit religionẽ, vel quid pro defensione sanctæ Ecclesiæ Dei apud extraneas exercuit gẽtes: quę omnia meliùs oculis probari, quàm verbis explicari queunt.

Prophetia S. Vuillibrordi.

Fuit verò iste vir sanctus, omni dignitate præclarus, statura decens, vultu honorabilis, facie venustus, corde lętus, consilio sapiens, ore iucundus, moribus compositus, & in omni opere Dei strenuus. Cuius autem patientiæ esset, ex antedictis eius gestis ostenditur. Quantam verò habuerit industriam in Euangelio Christi prędicando, vel qualiter illum in opere prædicandi diuina adiuuerit gratia, non necesse est nostro prosequi stylo, quod totius populi testimonio comprobatur. Porrò eius secreta conuersatio in vigilijs & orationibus, in ieiunijs & psalmodijs, ex vitæ sanctitate & signorum ostenDotes & virtutes eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sione intelligi datur. Charitatem scilicet assiduus labor ostendit, quem quotidiè pro Christi nomine sustinuit. Deniquè vir sanctus omnibus diebus vitæ suæ in diuino profi-
Carolum Martellum dicit. ciens opere, Deo amabilis, & omni populo gratus, temporibus Caroli antiqui, fortissimi Francorum Ducis, senex & plenus in omni perfectione dierum, appositus est ad pa-
S. Vuilli. brordi obitus. tres suos, multiplicem laboris sui fructum accepturus à Deo, seculum hoc relinquens, vt cælum possideret, Christum sine fine in æterna gloria visurus: in cuius dilectione quàm diù nobiscum vixerat, laborare non cessabat. Die septima mensis Nouembris, id est, septimo Idus, ex hac peregrinatione ad perpetuam migrauit patriam, & sepultus est in monasterio Epternaco, quod ipse Deo, vt præfati sumus, construxerat. Ibi vsque
Miracula ad eius reliquias. hodiè, diuina operante misericordia, signa & sanitates ad sancti Dei sacerdotis reliquias fieri non cessant. Ex quibus aliqua huic nostræ de eo historiæ subijcienda esse æstimauimus, in gloriam & laudem Domini nostri Iesu Christi, qui hæc per serui sui patrocinia sæpiùs operari dignatus est. Conditum est venerabile corpus in sarcophago marmoreo, qui primùm toti Dei famuli corpori, quasi dimidio pedis breuior inuentus est, fratribus ob hoc valdè contristatis, & sæpiùs tractantibus, vbi aptum sancto corpori inuenirent
Illustre miraculum. locellum. Sed miro modo, diuina donante pietate, inuentus est subitò sarcophagus tanto viri Dei corpori longior, quanto breuior antè apparuit. Et in eo viri Dei corpus cum hymnis, psalmodijs & omni honore condentes, sepeliêrunt illud in ecclesia prætati monasterij, quod ille summus Dei sacerdos in honore sanctæ Trinitatis ædificauit & dedicauit. Sed & miri odoris fragrantia omnium perfuderat nares, vt perspicuè intelligeretur, ad exequias viri sancti angelicum venisse ministerium.

Visio discipuli eius. Sed & cuidam religioso sancti viri discipulo longiùs posito, in oratione vigilanti, obitus illius reuelatus est. Nam vidisse se testabatur animam sanctissimi patris sui cum magna luminis claritate, cum consona canentium laude, ab angelicis exercitibus ad cælorum regna portari. Multi quoquè fratrum restati sunt, crebrò se super lectulum, in quo beatam animam suo creatori reddidit, mirabile vidisse lumen, suauissimamque odoris dulcissimi sensisse fragrantiam: vt omninò his signis crederetur, cælestes locum frequentâsse ciues, in quo sancta anima migrauit ad Dominum. Per vnctionem quoquè olei, quod supra corpus sancti viri lucere solebat, multi infirmi, Deo donante, & fide illorum cooperante, curati sunt. Pœnitentes quoquè, sæpiùs ad eandem venientes ecclesiam, circulis ferreis more solito circundati, ruptis circulis subitò vincula sua relaxata sensérunt. Cuius rei, adhuc in ecclesia circuli pendentes, testes sunt.

Paralytica restituitur salus. Quædã verò mulier paralytica, septem annis magnis cruciata doloribus, intantùm grassante eadem quotidiana infirmitate afflicta est, vt omni membrorum officio destituta, alieno vteretur ministerio, & in solo tantummodò pectusculo vix anhelans spiritus, suspiria fessa retraheret. Hæc à propinquis ad ecclesiam, vbi sanctus Dei requiescit, ferebatur, prope locellum reliquiarum eius posita. Quę in eodem loco fusis lachrymis, deprecata est per intercessionem sancti sui famuli, diuinam ei misereri clementiam: atque à Domino Deo exaudita, moxque ab omni infirmitate liberata, sospes cũ gaudio gratias agens Deo, proprijs pedibus, quę priùs ab alienis portabatur, cucurrit ad domum.

Item quidam morbidus. Item adolescens quidam infirmus, ad corpus beati pontificis manibus deductus est amicorum. Qui totis intremuit membris. Nec enim caput per se leuare potuit, sed quasi collo fixum non esset, huc atque illuc cadens voluebatur. Nam aliquotiès ità exanimis factus est, vt omninò mortuus videretur. Quem, vt prædiximus, prope corpus sancti viri posuerunt. Sed misericordia DEI donante, omnibus qui aderant, cernentibus, ità subitò sanus effectus est, vt nihil in eo pristinę infirmitatis, vel doloris antiquitùs remanserit.

Quidam etiam officio diaconus, & non merito, in ecclesia sancti viri crucem auream, quam vir sanctus secum in itinere portare solebat, cum alijs donarijs ecclesię, insciissimo non horruit subtrahere furto. Turbati sunt hac re fratres, vtpotè factorem impij sceleris ignorantes. Tunc precibus quidem sancti Dei confidentes, illud tam nefarium scelus occultari non posse, fraterna tamen pietate hominem ad pœnitentiam reuocare nisi sunt, non perdere cupientes. Ille verò, qui hoc crimen cõmisit, obdurato corde salutem suam contempsit, sicut impius, dicente Salomone, cùm in profundum malorum venerit, contemnit. Cogitauit infelix latére, sed non potuit, illum, qui seruorem suo-
Prou. 18.

suorum iniurias sæpiùs vindicare non tardat. Nam miser ille, qui hoc perpetrare crimen non abhorruit, misera subitò morte arreptus interijt. In ipso vitæ exitu aliquibus fratrum reatûs sui crimen ostendit, & vbi ostendisset, quod furto rapuit, indicauit. Vi-
Horrenda vltio in sacrilegum. detis, fratres, quàm terribili damnatus iudicio est, qui sancti Dei ecclesiã furto violare non timuit. Idcircò obsecro, vt castam in hac habeatis conuersationem, quatenùs di-
S. Vuilli. brordus alias Clemens dictus est. uina clementia per sancti Clementis viri Apostolici preces in omni petitione honesta vos exaudire dignetur, sicut antè diximus illam exaudire preces infirmantum in eádem ecclesia, cosque cum diù desiderata sanitate domum redire. Nec scilicet dubitandum est, quòd velut visibiliter corporeas illorum dignatus est Christus sanare infirmitates, ità & occultas animarum nostrarum ægrotationes, intercedente pro nobis sancto suo, qui hîc corporaliter requiescit, & quem spiritaliter præsentem esse credimus, quotidiè sanare non cessat, si firma fide & confessione vera cum lachrymis effundimus in loco isto ante conspectum pietatis illius corda nostra, qui pro sua diuina clementia paratus est ad ignoscendum, si nos tardi non fuerimus ad deprecandum: Cui laus sit & gloria in sempiterna secula.

Restat nunc de beato Vuilgiso, qui fuit huius sancti viri, vt antè diximus, pater: vt à quo huius historiæ primum capitulum incipit, de eo nouissimum finiatur. Redijt igitur anniuersarius eiusdem beati Vuilgisi sanctæ migrationis dies, in qua pius Abba Albertus, successor venerandi Archiepiscopi, post sacratissima Missarum solennia, & honorem Deo debitum, cum fratribus epulari & gaudere aggressus est. Sed in eo monasterio nil plus vini inuentum est, quàm duo tantummodò flasconcs, quorum vnus prandij hora exhaustus est, alter in horam cœnæ reseruatus. Igitur post vespertinam melodiam, pro reuerentia eius diei, fratres ad refectorium reuersi sunt, & post sacras lectiones præfatus Abbas fratres allocutus est, dicens: Decet nos, ó venerandi patres, cum gaudio spirituali venerabilium patrum nostrorum festiuos dies celebrare, & aliquanto laxiùs solito rigore, nostris indulgere corporibus, non luxuriæ, sed charitatis, causa. Nequaquàm verò vos celâssem, si aliquid plus habuissem in hoc monasterio, quàm hunc solum flasconem, qui nobis hora prandij restabat. Potens est tamen Deus per pre-
Miraculo augetur vinum interbibendum. ces sanctorum suorum hunc eundem nobis abundare facere, illos honorificare, & nos lætificare, & ostendere nobis, licèt indignis, suæ pietatis miracula, qui per benedictionem quondàm sancti Vuillibrordi patris nostri, ex quatuor flasconibus quadraginta viros satiare dignatus est. Tantùm cum gratiarum actione in spe bibamus, quod habemus. Primò & secundò de eodem flascone omnes biberunt fratres, & inuentus est à ministro ità plenus, vt antè. Hoc audito, Abbas cum fratribus Deo agere gratias satagebat: biberuntque laudantes diuinam clementiam illa nocte cum sobrietate & lætitia, quantùm voluërunt. O felicem patrem, qui talem generauit filium, qui tali hærede à Deo dignus habitus est. In quo benedictio illa impletur, quę in Deuteronomio legitur: Benedictus tu, & benedictus fructus ventris tui, Amen.
Deut. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. FLORENTII EPISCOPI ARGENTINENSIS, EX QVODAM MS. CODICE PER F.

Laurentium Surium, mutato stylo descripta. Consentiunt etiam aliæ historiæ.

Nouembris 7.

CVM Dagobertus rex ad regni Francorum gubernacula sederet, sanctus Florentius cum beato Arbogasto, Theodato & Hildulpho, è Scotia venit in Alsatiam. Vbi cùm sanctus Arbogastus Argentinensi Ecclesiæ datus esset antistes, beatus Florentius in sylua, quam Hasle vocant, vbi Bruscha fluuius è monte Vosago emanat, manibus suis cœpit terram colere, vt victui necessaria pararet. Cumq; illic domicilium condidisset, ceruæ & aliæ feræ è nemore eò aduentantes, omnem eius laborem deuastabant. Non aderant beato viro instrumenta venatoria, quibus eas caperet: sed non deerat magna in Deum fiducia, qua fretus, in Domini nomine iussit eas omnes venire ad fores cellulæ suæ, & illic gradum figere. Per id tempus Dagobertus rex manens in palatio suo Kyrcheimensi, famulos suos misit, vt venationi operã darẽt. Abeunt illi cum canibus, perlustrant montes & sylnas omnes, nec vllam feram cõspiciunt. Tandèm ad beati viri domunculam perueniunt, frequentes illic præ foribus eius consistere feras conspiciunt, nihil se loco mouentes, perindè acsi vincula quædam eis iniecta sint. Rei indignitate, vt ipsis videbatur, permoti, cùm virum Dei non cognoscerent, tunicam eius vi auferunt, & recedunt. Ille sequitur abeuntes, apportat securim siue bipennim, vt eam quoquo tollant.

S. Arbogastus fit Episcopus Argentinæ.

S. Florentius cogit feras obedire sibi

Vide contemptũ rerũ etiam necessariarũ.

Illis ergò recedentibus, vbi ad paludem quandam ventum est, equi eorum progredi noluerunt. Vrgent illi quidem fortiter, adigunt calcaria, sed nihil efficiunt. Animaduertunt id se patiobillatam sancto viro iniuriam: redeunt igitur, redduntq; quæ abstulerant. Redditur equis gradiẽdi facultas: veniunt ad Dagobertum regem: quid acciderit, enunciant. Ille confestim mittit equum suum optimè instratum: orat virum Dei, vt illo subuectus, ad ipsum se conferat. Vir beatus equum non admittit, sed suo asello contentus, ad regis palatium proficiscitur. Vbi ad portæ limen accessit, filia regis ab ipso orta luminibus orbata, itemque muta, repentè & videt, & loquitur: appellatq; beati Florentij nomen, cùm tamen id omnibus esset incompertum. Ascendente porrò illo in palatium, & ad regem ingredi volente, res accidit admiratione digna. Cùm enim non haberet ministrum, cuius opera vteretur in seruando interim pallio suo, ad solis radium, per fenestram sese infundentem, suspendit pallium: inhęsitq; id illi haud secùs, atquè pertinæ cuidam, donèc vir sanctus cum rege collocutus esset. Quæ res tantæ admirationi fuit & regi ipsi, & familiæ eius, vt magnam syluæ eius partem rex ei largitus sit, vbi cellam construeret, villasque adiacentes & multa prædia addiderit, quæ vsque in præsens monasterium Hasle sibi vendicat.

Hæ aliquã-thildã vocant.

Insigne miraculum.

Porrò autem ex hac vita abeunte beato Arbogasto, sanctus Florentius ei subrogatus est in cathedra Argentinensi, vitamque in populo viuens sanctissimam, gregem sibi creditum vt bonus pastor accuratè custodiuit. In ecclesia quoquè sua, siue monasterio Hasle, religiosos homines, qui Deo illic seruirent, collegit: tandemque bonorum operum cursu confecto, cum Christo æternùm regnaturus, in pace quieuit. Fuit autem vir sanctus etiam generis nobilitate clarus, sed virtutum ornamentis longè illustrior. Nã in ipso quoquè vernantis adolescentiæ flore, quod etiam apud maturos perrarum est, carnis proculcauit illecebras, patriam parentesque pro Christi amore deseruit, voluntariamque complexus paupertatem, longinquam in exteras regiones peregrinationem suscepit: Christique bonus odor effectus, Ecclesiam Dei & dictis & factis longè lateque suauiter affecit, & tanquàm fidelis & prudens Domini seruus, æternæ vitæ alimonia refecit. Post multos autem exãtlatos labores, septimo Idus Nouembris migrauit ad Dominum, conditusque in ecclesia, quam viuens gubernãrat, præsentia corporis sui

S. Florentius succedit S. Arbogasto.

Feliciter decedit.

sui eam condecorauit. Posteà verò Rhato Argentinensis Episcopus, diuina reuelatione admonitus, sanctissimi viri corpus in locum illum nemoris, quem primò sibi ille delegerat, transferendum curauit, ipseque sibi illic sepulturam elegit. Posteà multis miraculis Dominus virtutum fidelem seruum suum Florentium illustrauit: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Corpus eius transfertur.

VITA SANCTAE MEMORIAE ENGELBERTI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS, QVI PROPTER

iustitiam crudeliter cæsus est, necdùm tamen in Sanctos, quòd sciam, relatus. Author est Cæsarius monachus Vallis S. Petri siue Heisterbacensis.

PRAEFATIO AVTHORIS AD HENRICVM

Colonienſem Archiepiſcopum, Engelberti ſucceſſorem.

Reuerendo Domino suo Henrico, sanctæ Colonienſis Ecclesiæ Archiepiscopo, frater Cæsarius, numero, non merito, monachus in Valle S. Petri, cum deuotis orationibus paratam ad obsequia voluntatem. Excellentię vestræ præcepto obediens, vitam, actus, passionem & miracula beatæ memoriæ domini Engelberti prędecessoris vestri, non quomodò debui, sed quomodò potui, scripto commẽdaui: hoc optans, hoc orans, vt Deo eiusque martyri esse possint accepta, vobis & Ecclesiæ vestrę grata, posterisque *necessaria. Considerans materię dignitatem, nõ sine timore ad iniuncta obediui, cùm propter scientiæ insufficientiam, tum propter linguas detrahentium. Sciens enim scriptum, quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere: mâlui minùs dignè scribendo confusionem sustinere, quàm nõ obedire. Quod si alij viri literati, quorum in diœcesi vestra copia esse dinoscitur, post me scripserint excellentiùs, non illis inuideo, immò gloriæ martyris congaudeo. Non enim meæ professionis est, etiamsi scientia adesset, in historia simplici verborum phaleras quærere, & floribus rhetoricis sententias purpurare: quod non monachorum, sed philosophorum est, qui magis ad ostentationem scientiæ, quàm ad ędificationem morum loquuntur, secundùm quod quidam ait:

for. * vtilia

1. Reg. 15.

Purpureus, latè qui splendeat, vnus & alter
Assuitur pannus.

Vndè oratoriæ iucunditatis dulcedinem, & persuasibilis eloquij venustatem minùs vtilẽ contemnens, beati martyris actus & mortem stylo simplici prosecutus sum, in textûs defloratione magis diuinæ scripturę testimonijs, quàm dictis vtens philosophicis. Vestrum est, cui Dominus scientiam contulit, apponere limam correctionis, ità vt vestro iudicio superflua resecentur, neglecta suppleantur, mutanda mutentur. Quapropter supplico beatitudini vestrę, vt quæ vestra iussione, non mea præsumptione, per ministerium meum ad laudem martyris conscripta sunt, nisi iure reprobari debeant, quod absit, benedictione vestra roborentur, authoritate perpetuentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE LIBER PRIMVS.

Quòd beati Engelberti vocabulum, futuræ passionis eius præsagium fuerit: & de eius æterna electione. Cap. 1.

Nouembris 7.

AD honorem Dei patris, & filij eius Iesu Christi, Dominiac Saluatoris nostri, & sanctæ matris Ecclesiæ: actus, passione & virtutes precioſi martyris & Archipræſulis noſtri Engelberti deſcripturus, gratiâ inuoco ſpirituſſancti: vt qui iam poſitus ſuper candelabrum, fulgore miraculorum lucet in domo Dei, & in eccleſia ſpecialiùs beati Petri Apoſtoli, ſtyli mei miniſterio vtcunque valeat illuſtrari, & ad poſterorum notitiâ vtiliter declarari. Videtur mihi in primis antiſtitis noſtri vocabulum, quoddam futurę beatitudinis eius fuiſſe præſagium. Ex Teutonico enim Latinoque compoſitum, Angelicam ſonat libertatem, ſignificans, Engelbertum de iugo peccatorum per mortis neceſſitatem ad Angelicam migraturum libertatem. Si Deus à nobis mirabilis prædicatur in ſanctis ſuis antiquis, multo magis mirabilem ſe oſtendit in nouo martyre, & tali martyre diebus his nouiſſimis, eò quòd miraculorum tempora modò non ſint, vt quidam ait: Rara auis in terris, ſanctitas huius temporis. Et ideò miracula crebra, quæ de patre noſtro videmus & audimus, & per ipſius merita fieri credimus, tanto nobis debent eſſe gratiora, quanto propter tempus rariora, Sanctitatem, quæ vitæ defuit, mors precioſa ſuppleuit: & ſi minùs perfectus in conuerſatione, ſanctus tamen effectus eſt in paſſione. Conſummatus in breui, expleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius. Nam placens Deo æterna prædeſtinatione, factus eſt dilectus in paſſione. Quis enim ſanctitati eius contradicat, quem cordium cognitor, & meritorum ponderator Dominus, ſignis tam varijs mirificat? Non qui ſeipſum commendat, vt ait Apoſtolus, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat, ille probatus eſt.

Etymologia nominis Engelberti.

Pſal. 67.

Sap. 4.

2. Cor. 10.

De nobilitate eius, & quòd à puero ſtipendijs Eccleſiaſticis honoratus ſit. Cap. 2.

Cãt. 2. & 8.

for. *maiorum

Prou. 3.

Genus eius. Pater. Mater.

Egregia corporis forma

VIdetur ſancto Engelberto cõgruere, quod per Salomonẽ dicitur: Læua eius, id eſt, Chriſti, ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Adſequã ſpõſi pertinent bona corporalia & terrena: ad dexterã verò, bona ſpiritualia atq; cæleſtia. Bona corporalia ſunt, generis & *morũ nobilitas, valetudo corporis & pulchritudo. Bona dexteræ, virtutes ſunt, qbus in præſenti aĩa illuminatur: & vita æterna, quæ virtutibus, pmeretur. V traq; bona, dexteræ ſcilicet & ſiniſtræ, Salomõ alibi exponit, cùm dicit: Lõgitudo dierũ in dextera eius: diuitiæ aũt & gloria, in ſiniſtra illius. Sanctus aũt Engelbertus quãdiù vixit, gloria & diuitiæ in domo eius fuerũt: cuius iuſtitia, quã per paſſionẽ meruit, permanet in ſeculum ſeculi. Quàm copioſè in præſenti bonis ſinſtræ ſuſtentatus ſit, & in illis quieuerit, paucis explicabo. Quæ enim in tempore geruntur, cum tempore voluuntur: & niſi ſcripto perpetuentur, citiùs ab hominum memoria delentur. Erat autem vir nobilis valdè, & ſpectabilis genere, filius Engelberti Comitis de monte. Cuius patrui fuêre Fridericus & Bruno Archipræſules Colonienſes: Adolphus verò, qui Brunoni in Epiſcopatu ſucceſſit, patrui ei' filius fuit. Mater eius, filia erat Comitis Geldrenſis, viri diuitis atque potentis. Theodoricus Epiſcopus Monaſteriẽſis, & Engelbertus Oſnaburgenſis electus, nepotes patrui eius extitêre. Eccè de tam nobili ac inſigni proſapia martyr noſter carnis duxit originem. Nec degenerauit moribus: ga ab ineunte ætate puer prudens erat & amabilis, ſecundùm nominis ſui participium, gerens vultum Angelicum: tractabilis, liberalis, humilis ſatis, & gratioſus valdè. Annos puériles tranſcendens, & in adoleſcentem proficiens, ità ſe omnibus conformare ſtudnit, vt clericis ſe clericum, & militibus ſe militem exhiberet. Erat etiam in eádem ætate tantę pulchritudinis, vt in omni clero, nec in laicis quidẽ, vir illo pulchrior inueniri nõ poſſet. Adſpectu decorus, ſtatura procerus, viribus robuſtus: ità vt ſpeciali quodam priuilegio mater natura tantæ ſpeciei congaudere, & in illo quasì in ſpeculo reſultare videretur. Huiuſmodi diuitijs naturæ, acceſſerunt diuitiæ, vt ità dixerim, fortunæ. Nam cùm adhuc puerulus ſtuderet in ſcholis, ſic ſtipendijs Eccleſiaſticis oneratus eſt, & honoratus eccleſijs, videlicet Præbẽdis & Prępoſituris, vt magis dignitates & diuitię eum venerari, quàm ipſe illas, viderentur. Non opera iuſtitiæ hęc, neque ſalutis diuitiæ, ſed retia dęmoniorum, inſtrumenta & laquei peccatorum, quos ipſe euadere non potuit. Nam mundanæ gloriæ deditus, totus illis multipliciter eſt irretitus: ſed electis, teſte beato Paulo Apoſtolo, omnia cooperantur in bonum. Hæc idcircò commemoro, vt cognoſcat lector, de quali viro martyrem ſibi elegit Dominus, de vaſe iræ faciens vas gloriæ. De ſcholis emancipatus, in Præpoſitum maiorem eſt electus. Electus eſt deindè in Epiſcopum Monaſterienſem: ſed eundem Epiſcopatum ſuſcipere nõ acquieuit, adoleſcentiæ ſuæ fortè pertimeſcens.

Abundat opibus.

Rom. 8.

Recuſat Epiſcopatũ Monaſterienſem.

De diſcordia Epiſcopatûs temporibus Philippi, Othonis, Friderici regum. Cap. 3.

CIrca idem tempus dominus Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus, à prauis conſiliarijs ſeductus, inſuper multa pecunia corruptus, ab Othone filio Henrici Ducis Saxoniæ, quem ipſe ex conſenſu domini Innocentij Papæ, Romanorum regem creauerat, & Aquiſgrani coronauerat, rupto iureiurando receſſit, & aduerſarium eius Philippum Ducem Sueuiæ, filium Friderici Imperatoris eligens, in ſede regia conſecrauit. Propter quod in ciuitate propria, Colonia ſcilicet, ex mandato iam dicti Innocentij, à iudicibus ad hoc delegatis citatus, excommunicatus & depoſitus eſt. Excommunicati ſunt cum eo vniuerſi penè nobiles terræ, eô quòd ei adhęrerent, & Philippi partes fouerẽt. Quanta eodem tempore in Epiſcopatu Colonienſi perpetrata ſint incendia, prouinciæ vaſtatæ, eccleſiarum bona direpta, nunc Othone, nunc Philippo prevalente, paucis non poteſt explicari. Adolpho ſucceſſit Bruno, Prępoſitus Bonnenſis, qui à Philippo rege, qui cum exercitu Epiſcopatum Coloniẽſem intrauerat, in caſtro Vuaſſinberg magis dolo, quàm vi captus, vinctus eſt & eductus. Philippo autẽ occiſo, & Othone in regno confirmato, ad ſedem ſuam redijt: & non multò pòſt in fata cedẽs, Theodorico ſanctorum Apoſtolorum Prępoſito ſedem reliquit. Hic pręſente rege Othone in Archiepiſcopum eſt electus, & pallij dignitate eius gratia celeriùs donatus. Rege verò ab Innocentio in Imperatorem conſecrato, propter retractionem terræ *Mechtildis, quam Papæ contulerat, tam graues inter eos oriũtur inimicitiæ, vt Othonem, quem vſque ad hoc tempus paterno affectu fouerat, excommunicaret, eiq; Fridericum Hẽrici Imperatoris filium & regem Siciliæ, aduerſarium ſuſcitaret. Ad cuius promotionem Sifrido Moguntinẽſi Archiepiſcopo plenariam poteſtatem legationis contulit: qui Theodoricum Archiepiſcopum, eô quòd fautor Othonis eſſet, indignè ſatis deponẽs, Adolphum reſtituit. Neuter tamen illorum Epiſcopatum recuperare valuit, licet in Curia Romana ab vtroq; ſatis pro illo laboratum ſit: ſed vtriq; trecentæ marcę ex redditibus Epiſcopalibus ſunt aſſignatæ. Eccleſię verò Colonienſi libera electio remiſſa eſt. Hęc inſerta ſunt, ó lector, vt poſteris innoteſcat, in quali ſtatu Eccleſiam, per longa & varia ſchiſmata laceratam & depauperatã martyr noſter factus Epiſcopus inuenerit, & in quali illam dimiſerit.

Brunoni Theodorico.

*Mechildis *Mathildis

Vt Epiſcopus factus Engelbertus, prouinciæ tyrannos compreſſerit prudentia magis, quàm armis. Cap. 4.

POſt depoſitionem Othonis Friderico adhęrens, ac per hoc fauorem domini Innocentij Papę conquirens, cõmuni conſenſu in Archiepiſcopum electus eſt. In ipſa die electionis ob precedentem infirmitatem tam debilis fuerat, vt vix ſtare aut incedere poſſet: eratq; ſignũ, quòd flebile principium melior fortuna ſequeretur. Nam circa principiũ electionis eius, totius pacis inimicus diabolus, qui ferueſcere facit quaſi ollam profundũ maris, ſuſcitauit ei aduerſarios acerrimos, ſcilicet Theodoricum Comitẽ de Cleuo, & Vualramũ Ducem de Lymburg & Comitẽ in Lutzelburg, eorumq; cognatos & auxiliarios, vt futurus Machabęus in eis experiretur. Quos ità humiliauit & repreſſit, vt illorum exemplo cęteri Comites ac nobiles terrę territi, contra ipſum murmure non auderent, verentes ſibi euenire poſſe, quod quidam ait: Tum tua res agitur, paries cùm proximus ardet. Aedificauerat enim Vualramus caſtrum & villam forenſem in Ducatu Colonienſi, quam dominus Archiele ctus deſtruxit & exuſſit.

Engelbertus creatur Epiſcopus Colonien.

Iob 41.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ob quam causam tam graues orræ sunt inter eos inimicitiæ, vt dominus Archielectus & frater eius Comes Adolphus, diuortium fieri vellent inter Henricum filium Ducis Vualrami, & filiam eiusdem Adolphi, consanguinitatem prætendentes, nè Comitia ad Henricum vxoris gratia deuolui posset. Non fuit adeò potens, qui in Ducatu eius vel Episcopatu, inimici sui terram vastare auderet per incendium. Sic Comitum siue aliorum nobilium vel potentum insolentias repressit, vt penè nullius castrum destrueret, vel terram vastaret: magis prudentia, quàm bellorum copia, sibi subiugans omnia, ità vt de eo dictum videatur,

Comitia, pro Comitatus.

Aduersarios vt edomârit.

Quique dolet, quotiès cogitur esse ferox.

In ciuitatibus suis principalibus, Colonia scilicet & Susatia, maiorem exercuit potestatem zelo iustitiæ, quàm aliquis Episcoporum ante eum. Ad curias Friderici Imperatoris, tunc regis, cum tanta gloria & expensis asscēdit, vt cæteris principibus superior gloria & honore haberetur. Quantùm eidem Friderico adstiterit, quātùm eius partes contra Othonem promouerit, vsque hodiè experitur. Et cùm maximas haberet expensas, tum propter curias regales, tum propter supradictos nobiles, quorum timore corporis suo custodiam adhibebat satis sumptuosam, ab Honorio Papa, qui Innocentio successit, antequàm pallium ei dare vellet, soluere cogebatur, quæ eius antecessiores Adolphus, Bruno & Theodoricus, dissensionis tēpore consumpserant in curia, cum sorte vsuras grauissimas, quorum summa transcendisse dicitur sedecim millia marcarum.

Vt regni tutor factus, firmam pacem effecerit, & Coloniensem ditârit Ecclesiam. Cap. 5.

FRiderico rege ab Honorio in Imperatorem coronato, cùm intrâsset regnum Siciliæ, audita Archiepiscopi sibi in Alemānia benè noti probitate, per literas Imperiales regni negocia citra Alpes illi commisit, Henrici filij sui eum cōstituens tutorem, & totius regni Romani per Alemāniam prouisorem. Qui regni negocia non abiq; timore suscipiēs, Reipublicæ tam vtilē & tam fidelem se exhibere studuit, vt de contingentibus vel modicum, vel nihil negligeret, & inuidus, vbi detractionis dentem figeret, in eius verbis vel actibus nō inueniret. Congregatis principibus, Henricum puerum Aquisgrani in regem cōsecrauit: quem nutriebat vt filium, & honorauit vt dominum. Cum quo & sine quo diuersas regni partes perlustrans, tantam fecit pacem, vt Augusti tempora crederes. Videntes huiusmodi virtutis opera prædones & dissensionis amatores, glorię pontificis, sicut de Ionatha legitur, inuidentes tabescebant: boni verò & maximè negociatores, ipsum laudantes, & benedicētes Deum, pro concessa potestate glorificabant. Die quodam mercator quendam Archiepiscopum Imperij, ipso audiente, pro fide publica per quędam loca diœcesis eius interpellabat. Quam cùm ille diu renueret, nobilium siue militū illic habitantium malitiam prętendēs, gloriosus Archiepiscopus & Dux Engelbertus, non Episcopo insultando, sed petenti compatiendo, ait: Dic mihi bone vir, audésne te committere conductui meo? Respondente illo confiter, Etiam domine: subiunxit Machabęus noster: Sume istam chirothecam, & si necessitatem habuēris, pro signo ostēdas: & si aliquid tibi vi sublatum fuerit, ego tibi omne damnum restituā. Et fecit sic, gratia signi, immò timore Episcopi, sua securus deducēs. Sicut scriptū est de Iuda, Similis factus est leoni in operibus suis, & protegebat castra Israēl, id est, bona Ecclesiæ sibi cōmissæ gladio suo. Natura leonis esse dicitur, vt prostratis parcat, & erectos inuadat. Nouerat leo noster, Machabęus noster, tum ex nobilitate naturæ, tum ex zelo iustitiæ parcere subiectis, & debellare superbos. Erat enim defensor afflictorum, & malleus tyrannorum, magnanimus & humilis, gloriosus & affabilis, rigidus & lenis, multa pro tempore dissimulans, & cùm minùs sperarętur, ad vindictam se accingēs, &c. ceperat aūt cum Episcopatu gladiū spiritualem, & cum Ducatu gladium materialem. Vtroq; gladio rebelles coercuit, quosdam excommunicādo, quosdam per militiam debellando. Sic Machabęus priùs proprio in dęiectione inimicorū, deindè Apollonij gladio legitur pugnâsse. Et qd eius laudi immorer, cùm gloria, diuitijs & potētia, sicut de Salomone legitur, oēs supergressus sit pontifices, qui ante eum fuerunt in Colonia: excepto Brunone primo, cuius gratia Ducatus Episcopatui per Othonē primum Imperatorem, cuius frater erat, additus est? In rebus exterioribus & fama sub nullo pontifice vsquè ad diem hanc, tātùm Ecclesia Coloniēsis profecit, quātùm sub Engelberto. Prædia plurima simul & feuda, Ecclesię diù subtracta, & à multis eius antecessorib' siue p torporē, siue

Imperij negocia ei demandātur.

1. Mach. 10.

1. Machab. 3.

Præclarę eius virtutes.

Ibidēm.

3. Reg 3.

Anget opes Ecclesiæ Coloniēsis.

siue per inualetudinem neglecta, ipse per iudicium & sententiam recuperauit. Puto tamen, quòd iudicio vel sentētia modicùm profecisset, si animi virtus & militiæ robur illi defuisset. Pręter redditus Episcopales, post mortem fratris tenebat terram patris, de qua habebat ministeriales multos & redditus magnos. Ob quam causam Ducis Vualrami, cuius filius Henricus filiam Adolphi Comitis duxerat vxorem, contra se non modicam excitauerat inuidiam: sopita tamen omnia fuerant tali pacto interueniente, vt dominus Episcopus, quoàd viueret, teneret terram: ille verò ab eo singulis annis in pecunijs reciperet pensionem. Prætereà feudis multis ac prędijs diuersis Ecclesiam Colonienſem ditauit & sublimauit, terminos eius ciuitatibus, castris & possessionibus ampliauit. Quædam ex his de nouo ædificauit, quędā renouauit, nonnulla pecunia comparauit. In quibusdam ciuitatibus & turribus suis, turrita satisq; pulchra construxit palatia. Henricus Dux Lotharingię & princeps Imperij, probitate prędsulis attractus & illectus, & qa prudens esset in consilio, & validus in auxilio, quædam sua prędia, quę hîc nominare necesse non est, de manibus prædsulis Engelberti iure feudali suscepit, tanto pontifici eiusque Ecclesiæ volens arctiùs adstringi, & bonis proprijs ab eo gaudens beneficiari.

Henricus Lotharingiæ Dux, quanti eum fecerit.

Vt rex Hierosolymitanus Iohannes venerit Coloniam, vtque reges terræ Engelberti amicitiam expetierint. Cap. 6.

IOhannes rex Hierosolymitanus propter eum, & cum eo Coloniam diuertit: vbi tam magnificè susceptus est, vt tam eius, quàm ciuitatis gloriam admirari non sufficeret. Quod dictum est de Salomone, qui regnauit in Hierusalem, quòd reges terræ desiderauerunt videre faciem eius, & audire sapientiam eius, & obtulerunt ei munera: etiam de ipso exponi potest. Cognita eius sapientia atque potentia, & quòd potentior esset † imperio, reges terræ, Franciæ scilicet & Angliæ, Daciæ, Boëmiæ & Hungariæ, miserunt ei munera in auro & argento, gemmisque preciosis, eius adspectu & colloquio vel pro amicitia comparanda, vel pro diuersis causis & necessitatibus vti desiderantes. Hæc, quæ à me in eius laude scripta sunt, qui legerit, & illius gesta vidit, dicere poterit, quod regina Saba Salomoni dixit: Probaui, inquit, quòd media pars mihi nunciata non fuerit. Maior est sapientia tua & opera, quàm rumor, quem audiui. Fama nominis eius & operum iam vsque ad exteras nationes peruenerat, & timebant eum Saraceni. Cui nomen Salomonis re vera congruebat, eò quòd esset multùm pacificus, pacem diligens, & pacem faciens. Gratia pacis reformandæ neque expensis, neque corpori pepercit. Vndè si beati pacifici, immò quia beati, & ipse beatus est. Qui cùm aliquando argueretur à religiosis, quare exactiones faceret in populum sibi subiectum, humiliter se excusauit, culpam recognouit, dicens sine pecunijs pacem se non posse facere in terris. Tempore quodam de tali materia conferens cum magistro Iohanne Abbate sancti Trudonis, aiebat: Magister, nôstis quid facere cogitauerim? Respondente illo, Non domine: subiunxit: Super omnes redditus meos duodecim scultetos ordinare disposui, vt illis cęteri administratores rationem reddant, & ex illis duodecim singulis mensibus singuli mihi meisque administrent: & ità non erit necesse, vt aliena rapiam, siue per exactiones aliquem grauem.

Item q; res Hierusalē.

2. Paral. 9.

† videt de esse, in

Alijq; multi reges.

3. Reg. 10.

Matt. 5.

Vt septem donis Spiritus sancti ornatus fuerit. Cap. 7.

DItauerat illum gratia diuina, secundùm vsum exteriorem, spiritu sapientiæ & intellectûs, spiritu consilij & fortitudinis, spiritu scientiæ & pietatis, nec decerat ei spiritus timoris Domini. Secūdùm vsum exteriorem dixi, eò quòd spiritualiter sine charitate haberi nequeāt. Statum eius interiorem Deus nouit. Sed & quidam ex eius Capellanis, qui conscientiam eius nouerat, de ipso cum Abbate nostro conferens, sic ait: Licèt dominus meus secularis habeatur, non tamen intùs talis est, qualis foris appáret. Sciatis eum multas occultas consolationes habere à Deo. Erat enim sapiens ad omnia, & intelligens. Sapienter ad omnia respondit, & quid quisque discere vellet, facilè intellexit. Cùm veniſſent Coloniam fratres de nouo Ordine Prædicatorum, necnon & fratres, qui dicūtur Minores, & graues quidā eis essent ex Clero, cisq; coram Archiepiscopo Engelberto diuersa obijcerēt, illos accusando, respondit: Quandiù res in bono statu est, stare sinite. Cumque instarent tam primores, q̄ plebani, & dicerent,

Testimonium Confessarij eius de illo.

Dōicani & Franciscani initiò quid passi sint à Clero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rent, Timemus nèisti sint illi, de quibus spiritussanctus per os beatæ Hildegardis prophetauit, per quos Clerus affligetur,& ciuitas periclitabitur, verbum notabile respondit: Si diuinitùs prophetatũ est,necessè est vt impleatur. quo verbo compescuit omnes. Spiritu consilij sic abundabat, vt in consilijs dandis esset prouidus, & in responsionibus tam promptus, vt consiliarij eius sua paruipendentes consilia, mutuò dicerent: Dominus noster consilium suum in crumena sua portat. Spiritu fortitudinis ità pollebat, vt neque minis frangi, neque blanditijs facilè flecti posset,os habens agninum, & cor leoninum. Hinc est,quòd cùm dominus Conradus Episcopus Portuensis, & tunc temporis in Alemannia legatus, diceret prædicto Abbati Iohanni: Vndè est, quòd dominus Colonien sis ità timetur? respondit ille: Ex quadam gratia speciali Dei est. Spiritus scientiæ illi non deerat: quia tanto rationis vigebat acumine, vt prudenter inauditas & difficiles solueret quæstiones: quod,multò literatiores eo,facere non poterant. Cui etiam spiritus pietatis tantus inerat, vt,si in turbis positus, consideraret ex remoto pauperem sibi loqui volentem,nutu,siue per nuncium,illum vocaret,& querimonijs eius cum multa patientia peraudiris, efficaciter expediret. Hoc sæpiùs illi contigisse certum est. Quàm pleno sinu necessitatibus afflictorum sit compassus,subiecta declarant exempla.

Præclarum Dei donũ.

Rara virt.

De commiseratione eius erga pauperes & afflictos,& vt tempore famis prouinciæ subuenerit. Cap. 8.

SEdente eo Coloniæ in palatio Episcopali in iudicio, vidua quædam causam habens, propiùs accessit, petens sibi dari aduocatum, qui eius querimonias proponeret. Cui beatus Episcopus compassus,aduocatorum auaritiam non ignorans, viduæ respondit: Bona domina, liceat tibi pro te loqui: tu meliùs nósti, quæ necessitas te vrgeat,quàm alij. Dicentibus scabinis, Domine, hoc est contra ius ciuitatis: non aduertit verba illorum: hoc tamen adijciens, Nos benè intelligimus verba eius. Alio tempore, descendente eo de palatio, occurrit quidam, in partibus superioribus nescio à quo se spoliatum conquerens.Qui statìm in gradibus gradum figens,ità vt erat vestibus ad iter accõmodis indutus, & calcaribus instructus, substitit, & cum multa patientia hominem audire cœpit. * Marestallo dicente: Domine,ascendite equum, quia via longa est,& tempus breue: acsi nõ audiret, hominem monuit, vt causam suam perararet.Cumque iteratò clamaret Marestallus,conuersus ad illum Episcopus,ait: Modò negocium produxisti. Cumque plenè intellexisset, vbì vel à quo spoliatus esset homo, accito notario, literas in eodem loco & scribi & obsignari iussit, easque viro tradens, Vade,ait,& ostende ei,qui tibi tua abstulit,has literas: & si tibi non fuerint restitura, rursùs ad me venias,& ego tibi tantundem reddam.sicq; equum ascendit,& abijt. Ostendit & aliud signum magnę pietatis. Anno præterito, cùm annona venderetur sex solidis, & eo ampliùs,&,quod magis terruit homines, nec haberi quidem posset pro pecunia, natues cum annona comparans, authoritate sua è prouincia Moguntina eas iussit adduci, & per cœnobia, quæ magis indigebant, distribui. Eodem tempore Coloniæ & per totum Episcopatum suum,ad totius prouinciæ subsidium, cereuisiam coqui inhibuit,mãlens maximis redditibus, quos recipiebat ab illis qui cereuisiam coquebant, carere, quàm quęstûs sui causa populos fame perire. Spiritu timoris Domini alienus nõ erat: quia nullus nostri temporis pontificum summo Pontifici plùs illo timoris & reuerentiæ exhibebat. Vndè cùm dominus Honorius Papa mortem eius deplangeret, dixisse fertur hoc verbum: Omnes de Alemannia, timore eius me timebant. Nam propter obedientiam,quam Papæ & regi exhibuit,occisus est.

Nota tanti principis singularem humanitatem.

* Marescalco

Vt prosit multis,sua lucra negligit.

Vt religiosos siue monachos semper honorârit. Cap. 9.

RElegiosos, immò in religiosis Christum, ità honorare studuit, vt personis prætiosis assurgeret, & tam humiliter cum eis loqueretur, acsi illis subditus esset. Sacerdotes seculares & pauperes valdè, personis illustribus, secularibus tamen, neglectis, de sua scutella comedere, & de suo scypho bibere sæpissime coegit. Vestimenta sua aliquandò satis preciosa, quibus ad breue tempus vsus fuerat, non histrionibus,sed sacerdotibus: non scurris, sed Clericis dare consueuerat. Erquis timor sine dilectione minùs placet, beatam Virginem Mariam, quæ mater est pulchræ dilectionis,id est,Christi,qui fons est & author totius sanctiamoris,intantùm dilexit,vt per annos aliquot, omnes quartas ferias in eius honore ieiunaret, & duabus vicibus, postquàm factus est Episcopus, limina eius in Rupe amatoris visitaret. Decorem domũs Dei cum sancto Dauid sic dilexit,sic desiderauit, vt ecclesiam sancti Petri, quæ mater est omnium ecclesiarum prouinciæ Colonien sis, renouare fratres hortaretur, promittens se quingentas marcas statìm ad inchoationem oblaturum, ac deindè annis singulis marcas totidem, donèc fabrica consummaretur. Fecerat autem ante mortem suam vestimenta pontificalia ex purpura & lino subtilissimo, fimbrijs & laminis aureis, itemque margaritis & gemmis tanti decoris, vt cordis eius deuotio in illis tanquàm in speculo reluceret. Semèl tantùm ijs vestimentis vsus est, idque in velatione sanctimonialium: quod officium sine lachrymis exercere non potuit. Calicem verò aureum ex gemmis preciosis, à diuersis regibus illi missis, valoris, vt aiunt, plùs quàm quingentarum marcarum, ad honorem domûs Dei fieri curauit, quem deuotus super altare beati Petri Apostolorum principis obtulisset, si non priùs de passionis calice bibisset.

Psal. 25.

Calix ingẽtis precij.

Hæc de vita & actibus beati viri dicta sufficiant, ex multis pauca. Non enim tam multa, quàm vera probitatis eius acta scribere proposui,nè mihi abijs, qui virum nouerant,de mendacio possit insultari, eò quòd nondùm expletus sit annus, ex quo passus est: & nè congestorum copia legentibus generet fastidium. Nunc autem quàm feliciter,etsi difficulter,de lęua temporalium per ascensum purpureum,id est, martyrij meritum ascenderit ad amplexus veri Salomonis,id est,ad quietem diuinæ contemplationis,stylus manifestet: quia,vt ait quidam ex eius concanonicis, sacerdos deuotus ac literatus, aliam viam, per quam in statu tali positus ianuam regni cælestis, quæ angusta est, intrare potuisset,non confidero.

LIBER SECVNDVS.

Vt propter defensionem Ecclesiæ Essendiensis Comes Fridericus in eius necem clàm conspirârit. Cap. 1.

VAS electionis beatus Paulus Apostolus,electorum gloriam,& diuinam circa illos intelligens dispensationem,ait: Quos autem prædestinauit, hos & vocauit:& quos vocauit,hos & iustificauit:quos autem iustificauit,hos & magnificauit. Quatuor hîc enumerat,prædestinationem,vocationem,iustificationem, magnificationem. Primum æternum est, & est causa trium subsequentium. Quos Deus ab æterno prædestinat, hos in tempore vocat,iustificat & magnificat. Beatum pontificem Engelbertum,ab æterno prædestinatum, prędestinantis gratia ad martyrij locum tempore & occasione, quibus voluit, vocauit: vocatum,contritione, confessione & proprij sanguinis effusione iustificauit: iustificatum,signis & virtutibus post mortem magnificauit,& quotidiè magnificare non cessat. De magnificatione eius cælesti,dicere non sufficimus: quia qualis vel quanta sit, nescimus. Causa verò martyrij eius,per quam,illam promeruit,talis erat: Fridericus Comes de Isenburg,aduocatus fuit Ecclesiæ Essendiensis. Est enim Abbatia regalis, & ab Imperatore tenetur. Iste Fridericus, fratre seniore in fata cedente sine filio,vt fratris esset hęres,recedens à Clericatu,factus est miles: & tanto fortasis ad malignandum promptior,quanto à gratia remotior. Vndè Dauid in Psalmo: Qui elongant se, inquit, à te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Non potest esse sine periculo & gratiæ detrimento, quandò Clerici, qui secundùm nomen suum de sorte sunt Dei, ordine mutato, militiæ se mancipant seculari. Tales, sicut exemplum habemus in multis, cùm ad malum, vt dici solet, deterius tendunt, etiam malis peiores, & crudelibus crudeliores fiunt. Hinc Ieremiæ dicitur à Domino: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus malas,malas valdè. Ficus malæ, sunt maligni religiosi, vtputà monachi vel clerici. Ficus malæ valdè, cùm ex illis fiunt laici. Fuerat enim Fridericus matioris ecclesiæ Colonien sis canonicus. In Comitem ex Clerico mutatus, fit Ecclesiæ Essendien sis Aduocatus nomine, re ipsa inimicus. Non enim defendere, sed magis deprædari didicit. Cùm pater eius Arnoldus Comes de Altena, vir admodùm prudens & modestus satis in genere suo, ratione aduocationis satis indebitè iam dictam vexâs-

Pręfal. 23.

Prædestinatio. Vocatio. Iustificatio. Magnificatio.

Causa cędis Engelberti.

Psal. 72.

Nota.

Ierem. 24.

Abbatia Essendiensis miserè vexatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vexâſſet Eccleſiam, iſte nouiſſimus Fridericus exoſſauit eam. Aduocatos ſiue ſcultetos Eccleſiæ, contra volũtatem Abbatiſſæ & ſororũ, amouit: pro libitu nouos inſtituit: homines ad monaſterium quocunque iure attinentes, tantis vexationibus angarians, tantisque exactionibus excorians, vt nobilis illa Eccleſia ſubſiſtere, vel diutiùs eiuſdem incubatoris inſolentias ſuſtinere non poſſet. Non legerat, vel potiùs non attenderat ſcriptum, ſi legerat, miſerrimus ille: Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? Abbatiſſa ſæpiùs cum ſororibus Coloniam veniẽs, cùm coram primoribus ſuas miſerias, & Friderici violentias priùs domino Theodorico, ac deindè eius ſucceſſori Engelberto Archiepiſcopo exponerent, modicùm profecerunt, quòd amore cognationis multa circa illum diſſimularẽt. Poſt annos aliquot ſororum querimonijs dominus Papa Honorius, necnon Imperator Fridericus defatigati, compatientes ſæpè dictæ Eccleſiæ, vrgentes literas Epiſcopo direxerunt. Qui cùm Eccleſiæ Imperialis iniurias diutiùs diſſimulare nec auderet, nec veller, Comitem ſeriò monuit, ſed nihil profecit. Intrãtùm autem ei pepercit, vt de proprijs redditibus annis ſingulis certam penſionem ei offerret, modò aduocatione legitimè vti veller: ſed ille minimè acceptauit, quoniam in malcuolam animam non intrabit ſapientia. Intelligens autem idemipſe Fridericus præſulis volũtatem, quòd eum exhęredare veller, cognatis cõqueritur & amicis. Et eccè ſtante Behemoth, cuius halitus prunas ardere facit, ſic ſuccẽſus eſt ad Epiſcopum interficiendum, vt verbis fumantibus carbones, id eſt, ſatellites ſuos, homines in malitia exercitatos, & ad omne facinus pronos, ad paricidium inflammaret. Fridericus, dictio Teutonica eſt, & ſignificat pacis diuitẽ. At miſero iſti non niſi per antiphraſim, id eſt, à contrario congruebat. Nam pacis inops erat, pacis inimicos ſibi ſocians. Mox cultelli, lanceæ, enſes præparantur, à miſero miſeri falſis promiſſis animantur. Ego ſum, inquit, Comes, caſtra fortia habens & terram. Duo ex fratribus meis Epiſcopi ſunt. Dux Vualramus, & terræ noſtræ potentiſſimus, affinis meus eſt, cuius filius Comitatum Montenſem habiturus eſt. Conſobrinus ſum Theodorici Comitis Cluẽſis, cuius fratruelis eſt nobilis vir de Henniſberg. Godefridum Comitem de Arnſberg, Othonem Comitem de Tekelenburg, Herimannum potentem de Lippia, & alios complures iniurijs affecit, læſit & offendit, nec eſt qui ſanguinem eius vindicet. Omnes vos ditabo, protegam & ſublimabo. Simile quiddam clandeſtino huic paricidio, antequàm occideretur beatus Epiſcopus, frater Friderici Engelbertus cuidam honeſto militi, ſicut nupèr ab eius ore audiui, propoſuit, ità dicens: Tales & tales ſunt cognati mei, tales & tales ſunt affines mei, prædictos nobiles nominans, & quis mihi fratribusque meis nocere poſſet? Reſpondente milite, Nullus ſanè poſſit, maximè quandiù vobiſcum eſt dominus & cognatus veſter Archiepiſcopus: ille ſubiunxit: Ponamus non ſupereſſe Archiepiſcopum, ecquis nobis vim vel contumeliam inferre poſſet? Miles quidem reſpondit, ſicut & priùs reſponderat, ſed latiùs diſplicuit ei hic ſermo, cùm poſteà comperiſſet, quarè prolatus eſſet ab eo. Atque indè conijci poteſt, hoc ſacrilegium non tum primùm, cùm Epiſcopus occiſus eſt, fuiſſe conceptum, ſed diù pertractatum. Feruntur huic conſpirationi conſenſiſſe nonnulli potentes, quos fama quidem non tacet, ſed propter tempus nominare non licet: ſed veniet narrandi opportunitas, dicente Saluatore: Nihil eſt opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non ſciatur.

Eſa. 33.

Sap. 1.

Iob 41.

Inſtĩmantur multi in necẽ Engelberti.

Militẽ vocat virũ nobilem.

Matt. 10.

Vt Sufati tractatum ſit de pace inter Epiſcopum & Fridericum Comitem concilianda. Cap. 2.

POſt feſtum omnium Sanctorum Deo dilectus põtifex propter bonum pacis Sufatum venit. Venit & Fridericus cum fratribus ſuis Epiſcopis, alijſque cognatis ſuis atque conſiliarijs. Vbi cùm triduò pro compoſitione pacis laboratum eſſet, nulla via, quæ Friderico placeret, inueniri potuit. Indurauerat enim diabolus cor eius quaſi lapidem, & ſtrinxerat id quaſi malleatoris incudem. Eius conſiliarijs tunc temporis congruebat, quod de diabolo, cuius membra per conſpirationem effecti ſunt, paulò ſuperiùs ad Iob dictum eſt à Domino: Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus. Vna vni coniungitur, & ne ſpiraculum quidem incedat per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquàm ſeparabuntur. Ità erant, quicquid ore dicerent, conſpiratores illi in concepta malitia pertinaces & indurati, ità cohærentes & confœderati, vt nullum pacis conſilium corde poſſent admittere.

Fridericus Comes reſpuit pacis cõditiones. Iob 41.

Ibidẽm.

vt

Vt quibuſdam religioſis mors eius reuelata ſit, & quidam etiam eum præmonuerint. Cap. 3.

PLacuit circa idem tempus ſpiritui ſancto, martyris ſui finẽ quibuſdam viris religioſis, idque diuerſis in locis, reuelare. Monachus quidam cõgregationis noſtræ, iuuenis probatæ vitæ, Abbati noſtro ſecretiùs dicebat: Domine, ſi qua habes tractanda cum Archiepiſcopo, nè differas: quia breui morietur. Poſt dies paucos infirmarius noſter, Vuinãdus nomine, pro negocio quodam ad illum, Sufatum directus eſt. Qui cùm in Veteri monte, domo Ordinis noſtri perno ctaret, & manè vellet recedere, Supprior ſubſecutus, ait ad eum: Eſt apud nos conuerſus quidam, ſpiritum habens prophetícum, ſicutì ſæpè experti ſumus. Is tribulationem ingentem breui domino noſtro Archiepiſcopo euenturã prophetat. Quapropter rogo vos, vt moneatis eum vt cautus ſit, ſeque cuſtodiat. Cui ille reſpondit: Satiùs eſt me id tacere. nam pro friuolo habiturus eſt. Veniens indè ad Epiſcopum, benignè ſuſceptus eſt & expeditus, nec quicquam tamen illi hac de re indicare auſus fuit. Die ſequenti dominus Epiſcopus literas indices mortis ſuæ accepit. Quas cùm legiſſet, in ignem mittens, pedibus conculcauit, nè diſcordiæ ſeminarium fierent inter ipſum & cognatum ſuum Comitem Fridericum. Recitauit tamen eas Epiſcopo Mindenſi, qui preſens erat. Cui cùm diceret ille, Caue tibi domine propter Deum, non ſolùm tua cauſa, ſed etiam pro vtilitate Eccleſię noſtræ, & totius terræ ſalute: reſpondit ille, Anguſtiæ mihi ſunt vndiquè, & quid mihi faciẽdum, Dominus nouit, prorsùs ignoro. Væ mihi, ſi tacuero: ſi autem eis propoſuero, dicẽt, imò amicis & cognatis de me conquerentur, quòd paricidij crimen eis impingam. Non ſolùm de Friderico, ſed etiam de Godefrido & Vuilhelmo fratribus eius ſuſpicio fuit. & adiecit: Ego ab hac hora corpus & animam meam diuinæ committo prouidentiæ.

Vide animũ candidum, & pacis ſtudioſum.

Vt Epiſcopo Mindenſi peccata ſua confeſſus ſit, & Epiſcopis Monaſterienſi & Oſnaburgenſi fratribus Friderici aperuerit, quæ ad ipſum delata erant. Cap. 4.

ASſumensq; Epiſcopum illum in ſacellum ſuũ, ſolus ſoli cœpit confiteri omnia peccata ſua ab ineunte ætate, cum tãto imbre lachrymarum, vt totum pectus eius infunderent, & cordis maculas crebris ſtillicidijs, vt ſperamus, diluerent. Cumq; diceret ei dominus Mindenſis, Timeo adhuc latére in conſcientia veſtra, quod mihi dictum non ſit: reſpondit beatus ille: Dominus ſcit me exinduſtriâ nihil ſubticuiſſe. Poſteà tamen plenius cogitans de peccatis ſuis, ſummo manè in priorem locum, cum dicẽs confeſſorẽ ſuum confeſſor Domini, in ſpiritu humilitatis & in animo contrito, quod memorię occurrerat, rursùs cum tantis lachrymis cõfeſſus eſt, vt in tali perſona talem gratiam lachrymarum Epiſcopus Mindenſis mirari nõ ſufficeret, & ille merito cum Propheta dicere poſſet: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodiui legẽ tuam. Teſte codẽ Epiſcopo, cuius relatione hęc comperta ſunt, ſic ſe contritione cordis coram Domino mactauit, ſic ſe oris confeſſione mundauit, tam ſolicitè vtraq; iuſtificatione ſe pręparans, acsi ipſa die moriturus eſſet. Poſteà conſcientia ſerenata, confidenter ait: Modò voluntas Dei de me fiat. Eccè ſic verus & ſummus ſacerdos homo Chriſtus Ieſus, qui ſe in ara Crucis offerre dignatus eſt hoſtiã propiciationis pro peccatis noſtris, ſacerdotem pœnitentem profluuio lachrymarũ ſuarũ abluere & emundare voluit, vt Deo patri per martyrium offerẽdus in holocauſtum, eſſet hoſtia pura, hoſtia ſancta, hoſtia placens & immaculata. Sacerdotes veteris teſtamenti, hoſtias offerendas priùs lauabant. Interim pulſabatur ad oſtium ſacelli, ſed nõ permiſit aperiri dominus Archiepiſcopus, eó quòd haberet oculos ex fletu adhuc tumidos & humidos. Cumque pulſando perſeuerarent, dicerentq; Monaſterienſem & Oſnaburgenſem Epiſcopos ad oſtium ſtare, poſtq; oculos exterſit & faciem ſiccauit, permiſit eos intromitti: quibus & ait: Vos dñi ambo cognati mei eſtis: ego, ſicut optimè nôſtis, in nullo vos læſi, ſed quantum potui, ſemper promoui. Et eccè à diuerſis, tam literis quàm verbis, indicatur mihi, Comitem Fridericum fratrem veſtrum, quem ex animo dilexi, & cui nõ nocui, malum mihi machinari, meq; velle occídere. At illi ſimulantes, quod in pectore non habebant, pauidi reſponderunt: Abſit hoc, domine, abſit: nihil neceſsè eſt vos hoc reformidare, quia nunquàm aſcendit in cor eius. Omnes per vos ditati, honorati & ſublimati ſumus. & hoc quidem veriſſimum erat. Nam Theodoricum, electus in Archiepiſcopum, ſtatim

Pſal. 118.

Leuit. 1.

cũ multis lachrymis confitetur Engelbert⁹ peccata ſua.

Epiſcopis fratrib⁹ Friderici índicat, quid ad ipſum pertatum ſit de cæde ſua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

promouit in summi templi Prepositũ, ac deindè in Monasteriẽsem Episcopum: Engelbertum verò in Prepositum S. Georgij, & posteà in Episcopum Osnaburgẽsem: & Philippum fratrem illorũ, in summa Colonienſi ecclesia Canonicũ, & thesaurarium fecit. Atq; eo tẽpore, quo occisus est, operã dabat, vt Bruno frater eorũ Prepositus fieret summædis Traiectẽsis. Quæ idcircò commemorare voluĩ, vt lector cognoscat, qualem ei vicem rependerint. Reuerà retribuerunt ei mala pro bonis: & cùm loqueretur illis & pro illis bonum, impugnabant eum gratis.

Vt Susato proficiscens, in itinere viduæ ius amissum restituerit. Cap. 5.

Simulat pacem Fridericus.

COmes Fridericus vt conceptam malitiam meliùs dissimulare posset, pro bono pacis ipsi à domino Episcopo oblata verbotenùs acceptauit, cum eo à Susato exiens, eumq; tam familiariter deducens, vt ei Episcopus diceret: Cognate, cũ multa iucunditate simul ascendemus ad solennẽ regis & principum conuentum, qui Nurenbergæ celebrabitur. Sciens aũt Fridericus, cp postera die dedicaturus esset ecclesiam in Suuelme, oblata hac occasione, exemplo Iudæ petijt licentiam ab Episcopo discedẽdi, sicq; ad satellites suos redijt, cosq; diuersis in locis insidias tẽdere iussit, qdq; facerẽt instruxit, & omni quo potuit studio ad facinus animauit. Erat tũ sexta feria post festum oĩm Sanctorũ, & Domini electus eodẽ die Sanctis omnibus per meritũ passionis sociandus, ad dedicationis locum ici unus venire cõstituit. Eodem aũt die occurrit ei vidua quędam, super duabus causis sub diuini nominis obtestatione iudiciũ illius flagitans. Cuius vociferatione sacerdos Dei commotus, nè in hoc inferior videretur iudice illo iniquitatis, de quo Dominus dicit in Euangelio, cp nec Deum timebat, nec hominem reuerebatur: mox de equo descẽdit, & sede composita loco Ducis ad iudicandũ sedens, super feudo, de quo vidua conquerebatur, sententiam quęsiuit & accepit. Audiens verò pro se & contra viduam sentẽtiam esse latam, ex multa cordis commiseratione protulit verbum memoria dignum: En domina, inquit, feudum hoc, de quo conqueris, tibi per sentẽtiam ablatum, mihiq; adiudicatũ est. Sed ego propter Deũ, dolens miseriam tuam, id tibi relinquo. Porrò alterius negocij tui ad me nõ pertinet querimonia. Simile quiddam legimus in Romana historia de pio principe Traiano: qui cùm esset in expeditione positus, & militia vallatus, vidua illi vetustissima in foro occurrit, & iniuriam suam illi cõquesta est. Cumq; ille diceret se ins ei dicturũ cùm rediret, & illa responderet incertũ esse reditum eius: mox dominus orbis substitit, viduam audiuit & vindicauit, oĩa illi restituens. Amplius aliquid operatus est princeps noster. Traianus periudicium viduæ fecit iustitiam: Engelbertus omne iudicium conuertit in misericordiam. Et quia sine fide impossibile est placere Deo, si Imperator illam humanitatẽ exercuit zelo iustitię, non appetitu secularis gloriæ, poterat ei esse ad mitigationẽ pœnæ, quod facerdoti Domini, eò cp esset vir catholicus, contritus & confessus, meritoriũ fuisse creditur vitę æternę. Opus Imperatoris, cùm extra charitatẽ factũ sit, mortuũ remãsit. Opus verò episcopi, quod ex charitate factũ speram, ad martyrij gloriã valdè eũ habilẽ reddidit.

Luc. 18. Singulari humanitate satisfacit viduæ ius petenti.

Traianus Imperator.

Hebr. 11.

Vt Comes Fridericus crebrò ad eum ventitans, res eius explorârit. Cap. 6.

Fridericus Comes eius iter explorat.

CVm aũt Episcopus properaret ad locũ destinatũ, Comes Fridericus circa meridiem venit ad eum, certior fieri cupiẽs quò renderet, & qui vel quot cum eo essent. Episcopus illum salutat, vtq; apud se pernoctaret, plurimùm inuitat: sed ille non acquiescit, aliquid semper, vt priùs, causæ prętexens. O cor agninum, ô oculum columbinũ. Cor sine felle, oculus sine suspicione. Inuitat amicus hostem, domesticus latronẽ, hostia carnificem. Comite recedente, & pontifice procedente, rempus adest vespertinũ. Vesperis verò dictis, rursùs adest Comes. Eũ cernens eminùs Conradus Comes Tremoniæ, ait ad Episcopum: Domine, creber Comitis huius accessus & recessus mihi multùm est suspectus. En nũc tertiò venit, & non, sicut antè, in palefrido, sed in dextrario. Consulo vobis, vt & vos dextrariũ vestrum ascendatis. Cui ille respondit: Hoc nimis esset notabile. Nõ enim timeo: quia nõ nocui illi. Cumq; appropinquaret, viderunt vultùs eius colorẽ penitùs immutatũ. Heu quàm difficile est, vt quidam ait, cimen non prodere vultu. Cœpit aũt eum alloqui Episcopus, & dicere: Sciebam cognate, quòd tandèm mancres mecum, sed ille nihil respondit, conscius ipse sibi: pergebantque simul. Ea causa quidam tam ex Clericis quàm ex militibus suspicione territi, ab illorum se comitatu subduxerunt. Magna verò pars Episcopalis familiæ cum cocis iamdudùm ad

Nõ cauet sibi ab insidijs Friderici.

ad hospitium pręparandum pręcesserat, & pauci cum pontifice remãserant. Sole properante ad occasum, hostia cum immolante properat ad aram, vt fieret Domino sacrificiũ vespertinum, quod dignius erat in lege. Passus est Christus sexta feria, hora sexta, scilicet in meridie, vt declararet se mediatorem esse Dei & hominum. Engelbertũ verò pati voluit eádem feria, sed in fine diei: vt ostenderet eum per bonum finem, non per prœcedentem vitam, coronatum. Per caudam hostiæ, bonus finis designatus est in lege. Hostiam sine cauda offerre non licuit: neq; Deo vita bona sine bono fine placebit. Sciens scriptum beatus ille, Qualem te inuenero, talem te iudico: maximè à religiosis expetere solebat, quatenùs ei finem bonum suis orationibus apud Deum obtinerent: quod & factum est eo, quo iam dicemus, ordine.

De cæde eius, & vt corpus exanime in Suuelme delatum sit. Cap. 7.

Sceleris immanitate terretur Fridericus, sed à suis animatur.

CIrca crepusculum ventum est ad locum insidiarum, & eccè Comes enormitatem concepti facinoris considerans & abhorrens, dicere cœpit ad suos: Vę mihi misero. Quid est, quod facere voluĩ, vt dominũ & cognatũ meum occiderem? Sed mox illi, quos ipse iam antè flatu Behemoth succẽderat, eũ rursùs inflammantes, adeò ad facinus instigauerũt, vt instàr colubri venenum, quod ad breue tempus euomuerat, ardentiùs resorberet & resumeret: statimq; cum Heriberto de nece Episcopi tractans, voluntatem suam ei exposuit. Ille confestim, vt edoctus fuerat à fratre suo dapifero, assumpto secum Heriberto de Suueren, dominũ Archiepiscopũ pcesserunt: & cum in asscẽsu mõtis esset, Comes ait: Domine, hęc est via nostra. Cui Episcopus respõdit: Dominus nos custodiat. Non enim sine suspicione fuit. Tunc parùm expectans Comes, alios famulos post eum misit, prœcipiens eis, vt Heriberto assisterent in eo, quod ille moliturus esset. Cumq; iam concauam viam, quæ in summitate duabus hincindè semitis cingebatur, dominus Episcopus ingrederetur, prœmissi serui Comitis cum tanto impetu aditum prœoccupârunt, vt etiam ipse pontifex, sicut hodiè testis est Cellarius de Hemmerode, turbatus miraretur. Alij à dextris, alij à sinistris gradiebantur: quidam verò retrò cum Comite insidias obseruantes, sequebantur. Tunc Heribertus signum eis dans, qui in latebris erant, tam horrificum edidit sibilum, vt non modò homines prodigionis ignari, sed etiam equi, quibus insidebãt, stuperent. Mox ij, qui prœcesserant, extractis gladijs reuersi sunt. Id vbi cõspexit miles quidam, qui inter illos & Episcopum erat, retrò clamauit: Domine, assendite citò dextrarium vestrum, quia mors in ianuis est. Decebatur enim dextrarius à tergo eius à nobili adolescente de Hemirsbach. Videntes aũt famuli Comitis, quòd dextrarium assendisset, obiecerũt se ei, & vnus ex illis vulnerauit eum grauiter in crure, nullo eum defendẽte, excepto milite Cunrado de Tremonia, qui districto ense Heriberto Rinekore se obiecit, quẽ tamẽ is Heribertus anteuertens, dirè in fronte percussit: & cùm se ab illo Cunradus auerteret, alio ictu inter scapulas eum vulnerauit. Atq; hic est ille Heribertus, qui pauloantè dominũ Episcopum prænouerat, vt si secùs, quàm ipse sperabat, res eueniret, excusare se posset. Vt aũt viderũt hęc illi, qui erant cum Episcopo, oẽs relicto eo fugerunt: & impletũ est in illis, quod per prophetam de capite nostro scriptũ est: Percutiam pastorem, & dispergẽtur oues. Quid posũ hęc de illo gestum sit, tum propter suorũ fugam, tum propter imminẽtem noctem plenèficiri non potuit. Sed eccè nutu Dei actũ est, vt Comes Fridericus ab Vrbe rediens, Coloniam captiuus adduceretur, ex quo martyrij eius ordo modusque cognitus est. Is enim facinus suum palàm confessus, paricidij reos nominatìm expressit. etiam fratres suos de reatu accusans. Captus est cum eo & milite quodam Tobias notarius eius: qui in vinculis positus, ad preces quorundam Canonicorum, qui me ad scribendum ampliùs sollicitarunt, vt veriùs scribi posset, quemadmodùm & à quibus occisus esset Episcopus, hęc confequędæ veniæ manifestauit, Deum testem adhibens, se vera dixisse, prout ipsius Comitis in agone, & aliorum nefandorum Romæ confessio patefecit. Vt ergò Tobias ille fatebatur, cùm dominus Episcopus in via concaua positus adhuc esset, satellites præirent, sauta vi arrepto freno dextrarium eius verterũt, vt frenum ei è manibus extraherent, cumq; ex vtraque parte aliò diuertere non posset, quòd via arcta & concaua esset, per mediam illam fugere cœpit. Illis autem eum insequẽtibus, Ioachim dextrarium eius in femore vulnerauit: & cùm ex neutra parte in via eum antecedere possent, Heribertus extra viam cum equo exiliens, in * acutissima semita, sicut ipse confessus est, cum

Miserè circunuenitur beatus Episcopus.

Primo vulnus in crure accipit.

A suis desertur.

Zach. 13.

* for. * arctissima

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum pręueniens, per capitium arripuit, & eum ex latere ad se inclinãs, secum in terram traxit. Sed mox violenter surgẽte beato Episcopo, quia fortior illo erat, cùm extra viam in rubo Comes audisset, propiùs accedẽs, clamâsse dicitur: Apprehẽdite & tenete eum, quia fortior nobis efficitur vir. Cumq; verba supplicationis ederet Episcopus & diceret, Sancte Petre, quid mihi imputant homines isti? frendens Fridericus ait: Cædite latronem, cędite, qui & nobiles exhęredat, & nemini parcit. Tunc Giselbertus videṡ Heribertum chlamydi eius inhęrentem, ocyus descendit, & furibundè accurrens, primũ vulnus capiti eius inflixit, secundo ictu vibrans ferrum, manum eius, vt puto, amputauit, corpusq; eius gladio trãsfixit. Tobiæ sunt hęc. Eádem hora Iordanus, qui ab eo proscriptus fuerat, superueniẽs, maximum vulnus capiti eius imposuit, quemadmodùm in Isenburg iactitauit, semèl atq; iterùm dicente Episcopo: Eheu, eheu. Tum scorsùm eum inclinantes, Heribertus primò cultello eum perfodit, Comite, vt aiunt, eiulante & clamãte: Heu me miserum: nimium est. Cùm aũt Giselbertus caput ei prędidere vellet, à Godefrido, quem Comes ad prohibendum miserat, per capillos abstractus est. A quercu aũt, vbi primò cędi cœperat, vsq; ad locum, vbi detractus est & extractus, vbi hodiè super martyrij eius sacellum fabricatum est, vix decem passus distant. Vbi super eum velut canes rabidi ac famelici, filij perditionis congregati, cultellis acutissimis ad hoc præparatis sic rotum corpus eius perfoderunt, vt à vertice vsq; ad plantam nulla pars corporis à vulnere vacua remaneret, ità vt dicere posset cũ Propheta in persona Christi, cuius membrũ effectus est pro iustitia moriendo: Circundederũt me canes multi: concilium malignantium obsedit me &c. Porrò vnus ex eis, instãr eius qui latus Domini lãcea aperuit, fertur cum sub pede incidisse, exploraturꝰ an extinctus esset. Deindè ad equos suos singuli reuertentes, ad Comitem conuenerũt, corpore Episcopi in terra relicto. O ęcam temeritatem, ó furorẽ mille mortibus plectendum, ó rabiem non hoim, sed belluarum, quæ non est verita tam audacter, tam crudeliter, tam viliter & indignè occidere Christum Domini, sacerdotem Domini, pontificem magnũ, & non qualemcunq; pontificem, sed pontificem patrẽ ac principem: & quod magis terrere debuerat, Ducem fortissimũ, & Romani regni tutorem. Patrato tãto paricidio, homines malo dęmone pleni cum suo Comite, immò totius malitiæ fomite recedentes, Domini sacerdotẽ, acsi vnctus non esset oleo, reliquerunt in sterquilinio. Miles aũt quidã Leonies nomine, qui illi adhęserat, cùm primùm detentus & vulneratus fuit, Henricum Cellarium de Hemenrode, qui paulùm pręcesserat, subsecutus, ait ad eum: Heu domine Cellarie, qd faciemus? Dominus noster Archiepiscopus grauiter vulneratus est, & à Comite Friderico captiuus abductus est. Cui ille, suprà quàm credi potest turbatus, respondit: Pium est, vt reuertamur & videamus, qd circa illum agatur, vel quorsùm abducatur. Cumq; simul reuersi essent ad locum cędis, audiunt clamores carnificum illorũ in nemore errantium. Erat enim nox. & cùm vndiquè circunspicerent, offenderunt corpus martyris extinctum, confossum, ipsoq; adspectu nimis horrendum. Valdè igitur consternati, suadente Cellario, nè à feris corpus exanime, si illic nocte remaneret, indignè attrectaretur, abeunt ad ꝓximas ædes, atq; indè bigam stercorariã, qua illa die fimus euectus fuerat, adducunt: & ecce corpus clarissimi principis, quod ex parte vestitũ reliquerãt, penè totũ reperiunt nudum. Nam præter femoralia & subuculã, quæ collo eius adhęrebat, nihil ei reliquerãt: diploidem verò & pilum eius iuxta corpus inuenerũt. Quæ oĩa ità erãt sanguine infecta & dilacerata, vt rapq; nulli vsui accõmoda spoliatores illi neglexerint. Per quę tamẽ hodiè multi sanitatis beneficia cõsequuntur. Cellarius verò & miles atq; eleemosynarius corpus tollẽtes, & linteamini inuoluẽtes, vehiculo imposuerunt. Cumq; Suuelme illud perduxissent, & in ecclesia ponere decreuissent, non permisit sacerdos, contaminationẽ basilicæ prętexens, cùm potiùs sanguine martyris dedicaretur. Sed propter hoc & alia quędam, quibus martyris gratia se indignũ reddidit, vsq; hodiè satis grauiter in suo corpore diuinitùs flagellatur. At tamen positus est in eádem domo, in qua pernoctare & comedere proposuerat sacerdos Dei viuus, duæq; cãdelæ dedicationi prępараtæ illic collocatæ sunt, vna ad caput, altera ad pedes. Cùm aũt inter se vigilias noctis partiti essent, & Cellari⁹ vsq; ad mediam noctem corpori assideret, precesq; horarias beatæ Dei genitricis & virginis Mariæ lectitaret, sicut hodieq; testis est, nunq; aliquid horroris ex contactu illius, vt de cadaueribus occisorum fieri assolet, passus est. Haud dubium, quin ex præsentia sanctorum Angelorum gratia hęc extiterit, qui apud corpus martyris cælestes excubias celebrabant.

Horrẽdum in modum trucidatur.

Innumeris vulneribus conficitur.

Psal. 21.

Iohan. 19.

Diploidem Author vocat mantilium. Est vestis proxima subuculæ.

Sacerdotis cuiusdã temeritas punitur à Deo.

Fuerat

Fuerat autem is Henricus Cellarius ante conuersionem miles, & tanto fortasse ad huiusmodi opus expeditior & audacior, quanto assuetior.

Vt corpus eius ad cœnobium Montense delatum sit. Cap. 8.

MAnè martyris corpus currui impositum est: cumq; illud deducerent, plures ex familia Episcopi, qui timore mortis dispersi fuerant, deducentibus adiuncti sunt. Veniẽtibus aũt ad nouum castrum, quod beatus Episcopus suis expensis ædificauerat, cùm intrare vellent, vt illic corpus lauarent & componerent, negatus est introitus, timore, vt æstimo, Henrici nunc Comitis de Monte. Sed Randulphus Prior Montensis cœnobij, ante castrum illis occurrit, eoq; duce ad monasterium festinatum est. Cumq; appropinquarent monasterio, fratres cum Cruce & thuris suffitu eis obuiàm processerunt. Corpore sacro in feretrum de curru deposito, quidam é senioribus Henricus nomine, nunc eiusdem monasterij Prior, linteamen de capite martyris remouit, vultum eius cruentum & cõfractum fratribus ostendens. Quo viso, lachrymati sunt valdè, tam dilecti patris morte, & tali morte, plurimùm cõsternati. Specialiter enim illic dilexerat Montẽse cœnobiũ, vtpotè ab eius proauis fundatum. Henricus verò cùm ob eruris infirmitatẽ vno pede nutaret, cogitans beatum virum à nocentibus innocenter occisum, brachium eius nudum nuda manu retigit, & plena fide eãdem benedictionem ad crus nudum trãsmittens, gradum pedis vacillantis roborauit. Nam sicut ab eius ore nuper audiui, ipsa hora cœpit leniùs habere, & gradatim proficere. Deindè cum vocibus lachrymosis corpus in oratorium illatum est, & eadem nocte quibusdã fratribus minificæ visiones de gloria martyris in somnis oblatæ sunt. Posteà magno studio corpus eius in cœnobio lotum & euisceratum est, myrrhaq; & sale conditum, & vestibus sacerdotalibus decenter indutum. Numerata tum sunt in martyris corpore quadraginta septem vulnera, exceptis paruis punctionibus: nec hoc sine sacramẽto. Nam quadragenarius numerus est pœnitentiæ: septenarius verò, spiritualis gratiæ. Accepit igitur Christi martyr quadraginta septem vulnera, vt ijs significaretur per cordis pœnitudinẽ & oris cõfessionẽ accepisse eum septiformem gratiã spiritussancti, cuius dono perductus est ad martyrij gloriã. Nulli dubiũ est, quin vera cõtritio & vera cõfessio deleat peccata quo ad culpam, & satisfactio exterior pœnã, ità tamen, si cõtritio sit sufficiẽs. Quæ verò satisfactio dignior & efficacior martyrio? Nulla prorsùs. Duo sunt, per quæ plena fit remissio, mediante contritione in adultis, baptismus aquę & baptismus sanguinis. Vtroq; satisfecit Deo beatus Engelbertus. Quicquid enim macularum post primum cõtraxit, secundo, vt speramus, totum diluit. In omnibus siquidem membris, in quibus peccauerat, punitus est: In capite quidem multipliciter, sicut appáret in eius pileo, scilicet in vertice, in fronte, in occipite, in temporibus, labijs & dẽtibus, idq; tam grauiter, vt riuuli sanguinis inundantes & decurrentes, fossas oculorum, aurium, narium & oris implerent. In gutture etiam punitus est, itemque collo, humeris, dorso, pectore, corde, ventre, coxis, cruribus & pedibus: vt cognoscas lector, quali baptismo Christus in martyre suo diluere dignatus sit, quicquid culpæ contraxerat.

Honorificè à fratribus Montensis cœnobij, corpus martyris excipitur.

Innocẽter, pro, immeritò. Miraculũ.

Visiões de gloria eius.

Nota.

Vt corpus eius Coloniam perlatum, totius vrbis mœrore exceptum sit: & de destructione castri Valantiæ. Cap. 9.

FEria secunda pontificis corpus Coloniam perducitur, & ad gradus ecclesiæ sanctæ Dei genitricis, cum mœrore totius ciuitatis excipitur. Quantus tum illic fuerit gemitus, dolor, planctus Clericorũ, clamor & vlulatus eorũ, qui erãt in ministerijs, plebis diuersi sexũs & ętatis quãta vociferatio, pastoris sui mortẽ deplorantium, probitatis eius insignia cõmemorãtium, & Friderico mille mortes imprecantium, nullius vox dicere, nullius stylus cõscribere sufficit. Prędferebatur feretro interula, martyris sanguine purpurata, q̃ ad cõmiserationẽ mouit vniuersos. Nec mirum, si Colonia tãto pastore viduata plãxit. Erat enim illa maxima columna templi, honor Cleri, immò egregius regni famosissimus, patrię pater. & vt breuiter dicã, speciale decus sui temporis. Tam aũt fidelis fuerat Ecclesiæ sibi cõmissæ, vt quodã tempore vni è ministris suis dixerit: Non tu tam solicitus es, vt liberis tuis, quos vnicè diligis, amplã relinquas hereditatem, ego solicitus sum, vt B. Petrum & Ecclesiam eius hęreditate ditem. Reipublicæ quoq; tam fuit vtilis, vt neq; corpori, neq; expensis parceret, modò ꝓdesset multis. Deportatur indè corpus martyris per curiã Episcopalem cum lachrymis multis, cum Cru-

Sũmo oĩm dolore corꝑs Coloniã infertur.

Quantùm amãrit Ecclesiã suã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibus & thuribulis in domum B. Petri, ibiq; deponitur, multaq; ei beneficia per multos dies tam in Missis, quàm in Psalmis, more Christiano impenduntur. Diù enim in illa ecclesia mansit corpus inhumatum, ꝙ per futurum antistitem primores & qui ministerijs fungebantur, illud cõuentui principum pręsentare, & de percussoribus eius coqueri statuissent, sicut & factum est. Ea enim causa sacrũ corpus coquentes, carnes ab ossibus separauerunt. Sicut aũt testantur, q aderãt, ità martyris caluaria gladijs cędentium confracta & cõminuta fuerat, vt de caldario corpore extracto, particulatim vix posset coniungi. Cùm tristis rumor occisi põtificis Ecclesiam perturbãsset, Dux Vualramus dolorem super dolorem eius addens, tertia die à cęde eius, antè quàm corpus eius veniret Coloniam, congregato milite copioso & multis rusticis, castrum Valantiam, quod beatus vir ad munimentum terrę non longè à castro Rodensi, maximo sumptu ędificauerat, absens obsedit, & post paucos dies cum magno suorum tripudio deiecit. Nam propter Episcopi repentinum interitum, & Vualrami improuisum aduentum, qui in castro erãt, propter penuriam annonæ, armorum & propugnatorum, hostibus se dediderunt. Vualramus vt à facto excusare se posset, sicut & fecit, pręsens adesse noluit: sed fratrem suum Gerardum cum filio Vualramo ad castrũ destruendum misit. Aiebat enim in suã ignominiã illud extructum. Gerardus verò, qui in castro diruendo multùm feruebat, eodem die, quo solenne tricenarium eius, qui castrũ extruxerat, agebatur Coloniæ, vita priuatus, in Vuassenberg sepultus est. Eum post quinq; mẽses frater eius Dux Vualramus secutus, eãdem viam vniuersæ carnis ingressus est. Post cuius mortem duo filij eius Vualramus iunior & Comes Henricus, graui admodùm infirmitate correpti, satis vexati sunt, nec adhuc plenè cõualuerunt. Causam verò tum mortis illorum, tum horum malæ valetudinis Deus nouit.

Castrũ Valãtia à Duce Vualramo diruit.

Vltio diuina.

Vt sub sacrificio Episcopus apparuerit cuidam. Cap. 10.

SExta illa feria, qua castrum fuit euersum, septenarium martyris agebatur. Cuius rei gratia sacerdos quidam, Ludouicus nomine, regularis canonicus S. Gabrielis in Rode, eiusdẽ vocabuli castrum vicinum pro anima martyris Missam celebraturus ascendit. Cumq; dictis secretis, post Sanctus Canonem inchoaret, ecce sanctum Episcopum pontificalibus indutum, vultu hilari sacro altari adstare vider: & cùm Crucis signa exprimeret super panem & calicem, beatus pontifex per totum Canonem sacerdoti se conformans, eodem modo & ijsdem vicibus sancta consignauit, dexteram eleuans. Cùm aũt ventum esset ad eum locum, vbi defuncti nominantur, & eum sacerdos nominâsset, expleto sacramento, ait illi Episcopus: Frater, non est necesse, vt inter mortuos me nomines. Sum enim cum Deo, & in choro martyrum gaudio fruor ineffabili. & adiecit: Nõueris pro certo, quòd omnes illi, qui me occiderunt, vel quorum consilio occisus sum, malè peribunt, idq; citiùs, quàm credi possit. His dictis, disparuit: Ludouicus verò Missa completa, omnibus quæ viderat, indicauit, testem Deum adhibens ità se habere.

Appãret Episcopus sacrificanti.

Prędicat illi celerem vindictã in percussores suos.

De electione Henrici successoris eius, & quàm ille feruens fuerit ad vlciscendam necem eius. Cap. 11.

SEquenti die, id est, sabbato, castro Valantiæ destructo, turris à Clero Coloniæ erecta est contra faciem Damasci. Cùm aũt status regionis ex morte pontificis valdè turbatus esset, timerẽtq; primores & Clerus, nè fortè ciues cũ Vualramo, ꝓpter priuilegia, quę dominus Engelbertus cõmunis vtilitatis causa confecerat, aliquid cõtra Ecclesiæ libertatem molirẽtur, sicut eis posteà durè satis impositum est, diem, qui est decimus septimus Calẽdas Septẽbris, q nonus erat à cęde põtificis, electioni pfixerũt. Quo die, mediãte & cooperãte domino Theodorico Treuirensi Archiepiscopo, Henricus Bõnensis Prępositus in pastorẽ & Archipręsulem cõsensu vnanimi electus est. Quo iuxta morem in Episcopi sede residente, clamores ministrorũ, id est, eorũ q ministerijs fungebãtur, de nece domini sui cõquerentium, renouati sunt, & ab eis interula martyris in sinũ eius deposita est. Ille verò, vt aiunt, mox iurauit se sanguinẽ eius quoàd viueret, vindicaturum. Quàm studiosus aũt & feruens hactenùs & fuerit & sit in ea vindicta persequenda, ità vt neq; corpori, neq; pecunijs parcat, sequentia declarabunt. Eo quidem die, quo sacerdotio initiatus est, ad gloriam martyris dilatandam, coram altari beati Petri exiguitati meæ humiliter satis iniungere dignatus est, vt quæ ab eo insigniter gesta sunt,

Henricus creatur Colon. Archiepiscopus.

Persequitur Engelberti percussores.

sunt, & miracula quæ per eum Dominus operatur, ad posterorũ notitiam scripto transmitterem. Cumq; me excusarem, & dicerẽ, mihi id nõ licere, Priori meo, qui pẽsens erat, pręcepit, vt me cogeret obedire: quod & fecit. Itaq; cùm multos in sua diœcesi habeat viros sapientes & eloquentes, vtpotè theologos, rhetores & philosophos, qui beati antecessoris eius vitam, martyrium & miracula eleganti stylo scribere, & floribus rhetoricis ornare posset, si materia laude digna, sermone inculto à me tractata fuerit & explicata, non mihi, quem cogit obedientia, sed illi potiùs, qui iniunxit, imputandum est.

Vt ortæ sint inimicitiæ inter Henricum electum, & Vualramum Ducem &c. Cap. 12.

CVm in ea electione præsentes adessent dux Vualramus, & filius eius Hẽricus, intantùm commotus est Archiepiscopus electus, vt feuda, quæ Vualramus à B. Petro habebat, & quæ filius eius habiturus erat, porrigere recusaret, idq; ob supradicti castri destructionem. Ciuibus etiã negauit gratiam suam ob priuilegiorum concremationẽ, & societatem cum Vualramo initam, atq; etiam ob alia quędam, de quibus omnibus non est huius temporis texere historiam.

Insensus est Vualramo Duci.

Vt Fridericus Comes in curia regis proscriptus sit. Cap. 13.

AScendens indè Francofurtum ad colloquium regis electus Episcopus, corpus martyris duobus Abbatibus Ordinis Cistertiensis deferendum commisit, putà Godefrido Abbati Montensi, & Henrico Abbati Vallis S. Petri. Cumque præsentatum esset corpus Henrico regi atque principibus, & cum eo mortis eius insignia, interula, diplois & pileus: ijs, qui corpus præcedebant districtis gladijs, vt habent legum iura, contra Fridericum latronem vociferantibus, turbatus est rex, & oẽs qui cum illo erant: maximè autem rex puer, qui perindè vt lugere solet filius patrem, & puer tutorem suum, extinctum planxit Episcopum: Proscriptionem verò Friderici in celebri conuentu Norenbergensi factam renouauit, omnibus ei abiudicatis tam allodijs, quàm feudis. Feuda libera adiudicata sunt dominis suis: allodia proximis, ministeriales siue ministri & homines à iuramẽto ei præstito absoluti. Vxor eius vidua, liberi eius orphani sunt iudicati. Electi quoq; Archiepiscopi nomine illic denunciatum est, quicunque Fridericum captiuum ei exhiberet, illum mille marcas Colonienses ab eo recepturum. Infeudatus indè à rege electus Archiepiscopus, cum corpore martyris Moguntiam descendit, vbi dominus Cunradus Portuensis episcopus & legatus in Aduentu Domini Concilium celebrauit. Ibi enim eius præcepto congregati erant diuersarum vtriusque Episcopi, & Abbates multi. Is ob necem præsulis multùm consternatus, in sermone suo multis cum in eodem Concilio præconijs extulit, martyrem prædicans, & cę teris episcopis, qui bonis ecclesiarum suarum cognatos & nepotulos suos infeudant, vel dum ea illi diripiunt, dissimulant, exemplum cum statuẽs. In eodem Concilio ab illo totius Germaniæ legato Cunrado, Fridericus Comes etiam spiritali gladio punitus est. Cùm enim eum excommunicaret cum vniuersis Ecclesiarum prælatis illic congregatis, præcepit per omnes prouincias legationis suæ, id est, Moguntinensem, Colonien sem, Treuirensem, Bremensem & Magdeburgensem, in omnibus ecclesijs per omnes Dominicas cum extinctione cãdelarum eum excommunicari: nec eum solum, sed etiam omnes eius adiutores, à quibus, vel quorum consilio occisus est præsul: itemque omnes, qui reos necis eius fouerent, vel eis communicarent. Exhibitæ quoquè in eodem Concilio sunt Cunrado Legato literæ Theodorici Monasterienſis episcopi, & Engelberti electi Osnaburgensis, germanorum fratrum Friderici: quorum prior de sacrilegio se excusauit, paratum se dicens canonicè se purgare: alter episcopum ordinari se petijt. Respondit Legatus, se proniorem ad parcendum, quàm ad puniendũ, modo se excusare possint: diemque eis præfixit, quo se purgarent in Concilio Leodiensi. Quo cùm venissent, nobilibus conductum eis ex mandato Cardinalis Legati præstantibus, nec se canonicè cum septem episcopis purgare possent, primoribus Colonienſibusque alijs eos accusantibus, Legatus ex consensu episcoporum plurimorum, qui præsentes erãt, ad dominum Papam illos transmisit: cui etiam inter cætera hæc scripsit: Examini vestro dirigimus hos duos episcopos, grauiter de domini Engelberti nece infamatos.

In Comitijs ostenditur cæsus martyr.

Fridericus proscribit.

Concilium Mogũtinũ.

Fridericus à Legato & synodo excommunicatur.

Concilium Leodiense.

Vt punitus sit Arnoldus miles, cùm martyri malediceret. Cap. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VT autem ad superiora redeamus, corpus martyris à duobus supradictis Abbatibus per Rheni alueum Coloniam reducitur. Cumq; venissent contra Vuesseling pagum, duobus milliaribus à Colonia distantem, miles quidam Arnoldus nomine, è litore prospiciens, vbi didicit pontificis Engelberti ossa reuehi, in contumeliã martyris erupit, ità dicens: Multi aiunt, dominum hunc, qui complures læsit, damnis affecit & exhæredauit, sanctum esse & miracula facere. Hoc si verũ est, quod tamen ego non credo, hæc mihi Deus faciat & addat, vt antequàm moriar, insanus efficiar. Mulctauerat illum beatus episcopus quadraginta marcis ob culpam filij eius, qui fœminam vi oppresserat. Qua tamen in re multùm ei pepercerat, vt facinus morte plectendum, tam modicę pecunię damno mulctaret. Vt verò ostenderet Deus, q̃ periculosum sit homini ponere in cælũ os suum, eodẽ die maledico vertiginẽ capitis immisit: & cùm paulò pòst aliena loqueretur, vxorem cum cæteris cędere cœpit, itemq; sacerdotẽ qui ad confessionem eius audiendã vocatus erat. Quid plura? Tenetur, vincitur, custoditur tanquàm furiosus, & sequenti die post multa blasphemię verba sine viatico & cõfessione aĩam insanus expirat. Inducrat enim maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius. Itaq; nemo debet sibi malum imprecari: quia licèt benignus sit spiritus sapientiæ, non tamen semper liberabit maledictũ à labijs suis. Hæc mihi retulit miles quidam, qui has Arnoldi blasphemias audiuit, nec tamen compescere potuit blasphemantem: & vix est quisquã in ea vicinia, quem tãtum lateat miraculum. Audiant recentem militis huius pœnam, atque vtinàm nõ etiã ęternam damnationem, qui quacunq; ex causa martyri detrahẽtes, & gloriæ eius inuidentes, dicere solent: Nequaquàm credere possumus, virum superbum, auarum, & prorsùs mundo deditum, miracula posse edere. Considerant illi, quid aliquandò fortasse fuerit: sed quid per martyriũ factus sit, non attendunt. Credant saltem saluatum, quem dæmones martyrem confitẽtur.

Homo maledicus, male de martyre loquens, diuinitùs punitur.

Psal. 105.

Sap. 1.

Quid de eo dixerit Magdeburgi dæmoniacus quidam.
Cap. 15.

EST in ciuitate Magdeburgensi quidam obsessus à dæmone pessimo, qui nullius timet exorcismos, nec vult respondere, nisi vni sacerdoti, qui specialem gratiã contra illum accepit à Domino: cui etiã sæpè noua & occulta dicere consueuit. Postridiè eius diei, quo occisus est episcopus, præcepit illi sacerdos, vt aliqd noui ipsi diceret. Illo diutiùs reluctante, & presbytero instante, miro modo cœpit dæmon ridere, cachinnari, manus cõplodere. Cumq; sacerdos diceret, Quid habes, & quæ causa est tanti tripudij tui? respondet ille: Eià, eià: serò ille Engelbertus, qui Coloniæ episcopus erat, occisus est. Stupente sacerdote ac dicente, Mentiris: ille respondit, Citò percipies. Et sacerdos: Fuisti in morte eius? Fui, inquit ille: immò non sunt tot graminis herbulę, quot ibi congregati fuimus. Cumq; sacerdos diceret, Quid factum est de aĩa eius? lugubri voce respondit: Quandò oculi eius sanguine obducti & oppressi fuêre, anima nobis erepta est, & quò peruenerit, ignoro. Post triduum audientes de morte põtificis, satis admirati sunt, quibus priùs verba dæmonis innotuerant. Ciuitas enim Magdeburgensis à loco cædis penè quatuor abest mansionibus. Etsi autẽ diabolus mendax est ab initio, & pater eius, constat tamen ex Euangeliorũ testimonio, eum aliquandò vera dicere contra suã voluntatẽ, maximè cùm exorcizatur, vtì hoc speramus, quod subiungimus.

Serò, id est, hesterno vespere.

Ioan. 8.

Quid dæmon ex alio quodam obsesso de eo dixerit: & vt diuersæ sint martyrij species. Cap. 16.

IN diœcesi Treuirensi est cœnobium sanctimonialium Ordinis Cistertiensis, quod, Ad sanctum Thomã, vocatur. Illic ante hos duos menses energumenus quidam in oratorio eiusdem martyris, de statu quarundam animarũ tam secularium, quàm religiosorum interrogatus, tam rationabiliter de omnibus respondit, vt qui illic aderant, vera eum dicere non ambigerẽt. Cumque domina Elizabeth, eiusdem domús Abbatissa, eũ interrogaret, nũ interfuisset cædi episcopi Engelberti, & ille respõdere nolles, adiuratus validissimis exorcismis vt diceret veritatẽ, sic ait: Quæris, an fuerim in morte eius. Vtiq, fui: immò meo cõsilio interfectus est. Ego Fridericũ & satellites eius incitaui, ego ad facinus illos animaui: ego, vt te ipsa malitiã conceptã implerẽt, effeci. Dicẽte Abbatissa, Vbi est aĩa eius? respõdit: Eheu, eheu subtracta est mihi & socijs meis, q̃ illic cõueneramus. Ità se ante mortẽ præparauerat, ità se lauerat, (cõtritionem & confessionem significans) vt nostri iuris nihil esset in illo, & adiecit: Nõstis, cur tot ille miracula faciat? Respondẽtibus illis: Nos id ignoramus, sed volumus, immò præcipimus tibi in nomine Christi, vt nobis id indices: subiunxit, Quandò volutabatur in suo sanguine, & iam moriturus erat, percussoribus suis medullitùs ignouit, ità dicẽs: Pater, ignosce illis. Propter hunc sermonem tam potens effectus est apud altissimum, vt non negeturei, quicquid ab illo petierit. Idq; pro comperto habeatis, nunquàm vllum Colonię sedisse episcopum in pontificis cathedra, qui tantum possit apud Deum, tantiq; apud illum meriti sit, vt Engelbertus. Sed hìc fortasis is obijciat quispiam Maternũ & Seuerinũ, aliosque sanctissimos ecclesię Colonienfis episcopos, quorũ vita fuit irreprehensibilis, & sanctitas in Christo probata. Sed respondetur, hunc fuisse martyrem, illos nõ fuisse. Consummatus in breui per martyriũ Engelbertus, expleuit tempora multa. Totius tabernaculi pulchritudinem, per cuius cortinas & colũnas ecclesiæ ordines prefigurari sunt, pelles rubricatæ. Arietes, qui duces gregum sunt, significãt ecclesiæ prælatos, qui verbo & exẽplo, siue vtriusq; Testamenti cognitione, quasi duobus cornibus gregi sibi commissum custodire tenẽtur. Quorum pelles rubricantur, cùm pro subditorũ salute, vel zelo iustitiæ mortẽ oppetẽtes, vtì B. Engelbertus, lauant stolas suas in sanguine agni. Ipse quidẽ Engelbertus, reuerà fortis aries fuit, qppe qui duobus cornibus suis, id est, gemina potestate, spirituali & seculari hostes ecclesię Colonienf. vẽtilauit. Quod si obijciatur de sanctis Euergislo & Agilolpho episcopis Coloniẽsibus, etiã illos passos esse: respondeti potest, nõ tanti meriti fuisse causam martyrij eorũ, sicut Engelberti. Alter enim illorũ nocti à latronibus clàm occisus est: alter verò palàm à raptoribus, qui discessus eius terminos peruaserant. Illos martyres fecit pietas & innocentia vitę: hunc verò virtus obedientię & zelus iustitiæ. Sicut diuersæ sunt species martyrij, ità & causæ diuersæ. Agnus occisus est ab origine mundi, ait scripturæ authoritas. Agnus Christus est, qui in quibusdam suis membris occisus est propter innocentiam, vt in Abel: in alijs propter iustitiam, vt in prophetis: in alijs propter zelum legis, vt in Machabęis: in alijs propter constantiam fidei, vt in Apostolis. Recentiori tempore in sancto Thoma Cantuarienfi Episcopo, occisus est propter libertatem ecclesiæ conseruandam. Eadem causa mortis extitit in præsule nostro Engelberto. Occubuit ille pro libertate ecclesiæ Cãtuariensis, iste verò pro defensione ecclesiæ Essendiensis. Liberauit ille ecclesiam Anglicanam sanguine suo de graui iugo regis Henrici: liberauit iste æquè mortua ecclesiam suę defensioni commissam, ab intolerabili exactione Comitis Friderici. Et licèt beatus Thomas ante passionem multa pertulerit incommoda, damna, exilia, quę non pertulit Engelbertus: in ipsa tamen passione plus doloris, angoris & ignominiæ certum est Engelbertum tolerâsse. Ille enim, vt legimus, in capite vno ictus cesus, à sacrilegis relictus est in templo: iste vulneribus permultis toto corpore cõfossus, nudus relictus est in sterquilinio. Sanctus Thomas occisus est ab eis, qui aperte in odium eum oderant: sanctus verò Engelbertus, quod maiorem afferre solet dolorẽ, & augelosophicè insidiam, à cognatis & amicis, à quibus nihil metuebat, quosq; ipse sublimârat. Philosophicè cuiusdam sententia est, duplicari dolorem, cùm ab eo, à quo bonum merueris, venit: æmq; tanto iniuriam magis affligere, quanto propinquior est, qui fecit. Indè etiam est, quod Dauid prophera dicit in Psalmo: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiquè, & cętera, quæ sequũtur. Reportatum deniquè corpus sacrum gloriosi martyris Engelberti, Angelica libertate donati, Coloniæ in ecclesia beati Petri in Sepulcro decentissimè præparato iuxta mausoleum nobilissimi præsulis & Archiducis Philippi, quod est in dextera ecclesiæ parte, contra portam Austrialem, sexto Calendas Martij dominus Conradus Portuensis episcopus & sedis Apostolicæ Legatus, cõcelebrante innumerabili multitudine diuersæ dignitatis, ordinis, sexũs, & ætatis sepeliuit. Quãquidiè miracula fiant, in libro virtutum eius partim declarabitur. Passus est autem martyr anno gratię millesimo ducentesimo vicesimoquinto, mensis Nouembris septimo, anno pontificatũs sui decimo, sub Honorio Papa III. imperante Friderico II. monarchiam cæli & terræ obtinente Domino nostro IESV Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Dæmõ adiuratus qd de Engelberto dixerit.

Exod. 26.

Apoc. 7. & 22.

Apoc. 13.

Gen. 4. 2. Macha. 7.

Dolor acerrimus quis sit.

Psal. 54.

Tẽpus cędis eius.

De celeri vindicta percussorum eius, & morte misera Friderici Comitis.
Cap. 17.

Super-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVpereſt nunc, vt dicamus, quanta & celeritate & ſeueritate omnipotens Deus famuli ſui ſanguinem, tum per ſeipſum, tum per humanum miniſterium vindicauerit. Quātùm enim diſplicuerit ſacrilegorum facinus, licèt martyris paſſio placuerit, pœna ſubſequens manifeſtat. Vox animarum pro Chriſto interfectorum, eiuſmodi eſt in Apocalypſi: Vſquequò, Domine, ſanctus & verus, nō iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Nō diù expectauit Dominus, nō annum, non menſem: ſed ſtatim martyris ſui Engelberti ſanguinē ad ſe de terra clamantem, vindicare cœpit. Vindicauit autē gladio materiali, vindicauit gladio ſpirituali, idq; ſicut martyr octauo die ab obitu ſuo, Ludouico Rodenſi prædixerat, tam celeriter & tā acriter, vt à nobis credi non poſſet. Nōueris, inquit, pro certo, eos omnes, qui me occiderunt, vel quorum conſilio occiſus ſum, malè perituros, & hoc citiùs, quàm credi poſſit. Quarto enim die vnus ſatellitum funeſtorum ab Henrico Comite Tuitij captus, in inſula Rheni ante ciuitatis mœnia, rotæ ſupplicio affectus eſt ſine vlla miſericordia. Nō multò pòſt alius quidā capitur, & vinctus Coloniā mittitur: vbi pedibus ad equos ligatus, cùm per plateas ciuitatis horrendum in modum tractus eſſet, membris omnibus ſecuri confractis, in rota extra muros poſitus eſt. Aiunt duos alios alibi cōſimiles dediſſe pœnas. Cæteri verò tam nobiles, quàm ſerui eorū, timore mortis natale ſolum cum poſſeſſionibus ſuis relinquentes, cum duce ſuo ſatana vſq; hodiè circumeunt terrā, & perambulant eā. Ipſe aūt totius mali caput Fridericus, cū duobus fratribus ſuis Vuilhelmo & Godefrido, vt ſupradictum eſt, excommunicatus, ac deindè proſcriptus, proiectus à facie Domini, ſicut Cain, qui fratrem ſuū occiderat, vagus & profugus factus eſt ſuper terram, nusq; acceptus, nusq; tutus, ità vt dicere poſſit cū Cain: Omnis qui inuenerit me, occidet me. Interim caſtrum eius Iſenburg, quod inexpugnabile videbatur, in vltionem pontificis obſidetur, deditur, & ſolotenùs deſtruitur. Cumq; obſeſſi multi eſſent, & vitæ neceſſarijs abundarent, tantus eos timor inuaſit, vt caſtrū diù tenere non auderent. Indè aūt vxor Friderici cum liberis educta eſt, vt ei meritò congrueret, quod de Iuda tradītore ſcriptū eſt: Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. Nutantes transferantur filij eius, & mendicent, eijciātur de habitationibus ſuis. Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius, & diripiāt alieni labores eius. Nō ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur pupillis eius. Ex omnibus enim bonis ſuis Fridericus cū vxore, liberis & fratribus eliminatus eſt. Theodoricus verò epiſcopus Monaſteriēſis cū fratre Engelberto, in Oſnaburgenſi epiſcopū electo, in Cōcilio Leodienſi ſuſpēſi, Romā profecti ſunt. Profectus eſt etiā cum eis Fridericus eādē ſpe, qua & illi. Cumq; aliquādiu in curia māſiſſent epiſcopi, nec proficerēt, eò q̄ ſe ſufficienter purgare nō poſſent, ꝓcuratoribus eccleſiæ Coloniēſis reclamantibus, & literis principū eos accuſantibus, ambo depoſiti ſunt, & nō multò pòſt tū ex dolore, tū (quod credibilius eſt) ex diuina vltione mortuus eſt Theodoricus, & in ſolo peregrino ſepultus. Mortui ſunt ibidèm alij ex paricidis tres. Mortua eſt etiā vxor Friderici morte ſubitanea: cumq; viſcera eius ciecta eſſent, adeò cor eius ex dolore, vt aiūt, emanuerat, vt vix fabæ quantitatē excederet. Mortuus fuit ante eā pater eius Dux Vualramus cū fratre Gerardo, viri potēres. Ità miſer Fridericus ſpe vbiq; deſtitutus, cùm Romę nō impetraret miſericordiā, quę illi placeret, vel indignus miſericordia, vel quod babilius eſt, ad maiorē indignioremq; pœnā diuinitùs reſeruat', digreſſus ab vrbe, diſſimulata pſona, quātùm quidē potuit, cū duobus Leodiū venit. Vbi à quodā, qui eū Romę viderat, cognitus, & q̄ ipſe Comes Fridericus eſſet, ꝓditus, à Balduino milite Leodienſi fraudulenter ſatis captus eſt, & dño Hērico Colonienſi Archiepiſcopo plusq̄ duobus millib' marcarū vēditus, ac Deo diſpēſante, eodē penè die, anno euoluto, quo beatus martyr Engelbertus multorū mœrore ciuitati eſt mortuus illatus, multorū deſiderio ꝓportā oppoſitā captiuus eſt introductus, atq; indè quarto die, quo fuerat ſuperiori anno primū epiſcopi ſeptenariū celebratū, turpiſſimè in rotā cum tormētis impoſitus eſt. Vidētur ei cōgruere, quod à Dño per Ezechielē ad regē Aegypti dictū eſt: Expandā ſuper te rete meū, & extrahā te in ſagena mea, & ꝓijciā te in terrā. Super faciē agri abijciam te, & habitare ſuper te faciā omnia volatilia agri, & implebo colles ſanie tua, & irrigabo terrā fœtore ſanguinis tui. Vniuerſa hæc impleta ſunt & cōplentur in Friderico. Captus eſt, venditus, extractus & vinctus, in terrā proiectus, & ſecuri cōfractus, ſicq; ſuper rotam poſitus, eſca factus eſt volatilibus agri, colles, q̄bus impoſitus eſt, implēs ſanie ſua, & terram ſubtùs irrigās fœtore ſanguinis ſui. Per triduum illud, quo vinctus renebatur in palatio, extra muros ciuitatis in monticulo, qui eſt iuxta portam ſancti Seuerini, columna

Apoc. 6.

Suppliciū vnius è percuſſoribus eius.

Item alterius horrendum.

Gen. 4.

Ibidem.

Pſal. 108.

Duo epiſcopi ob cædē eius depo-nuntur.

Dira mors Comitis Friderici.

Ezech. 32.

ex lapidibus alta ſatis erecta eſt, & in illam rota plaustri plumbo veſtita, vt durare poſſet, tranſlata: atque in eam rotam funibus pertractus eſt, priùs tamen in terra brachijs & cruribus eius ſecuri confractis. Erat tum anniuerſarius dies, quo martyr ſacerdoti Rōdenſi prædixerat, omnes percuſſores ſuos mala morte perituros. Quod accipiendum eſt vel de corporis, vel animæ, vel vtriuſque morte. Etsi autem mala & turpi atque ignominioſa morte in corpore Fridericus perijt, ſperamus tamen eam pœnam animæ eius fuiſſe medicinam, quandoquidem benè contritus, & diligenter atque frequenter tam priuatim quàm publicè confeſſus, ſe reum clamauit, & pœnas illatas patienter tulit, membra ſingula carnifici confringenda vltrò offerens: & cùm in dorſo eius fabricaret carnifex ille immiſericors, & ſedecim ictus cum ſecuri ei inferret, nullam edidit vocem, ità vt omnes mirarentur. Indè vſque ad matutinas preces in corpore durans, ferrur tantùm orâſſe, & circunſtātes, vt pro ipſo orarent, deprecatus eſſe. Fortaſsis ex merito martyris Engelberti, qui moriens orauit pro inimicis, gratia hæc illi præſtita eſt. Cū autem ea omnia, quæ iam diximus, intra primum ferè annum acciderint, haud dubium, quin de alijs ſacrilegis his ſimilia vel etiam maiora auditurі ſimus: ſed de his ſatis. Nunc porrò de miraculis & beneficijs, quæ ob eius merita declarāda præſtantur infirmis, quędam dicenda ſunt ad honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui cum patre & ſpiritu ſancto honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Pœnitētia eius, & pœnarum tolerantia.

LIBER TERTIVS, QVI EST DE MIRACVLIS BEATI VIRI: QVEM PRAETER PROLOGVM OB VItandam prolixitatem mutato ſtylo F. Lauren. Surius in compendium redegit: ſed ità tamen, vt nihil hiſtoriæ deſit. In ſuperioribus duobus libris hinc indè idem ipſe ſtylū nonnihil correxit, ſed modicè, vbi res poſcere videbatur.

PROLOGVS AVTHORIS.

OCuli Heli caligauerunt, & non poterat videre lucernam Dei, antequàm extingueretur. Lucernam Dei eſſe eum, cui diuinitùs datum eſt, ecclеſiam verbo, ſcripto vel exēplo illuminare, Saluator, qui lux lucis & fons luminis eſt, in euangelio oſtendit, cùm ait: Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo ſunt. Quia beatus pontifex Engelbertus, cuius actus & paſſionē in duobus libellis pro modulo ingenij mei dudùm explicaui, minùs in vſu habuit gratiam prædicandi, ſiue ſacras ſcripturas exponendi, vel ſpiritualiter conuerſandi: propter diuinam electionem, qua ab æterno prædeſtinatus eſt, ignorantes, poſtquàm per mortem carnis extinctus eſt, per lucem miraculorum declarata ſunt opera eius meritoria, quæ ſibi conquiſierat operibus Deo notis, maximè, vt ſupradictum eſt, contritione, confeſſione & pro iuſtitia ſanguinis ſui effuſione. Cùm enim heu triſtis rumor occiſionis eius inſonuiſſet, multi, qui actus eius ſeculares nouerant, de ſalute eius deſperātes, aiebant: Heu modò perdidit corpus & animam. Audierant enim, quòd à cognato ſuo Friderico Comite occiſus eſſet, eò quòd cū exhæredare vellet. Vndè neceſsè erat, vt ſigna eum ſequerentur. Signa enim non ſunt de ſubſtantia ſanctitatis, ſed quædā indicia ſanctitatis. Nec fuiſſet neceſsè, dominum Epiſcopum Engelbertum miraculis clarere poſt mortem, ſi vitę perfectioris fuiſſet ante mortē. Beatus Euergiſlus & ſanctus Agilolphus Coloniēſes epiſcopi, ambo à nocentibus innocenter occiſi, martyrio coronati ſunt, qui tamen poſt mortē paucis admodùm ſignis claruerunt: quia non erat neceſsè, vt poſt Dominus in martyre ſuo demonſtrare, quārùm ei placeat pro iuſtitia ſtare, & vt occiſoribus ſuis terrorē incuteret per miracula. Martyrij eius meritum duo cōmendant, videlicet vindicta de inimicis eius, & gratia ſanitatū, quā quotidiè exhibet de infirmis. De his miſi ſcultad iuſſionē ſucceſſoris eius dñi Hērici Archiepiſcopi, aliqua ſcribere ꝓpono, & ea tantū, quę mihi à pſonis veridicis ſunt relata, ſiue à venerabili viro Goſuuino, eccleſię B. Petri Canonico, ab ore eorū, quos martyr ſanauit, excepta. Prętereà miracula magna

1. Reg. 3.

Mar. 5.

SS. Euergiſlus & Agilolphus epiſcopi Colo. cur nō mulțis claruerint miraculis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gna & crebra fiunt in loco, qui vocatur Giuelberg, vbi occisus est: vt ibi spiritu, hic corpore præsens esse non dubitetur.

Miracula quæ libenter huc adscripsimus, nè quis possit de martyris sanctitate dubitare.

Milles quidam Hermannus nomine, in pago Glibach duobus & eo ampliùs annis adeò fuit vexatus paralysi, vt non nisi supinus in lecto dormire, neque aliter quàm aliena opera vestire se posset. Aliquandò ergò admonitus à fratre suo, vt sancti martyris Engelberti meritis salutem donari sibi peteret, ille respondit: Equidem deportandum me curaui Nouesium ad S. Quirinum, Ruræmundam ad Dominam nostram, & ad multorum aliorum sanctorum limina, nec exauditus sum, fortassis indignus exaudiri. Vrgente fratre, vt votũ nuncuparet martyri, petijt se in aream efferri. Ibi iacens in terra, plena fide cum lachrymis votum suscepit, si meritis martyris sanaretur, nudis pedibus, sine lineis vestibus sepulcrum eius se aditurum. Postridiè eodem loco similiter orauit. Putant enim simplices laici efficacius esse votum, si fiat sub dio, quàm sub tecto. Tertio die cupiens idem facere votum, cùm abessent ministri, anxiè circunspiciens, vidit scipionem apud lectum, & quod nunquàm anteà fecerat, induit se vestibus suis, scipionique incumbẽs, venit ad aream, & iam tertiò humi prostratus, repetit votum. Indè surgens, sentit remissiùs in corpore: scipionem è manu cadentem, à terra eleuat: redit lætus in ædes, atque indè ad templum properat. Vxor & liberi videntes eum, nullo sustentante, ambulantem, replẽtur stupore & ecstasi, præ gaudio lachrymantur: accurrunt, vt euntem fulciant. ille respuit, dicens, à domino suo Episcopo Engelberto se curatum. Venit ad ecclesiam: coram altari prostratus, gratias agit DEO & sancto martyri Engelberto. Post preces, ob declarandum miraculum, circumit templũ atque indè domũ redit. Vicini gratulabũdi accurrũt, & martyrem prædicant. Ille quinto die Coloniam venit, nudis pedibus adit martyris sepulcrum, agit gratias, custodi Ecclesiæ omnia ordine exponit.

Paralyticus votũ facit, & sanatur.

In cœnobio Heisterbacensi puer annorum quatuordecim, in domo hospitali fuit adeò contractus, vt ne ventrem quidem exonerare posset, nisi alienis pedibus deportatus. Eius pater, qui erat ex Conuersis illius monasterij, vbi audiuit de miraculis Episcopi, ait ad eum: Fili, cùm solus fueris, fac votum sancto Engelberto. Obtemperat ille, reptat manibus & pedibus, donèc esset sub dio, ibique vouet martyri cereum suæ staturæ, itemque imaginem ceream. Eadem hora, vt in orantis fide appareret martyris meritũ, puer cœpit esse meliusculus, redit ad lectulum commodiùs, quàm indè exierat: ait patri, si adessent duo scipiones, videri sibi se posse ingredi, iam beati Engelberti meritis adiutum. Parantur scipiones, puer graditur, mirantur omnes. Iam antè ductus fuerat à patre suo Nouesium ad S. Quirinum, sed ille hanc curationem in nouum martyrem reiecit. Posteà venit puer Coloniam, inuisit sepulcrũ martyris, obtulit quæ vouerat, post preces totus incolumis, scipionibus illic relictis, postridiè ad nos reuersus est pedibus suis. Audiunt hæc martyris obtrectatores, qui aiunt: Si videremus eiues nostros, quos nouimus diù malè habuisse, ab illo curari, crederemus ei. Sed illi vel non sunt digni curari ob fidei inopiam, vel eis non expedit vt curentur: aut certè qui sic dicunt, digni non sunt videre miracula martyris. Nec ipse Dei filius omnes Iudęę morbidos curare voluit: immò scriptum est de illo, quòd quibusdam locis non fecerit virtutes multas propter incredulitatem illorum. Porrò in edendis miraculis, & fides petentium, & sanctorum merita requiruntur: quanquàm non rarò Deus etiam ingratis & indignis sua præstat beneficia.

Puer cõtractus, nuncupato voto fit sanus.

Mat. 13.

Mulier quædam prope Coloniam, periculosè laborans ex gutture, venit ad martyris memoriam cum amicis: petijt subuculam eius in aquam intingi, sperans, si indè biberet, se mox sanatum iri. Bibit difficulter admodùm, redit domum, post horas quatuor ad sepulcrum reuertitur, gratias agit Christo & sancto Engelberto. Tãtam ei molestiam morbus ille attulerat, vt quinque diebus nec loqui, nec gustare quicquam potuerit.

Nota miraculum.

Miles quidam ceream imaginem obtulit ad martyris sepulcrum cum his verbis: Tam tu sis benedictus, sancte episcope Engelberte, quàm ego verè tertiana febre liberatus sum à Domino.

Eodem tempore Iohannes Abbas S. Trudonis, quartana diù & grauiter conflictatus, audit miracula Engelberti, laudat Deum mirabilem in gloria eius: moxque in mentem ei

ei venit, fuisse hominem pacificum & misericordẽ: porrò beatos esse pacificos & misericordes. Inuocat ergò Deum, orat vt per eius merita sibi opituletur: & confestim se lætatur in seipso experiri, quanti sit apud Deum meriti beatus Engelbertus, sanum se sentiens. Matt. 5.

Abbas à quartana liberatur.

Mulier diù paralytica, eius nomen appellans, curata est. Ciuis Cõfluentinus puerum scholasticum habuit adeò cõtractum, vt dimidio anno pedem in terram deponere non posset. Iussit ergò eũ duci Coloniam, & plena fide martyris sepulcro imponi. Fit ità: & eccè mox laxantur nerui, puerà monumento se submittit in pedes, atque ad hospitium suum gratulabundus abscedit.

Contractus conualescit.

Aurifaber quidam Sibergensis adeò noluit fidem adhibere miraculis martyris, vt quoties eius audiret prædicari sanctitatem, vel irrideret, vel contradiceret. Et quînam, inquit, vel dici, vel esse potest sanctus, cuius iussu multæ inflammatæ ædes, multi spoliati sunt, & quem multorum malorum constat fuisse authorem? Sed Deus martyris iniurias diutiùs ferre non sustinens, blasphemum hominem subitò tãta vi morbi oppressit, vt se quamprimùm crederet è vita abiturum. In scigitur reuersus, veretur ea causa se puniturum, quòd martyri detraxisset. Iubet ergò Coloniam se adduci, venit aliorum manibus ad sepulcrum martyris, fatetur illi culpam suã, inter cætera crebrò hæc repetit: Domine, per merita tua & sanctum martyrium tuum, adiuua me miserum. Interim dicit ad circunstantes: Ecquis me aqua benedicta adsperſit? Respondent omnes: Nemo nostrûm te adsperſit. Ille repetit: Immò verò adsperſit me aliquis. Rursùm illis negantibus: Sinite me, inquit, abire. Dei enim benignitate & meritis Engelberti martyris eccè sanus sum. Surgit eádem hora, cunctis mirãtibus: quiescit paulisper in ædibus templo vicinis: indè domum proficiscitur, & sensim plenè restituitur.

Punitur cõtumelios⁹ martyris obtrectator

Cubicularius Comitissæ Geldrensis, non nisi scipionibus fultus ingredi potuit. Audiẽs Coloniæ multa edi miracula, eò se confert, & aliquot continuis diebus martyris Engelberti sepulcrum inuisens, atque eius precibus sanari se petens, octauo die curatur, resistitque illic scipionibus, lætus domum redit.

Geldriæ Comitissa tanta pariendi difficultate quandoquè laborauit, vt vita eius propemodùm desperaretur. Accitus confessarius eius Abbas Campensis, à Duce Brabantiæ Henrico, qui erat Comitissę pater, atque à marito eius Gerardo Comite, introductus est ad eam, præ doloris acerbitate miserè eiulantem. Illa, viso Abbate, perindè acsi moritura sit, commendat se eius precibus, orans vt fratres omnes iubeat pro se orare. Lachrymantur omnes, qui aderant. Interim Comes sic ait ad eam: Nôsti charissima, quantùm nos amârit cognatus & dominus meus episcopus Engelbertus. Inuoca ergò illum in hac summa calamitate: spero non minùs illum tibi, quàm cęteris, subuenturum. Deindè Abbas cũ Duce & Comite egreditur: porrò Comitissa orat martyrẽ, vt sibi opituletur. Orat Christum, vt propter sanguinem quem pro iustitia fudit Engelbertus, à rantis doloribus se liberet. Vix in castrum illi redierant, cùm eccè puella cursitat post eos, lætissimumq; nuncium Comiti afferẽs: Domine, inquit, domina mea peperit tibi elegantissimum filium. Tum verò omnes laudant & prędicant Deum in martyre suo Engelberto. At Comitissa non immemor beneficij, mox vt reualuit, Coloniam venit, sepulcrũ martyris visitauit, argenteamque imaginem ad illud obtulit.

Illustre miraculum in Comitissa Geldriæ.

Puella quędam Colonięnsis, sexto mense ætatis suæ cœpit malè habere in oculo: deindè lumine prorsùs orbata est. Cumq; sextum ageret ætatis annum, mater eius causa tribus sextis ferijs ieiunauit in pane & aqua, & Missam defunctorum in honorem B. Engelberti celebrandã curauit: atq; ità puella mox per martyris meritum, visum recepit.

Cæca puella videt.

Henricus de Calẽmunt, vir nobilis, cùm diù vexatus esset morbo comitiali, die quodam in sacello stans, & de miraculis B. Engelberti cogitãs, humi se prostrauit, crebroq; eiulans, sanctum martyrem, vt à Domino sanitatem sibi impetraret. Indè surgens, sensit aliquam quãdam corporis alleuationem, ità vt deincèps vsque in præsens, nihil ab illo morbo molestię acceperit.

Nobilis à morbo caduco liberatur.

Homo paralyticus eũ ad sepulcrũ eius duabus ferè horis orâsset, & martyrẽ attentissimè deprecat⁹ esset, relictis illic scipionibus, qbus aduenerat, suis pedibus lętus abscessit.

Paralytici curatio.

Sacerdos quidam quindecim dies cæcus, vouit se visitaturum martyris Engelberti sepulcrum, & in altari, quod est ad ✱ caput eius, Missam defunctorum celebraturũ. Mox à voto nuncupato redijt lumen, & ille fecit, quod promiserat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mulier in castro Nideckensi, viginti annis nihil viderat. Vbi didicit Engelbertum co-
Cæca recipit visum. ruscare miraculis: Ego, inquit, ibo ad noui martyris monumentum, vt beneficia, quæ confert alijs, etiam mihi impendat. Venit ergò Coloniam, orat ad sepulcrum episcopi, apertisque oculis videt lumen cæli, quæ tot annis perpetuas senserat tenebras.

Abbas Burnenbacensis vnum ex iunioribus monachis suis misit ad monasterium veteris Montis. Is cùm venam incidi sibi curâsset, putaretque non satis detractum sanguinis, atq; ea causa etiam alterius brachij venam aperuisset, cum sanguine lumẽ amisit. Id vbi cognouit Abbas Burnenbacensis, nè esset illi cœnobio oneri, redire eum iussit. In illo itinere Coloniam veniens, orauit ad Engelberti martyris tumulum, duosq; cereos oculos obtulit, votumq; fecit, si visus ei rediret, patrem ipsius duos argẽteos oculos in eius honorem missurum. Abit cæcus à sepulcro, venit ad locum quendã, qui erat monasterij veteris Montis, accipitur illic humaniter, & cùm causam cæcitatis suæ indicâsset, Conuersus quidam hortatur eum, vt sanctum Engelbertum episcopum inuocet,
Cæcus monachus videt. respondet ille se id fecisse: addit Cõuersus, vt benè confidat martyrem sibi non defuturum: moxq; indè recedit Conuersus, & post horam eò reuertitur. Eum verò monachus iam videns, salutat. Et Conuersus ad eum: Vndè scis, inquit, me hîc esse, cùm nihil videas? Ille respõdet: Gratia Deo & beato Engelberto: perspicuè enim intueor & te, & quicquid est in his ædibus.

Eodem tempore monachus quidam Eberbacensis ad partes inferiores missus, in itinere antequàm veniret Coloniam, mẽbris omnibus adeò paralysi cœpit diuexari, vt difficiliter ad veteris Montis monasterium posset perduci. Ibi in valetudinario manẽti occurrerunt miracula noui martyris Engelberti. Vouet igitur se, si morbus abscedat, Missam defunctorum dicturum. Mox sentit remissius, & totus reualescit.
Paralyticus curatur.

Monachus iuuenis, dum vena illi inciditur, ità in brachio intumuit, vt morbus fistulæ timeretur. Dolore vrgente, promittit se beato Engelberto Psalterium lecturum. Illicò sentit se habere meliùs, dicitq; cunctis, à sancto Engelberto se curatum.

Item alius. Alius iuuenis monachus, tribus mensibus paralysi in brachijs dirè vexatus, vbi ex alio iuuene iam dicto percepit, quàm facilè curatus esset à nostri temporis martyre, vouit se illi quotidianas oblaturum preces, moxque sanatus est. Sed deindè preces illas negligés,
Castigatur voti violator. pristino dolore cruciatur. Resipiscit verò, omissa repetit, & redit incolumitas.

Matrona Colonien sis, diues sanè, dolore dentium grauissimè cruciabatur. Dentem vnum, qui erat totius mali origo, curat extrahendũ: sed radice relicta, atrociori dolore
Immanis dolor dentium sopit. afficitur, ità vt furere videretur. Adit martyris Engelberti monumentũ, offert illic mandibulam ceream, domumque abiens, in ipso itinere se sentit incolumem. Quisnam ergò pontificis nostri sanctitatem in dubium reuocet, quem tot commendant præclara miracula?

In pago quodam diœcesis Colonien sis puella erat sex annorum, ab ipso ortu muta. Ea cũ oblationibus primùm ducta est ad sepulcrũ martyris: sed cùm non curaretur, perducta est ad eum locum, vbi occisus est. Vbi cœpit rectè & expeditè loqui, quę nunquàm anteà locuta fuerat, cunctis non immeritò admirantibus.

Est pagus Vuestphaliæ Vlichdorp, in quo erat quidam ex multo iam tempore surdus. Pro eo vxor quotidiè orabat martyrẽ Engelbertum, addito etiam voto, si sanaretur, adturum eũ locum cædis eius nudis pedibus & sine lineis vestibus, ibique oblationes suas
Vide voti efficaciã. daturum. Eo voto suscepto, ait surdus: Audio pulsari ad Missas. Stupet vxor, dicitque ad eum: Audis etiam me loquentẽ? Audio, inquit, immò verò nũquàm mihi antehàc meliùs audisse videor. Itaq; gratias agens Deo & martyri Engelberto, abijt in Giuelberg, vbi cæsus est martyr, & vota persoluit.

Vt verò Dominus martyris gloriam declararet, etiam per nocturnas visiones quotidiè admonuit eius suffragia implorare. In pago Iserenlonensi fuit quidam, semiquinq; annis ex paralysi & linguę & manuum officio destitutus. Is sub meridiem quandoquè obdormiens, audiuit vocem dicentem sibi: Dic auunculo tuo, vt ducat te in Giuelberg, vbi occisus est episcopus Engelbertus, & curaberis. Mox ille euigilat, incipit loqui, & gratias agit Deo. Stabat auunculus eius in media domo, audiensq; loquentem illum, alta vo-
Mutus loquitur. ce dicebat: Quis loquitur in cubiculo? Respondet ille: Ego loquor. Accurrit auunculus, obstupescit, aitq; ad eum: Quî fit, vt tandiù mutus, tam absolutè loquaris? Ille refert quid vocem audierit. Nondùm autem commodè ingredi potuit, quòd coxa diuturni morbi vi ex-

vi exesa esset. Itaq; in vehiculo ductus est in Giuelberg, in dies meliùs habere cœpit, ità vt exiguo scipione fultus, iret quocunquè libitum esset, per merita martyris se sanatum vbique prædicans.

Hermannus de Lechnich episcopi Engelberti ianitor fuit, quo munere hodieq; apud successorẽ Henricum fungitur. Is ante Augustum mensem acerrima correptus febre, ità & corpore & mente defecit, vt vxore eius in eádem domo obeunte, amicisq; eã plan-
Visio cuiusdam. gentibus & ad sepulcrum efferentibus, ille prorsùs nõ aduerteret, quid ageretur. Cumq; tam miserè ad dies quindecim decubuisset, clara luce ostio aperto videt eminus beatum illum martyrem tanquàm ad se venientẽ cum multis alijs religiosis viris, qui oẽs erant albis induti, & ad collum habebant oraria siue stolas, vt solent sacerdotes. Ipse autem beatus pontifex mulæ albæ insidebat: iam enim lauerat iumentum carnis suæ in sanguine Agni. Hermãnus ea visione exhilaratus, ad fœminas, quæ illic sedebant, alta voce dicit: Exite ocyùs bonæ dominæ: Engelbertus episcopus venit ad me. Fratrẽ quoq; suum, qui ad limen ostij erat, fortiter inclamans: Surge, inquit, frater, cede locum domino meo, vt possit ingredi ad me. Sed illis non se mouentibus, quòd putarent vi morbi eum delirare, iterum clamitat: cunctiq;, dempta puella paruula, foràs exeunt. Ante hos autem clamores miles quidam iam vita functus, vir bonus & modestus, cãdidatos illos antecesserat, dixeratq; Hermanno, vt se pararet: episcopum Engelbertum velle ipsum inuisere. Cùm ergò omnes egressi essent, B. Engelbertus, quem tum obijsse nesciebat æger ille, cũ quodam monacho ignoto ad lectum eius accessit, aitque ad eum: Vt habes Hermanne? Respondit ille: Malè, mi domine: vel solũ apostema lateris mei nimiùm me cruciat. Tum episcopus ad monachum se vertens, Adeò, inqt, confectus est hic vir, vt meritò potuerit animã expirare. Deindè manu tangit apostema, moxq; incipit sudare homo: & episcopus cùm ei benedixisset, euanuit. Confestim adiutum se sentiens Hermãnus, iam regressis intrò illis, qui exierant, rem omnem exposuit. laudatur ab omnibus Deus, & sanctus martyr eius Engelbertus.
Mira curatio febricitantis.

Nobilis quidã valdè laborabat è pede. Monitus ab Abbate nostro, vt S. Engelberto cereũ pedẽ vouceret, fecit sic, & curatus est: sed tumor & dolor omnis ab illo pede migrauit in alterum. Dicente aũt Abbate, sanctum episcopum duos velle cereos habere pedes, ille alterum quoquè pedem vouit, & repentè dolor omnis euanuit.
Nota.

Eodem tempore quidã è familia Ducis Limburgensis, pollicem contritũ habuit. Venit ergò Coloniã, & cùm manum ceream ad sepulcrum martyris obtulisset, curatus est.

Alius in eiusdem Ducis castro natus, miserè contractus fuit. Ei ironicè dicere solebãt nobiles principis illius: Abi, abi Coloniam ad S. Engelbertum, vt sanet te. Ità illi insultabant martyri propter veteres simultates, quę Duci eorum cũ Engelberto intercesserãt. Tandem homo abijt Coloniã, & tribus continuis diebus orans apud sepulcrum martyris, exauditus est. Cumq; domum reuertisset, & eum nobiles illi, atque alij eius regionis homines sanum viderent, quem biennio fœdè contractum nouerant, pudefacti dicebãt: Iam reuerà cernimus Archiepiscopum Engelbertum sanctum esse.
Contracto redditur incolumitas.

Quidam decem annis absq; scipionibus ambulare non poterat. Venit ad tumulum martyris, & scipionibus illic relictis, domum sanus reuersus est.

Mulier quędam Coloniæ in platea salaria habitans, nouẽ annis dolore capitis & gutturis laborauit. Nocte quadam, doloris immanitate vrgente, beatum martyrem implorat, & ante solis ortum tumor & dolor omnis abscedit. Manè igitur adit sepulcrum eius, similiter suas oblationes exhibet, agit gratias, & læta redit ad suos.
Dolor capitis & gutturis profligatur.

Mindensis episcopus veniens in Giuelberg, orandi causa ingressus est in sacellũ, quod illic in loco cædis eius fabricatũ est. Oblatus est aũt ei illic puer, qui cõtractus fuerat, & eódem sanatus. Eũ intuens episcopus: Vnus, inquit, ex famulis meis tã dirè cœpit mori, vt laborare in hoc itinere, vt ab equo in terrã deponi eum oportuerit. Cumq; tractare-
Eccle. 10. tur, quid faciendũ illi esset, tandèm recordati Archiepiscopi Engelberti, rogauimus vt fuis meritis misero opitularetur. Simulatquè nos preces absoluimus, ille surrexit sanus, & conscenso equo, martyri gratias egit.

Conuersus quidam Cãpensis monasterij, olim nobilis fuerat, & vitæ sic satis honestæ. Huic oranti adeò importunè se ingerebant cogitationes diuitiarum & honorũ mundi huius, vt instãr muscarũ morientium, suauitatem vnguenti, id est, orationis deuotionẽ, perderent. Crebrò ille corpus suum cędebat virgis, & multorum sanctorum suffragia

Universidad de Deusto
Biblioteca

implorabat, vt liberaretur: sed non impetrauit. Tandèm memor Archiepiscopi Engelberti pro iustitia cæsi, flexis genibus illum inuocauit, & eádem hora adeò liberatus est, vt deincèps nihil eiusmodi sentiret.

Tentationes pernicioſæ abiguntur.

Mulier quædam filium habens paralyticum, martyri vouit se cum filio, si cum sanaret, venturam ad eius monumentum, & munera oblaturam. Votum mox consecuta est salus ægroti: & martyri iucundis animis persolutum est, quod fuerat promissum.

Alia mulier, natione Geldrēsis, Colonię in parœcia S. Seuerini degebat vidua cū matre sua & filio adhuc puero, qui miserè caduco morbo affligebatur. Quod cùm mater ferret molestissimè, dixit quandoquè matri suæ: Audio episcopum Engelbertum multis clarere miraculis: quid si ducamus filium ad sepulcrum eius? Respondet illa: Cras cum ducemus ad aram sancti Cornelij, quę est in ecclesia sancti Seuerini. Is enim solet huic mederi morbo. Manè igitur veniunt ad altare, offerunt munera, & orant pro puero intentissimè. Ea die visus est planè liberatus à morbo puer. Itaque auia eius, tanquàm improperans martyri Engelberto: En, inquit, antiqui sancti nórunt beneficia præstare indigentibus. Postridiè rursùs inuadit morbus puerū, solito etiá infestior. Id mater trepida cōspiciens, puerū cum cereo adducit ad tumulū martyris Engelberti, cumq; plena fide illi imponit, oratque cum gemitu & lachrymis pro illo. Sanatur puer, nec vlquàm in morbum illum recidit.

Temeritas fœminæ castigatur.

Surdus audit.

Surdus quidam peregrè Coloniā venit, martyris sepulcrum adijt: & cùm obtulisset preces, ilicò restitutus est.

Mulier quędā Coloniēsis nouē annis vno orbata oculo, & alterius brachij officio destituta, apud beati martyris sepulcrū sic orauit: Domine, si aīa tua est apud Deū, vti creditur, intercede pro me apud illum, vt per me declarētur merita tua. Mox vt illa cessauit orare, oculo lumen, brachio pristinę vires redduntur. Atq; hoc quidē primum ferur fuisse miraculum ab eo Coloniæ editum: sed tum annotatum non fuit, sicut & alia multa, quæ propterea hodiè ignorantur.

Cæcæ oculus & brachiū curantur.

Fœmina quędam miserandum in modum contracta annis quatuor & mensibus sex, Coloniā adducta, & apud martyris tumulū deposita, cū ad duas horas precata esset martyrem, paulatim se subrexit, & interim neruos laxari sensit. Tandèm nullius freta adminiculo, pedibus suis redijt in pagum suum, vbiq; martyrē laude & prędicatione efferēs.

Contracta restituitur.

Pellio quidā est Colonię notissimus. Eum magno alterius brachij dolore excruciatū hortabatur vxor, vt adiret episcopi Engelberti monumētum, & pro sanitate eum deprecaretur. Ille indignabundus respōdit: Id ego nō faciam. Cùm enim in viuis esset, præter ius à me quatuor marcas accepit. Et vxor: Non ità, inquit, loquaris: sed eas ad sepulcrum eius, & dicas te nunq̄ repetiturum illam pecuniā, siue iure, siue iniuria data fit. Initio erat pōtificatūs eius acerba inter scabinos & tribus ciuitatis orta erat dissensio: quā cùm cōponere nō posset ob tribuum pertinaciā, quatuor millia marcarū ab eis exegit, è quibus hic pellio quatuor marcas depēderat. Acquiescit vxoris cōsilio, abit ad monumentū, dicitaīo simplici: Domine, siue rectè, siue præter fas à me acceperis quatuor marcas illas, ego te liberū pnuncio apud Deum. Oro igitur, vt precibus tuis sanes brachiū meū. Dixit, & ilicò sanatus est: ostenditq; brachiū Decano summę ędis, merita martyris pdicās.

Nota miraculum.

Idem Decanus abijt ad castrū Radenrodēse, inuisere volens cognatā suam. Cumq; iter se cōferrent de miraculis episcopi Engelberti, Decanus matronæ illi dedit dimidiā zonā eiusdē episcopi, quam argēto ornandā curauerat. Erat tum in castro illo puer tertiana laborans, quā matrona cingēs zona illa, Domine Archiepiscope, inqt, quàm verè est anima tua apud Deum, tam certò curetur hic puer per merita tua. Confestim abijt febris, nec ausa fuit redire ad puerum.

Miraculum nonę eius.

Matrona quædā duplici conflictata quartana, per merita sancti martyris reualuit.

Hermānus aduocatus Colonienſis, adeò cruciabatur dolore lateris, vt familia oīs illicò moritur ū existimaret. Intolerabili igitur cruciatu affectus, ità exclamauit: O Domine Archiepiscope, ego te præ omnibus dilexi, & tu quoquè me nō mediocriter amāsti: oro vt me hoc morbo liberes. Sed cùm nō statim adesset remediū, doloris immanitate stimulatus, substomachās ait: En oēs, etiā qui te nō nouerunt, tu adiuuas: me qui tibi infensi ui, teq; semper amaui, negligis. Cumq; hæc & id genus alia diceret, filij & famuli eius vouerunt se cum illo ituros in Giuelberg, vbi beatus episcopus cæsus est, si illum sanaret. Vouent illi, & ille obdormit: rursusq; expergiscens: Nihil, inquit, mali sentio. Gratias ago Deo, & episcopo Engelberto.

Mira vis voti nuncupati.

Fœmina quędā è Flādria attulit filiū suū infantē. Cumq; eum in balneo posuisset, & necessitate vrgēte ab eo recessisset, illius oblita est. Post horā verò reuertēs, cernit infantē aquis præfocatū. Itaq; incredibili correpta dolore, simul etiā recordata martyris, qui tū palām ferebatur multis coruscare miraculis, toto corde cū lachrymis & suspirijs orauit eū, vt excitaret filiū ipsius. Redit aīa in viscera infantis, mater ineffabili afficitur gaudio, venit cum infante Coloniā, & apud sepulcrū martyris gratias agit immēsas. Quis te pro his nō magnificet Domine Deus? Ecce per martyrē tuū Engelbertum cæci vidēt, claudi ambulant, paralytici curantur, surdi audiunt, tertianæ & quartanę febres profligātur, epileptici & alijs diuersis implicati morbis, sanantur, etiā mortui reuiuiscunt. Si non esset hic homo cum Deo, immò potens apud Deum, non posset facere quicquam.

Infantem mortuum excitat.

Referam nunc quoddā nō exiguum sanctitatis eius documentū. Godefridus Comes de Arnsberg, venit quandoq; ad monasteriū Mōtense, & cū mētio incideret, quēadmodum illic tractatū esset corpus B. martyris Engelberti, scisciabatur ille, vbi viscera eius humata essent. Dicentib⁹ monachis, in cœmeterij fossa quadā vulgari cōdita esse: Nō deceat, inqt, tanti principis, immò & martyris miraculis coruscātis, viscera tam negligēter haberi. Obtēperant verò illi fratres, amouentq; à sepulcro humū: & ecce viscera martyris adeò cernūt recentia, acsi illa hora è corpore extracta essent. Nihil in eis corruptionis, nihil fœtoris sentiri potuit, cùm tamen iam quatuordecim hebdomadas tumulata fuissent. Admirātur fratres haud vulgariter, agnoscūt Dei virtutem & martyris merita: collecta viscera in scrinio reponunt, & ante altare honorificè condunt.

Viscera martyris incorrupta post multas hebdomadas.

Sacerdos quidā doctus & pius, calculi dolores ferēs intolerabiles, votum fecit, si B. Engelberti ipsum intra biduum curaret, se cum muneribus eius sepulcrum visitaturum. Curatus est ante biduum: spe sua celeriùs, & promissi munus accuratè confecit.

Henricus Abbas Hēmenrodensis ex Iohāne Burggrauio ab Hamerstein didicit, quod dicturus sum: Quidā ex familia eius, oībus in castro illo notissimus, diù oppressus paralyſi, vt audiuit miracula martyris Engelberti, toto corde illum inuocans, votum fusce- pit. Ductus est Coloniam paralyticus, & indè ad castrum incolumis reuersus est.

Paralyticus fit sanus.

In Saxonia monasterium est ordinis Cistertiensis, quod Cellam vocant. Eius quidam frater adeò doluit dētes, vt somnū capere nō posset. Nocte quadā supra vires cruciari se sentiēs, has preces fudit: Domine episcope Engelberte, si verū est aīam tuā degere apud mē, adiuua me. Dixit sic, & obdormiuit. Posteà euigilās, doloris oīs exps deincèps fuit.

In Vuestphalię pago Hagēsi puella quędā pedibus ingredi nō potuit prę paralysi. Diù sic vexata, tandē pduci se petijt ad locū, vbi beatus martyr occisus est. Vidit id vir quidā, & salutē eius desperās, ait: Si hęc curata fuerit eo loco, quò, pficiscitur, ego hoc saxū (digito illud demōstrans) eò deportabo. Venit puella ad locū optatū, & sanata est. Vbi id comperit vir ille, nocte tulit saxum, nè ab alijs irrideretur, & ad locum deportauit, qui indè sesquimilliari aberat.

Paralytica sanatur.

Alia puella alterius loci annos aliquot vtroq; oculo orbata fuit. Audiuit in somnis, si lapidē quendā suis humeris ferret ad locū passionis beati martyris, q cederet in structuram ecclesię ibi tum inchoatę, cōfestim ipsi lumē restituturū iri. Indicat hoc parētibus: illi & sumptu & laboris itinere, tum quoq; visionis incertitudine absterriti, eā non audiunt. Tādem ad locū deducta, cùm lapidē illic depositum esset, mox ab eius oculis albugo prodijt. Inde domum sana reuertens, parentibus lætitiam, vicinis admirationem affert.

Cæca illuminatur.

Monachus quidam grauiter laborās, beatū episcopū sic appellauit: Memineris, domine, me abillo tempore, quo cæsus es, semper in Canone Missæ tuum nomen expressisse. Iam, pro salute corporis mei te orare æquum est. Eádem nocte illi dormienti apparuit martyr, iussitq; sanum & incolumem esse. Expergefactus ilicò, è lecto sanus exit.

Nota miraculō, & pœnam votū negligētis.

Abbas quidam Coloniæ ad S. Brigidā, vir doctus & bonus, adeò scabiosas habuit manus, vt prępā p̄ seferre videretur, nec ille prę verecūdia cū quoquā cibū capere vellet. Admonitus ē sacerdos quidā, vt inuiseret sepulcrū martyris Engelberti. Venit ad sepulcrū, impōsitis illi manus, votū facit martyri, & eadē hora, ipso admirante, tanq̄ squamę quędā scabiosæ præuaricator voti redit ad cor: iterat votum, & ocyùs curatur.

Alterius Erbacensi nupèr ad martyris sepulcrū orante, quidā ciuis ait ad eum: Meritò monumētum martyris nostri oras domine Abba. Reuerà enī in magno ille apud Dominum precio est, cuius ego in me virtutē mirabiliter sum expertus. Adeò enim hydro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pisi intumueram, vt medici spem omnem vitæ meæ abijcerẽt. Ego igitur multùm ciuẽs quadam nocte, cùm diù stetissem ante lectũ meũ, toto pectore martyrem hunc inuocare cœpi. Deindè fessus, in lecto paulisper obdormiui. Pòst expergefactus, dolorem & tumorẽ oẽm sentio euanuisse. Obstupesco tam inexpectato miraculo: exploro, nũ humor noxius, dirupta pelle, in lectũ dimanârit. Sed nec humorẽ vllum in lecto, nec in corpore ruptură reperio. Itaq; gratias ago Deo, qui tam præclarè ornat & illustrat electos suos.

Hydropici mira cura-tio.

Venio nunc ad miracula, quę in Giuelberg, vbi trucidatus est martyr, facta sunt, quę ad me scripto comprehensa miserunt sacerdotes eius loci, qui ea partim viderunt, partim auditione acceperunt ab illis, in quibus patrata sunt.

Cùm prępotens Deus, qui est mirabilis in sanctis suis, diuersis miraculis Engelberti martyris sui merita declarare cœpisset, faber quidam, vir bonus, cum filio suo quarnodecim annos nato, intempesta nocte præterijt locum illum, in quo beatus ille necatus fuit. Et eccè videt vterq; cereum insignẽ in ipso martyrij loco, vbi nunc altare extructũ est, flammis radiantibus ad mensuram cubiti vnius à terra eleuatum, qui & tenebras cunquaq; illustraret, & tamen neq; imbre, neq; ventorum flatu extingui posset. Mirãtur igitur, & cùm non ignorarent, quid visio illa sibi vellet, precandi causa ad locũ accedũt: & cereum quidem conspiciunt, sed nulla ratione possunt attingere. Mox properant in pagum Suuelme, & visionem indicant Bartholdo sacerdoti.

Psal. 67.

Visio mirabilis.

Ea visio postquàm diuulgata est, quidam carpentarius non longè à Giuelberg habitans, cùm toto anno crus eius planè exaruisset, eò accessit, terramque martyris cruore infusam, cruri alligauit, & post triduum integrè curatus est.

Crus emortuum reuiuiscit.

Mulier quędam cum filia, quæ semper clauda & muta fuerat, ad sacrum martyrij locũ venit, & aliquot diebus cum lachrymis pro illa martyris opem implorauit. Et eccè mira loquitur, petit ouum à matre, illudq; procùl ab ea allatum, propiùs ad eam accedẽs, hilariter accipit ex manu illius.

Clauda & muta curatur.

Parochus quidam manum dexteram plusquàm dimidium annum adeò habuit ex morbo quodã malè olentẽ, vt tota hyeme ab offerendo Missæ sacrificio abstineret. Cùm autem in mentem ei venisset, beatum virum pro iustitia immeritò occisum, plena fide manum loco cædis admouit, & paulò pòst sanam retraxit.

Sacerdos quidã cæcus, procùl è Saxonia venit ad hunc locum: & cùm humì prostratus, piè admodùm Deum & martyrem eius deprecatus esset, lumen amissum recuperauit. Non multò pòst pro gratiarum actione limina beatissimorum Apostolorũ Petri & Pauli, itemq; Iacobi adijt, Engelberti martyris gloriam vbiquè prædicans.

Cæco redit lumen.

Per id tempus etiam mulier paupercula, quinq; annos cæca, eodem loco orans cum lachrymis & humì prostrata, lumen gratulabunda recepit.

Anno Christi millesimo ducentesimo vicesimo quinto, qui fuit põtificatũs Engelberti annus decimus, vitæ verò quadragesimus, & cædis primus, apud pagum Stuuelme fuit quidam paralysi admodùm afflictus. Is post multas calamitates perductus est ad locum hunc, in quo sæuitum est in martyrem, atque in ipsa parasceue nocte intempesta orans, vidit beatum præfulem tanquàm viuum pontificalibus indutum, instàr solis fulgentem, cum duobus viris clarissimis, qui & ipsi magno vestiũ ornatu cõspicui erãt, ad eundem aduentare locum, eosque pariter illum circumire, indicare spatia, in quibus construendum sit monasterium, deindè simul disparére. Eius visionis tantus fuit effectus, vt paralyticus se sentiret beati Engelberti meritis curatum.

Visionis minus effectus.

In eodem loco, vbi martyr passus est, Crux lignea erecta fuit. Venit autem eò veternus quidam, & miraculis martyris obtrectans, intra se ait: Quid est, quod video & audio? Homo iste tyrannus fuit, oppressor pupillorum & viduarum, superbus & auarus. Adeoq; gloriæ eius inuidit, vt nec Crucem illam æquis posset oculis intueri. Sed iustus Dominus repentè igne cælesti guttur & humeros liuidi hominis inflammauit. Mox ergò ducitur in ædes filiæ amicæ suæ, ibique per ordinem omnibus confitetur, quid de martyre cogitauerit. Consulunt amici, vt indutus cilicio, nudis pedibus (Erat autem tum hyemis ingens frigus) ad locum sacrum redeat, precibusq; & lachrymis martyrem sibi conciliet. Facit sic, & post triduum integrè sanatur.

Vindicta cælestis in martyris calumniatorem.

Fœmina quædam in Paschate cum cæteris sacrosanctã Eucharistiã percipiens, terribili Dei iudicio cœpit spumare, agitare linguã, nec tamẽ quicquã posse eloqui. Antè enim communionem sanissima fuerat: indignè accedẽs ad sacramentũ, subitò intantùm debilitata est,

Pœna indignè Eucharistiã percipientis.

ta est, vt nullum membrum mouere posset. Ab ineunte enim ætate admodùm dissolutè vixerat, & multis onusta peccatis, tam salutarẽ medicinã prorsùs imparata sumpsit. Itaque sacra corporis Christi cõmunio nõ remedium ei attulit, sed tormentũ. Periculosum est ægro obstipato, vti medicina fortiter aluum ciẽte, nisi priùs sumat quippiã, quo peccans materia digeratur. Ità ergò peccator obstinatus & induratus, nè medicinã corporis Christi ad iudicium accipiat, peccatorũ virus & noxios humores cõtritione & cõfessione priùs digerere debet. Porrò increscente in fœmina, de qua agimus, cœlesti animaduersione, in somnis visio ei oblata est, qua didicit se breui curatum iri, si velit locum, vbi cæsus est Engelbertus Episcopus, adire. Difficulter igitur & cum magno labore venit ad locum, moxque restituta, surrexit è lecto, & cibum potumque sumpsit, Deoque gratias agens, promisit se annuum censum martyri illo in loco persoluturam.

Sanatur.

Puerulus quidam colli tumore ingenti & periculoso laborans, non linguã mouere, nõ cibum capere, nihil neq; videre, neq; audire potuit. Ea re miserè afflicti parẽtes eius, cum multis lachrymis rogârunt, vt mitra beati martyris caput pueri tangeretur. Omiram Dei gratiã. Mox vt mitra imposita est capiti infantis, tumores deturgent, noxii humores euanescunt, & priusquàm paternæ domûs attingat limina, infans totus reualescit. Eam mitram in capite habuit Episcopus, cùm trucidaretur. Itaque sacro eius tincta cruore, malè habentibus affert medicinam.

Vide mitũ effectũ mitræ Episcopi.

Mulier quædã paupercula morbo vrgẽte, è Turingia venit in Giuelberg nõ sine multa difficultate. Laborabat illa angina, toto anno lusca fuit, sinistra manus exaruerat, pedẽ podagra infestabat. Tot oppressa malis, pternit se in loco, vbi occubuit martyr, orat cũ lachrymis: nõ tamẽ impetrat sanitatẽ, sed spe impetrãdi nõ destituitur. Redit post mẽses duos, & pfectè curatur. Gratitudinis ergò pmittit annuum cẽsum martyri Engelberto.

Morbida curatur.

Quo tempore euersum est castrum Comitis Friderici, qui fuit author cædis Episcopi, cuiusdam etiam mechanici domus, quæ iuxtà erat, destructa est, & facultates omnes ei ereptæ. Quæ res adeò eidoluit, vt plorãdo oculos amiserit. Sexto cæcitatis mense votum nuncupat beato Engelberto, duosq; oculos cereos secum ferens ad locum martyrij, vnius oculi sui lumen recipit.

Paupercula quidam in Vuestphalia septem annis nõ vno conflictatus est morbo. Alterum eius latus emortuum erat, manus aruerat, lateris costæ confractę erant, crus adeò intumuit, vt crassitudine ventrem æquaret. Duobus fultus scipionibus venit ad locum, vbi impij trucidârunt Episcopum Engelbertum: preces supplices obtulit, & celeriter impetrauit quod voluit.

Multis affectis morbis, sit sanus.

Cœbrescebãt eo in loco miracula, & permulti quotidiè accedebant & recedebãt, alij salutẽ expectaturi, alij se eam adeptos gratulãtes. Inter alios venit surdus quidã, q decem annis nihil audiërat: sed videns hoĩm tum aduentantiũ, tum abeuntiũ frequentiã, animaduertit curationes fieri. Veniẽs ergò ad locũ, vbi martyr occubuit, sanitatẽ adeptus est. Qui propiùs illi adstabãt, audiërunt rumpi pelliculas aurium, quibus meatus obstruebãtur. Indè verò tantus consecutus est dolor, vt caput vtráq; manu cõprimendo, eum nonnihil lenire cogeretur. Auditu recuperato, martyris gloriam vbiquè diuulgauit.

Surdus audit.

Auceps quidam in brachijs & manibus spasmo laborans, multa loca inuisit, remedia multa adhibuit, sed nihil profecit. Venit tandèm in Giuelberg, & optata illic sanitate potitus est. Vt autem se martyri gratum declararet, annuum censum se illi loco daturum recepit.

Spasticus sanatur.

Fœmina quędam Andernacensis, toto corpore inflata, decem & octo hebdomadibus humanes dolores pertulit. Vbi audiuit miracula Engelberti, huiusmodi votũ suscepit: Domine Deus, inqt, si per merita martyris tui curata fuero, nudis pedibus ibo in Giuelberg, vbi cæsus est. Indè intra triduum sana effecta, fecit vt erat pollicita.

Nobilis quidã Andernacensis, diues & potẽs, multis annis totus ex paralysi decubuit. Tam morbus ille adeò vehemẽs, vt cibum erectus capere nõ posset, sed pectori impositũ tandem magna vi tãdèm deglutiret. In somnis aũt admonitus est, quodã in loco tèr osculandum, & tres offerre preces in honorem B. Engelberti martyris: ità enim fore, vt illicò sanaretur. Ille visionem indicat vxori & liberis, quam illi vt phantasticam irridentes. Valde igitur afflictus, cum lachrymis orat se ad locum designatum deportari. Pãrent tandèm deprecanti, & cùm ad locum perductus esset, tèr se prosternit, & orat, totusq; fit sanus & incolumis. Deindè nudis pedibus cum vxore & prolibus se contulit in

Paralyticus reualescit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Giuelberg, obtulit preces & munera, & annuum quoq; cēsum se daturum pollicitus est.

Surdus curatur. Theodoricus vir nobilis, à teneris annis surdus, ad locū, vbi martyr passus est, spe salutis obtinēdæ venit. Octo diebus illic in labore & precibus pdurās, integerrimè sanatus est: atq; eū locū deinceps summo studio & deuotiōe atq; annuis muneribus, pfecutus est.

Contractus restituitur. Quidā decem annis crura cōtracta & eneruata habuit. Is tādem duobus innitens scipionibus, ad hunc locum cōtendit. In itinere preces ab imo pectore fudit multis permixtas lachrymis, & in ipso passionis loco cum tanta se deuotione prostrauit, vt etiam citiùs, quàm ipse aduerteret, sanitas ei restituta sit. Hoc miraculum quicunque viderunt, in martyris erupêre laudes, altaque voce eum concelebrârunt.

Duo sanantur. Virgo quędā adeò fuit in facie à vermibus exesa, vt ipsi quoq; parentes eā cōtemnerent & abominarētur. Sed id Deus nō sustinēs, patrē eius egregiè flagellauit. Agnoscēs ille se ob filiæ cōtemptū diuinitùs puniri, cōfessus est sacerdoti, & cū filia vouit se ad locum, vbi peremptus est B. Engelbertus, pfecturum. In ipso aūt itinere ambo sanati sunt. Venerant cum illis viri amplius ducenti, qui omnes eius miraculi testes fuêre.

Dolor dentium abigitur. Quędā fœmina diuturno dētiū cruciata dolore, fabrū acciuit, q ei dētē extraheret. Venit faber, sed dum forcipe admota, nimiùm trahit, & dentē frāgit, & mādibulā è suo loco euellit. Tū verò misera illa nec cibū capere potuit, ità vt vita ipsa fastidio ei esset. Tandēm inuocat B. martyrē Engelbertū, & eius meritis maxilla redit in locū suū, & dolor oīs facessit. Illa nudis pedibus abit in Giuelberg, reddit vota, & annuā oblationem promittit.

Contractus fit sanus. Henricus qdā nimio vino obrutus, cum alijs corrixari cœpit, & pbra iactare. A verbis ad enses ventum est. Interim ille apud talum in neruo dirē vulneratur, cruręq; ex eo vulnere cōtracto, ambulādi facultate destituitur. Quę res ad eā inopiā illū adduxit, vt scipionibus innixus, stipem quotidiè ostiatim emēdicare cōpulsus sit. Vt verò cōperit multos quotidiè curari à B. Engelberto, ad locū cędis eius, pfectus est: nec tamen tunc curatus est: sed cùm spem nō abijceret, & tertiò non sine multa difficultate eò accessisset, post preces supplices Deo & beato Engelberto oblatas, integrè curatus est.

Nec solùm ijs locis, qbus necatus & sepultus est martyr noster, lignis & miraculis clarescere voluit, sed quāti apud Deū sit meriti, etiā in remotis locis, nō rarò ostēdit. In vrbe quadā faber vxorē habuit toto corpore adeò inflatā, vt hydropisi laborare putaretur. Sesquiannū illo incōmodo ità malè affecta fuit, vt oīs edēdi atq; bibēdi appetitus planè pstratus in ea esset. Nocte quadā audiuit vocē in somnis: Si locū, vbi fusus est sanguis B. martyris Engelberti, visitaueris, eius meritis mox curaberis. Indicat marito, qd audierit. Ille summo manè cum ea iter ingreditur: quod cùm necdùm mediū cōfecissent, mulier planè incolumem se sensit. Id vbi maritus comperit, non ingratus tanto beneficio, pergit cum illa, venientesque in Giuelberg, martyris gloriam prædicant, & miraculum diuulgant, hilariterque annuum censum promittunt.

Mulier morbida sanatur.

Item virgo quædam. Virgo quędam octo annis morbi cuiusdā infestatione adeò debilitata fuit & excruciata, vt absq; alienis manibus nec edere, nec bibere, nec loco mouere se posset. Adducta igitur ad locum, vbi B. Episcopus sanguinem fudit, mox vt illum attigit, sanata est.

Puer mente captus curatur. Hoc anno, qui est à Christo nato millesimus ducentesimus tricesimus septimus, puer quidam annos plus minùs sedecim natus, sed mente captus, à matre ductus est in beati Engelberti ecclesiam, quæ est in Giuelberg. Stanti autem illi in eo templo, qdam sic ait: Abi ad altare, & sublatis manibus ora beatum pontificem, qui illic sanguinem suum fudit, vt te sanet. Fecit ille, vt iussus erat, & curatus est.

Visio Ioseph sancti monachi. Ioseph monachus Steinfeldensis, admodùm religiosus & pius, hebdomada vna ante cædē Episcopi Engelberti, quadā nocte intēpesta sub dio stabat, in siderū pulchritudine Deū creatorē cōtemplās. Cumq; in lunā tum pleno lumine incedentē oculos intenderet, vidit aliam oriri lunā in plaga Aquilonari, cuius tanta erat lucis præstantia, vt alterius lunæ lumen propemodùm obscuraret. Stabat ea re attonitus: & ecce vidit cælum à dextris patefieri, & inter eam patulam cæli partem & lunam recēns ortam, quę iam ceperat eò contendere, vbi apertum fuit cælum, conspicit effigiem gladij, breuis quidem, sed lati, quales sunt Bauarorum. Deindè vidit lunā, quæ ab Aquilone ad Orientem asscendebat, postquàm gladium attigit, simul cum illo ingredi in cælum, qua parte patescebat. Hanc quidem visionem etsi ille non intellexit, non tamen dubitauit magnum aliquid portendere. Itaque ad lectulum anxius redijt: vbi cùm paululùm dormitare inciperet, turbam quandam prætereuntem sibi visus est audire, crebroque alios alijs dicentes: Eheu, eheu, Episcopus Engelbertus occisus est. Indè verò satis ille cōiecit, quid visio portenderet, sed non fuit ausus illi fidem commodare. dicebat enim apud se: Quî fieri potest, vt vir tam insignis & potens, tanto semper stipatus comitatu, occidatur? Quòd si verò etiam id accidat, quis credat virum totum mundo deditum, cui ad voluntatem fluunt omnia, quiq; tot affluit delicijs, ità continuò coronari? Sed non potuit, quod ostensum erat, non fieri. Itaq; breui pòst cecidit vir tantus, suorū gladijs trucidatus, pro quo, nè caderet, suas illi potiùs ceruices debuerant obijcere. Ea igitur visionis parte completa, nōdùm sibi persuadere potuit vir sanctus, vt erat semper sibijpsi suspectus, martyrem esse tam citò in cęlis gloria & honore coronatū. Facta est itaq; vox ad eum: Pro eo, quòd visioni verissimæ fidei oculos aduertere noluisti, dolebūt tibi oculi corporis tui: nec cessabit dolor, donèc oculos cereos offeras ad sepulcrū martyris, & ex restituta salute eam, de qua nunc dubitas, certissimè comperias veritatē. Vocem hanc secutus est oculorum dolor: sed simulatquè obtulit, quæ iussus erat, ad martyris monumentum, repentè dolor omnis euanuit: præstante Deo ac Domino nostro, cui honor, gloria & imperium, sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Punitur à Deo, dum de sanctitate martyris dubitat.

Sanatur.

MARTYRIVM SANCTORVM CLAVDII, NICOSTRATI, SYMPHORIANI, CASTORII ET SIMPLICIJ: *itemq; sanctorum quatuor Coronatorum, ex Martyrologio Adonis Episcopi Treuirensis: qui historiam, quæ in MS. codicibus habetur, plerisque locis admodùm obscura & mendis scatens, in compendium redegit.*

Nouembris 8. Omæ natale sanctorū martyrum Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij & Simplicij, imperantibus Diocletiano & Maximiano. Hi cùm essent artifices insignissimi, & marmorū cęsores probatissimi, Imperatori Diocletiano valdè facti sunt accepti. Cùm itaq; tēpore quodā essent quaraturis marmorum intenti, & artem suam signo Crucis munirent, & ad voluntatem ipsorum artificium fieret, horum vnus Simplicius, q adhuc pagano errore tenebatur, dixit ad quatuor reliquos: Adiuro vos per deum Solem, vt quis iste Deus sit, dicatis mihi, in cui⁹ nomine vos tam benè operamini. Cui Symphorianus: Si potes credere, dicemus tibi, & mox artem consequéris: sed & vitam æternam habebis. Quem cùm in fide solidatum beato Cyrillo Episcopo consignâssent, isdem Episcopus baptizauit eum, & Christo Domino credere informauit.

Artem suā signo Crucis muniūt.

Non multo pòst accusati à Philosophis, quòd Christiani essent, & quòd deum Aesculapium fingere, sicut p̄ceperat Imperator, ex marmore Porphyretico & *Proconisso nolluissent, Diocletianus iussit cuidam tribuno, nomine Lampadio, sub moderatione verborum eos audire. Quibus isdem Lampadius dixit: Adorate deum Solem, vt destruatis consiliū Philosophorū. Qui respondētes, dixerūt: Nos nunq̄ adoramus factură manuum nostrarū, sed adoramus Deū cęli & terræ, q imperat inæternùm, Iesum Christū filiū Dei.

*fort. ✠ Proconnesio.

Nolunt falsos colere deos.

Recluſi sunt igitur in custodia publica. Indè cùm mutari à fide Christi nō possent, iubente Lampadio expoliantur, & scorpionibus grauissimè cæduntur. Mox Lampadius à demonio correptus, expirauit. Hoc factum cùm audisset Diocletianus, nimio furore repletus, iussit cuidam Nicetio rogato, vt in loculis plumbeis viui includerentur, ac sic belluinum præcipitarētur. Post dies autem quadraginta duos venit quidam Nicodemus Christianus, & leuauit cum ipsis loculis corpora martyrum, & in domo sua honorificè posuit. Passi verò sunt sexto Idus Nouembris.

Cæduntur scorpionibus.

In flumen demerguntur.

Romę natale sanctorū quatuor Coronatorū, id est, Seueri, Seueriani, Carpophori & Victorini. Hi cùm impellerētur ad sacrificādū, reluctārentur nec omninò cōsensum impijs præbentes, perstiterunt in fide. Nunciatum est autē Diocletiano Imperatori. Qui ilico iussit, vt ante simulacrum Aesculapij ictibus plumbatarum cæsi deficerent. Quorum corpora iussit in platea canibus iactari: & iacuerunt ibi diebus quinque. Tunc pij Christiani venerunt, & collecta corpora sepeliêrunt in via Lauicana, milliario ab Vrbe tertio,

4. martyres occidūtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tertio, in arenario iuxta corpora sanctorum martyrum, Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij & Simplicij. Passi sunt autem sexto Idus Nouembris, post duos tamen annos passionis horum quinque martyrum. Cùm autem nomina eorum minimè reperirentur, statuit beatus Melciades Episcopus, vt anniuersaria quatuor Coronatorũ dies, sub nominibus sanctorum quinque martyrum recoleretur. Intercurrentibus tamen annis, cuidam sancto viro etiam nomina eorum reuelata sunt. Festiuitas verò, vt fuerat statuta, celebris in aliorum martyrum festiuitate permãsit, ac locus quatuor Coronatorum nomine insignis.

VITA ET EXERCITATIO SANCTAE MATRONAE, *Authore Simeone Metaphraste.*

Nouẽbris 8.

EOS, qui sunt in vita temperantes, & studiosi virtutis, pro viribus laudare, simul est sanctum, & longè vtilissimum. Nam & ipsi sunt laude digni, & quæ de eis habetur oratio, incitat & inflammat & alios ad amorem aggrediendi talia. Cùm autem & id, quod laudatur, fuerit mulier, id scilicet, quod est humanæ naturæ maximè imbecillum, & ad asperos suscipiendos labores mollissimum, quemadmodùm non est laus conducibilis viris simul & fœminis, quæ potest vtrosque excitare ad ea, quæ sunt pulchra & honesta? Fœminas quidem, vt, cùm sint eiusdẽ generis, eosdem quoquè labores suscipiant & easdem remunerationes: Viros autem, nè, cùm sint viri, cernantur cedere mulieribus, & ad labores suscipiendos eis esse ignauiores. Ex ijs ergò, quæ vitam laudabiliter egerunt & ex virtute, fuit etiam Matrona: quæ cum viris quidem virtute contendit: præclaris verò & admirandis factis eos superauit, vt in processu ostendent ea, quæ dicentur.

Pamphylia vndè sic dicta.

Est quædam regio subiecta imperio Romanorum, sita in confinio Cilicum & Isaurorum, nomine Pamphylia: quæ propterea, quòd sit populo frequẽs, & habeat habitatores ex omnibus ciuitatibus, sic fuit appellata. Vna autem ex ijs, quæ sunt in ea, ciuitatibus vocatur Perge, in qua fuit educata hęc beata Matrona: quæ à parentibus adepta liberalem disciplinam & educationem, cùm iam esset nubilis, (erat enim insigni pulchritudine) iungitur matrimonio marito non vulgari, nõ plebeio, nomine Domitiano: fitq; mater vnius filiæ, cui statim ex futuris tribuit appellationẽ, vt quæ eam nominârit Theodoten: Deo autem eam dederit ex ipsis fascijs. Atque vt post nuptias quidem & cohabitationem, moderationem exerceret, & à fastu ac superbia alienationẽ, & ornaretur non ornatu, qui consistit in ficta & fucata pulchritudine: sed in interno animæ homine, adhibebat studium, & vt in temperantia vitam degeret & honestate.

Matrona nubit viro.

Laudabile quidem, & alioqui gratum est hęc persequi. Superuacaneum autem visum omnino fuerit, si præteritis maioribus & perfectioribus, voluerimus occupatos tenere auditores in horum recordatione. Quod autem ipsa alijs prætulit, hoc etiam conuenit præponere in narratione. Statuebat enim id, quod dicit Apostolus, à se summè esse seruandum. Ille enim dicit, oportere eos, qui habent vxores, affici perindè, ac si non haberẽt. Quamobrèm cùm sua sponte excessisset ab ea, quæ illam tulit patria, diuina, inquam, prouidentia, quam eius consilium habuit adiuuantem, in eam, quæ primam sedem obtinet inter ciuitates, nempe Byzantium, cum marito proficiscitur: quem habebat quidem simul peregrinantem, & ne minimũ quidem recedentem, non tamen eorum conscium, quæ animo agitabat: neque scientem aliquid, quod ea mente versabat. Deindè vrbem ingressa regiam, toto die assidebat in templis sanctorum, nec diù nec nocti ab eis recedens, ieiunijque & precum curam gerens, & facultates impertiens egentibus, & Deum assiduè rogans, vt sopiretur in ea innatum bellum carnis: erat enim tunc ætate iuuenis, vt quæ non esset nata plùs quàm vigintiquinque annos.

1. Cor. 7.

Constanti. nopoli sem per est in templis, &c.

Rogabat ergò, sicut diximus, vt liberaretur à carnis molestijs: vt, cùm posset viuere sine marito, liberè vacaret spiritalibus & diuinioribus. Quæ aũt eã ad ea, q̃ sunt honesta, incita-

bat, erat quędam Eugenia, quæ conuenienter nomini erat moribus ingenuis, & vna, quæ totam vitam consumebat in nocturnis stationibus & orationibus. Cum qua ipsa quoquè bona decertabat contentione exercitationis, ea, quibus exercentur monachi, diligenter exercens. Hæc verò, quæ quotidiè fiebant, ægrè ferebat Domitianus, & absurdæ quędam & turpes cogitationes ei veniebant in mentem, dicendo: Non rectè habet continuus hic progressus, sed fit animò, qui ad malas tendit cupiditates. & exhinc omnem adhibebat custodiam, ne eam quidem sinens prodire extra domunculam: & ambobus erat cõstitutum certamen: illi quidem, nè dimitteret eam facere ea quæ consueuerat: huiic autem, nè abesset à sacris cœtibus. Sed cùm is valdè repugnaret, ea multis virgeas precibus, vix tandèm persuadet, vt sibi liceat facere quod vellet.

Summopere cupit vni seruire Deo, & mũdum fugere.

Magno itaque studio venit in templum sacrorum Apostolorum. In quo cùm fuisset, eos precans intensiùs, petebat vt sibi nihil esset impedimẽto, quo minùs fugeret mundum: sed eam quoquè Christo offerrent cum eo cœtu, qui iam ab eis priùs ei fuit oblatus. Cùm ea sic esset precata, & iam aduentâsset vespera, & qui templum custodiebant, iuberent omnes egredi, ipsa cùm in quodam porticu ex ijs, qui illic erant, Sosannæ cuidam, ei iam olim familiaris, inuenisset habitaculum, quæ ab ineunte ætate virginitatem conseruare cõstituerat, & ex Deo vitam agere, cum ea totam noctem peragit. Die verò iam apparẽte, Matrona ventitat ad magistram Eugeniam, de rebus propositis cum ea communicatura. Cùm autem multa vltrò citroquè dicta essent, magistra dicebat hoc ante alia esse considerandum, quomodò se habitura esset filia Theodote. Matrona autem, quæ nullum alium scopum sibi proponebat præter Deum, & omnem aliam negligebat solicitudinem: Me, inquit, accipiat solitaria vita & monastica: Theodoten autem Sosannæ & Deo trado: & de ea iam omni cura liberor. Verba res ipsa quoquè mox est consecuta.

Eunuchum se simulat, & degit inter monachos sanctissimè.

Rursùs autem quomodò oporteat silentiò viuere, & Deo placere quærẽs Matrona, per quiẽtem in somnis visionem docetur à Domino. Fuit autem hęc visio admirabilis. Videbatur enim vir quidam eam persequi: ipsa autem fugiẽs, seruata esse à quibusdam monachis: quod quidẽ ei significabat, quòd in monasterio oporteret eam suscipere vitam virorum monachorum. Sic enim fore, vt & marito & alijs sit ignota. Cùm se ergò ad cutem vsq; totondisset, & Eunuchi habitum induisset, rursùs venit cum Eugenia in dictum templum diuinorum Apostolorum: & volens obscurorũ scire significationem ex diuinioribus, sacrum aperit Euangelium, & protinùs incidit in tale dictum: Quicunque vult post me venire, abneget seipsum, & tollat crucẽ suam, & sequatur me. Hinc eorum, quæ Deo placent, indubitatam habentes cognitionẽ, cùm sua ei dedicâssent, & spe. rassent se eum habituras adiutorem eorum, quæ fiebant, à seinuicẽm separantur. Matrona autem cùm, vt dictum est, se esse Eunuchum simulâsset, & Babylam seipsam nominâsset, ad sancti Bassiani accedit monasteriũ: & accepta à monachis, protinùs ad certamina se parauit spiritalia, non pallore vultũs, nec tristitia faciei, sed germanè potiùs & verè virtutem exercens, & omnibus modis studens latére: vt propemodùm prouecta fuerit ad summum vitæ, quæ ex Deo agitur: & haberetur ab omnibus in admiratione, quomodò vir, qui erat imbecillus, vtpotè Eunuchus, tam fortiter se gerit aduersùs labores, & omnes monachos contendit superare: magno & excelso animo iram cohibens, & gloriam tanquàm vanam despiciens, omnem obedientiam ex summa complectens modestia.

Luc. 9.

Ex certè non poterant inuidere. Zelus enim, qui est ex virtute, liber est ab omni inuidia. eum autem potiùs colebãt tanquàm magistrũ, priùs etiam incitati ad imitationem: propemodùm verò etiam cognitum fuisset, quod celabatur, & manifestum fuisset eam se emulicrem, nisi exortam suspicionem spiritali amouisset sapientia. Nam cùm aliquo tempore ità contigisset, vt in quodam horto laboraret cum monachis, operiq; instare, promptiùs & alacriùs, monachus cui obtigerat, vt cũ ea laboraret, nomine Barnabas, in eam iniectis oculis paulò curiosiùs, vt qui paulò antè ad vitã monasticam accessisset ex scena, etiamsi posteà profecerit in virtute, & ei commissa fuerit præfectura monachorum, rogauit quî factũ sit, vt sint ei ambæ perforatæ auriculæ. Beata autem illa breuem simul & consideratam dedit responsionem: Accidit tibi quidem, ô frater, non vultum humanum curiosè intueri. Sed quanuis res ità se habeat, quęstionis disce solutio-

Visio eius.

Luc. 9.

Mirè celat sexum, cùm ferè esset agnitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lutionem. Nam quæ me olim tenuit & educauit, in me summa beneuolentia, munificè in meas aures aurea iniecit ornamenta. Sic beata illa monachum sapienti inuentione remouit à suspicione: eam autem subijt magna turba cogitationum, & venerunt ei in mentem admonitiones Eugeniæ, dicentis: Res est admodùm difficilis, mulierem versàti simul cum viris, & tentare, vt ipsa vir videatur sicut illi. Neque enim fieri potest, vt perpetuò lateat simulatio: attentiori tamen cogitatione sola solum Deum alloquens: Tuo nutu, dicebat, ô Domine, viram suscepi monasticam, & cum, qui iussit sequi, nunquàm retrò conuersa sum secuta. Quamobrèm nè efficias, vt ego vnquàm mea spe fallar, nec ab hoc bono vnquàm proposito excidam. sed tu meam defendens imbecillitatem, adnue vt meo scopo finis áccidat similis. Hæc dicens, videbatur etiam videre pura animæ meliorem exitum.

Cùm ea ergò sic haberet, & vitam amplecteretur spiritalem, longo tempore ignoratæ sunt res eius à Bassiano, etiamsi non esset expers doni perspiciendi: eum tamen latuit DEI sapientia, & magis arcanis quibusdam iudicijs, quomodò etiam Elisæum aliquādò Sunamitis. Serò autem & longo pòst tempore ea ipsi extitit manifesta. Sic autem fit: Visus est in somnis videre magnus Bassianus virum amictu quidem honestum, vultu autem decorum, & qui videbatur esse cuiusdam naturæ diuinioris, & ei tèr dicere: Babylas eunuchus, qui est vnus ex monachis, qui sunt in tuo grege, apertè quidem est fœmina: simulat autem se esse eunuchum, vt lateat. Sicut ipse autē, Acacius quoquè quidam, vir insignis pietate, qui fuit etiā pro tertia parte pastor monasterij diuini Abramij, eandem vidit visionem. Manè ergò cùm Bassianus accersiuisset vnum ex monachis, Ioannem quendam, qui post ipsum erat secundus in monasterio, narrauit ei quod viderat in somnis. Interim verò dum hęc differebat, venit quidam missus ab Acacio, narrans Bassiano quam ipse viderat visionem. Tunc ergò magnus Bassianus, volens de hac re maiorem sibi fidem fieri, in manus sumpto sacro Euangelio & explicato, in illa verba incidit, quæ dicebant regnum cęlorum esse simile fermento, quod acceptū mulier abscondit in farinæ satis tribus, donèc totum esset fermentatum.

4. Reg. 4. Visio Bassiani Abbatis. Luc. 13.

Cùm itaque intellexisset eam, quæ in profundo significabatur, intelligentiam, postquàm hęc apud se cogitabat, quomodò dextrè aggrederetur id, quod erat propositum, & hoc multis non fieret manifestum. Accersit ergò beatam illam, & eam toruè adspiciès: Quid fuit causæ, inquit, ô mulier, quòd tam audax cœptum in nos sis aggressa: & quæ nobis non conueniebat, tentationem & probrum inusseris, tantum tempus studens latére! Illa autem id quod dictum fuerat, intelligens, & formidans austeritatem, & quæ in eius vultu apparuerat, acerbitatis nube obstupefacta, & maximè ijs, quę dicta erant, testimonium ferentem habens conscientiam, se quidem statìm humì prosternit: Sancti verò pedes prehensans, verba quæ multum quidem habebant humilitatis, vix autem proferebantur, emittit, dicens: Non tentationem, ô domine, volens afferre, me retulli in numerum tui gregis: sed tentationem potiùs fugiens ab aduersarijs, & laqueos qui sunt in mundo, declinans. Cui rursùs respondit Bassianus: Quomodò autem cùm sis mulier, ad diuina sacramenta accessisti nudo capite, & in pacis salutatione os tuum securè exhibuisti fratribus? Illa verò, Quòd ad diuina quidem dona attinet, inquit, simulans imbecillitatem, non omninò auferens tegmen, quod erat in capite, ità ad sacramentorum accedebam communionem: charitatis autem apud fratres signū nunquàm recusabam. Neque enim hominum vultibus, sed hominibus angelicam imitantibus impatibilitatem, meipsam offerre existimabam.

Deprehēsa à sancto Bassiano, q̄ esset fœmina, sui facti reddit rationem.

Sapientem autem responsionem admiratus Bassianus: Et cur non, inquit, in alterum, ô mulier, te contulisti monasterium, & in quod licet ingredi mulieribus? Illa autem cum se parùm sustinuisset, & timorem excussisset, vt quæ accepisset occasionem vtendi pluribus verbis ad defensionem, quomodò res eius se haberent, singulatìm exposuit: quòd marito quidem fuisset legitimo coniuncta matrimonio, & vocata esset mater vnius filiæ: toras autem noctes versaretur in sanctorum cœtibus, & quòd ab eo, qui cum ea cohabitabat, aliquandò quidem minante, aliquandò autem plagas quoquè intentante, retardata fuisset ab eo desiderio & proposito, & quòd quæsiuisset aliquam rationem, qua posset latére maritum, & se ex sua gerere sententia. Post hęc persequebatur, quomodò filiam tradidisset Sosannæ: & tandèm intulit eam, quæ in somnis apparuit, visionē, quòd fugiens maritum, videbatur fuisse seruata manibus monachorum. Quod quidem intelligens, seipsam mutauit in hunc habitum, ipso quoquè mutato nomine. Hæc cùm audiisset Bassianus, & acre eius ingenium valdè esset admiratus, & cōsiderâsset propositum eius esse admittendum, rogauit, an decæterò esset ei vita eligenda monastica. Cùm ea autem dixisset, Maximè: propterea enim se à mundo, & ijs, quæ sunt mundi, recessisse: Decæterò confide, ô filia, dixit Bassianus: & cùm ea dedisset monita, quæ sciebat ei esse profutura: Decæterò, inquit, ô filia, oportet te vittā tuo capiti imponere propter legem naturæ, & sic supernam expectare vocationem: nec se ea dixit neglecturū, quæ ad opem ei ferendam pertinent.

Cùm ipsa sic tunc illinc recessisset, Dominus, qui omnia dispensat ad id quod est vtile, filiam Matronæ fecit è vita excedere, & ad se assumpsit, nè aduersùs ipsam esset maligno occasio, & nè eam, quam iam cognitum esset esse mulierem, prætextu curæ gerendæ de filia, à diuiniore deduceret solicitudine, & in eius animo mundanas insereret cogitationes. Quamobrèm non dolorem, sed voluptatem ex ea re accepit: quod factū erat, non esse statuens filiæ amissionem, sed à curis de ea susceptis liberationem, & earum depositionem. Ipsa ergò latebat apud Sosannā, aut Deus potiùs eam seruabat per Sosannam. Fama autem, ea quæ ab ipsa facta erant, vbiquè annunciabat, & hic actus ad aures omnium permanabat. Quo factum est, vt maritus eius Domitianus paulatìm venans veritatem, vt qui non cessâsset vxorem suam inuestigare, postquàm reliqua obijt monasteria, ad illud quoquè venit, in quo beata fuit versata, quasdam non expressas & indecoras voces præ ira emittens, importunè fores pulsans & insultans, dicendo: Quænam est ea vis, quam mihi attulistis? Quænam est hęc magna iniuria? Pulchra certè, ô monachi, pulchra sunt admodùm, quæ à vobis facta sunt. Cur eos, qui sunt pulchrè coniuncti, vos malè vultis diuidere? Date mihi meam vitæ sociam. Date eam, quæ est mihi coniuncta legibus.

Filia S. Matronæ excedit è vita.

Maritus eius importunè eam repetit.

Hæc & ijs plura, desiderio victus & animi ægritudine, voce interrupta à dolore, exclamauit. Audiuit autem ab ipsis: Nos vxorem quidem tuam non accepimus, (neque enim fas est fœminæ permittere ingressum in monasterium) Eunuchum autem quēdam monachum, nomine Babylam, scimus aliquo tempore nobiscum vitam egisse: Deindè repentè mutatum statuisse proficisci Hierosolyma. Eum ergò cùm haberet hanc causam peregrè proficiscendi, multis antè diebus à nobis discessisse cognouimus. Vbinàm autem rustic degat, illi soli omninò est cognitum, cuius oculis nihil est quod non possit adspici. Quòdaūt hęc vera sint, testabitur vniuersus populus ciuitatis. Hæc cùm audiuisset Domitianus, & frustratus esset cœpto suæ inquisitionis, & omni pulchra priuatus occasione, se vertebat in omnem speciem, quòd res ei non cessisset, se excrucians, propter zelum irascens, propter eius amorem incitatus cupiditate. Atque ille quidem sic recessit, distractus his animi perturbationibus.

Bassianum autem inuasit agmen curarum, nè Matronæ anima, quæ eius fidei commissa fuerat, verè subijsset interitum: & cùm eos accersijsset, qui ordine quodam erant primi monachorum: Est, inquit, nobis ampliùs considerandum de ea, quę à nobis discessit, sorore. Nam etsi sexu erat diuersa: quoniam tamen in nostrum adscripta erat circulum, oportet existimare membri ablationem, eius quę facta est à nobis, diuisionem. Decet ergò quæ ad ipsam pertinent, constituamus, vt ad bonum finem perueniat, nè malignus, & qui quotidiè nobis insidiatur, eius superet constantiam, apto ad insidias instrumento vtens marito. Atque sic quidem dicebat Bassianus, in communi posita deliberatione. Marcellus autē quidam, tunc Diaconus, hanc dixit sententiam: In Emesa ciuitate (ille enim ex ea erat ortus) dicens esse monasterium mulierum, in quo etiam suam sororem esse vnam ex ijs, quæ exercentur. Si ergò tibi placet, ad id mittatur. Sic enim licebit illam de ea deponere. Cùm assensus autem esset Bassianus ei, quod dictum fuerat, & id permisisset, minister statìm nactus nauem, quæ illinc soluebat, sancta in ea imposita, est reuersus.

Ipsa autem cùm alacri animo accepisset id, quod factum fuerat, tanquàm id non accidisset absque Dei numine, & pauca quædam accepisset pro alimentis, secundo & leni vento peracta nauigatione, venit in monasterium, quod erat Emesæ. Benignè ergò accepta, tanto studio se exercebat in laboribus virtutis, vt monachis videretur exemplar non facile, decertātibus aduersùs paria eius certamina. Quocircà placuit omnibus post decessum eius, quæ illis præerat, ei committere omnem monasterij præfecturam. Quo

S. Matrona Emesæ se confert in virginū cœnobium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ei cœnobio præficitur.

magis ergò latére studebat Matrona, eo magis Deo erat curæ eam reddere manifestam, & illius lucem ponere super candelabrum, & euidentem eius reddere virtutem. Illo autem tempore agricola quidam prædium operans, multis diebus vidit flammam è terra emitti. Erat verò emissio continua, & nunquàm desinens. Hic ergò, vt qui esset agricola, nihil valens conijcere altiùs, Episcopum ciuitatis accedens, id renunciat. Ille autem ex eo, quod apparebat, intelligens magnum quid significari, cum suo clero veniens ad locum, vt par erat, facta oratione, iussit terrã fodere. Quod cùm factum esset, inuenta est vrna, non aurum celans, aut aliquid aliud eiusmodi, quod possit demulcere animum ornamentorum cupidum: sed rem quandam pretiosam & maximi faciendam, nempe maximè venerandum caput Iohannis Baptistæ.

S. Iohannis Baptistæ caput inuenitur.

Cùm hęc fama in omnem partẽ peruasisset, nullus domi remanebat: sed cum vniuersa multitudine confluebant omnes ad spectaculum: à quibus hoc venerandum caput cum omni laude & glorificatione in templum introducitur. Cùm autem Matrona cum omnib⁹ monachis interfuisset spectaculo eius, quod apparuerat, accessit & hausit ex vnguento capitis, quod erat propositum. Eius communicatio facta est, ea etiam inuita, ijs qui aderant. Quomodò autem & cur hoc ea inuita factum sit, id quod dicendum est, vult vos attendere & discere. In media enim intercepta multitudine, cùm ei nõ concederetur exitus, vtpotè quòd vt acciperent, omnes se intruderent: ex eo, quod acceperat, vnguento coacta est alijs impertiri. Dum autem ea distribueret, quidam ab ortu cęcus, omnes prętercurrens, (erant enim tunc quidam sacerdotes, qui diuini vnguenti faciebant distributionem) venit ad ipsam, valdè instans precibus. Illa verò cùm pretioso vnguento oculos inunxisset, cum fecit lucem protinùs intueri, qui antea nunquàm viderat. Hoc eam magnã prædicauit & præclaram, & effecit vt esset apud omnes insignis adeò, vt omnes dicerẽt eam esse, quę latére tandiù est meditata, & cum viris fecit ea, quę faciunt monachi.

Cæcus illuminatur.

Præclara hęc fama rursùs vocauit Domitianum, & veluti manu tangens, fecit eum venire ad monasterium. Cùm autem audiuisset esse viris prohibitum ingressum, celans id quod volebat, simulauit pietatem: & rogat per quasdam fœminas, vt orationis gratia & adorationis videret Matronam. Illa autem cùm diligentiori interrogatione & signis, quæ erant in vultu, ex ijs quæ audiebat, eius esse maritum pulchrè agnouisset, quid machinatur? Petit spatium septem dierum, & post illos se per ocium in conspectum eius ea se venturam. Hoc cùm Domitianus audijsset à mulieribus, ipse quidem à spe pendens, sedebat, in animo versans diem prefinitum, & expectãs videre, & iam eam habere in manibus visione apprænhendens: Matrona autem rursùs studens latére, proficiscitur Hierosolyma, nihil aliud induta, quàm pannum ex pilis contextum, & modicũ panis fragmentum secum ferens.

Rursùs fugit maritũ suum.

Cùm septem autem dies interessissent, vt constitutum quidem fuerat, venerũt mulieres: audiuerunt autem à monachis, quæ ipsæ quoquè erant graui oppressæ ægritudine, quòd ex quo eam conuenerant, ab eis non esset ampliùs visa: neque se scire, vbinàm esset. Illæ verò citò abeuntes, postquàm hęc didicissent, dixerunt Domitiano. Is autem vehemẽtiore cordis dolore fauciatus, nõ cessat curiosè perscrutari, donèc veniret Hierosolyma. Et cùm rursùs in alias incidisset mulieres, eis describens formã eius, quæ quærebatur, mouebat omnem lapidem, volens scire vbinàm ea versaretur. Illæ autem dicebant quidem se vidisse tali facie mulierem: non posse verò apertè scire, vbinàm esset. Vbi enim serò venerit ad diuersorium, in aliquo quidem templo ex ijs quæ illic sunt, diuersatur: festinat autem rursùs aliò transire. Nos tamen, inquiũt, tibi inseruiemus ad eam inueniendam. Singulatim enim dluisæ, festinans quæ eam primam viderit, celerrimè accedens tibi significabit. Atque illæ quidem faciebant, sicut dixerant.

Matrona aũt cùm ità accidisset, obuiàm facta accedenti Domitiano, cùm eum agnouisset, fixis humi oculis, & manum terræ admouens, vt tolleret lapidem, cum ex aduerso prætereuntem latuit sapienter. Porrò autem cùm illis occurrisset, intelligens quanam de causa totam illam tam diligenter obirent regionem inuestigantes, & se ex forma eius esse manifestam, & fore vt mox compræhenderetur, eas quoquè amouit sapienti excogitatione, petens sibi tres solos dies concedi, eunti in montem Sinam: & post eos se venturam quamprimùm, & maritum conuenturam. Domitianus verò cùm hoc reciuisset, existimãs rursùs excusationem esse talem responsionem, maxima celeritate eam per-

Mitè euadit viri sui nontiam.

persequebatur. Matrona autem cùm hoc rursùs resciuisset, & quòd adest, qui persequitur, & iam sit capiẽda, magno metu correpta, in quoddam idolorum delubrum, quod est Beryti, ingressa, illic est diuersata, meliùs rata in dęmones incidere aut feras, quàm capi manibus Domitiani. Nam illæ quidem si acceperint, corpus omninò solùm lædẽt: Matritus autem si apprehenderit, erit & dęmonibus & feris pernicios⁹ior, vt qui possit cum corpore etiam animam lædere, eam rursùs trahens ad mundum, & tanquàm suam vxorem vendicans.

Cùm in eo ergò esset, & operam daret hymnis ad Deũ & precibus, audiuit dęmones contrà psallentes, & voces ei similes emittentes: & hoc factum est multis diebus. Ei itaque terrorẽ afferebat id, quod fiebat. Deindè cùm se Crucis figura munijsset, egressa est aduersùs terribiles. Sed cùm nullum posset videre, diuinam rogabat gratiam, vt manifestum fieret id, de quo dubitabat. Statìm ergò vidit manifestos eos, qui priùs nõ cernebantur, & voces emittentes obscuras, & ignem inferentes: qui rursùs cùm ab ea increparentur, excedebant, & tanquàm fumus deficiebant. Nonnunquàm autem cùm genero-sam fœminam † inuasisset, illa parùm progressa è delubro, cùm ad herbam se conuertisset, rosicidas & virides herbas ad modicam consolationem ori admouit. Qui autem admirabiliter manna aliquandò pluit Dominus, & populum pauit ad satietatem, qui erat malignus & ingratus, sua sponte enatum potum & mẽsam ei simul ostendit. Nam cùm in loco ardẽte, & soli valdè expositio, inuenisset locum pauco humore grauidum, & eum acutis effodisset lapidibus, quantum satis erat ad concauis manibus hauriendum, nocte iam aduentante, ipsa quidem ascẽdit, consuetas preces Domino redditura: Postridiè verò cùm redijsset, inuenit cisternam aqua plenam & mensam herbarum esculentarum; quæ nequaquàm quidem paruificabat ab ea, quæ accipiebatur conuiuio: sed multo magis eam lætificabat, quàm lautæ & opiparæ cœnæ paratæ diuitibus.

Cùm ea ergò sic se haberet, & Deum assiduè oraret, hoc graue & non ferendum malignus iudicabat. Quamobrèm suscepta forma speciosæ fœminæ, ad eam accedẽs: Cur, inquit, domina mea delegisti hoc obscurum & alienum habitaculum? Nam & longa solitudo, & penuria rerum necessariarũ magna est: & alioquì es ætate adhuc iuuenis, & insigni pulchritudine: & tibi valdè timeo, nè amabilis hic vultus sit occasio cupiditatis libidinosis oculis: & ꝓpter loci solitudinem, & quòd non adsit, qui sit opem tibi laturus, tuo corpori inferas contumeliam. Sed si mihi paruëris, te deducam ad ipsam ciuitatem, vbi etiam domum inuenies ex tua sententia: & vt tibi placet, habitabis absque vllo tumultu: neque tibi deerunt, quæ sunt necessaria. Illa autem cùm deprehendisset hoc esse insidiosum consilium aduersarij, hęc verba reputauit tanquàm nugas, & superauit laqueum.

Sed rursùs malignum illud dęmonium non cessat omni arte eam inuadere. Itaq; cùm circulatricis vetulæ formam suscepisset, & ignem qui videbatur emitti ex oculis, insanè simul & audacter se abijciebat ad eius pedes, terrens & loquens absurda & turpia. Cùm ergò beata eius nullam duceret rationem, neq; se ad eam verteret, tanquàm fœtiens & insultans: Etsi, inquit, generosam fœminam non potui vincere, cùm esset iuuenis: sed in senectute inferam tibi, quæ sunt omniũ difficilima. In pręsentia adhuc aduersùs te exacerbabo eos, qui sunt Beryti, vt quę vilipendas delubrum eorum idolorum, & quantùm in te est, efficis, vt habeatur despectui. Has improbas maligni insidias exceperunt reuelationes & visiones diuiniores, quomodò solet Deus consolari in afflictionibus, & per beneficia solere, quæ sunt tristia. Secundùm multitudinem enim, inquit diuinus Dauid, dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Res autem ità se habuit:

Cùm ipsa vesperè, vt solebat, preces funderet, tres viri apertè accedẽtes, visi sunt psallere: & horas aliquot peracta est ab eis genuum flexio ponè Matronam. Illa autem consentiente faciem, vt videret quinam essent, cùm leniter & placidè têr dixissent, Ora pro nobis, protinùs abiêrunt. Cùm ergò eam virtus magis ac magis redderet manifestam, idolorum delubra vacua dęmonibus. Quamobrèm multi ad eam veniebãt, vel eam sanitatem omnem partem peruadebat, quòd Matronam malitiæ spiritus fugerent, & sint iũ conuenire plurimi facientes. Hinc factum est, vt mulier quoquè quædam, nomine Sophronę, temperanter & conuenienter eius nomini vitam agens, sed quæ erat gentilium dedita falsæ religioni, & cum ea aliæ quoquè, quę eandem tenebãt opinionem, cùm renunciãssent parentibus & amicis, & omnibus huius mundi, seipsas Matronæ tradiderunt,

Diuinitùs ei præbetur cibus & potus.

Dæmon ꝓperaciter ei minatur.

Deus eam consolatur. Psal. 93.

Multæ sc ia eius tradũt disciplinã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt,& patentes aures ei præbebant,quæ etiam breuì sunt baptismum consecutæ salutarem: inter quas virgo quoquè quædam gentilis,quæ erat sacerdos idolorum, cùm de sancta audiuisset,& deos suos condemnâsset,& diuino zelo esset repleta,ea quidem,quę à gentilibus offerebantur dęmonibus,& consumenda erant in nefaria sacrificia,prębebat pauperibus. Ipsa autem cùm discessisset ab omnibus, ad Matronam ardenti studio accedit,& se facit vnam ex ijs, quæ illam sequi statuerant.

Cùm autem adesset dies,quo oportebat peragi sacrificia: & qui ad eam genere attinebant,cum populo essent congregati,ipsam non inuenientes,nesciebāt quonam modo,quę de more fiebant,peragerent,cùm non adesset sacerdos.Cùm verò quod factum fuerat, non possent intelligere, vix tandèm autem id resciuissent parentes, in idolorum delubrum,vbì erat Sancta,veniunt quamprimùm:& cùm eam vidissent iacētem ad sanctæ pedes,in hęc verba proruperunt: Cur,dicentes,ô adolescētula, dijs maximis despectui habitis, imperfecta quidem reliquisti sacrificia: populum autem in nos iritāsti non ferentem eam,quæ fit in deos,contumeliam? ipsa verò pro optima & quæ beata censetur vita,hanc elegisti infamem,& quę planè habetur contemptui?Dimissa ergò ea,quæ te repentè oppressit,amentia,esto aliquandò sapiens,& hoc lugubri depositio habitu,lęta ad nos lætos egredere: nè sit tibi sepulcrum interitús, locus eius quæ videtur salutis. Nam si tu non facias quod iubetur,crastino die ab igne consumetur præsens habitaculum.Hæc cùm dixissent,ab ipsâ quidem nihil audiebant.

Matrona autem eis dixit amicè & pacificè: Hanc sinite, inquit ,hæc est Dei ancilla, quæ priùs erat ancilla vestrorum deorum. Nihil est decæterò ei vobiscum cōmune. Hęc cùm audijssent,illi quidem sunt reuersi, templi cōflagrationem & alia minantes grauissima. Puella autem iacens ad pedes beatæ Matronæ, Christum valdè rogabat, vt obsignaretur signaculo, & quamprimùm diuinum baptismum consequeretur. Cùm Matrona ergò reliquas iussisset expectare, ipsa processit ad aridam colligendam materiam: & cùm multum collegisset & redijsset, Quædam ex vobis, inquit, euntes quamcelerrimè,renunciate ijs,qui pauloantè venerunt,dicētes: Ignis est vobis paratus, & satis materiæ. Quanam autem de causa tardat vester aduentus, vt finem accipiant minæ, quæ sunt à vobis intentatæ? Hęc cùm illi audiuissent,& sapientem inuentionem, & generosos spiritus essent admirati, nesciebant quidnam contrà respondèrent: & nec ausi sunt posteà illuc reuerti. Tunc ijs,quæ rediērant,beata rursùs aliud iussit: nempe vt Episcopum conuenirent, & secum ducerent vnum ex sacerdotibus & Diaconum. Quod quidem cùm factum esset magna celeritate, ijs qui iam venerāt sacerdotibus, tradidit eam quæ nupèr accesserat,sacerdotem: & iussit eam catechismo initiare & baptismo,& rursùs ad se adducere.

Magno animo contemnit minas hoīm impiorum.

Post baptismū itaq; adducta Euche, (sic enim fuerat nominata) edocebatur in omni disciplina spiritali, & in rebus diuinis exercebatur simul cum reliquis, quæ erant octo numero. Erat autem sancta adeò iucunda in sermone, & bonum odorem spirans in Deum,vt multi sæpè ex ijs,qui eam conuenerant,postquàm cessâsset loqui,volētes domum reuerti, ægrè ab ea discederent: vt qui veluti quibusdam vinculis essent ab ea constricti siti in eam amoris: aut qui cùm in siti pulchra aqua se exatiauerint, & propterea grauiter ferant ab ea recessum. Porrò autem ipsam rursùs inuasit desiderium conueniendi Bassianum. Cùm autem is esset rursùs in regina vrbium Constantinopoli, in ipsa verò adesset etiam Domitianus eius maritus,repellebat desiderium eius mariti metus,nè forte in manus eius incideret,si venisset in vrbem. Quamobrèm cùm distractus ei esset animus his duabus cogitationibus, nempe patris spiritalis desiderio,& metu mariti, in animo habebat ire potiùs Alexandriam,aut,cuius spe fuerat frustrata,Antiochiam.Hac de causa intentiùs vacabat orationibus, & à Domino expectabat significationem eius, quod erat ei futurum conducibile.

Multi eius sanctitate permoti, impensè eā diligunt.

Visio ei offertur.

Cùm in somnum ergò esset resoluta, videbatur adspicere tres viros: quorū vnusquisque vehementer contendebat, quisnam ex his tribus esset prędferendus, vt eam duceret vxorem. Cùm ea autem aures auerteret,& putaret rem esse valdè absurdam,(terrebat enim somnium, vt quod esset contrarium ijs,quas interdiù susceperat, cogitationibus) Quinam autem vos estis,videbatur eis sancta dicere,& quæ sunt vestra nomina? Illi verò dixerunt, vnum quidem nominari Alexandrum, alterum autem Antiochum, tertium verò Constantinum.Sorte autem conabantur dirimere controuersiam: ea verò cecidit

cidit in eum,qui erat ætate iuuenis,nomine Constātinus.E somno ergò excitata,quidnam sibi vellet visionis reuelatio,intelligens,statuit quidem relinquere viam,quæ Alexandriam ducit,aut Antiochiam: Tota autem in hoc erat, vt proficisceretur Constantinopolim. hoc enim dicebat placere Deo, qui euidenter ostendit significationem eorum,quæ erant obscura.

Cùm suis itaque sororibus somnium communicâsset,videbat eas suæ voluntati resistere:non quòd iudicarent id, quod visum fuerat,aliud significare: sed quòd eam valdè amplectērentur, & non sustinerent eam ab ipsis discedere: vt quæ non secùs àc recèns plantatæ plantæ,ab illius verbis irrigarentur: & venirent in periculum,nè eius priuatione flaccescerent.tamen quoniam,dixerunt,diuina quędam prouidentia opem tulit tuo consilio,nequaquàm possumus tuum interrumpere propositum.Sed secundo loco,inquiunt,sit tibi curæ,quibusnam sis nos relictura post tuum hinc recessum.Illa autem de eis protinùs Episcopum facit certiorē,& petit,vt ad ipsam mittat duas Diaconissas,quibus tempus virtutem confirmauit.Quæ cùm accessissent, beatissima Matrona suas,veluti quoddam depositum,credidit earum fidei, & suasit plurimi facere animas earum fidei creditas:nè,quas fecit Deus mundum relinquere,rursùs finerent accedere ad mundi vanitatem,& pacta conuenta negligere.

Proficiscitur Constā. tinopolim.

Hęc cùm dixisset,& vltimum eis dedisset amplexum,& vnam ex eis solam secum accepisset Sophronen, nauem conscendit: & secundo vento vecta,peruenit Constantinopolim. Deindè cùm venisset ad templū prope mare situm, quod à nomine pacis Dei, dictum est Templum Irenes,Diaconum accersit Marcellum,quęnam esset,ei aperiens. Is autem erat, quem superiùs diximus consuluisse Bassiano, vt ea mitteretur ad monasterium,quod est Emesæ. Lubenter ergò ab eo accepta,rogauit vt diceret,quænam esset causa longæ huius peregrinationis. Illa autem: Nihil,inquit,aliud(quid enim posset efficere, vt tantum laborem despiceret) nisi maximum quoddam desiderium eos conueniendi,& maximè,inquit,diuinum Bassianum.Propter quod iam & senectutem,& multorum imbecillitatem,& quietam vitæ agendæ rationem,& alia omnia despiciens, soli viæ,quę ad vos ducit,ineundę intenta fui.Deindè breuiter persequitur Domitiani Hierosolyma,& in Sinam montem persecutionem, & suam in idolorum delubro conuersationem, & quòd multitudo innumerabilis per eam accessit ad pietatem. Persequitur autem, non vt quæ se ostentaret, sed vt quæ teneretur veri dicendi desiderio. Est enim ostētatio aliena à modestia,& ab ea,quæ nihil æquè studuit,atquè latére. Alioqui autem accusari,quòd ordines deseruisset, quę semel adscripta fuerat in viram monasticam,iudicabat esse inutile,& quod posset occasionem præbere offensionis.

Marcellus autem singula statim aperit diuino Bassiano. Ille verò auditione affectus tristitia, iussit eum quamprimùm abire, & quietum aliquod & à tumultu alienum,non procùl à monasterio prędstituere ei habitaculum, vt esset ei facile,si vellet, ad eam accedere: ille autem citò effectum reddidit id quod imperabatur: & cùm aptam domum ei parāsset,sanctam in ea collocat.Quem in locum cùm magnus venisset Bassianus,camq; esset allocutus,& dixisset quę oportebat,quinetiam ab ea didicisset de ijs,quæ ei obtigerant, & eam impertijsset ijs, qbus indigebat, eam rogauit, an sibi opùs esset aliquo alio. Cùm ea autem dixisset alias sorores esse Beryti, & eas velle ad ipsam venire, & vnà degere,hoc Episcopo Beryti statim literis significat,& quas nominatim quærebat Matrona, iussit ad eam quamprimùm mittere. Eæ ergò emissæ, & cohabitantes cum Matrona,ei summam exhibebant obedientiam, illa seipsam prędbente perfectissimum exemplar ad vitam:quæ etiam multo magis,quàm multa ora,eam prędicabat,& omnibus reddebat manifestam.Nam cum alijs Verina quoq; Imperatrix,vxor magni Leonis, ad ipsam venerabat,nec tam illam,quàm seipsam in hoc statuebat honorare.Quæ cùm moderate & frugaliter ab ea esset accepta, & vt oportebat ipsam accipere,illa,quæ erat remota à negotiorum solicitudine,& dedita philosophię,recessit,admirans eius virtutē,& quòd nihil peteret ab ea, quę multa dare posset & vellet.

Constantinopoli præest aliquot religiosis fœminis.

Verina Imperatrix eā charam habet.

Eusemia autem coniunx Anthimi, qui fuerat Præfectus vrbis Romæ, cùm fuisset sanctæ familiaris,& cuiusmodi esset ipsa didicisset experientia: eam autem,quę patricio Sporacio cōiuncta erat matrimonio, in grauem morbum vidisset incidisse, & qui artem vincebat medicinā,& nullam vitæ spem ostenderet: cùm eam, inquam,vidisset sic affectam: Si me audias,inquit,iubens valere medicos, in præsentia trade te communi bono,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et corporis & animi morbis medetur.

quod venit in ciuitatem: ſanctam, inquam, Matronam, quæ multos non ſolùm à morbis corporis, ſed etiam animæ liberauit, ab impietate traducens ad verum Dei cultum: & ipſam haud ità multò pòſt admiraberis, & alios multos ad ipſam tranſmittes. Hęc cùm dixiſſet, quænam eſſet, & qualem vitam tranſegiſſet, ei narrauit ab initio vſque ad finem. Die ergò ſequenti ambæ ad eam veniunt, & cùm in longum productus eſſet earum ſermo, cùm ea, quæ morbo laborabat, manum dexteram Sanctæ appræhendiſſet, ad eam, quæ erat affecta, partem attulit: affectionem autem ſtatìm ſenſit leuiorem. Matrona verò rogauit cauſam, cur eam tetigiſſet. Cùm autem verum dixiſſet ea, quæ laborabat: Dominus, inquit, te liberabit ab eo malo, quod te detinet. nos enim hoc non poſſumus efficere.

Quæ itaq; laborabat, ab illo tempore remiſsè accedētem cogitans mali grauitatem, in animo habebat manere apud ſanctam, expectās perfectam liberationem ab eo, quod ipſi afferebat moleſtiam. Propterea iubebat etiā manere animantia, quæ ei ad vſum ſeruiebant. Cùm autem ei nunciatum eſſet, non eſſe aliud, quod eam acciperet, habitaculum: (vnum enim eſſe, idq; habitari mercede) cum beata conferēs ſermones: Facultates, inquit, ſatis magnas ſuppeditauit mihi ſplēdor generis, multasq; ædes extructas ad pulchritudinem atq; magnitudinem. Earum, inquit, quaſcunq; voluēris, quæ vno ambitu comprehenduntur, parata ſum ego tibi largiri, animarum, quę ſunt ſeruandæ, futurarū habitacula, & principaliter ad meam ipſius vtilitatem. Illa aũt cùm ſpiritu cognouiſſet, quàm multis animabus ex hoc aperiēda eſſet porta ſalutis, aſſenſa eſt ſe eſſe accepturam: & cùm Diaconũ accerſiuiſſet Marcellum, & ei rem expoſuiſſet, mittit ad contemplandum ea, quæ promiſſa fuerant. Qui poſtquàm eſt contemplatus, reuerſus dixit eſſe quidem pulchrum loci ſitum, vt qui à dextera quidem mare, alia autem ex parte propinquum habeat Baſſiani monaſterium: non parua autem & leui, ſed magna opùs habere diligentia.

Euphemia opulēta matrona multa ei largit.

Nondùm hęc renunciabantur, & promiſſio conſecuta eſt effectum: & cùm donum fuiſſet literis inſinuatum, ſtatim ei quoquè perfectum ſanitatis donum à Deo fuit donatum. Poſteà autem & ædes extruxit magnificētiùs, vt quæ eas, quibus opùs erat, impenſas ad cortigendum & exornandum munifica manuei exhibuerit. Hinc fit, vt eas vſque in hodiernum diem vocent omnes Seuerianas. Hinc cùm ſancta migrâſſet è priori habitatione, nihil omninò migrauit à ſcopo, qui eſt in Deum, & ab operibus: nisi quis hoc vocârit migrationem, à minoribus ad maiora tranſitum. Quo factum eſt, vt ſuum quoquè gregem fecerit valdè augeri, & ab inimicis conſeruârit illęſum, operibus habens adiutorem eum, qui eſt cauſa bonorum. Fit etiam tale quid aliud pręter cętera, quod eam fecit maiorem.

Venerandū feſtum S. Laurentij martyris.

Celebrabatur quidem publicum & venerandum feſtum Laurētij martyris. In eius autem templum confluxerat maxima multitudo populi, & diem in eo tranſigebat. Ibi duę erant quidem ſorores natura, ſed moribus minimè, vt quæ valdè inter ſe diſcreparent: genere autem erant claræ & inſignes. Eæ ergò peracto feſto illinc reuertentes, cùm fuiſſent in loco, in quo erat ſanctæ monaſterium, numeroſus quidam ſonus hymnorum diuinorum acceſſit ad aures earum. Quibus delectatæ, cùm reſciuiſſent quænam ea eſſet, quæ pręeſt monaſterio, ad eam ingreſſæ ſunt. Cùm eam verò cõueniſſent, & partim quidem ex verbis, partìm autem ex modeſtia & morũ honeſtate magnam accepiſſent vtilitatem, vna ex ijs ſpiritali eius amore capta: Tu quidem, inquit, abi, dixit alteri: ego autem manebo apud eam, me enim cepit obliuio & mariti, & domûs, & cognatorum. &, vt dicam cum diuino Dauide: Elégi abiecta eſſe in domo Dei mei potiùs, quàm in mundo frui rebus iucundis. Cùm autem ſorori hæc dixiſſet * Anaſtaſia, (hoc enim erat ei nomen) ea non eſt illi aſſenſa: ſed apertè contradixit, dixitq; rem eſſe leuitatis & inconſiderati ſeruoris, qui facilè tendit ad pœnitentiam. Hæc autem dicebat animo potiùs mundi cupido, quàm graui & conſtanti. Sancta verò eius quidem laudabat ex Deo ſcopum: ſed nec ipſa repentinam probabat mutationem: ſed ſuadebat, vt priùs rediret ad maritum, & eam rem communicaret marito: dicebatq; oportere eam, quoad eius fieri poteſt, curam gerere vitæ perfectioris, & DEVM perpetuò rogare, vt ſcopum eius dirigat. Tuncq; aiebat, venies ad me: ex animi autem tui ſententia ſuccedat id, cuius teneris deſiderio. Etsi enim diuinum deſiderium ſubijt tuum animum, nec te-

Pſal. 83.

te tenere intermittit: me tamen multa impediunt, nè confidam: nempe tua ætas tenera, & quòd in ſuſcipiendis laboribus non ſis exercitata, & quòd ſit natura magìs ingeneratum, vt tibi ſeruiatur potiùs, quàm vt ſeruias: & quod eſt omnium maximum, matiti prohibitio.

Athanaſia fœmina nobilis ad eius ſe imitationem comonit.

His dictis, ſilebat Athanaſia, animo quidem cruciata, vt quæ repelleretur: nollet autem contradicere, & ſuam confirmare voluntatem. Propterea receſſit, hunc ſcopum & propoſitum acerrimè perſequens: & vt ſancta ei ſuaſerat, vitæ temperantis & frugalis curam gerens, & veluti pręcedentem diſciplinam, ad vitam & exercitationem id faciēs monaſticam. Porrò autem cùm veniſſet in quendam ex ſuis agris, & ſeiuncta fuiſſet à coniuge, ſtudebat ipſa ſe gerere ad ſanctæ imitationem, eodem tempore cibum ſumens, parcèque & tenuiter, ſicut illa, comedens, & preces fundens ante cibum & poſt cibum, & alia omnia pro viribus imitans, quæ faciebat beata. Cùm ea autē in hoc eſſet, & quęreret honeſtam à marito ſeiunctionem, tale quid accidit, valdè honeſtam præbens liberationem. Nam cùm ea, vt priùs diximus, abeſſet, maritus, qui erat ſumptuoſus & moribus intemperans, magnos faciebat ſumptus. Cùm itaque redactus eſſet ad inopiā, perſuadet puero, vt clàm ſurripiat aliquam ex arcis dominæ, & ad eum afferat. Quod quidem cùm factum eſſet, nō latuit ancillam, quæ ſeruabat res dominæ. A qua cùm illa rurſus id didiciſſet, decæterò tanquā honeſta arrepta occaſione, nulla non ratione Athanaſia molichatur ſeparationem. Tandèm autem cùm marito perſuaſiſſet, & magnam partem facultatum, quæ ad ipſam pertinebant, ſecum tuliſſet, Matronæ fidei ſuam credit animam: accedensque, & ei ſuas offerens diuitias: Hęc, inquit, mihi accipe, & repone in theſauris Chriſti, qui non poſſunt ſurripi: & nè deſpicias animam, quæ à ſancta tua dependet anima, & omnia ſua tibi dedicat.

Omnes ſuas facultates ei tradit

Matrona autem adminiſtrationem quidem, vt moleſtam & negocioſam reijciens, ſupplicis verò propoſitum admittens, dubitabat quidnam eſſet ſibi faciendum. Et Baſſiano quidem rem communicat: & audita eius ſententia, accipit quæ oblata fuerant: & ex pecunijs quidem quaſdam conſumit in monaſterij faciēdis operibus: vt quę monaſterium quidem muro circundederit, trium autem tabulatorum habitaculum extruxerit. Primum quidem & terrę propinquum, quod eſt ad ſepulcra definitum. Secundum autem & medium, quod eſt aptum ad hyemandum, & habet templum, quod eſt eo tempore aptum, ad quod cõueniatur. Tertium verò & poſtremum, quod ipſum quoq; templo ornatur pulcherrimo, & eſt pulchrè accommodatum ad ver illic agēdum. Quæ quidem permanent vſque in hodiernum diem, prędicātia ſumptuoſam & magnificam ędificationem. In his quidem, ſicut dictum eſt, conſumptę ſunt nonnullę pecunię Athanaſię: reliquas autem diſtribuit monaſterijs, quæ erant Hieroſolymis, & alijs, quæ rerum neceſſariarum laborabant inopia, bono Marcello ad hęc piè inſeruiente. Et ſic quidem Athanaſia, amiſſis, quæ fluunt, diuitijs, acquiſiuit diuitias, in quas non cadit interitus.

Etiā olim fuēre ſumptuoſa & magnifica tēpla & monaſteria.

Cùm quindecim autem annos fuiſſet ſuperſtes in hac viuendi ratione, à vita præſenti liberata, felix iter ad Deum inijt. Sic grex Matronę fuit amplificatus, multis quotidiè accedentibus, & volentibus paſci ab hac magiſtra. Cùm autem inſtaret tempus eius diſſolutionis, planè oſtendebat ſancta, ſe neque propter parata opera perturbari ad ſeparationem. Paratus enim fui, inquit diuinus Dauid, & non ſum conturbatus: neque rursùs feſtinabat ſeiungi: illud quidem, vt dictum eſt, propterea quòd confideret: hoc autem manere, ſicut dicit diuinus Paulus: & cùm maiores ſubijſſet labores, illinc quoquè plures fructus accipere. Quamobrèm in fine ſe maioribus exercebat laboribus, ſicut boni operes: & pluribus vacabat precibus & intentioribus.

Pſal. 118.

Philip. 1.

Viſio S. Matronæ.

Cùm Deus autem vellet ne hac quidem conſolatione priuare Matronam, vt anteq̃ hinc excederet, nõſſet futurum illic ſuum ſtatum, eam arripit ſomnus maior ſolito: in quo videbatur obire locũ, pulchris admodùm arboribus conſitum, & qui aquis irrigaba tur ſuauiſſimis, & prędium iucunditate maxima circundantibus: in quo adſtantes quædam fœminæ graues & honeſtę, & vultu prę ſe ferentes aperta virtutis indicia, domum quandam interiorem ei manu videbantur oſtendere, inſigni pulchritudine, & qualem nec humana poteſt manus efficere, neque lingua narrare. Vocabāt autem Matro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam,vt illuc ingrederetur,dicentes: Hęc est tua,& tibi præcipuè definita.E somno verò excitata,intellexit quorsùm somnium tenderet,quod ei fidem faciebat corũ, quæ erãt secutura,postquàm ex hac vita excessisset.Cùm totum ergò vitæ tempus ei perductum esset ad centesimum annum: & solos quidem viginti quinque annos in vita transegisset mũdana,reliquos aũt in spiritali,hinc migrauit ad Christũ,quẽ desiderabat,relictis actionibus,quæ ab omnibus quidem habentur in insigni admiratione: paucos verò possunt inducere ad eas imitandas: Christum,ad quem accessit,perpetuò supplex rogans,vt det pacem ecclesijs,& toti populo suo salutem, qui cum vnum glorificat Trinitatis,in quã non cadit diuisio: Quam decet omnis gloria,honor & adoratio,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Nota grandem eius ætatem.

Migrat è corpore.

VITA S. VVILLEHADI, PRIMI EPISCOPI BREMENSIS, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CO.

dice,mutato ferè stylo descripta. Est historia fide digna,tametsi Authoris nomen Codex non habet,sed ab alio abbreuiata videtur.

Nouemb.8.

Feruet zelo conuertendi Frisones.

VIllehadus vir venerabilis, ex Britannia maiori originem duxit. Porrò spiritalibus instructus disciplinis, sacerdotio initiatus est. Vbi verò comperit Frisones,hactenùs gentilismi erroribus implicatos, Christianæ fidei expetere mysteria,magno zelo incitatus, accuratè cœpit perquirere, qua posset ratione ad eam gentem peruenire.Atque eo salutis animorum zelo,agente spiritu Dei,in dies augescente,accessit ad regem Anglorum Alachintum, eique aperuit,quo zelo esset incensus, petiuitque eius permissu sibi licere prædicandi verbi vitæ causa ad Frisones proficisci. Rex, comperta eius sanctissima voluntate,conuocato ad se Episcoporum seruorumq; Dei nõ paruo cœtu, de communi omnium sententia & consensu, iussit eum adire gentem illam, eique fideiter annunciare verbum Dei.

* Dockum

Magnũ fructum facit in Frisia.

At vir Dei gratulabundus accessit ad mare,eoque transmisso, venit in Frisiæ locum quendam,quem *Dockinge vocant,vbi iam antè beatus Bonifacius fuit martyrio coronatus.Cuius concionibus multi illic fidem edocti,& Christiana religione initiati fuére. Vndè factum est, vt honorificè illic Vuillehadus exciperetur. Multo verò tempore ibi habitans,docuit ea quæ sunt Dei,ità vt etiam permulti nobiles,suos filios ei traderẽt instituendos, & multi ab errore in viam reuocarentur, & magna infidelium turba eius prędicatione instructa,vndis salutaribus expiaretur.

Pagani volunt eum occidere.

Indè autem proficiscẽs vir Dei,traiecto flumine Lauinea,venit ad locũ,quem Huchmarke appellant: cumq; eius habitatores ab idolorum cultura ad verum Deum colendum reuocaret,illi furore pérciti, exclamârũt,virum tam prophanum prorsùs è medio tolli oportere. Nec deerant tamen moderatiores quidam & sanioris consilij, qui more gentis sorte experiendum dicerent,num morte afficiẽdus esset. Sed agente diuina prouidentia,sors eum non attigit.Itaque liberam ei fecére abeundi potestatem. Illis ergò relictis,venit in Drentiam,vbi multi eius prædicatione cõuersi, crediderunt in Christũ, & baptizati sunt.Porrò discipuli eius,diuino eos impellente amore, idolorum fana demoliri conabantur: sed id barbari molestissimè ferentes,eos trucidare voluërunt. Cæsus tum fustibus est beatus Vuillehadus,& multæ ei plagæ impositæ sunt. Quidam verò ex illis,districto gladio in eum irruit,& caput ei amputare voluit:sed vir sanctus thecam, in qua sanctorum reliquiæ inerant,ad collum suspensam habebat. Itaque ictus ille in eius caput vibratus,partem quidem ligaminis thecæ discidit, sed eum prorsùs nihil læsit. Eo miraculo pagani territi,illum cum discipulis illęsum,à se dimiserunt.

Cęditur fustibus.

Nota de reliquijs sanctorum.

Porrò inuictissimus Francorum rex Carolus, audita eius fama, eum egregiè animauit ad propagandam Christi religionem, veritus nè fractus iniurijs, à prædicando verbo

verbo Dei cessaret.Tum verò in Vuigmodiam se conferens,ecclesias illic condidit, & populum salutari prædicatione alacriter erudiuit.Deniquè anno Christi septingentesimo octogesimo primo, omnes Frisones circuncircà degẽtes, Christianã fidem se complecti velle promiserunt.Sed anno tertio Vuedekindus Saxonum dux,cõgregato exercitu, aduersùs Carolum regẽ rebellauit, Christianosq; persequi, & è suis finibus profligare cœpit.Id vbi comperit vir Dei Vuillehadus,abijt in Vtriustri: sed ibi quoq; immanentẽ persecutionem,Christi benignitate euasit.Indè verò Romam proficiscens, cùm sanctissimi Pontificis Adriani consolatione animatus esset,in Franciam lætus redijt.In illo itinere scutella eius lignea confracta,creditur meritis eius redintegrata.

Vuedekindus Saxo persequitur Christianos

S. Vuillehadus venit Romam.

Porrò autem Carolo Francorum rege iubente,in Vuigmodiam reuersus, Christi fidem publicè & strenuè prędicauit,destructaq́ue templa instaurauit: conatusq; eos Domino adiuuante & prosperante,eodem anno Frisones fidem Christi,à qua defecerant, rursùs complexi sunt: atq; etiam Vuedekindus ipse,totius mali author, regi Carolo se submittens,baptismi gratiam percepit. Carolus autem rex cùm esset Vuormatię, seruum Dei Vuillehadum Episcopum consecrari voluit,idque factum est tertio Idus Iulij. Eius autem parœciæ subiecit Vuigmodiã,Haras,Vtriustri,Astergam,Vuangã & Noerden.Et illic quidem primus Episcopus fuit beatus Vuillehadus: in ipsa autem functione Episcopi admodùm piè & religiosè se gessit, virtutũq; studia multis modis auxit. Cùm autem corporis incommoda valetudine admodùm confectus esset, Hadrianus Pontifex iussit, vt piscibus vesceretur, quibus ob studium abstinentiæ vti non solebat. Nullus propè dies abijt,quo non sacra Missarum solennia cum magna cordis contritione celebraret, insuper nonnunquàm duo vel tria Psalteria lectitans. Ità vir beatus doctrinam suam egregiè ornabat,exemplo suo confirmans,quod ore prædicabat.

Vuedekindus baptizatur.

S. Vuillehadus fit primus Episcopus Bremẽsis.

Bremæ ædificauit templum elegantissimum, dedicauitq́; illud Calendis Nouembris Dominico die in honorem Domini nostri IESV Christi,& beati Petri Apostoli. Atque ea in vrbe Episcopi sedem constituit.

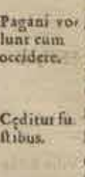
Tandèm cùm vniuersam parœciam suam studio pię intentionis crebrò perlustrâsset, in locum,qui *Bleckensee dicitur,peruenit: vbi tam acri correptus est febre,vt discipuli qui cum eo erant,vitam eius desperarent. Vnus autem ex eis familiariter ei adhærẽs, dolorem, quem ex eius obitu impendente conceperat, lachrymis & querimonijs testatus est: Noli,inquiens,pater sancte plebem,quam pascendam suscepisti, quæque cultui diuino sese accõmodare videtur,deserere,nè tenellus grex,te decedẽte,luporũ morsibus exponatur.Ei verò beatus vir sic respondit: Noli, fili mi, à Domini mei conspectu diutiùs me auocare.Oues ab illo mihi commendatas,ei tuendas committo. Non deerit vobis benignitas eius,cuius misericordia plena est terra. Atque ità pia animi deuotione vir Domini cælo semper intentus,sexto Idus Nouembris,cùm iam virtutibus perfectus esset,in Christi pace obdormiuit. Ad eius exequias plebs deuota vndiquè accurrens, patrem & doctorem optimum cum hymnis & laudibus ad Bremensem ecclesiam, quam ipse condiderat,deportârunt,in eaq; sacrum corpus eius tumulârunt.Fuit in Episcopatu Bremensi annos duos,menses tres,dies vigintisex.

* Dockinge

Psal.52.

Feliciter abit ad Dominum.

EX LIB. II. CAPITE XIIII. ET XV. SAXONIAE ALBERTI KRANTZII QVAEDAM HIS SVBiungimus,quæ non parùm faciunt ad beati Vuillehadi historiam confirmandam & illustrandam.

VIm iam antè diuisis locis per Saxoniam rex(Carolus Magnus)aliquot constituisset episcopatus,in Osnaburga,in Salingstede,inque Padeburna: anno tandem DCCLXXXVIII.Bremensem erexit ecclesiam,vt esset suffraganea Colonienśi. In quam ordinatur episcopus Vuillehadus, natione Anglus: qui multis iam annis in maritimis eius regionis Christi Euangeliũ disseminauit.In pśecutione, quã excitauit Vuedekindus, vir ipse habitur,cũ discipuli eius diuersis locis occũberent ,p Christo. Vndè Dei cõfessor maiores fines lucrũ aiarum,Euangelicũ cõpleuit pręceptũ, de ciuitate fugiẽs in ciuitatẽ: dispersis ad prędicandũ soeijs,ipse Romã cũ Ludgero adijt: vbi sanctissimi Papæ Hadriani cõsolatione releuati,Ludgerus ad professionẽ ordinis S.Benedicti in montẽ Casinũ, Vuillehadus in Gallliã ad sepulcrũ sancti repedauit Vuillibrordi.Itaq; biẽnio vterq; con-

Episcopat⁹ Salingstede translatus est Halberstadium.

De Ludgero hęc paulò aliter habet eius historia To.2 Martij 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

concluſi,contemplationi inſtiterunt & orationi,magni Saxoniæ futuri Apoſtoli: orantes interim pro perſecutoribus & gente Saxonum, nè iactum in eos fidei ſemen inimicus homo zizanijs opprimeret. Quo tempore Vuedekindus author,vt diximus, rebellionis,ad fidem,vt eſt dictum,venit,baptizatus cum alijs Saxonũ magnatibus. Et rum dem mùm ſubacta Saxonia,in prouinciã eſt redacta: quę diuerſis tẽporibus in octo Epiſcopatus diuiſa,Moguntino & Colonienſi Archiepiſcopis eſt ſubiecta. Operęprecium indicaui inſerere priuilegium Caroli,quod tum contulit Eccleſiæ Bremenſi: vndè diſcant poſteri,quid permouerit optimum regem,Epiſcopis, non Ducibus ſuis,terram ſupponere: cernantque de temporum ratione complurima,quę alibi non legantur. Exemplar ergò eius priuilegij, Bremenſi Eccleſiæ à Carolo donati.

Saxonia in prouinciã redacta.

Cap.15. Priuilegiũ Eccleſię Bremenſis.

IN NOMINE DOMINI & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Carolus diuina ordinante clementia rex: Si Domino Deo exercituum ſuccurrente,in bellis victoria potiti ſumus,in illo,& non in nobis,gloriamur: & in hoc ſeculo pacem & proſperitatem,& in perpetuo futuro æternæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter nouerint omnes Chriſtifideles,quòd Saxones,quos à progenitoribus noſtris,ob ſuæ pertinaciæ perfidiam ſemper indomabiles, ipſiq; Deo & nobis tã diù rebelles, quouſq; illius,nõ noſtra,virtute ipſos & bellis vicimus,& ad baptiſmi gratiam,Deo annuente,perduximus,priſtinę libertati donatos,& omni nobis debito cenſu ſolutos,pro amore illius,qui nobis victoriam contulit, ipſi tributarios & ſubiugales deuotè addiximus: videlicet,vt qui noſtræ poteſtatis iugum hactenùs ferre detrectârunt,victi iam, Deo gratias,& armis & fide,Domino ac Saluatori noſtro Ieſu Chriſto,ac ſacerdotibus eius,oim. ſuorum iumentorũ & fructuũ,totiuſq; culturæ decimas ac nutrituræ,diuites ac pauperes legaliter conſtricti perſoluant. Proindè omnem terram eorum antiquo Romanorũ more in prouincias redigentes, & inter Epiſcopos certo limite diſterminantes, ſeptentrionalem illius partem,quæ & piſcium vbertate ditiſſima,& pecoribus alendis habetur aptiſſima,pio Chriſto & Apoſtolorum ſuorum principi Petro,pro gratiarum actione deuotè obtulimus: ſibiq; in Vuigmodia,in loco Bremen vocato,ſuper flumen Vueſeram eccleſiam & Epiſcopalem conſtituimus cathedram. Huic parochiæ pagis ſeptuaginta manſos cũ ſuis colonis offerentes,totiuſh uius parochiæ incolas,decimas ſuas Eccleſiæ, ſuoq; puiſori fideliter perſoluere,hoc noſtrę maieſtatis pręcepto iubemus, donamus,& confirmamus. Ad hoc etiam ſummi pontificis & vniuerſalis Papæ Hadriani præcepto, necnon & Moguntinenſis Epiſcopi Lullonis,omniumq;,qui affuêre, pontificum conſilio eandem Bremenſem Eccleſiam,cum omnibus ſuis appendicijs,Vuillehado probabilis vitæ viro,coram Deo & ſanctis eius commiſimus: quem etiam primum eiuſdem Eccleſiæ tertio Idus Iulij conſecrari fecimus Epiſcopum: vt populis diuini ſemina verbi, ſecundùm datam ſibi ſapientiam fideliter diſpenſando,& nouellam hanc eccleſiam canonico ordine & monaſteriali competentia inſtruendo, interim plantet & riget, quouſq; precibus ſanctorum ſuorum exoratus,incrementum det omnipotens Deus.

Saxonia vt Epiſcopis ſit ſubiecta.

Vueſerã, id eſt, Viſurgim.

Innotuit etiã idem venerabilis vir ſerenitati noſtrę, eam, quã diximus, parochiã propter barbarorum infeſtantiũ pericula,ſeu varios euentus,qui in ea ſolent cõtingere, ad ſuſtentacula ſiue ſtipendia Dei ſeruorum inibi militãtium minimè ſufficere poſſe. Quapropter nouerint omnes Chriſtifideles,quòd Saxonũ,oſtium ſuũ aperuit,parrę prænominatę regionis Friſiæ,quę contigua huic regioni eſſe dinoſcitur,eidem Brementi eccleſię,ſuoq; prouiſori Vuillehado epiſcopo, eiuſq; ſucceſſoribus perpetuò delegauimus retinendam. Et quia caſus præcedentes,nos cautos faciũt in futurum, nè quis,quod non optamus,aliquam ſibi in eãdem diœceſi vſurpet poteſtatem, certo eam limite faciamus terminari: eiq; hos terminos,mare Oceanum,Albim fluuiũ,Liam,Stenbach,Haſalã,Vuimmarchã, Sneielbach,Oſtã, Mulinbach, Motã paludẽ, q̃ dicitur Sigefridesmoer, Quiſtinã,Chiſemmoer,Aſcbrock,Vuiſcbrock,Biuernã,Vternã,iterumq; Oſtã. Ab Oſta verò vſq; dũ peruenitur ad paludẽ,quę dicitur Kaldenbach: deindè ipſam paludẽ vſq; ad tali parte eiuſdẽ fluminis viã publicã,q̃ dicitur Heſsẽueg,Sturmegor & Lorgoe: diſterminantẽ Sechbaſam,Alapã,Caldehorra,iterumq; Vueſerã. Ex occidentali aũt parte viã publicã,q̃ dicitur Folckueg,quẽ incolę loci Vuildloch nominãt: Finolã, Vualdesmoer, Berckpol,Eddenri ad paludẽ,Emiſgoer & Oeſtergoer diſterminantem: Brudlocho, Biberlach, iterumque mare: firmos & intranſibiles ſcribi iuſſimus, & circunſcribi: & vt

Limites diœceſis Bremenſis.

*Vuennã fluuiũ,à Vuenna verò Bienam,

huius donationis ac circunſcriptionis authoritas noſtris futurisque temporibus, Domino protegente,valeat inconcuſſa manere,manu propria ſubſcripſimus,& annuli noſtri impreſſione ſignâri iuſſimus. Signum domini Caroli regis inuictiſſimi: Hildebaldus Archiepiſcopus Coloniẽſis,& ſacri palatij capellanus,recognoui. Data II. Idus Iulij,anno Dominicę incarnationis DCCLXXXVIII. Indictione XII. regni dñi Caroli XXI. Actum palatio Nemetenſi feliciter, Amen.

Hildebaldꝰ Archiepiſcopus Coloniẽſis.

Sedit igitur in Eccleſia Bremenſi beatus Vuillehadus poſt ordinationem ſuam annos duos,menſes tres,dies vigintiſex: prędicauitque tam Friſijs quàm Saxonibus poſt martyrium S. Bonifacij omnes annos triginta quinque. Obijt autem ſenex & plenus dierũ in Friſia,in villa * Plecczze,nunc vocant Plexen: quæ ſita eſt in Ruſtria. Corpus eius Bremam deportatum,in baſilica S. Petri,quam ipſe ædificauit,ſepultum eſt. Tranſitus eius celebratur feſtiuis gaudijs vj. Idus Nouembris. Ordinatio,3. Idus Iulij. Hactenùs ex Crantzio.

S. Vuillehadus multis annis prædicat Friſijs & Saxonibus.

VITA S. GODEFRIDI EPISCOPI AMBIANENSIS, AVTHORE NICOLAO MONACHO SVESSIONENSI, eius æquali: Cuius tamen dictionem paſsim mutauit, & plerunquè nonnihil contraxit F. Laur. Surius, ſola epiſtola nuncupatoria prorsùs nihil mutata: quæ mox ſequitur.

REuerendo patri Rohardo, ſanctæ Sueſſionẽſis ſedis ac matris Eccleſiæ Decano, Nicolaus beatorũ martyrũ Criſpini & Criſpiniani, ipſius vrbis apoſtolorũ & patronorũ, ſeruus, debitæ venerationis obſequiũ. Sæpiùs, pater amantiſſime, tua ſanctitas paruitatem meam commonefecit, vt aliqua de geſtis pię memoriæ Godefridi Ambianenſis ciuitatis præſulis, in laudem omnipotentis Dei ſtylo contraderem fidelium poſteritati. Quod vt ipſe reor meminiſti, primò durè ſuſcepi, nec mirum. Etenim à tanti viri pijs laudibus exprimendis hinc me reuocabat ætatis immaturę debilitas: (Vt enim relatione obſtetricis inſertum memorię retinebã, non ampliùs quàm quinq; luſtrorum ambitũ attigeram) hinc verò humilis ſcientiolę tarditas maximè retrahebat. Nam vt de reliquis taceam, nondùm complexionem ſyllabarum, nondum ipſius Alphabeti elementa plenè cognouceram. Cumque modernos acutiores, & vt ità dixerim, lyncum more obſtantia quęque ſubtiliter penetrare intueor, dum vnumquenque in ſuo ſenſu abũdare contemplor, dumque penè vniuerſos eloquiorum flores perquirere, ſimul & compendia ſtudere perpendo: nimiùm nimiumque vereor, quòd ſi tantilli exercitij ruditas, inculque ingenioli tarditas, Pythagoricas ſeu Platonicas peruenerit ad aures, faſtidium magis, quàm emolumentum generans, inter argutos videar grauis anſer perſtrepere olorex. Enimuerò moris vituperandę fertur pictura, vt à longè quidem perpulchra pareat: cùm verò obtutus attentiùs ſubtiliuſque defixeris, ampliùs vileſcat. Quod & ego, nè ſimile quid incurrerem, admodùm formidabam, ſicque potiùs ſubſannationi cũctorum, iudicio meritò paterem, quàm laudi: cùm durum nimis ſit, iuxta cuiuſdam dicti ſententiam, cuiuſpiam meritum calamo eſſerre, cuius imitator eſſe deſiſtis. Hęc aliaq; quamplurima cum mihimetipſi objicerem, his meam puſillitatem refoues, tarditatem deſidiamque commones, non ęquum fore, ſi verbi Dei talentum acceperim, de cęleſtibus reticendo, occiduam vitam, iuxta illud Criſpi, vti bruta animalia, quę natura finxit prona & obedientia ventri, prętereunte ſilentio: quod etiam eſt minam reponere in ſudario: ſed cognitum piumque, actus ſerui Dei ad ipſius fauorem, ſimulque fidelium exhortationem, vt vnctio ſpiritũs nos de omnibus doceret, non in immenſum cognitioni mortalium commendando, exarare calamo. His alijsque tuis tam allocutionibus, quàm & allegationibus inclinans animum, quanquàm pridèm ad id peragendum flagraret, tamen vehementer timebam ruditati hebetis intelligentię, nè ſi illud aggrederer, quaſi contra fortem conarer, ſicque ſuccumberem mole pręconandę preſſus hiſtorię. Rurſus itaque illo tuo excellenti more his pigritantem ſuſcitas, vt videlicet meminerim me retum deſineri, ſi ad ornandam veri ſummiq; ſacerdotis veſtem nollem, cùm poſſem, competenter offerre. Etnè de inęqualitate virium id exequendi minimè diffiderem, nec de ingenij tarditate titubarem, ſępiùs inculcabas, vt in ipſo, qui fabricatus eſt ſurdum

Saluſtij Initio Coniurationis Catilinæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.4. & mutum, ſpem ponens, hoc opus, vniuerſis imitari cupientibus vtile, mihi eſſet in voluntate: orationibus autem ipſius ſerui Dei ſuffragantibus, quamcitiùs feliciter ſummorum in perfectione. Quia verò, iuxta quod legitur, Quoque magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis: præcepto tuo, cui non obaudire, nefas duxi, nimiùm nimiumque moratus, tandèm ad ſcribendum animum appuli, egregios mores glorioſi Godefridi, dignosque Pſal.67. relatu, ad fauorem illius, qui in ſanctis ſuis mirabilis prædicatur, quanuis ſcientia imperitus, recitandos ſtatui. Itaque venerande pater, nequaquàm in his perquiras ſapientiam ſermonis, ſed præpollentem vitam viri, ad imitationem poſitã cunctis, qui ſobriè & inſtè verſantur in domo Dei. Sed quia nôſti, quòd ad euoluendũ tam immenſæ profunditatis pelagus pluma imbecillis eſt, orationibus tuis obtine, quatenùs aura paracleti ſpiritûs nobis aduenire, iam iamq; curſum dignetur dirigere: vt quò nos ducit oratio, illa ſanctitate, poſſimus pertingere.

Exoro, valeas, felix cum tempore curras.
Poſt obitum carnis, paradiſi pace fruaris.

PROLOGVS AVTHORIS AD LECTOREM.

MEmoriæ proditum eſt, apud veteres in more poſitum fuiſſe, præclarè ab alijs dicta & facta, literis mandare, vt poſteris egregiæ virtutis eſſent monimenta: tum etiam illorum imagines vel nomina, ſiue aureis, ſiue ereis inſculpta laminis, ad excitandam animi virtutem & fidẽtiam, oblocos ſtatuere. Quod ſi ob propagandum eorum famam mortalium ſagacitati fieri placuit, quos nõ modò æquum nõ fuit ſuperuacaneis effertis laudibus, ſed etiam imitari velle extremæ dementię ſit: quanto iuſtiùs nos militum Chriſti res geſtas ad laudem prępotentis Dei, ad fidei confirmationem, ad excitandam aude-
Ioan.1. torum ignauiam literis conſignamus, quos pro ſua benignitate ad illud gloriæ faſtigium
Deus euexit, vt filij Dei & dicerẽtur, & eſſent: nec tantũ regni cęleſtis participes, ſed etiam
Rom.8. hæredes Dei, Chriſtique cohæredes ſint? Nè quis autem temerè id fieri exiſtimet, meminerit iubere egregium citharœdum, vt fideles quique laudent Dominum in Sanctis
Pſal.150. Philip.2. eius: quos ab ipſo mundi exordio ità in hoc mundo conſtituit, vt in medio nationis prauę atque peruerſę, verbum vitæ in ſe continerent. De quibus etſi multa dici hoc loco poſſent, ſed ſermo cohibendus eſt, nè fiat lectori vel auditori oneroſus. Ex eorum autem collegio libet iam in medium adducere electum Chriſti antiſtitem Godefridum, Ambi-
Quo tẽpore vixerit S. Godefridus anenſis ciuitatis paſtorem, quem Dominus Ieſus ex eius latebris extractum, eo tempore, quo Philippus Henrici Francorum regis filius in Gallijs rerũ potiebatur, ceu ſidus exi-
mium, quo peccatorum tenebræ illuſtrarentur, in ſpecula ſanctæ matris Eccleſiæ collocauit: qui quantæ ſanctitatis & innocentię fuerit, finis declarauit, in quo, vt ante nos dictum eſt, ſecurè laus omnis canitur. Etſi autem de illo multa extent, plurimaque memoriæ ſuccurrant, nos tamen ea duntaxàt annotabimus, quæ penè omnes nouerunt. At verò dum ſatis necdùm video, ex ijſipſis quęnam potiſſimùm eligam, hominumque animis affigã, dum fluctuat animus, prioráne, an poſteriora commemorãda ſuſcipiam, haud mediocres me anguſtiæ obtinent, inſcitia miſerè me premit, ità vt tanto oneri impar, rerumq; geſtarum immenſitati ſuccumbens, cum quodam exclamare cogar, Inopem me copia reddit.

Multæ eius reuelatiões. Nam ſi referre velim, quotiès illi de ſtatu præſentis Eccleſiæ diuinæ ſint oblatæ reuelationes, quàm crebrò ille beatiſſimis ſupernorũ ſpirituum cœtibus vltrà quàm cõmunis naturæ admittit imbecillitas, admixtus, potentum huius ſeculi infidelitatem, & in ſubditos tyrannidem, itemque pellicum & matronarum infandam commixtionem gehennis ignibus puniendam prænouerit, (horum enim fœtor iam in æquiſſimi iudicis conſpectũ pertigerat) vtq; fraternę charitatis flãma incenſus, diuinæ animaduerſionis gladium iam iamq; imminere cunctis denuncians, innumeras pertulerit anguſtias & labores.
Corporis afflictiões. tum quoquè ſi frigora, nuditatem, ieiunia, quibus mirè corpus ſuum edomuit, ſi caſtitatem, patientiam, humilitatem, cæterasque virtutes eius, quibus egregiè inſtructus, viam mandatorum Dei dilatato corde hilariter cucurrit, exactè explicare contendam, modum voluminis excedam, videborque dixiſſe incredibilia: adeò nõ poteſt horum certus numerus iniri. Quid igitur? Si non poſſunt dici omnia, ad excitandam tepidorum deſi-

diam, ad inflammandos cæleſtium amore pigrorum animos, vel pauca è plurimis ceu deſides & oſcitantes non cõmemorabimus, lucernamq; Chriſti benignitate accenſam, vt mortalibus iter oſtendat, quo pergendum ſit ad beatitudinem, noſtro ſilẽtio interim ſub modio latére patiemur? Quid verò hac re poſſit fingi impudentius, aut dici miſerabilius? Nam de tanto viro dicere, præclarum, honeſtum & pium eſt: de illo horis & locis omnibus meditari, vtile & ſalutare eſt: deniquè, quò iam præceſſit, illum ſubſequi pro viribus, optatiſſimum eſſe debet.

Aduiuante igitur nos ſpiritu Dei, & precibus ipſius Godefridi Epiſcopi ſuffragantibus, eius ortum, mores bonos, felicemque è corpore migrationem, non fallaciosè, ſed ſyncerè coram Deo in Chriſto ſcribere connitemur. Equibus pauca quidem noſtris oculis vidimus: reliqua verò, hominum veracium, qui illum familiariùs & videre & audire potuerunt, fideli relatione didicimus, putà Renigerij monachi S. Quintini, cuius cœnobium Peronæ vrbi propinquum eſt, qui Renigerius à puero diſcipulus fuit noſtri huius prędicandi Godefridi: & cùm ego ei loquerer, ætatis exceſſerat annum ſexageſimum ſextum, & in monaſterio vixerat annos quinquaginta. Rohardi etiam, viri venerabilis, qui in Sueſſionenſi Eccleſia Decani officio nunc fungitur, quemq; hic Dei ſeruus Godefridus ab ipſis incunabulis (Nam erat eius ex ſorore Hodierna nepos) apud ſe eduxit, & ad reuerẽdos prouexit mores. Qui ſanè memoria ſempiterna dignus eſt, tantoq; poteſt veriùs de beato viro teſtari & proloqui, quanto eius præclarè dicta & facta, omni veneratione ſtudio complectenda, familiariùs cognita & perſpecta habere potuit. His accedit Giſlebertus, vir æquè per omnia fide dignissimus, qui ei indiuiduus terra mariq; vſque ad ſupremum vitæ eius diem comes adhæſit. Quòd ſi quis impudenter oblatrare & carpere nos velit, cur non tam viſa, quàm audita referamus, accipiat ille, quod beatus Gregorius Põtifex & Doctor in Dialogo ſuo dicit, Lucam & Marcũ Euangelium, quod ſcripſerunt, non viſu, ſed auditu didiciſſe. Itaque cùm Doctor gentium teſtis ſit fidem ex Rom.10. auditu conſtare, tantorum virorum freti authoritate, ad dicenda ea, quæ de beato viro ſuſcepimus, nos accingamus. Qua tamen in re quãdò nobis vires deeſſe nõ ignoramus, habitatoris eius ſpiritus ſancti gratiam medullitùs imploremus: vt de tali tantoque patre digna animo concipere, & lectori vtilia proferre queamus, quem ille plurimis charismatibus gratuita benignitate pręclarè illuſtrauit.

VITAE LIBER PRIMVS.

Quibus ortus ſit parentibus. Cap. 1.

GITVR venerabilis Godefridus pago Sueſſionẽſi editus eſt in lucem, habuitque parẽtes ingenuos, fide & actione catholicos. Pater eius Frodo, mater Elizabeth dicta eſt. Degebant autem illi in prædio Moulicurtenſi, & cœnobio beatæ Mariæ * Nonigenti è ſuis redditibus, terris & vineis, non parùm multa contulêre. In eo autem cœnobio annis aliquot vixit Frodo in habitu monaſtico, pręclaraq; innocentiæ & patientię exempla reliquit: mater verò orbata viro, inſtàr turturis, caſu aliquo coniugem amittentis, in viduitate & animi puritate perſeuerans, vſqueadeò ſuperuixit, vt filium ſuum viderit eius monaſterij regimen obtinere.

Nouẽbris 8. Patria & parentes S. Godefridi.

De Godefrido Abbate S. Quintini. Cap. 2.

FIST celebre monaſterium in Veromanduorum ſolo, in beati Quintini martyris honorem conditum, Peronæ oppido propinquum. Ei per id tempus pręerat vir pius Godefridus, & morum integritate, & generis nobilitate clarus. Fuit enim patruus Idę, filiq; Alberti nobiliſſimi Comitis Namurcenſis, quę iuncta matrimonio egregio * conſuli Bolonienſis prouincię Euſtachio, Godefridum & Balduinum ei peperit, qui poſteà itineris Hieroſolymitani, quod iubente Vrbano Pontifice maximo ſuſceperunt, duces & moderatores inuictiſſimi diuinitùs inſtituti, vrbem Hieroſolymã, in quã totius mundi vita à ſacroſancte Crucis patibulo pependit, armis expugnârunt, atque in ea alius poſt alium imperium obtinentes, annis aliquot barbaras & à Chriſti religione

Hi ab alijs vocantur: Duces Lotaringiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligione alienas gentes egregiè debellârunt,& tandèm illic animas Christo reddiderunt, honorificè ea in ciuitate,vbi sepulcrum est Domini,tumulati. Quę quidem idcirco mihi commemorata sunt,vt possit intelligi genus illustre tanti patris,quem constat etiam gregi suo magna cura inuigilâsse,religione celeberrimum,literarum scientia & rerum quoquè externarum & politicarum peritia, cumprimis instructum fuisse.

Vt parentes eleemosynis & precibus obtinuerint à Deo filium Godefridum.

Cap. 3.

CVm autem ille die quodam per pagum Suessionẽsem iter haberet,hospitio vti voluit eius,quem diximus,Frodonis. Qui cum vxore sua tanquàm Dei seruum honorificè eum accepit,& charitatis officijs,multaq; humanitate prosecutus est,& ad pedes eius pariter prouoluti, ab ore eius verba salutis attentis animis perceperunt. Omnis enim sermo eius,è diuinis erat scripturis depromptus, de gloria sanctorum,de pœnis impiorum,de contemptu rerum visibilium & caducarum, de inuisibilium semperq; manentis beatitudinis & felicitatis appetitione. Cumque ille eis loqueretur,inter alia scisciatus est ex eis,num quenquam è liberis suis(Duos enim filios,illos habere didicerat)Domino seruiturum obtulissent. Tum verò illi alta trahẽtes suspiria, multoq; ab oculis manante lachrymarũ imbre,aiunt se id necdùm fecisse: eos,quos antè genuissent,quorum alter Fulco,alter Odo dicebatur,iam seculari militia implicatos teneri: se verò iam toto decẽnio nullam edidisse prolem, & iam tendere ad senectutem, nec vllam deincèps sperare sobolem: orare tamen, vt à Christo ipse eis impetrare velint filium,quem possint monasticę professioni mancipare. Respondet ille,ad eam rem promerendam,expetenda esse iustorum suffragia & merita,piorum lachrymas, monachorum & circumquaquè degentium seruorum Christi preces. Non enim,inquit,vnum me facere video huic rei impetrandæ: sed quia ex prophęta didicimus,fidelem Dominum in omnibus verbis suis,quid ille in Euangelio promittat,interioribus auribus fideliter accipite: Si quid, ait,petieritis patrem in nomine meo,dabit vobis. Vos ergò in nomine illij patrem rogetis,credatisque vos accepturos,& fiet vobis. His dictis,ad sua abiturus, illis valefacit,hortaturq; vt in preces & opera pietatis incumbant. At illi duas vineas,alteram apud Morellichortem, alteram apud Cupheias,cum redditibus ei dono dedêre, vt fratres,qui sub eius cura degebant,indè sustentarentur. Quæ quidem ille cum gratiarumactione susciens,vbi ad monasterium suum redijt,conuocatis fratribus,quid illo itinere euenisset,exposuit,Frodonis quoquè & coniugis eius deuotionem & pietatem, atque ab eis munus liberaliter collatum, indicauit. Fratres, ijs auditis, Christo ingentes agunt gratias, offerunt sacrificia, ieiunijs & litanijs præpotentem Deum permouere conantur, vt ocyùs illorum voto satisfiat. Christus,cui humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio,exaudit desiderium pauperũ: Elizabeth concipit filium,suo tempore in domo Dei, quæ est Ecclesia, luminare magnum futurum. Accurrunt cognati & vicini,mira omnes lætitia & exultatione afficiuntur: & deindè edita tanta prole,non modò homines,sed etiam cælestis patriæ ciues,gratulantur.

Pſal. 44.

Ioan. 16.

Iudith. 9.

Editur in lucem S. Godefridus

Vbi & à quo baptizatus sit S. Godefridus. Cap. 4.

VT autem baptismi gratiam perciperet natus puer,ad monasterium sancti martyris Quintini deportatus, atque à monasterij patre Godefrido, cuius paulò antè meminimus,amanter exceptus & baptizatus est,atque etiam è fonte sacro eius manibus susceptus,eius nomine appellatus est. Iussit autem idẽ Christi seruus,nescio quid diuinæ in illo gratię præsentiens,accuratè eum enutriri,vt in templo Domini tanquàm alter Samuel,quandoquè iugiter seruiret,& crescente in illo gratia spiritussancti,intrans in sancta sanctorum,offerret sacrificium pro populo Deique & factum est,vt suo loco dicemus.

Baptizatur.

1. Reg. 2.

Quandò monasticum sit complexus institutum. Cap. 5.

ABlactatus indè cura parentũ,cùm iam quinquẽnis esset,rursùs ad eundẽ patrẽ Godefridum adductus est. Ille verò puerum exosculans,habitum religionis ei tradidit,disciplinisque tum liberalibus,tum monasticis diligenter erudiuit. Et ille puerulus, pindè vt solet humus, nimio solis adusta feruore, infusum imbrẽ celeriter imbibere, & fertile solum, accepto semine, messori copiosam refundere fœnerationem:

Quinquennis induit habitum monachũ.

getem: à magistro tradita,auidè hauriebat: & reipsa quoquè & opere exequi,auidiùs & ardentiùs conabatur. Vndè factum est,vt ab illo monasterij patre impensiùs amaretur, & suis quoquè coætaneis & æqualibus non mediocri veneratione esset. Augebatur interim in illo gratia Dei,& coram Deo & hominibus in dies ætate & sapientia proficiebat.

Vt à grue rostro percussus in oculo,nihil mali perpessus sit.

Cap. 6.

ACcidit autẽ,vt solus in monasterio pius puerulus ambularet. Eccè autem cuntio obuia fit grus,quæ iam senio fessa,oblongum rostrum tanta vi ab improuiso adegit in oculum eius,vt caput totum confixisse videri posset. Quæ res cùm nõ solùm dolorem,sed etiam mortem afferre debuerit, pius puer Christi nomẽ fideliter appellans,signumq; Crucis pollice identidèm vulneri imprimens, non mortem, non oculi iacturam,immò ne minimum quidem dolorem persensit. Aduolãt certatim fratres cum patre monasterij, fundunt lachrymas, suspirant grauiter, putant orbatum lumine,cerebrum,in quod grus rostrum defixerat,mox effusum iri,puerumq; ilicò moriturum: Sed Deus nõ est passus,vt eo vulnere vel oculus eius deformaretur,quẽ & Abbatem & Episcopum fore sciebat. Vbi ergò vidẽt fratres,nihil incommodi ei accidisse, sed sanũ atq; incolumem adstare,gemitus mutantur in gaudia, mœror & luctus omnis abscedit,Christus ab omnibus eximiè prędicatur,quòd sit fidus & verus suorum custos & conseruator. At tamen,vt extaret tantæ virtutis monimentum,in oculo,quoàd vixit, quædam hæsit cicatrix,sed prorsùs nullam ei deformitatem afferens.

Insigne miraculum in puero.

Vt inter fratres monasterij vixerit. Cap. 7.

ERat ei vultus propemodùm angelicus: nec modò æquęuos, sed etiam ætate maiores,morum honestate & maturitate anteibat. Erat in vigilijs pernox,creber in precibus,scripturæ diuinæ studiosissimus,non id spectans,quod plerique solent, vt doctus videretur: sed intimæ lucis suauitatem,& lachrymarum largos imbres indè eliciens,atque intelligentiæ pennis ad superna se erigens, quæ lectione didicerat, tanquàm mundum animal assidua commemoratione ruminabat. Cibi potusque multa in eo cernebatur parsimonia: quippe memor erat illius Boethianæ sententiæ, naturam paucis minimisque rebus esse contẽtam. Itaque non modò superflua,sed etiam necessaria corpori non rarò subtrahebat,adeò vt plerunquè fratribus cibum capientibus, solus in templo meditationi siue lectioni operam daret, atque vsque in noctem ieiunium prorahens,confectum inedia corpusculum tum demùm non exquisitis epulis,sed pane & aqua reficeret. Os ab obtrectatione & ociosis sermonibus perpetuò refrenauit, nec ad aures eiusmodi virus admittere voluit. Non tantùm superioribus & æqualibus,sed etiam inferioribus,Christi Saluatoris vestigijs pro modulo suo insistere cupiẽs, obediẽtem & mortigerum se præbuit,vt etiam extrema quæque ab illis imperata, haud secùs atquè si Christus iussisset,sine mora exequenda susciperet. Portionem vini, quæ illi apponebatur,nunquàm visus est hausisse totam,sed plerunq; mediam,sæpissimè totã egenis impertijt, idem faciens de piscibus & alijs rebus esculentis. Et quid me necesse est multa singulatim perstringere? Erat omnibus ceu speculum ob oculos positus,vt facile quiuis in eo possent animaduertere,quantùm à perfectionis culmine abessent.

Eius virtutes.

Victus parsimonia.

Egregia obedientia & humilitas.

De eius vigilijs. Cap. 8.

DVo illic erant constructa oratoria,alterum Thomæ Apostoli,alterum Aegidij confessoris: è quibus vnum valetudinario,aliud dormitorio propinquum erat. In ijs vir beatus sæpissimè solebat noctù vigilare. E suo enim lectulo,fratribus nescientibus,surgens,& nocturnas vigilias anteuertens,eò se conferebat, hymnis & laudibus diuinis vacans, cum multis lachrymis ad vitæ fontem & domũs Dei vberiorem suspirans,vt posset ipse quoquè dicere cum Propheta: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Ijs enim delectabatur & fruebatur,earum consolatione refectus,præsertim & ardentem huius exilij solitudinem,cælestis patriæ ardens desiderio, ad bramium supernæ vocationis constanter contendebat.

Prolixę vigiliæ.

Preces.

Pſal. 41.

Miraculum,in S. Aegidij oratorio factum. Cap. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ET quia oratorij beati Aegidij Abbatis mentio facta est, rem memorabilem, quæ illic contigit, referemus. Ea nocte media, qua præsepij angustia Christum è matre virgine nascentem olim excepit, monachus quidam, Richardus nomine, vir inprimis reuerendus, qui vitam monasticam annis ampliùs quinquaginta egit, ferebatur, sacrificium illic offerre voluit. Cumque expansis linteis calicem & alia ad sacrificium adhiberi solita imposuisset, incautè ardentem ibi reliquit cereum, & in chorum fratrum psallentium abscessit. Vbi cùm sextam lectionem à præcentore ipsi assignatã recitaret, recordatur cerei, fitque multùm anxius, quòd non posset intermissa lectione eò properare, nec cuiquam indicare, quid ipsum malè haberet. Absoluta lectione, propere exanimis eò festinat: cumq; omnia iam in cineres & fauillam redacta putaret, videt cereum cecidisse in lintea, flammarum comas latè diffundi, & ramen illæsa omnia, & quod credi vix possit, ità comparata omnia, vt ignis non in stramina aut pannos lineos, sed in marmoris, aut ferri, vel alterius metalli massas incidisse videretur. Ea re obstupefactus, multos aduocat, qui sint tanti miraculi testes oculati: qui cùm omnia curiosè inspexissent, nec vestigium quidem aduſtionis vllum reperire potuerunt. In ipso autem B. Aegidij altari inferiùs sito, reliquiæ inuentæ sunt præsepij Saluatoris, vestiũ matris eius sanctissimę, plurimorumq; sanctorum: nec dubium, quin iliarum virtute vires ignis illius debilitatæ & eneruatæ sint. Eæ reliquiæ illo tẽpore, quo Aleidis Comitissa Peronensis castri, altare vnà cum oratorio diruit, quòd locus dormitorio extruendo destinatus, ipsa miùm angustus esset, inuentæ, atque in maiori æde congruo loculo repositæ sunt. Ipsa enim domus, eius industria & impensis, vti hodiè cernitur, constructa, elegantique opere consummata est.

Præclarum miraculum

Aleidis Comitissa Peronensis.

Aliud miraculum. Cap. 10.

PEr idem tempus ea nocte, qua repertæ sunt olim reliquiæ Stephani protomartyris, permulti captiui, qui in oppido iam sæpè memorato detinebantur, cùm audirent voces monachorum in S. Quintini monasterio deuotè psallentium, eius martyris auxilium fideliter implorantes, admirabiliter sese adiutos sensêre. Nã antè, quàm nocturnę preces, quas Matutinas vocant, absolutę essent, laxatis catenis, ęreis pedibus & manicis, cunctis reseratis custodijs, indè exeũtes, coram altari mirum in modum gratulabundi sese prostrauerunt. Permulta alia illic facta miracula, referre hoc loco possemus: sed quia ab instituto alienum est, ad ea sese referat oratio, vndè ob loci huius commendationem paulispèr deflexit.

Vide quid præstet inuocatio sanctorum.

Vt Godefrido cura ægrotorum mandata sit. Cap. 11.

CErnens verò monasterij pater Godefridum caduca vilipendere, virtutumq; adua ardenti desiderio petere, mirificè animo exultabat. Itaque vt alijs quoque virtus eius innotesceret, fratrum malè habentium curam ei demandauit, iussitq; vt ad omnia illis officiosum & obsequẽtem se præberet, necessaria quęq; pro viribus eis suppeditaret. Ille patris accepta volũtate, comiter alacriterque eis inseruiuit, manus, pedes, aliaque affecta corporis membra suis manibus abluit, crebrò interim ex animi pietate multas effundens lachrymas. Cùm naturæ poscebat necessitas, suis impositos humeris, ad loca opportuna & ferebat & referebat, lectulos accuratè componebat, ceteraque humanitatis officia blanditer & peramanter exhibebat, sperans se ab illo æternæ beatitudinis præmia recepturum, qui in supremo mũdi die dicturus est iustis: Quandiù vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Venite, possidete paratum vobis regnum.

Ægrotis ordinatè ad modũm seruit Godefridus.

Mat. 25.

Vt diabolus se eius oculis ingesserit. Cap. 12.

DIe quodam aduespera scente fratres eum vocãt, & vt cibos è culina afferat, deprecãtur. Respõdet ille: Hesperus en quanuis terras obduxerit vmbris, Pergam tamen, quò vestra iubet nunc ire voluntas. Sed oretis, quæso, Dominum pro me, certi, maligni dæmonis machinis interim me oppugnatum iri. Sic dixit, & nè posset inobedientię & ignauię nota ipsi inuri, diuini zeli feruore incensus, ocyùs ad culinam abijt, allaturus ea, quæ iussus erat. Ibi tum tortuosus coluber, qui quondam Romanum monachum, beato Benedicto panem ministrantem, cõfracto tintinnabulo conatus est ab officio charitatis auertere, etiam hunc Dei seruum ab hoc obedientiæ stu-

dio eiusmodi ludibrijs retardare molitus est. Inter refectorium & culinam humilis casula intererat, per quam transeundum ei erat. Cùm ergò ad id loci veniſſet Godefridus, videt vmbram teterrimam fœdissimamque magno impetu in se inferri. Erat autem dæmon in effigie cuiusdam monachi, nuper admodùm defuncti, videbaturque manus habere colligatas, & atro cucullo indutus: denique, adeò horridus, vt, si coràm cerneres, principem tenebrarum esse dubitare nõ posses. Etsi autem iam præuiderat ità futurum, tamen insolito occursu nonnihil exterritus, (quippe qui ipsum totius inuidię magistrũ, qui modò in angeli lucis se transfigurans, modò satanam, vt est, sese mortalibus ostendens, mille modis pios infestat, præsentem intueretur) quis esset, vel ad quid veniſſet, scire cupiebat: cùm eccè Christo reuelante intelligit simulatam speciem defuncti fratris, monxque contra illam Crucis Christi signum vibrans, repentè eum euanescere cogit, relicto post se odore deterrimo, qui suum proderet authorem. His alijsq; dæmonum tentationibus exercitatus, tanto magis Dei proximique amore flagrabat, quanto omnis boni æmulum aduersùm se acriùs fœuire sentiebat. In excipiendis hospitibus, pauperibus & peregrinis (Nam ei muneri atque officio præerat) hilarem se exhibebat, sciensq; in illis Christum se excipere, etiam suas illis vestes largiebatur, ipse interim frigoris iniuriam æquanimiter perferens.

Diabolus eũ terrere nititur.

1. Cor. 11.

Crucis signo eũ depellit.

De fratre eius Odone. Cap. 13.

HAbebat in eodem monasterio germanũ fratrem, Odonem nomine, mirę simplicitatis & innocentiæ virum. Quem à seculari militia orationibus mellitisque sermonibus abstraxerat, & monachorum contubernio adiunxerat. De cuius vita, quandò se offert occasio, obiter pauca dicemus. Quadraginta ille & eo amplius annis in monasterio monachus sobriè, piè & iustè versatus est: & diuinas quidẽ ignorabat literas, sed præcepta Dei ab alijs edoctus, opere implere studuit. Decem & octo annis esu carnium abstinuit, donec Abbatis imperio & fratrum sententia compulsus, communem monasterij regulam vel inuitus ea in re sequeretur. Tempore Quadragesimæ decem annis vsqueadeò silentij tenax fuit, vt nullum prorsùs, præterquàm in confessione sacramẽtali, verbum fuderit. Nec solùm ijs Quadragesimæ, sed etiam alijs anni diebus, pane & aqua contentus, carnem multis afflixit modis, quotidianisque virgarum & flagellorum ictibus contriuit. Monasterij rebus, quæ ei creditæ erant, tanta fide vsus est, vt, quod possit incredibile videri, non modò extrancis, sed ne cognatis quidem, obolum vnquam volens gratis dederit Abbatis iniussu. Cùm iam extremus adesset vitæ eius dies, coram fratribus Dominica percipiens sacramenta, manibus in prece extensis, hilari vultu animam expirauit. Potest hinc animaduerti, quàm religiosum & pium Godefridi genus fuerit.

Odonis fratris eius vita sanctissima.

Vt sit cellæ vinariæ præfectus Godefridus. Cap. 14.

PRouincia illa, in qua monasterium hoc situm est, omnibus penè frugibus abundat: vineis magna ex parte caret. Itaque habitatores non ferè nisi aliundè importato vino vtuntur. Abbas verò & monachi non ignorantes Godefridi industriã, id officij ei demandârunt, vt vinum compararet in vsus fratrum, atque etiam pauperum & hospitum, ad ipsos diuertentium. Id ille quidem initiò grauiter accepit, sciens ægrè posse eorum animos in virtutibus habere progressus, qui rebus mundanis distrahantur. Sed cùm vera humilitas nunquàm destituta sit comite obedientia, admodùm reuerenter & submisè eam prouinciam recepit. Statuerat enim apud se, non suo viuere arbitratu, sed alieno parére imperio. Interim tamen suis meritis minimè præfidens, fratrum opem sedulò expetebat: & tum sanis, tum debilibus, atque etiam pueris peregrinis humanitatis officia præstabat, vt Christũ ardentiùs deprecarentur, quò per regiũ stratam gradiens iter, onus impositum ferret humiliter, & neq; ad dexteram, neque ad sinistram deflectendo, ad Christum pertingere mereretur. Adeò autem diuina illi adfuit gratia, vt monasterij res, ab eius antecessoribus afflictas, & ære alieno obligatas, monasterio restitueret, & fratribus illic degentibus, alijsque eò aduentantibus res necessarias abundè suppeditarit.

Inuitus quidẽ, sed tamẽ humiliter suscipit cellę vinariæ.

Vt omnibus charus fuerit. Cap. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Namẽsis

EA tempestate, maligni serpentis agente inuidia, Robertus Peronẽsis, Odo* Namurcensis oppidi, Clarenbaldus castri Vendoilensis dominus, alijq; satanę satellites, atrocia excitârunt bella in Veromanduorum, Suessionum & Laudunensiũ regione: ità vt non modò nemo clericus aut monachus, sed nec ipsi quidem ecclesiarum rectores itineri committere se auderẽt. At Godefridus non solùm vulgo, sed ipsis etiã principibus impendiò charus & optimè notus, nihil reformidabat, sed hàc atq; illàc secutus proficiscebatur. Quòd si vel sua, vel aliena necessitate adactus, illos adire cogeretur, quod nemo mortalium ab eis impetrâsset, id ei perbenignè atq; etiam lætissimis animis largiebantur. Ità ille charus suo creatori, etiã à creaturis studiosè & ex animo colebatur & obseruabatur.

Inter pericula tutus est, & oibus charus.

Vt ventris ingluuiem edomuerit Cap. 16.

CVm aliquandò pagum Suessionẽsem, in quo natus fuerat, circumirer, ad quoddam monachorum cœnobium peruenit eo die, quo sanctorum martyrũ Crispini & Crispiniani illic quiescentium, solennitas magno concurrentis plebis studio celebrabatur: quorum quidem martyrum ille perpetim memor erat. Adiungens igitur se monachorum clericorumq; psallentium frequentię, animi sui synceram pietatem ac deuotionem in psalmis, hymnis & cãticis spiritualibus suaue sonantis Ecclesiæ perspicuè declarauit. Erat enim non legendi duntaxàt, sed etiam canẽdi apprimè peritus, tamque suauiter Christi depromebat laudes, vt qui eum audirent, lachrymas funderent. Porrò autem paulò antè, quàm Missarum solennia celebrarentur in refectorium ingressus, casu illic multos offendit monachos, poculis & carnibus vescendis operam dantes: qui vbi eum conspicati sunt, nonnihil verecundari cœpêre: sed quòd eis esset charissimus, deterso rubore, inuitant eum, vt cum ipsis comedat. At ille: Nolite, inquit, fratres isthuc à me petere, moxque non sine magna admiratione subiungit: Ac quumne est, cibum ventris refectioni mentis anteferre? Nondùm completa est Missarũ celebritas, & iam ventrem epulis infarcire iunat? Oremus, psallamus, debitas Christo & sanctis eius laudes persoluamus, esurientes animas verbi Dei adipe saginemus, impleatur in bonis desiderium nostrum, primùm quæramus regnum Dei & iustitiam eius, reddamus quæ sunt Dei, Deo, posteà ad reficienda corpora accedamus. His illi non, vti par erat, emendati, sed animis exulcerati, & atra bile perciti: Veni, veni, inquiunt, paries dealbate, pinguissimo cibo vnge arteriam, vt clariùs vox tua percutiat ac penetret aures nostras. multaque alia in venerandum virum probra conuiciaque iactârunt. Ità solent mali etiam rectè facta bonorum sinistrè interpretari. Porrò Godefridus nihil his motus, sed cogitans illud Sapientis: Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: submisso capite, depressisque luminibus, ad templum mox redijt, cum timore & gaudio spiritali festum diem peragens. O virum columbina simplicitate candidũ, nec serpentinæ prudentiæ expertẽ, qui & venenatos improborũ sermones nõsset ferre moderatè, & eorũ versutiam scienter deuitare. Itaque vt olim Iacob dum cõtemnit lentis edulium, patris benedictionem accepit: ità & noster luctator his alijsque virtutum studijs hæreditatẽ & benedictionem patris cęlestis promeruit. Huius rei in eo monasterio hodieq; fit mentio & commemoratio: in quo nunc gratia Dei, sanctorumq; illic quiescentium intercessione, & fratrum labore, monastica disciplina vel maximè viget.

Obiurgat monachos dissolutos, & ab illis proscindit conuicijs.

Matt. 6.

Matt. 22.

Prouer. 9.

Gen. 25. & 27.

Vt sit sacerdotio initiatus. Cap. 17.

POstquã autem Godefridus quintum & vicesimũ ætatis excessit annum, Abbas eius sanctitate permotus, voluit eum sacerdotio initiari. At ille se ad eius pedes abijcit, flet largiter, nec vt plerique solent, verbis fictis, sed ab intimo animi affectu expressis, etiã lectoris, nedùm sacerdotis, munere se indignũ pclamat. Sed tamen pergit Abbas, iubet Godefridũ ad Nouiomensem adduci Ecclesiam, cui tũ Episcopus Rachodus pręsidebat, vir sanè doctissimus. Cui etsi Godefridus & notus admodum, & charus esset, at nihilominùs perfecti monachi Deoq; digni vita & mores ei indicantur. Itaq; illum ad se accersitum Episcopus amplectitur & deosculatur, luculento; sermone è diuinis scripturis docet & ostẽdit, subditos suis pręfectis per oĩa obedire debere. Deindè nulla interiecta mora, Godefrid' sacerdos ordinatur, ipso psule admodùm exultãte, cp suo ministerio id in tãto viro esset effectũ. Ille verò quantũ augebatur gradũs dignitate, tantũ & virtute & sanctitate crescebat. Castissimę vitę eius fama, nõ solũ in vicina,

Ordinatur sacerdos, licèt nolens.

na, sed etiã remota loca se diffundebat. Optabãt oẽs eũ habere pastorẽ. Quis enĩ nõ summoperè appeteret illius erudiri magisterio, imbui institutis, felici gubernatione dirigi?

Vt sit Abbas institutus. Cap. 18.

MOnasterium beatissimæ matris Dei, quod Nouigẽti præclarè extructum est, per id tempus ab Henrico Abbate sancti Remigij Rhemensis, administrabatur. Porrò Ingelrammus Comes castelli Cociari, pater Thomę inprimis strenui militis, & Helinandus pręsul Laudunensis, cùm viderent, neque spiritalibus, neque externis bonis, quantùm ipsi vellent, illud augeri, ab Henrico Abbate magnis precibus contenderũt, vt aut accuratiùs id, quàm hactenùs fecisset, instauraret, aut ab illo se prorsùs remoueret. Se enim nolle ampliùs eius ferre detrimenta, quorum studio & beneficijs fundatũ esset. Ille verò tum aduersa valetudine, tum ingraescente ætate impediri se sentiens, quò minùs prestare posset id, quod exigebatur, liberam eis permisit pastoris eligendi facultatem. Mox illi communicato cum Rainaldo Rhemorum Archiepiscopo, cæterisque Episcopis consilio, Godefrido hoc onus imponẽdum communi sententia decernunt. Comperta enim eis erat integritas, virtus, & modestia eius. Referebatur autem isthuc etiam ad Philippum Francorum regem: isque tanti viri electione mirè gratulans, rem iubet accelerari, missis etiam literis suis ad Godefridum Abbatem monasterij S. Quintini, quibus eum rogabat, vt Godefridum monachum suum eò mitteret, vbi nutu Dei Abbas esset electus. Eas literas vbi accepit senex ille venerabilis, infusis lachrymis: En, inquit, senectutis meæ baculum, in quo mihi solebat in perturbationum & tempestatum fluctibus esse perfugium & quædam respiratio, quemque huic loco ego deliberabam pastorem pficere, nunc mihi repentè auferre vultis? Monachi quoque pariter lachrymari, cheu cheu crebrò dicere, vereri loci desolationem, mortem opperire mãlle, quàm tanti fratris & sodalis amico contubernio & pręsentia fraudari, quẽ omnes se patrem & Abbatem habituros sperâssent. Sed cùm regis voluntati, & Episcoporum postulationi reluctari non auderẽt, Abbas Godefridus eum perduxit Laudunum clauatum, ad Helinandum Episcopum, vbi ille coram omnibus crebra trahens suspiria, opponebat ætatis & morum immaturitatem, scientiæ inopiam, indignum se asserens, qui in templo Domini extremi æditui fungeretur ministerio, tantum abesse, vt custos vasorum fieret. Sed quantunuis ille hęc aliaque id genus allegaret, non solùm non est exauditus, sed quamprimùm pastorale mun' trueri ac sustinere iussus est, Nouigentumq; honorificè adductus, non modò hominibus, sed vti credere par est, etiam cęlitibus carus gratulantibus.

A multis Episcopis designatur Abbas.

Valdè renitens, cogitur Abbas esse.

Vt Nouigentum venerit. Cap. 19.

CVmque eò peruenisset, non nisi sex monachos & duos pueruli illic inuenit: nihil ibi vel vini, vel frumenti supererat: * cellas admodùm humiles & angustas videre licebat, (mapalia diceres) virgis vel viminibus intextas. Exercuerãt dus meta, tribuli, rubeta, & alia arbusta passim: quibus succisis & extirpatis, agroq; eruderato, à fundamẽtis extruxit loca, monachorum habitationi opportuna & accommodata. Domum quoquè ædificauit, in qua pauperes & ægri reciperẽtur, quibus fouendis rectas & vincas delegauit. Ad eam domum solebat quotidiè se conferre, eorum, qui illic morabantur, pedes abluere, vestes eis præbere, defunctos officiosissimè sepulturæ mandare.

* officinulas vocat Author.

Vide humilitatem & charitatẽ.

De duobus patribus, qui se regimine abdicârunt, & in eius disciplinam se tradiderunt. Cap. 20.

MVlti verò ad eum confluere cœperũt, quemadmodùm solent apes ad florentem thymũ, vel cytisum: in quibus fuêre duo patres egregij, Lãbertus cœnobij Floriniacensis, & Vualradus S. Nicolai de Ribodi monte, prefecti: qui natiuum solum & monasteriorũ regimen siue gubernationẽ relinquentes, in eius disciplinam tradiderunt, vel extremis eius vestigijs insistere cupientes. Inter hos medium recumbens Godefridus, cùm illo iubente, multa essent in mẽsam fercula illata, vix quicquã indè degustauit, herbis virentibus vel arborũ fructibus corpusculum sustentãs. Quæ supererant, egenis vel malè valentibus alacriter distribuebat. Non mediocriter mirabantur omnes, quòd vsquecadeò in se gulam edomitam haberet.

Inter epulas summã eius abstinentia.

Vt ciborum delicias respuerit. Cap. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVod dicturi iam sumus, id à Gisleberto accepimus, quondàm beati viri coco, nunc verò eius loci monacho. Coquebat is aliquandò in olla agrestes herbas vndiquè collectas, vt in cœna eas apponeret Godefrido. Nihil autè herbis adiunctum erat, præter salem exiguũ & aquam: sed vt palatum eius magis afficeret, casu nonnihil panis cãdidi intriuit. A cœna ergò Godefridus cocum secretò obiurgat, quòd tam delicatum, atq; etiam pipere conditum edulium, ipsi apponere ausus esset. An ignoras, inquit, superbæ vel potiùs miseræ carnis rebellionem non nisi diuersis cruciatibus posse edomari? Caue igitur, nè deinceps aliquid tale admisceas, nisi me tibi iratum habere velis. His ille virtutum exemplis filios suos ad meliora nitebatur prouocare.

En vt vir sanctus delicias etiam exiguas respuit.

Quàm humanus erga subditos fuerit. Cap. 22.

SVb eo interim militum Christi exercitus & merito & numero augebatur, inter quos ille optimus pater, quodammodò oblitus dignitatis suæ, qua cæteros antecellebat, paruulum se exhibuit, admonuitque vt sedulò in ea essent cogitatione, vndè vel qua causa venissent, quò tenderent, & quà irent: vt nihil sibi peculij vendicarent, voluntatem propriam frangerent, puritatem cordis, oris veritatem, corporis munditiam momentis omnibus Christo exhiberent, atque vt inuicti milites, in spiritalis pugnæ procinctu stantes, fraterna acie stipati, charitatis glutino inter se coniuncti, summoperè in eam curam incumberent, nè quis in ipsos hostilibus insidijs pateret accessus. Aegrotos incredibili animi commiseratione prosequebatur, ità vt propemodùm cum illis eadem pati videretur. Eorum salutis & sanitatis instaurandæ causa nullis parcebat sumptibus, immònec sibi ipsi quidẽ, si posceret necessitas. Omnia omnibus factus erat, vt omnes Christo lucrifaceret. Interim tamen sicut erga bonos multa vtebatur benignitate & morum suauitate, ità improbis seuerum & rigidum se exhibebat. Nouerat enim, quid naturæ, quid ve vitijs deberetur. Hos itaque acriter obiurgabat, vrgebat, spiritalis medicinæ cauterio vrebat, modis omnibus id agens, vt integrè curari possent.

Optimæ monachorũ institutiones.

Vt iusserit ephippium exuri. Cap. 23.

VEnit quidam ad eum obnixè rogans, vt iuberet ephippium ipsi equitaturo accommodari. Mox ille ad se vocat monasterij præpositum Theobaldum, iubet dari illi ephippium. At ille superbia tumidus, & fellea bile cõmotus, detrectat parére iubenti: sed id tamen dissimulans, hortatur hominem, vt expectet paroribus, donèc reuertatur. Expectat ille, & quidem diutissimè: sed frustrà. Tandèm sentiens sibi à monacho illudi, redit ad Godefridum, indicat ei quid actum sit. Tum Godefridus coram fratribus vniuersis rogat Præpositum, num fecerit quod iussus erat. Respondit ille superbè & insolenter: Equidem non feci. Adeò enim molesta sunt, quæ tu imperas, vt vix ab vllo mortalium tolerari queant, nedùm confici. Audiens hoc Godefridus, cogitabat, si eam proteruiam dissimulare velit, alios itidèm posse insolescere. Seuerè igitur obiurgat fratrem inobedientem, & pro contemptu congruam illi multam irrogat. Mox iubet copiosum incendi ignem, ephippiumque arripiens, En, inquit ad fratres, memores simus Apostolicæ sententiæ, iubentis vt auferamus malum ex nobis ipsis. Hoc ergò est malum & scandalum, quod in domo pacis & iustitiæ, in * schola obedientiæ tolerari non debet. Et his dictis, zelo domûs Dei incensus, proiecit ephippium in medias flammas, & penitùs combussit.

Seuerè castigat rebellem monachum. 1. Cor. 5. * aula habet Author.

Vt precibus suis sanctimoniali ablata restituerit. Cap. 24.

MAtrona quędam, Viueta nomine, apud Flandros nobili prosapia orta, spretis mundi huius pompis, & carnis illecebris, ad ecclesiam se contulit beatissimæ matris Dei, quæ apud Suessiones recèns extructa, hodieque penè inquietis miraculis toto orbe celebris habetur. Vbi cùm simplici & syncera animi deuotione ad sanctimoniales eius loci cumprimis venerandas accessisset, sponsò immortali iuncta, sacrum accepit velamen, & permultis annis in corporis & animi illic vixit castitate. Erant autem ei tres filiæ, quarum vna Ida, altera Heluidis, tertia Hatuidis dicebatur. Ex ijs natu maior non nisi vndecim habuit ætatis annos: aliæ propè infantes videbantur. Eas vnà secum Christo cõsecrauit. Vixit aũt in sacro ordine annis triginta, precibus & lachrymis sacrisq; meditationibus perpetim intenta. Cilicio asperrimo domabat carnem, pane & aqua atque leguminibus victitabat, nihil cibi potus ve extrinsecùs, nisi

Viueta nobilis fœmina fit sanctimonialis, & viuit sanctissimè.

nisi rarò, serò prægustans, adeoque diuersis modis corpus suum affligens, vt mirarentur omnes, quînam subsistere posset. Tandèm iter Hierosolymitanum, quod tum feruebat, ingressa, vbi venit Hierosolymam, loca, quæ Saluator sua præsentia insigniuit, nudis incedens pedibus, tum corporis aduersa valetudine, tum itineris longitudine adeò laborabat, vt è pedibus eius sanguis manare videretur. Nec diù illic superuiuens, post multos pro Christo susceptos exantlatosque labores, migrauit in cælum. Totam illa se beati Godefridi moderationi submiserat, eius se precibus commendabat, & vestigia illius vel eminùs imitari summoperè studebat. Nequeid mirum. Credo enim, si Anna illa, quam Euãgelium testatur ieiunijs & obsecrationibus seruijsse nocte ac die, nec de templo discessisse, hac tempestate vixisset, ne puncto quidem temporis à Godefridi huius optatissima præsentia separari voluisset. Eam autem, quam diximus, Viuetam venerabilis eius monasterij Abbatissa Ogina, iussit ob quędam expedienda negocia, sine vlla cunctatione in Teutonum regionẽ proficisci, quòd eorũ idioma omnium optimè calleret. Paruit illa admodùm reuerẽter, sed non ausa dominũ Godefridum insalutatum præterire, cum socijs itineris diuertit Nouigentum, vbi eum reperit. petitaque cum multa cordis contritione eius solita benedictione, in syluam ingressa est, quæ inter Cirisiacũ & S. Paulum interiacet, quę per id tempus ob prędas & latrocinia admodùm infamis habebatur, quòd plerique oẽs, qui in eam intrâssent, aut iugularentur, aut captiui in carceres abducerentur. Vbi ergò eò peruenit ancilla Christi, incidit in latrones, qui strictis pugionibus minaciter eam circundantes, absque sacri ordinis siue professionis reuerentia, nullà sexũs fœminei habita ratione, in terram eam deijciunt: famulos, equos & alia eius omnia secum abducunt, captiuos in imum carcerem conijciunt, pedes cippo stringũt, manus & brachia durissimis loris colligant: indè tanta præda exhilarati, largiter se dant eportandis calicibus: prædæ distributionem in crastinum diem differunt. Sed cùm mero obruti essent, alius aliò dilabitur, carcer manet absque custode, captiui vruntur gelu, quod tum acerrimum erat, metus omnes occupat & suspiria, maximè quòd peiora formidarent. Porrò sanctimonialis Viueta sola relicta, lachrymabunda ad solis occasum Nouigentum redit. Eam intuitus venerabilis Godefridus soliuagam, valdè admiratur & ingemiscit, rogat quid ei acciderit. Illa ad eius se pedes prosternens, explicat quid passa sit. Consolatur vir pius lugentem, inuitatque vt omissis lachrymis, cibo potuque refectum corpusculum refocillet. Sed illa nihil se cibi aut potûs sumpturam affirmat, nisi ablata recuperet. Tu igitur, inquit, mî pater, Deum ora, & misericordię matrem, beatumq; Nicolaum, in cuius solennitate in hanc ego calamitatem incidi: planeque confido Deum minimè defuturum precibus tuis. Negat vir Dei se dignum, per quem vllum vel minimum fiat miraculum: sed tamen nimijs eius lachrymis victus, confert se in oratorium, & ante sanctissimę Virginis aram se prosternit. Idem facit Viueta ante altare, in quo Christi imago cernebatur. Illis ergò sic orantibus, vincti diuinitùs soluuntur, carceris ostia patescunt, cippus scinditur medius. Vnus ex eis, Gontardus nomine, cùm se sentiret planè liberum, impium credidit, non ilicò indicare socijs. Clàm ergò dicit Iohanni: Sentis nc, quæ ego in me experior? Ille cum lachrymis, quos ingens animi lætitia exprimebat, respondet se à vinculis absolutum. Idem aiunt reliqui. Eccè autem illis hęc dicentibus, cippus, nulla hominis admota manu, sursùm erigitur. At illi exeunt, nullo impediente, è carcere, & per opacam syluam perque viarum anfractus & aquas, quæ hyeme intumuerant, Christo duce, Nouigentum perueniunt. Vbi cùm starent in atrio monasterij, & ob loci insciti am nescirent vbinàm essent, admodùm vereri cœperunt, nè in vincula retraherentur. Tum quidam ex eis trepidantes confirmans, Nè, quæso, inquit, trepideris. Nam vt mihi videtur, in eo monasterio sumus, à quo heri discessimus. Illis ergo omnia circunspectantibus, vbi aduerterunt eum rectè sentire, ad fores ecclesiæ properant. Eorum strepitu permota Viueta, accurrit ad fores, agnoscit homines suos, nec tamen aperit præ gaudio, sed ad patrem Godefridum adhuc orantem recurrens, indicat eius exanditas preces. Surgit ille, oculis lachrymarum humore madentibus: (Nam interdum tanta illi aderat copia lachrymarum, vt locus, cui vultum affixerat, circunquaque aquis infusus videretur) Viuetam hortatur nè ipsius meritis tribuat, quod eius fidei potiùs imputandum sit: sed illa ediuersò perseuérat in sententia. Atque sub hac amica contentione veniunt ad ostium templi, illudque aperiunt pulsantibus, audiuntque ex eis & aduersa & iucunda omnia, quæ eis euenerant. Laudatur igitur ab illis DEVS & san-

Incidit Viueta in latrões, & eius oĩa diripiuntur.

Precibus S. Godefridi & Viuetæ captiui mirè liberant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sancti eius. Porrò Godefridus pater cælo albescente proficiscitur ad raptores illos, dirè increpat audax facinus, quòd fœminam Deo charam manibus sceleſtis ausi essent contingere, iter eius impedire, res diripere. Mirum profectò est, inquit, non vos cælesti absumptos igne, aut viuos, dehiscēte terra, descendisse in tartarū, aut alio inusitato mortis genere extinctos esse. Sed iam tandèm resipiscite, & reddite quę herì abstulistis. His illi verbis admodùm commoti, ignem spirātes, currunt ad carcerem, vt in captiuos furorem suum effundant. Sed cùm neminem illic inuenirent, mirè animis consternati, certatim ad viri DEI genua se aduoluunt, peccatum suum lachrymabundi confitentur & accusant, restituunt ablata omnia, dempto cultello vno, cuius oblíti erant. Quibus acceptis, vir Dei recedit, & sanctimoniali ea reddens, admonet eam, nè in casibus aduersis animū abijciat, sed æquo animo tum prospera, tum aduersa ferat: sicq; eam à se dimittit.

Ablata oſa Vinctæ restituuntur.

De siccitate, quæ eius temporibus accidit. Cap. 25.

EO tempore, quo Godefridus Abbatis munere fungebatur, in peccatores diuina iustitia magno cæli ardore animaduertit. Arescebant præ nimio æstu arbusta & segetes omnes, messis nulla spes in his regionibus relicta erat, flumina quoque magna ex parte exiccabantur: pisces vi caloris & igneæ vaporationis præfocati, super vndas ferebantur: iumenta & pecora præ siti passim domi & in agris exanimata, corruebant. Ipsi etiam homines ex corrupto aëre quandam mortis speciem contrahere videbantur, cute turgente & liuida. Quid plura? Diceres confusa elementa penè omnia, & si dici fas est, in quoddam chaos cūcta redacta. His igitur paternis castigationibus eruditi præuaricatores, redeunt ad cor, videntque in se impleri illud sapientis, Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Iam tacti montes fumigant, iam perpendunt, quàm vilis est carnis materia, quàm breuis & fœda voluptas: itaq; ad pœnitentię lamenta confugiūt. Intereà Hugo Suessionum Episcopus, admodùm angebatur animo, quòd gregem sibi commissum, videret tam atroci vastari exterminio, nec tamen ęquissimum Dei iudicium culpare posset. Mittit ergò Nouigentum, accersit indè patrem Godefridū, scisciturque ex eo, qua ratione sit auertenda presens ira Dei. Illo consulente, indicitur per omnem diœcesim ieiunium, nō hominibus duntaxàt, sed etiam iumentis & pecoribus, vt olim apud Niniuitas, vt quod noxiorum culpa commeruërat, lactentium, insontū atque etiam brutorum animantium abstinentia expiaretur. Indicto ieiunij die innumera vtriusq; sexûs hominum turba apud Suessiones confluxit, adducebantq; sacras reliquias in ædem Stephani protomartyris, quòd ea tantæ multitudini capiendæ aptior videretur. Ibi tum Episcopus orat B. Godefridum, vt populum tāta calamitate oppressum, sermone consoletur & erigat, aitque se non dubitare, illius & sanctorum, quorum reliquiæ adessent, meritis Christum placatum iri. Non recusat Godefridus, sed luculenta & melíta oratione, & quæ sale cōdita esset, auditorum animos medullitùs compunxit. Cumq; sermonem protraheret, subitò densæ nubes cęlum omne occupârūt, crepant tonitrua, micāt fulgura, ruit impetu è cęlo largissimus imber, dimanāt per plateas & agros aquarum riuuli, populusq; festinat domū, quòd diluuium impendēre videretur. Quis ambigat, tam necessarium munus clementissimum Deum ob merita serui sui & sanctorum suffragia, quorum illic cineres populus fidelis piè venerabatur, derepentè contulisse? Et quid mirum, iustos homines impetrare à Deo quæ petunt, quandò licèt corpore degāt in terris, animo tamen cum illo versantur in cęlis, & vnus cum eo spiritus sunt, dicente Apostolo, Qui adhęret Domino, vnus spiritus est?

Magno ęstu segetes & pisces &c. pereunt.

Sap. 5.

Hugo Episcop. Suessionensis.

Ionæ 3. Nora ieiunium.

Pluuia meritis sanctorū & B. Godefridi impetrat.

1. Cor. 6.

Vt pauperis monasterij regimen, dutiori, prætulerit. Cap. 26.

MAnasses Rhemorum Archiepiscopus, quādoq; acciuit beatum virum ad synodum Rhemensem, & coram omni frequentia rogauit eum, vt monasterium B. Remigij gubernandum susciperet. Erat illud prope Rhemorum vrbem, Nouigenti cœnobio diuitijs & dignitate prestantius. Sed vir prudens respondit, se neq; ea esse industria & peritia, vt tanto muneri paresse queat, neque se velle semèl à Christo acceptam ecclesiolam deserere. Cumq; & Archiepiscopus & alij antistites etiam atq; etiam hortarentur & obsecrarēt eum, vt id faceret, ille immota animi constantia Niceni Concilij Canonem sibi seruandum statuens, in medium prosilit & exclamat, se neq; posse, neq; velle pauperculam sponsam præ ditiori cōtemnere. Mirantur omnes beatum virum diuitias paupertati, mundi gloriam humilitati posthabere.

Manasses Rhemensis Episcopus.

Can. 15. & 16.

Humilitas S. Godefridi.

De Vicecomitissa Adelheide. Cap. 27.

ADelheidis castri Cociaci Vicecomitissa, liberalitatis & castitatis multa præclara de se exempla præbuit, nostri Godefridi sermonibus egregiè instituta. Ea facultatib⁹ suis magna ex parte in pauperes & pupillos & ecclesias erogatis, (Tabulam enim insignem, quæ est Nouigenti in altari beatissimæ matris Dei, fabricandam curauit, consimilem B. Eligij Nouiomensis Episcopi aræ adhibens) contemptis mundi pompis, Nouigentum venit, atque illic in multa puritate & sanctitate vitam egit, quoād Christo charus Godefridus ibi permansit. Factum est idem & ab alijs multis horratu illius, quibus iam credimus reddita, quę promisit Deus diligentibus se.

Vt multa eius gesta Author prætermiserit, & vt præuiderit se Episcopum fore. Cap. 28.

PErmulta sanè memoratu digna illic gessit vir sanctus, quæ nos, ad alia eius properantes, omittimus. Vt enim solent apes & formicæ interdùm sub fasce succumbere, ità nos mole pręclaræ & admirabilis historiæ pressi, extrema quæque decerpendo veriùs, quàm exaggerando, qualicunque stylo posteris tradimus. Quandoquè illi cęlestis patriæ ineffabilem suauitatem & iucunditatem animo volueri, atque in lachrymis & precibus Deique laudibus pernoctanti, ac deindè fessum corpusculum sub diei ortum in lectulo componenti, vti ipse posteà cuidam admodùm familiari amico secretò indicauit, cùm nec planè vigilaret, nec prorsùs obdormijsset, apparuit quidam ætate & statura mediocri, barba promissa, oculis radiantibus, vultu Angelico, toga candida indutus, literas quasdam & annulum aureum manu ferens. Hæsitans autem Godefridus, quis esset, (Nouerat enim multos à versuto dęmone phantastis illusionibus in fraudem actos) Crucis signū sibi imprimit, priorq; cum sic appellat: Quis ſis, vndè vel à quo, & qua causa véneris, edicito. Tum is, qui videbatur, nōnihil depressis luminibus, cum multa gratulatione, Nè pertimescas, inquit, serue Dei: non sum ego pactis aduersæ. Quis sim autem, facilè aduertere potes, dum me vides Crucis mysterium non solùm non horrere, sed amplecti etiam. Venio aūt è cęlis, vt annunciem tibi, visum esse prepotēti Deo, constituere te Episcopum populi sui. Et Godefridus: Etsi, inquit, vera tu dicere putem, tamen locum ipsum nōsse velim. At ille subridens, Noli, ait, plura ex me scisciscitari. Functus sum legatione mea: quę verò dixi, tempore suo complebuntur. Tu confortare in Domino, & in potētia virtutis eius. His dictis, repentè dispáret. Mox vir venerandus ad dexteram se vertens, videt non ità procùl aulam ornatissimam atq; amplissimam. In eam ingressus, cernit viros plurimos albis indutos: qui oēs reuerenter ei assurgunt, depressisq; oculis rogant, vt ipsis benè precetur siue benedicat. Ille tam luminis splendore, quàm re insperata nonnihil obstupefactus, Cruce se consignās, percontatur quinam sint, & quid sibi velint. At illi: Nè mireris, inquiunt, pater venerande. Iam enim incommutabili Dei consilio definitum est, vt propedièm fias Episcopus cuiusnam nostrorum. Hęc atq; alia illis dicētibus, vir Dei sublatis oculis videt in editiori regiæ loco quendam sublimi residentem solio, vultu ac habitu suprà quàm capi possit luculento ac splēdido. Ad quē cùm accedere verereturr, ille manu innuit vt veniat. Cumq; propius accessisset, & ad eius pedes abijcere se vellet, ille non permisit: sed, ô serue Dei, inquit, accipe quæ dicturus sum, & tenaci memoria complectere: Ego sum cuiusdā ciuitatis Gallicanæ primus Episcopus, & Christi martyr inuictus, q pro eius amore innumeras sum perpessus iniurias, & mortem ipsam. Hanc ego tibi committo, huic sedi tu diligenter præesse curato. Volebat verò Godefridus ex eo cognoscere nomen eius & ciuitatis, cuius meminit, sed neutrum ab eo impetrare potuit. Atq; interim expergefactus, valdè admirabatur visionem. Hęc ego ab ore reuerendi patris Andreæ accepi, qui puer Godefridum tertius prefuit monasterio Nouigenti, & se ex ipso Godefrido hęc audisse, sanctè asseuerabat.

Visio cl of. fertur.

Cælitùs dicit se fore Episcopū.

Alia visio.

Vt sit creatus Ambianensium Episcopus. Cap. 29.

PEr id tēpus * Geruinus Ambianēsium Episcopus, vir non admodùm sanæ mentis, qui busdam rebus aduersis vexatus, sedem suam planè deseruit, ità vt Ecclesia illa aliquandiù pastore careret. Quod cùm periculo vacare non posset, indictum est tota dioecesi ieiunij, misericordiæ operibus & precibus atq; litanijs diuinā pulsata clemētia. Tandèm electus est Godefridus, Nouigēti monasterij Abbas, qui iam bonus erat Christi odor in omni loco, & sanctitatis suæ fama etiā illas partes compleue-

* Geruinus

Creat Ambianēsium Episcopum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pleuerat. Missa quoq; legatio est ad Philippum regem Gallorum: qui vbì comperit Godefridum electum, ingentes Deo gratias egit. Erat enim regi illi pro sanctitatis suæ reuerentia charissimus & valdè familiaris: statueratq; rex, opportunitate oblata, eum ad Episcopi munus prouehere. Iussit igitur more regio, eius promotionem accelerari.

Vt in Trecensi Concilio eius electio sit approbata. Cap. 30.

Conuentus Trecensis. EOdem tempore Richardus Cardinalis & Apostolicæ sedis legatus, apud Trecenses celeberrimum habuit conuentum Episcoporum, Abbatum, & Galliæ procerum. Eò igitur se Ambianorum legati conferūt, proponunt sē pastore orbatos, vnanimiter à Clero & populo electum asserunt Godefridum, rege quoquè assentiente. Tum verò omnes, qui in eo conuentu Godefridum nouerāt, Christum summoperè collaudârunt: sed ille interim fugam meditabatur. At verò interceptus, iubente Cardinali & Episcopis, in medium eorum adducitur, cunctis acclamātibus dignū eum fore Ecclesiæ ministrum, strenuum dispēsatorem: beatum futurum populum, qui talem sit pastorem habiturus. Aiunt omnes tunc, Te Deum laudamus, cantâsse. Indè verò senuus Dei regressus est Nouigentum, expectaturus illic consecrationis suæ administrum Rhemorum Archiepiscopum Manassem. Magnus autem dolor obtinuit omnes, qui hac occasione se propediem eius gratissima præsentia carituros sentiebant.

Vt matrona quædam precibus à Deo impetrârit, vt à Godefrido sepeliretur. Cap. 31.

Emma matrona admodùm religiosa. IN pago Gimi, (sic enim vocant) qui ferè duobus milliaribus à Cociaco abest, ea tempestate quædam erat matrona, Emma nomine, matertera Adonis & fratrum eius. Ea vitam viuebat castissimam, alebat pupillos & viduas, nudis præbebat vestimenta, infirmis ferebat opem, & alijs actuosæ vitæ pijs studijs insudabat. Crebrò etiam Nouigentum ventitabat ad ecclesiam beatæ Mariæ, & cereis eam illustrabat, multa ei munera è suis prouentibus impertiens. Vbì autem comperit Godefridum Episcopum electum, properè venit Nouigentum: perquirit num res ità se habeat. Interpensè enim amabat sanctum virum, cuius & exemplis & verbis incensa erat ad ea, quæ diximus, studia pietatis. Postquàm certior facta est rem veram se audijsse, velut exanimis humì procumbit: orat Deum, nè sinat ab eo loco priùs exire Godefridum, quàm ipsius corpusculum mandet sepulturæ. Mira res. Illius preces ægritudo, ægritudinem sequitur mors. Decumbit mox acri febre: morbo inualescente, à Godefrido sacro oleo vngitur, sacramenta Dominica ab eius percipit manu, mirè exultat se à Domino exauditam, & illi lætabunda reddit spiritum, atque in ipso monasterio à Dei seruo Godefrido honorificè, vti par erat, tumulatur.

Videre mitam.

Vt Rhemis sit Episcopus consecratus. Cap. 32.

POstquàm Manasses Rhemorum Archiepiscopus domum redijt, proceres Ambiani Nouigentum veniunt, Godefridum peramanter Rhemos perducunt. Magnus eò totius regionis Episcoporum fit cōcursus, in quibus erant etiam Lambertus Atrebatensis & Iohannes Morinensis Antistites, sapientia & eruditione insignes, religione & sanctitate celebres, sponsæ Christi bases & firmamentum, beato Godefrido præ cæteris addicti. Quanta illic animi & corporis humilitate, quāta lachrymarū vi consecratus sit vir Dei, nullis verbis explicari potest. Nouerat enim, etsi grandis sit honor, tamen etiam grande esse eius pondus honoris. Potētes nanque, vt scriptura ait, potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatio, nisi ministerio suo rectè perfungantur. Cumque ex more Euangelij codex eius capiti imponeretur, & explicaretur, statim occurrit locus ille, Elizabeth impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Non mediocri id omnibus admirationi fuit. Vt enim Iohannes Baptista, ità & Godefridus matrem habuit Elizabetham, decem annis sterilem atque senescentem. Parauit ille viam Domino, parauit & Godefridus. Laudabant itaque Deum vniuersi, qui quasì argumento quodam indicare voluisset, vitam serui sui sibi gratam, qui per ostium, & non aliundè intrans, verum & idoneum se suis ouibus dictis & factis pastorem esset exhibiturus.

Lambertus Atrebatēsis & Iohānes Morinensis Episcopi.

Sap. 6.

Luc. 1.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De ijs, quæ gesſit in Episcopatu. Cap. 1.

HActenùs, quæ beatus Godefridus adhuc monachus egit, carptim annotauimus, nihil admiscentes, nisì quę fide dignorum hominum relatione cognouimus. In quibus nè qua esset falsi suspicio, simplici potiùs oratione, quàm compta & phalerata, vti voluīmus. Neque enim sancti homines tam sunt angusta virtute, vt ea nostris vel mēdacijs, vel fucis amplificari & ornari egeat, cuius & testis & remunerator est Christus Deus, qui eos accumbere facit in regno patris sui, gloria & honore eximiè coronatos. Luc. 18.

Vt Ambianos venerit. Cap. 2.

POstquàm vir Dei Rhemis consecratus est, Ambianos proficiscitur: aduentanti vrbs tota obuiàm ruit, exceptura pastorem suum. Vbì ad beati Acioli martyris ædem, quæ extra vrbis muros est, accessit, à iumēto desiliens, per asperrimam viam, vtrunque latus eius stipantibus Lamberto & Iohanne Episcopis, quos suprà diximus, vsque ad beati Firmini martyris ecclesiam nudis pedibus, cunctis cernentibus, ingressus est, ab imo pectore interìm suspiria trahens: vbì ad populum sibi commissum egregiam concionem habuit, cui intererant multi literati viri, non pauci etiā, qui postea Episcopi, Abbates, & ecclesiarum rectores effecti sunt. Ijque omnes vno ore testabantur, nunquàm se ex quoquam, tam diuina, tamq; sublimia & recondita percepisse: veritateque compellente, aiebant eum reuerà esse sancti spiritus organum. Lib. 1. ca. 32. Vide religionem sancti viri.

Vt à fastu alienus, & erga pauperes humanus fuerit. Cap. 3.

ILle verò Episcopi dignitate auctus & sublimatus, Saluatoris vestigia consectabatur, & plùs factis quàm dictis suos instituere nitebatur: ità vt etiam tacente lingua, moribus & exemplis eos erudiret, quò tendere sine intermissione deberent. Non est exaltatum cor eius, neque elati sunt oculi eius, nec ambulauit in magnis & mirabilibus super se. Non illi studium erat cultioris habitūs & preciosarum vestium: mo. nastico cucullo indutus fuit, qui pallio non valdè ambitioso operiebatur. Quotidiè ad mensam suam tredecim pauperes habuit, quos, ablutis sua manu pedibus eorum, cibo potuque largiter reficiebat, eisque officiosè admodùm inseruiebat. Domus eius, non Episcopi, sed Christi, aula videbatur. Orphanorum & miserorum magna illi cura erat, eripiebat inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum, vt inter filios excelsi numerari posset. Ea causa dente canino à quibusdam rodebatur, quos ille obturata aure præteribat, thesaurizans in cælo, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Pſal. 130. Habitus eius in Episcopatu. Nota humilitatem. Pſal. 34. Pſal. 81. Matt. 6.

Erga pauperes illi occurrentes vt se gesserit. Cap. 4.

ACcepi à quodam eius familiari, viro reuerēdissimo, & in domo Dei super candelabrum posito, cùm æstiuo tempore pauperes ei cunti venissent obuiàm, & multi obstructis naribus eos prēterirent, quòd malè olere viderētur: illum misereos amplexatū & exosculatum, nec solùm blandis sermonibus, sed etiā larga manu eorum inopiam subleuâsse. Quæ etsì multis grauia, plerisq; intoleranda videantur, ille tamē adeò iam illis assueuerat, vt etiam delectationem ei afferrent. A puero nanque, immò ab ipso penè matris vtero, iugum Christi suaue & onus leue ferre, multisque modis carnem edomare consueuerat. Humanitas erga pauperes.

De pisce, quem leprosis dedit. Cap. 5.

VEnerunt quandoquè ad ædes eius multi leprosi, & vbì Episcopus esset perquisierunt. Responsum est à ministris, cum pro more in beati Firmini martyris æde precari. Illi eò se conferunt, & cum alijs mendicis sustinent indè proditurum. Solebat enim vir beatus, ab ecclesia hora matutina exiens, pauperibus cunctis si occurrentibus sua manu stipem elargiri, ità vt vix quisquam ab eo vacuus recederet. Volebat implere, quod Saluator ait, Omni petenti te tribue. Egredientem igitur è templo circunsistunt leprosi, & eius benignitate freti, quippe ipsis familiarissimi, non tam orant, quàm propemodùm imperant, vt victum necessarium ipsis suppeditet. Luc. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplum paræ vir. tutis.

Erant sanè adspectu horrido, cute lurida, sanie defluente, vultu vulneribus occupato, ità vt præ horrore quidam eos intueri non possent. Eos vir pius non abominatur, sed illutat officiosissimè, summissoque capite, orat vt sibi benè precentur. Mirè interim animo angitur, quòd nihil in manibus sit, quod eis largiatur. Tādèm accersit œconomum suum, imperat ei, vt sine dilatione ciborum copiam eis paret. Ille alijs intentus, negligit quod iussus erat. Post horas tres aut quatuor veniunt ad fores Episcopi, & mirè crepitu culis suis perstrepunt. Mox Episcopus aduolat, audit eos nihil ab œconomo accepisse. Quid faceret vir misericors? Nihil æris in arca remanserat: totum in pauperes effudit erat. Ad culinam, quam neque ante illum diem vnquàm in Episcopatu suo ingressus fuerat, neque posteà ingressus est, necessitate pauperum adactus, humilitate atque charitate eum vrgente, se confert, cernit illic piscem grandem, qui cœnæ apparabatur: (Erat autem salmo) eum in suos conijcit humeros: (Tantæ enim molis erat piscis, vt nullis manibus ferri posset) deponit eum ad pedes leprosorū: Hoc, inquit, munusculum è nobis meis accipite, & vbi defecero, in æterna tabernacula me recipere dignemini. Tollunt illi piscem gratulabundi, & tanta benignitate compulsi, testantur apud omnes, neminē Godefrido Episcopo posse æquiparari. Oeconomus verò domū rediens, vbi comperit Episcopum tam insignem piscem, quem ipse pridiè comparâsset, leprosis dedisse, quibusdam, vt aiunt, furijs agitatus, irrumpit ad eum, multisq; proscindit conuicijs, ait nō sano esse cerebro, qui sic res profundat suas: nisi manū contrahat, breui ad summam inopiam ipsum redigturum. At vir Dei nihil motus, blandè eum compellās, Ităne tibi, inquit, æquum videtur, homines eodem precio redemptos, Christi sanguinem bibētes, caelesti beatitudine donandos, fame cruciari, mihi verò extremo homuncioni fercula lautitias apparari? Manet ergo iustitia eius in seculum seculi, vt Propheta ait, quandoquidem omnia sua pro Christo in pauperes dispersit, vt cum illo omnia in cælis possideret.

Vide Episcopi insigne opus. Luc. 16.

Psal. 111.

Vt oratorium S. Thomæ dedicârit, nullo docente. Cap. 6.

VIr piæ memoriæ Nicolaus Abbas Corbeiæ Gallicanæ, petijt ab eo, vt oratorium S. Thomæ, in pratis eius pagi conditum, dedicaret. Mox annuit precibus: fit ad eum diem, qui erat dedicationi præstitutus, magnus hominū promiscui sexūs concursus. Aderat & Abbas Nicolaus cum monachis suis, multique docti viri, artium liberalium disciplinis egregiè instructi. Habebat verò beatus Godefridus apud se Giselbertum quendam, hominem passim malè audientem: qui cùm ritus Ecclesiasticos optimè calleret, instituebat beatum virum in ijs, quæ sunt officij sacerdotalis, ità vt necessitate potiùs, quàm voluptate sua, illum apud se vir sanctus retineret. Crebrò autem illum obiurgabat propter mores infames animiq; leuitatem. Quod cùm ille sentiret molestissimè, obtrectationibus eum insectabatur, & omnia eius in hypocrisim interpretabatur. Postquàm autem vir Dei venit ad templum dedicandum, ratus ille opportunum se inuenisse tempus, eum coram tanta populi frequentia traducendi atque pudefaciendi, subduxit sese, nec eum docere voluit, quæ in dedicatione fieri ab Episcopo oporteret. Id vbi Dei sacerdos animaduertit, sese consolatur, quòd vbi humanum deest auxilium, diuinum adesse soleat. Itaque Christo benè confidens, cœptum dedicationis officium, docente eum spiritu Dei, tam exactè peregit, vt omnes putarent abiecto ætate nihil eum didicisse aliud, cùm tamen nunquàm anteà fecisset, ità vt cuncta ipse se facere potuisse admiraretur.

Dum humanū non suppetit, adest diuinū auxilium.

Quàm piè Missarum solennia celebrârit. Cap. 7.

ET quia nunc sese offert occasio, operæprecium nobis videtur commemorare, quanta animi deuotione sacrosancta Missarū mysteria quotidiè celebrârit. Vereor enim metuimus, nè nos iurè reprehendant, qui hęc nouerunt, si quid silentio præterire velimus, vbi tanta suppetit rerum copia. Quandò igitur ad altare accedebat, ipso vultu Angelicam quodammodò dignitatem præ se ferre videbatur. Sacrificio non erat mente vagus, sed seipsum transcendens, oculis fidei incarnati Verbi contemplabatur mysteria, & frequentiam spirituum beatorum: sicque extremis pedum articulis toto corpore innixus, non genua defigens, non latera aut brachia deponens, adeò ex abundantia mundi cordis verba proferre videbatur, adeò pijs desiderijs totus cremabatur, adeò lachrymis irrigabatur, vt vix vocem attollere, vix codicem aperire

Sacrificātis pietas & deuotio.

posset. Atque ità diuina peragebat mysteria. Eam autem animi puritatem summoperè horis omnibus conseruare ac tueri nitebatur, omni custodia, vt admonet sapiens, seruans cor suum. Prou. 4.

Vt infames & vxorios Clericos à Choro excluserit, & ea causa veneno appetitus sit. Cap. 8.

SAnctitatis & pudicitiæ custos adeò præclarus & studiosus vbiquè extitit, vt infames Clericos, vel impuro matrimonio copulatos, non solùm à suo consortio, sed etiam à Chori ingressu constanter arceret. Eam ob rem multis conuicijs ab illis proscindebatur, multis appetebatur insidijs: quas ille forti animo contemnebat, beatum se fore palàm affirmans, si propter iustitiam malè accipi mereretur. Itaque coluber tortuosus, qui olim protoplastum in paradiso per fœminam euertit, fœminam quandam, cuiusdam Clerici concubinam, magno furore inflammatam, eò impulit, vt virum Dei è medio tollere cogitaret. Misit igitur illi vinū aromatiten, helleboro infectum. Accepit id vir sanctus cum gratiarum actione, & ob oculos statuens, diutissimè immorabatur. Sed sancti viri ignorare quid possint, qui Christum scientem omnia nō-runt? Eius spiritu reuelante cognouit Episcopus, virus exitiale in potu illo inesse. Adfuit eum casu catulus, qui in aula discurrere soleret. Ei beatus vir panis fragmen, in illo vino intinctum, obtulit. Accepit canis, comedit, abijt, & in Episcopi lectulo se reponēs, in sonnno extinctus est. Prohibuit autem vir Dei, nè quisquam ex illa potione sumeret. Post occasum solis vnus è cubicularijs Episcopi venit ad eius lectū, & catulum illic cubantem cernens, auribus apprehendit, dormire eum existimans. Sed vbi mortuum comperit, currit ocyùs ad Episcopū: En, inquit, pater beatissime, catulus cui intinctum porrexisti panem, mortuus iacet in lecto tuo. Audiens id Episcopus, gratias agit Deo, aitque ad suos: An non prædixi vobis, filioli, quod iam euenisse cernitis? Nè quis autem me vel inuidia, vel inani gloria stimulatum id dixisse crederet, catulo morsellum mortiferum obtuli, vt si verbis non libēret adhibere fidem, vel factis crederetis. Deindè iubet poculum illud exitiosum in eum locum proijci, vbi à nullo mortalium vel videri vnquàm posset.

Impuros Clericos vt castigārit.

Gene. 3.

Venenum sibi oblatū diuinitùs cognouit.

Vt à monachis S. Vualerici malè acceptus sit. Cap. 9.

CVm aliquandò vir beatus diœcesim suam visitaret, ad beati Vualerici monasterium venit. Id vbi Abbas Lambertus & monachi perceperunt, ilicò ad cryptam properant, vbi ille residebat: rogant, qua causa eò accesserit. Respondet vir Dei: Hi presbyteri (illi enim circunstabant) longè ab Ambianorum ciuitate separati, orant me, vt calices & lintea, in quibus diuina tractantur mysteria, ipsis conficerem. Tum illi magno furore perciti, & vix manus cohibentes, Nunquàm, aiunt, vllus Ambianorum Episcopus hic consecrationis alicuius ministerium executus est. Cernens vir beatus immodicè illos commoueri, blandis verbis ait ad eos, lenire eos volens: Licet Episcopis vbiuis locorum vasa Dominici ministerij cōsecrare. Quod ergò omnibus passim licet, mihi vni hoc loco non licebit? At tamen cedēs ad tempus inuidiæ, abijt indè, iugens domum orationis mutatam in speluncam latronum. Ea enim tempestate domus illa vitijs scatere videbatur, sed nunc adeò in melius mutata est, vt illis in partibus totius religionis exemplar sit.

Visitat diœcesim suam.

Vt Ambianos reuersus, de monachis illis questus sit. Cap. 10.

POstquàm autem domum redijt Episcopus, conuocato Clero, exponit eis, monachos sancti Vualerici iactare immunitatem suam, & quòd non sint subiecti Ecclesiæ Ambianensi, seque cum ignominia ab illis repulsum. Id illi audientes, valdè cōmoti sunt, missisque literis, accersiunt Abbatem. Venit ille ad Ambianorum vrbem: sed auri sacra fames quid nō mortalia cogis pectora? Non pauci ab Abbate largitione corrupti, eum aduersus Episcopum & matrem Ecclesiam acerrimè tuebantur. Id vir beatus animaduertens, ad Archiepiscopum Rhemensem Manassen cauſam reijciendam statuit. Itaque sic tum discessum est.

Quidā pecunia corrupti, ei resistunt.

Vt monachi illi falsa confinxerint priuilegia. Cap 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Conuentus Rhemēsis.

POrrò monachi commentitia fingunt priuilegia, eaque cuiusdam Romani Pontificis nomine falsò inscribunt, atque deindè frequentes ad Rhemēsem vrbem accedunt, vbi tum celeberrimus procerum Galliæ conuentus habebatur. Adfuit etiam venerabilis Ambianorum Episcopus Godefridus. Procedit in medium Abbas cum monachis suis, accusat Episcopum Godefridum, quòd magna ipsum iniuria affecerit, profert literas cōmentitias, nulli, præterquàm Romano Pontifici, ipsos esse subiectos. Legūtur literæ iubente Archiepiscopo, moxq; insultatur Episcopo ab illis, qui muneribus deprauati erāt: Cessa, aiunt, præsul sanctissime, innoxios persequi monachos, qui olim etiā inimicos solebas diligere. Nec te eò impellat gradus sublimior, nisi forasis etiam in te quadrat illud, Honores mutant mores. Multaq; alia in eum indigna iactātibus illis, vir beatus inter eos & animo & vultu columbino stabat immotus. Cùm autem Archiepiscopus imperaret silentium, ille parùm fidens literis, quas recitārant, petit eas sibi dari inspiciendas. Accuratè igitur illas cōtemplans, & veste sua leuiter abstergens, fraudem deprehendit, exclamansque, Huc quæso, inquit, oculos omnes aduertite: en membranas & atramentum scripturamq; planè recentia, nec Romano more obsignata, meritoq; ea causa reijcienda. Accurrunt omnes, diligenter inspiciunt rem, esse, vt ait Godefridus, comperiūt: qui paulò antè canino ore eum lacerârant, rei euidentia conuicti, mirantur eius prudentiam, laude & prædicatione mirè eum efferunt. Monachi pudefacti, ad Romanum Pontificem prouocant, Romamq; ilicò proficiscuntur.

Ostendit literas commentitias sibi opponi.

Vt Romam profectus sit Episcopus. Cap. 12.

IDem facit beatus antistes, propter iustitiam aduersa omnia perferre paratus. Verebatur enim, nè ipsius desidia & ignauia ius aliquod suū amitteret Ecclesia, cui præsidebat. Habebat in comitatu suo multos egregios & reuerendos viros, qui postea Ecclesiarum antistites facti sunt. Vbi ad Alpes ventum est, iubet socios antecedere. Omninò enim inter equitandum hęc ei prædicanda erat consuetudo, vt comites vel præcedere, vel subsequi vellet, neminem propiùs ad ipsum se adiūgere, nè ociosis sermonibus daretur occasio: atque ità ille psalmis sanctisque meditationibus vacans, à patria cœlesti se exulare lugebat.

Nota præclarum exemplum.

Vt vestem pauperi mulierculæ largitus sit. Cap. 13.

CVm iam magna ex parte iuga Alpium emensus esset, arcta & hōrrida, glacie & niuibus impedita, semita ingressus, audit tenuiter gemitus hominis. Subsistit igitur, arrigit aures, circunfert oculorū obtutus, & ecce videt fœminam paupercula, inter densas niues frigore propè enectam, & iam supremū trahentem spiritum. Torus mox præ commiseratione lachrymis diffluit, & Heu, me miserum, inquit, qui cùm sim mortalium omnium vltimus, magno comitatu fruor, & interim quod natura omnibus commune esse voluit, mihi speciatim vendico, eoque plùs quàm opùs sit, vtor: & hęc paupercula dum veste caret, dolore conficitur, frigore consumpta perit. His dictis, suo se vestimēto nudat, vt penè nudus videretur, induit ea miserrimam fœminam, atque indè sensim membris recalescentibus, reducit eam in viam: potrò ipse socios insequitur, valdè interim frigore eum infestante, adeò vt vbi illos attigit, tremebundus adstaret coram illis, solo cilicio & cucullo indutus. Percontantibus eis, vbi esset vestis superior, modis omnibus ille celatum cupiēs quod fecerat, ait se magno onere pressum, iuga montium scandere non potuisse: vestem tuto reliquisse loco, Christi benignitate restituendam. Prudenter id quidem, & tamen citra mendacium, significare volens neminem diuitiarum fasce depressum, posse ascendere in montem Domini: qui autem misericordiæ operibus dediti sint, eos à Christo recepturos centuplum.

Eximię charitatis exemplum.

Quid eius aduersarij Romæ egerint. Cap. 14.

MOnachi verò Romam veniunt, munera largiuntur, redeunt ad sua læti & alacres, omnibus pro voto impetratis à Romano Pontifice. Postquàm in Ambianorum fines peruenêre, insolenter iactitant, se ab Episcopi Godefridi dictione immunes, redire in patriam incolumes, illum in peregrino solo exulem degere, & dignitate Episcopi nudatū, quòd eos iniustè vexâsset. Populus his auditis, malè metuere cœpit, atque pudore suffundi.

Insolentia monachorū quorundā.

Quid Godefridus Romæ fecerit. Cap. 15.

AT vir Dei Romam ingressus, limina beatissimorū Apostolorum Petri & Pauli religiosè inuisit, ac deindè ad Paschalem Pontificem se confert. Mox aduolant causidici, sperant ab illo quoquè se accepturos munera largissima. Sed Godefridus, qui non confidebat in homine, nec ponebat carnem brachium suum, vt à Domino recederet cor eius, qua causa tam difficile & longinquum suscepisset iter, absque vllis vel verborum fucis, vel munerum pollicitationibus simpliciter edicit. Sed contradicūt causidici, aiunt monachos ab eo iniustè vexari, dumque nulla sperant ab eo munera, causam malam eum fouere affirmant. Videns ergò vir Dei se humano patrocinio destitutum, labentia cuncta forti & excelso animo contemnens, exclamat: O pastor orthodoxæ matris Ecclesiæ, ea causa Christus te voluit suo loco illi præesse, vt lucem à tenebris, verum à falso discerneres: vt enim à capite membra reguntur, & ad illius nutum, membrorum vitia corriguntur: sic etiam à te Christianorum omnium non facta duntaxàt, sed etiam malæ voluntates comprimendæ sunt. Sed quia nunc cerno, iustum quandoquè crimen iniqui, occulto Christi iudicio perpeti, mâlim priuatus viuere, quam admittere, vt Ecclesia Ambianēsis, me præsule, ius amittat suum. His dictis, Pontifici valefacit, & ad Barēsium vrbem, ob inuisendas beati Nicolai reliquias, ardenti studio proficiscitur.

Vt Pontifex eius admiratus sit libertatem. Cap. 16.

POstquàm abijt, Pontifex diligenter perquisiuit, quæ vitæ eius sanctitas, quæque illius authoritas esset, quòd tanta dicendi libertate vteretur. Ità qui anteà citra Alpes celebre sanctitatis nomen ferè vbiquè obtinuërat, etiam Romanæ vrbi præclarè innotuit. Nam interroganti Pontifici indicatum est, quòd ab ipsis pene incunabulis disciplinis Ecclesiasticis imbutus sit, quòd pro virtutum incremento ad altiora proiectus, primò Abbas, indè Episcopus creatus sit, quòd eius egregia sit religio, iureque cunctis sacerdotibus anteponēdus videatur, quòd pauperum & viduarum magnam curam gerat, & Galliæ proceribus notissimus, & cunctis ferè charissimus sit, denique quòd omnibus diuinis charismatis abundet. Ijs auditis, Pontifex seipsum acriter reprehendit, quòd talem ac tantum virum vel ad momentum leuiter exacerbâsset, quòd non magno studio & beneuolentia eum excepisset, & eius votis annuisset. Imperat itaque suis, vt si quandoquè eum ad Vrbem redire contingat, mox eum ad se perducant.

Apud Rō. Pontificem mirè prædicatur S. Godefridus.

Vt orationis ergò Barium venerit Godefridus. Cap. 17.

VEnit autem beatus Episcopus ad Barensem ciuitatem, & apud beati Nicolai, miraculis celeberrimi præsulis, reliquias diutissimè cum multis lachrymis precatus est. Altera luce, annulo aureo & reliquis sacerdoralibus ornamentis indutus, sacrosancta Missarum solēnia supra eius ossa oleum stillantia, deuotissimè celebrauit.

S. Nicolai ossa oleum stillant.

Vt ei loci Episcopus oleum, quod à beati Nicolai ossibus manârat, dono miserit. Cap. 18.

VBi autem animaduertit eius regionis Episcopus, Godefridum animi constantia & fortitudine Episcopos alios anteire, incredibili admiratiōe affectus est. Galliarum enim atq; etiam aliarum terrarum præsules, cùm eò proficiscuntur, vili habitu celant se, nè possint agnosci. At Godefridus neque longitudine itineris, neq; nationis feritate fractus mutauit habitum, nec se studuit occultare. Nanque vt leo confidens, & absque terrore permanens, omnes amicorum loco habuit, nullique nocere cupiens. Hæc ergò in eo Episcopus, quē diximus, animaduertēs, ex animo amplectitur virum, eique amando totum se applicans, præ cunctis mortalibus colendum confirmat. Comitibus quoq; illius multa humanitatis officia alacriter præstitit, atq; ad extremum olei partem quandam, à beati Nicolai ossibus profluentis, beato viro in vase vitreo ad hospitium more Ecclesiastico solenniter transmittit. Quod quidem vir Dei cum ingenti deuotione, nec sine tremore, venerabundus accepit, auro & gemmis quibusdis charius illud amplectens, plurisq; æstimans. Appendit autem illud ad collum suum, magnum sibi aduersus hostium insidias in eo præsidium constituens.

Anim⁹ imperterritus S. Godefridi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt vas illud vitreum in mare lapsum, illæsum sit Godefrido Episcopo redditum.

Cap. 19.

CVm sic autem vir Dei loca sacra inuiseret, asscensis equis, cum suis comitibus venit ad portum maris, in quē fama ferebat nauem appulsam, corpus beati Nicolai ferentem: qui locus adeò commodus est, vt inter naues, quæ iactis anceris illic figuntur, tutò possit transuadari. Ibi ille ambulans, contemplabatur piscatores retia sua piscibus onusta ad litus retrahentes. Interim autem manum pectori admouens, sentit abesse vas vitreum, de quo iam diximus, summoque animi dolore afficitur. Rogant socij, quæ causa sit tam repentini mœroris. At ille prolixè illachrymans, Væ, inquit, misero mihi, quòd tanto patrocinio destitutus, cælitùs oblata benedictione diù perfrui non merui. Dum enim hîc versor, rupto funiculo, in aquas lapsum est vasculum, quo Episcopus me donauit, nec nisi singulari quodam Christi beneficio reperiri poterit. Dumque hęc dicit, vertens se ad dexteram, videt vasculum instàr plumæ ferri super aquas, cùm tamen pondere suo quoduis metallum æquare videretur. Res erat admiratione digna, vel equorum ferreis pedibus, vel nauium quassatione, vel impulsu remorum, vel præruptis scopulis, quorum illic magna copia est, non penitùs contritum fuisse. Exultat eo conspecto vir beatus, tollit ab vndis, diligenter inspectat, nihil læsum summoperè gratulatur.

En quanti vir sanctus fecerit sacras reliquias.

Nota miraculum.

Vt Romam redierit. Cap. 20.

POrrò autem loci Episcopum eius rei certiorem reddit, atq; ità rursùs Romam proficiscitur. Mox à Pontificis Paschalis familia in eius cōspectum perducitur. Pontifex ei reuerenter assurgit, humanissimè eum osculatur, & secum assidere compellit. Volens autem certiùs explorare, quæ de eius prudentia iam antè ab alijs dicebatur, multas tum diuinarum, tum politicarum rerum ei quęstiones proponit, atque etiam ad difficiles soluendos nodos haudquaquàm imparatum eum offendit.

Vt à Pontifice Paschali comiter dimissus sit. Cap. 21.

CErnens ergò Pontifex multa eum prudentia & pietate pollere, orat nè grauatè accipiat, quòd anteà non sic, vt fidelem dispensatorem par erat, ab ipso exceptus & exauditus fuerit: cogitet, animum innumeris curis distractū, haud quaquàm ad singula posse sufficere. Beatus vir facilè ignouit. Tum Paschalis Pontifex literas ei tradit, quibus inter alia cōtinebatur, Abbatem sancti Vualerici cum monachis suis, Ambianensi Episcopo, perindè atquè patri & pastori, in omnibus parere debere. Ille igitur Apostolica authoritate & benedictione munitus, redit ad ciuitatem suam.

Paschalis Pōtifex qd ei pōtiterit.

Vt socij eum coēgerint mutare nomen suum. Cap. 22.

CVm aūt in Galliam Cisalpinam venisset, comites itineris monuerunt eum, vt pro Godefrido Herueum se sineret appellari. Metuebant enim, nè quid aduersi ipsis accideret, si ex nomine innotesceret. Principiò quidem seruus Dei id grauatè accepit, sed cùm non posset illorū resistere volūtati, inuitus tulit alienum sibi nomen imponi. At tamen quocunq; diuertisset, ab omnibus facilè, quòd Episcopus esset, agnoscebatur & mirè prędicabatur. Sed quid antiquo serpente nequius, aut malignitate instructius, qui non solùm noxia, sed etiam ociosa nostra diligenter annotans, apud Deum nos perpetuò accusat?

Vt fœminæ cuidam satan in monachi effigie apparuerit. Cap. 23.

ERat per id tempus in *Pontinorū solo apud castellum *Medardum quędam fœmina solitaria, vel inclusa, Deoq; chara. Eam miserè dissoluebat paralysis, ità vt pedibus consisteret non posset: sed animus inuictus præclarè aduersùs vitia decertabat. Ferebatur eo in loco annos ampliùs quinquaginta clausa mansisse. Recitus Godefridus ei hordeaceam farinulam mittere solebat, cui illa parùm salis & herbas virentes addens, sese sustentabat. Cùm autem vir DEI absens esset, illa Dominum obnixè deprecabatur, vt saluum eum reduceret. Eius enim aduentum summoperè experebant homines religiosi & inopes. Quadam autem die pro hac re orāti illi satan in cuiusdam religiosi viri specie apparuit, & qua causa cum tot lachrymis Dominum rogaret, inquisiuit. Respondit illa, se pro domino Godefrido Episcopo

Victus inclusæ fœminæ.

scopo rogare. Et satan, Ambianorum Episcopus, inquit, non Godefridus iam, sed Herueus vocatur. Reijcit illa nugantem, dicens sibi beatum virum satis superque notum esse. Pergit dæmon improbus eadē repetere: Videris, inquit, mihi lethargo correpta nescire, quid dicas. Iam dixi tibi, iterumque repeto, non esse cur pro Godefrido ores: pro Herueo orandum esse. Respondet fœmina: Ego verò, quoàd superstes ero, Iesum Christum pro Godefrido pastore meo deprecabor, vt possit nobis incolumis restitui. Et dæmon: Agnoscis' ne me, inquit? Illa parumpèr reticens, vbi Christo reuelante didicit versutias impostoris: Desine, ait, inimice omnis boni, & totius nequitię artifex, infestare pios, quorum sententia trudendus es in tartarum. Noui, qui sis. Itaque in Christi virtute tibi impero, vt quamprimùm hinc recedas. Mox ille instàr fumi cum eiulatu euanuit, neque Christi nomen, neque signum trophæi eius ferre sustinens.

Vide procacissimi dęmonis nequissimam malignitatem.

Vt annulum S. Honorati Ambianensis Episcopi, secum retulerit beatus Godefridus.

Cap. 24.

PEr Italiam autem beatus vir iter faciens, annulum Honorati Episcopi Ambianensis & illustris confessoris, quem * Geruinus eius decessor vendiderat, iusto precio redemit, secumque ad vrbem Ambianorum adduxit. Vbi cùm esset honorificè exceptus, Abbate S. Vualerici rursùs accito, beatus Episcopus profert literas Paschalis Pontificis, dat eas Simoni Præposito palàm recitandas. Postquàm ventum est ad eum locum, vbi Pontifex iubet Abbatem S. Vualerici cum fratribus suis per omnia obedire Ambianensi prę suli, tanquàm patri & pastori, Abbas & monachi exclamant, non bona fide literas recitari. Sed cùm ipsi eas inspexissent, & ità habere, vt erant lectæ, certò comperissent, cùm nec possent, nec auderent Romani pontificis voluntati resistere, ad pedes beati Godefridi se abijciunt, veniam perperam gestorum petunt, nec difficulter impetrant, congrua eis mulcta irrogata. Ex eo tempore Abbatia S. Vualerici pāret Episcopo Ambianensi.

*Gitinus

Tandē monachi, qui eum vexārant, veniā ab eo petūt.

Vt ad fœminam solitariam accesserit.

Cap. 25.

DEindè cùm vir sanctus parœciam suam pro more visitaret, vt ouibus suis verbi Dei præberet alimoniam, & si qua in cultu diuino fierent negligentiùs, ea corrigeret: ad eam, quam diximus, fœminam pro Christi amore solitariè degentem, accessit. Eiusmodi enim hominibus victum & res necessarias suppeditabat. Vbi autē illa vidit episcopum, Tùne, inquit, es Godefridus dominus meus? Quis igitur ille fuit, qui nescio quem Herueum mihi pro te voluit ingerere? simul explicans, quas ei molestias malus dæmon intulisset, persuadere ei volens, Ambianensem episcopum non Godefridum, sed Herueum vocari. Quæ vt audiuit episcopus, valdè exhorruit, paululumque intra se hærens, cum ingenti animi dolore ait eam vera dicere: deindè humi se prosternens, & pectus diutissimè pugnis verberans, grauiter doluit, se vel ad horam passum aliud sibi nomen simulatè imponi.

Vt corpus beati Firmini martyris transtulerit.

Cap. 26.

FIrminus martyr insignis, & Ambianorum primus antistes, exacto felicis agonis cursu, in eádem vrbe tumulatus, se cum Christo in cælis viuere, innumeris præstandis beneficijs egregiè declarat. Cùm autem quodam die beatus Godefridus pro more ad populum concionaretur, oculos interim vertēs ad beati huius martyris sacras reliquias, (hactenùs enim humili continebatur loculo) ità exclamauit: Certè filioli, quantùm debeamus sanctis martyribus, quorū nos & patrocinio à vitę huius periculis eripi, & suffragijs cælestem beatitudinem consequi posse confidimus. Itaq; dum licet sumus, crebrò eorū memoriā vsurpemus, vt & illi apud Dominū nostrī memores nos sinè dè est, quòd maiores nostri in illorum honorem basilicas condiderunt, monumenta eorum, auro, argento & gemmis ornārunt, non quòd ijs illi indigeant, aut quòd hinc clariores fiant, (hæc enim illi, vt Christum pauperem imitarentur, & eius inopia diuitijs præferrent, ceu lutū contempsêre) sed vt his suum erga eos amorem, studium & devotionem declararent. Et vos igitur angustiam loculi, qui B. Firmini Episcopi & martyris atque patroni nostri ossa retinet, contemplantes, vt possit congruum ei præparari

Firminus martyr, primus Ambianorum Episcopus.

Sancti honorandi & inuocandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

receptaculum, aurum promptis animis cõferte. His beati viri sermonibus omnes egregiè incensi, aurum, argentum, armillas, annulos afferunt, plerique vasta terrarum & marium spatia emetiuntur, vt quæ ornare martyris basilicam possint, comparent. Post-quàm loculus accuratè confectus fuit, ad eum diem, quo erant transferendæ reliquiæ, tantus eò aduenit hominum cœtus, vt tota Europa confluxisse videri posset. Tum Episcopus Godefridus cum alijs sacerdotibus accessit ad locum, vbi cælestis ille seruabatur thesaurus, sacrasque reliquias cum multo tremore omnibus visendas exposuit. Eas cernens fidelis populus, cum multis lachrymis laudat CHRISTVM, quòd testis eius reliquias videre mereretur. Porrò beatus Godefridus hortatur omnes, vt sanctorum loca crebrò inuisant, illic sua vota persoluant, illorum patrocinio se suosque commendent: indè enim innumera, inquit, fidelibus accedunt beneficia. Deindè populum dimittit. Huic autem spectaculo non interfuêre, qui Ambianensis vrbis suburbana loca habitabant, alij alijs rebus impediti. Accedunt igitur ad Godefridum Episcopum: orant, vt ipsis quoque beati Firmini sacras reliquias ostendat. At ille valdè admirans, Vbi, inquit, nudiustertiùs fuistis, quandò mea manu eas omnibus contemplandas exhibui? Asserunt alij alia, sed cùm eum permouere non possent, cum lachrymis commemorant, quæ dona obtulerint, quos labores susceperint, vt martyris templum & loculus ornarentur: & subiungunt, Ergòne à martyris contẽplatione excludemur, qui martyris causa, tanta & fecimus, & perpessi sumus? Flectitur randèm vir pius, & in celebritate omnium Sanctorum, præmisso ieiunio, ait se illorum precibus satisfacturum.

Nota prisca deuotionẽ.

De miraculo quodam. Cap. 27.

PEr id tempus regionem illam iugis nebula densaque adeò obsedit, vt sol à cælo migrâsse videri posset. Totis enim viginti & eo ampliùs diebus, nullus eius splendor apparuerat. Metuebant omnes, ea re dira ac tristia portendi. Vbi aduenit omnium Sanctorum solennitas, ad beati Firmini ædem manè aduolant: adest & Godefridus Episcopus, capsam, in quam paulò antè transtulerat beati martyris reliquias, iubet in terram deponi. vestibusque Pontificalibus indutus, nudis pedibus & lachrymabũdus, ad eam reuerenter accedit, (in eiusmodi enim rebus admodùm religiosus & pius cernebatur) sacras reliquias in pannum purpureum effundit, stansque loco editori, vbi ab omnibus videri posset: En, inquit, dilectissimi, hæc sunt Firmini martyris & protectoris nostri sacra ossa. Quod cùm ille dixisset, mox basilicam omnem sereniissima solis lux perfudit, cùm iam penè mensem vnum, vt diximus, radios suos omnes prorsùs retraxisset. Ad tam euidens miraculum, vnà omnes prorumpunt in laudem præpotentis Dei: porrò Episcopum Godefridum rogant, vt dexteram martyris separatim ponat, vt eam opportuno tempore & intueri & exoscular faciliùs possint. Nec id eis vir pius negare voluit. Tandèm omnes domum eunt.

Ecce insigne miraculum ad ossa reliquias S. Firmini.

Vt beati Saluij aliorumque multorum sacras reliquias transtulerit. Cap. 28.

TRanstulit etiam corpus sanctissimi Saluij confessoris & Ambianorum Episcopi, in eum locum, vbi nunc eum fideles venerantur: transtulit & aliorum multorum. De quibus omnibus, & quæ tum miracula edita sint diuinitùs, vt Christus seruorum suorum merita declararet, hîc adscribere noluimus, nè lectori fastidium afferamus.

Saluius Episcopus Ambianensis.

Vt in aula Roberti Flandriæ Comitis quædam præclarè gesserit. Cap. 29.

LIbet autem commemorare hoc loco beati viri humilitatem, & perpetuam cum improborum amentia conflictationem. Robertus Flandriæ Comes & rebus bellicis & magnis opibus celeberrimus, Hierosolymitani itineris dux, CHRISTI natalitium diem apud sanctum Audomarum voluit festiuũ ducere. Aderant illic Duces, Comites, diuersarumque regionum Proceres, & totius Flandriæ nobiles siue milites, multi etiam Galliarum Episcopi, & in ijs beatus Godefridus, quem Comes Robertus accepit officiosissimè, & cum illo separatim, vtpotè magnæ authoritatis viro, diù collocutus est, inter cætera orans cum, vt illa sacrosancta mor-

Robertus Flandriæ Comes.

more Ecclesiastico, Domino sacrificium offerret. Annuit humiliter vir Dei, & fecit sacrificium piè ac deuotè. Sub ipso sacrificio post lectionem Euangelij, omnibus certatim ad altare munera offerentibus, vir Dei sine personarum acceptione, illorum omnium dona reiecit, qui instàr muliercularũ intonsa essent coma. Ea re permoti, efferis vocibus percontantur, cuius authoritatis sit antistes, qui apud exteros tale quippiam designare non vereatur. Vbi, quis esset, didicerunt, videres certatim gladijs & cultris (non enim aderant ad manum forfices) eos sibi amputare pilos, infelices ac miseros putare, si propter comas, tanti viri benedictione priuarentur. Eius facti fama mox tota Gallia increbuit, Godefridum Episcopum etiam in aliena ditione in principes & magnates ausum fuisse, quod alij antistites etiã in suis sedibus aut negligant, aut non ausint etiã in extremis hominicionibus. Magna ei non solùm apud reliquam multitudinem, sed etiam apud Comitem ipsum, hinc reuerentia accessit.

Nota sancti viri zelum.

Vt à Guermundo captus sit Adam princeps Ambianensis, & vt Godefridus Episcopus eum defendere conatus sit. Cap. 30.

INdè verò omnium fauore ad vrbem suam reuertẽs, secum duxit Adamum eius ciuitatis principem. Cumque iam fines suos ingressi essent, Adamus ad virum Dei, Nosti, ait, venerande pater, quas mihi insidias comparet Guermundus Pinquiniaci Vicedominus? Iam multis annis inter nos vario euentu bella ducimus. Quòd si ille me comprehẽderit, certus sum, aut inauditis me supplicijs excruciatum, aut certè gladio necatum iri. Si ergò placet tibi, aliud ego capessam iter, nè militum præsidio destitutus, incidam in manus eius. At vir beatus vehemẽter admirans, An non, inquit, ille equè meus est, ac tu? An non iampridèm sanctè mihi, vtpotè domino suo, iurauit, se pacem bona fide conseruaturum, honoremque mihi habiturum? Confido equidem in Domino, etiamsi mille armatas militum cohortes secum adducat, non ausurum illum vel duriùs te appellare. Quòd si mutato animo quippiam tibi irrogare tentauerit, testor Iesum, me te profecturum, quocunquè ille etiam vinctũ te abduxerit. Dum sic illi inter se loquũtur, ecce Vicedominus multo stipatus equitatu, aduenit, salutat Episcopum, & ad læuã se vertens, furibũdus exclamat: Tùne hîc es Adame, mihi semper infestissime? O te miserum, quis te huc appulit? Satiùs tibi foret vitam agere priuatã ac tenuẽ, quàm incidisse in has manus. Moxque nulla tanti Episcopi habita ratione, Adamus ab equo deturbatur, districtis ensibus appetitur. Cernẽs id Episcopus, ab equo desilit, toto corpore super Adamum incumbit, porrigit iugulum, exclamat cum lachrymis: Quæ te furiæ, quæ dira Furiarum, Guermunde, huc impellunt, vt me præsente, qui sum dominus tuus, istuc ausis designare? En ceruicem meam, si ità placet, libens feriendam obijcio: tantùm nè quid molliaris aduersùs Adamum meum. Hæc vt viderunt comites episcopi, omnes aufugerunt, quòd putarent cum Adamo illum interfectum. Porrò Adamus in equum imponitur, iniectisque catenis Pinquiniacum abducitur. Eum verò beatus episcopus flens & eiulans, comamque vellens, solus sequitur, se eius proditorem, tantæque calamitatis auctorem clamitans. Vbi Pinquiniacum ventum est, beatus vir, cæteris intromissis, cogitur foris. Videns ille humano se auxilio destitutum, redit solus ad ciuitatem suam: refert clero & populo, quid acciderit. mœrent omnes, tum captiuitatẽ domini sui, tum iniuriam præsulis sui, quam molestiùs ferebant.

Guermundus dux furit in Adamum.

Vide sancti Episcopi ꝛ. delitatem.

Vt Vicedominum excommunicârit. Cap. 31.

EPiscopus verò sacras reliquias beati Firmini & aliorum sanctorum humi deponit, ecclesias regionis infidi Vicedomini claudit, illum & fautores eius omnes plectit anathemate. Indè vtrinquè existunt bella. cogitur audire pius episcopus crebras agrorum vastationes, pagorum depopulationes atque direptiones, templorum incendia. Quibus ille mirum in modum affligebatur, & flens lamentis gemens, miserum se dictitabat, qui in ea tempora incidisset. Poterat tum dicere cum Propheta: A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ. Similis factus sum pelicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Dolebat vicem miserorum, qui calamitati-

Guermundus excommunicatus addit scelera sceleribus.

Psal. 101.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatibus illis afficiebantur. Redibat in memoriam priſtinæ quietis, qua in monaſterio potitus erat, & in has turbas ſe coniectum mœrebat. Itaque factæ ſunt ei lachrymæ panes
Pſal. 35. eius dies ac nocte, ſitienti fontem vitæ, qui eſt apud te Domine Deus.

De duobus pijs viris, quos domi habebat.

Cap. 32.

HAbebat domi apud ſe duos ſpiritu pauperes, religione & animi puritate eximios, morum integritate conſpicuos. Ex ijs alter Gaufridus, alter Otbertus dicebatur. Ijs domûs, alendorum pecorum, & agriculturæ curam demandârat. Et Gaufridus quidem, licèt ne ipſa quidem literarum elementa calleret, attamen percepta beati Epiſcopi benedictione, tanta dexteritate hominibus verbi cæleſtis ſemina promebat, vt tam ipſe beatus antiſtes, quàm multi etiam benè docti viri admirarentur, vndè illiteratus & idiota tam ſublimia & recõdita proferret. Diceres Amos armentarium, vellicantem ſycomoros & ſequentem gregem, repentè à Domino iuſſum prophetare. Ad hos ergò ſæpiſſimè ſe recipiebat Epiſcopus, tumultus & ſtrepitus rerum mundanarum ferre non ſuſtinens, illorum colloquijs ſynceris mirificè delectatus.

Cum ſimplicibus fer mocinatio beati viri.

Vt illos rogârit, quò Dominum pro ipſo deprecarentur.

Cap. 33.

QVandoquè autem veniens ad domicilium, in quo degebant, inuenit illos pauperum pedes abluentes, ſuas veſtes illis donantes, & cibis quos paulò antè à diſpenſatore domûs acceperant, eos reficientes, non rarò enim ſibijpſis eos ſubtrahebant, & miſeris impertiebantur. Iucũdo ergò vultu ait ad eos: O felices vos ac Deo dignos. Reſpondent illi: Orationibus tuis, pater beatiſſime, bonum & iucundum. Et Epiſcopus: Apertiùs, inquit, iſthuc edicite. An non, aiũt illi, bonum & iucundũ tibi videtur, pater, recreare pauperes, & illis, conuenienter præceptis Dominicis, res neceſſarias prębere? His enim ſtudijs poſſumus promereri gaudia beatorum, & ſempiternam Chriſti regis immortalis contemplationem. Tum vir beatus eis reuerenter caput inclinans, Ità eſt, inquit, vt dicitis. Chriſtum igitur, queſo, pro me deprecemini, vt cum iſtis merear in eius domum æternam introire.

Quid Gaufridus beato Epiſcopo conſuluerit.

Cap. 34.

SEdebat deindè ſolus in penetralibus domûs Godefridus Epiſcopus, multo animi angore obrea, quę diximus, correptus. Venit autem ad eum Gaufridus iſte, & pro ſingulari familiaritate ſic eum prior compellat: Quid eſt, venerande prę ſul, quòd vſqueadeò conſternatus & mœſtus vidéris? Equidem non puto id fruſtrà eſſe, nec commodi alicuius temporarij iactura te torqueri. Reſpondit vir Dei, vt potuit præ lachrymis, quæ ab oculis largiter dimanabant: Et quæ mihi, obſecro, gaudendi materia relicta eſt? En vt nauclerus, amiſſo clauo, cogitur ventis permittere nauem, etiamſi in ſcopulos impellatur: ità animus meus virtutis inops, vndiquè immenſis afflictionum fluctibus exagitatus, hac illacq; diſtrahitur, nec vſquàm eam præſentit quietis ſuauitatem, quam iampridèm reliquit. Video cuerti templa, gregem mihi commiſſum peſſimè accipi, diœceſim meam fame, ferro, flammisque vaſtari. Eſt tamen, fateor, in his rebus duris vnicum nobis in Chriſto perfugium, vti in petra herinacijs. Reſpondit Gaufridus: Etſi præſul optime, & diuina & humana ſapientia adeò inſtructus es, vt tantilli hominis conſilio prorsùs non indigeas: tamen quandò Vicedominum neque regum, neque principum intercęſſione flectere potes, vt dimittat Adamum, Chriſti regis immortalis exemplum imitare, & humilitate illum emollire ſtude. His dictis, Gaufridus abſcedit.

Vir ſanctus mœret ob ſuæ diœceſis vaſtationem.

LIBER

LIBER TERTIVS,

Author ſibi petit fidem adhiberi.

Cap. 1.

VEnio nunc ad commemorãdam eiuſmodi rem, qualis haud ſcio an vnquàm antehàc audita ſit, quamq; non modò nullus Epiſcopus, ſed nec ſecundi ordinis quiſquam ſacerdos fortaſsis tentaturus eſſet. Lectorẽ oro, vt dictis fidem adhibeat. Vt enim iam antè teſtati ſumus, non hîc quicquam fingimus, ſed à fide dignis, qui ea viderunt & audiêrunt, accepta referimus. Memini, non ità pridèm quędam dixiſſe ad me, quid ità obſtineremus chartas tot nugis & deliramẽtis. O hominem ineptum & planè miſerum, qui non modò non veneratur ſanctorum hominum facta præclara, verumetiam nóſſe ea non vult. Sed improbis hoc familiare eſt, vt bona, quibus ipſi carent, in alijs contẽnant & lacerent. Credo equidem hominem hunc, ſi Ganymedis raptum & id genus impuras fabulas, quas Chriſtiani omnes meritò ſemper execrari debeant, ſcripto comprehenderem, egregiè me commẽdaturum, bonum & ſtrenuum fidumq; ſcriptorem appellaturum. Talibus illud Auguſtini inculcãdum eſt: Exinanire, quo plenus es, vt queas impleri, quo inanis es. Sed hæc obiter contra obtrectatores dicta ſint: nunc ad narrationem redeundum.

Plerique plùs delectantur impuris fabulis, quàm rebus geſtis ſanctorum.

Vt ſummæ humilitatis exemplo Vicedominum mollire conatus ſit Epiſcopus.

Cap. 2.

POſtquàm Gaufridi conſilium audiuit beatus Epiſcopus, ea nocte multa ſecum in lecto pertractabat, vtrùm parendum illi eſſet, nec ne. Hinc enim reformidabat, nè ſi intantùm Epiſcopus ſe coram ſubdito ſuo abijceret, homines nequam & improbi inſolęſcerent: indè verò pietate ſtimulabatur, ad captiuum Adamũ in libertatem vindicandum. Tandèm Gaufridi ſanctitatem & innocentiam conſiderans, ſibiq; perſuadẽs, hominem ſimplicem quod dixiſſet, non niſi à Deo habuiſſe, qui id ei reuelaſſet: ſtatuit ſic facere, vt ab illo monitus erat. Itaque poſt abſolutas nocturnas precęs, vocat ad ſe Gaufridum & Otbertum: & alteri quidem ſuos calceos imponit, alteri palliolum, atque ità cilicio ſimplicique monachi habitu ſiue cucullo indutus, nudis pedibus ingreditur horrendũ & peregrinum iter, quod Pinquiniacum ducit, quod ab Ambianis ferrur octo milliaribus abeſſe. Iam tum menſis erat Ianuarius, & Sole Aquarium ingreſſo, vrebant montana niues camposque patentes, nec duraturæ conſpecto ſole priſcæ: Hirta comîs tellus. Tam amœnum, inquam, iter nudis pedibus ſuſcepit Godefridus præſul eximius, fraterna eum charitate perurgente. Vbi autem ad monaſterium S. Remigij peruenit, quod in nemore ſitum eſt, à monachis propenſis animis accipitur, rogant illi admirabundi, quid ſibi velit tanti viri talis habitus, quorsùm intẽdat iter, oſtendit ſe focios itineris: ſed vir beatus non ſinit eos extra monaſterium pedem efferre, aiſ ſolutio eos ſibi fore, ſi pro ſe Dominum deprecentur. Deindè cùm illis benè precatus eſſet, pergit cum duobus illis, quos diximus, pſalmos interim Domino ſuo more ſuo promẽs. Tandẽ venit ad Vicedominum, capitio vultum tegit, nè poſſit agnoſci. coram illo, in platea vtriuſq; ſexûs hominum frequentia ſtipato, ſe humi proſternit, apprehendit eius pedes, infundit eos lachrymis ſuis. Tum ille toruo, vt erat, vultu: Quis ſis, vndè véneris, edicito. Et vir beatus, rareſcẽte ob frigoris aſperitatem anhelitu, ità ſanguinem ſpuere videretur, Ego ſum, inquit, Godefridus Ambianorum Epiſcopus, ſeq; conſcendit, vt Adamum protoplaſtum liberaret: ità ego huc aduẽni, vt meum Adamum vinctum detines, mihi reddas. Huius ſpectaculi nouitate adeò perculſi ſunt, qui illic erant, vt tanquàm fulmine icti, pariter corruerent, nec quicquam loqui poſſent. Poſtquàm autem laxata dolore vox inuenit iter, gemitusq; in verba ſoluti ſunt, lachrymabundi exclamant: Quid ità, ſanctiſſime preſul, ad huius tyranni pedes te proſternis? Adeone apud te in feras belluas mutati ſumus, vt tanquàm peregrinus ad nos accedere voluęris? Hæc aliaque dicentes, è ſolo eum ſubleuant. At ſceleſtus ille Vicedominus nihil motus, ſed vt aſpera ſerpẽs, iacto cominùs ſaxo erigitur, totosque agitata per artus,

Exemplum ſanè admirandum in tanto Epiſcopo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

O hominẽ insanum, quem tãta charitas nõ mouet.

artus, conuocat in fauces ae squamea colla venenum: sic ille humilitate & sermone beati viri ceu iaculo confixus, terribiliter exclamat: Qua fronte ausus es, monache, in meum venire conspectum? Adeóne effœminatum me putas, vt quasi pauore fractus, hunc à me Adamum dimittam? Ego illum, quem fortuna dedit, vinctum teneo, vinctumq; tenebo: Perferet æternùm meritas, miserabile, pœnas. Vtinã verò te sic in omnibus exaudiat Deus, vti ego hunc à me abire sinam. Facesse igitur hinc ocyùs, nè cum ignominia repellaris. His verborum iniurijs affectus Episcopus, comiter & sedatè perfert, abiitque in ædem S. Martini, & coram altari in mattam flexis genibus incumbens, totam illam noctem in precibus insomnem ducit.

Concio beati viri ad populum. Cap. 3.

Frou.3.

MAnè iubet populum campanæ signo conuocari. Accurrit mox hominum infinita multitudo, non solùm ex ea vrbe, verumetiam ex finitimis agris & vicis: sperabant enim pacem Ecclesiæ redditam. Ad eos vir Dei concionatur, ex diuinis literis docet, eos, damna & iacturam labentium rerum, placidè & moderatè ferendam: Deum homines pios multis exercere modis, corripere omnem filium, quem recipit. Adextremùm dicit, se ea causa illuc venisse nudis pedibus, indutum cilicio & propè nudũ, abiecisse se ad pedes Vicedomini, vt sua humilitate eum permoueret & flecteret ad dimittendum Adamum captiuũ. Sed se tamen impetrâsse nihil: immò verò egregiè irrisum esse. Hic cùm exclamarent quidam, vt mitiùs diceret in Vicedominum, ille magna animi fiducia concepta, in Vicedominum & omnes illi assentientes, palam excommunicationis fulmen vibrauit. Aduertit hic lector, vt vir Dei nec timori succubuerit, nec vlli labori pepercerit, vtque administrum satanæ propter vnius hominis salutem nunc humilitate, nunc seueritate, modò blanditer, modò asperè iustitiæ impeliente aggressus sit, vt iustitiæ & misericordiæ speculum atque exemplar iurè dici queat.

Rursùs excõmunicatur impius tyrannus.

Vt ad Ambianensem vrbem reuersus, Christi martyrem Firminum implorârit. Cap. 4.

TAndèm re infecta beatus redit ad vrbem suam eodem die: accurrunt ciues, circunsistunt, stupent & lamentantur. Ille verò paucis eos consolatur: indè abit ad sacras beati Firmini reliquias, ibi se prosternens, orat martyrem, vt Vicedomini Guermundi insolentia comprimatur. Mox domum se recipit, sed diuina animaduersio non dormitat. Vidit enim Dominus afflictionem serui sui, & statuit vlcisci.

Vt Vicedominus captus, opem beati Godefridi implorârit. Cap. 5.

Guermũd⁹ capitur, & in carcerem conijcitur.

PAucis pòst diebus importunissimus ille Vicedominus, regionem latè depopulans, insidijs militum Vuilhelmi, primarij apud Pontinos viri, capitur, & ad illã mira gratulatione adducitur. Is vt vidit hominem, primò innumeris iniurijs exagitatum, mox ferro vinctum iubet duci in custodiam. Vbi cùm non parùm diù detineretur, videretque omnem sibi prodeundi, quò vellet, facultatem ereptam, mirè anxius, tandèm redit ad sanitatem. Videns autem in nullo homine mortali spem aliquã mortis euadendæ sibi relictam, nisi in vno Godefrido Episcopo, dirè cruciabatur, sciens quàm multis iisque intolerandis eum iniurijs affecisset. Sed tamen vrgente calamitate, de illius singulari humanitate præsidens, qua sciret eum etiam inimicos ex animo complecti, per hominem fidum supplex orat beatum virum, vt immemor eorum, quæ hactenùs malo dæmone instigante in eum admisisset, ipsi opem ferre dignetur. Pollicetur, ecclesias dirutas instauraturum, Adamum dimissurum, deinceps emẽdatiùs & humanùs victurum. Hæc vbi audiuit Episcopus, lætatur se à Domino exauditum, dolet vicem miseri hominis, & bona pro malis reddere ei volens, quod est perfectorum, non cunctatur ire ad illum. Eo conspecto, tanquàm ab orci faucibus ereptus sit, valdè sibi gratulatur Vuermundus, & qui anteà virum Dei supplices ei preces offerentem superbus contempserat, iam ad eius sese pedes aduoluit. Sed nè longiores simus, si singula annotare velimus, extrahit pius Episcopus Guermundum à carcere, reducit non sine multo fusore Pinquiniacum, & secum abducit Adamum suum.

Exemplum perfectæ charitatis.

Vir Dei liberat Guermundum.

Vt

Vt cruor visus sit à beati Godefridi digitis stillare. Cap. 6.

DIcturus iam sum rem propè incredibilem, nisi & ipse vir Dei eam alijs narrâsset, & multi coràm inspexissent. Quandoquè hyberno tempore suam perlustrans diœcesim, ad pagum quendam exiguum venit, vbì etiam Ecclesia dedicandæ causa hærere coactus est. Multi eò conuenêre, quibus capiendis cùm ecclesia parua non sufficeret, iubet sibi sub dio locum præparari, vndè posset concionari ad populum. In eum locum postquàm subijt, oblitus sui, manibus extẽsis adeò stetit immobilis, vt præ frigoris acerbitate sanguis ab eius digitis in humum distillare videretur. Erat enim tenerrimi corporis, quod facilè ab æstu, vel gelu affligeretur. Scio non deesse, quibus isthuc incredibile videatur. Sed non est mirum, quandò pleriq; dicta factaq; etiã antiquorum patrum in dubium reuocant, quòd ea suis oculis non viderunt. Notum est illud poëtæ:

Sanguis ab eis digitis fluit

Segniùs irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus. Horat. de Arte.

Vt sit profectus Viennam. Cap. 7.

EA tempestate Imperator Pontificem Paschalem, cùm eius & pedes & os deosculatus esset, dolo captum, secum abduxit. Ea causa Guido Viennensis Archiepiscopus, qui posteà fuit Calixtus Romanus Pontifex, magnum habuit Ecclesiæ procerum apud Viennam conuentum. Vocauit etiam per literas Godefridum Ambianorum præsulẽ, ab annis multis ei charissimum. Qui sine mora profectus Viennam, vbi eò venit, rogatus est à Guidone Archiepiscopo, vt in synodo vice eius fungeretur, erat enim ipse Guido impeditioris linguæ. Etsi autem acri tum febre laboraret Godefridus, tamen vt erat miro animi candore, statuit prò viribus illi parére. Cùm autem dicendũ esset, & vires sibi minimè supperere vereretur, tanta est spiritûs sancti gratia confirmatus & illustratus, vt omnes magna admiratione affecti, egregium illum dicerent sancti spiritûs organum, multaq; eum laude & prædicatione efferrent. Quæ in illa synodo & prouincia ab eo præclarè gesta sunt, breuitatis studio prætermimus. Vienna autem discedens magno celeberrimæ synodi fauore, Cluniacum venit, & ab Abbate Pontio honorificè exceptus est, & aliquot dies ibi hærens, sacrosanctaq; Missarum solemnia festiuè celebrans, atque illi spectabili congregationi fratrum verbum Dei suo more excellenter proponens, magno suî apud eos desiderio relicto, ad vrbem suam regressus est.

Synodus Viennẽsis.

Paschalis. Papa capit.

Vt ad magnam Carthusiam se contulerit. Cap. 8.

PErpendens autem vir prudens, quàm molestum atque adeò intolerabile sit, tot secularium tumultuum perferre tempestates, vbi comperit præclaram seruorũ Dei famam, qui in Carthusia non lõgè à Gratianopoli degebant, relictis omnibus, illo igne, quem Dominus Iesus misit in terram, suauiter ardens, eò celeriter profectus est, vt quietiùs vni Deo vacaret. Præerat tum Carthusiæ Guigo, vir egregiè doctus & vitæ integritate conspicuus, omnium ore prædicãdus. Is vt vidit vultûs Angelici & simplicis naturæ virum, gratias immensas agit Christo, statimque illum sanctissimo fratrum collegio adiunxisset, ni veritus esset Romanum Pontificem, Rhemorũ Archiepiscopum, aliosque Galliarum præsules minimè passuros, vt illic permaneret. Interim tamen cellulam ei attribuit. Separatim enim degunt singuli in domicilijs, quæ Cellas nouerant, ad ecclesiam certis horis pariter conueniunt, indè taciti redeunt ad Cellas suas, ad nudam carnem asperis induũtur cilicijs, quarta & sexta ferijs pane & aqua victitant, diuinæ contemplationi adeò adhærent, vt iure possent dicere cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est: illorumque precibus & sanctorum meritis mundus conseruari creditur. Sed de eorum excellenti, meritoque ab omnibus prædicanda conuersatione plura dicenda relinquimus, atque ad institutum redimus. Seruus Christi Godefridus hac re summoperè delectatus, quòd imperturbata animi puritate & tranquillitate frueretur, licèt etiam in illa populi frequentia & importunitate, animo ad cælestia contemplanda se erexisset: postquàm optatæ solitudinis locũ diuinitûs se adeptum vidit, ieiunijs, precibus, lachrymis, sacris meditationibus, diuinis lectionibus adeò feruens incumbe-

Luc. 12.

S. Godefridus capit in summa carthusia monachus fieri.

Institura Carthusianorum. Phil. 3.

Vt in Carthusia vir sanctus vixerit.

S

Universidad de Deusto
Biblioteca

cumbebat, vt quanuis à primis ætatis initijs, vt diximus, in his assiduus fuerit, iam tamē primùm Deo se seruire cœpisse mirificè gratularetur. Sordebant terrena viro, subiter Psal. 119. æthera votis, cum Propheta plorat nimis prolongari incolatum suum. Cùm autem quandoquè venerandus pater Guigo cellulas monachorum pia solicitudine inuiseret, etiam ad beatum Godefridum peruenit, inuenitque eum nescio quæ diuina scripta legentem, & vberes fundentem lachymas, seque hostiam viuam Christo Saluatori mira suauitate in cordis ara immolantem. Valdè autem eius amore incensus, & nôsse cupiens, vtrùm posset æquo animo ferre iniurias, ità ait ad eum: Solebásne, Episcope, pro sacris ordinibus aurum & argentum & id genus munuscula recipere? Multi enim per id tempus hoc vitio proh dolor infecti erāt, vt vix cuiquam sine precio sacros ordines conferrent. Respōdit cum multo gemitu Episcopus: Equidem, pater beatissime, non numquam expetebam ab aliquo, sed vel inuitus sæpè humani fauoris aura inani inficiebar. Id audiens Guigo, miratur eum minimè se palpare, sed humiliter accusare etiam extrema quæque.

Nota humilitatem sancti viri.

Vt propter eum reuocandum Bellouaci sit indictum concilium.
Cap. 9.

Radulphus Rhemorū Episcopus. Synodus Bellouacēsis

INterim Conon Cardinalis, Pontificis maximi legatus, & Radulphus Rhemorum Archiepiscopus, apud Bellouacum synodum celebrant. Ad eam accedunt Aimianensium legati, conqueruntur se destitutos optimo pastore suo. Ad quos Rhemensis Archiepiscopus: Qua fronte, inquit, hæc apud nos proponere ausi estis, qui vnū pudicū, orthodoxū, virtutibus cunctis ornatū, vestra improbitate à sua sede expulistis? Quē illi parē, nedùm sanctiorē, vnq̄ habituri estis sacerdotē? O vos miseros, qui rāto pastore vel ad momentū caruistis. Nū vos illū turpia lucra sectantem, libidini vacantē, ecclesiastica beneficia venundantē, vnq̄ deprehendistis? Illis respondentibus, Ab his illum planè immunem esse: subiecit Archiepiscopus, Ite ergò, & tam peritum ouilis Dominici custodem perquirite, & inuentum, vobiscum reducite. Testor enim Dominum Iesum, donèc vllus erit in Godefrido vitalis spiritus, nullum aliū vos Episcopum habituros. Dum hæc geruntur, en adsunt nuncij, apportantes literas beati Godefridi, quibus ille significat se Episcopatu abdicâsse: hortatur, vt alium patrem sibi quærant: se nunquam rediturum affirmat: ostendit se ineptum & inidoneum, qui Episcopi munere fungatur: verbis quidem docuisse subditos suos, sed mala vita corrupisse & perdidisse. Quæ cùm legerentur, penè omnes lachrymati sunt, admirantes tāti viri humilitatem, qui cùm esset meritis summus, infra omnes infimos se abijcere videretur. Sanè cùm interdùm de his quidam reuerendissimi patres, qui tum præsentes adfuêre, inter se colloquuntur, videos lachrymas tenere non posse: adeò illorum animis affixa est Epistola illa, qua intrà se vir tantus extenuauit.

Vide Concilium Aurelianense V. Can. 12.

Cogitur redire ad diœcesim.

Vt apud Sueßiones actum sit de reuocando beato Godefrido.
Cap. 10.

TAndèm statuunt patres, apud Sueßiones ad Domini Epiphaniam conuenire, & quid faciendum sit, deliberare. Vbi eò ventum est, iubente Ludouico Francorum rege, accitus ab eis est Henricus Abbas S. Quintini, in quo monasterio vir Dei Godefridus ab ipsis penè incunabulis sobriè & piè educatus, ad summam virtutum apicem pertigerat. Vocatus est etiam Hubertus magnæ authoritatis vir, & celeberrimi monasterij, quod Cluniacum vocant, monachus. Hos duos cum suis literis mittunt ad fratres Carthusiæ: orant, immò & imperant, nè Godefridum Ambianorum præsulem, apud se diutiùs morari sinant, sed ad sedem suam ocyùs redire compellant. Addunt mandata ad ipsum Godefridum, vt celerrimè ad desolatum gregem suum se recipiat: ostendunt, non debuisse illum semel susceptam Ecclesiam tam facilè deserere, plus eum apud Dominum demereri, dum finit per abrupta vitiorum præcipitesi re ouas suas, quàm posßit promereri, dum priuatim in quantuuis remota solitudine vimit eius seuerißimè: tum quoquè docent sacros vetare Canones, nè quis Episcopo viuenti subrogetur, nisi vel infirmitate cogente id ipse petat, vel ob crimen deponendus sit. Haec vbi Gdefridus accepit, animo valdè consternatus, ad pedes monachorum se prostrauit, cum multis lachrymis orans, nè sinerent ipsum à se auelli. Flent pariter etiam illi, nec tamen multis eum consolantur modis: & quia regis & Episcoporum authoritati resistere non

non poterant, in pace illū à se dimittunt. Obiter hîc annotare visum est, quandò in mentem venit, beati huius viri cingulum & pectinem, cùm apud Sueßiones in ecclesia sanctorum Crißini & Crißiniani defunctus esset, Odonem eius loci Abbatē sibi reseruâsse. Is Odo postèà coactus suscipere regēdum monasterium S. Remigij, quod apud Rhemos est, ad magnā Carthusiam certas ob causas se contulit, & illic aliquot dies apud fratres egit sanctißimè. Ad eum quandoquè veniens memoratus Guigo Carthusiæ Prior, inter alia non sine gemitu mentionem faciebat Godefridi Episcopi, & quàm religiosè inter ipsos vixißet: summoperè autem admirari se dicebat tantam animi eius compunctionem, vt penè iugiter ab eius oculis lachrymæ manarent: quod quidem cælestis gratiæ munus nemo negare ausus erit, puritate & simplicitate cordis eum impetrâsse. Respondebat ad hæc Odo, se hæc re ipsa comperisse, quippe qui summa eius familiaritate fruitus esset, & defuncti corpusculum in ecclesia sanctorum Crißini & Crißiniani, qui in eadē ecclesia conditi sunt, suis manibus sepulturæ mandâsset, atque eius cingulum & pectinem tum pro sua erga illum deuotione, tum sui tuendi causa semper apud se ab eo tempore gestâsset. Quod vt audiuit Guigo ille venerabilis, dici non potest, quanto affectu ea oculis applarus sit, Christum testificans, reuerà felices eos esse, qui non modò cineribus eius, sed vel fimbrijs vestimenti eius potiri mererētur. Talis fuit piorum de Godefrido sententia & existimatio. Equidem hæc ab ipsius venerabilis patris Odonis ore accepi: quæ etsi præproperè, non tamen, vti spero, infructuosè, hîc mihi commemorata sunt.

Gratia lachrymarū insignis in beato viro.

Nota tanti viri de B. Godefridō testimonium.

Vt beatus Godefridus è Carthusia Ambianos redierit.
Cap. 11.

POstrò autem beatus Godefridus à Carthusia non tam sponte sua, quàm vi proprijs modùm adactus, exiens, crebrò ad eam reflectebat oculos, lachrymis madentes, se miserum & infelicem summo animi dolore proclamans, cui in illo Angelico contubernio non licuerit vsque ad supremum vitæ diem permanere, & soli Deo diuinæque contemplationi vacare. Fuit autem in Carthusia à ferijs beati Nicolai Episcopi, quę agūtur octauo Idus Decēbris, vsq; ad Quadragesimæ initiū, admodùm libenter exultās in Domino, & à terrenis curis absolutus, optata quiete frueretur. Multa illic reliquit virtutis & sanctitatis exempla, vt hodieque de illo inter se crebrò confabulentur. Profectus indè, venit ad Rhemorum vrbem, vbi tum Cono Cardinalis & legatus frequentißimam synodum habebat. Adduxit autem eum in synodum Radulphus Rhemorum Archiepiscopus, iciunijs, vigilijs, alijsque sanctis exercitijs adeò attenuatum & confectum, vt vix pedibus consistere posset. Quem vt viderunt patres, valdè admirabantur adeò illum se mundo, sibique mundum crucifixisse, vt nec mundum ipse diligere, nec mundus illum amare posse videretur. Duriusculè eum tunc appellauit Cono legatus, quod iniunctum munus reliquisset: deindè admonuit, vt proprię vtilitati multorum, si non sua vnius salute contentus, plurimos Christo lucrifacere conaretur, & tandem à CHRISTO audire mereretur, Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium DOMINI tui. Cùm non posset autem vir Dei, illius aliorumque Episcoporum authoritati obluctari, ad suam redijt Ecclesiam, ab omnibus cupidißimè excipitur: sed non diù pòst superuixit, vt dicemus suo loco, vbi priùs quędam eius memoratu digna exposuerimus, quę iam nobis interim fluxerunt.

B. Godefridus venit in Synodū Rhemēsē.

Matt. 25.

De quodam, qui ausus fuit, illo prohibente, sacram Eucharistiam percipere.
Cap. 12.

ADuentante Quadragesimæ sacrosancto ieiunio, plebs frequens aduenit in ædē beati Firmini Episcopi & martyris eo die, quo cineres ex patrum pia traditione, quæ hactenùs obseruatur, fidelium capitibus imponuntur. Adfuit etiam beatus Godefridus, more suo, nudis pedibus & cilicio indutus: inter cætera sanctę exhortationis verba, omnibus interdixit esu carnium, donèc Dominicæ resurrectionis solemnitas adesset. Sed id multi surda aure accepêre. Nam proximo die Dominico carnibus abstinere noluerunt, dicentes Episcopum de suo corde fingere dura, proferre inaudita:

Obseruatæ asperitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dita: se assueta nec velle, nec posse relinquere: par esse, non solùm vti cibis, sed etiam abuti, & suauibus ætatem ducere oblectamentis. Non id latuit Episcopum, sed tempus expectauit, quo posset opportunè mulctam irrogare. Ipso igitur Cœnæ Dominicæ die, populo ad memorati martyris basilicam ob impetrandam peccatorum veniam conflu-
ente, eò venit sacerdotalibus vestimentis indutus: habet suo more concionem, inter alia
Gen. 3. Inobedientia Adæ peiit humanũ genus. commemorat Adami inobedientiam, quòd dum ab esu pomi sibi temperare non vult, vniuersum genus humanum damnationi obnoxium reddiderit, & in multas coniecerit
calamitates. Tum pergit exprobrare illis, quòd nihil eius exemplo absterriti, noluerint
obtemperare ipsi, immò Christo per ipsum prohibenti, nè carnes ederent. An ignoratis, inquit, in Euangelio dixisse Dominum de me meique similibus: Qui vos audit, me
Luc. 10. audit: & qui vos spernit, me spernit? Annunciaui ego vobis Christi voluntatem & iu-
stitiam: vos me finxisse friuolà dicere non formidâstis. Ergò vestra hac rebellione in-
distis in pœnas contemptorum, & cum Adamo rei estis inobedientiæ. Certè meritas hodiè luetis pœnas. Hæc Episcopo dicente, certatim omnes se humi prosternunt, pu-
gnis pectora verberant, palàm fatentur culpam suam, cum multis lachrymis petunt à Deo veniam, eamque per Episcopum impetrare admodùm submissè contendunt. Ille
Seueriter castigat inobedientẽ populum. verò ait ad eos: Dignos pœnitentiæ fructus facite, & Christum propitium vobis red-
dere conemini. Interim tam impuræ transgressionis hæc mulcta esto, vt à sacrosancta Eucharistia vsque ad secundam Paschatis feriam abstineatis: vt quod improba admi-
sit temeritas, pia quandoquè possit confessio abolere. Abeunt igitur cum multo rubo-
re & mœrore, atque inter se quiritantur, quòd pro momentanea delectatione tam lõ-
gi lenni die communione priuentur. Porrò Episcopus pastorali seueritate vtens, præter-
teris omnibus præcepit, nè quem ex ijs, qui carnes comedissent, ad Eucharistiam sumere-
dam admitterent. Volebat enim hac ratione eam insolentiam reprimere & coërcere,
nè similia quandoquè attentarent. Sed eccè ipso Dominicę resurrectionis sacro die,
fidelibus ad percipiendam Eucharistiam accedentibus, quidam ex mundi huius ha-
entibus, vel potiùs insipientibus, cùm se reum sciret eius, quam diximus, transgressio-
nis, nec tamen abstinere vellet à sacra communione, muliebrem habitum indu-
xumque fœmineum adeò mentitur, vt non aliud, quàm fœmina videretur. Vult homi-
num oculos fallere, sed omnia videntis Dei oculos fallere non potest. Vt post alijs in-
sultare queat, quòd Episcopo obtemperantes, in tanta hominum frequentia se palli-
sint tanquàm ethnicos arceri à communione: accedit ad altare, non dijudicans corpus
1. Cor. 11. Domini, nec metuens Apostoli sententiam, eum qui indignè illud manducet, iudicium
sibi manducare. Per id tempus in ecclesia, in qua isthuc accidit, quæque in beati Reni-
gij honorem constructa est, vir reuerendissimus Fulco sacerdotio fungebatur, Is homi-
Punitur diuinitùs Eucharistiam contra sancti viri prohibitionẽ sumens. nem non agnoscẽs, admittit eum ad altare, porrigit ei Eucharistiam: sed ille, diuina ean-
persequente vindicta, corruit: acerrimis viscerum doloribus cruciatur, spumasque cre-
entas ab ore ejiciens, quod indignus sumpserat, cum multo sanguine, cunctis cernen-
bus, euomit. Accurrunt omnes, dolent vicem eius. (necdùm enim aliud, quàm fœmina
credebãt) Fulco sacerdos propè exanimis aduolat, sciscitatur vndè venerit, quæ fit, quæ
causa tam horrendam patiatur calamitatem. Non enim frustrà id esse. Ille tandem col-
lectis nonnihil viribus, fœmineo abiecto habitu, declarat quis sit, nec enim dolor hoc
bat cum diutiùs dissimulare. Tum verò ait ad eum venerabilis presbyter Fulco: Qua
mente, aut fronte ausus es tam inauditum designare facinus, vt sexu ementito, contra
egregij Præsulis Godefridi præceptum, tremendis te ingerere sacramentis non dubi-
res? Non tu gehennæ æternos cruciatus & flammas inextinguibiles formidare debe-
sti? His atque alijs à sacerdote dictis, ille miser summo pudore affectus: Heu me infe-
lix, ait, qui diù instàr equi & muli per illicita diffluens, quicquid animo collibitum est
Prou. 18. set, impudenter admisi. Vndè tandèm id consecutum est, quod Salomon ait: Impius
Esa. 28. cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Itaque erecta ceruice, sprera mo-
stitis salutari prohibitione, huc accessi: sed tandèm vexatione dante intellectum au-
tui, reipsa iam comperi, facienda esse, quæ iubet Episcopus. Christus enim per eum lo-
cutus est. Hæc vt audiuit populus circunstans, valdè horruit infandum scelus, laudauit
Christi iudicia, abdita in lucem proferentis, Godefridum episcopum mirè extulit, eaque
ùs deindè iussa eius se facturum affirmauit. Hæc quidem dicta sint in terrorem illorum,
qui spiritualium patrum iussa contemnere non verentur.

Vt precibus suis monachum apostatam ad monasterium reuerti coëgerit. Cap. 13.

EXtra muros vrbis Ambianensis est monasterium sancti Dionysij. In illud tum ciues Ambianenses aurum, argentum, aliasque res suas comportârant, monachisque diligenter asseruandas commendârant. Sæuiebat enim per id tempus in vrbe seditio & bellum intestinum, & sicarij passim toto oppido vagaban-
Turris Ambianensis vrbis euertitur. tur, magnum omnibus terrorem afferentes. Fuerat enim in vrbe turris excelsa, mul-
tis propugnaculis & mœnibus adeò munita, vt inexpugnabilis videretur. Eam Lu-
douicus Francorum rex & Godefridus episcopus, biennio ferè arctissimè obsessam, & tandem fame ad deditionem adactam, funditùs euertendam curârant, nè prædas age-
rent, aut popularentur finitimas regiones. Erat autem in illo sancti Dionysij monaste-
rio frater quidam, qui specie pietatis deceptus, cùm videret multas illic seruari ciuium opes, cogitabat longè præstabilius esse, eas distribuere egenis, captiuisque redimendis
& ecclesijs accommodare. Quadam igitur nocte alijs dormientibus, ille extremaltsque
tanquàm res præclaras moliturus non dormit, sed arrepta securi dissipat seras, quibus loculi, in quo thesauri illi reconditi erant, claudebantur: tollit indè plurima, & mox è monasterio se subduxit. Fratres ad nocturnas preces cõgregati, vident vnum è suis ab-
esse, & cum inueniri nõ posset, animaduertũt effractas fores loci, in quo deposita con-
debantur, simulque ablata permulta. Dolore igitur haud mediocri afficiuntur, tũ quòd frater fugisset, tum quòd cœnobij facultates minores essent, quàm vt possent restitue-
re erepta. Iam enim fama rem diuulgârat, & is, cuius erant ablatæ res, eas repetebat.
Itaque omni consilio destituti, ad miserorum asylum Godefridum Episcopum confugi-
unt, exponunt ei quid actum sit, & quibus in angustijs versentur: petunt ab eo consili-
um. Ille verò in promptu habebat, quid responderet. Monet eos, nè ea re immodicè perturbentur, sed orent pro fratre, vt ex lupo possit rursùs ouis fieri. Promittit se quo-
que rogaturum pro illo Dominum, præstiturumque miseris eleemosynas: ità fore as-
seuerans, vt cirò ille resipiscat. His dictis, monachi redeunt ad monasterium, episcopus
Precibꝰ sancti episcopi resipiscit monachus fugitiuus. incumbit in preces, offert sacrificium, orat pro fugitiuo fratre: deindè, vt fratres illos consoletur, ad monasterium venit. Necdùm autem medium emensus erat iter, cùm ec-
ce occurrunt ei fratres admodùm gratulabundi, multasque ei gratias agentes, indican-
que reuersum monachum, qui aufugerat, ablataque omnia reportâsse. Ait autem
1. Pet. 2. episcopus: Planè donum Dei est, qui neminem vult perire. Non est hoc meriti nostri:
non nobis igitur, non nobis, sed nomini eius detur gloria. Deceterò fratres confir-
mate in eum charitatem, vt possit perseuerare deinceps vsque in finem.

Vt sanctimonialem quandam ad monasterium reuocârit. Cap. 14.

APud Durlense oppidum, quod est in Ambianensi territorio, memoria seruatur beatissimi Archangeli Michaëlis, vbi etiam monasterium virginum est. Eius mater siue Præfecta, quandoquè in vesperam cœnandi tempus differens, sanctimonialem quandam iubet sibi cœnanti adstare. Erat illa religiosa & sim-
plex, & iam tertiò inuiserat Hierosolymam, non sine multo & magno labore & dolore.
Dicebantur de ea publicè & priuatim sanè memorabilia, sed quæ nos hîc omittimus, nè
forsan infirmis incredibilia videantur. Hanc, inquam, mater illa monasterij sibi iu-
stàr ancillæ ad mensam tenere cereum, reuerenter obsequi, stare depressis lumi-
nibus, nec à loco se mouere, donèc ipsa surgat à mensa. Páret illa cumprimis religiosè:
nec enim nescio qua culpa cereus ei décidit è manibus, & repentè totus ille locus
tenebris horret. Tum illa matris indignationem valdè reformidans, humi se abijcit, ve-
niamque eius culpæ petit. Iungunt suas preces etiam aliæ sorores. Sed illa vltra mo-
dum incandescens, surgit à mensa, frendet dentibus, nec aliter se gerit, quàm si exisset
è potestate, exclamat nequissimam illam feriendam anathemate, & è monasterio pel-
Immodica cuiusdã Abbatissæ indignatio. lendam. Tandem etiam eo prorumpit, vt pugnis calcibusque eam contundat, & in dies
multis afficiat iniurijs, deniquè è monasterio exire compellat. Tum illa se confert ad
Godefridum Episcopum Ambianensem, cum lachrymis exponit, quæ passa sit, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam ob culpam, à matre monasterij. Audiens vir pius, magna tum commiseratione, tum admiratione afficitur. Nouerat enim simplicitatem eius. Hortatur vt æquo ferat animo, & interim se conferat in vicinas ædes honestæ matronæ Erenburgis. Deinde scribit matri monasterij, vt quamprimùm sine vllo vehiculo ad ipsum accedat. Ijs literis valdè illa consternata, nescit quò se vertat. Non dubitat, tam seuerum mandatum haud temerè à beato episcopo profectum. Tandèm videns se contra eius voluntatem reniti non posse, cum ingenti rubore cunctis inspectãtibus, pedibus suis Ambianos proficiscitur. Vbi ad episcopũ venit, primò eius se pedibus prouoluit: deindè aïo exacerbata, in eum horrenda iactat conuicia, nec ore solùm, sed totius corporis gestu suam prodit insaniam. At episcopus nihil ea re motus, iubet eam sedatè se gerere. Ego hîc, inquit, Christi loco iudex tuus sum, & in ea, quæ perperam gessisti, ingrere volo. Animã sororis, quam tibi commendaui, à te requiro. Illa nesciens quid responderet, ait se ignorare quid dicat: se nullã ex fororibus suis perdidisse. Tum Episcopus: Ego verò, inquit, à te repeto sororem illam, egregiæ existimationis virginem, quam non ità pridèm coëgisti tibi cenanti ad mensam tenere cereum, & quòd è manibus is excidisset, eam post multas injurias è monasterio exire compulisti. Fortasis illa iam in desperationis lapsa barathrum, suam in fornicibus pudicitiam prostituit, & mali dæmonis ore absorpta, in cœno vitiorum volutatur. Quis te furor impulit, malesana, vt ob tantillam rem, animã Christi sanguine redemptam, in tartarum detruderes? Ad hæc cùm illa nihil responderet, episcopus cum multo fremitu, Surge, inquit, misera, & modis omnibus perquire sororem illam. Sed cùm illa se non moueret: Viuit Dominus, ait Episcopus: neque cibum neque potum capies, donèc ouem illam mihi restituas. Itaque adhibitis custodibus, discurrit illa per plateas ciuitatis, (audierat enim sanctimonialem eò veniss̃e) scisciatur num quis viderit eam, num cui, vbi latitet, compertum sit. Iam sole occumbente, cùm eam inuenire non posset, redit ad Episcopum, lachrymabunda accusat peccatum suum, petit veniam, spondet se requiem non daturam sibi, donec sororem recuperet. Episcopus videns illam labore & ieiunio admodùm defessam, accersit sanctimonialem, eamque reddit ei: dicit se quadam in eam vsum seueritate ea causa, vt posthàc cautiùs & moderatiùs gerat. Deindè dimittit eam pacificè à se.

Eã egregiè castigat sanctus Episcopus.

Quàm abhorruerit à consortio flagitiosorum hominum.
Cap. 15.

IN quadam solennitate, hora vespertina à Clero deductus in ecclesiam honorificè, expletoque officio, itidèm indè reductus in domum suam, iussit omnibus ex more potum offerri. Aderat cum alijs etiam quidam è Clero, facie & nomine mihi non ignotus: sed prodere nomen eius nolo, nè ea re exacerbatus, seipso deterior fiat. Erat is ex illorum grege, quos suprà diximus impuro cõiugio pollutos, quibuscum multum beato Episcopo negocij fuit, vt corrigerentur. Aufus fuit ille artipere pateram, ex qua bibere episcopus solebat, & cùm vinum in illam infudisset, irridiculè illud epotare. Aduertit hoc episcopus, sed nè in tanta solennitate iniuriam suam temerè vltus videretur, continuit sese. Postquàm autem discesserunt omnes, accito Nicolao dispensatore suo: Quid ità, inquit, pateram meam in sterquilinium abijcere voluisti? An ignoras nihil esse luci cum tenebris commercij? Territus valdè œconomus, affirmat se pateram tuto loco condidisse. At Episcopus: Abi, inquit, & eam vende iusto precio, illudque in Christi pauperes erogato. Fecitque sic œconomus. Aduertit hinc lector, quantopere sit beatus id exequi conatus sit, quod Apostolus docet, nec cibum sumendum esse cum fratre, qui fornicator aut auarus sit. Ità ille sese ab omni contaminatione seruabat immunem: dignus sanè quem & veneremur, & imitemur, vt nos suis meritis quandoque eo pertrahat, vbi iam felicissimè regnat ipse cum Christo.

En vt horruerit homines impuros. 2. Cor. 5.

Vt aquam bibens, vinum bibere visus sit. *Cap.* 16.

QVando ei frequentes ad mensam aderant è Clero, vel viri nobiles ac militares, scypho argenteo aqua ei proponebatur. Is scyphus artificis industria ità fabrefactus & politus erat, vt conuiuæ putarent vino impletum. Erat autem etiam ligneus scyphus ei appositus, vino plenus: quem, vt ampliùs cruciaretur, diutissimè solebat intueri, sed nihil indè bibens, sua manu pauperibus cum porrigebat. Id verò ità faciebat, vt quoàd fieri posset, omnes latéret. Inter edendum autẽ cùm diuersa fercula in eius mẽsam inferrẽtur, ipse arborũ fructibus vel herbis, idq; parcè, vescebatur. Hęc enim illum tota vita sua lautitijs omnibus anteposuisse, certò constat.

Rarę abstinentiæ exemplum.

Vt nunquàm cibo vllo vel potu ad satietatem se expleuerit.
Cap. 17.

EX discipulo eius Reingero monacho, viro inprimis veraci, didici rem notatu dignam, nunquàm illum vlla vel esca vel potione ità se exatiãsse, quin semper magna se fame affectum sentiret. Tam ille abstinentiæ & sobrietatis cultor fuit egregius.

Sic edit, vt semper esuriat.

De eius vigilijs. *Cap.* 18.

DE multis eius vigilijs quid me dicere attinet, quãdò eæ cum inedia maximam habent coniunctionem & familiaritatem? Post expletas Matutinas preces, siue nocturnas vigilias, cùm alij recederent, ille in ecclesia solus permanebat, & vestem atq; calceamenta deponens, genibus flexis, quod supererat noctis, precibus transigebat. Crebertimè quoquè tum inuisere solebat loca sacra, vno tantùm puero contentus, & nudis pedibus ingrediẽs. Deindè conferebat se ad leprosorum domicilia, & pia solicitudine ad singulos lectos accedens, lurida & prurientia membra suis manibus contrectabat, atque exosculabatur, signumque salutare non sine illorum leuamento eis imprimebat: Audiebat etiam illorum confessiones, & Eucharistiam porrigebat, cæteraque humanitatis officia submissè exhibebat. & nè à quoquam deprehendi posset, etiam domum redibat, pannis obsitus.

Prolixæ vigiliæ.

Ecce rẽ admirandam.

De eius visione horrenda. *Cap.* 19.

CVm autem nocte quadam his esset studijs occupatus, & coram reliquijs beati Firmini martyris se lachrymabundus prostrauisset, pro peccatis subditorũ suorum deprecaturus, graui pressus somno, vel potiùs mẽtis excessum patiens, vidit se extra vrbem positum in via illa, quę ducit ad beati Acioli martyris ędem: atque ecce ad Austrum cernit rhedam equosque feruentes, & innumerabilem turbam equitum, sulphureas flammas vomentium, mireque tumultuantium: diuersorum quoque armorum strepitum audit, scutorum, galearum, thoracum, hastarumq; ignearum. Porro omnes illos adspicit præcipites vrbis excidio imminere, quorum tantus erat fragor & strepitus, vt illo putaret orbem terrarum concuti & cõmoueri. Mox ergò fide certissima opponit signum Crucis tam horrẽdæ visioni. Cùm autem multùm horreret vrbis euersionem, subitò quendam videt adstare sibi heroica forma virum, pontificalibus indutum, annulum aureum palmamq; manibus vibrantem, coronam è rosis atq; lilijs, cui Dominicæ Crucis signum præclarè insertum esset, in capite gestantem. Volenti verò ad eius pedes se sternere, & quis esset percontari, ille ait: Vide nè feceris Godefride hoc. Ego sum Firminus, huius vrbis primus Episcopus & martyr, qui etiam pro viribus ei excidendæ auxilium ferre paratus sum. Scisciranti aũt Godefrido, quam ob causam tanta ira Dei vrbi impendéret, dixit martyr: Peccata plebis tuæ nimiùm increuerunt. Tu igitur ea, quæ vidisti & audisti, libera voce denuncies: argue, increpa, obsecra, insta opportunè, importunè, mecumq; pariter Christi clementiam deprecare, vt auertat furorem suum à populo. His alijsq; multis ab Episcopo & martyre dictis, illo abeunte in lachrymis infusa fuit, vt in humum defluerent. Indè Dominico die ad populum concionans est, hortans ad agendam pœnitentiam, denunciansq; vrbi imminentem grauissimam prepotẽtis Dei iram. Etsi aũt multa tum dixit, quæ meritò eos mouere debuissent, ad tamen deteriores effecti, verba eius non alio quàm deliramẽtorum habuẽre loco, posteaq; exclamârunt eum non nisi nenijs & infinitis quęstionibus occupari. Ecce aũt illa ipsius diei, quo beati Apostoli Bartholomęi solẽnes ferias celebraturi erant, nubes densissima totam obsedit vrbem, lucem oẽm in noctis tenebras commutãs: moxq; indè ignis, immẽsos frugũ aceruos passim in agris corripuit, & momẽto tẽporis absumpsit: flanteq; vento vehementissimo in oppidũ inuasit, & lapideas haud secùs atquè lignea dilapsa ædes, tanta vi bacchatus est, vt nemo ad sedandas & extinguendas flammas propiùs accedere auderet. Omnia igitur terribili illo incendio depopulante, nihil relictum est, præter ædem beati Firmini martyris, & domum Godefridi Episcopi, & pauperum quorundam casas: & quod propè incredibile videri possit, diuersorum

Denunciat suis immissam Dei iram, sed illi cõtemnũt.

Ambianorum vrbem incendium vastat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

animalium pelles in flumen depressæ, contra aquarum naturam indè semiustæ extrahebantur. Visæ sunt etiam aues quædam coruis non absimiles, macie confectę, & inprimis horridæ atque deformes, volitare per vrbem, ignem rostris suis circunferentes. Vndè etiam fama increbuit, flammis tartareis oppidum conflagrâsse. Ità ergo eius vrbis gloria in magnam versa est acerbitatem, quæque finitimorum & etiam remotorum rebus vastandis inhiârat, ceruicemque erexerat, nunc CHRISTO vindice sedetia mœrore.

Vt citò aduolârit ad vrbem flammis exustam. Cap. 20.

PEr id tempus Godefridus Episcopus, occupatus visitanda diœcesi sua, in Pontiorum solo morabatur. Vbi autem didicit oppidum conflagrâsse, ocyùs aduenit: cernensque omnia in faucillas redacta, obortis lachrymis, (neq; enim eas negare potuit etiam ingratis) O filioli, inquit, oportuit quidem dictis parére meis, & pœnitentiæ lamentis placare Dominum. At nunc iusta Dei flagella æquis ferte animis, & vel ferò mores corrigite. Quod si feceritis, polliceor vobis Christum pro sua clementia cumulaturum vos beneficijs suis, & posteriores res vestras prioribus iucundiores feliciores que fore. Promittuntilli sedictis eius obtemperaturos. Itaque nondùm acto biennio, tanta rerum necessariarum copia extitit, vt, quemadmodùm prædixerat vir Dei, calamitas omnis superioris temporis obliuioni daretur. Huius rei vsque in præsens fama celebris in ea vrbe perseuérat, matresque suis referunt liberis Godefridum Episcopum prophetico spiritu claruisse.

Consolatur populũ, ea clade afflictũ, prophetico spiritu.

Vt obitum suum præuiderit, & quæ dederit monasterio S. Quintini. Cap. 21.

INtelligens vir Dei dissolutionem corporis sui imminere, tanto studiosiùs in operà misericordiæ incumbebat, quanto ijs celeriùs eam se impetraturum certiùs confidebat. Inter alia igitur, quę ecclesijs, pauperibus, viduis, orphanis elargitus est, (quę cùm sint innumera, ijs commemorandis lectorem tædio afficere nolumus) monasterio S. Quintini martyris, in quo monachus vixerat, calicẽ aureum dedit, iremq; pretmulta alia, & altare, atq; etiam quæ facerent ad luminaria tẽpli fouenda, & vndè eo die, quo decessisset è vita, cura thesaurarij cibus & potus fratribus in refectorio, iremque pauperibus liberaliter ministraretur. Quod quidem hodieque illic fit. Fecerunt hoc etiam alij complures sancti, vt etiam commemoratio decessùs eorum non vacet à misericordiæ officijs & operibus.

Largitur multa ecclesijs &c.

Vt decessum suum antè prædixerit Iohanni Episcopo. Cap. 22.

PRofectus aliquandò est ad Iohannem Morinorum Episcopum, vt cum eo spiritalia misceret colloquia, & de statu præsentis Ecclesiæ cõferret. Erat enim Episcopus ille magnæ authoritatis, cuius etiam suprà mentio habita est. Cumque multa coram fratribus locuti essent, Iohannes Episcopus flens largiter: O Godefride Episcope, inquit, pro peccatis meis offer Domino sacrificium, nec desis, modo id fieri possit, curando funeri meo. At contrà Godefridus Episcopus ad pedes eius ad-uoluens, cum multo gemitu ait: Ego verò, pater beatissime, prior hinc migraturus sum, lætusq; ante te humanæ conditionis debitum persoluam. Tu igitur mihi, quæso, negare noli, quod à me petijsti. Ea beati viri verba omnibus lachrymas expressére, quòd scirent nec verbulum ab eius ore temerè proficisci. Et vt perspicuum foret, non vanos fuisse hos eius sermones, quindecim annis ante Iohannem Episcopum excessit è vita. Hæc nos habemus ab ore Heriberti & Vulterij, eius ciuitatis Archidiaconorum, qui ijs interfuêre.

Prophetia eius.

Vt multis afflictus malis, Christum rogârit, nè in ea regione moreretur. Cap. 23.

RVrsùs autem aduersùs eum maleuolorum & inuidorũ conuicia & maledicta, versutæq; machinationes extitêre, ità vt tutus ei in illa regione nullus esset receptus locus. Rursùs ergò meditatur fugam, rursùs latebras inquirit: cupit & iuuat adire montes Carthusiæ. is enim locus eius animo maximè sedebat. Nam

Multis vir Dei iniurijs afficitur.

Nam de quodam Carthusiæ fratre præclarum quiddam & memorabile referre solebat, quòd toro triẽnio nunquàm quacunq; pressus necessitate, manu verenda attingere voluerit adeò castitatis fuit eximius cultor. Et eò sanè quamprimùm aduolâsset Godefridus, nisi vitæ finis iam propinquâsset. Adeò enim multis erat angoribus cõfectus & obrutus, vt vitæ quoquè tæderet: adeò supra vires affligebatur & discruciabatur, vt crebrò togârit Dominum, nè ipsum sineret in ea regione mori. Quod etiam præstitit ei Dominus.

Vt Suessiones venerit. Cap. 24.

PEtere tum volebat, nescio qua causa, Rhemorũ vrbem, locuturus cum Radulpho Archiepiscopo, qui Viridis cognomen obtinuit. Præerat autem tum monasterio sanctorũ Crispini & Crispiniani, quod apud Suessiones est, Odo Abbas venerabilis, totius religionis & honestatis præcipuus cultor, qui illud monasterium à fundamentis instaurauit, & disciplina monastica egregiè illustrauit. Is vbi ipsis festis horum martyrum audiuit Godefridum Episcopum per Suessiones habere iter, mittit seruos suos, vt obseruent aduentantem illum, cogantq; ad martyrum solennitatem venire. Abeunt illi, venit Episcopus via publica sub horam tertiam, deducitur ab illis ad monasterium, ab Abbate Odone honorificè excipitur, celebritatem illam multa animi exultatione illic peragt. Sed quia iam Christus eius virtutes, quibus præclarè ornatus erat, cœlesti remuneratione afficere volebat, placuit ei illo in loco vitæ eius finem imponere.

Odo Abbas SS. Crispini & Crispiniani honorificè excipit eum.

Vt febre correptus, ex itinere coactus sit ad monasterium redire, ibique obierit. Cap. 25.

PRoxima nocte cùm beata membra dedisset quieti, febricula pulsari cœpit. Manè apud beatorum martyrum Crispini & Crispiniani corpora humi prostratus, preces fudit: indè se dat itineri, & iam ad tria plùs minùs milliaria progressus, morbo inualescente, dicit comitibus itineris, se non posse vltrà procedere: redendum esse ad monasterium martyrum. Lachrymantur omnes, aiunt eum non rectè sentire: debere illic paulispèr quiescere, ciboque se reficere. At ille sentiens se viribus destitui. Nequaquàm, ait, filioli, quod vos vultis, fieri potest. Superiori enim nocte cùm me in lectulo collocâssem, videre mihi visus sum à quatuor heroibus, cãdidissimis stolis indutis, in lectica me in quoddam oratorium deferri, molaremque lapidem, cunctis spectantibus multumque mœrentibus, mihi imponi. Tum verò omnes summo animi dolore exclamârunt: Domini voluntas fiat. Habebat autem in comitatu suo quendam egregiæ indolis iuuenem Nicolaum, monachum Cluniacẽsem. Is celeriter præcessit ad parentem suum Henricum, olim strenuum militem, tunc monachum sanctorum Crispini & Crispiniani, & villæ procuratorem fidelissimum, miræ simplicitatis & innocentiæ virum, indicat ei aduentare Godefridum Episcopum, præ debilitate iter susceptum cessisse non valentem. Confestim ille accurrit, excipit eo, quo par erat, honore Episcopum, gratias immensas agens Deo, quòd talem tantumque mereretur habere hospitem. Triduo verò illic hæsit Episcopus, & in dies deteriùs habere se sensit. Id vbi cognouit Odo Abbas venerabilis, adiunctis socijs, festinus venit ad eum, crebriusque exosculatum manu reuerenter imponit, & ad monasterium aduehendum curat, non mediocriter interim dolens. Ille verò tanto attentiùs precibus & lachrymis insistebat, quanto certiùs ad finem se tendere experiebatur. Aduenientе hora, qua migraturus erat, Eucharistiam de manu Lysiardi Suessionensis Episcopi accepit, fratribusque benedicens atque eam valedicens, orat vt in domo, quam Capitularem vocant, corpus ipsius sepeliant. Deinde extensis manibus, & sublatis in cœlum oculis, spiritũ reddit creatori. Facies eius adhuc roseoque colore perfusa, iucundum cernentibus spectaculũ præbuit. Diceres suauiter dormire, nõ vita functum. Episcopum. Decessit sexto Idus Nouembris. Lysiardus Suessionum præsul nitebatur corpus eius in beatorum Geruasij & Protasij cathedralem ecclesiam transferre, sed non permisit Abbas Odo, neque Theulphus prior, qui non multò post ei in regimine successit: sed neque monasterij fratres. Iustum etiam erat, vt locum, quem pro amore beatorum martyrum Crispini & Crispiniani pio affectu, dum vixit, semper excoluërat, etiam corporis sui præsentia ornaret. Ea dere scri-

Visio eius.

Lysiardus Suessionen. Episcopus.

Obitus S. Godefridi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Ieslenus Goslenus, vel Iellenus Episcopus Suessionū.

scripsit carmina quędam Bernardus Decanus Suessionensis: scripsit & * Goslenus primùs Bituricensis Archidiaconus, & magister Parisiensis celeberrimus, nunc verò Suessionum Episcopus, pater patriæ iurè vocandus, multorum fundator cœnobiorum, hostis vitiorum, & castitatis cultor præcipuus. Eius versus sic habent:

Gloria pontificum, Cleri decus, ac monachorum
Forma, gregis dux, exemplar morum Godefridus,
Hic iacet, astra petens octaua luce Nouembris.

Hoc epitaphium saxo monumenti eius incisum est, vbi etiā effigies eius sanè quàm elegans cernitur. Multi quoquè alij doctissimi viri præclarè de illo scripsêre.

De exequijs eius, & insigni miraculo. Cap. 26.

Clarabaldus Syluanectēsis Episcopus.

POstquàm tristis rumor eum è vita decessisse percrebuit, infinita hominū multitudo ad eius exequias confluxit. Ijs verò interfuêre etiam Lysiardus Suessionum, & Clarabaldus Syluanectēsium, antistites, Abbas Odo, Radulphus S. Medardi pater, multique alij monasteriorum rectores: quos equidem sentiendos absque diuino instinctu è locis tam diuersis tam celeriter eò aduenire potuisse. Populus autem visendi cupidus, scalam quandam, quæ à solo vsque ad tigna vasta quadam mole pertingere videbatur, occupauit: quæ cùm tantum pondus ferre nō posset, à summo vsque deorsùm scissa est, & tum sua, tum populi ruina & clamore tantum excitauit fragorem, vt omnes putarent templum funditùs corruisse. Mox ingenti dolore afficiuntur omnes, quòd putarent eos, qui de scala deciderāt, viros, fœminas, pueros, mulieres varium gestantes planè extinctos. Sed vt cunctis innotesceret, cuius meriti esset is, ad cuius exequias conuenerant, nullum alicuius læsionis vestigium in eis repertum est. Matrona quædam, vxor Ingelramni prædiuitis ciuis Suessionensis, Christo valdè chara, orationibus & eleemosynis perpetim vacans, cùm esset grauida, cerneretque ciues lachrymantes: Quid ità, inquit, consternati estis ó ciues? En prorsùs incolumes sumus. En virtutem martyrum Crispini & Crispiniani, meritumque Godefridi præsulis iam experti sumus. Alius quidam, qui cæteris altiùs corruerat, planeque membris omnibus contritus putabatur, subuculam, femoralia, caligas, aliasque vestes suas omnibus discissas ostendēs, nihil se mali passum re ipsa declarauit, cunctis stupentibus à loco illo exiliens sanus. Huius rei tot hodieque testes extant, quot tum spectatores interfuêre. Luctus igitur repentè in gaudium mutatur, Godefridi nomen & meritum ab omnibus in cælum tollitur. Indè tumulatum est sacrū beati viri corpus, quod, teste Christo, ab ipso matris vtero ab omni pollutionis labe immune comperimus.

Præclarum sanè miraculum.

S. Godefridus perpetuò mansit virgo.

De quodam presbytero liberato. Cap. 27.

SAcerdos quidam apud Suessiones degens, ab Episcopo Lysiardo, nescio quam ob causam adeò infestabatur, vt è tota ferè prouincia exturbaretur. In magnas igitur angustias coniectus, nec vllam euadendi viam reperiens, venit ad Robertum presbyterum, natione Nortmannum, exponit ei quid patiatur ab Episcopo, petit consilium. Abi, inquit ille, ad beatorum Crispini & Crispiniani martyrum ecclesiam, prosternere coram monumento illustris præsulis Godefridi, nec dubites te exaudiri. Ego quoq; vnà tecum ibo. Eunt igitur, & cum multa deuotione lachrymabundi, diù in preces incumbunt. Ijs finitis recedunt, & sacerdos deinceps vixit securus. Excessit è viuis pijssimus Ambianensium pastor Godefridus, vti iam antè diximus, sexto Idus Nouembris, hora diei nona, anno sacerdotij sui vndecimo, ætatis quinquagesimo, regnante Ludouico, Philippi Francorum regis filio, anno regni eius decimooctauo. Incarnati autem Verbi millesimo centesimo decimooctauo. Porrò anno Christi millesimo centesimo tricesimooctauo, Nonis Aprilis translatum est venerabile corpus Deo digni præsulis Godefridi à * Goslenō Suessionum Episcopo, & ante summam aram sub testudine honorificè reconditum: vbi etiam Christus vota supplicum exaudit: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

*Ieslenō

DE

DE SANCTO VRSINO PRIMO EPISCOPO BITVRICENSI ET CONFESSORE.

Ex Gregorio Turonensi, De Gloria Confessorum, Cap. 80.

BITVRIGA vrbs primùm à sancto Vrsino, qui à discipulis Apostolorum Episcopus ordinatus, in Gallias destinatus est, verbum salutis accepit, atque Ecclesiam Biturigensem primùm instituit, rexitque. qui migrans à seculo, in campo inter reliqua sepulcra populorum sepulturę locatus est. Non enim adhuc populus ille intelligebat sacerdotes Domini venerari, eisque reuerentiam debitam exhibere. Vndè factum est, vt increscente terra, plantata desuper vinea, omnem memoriam de primo vrbis sacerdote conuelleret, & vsq; ad tempus illud, quo Probianus Episcopus vrbis eius est subrogatus, nullus de eo sermo haberetur.

Nouēbris 9.

S. Vrsinus primus Biturigū Episcopus.

Probianus Episcopus Bituricēsis.

Fuit autem quidam Augustus nomine, de domo Desiderati quondàm Episcopi: cuius manus ac pedes ità contracti erant, vt non aliter nisi de geniculis atque cubitis sustentaretur, si aliquò processurus vellet incedere. Is, inspirante Deo, de eleemosynis deuotorum, apud Brias vicum in honore sancti ac beatissimi Martini antistitis, oratorium ædificauit: cuius cùm in ipsum reliquias detulisset, statim directis mēbris sanus effectus est. Deindè collectis secum paucis monachis, sub regula monasterij degens, semper orationi vacabat. Vndè factum est, vt in sequenti accersitus ab Episcopo, Abbas ordinaretur in basilica sancti Symphoriani, quā memoratus pontifex fabricauerat ante conspectum muri Biturigi. Nec tamen monachos, quos priùs congregauerat, relinquens, sed instituens eis Præpositum, ipse vtrasque cellulas gubernabat. Deniquè cùm apud hanc basilicam moraretur, apparuit ei sanctus Vrsinus per visum noctis, dicens: Defossa humo, require corpusculum meum. Ego enim sum Vrsinus, huius vrbis primus Episcopus. Qui ait: Quò ibo, aut vbi quæram sepulcrum tuum, cùm ignorem locum, vbi sis positus? At ille apprehendens eius manum, duxit ad locum, & ait: Sub harum vitium radicibus corpus meum habetur.

Item Desideratus.

Illustre in primis miraculum.

Expergefactus Abbas, narrauit hæc sacerdoti suo: sed ille parui pendens quæ à prefato vrbis Episcopus adfuit, suscepturus que ab Episcopo, post cœnam domūs Ecclesiasticæ, cùm se sopori dedisset, apparuit vtrique per visum, Episcopo simul scilicet & Abbati, ad vigilias conueniunt in ipsam sancti Symphoriani basilicam: explicitisque officijs, refert Episcopus Abbati, quæ viderat, confessusque est & ipse vidisse similia. Igitur insequenti nocte accedentes illuc cum vno tantùm clerico, qui cereum ferret, venerunt ad indicatum locum: eumq; fodientes vsque in profundum, sepulcrum reperiunt. Quo detecto, amoroque operторio, viderunt sanctum corpus tanquàm dormientis hominis nulla putredine resolutum. Quod admirantes, & iterùm componentes, indicarunt Episcopo data die, quæ viderant. Tunc illi, conuocatis Abbatibus & Clero honore atque psallentio leuauerunt beatum sepulcrum: & quia vectes illi, qui ferebatur, valdè longi erant, cùm venissent ad porticum, non poterant deflecti in ipsius eius, vt ad ostium ædis sine labore accederent. Tunc beatus Germanus eleuata voce, ait: Sancte Dei sacerdos, si voluntas tua est in hanc basilicam ingredi, sentiamus leuamen adiutorij tui. & statim amisso pondere, ità in summa leuitate factus est sarcophagus, vt relictis vectibus, pauci manibus ferrent, quem vsque ad locum illum multi detulerant. Et sic celebratis Missis, gaudente populo, iuxta altare sepelitur, multis se deinceps virtutibus manifestans.

Sacerdoti, id est, Episcopo.

sepulcrum, pro, sarcophago

IN

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN SANCTVM MARTYREM THEODORVM, ORATIO D. GREGORII NYSSENI

Episcopi, Petro Francisco Zino Veronensi interprete.

Nouembris 9.

Iam olim frequentes conuentus ad templa in ferijs Sanctorum.

VOS, Christi gens, grex sancte, regale sacerdotium, qui ex omnibus vrbis agrique locis confluxistis, vndenàm accepto profectionis signo tam facilè adducti estis, vt ad sacrum hunc locum frequentes conueniretis? Quis huius itineris officio sam ac promptam vobis necessitatè imposuit? Profectò cùm hyemis tempestas sit, quo quidem tempore & bella quiescunt, & omnia milites arma deponunt, & ad somnum nautæ gubernacula reclinãt, & agricolæ boues aratores in stabulo quiescentes alunt?

Vide quid possint Sancti.

Ex militaribus profectò recensionibus tuba cecinit sanctus martyr, multosq; diuersis è patrijs ad propriam quietis sedem & domum conuocauit, non ad bellicam inquietis expeditionem, sed ad dulcissimam Christianisque maximè conuenientem pacem. Hic enim, vt credimus, & anno superiore barbarorum tempestatem sedauit, & horribile manium Scytharum bellum compressit, grauem ipsis, qui iam iamque appropinquare videbantur, terrorem incutiens, non galea cristata, nec benè exacuto & ad lolem fulgente gladio, sed malorum expultrice omnipotentique Cruce Christi, pro quo etiam ipse mortem oppetens, hanc sibi gloriam comparauit.

Quæso autem vos, qui puræ huius celebritatis ministri estis, & martyrum studiosi, vt attentos mihi præbẽtes animos, consideretis, quantum lucri iustus hic fecerit, quantaq; præmia sit in hoc, inquam, mundo & apud nos assecutus. Eorum enim præmiorum, quæ non cernuntur, magnitudinem animo complecti nullus potest. Cumque pietatis fructum cognoueritis, illorum, qui sic honorati sunt, mentem imitemini, eaque munera concupiscatis, quæ Christus certantibus pro cuiusque dignitate distribuit. Ac, si videtur, dum à futuris illis bonis, quæ iustis hominibus, donèc humanæ vitæ iudex aduenias, spes bona conseruat, perfruendis seiuncti sumus, quàm præclarus & magnificus sit præsens sanctorum status & conditio, consideremus.

Corpora sanctorum, thesaurus pretiosus.

Animus enim ad proprias reuersus sedes, & corpore vacans, cum sui similibus viuit. Corpus autem castum & inuiolatum eius instrumentum, nullis proprijs affectionibus hospitis quondàm sui immortalitatem lædens, multo cum honore obseruantiaq; conrectum præclarè iacet, & veluti thesaurus quidam admodùm pretiosus, in tempus regenerationis conseruatur. Et quanuis ex eádem, ex qua cętera corpora, naturæ materia conster, nulla tamen ratione cum illis est comparandum. Aliorum enim reliquiæ vngues detestabiles sunt, nullusque volens ad eorum tumulos accedit. Quòd si dum aperiuntur in eos casu quispiam incurrat, coniectisque oculis deformitatem intùs iacentium aspiciat, magna oppletus molestia, & humanæ conditionis miseriam deplorans, præcurrit. At si in locum similem huic, ad quem vos hodiè conuenistis, vbi iusti memoria sanctique reliquiæ sint, accedat, primùm quidem operum, quæ cernit, magnificentia creatur. Videt enim ædem, vt Dei templum, structuræ tum amplitudine, tum pulchritudine splendidè exædificatum & exornatum, vbi & faber lignum ad animalium effigiem conformauit, & lapicida marmor ad argenti lęuitatem expoliuit, & pictor artis suæ flores in imaginibus exprimens, res martyris præclarè gestas, labores, cruciatus, immanes tyrannorum adspectus, impetus, ardentem illam & flammas euomentem fornacem, beatissimum athletæ finem, Christique certamini præsidentis, ac præmia dantis humanæ formam imaginis: hęc, inquam, nobis tanquàm in libro loquente artificiosè delineans, martyris certamina sapienter exposuit, & instàr prati nitidum templum illustrauit.

Obserua tẽplorũ amplitudinem &c.

Vsus sacrarum imaginum antiquissimus.

Vtilitas earum.

Nouit enim etiam pictura tacens in pariete loqui, & vtilitatis plurimum afferre. Quæ etiam lapillorum compositor, pauimẽtum, quod pedibus teritur, arte atque emblemate vermiculatum, historia dignum effecit.

Contactus reliquiarũ.

Quamobrèm his artis operibus sensibus obnoxijs oculos oblectantes, cupiunt locum reliquas corporis partes admouere. Etenim ipso contactu sanctimoniam credunt & charitatem excitari. Si quis autem puluerem in ipsa loculi superficie, vbi corpus martyris requieuit, inhærentẽ præbeat, pro ingenti munere accipiunt, & terram tanquàm rem preciosissimam reponunt. Nam si cui fortè facultas detur, vt ipsas reliquias attingat, id verò eiusmodi censetur donum, vt supremo voto nihil maius optari posse videatur. Hoc qui experti sunt, nôrunt, quique eo tenentur desiderio. Ipsum enim corpus perindè, acsi * visura florensque esset, amplectuntur & deosculantur, oculis, ore, auribus, omnibus denique sensibus adhęrent, lachrymasque pietatis & affectionis indices effundunt, martyrique vt omnibus partibus integro ac vigenti supplicant, vt pro se apud Deum legationis munere fungatur: Vti Dei ministrum appellant, qui, quandò vult, innocatus munera impetret. Ex his omnibus pius populus discit, quàm preciosa sit in cõspectu Domini mors sanctorum eius. Etenim licèt ex eádem massa conflata concretaq; sint omnia hominum corpora, ea tamen, quæ simpliciter intereunt, temerè proiecta iacent: quæ verò martyrij gratiam obtinuerunt, sic amabilia iucundaque sunt, & omniũ studijs certatim complectenda, vt in præsentia declarauimus. Ex his ergò, quæ videmus, ea credimus, quæ non cernuntur: & ex his, quæ experimur in hac vita, speramus ea, quæ futura promittuntur in altera. Sunt enim multi, qui in ventre, inaniq; gloria, & caducis atque fragilibus rebus cumulandis summum bonum collocantes, quid futurum sit, negligunt, atque huius vitæ fine putant omnia terminari.

Nota de puluere.

De reliquijs

* viuum, legendũ censeo.

Psal. 115.

Gloria martyrum etiã in hac vita ã illustris.

Sed tu, qui sapiens es, ex paruis magna conijcito, ex adumbratis vera & solida cogitato. Quis ex ijs, qui apud homines fuerunt excellentissimi, huiusmodi monumentis celebratus? Quis eorum Imperatorum, qui munitissimas vrbes expugnârunt, qui gentes innumerabiles subegerunt, ità decantatus est, vt miles hic pauper, qui nuper erat in militiam adscitus, quem Paulus armauit, quem Angeli ad certamen vnxerunt, quem victorem Christus coronauit? Verùm quia dicẽdo ad martyris pugnas appropinquauimus, age singularem de ipso sermonem instituamus. gratum est enim cuique, quod ipsi proprium est.

S. Theodori patria.

Iob. 1.

Patria fuit viro generoso ea regio, quæ vergit ad orientem solem. Nobilis enim & hic, quemadmodùm Iob, inter eos, qui ad solis ortum habitant. Quarè cùm eandem habeat patriam, eosdem etiam mores imitatus est. Nunc autem patria est illi orbis terrarum. Omnis enim martyr, eius regionis, quę sub sole habitat, ciuis censetur. Indè ad militiam profectus, cum propria cohorte in hanc regionem se contulit. Hìc enim milites ab ipsis imperatoribus iussi fuerant hyemare. Sed aliud, non ex barbarorum impetu, sed ex lege & decreto impio satanæ suscitatum est bellum. Omnes enim Christiani nefaria sententia condemnati, ad supplicium ducebantur. Tunc igitur, tunc hic rer beatus, pietate insignis, & fidem in Christum sic vbiquè circunferens, vt tantùm non in fronte confessionem inscriptam gereret, non ampliùs tyronis, aut nupèr delecti militis robur præ se tulit, neque se rei militaris imperitum, aut pugnæ ignarum exhibuit: sed generosas strenuos spiritus ad subeunda pericula sumens, haudquaquàm demisit animum, aut hæsitauit, aut vllam in loquendo timoris suspicionem præbuit. Nam cùm improbi illi iudices, Dux & Centurio in idem, vt olìm Herodes & Pilatus, conspirantes consedissent, & cruciq; affixi seruum in eiusmodi iudicium, quo Dominus quondàm eius circumuentus fuerat, arcessissent: Dic nobis, inquiunt, vndè tibi tantum audaciæ & confidentiæ ingenitum sit, vt regias leges despicias, neque mandata domini contremiscens reuereare & eorum, qui rerum potiuntur, decreta colas & obserues? Hi nanq; tunc in Maximini regia principem locum obtinebant.

Sistitur ad tribunal.

Quibus illic constanti vultu menteque intrepida opportunè respondit: Ego, inquiẽs, Constans martyris vox.

ignoro, qui reuerà nulli sunt. Vos autem impostores dęmonas, Dei nomine colhostes, aberratis. Mihi quidem Deus est Christus, qui Dei filius est vnigenitus. Quamobrem religionem ac fidem ipsius confitentem, & vulnerator feriat, & percussor exanimet. Corpus enim in singulis partibus procreatori suo patientiam & tolerantiam debet. His rationibus victi sunt Tyranni, nec primum strenui militis impetum sustinuerunt, quàm adolescentẽ ad subeunda tormenta promptum & alacrem cernerent, mortemq; tanquàm dulce aliquod poculum haurire cupientem.

Egregia sententia.

Dum igitur parumpèr hęsitant illi, & quid facto opùs sit, inter se consultant, quidam ex ea legione, qui facundior & astutior esse putabatur, martyris responsionem eludens,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est'ne, inquit, ô Theodore, filius Deo tuo? & generat ille, quemadmodùm homines, cum perturbatione? Nullam in generando (respondit) nouit perturbationem Deus meus. Ex quo & filium ego confiteor, & generationem DEO conuenientem intelligo. Te verò, ô rationis expers, atque infans, nónne pudet? nónne rubore suffunderis, Deum etiam fœminam asserens, qui ipsam quidem vt filiorum genitricem, & instàr leporum aut suum fœcundam dæmonem, facilè tum vterum gerentem, tum parientem colas? Sic igitur sancto duplicem in idolorum cultorem irrisionem retorquenti, Tyranni ad speciem humanitatis, Modicum, inquiunt, temporis spatium ad considerandum furenti concedatur. Fortassè interìm deposita insania resipiscet, & ad meliorem frugem se recipiet. Insàniam enim, dementes sapientiam appellabant: stuporem autem & furorem, pietatem & religionem. Quemadmodùm fit, quandò illi, qui ebrij sunt, sobrijs exprobrant morbum suum.

At pius vir & Christi miles, ad virile facinus conficiendum, spatium illud conuertit, ecquod autem facinus? Tempus iam est, vt cum lætitia narrationem hanc excipiatis. In
S. Theodotus inflammat fanum profanum. metropoli Amasea fanum fuit, quod fabulosæ deorum matri decepti illi quondàm homines vanitate, quodam in loco propter fluminis ripam construxerunt. Hoc fanum generosus ille, dum per inducias liber ac tutus esset, opportunitatem & propitium aurę flatum obseruans, incendit atque combussit. Itaque quod omninò post deliberationem expectabant, re ipsa sceleratis responsum dedit. Quod quidem omnibus patefactum est, siquidem nec clarissimus in parte ciuitatis accensus ignis, id occultari potuit, & ipse adeò latere non studuit, vt apertè tum præclaro facinore gloriari, tum perturbatione, qua propter templi statuæque combustionem conterriti erant impij, gaudere maiorem in modum videretur. Cùm igitur ad præfectos author incendij delatus esset, multo horribiliùs in eum, quàm antèà, iudicium est constitutum, vt par erat, animis eorum tanti momenti re concitatis. Quamobrem cùm in tribunali resedissent, Theodorus præsenti animo in medio stetit, imperantisque fiduciam præ se tulit, non vt reus respondens, sed vti iudex interrogans, & celeritate confessionis interrogationem interrumpens. Quarè posteaquàm non stupidus aut attonitus apparuit, atque illi acerbis
Blandiuntur ei iudices amplissimis promissis. tatem minarum, quibus minimè pepercerant, se nihil proficere animaduerterunt, ad artes contrarias confugere, & promissis iniustis hominem iustum, rebusq; inglorijs gloriosum allicere conati, Tibi, inquiunt, sacerdotij primarij dignitatem pollicemur.

Quo quidem audito, vir beatissimus vehementi irrisione: Ego, respondit, cùm sacerdotes idolorum miseros duco, eorumque me, quòd tam stulto munere fungantur, miseret, tum sacerdotum principes multo magis commiseror & detestor. Inter flagitiosos
Ea ille contemnit. enim quo quis maior atque præstantior, eo nequior & infelicior. Sic inter iniustos, qui iniustior est: sic inter homicidas, qui crudelior: inter adulatores, qui petulantior. Idcirco posthàc à pernitiosis pollicitationibus abstinete. Ignoratis enim, ô viri, vos malorum extremum mihi polliceri. Nam piè & rectè viuere profitentem, præstat abiectum esse in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ego vel istos reges, quorum assiduè leges iniquas proponitis, miseror, qui maxima inter homines regij muneris dignitate non contenti, sibi sacerdotum principis dignitatem vendicârunt: ideoque lugubrem & tenebricosam purpuram induuntur, instàr infelicium principum sacerdotum, illustri regiæ dignitati tristem amictum inducentes. Quinetiam aliquandò ad nefarias aras accedentes, pro regibus fiunt coci, dum aues sacrificant, & pecudum viscera miserè perspiciunt, & sanguinis tabo tanquàm laniones quidam inquinantur.

Diù cruciatur. Post has iusti hominis voces, ne fictam quidem & simulatam ampliùs humanitatem præ se tulerunt, sed illum & in deos maximè impium, & in reges contumeliosum & maledicum vocantes, primùm ligno, quo torquentur homines, suspensum ceciderûnt ac lacerârunt. Ille verò carnificibus vehementer sęuientibus, forti alacrique animo perferêbat.
Psalm. 33. versum etiam illum è psalmo decantabat: Laudabo Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Ipsi carnes eius dilaniabant. At ille psallebat, vt si non ipse, sed alius eos cruciatus sustineret. Sic autem laceratum ac dilaniatum carcer excepit. Vbi
Ducitur in carcerem. rursùs circa sanctum admiranda gerebantur. Etenim per totam noctem vox multitudinis canentium exaudita est: & eiusmodi faces eluxerunt, vt ijs, qui extra carcerem erant, tota nocte splendor effulserit. Quo quidem spectaculo cantuque admirabili commotus carceris custos, in cubiculum insilijt: sed præter martyrem quietem,

tem, & multos vinctos, qui dormiebant, inuenit neminem.

Cùm igitur multis tormentis adhibitis, in confessione religioneque magis ipse perstaret, sententia in eum lata est, vt igne vitam finiret. Atque ità præclarum beatumque iter ad Deum confecit: nobis autem memoriam certaminis tanquàm magistram reliquit. Quæ quidem ille populos congregat, Ecclesiam instituit, dæmones fugat, conciliat angelos pacis, orat à Deo, quæ nobis vtilia sunt. Hunc enim locum, tanquàm diuersis morbis medicinas suppeditantem officinam constituit, procellis tempestatibusque peritantium portum, egentium opulentum ærarium, dulce peregrinorum hospitium, festos dies celebrantium nunquàm desinentem congressum. Quanuis enim certum & solennem hunc diem quotannis celebremus, nunquàm tamen deficit studiosè aduenientium multitudo. Quamobrèm publica, quæ ducit huc, via formicarum similitudinem conseruat, alijs redeuntibus, alijs venientibus, alijs succedentibus.
Nota quotannis celebratũ festũ S. Theodori

Nos igitur, ô beate, anni circulo benignitate creatoris peracto, sacrum hunc martyrumque studiosum cœtum congregauimus, communem adorantes Dominum, certaminumque tuorum præconium memorabile celebrantes. Tu verò, celebritatis author, quæcunque te oratenet, huc ad nos veni. Nos enim te vocantem vicissim vocamus. Quocirca siue sublimi in æthere moraris, siue cælestem aliquam apsidem circunuertis, siue inter angelorum choros constitutus Domino assistis, siue inter Principatus & Potestates vt seruus fidelis eum adoras, istis omnibus parumper intermissis, ad nos, qui te colimus & honoramus, accede. Ac licèt oculis nostris minimè perspicuus sis, sacrificia nostra tamen intuere: vt quas Deo, qui tibi pro vno supplicio, & pia vnica confessione tam multa munera largitur, gratias agimus, ipse conduplices. Meritam ex sanguine, quem effudisti, & ignis cruciatu, quem pertulisti, lætitiam percipe. Quot enim tũc supplicij tui spectatores erant, tot nunc honoris ministros habes.
Inuocatur hic sanctus martyr.

Multis beneficijs indigemus. Tu legationis munere fungere apud communem Regem pro patria tua. Martyris enim patria est locus, vbi ille passus est: ciues, & fratres, & propinqui, qui reliquias eius ornant, qui tuentur, qui venerantur. Calamitates metuimus, pericula formidamus. Haud procùl absunt exitiales Scythæ, qui contra nos machinantur bellum. Vt miles propugna, vt martyr pro conseruis dicendi vtere libertate. Quanquàm tu vitam hanc transcendisti, humanas tamen molestias & necessitates non ignoras. Impetra nobis pacem, nè ipsæ celebritates intermittantur, nè rabidus & sacrilegus barbarus in templis & altaribus comesserur, nè sancta profanus conculcet. Nos quidem, quòd hactenùs sarcti tecti seruati simus, tibi acceptum referimus, sed in posterum etiam securitatem postulamus.
Nota de reliquijs martyrum venerandis &c.

Sancti non ignorãt res nostras.

Quòd si maiore sit opùs auxilio, fratrum tuorum martyrum chorum adhibe, & vnà cum omnibus supplica. Multorum preces iustorum, nationum & populorum crimina diluant. Petrum admone, Paulum excita, Iohannem Theologum dilectum discipulum suum, vt Ecclesiarum, quas constituerunt, pro quibus catenas pertulerunt, pro quibus pericula & cædes perpessi sunt, soliciti curam suscipiant. Nè cultus idolorum contra nos caput tollat, nè hæreses tanquàm spinæ vineam suppullulantes lædant, nè zizania crescentia triticum suffocent, nè qua petra veri roris pinguedinem nobis excutiat. Sed tuæ precationis ope magnus fructuum prouentus appareat, rectèque instituta Christianorum vita, tanquàm in pingui atque frugifero solo, præclaram & admirabilem ad finem vsque segetem ferat, vndè nobis proueniat fructus æternæ vitæ in Christo IESV Domino nostro, quicum patri & spiritui sancto gloria, honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI THEODORI TYRONIS: *Ex Simeone Metaphraſte.*

Nouembris 9. iuxta Latinos.

MAximianus & Maximinus Imperatores, emiſerunt decretum in vniuerſam terram, quæ parebat eorum imperio, vt omnes gentes, quæ credebant piæ religioni Chriſtianorum, ſi execranndos cibos guſtâſſent, ſalui eſſent: qui autem contradicebant, traderẽtur iudicijs. Quo tempore militans S. Theodorus tyro in Orientis regione cum multis alijs, ductus eſt ad legionem, quæ vocabatur Marmaritarum, ſub Præpoſito Brinca: quæ legio ſedebat in ciuitate Ponti, nomine Amaſea. Ductus verò S. Theodorus, cogebatur ſacrificare ſimulacris. Verus autem Chriſti miles Theodorus, cùm eſſet Deo fidelis, replerus ſancto Spiritu, dixit in medio legiõis: Ego ſum Chriſtian', & iuſſus ſum non ſacrificare adulterinis. habeo enim Ieſum Chriſtum Regem in cęlis. Dixit Brincas Præpoſitus: Velis me audire Theodore, & accipe totam tuam armaturam: & cùm militaueris, veni dijs ſacrificatum. Sanctus Theodorus reſpondẽs, dixit: Ego milito meo Regi Chriſto, & decęterò non poſſum alij militare. Dixit Brincas Præpoſitus: Et ij omnes, qui adſunt, ſunt Chriſtiani, & militant. Reſpondens autem ſanctus, dixit: Vnuſquiſque ſcit, quomodò militet. Ego verò milito meo Domino & Regi cæleſti Deo, & filio eius vnigenito.

Non vult S. Theodorus ſacrificare dæmonib'.

Poſidonius Ducenarius, qui adſtabat, dixit: Et filiũ habet Deus tuus, ô Theodore? Reſpondens autem S. Theodorus, dixit: Habet certè filium verbum veritatis, per quem fecit omnia. Dixit verò ei Præpoſitus: Poſſumus ne ipſum cognoſcere? Dixit S. Theodorus: Vellem, ſi vobis Deus talem dediſſet intelligentiam, vt eum cognoſceretis. Dixit Poſidonius: Et ſi eum cognouerimus, non poſſumus relinquere noſtrum Imperatorem, & ad illum accedere? Dixit S. Theodorus: Nihil eſt, quod vos impediat, quo minùs relinquatis tenebras, & quã ad breue tempus habetis fiducia erga veſtrum breui tempore duraturum & terrenum Imperatorem, & accedatis ad Deum viuum & Regem & Dominum æternum: & ei militetis, quomodò ego. Dixit Brincas Præpoſitus: Ei cedemus vſque ad aliquot dies, vt cùm ſeipſum admonuerit, accedat ad id, quod eſt vtile.

Cùm ergò accepiſſet id, quod concedebatur, orabat ſine intermiſſione, & laudabat Dominum. Ira autem fremebant impij, & erant ſoliciti de quibuſdam alijs ex ciuibus, quos etiam comprænderunt, & duxerunt in carcerem. Beatus verò Theodorus ea quens acclamabat, docẽs viam ſalutis & tolerantiæ, nè negarẽt Chriſtum Regem. Cùm illi autem fuiſſent incluſi, ipſe S. Theodorus inuento tempore opportuno, noctù combuſſit templum matris deorum. Viſus autem fuit à quibuſdam è ciuitate, & accuſatus. Cronides verò quęſtor propter hoc timore affectus, eũ comprehendit & adduxit ad Præſidem Publium, ſic eum docens: Domine mi, hic vir peſtifer, recèns electus tyro, qui malè venit in noſtram ciuitatem, combuſſit templum matris deorum, & deos afficit iniuria. Eum ergò comprænſum duxi ad tuam magnitudinem, vt conuenienter diuino & imperatorio edicto dominorum orbis terræ, det pœnas eorum, quæ auſus eſt facere. Iudex autem accerſito Præpoſito Brinca, dixit ei: Tũne dediſti ei poteſtatem, vt igne conſumeret templum matris noſtrorum deorum? Ille verò reſpondit, dicens: Ego ſæpè eum adhortatus, ei etiam dato certo tempore, vt cùm apud ſe conſiderâſſet, dijs ſacrificaret. Si autem hoc fecit, omninò deos contempſit & iuſſa Imperatoria. Cùm iis ergò Iudex, ſequere edicta Imperatorum.

Christiani quidã mittuntur in carcerem.

S. Theodorus ducitur ad tribunal.

Præſes itaque ſedens in tribunali, iuſſit ad ſe adduci beatum Theodorum. Cùm eſſet adductus, dixit ei Iudex: Quamobrèm, cùm te oporteret deæ ſacrificare, & ei libare, & thus offerre, ignem ei obtuliſti? Dixit ſanctus Theodorus: Quod feci, non nego: accendi ligna, vt lapis vreretur. eſt autem talis veſtra dea & eius virtus, vt ignis eam tangat & cam vrat. Ego ligna accendi, vt vreret lapidem. Ira verò motus Iudex, iuſſit eum verberari, ſic dicens: Molliora mea verba te audaciorem fecerunt & confidentiorem. Quamobrèm

Verberat.

obrèm noli mihi reſpondere multa verba. Nam te manent dura & grauia tormenta ac cruciatus, vt pareas edictis Imperatoris. Dixit S. Theodorus: Neque tibi pareo, neque tormenta tua timeo, etiamsi ſint valdè formidabilia. Decæterò fac, quod velis. Nam expectatio bonorum DEI me adhortatur, vt confidam, propter ſpem mihi repoſitam, & coronam, quæ mihi à Deo contexitur. Dixit Iudex: Dijs ſacrifica Theodore, & te libera abijs, quæ te manent, tormẽtis. es enim malè & acerbè moriturus. Dixit ſanctus Theodorus: Non ſunt mihi tormenta, quos tu infers cruciatus. Dominus enim meus & Rex Ieſus Chriſtus, eſt ante faciem meam, me liberans à tuis tormentis: quem tu non videres, quoniam non intueris mentis oculis. Ira autem percitus Iudex, & rugiens vt leo, iſſit eum conijci in carcerem, & portam obſignari cuſtodiæ, & eum ſini illic fame mori.

Constantia eius.

Trahitur in cuſtodiam.

In cuſtodiam verò coniectus beatus Theodorus, alebatur à ſancto ſpiritu: & in nocte illa viſus eſt ei Dominus, & dixit ei: Confide Theodore. ego enim ſum tecum. Nè ergò acceperis cibum aut potum ab his omnibus. erit enim tibi vita ab interitu aliena & eterna mecum in cęlis. Hæc cùm dixiſſet Dominus, ab eo euanuit. Cùm receſſiſſet aũt Dominus, beatus Theodorus cœpit pſallere & exultare: eum verò exaudiebat magna turba ſanctorum Angelorum. Cuſtodes autem carceris cùm audijſſent ſuauitatem pſalmodiæ, ſurrexerunt & cucurrerunt ad portam cuſtodiæ. Qui cùm vidiſſent portam clauſam & ſaluum ſignaculum, obſeruabant per feneſtram. Cùm autem vidiſſent magnam turbam candidatam & pſallentem ſimul cum ſancto Theodoro, timore affecti, renunciarunt id Præſidi Publio. Statim verò ſurgens Iudex Publius, cursim venit ad portam cuſtodiæ: & vidit portam quidem clauſam, & catenam ſimiliter, & ſalua ſignacula: audiuit autem vocem quoquè eorum, qui intùs pſallebant ſimul cum Theodoro: & fecit armatos milites circuncirca ſeruare cuſtodiam, putans aliquos Chriſtianos eſſe cum Theodoro. Ingreſſus autem, nullum inuenit, niſi ſolum ſeruum Chriſti Theodorum in ligno conſtrictum. Eum verò inuaſit magnus timor & tremor, & omnes qui cum ipſo erant. Cùm autem cuſtodiæ fores rurſùs clauſiſſent, receſſerunt, cùm iuſſiſſet Iudex ei dari vnciam panis & aquæ poculum quotidiè. Magnus verò & fidelis martyr Chriſti, perout ſcriptum eſt, Quòd iuſtus ex fide viuet: nequaquàm voluit ab illis accipere panem aut potum, dicens eis: Me alit Dominus meus & Rex Ieſus Chriſtus.

Christus ei appãret.

Habac. 2.

Cùm fuiſſet aũt manè, iuſſit Præſes eum produci ad tribunal. Qui cùm adfuiſſet, dicit ei: Morem mihi gere abſq; tormentis & ſupplicijs, & ſacrifica magnis dijs, vt quamprimùm ſcribam ad dominos orbis terræ, vt tu fias pontifex deorum, & accipias non leues quoſlibet honores, & in eádem ſede nobiſcum manças. Beatus autem Theodorus cùm in cælum ſuſpexiſſet, & ſe ſignâſſet per totum corpus, dixit Tyranno: Etiamsi carnes meas in igne liquefeceris, & multiplicibus tormentis deleueris, gladijsque & beſtijs me tradideris, quandiù eſt flatus in meis naribus, non negabo nomen Chriſti mei. Tyrannus autem conſilio inito cum Præpoſito, iuſſit ipſum ſuſpendi in ligno, impetu lictoribus, vt eius latera vngulis carperent. Qui ipſum vſqueadeò carpſerunt, vt eius nudarentur latera. Beatus verò Theodorus nihil reſpondit Præſidi, ſed pſallebat, ſic dicens: Benedicam Dominum in omni tempore: ſemper laus eius in ore meo. Obſtupefactus autem Tyrannus tanta tolerantia & fortitudine beati Theodori, dixit ei: Non te pudet, ô omnium hominum infeliciſſime, quòd ſperas in homine, qui dicitur Chriſtus, qui affectus fuit morte violenta, & tam inconſideratè te tradis tormentis & ſupplicijs? Sanctus verò Chriſti martyr Theodorus dixit: Hoc ſit mihi dedecus & omnibus, qui inuocant nomen Domini mei IESV Chriſti. Exclamante autem populo, vt ipſe iam de medio tolleretur, per præconem eum interrogauit: Vis'ne ſacrificare, an à me ampliùs cruciari? Reſpondens ſanctus martyr Chriſti Theodorus, liberè dixit Tyranno: Impie & plene omni iniquitate & dolo, fili diaboli, & verè digne operatione aduerſarij, non times DEVM, qui tantum tibi imperium & tantam poteſtatem eſt largitus? Et ipſum enim reges regnant, & tyranni terram tenent dominatu. me enim cogitis relinquere Deum viuum, & adorare lapides inanimos. Iudex autem cum magna deliberatione dixit ſancto Theodoro: Quid vis, eſſe nobiſcum, an cum Chriſto tuo? Sanctus verò reſpondit cum magno gaudio: Cum Chriſto meo & fui, & ſum, & ero. decęterò fac quod voles.

Reſpuit ſallacia promiſſa mart. tyr Chriſti.

Vngulis diſcerpitur.

Pſal. 33.

Prou. 8.

Videns autem Tyrannus nihil poſſe tormenta aduersùs eius tolerantiam, nec poſſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum superare, dat in eum sententiam, sic dicens: Theodorum, qui non paruit potentiæ glorioſorum Imperatorum & deorum, credidit autem Ieſu Chriſto, qui fuit crucifixus ſub Pontio Pilato, ſicut audio ex Iudæis, ipſum iubeo igni tradi. Poſtquàm autem ſolùm ſententiã pronunciauit Iudex, dicto citiùs res mandata fuit executioni. Nam cùm lictores ex officinis & balneis ligna repentè collegiſſent, beatum quoquè Theodorum duxerunt ad locum propoſitum. Et cùm ipſe ſibi feciſſet ſignum Crucis in fronte & toto corpore, copioſus circa illum ignis accenſus eſt. Tunc autem adfuit Spiritus ſanctus, & relaxatus fuit ſanctus martyr, & ſic Deum laudans & glorificãs, in pace reddidit Domino ſanctum ſuũ ſpiritum, & vidimus venerandam & ſanctam eius animam, tanquàm fulgur aſſumi in cælos.

Signo Crucis totũ corpus munit, & reddit ſpiritum.

Quædam autem mulier, quæ meritò vocabatur Euſebia, vt quæ piè & ex virtute viueret, petijt corpus ſancti & glorioſi martyris Theodori. Quod cùm vnguentis perfudiſſet, & ſindone munda inuoluiſſet, depoſuit in loculo in domo ſua, in ciuitate Euchaitarum ſub metropoli Amaſenorum, quotannis peragens memoriam eius venerandi & colendi martyrij. Conſummatus autem fuit ſanctus martyr Chriſti Theodorus Februarij menſis decimoſeptimo, imperante Maximiano tyranno: in nos autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria & potentia cum patre & ſancto ſpiritu nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

NECTARII ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI NARRATIO, PROPTER QVAM

cauſam in primo ſabbato ſanctorum ieiuniorum celebramus memoriam ſancti martyris Theodori: & de ieiunio & eleemoſyna. Habetur in Metaphraſte.

Pſalm. 30. for. ✳quò for. ✳admirabilis

QVAM magna eſt multitudo benignitatis tuæ, Domine, æquum eſt vt nos hodiè cũ magno Dauide eloquamur melodicè. ✳ Quo enim non eſt maximè ✳ admirabile? Nos, cùm non eſſemus, produxit. Produxit autem non ſimiliter ijs, quæ priùs eſt fabricatus, cælo, inquam, & ijs quæ ſunt in ipſo, terræque & mari, & ijs, quæ ſunt in eis. Eorum enim opus & machinatio, materiaque & conſtitutio erat Verbum. Dixit enim, vel potius cogitauit: & cogitatio fuit omnibus natura & generatio, motioque & ordo, & quæcunque ea, quæ appárent, conſequuntur: factaque ſunt & manent, & erunt vſq; ad ſecundum eius ad nos aduentum. Quinetiam ipſas quoquè ſupremas poteſtates verbo ſolo, vel nutu potiùs conſtituit. Nos autem manu ſua propria, ô miraculum, cùm Deus eſſet ante ſecula, & carens principio, & quod eſt admirabilius, ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, cùm eſſet Dominus, effinxit. Deindè non hucuſquè ſolùm conſtitit huius bonitas: ſed etiam eum diuina ornauit inſufflatione, præbens animam intelligentem & ratione præditam. Præter hæc autem paradiſi quoquè ciuem effecit animam: paradiſi, inquam, cuius pulchritudo neque verbis exprimi, neque mente comprehendi poteſt: & omnia, quæcunque priùs creauerat & fuerat fabricatus, ei ſubijciens & largiens, tanquàm pater quiſpiam benè affectus in filium, & eum amore complectens, eum inſtituit hæredem & dominum, quem reliqua omnia obſeruarent, & ei miniſtrarent.

Gene. 1.

Gene. 2.

Quãta Deus homini præſtiterit.

Atque hæc quidem ſcio vos nôſſe, qui eſtis ſtudioſiores & diligentiores. Quinetiam ea, quæ reſtant, quæ etiam, vt qui ea ſciatis, reliquimus. Eorum autem, quæ deincèps ſequuntur, nè prolixiori vtar oratione, prætermittam plurima, quæ paſſus eſt, deceptus à maligno dæmone: præceptum, inquam, & diuinitatis opinionem, & præcepti (ô meum lapſum) obſeruationem & tranſgreſſionem. Deindè nudationem, occultationem, & quæ ſunt ea conſecuta, ne ea ipſa dicam. Sed eſt hoc quidem magnũ & omnium Deijs eum beneficiorũ longè maximum, & eius ſummus, vt ità dicam, lapſus. Qui tam multa beneficia fuerat conſecutus, ſe erexit & extulit aduersùs eũ, qui ipſum fecerat. Quid ergò Deus, qui ipſum fecit? Puluerẽ illũ, terrã illã informẽ, quã ſuis formauit manibus, &

Gene. 3.

& tam multis ditauit beneficijs: Cur non dico id, quod eſt peius? Eum, qui ab ipſo defecerat, & diuinum eius iuſſum fuerat trãſgreſſus, num deſpexit? num reliquit? Minimè, ſed latentem quæſiuit: & cùm inueniſſet, caſtigauit quidem, ſed benignè. Quæ autem poſtèà ſunt conſecuta, quid opùs eſt dicere, quibus hominum feritas creatorem ſuum ad iram prouocauit, fratrum cædes, adulteria, inſanos hominum amores, ſimulacrorũ cultus, & quę ea conſequuuntur? Quid ergò? nunquid propter hæc eum repulit, aut eſt abominatus? Nequaquàm, ſed tanquàm pater cùm multis modis benignitatis nos priùs caſtigãſſet, deinde vidiſſet nos non poſſe declinare ab eo, quod eſt deterius, quid facit? Deſcendit è ſinu patris: papę, quanta miſericordia, cùm eſſet Deus ęternus & immortalis: & vt paucis abſoluam, carnẽ ſuſcepit ex caſta virgine, meî qui ſum ſeruus, formam ferens. Deindè fuit eruci affixus, ſepultus, reſurrexit, ſimul etiam ſurgere faciens eum, qui ceciderat. Quid his eſſe poteſt benignius aut miſericordius?

Immenſus Dei amor erga nos.

Et pater quidem ſuum filium, quem genuit, quem ex ſuis produxit viſceribus, ſi à ſuo conſilio & iuſſu parùm deflexerit, non ſatis habet ei plagas imponere & flagella intentare, ſed abdicat, execratur, perſequitur eum, qui priùs erat charus, propter cauſam nullius momenti. Et dominus ſimiliter, cùm ſuum famulum, qui vel parùm offenderat, miſerum poenis & vinculis, fameq; & ſiti oppreſſerit, cum vendit, ablegans quàm longiſſimè. Es autem noſtrę quomodò? Formati ſumus, honor & gloria nobis fuit tributa: innumerabilibus bonis ſumus ditati. horum autem datori quid contrà reddidimus? Contemptui habuimus, ad iram prouocauimus, contumelia & moleſtia affecimus: & ne nos quidem deſpexit, ſed cùm ſit Deus & Dominus, non dedignatur vocari pater ab ingratis & paſtor, ponẽs ſuam animam pro ouibus. Quinetiam eos qui labuntur, erigit: & eorum, qui offendunt, miſeretur, & non reddit pro meritis malorum noſtrorum. Si enim iniquitates obſeruaueris, Domine: Domine, quis ſuſtinebit? Eſt ſolicitus de cuiuſlibet vel minimę ouis correctione: expectat vniuſcuiuſq; conuerſionem. Ego enim ſum, inquit Deus, qui nolo mortem peccatoris, ſed vt conuerſus viuat. Rurſùs autẽ fert opem ijs, qui bello appetuntur: & adiuuat partim quidem per ſe, partim verò per ſanctos ſuos. Qui etiam hoc miraculum, quod nunc à nobis celebratur, fecit per clariſſimum ſuum & glorioſum martyrem Theodorum, quod eſt ſummũ & inprimis admirabile: ad quod nunc declarandum deſcendit oratio, propter quod prędictis quoq; magnis Dei noſtri operibus, eius bonitatis magnitudo euaſit manifeſta omnibus: quod quidem procedens tempus volebat mandare profundo obliuionis, ſed non potuit imponere finem ſuę voluntatis: cùm fideles & pij viri nos ad hoc incitãſſent, qui etiam ſcriptos ferentes cõmentarios, quibus fidem faciebat tempus, & prętereà nobis affirmantes, ſeipſos vidiſſe miracuium, hortati ſunt, vt quod à multis ignorabatur, magnum Dei opus manifeſtum redderemus omnibus. Sed iam, rogo, mihi incipienti narrare, aures fideliter præbẽtes, excipite orationem: vt imbecillitati meæ orationis animum adhibentes, vnà cum oratione auferatis miraculum, ſummam Dei noſtri bonitatem, lenitatem, benignitatem, manſuetudinem & clementiam, paterna eius in nos viſcera: quemadmodùm non deſpicit, nec ſmit nos etiamſi imprudentes bello impetamur, à malorũ authore dæmone & eius ſymmyſtis, iaceidere in lapſum interitûs: maximè, ſi inſidię afferant animæ aliquod periculũ: ſed ſemper noſtram roborans imbecillitatem, nos ſemper reddit illęſos & intactos, & ſuperiores inimici inſidijs & periculis. Miraculum autem ſic habet:

Ingratitudo hois erga Deum.

Pſal. 129.

Exech. 18.

O charę cœtus Orthodoxorum & fideliſſimum auditorium, perſuaſum habeo vos non ignorare, quantæ & quales à ſatana, qui nobis ſemper inuidet, & à peſſimis eius miniſtris, inſidiæ & doli aduersùs venerandam & inuictam noſtram fidem, tanquàm quædam procellæ, diuerſis temporibus fuerunt excitatæ, etiamſi benignus & clemens Deus, propter noſtram humilitatem magna & omnipotenti miſſà ſua dextera ad nos defendendos, non dedit nos, vt Prophetiçè dicam, prædam dentibus eorum. Quarum (vt eos, qui olim fuerunt, & primos omittam) vna fuit inſania & rabies Iuliani Apoſtatæ aduersùs diuinam & inuictam noſtram fidem: Iuliani qui locutus eſt in altum Dei blaſphemiam, & manum extulit impiam aduersùs diuinam & piam noſtram fidem. De eo ſat ſcio, etſi non viſu, at auditu ſaltem accepiſtis, ô vos qui adeſtis, quàm grauia & inania & patres vincere, & barbaros propulſare, & diripere vrbes inimicorum: exiſtimabat enim eſſe rem puſillam & inutilem: ſed Chriſtianos deſtruere, & eorum delere fidem, &

Satanas eſt ſuis adminiſtris ſemper oppugnat fidem catholicam.

Pſal. 123.

Iulianus Apoſtata fidem perſequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt Deus quidem despiceretur,(ô calamitatem,ô insaniam) qui nutu omnia constituit atque adeò eum ipsum: qui vtinàm nunquàm fuisset natus,neque vitæ superstes: simulacra autem honorarentur,& vbiquè extolleretur gloriæ eorum altitudo,magnum dicebat opus & magno studio elaborandum: idque magis curabat,quàm alia omnia.

Cùm ergò hęc sic haberēt, & eius instituti rebies magis cresceret,(impietas enim quàm flamma quędā,quę aptam compræhenderat materiam, & in ęclū sublata fuerat; vicina delere properat) similiter cùm ipsa quoquè eius animam tanquàm aptam apprehendisset,accenditur & excitatur ad exurendos Christianos, eis vehementer minitans. Cùm aūt hæc fierēt,maiorq; ira & insania in summum assurgeret, quid opùs est dicere, qualia & quàm multa tormenta excogitata fuerunt in Christianos ab illo impio,ventrū sectiones,sectiones viscerum,vehemētes virgis verberationes, oculorum effossiones, dentium eiectiones,linguarum & manuum amputationes,tibiarū confractiones,ignis conflagrationes, multiplices & callido artificio excogitatæ craticulæ & lebetes, subulæ & sartagines,& quæcunque instrumenta mortis tunc inuaserunt Christianos. Sic ergò insaniens sceleratus,cùm non posset finem imponere impietati. Nam alij quidem flagris cęsi,efficiebantur Christi martyres per tolerantiam: alij autem nōdùm subiecti tormentis,tanquàm ad aliquod pulchrum exemplum,ad eos intuētes, ea quæ dolorem afferunt,despiciebant. Nam & vnumquenq; flagris cædere & morte afficere neque poterat,neque verò id ei expediebat. Necessè enim erat,si omnes fuissent de medio sublati, eius esse imperium vacuum ijs,quos regeret & quos administraret.

Quibus tormentis afficerit Christianos.

Cùm hæc ità se haberent,& Christianissima quidem fides non deleretur, cor autem eius intrinsecùs malitia inflammaretur, capit consilium fœuum & inhumanum: mihi verò iucundissimam referenti narrationem, aures(quęso) adhibete fideliter. Cum enim considerans sceleratus,se huc & illuc versasset,inuénit, vt existimauit, occasionem vtq; & rationem deducendæ ad finem impietatis, qua nec flagris cæderet aliquem aut morte afficeret,& tamen ciues omnes per desperationem adduceret ad cultum simulacrorum,eriamsi Deus effecerit,vt euanescceret impium eius consilium. Nam cùm venissent casti & diuini dies Quadragesimę,in quibus omnis ætas apud se cogitat, quę priùs sunt admissa peccata: in quibus & facile est cadere, cùm tunc grauiùs oppugner inimicus,& reuocari est difficile. Cùm iam primus dies cœpisset, accersito eo, qui tunc erat Prefectus vrbis,qui eadē quę ipse sentiebat,& erat ei in incredulitate similis,dixit: Quoniam,ô Prefecte, multis & varijs vsi machinationibus, res Christianorum minimè potuimus extinguere, (est autem hoc mihi nō paruę curæ) mihi à dijs fuit subministratum pulcherrimum consilium,& contra quod nihil dici potest. Nam quoniā Christiani hanc hebdomadam statuunt esse primam suorum ieiuniorum, & studium adhibent, vt puriùs & incorruptiùs custodiantur,quàm alij dies ieiuniorū,iubeo vt quęcunq; in foro escalenta & poculenta sunt proposita, auferantur, & nihil aliud proponatur, quàm cibus & potus,quem ego tibi præbebo,mixtus sanguine sacrificiorum. Necessè est enim,cùm hoc factum fuerit,vt aut omnes ementes comedant,& nobis obediant,vt qui gustārint deorum sacrificia: aut fame pereant,cùm agnouerint consilium quod cepimus, vt qui non habeant,quanam ratione suę succurrant inopiæ. Hęc cùm ex impio illo ore audisset Prefectus,fertur dixisse: Nunc planè scio,quòd cor regis est in manu deorum: & cùm primū dixisset,quod dixerat,est executus: & quæ in foro quidem erant proposita, domui fuerūt reposita: q aūt erāt Imperatoris incestata & execranda,in foro fuerūt proposita.

Vide insignē cōmendationem Quadragesimæ.

Nota impij Apostatę machinationem.

Quid ergò qui nos creauit, Deus nunquid neglexit aut despexit? Nequaquàm: sed simul cum his grauissimis insidijs & improba machinatione salutem excogitauit. Pontifici enim & Pastori Christianorum,qui tunc erat,hoc impium aperuit cōsilium, mittēs ad eum in somnis magnum martyrem Theodorum, re vera Dei donum, donatum ad salutem nostræ fidei. Dei itaque martyr accedit ad Patriarcham, re vera & non in somnio apparens: memini autem eorum, quæ dixit, ad verbum. Sic enim dixit Principi Pastorum. Surge, & congrega gregem Christi, & omnes diligenter admone, nè quicquam emant ex cibo & potu, qui est in foro propositus. Impius enim Iulianus, omnia polluit execrando sanguine sacrificij simulacrorum. Pontifex verò sancto respondit: Quomodò, ô Domine mi,potest hoc fieri? Nam hoc quidem possunt fortasse, qui sunt diuites. Nam sibi quidem priùs habent reposita,quæ sunt necessaria. Pauperes autem ne habent quidem victū vnius diei. Quidnam ergò erit,quo possint solari inopiam rerum necessa-

S Theodorus apparet patriarchæ.

riarum? Martyr verò dixit: Præbens eis Colybem,solare necessitatem. Patriarcha antē dixit: Et quidnam hoc fuerit? nescio enim quod sit hoc vocabulum. Martyr verò (ô solidam & actem eius defensionem) respondit: Frumentum,inquit,coque, & eis in cibum distribue. Sermone enim Euchaitarum solemus hoc vocare Colybem. Cùm sic ergò feceris,conserua Christi gregem illæsum & impollutum. Et quis tu es,Domine, dixit Patriarcha martyri,qui tam benignè & misericorditer nostrę salutis eurā geris? Ego sum, inquit,martyr Christi Theodorus,qui ab ipso missus sum ad vestram salutem.

Quid hoc admirabilius vnquàm factum est à propheta Iona,qui Niniuitis annunciauit euersionem ciuitatis,& ex eo eos induxit ad pœnitentiam? Hoc quidem certè est illo magis admirabile: quando quidem illic quidem missus est solùm propheta significaturus euersionem ciuitatis: Martyr autem Christi Theodorus,significauit futurarum animarum euersionem. Et ille quidem solùm significauit euertendam esse ciuitatem: Martyr verò & causam & medicinam,nè tam multę euerterentur animæ,neq; simul perirēt cum cultu simulacrorum,apertè nobis declarauit. Quo est ergò anima corpore prestantior,eo est hoc illo maius & admirabilius: & quo est quę animas euertit euersio,grauior euersione quę euertit ciuitatem,eo,vt ego quidē sentio,is qui ab hac eripit, eo qui illam prosignificauit,est auxilio benignior & excelsior: nisi indignū aliquid diximus, prophetæ æquātes martyrem: sunt enim ambo vnius & eiusdē Christi Dei, & ab eo iussi sunt ambo facere,quę fecerunt. Pergat autem nostra oratio, sequēs ea, quę priùs dicta sunt.

Ionæ 3.

Impij Apostatæ conatus diuinitùs prohibentur.

Postquàm ergò hæc sic audiuit Patriarcha,admiratione plenus & lætitia,surrexit,& Christi populum congregauit, martyrisque Christi aduentum, & quodnam ferendum significarit auxilium, apertè narrauit omnibus: & cùm fecisset,vt sanctus statuerat,seruauit illæsum gregē Christi. Peracta autem hebdomada, cùm inutilem fuisse machinationem,& successu caruisse insidias accepit Iulianus, apertè quidem & summè victus, è foro quidem extulit ea, quę erant polluta: proponi verò iussit ea, quæ consueuerant. Quamobrèm cùm venisset sabbatum,intellexissent autem Christiani irritam fuisse machinationem furiosi Iuliani, hymnum gratiarūactionis glorioso martyri Theodoro exhibentes,lætum & splendidum festum ei celebrârunt: frumentumq; coquentes, & pauperibus distribuentes, fecerunt eorū salutem omnibus manifestam. Singulis itaque annis ab eo tempore vsque in hodiernum diem, miraculi inclyti martyris memoriam piè fidelibus peragendam reliquêre. Hoc est,quod à nobis nunc peragitur & celebratur miraculum. Talis fuit acerrima glorioſi martyris in nos defensio,& impiarum impij Tyranni insidiarum deletio.

Festum S. Theodori.

Sed quis reuerà pro dignitate laudârit Dei nostri bonitatē, qui ex faucibus ipsius diaboli homines,qui tunc erant,extraxit vno momento,nempe admirabili & præclaro aduentu venerandi martyris Theodori? quinetiā nos quoq; quotidiè,qui nostra negligentia diabolo prodimur,conseruat,& eripit ex illius faucibus. Hęc ergò cùm sciamus,ô dilectiſſi, ipſi quoquè aliquid cōferamus Deo,qui donat talia. Quid autem offeramus aliud, nisi eleemosynam? Nulla enim re ex omnibus æquè,ac ea,solet Deus delectari: maximè,cùm ipsum tempus pulcherrimè nos ad hoc adhortatur. Est enim ieiunij tempus, & sancti ieiunij,in quo est purificatio animæ & corporis ijs, qui id verè exercent,per copiosam misericordię elargitionem. Quinetiam ad intemeratarum Christi perpessionum per ipsam inducti recordationem nos purgemus,non solùm à cibo & potu,sed etiam ab omni tetro inquinamento: periurio,inquam,detractione,mēdacio,inimicitijs,intemperantia,& quæ est omnium malorum prima & vltima,auaritia. Ab his enim alienatio, est pręclara purgatio,& ieiunium verum & nulli affine repræhensioni. Ante hæc autem, & cum his,& post hæc faciamus eleemosynam,quæ reuerà non ad tertium cælum, sed ad ipsum cælorum effectorem nos deducit: eleemosynam,quę est tanquàm currus igneus, & quæ à terris supra cælum extollit,quos acceperit. Cum his nostrum quidem præclarum & Deo acceptum fiet ieiunium: tanquàm suffitus verò dirigentur preces.

Eleemosyna Deo gratissima.

Eleemosynæ vis & efficacia.

Nec mihi dixeris quatriduana,aut sex dierum ieiunia. Nam sunt quidem hęc quoquè pulchra,& Deo accepta ieiunia, & auertunt animi perturbationes. Sed vt absque spiritu & inutile & inefficax nostrum corpus,ità etiam absque eleemosynā vanum erit nobis ieiunium. Vnde hoc autem? Ex ipsis scripturis ostendemus. Dicit enim: Eleemosyna & fides nè tibi deficiat. Et rursùs: Ante quem ambulabant misericordia & veritas. Et alibi: Misericordiam volo,& non sacrificium. &, Qui miseretur pauperis,Deo fœneratur. Vt autem

Prou.3.iuxta LXX. Psal.88. Oseæ 6. Prou.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem in præsentia plurima prætermittam, exemplo vel potiùs re ipsa vobis ostendam excellentem dignitatem eleemosynæ. Si enim crastino die véneris, vultu quidem pallidus & deorsùm intuens, & afferens omnia euidentia argumenta ieiunij, ad te verò accedat examen pauperum, fame & siti confectum, & frigore concretum, à te supplicibus vocibus petens misericordiam, à te autem inane recesserit, nullam accipiens inopię suæ consolationem: dic, quidnam decæterò tibi tuum reputabitur ieiunium? num solùm macceratio corporis, quæ ei, qui ipsam exercet, nullam affert vtilitatem?

Prætextus corũ, qui nolunt præstare eleemosynam.

Sed mihi dices, quicunque sis, qui hæc dicis. Scio enim frigidas vestras dilationes & ineanes prætextus. Sunt mihi multi liberi, vxoris curam gero, famulorum, famularum. Vtnàm sufficiam ad eis suppeditanda, quę sunt necessaria: tantum abest, vt possim suppeditare hominibus pigris & ociosis: qui reuerà non volentes laborare, arte voluntariam sibi adsciscunt paupertatem. Prætereà autem vulgò quoquè tritum inducis prouerbium, primam vocans meretedem eam, quæ datur suis. Quid tu, rogo, in peccatis prætexis excusationes? Propterea quòd te Deus fecit patrem liberorum, & te familiæ dominum constituit, debes agere gratias, & implere eius præcepta, miserendo egenorum, qui sunt eiusdem generis. Contrà autem ex beneficio sumis occasionem duritię & inhumanitatis: nec hoc solùm, sed eos etiam, quibus nihil vnquàm suppeditâsti, insectaris probris & maledictis. Quid facimus, ô homines? reuereamur, si nihil aliud, vel ipsam naturam. similem enim habemus naturam & animam pauperes & diuites, & ab vno opifice summos omnes effícti: estque vna nostra dignitas adoptionis & regenerationis, etiamsi nescio quomodò instabilis huius vitæ motus, impares ad victum facultates distribuit hominibus: & quod est maximum, ab vno Iudice iudicabimur, & ad idem tribunal sistemur. Hęc ergò cùm sciamus omnes, quandiù stat hic dies festus, emamus nostræ salutis viaticum per eleemosynam, & studeamus habere defensores, & non accusatores apud illud tribunal pauperes. Videamus Dominum, qui in omnes obtinet imperium, & omnes superat, quemadmodùm quotidiè à nobis adiram prouocatus & iniuria affectus, non odit, non auersatur: sed à nobis rogatus, statim præbet id, quod est vtile. Et Deus quidem sic, & hæc Deus, cui supplicant ingrati famuli.

Duritia aurorum castigatur.

Nos autem eum, qui est eiusdem generis, qui nos nunquàm ad iram prouocauit, imò verò qui suos vocat dominos, & quæ sunt huiusmodi, vt attrahat ad misericordiam, despicimus, & aures obstruimus, vt aspis ad incantationes. Et quomodò sunt hæc benignitatis aut misericordiæ? immò verò contrà sunt maximæ crudelitatis. Bonus est Deus, quòd hũc aërem, quem spiramus, & fluenta aquarum, & lucem solis, ex æquo abundè suppeditauit omnibus, diuitibus & pauperibus. Nullus enim pauper liberè vllum aërem hausisset, aut hanc lucem percepisset: sed priùs, quàm exijssent ex vtero, arrepti fuissent miseri, si ad se precio emptã attraxissent respirationem, quòd in iugera & modos, quomodò terram & mare, hæc diuites diuisissent. O duritiam, ô crudelitatem: quòd viuant pauperes, propemodùm ægrè ferimus. Nequaquàm hoc faciamus, ó amici & fratres, neque propter immisericordiam amandemus pauperem Lazarum, nè nos sicut ille Luc.16. uitem ipse illinc ostendat: neque eius manum, quę tota nobis modò porrecta est ad misericordiam, auersemur, nè illinc rogemus vel summum eius digitum, & eum non assequamur. Nè inuideamus saltem superuacaneorum participes accipere pauperes, nè audiamus, Recepistis bona vestra in vita vestra. Omnia peribunt, omnia prętereunt: eleemosyna autem manet in seculum. Dispersit enim, inquit, dedit pauperibus: iustitia eius Ibidẽm. manet in seculum seculi. In hanc vitam nihil nobiscum attulimus: Deus nobis omnia Psal.111. largitus. Largiamur ipsi quoquè egentibus: etiamsì sint Dei, tamen tanquàm nostra sint, ipse nobis reddit mercedem. Et si quis quidem ex nostris amicis aut proceribus iussit nos non solùm pecunias, sed etiam vitam propriam despicere propter illius amorem, quàm prompto & alacri animo aggrediamur eius iussum exequi, & re ipsa, si fieri posset, id effectum reddere, dici non potest. Ipso autem vniuersorum Deo, & non alio, aperte Matt.25. clamante in Euangelijs, Quod feciſtis vni horum fratrum meorum minimorum, mihi feciſtis, cõtemnimus & despicimus. Respiscamus: videamus quàm sit leue & facile præceptum. Ex superuacaneis & inutilibus, & hîc & illic dispersis rebus nostris, clamat, vt regnum cęlorũ comparemus, & nolumus. O quantùm lugebimus, quãdò volentes nihil omninò poterimus.

Sed mihi, inquit, rerum necessariarũ ne satis quidẽ suppetit. Quid dicis? Ne frigidę quidem aquæ poculum dare potest petenti? & nec sermonem quidem benignum? Et quonàm modo possunt hęc esse rationi consentanea? Et pro his, (ô miraculum & clementiam) sidantur pauperibus bono & non nimis curioso animo, pollicitus est Deus se esse nobis datorum regnum cælorum. Hæc ergò omnia scientes, ó dilecti, cum ieiunio iungamus misericordiam, qua tanquàm pennis anima nostra è terra in cælum extollitur. Et ieiunio quidem nos liberante ab animi perturbationibus, eleemosyna autem æternã vitam conciliante, nulla in re deficientes, simul cum Christo sponso ingrediamur. Hæc quidem satis superque dicta sunt misericordibus: duris verò id totum ne syllaba quidem esse videbitur.

Etiam pauperrimi vt possint præstare eleemosynam. Matt.10.

Misericordia ieiunio iungenda. Matt.25.

Nos autem martyrem laudemus ijs, quas par est, laudibus, & miraculi semper recentem memoriam in nobis circunferẽtes, glorioso martyri fideliter exclamemus: O splendor martyrum, & decus sanctorum. O verè Dei donum. O custos & inuictissime defensor fidelium, nè obliuiscaris nostræ paupertatis & humilitatis: sed semper pro nobis intercedere nè te pigeat, ô vir inprimis admirande: nec nos, qui quotidiè ab animarum nostrarum, qui cadit in intelligentiam, Iuliano, nempe qui & tunc & nunc est author mali, inimico oppugnamur, despicias ô vir maximè venerande. Te enim etiã post mortem credimus viuere, vt Dominus dixit, dicens: Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet. Tu autem, qui non solùm credidisti, sed etiam pro ipso es mortuus, ô meritò laudande martyr, in Deo viuis vita, in quam non cadit senium, & quæ non terminatur. Vt qui ergo in Christo viuas, & stes prope eum, redde eum tuis precibus propitium tuis famulis: vt per te liberati ab ijs, quæ hîc sunt, molestijs, quæ illic sunt bona, cõsequamur gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Innocat sanctum martyrem.

Iohan.11. Sancti viuunt in Deo.

LIBELLVS ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRINI, DE PASSIONE IMAGINIS DOMINI NOSTRI IESV Christi, in Beryto vrbe Syriæ crucifixæ: qui in septima Synodo œcumenica Actione 4. vnde nos eum descripsimus, citatur, & Athanasio tribuitur: quod nõ parũ facit ad libelli authoritatẽ.

Euate oculos intellectús vestri, nouum hoc spectaculum contemplamini, inspicite in DEI immensum hoc miraculum, date illi gloriam, illius inexplicabilẽ erga homines amorẽ, illiusq; dispensationis magnitudinẽ considerate, lachrymas cũ lętitia fundite. Apud Deum nihil nouũ. Deus enim existens, cuncta potest. Quod aũt in diebus nostris & nostrî causa factum est, corda oĩa quęcunq; audient, in stuporem ducet. Stupuit cęlũ propter talia ausa. Abyssus conturbata nimis est. Sol, luna, & reliqua sidera obtenebrata sunt ob tale facinus. Rursùs aũt lætata sunt ob id, quod circa se Deus dispensauit. Cuncte cęlorum virtutes, audite, & stupescite in eo, quod factum est in diebus nostris. Intelligentes, intelligite: inclinate aures vestras, vt ex corde audiatis.

Nouemb.9.

Berytus ciuitas est in finibus Tyri & Sidonis sita, vectigalis autem Antiochensibus. In hac ciuitate cùm Iudæorum natio frequens esset, contigit vt prope synagogam, quam illic amplam habent, quidam è Christianorum numero domicilium à quodam conductum habitaret. Hic ex aduerso lectuli, imaginẽ Iesu Christi Domini nostri fixerat. crat hæc sanè veneranda, ꝙ integram Christi Domini proportionẽ exprimeret. Contigit aũt nõ ita diù post id tẽporis, Christiano māsionẽ aliquãto ampliorẽ quęrere: neq; id omnino fortuito factum est, sed ex diuina dispensatione, quę oẽs cupit in agnitionẽ veritatis venire, & saluos fieri, exhibẽs miracula his qui illum colunt, & piè in illũ credunt: verũ in redargutionẽ diffidentiũ, confirmationẽ aũt & stabilimentum credentibus. Quęrebat itaq;, vt dicere cœperam, Christianus ędes maiores: quas cùm in alio ciuitatis loco inuenisset, ę domo, quam prope synagogam habuit, in alterã migrauit. Cumq; res suas omnes in eam transtulisset, imaginem tamen illam Domini illic fortè reliquit, obliuione qui-

Cap.1. Berytus ciuitas.

Antiquissima Christi imago.

1.Tim.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem illud,sed tamen diuina dispensatione. Iudæus autem commoditate loci captus, ædiculam illam conduxit,nondùm animaduertens eiuscemodi imaginem illic affixam: suaque isthuc transferens,aliquandiù illic habitauit.

Quodam autem die cùm hic gentilium suorum quosdam in prandium inuitâsset, cõtigit,vt quidam conuiuarum,sublatis oculis, imaginem Christi Domini nostri inspiceret: moxque conuersus ad conuiuatorem,Tu,inquit,Iudæus cùm sis,qua fronte tandèm audes huiuscemodi imaginem domi tuæ habere?Non dicam,hic quot plaustra cõuiciorum & maledicta in Dominum Saluatorem effuderit.Conuiuator autem seipsum purgare studens, affirmabat etiam sanctè, se huiuscemodi imaginem hactenùs non vidisse: atque ità qui inuitatus erat,tacuit. Postquàm autem fuisset egressus, ad principes sacerdotum hominem detulit, quòd imaginem Saluatoris in ædibus conseruaret, Nazaræumque non eiecisset.Illi verò audita re,interrogauerunt num id posset approbare. Clamante illo,se posse confirmare quæ diceret,omnes congregati & furore perciti,illo quidem die nihil egérunt: sed manè facto,congregati summi sacerdotes & seniores, cum ingenti hominum eiusdem nationis turba,assumpto simul delatore Iudæo,ad ædes illas,in quibus imago Domini nostri habebatur,ire pergunt. Cap.1.

Cùm autem ad eum locum veníssent seniores & principes sacerdotum cum ipso simul delatore,itruunt in domum,& cõfestim imaginem Saluatoris Domini nostri contemplati,furore pleni,Iudæum quidem extra synagogam ejciunt, imaginem verò detrahunt,dicentes: Quemadmodùm patres nostri illuserunt ei,ità & nos faciamus. Tunc omnes cœperunt expuere in faciem sanctæ imaginis Christi,colaphisque hinc illinc faciem cædentes,dicebant:Quæcunque designârunt patres nostri in illum,ea & nos quoque faciamus in illius imaginem. Deindè inquiunt: Audiuimus quòd illuserunt ei patres nostri:faciamus idem hoc & nos quoquè. Mox talia conuicia cuomuerunt in Iesu Christi imaginem,quæ nemo sanæ mentis excogitare posset. Addunt deindè: Audiuimus patres nostros pedes manusque illius clauis fixisse : quid obest, quo minùs & nos idem tentemus? confestim autem imaginis Domini pedes manusque clauis ferreis foràsuerunt.

Matt.26. Vide quos magistros sequantur Iconomachi.

Ioan.19. & 20.

Mar.15. Deindè insano ore clamant: Audiuimus quòd & aceto & felle imbuta spongia illum potauerunt : faciamus & nos similiter. acceptaque spongia aceto plena, ad os imaginis applicuerunt.Rursùs aiunt: Notum nobis est,quòd & calamo caput illius patres nostri percusserũt. Fiat idipsum etiam à nobis pariter. Sumpto igitur calamo,caput Domini cædere cœperunt. Tandèm aiunt: Clarum nobis est,quòd lancea latus illius pupugerunt.nihil à nobis omittatur.addamus & hocipsum. itaque lanceam cuidam porrigentes,iusserunt,vt latus imaginis Dominicæ transfigeret.Ex eo autem confestim sanguinis & aquæ riuuli emanare cœperunt. Christe,gloria tibi. Incomprehensibilis Domine, gloria tibi.Quis tibi similis Domine? Quis alius præter te Deus,faciens horrenda signa & terribilia, & obstupescenda in cælo & in terra ? O admirabilis mediator Dei & hominum,& homousion, mundi redemptor ac Saluator, totius bonitatis & pietatis fons & origo. O quãtus es Domine Iesu in humilitate,qui cùm esses Deus,morticinum nostræ carnis suscipiendo, homo fieri dignatus es pro salute generis humani,quem impij & crudeles paulò minùs ab Angelis minoratum cernentes, horribili morte plectere non erubuerunt.O quàm magnus es noster Saluator in patientia, qui in tempore tuæ traditionis, tuo traditori ad te venienti, osculum præbere non renuisti, & seruo Malcho Apostoli gladio abscissam auriculam redintegrâsti, quandò ad passionis victimam velut ouis mansuetus deducebaris. O quãtus es in misericordia Christe, spes vnica mundi, qui cùm in Cruce teipsum hostiam Deo patri exhibuisses sanctam & immaculatam,pro tuis crucifixoribus veniam postulâsti,dicendo ad patrem: Pater,ignosce illis,quia nesciunt quid faciunt. Tunc quidem pro nostra salute * incuruatus, in eádem carne, quã ex Virgine sancta & immaculata assumpseras,mortem pertulisti crudelem. Et qui eras in substãtia cum patre sanctoque spiritu,vnus & impassibilis existens & inuisibilis,condoluisti humanam perire naturam.Et ideò in hãc lachrymarum vallem descẽdens,pro nostris erratibus & piaculis formam seruilem suscepisti, in qua te permisisti ab iniquis teneri,flagellari, ad vltimum verò crucifigi.Nunc autem in sancta imagine rua crucifige-ris Domine iterùm, ad confusionem impiorum omnium infidelium, & ad corroborationem omnium in te credentium. Et ideò tibi omnipotenti Deo vnà cum patre spiritu-

Cap.2.

Esa.53. Ierem.11.

Luc.23. * incarnat* legendũ puto.

Vide stupẽdum miraculum.

Luc.22.

que sancto gloria sit per cuncta seculorum secula,decus & fortitudo, virtus atque victoria,Amen.

Audite omnes Ecclesiæ filij cætera,quæ postmodùm facta. ipsius enim mysterij fuit dispensatio.Postquàm enim,vt superiùs dictum est,latus sanctæ imaginis illius apertum est,continuò exiuit sanguis & aqua. Dixerunt principes sacerdotum: Afferatur vas ad horum vulneris,& videamus exitum rei.Qui ilicò detulerunt hydriam,& ad locum vulneris,vndè sanguis & aqua decurrebant, statuerũt. Quæ absque vlla mora subitò repleta est.Dixerunt autem adinuicèm: Quoniam susurrant Christum colentes, quòd signa & inaudita multa fecerit in mundo,quæ nemo alius agere potuit, accipiamus hunc sanguinem & aquam hanc,& deferamus ad nostram synagogam, & congregemus vniuersos,qui se malè habent,& ex hoc perungamus eos: &,si vera sunt,quæ de Christo dicuntur,continuò sanabuntur: sin aliàs,ostentui habeantur à nobis cuncta,quę à suis sequaribus afferuntur de eo. Hęc dicentes, hydriam deferunt ad synagogam, æstimantes se Christo Iesu Domino nostro æterni regis filio maximam inferre posse iniuriam. Congregauerunt igitur quoscunque repererunt languidos, & in conspectu Hebræorum introducti sunt in synagogam: inter quos quidam prouectæ ætatis erat homo, quem à natiuitate sua grauissima possederat corporis molestia,quæ Græca locutione παράλυσις, Lauinè verò dissolutio membrorum dicitur. Hic dum primùm ab eis fuisset perunctus, repente de suo grabato quasi cernus exiliens,ad laudem filij Dei incolumis redditus,ad propria remeauit. Deindè adducentes cæcos nonnullos, loca eorum luminum perungere studuerũt. Qui ipsi statim in Christi Iesu nomine discussa cęcitate,post multos annos lumen amissum recipere meruerunt. * Aegrotãtes autem plurimi,ad hoc spectaculum adducti, manibus post terga reuinctis. Cumque & illi fuissent peruncti,mirabili virtute Dei vndiquè perfusi,sensu redintegrato pristino, ad propria dum reuertuntur sanissimi,laudes Dei omnipotentis filio Iesu Christo Domino Saluatori nostro persoluuntur ab omni populo. Miracula ex sanguine imaginis Christi.

Tumultus autem exortus est magnus per totam tandèm vrbem, concurrentibus omnibus propter innumerabilia,quę fiebant,miracula.Et quicunque varijs languoribus infirmos possessos habebant apud se,illuc eos deducentes perungebant, & statim sanitatem quam desiderabant,consequebantur.Omnes autem,ad quoscunque peruenire potuit opinio,afferẽtes infirmos,quos habere poterant in domibus,paralyticos, cæcos, claudos,surdos,mutos,& leprosos siue aridos, deducebant eos ad synagogam Iudæorum,vbi hęc signa fiebant diuinitùs.Sed quãuis maxima esset hęc eadem synagoga, nequaquàm tamen recipere poterat superuenientium multitudinem. infinitæ enim erant populorum cateruæ,quæ illuc vndiquè confluebant propter innumerabilia miracula & prodigia,quę pro sua nimia prolixitate,nè fastidium generent,transgrediendo prętereuntur.Omnes autem principes sacerdotum & seniores,& omnis turba Iudæorum, parualorum ac maiorum,& mulierum, videntes quę facta fuerant, crediderunt in Dominum nostrum Iesum Christum,& dicebant : Gloria tibi sit ęterne Deus & omnipotens pater,qui nobis indignis,quanuis serò,reuelâsti vnicum filium tuum, Dominum nostrum Iesum Christum,quem,vt Esaię vaticinium cecinit,virgo concepit,& virgo peperit,ac post partum virgo permansit.Gloria tibi sit Christe fili Dei, qui tanta mirabilia nobis miseris demõstrâsti. Tibi credimus,tu nobis esto propitius,& nos suscipere dignare,quia ex toto corde,& tota anima atque virtute ad te confugimus. Hęc & his similia clamantes dicebant, lachrymas autem amaras emittebant & singultus. Iudæi permulti crediderũt in Christum. Esa.7.

Postquàm autem curati sunt cũcti,qui ęgritudine detinebantur,occurrit omnis multitudo Iudęorum ad domum sanctę ecclesię,quę in eádem vrbe erat, vbi & metropolitanum inuenerunt.Cuius prouoluti vestigijs,se peccâsse,se grauiter deliquisse,magnis vocibus fatebãtur.Qui cùm abijs perquireret omnem rei gestę veritatem, sanctam icoriam Domini Saluatoris eidem demonstrantes,annunciauerunt cuncta,quæ in ea exercurrant: & qualiter ab ictu lanceæ,sanguis & aqua emanauit ex latere ipsius, necnon & de mirabilibus ab ea ostensis,illi retulerunt per ordinem.Ille verò interrogabat,qualiter icona ipsa ab ijs fuisset reperta,&,si ab aliquo eam excepissent. At illi retulerũt ei,quòd quidam Christicola per obliuionem in cellula synagogæ proxima dimisisset eãdem icoram,dum se ad alium locum transferret hospitandi gratia.Qui statim iubetur inquiri,& repertus,in prędentia Domini metropolitani statuitur. Cumque ab eo studiosissimè fuisset Cap.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota de hac imagi. etc. Ioan.3. Act.22.

interrogatus,quomodò icona apud se deuenisset,vel à quo tam mirabiliter posita esset, respondit dicens,quòd Nicodemus,qui ad Iesum nocte venerat,proprijs manibus eam composuisset,& moriens Gamalieli tradidisset.Gamaliël autem Doctoris gentiũ Pauli διδάσκαλος, cùm diem sibi cerneret adesse extremum,Iacobo eam reliquit,& Iacobus Simeoni & Zachæo, & sic per successores temporum in Hierosolyma perdurauit, vsquequò subuersio illius vrbis patrata est quadragesimo & tertio anno post assensionẽ Domini & Saluatoris ad cælos.Sed biennium antè,quàm Titus & Vespasianus eandẽ subuerterent vrbem, admoniti sunt à spiritusancto fideles atque discipuli Christi, vt relicta vrbe,ad regnum se transferrent Agrippæ regis: quia ipse tunc Agrippa Romanis fœderatus erat.Qui egressi ab vrbe,omnia quę ad cultum nostrę religionis vel fidei pertinere videbantur,secum auferentes,in has regiones transtulerunt se. Quo tempore etiam icona cum cæteris rebus ecclesiasticis deportata, vsque hodiè in Syria permansit, quam ego ipse à parentibus ex hac luce migrantibus mihi traditam,iure hæreditario vsq; nõ possedi. Hęc certa & manifesta ratio est de icona sancta Domini Saluatoris, qualiter ea Iudæa in Syriæ partes deuenit.

Auditis his sermonibus,reuerendissimus metropolitanus valdè hilaris redditus,conuersus ad populum Israëliticum,dicebat: Conuertere Israël ad Dominum patrem vniuersorum viuentium,& adora nobiscum eius filium,per quem sunt omnia creata,& spiritum sanctum,qui est viuificator cunctorum viuentium, & illuminator nostrarum animarum,festina debitũ absoluere votum. Omnis autem turba stirpis Iudaicę, clara voce cœpit cantare & dicere: Vnus Deus pater,& ipse ingenitus: Vnus filius, & ipse vnigenitus Christus, quem patres nostri crucifixerunt, & nos ipsum agnouimus verum Dominum. Vnus spiritussanctus, & ab vtroque procedens, per quem veraciter nos credimus esse saluandos.Hæc dicẽtes, prostrati genibus ipsius,veniã postulabant de suis cõsequi sceleribus per baptismi remedium. Quos suscipiens beatus antistes cum suis clericis,per dies plurimos de disciplina erudiuit Christiana. Ad vltimum verò catechumenos factos,& triduano peracto ieiunio,ex aqua & spiritusancto regenerauit eos.

Iudæi baptizantur.

Cap.5.

Postquàm verò baptismum consecuti sunt,rogabant enixiùs sanctum virum,vt synagogam suam ecclesiam consecraret in honore sancti Saluatoris mundi. Quorum petitionem minimè aspernatus,synagogam illorum, quę maior esse videbatur, in nomine vnigeniti filij Dei redemptoris mundi consecrauit.Extunc itaq; per diuersas orbis terræ nationes & prouincias mos inoleuit, vt basilicas plurimas vel oratoria pontifices Christianæ legis,in honore sancti Saluatoris mundi condere & dedicare non desinant. Nam anteà antiquiores nostri vel maiores hoc peragere minimè præsumpserunt. Sed ad narrationis nostrę ordinem reflectamus articulum. Rogauerunt autem * metropolitanum prędictum virum,vt cęteras synagogas eorum in honore quorundam beatorum martyrum consecrando reconciliaret.Itaq; & huic petitioni libenter animum accommodauit,& quę illi suggesserunt, Dei iuuamine fretus,cuncta expleuit deuotus. Factũ est gaudium magnum in ciuitate illa,non solùm de sanitate corporum,quę emanauerat maxima:sed & de tantis animabus,quę ab interitu satanæ ad vitam æternã fuerunt reuocatæ.

for.e merro politanum prędicti viri

Cap.6.

Venerabilis verò & summus antistes die noctuq; varijs fluctuabat cogitationibus de hydria,quę Dominicum in se retinebat cruorem,valdè hæsitans,quid de eo opportunũ fuisset peragere.Tandèm autem salubri reperto consilio,omnium Ecclesiarum,quæ per orbem terrę longè lateque consistebant,inęstimabile atque profuturum prouidit consolationis remedium.Deniquè ampullas prędicit fieri vitreas,in quibus portiones misit singulas de sanguine & aqua,quæ de imagine Domini Saluatoris nostri decurrerunt, quas etiam per Asiam,Aphricam,Europam per suos nuncios dirigẽs, cuncta quę apud vrbem iam dictam suo tempore contigerãt,iuis scriptis vel eloquijs manifestissimè vniuersis sanctę Ecclesię filijs viriliter declarauit.Hoc insuper ab his efflagitans, vt per annos singulos in mense Nouembri, qui apud Hebræos est nonus, apud nos verò mensis vndecimus,nono die ipsius mensis,id est,quinto Idus Nouembris, non minori reuerentia,quàm natalis Domini vel paschalis,ista dies præcipua obseruatione colatur.

Cap.7.

Hæc est vera & vehemẽter credula ratio de cruore lateris Domini nostri Saluatoris, qui profluxit de sancta imagine ipsius,quę crucifixa est in Syria,in Beryto ciuitate. Hæc est etiam sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur. Nec esse alter æstimãdum à verè catholicis,præter id quod scribitur à nobis,quasi ex carne & sanguine Christi aliquid possit in mundo inueniri,nisi illud, quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidiè spiritualiter efficitur. Hęc ergò sciens,amantissimi patres & fratres,acceleraui declarare vobis ad ædificationem animarum vestrarum, ad incrementum vestrę fidei,vt & in hoc scire valeatis,quanta sit virtus & pietas Domini Saluatoris nostri Iesu Christi. Idcircò in fide forres estote,& congaudete super magna & obstupẽdis eius miracula,quæ in nostra generatione à Deo sunt patrata.Et date illi gloriã cũ lætitia gaudentes, & cum nimia compunctione eius maiestati immensas gratias agite,eò quod fidei suę & scientię dignos vos fecit esse.Ipsi Christo Iesu Saluatori, cũ patre sanctoque spiritu gloria sit honorque, laus etiam perennis, qui sempiternum atq; indiuisum absque initio & fine obtinet imperium.

spiritualiter,id est, inuisibiliter, & tamẽ realiter & substantialiter.

In V II. Synodo,quæ est altera Nicena,sequuntur hæc:

CONstantinus sanctissimus Episcopus Constantię,quę est in Cypro,dixit: Ecce is,qui ab immortalitate appellationem sortitus est,totam hanc sacram congregationem ad compunctionem & lachrymas compulit. Non enim venerandas esse tantummodò imagines sanctorum docuit, sed & maximas quasdam meditandi rationes ab his proficisci. Tharasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed qui spiam dicent,quamobrẽ miracula à nostris imaginibus non eduntur? Cui sanè ità cum Apostolo sit responsum: Miracula non credentibus data sunt, sed illis,qui in incredulitate perdurant.Hi igitur,qui imaginem ità tractabant,infideles erant: qua de causa signum illis datum est à Deo per imaginem, vt ea ratione ad fidem nostram Christianam traherentur.Generatio enim improba & adultera signum quęrit, & signum non dabitur illi.

Athanasiũ dicit.

1.Cor.14.

Mat.12.

MARTYRIVM SANCTI ARESTAE,

Authore Simeone Metaphraste.

Nouemb.9.

IMPERATORE Diocletiano, magna quędam persecutio aduersùs Christianos commota est. Misit enim ille magistratus suos in omne sibi subiectum Imperium, qui Christianos homines de medio tollerẽt. Vnus autem quidam,nomine Maximus,Imperatorem adijt,quem his verbis affatus est: Diuine Imperator,dux nostrorum deorum, & diuinorum,quę ad illos pertinent, mysteriorum sapiens prędoctor,peto à benignitate tua,vt iubeas me partes Ciliciæ & Cappadociæ percurrere, vt Christianos maleficos homines affligens, eosque compræhensos multis & varijs cruciatibus subijciens,igne consumens,& in aquas præcipitans,funditùs perdere valeam. Hęc cùm Diocletianus audiisset: Habeas, inquit,potestatem in toto Imperio meo, ad impiam Christianorum superstitionem euertendam: deos autem ipsos omnium dominos, ac totius orbis terrarum adiutores,vbiquè manifestos esse facias.

Vide gratuitam mali hominis malitiã.

Cùm Maximus edictum ab Imperatore accepisset, multo cum apparatu ac pompa egressus est,tanquàm leo, inuenta esca: cumq; animũ immitem & misericordiæ omninò expertem haberet,properauit ad vrbem,quæ dicitur Tyana. Quò cùm venisset,auditab eius vrbis ciuibus,medicum quendam illic esse, Arestem nomine, qui quotidiè toticiuitati persuadere studebat,vt Iesum Christum omnes colere vellent,& eius fidem sequi, quem & à parentibus didicisse aiebant, non esse deos alios,nisi vnum solum verum Deum ac cęlestem,eiusque filium Iesum Christum.His auditis,iussit Maximus Arestem ante tribunal sisti,cui sic ait: Quę nam est temeritas ista tua? Non enim parùm contra te commoti sumus.Dic igitur liberè nomen tuum, & genus. Tunc sanctus Arestes: Mea, inquit,libertas & fiducia est Iesus Christus, per quem loquendi libertatem consecutus sum: itaque nunc loquar: Christianus ego & sum, & vocor.

Aresten medicus defertur apud iudicem.

Tunc Maximus dixit: Quoniam te Christianum appellari dixisti, & Christum Deum esse confessus es,dijs sacrifica priusquàm tormenta patiaris.Ad hęc respondit vir ille san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ierem.10. sanctus: Dij,qui cælum & terram non fecerunt,dispereant.Ego enim cùm adhuc puer essem, didici sacrificium incruentum Deo viuenti offerre, quem & puro corde adoro: tuos verò adulterinos istos deos,& inanes ac vanos dæmones,quos tu dicis,non adoro. Tum Maximus: Video te,inquit,ætate florentem,prudentia & eruditione multùm valere, & medicinæ artis honestã ac decorã facultatẽ possidere. quamobrẽ habeo rationẽ tui,perindè ac si esses filius meus.Agè igitur dicas nobis, quod est nomen tuum, & qualisnam sit cultus parentum tuorum. Tum ille: Si cupis scire nomen meum, velim scias,apud Deum ipsum valdè honoratum illud esse.Nanque parentes mei,à quibus,quòd

Magna martyris liber. ad carnem pertinet, genitus fui, Arestem me nominârunt, vt scilicet placerem Deo,& hominibus per Domini mei Iesu Christi confessionem, & morborum, quibus humana corpora vexantur,curationem.

Ad hæc Maximus: Stultissime,inquit,& miserrime homo,cur loqueris sic petulanter? Cur teipsum decipis,cùm vnum Deum confitearis,& Christum, quem Iudæi, vt nefarium & maleficum hominem crucifixerunt? Respondit Arestes: Si magnam eius, qui crucifixus fuit,potentiam cognoscerem, inanium idolorum errorem derelinqueres,& illum adorares,qui verè Deus est,ex Deo vero,qui corporeis oculis non cernitur, genitus:qui & ipse,vt Deus,corporeo visu non comprehenditur. Hic spontè diuinam naturam cum humana coniunxit,& à pernicioso diaboli errore nos liberauit. Ad hæc Maximus: Multis,inquit,verbis & fallacijs aures meas obtundis: quasi velim ego deos meos relinquere,& istum vestrum Crucifixum adorare. Agè igitur & tu dijs nostris sacrifica, futurum sciens,vt,si hoc feceris,ad dexteram meam sedeas. At Arestes dixit: Ego æternum Deum,semper mihi benefacientem, & Dominum meum Iesum Christum adoro, eique seruio: dæmonum autem istorum particeps nunquàm fuero.

Tum Maximus: Adducite illum ad templum deorum. Templum autem, quod dicebat,erat auro & argento excultum,atque idolis refertum.Ad Arestem verò conuersus: Sacrifica,inquit,dijs ipsis,Areste. Respondit ille: Erras magnoperè,cùm nescias,quid tibi expediat: isti enim dij tui ex ære,ferro,auro & argento confecti sunt ad decipiendos homines.nam neque vident,neque audiunt,cùm sint opera quędam manufacta: neque omninò sibi opem afferre possunt, nullam denique gratiam referre sciunt. Tum Maximus: Velim,inquit,scire,sacrificésne,an membra tua dissipari iubeam.Respondit Arestes: Putásne istis tuis verbis me perterrefactum iri? Minimè hoc futurum speres: sed

Constantia & fortitudo animi. quamprimùm fac,quicquid vis: ignoras enim,quem præsentẽ & mihi opitulantẽ habeo Dominum Iesum Christum. Tunc ait Maximus: Hominem istum virgis cędite, eumdq; admonete,nè pergat ampliùs insanire.Illeautem cùm verberaretur,elatis in cælum ma-

Virgis cędit. nibus,ait: Respice, Deus meus,è cælo, & opitulare seruo tuo. Iussit verò Præses illũ tandiù verberari, quoàd milites ipsi vicissìm quadragenas plagas singuli infligerent, ità vt

Videcru. delitatem. funes,lora,& nerui consumerentur. Mox vehemẽtiùs eum cædi iussit, sic vt eius intestina extracta sint,& tanta viri tolerantia omnibus admirationem attulerit.

Cùm igitur ità verberatus fuisset: Sacrifica dijs ipsis, inquit Præses, & dimittam tẽ. Arestes verò nihil respondit.Itaque iratus Præses,iussit obeliscos igniros fieri, & ad eius terga statim adhiberi,vt ea primùm comburerentur, deindè acero acerbissimo & multo sale conspersa,tererentur. Tum martyr ille beatissimus, erectis ad cęlum oculis, ait:

Gen.19. Deus, qui Sodomitarum vrbes igne consumpsisti, & Niniuẽ per pœnitentiam conuersam,tua virtute ad iustitiã traduxisti: da,quęso, mihi Domine, vt signum aliquod tuum

Ionæ 3. in conspectu meo videam. Fac mecum signum in bonum, vt videãt qui oderunt me, & confundantur.His dictis, sufflauit in simulacra illa, & statim comminuta sunt, atque eam puluerem conuersa.Mox ait Præsidi: Et vbinàm est potentia deorum tuorum? Nunquid sibi ipsi opem ferre potuerunt? Cùm verò è templo egressus esset,statim ædes quoquè illa euersa est.

Tunc iussit Præses in carcerem interiorem Arestem detrudi, & carceris custodi præcepit,vt neque panem,neque aquam ei daret. Sanctus verò martyr lætanti animo adijt carcerem,& elatis in cælum manibus,has preces emisit: Domine Iesu Christe, qui voluisti me ab ineunte ætate res iustas & honestas edoceri,quique omnem erroris cupiditatem atque illecebras à meipso repulisti,qui cælum,terram,quæque in his continentur,effecisti,qui mare ipsum certo loco constituisti, & eius bona humano vsui cõtulisti, qui sanctos tuos,Abraham, Isaac, Iacob, ad requiem tuam perduxisti: quęso, nè me de-

relinquas: quoniam totum me tibi addixi, ac tradidi: fac, vt particeps fiam eorum qui martyrio ante me functi sunt,& hæreditatem tuam perceperunt: quoniam gloriosum est nomen tuum in secula,Amen.

His precibus ad Deum missis, cùm septimum diem in carcere transegisset, octauo die Præses in tribunali sedens,iussit Arestem illuc duci,& in eum intuẽs: Nefarie,inquit, impie,& deorũ inimice, cur ausus es frigida quædam & stulta verba loqui? An propterea id fecisti,quia leniter tecum locutus sum? Agè igitur saltem nunc quod æquum est, Contemnit minas martyr inuictus
facias, nisi enim mihi obtemperaueris, dijs sacrificans, acerbiores cruciatus contra te statim excogitabimus, & pessimis modis vitam tibi auferemus, corpusque istud tuum in aquam proijci iubebimus.Ad hęc Arestes:Liceat omnia tormenta tua huc afferri.paratus enim sum ea libenter perferre, cùm Domini mei Iesu Christi sigillum in corde meo impressum habeam.Tunc furore accensus Præses, iussit clauos, palmi longitudinem singulos habentes, afferri, & clauis illis eius talos configi. Cùm igitur martyris Nota miraculum.
pedes carnifices configere voluissent,pedes illi facti sunt ità duri ac solidi, perindè ac si ferreæ crepidę fuissent.

Itaque cùm impius Præses animaduerteret, Arestem nequaquàm posse subijci, diabolus in eius mẽtem coniecit, vt alia quadam machina excogitata, celeriter martyrem interficeret. Præcepit igitur cohorti, vt equum quendam maximè terribilem illuc adducerent,& Arestæ manus catenis constrictas,in illius equi femore illigarent, & animal ipsum vi multa impellerent,vt vitæ finem quamprimùm martyr haberet.Fecerunt carnifices, quod à Præside iussi fuerant, eumque longè ab vrbe Tyana quatuor & viginti milliaribus,in equi femore ligatum pertraxerunt. Quo loco spiritum Deo reddidit. Feliciter abit è vita.

Hoc audito, Præses iussit martyris reliquias in flumen quoddam, Phibum nomine, quod est è regione montis,statim demergi.Eo autem loco visus est homo quidam adspectu,instar Solis,effulgens: qui cùm sancti martyris reliquias collegisset,in monte,qui est prope vrbem Tyanam,eas deposuit. Hæc autem cùm præses Maximus fecisset, sancti martyris Arestæ acta misit in vrbem Antiochiam ad Imperatorem Diocletianũ. Compertum fuit Arestæ martyris certamen atque martyrium die nono mensis Nouembris, in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & imperium in secula,Amen.

VITA SANCTAE ET SEMPER MEMORANDAE THEOCTISTES LESBIAE,

Ex Simeone Metaphraste.

AVDARE quidem ea,quę sunt bona, & quæ ad virtutem ducunt & ad pietatem,beatum est, & est bonorum virorum,& qui verè digni sunt laude. Excitant enim auditores encomia, & oratio magis facit æmulari laudes, quàm eos,qui sedent in certaminibus,athletarum æmulatio. Et- Nouẽb. 10.
enim animi solent bonis verbis augeri & componi: quomodò corpora moderatis exercitijs. Quamobrèm alios quidem facit oratio erumpere ad fortitudinem & magni animi virtutem, & veluti à Deo afflatos tractare arma manibus,& quærere aduersarios: alios autem amplecti iustitiam, & laudare æqui diuisionem, & totos ea in re versari, voluptates,& magna contentione prosternere libidines.Sunt etiam, quos æmulatio facit prosilire ad philosophiam,& eam maximè persequi,quę versatur in actione,quę mores componit,& docet accedere ad Dei imaginem,& ei effici similes,quatenùs id humana potest natura consequi: despicere ea,quæ fluunt,corpori non parcere, è terra surgere,& ad cælum erigi,vbi nostra conuersatio & totius corporis caput est Christus. Pium enim esse propriè & primò, est Christum colere rectè viuendo,& absque vlla reprehensione,& sequendo dogmata beatorum Apostolorum & patrum, propter spem vitæ Animũ & corpus quæ confirment. Sermonis siue orationis magna vis. Vera pietas

Universidad de Deusto
Biblioteca

æternæ & regni. Sic ergò laudes bonorum & encomia fortium virorum excitant audi-
tores ad æmulationem eorum, qui laudantur: quomodò contrà, quæ sunt mala, aures
1. Cor. 15. corrumpunt, velutì quædam pestis inficiens corpora. Corrumpunt enim, inquit Apo-
stolus, bonos mores praua colloquia.

Sic ergò ego quoquè accessi ad vos, afferens vtilitatem, quæ est ex præsenti narrati-
one: quæ proderit multis bonis, & digna erit, quę mandetur memoriæ, & conscribatur.
Nam & Deus glorificabitur, qui glorificat eos, qui ipsum glorificāt, quomodò sacra scri-
1. Reg. 2. bunt eloquia: & auditores beatum existimabunt eum, qui illa opera fecerit, & volent
æmulari. Beatū enim pronuncia, dicit quidam vir magnus, eum, qui est dignus beatitu-
dine, vt sis sicut ipse, proposito beatus, absque certaminibus & laboribus. Verumenim-
uerò eos quoquè quos laudamus, studemus æmulari. Quod enim quis laudat, id etiam
scilicet desiderat: Quomodò contrà quod odit, ei detrahit & id vituperat. Cùm ergò hęc
ità se habeant, & oratio ostenderit esse magnam in bonis narrationibus vtilitatem, rogo
vestram charitatem, vt aures accommodantes ad præsens argumentum, & cum curis
mundanis facientes inducias, purè accipiat narrationis huius magnitudinem. Sedenim
nescio quomodò meî oblitus, cùm & oratione & vita procùl abssim ab ijs, quę dicuntur,
Meritum obedientię. & sciam conuenire hæc scribere ijs, qui & certamina & vitam habent parem ijs, qui ce-
lebrantur, adductus sum ad hoc scribendum. Sed quoniam est etiam merces obedientiæ,
resque est & salutaris & beata ducitur, meritò absoluar à crimine audaciæ, implēs man-
datum viri, ab ineunte ætate Deo consecrati, & qui elegit habitare solitudinem, conue-
nienter magno Eliæ & Iohanni, qui est supra omnes, qui sunt inter natos mulierum. Est
ergò incipiendum ab alto argumentum. est enim iam tempus id referre, si vos mihi atten
tas aures præbueritis.

Cùm essem aliquādò in Paro: fui autem: nauigabam enim in Cretam, à beato & pio
Imperatore missus, qui fuit reuerà felix, & felicitatem Romanorum simul cum suo se-
pulcro sepelijt. Mittebar autem, partim quidem simul militans cum clarissimo illo He-
merio, viro ducendi exercitus peritissimo, qui vniuersæ classi imperabat, & vt veriùs
dicam, ipsis etiam animi perturbationibus: nè verò, si de eo, quod est laudibus dignum,
de imperatoria, inquam, eius virtute leuiter & per transitum dixero, eius paruam faci-
ens mentionem, eum afficiam dedecore, vt qui taceam præclara eius facinora, quę nō
potest consequi oratio, accedo ad prędens argumentum, illius mentionem opportunè
facturus. Mittebar ergò cum illo militaturus, & deducendus ad actiones artis imperato-
riæ, non secùs àc pullus ad matrem, ad præclarissima eius stratagemata exiliens. is enim
erat scopus & propositum beati mei Imperatoris: partim autem legatione functurus
Arabes obtinent Cretam. ad Arabes, qui tunc tenebant Cretam. Cùm verò fuissemus in lō insula, & nè vlteriùs
progrederemur, ventus aduersus prohibuisset, nauigauimus ad Parum, in transitu visita-
ri situm insulæ, & contemplaturi quod illic est templum Dominæ nostræ Dei paren-
tis. Cùm autē delati essemus in portum, qui spectat ad Naxum, (is verò sensim & pau-
latim fit profundus, apteque & eleganter secedit à fluctu: perindè acsi esset ad hoc con-
structus, & montis concauitate inclusus, vt facilè hyemarent & æstiuarent nauigia) de-
scendimus, & cùm parùm processissemus, ad templum venimus.

Cùm autē suffijssemus, & de more precati essemus, admirantes id circuibamus. Erat
Templum matris Dei in Paro pulchertimum verò id spectatu dignissimum, & seruās adhuc reliquias veteris pulchritudinis. erat enim
vndiquè iusta constructum symmetria: & frequentibus erat fultum columnis ex lapide
basilico, & secto lapide vestiti erāt eius parietes, non secùs àc columnę. Lapidem autem
adeò tenuem & subtilem effecerat artifex, vt viderentur parietes esse induti textis byssi-
nis. Marmoreus verò nitor lapidū tantū ostendebat candorē & splendorē, vt vel marga-
ritarū superaret fulgorem. Tam egregius erat lapis, vel potiùs studium artificis, qui eti-
am contendit naturę tribuere pulchritudinem. Cùm autem venerandæ & diuinæ ęnem-
sæ, quod est suprà impositum, tegumentum intra portam vidimus, stupuimus elegan-
tiam. Ità enim erat tornatum, vt non videretur habere naturam lapidis: neque ferro &
arte & manibus esse excisum: sed simile erat cuidam succo lactis commixto, cuius suffu-
sio fabrefacta erat ad tecti figuram. Tali ego lapide vidi aliquandò lunam currum agen-
tem Tauris. Atque iacebat illud quidem confractum: nos autem concurrimus, & propè
stetimus, execrantes & maledictis omninò insectantes eum, qui contriuerat. erat enim id
donarium domo Dei planè dignum.

Cùm

Cùm nos ergò adstaremus, & admiraremur, & in eū, qui confregerat, exclamaremus,
videmus repentè monachum profectum è solitudine, & progredientem è nemore, & ad
nos venientem, vultu pallidum, genis macilentis, nudis pedibus, totum squallidum, tu-
nica è pilis contexta, superhumerali & capitis tegumento tunicæ similibus, zona pelli-
què cinctum circa lumbos, perindè ac fera hirsutum, tanquàm Angelū propitium. Ne-
que enim erat similis viro, qui cibo vescitur: sed carnis propemodùm experti & exangui:
& vt semèl dicam, virtutum, vel ipsius potiùs Dei, habitaculum. Accedens ergò nos sa-
lutauit, & nos eum vicissìm: & rogauimus vt diceret, quisnam esset, patriamq; & genus,
& an solus hîc viueret. Ille autem: Patriam quidem, inquit, & genus, & alia, quibus glo-
riantur ij, qui habitant ciuitates, non possum dicere. Neque enim est mihi curæ aliquid
ex ijs, quæ sunt in terra: neque delector ijs, quæ fluunt. Pater verò mihi & Dominus, est
Deus, cui soli vitam ago: propter quē solus per hanc errans solitudinem, plusquàm tri-
ginta annos perseuéro. Est autem mihi nomen Simeon: dignitas autem, humilis mona-
chus, sacerdos & minister & mysta viui & incruenti sacrificij. Nos autem viri virtutem
reuerìti, tam ex verbis, quàm ex adspectu & indumentis, prætereà verò ex exercitatio-
ne, & maximè, quòd Dei erat sacerdos, ad pedes eius procidentes, preces postulauimus
& veniam, quòd eum dignouerimus. Ille autem est precatus, & porrexit verba adhor-
tationis: & iussit, vt nosipsos attēderemus, & non essemus tristi & anxio animo. Est enim,
inquit, Deus misericors & patiens: & eos, qui ad ipsum conuertuntur, vlnis excipit sicut Luc. 15.
prodigum.

Simeon erē mita & mō nachus ex. imius.

Perfectus mundi con. temptus.

Cùm has & huiusmodi alias dedisset exhortationes, siluit. Ego autem cùm essem cu-
riosior, & satis pulchrè viri mores intelligerem, rogaui magnum, & supplex ab eo petij,
vt nos doceret aliquid ex ijs, quæ sunt nobis arcana. neque enim mihi videbatur esse ex-
pers diuinæ consuetudinis. Ille verò, De his quidem, inquit, satis nondùm enim sum di-
gnatus talibus. Huc enim véni, vt mea lugerē, non vt quæ sunt supra me, quærerem. Hæc
autem dicebat, an fingens, an vera dicens, nescio. Cùm me autem dextra apprehendis-
set, & demulsisset tanquàm iam familiaris: etenim sic eum affecit simplicitas. Animæ
enim magnorum virorum, cùm sint participes eius, quod est præstantius, ad ipsum con-
tendunt accedere, & ipsius primi boni participatione, fiunt omni ex parte boni, synce-
ri, simplices, separati ab ijs omnibus, quæ sunt in nobis: quomodò etiam hic magnus,
cum esset iucundus & bonus, videbatur deincèps, eò q̄ esset alienus à simulatione, esse
vnus ex nobis. Deindè iussit nobis sedere in sedibus arte non elaboratis, sed quæ se fortè
obtulerunt. Erant autem lapides & columnæ ex eo quod corruērat, & herba densa & vi-
ridis, & fons, ex quo scatebat aqua dulcis ad bibendum, & totus locus erat plenus quiete
& silentio, & diuinis dignus narrationibus.

En quales sint viri he. roici & per fecti.

Cùm ergò sedisset super herbam, & me iuxtà sedere fecisset, videbatur lætari, q̄ in nos
incidisset. Fixis autem ego intuens oculis: Tempus est tibi, inquam, ô pater, narrandi, si
quid hic vidisti pulchrum & dignum quod referatur. Sed iam loqui incipe, & refer quis-
nam confregit mensæ diuinæ operculum, & quænam est ea fera & agrestis anima, quæ
ausa est tale opus confringere. etenim cogitabam cum paulatim inducere ad perfectio-
nem. Ille autem cœpit dicere: Audiuisti de illo Nisiri, qui imperauit Cretæ copijs naualibus.
Is cùm hic fuisset, & admiratus esset eius elegantiam, in animo habuit id in Cretam
transmittere. Postquàm autem portas est dimensus, & deindè hoc sacrum & diuinum
templum, & pulchrè visum est se habere, deiecit humi, & ad portas traxit, vt educeret. Id
verò repentè factum est maius & maius: idq; sæpè, donèc tandèm cessit Arabs. Cùm aūt
frustrà laborâsset, & scopum nō potuisset attingere, (nolebat enim, vt videtur, res diuina
inquinari, & execrandis seruire sacrificijs. studebat enim, vt dicitur, id deponere in syna-
goga donatiorum Agar) furore correptus, cogitauit id confringere.

Vide mira culum.

Hæc cùm audijssem, maledictis insectabar sceleratum illum & execrandum. Ille au-
tem dicit: Nè cures, dedit is haud ità multò pòst pœnas insolentiæ, vt qui nauem fregerit
in Euboeæ promontorio, quod vocatur Xylophagus, & fuerit in eo submersus. Rogaui
autem diuinum illum virum, vt cibum sumeret, & vt consolaretur nostram animi ægri-
tudinem, susceptam propterea, quòd non vlteriùs procederet nauigatio. Videbamur
enim tempus terere, aduersis ventis nobis spirantibus. Ille verò cibum sumpsit, & nihil
cessans, mihi dixit: Nauigabis quidem Naxum: & cùm illic in portu nauem tenueris vno
die, secundo die pòst nauigans, tertio die venies in Cretam, nihil aduersi reformidans: &

Vltio in sa crilegum.

Prophetia Simeonis monachi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibi impositũ munus obibis vt voles, & vt tibi iussit Imperator: & reuersus, pulchrè accipieris ab eo, qui te misit. Atque hęc quidem posteà facta sunt, vt ille dixit, & finem acceperunt. Cùm autem precati essemus, & hymnos in templo dixissemus, descendimus in nauem cum magno illo sene. Manè autem transmisimus in Naxum, cùm esset Missũ dicit. fretum solùm decem stadiorum. Ipse verò cùm Deo diuinum peregisset ministerium, & nos diuinis impertijsset sacramentis, nobiscum cibum sumpsit. Deindè cœpit mihi dicere:

Tu quidem fortasse ad te excusandum de non suscipiendo eo, de quo sum tuam rogaturus charitatem, in medium adduces inopiam, aut seruitiorum causam, aut vxoris & liberorum & domûs curam, aut aliquas alias causas, recusans id, de quo nos te rogamus. Ego autem tibi rerum prosperitatem, fertilitatem & abundantiam rerum omnium polliceor, & fore, vt magnum tibi suppetat ocium. Teverò rogo, vt tunc memor eorum, quæ tibi dixi, conscribas id, quod hîc factum est, quod dignum est quod mandetur memoriæ: vt Deus noster ab ijs, qui audiunt, in admiratione habeatur & laudetur. Mirabilis est enim, inquit ille, Deus in sanctis suis: & multi etiam effecti imitatores eorum, Psal. 67. qui sunt laudati propter virtutẽ, æqualia consequantur: & ipse lucrifacies mercedem, quæ ex ijs accipitur. Cùm me sic esset adhortatus, incepit:

Venatores quidam ex Eubœa huc venerunt non multis abhinc annis. habet enim insula magnam copiam ceruorum & caprearum. Eorum vnus vir pius, & qui suæ curam gerebat animæ, narrauit narrationem valdè consentaneam Dei magnificentiæ, quisuo tempore facit admirabilia, & quæ sunt præter hominum opinionem. Véni, inquit, aliquandò huc venator, & cùm ascendissem ad diuinam ædem Dei parentis, adorauí & precatus sum, sicut mihi semper erat mos. Cùm autem post preces circumspexissem, vidi in solo parùm aquæ in fossa, & pauca grana lupinorum, quę madefiebant. Locus enim hic alit lupinos, quomodò reliquæ insulæ herbas diuersas. Nam alia quidem producit magnam marathri multitudinem: alia autem solummodò rutam, & alia satureiam, & alia thymum, aut aliquid aliud. Quod verò fert inter omnia eximium insula, hoc magis nutrit quàm alia, redditq; floridius. Vidi ergò, vt dixi, lupinos, qui reddebantur teneri, & me quædam subijt cogitatio, quòd esset omninò aliquis, qui hos demisisset in lacum: & quòd, vt est verisimile, vir aliquis diuinus hanc habitet solitudinem. Hoc ergò reputans, festinabam venire ad socios, qui iam iuerãt in syluam. Oprabam autem magnam hanc prędam consequi. sperabam enim fore, vt magnum aliquod lucrum ab eo acciperem. Et cùm multùm quidem venati essemus, tendebamus ad nauem. Sed illi quidem iuerunt ad mare: ego verò me conuerti ad preces. Ingressus itaque hoc templum Dominæ nostræ, Templum Dñę nostrę, id est, sanctissimæ Virginis Mariæ. orabam. Video autem ad dexteram sanctæ mensæ templi veluti quoddam subtegmen, quod vento agitabatur: & rursùs visus sum videre telam araneæ. Postquàm autem progressus voluí discernere quod apparebat, audiui vocem dicentem: Siste gradum, neque vltrà progrediaris ô homo, neque accedas propiùs. Erubesco enim, cùm sim fœmina, à te nuda conspici.

Hæc ergò cùm audiuissem, & obstupefactus fuissem re admirabili, volebam fugere. A carne enim mea pili exiliẽrant, & erant spina acutiores. Nam quod inexpectatum repentè appáret, dejcit ac deprimit spiritus, etiamsi quis videatur esse audacis animi. Stabam itaq; obstupefactus, & ore aperto. Postquàm autem ad me redij, animo confirmatus, rogaui quisnam esset, & quomodò hanc habiret solitudinem. rursùs vox extitit, dicens: Iace mihi, rogo, tunicam. & cùm recta fuero, quantùm mihi iubet diuina voluntas, non dubitabo dicere. Cùm me itaque superiore amictu protinùs exuissem, eam dimisi, & extra portam fum egressus. Illa autem eum accepit, & se induit. Paulopòst verò Ecce hominem, præter humanam formã nihil ferè habẽtẽ. reuersus, video eam stantem, vbi priùs, & erat figura quidem mulier: id autem quod apparebat, erat supra hominem: pili albi, vultus niger, ostendẽs parùm alboris, pellis quæ membrorum continebat compagem, cùm nulla inesset caro, vmbrę similis forma quę solùm humanã seruabat similitudinem. Hęc ergò, inquit, cùm vidissem, timebam, contremiscebam, maledictis incessebam, & meam reprehendebam importunitatem, quòd cùm essem curiosus, meos socios reliquissem. Tremebundus tamen & pronus humi cadens, rogabã vt precaretur: & obsecrabam, vt ab ea benedicerer. Illa aũt primùm quidem conuersa ad Orientem, vt quæ fortè vellet meum sedare animum, nè ea videretur esse spectrum, extensis manibus precabatur, parùm submurmurans. Conuersa autem ad

me, dicit: Deus, ô homo, tuî misereatur. sed quanam de causa venisti ad hanc solitudinem? & quo opùs habens, venisti ad insulam, quæ minimè habitatur? sed quoniam te diuina huc deduxit voluntas, meæ, vt existimo, gratia humilitatis, de me te omnia docebo, vt voluisti. Cùm me autem rursùs humi prostrauissem, ea sic cœpit loqui:

Mihi, inquit, patria est Lesbos, Methymna ciuitas, nomen Theoctiste, vitæ institutum monachatus. Cùm autem essem adhuc infans orbata parẽtibus, à cognatis tradita sum in monasterium virginum, & induta sum habitu monastico. Nata verò decem & octo annos, in diebus paschalibus, excurri in vicum propinquum ciuitati, salutatura sororem. habitabat enim in vico cum coniuge. Noctù autem irruentes Arabes Cretenses, quorum Dux erat ille Nisiris, omnes abduxerunt captiuos. Manè verò cùm pæana cecinissent, enauigârunt, & huic insulæ appulerunt. Adductis autem captiuis, cùm quærerent pecuniam & precia statuerent, ego accepta occasione contendens in syluam, curri fessor in intima insulæ: & decætero non destiti fugere, donèc petris & acutis lignis pedes perforaui & cõscidi, & sanguine terram infeci: & tandèm defecta viribus, cecidi semimortua: & totam quidem noctem, non ferens dolores vulnerum, acerbè transegi. Manè autem cùm sceleſtos prædones vidissem nauigantes, liberata sum ab omni dolore, & repleta sum maxima animi voluptate: & nunc iam triginta quinque annos & pauló plùs hîc alor perpetuò lupinis & herbis, quæ nascuntur in solitudine, vel potiùs Dei verbo, recordata diuinorum eloquiorum, quòd non in solo pane viuet homo, sed in omni verbo, quod proficiscitur per os Dei. Nuda autem euasi, confractis mihi pannis, Deut. 8. eum quibus abducta sum captiua. Induor verò & tegor manu diuina, quæ continet omnia. Nota vitã sanctæ fœminæ.

Hęc cùm dixisset, & manus in cælum sustulisset, egit gratias. Cùm autem parùm intermisisset, quoniam videbat me terram tacitum intuentem, & nec audentem quidem eam fixis adspicere oculis, dicit rursùs incipiens: Res quidem meæ quemadmodùm se habeant, narraui ô homo. Peto autem, vt vna in re mihi gratificeris propter Dominum. Quando anno sequẽti nauigaturus es in hanc insulã venandi causa, (scio enim te omnino ventum, si Deus velit) vt in vase mundo mihi accipias vnum ex intemeratis donis corporis Domini nostri IESV Christi. Ex quo enim hanc habitaui solitudinem, tali dono nequaquàm sum dignata. Hęc ergò cùm dixisset, & iussisset nulli quicquam de ijs dicere, cum precatione me dimisit ad socios. Ego autem me omnia impleturum pollicitus, abij lętus, quòd Deus meũ implêsset desiderium, quòd me dignũ censuisset, qui tantum thesaurũ consequerer. Quomodò ergò Sancta mihi iusserat, quandò erã cum socijs exiturus ad venandos ceruos & capreas, quas hęc insula alit multas & aliorũ maximas, & visu & narratu admirabiles. Nam ceruis quidem sunt colore similes, ceruis aũt maiores magnitudine: est aũt eis cornu longum, nempe duodecim palmorum, non vt ceruorum, ramis & adnatis propaginibus: sed totum tectum, & quod vnum solum habet, rectum stipitem. Cùm ergò essem, vt dictum est, nauigaturus ad venationem, accepta in pyxide parte diuinæ carnis Domini, eam tuli ad beatam. Cùm venissem autem in insulam, & declinassem in ædem Dei matris, eam non offendi. an autem adesset & lateret, quoniam mecum assenderant quidam ex socijs: an verò abesset, nescio. hoc tantùm scio, me eam non offendisse. Atq; alij quidem profecti sunt in syluam venaturi: ego autem clàm reuersus sum in templum, & protinùs sacrosancta mulier apparuit, indiuta tunica, quàm à me priùs acceperat.

Cùm me autem in terram proiecissem, accurrit, & cum lachrymis dixit eminùs: Nequaquàm hoc facias, ô homo, nequaquàm facias, diuinum donum afferens: nè vras me fœminam, diuina dedecore afficiens. Me itaque tunica apprehensum erexit. Ego autem eduxi e sinu meo pyxidem cum carne Domini. Cùm illa autẽ in terram cecidisset, diuinum donum accepit, & lamentationibus & lachrymis terram rigans, dixit: Nunc dimittis ancillam tuam Domine: Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum: Quoniam remissionem peccatorum in manibus accepi. Nunc abibo, quò tua me iubet potẽtia. Hęc ergò cùm dixisset, & manus diù in cælum extendisset, me precibus prosequens, dimisit ad socios. Cùm paucos aũt dies venati essemus, & prædam satis magnã cepissemus, reuersi sumus. Et illi quidem profecti sunt ad nauem: ego autem cucurri, vt illius beatæ preces acciperem viæ comites. Cùm autem venissem in templum, & deindè circunspicerem, vt eam viderem, video eam in eo loco, in quo priùs videram, emigrâsse. Cùm ergò

Paros insula alit capreas admirabiles.

S. Theoctiste narrat historiam suam.

S. Theocti. ste accepta Euchari. stia, migrat ad Dñm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergò procidissem,& beatos eius pedes essem amplexus,& rigâssem lachrymis, stabãmutus,diù dubitans quidnam facerem. Atque videbar quidem sapiẽter & vtilirer facturus, si cum lachrymis Deo supplicans,& sanctæ motus reuerentia,rogarem vt huic rei à Deo prouideretur:& quomodò is ostẽdisset,iussum diuinum exequerer. Quòd si hoc non essem assecutus,secunda erat,vt dicitur,incunda nauigatio,nẽpe vt hanc rem sociis communicarem,& cum eis sepulturæ mandarem beatæ reliquias,hymnis & canticis prosequens pro viribus. Sed vt videtur,non facilè contingit se sapienter gerere.

Ego itaque non sum assecutus id, quod erat honestum & decorum: sed rusticitate & ingenij leuitate(Quid enim,& venator & imperitus,noui excogitâssem?)feci rem audaciorem,fide quidem,vt mihi videbar, sed minimè Deo grata. Nam cùm eius manũ amputâssem,& lineo texto inuoluissem,ascendi in nauem. Cùm profundo autem vesperè terra soluissemus, & velum expandissemus, secundis ventis spirantibus ferebamur tanquàm volantes, & sperabamus nos manè venturos in Euboeam. Cùm autem dies illixissẽt, inuenti sumus rursùs stantes in eodem portu, perindè acsi ab ancora, aut aba qua remora teneretur nauis. Metus ergò omnes inuasit: & se inuicèm circunspicientes, tremebundi quærebamus causam rei, sciscitantes & inquirentes, num nefarium quippiam à nobis factum sit, cur arceremur. Cùm verò alius aliud dixisset, intelligens ego audax meum facinus, inscientibus omnibus, in templum sum reuersus: & cùm posuissem manum in corpore sanctæ, descendi in nauem. Hortatus autem socios, cœpi iter ingredi. Cùm verò multùm prouecti essemus, erat deincèps cymba volucris, velum replente vento: fuitq; rectus cursus & absq; vllo impedimento. & tunc ego rem narraui sociis, & quemadmodùm beatam illam inuenissem,& quemadmodùm res eius se habuisset, renunciaui,& quemadmodùm donum diuinum attulissem, & ea dormijsset, & eius manum habẽs, ingressus sum vesperè: & propter eam retenti sumus,& sperabamus natigare: & nunc recto cursu ferimur, quoniam deposui reliquias.

Ecce miraculum.

Hæc cùm illi audiuissent, & me multùm reprehendissent, proram protinùs obuerterunt,& magno studio in Parum sunt reuersi. Omnesque simul cursu in templum contendimus, timentes quidem & contremiscentes: fide autem freti tamen accedimus,& vidimus quidem locum, in quo erat posita, seruantem velutì figuram corporis; corpus autem euanuerat. Atq; omnes quidẽ inuasit admiratio & stupor,& huc & illuc cucurrimus, considerantes, circunspiciẽtes, num alicubi cecidisset, aut in vitam esset reuocatus, & totam syluam & saltus obibamus, eam inuestigãtes, sicubi diuinus ille lateret thesaurus, miseri & insipientes & crassi homines, & ea persequentes, quæ reuerà non possunt comprehendi:& diuinorũ ignari miraculorum, neq; Eliśei reueriti miraculum, qui eos, qui à rege Syrorũ missi erant ad eum comprehendendum, latuit, cùm esset in medio eorum,& cùm eos priuâsset videndi potestate, duxit in Samariã,& regi tradidit. Mitto enim dicere de magno Thaumaturgo, qui eos, qui ipsum inuestigabant vt comprehenderent, in monte orans, latuit vt arbor effectus. Cùm ergò, inquit, sic frustrati essemus venerandis illis beatæ reliquijs, ad nauem descendimus,& à terra solu ẽtes, domum abijmus, Deo laudantes & hymnis celebrantes, qui semper facit res magnas & admirabiles.

Sanctæ corpus nõ potest inueniri.

4. Reg. 6.

Hæc, vt à me superiùs dictum est, cùm narrâsset ille beatus homo & maximus, sacramento adegit me, nè hoc argumentum mandarem profundo obliuionis: nec aliquam afferens excusationem, tacerem miraculum, diuinam timens vltionem & sanctæ indignationem. Roganti autem mihi tempus & diem eius decessûs, vt scriberem eum miraculo,& eius perageretur memoria, dixit vir ille sanctus: Multa quidem, vt vides, ô filiẽte, prętermissa sunt, quę pertinent ad narrationem. Oportebat enim persequi & genus, & oẽm eius in insula exercitationem & afflictionem,& quemadmodùm decertauit aduersùs insultus inimicorum. Sed quid agam, cùm is, qui in magnam illam incidit, non esset sicut magnus ille Zosimas, qui sciebat inuestigare vitam,& certamina & resgestas sed contrà nutritus in montibus,& crassus,& qui hęc non audiuerat: sed hoc tolùm memoria tenebat, vt dicebat, quòd esset tempus autumni, & mensis Nouembris. Sed magni faciendum fuerit, si vita beatæ scriptis mandetur,& non infodiatur in profundo oblíuionis. Memoriam autem, boni omninò viri & eius æmulatores, opportunè referent in diem festi, sicut placet. Aliquam enim gloriam afferent encomia & celebrationes, quibus regnum cælorum & bona æterna obtigerunt: ad quæ desiderant etiam adijcere ordines angelorũ. Sin minùs, æmulationem quidẽ certè & zelum ijs, qui conuenient,

Zosimus vitam Mariæ Aegyptiacæ ex ipsa accuratè perquisiuit. Vide histo. riam eius Tomo 2. 9. Aprilis.

& Deo

& Deo laudem ac gloriam,& beatitudinem ipsorum, de quibus fit mẽtio. Quibus enim vita tribuit gloriam, meritò eos etiam beat & ornat, cùm prędicatur.

Hæc cùm ille vir magnus nobis exposuisset,& valdè rogâsset, nos emisit. Cùm secundi autem spirâssent venti, die sequenti Diam appulimus. Hoc est insigne lucrum nostræ in Paro conuersationis. Hæ sunt merces, quæ pręter spem obtigerunt proficiscenti in Cretam. Hęc est vita beatæ Theoctistes. Hęc est exercitatio aduersùs principatus & potestates, & principem tenebrarum huius seculi lucta & decertatio. Ego autem accessi impiens obedieniam,& exoluens debitum. Ex quo quidnam efficietur? multa quidem etiam alia, sed hęc tria maxima. Ipsi quidem suppeditatori & administratori Deo laus, cõfessio & gloria. Sanctæ autem ex oratione beatitudo, & anniuersaria cum eius commendatione memoria: & nobis qui scripsimus, munificus & magnus noster Deus Iesus Christus, pro prompto & alacri animi studio dabit remunerationem, intercessionibus sanctissimæ eius matris Dei parentis, diuinorum Angelorum, & omnium sanctorum: Quoniam ei gloria cum patre & spiritu sancto, nunc & in secula seculorum, Amen.

Dia insula eadem, quæ Naxus.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS MENAE AEGYPTII, QVI MARTYRIVM SUBIIT IN COTYÆO. *Habetur in Simeone Metaphraste.*

Mperantibus Diocletiano & Maximiano, qui erant veri Regis hostes & inimici, ibãt literæ per vniuersum orbem terræ, quæ iubebant colere impiam eorum religionem: & quæ morrem statuebãt pœnam ijs, qui non parebant eorum edictis,& à solida fide in Christum non ex animo dimouebantur. Hinc quid non graue accidebat ijs, qui diligebant Dominũ? Angusti erant carceres multitudini eorum, qui quotidiè capiebantur. Vacuæ erant habitatoribus, quæ fuerãt aliquandò plenæ domus: solitudines, propter multitudinem eorum, qui fugiebant, mutabantur in ciuitates. Amici veritatis, tanquàm qui pessima fecissent, dedebantur supplicijs, diripiebãtur facultates, euertebantur leges naturæ, patre quidem ad mortẽ prodente filium, filio autem patrem vicissim talibus prosequente officijs: & vbiquè dispersa erat nox profunda, cùm fideles quidem omni ex parte expellerentur, impietatis verò defensores tota manu confirmarentur, sanguinęque & nidore sacrificiorum ipse etiam aër inficeretur. Tunc quidem, tunc Menas hic admirabilis & virtute celebris resplendebat, patriam quidẽ habens Aegyptum, patrem autem & maiores non stabiles in pietate: sed circa id, quod est firmum, minùs firmiter affectos. Eius verò studium erat militia sub tribuno militum, nomine Firmiliano. Ipse autem cùm esset Præfectus numeri Rutilliacorum, animi pręsentia, magnitudine & pulchritudine, & omnibus alijs, quibus solet exprimi species corporis & generositatis, præstabat alijs.

Sæua persecutio sub Diocletiano & Maximiano.

Menas miles egregius.

In Conyensium autem Metropoli simulatquè accessisset ad Tribunum, & audiuisset impium & iniustum Imperatorũ, abiecta zona militari, seipsum relegauit in deserta loca, volens potiùs vitã agere cum feris, quàm cum ijs, qui colunt simulacra. Vacabat autem ieiunijs & vigilijs, & diuinorum eloquiorum diligenti meditationi. Sensibus autem optimè purgatus,& anima illuminatus, & in arcanis veræ pietatis initiatus p reuelationem, existimans hoc esse illud tempus, quod iam olim meditabatur: cùm diem obseruâsset, in quo vniuersa ciuitas Cotyensium publicum celebrabat diem festum tanq; natalitẽ. Ex equestris certaminis exhibebatur spectaculũ, cùm totus populus ex alto adspiceret, collectus ex omni genere, ludęorũ & gentiliũ & similiter Christianorũ: & oẽs iam defixis oculis intuerẽtur certamen, relicta sua in montibus habitatione, descẽdit in ciuitatem & cùm venisset in mediũ theatrũ, & pręterijsset oẽs, qui erant in stadio,& locum ascendisset sublimem, vndè erat videndus ab omnibus, alta voce exclamauit: Inuentus sum abijs, qui me non quęrũt: manifestus euasi ijs, q me non interrogant: per hęc oftendens, quòd non coactus, sed sua sponte accessit aditurus certamina.

Cõtempta militia, peritit solitudinem.

Nota rem singularẽ. Esa. 65.

Omnes ergò cõuertit Menas ad suî spectaculum: theatrum aũt despiciebatur, equorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum respuebatur certamen: nihil erat cuiquã præstabilius, quàm illum videre, qui tantam ostenderat audaciam. Et qui eundem quidem zelum habebant in pietatem, mirabantur martyris loquendi libertatem, & propter voluptatem summam, exiliebant. Qui autem decertabant aduersùs pietatem, ad eius cędem iudicem incitabant. Postquàm autem vox præconis indixit silentium, & sedauit populi tumultum, & sonum tibiarum, statim arreptus & ductus fuit Menas ad Pyrrhum præsidem, qui & tunc præsidebat in excelso, & erat spectator certaminum. Is autem primùm quidem eum placidè alloquebatur, simulans mansuetudinem: voceque leni & benigna, quisnam & vndè esset, interrogauit. Postquàm verò & patriam & genus & ipsam militiam & modum exilij protinùs dixit martyr, & ante omnia dixit se esse seruum IESV Christi, statim iudex fictam mansuetudinem ad naturalem conuertit sæuitiam: & examinatione reseruata in diem sequentem, eum quidem vinctum tradit in custodiam. Ipse autem cùm totum diem vacâsset ei, quod peragebatur, spectaculo, sequenti die animo æstuans, processit ad examinationem. Omnibus itaq; alijs missis, accusabat præcipitem audaciam. Hoc enim eum magis accendebat ad furorem, vt qui suî esse contemptionem arbitraretur illius loquendi libertatem. Ille autem tanquàm propterea magis sibi placens, respondit audacius, dicẽs: Sic conuenit Deum confiteri: quoniam lux est, & tenebræ in eo non sunt. Hoc enim nos docuit Paulus, dicens: Corde quidem creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem.

S. Menas ducitur ad Præsidem.

Traditur in custodiam.

1. Iohan. 1. Rom. 10.

Terruit itaque Iudicem eius loquendi libertas, & rursùs celabat iram, & rursùs simulabat mansuetudinem, vt martyris audaciam faceret cedere blanditijs, &, Nè amittas, aiebat, ô Mena, vitam hanc dulcissimam, neque lucem omnibus hominibus optandam, morte immatura permutes: sed nostris pare consilijs, vt felicem quidem & beatam vitam agas, ab Imperatore autem honores & dona consequaris, & sis omnibus suspiciendus & felix iudicandus propter rerum successum. Martyr autem ad hæc valdè & suauiter ridens, vt qui ea reputasset esse apertas nugas, & puerorum potiùs escas, quam sapientum virorum, hæc ex bono thesauro in eum verba exprompsit, dicens: Nihil est, quod mea quidem sententia conferri possit cum regno cælorum. Neque enim totus mundus potest æqua lance expensus, vni animę comparari. Sed si vis mihi gratificari, experire potiùs per supplicia. Sic enim mihi veram conciliabis beatitudinem. Postquàm autem Pyrrhus audijt hęc verba, non poterat ampliùs contineri: sed ad ei infligenda contendit supplicia, & lictores acerbiùs intuens, martyrem quidem iubet extendi à quatuor viris, boum autem neruis cædi vehementer. Cùm sic ergò fortiter torqueretur, & sanguis e vulneribus effluens terram rubram redderet, quidam ex ijs qui aderant, nomine quidem Pegasius, cognomine autem Princeps, benignitatem simulans: Cùm videas, inquit, ô homo, quod existit periculũ ex inobedientia, priusquàm carnes tuæ penitùs flagris consumantur, ea cogitãs, quæ tempori conueniũt, sacrifica. Fortasse enim propterea, quòd sint tormenta intolerabilia, Deus quoquè tuus tibi ignoscet, quòd id feceris.

Tentat inanibus promissis.

Irridet ea.

Cęditur boum neruis.

O linguam satanæ.

Cùm sic dixisset, martyr ro ruè in eum intuens, & verbis eius magis quàm flagris cruciatus: Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem, apertè exclamauit. Ego enim Deo meo sacrificaui, & adhuc sacrificabo sacrificium laudis: qui etiam mihi dat auxilium, & efficit, vt hęc flagella vestra à me reputentur potiùs delicię, quàm tormẽta. Cùm de hac tolerantia sua is nihil remitteret, liberiusque & disertiùs loqueretur, se prędes ad aliud conuertit supplicium: & cùm effecisset, vt in ligno tolleretur sublimè, insistit ferreis vnguibus corpus eius laniari. Deindè tanquàm irridens Iudex, & sanctum ironicè alloquens: Sensisti, inquit, ô Mena, aliquem dolorem? an vis per aliud supplicium nos tibi maiorem largiri voluptatem? Martyr autem etsi grauiter laceraretur: Quid cunctaris, inquit? Putas enim me omninò posse à te terreri per hoc breue tormentum, aut quæ est in me, immobilem labefactari turrem cõfessionis? Hæc cùm audijsset Prędes, iussit eum cædi vehementiùs: & imperauit, vt nullum alium cõfiteretur regem prędter eum, qui est verè Rex: Martyr autem, Quoniam non nôsti, inquit, quis est hic Rex, quem confiteor, propterea blasphemam & maledicam linguam in eum moues, & hos, in quos cadit interitus, & è terra orti sunt, ei facis similes: qui est etiam is, qui eos constituit in imperio, & est vniuersæ carnis & spiritûs Dominus. Deindè Iudex, non vt qui vellet discere, sed vt qui se simularet ignorare: Quis est is, dicebat, qui dat regibus potentiam, & est omnium Dominus? Iesus, inquit, Dei filius semper viuus, cui subiecta sunt omnia, quæ sunt in cęlo & in

Pſalm. 6.

Mira martyris virtus.

Ferreis vnguibus lacerator.

& in terra. Tyrannus autem: Hoc autem totum, inquit, te latuit, quòd reges propter hoc ipsum, quod tu dicis, Christi nomen indignantes, iubent vos cruciari. Martyr verò: Si indignantur, inquit, indignentur: hæc nihil ad me, qui sum Christi seruus. Hoc enim mihi magis est in votis, hanc pulchram confessionem ferre vsque ad mortem, vt efficiar dignus coronis, quæ pro ea accipiuntur. Scriptum est enim: Quis nos separabit à charitate, quæ est in Christo Iesu? afflictio, an angustia, an fames, an persecutio, an periculũ, an gladius?

Egregia vox martyris.

Rom. 8.

Cùm autem martyri, qui tandiù fuerat suspensus, recordatio eius, qui fuerat in cruce sublatus, laboribus defessum & viribus defectum corpus confirmaret, Prędes maiore per eius insania, iubet excoriatas eius carnes textis ex pilis confectis valdè atteri & confricari. Quod cùm fieret, Pelliceas, aiebat martyr, tunicas hodiè exuo: salutaris autem indumento induor. Deindè ardentes ignis lampades iussit Iudex inferri. Sed cæ quoquè cum æterno igne collatæ, videbantur vim vrendi habere imbecillam. Videbatur enim martyr virtute Christi, quę intentabãtur, omnia despicere. Quamobrèm audacter etiam dicebat ijs, qui ipsum puniebant: Habeo persuasum à Domino meo & Rege, non timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: illum autem potiùs timere, qui potest corpus & animam perdere in gehenna. Cùm verò vidisset Iudex magnitudinem & planè inuictam martyris tolerantiam, & alioquì animo versaret opportunissimas eius responsiones, tormentis missis, accessit ad verba: &, Dic mihi, inquit, ô vir admirande, vndenàm est à te inuenta hęc præclara dicendi facultas, cùm sis miles, & vix dum liberi & nudiustertiùs versatus sis in literis: vacâris autem potiùs bellis & certaminibus militaribus vt plurimùm. Cùm autem dixisset martyr, Christi hæc esse verba, qui dixit: Quandò ducti fueritis ad reges & præsides propter me, nè cogitetis quomodò aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Respondit verò Prędes: Vester ergò præsciuit Christus fore, vt talia pro ipso pateremini? Martyr autem: Vt qui sit, inquit, verus Deus, est consequens, vt sciat etiam quæ sunt futura. Ipse enim est vniuersi causa & constitutio, & qui sciebat omnia, antequàm producerentur ad essentiam.

Immanis cruciatur.

Ardentes lampades ei admouẽtur.

Matt. 10.

Ibidem.

Cùm autem non haberet Iudex, quidnam adhęc conuenienter responderet: Missis, inquit, superuacaneis his probabilibus tuis orationibus, volo te vnum eligere, è duobus nempe vt aut nobiscum simul verseris, rectè id quidem faciẽs: aut totum Christum confiteris. Postquàm autem cum magna libertate dixit martyr: Cum Christo meo fui & sum & ero, dixit prędes se in eum adhuc futurum lenem & patientem: & iubet ei dari aliquod tempus ad considerandum. Eius enim admirans tolerantiã simul & intelligentiam, conabatur eum ad suam traducere sententiam, nè tanti viri iacturam gentes facerent. Cùm autem post hęc martyr vsus esset in eum verbis audacioribus, Deum quidem aperte Christum confitens: deos verò, quos ille colebat, dæmones profanos appellans, ita rursùs prędes accensus vehementiùs, iubet murices ferreos spargi in terra, & vinctum pedibus & manibus supra eos trahi per summam crudelitatem. Ille autem tanquàm si per pratum aliquod & molles flores traheretur, illius deos & dęmones liberè incedebat maledictis. Propterquę Iudex rursùs iussit sanctum verberari in collo & genis: Nè, inquit, sic deos despiciens, eos quoquè impudenter affeceris contumelijs. Cùm multas autem horas verberaretur martyr, adstans quidam ex cohorte Heliodorus, & veluti volens suggerere ea, quæ conferebant ad proposita: Domine prędes, inquit, tuam clarissimam existimo non latére, quòd horum qui dicuntur Christianorum amentia sit contemnere tormenta vel statua fortiùs, & mortem reputant tanquàm dulcem aliquam potionem. Mittens ergò de his in cassum laborare, citò velis in eum vltimam proferre sententiam.

Iudex eius tolerãtiam & sapientiam mirati.

Nouos ei adhibet cruciatus.

Cùm ergò defessus esset prędes, & meditaretur vltimam sententiam in eum pronunciare, accedentes quidam ex ijs, qui olim martyri familiares fuerant & amici, ipsum demulcebant, complectebantur, rogabant & supplicabant, & se existimantes suadere vtilia: Nè despexeris, dicebant, ô Mena, familiarium tuorum amicitiam, & decus militiæ, & vsum voluptatum, & vitam, quæ est omnibus natura desiderabilis: & nè ignominiam quidem gloriæ, mortem autem vitæ anteposuëris. Martyr verò tanquàm virus aspidis fugiens eorum suasiones: Cessate, inquit, Dei hostes: & vosipsos potiùs vtiliter corrigite, & à tanta desistite insania. Nam hæc quoquè momentanea & vobis chara vita mox

Martyr cõtemnit quorundam peſtiferas ſuaſiones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præterlbit:manet autem vos æternus & qui nunquàm desinit cruciatus,quem eum vestro præside & eius Imperatoribus iustè adipiscemini. Cùm autem vidisset Iudex martyrem tam fortiter depugnare aduersùs omnia,quæ ab ipso fiebant & dicebãtur, non ampliùs ad alias interrogationes,sed ad ipsam ferendam se parat sententiam: & cùm breuiter cum ijs,qui erant eiusdem sententiæ in impietate, consultâsset, capitis vltimã tulit in eum sententiam,& lictorem quidem adesse iubet cum nudo ense : significauit verò locum extra ciuitatem.

Cùm autem peruentum esset ad locum, & martyri priore stadio secundùm visum esset alacriùs,postquàm notos parùm conuenisset, & verba sua precibus obsignâsset,apparens plenus lætitia,vt qui repositam sibi beatitudinem visione apprehenderet,vt etiam gratias agens abiret ad lætitiam mox eum excepturam: Ago tibi gratias, dicebat, Domine Deus, quòd me dignatus sis conspici socium preciosæ tuæ mortis, & non dederis deuorandũ bestijs agrestibus:sed effecisti perpetuò puram in te seruare fidem.Hæc cùm dixisset,& genu flexisset,ad plagam ei gladio inferendam perrexit.Post plagam autem sacrum corpus ignis accepit: & sic quidem fuit dissolutum id sancti, in quod cadebat interitus: anima autem ad beatam hæreditatem deducta est ab Angelis. Hinc viri pij magnam adhibent diligentiam, vt martyris reliquiæ ex igne tollerentur, & in insignibus locis reponerentur.Quas quidem cùm collegissent,& mundis sindonibus impolissent,vnguentisq; & suffitibus inunxissent,& iusta omnia eis sanctè fecissent, eas paulopòst in suam patriam retulerunt, quomodò ante consummationem iusserat martyr Christi. Oportebat enim cum quæ & genuërat & aluërat, eum quoquè accipere consummatum martyrio: & non illam quidem tenere locum matris, aliam autem præter eam frui gratia reliquiarum. Hoc enim consultò factum est à Christi prouidẽtia:Quem decet omnis gloria,honor,potentia, maiestas & magnificentia, nunc & in secula seculorum, Amen.

Felicissimè pro Christo occumbit.

Vide studiũ antiquorũ erga reliquias sanctorum.

TIMOTHEI ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI NARRATIO DE MAXIMIS MIRACVLIS

sancti & glorioſi martyris Menæ.

Miraculũ 1. Encomium Constantini Magni.

ACcidit, vt post mortem impij & DEO inuisi Diocletiani Imperatoris, Dei voluntate imperaret Constantinus, pius & Christi amans Imperator. Cordis enim eius oculos tetigit lux intelligens, & ei illuxit gratia Dei, quæ superat omnem hominis intelligentiam, potentique & inexpugnabili sua dextera deduxit eum ad viam salutis. Nam vbi est gratus animus & cor mundum,illuc etiam accedit sanctus spiritus.Erat autem vir,qui valdè timebat Deum, & omnia eius mandata exequebatur diligentissimè, oẽm hominẽ deducens ad portũ salutis.Meminerat enim eius,qui dixit:Non adorabis deum alienum,sed adorabis Deum viuum:& reddes altissimo vota tua. Iussit autẽ edicta quoquè scribi per vniuersum orbem terræ,vt Christus, qui blasphemijs & maledictis incessebatur ab impijs & iniquis gentibus,prædicaretur in omnibus finibus,& crederent oẽs in patrem & filium & spiritum sanctum. Iussit ecclesias quoq; ædificari, in nomine oĩm sanctorum & glorioſorum martyrum,qui propter verum Deum nostrum fuêre martyres, & confessi sunt pulchram confessionem. Similiter autem iussit etiam mundum & inornentum Christo Deo nostro quotidiè offerri sacrificium ad conuersionem & pœnitentiam omnium fidelium.

Exod.20, Deut.5. Psal.49.

Constantinus iubet ecclesias extrui in honorem martyrum.

Tunc surrexerunt quidam ex fidelibus ciuitatis Alexandrinæ,& quæsiêrunt reliquias sancti & glorioſi martyris Menæ, vt in eius nomine sanctum templum extruerent. Vniuersa autem illa prouincia congregata fuit in loco, vbi erat templum ædificandum, vt id citò perficerent.Eo autem perfecto Dei gratia & sancti intercessione,erat homo quidam ex regione Isaurorum valdè diues. Ingressus est autem Alexandriam causa negociationis : & audiuit omnia miracula & curationes, quas fecit sanctus Menas, & dixit apud se: Volo ego quoquè ire,vt orem in templo sancti martyris Menæ, & adorem preciosas & sanctas eius reliquias, & dem illic paruam benedictionem : vt Deus nobis ferat

Cultus reliquiarum.

rat opem,& nos seruet sancti intercessionibus. Surgens itaque accepit secum crumenam, & transijt ad lacum maritimæ. Et cùm inuenisset nauigium, peruenit ad locum, qui dicitur Loxoneta : & egressus è nauigio, sibi quæsijt mansionem. erat enim vespera. Deindè cùm in loco inuenisset tabernam, dixit domino tabernæ : Amice, fac mecum misericordiam, & accipe me in tuam tabernam, quoniam aduesperascit, & timeo solus viam ingredi : neque enim hîc habeo vllum alium. Dixit autem ei tabernarius : Ingredere frater,& mane hîc donèc illuxerit. Ingressus autem hospes, sedit in taberna. Dominus verò tabernæ parauit vestes stragulas,vt ambo dormirent.

Intercessio sanctorum.

Cùm viri autem crumenam vidisset tabernarius,subijt cor eius,qui semper vitæ nostræ curis vacuæ inuidet diabolus, & fecit eum vigilare, donèc somnus inuasisset hospitem. Cùm is autem dormijsset, surgens tabernarius, accepit gladium, & occidit hospitem. Deindè accepit ità vt erat, crumenam, & dixit apud se: Quid faciam hoc corpore,nè quis sciat cædem quam feci,& me deferat ad magistratum? Sed surgam, & hoc probè curabo. Immittam enim in sportam, & iaciam in lacum. Quod cùm fecisset, suspendit eam sub tecto, vt cùm data ei esset potestas eundi ad lacum, eam illic iacere. Accepit verò eius quoquè caput, vt id quoq; frangeret, & immitteret in sportam. Ecce autem sanctus martyr Christi Menas,venit eques cum magna multitudine,præ se ferens speciem spatharij,accedens ad tabernam. Videns verò sanctum venientem tabernarius,timuit,quoniam saluum adhuc erat caput hominis.& festinans, accepit caput, & id suspendit in medio tabernæ,nesciens quid ageret præ metu.Cùm venisset autem sanctus Menas, aperuit ostium tabernæ, & apprehendit hominem, qui dicebatur tabernarius,& dixit ei: Dic mihi verum. Vbi est homo hospes,qui hîc mansit? Dicit sancto tabernarius: Non mansit hîc homo hospes.Dicit ei sanctus: Si non mansit hîc homo,sede hîc quietus, & ego eum inueniam. Cùm ergò statim sportam accepisset sanctus Menas,inuenit caput hominis saluum cum reliquis membris,& dicit ei : Non dixi tibi me, propter quem huc vẽni,hominem ex me esse inuenturum? Tunc videns tabernarius sanctum,& cohortem quæ erat cum eo, valdè timuit. Existimabat enim Imperatorẽ omnino cognouisse cædem, & misisse ad eum. Quamobrèm metu perculsus, rogabat sanctum,qui videbatur spatharius,dicens:Miserere mei,domine mi,quoniam peccaui valdè, & cognosco peccatum meum esse valdè magnum. Vndè etiam Imperator te misit ad me miserum : & considerans Dei gratiam esse tecum, confiteor me peccâsse coram Deo & coram te.Quandò vidi,domine mi,crumenam valdè magnam,impletum est cor meum infelicis furore aduersùs eum,& siui eum,donèc esset sopitus. Deindè autem surrexi,& occidi eum, vt eius possiderem pecunias. Eccè autem domine mi,nondùm accessereà alios tibi dono centum nummos: me solummodò libera ab hac cæde. Respondit ei sanctus Menas,& dixit: Ducere, ô homo,pœnitentia tui delicti,& ego tibi condonabo. Ille autem dixit: Domine spatharie,facio vt iubes: & qua hora liberatus fuero ab hoc periculo,ibo ad sanctum Menam,& pœnitentia motus,accipiam habitum. Videns autem sanctus eius pœnitentiam,dixit ei: Afferhuc ad me sportam,in qua iacent membra hominis,vt perfectè euadat manifesta Dei gloria in sanctis suis. Tabernarius autem protulit sportam, & eam posuit coram sancto, & ea hora in loco suo posuit oĩa membra hominis.Tunc flexis genibus sanctus Menas diù orauit clementem Deum,vt susciraret eum, qui fuerat occisus: non propter hominem solùm, qui occíderat, sed etiam propter eos, qui tunc erant, hæreticos & gentiles, qui erant increduli in sanctum Dei martyrem.

Crudele factum.

Vide supẽ dum sancti Menæ miraculum.

Post longùm autem tempus dixit sanctus Menas ei,qui fuerat occisus : Tibi dico: In nomine Domini nostri Iesu Christi, qui me firmauit in petra confessionis suæ, surge sanctus,& egredere ex hoc loco valens & saliens,& coniuncta habens omnia membra tua sicut prius,vt per te discant hæretici & impiæ gentes gloriam Dei nostri.scias autem ipse quoquè,quod ego sum Christi seruus Menas.Protinùs autem in illa hora surrexit homo sanus & integer & perfectus,sicut erat priùs.Tunc homo stupore affectus,humi flexis genibus, adorauit sanctum martyrem Christi Menam, & eam quæ cum eo erat multitudinem,dicẽs: Ago gratias Deo & Domino omnium,qui fecit mecum misericordiam per sanctum aduentum sancte Dei. Nam cùm essem somno grauatus, veniens dominus cum

Sanctus Menas excitat mortuum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magnis copijs me excitauit. Et cùm ei benedixisset sanctus martyr Christi Menas, & simi-
liter etiã occisori, statim ab eis euanuit. Tunc cum magno gaudio tabernarius acce-
Templum Menæ martyris antiquissimum. ptis centum illis nummis, & hospes eius crumena, abiérunt in templum sancti martyris
Menæ, & dederunt ea, quæ sancto promiserant. Et statim confessus est tabernarius co-
ram vniuerso populo cędem, quam fecerat, hospitis, & quemadmodùm Sanctus eum
susciitauit suis precibus. Cùm omnes autem Deum glorificâssent, admiratus est hospes,
audiens quòd interfectus, immò verò membratim concisus, per preces sancti repentè
surrexisset. Eum verò rogauit tabernarius, vt eius acciperet habitum. Tonsus autem
tabernarius, illic mansit septem annos, & sic in pœnitentia obijt & confessione. Hospes
Nota vim & efficaciã intercessionis sanctorum. autem reuersus est lętus & exultans in domum suam, & toti Alexandriæ narrans glo-
riam Dei, & miracula sancti & glorioſi martyris Menę. Ab eo autem die credidit magna
multitudo gentilium & hęreticorum, admirantes, stupentes, quòd Deus per sancti in-
tercessionem curet omnem animam.

Miracul. II. Aliud miraculum, ô dilecti, volo vobis narrare, quod factũ est à sancto & beato mar-
tyre Mena. Alexandriæ erat quidam vir diues, nomine Eutropius. Qui dixit apud se: De-
us impleuit me donis suis. Eccè vado ad artificem, & faciam duos discos argenteos, &
ex eis dabo vnum templo sancti Menæ, & habebo alterum in meum vsum: & in decessu
eum quoquè dabo sancto pro remissione meorum peccatorum. Accersijt autem artifi-
cem in domum suam, & dixit ei: Adesdùm magister, accipe hæc vasa argentea, & ijs fra-
ctis, fac mihi duos discos, nihil addẽs, nec alium faciens alio superiorem: & in vno qui-
dem scribe nomen sancti Menæ, in altero verò nomen meum, & diligentia vtere ad hęc
opera. Fecit autem discos aurifex, & eos inscripsit. cuasit verò sancti discus, pretiosior
Eutropius tentatur à satana. & honorificentior. Eutropius autem inuidit disco sancti, & dixit apud se: Ego vado ad
sanctum: ei autem dabo discum, in quo scriptum est nomen meum, & tenebo discum
sancti ad vsum meum, & in vltimo die vitæ meæ eum quoquè reddam. Tunc abiens ad
litus, constituit naui ire vsque ad templum, dicens apud se: Porto sancti discum ad me-
um ministerium. Cùm esset autem tempus prandij, dum ipse nauigaret, parauit seruus
eius mensam, vt ipse prandere t. Accepit verò seruus discum sancti, & domino suo ci-
bum in eo apposuit. Postquàm autem impletum fuit prandium, abijt seruus eius ad la-
uandum discum in lacu. Eccè autem extitit magna caligo, & cecidit discus in aquam.
Diuina vltio fraudẽ eius persequitur. Timens verò seruus, nè eius dominus id sciret, & eum in tormentis perderet, exutus se
proiecit post discum. Quandò autem sciuit dominus quod factum fuerat, magno dolore
est affectus, & scidit vestimenta sua, eiulans & dicens: Hei mihi misero, valdè peccaui. In-
uidens enim disco sancti, cum eo seruum quoquè meum perdidi. Quid faciam nescio,
non enim habeo hominem, qui mihi seruiat. Hei mihi, fuit hæc res mihi magno probro
& dedecori. Si enim sciuerint, quòd discum sancti retinuerim, quanto me probro affi-
cient? Vtinàm priusquàm hoc significarem, pro vno disco dedissem templo tres discos,
duos argenteos, & vnũ aureum: & ad me non peruenisset hoc malum opus & dedecus
hominũ. Satiùs enim fuisset eos dedisse, quàm seruus meus morte acerba mihi periisset.
Quòd si dignus censear, qui vel eius corpus videã, vt sepeliam, dabo duos discos templo
sancti martyris Menæ: & eius serui, quem perdidi, dabo preciũ, quoniam sum transgres-
sus, retinens sancti discum in vsum meum.

Eo autem hęc sic deflente & dicente, nauis venit ad portum. Eutropius autem adspi-
ciebat in litore, apud se sperans & dicens: Fluctus corpus eius omninò traxerunt ad litus:
inuentum verò id sepeliam. Dixerunt autem ei nautæ nauigij: Quàm est hoc à ratione
alienũ, quòd cùm duobus diebus nauigauerimus, tu modò quęris eius corpus. Dixit Eu-
Sanctorum intercessio. tropius: (erat enim valdè fidelis) Spero in Deum & in sancti Menæ intercessiones, qui
eum, qui erat membratim concisus & mortuus, excitauit saluum & integrũ, quòd eius
corpus videbo ante mortẽ meam, vt id sepeliam propter probrum hominum. Hęc cùm
ipse dixisset, eccè puer veniebat cum disco sequens nauem. Eutropius aũt cùm vidisset
puerum procùl stantem, secum quoquè discum habentẽ, & nauem circumeuntem pro-
Ingens miraculum. pter dominum suum, nautæ viso puero, proram nauis admouerunt litori. Cùm hoc aũt
vidisset seruus, appræhendit funem nauis, & in eam est ingressus. Quandò verò vidit
ipsum dominus eius, amplexus est eum lætus, & dicens: Eccè bonus meus seruus mor-
tuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Lachrymantes autem omnes propter id,
quod factum fuerat, cum sunt consolati. Ille autẽ dixit: Lætabor & exultabo, quòd Deus
mei

mei hodiè est misertus per intercessiones sancti martyris & defensoris mei Menæ. Cui Sancti martyres defensores nostri.
non narrabo, ô sancte Dei, admirabilia & hæc signa, quæ in me ostendisti? Vnum autem
me cruciat & vnum horreo, quòd si omnia mea tibi obtulero, non sufficiunt: quoniam
peccani, & non memini eius, qui dixit: Non concupisces res proximi tui, & maximè Exod. 20.
sancti: Nunc autem, fili, die mihi, quid tibi accidit in lacu, & quomodò fuisti ex eo libe-
ratus? Dixit puer: Domine mi, quàdò accessi vt lauarem discũ in lacu, orta est magna ca-
ligo, & cecidit à me discus in lacum, & dixi apud me: Quid faciam, aut quomodo me ex-
cusabo domino meo? Timore itaque affectus, me ieci in lacum. Quandò autem ingres-
sus sum aquam, vidi virum valdè lucidum, & alios duos stantes cum ipso, & dixit eis: Te Nota quid Sancti præstent hominibus.
nete eum: & ab illa hora nunquàm separati sunt à me, donèc huc vẽni. Statim autem
cognouit Eutropius celerem fuisse adiutorem magnum Christi martyrem Menam, & Per sanctos dat Deus salutem.
Deum laudauit, qui dedit talem potestatem sanctis suis. Deindè ambo simul euntes, ve-
nerunt in templum sancti Menæ, & dedit illic duos discos, & seruum illum, vt seruiret
illic sancto loco, & sic reuersus est in domum suam, laudans & benedicens Dominum
Deum, & omnes sanctos eius, qui per ipsos dat salutem populo.

Erat mulier quædam sterilis in regione Phecozeletarum. Ea erat valdè diues in auro Mirac. III.
& argento, à parentibus autem & marito eius vocabatur Sophia. Erat autem eius quo-
que maritus valdè pius & virtutis studiosus. Cùm verò audijsset mulier illa sterilis, de
beato & glorioso Christi martyre Mena, & eius miraculis, dixit apud se: Ibo ego quo-
que humilis & abiecta in templum sancti, & cùm illic adorauero, deflebo peccata mea:
quoniam non est mihi filius, vt sit hæres mearum facultatum. Scriptum est enim: Trans- 1. Ioan. 2.
it mundus, & cupiditas eius. Tollam ergò aurum meum & omnia mea, & veniens in
templum sancti Menæ, ea illic dabo pro remissione meorum peccatorum, & omninò
in futuro vitam æternam possidebo. Surrexit autem mulier, & accepit omnia quæ habe-
bat, & etàm iuit sola in templum venerandum sancti Menæ, nec fuit vllus è domo eius,
qui animaduerterit, nè id renunciarent marito suo, & is eam retineret. Cùm autem in-
gressa esset sola in solitudinem, & peruenisset ad vnum milliare à templo sanctæ & glo-
riosæ primæ martyris Teclæ, ea ambulante, eccè quidam miles ex ijs, qui viam custo- Tecla prima martyr.
diebant propter latrones, venit eques accurrens: & cùm vidisset mulierẽ, ingressus est
diabolus in cor eius, (erat autem hora sexta diei) & quandò adspexit eam ambulantem
solam, voluit ei id facere, ad quod eum incitabat œstrum libidinis.

Cùm itaq; tenuisset mulierem, dixit ei: Quò vadis, ô mulier? Putabat autem mulier
eum voluisse rapere diuitias, quas ipsa secum ferebat ad ministerium martyris, & dicit
ei: Eccè ego vado ad templum S. Menæ. Ille ei dicit: Eccè locus est desertus, & nemo est
qui nos adspiciat: agè dormiamus simul. Si autem mihi non obedieris, ego te occidam
hoc meo gladio: accipiam autem tuas pecunias. Illa verò respondit cum lachrymis: Nè, Exod. 20.
ô domine mi, turpẽ hanc rem feceris in me, quæ sum humilis & abiecta. Egressa enim sum
è domo mea, vt vadam in templum Dei, & defleam peccata mea: neque vllum alium co-
gnouit vnquàm, nisi meum maritum. Time eum qui dixit: Non concupisces res proxi-
mi tui: & memento eius, qui dixit: Alienæ parti nè appropinquaueris. Condona mihi
miseræ, & nè cogas me hoc facere. adiuro te per Deum & sanctum eius Menam, quòd
me & magno dedecore afficis, & hoc peccatum tibi non condonabitur, neque in hac vi-
ta, neque in futuro seculo. Miserere mearum lachrymarum, & parce meis gemitibus.
Quòd si me dimittas, præbeo tibi duo numismata. Ille autem nolens, eam valdè tenebat:
& gemens dicebat mulier: Vndiquè mihi sunt angustiæ. Deindè etiam flexis genibus,
cum lachrymis clamabat & gemitibus: Eccè Domine, tu scis occulta hominum, & co-
gnoscis non esse meam voluntatem, neque hanc iniquitatem. Clamansque magna vo-
ce, dixit: Sancte Dei Mena, fer mihi opem.

Cùm autem miserabilis ille eam iecisset humì, vt ei afferret vitium, alligauit equi sui Eccè quomodò mulier sanctũ
habenas pedi suo. Tunc sanctus Christi martyr Menas, qui eos liberat, qui ipsum inuo- inuocat, & ille statim adest, & ferè opem.
cant in afflictione, ea ipsa hora accedit eques, & mulierem rapuit è manu militis, & eam
portauit ad equum suum. Equi autem frenum tenens sanctus, magna vi eum trahebat.
erat aũt alligatus pes militis: & currens equus, dominum suum trahebat super terram,
donec veniisset in templũ sancti martyris Christi Menæ. Eum verò videns vniuersus po-
pulus fuit obstupefactus. Interdiù enim magna multitudo populi congregatur in tem-
plo sancti Menæ. Ille autem miles quandò vidit gloriam sancti, accepit equum suum, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

donauit templo sancti martyris Menæ: & ab illo die non peccauit miles vsque ad horam mortis suæ: sed versabatur in precibus & supplicationibus, & cum multis lachrymis rogabat sanctum, vt ei condonaret hoc peccatum.

Mirac. IIII. Erat Alexandriæ Hebræus quidam negociator, habitans prope quendam Christianum. Intercedebat autē magna amicitia inter Hebræum & Christianum. Quodam verò die vadens Hebræus ad negociandum, reliquit in domo Christiani crumenam bullatam. Quandò autem reuersus est Hebræus à negociatione, misit dona ad Christianum, propterea quòd aurum custodijsset. Quandò autē dona ab eo accepit Christianus, cum illudens in corde suo, dixit: Reuerà & dona accipiam, & si tuas quæsieris pecunias, nihil habebis. Porrò autem sic quoquè vxori suæ est locutus: O vxor, si videatur, negemus huic Hebræo aurum suum: & si pergat reposcere, iuremus ei: & sic recedet. Nam quod propter eum fit iusiurandum, nos nō lędit, quoniam Hebræo iuramus, & non Christiano. Illa autem dixit: Domine, fac vt tibi videtur. Sequenti verò die surrexit Hebræus, & venit ad Christianum. Christianus autem diaboli suggestione negauit, dicens: Nihil vnquàm nobis dedisti. Inter se autem diù litigârunt, adeò vt illuc tota congregaretur ciuitas. Postremò autem Hebræo venit in mentem, vt diceret Christiano: Frater, audiui à multis de sancto & glorioso martyre Mena, quòd magna eius sit gloria, & ignominiā afficiat eos, qui iniustè iurant. Surge ergò, eamus illuc, & iura, quòd apud te nihil reliqui, & vade in pace. Dicit Christianus Hebræo: Sed non ingreditur Hebræus in templum Christianorum. Dixit Hebræus: Si non possum templum ingredi, stabo foris in porticu. Christianus autem despexit iusiurandum, dicens: Sanctus Menas est nostri miserturus, quoniam Hebræo iuramus, & non Christiano.

Malus dolus mali Christiani.

Quodam ergò die iuerunt ambo in templum sancti Menæ ad dandum iusiurandum. Dixit autem Hebræus Christiano, antequàm ipse iuraret: Amice, time Deum, & miserere animæ tuæ. Accipe quas vis pecunias, & redde mihi reliquas: solùm nè iures. Christianus autem ne sic quidem voluit eum audire. Tunc Hebræus humi inclinatis genibus, dixit cum lachrymis: Deus qui me dignū censuisti, vt venirem & ingrederer in templum sancti & glorioſi tui martyris Menæ, sis tu arbiter inter me & hunc Christianum: & magna voce clamans, dixit: Sancte Mena, etiamsi sim indignus, qui te nominem, attamen tu quoquè hodiè signa ostende, vt semper: vt ego quoq; humilis & abiectus re glorificem. Ingressus autem Christianus in templum, & nullum omninò habens Dei metum in corde suo, iurauit. Spectabat aūt Hebræus, & expectabat fore, vt omninò in eum fieret aliquod signum. Sed in eum vsus est sanctus lenitate & patientia. Quandò verò peractum fuit iuramentum, ambo sunt reuersi domum. Cùm autem ambo egressi essent è loco illo ad tria milliaria, conturbauit Christiani equus dominum suum, & eum iecit in terram: & cecidit annulus sigilli scrinij è sinu suo. Quæsiuit autem, & id non inuenit. Gaudebat autem Christianus se cecidisse ex equo, arbitratus hanc esse iurisiurandi remunerationem. Deindè surgens equitauit, & simul proficiscebantur. Cùm autem peruenissent ad locum, qui dicitur Loxonetas, simul ingressi sunt in forum, & emerunt ei bos, & edentes comedebant. Pœnitentia autem ductus fuit Hebræus, & dixit: Cur ego in sanctum Menam, quoniam nulla vidi ex mirabilibus, quæ facit quotidiè vtinam non eum iurâssem: fortasse ductus fuisset pœnitentia, & potuisset mihi aliquando dare aliquid ex meis. Clamans autem, dicebat cum lachrymis: Hei mihi, sic omnia mea deuorauit. Quid faciam, nescio. Gratias autem agens, dixit: Reddam votum meum & solicitudinem meam Domino & sancto martyri Menæ: & vt Deus iubet, sic fit.

Diuinitùs punit periurus et perfidus Christianus, sed leniter.

λαγαρίου

Cùm autem sederent ambo, ecce venit seruus Christiani, ferens crumenam cum ratione. Quem cùm vidissent, ambo sunt admirati. Dominus autē serui, magno timore est affectus, & interrogauit seruum suum, dicēs: Vndè venisti, & quid portas? Respondit seruus, & dixit: Véni ad te missus à domina mea, vt iussum tuum impleam. Dixit autem dominus eius: Quem iussum? Dixit seruus: Domine mî, hodiè vénit magnus miles, eques ad dominam meam, habens annulum sigilli scrinij tui, & dixit ei: Cape, mulier, hunc annulum sigilli: nostine eum? Illa autem dixit: Nóui. Ille verò dixit: Maritus tuus rogans me, misit ad te, dicens: Mitte ad me crumenam Hebræi per seruum meum: quoniam valdè torqueor à sancto Mena. Et propterea, domine mî, ad te huc attuli depositum: & si non credis, ecce annulum sigilli scrinij tui. Ille enim miles eum dedit dominæ meæ. Tunc surgens Hebræus, accepit marsupium suum bullatum: & lætus, magna

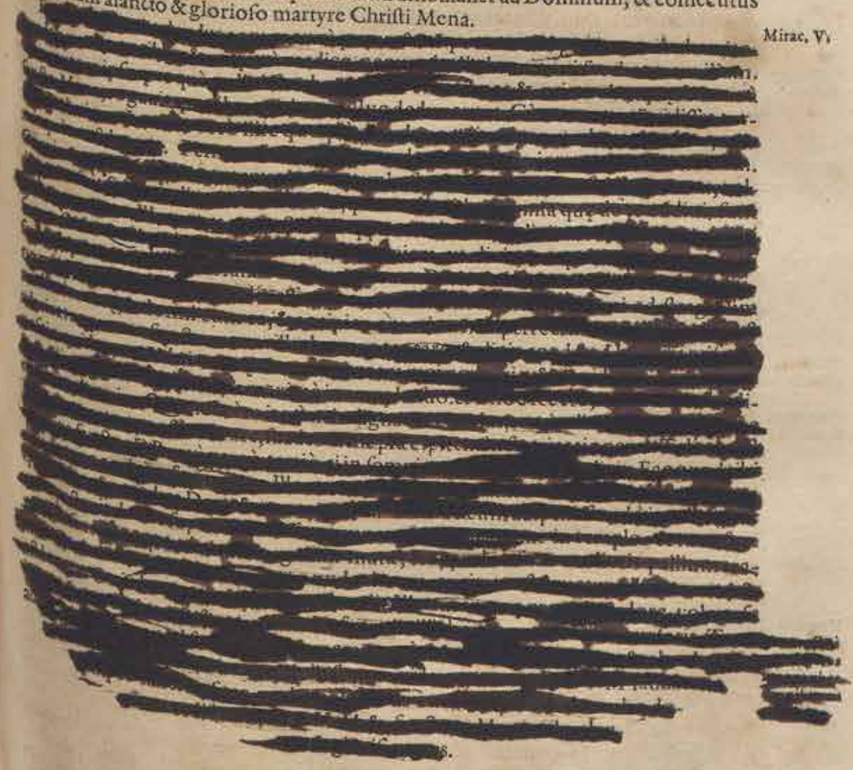
Nota rē admiratione dignam.

magna voce clamauit, & dixit: Magnus est Deus, & sanctus eius martyr Menas. Admirabilis est fides Christianorum. Nullus in te sperans, Domine, & in virtutem & auxilium sancti tui martyris Menæ, vnquàm pudore afficitur. Eccè Domine, ego quoquè fio Christianus per intercessiones sancti martyris Menæ.

Iudæus infigni miraculo permotus credit in Christū.

Deindè cùm marsupiū accepisset Hebræus, reuersus est cum magno gaudio in templum sancti Menæ, & ei donauit tertiam partem marsupij, nēpe mille nummos, dicens: Eccè sancte Dei, coram te dixi ei: Quotcunque vis, nummos accipe è marsupio, & dā mihi reliquos: nec hoc in animum induxit, vt faceret: eos accipit sanctum templum tuum pro luminaribus. Fugiens ergò ab eo tempore vanam Iudæorum superstitionē, cùm fuisset catechesi institutus cum domo sua, baptizatus fuit in nomine patris & filij & spiritūs sancti: & connumerata fuit vniuersa eius domus inter omnes Christianos, cum pietate & veritate Deum laudans & sanctum eius martyrem Menam, quòd eos, qui iniustè iurant & trāsgrediuntur nomen Dei & sancti, pudore afficit, & vt nihili fiant, efficit. Ab hoc die, seu iustè, seu iniustè, nullus ausus est iurare in templo sancti. Christianus aūt abijt gemēs & tremens in domum suam, accepitque dimidium bonorum suorū, & obtulit sancto Menæ: & illic motus pœnitentia, deflebat peccata sua, & nō discessit à templo sancti, donèc decessit, cùm in pœnitentia ambulâsset ad Dominum, & consecutus esset veniam à sancto & glorioso martyre Christi Mena.

Mirac. V.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA BEATISSIMI MARTINI TVRONENSIS EPISCOPI, AB EIVS DISCIPVLO *Seuero Sulpitio conscripta.*

EPISTOLA AVTHORIS AD DESIDERIVM.

SEuerus Desiderio charissimo fratri salutem. Ego quidē, frater vnanimis, libellum, quem de vita sancti Martini scripseram, scheda sua * premere, & intra domesticos parietes cohibere decreueram: quia vt sum natura infirmus, iudicia humana vitabā, nè, quod fore arbitror, sermo inculti or legentibus displiceret, omniumque reprehensione dignissimus iudicarer, qui materiam, dissertis meritò scriptoribus reseruādam, impudens occupâssem. Sed petenti tibi sæpiùs, negare non potui. Quid enim esset, quod non amori tuo vel cum detrimento mei pudoris impénderem? Ea fiduria tibi libellum edidi, qua nulli à te prodendum reor: quia id spopondisti. Sed vereor, nè tu ei ianua fu futurus, & emissus semèl, non queat reuocari. Quod si acciderit, & ab aliquibus eum legi videris, bona venia id à lectoribus postulabis, vt res potiùs quàm verba perpendant, & æquo animo ferant, si aures eorum vitiosus forsitan sermo perculerit: quia regnum Dei non in eloquentia [illegible] fide constat. Memini quippe eum salubri [illegible] oratoribus, sed à piscatoribus prædicatam: cùm vtiquè, si vllo [illegible] Deus præstare potuisset. Ego enim cùm primùm [illegible] appulissem, putarem tam viri latere virtutes, apud me ipse [illegible] quia nec imaginem [illegible] edatur. Quod vt fieri valeat [illegible] nè nos maneat tam [illegible]

* non promere

[illegible] studio gloriæ secularis inaniter dediti, extinctè peren[illegible] memoriam nominis sui quæsiuerunt, si vitas claruit [illegible] conceptæ spei fructus [illegible] licet incassum propagabant: & propositis magistrorum [illegible] parua æmulatio legentibus esset [illegible] ad horum illam, [illegible] horum cura potuisset. Quid enim [illegible] glorię profuit, aut quid posteritas [illegible] lūm imitatas stultitia sit, sed non [illegible] dementia. Quippe qui humanam vitam præsentibus tantùm actibus æstimant [illegible] solam hominum memoriam [illegible] cum inquisitione [illegible] do. Qui quidem [illegible] los virtutis philosophię, vel stultæ illius virtutis inuenerit. Vinctè [illegible] præprecium videor, si vitam sanctissimi [illegible] Quo vtiquè ad [illegible] & cælestem militiam, diuinamque virtutem legentes incitabuntur. In quo ità nostri [illegible] commodi ducimus, vt non inanem ab hominibus memoriam, sed æternum à DEO præmium expectemus. Quia etsi ipsi non ità viximus, vt exemplo alijs esse possimus: dedimus tamen operam, nè is lateret, qui esset imitandus. Igitur sancti Martini vitam scribere exordiar, quæ vel ante Episcopatum, vel in Episcopatu gesserit, quanuis nequaquàm ad omnia illius potuerim peruenire: adeò ea, in quibus ipse tantùm sibi conscius fuit, nescIuntur: quia laudem ab hominibus non requirens, quantùm in ipso fuit, omnes virtutes suas latere voluisset: quanq̄ etiam ex ijs, quę cōperta nobis erant, plura omisimus: quia sufficere credidimus, si tantùm excellentiora notarentur. Simul & legētibus consulendum fuit, nè quod his pareret copia congesta fastidium. Obsecro autem eos, qui lecturi sunt, vt fidem dictis adhibeant: neque me quicquam, nisi compertum & probatum, scripsisse arbitrentur. Alioquì tacere, quàm falsa dicere, maluissem.

Hominis officium.

VITAE HISTORIA.

GITVR Martinus Sabariæ Pannoniarum oppido oriundus fuit, sed intra Italiam Ticini altus est, parentibus secundùm sęculi dignitatem non infimis, gentilibus tamē. Pater eius miles primùm, pòst tribunus militum fuit. Ipse armatam militiam in adolescētia secutus, inter scholares alas sub rege Constantio, deindè sub Iuliano Cæsare militauit: non tamē sponte, quia à primis ferè annis diuinam potiùs seruitutem sacra illustris pueri spirauit infantia. Nam cùm esset annorum decem, inuitis parentibus ad Ecclesiam confugit, seque catechumenum fieri postulauit. Mox mirum in modum totus in Dei opere conuersus, cùm esset annorum duodecim, eremum concupiuit: [illegible] votis suis, si ætatis infirmitas non obstitisset. Animo tamen aut circa mo[illegible] steria, aut circa ecclesias semper intētus, meditabatur in ætate puerili, quod posteà [illegible] uorus implcuit. Sed cùm edictum esset à regibus, vt veteranorum filij ad militiam scri[illegible] bentur, prodente patre, qui felicibus eius actibus inuidebat, cùm esset annorum quin[illegible] decim, [illegible] us & catenatus, sacramētis militaribus est implicatus, vno tantùm [illegible] o contentus, cui tamen versa vice dominus seruiebat, adeò vt plerunque [illegible] & calce[illegible] amenta ipse deraheret, & ipse detergeret, cibum vnà caperent, hic sæpius [illegible] ministraret. Tricennium ferè ante baptisma in armis fuit, integer tamen ab his vitijs, quibus illud hominum genus implicari solet. Multa illi circa commilitones benignitas, mira charitas: patientia verò, atque humilitas, vltra humanum modum. Nam frugalitatem in eo laudare est necesse, qua ità vsus est, vt iam illo tēpore nō miles, sed monachus, putaretur. Quibus rebus ità sibi omnes commilitonas suos deuinxerat, vt eum miro veneratione affectu. Necdùm tamen regeneratus in Christo, agebat quendam bonis operibus baptismatis candidatum: assistere scilicet laborantibus, opem ferre miseris, egentes alere, nudos vestire, nihil sibi ex militię stipendijs, præter quotidianum victū, reseruare, tum [illegible] Euangelij non surdus auditor, de crastino non cogitabat.

Nouemb. 11 Cap. 1. Patria S. Martini.

Inuitus militat.

Fit catechumenus.

Cogitur militiæ operā dare.

Vide humilitatem.

Matt. 6.

Quodam itaque tempore, cùm iam nihil præter arma & simplicem militiæ vestem ha[illegible] set, media hyeme, quæ solito asperior inhorruerat, adeò vt plerosq; vis algoris extin[illegible] guerat, obuium habuit in porta Ambianēsium ciuitatis pauperem nudū. Qui cùm prę[illegible] tereuntes, vt suā misererentur, oraret, omnesq; miserum præterirent, intellexit vir Deo plenus sibi illum, alijs misericordiam non prestantibus, reseruari. Quid tamen ageret? Nihil præter chlamydem, qua indutus erat, habebat. Iam enim reliqua in opus simile consumpserat. Arrepto itaque ferro, quo erat accinctus, mediam diuidit, partemq; eius pauperi tribuit, reliqua rursùs induitur. Intereà de circunstantibus ridere nonnulli, quia deformis esset, & truncatus habitu videretur: multi tamē, quibus erat mens sanior, altiùs gemere, qui simile nihil fecissent, cùm vtiquè plus habentes, vestire pauperem sine sua [illegible] ditate potuissent. Nocte igitur insecuta, cùm se sopori dedisset, vidit Christum chlamydis suæ, qua pauperem texerat, parte vestitū. Intueri diligētissimè Dominū, vestemq;, quam dederat, iubetur agnoscere. Mox ad Angelorum circunstantium multitudinē audiuit Iesum, clara voce dicentem: Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit. Verè memor Dominus dictorum suorum, qui antè prædixerat: Quandiù fecistis hæc vni ex minimis istis, mihi fecistis: se in paupere professus est fuisse vestitū. Et ad confirmandū tam boni operis testimoniū, in eodem se habitu, quem pauper acceperat, est diuinitus Iesum, clara voce dicentem: Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit. Verè memor Dominus dictorum suorum, qui antè prædixerat: Quandiù fecistis hæc vni ex minimis istis, mihi fecistis: se in paupere professus est fuisse vestitū. Et ad confirmandū tam boni operis testimoniū, in eodem se habitu, quem pauper acceperat, est diuinitus ostendere. Quo viso, vir beatissimus non in gloriam est elatus humanā, sed bonitatē Dei in suo opere cognoscēs, cū esset annorū duodeviginti, ad baptismū cōuolauit. Nec tamen statim militiæ renūciauit, tribuni sui precibus euictus, cui cōtubernium fa[illegible] miliare præstabat. Etenim transacto tribunatūs sui tempore, renunciaturum se sęculo pollicebatur. Qua Martinus expectatione suspensus, per biennium ferè, posteaquàm est ba-

Cap. 2.

Insignis charitas.

Videt Christum.

Matt. 25.

Baptizatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptismum consecutus, solo scilicet nomine militauit.

Cap.3. Interea irruentibus intra Gallias barbaris, Iulianus Cæsar coacto in vnum exercitu, apud Vangionum ciuitatem donatiuum cœpit erogare militibus. Et (vt est consuetudinis) singuli citabantur, donec ad Martinum ventum est. Tum verò opportunum tempus existimans, quo peteret missionem, (neque enim integrum sibi fore arbitrabatur, si donatiuum, nō militaturus, acciperet:) Hactenùs, inquit ad Cæsarem, militaui tibi: nunc patere, vt militem Deo: donatiuum tuum pugnaturus accipiat alter: Christi ego miles sum, pugnare mihi non licet. Tum verò aduersùs hanc vocem Tyrannus infremuit, dicens eum metu pugnæ, quæ postera die erat futura, non religionis gratia, detrectare militiam. At Martinus intrepidus, immò illato sibi terrore constantior: Si hoc, inquit, ignauiæ adscribitur, non fidei, crastina die ante aciem inermis adstabo, & in nomine Domini Iesu, signo Crucis, non clypeo, protectus, aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Retrudi ergò in custodiam iubetur: facturus fidem dictis, vt inermis barbaris obijceretur. Postera die hostes legatos de pace miserunt, sua omnia, seque dedentes. Vndè quis dubitet hanc verè beati viri fuisse victoriam, cui præstitum sit, nè inermis ad prælium mitteretur? Et quanuis pius Dominus seruare militem suum inter hostium gladios & tela potuisset: tamen nè vel aliorū morte, sancti violaretur obtutus, eximit pugnæ necessitatem. Neque enim aliam pro milite suo Christus debuit præstare victoriam, quàm vt subactis sine sanguine hostibus, nemo moreretur.

Detrectat militiam.

Cap.4. Exindè relicta militia, sanctum Hilarium Pictauę Episcopum ciuitatis, cuius tunc in Dei rebus spectata & cognita fides habebatur, experiuit, & aliquandiù apud eum commoratus est. Tentauit autem idem Hilarius, impositò diaconatūs officio, sibi eum aptiùs implicare, & ministerio vincire diuino. Sed cùm sępissimè restitisset, indignum se esse vociferans, intellexit vir Dei altioris ingenij, hoc eum modo posse constringi, si id officij imponeret, in quo quidam locus iniuriæ videretur. Itaque exorcistam eum esse præcepit. Quam ille ordinationem, nè despexisse tanquàm humiliorem videretur, non repudiauit. Nec multò post admonitus per soporem, vt patriam, parentesque, quos adhuc gentilitas detinebat, religiosa solicitudine visitaret, ex voluntate sancti Hilarij profectus est, multisque ab eo obstrictus precibus & lachrymis, vt rediret, mœstus, vt ferunt, peregrinationem illam agebat. Cui posteà probauit euentus. Ac primū inter alpes deuia secutus, incidit in latrones. Cumq; vnus securim eleuatam in caput eius librâsset, ictum ferientis dextrę sustinuit alterę. Victus tamen post tergum manibus, vni seruandus & custodiendus traditur. Qui cùm eum ad remotiora duxisset, percontari ab eo cœpit, quisnam esset. Respondit Christianum se esse. Quærebat etiam ab eo, an timeret. Tunc verò constantissimè professus, nunquàm se tam fuisse securum: quia sciret misericordiam Domini maximè in tentationibus affuturā: se magis illi dolere, qui Christi misericordia, vtpotè latrocinia exercens, esset indignus. Ingressusque Euāgelicam disputationem, verbum Dei latroni prędicabat. Quid longiùs morer? Latro credidit, prosecutusq; Martinum viæ reddidit, orās vt pro se Dominum precaretur. Idemque posteà religiosam ducere vitam visus est, adeò vt hæc, quę suprà retulimus, ab eo audita dicantur. Igitur Martinus indè progressus, cū Mediolanū præteriisset, diabolus in itinere, humana specie assumpta, se ei obuiàm tulit, quò tenderet, requirens. Cumq; id à Martino responsi accepisset, se quò Dominus vocaret, intendere, ait ad eum: Quocunquè ieris, vel quæcunquè tentaueris, diabolus tibi aduersābitur. Tunc ei Prophetica voce respondit: Dominus mihi adiutor est, non timebo quid faciat mihi homo: statimque è conspectu eius inimicus euanuit. Itaque vt animo ac mente cōceperat, matrem gentilitatis absoluit errore, patre in malis perseuerante: plures tamen suo saluauit exemplo. Deindè cùm hæresis Arriana per totum orbem, & maximè intra Illyricum pullulāsset, cùm aduersus perfidiam sacerdotum solus penè acerrimè repugnaret, multisq; supplicijs esset affectus, (nā & publicè virgis cæsus est) & ad extremū de ciuitate exire cōpulsus, Italiā repetens, cùm intra Gallias quoq; discessu S. Hilarij, quem ad exilium hęreticorū vis coēgerat, turbatam Ecclesiā cōperisset, Mediolani sibi monasterium statuit. Ibi quoq; eum Auxentius, auctor & princeps Arianorū, grauissimè infectatus est: multisq; affectū iniurijs, de ciuitate exturbauit. Cedēdum itaq; tēpori arbitratus, ad insulam Gallinariā nomine secessit, comite quodā presbytero, magnarū virtutū viro. Hīc aliquādiù radicibus vixit herbarū. Quo tempore helleborum,

Relicta militia, venit ad Hilariū Episcopū.

Fit exorcista.

Incidit in latrones.

Nota constantiam.

Latronem conuertit.

Psal. 117.

Multa ab Arrianis patitur.

Mediolani condit monasterium.

rum, venenatum, vt ferunt, gramen in cibum sumpsit. Sed cùm vim veneni in se grassantem, vicina iam morte, sensisset, imminens periculum oratione repulit, statimque omnis dolor fugatus est. Nec multò post, cùm sancto Hilario comperisset regis pœnitentia potestatē indultā fuisse redeundi, Romę ei tentauit occurrere. Profectusque est ad vrbem.

Nota vitāt.

Cùm iam Hilarius præterijsset, ità eum est vestigijs prosecutus. Cumque ab eo gratissimè esset susceptus, haud longè sibi ab oppido monasterium collocauit. Quo tempore quidam ei se catechumenus iunxit, cupiens viri sanctissimi institui disciplinis. Precesque interpositis diebus, languore correptus, vi febrium laborabat. Ar tum Martinus fortè discesserat: & cùm per triduum defuisset, regressus exanime corpus inuenit. Ità subita mors fuerat, vt absque baptismate humanis rebus excederet. Corpus in medio positum, tristi mœrentium fratrum frequentabatur officio: cùm Martinus ferus & ciulans, accurrit. Tum verò tota spiritum sanctum mente concipiens, egredi cellulam, in qua corpus iacebat, cæteros iubet: ac foribus obseratis, super exanimata defuncti fratris membra prosternitur. Et cùm aliquandiù orationi incubuisset, sensisse per spiritum Domini adesse virtutem, erectus paululùm, & in defuncti ora defixus, orationis suæ ac misericordiæ Domini intrepidus expectabat aduentum. Vixque etiam ferè horarum spatium intercesserat: vidit defunctum paulatim membris omnibus commoueri, & laxatis in vsum videndi palpitare luminibus. Tum verò magna ad Dominum voce conuersus, gratias agens, cellulam clamore compleuerat. Quo audito, qui pro foribus adstiterant, statim irruunt. Mirum spectaculum: quòd videbant virum, quem mortuum reliquissent. Ità redditus vitæ, statim baptisma consecutus, plus post eā vixit annos. Primusque apud nos Martini virtutum vel materia, vel testimonium fuit. Idem tamen referre erat solitus, se corpore exutum, ad tribunal iudicis ductum, deputatumque obscuris locis & vulgaribus turbis, tristem excepisse sententiam. Tunc per duos Angelos iudici fuisse suggestum, hunc esse, pro quo Martinus oraret. Ità per eosdem Angelos se iussum reduci, & Martino redditum, vitæque pristinæ restitutum. Ab hoc primo tempore beati viri nomen enituit, vt qui sanctus iam ab hominibus habebatur, potens etiam, & verè Apostolicus haberetur.

Mortuum excitat prę. cibus fuit.

Cap.6. Nec multò post dum agrum Lupicini cuiusdam, honorati secundùm seculum viri præteriret, clamore & luctu turbæ plangentis excipitur. Ad quam cùm solicitus adstitisset, & quis esset hic fletus, inquireret, indicatur, vnum è familia seruulum laqueo sibi vitam extorsisse. Quo cognito, cellulam, in qua corpus iacebat, ingreditur: exclusisque omnibus turbis, superstratus corpori, aliquantisper orauit. Mox viuiscente vultu, *inarescentibus oculis, in ora illius defunctus erigitur, lentoque conamine enisus assurgere, apprehensa beati viri dextra, in pedes constitit, atque ità cum eo vsque ad vestibulū domus, turba omni inspectante, processit.

*marcescentibus.

Alterū defunctū excitat.

Cap.7. Sub idem ferè tempus ad Episcopatum Turonicæ petebatur Ecclesiæ. Sed cùm ērui à monasterio suo non facilè posset, Ruricius quidam vnus è ciuibus, vxoris languore simulato, ad genua illius prouolutus, vt egrederetur, obtinuit. Ità depositis iam in itinere ciuium turbis, sub quadam custodia ad ciuitatem vsque deducitur. Mirum in modum incredibilis multitudo non solum ex illo oppido, sed etiam ex vicinis vrbibus ad suffragia ferenda conuenerat. Vna omnium voluntas, eadem vota, eademque sententia, Martinum Episcopatu esse dignissimum: felicem fore tali Ecclesiam sacerdote. Pauci tamen, & nonnulli ex Episcopis, qui ad constituendum antistitem fuerant euocati, impiè repugnabant, dicentes scilicet, cōtemptibilem esse personam, indignum esse Episcopatu hominem despicabilem, veste sordidum, crine deformem. Ità à populo sentētię sanctę illorum irrisa dementia est, qui illustrem virum, dum vituperare cupiunt, prędicabant. Nec verò aliud his facere licuit, quàm quod populus Domino volente cogebat. Inter Episcopos tamen, qui adfuerant, pręcipuè Defensor quidam nomine, dicitur restitisse. Vndè animaduersum est, grauiter illum lectione Prophetica tunc notatum. Nam cùm fortuitò lector, cui legendi eo die officium erat, intercluso à populo defuisset, turbatis ministris, dum expectatur, qui non aderat, vnus è circunstantibus, sumpto psalterio, quem primùm versum inuenit, arripuit. Psalmus autem hic erat: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, vt destruas inimicum, & defensorem. Quo lecto, clamor populi tollitur, pars aduersa confunditur: Atque ità habitum est, diuino nutu psalmum hunc lectum fuisse, vt testimonium operis sui Defensor audi-

Creatur Turonēsi Episcopus.

Esai. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Episcopatu vt se gesserit.

audiret, quia ex ore infantium atque lactentium in Martino Domini laude perfecta, & ostensus pariter, & destructus est inimicus. Iam verò sumpto Episcopatu, qualem se, quantumque præstiterit, non est nostræ facultatis euoluere. Idem enim constantissimè perseuerabat, qui priùs fuerat. Eadem in corde eius humilitas: eadem in vestitu eius vilitas erat. Atque ità plenus authoritatis & gratię, implebat Episcopi dignitatem: vt nõ tamen propositum monachi virtutemque desereret. Aliquandiù ergò adhærenti ad ecclesiam cellula vsus est. Deindè cùm inquietudinem se frequentantium ferre nõ posset,

Monasteriũ extruit.

duobus ferè extra ciuitatem millibus monasterium sibi statuit. Qui locus tam secretus & remotus erat, vt eremi solitudinem nõ desideraret. Ex vno enim latere præcisa montis excelsi rupe ambiebatur, reliquam planitiem Liger fluuius reducto paululum sinu clauserat. Vna tantùm, eademque arcta admodùm via adiri poterat. Ipse ex lignis contextam cellulam habebat: multique ex fratribus in eundem modum. Plerique saxo suppositi montis cauato, receptacula sibi fecerant. Discipuli verò octoginta erant, qui ad exemplum beati magistri instituebantur. Nemo ibi quicquam propriũ habebat, omnia in medium conferebantur. Non emere, aut vendere (vt plerisque monachis moris est) cuiquam licebat. Ars ibi, exceptis scriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur: maiores orationi vacabãt. Rarus cuiquam extra cellulã suã egressus, nisi cùm ad locum orationis conueniebant. Cibum vnà omnes post horam ieiunij accipiebant. Vinum nemo nouerat, nisi quem infirmitas coëgisset. Plerique camelorum

Nota vitæ asperitatẽ in illo monasterio.

setis vestiebantur: mollior ibi habitus pro crimine erat. Quod eo magis sit mirum necesse est, quòd multi inter eos nobiles habebantur, qui longè aliter educati, ad hanc sẽ humilitatem & patientiam coëgerant. Pluresque ex his posteà Episcopos vidimus. Quæ enim esset ciuitas, aut Ecclesia, quæ non sibi de Martini monasterio cuperet sacerdotem?

Cap. 8.

Sed vt reliquas virtutes eius, quas in episcopatu egit, aggrediar: erat haud lõgè ab oppido proximus monasterio locus, quem falsa hominũ opinio, velut consepultis ibi martyribus cõsecrauerat. Nam & altare ibi à superioribus Episcopis constitutũ habebatur. Sed Martinus non temerè adhibẽs incertis fidem, ab his, qui maiores natu erãt, præsbyteris vel clericis flagitabat nomẽ sibi martyris, & tẽpora passionis ostẽdi: grandi se scrupulo pmoueri, q̃ nihil certi cõstans sibi Maiorũ memoria tradidisset. Cùm aliquãdiù ergò à loco illo se abstinuisset, nec derogãs religioni, q̃a incertus erat: nec authoritatẽ suã vulgo accõmodans, nè superstitio conualesceret, quodã die, paucis secum adhibitis fratribus, ad locum pergit: Deindè super sepulcrum ipsum adstans, orauit ad Dominum, vt quis esset, vel cuius meriti sepultus, ostẽderet. Tum conuersus ad læuam, videt prope assistere vmbram sordidam, & trucem. Imperat nomen meritumque vt loqueretur. Nomen edicit, de crimine confitetur, latronem se fuisse ob scelera percussum, vulgi errore

Latronem pro martyre ignorantia cultum deprehendit.

celebratum, sibi nihil cum martyribus esse commune, cùm illos gloria, se pœna retineret. Mira res: vocem loquentis, qui aderant, audiebant, personam tamen non videbant. Tum Martinus, quid vidisset, exposuit: Iussitque ex eo loco altare, quod ibi fuerat, submoueri, atque ità populum superstitionis illius absoluit errore.

Cap. 9.

Acciderat autem in sequenti tempore, dum iter ageret, vt gentilis cuiusdã corpus, quod ad sepulcrum cum superstitioso funere deferebatur, obuium haberet. Conspicatusque eminùs venientem turbam, quidnam id esset ignarus, paululùm stetit. Nam cùm ferè quingentorum passuum interuallum esset, vt difficile fuerit dignoscere, quid videret: tamen quia rusticam manum cerneret, & agente vento linteamina corpori su-

Error rusticorum in Gallijs.

pertecta volitarent, profanos sacrificiorum ritus agi credidit: quia esset hæc Gallorum rusticis consuetudo, simulacra dæmonum candido tecta velamine misera per agros suos circunferre dementia. Eleuato ergò in aduersùm signo Crucis, imperat turbæ non moueri loco, onusque deponere. Hic verò mirum in modum videres miseros primùm velut saxa riguisse: deindè cùm primò mouere se summo conamine niterentur, vltrà accedere non valentes, ridiculam in vertiginẽ rotabantur, donèc victi, corporis onus deponunt attoniti, & semet inuicem adspectates, quidnam sibi accidisset, taciti cogitabãt. Sed cùm beatus vir comperisset exequiarum illam esse frequẽtiam, non sacrorum, eluata rursùm manu, dat eis abeundi, & tollendi corporis potestatem. Ità eos & cùm voluit, stare compulit: & cùm libuit, abire permisit.

Cap. 10.

Item dum in vico quodam templum antiquissimũ diruisset, & arborem pinum, quæ fano

fano erat proxima, esset aggressus excidere: tum verò antistes loci illius, cęteraque gentilium turba cœpit obsistere. Et cùm ijdem illi, dum templum euertitur, imperante domino, acquieuissent, succidi arborem non patiebantur. Ille quidem eos sedulè commonere, nihil esse religionis in stipite, Dominum potiùs, cui seruiret ipse, sequerentur: arborem illam excidi oportere, quia esset dæmoni dedicata: Tum vnus ex illis, qui erat audacior cęteris: Si habes, inquit, aliquam de Deo tuo, quem dicis te colere, fiduciam, nostri ipsi succidimus hanc arborem: Tu ruentem excipe, & si tecũ est tuus, vt dicis, Dominus, euades. Tum ille intrepidè confisus in Domino, facturum se pollicetur. Hic verò ad istiusmodi cõditionem omnis illa gentilium turba consentit, facilemque arboris suæ habere iacturam, si inimicum sacrorum suorũ, casu illius obruissent. Itaq; cùm vnam in partem pinus illa esset accliuis, (vt nõ esset dubium, quam in partem succisa cor-

Vide vim signi sanctæ Crucis.

ruere) eo loco vinctus statuitur pro arbitrio rusticorum, quò arborem esse casuram nemo dubitabat. Succidere igitur ipsi suam pinum cum ingenti gaudio, lętitiaq; cœperũt. Aderat eminùs turba mirantiũ. Iamq; paulatim nutare pinus cœpit, & ruinã suã cassura minitari. Pallebant eminùs monachi, & periculo iam propiore cõterriti, spem omnẽ, simul & salutem perdiderant, solam Martini mortem expectantes. At ille confisus in Domino, quem intrepidus opperiens, cùm iam fragorem suũ pinus cõcidẽs edidisset, iam cadenti, & sui per se ruenti, eleuata protinùs obuiàm manu, salutis signum opposuit. Tum verò turbinis modo retroactã putares: ità diuersam in partem ruit, adeò vt rusticos, qui in tuto loco steterãt, penè prostrauerit. Tum verò in cęlũ clamore sublato, gẽtiles stupere mirabiliq; conuulsi, monachi flere præ gaudio, Christi nomen in commune ab omnibus prædicari: ad fundamenta diruere, aras omnes atque simulacra redegit in puluerem. Quo viso, rustici, cùm se intelligerent diuino nutu obstupefactos atque perterritos, nè Episcopo resistere, omnes ferè in Iesum Dominum crediderunt, clamantes palàm, & confitentes, Deum Martini esse colendum, idola negligenda, quæ sibi adesse non possent.

Multi ethnici credunt.

Quidetiam in pago Heduorum gestum sit, referam. Vbi dum templum itidẽm euertere furens gentilium rusticorum in eum irruit multitudo. Cumque vnus audacior cęteris, fisso eum gladio peteret, reiecto pallio, nudam cernicem percussori præbuit. Nec tantæ ille ferire gentilis: sed cùm dexteram altiùs extulisset, resupinus ruit, constertatus diuino metu, veniam precabatur.

Nec dissimile huic fuit illud: Cùm eum idola destruentem cultro quidam ferire voluisset, in ipso ictu ferrum ei de manibus excussum, non comparuit. Plerunque autem consecutus est, vt accidentibus sibi rusticis, nè eorum fana destrueret, ità prędicatione sancta gentilium

Nota de templis & monasterijs, quæ hodiè hæretici euertunt.

Cap. 11.

Cap. 12.

Virtus cęlestis adest euertenti fanum dæmonum.

Cap. 13.

Diuinitàs puniuntur cum cædere volentes.

Cap. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

animos mitigabat, vt luce eis veritatis ostensa, ipsi sua templa subuerterent. Curationū verò tam potens in eo gratia erat, vt nullus ferè ad eum ægrotus accesserit, qui nō continuò receperit sanitatem: quod vel ex consequenti liquebit exemplo.

Mira curationum gratia. Cap. 15.

Treueris puella quædam dira paralysis ægritudine tenebatur, ità vt iam per niultum tempus nullo ad humanos vsus corporis officio fungeretur: omni ex parte præmortua, vix tenui spiritu palpitabat. Tristes ad solam funeris expectationem assistebant propinqui: cùm subitò nunciatur, ad ciuitatem illam venisse Martinum. Quod vbi puellæ pater comperit, cucurrit exanimis, pro filia rogaturus. Et fortè Martinus iam ecclesiam fuerat ingressus. Ibi inspectante populo, multisque alijs Episcopis præsentibus, ciulans feretrum genua eius amplectitur, dicens: Filia mea moritur misero genere lāguoris, & quod ipsa est morte crudelius, solo spiritu viuit, iam carne præmortua. Rogo vt eā adeas, atq; benedicas: Confido enim, quòd per te reddenda sit sanitati. Qua ille voce confusus obstupuit, & refugit, dicens hoc suæ non esse virtutis: senem errare iudicio: non esse sanctum, per quem Deus signum virtutis ostenderet. Perstare cœpit vehementiùs flens pater, & orare, vt exanimem visitaret: postremò à circunstantibus Episcopis impulsus, descendit ad domum puellæ. Ingens turba præ foribus, expectans, quidnam Deus seruus esset facturus. Ac primùm (quæ erant illius familiaria in istiusmodi rebus arma) lo prostratus orauit. Indè ægram intuens, dari sibi oleum postulat. Quod cùm benedixisset, in os puellæ vim sancti liquoris infudit, statimque vox reddita est. Tum paulatim singula contactu eius cœperūt membra vitalescere, donèc firmatis gressibus, populo testante, surrexit.

Præclarum miraculum adhibito oleo benedicto.

Eodem tempore Tetradij cuiusdam proconsularis viri seruus dæmonio correptus, dolendo exitu cruciabatur. Rogatus ergò Martinus, vt ei manum imponeret, deduci eū ad se iubet. Sed nequam spiritus nullo proferri modo ex cella, in qua erat, potuit: ità in aduenientes rabidis dentibus fæuiebat. Tum Tetradius ad genua beati viri aduoluitur, orans vt ad domum, in qua dæmoniacus habebatur, ipse descenderet. Tum verò Martinus negat, se profani & gentilis hominis domum adire posse. Nam Tetradius eo tempore adhuc gentilitatis errore implicitus tenebatur. Spondet ergò se, si de puero dæmon fuerit eiectus, Christianum fore. Ità imposita manu puero, immundum ab eo spiritum eiecit. Quo viso, Tetradius Dominum nostrum Iesum Christum credidit, statimque catechumenus factus, nec multò pòst baptizatus est, semperque Martinum salutis suę auctorem miro coluit affectu.

Cap. 16.

Sanat dęmoniacum, & proconsularis virum credit.

Per idem tempus in eodem oppido ingressus patris familiâs cuiusdam domum, in limine ipso restitit, dicens, horribile in atrio domûs dæmoniū se videre. Cui cùm, vt discederet, imperaret, quendam è familia, qui in interiore parte ædium morabatur, arripuit: sęuire dentibus miser cœpit, & obuios quoscunque laniare. Commota domus, familia turbata, populus in fugam versus, Martinus se furenti obijcit, ac primùm stare eum imperat. Sed cùm dentibus fremeret, hiantique ore morsum minaretur, digitos ei Martinus in os intulit: Si habes, inquit, aliquid potestatis, hos deuora. Tum verò ac si candens ferrum faucibus accepisset, longè reductis dentibus, digitos beati viri vitabat attingere. Et cùm fugere de obsesso corpore pœnis & cruciatibus cogeretur, nec tamen exire per os liceret, fœda relinquens vestigia, fluxu ventris egressus est.

Cap. 17.

Alius curatur dæmoniacus.

Intereà cùm de motu atque impetu barbarorum, subitò ciuitatē fama turbâsset, dęmoniacum ad se exhiberi iubet. Imperat, an verus esset hic nuncius, fateretur. Tum confessus est sedecim dęmones fuisse, qui rumorem hūc per populum dissemināssent, vt hoc saltem metu ex illo Martinus oppido fugaretur: barbaros nihil minùs, quàm irruptionem, cogitare. Ità cùm hæc immundus spiritus media in ecclesia fateretur, metu & turbatione præsenti ciuitas liberata est.

Cap. 18.

Nota fallaciam dæmonum.

Apud Parisios verò dum portam ciuitatis illius, magnis secum turbis euntibus, introiret, leprosum miserabili facie, horrentibus cunctis, osculatus est, atque benedixit: statimque omni malo emundatus, postero die ad ecclesiam veniens nitenti cute, gratias pro sanitate, quam receperat, agebat. Sed nec hoc prætereundum est, q̄ fimbriæ vestimenti eius cilicioque detractæ, crebras super infirmātibus egēre virtutes. Nam cùm aut digitis illigatæ, aut collo inditæ sunt, persępè ab ægrotantibus morbos effugauerunt.

Cap. 19.

Leprosus curatur.

Arborius autem, vir præfectorius, sancti admodùm & fidelis ingenij, cùm filia eius grauissimis quartanæ febribus vreretur, epistolam Martini, quæ casu ad eum delata fue-

Cap. 20.

rat, pectori puellæ in ipso accessu ardoris inseruit: statimque fugata febris est. Quæ res apud Arborium tātum valuit, vt statìm puellam Deo voueret, & perpetuæ virginitati dicaret. Profectusque ad Martinum, puellam ei præsens ob virtutum eius testimonium, quæ per absentem licèt curata esset, obtulit. Neque ab alio eam, quàm à Martino, habitu virginitatis impositio, passus est consecrari.

Paulinus verò, vir magni postmodùm futurus exempli, cùm oculum grauiter dolere cœpisset, & iam pupillam eius crassior nubes superducta texisset, oculum ei Martinus penicilo contigit, pristinamque ei sanitatem, sublato omni dolore, restituit. Cap. 21.

Ipse autem cùm casu quodam esset de cœnaculo deuolutus, & per confragosos scalę gradus décidens, multis vulneribus esset affectus, cùm exanimis iacéret in cellula, & immodicis doloribus cruciaretur, nocte ei Angelus visus est eluĕre vulnera, & salubri vnguento contusi corporis membra contingere. Atque ità postero die restitutus est sanitati, vt nihil vnquàm pertulisse incommodi putaretur. Sed quia longum est ire per singula, sufficiant hæc, vel pauca de plurimis: satisq; sit, nos & in excellentibus non subtrahere veritatem, & in multis vitare fastidium. Cap. 22.

Atque vt minora tantis inseram, quanuis (vt est nostrorum ætas temporum, quibus iam deprauata omnia, atque corrupta sunt) penè præcipuum sit adulationi regię sacerdotalem nō cessisse constantiam: cùm ad Imperatorem Maximum, ferocis ingenij virum, & bellorum ciuilium victoria elatum, plures ex diuersis partibus Episcopi conuenissent, & fœda circa Principem omnium adulatio notaretur, seque degeneri incōstantia regiæ clientelę sacerdotalis dignitas subdidisset, in solo Martino Apostolica authoritas permanebat. Nam etsi pro aliquibus supplicandū regi fuit, imperauit potius, quàm rogauit. Et à conuiuio eius frequenter rogatus abstinuit, dicens, se mensæ eius participem esse non posse, qui duos Imperatores, vnum regno, alterum vita expulisset. Postremò cum Maximus se non sponte sumpsisse imperium affirmaret, sed impositam sibi à militibus diuino nutu necessitatem regni, armis defendisse: & nō alienam ab eo Dei voluntatem videri, penes quem tam incredibili euentu victoria fuisset, nullumque exercitijs, nisi in acie, occubuisse, tandē victus vel ratione, vel precibus, ad conuiuiū venit, mirum in modum gaudente rege, quòd id impetrâsset. Conuiuæ autē aderant, velutì ad diem festum euocati, summi atq; illustres viri, Præfectus, idemque Consul Euodius, quo nihil vnquàm iustius fuit, Comites duo, summa potestate prædíti, frater regis, & patruus: medius inter hos Martini presbyter accubuerat: ipse autem sellula iuxta regem posita consederat. Ad medium ferè conuiuium (vt moris est) pateram regi minister obtulit: Ille sancto admodū Episcopo dari potiùs iubet, expectans atq; ambiēs, vt ab illius dextera poculū sumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, parerā presbytero suo tradidit, nullum fefellit existimans digniorem, qui post se prior biberet: nec integrum sibi fore, si aut regem ipsum, aut eos, qui à rege erant proximi, presbytero prætulisset. Quod factū Imperator, omnesque, qui tunc aderant, ità admirati sunt, vt hoc ipsum eis, in quo contempti fuerant, placeret. Celeberrimumque per totum palatium fuit, fecisse Martinum in regis prandio, quod in infimorum iudicum conuiuijs Episcoporū nemo fecisset. Eidemque Maximo longè antè prędixit futurum, vt si ad Italiam pergeret, quò ire cupiebat, bellum Valentiniano Imperatori inferens, sciret se primo quidem impetu fururum esse victorem, sed paruo pòst tempore esse periturum. Quod quidem ità vidimus. Nam primo aduentu eius, Valētinianus in fugam versus est. Deindè post annum ferè, resumptis viribus, captum intra Aquileię muros Maximum interfecit. Cap. 23.

Maximus Imper. ferocis ingenio.

S. Martinus vt fecerga eū gesserit.

Nota quantum vir sanctissimus tribuerit sacerdotio.

Prædixit Maximo interitum.

Constat autem, etiam Angelos ab eo plerunquè visos, ità vt conserto inuicèm apud eum sermone loquerentur. Diabolum verò ità conspicabilem, & subiectum oculis habebat, vt, siue se in propria substantia contineret, siue in diuersas figuras specialesque venustias transtulisset, qualibet ab eo sub imagine videretur. Quod cùm diabolus sciret se fugere non posse, conuicijs eum frequenter vrgebat, quia fallere non posset insidijs. Quodam tempore cornu bouis cruentum in manu tenens, cum ingenti fremitu cellulam eius irrupit, cruentamque ostentans dexteram, & admisso recèns scelere congaudens: Vbi est, inquit, Martine, virtus tua? Vnum de tuis modò interfeci. Tunc ille conuocatis fratribus refert, quid diabolus indicâsset. Solicitos esse prœcepit per cellulas singulorum, quisnam hoc casu fuisset affectus. Neminē quidem deesse de monachis, sed vnum rusticum mercede conductum, vt vehiculo ligna deferret, iisse ad syluam nunciant. Cap. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iubet igitur aliquos ire eî obuiàm. Ità haud longè à monasterio iam penè exanimis inuenitur. Extremum tamen spiritum trahēs, indicat fratribus casum mortis, & vulneris, iunctis scilicet bobus, dum dissoluta arctiùs lora constringit, bouem sibi excussò capite inter inguina cornua iniecisse. Nec multò pòst vitam finiuit. Videris, quo iudicio Domini diabolo data fuerit hæc potestas. Verùm in Martino illud mirabile erat, quòd non solùm hoc, quod suprà retulimus, sed multa istiusmodi, si quotiès accidissent, longè antè præuidebat, & sibi nunciata, fratribus indicabat. Frequenter autem diabolus, dum nocendi artibus sanctum virum conaretur illudere, visibilem se ei formis diuersissimis ingerebat. Nam interdùm in Iouis personam, plerunq; Mercurij, persæpè etiam Veneris ac Mineruæ transfiguratū se vultibus offerebat. Aduersùs quem semper interritus, signo se Crucis, & orationis auxilio protegebat. Audiebantur plerunquè conuicia, quibus illum dæmonum turba proteruis vocibus increpabat. Sed omnia falsa & vana cognoscens, non mouebatur obiectis. Testabanturetiam aliqui ex fratribus, audisse se dæmonem proteruis Martinum vocibus increpantem: Cur intra monasterium aliquos ex fratribus, qui olim baptismum diuersis erroribus perdidissent, conuersos postea recepisset, exponentem crimina singulorum: Martinum diabolo repugnantem, respondisse constanter: Antiqua debita melioris vitæ conuersione purgari, & per misericordiam Domini absoluendos esse peccatis, qui peccare desinerent. Contrà dicente diabolo: Nō pertinere ad veniam criminosos, & semèl lapsis nullam à Domino præstari posse clementiam: tunc in hanc vocem fertur exclamâsse Martinus: Si tuipse, ô misera bilis, ab hominum infestatione desisteres, & te factorum tuorum vel hoc tempore, cùm dies iudicij in proximo est, pœniteret, ego tibi verè, confisus in Domino, Christi misericordiam pollicerer. O quàm sancta de Domini pietate præsumptio, in qua etsi authoritatem præstare non potuit, ostendit affectum.

Multa futura antè cognoscit.

Multis modis ei appāret satan.

Nota sententiam beatitudinis.

Cap. 25.

Et quia de diabolo, eiusque artibus sermo exortus est, non ab re videtur, licèt extrinsecùs, referre, quod gestum est: quia & quædam in eo Martini virtutum portio est: & res digna miraculo, rectè memoriæ mandabitur in exemplum cauēdi, si quid deinceps vsquam tale contigerit. Clarus quidam nomine, adolescens nobilissimus, mox presbyter, nunc felici beatus excessu, cùm relictis omnibus se ad Martinum contulisset, breui tempore ad summum fidei, virtutumque omnium culmen enituit. Itaque cùm haud longè sibi ab Episcopi monasterio tabernaculum constituisset, multique fratres commorarentur apud eum, iuuenis quidam ad eum, Anatolius nomine, sub professione monachi omnem humilitatem atque innocentiam mentitus, accessit, habitauitque aliquandiù in commune cum cæteris. Dein procedente tēpore, angelos apud se loqui solere dicebat. Cui cùm fidem nullus adhiberet, signis quibusdam, plerosque ad credendum coactabat. Postremò coūsquè processit, vt inter se ac Deum angelos discurrere prædicaret. Iamque se vnum ex prophetis haberi volebat. Clarus tamen nequaquàm ad credendum cogi poterat. Ille aūrei iram Domini, & præsentes plagas, cur sancto nō crederet, comminatus, postremò in hanc vocem fertur erupisse: Ecce hac nocte vestem mihi candidam Dominus de cælo dabit, qua indutus, in medio vestrùm diuersabor, idque vobis signum erit, me in Dei esse virtute, qui Dei veste donatus sim. Tum verò grandis omnium commoueri omne monasterium loco visum est. Cellulam autem, qua idem adolescens continebatur, crebris cerneres micare luminibus, fremitusque in ea discurrentium, & murmur quoddam multarum vocum audiebatur. Deindè facto silētio egressus, vnum de fratribus Sabatiū nomine, ad se vocat, tunicamque ei, qua erat indutus, ostendit. Obstupefactus ille, conuocat cæteros: ipse etiam Clarus accurrit, adhibitoque lumine, vestem omnes diligenter inspiciunt. Erat autem summa mollitie, candore eximio, micanti purpura: nec tamen, cuius esset generis aut velleris, poterat agnosci. Curiosius tamen oculis aut digitis attrectata, non aliud, quàm vestis videbatur. Interea Clarus fratres admonet orationi insistere, vt manifestiùs eis Dominus, quidnam esset, ostenderet. Itaque reliquum noctis hymnis psalmisque consumitur. At vbi illuxit dies, apprehēsum dextera trahere ad Martinum volebant, benè conscij illudi illum diaboli arte non posse. Tunc verò reniti ac reclamare miser cœpit, interdictumque sibi esse dicebat, nè se Martino ostenderet. Cumque inuitum eum ire compellerent, inter trahentium manus vestis euanuit. Vndè quis dubitet hanc etiam Martini fuisse virtutem, vt phantasiam suam diabo-

Clarus adolescens nobilis. fit monachus sanctis.

Anatolius pseudomonachus.

diabolus, cùm erat Martini oculis ingerenda, dissimulare diutiùs aut tegere nō posset? Animaduersum est tamen, eodem ferè tempore fuisse in Hispanijs iuuenem, qui cùm sibi multis signis authoritatem parauisset, eousquè elatus est, vt se Eliam profiteretur. Quod cùm plerique temerè credidissent, addidit vt se Christum esse diceret. In quo etiam adeò illusit, vt eum quidam episcopus Rufus nomine, vt Deum adoraret. Propter quod eum posteà ab Episcopatu deiectū vidimus. Plerique etiam nobis è fratribus retulerunt, eodem tempore in Oriente quendam extitisse, qui se Iohānem esse iactitaret. Ex quo conijcere possumus, istiusmodi pseudoprophetis existentibus, Antichristi aduentum imminere: qui iam in istis mysterium iniquitatis operatur. Neque enim prætereundum videtur, quanta Martinum sub ijsdem diebus diabolus arte tentauerit. Quodam enim die præmissa præ se & circunfectus ipsa luce purpurea, quò facilius claritate assumpti fulgoris illuderet, veste etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, sereno ore, læta facie, vt nihil minùs, quàm diabolus putaretur, oranti in cellula adstitit. Cumque Martinus primo adspectu eius fuisset hebetatus, diù multumque silentium ambo tenuerunt. Tum prior diabolus: Agnosce, inquit, Martine, quem cernis: Christus ego sum: descensurus ad terras, priùs me tibi manifestare volui. Ad hæc cùm Martinus taceret, neque quicquam responsi referret: itemùm ait: Martine, quid dubitas credere, cùm videas? Christus ego sum. Tum ille, reuelante sibi spiritu, vt intelligeret diabolum esse, nō Dominum: Non se, inquit, Dominus Iesus purpuratum, & diademate renitentem venturum esse prædixit. Ego Christum, nisi in eo habitu, formaque, qua passus est, nisi Crucis stigmata præferentem, venisse non credam. Ad hanc ille vocem statim, vt fumus euanuit. Cellulam quoque tanto fœtore compleuit, vt indubia indicia relinqueret, diabolum se fuisse. Hoc ità gestum, vt suprà retuli, ex ipsius Martini ore cognoui: nè quis fortè existimet fabulosum.

Diabolus rare autius est diabolus professionis audaciam: Martine, quid dubitas credere, cùm videas? Christus ego sum. Tum ille, reuelante sibi spiritu, vt intelligeret diabolum esse, nō Dominum: Non se, inquit, Dominus Iesus purpuratum, & diademate renitentem venturum esse prædixit. Ego Christum, nisi in eo habitu, formaque, qua passus est, nisi Crucis stigmata præferentem, venisse non credam. Ad hanc ille vocem statim, vt fumus euanuit. Cellulam quoque tanto fœtore compleuit, vt indubia indicia relinqueret, diabolum se fuisse. Hoc ità gestum, vt suprà retuli, ex ipsius Martini ore cognoui: nè quis fortè existimet fabulosum.

Diabolum Christū se dicentem egregiè confutat vir sanctus.

Cap. 26.

Nam cùm olim, audita eius fide, vita atque virtutibus, desiderio illius æstuaremus, gratam nobis ad eum videndum peregrinationem suscepimus, simul quia iam ardebat animus illius scribere vitam, partim ab ipso, inquantùm ille interrogari potuit, scisciti sumus: partim ab his, qui interfuerant, vel sciebant, cognouimus. Quo quidē tempore credi non potest, qua me humilitate, qua benignitate susceperit, congratulatus plurimùm, & gauisus in Domino, quòd tanti esset habitus à nobis, quem peregrinatione suscepta expetissemus. Miserum me: penè non audeo confiteri, cùm me sancto conuictu suo dignatus est adhibere. A quam manibus nostris ipse obtulit: ad vesperum autem ipse nobis pedes abluit. Nec reniti, aut contrà ire cōstantia fuit, ità illius authoritate oppressus fuit, quàm mundi huius illecebras, & seculi onera relinquenda, vt Dominum Iesum liberi expeditique sequeremur. Præstantissimumque nobis præsentium temporum illustris viri Paulini, cuius suprà mentionem fecimus, exemplū ingerebat: qui summis opibus abiectis, Christum secutus, solus penè his temporibus Euangelica præcepta compleret. Illum nobis sequendum, illum clamabat imitandum, beatumque esse præsens seculum tantæ fidei virtutisque documento: cùm secundùm sententiam Domini, diues & possidens multa, vendendo omnia & dando pauperibus, quod erat facto impossibile, possibile feciſſet exemplo. Iam verò in verbis & confabulatione eius quanta grauitas, quanta dignitas erat? quàm alacer, quàm efficax, quàm in absoluendis scripturarum quæstionibus promptus & facilis? Et quia multos ad hanc partem incredulos scio, quippe quos viderim, meipso etiam referente, non credere: Iesum testor, spemque communem, me ex nullius vnquàm ore tantum scientiæ, tantum ingenij, tam boni & tam puri sermonis audisse. Quanquàm in Martini virtutibus quantula est ista laudatio? nisi quòd nimium est, homini illiterato ne hanc quidem gratiam defuisse.

Sulpitius à sancto viro humanissimè acceptus.

S. Paulini encomium.

Matt. 19.

Præclarū testimoniū de doctrina sancti viri.

Sed iam finem liber postulat. sermo claudendus est, non quòd omnia, quæ de Martino fuerant dicenda, defecerint, sed quia nos vtinertes poëtæ, extremo in opere negligentes, vidi materiæ mole succumbimus. Nam etsi facta illius explicari verbis vtcunquè possunt, interiorem vitam illius, quotidianam conuersationem, & animum cælo semper intentum, nulla vnquàm, (verè profiteor) nulla explicabit oratio: Illam scilicet perseuerantiam & temperamentum in abstinentia & ieiunijs, potentiam in vigilijs & orationibus, noctesque ab eo perindè ac dies actas, nullumque vacuum ab opere Dei tempus,

Abstinētia, ieiunia, vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gilijæ & orationes S. Martini.

pus, quo vel ocio indulserit, vel negocio, sed ne cibo aut somno quidem, nisi quatenùs naturæ cogebat necessitas. Verè fatebor, non si ipse (vt aiũt) ab inferis Homerus emergeret, posset exponere: adeò Martini omnia maiora sunt, quàm vt verbis concipi queãt.

Exercitia eius.

Nulla vnquàm hora, momẽtumque præterijt, quin aut orationi incumberet, aut insisteret lectioni. Quanquàm etiam inter legendum, aut si quid aliud fortè agebat, nunquàm animum ab oratione laxabat. Nimirùm vt fabris ferrarijs moris est, qui inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem suam feriunt: ità Martinus, etiam dum aliud agere videretur, semper orabat. O verè beatus, in quo dolus non fuit, neminem iudicans, neminem damnans, nulli malum pro malo reddens. Tãtam quippe aduersùm oẽs

Summa patientia.

iniurias patientiam assumpserat, vt cùm esset summus sacerdos, impunè etiam ab infimis clericis læderetur: nec propter id eos aut loco vnquàm amouerit, aut à sua, quantùm in ipso fuit, charitate repulerit. Nemo vnquàm illum vidit iratum, nemo mœrentem, nemo ridentem: vnus, idemque, semper cælestem quodam modo lætitiam vultu

Mira animi serenitas.

præferens, extra naturam hominis videbatur. Nunquàm in illius ore, nisi Christus: nunquàm in illius corde, nisi pietas, nisi pax, nisi misericordia inerat. Plerunquè etiam pro eorum, qui obtrectatores illius videbantur, solebat flere peccatis, qui remorum & quietum venenatis linguis, & vipereo ore carpebant. Et verè nonnullos experti sumus inuidos virtutis, vitæque eius, qui in illo oderant, quod in se non videbant, & quod imitari non valebant. Atque (ô nefas dolendum, & ingemiscendum) non alij fuêre infectatores eius, (licèt pauci admodùm) non alij tamen, quàm Episcopi, ferebantur. Nec verò quenquam nominare necesse est, licèt no ipsos plerique circunlatrẽt. Sufficit, vt si quis ex his hęc legerit & agnouerit, erubescat. Nam si irascitur, de seipso dictũ fatebitur, cùm forrasse nos de alijs senserimus. Non refugimus autem, vt si qui eiusmodi sunt, nos quoquè cum tali viro oderint. Illud facilè confido, omnibus sanctis opusculum istud gratum fore. Decæterò, si quis hæc infideliter legerit, ipse peccabit. Ego mihi conscius sum, me rerum fide & amore Christi impulsum, vt scriberẽ, manifesta exposuisse, & vera dixisse. Paratumque, vt spero, habebit à Deo præmium, non quicunque legerit, sed quicunque crediderit.

Ex Dialogo 2. Sulpitij, Gallo, Sulpitio, & Posthumiano interlocutoribus.

Cap. 1.

GALLVS. Quo primùm tempore, relictis scholis, beato me viro iunxi, paucos post dies euntem ad ecclesiam sequebamur. Interim ei seminudus hybernis mensibus pauper occurrit, orans sibi vestimentum dari. Tunc ille, accersito archidiacono, iussit algentem sine dilatione vestiri. Deindè secretariũ ingressus, cùm solus, vt erat illi consuetudo, resideret, (hanc enim sibi etiã in ecclesia solitudinem, permissa à clericis libertate, præstabat) cùm quidam in alio secretario presbyteri sederent, vel salutationibus vacantes, vel audiendis negocijs occupati: Martinum verò vsque in eam horam, qua solennia populo agi consuetudo deposceret, sua solitudo co-

S. Martinus in templo nunq̃ sedit.

hibebat, illud non pręteribo, quòd in secretario sedens, nũquàm cathedra vsus est. Nam in ecclesia nemo vnquàm illum sedere conspexit, sicut quendam nuper (testor Deum) non sine meo pudore vidi, sublimi solio, & quasi regio tribunali, cella sede residentem. Sedebat autem Martinus in sellula rusticana, vt sunt istę in vsibus seruulorum, quas nos rustici Galli tripedias, vos scholastici, aut certè tu, qui de Græcia venis, tripodas nuncupatis. Ergò hoc secretum beati viri pauper ille captans, cùm ei archidiaconus dare tunicam distulisset, irrupit, dissimulatum se à clerico querens, ac algere deplorans.

Scipsum nudat, & vestit pauperem.

Nec mora: sanctus, paupere non videte, intra amphibalum sibi tunicam latenter educit, pauperemque contectum discedere iubet. Dein paulò pòst archidiaconus ingressus, admonet pro consuetudine expectare in ecclesia populum, illum ad agẽda Missarum solennia debere procedere. Cui ille respondens, ait: Pauperem priùs (de se autem dicebat) oportere vestiri: se ad ecclesiam non posse procedere, nisi vestem pauper acciperet. Diaconus verò nihil intelligens, quia extrinsecùs indutum amphibalo, veste nudum interiùs non videbat: postremò pauperem non comparère causatur. Mihi, inquit, vestis, quæ

Missarum solennitas.

quæ parata est, deferatur: pauper non deerit vestiendus. Arctatus demùm clericus, & necessitate compulsus, iamque felle commotus, è proximis tabernis nigerrimam vestem, breuem atque hispidam quinque comparatam argenteis rapit, atq; ante Martini pedes iratus exponit. En, inquit, vestem: sed pauper hìc non est. Ille nihil motus, iubet cum paulùm stare pro foribus: secretũ vtique procurans, dum sibi vestem nudus imponeret. totis viribus elaborans, vt posset occultum esse, quod fecerat. Sed quandò in sanctis viris latent ista quærentibus? Velint, nolint, cuncta produntur.

Cum hac igitur oblaturus sacrificium Deo veste procedit. Quo quidem die (mira dicturus sum) cùm iam altarium, sicut est solenne, benediceret, globum ignis de capite illius vidimus emicare, ità vt in sublime contendens, longiùs collum crinemque flamma produceret. Hoc licèt celeberrimo factũ die, in magna populi multitudine viderimus, tamen vna tantùm de virginibus, & vnus de presbyteris, tres tantùm videre de monachis. Cæteri cur non viderint, non potest nostri esse iudicij.

Cap. 2.

Igneus globꝰ cernitur ad caput eius.

Cap. 3.

Per idem ferè tempus cùm Euantius aunnculus meus, vir licèt seculi negocijs occupatum, tamen admodùm Christianus, grauissima ægritudine, extremo mortis periculo cœpisset vrgeri, Martinum euocauit. Nec cunctatus ille, properauit. Priùs tamen, quàm medium viæ spatium vir beatus euolueret, virtutem aduenientis sensit ægrotus, recepta continuò sanitate: venientibus nobis, obuiàm ipse processit. Altera die redire cupientem magna prece detinuit, cùm interim vnũ è familia puerum lethali ictu serpẽs perculit. Quem iam exanimem vi veneni, ipse Euantius suis humeris illarũ, ante pedes sancti viri, nihil illi impossibile confisus, exposuit. Iamque se malum serpentis per omnia membra ità diffuderat, vt cerneres omnibus venis inflatam cutem, & vtris instàr tensa vitalia. Manu Martinus porrecta, vniuersa pueri membra pertractãs, digitũ prope ipsum vulnusculum, quo bestia virus infuderat, fixit. Tum verò (mira dicturus sum) vidimus venenum ex omni parte reuocatum, ad Martini digitũ cucurrisse. Deindè per illud vlcus foramen exiguum ità virus stipâsse cum sanguine, vt solerex vberibus capra rum aut ouium, pastorũ manu pressis, longa linea copiosi lactis effluere. Puer surrexit incolumis. Nos obstupefacti tantæ rei miraculo, id, quod ipsa cogebat veritas, fatebamur, non esse filij calo, qui Martinum posset imitari.

Res admiratione sanctè digna.

Cap. 4.

Consequenti itidèm tempore, iter cum eodem, dum diœceses visitat, agebamus. Nescio qua necessitate remorantibus, aliquantulùm ille processerat. Interim per agrem publicum plena militantibus viris fiscalis rheda veniebat. Sed vbi Martinum in ste hispida, nigro & pendulo palliolo circunte ctum contigua de latere iumenta viderunt, paululùm in partem alteram pauefacta cesserunt. Deindè funibus implicatis protensos illos, quibus (vt sæpè vidistis) misera illa animalia conglobantur, ordines miscuerunt. Dumque ægrè expediuntur, moram fecêre properantibus. Qua

Admirãda sancti viri tolerantia.

propter nouum iniuria militantes, præcipitatis in terram saltibus, se dederunt: deindè Martinum fagris ac fustibus vrgere cœperunt: cùm quidem ille mutus, & incredibili patientia præbens terga cædentibus, maiorem insaniam infelicibus commoueret: magis ex hoc furentes, quòd ille quasi non sentiens, verbera illata contemneret. Nos illicò consecuti, fœdè cruentum, atque vniuersa corporis parte laniatum, cùm exanimis in terram procubuisset, inuenimus: statimque eum asello suo imposuimus, ac locum cædis illius execrantes, raptim abire properauimus. Intereà illi regressi ad rhodam suam, furore satiato, agi, quò ire cœperant, iumenta præcipiunt: quæ cùm omnia solo fixa, ac si ænea riguissent, tollentibus altiùs vocem magistris, flagris hinc atque indè resonantibus, nihil penitùs mouebantur. Consurgunt deindè omnes paratim in verbera: consumit Gallicas mularum pœna mastigias: rota rapitur sylua de proximo: trabibus iumenta tunduntur: Sed nihil penitùs sæuæ manus agebant: vno eodemque loco stabant fixa simulacra. Quid agerent infelices homines nesciebant. Nec iam vltrà dissimulare poterant, quin quanlibèt brutis pectoribus, agnoscerent diuino omnine se teneri. Tandèm ergò in sese reuersi, cœperunt quærere, quis ille esset, quem in eodem loco paululùm antè cecidissent. Cùm percontantes cognoscerent ex viantibus, Martinũ à se tam crudeliter verberatum: tum verò apparére omnibus causa manifesta: nec ignorare iam poterant, quin ob illius viri iniuriam tenerentur. Igitur oẽs rapidis nos passibus consequuntur, consci j audacis facti, ac merito pudore

Diuina vltio in eos, qui eum ceciderunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confusi, flentes, & puluere, quo se ipsi fœdauerant, capita atque ora conspersi, ante Martini se genua prouoluunt, veniam precantes, & vt eos abire sineret, postulantes: fatis se vel sola conscientia dedisse pœnarum, satisque intellexisse, quòd eosdem ipsos viuos absorbere terra potuisset, vel ipsi potiùs, amissis sensibus, in immobilem saxorum naturam rigescere debuissent, sicut affixa locis, quibus steterant, iumenta vidissent: orare se, atque obsecrare, vt indulgeret sceleri veniam, & copiam præstaret abeundi. Senserat etiam, priusquàm accurrerent, vir beatus illos teneri, nobisque id antè iam dixerat. Veniam tamen clementer indulsit, eosdemque abire permisit, animalibus restitutis.

Cap. 5. Illud autem animaduerti sæpè, Sulpiti, Martinum tibi dicere solitum, nequaquàm sibi in Episcopatu eam virtutum gratiam suppetisse, quam priùs se habuisse meminisset. Quod si verum est, immò quia verum est, conijcere possumus, quanta fuerint illa, quæ monachus operatus est, & quæ, teste nullo, solus exercuit, cùm tanta illum in Episcopatu signa fecisse sub oculis omnium viderimus. Multa quidem illius priùs gesta innotuere mundo, neque potuêre celari: sed innumerabilia esse dicuntur, quæ, dum iactantiam vitat, occultauit, neque in hominum notitiam passus est peruenire: quippe qui humanam substantiam supergressus, virtutis suæ conscientia mundi gloriam calcans, eo teste ferueretur. Quod verum esse vel ex his, quæ comperta nobis sunt, nec latère potuerunt, possumus æstimare. Siquidem ante Episcopatum duos mortuos vitæ restituerit, quod liber tuus plenius est locutus: in Episcopatu verò (quod prætermisisse te miror) vnum tantummodò suscitârit. Cuius rei ego testis sum, si tamen nihil de minùs idoneo teste dubitatis. Idipsum autem vobis, qualiter sit gestum, explicabo.

Innumera facta sua celauit vir Dei.

Fuerat causa, nescio quæ, qua Carnotum oppidum petebamus. Interea dum vicum quendam, habitantium multitudine frequentissimum, præteriremus, obuia nobis immanis turba processit, quæ erat tota gentilium, nam nemo in illo vico nouerat Christum. Verùm ad famam tanti viri, campos omnes latè patentes confluentium multitudo contexerat. Intellexit hic Martinus operandum, & annunciante sibi spiritu, totus indoluit. Nec mortale sonans, verbum Dei gentibus prædicabat, sæpiùs ingemiscens, fremu

Universidad de Deusto
Biblioteca

obsequium, tale conuiuium, & in omni vita semèl tantùm. Præclarè, inquit Posthumianus, nostros istos, vt Martini non egrediantur exemplũ, tua constringit oratio. Sed profiteor tibi, quia hęc surdis auribus audiẽtur. Nam si Martini sequeremur vias, tunquàm causas de osculo diceremus, & vniuersis scæuæ opinionis opprobrijs careremus. Verùm, sicut tu soles dicere, cùm edacitatis arguëris, Galli sumus: ità nos in hac parte monquàm vel Martini exemplo, vel tuis disputationibus corrigendi, fatemur. Veruntamen hæc nobis iamdudùm agentibus, quid tu tam obstinatè, Sulpiti, taces? Ego, inquam, non solùm modò taceo, sed olim de istis tacere disposui. Nam quia quãdam viduam, vagam, nitidulam, sumptuosam obiurgauerim lasciuiùs vicitantem: itidemq; virginem, adhuc tenenti cuidam mihi charo indecentiùs adhærẽtem, (cùm quidem ipsam frequenter audissem alios etiam, quia talia agerent, increpantem) tanta mihi omnium fœminarum cunctorumque monachorum odia concitaui, vt aduersùm me vtræque legiones iurata bella susceperint. Vndè, quæso, taceatis: nè etiam hoc, quod vos loquimini, ad meam referatur inuidiam. Tota vobis istorum mentio relinquatur: ad Martinum potiùs reuertamur. Tu, Galle, vt aggressus es, cœptum opus explica.

Tum ille: Iam quidem vobis, inquit, tanta narraui, vt satisfacere studijs vestris meus sermo debuerit. Sed quia voluntati vestræ non obsecundare mihi non licet, quãtum ad hoc dici superest, loquar. Nam certè dum stramen illud, quod in lectos nostros paratur, adspicio, subuenit in memoriam etiam de stramine, in quo Martinus iacuerat, fuisse virtutem. Res ità gesta est.

Cap. 8. Claudiomachus

Claudiomagus, vicus est in confinio Biturigum atq; Turonorũ. Ecclesia ibi est celebris religione sanctorum, nec minus gloriosa sacrarum virginum multitudine. Præterions ergò Martinus, in secretario ecclesiæ habuit mansionem. Post discessum illius cũctæ in secretarium illud virgines irruerunt, adlambunt singula loca, vbi aut sederat beatus, aut steterat: stramentum etiam, in quo quieuerat, partiuntur. Vna earum post dies paucos partẽ straminis, quam sibi pro benedictione collegerat, energumeno, quem spiritus erroris agitabat, de ceruice suspẽdit. Nec mora, dicto citiùs ejecto dæmone, persona purgata est.

Nota de stramine.

Cap. 9.

Per idem ferè tempus Martino à Treuiris reuertenti fit obuiàm vacca, quam dæmon agitabat: quæ, relicto grege suo, in homines ferebatur, & iam multos noxiè petulãs eam foderat. Verùm vbi nobis cœpit esse contigua, ij, qui eam eminùs sequebantur, pedibus cere magna voce cœperunt, vt caueremus. Sed postquàm ad nos toruis furibunda lanionibus propiùs accessit, Martinus eleuata obuiàm manu, pecudem consistere iubet. Quæ mox ad verbum illius stare cœpit immobilis, cùm intereà videt Martinus dæmonem dorsò illius supersedentem. Quem increpans, Descende, inquit, funeste de pecude, & in noxium animal agitare desiste. Pãruit nequam spiritus, & recessit. Nec defuit sensus bucula, quin se intelligeret liberatã. Ante pedes sancti viri, recepta quiete, prosternitur. Dein iubente Martino, gregem suum petijt, seq; agmini cęterarũ oue placidior immiscuit. Hoc illo fuit in tempore, quo inter medias positus flammas, non sensit incendium. Quod mihi non arbitror esse referendum: quia hoc pleniùs iste Sulpitius, licèt in libro suo prætermiserit, in epistola tamen posteà, quam ad Eusebium tum presbyterum, modò Episcopum, fecit, exposuit. Quam tu, Posthumiane, (vt credo) legisti: aut si incognita tibi est, cùm libuerit, in promptu ex illo armario habes. Nos ab illo omissa referimus.

Pellit dæmonem à vacca.

Cap. 10.

Quodam autem tempore cùm diœceses circuiret, venantium agmen incurrimus. Cui nes leporem sequebantur. Iamque multo spatio victa bestiola, cùm vndiquè campis latè patentibus nullum esset effugium, mortem imminentem iam iamque capienda cibris flexibus differebat. Cuius periculum vir beatus pia mente miseratus, imperat canibus, vt desisterent sequi, & finerent abire fugientem. Qui continùo ad primum eius monitis imperium constiterũt. Crederes vinctos, immò potiùs affixos, in suis hærere vestigijs. Ità lepusculus, persecutoribus alligatis, incolumis euasit.

Vir pius lepusculi miseretur.

Cap. 11. Luc. 3.

Operæprecium autem est, etiam familiaria illius verba, spiritali sale condita memorare. Quem recẽs tonsam fortè conspexerat: Euangelicum, inquit, mãdatum ista continuit: Duas habuit tunicas, vnam earum largita est non habenti. Ità ergò & vos facere debetis. Itèm cùm fubulcum algentem, ac penè nudum in pellicea veste vidisset: Exuquit, Adam ejectus de paradiso, in veste pellicea fues pascit: sed nos, illo vetere deposito, nouum Adam potius induamus. Boues ex parte prata depauerant: porci etiam non-

nulla suffoderãt: pars cętera, quæ manebat illęsa, diuersis floribus quasi picta vernabat: Speciem, inquit, gerit pars illa coniugij, quæ pecore depasta, etsi non penitùs gratiam amisit herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatẽ. Illa verò, quam porci, pecora immunda, foderũt, fornicationis imaginem fœdam prętendit. Cæterùm illa portio, quæ nullam sensit iniuriam, gloriam virginitatis ostendit. Herbis fœcunda luxuriat, fœni in ea fructus exuberant, & vltra omnem speciem distincta floribus, quasi gemmis micantibus ornata radiat. Beata species, & Deo digna. Nihil enim virginitati est comparandum. Ità & illi, qui coniugia fornicationi comparant, vehementer errant: & illi, qui coniugia virginitati æquanda existimant, miseri penitùs & stulti sunt. Verùm hęc à sapientibus tenenda distinctio est, vt coniugium pertineat ad veniam, virginitas spectet ad gloriam, fornicatio deputetur ad pœnam, nisi satisfactione purgetur.

Virginitatis encomium.

Miles quidam cingulum in Ecclesia, monachum professus, abiecerat: cellulam sibi eminùs in remoto, quasi eremita victurus, erexerat. Intereà astutus inimicus varijs cogitationibus brutum pectus agitabat, vt coniugem, quam Martinus in monasterio puellarum esse pręceperat, voluntate mutata, secum potiùs vellet habitare. Adijt ergò Martinum fortis eremita: quid haberet animi, confiterur. Ille verò vehemẽter cœpit abnuere, fœminam viro rursùs iam monacho, non marito, incongrua ratione miseceri. Postremò cùm miles instaret, affirmans nihil hoc proposito esse nociturum: se solo coniugia vti velle solatio: porrò nè rursùm se in sua reuoluerent, non esse metuendum: se esse militem Christi, illam quoq; in eadem eiusdẽ militiæ sacramenta iurâsse: patereturEpiscopus sanctus eos, sexum suum fidei merito nescientes, pariter militare. Tum Martinus, (verba vobis ipsa dicturus sum) Dic mihi, inquit, si vnquàm in bello fuisti, si in acie constitisti? At ille respondens: Frequenter, inquit, in acie steti, & bello frequenter interfui. Ad hęc Martinus: Dic mihi ergò: Nunquid in illa acie, quæ armata in prelium parabatur, aut iam aduersùs hostilem exercitum collocato cominùs pede districto ense pugnabat, vllã fœminã stare, aut pugnare vidisti? Tum demùm miles cõfusus erubuit, gratias agens, errori suo se non fuisse permissum, nec aspera increpatione verborũ, sed vera & rationabili secũdùm personam militis comparatione correctum. Martinus aũt conuersus ad nos, sicut eum frequens fratrum turba vallauerat: Mulier, inquit, virorum caterua non adeat: acies militum separata consistat: procùl fœmina in suo degens tabernaculo, sit remota: contemptibilem enim reddit exercitũ, si virorũ cohortibus turba fœminea misceatur. Miles in acie, miles pugnet in campo: mulier se intra murorum munimenta cõtineat. Habet & illa gloriam suam, si pudicitiam, viro absente, seruauerit. Cui-us hęc prima virtus, & consummata victoria est, non videri.

Mira ratione militem iam monachum, à ratione aliena petentem, retundit.

Cap. 12.

Cap. 13.

Illud verò, Sulpiti, meminisse te credo, quo affectu nobis, cùm & tu corã adesses, illam virginem prædicaret, quæ ità se penitùs ab omnium virorum oculis remouisset, vt ne ipsum quidem ad se Martinum, cùm eam ille officij causa visitare vellet, admiserit. Nam cùm prope agellulum illius prętereret, in quo se iam ante complures annos pudica cohibebat, audita fide illius atq; virtute, diuertit, vt tam illustris meriti puellam religioso officio Episcopus honoraret. Nos consequẽtes, gauisuram illam virginẽ putabamus, si quidem hoc in testimoniũ virtutis suæ esse habituram, ad quam tãti nominis sacerdos, deposito propositi rigore, venisset. Verùm illa fortissimi vincula, ppositi, ne Martini quidem contemplatione laxauit. Ità vir beatus, accepta per aliam fœminã excusatione laudabili, ab illius foribus, quæ se videndã, salutandamq; non dederat, lætus abscessit. O virginem gloriosam, quæ ne à Martino quidẽ passa est se videri. O Martinũ beatũ, qui illam repulsam non ad contumeliam suam duxit, sed magnificans illius cum exultatione virtutem, inusitatũ in his dũtaxàt regionibus gaudebat exemplum. Ergò cùm haud longè ab illa villula nos manere nox imminens coegisset, xenium beato viro eadem illa virgo transmisit: Fecitq; Martinus, quod antè non fecerat. Nullius enim ille vnq̃ xeniũ, nullius munus accepit. Nihil ex his, quæ virgo venerabilis miserat, refutauit, dicẽs, benedictionẽ illius à sacerdote minimè respuendam, quæ esset multis sacerdotibus præferenda. Audiant, quæso, virgines hoc exemplum: vt fores suas, si eas mali obsidere voluerint, etiam bonis claudant: & nè ad se improbis sit liber accessus, non vereantur excludere etiam sacerdotes. Totus hoc mundus exaudiat: Videri se à Martino virgo passa non est. Non vrquè illa quencunque repulit sacerdotem: sed in eius viri conspectum puella non veniret, quem videre salus videntium fuit. Quis autem hoc alius, pręter Martinum, sacerdos

Exemplum illustre pudicissimæ virginis.

Adhortatio ad virgines.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non ad suam iniuriam retulisset? quos aduersùs sanctam virginem motus, quantasque iras mente concepisset? hæreticam iudicaret, & anathematizandam esse decreuisset? Quàm verò illi beatæ animæ illas virgines prætulisset, quæ crebris occursibus vbique ei præbent obuias sacerdotibus, quæ conuiuia sumptuosa disponunt, quæ vnà pariter accumbunt? Sed quò me ducit oratio? Paululùm iste liberior sermo reprimendus est, ne in aliquorum forsitan incurrat offensam. Etenim infidelibus obiurgationis verba non proderunt: fidelibus autem satisfaciet exemplum. Verùm ego ità virtutem huius virginis prædicabo, vt tamen nihil illis quæ ad Martinum videndum ex longinquis regionibus sæpè venerunt, arbitrer derogandum. Siquidem hoc beatum virum frequenter affectu etiam Angeli frequentant.

Cap. 14. Cæterùm id, quod dicturus sum, Posthumiane, hoc tibi (me autem intuebatur) teste rectè perhibeo. Quodam die ego & iste Sulpitius, pro foribus illius excubantes, iam per aliquot horas cum silentio sedebamus ingenti horrore & tremore, àc si ante Angelicum bernaculum mandatas excubias duceremus: cùm quidem clausò cellulæ suæ ostio, nos ibi esse nesciret. Interìm colloquentium murmur audiuimus, & mox horrore quodam circunfundimur: ac obstupentes, nec ignorare potuimus nescio quid fuisse diuini.

Sulpitij singularis cum viro Dei familiaritas. Post duas ferè horas ad nos Martinus egreditur, ac tum eum iste Sulpitius (sicut apud eum nemo familiariùs loquebatur) cœpit orare, vt piè quærentibus indicaret, quid illud diuini fuisset horroris, quod fatebamur nos ambo sensisse, vel cum quibus fuisset in cellula collocutus: renuem enim nos, licèt & vix intellectum, sermocinantiũ sonum pro foribus audisse. Tum ille diù multumq; cunctatus, (sed nihil erat, quod ei Sulpitius non extorqueret inuito: Incredibiliora fortè dicturus sum, sed Christo teste, non mentior: nisì quispiam est tam sacrilegus, vt Martinũ putet fuisse mentitum) Dicam, inquit, vobis, sed vos nulli, quęso, dicatis: Agnes, Tecla & Maria mecum fuerũt. Referebat autem nobis vultum atque habitum singularum. Nec verò illo tan tùm die, sed frequenter se ab eis confessus est visitari. Petrum etiam & Paulum Apostolos videri à se sæpiùs non negauit.

Crebrò à sanctis visitatur.

Iam verò dęmones, prout ad eum quisque venisset, suis nominibus increpabat: Mercurium maximè patiebatur infestum: Iouem brutum atque hebetem esse dicebat. Hæc pleriſque etiam in eodem monasterio constitutis incredibilia videbantur, nedùm ego confidam omnes, qui hęc audient, credituros. Nam nisì inæstimabilem vitam atque virtutẽ Martinus egisset, nequaquàm apud nos tanta gloria prędituș haberetur. Quàm quàm minimè mirum, si in operibus Martini infirmitas humana dubitauerit, cùm multos quoquè hodiè videamus nec Euangelijs quidem credidisse. A Martino autem sæpè Angelos visos familiariter, & sensimus, & experti sumus. Rem minimam dicturus sum, sed tamen dicam.

Cap. 15. Synodus Nemausen. Apud Nemausum Episcoporum synodus habebatur: ad quam quidem ire noluerat, sed quid gestum esset, scire cupiebat. Casu cum eo iste Sulpitius nauigabat: sed procul, vt semper, à cęteris in remota nauis parte residebat. Ibì ei Angelus, quid gestum esset in synodo, nunciauit. Nos posteà tempus habiti concilij solicitè requirentes, satis compertum habuimus ipso die fuisse conuentum, & ea ibì ab Episcopis fuisse decreta, quæ Martino Angelus nunciauerat.

Cap. 16. Hæc cùm maximè Gallus, necdùm explicitis quæ statuerat referre, loqueretur, puer familiaris ingressus est nuncians, Refrigerium presbyterum stare pro foribus. Dubitare cœpimus, vtrùm Gallũ adhuc melius esset audire, an exoptatissimo nobis viro, qui officij causa ad nos veniebat, occurrere. Tum Gallus: Etiamsì non ob aduentum sanctissimi sacerdotis relinquenda nobis hęc esset oratio, nox ipsa cogebat hucusquè protractũ finire sermonem. Verùm quia de Martini virtutibus nequaquàm explicari vniuersa potuerunt, hæc vos hodiè audisse sufficiat: crás reliqua dicemus. Ità pariter, accepta Galli sponsione, surreximus.

Ex Dialogo 3. eiusdem, eisdem interlocutoribus.

Cap. 1. GALLVS: Cõueniſtis ad me audiendũ, & sancti, & diserti: sed religiosas potiùs, quàm doctas aures, vt arbitror, attulistis: audituri me fide testis, non oratoris copia, locuturum. Quæ autem hesternò dicta sunt, non reuoluam. Illa qui non audierunt, ex scriptis recognoscent. Noua Posthumianus expectat, nunciaturus Orienti, nè se in comparatione Martini pręferat Occidenti. Ac

Ac primùm gestit animus, quod Refrigerius in aurem suggerit, explicare. Res in Carnotena gesta est ciuitate. Pater filiam duodennem, ab vtero mutam puellam, Martino cœpit offerre, poscens vt linguam ligaram, meritis suis sanctus absolueret. Ille cedens Episcopis, qui tum fortè latus illius ambiebant, Valentiniano atq; Victricio, imparem se esse tãtæ moli, sed illis quasì sanctioribus nihil impossibile, fatebatur. At illi pias preces vnà cum patre supplici voce iungentes, orare Martinum, vt sperata præstaret. Nec cunctatus vltrà, (vtrunq; præclarum, & ostendendo humilitatem, nec differendo pietatem) iubet circunstantis populi multitudinem submoueri. Episcopis tantùm & puellæ patre assistentibus, in orationem suo illo more prosternitur: dein pauxillum olei cum exorcismi præfatione benedicit, atque ità in os puellæ sanctificatum liquorem, cùm & linguam illius digitis teneret, infudit. Nec fefellit sanctum virtutis euentus. Patris nomen interrogat, mox illa respondet. Proclamat pater cum gaudio pariter & lachrymis, Martini genua complexus: & hãc primam se filiæ audisse vocem, cunctis stupentibus, fatebatur. Ac nè cuiquam id fortè incredibile videatur, perhibeat vobis præsens Euangelium testimonium veritatis. Nam res ipso præsente tum gesta est.

Cap. 2. Benedicto oleo sanat mutam puellam.

Cap. 3. Patrum illud est, quod nupèr, Harpagio presbytero referente, cognoui: sed non prętermittendum videtur, Auitiani comitis vxorem misisse Martino oleum, quod ad diuersas morborũ causas (sicut est consuetudo) benediceret: ampullam vitream istiusmodi fuisse, vt rotunda in ventrẽ cresceret ore producto, sed oris extantis concauum non repleturn: quia id moris sit, vascula illa sic complere, vt pars vmbonibus obstruendis libera relinquatur. Testabatur presbyter vidisse se oleũ sub Martini benedictione creuisse, quoàd effundante copia, supernè defluere: eandemque, dum ad matrem familiàs vasculum referretur, seruâsse virtutem. Nam inter manus pueri portantis ità semper exundâsse oleũ, vt omne illius vestimentũ copia superfusi liquoris operiret: matronam ità vsq; ad summum labrum plenum vasculum recepisse, vt presbyter hodiè quoque fateatur obdendi pessulis, quo claudi diligentiùs seruanda consueuerunt, in vitro illo spatium non fuisse.

Oleum benedicente viro Dei augetur.

Mirum & illud, quod huic (me aũt intuebatur) memini contigisse. Vas vitreum cum oleo, quod Martinus benedixerat, in feneſtra paululùm editiore deposuit. Puer familiaris incautior linteum superpositum, ampullam ibì esse ignarus, attraxit: vas super constratum marmore pauimẽtum décidit. Cunctis metu exterritis, nè benedictio deperisset, ampulla perindè incolumis est reperta, àc si super plumas mollissimas decidisset. Quæ res non potiùs ad casum, quàm ad Martini est referenda virtutẽ: cuius benedictio perire non potuit.

Magnũ miraculum.

Cap. 4. Quid illud, quod factum est à quodam, cuius nomen, quia præsens est, & prodi se vetuit, supprimetur? Cui quidem tempori hic etiã Saturninus interfuit. Canis nobis importunior oblatrabat: In nomine, inquit, Martini iubeo te obmutescere. Cani hæsit latratus in gutture. Lingua, vt abscissam putares, obmutuit. Ità parùm est, ipsum Martinũ fecisse virtutes: credite mihi, quia etiam alij in nomine eius multa fecerunt.

Nota rem miram.

Cap. 5. Auitianus quondàm comitis noueratis barbaram nimis, & vltra omnes cruentam, faciem ordinibus catenatis, diuersa perdendis parari iubet genera pœnarum, disponens posterodie, attonita ciuitate, ad opus tam triste procedere. Quod vbì Martino compertum est, solus paulò ante mediam noctem ad prętorium bestiæ illius tendit. Sed cùm profunde noctis silentio quiescẽtibus cunctis, nulli foribus obseratis pateret ingressus, ante limina cruenta prosternitur. Intereà Auitianus graui somno sepultus, Angelo irruente percellitur. Seruus, inqt, Dei ad tua limina iacet, & tu quiescis? Qua ille voce perceptra, lecto suo turbatus excutitur: conuocatisq; seruis, trepidus exclamat, Martinum esse pro foribus: Ient protinùs, clauſtra referarent, nè Dei seruus pateretur iniuriam. Sed illi (vt est oĩm natura seruorum) vix prima limina egressi, irridẽtes dominũ suum, ęp somno fuisse illusus, negant quenquam esse pro foribus, ex suomet ingenio coniectantes neminem nocte posse vigilare, nedùm illi crederent in illo noctis horrore iacére ad aliena limina sacerdotem. Idq; Auitiano facilè persuasum: rursùm soluitur in soporem. Sed mox vi maiore concussus, lexclamat Martinũ stare pro foribus: sibi ideò nullam quietem animi corporisq; permitti. Tardãtibus seruis, ipse ad limina exteriora progreditur. Ibì Martinũ, vt sensérat, deprehendit. Perculsus miser tantæ manifestatione virtutis: Quid, inqt, hoc, domine, mihi fecisti? Nihil te loqui necesse est: Scio qd desideres: video quid requi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ras: discede quantocyùs, nè me obiniuriam tuî cælestis ira cõsumat: sarcis soluerim hucusquè pœnarum: crede, quia nõ leuiter apud me actum est, vt ipse procederem. Post discessum autem sancti, aduocat officiales suos: iubet omnes custodias relaxari: & mox ipse egressus ingressus est, vidit post tergum ipsius dæmonem miræ magnitudinis assidentem. Quem cùm eminùs (vt verbo, quia ità necesse est, parùm Latino loquamur) exufflâsset, Auitianus se exufflari existimans: Quid me, inquit, sancte, sic adspicis? Tũ Martinus: Non te, inquit, sed eum, qui ceruici tuæ teter incubuit. Ità recessit diabolus, & reliquit familiare subsellium. Satisq; cõstat, ab illo die Auitianum mitiorem fuisse: seu quòd intellexerit egisse se semper assidentis sibi diaboli voluntatem: seu quòd immundus spiritus ab illius confessu per Martinum fugatus, priuatus est potestate grassandi, cùm erubesceret minister authorem, nec ministrum author vrgeret.

Vir sanctus miro modo liberat multos miserè perdendos,

Auitiano referente comperta sunt, tum nupèr Refrigerius presbyter, quem coràm videtis, ab Agarido fideli viro ex tribunis sub inuocatiõe diuinæ maiestatis audiuit, qui sibi hoc ab ipso Auitiano relatum esse iurabant.

Dæmon infidet cerui ci immanis tyranni, sed eum abigit vir Dei.

Cæterùm nolo miremini, me hodiè facere, quod hesternò nõ feci, vt ad singulas quasque virtutes nomina testium, personasq; subnectam, ad quas, si quis fuerit incredulus, ga adhuc in corpore sunt, recurrat. Exigit id infidelitas plurimorũ, qui in aliquibus, quæ hesternò memorata sunt, nutare dicuntur. Accipiant ergò testes adhuc incolumes atq; viuentes: quibus, quia de fide nostra dubitant, magis credant. Sed si adeò infideles sunt, profiteor, quia nec illis sunt credituri. Miror aût quenquam, qui vel tenuem sensum religionis habeat, tantum piaculi velle committere, vt putet quenquam de Martino posse mentiri. Faceßat à quoquam, qui sub Deo viuit, ista suspicio. Nec enim Martinus hoc indiget, vt mẽdacijs asseratur. Sed tamen totius sermonis fidem apud te, Christe, depono, nos nec alia dixisse, nec alia dicturos, q̃ quæ aut ipsi vidimus, aut q̃ manifestis authoribus, vel plerunq; ipso referente, cognouimus. Cæterùm, etsi dialogi speciem, quo ad leuandũ fastidiũ lectio variaretur, assumpsimus, nos piè præstruere, piè mur historiæ veritatem. Hęc me extrinsecùs inserere, nõnullorum incredulitas non sine meo dolore compulerit: sed redeat ad nostrum sermo confessum: In quo cùm me tam studiosè audiri videã, fatebor necesse est, Aprum fecisse constanter, qui repulit infideles, cos tantùm iudicans audire debere, qui crederent. Efferor, si quidem creditis, spiritu, & præ dolore rotus insanio: non credent Martini virtutibus Christiani, quas dæmones fatebantur?

Cap. 8.

Monasterium beati viri duobus à ciuitate erat millibus disparatum. Sed si quotiès venturus ad ecclesiam, pedem extra suæ cellulæ limen extulerat, videres per totam ecclesiam energumenos rugientes, & quasi adueniente iudice, agmina damnanda trepidare: vt aduentum Episcopi clericis, qui venturum esse nescirent, dæmoniorum gemitus indicaret. Vidi quendam, appropinquante Martino, in aëre raptum, manibus extensis in sublime suspendi, vt nequaq̃ solum pedibus attingeret. Si quandò aut exorcezandorum dęmonum Martinus operam recepisset, neminem manibus attrectabat, neminem sermonibus increpabat, sicut plerunq; per clericos rotatur turba verborum: sed admotis energumenis, cęteros iubebat abscedere, ac foribus obseratis, in medio ecclesiæ, cilicio circunte ctus, cinere respersus, solo stratus, orabat. Tum verò cerneres miseros diuerso exitu perurgeri: hos sublatis in sublime pedibus, quasi de nube pendere, nec tamen vestes defluere super faciem, nè faceret verecundiam nudata pars corporum. Ab ea parte alia videres sine interrogatione vexatos, & sua crimina confitentes. Nomina etiam, nullo interrogante, prodebant. Iste se Iouem, iste Mercurium fatebatur. Postremò cũctos diaboli ministros cum ipso cerneres authore cruciari, vt iam illud in Martino fateamur impletum, quod scriptum est, quoniam sancti de Angelis iudicabunt.

Vir sanctus cilicio tectus, cinere adspersus, solo stratus curat dæmoniacos.

1. Cor. 6.

Cap. 7.

Pagum quẽdam in Senonico annis singulis grando vastabat. Compulsi extremis malis incolæ, à Martino auxilium poposcerunt, missâ per Auspicium præfectorium virum satis fida legatione: cuius agros specialiter grauior, quàm cæterorũ assueuerat procella populari. Sed facta ibi oratione, Martinus ità vniuersam penitùs liberauit ab ingruenti peste regionem, vt per viginti annos, quibus postèà mansit in corpore, grandinem in illis locis nemo pertulerit. Quod nè fortuitum esse, & nõ potiùs Martino præstitum, putaretur, eo anno, quo ille defunctus est, rursùs incubuit rediuiua tempestas. Adeò sensibus mundus viri fidelis excessum, vt cuius vita iure gaudebat, eiusdem morte lugeret. Cæterùm si ad hęc probanda, quæ diximus, testes etiam infirmior auditor exegerit, non vnũ ego hominem, sed millia multa producam, & totam in testimoniũ virtutis expertæ Sononum aduocabo regionem. Et tamen tu, Refrigeri presbyter, credo memineris, nuper nobis super hoc cũ Romulo Auspicij illius filio, honorato & religioso viro, fuisse sermonem, qui hęc nobis tanquàm incomperta referebat, & cùm futuris prouentibus per assidua damna trepidaret, vt ipse vidisti, magno secum mœrore lugebat, Martinũ non in hæc tempora reseruatum.

Grandinis cladẽ pellit.

Cap. 8.

Sed vt ad Auitianum recurram, qui cùm in omnibus locis, cunctisq; in vrbibus edere cru-

delitatis suæ infanda monumenta, Turonis tantùm innocens erat: & illa bestia, quæ humano sanguine, & infeliciũ mortibus alebatur, mitem se atq; tranquillũ, beato viro præsente, præstabat. Memini quodam die ad eum venisse Martinum: qui vbi secretarium

Cap. 9.

In vico aût Ambatiensi, id est, castello veteri, quod nũc frequẽs habitatur à fratribus, idolum noueratis grandi opere constructum. Politissimis saxis moles turrita surrexerat, in quã collectio summitatis in thronum sublimem procedens, superstitionem loci operis dignitate seruabat. Huius destructionem Marcello ibidèm consistenti presbytero vir beatus sæpè mandauerat. Post aliquantulum temporis regressus, increpat presbyterum, cur adhuc idoli structura consisteret. Ille causatur vix militari manu, & vi publicæ multitudinis tãtam molem posse subuerti, nedùm id facile putaret per imbecillos clericos aut infirmos monachos quiuisse curari. Tum Martinus recurrens ad nota præsidia, nocte totam in oratione pernigilat. Manè orta tempestas, ædem idoli vsque ad fundamentum prouoluit. Verùm hæc, Marcello teste, dicta sunt.

Tota nocte orans, impetrat idoli euersionẽ.

Cap. 10.

Aliam eius nõ dissimilem in simili opere virtutem, Refrigerio adstipulante, perhibeo. Columnam immẽsæ molis, cui idolum superstabat, parabat euertere: sed nulla erat falcatas, qua id daretur effectui. Tum ad orationem suo more conuertitur. Visum cunctis est, pariem quodammodò columnam ruerede cęlo, quæ impacta idolo, totam illam inexpugnabilem molem soluit in puluerem. Parùm scilicet, si inuisibiliter cęli virtutibus vterentur, nisi ipsæ virtutes visibiliter seruire Martino humanis etiã oculis cernerentur.

Aliud idolum cælitùs destruitur.

Cap. 11.

Idem autem Refrigerius mihi testis est, mulierem profluuio sanguinis laborantem, cùm Martini vestem exẽplo mulieris illius Euangelicæ contigisset, sub momento temporis fuisse sanatam.

Matt. 9.

Cap. 12.

Serpens flumen secabat, & ripæ, in qua constiteramus, annatabat: In nomine, inqt, Domini iubeo te redire. Mox se mala bestia ad verbũ sancti retorsit, & in vlteriorem ripam, nobis intuentibus, transmeauit. Quod cùm omnes non sine miraculo cerneremus, ait ingemiscens, ait: Serpentes me audiunt, & homines non audiunt.

Serpentem profligat.

Cap. 13.

Piscem Paschæ diebus edere consuetus, paulò ante horam refectionis interrogat, an haberetur in promptu. Tum Cato diaconus, ad quem monasterij administratio pertinebat, dolens ipse piscari, negat per totum diem sibi vllam cessisse capturam: sed neq; alios piscatores, qui vendere solebant, quicquam agere quiuisse: Vade, inquit, mitte linũ tuum: captura prouenier. Contiguum flumini (vt Sulpitius iste descripsit) habebamus habitaculum. Processimus cuncti, vtpotè feriatis diebus, videre piscantem, omnium cordibus intentis non incassùm futura tentamina, quibus piscis, Martino authore, Martini vtebatur. Ad primum iactum in rete permodico immanem ezocem diaconus extraxit, & ad monasterium lętus accurrẽs: Nimirùm, vt dixit poëta nescio quis (vt imbus simulat Argis. Verè iste Christi discipulus gestarum à Saluatore virtutũ, quas in exemplum sanctis suis edidit, æmulator Christũ in se monstrabat operantẽ: qui sanctũ suũ quemque glorificans, diuersarum munera gratiarum in vnum hominẽ conferebat.

Ezocem, id est, salmonem.

Cap. 14.

Testatur Arborius ex præfecto, vidisse se Martini manum sacrificium offerentis, vitream quodammodò nobilissimis gemmis, luce micare purpurea, & ad motum dextræ collisarum inter se fragorem audisse gemmarum.

Cap. 15.

Veniam ad illud, quod propter notam temporum semper occultauit: sed nos celare non potuit. In quo illud est miraculi, quòd facie ad faciem cum eo Angelus est colloquutus. Maximus Imperator, aliàs sanè bonus, deprauatus consilijs sacerdotum, post Priscillianistarum, Ithacium Episcopũ Priscilliani accusatorem, cęterosq; illius socios, quos nominare non est necesse, vi regia tuebatur, nè quis ei crimini daret, opera illius cuiusquemodi hominẽ fuisse damnatum. Interea à Martinus multis grauibusq; laborantiũ

Priscillianistarum hæreticus occisus à Maximo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

causis ad comitatum ire compulsus, procellam ipsam totius tempestatis incurrit. Congregati apud Treuiros Episcopi tenebantur, qui quotidiè cõmunicantes Ithacio, communem sibi causam fecerant. His vbi nunciatum est inopinantibus, adesse Martinum, totis animis labefacti, mussitare & trepidare cœperunt. Etiam pridiè Imperator ex eorum sentẽtia decreuerat, tribunos summa potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquirerent, deprẽhensis vitam & bona adimerẽt. Nec dubium erat, quin sanctorum etiam maximam turbam tempestas illa depopulatura esset, paruo discrimine inter hominum genera. Etenim tum solis oculis iudicabatur, cùm quis pallore potius, aut veste, quàm fide, hæreticus æstimaretur. Hęc nequaquàm placitura Martino Episcopi sentiebant: sed malè conscijs illa vel molestissima erat cura, nè se ab eorum communione aduenies abstineret, non defuturis, qui tanti viri constantiam præmissa auctoritate sequerẽtur. Ineunt cum Imperatore consilium, vt missis obuiàm * Magistri officialibus, vrbem illam propiùs vetaretur accedere, nisi se cum pace Episcoporum ibi consistentium affore fateretur. Quos ille callidè fruſtratus, profitetur se cum pace Christi esse venturum. Postremò ingressus nocturno tempore, adijt ecclesiam tantùm orationis gratia. Postero die palatium perit. Præter multas, quas enumerare longum est, duas principales petitiones habebat, pro Narsete comite, & Leucadio præside, qui ambo Gratiani partium fuerant, pertinacioribus studijs, quę non est huius temporis explicare, iram Imperatoris emeriti: illa præcipua cura, nè tribuni cum iure gladiorum ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat solicitudo Martino, vt non solùm Christianos, qui sub illa erant occasione vexandi, sed ipsos etiam hæreticos liberaret. Verùm primo die, atq; altero suspendit hominem callidus Imperator: siue vt rei pondus imponeret, siue quia animis sibi implacabilis erat: seu quia (vt pleriq; tum arbitrabantur) auaritia repugnabat. Is quidem in bona eorum inhiauerat. Fertur enim vir ille, multis bonisq; actibus præditus, aduersùs auaritiam parùm consuluisse: nisi fortasse regni necessitate, quippe exhausto superioribus principibus Reipublicę ærario, penè semper in expeditione atq; procinctu bellorũ ciuilium constitutus, facilè excusabitur, quibuslibet occasionibus subsidia imperio parauisse. Interea Episcopi, quorũ communionem Martinus non inibat, trepidi ad regem concurrunt, prædamnatos se conquerẽtes, actum esse de suo oĩm statu, si Theognisti pertinaciam, qui eos solus palàm lata sentẽtia condemnauerat, Martini armaret authoritas: non oportuisse hominem recipi mœnibus: illum iam non defensorem hæreticorum esse, sed vindicem: nil actum morte Priscilliani, si Martinus exerceat illius vltionem. Postremò prostrati, cum fletu & lamentatione potestatem regiam implorant, vt vtatur aduersùs vnum hominem vi sua. Nec multum aberat, quin cogeretur Imperator Martinum cum hæreticorum sorte miscere. Sed ille, licèt Episcopis nimio fauore esset obnoxius, nõ erat nescius, Martinũ fide, sanctitate ac virtute cunctis præstare moribus. Alia longè via sanctum vincere parat: ac primùm secretò accersitum, blãdè appellat, hæreticos iure damnatos more iudiciorum publicorum, potiùs quàm infectationibus sacerdotũ: non esse causam, qua Ithacij, cęterorumq; partis eius communionem putaret esse damnandam: Theognistum odio potiùs, quàm causa fecisse diffidium, enademq; tamen solum esse, qui se à communione interim separârit: à reliquis nihil nouatum: quin etiã ante paucos dies habita synodus, Ithacium pronunciauerat culpa non teneri. Quibus cùm Martinus parùm moueretur, rex ira accenditur, ac se de conspectu eius abripit: & mox percussores ijs, pro quibus Martinus rogauerat, diriguntur. Quod ubi Martino compertum iam noctis tempore est, palatium irrupit, sponder, si parceretur, se communicaturũ, dummodò & tribuni iam in excidium Ecclesiarum ad Hispanias missi retraherentur. Nec mora intercessit, Maximus indulget oĩa. Postridie Felicis Episcopi ordinatio parabatur, sanctissimi sanè viri, & planè digni, qui meliore tempore sacerdos fieret. Huius diei communionẽ Martinus iniuit, satiùs æstimans ad horam cedere, quàm his non consulere, quorũ ceruicibus gladius imminebat. Veruntamẽ summa vi Episcopis nitentibus, vt cõmunionem illam subscriptione firmaret, extorqueri nõ potuit. Postero die se indè protipiens, cùm reuertens in via mœstus ingemisceret, se vel ad horam sterno die se indè protipiens, cùm reuertens in via mœstus ingemisceret, se vel ad horam noxiæ communioni fuisse permixtum, haud longè à vico, cui nomen est Andethanna, quo vastam solitudinẽ syluarum secreta patiuntur, progressis paululùm comitibus, ille subsedit, causam doloris & facti, accusante ac defendente inuicèm cogitatione, perquirens. Adstitit ei repentè Angelus: Meritò, inquit, Martine compungeris, sed aliter exite ac

Magisteri

Felix Episcopus sanctissimus ordinatur.

nequisti: repara virtutem, resume constantiam, nè iam non periculum gloriç, sed salutis incurras. Itaq; ab illo tempore satis cauit cum illa Ithacianæ partis cõmunione miscere. Cęterùm cùm quosdam ex energumenis tardiùs, quàm solebat, & gratia minore curaret, subindè nobis cum lachrymis fatebatur, se propter communionis illius malum, cui se ipse vel puncto temporis necessitate, non spiritu, miscuisset, detrimentum sentire virtutis. Sedecim posteà vixit annos: nullam synodum adijt, ab omnibus Episcoporum conuentibus se remouit.

Cap. 16.

Sed planè, vt experti sumus, imminutam ad tempus gratiam, multiplici mercede reparauit. Vidi posteà ad fores monasterij ipsius adductum energumenum, & priusquàm limen attingeret, fuisse curatum.

Cap. 17.

Testantem quendam nupèr audiui, cùm in Tyrrheno mari cursũ illo, quo Romã tenderet, nauigaret, subitò turbinibus exortis, extremum vitæ omnibus fuisse discrimen. In quo cùm quidã Aegyptius negociator, necdùm Christianus, magna voce clamauerit: Deus Martini, eripe nos: mox tempestatem fuisse sedatam, seq; optatũ cursum cum summa placidi æquoris quiete tenuisse.

Vide insigne miraculum.

Cap. 18.

Lycontius ex vicarijs, vir fidelis, cùm familiam illius lues extrema vexaret, & inauditę calamitatis exemplo per totam domum corpora ęgra procumberent, Martini per literas implorauit auxilium. Quo tempore vir beatus rem esse promisit difficilem impetrariu. Nam spiritu sentiebat, domum illam diuino numine verberari: tamen nõ priùs destitit, septem totos dies, totidemq; noctes orando & ieiunando continuans, quàm id, quod exorandum receperat, imperraret. Mox ad eum Lycontius, diuina expertus beneficia, persolauit, nuncians simul, & agens gratias, domum suam omni periculo liberatam. Centum etiam argẽti libras obtulit, quas vir beatus nec respuit, nec accepit: sed priusquàm pondus illud monasterij limen attingeret, redimendis id captiuis continuò deputauit. Ex cum ei suggereretur à fratribus, vt aliquid ex eo in sumptus monasterij reseruaret, omnibus in angusto esse victum, multis deesse vestitum: Nos, inquit, Ecclesia & pascat, & vestiat, dummodò nihil nostris vsibus quæsisse videamur.

Mira precũ & ieiunium instantia.

Cap. 19.

Succurrunt hoc loco viri illius magna miracula, quæ faciliùs admirari possum, quàm referre. Agnoscitis profectò, quod dico: multa sunt illius, quæ non queant explicari: vel uti ifnid est, quod nescio an ità, vt gestum est, à nobis possit exponi. Quidam è fratribus (nomen non ignoratis, sed celanda persona est, nè sancto viro verecundiam fecerimus) quidam ergò, cùm ad fornaculam illius carbonũ copiam reperîsset, & admota sibi sellula, diuaricatis pedibus super ignẽ illum nudato inguine resideret, continuò Martinus factam sacro tegmini sensit iniuriam, magna voce clamans: Quis (inquit) nudato inguine nostrum incestat habitaculum? Hoc vbi ille frater audiuit, & ex conscientia quòd increpabatur, agnouit, continuò ad nos cucurrit exanimis, pudorem suum non sine Martini virtute confessus.

Cap. 20.

Quodam itidèm die, dum in area, quæ parua admodùm, tabernaculum illius ambiebat, in illo suo, quod nõstis omnes, sedili ligneo resedisset, vidit duos dæmones in excelsa illia, quæ monasterio supereminet, rupe consistere: indè alacres ac lætos vocem istiusmodi adhortationis emittere: Eià te Bricti, Eià te Bricti. Credo, cernebant miserum emissurum inquantem, conscij, quantam illi rabiem spiritus suscitâssent. Nec mora, Bricti-

Is Brictius posteà correctus, successit viro Dei, & vixit sanctiſ.

nus furibundus irrupit: ibi plenus insania, euomuit in Martinum mille conuicia. Obiurgatus enim pridiè ab eo fuerat, cur, qui nihil vnquàm ante clericatum (quippe in monasterio ab ipso Martino nutritus) habuisset, equos aleret, mancipia compararet. Nam illo tempore arguebatur à multis, quòd non solùm pueros, sed etiam puellas scitis vultibus, cõmisset. Quibus rebus infelicissimus, insano felle cõmotus, &, vt credo, præcipuè degenerum illorum agitatus instinctu, Martinum ità aggressus est, vt vix manibus temperaret: cùm quidem sanctus vultu placido, mente tranquilla, infelicis amentiam per quamdiu vana admodùm, mens subesset: trementibus labijs, incertoque vultu decolor, præ furore rotabat verba peccati, se asserens sanctiorem: quippè quia à primis annis in monasterio inter sacras ecclesiæ disciplinas, ipso Martino educãte, creuisset: Martinum verò, & à principio, quod ipse diffiteri non posset, militiæ artibus sordidisse, & nunc per inanes superstitiones, & phantasmatica visionum ridicula prorsùs inter deliramenta semiuisse. Hæc cùm multa, atque alia etiam, quæ reticere melius est, acerbiora vomuisset,

Universidad de Deusto
Biblioteca

egressus tãdèm furore satiato, quasi qui se penitùs vindicâsset, rapidus ea parte, qua venerat, recurrebat. Cùm intereà (credo per Martini orationes) fugatis ab illius corde dæmonibus, reductus in pœnitentiam, mox reuertitur, atq; ad Martini se genua prosternit: veniam poscens, fatetur errorem, nec sine dæmone se fuisse, tandèm senior confitetur. Non erat apud Martinum labor iste difficilis, vt ignoscereț supplicãti. Tum & ipsi, & nobis omnibus sanctus exposuit, qualiter illum vidisset à dæmonibus agitari: se comicijs non moueri, quæ magis illi, à quo essent effusa, nocuissent. Exindè cùm idem Brictius multis apud eum, magnisq; criminibus persæpè premeretur, cogi non potuit, vt eum à presbyterio submoueret, ne suam persequi videretur iniuriam: illud sæpè commemorans: si Christus Iudam passus est, cur ego non patiar Brictium?

Ad hęc Posthumianus: Audiat, inquit, istud exemplũ noster iste de proximo, qui cùm sit sapiens, memor præsentium, immemor futurorum, si fuerit leuiter offensus, insanit: in sua se non habẽs potestate, sæuit in clericos, grassatur in laicos, totumq; terrarum orbem in suam commouet vltionem. In qua per triẽnium iugiter dimicatione consistens, nec tempore, nec ratione sedatur. Dolenda hominis & miserãda conditio, etiam si hac sola insanabilis mali peste premeretur. Verùm ista ci patiẽtiæ & tranquillitatis exempla referre sæpiùs, Galle, debueras, vt nesciret irasci, & sciret ignoscere: Qui si istum ipsum breuiter insertum sermonem meum in se prolatum fortè cognouerit, sciat non magis ore inimici, quàm amici animo, me locutum. Quia si fieri posset, optarẽ vt Martino potiùs Episcopo, quàm Phalari tyranno, similis diceretur. Sed istum, cuius commemoratio parùm suauis est, transeamus: & ad Martinum nostrum, Galle, redeamus.

Tum ego, cùm iam adesse vesperum occiduo sole sentirem, Dies, inquam, abijt, Posthumiane: surgẽdum est: simul tam studiosis auditoribus cœna debetur. De Martino autem expectare non debes, vt vlla sit meta referendi: latiùs ille diffunditur, quàm vt vllo valeat sermone concludi.

DE TRANSITV SANCTI MARTINI, EX EPISTOla, quam Sulpitius scripsit ad Bassulam socrum suam.

Pacis reformandæ studio iter suscipit mortipropinquat.

SVlpitius: Martinus igitur obitum suum longè antè præsciuit, dixitque fratribus, dissolutionem sui corporis imminere. Intereà causa extitit, qua Condatensem diœcesim visitaret. Nam clericis inter se Ecclesiæ illius discordantibus, pacem cupiens reformare, licèt finem dierum suorum non ignoraret, proficisci tamen ob istiusmodi causam non recusauit, bonam hanc virtutum suarum consummationem existimans, si pacem Ecclesiæ redditam reliquisset. Ità profectus cum suo illo, vt semper, frequentissimo discipulorum sanctissimoq; comitatu, mergos in flumine conspicatur piscium prędam sequi, & rapacem ingluuiem assiduis vrgere captiuis, Forma, inquit, hæc dæmonum est. Insidiantur incautis, capiunt nescientes, captos deuorant, exaturariq; non queunt deuoratis. Imperat deindè potenti virtute verborum, vt eum, cui innatabant, gurgitem relinquentes, aridas peterent desertasq; regiones: eo nimirùm circa aues illas vsus imperio, quo dæmones fugare consueuerat. Ità grege facto, omnes in vnum illæ volucres congregatæ, relicto flumine, montes syluasq; petiẽrunt, non sine admiratione multorum, qui tantam in Martino virtutem viderunt, vt etiam auibus imperaret.

Dæmonum studia.

Aliquandiù ergò in vico illo vel in Ecclesia, ad quam iuerat, commoratus, pace inter clericos restituta, cùm iam regredi ad monasterium cogitaret, viribus corporis expit repentè destitui. Conuocatisque discipulis, indicat se iam resolui. Tum verò mœror & luctus omnium, vox vna plangentium: Cur nos, pater, deseris? aut cui nos desolatos relinquis? Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces: & quis eos à morsibus, percusso pastore, prohibebit? Scimus quidem desiderare te Christum, sed salua tibi sunt tua præmia, nec dilata minuentur: nostri potiùs miserere, quos deseris. Tum ille motus his fletibus, vt totus semper in Domino misericordię viscęribus affluebat, lachrymâsse perhibetur. Conuersusq; ad Dominũ, hac tantùm flentibus voce respõdit: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, nõ recuso laborẽ. Fiat volũtas tua. Nimirùm inter spem animeremq; positus, dubitauit penè, quid mãllet: quia nec hos deserere, nec à Christo volebat diutiùs separari. Nihil tamen in voto suo ponẽs, aut voluntati relinquens, totum se Domini arbitrio potestatiq; cõmittens: Nónne tibi his pauciſſimis verbis dicere videretur: Grauis qdem est, Domine, corporeę pugna militiæ, & iam satis est, qp hucusquè certauisti adhuc in eodem labore pro castris tuorum stare me præcipis, nõ recuso, nec sanẽ-

Nota excellentem beatissimi viri perfectionem.

tem causabor ætatẽ. Munia tua deuotus implebo, sub signis tuis quoàd ipse iusseris, militabo. Et quanuis optata sit seni sessio post laborem, est tamẽ animus victor annorum, & cedere nescius senectuti. At si iam parcis ætati, bonum mihi est, Domine, voluntas tua. Hos verò, quibus timeo, ipse custodias. O virum ineffabilẽ, nec labore victum, nec morte vincendum: qui in nullam se partem pronior inclinauerit: nec mori timuit, nec viuere recusauit.

Præclara vox tanti viri.

Itaque cùm iam per aliquot dies vi febrium teneretur, non tamen à Dei opere cessabat: pernox in orationibus & vigilijs, fatiscentes artus spiritui seruire cogebat, nobili illo strato suo in cinere & cilicio recubans. Et cùm à discipulis rogaretur, vt saltem vlla sibi sineret stramẽta supponi: Non decet, inquit, filij, Christianum nisi in cinere mori. Ego si aliud vobis exemplũ relinquo, ipse peccaui. Oculis ac manibus in cælum semper intentus, inuictum ab oratione spiritum non relaxabat. Et cùm à presbyteris, qui tunc ad eum confluxerant, rogaretur, vt corpusculum lateris mutatione releuaret: Sinite, inquit, sinite me, fratres, cælum potiùs respicere, quàm terram, vt suo iam itinere latus ad Dominum spiritus dirigatur. Hęc locutus, diabolum vidit propè assistere. Quid hic, inquit, adstas cruẽta bestia? Nihil in me, funeste, reperies: Abrahæ me sinus recipiet.

Felicissimè vir sanctissimus Christo reddit spiritum.

Cùm hac ergò voce fatigatum diuinis operibus spiritum cęlo reddidit, testatique nobis sunt, qui affuerunt, iam exanimi corpore, glorificati hominis gloriam se vidisse. Vultus luce clarior renitebat, cùm membra cętera ne tenuis quidem macula fuscaret. In aliis etiam, & in illo, tantùm artubus non pudendis, septennis quodammodò pueri gratia videbatur. Quis istum vnquàm cilicio tectum, quis cineribus crederet inuolutum? vitro purior, lacte cãdidior, iam in quadam futurę resurrectionis gloria & natura demutatę carnis ostensus est.

Iam verò in obsequium funeris credi non potest, quanta hominum multitudo conuenerit. Tota obuiam corpori ciuitas ruit. Cuncti ex agris atque vicis, multiq; ex vicinis etiam vrbibus affuerunt. O, quantus luctus omnium, quanta pręcipuè mœrentium lamenta monachorum, qui eo die ferè ad duo millia conuenisse dicuntur. Specialis Martini gloria: eius exemplo in Domini seruitute stirps tanta fructificauerat. Agebat nimirum chorus fletu abstinẽs prę pudore, cùm lætãdum illi potiùs esse sentiret, quẽ iam suo Dominus gremio confoueret, quàm sancto dissimulabat gaudio, quod dolebat? Siquidem fides flere prohiberet, gemitũ extorqueret affectus. Etenim tam erat sancta de illius gloria exultatio, quàm pia de morte confusio. Ignosce flentibus, gratulare gaudentibus; quia & pium est gaudere Martino, & pium est flere Martinum, dum vnusquisque & sibi prætiat, vt doleat, & illi debet, vt gaudeat. Hæc igitur beati viri corpus vsque ad loculi sepulcri hymnis canora cælestibus turba prosequitur. Comparetur, si placet, secularis illa pompa, non dicam funeris, sed triumphi. Quid simile Martini exequijs conferetur? Ducant illi præ curribus suis vinctos post terga captiuos: Martini corpus hi, qui mundum ducatu illius vicerant, prosequuntur. Illos confusis plausibus populorum horror insania: Martino diuinis plauditur psalmis: Martinus hymnis cælestibus honoratur, illi post triumphos suos in tartara sæua truduntur: Martinus Abrahæ sinu lætus excipitur: Martinus hic pauper & modicus, cælum diues ingreditur, hymnis cælestibus honoratur: illinc nos, vt spero, custodiens, me hęc scribentẽ respicit, te legentem. Hactenus ex epistola ad Bassulam. Ea quæ sequuntur, sunt ex historijs Gallorum excerpta, Authore Gregorio Turonensi, Lib. 1. cap. 43.

Duo millia monachorũ interfunt exequijs eius.

Archadio igitur, & Honorio imperantibus, sanctus Martinus Turonorum Episcopus plenus virtutibus & sanctitate, prębens infirmis multa beneficia, octogesimo primo ętatis suę anno, Episcopatûs autem vigesimo sexto, apud Condatẽsem diœcesis suę vicum excedens à seculo, feliciter migrauit ad Christum. Transijt autẽ media nocte, quę Dominica habebatur, Attico Cæsarioq; consulibus. Multi enim in eius transitu psallẽtium voces audiẽrunt in cælo, quod in libro virtutum eius primo plenius exposuimus. Nam cùm primùm sanctus Dei apud Condatensem, vt diximus, vicum ægrotare cœpisset, Pictaui populi ad eius transitũ, sicut & Turonici, conuenerunt. Quo migrante, grandis altercatio inter vtrunque populum surrexit. Dicebant enim Pictaui: Noster est monachus, nobis Abbas extitit: nos requirimus cõmendatum: sufficiat vobis, qp dũ esset in mũdo,

Pictauiẽses & Turonenses contendunt de retinendis beati viri reliquijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsi fuistis eius colloquio, participâstis conuiuio, firmati fuistis benedictionibus, insupèr & virtutibus iucûdati. Sufficiant vobis ista omnia: nobis liceat auferre vel cadauer exanime. Ad hec Turonici respondebant: Si virtutes nobis factas sufficere dicitis, scitote quia vobiscum positus, ampliùs est, quàm hîc, operatus. Nam vt prętermittamus plurima, vobis suscitauit duos mortuos, vnum nobis: Et vt ipse sæpè dicebat, Maior ei virtus ante Episcopatum fuit, quàm post Episcopatum. Ergò necesse est, vt quod nobiscum non impleuit viuus, expleat vel defunctus. Vobis est enim ablatus, nobis à Deo donatus. Verùm si mos antiquitùs institutus seruatur, in vrbe, qua ordinatus est, habebit Deo iubente sepulcrum. Certè si eum pro monasterij priuilegio cupitis vendicare, scitote quia primum ei monasterium cum Mediolanensibus fuit. His ergò litigantibus, sole ruente dies clauditur, corpusque in medio positum, ab vtroque populo custoditur, futurum, vt manè facto à Pictauis per violentiam auferretur. Sed Deus omnipotens noluit vrbem Turonicam proprio frustrari patrono. Deniquè nocte media omnes Pictaui à somno fallaciæ comprimuntur, nec vllus superfuit, qui ex tanta multitudine vigilaret. Igitur vbi Turonici eos obdormisse conspiciunt, apprehensam sanctissimi corporis glebam alij per fenestram eijciunt, alij aforis suscipiũt: Positamque in naui, cum omni populo per Viennam fluuium descendunt. Ingressique Ligeris alueum, ad vrbem Turonicam cum magnis laudibus psallẽtium diriguntiter. De quorum vocibus Pictaui expergefacti, nihil de thesauro, quem custodiebant, habentes, cum magna confusione ad propria sunt reuersi.

S. Seuerin⁹ Episcopus Colonieſi, audit aiam eius ferri in cælum.

Beatus autem Seuerinus Colonienſis ciuitatis Episcopus, vir honestæ vitæ, & per cuncta laudabilis, cùm die Dominico loca sancta ex consuetudine post matutinos cum suis Clericis circuiret, hora illa qua vir beatus obijt, audiuit chorum canentium in sublimi. Vocatoque Archidiacono, interrogat, si aures eius percuterẽt voces, quas ille attentiùs audiret. Respondit, Nequaquàm. Tunc ille: Diligentiùs, inquit, ausculta. Archidiaconus autem cœpit sursùm collum extendere, aures erigere, & super summos articulos, baculo sustentante, stare. Sed credo eum non fuisse æqualis meriti, à quo hęc non merebantur audiri. Tunc prostrati terræ, ipse pariter & beatus Episcopus deprecabantur Dominum, vt hoc ei diuina pietas audire permitteret. Erectis autem, rursùm interrogat senex: Quid audis? Qui ait: Voces psallentium tanquàm in cælo audio: sed quid sit, prorsùs ignoro. Cui ille: Ego tibi, quid sit, narrabo: Dominus meus Martinus Episcopus migrauit ex hoc mundo: & nunc Angeli canendo eum deferunt in excelsum. Et vt parumper mora esset, vt hæc audirentur, diabolus eum cum iniquis suis angelis retinere tentauit, nihilque in eodem suum reperiens, confusus abscessit. Quid ergò de nobis peccatoribus erit, si tantum sacerdotem voluit pars iniqua nocere? Hęc sacerdote loquente, notatur tempus. Archidiaconus Turones misit velociter, qui hoc diligenter inquireret. Qui veniens, eo die & hora manifestissimè cognouit transisse beatum virum, quo sanctus Seuerinus audiuit psallentium chorum. Sed & si ad Seueri recurramus historiam, ipsa hora eum sibi scripsit cum libro vitę suę fuisse reuelatum.

Eo tempore beatus Ambrosius, cuius hodiè flores eloquij per totam Ecclesiam redolent, Mediolanensi ciuitati prærat Episcopus: cui celebranti festa Dominicę dici, ita erat consuetudo, vt veniens lector cum libro, non anteà legere præsumeret, quàm sanctus prœcepisset. Factum est autem, vt illa die Dominica, prophetica lectione iam facta, ante altare stãte, qui lectionem beati Pauli proferret, beatissimus Antistes Ambrosius super altare obdormiret. Quod videntes multi, cùm nullus eum excitare præsumeret, transactis ferè duarum aut trium horarum spatijs, excitauerunt eum, dicentes: Iam hora prœterijt: iubeat dominus Episcopus lectori lectionem legere: expectat enim populus valdè iam lassus. Respondens autem beatus Ambrosius: Nolite, inquit, turbari: multùm mihi valet sic obdormisse, quia miraculum magnum Dominus mihi ostendere dignatus est. Nam noueritis, fratrem meum Martinum sacerdotem de corpore egressum fuisse: me autem eius funeri obsequium præbuisse. Peractoque ex more seruitio, capitellum tantùm, vobis excitantibus, non expleui. Tunc illi obstupefacti pariter & admirantes, diem & tempus notant. Qui solicitè requirentes, ipsam diem, tempusque reperiunt, quo beatus confessor dixerat se eius obsequijs defuisse.

S. Ambroſius ſpiritu adeſt exequijs S. Martini.

O beatum virum, in cuius transitu sanctorum canit numerus, Angelorum exultat chorus, omniumque cælestium virtutũ occurrit exercitus: diabolus prœsumptione confunditur: Ecclesia virtute roboratur: sacerdotes reuelatione glorificantur. Quem Michaël assumpsit cum Angelis, Maria suscepit cum virginum choris, paradisus retinet lætum cum sanctis. Sed quid nos in laudem eius tentamus, quod non sufficimus adimplere? Ipse est enim laus illius, cuius laus ab eius ore nunquàm recessit. Nã nos vtinàm vel simplicem possimus historiam explicare. Igitur si quis requirat, cur post transitum Gratiani Episcopi vnus tantùm, id est, Lidorius vsque ad sanctum Martinũ fuisset, nõuerit quòd, obsistentibus paganis, diù ciuitas Turonica sine benedictione sacerdotali fuit. Nam Christiani, qui eo tempore videbãtur, occultè per latebras diuinum officium celebrabant. Nam si qui à paganis reperti fuissent Christiani, aut afficiebantur verberibus, aut gladio truncabantur. A passione ergò Domini vsque ad transitum sancti Martini, anni quadringẽti duodecim computantur. Hucusquè nos omnia de sancto Martino ex Tomis Aloysij accepimus, quæ etiam in antiquis manuscriptis exemplaribus habentur.

VITA SANCTI CVNIBERTI EPISCOPI COLONIENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETUR IN ANTIQUIS MANUSCRIPTIS EXEMPLARIBUS. AUTHORIS NOMEN INCERTUM EST, SED HISTORIA FIDEM MERETUR.

GLORIOSAM sancti Cuniberti memoriam pijs venerari affectibus, & magnis frequenter extollere laudibus, cùm decentissimum, tum saluberrimum esse, nemo ferè qui nesciat. De luminaribus illis maximis erat, quæ super candelabrũ posita, per totam mundi latitudinẽ circunferebãt ignẽ, quẽ ipsa veritas & lux mundi Christus Iesus, in terram mittere venerat. Hic adhuc puer, sinistrum ramum Pythagoricæ literæ, priùs omninò per animi virtutem satagebat effugere, quàm ad eiusdẽ biuiũ per ætatem corporis posset asscẽdere. Nam dum pater eius, Crallo nomine, clarus prouinciæ Mosellẽsis indigena, puerum elegantem, etiam in primis infantiæ rudimentis aptum virturibus, Dagoberto magno Francorum regi nutriendum simul & prouchendum, illectus familiaritate regia, commendâsset, ipse mirum in modum non tantùm ab illicitis omnibus, vt id ætatis puero natura prævaluit: verumetiam multotiès à licitis quibuslibet, viam liberam, & quasi solitariam duxit, imitatus videlicet maternæ pietatis ingenium, quod ab ipsis cunabulis simul cum infantiæ lacte sedulò potare consueuerat. Hęc igitur omnipotẽtis Dei famula, nomine Regina, sic maritali deseruiebat arbitrio, vt se tamen corde fidelissimo totam Christi manciparet imperio, non discrepans ab illo religiosissimo beatæ Annæ vel voto, vel proposito, de qua post impetratum à Domino, & promissum eundem Domino filium, veridica scripturę voce dicitur, quia vultus eius non sit amplius in diuersa mutatus. Quia enim infixum in cœpta religione, vsque ad finem cursûs debiti, etiam inter ipsa matrimonij iura seruabat animum, rectè dicitur, quòd non in diuersa mutauerit vultum. In diuersum enim declinat, qui de viæ, id est, veritatis rectitudinem quodlibet latus exorbitat. Hinc de vaccis quoquè, arcam Domini plaustro nouo superpositam ducentibus, & propter clausos domi vitulos suos materno affectu gementibus, legitur: Ibant vaccæ in directum per viam, & non declinabant ad dexteram, neque ad sinistram, sicut per Ezechielem de sanctis animalibus dicitur: Vnumquodque ante faciem suam gradiebatur: non reuertebantur, cùm incederent. Quod ipsum de se apertiùs prędicator egregius: Quæ retrò, inquit, oblitus, & ad ea quæ ante sunt, extentus, sequor ad palmam supernę vocationis in Christo.

Nouẽb. 12.

Luc. 12.

Crallo pater S. Cuniberti tradit eum Dagoberto regi.

Sãcta eius puericia.

Reginę mãtris eius pietas.

1. Reg. 2.

1. Reg. 6.

Ezech. 1.

Hoc itaque modo beati Cuniberti mater, fixum in amore DEI animum super-

Universidad de Deusto
Biblioteca

supernis adhærere desiderijs fecit, & edocta per spiritum, æquo iustitiæ libramine sua cuique dedit, mundo vtiquè satisfaciens per necessariam dispensationem, creatori suo placens per promptissimam cordis deuotionem: Pignus tamen sibi dulcissimum magis deputat Ecclesiasticę religionis officio, quàm terreni regis obsequio. De cuius vita & studio, non est opùs interim plura reuoluere. Quid enim egerit, quove studio erga cultum Dei desudauerit, testatur populus ciuium Mosellensium, qui & corpus eius venerabiliter in ecclesia conditum seruat, eiusdemque patrocinia semper expetendo, & sępè promerendo frequentat.

1. Pet. 2. Puer autem Deo deditus, in regali palatio scholæ virtutum vigilabat, & subiectus regi quasi præcellenti, Dominum timebat, regem honorificabat, ac se spontanea necessitate constringens, vt quo difficiliùs laborandum esse videret in deputato sibi opere, eo delectabiliùs & efficaciùs illud præ cæteris suis coæmulis festinaret arripere. Lux enim Matt. 18. in illo diuinæ pietatis emicuit, & velut aduocatum atque statutum in medio paruulum, Euangelicum exemplum, immò delectabile spectaculum, omnibus dedit. Erat nanque mansuetus & patiẽs, ac in omni honestate, vtilitate & probitate docilis, gloria quidem, Præclaræ virtutes in puero Cuniberto. non tamen inani & ventosa, excitatus ad obedientiæ studia. Nam magistra & gubernatrix hoc intùs egit gratia, vt foris in edocendo ad imposita ministeria puero non laboraret præceptoris instantia: iamque capacissimum inhabitantis Dei vasculum, plùs etiam sibi studio humilitatis assumebat, quàm vel magisterio vel exemplo didicerat. Nanq; non contentus regi solummodò & maioribus iuxta personæ suæ congruentiam, deser- Eximia ei⁹ humilitas. uire, in tantam sæpè vilitatem semetipsum detrudere conabatur, vt etiam seruorum vice calceamenta detrahere soleret, atque mundare: dupla nimirùm simplicitate Deo acceptabilis, cui illum & puerilis ætatis naturalis puritas, & virilis ingenij voluntaria pietas commendabat.

Quum ergò ab hoc primo exercitij gradu, vellet illum Dominus ad altiora virtutum incrementa conscendere, reuelare dignatus est regi, quanti apud ipsum meriti puVisio regis Dagoberti. erilis illa simplicitas haberetur. Quadam deniquè nocte, dum pernigil rex in lecto quiesceret, vidit subitò locũ illũ, vbi sanctus puer soporis gratia membra fessa composuit, Act. 9. magnifico lumine resplendere, eodemque penè signo futura pueri facta notari, quo Saulum contigit de cælo vocari. Sicut enim ibi immutatio dexteræ excelsi cũ increpatione & tremendi luminis immissione facta est: ità hìc electio diuina, blandientis luminis si- Num. 31. gno monstrata est. Vtrunque tamen lux illa missa cælitùs admonuit, vt & Aegyptias tenebras discerent, & per Israëliticas mansiones repromissam supernæ hęreditatis gloriam ducatu veræ lucis quærere nòssent. Manè itaque facto, rex de visione solicitus, & miracu-
Dagoberti rex Cuniberti pueri quæ fecerit. li nouitate perterritus, requisiuit, quis in eodem loco, vbi splendorem desuper viderat radiantem, per noctis silentia quieuisset. Intellexit enim, quòd tale præsagium magnum aliquid portendisset. Cui quum apparitores suggererent, Cunibertum ibi puerum dormiuisse, quod & ipsum priùs, ipsius diligenter intendentem industriam, non latebat, apDagoberti regis encomion. prehensum eum ilicò non de turba seorsùm, sed coram cunctis, qui aderant, solito familiariùs alloquutus est, & adoptatum sibi in filij locum, amplexu dulcissimo exosculatus est, pronuncians quòd verè D E V S in illo fuerit, quem tanta luminis manifestatione clarificare dignatus sit. Erat enim ipse quoquè religionis amator, fide catholicus, & ad omne opus bonum in C H R I S T I dilectione paratus: quod, dum mundus voluitur, apud Ecclesias regni Francorum celebri proculdubiò sermone feretur.

Exin in processu temporis beatus Cunibertus apprimè literis eruditus, assensiones primùm in corde dispositas, profectu quotidiano cucurrit: mox Ecclesiasticos per ordinem ascendendo gradus, coactus quidem renitente vi humilitatis, dignissimus tamen
Fit Archidiaconus S. Cuniberti obtinuit: quos & excellentibus illustrauit meritis, & congruentibus adornare curauit obsequijs. Itaq; auctus benedictione cælesti, de virtute in virtutem feruidus in dilectione Domini properabat, donèc raptus ab Archiepiscopo Treuirorum, Archidiaconatus officio sublimatus est. Vbi mirum in modum totus in Dei opere conuersatus, nihil libi exhausti satis esse credebat, vitæq; iam huius exosus, his tantùm, quos lucrifacere conabatur, spiritum inuictum à quolibet seruabat.

Paucis postmodùm elapsis annorum curriculis, Clerus & populus Agrippinæ Coloniæ pastore proprio destitutus, virum D O M I N I Cunibertum, iam in opere D E I exercitatum, vt sibi præesse deberet, cùm vocibus, tum precibus implorauit. Nec

Nec difficilis erat ista congestio de eo, qui prefagiebatur, quem & rex olim anxia expectatione promouere quærebat, & omnis tripartitæ Gallię populus dignissimum, & verè plebi Dei necessarium prædicabat. Sola in eo repugnauit humilitas, cuius tamen ad hoc opus prędestinata simul & approbata fuit à Domino sanctitas. Tandem conuenientibus in vnum plebis destitutæ maioribus, maximoque sacerdotum & aliorum principum cœtu, ad eorum auxilium animis opibusque parato, fortissimum viri Dei pectus, charitati tantùm cedere solitum, a propositi sui duritia emollitum est. Creatur Coloniensis Episcopus. Sicq; nutu Dei Remedio Episcopo Coloniæ successor electus, septimo Calẽdas Octobris gradum Episcopalis benedictionis ascendit. Deindè iam talem tantumque cunctis exhibuit, vt nostra hoc facultas nequaquàm possit euoluere, nè videamur maxima verbis vilioribus extenuare. Veruntamen de omnibus placet referre miraculum, quod in maximo sacerdotalis officij sacramento Dominus quasi speciale perfectionis eius iudicium dare dignatus est: ex quo vitæ vel doctrinæ ipsius insignia non modò cognoscì, sed & lucidissimè possunt agnoscì: quanuis sint alia, quæ non tam perspicaciter intuentibus videri possunt maiora.

Quadam die dum singulare redemptionis nostrę mysterium, & solum infirmitatis nostrę remedium plenus Deo super mensam Dominicam, in basilica sanctarum Virginum immolaret, adstans Clerus & populus vidit columbam splendidissimam prifidere capiti: mox indè reuersam, & iuxta tumulum cuiusdam virginis, stupentibus simul & mirantibus vniuersis qui aderant, ab omnium oculis elapsam. Acclamatum est confestim ab omnibus, verè dignum hunc esse, qui ministraret DOMINO, sacerdotem, felicem fore Ecclesiæ Pastorem. Hinc ergò gemitus, illinc gaudia personabant. Vtrorumque enim materiam in signo, quod videbatur, habebant. Lætabantur quidem se habere tanti meriti Pontificem, qui dignus esset edoceri & custodiri per pijssimam sui Domini visitationem: flebant verò propter humani casùs incertitudinem. Hanciplam memebant se citiùs amissuros esse consolationem, vel potiùs quòd dignam ipsius religiositati non admitterent imitationem. Comparentur nunc hæc duo, si placet, quæ proposuimus, miracula, vnum in pueritia, alterum in Episcopali perfectione monstratum, si fortè in his possit intelligi laudabilis & verè mirabilis esse vita sanctissimi Cuniberti. Scimus nanque ex Euangelicis documentis, bis de cælo missum fuisse spiritum sanctum, semèl super ipsum Dominum baptizatum in columbæ specie, semèl super discipulos eius in ignis splendore. Et quid in signis illis, quę super hunc virum demonstrata fuisse docuimus, nisi aduentus sancti spiritus, intelligẽdum est? Ab ipso enim innocentiæ simplicitatem habuit, quæ per columbam exprimitur. Nam & in illo diuino mysterio, quo columba super illum descendit, Saluatoris nostri typum exhibuit. Ab ipso quoquè zelum Dei, & famam bonorum operum longè lateque micantem accepit, quæ per lumínis claritatem quisque figurari non ambigit: & ipse videlicet, dum hoc super illum fuisset immissum, discipulorum adhuc trepidantium, & in conclaui residentiũ similitudinem exprimere potuit, quasi ipsi tunc simul cum discipulis à Domino dicerentur: Iam non dicam vos seruos, sed amicos meos. Nam & ipse post hanc visionem mox à seruitute pristina liberatus, ad opus Domini specialiter expeditus est. Et iterùm: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

Nota antiquitatẽ basilicę vndecim milliũ Virginum. Columba eius capiti insidet sanctificanti. Matt. 3. Act. 2. Ioan. 20. Ioan. 15. Matt. 5.

Hæc ergo glorificatio cùm semper huius sancti Pontificis bona opera subsecuta est, tum maximè, quandò omnis plebs, quæ vidit, dedit laudem Deo. Nec ipsum Antistitem in Domino posteà laudare trepidauit, velut per hoc prodigium iam fuisset secuta illius interminationis, qua dicitur: Nè laudes hominem in vita sua. Ipse autem in omnibus his clauso ostio, nè quid humanæ laudi concederetur, intra cubiculum cordis sui laudabat & glorificabat eum, à quo bona cuncta profluere nouerat, vt posset dicere cum Apostolo: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientię nostræ. Sic igitur 2. Cor. 1. efferus & sitiens iustitiam, factus est pacificus, & in omnibus cordis sui motibus rationi subiectus, vt spiritu tantùm Deo seruiret, & portionem suam in terra viuentium totis nisibus appetere festinaret. Completisque demùm feliciter quadraginta villicationis suæ annis, pridiè Iduum Nouembris perueniens ad diem lucis huius extremum, creatori suo ditandum bonis omnibus reddidit spiritum. Corpus autem eius, sicut ipse

Eccli. 11. 40. annos vixit in episcopatu. Feliciter decedit.

viuens

Universidad de Deusto
Biblioteca

viuens præceperat, positum est cum magna gloria in ecclesia sancti Clementis, quam ipse construxerat: regnante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & gloriatur in sempiterna seculorum secula, Amen.

MIRACVLVM ILLVSTRE, AD SACRAS RELIQVIAS S. CVNIBERTI EDITVM, A SIGEVVINO *Archiepiscopo Colonienſi literis mandatum.*

IN nomine patris & filij & spiritussancti, Sigeuuinus diuina fauente clementia Colonienſis Ecclesiæ Archiepiscopus. Quum in omni tempore Deo sit à nobis supplicandum intimè pro nostris cæterorumque Christianorum erratibus, imploranda est tamen nobis Dei clementia studiosiùs, quotiès mundi tangimur aduersitatibus: quatenùs eas, quas iustè patimur, afflictiones in hoc seculo, gratuita Dei misericordia mitigare, & à nobis auertere dignetur benignæ pietatis dono. Citiùs autem mitigabit in nos Deus iram indignationis suæ, si in auxilium nostrum sanctos & electos suos humili petimus deuotione. Quod nos in aduentu sancti Patroni nostri Cuniberti eo die apertè prænbauimus, quum heu nostris peccatis exigentibus, beatæ Dei genitricis Mariæ monasterium in Gradibus, nostris oculis comburi vidimus. Incipiebat enim eodem die & domus sancti Petri ardere in parte orientali, ità vt aliqua eiusdem monasterij parte combusta, iam fratres & ciues vrbis in desperationem venissent, & præ nimio quod imminebat incendio ornamenta iam abstulissent de templo. Aduenientе autem congregatione sancti Cuniberti, & dum corpus eiusdem sanctissimi Patroni nostri in domum sancti Petri contra ignem gemendo & lachrymando deferrent, nobis qui aderamus intuentibus, ità (gratias Deo) euanuit flamma & incendium à domo sancti Petri, quòd verè compro baret Dominus, per merita sancti Cuniberti nos ab incendij illius periculo liberari. Vnde & nos exigui tantæ Dei bonitati ac sancto Cuniberto pro modulo nostro respondere cupientes, scire volumus omnes nostros fideles, tam futuros scilicet, quàm præsentes, qualiter sequenti die, scilicet duodecimo Calendas Martij, dum corpus reportaretur prædicti Patroni, dedimus eidem Patrono nostro pro remedio animæ nostræ ad vtilitatem fratrum, ibidèm Deo militantium, quicquid &c. Cui testes intererant Vuichmar Decanus maioris monasterij, Hereman Præpositus, Arnolt Præpositus, Hetzell Præpositus, Thioderich Præpositus: Laici verò Gerart de Hostaden, Adolf de Berge, Vuichman Heirman Ratere. Quod vt verius credatur, & in posterum firmius habeatur, hoc manu scriptum indè fieri, ac sigillo nostro iussimus sigillari. Actæ sunt hæ traditiones Coloniæ in domo sancti Petri, anno Dominicæ incarnationis millesimo octuagesimo, Indictione tertia, regnante rege Henrico quarto, & præsidente in cathedra Episcopo Sigeuuino, primo ordinationis suæ anno.

Sanctorum inuocatio qđ prȩstet.

Monasteriũ ad gradus Mariȩ Colonię ardet: ităȩ S. Petri.

Insigne miraculum.

VITA

VITA S. LEBVINI PRESBYTERI ET CONFESSORIS, SCRIPTA AB HVCBALDO ELNONENSI monacho ad Baldricum Episcopum Traiectensem. Extat in antiquis manuscriptis exemplaribus, multumque commendatur à Petro Archidiacono Cameracensi.

Cap. 1.

DOMINVS noster Iesus Christus propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos in secula seculorum, non solùm pro nobis, sed etiam ex nobis factus homo, verus & perfectus idem Deus, rex noster ante secula, cùm per passionem Crucis, resurrectionemque à mortuis, secundùm nomen suum operatus esset salutem nostram in medio terræ, consummato diuini mysterij opere, quod abscõditũ fuit à seculis & generationibus, nunc aũt manifestatũ est sanctis suis, quibus voluit notas facere diuitias sacramenti huius, ascẽdens in altũ, captiuã duxit captiuitatẽ, & vt ait Apostolus, dedit gratiam vnicuique fidelium Ecclesiæ secũdùm mensurã donationis suę, alios Apostolos, alios prophetas, alios Euãgelistas, alios pastores cõstituens & doctores. Inter quæ innumera eius beneficia, quæ ipse largus dator per vniuersa terrarũ diffudit spatia, in Frãcorum quoquè Saxonumque de cælo prospexit patrias: quibus saluandis, & lege eius imbuendis, atque in perseuerantia boni operis confirmandis, post clara plurimorum luminã doctorum, quæ idem sol iustitiæ, vt Occidẽtis depellerent tenebras, proprio irradiauerat fulgore, vt & ipsi lux essent huius mundi: vnum quoquè sidus eximium, iam penè aduesperascẽte istius seculi die, sui splẽdoris gratia perfusum copiosissimè, ad eorũ illuminationem dignatus est promere, Lebuinum videlicet charum sibi amicum, iuxta idioma nominis sibi optimè congruentis. Fertur enim à suæ peritis linguæ, ꝙ Liefunyn patriotícè sit vocatus, quod Romanis sonat, charus amicus. Demptis verò vel demutatis ad Latinitatem quibusdam literis, dictus est Lebuinus. Sed eccè quàm ✻ dignitate plenum fuit inimicus, sed etiã crucifixus, sicut docet Apostolus, Qui voluërit amicus esse huius seculi, inimicus Dei cõstituitur: sed potiùs mũdi cõditoris seruus quidam fidelissimus: inter eos verò, qui audire meruerunt, Iam non dicam vos seruos, sed amicos meos, meritò suæ seruitutis connumeratus. Nec ab re cuiquam videatur, quòd nominis illius interpretatio à nobis studiosè perquiritur. Nouimus deniquè, quibusdam patribus ante conceptionem indita fuisse vocabula, quibusdam posteà immutata, quæ ex propriis causis aut præcedentibus, aut futuris, constat illis fuisse competentia. Quæ & ideò sacra nobis tam solerter denotat scriptura, vt patenter innuat, non modò in istis, sed & in alijs quibusdam sanctorum nominibus, quæ nobis sint animaduertenda. Saepe enim talia indicant acta vel dicta, quid eorũ præsignauerint nomina. Vndè sicut intelligi datur, & hic vir sanctus quodam præsagio futurorum tale nomen est sortitus, vt linguæ patria vocaretur Dei charus amicus. Hæc satìs dicta de nomine ipsius, iam nunc ad eius gesta, Deo bonisque placita hominibus, licèt stolidus, noster decurrat stylus.

Nouëb. 12. Col. 1. Pſal. 73. Pſal. 67. Ephe. 4. Codex habet, dignũ cõsum. Iacob. 4. Ioan. 15. Britannia à toto orbe diuisa.

Cap. 2.

IN cælo quidem reposita, nobilis tamen vulgataque Britannia Oceani insula, interfuso patiq; à toto orbe diuisa, inter Septentrionem & Occasum sita, à vocabulo suæ gentis congnominata. In ea multa & magna flumina, fontes calidi, metallorũ larga & varia copia, achates lapis ibi plurimus & margaritæ: cui adiacet Scotia siue Hybernia. Sunt verò ibi populi multi, Britones, Saxones, Picti, Angli. Hæc animalium messiumq; ferax vbertate fertili, diù dedita erat idolorum cultui. Postquàm verò venit prædestinatũ à Deo tempus miserẽdi eius, sicut in laudabilibus viri eloquẽtissimi Gregorij Papę gestis legimus, data sibi occasione inspirauit Deus cordi illius, vt quoniam ipse dicebatur vir Apostolicus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

licus,illiq; cõmissum erat de omnibus,istius specialiter gentis fieret Apostolus. Quod
Rom. Pontifici cura omniũ demandata. pastoralis curæ officium quàm studiosè fuerit ab eo administratum atq; peractum, coperante gratia Dei cœlitùs,nos sigillatim referre supersedemus:quoniam in libello vitæ ipsius ter beati Pontificis Gregorij,satìs propalatum recolimus.Hoc tantùm sufficiat commemorâsse,quoniam directi ab ipso sortes & fideles agricolæ,excoluerũt optimi cordis terram strenuè benè polito linguæ suæ vómere, sparsimq; dilatato diuini verbi semine. Ac nè fortè duplici deperiret læsione,& malarum cogitationum trito cale, & volucrum spiritualium nequitiæ comestione,tutari studuerunt solicitè. Insuper nè citò exortum semen propter duritiam petræ,hoc est,mentis indomitæ, vel proprer æstu tentationum posset arescere,irrigauerunt illud indeficiente sanctæ charitatis humore.
Luc.2. Ad postremum vbi fuerit necesse,extirpato spinarum,id est, diuitiarũ, quas nunc solicitudo, nsic voluptas comitatur, angore, gauisi sunt bonam terrã suo labori respondisse, & vberrimos fructus edidisse,scilicet trigesimũ in casto coniugij fœdere, sexagesimum in non paruo sufferentiæ continentium labore, centesimum in perceptione virginalis coronæ. Cuius seminis ac messis intantùm excreuit cumulus, vt non modò indigenas illius patriæ satiaret, verùm quoquè exterarum regionum famelicos pasceret. Quis enim queat explicare,quot lumina doctorum, verbis & exemplis perfectorum prodierunt indè? Quos nostra gaudet Francia se vt veros Christi Apostolos hospitio gratanter recepisse,alimonijs abundanter refouisse, rebus ac facultatibus honorabiliter munerâsse,prædicantes libenter audisse,magisq; monẽtibus se salubriter obedisse: necnon & beatas sanctorum corporum exuuias se lętatur hactenùs ad suorum patrocinium veneranter custodire, sperantes pro his oĩbus se partẽ habituros cum eis in ęterna beatitudine. De quorum sanctissimo fulsit collegio sanctus Lebuinus, ex prefata Anglorum patria oriundus,ab ipsis quoquè pueritiæ crepundijs, exercitijs DEVM colendi dedi-
Prou.20. tus. Iam enim prętendebat morũ conatibus,qualis pijs fururus esset actibus:vt patenter daretur intelligi,hunc verum Dei cultorem fore, qui in lege eius meditaretur die ac nocte,sicut & Salomon in Prouerbijs generali sententia promit de talibus : Ex studijs suis intelligitur puer,si recta sint & munda opera eius.

Cap. 3.

Prou.1. HInc liberalibus,ac potiùs sacris,traditus studijs literarum,inhians,vt ait scriptura, ad sciendam sapientiam,ad intelligendum verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinę,iustitiam,& iudicium, & ęquitatem: vt sibi paruulo daretur astutia,
Diligenter incumbit studio literarum puer Lebuinus. adolescenti scientia & intellectus:vigilabat ad fores sapientię quotidiè,obseruans ad postes ostij eius.Cumq; eos extereret assiduè,optabat vt veniret in se spiritus sapientiæ, deprecatusq; Deum ex totis precordijs,dixit: Da mihi,Dominę,sedium tuarum assistricem sapientiam: mitte illam de cęlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuę, vt mecum
Sap.9. sit,& mecum laboret,vt sciam quid acceptum sit coram te. Hęc eo sępiùs deprecante,
Sap.6. occurrit ei ipsa,quę circuit quęrens dignos se,& ostendit se illi hilariter, & obuiauit illi quasi mater honorificata, stans in summis excelsisq; verticibus, in medijs semitis iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus.Erat autem,vt iam ante nos per quendam suî amatorem de ea dictum est,reuerendi admodùm vultûs, oculis ardentibus, & vltra communem hominum valentiam perspicacibus,colore viuido, atque inexhausti vigoris: quanetiùs ità ęui plena foret,vt nullo modo nostrę crederetur ętatis, statura discretionis amplitudo,nsic voluptas comitatur, angore, gauisi sunt bonam terrã suo labori respondisse, & vberrimos fructus edidisse,scilicet trigesimũ in casto coniugij fœdere, sexagesimum in non paruo sufferentiæ continentium labore, centesimum in perceptione virginalis coronæ. Cuius seminis ac messis intantùm excreuit cumulus, vt non modò indigenas illius patriæ satiaret, verùm quoquè exterarum regionum famelicos pasceret. Quis enim queat explicare,quot lumina doctorum, verbis & exemplis perfectorum prodierunt indè? Quos nostra gaudet Francia se vt veros Christi Apostolos hospitio gratanter recepisse,alimonijs abundanter refouisse, rebus ac facultatibus honorabiliter munerâsse,prædicantes libenter audisse,magisq; monẽtibus se salubriter obedisse: necnon & beatas sanctorum corporum exuuias se lętatur hactenùs ad suorum patrocinium veneranter custodire, sperantes pro his oĩbus se partẽ habituros cum eis in ęterna beatitudine. De quorum sanctissimo fulsit collegio sanctus Lebuinus, ex prefata Anglorum patria oriundus,ab ipsis quoquè pueritiæ crepundijs, exercitijs DEVM colendi dedi-
Prou.9. ędificauerat sibi domum,vbi excíderat sibi columnas septem: atque immolans victimas suas,miscuit vinum,& posuit mensam suam,misitq; ancillas suas,vt vocarẽt ad arcem & ad mœnia ciuitatis,dicens: Si quis est paruulus, veniat ad me. itemq; insipientibus
Prou.9. Venite,comedite panem meum, & bibite vinum,quod miscui vobis. Relinquite infantiam,& venite,& ambulate per vias prudentię.Tunc inter numerosos copiosq; plebis auditores placido vultu respiciẽs humilem Lebuinum,quem ante secula pręsciérat & prædestinauerat fore sibi charũ amicũ,voce amicabili affata est illum: Ego, inquit, diligentes me diligo,& qui manè vigilauerint ad me, inuenient me. Principiũ me adipiscẽdi,ti-
Psal.110. mor Domini: intellectus bonus oĩbus faciẽtibus eum.Hęc aure audiẽdi audiẽs sanctus
Psal.111. vir Lebuinus, exultauit in Domino cor eius, & dixit: Ego seruus tuus & filius ancillę tuæ.Gressus meos dirige secundùm eloquium tuum,vt non dominetur meî omnis iniustitia. Deduc me in semita mandatorum tuorum, quia ipsam voluî. Eccè concupiui mandata tua,in æquitate viuifica me.Exindè oleo lætitiæ perfusus ab ea, proficiebat de die in diem amicitiæ eius gratia.Et nè quis fortè putet,postposita rerum gestarum serie, nos quædam veluti fabulosa ac friuola,vt iste beatus vir ad notitiam semitarum sapientiæ,eiusque agnitionem contenderit,commentatos esse : si sobrius lector vel auditor eatiterit,volumus pro certo nouerit,haud aliter cuique inerratò viandum esse, vt ipsi-

us desiderabilem queat speciem inspicere. Constat enim firmissimè, quoniam quisquis præsignatos huiusce modi progressionum gradus, quibus ad eam incedendam cõsceuditur,prætermiserit vestigare,ei nullo modo philosophandum esse.

Cap. 4.

Ergò quoniam hic beatus ab incunte ætate toto conamine has prosecutus est vias prudentiæ,sic maximam promeruit prærogatiuam diuinæ gratiæ. Per hanc deniq; Catalogus virtutum S. Lebuini. inerat ei cautæ circunspectionis efficacia,vt velut oculatum animal antè & retrò,incederetur omnibus mãdatis & iustificationibus Domini sine querela. Erat enim vir magnæ abstinentiæ,sibi parcus,egenis largus,ore serenus, corpore castus, lectionibus sacris,vigilijs & orationibus indefinenter intentus,sermone iucundus, qualitate morum sobrius,omniq; bonitate prædituS.His & huiusmodi pollens virtutibus,adeptus est honorem Clericatûs.Quam dignitatem gradûs & vocabuli credẽs diuinitùs collatam sibi, Fit clericus. agebat studio pernigili,nè morum operatio suo nomini dissentiret.Cleros enim Græcè, loes vel hæreditas dicitur Latinè.Vndè & appellãtur Clerici,quòd de sorte Domini sint, & quasi de eius hæreditate peculiari: sicut in Testamento veteri Leuitas ex filijs Israël Clerici vnde sic dicti. vt proprios assumpsit sibi: vel ideò, qa vicissim illi, qui verè sunt Clerici, præter Deum 1.Pet.2. nullam concupiscant hæreditatem in hac regione mortali, expectantes vita spe illam incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem, conseruatam in cælis, per Ezech.44. ipsum,& cum ipso,& in ipso se posse consequi,sicut & ipse eis repromittit, dicens: Ego hæreditas eorum.meditantes iugiter,& dicentes:Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu es,qui restitues hæreditatem meam mihi.Funes ceciderunt mihi in prę la- Psal.15. bilissimè à vulgari vita & conuersatione, à mundi voluptatibus & spectaculis, à seculi pompis,à conuiuijs publicis,ab vsuris & turpium lucrorum occupationibus, à fraudibus,& ab ipsa cunctorum criminum matre auaritia: non officia ac negocia secularia, non gradus honorum sectans per ambitionem,non pro beneficijs medicinę Dei captãs munera,dolos & coniurationes,odium, æmulationem, obtrectationes fugiens atque inuidiam: non vagis oculis,non infreni lingua, aut petulãti tumidoque incedens gestu : sed meritis pudorem atq; verecundiam simplici ostendens habitu & incessu, obscœnitatem sic verborum,sicut & operum penitùs execrans: visitationes viduarum ac virginum,ac contubernia extraneatum fœminarum nullatenùs appetens, castimoniam immaculati cordis & corporis perpetuò conseruare studebat. Inter hęc debitam prębens senioribus obedientiam,nullo se iactantię vitio extollebat, & quid plura? Lectionibus, Exercitia S. doctrinę,psalmis, hymnis,canticisq; spiritualibus exercitio iugi insistebat, profectò Lebuini. sciens,quia tales oportet Clericos esse, qui diuinis cultibus se mãcipandos student exhibere. Vndè & ipse Deo talem exhibens se,post tantę continentiam vitę,detonsõ ra- Num.6. soque capite, non capillos posuit vrendos sacrificij veteris igne, sed vt verus Nazarçus conferàs perfectionem deuotionis suę, obtulit totum se hostiam viuentem,sanctam, Rom.12. Deo placentem,quę vreretur assiduè sancti spiritûs igne,vt fieret obsequium eius rationabile, & illud signum tonsurę, quod figurabatur in corpore, ageretur in illo, in quo Tonsæ coChristus habitat, in interiori homine : videlicet vt exteriùs abscissis crinibus, interiùs mę in cleri- cum vero resectis criminibus,enitesceret denuò innouatis sensibus, quasi comis rudibus. cis quid si- Præterea gestans quasi tiaram veri sacerdotij in derosa superiori capitis parte, necnon gnificent. expriméns in inferiori dignitatem regalis coronę,gaudebat munus impleri in se hac * ty- * typicali pica similitudine,quod beatus Apostolus Petrus vniuersali collatum gaudet Ecclesię: Vos, inquit, estis genus electum,regale sacerdotium. 1.Pet.2.

Cap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IGitur vir Domini Lebuinus, in talibus virtutum profectibus ætate simul & probitate morum adultus, verè per omnia irrepræhensibilis Clericus, singulis sensim secundùm
S. Lebuinus sacerdotio initiatur. institutа Canonica dignitatis Ecclesiasticę consensis gradibus, eligitur ad officium presbyteratûs: vt qui scientia & operatione perfectus erat, cæteros doctrina instrueret, exemplo ad benè agendum prouocaret. Liberalis siquidem sui nominis & commissi officij executor, satagebat solicitè esse & videri presbyter, id est, senior: non dierum prolixitate numerosior, non canitie capitis honoratior, sed augmento meritoque virtutum
Num. 11. prouectior, vt de eorum fieret numero, qui à Moyse, præcipiente Domino, eliguntur. Congrega, inquit, mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nôsti, quòd seniores populi sint ac magistri &c. Tales nanque presbyteri non subrogantur in sacerdotio sa-
uore populari: sed eliguntur à Moyse duce populi Christiani, quos ipse nouit, qui eis tan-
lem gratiam contulit, quòd sapiētiæ & sanctitatis merito senes sint populi. Et quia stant
1. Reg. 2. Prou. 10. coram eo statu iustitię inflexibili, merentur eius spiritûs participatione muneranti, com-
pleturque in ipsis, quod dicit Dominus ad Heli: Glorificātes me, eruntglorificati. Quo-
Sap. 4. rum senum gloria, sicut dicitur in Prouerbijs, canities est: haud dubium illa, de qua legitur alibi: Cani sunt enim sensus, id est, sapientia viri, & ætas senectutis, vita immaculata. His ergò donis spiritualibus prędītus, dignè dignus sacerdos effectus est Lebuinus, explens verbis & actibus nomen & officium sacri ducatûs, pura mente mundisque manibus, vt expedit sacerdotibus, cooperatione spiritussancti conficiens & dans sacramenta viuifica populis fidelibus, congruis vnumquenque docens exhortationibus, prosua professionis ac morum qualitatibus.

Cap. 6.

Phil. 2. ENimuerò is, qui operatur in suis omnibus & velle & perficere pro bona voluntate, suo gratuito munere operatus est in famulo sibi fideli Lebuino illud velle, quod nul-
latenùs à suo velle poterat diserepare, saluti videlicet lucrandarum animarum inguies-
Gal. 2. cere inhiare, & continuam huic desiderio operam dare: vt sicut de speciali gratia Apostolatûs B. Petri & susipsius Paulus protestatur, dicens: Qui operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis, operatus est & mihi inter gentes: ità & nos fidēter de hoc nostro di-
S. Lebuinus Apostolus. cere audeamus Apostolo, quia & ipse operatus est Lebuino inter Frācos & Saxones. Vnde quia ad eosdem docendos ab eo est destinatus, pro sui qualitate officij non inconue-
Matt. 28. niēter dicetur Apostolus, quod in lingua Latina sonat, missus. Deniq; sicut suis ipse præcepit discipulis, dicens: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritussancti, docentes eos seruare omnia, quæcunque mandaui vobis: ità & hunc suum affatus discipulum, velut eodem imperio præcepit ei præfatas docere gentes catholicæ sacramenta fidei, tingere baptismo salutari, & exindè præcipere omnia seruare
Act. 15. mandata sibi. Et sicut de Paulo & Barnaba in Apostolorū Actibus legitur, quòd imperauerit spiritus sanctus, Segregate, inquiens, mihi Barnabā & Saulū in opus, quò assumpsit
1. Cor. 12. eos, sicq; ad docendas profecti sunt gentes: simili, vt ità dictū sit, modo eiusdē sancti spiritus imperio, qui diuidens singulis prout vult, operatur omnia in omnibus: iste fidelis seruus ac fortis operator Lebuinus, in opus sibi à Domino iniunctum, segregatus est & assumptus.

Cap. 7.

CVi etiam vt non solùm cum Apostolis, sed & cum patriarchis digna foret operis communio, ipsius summi sacerdotis Abrahæ proponitur imitatio. Nam quomodò
Gen. 12. illi præceptum est à Deo, Exi de terra & cognatione tua, & veni in terrā, quam tibi monstrauero, & eius pūnùs ille pāruit imperio: ità & iste vir venerabilis hoc audito, ac velut sibi specialiter delegato, ad exemplum beati pātriarchæ, huic irrefragabiliter inhaesit edicto. Exiēs ergò impigrè de terra & cognatione sua, posthabita insula Anglorum,
Venit Traiectum in ferius. cuectione nauali Traiectum petijt, castrum Vuiltēburg antiquitùs dictum, modò verò Traiectum: vbi reperiens quendam venerabilem virum, nomine Gregorium, ex nobili Francorum sanguine procreatum, à beato Bonifacio Archiepiscopo olim à puericia enutritum, gradu Ecclesiastico presbyterum, sed tunc pro tempore Episcopalis officii in eodem castro vel etiam parochia vicarium, exposuit ei omnem suę peregrinationis, sibique commisse prędicationis textum.

Cap. 8.

QVia verò gratia Gregorij boni discipuli, mentio optimi facta est magistri Bonifacij, non indignum videtur, tāti prędulis dignam cunctorum memoria, licēt succinctè,

dè, relationem fieri. Hic deniquè vir ex prædicta Anglorum patria progenitus, à pueri- Historia breuis S. Bonifacij, Germanorū Apostoli.
tia Deo dicatus, cùm succrescentis ætatis profectibus de die in diem, sapientiæ & totius sanctitatis augeretur profectibus, sanctæ paupertatis ac suæ peregrinationis spontaneā viam ingressus, officium quoquè plurimis euangelizandi populis, Dei gratia sibi cooperante, aggressus, sub Carlomanno & Pipino Frācorum principibus, apud Apostolicam sedem legatione Germanica functus, decretioni Clericorum ac fauori populorum annuentibus prætatis Principibus, ab ipso Papa Gregorio, Græca Latinaque lingua satis erudito, qui alterius Gregorij successor, ab illo mirabili doctore Ecclesiæ beato Gregorio Anglorum Apostolo, ordine Pontificatûs fuit vicesimussextus, Moguntiæ ciuitati ordinatur Archiepiscopus: & qui anteà vocabatur Vuinfridus, gratia meritoque bonorum sactorum, vt quidam volunt, dictus est Bonifacius. Qui vir, sicut de eo legitur, prædicatione sua Thuringos, Hessos, atque Austrasios ad fidem rectam, religionemq; Christianam, à qua diù aberrauerant, conuertit, necnon & monasteria monachorum & virginum primus in Austrasiæ partibus construxit. Hic etiam inter egregia bonorum actuum insignia, vt non modò sua, sed & aliorum quoquè præsulū vigilantia, catholica propagaretur, augmentaretur, ac confirmaretur Ecclesia, annuente sibi Carlomanno, au- Traiectum inferius, olim castrū Vuiltēburg.
thoritate fulrus Apostolica, in castro Vuiltenburg, quod nunc Traiectum dicitur, constituit vt Episcopalis esset cathedra. Cumque idem gloriosus Carlomannus felici nimium cōmutatione terrenum ac temporale respuisset regnum, vt cæleste mereretur adipisci, quod est æternum, profectusque Romam ad beatorum limina Apostolorum, clericatus ibi suscepit habitum, non post multum temporis in monte Soractę ædificato Carloman. nus rex fit monachus.
monasterio, ad summę perfectionis assccendēs gradum, in cœnobio beati Benedict. professus monachum, optimam cum Maria dilectrice ac dilecta Domini, visus est elegisse partem, quæ iuxta Domini promissum, à nullo electorum eam perseueranter desideran- Luc. 10.
tium auferetur in ęternum. Regni verò, quod antè diuiserant, & principatûs sui Pipino filio ceſſit fastigium. Sed Pipinus totius ditionis compos effectus, consultu Papæ Zachariæ, & vnanimi Francorum consensu per vnctionem sanctissimi Archiepiscopi Bonifacij, Suessionis ciuitate habito conuentu, rex appellatus, & regali est sede donatus, Pipinus fit Francię rex.
sepulato ac tonsurato Childerico, qui cassō nomine anteà rex vocabatur. At vbi beatus pontifex Bonifacius verbum DEI euangelizans Frisonibus, cum suis cōministris, vt ferunt, quinquagintaduobus martyrio est coronatus, iam dictus vir Gregorius, eius quondam discipulus, in prefato residens castro, bonus imitator magistri, quod ab eo didicerat, impiger executor exercebat.

Cap. 9.

CVi cùm sanctus Lebuinus, vt iam diximus, retuliſſet, quid secundùm Dei voluntatem gereret animo, ille gauisus in Domino, animatum consilio, & fotum auxilio, diuexit cum ad locum sibi diuinitùs demonstratum secus Isclam fluuium, vt fieret velut quidam limes certissimus atque fortissimus in Francorum Saxonumque confinio: vt sicut lapis mediastinus vice lapidis illius viui, summi, angularis positus, vt & ipse duos in vnam reciperet fidem populos, venientes ex diuerso. Chari deniquè sui Lebuini sibi deuotam respiciens humilitatem inspector mentium Deus, fecit illi magna, quia potens est in omnibus, vt euangelizaret Francis & Saxonibus sanctum & terribile nomen eius. Adhibuit quoquè illi Abbas Gregorius socium, quendam venerabilem virum, ex discipulis sancti præsulis Vuillibrordi, nomine Marcellinum. Sed ô quàm mira alacritate noster æstuat animus facta sibi mentione super talibus viris, nec patitur, quin saltem per transitum de tanto præsule Vuillibrordo quid suus exprimat stylus. Et hic etiam vir S. Vuilli. brordus venit Romā.
DEO plenus, de Britannia gentis Anglorum progressus, pro æterna patria à sua peregrinus, Romam venit beati Sergij Papæ temporibus, qui à beato doctore Gregorio Papa extitit vicesimus: quique Angelica visitatione commonitus, sanctum hunc honorificè suscipiens virum, ordinauit cum Frisonum genti Episcopum, vocans cognomento Clementem. Is autem, credito sibi non dispar officio, vt sapiens architector aggere spinarum, fodit in altum, & super firmam, quę est Christus, petram stabile fidei 1. Cor. 10. Ordinatur Frisonum Episcopus.
dationis suas imposuit operas super alienum fundamentū: sed eradicato primùm denso collocauit fundamentum. Tum lapides è diuersis colligens diuersarū qualitatis & quantitatis, ad eandem structuram coadunans, eos, qui scabiosi & sordidi erant, aqua munda purificare studuit. Satagebat autem ille fortis operarius, vt circuncisi vndiquè, conqua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

drati fierent atq; politi, in suis commissuris apti ad fabricam operis sui. Et quoniam non
1.Pet.2. materiales erant illi lapides, sed animales & rationales, hortabatur eos verbis beati Pe-
tri, dicens: Deponentes omnem malitiã & omnẽ dolum, & simulationes, & inuidias &
Psal.33. detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite, vt in
eo crescatis in salutem: si tamen gustâstis, quoniam dulcis est Dominus. Ad quem acce-
dentes lapidem viuum, & ipsi tanquàm lapides viui, superædificamini in domum spiri-
tualem. His atque alijs huiusmodi sanctis prædicationibus fera gentilium edomãs cor-
Matt.25. da, innumera diabolicæ parti detrimenta, & non modica Christianę societati intulit au-
gmenta. Et quia sibi tradita Domini sui fideliter erogauit talenta, iure vt bonus & fidelis
seruus, ipsius penetrare meruit gaudia. Prælibatis summatim his paucis, pro commemo-
ratione Vuillibrordi beati præsulis, chari nostri Lebuini insistamus gestis.

Cap. 10.

Marcellinꝰ collega S. Lebuini. VEniens igitur vir Dei cum suo collega Marcellino ad præmonstratum sibi locum à Deo, vsus est aliquandiù viduæ cuiusdam, quæ Abachilda vocabatur, hospitio; & nil veritus animositatem gentis illius, insudabat quotidiè Euangelicæ prædicationi, in-
Multos con uertit. stantiùs ostendens, neglecto Deo viuo & vero, vacuis ac per omnia superfluis inseruire cos idolorum cultibus. Quid immorer multis? Salutaribus eius monitis edocti, credide-
runt quotquot ad æternam vitam erant prœordinati. Quorum etiam sumptu compactũ est primò oratoriolũ in loco Vuilpa vocitato, versùs occidẽtalem Isẽlæ fluminis oram. Nec multò post, accrescente sensim numero fidelium, aliud maius versùs orientalem eiusdem fluminis partem ei construxerunt oratoriũ, & iuxta illud eius habitationi con-
gruam domum: vbi sanctus Domini quotidiana vigiliarum ac Missarum Domino vo-
ta persoluebat, & confluentes ad se, verbi diuini pane cibabat, cunctisque se cernenti-
bus gratiosum vultu, verbis ac moribus exhibebat: vndè & quamplurimis eorũ, etiam
Satan quoſ. dã concitat in eum. nobilioribus, speciali affectione charus erat. Interea hostis antiquus, totius semper boni-
tatis inuidus, cernens sibi minui, quos per beatum Lebuinum Christo constabat conso-
ciari, sategit per suę malignitatis fautores, vt multum de eo furiosę conquestionis mur-
mur haberetur inter populares. Aiebant enim: Quidnam est illud phantasma vagabun-
dum, quod suis præstigijs alienat mẽtes, infatuat sensus, mores peruertit nostrorũ? Nõn-
ne cernitis, quòd iã multos à suę qualitatis statu corruperit, & quasi deliros effecerit?
*magicali Ergò antequàm nos omnes in posterum ille fascinationis suæ fraudibus circumueniat,
ocyus perquiratur, effugetur, aut potiùs perfundetur, vel cum sua illa* magica scena vi-
uus flammis addicatur. His continuatis, irruunt: & appositò igne, ecclesiæ domum con-
cremant, & quoscunq; Christianos ibidèm reperiunt, ab eodem loco infectando lon-
Psal.144. giùs proturbant. Dominus autem, qui custodit omnes diligentes se, famulum suum ab
eorum insectatione eripuit, atque ad multorum salutem illæsum custodiuit. Sed neque
beatus vir illorum territus sæuitia, ab euangelizãdi cessauit instantia: sed vt fortis athle-
ta, sumpto fidei scuto, & salutis galea, ad iterùm rediuiua atque fortiora se prœparauit
discrimina.

Cap. 11.

Saxones quibus olim moribus & institutis vixerint. IN Saxonum gente priscis temporibus neque summi cœlestisq; regis inerat notitia, vt digna cultui eius exhiberetur reuerentia: neque terreni alicuius regis dignitas & ho-
norificẽtia, cuius regeretur prouidentia, corrigeretur censura, defenderetur industria:
sed erat gens ipsa, sicuti nunc vsq; consistit, ordine tripartito diuisa. Sunt deniq; ibi, qui
illorum lingua Edlingi, sunt qui Frilingi, sunt qui lassi dicũtur, quod in Latina sonat lin-
*Ingenuiſ les gua, Nobiles, * Ingenui, atq; seruiles. Pro suo verò libitu, consilio quoquè, vr sibi videba-
tur, prudenti, singulis pagis principes prœerant singuli. Statuto quoquè tempore anni
semèl ex singulis pagis, atque ex ijsdem ordinibus tripartitis, singillatim viti duodecim
electi, & in vnum collecti, in media Saxonia secus flumen Vuiseram, & locum Marklo
nuncupatum, exercebant generale conciliũ, tractantes, sancientes & propalantes com-
munis commoda vtilitatis, iuxta placitum à se statutę legis. Sed etsi fortè belli terreret
exitiũ, si pacis arrideret gaudiũ, consulebant ad hęc quid sibi foret agendũ. Hunc scient
imminere conuentũ Christi miles Lebuinus, destinauit aũo se illuc iturũ, quó aut suo re-
gi acqreret copiosum fidelis exercitûs numerũ, aut fortiter cõtra hostes dimicãs, glorio-
Folcberrus vir nobilis, sũ victorię suę reportaret triumphũ. Interim tñ cõtigit diuertisse ad domũ cuiusdã illu-
stris ac potẽtis viri, noïe Folcberti, cui inter plures, quos charos habebat, quibusq; ipse
charus

charus erat, familiare prœstabat contuberniũ. Qui cũ maximo illũ excipiẽs gaudio, ait: Fautor S. Lebuini. Gratulor quidẽ, mî dilecte, opportunè te nũc aduenisse: deniq; mihi pro te solicito gra-
tiã exhibes tuã prœsentiã. Sed quorsùm tendas, mihi pandas velim. Cui vir sanctus: Est, in-
quit, animus, superna iuuãre gratia, conciliũ inuisere Saxonũ. Ad quẽ ille: Cùm tuę sancti-
tatis merito quamplurimis nostrorũ acceptus habearis, non ignoro quoſdã tibi inimi-
cari, & vitæ tuę libenter insidiari. Vndè rogo, vt, me audito, aliorsùm te vertas modò, vel
domũ redeas, vel tuum familiarẽ Dauonem petas, quousquè peracto cõcilio, tutiùs nos
quoq; reuises. Cumq; huiusmodi sermonibus dissuadere conaretur athletæ Christi, san-
cto quo agebatur spiritu animatus, cõstãter respõdit: Nullatenùs prœterire queo, sed ne-
que audeo, quod ipse meus rex Christus Iesus Deus & Dominus mihi agendũ instituit,
cuius prœtergredi mandatum nefas esse perpendo. At ille: Vitæ, inquit, tuæ timeo. Et vir
Dei: Dominus, ait, mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Sic eius firmatã per- Psal.117.
spicies faciẽ, mœstus tãdèm acquieuit.

Cap. 12.

In conuen-tum Saxo-nũ venit S. Lebuinus. Ephes. 6. IStante igitur temporis articulo, quo ipsius cõcilij afforet concio, adsunt quorum in-
tererat, cœtu vndiquè secum agglomerato. Adest & bonus miles Lebuinus, non vt
ignauus vel desidiosus, sed vt strenuus & officiosus, lumbos mentis suæ in veritate suc-
cinctus, lorica iustitiæ indutus, pedes in præparatione Euangelij pacis calceatus, scuto
fidei protectus, galea salutis capitatus, assumpto gladio spiritùs, quod est verbum Dei,
armis iustitiæ virtutisq; eius à dextris & à sinistris circundatus. Et cùm his omnibus mu-
niretur intrinsecùs, non tamen competentia deerant ornamenta morum extrinsecùs.
Clericali siquidem schemate insignitus, sacerdotali quoquè * infula decoratus, ac vel- for. * stola
ut quid diuinum prœsignans fulgore vultûs, Crucis signum prœferebat manibus, vt po-
te fui regis antesignanus: necnon & Euangelium Christi, quod iugiter mente recolebat, Crucem & Euãgelium gestat.
ore prædicabat, & opere exercebat, brachio quoq; gestabat. Omnis itaq; concionis illi-
us multitudo, ex diuersis partibus coacta, primò suorum proauorum seruare contendit
institutа, numinibus videlicet suis vota soluens ac sacrificia. Quæ cernẽs agi sacrilegia
Lebuinus, Christi fortis athleta, zelo zelatus pro Domino, vt olim Elias, ppheta, in me- 3. Reg. 18. & 19.
dia illorum prorumpit agmina, & eximprouisò vociferans, exaltat vocem suã vt tuba,
annuncians palàm & redarguens scelera eorum. Audite, inquit, oẽs, audite me: & non Prædicat illis Christũ.
tantùm me, quantùm eum, qui loquitur vobis per me. Mandata illius vobis perfero, cui-
us omnia sunt imperio atq; iudicio subiecta. Ad hęc cùm illi attoniti respexissent, adspe-
ctumq; viri & habitũ mirantes, conticuissent, ille præfatus sic institit: Auscultate, attẽ-
dite, & scitote, quia Dominus creator cœli & terræ, maris & omniũ, quæ in eis sunt, ipse Psal. 99.
solus vnus & verus est Deus. Ipse fecit nos, & non ipsi: neq; est alius præter eum. Simula-
cra, quæ deos esse putatis, quosque, à diabolo decepti, venerando colitis, aurum vel ar-
gentum, æs, lapis aut lignum sunt: non viuunt, non mouentur, neq; sentiunt. opera enim
hominum sunt, nec cuiquam alij, nec sibi possunt auxiliari. Ergò Deus solus bonus, so-
lus iustus, cuius misericordia & veritas manet inæternùm, cõdolens tam miserabili vos
dæmonum seductos errore, hac me prœcepit fungi legatione, vt vetusti pœnitentes er-
roris, ad eum conuertamini recta & syncera fide, cuius creati estis bonitate. In ipso deni- Actо. 17.
què vos & nos omnes viuimus, mouemur, & sumus. Sj illum fideliter agnoscentes, pœni-
tentiam egeritis, & baptizati in nomine patris & filij & spiritussancti fueritis, & mandata
eius obedienter seruaueritis, ipse vos ab omnibus seruabit malis, & concedens tranquil- Codex ha-bet, nullisi-cauerit is,
litatem pacis, dabit hîc iucundari temporalibus copijs, & in futura vita omnibus æterna-
liter perfrui bonis. Si aũt prœcepta eius saluberrima * nihilifeceritis, & iniqui cordis cr-
rorem corrigere noluẽritis, scitote quia patiemini iudicium pœnæ grauioris de cõtem-
pta admonitione eius benignitatis. Ecce enim ex sententia oris eius, quæ est immutabi-
lis, prænuncio vobis, quia nisi his monitis obtemperaueritis, iam celerrimè veniet vo-
bis maiuri inopinatæ tribulationis. Prœordinauit nanq; rex cœlorum omniumq; sæculo- De Carolo Magno di-cit.
rum, regem fortem, prudentem & acerrimum, non de longinquo, sed de proximo instãr
torrentis rapidissimi properantem ad emolliendam duri cordis vestri ferocitatem, &
comprimendam rigidæ ceruicis contumaciam. Qui vehementi impetu vestram aggre-
diens regionẽ, gladio, vastitate, incendio & exterminio cuncta depopulabitur, & vt vin-
dex ira Dei, quem semper exacerbâstis, vos quidem partim mucrone concidens, peri-
met, partim egestate tabescere faciet, partim perpetui exilij mœrore consumet. Con-
iuges vestras ac liberos passim ad seruiendum distribuet, & si qui residui fuerint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignominiosos suo dominio subiugabit, vt & de vobis iamdudùm iure prædictum videri
Psal.106. possit: Et pauci facti sunt, & vexati sunt à tribulatione malorum & dolore.

Cap. 13.

TAlia beato viro prophetali spiritu præconante, illi dæmoniaco bacchantes spiritu, pleni furoris & insaniæ, perstrepunt vndiquè clamore confuso: En eccè adest seductor ille, sacrorum nostrorũ & totius inimicus patriq; æquum est, vt debitas sumat suo sanguine pœnas. Tum verò ex proximis sepibus palos rapiunt, detruncant & exacuunt, vt velutì assolet fieri lapidibus, sic eum illis sudibus perimerent. Sed taliter inardescente aduersùs virum sanctum furore malignantium, Deus suorum protector fidelium, protexit illum sub velamẽto alarum suarum. Denique sicut ipse Dominus Iesus olim à perfidis Iudæis ad supercilium mõtis ad præcipitandum perductus, suæ virtutis potẽtia transiens, per medium illorum ibat illęsus: sic & iste famulus suus, eiusdem Domini sui mun-
Luc. 4. mine circunseptus, per mediũ se necare cupientiũ & ipse transijt intactus. Interipsos tamen quidam fuerant sanæ mentis, quorũ corda Deus retigerat, qui hęc fieri in sanctum
Dominus seruat S. Lebuinum, nè occidatur. Dei omnimodis prohibebant. Quorum vnus cęteris honoratior, nomine Buto, stans in eminentiori loco, ità protestatus est: O viri quicunq; adestis cordati, auribus percipite verba oris mei. Frequenter ad nos quarundam gẽrium, Nortmannorũ, Sclauorũ ac Frisonum venerunt legati, quos more solito cũ pace suscepimus, verba legationis diligenter tractauimus, & honorificè auctos muneribus ad propria remisimus. Et eccè nuncius Dei omnipotentis, qui nos à seruitute Satanæ liberauit, & de manu inimici redemit, contemptus est à nobis, sed etiam insectatus iniurijs, ac penè subijt discrimen mortis. Quam verò sit potẽs, qui illum destinauit, patenter ostendit, cùm de manibus nostris eum tam potenter & mirabiliter eripuit. Vndè & ea, quæ comminando vobis prophetauit, futura siue vẽtura proculdubiò experiemini nimiùm vera, dum ea indicio Dei sui, qui tam potens est, nobis fuerint illata. Huiusce modi redargutionis, ac potiùs terroris sermonibus perculsus aliquãtulùm est immansuetus eorum animus, & cõmuni decreuerũt consensu, nè à quoquam peteretur ille Dei nuncius: sed quocunquè vellet ire, absque vlla læsione pergeret securus. Cap. 14.

IGitur sanctus & humilis corde Lebuinus, ab insectatione malignãtium diuina virtute tutus, benedicebat Dominũ, quia laudabilis & gloriosus est in seculum. Videns autem se non assequi posse ponẽdo pro fratribus animam, quem summoperè desiderabat martyrij fructum, licèt abnegando seipsum & tollendo crucẽ suam post Christũ, crucifigebat carnem cum vitijs & concupiscentijs in fame & siti, in vigilijs ac ieiunijs & laboribus plurimis, quæ cuncta libenter ac patienter pertulit, longum in pace traxit martyriũ. Indeficientem tamen in se retinens plenum feruore charitatis animũ, iniunctum sibi à Deo sui Apostolatûs efficaciter administrabat officium. Quis enim dignè sufficienter ijs valeat eius doctrinæ & verborũ gratias enarrare, quibus multos ab iniquitate cõuertit?
Longum martyrium eius, in castigãdo corpore &c. Malac. 2. ibidem. De hoc nanq; viro rectè per prophetã prædictũ est: Lex veritatis fuit in ore eius: et non
Psal. 92. Labia sacerdotis custodiunt scientiã, & legẽ requirunt ex ore eius: qa Angelus Domini exercituum est. Quo euangelizante verbũ veritatis, parata est sedes Dei in corde populi
Nota effectũ doctrinæ eius. fibi credẽtis, & testimonia eius credibilia facta sunt nimis. Sermo denique ipsius, audientes oẽs in fide & opere ædificabat, & ad feruorẽ sanctę charitatis inflãmabat. Ad hoc illud cõcurrebat, quod maximè sermonẽ docẽtium corroborat, qa quod ore monebat, opere exercebat. Post innumera igitur ab ipso patrata sanctarũ virtutũ documenta pariter & exẽpla, cùm nullius penè tẽporis interpolarẽt spatia, qbus aut fui, aut simul aliorũ profectûs nõ quęreret emolumẽta, exemplificatum virum sanctissimũ in totius sacræ religionis, Deoq; beneplacitæ conuersationis gratia, iam agmina reposcebant cælica conciuem sibi debitum, & prędestinatione diuina, & morigeratione sibi condigna.

Cap. 15.

PRæsentabantur quoq; Deo Angelico ministerio chari sui Lebuini vota, quæ mente & opere vocis suæ erãt harmoniæ cõsonãtia, sic ad ipsum iugiter exclamãria: Quàm
Psal. 83. dilecta sunt, Dñe virtutũ, tabernacula tua: cõcupiscit & deficit in his anima mea. item
Psal. 62. Sitiuit in te anima mea, q̃ multipliciter tibi caro mea, vt videã virtutem tuã & gloriam
Psal. 41. tuã. & iterùm: Sitiuit anima mea ad Deũ viuum: quãdò veniã, & apparebo ante faciem Dei mei? Sed qa hoc eius inexplebile desiderium mentis, retardabat sarcina corporea mortalis, nec aliter adipisci poterat ædificationẽ ex Deo, domum nõ manufactam, æternam in cælis,

cęlis, nisì fieret dissolutio domûs suæ terrestris, huius mũdanæ habitationis: ille, qui est igneus fons animarũ, qui in effigiatione hominis fouens elemẽta, dissona dedit esse consona, decreuit hęc in beato viro, vt iam resoluta seorsùm proprios reuocarentur in ortus, & caro in suã redigeretur originẽ, spiritus iret ad eum, qui misit illũ. Missis ergò ad exequenda conspicuis suæ dispositionis cooperatoribus, qui sunt administratorij spiri-
Hebr. 1. tus, in ministeriũ missi propter eos, qui hęreditatẽ capiunt salutis, iubet rescindi ligamina pectoris. Relaxantur artus, expediuntur latebræ, animæq; difficiles moræ. Illa tandem reseratis sibi clausstrorũ ianuis, exilit alacris, ac luce clariùs micantibus iungitur cęlicolarũ turmis, cum quibus hymnizando penetrat aulam regni cęlestis, pridiè Idus mensis Nouembris, & percipit à benigno remuneratore suo hęreditatẽ incorruptibilem & incontaminatã & immarcescibilem, conseruatã sibi cum omnibus sanctis, quam
1. Pet. 1. oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit, quã illi & omnibus sẽdilẽtibus Deus ab æterno misericorditer pparauit, atq; præparatã huic iuxta sui præsagiũ
Esa. 64. 1. Cor. 2. nominis sibi charo amico dignanter attribuit, affatus illum alloquio amicabili: Eugè
Matt. 25. charemì, eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam intra in gaudium Domini tui. Hinc illa sancta sancti viri anima, secretariũ laudis æternæ ingressa, primaq; beatæ immortalitatis stola induta, ineffabili exhilarata lætitia, vipotè perenni viuens gloria, concinenti cum omnibus sanctis spiritibus melodia decantans Alleluia, iugiter Deum in æterna collaudat secula.

Feliciter exit è corpore.

Cap. 16.

SAnè pura ac munda corporis eius vrna, in qua reposita fuerat felix anima, quæ multos cibauerat velut cælesti manna, humo reconditur eum debita honorificentia in ecclesia portûs Dauentriensis. Cui loco hoc inditum cõstat vocabulum à Dauone quodam, honorifico ac potenti viro, S. Lebuino, dum adhuc viueret, familiarissimo. Ecclesia
Corpus eius apud Dauentriam humatur. aũ ipsa ab eodem sancto viro & quibusdam fidelibus, vt iam diximus, constructa, sed ab infidelibus exusta, iterumq; est reædificata, scilicet tempore, quo primùm ad dãdam scientiam salutis incredulis olim Saxonibus, per beatũ doctorem Lebuinum visitauit eos
Luc. 1. oriens splendidissimus, illuminare in tenebris & in vmbra mortis sedentibus, vt in viam pacis dirigeret eorum gressus ipse sol iustitię Christus, in secula benedictus. Decursa igitur, vtcunquè potuimus, de gestis beati confessoris Christi Lebuini narrationis serie, libet pauca de inuentione eius subnectere.

Cap. 17. De translatione S. Lebuini.

POst felicẽ illius ad cælestia transitũ, hostis instinctu maligni contigit, Saxones, quorum maxima pars adhuc in infidelitate durabat, basilicam, qua sacrum corpus iacebat humatum, iterùm succendere, & cuncta circunquaquè vastare. Et cùm per triduum eius quærerent sepulcrum, Deo prouidente, reperire nequiuerunt. Vndè accidit, vt idem locus diù solitudinem pateretur.
Saxones eius ecclesiã, sed corpus inuenire non possunt.

Interea Gregorio venerabili Abbate, cuius suprà mentionem fecimus, ab hac instabili habitatione in domum æternitatis migrãre, consanguineus eius Albricus dignitatem
Lebuinus Christi sacerdotis reconditum fuit, te curam impẽndere, & vt à te, Deo reuesuscepit Traiectẽsis cathedræ. Qui cùm haberet quendam virum Deo dignum, sibi speciali affectu deuinctum, nomine Ludgerum, postmodùm põtificali honore sublimatũ, sic affatus est eum: Mì frater charissime Ludgere, cùm nouerim te ea, quę ad diuinã pertinent religionem, studiosè exquirere, hortor ac postulo, loco illi, quo sacrum corpus
S. Lebuinus appãret Ludgero. lauare, inueniri valeat, magnoperè elaborare, atque ad concinnandas Deo laudes temꝑ plum inibi super illud ædificare. Qualis etenim quãtusq; vir fuetit, tua fraternitas optimè nouit. His aequiescẽs monitis egregius Ludgerus, omni adhibita solicitudine, agrũ, in quo thesaurus ille erat absconditus, excolit pro viribus, similis homini bonam margaritam quærenti studiosiùs. Et quanuis minimè, quod desiderabat, valeret inuenire, mœstus oppidò, tamen intra spatium loci, quo putabatur contineri, cœpit basilicam ædificare. Sed bono viro bona quærenti non defuit manifestatio bonitatis Domini. Visum denique ei est in somnis, sanctissimum Christi sacerdotem Lebuinum secum loqui, & sui decergere locum sepulcri, seque ità affari: Laudabile, inquit, ac Deo placitum tuum approbo studium, mi frater amantissime Ludgere, quòd ad honorem nominis Dei templũ iam olim dirutũ conaris restruere. Mei verò mẽbra corpusculi reperies remoto hoc, quę erigis, pariete Australi. At seruus Domini Ludgerus nil hęsitãs de visiõe, aggregata

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inuenitur corpus S. Lebuini,

gata Cleri plebisq; plurima concione, atq; subruto quem erigebat pariete, in loco sibi præostenso, quod desiderabat, se gaiisus est inuenisse. Oblata itaq; Deo, vt dignũ erat, in hymnis & psalmis gratiarum actione, dilatari fecit spatium ædificij illius, quatenùs inibi clauderetur thesaurus, à se, Domino reuelante, repertus. Quantùm denique sit preciosus, ab eo tempore vsque in præsens signis declaratur ac virtutibus, quæ per eius merita

Edũtur miracula.

in suos fideles operari semper dignatur ineffabilis potentia benigni Iesu, Dei & Domini nostri: Qui cũ patre & spiritusancto viuit & regnat per infinita secula seculorũ, Amen.

MARTYRIVM SS. ANTONII PRESBYTERI, ZEBINAE, GERMANI, ET ENNATHAE VIRGINIS, EX *Historia Ecclesiastica Eusebij Lib. 8. cap. 19. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.*

Nouẽbr. 13.

Imulatquè tam multis, tamq; egregijs magnanimorum Christi martyrum facinoribus ingẽs persecutionis æstus deferbuerat, & velut sacro illorũ cruore flamma eius extincta erat, & iam remissio ac libertas confessoribus ex Thebaide, qui metallorum in eo loco nascentium laboribus oppressi fuerant, concessa, & nos Christiani tanquàm pulchra quadam pacis serenitate nosipsos eramus iam recreaturi: deintegrò certè ipse, penès quem persequendi potestas erat, nescio quo pacto, quàve animi commotione rursùs contra Christianos mirè inflammatur. Proindè eximprouisò Maximini literæ contra nos vbiquè in singulas prouincias missę fuerunt. Vndè prælides & summus

Maximinꝰ fœuit in Christianos

dux totius Imperatoris exercitús, tabulis, epistolis & publicis edictis, ciuitatis cuiusque curatoribus vnà cum Prefectis præsidiorum & tabellarijs præcipiunt, vt edictum Imperatoris ad exitum perducere maturent: mandauitque, vt cum omni celeritate idolorum delubra, quæ ceciderant, reficerent & denuò ędificarent: quinetiam efficerẽt, vt omnes omninò viri cum vxoribus, famulis & pueris, matrum vbera adhuc sugentibus, immolarent, libamina afferrent, & ipsa sacrificia re ipsa degustarent, & cibaria in foro venalia, impuris sacrificiorum libationibus contaminarentur: & pro foribus denique balnearum quidam quasi custodes constituerẽtur, vti qui in his sordibus essent abluti, pòst sceleſtis & nefarijs illis victimis se inquinarent.

Quibus rebus ad hunc modũ confectis, cùm nostri deintegrò, vt verisimile erat, maximis curis & mœrore tenerentur implicati, & gentiles ipsi de intolerabili & nimia horum scelerũ absurditate admodùm conquererẽtur, (Nam ista illis nimiùm fastidij, nimiumq; importunitatis complecti visa sunt) & calamitosissima rẽpestas passim omnibus impenderet, diuina Seruatoris nostri virtus & potentia his athletis tantam denuò animi iniecit fidentiam, & quasi cęlitùs inspirauit, vt cùm nemo illos vi impelleret, rapemi retq; ad fidei suæ confessionem, vltrò offerrent sese, & omnes eiusmodi terrores ac minas strenuè proterercnt, & tanquàm pedibus prorsùs conculcarent.

Christianorũ quorundam insignis libertas & fortitudo.

Idcircò tres ex fidelibus simul vno animorũ consensu, contra præsidem immolantem insiliunt, & alta voce, tali errore atq; amẽtia desistere, hortãtur. Nam nõ alium esse Deũ, præter eum qui oĩm rerum effector & architectus est, asserunt. Rogati ergò, quinam essent, Christianos se audacter confitentur. Qua de causa Firmilianus acriùs & vehementiùs concitatus, absq; vllo alio supplicij genere capite mulctandos tradidit. Quorũ vnus

Cædunrur capite.

presbyter erat, nomine Antonius: alter Zebinas vocabatur, ex ciuitate Eleutheropoli prognatus: tertio Germanus nomen fuit. Decimotertio die mensis, qui Dius dicitur, id est, Idibus Nouembris, hæc de istis acta sunt.

Ennathas virgo ad iudicem trahitur.

Eodẽ die mulier quędã Ennathas nomine, ex vrbe Scythopoli orta, virginitatis quasi coronis pulchrè adornata, vnà cum illis martyribus eò accessit: quæ non vltrò se obtulit, vt illi, sed vi tracta fuit, & ad iudicem adducta. Idcircò pòst verbera, & graues contu-

Cruciatur.

melioso q; cruciatus, quos iudex ei infligendos curauerat, tribunus quidam, qui illic in proximo magistratum gerebat, appellatus Maxys, homo non tam nomine, quàm re-

bus supra modum robustus, tum moribus ferus & crudelis: tum apud omnes, qui illum nõrant, infamia & dedecore notatus, absque authoritate maioris potestatis, hanc beatam virginẽ aggreditur, eamq; omni vestitu vsq; eò exuit, vt corpus à lumbis solùm ad pedes contegeretur, reliquum aũt nudum existeret. Hanc per vniuersam ciuitatem Cę-

Crudeliter flagellatur.

sarcam vndiquè circunduxit, lorisq; per totum forum & publicas plateas tractam, non sine quadam animi sui oblectatione verberauit. Quam post tot cruciatus, cùm constantissimam animi firmitudinem pro tribunali, vbi Præfectus cõsidere solebat, in fide tuendi ostendisset, iudex viuam igne cremandam tradidit.

Ignibus cõ crematur.

Iste igitur immanitate longiùs progrediens, & rabiem propè belluinam contra pios in dies adaugens, adeò extra naturæ leges penitùs egressus est, vti inanimis sanctorum virorum corporibus sepulturam impudẽs inuideret: & propterea cadauera sub dio, vt à bestijs dilaniarentur, noctù assiduè & interdiù seruari præcepit. Itaq; non exiguum hominum numerum, multorum dierum spatio, huic immani & barbaro mandato inseruientium, cernere licebat. Quinetiam alij ex specula & loco edito, tãquàm operæ precium

Horrẽdum spectaculũ.

facturi, nè cadauera surriperẽtur, sedulò obseruabant. Itaq; agrestes bestiæ, canes & aues carnisorę membra discerpserunt humana, eaque huc illuc dispersserunt: & tota ciuitas vndique visceribus ossibusq; hominum constrata fuit adeò, vt illis ipsis, qui antè fuissent infesto animo in nos affecti, nihil vnquàm crudelius, nihil adspectu horribilius videretur: neq; tam eorum calamitatem, in quos hęc admissa erant, quàm cùm suamipsorum, tum communis parentis naturæ ignominiam deplorabãt. Spectaculum enim humanarum carnium, non vno loco deuoratarum, sed vbiq; miserè dissectarum (quod omnem dicendi facultatem, omnemq; Tragœdiæ speciem longè superat) prope ciuitatis portis eminẽs; oculis subiectum fuit. Nonnulli autem membra, cadauera integra, & viscerum partes etiam intra portas se vidisse dixerunt.

Admirãda prodigia.

Dum permultis diebus ista gerebantur, tale quoddam miraculum accidit. Cùm clara esset serenitas, & aër pulchrè splẽdesceret, totiusq; cęli omnia suo complexu ambiens summa extaret tranquillitas, derepẽtè columnæ ciuitatis, quæ publicas & communes porticus sustentabant, multas veluti lachrymarum guttas quodammodò ex se profuderunt. Forum itèm & plateæ, nulla pluuiæ gutta ex aëre decidẽte, nescio vndè, quòve modo, aqua adspersæ maduerunt: sic vt ilicò rumor per omnium ora volitaret, terram, vipotè rerum id temporis gestarum scelus & impietatem nõ ferentẽ, inexplicabili quadam ratione, lachrymarum vim ex se fundere, & lapides naturamque inanimam nefaria ea facinora deflere, quò hominũ naturam tam ferream, tam immitem, tamq; ab omni affectione vacuam, iusta reprehensione coargueret. Verùm nugæ & fabulæ propè dixerim, hęc quidem oratio posteritati fortasse videbitur. non tamen his, qui eoipso tempore præsentes, de rei veritate satìs persuasi fuerunt.

DE S. METRIA MARTYRE, VT AIT VSVARDVS: QVEM TAMEN GREGORIVS TVRONENSIS HABET inter Cõfessores (si modò is idẽ est) cap. 71. vndè ea, quæ sequũtur, descripsimus.

Quensibus est concessus inclytus athleta Metrias, vir in corpore, iuxta historiam actionis, magnificæ sanctitatis: & licèt * ditione seruus, liber tamen iustitia, qui, vt ferunt legẽtes certaminis eius textum, peracto cursu beati operis, à seculo victor abscessit, sæpiùs, se in cęlis degere, virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam, cùm Frãco Episcopus huius municipij Ecclesiam gubernaret, Childericus, qui tunc primus apud Sigebertum regem habebatur, villam eius competit, dicens, quia iniustè ab Aquensi Ecclesia retineretur. & dicto citiùs cõuenitur Episcopus, datisq; fideiussoribus, in pśentia regis assistit, clamans & obsecrans, vt rex ad huius causæ audientiam, præsentiã sua auerteret, nè cęlesti iudicio cõdemnetur, addẽs: Scio enim virtutem Metriæ viri beati, cp velociter in peruasorẽ suũ irrogat vltionẽ. Deniquè coniuncti * audi-

Nouẽbr. 13.

for. * conditione

Frãco Epiſcop. Aquẽſis.

* aditores

tores, causam discutiũt. Insurgit Childericus, atq; improperãs, criminibus exacerbatum

Epi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopum, quòd res fisci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahi eum vi & iudicio iubet, & * tandèm ablata per iudicium præsentium villa, trecentis aureis condemnauit. Fauebant ei omnes, nec quisquam contra voluntatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset.

* tantùm

Deniquè condemnatus spoliatusque sacerdos, ad vrbem redijt, atque prostratus in oratione coram sepulcro sancti, dicto Psalmi capitello, ait: Non hîc accedetur lumen, neque psalmorum modulatio canetur, gloriosissime sancte, nisi priùs vlciscaris iniurias tuos de inimicis suis, resque tibi violenter ablatas, Ecclesiæ sanctæ restituas. Hæc cum lachrymis effatus, fentes cum acutis aculeis super tumulum proiecit: egressusque cius sis ostijs, similiter in ingressu alias collocauit. Nec mora: corripitur pertussor à febre, decumbit lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum, profert æstuans iuge suspirium. Cui etiamsi ab ardore febris, interdùm sitis accederet, aquam tantùm, nihil aliud, hauriebat. Quid plura? In hac ægrotatione integrum ducit annum, sed mens praua non flectitur. Intereà labitur cæsaries cuncta cum barba, & ità omne caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum, nupèr eiectum fuisse post funera de sepulcro. His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat, dicēs: Peccaui, eò quòd expoliauerim Ecclesiam Dei, atque Episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantocyùs, & reddita villa, sexcentos aureos super tumulum sancti deponite. Est enim mihi spes, quòd restituta tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, solidosque super sepulcrum sancti Dei posuerunt. Sed cùm hoc fecissent, statim ille in loco, quo erat, spiritum exhalauit, lucratusque est detrimentum animæ per adeptionem acquisitionis iniquæ. Episcopus autem obtinuit vltionē de inimico Ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ Dei virtutem.

Episcopus S. Martiam orat, vt res Ecclesiæ suæ ereptæ restituatur.

Nota terribile Dei iudicium in vsurpatorē rerū Ecclesiasticarū.

VITA SANCTI BRICTII EPISCOPI TVRONENSIS, ET CONFESSORIS, AVTHORE S. Gregorio Turonensi Episcopo, Hist. Francorum Lib. 2. cap. 1.

Nouēbr. 13.

POST excessum beati Martini, Turonicę ciuitatis Episcopi, summi & incomparabilis viri, de cuius virtutibus magna apud nos volumina retinentur, Brictius ad Episcopatum succedit. At verò hic Brictius, cùm esset primęque ætatis iuuenis, sancto adhuc Martino viuēti in corpore, multas tendebat insidias, pro eo quòd ab eodem plerunque, cur vanas res sequeretur, arguebatur. Quadam enim die, dum quidam infirmus medicinam à beato Martino expeteret, Brictium adhuc Diaconum in platea conuenit. Cui simpliciter ait: Ecce ego præstolor beatum virum, & nescio vbi sit, vel quid operis agat. Cui Brictius: Si, inquit, delirum illum quæris, prospice eminùs. Ecce, cælum solidò sicut amens respicit. Cumq; paulò post ille à beato Martino, quod petierat, impetrâsset, Brictium Diaconum vir beatus alloquitur: Num ego Brictii, delirus tibi videor? Cumque ille confusus hæc audiens, dixisse se denegaret, ait vir sanctus: Nónne aures meæ ad ostium erant, cùm hęc eminùs loquebaris? Amen dico tibi, quia obtinui apud Deum, vt post me ad Pontificatûs honorem accedas. Sed nóueris te in Episcopatu multa adutra passurum. Brictius hæc audiens: Nónne verum, inquit, dixi, istum delira verba proferre? Sed & Presbyterij honore præditus, sæpiùs beatum virum conuicijs lacessiuit. Adepto ergò, consentientibus ciuibus, Pontificatûs officium, orationi vacat: quia quamquàm esset superbus & vanus, castus tamen habebatur corpore.

Brictius succedit S. Martino.

S. Martinus id obtinuit precibus suis.

Trigesimotertio verò ordinationis eius anno, oritur contra eum lamentabilis causa pro crimine. Nam mulier, ad quam cubicularij eius vestimenta deferebant abluenda, quæ sub specie religionis erat, veste mutata, cōcepit & peperit. Qua de re surrexit omnis populus Turonorum in ira, & totum crimen super Episcopum referunt, volentesque vna-

Falsò ei af.

nanimiter lapidare. Dicebant enim ei: Pietas sancti tuam celauit luxuriam. Non Deus simat, manus tuas indignas osculando, nos pollui. Illo quoquè è contrario viriliter hæc negante: Afferte, inquit, infantem ad me. Cumque oblatus fuisset infans, triginta dies ab ortu habens, ait ad eum Episcopus: Adiuro te per Iesum Christum filium Dei omnipotentis, vt si ego generaui te, coram cunctis edicas. Et ille: Non es, inquit, tu pater meus. Populis autem rogāribus, vt, quis esset pater, interrogaret, ait Sacerdos: Non est hoc secretum. Quòd ad me pertinuit, solicitus fui. Vobis si aliquid supperit, per vos requirite. Tunc illi magicis artibus hæc facta asseuerantes, insurgunt contra eum in vna conspiratione: & trahentes eum, dicebant: Non diutiùs nobis falso pastoris nomine dominabere. Ille autem ad satisfaciendum adhuc populo, prunas ardentes in birrum suum posuit. Et ad se stringens, vsque ad sepulcrum beati Martini vnà cum populorum turbis accessit: projectisque ante sepulcrum prunis, vestimentum inustum apparuit, illo sic proferente: Sicut istud vestimentum ab his ignibus videtis illęsum, ità & corpus meum à tali crimine mulieris est impollutum. Illis verò non credentibus, sed contradicentibus, trahitur, calumniatur, ejicitur, vt sermo sancti adimpleretur: Nóueris te in Episcopatu multa aduersa passurum. Hoc autem electo, Iustinianum in Episcopum constituunt.

fingitur crimen, quod non admiserat.

Infans loquitur.

S. Brictius fert prunas ardētes pannō illæso.

Ejicitur à sede sua.

Deniquè Brictius Romanæ vrbis Papam expetijt, flens, eiulans, atque dicens: Meritò hæc patior, quia peccaui in sanctum Dei, & eum delirum & amentem sæpè vocaui, cui non credidi. Post cuius discessum, aiunt Turonici Sacerdoti suo: Vade post eum, & exerce negocium tuum: quia si eum non persecutus fueris, ad nostrum omnium contemptum humiliaberis. Iustinianus verò egressus Turonis, Vercellas Italiæ ciuitatem ingressus, iudicio Dei percussus, obijt peregrinus. Turonici eius obitum audientes, & in sua malitia perdurantes, Armentium in eius loco constituunt. At Brictius Episcopus Romam veniens, cuncta, quæ pertulerat, Papæ refert. Et ad sedem Apostolicam residens, plerunquè Missarum solennia celebrauit: ibi, quicquid in sanctum Dei deliquerat, deflens. Septimo igitur anno egressus Roma, cum authoritate Papę illius Turonos redire disposuit: & veniens ad vicum, cui nomen est Laudiaco, sexto ab vrbe Turonica milliario, mansionem accepit. Armentius verò febre corripitur: media autem nocte spiritū exhalauit. Quod protinùs Brictio Episcopo per visum reuelatum est. Qui ait suis: Surgite velociùs, vt ad tumulandum fratrem nostrum Turonicum pontificem occurramus. Cumque illi venientes portam ciuitatis ingrederētur, eccè istum per aliam portam mortuum efferebant. Quo sepulto, Brictius Episcopus in cathedram suam regressus est, septem feliciter posteà viuēs annos. Cui post quadraginta septem Episcopatūs annos defuncto, sanctus Eustochius successit, magnificæ sanctitatis vir.

Redit ad sedē suam.

VITA SANCTI QVINTIANI PRIMO RVTHENAE, DEINDE ARVERNAE CIVITATIS EPISCOPI: Authore S. Gregorio Turonensi Episcopo, De Vita Patrum, Cap. 4.

OMNIS, qui se terrenę materię corpus ferre cognoscit, cogitare debet, nè in his deuoluatur, quæ terrena & carnis huius amica esse noscuntur: quia, iuxta Apostolum Paulum, manifesta sunt opera carnis, plena immunditia & iniquitate. pollutum enim & fœtidum hominem, qui ea sectatus fuerit, reddunt, atque ad extremum fletibus deputant sempiternis. Fructus autem Spiritûs est omne, quod in Deo pollet, ac iter, quod in hoc sęculo mortificata carne animam exultare facit, in futuro autem gaudijs dōnat æternis. Vndè nos, qui nunc sumus in corpore positi, adspicere debemus, quæ operatus est Deus in sanctis suis: in quibus tanquàm splendido, candidoq; ac leuigato metallo tabernaculo, diuersisque virtutum floribus adornato residens, extensa dexteræ maiestatis, dignatus est per eos misericordiæ propria perficere, quæ petissent: sicut nunc per beatum Quintianum, de quo sermo futurus est, mentis nobilis generositate fulgi-

Nouēbr. 13.

Galat. 5. Edomanda libido.

Vita sanctorū contemplanda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum, iustitiæ opus plerunquè complouit. Ergò non nos more peccantium carnis & actatio ad terrena submergat ac deprimat: sed potiùs sanctorum exemplis illectos, prudenter intelligentes quæ Dei sunt, spiritalia nos opera ad cęlestia ac sempiterna sustollant: neque in nobis mens ab impudicis actionibus victa luxuriet, sed ęternitatis promeritis vendicans solium, victrix sapientia regnet.

S. Quintianus fit Episcopus Ruthenensis.

Igitur beatissimus Quintianus Apher natione, & (vt quidam volunt) nepos Fausti Episcopi, qui genitricem suam susceptâsse perhibetur, sanctitate præditus, virtutum dote fulgidus, charitatis igniculo feruidus, castitatis flore præcipuus, ad Episcopatum Ruthenæ Ecclesiæ eligitur, expetitur, ordinatur. In quo Episcopatu ampliatis adhuc virtutibus, cùm in Dei semper operibus cresceret, in auctam anteà beati Amantij Antistitis basilicam sanctum corpus transtulit, sed non fuit sancto acceptabile hoc opus. Vndè factum est, vt per visum apparens, diceret ei: Quia ausu temerario artus in pace quiescentes vestros es amouisse, eccè ego remouebo te ab hac vrbe, & eris exul in regione altera. Verumtamen non priuaberis ab honore, quo frueris. Non post multum verò tempus, ortis inter ciues & Episcopum scandalo, Gotthos, qui tunc in antedicta vrbe morabantur, suspicio attigit, quòd se vellet Episcopus Francorum ditionibus subdere, consilioq; accepto cogitauerunt eum perfodere gladio. Quod cùm viro sancto nunciatum fuisset, de nocte consurgens cum fidelissimis ministris suis, ab vrbe illa egrediens, Aruernos adeunit, ibiq; à sancto Euphrasio Episcopo, qui Apruncolo quondàm Antistiti successerat, receptus est, largitisque ei tam domibus, quàm agris & vineis, & ille, & qui Lugdunensi vrbi præerant, summa cum diligentia eum excolebant: erat enim iam senex, & rerum Dei cultor.

Theodoricus rex punit, dum ei exilium intētat.

Euphrasius & Aprūculus Episcopi Aruernorum.

Item Apollinaris.

Recedente autem ab hoc mundo sancto Euphrasio, Apollinaris, tribus mensibus sacerdotio subministrato, migrauit. Cùm autem hæc Theodorico regi nūciata fuissent, iussit inibi sanctum Quintianum cōstitui, & omnem ei potestatem tradi Ecclesiæ, dicens: Hic ob nostri amoris zelum ab vrbe sua electus est. Denique cùm sanctus Quintianus in antedicta vrbe potiretur Episcopatu, Proculus quidam ex ærario presbyter ordinatus, multas ei iniurias intulit, omnemque potestatem illi de rebus Ecclesiæ auferens, vt ei & satis tenuem quotidianum victum ministrari præcepit: sed per eius orationem à civibus correptus est prudentioribus, restituta ei omni potestate, & ab eo illius remotis inidijs. Antedictus tamen sacerdos non immemor iniuriæ, sicut quondàm Paulus Apostolus de Alexandro, ità & hic de Proculo decantabat, dicens: Proculus ærarius multa mala mihi fecit: redder illi Dominus secundùm opera sua. Quod in posterum ei euenisse manifestum est. Erat autem vir beatus in oratione assiduus, & intantùm amator populi, vt aduenientе Theodorico, ac vallante cum exercitu vrbem, sanctus Dei muros per noctem pſallendo circuiret, & vt regioni vel populo Dominus velociter succurrere dignaretur, afflictus in ieiunijs atq; vigilijs, instanter oraret. Porrò Theodoricus rex, cùm cogitaret etiam muros vrbis euertere, mollitus est misericordia Domini, & orationibus sacerdotis eius, quem in exilium retrudere cogitabat. Nam nocte pauore perterritus, de stratu suo exilit, ac solus per viam publicam fugere nititur: perdiderat enim sensum, nec sciens quid ageret. Quod aduertentes sui, eumque retinere conantes, vix potuerunt, cohortantes vt se signo salutari munirer. Tunc Hilpingus Dux accedēs propiùs ad regem, ait: Audi, gloriosissime rex, consilium paruitatis meæ. Eccè muri ciuitatis istius fortissimi sunt, eamque propugnacula ingentia vallant. Quod vt plenius magnificentia vestra cognoscat, de sanctis, quorum basilicæ muros vrbis ambiunt, hęc loquor: sed & Antistes loci illius, magnus apud Dominum habetur. Noli facere quod cogitas, noli Ecclesiæ po iniuriam inferre, aut vrbem euertere. Cuius consilium rex clementer accipiens, perceptum posuit, nè vllus ab octauo vrbis milliario lædereтur. Quod obtentu Sacerdotis præstitum, nullus ambigat. Tunc Proculus ille presbyter, irruptis Vtrensis castri muris, ab ingredientibus hostibus, ante ipsum ecclesiæ altare gladiorum ictibus in frusta discerptus est: reddiditque illi Dominus, sicut Sacerdos cantare consueuerat, secundùm opera sua.

Proculus presbyter, viro Dei valdè molestus, miserè perit.

Post peracta igitur stragem cladis Aruernæ, Hortensius vnus ex senatoribus Constantum vrbis illius agēs, quendam de parentibus sancti, Honoratum nomine, in vrbis platea nequiter retineri iussit. Quod celeriter beato viro nunciatum est. Tum ille per amicos suos cœpit rogare, vt eum data audientia solui iuberet. Quod ille nullatenùs præ-

2. Tim. 4.

stitit. Tunc beatus senex deferri se in plateam, qua ille tenebatur, iubet. Allatus autem rogabat milites, vt eum dimitterent. Illi verò timentes, obedire ausi non sunt Pontifici. At sacerdos: Ad domum, inquit, Hortensij me velociter deportate. Erat enim senex valdè, & propijs pedibus ire non poterat. Deferentibus autem eum in domum Hortensij ministris eius, excutiens in eam pulueremcalceamenti sui, ait: Maledicta sit domus hæc, & maledicti habitatores eius in sempiternum, fiatque deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et dixit omnis populus, Amen. Et adiecit: Quæso, Domine, nunquàm de istius generatione promoueatur quisquam ad Episcopale sacerdotium, qui Episcopum nō exaudit. Egresso autem ex ea Sacerdote, protinùs omnes familiæ, quæ in domo illa erant, à febre corripiuntur, & parumpèr ingemiscentes, spiritum exhalabant. Quod cùm iam die tertia ageretur, videns Hortensius sibi nihil de suis seruis reseruari, timēs nè etiā & ipse pariter interiret, ad sanctum virum mœstus ingreditur, proiectusque ad pedes eius, cum lachrymis veniam rogat. Quam ille benignissimè indulgens, benedictam aquam domui transmisit, illaque per parietes respersa, omnis ægritudo protinùs est depulsa, ac magna ibi virtus apparuit. Nam & qui morbum incurrerant, sanati sunt: & qui sanati erant, vltrà non incurrerunt.

Nota diuinam virtutem.

Aquæ benedictę vis.

In Ecclesiasticis verò scripturis eruditus est habitus hic sacerdos: sed & in eleemosynis magnificus fuit. Nam cùm pauperem aliquem clamare cerneret, aiebat: Succurrite, quæso, succurrite, & pauperi victus necessaria ministrate. ignari enim estis, ó desides, an forsitan ipse sit, qui se per Euangelicę Lectionis seriem reficiendum in pauperibus mihi esse mandauit. Eijciebat autem dęmonia se confitentia. In monasterium verò Candidubrense veniens, cùm energumenum quēdam reperisset atrociùs debacchantem, misit presbyteros, vt ei manus imponerent: sed cùm eorum exorcizatione larua non fuisset expulsa, sanctus Dei cominùs appropinquans, immissis in os eius digitis, personam reddidit absoluram. Multa & alia miracula vir beatus operatus est, & oratione sancta sæpiùs, quæ petisset, à Domino obtinebat.

Matt. 25.

Expellit dęmonem.

Porrò in territorio Aruerno quodā tempore, cùm magna siccitas arua consumeret, & arentibus herbis, nulla penitùs iumētis pabula remanerent, & sanctus Dei rogationes illas, quæ ante Ascensionem Dominicam aguntur, deuotissimè celebraret: die tertia, cùm iam portæ ciuitatis appropinquarent, suggerunt ei, vt ipse antiphonam dignaretur imponere, dicentes: Si tu, beate pontifex, deuotè antiphonam imposueris, confidimus de sanctitate tua, quòd protinùs nobis Dominus pluuiam dignabitur benigna pietate largiri. At ille prostratus super cilicium suum, in ipsa platea diutissimè cum fletu orauit. Exurgens autem, antiphonam, quam petebāt, imposuit. Verba autem ei ex illa Salomonicæ orationis serie, hęc erant: Si clauso cęlo pluuiæ non fuerint propter peccata populi, & conuersi deprecati fuerint faciem tuam, exaudi Domine, & dimitte peccata populi tui, & da pluuiam terræ, quam dedisti populo tuo ad possidendum. Cumque psallere deuotissimè cœpissent, penetrauit excelsæ potentiæ aures humilis oratio confessoris: & eccè contenebratum est cęlum, ac nubibus obtectum: & priusquàm portam vrbis attingerent, descendit pluuia vehemens super vniuersam terram, ità vt omnes mirarētur, ac dicerent, ad preces beati viri hoc fuisse largitum.

Nota antiquissimum vsum Rogationū ante Domini Ascensionem.

1. Reg. 8.

Impetrat pluuiam summè necessariam.

Scimit autem sacerdos Dei, & intantùm ætate prouectus est, vt sputum oris in terram proijcere non valeret: sed adhibito labijs linteolo, in illud saliuas oris exponerer. Non caligauit oculus eius, nec immutatum est cor à vijs Dei: non sepostuit vultum pauperis, nec metuit personam potentis: sed vna eademque ei fuit in omnibus sancta libertas, vt ità susciperet penulam pauperis, acsi veneraretur togam inclyti senatoris. Obijt autem perfectus in sanctitate, & sepultus est in basilica sancti Stephani adlęuam altaris. Ad cuius nunc tumulum plerunquè quartanæ febris melancholia compressa restinguitur.

Præclara virtus eius.

Felix obitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. MAXELLENDIS VIRGINIS ET MARTYRIS, VT HABETVR IN MS. EXEMPLARIBVS,

incerto quidem authore, sed fide digna. Stylum hinc inde correximus, & quædam contraximus.

Nouembris 23.

Patria & parentes S. Maxellendis.

EMpore illo, quo sanctus Vindicianus, à S. Vedasto octauus, Cameracensi seu Atrebatēsi Ecclesiæ præsidebat, sancta Maxellendis in eadem Cameracensi prouincia inclyris admodùm parētibus, & generis nobilitate, & spectata religiōe claris, patre Humlino, matre Ameltrude, orta est felicitèr, sed feliciùs renata. Indè parentum cura diligenter enutrita, cùm iam adoleuisset, non, vt solet puellaris ætas, vanis adolescētularum conuenticulis & confabulationibus sese admiscebat, nec lubricis implicabat moribus: sed toto animo diuino se timori mancipans, quantùm iuuentus ipsa patiebatur, præcepta Euangelica intrà pectoris sui penetralia complectebatur. Studio & cultui preciosarum

Optima vitæ institutio.

vestium nullo modo vacare voluit, & ornamenta muliebria prorsùs respuit, meliorem illam animi pulchritudinem expetens, vt ei, cui se vouerat, per omnia placere posset.

Fama autem illius & in propinquas & longinquas regiones sese diffundente, multi eam à patre illius sibi coniugem petiēre. Sed sciens ille filiam à coniugio abhorrere, eorum preces differebat. Erat in iis nobilis quidā infaustus, Harduinus nomine: qui vt erat potentior cęteris, ità confidentiùs Humlinum & promissis & precibus ad assentiendum impellebat: nec priùs destitit, quàm voto esset potitus suo. Cumque certus esset sponsalijs præstitutus dies, lætus abscessit. Factum id est puella ignorante. Itaq; post dies aliquot sciscitantur ex ea parentes, velit ne nubere viro illi, cuius sit forma egregia, magna dignitas, multæ opes: aiuntque posse eam etiam in matrimonio commodè seruire Deo. Virgo sancta, cuius animo iam hęc & terrena omnia viluerant, petit sibi dari spatium deliberandi in diem crastinum. Interìm tota nocte in preces incumbēs, orat obnixè Dominum, nè sinat vnquàm corrumpi corpus suū, quod se vouisset ei castum & integrum conseruaturam: sed vires atq; robur sibi suppeditet, quò possit vincere aduersarios. Deindè & Euangelicis confirmata sententijs, & Angelica, vt aiunt, visione animata, mane accedit parentes, eosq; sic appellat. Decet quidem & me, & omnes diuinæ legis cultores, parentibus suis cum, quem par est, habere honorem. sed si quid sinistrum & à via Dei alienum persuadere velint, haudquaquàm mos illis gerēdus est, sed Deo potiùs obtemperandum. Ità cùm ego consilia vestra longè à salute mea discrepare videam, id vobis planè confirmo, me minimè facturam quod hortamini. Ego enim virginitatē meam ad

Recusat plānè matrimonium.

infantia Christo consecraui. Non ergò, mî pater, cuiquam, me inscia, despondere debuisti, præsertim cùm id ętatis iam attigerim, vt possim, quid sit è re mea, peruidere. Est autem à vobis dictum herì est, posse me & coniugio & Deo vacare, mihi certè perabsurdum videtur, prioris spōsi, id est, Christi redemptoris mei amori quemliber mortalem, quantumuis potentem, anteponere. Itaque mihi prorsùs decretum est, Christi meadiuuante gratia, nunquàm à sancto proposito deflectere. His dictis, non sine parentum offensione discessum est.

Iam verò aderat sponsaliorum dies, & Harduinus vltra modum nuptijs inhians, cum multa amicorum turba aduolat. Porrò Humlinus in magnas coniectus angustias, virginem admodùm reluctantem secum abduxit ad locum, contrahēdo matrimonio destinatum. Vbi quātùm se & dictis & factis virgo opposuerit, vix explicari verbis possit. Iam enim quodāmodò præsentiens imminere sibi cędem, sic coram omnibus constanter & intrepidè locuta est. Video sanè, & admiror vos omnes, dum contra vnam venitis puellam, laborem multum fruſtrà suscipere, & prorsùs inania agitare consilia. Nam etiamsi Harduinus in ceruicem meam gladium vibret, Christo propitio, cui me tota deuotione commisi, nunquàm me sponsam habebit. Hæc cùm illa dixisset, alijs ad sua reuertentibus, ad paternas se recepit ædes, & deinceps plùs solito palàm se dedit pugnaribus exercendis: vacabat ieiunijs, vigilijs, orationibus, carnisque macerationi: præstabat

Constanter reijcit sponsum potentem & diuitem.

Eius sancta exercitia.

eleemosynas, refocillabat inopes, visitabat infirmos, & cętera misericordiæ officia exhibebat, idque tanto ardentiùs, quanto celeriùs se per martyrium ad Christum abiturā, illo inspirante, cognôrat.

Interea parentes eius à quodam amico inuitati ad conuiuium, cum familia sua eò se conferunt, sola Maxellende cum nutrice eius domi relicta. Nolebat enim illa interesse villis vnquàm conuiuijs & lautitijs, quòd sciret multos inter conuiuas iactari sermones parum honestos, immò & pernicioſos, quibus & boni mores, & sensus hominis facilè corrumpantur. Id vbi Harduinus comperit, lętatur impensè se opportunū iam tempus nactum suæ explendæ libidinis. Adiunctis igitur sibi aliquot satellitibus, properat ad ædes Humlini. Id sentiens Maxellendis, orat Deum, vt se tueatur: indè nutricem hortatur, vt clausis ostijs, ipsam alicubi abscondat: non quòd mortem formidaret, sed quòd timeret pudicitiæ suæ. Pāret nutrix, obserat fores: veniunt hostes, non curāt nutricem, eam abesse affirmantem, irruunt in ædes, perscrutantur omnia, nec tamē inueniunt virginem. Iam tædio affecti recedere volunt, & ecce vnus ex illis eos retinens, ait: Si cistam hanc aperiaris, forrasis illic latitantem reperieris. Mox aperitur cista, virgo lugens extrahitur, & ad Harduinum adducitur: qui cùm mœrentem blanditijs delinire moliretur, illa constanter ait: Fruſtrà virulentos ingeris sermones neq; te, neq; tuas minas curauri. Nulla me ratione impedire poteris, quin reddā altissimo, quod ei pollicita sum. Corpus occidere potes, animam nō potes. Ego verò Domini mei & animata doctrina, & promissionibus fidens, bona eius credo me in terra viuentium, in sanctarum virginum connubio iucūdissima animi exultatione visuram. Dixit, & totis viribus è manibus improborum se subducit: sed fugiētem sequitur Harduinus malitia inflammatus, suoq; eam ense iugulat. Felix anima, palma martyrij, quod semper expetiērat, adepta, migrat in cęlestes beatæ patriæ mansiones. Harduinus verò vbi vidit sanguinem è corpore virginis manantem, repentè exęcatus est. Quod cernentes eius comites, nè ipsi quoquè eadem darent pœnas, relicto illo, in sua cum ignominia rediēre.

Pſal. 26.

Occiditur ab Harduino, dum nō vult ei consentire.

Vbi autem cędis huius fama increbuit, parentes virginis cum multis alijs tristes cò properant, honorificas ei exequias celebrant: plerique etiam è Clero corpus feretro impositum, in basilica beatorum Petri & Pauli Apostolorum, sanctiq; Sulpitij, quæ in proximo pago, quem Pomeriolas vocant, condita est, sepulturę mandārunt. Post annos tres fœmina quędam Amaltrudis nomine, vidua religiosa, quę eam basilicam conditerat, & illic vigilijs & precibus assiduè vacans, non nisi ad breue tempus indè exibat: cùm nocte quadā fessa membra quieti dedisset, è cęlo lapsam audiuit vocem, ipsam admonentem, vt ad beatum Vindicianum Cameracensem Episcopum eat, illumque hortetur, vt corpus sanctæ virginis è terra leuatum, ad locum cędis eius reportet, quòd Deus illic signis & miraculis eam illustrare velit. Refert illa quæ audierat, ad Episcopum, isq; nihil hęsitans, certo die adiunctis sibi non paucis è Clero, & vitæ religiosæ viris, quibus se iunxit ingens populi multitudo, fama rei quæ acciderat, excita, ad virginis sepulcrum properat. Cumq; eo ventum est, cum metu & reuerentia leuatum è tumulo corpus sacrum, in feretro congruè præparato componitur, & cum hymnorum psalmorumque modulatione ad locum, qui Chaldericus dicitur, deportatur.

Sacrū corpus eius eleuatur.

Peruenit autem ad miserum Harduinum, transferri corpus virginis. Itaque assumpto itineris duce, venit obuiàm sacro corpori, humiq; se sternens, cum lachrymis petit veniam facinorum suorum, recipitq; amissum oculorum lumen. Id cernens populus, prorumpit in laudes DEI. Porrò Harduinus tanto affectus beneficio, gratias immensas agit sanctæ virgini, & coram omnibus palàm confitetur, quemadmodùm eam ipse occiderit, & lumine orbatus sit. Postquàm autem in Chalderici ecclesiam venēre, sacrum corpus illic honorificè conditum est, & Missarū solennijs deuotissimè celebratis, omnibusque ritè peractis, plebs dimissa est. Episcopus verò Clericos & religiosas fœminas illic constituit, vt deincèps ità, vt par erat, omni tempore debitum ibi officium persolueretur. In quorum sumptus necessarios Humlinus sanctæ virginis pater, intra cuius diti-

Harduino restituitur visus.

onem hæc gerebantur, omnes facultates suas cōtulit ecclesiæ illi, eius expensis & opera extructæ. Ei donationi adfuit Episcopus & plebs, quæ tum conuenerat. Eo autem tempore, vt fida testatur antiquitas, multis euidentissimis miraculis per sanctę virginis meritа loc us ille floruit, quæ tamen scripta non extant.

Corpus vir-

Postea verò corpus eius Cameracum translatum, in ecclesia beati Martini, sanctimo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginis Cameracum transfertur.

nialibus debita illic officia exhibentibus, aliquandiù quieuit. Sed cùm locus ille propter habitantium demerita, crebris esset incendijs obnoxius, Rotardus vicesimus à beato Vindiciano Episcopus, sanctũ corpus indè transtulit in beatæ Mariæ oratorium, quod illic vsq; ad Lietberti, tertij ab eo antistitis, tempora permansit. Qui cùm esset vita sanctissimus, inter alia rectefacta sua, Peronæ, vbì fuit ædicula sancti Quintini martyris, in sancti Andreæ honorem monasterium extruxit, idque egregiè tum temporalibus, tum spiritalibus bonis dotauit, atque eò preciosa corpora sanctæ Maxellendis & beati Sani confessoris, Cameraco apportanda curauit. Dies martyrij sanctæ Maxellendis celebratur Idibus Nouembris, ad laudem præpotentis Dei, qui est benedictus in secula, Amen.

Is Lietbertus obijt anno 1076.

VITA S. HOMOBONI CIVIS CREMONENSIS,

CVLTIORI STYLO SCRIPTA A CANONICIS CA-thedralis Ecclesiæ Cremonensis, viris doctissimis.

PRAEFATIO AD REVERENDISSIMVM

Episcopum Cremonensem, Nicolaum Sfondratum.

REVERENDISSIMO ET VALDE ILLVSTRI D. D. NICOLAO SFRONDRATO EPISCOPO CREMONENSI, Cathedralis Ecclesiæ Cremonensis Canonicorum Collegium S. P. D.

NVlla vnquàm fuit benè constituta in terris Respub. dignissime Antistes, quæ insignium virorum memoriam, qui egregijs vel belli, vel pacis artibus partam sibi gloriam, posteris ac patriæ tradiderũt, publico aliquo, atq; eo amplissimo, monumento consecrandam non putârit: vt diuinis illos propè honoribus prosequendo, & præclaram benè meritis referret gratiam, & iuuenũ animos ad imitandum vehementissimè accenderet. Qua quidem in re, dum sæ inuicèm aliusalium vincere piè & gloriosè contendit, factum est, vt, quæ vrbium faciem, ciuitatumq; mores ac instituta excolunt maximè, ea fere sumum hinc ceperint initium, velutì gymnasia, festi dies, ludi, theatra, statuæ, apotheoses, & alia innumerabilia. Sed nihil tamen potuit, aut ad temporis diuturnitatem, aut ad maiorem nominis claritatem, aut ad cæterorum deniquè exemplum excogitari aptius quàm illorum ipsorum vitas accuratè diligenterq; perscribere, quorum memoriam velimus esse sempiternam. Etenim illa omnia vis ac tempus labefactabit aliquando & euertet: hoc autem nullius vnquàm aut hominis, aut temporis consumet iniuria: illa nomen, aut corporis simulacra ignotis nota faciunt: hoc veram etiam expressamq; animi imaginem effingit, atq; ob oculos ponit. Viuitur enim ingenio, cætera mortis erũt: vnusq; Xenophontis libellus, facilè omnes imagines hominũ statuasq; superabit. Nos igitur, cùm nupèr in libellos quosdam incidissemus, quibus sanctissima Homoboni ciuis & diligentissimi mercatoris vita continebatur, atq; animaduertissemus duo præcipuè esse in illis vitia, quòd nostri vita continebatur, atq; animaduertissemus duo præcipuè esse in illis vitia, quòd & dicẽdi genus ieiunum esset & incultum: &, quam vno volumine complecti totam viri historiam oportuisset, ea diuersis fuisset libellis fœdè dissipata: non alienum duximus ab ea, qua illustrem sanctitate virum, optimè aũt de patria meritum ac merẽtem, prosequi pietate debemus, si eandem oratione ac stylo elegantiore (absit omnis verbo inuidia) & paulò ornatiore conscribendam curaremus. Neq; enim gloriæ rerum authoris parùm suppeditat scriptoris ingenium: neq; nostrùm quisquam est, qui non mâlit Thersites Homeri, q̃ Chœrili Achilles esse. At verò Amplitudini tuæ potissimùm, nobilissime Sfondrate, sancti huius hominis historiam dicandam putauimus, vt, sicut quidam magnus vir dicere solebat, docti doctos seruabunt: sic huic lucubratiunculæ, qua sancti viri vita illustratur, sanctitatis etiã tuæ ac nominis splendor accedat, maioremq; veritati præbeat authoritatem: simulq;, vt virtutes tuas nos admirari, & probatissimã vitæ rationẽ comprobare declaremus. Ex quo fiat, vt populus fidei tuæ cõmissus, exẽplis excitetur domestici partim in te, qui præclaram Maiorũ ac gentilium tuorum indolem tuis ipsius cumulas ornamẽtis, videndo: partim in sanctorũ vitis legẽdo, quæ imitari illum deceat: atq; vt pleno demùm gradu vitæ iter ingressus, tuo ductu ad felicitatem perueniat sempiternam, illius beneficio, cui honor & potestas in secula seculorum. Cremonæ, VII. Idus Nouembris, M. D. LXX.

HOMO-

HOMOBONVS Cremonensis fuit, ex honesta Tucengorum familia, patre mercatore, non opulento illo quidem, sed tamen nec sordido: quippe cui ab atauis vsque esset domus in vrbe apud ædem Diui Aegidij: prætereà prædium suburbanum, vndè victui suo necessaria quotannis capiebat. Cuius parentes cęlesti quodam mentis præsagio, atque afflatu diuino instincti, voluerunt eum ex sacro baptismatis fonte sublatum, Homobonum nominari. Huius enim nominis, verissimè & appositissimè inditi rationem, tota omninò illius per omnes ætatum gradus tradu-cta sanctissimè vita, adeò apertè declarauit: vt non fortuitum, sed meditatum: non iam hominis, sed integritatis, nomen fuisse videatur. Nouẽbr. 13.

Cap. 1. S. Homobo ni patria.

Hunc igitur tanto omine susceptum parẽtes, & ab ipsis incunabulis perfectè educatum, Christianaque inprimis religione egregiè excultum, traduxêre ad exercendam eam, quam ipsi faciebant, mercaturam. Sed tanta fuit dictorum conuentorumq; constantia & veritate, vt nulla omninò augendę rei cupiditate permotus, quę transuersam moralium mentem agit, neminem vnquàm sciens deceperit. Erat prætereà summa in adolescente comitas, cum singulari grauitate coniuncta; insignisq; morum probitas, quibus artibus breui effecit, vt omnium ciuium & oculos in sui admirationẽ conuerteret, & animos ad beneuolentiam alliceret. Deindè parentum iussu, quibus semper in omnibus fuit obsequentissimus, virginem duxit vxorem, cum qua castissimè semper vixit.

Cap. 2. Ab infantia sanctè educatur.

Facit mercaturã summa fide.

Ducit vxorem.

Mortuo verò patre, iam sui iuris effectus, cœpit cogitare, nobis hìc non esse permanentem ciuitatem, spesque hominum vanas esse atque fallaces. Itaque aliam vitæ rationem instituens, qui ab ineunte adolescentia in terris cogere diuitias cœperat, in cælum thesauros congerere constituit, sermone Domini, qui semper eius animo inhæreret, admonitus: Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur. Quarè omni solicitudine augendarum opum omissa, quasi à corpore auocatus, ad diuinarum rerum cogitationem, cura omni studioque pascendæ animæ, eiusque saluti vigilanter inseruiebat: relictaque humana societate, in diuinam se totum infinuabat, ieiunijs, vigilijs, orationibusque assiduè intentus.

Cap. 3. Matt. 6.

Totum se confert ad Deum.

Rem igitur suam, quam mercatura auxerat, cœpit pauperibus erogare, adeò comiter, benignè & liberaliter, vt, cùm cæteræ virtutes essent in eo præclaræ, hæc tamen beneficentia principem semper locum obtineret. Neque enim eleemosynam rogari sc passus est vnquàm: quin ipse vltrò omnibus sua, seque libentissimè detulit, egenis facultates, tristibus cõsolationem, erranti correctionem, ignaris sine arrogantia doctrinam, veniam inimicis, fidum deliberanti consilium, mortuis deniquè orationem, ità vt, cùm minimus sibi, quàm cæteris omnibus, videretur esse natus, vno omnium ore pauperum pater iure merito appellaretur.

Cap. 4.

B enignitas eius eximia in pauperes.

Pater pauperũ dicitur.

Cæterùm vxor meticulosa, cùm videret profusam viri liberalitatẽ, vehementer animi discruciabatur: Ac primò quidem eum ab hoc tam sancto proposito, precibus ac monitis leniter auocare: deindè acriùs objurgando, atque etiam grauibus contumelijs conuicijsque incessendo, absterrere non desistebat. Cuius ille molestam garrulitatem æquissimo semper animo perferens, his atque huiusce modi verbis sapienter refellebat: Errare vehementer eam, quæ putaret rem imminui, aut bonorum iacturam fieri, si egestis distribuãtur, cùm nusquàm melius, nusquàm tutiùs collocentur: neque vlla rei aut gẽdę fructuosior ratio iniri possit, quàm quę illis, id est, Christo immenso atque inexhausto omnium bonorum thesauro, fœnori dentur, qui & in præsens centuplum, & in futurum vitam rependat æternam.

Cap. 5. Eleemosyna quid præstet.

Cap. 6.

Fateretur igitur paruum bonorum fugacium dispendium: quod illi æquè ac sibi esset ad felicitatem compendium: Venale etenim cęleste regnum nobis Deum Optim. Maxim. proposuisse, quod tamen facilimè ac minimo parari possit. Prętereà nulla alia re magis Christo Deo similes esse, quàm beneficentia, qui nobis corpus etiam suum in cibum benignissimè dederit, ob eamq; causam, à Patre omnium rerum hæredẽ factum fuisse, ad hęc, leuiùs & expeditiùs ad superos proficisci, qui sarcinarum, id est, diuitiarum suarum partem comiti largiatur: Eluêre deniq; eleemosynã animi sordes. Quamobrèm

Universidad de Deusto
Biblioteca

desineret deplorare miserè minimam rei temporariæ iacturam: quin potiùs pari secum voluntate ac studio daret operam beneficentiæ: vt, quandò in hoc misertimo virę ergastulo coniugij sorte æquata sibi esset, in perpetua & felicissima vita, æquatam sibi etiam illam cumulato gaudio cernere aliquandò contingeret.

Cap. 7. Hæc atque huiusmodi vir Dei identidèm inculcando, intemperiem vxoris castigãs, summa patientia ac humanitate superabat: Nec ab hac sancta animi sui sententia depelli poterat: quin in dies magìs ac magis in ea confirmabatur.

Etiam noctibus sacrã inuisit ędẽ. Frequentabat Homobonus domum Dei, nec id die solùm, sed nocte etiam, assiduè nocturnis, matutinisque precibus intererat. Quocirca Obertus sacerdos, qui tũc temporis ædibus Diui Aegidij præerat, vir & ipse bonus ac timens Deum, cognita religione viri, singulis ei noctibus ad matutinas preces ianuam templi aperiebat, dato priùs, vt fit, campana signo. Sed cùm aliquãdò tempestiuiùs solito Homobonus accessisset, & paulisper ante ianuam immoratus esset, valuę templi sponte sua patuêre. Cumque sacerdos iret, vt de more Homobonum introduceret, vidit eum in oratione ante aram procumbentem: & mirum in modum obstupuit, cùm verè sciret, se vesperi fores diligenter clausisse. Idque etiam paucis pòst diebus cùm accidisset, sacerdos demùm pro comperto habuit, id ope diuina fieri: quòd sex & viginti annis, quibus ædes illas sacras rexit, viro sancto sæpiùs accidisse testatus est.

Miraculum

Cap. 8. Frequens igitur ibat vir DEI in templum, vt nunquàm, ne vnam quidem noctem intermitteret, nec finito officio, vnquàm recedebat: sed semper in oratione rem diuinam, quam Missam dicimus, ante Crucem Domini nostri, & imaginem beatissimæ Virginis prostratus, expectabat. Fortè accidit, vt eo tẽpore esset magna annonę caritas, cùm ipse ab oratione esset domum reuersus, & egeni, qui viderant panis canistrum ad eum afferri, subitò ad Homobonum accurrerent: quibus ille summa cum hilaritate, dum vxor, quæ sibi maximè repugnabat, abesset, maiorem panis partem distribuit. Horta verò cœnæ reperti sunt in arca totidem, quot donauerat, panes, longè reliquis & candore & suauitate prestantiores. Id quod mirata est vxor, miratus est & ipse vir Dei, gratiasque Deo ingentes secum agens, quod factum fuerat, prudenter tacuit, & puellam cuncta, quę viderat, narrantem, alijs id proloqui inhibuit.

Nota proli. xas vigilias

Illustre miraculum.

Cap. 9. Multis præterea signis Deus eximiam cultoris sui liberalitatem illustrauit: quę operosum nimis esset singillatim recensere. Illud tamen neutiquàm tacendum arbitror. Cùm prędiolum, cæteris diuenditis, & in egenos erogatis, sibi pauperibusque seruâsset, eosque fossoribus vinum aliquandò ferret, occurrêre ei mendici aliquot, ab eo potum petentes: quibus vir sanctus summa cum animi hilaritate & frontis lætitia porrexit. Sed cùm exhausti ferè essent canthari, nec propter vxoris acerbitatem auderet domum reuerti, eos aqua repleuit, ac benedixit: Vinitores autem se nihil vnquàm suauius gustâsse asserentes, quærebant, vndè tam bonum vinum habuisset. Vir Dei, qui optimè sciret, quod fecisset, arbitratus se derideri, bibit & ipse incomparabilis bonitatis vinum, gratiasque Deo, cuius esset illud opus, maximas egit: nec tamen, vitandę inanis gloriæ causa, quę imprudentium hominum omnem rectè factorum mercedem furtim prędarur, quod factum fuerat, cuiquam dicebat, nec exire, atque in vulgus emanare patiebatur. Sed qui eum viderant, dum aquam in vasa infunderet, cùm & ipsi vinum gustâssent, hoc miraculum cęteris prędicauerunt.

Aqua mutai in optimũ vinum.

Cap. 10. His atque huiusmodi quamplurimis illustratus quidem miraculis, sed multò magis summa vitę puritate ad extremum vsque vitę tempus insignitus Homobonus, tantùm, non inter populares solùm atque finitimos, sed eos etiam omnes, acquisiuit fidem, ad quos longè lateque celeberrima illius fama peruaserat: vt hęreticorum plerique ad fanitatem redirent, &, qui nullo prudentum consilio, aut doctissimorum hominum disceptationibus victi, in deprauata iamdudùm de fide & religione sententia obfirmato animo obduruerant, eos Homobonus, sanctissimis verbis & moribus miraculorumque frequentia, ab omni errore abductos, ad benè beateque viuendi rationem traduceret.

Pleroſq; hęreticos vir sanctus conuertit.

Cap. 11. Cùm verò iam venisset tempus, vt tot suarum virtutum & rectè factorum acciperet prędmia: Idibus Nouembris, anno à partu Virginis millesimo centesimo nonagesimo primo, more suo, matutino officio penitùs incolumis interfuit: deindè curuatis ante Crucem Domini genibus, in oratione vsque ad horam Missę permãsit. At, cùm sacerdos hymnum

hymnum Angelorum cœpisset: ante Crucẽ, manibus in modum Crucis in terra extẽsis, procubuit: tum nemine sentiente, cum gaudio ad Deum, suam in patriam cęlestem, nullo correptus morbo, migrauit. Sed cùm more suo ad audiendum Euangelium non surgeret, fuêre, qui illum sopore pressum crederẽt, & volentes eum à somno excitare, è vita excessisse cognouerunt.

Sine morbo suauiter obdormit in Domino.

Quare statim parantur exequiæ, & sepulcrum: volat subitò per vrbem fama: concurrunt pauperes vndiquè, patremque suum maximo cum dolore deplorant, funusque cũ lachrymis ac eiulatu comitantur: ad eum accedunt, amplexantur, & præ ingenti amore osculantur. Sed ecce virtus Dei in eo se cœpit ostendere: Nam claudi ambulant, cæci vident, muti loquuntur, surdi audiunt, varijsque languoribus oppressi, atque à medicis omninò destituti, omnes curantur. Itaque tota eò ciuitas confluebat. Quarè confestim illo mortuo, constantior sanctitatis eius fama in vicinas vrbes euolauit. Vndiq; ad viri Dei sepulcrum, in eâdem Diui Aegidij ædę positum, concurritur: votisque compotes facti, cum lætitia redeunt.

Cap. 12. Miracula ad funus eius.

Nam cuiusdam lingua grauissimo impedita vulnere, quod in prelio Hierosolymitano per collum adactum fuerat, expeditissimam loquendi facultatem, qua decem annos prius caruerat, facto voto, recepit. Alius autem dorso gibbero, pectore conuexo, cuius genua manusque spasmate obriguerant, cùm sancto viro vouisset, suijpsius corporis factus est compos. Guidam etiam decem & octo annorum adolescenti, à natiuitate muto, pro cuius salute pater vixdùm vota Homobono nuncupârat, linguę vinculo diffoluit benignissimus DEVS. Adhæc puer octauum iam annum cæcus, simul & ab vtero matris mutus, paternis precibus, perfectum vtriusque sensûs impetrauit officium.

Cap. 13. Miracula ad sepulcrũ eius.

Experta est & mulier magnum numinis beneficium: quæ cùm iam deplorata propè esset, visa sibi est videre monentem quendam, vnam sibi recuperandæ salutis relictam spem esse, si Homoboni opem imploraret. Id cùm fecisset, exoptatæ sanitati quamprimùm est restituta. Pueros etiam plerosque iam prę morbi grauitate animam agentes, parentum votis, eodem intercedente, Deus condonauit.

Cap. 14.

Mulier quędã multos iam annos artubus adeò contractis, vt ori genua adhærerent, mata sepulcrum sanctissimi viri delata, precibus adhibitis, subitò conualuit: & cum ingenti gaudio, clara Deo voce gratias agens, suis pedibus domum est reuersa.

Cap. 15.

Nec tamen defuit, qui sancti viri famam eleuare & carpere auderet: Sed ità fatnè ac temerè obloquenti, lingua intumuit, vt nulla iam ratione loqui posset, & iam de vita eius ageretur: Verùm pœnitentia interiore ductus, intercessione Homoboni, pristinam incolumitatem recuperauit. Multi prętercà immundis spiritibus oppressi, ac pessimè habiti, eiusdem meritis liberati sunt. Inter quos fuit virgo quædam Bergomãs, quæ cùm diu ante obitum viri Dei ab immũdo spiritu vexata miserrimè fuisset, nec vllis vnquàm exorcismis potuisset expelli, quòd diceret, se nunquàm indè discessurum, donèc ab Homobono Cremonensi eijceretur, delata ad diui Homoboni sepulcrum à parentibus, qui ad id tempus se à malo spiritu deludi existimauerant, fugato cacodæmone, illicò sana-ta est.

Diuinitùs punitur, mà loquens de sancto viro.

Dæmonia à ci multi curantur.

Cap. 16. Hic & infinitis huiusce modi miraculis commotus Sicardus Episcopus Cremonensis, & primores vrbis, decernunt ad Pontif. Max. legationem, cuius Episcopus ipse principem constituitur, vt vir Dei tot miraculis decoratus, numero sanctorum adscriberetur. Quod Innocentius III. qui antèà de hoc per quietem à Deo admonitus fuerat, libentissimè concessit, ac cognitis priùs Homoboni miraculis, vitæque sanctimonia, in catalogum sanctorum maxima cum celebritate & religione retulit, anno sui Pontificatus primo, idibus autem humanæ nonagesimo octauo supra vndecies centesimum, II. Calendas Ianuarias. Cuius rei diplomata, quæ in interiore templi maioris Sacrario Cremonæ seruantur, certissimam faciunt fidem, quorum exemplum huic historię adscribetur.

Sicardus Episcopus Cremonẽsis.

Adscribitur S. Homobonus sancto-rum catalogo.

Cap. 17. Anno autem millesimo trecentesimo quinquagesimosexto, cùm apertum esset sancti Homoboni sepulcrum, præsente Episcopo & Prętore, multaque clementissimus DEVS ipso illo tempore edidisset miracula: ea res, eademque dies auspicatissimi illius inter nobilissimos viros Consortij fecit initium: qui tanquàm beneficentię Homoboni hęredes facti, sic suæ vrbis pauperes mira benignitate & prudentia ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Transfertur corpus eius.

tia ad hanc diem colere perseuérant. Proximo deindè anno, qui fuit millesimus trecentesimus quinquagesimus septimus, septimo Calend. Iulij, à Canonicis ac cęteris Cathedralis ecclesię clericis translatum fuit viri sancti corpus in eam maioris templi subterraneam partem, vbi in marmoreo tumulo compositum quieścit, præter pauca quædam ossa, in priore sepulcro relicta, & præter caput, quod tabernaculo cōditum, in ipsius maioris templi sacrario custoditur. Quamplurimis etiam posteà hic beatus confessor claruit miraculis: vt cùm patria sua multis se & euidentissimis periculis auxilio eius ereptam fuisse manifestò cognouerit, hunc iure optimo inuocet, colat, veneretur, patronioque eius se & nunc esse, & posthàc fore tutam, maximè confidat.

Cap. 12.

EXEMPLVM DIPLOMATIS INNO. CENTII TERTII.

1. Tim. 4.

INnocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs, vniuerso Clero & populo Cremonen. salutem & Apostolicam benedictionem. Quia pietas promissionem habet vitæ, quæ nūc est, & futuræ: iustus & misericors Dominus fideles suos, quos prædestinauit ad vitam, frequenter in hac vita glorificat, & semper in futuro coronat: quibus & per prophetam promittit^ur: Dabo vos in laudem, gloriam, & honorem in cunctis populis. & per se pollicetur: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum: mirabilis enim in seipso Dominus, mirabilis in sanctis, mirabilis in cunctis operibus suis, vnde rum nobis exhibet suæ virtutis indicium, & frigescentem iam in pluribus charitatis igniculum, mirabilium suorum signis accendit: assumptis his in gloriam suam, quos certaueru nt legitimè in hoc mundo: ad memorias eorum innouat signa: & mirabilia, iuxta prophetam, immutat: vt qui sanctus est apud ipsum, sanctus etiam ab hominibus habeatur: & in hoc præsertim hęreticorum confundatur peruersitas, cùm ad catholicorum tumulos diuina viderint prodigia pullulare. Licèt autē, iuxta testimonium veritatis, sola finalis perseuerantia exigatur ad sanctitatem animę in Ecclesia triumphanti, quoniam qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit: duo tamen, virtus videlicet morum, & virtus signorum, opera scilicet pietatis in vita, & miraculorum signa post mortem, vt quis reputetur sanctus in militanti Ecclesia, requiruntur: nam, quia frequenter angelus Sathanæ se in lucis angelum transfigurat, & quidam faciunt opera sua bona, vt videantur ab hominibus, quidam etiam coruscant miraculis, quorum tamen vita meritò reprobatur, sicut de Magis legitur Pharaonis, & etiam Antichristo, qui electos etiam, si fieri potest, inducet suis miraculis in errorem: ob id nec opera sufficiunt sola, nec signa: sed cùm illis præcedentibus ista succedunt, verum nobis præbent indicium sanctitatis, nec immeritò nos ad illius venerationem inducunt, quem Dominus istis ostendit miraculis venerandum. Hæc autem duo ex verbis Euangelistæ plenius colliguntur, vbi de apostolis loquens, ait: Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis: in eo nanque, quod aiunt cooperante, eos operatos esse demonstrans: & in eo quod sequitur, sequentibus signis, eos exponens, immò Dominū in eis miraculis claruisse: hoc etiam Dominus vsq; hodiè operatur in sanctis, & potentiā suā signis euidētibus manifestat: dum viuorū curat ægritudines ad memorias mortuorū: & eos plus posse post mortē, & feliciùs viuere mortuos, qui in Domino moriūtur, q̄ qui viuūt in mundo, demonstrat. Sanè veniēs ad præsentiā nostrā Venerabilis frater noster Sicardus Episcopus vester, multis viris religiosis & aliis honestis personis de sua Diœcesi comitatus, cuiusdā beati viri, & re & nobis Homoboni, vitam & actus, necnon & modum translatiōis eius humiliter nobis aperuit: in quibus & sanctæ ipsius degustauimus conuersationis odorem, Deumque mirabilem & omnia opera eius in fide cognouimus, & prędicauimus gloriosa. Idem etenim sanctus, tanquàm lignū, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructū suum dat in tempore suo, prout eorundem nobis assertio, facta tam viua voce, quàm aliorum plurium honestorum literis, patefecit: adeò in lege Domini meditabatur die ac nocte, vere seruiens in timore, & secundùm Prophetam, media nocte surgens ad confitendum ei, matu-

Matt. 25.
Psal. 67.
Eccli. 36.
Matt. 10. & 24.
2. Cor. 11.
Matt. 23.
Exod. 7. & 8.
Matt. 24.
Mar. 16.
Psal. 1.
Psal. 118.

matutinis semper laudibus interesset. Missæ quoquè officium & alias Horas cum summa deuotione frequentans, ità assiduis orationibus insistebat, vt in certis horis aut incessanter oraret, aut horas ipsas aliquandò præueniret, nisi fortè ipsum sollicitudo, quā super pace reformanda per ciuitatem ranquàm pacificus vir gerebat, aut occasio eleemosynæ pro pauperibus acquirendæ, seu alia iusta causa in alijs operibus misericordiæ detineret: qui nimirùm ante Crucem Dominicam ex assuetudine se prosternens, opus quodlibet faciendo, stando, sedendo, iacendo, ad orationem labia mouere continuè videbatur. Inter alia verò pietatis opera, quæ tam circa pauperes, quos secum in propria domo tenebat, curabat & pariter procurabat, quàm circa alios indigentes, quibus viuendi tribus humanitatis obsequium, & mortuis sepulturæ beneficium consueuerat deuotus impēndere, diligentiùs exercebat: ipse à secularium hominum consortio segregatus, inter quos virebat, quasi lilium inter spinas: hæreticorum, quorum pernicies nimiùm partes illas infecit, austerus extitit aspernator. Deducto autem sic vitæ sanctæ curriculo, cùm ad matutinale officium, prout dictū est, in festiuitate sancti Brictij surrexisset, circa Missę primordia idem se ante Crucem Dominicam more solito in oratione prosternens, dum cantaretur hymnus angelicus, beato fine quieuit. Quæ verò, quot, & quanta miracula fuerint subsequuta, & quot aduenientibus ad sepulcrum eius, sanitatis beneficia sint impensa, cùm longum sit numerare per singula, vnum inter cętera ad assertionem Catholicæ fidei duximus expressiùs annotandum. Cùm enim quędam dęmoniaca mulier ad sepulcrum eius deducta fuisset, nè aliqua fraus lateret, eadem primò fuit aqua non benedicta respersa, qua se patienter adspergi permittens, aquam secundò respuit benedictam: & vt res euidentiori experimento pateret, oblatam nō consecratam absq; aliqua præscientia sibi recipiens, præsentatam Eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit, nec recepit: quę & meritis eiusdem sancti liberata recessit. Vt autem virtus amoueri ex subsequutirum signorum per diuinum iudicium videretur, fide apud nos clarescceret pleniori, nè miraculorum etiam virtus aliqua fraude posset vel figmento iuuari, veritatem rei solicitius duximus inquirendam. Fidem nanque, quam super conuersatione ipsius, absq; figmento hypocrisis fraudulento, diuinum iudicium, vt dictum est, manifestè ostendere videbatur: per testimonium dilecti filij Oberti presbyteri sancti Aegidij Cremonensis præsentis, cum Episcopo memorato, recepto ab eo firmauimus iuramento: sub cuius obtestatione, videlicet iuramenti, ipse, qui patrinus eius existens, per viginti annos & amplius confessionem eius sæpè receperat, quę de illius sancti conuersatione præmissa, cum ipso Episcopo & alijs supradictis iuratis similiter asseruit, esse vera, & de obedientia, quam in orationibus, vigilijs, & alijs pœnitentiæ fructibus, in qua sibi ab eo imposita erat, plus iniuncto satisfaciēs, exhibebat, nos reddidit certiores: ea etiam, quę de miraculis ipsis fuerant nobis exposita, per iuramentum omnium prędictorum, qui proinde hoc venerant, fide fuscepimus, pleniori assertione ipsius Episcopi sub firmo verbo sacerdotis requisito in virtute obedientiæ concurrente, vt sic diuinum & humanum secutū iudicium, cum maiori procedere securitate possemus. Cùm igitur hæc omnia tam de virtute morum, quàm virtute signorum, ad fauorem petitionis, pro qua Episcopus memoratus, & alij supradicti ex parte vestra vehementer instabant, concurrere videremus: de fratrum nostrorum consilio, post multam deliberationē habitam cum eisdem & Archiepiscopis, quos super hoc ad consilium nostrum admisimus: de diuina misericordia, & eiusdem sancti meritis confidentes: ipsum sanctorum Catalogo duximus adscribendum, statuentes, vt in die depositionis ipsius, eiusdem festiuitas deuotè à vobis & alijs Christifidelibus annis singulis decęterò celebretur: Indè est, quòd vniuersitatem vestram rogamus in Domino & monemus, per Apostolica scripta præcipiendo mandātes, quatenùs eiusdem sancti memoriam, prout dictum est, cum celebritate debita venerantes, eius apud Deum suffragia humiliter imploretis, per cuius merita ad gaudia ęterna pertingere valeatis.

Notable euidentem vim aquæ benedictę.

Dat. Lateran. II. Kalend. Ianuar. Pontificatūs nostri Anno primo.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTAE ALDEGVNDIS ABBATISSAE PRIMAE MALBODIENSIS, AVTHORE, VT EQVI dem sentio, Hucbaldo Elnonensi, qui obijt Anno 930.

AVTHORIS EPISTOLA DEDICATORIA.

NOn immemor vestri, nō ingratus tam admirabilibus erga me vestrę sedulitatis officijs, párui voluntati vestræ. Si tardiùs, quàm voluistis, si minùs aptè, quàm oportuit, non animo meo, quasi non curanti, sed rei difficultati potiùs adscribatis. Cruda massa non facilè modico potest igne purgari. Si quis inconcinnam substannauerit orationem, vobis imputate. Mâluī certè derideri à quibusdam, quàm vobis non parére. Sicuti tamen ideò displicuero, quòd purpureos latè splendentes non solùm non assuetim, sed etiam démerim pannos, sciat me noluisse more puellarum aptare puppas absque lineamentis membrorum, aut inanimatas in parietibus effigies colorare: sed fœminę solidum pectus, immò virilem animum, virtutibus plenum, tanquàm lucernam diuinitùs accensam, cunctis ad imitandū simpliciter monstrare. Si placet transcribere, diligenter (obsecro) distinctiones Capitulorum cōseruate. Prefationem verò, quæ quidem generaliter agit de sanctorum omnium gestis, & ad eos imitandum exhortari cunctos intendit, & ignauā præcipuè negligentiam, arguens, nec de ignorantia quenquam excusari posse demonstrans, operantem Dominum in sanctis amandum & glorificandum ostendit: sicut est prefixa, Capitulis anteponere curate. Quòd si vobis nō placuerit, aut doctoribus, ad quorum audientiam fortè retuleritis: moriatur inter manus vestras odiosa & inepta membrana, aut delcatur, aut igni tradatur. Quodcunque acciderit, rogo per amicitiam, nè nostrum nomen in hoc opere sentiatur.

PROLOGVS EIVSDEM.

MIseratio diuinæ bonitatis, humanæ saluti multipliciter omni tēpore consuluit, & post hominis lapsum tam per dicta quàm per exēpla iustorum, errantes ad viam veritatis reduxit, & ante legem, & sub lege, & sub gratia formam virtutis imitandam, rudibus in vtroque sexu misericorditer exhibuit. Plena est vtriusque testamenti scriptura, tanquàm cælum refulgens, non solùm magnis virtutibus seu luminaribus, sole videlicet ac luna, sed etiam minoribus stellis: hoc est, non tantùm claritate verę lucis, quę rationalem creaturam illuminat: & vniuersalis Ecclesiæ pulchritudine, quæ totum clarificat mundum: sed etiam singulorum splendore sanctorum, qui nos in huius seculi nocte velut fulgentes stellę consolantur. Qui ergò, donante Deo, sanos habet oculos, ambulet ad lumen solis: vestigia sequatur Domini Saluatoris. Qui verò tantum fulgorem infirmantibus oculis minùs valet intueri, conuertat adspectum ad montes, iam veri solis lumine candentes, sanctos scilicet Apostolos, eorumque successores, doctrina pariter & exemplis totum orbem illuminantes: sequatur duces velut arietes, gregem ad pascua præeuntes. Quod si tardior aliquis Euangelicam & Apostolicam doctrinam fastidit, quod nimis periculosum est: si fortia gesta magnorum patrum, aut documenta propter imbecillitatem fidei suæ negligenter attendit: quod malè languentis animę indicium est, saltem vitas sanctorum, qui proximis extitēre temporibus, legens vel audiens, gratiam conditoris in sanctis semper operantem agnoscat: agnoscens, in amorem ipsius inardescat. Si quis etiam delicatus prę teneritudine carnis viros imitari trepidat, fœminas & puellas teneras, quæ sui redemptoris amore seculum vicerunt, considerans erubescat. Ignorantia neminem, qui legere vel audire potuit, excusabit. Vbi iam scripturæ verba non resonant? In ecclesijs à lectoribus quotidiè recitantur, à cantoribus delectabiliter cantantur, à prędicatoribus vtiliter exponuntur. Quę patria, quæ ciuitas, quis pagus, quem non decorauit alicuius sancti patrocinio speciali prouidentia creatoris? Vbique per membra sua Saluator coruscat. Oleum effusum nomen eius: vbiquè tonat: vbiquè semper pluit per Euangelium, per Apostolos, per Doctores, per exempla sanctorum. Et vtex multis ad vnum veniamus, quis alius in vita beatæ virginis Aldegūdis amandus, sequendus, amplectendus, nisi Christus innuitur? quem adolescentula virgo diligens, merito castitatis agnum sequitur quocunquè ierit. In cuius itaque laude, qui cùm sit idē omnibus, operatur magna & minima & diuersa non diuisus, ac dissimilia nō dissimilis, de vita huius virginis si loquamur aliquid, sermonem impolitum nullus abhorreat: sed quod effari nitimur, attendat.

Sancti ecclesiæ consolantur nos in nocte seculi huius.

Scripturæ in catholica Ecclesia semper vsitatissimæ.

Cant. 1.

VITA.

Cap. 1.

ANNO Dominicę incarnationis circiter euoluto sexcentesimo trigesimo, circa hæc tempora non longè multùm Romanæ sedi Apostolicæ prędētibus per successionem Pontificibus, Honorio, Seuerino, Iohanne, Theodoro, Martino, imperante apud Constantinopolim Heraclio, in Francia regnāte Dagoberto filio Clotarij, qui quartus erat à Clodouco, quem sanctus Remigius baptizauit, orta est in pago Haionensi virgo Aldegundis ex regali prosapia, patre Vualberto, matre Bertilia. Cuius soror Vualdetrudis maior natu, cuidā satis illustri viro Maldegario, cognomento Vincentio, legitimè fuerat copulata: qui posteà diuinitùs inspiratus, & exhortatione religiosorū virorum animatus, spreuit mūdum, secutus est toto corde Saluatorem Iesum Christū. Eo tempore multi religiosi viri, Dominicæ vineæ studiosissimi cultores, Amandus Trajectensis Episcopus, velut imbrifera nubes circunquaq; pluendo discurrens: Arnulphus Metensium, Autbertus Cameracensium pontifices, Eligius Nouiomensis, Audoenus Rotomagensis, Gisleenus ab Athenis aduenies peregrinus in Galliam, & alij plures in Ecclesia tanquàm in cælo luminaria, partes orbis occidentales irradiabant, & multos tam prædicatione, quàm exemplo vitæ, in viam salutis deducebant. Puella verò Aldegundis, parentum cura diligenter enutrita, diuina gratia procurāte, sacris literis imbuebatur: quarum scientia valdè proficiens, ac dogmata Christianę religionis animo complectens, amore cælestis sponsi iam in ipsis puellaribus annis vehemēter flagrare cœpit. Parentes enim eius, quāquàm superbi fastu sanguinis essent elati, Christiani tamen nominis memores, quod gerebant, filiam suam ità secundùm Dei timorem educārunt, vt in ipsa tam tenera ætate Domino CHRISTO magis, quàm seculo, placere deliberaret.

Nobembris 13. quo die celebratur eius trāslatio.

Patria & parētes eius.

Cap. 2.

INterèà dum adhuc esset in domo parentum, cælesti frequenter suspensa contemplatione, modò vigilans, modò per somnium, diuina gratia sibi reuelante, cœpit multa visionum genera percipere: quas ipsa describens, Abbati cuidam religioso, nomine Sobirio, de monasterio Niuialensi, commisit. Quas etsi quidam, minùs dignè pensantes quę legunt vel audiunt, superfluas aut non credendas esse putant: nulli tamen sapienti, virtutum aut incredibile videtur, si puella Deo toto seruiens affectu, frequentibus sanctorum Angelorum visionibus, seu vigilans, seu dormiens, pascebatur: cùm econtrà quæ libet anima spurcitijs luxuriæ negligenter dedita, dæmonicis nonnunquàm illusionibus defudatur. Igitur vt breuiter ea visa compræhendamus, audiuit quadam nocte sibi promitti per visionem inestimabiles diuitias: quas primò terrenas æstimans, statim in spiritu sibi promitti cælestes agnouit. Deindè per visum in sublime rapta, monentē audiuit. Non alium tibi quæras sponsum, quàm Dei filium: modò Christum in specie pueri speciosissimi cernit afferentem sibi stolam candidam, palmamq; victoriæ: nunc etiam erigitur in spem cælestium, dum audit per visum se futuram esse in societate Angelorum sanctorum. Inter has visiones adspicit diabolum, inuidiæ facibus ardentem, de sua tristem electione: tum Angelū Dei sese cohortantē, vt perseueret in virginitate, & longè se faciat à seculi vanitate. Huiusmodi visionibus non mediocriter consolata, de die in diem in amore virtutum proficiebat, & vt perseuerando magis proficeret quotidiè,

Multæ ei offeruntur visiones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

die, maiora videbat. Siquidem appáret ei puella, quasi de itinere veniens, & à Dei genitrice se missam affirmans, vt, quod vellet, postularet. At illa mox alacriter respõdit, illi se desiderare, quod Dominus vellet, Christique voluntatem in se fieri præoptare. Vidit frequenter sanctos Angelos exhortantes se: vidit & beatum Petrum, admonentem se de regno Dei. Conspicit etiam Dominum Iesum Christum, in specie solis & lunæ, in figura regni Dei sibi apparentem. In cunctis huiusmodi reuelationibus virgo prudens, magis magisque se humiliabat, regno Dei propior fiebat, sponso cælesti feruentiùs inhiabat. Si quis autem istiusmodi visiones pleniùs nôsse desiderat, vitam ipsius reuoluat, de qua nos pauca decerpẽtes, notitiam tantummodo rerum indicare summatim conamur scire cupiẽtibus, quãti meriti sit hæc virgo, quæ totiès Angelicis recreabatur consolationibus secundùm ordinatissimam creatoris dispensationem, qui nouit vnicuique congruentem adhibere dulcedinis suæ moderationem. Et vt harum seriem manifestationum iam terminemus, beata virgo Aldegundis de virtute in virtutem progrediens, in tantam sanctitatis celsitudinem à Domino meruit sublimari, vt non solùm ex somnijs, aut per ecstasim frequenter, sed etiam vigilanti manifestè Angelus apparéret, familiare colloquium de proposito conseruandæ virginitatis exhibaret, virgo sancta nomen eius fiducialiter interrogaret, & ab eo gloriosum & mirabile suum nomen esse audiret.

Optimi status effectus visionum.

Angelus ei appáret.

Cap. 3.

CVm verò parentes eiusdem virginis iam eam tradere marito disponerent, adhuc mater filiam, prædulcibus hortatur alloquijs, nè sibi voluntatem suam absondat. Patris ac suum indicat desiderium, vt secundùm sui generis dignitatem, generosum non recusét accipere sponsum. Monstrat familiæ numerositatem, prædiorum amplitudinem, fundos, rerum abundantiam, gazas diuitiarum copia refertas, cuiusdam iuuenis diuitias, nobiliratem, pulchritudinem ei blandiendo prætendit. Huiusmodi blandimentis instat mater, animum filiæ ad suam voluntatem conatur inflectere. Igitur Aldegundis, honesta moribus, eloquio suauis, frequens in diuina lectione, ac sedula in diuinæ scripturæ meditatione, quem sponsum eligeret, quem cordis amore gestaret, Dominum videlicet CHRISTVM, quem legendo cognouerat, cui se totam deuouerat, tali sumpta occasione iam ampliùs occultare nequibat. Quid, inquit, ô domina genitrix, mater dulcissima, quid mihi blandiris? Quid tot suasorijs verbis oneras animum meum? Non ampliùs tibi celabo voluntatem meam, desiderium meum iam antè diù in corde meo conceptum patefaciam. Tu mihi nescio quem pauperem memoras sponsum: sed ego talem ac tam diuitem sponsum concupisco, cuius prædia sunt cælum & terra & mare, cuius fundi nunquàm deficiunt, & cuius diuitiæ quotidiè crescunt, & nunquàm minuuntur. Si potes, mater, talem mihi quære sponsum: non luminem peccatorem, petulantem, ac citò moriturũ. Hoc audiès mater, licèt non posset mẽtem virginis à sua constantia amouere, fœminea tamen importunitate sæpè repetebat, admonens filiam de nuptiarum conditione. Sed quid? Incassùm verba fundebat: pugnabat enim mentem in Christo fundatam, quasi turrim non casuram, frustrà pulsabat: Dominum Christum speciosum forma præ filijs hominum, hunc adamauerat, hunc esuriens sitiebat, hunc sitiens esuriebat. Misericordem in pauperes animum gerebat, diuinis lectionibus mentem assiduè pascebat. In respondendo cautissima, mitis omnibus, inter homines nobiles humilis, iunioribus velut æqualis. In parcitate cibi & potûs intantùm abstinentiæ dedita, vt sibi nulla sodalium æquiparari valeret.

Mater eam inuitat ad coniugium.

Illa planè respuit.

Plal. 44.

Nota hæc de sorore eius Vualdetrude, & marito illius Vinerio.

Cap. 4.

SEd dum animus teneræ virginis assiduè maternis fatigaretur blandimentis, vt fusciendo sponso voluntati parentum satisfaceret: quibus quidem non obedire, videbatur incongruum: obediendo verò plùs eos amare, quàm Dominum Christum, estimabat perniciosissimum: prouidentia diuinæ miserationis, taliter eam liberauit ab huiusmodi periculo tentationis. Soror ipsius, memorata superiùs, beata Vualdetrudis, ob amorem sanctæ religionis, à viro suo pari consensu iam seiuncta fuerat: illoque religiosè in monasterio, quod dicitur Altus mons, conuersante: ipsa monasterium sanctimonialium, consilio venerabilis Gisleni, in monte, qui vocabatur Castrorum locus, gesserat: ibique cum ancillis Dei alijs, superna contemplatione dulciter animum pascebat.

fecebat. Susceperat autem sacrum velamen, habitum religionis, de manu beati Autberti Atrebatensis & Cameracensis Ecclesiæ Episcopi: qui tunc inter alios sacerdotes DEI eo tempore florentes, ouili Dominico non segniter inuigilabat. Igitur ex inspiratione Diuina famula Dei Vualdetrudis, memor suę charissimę sororis Aldegũdis, & valdè metuens, nè vinculo carnalis alligaretur amoris, & exoptans toto desiderio secum illam habere sociam in habitu sanctę conuersationis, & curam adhibere sororibus illius congregationis, misit literas matri, postulans cum obsecratione sororem sibi destinari, secum aliquandiù illam dicens velle demorari: non parùm consolationis ex illius præsentia videri sibi conferri: quandò matri placeret, statim eam se remissuram. Annuit mater, filiam dirigit: & quibus erat vna mens Domino seruiendi, sit etiam vna domus opportunè simul habitandi. Quis dignè potest effari, quantum ædificationis ex mutua locutione acquisiẽrint? quantum exemplum operationis bonæ cęteris sororibus ex sua conuersatione præbuerint? Cerneres illas ex Euangelio sorores Martham & Mariam Magdalenam Domino Saluatori certatim ministrantes: sed non facilè discerneres, quę magis harum eligeret ad pedes Domini sedere, cùm hoc vtraque satageret, & curis exterioribus inuita deseruiret.

S. Aldegundis iungit se sorori suę in cœnobio

Luc. 10.

Cap. 5.

NOn multum temporis elapsum erat, & ecce mater illarum, fœminea suspecta solicitudine, nè filiæ suæ virginis animum soror eius alienaret à seculo, sacrumque velamen illam persuaderet suscipere, mittit ad monasterium, & reuocat ad se filiam virginem. Beata verò Vualdetrudis inuita quidem remittit sororem, nè matrem offendat: sed obnixè deprecando exhortatur eam, vt à seculo se faciat prorsùs alienam, immortali se præparet sponso: quàm citiùs valeret, ad cœnobium reuertatur. Illa mœsta valefaciens sorori, reuertitur ad matrem, quæ tunc morabatur in prædio suo, quod nuncupatur Curtissolra. Non autem immemor, iuxta scripturam, honorandos esse parentes: bonæ indolis puella condecentem reuerentiam exhibet matri, humiliat se ad pedes eius, deprecatur cum lachrymis, vt in habitaculo, quod erat iuxta ecclesiã, sibi daret licentiam habitandi: dicens, non sibi congruum inter viros ac mulieres seculares conuersari. Memorat etiam genitrici suę, quàm sanctè, quàm religiosè soror sua Vualdetrudis in monasterio se haberet, qualiter ancillas Christi de seculo conuersas instruendo moneret, quàm sublimia quotidiè de regno cęlorum admonens edoceret. Dum talia matri virgo referret, & ea matri grata satis æstimaret, illa non modò sibi non placita, sed etiam multùm onerosa demonstrans, irata, comminata est ei plagas, si de talibus ei vltrà facere sermonem auderet. Virgo verò sapiens non solùm illius minas patienter sustinuit, sed etiam verbera sustinere parata, prudenter siluit. Mater autem optima lineamina proferens, filiæ tradidit, & vt indè sponsalia sibi vestimenta præparet, imperauit: disponens eam in proximo, nobili cuidam iuueni lege nuptiarum copulare. Virgo ergo lineamina suscepit, domunculam secus oratorium, quam à matre impetrauerat, vestes ad vsus baptizatorum in nomine sanctę Trinitatis, pia fraude componit, corpusque suum vehementer affligens, die noctuque Dominum cum lachrymis deprecabatur, nèà societate sanctarum virginum alienaretur, nec alij sponso, quàm Domino Christo, sociaretur. Exaudiuntur preces virginis: nuptię, quas inter quindecim dies mater filiæ parabat, differuntur: iuuenis, cui despondere eam cupiebat, nè veniret, per multos dies præpeditur.

Reuocata redit ad matrem.

Exod. 20.

Corpus suũ valdè affligit.

Cap. 6.

CVmque mater eius ægrotaret, & iam de vita desperaret, vocat virginem filiam suam, dat ei aurum & argentum, vestimenta preciosa, prędia, villas, seruos & ancillas, & omnia, quæ habebat, præter illa, quæ pauperibus in præsenti pro remedio animę suę distribuit, & quæ in vsus seruorum & ancillarum Dei, in cœnobijs Domino famulantium delegauit. Defuncta verò matre, atque in prædicta villa Curtissolra, & in ecclesia sanctę Dei genitricis, à Dei sacerdotibus & alijs Ecclesiasticę dignitatis ordinibus, iuxta virum suũ sepulta: audiens Endo iuuenis, cui prefata mater filiã suam in coniugem dare disposuerat, obitum eius, nihilominùs instat, vt virginem vxorem accipiat, impetratque fidelibus suis apparatum præparare nuptiarum. Quod cùm audisset virgo, val-

Mater eius abit è vita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dè timuit: fugiensque noctù in locum nemorosum, qui vocatur Malbodius, aliquot diebus ibi latuit. Sed cùm audîsset aduenisse sanctum Amandum atque venerabilem Autbertum Episcopos in monasterium Altimontis, cum magna cordis humilitate, nudis pedibus illuc properauit, ad vestigia eorũ sese prostrauit, desideriũ cordis sui aperuit, contrarias tentationum passiones sibi per insidias diabolicas irruentes indicauit.

S. Amandi encomium.

Tũc beatus Amãdus, iam penè toti notus orbi fama celeberrima virrutũ, qui tanquàm in messe Dei strenuus operator, multas per circuitum nationes ad fidem perduxerat catholicam, multa cœnobia virorum ancillarumque Dei construxerat, aperiens os ilium, doctrinæ cælestis imbre facundum, ità puellæ fatigatum roborauit animum, vt non solùm ipsum respueret mũdum, verùm etiam parata fieret pro Saluatore Christo, si ei ret occasio, subire martyrium. Quid plura? Deducta est à sanctis Episcopis in oratorium quoddam eiusdem cœnobij, dedicatum in honore & memoria sancti Vedasti: vbi sacerdotali benedictione consecrantes, eam æterno sponso Saluatori desponderunt, sacrumque velamen in habitum sanctę religionis super caput eius imposuerunt.

S. Aldegũdis accipit sacrum velamen.

Cap. 7.

Malbodij cœnobium extruit.

BEata igitur Aldegundis de Altomonte reuersa in locum, vbi priùs latuit, quem ipsa Malbodium nominauerat, qui locus adhuc desertus erat, cœpit sagacissimè locum excolere, vepribus & arbustis radicitùs extirpatis, habitacula construere, seruos & ancillas Dei ibidèm congregare. Deniquè postædificium ibi ecclesiam extruxit in honore & memoria sanctæ Dei genitricis Mariæ: in qua laudes diuinas & orationum vota quotidiè persoluebat. Tunc seculi huius diuitias pro nihilo reputans, prædia sua & facultates, & omnia ornamenta, quæ sibi parentes reliquerant, ad loca sanctorum iegaliter distribuit, & pauperibus erogauit: vt illam perfectionem attingeret, vndè Dominus dicit: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me. Locum verò, vbi mater & pater eius sepulti fuerant, in melius reparauit, & ibidèm duodecim sanctimoniales ad seruiendum CHRISTO Domino constituit. In supradicto verò loco Malbodio, consilio beati præsulis Amandi, & auxilio Dagoberti regis, cum duabus sororis suę beatæ Vualdetrudis filiabus semetipsam contradidit, atque multis alijs ibi secum in sanctæ religionis habitu congregatis, in sancta humilitate, in obedientia, in patientia, corpus ieiunijs attenuans, pernoctans in vigilijs & orationibus, longanimis in spe, domesticis suis mansueta, modesta colloquendo, ædes ecclesiæ conseruando, benigna distribuendo.

Matt. 19.

Eius virtutes & exercitia.

Cap. 8.

Duas neptes suas piè in cœnobio instituit.

DVas autem neptes, filias sororis suę cum magna diligentia regulariter in monasterio erudiebat, & vt Dominum Christum sibi sponsum eligerent, ab ipsis infantiæ rudimentis diligenter edocebat. Harum vna Madelberta, altera vocabatur Aldetrudis. Quæ videlicet Aldetrudis, puella bonæ indolis, materteræ suæ mores & vitam satagebat imitari, secusque pedes illius indesinenter accumbens, doctrina vitæ suæ informari. Quæ cùm multis floreret virtutibus, humilitati præcipuè & obedientiæ dedita erat. Huic aliquandò beata virgo Aldegundis præceperat, vt fragmenta ceræ coaceruaret in vnum: solicita, nè vel mi nima rerum monasterij deperirent. Illa dicto citiùs paruit, dispersa cerę fragmenta collegit, ignem accendit, vas æneum, id est, peruium, cera plenum superimponit. Sed cùm dominãte flamma strues lignorum iam combusta decideret, atque sartago feruẽs, ignis ardore circuncincta, in partem alteram declinaret, ac magis indè focus exæstuaret, timens virguncula, nè quid damni contingeret, armata fide, manibus nudis exertisque brachijs de medio flammarum luterem bullientem festina sustulit, nihilque penitùs in cute suę carnis perpessa lęsionis, in paumentum deposuit. Tantum apud Deum & meritum iubentis, & virtus obedientis sine dubitatione promeruit.

Infigne miraculum.

Cap. 9.

BEata verò Aldegundis à proposito suo non deficiebat, sed de virtute proficiens in virtutem, sicut à pueritia cœperat, in sanctis operibus quotidiè perseueranter abundabat.

dabat. Cùm enim adhuc esset in domo parentum, ætate quidem tenella, sed corde matura, quicquid sui iuris erat, pauperibus misericorditer erogabat. Si virgini pecunia nonnunquàm deerat, voluntas tamen largiendi, sibi nunquàm decrescebat. Mater autem eius Bertilia, non modicum pecunię thesaurum congregauerat: qui licèt filiam non lateret, occultante matre locum, nihil tamen indè tulit ante mortem illius. Facta autem superstes parentum, illicò pauperibus cœpit matris thesaurum erogare. Procedente autem tempore, cùm iam fieret mater familiarum cum sorore sua, vocat fidelem ministrum, profert argentum ad comparandas vestes in opus seruorum & pauperum Christi, iubens, vt, si quid de pecunia superesset, sibi referre deberet. Implet seruus dominæ suæ præceptum: emit copiam vestium: quod remansit pecuniæ, refert: argenti quantitas integra reperitur, ac si nihil expensum fuisset. Stupefactę super immensa largitate creatoris, quis explicare valet, quantas Deo gratias egerunt?

S. Aldegundis adhuc puellæ benignitas in pauperes.

Precelarum miraculum.

Cap. 10.

QVadam etiam nocte dum ambæ CHRISTO Domino deuotę sorores, de dilectione cælestis sponsi, & conuersatione regulari, & salute sororum, à summo patre sibi creditarum, solicitè perugiles meditarentur, candela coràm posita, subitò candens exting uitur. Cumque præstolarentur, vt ab aliquo superueniente reaccenderetur, & aliqua fieret mora, virgo lucis amatrix porrexit manum, lucernam accepit: in cuius manu continuò lucerna diuinitùs lumen recepit. Quo miraculo, Dominus Iesus Christus, qui est lux vera, se præsentem esse ancillis suis manifestauit, quas in suo nomine congregatas, nec ad momentum perpeti tenebras permisit.

Aliud haud vulgare miraculum.

Cap. 11.

NOn multo pòst tempore, dum eædem cælesti spõso dilectæ germanæ, sibi commissi gregis curam gererent, incedentes per cœnobium, negocij quid acturæ, venerunt ad basilicam beati Apostolorum principis Petri ad horam orationis sextam. Pulsauerunt ostium: aderat ianitor templi, sed non aderat cęli ianitor, qui statim famulabus suis fores ecclesiæ clausas reserauit, nè gratia fraudarentur orationis, & animus eorum, velut arcus in seruitium diuinum extentus, relaxaretur ab intentione superna contemplationis. Tunc intrantes domum orationis, solito deuotiùs & maiori compunctione debitum persoluentes officium, cum alacritate mentis ad sua redire festinant.

Templi fores diuinitùs patefiunt

Cap. 12.

SEd vt parùm superiora memoremus, postquàm virgo sapiens Aldegundis secularibus pompis alienata, sanctimonialibus vestimentis est induta, rursùs angelicis adhortationibus roborata, visione mirabili, qua Dominum Iesum tanquàm splendentem circumstantibus angelicis videre meruit, lęrificata, memor etiam sermonis Amandi virginem Dei, de omnimodo contemptu temporalium, & culmine perfectionis, quod priùs cœperat in parte, modò deliberat omnibus, quę possidebat, ex toto rem complere, nihil in terra possidens, in cælo cupiens thesaurizare. Fecit ergò describi thesauri sui summam, & totius pecunię, quam habebat in auro & argento, gemmisque & ornamentis regalibus, quę sibi collata fuerant à rege & regina, principibus & cognatis, & parentibus suis, post velationem capitis sui, ac post largas donationes, quas pauperibus Christi confilio beatorum Amandi atque Autberti Episcoporum distribuerat, & hoc omnia virgo prudentissima, domũs Dei decorem etiam exterioris diligens, ac decus ecclesiarum, denota mente donauit. Prędia verò possessionesque infinitas, ad vsus famulantium publica donatione concessit: cætera vniuersa in summa regi Christo famulantium delegauit, nihil sibi pręter vile reseruans indumentum, sanctę religionis pauperum congruam, atque victum quotidianum, quo cum reliquis ancillis Dei communiter fruebatur. Sed Domini Saluatoris benignitas, vt in fide corroboraret animos famularum, non distulit ostendere, quam sibi gratus esset pro sui nominis amore transitorum contemptus rerum. Eo nanque die, quo famula Dei tam glorioſum opus largiendi aquam de fonte, qui nuptiarum celebratoribus in Cana Galilæę vinum ex aquæ largitus est, ipse fontis aquam sponsæ suę refocillandę mutauit in mirabilis vini saporem.

Omnia sua dat ecclesiis & pauperibus.

Ioan. 2. Aqua in vinũ mutatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

porem. Quod factum cùm omnibus ancillis Dei in monasterio innotuisset, tãtus amor Domini Christi mentes earum inflammauit, vt intuitu dilectionis illius, nulla deinceps aliquid terrenum possidere curaret.

Cap. 13.

ACcidit aliquandò, vt vna famularum vrceolum aqua repleret, qua sancta virgo manus suas abluere deberet. Intercurrente ergò mora, vacuatus est vrceus ad alios vsus, illa nesciente, quæ vas impleuerat. Cumque fusura esset aquam in manibus eius, & vacuum reperisset vrceum, tremebunda recurrere volens ad fontem, subitò semiplenum aqua repletum. Hoc signo cunctis in cœnobio manifestato, meritum virginis admirantur, laudes ab omnibus Domino Iesu referuntur.

Miraculum

Cap. 14.

QVadam die beatæ virgini piscem adhuc viuentem piscator ipsius detulit: quem studio charitatis ad seruorum Dei superuenientium vsus magis, quàm ad suos seruans, in fontem proximum iactari præcepit. Qui dum aliquandò prope ripam natauit, saltum in aëra dedit, & in siccum deueniens, in arida palpitare cœpit. Aduolant corui de vicino crocitantes, vnguibus & rostris piscem laniare volentes. Mirabile dictu, & insolitum dictu: iuxtà pascebat agnus, qui minor cęteris pècoribus, celeriter accurrit, piscem à deuorantibus eripuit, cornibus & pedibus ac totius corporis nisu cõtrà pugnas, coruos abegit. Quò sorores, de monasterio noua bella prospicientes, festinanter adcurrerunt: piscem incolumem inuenerunt, non sine grandi admiratione, famulę Dei Aldegundi reportauerunt. Sed idem agnus defensor piscis, tam diù prosecutus est, donèc in præsentiam virginis Abbatissę piscis oblatus est.

Cap. 15.

QVadam verò tempore sorores monasterij focum acenderant, & vt sibi moris erat, ad abluenda indumenta, caldariam cum aqua super focum suspenderant. Vna autem ex illis tunicam beatæ virginis Aldegundis habens indutam, iuxta prunas adstabat. olla iam æstuante flamma bulliebat, cùm eccè serpens antiquus, inuidens humili famularum Christi officio, propiùs adstantem igni, coniecit in focum, & aquam feruentem super ipsam effudit. At illa cùm caderet, sanctæ Trinitatis nomen inuocauit. Ancillæ verò Domini festinantes accurrerunt, de medio flammarum eam abstrahunt, & quam timebant ignis ardore membratim resolutam, orationibus & meritis beatę virginis fulcientes, illęsam reperiunt.

Vide malignum dæmonem.

Cap. 16.

INter alia diuinæ consolationis beneficia, quę gratia Domini Saluatoris huic virgini conferebat, illud non mediocriter admirandum est, quòd eam angelica visitatione sępè familiariter confortans, aliqua mœstitia diutiùs affici non permittebat. Quod ex am ex paruis facilè coniectari potest. Audierat enim aliquandò de se prolatum detrahonis verbũ, à quibusdã peruersis & ocio vacantibus: quibus est pessima cõsuetudo semper derogare de melioribus. Cumque animus, vt est humanę fragilitatis, aliquantulum indè cruciaretur, adest Angelus consolãs solitò eã, verbisq; dulcibus permulcens. Quid inquit, ò dulcissima virgo sponsa domini Iesu Christi, quid in verbis ociosorũ & inutilium cõtristaris, cùm tibi sedes parata sit regni cælestis: illis autem, nisi resipiscant, errorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui fateri coactus est, q̃ tantum illi sitis immisisset ardorem: addidit blasphemus, dicens beatæ virgini, restare adhuc duram atq; arctam viã, incertumq; esse, vtrùm in Dei seruitio perseueraret. Cui virgo cõstanter: Dominus, inquit, mihi adiutor est, non curo minas tuas. Continuò sathanas aufugit confusus, & sitis ab ea recessit. Post tentationem verò diabolicam, adest multipliciter consolatio diuina. Videt enim in visu tãquàm à Domino se postulantem in eius amore perseuerantiam, ac velut apparentem sibi sacerdotem ipsum Dominum, quod petebat, clementer annuentem. Videt etiam beatum Petrum Apostolum, sibi panem candidum deferentem, seque de manu eius illum cum ingenti lętitia suscepisse. Soror quoquè eius audiuit cęlitùs per soporem, & suam à Domino acceptam pœnitentiam, & sororem suam virginem promeruisse Christum.

Contemnitur ab ea.

Visiones S. Aldegũdis.

Cap. 22.

INterea dum virginis animus huiusce modi visionibus assiduè pasceretur, & ad exelsa contemplanda sublimaretur, offertur ei paruulus, cuius iam à suis vita desperabatur: quem ipsa protinùs ante cornu altaris proijci iussit. Quod vt factum est, confestim redditus est sanitati. Cumque renunciaretur virgini de subita sanitate infantis, & animaduerteret, hoc ideò contigisse, quòd illum contigerit locũ, quo viderat ante paucos dies transisse Dominum: quid nisi Deo gratias ageret? Viderat enim non multò antè, quasi staret in platea, ac velut igneus globus de cælo super se veniret. Quarto verò die post hæc, media nocte Dominica, cùm ad vigilias ingrederetur ecclesiam, vna de sororibus egressa, cernit plateam, in qua visio priùs apparuerat, nimia luce splendẽtem, cùm eadem hora tenebræ totam occuparent terram. Manè facto, colloquentibus indè & mirantibus, intellexit beata virgo causam tanti splendoris, nulli tamen earum tunc manifestauit. Non post multum accessit & alius testis harum visionum, affirmans illi, se vidisse Dominum nostrum Iesum Christum cum exercitu Angelorum, ante cornu altaris ipsi virgini colloquentem. Requirens autem ab homine visionis horam, recognouit ipsam fuisse horam, qua viderat Dominum in visione. Quarto die post hęc sanatus est puer, vt suprà dictum est.

Puer moribundus sanatur.

Cap. 23.

SAcerdos quidam boni testimonij, sine reprehensione conuersabatur eo tempore in monasterio à pueritia vsque ad perfectam ætatem: qui referre solebat, noctù se vidisse globum igneum descendisse de cælo super habitaculum, in quo famula Christi ægrotabat. Post hymnos nocturnos, vna de maturioribus ancillis Dei, modicum soporis degustans, videt beatam Aldegundem ante altare in loco sacerdotis adstantem, corpus Domini in calice fregisse, sibique dixisse: Vade cià, dic sacerdori, vt in hoc calice mysteria Domini Christi conficiat: & quoniam heri præ valetudine corporis communicare non potui, hodiè particeps fiam corporis & sanguinis Domini. Facta die, processit sacerdos, Missas celebrauit, & in tangendo cernit calicem in aëra sublcuatum, illicò suo resedisse loco. Tunc predicta famula Dei visionem, quam viderat, & sacerdos de calice in aëre suspensio, ad Christi sponsam vtrunque detulêre, certitudinem habentes, has visiones obitum illius præsignare.

Igneus globus visus in pręa domicilium eius.

Cap. 24.

INter alia signa virtutum, quæ potentia Saluatoris per ancillam sibi electam operabatur, homo quidam mente captus, aut suis exigentibus culpis, aut vt fides virginis manifestaretur, per insaniam capitis penè vsque ad extrema perductus est. Cùm parentes eius de vita ipsius desperarent, adduxerunt illum ad monasterium sanctimonialium, intimantes beatæ virgini cum gemitu, qualia ille miser pateretur. At illa visceribus pieratis condolens misello, fecit eum ad se vespertino tempore perduci. Orauit pro eo, & facto signo Crucis super eum, domũ redire iussit. Qui mox conualescens, restitutus est sanitati. Quinto verò die ante virginis obitum, soror ipsius famula Domini nostri Iesu Christi Vualdetrudis, cõtemplatione cęlestiũ sublcuata, videt in visione, gloriosam Domini nostri Iesu Christi genitricem, cum sanctorũ agminibus venientem, atq; germanam suam virginẽ Aldegũdem, secum ad sublimia deducẽtem. In monasterio quoq; Niuellæ, vbi sancta Gertrudis corpore requieuit, sanctimonialis quędã nimiæ simplicitatis & obediẽtiæ, ab amore mundi ante tribunal ad amorem Domini nostri Iesu Christi perfectè cõuersa: sexta feriâ ante diẽ sabbati & dormitionis famulę Dei Aldegũdis, circa me-

Hominem insanũ sanitati restituit.

Visio S. Vualdetrudis.

dium noctis, vidit in visu splendorem lucis intrâsse ecclesiam beati Petri, vbi iam dicta beata Gertrudis tumulata est, ità vt à pauimento vsque ad trabes vniuersam ædem, quasi meridianus sol illustraret. Dum verò attonita visione tantæ claritatis, timore solueretur: audit choros psallentium, ità vt voces discernere posset virorum ac mulierum, puellarum & puerorum, inuicèm alternando concinentium. Iam verò tertia nocte egressionis eius à corpore, gratia visitationis multis conuenientibus religiosis, atque sorore eiusdem virginis beata Vualdetrude, ecce fulgor ingens nimia claritate refulgens apparuit supra domum, in qua virgo spõsa Domini Christi opperiebatur intrepida eius aduentum. Cumque prędentes insolitam mirarentur visionem, ac beata Vualdetrudis inter spem metumque dubia, quidnam prędignaret, tremebunda rei finem expectaret, sancta illa anima, quæ veram lucem Dominum Christum amauit, & prędesiderauit, carne soluta, cum ipsa luce de hoc seculo migrauit. Sepulta est aũt in villa suæ quondàm ditionis, vocabulo Salra: vbi suus vterque parens, ac soror postèà Vualdetrudis, sepulti sunt: In quo iacuit multo tempore, quoàd Christo donante corpus eius translatum est in municipium Malbodium, quod à fundamento construxerat, vbi nunc eius memoria fulget, ac meritis suffragantibus, plurima poscentibus beneficia diuina clementia largiri dignatur.

Ingens fulgor appãret sub mortẽ S. Aldegundis.

Migrat in cælos.

Cap. 25.

ECce inter alia sanctorum gesta, quicunque piè legis vel audis, ecce hic habes, quod imiteris. Adhuc ætate puellari terrena despexit, cælestia concupiuit. Concupiscentiam carnis, virginitatis amore edomuit. Concupiscentiam oculorum, id est, curiositatem, diuinæ lectionis meditatione refrenauit. Ambitionem vitæ, hoc est, superbiam, humilitate calcauit. Contempsit mortalem sponsum, immortalem elegit. Diuitias cùm haberet, non sperauit in pecuniæ thesauris: sed prudenter indigentibus cuncta distribuens, amplexata est paupertatem. Inuénit in agro thesaurum absconditum, & præ gaudio illius omnia vendens, comparauit illum. Quæsiuit bonas margaritas pia negociatrix, inuénit vnam preciosam, emit, possedit. Tenebras exhorruit, lucem amauit, cum luce migrauit, lumen vitæ perennis habebit. Igitur imitare, quod legis: viue, sicut vixit: incede, quà incessit: ac sine dubitatione peruenies, quò peruénit: adiuuante gratia conditoris, qui misericorditer operatur in sanctis suis, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus, Amen.

Vt sit imitanda.

Matt. 13.

Psal. 67.

LECTORI PIO F. LAVR. SVRIVS.

HANC beatissimæ Aldegundis historiam 30. Ianuarij die in primo Tomo collocãssemus, si eius tum copia nobis fuisset. Sed quod tum non licuit, hoc loco facere voluimus. Hoc enim die, id est, 13. Nouembris, sanctæ virginis translatio celebratur, & potest Lector eodem fructu legere hoc die eius historiam, quo legisset 30. Ianuarij.

Item alterius.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI LAVRENTII ARCHIEPI SCOPI DVBLINENSIS, AVTHORE QVODAM

è Collegio Augensi, qui nomen suum non exprimit: sed sanè doctè scribit & grauiter. Stylum aliquot locis non nihil expoliuimus.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Apoc. 7. BEnedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro, qui sponsam suam Ecclesiam mirabili prole fœcundat: vt nunquàm sit sterilis, sed semper gratiosa fœcunditate mirabilis: vt in tempore persecutionis rosas martyrum, in tranquillitate pacis pariat lilia confessorum: quatenùs dilecto suo, qui candidus est & rubicundus, sponsa respondeat in rubore rosarum & candore liliorum. Non enim in emissionibus paradisi sola sunt mala punica, sed coniuncta sunt cum pomorum fructibus: nec nardus sola, sed cypri cum nardo: & venter siue fœcunditas sponsæ non tantùm aceruo tritici comparatur, sed etiam dicitur vallatus lilijs. Virum quoque, qui stabat inter myrteta, ascendentem super equum rufum, non tantùm equi rufi secuti sunt, sed & albi: & de medio duorum montium æreorum non tantùm quadriga equorum ruforum, sed etiam alborum equorum quadriga egredi videbatur. Dominus quoque, qui fecit Arcturum, cum Arcturo non solùm fecit Orionas, sed & Hyadas. Per Arcturum septem stellarum, designatur Ecclesia, septiformis spiritûs luce radiosa. Orionès, qui orientes in hyeme tempestates excitant, demonstrant martyres: qui in hyeme infidelitatis exorti, excitauerunt contra se persecutionum tempestates. Hyades stellæ pluuiales, orientes in vere, confessores significant: qui tempore tranquillitatis apparentes, mentes hominum irrigârunt pluuijs doctrinarum. Sicut igitur cum Arcturo fecit Dominus Orionas & Hyadas, sic Dominus de Ecclesia sponsa sua, vt nũquàm sit sterilis, sed semper fœcunda, aliquandò martyres, interdùm quoquè generat confessores. Inter quos effulsit sanctæ matris Ecclesiæ proles egregia, gloriosus Christi sacerdos & antistes Dublinensis Ecclesiæ, vir beatus Laurentius, cuius memoria in benedictione permanet, genere nobilis, & insignis virtutibus: clarus operibus, & signis magnificus. Similem enim fecit eum Dominus in gloria sanctorum, & glorificauit eum in conspectu regum. Cuius vitam & virtutes ego licèt indignus, sed tamen non indeuotus seruulus, sancto Augensi collegio fraterna societate coniunctus, ad laudem DEI, & sancti confessoris gloriam, ad excitandam deuotionem legentium, stylo compendioso, inuocata sancti spiritûs gratia, tractare curaui. Et hęc quidem de præfatione dixisse sufficiat. Stultum enim est, ante historiam effluere, & in ipsâ historiæ narratione succingi.

Cant. 5. Cant. 4. Cant. 7. Zacha. 1. Zacha. 6. Iob 9. Martyres. Cõfessores

Habes Authorem, licèt anonymum. 2. Mach. 2.

VITAE HISTORIA.

Cap. 1.

Nouẽbr. 14. Eius natale solum. Iob 1. Parentes eius.

DIlectus igitur Deo & hominibus sacer Dei pontifex Laurentius, ex partibus Occidentis insula Hybernia claris natalibus extitit oriundus. Quem Dominus in terra barbara, sicut lilium inter spinas, vel sicut Iob in terra Hus inuênit: qui non plus traxit de terræ suæ barbarie, quàm piscis marinus de maris salsugine. Magna siquidem fuit sanctitatis eius commendatio, quòd in medio nationis prauæ & peruersæ luceret quasi stella matutina in medio nebulæ: immò tanquàm luminare magnum in mundo, verbum vitæ continens: lumen ad reuelationem gentium barbararum, & gloriam Ecclesiæ. Natus igitur in terra barbara, de nobili tamen prosapia suæ, per matrimonium regis filius & reginæ. Cuius pater lingua patria Moriartdeochothel appellatus est, Latinè verò Mauricius: mater eius Inianobren lingua sua, id est, filia principis lingua domestica. Et pater quidem tanta generositate clarui-

uit, vt non modica pars Hyberniæ, quæ Lagenia dicitur, ad eum iure hæreditario pertineret. Etsi autem in hoc minimè gloriandum est, sed neque tamen omninò silendum: quandoquidem indè maior in illo virtus fuisse probatur, quòd mundanæ vanitatis maior fomes extinctus est. Suis autem parentibus post prolem multiplicem beatus Laurentius vltimò datus est filius: sed licèt nascendo ex carne fuerit nouissimus, quòd tamen ad spiritum attinet, primus emicuit.

Lagenia dominus est pater eius.

Cap. 2.

NAto beato puero, pater ipsius, qui infensus fuerat Comiti de Kildara, Donato nomine, placatus postmodùm, in fœdus pacis & amicitiæ inuicèm conseruandæ, eidem Comiti filium suũ misit, vt enm faceret baptizari, iubens vt Conconor vocaretur. Sed ferentibus puerum ministris venit obuiàm quidam, qui, vti de Merlino apud Anglos legitur, propheta apud eos habebatur. Vera enim pleraque omnia hominibus prænunciare probabatur. Is itaque cùm causam itineris cognouisset, & quod de puero mandârat pater eius, statim accessu spiritûs versum Hybernicum protulit, cuius hic est sensus: Iste puer magnificus erit in terris, & gloriosus in cælis, præritque plurimis cum diuitibus quàm egenis: & erit Laurentius nomen eius. Sic enim iubeo cum appellari. Cumque ministri admirantes responderent, non audere se patris imperio non parere, dixit vates: Ego hac nocte domum patris eius ingrediar, & vos de nominis mutatione satis reddam excusatos. Illi ergò cœpto itineri insistentes, ad Darensem ciuitatem, sanctæ Brigidæ sedem, puerum pertulerunt: vbi receptus à prædicto Comite cum gaudio, & ab Episcopo ciuitatis protinùs baptizatus, Laurentius, vti vates prædixerat, vocatus est. Videtur quidem in prophetia prædicta de sancto puero, & nomen non sine causa prophetarum, & meritum simul insinuatum & præmium. Si enim à lauro Laurentius nominatur propter perpetuum lauri virorem, fidem sancti significat perdilectionem operantem, & sic indicat meritum. Si à laurea, seu laureola, pertinet ad præmium. Huic enim sancto & laurea debetur, & laureola: Laurea, tanquàm triumphanti: quia cùm militia sit vita hominis super terram, non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit; Laureola, tanquàm prædicatori: & sic magnificus significatur futurus in terris, quantùm ad meritum: & in typum prædestinatæ sibi laureæ gloriosus in cælis, quantùm ad præmium.

Quidam de infante Laurentio fuerũt prædicta.

Iob 7. 2. Tim. 2.

Cap. 3.

CRescit itaque puer, & cœpit bonæ indolis adolescens esse: & honorificè, vt decuit, enutritus vsque ad annum decimum, super omnes coætaneos suos miris profecit incrementis. Accidit autem, vt pater eius maximum Dermitij regis odium incurreret, metuerétque ex furibundi regis minis, non solùm in se, sed etiam in totam ditionem sui-am filium fœturum. Metiês igitur & metuens bellorũ & dissensionũ discrimina, communicato cum suis consilio, de quatuor filijs, quos habebat, iuniorem ei Laurẽtium pacis obsidem delegauit. At rex inhumanus, crudeliùs tractans de puero, ipsum in terram lapidosam & sterilem, vbi victum seges ægra negabat, iussit vinctũ deportari, vbi à frumentari, vinũ & olei priuabatur, vbi paruulus petijt panem, & non erat qui frangeret ei. Iob sanctus puer aliquandiù degens, multiplicem passus est iniuriam ex fame & sitis fructu, ad mendicorum squalorem peruenerit, & à planta pedis vsque ad verticem perfluitate: intantùm vt per inopiam eorum, quæ ad victum pertinent, & stridentis boreæ cuffiæ, quodammodò secundùm carnem omninò tabesceret. Quod cùm ad aures paternas viscera, celeriter redderetur. Id audiens rex Dermitius, cùm non ignoraret terrorandam relatu venisset, sine mora comprehensos duodecim regis Dermitij militem illius esse inuictissimam, puerum reddere maluit, quàm perdere milites suos. Nec lites se quàm primùm occisurum minabatur, nisi sibi filius, super quo commota fuerant animen reddidit eum patri, sed cuidam Episcopo Glindalacẽsi, idq; his pactis legibus, nè illũ patri restitueret, nisi priùs sui milites sibi redderentur. Missi sunt ergo milites ad Epicopum, qui regi Dermitio eos remittẽdos curauit: puerũ aũt per duodecim dies apud se retinuit, & capellano suo vt curam de illo gereret, qui inciderat in latrones, tanq; bonus Samaritanus cõmitit. Is verò puerũ benignè susceptum, & instãr prudẽtis stabularij, nõ minùs spiritûs, q carnis gerens curam, nõ erogare ea tantùm, quibus corpus de suis infirmitatibus conualescere posset, studuit: verumetiam supercrogando ad eius spiritum confouendum, per illius tam breuis temporis spatium in oratione Dominica, & primis

Dermitius rex infestus est patri eius.

Sanctus puer duriss. mè habet.

Restituitur patri suo.

fidei

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidei rudimentis, hoc est, in symbolo, sicut decebat, paruulum Laurentium erudiuit. Sic igitur puer conualescens de infirmitatibus suis, fortis factus ad maiora, si iuberet Dominus, toleranda, pro pace patriæ passus exilia, duodennis ab exilio reuertens, pacem populo reddidit, & gaudium vniuersæ terræ.

Cap. 4.

POst dies autem duodecim aduenies pater, solicitauit Episcopum, vt per sortem inquireret, quem de liberis suis asseriberet Clericali militiæ, & diuinis obsequijs dedicaret. Sed diuinæ prædestinationis electione iam Deo sortitus puer Laurentius hoc audiens, risisse fertur, & dixisse: Non est opus, pater, sortitione. Ego, si permittis, Clericorum sortem vltrò eligo, quasi iam sentiens quod ait Psalmista. Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: cætera autem tanquàm vana, amatoribus mundi relinquo. Puerili autem animi audita comitate & dulcedine, pater subrisit, Episcopus & omnes, qui audierunt, mirati sunt & gauisi, quòd puer adeò nobilis, contempta hæreditate temporali, quæ ipsum contingere potuisset, Christum sibi in hæreditatem elegit alacriter. Pater verò ei consentiens & gratulans, arrepta eius dextera, tanquàm sinistram spernens, illum Deo obtulit, & sancto Coëngino, ecclesiæ cathedralis regionis illius patrono, deuouit, iam dicti Episcopi curæ eum nihilominùs commendans, vt illum, qui se sponte suo diuino ministerio mancipauerat, ministrum idoneum literatura & moribus exhiberet.

Psal. 15. Vltrò se offert, vt fiat clericus.

Cap. 5.

DAtus igitur sanctæ Ecclesiæ perpetuò seruiturus, velut alter Samuel ab Helcana patre suo, sub Episcopo, tanquàm sub Heli, magistro fuit, quandiù idem vixit Episcopus, qui eum docuit verbo pariter & exemplo. Sed qui eũ elegerat Dominus, eum in schola sancti spiritus plenius edocuit, & multiplici varietate virtutum ornauit. Profecit proindè ætate & sapientia, profecit & gratia apud Deum & homines. Nam gratia Dei erat in illo, & naturalia corporis incremẽta, spiritualium prosequebantur augmenta gratiarum. Eratque cælo totus inhians, mundum & mundana repudians, feruens in audiendo, sagax in reperendo, prudens in discernendo, solicitus audita tenaci memoriæ commendando. Nam in lege Domini fuit voluntas eius, & in illa meditabatur die ac nocte. Et dedit illi Dominus corad præcepta, & legẽ vitæ & disciplinæ, vt doceret posmodùm Iacob testamentum Domini, & iudicia eius Israël. Electus itaque Domini Laurentius, olim à parentibus terrenis velut adeps separatus à carne, etiam nunc patrem suum spiritualem, virum religiosum, Episcopum Glindalacensem, ineuitabili morte præuentum amisit: de cuius obitu tanquàm pius filius condolens, summum patrem omnium maiori, quàm antea, deuotionis ardore complexus est, cogitans quia omnis, qui factis est particeps, expers est sermonis institiæ. Quapropter agebat senem moribus, expers omnis lasciuiæ iuuentutis. Concurrebãt in eo morum honestas, & scientia literarum: & ex adiuncta scientia vitæ sanctitas splendidiùs rutilabat, & ipsam scientiam honestas virtutum sociata Domino consecrabat.

1. Reg. 2. & 3.

Creuit ætate & gratia.

Psal. 1.

Hebr. 5.

Pietas & eruditio illũ ornant.

Cap. 6.

IGitur Dominus, serui volens in talentis creditis peritiam experiri, illum sui destinatum patroni solamine, cùm annos natus esset vigintiquinque, in Abbatem Glindalacensem, ecclesiæ Clero & populo id postulantibus, promouendum curauit. Honorò ecclesiæ nomen, à prima sui fundatione celebre & famosum tota Hybernia fuit. Eius enim patronus beatus Coenginus, ortus de stirpe regia, multis mitaculis præ cæteris sanctis Hyberniæ, in illa olim legitur effulsisse. In hac aũt ecclesia & Episcopatus erat, & Abbatia. Sed Abbatia, quòd ad temporales diuitias attinet, raro exemplo, lõgè erat Episcopatu opulentior: quippè vbi nobiles inprimis viros in totius regionis præsidium antiquo populus eligebat. Susceptum itaque huius dignitatis gradum beatus Laurentius humiliter administrans, cœpit se magis ac magis in vitæ honestæ dignitate, castitate & sobrietate, præeunte diuina gratia, exercere. In elee mosynarum largitate & misericordiæ operibus videbatur, vt dignum erat, minister potiùs, quàm Prælatus, vt dicere posses illud eum semper habuisse præ oculis: Ducem te constituerunt: noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis, non elatus de regimine, sed substratus de solicitudine, non de generis nobilitate superbiens, quia virtute decet, nõ sanguine, nitri non de virtutum seu gratiarũ donis insolenter tumescens. Primis igitur quatuor annis suæ administrationis non habuit requiem seruus Dei. Erat enim in tota regione illa intolerabilis rerum inopia, quæ etiam victui necessaria hominibus negaret: maximè autem in pauperes flagellum hoc sæuiebat. In quo cùm vir Domini (vt erat valdè compatiens, & ergà afflictos pia gestans viscera) pro sua abundantia larga manu indigentibus subueniret, nulli saltem commiserationis affectu defuit, seu benigni animi voluntate, sic omni petenti se tribuens, vt Euangelio paréret. A falsis quoquè fratribus graues persecutiones sustinuit, qui inuidiæ facibus accensi, detractionis dente synceram ipsius vitam rodebant: sed palpantes quasi cæci parietem, non inueniebant ostium, per quod ad dignam eius reprehensionem ingredi possent. Apparebat inter ipsos aurora, sed inuidentiæ cæcati malignitate, sicut dicit beatus Iob, arbitrabãtur vmbram mortis. Horum vir Domini mortis liuidam nequitiam & dissimulationis cautela, & charitatiua beneficiorum impensione viriliter superabat.

In summa annonæ caritate insignis liberalitas. Luc. 6.

Iob 24.

Cap. 7.

ERat etiam in terra illa prædo quidam, genere nobilis, in hoc tamẽ degenerans, quòd vespillonum & raprorum se gerebat principem: qui omnibus omnia pro libitu surripiens, magis autem in Abbatis Laurentij subditos insidijs grassabatur, nũc fraudulentia, nunc violentia manifesta sæuiens. Quodam nanque die occurrit detestabilis ille Abbatis hominibus, qui ex vicinia mel & frumentum ad populi sublenandam penuriam deferebant: & insiliens in eos, nefanda rabie laicos cecidit, clericos spoliauit, fœminis vim attulit. Quod cùm relatum esset viro Dei, ingenti mœrore animi percussus, ascendit in domum Dei, nec cibum capere voluit. Cùm enim clientulorum & amicorum carnalium numerosa multitudine vigeret, non superba temeritate præsumpsit vltionem diuinam, sed ad humilem potiùs orationem se cõuertens, humiliter expectauit Dominum, qui ab illis prædonibus populum misericorditer liberaret. Nam in fide & lenitate sua sanctum fecit illum Dominus. Vndè & dicebat: Tua est vltio, Domine: tu melius nósti tempus retributionis, & modum. quod non multùm post eius orationem impletum est. Tertia nanque die iniquus ille prædo, qui cateruæ latronum præerat, permittente Domino, in quorundam manus hominum deuenit, qui comprehensum sine regis licentia, eò maximè, quòd esse de stirpe regia diceretur, vita priuare nõ audentes, orbatum oculis dimiserunt: qui & post non multum temporis vita functus est.

Vespillonũ, pro latronum.

Prædo nefarius tollit res eius.

Ecclı. 45.

Prædonẽ illũ cælestis vindicta prosequitur.

Cap. 8.

EOdem etiam tempore tres magni latronum principes, qui multis sceleratis præerant, tres turmas satellitum sibi collegerant, religiosisque personis & Ecclesiasticis ad sancti Coëngini & Abbatis Laurentij protectionem pertinentibus, molestias & damna plurima sæpiùs inferebant. Quodam igitur die in via, quam sanctus Coënginus manibus suis constructisse dicitur trans paludes & aquarum scaturigines, dum in suis expectarent latibulis, si quos spoliandi opportunitas se offerret: mox quatuor sacerdotes cum magna turba hominum transire comperiunt, qui Eucharistiam, sicut tunc moris erat pluribus, secum pro tuto viatico ac securo duce itineris publicè deferebãt. In quos ferociter irruentes, sacerdotes manu sacrilega spoliauerunt, nostræ redemptionis pretio, hoc est, Eucharistiæ nullam reuerentiam exhibentes: sed magis irreuerenter tractantes, nefandis dentibus attingere & atterere præsumpserunt, & cæteros vsque ad mortem ferè verberibus affecerunt. Quo audito discrimine, cœpit dolere non mediocriter Abbas Laurentius, peccatis suis imputans iniurias suis subditis irrogatas, maximè cum pater patriæ ipse diceretur. Qua consideratione non de fastu honoris, non de nobilitate generis, non de potentia sæculi superbè elatus, humiliter ad orationem conuersus est, mãlensque persecutionis gladium in se, quàm in suam plebem conuerti, iciunium sibi indixit, vt vno die naturali nec cibum, nec potum caperet: & ecclesiam ingressus cum suis clericis, Dominum incessanter deprecabatur, instãs fidelis patroni, pro liberatione suorum insistens. Sed non longè pòst diuina vltio in illos sacrilegos animaduertit. Octauo enim die illorum principes supradicti à quibusdam regis ministris comprehensi sunt: & quanuis sic satis procùl à ciuitate beati Laurentij capti essent, vnus tamen ex illis, quasi non posset alibi inueniri patibulum, necessitate diuinitùs compellente, ad Glindalacensem vrbem perductus est, & in rupe eminentissima, ingredientium in ecclesiam, & indè egredientium obtutibus exposita, suspensus interijt: vt ibi de flagitioso æquum Dei agnoscerent iudicium, vbi contra Ecclesiæ libertatem illam nequiter deliquisse constabat. Reliqui duo eiusdem nequitiæ consortes, in via illa,

Nota morẽ antiquum.

Latronum quorũdam insigne fascinus.

Diuinitùs puniuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qua sacrilegium perpetrârant, suspendio necati sunt. Quibus ità sublatis, tranquillitas patriæ, & viatoribus securitas restituta est, requiemq; dedit Deus famulo suo ab omnibus inimicis. Ità nimirùm similem eum fecit Dominus in gloria sanctorum, & magnificauit eum in conspectu inimicorum, & in verbis suis monstra placauit. Glorificauit eum in conspectu populi sui, & ciuitas Glindalacensis magni olim, vt suprà dictum est, nominis, tanto irradiata sidere, non parùm in tota regione illa honoris & reuerentiæ consecuta est.

Cap. 9.

IGitur quatuor his annis ità peractis, pax reddita est toti regioni, & copiosa fertilitas præteriti temporis inopiam mirè suppleuit. Vndè Abbas Laurentius, charitate feruidus, ad opera charitatis totus accinctus, copiam rerum ipsi allatam, pauperibus nutriendis & ecclesijs ædificandis abundè impertijt: cumque diuitiæ eius, licèt plurimæ, beneficentiæ & charitatis eius sumptui non responderent, thesaurum patris sui, quem custodiendum acceperat, pauperibus totum distribuit, & quæcunque inuenire poterat manus eius, multiuarijs charitatis officijs liberaliter dispergendo, per manus indigentium in cælos transmisit: vt, quemadmodùm de sancto Leuita & martyre Laurentio, cuius nomen non sine præsagio meritorum adeptus fuerat, sic & de illo veraciter dici possit: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Certè si electus Dei inter mundi scandala, inter antiqui serpentis sibilos, & fragilis carnis blanditias Iesus aliqua ex parte fuerit, (non est enim homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet) charitatis affectus, qui erat insignis in illo, operire poterat multitudinem peccatorum. Vniuersa enim delicta, vt habet Salomonis prouerbium, operit charitas: & si peccauit multùm, remissum est ei, quoniam dilexit multùm. Porrò multas infirmitates ram manuum impositione, quàm oris anhelitu salutifero sanauit: peierantesque omnes, manus eis imposita, quod priùs celauerant, cogebat confiteri.

Multa largitur vir Dei ecclesijs & egenis.

Psal. 111.

Eccles. 7.

Prou. 10. Luc. 7.

Nota.

Cap. 10.

INtereà contigit, vt Glindalacensis Episcopus, qui per id tempus præerat, vitæ diem extremum ageret, sedesque cathedralis eius obitu vacaret. Ea igitur sic pastore tanquàm communi spiramine destituta, sanctus Abbas Laurentius ad pontificalis honoris cathedram ab omnibus magna instantia & concordia petebatur. At ille suo more humiliter de se sentiens, petenti restitit populo, ætatem immaturam prouidè sapienterque prætexens. Nec tamen humilis eius excusatio postulantium deuotam superâsset instantiam, nisi diuina obstitisset prouidentia, qua dictante, scriptum est: Aduocatus à potentiore, discede: ex hoc enim te magis aduocabit. Quod de beato Laurentio suo tempore factum est. Dominus enim ad maiora & multis vtiliora eum reseruans, quia fidelis & prudens seruus super creditis sibi talentis fuerat, illisque contentus, non pusillanimitate, sed humili timore ductus, Episcopus fieri recusauit: posteà Archiepiscopi enim insula cohonestauit. Nam post non breue tempus Gregorius Archiepiscopus Dublinensis ad patres suos collectus est. Eius sede vacante, permulti ambitione cęcati, generis nobilitate & literarum scientia tumentes, dignos se illo præsulatu existimabant. Sed eos, vt improbos, depulit Dominus ab honore, quippè qui superbis resistit: humili autem & mansueto Laurentio apud electores tantam conciliauit gratiam, vt cùm de eligendo pastore tractaretur, subito afflatu spiritus sancti, eorum animi Abbatis Laurentij celebri memoria afficerentur. Nanque & generis nobilitate, & morum honestate erat apud eos clarissimus, & iuxta Apostoli doctrinam, de constituendo Episcopo Timotheum & Titum admonentis, irreprehensibilis Dei dispensator, non superbus, nõ iracundus, non vinolentus, non percussor, non turpis lucri cupidus: sed hospitalis, benignus, prudens, sobrius, iustus, continens, amplectens, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem: vt possit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Quibus omnibus solicitè seipsum præbeat bonorum operum exemplum, in integritate, in grauitate: vt is, qui ex aduerso erat, vereretur, & oppilaretur omne os iniqua loquentium, cùm nihil haberent mali de illo dicere. Itaque omni mox sopita discordia, diuersas eligentium voluntates spiritu sancto in vnam conflante, beatum Laurentium elegerunt in Archiepiscopum & pastorem: (sed valde inuitum, diuque renitentem, & in ipso honore onus pensitantem.) Et onus quidem prosternit debiles: honor autem pusillanimes deijcit. Ille autem non alienabat onus honoris ambitio, sed potius oneris grauitas, honorem declinandum probabat. Librabat enim montes in pondere, & colles in statera: quod pauci

Ecclı. 13.

Recusat Episcopatũ.

1. Petr. 5.

1. Tim. 3. Tit. 1.

Creatur Archiepisco. put.

Quæ parenthesi inclusa sunt, nos addidimus, quia deesse ea, aut ijs similia, satis appãret.

pauci faciunt. Quorum paucitatem admirans Esaias, exclamat: Quis librauit in pondere montes, & colles in statera? Si montes libremus in pondere suo, maius eorum pondus est, quàm altitudo. Illorum enim altitudo superari potest & pedibus calcari: pondus verò eorum quis ferat? Per montes autem intelligimus dignitates, quæ plus habẽt oneris, quàm honoris: quæ despici quidem possunt, sed sustinere eas quis possit? Colles quoquè si libremus in statéra, quantus ascensus eorum, tantus & descensus comperietur. Sic & in dignitatibus, quæ per colles designantur, si ascenditur ad prælationem, descenditur ad seruitutem. Librans igitur animus sancti viri montes in pondere, & colles in statera, onus in honore, & seruitutem in prælatione pensãbat: ficque fiebat, vt considerato seruitutis & oneris, omnem appetitionem prælationis & honoris ab eius animo auerteret. Tandèm tamen se iactans in Dominum, desiderio fructûs susceptit laborem, & à Gelasio totius Hyberniæ primate, in ipsa Dublinensi Ecclesia, multis Episcopis præsentibus, gratias agente populo, consecratus est.

Esa. 40.

Montes, dignitates.

Cap. 11.

BEatus igitur Laurentius pontificalem adeptus infulam, diligenti studio satagebat, vt esset subditis suis forma sanctitatis, & totius honestatis exemplum: nè prędicantem vel docentem contraria remorderet conscientia, sed potiùs prędicationem vitæ sanctimonia commendaret. Decet enim maiorem natù, decet & illum, qui primus est in Ecclesia, sic pronunciare verbum scientiæ secũdùm doctrinam, vt non impediat musicam. Impeditur autem melodia musicæ, si laudatur Dominus in sono tubę, & non laudatur in psalterio & cithara. Laudetur ergò Dominus in tubali prędicationis sono, & consonet psalterium, concordet & cithara: vt vna sit harmonia siue consonantia prædicationis, quæ per tubam intelligitur: & executionis decem mandatorum, quam decachordum psalterium designat: itemque mortificationis carnis, quam cithara significat. Itaque mox vt indutus est beatus Laurentius stola gloriæ, etiam vasis virtutis expetijt coronari. Circuncinxit ergò se zona iustitiæ, circunpedes, & femoralia, & humerale sibi imponens, tunicam talarem totam cilicinam non tantùm induẽs, sed carni assuens, cuius cilicij asperitate, & vermium multitudine succrescente perforabatur caro sancti pontificis: vt ex interiori ardore spiritûs flamma exteriùs resultante, ipsa caro velut in frixorio coqueretur. Sicque clauum clauo retundens, punctiones punctionibus reprimens, proprium corpusculum exarabat: extrà, hoc est, ex carne primo maledicto supposita, spinas & tribulos eliminare contẽdens: vt sic acernum frugum posset sibi cumulare in posterum. Sic attendẽs sibi pastor egregius, de omni corde suo satagebat laudare Dominũ, in diuinis officijs assiduus & deuotus: diligensq; decorẽ domũs Dei, vt amplificaret cultûs diuini sanctitatem, & sacris altaribus debitam præstaret reuerẽtiam, construit ad sacrum Domini ministeriũ viros idoneos ordinare, nè propter seruitores seruitia Domino displicerent, sicut scriptum est: Nè offeratis vltrà sacrificium frustrà. Incensum vestrum abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festiuitates alias nõ feram, & iubditur causa: Iniqui sunt cœtus vestri. Ideò vir sanctus & timoratus siue religiosus, honestatis amator, & zelator religionis, operam dedit, industriamque adhibuit, vt clericos seculares, qui in Ecclesia Dublinensi erãt instituti Canonici, secundùm exteriorem & interiorem hominem mutatos in melius, in regulares canonicos transformaret. Et vt hoc summi Pontificis authoritate confirmaretur, duos è canonicis suis misit Romam, propter vsum & consuetudinem * Aroasiensis ordinis: per quos sancti viri desiderium adimpletum est. Fecitque regulares stare cantores circa altare, vt laudarent nomen Domini: & dedit in celebrationibus decus, & in sono eorum dulces fecit modos.

Qualem se exhibuerit in ea dignitate.

Esa. 1.

Canonicos seculares mutat in regulares.

* Arroasensis.

Cap. 12.

VT autẽ Domino suo securiùs militaret, spiritualis certaminis milites electos ordinans, armisq; eorum & signis se muniens, habitum Canonicorum regularium & viuendi normam accepit, eiq; conuenienter viuere studuit. Nam penè continuè, dum sibi licebat, cũ canonicis illis edebat in refectorio, locis & horis congruis siue debitis seruabat silentium, ad matutinas singulis ferè noctibus cum illis in chorum ingrediebatur; vnàcum eis vigilias & laudes Domini celebrabat. Sciens autem scriptum, Vigilia honestatis tabefaciet carnes: deuotione feruẽti vigilabat in orationibus, & attenuabat carnem suam. Finitis enim matutinis laudibus, cæteris ad lectos redeuntibus, ipse in ecclesia

Obserua vestem cilicinã, toti corpori admotam.

Genes. 3.

Fit etiam ipse Canonicus regularis.

Eccli. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vigiliæ & preces eius.

clesia rèmanebat,etsì non semper solus,tamen vt solitarius: ibatque pro consuetudine ante signum Dominicæ passionis,vbi velut in speculo vitæ,cõtemplabatur æneum ser-

Num.21. pentem,eleuatum in stipite Crucis,& eius dulci memoria sanabatur à languoribus suis,psallebatque Domino cum tremore:& nunc stando,nũc sedendo,nunc etiam flectendo genua,totum Psalterium resonabat. Affirmatum est equidem à fratribus religiosis, qui præ cæteris frequentiùs orationibus insistebãt, quòd vir sanctus cum prædicta Cruce dulcissimum habebat colloquium:de qua multa mirabilia memorantur,quę magna peregrinorum veneratione ab antiquis temporibus frequentatur. Facto verò die, exibat in cœmeterium,& illic aliquantispèr deambulans, commẽdationem fidelium defunctorum percantabat.

Cap. 13.

Eccli. 33. Corpus suũ flagellat quotidiè.

CVmque non ignoraret illud Ecclesiastici, Seruum inclinant operationes assiduæ: carnem suam vigilijs & ieiunijs exiccatam,& asperitate cilicij,vt suprà dictum est, exaratam,reducto paululùm cilicio,verberibus exponebat, terq; ad minùs in die se virgis cędi volebat ab aliquo familiari,qui tacere nõsset: excutiebatque per confessionem, adiunctis virgarum scopis, si quid eius sanctæ animæ pedibus mundani pulueris adhæsisset. Etsi autem eiusmodi virgarum castigationibus & orationibus carnis coërceret

Eccli. 33. malitiam,at tamẽ in omnibus discretionis moderamen adhibebat, nec sine iudicio flagellabat carnem propter dictum illud Sapientis : Si non obedierit seruus, curua illum

Rom.12. compedibus:verùm sine iudicio nihil facias graue.Nam Apostolus ad perfectam carnis mortificationem nos inuitans,' cùm premisisset, Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem,sanctam,Deo placentem:subiecit,Ra-

Terentius. Nõ vescitur carnibus. tionabile obsequium vestrum,videlicet secundùm ethnicum, vt nè quid nimis. A carnibus quidem semper abstinuit,postquàm canonicus fuit: omni verò tempore à desiderijs carnalibus. Sexta feria solo pane vescebatur & aqua, & frequenter nec panem sumebat illo die, nec aliquid refectionis corporalis, cibatus solo pane & aqua doloris ex

Psal.101. compassione Crucis Iesu Christi,' cum quo se animo crucifigebat. Sæpè etiam panem lixiuio mixtum solebat edere, vt posset dicere cum Psalmista: Cinerem tãquàm panem manducabam,& potum meum cum fletu miscebam.

Cap. 14.

ERat verò multùm liberalis non solùm pauperibus, sed & diuitibus hospitalis & discretus,vnumquenq; sic,vt decebat, suscipiẽs, pauperum inopiæ succurrẽdo,diuites verò inuitando suis beneficijs ad sectanda charitatis opera : vt simul diues & pauper ab vno acciperent non solùm temporale subsidium,sed & consilium spiritale. Sic enim de-

Vitat hominum applausus. cebat pastorem bonum pascere gregem suum.In omnibus autem, quibus posset popularem excitare fauorem,cautè se gerebat,inanem gloriam & lupinam hypocrisim tanquàm pestem euitans.Nam propriæ carnis macerator,amator abstinentiæ,non tantùm hospitibus se splendidum in panibus, ferculorum varietate atque potûs diuersis generibus exhibebat: verùm etiam cum illis aliquandò discumbens, & inter multas epulas cibis vilioribus vtens, aut edere se simulans, pia quadam simulatione communem se illis ostendebat. Et quod est argumentum miræ prudentiæ, sępè merum bibere credebatur, cùm non esset merum, sed aqua potiùs modici vini admixtione sic tincta, vt vinum à

Multos alit pauperes. discumbentibus putaretur.Singulis autem diebus pauperes sexaginta, aut quadraginta vel minimùm triginta in conspectu suo refici faciebat,exceptis alijs pauperibus,de quibus infrà dicemus.

Cap. 15.

† deest,proceræ, aut aliud quippiam

ERat autem vir sanctus ad modùm † & elegantis staturæ. Vestimenta eius nec nitida nimiùm,nec abiecta plurimùm,sed ex moderato & competenti habitu erant.Exterior eius habitus, propter rudem & seruilem populum, authoritatem & reuerentiam pontificis præ se ferebat:medius verò,canonicum regularem:ad carnem cilicia & ralana interula, pœnitentem. Perhęc & alia beatus pontifex tanquàm sapiens architectus ipsum dabat, in similitudinem picturæ, exemplum bonorum operum, & sculpebat in subditis signacula sanctitatis,& assiduitate sua variabat picturam:& in lege Domini indicabat congregationem,& in fide sua probatus est,& cognitus est in verbis suis fidelis. Transigebat noctem sicut diem,& vigilia sua perfecit opus,& in diebus suis suffulsit templum Domini,& corroborauit templum,& pręualuit amplificare ciuitatem Dei,& ad-

eptus est gloriam in conuersione gentis suæ.Nam in diebus eius prosperata est plantatio illa Deinouella,vt verum esset, quod scriptum est : Seruiuit Israël Domino cunctis diebus Iosue. Iosue 24.

Cap. 16.

NOn est aũt ex toto silendum, quòd beato viro ex Abbatis minori officio in pontificem sic translato,prędictus rex Dermitius quẽdam Clericum successorem eius violenter constituit,& contra ius consuetudinis, quo tam Clerus quàm populus ibidem Abbatem eligere consueuerat,in dictam Abbatiam, illis reclamantibus, eum irreuerenter intrusit. Sed is tamen, nè Euangelicum illud non impletũ abiret, Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur: tam à dignitate, quàm ab officio Matt.15. postmodùm amotus est.Clero aũt & populo in ius eligendi restituto, nepotẽ quendam S.Laurentij,Thomam nomine,iuuenem pręclarum moribus & scientia,sanctiq; ponti- Nepos eius fit Abbas Glindalacensis.
ficis conuictu atq; consortio clariorem, in Abbatem Glindalacẽsis Ecclesiæ concorditer elegerũt: In quo facto non defuit Dominus seruo suo,de quo scriptura dicit! Bonus reliquit hęredes filios & nepotes. & iterùm : In semine sanctorũ permanet bona hęre- Prou 13. Eccli.44.
ditas, & nepotum ipsorũ semen in testamẽto stetit. Hunc igitur cùm sanctus, non propter propinquitatem carnis,sed magis charitate spiritûs,præ cęteris impensè diligeret, ità vt etiã secreta sua ei securè committeret,ciuitatẽ Glindalacẽsem deincèps tanto frequentiùs,quãto libentiùs visitauit. Nam prope ciuitatem ad tria milliaria locus erat secretus, & B. Coëngini frequentia consecratus, quem præ alijs tanto specialiùs elegit, quanto eius sancti viri virtutes studiosiùs imitari satagebat.Is verò locus non in hominum conspectu,sed in mirãda solitudine esse dicitur. Nã ex vna parte rupes ex alto pendens triginta cubitis, ad hunc locum transitum denegat: ex altera stagnum non modici ambitûs,totidem cubitis in profundum descendens,à parte sua * nauigium pandit.Nec * nauigiũ, pro nauigatione
tamen sine fontis dulcedine locus est. Nam ex eádem rupe riuulus sonorus, dulcissimas fundens aquas, erumpit,habitatori loci non parùm præbẽs solatij,consitis arboribus siue herbis continuum virorem ministrans : apud quem riuulum etiã salix mirifica repe-
ritur, poma ferens vsq; ad hyemale S.Martini festum crudissima, vt vix à quoquam tum Nota singulare pomorum genus.
possint degustari. Appropinquante aũt natiuitate Dominica,celeriter maturescunt,solis infirmis pro medicinali remedio reseruanda. Locus aũt inferior,ei concauitati subiacens, à duodecimo Calendas Octobris vsq; ad octauum Calẽdas Martij,solis lumen non accipit, immò quędam eius pars, solis radijs nunquàm illustratur.

Cap. 17.

IN ea aũt concauitate,quam S. Coënginus suis manibus effeciße dicitur, B.Laurẽtius persępè latitãs,contemplatiuis delicijs illic deuotus perfruebatur,de corpore suo minimè solicitus.Sed tamen in multa necessitate ei deesse nolens, tèr tantùm in hebdomada panem & aquam,interdùm etiã olus ei prębebat,tanquàm alter Moyses contemplationis diuinę suauitate refectus.Ibi ergò morans per quadragenas,hominũ non admittebat frequẽtiam,nisì iam dicti Abbatis nepotis sui, qui ei cibum, qualem diximus,subministrabat:ad eumq; causas & negocia populi,& ad populũ sancti sacerdotis responsa atq; cõsilia referebat.Erat aũt accessus ad eum per scalam: cuius ima pars in aqua figebatur,superior tenebatur ad rupem. Neq; tamẽ ex hocipso loco egredi sancto viro mo-
lestum erat,si vrgente negocio subditis suis id necessarium cognouisset: sed velut alter Moyses in ingressu tabernaculi & egressu,Rachelis & Liæ,Marię & Marthę pro loco & tempore,in se facies varias transfigurabat. Sic aũt implebat fidelis pastoris & prudentis rectoris officium, non propter improbam agẽdorum instãtiam, contemplationem negligens: aut propter contemplationis studium,agenda postponẽs. Videbatur aũt populo barbaro,cornuti Mosi similitudinem afferre ex frequẽti collocutione cum Domino. Nam sermo eius instãr faculæ ardebat,radios vibrabat igneos: dixisses stimulos & quasi chaos in altũ defixos. Ibat vir sanctus per arma iustitię à dextris & à sinistris,derruncans eruẽtaq; acies vitiorũ, prędicãs assiduè verbũ Dei,& opus faciẽs Euangelistæ: instans op- 2.Tim.4.
portunè,importunè: arguẽs,obsecrãs,increpans in omni patiẽtia & doctrina,nè de manu sua requireretur sanguis cõmissi sibi populi peruntis.Ducebatur enim ad mortem 1.Ioan.2. Fontes vitiorum omnium.
populus Dubliniæ,vel potiùs iam periẽrat infami ternario vitiorum, putà cõcupiscentia carnis,concupiscentia oculorum,& superbia vitæ. Ex quibus, tanquàm ex fontibus venenatis,oriuntur & dimanant riuuli mortiferi totius iniquitatis, ebrietates,crapulæ,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

earum comes ignis luxuriæ, contentiones, rapinæ, iniuriæ mutuæ, & alia mala infinita. Quibus vitijs cùm ciues suos videret beatus pontifex irretitos, dolebat plurimùm, & speculator constitutus à Domino, super speculam suam stetit iugiter per diem, & super custodiam suam totis noctibus: & quod audiuit de ore Domini, verbũ annunciauit populo subdito sibi. Vidit enim & prædixit, post vitia secutura supplicia, iniurios plectendos iniurijs, luxuriosos incẽdijs vastandos, (Luxuria nanq; ignis est, vsq; ad perditionem deuorans, & omnia virtutum eradicans genimina) & homicidas cẽdibus perdẽdos. Per quæ enim peccat quis, per hęc & punitur.

Esa. 21. Prædicit clades futuras. Sap. 11.

Cap. 18.

VEniente igitur gladio Domini, sicut pastor sæpè prædixerat, non longo temporis interuallo, rex Dermitius, adiuncto sibi Richardi Comitis auxilio, cũ multa Anglorum caterua Hyberniam ingressus, Dubliniam magna vi cepit, captam succendit igne, bona ciuitatis diripuit, & homines interfecit. Atq; ità, secundùm vaticinia viri Dei, misit in eos iram Dominus & vindictam, & reddidit illis iniquitatem eorum. Beatus autem Laurentius instàr Ieremiæ, testis extitit stragis populi sui: vbi etiam multis affectus iniurijs, rebus eorum, quantùm ipse poterat, defensis & munitis, morti sese pro illis exponere neutiquàm formidauit. Corpora etiam cęsorũ pius pastor inter manus hostium adhuc palpitantia rapiebat, & velut alter Tobias, festinabat Christianæ tradere sepulturæ. Si quos autem post stragem inuenit superstites, quibus poterat facultatibus, ijs succurrebat. Maiori tamen affectu mouebatur in illos, quos priùs viderat felicitate vberiori florere, & subitò quidem, sed tamen iusto Dei iudicio, in summam miseriam conjectos esse. Inter omnia autem malorũ genera, summũ in miserijs infelicitatis genus est, fuisse felicem. Clericos præterea, contra impetum gentis superbæ, quæ ciuitatem obtinuerat, in suis locis permanere posse, nõ sine magnis periculis impetrauit: quibus etiam libros & ornamenta ecclesiæ ipse, cuius bonis temporalibus & ecclesiasticis non pepercerat hostilis iniquitas, immò potiùs vniuersa rapuerat, vel vastauerat, prudenter & strenuè restituenda curauit.

Dublinia vastatur. Magna sancti viri constantia. Tob. 1. & 2.

Cap. 19.

QVodam tempore vir beatus pro Ecclesiæ suæ negocijs in Angliam profectus, ad regem Henricum venit Cantuariam: ibique, vt decuit, susceptus in ecclesia sanctę Trinitatis à monachis, ob impetrãda suffragia S. Thomę glorioſi martyris deuotè pernoctans, in crastino monachorum precibus Missarum solennia celebrare disposuit. Cumq; pontificalibus vestibus processisset ornatus, quidam fatuus audiens eum virum sanctum & religiosum esse, simplici sua fatuitate vel fatua simplicitate sibi persuasit, se rectè & piè facturum, & præmia posse diuina promereri, si tam beatum virum sancto Thomæ reddat martyrio parem. Mox igitur animi sui conceptum volens perficere, fustem ingentem arripuit, & per medium irruens populum in beatum antistitem, totis viribus eum in capite percussit. Ille verò percussus, statim corruit ad cornu altaris, grauiter vulneratus. Id videntes monachi, & omnes qui aderant, cum multo dolore & lachrymis in faciem se prostrauerunt, credentes pontificem lethaliter vulneratum. At vir sanctus post breuem morulam leuato capite, dari sibi aquã in vasculo postulauit: & super eam dicens orationem Dominicam, camq; benedicens signo sanctæ Crucis impositio, laduari ea vulnus capitis imperauit. Quo facto, cessauit fluxus sanguinis, & protinùs vulnus sanatum est: sicque sanus effectus, inchoata Missarum solennia celebrauit. Quod qui vidit, testimonium perhibuit. Ipsum autem vestigium vulneris semper mansit in capite: & nunc in ipso capitis * cranio, deficiẽte ossis particula, fractura cernitur apparere. Iubente verò rege suspendi fatuum illum, beatus pontifex vix precibus obtinuit, nè quid mali hac de causa illi inferretur.

Hominis stulti horrenda temeritas. Præclarum miraculũ. * testa

Cap. 20.

ALio tempore cùm de regis Angliæ curia remearet, venit in Vualliam: vbi diù venturn expectans prosperum, tædio angebatur. Erat autem in illis partibus quędam ecclesia in honorem beatæ Virginis apud castrum cuiusdam diuitis, cuius expẽsis recèns ædificata, cuius laterihomo quidam perpetuò se incluserat, vt Deo liberiùs adhærere. Huic igitur viro Dei nocte apparens Virgo sancta, ornatu & facie reuerẽdissima, scisitabatur cur sua ecclesia dedicata non esset. Cui cùm anachoreta respõderet, Episcopum dicœcesanum diù abfuisse: Ego verò, inquit illa, nolo eam ab eo dedicari. Ecce adest Lau-

Visio cuiusdã solitarij.

Laurentius Dublinensis Archiepiscopus, cuius præstolabar aduentum, vt ipse meam ecclesiam consecraret. Et hoc ei signum, quòd ventum vel trãsitum non obtinebit, donec meæ satisfecerit voluntati. Ad hæc experrectus homo, & territus visione, facto iam die, misit pro castellano, cius ecclesiæ fundatore, totamq; ei patefecit ex ordine visionem. Is mox ad Archiepiscopum properãs, eum ad suũ castrum inuitauit, susceptumq; honorificè procurauit: factaque cœna, precabatur eum, vt illam ecclesiam consecrare dignaretur. Vir sanctus respondit, id sibi non licere: castellanique precibus assentiri modis omnibus renuit. Videns id castellanus, non cunctatus est viro Dei minas beatę Virginis indicare, totam anachoretæ visionem per ordinem commemorans. Quam sanctus vir mente pertractans, videnśque secundùm DEVM sibi non esse illicitum, sed permissum, diuinæ visioni deuotisque precibus assensum præbens, ecclesiam postridiè dedicauit. Cumque Missam & diuina officia peregisset, gustato pane cum suis nauim ingressus, cursu prospero ad portum desideratum peruénit. Ex eo tempore innumera fiunt miracula in ecclesia illa, diuinaque indigentibus beneficia præstantur.

Multa miracula in ecclesia, à viro Dei dedicata, fiunt.

Cap. 21.

RVrsùs beato viro in Angliam cum tribus nauibus contendente, in medijs maris vorticibus tempestas sæuissima extitit, ità vt penè naues & homines mergerentur. Iamque nautis, spe omni euadendi periculi propemodùm destitutis, quidam melioris spei vir, conuersus ad sanctum præsulem, dixit: Domine, eccè perimus: succurre nobis tuis sanctis precibus. Illo igitur flexis genibus Deum deprecante, statim mare quieuit, cessauitque tempestas, ità vt possent homines admirari & dicere: Quis est hic, quia venti & mare obediunt ei?

Sedat tempestatem. Matt. 8.

Cap. 22.

ALio quoquè tempore properãti ei in Angliam, & iam nauim ingresso, quidam è civibus Dublinię comites se adiunxerunt, sub tanto pastore pericula maris se euasuros confidentes. Et eccè cùm iam securiùs mare sulcarent, subitò commotis fluctibus, ventisque sæuientibus, tempestas horribilis exorta est, adeò vt præsentem intentarent omnia mortem. Congregati ergò omnes ad patrem & patronum Archiepiscopum, anxiè precabantur, vt suo interuentu ocyùs ipsis succurreret. mors enim in ianuis videbatur. At secretarius & amicus Dei: Confidite, inquit: nemo vestrùm peribit: sed audite consilium meum, & ità Dei deuotionis muneribus placate. Ad eius enim, vt nôstis, & beatę Virginis matris eius honorem, Dublinię ecclesiam nouam construimus: ad quã perficiendam dare vos moneo de fructu operum eius, qui vobis omnia largitur: sicque promitto ego vobis in Domino, tranquillitatem maris absque vestro & rerum vestrarum periculo citiùs adfuturam. Mox illi ad Archiepiscopum bona & alacri voluntate multa donaria apportant. Erat enim nauis illa multis referta diuitijs. Ille verò gaudens in Domino, breui & deuota oratione penetrat cælos: statimque mari subsidente, & tranquillitate restituta, DEVM & sanctum eius pontificem omnes pariter collaudant.

Iterùm suis precibus trãquillum efficit mare

Cap. 23.

EMergentibus autem causis quibusdam Ecclesiæ suę, pastor strenuus vigilans super gregem sibi commissum, summum Pontificem adire decreuit: Romamque feliciter perueniens, adiutus Domini gratia, propositum impleuit. Cumque pro libertate Hybernię ecclesiæ facundè satis egisset, & animi eius benignitas atque prudentia manifestè innotuisset, regressurus ad propria, Legatus totius Hybernię à domino Papa constituitur. Reuersus indè prosperè in Hyberniam, commissæ sibi legationis officium cum magna totius ecclesiæ libertate exequi satagebat. Quæcunq; religioni, vel ecclesiarum officijs, vel honestati clericorum deesse videbat, ea sufficienter & honestè supplebat, superflua resecabat, rectè disposita inuiolabiliter obseruari volebat: eratque in zelo legis Domini velut ignis, & quasi adeps separatus à carne. Intantùm autem ministrorum ecclesiæ execrabatur immunditiam castitatis & honestatis zelator, tamq; eos ad continentiam prouocabat, vt omnes tam subdiaconos, quàm diaconos vel presbyteros, si incontinentiæ conuicti essent, licèt tanquàm Archiepiscopus posset, tamen nollet absoluere: sed ad Romanam ecclesiam, à summo Pontifice absoluendos, destinaret, ità vt quodam tempore, quod dictu mirum sit, centum quadraginta presbyteros de incontinentia conuictos, Romam miserit absoluẽdos. Cupiebat enim omnes sui similes effieere, &

Fit legatus Hyberniæ. Eximius eius erga incontinentes clericos zelus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam in se sectabatur muditiam, eam etiam à subditis requirebat, lumbos suos non zona pellicea, sed aspero cilicio constringens. Itaque Apostolicum illud, quod re ipsa præstabat, ore quoquè iubebat: State succincti lumbos vestros in veritate.

Ephes. 6.

Cap. 24.

CVm autem sic legationis suæ fungeretur officio, & cælestis vitæ pabulo populum reficere conaretur, temporalium rerum inopia totam Hyberniam miserabiliter occupauit. Itaque humanissimus pastor, assuetus olim operibus pietatis & benignitatis, videns tempus acceptabile, tempus miserendi, fœnerabatur Domino, dum misereturpauperum: totusque inopum commiserationi addictus, pensatis eorum miserijs, egestatem illorum suam existimans, pro facultatum suarum copijs, sed non largissimæ charitatis suæ votis, illis opitulabatur & succurrebat. Quingentos nanque pauperes, extrema penuria oppressos, per triennium quotidianis sustentabat eleemosynis, exceptis alijs plùs minùs trecentis, quos per Episcopatum suum vestibus & alimonia donabat, quibusque necessaria omnia ministrabat. Multæ etiam fœminæ egestate afflictæ, paruulos suos, quos nutrire non poterant, necessaria quadam cautela ad ostia eius deponebant, itemque alijs diuersis locis, per quæ illum nouerant transiturum. Sciebant enim in eo maternum inesse affectum, nec posse deesse eis: quippe qui gremium pietatis omnibus expandens, nemini se negabat. Ille verò non immemor paupertatis & pueritię, quam pro nobis Iesus Christus assumpsit, qui in die iudicij dicturus est, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis: quique alibi dicit, Quicunque susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit: pium se puerorum nutritium exhibebat, eosq; per diuersa diœcesis suę loca hominibus & baliuis suis nutriendos & diligentiùs custodiendos commendans, eis necessaria omnia suppeditauit. Et cùm talium sit regnum cælorum, ipse iam exultans in cęlis, frequentiùs in terris puerorum miseretur. Erant autem id genus pueri fermè ducenti, quandoquè plures, quandoquè pauciores: demptis nonnullis pauperibus, de quibus iam dictum est: & paruulis, quos in domo sua bonus Christi nutritius procurabat. Cùm autem hi pueri iam adulti essent & enutriti, tradi singulis crucem ligneam iubebat, quas signi cuiusdam loco ferentes, circuibant prouinciam: atque ità ab eius præfectis & alijs, nomen Dei & pōtificis venerantibus, vitæ sustentandę consilium & auxilium eis impendebatur.

Prou. 19.

Vide singularem in tot paupercs humanitatem.

Matt. 25. Matt. 18.

Cap. 25.

PEr id tempus, multiplicatis malis in terra, cùm sanctus pontifex die quodam à Dublinia Vuassofordiam iter haberet, quidam è militibus regis Vuilhelmus nomine, comitem ei adhibuit, nè fortè si solus esset, incideret in latrones. Sed & scriptor quidam cum vxore sua paruuloque infante, tanquàm securiùs iteriam facturus, illis se iunxit. Ingredientibus autem illis nemus quoddam, latronum latibulum, vigintiquatuor loricati latrones è latebris prodiērunt, simulantesque se velle parcere pontifici & suis, peretrabant, vt militem ipsorum traderet voluutati: ipse verò cum suis clericis, illæsus abiret. Sed vir sanctus respondit mâlle se interfici, quàm illis militem iugulandum permittere. Tum illi furijs agitati, in clericos eius sæuiùs irruerunt, & scriptorem antedictum ereptum vxori & paruulo, brò irrumpendo occiderunt. Eius autem vxoris miserius Episcopus, postea quæ ad viatici vestitumque pertinent, perpetuò illi subministrauit: puerum verò literis erudiendum curauit, & quoàd vixit, inter Clericos suos illum numerari voluīt. Porrò latrones facessam in militem vibrantes, misericorditer sese interponentis Episcopi equum confoderunt: sicque miles equi præsidio de eorum manibus ereptus est. Præsul verò spoliatis clericis, varijs affectus iniurijs, in proximam veniens ciuitatem, latrones illos per internuncios admonuit, vt à sua malitia abstinentes, veniam impetrarent: nī id facerent, se cum omnibus eius ciuitatis presbyteris in eos excommunicationis sentētiam pronunciaturum. Illis autem omnem pœnitentiam & correctionem respuentibus, eos excommunicauit: Quod cùm illi cognouissent, & quemadmodùm fieret excommunicatio, inquisissent, dixerunt: Excommunicemus & nos Archiepiscopum. & accipientes extrà hostium furto ablati, loco stolarum, & accensis lignorum faculis loco candelarum, instar luporum vlulabant, Clericos irridentes, anathema legentes, & in derisum Ecclesiæ eorum in aqua ipsas faculas extinguentes. Ex ijs vnus postero die, licèt quadruplici tegumine vestitus, frigore satis temperato & tolerabili extinctus est. Tertio indè die, mali-

Incidit in latrones.

Ecce tibi ecclesiam vltionē in deriſores excōmunicationis.

malitiæ eorum dux itidèm peremptus est, atq; ità alij post alios intra annum vnum perierunt.

Cap. 26.

QVidam è ministris Archiepiscopi quandoquè, non absque sua fortasis culpa, Dubliniæ ad patibulum trahebatur. Cumque iam ad suspendij locum peruenisset, rumor eius rei ad Archiepiscopum perlatus est. Illicò surgit ille, sequiturque hominem, vt eum liberet. Videns autem vnus è carnificibus præsulem venientem, timensque ne infelix ille ex eorum manibus auferretur, caput misero præcidit. Id cernens Episcopus, multumque dolens ereptum sibi hominem, in eius percussorem maledictionis fulmen intorsit. Cumque ille cum socijs Dubliniam rediret, in ponte cadens coxam fregit, & ex eo vulnere breui vitam amisit, manifesto diuinæ vltionis iudicio. Sic Dominus, quantæ sanctitatis & gratiæ apud ipsum esset beatus Laurentius, & quòd eius verba pondus haberent, sæpiùs declarauit.

Miserè perit cui vir sanctus imprecatus est

Cap. 27.

DVo viri Dubliniæ in loco sacro latrocinium perpetrārunt: sed pro meritis suis percussi à Domino, protinùs amētes effecti sunt, ligatiq; ad ecclesiam sanctæ Trinitatis, & ad Archiepiscopum adducti sunt. Quos cùm ille vidisset, misericordia motus ergà illos, data benedictione, iussit eos à vinculis expediri. Illi soluti, in faciem corruentes, diù tanquàm exanimes iacuerunt. Tandèm surgentes incolumes, viro Dei pro salute recepta gratias egērunt. Quod ille, nè facerent, more suo prohibebat, & vt soli Deo gratias agerent, verecundus & humilis hortabatur.

Duos amētes sanat.

Cap. 28.

QVandoq; vir sanctus cum duobus Episcopis & Abbate Thoma nepote suo ad concionem quandam properabat. Cumque apud pagum quendam horas Dominicas cantaturus descendisset, homo quidam aduenies, ad eum exclamauit: Præsentiam tuam, domine, non equitum multitudine gloriari decet, sed in eo potiùs, vt ægrotis & afflictis succurrere studeas. Est in ecclesia huius pagi proxima, fœmina quædā nobilis, quæ ab immundo vexata spiritu, nuper mente capta est. Ad eam igitur ire te decet, & fundere preces pro ea ad Dominum, vt tuis flexus precibus, illam sanare dignetur. Percepta ea simplicis hominis petitione, Archiepiscopus iubet ire Thomam Abbatem, & orare pro ea. At ille modis omnibus recusabat vel limina ecclesiæ attingere: intantùm id genus homines horrebat. Præcepit ergò idem Episcopo Kildarensi Malachiæ. Sed is itidem se excusans, aiebat se non tanti esse meriti, vt dęmones expellere possit. Iubet tandem vir Dei, vt Clemens Episcopus eat. Qui sua simplicitate libenter se iturum respondit. Erat is vir magnus & caluus. Cumque eum dęmoniaca cōspexisset in ecclesiam intrantem, mox ei caluitiem obiecit, addens etiam contumeliam per mendacium: O calue vilissime, inquiens, qui semper meretricio te iungis cōtubernio, quid hic à me requiris? simulque arripiens lapidem, iactauit in eum. At Episcopus & contumeliam, & horrorem non ferens, ad Archiepiscopum cum timore pudefactus redijt. Tum demùm vir sanctus vt simulationem, sic arrogantiā vitare volens, Ego, inquit, si sic necesse est, eam in nomine patris & filij & spiritus sancti visitabo. Cumque ad ostium ecclesiæ venisset, Crucis signaculo & eam, & fœminam consignauit. Eum autem vt vidit miserabilis mulier, multa in eū probra & cōuicia coniecit. Sed ille vir misericors, eius miseriæ misertus, de Domino non diffidens, ligari eam præcepit. Et cùm manibus eam attrectāsset, peditis Crucis signum impressit, & aquam benedictam ori eius infudit, humiq; prostratus, Dominum pro ea suppliciter & breuiter orauit. Indè recedens, cùm triduò pòst eò reuertisset, inuenit eam sanæ mentis, & iamdudùm ipsius reditum præstolantem. Illa verò mox ad eum accedens, multis precibus nocte illa retentum, cum omnibus comitibus eius honorificè procurauit, in eximij amoris signū crebrò eius manus & pedes deosculans, & gratias agens omnipotenti Deo, quòd per eius merita perfectæ esset reddita sospitati.

Malachias Episcopus Kildarensis

Procax dæmonis petulantia.

Vide quibus armis oppugnat dæmonem vir sanctus.

Cap. 29.

QVidam beati viri marestallus, toto corruptus corpore, miserabiliter inflatus erat. De cuius salute cùm iam medici omnes spem abiecissent, adductus est ad domum suum. Is protinùs manus ei imponens, oransque pro eo: Ducatur, inquit, ad hospitium suum, & cùm sanatus fuerit, redeat ad pristinum munus. Reductus est ergò domum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

domum,& proxima nocte omnis ille corruptus humor effluxit,& post dies octo viribus instauratis,ad virum Dei cum alacritate reuersus,gratias egit pro sanitate, per eum diuinitùs ipsi donata. Cui vir sanctus: Memineris, ait, non homini,sed soli DEO gratias agere.

Sanat hominem desperatum.

Cap. 30.

IN ecclesia beati Martini Dubliniæ quidam sacerdos,nomine Galuuedius,ministrabat.Erat autem charus Archiepiscopo,quòd eum à iuuentute nutrijsset,& eius clericus fuisset.Is igitur aliquandò graui infirmitate depressus,ad extrema peruenerat.Nam cùm & sensu & halitu carere videretur, complures eum mortuum putabant: quidam verò nondùm exanimem,sed velutì in ecstasi positum existimabant. Vndè factum est, vt tribus indè noctibus totidemque diebus corpus in medio positum,sepulturæ mandare differrent.Tandèm adueniens sanctus Laurentius,& corpori tanquàm funeri appropinquans, pietate motus ad lachrymas,mortuum sic affatur: Tu quidem dilectissime, si posses,mihi iam loqui velles: sed in omnibus fiat voluntas Dei. Sic ait,& flexis genibus, Dominum tacitus orauit. Quis autem fuerit affectus orantis, satis declarauit Dominus exaudientis effectus.Completa enim oratione,quam nouit ille solus, qui approbatur, sacerdos Galuuedius quasì de graui somno excitatus, surgens incolumis, gratias egit Deo & sanctæ Mariæ,& beato Laurentio domino suo,apertisque in circumstantes huminibus,quærebat quid ibì facerent,vel qua ex causa illuc pariter conuenissent. Stupefactì verò & territi omnes in eo, quod accidisse videbant, sic illi responderunt: Toto triduo nullum vitæ signum habentem,sed instàr mortui iacentem,te sepelire proposuimus.Et sacerdos: Nouit Dominus,inquit, animam meam separatam fuisse à corpore, & discerptantibus Angelis pro ea, vidisse me dominum meum Laurētium flexis genibus coram DEO & gloriosa virgine Maria matre eius, pro me humiliter deprecantem: eiusque oratione flexum Dominum,animam meam corpori restitui iussisse. Tum verò beatus pontifex pro familiari sibi & humili verecundia,illi sacerdoti sub pœna excommunicationis interdixit, nè rem hanc vlli omninò homini, donèc ipse viueret, reuelare ausus esset.

Excitat vita sanctum.

Cap. 31.

HAec de vita & moribus sancti viri, eiusque virtutibus à certissimis excepta testibus,post aliquot annorum curricula tanquàm paucæ quædam reliquiæ ad nos pertulata sunt.Iam qua occasione & quo pacto,Domino largiente,ad Augensem vsque ecclesiam peruenerit,in veritate,qua comperi,succinctè narrare curabo. Oborta fuit grauis dissensio inter regem Angliæ Henricum,sub quo passus est sanctus Thomas martyr gloriosus,& regem Hyberniæ potentissimum Deronogum: cuius sedandæ causa sedulus pontifex interponens,venit in Angliam,secum ducens quendam nepotem suum,iuuenem elegantem,vt eum regi Henrico obsidem daret,si pax cum illo constitui vllatenus posset.Sed rex Angliæ pacem repudians,crudelem potiùs tyrannum se exhibuit,regioque edicto cauit,nè viro Dei liceret in Hyberniam reuerti, portusq; omnes,qui Hyberniam spectarēt,ei voluit esse interdictos,hac ratione beatum virum exulare cogens. Ità ille regem in Nortmanniam transfretantē in monasterio Abbendoniæ tres hebdomadas expectauit. Deindè tædio quodammodò affectus,regem sequi statuit, si forte in negocio illo magis eum placabilem offenderet. Ingressus igitur nauim apud *Douariam, Vuitsantum applicuit, prosequensque regem in Nortmanniam, febre corripitur. Ea ingrauescente,triduo valdè eius morbi importunitate afflictus, ab incepto desistere cogebatur. At tamen contra febris ardorem flamma charitatis pugnabat instantius, & naturam,quam febrile debilitabat incommodum, in charitatis & pacis commodū fortiter sibi militare cogebat. Atque deinceps in ipso itinere locum inquirere cœpit, in quo aut quiesceret,aut certè etiā remaneret. Iam enim aliquo modo præsentiebat tabernaculi sui corporis imminere.Sui igitur tabernaculi depositionem prœuidens, tabernaculum non manufactum toto animo expetebat. Eius autem exemplar, Domino prouidente,viro sancto in monte Augi ostensum est. Perueniens enim ad eius montis ipercilium,& indè castrū intuens,& in castro ecclesiā eminentē,cognoscensq; è quibusdam in via ipsi occurrentibus,castrum esse Augense,in introitu Nortmanniæ in Hennici regis Angliæ ditione constitutum, ecclesiamque esse beatæ Virginis, in qua Canonici instituti S. Victoris Parisiēsis, Deo & beatę Marię regulariter seruirēt: non mediocriter exhi-

Non potest vir sanctus ex Anglia discedere rege vetante.

*Douariā

exhilaratus,& tanquàm Dauidis prophetico spiritu afflatus: Hæc, inquit,requies mea in seculum seculi: hīc habitabo,quoniam elegi eam.daraque benedictione cum Crucis signo,ad eam ecclesiam venit,& fusa illic oratione,seipsum Deo & beatissimæ virgini commendans, ad hospitium diuertit, lectoque decubans, accito eius loci Abbate Osberto,viro religioso,confessione præmissa, viæ præsentis vero viatico suum ad viam uarūsitum præmuniuit.

Psal.131.

Confessione & Eucharistia se munit sub mortem.

Cap. 32.

HIs peractis,vir venerabilis & circunspectus clericus Dauid,suprà memorati iuuenis pædagogus,ad regem Henricum profectus est,vt quod beatus vir de pace consilianda cœperat,ipse pro tenuitate sua,diuina pueniente gratia,consummaret. Cumq; regem quibus poterat rationibus emollisset, eiusque animum ad pacē inflexisset, quarto die ad sanctum Episcopum reuersus est. Cui cùm rem à se gestam retulisset,sanctus presul,quanuis iam morti proximus,exultare visus est: &, vt facto gratias ageret, quod verbo non poterat,caput suum in illius sinum deposuit: eaipsa re satis indicans, illum magistrum Dauidem,spiritum suum, iam cum morte colluctantem, pace impetrata, pro qua ipse,quantùm poterat,laborarat,exhilarâsse. Tertio autem ab aduentu suo die, ferrum ingrauescente dolore,sanctus præsul Abbatem eius loci cum fratribus eius accitri voluit,eōque in eorum collegium & fraternitatem recipi petijt:eique libentissimè assensum est. Indè extremam & petijt,& percepit vnctionem. Cùm autem de faciendo, vt moris est,testamento admoneretur,sic respondisse fertur: Nouit Dominus, mihi nummum quidem sub sole relictum esse.Par est enim credere, diuersis misericordiæ & benignitatis officijs & operibus,quicquid ad manum habere poterat,virum pium in cœlestes thesauros trāsmisisse: vel potiùs Canonicæ professionis memorem, nihil se habere proprium existimâsse: vt, qui viuere constituisset secūdùm regulam à sanctis Apostolis institutam,in extremo vitę fine nihil suum esse dicendo, ab ea regula minimè deuiaret. Atque ità beatissimi Augustini consors,aut vt rectiùs dicamus, successor effectus, testamentum nullum fecit,quia vndè faceret,pauper Christi non habuit.

Psal.56.

Percipit extremā Vnctionem.

Cap. 33.

DEincèps felix Laurentius ad portū salutis festinans,gemitus atque suspiria pœnitentis indesinenter Domino offerebat,tam mente quàm ore reuoluens illum psalmum Dauidicum,Miserere mei Deus,miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Ea vero pœnitentis lamenta sanctitati viri nihil quicquam derogabant,sed eam potiùs confirmabant. Fertur enim magnus pater Augustinus inter familiaria colloquia dixisse, post perceptum baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes, absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quāmobrèm si-bi iusserat in vltima ægritudine Psalmos Dauidicos, qui sunt paucissimi, de pœnitentia scribi, eosque legens, vbertim ac iugiter flebat. Et beatus Laurentius aquas de superiori irriguo haurire non cessabat, nec tamen irriguum inferius contemneret, populum suum morte pastoris continuò desolandū, mirabiliter lingua materna diens: Heu populę stulte & insipiens,quid iam facturus es? Quis sanabit auersiones tuas? Quis medebitur tuis? Sic autem charitatem implebat,ex vna parte,quod melius erat,cupiens dissolui,& esse cum Christo: ex altera autem necessitatem fraternam attendens, propter subiectum populum cum Apostolo cupiens diutiùs in carne remanere. Fidelis autem Deus mercedem laborum eius absque dilatione iam reddēdam ei statuerat. Itaq; cùm sextę feriæ terminus aduenisset,in confinio sabbati subsequentis spiritum sancti virtutibus bonis, Christi cohæres, ad Christum migrauit decimooctauo Calendas Decembris.

Philip.1.

Ibidem.

Exit à corpore.

Cap. 34.

EIus aūt obitus & remotis certo oraculo declaratus est,& p̄ præsentes,Domino puideūt,veherationi habitus.Ea enim nocte,qua ortus ab occasu sol Augi occidit,cū fuit occasu putior ortus ei,cuidā ciui Dubliniæ,Innocētio nomine,in somno visum est,cū esset in eius vrbis ecclesia cathedrali,summum altare corruere, penitusq; dissipari. Qua visio-

Visio cuiusdam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

visione turbatus, manè publicè retulit somnium, cum iuramento asseuerans dominum Archiepiscopum diem extremum clausisse. Id quod posteà, nuncijs aduenientibus, verum fuisse compertum est, eâdem scilicet nocte migrâsse Pontificem, qua visio hæc Innocentio oblata fuit.

Cap. 35.

COntigit autē, Domino agente, vt mox à celebratis sancti cōfessoris exequijs, Alexius Romanæ ecclesiæ Cardinalis & Scotiæ Legatus adesset. In cuius aliorumque multorum præsentia corpus sancti pontificis, in medio Augensis ecclesiæ honorifice & reuerenter sepulturæ mandatum est. Vbi posteà latuit annis quatuor & mensibus sex thesaurus preciosus, tum quidem absconditus, sed suo tempore reuelandus. Cuius quidem futuræ reuelationis haud vulgare extitit argumentum. Ea enim nocte, qua CHRISTI confessor huius mundi tenebras reliquit, sicut multorum assertione innotuit, admiranda claritas super Augense monasterium ità repentè visa est emicare, vt intuentes putarent Abbatiam, vel castri domum aliam, emisso cælitus fulgure, concremari. Vbi diuina bonitas nobis aliquantulùm reuelare dignata est, qualis & quantus esset ille, qui ea nocte ex hoc mundo migrârat. De quo non debet temerarium videri, si potius, si sentiatur ad lucem transisse inaccessibilem, vt illius beatitudinis fit particeps, quam opportuno tempore suis manifestat & largitur fidelibus beatus & solus potens rex regum & Dominus dominantium: Cui est honor, gloria & imperium in perpetuum, Amen. In sanctos autem relatus est vir beatus à summo Pontifice Honorio Reate, tertio Idus Decembris, pontificatûs eius anno decimo.

Refertur in sanctos.

MARTYRIVM SANCTORVM CONFESSORVM SAMONAE, GVRIAE ET ABIBI,

Authore Simeone Metaphraste.

Nouemb. 15

Cognatus Edessenorū Episcopus.

AGEBATVR quidem sexcentesimus annus ab imperio Alexandri Macedonis: nouem autem annos iam transegerat Diocletianus, sceptra tenens Romanorum: & ixtum iam consulatum obtinebat Maximianus: Augarus autē Zoarę filius, his temporibus erat Prętor, & Cognatus erat Episcopus Edessenorum, & magna excitabatur persecutio aduersùs ecclesias omnibus, qui erant sub dictione Romanorum. Et nomen quidem Christianorum, tanquàm nefarium, probris appetebatur & exagitabatur: sacerdotes autem & monachi, propter firmam fidem & inexpugnabilē, miserabilibus tradebantur supplicijs, deliderioque & meru distrahebantur pij. Nam cùm liberè eloqui veritatem propter Christi vellent desiderium, refugiebant rursùs meru supplicium. Nam ij quidem, qui se armabant aduersùs pietatem, studebant vt Christianos ciorum. Christianismum abiurarent, Saturnoque & Rheæ se adiungerent: contrà autem fideles, vt nihil esse ostenderent ea, quæ ab illis colebantur.

Illo ergò tempore Gurias & Samonas apud Iudicem accusantur, quorum ille quidē ex Sarcigitua, hic autem ex vico Ganade erat ortus, ambo educati Edessæ, quam vocant Mesopotamiam, quòd sit media inter Euphratem & Tigridem. & anteà quidem eius fama ad paucos peruaserat: post martyrum autem certamina erat omnium sermone celebrata. Atque sancti quidem nequaquàm versabantur in ciuitate: sed procùl ab ea remoti, vt qui vellent procùl abesse ab eius tumultibus, studebant esse Deo soli manifesti.

Guriæ continentia & charitas.

Et Gurię quidem continentia & charitas, erat bona & honesta possessio, & ex illius studio cognomen est ei impositum, adeò vt ex nomine eum non cognoueris, nisi priùs dixeris continentem. Samonæ autem erat in Deum corpus & animus inuenilis & alacris, & cum Guria virtute contendebat. Ij ergò accusantur ad iudicem, quòd non solùm omnem finitimam Edessæ regionem suæ doctrina confirmarent, & vt suæ adhærerent fidei, animum adderent: sed etiam efficerent, vt despicerent persecutores, & vt illorum impietatem omninò nihili facerent, doceret, conuenienter ei, quod scriptum est: Nolite confidere in principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus. Quibus iudex ad magnam accēsus insaniam, iubet omnes, qui habent in honore religionem Christianā, sequentes doctrinam Gurię & Samonę, simul cum ijs, qui eos ad id inducebant, comprehensos, in tuta includi custodia. Iussus autem ad effectū est deductus, & capta occasione, cùm alijs quidem ex his plagas imposuisset, alios autem alijs tormentis subiecisset, & vt Imperatoris decreto parérent, suasisset: tanquàm qui benignè & clementer se gereret, alios quidem sinit domùm abire: sanctos autem vt primos, & qui pietatem alijs impertijssent, iussit adhuc affligi in carcere, qui ipsi quoq; martyrij gaudebāt societate. Addiebant enim in alijs prouincijs multos idem, quod ipsi, certamen suscepisse: ex quibus erat Epiphanius & Petrus, & sacrosanctus Pamphilus cum multis alijs in Cæsarea Palestinæ, Timotheus Gazę, in magna Alexādria Timotheus, Agapetus Thessalonicæ, Hesychius Nicomedię, Philippus Adrianopoli, Melitinę Petrus, Hermes, & eius socij in confinijs Martyropolis: qui fuerunt etiam redimiti corona martyrij à Duce Heracliano cum alijs confessoribus, quorum est maior numerus, quàm vt possit ad nostram venire cognitionem. Sed redeundum est ad ea, de quibus priùs dicebamus.

Christiani malè mul. ctantur.

Multi martyres hac tempestate

Antonius ergò Præses Edessæ, cùm concessisset alijs, vt domum reuerterentur, ei in altum erecto tribunali, iubet ad se adduci martyres: & cùm fecissent, quod iussi fuerant apparitores, sanctis dicit Præses: Diuinissimus noster Imperator hæc iubet, vt & à Christianismo deficiatis, quem sequimini, & imagini Iouis cultum diuinum tribuatis, thus in ara sacrificantes. Ad hæc Samonas: Absit, inquit, vt vera fide relicta, propter quam speramus fore, vt vitam assequamur immortalem, manuum opus & figmentum colamus. Præses autem: Imperatoris, inquit, iussa omninò sunt implenda. Respondit Gurias: Pium & diuinam nostram fidem nunquàm inficiabimur, sequentes voluntatem hominum, in quos cadit interitus. Habemus enim patrem in cælis, cuius sequimur voluntatem, qui dicit: Qui me confessus fuerit coram hominibus, ego quoquè eum confitebor coram patre meo, qui est in cælis. Qui me autem negauerit coram hominibus, ego quoquè eum negabo coram patre meo, & Angelis eius. Iudex autem: Non vultis ergò, inquit, parére voluntati Imperatoris? Quomodò verò non fuerit absurdum, ea quidem, quæ vilia fuerint hominibus, ijsque qui non multùm & quantùm vos, possunt, reipsa ad effectum deduci: eorum autem, qui rerum potiuntur, iussa fieri irrita? Qui Regis regum, inquiunt sancti, faciunt voluntatem, carnis voluntatem respuunt ac reijciunt. Deindè cùm Præses minatus esset mortem, nisi parérent: Samonas, Non moriemur, inquit, ô tyranne, si creatoris sequamur voluntatem: immò verò viuemus potiùs. Sed si ea secuti fuerimus, quæ iubet vester Imperator, scias quòd etiamsi tu nos non interemeris, nos tamen malè peribimus.

Matt. 10. Luc. 12.

Martyres in custodiā trudūntur.

Postquàm hęc audiuit Præses, iubet Anouito commērarienſi eos in tutissimam conijcere custodiam. Veritatem enim ægrè fert animus, qui sua sponte est ad malū propensus: vt, qui ægrotant oculi, splendorem solis. Postquàm autem ille fecit, quod ei fuerat imperatum, & martyres fuerunt in carcere, in quo etiam multi alij sancti priùs inclusi fuerant à militibus, Imperator quidem Diocletianus, accersito Musonio Præside Antiochię, iubet eum venire Edessam, & Christianos, qui in ea erant inclusi, siue erant cōmunis, siue sacrati ordinis, de sua interrogare religione, & eis finem dare conuenientem. Cùm is ergò venisset Edessam, & Samonam & Guriam primos curâsset sistendos ad tribunal iudiciale, dicit eis: Domini hic est orbis terræ, hic est iussus, vt vos aræ Iouis vinciat, nisi libertis, & thus imponatis. Sin minùs, ego vos varijs consumam supplicijs. Corpus enim flagris lacerabo, donèc perueniam vsque ad ipsa viscera: plumbum autem feruēs non priùs cessabo vestris axillis infundere, quàm id peruaserit vsque ad intestina. Deinde nunc quidem manibus, nunc verò pedibus suspēdam, & efficiam, vt soluantur compages articulorum: nouaque & inaudita excogitabo supplicia, quæ nec omninò quidē fere poteritis.

Miræ imꝑ pij iudicij.

Respondit autem Samonas: Vermem, cuius minæ sunt intentatæ ijs, qui negant Dominum, & ignem, qui non extinguitur, magis, quàm ea, quæ tu enumerâsti, tormenta formidamus. Ipse enim, cui cultum offerimus rationalem, primùm quidem nos corroborato aduersùs varia hæc tormenta, eripiet à tuis manibus. Deindè etiam in tuto collocabit, vbi est habitaculum omnium lætantium. Alioquì autem omninò aduersùs so-

Esa. 66.

Martyres eas floccipendunt. Psal. 37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum corpus armaris: Quid enim animam potueris lędere? Quæ quandiù quidem habitat in corpore, tormentis euadit præclarior: ea autem recedente, nullus est omninò sensus corpori. Quo magis enim homo noster externus corrumpitur, eo magis internus renouatur in dies. per patientiam enim hoc propositum certamen peragimus. Præses autem rursùs velutì protestans, vt, si non parérent, puniret iustiùs: Discedite ab errore, inquit, vobis consulo, & cedite iussui Imperatoris. Non poteritis enim ferre tormenta. Cui sanctus Gurias: Neque errori, vt tu dicis, seruimus, respondit: nec Imperatoris iussui vnquàm paruerimus. absit vt tam pusilli animi simus, & tam amentes. Sumus enim illius discipuli, qui animam suam pro nobis posuit, diuitias benignitatis & suam in nos ostendens charitatem. Resistemus ergò peccato vsque ad mortem, neque quicquid acciderit, supplantabimur à machinis aduersarij, quibus primus homo captus, decepit mortem per ligni inobedientiam: & Cain persuasus, fratris quidem sanguine manus polluit: gemere autem & tremere, inuenit præmia peccati. Sed nos Christi verbis mentem adhibentes, non timebimus eos, qui occidunt corpus, animam autem nō possunt occidere: illum potiùs timebimus, qui nostram animam & corpus potest perdere. Tyrannus autem, Non vt, inquit, vestras percurrentes scripturas, possitis refellere, quæ à nobis obijciuntur, ideò ira non moueor, & me prębeo patientem: sed vt iussum Imperatoris exequentes, cum pace domum reuertamini.

2. Cor. 4.

Egregia martyrum constantia.

Gen. 4.

Matt. 10.

Hæc oratio nihil flexit martyres, sed propiùs accedentes: Quid nostra, aiunt, refert, si irascaris, & ea adiram propensus, & tanquàm niues pluis tormenta? Tunc enim nobis magis benefacies, clariorem reddens nostram probationem patientiæ, & concilians maiores remunerationes. Hæc est enim summa nostræ spei, hunc incolatum, qui est ad tempus, relinquere, & migrare ad æternum. Habemus enim tabernaculum non manufactum in cælis, quod etiam sinum Abrahæ scriptura, propterea quòd is esset familiaritate Deo coniunctus, solet vocare. Cùm itaque vidisset Præses immutabilem eorum constantiam, statim mittens dicere, processit ad castigandum, & iubet Antino Comentariensi vtrunque vna manu suspendi, & eis toto pondere corporis diuulsis, adhuc eorum pedibus grauem suspędere lapidem, ad sensum acrioris doloris. Atque hoc quidem ità se habebat, & ab hora tertia vsque ad octauam tale tormentum fortì animo tolerabant, non vocem emittentes, non gemitum, non aliquid aliud ostendentes, quod esset pusilli & abiecti animi. Dixisses eos pati in alieno corpore, aut alijs patientibus, ipsos solùm esse spectatores eorum, quæ fiebant.

2. Cor. 5. Luc. 16.

Dirissimè sancti martyres cruciantur.

Mira patientia.

Interim autem, dum ij penderent manibus, occupatus erat Præses in alijs audiendis. Deindè cùm ab eis quieuisset, iubet Commentariensem interrogare sanctos, an iussui Imperatoris vellent parére, vt liberarentur à tormento: & cùm ille quidem interrogaret, hi verò non possent, aut nō vellēt respondere, iubet eos includi in interiore custodia, in lacu tenebroso & nomine & reipsa, & pedes vsque ad diem sequentem affixos esse ligno. Die autem iam appetente, à ligni quidem vinculis pedes sunt relaxati: carceris autem aditus fuit obstructus, vt nec solaris quidem radius posset subire: edictum autem fuit custodibus, non frustum panis, nec paruam quidem guttam aquæ tres totos dies eis præbere. Quamobrèm decætero tenebrosus carcer & longa inedia erat condemnatio martyribus. Cùm autem adesset tertius dies circa principium mensis Augusti, aperuit quidem fuit aditus carceris: illi autem in eo retenti sunt vsque ad decimum Nouembris. Deindè Iudex eos curat sistendos pro suo tribunali. Et nec tantum, inquit, tempus vobis præbuit, vt murati aliquod salutare caperetis consilium? Illi autem respondent: Quod nobis videtur, tibi iam sępiùs ostendimus: tu autem fac ea, quæ tibi fuerunt imperata. Prędses autem statim iubet Samonam altero pede in genu inclinari, & ferreum vinculum inijci eius genui. Quod cùm factum esset, eum quidem suspendit præcipitem, à pede, quem inclinauerat, alterum deorsùm trahens pondere ferri, quod verbis non potest explicari: & sic athletam moliens discerpere. Quo quidem tempore cùm exę acetabulum per vim sedem suam reliquisset, effectum est, vt Samonas claudicaret. Guriam autem, quòd esset imbecillus & subpallidus, sinebat impunitum, non quòd eum benignis adspexisset oculis, non quòd esset misertus eius imbecillitatis: sed vt quo, quòd eum punire cuperet, potiùs pepercisset. Nè fortè, aiebat, nobis imprudentibus consumeretur ante cruciatus.

In obscurū carcerem ducuntur.

Longa inedia affligun tur.

Samonæ immanis cruciatus.

Et iam erant quidem duę horę diei, ex quo suspēsus erat Samonas: hora autem quin-

ta iam aderat, & is adhuc pendebat sublimè: & qui circunsistebant milites, mouebantur misericordia, & hortabantur vt Imperatoris paréret imperio. Sed peccatorum misericordia caput sancti non pinguefecit. Ille enim etsì acerbè premeretur à tormento, ipsos ne vllo quidem dignabatur responso, sinens eos lugere, & se potiùs, non illum dignum censere misericordia. In cælum autem tollens oculos, precabatur Deum ex profundo cordis, & ei reuocabat in memoriam miracula, quæ à sęculo facta sunt: Domine DEVS, dicens, sine quo nec passerculus quidem cadet in laqueum: qui Dauidi dilatâsti cor in affictionibus: Qui Prophetæ Danieli vim dedisti etiam contra leones: Qui pueros Abramos & Tyranni & flammæ victores effecisti: tu quoquè nunc Domine adspice ad bellum, quod contra nos geritur, qui nostræ naturæ nōsti imbecillitatem. Conatur enim inimicus figmentum tuæ dexterę auertere ab ea, quę est apud te, gloria. Sed tu benignis tuis nos intuens oculis, conserua in nobis, quæ extingui non potest, lucernam tuorum mādatorum: tua autem luce dirige nostras semitas, & dignare nos frui ea, quæ est in te, beatitudine: Quoniam es benedictus in sęcula sęculorum. Atque ille quidem Agonotheræ emittebat hanc gratiarum actionem: quidam autem scriba, qui aderat, literis mandauit quæ dicta sunt.

Matt. 10. Psal. 4. Dan. 6. & 14 Dan. 3.

Iussit autem Præses Commentariensi eum soluere à supplicio. Ille verò cùm sic fecisset, & portâsset cum ijs, qui aderant, iam doloribus defessum & confectum, in priorem ferentes custodiam, deponunt iuxta sanctum Guriam. Cùm autem esset Nouembris decimusquintus, noctù circiter galli cantum surrexit Iudex: eum verò præcederent lampades & satellites: & cùm ad basilicam venisset, quę dicitur, vbi erat iudicium, eum magno fastu sedet pro tribunali: & accersit athletas Guriam & Samonam. Et hic quidem venit ambulans in medio duorum, & fultus vtriusque manibus. Nam & premebat inedia, & grauabat senectus, bona spe solummodò eum refrigerante. Gurias autem ipse quoquè portatus ducitur, vt qui nec posset omninò ingredi, vtpotè quòd pes ei fuisset grauiter à vinculo sauciatus. Ad quos defensor impietatis: Cùm data, inquit, fuerit vobis potestas, de eo, quod est vobis conducibile, simul deliberâstis. Dicite ergò, an nouì aliquid sit à vobis consideratum: & an priorum vos aliqua subierit pœnitentia: & parére iussui diuinissimi. Sic enim vestris opibus & possessionibus, quinetiam hac suauissima quoquè luce fruemini. Ad hæc martyres: Nemo, inquit, qui sapit, magnifecerit parum manere in ijs, quæ finiunt. Sufficit enim nobis tempus, quod præcessit, ad vsus eorum & adspectum: nec eorum aliquid desideramus. Quam autem mortem nunc nobis intentas, ea nos ad immortalia trāsmittet tabernacula, & efficiet, vt simus participes eius, quę est illic, beatitudinis.

Martyres sistuntur ad tribunal

Sapientissimum eorū responsum.

Prędses autem: Quæ à vobis, inquit, dicta sunt, nostras aures magna affecerunt tristitia. Ego autem paucis exponam id, quod videtur. Nam si arę quidem thus imponitis, & imagini Iouis sacrificatis, rectè se habuerit: & vnusquisque vestrūm domum abibit. Si uero adhuc pergitis Imperatoris iussui non parére, amputabuntur vobis omninò capita, hoc enim vult & statuit magnus Imperator. Ad quæ respondens generosissimus Samonas: Si nos, inquit, tanto affeceris beneficio, vt liberemur quidem ab ijs, quæ hic sunt, molestijs: transmittamur autem ad eam, quę est illic, beatitudinem, quantum in nobis quidem situm est, tibi reddetur merces ab eo, qui nostra dispensat ad id, quod est vtile. Ad hæc cùm respondisset Præses, vt videbatur, benigniùs, & dixisset: Ego toleranter hucusquè tuli, longas illas sustinens orationes, vt mora temporis mutaret, traduceremini ad id quod est vtile, & supplicium mortis non subiretis. Qui morti, quæ est ad tempus, inquit, se tradunt propter Christum, clarum est fore, vt ij liberentur ab æterna. Qui enim mundo moriuntur, viuunt in Christo. Nam Petrus quoquè, qui recolius, ab Herode Agrippa fuit interfectus gladio. Quinetiam Stephanus quoquè fuit splendet in choro Apostolorum, cruce fuit condemnatus & morte: & filius tonitrui Iappetitus lapidibus, qui primus percurrit stadium martyrij. Quid autem dixeris de Iohanne? an ne eius quidem admittes egregiam illam constantiam, & loquendi libertatem, quòd moti maluerit, quàm cubilis tacere impudicitiam: adultera verò eius caput aceeperit præmium saltationis?

Act. 12. Act. 7. Matt. 14.

Rursùs autem Præses: Non vt vestros, quos dicitis, sanctos enumeretis, vos fero toleranter: sed vt mutato consilio, iussis cedentes Imperatoris, ab acerbissima morte libe-

temini. Si enim litis nimiùm audaces & insolentes, quid aliud, quàm vos maiora exci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pient supplicia, quibus oppressi, vel inuiti facietis id, quod nos exigimus: quo tempore nec omninò quidem poteritis refugium habere ad misericordiam? Nam quod sit per vim, ne potest quidem prouocare ad commiserationem: quomodò contrà quod sponte fit, est dignum misericordia. CHRISTI autem confessores & martyres dixerunt: Non opùs est multis verbis. Ecce enim nos sumus tibi præstò ad omnia subeunda supplicia. Quod ergò tibi fuit imperatum, nè differas exequi. Nos enim Christi veri DEI sumus adoratores, & rursùs dicimus: Cuius regni non erit finis. Qui etiam potest solus vicissìm glorificare eos, qui eius nomen glorificant. Interim autem dum hæc dicerentur à sanctis, Præses tulit in eos sententiam, vt mortem subirent gladio. Illi verò lætitia, quæ verbis non potest explicari, affecti: Te verè decet gloria & laudatio, qui DEVS es vniuersorum, clamabant: quòd tibi placuerit, vt iustum certamen perageremus, vt à te quoquè immortalem splendorem assequamur.

1. Reg. 2.

Martyres ineffabili gaudio excipiũt mortis sententiam.

Cùm ergò vidisset Præses immutabilem eorum constantiam, & quemadmodùm in animæ exultatione extremam accepissent sententiam, sanctis quidem, DEVS, inquit, eorum, quæ fiunt, sit inspector, quòd non per me volebam vos vitæ finem accipere: sed inexorabilis iussus me ad id cogit Imperatoris. Spiculatori autem iubet accipere martyres, & in curru imponere, & procùl à ciuitate abducere cum militibus, & eis illic finem afferre gladio. Ille autem cùm perportam Romanensem sanctos sanctũ eduxisset, cùm altus sopor teneret ciues, ad septentrionalem partem ciuitatis abducit in montem Bethelabicla. Illi verò cùm fuissent in eo loco, & in lætitia cordis & magna animi constantia è vehiculo descendissent, à spiculatore & ijs, qui sub eo erant, tempus ad orationem petiërunt, & acceperunt. Perindè enim, acsi non sufficerent tormenta & sanguis ad intercedendum pro eis, propter summam modestiam adhuc etiam opùs habebant precatione. Cùm itaque oculos in cælũ sustulissent, & intèsè precati essent, Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, susci pe in pace spiritus nostros, postremò dixerũt.

Capite plectuntur.

Samonas autem conuersus ad spiculatorem, Exequere, inquit, id quod est tibi imperatum: cumque genu simul inclinâsset cum Guria, eis amputantur capita decimoquinto Nouembris. Atque hoc modo quidem se habuerunt res martyrum.

Cùm autem tertium quoquè quæreret numerus, vt in his glorificaretur Trinitas, inuenit (ô optimam prouidentiam) tempore quidem posteà Abibum, qui autem idem cum ijs, qui præcesserant, iter ingredi constituerat, & illoipso martyrij die fuit consummatus. Magnus ergò inter martyres Abibus, ex eádem quidem, ex qua illi patria, nempe ex Thelsæa vico erat ortus: sacro autem diaconatûs fuerat honoratus chrismate. Cùm verò Licinius teneret sceptra imperij Romanorum, & Lysanias creatus fuisset Præses Edessæ, excitata rursùs erat persecutio aduersùs Christianos, & Abibo vniuersum imminebat periculum. Is enim obibat ciuitatem, diuinas cunctos docens scripturas, & magno animo confirmans ad pietatem. Cùm autem hæc venissent ad aures Lysaniæ, ea Licinio Imperatori ab eo significantur. Studebat enim, vt ipse ei committeret quæstionem habendam de Christianis, & maximè de Abibo. Neque enim fuerat ei priùs commissa. Ille verò literis datis, iubet vt morte Abibum afficiat. Literis ergò redditis Lysaniæ, quæritur vbiquè Abibus. Ipse autem degebat in quadam parte ciuitatis, propter statum Ecclesiasticum: mater verò & quidam ex ijs, qui ad eum genere attinebant, cum eo versabantur. Ille autem cùm rem resciuisset, nè daret pœnas, quòd martyrij deseruisset ordines, cuidam qui erat ex primis cohortis (is autem vocabatur Theotecnus) seipsum indicat: & tandèm, Quem quæritis, inquit, Abibum, ipse sum, inquit. Ille verò benignè eum intuens: Nemo, inquit, adhuc nouit re ad nos venisse, ô homo. Abi ergò, & seruare: nec sis solicitus de matre, nec de ijs, qui genere ad te attinent. Nullus enim eos potuerit omninò afficere molestia. Et hæc quidem Theotecnus.

Abibus Diaconus confirmat Christianos.

Magna animi eius fortitudo.

Abibus autem, cùm tempus vocaret ad martyrium, nolebat pusillo & abiecto animo suffurari salutem. Ei itaque dicit: Non propter charam matrem, nec propter cognatos me reddo manifestum: sed adsum propter Christi confessionem. Eccè enim vel te nolente apparebo coram Præside, & meum Christum prædicabo coram principibus & regibus. Theotecnus itaque veritus, nè sua sponte veniret ad Præsidem, & ea de causa ei afferretur periculum, vt qui cum non fecisset manifestum, assumit Abibum, & cum

eum adducit ad Præsidem: Hic ille est, inquit, qui quæritur, Abibus. Cùm autem Lysanias audijsset Abibum sua sponte adijsse ad certamina, arbitratus eam rem esse contemptûs & audaciæ, vt qui paruifecisset austeritatem tribunalis, eum statim curat ducendũ in iudicium: conditionemque ab eo petit, & nomen, & patriam. Cùm verò respondisset se quidem esse ortum è vico Thelsea, significâsset autem, se esse Christi ministrum, statim martyrem est criminatus Præses, quòd non obtemperâsset iussis Imperatoris. Huius autem rei apertum esse dicebat indicium, quòd Ioui thus non sacrificaret. Ad hæc, se quidem Christianum esse, dicebat Abibus, & non posse verum Deum relinquere, sacrificare autem inanimis & nullo sensu præditis operibus manuum. Præses verò, eum brachia vinctum funibus, iussit in ligno sublimem extolli, & ferreis vnguibus lacerari. Erat autem suspensio longè violentior, quàm laceratio. Veniebat enim in periculũ, nè discerperetur, cùm violenta extensione ei diuellerentur brachia.

Ad tribunal ducitur.

Laceratur ferreis vnguibus.

Interim dum is penderet sublimis, conuersus est Præses ad blanditias, & fingebat se esse patientem. Minabatur autem etiam grauiora, si non mutaret propositum. Ille autem: Nemo, inquit, me abducet à fide: neque persuadebit, vt adorem dæmones, etiamsi plura tormenta inferat & maiora. Cùm autem vellet scire præses, quamnam ei vtilitatem tormenta conciliarent, quę corpus solùm consumunt, Christi martyr Abibus: Non ad præsens vsque tempus, inquit, nostra consistunt: nec ea solùm sequimur, quæ cernuntur. Quòd si tu quoquè volueris adspicere ad spem & promissam nobis remunerationẽ, sortè etiam dices cum Paulo: Non sunt condignę passiones huius temporis ad gloriam, quæ est reuelanda in nobis. Cùm autem Præses ea, quę dicebantur, damnaret stultitiæ: & nunc quidem blandiens & subiens personam patientiæ, nunc verò minans & acerbam ei mortem intentans, neutri eorum eum videret cedere: Non tibi repentinum & totum simul vitę finem afferam, sententiam ei pronunciauit: sed te lento igne paulatim liquefactum, efficiam immitem & implacabilem animam deponere. Dixit, & cùm versa septentrionẽ extra ciuitatem collecta fuisset materia, ducebatur ad rogum, sequente quidem matre, sequentibus autem ijs quoquè, qui aliàs cognatione ad eum attinebant. Ille verò postquàm esset precatus, & benedixisset omnibus, & eis osculum dedisset in Domino, accensa autem esset materia ab ijs, qui ad id seruiebant, in ignem inijcitur: & cum aperto ore flammam accepisset, apud eum, qui dederat, spiritum deposuit. Deinde cùm ignis esset sedatus, qui ad eum attinebant, precioso linteo eum circundederunt, & vnguentis vnxerunt: cumque psalmos & hymnos, vt par erat, cecinissent, prope Samonam & Guriam eum deposuerunt, ad gloriam patris & filij & spiritûs sancti, quæ est diuina Trinitas, & in quam non cadit diuisio. Quam decet honor & adoratio nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Talem quidem vitæ finem inuénit martyr Abibus tempore Licinij, & talem cum sanctis nactus fuit depositionem, & sic pijs attulit requiem à persecutionibus. Nam deincèps quidem Licinio fuit diminuta potentia: Constantino autem floruit dominatio, & creuerunt ei sceptra Romanorum: qui primus inter Imperatores liberè professus est pietatem, & Christianis cõcessit viuere vt Christianos. Sed vt possitis cognoscere, qualem gratiam martyres apud Deum sunt assecuti, necesse est rem ab alto repetere.

Coniectus in ignẽ, reddit spiritũ.

Licinio tyranno adimitur Imperium.

Hunni quidem Ephtalitę, Persarum finitimi, & qui ad solem habitabant orientem: hæc gens, inquam, importuna & barbara, non paucis annis post martyrum consummationem, vsqueadeò inuaserunt Romanos, vt facerẽt incursiones vsque ad ipsam Edessam, & prædas agerent ex agris, qui circa ipsam siti sunt. Romanorum autem Imperatores aeriter defenderunt ciuitatem, & breui totum collegerunt exercitum, vt opem ferrent Edessę, volentes efficere, nè ea caperetur: & maximè verbis Christi confidentes, quæ scripserat ad Augarum, quòd ciuitas nunquàm esset capienda à barbaris: & quòd in eam primam Domini nostri & Christi effigies missa sit ad Augarum. Itaque ad ciuitatem castra mouerunt Hunni, putantes se facilè eam esse capturos. Romani autem remittunt auxilium Edessenis, nè in manus Hunnorum veniret ciuitas. Cùm verò, qui missi fuerant à Romanis, iam venissent Edessam, accidit vt quidam Gothus inter eos, & moribus barbarus, & mente pernicioſus, diuersaretur in domo cuiusdam mulieris, nomine Sophię. Ei autem erat vnica filia, nomine Euphemia, viuenti in viduitate, & de sola filia solicitæ. Educebatur ergò matri filia, tanquàm germen recèns pullulans, tempestantiam exercens & virginitatem, & studium adhibens, nè cerneretur à masculorum

Hunnorum incursiones

Antiquissimus imagi num vsus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

oculis. Erat autem puella facie decora, & insigni pulchritudine. Cùm ergò in ea habitatione diù versatus esset Gotthus, nescio quomodò adspexit puellam, & ità captus fuit eius amore, vt nusquàm mentem aliò conuerteret, quàm ad virginem. Personam itaque induens bonitatis, & se amicum esse simulans, abit ad matrem: & assentationibus conans ei persuadere, & bonorum promissis, vt ei daret filiam in matrimonium: illa autem grauiter ferebat, & animum non adhibebat ijs, quæ ab ipso dicebantur. Eo verò insolenter iactante, & valdè minitãte, illa, Vnicam, inquit, quæ mihi est, filiam viro conemollies adulationibus, neque minis terrebis. Ille autem pergebat eadem rursùs facere, & rursùs suam ostendebat impudentiam, & de ijsdem assiduè cum matre loquebatur. Deindè etiam preciosa afferebat ad eam ornamenta, & affirmabat eam fore dominam multorum aliorum. Mater autem puellæ ne sic quidem præbebat aurem ijs, quæ ab ipso dicebantur.

Gotthus quidam victus amore impuro, falsũ iurat.

Deindè illo perseuerante, rursùs Sophia, (cùm nescio vndè didicisset) Sunt tibi & alij & vxor, ei respondit: nec ego tibi meã filiam dederim in matrimonium. Ille verò partim quidem amore puellæ victus, partim autem timoris Dei nullam ducens rationem, Deum testatur se nunquàm habuisse vxorem, nec filios: sed se eius filiam velle ducere vxorem, & omnium suorum bonorum eam facere dominam. Vincitur itaque mater puellæ à Gotthi verbis. Quid enim erat factura, cùm esset fœmina, quæ facilè decipitur, & sacramentorum audiret examina, & ei metu quateretur animus? Itaque manus in cælum tollens: Pater orphanorum, & defensor viduarum Domine & Deus, inquit, nè despexeris hanc puellam, quæ viro ignoto coniungitur. Te enim eius promissorum accipio inspectorem: & te freta, vnicam meam filiam trado huic peregrino. Et interim scribitur contractus matrimonij: & cùm aliquantùm temporis Hunni Edessam circumsedissent, socij autem & adiutores vrbem defendissent, hostiumq; impetum propulsâssent, & puella prægnans ex Gotthi coniunctione. Nondùm verò tempus pariendi aduenerat: & Hunni quidem, cùm nihil potuissent facere eorum, quæ sperauerãt, iam in animo habebant proficisci in patriam: socij autem & adiutores volebant redire Romam. Cùm ergò Gotthus quoquè paratus esset simul abire cum Romanis, & cruciaretur mater filiæ separatione, eisque scinderentur viscera, apprehendit puellã, nec sinebat eam cum Gotthio discedere, etiamsi eam non poterat retinere, cùm lege matrimonij & naturę vellet sequi maritum.

Vide scelestissimi hominis barbarum plasmè cæptum

Cùm iam ergò abirent, mater eos assumens, accedit ad capsam confessorum, & dicit Gottho: Ego tuæ fideimeam filiam non committam, nisi tangens hanc preciosam capsam eorũ, qui pro Christo passi sunt, eos dederis mihi fideiussores, quòd non solùm ei nihil sis molesti facturus, sed etiam eius, quam par est, curam sis gesturus. Gotthus autem protinùs, tanquàm iussus facere id, quod esset omnium facillimum, & omni penitùs metu vacuum, A manibus vestris, inquit, ó sancti, accipio puellam: & vos do matri fideiussores, quòd ei à me nihil fiet molesti: sed me potiùs habebit paratum ei implere, quæcunque volenti erunt cordi. Non hæc solùm sceleratus: sed magnas quoquè iurat Dei vires, se promissa reipsa conseruaturum. Mater ergò accepto iureiurando, sanctis acclamauit martyribus: Vobis, ó sancti, meam filiam post Deum committo, & per vos Gottho. Post hæc Deum precati, mater quidem amantissimè filiam amplexa, domum reuertitur: Gotthus autem iter init cum puella. Deindè cùm venissent in regionem, ex qua ortus erat Gotthus, & iam essent prope eius domum, oblitus quidem vir ille inhumanus amoris in vxorem, contempto verò iureiurando & pactis conuentis, & Dei metu procùl à se amandato, (ó, quousquè procedit vitium?) ei quidem aufert vestes: aurum quoquè ei aufert: eaque tanquàm serua pannis turpiter induta, Mihi, inquit, ó mulier, sunt liberi & vxor. Quamobrem voca te ancillam bello captam, & te meæ vxori omnibus modis submitte, & ei morem gere, eam tanquàm dominam honorans & nominans. Si enim, quomodò se habeant res nostræ, enunciaueris, aut etiam meæ vxoris voluntati non paruèris, erit tibi mors supplicium.

Quomodò his affectam censetis fuisse mulierem, quę matre quidem erat priuata, priuata autem patria, omnibusq; amicis & cognatis, & ad illius solam adspiciebat animam, & quæ longę illius spei talem viderat exitum? Omninò si non esset lapis, si non ferrum, aut aliquid aliud inanimum, ijs, quæ prętер spem acciderant, auditis perculsa, protinùs emisisset animam. sed eam conseruabant matris fideiussores, quos illa à Gottho acceperat, ad malum quidem execrandi eius capitis, ad ostendendam autem maximam eorum gratiam. Valdè ergò ingemiscens, & suspirans ex profundo cordis: Tibi, aiebat, ó Domine, & ineffabili tuæ misericordiæ propter hęc omnia ago gratias. Deindè etiam ad Gotthum conuersa: Benè tibi sit, inquit, quòd cùm nos posses tollere de medio, hoc solo fuisti contentus, vt me seruam faceres pro libera. Promissa, re ipsa præstitisti: iusiurandum re vera confirmâsti. Quid ergò restat aliud, nisi vt omninò inuocem eos, qui ea quæ fiebãt, inspexerunt, quos tu tunc adduxisti testes ijs, quæ à te dicebantur? Eis enim, & non alij, confisa, mea sponte constitui disiungi à parente: eam quæ nos tulerat, relinquere, & te solum sequi. Hęc cùm dixisset, animę oculos ad cęlum tollẽs simul cum sensibus: Deus patrum meorũ, cum eiulatu dicebat & lachrymis, adsis mihi miseræ: & vide, quid iste quidem te teste & tuis sanctis & confessoribus est pollicitus, quid aũt nunc re ipsa facit: & nos libera ab ijs malis, pro nobis intercessores tuos sanctos accipiẽs: quoniam his post te confisa, præsentia hęc mala sustineo. Cùm sic puella tacitè Deum rogãret, in Gotthi autem ædes essent ingressi, adspexisset verò eius coniũx puellam, & animaduertisset eius pulchritudinem, zelotypia & suspicione in animo statim repletur. Rogat itaque maritum, quęnam ipsa esset, & vndè esset orta: & quarè eam secum nunc duceret. Ille autem eam esse captiuam, & ab Edessa abductam: ductam verò esse, vt ei seruiret, respondit. Illa autem formam magis attendens, quàm eius verba: Eius, inquit, vultus nequaquàm eam arguit esse seruam. Gotthus aũt: At tu ea vtere tanquàm ancilla.

Sanctos, p intercessoribus habẽdos, etiam antiquitas nouit.

Exhinc itaque puella metu agebat silentium, & quæ imperabantur, faciebat ocyssime. Nesciebat enim, quidnã posset facere, quod eam liberaret à malis præsentibus. Sanctis autem assiduè dicebat in corde suo: Festinate ad auxilium ancillæ vestræ, ó sancti, festinate, neque fraudem mihi factam despicite. Puellæ verò domina non legitima, in eam motã zelotypia, puella grauiter vtebatur, & ei grauiora opera imperabat, perindè acsi illius labores, inuidiæ qua vrebatur, ipsa proprium haberet solatium. Quod autem erat omnium maximum, ne eam quidem volebat alloqui. Postquàm autem procedente tempore puellam resciuit esse grauidam, zelotypiæ flamma magis accensa, grauissimum opus ab ea exigebat. Cur hoc? Studens videre mortem puellæ, fœtûs facta abortione. Sed inuictę erant Christi vires, & eorum, qui propter Christum passi sunt: per quas puella & superauit molestias, & mansit minimè læsa à malis. Postquàm autem accessit tempus partûs, parit filium masculum, qui patris effigiem in seipso conseruabat, & erat Gottho omni ex parte similis. Hoc cùm adspexisset Gotthi coniunx, & animaduertisset quàm esset expressa similitudo, nihil aliud versabat in animo, quàm quomodò puerum interimeret: marito autem dicebat: Ego tibi non crediderim, quòd cum puella non coieris. Nam quod ex ea natum est, patrem apertè confitetur, forma perindè vtrũs, ãc lingua. Ille verò affirmabat eam non verum dicere: iubebat autem ea vti tanquàm ancilla, dicens: Hoc fidem faciat, me nunquàm cum ea esse congressum. Neque enim à me vnquàm omninò in tuam tradita fuisset potestatem. Amicitias enim coniungunt amores, non disiungunt.

Puella à Gottho decepta, durè accipitur ab eius vxore.

Tunc autem qui longo abhinc tempore humano generi est inimicus, Gotthi vxorem subiens, eam aduersùs infantem furore concitauit: & propterea concepit laborem, & peperit iniquitatem: & cùm quoddam venenum in sinum immisisset, pueri quidem matrem emirtit ad faciendum aliquid, quod erat opùs. Et ea quidem egreditur ad exequendum id, quod fuerat imperatum: illa autem venenum immittit in os pueri, & venenum mors statim est confecuta. Paulopòst ergò reuersa mater, cùm infantem quidem inuenisset mortuum, illius verò labris infusum venenum, in corde quidem sauciatur, & gravi animi dolore afficitur, cum tamen celar, & tenet in abdito: dolore quidem affecta, vt mater: secretum autem tenens, vt prudens & cordata. Deindè cùm vellus sumpsisset, & os infantis absterssisset, lanam apud se detinuit, experientia volens scire veritatẽ. Paucis certè post diebus, cùm ex amicis & cognatis Gotthus inuitâsset aliquos, puella arripit occasionem: & lanam intingit in calice, & Gotthi tradit vxori, volens, vt dixi, verum scire, venenó ne priuata sit infante, an communi morte eum amiserit. Nam existimabat quidem, quòd si epoto medicamento vixisset, euidens esset, quòd nec filius eius fuisset necatus veneno. Quòd si id eam interfecisset, illud omninò passura esset, quod ipsa fecit.

Crudele fascinus zelotypæ mulieris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Perit eodē veneno, quo infantem extinxerat.

Cùm ergò Gotthi vxor nihil mali suspicaretur, accipiens, ebibit calicem: statimque labor conuersus est in caput, & in eius verticem descēdit iniquitas, & cecidit in soucam, quam fecit: & iustè comprehensa fuit in laqueo, quem absconderat. Atque illa quidem iacebat mortua, extenso corpore, fructus ferēs dignos laboribus: animi autem ęgritudo inuaserat Gotthum, eiusque necessarios, & qui genere ad eum attinebant: totam implebat domum mœror & tristitia ob immaturam mortem eius vxoris. Ab eis tamen lugetur, vt erat consentaneum, & præclaram consequitur sepulturam, & magnificè deponitur.

Cùm autem septem dies præterijssent post sepulturam, & satis temporis consumpsissent in mœrore, venit eis in mentem, captiuæ insidijs mortuam esse eorum cognatam. Hinc factum est, vt eam quidem vellent tradere Præsidi, vt ab illo tollererur de medio: non enim licebat eis ferro illam inuadere. Cùm autem is abesset, ipsi cùm inter se consultâssent, in monimento, in quo fuerat sepulta vxor Gotthi, eam includunt in præsentia, & sepulcrum muniunt aspero lapide, & ei adhibent custodes. Cùm verò ad eam veniret odor cadaueris, magna repleta molestia, Domine Deus virturum, dicebat puella, qui tuorum martyrum & confessorum pro te fusum sanguinem, tanquàm viunm accepisti sacrificium, ad me adspice, quæ propter tuum & eorum, qui propter te passi sunt, sanctorum nomē, viro ignoto & alienigenæ meipsam credidi, & sum propterea damnata ad hoc tormentum: tu mihi tuum da auxilium, & me libera à præsenti periculo. Vos quoq; sancti Christi, qui illa innumerabilia certamina propter ipsum sustinuistis, & cum esse viuum Deum coram regibus confessi estis, quos matri meæ præbuit Gotthus propter me fideiussores, ipsi nunc adeste mihi in malis adiutores: nec eam despiciatis, quę se vobis dedicauit. Cùm ità essēt precata, non tardârunt fideiussores, neque distulerunt ei ferre auxilium. Sed videt tres viros luce circundatos, ad quam non patet aditus, & factor ille mox conuersus fuit in bonum odorem, adeò vt mirabilis quidam & suauis odor ad eam accederet. Et bono animo esto, ei dicunt, ô mulier, nec time: citò enim salutem absequēris, nihil omninò graue passa, nec ingratum. Neque enim fallemus fideiussionem, neque dilatione vtemur in salute.

Sancti martyres, inuocati, celerē ferūt opem misereę mulieri.

Cùm hęc ergò sancti ei dixissent, ea statim tanquàm à se discessisset, resoluitur in sopore, Deiq; inuicta, eorumque, qui ipsum confessi fuerant, virtute, (ô miraculum di-
Dan.14. gnum Dei benignitate & potētia) quomodò alius quidam Habacuc propheta momento temporis Hierosolymis translatus fuit Babylonem: aut vt discipulus Philippus à facie
Actu.8. Eunuchi Aethiopis raptus est à spiritu: eodem modo ipsa quoquè dormiens transferrur à monimento, & restituitur in templum confessorum simul & martyrum. Reddita ergò huic templo martyrum, cùm manè eam somnus remisisset, videt ei rursùs adstantes Christi confessores, & dicentes: Scis nam modò vbi sis? Cùm huc ergò & illuc circumspexisset, & velutì ad se redisset, & ædem agnouisset oratoriam, impleta fuit omni gaudio, & magna affecta fuit admiratione. Lętabatur videns, stupebat animo cogitans, sibi diffidebat, nesciebat quid ageret: postremò prócidit ad pedes sanctorum, & eis agit gratias. Illi autem ei dixerunt: Nostra impleta est fideiussio. Vade in pace ad matrem tuam. Et illi quidem ex oculis statim euanuerunt. Illa autem ad eorum capsam accedens, &
Psal.134. ardenter amplectens, & lachrymas voluptate & timore simul mixtas effundens: Deus noster, dicebat, in cęlo & in terra, omnia quęcunq; voluit, fecit: emisit è cęlo, & me seruauit. Benedictus es Domine, qui seruas eos qui sperāt in te. Vesperè habitauit mecum luctus, & manè exultatio.

Cùm ergò satis longo tempore preces cum lachrymis producentem puellam videret sacerdos, qui erat in templo, & audiret gratiarum actionem, dubitabat. Deindè accedens, rogabat causam, cur sic orans lamentaretur, & tam multas effunderet lachrymas, & pro quo offerret gratiarum actionem. Illa autem ei narrauit rem omnem, quemadmodùm & Gotthо à matre iuncta fuisset matrimonio, & quemadmodùm cum eo abijsset, fidem habens dato ab eo iureiurando: & quemadmodùm fœtus, qui Gotthо ex ea erat natus, veneno perijsset: & quemadmodùm fuisset inclusa in sepulcro, & qualem experta esset fortunam, & qualem à sanctis assecuta esset liberationem. Hęc cùm audijssēt sacerdos, à se planè discedebat, dubitabat propter magnitudinem eius, quod narrabatur incredulitate & fide eius diuidebatur animus. Vndè etiam volens de ea certior fieri, ingabat quęnam esset mater puellæ, & è qua domo esset orta. Cùm ea autem respondisset, sa-

cerdoti, is quidem puellam in templo detinet: matrem autem ad se accersit. Illa verò cùm ad ædem venisset oratoriam, & filiam sacerdoti assistentem repentè adspexisset, primùm quidem eam ardenter amplectitur, amore omninò suo fungente officio. Deindè diù inter se silent, luctu vocem reprimente, & lachrymis sermonem interrumpentibus. Nam matris quidem frangebat animum filia, quæ cernebatur in seruili vestitu & habitu. Filia autem rursùs animo sauciabatur, quòd bona spe à matre disiuncta, tam turpiter redijsset, vt vel solo adspectu prouocaret ad misericordiam. Cùm ergò vix tādèm mater se collegisset ab acerba illa confusione, rogauit filiam, quęnam ei accidissent, & quemadmodùm redijsset, & quidnam fecerit eam indui tam seruiliter. Illa autem narrauit omnia matri, vt se habebant, quæ post liberationem erant iucunda & dictu & auditu. Cùm ergò mater, quæ à Deo & eius confessoribus & martyribus facta fuerant in filiam mirabilia, ab ea audiuisset, totum illum diem oratoria ædes martyrum ambas habuit Dominum laudantes. Cùm venisset autem vespera, egrediuntur è templo & domum reuertuntur. Die verò sequenti, & quod factum fuerat, in omnem partem fuit disseminatum: & multitudo confluebat ad puellam eorum, qui alioquì ad eam attinebāt, Deumq; simul cum ea, & eos, qui propter ipsum passi fuerant, glorificantes.

Rursùs Hūni cum Persis incurrit in ditiones Romani Imperij.

Aliquanto autem pòst tempore Deus Dominus vltionum liberè egit: in altum elatus est, qui indicat terram: reddidit superbis remunerationem. Nam cùm Hunni Persis se adiunxissent, & in loca, quæ erant circa Edessam, adhuc facerent incursiones, rursùs quidem ad Edessenos in auxilium à Romanis mittitur exercitus. Vnus autem ex ijs erat etiam sceleratissimus Gotthus: & venit rursùs in domum mulieris: venit autem confidenter, tanquàm gener in domum socrús, nihil eorum, quæ occultè perpetrârat, manifestum euasisse suspicans. Cùm ergò cognouisset mater eius aduētum, filiam quidem in domo interiore, cogitans rem facere sapientiorem, quàm quæ videbatur posse cadere in mulierem. Illa autem cum excipit cum gaudio, quomodò ipse se habeat, interrogans: quomodò verò filia iter in eius domum confecerit: & quomodò sit conseruata: & quemadmodùm, cùm esset grauida, pepererit: & quod pepererat, esset ne masculus, an fœmina. Ego enim, inquit, de vobis eram valdè solicita, nè vobis in via, & maximè filiæ meæ graue aliquid accideret, vt quæ esset prægnans, & pariēdi tempus iam ei appeteret. Gotthus autem, vt qui non ex ijs, quæ ipse fecerat, sed ex ijs, quæ ineffabilis dispensauerat bonitas, responderet: Omnia, dicebat, rectè tuis succesisse precibus. Sine vlla autem molestia viam cum tua filia peregimus, & ad ædes meas alacriter per uenimus: peperit autem filium masculum, & nunc sana & lęta tibi plurimam per me dicit salutem. Quòd nisi repentè missi essemus ad ferendum auxilium, ipsa quoquè ad te iam cum redijsset.

Impudētia Gotthi, turpiter mentientis.

Hęc cùm mater audiret, ira replebantur & versabantur eius viscera, vt quæ abominarentur bona verba, factis iniustis íllita. Deindè cùm non posset ampliùs ferre iustam iram, quæ in manifestam insultabat iniquitatem, infremuit tunc in virum, omni ex parte longè iniustissimum: &, O fraudulēte, inquit, & parricida, quid fecisti cum mea filia? Hæc´ne mihi iureiurando dato es pollicitus? Propterhæc´ne fideiussores & martyres mihi dedisti eos, qui passi sunt propter Christum? Sed ipsi omninò, quos dedisti fideiussores, ipsi te punient propter malam tuam mentem, & pœnas sument de his iniustis insidijs. eos ergò inuocabo ad vindictam, quos tunc accepisti fideiussores. Hęc cùm dixisset, educit è domo filiam: &, Nòstine quænam hæc sit, ô impie, nósti, dixit, eam Gottho ostendens: & vbi eam incluseris, & quali morti eam tradere voluēris, non leges, inquit, non maximū illud à te datum iusiurandum reueritus? Sed Christi confessores & martyres, Samonas, Guriās & Abibus, quibus ego confidens, eam barbaræ tuæ commisi dexteræ, illi mihi præter ípem omnem eam conseruârunt, & in meum sinum restituerunt.

Hęc postquàm audijt Gotthus, & adstantem vidit puellam, præ pudore & metu ei vox est extincta: erat que murus, ne os quidem valens aperire. Deindè cùm res esset aperta, & commūnis esset hęc fecisse puellæ, ne ei quidem loquendi potestatem facientes, qui aderant, eum tutò includunt. Mater aūt cum filia, adducto scriptore, cùm quæ euenerant omnia recensuissent, sanctissimo Edessæ Episcopo (is autem erat Eulogius) ea tradunt. Ille verò cùm ea perlegisset, simul cum vniuerso Clero, vadit ad Prætorem ciuitatis, & ei tradit, quæ scripta fuerant. Qui cùm ea legisset, primùm quidem affectus fuit admiratione, & eam rem habuit pro miraculo: & laudauit Deum vniuersorum, qui per suos

Eulogius Episcopus Edessenus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suos martyres hoc nouum, & quod omnium aures obstupefacit, fecit miraculum. Deinde verò vehementer in Gotthum est inuectus qui tale ausus fuerat facinus. Aegrè ferens ergò Prætor, secum quidem facit * cõsiderare Episcopum. Deindè Gotthum & publam iubet sisti: & audiente tota multitudine, (concurrerat autem maxima) iubet ea legi, quæ scripta erant de Gottho. Cùm ea ergò lecta essent, an hæc vera essent, Gotthum interrogat. Ille autem (Quid enim faceret, qui à seipso & à veritate apertè conuincebatur?) nihil horum esse falsum cõfitebatur, & pro his petebat misericordiam. Prætor autem, Scelerate, inquit, & parricida, cur ne Dei quidem timuisti iudicium, nec eius quem nihil latet, oculum, etiamsi homines latére liceat? Cur non timuisti iusiurandum? cur non leges Romanorum es veritus, tam impium aggressus facinus? Quoniam ergò conuictus es hęc omnia despicere, à te etiam grauius exigetur supplicium. Dixit, & iubet gladio caput eius amputari, & corpus eius in ignem proijci, vt ne puluis quidem sit eius pulueris particeps, nec tradatur communi omnium matri, qui se ità gesserit in cognatos.

* considere, legendum puto.

Sceleratus Gotthi ex tremo supplicio affici iubetur.

Cùm autem ad rem exequendam se pararent milites, DEI amicus Episcopus orauit Prætorem, vt quantùm fieri posset, in eum vteretur clementia': neque is sua perieret amentia. Ille verò: Timeo, inquit, Christi martyres, quos is dedit suî fideiussores. Ij enim, vt quos ipse fefellerit, nisi eorum, quæ admisit, ego iustas de eo sumpsero pœnas, mihi omninò, non ipsi, quod debetur, inferent supplicium: & alioqui efficiet, vt multi se gerant similiter, nisi pro ijs, quæ fecit, iustas pœnas luerit. Cùm autem magis instaret Episcopus, & vehementiùs pro eo intercederet, à supplicio quidem Prætor aufert ignem: perseuérat autem in eo, quòd eius caput gladio amputetur. Cùm ergò Gotthum accepissent milites, & extra ciuitatem eduxissent, gladio, vt eis iussum fuerat, illi caput adimunt. Propter quod Seruatori Christo, & ijs, qui propter ipsum passi sunt, martyribus emittebatur laudatio ab omnibus, quòd superbis reddiderit remunerationem, ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DE SANCTIS CHRISTI MARTYRIBVS SAMONA, GVRIA, ET ABIBO, ARETHAE ARchiepiscopi Cæsareensis, *Oratio, viro docto interprete.*

Habetur 3. Tomo Aloysij.

Nota antiquitùs celebratũ festũ horũ martyrum.

QVomodò vester vobis se animus habet, sacer grex? qui diem festum hunc splendidiùs Christi confessoribus agitis, quandò externa etiam multa vos vti video lautitia, summaque cum hilaritate sacrum hunc locum occupare. Nunquid fortassè, quæ in vobis imperium obtinet mens, sensim à rebus deflexa suis, per sensus effunditur, & in ea etiam, quæ oculorũ subiecta sunt sensibus, dissipatur? An verò cùm paululùm hæc, blandientis cuiusdam catelli more, sensui adulari permiserit, ipsa in sua gaudens altitudine, pulcherrimis sibique proprijs spectandis rebus mouetur, afficiturque, & reciendis voluptatibus corporis, proprium Christi martyribus verè natalem celebrandi em? Si hęc ità se habent, & victoribus his honorem istum habendum censuistis, atque ità diem festum celebrare contenditis, Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro, qui pridèm etiam seruos suos velut passerculum quendam de laqueo venantium eripuerit, & nunc in ipsa anni conuersione, optato gaudio nobis allato, lucris eorum certaminibus quodam hilari veluti conuiuio, studiosiùs nos excipere voluerit.

Et quid hoc est? Id nempe, quodcunque animi vires confirmat, & spreta laudabiliter multitudine imperita, ad illas alterius vitæ mansiones erigit, erigiturque, alis veluti quibusdam omnium prudentissimè in altum euectum. talis est enim martyrum festus dies, tale victorum nostrorum theatrum, talia sunt ea, quæ abs se allata nobis, illi conuiuis is apponere statuerunt: quandò non hoc modo epulari, lętitiæque indulgere, sed ventri turpiter deseruire, qui, quicquid in eum quis studij contulerit, in secessum emittit: & vestium mutatione alios vicissim alios superare contendere, non sũm

Sancti martyres quæ nobis apponanda.

ùm res generosa non est, eiusmodique, quæ moribus disciplinęq; nostræ conueniat, sed abipso etiã est conuiuatorum sensu, menteq; alienissima. Hęc igitur cùm ità sint, cumq; nos, quo pacto diem festum oporteat celebrari, anteà iam denunciârimus, nec sine spe fore, vt iactis in terram bonam, animarũ videlicet vestrarũ cogitationes, orationis seminibus, multiplices simus spicas messuri: agedùm, agè, inquam, præclaro facto iam hoc orationis initio, ea vobis deincèps proponamus, quę dici festo celebrando conueniant.

At enim desideratis, video, vt fortissimorũ horum virorum certamina, tãquàm in tabellis quibusdam à nobis depicta, omnibus spectanda proponãtur, quòd ad dici festi celebrationem his accommodatius esse nihil videatur. Hoc igitur & faciamus. Tametsi ad pingendum nobile adeò hoc argumentũ idonea sine dubio pigmenta nobis non suppetunt, vt ex inuicta martyrum constantia diuinus in animos nostros fructus perueniat: quò eorũ videlicet æmulatione excitati, oppugnato pro viribus impotenti animi vitiorum dominatu, perennem vobis ex maximè diuina ista certatione gloriam pariatis. Sed agedùm apponamus iam vobis, quæ habemus, idq; quatenùs facultates nostræ patiuntur. Cęterùm qualiacunq; sint ea, collata cum studio, prorsùs placitura non dubito, præsertim qui sciam non solere à legitimis & æquis rerum æstimatoribus filijs repudiari parentum facultates, sed propterea ijs charas esse, quòd sint paternæ. Simili modo etiam pauperi non sit qui vitio vertat, si qui comessandi causa ad illum accesserint, de ea, quæ sibi præstò fuerit, copia ipsis largiatur.

Sanè quidem Gurias, Samonas & Abibus, & nati sunt Edessæ, & educati. Porrò Edessæ huius (quę quidem vrbs est in Mesopotamia) nomen cùm paucis admodùm ante hos martyres cognitum esset, ab ijs ità celebre factum, illustratumq; est, vt vnà cum eorum fama per vniuersum se orbem terrarũ diffuderit: neq; verò ijs intra vrbem domicilium fuit, sed in agro extrà, vbi videlicet tranquilliorem à vitæ huius negocijs vitam essent adituri, procùl à ciuilibus turbis remoti, quæ certum animi in religione propositum perturbare solent, atq; peruertere, neq; spatium dare, vt pulchritudinem suam velut in speculo valeat contemplari: ac si quid sit, quod ei officiat, & ignoretur, id peruidere possit atq; corrigere. Idcircò igitur grata his valdè vita fuit agrestis: in qua etiam assidui, vnà cum Propheta illud, Solitarij, donèc transeamus, omnium pulcherrimè tenuerunt.

Videt ex sanctorum memoria ciuitates illustres reddit

Sanctì martyres cur in agro potiùs, quàm vrbe degere voluerint.

Sedenim Guriæ præcipuum in vita studium, meditatio & continẽtia fuit, quæ diuturnã consuetudine familiares illi ac peculiares factæ, fecêre, vt cognomento Continens appellaretur: neq; enim tu eum aliter indicâsses, nisi dum eum nominares, nomini etiam Continentem addidisses. At Samonas vigentibus maximè & animi & corporis viribus, ijsdq; præditus, quæ qui habent, eos libenter spiritus sanctus suis solitus est choris aggregare, quippè cùm iuuenes hortetur, vt se senioribus adiungant, vt victoriæ vnà carmen concelebrent: His, inquã, ille præstans animi & corporis viribus, ad Guriam se consolutam illis choream cõficiebat spiritus sanctus, tertium etiam prætereà quęrebat, qui eum numeri paritate eam similitudinem, quæ sibi cum patre & filio est, perfectè in choro ipsorum exprimeret, tum etiam numero firmitatẽ concordiæ stabiliret. Itaque (ô felicitatem) etiam inuenit Abibum: qui tametsi vtroq; natù minor erat, tamẽ quod ætati deerat, supplebat non eô solùm, quòd peruestigatis vtriusq; ipsorũ vitæ institutis, in animum induxit, vt in eodem se vnà cum ijs curriculo exerceret, sed eô etiam, quòd sacro Diaconatûs ordine insignitus, magnum ijs, quibus se socium adiungere festinaret, ornamentum afferret. Medium enim his se cùm inseruisset, vnaq; cum ijs apud Dominum, cui ministrabat, fidenter egisset, pijs quietem à persecutoribus cõciliauit. Siquidem post illud tempus nostra sanguine martyrum rubescere desijt terra, pulso nimirùm è regno Licinio, Constantinoq; in eius locum substituto. Quo quidem Imperatore Romana res florere, amplificariq; cœpit, quique primus è regibus omnibus impietatem auersatus, pietatem palàm est, libereque professus.

Sanctì martyres curin agro potiùs, quàm vrbe degere voluerint.

Huiusmodi præditi virtutis insignibus Gurias & Samonas, non iam Edessæ tantùm, atq; eius finibus cogniti erãt, sed in exteras etiã terras longè lateq; se eorũ fama propagabat: erantq; hinc Christianis lętitia ac decus, illinc Gręcis tristitia & dolor vehemens, ac quicquid denique mali creare solet inuidia. Quamobrèm nõ ferũt illi illustrium gloriam vitorum per vniuersam Syriam diffusam. Diocletianus erat eo tempore Romanorum Imperator: qui cùm non satis magnam se adeptum ex subactis Imperio cunctis gen-

Græcos hîc dicit, idololatras siue gentiles.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentibus gloriã existimaret, illud longè sibi prẽclarius futurũ putauit, si Christianos eorum volũtate ad sententiã suã traduxisset, aut recusantes funditùs deleuisset: vt sublatis, qui Deũ intelligerent, sublatis etiam, qui incruento sacrificio bonitatem facerent, liberum dæmonibus suis sacrificium posset offerri. Hinc ex regijs literis, quæ quoquouersùm per vniuersam Romanorum ditionem mittebantur, & pijs pernicies parabatur, & ignominia: contraque impijs, qui muta & manufacta simulacra venerarentur, honor & salus spondebatur.

Ad hęc iudicum iniustorum, & cędem spirantium aliæ post alias procellæ: quibus illud vnum erat propositum, quemadmodùm omnibus in rebus ijs morem gererent, qui se misissent. Parati erant pręcones, aperta subsellia, editiora extruebantur tribunalia, omni circunquaquè tormentorum genere vallata. Interdictum erat Christianis, nè tam communibus se, quàm sacris conuentibus immiscerent: in forum non admittebantur, omni commerciorum iure excludebantur, quæcunq; ante illud tempus omnibus promiscuè patuerant, tam publicè, quàm priuatim: cõtrahere eis cum nemine licebat: magna in vrbibus Christianorum erat solitudo: in earum locum remotiores ab ijs recepti, sus succedebant, quos multitudo eorum, qui exagitabantur, complebat. Nulla in persecutoribus aduersùs natũ maiores reuerentia: nulla paruorum, ac propterea malorum sensûs expertium misericordia, ne ijs quidem, quibus tribuit ipsa natura, vt propter virium imbecillitatem, huiusmodi affectu plurimùm mouerentur. Feræ immites omnes aduersùs Christianos, vnaque in re tantùm humani, quòd quorum in animis piam de religione fidem concusserant, ijs, simul vt eos ad simulacrorum aras adduxerant, liberam malè viuendi potestatem permittebant. Quo quidem nihil pijs poterat esse pernicioſius. Grauis oppressam creaturam tenebat tempestas, quæ nullam prorsùs securæ tranquillitatis significationem daret, nullam ve melioris statûs miseris affulgere spem sineret ex his, quæ sunt consecuta.

Christianis quęoam interdicta sub Diocletiano.

Nec ipsa Edessa communium temporis illius calamitatum immunis fuit. Gliscebant in pios quotidiè ærumnæ: & impietatis procella, quæ ciuitatem inuaserat, effecerat, vt omnes iam de vita penitùs desperarent. Domus singulæ suos scrutatores habebant, tam quæ in illustri positæ ciuitatis loco, quàm quæ quòd in obscuro esse viderentur, rursum anteà latere volentibus perfugium præstare solitæ erant. Neque ipsi etiam agri huius erant tempestatis expertes: siquidem nihilo tolerabilior in his, quàm in oppidis, miseriarum erat fluctuatio, similibusque hîc, atquè illic, periculis pietas veluti tempestate quadam iactabatur.

Singulę domus Edessę habẽt suos scrutatores.

Eo tempore ipsi quoquè Gurias & Samonas, hic fortitudinis, ille continentiæ laude insignis, comprehensi sunt, vnaque cum ijs ingens Christianorum multitudo carceri addicta, cùm non esset qui redimeret, neque qui saluum faceret. Ac cęteri quidem, quibus aut nominis obscuritas, aut fidei negligentia causa erat, vt contemnerentur, sine mora è custodia educebantur, quippè cùm nihil aduersùs se impugnantes præ se ferrent, quod esset ad expugnandum difficilimum. Verùm Guriæ & Samonæ ingens, quæ eos comitabatur, solidæ pietatis gloria, causa fuit, vt diutiùs in custodia asseruarentur. Ex quo quidem videntur mihi meritò Confessorum etiam cognomentum adepti: quod præmij loco ijs deferri solitum est, qui Christi causa hoc modo citra necem malè habiti sunt. Siquidem in ea tandiù seruntur permansisse, quoàd vita functo priore principe, alter in eius locum successit.

Plurimi Christiani tunduntur in carcere.

Cõfessores q. dicti sint.

Verumenim affli ctatio his oblectamẽti loco erat, & incommodorum perpessio philosophiam in eorum animis augebat, quæ quidem grauiorum, quæ mox pro Christo essent excepturi, tormẽtorum quoddam erat velut præludium: Quin alios etiam exemplo suo excitabant, quippè cùm docerent eam, quam quis verè profiteretur, fidem, neque rebus asperis, quæ Christi causa maximè intentarentur, frangi, neque malorum persuasione vlla debilitari: neque enim permissurum iustum certaminum arbitrum ac moderatorem, vt ea aut semper durarent, aut maiora essent, quàm vt ijs ferendis quis esse par posset: præsertim si Paulo habenda sit fides, qui ipse rerum arcanarum & inspector fuit, & prędicator: Et si labor est multus, at nondùm tamen est tantus, immò longissima interuallo minor, quàm vt cum eo, qui in nos posteà reuelandus est splendor, vlla ex parte meritò queat comparari. Atque hęc quidem illis hoc modo. Verumenimverò quoniam oportebat, vt perfectioribus multò laboribus se darent, & ad nobilitandam

1. Cor. 10. Rom. 8.

etiamnùm magis ipsorum gloriam, reipsa superioris suæ exercitationis perspicuum omnibus ederent documentum: furebat rabie incitatus aduersùm Christianos is, qui paulòante missus prouinciæ regendæ fuerat prędes. Porrò rabies illa id vnum spectabat, quemadmodùm ei, à quo missus fuerat, omnibus in rebus gratificaretur. Itaque nihil prorsus omittebat eorum, quæ eos prestare par est, qui furoris sui socijs omnibus in rebus inferiunt. Ad tribunal rapti altæ indolis viri sistuntur, pietatis suæ pœnas daturi. Cęterum quæ magna cum animorum elatione, magnoq; cum spiritu, aduersùs hunc dicta tunc fortiter à martyribus sunt, ex quibus & prędentis fortunæ inconstãtia deridetur, & eorum, quæ in posterum parata sunt, bonorum gloria magnificè prędicaretur, (tametsi margaritarum nobilitas ante fuilli generis homines proijciebatur) aut quemadmodùm ipse etiam iudex, dum eos tentat, qui tentationibus vinci non possunt, inuictam eorum animi constantiam astutè subuertere conabatur, longum vtriquè esset persequi oratione: nihilominùs tamen, vt quantùm ad intelligendum sit satis, quales illi fuerint, doceamus, nè egregiæ martyrum palæstræ prorsùs simus expertes, néve eius rei, quam ex omnibus pulcherrimam sperauimus, iacturam faciamus, tales erant, aut his simillimi quàm proximi.

Samonas et Gurias ad tribunal rapiuntur.

Blandè agebat cum viris sanctis is, cui iudicandi potestas obtigerat, sęsęque modò, vt qui eos nollet, ad lenitatem dabat: modo supplicia differebat, nè animi fœnitia ea, quæ nocere eis nollet, ad celerare videretur, qui ad quæuis perpetienda ipsi erant paratissimi, nullaque re magis, quàm supplicij mora offendebantur: verùm apparebat, facta dictis esse contraria, quippe cùm non humanitatis ea essent, quæ ab eo fierent, sed immanitatis: animi non beneficij, sed maleficij: siquidem ex moræ huiusmodi interpositione apparebat, eum eorum animi firmitatem, roburque sensim velle labefactare, & ardorem restinguere, quòd videlicet postquàm ex huiusmodi ampliationibus recens alacritas illa veluti deferbuisset, consopitaque esset, viam ad id, quod sibi proposuerat, occultè munirer. Quin & magamẽta aduersùs illos verborum quædam contexit, sic propemodùm astutè ipsos aggrediens:

Iudex illis primùm blanditur.

Nolite, inquit, putare vos, me animo esse prędoro, eiusmodique, qui crudelitate & humano sanguine delectetur. Naturam reuereor: miseret me cognationis, quæ mihi vobiscum: & quanuis contrariam nobis religionis viam sitis ingressi, idque forsè veritatis inscitia ducti, ac propterea in animum vobis induxistis, vt extrema omnia ferre libenti animo supplicia sitis parati: nihilominùs ego quidem de hoc vobis ignosco, idque consilij vestri imbecillitati tribuo: siquidem scio mortalium adhuc neminem existisse, qui quidem in consilio sibi capiendo nusquàm errârit, quiq; cùm in alijs optimè senserit, in ijs, quæ prędpua ipsi erant, non aliquandò offenderit, atque ibi maximè, vbi maximè se prestare confideret. Quocircà licèt innumerabilia vrgeant me regum iussa, nihilominùs tamè mâlim, quoàd fieri possit, cùm manifestè periculosa res sit, quidlibet supplicij ipse subire potiùs, quàm asperum in vos quicquam efficere, vsque dum forsitan duritia vestra mea patientia deuicta, lenioribus vos verbis ab obstinatione ista deductos, in meam sententiam adduxero, cui ferociter nunc repugnatis.

Pallaeia iudicis, humanitatem simulantis.

Quem enim sacra vestra non moueat canities, Guria, quæ in vobis vndiquè appareat, quamque continentia conspicuam facit, cùm in ista, quæ vobis extrema reliqua est, vitæ parte eam iactari animaduertat? Quis porrò non Samonæ integras animi & corporis vires summè admireretur, perpetuoque laborum sibi eum habere omnium socium deideret: Valeant iudiciaria subsellia, diuitiæ, honores: quanuis enim hęc illecebris suis blandè ad se animos omnium alliciant, permagnumque ad benè beateque viuendum habere momentum videantur, nihilominùs tamen, quandò vos ista morum probitate, modestiaque viri ità faciendum censeritis, placeat mihi quoquè omnia ex fortunæ temperie pendere, qua commutata, ea quoquè commutari necesse sit. Videte, qualem me aduersùs vos geram: donate hoc mihi, vt meliora de vobis possim sperare. Tu, Guria, adhibita tibi in consilium ea, qua pollere solitus es, prudentia, summaque eademque spectata omnibus ista animi tui magnitudine, grauitateque: Tu verò, Samona, solido à re ilio ac viuido corporis robore tuo ad regis culturam trãslato, (id quod etiam futurum, beneuerà die diuinæ mihi Sibyllæ confirmârunt) nolite, quæso, ità crudeliter duriterque vestris, quibus vos natura largiter auxit, bonis abuti. Nam à me quidem misericordiam aliquam vos auferetis: vos verò in turpissimam necem compingitis, ac maleficos ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mines imitamini, qui miserè volentes ipsi sibi mortem consciscunt. Atque huiusmodi quidem astuti iudicis & ratio, & oratio fuit.

Sapiēter impriùs illi martyres respondēt.

Quid verò viri fortissimi, imperterritique? Easdem ij nimirùm ad cum capiendum artes adhibuēre, quibus fretus ille, eos se dolo capturum sperabat. Nam quid est, inquiunt, quod tantoperè à sententia nostra nos valeat dimouere? Nunquid vehemēs torsa sè instabilis vitæ huius cupiditas? Sed quidnam est, quęso, ex omnibus, quæ in ea habentur iucunda, quo animus noster queat permoueri? An non animaduertis nos optimos vos testes habere, cuiusmodi hoc sit, quo sum circumamictus, corpusculum, quàm paucissimis ad se in vita tuendum contentum, & expedito Christi militi perquàm similę, qui ad omnia tribuni iussa exequenda sit quamparatissimus, quique velut supernuissima rate, vitæ huius pelagus transmittat, nè qua re grauante impedita illa, necessariò cursum tardiùs conficiat? Vndè igitur à sententia me mea poteris reuocare? quibus've capere blandimentis, vt me res vitæ huius permoueant, qui maximæ illius iam parti mortuus sum? quippe qui voluptatibus contemnendis ipse in voluntariam me mortem tradiderim, atque hoc ipsum, quod nunc viuo, eò viuam, quòd eius iniussu, qui me in vitam induxit, nolim exire de vita. Siquidem eum iubemur expectare, dum vinculum soluat, à quo nimirùm in eam fuimus illigati. Et quid, obsecro, nónne hoc summæ esset dementiæ, quibus iuuenis nuncium remisissem, his denuò cupiditatem velle iritare, atque ea, quæ iampridèm omnibus, qui ea vellent, libens dimisissem, gratiæ loco nunc cupidiùs appetere? præsertim cùm illud esset incertum, an diù simulàc ea essem adeptus, eis mihi securè per ocium frui liceret. Sed vt adempta prorsùs sit omnis dubitatio, haud dubiè is degeneri illiberalique se esse animo ostendat, qui rebus æternis caducas anteponat, stabilibusque ac permanentibus ea, quæ citiùs diffluunt, quàm consistere potuerint. Et quòd quidem ad me attinet, hoc modo: Quo pacto verò etiam Samonam hunc (pro eo enim loquor, quòd is & animi sensuum, & præclarę huius peregrinationis mihi socius est) à sano suo animi proposito poteris auocare?

Degener & illiberatis animus.

Dices fortasse, non conuenire adolescentem ætate integra, & viribus corporis valentissimis, viuendi finem facere, & ante præstitutam sibi vitæ diem, de vita velle decedere. Fateor, viger ille quidem ætate, sed Deo viget, vndè & vigorem illum accepit: viget item viribus, sed hoc quoquè inter res maximè laudabiles est, quæ ætate sunt integra, & viribus firmis, ea illi offerre, cui vetus etiam lex gratam victimam offert, virulum nouellum, & ætate florentem, cornibus nūc primulùm se foràs trudentibus, & vngulis decorum. Talis etiam Samonas tali etiam similiter immoletur, florēti etiam nùm ætate, & nitenti facie: non autem in senectutem iam vergente, nè fortasse rugis etiam insidiantium nobis annorum corruptus, victimæ vitiet integritatem.

Psal. 68.

His auditis, astutus ille ac veterator, confestìm spem, quā conceperat, amisit. Quamobrèm abiecta persona, aperta impudentia in necem sanctorum præceps ruit. Mirabili igitur incensus iracundia, ijs celeriter ad se accersitis, quorum munus est illiusmodi carnificinas exercere, mandat, vt funę altera manu religatos martyres, diù ità illis mes teneant: quibus, præterquàm quòd totius corporis pondere grauati diuellebantur, ad maioris etiam præterea sensum doloris, intolerandum pedibus aptari pondus iubet.

Iudex prodit se, crudeliter sæuiēs in martyres.

Nōrunt plerique, sed omnium maximè medicinæ artis periti, qui naturæ arcana quàm subtiliùs indagārunt, quàm intolerabilis illius sit cruciatūs dolor in quouis animante, si extrema aliqua sui parte suspensum teneatur, atque in eam vnam vniuersi corporis totius pondus recumbat: quippe cùm ossium compages in eo sint, vt iamiam dilabendæ sint, neruique ipsi sint præter modum distenti, & musculi distracti, & totius corporis truncus suopte atque alieno etiam pondere diductus constringatur: deinde cùm naturalis humor vnà cum animali spiritu, quà quidem in exteriores partes ejiciebatur, quà verò propter meatuum constipationem egredi prohibeatur, grauiori in eis manente excitatur doloris vis, inter cętera omnia hoc etiam ipso, quòd exitus in eluctabili præcluditur, coque magis, si distensio quæ fit, ex diametro existit, qui quidem longiores excogitatus sit, quàm sit quæuis rectarum partium media linea. Tali igitur tantoque latitudinis cruciatus dimidio diu parcitissimè ferūt, ab ipsa ministrorum solertia comparato tormento, cùm in eo per dimidiatæ dictionis spatium eoq; amplius illi constanter perseuerāssent, vbi se nihil proficere impius iudex animaduertit, à supplicio tandem relaxari, atq; in obscurissimum carcerem trudi martyres iussit,

Immaniss.

bet, ibique diuturna eos inedia macerari. Tum quæstio rursùs, & tormēta longè omnibus ijs, quæ præcesserant, grauiora, immanioraque.

Cęterùm Guriam ille, vtpotè & senectute iam & inedia, & ijs, quos paulo antè pertulerat, cruciatibus penè confectum, statuit tormentis ampliùs non diuexare, nè, si id fieret, animam ille inter tormēta, priusquàm voluissent ipse, & lentis eum pœnis affecisset, expiraret, atque hoc modo spe ipsum maxima deturbaret. Siquidem existimabat se illum omninò aliquandò tentatum, in potestatem suam redacturum, quippe aut blanditijs emollitum, aut tormētis fractum iri animos eius, aut denique fore, vt, cùm videret, quibus alij cruciatibus afficerentur, alieno periculo disceret, quemadmodùm eos ipse, mutanda sententia sua, declinaret. Verùm Samonam, quòd eum & iuuenem videret, & robustum, tormento denuò aggreditur atrociore longè, & suprà quàm dici cogitarique possit, maiore, quàm anteà. Nam ex altero pede capiteque eum sublimem statutum, pondere alterum ferri incredibili in diuersum distrahi iussit, quippe cui certum esset, illum prorsùs hoc modo quamprimùm velle discerpere. Ex quo quidem factū est, vt laxata coxendicis iunctura, claudus ille posteà non sine causa remanserit.

Samonæ horrendum supplicio.

Sed cùm hęc quoquè viri fortissimi pro nihilo habuissent, omnemq; ei penitùs spem præcidissent, fore vt ab eo vnquàm vinci, superarique possent, denuò eos ille in custodiam compingit: vbi cùm aliquandiù permansissent, posteà nocte intempesta ijs caput amputari, vt hoc modo vitam relinquerent, iubet. Pròh quantæ sententia hęc lætitiæ martyribus fuit, non quidem ob eam causam, quòd viderent hoc modo allatum iri finem acerbitatibus, atque ærumnis suis omnibus, seque tanquàm ex iactatione & fluctuatione quadam perenni in portus tranquillos, pacatosque peruenturos: sed quòd iter illud inirent, vndè mox essent cum Christo futuri, quicum etiam certissimè se regnaturos sperabant, quemadmodùm illius etiam in aduersis ferendis vestigia fuerant imitati. Ac Guriæ quidem & Samonæ certamen victoriaque, talia ac tam insignia fuēre.

Caput eis amputatur.

Qualeverò etiam Abibus stadium cucurrerit, tempus est, vt nunc exponamus. Hic cùm inter ministros Christi mysteriorum vnus haberetur, & pari cum ijs rusticitate, qui ante ipsum consummati fuerant, ferretur, insimulari apud persecutores cœptus est, quòd multis, qui salui fierent, ea ministraret, quæ ad ipsorum salutem pertinerent. Quandò Diocletiano meritò ex fatali necessitate vita iam functo, is, qui aduersùm nos exercebatur, furor ad Licinium delapsus, velutì diris deuota quędam hereditas, ab illo adhunc miserabili Imperij specie impegisset. Cęterùm quoniam hominibus sensu carentibus tolerabile videri nō poterat, si in eodem cum pietatis cultoribus grege numerarentur, ab ijs denuò persecutio excitatur: sed in vnum Abibum tota periculi moles incumbebat, cuius expugnatio perindè futura impijs erat, acsi cunctos pariter funditùs Christianos deleuissent.

Licinius Ecclesiā persequitur.

Vbique vestigabatur Abibus per loca habitabilia, inhabitabiliaque, nec tamen vsquàm reperire illum poterant homines vafri. Itaque cùm perquirendo fessi, spem iam prędæ omnem abiecissent, ipse, quem insectabantur, vltrò se quęrentibus exhibet, atque ad iudicem introducitur, à quo, quoniam difficile videbatur, eum dicto aliquo fidei ab certa sua de sana religione sententia dimoueri, per iguem ad eum, cuius desiderio æstuabat, ignitus amator dimittitur: atque ità ijs, qui eum antecesserant, martyribus antè in mercatura socius fuerat. Quoniam etiam simili modo vicerunt principatus pestiferi dęmonis, superârunt potestates mundi huius, coniuncti sunt cū Angelis, transierunt ad certaminis arbitrum Christum, sudore adhuc sanguineq; ob exhaustos in stadio labores certaminaq; madentes, porrigit eis dexteram egregius munerarius, suosq; athletas in æternis tabernaculis collocat.

Abibus vltrò se offert quærētibus.

Igne concremātur.

Sed quæ sunt hęc? nempè vbi quod suum est cuique præmium, pro merito tribuitur, & eiusmodi hoc, scire fortasse desideras. Eiusmodi nimirùm, cui simile nullum tam ante legem, quàm in lege quis possit ostendere. Quî hoc? nempè quòd his eorum nemo par fuit, quòd ex ijs quilibet longo ab his interuallo superaretur. Siquidem institutis veteris legis præstabiliora sunt ea, quæ sunt secundùm Christum: ex ijs autem, qui post Christum fuēre, nulli videri possint secundi, quippe qui inter martyres martyres sunt, inter monachos monachi, inter sacerdotali dignitate prædītos sacerdotalis dignita-

Suum cuique pro merito præmiū in cælo tribuitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnitatis participes. Nam & certârunt,& ante susceptum certamen strenuè se in pietatis cultura gessêre, & sacri ordinis, propterea quòd Abibus diaconus esset, omnes fuêre consortes. Siquidem in societate quæ eorum quisque habet, ea communicat alteri, & mutuis officijs singuli eius rei participes fiũt,in qua alter excellit. Quinimmò (sed fortassè alicui nimius videbor) si cum ijs,quæ secundùm Christum sunt, conferantur, animaduertere facilè poterimus, quibusdam in rebus eos superiores existere : martyribus quidem,vita ante martyriũ monachali: monachis verò,martyrio:martyribus rursùm, qui in militaribus aut ciuilibus se muneribus occuparent, eo, qui ex sacerdotali dignitate splendor effulget. Talis beatis viris cursus fuit,tãtus labor:huiusmodi in terris periculum, huiusmodi præmia celeberrimorum horum laborum.

Inter quæ illud quoquè nullo modo silentio prętereundum, de puella, quod propter rei admirabilitatem omnem propemodùm fidem exuperat. Viuens nanque hæc, cùm ab sceleratis hominibus in sepulcrum recèns cadaueribus plenum, esset deiecta, in regione barbara, atque à patria ipsius longè remotissima:vbi sanctorum martyrum fidem precibus implorauit,quorum etiam ope freta,longam adeò peregrinationem susceperat,certissimè quod expectârat,consecuta est. Vesperè enim cùm in summa posita esset desperatione & fletu,benè manè patriæ, matri, tumulo sanctorum cum lætitia restituta est, mirabiliter educta de sepulcro, vtpotè quæ à circunsedentibus illud custodibus videri nequiuerit, admiranda quadam celeritate ab ijs indè absportata. Siquidem albis alli vecti equis, (ó miram sanctorum in ferenda ope promptitudinem atque celeritatem) cùm puellam appellâssent, atque in equos sustulissent, eam intra delubrum sanum intulêre, vndè etiam scelestum pauloantè virum assectabantur, vadibus ijs ab eo acceptis, qui dati, sanctissimè religiosissimeque datam fidem seruârunt, & huic salutem, & illi qui fidem violauerat, meritum paulopòst exitium attulerunt. O seruatores celeres, expeditique : O fidem vestram implorantium adiutores strenui, inuictique: O ad eo, quæ spopondistis, perioluenda sine mora promptissimi, & in tribuendo quod cuique conuenit, minime lenti.

Miraculum sanè illustre & memorabile.

Aduertis quantũ sancti potestatem habeãt post mortẽ?

Prorsùs iam,ô sacer conuentus,ac Deo dicata concio, mihi quidem persoluta sunt, quæ vobis eram pollicitus, & orationis cœna parata est, & quæ ad repręsentanda martyrum certamina pertinebant, veluti in albo autium vestrarum pro viribus delineata à nobis sunt. Vos verò quid? qui ad diem festum conuenistis, qui conuiuæ estis, qui auditores,qui oues ratione prædituæ:quid,inquam,confessoribus hisce martyribus,quid item contrà nobis reponetis? Nimirùm illos quidem hymnis, laudibusque prosequemini, & quæ bona sunt,summa ope magis ac magis in dies sectari studebitis. Siquidem gratum martyribus est, si hoc modo festi eorum dies celebrentur. Hoc modo strenuos Christi pugiles honorare laudabile est, tali studio, talibus fructibus: nobis verò obedientiam pręstabitis,mansuetudinem,pacem atque concordiam,& prętereà etiam sanctitatem: quam aliundè nusquàm adipisci quis queat, quàm membris, quæ sunt super terram, mortificandis.Quo quidem nomine arbitror ego vitam eam appellari, quæ turbulentis animi motibus obnoxia est. Illi verò sanctificare vos dedicareque summo studio debetis,qui ijs,qui cor à materialibus sordibus expurgârunt,præmium illud largitur,vt sclarè perspiciant,& cęlesti illa gloria indidèm impleantur, vt Moyses.

Cernis quomodò celebrandæ sint sanctorum festiuitates?

Sic quidem ego pater vester,vos verò filij, charissimum & amabilissimum nomen
inueniemus fortassè, cùm ad hęreditatem illam æternam transtati erimus,
vt viuere vnà possimus, simulque lætari : quandò videlicet etiam corona
gloriationis de vobis honestatus,ad communem Dominum exclamabo,Ecce ego,& pueri,quos dedisti mihi,Domine:
Ipsi gloria & imperium in sęcula
sęculorum, Amen.

VITA

VITA S. MACLOVII EPISCOPI ET CONFESSORIS, AVTHORE SIGEBERTO MONACHO GEMblacensi : *Claruit is Sigebertus Anno* 1100.

EPISTOLA AVTHORIS AD TIETMARVM ABBAtem Gemblacensem.

VIta pijssimi confessoris Christi Maclouij,qui etiam Machutes dictus est, diligenter, quantùm ad veritatem historiæ, antiquorum stylo erat exarata:sed quia minùs ordinatè digesta,minùs compositè descripta,ad hęc barbarissimis & solœcissimis nimis erat confusa, longo obliuionis & negligentiæ situ adeò latebat obducta,vt quasi nullius auribus digna,iam ab hominũ recesserit memoria. Sed considerato, quia nõ omninò pergit æstimationem precij preciosum metallũ, quanuis iaceat rudere terræ infossum,vel scabredine rubiginis decoloratũ: placuit,venerabilis pater Tietmare,tuæ paternitati,vt iuberes meæ pusillitati, vt inspecto historiæ textu, & pro posse eraso vitiorum contractu,meliorarem illam quantulocunque sermonis cultu.Ego qui iussioni contraenire non debui,opus iniunctum executus sum,non quidem vt volui,sed quomodò pro ingenij tenuitate valui.More enim rusticani fabri opus iniunctum aggressus sum : qui follibus sufflando, & malleis tundendo,elicit scoriam de rudi massa preciosi metalli, vt paratior reddatur operosi artificis manui,ostendendo alijs splendorem materiei : vt si quis velit exercere vim sui artificij, inueniat materiam paratam suo vsui. Ergò quod facile factu videtur,faciam: nimirùm vt superflua demã,vitiosa corrigam,confusa ordini reddam,à veritate tamen historię nullo modo recedam:vt nihil noui fecisse videar,cùm vetus tantùm limando & fricando renouâsse videar.

In hac vita expolienda quid præstiterit Author.

EIVSDEM PROLOGVS IN VITAM S. MACLOVII.

PRæconia sanctorum, quæ valdè sunt in oculis Domini preciosa, nullatenùs sunt reticenda,verùm omni memoriæ tradẽda. Nihilominùs credendum est, omnipotentis Dei virtute facta esse sanctorum miracula pro felici eorum vita, priùs cordibus eorum cælesti munificentia indita.Ergò primùm indaganda est amicorum Christi vita,vt,dum eam studemus imitari, proficiat nobis virtutes eorum mirari. Siquidem nihil nos iuuat stupere miracula,sine felicis vitę imitatione proficua. Iamnunc beati viri vita ad medium deducatur, vt, dum eius merita recolendo ad eius imitationem animamur,intercessionis gratiam in opportunitatibus habere mereamur.

Imitandi sunt Sancti.

VITA.

Cap. 1.

SANCTVS igitur Maclouius nobilitate parẽtum apud homines seculi inter suos non mediocriter inclytus, citra oram Britannici maris fuit editus. Pater eius Guent nomine,Comes fuit,qui vrbis Gimicastrum vocatæ,conditor extitit. Matrem ipsius Darual appellatam accepimus. Et quia in omni rerum euentu nunquàm abest Dei dispensatio, patuit etiam in huius sancti viri natiuitatis exordio. Natus est enim in die sancto, quo omnis mundus Paschalis solennitatis celebrabat gaudia: vt in die, quam fecit Dominus, vt exultemus & lætemur in ea, etiam hoc gaudij mortalibus adderet diuinæ pietatis gratia. In huius quippe articulo diei nati sunt in ipsa vicinia eti. triginta tres pueri. Quod quia creditum est dispẽsatiua Dei ordinatione factum, placuit parentibus omnium,vt qui nascendo sortiti fuerãt vnius contemporalitatis ordinem, vnum in Christo tenerent viuendi contubernium. Nam omnes simul cum S. Maclouio scholaribus studijs eruditi, omnes simul diuinæ seruituti sunt mancipati.

Nouẽbris 16

Parentes S. Maclouij.

Nota de 33. pueris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 2.

Prou. 20. Thren. 3. BOnæ itaque indolis puero electo à Deo ad beatitudinis opera exequenda, iamtunc diuinitùs inspirabatur, quod ait sancta scriptura: Ex studijs suis cognoscitur puer, si munda sint opera eius. &: Beatus qui portauerit iugum ab adolescentia sua. Abipsis enim infantiæ annis occupationi secularis vanitatis abrenunciauit, & libertati diuinæ seruitutis se sociauit. Qui, vt plenius haberet scientiam doctrinæ & cognitionem Dei, arctius se addixit sanctarum scripturarum eruditioni: in cuius rei intentione ociositas, quæ inimica est animæ, reprimitur: in cuius meditatione Deus agnoscitur, in cuius executione vita æterna acquiritur. Appetebat scientiam, quæ per charitatis humilitatem ædificat: refugiebat illam, quæ per vanitatis elationem inflat. Incipiens etiam corpus suum castigare, & illud in seruitutem spiritûs redigere, assuescebat simplici victu & vestitu contentus esse, vilipendens corporis frigora, indignum ducens distendi caborum copia, nè aliquo modo dominaretur animæ suæ per indulgẽtiam corporalis necessitatis carnis petulantia. Ideò exceptis his, quæ expetebat simplex necessitas naturæ, reliqua omnia expendebat in opera eleemosynæ.

Scriptura diuina ad conferat. 2. Cor. 3.

Castigat corpus suũ.

Cap. 3.

Iere. 1. Luc. 1. DEus ergò, qui seruos & prophetas suos aliquandò etiam in ipso matris vtero nouit sanctificare, non distulit seruum suum in primæua ætatula sua virtutibus & signis mirificare, qui iam in ipsa infantilis ætatis simplicitate non destitit per bonam intentionem seipsum ad seruiendum Deo præparare. Dum quodam die cùm coæuis sibi pueris ludendi gratia processisset ad litus maris, alijs in ocioso ludendi negocio intentis, hic humi reclinato capite, somno cœpit indulgere. Cùm subitò inundãdo redeuntis maris æstu adueniente, quod secundùm Lunæ cursum in mari Britanniæ fieri solenne, reliqui pueri fuga consulunt vitæ suæ, illum dormientem in tanto periculo non occurrentes excitare. Sed puero ad salutem multorum nato, non longè * abfuit DEI protectio, procurata magno rerum miraculo. Nam cùm vndiquè aquæ circunfluerent, & vndæ vndis superuenientes cum feruore tremendo circunstreperẽt, & tamen circumducto vndiquè circulo, locum in quo puer iacebat, attingere non auderent, omnipotentia Dei fecit illic insulam excrescere, quæ vsque ad summum æquoris porrecta iuxta altitudine, futurum Christi antistitem eruit à mortis discrimine. Tam verò inopinato in oculis omnium apparente miraculo, opera parentum suorum citiùs procurato nauigio, eductus est placitus Deo puer de maris periculo. Nè autem vnquàm à memoria excideret huius facti nouitas, & vt per hoc magis clarescceret beati viri sanctitas, eandem insulam vsque in hodiernum diem permanere fecit diuinitas, &, vt credimus, vsque in finem hanc pro testimonio habebit posteritas.

* abfuit

Infigne miraculum.

Cap. 4.

Matt. 5. POst sanctus Maclouius de adulta infantia transiens in pueritiam, quanto ampliorem diuinæ inspirationis cum cremẽto ætatis hauriebat gratiam, tanto auidiùs atque instantiùs cor suum præparabat ad appetendam Angelicæ vitæ sanctimoniam. Scitensque ex ore Domini, beatitudinem videndi Deum promissam esse mundis corde, abipsis pueritiæ rudimentis se deuouit operibus munditiæ. Volens enim placere Deo expore & spiritu, elegit omnem ætatem suam agere in virginitatis cœlibatu. Sicut enim testa recens, quo semèl est imbuta, diù seruat odorem: ità & ci vtile visum est, rudem corporis sui aptare quamprimùm ad sanctificationem & honorem, nè corrumperetur per carnalis desiderij passionem. Quod vt liberiùs & perfectiùs posset exequi, per parentum deuotionem & propriam voluntatem assumpsit habitum ordinis monastici. Vbi positus sub regulatis disciplinæ custodia, quàm strenuũ & promptum se exhibuerit præceteris in obedientia, saltem ex hoc probari poterit, quòd inuidia coæqualium suorum carere non potuit: quæ semper ex aliorum profectu & gloria nascens, in scipsa contabescit. Patiebatur enim inter coæuos suos, quod Ioseph olim passus est inter fratres suos. Ioseph polymita tunica à patre donatus, & ab eo plùs cunctis fratribus amatus, quia fratrum vitia carpebat, inuidiam sibi conflauerat. Hic etiam, quia talarem perfectionis tunicam, & virtutum colore variatam à DEO meruit, æqualium suorum inuidiam effugere non potuit. Mos est ordinis illius, pueros ferre hebdomadatim lucernam cum luce ante pædagogum suum, quandò nocturno tempore intrant vel exeunt oratorium. Aduenientè ergò hebdomada felicis pueri, comparet eius extinxerunt ignem, quo debebat lucerna accendi: optantes, vt saltem pro hac offensa sufferret verbera magistri. Quid ageret simplicitas pueri? Ad officinam, vbi ex annonis aqua infusis atque decoctis cõficiebatur cereuisia, cucurrit, & ignem sibi dari à ministro petijt. Sed nec in crudo rustici pectore diabolicæ inuidiæ malitia defuit. Aspernatus enim supplicis pueri humilitatem, negauit porrigere ignis fomitem. Ille angustiatus præ timore magistri, prunas à camino ardentes imposuit vesti, & ad lucernã accendendam recurrebat gressu celeri. Sed inueniens eam iam accẽsam diuinitùs, prunas excussit vestibus, quæ tamen illæsę omnibus apparuerunt. Pędagogus geminato miraculo stupefactus, alumni se prouoluit genibus. Et deinceps debitæ venerationi habitus, cùm omnes anteiret gloria, tamen charus erat omnibus.

Videmitaculum.

Cap. 5.

VIr sanctus, quia Christi sacerdos erat futurus, & caput & caudam hostię in sacrificium Dei offerri debere sciebat, de die in diem de virtute in virtutem proficiebat, & per scalam bonorum operum gradatim ad summum perfectionis scandere laborabat. Quicquid enim in tenera ætate Deo fideliter vouit, id opportuno tempore syncerior soluit. Ante omnia castitatis puritati operam dedit, sciens quia nisi syncerum vas fuerit, quodcunque infunditur, acescit. Habens ergò præcinctos lumbos hac virtute castitatis, etiam lucernam ardentem tenebat in manibus suis, cùm per bona opera lucis exempla monstrabat proximis. Ità fideliter & prudenter geminas à Deo sibi credita talenta intellectûs & operationis, quoscunque potuit verbo & exemplo allicere ad propositum sanctę conuersationis, participes & socios sibi conciuit ad scandendum iter perfectionis. Iã verò quàm ei frugalitas amica fuerit, quàm ei parsimonia placuerit, quomodò vtrinquè reducto fune temperantiæ, semper mediam virtutum viam in omnibus tenuerit, satis ex hoc patuit, quia ad summũ sanctimoniæ culmen feliciter peruénit. Cuius vitæ rectitudine omnis populus ad meliorationem morum nõ parùm directus, & miraculorum eius gloria nimis iucũdatus, promoueri eum fecit ad ordinem Episcopatũs, vt vberiùs sanctificari eius benedictionibus mererentur.

Castitati plurimùm studer. Luc. 12.

Cap. 6.

FAma, quæ facta & infecta solet loqui, referebat esse quandam insulam in mari, quæ præter cętera felicitatis suæ commoda, quibus præ cæteris terris & insulis credebatur abundare, hoc miraculo dignum dicebatur habere insigne, quòd cæli ciues in ea ferebantur habitare. Super hoc si rei consideretur veritas, ex eo illis insulanis hæc viuendi imputabatur felicitas, qa apud eos in nullo exorbitabat moralis rectitudinis probitas, immò in omnibus potenter regnabat naturalis legis sanctitas. Delectatus ergò vir beatus tam fauorabili nuncio, totus ad requirendam tam laudabilem insulam animo feruebat. Quia enim eius conuersatio iam in cælis erat, & eum inter mundi scandala commorantem, iniustitiæ humanæ multiplicitas offendebat, saltem illic vitam desiderabat agere, vbi iustitiæ vestigia remansisse audiebat. Ad hoc eum etiam magistri sui & Abbatis Brendani exemplum animabat, cuius tota intentio ad felicem insulam quærendam non minùs flagrabat, quippe qui huius nouæ peregrinationis incentor existebat & author, vt scriptura vitæ eius demonstrat. Quam si quis desiderat legere, quid de ea æstimare debeat, sapientium edisca iudicio. Posthabentes igitur dulcem patriæ amorem, assumunt incertum optatæ peregrinationis laborem. Hanc viam insistere, vtrùm persuaserit sola quærendę felicis habitationis voluntas, an aliqua ex parte subrepserit animis eorum humanę curiositatis voluptas, non habet discutere nostra temeritas. Hanc tamen viam Deo non displicuisse, per hoc satis intelligimus, quia etiam hoc peregrinationis tempore suum non destitit miris decorare miraculis.

Fama quæ facta & infecta solet loqui, referebat esse quandam insulam in mari, quæ præter cętera felicitatis suæ commoda, quibus præ cæteris terris & insulis credebatur abundare, hoc miraculo dignum dicebatur habere insigne, quòd cæli ciues in ea ferebantur habitare. Super hoc si rei consideretur veritas, ex eo illis insulanis hæc viuendi imputabatur felicitas, qa apud eos in nullo exorbitabat moralis rectitudinis probitas, immò in omnibus potenter regnabat naturalis legis sanctitas. Delectatus ergò vir beatus tam fauorabili nuncio, totus ad requirendam tam laudabilem insulam animo feruebat. Quia enim eius conuersatio iam in cælis erat, & eum inter mundi scandala commorantem, iniustitiæ humanæ multiplicitas offendebat, saltem illic vitam desiderabat agere, vbi iustitiæ vestigia remansisse audiebat. Ad hoc eum etiam magistri sui & Abbatis Brendani exemplum animabat, cuius tota intentio ad felicem insulam quærendam non minùs flagrabat, quippe qui huius nouæ peregrinationis incentor existebat & author, vt scriptura vitæ eius demonstrat. Quam si quis desiderat legere, quid de ea æstimare debeat, sapientium edisca iudicio. Posthabentes igitur dulcem patriæ amorem, assumunt incertum optatæ peregrinationis laborem. Hanc viam insistere, vtrùm persuaserit sola quærendę felicis habitationis voluntas, an aliqua ex parte subrepserit animis eorum humanę curiositatis voluptas, non habet discutere nostra temeritas. Hanc tamen viam Deo non displicuisse, per hoc satis intelligimus, quia etiam hoc peregrinationis tempore suum non destitit miris decorare miraculis.

Fama de quadam insula.

Brendanus Abbas eius.

Cap. 7.

PAschalis solennitatis mũdus agebat lætitiam, quandò solet sancta Ecclesia celebrius recolere nostræ redemptionis memoriam, quæ his diebus completa est per passionem & resurrectionem Dominicam. Cùm cęteri indè se agerent festiuius, S. Maclouius se agebat deuotiùs, vacans psalmis, hymnis & orationibus, vtpotè qui debebat Deũ interpellare non solùm pro suis, sed etiam pro populi excessibus. Volens ergò celebrare solẽnia Missarũ, cùm nõ haberet locũ ad id idoneũ, (qppè qui circunferẽs visum,

Paschalis solennitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum permittebat horizon, nihil videbat, nisi superiùs cælum, & inferiùs liquorem aquarum) toto corde cõuersus ad Deum, orabat obnixiùs ab eo offerri sibi locũ aptum. Exaudibilis auris Dei omnipotentis, affuit præstò orationi vtilia petentis: & qui olim periclitanti Ionæ cetum ad saluationem eius pręparauit, hic etiam modò balęnam prę- Ionæ 2.
stò adesse fecit. Cui tanta corporis vastitas erat, vt rupes esse ab hominibus putaretur. porrò eam tanta substrauerat immobilitas, vt insula stabilis esse crederetur. Sacramentorum ergò ordine à sacerdote solenniter celebrato, & viatico Dominicæ Euchanistiæ omnibus deuotè distributo, quo vnico inter omnes vtriusque hominis aduersitates munirentur subsidio, soluto alacriter nauis retinaculo, reddunt se suscepto nauigandi pro- Ingens in mari periculũ cum socijs se euasisse lętatur.
posito. Porrò in comitatu illo erant homines numero fermè centum octoginta. Cùm ergò iam altum tenerent, velificante fide securi, tunc demùm reducto visu, intellexêre de quanto periculo eos ęruerit misericors potentia Domini, qui balęnam pro insula parauerat eis in medio mari, & eam substrauerat immobilitate tam stabili, vt nihil eis periculi incuteret. Cui tum posset esse dubium, quòd inexitabile omnes incurrissent mortis periculum, si bellua immanissima dedisset corporis suĩ motum? Vndè omnes ĩctum cantantes celeuma, voces gratiarum actionis vnanimiter iactabant ad sidera.

Cap. 8.

MAgnis maiora miracula succedunt, & nouitate suĩ, deuotionem fidelium ad laudanda Dei magnalia vehementiùs accendunt. Cùm tantoperè pro quærenda illa laudabilis famæ insula laborarent, factum est, vt ad aliam insulam, disponẽte Deo, applicarent: & potiti optata arena, dum pro releuando tędio nauigationis perlustrarent singula, offendunt tumulum sepulti hominis, quem fuisse giganteæ molis & proceritatis, prodebat inspecta qualitas corporeæ magnitudinis. Motus ergò vir pius miseratione humanę compassionis, & insuper animatus vigore supernæ inspirationis, cum fidei magnanimitate & lachrymosa contritione cordis, nomen & virtutem inuocat sanctę Tri- Excitat S. Maclouium defunctum.
nitatis, & aperto loculo tumuli, suscitauit eum à mortuis. Qui postquàm est redditus pristino vitæ officio, compellat eum sacerdos pio alloquio, sciscitans eum quis esset, vndè illuc venisset, vbi modò fuisset, si aliquandò Christo credidisset. Respondit ille, se à parentibus suis occisum, ibi tumuli accepisse locum. Porrò se infernalibus claustris deputatũ, dirum & interminabilem tulisse cruciatum. Et addidit homo Dei: Vobis ergò, quos incredulitas deputauit pœnalis inferni ergastulo, est aliqua fidei confessio, est aliqua sanctæ & individuæ Trinitatis cognitio? Et ille: Planè, inquit, nobis sanctæ Trinitatis cognitio est, sed modò eam nõsse aut confiteri, nihil nobis prodest: immò quia in vita eam nõsse noluimus, mortaliter obest. Ideò precor, vt saltem modò mereat renasci baptismo salutari: vt qui hactenùs damnatus fui morte æternali, iamnunc possim ęrui ab interitu infernali. Sanctus Dei, his auditis, ingreditur viam Apostolicæ prędicationis, & eum initiatum & catechizatum catholicę fidei rudimentis, consecrauit & regenerauit baptismi sacramentis, & muniuit viatico Dominici corporis & sanguinis. Superuixit autẽ quindecim diebus, & à morte animę ęrutus, morti corporali est redditus, & in eodem tumulo repositus, in generali omnium regeneratione resurrecturus cum Christo felicium. Hęc sunt, bone Iesu, mirifica tuę diuinitatis opera: hæc sunt magnifica tuę promissionis munera, quibus fideliter in te credentes consolatur tua clementia. Qui credit in Ioan. 14.
me, opera quę ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Quę quidem potest fieri per hominem, vix apud homines obtineret fidem, nisi promissum fuisset per Dominicũ hoĩem, Christum dicit, quod Augustinus se dixisse dolet. Vide Retract. lib. 1. cap. 19.
dominicum hominem, hęc facienda esse per fidelem hominem.

Cap. 9.

EXhausto incassùm nauigationis labore diutino, postquàm nulla spes desideratam insulam inueniendi adspirabat pio eorũ desiderio, retractato inuicèm consilio, deliberauerunt finem facere tam longo posliminio. Iam enim septẽnium in hac peregrinatione expleuerant, & septẽ Paschalis celebritatis recursus solẽnizauerant, & per eorum laborẽ nihil adhuc certi in animo habebant. Reuersus ergò vir sanctus ad suam patriam, reddidit parẽtibus suis desideratam diutissimè suĩ præsentiam: & quia in terris nequiuit inuenire optatæ felicitatis insulam, iugem noctù diuq; dabat operam, vt in cęlis perpetuę beatitudinis mereretur habere patriã. Deus, qui hoĩem gratia sua pręuenit, in bonum velit: & subsequitur, vt implere possit, eum voti sui compotẽ fecit. Cùm enim

in hoc totus esset, vt iam iamque perfectionis iter arriperet, cùm de more interesset Ecclesiastici officij mysterio, audiuit Euangelium pronunciari à Diacono: Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, & vxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem Luc. 14.
& animam suam, non potest meus esse discipulus: &, Qui non renunciat omnibus, quæ Ibidem.
possidet, non potest meus esse discipulus. Et rapiens vocem ex ore Diaconi, credens hoc consiliũ sibi in tẽpore mandatũ esse ex ore ipsius Domini, ex ipsa lectionis opportunitate patrem suum conuẽnit, legationem Dominici mãdati per Diaconum sibi missam ei obiecit, & licentiam abrenunciandi sibi suisque omnibus, ab eo humiliter petijt, seque trans mare peregrinationem pro Christo velle suscipere prędixit. Parer diligens filium numis carnali affectione, quem gaudebat redijsse de tam longinqua peregrinatione, voluit bonæ eius voluntati contraire. Et præcurrens ad maris litus, amotis vsquequaquè nauibus, interdixit potenter nautis omnibus, nè quis eorum filio suo facultatem transfretandi præstaret aliquatenùs. Sed vir Apostolicæ vitæ, sciens Dominum præcepisse, Si Matt. 18.
dextera manus, vel pes, vel oculus scandalizat te, ęrue eum, & proijce abs te: mãluit solus ad vitam ingredi, quàm cum parentibus suis perniciosè dilectis, in gehennam mitti. Relictis omnibus, Christum sequitur.
Omnem ergò carnalis necessitudinis affectionem postponens Christi amori, abrenunciauit patri, abrenunciauit paternæ facultati, abrenunciauit etiam sibi, vt nudus & expeditus sequeretur discipulus vestigia magistri.

Cap. 10.

ASciscitis itaq; omnibus, qui secum tenebant propositum monastici ordinis, allegato quoque magistro suo Brendano Abbate, socio prioris peregrinationis, venit ad litus maris. Vbi amotis nauibus & nautis omnibus, iuxta interdictum patris suĩ, cùm nulla supperet via transfretãdi, recolebat illud Psalmistę: Bonum est confidere in Do- Psal. 117.
mino, quàm confidere in homine. Cumque cor ad Deum solum suspenderet, eccè nauis vacua hominibus prestò adesse videt, quam Christus ipse regebat: vir tamen sanctus puerum eum esse credebat. Qui puer mox illum ad nauigandum inuitauit, & quorsum iter vellet dirigere, cum interrogauit. Respondit ille, quò volũtas Domini iter suum vellet dirigere, eò se libenter sequi velle. Adiecit puer: In sinu huius sali est quędam insula, quam habitat vir satis probatus in monastica vita. Hic Aaron vocatur: à quo etiam locus, Insula Aaronis cognominatur. Ad hunc te dirigam, & te ab eo officiosissimè Insula Aaronis.
excipi, & humanè tractari faciam. Hac vice sermonum intellexit tandèm vir Dei, puerũ cui colloquebatur, illum esse, quem inuocauerat, Deum. Cumque accelleraret prouolui loquentis genibus, dicto citius euanuit ex oculis ipsius.

Cap. 11.

IGitur felicioris nauigationis viam aggressus, prosperis ventis & recto tenore cursûs ad insulã Aaronis est directus, & iuxta promissum Domini, officiosa humanitate à famulo Dei est exceptus. Ibi cum sancto sanctè viuebat, & cum innocente innocenter Vitam agit cremiticã.
agebat, & factus alter alterius speculum, si quid in semetipsis videbant esse corrigendũ, aut adijciendum, charitatiua æmulatione meliorabat alter per alterum. Ibi ergò mundi huius peregrinus permansit aliquantulum temporis, donèc placuit diuinæ omnipotentiæ, eriam in hoc seculo ei reddere mercedem laboris, in futuro seruans ei plenitudinem remunerationis.

Cap. 12.

IAm fama nomẽ eius celebre fecerat vbiquè, iam omni populo erat in ore, quòd peregrinus ille miraculorum polleret potestate, & supra homines doctrinę affluaret vberate. Iam omnis populus in eius declinauerat amorem, eò quòd videret in eo esse & pij Creatur Episcopus.
patris affectionem, & facundi doctoris authoritatem. Quocircà cooperante sibi diuina gratia, fecerunt eum inthronizari in Episcopali cathedra, in vrbe, quæ vocatur Aletha, quæ non longè aberat ab Aaronis insula. Hanc vrbem fluuius, nomine Rinctus, ex vno latere, ex altero alluebat mare. Illis in partibus adhuc dæmonum squalebat spurcitia, & iam fatim Euangelij regnante gratia, ibi restiterant idololatriæ vestigia. Accinctus itaque vir DEI gladio verbi DEI, ostendit quàm fidelis esset suo regi, Multos ad Christum conuertit.
pro eius amore aggressus debellare regnum diabolj: nec antè destitit, quàm infidelium corda, virtutum mirificentia, & doctrinæ affluentia ad credendum inflexit, & à reuno diaboli abactos, CHRISTI iugo subiecit. In hac vicinia sanctus Samson consanguineus erat, qui beati Maclouij consanguineus erat. Hic in territorio vrbis, in qua

Epi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopatum administrabat,non mediocriter laborem impendebat,vt de regno Domini sui exturbaret paganismum,& ad laudem Dei ampliaret Christianismum.Sic in regione illa per fortes milites Christi,diminuta est aduersę partis potẽtia,& dilatata est longè lateque Christianitatis magnificentia.

Cap. 13.

VIgiliã Paschæ Christianus populus celebrabat,& in celebrandis Missæ mysterijs sacerdos intentus erat.Et eccè tristes defuncti exhibentur exequiæ, & animos audientium ad cõpatiendũ mouent plangẽtium lachrymæ. Plùs cunctis mouetur & ipse sacerdos,qui totus erat in misericordia,& præstolari iubet,dum finiatur Missa.Circunstante frequentia populi, monet omnes appellare clementiam Domini: vt,qui dominatur mortis & vitæ,dignaretur per membra rigentia vitalem animæ calorem refundere.Nec Mar.9. longum fuit,& qui dixit,Omnia possibilia sunt credenti,deuotioni fidelium adfuit:resurgit mortuus,& horrorem incutit omnibus, & palàm fecit omninò Deum fauere fi- Mortuus reuiuiscit. deliter petentibus.Vt viuus adstitit,poculum vini sibi porrigi petijt. Quid sanctus vir faceret? Vinum quod sitienti porrigeret,non habebat:aquæ poculum,quod porrigebat, tangere sitiens nolebat.Iterùm confortatus in fide,recurrit ad fontem misericordiæ,petens,vt qui orationi fidelium impenderat maius, dignaretur impendere & id, quod erat minus.Mox habens ad manum vas marmoreum,leuata manu illud benedicens, vertit Aqua mutatur in vinum. in'vas vitreum:& infundens vasi aquam,per virtutem sanctæ benedictionis mutauit & illam in vini naturam.Sicq; in vase vitreo porrigens homini rediuiuo noui vini poculum minimum diuinæ pietatis ostendit omnibus miraculum. Ouerè pium & magnificum cultorem sanctæ Trinitatis,quem secundùm fidem cordis sui in vna die diuina virtus tribus illustrauit miraculis, dum in nomine & virtute sanctæ Trinitatis suscitauit mortuum,& ex mannore vitrum, & ex aqua fecit vinum. Itaque quem alienis manibus carrucæ ad sepeliendum illuc aduexit, ipse eũ lætus domum reduxit, & quoàd viuus idoneus suę resurrectionis testis extitit.

Cap. 14.

VIr sæpè nominatus,in quo fides per bona viuebat opera, in paruis quidem rebus nimirùm parua dedit miracula,vt per eũ in omnibus Christi crescęret gloria.Dum aliquandò Britannicam circuiret regionem,vt in agro Dominicæ culturæ semen diuini verbi sereret,offendit subulcum in agro,quem torquebat magna tristitiæ amaritudo. Cultor diens enim gregem porcorum,suem auidè & importunè vastantem segetes,dum nititur arcere à damno vicinorum,occiderat eam per incautum lapidis ictum. Pro hac offensa dominum suum timebat,cuius iram ob hoc maximè exasperari credebat, quòd septem nati oberrantes,solitò circa vbera defunctæ matris lac elicere volebant,sed nullam vnquam alimoniam in pręmortuo corpore inuenire poterãt. Maclouius,quem sibi totum vendicauerat pietas,non potuit sine lachrymis videre subulci lachrymas: & fusa oratione Restituit suem exanimatam. ad Deum,auri defunctę suis imposuit baculum suum: & resuscitata ea ad solum tactu, mœrenti reddidit gaudium. Subulcus rem ad dominum retulit, & prœconia serui Dei per ora omnium diffudit,Dominus asscenso equo, ore ad os gratias egit sancto viro, & villam vnam contulit ecclesiæ,ad vsus seruorum Dei sub eo.

Cap. 15.

GEssit & aliud quiddam simile,vel pro solo pietatis intuitu satis prędicabile.Imitatus Paulum Apostolum,cui manus suæ operando supplebant,si quid sibi deerat: & ipse Act.20. labori manuum suarum intendebat, quandò ab euangelizandi officio vacabat. Cùm quadam die in putãda vinea laboraret cum fratribus, depositam cappam reposuit in alto,vt operari posset expeditiùs. Finito opere,cùm cappam vellet recipere, auicula, quam vulgò bitrionem vocant,inuenit super eam ouum posuisse. Qui sciens nec auicu- Matt.10. lis deesse DEI prouidentiam,(quippe quarum nulla sine patre DEO cadit super terram)dimisit ibidèm cappam,donèc fotis ouîs,pullos in tempore excluderet auicula. Ea qua re & illud mirabile fuit,quòd quanto tempore illic cappa iacuit, nulla pluuia illam violauit. Quod quicunque audiẽrunt, in Deo virtutem cum gratiarum actione magnificauerunt,in homine Dei pietatem laudauerunt.

Cap.

Cap. 16.

INpago vrbis Alethæ, in qua antistabat Maclouius venerabilis, filiã habebat vir quidam prænobilis,quã miserabiliter vexabat diabolicę infestationis passio intolerabilis. Antistabat, pro,antistitẽ gerebat. Omnes enim se contingentes attrectabat morsibus,nec ipsis parcebat parentibus. Nec comprimi aut sedari poterat huius malæ valetudinis vehementia,nisi ferreis carenis arctaretur tam immanis insania.Pater,cuius animo, filia ægrotante, nihil poterat esse iucundum,ad medẽdum filiæ suę,felicem inuitat Maclouium, quem olim audierat in eutrionorum efficacia esse gloriosum.Nec differt ille misericordiam, sed credens quia facile est Deo,præstare fideliter petenti medelam, pergit ad puellam: & volens diabolicæ malitiæ comprimere dolum,sudarium suum proiecit in furentis puellæ collum. Tunc verò potuisses audire horribiles voces dæmonum,seruo Dei in hæc verba exprobrantium: O transmarine incola, non potuit te sustinere patria tua, qui venisti huc quærere alienã,& nos expellere de regione nostra*. discipulus Christi vilipẽdens hęc inimici im- * ‡ properia,& gaudens cum magistro & Domino suo sibi ea esse communia, cui subdola confessione acclamabant dæmonia, Quid nobis & tibi,Iesu fili Dei viui ? Venisti ante Matt.8. Luc.4. tempus perdere nos?exemplo Dominicæ increpationis, comprimebat falsitatis vaniloquia.Sciens̃que hoc dæmonium esse de illo genere,de quo dicitur à Domino,Hoc genus non potest ejici,nisi in oratione & ieiunio: fusa super aquam exorcismi oratione,& Matt.17. addita Episcopali benedictione,potũ dedit puellæ. Per aquę benedictę poculum, infusa virtute benedictionis per membra puellæ,diabolica immissione diù contrita, cecidit in terram puella,quasi mortua.Paulopòst resumpto spiritu,surrexit sana & læta, effugato pessimi peruasoris impetu,& lætificauit alios pro integro restauratę incolumitatis statu. Pater videns satisfactum desiderijs suis,pro gratiarum actione dimisit sanctam Ecclesiam Dei prędijs & xenijs preciosis.Quia gloria aut rarò,aut nunquàm caret inuidia,non Aqua benedicta expellit dæmonẽ ab obsessa. perrulit diù tãtam Maclouij gloriam antiqui hostis versutia: sed ne in regno Christi insolesceret ampliùs boni militis gratia,suscitauit contra eum hostes armatos dolo & iniustitia,insuper fultos non mediocriter seculari potentia.

Cap. 17.

HAiloch quidam, qui potenter principabatur toti Britãniæ, stimulatus instinctu diabolicæ malitiæ,cœpit basilicam destruere, quam beatus Maclouius fundauerat Basilica ei⁹ destruitur. in prędio suæ parochiæ.Vir Dei apud aures principis agebat lachrymis & precibus,vt dignaretur desistere à destructione Ecclesiasticę domûs.Sed ille efferatus per concepram iniquitatis insolentiam,non poterat mitigari vel refrenari per aliquam pię admonitionis gratiam. Contra huiusmodi secularis dominationis potentiam,ad munimen & firmamentum suî, solam Maclouius assumpsit patientiam. Sed qui ad suos fideles loquitur per prophetas,Qui tangit vos, tangit oculi mei pupillam. &, Mihi vindictam,& ego Zach.2. retribuam: non dimisit inultam pauperum suorum iniuriam : & sicut Saulum recalci- Deut.32. trantem percussit triduana cęcitate,vt postèà totum mundum illuminaret æterna cla- Act.9. ritate : percussit & hunc temporali cęcitate, vt per tenebras transitorias liberaretur à pœcatorum obscuritate.Extemplò ad cor reuersus, & pœnitudine prœcordiali compunctus,ad satisfaciẽdum Episcopo cucurrit quantocyùs, se reum esse protestans amaris fletibus,se meritò excęcatum esse confitens lachrymosis questibus. Ille, qui didicerat à magistro summę bonitatis,etiam inimicis benefaciendum,& pro persequentibus Mat.5. & calumniantibus nos esse orandum,citò & misericorditer indulsit pœnitenti reatum. Et prouidens ei vtriusque hominis salutem,aqua benedicta eum perfudit, & oleo sacro oculos eius perunxit, & ità ei pristinum visum restituit : pro admissa tamen temeritate congruum pœnitendi modum indixit. Dux videns & animę & corpori vtilem esse fiiam satisfactionem,Ecclesię Dei non paruam delegauit terrarum hęreditatem, & copiosam in re mancipii contulit benedictionem. Deindè quoàd vixit, seruum Dei vti patrem filius vnico amore dilexit, eique suisque tutor & adiutor opportunus fuit in omnibus. Cæco reformat visum

Cap. 18.

SEantiquus hostis hoc primo congressu victus discessit, sed non defatigatus cessit. Sicut enim olim ipsi Domino congressus, non recessit prima tentatione victus,sed Matt.4. secundò & tertiò arma restaurare est ausus : in prima quoquè Maclouij victoria non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non destitit à suis conatibus. Dux Hailoch, qui se totum humiliter inclinauerat ad Maclouij obsequelam, & pro eius gratia se totum potenter erexerat ad Ecclesiæ Dei tumulam, postquàm ingressus est vniuersæ carnis viam, morte sua locũ fecit iniquis opprimendi Ecclesiam. Surrexit enim post eum impia generatio, quæ auersa facie à Deo, desciuit penitùs à rectitudinis consilio. Hinc nactus opportunitatem diabolus, & talibus vtens officialibus, in virum Dei mille insurrexit artibus. Filij itaque Belial Maclouium infestantes execrabili odio, inuehebantur in eum huiusmodi conuicio: Quis, inquiunt, hic regno nostro improbus successit aduena, qui vsquequaquè nobis concitat scandala? Quis est iste pellax sycophanta, qui blanditijs suis humana à se alienat pectora? Quis iste est cupidus hæredipeta, qui ex nostris incommodis sua hîc comparat commoda? Cùm Apostolis & Apostolorum successoribus nihil in terra sit possidẽdum, hic subtentu paupertatis, velat cupiditatis vitium: & sub prætextu eleemosynarum, auaritiæ torrentem emolumentum: sub obtentu longæ orationis, expoliat domos viduarum. Qui ab ea se pro Christo reliquisse mentitur, & omnia se in Christo habere gloriatur, nos & filios nostros exhæredat, & hæreditates nostras sibi auidè captat. Qui sua se non curare simulat, cur aliena dispẽsat? Nihil ergò nobis magis vtile, quàm iam iamque nostris rebus consulere, & hunc longè à regno nostro exturbare, & hæreditates iniustè ecclesiasticas mancipatas, iterùm occupare. Siquidem nobis & filijs nostris nihil reliqui fecit, qui sibi omnia nostra vsurpauit. Solam spem futurorum nobis precio omnium rerum nostrarum vendit, quarum vsumfructum ipse inpresentiarùm capit. Sæpè lacessentes fortiùs virum tam iniurijs inuectionibus, omni genere persecutionis eum exasperant, & homines eius seuis verberibus tormentant: omni rerum direptione omninò Ecclesiam Dei deuastant.

Ecce tibi argumẽta bonis Ecclesiasticis inhiantium.

Multa patitur Dei ab improbis.

Cap. 19.

QVam grauis & intolerabilis hæc persecutio fuerit, ex vno aduerti potest. Pisteus eius, vocabulo Riman, iniustè comprehensum, indignè exsuis, vimineis vinculis quadrupedem constrictum, vt nullo posset iuuari officio membrorum, super ripas maris reliquerunt solum, vt superueniente æstu maris, absorberetur in profundum. Abstulerunt etiam equos suos sancto viro, nè illi posset adesse subsidio. Solam Episcopo reliquerunt equam, æstimantes se per hoc ei facere iniuriam, si vilem ascenderet equam. Sacerdos, quod solum potuit, periclitanti famulo orãdo adfuit: omnipotens oranti Episcopo non abfuit: cuius fide & oratione ille, qui in articulo mortis iacebat, mirabiliter euasit. Nutu enim eius, cui omnis natura seruit, vndiquè milliario vno longè à iacente pistore æstum maris retinuit, & puerum innocenter morti oppositum contingere cunctum vidit. Præsul ergò pro sui odio vexatum sine mora adiens pistorẽ, inuenit eum incolumem, secumque reduxit alacrem.

Præclarum miraculum

Cap. 20.

POntifex Maclouius, qui ante Deum & homines sine querela iustitiam tenere volebat, pusillos Christi adeò ab impijs scãdalizari, grauiùs quàm dici possit, ferebat. Postillis etiam sacrilegis, tam acuto auaritiæ stimulo instigatis, nimis dolebat, quos apud Deum nulla ignorantiæ excusatio absoluebat, quos videntes & volentes cupiditas in præceps trahebat. Indè enim nequam & liuidum inuidia oculum habebant, vndè patres eorum boni fuerant. Patres quippe eorum peccata sua, eleemosynas faciendo redemerant: isti, eleemosynis derogando, peccata sua cumulauerant. Ille doctus impartientia sua possidere animam suam, Si, inquit, Dominus meus Iesus fugiendo declinauit Iudæorum pertidiam, cur ego homunculus nõ deuitem cedendo istorum malitiam: Ecce quia isti vt vulpes foueas dolositatis, & vt volucres habent nidos vanitatis, & nos cũ filio hominis non habemus, vbi caput reclinemus in illis: cedamus, & occasionem peccandi in nos, saltem fugiendo tollamus. Executiendus est puluis de pedibus nostris in testimonium illis. Et quia non sunt hic filij pacis, apud quos pax Christi requiescat, pax nostra ad nos redeat. Quandò dixit Dominus noster Iesus, Cùm persecuti vos fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam: præuidit profectò hanc fugiendi occasionem quandoquè nobis incutiendam. Agamus itaque, fratres, instanter: cedamus, quæso, patienter. Ita vir pius execratus illam pessimam generationem, inrulit illis meritã maledictionem, quã quanrùm Deo placuerit, ex eo satis apparuit, quòd presenti miraculo ibidèm eos Dominus lætificauit. Illucescente die cũ lauari vellet Episcopus, puer familiaris ad hauriendam

Nota lector

Ioan. 8. & 12.

Matt. 8.

Matt. 10.

Ibidèm.

ligauerunt eos deuotatione pessima, scilicet imprecantes propter eorum impœnitentiam, nè attenderet Deus eorum vota vel sacrificia. Eliseus quippe insultantes sibi pueros maledixit, & maledictionis pœnæ eos addixit. Quid de dominorum Domino dicam, qui in siculnea propter infœcũditatem *eius à se maledicta, & arefacta, deuotationi subiecit dignam maledictione Iudęorum perfidiam? Hoc exemplo beatus Maclouius maledixit suis, vt traditi satanę in interitum carnis, animabus tamen eorum reseruata spe salutis, desisterent ab opere iniquitatis: & qui propter duritiam cordis sui thesaurizauerant sibi Dei iram, tandem emolliti per pœnitentiam, reconciliarent sibi Dei misericordiam.

Num. 16. 4. Reg. 2. Matt. 21. *eorum

Cap. 21.

ERgò per scandala impiorum expulsus à suo Episcopatu, apparato omnis profectionis commeatu, collecto quoquè fideli monachorum discipulatu, longo nauigationis exacto cursu, tandèm potitus Aquitaniæ regionis portu, & deueniens ad partes Santonicæ vrbis, primò omnium interrogandum esse putauit, si illis in locis vigeret ritus Christianitatis. Respõsum est ei id, quo nihil potuit audire gratius, passim ibi feruere religionem Christiani cultûs. Perrexit quærere, quis ibi Episcopali præsideret cathedræ, & læta audiuit aure, * Leontium Ecclesiasticę prouisioni superintendere, virum diuinæ sapientiæ & humanæ scientię prędituin dignitate. Ipse exultans, quòd arriderent sibi prima optaræ prosperitatis auspicia, spem concipit ex rerum conuenientia, quòd decęterò omnia sibi cedere debeant ex sententia. Electos itaque ex suis legatos fidenter ad Episcopũ dirigit, causam suę peregrinationis ex ordine digerit, locum sibi ad habitandum ab eo concedi humiliter expetit. Plenus ille spiritu prophetico, gaudebat animo se diuinitùs visitari, procurato fraternæ societatis solatio. Exertaque hilariter manu liberalitatis suæ, tribuit ei locum habitationis congruæ, secundùm Apostoli præceptũ, paratus ex sua copia illius inopiam supplere. Populares quoquè delectati odore eius bonę conuersationis, ei suisque adminiculabãtur multis donarijs, volentes etiam ipsi participari fructibus alieni laboris.

Migrat in Gallias, pulsus à sede sua.

2. Cor. 8.

Cap. 22.

AGebatur nanque non casu fortuito, sed dispẽsatiuo diuinitatis consilio, vt quo latiùs diuersis in locis diffamabatur tanti viri peregrinatio, eo diffusiùs magnificaretur nominis eius cognitio. Filia Comitis, qui pago Santonico principabatur, per paternis sui viridarium cum pedisequis suis exercebatur: vbi dum incautè incedit, venenoso occulti serpẽtis ictu vulnerata ingemuit, & magnam cunctis ciulandi occasionem dedit. Pater inconsolabiliter lugebat, mater materno dolori temperare nesciebat, quę vitam filiæ inter spem & metum fluctuare videbat. Omnis familia lamentabatur, tota ciuitas ferali iustitio afficiebatur. Tandèm hoc solum dolor admisit consiliũ, vt quia nihil humanum poterat valere auxilium, à beato Maclouio diuinum quæreretur solatium. Vti cõsultum est, ità & factum est. Ad pedes Maclouij ventum est, & votum fideliter petentium frustratum non est. Episcopus ad orationis subsidium confugit, aquam exorcizatam benedixit: ex ea folium hederæ perfudit, folium loco vulneris superposuit. Contra vim sacræ benedictionis, nõ potuit subsistere vis venenosæ pestis. Videres ex imis visceribus pestiferum virus elici, & ad locum folio hederę obductum contrahi. Quod stillando in terram guttatim, corpus puellę reddidit illæsum. Ità meritis Maclouij redintegrata est puellę sospitas, aucta est parentibus iucunditas, cunctos videntes & audientes confortauit in fide Christi miraculi nouitas. Pater non ingratus beneficio, villam suę patricię delegauit Dei famulo, vt haberet, vndè tribueret necessitatem patientibus pro Christo.

Curat puellam serpentis ictu graniter & piculosè laborantem.

Cap. 23.

VEnerabilis Leontius videns beatum Maclouium meritis & virtutibus glorificari, cępit animo secum non modicè lætari, quòd diuina pietas cum tanto & tali honore voluerit consolari. Vndè suam dioecesim lustraturus, eum vt secum pergeret, obnixis precibus coegit. Venerunt itaque ad villam, quam antiquitas appellauit Bream, gemino ecclesijs in honorem Dei nobiliter insignitam. Leontius vt Maclouium arctiùs applicaret sibi, vnam earum attribuit eius habitationi, alteram retinuit suo iuri. Quod

Ecclesiã ei attribuit Episcopus in dioecesi sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam aquam cucurrit ocyùs. Qui dum incautè haurit, elapso pede, in puteum corruit, & aquarum mole oppressus interijt. Exortus est subitò clamor & gemitus, fit vndique fre-quens populi concursus. Accurrit pater lugubris, nō moratur adesse mater miserabilis, inculta facie & nudato corpore, sparsisque capillis compassionem incutiens vniuersis. Mouet cunctos, & maximè parentes, flos ætatis delectabilis: Erat quippe puer iam dudum denis. Auget tumultum concurrentium frequentia innumerabilis: erat enim puer parentelæ nobilis. Leontius corde premens dolorem, & in Domino reminens spem & bonam fidem, iussit deferri glebam defuncti in templū, quod destinauerat ad sancti Ma-clouij partem. Vsque ad auroram sequentis diei, parentes circa corpus excubias celebrârunt ritu solenni. At serui Dei pernoctantes in oratione, non diffidebant de ciuis ho-nitate. Manè facto, sanctus Maclouius omnes eliminat à templo, duos tantùm mon-chos retinens secum, cum quibus familiariùs interpellaret Dominum. Cum his ergo septiès flexis genibus, orauit ad Deum quàm potuit affectuosiùs, donec sensit animam innocentis pueri refundi membris rigentibus. Assurgēte puero, & adstante ad testimo-nium miraculi, quid alacritatis habuerint Episcopi, quid stuporis passi sint adstantes populi, quas grates omnes vna voce reddiderint omnipotenti, superfluum est inculca-re sermone multiplici. Miraculum enim, quod pro commendanda famuli sui sanctitate monstrauerat diuinitas, latiùs diffamabat resuscitati pueri nobilitas, & gratiùs accipi-bat affectuosa parentum charitas. O virum prædicabilem per omnia, o sanctum sanctis conferendum in miraculorum magnificentia, qui & ipse exemplo Iesu Domini filium suscitauit mortuos, in Trinitatis inuocatione efficacissima.

Reuocat ad vitam puerū mortuū.

Cap. 24.

NEc illud subtraham de tantarum virtutum catalogo, quod adhuc gestum est in pago Santonico. Mulier quędam, nomine Bona, quę vitam suam laudabiliter agebat in viduitatis continentia, annis quatuordecim fuerat cæcitate obruta. Quæ obtum-bus sancti viri fideliter præsentata, luci pristinæ est reddita.

Cæca recipit lumen.

Cap. 25.

PORrò homines illi, qui in Britannia virum Dei exacerbauerunt, & improbitate obstinationis suæ se, terramque suam ab eo maledici pertulerunt, maledictionis vindictam effugere non potuerunt. Terra enim in opere impiorum maledicta, tam in frugibus, quàm in pomis omnium generū, sterilis & infructuosa est reddita. Habitatores vero eius mille modis morborum deuotati, alij membrorum debilitate cœperunt contrahi, alij lepra squalebant, alij visu se priuari dolebant: isti oris officio se destitui, alij se auditu plangebant diminui. Nec aliquis erat omnium, qui cælestis vindictę effugeret insidium. Tandem per culpæ vindictam cognoscentes serò culpam suam, nec volentes, nec valentes vltrà sufferre maledictionis & vltionis molestiam, communicato consilio, liberauerunt, à sancto viro humiliter implorare veniam. Missa itaque ad eum legatione, posceunt cum cordis contritione, vt absoluantur ab illata maledictione, spondentes, eos dignaretur sua reuersione, deincèps se ei obtemperaturos sine aliqua contradictione. Amator pietatis & misericordiæ Maclouius, vbi pœnitentiam patriotarum accepit, summam consilij ad Leontium venerabilem detulit: Leontius hāc ad ipsum Deum referēdum censuit. Vterque indicto sibi triduano ieiunio, exorant sibi reuelari à Domino, quid super hoc sibi esset opùs facto. Inter orandum Angelus Domini Maclouio adstitit, eique ex ore Dei hęc suggessit: Oportet te, ò amice Dei, Britanniam reuisere, omnem maledictionem auferre, homines salutifera benedictione sanare, terrę vbertatem restituere. Deinceps debes Santonas repetere, quia illic habes propediēm obire. Sanctus itaque vir secundùm Angelicam reuelationem repatriauit, terram hominesque sua benedictione sanctificauit, Deoque largitori omnium bonorum eos orando commendauit. Sicq; omnis terra repleta est dapsili vbertate per eius benedictionē, quæ antèa damnata fuerat per eius maledictionem. Ità factum est omnibus palàm, quòd pontifex pius blasphemiæ maledictionem non intulit per aliquam malęuolentię intemperantiam, immò per vtilem seueritatis beneuolentiam, vt per hanc necessitatem saltem inuiti traherentur ad pœnitentiam. Britanni denique compotes voti sui effecti, tam princeps & optimates regni, quam Clerus & Episcopi in vnum coniuncti, felicē virum poscebant cernui, vt reliquum vitæ suę dignaretur secum agere, vt per eius conuictum, Dei gratiam mererentur acquirere. Ille hoc fieri posse abnuit, & simul impossibilitatis suæ causam eis humiliter aperit, & vocationis suæ tempus sibi impendére prædixit, & hoc apud Santonas sibi esse à Deo determinatum, ex verbis Angeli se didicisse dixit. Britanni flentes, & timentes adhuc cęlestis iræ vestigia restare, qui nec in vita, nec in morte digni essent talem patronum habere, cum gaudio pacis & dilectionis cum prosecuti, vix tandèm passi sunt ab eo separari.

Malè plectūtur impij, qui virum Dei à se reppulerant.

Cap. 26.

IGitur Santonas regressus, noctù & interdiù ob sui custodiam eo laborabat vigilantiùs, quo Dominum in proximo esse didicerat certiùs, vt, quacunque hora veniret, vigilans & paratus pulsanti aperiret. Qui enim tam longo ætatis tempore bonū certamen certauerat, & tādèm cursum consummauerat, de religione coronam iustitiæ reposce-bat, quam sibi iustus iudex reposuerat. Reddidit ergò terræ, quod erat suum: cęli cum tripudio sanctorum eius exceperunt spiritum. Recepturus mercedem laborum, dedu-ctus est in via mirabili manibus Angelorum. Qui enim in terris Angelicam vitam duxerat, modò in cælis eis conuiuendo æternaliter exultat. Vixit centum triginta annis, obijt 17. Calendas Septembris.

Decedit è vita.

Prolixa ei. us ætas.

Cap. 27.

LEontius Episcopus gaudēs super thesauro sibi cælitùs destinato, & posteris suis ęternaliter profuturo, decreuit eum glorificare honorifico sepeliendi officio: constructaque noua ecclesia, corpus eius, vt spiritussancti organū, in illa sepeliuit cum decenti reuerentia. Nec potuit abscondi in terris, cuius meriti modò esset in cælis. Eodem enim die, quo in mausoleo positus est, duobus cæcis visus redditus est, energumenus à dæmonis infestatione liberatus est. Die post humationem tertia, contracto cuidam resumta est medela, muto loquela. Postmodùm verò meritis S. Maclouij tanta Dominus gessit ibidēm miracula, quanta nec narrare lingua, nec continere valet membrana. Multiplicibus ac frequentibus sancti huius interces sionibus, subueniat nobis omnipotens Deus, cunctisque eius præconia celebrantibus. Qui viuit & regnat per æterna seculorum secula, Amen.

Honorifica sepultura.

Miracula.

VITA S. OTHMARI ABBATIS, AVTHORE VVALAFRIDO ABBATE AVGIENSI.

PRAEFATIO AVTHORIS.

FInitis duobus libellis, quos de vita & virtutibus beatissimi Galli confessoris, iuxta fidem, quæ vel scripto, vel dicto ad nos vsq; venerat, verè potiùs, quàm lepidè, composuimus: iubentibus vobis, fratres sanctissimi, qui in cœnobio eiusdem sancti patris constituti, feruoris eius, quem in Dei rebus habuit, sancti strenuitate propositi specimen exhiberis, libet subnectere eam relationem, quę de sancti patris Othmari studijs & virtutibus, per eius merita ostensis, vestra assertione & cura literis est mandata veracibus. Quæ enim sit veritate plena, ratione perspicua, non ob aliud à nobis est iterata, nisi quia charissimus frater Cosbertus, qui idem opusculum edidit, cuius charitati quicquam negare nec volumus, nec debemus, id vt fieret postulauit, immò præcepit, quem etiam in hac occupatione instantissimum ergadiocten sine tędio lęti sustinuimus. Iraq; lectori credulo sufficiat hæc abbreuiatio nostra: incredulus autem qui fuerit, ad eam conscriptionem, quam sequimur, recurrens, multiplici adstipulatione testium conuentus, ad fidem, si gratus est, segnis non erit.

Hos libellos inueni. et lector To. mo V. 16. Octobris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA.

Vt vir Dei Othmarus pro sanctitate vitæ, cellulæ sancti Galli sit prælatus, & regia authoritate regularem inibi vitam instituerit. Cap. 1.

Nouēb. 16.

S. Othmarus in Rhetia degēs, sacerdotio initiatur.

GITVR Othmarus genere Alemannorum oriundus, in ætate puerili à fratre suo Rhetiam Curiensem perductus est: & in seruitio Victoris, earundem partium Comitis, multo tēporę constitutus, & literarū sciētia sublimatus, virtutum sectator, morumque laudabilium possessor, sacerdotij gradum conscendit: & à supradicto Comite benignè retentus, cuidam titulo sancti Florini confessoris prælatus est. Cumque morum eius probitas, & sanctę vitæ munditia longè lateque plurimorum aures dulci rumore respergeret, Vualdrammus quidam, qui sibi vastitatem eremi, in qua sanctus Gallus cellulam construxerat, vciut à parentibus hæreditario iure ad se transmissam vendicauit, eundem Othmarum à Victore supradicto ad præficiēdum eidem cellulę impetrauit. Et voti compos effectus, cellulam cum omnibus, quę ad eam pertinebant, illi solenniter commendauit. Atque vt sui meliùs desiderij conualesceret vtilitas, ad Pipinum regem profectus, eundem Abbatem ipsi præsentauit, & locum, cui pridèm eum præfecerat, proprietatis iure principi contradidit, omni instantia deposcens, vt regia authoritate ex integro Othmarus Abba eidē præficeretur loco. Cuius petitioni iam dictus princeps assensum prębens, locum sibi traditum viro venerabili commendauit, & regulare inibi vitam instituere iussit. At ille regressus confestim, boni Mandritæ studium in ipso executus initio, vndique uersùm congrua monachis habitacula construxit, & ipsius loci statum, ad vtilitatem diuini seruitij studiosissimè reformauit. Religiosos etiam quosque ità liberalitate sua ad deuotionis studium inuitauit, vt ex quorundam donationibus possessiones ipsius cœnobij admodùm dilataret, & intra paucos annos complures ad sacrę militiam vitę fratres attractos, magisterio suo & cura decentissimè gubernaret.

Cella S. Galli commendatur S. Othmaro.

Construit illic monachorum domicilia.

Multos cōgregat fratres.

Qua sanctæ conuersationis perfectione nituerit. Cap. 2.

HIs prælibatis, vitæ eius sanctitatem liceat summatim perstringere: vt liquidò cunctis clareat, quibus profectuum gradibus ad hanc gloriam sit euectus. Erat nimirùm parsimoniæ sectator eximius, creberrimo macerans ieiunio corpus. Itàvt in præcipuis ieiuniorū diebus ex consuetudine, bidui abstinentiam continuaret frequentiùs. Et his contra tentamentorum iacula clypeis prǽmunitus, vigilias amabat, & assiduitate orandi spiritualia nequitię repellebat. Summę autem humilitatis gratia prǽciputè prędituś, intantùm voluntariam paupertatem diligebat, vt terrenam gloriam omnibus fugeret modis. Cui etiam hæc erat cōsuetudo, vt si quoquàm pro vtilitate monasterij eū tędere necessitas poposcisset, vilis miti dorso veheretur asello. Erat inter cętera, tāta in eo pauperū solicitudo, vt eorū curā per se potiùs, quàm per alios exhibere studeret. In eo verò misericordiæ opere, quod eleemosyna dicitur, vix cuiquam habebatur secundus. Nam ad suscipiendos leprosos, qui à cæteris hominibus seiuncti manere consueuerunt, hospitiolum haud longè à monasterio extra eas mansiones, quibus cæteri pauperes recipiebantur, constituit, & eis curam per se omnimodis impendebat ità solicitè, vt nocturnis etiam horis monasterio sępè digressus, curam infirmitatum eorum miro deuotionis adhiberet obsequio. Capita siquidem eorum pedesque abluens, purulēta suis manibus vulnera detergebat, & victui necessaria ministrabat, illam semper animo reuoluens sententiam, quam iudex iustus misericordibus prolaturus est, dicens: Quod vni de his minimis fratribus meis fecistis, mihi fecistis. Sicq; factum est, vt cūctorum, qui eum nouerant, veneratione sublimis, pater pauperum appellaretur à pluribus. Tam pleniter autem misericordię studium possederat, vt si quem pauperum nuditatis iniuria torpentem conspiceret, plerunq; suis exutus vestibus, miseri cōtegeret artus: ità vt interdùm sine tunica, sola cappa contectus, ad monasterium remearet. Mâluit enim per

Eius ieiunia.

Vigiliæ.

Preces.

Humilitas.

Benignitas in pauperes.

In leprosos.

Matt. 25.

per præsentis pompæ contemptum ad indumentum incorruptionis ęternę pertingere, quàm per boni operis amissionem futurę nuditatis opprobria sustinere.

Quanta erga pauperes misericordia fuerit. Cap. 3.

QVodam enim tempore ad Pipinum regem veniens, honorificè susceptus est. Et inter alia largitatis eius beneficia, ad necessitates fratrū suorū subleuādas, argenti libras septuaginta percepit. Sed mox, vt ad sua rediret, egressus, maximam eiusdē pecunię partē pro foribus palatij pauperibus erogauit. Pauperes autem solidos vix à fratribus, qui secū erant, compulsus retinuit, quibus postmodū quoddā territoriū monasterio vicinū coēmit. Dominicorum enim nō immemor præceptorū, sua causa de crastino non cogitabat, sciens monachum victu & tegumento contentū esse debere. Et ideò paupertatem sibi potiùs suisq; delegit, quàm rerum trāseuntium possessionem superfluam, expeditis mentibus onerosam.

Liberalissimum regis Pipini mus nus.

Nota. Matt. 6.

Vt à quibusdam iniquis pro zelo iustitiæ, quo feruebat, multis affectus sit iniurijs. Cap. 4.

IGitur cùm iam Dominus meritis eius digna repéndere decreuisset, callidus vniuersæ bonitatis inimicus, bonis eius actibus inuidēs, eiusq; exemplis aliorū vitam dolens proficere, quietem, quam in Christi seruitio, licèt non parùm laborando, possedit, perturbare contendit. Sed quanuis flatibus aduersitatis temporariæ pulsata, radicem perræ veritatis habens infixam, paradisi cedrus inconuulsa permansit. Nam Vualdrammus & Ruadhardus, qui tunc temporis totius Alemanniæ curam administrabant, diabolo suadente, immanissimo auaritię morbo præuenti, res ecclesiarum sub sua potestate sitarum, magna ex parte in proprietatis suæ dominiū per vim contraxerunt. Qui cùm sibi de possessionibus beati Galli perplura eodem violentię ausu vendicāssent, vir Dei Othmarus, non possessionibus terrenis inhians, sed cœnobialis vitę, in eodem loco rerum ingruente penuria, defectum prędmetuens, Pipinum regem adijt, ipsi tyrānicam eorum præsumptionem exposuit, pariter protestatus, graue eum crimen incursurum, si eorum actibus consentiendo faueret. Qua pro causa beneuolus princeps vtrunque conueniens, interminatus est eis, gratia sua illos omnimodis carituros, si non ecclesijs Dei, quæ iniustè abstraxerāt, absque recrastinatione restituerent. At illi patriam repetentes, virio rapacitatis infecti, & bestiali sæuitia efferati, iussionem regiam neglexerunt. Virū etiam Dei Othmarum, cùm pro hac re iterùm principem adire vellet, missis clanculùm post eum militibus, vinculis iniectum per vim reduci fecerunt. Necnon & Lāberto cuidam, qui fratribus eius professione connumeratus erat, non vitæ sanctitate, persuasę runt, vt ei ficta quadā machinatione luxuriæ crimen impingeret: id elaborantes, vt sanctitate eius huiusmodi suspicionibus infamata, deponēdi cum occasionem inuenirent. Qua causa plurimi, tam dolosę factionis ignari, ad concilium euocantur.

Quidā magnates sibi vendicant res ecclesiarum S. Othmari.

Eum captiuum detinent.

Quam in obiectione ficta criminis molestiam pertulerit, & qua accusator eius pœna mulctatus sit. Cap. 5.

ITaq; vir venerabilis castitate integer, vitæ ac morum maturitate grandęuus, in medio collocatur, & in eius accusationem Lambertus falsitatis minister, coram omnibus præsentatur. Acceptaq; loquendi licentia, veritatis oblitus, falsitatis assertor, dixit se quandam fœminam nósse, quę à beato viro vim pollutionis fuisset perpessa. Ad quod nullum penitùs dedisse fertur respōsum. Cumq; à plurimis respondere cogeretur obiectis, huiusmodi dicto tēperauit eloquium: Fateor me quidem supra modum in multis peccâsse: de huius autem obiectione criminis, secreti mei inspectorem, Deum omnino reflem. Illis autem, vt huius facti se excusatione purgaret, attētiùs ei insistentibus, mente securus, conscientia liber, tacitus perdurauit. Et quia accusandi licentiam apud iudices patēre cognouit, mâluit pro synceritate sui pectoris diuino, quàm humano pro excusatione criminis placere iudicio. Mox exgò, vt cunctis clarescceret ipsius castimoniam falsò fuisse infamatam, Lambertum vltio diuina corripuit. Nam febrium vexatione pernasus, paulatim resoluto membrorum vigore, contrahi cœpit. Sicq; omnibus membris statūs sui amittentibus rectitudinem vel formam, capite ad terram more quadrupedum inclinato, non solùm deformitate figurę terribilis, verumetiam viua voce in sanctum Dei peccâsse, omni tempore fatebatur.

Falsò accusatur à quodam de muliere oppressa.

Cælestis vindicta illū accusatorē persequit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt inter arcta custodiæ claustra vitam finierit.

Cap. 6.

Laborat vir Dei in media.

COncilio autē iniquè inchoato,& iniquiùs terminato, vir Dei Othmarus apud villam Potamum palatio incluſus eſt. Quod cùm nullus intrare, vel colloqui cum eo permitteretur, aliquot dies abſq; corporalis ſuſtentaculo victûs tranſegit. Cumque diuturna vexatione famis laboraret, Patgozus quidam è fratribus eius noctù aduenire ſolebat, & ei victûs ſolatia miniſtrare. Poſtmodùm verò Gozbertus quidam, vir potens, dum ſibi virum Dei commendari ab iniquis principibus impetrâſſet, in quadam Rheni fluminis inſula nomine Stein, iuxta prędium ſuum cuſtodię illum deputauit. Vbi idem ſanctus pater ſpiritali tantummodò exercitio, id eſt, orationibus ac ieiunijs vacans, eo liberiùs Domino deſeruiuit, quo ab humana frequentatione curisq; ſecularibus fuerat abſolutus. His & ſimilibus notę deuotionis inſiſtens operibus, exacto non multi temporis ſpatio, ab his mundanę perturbationis anguſtijs ad cęleſtis latitudinem gaudij, xvj. Calendarum Decembrium die cōmigrauit: & corpus eius in eādē inſula tumulatum, multis deinceps diebus ibidēm ſine corruptione permanſit.

Feliciter è cuſtodia abit in cœlum.

Vt poſt multum temporis corpus eius ſine corruptione repertum ſit.

Cap. 7.

EVolutis autem poſt tranſitum eius decem annis, fratres illius per viſionē à Domino commoniti ſunt, vt corpus chari patris ad monaſterium reducerent. Hoc patefacto diuinæ volūtatis conſilio, vndecim ex eiſdem fratribus noctù ad locū, in quo ſancti viri exuuiæ ſeruabantur, deueniunt: & ſepulcrum aperientes, corpus eius ab omni corruptione illęſum reperiunt, excepto quòd pars extrema pedis vnius, quem aqua alluebat, tantùm colore mutato, quaſi tabida videbatur. Et congruo ſatis miraculo prima ſanctitatis eius indicia claruerunt, vt videlicet tam illæſum à corruptione corpus eius inueniretur, quàm liber ipſe fuerat à crimine, cuius oppoſitione ſuperatus videbatur ad tempus. Hac itaque deuoti fratres rerum nouitate perfectiùs inſtructi, corpus honorificè ſumptum, rati impoſuerunt. Et accendentes candelas, vnam ad caput, alteram collocauerunt ad pedes.

Corpus eius poſt annos decem, incorruptum cernitur.

Quàm mirabiliter in tranſlatione corporis eius tempeſtas ſedata ſit.

Cap. 8.

CVmq; deſerto litore, incertis ſe profundi vijs cōmiſiſſent, & ſumma inſtantia remigio inſiſtentes, ſub omni celeritate cuperent remeare, continuò tanta vis pluuię ventorumq; prorupit, vt vix effugium ſe crederent habituros. Sed mira omnipotentis Dei diſpenſatione, &, vt credimus, ſancti viri meritis actum eſt, vt ipſa etiā elementa, quæ nobis inſenſibilia videntur, famulantia ſui creatoris imperio, quanti viri reliquię ibidēm verberentur, ſentirent. Nam pelagus circunquaq; imbriſera tempeſtate cōmotum, vndasq; in altū ſuſpendens, nihil omninò remigantibus moleſtiæ intulit: ſed in quamcunq; partem nauis deuēnit, reiectis flatibus, tumentes in ſe fluctus depreſſit. Et ità omni ex parte vndarum molibus, imbrium effuſionibus, ventorumq; flatibus non paruo ſpatio dimotis, quaſi ſepe quadam ſcapha cingebatur, vt ne vna quidē pluuię gutta, quę hincindè vehementer inundabat, in illam deſcenderet. Cerei quoquè, qui in beati patris obſequium ardentes, ad caput pedesq; fuerant collocati, lumen primę accenſionis nequaquàm amiſerunt, quoadusquè corpus eius ad monaſterium deferretur.

Miraculum

Aliud miraculum.

De abundantia potûs cælitùs ſubminiſtrati, & vbi corpus eius poſt tranſlationem ſit tumulatum. *Cap.* 9.

ALiud adhuc reſtat miraculum, quod in eádem ſacri corporis tranſlatione deuotis fratribus Dominus patefecit. Nam cùm ex nimia remigandi inſtantia feſſi, aduenientę refectionis hora, ad recuperandas alimēto corporeo vires, laudibus Domini prędmiſſis, cōſediſſent, tādemq; felici cōuiuio intermiſceri potûs ſolatia cōmonerent, vnus miniſtrorū intulit, nil ibi iā potuū ſupereſſe, pręter quod in flaſcone paruo ſeruabatur, vndè vix vnicuiq; quippiā ad guſtandū potius. Q̄ ad bibendū, ſibert potuiſſet. Illi verò miraculorū domini, quomodò paucis panibus multitudinē hoīm ja-

Matt. 14.

uerit nūeroſam, facientes mentionē, ex codē paruo, quod habebāt, cunctis q̄ aderāt, ex charitate diſtribui fecerunt. Et mirum in modum cœpit in eodem vaſculo ità liquoris hauſtus creſcere, vt continua effuſione nihil minui videretur, quoadusquè bibentes poculorum copia vincerentur. Ergò pro rei nouitate obſtupefacti, largitori omnium bonorum Domino, qui eis tam mirabiliter ſufficiētiam prębuit, debitas gratiarum actiones cum laudibus perſoluerunt. Statimque vt iter cœptum itidèm aggreſſi ſunt, in vaſculo potus ceſſauit. Cumque optati litoris portum ſubîſſent, fratribus, qui obuiàm cum Dei laudibus venerunt, quæ geſta fuerant, ex ordine retexuerunt. Celebratoque in commune gaudio, ſancti viri corpus magno ſumptuum cum honore ad monaſterium tranſtulerunt, & inter aram ſancti Iohannis Baptiſtæ & parietem in ſarcophago poſuerunt: vbi etiam poſtmodùm, ipſius facientibus meritis, memoria digna Dominus diguatus eſt manifeſtare miracula.

Vinū diuinitùs auget.

Mutus & ſurdus ad ſepulcrum eius curatur. *Cap.* 10.

DEniquè quodam tempore ſurdus & mutus cum quibuſdā de vicinis locis, orationis cauſa monaſterium adeuntibus, aduenit: & quia à primęua ætate & locutionis & auditûs carebat officijs, tabellas duas de collo dependentes geſtabat, quarum colliſione & ſonitu miſericordiæ opus, quod voce nequibat, precabatur. Is cum ſuis conuiatoribus eccleſiam ingreſſus, dum eos ſingulis altaribus particulas cerę, ſicuti pauperum eſt conſuetudo, imponere conſpiceret, ad viri Dei ſepulchrum accedens, tabulas, quas geſtabat, deſuper poſuit, ſeſeque quaſi oraturus, ante illud proſtrauit. Et protinùs alto ſopore depreſſus, vt ipſe poſtmodùm retulit, ſenē quendam facie nitidum, monachico habitu glorioſum, quaſi è tumulo vidit procedere, dicentem ſibi: O homo, cur hîc ſopore deprimeris? Cumque ad interrogata reſponderе nihil penitùs potuiſſet, ſenior ad eum dixit: Surge, & incommodorum, quibus hactenùs laborâſti, remedium à me tibi impetratum ſcito. Ergò tabulis iſtic dimiſſis, confeſtimque monaſterio decedens, donum à Deo tibi conceſſum in hoc loco, nemini fandas. Qui cùm euigilans ſurrexiſſet, ſub magna feſtinatione monaſterio digreſſus, inclinato iam die, veſperi ad cuiuſdam Ratgozi potentis viri hoſpitium diuertit. Cumq; ab illo interrogaretur, vndè veniret, per ordinem expoſuit, vbi, quandò & quomodò ſanitatis donum fuiſſet adeptus. At ille narrationi eius non credens, teneri eum & cuſtodiri pręcepit: ipſeque veritatem rei certiùs inquiſiturus, eádem nocte ad monaſterium venit, & tabulas ſuper tumulum poſitas reperit. Conuiatores quoquè ſanati cùm inuenîſſet, adhuc eiuſdem facti penitùs ignaros, diligentiùs ab illis inquiſiuit, ſi talem hominem monaſterium pergentes, in comitatu habuiſſent. Et continuò ex eorum narratione vera eſſe, quæ domi audiërat, deprehendit. Quæ res & pręſentibus citiùs innotuit, & adnos vſque veridica relatione peruēnit.

Surdus idēq; mutus ſanatur ad ſepulcrū S. Othmari.

Vt lux in eodem loco cælitùs apparuerit. *Cap.* 11.

PResbyter quidam ex ipſa congregatione, nomine Tanco, dum in eádem eccleſia cuſtodis officium gereret, nocturnæ quietis tempore pro reficiendis luminaribus baſilicā ſolitus introire, tribus vicibus penè omnia reperit extincta. Ad ſancti aūt viri ſepulcrum perueniens, ardentem cereum iuxta illud inuenit. Scięnſque luminis illius cęlitùs adminiſtrari ſplendorem, extinguere non prеſumpſit. Vt vero dicereſſit, lux, quæ per ſe venerat, per ſe etiam ſubtracta eſt. Vbi etiam & ad maioris indicium miraculi, ignis quidem in candela ſolitò rutilabat, ceræ verò nihil per hūc ardorem minui videbatur. Hęc idem venerabilis preſbyter ſæpiùs ſua relatione confirmans, omne dubitationis argumentum ab hoc facto veritatis narratione depellit.

Cereus cęlitùs ardet ibidēm.

Miraculū.

Quidam ibidem è caſu deſperatus, quàm facilè conualuerit. *Cap.* 12.

QVodam etiam tempore, dum eiuſdem eccleſiæ tecta, vetuſtate dilapſa, neceſſario reſtaurarentur, quidam ex ipſius monaſterij familia, tegularum, quas ad faſtigia baſilicæ deferre debuerat, onere prægrauatus, de ipſa tecti altitudine ſuper viri Dei ſepulcrum corruit: moxq; immenſum aliud lignorum pondus, cornentis impulſum attactu, in ipſo eum casûs exitio deſuper operuit. Cumque adſtantes concurrerent, vt ei, quem iam exanimem crediderunt, funeris debita perſoluerent, ſublato lignorum pondere, aliquantiſper nullos membrorum motus oſtendens iacuit: ac deindè per longa ſuſpiria halitum reſumens, abſque vlla læſione ſurrexit

Stupēdum ſanè miraculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

incolumis, & ad incepti laborem operis redijt gaudens. In hoc ergò miraculo haud dubiè sancti patris merita claruerunt, cùm & altitudo tecti, vndè supradictus homo ceciderat, non minùs quadraginta pedum mensura à terra esset suspensa, & pondus insequens corruentem, quod ad multorum hominum oppressionem sufficeret, operire præcipitem, non conterere, potuisset.

Contractus sanitati restitutus. Cap. 13.

ALio tempore cęcus quidam adueniens, hospitio, pauperum necessitatibus præparato, susceptus est. Et nocte eádem cùm ecclesiam vellet adire, puerulus, qui ei ducatum prębere debuerat, ob nimiam frigoris asperitatem, officij sui illi negauit iuuamen. Cumque nimis doleret, quòd tantæ solennitati interesse non mereretur, (erant quippe Dominicæ diei vigiliæ) adolescens quidam ità membris omnibus contractus, vt non aliter quoquàm procedere, quàm manibus reptãdo, potuisset, cùm in eodem loco quiescęret, eius dolori compassus, de lecto se protraxit, & quali potuit solatio cęci vestigia rexit. Vt ergò ecclesiam intrauerunt, vtili errore ad sancti Othmari sepulcrum venêre. Putabat etenim idem benevolus cęci prędecessor, in ipso angulo aliquod ostium patére, per quod cryptam eidem loco vicinam, intrare potuissent. Itaq; eximprouisò in sarcophagum viri Dei, quia paulò altiùs eminebat à terra, impingens, subitò resilijt, & ad terram protinùs concidit, totiusq; ecclesiæ spatia horrędis impleuit clamoribus. Cęcus verò hęc audiens, ductorem suum insania æstimans agitari, prout poterat, aufugere studuit. Misericors autẽ Dominus, totius boni author & amator, quia viderat debilem puerum vltra vires opus pietatis exhibere voluisse, beati Othmari etiam meritis id obtinentibus, benevolentiam eius dono sanitatis dignatus est remunerare. Nam membris protinùs in statum suum restitutis, cęcum, quem pauloantè manibus reptans ad ecclesiam traxit, firmatis iam gressibus per cætera in eodem ambitu orationis loca deduxit. Et quia aliquandiù posteà in ipso monasterio mansit, ità omnibus etiam, qui huic facto minùs interfuerant, idipsum declarauit, vt de eo nulli deincèps licuerit dubitare.

Magna humaniras mi ferè contra cti adolescentis.

Contractus ille sanat.

Cera in lapidem conuersa. Cap. 14.

QVidam enimuerò scholasticorum, ab eodem beati Othmari tumulo particulam ceræ furto subtraxit. Regressus autem ad hospitium, cùm paruipénderet quod commisit, statim manifesta Dei correptione stultitię suæ errorem confusus agnouit. Nam cùm eandem particulam de sinu proferret, in lapidis eam duritiem reperit commutatam. Cumq; temeritati obstinationem iunxisset, multo tempore hoc factum à cunctorum agnitione abscondit, præter eum videlicet, qui & earundem rerum tunc erat conscius, & in hoc tempore miraculi, quod retulimus, relator extat fidissimus.

Cera mutata in lapidem.

Clerico cuidam manus restitutæ. Cap. 15.

ALio quoquè tempore clericus quidam aduenit, cui vtriusque manûs officium miserabili prorsùs modo fuerat denegatũ. Nam contortis in volam digitis, vnguibusque vsq; ad ossa palmarum immersis, nimijs sine intermissione cruciabatur miser doloribus: adeò vt etiam quędam partes manuum putrefactæ, grauem longiùs fœtorem emitterent. Is cùm non longè à beati viri tumulo cõsisteret, iubitò cœperunt digiti eius singillatim ex ordine erigi, & ad naturaliũ concordiã actionum redire. Ipse verò, qui pro concesso sanitatis dono gaudere debuerat, doloris magnitudinem clamore horribili testabatur: & eádem hora manibus ad integrum restitutis, postmodùm sanus abscessit.

Misertimi hominis cu ratio.

Vt idem sepulcrum in destructione basilicæ illæsum permanserit, & vt in aliuon locum reliquiæ sancti viri translatæ sint. Cap. 16.

QVid nupèr quoq; circa eiusdem viri Dei sepulcrum gestum sit, quãdò ecclesia B. Galli reædificandi causa destruebatur, arbitramur non esse silentio suprimendũ. In eádem basilica iuxta aram B. Iohãnis Baptistæ arca quędã parieti cõtigua, nõ magnis lapidibus opere cęmẽtitio in quatuor lateribus cõstructa, superiùs aũt tabulis, quarũ crassitudo triũ vel quatuor erat digitorũ, in trãsuersum positis, cęmentoque desupèr cooperta videbatur, in qua sępedicti viri corpusculũ paulò altiùs

altiùs à pauimento subleuatum, tabula lignea tantùm suppositа iacebat. Aestimantes igitur multi corpus sancti patris sub terra positum, arcæ verò constructionem ad designandum tantummodò sepulturæ locum commentatam: & ideò tumulum remanere intactum posse credentes, muros ecclesiæ machinis aggressi, crebris arietum ictibus ruere compulerunt. Qui cùm ex omni parte magnæ altitudinis essent, magnisque machinarũ impulsibus pariter penè corruentes, sepulcro viri Dei superferrentur, mirum in modũ nullam arcæ particulam leserunt: quæ euectis cineribus, sic intacta ex omni parte reperta est, acsi nullo cadẽtium impetu parietum impetita fuisset. Posteà verò dum quidam saxum haud grande super eam incautè iecisset, protinùs quadam ex parte confracta est. Tandèm itaq; cognito quòd in ea reliquiæ sancti patris haberentur, cum magno eas honore indè transtulerunt, & in ecclesia S. Petri post altarium posuerunt.

Præclarum miraculũ.

Sacræ eius reliquiæ transferun tur.

Quæ visio in eodem oratorio cuidam fratri oblata sit. Cap. 17.

PAucis deindè diebus exactis, quidam frater dum nocturnas vigilias præueniens, idem oratorium orãdi gratia quadam nocte fuisset ingressus, totoq; affectu precibus insistẽs, ad altare direxisset intuitum, nescio quam à dextris altaris in Angelicæ claritatis nitore vidit stare personam, sacerdotali quidem habitu præfulgentem, facie autem ad Oriẽtem versa, gestu corporis intẽtissimæ orationis specimen exhibentem. Vestimenta verò ipsa tanti fuisse nitoris asseruit, vt humanæ infirmitatis reuerberarent obtutus. Cumque hoc diù conspiceret, & vtrùm propiùs deberet accedere, anxia mentis hęsitatione trutinaret, persona, quæ apparuerat, se subtrahens cum miraculo & stupore consternatum reliquit. Non est igitur incredibile, eundem venerabilem virum visione prędictiæ suæ declarare voluisse, dignè circa translationem suam fraternę deuotionis iteratam fuisse solertiam.

Visio fratris cuiusdam.

LIBER II.

De miraculis alijs beati Othmari Abbatis, authore Isone monacho Sangallensi.

PRAEFATIO.

IVcusquè virtutes & miracula, ob sanctitatem beati Othmari Abbatis cælitùs declarata, Vualafridus Abba, vir doctus & sapiens, qui in literarum scientia apud nostrates illustris ante alios habebatur, seniorum in cœnobio sancti Galli cõuersantium relationibus, seu etiam scriptis veritatis ratione plenissimis fidem accommodans, luculẽto satis sermone & veraci assertione cõscripsit. Sed quia nos fratres, in eodem cœnobio Dei militantes, post harum descriptionem virtutum, multa miraculorum insignia circa corpus eiusdem viri diuinitùs manifestata esse cognouimus, aliqua ex eis ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, styli officio memoriæ commẽdare curauimus: quatenus hinc liquidò ab omnibus sanum sapiẽtibus colligatur, quàm dignè ab hominibus honorificetur in terris, qui tam manifesta signorum attestatione quotidiè glorificatur in cęlis. Non tamen amore eius ducti, aliqua in dubium venientia, vel etiam falsitati obnoxia: sed ea tantùm literis titulare disposuimus, quæ & luce clariùs constat actitata, & multorum narrationibus veraciter noscuntur esse probata.

Encomium Vualafridi Abbatis.

Quibus miraculis B. Othmari sanctitas in basilica S. Petri Apostoli claruerit. Cap. 1.

CVm beati viri corpusculum, ab accessu popularis turbæ remotum, in oratorio principis Apostolorum per multa annorum spatia quiescęret, plurimis signorum ostensionibus manifesta sanctitatis eius indicia circa tumulum eius frequenter ostensa apparuerunt. Nam multi ex nostræ congregationis fratribus, qui nocturnæ celebrationis vigilias prœuenire solebant, causa orationis idem oratorium ingressi, cereos ardentes, vitreasque lucernas sponte sua incensas, frequenter se ibidem inuenisse affirmabant. Angelorum etiam, inter se choros ducentium, suauissimus ibi concentus audiebatur: quorum prœsentiam tanta luminis claritas prosecuta est, vt fenestræ ipsius ecclesiæ maxima splendoris illustratione clarescerent, locique in vicino posita fulgoris sui immensitate perfunderent. Dulcissima quoquè odoris fragrantia sæpius ibi narratur esse adspersa, quæ & naribus odorantium incognita, & sui iucunditate satis odorifera habebatur. Quibus profectò omnibus

Nota de cęlitùs accẽsis lucernis.

De cantu Angelorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus patet, vir iste quanti apud Deum sit meriti: iuxta eius sepulcrum cereis atque lucernis sponte sua irradiatis, Angelicæ modulationis dulcedinem immensa luminis magnitudo consequitur, & incognita odoris fragrantia mortalium olfactu sentitur.

Vt Salomon Episcopus, eius sanctimoniam in synodo perstringens, triduanum ieiunium indixerit. Cap. 2.

TAlibus igitur miraculorum indicijs vir Dei Othmarus post altarium sancti Petri honorificè sepultus, annis trigintaquatuor, & centum nonagintaquatuor diebus, in pace quieuit. Sed cùm iam omnipotens Deus lucernam, lucis operibus accensam, hominumq; negligentia diù in occulto positam, ad exemplum atq; illustrationem fidelium super cãdelabrum ponere, ac splẽdore sanctitatis eius omnibus in domo Dei manentibus luminis sui gratiam vellet administrare, cœtus fratrum, in cœnobio S. Galli sub regulari censura Christo deuotè famulãtium, assiduas colloquiorum sermocinationes de meritorum eius excellentia facere cœpit. Huiusce modi verò colloquijs ijdem fratres sese inuicèm cohortantes, diuino, vt credimus, nutu pariter oẽs desiderare cœperũt, vt sancti viri corpusculum ad B. Galli ecclesiam, quæ iam, Deo opitulante, decẽter adornata refulsit, iteratò reduceretur. Dictante aũt æquitatis ratione, cùm hoc suo tantùm consilio facere non prẽsumerẽt, vitæ eius libellum, qui nostrorum solertia antecessorum multiplici testium adnotatione olim conscriptus, ad nos peruenerat, venerabili Episcopo Salomoni legendum contradunt, suæq; voluntatis affectum, quo omnis eiusdem loci congregatio feruebat, aperiunt: eius per omnia iudicijs, eiusq; obedire parati consilijs. Beneuolus aũt pontifex, perspectis vitæ eius exemplis, multimodas gratiarum actiones bonorum omnium authori persoluit, quòd bellatorem suum pro zelo iustitiæ fortiter dimicantem, tam apertis miraculorũ ostensionibus declarauit. Remoto etiam dubietatis scrupulo, de sanctitate eius quanuis certus extiterit, nil tamen temerè, nilq; de seipso inordinatè sua sola authoritate voluit definire: sed more suo prudenti vsus consilio, causa Ecclesiasticorum dogmatum annualem synodum solenniter indicit, & presbyteros ac diaconos, diuersiq; ordinis clericos apud Constantiense oppidum conuenire prẽcipit. Quibus in vnũ collectis, venerandus pontifex in medium consurgit: factoq; silentio, vitæ ipsius sanctimoniam, quæ iam multos ibidem residentes dulci rumore aliquantulùm permulserat, sparsim pro tempore coram omnibus recitauit. Quo facto, cùm maxima clericorum copia in viri Dei laudibus acclamaret, primò Augiẽsis cœnobij Abbatem, qui etiam tũc temporis cum quibusdam fratribus nobis valdè charissimis illò confluxerat, ac deindè omnem illius concilij clerũ Episcopus commonuit, vt triduani ieiunij abstinentiam facientes, totius boni fontem in commune precarentur, quatenùs pietatis suæ munere his in rebus suæ voluntatis dispositionem dignaretur perficere. Quibus dictis, Episcopi sentẽtiam synodus collaudat, seque libenter ità facturam esse conclamat.

Libellus vitæ S. Othmari.

Salomon Episcopus Constantiensis.

Vt idem Episcopus sanctum corpus de sepulcro sustulerit, & oblatas ibi illæsas repererit. Cap. 3.

FIpito itaq; synodi huius concilio, ac peracto trium dierũ ieiunio, venerabilis præsul ad idem monasterium cum suis perueniens, seniorem nostrũ Grimaldum, rectorẽ ipsius monasterij, ac Ludouici regis archicapellanũ, de hac re tractaturus, aggreditur. Post amicæ verò salutationis officia, cùm mutuis inter se colloquijs vitæ illius rigorem, ac miracula ob indicium sanctitatis eius frequẽter ostensa commemorarent, monachos eiusdem cœnobij in vnũ conuenire prẽcipiũt, simulq; cum eis residentes, sanctũ corpus de tumulo, in quo eatenùs iacebat, auferendũ, atq; in S. Galli ecclesiam collocandum, pari voto ac cõmuni consilio oẽs vnanimiter decernũt. Venerabilis etiã Abbas Grimaldus, quorundã animos metu ac formidine sentiẽs esse permotos, confidentior cęteris effectus, infirmantium mentes consolando roborat, & paternę affectionis studio trepidantium corda informat: adstruens ex diuinæ voluntatis dispositione procedere, quòd tam multi de eodem tumulo sancti viri corpusculum desiderarent auferre. Præsul etiã præclarus, cùm Abbatẽ tam fiducialiter in his rebus gerere conspiceret, Hartmotum decanum vnà cum cæteris fratribus secum assumit, ad sepulcrum accedens, lapidem superpositum remouere, ipsumque sarcophagum, in quo thesaurus precioſi corporis iacebat, præcipit aperire. Quo facto, membra sanctitate plena

Grimaldus Abbas Sangallensis.

na inspiciens, monachos Litaniam decantare, precibusque deuotis hortatur insistere. Deindè venerandas sancti patris exuuias humiliter deosculans, cum omni reuerẽtia de tumulo subleuauit, & in lectica, quę illarum receptui pauloantè compacta fuerat, reposuit. Sub capite autem, & circa pectus viri Dei quędam panis rotulæ, quę vulgò oblatæ dicuntur, ità illęsæ, atque ab omni corruptione extraneæ, ab eodem Episcopo inueniebantur, vt in nulla omninò parte colorem vel specimen sui amittentes, adspicientium oculis infra spatium ipsius hebdomadæ viderentur esse confectæ. Quo verò ordine, quóve in tempore eò loci peruenerint, nobis quidem incognitum, Deo autem notuimus esse manifestum. Hoc tamen pro certo scimus, & per trigintaquinq; annos nullus mortalium eius sepulcrum aperuit, antequàm prẽsens Episcopus, ministerij sui fretus authoritate, eiusdem congregationis fratribus hoc faciendum iniunxit. Idem tamen Episcopus venerabiliter eas assumens, sacro corpori appositit, ipsumq; corpus cũ summa cautela obuolutum, in lectica superiùs dicta honorificè commendauit.

Nota de panibus, siue oblatis res admirãdas.

Beati Othmari translatio, & festiuitatis indicta celebratio. Cap. 4.

POst hęc igitur facto interuallo quasi horæ vnius, prẽsul deuotus, hortatu Grimaldi Abbatis, debito cum honore sanctum virum ex eodem oratorio iubet transferre. Tum verò omnis illa monachorum congregatio, albis continuò vestibus induta, dulci modulatione in Dei laudibus prorumpens, beati viri corpus lętabunda prosequitur. Sicq; per numerosæ multitudinis populos, quos amor translationis eius attraxerat, magno cum honore deductus, ecclesiam sancti Galli ingreditur, ac iuxta eius altarium in dextera parte deponitur. Episcopus autem animaduertens frequentiam populorum, qui diuersis ex partibus illò conuenerant, aliquid de sanctitate illius velle audire, cùm propter frigoris subreptionem faucium raucedine impeditus, ipse ad eos loqui non potuisset, quendam archipresbyterum ambonem conscendere, ac vice sui sermonem ad populum facere iussit: ità videlicet, vt presbyter ipse altiori paululum loco consistens, ea tantùm proferret, quæ sibi Episcopus in vicino positus dicenda insinuaret. Aliquãtis autem vitæ eius exemplis ac virtutibus coram populo breuiter relatis, Missarum solennia peragũtur, populusq; ad sua cum gaudio reuertitur. Episcopus verò ipsa nocte mansit in monasterio. Manè autem facto, fratres in vnum collegit, atq; inter alia sacræ institutionis documenta, de sancti viri meritis certus existens, confidenter prẽcipit, vt superueniente depositionis eius die, vigilias ac Missarum solennia honorificè perficiant, diemque illum tam ipsi, quàm omnis familia intra monasterium constituta, in honore beati Othmari feriando, cum gaudio spiritalis lętitiæ festiuũ possideant. His omnibus ità, vt retulimus, veraciter peractis, prẽsul benignus orationibus fratrum ac benedictione munitus, monasterium lætus egreditur.

Translatio S. Othmari.

Annotatio breuis temporum, in quibus res commemoratæ gestæ sunt. Cap. 5.

QVo verò temporum statu, vel sub quibus regni principibus hęc gesta fuerint, si quis piè quęrendo cognoscere cupit, in hac nostræ conscriptionis serie facilè poterit inuenire, quod quęrit. Ipsa enim temporum statuta in hoc loco ideò conscripsimus, vt & legentium fidem custodiant, & maiorem apud posteros vigorem suæ adnotatione scriptis exhibeant. Igitur B. Othmarus primis temporibus Caroli, patris Carlomanni & Pipini, à Vualdrammo nobili ac potẽte viro, ad eiusdem Caroli prẽsentiam adductus, cellulam sancti Galli gubernandam ab illo suscepit, eiusq; possessiones per multa annorum spatia in diuersis rebus nobiliter augmentando dilatauit. Defuncto aũt Carolo non post multos annos, filius eius Carlomanus, diuino, vt creditur, amore omissis secularis pompæ delicijs, germano suo Pipino regni gubernacula reliquit: & primò Romæ in monte Soracti apud ecclesiam sancti Syluestri conuersatus, monasterio, regularis vitæ institutis libera colla subdidit: ac deindè in Samniam prouinciam ob amorem secretioris vitæ secedens, in monasterio sancti Benedicti, quod est situm in castro Casslino, reliquum vitæ tempus religiosè conuersando complęuit. At verò Pipinus pater Caroli Imperatoris, per authoritatem Stephani Romani Pontificis, depositio ac detonso rege Childerico, anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinquagesimoquarto, Indictione septima, ex pfecto palatij rex constitutus, solus Francis cœpit imperare. His ità gestis, prefatus vir Vualdrammus, ad cuius possessionem celebre sancti Galli quasi hæreditario iure pertinere videbatur, comperto quòd Pipinus

Carlomanus vltrò se principatu abdicas, fit monachus.

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex Frãcorum consensu in regni esset sede collocatus, virũ Dei Othmarũ, sicut superior vitę eius libellus edocet, iteratò assumẽs, ad palatium perduxit, atq; eiusdem loci titulum ipsi Othmaro à rege commẽdari postulauit. Quo facto, sanctus vir, multis regiæ largitatis muneribus pro eiusdẽ loci instructione susceptis, gaudẽs & tripudians, ad monasterium redijt. Septimo autem anno regnante Pipino, Vuarini & Ruadhardi potentia iniustè oppressus, plenus dierum, plenus etiam sanctitate meritorum, de angustijs huius vitæ eripitur, & pro bonorum studijs operum ad æternæ beatitudinis gaudia perducitur. Euolutis post hęc decem annis, à suis monachis ad monasterium translatus, inter aram sancti Iohannis Baptistæ & parietem ecclesiæ, in dextra altaris parte honorificę † commendatur: ac deindè interpositis non minùs sexaginta annis, decimoseptimo Calendas Maij, in die sancto parasceues Paschę, ad oratorium sancti Petri deducitur. Post hęc autem trigesimoquinto anno, incarnationis autem Domini octingentesimo sexagesimo quarto, Indictione duodecima sub pijssimo rege Ludouico, translationem, quam suprà descripsimus, Grimaldus regis archicapellanus, atq; ipsius Abba monasterij, cum Salomone Constantiensis Ecclesiæ pręsule, quarta feria sub octauo Calendarum Nouembrium die peregit. Et vt nos solerti studio indagare potuimus, à septimo Pipini anno, quo vir sanctus de huius seculi angustijs commigrauit, vsque ad hanc translationem, centum & quatuor anni compurantur.

† videẽ de esse, sepulturæ, aut aliquid eiusmodi.

Incognita odoris fragrantia circa corpus eius adspersa. Cap. 6.

DEscriptis temporibus, in quibus res superiùs commemoratę gerebantur, nũc ad miracula veniamus, quæ post translationem, quam retulimus, circa reliquias sancti Othmari, omnipotentis Dei virtute manifestata esse cognouimus. Venerandis sancti patris exuuijs ad basilicam sancti Galli prędicto ordine deportatis, cõtinuò in ipsa nocte, Episcopo adhuc infra monasterium constituto, magna odoris fragrantia in basilica sancti Galli circunquaquè diffusa, maximè iuxta beati Othmari corpus, quasi in modum nebulæ volitando, redundare comperta est. Cuius odoris fragrantia cùm continuatis tribus diebus ac noctibus ibidẽm duraret, non tamen ab omnibus potuit sentiri: sed quidam nostræ congregationis fratres, qui etiam religiosiores esse videbantur, suauitatem illius degustabant, & religionis suę authoritate, huius rei veritatem apud cęteros commendabant. Quibus etiam odor ipse, quanuis incognitus, atque eatenùs inexpertus extiterit, dulcedinem tamen balsami partim, vt asserunt, poterat imitari.

Odor suauissimus ad reliquias S. Othmari.

Lucerna vitrea coram eo calitùs incensa. Cap. 7.

IN proximo quoquè sabbato, id est, quarta die à beati viri trãslatione, sanctum corpus post aram sancti Iohãnis Baptistæ interim collocatur, donèc noua basilica, sub eius honore dedicanda, ipsius habitationi ædificaretur. Eadem ergò nocte Dominica, ecclesiæ custos, cùm nocturnæ celebrationis vigilias consurgendo pręueniret, more solito basilicam ingressus, cuncta eius luminaria penè extincta reperit. Cuius vestigia presbyter quidam nostræ congregationis latenter subsecutus, cancellos basilicæ egreditur, tibi coram sacro corpore oraturus prosternitur. Consurgens verò ab oratione, lucernam vitream sponte sua inibi adspexit incensam. Quo viso, attẽtiùs incubuit: egressusque de oratorio, nemini luminis ipsius administrationem tam citò indicare decreuit. De custodibus quoquè ecclesiæ nullus eandem lucernam extinxit: quia alius ab alio eam incensam esse existimauit. Illa verò clariùs cęteris resplendens, tota Dominica die quasi per singula horarum spatia maiori semper luminis perfundebatur abundãtia. Presbyter autem, cui illa cęlestis administratio luminis primitùs manifestabatur, tanti signum miraculi metuens silentio opprimere, finita iam vespertina synaxi, cęteris hoc fratribus indicauit. Tum multi nostrorum lumen ipsum cupiẽtes videre, propiùs accedunt, & prout illis visum fuerat, ignem ipsum, qui quasi à medio noctis tempore ardere non destitit, nihil omninò ex liquore olei consumpsisse deprehendunt. Deindè cùm ipsa lucerna quasi vehementiùs ardere cœpisset, oleo paularim decrescẽte, lux eadem semper seipsa maior existens, ac tota sequenti nocte vniuersam sancti Galli basilicam fulgoris sui immensitate perfundens, incensionem suí quasi ad octauam diei horam in secunda feria protraxit. Tunc enim custos ecclesiæ, cernens eam minorari aliquantulùm, finita iam Missa, funem, quo lucerna dependebat, incautè laxando submisit, ęqueque ipsa

Lucerna cęlitùs accensa.

Videẽ ad miranda.

ipsa discessit. Tum verò mirum in modum sub plumbo, cui papyrus imponebatur, cernentes ignem eius vnius digiti mensuram ex oleo consumpsisse, & eidem plumbo super se posito nil omninò dispendij vel lęsionis intulisse. Vbi quid stupendum, quid ve potius sit admirandum, non facilè intelligere possum: hoc videlicet, quòd lux ipsa per se irradiata extitit, an illud, quòd tandiù ardens, nihil ex liquore olei minorauit: vel etiam id, quòd ignis ipse plumbi mollitiem super se positam, caloris sui potentia non resoluit.

In vigilia festiuitatis eius, alia itidẽm lucerna sponte incensa. Cap. 8.

POst huius ostensionem miraculi, aduenięte depositionis eius festiuitate, vespertinæ celebritatis vigilias solenniter peragere studuimus. Quibus ritè peractis, quidam de ministris ecclesiæ coronam, quæ ob eiusdem festiuitatis gaudia coram sancto corpore incendebatur, extinxit. Et cùm lucernam, quæ in medio ipsius coronæ pendebat, iteratò vellet incendere, sponte sua adspexit eam subitò esse irradiatam. Quod multi non solùm ex nostra familia, verumetiam ex scholasticis atque hospitibus, qui tunc temporis monasterium adiẽrunt, se vidisse testati sunt. Cuius incensionem luminis in hoc etiam cęlitùs administrari apparuit, quia cùm nullus mortalium eam reficeret, tamen ante alterius noctis medietatem, acceptæ lucis gratiam moderatè ardendo non amisit.

Lucerna cęlitùs incenditur.

Opificum labor in eius solennitate frustratus. Cap. 9.

DEuota quoquè fratrũ congregatio, iussionibus Episcopi obtemperans, cùm Dei laudibus insistendo, nocturnalis officij solennia decenter perageret, decreuit ipsum omnes infra monasterium cõstitutos in honore sancti Othmari feriari decerneret, ex ministerio cellerarij tres lignorum opifices, qui in artis huius peritia cęteris etiam videbantur esse pręstantiores, ex pręceptoris sui iussu in cellam, quę est suprà monasterium constructa, laboraturi succedunt, ibique dolium quoddam, vetustate & incuria dissolutum, coniungere incipiunt. Collectis verò in vnum tabulis, cùm primò fundum illius satis difficilè coadunarent, easdem tabulas diligenter aliquatas, in circuitu erigere cœperunt, nec vllo penitùs ingenio per totam ferè diem laborantes, eas constabilire pręualuerunt. Mirumque in modum semper à stationis suæ loco resilire, omnemque artificio sę manûs copulationem videbantur respuere. Tum ipsi opifices inclinata iam die videntes laborẽ suum in nullo proficere, iniustè se egisse cognoscunt, & post vesperam ad monasterium redeuntes, prostrati in ecclesia, suam sibi stultitiam non imputari, veniam precando, deposcunt.

Punit quorundam temeritas, diẽ sestum vio lantium.

Quemadmodùm panis fastidio laborans, eius desiderio correptus sit. Cap. 10.

ADolescens quidam de pago, qui vocatur * Elisaza progenitus, qui à natiuitatis exortu, siue, vt cautiùs loquar, à recordationis suæ tempore, nunquàm se panem manducâsse asseruit, ad monasterium deueniens, neque panem manducans, neque aliquid ex eo vnquàm degustans, dimidium ferè annum ibidẽm permansit. In cibo quoquè vel potu si quippiam panis etiam nescius deglutiuit, statim cum admixtione sanguinis, quod acceperat, inuitus euomit. Hic ergò à beati Othmari festiuitate octaua die basilicam sancti Galli ingressus, cùm orando altaria circuiret, ad sanctum Othmarum peruenit, eius suffragijs sese adiuuari tota intentione precatus. Tum primò nimietate frigoris in pectore cõcutitur: ac deindè in modum ebrij, cadens, per gratuitate nimioque stupore circundatur. Et cùm ad gradus, sacro corpori contiguos, per quos crypta intratur, deueniret, tanto panis desiderio anxiari cœpit, vt continuò decrypta rediens, presbyterum quendam, in ipso monasterio commorantem, panem sibi libere deposceret. Idem verò presbyter cùm pro certo sciret, eum anteà panem non manducâsse, basilicam paruulam, in honore sanctæ Dei genitricis dedicatam, ingressus, panem benedicit, illiquè paruum primò frustulum quasi pro benedictione manducans fortigit. Quod cùm ille stans iuxta altare deglutiret, confestim cruentatum deeius ore exiliens, post ostium basilicę in pauimentum cecidit. Stupefactus verò presbyter, quid struere, vel cur panem eatenùs sibi denegatũ manducare vellet, interrogat. Et cùm primitùs illum, iuxta corpus beati Othmari, eius desiderio inuasum perdiscceret, porro illo ipse, Festinanter, ait, ad eum locum tendito, in quo primùm panis desiderium habere cœpisti. Fortasis enim Deus illo in loco suæ pietatis tibi conferre dignabitur auxilium. Cuius prœceptis pauperculus obediens, ad ecclesiam redijt, & antequàm illò

Nota rem miram.

Mira in hoc mine mutatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peruenirет,panem, quem à presbytero acceperat, manducando consumpsit. Ingressus verò ecclesiam, celeriter miraculo diuulgato, à multis nostrorũ panem accepit, & coram sancto viri Dei corpore sedens, satis auidè comédit. Qui hucusquè apud nos constitutus, consueto hominum more panem sine tędio manducat, atque hoc miraculum diuina pietate in se esse peractum, viua voce proclamat.

Quidam debilis sanitati restitutus. Cap. II.

QVidam pauperculus, ex Gallorũ prouincia genitus, qui sinistrum genu cum pede flaccido, & in sinistram partem detorto contractum, atque à terra subleuatum, à natiuitatis suæ exordio ponderi potiùs, quàm subsidio deportabat, duobus sustentaculis inter axillas suffultus, domos fidelium, eleemosynam quęritando, circuire solebat. Hic itaque eodem anno, transactis natiuitatis Dominicæ solennijs, in pago, qui vocatur Linzgeuue, constitutus, virum quendam venerabilem, sacerdotali stola indutum, & vultùs honestate prędarum, sibi in somnis assistere, hisque vocibus se affari asseruit: Si meam, ô pauperculę, mansionem adires, baculum tibi donarem, cuius adminiculo sustentatus, per inepta viarum discrimina meliùs incedere prævaleres. Cui ille: Domine, ait, mansionem tuam nescio, & in quibus eam partibus quærere debeam, penitùs ignoro. Ipse verò ad eum: Lacum, ait, stagni huius transfretare, illisq; in locis solerter eam inuestigare curato: pro certo sciens, si illò peruenieris, quod pro baculi receptione gaudebis. Et vt faciliùs eam inuenire valeas, nóueris me in domo alteriusadhuc positum esse, ac propriæ mãsionis habitaculum nondùm habere. Hac visione pauper ille commonitus, transgressо lacu, ad cuiusdam presbyteri domũ quadam die serò peruénit. Eàdemq; nocte prędicti habitús virum iteratò sibi assistentem, & cur tamdiù in veniendo tardaret, interrogantem adspexit. Ad cuius interrogationem cùm idem debilis ob eiusdem loci ignorantiam, suæq; debilitatis incommoda, anteà se non potuisse venire fateretur, ille pedem eius, nisi celeriter eundem locum adiret, sese absciturum esse cõminabatur. Huiusćemodi ergò iussionibus idem pauper obedire paratus, reddita mortalibus die, presbytero viam dictante, ad monasterium properat, ibiq; nocte ipsa, quæ etiam tunc Dominica habebatur, in vigiliarum celebrationibus deuotè pernoctat. Facto autem manè, post recitatum in publica Missa Euãgelium, cùm ad gradus, quos sacro corpori contiguos esse memorauimus, deueniret, neruorum atq; venarum iuncturæ, rupta cute, ac mox subsequente sanguine, franguntur, & membra diù contracta, diuinæ operationis effectu subitò corriguntur. Quorum tensionem atq; fracturam æger ipse ferre non ualens, in ipsis gradibus corruit, horrendisq; vocibus perstrepens, omnes in ecclesia stantes perterruit. Quorum plurimi concurrẽtes, cum continuo sustulerunt: cognitoq; miraculo, omnipotenti Deo debitas gratiarum actiones retulerunt. Pauper autem ipse eductus de ecclesia, per temporum momenta conualuit: & post aliquot dies sanus à monasterio abscessit.

Visio pauperis cuiusdam.

Alia eiusdẽ visio.

Mira illius curatio.

Mutus loquendi officio donatus. Cap. 12.

POst sanitatis huius miraculum exacto trium hebdomadarum spatio, mutus quidam in vicino territorio natus atq; nutritus, quem multi nostrorum à primęua ætate locutionis officio nouerant esse priuatum, in Dominica itidem die monasterium aggressus, ad corpus S. Othmari accessit, & quędam lini globulum pię deuotionis intuitu eius arcæ superposuit. Quo facto, subitaneo quodam impulsu cum ecstasi mẽtis terratenùs deiectus, dissolutis linguæ retinaculis, sanguinis copiam ex ore profudit. Quem suis ipse manibus, nè in basilicæ pauimentum caderet, suscipiens, continuò extra ecclesiam proiecit. sicq; ingẽti formidine atq; terrore peruasus, nemini quod sibi euenerat innotescẽs, cũ omni festinatione monasterio digreditur, & ad mansionem suã citò peruenies, collata sibi facultate loquẽdi, suos ibidẽm notos cũ gaudio alloquitur. Quẽ vt ipsi loquentẽ, suisq; interrogationibus respõdentẽ audiẽrũt, nõ minima admiratione permoti, hoc miraculũ cęteris indicãdo celeriter diuulgauerũt. Tũ verò ex eiusdẽ loci incolis plurimos vtriusq; sexũs in vnũ cõuenire, & ob cõcessam muto loquelam obstupescere, ipsumq; in illorũ medio positũ, quomodò sibi cõtigerit, & vbi, & quãdò lingua eius soluta fuerit, cerneres enarrare. Sequẽti aũt die clericus qdã ex eodẽ loco illũ assumens, ad monasteriũ reduxit, & huius rei veritatẽ nobis per ordinem indicauit.

Muto reddit loquendi facultas.

Membris omnibus à natiuitate contractus, meritis sancti corrigitur. Cap. 13.

EO-

EOdem ànno vir quidam, ciuis Aurelianensium, puerulum omnibus penè membrorum iuncturis contractum atq; conglobatum, piæ deuotionis intuitu paruo vehiculo impositum, modò trahendo, modò coram se impellendo, tum etiã prọprijs humeris gestando, Romam perduxit. Paucis dierũ circulis ibidèm exactis, inde reuertitur: atq;, vt ex eius ore didicimus, Alemanniam petere, & sancti Galli monasterium adire noctu in visione commonetur. Cui ille visioni annuere desiderans, laboriosо satis conatu inga Alpium superat, & quadam die, imminente iam vespera, diù desideratum lassus ingreditur monasterium. Qui etiam in ipso itinere quot molestias, quot ve incommodorum pertulerit angustias, testes fuerunt humeri, quos vectibus eidem vehiculi adeò contritos esse compérimus, vt multi nostrorum callos in eis duros esse conspicerent. In primo igitur basilicæ ingressu ad corpus beati Othmari peruenies puer ipse, tendentibus sese compagum retinaculis, vehiculo décidens, in pauimentum prouoluitur, & vocibus horrendis tecta ecclesiæ complẽs, nimio se dolore vrgeri, insolito clamoris strepitu protestatur. Senior autem noster Grimaldus, his diebus in monasterio positus, cùm ipsa hora pro foribus basilicæ infra claustrum consisteret, audito huiusćemodi strepitu, Salomonem Episcopum, vnà cum Augiẽsis cœnobij Abbate, qui ipso die ibidèm fortè conuenerant, secũ assumens, ecclesiam intrat, causamq; tam horrendi atque insoliti clamoris interrogat. Quid plura? Abbates cum Episcopo propiùs accedunt, flebili vlulatu puerum huc illucque in pauimento volutari cernunt, denique ipsum proprijs vnguibus, cogente molestia, lacerare, & quasi discerpere perspiciunt. Post longam huiusćemodi vexationem, sinistra manus in volam contracta, extenditur: incuruata ceruix erigitur: sinistrum genu quoq; cum pede ad tibiam supinato, lacertaque: & planta pedis dextri, ab ipsis natibus, quibus impressa fuerat, fracto genu cum sanguinis effusione, prosiliens, Episcopo etiam adstante, hymnumq; Te Deum laudamus canente, corrigitur. In processu ergò temporis puer ipse ambulare incipit, & modo in monasterio nouis vtens gressibus, huius miraculi idoneus testis existit.

Visio cuiusdam ciuis Aurelianẽsis.

Mira sanctorum virtus.

Miserabilis pueri mira curatio.

LIBER TERTIVS.

PRAEFATIO EIVSDEM ISONIS.

SAncti patris nostri miracula hactenùs à nobis vili sermonum schemate prolata, quanquàm lectoribus beneuolis ad dẽclaranda sanctitatis eius præconia sufficere non dubitemus, tamẽ quia basilicę in honorem eius ædificandæ paulò superiùs mentio incidit, qualiter, peracta eius constructione, sanctus vir in eam translatus fuerit, quibusque miraculorum ostensionibus sanctitatẽ eius diuina clementia ibidẽm posteà manifestarit, nè obliuione depereãt, successoribus nostris breuiter contradere libet: non pompосa verborum complexione, superuacuam laudantium gloriam aucupantes, sed dictorum tantũmodò simplicitate veritatem rerum quęrẽtibus ostendere cupientes. Neque enim nostræ, sed illius nos glorię potiùs studere condecet, qui electis suis primò bona, deindè tribuit inchoare: tum etiam vires implendi suggerere, ac postremò signa eos mercede remunerans, sanctitatem eorum virtutibus & signis patenter dignatur ostendere. Quapropter ipsum per omnia totius boni fontem, bonorumq; omnium largitorem, in beati patris nostri miraculis laudare desideramus, Dauidicum illud dicentes: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Psal. 113.

De consecratione basilicarum, SS. Othmari & Michaelis Archangeli, & reparatione muti. Cap. 1.

POst translationem igitur suprà memoratam euolutis trium penè annorum spatijs, cùm beati Othmari basilica studijs deuotè eam ædificantium decenter iam perfecta fuisset, senior noster Grimaldus, Ludouici regis Archicapellanus, prędictarum Constantiensis Ecclesiæ pręsulem, ad peragenda consecrationis eius sollemnia ad monasterium itidèm venire rogauit. Quod dum fama vulgante populis in vicinо positis compertũ fuisset, videlicet quòd sanctus vir de basilica S. Galli in suum desiderans esset oratorium, sacris eius exequijs interesse cupientes, monasterium catervatim adire cœperunt. Episcopus aũt die statuto superueniens, ecclesiam sub ipsius nomine sollemniter dedicauit. Ac deindè sacrati corporis membra aggressus, quædam ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo particulas pro reliquijs deincèps condonādis seorsùm reposuit: Cętera autem manu sua honorificè inuoluens, in sarcophago nouo collocauit. Illas quoq; oblatas, quas narratione superiori in eius tumulo retulimus fuisse repertas, eatenùs incorruptas, atq; omnimodis illęsas perdurāsse miratur, & quasdam ex eis inuolutas sacro itidēm pectori superposuit. Alias verò pyxide recondens, superuenturis temporibus pro sanctitatis eius testimonio conseruare præcepit. Post hęc aūt nobis omnibus sacris vestibus solemniter paratis, præsul ipse data in altum oratione, presbyteros, qui adstabant, virum Dei foràs deportādum leuare commonuit. Nec mora, cum crucibus & cereis atq; thuribulis sanctus vir ex ecclesia deportatur, eādemq; hora mutus quidam, eius, vt credimus, meritis loquendi officio muneratur. Cuius tamen persona, vtpotè vilis, quia nobis eatenùs incognita extiterat, ideò miraculum, quod in se patratum referebat, primò credere dissimulauimus. Sed cùm ex pago, qui vocatur Arageuue, se fuisse assereret, à parentibus eius, alijsq;, qui eum benè nouerāt, nostrorum posteà inquisitione verum hoc esse didicimus. Tum verò oēs nos laudes ac melodias canendo, comitāre numerosa populorum multitudine, debita cū veneratione corpus chari patris nostri prosequimur. Iq; prato aūt Orientem versùs constituto, paululùm presso gradu, terratenùs prostrati, adorauimus. Surgentesq;, pias eius exuuias singillatim subire, ac superiecta velamina deuotione humili cœpimus osculari. Quo facto, cum veneratione maxima ad monasteriū properantes, sanctasq; reliquias in suam basilicam introducentes, gratias Deo debita cum laude retulimus, qui tantam nobis lętitiam conferre dignatus est. Quanti ibi iucundantiū fletus, quantiq; exultātium singultus oborti fuerint, nequaquàm enarrare valemus: quippe qui nec ipsas Dei laudes crebris singultibus intercepti, absq; lachrymis proferre potuimus. Præcipueq; venerandus pater noster Grimaldus, tripudiantium lętitia motus, à lachrymis se continere nequiuit, agēs Deo gratias, q̄ suis in temporibus, in loco etiam sibi cōmendato, tantum decus, taliaq; omnipotētis Dei beneficia videre promeruit. Ad cuius quoq; lętitiæ cumulum Augiensis cœnobij Abba cum quibusdam ipsius loci fratribus eādē hora superuenit, fratresq; ex monasterio, quod Campidona vocatur, ab Abbate suo missi, huiusce modi exequijs, talibusq; se interesse gaudijs gratulabātur. Episcopus aūt interea sacras pij patris exuuias in arca saxea recondens, altario suppositum: tieq; Missarum celebratione solēniter peracta, benedicēs populum, abire permisit. Facta sunt aūt hęc anno incarnationis Dominicæ octingētesimo sexagesimo septimo sub pijissimo rege Ludouico, suprà memoratis principibus pastoralis officij functione curam Ecclesiarum Dei strenuè agentibus, octaua Calendarum Octobrium die, quarta feria, Indictione prima. Die verò sequēti, vt honor beati viri latiùs augmētaretur, memoratus præsul ex reliquijs eius, quas pridem huius rei gratia seorsùm eū posuisse retulimus, primò sibi tulit, & posteà Abbati ex Augia, & fratribus de Campidona, cęterisq;, religiosis viquè ac venerabilibus viris, aliquas ex eis particulas, prout sibi visum fuerat, cōmēdauit, nobis præsentibus oēs eos solicitè cōmonens, vt per oīa honorificè digneq; eas tractare curarent. Quibus peractis, B. Archangeli Michaēlis ecclesiam consecrauit, multosq; sacro chrismate confirmans, saluatis fratribus, lętus cum suis monasterio decessit. Altera aūt die Abbatem ex Augia, fratresq; ex Campidona cum laudibus & cantilenis extra monasterium prosequentes, post fraternæ dilectionis colloquia, dato pacis osculo, ad sua remeare cum gaudio permisimus.

Iterùm trāferunt reliquiæ S. Othmari.

Muto restituitur vox.

Basilica S. Othmari.

Campidonenſe monasterium cōdidit Hildegardis, Caroli Magni coniux, ibidem sepulta.

Obſeruata pij scotti Germanorij fides erga sacras reliquias.

Vt per reliquias sancti viri etiam in locis alijs plurima sint ostensa miracula. Cap. 2.

Fluita relatione, qualiter vir beatus in suam trāslatus fuerit basilicam, nè fastidioso forte lectori protractus in longum sermo, turbata mente rugam frontis ingereret, aliqua ex sanctitatis eius indicijs, quæ ipsius claresc entibus meritis ibidem posteà manifestata fuisse perspeximus, in calce huius conscriptionis strictim ac succinctè subiungere curauimus. Non vtiquè oīa, quæ vel ipsi facta vidimus, vel ab alijs veraciter patrata esse comperimus, huic opusculo inserentes: sed ex multis pauca, atq; à nobis perspecta, in vnum colligere volentes. Cuncta enim hęc facilè enarrari posse non credimus, præsertim cùm in locis plurimis non ad nos tantùm, sed ad alios quoquè pertinentibus, quæ sacris eius pignoribus ditabantur, tam multa quotidiè miracula fragna effulserint, vt nec verborum facundia proferri, nec styli instantia absque labore valeant compræhendi. Quapropter his interim omissis, ad ea nos tantùm scribenda conuertimus, quæ & nobiscum omnimodis facta cognouimus, & apud liuoris expertes, attestationi sanctitatis eius sufficere posse confidimus.

De serui cuiusdam pede vulnerato, & meritis sancti Othmari sanitati restituto. Cap. 3.

QVidam paterfamiliās, multorum apud nos cognitione notissimus, seruum quendam habuit, qui operis quippiam faciens, casu pedem vulnerauit. Pes verò ipse protinùs in tumorem versus, adeò venarum contractione debilitatus est, vt ambulandi facultate penitùs priuaretur. Hanc ob causam sustentaculum quoddam geniculo supponens, gressum, quem pedis infirmitas denegabat, per annum ferè integrum arte fulciendo subleuare curabat. Is cùm ad beati Othmari sufragia venisset, ante eius altare prostratus orauit: confestimque soluto pede, relicto quę sustentaculo, sanus abscessit.

Pes cuiusdam cōtractus restituitur.

De contracto quodam sanato. Cap. 4.

NEc multò pòst alius quidam, pedem cum tibia altiùs à terra leuatum, & ad posteriora contractum, non ad subsidium itineris, sed ad ponderis potiùs grauitudinem ferebat. Hic die quadam baculis suffultus, monasterium deuenit, & beati Othmari oratorium ingressus, coram altario eius stando, cùm orāsset, pes ipse cum tibia solutus protenditur: sonitumque in modum fracti cuiusdam ligni crepitando emittens, corrigitur. Nec mora, suo restitutus officio, ferentem se ferebat, portantemque grata mercede remunerans deportabat.

Item alius quidā contractus.

De sanctimoniali fœmina post diutinam cæcitatem illuminata. Cap. 5.

SVb ipsius anni spatio sanctimonialis quædam de oppido, quod Basilea dicitur, ante annos quatuor vtrisque luminibus orbata, sororis suæ ducatu ad monasterium tendendo peruēnit: ibique tribus ferè hebdomadibus cæcitatis tenebris adhuc inuoluta permansit. Annuo autem cursu accedente festiuitate, qua Catholica per orbem Ecclesia sancti spiritus aduentu lętatur, in sabbato, quod eam precedens, ipsi quoquè imminet, cùm multitudo populi more solito orationis causa monasterium adiret, sanctimonialis ipsa inter alios, qui aduenerant, hora diei quasi quarta, ante beati viri tumbam oratura prosternitur: ibique aliquanti sper orando, lumen quod amiserat, recepit: multisq; in vnum conuenientibus, perspicuitate huius miraculi, magnæ admodùm lętitiæ causa fuit.

Cæca recipit lumen.

DE SANCTO EVCHERIO EPISCOPO LVGDVNENSI, EX MARTYROLOGIO ADONIS *Archiepiscopi Treuirorum.*

Atale sancti Eucherij Episcopi Lugdunēsis, admirandæ fidei, vitæ & doctrinæ viri. Qui ex nobilissimo Senatorū ordine ad religiosam vitā habitumq; conuersus, diù in agro suo super fluuium Durentiam intra septa speluncæ sponte conclusus, Christo seruiuit, ieiunijs & orationibus vacans. Defuncto autem pontifice Lugdunēsi, cùm vniuersa Ecclesia, iuxta morem à se antiquitùs obseruatum, triduanis ieiunijs & obsecrationibus, qui gubernationem eiusdem Ecclesiæ susc ipere deberet, sibi posceret à Domino reuelari, cuidam puero appārens in visu Angelus Domini: Est, inquit, senator quidam Eucherius nomine, super fluuium Durētiam retrusus in specu, qui relictis omnibus, quæ possidebat, secutus est Dominum. Ad hunc deducendum pergite, & vobis pastorem illum constituite, quoniam à Deo est electus.

Nouēbr. 16.

S. Eucherius in speluncā degit.

Quod cùm puer senioribus diluculò retulisset, omnipotenti Deo, cunctis fratribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

congregatis, gratias egérunt: missoq; cum clericis ad prefatum locum Archidiacono, qui tunc Ecclesiæ curã gerebat, inuenerũt eum, sicut eis Dominus reuelauerat. Cumq; illi Archidiaconus rem, propter quam venerant, indicâsset, cœpit cum iuramento dicere, se voluntariè de specu non egressurum, nec cum eo, nisi ligatus duceretur, iturum. Cumq; diù talia repeteret, Archidiaconus effracto muro speluncæ eduxit eum, & iuxta quod ipse iurauerat, vinctum perduxit Lugdunum. Quem pari animo vnoq; consensu Clerus & populus sibi eligens sacerdotẽ, in pontificali cathedra solenniter collocauit.

Vide q̃ inuitus venit ad Episcopatum.

Huius vxor Galla, in sancto habitu Deo seruiens, speluncam eius ingressa, omne illic vitæ suæ tempus in studio religionis exegit. Duæ ipsorum filiæ, quarum vna Consortia, altera Tullia vocabatur, virginitatis graria & signorum gloria claruerunt.

Vxorẽ habuit ante Episcopatũ, quæ postea desijt esse vxor.

VITA S. *EDMVNDI ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EX DIVERSIS MS. CODICIBVS PER *F. Laur. Surium, mutato ferè stylo, interdùm paraphrasticòs descripta. Authoris nomen aberat, cùm certum sit, Robertum Richium beati viri fratrem, & Robertum Baconum eius discipulum, illius scripsisse vitam. Historiam, quam nos edimus, habet partim etiam Vincentius Lib. 32. cap. 67. & sequentibus. Est planè fide digna.*

Cap. 1.

Nouẽbr. 16.

Patria S. Edmundi.

BEatus Edmundus pago Abendonensi in hanc lucem editus est: cuius virgineam integritatem miro quodam modo præsignificare visus est omnipotens DEVS, quandò præter communem nascẽtium morem ità mundus è maternis visceribus eius singulari beneficio prodijt, vt mundissimus pannus, cui inuolutus fuit, nullam prorsùs maculam ab eo contraxisse videretur, ità vt obstetrices rei nouitate perculsæ, non immeritò magna admiratione afficerentur. Cùm autem baptizatus est, mater cum à munditia Edmundum voluit appellari: tum etiam, quòd cùm eum adhuc vtero gestaret, ad beati Edmundi martyris * monumentum orans, illic primùm vitalem in eo sp iritum deprehendisset. Dicta est illa Mabilia, pater verò Eduardus: qui, vxore Mabilia consentiente, mundo valefaciens, in monasterio de * Euesham, monasticam induit vestem, & felici cursu vitæ huius reliqua spatia emensus est. Porrò Mabilia in seculo non seculariter viuens, carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixit. Reiecto enim seculari habitu, singulis propè noctibus intererat nocturnis Abendonensiũ monachorum psalmodijs, atq; ad nudum corpus vestem adhibebat cilicinam, quæ & aspera esset, & ad talos vsq; se porrigeret: vtque ea magis affligeret carnem, loricam ferream ei adiunxit ad suras vsque pertingentem. Intra ipsam autem loricam duæ erant laminæ ferreæ, quæ cruciatum augerent. Horum autem ipsa moriens hæredes voluit esse duos filios suos Edmundum & Robertum. Tales fuêre beati Edmundi parentes, rebus quidem temporarijs locupletes mediocriter, sed morum opibus præpollentes. Atq; ità factum est, vt beatus Edmũdus ab ipsis propè incunabulis admodùm religiosè à matre educaretur, & in tenera ætate disceret, quemadmodùm posteà etiã adultus in preces & ieiunia incumbere deberet. Nam vt sua sponte sextis feriis pane & aqua contentus esset, pia mater ei & promittere, & largiri solebat munuscula, quibus sciret illã ætatulã facilè inuitari, vt sic arte quadam salutaris parsimoniæ studium ei iamtum instillaret.

Nota puritatem nascentis.

*ferretrum Parentes eius.

*Cynehã Pater eius fit monachus.

Vita matris sanctissimæ.

Cap. 2.

Mittit Parisios studẽdi causa.

CVm aũt mitteret eum cũ fratre eius Parisios, vt liberalibus disciplinis instituerentur, nè ex ignorantia laberentur in errores, duo eis cilicia dedit, iussitque vt bis vel tèt qualibet hebdomada ea induerent. Timebat enim prudens & religiosa fœmina, nè postquàm pubertatis annos attigissent, per abrupta insanarum libidinum præ-

cipitia incauti agitarentur. Itaque spiritualium bellorum rudes & imperitos sapienter præmunire studuit: ipsíque Edmundo, quem præscia sanctitatis eius, præ cæteris filijs impensiùs amabat, cùm Lutetiæ literis daret operam, cum lineis indumentis etiam cilicium mittere solita fuit. Atque ille sanctus puer, omnem à se leuitatem repellens, choreas, aliaque ludicra & spectacula deuitauit. Porrò Dominicis & festis diebus, vt erat à matre edoctus, ante sumptum cibum, totum perlegit Psalterium.

Nota præces eius.

Cap. 3.

EVnti aliquandò apud Oxoniam per pratum quoddam deambulandi causa, sodalibus, vt id faceret, eum inuitãtibus, cùm se celeriùs ab illis subduxisset, nè conscientiæ puritatem vel nugis puerilibus, vel ociosis sermonibus contaminaret: puer Iesus illi apparuit, candidus & rubicundus, qualem eum sponsa describit in Canticis, & tãquàm à summo cæli vertice repentè in terram delapsus, sic eum prior appellauit: Salue dilecte mi. Ille id audiens, vocem ignoti pueri admiratus est. Cernens suauissimus puer Iesus pa uefactum illum & hæsitabundum, rursùs illum compellat: scisciratur, num vel tenuẽ sui habeat notionem. Respondet illi columbina simplicitate: Neque ego vllam habeo tui notitiam, neq; me puto tibi esse notum. Tum puer Iesus: Et quînam, inquit, fieri potest, vt tam ego tibi ignotus sim, cùm in scholis ad latus tibi assideã, & vbicunque sis, comes semper indiuiduus tibi præstò adsim? subiunxitque: Respice in faciem meam, & vide qd illic scriptum sit. Respexit ille, & vidit cœlestibus exaratum literis: Iesus Nazarenus, rex Iudæorum. Quod cùm puero Iesu indicâsset, ille ocyùs respõdit: Hoc est nomen meum, quod tu debes affigere animo tuo, eiusque ardere desiderio, semperque noctibus accurate imprimere fronti tuæ: quod tibi magno præsidio erit aduersùs mortem repentinam: sed & alijs quoquè, qui illud ità fronti suę inscripserint. His dictis, omni melle dulciora puer ille, in quem desiderant Angeli prospicere, ab eius oculis disparuit, sed non parum suauitatis in eius pectore reliquit. Ab eo autem tempore Edmundus nocte vel die studuit passionem Christi animo versare, in eaq; meditanda medullitùs delectari. Cùm autem quodam die festo multis occupationibus impeditus, nocte recordaretur, se Dominicæ passionis commemorationem omisisse, caputque festum quietem reposceret, ilab auroram apparuit ei diabolus, & ambas ei detinuit manus, nè Crucis signum poset in fronte pingere. Sed mente orante Edmundo, dæmon inter lectum & parietem decidit. Quem ille horrido gutture apprehensum adiurauit per virtutem passionis Christi & aspersionem sanguinis eius, vt diceret, quibus rebus vel maximè ab ipso infestando arceri posset. Respondit ille: Ijs videlicet, quas tu modò nominâsti.

Cõtrà mirè tem subitã neã reme. diũ ei ostẽdit.

Cap. 4.

ACcidit autem vt mater eius à corpore migratura, eum ad se acciret. Ad quam ille venit, extremam eius benedictionem percepturus. Qua cùm illa eum amantissimè impertijsset, rogabat Edmundus, vt absentes quoquè liberos suos ea benedictione afficeret. At illa: Noueris, inquit, fili mi, omnes fratres tuos in te benedictionem percipere, quippe qui per te tuæ erunt virtutis & gratiæ participes. Non enim latuit matrem, quis quatusque futurus esset, cùm id indicijs quibusdam iam antè designatum esset. Videre enim ipsa, nocte quadam in somnis coronam spineam ferentem illum in capite suo, quę vehementer accensa, flammas ad sidera vibrabat.

Mater matriens, ei benè precatur.

Visio matris.

Cap. 5.

CVm socio quodam ambulans, in patriam iturus, vidit campum auibus fuligine nigrioribus opertum. Mirabatur vterque tantam auium multitudinem, sed alterum illum & stupor & tremor ingens obtinuit. Ait ergò Edmũdus ad eum: Sta paulispèr extra viam, & te crucis signo communiens, nihil timeas: visuri enim sumus, quid hæc auium monstrosa frequentia portendat. Deindè vident dæmones corpus aterrimum, nec hominis, nec alicuius animantis effigiem referens, rapere sublimè in aëra, simulque omnes tanquàm vmbras repentè disparere. Tum Edmundus ad socium conuersus: Aues terribilissimas, inquit, quas vidisti, non dubites fuisse dæmones, hominis cuiusdam, qui in pago proximo nuper obijt, animam ad inferos deportantes. Eam animam nobis expressit informe corpus, quod in aëra sublatum vidimus. Sui enim contraria imaginem, ad quam facta fuerat, dum esset in corpore, scelerate viuendo

Visio Edmundi & socij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nequiter deformauit. Paulopòst cùm in pagum venissent, cognouerunt, ea ipsa hora, qua dixerat sanctus Edmundus, è vita quendam abijsse.

Cap. 6.

Vis bonę cõsuetudinis.

POstquàm adolescentię metas attigit, ità sensus suos per vitæ spiritalis exercitia rebus bonis & virtutum studio assuefecit, vt ex iugi consuetudine deindè tanquàm naturaliter mala omnia vitaret. Magnam in eo curam posuit, vt velut in tabulis rasis sanctitatis habitum, crebris actionibus bonis acquisitum, quadam imaginaria impressione effingeret, atque ità innocentiæ fundamento ardua virtutum palatia superstrueret, structuraque per spiritum inchoata, creseceret in spiritum sanctum in Domino. Et certè talis ille effectus est, vt non solùm priùs faceret, quàm doceret: sed etiam priùs faceret, quàm vel facienda audiuisset. Carnis fœdas voluptates & delicias non modò fugit, sed & prorsùs horruit, & abominatus est: & cùm virtutum omnium valdè studiosus esset, castitati tamen singularem nauauit operam, sciens illud Sapientiæ, incorruptionem hominem Deo proximum facere: quo factum est, vt vsque ad supremum vitę diem inuiolata in eo permanserit virginitas. Vt autem cura eius conseruandæ maior ei inesset, de consilio cuiusdam sacerdotis, coram imagine perpetuæ Virginis, sanctissimæ matris Dei castitatis nuncupauit votum, & illi singulari & incomparabili Virgini se cõmendans, eam sibi sponsam delegit, atque vt fœdus cum illa initum prorsùs firmum & stabile fore declararet, nouo quodam modo eam annulo suo tanquàm arrhabone sibi despondit, annulum illum, quem ea causa fecerat, eius imaginis digito infigens, in quo etiam inscripta erat Angelica salutatio. Atque ex eo tempore, vt iple in suo obitu confessus est, quotiès illius clementissimæ Virginis implorauit opem, illa in tentatione exitum, in persecutione solatium, in afflictione remedium, in dolore gaudium ei celeriter impetrauit. Habuit verò etiam in digito suo annulum, cum quo post mortem, vt solent pontifices, sepultus est, cui itidèm, cunctis admirantibus, Angelica salutatio insculpta fuit, vt beatissima Virgo ipsum, suum sponsum & habere & agnoscere dignaretur.

Castitati præcipuè studet.

Sap. 6.

Promittit castitatem.

Mater Dei ab eo inuocata, quid ei præstiterit.

Cap. 7.

PIa mater eius, cùm esset è vita decessura, commendârat ei fratrem eius Robertum, & sorores, vt tanquàm maior natu, illorum curam susciperet. Hæc res ei aliquandiù ab externis occupationibus magnas molestias attulit. Admonuerat eum mater, vt sororum pudicitiæ consuleret: quæ cùm essent speciosæ admodùm, multis periculis exposítæ videbantur: quanquàm maternis & sermonibus & exemplis confirmatæ, cæteris fortiores erãt. De ijs in quodã virginum monasterio collocandis agere volebat Edmundus cum eius monasterij sororibus. Sed illę negabant, nisi certa numerata pecunia, se illas in suum consortium admissuras. Ille veritus hoc ad labem Simoniacam pertinere, recessit ab eis: & cùm aliud nil supperet, ad Deum deprecandũ se contulit, sorores hortans, vt idem ipsæ quoquè facerent. Oratum est igitur, nec desperavit altissimus humilium preces. Innotuit enim Edmundo, in quodam paupere monasterio fœminarum monasticam religionem egregiè florere, & arctissimè conseruari. Illic ergò Edmundus sorores suas degere peroptans, cum loci Præfecta siue Priorissa de ea re colloqui voluit. Sed ea, sicèt ei ignotus esset, illius sermonem anteuertit, suoque eum nomine appellans, Dę sororibus tuis, inquit, Edmunde, non est quod mihi quicquam índices. Ego enim Domino reuelante iam scio, quid velis. Si illæ ad nos venerint, repulsam apud nos haudquaquam patientur. His verbis mirificè exhilaratus Edmundus, totum curarum pondus, quod à sororibus ei incubuerat, in Priorissę manus deposuit, sorores suas illi commendans: atq; ità domesticis absolutus curis, Parisios rediit, liberalium disciplinarum cursum consecturus. Vbi sanè diligentissimè in literas incubuit, & magnam ex eis suauitatem percepit: discendi quidem percupidus, sed rectè viuendi cupidior, ità studebat discere, tanquàm semper victurus: ità viuere, tanquàm cràs moriturus. Ità fiebat, vt & studio benè discendi sensus à rebus friuolis & noxijs auocatos, faciliùs ad benè viuendum accommodaret & disponeret: & ex rectè viuendi cõsuetudine mentem cælestis lucis fulgoribus serenaret, ad benè discenda subtilia puriùs & terssiùs applicaret. Acutè enim cognoscendis & perspiciendis rerum causis sic animum adhibebat suum, in eoque tam feruens & assiduus fuit, vt breul admirabiles in doctrina progressiones haberet, & non studiosis modò, sed etiam magistris & præceptoribus miraculi instar esset.

Sorores suas collocat in monasterio.

Redit Lutetiã, & dat operam literis.

Cap.

Cap. 8.

HOstis autem malignus, teterrimus dæmon, cùm eum cerneret castitati summam impẽndere operam, magis etiam pectoris eius tranquillitatem perturbare nitebatur. Itaque puellam quandam, hospitę eius filiam, illius amore inflammauit, ità vt illa impudicis in eum coniectis oculis, itemque signis & nutibus eum ad turpem concubitum prouocare conaretur. Sed cùm hac ratione nihil proficeret, apertis cum eo verbis cœpit agere, & multis modis ad nefarios amplexus inuitare. Ille verò haud secùs atquè pestẽ quãdam illam fugiens, sæpè obiurgabat & verbis castigabat eam. Sed cùm neque sic vellet ab illo improbo conatu reuocare sese, sed pergeret esse importuna, tandẽ apud se deliberans, qua illa posset via reduci ad sanitatem, tempus ei certum præfigit, ad quod adesse debeat. Illa se sperans voti compotem fore, statuto tempore confidenter venit. Postquàm autem ad eum ingressa est, & illo iubente superioribus vestibus nudata, apprehensam virgis egregiè in tergo verberauit, vt stultitiam, quę erat colligata in corde eius, virga disciplinę fugaret. Tum illa tam malè & duriter accepta, fugit eum, quẽ antea tam perdite erat persecura: tantumque apud eam illi virgarum ictus profecerunt, vt, quemadmodum ipsa postea fassa est, deincèps nunquàm eiusmodi tẽtatione pulsata sit. Cernens autem impurissimus dæmon se tam aperta mali specie eum euertere nõ posse, per matronam quandam, satis, vt videbatur, honestam, eum in turpitudinis foueam peraliere conatus est. Ea enim sub officij prętextu quędam ei munera obtulit, vt ijs cum illiceret & emolliret ad consentiendum suæ malę voluntati. Quod cùm ille animaduertet, perquisiuit ex ea, num conscio marito suo his ipsum muneribus afficeret. Respondit illa: Nihil huius nouit vir meus, quem nolim scire hunc me tibi peramanter habere hospitem. Tum vir sanctus: Ego vero, inquit, nescìente marito tuo dona tua non recipiam. Abijt illa cum muneribus suis, voto frustrata suo: & vir Dei ab eius infestationibus liberatus est.

Impudicã puellã verberibus fanat.

Prou. 22.

Cap. 9.

POstquàm ex adolescentię annis excessit, crescente cum ętate corporis robore, creuit etiam inuisibilis militię pugna. Quamobrèm non contentus ille cõmunibus cilicijs, quibus mater cum à teneris annis vti voluit, nouum cilicij genus effinxit, quo carnem suam non tam domare quàm excruciare studuit: quod genus & priscis incognitũ, & recentioribus incompertum puto. Habebat cilicium nõ ex tenuibus pilis, vt assolet, contextũ, sed ex chordulis quibusdã, instar retis multa densitate inter se consertis & incarnatis confectũ, cui multi inerant noduli, humanę carni propè intolerabiles. Ab anteriori parte patebat, funiculis à capitio vsq; ad fimbrias hincindè assutis constrictum: qua re fiebat, vt eius noduli corpori arctiùs apprimerentur, & maiores ei cruciatus afferrent. Nec tamen hoc tormẽti genere ille cõtentus, aliud addidit, maiori etiam admiratione dignius. Vt enim ex perpetua cilicij eius cõpunctione corpus doleret acriùs, funem equorum pilis triplicato ità illud constrinxit, vt à scapulis vsque ad renes crebro amictu funis duceretur, & infima parte tanta vi adstringeretur, vt vix corpus inflectere, aut erigere posset. Et quia interdiù manus & collum, nè homines aduerterent, ea ratione affligere non potuit, noctibus cilicio ea affligebat. Addebat verò etiam femoralia cilicina, & caligas æquè cilicinas, quibus assiduè vtebatur cum lorica illa, quã mater ei reliquerat, duplicia de manu Domini recepturus, pro duplici martyrio, quo se ipse in eorum atque nodosum, & ad dolores corporis augmentandos pluribus locis affecit. Porrò in Aduentu & Quinquagesima plumbeam quandam vestem induit, & corpus suum funibus constrinxit, nè anima eius peccatorum funibus cõstringeretur.

Nouũ cilicij genus effingit.

Nota dirã corporis castigationẽ.

Cap. 10.

CVm artium magister effectus esset, pręter morem eorum, qui tum publicè legebãt vel profitebantur, Missæ sacrum audire, & preces Canonicas quotidiè legere consuesset: quę religiosa consuetudo etiam discipulis eius profuit, quibus persuasit, vt cum ipso Missæ sacrificio interessent. Vt verò commodiùs & liberiùs id efficere posset, in parœcia, in qua degebat, sacellum construendum curauit in honorem sanctissimæ Virginis Mariæ, quam semper amore singulari coluit & prosecutus est. Accidit autem, vt quidam ex auditoribus eius & morbo & egestate premeretur, nec quemquam haberet, qui opem ferret vllam. Eum iam lecto decumbentem, iussit in hospitium suum inferri: vbi sanè rara quadam humanitate & beneuolentia quinque hebdoma-

Construit sacellum in honorẽ matris Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bdomadibus coram illo cubauit, eique in ijs, quæ eius poscebat necessitas, sedulò ministrauit, interim nihilominùs & prælegens, & disputans assiduè. Non vacauit autē magno miraculo, quòd cùm ex ægroti illius manu ob imbecillitatem non rarò vrinale excideret, semper mansit integrum, illius haudubiò meritis, qui ei propter Deum humanitatis officia præstabat. Alius quidam eius discipulus, è brachio diriter laborans, ei indicauit, tanquàm sancto. At ille ex commiseratione familiariter ait ad eum: Sanetur Christus gratia sua. Postridiè redit ille, & se rectè valere affirmat. Inuasit autem morbus eius in brachium Edmundi, quem comiter ferens, paulopòst etiam ipse curatus est.

Singularis eius humanitas.

Cap. 11.

SOlebat quotidiè deuotè & reuerenter dicere precem quandam in honorem matris Dei & beati Euangelistæ Iohannis, cuius initium est, O intemerata &c. Sed cùm aliquando studijs esset occupatus, illius dicendæ oblitus est. Proxima nocte beatus Iohannes ei apparens, iussit manum porrigere. Habebat enim in manu ferulam, & dirè vlturo est ei minitari ictum immanem. Sed mox placatus, retinuit manum, quam iam ad extendendum extenderat: blandeque & familiariter eum admonuit, nè illam precationem vnquàm omitteret. Iam sex annis liberalium artium professorem egerat haud vulgarē, cumque socijs suis prælegeret geometriā, mater ei in somnis apparuit, perquisiuit quid legeret, & quid sibi vellent figuræ, quibus adeò intentus esset. Ille vbi respondit quod visum fuit, mater apprehensa manu eius, tres in ea circulos pinxit, pattem & filium & spiritum sanctum ordine eos appellans: addiditque: Hisce deincèps figuris, fili mi, intentus esto, omissis istis, quibus te occupas. Tum ille matris vocem intelligens, mox ad Theologiæ studium se transtulit. Pecuniam, quam ei liberales disciplinas profitenti, auditores numerare solebant, pulueribus operram in fenestra recōdebat, ità dicens: Terra terræ, & puluis puluerī meritò debet commendari. Sed id sodales quidam animaduertentes, interdùm ioco eam tollebant: porrò nequam homines furtim eam surripiebant. Postquàm autem Theologiæ animum appulit, non sat habuit mane sacrificio interfuisse, sed in augmētum pietatis & religionis, in ede sancti Mederici nocturnis aderat vigilijs: post matutinas siue nocturnas preces, in oratione cum lachrymis & gemitibus coram altari sanctæ Mariæ perstitebat, ac deindè, nulla corpori quiete data, cum alijs ad scholas accedebat. Vespertinis etiam precibus se præsentem exhibebat. In ēdibus sacris reuerenter & pie se gessit, & vel nūquàm, vel rarissimè illic assidere voluit. Archiepiscopus Eboracensis Vualterus cùm eum Theologiæ studere didicisset, sacra biblia suis sumptibus ei scribenda curare voluit. Audierat enim illum Oxoniæ librorum penuriam pati. Sed id ille recusauit, veritus nè monasteria ea re grauarentur. Habebat ipse Psalterium cum glossis, & duodecim prophetas, iremque Epistolas Decretales: sed hęc omnia distraxit, preciumque in studiosos inopes Parisijs erogauit. Mirantibus cęteris, cur præter omniū morem codices necessarios venderet, vni ex ijs causam scisciranti, & stultitiam objicienti respondit: Quo plura nouimus, eo quoquè plura facere debemus. Ego verò hos codices distrahens, parùm feci, minusq; quàm debui. Cùm enim dicat Christus, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ possides, & da pauperibus: ego qui multa retineo, pauca largitus sum: pusillanimitatis potiùs, quàm prodigalitatis, arguī debebam. Tanta autem auiditate sacras complectebatur literas, vt in earum studio penè insomnes duceret noctes. Studijs intentus, coram se habebat imaginem eburneam beatæ Mariæ, in cuius circuitu depictum erat nostræ redemptionis mysterium. Itaque in codice feruebat lectio, ad imaginem, vel eam potiùs, quam illa repræsentabat, preces dirigebantur: vtrinq; verò eius animo influebat contemplationis dulcedo & ecstasis. Quoties biblia sacra aperiebat, honoris causa reuerenter ea exosculabatur.

Gratæ sunt sanctis preces, in eorū honorem fusæ.

Confert se ad studium Theologię.

Vigiliæ eius & preces.

Matt. 19.

Imago S. Mariæ.

Cap. 12.

BReuì autem mirè in Theologiæ studio profecit, ità vt intra annos paucos, multis magna contentione hortantibus, Doctoris titulo ornatus sit: sed id sanè inuitus, quòd illo honore se indignum arbitraretur. At verò iam promotus in Doctorem, ad eò cunctis prodesse studuit, acsi omnibus iuuandis natus esset. Erat profectò concionator egregius, disputator acutissimus, pius Theologiæ professor: atque in iis omnibus alijs effundebat, quod ipse hauserat de fontibus Saluatoris. Non rarò contigit, vt multi & magni viri, cùm eius prælectionibus interessent, lachrymas cohibere non possent, sed codices complicare cogerentur. Mel & lac erat sub lingua

Effectus prælectionum eius.

gua eius, & indè mira suauitas in auditorum mentes distillabat. Multi ex eius schola prodiēre doctores eximij, qui etiam vitę eius vestigia pro viribus sectari conati sunt: nōnulli ecclesiasticis beneficijs honorati vel onerati potiùs, flammis oris eius in schola prælegentis incensi, relictis omnibus, monasticam vitam amplexi sunt. Ignis enim in cordis eius altari iugiter ardens, alijs ostendebat lucis iter. Quadam nocte in somnis vidit ignem copiosum existere in schola sua, atque indè septem faculas extrahi. Altera luce in scholis eo prælegente, Abbas quidam Cistertiensis ordinis eò aduēnit, & lectione absoluta, septem ex eius discipulis secum abduxit, qui omnes facti sunt in eius monasterio monachi. In ijs vnus fuit Stephanus, qui postea Clarauallēsis Abbas creatus est. Nihil hac re, tanquàm imminuto auditorio suo, mouebatur Edmundus: lætabatur potiùs illo damno, quòd eum animarum salute coniunctum esset. Disputaturus aliquando de sacrosancta Trinitate, assēdit in cathedram: cumque illic sedens discipulos expectaret, & quid dicturus esset, animo pertractaret, somno oppressus, vidit columbā supernè adnolantem, oreq; suo ferentem mirificum Christi corpus, & ipsius ori inferētem, moxq; ad iuperna reuolantem. Expergefactus, de beatissima Trinitate tam præclarè, sublimiter & luculenter disseruit, vt humani ingenij modum propè excessisse videretur.

Visio eius.

Alia visio.

Cap. 13.

MVlta ei concionanti gratia aderat, ità vt ignitis sermonibus suis animos auditorum, quantumuis frigidos, efficaciter inflāmaret. Sensit hoc Comes Vuilhelmus *Salesbrē, quem longam spathā cognominārunt: qui cùm multo tempore sua peccata confessus non esset, nec vellet Christiano more sacrosanctam Eucharistiam percipere, in eius concione conuersus est, & ad meliorem frugem se recepit. Sub ipsis autem concionibus suis vir sanctus Crucem manu tenebat, quam subindè intuens, modò acerbè plorabat, modò leniter subridebat. Lachrymarum ei tum causa erat, vt ipsus ait, quòd cùm multi essent verbi auditores, factores perpauci extarēt: licèt Christi passio eis ob oculos versaretur, nec innumera sanctorum exempla deessent. Ridebat verò, quòd eum ignoraret, per CHRISTI passionem & Crucem immensa toti orbi beneficia collata.

Vis concionum eius.

*Sarum
*Solesbesi, ensis.

Cap. 14.

ABstinentiam in omnibus singularem ab ipsis primis ætatis initijs consectatus est, putà in sermone, cibo, potu, somno, rebusque alijs, quantùm humanæ ferrent vires, in ijs temperantiæ studens. Solo pane & aqua sextis ferijs contentus fuit: interdùm solam panem edens, nullum omninò potum admisit. Vndè id consecutum est, vt nonnunquam labia eius scissa viderentur, vt solet arida tellus, humorem sitiens. Defluebant à capite & barba pili, medicis eius rei causam dicentibus, quòd corpus eius humoribus destitutum esset. Cibis vescebatur vilioribus: quòd si adessent delicata fercula & potus lautior, minùs ijs vtebatur. Nolebat vt sua causa quisquam ex ipso perquireret, quibus in prandio vesci vellet: & si appositas escas quispiam commendâsset, gustare eas nolebat, quòd opiparas esse indè conijceret. Secundis & quartis ferijs, itemque in Septuagesima carnibus abstinuit: cæteris diebus propè nihil è carnibus vel piscibus attingens, nec tamen vel disputationes, vel prælectiones intermisit. Promotus ad sacerdotium vel præsbyterium, duram illam viuendi rationem, quam carnis excruciandæ causa susceperat, etiam duriorem effecit. Rarissimè bis in die edebat, idque non nisi honesta ratione persuadente. Deniquè tantum ille sibi abstinentiæ rigorem indixerat, vt plerique è suis putarent eum vel mente captum, vel vita priuatum iri. In preces sedulus incumbebat, nuda humo defigebat genua, idque interdùm tam duriter, vt erumpente sanguine alterum genu adspergeretur, alterum verò semper callum duceret. Singulis diebus omnia CHRISTI crucifixi membra à capite vsque ad pedes singulatim salutabat his verbis, Adoramus te CHRISTE &c. Quotidiè etiam triplices dicebat horarias preces, quas vulgò horas vocant, putà Canonicas, sancti Spiritus, & perpetuæ Virginis Mariæ: addebatque etiam officium defunctorum. Post primum exurgens somnum, mox vel ad precandum, vel meditandum, vel legendum se conferebat, & tam post nocturnas vigilias, quas Matutinas vocant, quàm ante eas, ità persæuerabat. Lectum quidem habuit satis honestè compositum, nec tamen in illo cubabat, sed in scabello, nonnunquàm etiam nuda humo: quandoq; verò caput pendulū ad lectū reclinabat.

Singularis eius abstinentia.

Initiatur sacerdotio viuit durius.

Preces eius.

Quo pacto somnum ceperit.

Inter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vestes eius.

Interdùm etiam, vt dimidio tantùm corpore quiesceret, sedens capiebat somnum: idq; annis triginta ità fecisse creditur. Linteamina, operimentum, vel culcitram non habuit, sed vel pallio, vel epomide, siue superhumerali tegebat se. Vestes vtplurimùm habuit colore cinericio, nec abiectas nimis, nec valdè pretiosas. Ludis vel spectaculis secularibus sese admiscere noluit. Beneficium Ecclesiasticum vel vnum solùm, licèt crebrò sibi essent oblata, nunquàm habere voluit, nisi præsens resideret: & illud ipsum, si prælectionibus vacaturus erat, nullius expectato consilio, resignare solebat. Tandèm tamen, vt liberiùs posset prædicare verbum DEI absque auditorum onere, in nobili Ecclesia Salisberiensi accepit cum canonicatu thesaurarij dignitatem, quorundam instantia & prece victus. Causarum ventilationibus & placitis interesse noluit, idq; Pontificis Maximi permissu, cuius literas impetrauit. Pecuniam non modò tangere, sed vel adspicere indignum arbitrabatur, nisi eam, quam sua manu pauperibus distribueret. Cellaria vel alias officinas domûs suę ingredi noluit, parùm id se decere existimans. Rationes quoq; rerum suarum per se reposcere, indecorum sibi arbitrabatur. Quod è facultatibus suis proprium habuit, id commune studuit facere egenis.

Pecuniæ cõemptor insignis.

Cap. 15.

INtereà sanctitatis eius fama etiam Alpes transgressa est, & cùm summus Pontifex eum Crucis amatorem esse didicisset, Crucis prædicationem ei cum insigni priuilegio demandauit: permittens ei, vt ab ecclesijs acciperet res necessarias, & eorum metere posset carnalia, quibus spiritalia seminabat. Ea tamen potestate ille vti noluit, sed gratis annunciauit Euangelium, suisque stipendijs more ab illis, qui militant, valdè alieno, militauit. Quamobrèm etiam Deus in illa legationis functione & itinere multis eum miraculis cohonestauit. Cùm enim verbũ Crucis in pago Lemestrensi prædicaret, iuuenis quidam, iuuenilibus irretitus oblectamentis, ab eius manibus Crucem accipere cupiens, ad eum accessit. Eum verò fœmina quędam à proposito reuocare volens, attepto pallio retraxit, sed non impunè. Mox enim contracta manus docuit eam, non sibi fas esse, Christo militaturum à tam pia voluntate reuocare. Illa sentiens diuinitùs se percussam, flens & ciulans voces dabat miserabiles. Scisciтāte viro sancto, quid id sibi vellet, dictum est, quid accidisset. Tum ille ad mulierem: Vis´ne, inquit, de manu mea Christi crucem accipere? Illa respondente, se id velle: vir sanctus Crucis signum eius humeris imposuit, & illa confestim sanata est. Rursùs in pago Stradeuicensi illo Crucẽ prędicante, cùm iuuenis quidam Crucem vellet accipere, amica eius retinuit eum. Sed eam repentè cælestis vindicta oculorum lumine priuauit: flenti verò & ploranti vir beatus pro ea orans, lumen restituit. Alio tempore concionaturus apud Boclandam, vbi Deo famulabantur moniales instituti Cistertiensis, priusquàm eò aduenisset, defuncta monialis cuidam viuenti monachæ appārens, Magister Edmundus, inquit, huc venturus est, & ad populum conciones habiturus. Tu ei filum tali loco repositum offeras, vt ex eo Cruces efficiat. Fecit illa, vt erat admonita, & cùm multæ indè confectæ essent Cruces, permulti signati sunt, nec tamen quicquam ferè de filo decessisse videbatur. Cùm Vuigorniæ extra templum concionaretur, horrida nubes se repentè diffudit, vehementes auditoribus imbres minitans. Sentiens vir Dei consternatos illos iam fugam meditari, signum Crucis contra illas nubes expressit, ità dicens: Prœcipio tibi, maligne spiritus, vt procùl hinc abscedas, nec hũc populum ausus sis impedire. Dixit, & dispulsa mox atra caligine, nubes lucida obumbrauit eos, interim in circuitu cum magna tempestate multa pluuia cadente. Sæpè etiam aliàs diuersis temporibus pluuiam & tempestatem ab eo loco, quo concionabatur, auertit.

Gratis prædicat Euangelium & Crucem.

Pœna fœminæ temerariæ.

Eam sanat vir Dei.

Cæcæ lumẽ impetrat.

Miraculum

Signo Crucis auertit pluuiam.

Cap. 16.

ACcidit nocte quadam, vt Biblia lectitanti ad lucernam, somnus vigilijs defatigato obreperet importunus: cui cùm resistere non posset, obdormiuit, & interim candela in codicem décidit, diuque illi inhęrens, ardere non destitit. Euigilans indè vir sanctus, vt vidit periculum, obstupuit: existimansque adusta, ingemuit. Sed cùm ablata candela fauillam flatu suo abegisset, non sine magna animi exultatione codicem prorsùs illæsum comperit. Alio quoquè tempore lucernam lectitanti somnus extorsit, vt ipsi cederet vel inuitus. Tum verò mus ingressus, lumen extinxit. Expergefactus postcà vir Dei, videt se lumine destitutum: gemebundus appellat nomen dulcis-

Præclarum miraculum

simum sanctissimæ matris Dei, moxque gratulabundus cernit sibi lumen cælitùs restitutum. Infestum quandoquè in pede apostema vel tuber tulit, quod medici anthracem siue carbunculum vocant. Calamum igitur arripiens, quo scriptitare solebat, tres vel quatuor Cruces in eius circuitu, vnam super illud depinxit, prædicens deterrimum illud vitium propediem profligatum iri. Altero die ità malum illud omne euanuit, vt nullum eius vestigium cerneretur. Quidam eius cubicularius cilicium & femoralia cilicina, quæ vsu diuturnò contriuerat, ab eo comburenda accepit. Et ille quidem misit ea in ignem, sed ignis lambens ea, consumere non potuit, tanquàm vereretur sacrilegij notam sibi inustum iri, si læderet ea, quæ beati viri carnem attigissent. Nec hoc sanè admiratione vacat, quòd in eius cilicio alijsque vestibus vix vnquàm vermis reperiri potuit. A famulis suis vsqueadeò voluit carnis munditiam conseruari, vt si quis eam contaminâsset, is pactis legibus sibi ex eius domo mox emigrandum sciret.

Lumẽ ecclisiis restituitur.

Pellit Crucis signo anthracem.

Res mira sanè.

Cap. 17.

CVm autem Cantuariensis sedes iam diù vacâsset, & ad Gregorium nonum Pontificem Maximum deuoluta esset illi metropoli pastorem prœficiendi deliberatio, per omnem Angliam ille diligenter per fidos nuncios iussit inquiri, quis illi oneri sedendo imprimis idoneus, tantoque honore affici præcipuè dignus omnium iudicio censeretur. Tandèm Edmundus vnus omnium & aptissimus & dignissimus existimatus est, eumque canonicè electum, Cantuariẽsi Ecclesiæ pastorem dedit. Missi sunt tum spectatiles viri ad Ecclesiam Salisberiensem, qui eum Cantuariam perducerent, sed inquisitũ minimè repererunt. In pago autem Caluensi inuento indicant, quid de ipso factum sit. At illo consentire nolente, redeunt ad Salisberiensem Episcopum, quid Edmundus respondérit, exponunt. Prœcipit ille grauiter & seuerè, vt obediat. Nec tamen Edmundus consentire nolit. Tum ille Deum offendere timens, & precibus victus, & ratione conuictus, & prœcepto adactus, assensit tandèm, sed ità tamen, vt protestaretur se nulla ratione ejectioni illi cessurum, nisi grauiter se in Deum peccaturum formidaret. Ità demùm cunctis exultantibus, admodùm honorificè & multa celebritate Archiepiscopus ordinatus est.

Fit Cantuariensis Episcopus, sed non assentit.

Tandẽ cedit, ne Deũ offendat.

Cap. 18.

PAstor igitur in populo Dei constitutus, omni virtutum genere magis ac magis enituit nec de ea, quam diximus, vitæ seueritate & duritia quicquam remisit, sed in dies potiùs quippiam ad eam adiecit. Non induebatur purpura & byssо, aut veste preciosa, vt solent plerique Episcopi: sed contentus erat tunica vel candidi, vel cinericij coloris, pretij non magni. At tamen nè frons à cæteris discreparet, superiores vestes honestas habuit, non tamen studio vanitatis. Cùm esset in itinere, si quis ei vel tenuissimæ sortis homini sua confiteri voluisset, mox ab equo desilijt, confitentem audiuit, pium & assistentem illi se prębuit, nec repulit eum vel ob temporis importunitatem, vel ob hospitium propinquũ. Pauperibus ostiatim mẽdicantibus largas præstabat eleemosynas: malorum pecuniam ex illis quotidianum victum & congruum vestitum subministrans. Puellas opes suo ære nuptui collocandas curabat: quem in vsum applicare solebat multas quibusdam ex iustitiarias, propter peccata quibusdam iure irrogatas. Ab omni munere excutiebat manus suas, & eos, qui munera acciperẽt, detestabatur, prœsertìm potestatem gerentes, quos ad faciendam iustitiam gratuitos aiebat esse debere, non muneribus inuitari & illiciendam crebrò dicebat: Prændere & pendere, non nisi litera vna inter se discrepant. significare volens, admodùm propinquum cum esse suspendio, qui præter fas munera benenter accipiat. Et multi quidem, vt eius sibi benevolentiam conciliarent, multa etiam non secus precij offerebant, sed ille omnia respuebat, aiebatque: Nunc quãdò dies sum & nullius egeo, terrimus satan muneribus capere me vult, quibus etiã tum, cùm pauper esse, corrumpere me non potuit. Sed Dei ego benignitate fretus, spero nunquàm illum hac ratione mihi impositurum. Muneribus enim prœter ius fasque datis & accepti, hodiè corruptus est orbis Christianus, peribitq; etiã priùs quàm id percipiant Christiani, nisi hanc pestem à se extirpare & profligare conentur.

Totus prõptus est ad salutẽ animarũ promouendã.

Munera cõtemnit.

Cap. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HVnc in modum se in Episcopatu comparauit & gessit vir sanctus, quandiù pace & tranquillitate potitus est. Sed quia charus & acceptus erat Deo, oportebat eũ in tentationum fornace probari & éxcoqui. Itaque cùm totum se vellet saluti animarum & Ecclesiasticæ libertati tuendæ, vt eius decessores fecerant, impéndere, multaci aduersa & molesta tum à rege, tum à regni proceribus illata sunt. Immò verò etiam ipsum Cantuariense collegium, quod cum ad illam dignitatem euocauerat, ei proh dolor se opposuit. Interim ille etiam eos, quos exploratè nouerat suos esse hostes & persecutores, ad oscula pacis, & ad suam familiaritatem passim admisit, ità vt etiam gratis amicorum officijs & obsequijs, illorum graues iniurias præferre videretur. Quæ inter cùm à suis reprehenderetur, ille respondebat: Profectò si mihi vel vtrunque amputent brachium, vel è capite oculos euellant, nihilo mihi chariores erunt. Nolo ego propter eos peccare in Dominum, neque ex culpis alienis mihi damna conflare: immò verò mâlim insilire in rogum ardentissimum, quàm peccatum vllum sciens admittere in Deum meum. Cùm autem eius familiares lugerent & mœrerent ob illatas ei iniurias, obiurgabat eos, ità dicens: Sicut mater ægrotanti filio solet amarum offerre poculum, & iubere vti salutis recuperandæ causa illud ebibat: ità nos aduersa omnia salutis causa perferre debemus, & maris huius inundationes perindè vt lac sugere, atque cum præcursore Domini in deserto mundi huius comedere mel syluestre. Commemorare etiam solebat, Christum Dominum, cùm morte afficeretur, nihil repugnâsse, sed potiùs pro eis patrem suum deprecatum esse: itemque non homini, sed Deo, seruandam esse vindictam. Verumenimuerò cùm se animaduerteret in Anglia pastoris officium ità, vt oporteret, exercere non posse, voluntarium complexus exilium, in Gallias migrauit.

Ob defensionẽ Ecclesiasticę libertatis multos habet aduersarios

Nota lector

Mat. 5.

Luc. 23. Deut. 32.

Cap. 20.

ANtè verò, quàm è natali emigraret solo, multa per eum Deus miracula effecit. Quidam enim è Clero, laborans febribus, obnixè eum rogauit, vt aquam sacraret, eamque sibi pro obtinenda sanitate bibendam porrigeret. Fecit vir sanctus, quod rogatus erat: bibit æger aquam sanctam, & repentè morbus abscessit. Alius ex eius Clero, quartana vexatus febre, eo die, quo paroxysmum expectabat, per aulam, vbi discumbebat sanctus Episcopus, pertransijt. Cernens eum vir pius, scisitabatur cur non prandaret cum cæteris. Ille verò ait se febrem expectare. Tum Episcopus: Ego, inquit, Crucis signum exprimam in morsellum murenæ huius, eumque in sanctæ Trinitatis nomine ori tuo imponam. Quem si mox comedere voles, sanus eris. Accepit ille morsellum de manu eius, & cum socijs ad mensam assidens, & mãducans vultu hilari & iucundo, curatus est. Quidam vir magnus & literatus, è genu laborans, percepta sancti Episcopi benedictione citò reualuit. Porrò autem ante eius excessum ex Anglia, sanctus Thomas martyr apparuit beato viro, &, vt viriliter ageret, eum cohortatus est, eiusque animum confirmauit. Cùm autem martyris pedem ille osculari vellet, noluit ferre Christi martyr, sed pedem retraxit, illo suspirante atque illachrymante. Scisitante autem martyre, cur fleret, & illo respondente, quòd dignus non esset eius beatissimos osculari pedes, martyr ait: Noli hac causa flere: propediem enim ad oris mei osculum admitteris.

A qua beneficta sanat febricitantẽ

Aliũ sanat.

S. Thomas ei apparet.

Cap. 21.

CApta indè opportunitate, clàm ab Anglia discessit, & Pontigniacũ in Gallias profectus est: quo in loco nonerat refugium & receptaculum fuisse omnium ab Anglia propter iustitiam exulantium Prælatorũ. Illic ad annos sex delituerat beatus Thomas Archiepiscopus Cantuariensis & martyr. itemque celebris ille Stephanus à * Languetonia cum aliquot suffraganeis suis multis annis palmam certaminis sui ibi præstolatus erat. Extant verò etiam versus cuiusdam de loco illo:

Est Pontigniacum pons exulis, hortus, asylum.
Hîc graditur, spatiatur in hoc, requiescit in illo.

Eò cùm venisset beatus Edmundus, inprimis reuerenter acceptus est: ibique permanens, lectioni & assiduis precibus vacabat, & sua manu scriptitabat: interdùm etiam ad propinqua loca concionaturus exibat. Interim graui morbo corripitur, & solemnium feruente, familiares eius consultum arbitrantur, vt ad locum temperatiorem transferatur. Itaque vir Dei à Pontiniaco recedens, Soisacense monasterium petijt, vbi etiam vita functus est. Dolentibus autem Pontiniacensibus, quòd ipsos relinqueret, sic eos consolatus est: Ad proximas beati Edmundi regis & martyris ferias reuertar ad vos. Tum enim sol à nobis longiùs recedens, hyemis frigora adducet. Quod quidem propherico spiritu illum dixisse, probauit euentus. Illo enim die Pontiniacum corpus eius relatum est, impleuitque mortuus, quod viuens promiserat. Vbi autem animaduerrit diem extremum impendére, sacrosanctum Christi corpus afferri iussit. Eo allato, suas ad illud manus extendens, cum ingenti fidutia ait: Tu es, Domine, in quem credidi, quem prædicaui, quem veraciter docui: & tu mihi testis es, quòd in terris nihil præter te quæsiui. Et vt tu nôsti nihil me velle, nisi quod tu vis: ità fiat, Domine, volũtas tua. Mirabantur omnes, qui illic aderant, putabantque eum alienatum mente hæc dicere, maximè quòd haud aliter se gereret, ac si Dominum carne crucifixum, coràm intueretur. Postquàm autem sacrosanctam percepit Eucharistiam, toto illo die adeò iucundus & hilaris fuit, vt omnis ægritudinis expers videretur, multaque omnes, qui illic aderant, admiratione afficerentur. Manabant ab oculis lachrymæ pietatis, perpetuam mentis serenitatem testabatur vultus immutabilis. Sacramento extremæ vnctionis accepto, Crucem non sine lachrymis & gemitibus complectebatur, & mira deuotione ac pietate vulnera Christi crebrò & prolixè deosculabatur. Porrò vulnus lateris illachrymantibus oculis respiciens, diuque ore admoto indè sugens, Hauritis nunc, inquit, aquas de fonte Saluatoris. Eam illius deuotionem & gestus, vltra modum adstantes admirabantur, maximè quòd incredibili hilaritati adiunctam cernerẽt disciplinam. Deniquè membris sensim deficientibus, noua semper mẽtis gratia in eo pullulabat. Itaq; tametsi mors ei erat proxima, nullum tamen mortis signum in eo extitit: nulli gemitus vel suspiria, nullæ eius querimoniæ audiebantur: nec lecto decubuit, vt solent moribundi, sed vel sedit, vel quietem capturus, caput in manum deposuit. Tandem morbo inualescente, felix anima cuolauit è corpore decimosexto Calendas Decembris, anno Christi millesimo ducentesimo quadragesimo.

Excedit ex Anglia.

Pontignia. ei encomiũ.

En vt comẽ plectitur Crucem.

Esa. 12.

Abit è terris in cælũ.

Cap. 22.

NOcte autem illa, quę eius obitum antecessit, quidam vir vitæ venerabilis, in visione vidit illum in primaria æde Cantuariensi in pontificia cathedra sedentem, & habitu pontificali indutum, pedum sua tenentem manu: quosdam verò eius æmulos videretur, diuino nutu repentè illic adesse thecam beati Elphegi Archiepiscopi Cantuariensis & martyris, in eamque sine vlla lęsione temporis puncto beatum Edmundum recipi. Porrò beatũ Elphegum operculum thecę suæ ab eo loco, vbi eum populus veneratur, manu sua apportare, & eo regere beati Edmundi corpus, in ipsius theca quiescens, moxque exultabũdum dicere, Statuit ei Dominus testamentum &c. Vbi vir Dei à vita abijt, corpus eius exanime feretro impositum est, vt Pontiniacum deferretur: sed prius tamẽ extracta pro more viscera, in S. Iacobi æde apud * Pruuinum tumulata sunt, vbi multis ornantur miraculis. Reliquum corpus ablutum, & vestibus sacris indutum, Pontiniacum honorificè perlatum est. Sed in itinere nocte vna in Templariorum de Cotiniaco domo permansit, completumque est, quod vir sanctus prędixerat. Cùm enim à Pontioris domo discedens, illàc iter haberet, coniectis in eam domum oculis, scisitabatur cuius esset. Quodam autem respondente, Templariorum eam esse, Cùm Pontiniacum, inquit illic, rediero, hospes illic pernoctabo. Deniquè ipsis beati Edmundi regis ferijs corpus sanctum ad fores Pontiniacensis cœnobij adductum, & qua par erat, reuerentia exceptum est. Dilata autem eius sepultura est, dum appararetur sarcophagus, vsque in septimum diem, nec tamen vlla in eo corruptio, nullus ingratus odor deprehensus est. Tota autem nocte illa in precibus fratres mansêre peruigiles, corpusque detecta facie in medio positum, roseo colore perfusum videbatur.

Visio cuiusdam.

Prophetia S. Edmũdi.

Mira gratia in vultu defuncti.

Cap. 23.

POrrò custos sacrarij Petrus, videns multos confluere, dareque operam, vt pro animi sui deuotione possint aliquid ex eius reliquijs adipisci, apud se statuit in eandem curam & cogitationem incumbere. Itaque tanquàm operis quippiam facturus, accedit ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

feretrum,tentat auellere annulum à digito beati viri, & alium in eius locum repo nere. Cùm autem leniter contrectando nihil proficeret, quanto maximo potuit conatu in stitit,vt annulum è digito extraheret. Sed videns fruſtrà ſe niti, veritus nè in facto de prehenderetur,procùl abſceſſit,nec tamen deſtitit cogitare, ſi qua via poſſet peruenire ad id,quod optabat. Deindè rursùs eò ſe confert,licèt pudefactus:applicat os ſuum ad defuncti aures,demiſſa voce tanquàm viuenti ſic loquitur: Peccaui,ſancte pater,quòd non priùs petita venia,quod tuũ eſt,mihi temerè vſurpare inſtitui:ſed qa id facere volui honoris tui cauſa,ignoſce(obſecro)confitenti,& optatum munus largire petenti. His dictis,apprehendit beati viri manum,ſummaque facilitate annulum non tam detractum, quàm elapſum à digito, mirè gratulabundus abſportat.Eum autem Abbas inter alias res ſacras iuſſit reponi, atque ex eius contactu vſque in præſens, DOMINO largiente,multa ægris beneficia præſtantur. Manè autem innumera hominum aduenit multitudo,diuinisque officijs ritè peractis,corpus ſacrum à multis honeſtis & venerabilibus viris humatum eſt. Illo autem die non nisì tria edita ſunt miracula,fortaſsis quòd plures illic ægroti non adeſſent, qui curarentur. Poſtridiè humus corpori ſuperiecta eſt, & toto ferè octiduo miracula ceſsârunt. Quod cùm non parum mœroris & admirationis fratribus afferret,frater Hermannus ait ſibi crebrò apparuiſſe beatum virum vultu mœſto & irato,ſeque ex eo percontatum,cur à cœptis miraculis ceſſarer,illumque demonſtrâſſe ſepulcrum ſuum,dixiſſe tanta mole terræ oppreſſas manus non poſſe ſe ad cælum tollere DOMINI deprecandi cauſa. His auditis, omnes laudant DEVM, & ocyùs terram omnem à corpore amouent. Mox vti cœperant, rursùs miracula fiunt: vident cæci, ſurdorum pateſcunt aures, ambulant claudi, hydropici detumeſcunt,morbidi curantur: in carceres conſecti,liberantur: mortui reuiniſcunt: ipſa quoquè bruta animantia,eius beneficia percipiunt. Paulò autem pòſt, id eſt, à ſepultura menſe quarto, ſacrum eius corpus eleuatum eſt, integrumque repertum,membraque,quæ in defunctis ſolent obrigeſcere, flexibilia comperta. Itaque honeſtiori loco repoſitum eſt,atque ea,quæ iam diximus,miracula, non illic duntaxat, ſed etiam in diuerſis regionibus,eius meritis declarata ſunt. Cùm autem homines quidam temerarij, ſancti viri meritis & miraculis derogarent,repentè diuinitùs percuſſi ſunt, & vel inuiti prædicârunt virtutes & ſigna præclara, quæ per ſanctum ſuum CHRISTVS efficiebat: cui eſt honor & gloria per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Annulo ſancti viri curantur plurimi.

Multa miracula ad ſepulcrum eius.

Res mira.

De ſancto Gregorio Neocæſareenſi Epiſcopo,quem Thaumaturgum vocant, Lector conſulat Tomum III I. vbi eius vita 3. Iulij prolixè habetur.

HISTO

HISTORIA SANCTI ANIANI EPISCOPI AVRELIANENSIS, EX MANVSCRIPTIS CODICIBVS

per Fratrem Laurentium Surium, mutato ſtylo, aliquanto compræhenſiùs deſcripta.

A tempeſtate, qua Hunnica rabies ſe in regiones populandas deuaſtandasque effudit,& Gallijs atrociter imminebat,beatiſſimus Anianus Aurelianenſis vrbis fidum ſe paſtorem declarauit. Metuens enim gregi, quem à Domino paſcendum acceperat,(quippe qui ex ſancti ſpiritus reuelatione,quę vẽtura eſſent, iam antè cognouiſſet) ſupplices pro eo ad Deum preces fudit,iram eius ab eo auertere cupiens. Porrò aũt cùm iam communibus omnium ſuffragijs Epiſcopus electus eſſet, ab Agrippino viro illuſtri,& militum magiſtro petijt, vt eos omnes, quos carceres vinctos detinerent,liberos abire pateretur. Recuſabat ille,neſcio quid cauſæ prætexẽs: ſed cùm vellet in templũ precandi cauſa ingredi, ab alto décidit lapis in caput eius, diramque ei plagam importuna, multum ex eo ſanguinem expreſſit. Senſit illicò ea cauſa id accidiſſe, quòd ſancti Epiſcopi preces reiecíſſet. Mittit ergò, iam à famulis reportatus in domum ſuam, qui Epiſcopum vocent: mors enim propter nimiam ſanguinis fluxionem iam impendere videbatur.Venit Epiſcopus,manu ſua vulneri Crucis ſignum imprimit,ſanguis ſiſtitur, reuocant vires prope iam deplorato,aperiuntur carceres, & exeunt miſeri, beati Aniani Epiſcopi intercéſſione in libertatem vindicati.

Nouemb. 17

Hunni Gallias populantur.

Punitur diuinitùs magiſter militum.

Sanat cum Crucis ſigno S. Anianus.

Conſiderat eius deceſſor beatus Euortius eccleſiam Aureliæ.Eam ſanctus Anianus illuſtriorem reddere volens,culmen eius iuſſit altiùs euehi. In eo opere præfectus operis ſuæ architectus,labante pede,è tecto corruens,præſentiſſimum vitæ diſcrimen adiit,toto quaſſato corpore,vix vltimo ſpiritu in illo reſidente.Id ſentiens beatus Anianus, procùl contra cum expreſſit Crucis ſignum,ad eumque aduolans, manum eius apprehendit,punctoque temporis ſanatum,iuſſit redire ad opus.

Hominem moribundũ repentè ſanat.

At verò in Gallias irruentibus Hunnis ſæuiſſimus Attila rex imperabat. Qui cùm Aurelianenſem vrbem vellet euertere,beatus Anianus,non quòd carnem poneret brachium ſuam, aut in hominum viribus confideret, ſed vt officio non deeſſet, Arelaten profectus eſt,vt Aëtio patritio,qui tum in Gallijs erat, barbaræ gentis crudelitatem explicaret.Cùm autem iter ageret,ad Mamerti viri potentis ædes diuertit,qui grauiſſimè decumbens, ſpiritu & voce, omnique gradiendi facultate deſtitutus, ſpem viuendi omnem ſuis ademiſſe videbatur.Vt autem perſenſit vxor eius,matrona nobiliſſima,beatum Anianum aduenisſe,ad eius ſe pedes abiecit,orans vt marito ſalus redderetur.Accedit igitur vir Dei ad lectum ægrotantis,videt eum horas extremas ducere, procumbit in preces,orat Dominum tota nocte cum lachrymis,donèc manè æger priſtinæ ſanitati redditus eſt. Indè pergit Arelaten, & ab Aëtio humaniſſimè exceptus, indicat quò in periculo verſetur Aurelia, implorat eius opem, quã Aëtius liberaliter & prolixè pollicetur. Redit deindè ad ciues ſuos, non parùm tanti paſtoris abſentia mœrentes: erigit animos illorum multa conſolatione: præparant illi omnia,propulſando hoſti opportuna.

Item alium quendã peteatè virũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HIC INSERERE LIBET, OB MAIOREM HISTORIAE FIDEM, QVAE D. GREGORIVS *Turonensis habet Lib. 2. Historiæ Francorum, cap. 7. in hæc verba:*

Attila rex nititur Aureliam expugnare.

ATtila Hunnorum rex, à Metensi vrbe egrediens, cùm multas Galliarum ciuitates opprimeret, Aureliam aggreditur, eamq; maximo arietum impulsu nititur expugnare. Erat autem eo tempore beatissimus Anianus in supradicta vrbe Episcopus, vir eximię prudentię, ac laudabilis sanctitatis, cuius virtutum gesta nobiscum fideliter retinentur. Cumq; inclusi populi suo pontifici, quid agerent, acclamarent: ille fisus in Deo, monet omnes in oratione prosterni, & cũ lachrymis præsens semper in necessitatibus Domini auxiliũ implorare. Deniquè ijs, vt præceperat, deprecantibus, ait sacerdos: Adspicite de muro ciuitatis, si Dei miseratio iam succurrat. Suspicabatur enim, per Domini misericordiam Aëtium aduenire, ad quem & Arelaten abierat, priùs suspectus futuri. Adspicientes autem de muro, neminem viderunt, & ille: Orate, inquit, fideliter. Dominus enim liberabit vos hodiè. Orantibus illis, ait: Adspicite iterum. Et cùm adspexissent, neminem viderunt, qui ferret auxilium. Ait eis tertiò: Si fideliter petitis, Dominus velociter adest. At illi cum fletu & eiulatu magno Domini misericordiam implorabant. Exacta quoq; oratione, tertiò iuxta senis imperium adspicientes de muro, viderunt alongè quasi nebulam de terra consurgere. Quod cùm renunciarent, ait sacerdos: Domini auxilium est. Interea iam trementibus ab impetu arietum muris, famq; ruituris, ecce Aëtius & * Theudo Gotthorum rex ac Thorismundus eius filius, cum exercitibus suis ad ciuitatem accurrunt, aduersumq; hostem eijciunt ac repellunt. Itaq; liberata obtentu beati antistitis ciuitate, Attilam fugant. Hactenùs Gregorius Turonensis, qui eriã posteà subiungit, neminem ambigere debere, Hunnorũ exercitum B. Aniani obtentu fugatũ esse. Sequitur nunc in historia S. Aniani:

Nunc alij Theodoric cũ vocant.

Attila in fugam compellitur.

Post eam è barbaris reportatam victoriam, S. Anianus lętabatur in Domino, quòd in tanta calamitate, tamq; præsenti discrimine, neminem è suis amisisset, nisi si quis fortè diuinam desperans opem, contra eius præceptũ barbaro hosti se vltrò tradidisset. Tanta autem meritis beati viri post eam victoriam extitit frugum vbertas in Aurelianensi territorio, vt magna indè ad superiorem lętitiam fieret accessio. Biennio indè elapso, multis virtutũ ornamẽtis illustris B. Anianus, post calcatos seculi fluctus, iam emeritus miles, carnis nexibus expeditus, migrauit ad cęlos, ab ęterno & immortali rege seculorum amplissima præmia recepturus. Conditus aũt est sepulcro ad occidentalem vrbis Aurelianensis plagam in beatissimi martyris Laurentij æde, vbi meritorum eius præstantiam Christus multiplici miraculorum gloria declarauit. Posteà crescente fidelium deuotione, ad orientalem ciuitatis partẽ extructo templo insigni, corpus illius eò translatum est, Christo pergente miraculorum signis mirificare sanctum suum: Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Ex vita discedit S. Anianus.

In quodam MS. codice hæc annotata sunt, quæ iam sequuntur:

SAnctus Anianus ciuitatis Viennensis indigena fuit, & parentibus nobilibus oriundus. Cuius germanus sanctus Leonianus, Abbas fuit. Sanctus Anianus in adolescentia videns mũdi fallaces diuitias esse, respuens eas, extra ciuitatem cellam construxit: vbi Deo fideliter seruiuit multis annis. Deindè audita fama sanctitatis beati Euurcij, venit ad eum, & demùm ei in pontificatu successit.

VITA B. GREGORII TVRONENSIS ARCHIEPISCOPI, PER CLERICOS TVRONEN. DESCRIPTA.

PROLOGVS.

OMnium quidem sanctorum iurè memoria veneratur: sed eos primùm fideles honorificant, qui vel doctrina, vel exemplo cæteris clariùs effulsêre. Porrò vnum de his beatum Gregorium Turonicæ sedis Archiepiscopum fuisse, eumque hac gemina dote resplenduisse, non parua documenta produnt. Cuius nimirũ gesta, vel partim necessariò scribũtur, nè

fama tanti viri quandoquè dubietatis nebula fuscaretur. Et quidem satis est ad eius gloriam, quòd Christum, cui placere quæsiuit, conscium habet in excelso: sed tamen & huic nefas est, illius laudes tacere, qui tot Sanctorum studuit laudes propalare. Quæ scilicet relatio quantula erit, nec eius insignia, vt sunt, profert, quoniam plurimis, quæ opinione feruntur, omissis, pauca quædam, quæ ex libris eius approbentur, attingimus. Quòd si quis Iudaico more signa requirens, sanctum quemlibet signorum quantitate metitur: quid de beata DEI genitrice, vel de præcursore Iohanne censebit? Sanius iraque discernat, quòd in tremendo die multis, qui signa fecerunt, reprobaris, hi qui opera iustitiæ sectati sunt, ad dexteram superni iudicis soli colligentur. Non igitur præsulem nostrum ob gestum miraculorum commendamus, quannis & illa non omninò deerunt: sed quòd mitis & humilis corde CHRISTVM imitatus fuerit, demonstramus.

Sed hi tamẽ post excessum è vita, innumeris corruscárũt miraculis.

VITA.

REgorius Celtico Galliarum tractu fuit exortus, Aruernicæ regionis indigena, patre Florentio, matre Armentaria procreatus: Et si quid diuinæ generositati terrena conducit nobilitas, parentes eius cùm rebus locupletes, tum quoquè natalibus fulserunt illustres. Sed quòd plerisque munijs diuinæ seruituris quadam peculiari deuotione ità videbantur annexi, vt quisquis ex his religiosus nõ existeret, iurè degener notaretur. Ad quod adstruendum, quiddam de propinquioribus inseramus. Itaque Gregorius quondàm senator Leocadiam duxit vxorem. Hęc de stirpe Veti] Pagati descenderat, quem Eusebius in quinto historiarum libro Lugduni passum, ac inter reliquos eiusdem temporis narrat gloriosius agonizatum. Quæ Leocadia peperit sanctum Gallum Aruernicæ sedis Episcopum, atque Florentium huius pueri genitorem. De hoc autem Florentio, sed & de Armentaria matre, de Petro quoquè fratre eius, necnon & de vxore Iustini sorore eius, ac duabus nepribus, Heustena scilicet & Iustina, beatę Radegundis discipula, libri miraculorum talia referunt, per quæ fides illorum & merita, non exigui momenti fuisse dinoscantur. Hæc autem Aruernis, quæ puero genialis humus fuit, vehementer olim caput extulerat, ità vt senatoribus velut vrbs Tarpeia prępolleret. Ab his Gregorij parentela profluxerat. Hęc senatores, hęc Iudices, & quicquid de ordine primariorum dixerim, proferebat. Id sanè de parentibus dictum sit, vt quia Dominus in generatione iusta est, ad laudem Gregorij proficit, quòd ei sua progenies titulo sanctitatis columna videatur. Huius genus & patriam Fortunatus commemorans, inquit:

Nouẽbr. 17. Patria & parentes S. Gregorij.

Vetius Pagatus martyr illustris.

Forte decus generis Turonicensis apex
Alpibus Aruernis veniens mons altior ipsis.

Ad matrem quoquè eius:

Felix his meritis sibi Machabæa, vel orbi,
Quæ septem palmas cælo transmisit ab aluo.
Tu quoquè prole potens rectè Armentaria felix,
Fœtu clara tuo, geniti circundata fructu
Est tibi Gregorij palma, corona, nouus.

2. Macha. 7.

Ità nobili stirpe nobilissima proles emergens, vt rosa quædam stipite gratior, decus generositatis auctum in parentes refudit. Et quanuis iam mysterij maiestas in nominibus non quæratur, tamen hic, vt rebus assertum est, Gregorius competenti præsagio appellatur. Sic enim Græcus vigilantem appellat. Hic deniquè non solùm tertiam vigiliam, sed quod maius est, secundam quoquè, & quod rarissimè videas, obseruatissimè & primam. Et quia iugum Domini ab adolescentia portauit, sedebit solus (vt Thren. 3. Lamentationum Ieremias) vel certè prope Martinum. Vt autem ætatulæ robur admisit, litera- Adhibetur discendis literis puer Gregorius.

Luc. 12.

rum studijs mancipatur: in quibus equidem studijs primitùs sub Gallo Episcopo, suo videlicet patruo, sensûs illius teneritudo coaluit. Cùm ergò iam in discendis nota-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum characteribus ageretur, hunc diuina dispositio virtutum auspiciis initiauit, sanctamque eius infantiam signorum ostensione nobilitauit. Nam pater eius nimia valetudine compræhensus, lectulo decubabat: intimus ossibus ardor furere, podagricus humor foris intumescere, vapor aridus ora perurgere cœpit, cùm quidam puero per

Visio eius. visionem appárens diceret, Legisti librum Iesu Naue? Cui ille, Nihil, inquit, aliud literarum attendo, præter notas, quarum nunc exercitio constrictus affligor. Nam hic liber si sit, prorsùs ignoro. Et ille, Vade, inquit, fac hastulam ex ligno, quæ possit hoc recipere nomen, scriptumque ex atramento, sub paterni capitis fulcro collocabis: quod si feceris, erit ei præsidium. Manè facto, matri, quæ viderat, indicauit. Senié-

Sanat patrē suum. rat nimirùm sancti pueri ingenij, non suo, sed matris, iudicio rem esse gerendam. Tum illa iubet visionem implere: factum est, & pater de momento conualuit. Quid sanè rationabiliùs, quàm nomen I E S V, vel lignum ad reparandam sospitatem congrueret?

Parentes eius vt reuerà nobiles erant, & in Burgundia diffusi lati fundi possessores.

Nicetius Episcopus Lugdunē. Sanctus verò Nicetius, vir totius religionis, qui Lugdunensi præerat ciuitati, cùm prædicti parentes eum vicinarentur, puerum Gregorium acciri iussit. Quem sanctus vir coràm positum aliquantispèr contemplatus, & nescio quid diuinum in eo commentatus, iussit hunc ad se (iacebat enim in lectulo) leuari: ac velut paradisi colonus, con-

Obserua mi ciuem sibi futurum præsagiens, vlnis adstrictum cœpit confouere, cùm quidem (quod ram pudicitiam tanti Episcopi. reticendum non est) ità collobio se totum contexit, vt nec summis digitis puerum contingeret. Hoc sanè castitatis exemplum isdem puer adultus auditoribus suis frequenter inculcabat, ex hac perfecti hominis cautela suadens eos colligere, quantùm fragiles quique, lepores debeant ac tactus vitare. Benedixit ergò puerum, & imprecatus illi prospera, suis remisit cum. Biennio verò post miraculum, quod dixeramus, ferme exacto, iam memoratus Florentius rediuiuo dolore captatus est: accendit

Alia visio pueri Gregorij. febris, intumescunt pedes, dolor pessimus pedes intorquet. Perendinata pestis hominem contriuerat, iam pene conclamatus iacebat. Intereà puer vidit iterùm in somno personam, sese, Vtrum ne librum Tobiæ cognitum haberet, interrogantem.

Tobi. 11. Respondit, Nequaquàm. Qui ait: Noueris hunc fuisse cæcum, atque per filium exicore piscis, Angelo comitante, curatum. Tu ergò fac similiter, & saluabitur genitor

Ipsum sanat patrem suum. tuus. Hæc ille matri retulit: quæ confestim pueros ad amnem direxit: piscis capitur: quæ de extis iussa fuerant, prunis imponuntur. Non fefellit virum euentus: vt enim primò fumus odoris in naribus patris reflauit, protinùs omnis ille tumor dolorque dilcessit. Si magnum est, os Zachariæ Iohannis merito fuisse reseratum, nec modicum vti-

Luc. 1. què est, Florentium non semèl, sed bis, per filium esse curatum. Senserant ex hoc iidem parentes, quòd dextro pede potissimè foret innexurus, nec ignorare poterat, quin illum diuina dispositio dexterioribus officijs aptauisset. Quem tamen non continuò totonderunt, ipsius (vt reor) assensum in suscipiendo clericatu postulantes. Literarum tamen studijs instantiùs applicatur.

Adhuc itaque laicus tam sensu quàm corpore adoleuerat, cùm subitò nimia febrium ac stomachi pituita comprehensus, cœpit grauiter ægrotare, languor per dies increscere, medicinalis industria nihil proficere. Quem patruus Gallus frequenter visitabat: genitrix verò, vt mater, cum lamentis assiduabat. Sed cùm iam de humano auxilio desperaretur, cælitùs adolescenti suggestum est, quò se ad diuinum conferret.

* Elidij Rogat igitur, vt ad sepulcrum sancti * Elidij (erat enim iuxtà) portari deberet: sed parùm profuit, quia tunc differebatur, quod per illud incommodum quærebatur. Vomi reportatus, ità cœpit post paululùm tormentari, vt putaretur ad exitum vrgeri. Vexatio tandèm fecit causam intelligi. Consolatur eos, qui flebant, dicens: Ad sepulcrum beati Elidij me semèl adhuc deferte: fides mea est, quòd ille & mihi sanitatem, &

Nota priscorum fidem de Sanctorū virtute & ope. vobis mox præstabit lætitiam. Tunc verò illic deportatus, voce qua poterat orationem fudit, spondens, quia si ab hoc contagio liberaretur, clericatûs habitum susciperet nec prorsùs moraretur. Dixerat, & sensit protinùs discedere febrem: & à naribus eius copia sanguinis defluente, sic omnis illa valetudo disparuit, ac si legatus quidam re, quam qua venerat, obtenta, discedere festinaret. Ità comam deposuit, & se diuinis obsequijs

Fit clericus tōso rapite. ex toto mancipauit.

Cùm

Cùm ergò sanctus Gallus ad emeritam beatæ vitæ coronam vocaretur, vir Domini Auitus adolescentem suscepit: qui cùm eius ingenium, morumque habitudinem explorauisset, magistrorum diligentiam adhibuit, & quanta vel ipsius industria, vel eorum sedulitas velocitate poterat, ad arcem sapientiæ prouexit. Hęc in vita beati Elidij reperies. Porrò autem in discendis literarum studijs ea se discretione exercuit, vt vtraque nimietate careret, nec poëtarum nænias ex toto horreret, nec (vt plerisq; mos est) his indecentiùs hęrens, earum lenocinio mente ancillaretur. Fecit enim, quod sufficit. Aciem cordis veluti ad quandam cotem exacuit, & ità quasi ab Aegyptijs vasa aurea promutuans, & ad eremum, qua manna comederet, demigrans, in perscrutandis diuinarum scripturarum potentatibus intrauit. Quod ipse de se loquens ostendit, dicens: Non ego Saturni fugam, non Iunonis iram, non Iouis stupra commemoro, & egestera monstra, quæ illic sequutus annectit, vsque dum diceret: Hęc omnia tanquàm cirro ruitura despiciens, ad diuina potiùs & Euangelica miracula reuertar: Non enim vincirì cupio meis retibus, vel inuolui: in quo se ostendit scisse hęc quidem, sed saniori iudicio respuisse. Tempore prędstituto Diaconus ordinatus est.

Quære hāc Tomo 4. 7. Iulij sed sub Illidij nomine. De Gloria Martyrum lib. 1. cap. 1.

Eà tempestate erat quidam vir Aruernicus, qui lignum de sacrosancto beati Martini sepulcro detulerat. Sed cùm ligni reuerentiam incautus negligeret, omnis eius familia grauiter ægrotare cœpit. Cùm subindè languor ingraueſceret, & ille causam perceptionis ignorans, minùs se emendaret, vidit in somno personam terribilem, cur secum ità ageretur, percontantem. Qui cùm se nescire diceret, Lignum, inquit, quod de lectulo domini Martini tulisti, negligenter hìc retinens, damnum incurristi. Sed vade nunc, defer illud Gregorio diacono. Dignus iam (vt reor) idem Leuita figuratur, cui dominus iste Martinus preciosa quæque sui gregis esset commendaturus. Tunc temporis apud Aruernum plerique in habitu religionis viri fulgebant, quos idem iuuenis nunc cum beato Auito, nunc semotim inuisebat, quatenùs vel ab eis exemplo pietatis assumeret, vel ipsis, quod fortè deerat, mutua charitate præstaret. Nimirum in his Christum colebat, & veluti solis iubar in vertice montium refulgens, in his interim, dum in seipso videri non potest, Christum respiciebat: ad hoc animum intendens, vt ad laudem C H R I S T I proferret, quicquid per eos, vel etiam per illos, qui iam cælo præcesserant, operari dignabatur. Sanè inter cæteros, in quibus vt diximus, Christus velut in montibus resplendebat, dominum gloriosum Martinum deprehenderat, qui reliquos velut quidam Olympus excedit, & luculentiùs, vtpotè & terræ vicinior fulgor, ipsa astra reuerberat: in cuius vtiquè veneratione totus orbis meritò iam olim coniurat, in huius desiderio Gregorius ex asse inferbuit. Hunc semper in corde, hunc in ore gerens, laudem eius vbiquè spargebat. Dum verò mens animum in exercitio virtutum defigeret, caro eius à proprijs viribus labascebat. Ità quippe mos est. Hinc est, quòd Daniel postquàm Angelicæ visionis contemplatione euacuatus est, à carnis virtute deficiens, per multos dies ægrotauit.

Libēter inuisit viros religiosos.

Præclara S. Martini laus.

Dan. 8.

Hic itaque virtutibus proficiens, sed viribus corporis intabescens, aliquandò valetudinem cum febre & pustulis incurrerat. Qua tandèm ità confectus est, vt vsui sibi potusque negato, huius vitæ spem amiserit. Vnum tamen supererat, quòd eius fidutia Martino innixa, nullatenùs vacillabat: quinimmò feruentiùs flagrans, tanto eiusdem Martini desiderio succensus est, vt cùm mors penè caput illi merserit, ad videndum tamen eius sepulcrum, iter arripere non dubitauerit. Nec eum sui dehortari potuerunt, cùm obnixè restiterint: quia corporis illa febris, febre vincebatur amoris. Et quidem actis duabus vel tribus mansionibus, itineris occasione itidèm languor inualuit. Sed nec tunc omninò cogi potuit, quin ad propositam Martini fidutiam festinare, nomine diuinæ maiestatis dehortatores obtestans, vt vel viuum, vel fortè defunctum se, ante eius sepulcrum exponerent. Quid plura? Peruenit vtcunquè: probata fides, perfectæ salutis compos effecta est. Et non solùm ille, sed & Armentarius quidam ex eius clericis, qui sensu penitùs caruerat, merito prædictæ fidei sanatus est. Agens itaq; tam pro se, quàm pro illo gratias, amore Martini exatiatus, vel potiùs magis succensus, ad patriam redijt.

Ad sepulcrū S. Martini sanatus est Gregorius.

Aliquandò verò cùm iter de Burgundia ad Aruerniam ageret, magna contra se tempestas exoritur, densus aër in nubibus cogitur: crebris ignibus cælum micat, validisque tonitruorum cœpit fragoribus resonare. Omnes pallescere, immi-

Nota hæc de sacris reliquijs.

nensque

Universidad de Deusto
Biblioteca

nensque periculum pauitare. Sed Gregorius amicus sanctorum, reliquias (has enim indesinenter collo ferebat) de sinu protrahit, & minacibus constanter nubibus opponit. Quæ protinùs diuisæ, dextra lenaque prætereuntes, illesum iter gradientibus præbuerunt. At superbia, quæ plerunquè virtutibus nutritur, iuuenili animo protinùs irrepsit: priuatim gaudet, suisque meritis præstitum arrogat. Sed quid tam vicinum superbiæ, quàm casus? Nam equus, cui insederat, ilicò lapsus, hunc ad terram grauiter elisit, ità vt omni corpore contusus, vix assurgere posset: causamq; intelligens, satis deinceps cauit, nè se vanæ gloriæ stimulus qualibet sub occasione deijceret: sed quotiès per eum aliquid diuina virtus egisset, non suis meritis adscriberet, sed virtuti reliquiarum, quas (vt diximus) perindè ferebat. Quod factum si discusseris, mirabilius est superbiam correxisse, quàm nubem diuisisse. Erat autem in orationibus assuetus, præsertim quietis horis. Solennitas beatæ Mariæ Virginis aduenerat. Siquidem apud Aruernum in villa Marciacensi eius reliquiæ continentur. Tunc fortè Gregorius intererat: qui, cæteris alto sopore depressis, ad secretam orationem suo more processit, conspicatusque eminùs, vidit oratorium ingenti claritate fulgere. Credit igitur aliquos deuotorum iam ad celebrandas vigilias processisse. Visione tamen luminis attonitus, illò prærendit, cuncta silentio data deprehendit. Ad ædificium transmisit, sed interim ostium sponte reseratum. Ille ad Angelicas excubias reuerenter ingressus, diuinam visitationem ilicò agnouit. Claritas, quam aforis mirabatur, protinùs discessit, nihilq; per virtutem gloriosæ Virginis videre potuit.

Ecce vt Deus in sancto viro non sinit inultã humanis gloriæ culpam.

Solennitas S. Mariæ.

S. Euphronius Episcopus Turonensis.

Anno centesimo septuagesimo secundo post transitum domini Martini, Sigeberto rege anno duodecimo regnante, beatus Euphronius, qui inter virtutes consenescens, tanta gratia donatus est, vt ei prophetiæ spiritus inesse visus sit: appositus est ad patres suos: tempusque aduenerat, vt Gregorius amore beati Martini dudùm flagrans, & ad pastoralis officij ministerium idoneus Episcopus, cathedram eius vice sua regendam susciperе debuisset. Cùm igitur beatus Euphronius obijsset, Turonici de eius successore tractaturi conueniunt. Sed facili discrimine suasum est cunctis, Gregorium in electione præferendum. Personam in loco frequentissimam iam olim sciebant, pluraque eius gesta viro digna conuenerãt. Tunc verò cunctis in consona voce coëuntibus, ceneres Deo fauente causam prosperari. Nam clericorum turba, nobilibus viris conferta, plebsque rustica simul & vrbana, pari sententia clamant, Gregorium decernẽdum, cùm claris meritis, tum quoquè nobilitate pollentem, sapientia præcipuum, generositate primum, principibus notum, ac sua probitate reuerendum, omnibusque officijs habilem. Legatio ad regem dirigitur, cùm quidem Deo dispensante, Gregorius coràm repetitur. De hac igitur conuentus, quanta humilitate se excusare tentauit, quibus modis subducere visus est? Sed quia velle Dei est hinc, cætera flectuntur. Hunc rex authoritate cogit, hunc Brunechildis regina perurget. Sed quoniam discreta humilitas obedientiam non recusat, tandèm aliquandò assensus est. Quem, vt credo, nè qualibet occasione delatus profugeret, statim Aegidius Rhemensis Archiepiscopus ordinauit, vt Fortunatus Poëta scribens, ait:

Vide quàm cupiat subterfugere Episcopatum.

Martino proprium mittit Iulianus alumnum,
Et fratri præbet, quod sibi dulce fuit:
Quem patris Aegidij Domino manus alma sacrauit,
Vt populum recreet, quem Radegundis amet.
Huic Segebertus ouans fauet, & Brunichildis honori.

Sedes itaque Turonica octauodecimo die, postquàm Euphronium amiserat, Gregorium suscepit. Turonensibus verò nouo pastori triumphanter exilientibus, hoc prædictus Poëta panegyricum carmen procudit:

Turonensis erat Episcopus.

Plaudite nunc populi Turoni, vota tenentes,
Præsulis aduentu spes gregis eccè venit.
Hoc puer exertus celebret, hoc curua senectus,
Hoc commune bonum prædicet omnis homo.

Et cætera, quibus hunc & à Turonensibus desideratum, & ad cathedram legaliter ingressum ostendit. Adeptus ergò præsulatum, qualis vel quantus fuerit, vt compendiosè dicatur, & plures ecclesiæ, quas nouiter construxit, vel quarum sartatecta restaurauit, insinuant, & libri in laudem Sanctorum, vel in expositione sanctarum scripturarum editi, quamprimùm demonstrant. Matrem nanque Ecclesiam, quam dominus Martinus construxerat, nimia vetustate confectam, arcuato schemate reparauit, atque historiatis parietibus per eiusdem Martini gesta decorauit. Quod Metricanorus noster non tacuit, dicens inter cætera:

Fortunatũ dicunt.

Martini auxilijs operando Gregorius ædem
Reddidit iste nouus, quo fuit ille vetus. Et item:
Fundamenta igitur reparans hæc prisca sacerdos,
Extulit egregiùs, quàm nituêre priùs.

Sed plures alias (vt diximus) construxit, sicut in ipsius Chronicis reperitur, vt est ecclesia sanctæ Crucis, vel in Artensi villa. In construendis verò spiritualibus templis, vidclicet in custodia gregis, quàm certatim sese impenderit, vel ex hoc animaduertitur, quòd nec ab ipsis quidem sanctis viris studium suæ prædicationis * constituit. Nam vt de his taceatur, quorum, vt ait Apostolus, peccata manifesta sunt, de quibus superfluò quicquam diceremus, ad ostendendum quantoperè circa perfectiores solicitus extiterit, duos saltem eorum, quos ob sanctitatis insignia vix præter Gregorium aliquis arguere præsumeret, ad medium deducantur. Haud longè enim post eius ordinationem sanctus Senoch Abbas de cella egressus, ad eum salutandum profectus est. Quem sanctus vir magna reuerentia susceptum, mutuoque colloquio sensim exploratum, peste superbiæ mox persensit infectum. Sed gratia, quæ in discernendis spiritibus huic suppeditabat, illum ab eadem superbia penitùs expurgauit. Nec dissimili virtute circa beatum quoquè Leobardum extitit solicitus: quem nequam spiritus ità sinistris cogitationibus agitauit, vt propter quandam verborum contumeliam, qua se dudùm recluserat, migrare deberet. Sed nec iste potuit incurrere casum, qui Gregorium meruit habere subleuantem. Nam cùm solitò ad maius monasterium, quasi sacra Martini vestigia deosculaturus adiret, solicitus pastor qualiter ouis amore Christi vinculata se gereret, ad eius tugurium diuertit. Cui mox ille secreta cordis, quæ diabolus quasi rationabilia cõfinxerat, eidem reseruauit. Qui protinùs, sagacissimo vt erat ingenio, diaboli commenta deprehendit, & non minimo dolore suspirans, increpare hominem cœpit, ac diabolicam calliditatem verbis competentibus denudauit, domumque reuersus, libros ad propositum monachorum ei congruos pia solicitudine transmisit. Quibus relectis, non solùm ab illa, quam patiebatur, incursione curatus est, sed etiam in sensûs acumine multùm prouectus. Nihil ergò nunc magnificentius quæras, nihil in laude Gregoriana præstantius expectes. Si anima corpore melior, satiùs esse quenquam in ea suscitari, nec quisquam mendax negare potest. Vox autem eius quàm imperiosa fuerit, vel ea quæ dicebat auctoritas, vita subditis inculcauerit, diligens lector in ipsius libris explorabit. Verùm (vt supra retulimus) incommodo corporis frequenter ob iniuriam carnis fatigabatur: sed quoties corpusculum, nimio virtutum exercitio fatigatum, languor inclementiùs pulsasset, ille ad Martinum suum decurrens, concitè sanabatur. Hoc sæpissimè fiebat. Quandò autem & qualiter, in descriptione miraculorum ità dirigitur, vt meritò delectem delectet: siquidem vt discretus & humilis, corporea medicamenta sibi primus adhibebat. Sed quanto ille humiliùs expetebat, indignum se iudicans, cui medela per miraculum dari debuisset, tanto diuina largitas hunc ad solam suæ potentiæ medicinam reseruabat.

In quibus. dam sanctis viris aduertit & corrigit vitia quædam.

Contigit aliquandò, vt solita beati Martini virtute ab vnius temporis dolore sanaretur: cui post paululùm cogitatio per insidiatorem subijt iniecta, quòd pulsus ille venarum, sanguinis possit minutione sedari. Dum id apud se voluerat, amborum temporum pœnæ prosiliunt. Renouatus dolor vndantiùs irrumpit, sed ille cõcitus ad basilicam properat. Veniam priùs pro cogitatione precatur: dehinc palàm sancti sepulcri capita attigit, & ilico sanus abscessit. Multa (fateor) in laudibus diuersorum iam ingesserat: sed quamuis amore Martini vehemẽtiùs inferueret, ad ea tamen, quæ de eius miraculis scribenda erant, se nullatenùs dignum iudicabat, donèc bis & tèr per soporem admonitus, si taceret, crimen incurrere minaretur. Deniquè oratorium S. Stephani, quod in suburbio eius iusserat prolõgare, & altare, vt erat integrũ, in anteà promoueri: sed quia nihil de pignoribus ibidem reperit, vnũ ex Abbatibus, vt eiusdem martyris reliquias exhiberet, ad Episcopũ, clauẽ tamẽ oblitus, direxit: qui capsam obseratã reperiens, quid faceret, dubitabat: si ad Episcopum pro claue rediret, moro sum erat: si capsam exhibuisset, ob multorum

Tactu sepulcri eius illicò curatur.

En vt tãtus vir sæpè cõfecto corpore, B. Martini intercessione sanatus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

torum pignora sanctorum, quæ ibi continebantur, molestum ei esse sciebat. Cùm igitur apud se hęsisset, vt diuina gratia cooperatricem se Gregorio testaretur, capsam exlientibus repagulis adspicit reseratam. Tunc gratias agens, reliquias non sine admiratione multorum Gregorio detulit: qui reuersus, capsam, vt reliquerat, obseratam inuénit.

S. Gregorius multa facit miracula, sed ea sanctis adscribit.

Multa quidem Gregorius, quæ insequi longum est, in salute languentium operabatur, quæ tamen sub obtentu sanctorum, quorum reliquias perindè ferebar, à suis meritis excludere nitebatur: cùm quidem hæc tanto veriùs per ipsum fiebant, quanto ipse humiliùs alijs tribuebat, vt est illud: Cùm aliquandò per viam graderetur, & Crucem auream cum reliquijs beatæ Mariæ semper Virginis, vel beati Martini, collo gestaret, procùl à via cuiusdam pauperis hospitium incendio consp icit concremari. Erat autem (vt est in vsibus pauperum) folijs atque surculorum cremijs, ignium videlicet fomentis, contectum. Hac illacq; miser cum vxore & liberis cursitare & strepere, aquam aduehere. Sed iam flammæ prequaluerant, nec poterant mitigari. Tunc verò Gregorius accurrit, & contra flammarum globos Crucem eleuauit: moxque in adspectu sanctarum reliquiarum ità totus ignis obstupuit, vt nec ea, quæ iam apprehenderat, vltrà vel ad modicum vstulare posset.

Nota hæc.

Vide miraculum.

Causa fuerat, qua Rhemense oppidum adire debuerat. Cumque ab Aegidio pontifice humanitùs fuisset susceptus, ibidèm noctù quicuit. In crastinum verò illucescente Dominica, ad ecclesiam, Episcopo colloquuturus, venit. Cùm autem eius aduĕtum in secretario præstolaretur, (nolebat enim in ecclesia loqui) Sigo ferendarius quondam Sigeberti, ad eum accessit. Quem ille osculatum sedere iuxta se fecit. Dum aliquantispèr secum sermocinarentur, & ille de ore Gregorij penderet, subitò auris eius, quæ pridèm obsurduerat, cum quodam crepitu reserata est. Ille gratias cœpit agere, & quid ei per Gregorium præstitum sit, manifestare. Sed vir Domini, consuetæ non immemor humilitatis, hominem ab hac æstimatione subducere nitens: Noli, ait, dulcissime fili, mihi aliquid gratiæ referre, sed beato Martino, per cuius reliquias, licèt indignus, quæ defero, tibi auditus restitutus est, surditas depulsa.

Obseruat humilitatẽ.

Virtus nanque charitatis in illo præeminebat adeò, vt ipsis inimicis affectum dilectionis impénderet, vt sequenti patebit exemplo. Quodam enim tempore factum est, vt ad venerabilem matrem suam in Burgundia properaret. In syluis verò abiegnis, quæ trans Verberim fluuium sitæ sunt, latrones incurrit, qui tanto impetu super comitatum eius irruere visi sunt, vt non modò eos expoliare, sed & occidere velle putarentur. Quorum assultu Gregorius terreri non potuit, qui præsidio Martini circunseptus incedebat. Cuius mox auxilium flagitans, ità sibi adesse expertus est, vt latrones velociùs quam emerserint, fugam inirent. At Gregorius vsus consueta pietate, nec in perturbatione turbatus, fugientes reuocat ad cibum, & ad potum inimicos inuitat. Sed crederes eos fustibus agi, & inuitos equos contra possibilitatem calcaribus vrgere, vt nec reuocantem audire possint. Ità Gregorius supernis auribus ostensus est vicinus, & operibus charitatis intentus.

En quanta virtus sanctorum.

Fides & deuotio populi valdè per Gregorium succrescebat. At malignus hostis non modico dolore torquebatur. Vndè factum est, vt vim suæ malignitatis ferre non sustinens, vel pastoris, vel gregis fidutiam apertis vocibus dementare conaretur. Ipsa nanque Natalis Domini die, cùm Gregorius pontificale festum in principali basilica, sicut mos est, solenniter celebrare procederet, quidam ex energumenis atrocior cęteris, cœpit nimiùm debacchari: & sequẽtibus, vel obuiantibus turbis, quæ Gregorium sepiebat, se obuium ingerens: Frustrà, inquit, Martini limina petitis, cassò eius ædem aditis, qui vos propter multa crimina dereliquit. Ecce vos abhorrens, Romæ mirabilia facit. Hæc & alia plura cunctis, vt erant constipati, populis verba diabolus insibilat. Ad quam vocem non solùm rusticorum corda exturbantur, sed & clerus, quin & ipse Gregorius pauore concutitur. Ingredientes autem cum fletu magno basilicam, omnes pauimento prosternuntur, orantes, vt sancti viri præsentiam mererẽtur. Quidam verò, cui ante tres annos ambæ manus cum vno pede contractæ erant, ante sanctum altare cum reliquis prostratus, beati Martini auxilium postulat: qui subitò nimia febre circũdatus, tanquàm in eculeo torquebatur extensus. Inter hęc, sancta solennia gerebantur. Cumque sanctus pontifex fletibus insistens, beati Martini præstolaretur aduentum, diuino mysterio palla

Inuidia maligni dæmonis.

Inuocatus S. Martinus sanat contractum.

iam ex more cooperto, languidus ad plenum restituitur sanitati. Quarè Gregorius admodùm gauisus, omnipotenti Deo gratias agit, oculosque lachrymarum imbre suffusus, in hac ad populum voce prorumpit: Timor à cordibus vestris, fratres, abscedat, quia nobiscum beatus cõfessor inhabitat: nec omninò credite diabolo, qui ab initio mendax est, & in veritate non stetit. Cùm hęc & alia verba consolatoria adstantibus inferret, omnium luctus laxantur in gaudium, multoque alacriores, quàm venerant, ad sua per Martinum atque Gregorium rediérunt. Ioan. 8.

Quis verò Natalis Domini mentionem fecimus, quid aliquandò in hac die pontificis nostro contigerit, memoremus. Nam in sacrosancta huius Natalis nocte pridianis vigilijs fatigatus, cùm paululùm se cubito collocaret, vir quidam ad eum concitus venit, dicens: Surge, reuertere ad ecclesiam. Ille expergefactus, signum Crucis sibimet imprimens, iterùm obdormiuit. Nec destitit vir ille, quin hominem secundò moneret. Sed cùm excitus grauem se adhuc sentiret, rursùs obdormiuit. Tum verò ille vir tertiò veniens, maxillæ eius alapam impressit, dicens: En tu reliquos ad vigilias admonere debes, & tam diù sopore deprimeris? Qua Gregorius voce perculsus, pernici velocitate ad ecclesiam est regressus. Adeò supernis oculis gratus extitit, vt nec humanitate cogente, negligẽtiam pati permissus sit suæ salutis. Visum est hoc inserere lectioni, qualiter eum Deus arguere voluérit, nè vel aliorum leuitate peccaret. Nam cùm hunc à desperato languore beatus Martinus sanaret, vt ad ecclesiam in crastino properaret, nè se in solennijs Missarum fatigaret, vni presbyterorum hęc celebrare pręcepit. Sed cùm presbyter nescio quid rusticè festina verba depromeret, nonnulli de circunstantibus eum irridere cœperunt, dicentes, melius fuisse tacere, quàm sic incultè loqui. Nocte autem insequenti vidit virum dicentem sibi, de mysterijs Dei nequaquàm disputandum. Satis dehinc apud eum constitit, nè stultos & faciles ante se permitteret de beatis solennijs obtrectantes. Vigilię Natalis Domini.

Sæpiùs autem vir Domini, sicut verus & gregis & suîmet consultor, vel subditorum vtilitate, vel propriæ salutis causa longiùs procedebat. Aliquandò igitur sepulcrum beati Hilarij supplicaturus adiuit, cùm ad visendam quoq; sanctam Radegundem reginam diuertit. Factum est autem, cùm hi duo tanquàm incolæ paradisi secum de cęlestibus fabularentur, oleum quod ante pignora sanctæ Crucis guttatim illic defluere solebat, sic inaduertit Pontificis auctum est, vt infra vnius horæ spatium vltra vnum sextarium exundaret. Porrò cùm hęc beata regina ad regem esset accersenda cęlorum, vir Domini Gregorius de eius transitu nuncium accepit. Cumque illa iam eo accurrente migrâsset, sancta eius membra sepulturæ locauit. Quo quidem tempore altare solenniter benedixit, operculum tamen Episcopo, qui tunc fortè deerat, reseruauit. Peregrè abit ad sepulcrum S. Hilarij. Nota rem stupendam.

Causa fuerat, qua Germanum fluuium iuxta Blauiense castrum transmeare debuerit. Sed idem fluuius ità tunc intumuerat, vt intuentibus non parum horrorem incuteret. Non longè autem sanctus Romanus presbyter requiescit, quem noster, vt vita eius perhibet, Martinus tumulauit. Cùm igitur hinc procella vẽtorum, illinc montes undarum ingens periculum nauigaturo minarentur, oculos ad cęlum erigens, & ad ecclesiam prędicti Romani subindè respiciens, adeò omne pelagus mox cõplanauit, vt compressis fragoribus, in ripam alteram sine periculo veheretur. Sedantur fluctus fluminis.

Sexdecim annos hic in Episcopatu exegerat, cùm æquinoctus eius ille Magnus Gregorius in sede Apostolica subrogatur. Siquidem opinata res est, quòd dudùm alter altera peculiari sit amicitia deuinctus. Nec immeritò tamen hunc Fortunatus Gregorio comparat Nazianzeno, tanquàm ille datus sit Orienti, Romensis Meridiei, ast hic notus sit sanctus eum Papa excepit. Quem ad beati Petri confessionem introducens, à latere suo secretam DEI dispensationem admirans, considerabat in huiusmodi hominem (erat enim statura breuis) tantam gratiam cælitùs profluxisse. Quod ille mox diuinitùs præsentiens, & ab oratione surgens, placidoque, vt erat, vultu ad Papam respiciens: Dominus, inquit, fecit nos, & non ipsi nos: idem in paruis, qui & in magnis. Cumque id suæ cogitationi sanctus Papa responderi cognosceret, ipsa sua deprætione gauisus, gratiam, quam hactenùs in Gregorio mirabatur, in magna veneratione deinceps habere cœpit: sedemque Turonicam ità nobilitauit, vt auream ei cathe- Sancti Gregorij Papa. Aurea cathe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

thedrã dat ei sanctissimus Papa.

cathedram donaret, quæ apud præfatam vrbem in posterum seruaretur.

Iam verò beatus Martinus, hunc alumnum suum magnificans, vsquequaquè ei se propitium multis modis demonstrauerat. Sed cùm operibus eius cooperatorem quoquè se ostenderet, aliquādò præsentiam suam, licèt inuisibili suo quo videri solet splendore, manifestauit. Nam oratorium ex promptuario prædecessoris sui apud Turonum consecraturus, reliquias sancti Saturnini martyris, ac domini Martini à basilica susceptas, cum ingenti veneratione deferebat, (erat enim sacerdotum ac Leuitarum in albis vestibus non minimus chorus, & ciuium honoratorum ordo præclarus, sed & populi secundi ordinis magnus conuentus) radiantibus solenniter cereis, Crucibus in altum sublatis. Cùm ità veniretur ad ostium, terribilis fulgor cellulam subitò perfundens, omnium oculos nimio perstrinxit splendore: qui diutiùs durans, hàc illacquè sicut fulgur discurrebat. Omnes nimio pauore perculli, solo iacebant. At Gregorius vt tantæ virtutis conscius, constanter eos exhortans: Nolite, inquit, timere: rememoramini qualiter globus ignis de capite beati Martini egressus, cœlum visus est conscendisse, & ob id nos cum his sanctis reliquijs ipsum credite visitâsse. Tunc vniuersi magnificauerunt Deum, & senior cũ electis dicebat: Benedictus qui venit in nomine Domini: Deus Dominus & illuxit nobis.

Obserua de cereis & Crucibus.

Psal. 117.

Pauca hęc de nostro præsule dicta sint, non vt miracula eius, quæ reprobis dari solent, commendemus, sed vt nec hanc quidem gratiam illi defuisse monstremus. Cæterùm ad eius gloriam commendandam illud sufficiat, quòd humili corde Christum sequutus est, & quòd non sperauit in pecuniæ thesauris, (Hoc vtiquè est, mirabilia fecisse) & vt partim superiùs monstratur, à peccatorum est laqueo custoditus. Super omnem quippe gloriam, est à peccatis protectio. Vigesimo & primo igitur Episcopatûs sui anno, tanquàm septenario annorum numero tèr in fide sanctæ Trinitatis completo, appositus est ad patres suos, non tam dierum, quia fermè tricennalis ordinatus est, quàm perfectione plenus. Qui tamen non vsquequaquè videtur clausus in tumulo, cui restat, vt vel lingua viuat in mundo. Et quia, sicut credimus, beato Martino in cælo est sociatus, sancto etiam corpore est illi in sepulcro vicinus. Porrò Turonicenses, nè diuinis muneribus videantur ingrati, semper necesse est vt retractent, quantoperè sint à DEO suffulti. Datus nanque est eis patronus, non qualiscunque, sed Martinus, de cuius laude quid primum vel speciale dicatur, cùm, vt scriptum est, eius minima, aliorum maximis maiora esse manifestum sit? tamen quanti habendus sit, restantur vniuersæ, vt ità dicam, mundi nationes, quæ illum ità priuato affectu diligunt, vt etiam in nostro tempore, quandò nimiùm iam charitas refrigescit, multos tam gente, quàm lingua ignotos, ad eius sanctissimum tumulum confluere videamus, vt meritò de eodem Martino dicatur: Cuius vultum desiderat vniuersa terra. Quorum vtiquè studia nostram, qui vicini sumus, inertiam iurè vehementer redarguunt: non tamen fine diuino moderamine constat, quòd eius amor ità omnium cor penetrauit, quòd eius memoria, velut alterius Iosiæ, tam dulcis est omnibus, & quòd per omnes fines terræ ità iam patuit, vt quòd Christus habet nomen, Martinus honorem. Datus est eis & Gregorius, vir non solùm sanctitate, sed & doctrina clarus, nè vrbs Turonica obscurior videretur, si scriptorum officio caruisset: quin potiùs sicut vrbs Romulea post Apostolos illustratur in altero Gregorio, ità vrbs Turonica post Martinũ decoratur in isto. Quem videlicet, vel apud Deum, vel apud Martinum aduocatum quendam atq; sequestrem habere confidamus, eiq; nostras necessitates ad expediendum committamus. Verùm ille non erit immemor vel suæ, vel Martini misericordiæ; quam nobis tantoperè infinuare curauit: quippe qui ad hunc infinuandum eius miracula digessit, vt quiq; futuri audientes quanta & qualia visibiliter operetur, quàm desperatos languores sanet, de potentia vel de patientia eius nullatenùs dubitẽt. Et si pro dispensatione temporum contigerit corporea miracula cessare, semper tamen credamus illum in nostris animabus suæ virtutis medicinam operari. Gregorius igitur Martini misericordiæ conscius, semper illi de grege suo suggerat, semper illum pro statu sancti loci sui, ac pro totius regni salute interpellet.

Eccl. 49.

Dialogo 2. Sulpicij. S. Martinus quãti habitus.

Sanctꝰ Gregorius excolitè vita.

Nec prętereundum, quomodò consuetam sibi humilitatem, etiam in ipsa sepultura sua seruauerit. Nam in tali loco se sepeliri fecit, vbi semper omnium pedibus conculcaretur, & ipsa loci necessitas cogeret, nè vnquàm in aliqua reuerentia haberi posset. Sed grex

Humilꝫ sibi & abiectum sepulturæ locum delegit.

grex beati Martini talia nõ ferens, amicum Domini sui de loco leuauit, & edito sepulcro mausoléo ad lęuam sancti sepuleri digna reuerentia collocauit. Obijt autem quindecimo Calendas Decembris, videlicet intra Martinianam hebdomadam, vt solennitatem Martini, quam hîc iam ægrotans celebrare cœperat, Martino iunctus in cælo consummaret: præstante Domino Iesu Christo, qui viuit & regnat Deus per omnia sęcula sęculorum, Amen.

Eccè Martini solennitas celebrat.

VITA S. HVGONIS LINCOLNIENSIS EPISCOPI, EXCERPTA FERE A QVODAM, CVIVS NOMEN LATET, EX ILLIS V. LIBRIS, QUOS DE BEATISSIMI HUIUS VIRI VITA SCRIPSIT ANONYMUS QUIDAM, QUI ALIQUOT ANNIS CUM EO VIXIT FAMILIARITER.

Nos stylum, vbi visum fuit, nonnihil correximus.

Nouẽbr. 17. Cap. 1.

Sanctus Hugo è Burgundiæ prouincia, claris natalibus ortus est. Pater eius miles strenuus erat secundùm sęculi honestatem, & timens Deum, contentus stipendijs suis: isque iam vxoris solatio destitutus, Hugonem annorũ ferè octo puerum militię tradidit spirituali, vt non ab adolescentia, sed ab ipsa infantia iugum Domini portare consuesceret. Non longè enim à castro eius monasterium erat canonicorum regularium, quod semper affectu coluit, ibiq; filium obtulit perpetuò Deo seruiturum. Susceptus est Hugo, tyro Christi nouellus, moxq; ei senior quidam religione celeberrimus deputatur, vt rudimentis literarum instructus, paulatim ad altiora cõscendat. Iocandi ludendiq; facultas omnis ei interdicitur, & vt pueriles annos morum grauitate transcendat, admonetur. Aiebat illi senior: Hugo, ego te Christo nutrio: iocari nõ est tuum. Proficit interea puer ingeniosus, & suprà quàm facilè dici queat, spiritu sapiẽtiæ & intellectûs repletur, ministrans velut alter Samuel coram Domino, gratus Deo, & charus hominibus. Erat ei ex toto voluntas in lege Domini, in qua meditabatur die ac nocte. Porrò eius pater, bono spiritu permotus, sęculo valefecit, & cum filio in eodem monasterio, quoad vixit, Domino fideliter seruiuit. Cùm autem Hugo nonumdecimum ætatis annum attigisset, perentibus instanter fratribus, Leuita ordinatus est. In quo gradu cùm mirabiliter cunctis placeret, statìm ad altiora coactus scandit. Iniungitur ei cuiusdam parochiæ administratio: qua adeò perfectè functus est, vt simul omnes dicerent, magnæ eum prudentiæ & sanctitatis virum fore.

S. Hugo adolescẽs modùm puer degit in monasterio

1. Reg. 2.

Pater eius viuit in monasterio eodem.

Parœcię curam gerit strenuam.

Post hęc, cùm Dominus eum ad altioris vitæ obseruantiam vocare vellet, contigit vt cum Priore suo, pro more deuotionis gratia Carthusiam adeunte, pariter & ipse veniret. Ingressus autem locum, statim illius spiritualis conuersationis tantum suo in pectore sensit accensum amorem, vt nulla ratione tanti incendij flammam cohibere posset. Mox instat secretiùs, pulsat precibus fratres singulos, vt ad suam societatem admittere ipsum nè recusent. Animaduertens autem Prior eius adolescẽtis animum immutatum, lachrymis infusus, ait: O fili charissime, scio vtiquè, scio, me in grande malum meum, & irrecuperabile ecclesiæ meę damnũ, Carthusiam te adduxisse. Reuersus indè in domum suã, vniuersis filijs, & precipuè patri eius cõceptam cordis mœstitiam cum imploratione remedij patefecit. Accurrunt oẽs, scisciantur diligẽtiùs, & quod latebat in arcano, prodibat in publicum. Quid multa? Cum infinita instantia intãtùm iuuenis animũ molestaret, vt iuramẽto interposito, promitteret se nequaq; eos deserturum. Verùm qua se potest animaduertere. Vndiq; augustiæ, vtrobiq; timor. Solicitauit eum spiritus arctitudinis disciplina culmen perfectionis appetere: sed terruit rursùs votum iuramento vallatum. Si enim postquàm manũ miserat ad aratrum Carthusiani propositi, respiceret retrò, timuit se aptum non fore regno Dei.

Cupit admitti in Cartusiã fratrũ prima.

Recipitur à patribꝰ Carthusiæ.

Hîc bigis cùm aliquãto tempore, permittẽte Deo, egregiè agitatus fuisset, & iam tãti incẽdij flammã vltrà cohibere nõ posset, clàm fugiẽs Carthusiam adijt. Videtes aũt fratres tãtum eius desideriũ, tum perseuerantiã & instantiã atq; animi deuotionẽ, in sanctã

Cap. 2.

Cap. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sodalitatem suam eum perbenignè admiserunt. Requisitus posteà, num adhuc quibusdam scrupulis vrgeretur, quòd promissis non stetisset, respondit: Non dolere de tam salubri potui mutatione propositi, à qua tot mihi bona prouenerunt. Nouam igitur ingressus militiam, noua inimicorum tentamenta experitur innumera: sed in omnibus, Dei fretus auxilio, vbiquè triumphauit. Carnis infestas tentationes supra modum die ac nocte patiebatur, cùm tamen virgineæ esset puritatis, & magnis abstinentijs, ceterisque spiritalibus exercitijs eam quotidiè domaret. Per crebras tamen orationes tandèm, Domino largiēte, liberatus est. Et sicut in his & alijs supra vires tentabatur, ità etiam singulari consolatione visitabatur à Domino, vti posteà dicere cōsuevit, cùm onere pastoralis curæ grauaretur.

Carnis tentationes molestæ ei sunt.

Cap. 4. Cùm verò tempus iam adesset, quo sacerdotio initiandus erat, interrogauit eum senior, cui ipse humiliter ministrare consuevit, an sacerdos fieri vellet. Mox ille plenus deuotione ac simplicitate columbina, sic fertur respondisse: Quantùm in me est, nihil est, quod magis velim in hac vita. Cui senior: Et tu quomodo, inquit, hoc audes appetere, quod nemo dignè, nisi coactus, suscipit, etiamsi perfectæ sit sanctitatis? Territus Hugo tam dira senioris obiurgatione, confestim toto corpore humi prostratus, veniam cum lachrymis precatur. Videns senior tantam in eo humilitatem, totis viscеribus præ admiratione concutitur, & permouente eum spiritu Dei, voce prophetica dixit: Surge fili, surgenè turberis. Scio, & verè scio, quo spiritu, quo affectu locutus sis verba hæc. Tibi igitur dico, & verè tibi dico: mox quidem sacerdos, posteà verò, cùm tempus à Deo præstitutum aduenerit, etiam Episcopus eris. Promotus indè ad sacerdotium, attentissimè tanti soluit debitum officij, nouaque ac insolita mens eius deuotione perfundebatur. Domare porrò seueriùs corporis membra studuit, vigilijs, flagellis, ieiunijs, cilicio, vt haberi eius ordinis consuetudo, & potus aquæ cum pane arido. Nihil omisit de seueritate communis regulæ, immò peculiaria plurima supererogauit. Tempore sacro Quadragesimæ tèr qualibet septimana solo pane & aqua contentus fuit: in vltima etiam sabbatum addebat. Abstinentiæ huic medici tribuebant stomachi eius nimiam, quam patiebatur, imbecillitatem & cruditatem, quæ permultas & penè iuges ei attulit molestias: cuius tamen etiam illam dicebant esse causam, quòd facultas appetendi maior in illo esset, quàm concoquendi. Quàm perfectè in hoc sacro instituto versatus fuerit, ex vnico eius verbo satis aduerti potest, quod dicere solebat, cùm iam Episcopus esset, non arroganter sanè, sed constanter, ad suorum ædificationem pariter & reprehensionem, si quando negligentes eos reperisset. Aiebat namque: Equidem postquàm Carthusiam adiui, nescio si vel semèl vnquàm morantia mihi subrepsit. Morantiam dicunt monachi eiusmodi negligentiam, vndè fratrum conuentus expectare cogatur.

Humilitas eius.

Prædicitur ei, q̃ fit futurus Episcopus.

Cap. 5. Procuratoris munus ei demandatur. Gene. 39. Videns aũt Prior tantam in eo vitæ sanctitatem, humanitatem & prudẽtiam, procurationem totius domũs ei demandauit, nõ tamen statim à suscepto sacerdotio, sed cùm iam decem annos in cella exegisset. Quod ille munus tam vigilanter executus est, vt velut alter Ioseph, cuncta sibi credita gubernaret, & magnam Domini benedictionem sacer conuentus ille ex eius administratione persentiret. Nullus ad eum vnquàm pro qualibet causa accessit, qui non consilium & consolationem reportaret. Fama eius interim excreuit vbiquè, etiam vltra fines prouinciæ illius. Nam rex Angliæ Henricus secundus, audiens quæ dicebantur de eo, confestim spectabiles misit legatos ad Carthusiam, qui illum accersirent, vt domum Vuictamiæ, quam ille rex Carthusiano instituto attribuerat, consummaret. Duo nanque Priores, propter incolarum & vicinorum proteruiam, nil ibi proficere potuerunt. Rursùs pia iis oritur inter fratres, quidnam de dilecto Hugone faciendum sit, qui tanta regis instantia postulabatur. Prior se primùm legatis oppositurum, nolens dimittere filium, quem haud secùs ac propriam diligebat animam. Vota fratrum in diuersa ferebantur, donèc cuiusdam senioris permoti verbis, numquid vino legatis consenserunt. Dixit enim senex ille: Cauete, nè, dum pertinaces estis, Deo repugnare inueniamini, qui cum etiam decreuit constituere Episcopum. Iussis demùm Hugo suam super hoc proferre sententiam, suam aperire volũtatem, citiùs respondens, ità dixit: Voluntati meæ de statu meo nihil penitùs reseruare, iam pridèm edoctus sum. Quid aũt de his verè sentiam, liberè exponam. In medio vestræ sanctitatis tamdiù conuersatus, monitis & exemplis vestris intãtùm adiutus, nunquàm vel vnum diem animam meam seruare noui. Vndè miror profectò, quo pacto cuiquam sapienti in mẽtem venire

Obserua sancti viri mirã modestiam & prudẽtiam.

id potuerit, vt ad aliorum regẽdas animas longiùs mitti ego debeam. Nam qua ratione nouam possim instituere domum, qui antiquorum instituta seruare nequiui? Sed aut ex vobis, aut ex cęteris domibus virum quempiam ad id opus idoneum eligite, & cum istis mittite celeriùs, nè regis illius cœpta non sine animarũ periculo, & ordinis sancti dedecore, diutiùs protrahantur. Quibus non solùm humiliter, sed etiam sapienter explicatis, ædificati sunt non minimè. Vndè vnanimi consensu decreuerũt, vt ei Prioris munus deferretur. Postquàm ergò traditus est legatis, fleuerunt oẽs: sed ipse ampliùs, tam gratam coactus relinquere societatem. Pacis indè osculo oblato, cùm singuli super collum eius propter amoris teneritudinem lachrymas fudissent, eum abire permiserunt.

Cap. 6. Præficitur Carthusiæ Vuictamiensi in Anglia. Luc. 21. 2. Cor. 6. Cùm autem in Vuictamiam venisset, & fratres in magna paupertate degentes repertisset, blanditer consolatus est eos, dicens: Oportet, charissimi, vt in necessitatibus quotidianis patientes simus. Proculdubiò enim, perfectio, quam professi sumus, maximè id requirit, vt memores simus, & reipsa præstemus illud, quod Dominus ait: In patiẽtia vestra possidebitis animas vestras: & quod beatissimus Paulus ait: In omnibus exhibeamus nos, sicut Dei ministros, in multa patientia. Multa verò patientia in eo eluceat, si multa contraria siue aduersa in multa lenitate perferat longanimitas multa. Patientia enim sine longanimitate, non multa, sed curta erit. Absq; lenitate verò, prorsùs nulla erit. His atq; alijs monitis salutaribus id efficiebat, vt æquiori essent animo. Aggrediens post hęc opus, propter quod venerat, domum illam tam ædificijs, quàm cęteris vtensilibus breui sic satis instruxit & absolnit. Mirum in modum tam à rege, quàm vniuerso populo diligebatur: quod tamen genti illi fertur insuetum, quippe qui exteros & aduenas summoperè non colant. Rex etiam experiri volens, an vera essent, quæ de illo audierat, eum accinuit, & longa verborũ concertatione cum illo disseruit. Sed non impunè. Adeò enim subtiliter & religiosè verba verbis aptauit vir sanctus, vt nõ parùm regis crumenam exhauriret. Omnia enim, quæ Hugo petijt pro instauratione dictæ domùs, deinceps libenter rex tribuebat. Sed & ipse rex magno erat ingenio, & prudẽs valdè. Cumq; sancta Hugonis calliditate in substantia diminutum se vidisset, vrbane alludens, quasi magistrum suum iam reperisset, dixit: O hominem, in solo peregrino penè iam violentum. Iste si viribus niteretur, quid ageret, qui verbis ità extorquet? Rediẽs ergò onustus domum, à fratribus hilariter susceptus est.

Rex Angliæ eius explorat prudentiam.

Cap. 7. Verùm non prętereundũ est, quanta carnis tentatione rursùs, antequàm Prioratum susciperet, vexatus sit. Intãtùm molesta ei tentatio illa erat, vt simillẽ nec antè, nec postea vnquàm expertus fuerit. Ab hac tandèm post multas orationes per sanctæ memoriæ Basilium, qui in visione ei apparuit, liberatus est: qui Basilius ante paucos dies Prior magnæ Carthusiæ fuerat, & cum ad ordinẽ receperat, nec ità pridèm ab hac luce migrârat. Alij volunt, per beatissimam virginẽ Mariam eum liberatum. Consueuit posteà secretiùs suis dicere, nũquàm deincèps se sensisse ejusmodi improbos motus, nisi tenuiter valdè. Constructa deniquè Vuictamiæ domo, plures eò conuenerũt Domino seruituri. Per id tempus rege de transmarinis partibus redeunte, suborta tempestas adeò classem elidere cœpit, vt mortem euadere nemo confideret. Vniuersis igitur orantibus, votaq; multa Deo & sanctis eius nuncupantibus, rex tandèm in hęc verba prorupit: O si vigilaret nũc Carthusiensis Hugo meus, & solitas pro nobis preces funderet, non ità in longum obliuisceretur mei Deus. Et altiùs ingemiscens: Deus, inqt, cui in veritate seruit Prior Vuictamiæ, illius interuentu ac meritis, nobis, in tãtam ob peccata nostra angustiam iurè consilijs, clementer miserere. Nec mora: tranquillitas redit insperata, & prospero cursu pertenuit ad portum cum omnibus, qui cum illo erant. Fertur rex in illo discrimine vouisse Deo, se eum ad Episcopatum promoturum, si periculum euaderet. Ab eo sanè tempore tantam cum veneratione habuit, vt nec vnus supereſſet in toto Britanniæ regno, in quo spiritus eius tam fidẽter quiescеret vt in Priore Vuictamiæ. Fama etiam viri Dei propter hoc factum, longè lateq; diffusa est. Quapropter complures ad eum venientes, iugo discipliną sacri ordinis colla submiserunt. Quibus omnibus mira præfuit benignitate, verbisque & exemplo ad meliora eos iugiter prouocauit.

Multi Carthusianum amplectuntur institutum. Nota rẽ admiratione dignam.

Cap. 8. Mira eius orandi assiduitas. Mirabantur sępiùs, qui ei familiariùs assistebant, tam continua illius ad Deum suspiria. Adeò orationi intentus erat, vt etiam dormiẽs creberrimè submurmuraret: Amen, amen. Et pręter hanc nulla vox alia vnquàm audita est ab eo dormiẽte, licèt istam innumeris vicibus repeteret, tanquàm pręmissæ orationis clausulam & conclusionem. Dic-

Universidad de Deusto
Biblioteca

In refectorio vt se gesserit.

bus festiuis refectorium ingressus, prout ipse cæteros docuit, oculos in mensa, manus in scutella, aures ad librum, cor ad Deum semper habebat. Si solus in cella ederet, liber expansus ante oculos eius semper fuit. Non segnem operam sacris impendebat codicibus, quos religiosis quibusq; necessarios, & maximè vitam ducentibus solitariam, dicere solebat. His enim pro delicijs & diuitijs tempore tranquillo, his bellico in præcinctu pro telis & armis, his in fame pro alimonia, his in languore pro medela monachis vtendum

Sacri codices monachis quàm necessarij.

esse memorabat. Proximorum grauamen, plùs q̃ proprium vitabat detrimentum: nec sibi dona recipiẽda putauit, quæ essent ab alijs extorta. Rex sæpè dictus sacra biblia magni precij à quodam monasterio petijt, volens ea Priori Vuictamiæ indigentibusque fratribus eius dono dare, vt sic vnius abundantia, alterius inopiam suppleret. Sed postquàm res Hugoni innotuit per quendam illius loci monachum, ilicò respondit: Iràne dominus rex ecclesiam vestrã fraudauit adeò necessario labore vestro, vt nos tali occasione ditaret? Rogamus obnixè, vt nostræ ignoscatis humilitati, quòd causa nostra, nobis ignorantibus, defectum vestri codicis sustinuistis: quem si recipere vos non vultis, ego illum ei restituam, qui huc illum apportandum curáuit. Si autem eum receperitis, id illi per nos haudquaquàm innotescet. Ea re non mediocriter ædificati sunt fratres illi, fuitq́ue magnæ inter illos charitatis exordium.

Cap. 9.

Appropinquante autem tempore, quo vir sanctus nutu diuino ad altiora erat promouendus, contigit, canonicos Ecclesiæ Lincolniensis ad regis palatium pro pastoris electione vnanimiter venire. Vacauerat enim sedes illa annos ferè decem & octo. Annuente igitur rege, & consentiente etiam Metropolitano, electionem ibidèm celebrauerunt. Conuenientibus tandèm iuxta DEI voluntatem in Priorem Vuictamiæ,

Eligit Episcopus Lincolniensis

rex magno repletur gaudio: mittensq́ue nuncios, ei salutem dicit plurimam. Sed & Metropolitanus, missa confirmatione cum mandato, hortatur eum onus subire. Memor autem Hugo difficultatis negocij, quod ipsi imminebat, multipliciter periculum

Multis modis conatur reijcere Episcopatum.

impendens cum honore oblato euadere nitebatur. Asserebat nanque huiusmodi electionem inualidam, tum propter regis & Archiepiscopi fauorem, tum propter loci importunitatem, tum ob suæ personæ indignitatem, maximè verò, quòd absque permissu Prioris Carthusiæ ipsi minimè consentire liceret. His dictis, nuncios cum benedictione remisit, admonens vt meliùs deliberare, & in virum magis idoneum sua vota conferre

In ambitiosos.

studerent. Sperabat enim, his difficultatibus fractos illos, mox à proposito cessaturos, Vtinàm attenderent iam, qui tantoperè Episcopatum desiderant, qui ad dignitatum culmina tot deuijs callium anfractibus adspirant, quonam virtutum genere, quibus morum diuitijs, quibus meritorum ornamentis virum hunc antecedant. Iste & seipsum à vulneribus immunem conseruare, & aliena vulnera curare tam perfectè edoctus, fabuloque doctrinæ salutaris copiosè refectus, intimo cordis affectu tam studiosè sublimitatem refugit: & isti impudentes, omnibus penè bonis vacui, cathedram non verentur ascendere. Horrendum malum, & quo penè omnis status Ecclesiasticus cuertatur.

Rursùs eligitur.

Sed quia honor fugientem sequitur, magis illi excusatione viri sancti inflammati sunt. Denuò in Ecclesia Lincolnienſi conuenientes, concorditer illum eligunt, & nè rursùm ordinis sui alleget impedimentum, præstantes mittunt nuncios ad Carthusiam, qui licentiam cum mandato reportárunt. Quid plura? Non sine grandi labore omnibus, quæ

Cogit consentire.

ad rem pertinerent, probè comparatis atque confectis, trahitur, rapitur, & Episcopus velit nolit consecratur. Cùm autẽ è domo Vuictamiæ equitaret, nullam prorsùs ostentationem admisit. Pelles etiam, vt verus Christi pauper, & vestimenta monastica, secum

Vide humilitatem.

ipse vehebat: nec ioco, nec seriò permoueri poterat, vt aliquis ministrorum ea ferret. Valdè nanque cauebat, nè ante sublimioris gradûs consensum, quicquam de priſtinæ obseruationis vsu vel omitteret, vel mutaret. Rex præterea cùm vidisset desiderium suum impletum, gaudio gestiens infinito, dona ei pro regia magnificentia obtulit plarima.

Cap. 10.

Fertur miri quiddam in dioecesi Lincolnienſi tũc accidisse. Nam cygnus quidam non paulò maior cæteris, & nunquàm anteà ibi visus, ad castrum quoddam aduolauit, eo

Nota de cygno rara iam.

videlicet die, quo vir sanctus Lincolniam primũ intrauerat. Hic oẽs alios cygnos, quos illic reperit plurimos, intra paucos dies occidit, vno tantùm fœminei sexûs reseruato, magis solatij, q̃ prolis propagãdæ causa. Familiarẽ se nulli exhibebat, nisi soli Episcopo de cuius manu, cùm primùm venisset illuc, statim micas accepit. Caput eius cum

longo

longo in eius manicam satis amplã, quasi in aquam immersit: die noctuq́; apud eũ mansit, diligenter eum custodiens & defendens. Cùm autem episcopus abscederet, mox suis regia in stagnum recurrit. Aduentum etiam viri sancti triduò aut quatriduò antè

Prænunciare consuecuit, volando, clamitando, cæterisque gestibus insolitis: adeò vt famuli sibi inuicẽ dicerent: Præparemus singula: Episcopus mox aderit. Vltimo tamẽ adueniente eius ante mortem, solito more non occurrit: immò per ministros vix potuit adduci. Et cùm adducta fuisset, nullam lętitię aut familiaritatis exhibuit significationem: sed capite pendulo ęgram se simulans, mœsta redibat. Mansit autem post obitum viri Dei in eodem castro annis multis. Nec potuit vacare mysterio, quòd auis cãdida, immi-

nens mortis periculum cantu nuncians, viro innocenti, pio ac puro, mortisque minas nil formidanti, non absque nutu diuino transmissa est. Sancti enim mortem habent in desiderio, & vitam in patientia.

Cap. 11.

Susceptо itaq; prælatu, prima cura & solicitudo ei fuit, vt viros sapiẽtia & scientia instructos, atq; in timore Dei probatissimos, suo lateri adhiberet. Horum consilio & auxilio fretus, pastorale munus perq̃ strennè executus est. Homines quieti & pudici spiritũs impensiùs amabat, nec alios suo gregi sciẽs & prudens præficere voluit, quantalibet industriæ aut literaturæ prærogatiua pollerent. Videns autem tyrannidem forestariorum,

Forestariorum sæua tyrannis.

ait: Rectè quidem forestarij dicti sunt isti, quia foris stabunt extra regnum Dei. Vsque adeò certè illorum iniusta erat potestas, vt nemo rege inferior, eorum posset vim & importunitatem illæsus euadere. Contra hos primũ ei bellum fuit. Nam cùm more solito eõtra ecclesiæ libertatẽ in subditos ipsius debacchari cœpissent, mox summũ regis forestariũ excõmunicauit. Quod vbi rex cõperit, magnã aio cõcepit indignationẽ. Contigit tunc in ecclesia Lincolniẽsi beneficiũ, vt vocãt, siue Prębendã vacare: pro qua studiosè rex, dissimulata ira, precabatur, vt vni ex seruis eius illã cõferret. Fuit hoc exquisitum quorundã aulicorũ consiliũ, qui obsequium in hoc se præstare viro Dei putabant, eũ dedissent occasionem vt eunq; mitigandi aduersùs ipsum commotã regis indignationem. Lectis igitur literis, vir sanctus diuino timori postponens humanum, ità ait: Nõ aulicis, sed potiùs ecclesiasticis personis, ecclesiastica sunt conferenda beneficia. Habet dominus rex, vndè tribuat mercedem seruientibus sibi, nec debet summo regi famulantes priuare prouentibus suis, vt indè seruis suis prouideri poscat à nobis. Hæc dicens, & regios à se nuncios inanes & vacuos remisit, & forestarium absoluere noluit. Quibus rex auditis, grauiter in Episcopum commotus est, eò præcipuè, quòd nec per se, nec per alios, aut certè per literas veniam petereт, vel factum reuocaret. Accersito itaque ad se

Constantia & magnanimitas sancti viri.

inter cætera dixit rex: Domine Episcope, vbi sunt gratiarũ actiones, quas repẽndere debuisti pro tantis beneficijs? Respondit Episcopus: Nóui te, vt Episcopus ego efficerer, studiosè laborâsse. Vt igitur animam expedirem tuam, vbi illi periculum immineret, si, quod mei esset officij, exequi nõ curarẽ, necessariò id mihi incubuit, vt oppressorem ecclesiæ meæ, cui me consulere oportet, per Ecclesiasticam censuram coẽrcerem, & indebitè Prębendam sibi in ea ambientem, nulla ratione exaudirem. Excellentiæ autem tuæ præsentiam pro vtrolibet adire negocio, non modò superfluum, sed etiam ineptum sentiebã. Cùm tuę prudentię pronũ sit, quod ritè geritur, sapienter aduertere: & volũtati nihilominùs tuæ facile sit, quod rectũ esse cognoueris, clemẽter & benignè approbare.

Rex placatur auditis rationibus sancti viri.

Huiusmodi rationibus rex, cùm, quod cõtradici posset, nõ reperiret, omninò placatus est. Ore etiã sereno iam eius se orationibus cõmendans, vltrà nec addere, nec demere quicquam dictis aut factis eius attentauit. Forestarium deniquè dolentem valdè, & virgis cęsum, clementer absoluit. Hũc posteà omni reliquo vitæ suæ tempore speciali quadam benęuolentia sibi sensit addictum, & suorum negociorum fidissimum curatorem,

Prou. 28.

sicut rege, sic in satellite veridicam esse sentientiam experitur, qua dicitur: Qui corripit hominem, gratiam posteà inueniet apud eum magis, quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

Cap. 12.

Pacis amator & conseruator intantùm fuit, vt bono pacis in hac vita nihil præferendum assereret, nec seditionis & turbationis peste quicquam ampliùs fugiendum. Itaque vitare modis omnibus familiaritatem alio spiritu ad schismata anhelantium, &

Studiosissima est pax eius.

discordias inter fratres seminantium admonebat. Consulente quoquè eũ Archiepiscopo Cantuariẽsi de structura ecclesiæ beati Stephani, num scilicet eam fundare deberet

Universidad de Deusto
Biblioteca

loco illo,quem sanctæ memoriæ decessor eius Thomas illi deputârat, aut certè suaderet opus penitùs intermittendum,contradicentibus ipsi vehementer monachis ecclesiæ cathedralis,& asserẽtibus fundationem illam in eorũ prẽiudiciũ attentari, Hugo respõdit: Si inter te,domine Archiepiscope, & collegiũ tuum prætextu huius fundationis aliquod schisma suboriri cõtingat,iam disciplinę vigor illic dissoluetur & emarcescet,pariterq; minuetur ordinis cẽsura.Hinc quãta succedentia sint aĩarum pericula, nullus æstimare poterit. Oportet te prætereà nũquàm nõ summi Põtificis, Romanę Curię, regis Angliæ,& aliorũ principũ motus animosq; vereri.Satis tibi sit,cum sancto martyre idem propositũ habuisse.Sed nõ acquieuit sano cõsilio: immò verò totã illã structurã quãprimùm absoluit.Sed nec vnũ quidẽ verbũ ex ijs,quę locutus erat vir Dei,in terram cecidit.Nam cũ magno rubore & dãno Archiepiscopi,totũ ædificiũ iussũ Romani Põtificis penitùs euersum est.Successori quoq; illius in opus simile gestiẽti, vir sanctus prædixit id,quod rerũ finis edocuit.Monebat indifferẽter quoslibet prælatos, vt vnitatis & cõcordiæ vinculũ cũ suis subditis inuiolabiliter cõseruarent, suũmet illis exẽplum proponens: Nouì,inquit,me cũ filijs meis bonũ pacis & vnitatis tenaciùs obseruare,& neq; regem,neq; quẽlibet mortalẽ mihi timendũ existimo: sed neq; internã pectoris perdo securitatẽ,quę sempiternã nobis trãquillitatẽ cõciliat.Nec ideò à dominis meis (sic enim canonicos suos appellabat) quies mihi ista defertur,totius ignara diffidij, q̃ lenẽ me sentiant & mansuetũ,cùm sim reuerà pipere asperior atq; mordacior,ità vt eorũ præsidens capitulo,ex re leuissima nõ rarò excandescã: sed faciũt de necessitate virtutẽ,sciẽtes talem se oportere sustinere,qualem sua spõte elegerunt.Gratias ago illis, nunq̃ vel in vno sermone mihi restiterũt,ex quo primùm inter eos residere cœpi. Egredientibus autem vniuersis,finito capitulo,nullus de nostra sibi æstimat dilectione diffidendum, nec puto me à quouis eorum non amari.

Consilium dat Archiepiscopo.

Archiepiscopus dat pœnas temeritatis suæ.

Quãtum ei detulerint Canonici sui.

Cap.13.

Secularibus Angelicę illius,Carthusianæ scilicet,vitę statũ laudãtibus,& de suę mũdanę vitę impedimẽtis conquerẽtibus, quos tamẽ nec velle,nec posse sciret ad perfectiora viuẽdi instituta trãsire,huiusmodi adhibebat institutionẽ:Non soli,inquit,monachi, sed nec eremitę tantùm atq; solitarij regnũ Dei consequẽtur.Deniq; cũ vnũquenq; iudicabit Dominus,nequaq̃ id expostulabit,q̃ eremita nõ fuerit,aut monachus: sed hoc potiùs exprobrabit,q̃ minimè fuerit germanè ac probè Christianus.Nam tria quidẽ illic à quolibet exigẽtur Christiano:ex quibus si vel vnũ illi defuerit,nomẽ Christianũ prodeisse ei nõ poterit.Nocebit potiùs nomẽ sine re,quãdò deprehensibilior est falsitas in veritatis professore.Exigit aũt vis & veritas beati nominis huius, vt indesinẽter teneatur charitas in corde,veritas in ore,castitas in corpore nõ fallaciter Christiani. Fœminis quoquè sentẽtia memorabili & planè mellita, in sermone familiari dicere cõsueuit, vt eas ad feruentiùs diligendũ conditorẽ prouocaret: Satis,inquit,à fœmineo sexu Deus omnipotens diligi promeruit,cũ nasci de fœmina dignatus est. Præclarũ sanè & eximiũ hocipsio sexui illi priuilegiũ contulit. Nam cùm viro cõcessum nõ sit,vt vel dicatur, vel sit pater Dei:hoc tamẽ præstitũ est fœminę,vt sit parens Dei.Porrò etiã pmultos peccatores,& in ijs desperatos quosdã,orationũ suarũ merito ac pia exhortatiõe,ad viã salutis reuocauit. Vndè satis appãret, quãta in eo exhortationis quotidianę ad populũ gratia extiterit.

Verus Christianæ qualis esse debeat.

Priuilegiũ sexũs fœminei.

Cap.14.

In mensa vir sanctus hilaris & iucũdus fuit,sed non sine grauitate & modestia: suosq; ad idem hortabatur, ità dicens: Lęti simus secundùm faciem sanctorum. Si quandò musici, aut alij mundana solatia afferentes, quauis occasione interessent, tum vel maximè grauitati studebat, nè peregrina consolatio animum eius ab æternorum contemplatione auocaret. Itaque pro ędificatione aliorum dicere solebat: Ego huius mundi gaudia nunquàm attigi, iocos nunquàm didici, nunquàm sciui: A carnis esu semper abstinuit:piscibus crebrò vescebatur:vini vsum moderatum non respuit.Et quia,experientia docente,sentiebat exercitium Episcopalis officij magni esse laboris,de victũs parsimonia nõnihil remittere visus est.Dolores iliorum acerrimos crebrò patiebatur, qui magnũ ei in executione officij afferebant impedimentũ. Affuit nihilominùs ei gratia singularis fortitudinis,& instàr miraculi erat videre in dedicandis ecclesijs, in sacris consecrandis ordinibus,atque in cæteris officijs ecclesiasticis vires omnium inseruientium superare ac superare.Ad ista surgebat nonnũquàm ante lucem, & vsque ad prophanas sequẽtis noctis tenebras iciunus permanebat. Neminẽ ad sacra sinebat officia ministrare,qui iciunium quacunque occasione fregisset. Quamplurimi etiam per beneficium

CrucIatur dolore iliorum.

onem eius sanitatẽ sunt adepti.Infantibus & paruulis lenẽ & affabilem se præbuit: sed cùm intelligẽtię annos attingerent, ab illa familiaritate arcebat eos, nè insolescerent. Non rarò visi sunt infantes supra naturæ facultatem extensis brachiolis ei adiocari. Infirmis & afflictis humanissimè subueniebat,præcipuè verò leprosis,quos cum magno cordis oscula basabat affectu,singulis humilimè se inclinans,daro etiam subsidio tam corporali,quàm spirituali. Contigit aliquandò, Vuilhelmum Cancellarium Lincolniensem tantam in eo humilitatis gratiam cũ admiratione aduertere:sed statim dubitare cœpit, num qua mentẽ eius elatio attigisset. Quod cùm experiri vellet,dixit ei:Domine,S.Martinus leprosum osculãdo sanauit:tu leprosos,quos oscularis,nõ sanas. Cui episcopus incunctãter respõdit:Osculũ Martini,carnẽ leprosi sanauit:osculũ verò leprosi,aĩam meã sanat. Tredecim pauperibus,cùm tot haberi potuissent, pedes secretiùs lauare solebat. Cumulus operũ misericordiæ adeò in eo excreuit,vt vir miserationũ meritò diceretur.

Erga ægros & afflictos.

Cap.15.

De singulari eius cura & solicitudine erga sepulturã mortuorũ,id est cõpertissimum, tam in nouo q̃ vetere testamẽto vix quenquã repertũ illi parẽ in hoc studio & officio humanitatis.Quid multa? Si plures reperisset, plures sepelisset. Spreuit regũ prælatorumq; cõuiuia:nec corpori pepercit,nec vitę,quandiù funus aliquod nõ sepultũ didicit. Quãdoquè famuli regis ad eũ veniẽtes,Dominus rex, aiebãt,iam vltra horã iciunus præstolatur:nõ venis? Quibus ille ait:Satiùs est terrenũ regem absq; me prandere,q̃ man. datum ętterni regis ab humilitate mea negligi.Meus cibus est, vt faciã voluntatẽ patris mei,qui in cælis est.Cùm aliquãdò putidissimũ cadauer cuiusdã ebriosi sepeliret, & cũ nihil illic grauiter oleret,familiarissimè tractabat corpus hortidũ & nigerrimũ, donèc sepulturę illud cõmendaret.Timentibus posteà alijs, nè quem fortè morbũ ex illo fœtore contraxisset,sciscitabantur nũ quid mali sentiret.Respondente eo, nil ibi insuaue odoratu,aut triste se sensisse,& eos errare omninò putaret, mirati sunt omnes, benedicentes Deum in seruo suo.Cùm audisset aliquando quendam è persecutoribus eius defunctum,statim pręparauit se,vt illò pergeret,hominemq; sepeliret.Occurrentibus velo famulis & dicentibus,certissimè cõparatas esse insidias in via.Tum demùm,inquit ille,iustè excusabimur,si pedes cõpedibus cõstringantur,& incedendi facultas eripta sit.Quo dicto,relictis alijs,cũ duobus tantũ eò se cõtulit,ac funus honorificè curauit.

Cap.16. Deut.16.

Magna erga subditos humanitate & benevolẽtia afficiebatur, adeò vt nec ipse onus aliquod eis imponeret, nec ab alijs imponi pateretur.Archidiaconos suos, cęterosq; prælatos secutè cõpescuit, nè à delinquẽtibus mulctã extorquerent pecuniariã,q̃ munera excęcẽt oculos sapientũ, & iudicia puertãt iustorũ. Dicẽtibus econtrariò illis, plùs terrę impios pecunię dispendiũ,q̃ excõmunicationis probrũ,respõdit: Vestrę hoc potiùs negligentię asscribendũ est,qui remissiores estis in castigãdis vitijs,& seueriores in extorquẽdis pecunijs:nec tam studiosè curatis,vt illi iniunctã cõpleant satisfactionẽ,q̃ vt promissos dependãt nummos.Rursùm illis interdùm pro se allegãtibus, sanctissimũ Archiepiscopũ & martyrẽ Thomã eiusmodi mulctas peccatoribus irrogãsse,respondit: Credite mihi,nõ ideirco sanctus fuit.Alia eum virtutũ merita sanctum exhibuerũt,alio merũit nomine martyrij palmã.Valdè enim pastor bonus metuebat ouibus suis, quibus crebrò eiusmodi diuitũ colludio cernebat illudi.Consuetudines etiã exactionũ, subiustitię prætextu simulatè introductas,penitùs abolẽuit. Decessores nanq; illius,vt occasionẽ haberent à populo pecuniã exigendi,pactũ cum rege fecerant, vti singulis annis palliũ quoddã ei darent,ea tamen cõditione, vt nummos ad eam rem necessarios à vulgo ipsi extorquerent.Si quid aũt supereſſet,hoc quasi pro labore suo priuatis vsibus seruarent.Iam annos multos facinus hoc tantumnon prò lege habitũ erat. Quid faciet vir religiosus, & Deũ timẽs,videns iniquitatẽ in ciuitate? Nũ extorquebit à populo precium sudoris & sanguinis,vt vestem regi tribuat,& reliqua sibi vsurpet? Quid faciet? Fortè dissimulabit: fortè dicet: Faciat hoc alius, nè illud ego fecisse videar. Minimè. Non eum hoc docuit Carthusiana soliditas. Sed fortasse manus suas excutiet ab omni munere, & regi gallium vnà cum pecunijs tradet? Id verò si faciat, non pastor, sed mercenarius erit. Sed quid fecit pastor bonus,pastor verus,amator iustitię? Dedit ne cornu peccatori? Absit. Si vel vnam exactionem simulati iuris admisisset, inimicus de vnico triumpho gloriari potuisset.At nullam prorsùs admisit: quinimmò nocte diuque, non sine periculo corporis & totius substantiæ suæ, regi, Archiepiscopo, cęterisque potentibus se oppo-

Deus.

Exactiones simulatas abolet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nulla ratione patitur iniquâ tolerari exactionem,

oppositi, donèc tam per censuras Ecclesiasticas, quàm per cætera iuris subsidia, regem compelleret, vt nedùm pallium illud in diebus Hugonis nõ extorqueret, verumetiam si quid iuris habuisset, ei prorsùs renunciaret, ac parentibus literis eam renunciationẽ perpetuò valituram confirmaret. Fidelis pastor, qui animâ suam totiès posuit pro ouibus suis. O si omni ex parte talibus columnis Ecclesia Dei fulciretur.

Cap. 17.

Commiseratione magna prosequebatur peccatores, pœnitentiam amplecti volẽtes, nec æquanimiter ferre potuit, si quis extremo supplicio afficiendis insultaret. Cùm aliquandò esset in itinere, obuiàm habuit turbam magnam hominum, furem quendã ducentium ad patibulum. Intelligens autem fur ille, quòd Episcopus esset, petiuit vt pro benedictione consequẽda propiùs adduceretur. Adductus verò, traxit ductores suos violentia, qua potuit, donèc frenum Episcopi manibus contingeret. Tum verò obsecrauit eũ, vt pro solita clemẽtia in tã extrema necessitate ipsi succurreret, & à morte imminente liberaret. Pauescẽte Episcopo, & mirante quid sibi clamor iste, populiq; tumultus vellet, responsum est ei, furem ad suspendium trahi. Commotus vir pius ad misericordiam, dixit: Soluite eum, & finite abire. Vbi enim Episcopus cum fideliũ populo congregatus est, ibi est ecclesia: nec minor immunitas debetur lapidibus viuis, quàm mortuis. Quo audito, liberè eum abire permiserunt, protestantes nihilominùs contra Episcopum, regis iudicium ab ipso impediri. Faciebant autem hoc, non ex inuidia aliqua, sed propter timorem regis ac satellitum eius, nè tanquàm preuaricatores punirentur.

Liberat furem à præsentissimo periculo.

Cap. 18.

Videns Richardus rex constantiam viri Dei, & quòd paratus esset mori potiùs, quàm ipsi contra iustitiam vlla in re consentire: proceres misit, vt omnia bona Episcopi confiscarent. Venientes illi ad fines diœcesis eius, tanto terrore concussi sunt, vt contingere quicquàm ex ijs, quæ illius vel Ecclesiæ eius essent, nemo illorum ausus esset. Richardus successit Henrico, sed non pari honore virum sanctum prosecutus est. Creditur Henricus rex, qui illum semper dilexit, & eius consilio cuncta faciebat, benè directus à Domino: Richardus autem, qui ei crebrò molestus fuit, damna, pericula, bella plurima perpessus est, & tandèm in conflictu iaculo percussus, miserabili fine, cùm iam paucos regnâsset annos, è vita decessit. Fertur tamen idem Richardus in præsentia sancti Episcopi nunquàm durus & asper fuisse. Cùm aliquandò idem rex contra regem Franciæ extra fines regni sui acriter dimicaret, & militi pecuniam multam erogâsset, Archiepiscopũ in patriam remisit cum mandato, vt Episcopis & Prælatis in vnum conuocatis indicaret se pecunia habere opùs, cupereque ab illis adiuuari. Sed vir sanctus accuratiùs rem ipsam examinans, cùm reperisset, pauperculam plebem hac ratione grauari, respondit: Etiam si omnes regi consenseritis, at ego tamen nequaquàm illò consentiam. Vnus etiam ex episcopis, auditis rationibus, quas beatus Hugo copiosè contra illam exactionem afferebat, ei adhæsit. Grauiter hoc Archiepiscopus accepit, & gradu concito ad regem abijt, multa ei de sancto episcopo conquesturus. Audiens rex, solum Lincolniensem sum retardâsse conatum, & alium etiam episcopum in suam sententiam pertraxisse, præira insaniens, cuidam amico suo dixit: Sicut tu meam diligis salutem, ità ego tibi præcipio, vt Hugonem cum adhærente ei episcopo penitùs extirpare festines. Ejectus est ergò alter ille, & omnia, quæ possidebat, fisco regis addicta sunt, ipso per aliquot dies, à fede propria & regno exulante. Et certè vix tandèm, amicorum adiutus auxilio, ad pedes regis peruenit, clementiam cum lachrymis implorans, promittensq; se deinceps regi nunq̃ contradicturum. Sed iustus tanquàm leo confidens, absque terrore erit: vtpotè qui in deserto Carthusianę celsitudinis non visus est mollibus vestiri, nec quasi arundo vento mundani terroris aut fauoris agitari. Reuerà non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Appropinquantes enim milites, vt Lincolniẽsem episcopũ eadem ratione vexarent, non refugam mercenarium, sed strenuum pastorem repererunt. Nam antequàm manum ad prędandum extendissent, iussit omnes in vicinis parochijs pulsatis campanis excommunicatos denunciari. Videntes ergò illi solita magnanimitate virum sanctum stare pro ouibus suis, nutu diuino territi, discesserunt inanes. Valdè enim timebant, nè in satanę potestatẽ traderentur, morteq; reproba à diabolo præfocati perirent, sicuti pluribus iam euenerat, quos sanctus episcopus percusserat anathemate.

Nõ vult cõsentire regi in subditorum detrimentum.

Prou. 28.

Videcõstãtiam & magnanimitatem sancti viri.

Cap. 19.

Verùm perpendens vir Dei iniquè delatum se esse apud regem, metuensq; nè ea causa gregi suo peiora acciderent, animam suam posuit in manibus suis, celeriterque adiuit regem in longinquis tum constitutum. Cùm autem appropinquâsset aulæ, quidã boni viri

occurrerunt ei, rogantes vt quam primũ sese subduceret, nec vultui regis præsentaret, verentes, nè, sicut in diebus sancti Thomę, vltrio diuina in totum regnum se effunderet, strenuus vir absque causa trucidaretur. Sed penitùs non acquieuit: quinimmò vni ex illis viro bono singulariq; amico, qui se sequestrum idoneum fore spopondit, si vel paulisper expectare dignaretur, sic fertur respõdisse: Itáne mihi parcam, vt te hæredesque tuos in discrimen conijciam? Et quid tam gratum atque optatum æmulis nostris esse poterit, quàm vt te quoq; dissentientem asserãt, si pro me locutus fueris? Quo dicto, statim in aulam ingreditur. Cumq; comperisset regem in saecllo Missam audire, protinùs pergit illuc, rectaq; ad regem se conferẽs, propiusque ad eum accedens, constanter ei dicit: Da mihi osculum. Cui rex: Non meruisti, inquit. At ille: Immò verò merui, ait: nam via longa veni ad te. Osculum mihi debes: & fortiter trahens eum per chlamydem, debitum extorsit. Subridens rex, inclinauit se, & osculo eum impertijt. Cumque omnes Episcopi cęteriq; circunstantes Hugonem de rege triumphantem cernerent, præ stupore non erant vltrà in eis spiritus. Videns denique rex constantiam viri, & quòd spreto loco Episcopis assignato, iuxta altare humiliter se submisisset, vt immortalẽ regem liberius adoraret: tum etiam quòd minas vniuersaque pericula pro nihilo duceret, eum ex animo venerari cœpit. Pacis etiam symbolum sibi oblatum, primùm Lincolniensi Episcopo porrigi iussit. Propter hunc honorem sancto viro delatũ, Dominus ei insignem victoriã paulopòst meritis eius creditur contulisse. Finita verò Missa, Hugo retrò altare duxit regem, vt eum maiore libertate reprehenderet. Cumq; sederent pariter, his blandimentis eũ aggressus est: Dic quomodò se habeat cõscientia tua. Parochię nostrę es, & tremendo iudici pro te rationem reddituri sumus. Cui rex: Satis, ait, benè mihi cõscius sum, nisi quòd inuidia quotidiè torqueor contra hostes regni mei. At Hugo rursùm cum obiurgatione: Et quid est, inquit, quod audio? An non quotidiè pauperes opprimis, innocentes afflĩgis, exactiones graues imponere nõ formidas? Insuper & fidem tori te violâsse fama clamitat. Num isthæc parua tibi videntur? Ad hanc vocem Episcopi, immò spiritus Dei, qui loquebatur in eo, territus est rex in tantùm, vt nec semel mutire ausus fuerit contra eum. Cumque de his & alijs multis prolixè obiurgâsset eum, de quibusdam humiliter ille se excusauit: de alijs veniam postulans, emendationem promisit. Reddente etiam Episcopo legitimam rationem coram rege & omni frequentia, quòd cùm pastor esset, in grauamen ouium suarum consentire neutiquàm debuerit, rex libenter accepit, simul Deo gratias agens, si ab vlteriori reprahẽsione cessaret. Tandèm vir Dei regi valedixit, & imperterritus ad propria remeare cœpit. Eo autem abeunte, rex cõuersus ad suos: Si omnes, inquit, Episcopi tales essent, nihil aduersùm eos possent, siue reges, siue principes. Dictus est propterea vir sanctus regum malleus, quòd perpetuò de ipsis triumpharet.

Rara sanè & admiranda animi virtus & fortitudo.

Vir sanctus regem obiurgat.

Fuit verò non minùs zelosus, contra quoslibet alios pauperũ oppressores, Ecclesiasticæ; libertatis violatores, quos indiscriminatim absq; vlla personarũ acceptione arguebat admonebat, & si contumaces persisterent, etiã excommunicationis sentẽtia feriebat. Verè ad nihilũ deductus erat in conspectu eius malignus: timentes aũt Dominũ, quamcunque exiles essent, tota deuotione glorificauit. Eiusdẽ zeli fuit pater eius, item̃, duo fratres: qui strenui erãt milites, & inprimis iustitię tenaces. Sępiùs ei scripsere, rogantes, vt quam primùm ad se rediret, & cùm præsentes essent, verbis præclarè hortabãtur eum, nè in falsorũ fratrum, seu crudelium dominorũ persecutionibus animo lassaretur. Asserebãt etiã, mâlle se natũ illũ non fuisse, q̃ cõtra natales ingenuos oppressoribus libertatis Ecclesiasticę vel ad momẽtum degeneri animo cedere. Tota virtute sanctus Episcopus id executus est, nec in præsidentis Ecclesię suę q̃quam fieri pmisit. Hortãtibus quandoq; amicis, vt maioris piculi vitandi causa, in quadã re parui momenti regi contra ius Ecclesię suę consentiret, sic fertur dixisse: Absit, vt personę laicę, cuiuscunq; etiã dignitatis & eminentię, priuilegiũ Ecclesiasticę libertatis infringãt. Mihi verò non cõtingat, vt timore potestatis alicuius, aut formidine difficultatis quãtęcunq;, ius Ecclesię dñę meę S. Marię, quantũ in me est, deperire sinã. Cũ enĩ sit satis pudendũ, dignitates & libertates sanctę ecclesię nõ augere, quãdomodũ olim nostri fecêre maiores: q̃ est turpe & pbrosum, si ex inertia pastoris sua integritate décidãt, q̃ per strenuũ dispẽsatorẽ augmẽtari, & in melius, puelli debuerunt. Inter micãtes gladios, nudo capite sępiùs stetit imperterritus, & nec ad momentũ obiurgationibus cessauit, vbicunq; res postulare videretur, p iustitię defensione. Aliquan-

Vide q̃ constãter libertatẽ Ecclesiasticam defenderit.

Zelus eius aduersùs libertatis Ecclesiasticæ violatores. Psal. 14.

Cap. 20.

Contemnit sæpè mortẽ intẽtatam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandò in mensa, quandoquè in ecclesia, sola fidei constantia fregit & superauit tyrannos. A suis etiã derelictus, solus perstitit tam Lincolniæ, quàm in Hollandia Anglicana, atque Nortmania, cedens labijs preuaricatores. Cumque gladios vibrâssent in caput eius, & tantam in eo viderent fiduciam, confusi abiêrunt, nil contra manum omnipotentis facere valentes. Quosdam ad minas interdùm procaciter erumpentes, sic vocetenus non destitit obiurgare: Quid, inquit, vestris viribus vel armis contra manum omnipotentis posse vos confiditis, quandò nobis etiam indignis & infirmis hæc manus adeò potentia contulit arma, vt eis nulla humana possit æquiparari? Loricas vestras iacula nostra penetrant: enses vestros non formido. Nostris verò ensibus nec cassides vestræ, nec thoraces resistere valent. Vos carnem, Deo permittente, cæditis: sed animam prætsùs non attingitis. Gladius verò noster & corpus perimit, & morti non momentaneæ, sed æternæ, eorum, quos percellit, animas addicit. In omnibus hijce tum persecutionibus periculosis, tum arduis negocijs tanta fuit animi libertate & securitate, vt nec somnus interrumperetur, cùm tamen alij omnes vsqueadeò timore sæpè agitarentur, vt somnus ab oculis eorum recederet, itemque consilium omne.

Cap. 21. Multùm erat intentus ijs, quæ ad Dei gloriam pertinerent, eoque in cunctis à Domino dirigebatur. Hoc verò præcipuum eius studium fuit, vt sanctorum monachorum & Episcoporum vitas diligenter perlegeret, eisque pro viribus sese cõformaret. Quamobrèm etiã vita eius, absoluta quędã norma fuit, siue specũ omnium benè volentium monachorum & Episcoporum. Experientia nanque edoctus fuerat, quanto accuratius diuina curaret, tanto rerum temporalium successus, disponente Domino, facilius prouenire. Tanta autem fiducia illi semper inerat erga Dominum, vt non parùm se peccâsse fateretur, si vel tenuiter eas ob res formidâsset, propter quas trepidare & angi solet humana infirmitas. Nocte quadam cùm graues curæ & solicitudines præter morem animã eius distraherent & infestarent, easque præ tumultu earum & importunitate excutere nõ valeret, admodùm cœpit animo perturbari. Sed illicò ad se reuersus, pectus percutiens, grauiter ingemiscit, primo manè confessarium accersit, valdè se peccâsse pronunciat, grauiter cœpisset. Reuerà tamen in tam periculosõ tum erat itinere, vt si præcuris canuisset, non ita, vt decet hominem Christianum, omnem curam suam iactâsset in Dominum, sed perindè acsi proprijs adinuentionibus fidendum ipsi foret, discruciari & angi inamirum videri non debuerit. Compertum est posteà, illa eádem nocte mortuum fuisse Richardum regem. Nec mysterio vacauit viri sancti turbatio tam insolita, tam vehemens.

Ingens eius in Dominũ fiducia.

Cap. 22. Preces canonicas statuto persoluebat tempore, nec induci poterat, vt aut præueniret illud, aut differret. Itaque in magnis etiam tractatibus, sicut quidam ad consultandum, siue deliberandum egredi solent, sic ipse immortali regi debitum laudis oblaturus, simulatquè venisset hora, mox exire solebat. Nihil diuino officio anteponendum Carthusiano more vir fidelis didicerat, quod etiam vsque in finem exactè seruauit. Contigit, illum aliquandò cum Prælatis quibusdam & clericis per loca infesta equitare. Consultantibus ergò illis, quo pacto imminens periculum euaderent, omnium hęc vna sententia fuit, vt ante lucem surgerent, & iter suspectum in tenebris conficerent. Surgunt manè, vrgẽt Episcopum, aiunt non cunctandũ, nè à prędonibus capiatur. Quibus ille: Et quò ibimus, inquit, Matutinis precibus nondùm absolutis? Respõdent illi: Posteà dicemus illas: iam properãdum, nè propter moram capiamur. Tum episcopus: Qui capit, ait, capiat: & qui timet, timeat. Ego hinc non exibo, donèc solito more preces matutinas persoluero. Mira res. Solus episcopus postquàm laudes DEO tractim admodùm obtulit, licèt cum suis per eandem viam equitaret, nil mali passus est: Alij autem, quia prudenter se facere arbitrabantur, nec consilio sancti viri parére volebant, in periculum, quod cauere moliebantur, inciderunt. Quàm verò monasticum spiritum vir sanctus habuerit inter turbines rerum mundanarum, ex sequentibus patebit. Venit aliquandò ad dominum Arueriam Carthusiani instituti, ea videlicet tempestate, cùm iam pauloantè lõgum illud iter confecisset, in quo pacem conciliauerat inter Francię & Iohannem Angliæ reges, qui Iohannes Richardo successerat. Interrogatus verò de modo initę pacis, non parùm contristatus, respondit verus zelator ordinis sacri: Rumores audire & referre, etiã licet episcopis, sed monachis non licet. Cùm aliquò proficiscens equitaret, adeò contemplationi intentus erat, vt præter pilos equi sui nihil cerneret. Itaque famulum ante se

Preces horariæ sem. per absolutis statis horis.

Contemnit pericula, dũ vult Deo satisfacere.

Obserua ĩ sit animus eius vbiq; Deo intentus.

se equitare voluit, quem vt ductorem sequebatur. Quòd si quisquam alius sine de industria, siue à casu intercessisset, mox illum sequebatur, propter nimium internarũ speculationum vsum & consuetudinem, non animaduertens se viam pariter & ductorem amisisse. Ductor quòquè illius interdùm non mediocriter turbabatur, quòd cùm putaret eum sequi, inter alios oberrantem, multo labore inquirere cogeretur, nec facilè præ turba reperire posset.

Singulis annis, vt minimùm semèl æstiuis vacationibus, ad monasterium suum Vuitamiense se conferre solebat. Ibi verò tanquàm in messe fertili, menti suę de spiritualibus prouidit frugibus, quas vbertim illic ipse secuerat. Erãt tum illic viri valdè spectabiles, in vita strenui, in contemplatione sublimes: ijque blandimenta ei nulla, tanquàm vitra alios Episcopos aliquid haberet sanctitatis, apponebant, sed potiùs admonebant vt videret quantùm adhuc abesset à conuersatione patrum antiquorum. Tanta autem humilitate in omnibus se illis conformabat, vt præter solum annulum nil gestaret, vnde, quòd esset Episcopus, posset animaduerti. Quàm verò grata illi fuerit solitudo Carthusiensis, vel indè perpendi potest, quòd summo studio in id incubuit, vt posset se Episcopatum abdicare. A singulis enim Romanis Pontificibus, qui eius tempore Ecclesiæ præfuerunt, id humillimè petijt, sed non obtinuit: immò verò tanquàm benè dignus, coactus ab illis est suo munere perfungi. Nuncios etiam & fautores huius rei duriùs illi obiurgantes, cum minis remiserunt, vetâruntque nè deinceps huiusmodi literas ad Apostolicam sedem adferrent. Grauiora quoquè totius prouinciæ negocia ei expedienda delegârunt. Singularem nanque à Domino gratiam acceperat iustum ab iniusto discernendi, ità vt perittissimi iureconsulti cum admiratione dicerent, nunquàm se talem virũ reperisse in decidendis etiam difficilibus subtilissimisque causis, quanuis ille huiusmodi præsim nusquàm didicerat. Gaudebant omnes, qui causas iustas ad eius iudicium asserebant, certi nimirùm, quòd nec ignauia seduci, nec muneribus aut minis corrumpi vel frangi posset. Spiritus quoquè sanctus, qui hoc ei contulerat donum, sermonem illius atque sententias confirmabat sequentibus signis. Nam cùm rebelles quosdam & contumaces satanæ tradidisset in interitum carnis, subitò non comparuerunt. Miles quidam propter quoddam mendacium ab Episcopo sancto reprehensus, cùm admonitionem eius parũpénderet, nec se emẽdare vellet, mox ab illo excommunicatus est, Vsurpabat nanque sibi bona quędam, quæ incitante eum vxore, quòd prolem legitimam non haberet, à veris hæredibus per simulationem alienare cõsenserat. Tremenda res. Incussit eum diabolus nocte sequenti, extorquens subitò animam mendacem. Alius quidam, in eodem scelere ei succedens, cùm lætus & temulentus lecto exciperetur, sopori mortem iocians, etiam miserè extinctus est. Forestarius quidam propter facinus plexus anathemate, viri Dei sententiam non metuens, intra paucos dies horribili morte decessit è vita. Quidam Diaconus, liuore impellente, militem quendam nequiter accusans de crimine regiæ proditionis, Hugonis sententia ob spem emendationis percussus, cùm peccatũ suum non modò nõ vellet agnoscere, sed etiam ab Archiepiscopo absolutionẽ imperaret, rediensque ad virum sanctum, purgationis, vt putabat, suæ chirographum secum afferret, rursùm non obstante mandato, ab illo excommunicatus est. Vt autem Dominus ostenderet, vtrius sententiam approbâsset, Diaconum horrendum in modum percussit, nec eum diutiùs viuere passus est. Adolescẽtula quędam cùm impudenter ignoret in faciem spõsi sui, præsente sancto Episcopo, nec veniam petere veller, à diabolo præfocata expirauit.

Cap. 23. Quotannis redit ad Carthusiã Vuitamię.

Admirãda in eo æqui & iniqui cognitio.

Terribiliter punit Deus ab illo excõmunicatos.

Cap. 24. Clericus quidam propter tyrannidem quorundam potentium ius suum, quod ei erat in quadam ecclesia, obtinere non potuit. Pecunijs quoquè ac alijs rebus penè omnibus in curia Romana consumptis, iam summa egestate cœpit vrgeri. Audiens verò, sanctũ Hugonem oppressorum consolatorem pijssimum esse, ad illum tandèm venit etiam longe extra fines diœcesis suæ, & cum lachrymis eius auxilium implorauit. Motus ergò vir Dei, omnes excommunicauit, licèt eius iurisdictione non tenerẽtur. Quid plura? Alij in amentiam versi, alij repentina morte extincti sunt: quorundam oculi cum ingenti cruciatu exciderunt, donèc legitimo possessori restituta est ecclesia. Alios etiam vitos sedem quãdoquè excommunicauit vir sanctus, quòd furem à cœmeterio dolo abstraxissent, & mox sine dilatione suspendissent. Timentes verò illi, nè acciderent ipsis, quod iam aliis euenisse constabat, ad pedes Episcopi pariter venerũt. Sex satisfactione dura illa

S. Hugo oppressorum pijssimus consolator.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem, sed breui, expurgati sunt: septimus, quia noluit satisfacere, absolutionis gratiã non impetrauit. Tam verò dura fuit ea satisfactio, vt etiam brumali tempore penè nudi furem à patibulo depositum, per longum iter humeris portare, atque in eo, quod diximus, cœmeterio, vndè illũ extraxerant, tumulare compulsi sint. Res prorsùs stupenda.

Nota qd acciderit homini fortunato, à sancto viro pleno anathemate.

Iam septem anni transierant, & eccè redit miserabilis ille, cum lachrymis petens absolutionem: Domine, inquit, postquàm sententia tua me perculit, acciderunt mihi mala multa. Gratiã regis continuò perdidi: exulare coactus, ad inopiam redactus sum: corporis molestia contabui, plurimis sque aduersis casibus subiacui. Sed nè peiora his succedant, dignare (obsecro) vel serò pœnitentem releuare. Misertus ergò vir pius tantæ calamitatis, quòd ex fortunato & diuite grumnosus & morbidus factus esset, clementer eum absoluit, & nè dolorem dolori adderet, multam ei mitiorem irrogauit.

Cap. 25. Permultis claret miraculis.

Miracula per eum plurima, dum adhuc viueret, in eximię sanctitatis eius argumentum edita sunt. Claudus quidã cùm cophinum, quo sanctus vir lapides cõferre iolebat, suis humeris imponi curãsset, statim meliùs habuit, breuique totus sanatus est: vtq; gratum se declararet pro tanto beneficio, eadem sporta etiam ipse lapides ferre cœpit. Ecclesiam nanque Lincolniensem vir sanctus à fundamentis extruxit nobiliter, & propriis humeris apportans lapides, & suę deuotioni satisfecit, & subditorum ędificationi. Cuius quidam Lincolniensis correptus amentia, vix ab octo viris teneri potuit. Adductus autẽ ad virũ Dei, mox dæmone fugato quasi mortuus corruit, nec antequàm aqua benedicta perfunderetur, & à sancto Episcopo sanitati integrę restitueretur, aliquatenus surgere potuit. Mulier quædã duos ei obtulit infantes lãguidos: qui eius perecepta benedictione, statim conualuerunt. Infantulus quidam ferrum acutũ manu tenens, in os more puerorum iniecit, & deglutire cœpit. Mox gutture eius sauciato, tanta sanguinis copia aliquandiù indè manauit, vt vitam pueri mater penitùs desperaret. Sed patruus pueri superueniens, consolatus est eam, ità dicens: Nè turberis: certus sum enim non moriturum infantem. In visione nanque vir quidam sanctus mihi ostensus est, qui etiam breui aduenier, vt illũ curet. Quod & factum est. Venit Episcopus, guttur tetigit, locumq; vulneris Cruce consignauit. Iam enim vix palpitare cernebatur. Eo verò recedente, mox puer sanguinolentũ euomuit ferrũ, & sanus apparuit. Quędã fœmina spiritum habens Pythonicum, tanta garrulitate cunctos oppressit, vt ei silentium nemo posset imponere. Ea cùm viro sancto fuisset oblata, spiritũ cum magna arguit indignatione, dicens: Agè iam, ó infelix, quid nõsti diuinare nobis? Ille presentiam sancti viri non sustinens, protinùs aufugit. Mulier verò plenè liberata, deinceps taciturna & modesta semper fuit, nõ ingrandi admiratione cunctorũ, qui factum nouerant. Similiter & alia quædam eius meritis à pessimo quodam ac improbissimo incubo erepta creditur. In villa quadã misere à dæmonio quidam vexabatur. Accidit tum per eam villam Episcopum quendam iter habere. Cumque esset iuxta locum, vbi dæmoniacus ille circunstante populo cuilo diebatur, accurrunt vndiquè, rogant Episcopum, si quo modo presidium vllum inueniant apud illum. Ponunt ante pedes eius infirmum, si forte manum velit imponere, & spiritui comminari. Sed mercenarius ille, cùm vidisset dolorem esse vehementem, præmuore totus contremuit, equumq; calcaribus vrgens, abire festinauit. At pio præsule Hugone non diù pòst per eandem equitante viam, accurrunt iterùm vicini, precantes auxilium opportunum illi, qui se iuuare non poterat. Itaque vir sanctus non fugam inijt, sed protinùs de equo descendens, velociùs accurrit. Videnscque dolorem atrocissimum, nequaquàm territus expauescit, sed spiritu fremens, ad bellum se comparat. Proh nefas, inquit, hæc vtiquè non rectè se habent. Quid amplius? Fusa oratione, lectoque Euangelio, In principio erat verbum, in aures patientis, vir Dei fidenter absceslit. Mira res. Hostis, qui tanta crudelitate sæuierat ante Hugonis aduentum, quique tot cachinnis eius oratones comminationesque exceperat, iam illo recedente, quasi iniectis vinculis cum pœne se traheret, ab homine exiuit, nec ausus fuit amplius introire in illum. Quod certè videntes qui aderant, pias præ gaudio fuderunt lachrymas, Deum in sancto suo mirificè collaudantes, experti palàm in homine illo, quàm dispares sint etiam Episcopi.

Sanat dæmoniacum.

Infantem morbundũ curat.

Ioan. 1.

Hominem miserum liberat à dæmone.

Cap. 26.

Oratione sua vir sanctus ignem compescuit, nè tantùm vastaret, quãtùm timebatur. Ante vltimum eius recessum à Vuictamia, placuit Domino etiam in conspectu fratrum glorificare illum: quod tamen non propter infidelitatem illorum arbitramur factum, sed vt tanti viri sanctitas animis eorum arctiùs affigeretur. Quasi enim vltimum vale

eis diceret, non tantùm sermone, verumetiã opere, sacræ orationis virtutem illis commendauit. Domus quędam straminea illic erat, quæ igne arrepta, flammas in altum misit, cunctis circunquaquè ædificijs incendium parans. Expauit ea re vir sanctus, & matutinale officium, quod iam inchoauerat, intermittens, contra ignem salutiferæ Crucis signum edidit. Cumque periculum inuitabile, nisi Dei clementia prohiberet, impendére cerneret, mox ante aram se prosternens, orationi se dedit, indè nequaquàm surgens, donèc flammam tepuisse, domumque illam absorptam esse audiret. Omnes igitur Deum laudantes pro gaudio duplicato, quòd & cætera illæsa mansissent ædificia, & à diuturno metu, qui iam euenerat, liberatos se viderent, Episcopus aiebat: Benedictus Deus, qui non solum presentem hac in re timorem nostrum cõsolatus est, sed & futuri metus solicitudinem omnem sub nostra tandèm presentia amputauit. Quo in facto, sicut & in multis alijs, sancto Martino par fuisse probatur.

Precibus sopit incendium.

Cap. 27.

Quanta autem deuotione fuerit erga reuerendissimum altaris Sacramentum, ex hoc solo satis perpendi potest, quòd crebrò pius Dominus in forma speciosissimi pueri, sacrificanti illi visibiliter apparére dignatus est. quod quidem religiosis quibusdam ipsius diuino nutu non rarò intueri concessum fuit. Quid autem ipse senserit de quibusdã miraculis, quæ circa idem præcipuè venerandum feruntur contigisse sacramentum, res, quam dicturi sumus, declarabit. In villa quadam sacerdos erat valdè dissolutæ vitæ, quem hoc ordine diuina bonitas ad pœnitẽtiam vocauit: Celebrans ille Missarum solennia, manibus cœpit indignis regem tractare maiestatis. Cumque ad illum veniret locum, vbi hostia frangenda erat, sanguis protinùs emanauit. Territus ille, vitam mutare in melius, cunctisque audire volentibus factum publicauit. Accidit autem, beatum Hugonem per eam villam iter facere, sacerdotemque accersitum, non propter miracula, sed ob vitæ sanctitatem, de quibusdã spiritalis vitæ studijs interrogare. Tanta enim pœnitentię asperitate pristinam vitam iam correxerat, vt sanctum eum fama cunctis proclamaret. Cumque sancto episcopo narrâsset prodigium, quod ipsi acciderat, hortatus est eum, vt cruorem ipsum tanquàm veritatis testem inspiceret. Sed penitùs non acquieuit: quinimmò famulis suis idem suggerentibus, ità fertur respondisse: Habeant ipsi signa infidelitatis suę. Nobis autem, qui verè credimus sub speciebus sacramentalibus verum corpus & sanguinem Christi contineri, signa quid proderunt? Quosdam etiam adire volentes, vt viderẽt, duriùs obiurgabat, quòd non deuotione, sed curiositate id facerent. Siquidem scriptum nouerat: Beati qui non viderũt, & crediderunt. Sed hoc vulgo persuadere quis poterit? Quinimmò videmus eos tanta diligentia ad huiusmodi conuitare: qui si perfectam haberent fidem, magis vtiquè ab his se elongarent.

Christus ei sacrificium facienti sacerdoti apparet.

Veritas corporis Christi in Eucharistia.

Ioan. 12.

Curiositatẽ reprehẽdit non pietatẽ Cap. 28.

Post longa tandèm huius vitę certamina, cùm iam tempus aduentaret transitûs eius ad patrem, acri febre corripitur. Morbo autẽ ingrauescente, sæpiùs orãdo hęc verba repetebat: O pie Deus, requiem presta nobis. Bone Domine, Deusq; verax, dona tãdèm nobis requiem. Quod quidam de adstantibus audiens, quasi pro consolatione dixit ei: Dum Domine quieſces. At ille: O verè, inquit, beatos illos, quibus vel in extremo iudicij die requies inconcussa donabitur. Dicẽte rursùs eoipso, illum diem ei futurum, Deo volente, iudicij diem, quo esset è vita decessurus, cum magna fiducia dixit: Non rectè sentis. Non enim iudicij, sed gratię & misericordiæ dies erit, quo ego defungar. Cùm adhuc esset locolumis, & mentio fieret de mortis horrore, dicere consueuerat: Malè profectò obsequium ageretur, si nunquàm mori deberemus. In omni ægritudine sua, quanuis vehementissimè torqueretur, inuicto semper permansit animo, ità vt iret & rediret à lectulo, quocunq; esset necesse. Stupefacti ea re medici, dicebant: Reuerà spiritus hominis huius sustentat imbecillam corpus eius. Adstans quidam de precipuis amicis illius, sic horatus eum: Quandoquidem, inquit, domine, multo tempore tum ordinarius, tum etiam delegatus permultorum iudex fuisti, diligenter, oro, studeas nedùm generatim, sed etiam specialiter confiteri, quos & quot priuato amore vel odio, aut promóueris, aut depresseris parùm iustè. Respondit ille: Odio, seu amore, sed nec spe quidem vel timore personæ vel rei cuiuscunque, à veritate iudicij me vnquàm exorbitâsse, penitùs memor recolo sum. Si autem de recto deflexi, hoc vel propriæ ignorantiæ, aut certè assistentium culpæ accidit. Ad verba nanque sua tantam semper adhibebat cautionem, nè quid contra veritatem proferret, vt nedùm in dubijs, sed etiam in certissimis frequenter hanc adderet appendicem: Sic modò nobis occurrit. Eádem per omnia cautela in literis, sigil-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo ipsius muniędis,ille veritatis amator semper vtebatur. Admonitus etiã,vt testamẽtum pro more faceret, Tędet me,inquit,huius cõsuetudinis, iam passim in Ecclesiam introducte.Nec habui quicquam,nec habeo,quod non sit Ecclesię,quam regendam suscepi. Attamen nè fiscus rapiat,pauperibus tribuatur totum,quod videor possidere.

Cap.29. Orationi deincèps mens eius potiùs intenta fuit,mortemq; vicinam prędixit,seq; ungi voluit.Eodem die, quo Episcopus cõsecratus fuerat,etiam sacramẽtum extremæ Vnctionis percepit,putà ferijs B.Matthęi Apostoli & Euãgelistæ.Ante illum diem numquàm sacramentũ hoc percipere voluit,quãuis crebrò lethaliter laboraret. Disponente tamen Domino,vsq; ad decimum septimum Nouembris diem mors illius dilata est.In quo spatio multas proposuit adhortationes ipsum visitantibus, salutariaq; dedit consilia in negocijs opportunis. Archiepiscopus quoquè ad eum veniens,humiliter veniã petijt,quòd multas ei pręter fas persecutiones excitâsset.Cui vir sanctus,lætatus pœnitentia eius,alacriter respondit: Libenter ignosco.Quòd autem sępè te reprehendi, non mepœniter: sed quòd id crebriùs non feci,id potiùs doleo.Vidi nanque secularibus negocijs animum tuum plùs satis implicari, iacturamque non paruam in subditis tua negligentia fieri.Cùm iam autem ille,quem diximus,Nouembris dies propinquâsset,lachrymantibus filijs dixit, vt funeri necessaria prępararent. Facto deniquè in se spiritu Dei, mala grandia futura prędixit & regi,& regno, inprimis autem Clero. Dicebat proindè libenter se velle mori,nè tanta cerneret dissidia.Et hęc quidem omnia mox ab eius obitu,sicut prędixerat,euenerunt.In quo,sicut & in alijs multis,apertissimè videre licet,ea prophetię spiritum habuisse.Decimo septimo Nouẽbris die,cùm sentiret vires sibi magis magisque deficere,iussit accersiri monachos & clericos in obsequium funeris sui.Et quia Episcoporum nullus interesse poterat,ordine instruxit eos, quemadmodùm funus ipsum curare deberent. Iussit quoquè,vt nõ Londonię, vbi ægrotare cœpit,humaretur sed vt Lincolniam translatum eum in primaria æde sepelirent. Concilium nanque vniuersale totius regni Lincolniæ celebrabatur, ad quod Episcopi omnes conuenerant. Ipse autem interrogatus,num interesse vellet,respondit: Etiam.Id verò quomodò accipi voluerit,ex sequentibus patebit.Aduesperante ergò die,vir pius & misericors, sciens 2.Cor.1. quia venit hora eius,vt transeat ex hoc mundo ad patrem totius consolationis, cùm dilexisset suos,qui erant in mundo,in finem dilexit eos: cernensque vbertim flentes charissimos filios,suauissimis eos sermonibus consolari nitebatur. Dextram etiam capitibus singulorum diutiùs imponens, Deo & verbo gratię eius eos omnes commendauit. Deindè deficiente voce,cùm rogarent eum,vt Dominum pro idoneo pastore deprecaretur,tandèm respondit: Deus id faciat.Quo dicto, pauimentum coram eo nudatur, & cinere benedicto in Crucis formam sparso,Completorij preces inchoauerunt.Cùm autem versum illum audisset,Clamauit ad me,& ego exaudiam eum:cum ipso sum in tri- Psal. 90. bulatione:eripiam eum, & glorificabo eum.imponi se cineri poposcit. Psallentibus illis festinantiùs,vultu placidissimo spiritum sensim colligebat, quem tunc in manus con- Luc.2. ditoris tradidit,cùm illud Simeonis canticum inciperetur,Nunc dimittis seruum tuum Felicissimè vir pijssimus in cęlos è corpore profi scitur. Cap.30. Domine, secundùm verbum tuum in pace. Obijt circa annum Domini millesimũ centesimũ,cùm iam sexagenarius esset,deincèps in sabbato pacis ęternę quieturus.Tenuit cathedram episcopalem annis quindecim,& quinquaginta & octo diebus.

De felici transitu eius & gloria immarcescibili reuelationes multæ diuersis Deo deuotis hominibus obtigerunt. Quidam etiam ex ijs,qui familiariùs ei assistebãt,cùm adhuc viueret, anxius nimiùm post eius obitũ de statu eius, in oratione raptus, tali visione certior factus est: Apparuit ei sanctus Hugo tanquàm in præclaro loco residens, gloria Visio cuiusdã de eius beatitudine mirabili sublimatus. Audiuit etiam cantica suauissima,cuiusmodi in terris nũquàm audierat, dira essent:Cumque visionem illam admiraretur,& præ pauore loqui non auderet, dixit ei sanctus Hugo: Non te solicitum esse decet de statu meo.Cantica mellifl ua, quę audis, ab hora illa,qua discessi à vobis,nunquàm mihi defuerunt.Deindè eum comiter instruxit de quibusdam perplexis conscientiæ scrupulis,quos anteà nunquàm potuerat excutere,nec satis ab aliquo de ijs edoceri. Itaque tanquàm in testimonium visionis eius,desinceps illam non sensit animi perplexitatem.Reuelatum etiam diuinitùs fuit cuidam deuotæ personę,quemadmodùm pedo suo vir sanctus arrogantem quendam Episcopum in dorso percussisset, quòd ad cathedram Ecclesię eius nõ studio boni operis,sed inanis gloriæ desiderio adspiraret:qui eãdem hora spiritum exhalauit. Videntes autem capellani eius, mortuum eum esse, funus sacratissimum, sicut eis Cap.31. præceperat,curare cœperunt.Cumque lauarent corpus exanime, lacte candidius foris apparuit: intùs verò,vitro purius cernebatur.Faciem cum manu dextera perungentes balsamo,reliquum corpus aromatibus condiêrunt: vestibusque sacris pignus veneran- Corpus eius exanime quale visum sit. dum ornãtes,loculo imposuerunt. Quibus omnibus ritè peractis,cum magna celebritate & miraculorum gloria, ad sedem propriam deportatum est. Nam postquàm fama sanctissimi obitûs eius inter populares percrebuit, tanta hominum vndiquè confluxit multitudo,prosequentium sacrum funus,vt non parua iter accelerantibus remora obijceretur. Deuotio etiam populi toto illo itinere adeò continuata est,vt vix quisquam sui proximi recordaretur.Tetigisse feretrũ,palma suprema fuit. Quibus verò hoc denegabatur,ij conspexisse procùl & adorâsse, non vile trophęum ducebãt. Fortiores deuotissimè supponebant humeros ad portandum,tametsi nulli,nisi ad breue spatium,id priuilegij concessum fuit.Per turmas enim, & quasi certatim ad portandum irruebant,cogentes priores,nè quid vltra id,quod præfixum esset,ea in re sibi vsurparent.Succedentibus autem sibi vicissim turbis,venerunt in occursum sacri funeris etiam duo reges,Iohannes Angliæ, & alter Scotiæ,cum Archiepiscopis & Episcopis,Abbatibus, Comitibus Obserua vi ri sanctissimi funus q; viri prosecuti sint. & proceribus multis : qui cùm sperarent in deferendo sacro corpore aliquid se priuilegij habituros,humeros deuotè supposuerunt.At tamen pro desiderio religiosi propositi non contigit eis.Irruente enim vulgo,nouisq; portitoribus prępparatis,cùm vim populi ferre non possent,cesserunt viri tam sublimes,quamuis inuiti.Scotię quidem rex,propter nimiam lachrymarum vim & copiam,propiùs accedere non potuit. Impensè nanque amauerat illum hominem Dei.

Sextò autem die vrbem Lincolniensem ingressi,reliquias sacras in summam pertu- Cap.32. lerunt ædem, vbi magna fuit populi frequentia, donèc humatum esset pignus pretiosum. Officium deniquè exequiarum tanta celebritate peractum est, vt Episcopi lectiones,Abbates versus recitârint. Fuerunt enim in exequijs illis reges duo, Archiepiscopi tres,Prędules quatuordecim, Abbates ampliùs centum,Comites proceresq; plurimi. Dereliqs inferioris statûs & vulgo, nullus certus facilè iniri possit numerus.Sicsic placuit remuneratori omnium bonorum,glorificare seruum suum fidelem, qui totiès crucis ęga sepulturam aliorum solicitus fuerat.Impleuit quoquè promissum suum vir sanctus, quia etsi viua voce,vti solebat, negocia concilij non curauit, morte tamen sua totius ecclesiastici statûs regimen mirabiliter illustrauit. In medio nanque sacratissimæ synodi emortuum corpus eius prophetauit.Clericus quidam præcellenti ingenio cùm vidisset quę fiebant,raptim hos versus composuit,& ad pedes sacri funeris collocauit:

Pontificum baculus, monachorum norma, scholarum Epitaphiũ eius.
Consultor,regum malleus Hugo fuit.

Per totum autem illud longum iter sex dierum,& antequàm sepeliretur corpus san- Cap.33. cti pontificis, multa prędara miracula per seruum suum Dominus efficere dignatus Mulra fiũt miracula. est.Deniquè diuina non cessârunt beneficia ad monumentum eius,etiam post illius honorificam sepulturam,in testimonium eximiæ sanctitatis. Candelę accensę, quæ ante Insigne miraculum. funus portabantur,nec vento,nec pluuia poterant extingui,cunctis,qui aderant,adspicientibus & stupentibus.Cuiusdam Bernardi brachium fractum,ab Episcopo sancto reformari per visionem illi ostensum est.Itaque expergefactus, illud planè redintegratum et spexit,dolore sopito.Quidam vir pius,orans ad feretrum sancti Hugonis, vt dissolui & esse cum Christo mereretur,sequenti nocte,rebus suis benè constitutis,bona morte decessit.Hoc autem vir sanctus dicere solebat inter maxima miracula numerandum,si cui meritis sanctorum in paradisum ingredi contingeret,cunctis periculis exclusis. Mulier Cæca videt. quædam cæca,ad primum sacri corporis contactum,oculorum lumen recepit.Fur quidam cùm crumenam pecunia refertam abstulisset à latere cuiusdam fœminæ orantis ad Geminum in fure miraculum. corpus sancti Hugonis,miraculosè protinùs cæcatus est.Sentiens ergò diuinam vltionem,seipsum publicè accusauit,crumenam reddidit, & visum recuperauit. Miles quidam,cuius brachiũ cancer planè corroserat, ad corpus sancti Hugonis sanatus est. Puer mortuus excitatur Puer quidam vita functus,meritis illius reuixit. Vir quidam languidus,à medicis desperatus,ad sanctum beati viri sepulcrum venit,moxque sanus & incolumis surrexit. Denique non longo temporis spatio à sepultura preciosi thesauri,intra paucos dies ad monumentum eius,sex paralytici sanitatis beneficium adepti, tres cęci illuminati sunt, muti

Universidad de Deusto
Biblioteca

duo loquendi facultatem receperunt. Duo quoquè contracti, priſtinæ ſunt firmitati reſtituti, & hydropica fœmina eius meritis curata eſt. Mulier quędā cùm quatuor ſeciſſet abortus, admonita eſt ab ancilla ſua, vt puerulum cereum ſancto Hugoni offerret. Quod vbi fecit, non abortiuit vnquàm, ſed ſex incolumes pueros enixa eſt. Sunt & alia permulta illuſtria miracula, quibus ſanctum ſuum Dominus mirificauit. Hæc pauca interim breuitatis ſtudio cōmemorâſſe ſufficiat in laudem & gloriam prępotentis Dei, qui viuit & regnat in infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Sancti eius corpus eleuatur & transfertur.

Porrò anno Chriſti, milleſimo ducenteſimo octogeſimo, qui fuit à beati viri obitu ferè octogeſimus ſextus, Octobris ſexto die, ſacrum corpus eius eleuatum atque trāſlatum eſt, cùm iam antè ab Honorio 3. Pontifice Maximo in Sanctos relatus eſſet. In hac autem eleuatione quaſi integrum repertum eſt corpus eius: loculus verò, in quo illud repoſitum fuerat, magnam puriſſimi olei copiam exhibuit: habitus quoquè monaſticus, quo vir ſanctiſſimus, dum viueret, vſus erat, & in quo poſt obitum ſepulturæ mandatus fuerat, integer inuentus eſt. Cumque ſanctiſſimum eius caput, (quod à corpore ſeparatum, poſteà auro, argento & gemmis incluſum eſt) Oliuerus Lincolnienſis Epiſcopus in manibus reuerenter teneret, ex eius maxilla non parùm olei diſtillauit. Tandèm ſacrum corpus in theca auro, argento & precioſis lapidibus ornata, recondītum eſt, ipſaque theca loco congruo ſatisque ſublimi, è marmore ſtructo, honorificè collocata eſt, non longè à ſanctiſſimo eius capite, quod iuxta altare beatiſſimi Iohannis Baptiſtæ in Lincolnienſi eccleſia repoſuerunt. Huic verò tranſlationi prętere regem & reginam Anglię, itemque Nauarrę, multosque regni proceres laicos, etiam duo Archiepiſcopi, multi Epiſcopi, Abbates plurimi, compluresque alij interfuerunt: indictumque eſt, vt eius tranſlationis annua celebritas, deincèps tota dioœceſi Lincolnienſi haberetur.

Nota de corpore eius & habitu incorrupto, itemq; de oleo.

MARTYRIVM SANCTI ROMANI MARTYRIS, EX ECCLESIASTICAE HISTORIAE EVSEBII *Cæſareenſis Libro 8. Cap. 12. interprete Iohanne Christophorſono Anglo.*

Nonēb. 18

S. Romanus Diaconus.

ROMANVS, Paleſtinus genere, Eccleſiæ Cæſareenſis Diaconus & exorciſta, cùm pariter Antiochiæ in eccleſiarum vaſtatione fortè verſaretur, cōplures viros ſimul cum vxoribus & liberis aceruatim ad idolorum delubra properantes, & ijſdem hoſtias immolātes intuitus, ſpectacu-

Obſerua eius zelum.

lum neutiquàm tolerandum arbitratus eſt: & propterea ſingulari pietatis ſtudio incenſus, accedit propiùs, & magna voce exclamans, eos grauiter redarguit. Qui propter hoc tam audax facinus prehenſus, generoſiſſimus, ſi quis quàm alius, teſtis declaratur veritatis. Nam cùm iudex mortem illi ignis incendio infligendam pronunciâſſet, ille vultu hilari & animo maximè læto, ſententiam labens amplexatus, ad ſupplicij locum abducitur. Deindè vbi alligatur ad palum, & dum ligna illi circuncirca coaceruabantur, & hi qui incenderent rogum, Imperatoris iam prę-

Lingua ei amputatur.

ſentis ſententiam expectabant, clamauit: Vbi, mihi ignis, quæſo? Hæc locutus, accerſitur ad Imperatorem, quō nouum & inuſitatum genus ſupplicij ſuſtineret, vt lingua nimirū illi amputaretur. Quod fortiſſimè perpeſſus, rebus oībus declarauit, diuinam vim illis, qui aliquid pro pietate ſubeant acerbitatis, opem ſemper apportare ſolere, cùm labores & ærumnas alleuando, tum animi alacritatem firmè roborando. Iſte enim ſimulatquè nouū illum ſupplicij modum intellexit, prę generoſo animi alacritate, neutiquàm obſtupefactus, lubēs extendit linguam, & paratiſſimo animo eam lictoribus quaſi inſtructam præbet. Poſt quod ſupplicium in vincula cōiectus, longinquo temporis ſpatio ibi afflictatus, tandèm cùm vigeſimus annus regni Imperatoris aduentaret, (quo ex decreto conceſſum erat, vt libertas omnibus, qui in vinculis vbiquè conſtricti tenebantur, palàm prędicaretur) ſolus iſte in compedibus iacēs, vtroque pede ad quintum foramen diſtracto, laqueo collo circuniecto ſtrangulatus, martyrio demùm, ſicut ei erat in optatis, decoratur.

Diù manet in carcere.

Strangulatur.

ITEM SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, COGNOMENTO *Chryſoſtomi, Encomium eiuſdem martyris, vt habetur in Simeone Metaphraſte.*

Nota feſtū martyrum.

AVrsùs martyrum memoria, & rursùs dies feſtus & celebritas ſpiritalis. Laborârunt illi, & nos lætamur. Decertârunt illi, & nos exultamus. Illorum eſt corona & communis gloria: illorum ſunt præmia & certamina, & totius Eccleſiæ gloria, decus & gloriatio. Et quomodò, dicet quiſpiā, poſſet hoc fieri? Quòd partes & membra noſtra ſunt martyres. Quoniam ſiue patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: ſiue glorificatur vnum membrum, cum eo lætantur membra omnia. Caput coronatur, & reliquum corpus exultat. Fit vnus victor in ludis Olympicis, & totus gaudet populus, & cum magnis eum excipit laudibus. Si autem in Olympicis certaminibus, qui nihil ad illos ſudores contulerūt, tanta fruuntur voluptate: multo magis hoc fiet in athletis pietatis. Nos ſumus pedes, martyres autem caput. Sed non poteſt caput dicere pedibus, Vei- 1.Cor.12. ibidem. non egeo. Glorioſa ſunt membra, ſed gloriæ excellentia non facit alienationem à coniunctione, quæ eſt cum reliquis partibus. Tunc enim fiunt maximè glorioſa, quando nō abruperint eam, quæ eſt nobiſcum, coniunctionem. Nam oculus quoquè, cùm ſit reliquo toto corpore ſplendidior, ſuam tunc conſeruat gloriam, quandò non abſcinditur à reliquo corpore. Et quid dico de martyribus? Si enim Dominus noſter Chriſtus nō erubeſcit noſtrum caput, multo magis ipſi eſſe noſtrum caput non erubeſcunt. habent enim, quæ egit radices, charitatem. Solet autem charitas coniungere ea, quæ ſunt diſſimilia, & de meritis non admodùm accuratè inquirit. Quomodò ergò ipſi cum nobis peccantibus dolore ſimul afficiuntur, ità etiam nos ſimul cum eis lętamur in rectefactis. Sic etiam iuſſit Paulus, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Rom.12.

Sed flere quidē cum flentibus, eſt valdè facile: gaudere autem cum gaudētibus, non item. Faciliùs enim dolemus cum ijs, qui ſunt in calamitatibus, quàm gaudemus cum ijs, quibus ſunt res ſecundæ. Nam illic quidē ipſa natura calamitatis poteſt vel lapidē flectere ad commiſerationem: hîc aūt in rebus proſperis inuidia eum, qui non valdè philoſophatur, non ſinit effici ſocium voluptatis. Nam quomodò charitas coniungit ea, quæ ſunt diuiſa: ità etiam inuidia diuidit ea, quæ ſunt vnita. Quamobrèm rogo vos omnes, ſtudeamus gaudere cum ijs, qui rem rectè gerunt. vt animam exputgemus ab inuidia. Nihil enim æquè expellit hunc morbum grauem & curatu difficilem, atquè gaudere cum ijs, qui viuunt in virtute. Audi quàm ſit Paulus ſummus in his vtriſque: Quis, inquit, infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Non dicens ſummum dolorem. Et rursùs ad alios ſcribens, dicit: Sine nobis regnauiſtis: & vtinam regnauiſſetis, vt nos quoquè ſimul vobiſcum regnaremus. Et rursùs: Nunc viuimus, ſi vos ſtatis in Domino. Vide quantoperè ſtudebat, vt res fratrum rectè ſe haberent, qui nec ſe viuere quidem exiſtimabat, ſi illi non eſſent ſalui. Homo, qui fuerat raptus ad tertium cælum, & delatus in paradiſum, & qui fuerat particeps myſteriorum ineffabilium, & tantam apud Deum aſſecutus fuerat fiduciam, illorum bonorum ſocium non valdè accipiebat, niſi etiam vidiſſet fratres ſecum eſſe ſaluos. Sciebat enim apertè, ſciebat charitate nihil eſſe maius, neq; quod ſit cum ea conferendum: nec

Inuidentiæ dira peſtis.

Gratulandū aliorū rectè factis. 2.Cor.11. 1.Cor.4. 1.Theſſ.3. 2.Cor.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nihil charitate præstabilius.

ipsum quidem martyrium, quod est summa bonorum. Nam charitas quidem, etiam absque martyrio, facit Christi discipulos: martyrium autem sine charitate, non potest hoc facere.

Ioan. 13.

Vndenàm hoc sciri potest? Ab ipsis Christi verbis. Dicebat enim discipulis: In hoc cognoscent omnes, quòd mei discipuli estis, si vos inuicèm diligatis. Eccè charitas sine martyrio facit discipulos. Quòd autem martyrium sine charitate non solùm non facit discipulos, sed nec prodest quidem quicquam ei, qui id sustinet, audi Paulum dicentem:

1. Cor. 13.

Si tradidero corpus meum, vt comburatur, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Propterea hunc sanctum maximè diligo, qui hodiè nos congregauit, beatum (inquam) Romanum, quoniam cum certamine & martyrio, magnam quoquè ostendit in Christum charitatem. Quamobrèm ei quoquè sancta lingua fuit amputata. Etenim hoc quoquè par est examinare, quanam de causa non id alia vtiquè tormenta, supplicia & cruciatus eum deduxerit diabolus, sed linguam ei abscidit. Non enim hoc fecit temerè, sed cum maxima malitia. est enim mala & malefica hæc bestia, & omnia facit & mouet aduersùs nostram salutem. Agè ergò examinemus, curnam processerit ad linguæ eius amputationem, paulò altiùs deducentes orationem. Sic enim scimus & Dei benignitatem, & martyris tolerantiam, & diaboli malignitatem. Et cùm Dei quidem didicerimus benignitatem, Domino agemus gratias: martyris autem cognita patientia, imitemur conseruum: intellecta autem diaboli malitia, omninò auersemur inimicum. Propterea enim dedit nobis Deus clemens & benignus nôsse eius machinationes, vt eum magis odio habentes, faciliùs superemus. Quòd enim cognosci possint ea, quæmente agitat, audi quid dicat Paulus de eo, qui fuerat fornicatus, scribens ad Corinthios: Confirmate in ipsum charitatē, nè circunueniamur à satana. Non enim quæ mente agitat, ignoramus. Quænam est ergò causa, propter quam ei linguā amputauit? Patiamini, ô dilecti, me rem paulò altiùs narrantem.

Diabolus, malefica bestia.

2. Cor. 2.

Ecclesiæ persecutiones.

Graue bellum fuit aliquandò excitatum aduersùs Ecclesias, non barbaris facientibus incursiones aduersùs ciuitates, nec vllis alienigenis, sed ijs, qui videbantur præesse huic nostro terrarum orbi, & barbaris & hostibus & Tyrannis omnibus crudeliùs & immaniùs vtentibus ijs, qui eorum parebant imperio. Non solùm enim libertas, & patria, & pecuniæ, & præsens vita tunc veniebat in periculum: sed regnum cælorum, & bona, quæ sunt iustis reposita, vitaque immortalis & Christi confessio. Nec solùm graue bellum, sed nouus quoquè modus excogitatus fuit captiuitatis. Non enim ex ea, quæ hic

Galat. 4.

est, ciuitate expellebant, sed supernæ Hierusalem, quæ est libera, priuare conabantur, & cogebant vnumquenque animas sacrificare in altaribus, & suum abiurare Dominum, & sedęmonum subijcere tyrannidi, pernicioso sque, & nostræ salutis hostes, colere dæmones, quod mille mortibus, & quauis gehenna erat grauius & intolerabilius generosis animis & Christi amantibus. Tunc tunc, cùm multi essent submersi, & fluctus in altum tollerentur, & multi nauem frangerent, beatus hic Romanus in medium eorum accedens, non statim considerauit, quemadmodùm se traderet periculis: sed eos priùs, qui timuerant, qui lapsi erant, qui suam salutem prodiderant, collegit, animauit, vt præliorum instaurarent effecit: eos quidem, qui lapsi erant, erigens: eos autem, qui stabant, confirmans, precibus, exhortationibus, & consilijs, de futuris & de præsentibus rebus multùm philosophans: ostendens has esse ad tempus, illas autem perpetuas: præmia opponens laboribus, coronas tormentis, brauia doloribus: docens quęnam sit quidem vita præsens, quænam autem futura, & quantum interśit inter vtranque, & quòd omninò sit necesse: &, si non hoc modo vitam finierint, omninò coacti lege naturæ, paulopòst discedent ab his corporibus. His & similibus exhortationibus beatus ille manus erexit dissolutas, confirmauit genua debilia, fugientes reduxit, metum expulit, animum exegit, eis animum addidit, audacesque effecit & confidentes. Pro capreis & ceruis eos effecit leones, magnam vim spirantes: Christi exercitum instruxit & exercuit: ignominiam nostram conuertit in capita hostium.

Romani præclara virtus, fortitudo, & sapientia.

Multos sua oratione confirmat.

Cùm ergò vidisset diabolus repentè tantam fuisse factam mutationem: & qui nudiustertiùs eum timebant & contremiscebant, se audacter in eum gerere, & ipsum irridere, adeuntes pericula, prosilitēs ad supplicia: & cùm cognouisset authorē, omnibus dimissis, in illū deincèps omninò virus suum inspirauit, oēm vim suam & insaniam mouens in hoc beatum caput. Et quid facit? Considerate malitiam. Non eum duxit ad tor-

Malitia diaboli.

menta, non eius caput abscidit: eum enim docuit tempus præteritum, hæc omnia fuisse facta temerè. Non solùm enim non retardauit animi alacritatem eorum, qui crediderant: sed etiam magis auxit, eamque effecit maiorem & vehementiorem. Carbones, inquit, substernebāt: illi autem currebant, tanquàm ad rosas. Ignem accendebant: illi vero tanquàm in fontes aquarum frigidarum seipsos proijciebant. Latera cędebant, & profundos in eis sulcos faciebant, & riuos sanguinis deducebant: illi autem gloriabantur, tanquàm auro omni ex parte circunfluentes. E præcipitijs iaciebant, & in mare demergebant: illi verò non tanquàm in profundum descendentes, sed tanquàm in ipsum cęlum affcendentes, ità affecti erant, exilientes & exultantes, & tanquàm in sacra pompa choreas ducentes, & ludentes in prato herbido. Ità arripiebat vnusquisque cruciatus, non tanquàm cruciatus, sed tāquam vernos flores carpentes, & coronas contexentes, & intigni animi sui alacritate meos præueniebant cruciatus. Quid ergò, inquit, nunc futurum est agendum? Abscindam ne eius caput? sed fit id, quod habet in votis, & discipuli per fas & nefas maiorem accipiunt adhortationem. Sępè enim eos admonuit, hanc mortem, quę est ad tempus, non esse mortem, sed migrationem & requiem: oportere decessum despicere, & ad solam complecti animam. Si ergò caput abscidero, & forti animo tulerit, quod accidet, ipsos per facta docebit apertiùs, quòd mortem sic oportet despicere: & eorum magis erigetur spiritus, & mortuus eis inspirabit maiorem animi alacritatem. Propterea ergò linguam amputauit, vt priuati voce, qua fruebantur, martyris discipuli, & defecti eius admonitione, fierent timidiores, & ad priorem redirent angorem & dubitationem, non habentes, qui eis animum adderet, neque qui excitaret & armaret.

Martyrū ad patiendum pro Christo alacritas.

Considera autem mihi diaboli malitiam. Herodes quidem abscidit caput Iohannis: hic autem non caput, sed solùm linguam. Quamobrèm? Si abscidero caput, inquit, & fuerit mortuus, recedet non videś interitum suorum fratrum: ego autem volo cum testem lapsuum & calamitatis suorum militum, vt dolore enecetur, videns quidem habentes, non potens autem manum porrigere, & non valens eis ea, quæ priùs, confuse, ei voce exacta simul cum lingua. Sed qui comprehendit sapientes in sua astutia, in- 1. Cor. 3.
uenit eos etiam magis conuertit in eius caput: & non solùm non priuauit consilio, sed eos etiam magis fecit frui adhortatione, & esse spiritalioris doctrinæ participes. Nam cùm hoc obtinuisset diabolus, vocatur decęterò medicus ad sectionem, & fit lictor pro medico: non corrigens, quod morbo laborabat: sed id, quod erat sanum, corrumpens. Et cùm linguam eremisset, non potuit simul cum ea vocem eximere: sed carnis quidem abscisa substantia: virtus autem diuinæ gratiæ, aduolauit ad os beati Romani: & natura quidem amisit suum membrum, ferro id cogente: Dei autem gratia non siuit vocem cum ea excidere. Vndè etiam decęterò discipuli fruebantur magis spiritali doctrina, non humana voce, cuiusmodi priùs, verba audientes: sed diuina quadam & spiritali, & quæ nostram superabat naturam: & supernè quidem omnes concurrebant Angeli, infernè verò homines, vnusquisque os sine lingua videre cupientes, & audire sic loquens. erat enim res admirabile, & præter opinionem, diabolo quidem magnum afferens dedecus, magnum autem martyri gloriam, discipulis verò plurimam cōsolationem, & magnum argumentum patientię. Hic enim Deo mos est vel ex alto repetitus & à principio, quęcunque contra nos consarcinārit diabolus, ea in caput illius conuertere, & ad nostram salutem refigere.

Lingua martyris excinditur, & tamē loquendi facultas ei manet.

Mille autem hoc quoquè considera: Ille hominem eiecit è paradiso, & Deus ei cęlum aperuit. Ille ipsum expulit ex imperio terreno: Deus autem ei dedit regnum cęlorum, & throno regio nostram fecit sedere naturam. Sic dat Deus semper dona maiora ijs, quibus diabolus conatur priuare homines. Hoc autem facit, illum quidem reddēs rationabiliorem, ad nobis parandum insidias: nos verò docēs, nunquàm timere eius machinationes. Quod quidem factum est etiam in martyre. Quia enim voce existimauit se eum esse posse priuatum diabolus, multo maiorem & præclariorē ei Deus est largitus. Non erat enim momenti, cum lingua loqui, & sine lingua. Nam illud quidem erat consequens, & commune omnibus: hoc autem erat supra naturam, & eius solius proprium. Quamquàm etiam si fuisset mutus martyr post linguæ abscissionem, sic quoquè ei fuisset impletum certamen, & parata esset corona. Nam quòd victus esset, erat maximum & apertum argumentum, quòd linguam amputârit. Si enim non timebas linguam martyris, ô scelerate & execrande diabole, cur eam abscidisti? Quamobrèm non dimisisti argu-

Gene. 3.

Dei erga homines benignitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imbecillitas diaboli.

argumentum decertationum, sed occlusisti stadium? Quemadmodùm enim, si quis luctaturus deindè accepisset plagas, quæ verbis explicari non possunt, & non valens deinceps ampliùs resistere, iusserit abscindi manus athletæ, & sic cum percutiat, nõ est opùs ampliùs alia probatione addecernendam victoriam ei, cui fuerint manus abscissæ: ità etiam in martyre apertissimum omnium argumẽrum victoriç aduersùs diabolum, fuit linguæ eius amputatio. Nam etsì lingua erat mortalis, quoniam tamen ei vulnera dedit immortalia, propterea in illam ingentes omninò efflauit spiritus: sibi quidem manus afferens dedecus, martyri autem coronam faciens splendidiorem. Quomodò enim est mirabile, arborem videre sine radice, & fluuium sine fonte: ità etiam vocem sine lingua.

Contra eos, qui negant corporũ resurrectionẽ.

Vbi ergò sunt, qui non credunt corporum resurrectioni? Eccè vox mortua est, & reuixit: & vno momento temporis vtraque facta sunt. Quanquàm hoc longè sit maius, quàm corporum resurrectio. Nam illic quidem subiecta est natura corporum, compositio autem solùm est dissoluta: hîc verò fuit sublatum ipsum vocis fundamentum, sed tamen rursùs facta est splendidior. Quanquàm si à tibia lingulas abstuleris, iacet inutile deincèps instrumentum. Sed non sic tibia spiritualis: sed etiamsì sit lingua priuata, non solùm non erat muta, sed etiam modulatiùs emittebat carmen, & magis mysticum, & cum maiori admiratione. Rursùs quoquè in cithara si quis plectrum solùm eripuerit, fit ociosus artifex, ars inutilis, & inane instrumentum. Hîc autem nihil eiusmodi, sed contrà omninò. Os enim erat cithara, lingua plectrum, anima artifex, confessio verò ars. Plectro tamen ablato, lingua, inquam, neque artifex, neque ars, neque instrumentum euasit inutile, sed omnia suam virtutẽ ostenderunt. Quis hęc fecit? Quis hęc ostendit admirabilia, & quę sunt pręter opinionem? Deus, qui solus facit mirabilia. De quo dicit Dauid: Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra? Quoniam eleuata est magnificentia tua super cęlos. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Atque tunc quidem ex ore infantium & lactentium, nunc autem ex ore elinguium. Tunc natura immatura, nunc os lingua defectum. Tunc erat in pueris mollis radix, sed fructus perfectus: Hîc autem & ipsa radix erat ablata, & non prohibebatur fructùs generatio: est enim vox, fructus linguæ.

Psal. 71. & 113. Psal. 8.

Sunt reuerà magis admirabilia posteriora prioribus. Etenim nè his fidem non adhibeatis, illa propterea prœcesserunt, vt in his nõ conturbemini, cùm in illis fuerit assuetus animus. Propterea hęc euenerunt, vt illa, quæ latent & sunt vetera, credantur ex manifestis & ijs, quæ recèns facta sunt. Sic aliquandò Aaronis quoquè virga floruit, quomodò nunc germinauit os martyris. Sed quanam de causa Aaronis virga tunc germinauit? Quoniam erat designatus sacerdos. Quanam autem de causa nunc germinauit os martyris? Quoniam blasphemia & maledictis incessebatur magnus Pontifex Iesus Christus. Vide ergò, quanta sit miraculi cognatio & excellentia. Quomodò enim virga illa non vnita radici, nec ex terra trahens humorẽ, sed defecta ea, quæ illinc proficiscitur, suppeditatione, & perdita vitali & frugifera virtute, repentè ostendit fructum: ità etiam hic quoquè vox priuata radice, & vim non habens ex instrumento, in sicco & sterili ore repentè germinauit. In hoc quidem cognatio, in alio autem excellentia. Inter vtrunque enim fructum multùm interest. Nam ille quidem erat sensilis, hic autẽ spiritalis, & ipsos cęlos aperiens ei, qui tunc eam vocem ediderat.

Num. 17.

Pro his omnibus gratulemur martyri, glorificemus Deum, qui hęc facit miracula: imitemur conserui patientiam, gratias agamus Domino pro gratia: accipiamus ex ijs, quæ dicta sunt, sufficientem consolationem in tentationibus: & Dei, qui nos fecit, potentiam & curam admirantes ac prouidentiam, omnia ex nobis afferamus, & quæ ex eo sunt, omninò consequentur. Seu homines, seu dęmones, seu ipse diabolus aduersùs nos depugnet, nihil proficient ij, qui nos oppugnant: modò ostendamus nostrum promptum animi studium, & quæ à nobis afferri oportet, omnia afferamus. Sic enim & Dei attrahemus auxilium, & in vita futura magna fruemur gloria & salute. Quam detur nobis omnibus consequi gratia & benignitate Domini nostri IESV Christi: cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, honor, potentia in secula seculorum, Amen.

Vt possimus vincere hostes omnes.

VITA

VITA SANCTI MAXIMI EPISCOPI MOGVNTINI, IVSSV REVERENDISSIMI ET ILLVSTRISSIMI Alberti Archiepiscopi Moguntini, à Iohanne Tritthemio, prius Spanheimensi, tum verò ad S. Iacobum Vuirciburgensi Abbate, conscripta. Nos eam in capita distinximus.

O tẽpore, quo Liberius Papa sub graui persecutione Arrianorum sanctam Romanã gubernabat Ecclesiam, sanctus Lucius Anneus, patria Romanus, apud Moguntiam, nobilem Germaniæ vrbem, decimusoctauus põtificatum annis tenuit ferè vndecim. Quo feliciter vita defuncto, sanctus presbyter Maximus communi voto populi fidelis in Episcopatu succedens anno Dominicæ natiuitatis trecentesimo quinquagesimoquarto, Indictione Romanorũ duodecima, prefuit annis, vt Megẽfridus refert in Chronicis, quatuor & viginti, sub Arrianorum persecutione grauissima, temporibus videlicet Theodomeri & Clodionis regum Francorum: quo tempore Dagobertus Genebaldi filius, Dux Francorum orientalium apud Vuirciburg, Rheno transmisso, Moguntinos in odium Romanorum grauiter afflixit: vrbem quoq; Treuirorum, quæ tunc parebat Romanis, obsedit, cepit, spoliauit, incendit, funditusque subuertit. Annis quippe nongentis bellum cum Gallis atq; Romanis Franci reges habuêre continuum, quousquè tandem victores eorum effecti, pene totam Europam suo domnio violenter subiiciendi.

Nouẽbr. 18. Cap. 1.

In Megẽfrid. dus fuit monachus Fuldensis sub Imperator. Othone 2. & 3. scripsitque hîc floriarũ libros 24.

Sub his turbationibus Ecclesiæ, multa Christianorum millia propter Catholicæ fidei confessionem, ab infidelibus & hęreticis apud Moguntiam & in omnibus terminis eius crudeliter fuerunt occisa: quorum apud mortales nulla penitùs habetur memoria propter malitiam temporum, & penuriam fidelium Scriptorum. Nusquàm erant tuti, nusquam satis in vrbibus & oppidis sẽcuri: quandò & gladius vbiquè sęuiebat gentilium, & nõminus perfidia inualuit hęreticorum. Nam etsì pacem habere videretur Ecclesia ab his, qui Romanis principibus fuerunt subiecti, vt abnegare Christũ iamtunc nemo compelleretur: Arrianorũ tamen intantùm illo tẽpore vesania prœualuit, vt nihil aut parùm à persecutione gentium differret. Deniquè Frãci tam orientales, quàm illi, qui ad ostia Rheni consedêrãt, occidẽtales, Gotthicę quoq; nationes & alij pagani, frequẽres in Galliam motus & incursus facientes, Mogũtiam, Coloniam, Treuirim, Vuormariam, Spiram, Argentinam, & alias trans Rhenũ vrbes nimia crudelitate sępiùs molestabãt, nulli parcentes gradui, sexui vel ætati. Quapropter pontifices, & ministri Domini sacerdotes, inimicis furor persequentium crudeliùs sęuiebat, in vrbibus & vicis publicè non audentes comparére, quotiès persecutio imminebat, cum suis ad nemora successerunt, in specus & cauernis montium latitantes, inedia, fame ac siti vltrà, quàm credi potest, afflicti, longum pro fide Christi martyrium sustinebant.

Cap. 2. Catholicorũ multorũ cædes.

Arrianorũ sœuitia.

Ea tempora beatissimus prœsul Maximus incidit, qbus nisì optimus nemo fuit Christianus. Probauit persecutio fidem, & cõtulit in passione amor Dei constantiam. Beatus verò pontifex, vt Megenfridus est author in Chronicis, ab Arrianis hæreticis multas & nouissimas insidias & persecutiones pro fide orthodoxa sustinuit, & septiès de sua pulsa Ecclesia, trususq; in exilium, totiès miserante Deo reuersus est. Nam cùm esset vir in diuinis scripturis longè doctissimus, & secularis literaturæ non ignarus, malleo similes, durus redarguror Arrianorum extitit: contra quorum vesaniam non solùm verbis, sed etiam scriptis multipliciter pugnauit. Scripsit enim, iam dicto * Megenfrido testante, Contra Arrianos libros quatuor, De Incarnatione Dominì libros duos, De Spiritu sancto libros duos, De constantia fidei Catholicæ librum vnum, De martyrio Sanctorum librum vnum, Homilias & sermones multos & vtiles ad populum. Alia quoquè nonnulla scripsisse dicitur, quæ ad notitiam nostræ lectionis peruenire minimè potuerunt. Ciuitas enim Moguntina post mortem eius tertiò, sicut * diximus, cuersa & funditùs destructa fuit: Primò scilicet per Francos, secundò per Vuandalos, & tertiò sub

Cap. 3. S. Maximus multa ab Arrianis patitur.

Scripta eius.

* In Epistola dedicatoria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria, quam omissimus, quòd nihil ferè habeat, quod nō historia ipsa cōtineatur.

sub Attila per Hunnos: qui & sanctum Aureum pontificem cum Iustina sorore & multis alijs in ecclesia peremerunt. Hac trina Moguntinæ ciuitatis destructione, haud solùm multa Christianorum millia fuerunt occisa, sed etiam nomina eorundem simul & modus cum loco & tempore passionis, ad posteritatis memoriā nequaquàm peruenire potuerunt, eō quòd scriptoribus nec opportunitas scribendi fuit, nec locus, vel tempus. Vndè mirandum non est, si & diui Præsulis Maximi lucubrationes vel interierint ignibus crematæ, vel alicubi situ lateant aut puluere sepultæ.

Cap. 4.

Eádem est calamitate factum, quòd præter sedecim numero, Ecclesia Mogūtina suorum pontificum, qui sanctum Bonifacium Archiepiscopum & martyrem præcesserunt, neque nomina, neque ordinem, neque tempora vspiàm potuit inuenire: cùm non sit verisimile, in annis sexcentis quadraginta, non plures extitisse, quàm sedecim: nisi quis contendat, oues Christi apud Moguntiam & sæpiùs & diutiùs, permittente Deo, pastoris necessario caruisse solatio. Quod si quis asserit, minimè probabit. Nos enim contrarium ex Megenfrido facilè poterimus comprobare: qui temporibus Othonum clarens in humanis, cùm esset omnium Germanarum diligentissimus compilator historiarum, quadraginta numero fuisse ante Bonifacium in Ecclesia Moguntina pontifices commemorat: inter quos sanctum Maximum non, vt neoterici quidam fecerunt incerti authores, septimum, sed nonumdecimum extitisse præsulem asserit, beatoque Lucio successisse Anneo, ac annis, sicut dictum est, præfuisse quatuor & viginti. Neoterici autem innominati scriptores, Megenfridi Chronicorum notitiam non habentes, sedecim duntaxàt ante sanctum Bonifacium Ecclesiæ præfuisse Moguntinæ pontifices asserunt: inter quos Maximum in ordine septimum locantes, beati Aurei martyris, sub Attila Hunnorum rege passi, successorem immediatum extitisse contendunt. Sed hoc ratio temporis non admittit. Sanctus enim Lucius Anneus præsul octauusdecimus, moritur anno Dominicæ natiuitatis trecentesimo quinquagesimoquarto, Indictione Romanorum duodecima, temporibus Liberij Papæ: cui eodē anno sanctus Maximus in pontificatu successit. Beatus verò Præsul Aureus Moguntiæ ab Attila passus est sextodecimo Calendas Iunij, anno Domini quadringentesimo quinquagesimoquarto, Indictione Romanorum septima: cui non Maximus, vt isti putant, sed Eutropius in pontificatu successit temporibus sancti Leonis Papæ primi. Vides nūc, quòd præcisè centum annorum tempus ab institutione Maximi ad pontificatum, vsque ad passionem beati martyris Aurei intermediat, quod præter Meginfridum monachum nullus scriptorum Moguntinensium, quos ego legerim, animaduertit. Vndè mihi videtur, scriptores ipsos nominum consonantia fuisse deceptos, qui pro Anneo, posuerunt Aureum, & Maximum successorem immediatum ipsius Aurei martyris opinati sunt: cuius nō Aureus, sed Anneus fuit antecessor, vt ostendimus, centum ante annos.

Lucius Anneus Episcopus Moguntinus.

Cap. 5. Catalogus Episcoporū Moguntinensium.

Nam ità summatim author inquit memoratus: Anno Dominicæ natiuitatis octogesimo Crescens à Roma directus in Germaniam, primus Moguntinensium Episcopus ordinatus est, & præfuit annis duobus & viginti, vir magnę sanctitatis, & martyrio coronatus. Post quem Marinus annis sex: Crescentius aūt præfuit annis octodecim: Cyriacus annis quatuordecim: Hilarius vir sanctus & martyr, annis viginti: Martinus annis quatuordecim: Celsius martyr, annis vigintiduobus: Lucius annis decem: Gothardus vir sanctissimæ vitæ, annis quindecim: * Suffronius vir sanctus, annis octo: Herigerus martyr, annis quatuor: Rutherus martyr, annis viginti: Auitus vir doctus atque sanctissimus, annis vigintiduobus: Ignatius martyr, annis tredecim: Dionysius vir sanctus, annis viginti sex: Ruthbertus, annis duodecim: Adelhardus vir sanctus, annis decem: Anneus Lucius, annis octodecim, vir Apostolicæ atque sanctissimæ vitæ: Maximus (de quo nobis est sermo) præfuit annis vigintiquatuor: Sidonius, annis nouendecim: Sigismundus annis sex: Lupoldus vir sanctus, annis septendecim: Nicetius annis octo: Marianus annis decem: Aureus martyr, annis sedecim. Post quem sanctus Eutropius præfuit annis viginti tribus. Post quem ordine suo vsq; ad sanctum Bonifacium exclusiuè, adhuc quatuordecim pontifices extiterunt in Ecclesia Moguntina, quorum ista sunt nomina. Adelbertus, Radherius, Adelbaldus, Laudtfridus, Ruthardus, Sidonius secundus, Vuilibertus, Ludegastus, Ruthelmus, * Ruthuualdus, Leouualdus, Richbertus, Geroldus & filius eius Vuiliebus laicus, per Carolum Martellum maiorem domûs Francorum, ea tempore pontificatu Moguntino donatus, sicut & Milo filius sancti Ludouuini Archiepiscopatu Tre-

for. * Sophronius

* Luthuualdus

Treuirorum, & alij multis alijs per Galliam, vt bello interessent cum illo contra Saxones, Francorum dominio rebelles. Verùm non multò pòst Vuiliebus laicus, ignarus diuinarum scripturarum, propter venationes & homicidium sententia Gregorij Papæ secundi fuit depositus, & sanctus Bonifacius monachus & presbyter, anno Domini septingentesimo vicesimo, Indictione Romanorum tertia, in eius locum præsul Moguntinæ Ecclesiæ primus & quadragesimus ordinatus: quem Zacharias Papa Romanus posteà in Archiepiscopum eiusdem Ecclesiæ sublimauit. Hæc ideò mihi præmittenda necessario videbātur, nè quis eorum, qui olìm ista lecturi sunt, à Moguntinis schedulis discordantem me, aut mendacem existimare velint, aut sine authore certo ab aliorum opinione temerè discrepantem. Stultum nempè foret, Megēfridum certum, fixum & solidum præterire scriptorem, & incertorum schedulas sequi recentium. Propterea iam nominati scriptoris decreuimus inhærere vestigijs, & incertas neotericorum sententias præterire.

S. Bonifacius præficitur Ecclesiæ Moguntinæ.

Maximus igitur beati Lucij Annei presbyter, & in ministerio verbi Dei socius, natione Germanus, patria Moguntinus, & religione Christianus fuit. Cuius temporibus ad hoc Romani, sicuti & priùs à multis retrò annis, Moguntiam, Treuirim, Coloniam, Vuormatiam, Nemetim, quæ nunc dicitur Spira, cum magna parte Galliæ suo sub dominio tenebant, licèt à Francis Germanis, Teutonibus, Saxonibus, Bauaris atque Turingis incursiones multas & frequenter paterentur, nunc victi, nunc autem victores. Quimore veterum nimis cupidi ampliare dominium, eas quas superauissent gentes, & moribus, & legibus, simul ac literis vti Romanis compellebant, quò potentiores cæteris esse viderentur. Vndè Germani, circa litora Rheni commorantes, & Galli tandèm victi à Romanis, eorum & linguam susceperunt, & modum scribendi, scholas instituerunt publicas per vrbes, in quibus Romanorum exemplo, filij ciuium atque nobilium, liberārum studijs imbuerentur. Insuper quò rectoribus abundantiùs complacerent Romanis, prætermittentes nomina suæ gentis auita, natis suis vocabula & Græca imposuerunt, & Latina: quanquàm id posteà conuersi ad Christum fecerint multi non ob amorem vel dilectionem Romanorum, sed pro reuerentia potiùs & amore sanctorum Apostolorum, ac Saluatoris IESV Christi martyrum. Hoc dixerim, nè quis præfatos Ecclesiæ Moguntinæ pontifices, propterea natos vel Græcos existimet, vel Romanos, quòd eos illorum nominibus quandoquè inuenerit nuncupatos. Variantur hominum cum tempore mores, mutantur nomina, & studia mentium continua volubilitate secularium alterantur.

Cap. 6. S. Maximi patria.

Beatus Maximus, testante Megenfrido, honestis & Christianis parentibus ortus, in vrbe Moguntina, more gentis adhuc puer studio deputatus est literarum: in quo cum tempore adeò profecit, quòd sibi coætaneos penè omnes superauit. Erant in tempore illo plures cum Christianis mixti gentiles, & quemadmodùm persecutione cessante nemo paganum cogebat fieri Christianum, ità nec quisquam impellebat credentem abnegare vel deserere Christum. Multi tamen inter Christianos surrexerūt hæretici: inter quos Arriani, principum Romanorum fauore suffulti, multas intulerūt veris Christianis persecutiones & molestias. Vndè cùm publicè non semper liceret metu hæreticorum, fidelesque filios suos in priuato fidem seruare constanter orthodoxam vsque ad mortem docuerunt. Sic nimirùm & sanctus Maximus in his, quæ pertinebant ad fidem & veram religionem, téneris ab vnguiculis parentum & sacerdotum magisterio sufficienter instructus, in virum cum tempore magnū creuit, atq; meritis & doctrina glorioſum. Mox enim, vt per ætatem sapere ac intelligere cœpit, diuina miseratione præuentus, non minus quàm gratia semper comitatus, Deo se totum obtulit, pro cuius amore cuncta huius mundi blanda & dulcia contempsit.

Cap. 7. S. Maximus multùm proficit in literis.

Consuetudo fuit illo in tempore, valdè necessaria clericis ac sacerdotibus, soli Deo vacare, sacro ministerio verbi & orationis insistere, ad fidem & iustitiam populum non minùs exemplo bonæ actionis, quàm sanctæ prædicationis verbo erudire, mundi honores, diuitias quoquè & omnes voluptates morituræ carnis vilipendere, & Christum opere & sermone super omnia veraciter amare. In quo viuendi genere beatus Maximus in clericatu suo perseuerantèr enituit, & breui cæteris perfectionis in se normam dedit: meritò sanctitatis fuit admirabilis, & diuinarum scripturarum interpres & doctor insignis. Propter quod ordinatus à beato pontifice Adelhardo clericus, vitam per omnia

Cap. 8. Officia Clerici.

S. Maximus fit Clericus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

duxit Apostolicam, multorumq; corda verbo & exemplo in diebus suis ad Dominum conuertit. Adelhardo post hęc vita defuncto, beatus Lucius Anneus in pontificatu succedens, prefuit annis decem & octo, vir magnarum in Christo virtutum, cui sanctus ipse Maximus stabili semper charitate adhęsit, & innumeras Arrianorũ persecutiones pro defensione Catholicæ fidei sustinuit, sed adiutorio Saluatoris nostri Iesu Christi feliciter vbiquè triumphauit.

Cap. 9. Lucius Anneus perimitur ab Arrianis. Maximus ei succedit.

Postremò tamen sancto Lucio Anneo pro fide orthodoxa in exilio apud Phrygiam strangulato cum duobus presbyteris Paulo & Crescentio, subordinatione & insidiis Arrianorum, beatissimus presbyter Maximus, quem pro confirmandis in recta fide populis apud Moguntiam ordinarione diuina reliquerat, fidelium omnium voto communi pręsul Ecclesiæ iam dictæ nonusdecimus constituitur, & prefuit in tribulationibus hęreticorum multis, quatuor fermè annis atq; viginti. Facta sunt hęc, vt suprà diximus, anno Dominicæ natiuitatis trecentesimo quinquagesimo quarto, decima die mensis Iulij, Indictione Romanorũ duodecima. Ordinatus aũt pontifex in Ecclesia Mogũtina beatissimus pater Maximus, per omnia se studuit exhibere Domino ministrum irreprehensibilem, paratus amore Dei pro salute fidelis populi nõ solùm persecutiones sustinere & carceres, sed mortẽ quoquè, & si quid morte esset crudelius, quod ei posset occurrere. Vitã in omni puritate ducens continuauit Apostolicã, mundi rebus pauper & modicus, virtutibus diues, humilitate profundus. Qui cùm esset vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus scientijs multùm peritus atq; doctissimus, hoc summopere curabat inprimis, vt vita constaret eius doctrinæ conformis, nè alijs bona prędicans, ipse reprobus efficeretur. Corpus proindè suum iciunijs, abstinentia multa, & vigilijs penè continuis pro Christi Saluatoris amore castigauit, sanctis orationibus, & prędicationi salutaris doctrinæ verbi Dei sine intermissione, quotiès opportunè licebat, intentus.

Docet suos non minùs factis, q̃ verbis.

Cap. 10.

Per vicos circumibat & vrbes, vtplurimùm Apostolorum exemplo pedibus nudis, presbytero, diacono & subdiacono comitantibus, & cunctis per gyrum populis opportunè & importunè fidem Christi, quanta potuit sedulitate, prędicauit. Fide, actione atq; virtute maximus pontifex coram Deo & cunctis fidelibus extitit, qui nihil in hoc mundo aliud, quàm Dei honorem & salutem proximi quæsiuit. Mentis desiderio semper in Deum fuit eleuatus, quippe qui se huic mundo peregrinum & nouit, & exhibuit, & propterea nulla rerum temporalium cupidine vel occupatione detẽtus, vel implicatus fuit. O ter verè beatum, quaterque beatissimum pontificem, cui Deus omnia solus extitit, qui mente simul & animo nihil aliud quàm Dominum curauit, cuius etiam in amore semper occupatum se ostẽdit. Amator enim Christi cùm esset feruidus, omnia pro honore caduca contempsit authoris: nec vanis laxauit animum, qui sanctum in se Dei meruit suscipere commorantem patris & filij spiritũ. Electus Dei pontifex, minister Christi sobrius, vir sanctitate maximus, virtute nitens abintùs, cõtempsit quicquid cernitur, amauit quod non tangitur, sed pura mẽte colitur. O decus tu pontificum, diuini cultor numinis, qui sine mundi sordibus, Christo vixisti splendidus: Adesto mitis omnibus, te mente recolentibus, nos soluens tuis precibus nostris à scelcribus. Non est eo tempore inuentus apud Germanos pontifex doctior sanctiorque pręsule Maximo, qui tanta sub innocentia & eruditione scripturarum legem conseruaret excelsi: quoniam & hæreticorum errores verbis & scriptis cõstantissimè redarguit, & fundatus supra firmam petram diuini amoris, nullas eorum persecutiones formidauit. Septiès tempore sui pontificatũs ab impijs Arrianis vrbe Moguntina pulsus est, septiès quoquè diuina prouidentia restitutus, nunquàm attædiatus mente, nunquàm deiectus animo, nunquàm victus aut superatus.

Inuocatur S. Maxim⁹.

Sanctitas & eruditio eius.

Septiès pellitur à sede sua.

Cap. 11.

Nam cùm esset diuina miseratione præuentus & illustratus, vnum Deum consubstantialem & coæternum semper patrem & filium & spiritum sanctum asseruit, & sanctam indiuiduamq; trinitatem personarũ vnius incomprehensibilis & impartibilis Dei constanter vbiquè prędicauit. Pro huius verò catholicæ orthodoxæque fidei assertione tuenda nec mortem timuit, nec vincula, carcerem aut exilium subire formidauit. Docuit publicè, cùm licuit, populum: docuitque, si aliter non potuit, occultè gregem Domini, suo ministerio commissum: docuit verbis, docuit scriptis, patrem & filium & spiritum sanctum in trinitate personarum vnũ esse Deum, in quo nec maius sit, nec minus, quemadmodùm neque prius, neque posterius. Enimuerò nec pater maior est filio aut spiritu sancto, nec minor: sicuti neque prior, neque posterior: quoniam trinitati personarum Deitas vna conuenit, nec tamen trina personarum existentia vnitatem confundit. Beatus ergò præsul Maximus, & apud omnem posteritatẽ fidelium sempiterna memoria iurè venerandus: qui spiritu illustrante diuino, per fidem in vera humilitate sanctissimæ Trinitatis incomprehensibile mysterium commeruit fideliter suscipere, quod Arrius mente in superbiam elatus & arrogãtissimus, nulla potuit ratione penetrare. Obscuratum est insipiens cor omnium Arrianorum: qui, cùm essent stulti, superbi & nimium arrogantes, sapientissimos se omnium æstimabant.

Arrogantia Arrianorũ.

Cùm autem beatissimus Christi præsul Maximus in confessione veræ fidei synceriter viueret, fideli populo se pontificem per omnia irreprehensibilem exhiberet, fidem quoquè orthodoxam gentibus non minùs, quàm Arrianis constantissimè prędicaret, multas illi posuerunt insidias, & nihil ampliùs, quàm ipsum eius sanguinem sitiebant. Sed protegẽte misericordia Domini famulum suum, permissi non sunt illum, quod maximè cupiebant, occidere, quanuis idipsum sæpè iteratis vicibus pertentâssent. Megenfrido, sicut diximus protestante in Chronicis de temporibus gratiæ, septiès eum non sine iniurijs multis & contumelia manifesta, cum quibusdam clericis extra Moguntinam ciuitatem ciecerunt, verberatumque sæpiùs crudeliter, interficere minimè potuerunt. At ille semper gaudens recessit ab vrbe cum plerisque discipulis suis, religiosissimis viris, Sidonio, Achatio & Clemente presbyteris, & alijs, quorum nomina prefatus noster commemorat author, DEO gratias agens omnipotenti, quoniam dignus est habitus pro recta fide & nomine Iesu contumeliam pati. Reliquerat tamen semper è clericis in ciuitate, vel propè, presbyteros quosdam, zelo Christianę fidei constantes, qui saltem per vicos & domos circumeuntes, occultè pręmonerent Christi fideles, vt sese ab Arriana impietate solicitè custodirent. Quoties enim publicè, sicut dictum est, vtiliter & fructuosè prędicare verbum Dei non permittebantur in vrbe, secretiùs id facere vel in domibus fidelium nocturno tempore clausis, vel in nemoribus & latibulis montium cogebantur ad tempus. O quãtis virtutibus Christianorum fides eo in tempore claruit, quæ tantis aduersitatum indesinenter agitata procellis, nõ solùm vinci aut superari non potuit, sed in tribulatione dilatata, conualescens quotidiè, seipsa tanto facta est constantior, quanto gentilium vel hereticorum persecutione ampliùs premebatur.

Multa ab illis patitur S. Maxim⁹.

Cap. 12.

Quid nos miseri nimiumq; tepidi, & propterea inutiles Christi sacerdotes atq; ministri fecissemus, si nos illis contigisset vixisse temporibus? Putas' ne tenuissemus in tanta persecutione constantiam, qui nullam aut paruam seruamus in pace disciplinam? Quis in tribulatione vitam pro fide Christi exponeret, qui pro eius reuerẽtia & amore in pace temperare non vult à vitijs & voluptatibus morituræ carnis? Aut quandò mortem pro defensione religionis suæ in persecutione hereticorum patiẽter susciperet, qui pacem habens optimam, eius quam profitetur institutionis fidei normam & precepta salutaria negligit custodire? O morum ingens diuersitas, quantam cum tempore meritò dissimilitudinẽ inducis mortalibus? In diebus illis sancta mater Ecclesia pacem bonam in multitudine fidelium habebat interiùs, licèt maximas persecutiones infidelium exteriùs pateretur. Nunc aũt pacem ab hereticis & paganis est consecuta exteriùs, sed quanta patiatur interiùs aduersa in prauis moribus filiorum, nemo est, qui sufficienter possit exprimere. Nam, vt propheta dicit, Omne caput languidum, & omne cor mœrens. Non est in corpore militãtis Ecclesiæ, vt olim priscis fuit temporibus, vera sanitas, à vertice capitis vsq; ad plantam pedis. Omnes à feruore catholicæ fidei declinauerunt, inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Heu qualis comparatio hęc sacerdotum Domini nostræ tempestatis ad illos, qui in Ecclesia prisci floruere temporibus, quandò, vt paraboliçè loquar, ipsi sacerdotes erãt aurei: calices verò, in quibus Domino sacrificabant, lignei, vitrei, siue de cupro, aut viliori metallo fabricata quoq; ministrorum Ecclesiæ, cunctis fuerũt adornata virtutibus, vt merito sanctasia lucida, cùm templa materialia essent humilia, & rara luce tenebrosa. His aũt nostris temporibus nostris templa sunt ampla, pulchra nimis, & feneſtrarum altitudine splendida: corda verò sacerdotum & ministrorum altaris vplurimùm ignorantia scripturarum & fœditate scelerum, pròh pudor, omninò tenebrosa. Deniquè aurei vel argentei sunt calices, &, si dicere audeam, lutei sacerdotes. Vndè meritò ingemiscẽs dicere potest sancta mater fideliũ Christi Ecclesia: Heu mihi, quia nũc facta est in pace amaritu-

Cap. 13. In reporem nostrorum temporum.

Esa. 1.

Fuerunt tamen etiam nũc templa pulcherrima & amplissima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritudo mea amarissima: quoniam quæ olim in persecutione paganorum, multitudine iustorum & martyrum florui, his diebus, qui ad pacem sunt mihi, penè tota in paucitate sanctorum & multitudine peruersorum defeci.

Cap. 14. Sed non sic beatissimus præsul Maximus, qui sub persecutione impiorum, fundatus in amore Christi, lōgè cęlestia præposuit terrenis, diuina humanis, sempiterna caducis. Vitam in egestate peregit Apostolicam, sciens naturam posse paucis esse contentam, si mens Deo credula, bonam adhibuerit in corde voluntatem. Quocircà præcepto magi-
Matt. 6. stri humiliter obediens, non fuit de crastino solicitus: aurum vel argētum in thecis nun-
1. Tim. 6. quàm reposuit: diuitias mundi fallaces nunquàm quæsiuit vel amauit. Victū, iuxta consilium Apostoli, habens tenuem, & amictum sine curiositate simplicem, fuit contēns, sciens pontificum opes, virtutem esse constantiæ & gloriam, salutem & profectum plebis in Domino commissæ. Si quid vltra quotidiani victūs parci necessitatem forsitan superfuit, in crastinum seruari non permisit, sed in vsus mox pauperum manu propria expendit. Hic (nisi comparationes dicerentur odiosæ) in eos liberet exclamare pontifices & ministros Ecclesiæ sacrosanctæ, quibus de salute animarum populi sibi commissi, nihil aut parùm: de ambitione, superbia & cupiditate rerum temporalium, cōstat summo conamine totum: quibus vanitas est quotidiano in vsu: auaritia semper cæca & inquieta, familiaris: ambitio & cōtemptus humilium Christi, comes vbiquè: & pauperum negligentia, sodalis: fastus dominij temporalis & luxus carnis morituræ citiùs, iugi frequentatione amicus. Verùm cùm ista nihil ad me pertineāt, nolo mihi officium docendi vsurpare alienum.

Cap. 15. Magna fuit diui Maximi temporibus in Ecclesia Catholica pontificum & sacerdotum Christi persecutio, & multi Arrianorum non valentes impietati resistere, in eorum dogma pernicioſum consentientes, hęresi subscripserūt. Ex illis verò, pro fide orthodoxa qui fortiter steterunt, plures fuerunt occisi, alij cum ignominia in exilium deportati, alij verò in montiū cauernis & nemoribus latēre compulsi. Inter quos S. Lucius Anne-
S. Paulinus Episcopus Treuirensis cæditur capite. us, Maximi, sicut diximus, antecessor, in Phrygiam deportatus, postea quàm biennio exulāsset, noctù Arrianorum insidijs est strangulatus. Sanctus etiam Paulinus Treuirorum Episcopus, cùm ibidèm exulāsset cum Radiano quodā Episcopo annis quatuor, capite truncatus est anno pōtificatūs B. Maximi decimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis trecentesimus sexagesimus quartus, Indictione Romanorum septima. Beatus quoq; Hilarius Episcopus Pictauiēsis in Gallia, factione Saturnini Arelatensis Episcopi & complicum eius Arrianorum, relegatus in Phrygiam, exulauit annis quinque, posteà in Galliam redire permissus. Tanta sub Constantio & Constante Romanis principibus eo tempore fuit Arrianis permissa in veræ atque catholicæ fidei assertores sęuiendi potestas, quòd in sanctorum pōtificum Ecclesias, quos vel interemissent, vel procùl expulissent, sui erroris complices ordinarent Episcopos, gladijs suffulti & armis, qui spiritusancti gratia penitùs fuerunt indigni.

Cap. 16. Et quia vnius Episcopi Arrianorū depositio historiam sancti Maximi concernit, operæprecium fore arbitror, gestæ rei seriem literis dare. Posterorum licētia Imperatorum Arriani hęretici abutentes, quędam è suis hominē sceleratissimum, nomine Euphratam,
Euphrata Arrianꝰ inꝰ eruditur in sedem Coloniensem. in Ecclesia nunc metropolitana Colonienſi, ad litora Rheni sita, Episcopum posuerūt: qui sua impietate multos à vera religione secum abduxit in errorem. Anno igitur Dominicæ natiuitatis trecentesimo septuagesimoquinto, Indictione Romanorum tertia,
Synodꝰ Coloniensis. qui fuit annus pontificatūs beati Maximi Episcopi Moguntini vicesimusprimus, adunatum est concilium Episcoporū in memorata ciuitate Colonienſi, furore Arrianorum iamtunc aliquantulum per Dei gratiā humiliato & extincto. Vocati sunt ad ipsam synodum plures Episcopi fideles, inter quos isti numerantur fuisse pręsentes: Maximus Episcopus Moguntinus, Bonosus Episcopus Treuirorum, Victor Vangionū Episcopus, Jesse *Nemetensium Episcopus, Amādus Alsatensium Episcopus, Victorinus Merensium
*Neometensium. Episcopus, & alij nonnulli ex Gallia pontifices, quorū nomina memoriæ non occurrūt. Audiens Euphrata tantorū cōtra se pontificum aduentum, fugam inijt: sed quorundam ciuium Christo fidelium industria pręuentus, redire coactus fuit. Iam enim occultè pergēs, transierat Rhenum. Reductus aūt, & sancto cōcilio pręsentatus, eius doctrina examini patrū exponitur, & erronea inuenitur. Qui cùm esset Arriana loquacitate garrulus, plura cōtra sanctos patres pro sui erroris defensione in medium proposuit, quæ sanctus

tus Maximus disputator Catholicus, velutì araneorum telas scripturarū testimonio subitò rationabiliter confutauit. Postremò videntes sancti Patres hęreticum in suo errore pertinacem, vt virus pestiferum à pontificatu per sententiam depositum, & nè fidem deinceps maculare posset rectè credentium, extra patriam proscriptum, quantocyus in Euphratā deponitur. abire compulerunt.

His apud Coloniam pro Christi honore peractis, sanctus præsul Maximus Mogunti- Cap. 17.
am reuertitur, & senio grauatus, paulatim viribus corporis cœpit destitui: sed mēte sana vigēs & spiritu, nihil iamtūc optabat magis, quàm dissolui, & esse cum Christo, quem puro semper corde amauit. Cumq; post biennij tempus finem sibi huius vitæ conspicere immunere, nè post eius de hoc mundo transitum ad patrem, in ouile Christi lupi prosilientes rapaces, conuocatis ad se fratribus, de vnanimi cōsensu omnium, presbyterum quendam Sidonium, per omnia virum Deo charum, Ecclesiæ Moguntinæ post se futurum designauit Episcopum, qui fuit in ordine pontificum Moguntinēsium vicesimus, Sidonius succedit Maximo. reste Megenfrido, & præfuit in multa sanctitate decē & nouem annis. Maximus autem sanctissimus præsul post multa religiosissimè gesta, post varias pro fide Christi persecutiones & innumeras tribulationes, tandèm plenus dierum atq; virtutum, ad Dominum S. Maximus abit in cœlos. feliciter migrauit die mensis Nouembris octauadecima, anno pontificatūs sui vicesimoquarto, qui fuit Dominicę natiuitatis trecentesimus septuagesimus octauus, Indictione Romanorum sexta. Quo anno post seram Auxentij mortem, sanctus Ambrosius Mediolani præsul constituitur: qui, cùm esset in omnibus scientijs doctissimus, nō solùm diuinarum scripturarum, sed etiam secularium literarum, vitæ quoq; merito celeberrimus, breuì, miserante Domino, Ecclesiæ pacem obtinuit, & Arrianos procùl effugauit.

Beatissimi verò pontificis Maximi corpus, à discipulis in ecclesia diui præsulis Hilarij, Cap. 18.
postea nuncupata in Dalheim, vbi ciuitas Moguntina eo tempore legitur fuisse constructa, debito cum honore iuxta tumbam sancti Crescentis primi Episcopi fuit sepultum: in quo quidem loco humatum permansit annis quingentis quinquaginta septem, vsque ad tempora Hildeberti, post sanctum Bonifacium Moguntinensis Ecclesiæ Archiepiscopi, duodecimi: qui anno Dominicæ natiuitatis nongentesimo tricesimoquinto, Indictione Romanorum octaua, die mensis Martij quartadecima, decem Ecclesiæ Moguntinæ pontificum ossa de capella diui Hilarij memorata, solēni cum processione Clerici & populi, ad ecclesiam monasterij diui martyris Albani trāstulit, & in choro summa cum reuerentia collocauit. Inter quæ corpus etiam beatissimi pontificis Maximi, de quo loquimur, annumeratur. Hęc autem sunt nomina decem Ecclesiæ Moguntinæ pontificum, quorum ossa prefatus Archipręsul ex Dalheim transtulit ad sanctum martyrem Albanū: Crescentis primi Episcopi, Marini secundi Episcopi, Gothardi noni Episcopi, viri quondam sanctissimi, qui sua predicatione multa paganorum millia conuertit ad Christum: * Suffronij decimi Episcopi, æquè viri per omnia sanctissimi: Maximi, de quo nobis sermo est, deciminoni Episcopi: Sidonij vicesimi Episcopi, doctoris genuini insignis, & verè sanctissimi: Sigismūdi vicesimiprimi Episcopi, per omnia sanctissimi: Ludegāsti Episcopi tricesimiquarti, magnarum virtutum in Christo viri: * Ruthuualdi tricesimisexti pontificis, Christianissimi per omnia in Domino viri: Leouualdi Episcopi tricesimiseptimi, viri quoquè sanctissimi. De hac sanctorum translatione pontificum quidam eo tempore carmine sic scriptum posteritati reliquit:

for. * Sophronij

*Luthuualdi

A Bonifacio, meruit qui pallia, primo,
Is pater Hiluuertus Archipræsul duodenus,
Comperiens ossa patrum veneranda relicta
Intra basilicam nunc Hilarij sacrosanctam:
E quibus hinc denos transuexit in ordine priscos,
Vt locus insignis conseruet pignora dignis:
Attendens merita, simul ipsorum pia gesta:
Huic vt confratres Aureo collaterales
Efficit, & tumulo stricto conclusit in isto,
Christi nongentos X. tèr, semèl V. legis annos:
Vt decimamquartam lucem, vult Martius, addam.

Ea translatione decem Ecclesiæ Moguntinæ præscriptorum venerabilium pōtificum per Hildebertum Archiepiscopum, sicut præmisimus, facta, remānsit in choro sancti mar- Cap. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Albertus Archiepiscopus Moguntinus.

tyris Albani apud Moguntiam beati Maximi corpus denuò sepultum annis quingentis septuagintanouem, vsque ad tempora domini Alberti, ex Marchionibus Brandenburgi principis nobilissimi, Moguntinæ ac Magdeburgensis in Saxonia Ecclesiarum insignium Archiepiscopi, atq; Primatis Germanorum reuerēdissimi. Is Christo deuotissimus Archipræsul, cùm cultor, amator & venerator sanctorum Dei maximus esset, reliquias & sacra busta eorum summa cum veneratione semper, vbi licuit, inquisiuit, de puluere cum honore leuās, auro & argento vestiuit: honorem quoq; debitum singulis exhibēs, eorum memoriā festiuè celebrauit. Mox enim vt summi pōtificatūs duplicē apud Germanos, Domino prouidēte, apicem suscepit, totum se Christianæ religioni mancipauit, actus Episcopales, præter multorū consuetudinē præsulum, in persona frequēter propria deuotissimè ministrauit, ordines cōtulit, Missas ad altare solenniter sæpiùs decantauit, consecrauit ecclesias, benedixit Abbates, habitum publicè deferebat pontificalem locis atq; temporibus suis, & nihil omisit eorū, quę ad Christiani antistitis* sacrum videbantur pertinere officium. Summa eius delectatio semper in obsequio diuino, in celebrandis ad altare mysterijs sacrosanctis, in ornandis quoq; & venerandis magnificè reliquijs sanctorum. Vndè cùm anno Mogūtini Archiepiscopatūs sui primo, Magdeburgensis aūt secundo, pro Dei amore & reuerentia sanctorum apud Moguntiam circumeundo sacras more suo visitaret ecclesias, basilicā diui martyris Albani deuotus intrauit, & vidēs decem præscriptorum pontificum sancta corpora sine honore neglecta, authoritate nō minùs Apostolica quàm ordinaria vsus, corpus diui Rabani quondàm Archiepiscopi totum, & sancti Maximi Episcopi medium, permissione canonicorum indè abstulit, & in Saxoniam transferens, apud Hallas oppidum in basilica castri sancti Mauricij solenni processionis officio collocauit, anno Dominicæ natiuitatis millesimo quingentesimo quintodecimo, Indictione Romanorum tertia: à transitu verò ipsius beati Maximi, anno millesimo centesimo tricesimoseptimo: Ad laudem & gloriam Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, q̄ viuit & regnat cum Deo patre in vnitate spiritussancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Summū pōtificatū, dicit Archiepiscopatū.

* sacrū

Transferūtur reliquiæ S. Maximi & Rabani in Saxoniā.

VITA S. ODONIS PRIMI ABBATIS CLVNIACENSIS, EDITA A IOHANNE MONACHO ITALO, EIVS

discipulo, qui in Præfatione ad fratres Salernienses, quam breuitatis studio omisimus, testatur Hildebrandum virum veridicum, & Cluniacensis cœnobij Præpositum, in regularibus disciplinis se præceptorem habuisse, atq; ex eo didicisse pleraq; ex ijs, quæ de S. Odone scripserit: immò satis indicat, se multa ex ipsius B. Odonis, ea tanquàm de altero narrantis, ore accepisse. Stylum mutauit F. Laurentius Surius. Sunt autem Libri 3.

LIBER PRIMVS.

Nouēbr. 18. Cap. 1. S. Odo trāsfert in Clerū.

DO beatissimus è Francorum stirpe prognatus est, sed

Is Berno ex Comite factus est primus Abbas Gigniacēsis.

in aula fortissimi Aquitaniæ Ducis Guilelmi educatus. Porrò decimonono ætatis anno, in vrbe Turonensi apud S. Martinum comam posuit, siue tonsus est, & Grammaticen edoctus. Posteà Lutetiæ Parisiorum Dialecticam & Musicam didicit à Remigio viro doctissimo. Tricesimum ætatis agēs annum, Burgundiam petijt, & illic annis quindecim sub Abbate Bernone vitā egit monasticam. Posteà verò institutus Abbas, (primus Cluniacēsis) Gracię, Aquitaniæ, Hispaniarū & Romanæ vrbis cœnobiorū dux fuit & pater humanissimus. Cumque Romam venisset, memoriam terrenis implicatum nexibus offendit, motusq; misericordia, cùm me in suum traxisset rete, ad Ticinense sancti Petri monasterium perduxit, & tempore non multo ab Hugone rege illic detentus, domino Hildebrando regularibus me disciplinis tradidit instituendum. Nec diù pòst iterùm Romam profi-

cīscens, dignatus est me sibi socium asciscere: quemque, ab Vrbe discedens, parentibus canonicum eripuerat, posteà monachum reduxit. Per id tempus iter nobis agentibus, postposito ferè pudore & monastica disciplina, audacter cœpi ex eo percontari, vndè ortus esset, quæ ei fuissent monasticæ vitæ initia, quæ conuersatio: rogauique obnixè, ea mihi exponere nè recusaret.

Tum ille, vt semper consueuerat, paulispèr subticuit: deindè faciei detersо rubore, ab imo pectore ducens suspiria, suam mihi cœpit pertexere originem, sed ità tamen, vt sermonem eius lachrymæ & gemitus interciperent. Pater, inquit, meus Abbo est vocatus: sed mores eius & actus multùm discrepare videbantur ab illis, qui sunt huius temporis hominum. Veterum nanque historias, & Iustiniani Nouellas memoriter tenebat. Ad eius mensam & in conuiuijs sermo resonabat Euangelicus. Si quandò his quoquo modo inter partes extitisset, tanti eius fiebat veritas in proferenda sententia, vt vndiquè ad eum concursus fieret propter eam, qua præditus erat, diffiniendi dexteritatem. Quæ sanè magnam illi apud omnes conciliauit gratiam, inprimis verò apud fortissimum Ducem Vuilhelmum, qui id temporis Aquitaniam obtinebat. Sanctorum vigilias alacriter celebrare consueuerat. Noctem verò illam, qua Angelis & hominibus pax reddita est, & Christus Dominus è Virgine nasci voluit, in silentio cum lachrymis & precibus exigebat. Inter has autem excubias diuinitùs in mentem illi venit deprecari Dominum, vt ob Virginis partum, filium ipsi donaret. Nec defuit eius precibus benignus Deus, sed iam emortuum vxoris vterum prole fœcundauit. Et hunc quidem mihi fuisse nascendi ordinem, pater ille meus crebrò aljs referre solebat. Porrò cùm infans in cunis iacērem, quandoquè ingressus in cubiculum, cùm me videret sine custode relictum, huc illucque circunspiciens, vt animaduertit adesse neminem, è cunis me sublatum manibus tenens, sursùm erectis luminibus, Accipe, ait, puerum hunc gemma sacerdotum, beatissime Martine: moxque me reponens intra cunas, è cubiculo excessit: nemini tamen, quid egisset, indicare voluit. Posteà ablactatum me cuidam presbytero procùl degenti tradidit enutriendum & literis erudiendum.

Odonē parens eius precibus à Deo impetrat.

Hoc loco quędam desunt in exemplari, vndè Vita hæc descripta est.

Cap. 2.

Ecce habes, fili, vitę ortum & initia conuersationis meæ, è quibus facilè animaduertis, nihil me boni spōte mea fecisse. Tu interim mihi indices malos mores meos, sed ità tamen, vt Dei misericordiam, qua me ille prosecutus est, perpetuò laude & prędicatione efferre non omittas. Visus est posteà beatus vir tanta erga sanctum Martinum animi deuotione feruere, vt præ cęteris sanctis eum diligeret, eiusq; protectioni quotidiè se cōmendaret. Illum, vbicūquè esset, retinebat animo, ore prędicabat, factis imitabatur. Anni non ampliùs sex sunt, cùm multis viris Ecclesiasticis ad sacrum eius corpus vigilias celebrātibus, ipse quoq; interfuit. Cùm sint aūt eius officij breues Antiphonæ, vt nōrūt oēs, eius verò tēporis noctes longiores, vellentq; illi vsq; in lucē officiū illud producere atque continuare, singulas antiphonas ad singulos psalmorum versus non absque multo labore repetebant. Tandèm ad beatum virum peruenientes, Diù est, inquiunt, quòd tuum aduentum præstolamur, pater, vt nos tanto labore leues. Et quia nunc præstò es, obsecramus, vt alias nobis è beati Martini domini tui vita antiphonas conficias, quæ prolixitate sua harum breuissimarum fastidium tollant. Ille verò ait, non modò illas se conficere non posse, sed etiam ætate impediri ad perdiscēdas eas, si à quouis alio factę essent. Laudauit autem breues illas, & prolixiores fastidiuit. Illis contrà asserentibus, si ipsis morem non gereret, offensurum eum beatum Martinum: talem etiam excusationem, non nisi quendam superbiæ prætextum videri: victus eorum precibus, toto pectore in eam rem incubuit. Tres quoquè hymnos in sancti Martini laudem cōposuit, è quibus vnus hoc habet exordium: Rex Christe, Martini decus &c. Itemque duodecim Antiphonas, mira quadam varietate distinctas, quarum verba vocumque consonantia adeò inter se consentiunt, vt nihil in sententia plùsve minùsve, nihil in symphoniæ modulationibus dulcius reperiri videatur. Retinentur hactenùs Beneuenti. Nunquàm manè, nunquàm vesperè beatissimi Martini memoria ab eius vel pectore vel ore recedebat. Audire licebat identidem dicentem illum: O Martine, ô pie, quàm pium est gaudere de te. Et hæc quidem oblata opportunitate hactenùs hinc dixisse satis sit: vbi in historia cœperimus progredi, copiosiùs explicabimus, quę per illum beatus Martinus effecerit. Nūc interim hō se referat narratio, vndè paulispèr aberrauit.

S. Odonis mira erga S. Martinū deuotio.

Quæ de S. Martino scripserit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.3. Anno ætatis decimonono Turones se conferens, in eius ęde Clero adiunctus est. Quæ illuc confluxerit magnatum turba, quantoque cum apparatu, nè paupertati eius, quam Fit Turonēsis canonicus. posteà complexus est, iniuriam feciſſe videar, málo reticere. Adfuit inter eos etiam Fulco comes, qui eum enutrierat: eique Cellam iuxta beati Martini ædem victumq; quotidianum è canonicatu illo obtinuit & donauit. Sed amator paupertatis vir sanctissimus, contempta mũdi gloria, soli studebat placere Deo: interdiù lectioni, noctibus orationi vacabat, non ignorans illud Apostoli: Si quis ignorat, ignorabitur. Per id tempus 1. Cor. 14. nauta noster peritissimus, qui nos suo ductu docuit mundi huius transmittere gurgites, A Virgilij lectione vt sit reuocatus. cùm se vellet Virgilij lectioni dare, in visione sibi vas oblatum conspexit, extrinsecùs quidem valdè elegans, sed intùs plenum serpentibus, ab ijsque se repentè vndiq; cingi, nec morderi tamen. Expergefactus, cognouit serpentes doctrinam siue scripta Poetarum: vas, in quo latitabant, Vergilij poëma: viam, per quam gradiebatur valdè sitiens, Christum significare.

Cap.4. Libet hoc loco annotare paucis, quàm insigni ille postea patientia ornatus fuerit. Relectis Poëtarum carminibus, cælesti admonitus visione, totum se contulit ad lectitandos Euangeliorum prophetarumque interpretes & expositores. Interim omnes ferè canonici rabido eum latratu appetunt: Quid agere vis, inquiunt? Cur opus alienum tibi vendicas? In iuuentute huic incumbere oportuit. Parce iam tibi, & missos fac literarũ nodos inextricabiles. At ille, curuato capite, obturatisque auribus, Dauidicum illud animo versabat: Dixi, Custodiam vias meas, vt nõ delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator aduersùm me. Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Nec tamen immemor erat Dominici illius præcepti & promissi: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Alia patientiæ eius documenta infrà commemorabimus. Obitèr hic referam, quantus in eo fuerit rerum labentium contemptus. Laudent qui volunt, expultores dæmonum, mortuorum excitatores, alijsque virtutibus celebres viros: Egó minimus omnium, Odonis mei primùm patientiam, deindè contemptũ iacultatum, lucra animarum, instaurationem monasteriorum, vestes victumq; monachorum, Ecclesiarum confectam pacem, regum & principum conciliatam concordiam, tuta effecta itinera, mandatorum Dei omnium strenuam executionem, perseuerantiam in vigilijs & precibus, curam pauperum, castigationes iuuenum, senum venerationem, morum emendationem, castum amorem virginum, continentium consolationem, erga miseros misericordiam, intemeratam monasticorum canonum obseruationem, denique exempla virtutum omnium pro mea exiguitate celebrabo. Conferebat tum bonus Dominus Iesus in paruo loco ex diuersis nemoribus paradisum monachorum, ex cuius fonte irrigaret corda fidelium.

Hic nõnihil in explan dendo desse vide tur. Pſal. 38. Luc. 21.

Cap.5. Vinit solitarius. Matt. 6. Nam contentus vir beatus cellula exigua, ab omnium se mortalium oculis & cõsuetudine subduxit, vt vni placeret Deo: distractisq; omnibus & in pauperes distributis, quæ secum attulerat, iuxta præceptum Euangelicum, nihil cogitabat de crastino. Noctũ, nè ab hominibus videretur, ad beati Martini monumentum orandi causa ibat solus, quod quidem ab illa cellula duobus ferè millianbus aberat. Nihil autem ferebat secum, cùm illuc iret, prẽter duas tabellas scriptorias, quas solent scholastici ad femur appẽdere. Dæmonis terriculamẽta conténit. Aderat autem hostis teterrimus, terriculamentis quibusdam eum impedire volens. A lateribus enim viæ erumpebant vulpes, quæ primùm à tergo eum sequebantur, deindè se in faciem illi obijciebant. Sed cùm cernerent feruentissimi iuuenis susceptũ iter, animique propositum retardare se non posse, cum gannitu & hianti ore in eum insiliebant, tanquàm iugulaturę eum. At ille nec fugit, nec restitit, sed complicatis crumbus, contractoque collo, humeris tantùm & brachijs se tuebatur. Deniquè totum corpus corũ dentibus exponẽs, soli gulę cauebat à morsu illarum. Eecè autem derepentè lupus aduolat cursu rapidissimo, easque profligat, manditq; ei deincèps comes atque domesticus hospes. Quod nè cui absurdum videatur, legat vitã beati Pauli eremitę, à sancto Hieronymo editam: comperietque leones eius exanimi corpusculo effecisse sepulcrum: legat & alias Sanctorum historias, & magis etiam admirãda cognoscet. Posteà verò sanctus vir continuabat illud iter suum, & interim, bone IESV, testimonia tua animo retinens, cantabat tibi illud è psalmis: Fidelis es, Domine, in omnibus verbis tuis. Alleuas, omnes, qui corruunt, & erigis omnes elisos. Tuebatur enim iam lupus hominem, quem deuorare solet: & terrebat vulpes, quæ illi terrorem afferre solẽt. Quas verò tenta-

Pſal. 144. Nota res admiratio, nè dignas.

tationes beato viro excitârit & ingesserit malus dæmon, nemo (obsecro) à me requirat. Potest hoc bellum visibile vtcunquè declarare, quid illo suggerente sæpè perpessus sit inuisibiliter. Cùm autem noctù exiret è cellula orandi causa, non obserabat cellulę fores, quòd nihil esset intùs, quod perdere metueret. Nuda enim cubabat humo, matta duntaxàt substrata, & vestibus, quibus induebatur. Summa eius paupertas.

Cum autem diuersos euolueret atque perlegeret codices, in beati Benedicti Regulam incidit: eamque raptim percurrere volẽs, in eum impegit locũ, vbi iubentur monachi dormire vestiti. Sed non satis eius sententiam assecutus, triennio cubault in vestibus suis, & cùm necdùm erat monachus, monachorum leue ferebat iugum, obediens præceptis sancti Benedicti. Iaciebat tum Dominus Iesus in rudi terra semina simplicia, frucum cẽtuplicem indè collecturus. Illud verò admiratione dignum est, quòd candorem corporis eius non mutauit atra tellus, in qua cubabat, nec virtutem animi prolixa seniuia imminuerunt. Cùm enim superioribus duobus annis loca sacra, quæ extra Romam sunt, cum eo iam sexagenario nos iuuenes inuiseremus, nõ solùm iter eius antecertare, sed nec assequi quidem potuimus. Cumque rogaremus eum nimiùm delassati, vt & sibi & nobis parceret: Certè videtis, ait, omni me virtute destitutum. Longa enim ætas me iam silicernium effecit. Iam viginti anni sunt, quòd talis fui, qualem me nunc conspicitis. Ità ille gemebundus suam nobis pronunciabat imbecillitatem, cùm nos non sine multa admiratione eius virtutem & robur suspiceremus. neque id immeritò. Non enim debuit vinci à carne corruptibili, qui corruptioni eius noluit subiacere. Sed hunc in modum solebat ille paruipendere, quicquid in seipso virtutis deprehendisset: inprimis autem extollebat & prędicabat, si quid in alio videret boni. Cap. 6. Regulæ cap. 22. Magnę vi. res eius iam senis. Obserua & imitare.

Per id tempus iuuentutis suæ victitabat media panis libra, & modico fabarum edulio, quodque à Francorum more & ingenio valdè alienum est, potu exiguo. Itaque abiecta corruptibili sarcina, rudis tyrunculus videbatur senum cuneos antecedere, & in Christo confidens, glorioſam ex hoste prædam referre. Et ità quidem se comparauit, cùm esset apud sancti Martini ecclesiam Turonensem: qui locus virtutum omnium fertilis, miraculis admirabilis, diuitijs copiosus, omnique religione conspicuus est. Et dignum sanè est, esse illum admirabilem, qui tanto meruit habitatore perfrui: qui nõ martyr duntaxàt, aut confessor eximius, sed etiam mundi lumen & gemma sacerdotum fuit. Ad eius itaque monumentum reges properabant, & diuersarum principes nationum, vota sua & munera offerentes. Interea verò ex illis permulti ad beatum Odonem inuisendi causa accedebant: noti, vt notum salutarent: ignoti, vt eius sibi notitiam compararent. Atque ille ceu fons vberrimus omnium explebat desideria, & singulis congruentes proponebat institutiones & virtutum exempla: Huic castitatem, illi sobrietatem inculcabat. Alios ad mundi contemptum inuitabat, alios docebat aliena non concupiscere. Flebat mũdum hunc miserrimum, eumque cum suũ studiosis & sectatoribus breuitatem, ad prauas fugiendas cupiditates, ad ventris edomandam ingluuiem: eos qui ventrem farciunt, libidines fouere dictitans. Pronis in libidinem, draconis illius propositurum dicebat, Gomorrham eum appellans. Horrabatur ad amplectendam parsimoniam, ad præcipitium, qui tertiam partem stellarum post se traxit: Heu, inquiens, miseros nebat illos. Ebriosis & comessationi deditis cõmemorabat, quemadmodùm Nabuzardan deflerexerit muros Hierusalem. Illos, qui molles & masculorum concubitores vocantur ab Apostolo, Herode tyranno longè sceleratiores aiebat. Quanto, inquit, anima corpore prestantior est, tãto, qui talia admittunt, Herode deteriores sunt. Herodes enim per summam quidem crudelitatem paruulorum trucidauit corpora, sed animas in cælum trãsmisit: isti & corpora & animas morte afficiunt sempiterna. Lugebat etiam doctorum mortem: Adspice, inquit, Domine, quia facta est desolata ciuitas plena diuitijs. Itemque: Væ tibi, ait, Behemoth. Proh nefas, aurum tibi sternis vt lutum, & radij solis sub te sunt. Quæ quidem cùm illi audirent, si malè sibi essent conscij, terrebantur: si insontes, eius consolatione exhilarabantur. Ità tanquàm ex vno eodemque promptuario alij alias sibi capiebant escas. Testor Iesum, nunquàm me ab hominis ore cuiuscunq; tantã percepisse sermonis suauitatẽ. Cõplebatur in eo, quod Dominus in Euãgelio ait de scriba docto, qui instãr patrisfamiliãs, pfert de thesauro suo noua & vetera. Deniq; omnes diuino sale conditi, & cęlestibus epulis satiati, gratias agentes Deo, ad sua remeabant. Etsi multa ei offerrent munera, at tamen nihil ille recipere volebat. Non enim videbat, qua Apoc. 12. 4. Reg. 23. 1. Cor. 6. Matt. 2. Iob 41. Matt. 13. S Odonis optimę adhortatiões. Ecclesię Turonẽsi laus. Respuit munera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qua ratione ab alijs vel exigua posset accipere, qui sua tam multa esset elargitus. Victus aliquandò ab eo, quem diximus, domino suo, vel inuitus centum ab illo missos solidos accepit: sed nec momento temporis eos apud se hærere passus est, quāprimùm omnes pauperibus distribuens. Cœpit tum alumnus Christi & magistros anteire, & sequi volentibus seipsum exemplum exhibere.

Cap. 8.

Lutetiæ vititur præceptore Remigio.

Porrò autem Parisios profectus, Dialecticam Augustini perlegit, crebrò etiam versans Marcianum de disciplinis liberalibus: in ijs omnibus præceptore vtens Remigio, cuius iam antè mentio facta est. Deindè Turones reuersus est, rogatusque à fratribus ipsius studiosis, vt libros Moralium beati Gregorij in vnum volumen redigeret, respondit se id, neque si velit, præstare posse: neque si possit, facere debere, nè tanti viri tantum opus, quædam detrahendo, immutare videretur. Illis verò dicentibus, illi operi antè succumbendum, quàm sustinendum: satiusque esse, illo penitùs relicto, ad alia scripta se conferre, quàm sub eo tanquàm graui mole opprimi: (Ità enim quotidiè hac de re inter se non parùm contendebant, multis quidem id indignè ferentibus: quod tamen constat mihi non aliqua arrogantia ab illis factum, sed Domino disponente, vt lucerna sub modio latens, super montem poneretur) Illis ergò in prece persistentibus, Odo intra beati Martini ecclesiam nocte quadam solitæ orationi vacans, somno correptus est, viditque sanctos non paucos cælitùs in ecclesiam illam descendere, & cùm priùs laudâssent Do-

Visio eius.

minum, ordine illic cōsedere: porrò vnum ex ijs procedere in medium, sciscitari quem-nam illic expectnet: illos respondere, beatum Gregorium Papam à se expectari. Id audiens Odo, curiosè huc illucque cœpit circunspicere, scire cupiens, quānam ex parte aduenturus sit. Deindè sublatis in cælum oculis, videt tanquàm è cælo venientem beatum Gregorium, vultu, forma, moribus longè alijs illis præstantiorem: mox verò illi aduenienti omnes assurgere, flexisque capitibus petere ab eo benedictionem. Tum illum non ad eos vsque descendere, sed in pulpito consistentem, ad se accire ipsum Odonem humi prostratum, iubereq; eum surgere, nec quicquā formidare. Surgens itaque Odo, accepit ad auriculam eius defixum calamum, vt solent qui scriptitant, eumque ipli porrigere cum his verbis: Age securus, & perfice opus tibi iniunctum. Et tuus quidem, quem confecturus es, liber non abolebitur: meus verò æternùm manebit. His dictis, confestim experrectus beatus Odo, intellexit quid illa visio sibi vellet. Itaque grande illud beatissimi Pontificis opus accuratè perlegit, atq; ex eo excerpens pleraque, vnum effecit librum: atque ità illorum murmura compescuit.

Cap. 9.

Nota quid acciderit Comiti, res ecclesiasticas sibi vendicanti.

Accidit postèà, vt Comes Fulco, quem diximus, nescio qua causa è thesauris S. Martini duo vascula aurea acciperet, & auaritia inescatus atque constrictus, ea nollet restituere. Sed interìm grauiter in eum animadvertit Deus, ità vt ad extrema perduceretur. Tum verò ad beati Martini se iubet deportari sepulcrum, & permulta illic promittit munera, nec tamen meliùs habet. Diutissimè vexatus, iam nō nisì mortem expectat. Venit autem dominus Odo ad inuisendum eum, aitque illi: Redde miser vascula beati Martini, quæ tibi infeliciter vsurpâsti, & protinùs curaberis. Ille verò non ea duntaxat redditurum se, sed & alia donaturum pollicetur, si fiat quod ipse dicit. Mox beati Odonis & aliorum manibus ad sancti Martini portatur corpus: illic ipse humi se prosternit, & confestim se sentit habere meliùs: & qui illuc venerat aliorum manibus gestatus, suis pedibus recedit. Castigatus est ille, nè deinceps quippiam eiusmodi attentaret, & quæ pollicitus erat, fideliter persolueret. Admonuit autem eum beatus Odo, vt mundo huic valefaciens, soli Deo placere contenderet. At ille: Mihi quidem, inquit, isthuc frustrà iam persuadere conaris: sed habeo militem fidelissimum, armis strenuum, consilio prouidum, Adhegrinum nomine: qui si te audierit, euestigiò parebit dictis tuis. quod quidem posteà ità factum est. Porrò intra paucos dies Comes planè restitutus, domum se recepit: cumque ad eum multi confluerent gratulabundi ob redditam sanitatem, illis exposuit quàm dira passus esset, & quàm celerem, promittente beato Odone, sanitatem

Adhegrinus miles strenuus, adiungit se ad S. Odonem.

adeptus. Inter alios audiuit hæc etiam Adhegrinus, quem iam memorauimus, moxque compunctus corde, rebus suis dispositis, properè se contulit ad beatum Odonem, positaque coma & militia seculari, CHRISTI athleta effectus est. Ea autem omnia, quæ ex facultatibus suis ad beatum Odonem attulerat, pauperibus ille largitus est. Manserunt autem simul milites Christi, admodùm exiguo tugurio contenti: cumque

1. Ioan. 5.

viderent mundum in maligno positum, eiusque amatores vitam sectari illecebris plenam, & in præcipitia ferentem, ad monasticæ professionis fastigia quotidiè adspirabant. Interìm Franciæ monasteria vel per seipsos, vel per suos exploratores inuisunt: sed non inuenientes locum, in quo possent requiescere, non sine magno animi dolore redeunt ad tugurium suum.

Cap. 10.

Regul. cap. 53.

* Enticium

Visum tum fuit Adhegrino, hac causa Romam proficisci. In ipso autem itinere intra Burgūdiæ fines venit in vallem quandā, quę Balma dicebatur, in qua monasterium erat, non ità pridèm à Bernone Abbate constructum. Ad quod cùm diuertisset, ab illo officiosissimè exceptus est hospitio, vt iubet sancti Benedicti Regula: placuitque ei aliquandiù illic instàr hospitis commorari, non quòd haberet opùs, sed vt mores & instituta illic degentium exploraret. Eius autem loci institutores quendam patrem * Eutychium sectabantur: cuius quidem vitam hîc commemorare nolui, obitum eius paucis indicâsse contentus. Fuit is temporibus Ludouici magni Imperatoris, & illi regi, & omnibus charus. Cùm enim laicus esset, & prophanis literis eruditus, cōemptis ijs, vnde solet humana fragilitas intumescere, totum se beatorum patrum regulis & institutionibus addixit: atque ex ijs diuersas colligens consuetudines siue institutas, in vnū compegit volumen. Deindè nō multò pòst monachus effectus, vsqueadeò regi charus fuit, vt intra palatium suū illi monasterium construeret. Exacto autem vitę huius curriculo, circunstantibus fratribus, subitò reddidit spiritum. Cumq; pararentur exequiæ à discipulis eius, vitę redditus est. Illis verò valdè admirantibus, in hanc erupit vocem: Deo gratias. Scitis quia his quadraginta non memini me vel semèl sumpsisse cibum, nisi prius lachrymatus essem. At hodiè omni sublato mœrore, consolatus est me Dominus, & inter choros Angelorum tribuit mihi quietis locum. His dictis, rursùs animam expirauit. Itaque is pater Eutychius (siue Enticius) earum fuit author & institutor consuetudinum, quę haēnùs in nostris monasterijs obseruantur. Quas vbi cognouit vir venerabilis Adhegrinus, patri nostro Odoni eas quāprimùm indicauit. Ille verò, sumptis secum centum voluminibus, mox ad illud commigrauit monasterium. Adhegrinus autem in quandam se cellulam includens, permissu Abbatis Bernonis, triennio in ea permansit. Patri autem Odoni, cùm esset vir literatus, scholæ præfecturam demandārunt, tricesimum tum ætatis annum agenti.

Visio eius.

Hic locus in MS. exemplari deprauatè scriptus videtur.

S. Odo fit monachus Gigniacen. sis.

Cap. 11.

Volebam equidem cursim sanctissimi patris Odonis vitam perstringere, sed nunc mihi operæprecium facturus videor, si etiam aliorum, qui ei socij fuēre, quædam commemorem. Oro autem lectorem, nè id molestè ferat, quandoquidem me non piget tantum laborem suscipere. Aequum sanè & rationi consentaneum videtur, vt eorum res gestę, cum illius vita coniungātur, quos ab hoc exilio in patriam reuocauit. Itaque Adhegrinus venerabilis cum bona venia Abbatis petijt solitudinem, & paruam spelūcam illic sibi delegit domicilium. Cùm autem aliquandò immodicis correptus angoribus neminem haberet, qui eum vel sermone consolaretur, aut patrum ei exempla recitaret, quemadmodùm scriptura diuina ait, Væ soli: quia cùm ceciderit, non habet sublevantem sē: parùm abfuit, quin in ipsam desperationis foueam prolaberetur. Eccè autē subitò ei adstitit vir splendidissimus, blandè ex eo percontās, quidnam haberet, aut quę tantī mœroris & perturbationis causa esset. Respondit ille: Posteaquàm Domino sine intermissione seruire cœpi, nullam ab eo consolationem me percepisse memini. Quæ res vehementer affligit animum meum, quòd ignorem, num grata sit ei seruitus mea, vel num quandoque ab eo pro tanto labore vllam sim mercedem recepturus. Mox ille in collum eius ruēs, cumq; exosculans, Credas, inquit, te bonis Domini nunq; indignum fore. Ità eum consolatus, euanuit. Alio etiam tempore extra cellulam cum offendit Satan, moxque arreptum in immanissimæ rupis præcipitium transtulit, totis viribus eum inde deijcere contendens. Quid faceret miles Christi, aut quemadmodùm resisteret hosti, qui pedem illic figere non poterat? Cùm sic autem in præsentissimo mortis discrimine versaretur, mox illi adfuit beatus Martinus, apprehensaque manu eius: Quidnam est isthoc, ait, aut vndè huc venisti? At ille: Nescio, ait, domine. Ille verò confirmans animum eius, restituit eum in locum suum.

Adhegrini breuis historia.

Ecclc. 4.

Visio eius.

Satan eum mirè infestat.

Cap. 12.

Ante hoc ferè quinquennium, cùm pater Odo Romam proficisceretur, vt monasterium intra beati Pauli Apostoli ecclesiam, sicuti olim fuerat, instauraret, rogante id summo Pontifice, & sanctæ sedis illius ordinibus vniuersis: priùs inuisere voluit Adhegrinum, eumq; hac de re cōsulere, cōuenienter illi sentētię: Fili, sine cōsilio nihil facias,

Eccli. 32.

& post

Universidad de Deusto
Biblioteca

& post factum non pœnitebis. Cumque multa inter se hac de causa disquirerent, de rebus quoquè spiritalibus diù conferrent, beatus Odo rogauit Adhegrinum, vt quicquid diuinitùs ei per id tempus reuelatũ esset, familiariter ipsi indicaret. Memoritaq; Adhegrinus pristinæ sodalitatis, & amore incensus, Illo, inquit, die & illa hora, absoluta Psalmodia, repentè ad me venit beatissimus Martinus. Cuius præclara facies & propè visitata familiaritas, post benedictionem mihi fiduciam addidit, habitisque inter nos sermonibus quibusdã, percontabar ex eo, quò tenderet, aut vndè veniret. Respondit ille: Roma venio, & iam proficiscor in Gallias. Ad te autem ex itinere visitãdi causa diuerti. Ego verò gratias illi agens, rogabam vt vel parumpèr dignaretur in tugurio meo requiescere. At ille: Hodiè, inquit, Ludouicus Francorum rex coronabitur, & ego festino, vt vltioni eius possim interesse. Itaque mora omnis mihi importuna est. Et ego, Si ergò abire vis, obsecro, vt mihi benedictionem impertias. Respondit ille: Non indiges mea benedictione. Iam olim enim qui mihi benedixit, idem ipse etiam tibi. Me verò multùm vrgente, voluit vt ego quoquè ipsi benedicerem, alioquì nulla se ratione mihi benedicturum asseuerans. Fuit non parua hac de re inter nos, sed amica planè, contentio. Reculabat ille, quia nolebat: ego autem, quia ausus non eram. Tandèm mutua accepta & data benedictione, ille mox abscessit, meque admodùm mœstum dereliquit. Sed ad huius rei probandam fidem parer Odo, beatissimus & fidissimus arbiter, accessit: qui diem illum & horam annotari iussit, diligenterque omnia inquirens, sic facta comperit, vt ille prædixerat. Anni iam, nisi fallor, ampliùs triginta sunt, quòd ille manet in ea eremo, Dominicis tantùm diebus & præcipuis festis ad monasterium sancti Petri, quod Cluniacum dicitur, & non nisi duobus ferè milliaribus à Cellula eius abest, sese conferens, parumque indè farinæ, vndè sibi panem conficit, & paucas fabas tollens, moxque ad cellulam reuertens. Vino nunquàm vtitur, cibos suos nec adipe, nec oleo condit. Perpetuò & calore & frigore, afficitur: calore, inter scapulas: frigore, in manibus & brachijs. Sed iam ad beatum Odonem, à cuius historia digressi sumus, reuertendum est.

S. Martian⁹ appãret Adhegrino.

Adhegrini mira abstinentia.

Cap. 13.

Erant in illo monasterio, vbi degebat Odo pater, fratres quidam, quorum vitam & mores declarabit sequens narratio. Ij cùm didicissent, beatum Odonem ea causa eò aduenisse, vt apud illos moraretur & monachus fieret, simulato animo ad eum accedunt, rogant quam ob rem eò venerit. Vbi responsum ab illo est, Omnes nos, inquiunt, contemnimur hãc sodalitatem deserere, vt possimus seruare animas nostras: & tu huc venis, vt tuam perdas? Illo sciscitante eius rei causam: Nõsti, aiunt, mores Bernonis Abbatis? Illo se nescire dicente, Heu heu, inquiunt, quàm malè ille accipit monachos suos. Reprehensiones eius mox sequuntur verbera, verberibus affectis injcit compedes, adhibet carcerem & inediam: atque nec sic tamen miseri eius sibi possunt conciliare gratiam. Hęc vt beatus Odo audiuit, animo vacillare cœpit, & cunctantiùs agere. Cernens id Adhegrinus, prosilit in medium, &: Noli, inquit, Odo pater, trepidare. Sermones isti non eorum sunt, qui eos proferunt, sed illos suggerentis. Non dubites horum ore diabolum tibi esse locutum. Tum illi pudefacti, mox abscesserũt: porrò beatus Odo & Adhegrinus suauissimo Christi iugo sua colla supponunt. Haec re permotus beatissimus pater Benedictus, (quippe futurorum prescius) in Regula sua præcipit, vt cum hospite nemo loquatur, nisi cui id permissum sit. Quàm multi enim hac ratione decepti in sanctæ conuersationis primis initijs, amisso spiritũs feruore repuerunt, & retrò abiêrunt? Ersi autem iubet Scriptura, vt probentur spiritus, si ex Deo sint, nõ tamen debet eiusmodi esse probatio & exploratio fidelium & quærẽtium Dominum. Videmus Deũ per prophetam illis, qui sancti spiritũs calore accensi sunt, hunc in modum præcipere: Qui habitatis terrã Austri, cum panibus occurrite fugienti, scilicet ab Aquilone. Sed Christi miles Odo, vt blandimentis se non passus est capi, ità nec terroribus frangi. De eiusmodi autem maleuolis, qualis erant ij, quos diximus, rectè Iob loquitur: Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan.

S. Odo quid à falsis fratribus audiret.

Cap. 53. Regulæ.

1. Iohan. 4.

Esa. 21.

Iob 3.

Visum est hîc, seposita parũpèr beati Odonis historia, monasterij huius mores & instituta describere, vt rectiùs possint intelligi, q̃ posteà dicturi sumus. In more illic positum erat, vt magister scholę nusquàm solus cum solo puero, nec ad naturę quidem requisita progrederetur, nec solus puer secretiùs illi loqui ausus esset: sed semper socium puerum alium, vel vnum è fratribus haberet, idque boni testimonij causa. Si autem nox esset,

Cap. 14.

esset, & casu accidente puer id peteret, non tamen sine lumine & socio fratre extra dormitorium pedem efferret. Cùm cibus sumebatur, nunquàm deerat lectio vtrisque mensis. Micas ex panum sectione decidentes, singuli diligenter colligebant, & ante lectionis finem cum gratiarum actione sumebãt. Finita lectione, nec illas, nec cibum vllum quisquam capere ausus erat. Has autem micas alijs cibis sacratiores existimabant propter miraculum, quod iam commemorabo. Frater quidam fuit in eo monasterio valdè idoneus, & omnibus charus. Is ad extrema vitę perductus, coram fratribus, qui illò aduenerant, vt spiritum eius precibus Domino commendarent, subitò exclamauit: Adiuua me, obsecro, domini propter Deum. Iam enim raptus fui ad tribunal Christi, & ecce terrimus humani generis hostis & accusator diabolus, sæculum plenum micis ostentauit, quas ego pro consuetudine comedere nolui, atque ità à mensa deciderunt. Paulò post rursùs clamauit horrendum in modum: En adest diabolus, ferens sæculum, de quo dixi vobis. Fratribus ad hæc territis & admirantibus, iterùm in has prorupit voces: Illo in loco stat, sed eum vos minimè videtis. Posteà totum se signo Crucis communiẽs, inter preces reddidit spiritum. Itaq; ab illo die magno studio micæ illę colligebantur. Est verò etiam apud illos silentij cultus peculiaris. Certis enim horis nemo intra monasterij claustra vel loqui, vel fratrem aliquẽ accedere ausus est. Cùm duodecim in diuino officio recitantur lectiones, nullus intra claustra illa loquitur, præterquàm die sequenti in Capitulo. Octauo die Natalis & Resurrectionis Domini, summum illic est noctù diuq; silentium, hoc breuissimo silentio æternum illud significante. Cùm autem necessitas cogit aliquid petere ab alio, diuersis vtuntur signis, quibus indicant, quid velint: quæ quidem ego à Grammaticis dici puto digitorum & oculorum notas. Quorum apud eos tantus vsus est, vt etiamsi linguę officio destituti essent, ijs necessaria omnia significare possent. Cęteris verò diebus nõ festis, itemque octauis Sanctorum, hoc discrimen adhibetur, vt in non festis centum triginta octo in diuino officio psalmos canant: è quibus tredecim nos dempsimus propter pusillorum animos: exceptis peculiaribus precibus, quas nostri hactenùs frequentant fratres: quę quidem Psalterium excedere videntur: itemque Missis duabus, & crebris litanijs. In singulis verò precibus horarijs siue Canonicis bis genua flectunt. In octauis autem nõ nisi septuagintaquinque cantant psalmos in diuino officio, semelque flectunt genua, & bis sumunt cibum. Sunt apud illos & alia permulta, quæ, nè lectori fastidium afferamus, omittenda videntur.

Micæ panũ diligenter collectæ à monachis Gigniacensibus.

Signa monastica.

Cùm autem beatus Odo scholæ magisterio fungeretur, exercendæ patientiæ rursùs magna ei oblata occasio est. Nam nocte quadam vnus è pueris significauit ventrem exonerare se velle. Erat autem latrina adeò propinqua & coniuncta dormitorio, vt lucerna illic ex regulæ præscripto ardens, etiam latrinæ lumen inferret. Surgens itaque pater Odo, vnum è pueris excitat, illoque contentus lumine, cum eo abijt. Postridiè pro more ad Capitulum conuenientes fratres, post lectionem Martyrologij & Regulæ, acriter eũ obiurgant, quòd ausus fuerit illa nocte sine cereo ire cum puero. Cùm sit autem illicitũ apud eos, nisi priùs exosculata humo, siue, vt ipsi vocant, capta venia, facti sui rationem reddere, neque etiam posteà factum suum tueri: ille mox humì prostratus, veniam petit, dicens dormitorij lumen sibi sufficere potuisse. Verùm non modò ab illis auditus non est, sed etiam culpę non mediocris reus pronunciatus. At verò beatissimus vir, qui arreptа angusta via, eum sequi constituerat, qui, cùm pateretur, non comminabatur: non indignans, neque murmurans, neque vllas opponens querelas, humì se abijcit, veniamq; deprecatur. Abbas autem eius volens probare patientiam, iratum se simulans, sententiam excommunicationi coniunctam, in eum protulit, vt illo die veniam petere auderet, & ego semper recum. itemque illud: Posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra: ad fratrum pedes prouoluitur, orans vt Abbatis animum placatum ipsi reddant. quod quidem ità factum est. Tandèm admirans Berno tantam iuuenis constantiam atque patientiam, ad se accitum, sua benedictione, vt iuber Canon monasticus, impertitur, atque deincèps chariorem eum habet.

S. Odo accusatur à fratribus.

1. Pet. 2.

Psal. 72.

Psal. 65.

Cap. 16.

Erant sanè in illo monasterio fratres quidam & animis & moribus iuuenes, quorum iam antè memini: atque ij vnde proficere debebant, indè sibi ipsis perniciem adscisebant: ità vt, quoties oblata videretur aliqua occasio & opportunitas, multis beatũ Odonem inuitijs afficerent, multisque eum modis calumniarẽtur. At ille vir pacis studiosus, seor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Humilitate & patientia studet sanare ipsũ insectantes.

scorsùm eos ducebat,& licèt à culpa esset alienus,tamen vt reus se sternebat ad illorum pedes,& veniam precabatur,non quòd sibi metueret:sed fraterna charitate compulsus, cupiens eos patientia sua ad sanitatem reuocare,quos videbat diuinam in se prouocare vindictam.Et illi quidem hac ratione nõnihil reprimebantur,sed instàr labentis aquæ citò redibant ad ingenium,& pristina vitia sua: & quem imitari eos oportebat,more suo insectabantur.Eius peruersitatis princeps erat Vuido quidam.Sæpè alijs alios incitantibus,vt beato viro conuiciarentur,dicebat is, qui id facere iussus erat: Ecquid prodest quotidiè his nos rebus occupari,quandò illum nec expellere possumus,nec ad reddendam contumeliam prouocare?Scis tuipse, eruditione ab illo nos superari. & hactenùs quidem si quid ex eo discere voluí,libenter me docuit: vereor autem,nè quandoquè tot lacessitus iniurijs,vel inuitus subtrahat,quod nũc propensa animi volũtate largitur. Ille verò respondebat. Non est ità,vt tu persuasum habes.Talis enim est frater Odo, vt nõ ista duntaxàt,& ijs consimilia,sed & maiora æquo ferat animo,& quicquid volueris,nihilominùs haud inuitus præstet.Verùm isti fratres non diù pòst diuinam sunt experti vltionem,diuinoque percussi iudicio,quandoquidem fraterna repræhensione compesci noluerunt. Postquàm enim Abbas Berno vita functus est, mox illi excusso cucullo,in mundum reuersi sunt,& tandèm teterrimum vitæ huius exitum habuêre.

Vltio diuina in eos animaduertit. Cap.17.

Ea tempestate etiam hoc miraculum, quod iam relaturus sum, pater noster illic factum commemorare solet.Quidam eius monasterij frater cùm sederet ad mensam, toto animo lectioni intẽdebat.Contigit autem quandoquè, vt collectis pro more micis, priusquàm eas ederet,Abbas Berno lectioni finem imponeret. Tum ille, quid ageret, prorsùs ignorabat. Absoluta enim lectione, non audebat eas sumere: nec etiam reliquere,nè casu perirent.Tandèm,visum illi est,manu eas continere, & cùm post versum ab ecclesia essent egressi,patri monasterij exhibere.Itaque postquàm ex oratorio egressi sunt, mox ad Abbatis pedes se abiecit. Interrogatus ab eo,cur veniam peteret, ille explicata manu ostendere micas voluit, & eccè in margaritas mutatæ visuntur. Tum illi laudantes Dominum, valdè obstupescunt. Deindè autem margaritæ illæ, iubente Abbate,cuidam ecclesiæ ornamento intextæ sunt.Hæc quidem beatus Odo de se,tanquàm de alio,narrare solet.

Insigne miraculum.

Cap.18. Ab eo autem tempore admodùm cœpit æstuare animo, quemadmodùm parentes suos ex huius mundi nexibus posset extrahere.Nec diù pòst Abbatis permissu profectus est ad patrem suum,cumque ad monasterium perductum,monachum effecit: matri autem persuasit,vt sacrum velamen acciperet: cuius vitam libéret his inserere, nisi proclivitas deterreret.Per id tempus cùm beatus Odo sub vesperam quiescẽdi causa ad ædes cuiusdam viri nobilissimi diuertisset,illum quidem & vxorem absentes comperit, sed filia iam nubilis aderat vnà cum familia. Ea verò curiosissimè obseruabat omnes actus eius.Posteà verò per quoddam postícum,valdè corde compuncta,venit ad eum: corruit ad pedes eius,dicit breui se collocandam viro:orat propter Deum,cuius se profitebatur famulam fore,vt ea nocte ipsam líberet. Ille hoc audiens, cùm incertus esset quid ageret, aut tantæ virginis voluntati vt faceret satis, multùm animo discruciari cœpit: Mouebatur enim pietate in Deum more suo,mouebatur etiam pietate erga virginem propter eius lachrymas.Proponebat sibi iudicium Dei,& perniciem animæ virginis:tum quoquè murmur parentum eius & vulgi, quòd talia ausus esset monachus. Adextremũ Christi amore & virginis lamentis victus,eam liberare constituit.Itaque nocte illa summis domùs altum sterrentibus,ipse cum fratribus conscensis equis præcessit: potro minístros, qui cum ipso erant, iussit sequi cum virgine. Postridiè venère ad monasterium, cui proximum erat oratorium,in quo nobilissimæ fœminæ orationis causa recipiebantur.Ibi cùm virginem manere iussisset,ad monasteriũ accessit. Postera luce omnia, quæ gesserat,ordine Abbati suo expósuit,vt est more apud illos comparatum. Vbi verò ille cognouit de virgine,vultu perturbato duriter eum obiurgauit,quòd absq; eius permissu talia fecisset.Mox ille ad pedes eius aduolutus, petit veniam: Eo iubente, surgit,rursusque interrogatus, sic respõdet: Domine pater, quãtùm equidẽ aduertere potui,ab eo tempore,quo me miserum in hanc sodalitatem admittere dignatus es,hoc vel maximè ribi curæ fuit,vt posses lucrari animas.Alij plerique Abbates videntur cumulandis opibus & hominum captãdæ gratię studere: tu verò pietate & misericordia motus,vni cupis placere Deo,vt ei animas lucreris.Qua in re cùm ego te imitari cupiam, hanc ipsam

Patrem suũ efficit monachu, matrem sanct. monialem.

Berno Abbas cupidus lucrandi animas.

iam lucrifacere voluí. Et licèt me non facilè vicerint lachrymæ eius, non tamen eram nescius,me à te seueriter obiurgatum iri. Sed mâlim certè pij patris flagellis cædi, quàm negligẽtiæ animæ huius reus inueniri. Atque vtinàm omnes huius prouinciæ fœminas possem lucrifacere: libenter ferrem propter singulas humanissimo tuo more me abs te flagellari.His alijsque id genus verbis flexit ille Abbatem,sed tamen hac ei mulcta irrogara,vt eam alẽdam susciperet, & sanctis adhortationibus confirmaret ad dies aliquot, nè eam facti pœniteret,& instigante diabolo,ad seculum reuerteretur. Quotidiè igitur beatus Odo alimenta ei attulit,& præcedentium patrum exemplis illam instruxit. Post paucos verò dies in quoddam virginum monasterium eam adduxit, Christo illic seruiturã. Nè qua autem posset mala oboriri suspicio, omnia hæc præsentibus fratribus facta sunt.Non multò pòst virgo illa excessit è vita.Morienti aderant sorores,vt precibus suis eam adiuuarent. Cumque eam repentè ceu mortuam tenerent,illa voce,qua potuit,perijt se subleuati è lecto.Scisciantibus sororibus,quid hac re sibi vellet: Video, inquit illa, beatissimũ Paulum ad me veniẽtem,eique occurrere volo. Necdùm verba complerat,cùm extendisset brachia,vt posset ocyús surgere,eadem repetijt. Aliæ eam insistere existimabãt. At illa vi,qua potuit, assurgens in genua,submisso capite, ab eo,quem videbat, benedictionem petijt, dicens: Benedicite, atque interim feliciter in Domino obdormiuit.Nemo verò ambigebat eam ab illo exceptam,qui eam visitárat.

Nobilissima puella dat se vitæ monasticæ.

Feliciter Christo spiritũ reddit.

Cernens autem Abbas Berno, beatum Odonem virum egregium futurum, accersito Episcopo, etiam inuitum illum voluit sacerdotio initiari. De illo Episcopo referre solebat pater Odo, cibos ab illo benedictos nullum canem ausum fuisse comedere. Si quis verò casu id fecisset, eum subitò mortuum fuisse, perindè ac si pro cibo sumpsisset toxicum. Obsecro autem, nè quis me carpendum putet, quòd dixi eum inuitum ordinatum sacerdotem: quasi indè conijci possit, quòdis,qui hoc facere non dubitauit,in ijs numerandus sit, qui donum spiritussancti vel emere,vel vendere non vereantur. Eadem enim nocte, quam secutura erat dies ordinationis eius, cùm à somno euigilãsset, prorsusque nihil de sua initiatione cogitaret, ad collum suum,vt moris est,stolam sensit ab Episcopo sibi impositam. Cœpit igitur miserè lugere, tanquàm qui magno quodam malo affectus esset: diuque posteà præ nimia verecundia non fuit ausus exire è monasterio.Quam ob rem pater Berno,quadam reperta occasione, misit eum ad Episcopum illum. Cumq; is pro Odonis cõsolatione prolixè apud eũ egisset de dignitate sacerdotij, ventũ est ad mutuos de Ecclesiæ statu sermones. Ibi tum Odo pater ex Ieremiæ propheta lamentabilem de sacerdotibus texuit orationem.Qua completa,Episcopus rogauit eum,vt illam in scripta formamque libelli redigeret. Obsistente autem Odone Regulę prohibitionem, nè quid monachus absque Prioris permissu faciat,Episcopus venit ad monasterium,& quòd amicus esset Abbatis,facilè id ab eo impetrauit.Is enim præcepto suo eò adduxit Odonem,vt in Ieremiæ prophetiam tres libellos scripserit: qui quidem in multis iam ecclesijs siue collegijs habentur.

Cap.19.

Odo scribit 3 libros in Ieremiam.

Per id tempus Abbas Berno exitiali cœpit morbo decumbere.Itaque quamprimùm vicinos acciuit Episcopos, Abbatisque functione se abdicans, voce lachrymabili reum se proclamauit,indignumque tali ministerio:simul orans fratres,vt,quem vellent,patrẽ siue Abbatem sibi deligerent. Tum verò fratrum manibus comprehensus pater Odo, & propemodùm vi constrictus,cunctis proclamantibus vt Abbas consecraretur, ad Bernonem,admodùm renitens, adductus est: cumque nec sic vellet cedere,tandèm Episcopum voluntate,ei excommunicationem minitantium,superatus est. Paulò pòst aũt patrẽ Berno migrauit ad Dominũ: Cui est honor & gloria in secula seculorũ, Amen.

Cap.20.

Creatur Abbas Gigniacẽsis.

LIBER SECVNDVS.

Cap.1.

VItis calamitatibus crebrisque morbis presso mihi pauca de B.Odone patre nostro referre licuit,atque ea duntaxàt,quæ sub Abbate Bernone gessit: è quibus tamen pro vestra industria facilè potestis colligere,fratres mei,à quanta ille perfectione cœperit.Sed quia initium bonæ & beatę vitę fert secum angustias & labores, finis verò laudem & gloriam sempiternam: per eius beatam & tranquillam vitam ceu directum tramitem,ad eius felicem obitum properabo. Cùm igitur,vt diximus, pro Bernone creatus & ordinatus esset Abbas,mox in eum veteres illi hostes & persecutores, quos suprà me-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cedit monachorum improbitati, & abit Cluniacum

moratiumus, incurrerunt. Ille verò cedere mâlès, & beatè quiescere, quàm contentiõni vacare, relicto illo monasterio, & quæ à Bernone Abbate parata, ipsique paterno more tradita erant, abijt Cluniacum, inchoatumque perfecit monasteriũ. Secuti sunt autem illum seniores eius loci. Porrò circa beati Martini ferias defecêre res omnes, quas secum attulerat ad monasterij officinas extruendas. Est autem apud nos ea consuetudo, vt B. Martini natalitia octonis diebus celebremus. Peractis itaque octauæ diei matutinis siue nocturnis laudibus, necdùm appetente aurora, omnes ad lectos suos reuersi sunt, quiescendi potiùs quàm dormiendi causa. Ibi tum, vt pater noster Odo narrare lolebat nobis, cuidam seni eiusmodi visus obtigit: Vir quidam venerabilis, cano capite, stola indutus splendidissima, & insuper amiculo, quo pluuia arcetur: propiùs accedere ei videbatur, atque structuram monasterij circuncircà diligenter inspicere. Cumq; ex eo perquireret, quis esset, & cur ædificia illa tanto studio contemplaretur, respondit ille: Ego sum, cuius hodiè octauum diem celebrant fratres: quos inuisere volui. Tu verò dicito illis ex me, nè deficiant animis, sed in cœpto opere perseuérent. Dicente sene, impensas omnes absumptas, quas secum attulissent. Non est, inquit ille, quòd timeant. Equidè iam Roma venio, & Turones me confero. Iter autem habiturus sum per Gotthos & Aquitanos, atque ex ijs regionibus tantum eis subsidij acquiram, vt & in præsens abundè satis sit, & diù posteà affatim suppetat. Læti ergò fratres, & tanti viri promissione securi, iucundissimis animis Domino agunt gratias. Quisnam autem hic senex fuerit, cui hæc visio oblata est, equidem affirmare non ausim. Solebat enim pater noster Odo sciens & prudens sese nunquàm nominatim exprimere: sed si quid vel magnum, vel parum vidisset, hoc modo referebat: Quidam ex fratribus nostris, aut quædam personarum vidisset, hoc illud vidit. Post hanc autem visionem intra paucos dies à Gotthorum senex finibus eò allata sunt amplius tria millia solidorum. Id genus tam multa ille mihi hac ratione narrare solebat, partim apud Floriacense S. Benedicti monasterium, partim Cluniaci gesta, vt, si ego ea ad liquidum prosequi velim, libelli modus, scribentis facultatem excessurus sit.

Visio cuiusdam.

Magna accipit subsidia ad absoluendũ Cluniacẽse monasterium.

Cap. 2.

Sed dum ego B. Martini fidissima promissa re ipsa impleta commemoro, quiddam repentè animo occurrit gestum à fera bellua: quod etsi quibusdam fortassis ridiculum videri possit, tamen quandò spectaculum facti fumus Angelis & hominibus, annotare id visum est: vt qui nos imitari aut non possunt, aut dedignantur, dum intelligunt nos à bonis ad meliora proficere, tandèm deserant tristem ac miseram vitam suam, & lætissimis animis sequantur nos ad gaudia sempiterna. Cõstructo oratorio, fratres Episcopum vocárunt, vti illud consecraret. Ille non curans fratrum paupertatem, statuto die venit cum multo comitatu. Ad eorum autem aduentum fratres magno afficiebãtur pudore, quòd non haberent, quod pro dignitate eis possent apponere. Manè autem sub lucis ortum immanissimus aper è sylua properauit ad monasterium. Eum cernens templi custos, cùm esset extra monasterium, de loco illo componendo cogitans, intrò se recepit, foresque occlusit. At aper posita omni feritate, vt aditus ei patefieret, diù pulsauit fores, orisque sui spuma illas liniuit. Cùm autem nemo præ timore ei aperiret, tantisper illic hæsit, donèc Episcopus cum suis venit: quibus se vltrò necandum obtulit. Completum fuit, quod Psalmographus ait: Timentes autem, non minuentur omni bono: item illud: Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur. Requiescebat pater Odo in Domino, nec vnquàm ei defuit, vndè fratres sustentaret, & pauperibus largiretur. Nullus enim pauper à sinu misericordiæ eius vacuus recessit. Sanè quoties ego cum illo profectus sum, diligenter inquirere solebat, num haberemus, quæ pauperibus dari possent. Tum verò securus carpebat iter, tanquàm necessaria omnia suppeterent, minimeque defutura essent. Et quia omnibus se petentibus tribuebat, Dei beneficentia omnia ei suppetebãt. Illud Tobiæ præceptum ab eius animo nunquàm recedebat: Vide, nè auertas faciem tuam ab vllo paupere, & omni petenti te tribue. Si quis ei quippiam afferret, qui ex habitu inops videretur, scisitabatur ex eo, quid vellet, aut si qua re egeret, quam ab ipso præstari sibi cuperet. Illo verò petente aliquid, duplo plus quàm id valeret, ei dari iussit: quod equidem sæpiùs, me inspectante, factum est. Fatebor autem culpam meam, crebrò mihi id mœrorem attulisse. Cùm enim essem Prior, solebat mihi monasterij paupertas, volensque prospicere fratrum inopiæ, dicebam ei, imprudens esse omnia tam indiscretè elargiri. Putabam enim sapiẽter id à me fieri, nec aduertebam

1. Cor. 4.

En vt diuinitùs fratrũ paupertati consulitur. Psal. 33. Psal. 36.

S. Odonis mira in pauperes beneficentia. Tobiæ 4.

tebam insipientiæ circunfusus caligine, tenacitatis vitio me strangulari. Ille verò cùm esset peritissimus animarum medicus, prudentia sua curabat vulnus mentis meæ, dicebatque mihi: Tace, aut certè malo tuo hæc dixeris.

Iuuenis quidã literarũ studijs addictus, hyemis quadã nocte ad Matutinas siue nocturnas laudes alacriter properabat, vt inter cõdiscipulos maturiùs adesset. Vidit aũt in atrio ecclesiæ pauperẽ quẽdam seminudũ iacére. Eius ergò misertus, scapulare suũ exuit, eiq; dedit. Cõsiderans aũt quid fecisset, acerrimi frigoris metũ omnẽ à se reiecit. Finitis Matutinis laudibus, totus iam frigore rigidus, ad cellulam reuersus est: cumq; in lectulũ reponere se vellet, membra egelida operimentis foturus, libram auri illic offendit: vndè ei posteà suppetebat, vndè & illius & aliorũ inopiæ posset consuli. Hæc quidẽ ille mihi narrabat, sed incertum habeo, quisnam ille iuuenis fuerit. Eiusmodi verò exemplis sanabat vulnus & peruersitatem animi mei. Vellẽ iam trãsire ad alia: sed multa benignitas & misericordia eius retinet me, vt ipsam copiosiùs commendem. Quod etsi nõ possum absq; rubore meo, faciã tamẽ, & accusabo atq; obiurgabo meipsum, culpasq; meas omnibus patefaciam: & quãuis ei, quòd iam è vita abierit, confiteri eas nõ possum, id tamen efficiam, vt vos mihi apud illum habeã intercessores. In itineribus suis, si quos obuios habuisset pueros, quippiã eos cantare cogebat, præmijq; loco è rebus suis aliquid eis dari iubebat, dicens eos non parua remuneratione dignos: scilicet hac iucunditate sua & nos exhilarare, & illos misericordiæ visceribus reficere cupiens. Sermo eius admodùm festiuus & iucundus erat, ità vt præ nimio gaudio nonnunquàm ridere nos cogeret. Sed ille moderationis habenas manu renens, mox proponebat nobis illud è Regula, Risum multum aut excussum non amare: itemq; illud: Monachus non sit facilis ac promptus in risu: quia scriptum est, Stultus in risu exaltat vocem suam. Atque hoc alióve modo cohibebat nos à risu: sed interìm tamẽ spiritalis eius hilaritas, interno animi gaudio nos afficiebat. Verùm ego indignus quidnam de eo, aut de tãto gaudio dignè possim eloqui? Sanè si aliter animis nostris satisfacere nequiremus, clàm eius vestes exosculabamur. Quid verò hoc in nobis admirationis habet, qui illi semper adhærebamus, quandò etiam intrante eo in ecclesiam S. Petri, Dei famulæ & pleriq; alij hincindè exilientes, post eum curritabant, & tegmen capitis eius, extrema apprehensa fimbria, deosculabantur. Et ille quidem ibat properè, vt eos fugeret: sed sequebantur illi haud aliter, arquè persecutores quidam. Erat enim instàr lapidis angularis quadratus, planè Angelicus atque humanus, liberalis & amabilis, ità vt quotidiè in eo compleri videretur illud Prophericum: Iucundus homo, qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio: quia in æternùm nõ cõmouebitur: atque illud Apostoli: Hilarem datorẽ diligit Deus. Cęcos & claudos ore iucũdo dicere solebat paradisi fore ianitores: atq; ea causa neminem eos repellere debere ab ędibus suis, nè ab illis quandoq; paradisi fores illi præcludãtur. Quòd si quispiam è famulis nostris, eorum non ferens importunitatem, asperè eis responderet, aut solita beneficia celeriter non cõferret, vel eos ab aditu ostij nostri arceret, grauiter illum obiurgabat, accitisque illis coram eo dicebat: Cùm veneritis ite ad ostium paradisi, ac ei similiter. Id verò ea causa faciebat, vt terreret illos, & ad beneuolentię studia prouocaret. Si ei aliquò pergenti obuiàm venisset anus, vt fieri crebrò solet, aut morbidus & debilis quispiam, mox descendebat ab equo, & cum illi imponebat, suos interim socios omnes iubens longè antecedere. Adiungebat autem illi vnum è famulis, qui equitãtem seruaret, nè caderet. Ille verò inter nos equitantes incedebat pedes, semperq; psallens, cogebat nos secum psallere. Quòd si quis nostrùm vel præ pudore, vel timore illius vellet se ab equo demittere, prohibebat eum, sciens non pauperis iuuandi studio, sed pro sui reuerentia id fieri.

Præmium misericordiæ.

Regulæ S. Benedicti Cap. 4. Cap. 7. Eccli. 21.

Equidem crebrò eum ità facere vidi. Cùm aliquandò Cotias transmitteremus Alpes cum Geraldo Rhegiensi Episcopo, Romamque pariter venissemus, memini eum cuidam dæmoniacæ id humanitatis præstitisse. Ea verò ilicò curata, Senas nobiscum venit, atque illic, cogente dysenteria, remansit. Posteà autem apud S. Paulum Romę eam vidimus, moxque signo denarium ei præberi iussit. At illa præ verecundia submisso capite, lumique depressis luminibus sedente, percontabar ex eo, quænam esset mulier: Moxq; deplorauit eam mihi signis quibusdam, vndè facilè posset agnosci. In eodem itinere senex quidam debilis easdem Alpes nobiscum transibat, onustus sacculo, pleno panibus & alio, itemque cepis & porro: quorum fœtor mihi erat intolerabilis. At ille pius parer si-

Cap. 4.

Hic locus mihi videt non vacare mendis librarij.

Pfal. 111.

2. Cor. 9.

Cęci & claudi, cæli ianitores.

Mira humanitas tanti viri.

Dæmoniaca sanatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Insignis eius charitas & humilitas.

mulatquè in conſpectum eius vénit, more ſuo in equo ſuo ſedere eum iuſſit, eiusque valdè malè olẽtem ſacculum, in ſuos humeros recepit. Ego verò tantum fœtorem diutiùs ferre non ſuſtinens, procùl ab eius látere me ſubduxi. Confecto indè ſummarum Alpium arctiſſimo itinere, cùm iam in deſcenſu eſſemus, vidi eum procùl ſtãtem, & cogente paupere, conſcendere equum ſuum. Sed neque ſic tamen pauperi ſacculum reddidit, ſed ad ephippium ſuum appendit. Ego tum ſocios, qui me præceſſerant, anteuertebam, & vt citò ad illum peruenirem, non ſine verecundia accelerabam iter. Vbi autem paulò pòſt ad illum acceſſi, Veni, inquit: ſuperſunt enim pſalmi aliquot nobis cantandi. Reſpondente autem me, ſæculi illius putorem me perpeti non poſſe, moxacriter me caſtigãs, Proh dolor, inquit, id quod tibi tam grauiter olet, pauper poteſt edere, & tu nec odorem eius tolerare potes? Pauper ſacculum illum geſtare poteſt, tibi eũ etiam adſpicere permoleſtũ eſt? Hæc aũt de ſeipſo dicebat, quippe qui verè eſſet pauper Chriſti. Effecit aũt his increpationibus ſuis, vt deincèps fœtorẽ illũ prorsùs nõ ſentiré.

Cap. 5. for. Italiæ

Sub idem tempus à Leone ſummo Pontifice in Italiam miſſi ſumus pacis componendæ cauſa inter Hugonem * Longobardorum regem, & Albericum Romanæ vrbis principem. Cumque poſt multa diſcrimina tandem Senas veniſſemus, ciuitatem illam fame oppreſſam reperimus. Ad illud autem tam longum & periculoſum iter acceperamus nobiſcum triginta ferè argẽteos ſolidos, quorum pars maxima iam diſtributa erat. Ego verò non immemor conſuetudinis eius, quòd nihil ſibi in noſtros vſus ſeruaret, acceptis reliquis ſolidis, clanculùm ab eo receſſi, eoque ignorante, vrbem petij, metuens nè & nobis & equis noſtris non ſupperet, vndè eſcas neceſſarias compararemus. Poſtquam autem ille quoquè in vrbem ingreſſus eſt, egeni & inopes ad eum confluxẽre, ſolita ab eo poſcentes beneficia. Tum ille circunſpectis omnibus, vt me abeſſe vidit, moxſubodoratus quid feciſſem, neque tamen dubitans, etiamſi præſtò non eſſem, non abeſſe me procùl, omnibus manu innuit, vt ipſum ſequerentur. Quod cùm illi facerent, in quadam ciuitatis platea tres conſpexit viros, qui etſi cultu veſtium præ ſe ferrent, nulla ſe inopia premi, reuerà tamen inopes erant. Vt ergò illos quoque beneficentiæ ſuæ participes faceret, hac arte vſus eſt: Ante fores ædium ſuarum expoſuerant illi ſcurellas, lauri baccis plenas. Quæſiuit ergò ex vno eorum, quanti eas venderent. Illo neſcio quid vilis precij indicante, Tace, inquit vir ſanctus, nec denuò tantillum precium exprimas: quinpotiùs tot denarijs eas venire dicas. Quod cùm ille faceret, mox vir pius totidem denarios mutuò accepit, atque ità ſub perſoluti precij prętextu hoc eos beneficio affecit. Intereà obſeruante me greſſus illius, paulò pòſt venit eminùs, pauperum cuneis egregiè ſtipatus, vſque adeò verò exultans & lętabundus, vt cùm eum ex more ſalutãſſem, vix reſalutare me poſſet. Mox diſſimulanter ſciſcitante me, quinam eſſent illi ſatellites & ſtipatores, & quid ſibi vellent: Hi ſunt, inquit, domeſtici Dei, & liberatores noſtri. Ocyùs igitur perſolue eis mercedem. Feci, vt iuſſit: rurſusque percontabar, quid ſibi vellet baccis tam multis, & vndè eas haberet. Tum verò ille ſanctus vir tales ſuo ore deprompſit ſermones, quales ego me ab incunte ætate nunquàm audiſſe memini, nec deincèps auditurum puto. Adeò enim omnes nos exhilarauit, vt præ nimia animi exultatione, nemo noſtrùm poſſet ſibi à lachrymis temperare, vel quicquam prę lachrymis alteri loqui. Ego autem necdùm illis deterſis, ſupplex rogare eum cœpi, nè illa baccarum ſarcina oneraret nos, ſed venditoribus eas remitteret. At ille: Non faciam, inquit: vereor enim, nè precium mihi reddãt. Tandèm id vix ab eo impetrare potui, cùm oſtendiſſem iam longo nos ab illis interuallo diſtare. Eodem die prædixit me Prioris officio functurum, & pleraque alia, quæ poſteà mihi euenerunt. Deindè me inſtituit, quemadmodùm patientiam parare deberem: & à ſeipſo ſumens exordium, expoſuit mihi, quàm multa à fratribus ſuis olim pertuliſſet, quæ iam nolim hîc commemorare, quòd poſteà mutati illi ſanctiſſimè vixerint.

Mira arte eõſulit quorundã occultę paupertati.

Ingens gratia verborũ eius.

Quædam futura prædicit.

Cap. 6.

Necdùm autem confeceramus iter ſuſceptum, & eccè cùm perparùm è noſtra pecuniola ſupereſſet, obuium habemus fratrem noſtrum Petrum preſbyterum, qui tum conuerſionis gratia Romam contendebat: è cuius copijs noſtra ditata eſt inopia. Ab eo enim tantũ accepimus, quod ſufficeret itineri noſtro peragendo. Facta ſunt hæc menſibus Ianuario & Februario. Fuit aũt iter noſtrũ per Alpes: tantaq; nix è cęlo décidit, vt olim cognitum iter, prorsùs incertum nobis efficeret, adeoque noſtros impleret ſinus, vt prę frigore, loquẽdi facultate deſti tueremur. Cumq; cernerẽ beati viri ſeniles artus ea moleſtia tabeſcere, celeriter ei tunicã confeci, quæ & tueri & fouere eius viſcera poſſet. Vbi autem legatione noſtra perfuncti ſuimus, à noſtratibus compulſi ſumus per loca maritima domum reuerti. Poſtquàm ergò Barrianum, vt vulgò vocant, peruénimus, iam ſole occumbente, quidam ſeminudus pauper obuiàm nobis venit: cuius quidem ſpeciem vt tum conſiderare non potui, ità nec poſteà recolere. Sed memini tamen nudis plantis atque lateribus immenſas illas niues eum calcare intrepidum. Ad eum vbi pater Odo propiùs acceſſit, omnes iuſſit antecedere: moxque ſe expolians, pauperem induit, miſitque pręcepit, tantum vt ei nummorum adderem, quibus poſſet domum pertingere. Itaque pauliſper ſubſtiti, rogaui quò tenderet, quòd ſcirem in illa vaſta ſolitudine nullum diuertendi locum extare. Reſpondit ille, ſe cum luce ad Paſtorale caſtrum vſque poſſe peruenire. E quibus verbis comperi non eſſe illum hominem mortalem, cùm iter illud, quod intra horam vnam ſe dixit poſſe conficere, nos vix toto die emenſi eſſemus. Mihi verò id quod iam retuli, ſuperiori nocte terribili viſione præmonſtratum erat.

Seipſum neceſſaria vt ſpoliat, vt tegat pauperem.

Cap. 7.

Adeò autem beati viri ſinus miſericordia dilatatus erat, vt non ſolùm fidelibus, ſed etiam hoſtibus & perſecutoribus ſuis tam benignum & humanum ſe præberet: quod quidem ſatis teſtabitur exemplum, quod iam referam, cui interfuit frater Firmus, Abbatis Balduini germanus. Cùm Romuleam vrbem propter inimicitias, quæ ei erant cum Alberico principe, Hugo rex, cuius antè meminimus, obſideret, vir ſanctus & intra & extra vrbem diſcurrens, hortabatur eos ad mutuam pacem, regisque furorem ſedare, & vrbem obſidione liberare connitebatur. Interìm accidit, vt euntem illum iuxta beati Andreæ Apoſtoli monaſterium, quod Cliuum Scauri vocant, ruſticus quidam propter aquæ lagunculam occidere meditaretur. Vt enim ſcriptura dicit, Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter: ille more ſuo nulli nocens, nihilque mali ſuſpicans, demiſſo gradiebatur capite. Intantùm enim ille ſtudioſus erat obſeruãdæ Regulæ, vt longo vſu, vbicunque eſſet, ſiue ſtans, ſiue ambulans, aut ſedens, ſemper inclinato eſſet corpore, defixoque in terram vultu. Quod quidem in cauſa fuit, vt à quibuſdam tempore conuerſionis ſuę per iocum appellatus ſit foſſorium. Cùm autem ruſticus ille caput eius ictu appeteret, quotquot iuxta illam viam erant, editis clamoribus, eius manus cohibuerunt. At pater mitiſſimus neſcio quos denarios mutuò acceptos ei dono dedit, beneficium ſeo maleficio reddens. Vbi verò princeps memoratus id comperit, homini illi manus amputare voluit: ſed vir pius admodùm obnixè pro illo deprecans, miſero veniam impetrauit.

Prou. 10.

Regulæ S. Benedicti cap. 7.

Ruſtico necem ipſi intentanti qd præſtiterit.

Et ad multorum & ad veſtras etiam aures peruénit, quid cuidam furi pater noſter Odo non ità pridèm Romam veniens fecerit: quod tamen mihi annotare libet, non tam vt veſtræ id induſtriæ innoteſcat, quàm nè in obliuionem abeat, ſi nõ ſit literis commendatum. Permanente igitur illo intra vrbem orationis cauſa, viſum omnibus fuit, vt fratres ſommo preſſis paſtoribus, & Godefrido in precibus vigilante, furadfuit, raptumq; eorum Godefridus in agrum mitteretur, equorũ paſtoribus inuigilaturus. Eádem noctem noſter confecit equum, & fugam iniit. Videbat id quidem Godefridus, ſed equum perdere timebat, quàm frangere ſilentium: quod ſi rupiſſet, fur ille mox relicto equo, in pedes ſe conieciſſet. At tamen vnũ è paſtoribus excitãs, id quod fiebat, ſignis ei indicabat. Nocte exacta, manè vidẽt furem procùl immotũ cum equo conſiſtere. Itaq; comprehenſum illum, iniectis vinculis, ad patrẽ Odonẽ remittũt. Is verò mox ei quinq; ſolidos argenteos dari iubet, dicens fas non eſſe, abſq; iuſta eum mercede dimittere, qui tota nocte malorum perpeſſus labores. Poſteà cùm, Deo trahẽte, monaſticum ego complexus eſſem inſtitutum, & deindè fratres me ſuum eſſe Priorem voluiſſent, ſępè furem illum mihi indicabant: & quòd filius eſſet molendinarij noſtri, quoties pater eius veniſſet contra ipſorum voluntatem, ſolidos illos repetere me cogebant.

Fur diuinitùs detinet.

Vide ſancti viri bonitatem.

Cap. 9. Silẽtij laus.

Sed qa de ſilẽtio ſermo incidit, ſine cuius cultu pro nihilo ſanè ducẽda eſt vita monaſtica, operepreciũ erit in eo cõmendando nõnihil immorari. Vita enim monachi tantùm eſt, quatenus ſe intra ſilentiũ cõtinet. Eo verò neglecto, qcquid rectè & benè ſpẽr aliquid eſt, donec ſe intra ſilentiũ cõtinet. Eo verò neglecto, qcquid rectè & benè agere exiſtimauerit, vt ſancti patres docẽt, id ꝓ nihilo putandũ eſt. Itaq; ea tẽpeſtate, qua ſeuiſſima Nortmãnorũ gẽs Pictauorũ atq; Turonẽſiũ fines cruẽtis vaſtabat gladijs, duo eius cõgregationis venerabiles viri, neſcio qua cauſa, Turones miſſi ſunt: quorũ alteri Archinbaldo, quẽ equidẽ benè cognitũ habeo: alteri Adalaſio, ſed mihi ignoto, nomen eſt. Hi viri celebertimi, & multorum nunc monachorum patres, cùm longum illud ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pesserent iter,& ad quendam locum captandæ quietis causa diuertissent, eádem nocte à Normannis capti sunt. Erat prope locum illum oppidum quoddam, quod nocturno irruptione facta,barbari occupárunt.Alia verò illorum manus, pridèm captam ferens prædam,in eum peruénit locũ,vbi ij,quos diximus,fratres erãt: quos illi quidè capere,eorumq; manus colligare,minasq; intẽtare potuerunt,sed nõ tamen efficere,vt silentium rumperẽt.Manè ad eum accessêre locum,ad quem oẽs pariter conuenire constituerãt. Fratres verò illi paululùm ab illis secedẽtes,ità vt erãt vincti, humi se prostrauerunt,vt persoluta Psalmodia,finẽ silentio imponerẽt. Necdùm aũt suas absoluerãt preces,cùm reliqua Normãnorum pars,multis onusta spoliis,aduenit. Porrò illorum Dux cernens fratres humi iacẽtes, rogabat suos, quinam essent. Illi verò cuncta quæ gesserãt, ordine ei exponũt,adduntq; nulla ratione vllum se ab eis sermonẽ extorquere potuisse.Tum ille barbara immanitate turgidus,cũ equo phalerato,quo sedebat, irruit in eos, cõrumq; vibrans,necem intentabat,experiri volens num formidarent.Interìm barbari vndique circunfusi,plaudebãt manibus. Fratres verò vt erãt constantes animo, ità etiam corpore immoti permanebãt: nec id simulatè,sed nè quid contra ius fasq; sanctæ Regulæ admitterent, cui conuenienter & viuere & mori cupiebant, nec vnquàm ab ea deflectere. At verò omnipotẽs Deus insolentis turbæ illius plausum repentè mutauit in luctum.Nam simulatquè Dux ille barbarus cum equo suo ad eos accessit,equus resiliẽs, sessorem iuxta excussit, humiq; abiectũ elisit. moxq; lethifera febris secuta est. Tum oẽs illi conticescunt,multoq; stupore correpti,inter se consultant,quid fratribus illis faciẽdum sit. Tandèm hoc eis planè barbarum placet consilium,vt pro vita Ducis sui alter eorum egredatur.Itaq; sortiuntur,vter interficiendus sit.Sed in virtutum gratiam, & in Christi fœdere numeratos diabolica sors cadere non potuit. Id barbari illi summopere admirantes aiunt supra homines,illos esse,quos ipsorum sors attingere non posset.At tamen sortitò obnixè eos per famulum interpretem deprecantur,nec deinceps eos ligare audent.Immò,quod admiratione dignum est, cùm ad vnius fratris collum crucem auream repperissent,nõ sunt ausi tollere. Porrò cibo & potu nõ alio,quàm fratres ipsi vellent, vsi sunt, quandiù apud illos fuêre.Poterant tum etiam illi dicere cum Apostolo ouante:Non solùm autem,sed & gloriamur in tribulationibus,scientes quòd tribulatio patientiã operatur,patientia aũt probationem,probatio verò spem.Spes aũt non confundit:quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris. Et nunc oro & obsecro vos, quicunq; monasticum fertis habitum,vt vnà mecum horum virorũ exemplum intueamini,& tandèm aliquandò silentio operã detis.De hoc enim bono silentio dicit Esaias: In silentio & in spe erit fortitudo vestra.itemq; Ieremias:Bonum est prestolari cum silẽtio salutare Dei.Bonum est viro,cùm portauerit iugũ ab adolescẽtia sua.Sedebit solitarius & tacebit: quia leuauit se super se. & sanctus Dauid: Dixi,inquit, Custodiam vias meas,vt nõ delinquam in lingua mea.Posui ori meo custodiam,cùm cõsisteret peccator aduersùm me.Obmutui,& humiliatus sum,& silui à bonis.Paulus quoq; Apostolus: His,ait,q eiusmodi sunt, denunciamus, & obsecramus in Domino Iesu, vt cum silentio operantes, suum panem manducent.Et hęc quidem ex prophetis & ex diuinis nos literis protulimus,nè quis putet silentium nuperè inuentum & excogitatum: quemadmodùm quidam imperitè affirmant. Porrò prophetis subscribunt noui Testamẽti parres, Paulus,Antonius,Hilarion, Iohannes, itemq; beatissimus pater Benedictus: sed & permulti alij, quos nominatim non exprimimus,nè fastidium afferamus.Quorum silentium si quis studiosè perquirere velit,in eorum historijs abunde comperiet.

En vt olim monachi silentij fuerint obseruantissimi.

In barbarũ tyrannum vindicta cœlestis.

Rom. 5.

Adhortatio ad seruandũ exactè silentium.
Esa. 30.
Thren. 3.
Psal. 38.
2. Thess. 3.

Cap. 10.

Sed nè quis obijciat nobis eos vixisse in solitudine,ex Euãgelijs quædam proferemus, & primò de ipso Saluatore & Domino nostro, de quo sic legimus apud Matthæũ: Compulit Iesus discipulos suos ascendere in nauiculam,& præcedere eum trans fretum,donèc dimitteret turbas.Et dimissa turba,ascẽdit in montem solus orare. Itemq; in Marco:Coẽgit Iesus discipulos suos ascendere nauim,vt præcederent cum trans fretum ad Bethsaidã,dũ ipse dimitteret populũ.Et cùm dimisisset eos,abijt in mõtẽ orare. Atq; erat in Luca:Exijt Iesus in mõtẽ solus orare,& erat pernoctãs in oratiõe Dei.Et cùm dies factus esset,

Matth. 14.

Marc. 6.

Luc. 6.

esset,vocauit discipulos suos,& elegit duodecim ex ipsis &c. Itèm apud eũdem: Vigilate itaque, omni tẽpore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt,& stare ante filium hominis.Erat aũt diebus docens in templo:noctibus verò exiens,morabatur in monte,qui vocatur Oliueti.Deniquè in Iohãne: Iesus perrexit in montem Oliueti,& diluculò iterùm venit in templum. Quòd si Verbum patris, & carnis cõditor inter homines viuẽs,& vitæ Euãgelium prędicãs,aliquãdò siluit, facilè indè colligi potest, quid nobis faciẽdum sit: præsertìm cùm,teste scriptura,mors & vita in manibus linguæ sit,& in multiloquio non desit peccatum, nec vir linguosus dirigatur in terra. Si fratres illi,quos diximus,etiam tum,cùm cęderẽtur & tunderẽtur ab hostibus,in vocem erumpere noluerunt,eum imitantes,de quo scriptum est, Sicut ouis ad occisionẽ ductus est, & quasi agnus coram tondente se sine voce,sic non aperuit os suum: quid de illis sentiendum est,qui nulla vi adhibita,sua sponte Regulæ iussa transgrediuntur? Quid ij dicturi sunt,vbi ventum erit ad illud æquissimum æterni iudicis tribunal? Sed ad historiam reuertamur.

Luc. 21.

Ioan. 8.

Prou. 18.
Prou. 10.
Psal. 139.

Esa. 53.

Beati patris Odonis valdè tum celebre nomen fuit, famaq; sanctitatis eius longè lateq; spargebatur.Innotescebat ille regibus,magna Episcoporum fruebatur familiaritate,charus erat magnatibus.Itaq; monasteria,quę in illorũ regionibus sita erãt,illius tradebant potestati,vt ad nostrum institutum ea corrigeret,atq; constitueret siue ordinaret.Vndè accidit, vt ad quoddam se conferret monasterium, paucos secum fratres adducens, in quibus etiam Aidolphus fuit, nobis minimè ignotus, qui ante hoc biennium migrauit ad Christum.Cumq; illic fratres nostri sabbato cœpissent pręparare mandatũ, vt Regula iubet,quidã ex loci eius monachis illàc transiens,vt vidit fratrem more apud nos vlitato lauare *socculos suos,ira permotus,rupto silentio ait ad eum:Dic mihi,vbiam pręcipit S.Benedictus,vt monachi lãuẽt socculos suos?Ille aũt signo innuit ei,vt taceret,non enim tum licebat loqui.Sed non erat ille memor sentẽtiæ Sapientis:Qui erudit derisorem,ipse iniuriam sibi facit.Noli arguere derisorem,nè oderit te.Cernens enim monachus non sibi respõderi à fratre,magno furore percitus: Tùne, inqt,qui cùm mercator esses,per regiones discurrebas,huciam aduenisti,vt nos Regulam doceas,& meliores te corrigas? Qui iurando,immò peierando,instàr accipitris res alienas tibi acquirere solebas, iam impudenter apud nos sanctulus & religiosulus videri vis, quasì ignoremus quisnam sis? Me quidem omnipotẽs Deus serpentem non fecit,vt sibilem quemadmodùm tu facis:neq; bouem,vt mugitus edam: sed hominem me creauit,& vt loqui possim,linguam mihi dedit.Hęc & id genus alia illo turbulento animo blaterante,frater noster eo relicto recessit. Altero die cùm hęc in capitulo proposita essent,miser ille non modò veniam nõ petijt,sed etiã rectè se fecisse respondit. Neq; enim fas esse,vt eiusmodi frater meliorẽ se reprehendat. Tum pater Odo, eius superbiam molestè ferens, Hodiè, inquit, dies Dominicus est: contristari nemo iam debet. Differatur huius rei examen in crastinum. Paulò pòst omnes è capitulo recesserunt. Ecce autem confestim monachus ille sit elinguis, & post triduum sine absolutione moritur. Aduertimus hinc, quàm dira pestis sit arrogantia & elatio,quæ multos hactenùs monachos,vt & legimus,& experiamur,fauciat & elidit: qui cùm se scire existimẽt, quod ignorant,in suis persuasionibus, vt Apostolus ait,stulti fiunt: accidit q; illis,vt dum nolũt esse discipuli veritatis, fiant magistri erroris: pertineatq; etiam ad illos, quod in Osee propheta habetur:Reuersi sunt,vt essent absq; iugo: facti sunt quasì arcus dolosus. Quibus mihi illi similes videntur,qui prius magistri dici volunt,quàm sint discipuli:& cùm necdùm parére & subesse didicerint,ad regiminis fastigia adspirant: atq; in ipsis tyrocinijs, iam victorum vsurpant brachium,indoctaq; manu fortissimorũ militum arma corripere nõ verẽtur. Non attẽdunt ipsi,quod dictũ est,cum,q regulariter non subest,regularibus pẽsse nõ debere. Sed quãdò formidant:ità vt rectè in eos quadret Propheticum illud: Verterunt ad me terga,& non facierem. Nicodemus princeps Iudæorum, venit ad Iesum nocte, priùs discere volens, quod postèà alios doceret. Huius autem morbi duplex genus est: Vnum,quod occulta quadam temeritate & arrogantia sub sanctitatis prætextu impellit hominem ad occupandam magisterij arcem: Alterũ,quo fit,vt ipse iam deprauatus, alios itidèm corrumpat,& in suos pertrahat errores: quodq; sine dolore dicere non possumus, ipse iam præcipitatus, alios stantes secum conetur trahere in præcipitia. De eiusmodi Dominus in Euan-

Cap. 11.

S. Odoni datur negociũ reformandi monasteria.

*subtolare, vocat author.
Prou. 9.

Insolentis monachi terribilis casus.
Rom. 1.
Osee 7.

Ierem. 2.
Ioan. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.15. Euangelio ait: Cęci sunt, duces cęcorum. Cæcus autem si cęco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Id genus hominũ cœtum, rectiùs cauponam, quàm collegium vel congregationem, dixeris: quandoquidem vnusquisq; apud illos facit quod libet: reiput, quod collibitum non est. De talibus scriptura ait: Strupa collecta synagoga, peccatum. Deniquè hoc monachorum genus B. Benedictus teterrimum vocat, eorumq; conuersationẽ dicit miserrimam, & melius esse de eis silere, quàm loqui. Sed his omissis, inspiciamus querimoniã miserrimi monachi, de quo paulò suprà egimus. Certè beatus Benedictus sic præcepit de rebus monasterij: Omnia, inquit, vasa monasterij, cunctaq; substantia conspiciantur velut altaris vasa sacrata. itemq;: Si quis aũt sordidè, aut negligenter res monasterij tractauerit, corripiatur. Si non emendauerit, disciplinæ regulari subiaceat. Quid verò sunt calceamenta & vestimenta fratrum, nisi monasterij substantia? Aequum est ergò, ea non sordidè & negligenter haberi, sed munda seruari. Quod si monachus ille considerâsset, fratrem socculos suos ad Regulæ præscriptum abluentem, minime reprehendisset. Verùm his omissis, ad alia properemus.

Eccli. 21. Regulę suæ Cap. 1.

Regul. cap. 31. Cap. 32.

LIBER TERTIVS.

Cap. 1. PEr id tempus, cùm beatus Odo pater noster regularibus nos instrueret disciplinis, multorum monachorum miserabilem è vita excessum nobis commemorare solebat, vt iuueniles in nobis appetitus comprimeret, & quadam timoris virga ad paradisi gaudia sempiterna perduceret. Cùm autem aliquandò in eiusmodi esset narratione, obnixè rogati eum, vt indicaret nobis, num intra Italiam duntaxàt, vel etiam in alijs Europæ prouincijs monasticus ordo prolapsus esset: tum etiam, qua ratione, vel quandò id accidisset. Respondit ille: Ante hos annos, cùm apud Turones in ecclesia beati Martini monachi degerent, cœperunt desciscere à moribus & institutis monasticis: propriaque sectanda voluntate, vitam professionemq; suam corrumpere. Abiecto enim monachorum solito habitu, fucatos atque fluxos & pallio ornatos induerunt cucullos & tunicas: calceis vtebãtur adeò rotundis & nitidis, vt vitrei videri possent. Ad laudes Dei nocte celebrandas, nè fortè ad aliquid pedes offenderent, cum luce dici surgebant: pluraq; id genus alia faciebant. Quibus cùm vellet Deus finem imponere, nocte quadam omnibus somno correptis, vnus ex eis vigilans, duos viros vidit in dormitoriũ ingredi, vnum manu tenentem gladium, alterum imperantem ei, vt quos ipse digito demonstraret, gladio percuteret. Cumque ille etiam eum, qui hęc videbat, cędere vellet, Adiuro te, inquit, per Deum viuentem, nè me interficias. Illicò retraxit ille gladium, & hic solus ex omnibus euasit. Porrò autem sciscitãte me, quæ culpa esset monachi, si candido animo precioso habitu vteretur, mox ille hoc mihi exemplum exposuit. Quo tempore Normannorũ gladius in nostris regionibus grassabatur, multi ex nostro ordine relictis monasterijs suis, illa occasione oblata, ea reperere cœperunt, quibus iampridèm nunciam remiserant. Pro consortio fratrum, delectabantur parentum & amicorum frequentia: pro rebus monasterij studebãt priuatas sibi parare opes. Vestes cum quibus è monasterio exiérant, si fractæ fuissent, non similibus volebãt indui, sed quę essent ex panno coloris cærulei. Vnus autem ex ijs ad meliorem se frugem recipere volens, nostrum petijt monasterium, orans vt ipsum in nostram sodalitatem admitteremus. Nobis annuentibus, mox ille omnia, quæ acquisierat, dedit monasterio. Iussus autem ire, & inferre ea in monasterium: Et ego, inquit, & quicquid hactenùs habui, vestræ ditionis est: vos eas res & repetere, & cui visum est, dare potestis. Ego illarum causa solus è monasterio non egrediar. Vos vni è fratribus, vt eas adducat, præcipite: cui equidem, nè vestræ non obtemperem voluntati, libenter comitem me adiungam, eiusque, quoad potero, iussa capessam. Sed siue hîc permansero, siue illuc profectus fuero, deincèps rebus omnibus nudatus ero. Perseuerante autem fratrum sententia, cum fratre socio abijt, quò iussus erat. Vbi ventum est ad locum, in quo antèa habitauerat, subitò in morbum incidit, & illic vita functus est. Frater autem, qui ei aderat, quanto eum vidit propiùs ad mortem accedere, tanto pro eius anima maiori contentione Deminum deprecabatur. Vtrique autem hæc visio obtigit: Erat thronus loco sublimi positus, in quo residere videbatur beatus Benedictus, cui adstabat innumera monachorum frequẽtia. Assensus throni illius, pallijs instratus erat, in cuius inferiori gradu languidus ille iacebat frater, tanquàm veniam petens. A dextris & sinistris stabãt monachi, quos diximus. Inter vtrosq; aũt spatium erat, assendere volenti peruium. Cumq; idem morbidus frater iaceret prostratus, vnus ex assistentibus rogauit pro illo S. Benedictum, dicens indignum videri, eum sic relinqui: dignum esse, quem erigi ipse iuberet, & ex quo, quid velit, perquireret. Respondit ille, hominem quidem se videre, sed habitum non agnoscere. Itaq; alterius instituti hominem, eiusq; causam discutere se nõ debere, nec in eius vitã inquirere. Audiens id nostri instituti frater, exuit se, & vestibus suis ægrũ fratrem induit, & vt denuò veniam petat, compellit. Id cùm fecisset, vox supernè audita est, iubens eum surgere & sursùm assendere. Sub his enigilat frater noster, moxq; reipsa fecit, quod in visione se fecisse viderat, & quasi iam securus de salute eius, precibus suis quantùm potest, animam eius Domino commẽdat, & Eucharistia communit. Colligè hinc frater, eum, qui se monachum S. Benedicti profitetur, etiam animo & opere atque habitu S. Benedictum imitari debere. Non enim sufficit monacho sola mentis puritas, si cętera signa desint, quibus ille carere nõ debet. Nemini igitur absurdum videatur, quòd diximus ægrotum illum fratrem nec veniam promereri, nec sursùm scandere potuisse, donèc illius mutatus esset habitus. Nouimus in lege certas Pontifici & sacerdotibus attributas vestes, sine quibus in sanctuarium ingredi non auderent.

Non agnoscit S. Benedictus monachũ, non tenere habitum monasticum.

Exod. 28.

Hęc cùm mihi pater Odo dixisset, rursùs adiecit: Vis' ne etiam alijs documẽtis ostendam tibi, quàm parua res plerunq; nõ mediocriter dehoneste atq; corrumpat? Cui cùm ego respõdissem, id quidem mihi esse optatissimum, ille sic cœpit texere sermonem: Per hos dies duo fratres admodùm repentina extincti morte sunt, non tamen eodem vel loco, vel tempore. Alter eorum venit ad domũ sororis suæ, aitq; se mirum in modum esurire. Illicò respõdet soror, magnã sibi piscium copiã suppetere: comederet quos & quantos vellet. Ille propè indignabũdus, ait se fastidire pisces, quibus tot annis perpetuò vsus esset, nec iam illis vesci se posse. Tum soror: En, ait, in promptu nobis carnes sunt: ede quantum libet. Iussit ergò ille assari armum: sed interim tamen moræ impatiens, particulam eius missit in prunas, & vino allato, auidè illam in os coniecit. Mox adest vltio cælestis. Particula petulãter sumpta, hęret in gutture, nec glutiri potest, nec reijci, strãgulat hominem, & cogit infelicem expirare animam. Alter manè ad patris sui ædes veniẽs, rogat num quid habeant, quod possint ipsi edendum apponere. Illis dicẽtibus, nondùm esse edendi tempus, respondet iratus: Hem tota nocte equitaui, vt explerem quod iussus sum, & vos ieiunare me cogitis? Afferte, si quid habetis. Aiũt illi, se habere pisces. At ille ferociores etiam iracundiæ stimulis pércitus, & fastu tumidus, huc illuc circunfert oculos, videtq; gallinarum gregem ad pedes suos. Mox non sine furia quadam arrepto baculo vnam ex eis, quæ ei arrideret, percussit, oreq; rabido, Hęc mihi, inquit, modò piscis erit. Qui tum illic aderant, non sine rubore aiunt ad eum: Fortasis licet tibi, pater, vesci carnibus. At ille: Volatilia, inquit, non sunt caro. Vnam enim habent cum piscibus originem, parisq; cum illis conditionis sunt, sicut habet quidam hymnus noster. Ad hęc eius verba conticuerunt omnes. Deindè apposita est illi assa gallina, ex qua cùm morticinum accepisset, eum nec traijcere in stomachum, nec expuere potuit, repentè è medio sublatus. Nè autem hęc tibi incredibilia videantur, memineris olim Esau pro lenticulæ edulio perdidisse primogenita, & populum Israeliticum manna fastidientem, illi fratres pisces respuerunt) carnesque concupiscentem, diuinitùs castigarunt. Itaque & Apostolus prohibet, nè carnis curam in desiderijs faciamus. In Daniele vidimus, & illum & tres pueros legumina regijs epulis prætulisse: & ij pueri in caminum missi, flammas non senserunt. Nemo verò opponat nobis Eliam carnes comedentem. Quòd si quis id facit, cogitet famem eius temporis, simulque aduertat à coruis illas carnes allatas prophetæ, qui non rarò dęmonum typum gerunt. Tale itaque edulium tales habuit ministros, qui illud & vesperi & manè afferrent. Cùm autem pane solo & aqua victitaret, Angelum administrum idem propheta habuit, tantumque indè accepit virium, vt quadraginta dierum posset inediam tolerare. Multis autem profuit fratrum illorum, quos memorauimus, interitus, multorumque ea occasione correcti sunt mores. Nec cessat Deus multis miraculis castigare instituti nostri monachos, vt ipso authore, in bono perseuerent.

Cap. 2.

Horrenda mors duorũ monachorum, carnes edere volentium.

Genes. 25.

Num. 11.

Rom. 13.

Dan. 1.

Dan. 3.

3. Reg. 17.

3. Reg. 19.

Solent

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 3. Solent referre fratres, qui ante me beato Odoni adstitêre, fratrem quêdam eius monasterij venæ sectione eo tempore, quo id licitum erat, suæ sanitati consulere consuesse. Id verò ægrè tulisse beatum Odonem, quòd etsi necessitate adactus id faceret, nõ tamen absque superioris permissu id fieri oporteret. Itaque mox ruptam esse venam, vndè sanguis fluxerat, nec priùs fluxum illum sisti potuisse vlla arte vel ratione, quàm animam exhalaret. Aiebant etiam fratres illi, siue prospera, siue aduersa ille cuiquam denunciâsset, ea non potuisse non euenire: quod vtinàm ex nostris quidam in seipso expertus non esset. Felices planè illos, qui eius præsentia frui meruerunt, quoàd superuixit. Me verò infelicem, qui non integros duos annos in eius fui ministerio. Cùm autem appropinquaret tempus, quo ex diuina ordinatione ab illo separãdus eram, & eius absentia, quæ tum futura erat, maiori me illius amore & desiderio inflammaret, ille me aliquandò tristem conspicatus, suo more blanditer consolari cœpit. Vt vidit autem mœstissimo animo meo nec sic satisfactum, futura mihi prædixit, à præteritis hunc in modum exordium sumens: Charissime fili, ausculta quæ iam dicturus sum tibi. Gratias ago Deo, quòd ille omnia peccata, quæ ab ineunte ætate commisi, iam vltus est, exceptis illis, quæ in Abbatem meum admisi. Semper enim expectaui diem illum, rogans Dominum, ne eorum vltionem in futurũ seruaret. Et nunc persuadeo mihi me ab illo exaudi-
Pœna inobedientię. tum, quandoquidem quæ in eum peccaui, ea iam antè recepi. Tibi autem scias nõ simplicia, sed decupla redditum iri. Sed esto vir fortis & patiens, vt ea possis comiter & mo-
Futura prædicit sanctus Odo. derate tolerare. Hęc lachrymãs dixit: mox deosculans caput meum, Domino me commendauit. Et tu Domine Deus omnipotens Cęsario presbytero, mihi pluspuàm centuplicia reddenti, propitius parce & ignosce, & si qua terenda supersunt propter peccata mea, ea clementer auerte.

Cap. 4. Erant in monasterio nostro duo fratres, quos hic nominare non libet, qui cùm grauissimo essent affecti morbo, crebrò beatum virum rogitabãt, vt medici opera ipsos visitare, planè persuasi, se curatum iri. Tum ille non ferens importunitatem illorum, assensit vt medicum adhiberent: priùs tamen hunc in modũ eos alloquens: Vidi quandoquè fratrem eiusmodi vulnere affectum, quo vos nunc cruciamini: sed priùs ille excessit è vita, quàm curari posset. Verùm fratres isti nihil sibi metuêtes, medicum accersunt, sed post benè multos cruciatus vulnus curatum non est. Nouì alium fratrem, qui tem-
Non placet Deo, quod fit contra obedientiã. pore conuersionis suæ, vt superioris vitæ errata lachrymis expiaret, alia studia & exercitia postponens, nocte ac die orationi, compunctioni & lachrymis vacabat. Scisciranti patri peritissimo, cur cum alijs ad docendum vel discendum præstò non esset, rem, vt erat, exposuit, simul orans, vt eius bona venia liceret sibi sic pergere, vt cœpisset: non
Regulæ Cap. 49. ignorans ex Regulæ institutione, quod sine patris spiritualis permissione monachus agit, id præsumptioni deputandum & vanæ gloriæ, non mercedi. Ait autem ei pater noster: Præstat aliquandiù hoc te spiritu destitui, quàm animum tuum inanis gloriæ flatibus sauciari. Confestim ablata est fratri illa compunctionis gratia, & vix post menses sex, orans patrem nostrũ, eam potuit recuperare. Habebant beati viri verba singulare quoddam grauitatis pondus, nec frustrà promebat sermonem vir spiritu sancto plenus.

Cap. 5. Ante dies aliquot fratribus nostris & alijs, qui tum nobiscum erant, Iohannes Nolanæ vrbis Episcopus retulit, se ante hoc triennium bis adijsse Romam, nec sui confirmationem impetrare potuisse, aduersarijs eius id impedientibus. Interea patrem Odonem orandi causa petijsse Garganum: visoque ipso, rogâsse, quid ità mœstus esset. Se verò indicâsse ei mœroris causam, & q propemodùm omni spe ablata, puderet ipsum retrò Romam proficisci. Tum verò illum dixisse, vt iret securus Romam, nec dubitaret, se voto potiturum suo. Percepta itaque eius benedictione, se Romam venisse, & intra dies quindecim obtinuisse, quod volebat.

Cap. 6. Per idem tempus, cogẽte monasterij nostri necessitate, missus sum Neapolim. Comparatis illic rebus necessarijs, nauigio Romam profectus sum. Cumque ad Portuensem vrbem appulissemus, viri nobiles, qui pridiè eius diei Roma venerant, me excepere. Percontante me ex illis de patre nostro Odone, illi, tanquàm de nouo sibi amico gratulantes, inter alia me absente hęc eum gessisse cõmemorabant. Mense Augusto, aiebant, huius anni, ipsis ferijs assumptæ in cęlos beatissimę Virginis Mariæ, fuit vir beatus in monasterio Auentino. Rogatus autem ab Abbate Balduino, vt ob amorem sanctissimæ matris Dei illo die Missam celebraret, & suis manibus corpus & sanguinem Domini ipsis por-

rigeret, dixit se hoc facere nõ posse. At tamen illis non cessantibus id vrgere, tandèm assentit inuitus: intrat in ecclesiam, sed cùm paulispèr oratum esset, rursùs egreditur. Volentibus illis retinere eum, Obsecro, inquit, abire me patiamini. Duo enim fratres mei extremas dueũt horas, ad quos mihi properandum est, nè me absente exeant è corpore, moxq; subiungit: En ad portam monasterij adest, qui me ire compellat. Necdùm hęc locutus erat, & adest, quem dixerat. Cùm autẽ ad S. Paulum venisset, pro fratre Benedicto Missam celebrauit, eique Eucharistiam viaticum præbuit: atque ille Domino spiritum reddidit. Alter frater Gisbertus fuit, meus consobrinus, qui octauo die Benedictum secutus est. Sed iam ad maiora veniamus.
Duorũ frãtrum periculũ absentiã diuinitùs cognouit.

Cap. 7. Meminisse vos velim fratres, quid superiori anno peregrinus ille, qui se de patris nostri familia esse dicebat, pergebatque ire Hierosolymam, vobis audientibus de eodem patre bis terq; narrauerit. Aiebat ille, nepotem beati Odonis, necdùm salutaribus vndis expiatum, vnà cum nutrice eius à Nortmannis tum, cùm Turonensium vastarent fines, captum fuisse. Cumque id peruenisset ad aures beati patris, qui tum apud Turones erat, mox eum iussse deprecatum Dominum, nec priùs cessâsse, quàm cognouisset puerum liberatum. Non est autem putandum, plùs ei doluisse captiuitatem nepotis, quàm cęterorum: sed ità potiùs existimandum, grauissimè eum cruciatum fuisse, quòd vereretur, nè puer sine baptismi gratia aliquo casu moreretur. Sed hîc prętermittenda non sunt ea, quæ pueri nutrix dixit: nempe locum illum, ad quem captiui abducti fuerant, vltra fluuium quendam fuisse, quem quidem ob eius profunditatem nemo nisi vel natatu, vel natatu transmittere posset. Cùm autem ipsa in eodem periculo versaretur, diuino instinctu permotam se fuisse, vt arrepto puero abiret: idque se fecisse, tanraque securitate per medios transisse hostium cuneos, vt non modò eam retinerer, sed nec interrogaret quisquam, quorsùm abire vellet. Deindè per profundum illud flumen siccis transisse vestigijs, & tam longinquum iter tribus confecisse diebus, nullamque interim neque famem, neque sitim sensisse, donèc Turones venisset. Cuius autem meritis id factum sit, satis indè potest aduerti, quòd beatus Odo mox vt accepit puerum, eum baptizandum curauit: ac deindè sublatis in cęlum oculis, rogauit Dominum, vt illius animam ad se euocaret: quod quidem triduò pòst factum est. Eius verò pueri pater monachus effectus est. Quæ iam dicturus sum, ea ipse beatus Odo narrauit, non tamen seipsum nominans, sed significare volens, è quibus periculis Dominus eum liberâsset.
Efficacia precũ eius.
Baptizatũ puero precibus suis obtinet è vita excessum.

Cap. 8. Cum aliquandò Rhodanum fluuium traijceret cum optimatibus regionis illius, quidam equus rabie incitatus, alium calcibus cędere voluit, sed ictum tabula nauis excepit: accepit autem foramen nauis, per quod tanta aquæ copia se intulit in illam, vt ad summum vsque completa videretur: nec tamen priùs mersa est, quàm ad vlteriorem ripam ventum esset. Tum verò pater Odo in naui permansit, donèc omnes in terram egressi essent. Ad extremum etiam ipse exijt è naui, & illa aquarũ pondere depressa est. Qua ex re, cuius meriti ille fuerit, perspicuè licet animaduerti, quippe q suis id precibus obtinuerit, quod olim Petrus & Paulus, itemq; Benedictus. Eodem tempore Romã ille venit orationis gratia: sed nõ multò pòst, dum in patriam reuertitur, in Alpibus nimia densitate niuium, quæ illo loco nunquàm desunt, iter eius retardatum est. Porrò apud locum illum degit quoddam hominum genus, quos * Marrones vocãt. Ij accepta mercede, duces se illi itineris prębuerunt, sicut & alijs solent. neque enim hyberno tempore quisquam aliter Alpes illas transcendere potest. Sed priusquàm sol occumberet, dies in noctem versus est nimia niuis copia. Illis autem proficiscentibus, vt tetrum & periculosam locum excederent, equus quo sedebat beatus Odo, repentè cum illo ferebatur in horrendum pręcipitiũ. Sub ipso casu ambas manus vir sanctus ad cęlum sustulit, moxq; brachijs suis sentit se complexum arboris ramum, à quo tantispèr pependit, donèc comites, qui præcesserant, eius clamoribus reuocati, eum ad se retraherent. Statim autem ramus ille disparuit. neque enim ibi arbor vlla reperitur. Equus verò ab omnium oculis ablatus est.
Matt. 14. Act. 27.
Stupẽdum inprimis miraculũ.

Cum autem pacis inter reges & principes componendæ, & monasteriorum reformandorũ incredibili arderet studio & amore, atq; ea causa huc illucq; discurreret, crebroq; esset in itinere, non rarò latrones ei insidias comparârunt. Acciditque quandoquè, vt quadraginta in eum irruerent: sed vt vidit eum fratresque comites eius Hagmon,
Cap. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Latrones non audent eũ lædere.

qui erat alijs insignior, aduertitque illos sine intermissione psalmos depromere, corde compunctus, ait ad socios: Nunquàm ego me memini tales vidisse viros, nec puto alibi visos esse. Missos itaque illos faciamus. Neque verò sine periculo nostro nocere eis poterimus, quandoquidem habent apud se strenuum militem. Illis contrà asserentibus, se militem illum lanceis confodere, cæteros spoliatos dimittere velle: ille respondit: Prius ergò in me vertatis arma vestra. Nam quoàd ego superstes ero, nihil istis facietis mali. Atque ità, relictis illis, abiérunt. Ille autem latro, qui eos defendit, secutus patrem Odonem, egit pœnitentiam, & deincèps à latrocinijs abstinuit. quod quidem nos non frustrà euenisse putamus. Tanta enim gratia spiritus ille, cui inhærebat, eum impleuerat, vt iucunditate sua non solùm lætis, sed etiam mœrentibus animi hilaritatem afferret, semperq; exultationis participes eos efficeret. Lingua eius, vt habet scriptura, lignum vitæ erat, & lingua placabilis, ac dulcedo mellis. Fauus distillans labia eius, & lex prudentiæ in sermonibus illius. Aliquandò iter eo agente per latronum fines, quidam ex eis ætate iuuenis, simulatque vultum eius amabilem & serenũ intuitus est, corde conjunctus, ad eius pedes corruit, demissa voce obsecrãs, vt ipsius misereretur. Cùm autem rogaret vir beatus, quid vellet, in monasterium se recipi petijt. Rursùs interrogante beato Odone, num quis in illa parœcia ipsius notitiam haberet, ille respondet cunctis se nobilibus & nequam hominibus notum esse. Tum Odo ad illum: Abi, inquit, iam, & crãs reuertere ad me cum vno ex primarijs huius loci viris. Fecit ille, vt iussus erat, & postridiè virum nobilem secum adducens, venit ad virum Dei. Ille mox scisciatur ex nobili, quæ iuuenis vita & mores essent. Respondet nobilis, latronem esse inprimis insignem. Hortatur igitur vir prudẽs iuuenem, vt priùs corrigat mores suos, ac deindè monachus fiat. At ille: Si tu pater, inqt, hodiè me abijcis, ego rectà eo in perditionem: porrò animam meam Deus à te requiret. Tum verò misericordia motus vir pius, iubet eum præcedere ad monasterium. Ibi posteà aliquandiù probatus, vt fit in monasterijs, tandem monachus effectus est, & cellario obedire iussus. Cumque idiota esset, & obedientiæ labor, & studium literarum ei iniunctum est. In vtroque verò tam ille se strenuum & impigrum exhibuit, vt altera manu seruiret cellario fratri, altera ferret Psalterium. Sed non multò post Dominus eum ad se euocauit. Vbi autem ad extrema vẽtum est, beatum Odonem orauit, vt ipsum inuiseret, volens illi soli loqui. Venit ad eum vir sanctus, perquirit, num sibi alicuius, postquàm monachus factus est, peccati conscius sit. Respondet ille: Tunicam meam nudo cuidam, te ignorante, mea culpa dedi, & funẽ è pilis contextum abstuli è cellario. Interrogante Odone, quid illo fecisset: Strinxi, inquit, illo ventrem meum, vt eius coërcerem ingluuiem, cui anteà assueueram. Obstupefactus ea re pius pater, voluit soluere tam durum ligamẽ, sed secuta cum sanie cutis est, cui iam inhærebat. Intùm addidit frater ille: Hac nocte, pater, in cœlum raptus fum in visione. Venit autem mihi obuiàm illustrissima & summæ authoritatis fœmina: & cùm mihi propinqua esset, Cognoscis me? inquit. Me id pernegante, Ego sum, ait, misericordiæ mater. Et ego, Quid me, inquam, iubes facere, ô Domina? Tu verò, ait illa, post triduum venies huc, eerumq; horam ei indicans. Venit illa dies & hora, & monachus vita functus est, vt ex hocipsa sanctus esset, veram eius fuisse visionem. Deincèps autem beatus Odo beatissimam Virginem solitus est matrem misericordiæ appellare.

Ecce tibi exemplũ egregium monachum.

Prou. 15. Cant. 4.

Latro insignis, eo cõspecto, mutatur.

Cap. 10.

Ante hoc triennium nobis Romæ apud S. Paulum agentibus, Abbas Balduinus rogauit eum, vt Vitam beatissimi Martini Episcopi, quam Sulpitius in Galli & Posthumiani Dialogo scribit, quibusdam scholijs illustraret. Paruit illicò vir sanctus, & accito fratre Orthecario, operi manum admouit. Interim dum sunt in opere, pulsatur campana hora vespertina. Mox illi, vt habet Regula, relictis illis, quæ in manibus habebant, ad ecclesiam properant, relicto codice aperto in loco illo, vbi consederant: Erat aũt tum hyems. Eadem nocte tanta vis imbrium è cœlo ruit, vt omnes monasterij nostri officinæ implerentur. Porrò locus ille, in quo codex ab eis relictus erat, ità situs est, vt aqua, quæ ex aliquot vicinis tectis labitur, instàr torrentis in eum décidat. Mansit itaque apertus codex, fluxerunt aquæ illa nocte copiosissimæ, & quanuis codicis abluerent margines, scripturam ipsam attingere ausæ non fuêre. Manè coram omnibus exhibitus est liber, ita vt nec fratres nihil esse læsum à pluuia, sed vir sanctus mira prudentia vsus: Quid admiramini, inquit, fratres? Non dubitetis, aquam non fuisse ausam attingere sancti Martini virum. Dicebat autem id ore iucundo. Quidam tum frater, vt erat promptulus ad loquendum, atre-

Regulæ cap. 5.

Præclarum fanè miraculum.

arrepto codice, Intuemini, inqt, & videte, quàm vetustus est hic liber & à tinctis exesus, & vsqueadeò nunc humectatus, vt planè squalidus videatur. Et eccè pater noster dicit, eum dudùm lotum, nunc aquam attingere formidâsse. Tum verò verecundus pater: Tace, inquit, nec sic loqui pergas. Non est enim facilè Martini similis, cuius laus apud gentes omnes celebretur. Ità vir sanctus, quę eius causa fecerat Dominus, in S. Martini laudem retulit.

Per idem tempus Albericus princeps contulit nobis monasterium S. Eliæ, cuius beatus Gregorius in Dialogo meminit. Cùm sit autem durum, vt idem beatus Gregorius ait, in mente veteri noua meditari, monachos, quos illic inuenimus, ab esu carnium retrahere non potuimus. Constituit autem ibidem pater noster Præpositum, vnum è fratribus nostris, Theodoardum nomine. Is vt vidit, se virtute & sanctitate ab illo vitio eos reuocare non posse, cœpit in finitimis regionibus pisces emere, vt vel sic eorum satisfaceret voluntati. Iam enim penitùs defecerant equi, quos ei pater Odo reliquerat, huc illucq; discurrentes. Eam verò illorum improbitatem, suumq; laborem Præpositus patri nostro identidem significauit. Illo igitur Dominum deprecante, vallis, cui monasterium præminet, non ità procùl coniunctis inter se collibus ità concluſa est, vt exiguo torrenti per eam mananti, aditus præcluderetur. Indè igitur paulatim magna aquarũ colecta vis lacum effecit, nec deincèps opùs fuit Præposito pisces emere, lacu illo eos suppeditante. Cui verò id tribuendum esset, quidam imperiti homines minimè aduerterũt, quòd eas preces, quas ea causa beatus Odo ad Dominum fuderat, auribus suis non perciperent, non attendentes illud Psalmographi: Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua: itemque illud: Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.

Non vulgare miraculum.

Psal. 9.

Psal. 144.

Mare huius simile quiddam pridèm fecerat, cùm in Gallijs esset in monasterio S. Benedicti: quod eò nos certiùs referimus, quòd ex ipso id didicerimus. Sed priùs bona fide edendum est, quemadmodùm monasterium illud ipse acceperit. Post eam persecutionem, quæ facta est in Gallijs sub Nortmundo sequissimo Nortmãnorum rege, fratres eius monasterij, ob hostium metũ huc illucq; dispersi, in illud reuersi sunt: sed, quod sine dolore animi dicere non possumus, locum illum sanctissimum iunctis quidem corporibus, sed dissectis animis, occupabãt. Cùm autem quandoquè in monasterio residerent, & inter se corrixarentur, quidam ab eis confecto negocio, quod ei ex obedientia exequendum erat, domum reuertẽs, ante fores monasterij obuium habuit S. Benedictum, qui sic eum adorsus est: Denuncies fratribus, quandoquidem me non sinunt quiescere, me iam hinc recedere, nec huc reuersurum esse, donèc ex Aquitania quendam adducam virum, qui sit secundum cor meum. Fratre aũt volẽte interrogare, quis esset, Ego sum, inquit ille, Benedictus. Itaq; frater ille properè hęc indicauit fratribus: sed miseri illi, tanto orbati patre, non se dederunt lamentis & precibus, quibus non rarò minæ prepotentis Dei auerti solerant: sed affectis equis, passim eum inquirere cœperunt, vt inuentum vel vi, vel precibus reuocarent. Sed cùm illum non inuenirent, fratrem, qui hęc dixerat, perpetuò lugere, non se dederunt lamentis & precibus, quibus non rarò minæ prepotentis Dei auerti solerant: sed affectis equis, passim eum inquirere cœperunt, vt inuentum vel vi, vel precibus reuocarent. Sed cùm illum non inuenirent, fratrem, qui hęc dixerat, perpetuò lugere habuêre. Per id tempus Helisiardus Comes illustris, qui nunc monachus est, audito eius infamem illorum monachorum vitam, Abbatiam illam à Rodulpho Frãcorum regi & impetrauit, patriq; nostro Odoni tradidit. Deindè adiunctis sibi duobus comitibus, & Episcopis, cum eodem patre Odone ad illud monasterium venit. Sed vbi id monachi illi perceperunt, correptis armis, alij in ædificiorũ tecta se recipiunt, tanquàm hostes suos lapidibus & telis eos depulsuri: alij muniti clypeis & accincti gladijs, monasterij aditum obseruant, aiuntq; se potiùs mortẽ oppetituros, quàm aut eos patiantur ingredi, aut alterius institui Abbatẽ admittant. Interim ad se redeunt, En videmus, inquiunt, quid nobis minatus sit pater Benedictus. Eheu cur nõ credidimus fratri nostro? Videmus iam fieri, quod ille fore prędixit. An non hic est Odo ille Aquitanus, quẽ sępè suspicati sumus eum esse, quem B. Benedictus dixerat? Eheu cur non vltrò illum nos inuitauimus? Hęc cùm dicerent, nihilominùs pergebant inuenire viam, qua illos repellerent. Erat inter eos frater quidam, Vulfaldus nomine, annis iuuenis, sed bona indole. Per hunc crebrò inter vtrosq; discurrẽtem, quędam Romana priuilegia & edicta regalia patrũ Odoni miserunt, quibus cautum erat, nè quis alterius congregationis vllo vnquàm tempore Prioris officio illic fungeretur. Ei aũt dixit B. Odo, se pacificum venire, neminem lędere, nulli nocere velle, sed tantùm ad Regulæ prescriptũ corrigere constituisse,

S. Benedictus apparet cuidam.

Floriacẽses monachi nolunt S. Odonẽ sibi præfici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si qua emendatione habeant opùs. Et his quidem & consimilibus verbis beatus vir eorum animos per internuncios assiduè permulcebat: sed cùm viderēt illi nihil se suis conatibus efficere, ad alia se vertūt: modò ad regem prouocant, modò Odoni necem minantur. Atq; hunc in modum tridui tempus exactum est.

Cap. 13. Tandèm vir sanctus, nobis inscientibus, assenso asello suo properè contendit ad illud monasterium. Episcopi verò & Comites cum suis eum insecuti, clamitāt post eum: Quò abis, pater? Vis'ne in mortem ruere? Cernis'ne paratos illos esse ad necem tibi afferendam? Quo puncto rēporis ad eos peruenieris, eo ipso morieris. Itáne de tuo interitu illis gaudium, nobis luctum exitialem allaturus es? Quicquid aūt illi vociferarentur, ille retineri non potuit. Sed sicut scriptum est, Iustus quasi leo confidēs, absq; terrore ceu pergebat constanti animo. Mira profectò dicturus sum. Vbi propiùs ad illos accessit, & agnitus ab illis est, qui eum anteà nouerant, adeò repentè mutati sunt, vt non immerito de illis dici posset: Hęc mutatio dexteræ excelsi. Videre tum licebat eos proiectis armis, ocyùs ei occurrere obuiàm, atq; eius vestigia cōplecti. Quæ res nobis omnibus incredibilem lętitiam attulit. Et nè sim longior, Monachi illi Odonem sibi patrem accipiunt, cęteri domum proficiscūtur. Posteà verò cœpit eos hortari vir sanctus, vt à carnibus abstinerent, studerent parsimoniæ, nihil ceu proprium possiderent: si quid apud se cibum haberent, id instàr Apostolorum & credentium, coram omnibus à se reijcerēt. Sed quia illi res monasterij non in commune possederant, sed pro suo arbitratu inter se partiti erant, sibiq; eas priuatim vendicârant, vt viderūt id sibi deincèps minimè permissum iri, maluērūt amicis & fautoribus, immò hostibus & profligatoribus, hactenùs iniustè possessa pręter ius fasq; elargiri, quàm ad Canonis monastici prescriptionem ijs renūciare. Quibus aūt renunciârunt, ea cum illis, quæ Abbas Odo attulerat, in victum insumere nitebantur, vt absumptis omnibus, vel inuitus eis carnium vsum permittere cogeretur. Itaq; perpetuò expetebant pisces. Porrò pius ille vir libenter eis suppeditabat omnia, vt ab illo vno eos cohiberet. Atq; ità factum est, vt ille largiendo, atq; illi comedēdo penè omnia consumerent. Instabat interim pater noster, fide intrepidus, spe securus, charitate inuictus, nihil hęsitans, secundùm illam Domini pollicitationem, quòd primùm quęrentibus regnum Dei omnia adijcientur, se haudquaquàm derelictū iri. Interea dum hęc fiunt, B. Benedictus cuidam fratri in visione apparet, inter alia iubet eum dicere patri Odoni, vt ob pecuniæ defectum nihil trepidet, nec pro obtinendis rebus necessarijs anxius sit: se crastino die missurum ei solidos centum, & altera hebdomada tantam diuersarum rerum copiam, vt in multum tempus fratrum vsibus sufficere queant, quod quidem ità factum est. Permulti verò ex circunuicinis regionibus ad beatissimum patrem Odonem confluentes, eius magisterio freti, suauis obedientiæ iter complectebantur, & cùm loquendi adesset tempus, omnia quæ audierat, fratribus indicauit. Certi ergò de tanti patris aduentu, admonente illos B. Odone, studebant singuli de suo pectore spiritalia ei munera offerre. Atq; ità factum est, vt diem illum hymnis & orationibus exigerent. Porrò famuli, qui piscatum ierant, non ad paludem, vt iussi erant, sed ad Ligerim abierē: quorum temeritas id habuit pręmij, vt ad tertiam ferè horam multo labore nihil possent capere. Reuersi igitur ad monasterium, scisciantibus alijs, cur vacui redirent, præ pudore non fuēre ausi suam fateri inobedientiam: sed quod ore illi promere nolebant, facies rubore suffusæ facilè prodebāt. Itaq; œconomus, Nouì, inquit, temeritatem vestram: sed vel nūc ad paludem abite ocyùs. Eunt quamprimùm, tantamq; piscium vim repentè comprehendunt, vt penè nullus ambigeret, eum, qui coturnices olim in deserto populo Israëlitico suppeditauit, etiam in paludem illam pisces immisisse. Tanta enim illic piscium copia est, vt nūquàm desint, qui capiantur. Atq; ità factum est, vt palus, quæ priùs ranas edere solebat, deincèps piscibus abundaret. Hoc verò miraculum beatus Odo in libro illo, quem de translatione S. Benedicti scripsit, luculenter commemorat.

Pro. 21. Repètè mutati, cum iis benter recipiunt.

Psal. 76.

Act. 2. & 4.

Matt. 6.

Obserua q̄ sint sanctis cognitæ res nostræ, quātumq; possint præstare hominibus.

Cap. 14. Cùm aliquandò vir sanctus in alio hęreret monasterio, die festo B. Benedicti appropinquante, ad hoc voluit reuerti cœnobium, vt apud illius sacrum corpus nocturnas vigilias religiosè ac piè celebraret. Nocte verò illa, quæ eius solēnem pręcessit diem, antè lucis ortū matutinæ laudes cantabantur. Quidam aūt è fratribus, noctis vigilijs fatigatus, nōnihil quiescere voluit. Apparuitq; ei B. Benedictus, & cùm se ei indicâsset, Abi, inquit, dic fratribus, me hac nocte cum eis esse non potuisse: reuerā aūt hodiè me illis adfuturum. Ait aūt frater: Et vbi hodiè fuisti domine? In Britannia, inquit ille. Et frater: Quidnam, ait, illic fecisti? Respondit B. Benedictus: Frater Litfredus, animi superbia elatus, hoc relicto monasterio, traiecit in Britanniam: vbi hac nocte mortuus, dæmonibus prędæ fuit. Sed me cum illis confligēte, coacti sunt illum relinquere. Id verò fratre summoperè admirāte, B. Benedictus adiunxit: Si hęc res vsqueadeò tibi admirationi est, noueris pro certo, ab eo tempore, quo hoc conditum est monasteriū, quotquot hìc fratres è vita decesserunt, eos oēs requie sempiterna perfrui. Tum porrò frater ad eum: Quandoquidem, inquit, mî domine hodiè nobiscum te fore dixisti, fac nos (quęso) certiores, qua hora venturus sis, vt tibi honorificè occurramus. Respondit ille: Ego verò tale fra-

Idē tumulus etiam hic obserua.

tribus signum exhibebo, vt me pręsentem adesse nemo possit ambigere. Rursùs dicente fratre, Ecquonam apparatu talem excipiemus patrem, aut quænam officia, quem've cultū tribuemus tibi? sanctus pater respondit: Si lautiores epulæ solicitos vos habent, piscium vobis copia suppetit. At fratre illud negante: Dicatur, inquit ille, piscatoribus, ne ad Ligerim piscatum eāt, sed ad monasterij paludem. His dictis, expergiscitur frater, & cùm loquendi adesset tempus, omnia quæ audierat, fratribus indicauit. Certi ergò de tanti patris aduentu, admonente illos B. Odone, studebant singuli de suo pectore spiritalia ei munera offerre. Atq; ità factum est, vt diem illum hymnis & orationibus exigerent. Porrò famuli, qui piscatum ierant, non ad paludem, vt iussi erant, sed ad Ligerim abierē: quorum temeritas id habuit pręmij, vt ad tertiam ferè horam multo labore nihil possent capere. Reuersi igitur ad monasterium, scisciantibus alijs, cur vacui redirent, præ pudore non fuēre ausi suam fateri inobedientiam: sed quod ore illi promere nolebant, facies rubore suffusæ facilè prodebāt. Itaq; œconomus, Nouì, inquit, temeritatem vestram: sed vel nūc ad paludem abite ocyùs. Eunt quamprimùm, tantamq; piscium vim repentè comprehendunt, vt penè nullus ambigeret, eum, qui coturnices olim in deserto populo Israëlitico suppeditauit, etiam in paludem illam pisces immisisse. Tanta enim illic piscium copia est, vt nūquàm desint, qui capiantur. Atq; ità factum est, vt palus, quæ priùs ranas edere solebat, deincèps piscibus abundaret. Hoc verò miraculum beatus Odo in libro illo, quem de translatione S. Benedicti scripsit, luculenter commemorat.

Nota vt colēdi sint festi dies.

Exod. 16. Num. 11.

Res admiranda sanè.

Ad hanc autem beatissimi Benedicti solennitatem ex locis propinquis multi conuenēre, & in ijs complures cęci, claudi, paralytici, varijsq; afflicti morbis, expectantes cælestem visitationem & aduentum B. Benedicti. Iussit verò sanctus pater noster Odo, vt ante Missam nulli ex eis cibus prębueretur. Postq̄ sacrificij tempus aduēnit, oēs in templum ingressi sunt. Tanta est enim illius amplitudo, vt nullus cogeretur manere foris. Cùm aūt caneretur hymnus Angelicus, Gloria in excelsis Deo, magno quodam fragore templi fores subitò concussæ sunt, & mox reseratæ, ità vt omnes ingenti horrore correpti, retrò respectarent. Sub illo autem fragore morbidi omnes, qui illic erant, curati sunt, & lampades ecclesiæ omnes accēsæ sunt. Tum verò perspicuè cognouerūt omnes beatum Benedictum, sicuti ipse dixerat, eò aduenisse. Tanta autem omnium animi pietate & deuotione perfusi sunt, vt præ immēso gaudio non possent erumpentes cohibere lachrymas. Nomina fratrum illorum, quibus hęc reuelata fuēre, mihi pater Odo indicare noluit: quo fit, vt dubium sit, num ipse, vel alius eas viderit visiones.

Cap. 15.

Nota lector, quæ sit Sanctorum potestas.

Postquàm autem aduentauit tempus illud, quo erat ad æternam perducendus requiem, & pro rectè factis suis mercedem recepturus, Romæ manentem acuta eaq; perquassa corripit febris, mēbra dolore franguntur, frigidus ignis ipsas cum carnibus medullas absumit, diuersaq; perpessionū genera in vno eodemq; homine adeò tumultuantur, vt magno esset argumēto, eum iam iamq; à Domino accitū iri. Et ille vir sanctus sic se affectū sentiens, toto pectore nihil cupit aliud, quàm dissolui, & esse cum Christo, Apostolum imitans. Percurrerat iam sanctorum laborum certamen, & totius virtutis curriculum egregium compleuerat, vt non immeritò confideret, diuinæ benignitatis gratia in cœlis repositā sibi esse iustitiæ coronam. Sed cùm interim de sua vocatione hęreret, cupidus admodùm fuit Martini sui, o ratiōis gratia, priùs inuisendi, & ei extremū spiritum cum corporis fauilla cōmendandi. Ab ipsis enim incunabulis eximium quēdam erga illum amorem conceperat. Nec defuit pijs votis beati viri diuina clemētia. Sequēti nocte vidit virum quēdam prestanti forma, auditq; in visione eum talia sibi dicētem: Iam quidē, ò sancta & Deo dilecta anima, instat tēpus vocationis & dissolutionis tuæ: sed Martinus retinet te precibus suis, vtq; possis redire in patriam, vires subministrat. Cùm aūt cò peruenerīs, mox tibi vita pro morte, & beata electorū societas pro laboribus tuis à Christo donabitur. Visionem illam nō dubiam efficiunt signa mox sequētia. Aegritudo cor-

Cap. 16.

Philip. 1.

Visio S. Odonis.

poris fit remissior, salus accelerata redit. Dat igitur se itineri quanuis molesto, corpusq; ætate graue & præmortuum negligens, duros exantlat labores pro beatissimi Martini amore, sancto iam in spiritali obsequio deuotior, quanto de præmio securior.

Cap. 17.

Tandem post multas itineris difficultates venit Turones, imminēte iam beati antistitis Martini celebritate. Gemina tunc vrbi illi importata lætitia est, tum ex annua beati Martini solennitate, tum ex diù optata Odonis patris præsentia, cunctis gratissima. In ea autem celebritate beatus Odo quàm pius & deuotus fuerit, quas preces beato Martino

Venit Turones, feria 2. ante S. Mart.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tini colit deuotissimè.

tino lachrymis permixtas obtulerit, quæ contriti cordis sacrificia tanquàm hostia viuens, in salutari illa ara immolârit, nos ob virium imbecillitatem pro dignitate explicare non valemus. De sua enim vocatione solicitus, animo erat ad Deum suspenso, & lætantium rerum immemor, puro mentis intuitu sola cœlestia contemplabatur. Atq; eum in modum totam illam diem transigens, cùm videret se differri ab expectata è corpore emigratione, angi animo cœpit. Eccè autem quarto indè die febris redit. Tum vera ille tanquàm iam voti compos, de Dei misericordia fit securus. Et quanuis corpora deficerent vires,

Sed mens læta Deum cernit, suspirat, anhelat.
Vltima vox resonat, Tu Christe parce redemptis.
Martinum ingeminat, Martinum suspicit, orat.

Munit Eucharistia, ad Christum vbit.

Porrò monachos vndiquè aduolantes, & acerbissimè suam desolationem deplorantes, sermonibus instruit, precibus Deo commendat, impertit benedictione, iisq; non sine lachrymis vltimum Valedicit. Decimoquarto Calendas Decembris, in quem diem etiam incidit octauus Martinianæ celebritatis, cùm sacrosancta Eucharistia prius sese communisset, beatus ille spiritus, corruptibilis carnis vinculis absolutus, liber abit ad superos, & beatissimo Martino duce, creditorũ sibi talẽtorum fructum multiplicem fideliter repræsentat. Atq; illic præmia amplissima recipiens, sanctorum cœtibus admixtus, beatæ immortalitatis splendet candore: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

F. LAVR. SVRIVS CANDIDO LECTORI.

IN hac beati Odonis Vita quædam reddidimus aliquanto breuiùs, nonnulla paraphrasticòs: paucis locis obscurioribus lucem aliquam afferre conati sumus: sic tamen, vt nusquàm à veritate historiæ deflectere voluerimus. Vnicum exemplar habuimus manuscriptum, idque aliquot locis non admodùm benè scriptum.

DE SANCTO BARLAAM MARTYRE
HOMILIA BEATI BASILII MAGNI, VT *extat* 1. *Tomo Operum eius.*

Nouẽbr. 19. Gene. 50. Deut. 34. 1. Reg. 25.

PRimùm quidẽ Sanctorũ mors planctu ac lachrymis cohonestabatur. Vehementer, mortuum Iacob, defleuit Ioseph: & Mosis mortem, Iudæi haud vulgariter planxerũt. Samuelem quoquè multis lachrymis ornârunt. Nunc verò, morientibus Sanctis, exultamus. Tristium nanque postrò, morientibus Sanctis, exultamus. Tristium nanque postCrucem Domini immutata est natura. Iam non amplius Sanctorum obitus lamẽtationibus prosequimur, sed tripudijs diuinis circum ipsorum sepulcra veluti choreas ducimus. Somnus autem iustis est mors, immò magis migratio ad vitam meliorem. Hinc est, quòd martyres exultant, dum trucidãtur. Nam desiderium felicioris vitæ, ingularionis dolorem extinguit, & emortuum reddit. Percula non respicit martyr, coronas respicit: plagas non horret, sed præmia numerat. Non videt lictores infernè flagellantes, sed Angelos supernè lætis ominibus acclamãtes imaginatur: non spectat ad temporaria pericula, sed ad præmiorum æternitatem. Splendidum & à nobis iam arrhabonẽ assequitur, dum diuinis acclamationibus ipsi applauditur ab omnibus, & innumeros vinctos è sepulcris conuertit & attrahit.

Iustis mors somnus est.

Hoc ipsum sanè hodiè forti ac strenuo Barlaam vsu venit. Insonuit enim bellica martyris tuba, & armatos pietatis milites, vt videtis, collegit. Athleta Christo adhærens præclarus est, & statim excitatum est ecclesiæ theatrum. Et quemadmodùm fidelium Dominus dixit, Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet: mortuus est fortis Barlaam, & applaudit illi panegyris. In sepulcro consumptus est, & ad conuiuium aduocat. Nunc tempus est, vt exclametis: Vbi est sapiens? vbi scriba? vbi disceptator seculi huius? Agrestis homo insuperabilem nobis hodiè pietatis exhibet doctrinam: quem Tyrannus rapuit quidem, veluti facilem prædam ac venationem nactus, postea verò insu-

Iohan. 11.

1. Cor. 1.

superabilem militem sensit: quem tanquàm insana ac delira loquentem tulit, mox verò angelica virtute strenuum horruit. Mores enim hominis non fuerunt cum organo linguæ barbari, nec ratio cum syllabis claudicare visa est. Sed erat alter Paulus, cũ Paulo dicens: Etiamsi sermone sum rudis, non tamen scientia. Torpebant iam flagellando lictores, martyr verò robustior inueniebatur. Lacerantium manus eneruabãtur, verùm mens lacerati haudquaquàm flectebatur. Neruorum harmonias iam flagra remiserant, ac fidei vigor vehementiùs stringebatur. Perfossa latera absumebantur, mentis verò philosophia florebat. Maior carnis ipsius portio emortua erat: at ipse martyr, quasi nõdum inito certamine, firmus erat. Nam quandò pietatis amor animum hominis præoccupat, quodcunque illi pugnarum genus ridiculum reddit: & quotquot illum desideratæ rei gratia conuellunt, delectant magis, quàm consternant. Testis mihi est, affectus ille ac desiderium Apostolorum, vndè Iudæorum ipsis aliquandò flagella iucunda reddita sunt. Abibant enim, inquit, gaudẽres à conspectu concilij, quòd digni habiti essent, qui pro nomine Iesu contumeliam paterentur.

2. Cor. 11. Flagellis cẽditur S. Barlaam. Vis diuini amoris. Act. 5.

Talis & nobis hodiè laudatur miles, qui supplicia loco gaudij duxit. Flagellis se tanquàm rosis imperi arbitratus, pietatis obfuscationem non secùs atquè iacula quædam declinauit. Iudiciarium furorem quasi quandam fumi offusionem reputauit. Efferas lassitum acies risit, pericula calcauit, quasi super rosis tripudiaret. Plagis affectus, lætatus est, ac si honore afficeretur. In supplicijs vehementioribus non secùs exultauit, quàm si præclara brabia acciperet. Nudatos gladios despuit: manus lictorũ cera molliores sensit. Lignum tormento deputatum, veluti salutiferum cõplexus salutauit. Carceris claustra quasi prato quodam viridi oblectatus est: tormentorum adinuentionibus veluti vanis floscułis iucundatus est. Dexteram habuit igne firmiorem, cuius illi machina potiorẽ ab hostibus applicabatur. Aræ nanque pro more dæmoniaci libaminis, igne impositò, martyrem adductum sistentes, focoque incenso dexteram supinam impẽndere iubentes, manu quasi æreo altari abutebantur, thure illi ardenti malitiosè impolito. Speserabant enim ignis vi expugnatam manum, necessariò ac velociter incensum thus in arã excussuram. Papæ, quàm multijuga sunt impiorum præstigia. Quoniam innumeris vulneribus, inquiunt contentiosi, pugilis mentem non fleximus, vel manum illius flamma incendamus: Quoniam varijs machinis animum illius haudquaquàm permouimus, deinde igni admotã permoueamus. At ne hac quidem spe miseri potiri sunt. Nam flammã manũ quidem ambedit, perdurauit verò illa, cineris instãr flammã ferens. Tergũ sæuienti igni non dedit, quemadmodũ fugitiui & imbelles solẽt, sed immota perstitit, strenuè cõtra flammã dimicans, & Propheticas martyri voces proferẽdas administrãs, vt diceret, Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prœliũ, & digitos meos ad bellũ. Ignis cũ manu cõ fligebat, sed ignis vincebatur. Luctabãtur inter se flãma ac dextera martyris, sed dexterę noua quędã certaminũ victoria concedebat, dum flamma quidem per mediã manũ exigebatur, ipsa verò manus adhuc ad luctã porrecta erat.

Nota insidias satanæ.

Psal. 143.

O manum igne contentiosiorem, ô manum ab igne flecti nesciam. Et ô ignem à manu vinci doctum. Ferrũ videtur ignis tyrannide emolliri, æs cedit ignis potentiæ. Sed illo lapidum quoq; vinci durities. Nunc verò martyris dexteram extensam ignis ille comburens non flexit, cuius vigor omnia domat. Meritò sanè martyr iste ad Dominum huius gratia clamaret: Tenuisti manũ dexteram meam, & in volũtate tua deduxisti me, & cũ gloria suscepisti me. Quomodò te, ô strenue Christi miles, appellabo? statuam ne vocabo? Sed multùm ità de tua tolerantia detriuero. Nam acceptã statuam ignis emollit, dexterã verò tuã adigere non potuit, vt vel videretur aliquousq; moueri. Si ferreum nominauero, & istã imaginem dexteritate tua inferiorem inuenio. Nam tu solus flãmæ perfusisti, nè manũ domaret, tu solus dexterã loco arę habuisti, tu solus ardẽti dextera facies dæmonũ percussisti: & tunc quidẽ flãmante manu capita illorũ liquefecisti: nunc verò eadem incinerata, exercitus illorum pessundans exęcęas.

Psal. 72.

Inuicta martyris fortitudo.

Sed quid puerili balbutie victorem extenuo? Quin magnificentioribus laudum ipsius longùs cedamus. Sonantiores doctorum tubas ad illius prœconia aduocemus. Exurgite nunc, ô præclari athleticorum gestorum pictores. Mutilam Ducis imaginem vestro illustrate artificio, & obscuriùs à me depictum coronatum athletam, vestræ industriæ coloribus conspicuum reddite. Abibo certaminum ac victoriarum martyris à vobis posita imagine victus: gaudebo, tali hodiè per vestram dexteritatem victoria superatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus. Video manûs huius luctam, cum igne exactiùs à vobis depictam: video alacriorem pugilem, per vestram depictum imaginem: plorent dæmones, & iam martyris in nobis perculsi victorijs: ardens iterùm illis ac victrix manus ostentetur: pingatur in tabula vnà & certaminum agonotheta Christus, cui sit gloria in seculorum secula, Amen.

VITA SANCTI PATROCLI ABBATIS, AVTHORE S. GREGORIO EPISCOPO *Turonensi, De vita Patrum, Cap. 9.*

19. Nouēb. Exo. 25. &c.

Exod. 35.

VM egregia Moysi vatis prudentia diuinę descensionis tabernaculum, iuxta ipsum oris Dominici præceptum fabricare disponeret, atque ad hoc, eiusdemque apparatum multa congerere iussus, non haberet cuncta in promptuario, quę ab ipso Domino ostensa fuerant in montis ardui summitate, iussit commoneri populum, vt offerret vnusquisque pro viribus quiddam munera DEO, & hoc non ex necessitate, sed sponte. Offerebant ergò donaria auri, argenti que, æris, ac ferri metalla, gemmarum etiam micantium pulchritudines, ac fila byssi duplicati, coccique bis tincti: nonnulli pelles arietū rubricatas, pilosq; caprarū. Sed cùm hæc omnia doctores Ecclesiarum esse allegorica tradidissent, & in reliquis donarijs gratiarum genera demonstrâssent, in illis caprarum pilis laudationum verba significari dixerunt. Ità nunc & nos steriles sensu, imperiti studio, squalentes in actu, etsi auru m, argentumque, vel gemmas, filaq; duplicata, ac torta non offerimus, saltem vel pilos caprarum, id est, verba, quę sanctorum atq; amicorum Dei prodant miracula, in Ecclesi: sancta porrigimus, vt legentes eo incitentur studio, quo sancti meruerunt scandere polum. Ergò quia nobis de B. Patrocli vita nupèr data relatio, quędam prodidit non omittēda, ea manifestania curaui. Et licèt sermo sit rusticus, non tamen occulenda arbitratus sum, quæ Deus gessit per famulum suum.

S. Patrocli pater eū adhibet pascēdis ouibus.

Igitur beatissimus Patroclus Biturigij territorij incola, Aetherio patre progenitus, cùm decem esset annorū, pastor ouium destinatur, fratre Antonio tradito ad studia literarum. Erant enim non quidem nobilitate sublimes, ingenui tamen. Cumq; quodam meridie hic à scholis, ille à grege commisso, ad capiendum cibum paterno in hospitio conuenissent, dixit Antonius fratri suo: Discede lōgiùs, ô rusticitatis tuū est enim opus, oues pascere: meū, literis exerceri: qua de re nobiliorē me ipsius officij cura facit, cùm te huius custodię seruitus vilē reddat. Quod ille audiēs, & hanc increpationē quasi à Deo sibi trāsmissam putans, reliquit oues in cāpi planitie, & scholas puerorū nisu animi agili atq; cursu velocissimo expetit. Qui primis elementis, ac deinceps omnibus, quæ studio puerili necessaria erant, ità celeriter, memoria opitulante, imbutus est, vt fratrē vel in scientia præcederet, vel alacritate sensûs, adiuuante diuini numinis auxilio, anteiret.

Dat se studijs literarū

Dehinc Mumioni, qui quondā cum Childeberto Parisi orū rege magnus habebatur, ad exercendū commendatus est. A quo cùm summa amoris diligētia nutriretur, ità humilem atq; subiectū omnibus se prębebat, vt omnes eū tanq; proprium filiū in summa bonitate diligerent. Regressus verò domum, patre defuncto, reperit matrē suam adhuc superstitem. Cui illa ait: Ecce genitor tuus, ô dulcissime nate, obijt: ego aūt abiq; solatio dego: requiram ergò puellam pulchram ingenuamq;, cui copulatus, solatium prębeas maternæ viduitati. At ille respondit: Non coniungor humanæ coniugi, sed quæ concepit animus, cum Domini voluntate perficiam. Sed cùm genitrix non intelligeret, quærereret quid hoc esset, prodere noluit, sed abijt ad Arcadium Biturigæ vrbis Episcopum, petijtque sibi comam capitis tonderi, accirique se in ordinem clericorum. Quod Episcopus, Domino volente, sine mora compleuit. Multò autem pòst Diaconatūs officium sumens, vacabat ieiunijs, delectabatur vigilijs, exercebatur lectione, ac in oratione assidua ità promptus effundebatur, vt nec ad conuiuium mensæ canonicæ cum reliquis accederet clericis. Quod audiens Archidiaconus, fi endens contra eum, ait: Aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certè discede à nobis: non enim recta vide-

In clerum admittitur.

Nota eius exercitia.

videtur, vt nolis cum his habere victum, cum quibus Ecclesiasticum implere putaris officium. Non est autem ob hæc seruus Dei commotus animo, qui iam eremi sitiebat adire secretum: sed egressus ab vrbe memorata, venit ad vicum Nercensem: ibique ædificato oratorio, sancti Martini reliquijs consecrato, pueros erudire cœpit in studijs literarum. Veniebant autem ad eum infirmi, & sanabantur, atque energumeni nomen eius confitentes, emundabantur.

Miraculis claret.

Verùm non ei erat solitudo, vt voluerat, sed patefacta virtus publicum vsquequaq; reddebat. Tunc pro hospitio eligendo quædam conscripta breuia posuit super altare, vigilans & orans tribus noctibus, vt quid ei Dominus iuberet, dignaretur manifestissimè declarare. Sed pietatis diuinæ inclyta miseratio, quæ eum præscicns, eremitam esse decreuerat, breue illud accipere iubet, vt ad eremum properaret. Ille autem in cellula, qua degebat, congregatis virginibus, monasterium instituit puellarum, nihil de omni labore suo, quod ibidèm aggregauerat, cùm abscederet, sumens, nisi rastrum vnum, vnamq; bipennem: ingressusque altas syluarum solitudines, venit ad locum, qui dicitur Mediocātus, atq; ibi cōstructa cellula, in opere, quod suprà diximus, Deo vacabat. Cùm igitur inibi multos energumenos manu impositā, per signum Crucis effugatis dæmonibus, mente integra reddidisset, vnus ad eum adductus est rabidus, qui rictibus patulis ac ore cruento, quicquid attingere poterat, dentibus proprijs laniabat. Pro quo triduum in oratione prostratus, obtinuit ab illa diuinæ miserationis potētia, vt mitigato furore, miser homo mundaretur: immissisque in os eius digitis, fugato feralis atrocitatis spiritu, personam restituit incolumitati. Nullas verò ante eum vires habere poterat persuasionis iniquæ præstigium. Nam sicut hos, qui vexabantur, emundabat, ità & quæ immittebat occultè atrocia author criminis, repellebat per Crucis sacratissimę virtutem. Leuelitæ enim cuidam fœminæ cùm tempore luis illius inguinarię diabolus Martinum mentitus, oblationes, quibus quasi populus saluaretur, nequiter obtulisset, hę ad sanctū delatę, non solùm, reuelante Spiritu sancto, euanuerunt, verumetiā ipse incentor malorum sancto teterrimus apparens, quæ nequiter gesserat, cōfessus est. Trāsfigurat enim sępè diabolus se in Angelum lucis, vt hac fraude decipiat innocentes.

Pellit ab hō mine fœuū dæmonem.

2. Cor. 11.

Sed cùm ei multas intentaret insidias, nè hic assideret, vndè ille corruerat, immisit ei cogitationem, vt prætermissa eremo, ad seculum reuerti deberet. Sed cùm sanctus virus grassari sensisset in pectore, in oratione prostratus perebat, vt nihil aliud, nisi quod Deo esset placitum, exerceret. Tunc apparuit ei Angelus Domini per visum, dicens: Si vis mundum videre, ecce columna, in quam assecēdens, contemplare omnia, quæ gerunturin eo. Erat autem ante eum per ipsam visionem columna miræ celsitudinis collocata. In quam assendens, vidit homicidia, furta, cædes, adulteria, fornicationes, & omnia prauа, quæ geruntur in mundo: & descendens, ait: Nē, quæso, Domine, reuertar ad has prauitates, quas dudùm, te confessus, oblitus sum. Tunc ait illi Angelus, qui cum colloquebatur: Desine ergò quærere mundum, nè pereas cum eo: sed potiùs vade in oratorium, in quo Dominum deprecēris, & quod ibi inueneris, hoc tibi erit cōsolatio in peregrinatione tua. Ingressus igitur cellulam oratorij, inuenit regulam fictilem, in qua signum Crucis Dominicę erat impressum: agnoscensque munus diuinum, intellexit sibi ad omnia mundanæ persuasionis incitamenta hoc esse inexpugnabile munimentum.

Ecce quę in mundo gerantur.

Nota hæc de virtutē signi S. Crucis.

Pòst hęc ędificauit monasterium Columbariense in milliaribus quinq; à cellula eremi, in qua habitabat: & cōgregatis monachis, vt in solitudine libero potiùs fungeretur arbitrio, Abbatem instituit, qui gregi monasteriali pręesset. Octauum aūt & decimum in hoc eremi loco expleuerat annum. Tum congregatis fratribus transitum suum annūcians, obijt in senectute bona, & sanctitate pręcipua. Qui aquis ablutus, feretroque impositus, ferebatur ad monasterium suum, vbi se viuens sepeliri mandauerat. Tunc Archipresbyter Nercensis vici, collecta clericorum cohorte, voluit vi auferre glebam sancti corpusculi, videlicet vt ad vicum suum, vndè egressus fuerat, sepeliretur. Sed cùm furibundus veniēs, vidisset à longè pallam, quę sanctos tegebat artus, eximio albere nitore, ità miru Dei est metu perterritus, vt omni velocitate reuocaret ab animo, quod malè conceperat iculitatis arbitrio. Coniunctusq; psallentibus, in exequijs sancti progressus, tumulauit eum cum reliquis, qui aderant, fratribus in ipso Columbariensi monasterio.

Condit monasterium Colūbariense.

Abit è vita.

Ad cuius sanctum sepulcrum Prudentia cęca, cum alia Lemouicina puella, similiter lumine viduata, vt sepulcrum ipsum in oratione osculatę sunt, lumen recipere meruc-

Miracula ad sepulcrū eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

meruerunt. Máxonidius autem post quintum cæcitatis suę annum, hunc tumulũ sanctum adijt, lumenq; recepit. Energumeni verò, Lupus, Theodulphus, Rucco, Scopilia, Nectariola, Tacihildis, ad hunc sanctum tumulum sunt mundati. Sed & puellæ duę, de Lemouicino venientes, oleo, quod ipse sanctus benedixit, perunctæ, à nequitia, qua obsidebantur, mundatæ sunt. Et quotidiè ibidèm ad corroborandam fidem nostram, mirabilia operatur Dominus, qui perpetualiter glorificat sanctos suos.

VITA S. ELISABETH, REGIS HVNGARORVM FILIAE, AVTHORE IACOBO *Montano Spirensi.*

PRAEFATIO AVTHORIS.

DEsideranti mihi per annos iam plurimos vitam & res gestas Elisabeth conscribere, ac meritissimę fœminę pro virili parte magnificas prędicare virtutes, partim verecunda quædam ad scribẽdum lentitudo, partim occupationes obstiterunt honestę: Illa quidem, pro suî natura tantam scribendi molem vel inchoare, nedùm prosequi, grauabatur: hæ verò, si quæ fuissent incepta, vario rerum strepitu minabantur singulis penè interruptum iri momentis. Verùm nè sub agendarum prętextu rerum, in torporem aliquandò se tarditas ipsa mutaret, fieretque meritò reprehensioni obnoxiũ, quod anteà non iniuria potuit excusari: tandèm ad rem maturandam incumbere, tum proprij censura iudicij persuasus, tum contributium quorundam desiderio veluti quodam classico excitatus, aũm induxi. At (fortè quispiã dicet) qua fiducia, quo fructu, cuius deniq; spe pręmij? Fiducia certè, nõ ingenij, nõ eruditionis: quę ſ sint angusta, nemo intermortales me nouit intimiùs: sed magis diuinæ gratiæ, quę nulli vnquàm fuit ritè postea negata: fructu verò excitandæ ad virtutem affectionis & meę, & aliorum, si qui nostra hæc qualiacunque digna buntur attingere. Denique spe pręmij, non cuiuscunque, sed æterni, sed immortalis, sed diuini. Nam temporarium, quod de cupiditate potest laudis humanæ prouenire, tam est insigni vanitate, tamque pudenda tenuitate, vt non possit non amentissimus censeri, qui eius gratia sacrarum se rerũ tractationi dedit. Quid enim amentius vel esse, vel dici queat, quàm indè momentariam venari 'gloriam velle, vndè totius dator boni Deus laudari vel solus debeat? Pudet meminisse iactantiæ & appetitionis impudentissimę quorundam, secularis fastu scientię tumentium, atque ad inanem vulgi laudem emerendam & dies & noctes adspirantium, tanquàm ea lucubrationum editarum iusta sit merces: qua tamen quum fuerint abundè perfruiti, necesse est sui tandem eos pœniteat consilij, quòd, posthabita cælestis pręmij perpetuitate, tanti nequicquàm emerint pœnitere. Scilicet imbecilles homuli, atque in putredinem conuertẽdi, ingenio & eruditione gloriolam quęrunt, cùm Christus Iesus vitæ magister, virtus, gloria & sapientia summi patris, doctrinam suam non sibi, sed patri referat acceptam, dicens: Mea doctrina, non est mea, sed eius qui misit me. Cùm igitur & DEVM in sanctis laudare, & eidem quicquid boni possumus, asscribere debeamus, hanc sanctissimę sanctitatis matronam, è diuarum numero selectam, pro concesso diuinitùs ingenio laudare sic adnitemur, vt neque nostram, neque hominum, sed Dei laudem perfanctè quæramus. Magnum profectò & graue onus, viresque nostras longè transcendens: Verùm illi confidimus, qui dixit: Sine me nihil potestis facere. Ad quem, vastum hoc rerum gestarum æquor emensuri, flaccida supplicis vela desiderij pandimus, flagitantes ea (quandoquidem de Crucis antenna funiculo spei nexa propendent) placidissimo sancti spiritũs flamine distendi: vt inoffenso cęruleum iter cursu radentes, & fœnos borealis aurę deuitemus afflatus, & ad litus appellamur optatum. Cęterùm quia multa nobis facer vberis virę decursus describẽda suppeditat, nè verbosa prolixitate legentium oneremus fastidium, hac stylum arte temperabimus, vt minutiora succinctè, grauiora modestè, omnia dilucidè disseramus.

In homines inanis gloriolæ cupidos.

Ioan. 7.

Ioan. 15.

VITAE

VITAE HISTORIA.

Cap. 1.

ELISABETH nobilissimis in Hungaria parentibus progenita est, patre Andrea rege, matre Gertrude regina. Pater eius in gubernando Hungarorum regno, non solùm diuitiarum opulentia, verumetiam (quod singulare est optimorum insigne regum) pietate & iustitia præclarus fuit. Mater, quę pro natura sexûs infirmior cẽseri poterat, adeo magnitudinem virilis animi prudentiamque non nunquàm exercuit, vt vel absente, vel occupationibus distento rege, ipsa per se regni tractanda negocia non sine laude curaret. Ferunt, genethliacum quendam longè positum, qui * Clinsor vocabatur, paucis antè horis, quàm in lucem ederetur Elisabeth, prædixisse nascituram, nateque nomen, indolem, virtutes, miracula, nuptias ac sponsi nomen: deniquè lætitiam Ecclesiæ, tantarum gratia rerum declarandam, veluti ex siderum, quæ contemplabatur, adspectu citata deprompsisse. Quam quidem prędictionem, qui diuino instinctu spiritu hominem volunt, veteris Balaami vaticinio comparant: qui verò diuinatricem Astrologiæ vanitatem deridet, intra famam reponunt. Baptizata non multo post tempore, iuxta vocem Apostoli, CHRISTVM induit: indutum, arctissimè tenuit tentum, quoàd vixit, nunquàm dimisit. Lactentem adhuc Hermannus Turingiæ maximus princeps (quem vulgò Lantgrauium vocant) Ludouico filio infanti, quamuis vtrinquè minor ætas foret, quàm quæ iure sponsalia subire posset, missa legatione, desponderi procurauit. Quadrimam posteà, missis iterum legatis, afferri ad se precibus, & quidem facilimè, obtinuit, quòd regina petitioni libenter admodùm annuere visa est: id quod etiam regia munificentia declarauit. Nam posteaquàm legatis honorificè susceptis, benignè auditis, atque humanissimè tractatis, filiam in argenteo luterem: quinetiam calcitras plumeas, puluillos, ceruicalia, linteola byssina, lodicesque, & alia id genus non pauca, vim deniquè non mediocrem pecuniæ: Præcedentq; principi dicerent, nè putaret his tantùm muneribus liberalitatem suam limitari: destinare se, si diutiùs viuere contingat, adijcere gloriam, diuitias, honores, nec pari, vt priorum collatio obliuione posteriorum vilescat: tantummodò bono esset animo, filiamque benè commendatam haberet: se neque declarandę munificentiæ, neque augendæ dignitati defuturam aliquandò. Legati, rebus ex animi sententia prosperè confectis, nobilissimam virginem vnà cum donarijs accipientes, in Turingiam sunt reuersi, atque à principe, proceribus, aulicis miro cum gaudio susceptæ. Osculo mox infantis applicata Elisabeth, principem & omnes, qui tum aderant, pro tam iucundis ibi exegerat, cùm ecce fœdo rumore percrebuit, reginam insidiosa procerum quorundam machinatione fato concessisse.

Nouẽb. 19.

S. Elisabeth parentes.

* Clingesor

Num. 23. & 24.

Gal. 3.

Infans desponsatur filio Lantgrauij.

Mater eius multa mittit munera Lãtgrauio.

Mater eius tollitur è medio.

Cap. 2.

HOc æui agens Elisabeth, argumenta quędam sępenumerò, ac veluti progymnasmata futurę sanctitatis edebat. Basilicas nanque sanctorum ingressa, pro altari quolibet nunc genua figere, nunc puellari decentia prosterni, nunc oculos manusque attollere, &, si quandò inter ludendum (vt habet ætas illa) proximè clausi templi fores accessisset, humi procumbere, & sacra limina crebriùs osculari. Luctandi etiam studio occasionem humilitatis quærebat, staturã suam scitè admodùm ad alicuius è sodalibus nanisa corpusculum: quã vbi tenero arctatam cõplexu, artifici rotatu affixisset, statim ipsa prostrata, veniã petẽdo, offensiunculã, si qua intercessisset, deprecabatur. Decimã quan-

Elisabeth pietas puellis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quanque portiunculam lucelli, quod ipsi ex lusu prouenisset, pauperibus erogabat puellis, debito illas obstringēs Dominicam precationem & Angelicam salutationē fundendi. Iam nonum ingredi annum cœperat, cùm repentè præter omnium opinionem princeps ipse, sponsi pater, ex hac vita migrauit. Aetatis deinceps incremētum, accessione profectuque virtutum accumulans, id inprimis faciendum sibi destinauerat, vt omnibus in rebus Deum præ oculis haberet, illum inspectorem cordis humani cogitaret, illū penitùs præsentē haud segniter obseruaret, illius causa vestium decorem, carnis lenocinia, mundi vanitatem abijceret, proculearet, cōtemneret. Votiuas quotidiè preces Deo fundebat: quas interdiù si quopiam impedita negocio intermisisset, noctu persoluebat. Diuum Iohannem Apostolum, præter cæteros charum, sibi patronum loco delegerat, imitata pietatem Christianorum, quibus singulatim eligere aliquem è cœtu Apostolico, quem familiariùs clientum more colant, consuetudo est. Nè tamen electionis euentu (vt assòler) incerto, quia sorte agebatur, alium quàm Iohannem nanciscerētur, præmissa ad Deum prece effecit, vt quem summoperè volebat, semèl, iterumque ac tertiò sortiretur. Cuius voti compos effecta, adeò dilexit coluitque adeptum, vt ob ipsius nomen meritumve rogantibus, nihil denegandum putaret. Festos dies pro ingenij modulo religiosè admodùm peragebat, ità vt (quod ea fuit ætate mirū) semper aliquid sibi de ornatu corpusculi decerperet: sciēs Deo mentem magis, quàm vestem placere, acceptioremque animum esse, religionis studio deditum, quàm corpus, margaritis, purpura, lapillis, auroque & argēto præfulgidum. Proindè chirotheçarum vsum tantisper intermittebat, dum res diuina cōperetur, volens officio quantumuis paruo consuetudini suæ aliquid detrahere, & voluntati aliud suadenti, pro Deo contrariū ingerere. Puellari lusu prepediter si quandò fortuna lętior adspirabat, cessandum sibi ocyùs arbitrabat, quandoquidem prosperioris aurę demulceretur afflatu. In chorcis, quas vitare non poterat, semèl tantummodò circumisse contenta, satis esse dicebat: vno se gyro mundi amatoribus gessisse morem, reliquos ob Christi amorem intermissuram. Ità quotidiano fermè exercitio, & affectioni aliorsùm propense renitendo, & dissolutioris vitæ laxamenta declinando, ad maiora Christianę pietatis officia semet subrigebat.

Lantgrauius moritur.

Nota piam Christianorum consuetudinē.

Festos dies in tenera ætate vt coluerit S. Elisabeth.

Cap. 3.

EDucabatur vnà cum Elisabeth Agnes, soror sponsi, virgo admodùm pulchra. Quę duæ, dum ad ecclesiam eundum esset, pari vestium ornatu decoratę, pariq́ue coronarum, gemmis auroque fulgentium, instructæ gestamine, Sophiam sponsi matrē modico interuallo (vt nobilium mos est) antecedebant. Ingressis templum, coronam Elisabeth confestim deponebat, atque tandiù inglorium verticem ostendere perseuerabat, quoad ritu sacrorum completo, domum redire monebatur. Quod cùm Sophię, veluti temerè factum, vehementer displiceret, percōtanti causam ità respondit Elisabeth: Absit à me tanta procùl impietas, vt ibi caput meum turrito fastu micantis coronæ superbiat, vbi caput Saluatoris mei spinis coronatum acerbè compungitur. Ità iamtunc diuina charitas in casta puellaris animi pcordia, animaduersione Dominicę passionis veluti mucrone quodam, vulnus agere cœpit, caq́ue sibimet deinceps vendicare. Sed quia virtutem sequitur inuidia, & innocentium vita reprobis semper esse despectui solet, cœpēte nonnulli ex aulicis tenerę virginis verecundiam iniurijs afficere, lacessere conuitijs, mordere scommatibus, clanculò carpere, atque palàm cachinnis, nutu, caudis incessere. His accedebant Sophiæ & Agnetis supradictarum mores, ab Elisabeth humilitate vehementer discrepantes: cùm hæc seipsam despiciens, mundi vanitatem, honorum excellentiam, vestium gloriam pro sordidis haberet: illę verò in contrarium prorsùs affectę, nihil minùs amare, colere, præferre, quàm quę amaret, coleret, præferret Elisabeth, videbantur: hæc præterquàm Deo, placere nemini cuperet: illę vt mundo placerent, parui referre iudicarent, si Deo displicerent. Ità mentium diuersi affectus, morum quoquè dissimilitudinem (vt assolet) expressērant. vndè exortus liuor, sic innocenti puellæ ad virtutem gradum fecit, vt illis ruinæ non paruam occasionem præstaret. Auxit quoquè inuidiam quotidianę conuersationis humilitas, per quam sacra virgo, relictis nobilibus & purpuratis, pauperum magis & ancillarum gaudebat consortio, truebatur alloquijs, operibus occupabatur: intantùm vt Sophia crebrò diceret, illam sanctimonialium contubernio sociandam esse, quòd vitam ipsis quàm similimam præ se ferret, inhilque ageret genere suo dignum. Erant & prōcerum quidam, quorum effrenatam petulantiam pauloantè commemorauimus, qui Elisabeth, quòd dotem (vt ipsi garriebāt) destinatis imparem nuptijs attulisset, aut Hungaris remittendam, aut alteri cuilibet ex nobilibus collocandam in matrimonium, contenderent. Inter hæc inuidentium verba, veluti rosa spinarum aculeis compuncta, Elisabeth quàm latissimè diffuso māsuetudinis odore, cùm se contemptui haberi videret, ab ijs præcipuè, à quibus obseruari debuerat, verita nè quouis detrahentium molimine superata, viam desereret humilitatis, post vberrimas lachrymas, totis ad Deum præcordijs confugiens, suam illi causam enixissimè commendauit: Nec spes orantem frustrata est, sponso deinceps ad eius amorem argumenta non dubia demonstrante, propensumque animum, vbi ex itinere domū reuertisset, tum munusculis, tum casto amplexu edente.

In ecclesia vt se gesserit.

Habet emulos & obtrectatores suos puella sanctissima

Eius humilitas.

Cap. 4.

NEc tamen intereà temporis iactare prócerum quorundam cessabat improbitas, nihil prorsùs nuptiarum inter principem & Elisabeth fore: dotem ab Hungaria, esse perquàm tenuem: puellam, nobilissimi principis neque præstantiæ congruere, neque animo sedere: proindè remittendam suis quamprimùm esse. Hanc falsam persuasionē passim in vulgus dissipari, Gualterus quidam vir nobilis molestè ferens, principem aliquandò inter viam, quid de asciscenda sibi in matrimonium Elisabeth destinâsset, familiarius percontatur. Cui ille, ostenso grandi monte, respondit, se, si mons aureus totus esset, sibiq́ue daretur optio, altero duntaxàt, id est, aut monte, aut Elisabeth matrimonio posiendi, posthabiturum sacrę virginis coniugio amplissimam auri molem: ob id inuidorum blaterationes prorsùs minimi facere scire: illos, quę iactâssent, probare non posse: perbreui declaraturum, quo erga virginē animo foret. Hoc responsum ad Elisabeth perferre Gualtero deposcenti, non modò à principe facta est perferendi potestas, verùm etiam, quò verbis maior fides haberetur, additum munus. Erat autem è speculari lapide, in tenuissimas crustas fisso, gemina facie speculum sic fabrefactum, vt pars vna vitri modo translucida, colorumque fucis nuda esset: altera Christianæ crucifixionis picturam præferret. Quo munere donata virgo, dici non potest, quanto sit affecta gaudio: cùm & sponsum in admisso semèl amore constare, & oblatrantium inuidiam nihil effecisse experimentis adnotaret. Transgressam deindè nubiles annos, vxorem princeps duxit, celebrauitque apparatu magnifico nuptias, simul & blaterones mendacij conuincens, & quemadmodùm ipse in virgine non opes, non pulchritudinem, non generis excellentiam, sed honestissimorum integritatem præstantiamque morum quęsierit, declarans.

Sponsi eius erga illam amor.

Nuptiæ eius & sponsi celebrantur.

Cap. 5.

INito matrimonio, Elisabeth nil de feruoris pristini remisit intentione, sed insupèr auxit in dies, accumulauitque studia bonarum actionum. Enimuerò animum contemplatione cælestium rerum pascebat, corpusculum vigilijs, precibus, ieiunijs exercebat. Exhorrere etiamnum sæpenumerò solebat plumei lecti malè blandam mollitiem, veritaq́ue carni plus iusto indulgens, Christi amore fieret indigna. Ob id noctù, deserto principis accubitu, ipso vel quiescente, vel dissimulante, vel etiam palàm consentiente, matutinus exurgere, precibus operam dare, ac semet suaque omnia Deo commendare solitam erat. Adeò quoquè nocturnæ huic precationi principem fauisse constat, vt persæpè manu sua genibus nitentem sustentauerit, quoàd preces illa finiret: subindè admonens deprecantem, caueret, nè vigiliarum prolixitate macerato corpusculo, capitis ac sensuum viuacitatem exhauriret. Porrò nè grauiori somno depressa, religiosum precandi studium negligeret, pedisequas mulier sancta monuerat, dormientem se excitarent. Hoc vt quàm cautissimè fieret, principemque productiores latérent excubiæ, ijsdem præceperat pedum digitos leni tactu tamdiù attraherent, donèc experrectam sentirent. Quod dum vas illarum, Ignarudis nomine, incautiùs per cęcę noctis tenebras arrenat, casu pedem attraxit principis. Qui expergefactus, & rem, vt erat, intelligēs, pro cognita vxoris consuetudine, haudquaquàm molestè tulit expergificantis imprudentiam. Tanto autem feruore nocturnam hanc deprecandi assumpserat deuotionem, vt sępiusculè sit reon lecto super stratos humi tapetas deprehensa dormire. De quo ab ancillis reprehensa, verentibus eam asperitatem malè aliquandò cessuram, respondit duplex ea castigatione lucrum sibi prouenire, quòd lecti mollitiem posthaberet, quòd virili contactu abstine-

In matrimonio vt se gesserit.

Nocturnæ vigiliæ & preces.

Nota q̄ molliter cubet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stineret: ità enim vacuã carnalibus delicijs mẽtem, cælestibus faciliùs aptari. Quere-
batur interdùm indigniorẽ sese fuisse, quàm vt suam Christo virginitatẽ dedicaret. Nec ra-
Amor eius erga maritum. men ob hoc segniore maritum dilectione prosecuta est: à quo etiam aliquò proficiscen-
te, non facilè abesse patiebatur, quanuis tellus aut gelu inhorresceret, aut niuibus tege-
retur, aut immodicis caloribus fatisceret, aut imbrium præcipiti lapsu maderet. Nimi-
Ferijs sextis flagellis cẽdebat. rùm didicerat, illo præsente tam in vigilijs, quàm in precibus, nihil se damni facere. At-
ctiori deindè semet obseruationi dedens, sexto quoque hebdomadis die virgarum fla-
gellis in tenerũ corpus animaduertebat. Itidèm in Quadragesima, ac interdùm noctù,
cùm ad precandum surrexisset, ancillarum agebatur ministerio, cùm interea dolorem
ipsa velutì non sentiens, alacritate mirabili dissimularet.

Cap. 6.

Conradi Marpurgẽsis. PEr idem tempus sacerdos Christi Conradus Marpurgensis, vita & eruditione præ-
clarus fuit. Is facta sibi à Pontifice maximo potestate, verbum Dei per Alemaniam
prædicandi, adeò dexteritate pariter & authoritate concionandi valuit, vt non minus
seueritate rebelles compesceret, quàm bonos alliceret, animaretq; comitate. Verbis
vita adamussim respondebat. Erat enim diuitiarum & ambitionis contemptor, religio-
nis Christianæ ardens zelator, hæreticorum hostis ac impugnator acerrimus. Eccle siasti-
ca bona neq; per se ambire non habita, neq; suscipere oblata vnquàm est adnotatus. Ve-
De iure patronatus hoc dicit. Ei S. Elisabeth, assentiente marito, permittit obedientiam. stis illi vulgarem non excedens, mensa frugalis, domesticæ disciplinę fama incolumis.
Huic Ludouicus clarissimus princeps omnes templorum prætecturas ac sacerdotia, quę
ipse conferre habebat, conferendi in quos vellet, potestatem dedit, vtq; ab Elisabeth
obedientia matrimonio congruens præstaretur, assensus est: quam illa & deuotissimè
præstitit, & studiosissimè seruauit, non solùm toto biennio, quo princeps posteà super-
uixit, verumetiam posteaquàm è vita migrauit, & quidem multo promptiorem abdolu-
tioremque. Habiturus aliquandò concionẽ idem magister derebus (vt solebat) diuinis,
eidem Christi famulam interesse præceperat. Quod cùm illa, inopinato sororis viri fui
aduentu prępedita, nõ implêsset, statim velut inobedienti remãdat (incertum, serio, an
tentãdi æstu) nolle se deinceps quicquã ipsi iubere, quę datã obedientiæ fidẽ tam facilè
rupisset: vteretur deindè libertate sua: haud eum se virũ esse, qui verba sibi dari æquo
animo posset ferre. Hoc nuncio vehementer Elisaberh perculsa, magistrum posthæc
maturiùs adit, deiectisq; in terram profundo pudore luminibus, veniam sibi dari suppli-
citer posci. Quam cùm ille velutì indignabundus auersaretur, ad pedes eius regia mu-
lier, nulla habita generis sui ratione, aduoluitur, eademùm humilitate veniam consec-
uta, cęsis tamen priùs ancillis, quarum forsan negligentia causam huic offensæ dede-
rat. Solebat in conuiuio, pręter morem nobilium fœminarum, principi proxima resi-
dere, volens etiam hac in parte suam erga illum charitatem demonstrare, licèt hos
ipsi non parùm afferret incommoditatis. Nam accepto magistri mandato, nè quo victu,
per vim, aut per aliud compilationis genus parto, aleretur, magno prorsùs cogitatio-
num æstu iactari cœpit, dum mensæ assidens, nunc hos, nunc illos attingere veretur:
dumq; ad singula edulia conscientiæ scrupulo permonetur, omnibus pariter abstinere
Vndè victũ sibi parârit. tam non potuit, quàm non debuit. Tres ancillarum, socias abstinentiæ huius habuit.
Quarum tranquillitati, perindè atquè suæ prospectura, ex ijs, quæ in dorem acceperat,
tam sibi, quàm illis victum ministrari procurauit, principis etiã ea in re fauorem ac ea-
Nota religionem maiti eius. mitatem experta singularem: qui, si quippiam scrupulo futurum inferri mẽsis cognos-
set, eius rei certiorem vel nutu, vel insinuatione maritali faciebat vxorem. Destinabat
& ipse pari semet abstinentiæ mancipare, propalàm etiam testatus, ægrè sibi tam
salubris propositi virtutem, quo minùs ad rem celeriter conferret, offensione præce-
rum quorundam intercipi retardatique, qui continentiam eiusmodi, non religioni ac
deuotioni, sed superstitioni magis atque delirio asscriberẽt: daturum tamen se operam,
vt quamprimùm (vellent nollent obtrectatores) quod persanctè destinâsset, in lucem
ederetur: pergerent illę, vt cœpissent, perbreui se comitem habituræ. Oeconomes
edearrasque nonnunquàm Elisabeth, dum officinas circumiret, vtpotè domina domes-
ticæ particeps curæ, percontari solita, iusténe partus an secùs esculẽtorum poculentо-
rumque prouentus supperetet: vbì resciuit vtraque iustè prouenisse, indeque victuum
diei prẽsentis suppeditatum iri, velutì gratulabunda hocipsum ancillis aperiens. Hodiè,
inquit, Deo propitio, lautè accipiemur & humaniter. Neque verò continuò illam inter
esqui-

exquisitas etiam ciborum lautitias temperantiæ subibat obliuio, æstu quodam officioso
genium suum fraudare solitam. Enimuerò dum nunc principem alloquitur, nunc his
lautiores buccellas apponit, nunc illis poculum officij gratia porrigit, nunc statoribus
ancillis've negocium aliquod iniungit, etiam ipsa ã non curantibus eiitare putari pote-
Inter epulas miro artificio studet abstinẽtiæ. rat: cùm tamen alijs affatim expleris, sępiùs ipsa famelica triclinio excesserit, tortu
lisque mellitis, aut arido pane sustentari habuerit necesse. Cæterùm si cui ademptam
iniustè rem familiarem comperisset, confestìm damnum omne ità resarcire curauit,
vt is, qui iacturam fecisset, non tam perdidisse, quàm commutâsse, res suas videre-
tur.

Cap. 7.

ADuenerat festus quidam dies, cùm Elisabeth preciosis ornata vestibus, aureamq;
capite gestans coronam, ac familia frequenti stipata, de more Christiano rebus di-
uinis interfutura, in subiectam arci diuorum basilicã ibat. Ingressam primo statim con-
Crucifixi imago conspecta, quid in ea effecerit. uultu Crux Dominica, atque ex ea pendens imago Saluatoris, penitissimè compunxit,
compunctæ lachrymas excussit, lachrymanti talia cogitanda suggessit: En creator & re-
demptor meus, nudo corpore, breui duntaxàt præcinctus tegmine, mea causa ignomi-
niosam in Cruce mortẽ oppetit. At ego misera, gemmis, auro, byisso & purpura cõtecta,
vitam cælestibus indignam beneficijs, perdo magìs, quàm ago. Illius caput intra Pilati
ædes spinea corona dispunxit: meum verò aurea venustat. Illum ab amicis & discipulis
desertum, ludæorum vallârunt opprobria: me numerosa circundatam familia, cuncti
mirantur, suspiciunt, honorant. Hic meus est erga illum obseruantię feruor, hæc ani-
mi gratitudo, hoc vicarię dilectionis munus. Me miseram, me infelicem. Sic illius obe-
dio pręceptis, beneficia reuoluo, vestigia sequor, qui me, cùm non essem, creauit, perdi-
tamque suo sanguine redemit. Tantę autem hi cogitatus intentionis erant, vt destituto
viribus corpusculo, ac facie tota in pallorem versa, repẽtè regia mulier humi velut exa-
nimis prolaberetur, cunctis, qui eam stipabant, vehementi pauore perculsis, elatamque
foràs tantispèr sacris vndis adspergere perseuerantibus, dum stupore cessante, compos
mentis redderetur. Hac defectione velutì quodam oracuio persuasa, precioso deincèps
amictu, quoàd eius personæ, quam gerebat, honestas pateretur, abstinuit, ità vt sæpe-
numerò sub holosericis vestibus cilicium gestârit. Principem si quando longiùs profi-
ciscentem sequi non posset, domì remanens, omnem prorsùs vestium sibi cultum in-
tendicebat, amictu natiui coloris contenta, vt à plebeijs haud multùm differret. Tum
etiam precationum assiduitate, verberum vsu, vigiliarum productione, carnem spiri-
tui subiugans, blandientes pro ætate voluptates, haud secùs, atquè iam viduam agens,
edomabat. Reuerso principe, etiamnùm ipsa, quam ad tempus virtutis gratia sepose-
rat, vestem comptiorem resumebat, scitè admodùm declarans, quid absente marito ca-
stam vxorem, quid domi agente prę ferre deceat. Tentauit & opulentas quasdam mu-
lieres, quibus familiariter deuincta erat, abstrahere à luxu preciosarum vestium, exem-
plo simul & verbo. Nec eam fefellit euentus. Nam etsì difficili primùm aditu, pertinaci
tamen instantia aliquandò, quod volebat, persuasit: effecitque, vt quędam illarum, voto
etiam perpetuæ castitatis semet obstringerent. Tres prętereà liberos ex Elisabeth prę-
Tres eius proles, stantissimus princeps sustulit, filium vnum Hermannum nomine, paterni principatûs
hæredem, duasque filias: quarum vna Duci Brabantię in matrimonium collocata est:
altera sanctimonialium assita collegio, atque in dominam electa, illis religiosè præfu-
it. Cæterùm Elisabeth partu edito, post expletum legitimi tẽporis spatiũ, quo se limine
Edita prole vide quid facere consueuerit. continere consueuerunt puerperę, ipsa per se gestare sobolem, atque nudis pedibus,
amictu laneo, mediocri comitatu, per decliue saxosi montis iter deportatam templo in-
ferre, illiatam vnà cum cereo funali ponere super aram solebat. Reuersa dehinc do-
mùm, mox pauperculam mulierem obitèr adnotatam, & tunica donabat, & pal-
lio.

Cap. 8.

MAxima sanè commiseratione erga pauperes, atque incommodis membrorum
laborantes erat, vt ei concinnè admodùm sancti Iob verba conuenirent: Ab in-
fantia mecum creuit miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum. Huic virtu-
Eius erga pauperes misericordia. Iob 31. ti, nè sterilis esset, adiuncta erat munificẽtia: ad quam cùm sua sponte incitaretur, vbi &
prin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Phthiriasis, morbus pediculans.

principis fauor accessit, properanti (vt dici solet) calcaria sunt addita. Pauperi cuidam phthiriasim patienti, atque ex capite non mediocriter laboranti, captato intra pomarium secreto, nè quis interueniret, capillum totonderat, deletisque pediculis, caput infirmum humiliter lotum, aliquandiù materno in gremio fouerat: cùm eccè callu illuc accedentes ancillę, vbi dominam quo nolebant occupatam ministerio vident, haud se continere possunt, quò minùs illam acerbiusculè obiurgent, quòd exorta regio sanguine mulier, vsque ad tondendos crines, pediculosque conficiendos sese deijceret. Quam illa reprehensionem, placido risu vultum serenans, paruifecit. Christo enim, non hominibus, placere gestiebat. Magnum hoc verę pietatis exemplum: longè tamen maius, quod sequitur: Venerant ad principem comites aliquot, procerumque non pauci. Iamque conuiuij tempus aduenerat, cùm residentibus cunctis, aberat Elisabeth. It, iussù principis statorum vnus, accitum illam. Cui cùm obuiàm factæ nunciâsset, cunctos ad ipsius aduentum pendére conuiuas: illa maturiùs incedens, vbi cœpit gradus, qui ad triclinium pertinebant, ascendere, subitò mendicus quidam importunis clamoribus eleemosynam deposcere auditur. Quem illa desuper videns, (neque enim anteà sub gradibus ingressum animaduerterat) paulisper expectare monet, pollicita, quandoquidem impręsentiarùm nihil sibi erogãdum suppeteret, missuram se breui quod petebat. Ille nihilo tranquillior factus, abeuntem pertinacissimis inclamat vocibus, & nè miserum se sine dono præteriret, instantissimè precatur. Figit gradum Elisabeth, eique pallium non contemnendi precij, quo vestita erat, transmittit. Quod ille summa cum alacritate suscipiens, arce statim excessit. Id cùm reuersus stator non sine indignatione propalàm retulisset, subrisit princeps: desertoque mox accubitu, progressus occurrenti ait: Quid, mea soror, tandiù moraris? Ad quem illa: En, inquit, mi frater, appropero. Talibus enim sese nominibus vicissìm appellabant. Tum princeps: Vbi loci, ait, pallium reliquisti? Illa porrecto indice: En, inquit, pallium nostrum de pertica propendens. Videt ille, accedit, attrectat, cuoluit, illudq; ipsum esse, quod pauperi dudùm eleemosynę loco donatũ audierat, cognoscit. Ilicò stupore vehementi perfusus, nõ parùm addubitat, tantę ne rei miraculum, an egregiam vxoris fidem, priùs in cælum ferat.

Vide singularè in paupere liberalitatem.

Miraculum

Cap. 9.

Summè virtutiosum.

OCium pręterea Christianę pietati maximo esse detrimento sciens Elisabeth, tempus omne, quod vel exercitijs spiritualibus, vel curationi corporis supererat, labore manuum terere curauit. Nec tamen ad consuetudinem nobilium matronarum, bombycina sericáve pensa decerpere, aut lentescentis auri bracteolas in fila torquere, denique, cùm pauperibus, tum præcipuè Francisci Assisiatis institutum professis, elargiri solebat. Laceras egenorum vestes tam non grauabatur resarcire, quàm catechumenos pauperiores disquirere, victu pariter & amictu iuuare, edoctosque plenius Christianę religionis disciplinam, de sacro fonte leuare delectabatur. Non ei satis erat ad beneficia talibus impendenda, & propensum animum, & largam manum habere, nisi etiam (quod absolutissimę charitatis est) benefaciendi studio semet obligaret. Paupercula mulieres, quas vel parturientes, vel partu solutas nouerat, mirum quã humanitate inuisebat consolabaturque, ac comportatis secum rebus necessarijs refocillabat. Non illam à tantæ pietatis officio, aut viarum asperitas, aut platearum sordes, aut domicilia malè olentia vnquàm retardârunt. Mâluit illa sui commodi rationem habere nullam, quàm vt misellis matribus vel minimum defectu rei familiaris incommodum sciens prudensque pateretur afferri. Paupertatis eam desiderio magnopere flagrâsse indicio est, quòd plerunque inter ancillas secretiùs constitutam, ità cuiusce virtutis ardor corripuit, tenuit, incendit, vt depositis preciosarum vestium indutis, rudis panni tunicam indueret, capitique vel calanticam, vel calyptram sordidiusculam innecteret, ac sic demùm pro desiderio vestita, humili gradu, contentis luminibus, demisso vultu, vltrò citroque deambularet, dicens: Hoc more per plateas incedam, quum pro DEO meo iniurias pati habebo. Vtiam tunc præsago spiritu, quod posteà euénit, prœuidisse videatur. Suppetebant illi magnæ opes, familia frequens, voluptatum diuersarum ingens copia, deniquè peccandi licentia non parua: quibus tamen

Humanitas erga pauperes parturientes.

Amor paupertatis.

Calãtica & calyptra, mulebria sunt capitis operimenta.

Labores etiam manuarij.

tamen omnibus adeò cupidè paupertatem præferebat, vt hanc non magis seculares animi præ istis contemnant ac fugiant, quantùm ipsa magnificaret atque expetaret: id quod non obscurè sequenti declaratur exemplo. Magnates quidam ac purpurati, ex Hungaria ab rege patre Elisabeth missi, ad principem venire nunciabantur. Quo audito, princeps vxori, Doleo, inquit, soror, ac molestè fero, te non habere dignas genere tuo vestes, quibus decenter ornata, nobilissimi patris tui legatis & apparere, & placere (vt cupio) posses. Obstant angustiæ temporis, quò minùs artifici manu nouis paratis, pro dignitate res confici queat. Ad quem illa: Non est, ait, frater, quòd grauatim feras hanc indecentiam, quam ego minimi semper putaui. Nolo enim vestibus placere humano conspectui, nè moribus displiceam DEO. Paulopòst supradicti legati arcem ingrediuntur, honorificè suscepti. Qui cùm iniunctæ legationis exposuissent mandata, confestim ad ipsorum petitionem Elisabeth venire est iussa. Ingressam totius pulchritudinis author tanto decore venustauit, vt hyacinthina veste & preciosissimis adornata margaritis, non sine magna omnium admiratione appareret. Principi prętер cęteros in stuporem verso, ac secretiùs causam scisciranti, subridens Elisabeth respondit: Huiusmodi scit Dominus meus, cùm voluerit, ornamenta prœparare.

Diuinitùs ornatur, dũ ornatũ ipsa contemnit.

Cap. 10.

CElebrationi salutaris hostiæ cùm ab incunte adolescentia libenter, tum verò processu ætatis, libentissimè interesse consueuit, ità vt cùm audiendæ rei diuinæ tempus appeteret, ipsa ingressu ædis non semèl ancillas anteuerterit. Quo tempore, cohibita quatenùs valebat mentis euagatione, si quid gestabat ornamenti, quo citra vitium muliebris decentiæ carere poterat, id omne tantisper vel deponebat, vel occultabat, dum cœptus magni illius sacrificij ritus perageretur. Maximè verò singularis aliquid reuerentię prę se ferebat, cùm aut Euangelium recitaretur, aut CHRISTI corpus tractaretur. Nimirùm ad illud aures aduertens, ad hoc fauces animi prœparans, magno vtriusque flagrabat desiderio: simul admirans in tam mirifico sacramento exhiberi mortalibus DEI potentiam, sapientiam in antidoti prœparatione, benignitatem in gratuita ac liberali dispensatione. Succurrebat hæc expendenti è regione dignitas humanæ conditionis, quam tanti æstimauit ille, qui fecit, vt perditam redemerit: redemptam, salutari cibo sustentauerit: sustentatæ, præsentiam sui copiamque concesserit. Hæc autem omnia, magnitudo diuinæ dignationis, & humanę ingratitudo naturæ, veluti moles quædam confertissima exaggerabat, cùm & hanc inexcusabilem, & illam ineffabilem prorsùs esse constaret. Verùm quia non facilè tegi vehemens animi potest intentio, quin aliquandò exundet: contigit quandoquè talem affectam, consecratione salutaris hostiæ peracta, luce non mediocri perfundi, adeoque splendescere, vt in faciem eius sacerdos quidam, ob vitæ meritum tali dignus munere, sine graui oculorum reuerberatione, minimè posset, vt posteà confessus est, intueri. Sanctiones Ecclesiasticas, & Christianas obseruationes cùm semper Elisabeth, tum Quadragesimæ diebus religiosè mancipabat effectui: non modò precibus, eleemosynis, ieunio dedita, verumetiam corpusculum crebris virgarum verberibus castigans. Festos dies, cùm redemptionis nostræ mysteria repręsentantur, tanto coluit studio, tantaque animi deuotione prosecuta est, vt ipsius in Christum propensissimus amor vix vnquàm clariùs emicaret. Quo die vltimam CHRISTI cœnam recolere in vsu est Christianis, interdicto sibimet penitùs preciosarum vsu vestium, ad similitudinem plebeiæ cuiuslibet mulieris vestita, in publicum procedebat, postmeridianam basilicarum visitationem ità humili schemate peragens, vt non nisi vna è vultu gestuque abignorantibus posset. Tum etiam accitos duodecim è pauperioribus, tanquam dignata est honore, vt prostrata pedes eorum lauerit, exterserit, osculo impertierit: singulis deniquè duodenos nummos, pannumque ad mensuram commodæ vestis, atque triticeum panem donauerit. Leprosos eo die non paucos aliquandò susceperat, quorum & manus & pedes cùm abluisset, non est verita abominatissimorum subera locorum osculo contingere. Neque deincèps tales vnquàm auersata, ipsis pernidè atque incolumi glabraque cute nitentibus, locuta est, seditque vicina. Tum ad pa-

Multa luce perfundi. tur sub sacrificio.

Ecclesię institura religiosè obseruat.

In cœna domini duodecim pauperum lauat pedes.

Osculat seprofoũ vulnera.

Missę sacrificio.

Libentissimè interest

Universidad de Deusto
Biblioteca

tientiam affatim exhortatis, stipem liberaliter porrigebat. Nocte, quæ Parascenen antecedit, in oratione ac Dominicæ passionis meditatione transacta, mandabat ancillis, cauerent solicitè, nè quem sibi toto die exhiberent honorem. Exindè concinnatos manu sua lini fasciculos, itemque acerram rhuris plenam, atque elychnia ad instar minutissimarum candelarum cerata, numerosissimos deniquè minutioris monetæ nummos sumens, lustrabat nudis pedibus vnà cum popularibus turbis sana omnia, arasque singulas ordine venerata, imposuit singulis lini fasciculum, thuris granum, ardentemque cereolum. In plateis, quaquauersùm iret, perquàm liberaliter nummos pauperibus erogabat. Nec deerant, qui vilitatem nummorum renacitati referrent acceptam, dicentes, reginam munificentia regia vti debere, cationesque nummos elargiri: popularem in Elisabeth vilitatem, nequaquàm sanctitatis & religionis, sed auaritiæ magis indicem esse. Verùm illa, contempto leuissimorum hominum iudicio, quod sapienter inceperat, perseueranter sectari quotannis non destitit, conscius & animum Deo notum esse, & tam se in officio assumptę submissionis longè à tenacitate abesse, quàm illi temerarij peruersique interpretes longè aberant à iudicij veritate. Lustrationem, Christiano more, priusquàm Dominicæ Ascensionis solennitas agitur, fieri solitam, & ipsa lancis amicta, nudaque pedibus obseruabat: CHRISTI Crucem ac Sanctorum reliquias indifferenter cum vulgo insecuta, DEI quoquè verbum auditura, pauperioribus se fœminis semper intermiscuit, non ignorans, cælestę semen in humili cordis gleba vberiùs exurgere.

Dies Rogationũ dicit, quibus tota Ecclesia facit solennes preces.

Cap. 11.

EXorta fame per vniuersam Alemaniam anno à natali Christiano millesimo ducentesimo vicesimoquinto, cùm in Apuliam princeps ad Imperatorem profectus esset, Elisabeth explendæ pietatis occasionem nacta, frumentum omne suę ditionis collectum, pauperibus erogare manu largissima cœpit, pluribus eorum etiam integri victus annonam quotidiè prębens: quorum nulli vnquàm diuino munere ciborum defuit, etiamsi minus, quàm quod in diem sufficeret, accepisset. Sed cùm aduerteret plurimos egenorum præ aduersa valetudine, aut membrorum incommodis, eleemosynæ communis manere expertes, quòd ascensu montis, in cuius vertice arx sita erat, præpedirentur, insigne xenodochium loco humilimo sub arce quampriùm construere aggressa est. Cui per expensas non mediocres, vt voluerat, perfecto, eos potissimùm pauperes intulit, quos vel morborum vexabat iniquitas, vel membrorum debilitas insigni dehonestamento notabat. Quos ipsa, etsi ardui montis perdifficili descensu non immeritò deterreri potuit, quotidiè tamen sępiùs inuisebat. Tum illi mos erat scisitari à singulis, quonam modo sese haberent, cuius've escæ desiderio tenerentur: compertoque quod vestigabat, ea, quæ secum attulerat, tanta comitate partiri per singulos, vt matrem crederes ministrare filijs, non reginam pauperibus. Ipsa defectos viribus per se pascere, è stratu tollere, gestare brachijs, eorum lectos excutere, pediculos pulicesque conficere, & inter hæc omnia fœtorem tetercrimum & virus singulorum, etiam sub æstiuo caumate, quo grauiter discruciabamur ancillæ, sereno vultu perferre: quodque alijs viſù quoquè abominabile fuit, defluentem ore saliuam, ac propendentes narium mucos calantica tergere sua. Inter hos pusilli quoquè pauperum liberi erant, quos materno semper affectu ità curauit educandos, vt & matrem singuli nominarent, & ingressam velut quędam examina certatim omnes vallarent. Ex quorum numero eos ampliore humanitatis obsequio dignari adnotata est, quos vel squalor natiuus deformes, vel languor debiles, vel scabies abominationi obnoxios reddiderat: non dedignata sanctis contingere manibus atque in gremio declinare suo, quos pedisequæ præ horrore ne videre quidem æquo animo valebant. His aliquandò xeniola quædam, ac ludicra fictilia hyalina, id est, vitrea. naque, quibus illa ætas gaudet, ad solatium perlatura de arce, nonnihil iam descenderat equo sedens, cùm fortè soluto gremio cuncta illa munuscula repentino casu, obuijs hinciudè rupibus illisa, delabuntur in præceps. Inuenta mox & relata, (dictu mirabile) tantæ sunt integritatis probata, vt testæ ferrum, & vitro ibesu

Liberaliter alit pauperes.

Constituit xenodochiũ

Nota insignem humanitatem

Præclarum miraculum

hbem infuisse credi posset. Selegit quoquè ex omni turba pauperum aliquos, quibus pro arce iussis in tempore adesse, ciborum reliquias manu sua distribuit, plurimum sibi suisque interdùm subtrahens, nè quisquam expectantium non abundè refectus discederet.

Cap. 12.

HVic aliquandò dedita operi, cùm fragmentis ciborum distributis, potùs quoquè residuum perquàm modici singulis impartiuisset, nihilo fermè posteà minus in poculo remansisse comperit. Duodetriginta pauperes ità in xenodochio disposuerat, vt quopiam è viuis excedente, mox alius suggereretur, defuncti lecto potiturus. Vbi etiam pro quodam debitis obligato pecuniâ ipsa dissoluit. Nongenti quotidiè mendici sub oculis eius alebantur, exceptis quos per latissimam ditionis suæ prouinciam pascebat absens: apud quos omnes tanta beneficia indefessæ humanitatis posuit, vt redditus frugesque locupletissimi principatûs vehementer exantlauerit, distractis nonnunquàm & corporis sui ornamentis, atque in precia collectis, nè Christi membra fame tabescerent. Horum causa, quæ mundus amplectitur, detestata est: quæ mundus detestatur, amplexa: vt etiam cuidam egeno lac experenti morem gestura, intra præsepe obidum non refugerit emulgendi lactis gratia, sumpto in manus mulctrali, ad pecudis vsque papillas regina curuari. Acceptos hoc modo pauperes vsque ad messem, à se tandem dimisit: priùs tamen vegetis, atque ad laborem idoneis subuculas, calceos & falciculas coëmit: languidis verò alia quædam indumenta, largitis insuper nummis singulatim: quibus deficientibus, in pauperculas fœmellas pro xeniolis calanticas ac senecos panniculos distribuit, præcipiens nè talibus vterentur, sed venditis atque in nummos redactis, ità demùm necessitati suæ consulerent, manuumque labori, quæcuique ipsarum possent, consuescerent. Quarum vna precium accepti muneris secum reputans, cùm præ gaudio exclamâsset, se vna in vniuerso orbe lætiorem esse neminem, veluti exanimis prolabitur: vt Elisabeth extinctam autumans, non parùm sit verita; preciosius iusto munus accipienti mortis se causam præstitisse. Pauperibus, qui vitam posuerant, non modò vestes, quas manu sua ad id operis parauerat, inuoluendi gratia dedit, lotis ac variè attrectatis sine fastidio cadaueribus: verumetiam exequias fecit, ad sepulcrum vsque funus cuiuslibet prosecuta. Adeoque ad hoc pietatis officium incumbebat, vt iustissimę telæ pannum lineum tali dispensatione consumpserit, nolueritque, quantùm in ipsa fuit, diuitum mortuorum corpora linteis nouis cõtegi, sed magis veteribus ac laceris, quò pauperibus noua melioraque subsiderent.

Pauperes alit quotidie pleni.

Officia erga vita functos.

Cap. 13.

REuersum post aliquot menses ex Apulia principem, edeatrarum œconomorumq; excipiunt querelæ, profusionis accusantium Elisabeth, ob eleemosynarum in pauperes exhibitam largitatem. Quibus ille respondit: Sinite sororem meam, vt cœpit, benefacere, modò arces mihi incolumes supersint. Non deerit (scio) victus, quandiù illam perstillerimus egenis subuenire. Dignum profectò principe responsum, cui plùs cordi erat vxoris pietas, quàm omnes diuitiæ, quas & amplas, & exquisitas habebat: mâlens has liberali manu dissipari, quæ nec viuenti, nec morienti sunt fidę, quàm illam non exercere, quæ & viuentem locupletat, & morientem non relinquit. Dignus planè & ipse sapientis eulogio, quo ait: Mulieris bonæ beatus vir. Et paulopòst: Mulier bona in parte bona timentium Deum, dabitur viro pro factis bonis. De quo (licèt digressio videatur esse) pauca sunt perstringenda, quibus liquidò demonstretur, cum & tali coniuge, & ea tanta præconio dignum fuisse. Ex editiore loco ducentes choream despicienti, mulierculæ quædam cęteris & forma & ornatu præstantior, à nebulone, qui tum proximè spectabat, ostenditur cum hisce verbis: Istius ego, princeps optime, vt amplexu fruaris, (si libet) curabo. Tum ille toruis scelestum suasorem intuens luminibus: Tace, inquit, pestis, & hac suggestione supersede, si gaudere nostro cupis fauore. Peregrè quoq; apud quendã cõsanguineũ sibi comitẽ cõstitutus, cùm noctù quiescẽti nuda se meretrix adiecisset, Gualtero, q à secreris erat, ꝓpiùs cubanti surgere iubet, & amotâ lenâ nummis aliquot donate: testat' postea, se, etiamsi adulterijũ ob Dei timorẽ minimè abhorreret, nolle

Optimus princeps coniugem fert eius largissimam liberalitatẽ: immò & laudat. Eccli. 26.

Laudgrauij principis encomium.

Præclara eius castitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nolle tamen suam Elisabeth tanto contristare dedecore. Militi etiam cuidam inhonestam vxoris copiam, quia sterilis esset, offerenti, & ità, quo carebat, hæredem assequi volenti, tam prudenter, tamque constanter repugnauit, vt & se à criminoso prolapsu, & illum à præsumpta vendicaret insania. Familiarium ac domesticorum nullus erat, qui principe inpræsentiarùm constituto, impudicum vel gestum effingere, vel verbum expromere auderet: quòd neutrum scelus, si fortè commissum fuisset, impunè transiret. Rei diuinæ quotidiè interesse voluit, quam & solenni & magnifico apparatu celebrari fecit. Sermo illius verax & constans, grati & honesti mores, misericordia in pauperes munifica, ad fœminas omnes verecundia singularis, & optimo digna principe. Exequi iustitiam, facere iudicium, tueri pacem, ità erat illi familiare, vt principibus alijs non minùs viam monstraret pro fama, quàm lumen præferret pro exemplo.

Quotidiè auscultat sacrum.

Egregię virtutes eius.

Cap. 14.

TErtius iam annus erat, ex quo in Apuliam princeps concesserat, cùm ecce decreto summi Pontificis Crux prædicari cœpit aduersùs Ecclesiæ hostes, qui Hierosolymæ & circuniacentium regionum sacra tenebant loca. Quæ fama cùm multos Christiani nominis principes, & templorum antistites, tum hunc Thuringiæ nobilissimum principem, ad transmarinam profectionem excitauit. Qui susceptam ab Episcopo Hildesemensium Crucem non statim vesti, vt moris est, assuit, sed aliquandiù clam vxore seruauit, nè illam, priusquàm iter esset ingressurus, acerbitate præsij mœroris diutiùs afficeret. Nec tamen latere diù potuit Crux recondita, casu ab Elisabeth, dum pro consuetudine marsupium principis euoluit, reperta. Quam exindè (quia rem, vt erat, animaduerterat) animo consternatam pius princeps, allegata periclitãtis Ecclesiæ causa, blandissimè consolatus est. Iter tandem ingresso, Elisabeth sociam se dies aliquot præbuit, haud dubium quin amore, quo vnicè principem diligebat, incitata. Sed cùm ad postremum vtrinquè discedendum esset, diuinæ charitatis instinctu, ad id etiam Rodolpho pincerna, viro spectatæ fidei, adhortante, videre licuit, quanto lachrymarum imbre, quàm lugubri vultu synceritatem mutui amoris vterque coniugum palàm ostenderet. Elisabeth domum reuersa, velut altera Iudith, depositis gloriæ vestibus, ac viduitatis amictu resumpto, totam se Deo commendauit, eiusque cultui addixit. Princeps verò post confectam prospero successu viam, ad Imperatorem Fridericum in Siciliam peruenit. Abs quo honorificè susceptus, cùm aliquot vrbes cum eodem peruastasset, febribus repentè laborare cœpit. Quibus in dies magis ac magis exardescentibus, ad extrema vitæ perductus, cùm ab patriarcha Hierosolymitano Eucharistiæ & Vnctionis sacramenta Christiano more suscepisset, ad tertium Idus Septembris decessit. Verè pius princeps, & dignus qui non peregrè, sed domi suæ diem suprem̃um obire meruisset, nisi parui referret, vbi terrarum mortales naturæ concedant, qui mori semèl habent. Nuncijs qui rem tristem perferebant, Thuringiam ingressis, prudenti amicorum consilio prouisum est, nè ab aliquo mortalium, præterquàm Sophia defuncti matre, Elisabeth viri mortem audiret. Timebatur enim teneritudini muliebri, nè fortè ad præcipitem cuiuspiam narrationem, animus eius grauiori vulnere saucietur, vt sunt omnia subita ad repentinam animorum mutationem efficacia. Sophia nil morata, vbi agentem in arce inuenit Elisabeth, post familiaria salutationis verba, sic eam conuenit: Nè grauatim accipias, ô filia, si quæ principi filio meo acciderint, tibi declarauero. Quibus Elisabeth auditis, captum esse suspicata, respondit: Si captus atque in vincula coniectus est frater meus, quamprimùm per DEI gratiam & amicorum munificentiam liberabitur. Tum Sophia, Diem, inquit, suum obiuit. Perculsa mox graui mœstitudine ad tam infaustæ rei nuncium Elisabeth, conlisis inuicem manibus, amarissimè flere cœpit, dicens: Si mortem frater meus obijt & mihi quoquè posthàc mundo eiusque vanitatibus defunctæ, morietur mundus ipse. Videre tum erat, vt dolorem de morte principis conceptum, augeret desolatio illustris viduæ, cunctisque inpræsentiarùm consistentibus lachrymas excitet vbertimas.

Accepta Cruce, proficiscitur contrà hostes fidei.

Iudith 8. & 9.

In ipso itinere reddit spiritum.

Eius obitus valdè dolet S. Elisabeth

NOn defuit in tempore desolatæ mulieri diuina consolatio, quæ dejectum mœrore animum ità refecit confirmauitque, vt & præsentibus malis minimè succumberet, & multo grauioribus, quæ illi posteà superuenerunt, sustinendis par esset. Siquidem paruo pòst tempore magnates quidam, qui Henrico, defuncti principis fratri, per ætatem ad regendum principatum necdùm idoneo authores erant, posthabito DEI timore, ac publica honestate contempta, afflictam Dei famulam grauiùs afflicturi, fortunis omnibus exutam, ceu ignobilem aliquam, arce coëgerunt excedere. Amplexa est hanc pro Deo ignominiam Apostolorum imitatrix, & martyrum digna purpuris. Nulla in corde libido vindictæ, nullum in ore murmur, nulla in gestibus indecentia. Lærabatur quidem tacitæ virtutis conscientia, & fiducia in Deum subrecta, etiam foris pro indignitate sequissimæ electionis, verecunda lachrymis affatim ora rigantibus. Iamtunc multo præstantior Prienensi illo philosopho ibat, nihil secum portans rerum caducarum, quòd nimirùm longè meliora bona, non humeris, sed animo gestaret, quæ nec rapinæ essent, nec furto prostantia. Exacta igitur proprijs ædibus, ad inferius oppidum profecta, in cauponulam, quæ miscellæ primùm offerebatur, vnà cum ancillis diuertit, mansitque ibi rantispèr, dum noctis medio significari campanæ pulsu diuinas laudes in cœnobio fratrum Minorum audiret. Quò cùm venisset, rogauit obnixè fratres, vt hymnum, quem Te Deum laudamus, vocant, decantarent: quò semet, non modò patienti, sed & lęto animo præsentem calamitatem ferre declararet, Apostoli vocem pariter & exemplum secuta, qui gloriari in tribulationibus, ac Deo gratias agere, & alios docuit, & ipse inprimis non omisit. Cùm autem propter sæuitiam eorum, qui arci præsidebant, vix vnus aut alter eiectam recipere auderet hospitio, fanum ingressa desolata mulier, magnam inibi partem diei consumpsit. Quò cùm & liberi eius nouo inhumanitatis genere ex arce fuissent allati, pari cum matre infortunio constringendi, credi potest dolori additum esse dolorem accessione grauissima, tum quòd hyems erat, tum quòd ipsa & domicilij & rerum omnium inops, ne tantillum quidem habebat, quo se, ancillas, liberosque vel vnum diem sustentaret. Necessitate ergò, quæ legem non habet, coacta, sacerdotis cuiusdam hospitium precariò, aut mẽdicabulo potiùs consequitur. Vbi cùm non tantùm incommodè, sed & miserè degeret, in æmuli cuiusdam sui ædes, quæ pro spatio commodiores videbantur, iussa immigrauit. Sed nec ibi agenti potuit vlla vel commoditas vel quies contingere, quandò & hanc domesticorum petulans ad inferendas iniurias libido perturbaret, & illam denegatum iussæ mansionis spatium interciperet. Indè ergò migrans, ac parietibus, qui se qualicunque sepimento à pluuia frigoreque defenderant, valefaciens, ad prius hospitium (quandoquidem toto oppido aliud adire minimè dabatur) remeauit, dicens: Parietibus quidem gratias ago, eisdem hominibus etiam actura libenter, si causa, cur id facerem, subesset. Sic filia regis ab altissimo diuitiarum culmine deiecta, cousquè paupertatis deuenit, vt ablatis vitæ necessarijs, etiam angustias ergastuli magis, quàm diuersorij, non sine mendicitate adipisceretur: & quæ pauperum liberos materna pietate tollere solebat, suos ipsa cogeretur alendi gratia ad alios transmittere. In hac tamen rerum difficultate posita, nihilo erga pauperes minùs afficiebatur, subtrahens sæpiùs genio suo, quod illis erogaret.

Diuinitùs cõsolationẽ afficitur.

Expellitur à suis.

Fert animo tranquillo.

Rom. 5.

Barbarã quorũdam erga illam inhumanitas.

Ad summã inopiam redigitur fœmina tam illustris.

Cap. 16.

MIrandis plùs mira succedunt, dum ex omni parte insignis patientiæ clarissima documenta se produnt. Anus quædam erat, cui Elisabeth languore pariter & inopia pressę, multa pietatis beneficia præstiterat. Fortè ijs duabus, è diuerso obuiam sibi medio itinere factis, quæ transituris munita erat extantibus via silicibus, ob profunditatis cœni voluptabrum, anicula cedere benefactrici suæ dedignata, eam rigido protinùsque impactam occursu in cœnum deturbat, iacentemque risu & conuicijs inecessauit. Elisabeth pérlitis plurimo luto vestibus, adeò miti animo illatam tulit iniuriam, vt exundante lætioris conscientiæ gaudio, vultum serenitate perfusa subrisisse, ac domum reuersa, nihil sibi mutatum esse sentiret. Verùm is, qui iuxtà esse tribulatis consueuit, famulam suam, nè grauiore aduersitatis mole pressa deficeret, hoc modo dignatus est consolari: Quadragesimæ dies aduenerant, & illa consueto pietatis studio rem diuinam audiens, genibus nitebatur. Vbi expendens diuini sacrificij inæstimabile precium, incalescentibus paulatim præcordijs, adeò vehemẽti cogitatu supra mẽtis arcem euecta est, vt attonitæ similis, inconniuenti-

In cœnum deiecta, fert iucundo animo. Psal. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uentibus notabili mora luminibus aram intueri, ab Isintrude pediſequarum vna ſit adnotata. Abs qua cùm pro fidutia familiaritatis Eliſabeth multis perurgeretur precibus, vt, quidnam cæleſtium rerum ſub attoniti proſpectûs hora vidiſſet, candidè pateſiceret, ad poſtremum ait: Non eſt mihi integrum, ô filia, quæ viderim, cuiquam reuelare mortalium. Id tamen ſcias velim, me ſummo refertam gaudio fuiſſe, vtpotè mentis oculo arcana cæleſtia contemplantem. Paulopòſt ad hoſpitiolum reuerſa, cibo perquàm modicè ſumpto, quòd languidiore corpuſculo eſſet, cæteris pauliſpèr exire iuſſis, cùm in ſudorem iret, veluti quieſcendi gratia, in gremium Isintrudis reclinato capite, ad obiectum parietem oculos cogitabunda defigit. Exiguum temporis medium, cùm eccè ſerenato vultu feſtiuiter admodùm cernitur ſubridere: rurſumque facto parui temporis interuallo, abacta ſerenitate, clauſis genis, fletu madeſcere: iterumque non multo pòſt tempore riſu ſereniore perfundi: quo demùm ceſſante, denuò lachrymis profuſioribus oppleri: eaque viciſſitudine diem in veſperum deducere: prolixiùs tamen ac ſæpiùs ſerenitati, quàm fletui dedita, deniquè hęc verba facere. Ità mî Domine, vt tu eſſe mecum digneris, ità & ego nunquàm abs te ſeparata, tecum manere perſeuerabo. Isintrudi, quæ hęc omnia diligenter adnotauerat, inſtantiùs poſtulanti, vt, quid rei contemplata fuiſſet, aperiret, quanuis inuita, aliquandò tamen precibus deuicta, reſpondit: Vidi, inquiens, aperto cęlo conſolatorem meum Chriſtum leſum ad me vſque inclinatum: qui animum meum graui tribulationum faſce degranatum, benigna conſolatione leuauit, refouit, confirmauit. Cuius vt preſentia ſerenitatem vultûs placidumque riſum præ me ferebam, ità auerſione diſceſſuque ſolucbar in fletum. Quem ille protinùs miſeratus, cùm redire maturâſſet, dicens, Tibine mecum eſſe liber, vt ipſe tecum volo? reſpondi: Ità mî Domine, vt tu mecum eſſe digneris, ità & ego nunquàm abs te ſeparata, tecum manere perſeuerabo.

Viſio eius ſub ſacrificio.

Vatiè affi. citur ex oblata alia viſione.

Cap. 17.

ERat ſanctæ mulieri matertera, ſanctimonialium præfecta cœnobio: quæ, audita neptis ſuæ calamitate, miſeram ad ſe quamprimùm acciri aduchique, aduectam ad Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopum auunculum ipſius, tranſmitti honorificè procurauit. A quo humaniſſimè ſuſcepta, cùm aliquandiù ibidèm egiſſet, cœpit vir prudens, iuxta conſilium Apoſtoli, adoleſcentiorem adhuc viduam matrimonio velle deuincire, ſolicitoq; animo expendere, cuinam potiſſimùm ex principibus eam deſponderet: ob Idque ipſam vnà cum pediſequis tantiſpèr ad aliam tranſmiſit arcem, dum maturiùs, qui rem meliùs conficeretex ſententia, deliberaret. At verò pediſequæ, pari cum domina caſtitatis voto iampridèm obſtrictæ, animaduerſa preſulis voluntate, queri cum lachrymis cœperunt, magnoperè timentes, ſe antiſtitis decreto contraire non poſſe. Quas confeſtim Eliſabeth, precibus ad Deum fuſis, totaque fiducia in Chriſtum erecta, his verbis confirmauit: Non vos, ô filiæ, timor iſte ſolicitas habeat, quem caſtitatis amore patimini. Confido ego diuinæ protectioni, vt, quod viro ſuperſtite vouì, defuncto non amittam, quantunuis etiam vel authoritas premat, vel potentia terreat, vel amicitia blandiatur. Non mihi patiar auferri ab homine, quod hominis gratia non aſſumpſi. Sed neque vim mihi vllam inferri timeo, quandoquidem taliter adactæ ſemper liberum erit & voluntate diſſentire, & addehoneſtandam faciem naſum prępurare. Erectis per hęc verba pediſequarum animis, Epiſcopus quoquè diuino tactus inſtinctu eſt, peruaſusque vt propoſito ſuperſederet, miſſis actutùm nuncijs, qui aliò concedere infas reducerent. Intereà temporis defuncti principis leuatur è ſepulcro cadauer, nudataque eligantium ſtudio putreſcentibus oſſa carnibus, ac ſcriniolo clauſa, in Turingiam aduehuntur, amicis ac familiaribus adeò reuerenter inſecutis, vt vbicunque nox illos inter viam ſubſiſtere coëgiſſet, oſſibus in templo collocatis, & vigilias agi, & diuinas laudes celebrari procurauerint, ſingulisque fanis principalibus precioſum prorſtroma pro defuncti requie donauerint. Illatis tandèm oſſibus Franconiæ, ac Babenbergo appropinquantibus, Epiſcopus adiuncto ſibi clero, obuiàm ſolenni pompa procedens, nobilibus aliquot ad ſe vocatis, iubet Dei, famulam pariter occurrętem vtrinquè ſtipent, ac nè animis deficiat, cõſolętur. Iamq; ſub oculis collocato, patefactoq; ſcriniolo, Eliſabeth cõſpectis mariti reliquijs, licèt pro affectu dolori cõcedęs, lachrymas ſereneminimè potuerit, immortales tamen Deo gratias egit, quòd quem ſuperſtitę pro voto diutiùs habere nequiuerit, ſaltem peregrè, & in Dei opere defuncti, valeat oſſa conuen-

Oſſa defuncti mariti eius, aduehuntur.

Humaniſſimè accipitur ab Epiſcopo Bambergenſi, 1. Tim. 5.

tangere atque complecti. Mox deindè captato ſecretiore colloquio, nobilibus vitis, qui à Sicilia vnà cum oſſibus aduenerant, miſerandam ſuæ calamitatis tragœdiam expoſuit, animoſq; eorum pro indignitate tam inſignis iniuriæ ità incendit, vt poſt acceptam publica fide iniunctionem antiſtitis de recuperanda dote, poſt humata Chriſtiano ritu principis oſſa, & exequias funebri pompa celebratas, nõ diſtulerint, commẽdatam fidei ſuæ illuſtrem viduam, ab acceptis iniurijs in priſtinam dignitatem aſſerturi, Hinricum adoleſcentiorem principem, qui tum rerum potiebatur, conuenire.

Cap. 18.

FVêre autem ex his viri pręſtantiores Rodolphus, Ludolphus, Hartungus & Gualterus. Quorum Rodolphus, vir multa fide & conſtantia prędituſ, ità exorſus eſt dicere: Quænam eſt fama de te, princeps inclyte, tam ſiniſtra, quæ triſti nuncio autes noſtras impleuit? Téne hanc fratri gratiam retuliſſe, vt defuncti & vxorem & liberos fortunis omnibus exui, ædibus propriis exigi, mendicitati deniquè publicæ exponi vel iuſſeris, vel permiſeris? O te miſerum, ac totius generis tui lachrymis deplorandum, qui vel furore proprio, vel inſtinctu alieno tantum admiſeris facinus, quod tibi, quoàd viues, ſcrupulo ſit futurum. Itáne iam honoris, famæ, pietatis rationem adoleſcens habere incipis, vt ſenio tuo timendum magis, quàm confidendum eſſe videatur? Quid enim per immortalem Deum peccare in te potuit mulier, pacis ac pietatis plena, cuius tibi preces multo quàm Crœſi opes, plus ſunt collaturæ ſalutis, vt contra omnem æquitatem, contraque totius iura naturæ, immeritam domo pelleres, fortunisque priuares: neque his contentus, etiam liberos eius pari miſeriæ exponeres: quorum etſi minùs ſanguinem, quo te attingunt, miſerabaris, vel ætatem teneram ac imparem ferendis iniurijs debuiſti. Verùm ſcio ego tantum ſcelus non tam tibi, cuius clementiæ exploratam habeo indolem, quàm qui te circunſtant, conſiliarijs tuis aſſcribi debere: qui vt te adigerent à ſanguine tuo degenerare, ipſi humanitatem omnem priùs exuerunt. Dabis veniam mihi, princeps maxime, ſi vehementior iuſto ſum in orando: qui vt principibus aſſentari neſcio, ità eorum vitia pro tempore coarguere non reformido. Impoſitum eſt tibi venenatis maleuolorum perſuaſionibus: vtere nunc conſilio Rodolphi tui: Eliſabeth deintegrò dignitati ſuæ reſtituta, me authore, tibi reconciliabitur, faceſſet inuidia, in obliuionem ibunt offenſæ: denique facta pace, ea ferentur amicitiæ fœdera, quæ tam tibi, quàm tuis omnibus ſint & honori futura, & cõmodo. His à Rodolpho peroratis, ingens omnium, qui aderant, admiratio propter eximiam orandi libertatem eſt conſecuta, & princeps ipſe totus in lachrymas reſolutus, nihil minùs velle, tum verbis, tum vultu eſt adnotatus, quàm tanto viro morem non gerere, aſſerens ſe tam perperam geſtæ rei vehementer pœnitere, facturumque omnia, quæ ipſe facienda ſuaderet.

Nobiles quidam de ciuſ iniurijs cõqueruntur apud materti ſucceſſorem.

Cap. 19.

QVibus Eliſabeth acceptis, reſpondit nolle ſe arces & oppida poſſidere, curisque teneri regiminis denuò immergi: petere ea ſibi non grauatè concedi, quæ ad ſe dotis iure pertinebant: ijs ſe liberè vſuram eſſe, & ad ſuam, & ad principis defuncti ſalutem. Quæ res cùm per Rodolphum & cæteros amicos fuiſſet, vt effectui mancipanda, bona fide ſuſcepta, manſit DEI famula aliquantum temporis in arce, humanitatem plurimam reconciliati principis experta: qui eam & pro dignitate honorificè tractari, & pro commoditate ſplendidè ali veſtirique procurauit. At illa verita, nè ad votum fluentibus vitæ neceſſarijs, (quæ nonnũquàm vel de rapina viantium, vel de oppreſſione pauperum animaduertebat prouenire) & conſcientiæ ſuæ maculacem inquietudinem conſciſceret, & diuina ſe gratia indignam redderet, ex dote, quam recuperare habebat, ſecuriùs victitatura, iterùm populari ſe vitæ ac priſtinæ paupertati ſua ſponte addicit. Quod vbi magnates illi viderunt, quos anteà Rodolphus inuectione merita notauerat, tanta ſunt excandeſcentia permoti, vt ne videre quidem æquis illam animis deinceps poſſent: inſanam, fatuam, ac ſuperſtitioſam clamitãtes, quòd defunctum principem alteras derrectãdo nuptias gauderet, quòd diuitias, honores, voluptates reiiceret, quòd religionem cæteris nobilibus inæqualem præferret. At verò Chriſti ancilla teſtimonio bonæ conſcientiæ prędita, contumelias, conuicia, ſubſannationes, ſcommata, & cętera id genus alia, adeò conſtanter humiliterq; perpetiebatur, vt etiam gauderet dignam ſe eſſe talia pro Deo, & amore continentiæ frugalitatisque ſuſti-

Proſperos mundi ſucceſſus ferre nõ ſuſtinẽs, redit ad voluntariam paupertatẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sustinere. Erat itaque impijs ostentui: pijs verò plurimæ veneration, interùm, vt & Pontifex maximus Gregorius nonus, audita fama virtutum eius, tanquàm filiam sub Apostolicæ sedis protectionem assumpserit, assumptam Christi sacerdoti Conrado Marpurgensi commendauerit, commendatæ solatium pariter & adhortationem adhibuerit, docueritque eam, propositis sanctorum exemplis, patientiam, castitatem, perseverantiam seruare, ac animo sæpiùs agitare, non esse aliud ad beatitudinem consequendam iter, quàm quod Christus sanctique omnes indefesso labore, vigilantique studio prætriuerunt: se non deserturum eam, quoàd viueret, sed vt filiam cum omnibus, quæ possideret, suæ defensioni vendicatam habiturum: tantummodò pergeret ire, quò cœpisset.

Pontifex maximus eam consolatur.

Cap. 20.

His Elisabeth scriptis mirum in modum confirmata, atque ad vberiorem virtutum frugem incensa, magistrum adit, petitque legitimam sacri profectûs viam edoceri. Ille nihil moratus, cõtemptum ei seculi, castigationem carnis, & parsimoniam rerum caducarum, ratione, scripturis, & gestis sanctorum rebus ità persuasit, vt confestim ad diuinum illa subsidium recurrens, quòd nonnullam in se difficultatem obeundæ eiusce perfectionis experiretur, supplici precatu impetrauerit, vt quicquid mundus amat, amplectitur, magni pẽdit, ea deinceps omnia quasi stercora execraretur, reijceret ac omninò nihili putaret: voce etiam apud ancillas testata, nunquàm sibi antehàc tantum cordi fuisse diuitias possidere, quantum modò libèret easdem omni cœno viliores iudicare, liberosque suos iam pari se cum cæteris mortalibus affectione diligere, vt quos Deo placè commisisset. Obtrectationes deniquè maleuolorum, & superborum conuicia, iubilationes, despectum ità pro Deo libenter amplecti, vt ijs etiam oblectari gloriarique & velit, & sciar. Totis igitur animis ad profectum animata virtutum, posteaquàm variis benè viuentium expendisset instituta, postremò yt veræ perfectionis auida, cunctis perferre decreuit paupertatem, cui appendix publicæ mendicitatis cohæreret. Quam persuasionem cùm magistro impetrandi consensûs gratia proposuisset, renuit ille, vt virprudens, deuotioni, quæ nobilem ac teneram mulierem minùs deceret, assentiri. Perseuerantem deindè in proposito, precibusque lachrymas iungentem, indignabunda ueritate compescuit. At illa videns rem destinatam, qua voluit via, minimè succedere, aliam est non minùs difficilem aggressa. Aduenerat dies sacratissimæ Parasceues, cùm pro Christiano ritu sacris nudæ tegminibus visuntur aræ, Elisabeth sumpta occasione & temporis & loci (erat enim in cœnobio fratrum Minorum) sacellum quoddam vna cum magistro ac nonnullis ex fratribus ingressa, positis super altare manibus, solenni ac magnanima professione renunciat parentibus, liberis, consanguineis, pompis ac vanitatibus mundi: deniquè voluntati propriæ, adnexura etiam cuestigiò cessionem terræ possessionis, nisì magister sagacis viri ingenij, interfatus profitentis verba, nè vlteriùs iretur, effecisset. Secuta est paulopòst magistrum ad Hassiæ insigne oppidum, quod Marpurgum vocant, proficiscentem. Vbi cùm & æmulorum quorundam adhuc recèns vigeret inuidia, & domicilium illi nouum exædificandum esset, rus paulispèr secessit, atrium quoddam collapsi præ vetustate ædificij, nè cuiquam rusticorum oneri esset, ingressa, ibidèm aliquot dies exegit, coacta ad restantis infumibuli parietes frondibus in vmbraculi speciem subrectis dispositisque, veluti quoddam tugurium parare. Vbi mansuri fumus, æstus, venti & imbres non mediocrem molestiam afferebant: quam illa placidè sustinens, Deo nihilo segniùs gratias agebat.

Mundi perfectum contemptum, à Deo precibus impetrat.

Obserua paupertatẽ & patiẽtiã.

Cap. 21.

Exædificato interea temporis intra vrbem expedito magìs, quàm sumptuoso domicilio, reuersa ibidèm famulari Deo in omni sanctitate cœpit, constructumque sæ quondàm xenodochium crebrò inuisere, ac Christi membra quibus poterat fouere solatijs. Quanquàm autem in cõmune pauperibus, prout facultas suppetebat, eleemosynas largiebatur, delectum tamen eorũ, quos xenodochij domicilio donaret, perquam diligentem agebat: ijs potissimùm assumptis, qui vel Christianæ religionis studio cæteris excellerent, vel magìs valetudinarij essent. E quibus despicatissimos quosque mensæ propriæ crebrò adhibentem cùm magister rusticitatis argueret, illa respondit: Oraculum sectara: decere iam strictiorem præferre vitam. Scire, contrarijs solere curari contraria, & splendorem veterum conuiuiorum, præsenti pauperum squalore emẽdari iustoque.

Vult ostiatim mendicare victũ, sed M. Conradus non sinit.

Nota quos suæ mensæ adhibuerit conuiuas.

Sibi talium conuiuarum præsentia & fastidium nullum generari, & gratiam numinis augeri. Cernens igitur prudens magister, totoi llam nisu per pietatis opera ad celsitudinem sanctæ perfectionis contendere, curandum magnoperè putauit, nè quid huic intentioni vel abesset vtile, vel adesset inutile. Proindè expendens, quanto sit impedimento spirituali vitæ, priuata erga familiares & amicos affectio, duas illi comites Isintrudem & Gutam, quarũ præter cæteras singulari tenebatur amore, quamprimùm admittit. Testes sunt lachrymæ vtrinq; profusæ, quid & charitatis habuerint iunctæ, & doloris senserint separatæ. Exercebatur hoc tam lugubri diuortio virtus obedientiæ, quæ illi ad sublimitatem diuinæ contemplationis acquirendam, gradum esset factura certissimum. Ergò geminæ familiaritatis destituta solatio, & quidem gratissimo, velut aggeris obiectu præpeditum vndiquè flumen, altiùs excrescit, discitq; supernè deposcere, quicquid minùs infrà consequi permittebatur. Conuictus illi posthàc cũ ancillis fuit in multa humilitate & paupertate. Cibus, olera & legumina, sæpenumerò ob egestatem aqua duntaxàt, sine alio gulæ iritamento, percocta, ac interdum, cùm ipsa coquinariam exerceret, per negligentiam semiustulata. Ob quod ab ancillis etiam castigari verbis autem ipsiusculis minimè grauabatur. Nacta verò lautius aliquod eduliũ, defraudato proprio genio, id pauperibus apud se domì detentis erogabat. Vestem ab magistro accepit colore natiuo, textu rustico, valore admodùm vili, abiectoque. Palliũ, quia breuius, quàm vt decenter ab ea deferretur, erat, assuto alterius coloris panno productum habebat. Laceras diruptasq; vestium partes resarciri ferebat discoloribus vilium panniculorũ reciamentis, quibus & ipsa frequenter parietum vitia redintegrabat, aut potiùs oppilabat. Rupta manicarum vel aliarum partium per se si quandò reficeret, quòd eiusce artis foret imperita, non tam refecisse, quàm obstruxisse, dici rectè poterat.

M. Conradus egregiè exercet.

Victus eius.

Vestis & pallium.

Cap. 22.

Lanicio filando, quia lino nesciebat, operam dabat. Indè victum quæstuaria procurabat, cunctis regum delicijs longè gratiorem. Cui operi adeò diligenter incumbebat, vt etiam infirma lectoq; decumbẽs, adhibita colo neret. Qua per ancillarũ aliquam è manibus rapta, quò infirmiori corpusculo parceret, nè penitùs ociaretur, operi futuro prospiciens, lanam vel carptim pectebat, vel floccis hincindè collectis, scobem sordidiusculam euellebat iectabarq;, remisso interdùm ijs, quorũ operi vacabat, precio, quod vel necdùm meruerat, vel mereri quamprimùm posse diffidebat, nè qd plus iusto possideret. Hac in paupertate degẽtem, missus ex Hungaria Comes quidã non sine vehemẽti fluporc inuenit, tentauitque reducere ad opes natalis soli, affirmans eo se nomine illinc missum à patre. Illum audito, quàm infeliciter filia, mariti viduata solatio, ageret, nequisse diutiùs legationẽ differre. Flagitare proindè, paterna vota in pectus admittat, seq; honorificè, vndè sit oriunda, reduci permittat. Non decere filiam regis lanicio deditam, amictu squalidam, facie deformem, intra argillosos fumosarũ ædium parietes inueniri. Aliam esse conditionẽ nobilium, aliam popularium. Singula pro suî dignitate locis suis constitui, decorum esse, ac minimè à virtute abhorrere. Cùm his verbis nihil omninò moueretur Elisabeth, diceretq; se ità vt erat permansurã, ac Deo famulaturam, Comes infecto negocio in Hũgariam est reuersus. Cæterùm magna illi comitas, ac multa benuolẽtia erat domì cum ancillis agenti, intãtùm vt parem se ipsis, licèt ignobilibus & egenis, faceret ac reputari vellet: depositaq; dominæ appellatione, nollet nisì pprio nomine, ad instar popularis fœminę, vocari: deniq; coquinariã cum ijs factitaret, cibosq; vnà ex patropside sumeret, iussis pariter accumbere. Quam dignationẽ vni earũ plurimũ admiranti, dicentiq;, Tu quidẽ, ô Dei famula, tuum in nobis meritũ accumulãdo, periculum nostrũ haudquaq; animaduertis, quibus, p tanta tuî dignatione donamur, obrepere tumore aliquo pestis superbiæ potest, respõdit: Quandò grauaris adhibita mensæ nostræ iũcto mihi latere discũbere, en gremiũ tibi meũ expanditur, quo in iamiam te & accumbere & vesci oportebit. Statimq; vt ità fieret, effecit. Hanc morũ comitatẽ mira decoranitatẽ redoleret, aut indignationẽ iram ve repræsentaret, id pperè ac benignè his verbis castigabat: Vbi modò Dominus, qui suam de se loquentibus exhibere præsentiam haudũbiè promisit?

Victũ lanificio sibi parat.

Nõ vult redire in patriã, paupertatẽ cunctis opibus anteponens.

Cap. 23.

Pauperũ ædes eũ ancillis inuisenti (quod crebrò faciebat) semper aliqua comes ibat, varij generis edulia deferẽs: quibus illa inter egenos manu sua distributis, mox eo-

Benignitas in pauperes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum veſtes, lectos, lodices diſpiciebat, & deficientia, ſi facultas eſſet, extemplò præbebat. Sin minùs, diſtractis celeriter aureis anulis, ac ſericis pãniculis in nummos redactis, quã didè ſupplebat, nihil eo in officio magis curans, quàm nè quid edulij, cuius quiſq; deſiderio tenebatur, deeſſet: adeò vt piſcem flagitanti obſecutura, inuocato Chriſto, cùm è puteo piſcibus vacuo hauriret aquam, & piſcem pariter ceperit, quo pauperis deſiderium eſuriemq; ſedauit. Creditur ſimilia ſæpenumerò feciſſe, quæ tamen humilitatis gratia tegere ſilentio, quàm prodere, mãluit. Orphano cuidam puero, qui paralyſi & hemorrhoide laborabat, ità ſedula domi detento miniſtrauit, vt ſexiès illum noctũ, & aliquando crebriùs ſuis ipſa manibus ad excernendum deferret, ſordesq; fœdato detergeret. Quo demùm in humanis eſſe deſinente, virginem lepra contaminatam, lareter in demortui locum ſuffecit. Cui tanta cum humiltate inſeruiuit, vt non modò cibum ipſi præberet, lectum excuteret, aquam lauandæ præpararet: verumetiam ad excalceandos pedes detrahendosq; ſoceulos, pauimẽtorenùs ſemet regina demitteret. Quod vbi magiſter reſciuit, illico leproſam amoueri præcepit. Neq; ſic quidem infracta ſanctæ mulieris ſedulitas, officio pietatis abſtinuit: Puerum quendam capite depilem, ſcabie & pſoris horridum aſſumendo: cui per ſtudium lauandi vngendiq; adeò conſtanter famulata eſt, vt, quod per artẽ, cuius ignara fuit, impẽndere nequibat, per fidei feruorem vt impẽderet, ſit conſecuta. Paropſides, ollas, & cętera coquinaria vaſa inſigni humilitate frequenter abluebat, emiſſis interdùm ancillis curandi eiuſpiam negocij cauſa, quò liberiùs propriæ abiectioni vacaret, ità vt reuerſis vel diluere, vel diluiſſe deprehenderetur. Extinctæ matris vmbra noctù dormienti viſa eſt obuerſari, lugubriq; vultu ac flexis poplitibus orare, ſuũ quamprimùm miſereretur. Ob vitam enim negligentiùs actam, igne ſe pœnas ſoluere: moxq; hoc viſo expergefactæ, ac poſt effuſas ad Deum preces lachrymasque, denuò in ſoporem depreſſę iterùm apparére, ac immortales gratias ſagére pro matuta liberatione: dicereq; tãti apud Deum preces eius reputari, vt tam vita functis, quàm ijs, qui adhuc ſupereſſent, ſubuenire auxilio poſſint.

Miraculũ.

Celat miracula ſua.

Officia ſingulatis humilitatis & charitatis.

Matris anima defunctæ, ei appãret.

Cap. 24.

SAtis iam quidem, quantam defunctæ opem precando tulerit, declaratum eſt: quàm verò viuenti quoq; ſimili officio profuerit, ſupereſt vt proborũ. Venerat matrona quędam nobilis ad illam inuiſendi gratia, adducto ſecum adoleſcẽte, quẽ veſtis compta & incompti mores, ſeculari ſprsùs eſſe animo haud obſcurè prodebãt. Ad quẽ Eliſabeth: Quid tu, inquit, o adoleſcens tam inſigniter & veſte & moribus ſeculare præfers animũ, quẽ magis Deo tuo prona ſeruitute iam olim dedicatũ oportuit? Eſt (ait adoleſcens) hoc mihi, ità vt dicis, ô domina: ſed oro te plurimùm, pro me Deũ precari digneris; quò mihi bonũ, quod proponis, & incipiendi & perficiendi donetur gratia. Mox illa: Itane, inquit, ſerio petis, vt pro te Deũ rogem? Peto, ait ille, ſerio intimeq;. Statim illa: Oportet, inquit, te idem facere, precesq; meas tuis iuuare. Quo perſuaſo, itũ eſt, ac vtrinq; oratũ loco.

Obſerua mirabilẽ vim precũ eius.

Tis cõgruenti. Iamq; nõnihil moræ interceſſerat, cùm ecce adoleſcẽs clamare cœpit: Iamiam, ô domina, precari deſiſte. Incendor enim ità tuarũ feruore precum, vt ferre vix queam. Tum illa vehemẽtiùs orationi inſtare, acriore mẽtis annitũ Deo propinquare. At ille ſemet intẽtiùs inflãmari ſentiẽs, viribusq; paulatim deſtitui, toto iã corpore in ſudorẽ eũte, atq; crebri vaporis nebulã paſſim exhalãte, clamat altiore voce, diſſectis prælſitudine brachijs, genibusq; ad ruinã ſubſidentibus: Ceſſa, ô domina, ceſſa: ga vallſimo ſupplicationis tuæ incẽdio præcordia mea & ipſę medullæ depaſcuntur. Defectã iuuenẽ duæ cõfeſtim ex pediſequis, ſimulq; matrona pauloantè memorata mediis ſortiuntur, & nè calũ repentino elideretur, ſuſtentãt, feruorẽ eius intenſiſſimũ, & calidiſſimo perfuſa mẽbra ſudore, vix tactu manuũ pati volẽtes. Tãdẽm nihilo ſegniùs orare pergit, vt cœpto munere iamiã ſupereſſedeas, nè me precibus infauſtè mori cogas, quẽ vitæ meliori feliciter deſtinãſti. Cõfeſtim igitur vt Eliſabeth precãdi ſtudiũ remiſit, remiſſo paululũ ardore, iuuenis eſt velociſſimè refrigeratus, aſſumptarũ ſeſe maturiùs Fraciſci Aſſiſatis inſtitutũ pollicitus: quod & nõ multo poſt tẽpore aſſumpſit, aſſumptũ coluit, coluit viriliter cõſummauit. Hac precãdi cõſuetudine Dei famulã multis hominum ſæculis fuiſſe, celebri memoriæ proditum eſt. Cap. 25.

CAeterùm magiſtri & amicorũ induſtria ac ſolicitudine, receptam à principe dotis nomine pecuniã, neq; terræ infodit, vt timida: neq; arcis incluſit, vt auara: ſed ea-

gis apud Chriſtum diuini ſpe fœnoris collocatura, miſſis circunquaq; nũcijs, iubet pauperes quoſcunq; ad diẽ conſtitutũ adeſſe, aſſignato pariter loco, nè qs eius ignoratione comparére nõ poſſet. Cõgregata igitur ad diẽ eſt incredibilis multitudo vtriuſq; ſexũs, vt nunq; maiore numero per Haſſiam & Turingiam cõuentus inopum viſus eſſe creda-tur. Videre tum erat varia genera pauperũ & incommodorũ, ac veluti quendã deuictis hoſtibus exercitũ, accipiẽdi ſtipendij gratia ad imperatorẽ cõueniſſe. Præfecerat aũt Eliſabeth vniuerſo cœtui viros quoſdã ac mulieres, q̃ ſingulis ordine deſidére iuſſis, tumultuantes & quieris impatiẽtes cõpeſcerent, adiecta publicę confuſionis pœna, id eſt, dehoneſtamẽto detondẽdi capilli, ſi quiſpiã (vt eſt auiditas incõditæ plebis) deſerto, quem occupandũ accepiſſet, loco, vel alijs negociũ exhibere, vel ſecundò ſtipem percipere adnotaretur. Aderat etiamnùm huic ſpectaculo aliorũ hoĩm ingens turba, quos rei noui-tas ad videndũ exciuerat. Ibat ergò pientiſſima pauperũ cõſolatrix in medio tãtæ multitudinis, lęto placidoq; vultu per ſingulos pecuniã diſtribuẽs, vt eius iuſtitia, tã inſigni diſſipata præconio, in memoriam duraret ſempiternã. Ità paucis horis erogauit circiter quingẽtas argẽti minas. Quo tempore puella quędã capillamẽto pulcherrimo paſſoq;, vt puaricatrix ſupradictæ legis, præſentatur accuſaturq́ue. Cui vt quamprimùm detonderetur capillus, Eliſabeth præcepit. Quo ſtatim effecto, cùm in lachrymas puella prorumperet vberrimas, aderãt q̃ dicerẽt, nihil præuaricatã eſſe iuuẽculam: proindè immeritò affectam iniuria: veniſſe illã ſororis inuiſendæ, nõ ſtipis accipiendæ, gratia. Ad quos Dei famula: Benè haber, inqt: nihil damni puella fecit: at magis detrimẽto capillorũ lucrum animæ factura, deincèps nequaq̃ choreis ſe immiſcebit. Moxq; accitam interrogauit, an vnq̃ ſanctioris vitæ, Deoq; ſeruiẽdi habuerit voluntatẽ. Cui puella: Olim, ait, votũ ſuſcepiſſem ad emẽdatioris formã inſtituti, ſi me capillamẽti venuſtas nõ retraxiſſet. Et ego (inqt Eliſabeth) hoc magis gratulor tuorũ detõſioni capillorũ, quo liquidiùs perſuideo me tibi magnũ ſalutis ademiſſe diſpendiũ, nõ plùs gratulatura filio meo, ſi illũ ad Romani faſces imperij prouehi cõtigiſſet. Statimq; aſſumptã puellã, dato humiliori habitu, intulit xenodochio, illatæq; miniſtrãdi munus, quoàd viueret, exequendũ cõmiſit. Cęterùm remeantibus vndè venerãt, pauperibus, Deumq; magnificè collaudãtibus, cõtigit nõ paucos languoribus & defectu viriũ præpeditos, remanere noctem vnã, paſſimq; per xenodochij angulos iacere. Quos miſerata Dei famula, præcepit actutũ, calis & tinionibus lõgo ordine cõcinnatis focũ ſuccendi, pauperibusq; cõmodè adhibitis, panes ſingulatim & ſenos nummos diſtribui, quorundam etiã pedes lauari, vngiq́ue. Tum repletis ingenti lætitia pectoribus, omnis ille cœtus ſublimi cantu perſonare cœpit: cui ſancta mulier & animi & vultûs hilaritate non minimùm eſt gratulata.

Ingens ad eam cõfluit inopũ numerus.

Magnã pecuniæ vim illis diſtribuit.

Cap. 26.

CVm aũt reſiduum pecuniæ, vndè ſemet ſuſtentare habebat, ſimili pauperibus largitate diſtribuere pergeret, q̃ coripiius vehemẽter ad inopes dilaratũ eſſet: Magiſter futuræ neceſſitati proſpiciens inhibuit, aſſociatis ei fœminis ſeueriuſculis, quæ & facta illius moroſiùs obſeruarẽt, & dictis nõ audientẽ, hoc eſt, egenis vltrà, q̃ licebat, aliq̃d erogãſſe compertã, deferrẽt. Delata verò, cõfeſtim comparére iubebatur, & verbis & plagis caſtigãda, ità vt etiã alapis eam vapulare aliquotiès cõtigerit: quas illa ob recordationem Dominicæ paſſionis perpeti admodùm gaudebat. Iuſſa dehinc ſingulos duntaxàt nummos ſingulis dare pauperibus, ità paruit magiſtro, vt nihilo remiſſiùs miſericordi obſequeretur animo, dum inter plurimos ſingulatim erogabat, quod nõ licebat in paucioribus. Quo cõperto, magiſter ad votũ minùs parẽti, nummorũ erogationẽ prorsùs interdixit, panũ verò pmittit: quos & ipſos profuſiùs diſtribui cœptos, ad minutiora fruſta reſtringit, cùm priùs integri largirentur. Ità mira viciſſitudine & exercebatur obediẽtia, & miſericordia, puocabatur. Siquandò eleemoſynis erogãdis penitùs ſuperſedere, lepraq; cõtactos, aut alio morbo fœdatos vel nõ recipere, vel receptos miſſos facere iubebatur, videre mirũ fuit, vt ſingulari miſerationis affectu diſcruciata, etiã foris languidiorẽ corporis habitũ præferret. Timebat nimirùm prudens magiſter teneritudini fœminęæ, nè fortè attactu & deoſculatione putidiſſimorũ vlcerũ (ad quod opus miro ac ſtupendo deſiderio ferebatur) in morbũ aliquẽ incideret. Quibus verò miſericordiæ operibus interdictũ ei nihil eſſet, ità ijs diligentiſſimã nauabat operã, vt cùm in xenodochio, adiuuãtibus ancillis, infirmiores lauaret, mundatis lectos excuteret, atq; in ijs reclinatos, lodicibus ac ſtratis operiret, frequẽtiſſimè diceret: Quàm benè feliciterq́; nobiſcũ agitur, qui-

Dũ vult oĩa effundere in pauperes, prohibetur à Magiſtro Conrado.

Obſerua exi miam eius virtutẽ & affectionẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus Dominum lauare, detergere, reclinare atq; cõtegere permissum est. Cui aliquandò ex pedisequis vna: Tbi, ait, cum huiuscemodi squaloribus benè est: at nobis & alijs non ità. Hortabatur matres crebrò, nè post enixos liberos, baptisma sacrum aut negligerẽt, aut differrẽt: illud esse dicẽs stolidi, hoc imprudẽtis animi: vtrunq; periculi plenum. Infirmis quoquè, cùm morti propinquarẽt, adeò solicitè suadebat & expiandę conscientię vacare, Eucharistiæq; & Vnctionis vltimæ sacramẽta percipere, vt mulierculam quãdam, delicta confiteri diutiùs detrectantem, etiam virgis castigauerit, excussoque verberibus negligentiæ somno, consilijs audientem effecerit.

Moribũdis quid consulerit.

Cap. 27.

Alteri prętereà, quæ vicina partui erat, hospitiũ ac inibì ad victũ necessaria cõmodè contulerat, natamq; prolem Elisabeth vocari, & sacro fonte initiari procurauerat: quotidieq; puerperã, comportatis secum lautioribus edulijs, inuiserat, cùm eccè rãdem mulier, eiusq; maritus, vt ingratissimi, relicta filia, sublatis pariter aliquot donarijs auiũ gerũt. Qua re Dei famula per ancillã, quã illò cum lautitiarũ xeniolis miserat, comperta, ilicò iubet ad se afferri infantulã, allatamq; vxori militis cuiusdã, vt educaretur, commendari. Accito dehinc vrbis Prętecto, mãdat extemplò missis per compita singula statoribus, perfugas insequi, vestigariq́ue. Quibus minimè peruestigatis, ad preces cõuersa effecit, vt paulò post redirẽt, prostratiq; veniã postularẽt ingratitudinis ac perfidiæ, se pœnarũ satis soluisse fatẽtes, cùm manifesta numinis vltione progredi nequaq̃ valentes, ad regrediendũ, vellent nollent, cogerẽtur. Remissa facilè culpa, dimittuntur abire cũ filia, priùs tamen detracto mulieri pallio, quod à Dei famula collatũ illi fuerat, dicente, ità remittendã iniuriã esse, nè denuò possit irrogari. Porrò palliũ ipsum virgini cuidam pauperculæ datum est: quæ mox donãtis merito per Dei gratiã illustrata, perpetuæ semet virginitati dicauit.

Facilè ignoscit ingratis, non tamen absq; iustitię censura.

Quãquàm aũt Elisabeth sanctorũ reliquias, p Christiano more cereis & thure studiosissimè venerabatur, nummis etiã, quos manũ labore cõquisisset, ad aras reuerẽter oblatis: visa tamen est sumptuosiora simulacra nõ admodũm probare, vt etiã cœnobitis quibusdã paupertatẽ professis, in fanum ipsorũ ingressa, obiecerit anaglyptica opera ac sumptuosas imagines, dicẽs precium curãdis pauperũ corporibus adhibendũ esse, & sanctorũ memoriã religiosiùs animo, q̃ exteriore cultu habẽdã. Itidèm cuidã pręsens simulacrũ, quod arte simul & precio excellere videretur, laudibus prosequenti: Ego, inqt, veritatẽ rei huius animo teneo, cuius tu iconem foris tantoperè miraris. Talibus ac tãtis virtutum insignibus decorata Dei famula, Marthæ quidẽ officium est fideliter executa, Mariæ tamen ocio nõ omisso. Cessanti à pietatis operibus & rei familiaris cura, mos erat solitudinẽ petere, oculos, manus, animum ad cęlestia sustellere, & quãta posset maxima intentione preces effundere, neq; id quidem sine lachrymis: qua in re singulatẽ præ se ferebat gratiã. Non enim, vt alijs euenire videmus, lachrymans deformiore tristitiæ nubilo vultum offuscabat: serena facie, atq; hilaritatem dulcedine quadã conditã pręferente, rigabat lachrymis genas, vt gaudio illã flere, nõ mœrore, crederes. Neq; id mirũm: quando quidẽ etiã aduersis vexata casibus, nõ contractum tristitiæ vultũ, sed magis iucunda porrectũ lętitia gerebat. Diuinæ quoq; cõtemplationis ignara nõ fuit, frequenter aliquot horis in ecstasim rapta, ac mirabili suauitate perfusa. Quo tempore nõ solùm Angelorũ colloquijs interfuit, sed ipsum etiamnùm cõsolatorem suum Christũ Iesum, innumerabili sanctorũ agmine vallatum, nõ semèl vidit, audiuitq;. Quid tum hauserit cõsolationis, qd gaudij persenserit, qd fuerit adepta virtutis, recepto animo declarabat. Erat enim, vt de Mose quoq; legitur, splendida facies illius: profectò qa diuinę lucis directus in eam radius, ità pręcordia penitissimè lustrauerat, vt, quoniam exuberans fulgor limine sino cõtineri nõ potuit, per vultũ quasi per quandã animi fenestram transluceret. Vndè factum est, vt spiritualibus refecta delicijs, post corporis cibo vel ad multas horas omninò abstinuerit, vel quàm parcissimè sit vsa.

In contemplatione sępè patitur ecstasim.

Exod. 34.

Cap. 28.

Tandèm verò cùm post deductã annis multis religiosissimè vitã, tempus aduenisset, quo sanctissima Dei famula ex hac luce migraret, Christus Iesus illi iucundissimè apparuit, dicẽs: Veni electa mea, & cęlesti thalamo, quẽ tibi ab æterno destinaui, potire. Hoc visu mirificè lętata, magistrũ grauì tũc temporis infirmitate laborantẽ inuisit, interrogantiq; quonam modo vitã deducere proponeret, si mori sibi cõtingeret, cõfestim quid diuinitùs didicisset, reuelat. Quarto pòst die aduersa valetudine corripi cœpit, paulatimq; inualescẽte virium defectione, lecto decubuit, animo tamen semper cęlestibus bonis intento, atq; in amore Christi ardente. Assidebat aliquãdò iacẽti ancilla vna, cùm eccè prętер infirmantium morem, audit illam dulcissimo cantu personare, atq; ad numeros musicos velutì cygneam vocẽ artificì modulatione inflectere: tum post aliquantulum morę, auersam dicere: Vbì es, dilecta filia? Et ancilla: En, inqt, ego adsum. Subiunxitq́ue: O quàm dulci concentu aures meas demulsisti, domina pientissima. Mox Elisabeth: Tùne, ait, cãtum meum audisti? Sratìm ancilla: Etiam, inquit, audiui, & quidem lętissima. Cui Dei famula: Auicula, ait, cęlitùs demissa, inter me & parietẽ desederat, tanta mihi suauitate per varia cantilenarum discrimina diuinum pręcinẽs melos, vt quanuis infirmo corpusculo, nõ potuerim me cõtinere, quin & ipsa concinerẽ pro viribus. Ante diem tertium obitùs, vendicatura sibimet secretum, iubet oẽs cubiculo excedere, qui ad ipsam visendi gratia conuenerãt, arceriq; foribus quoscunq; admitti petentes. Interrogata cur id faceret, Volo, inquit, tumultùs externi vacua, meminisse iudicis mei, terribilisq; censuræ, quam perbreuì habeo subire. Pridiè, quàm decederet, magistro, qui pauloantè connaluerat, culpas integerrimè confessa, Christum in pauperibus testamẽto reliquit hęredem, vilem duntaxàt runicã excipiens, in qua sepeliri postulauit: vt iamtunc nihil minùs, quàm de funeris cura & exequiarũ pompa cogitãsse credatur. Paucis pòst horis Eucharistiæ sacramẽto refecta, oleoq; sacro perũncta, reliquum diei ac noctis medium tanto feruore spiritùs exegit, vt indubijs argumentis proderet Christũ hospitem & pro desiderio excepisse, & pro amore exceptum tenere. Colloquebatur cum assidẽribus de sanctissimis rebus, quas vel in concionibus audierat, vel instinctu diuino didicerat: ad postremum subtexens, vt Christus Mariam & Martham super obitu fratris mœrentes, inuiserit, vt fuerit benignè cõsolatus, vt ijs animum firma pollicitatione fecerit, vt pariter ad sepulcrum ierit, vt deniq; lachrymas intimæ veritatis fuæ in terris perfugium amisisse: nihil iam sibi residuum spei esse, nesciẽtibus ad quem cant, solatiũ egestatis inuenturi. Porrò ad quartũ vsq; diem sacratissimi corpusculi prorogata humatio est, id exigente frequentissimo deuotæ plebis concursu. Nec erãt horrori visentibus caput, ora, manus, omninò retecta: cùm in ijs, prętер pallorem, nihil prorsùs neq; triste, neq; squalidũ appareret. Pristina carnis teneritudo, & ad lenissimum quenq; contactum facilè cedens perseuerabat. Videre tum erat, vt certatim aduolãres,

Christus ei appãret.

Eo vt eam Dominus mirificè cõsolatur.

Munit se sub morte Ecclesiæ sacramentis.

Ioan. 11.

Audit cęlestia melodias, pariter ipsa cantans.

Fidenter abigit diabolum.

Suauissimè obdormit in Domino

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro se quisq; reliquiarum aliquid, vel de capillamẽto nudi verticis, vel de vnguium pręsegminibus, vel de mamillarum papillis, vel de auricularum ſummitatibus, vel de lacinijs abiectæ vilisque tunicæ decerpere, & (quod audacius erat) pręsecare festinarent: adeptasque portiunculas maximi putarent, sæpiusque deosculatas reuerenter asseruarent. Prætereà gratissimus odor nares omnium imbuebat, nihilque omninò vel minimi fœtoris sub tanti spatio temporis à quoquam percipiebatur: veluti si pro hominis cadauere (cuius est proprium, mephitim exhalare) omnium thesaurus aromatũ, ac suauissimè spirantia adessent myrothecia. Quarto demùm die, peracta solẽnissimo ritu celebratione rei diuinæ, pręsentibus cœnobitarum pręstantissimis patribus, clerique ac populi ingenti caterua, in sacello xenodochij vicino, precioſum corpusculum perquàm honorificè sepultum est. Decessit anno religionis nostræ millesimo, ducentesimo tricesimoprimo, tertiodecimo Calendas Decembris.

Ex defuncti corpore manat odor gratissimus.

Mephitis, terræ putor est.

Cap. 30.

COepit aũt mox thesaurus ille quamplurimis coruscare miraculis, & rebus ipsis declarare; quàm mirabilis sit Deus in sanctis suis: adeò vt sedecim mortuos ad vitã excitasse, leprosis munditiem, surdis auditum, mutis loquẽdi facultatem, claudis gressum, cęcis visum, miseris & calamitosis solatium contulisse famatissimè prędicetur. Quæ cùm Siffridus Moguntinus antistes, probatissimis documentis confirmata, Pontifici Maximo Gregorio nono transmisit. Qui communicato cum patribus consilio, post diligentissimam tantæ rei discussionem, pręsentibus Hierosolymæ & Antiochiæ Patriarchis, multisq; Episcoporum, Perusiæ in cœnobio fratrum Prędicatorum sexto Calendas Iunias, qui dies reuerendissimæ Pentecostes erat, post lustrationem solenni more apparatuq; magnifico peractam, inter cęremonias sacrorum, beatissimam Elisabeth quarto, postquàm decesserat, anno in diuarum retulit numerum: exædificatamq; ibidẽm aram, cum ingenti populorũ gaudio, leuandis è sepulcro sanctissimis ossibus diem constituit, citatis simul aliarum Ecclesiarũ pręfectis. Quo die incredibile dictu est, quanta Marpurgum multitudo cõuenerit vtriusq; sexũs, ordinum & statuum diuersissimorum. Pręsentibus igitur Imperatore Frederico, auream coronã sanctis reliquijs dicante, cum honorificentissimo inferiorum principum cœtu, Moguntino, Colonienſi ac Bremensi Episcopis, necnon alijs plurimis templorũ cœnobiorumq; pręsidibus, effosso tumulo, sanctissima leuantur ossa. Neq; verò continuò, cęterorum cadauerum more, horrendi fœtoris exhalatio, sed tanquàm reclusa preciosissimorũ aromatum theca, gratissimus odor egressus, oĩm, qui aderant, & nares imbuit, & animos ingenti gaudio perfudit. Imposita mox capsæ plumbeę, sigillis Episcoporũ obsignatę, per medium populi, incredibili desiderio pręstolantis, magnificentissima pompa circumferuntur. Postridiè patefacta iustis antistitum capsa, comperiuntur (visu mirabile) benignissimæ miseratricis ossa pręter naturam non parùm olei exudãsse, guttatimq; sub oculis omni ex parte eiectare: quo pręcipuè quorumuis infirmorũ artubus, optata pro voto sanitas tam velociter, quàm felicitèr conferebatur. Cęterùm constat monachum quendam Cistertiensem, contacto diuæ Elisabeth sepulcro, priusquàm ossa eximerentur, abacto turbidissimi cordis morbo, quo per quadraginta annos miserè discruciatus fuerat, pleno munere cõualuisse, & quidem suoipsius testimonio, quod etiã iureiurando cõfirmauit. Liquet etiamnùm alterũ, tam genere quàm Ecclesiastica dignitate sublimem, sub idẽ tempus simili accessu rabiosæ, libidinosissimas affectiones atq; nequitias, quibus nõ paruo tẽpore subiacuit, multis cum lachrymis excussisse: vt idem ipse, magistro supradicto dum peccata cõfitetur, reuelauit.

Miracula ad monumentũ eius.

Affcribitur Sanctorum catalogo.

Ex ossa hon. sime cieuantur.

Spiritus odoris diuini.

Oleũ exudant.

Eius olei miracula.

Cap. 31.

DE multis verò miraculis, quæ pòst per famulam suam Deus operari dignatus est, hęc ad nos constanti veritate peruenerunt. Inprimis memorię proditum est, Henrico Cistertiensi monacho, dies noctesq; grauissimis doloribus vexato, ità vt ciulatu clamoribusq; fratres oẽs ad compassionẽ moueret, noctù fœminã candida veste apparentem suasisse, votũ diuæ nuncuparet Elisabeth, si consequi sanitatẽ desideraret: omittenti insecuta nocte itidèm apparuisse, idemq; dixisse. Illũ, quãdò Abbas Priorq; cœnobiorũ essent, cõsulto seniore, votũ nũcupâsse, atq; sequẽti nocte cõparẽte iterùm ni pęcta fecerit, signumq; Crucis edẽte, conualuisse, ptinùs. Reuersis deindè patribus rem, quę acciderat,

Per visum sanat mirabiliter vexatum.

derat, miraculo quidem fuisse: voti verò nuncupationem non admodùm probatam; quòd dicerent, solere sæpè monachos cacodæmonum illusione ad malum sub specie boni promoueri: maximè, cùm nulli monachorũ sua sponte vouere sit integrũ. proindè melius ac securius videri, si peccatorũ confessione facta, animã Deo, corpus cœnobio cõcrederet. Quarto dehinc fœminã candẽ cessatori vitam dixisse, quãdò implere, quod susceperat, votũ intermitteret, in pristinã esse recasurũ infirmitatẽ, atq;, vt antèà, tãtisper exagitandũ, quoàd in animum soluere debitũ induceret. Quas minas effectu misero euestigiò sequẽte, monachũ, facta sibi potestate, ad iter accinctũ, extemplò ità cõualuisse, vt persoluto gnauiter voto, nihil tale vnquàm posteà sit expertus. Constat etiã, puellę cuidam è Moguntino territorio poculũ petenti, cùm à porrigente diceretur, Accipe vt diabolum imbibas: protinùs immissum esse cacodæmonẽ. Illam, intumescente vehementer vtero, exclamâsse, flãmigerantem sibi per fauces trãsmissum titionẽ, miserisq; ac inconditis gestibus visentes partim perterrefacere, partim ad lachrymas pmouere: atque ità per biennũ vexatione durante, demũ sarcophago diuę Elisabeth pręsentatã, cũ paululùm ibidẽm panis ac vndę sacrę insumpsisset, cõfestim recepta mente, exactoq; nequã spiritu, cunctis qui aderãt stupentibus, ad sanitatẽ rediuisse. Notũ etiã apprimè est, Theodorico Traiectensis diœcesis incolę, contractã ac prorsùs inutilẽ ad humanos vsus manum habẽti, qui bis diuã Elisabeth inuiserat, minimè tamen voti cõpos effectus, cũ tertiò plena fide iter esset ingressus, occurrisse virũ ætate senili, reuerendo vultu, facundia prõpta, ac quò tẽderet interrogâsse. Cumq; ille, Marpurgum ad celeberrimã diuę Elisabeth tumbã, respondisset: data mox benedictione, subi eisse, vt consequendę salutis certus pergeret, manumq; foueę sepulcrali penitiùs inferret, atq; deincèps diuũ quoq; Nicolaum honore prosequeretur: pręterea imprudẽtes nominâsse eos, qui perquisitis sanctorum reliquijs, votisq; pro more Christiano solutis, statim discedererẽt: cùm perseuerans in precibus ardor, fidesque Deo & sanctis maximè placeret: atq; his dictis, euanuisse. Illũ eiusce modi verbis audientẽ, immissa tumbę manu, perfectè curatũ fuisse.

Dæmoniã ca fanatur.

Contracta manus illico curatur.

Cap. 32.

CElebre quoq; admodùm est, Hermannũ ex Colonienſi territorio, clausum carcere neruoq; constrictũ, post inuocatam integra fide Elisabeth, noctù candẽ cõspexisse, consolantemq; non sine ingenti lętitia audiuisse: in patibulo deindè appensum, permisque iudicis, cùm satis ad mortẽ pensilis fuisset, depositũ, pręsentibus patre ac patruo mirabiliter reuixisse. Insigniter etiamnùm liquet, Burcardũ Mogũtinæ diœcesis scholarem, profluentibus aquę vorticibus, dum incautiùs piscatur, absorptũ mortuumq;, post inuocatam per eos, qui aderãt, supplici voto diuę Elisabeth opem, vitę redditum esse. Itidèm Berelinum, eiusdem territorij puerum quadrimum, post indubię mortis signa diutiùs adnorata, imploratis per matrem meritis famatissimę Elisabeth, viuum sanumque surrexisse. Quin & alterum pari fermè ætate puerum, miserabili in puteũ euentu prolapsum, facta ad diuã Elisabeth deuotione per eũ, qui tũ fortuitù superuenerat, mortuumq; difficiliter admodùm extraxerat, protinùs rediuiuũ in pedes constitisse. Famarum prærogatiua non mediocriter est, Fredericũ è Moguntino territorio natandi peritissimũ, cùm in amnẽ se lauandi gratia mersisset, & pauperi cuidã olim cęco, tunc meritis diuę Elisabeth videnti, vndas per contẽptum insPergeret, exasperatum audiret vicissim precari, nè vnquàm viuus, cui innatabat, flumẽ egrederetur, vindice Elisabeth, à qua lumen ipse adeptus esset, confestim obstupescentibus nervis ac viribus subtractis, ad ima lapidis instar ruisse, extractumque hauddubiè pro mortuo, post votum diuę Elisabeth per propinquos nuncupatum, extemplò pristinũ viuendi munus recepisse. Clarum item est, Iohannem è Moguntina diœcesi innocentem vnà cum fure quodã deprehensum, mortiq; pariter adiudicatum, rogâsse præsentes, pro se Deum ac diuã Elisabeth precarẽtur, nè aliquàm meruisset, suppliciũ lueret. Nec mora, è duobus in patibulo suspensis, strangulato noxio, insontem missam cęlitùs accepisse vocem, confideret sanctissimę Elisabeth, cuius esset quamprimùm patrocinio liberãdus: statimq; rupto funiculo, illęsum decidisse, exclamâsseque: Tu me pientissima Elisabeth liberâsti. Quibusdam autem delapsum appendi, de integrò debere dicentibus, respondisse iudicem, nolle se denuò suspendi permittere, quem DEVS liberâsset. Ferunt etiam Volcmaro, cœnobitæ sanctitatis eximiæ in territorio Moguntino, qui contrita molari lapide manu altera, intensissimis die noctuque doloribus angebatur, post inuocatum diuæ Elisabeth subsidium, sub

Mortuus redit ad vitã.

Idẽm alij plures.

Pręclara fanè miracula.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nocturnis tenebris sanctã apparuisse, tactuq; placido adeò celerẽ tulisse opẽ, vt cũ manè cõfratribus restitutã in pristinũ decus manum ostendisset, cunctos verterit in stuporem.

Cap. 33.

PAlàm quoquè est, puerum ex eodem territorio clausis genis ità natum, vt glabro superciliorum vertice deducta pellicula, totos oculorum operiret orbes, iam quinquennem sacro diuę Elisabeth busto prę sentatum, posteaquàm mater imploratis supplici deuotione sanctæ illius meritis, sumptã è sepulcro terram destinatę luminum areę alleuisset, cum ingenti omnium, qui aderant, admiratione, dirupta membrana, visum recepisse. Nec minoris est miraculi res gesta, quę sequitur: Beatrix, Moguntini territorij puella, post varias infirmitates, quibus diù miserèque vexata fuit, ad postremum anrè gdem struma, pòst verò gibbo enormiter excrescentibus, duplici pressa pondere, prono in terram capite, iunctisque ad genua manibus, reptare cœpit, omniumque oculos miserabili spectaculo sauciare. Hanc cùm mater ad tumbam diuæ Elisabeth corbi impositam deportâsset, nec vllam per decem dies opem fuisset experta, impatienter admodùm tulisse fertur, dixisseque: Quid tu, ô domina Elisabeth, omnibus pietatis tuę beneficia confers, & me solam, miserrimo infortunij genere deiectam, sine solatio derelinquis? Cumq; sic questa, quà venerat, rediret, minitans ab eius se inuocatione, quoscunque posset, auersuram, & iam milliare ampliusque confecisset, pulcherrima quędam matrona nocturnò quiescenti puellę appárens, post contactum blandissima lenitate iugulum dorsumque, mandat vt surgat, ambuletque. Quæ mox plenissimè sanitati reddita, cùm postridiè, quid per quietem vidisset, matri enarrâsset, effecit vt ambæ denuò ad sepulcrum liberatricis suæ redirent, gratias immortales eidem agentes: ac sic Deo collaudato, ac dimissa ibidèm corbe pro testimonio tantæ rei, domum quamlætissimæ reuerterentur. Tradunt prętereà, Gertrudem ex eodem territorio, ob crus vtrunq; contractum, incuruato corpore miseram, in somnis admonitam, ad diuum Nicolaum vt proficisceretur. Eò deportatam, vnius quidem cruris incommodo liberatam fuisse: alterius verò incolumitatem, non nisi contacto sepulcro diuę Elisabeth, recepisse, cùm priùs ad amẽtiam vsque fuisset excruciata doloribus. Aliam quoquè Gertrudem eiusdem diœcesis, cùm per annum & ampliùs molestissimam fuisset experta cæcitatẽ, ac alienis semper manibus deducta, ad inuocationem diuę Elisabeth, clarissimè illustratam esse constat.

Puer cæcus terra sepulcri eius sanatur.

Per visum curatur puella miserrima.

Item alia fœmina.

Cap. 34.

PErquàm celebre etiamnùm est, Henrico ex Mogũtina similiter diœcesi, ęcco penitùs, posteaquàm diuę sepulcrum Elisabeth inuisisset, ità mirificum optatę lucis impensum fuisse beneficiũ, vt pòst eidem hęmorrhoide ac vitę desperatione laborãti, cùm pluuerem memorati busti aquę permistũ insumpsisset, desideratum prouenit auxilium. Mechtildi quoq;, Treuirẽsis territorij puellæ, quę ęcca, surda, muta & clauda erat, suscepto à parentibus ipsius ad diuam Elisabeth voto, opem saluberrimam, omnimoda sanitate consequuta, impensam esse, tam veraciter q̃ constanter literis mandarum est. Sed & Heluuigi ex eodem territorio fœminę, oculis iam per annum captę, cùm inuocatis diuę meritis Elisabeth, ad eius se tumulum duci procurâsset, lucem vnius quidem oculi inprę sentiarùm esse restitutam accepimus: alterius verò, non nisi domum reuersę, cùm ei sancta per noctem adstitisset, monens, vt arę adhibita, ventulum sibi panniculo bysino, super quem Christi corpus poni solitum est, fieri postularet: hocq; facto, plenissimæ geminatę lucis gratiam protinùs collatam esse. Quid deniq; Theoderico, Moguntinæ diœcesis incolæ contigerit, silentio prętereire non oportet. Is vtroq; crure debilissimus, nuncupato ad diuam Elisabeth voto, cùm eius se tumbæ partim reptando, partim aliorũ auxilijs viam conficiẽdo repręsentâsset, nec per decursum integri mensis quicquã opis assecutus fuisset, qua venerat, solita domum tarditate reuertitur. Cui in itinere adhuc cõstituto, iuxtaque alium ęgrotum noctù quiescenti, visum est perfundi se plurima aqua, totumque madescere. Quapropter somno experrectus, in adiacentẽ stomachari cœpit, querẽs, ab eo se vndis esse perfusum. Qui rem, vt erat, conijciens, negat se quicquam liquoris lecto intulisse: subiungitque, credere se perfusionem eiuscemodi salutarem ipsi & esse & fore: tantummodò surgeret, gressumq; moliretur. Mira & gloriosa res. Qui cubitum debilissimus ierat, sanissimus è lecto surrexit: ità vt impositos humero scipiones, quibus inter reptãdum vti solebat, ad sepulcrum diuę matronæ tam viuaciter quàm feliciter tulerit: actisq; pro adepto munere gratijs, lętus domum remeauerit.

Diuersa in vno hoie miracula.

Item in puella.

Nota curationis modũ.

Per visum restituitur claudus.

HISTO-

HISTORIA SANCTI EADMVNDI REGIS ANGLIAE ET MARTYRIS, AVTHORE

Abbone Floriacensi Abbate: qui claruit Anno Christi 970.

Vide Vitã Osuualdi Episcopi Tomo 5. Octobris 15.

PRAEFATIO AVTHORIS AD DVNstanum Archiepiscopum Cantuariensem.

DOmino sanctæ metropolitanæ Dorobernensium Ecclesię Archiepiscopo Dunstano, verè moribus & ętate maturo, Abbo Floriacensis monachus Leuita, etsi indignus, à Christo Domino irriguum superius & irriguũ inferius. Postquàm à te, venerabilis pater, digressus sum cũ multa alacritate cordis, & ad monasterium quod nõsti, festinus redij, cœperunt me obnixè ij, cum quibus fraterna charitate detentus hospitando hactenùs degi, pulsare manu sancti desiderij, vt mirabilium patratoris Eadmundi regis & martyris passionem literis digererem, asserentes id posteris profuturum, tibi gratum, ac meæ paruitatis apud Anglorũ Ecclesias non inutile monimentum. Audierant enim, quòd iam pluribus ignoram, à nemine scriptam, tua sanctitas ex antiquitatis memoria collectam, historialiter me præsente retulisset domino Rofensis Ecclesiæ Episcopo, & Abbati monasterij, quod dicitur Mealmesbyri, ac alijs circumassistẽtibus, sicut tuus mos est, fratribus, quos pabulo diuini verbi Latina & patria lingua pascere nõ desinis. Quibus fatebaris oculos suffusus lachrymis, quòd eam iunior didicisses à quodam sene decrepito, qui eam simpliciter & plena fide referebat gloriosissimo regi Ethelstano, iurando asserens, quòd eádem die fuisset armiger beati viri, qua pro Christo martyr occubuit.

Dorobernẽsis Ecclesia eadem, quæ Cantuariensis.

Cuius assertioni quia intantùm fidem accommodâsti, vt promptuario memorię verba exintegrò reconderes, quę postmodùm iunioribus mellito ore eructares: cœperunt fratres instantiùs meę pusillitati incumbere, vt eorum feruenti desiderio satisfacerem, ac pro virium facultate tantorũ operum seriem perire non sinerem. Quorum petitioni cùm pro suî reuerentia nollem contradicere, posthabitis aliquantulùm secularium literarum studijs, quasi ad interiorem animæ philosophiam me contuli, dum eius, qui verè philosophatus est in throno regni, virtutes scribere proposui: maximè tamen eas, quæ post eius obitum seculis inauditæ factę sunt: quibus nemo crederet, nisi eas tuæ assertionis irrefragabilis authoritas roborâsset. Siquidem tu, cui nix capitis credi compellit, quandò referebas de ea, quę nunc est, incorruptione regis, quidam diligentiùs requisiuit, vtrùm hæc ità esse possent. Cuius quæstionis ambiguum volens purgare tu vafræ peritiæ sacrarium, pro exemplo adiecisti, quod multò magis audientium attonita corda concussit, quia sanctus Domini Cuthbertus, incomparabilis confessor & Episcopus, non solùm adhuc expectat diem primæ resurrectionis incorrupto corpore, sed etiam perfusus quodam blando repore. Quod ego admirans pro argumento habui, quo tandem ad sancti regis gesta elucubranda certior accessi, fidens de eius & tuis incomparabilibus meritis. Cui primitias mei laboris consecrans, suppliciter obsecro, vt vel vna die vertas mihi tuum ocium in honestum negocium, resecando hinc superflua, supplendo hiantia: quoniam ex ore tuo, pręter seriem vltimi miraculi, omnia veracem secutus verax digessi, exhortans omnes ad amorem tanti martyris. Vale pater in Christo.

Nota lectorem admiratione dignissimam. Porrò autẽ etiã nostra ætate huius S. Cuthbẽrti corpꝰ integrũ repertũ est. Vide Alani Copi Dialogũ 3. cap. 29.

NAR-

Universidad de Deusto
Biblioteca

NARRATIO.

Nouēb. 20.

ASsciti aliqnādò in Britanniam precario munere in perniciosum auxilium tres Germanię populi, hoc est, Saxones, Iuti, & Angli, primùm Britonibus interdiù fuêre * præsidio. Qui cùm sępiùs bello lacessiti, se & suos defensarent fortiter, illi verò ignauię operam dãtes, quasi proletarij ad solam voluptatem domi residerent, fili de inuicta fortitudine stipendiariorum militum, quos sibi conduxerant, ipsos miseros indigenas domo patriaq; pellere deliberant. Factumq; est: &, exclusis Britonibus, statuunt inter se diuidere victores alienigenę insulam, bonis omnibus foecundissimam: indignum iudicantes, eam ignauorum dominio detineri, quę ad defensionem suã idoneis posset præbere sufficientem alimoniam & optimis viris. Qua occasione inducti, oriental em ipsius insulæ partem, quæ vsque hodiè lingua Anglorum Eastengle vocatur sortito nomine, Saxones sunt adepti, Iutis & Anglis ad alia tendentibus, in quibus suę sortis funiculo potirentur, nè esset cum sodalibus vllum de possessione litigium, quibus supperet et ampletudo terræ ad regnandi emolumentum. Vndè contigit, vt per regiones & prouincias diuisa, plurimis primùm Ducibus, deindè Regibus, sufficeret vna eademque Britannia.

Britannia à Saxonibus &c. occupatur.

Cap. 2. At prędicta orientalis pars, cùm alijs, tum eo nobilis habetur, quòd aquis penè vndiquè alluitur: quoniã à subsolano & euro cingitur oceano: ab aquilone verò, immensarum paludum vligine: quæ exorientes propter æqualitatem terrę à meditullio fermè totius Britannię, per centum & eo ampliùs millia, cum maximis fluminibus descẽdunt in mare. Ab ea aũt parte, qua sol vergitur in occasum, ipsa prouincia reliquę insulæ est cõtinua, & ob id pulà: sed nè crebra irruptione hostiũ incurseretur, aggere ad instar alti-

for. * vberis oris muri fossa humo pręmunitur. Interiùs * vbere glebæ satis admodùm lætæ, horrorũ nemorumque amœnitate gratissima, ferarum venatione insignis, pascuis pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum est, lingua maris allambit, indè paludibus dilatatis, stagnorum ad duo vel tria

millia, pro milliaria. millia spatiosorum innumerabilis multitudo prętersluit. Quæ paludes prębent piscibus monachorum gregibus optatos solitariæ conuersationis sinus, quibus incluſi, non indigeant solitudine eremi: ex quibus sunt sancti monachorum patris Benedicti exãbes cœnobitæ, in loco celebri hac tempestate.

Cap. 3. Sed vt ad propositum reuertamur, huic prouinciæ tam feraci, quam diximus Eastengle vocabulo nuncupari, prefuit sanctissimus Deoque acceptus Eadmundus, ex antiquorum Saxonum nobili prosapia oriundus, à primæuo suæ ætatis tempore cultor veracissimus fidei Christianæ. Qui atauis regibus editus, cùm bonis polleret moribus, omniũ comprouincialium vnanimi fauore non tãtùm eligitur ex generis successione, quantùm rapitur, vt eis prefesset sceptrigera potestate. Nam erat ei species digna imperio, quam serenissimi cordis iugiter venustabat tranquilla deuotio. Erat omnibus

*prędulcis, habet codex blando eloquio affabilis, humilitatis gratia * præclarus, & inter suos coæuos mirabili mansuetudine residebat dominus absque vllo fastu superbię. Iamque vir sanctus præferebat in vultu, quod postea manifestatum est diuino nutu: quoniam puer toto conamine virtutis arripuit gradum, quem diuina pietas prescibat martyrio finiendum.

Cap. 4. Nactus verò culmen regiminis, quantę fuerit in subiectos benignitatis, quantæ in peruersos districtionis, non est nostrę facultatis euoluere, qui eius minima, quo conniret sermone, non possumus expedire. Siquidem ità columbinę simplicitatis manigenitas & feueritas S. Eadmundi. tudine temperauit serpentinæ calliditatis astutiam, vt nec antiqui hostis deciperetur simulatione fraudulenta, nec malignorum hominum reciperet contra iustitiam sententias, rem quam nesciebat, diligentissimè inuestigans. Gradiensque via regia, nec declinabat ad dexteram, extollendo se de meritis: nec ad siniſtram, succumbendo vitijs humanę fragilitatis. Erat quoq; egẽtibus dapsilis liberaliter, pupillis & viduis clementissimus pater, semper habens prę oculis dictũ illius sapiẽtis: Principẽ te cõstituerũt? noli extolli,

Eccli. 32. tolli, sed esto in illis, quasi vnus ex illis. Cumque tam conspicuis in Christo & Ecclesia Iob 1. & 2. emineret bonorum actuum ornamentis, eius patientiam, sicut & sancti Iob, aggressus est experiri inimicus humani generis: qui eo bonis plùs inuidet, quo appetitu bonæ voluntatis caret.

Cap. 5. Quocirca vnum ex suis membris ei aduersarium immisit, qui omnibus, quæ habuerat, vndeunde sublatis, ad impatientiam, si posset, crumpere cogeret, vt desperans, Deo in faciem benediceret. Fuit aũt idem aduersarius, Inguar vocabulo dictus: qui cum altero, Hubba nomine, eiusdem peruersitatis homine, nisi diuina impediretur miseratione, conatus est in exterminium adducere totius fines Britanniæ. Nec mirum, cùm venerint indurati frigore suæ malitię, ab illo terræ vertice, quo sedem suam posuit, qui per elatiEsa. 14. onem altissimo similis esse concupiuit. Denique constat iuxta propheræ vaticinium, qd Iere. 1. ab Aquilone venit omne malum: sicut plùs æquo didicere perperàm passi aduersos iactus cadentis tesserę, quo Aquilonalium gentiũ experti sunt sęuitiã: quas certũ est adeò crudeles esse naturali ferocitate, vt nesciant malis hominum miteſcere: quandoquidẽ quidam ex eis populi vescuntur humanis carnibus, qui ex facto Greca appellatione Aninfra, pro intra. thropophagi vocantur. Talesq; nationes abundant plurimę infra Scythiam prope Hyperboreos montes, quę Antichristũ, vt legimus, secuturæ sunt ante oẽs gentes, vt abiq; vlla miseratione pascãtur hominũ cruciatibus, qui characterẽ bestię noluerint circumferre in frontibus. Vndè iam inquietando Christicolas, pacẽ cum eis habere nequeunt, Dani infesti Christianis. maximè Dani, Occidentis regionibus nimiũ vicini, quoniã circa eas piraticã exercent * Nordanfrequẽtibus latrocinijs. Ex corũ ergò genere prędicti duces Inguar & Hubba * Nordanhumbrorũ primitùs aggressi expugnare prouinciã, graui depopulatione totã peruagantur ex ordine. Quorũ pessimis conatibus nullus resistere potuit ex prouincialibus, quin mulctarẽtur merita superne indignationis ira, agẽte ministro iniquitatis Hubba: quem prędą facta Inguar reliquit ibi crudelitatis socium, & à boreali parte oriẽtali subitò adũtas cũ magna classe, ad eius quandã ciuitatẽ latenter appulit: quam ignaris ciuibus introDani crudeliter depopulantur Britanniã. gressus, ignibus cremandã dedit, pueros, senes cũ iunioribus in plateis ciuitatis obuiam factos iugulat, & matronalẽ seu virginalẽ pudicitiã iudibrio tradendã mandat. Maritus eam coniuge aut mortuus, aut moribundus iacebat in limine: infans raptus à matris vberibus, vt maior esset ciulatus, trucidabatur corã maternis obrutibus. Furebat impius miles insfrata vrbe ardendo ad flagitiũ, quo posset placere tyranno, qui solo crudelitatis studio insserat perire innoxios.

Cap. 6. Cumq; iam multitudine interfectorũ Achęmeniam rabiem non tãtùm exaturãsset, quantum fatigatus in posterum diffulisset, euocat quosdã plebeios, quos suo gladio credidit esse indignos, ac vbi rex corũ tunc temporis vitam degeret, solicitus pericrutator inuestigare studet. Nam ad eũ fama peruenerat, quod idem rex gloriosus, videlicet Eadmundus, florenti ætate & robustis viribus, bello per omnia esset strenuus: & idcircò feriebat passim necì tradere, quos circũcircà poterat reperire, nè stipatus militũ agmine, ad defensionem suorum posset rex sibi resistere, qui morabatur eo tempore ab vrbe longiùs in villa, quæ lingua eorum Hagilisdun dicitur, à qua & sylua vicina eodem nomine vocatur, existimans impiissimus, vt se rei veritas habebat, quia quantos suus funestus satelles pręoccuparet ad interitum perducere, tantos, si dimicandum esset, regius occurſus in exercitu contraheret minùs. Classem quoque absque valida manu non audebat deserere: quoniam velut lupis vespertinis mos est, clanculo ad plana descendere, repertis quãtocyùs notis syluarum latibulis: sic consuecuit eadem Danorum & Alanorum natio: cùm semper studeat rapto viuere, nunquàm tamen indicta pugna palam cõtendit cum hoste, nisi præventa insidijs, ablata spe ad portus naniũ remeandi.

Cap. 7. Quapropter circunspectus plurimùm, accito vno ex commilitonibus, cum ad regenda huiusmodi curarum tumultibus expeditum dirigit, qui exploret, quæ sit ei summa rei familiaris, improuisum, vt contigit, quærens subiugare tormentis, si eius nollet obtemperare feralibus edictis. Ipse eum, grandi comitatu succenturiatus, cito pede subsequitur, & iniquę legationis baiulo imperat, vt timoris periculo nudus, ità incautum adoriatur: Terra marique metuendus dominus noster Inguar, rex inuictissimus, dimensas terras subijciendo sibi armis, ad huius prouinciæ optatum litus cum multis nauibus hyematurus appulit, atque idcirco mandat, vt cum eo antiquos thesauros & paternas diuitias, sub eo regnaturus, diuidas. Cuius si aspernaris porenInguar tyranni supersbissima mãdata ad S. Eadmundũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

potentiam,innumeris legionibus fultam,tuo præiudicio & vita indignus iudicaberis, & regno.Et quis tu,vt tantæ potentiæ insolenter audeas contradicere? Marinæ tempestatis procellà nostris seruit remigijs,nec remouet à proposito directæ intentionis: quibus nec ingens mugitus eęli, nec crebri iactus fulminum vnquàm nocuerunt,faucente gratia elementorum.Esto itaque cum tuis omnibus sub hoc Imperatore maximo, cui famulantur elementa pro sibi innata clementia: quoniam nouit pijssimus in omni negocio parcere subiectis,& debellare superbos.

Cap.8. Quo audito,rex sanctissimus alto cordis dolore ingemuit,& accito vno ex suis Episcopis,qui ei erat à secretis,quid superhis respondere deberet, consulit. Cumque ille timidus pro vita regis,ad consentiendum plurimis hortaretur exemplis,rex obstipo capite defigens lumina terræ,paululùm conticuit,& sic demùm ora resoluit: O Episcope, viui ad id peruenimus,quod nunquàm veriti sumus? Eccè barbarus aduena diuitio ense veteribus nostri regni colonis imminet, & quondàm felix indigena suspirando gemens tacet.Et vtinàm inpræsentiarùm viuendo quique gemerent,nè eruenta cæde perirent: quatenùs patrię dulcibus aruis,etiam me occubente,superstites fierent, & ad pristinę felicitatis gloriam postmodùm redirent.Cui Episcopus: Quos, inquit, optas esse superstites patrię,cùm iam hostilis gladius vix aliquem reliquerit in plena vrbe? Hebetatis securibus tuorum cadaueribus, te destitutum milite,veniunt loris constringere. Quapropter rex,dimidium animę meę,nisi fugę prędidio, aut deditionis infausto patrocinio pręcaueas,hìc statim aderunt tortores, quorum nefando obsequio pœnas luet. Ad hæc rex beatissimus: Hoc est,ait,quod desidero,quod omnibus votis antepono,nè superstes meis charissimis fidelibus, quos cum liberis & vxoribus in lecto eorum animeo satellite,fugiędo inferā crimē nostrę gloriæ? Sēper delatoriæ accusationis callidam euitaui,nunq̄ relictę militię,pbra sustinui,eō q̄ honestū mihi esset pro patria mori: & nūc ero mei volūtarius proditor,cui pro amissione charorū ipsa lux est fastidio? Omnipotēs rerū arbiter testis assistit, q̄ me seu viuū, seu mortuū nullus separabit à charitate Christi,cuius in confessione baptismatis suscepi annulum fidei, abrenuciato satana & omnibus pompis eius. Qua abrenunciatione contigit,vt ad laudem & gloriam æternæ Trinitatis tertiò mererer consecrari,delibutus ob compendium perennis vitę sanctificati chrismatis perunctione: Primò quidem,accepta stola lauacri salutaris: secundò,per Confirmationem exhibitam maiusculo pontificali signaculo: tertiò, vbi vestrā & totius populi communi acclamatione vsus sum hac regni perfunctoria potestate. Sicque vnguento mysticæ consecrationis tripliciter irroratus, Anglorum reipublicę decreui plùs prodesse,quàm præesse, aspernando subdere colla iugo, nisi diuino seruitio. Nunc simulata benevolentia prętendit callidus suę machinationis muscipulam, qua seruum Christi irretire deliberat,maximè cùm promittit,quod nobis largitas superna conceSit. Vitam indulget,quā necdùm careo: regnum promittit,quod habeo : opes conferre cupit,quibus non egeo. Pro his ergò nunc incipiam seruire duobus dominis,quinè sub Christo solo viuere,sub Christo solo regnare,prędentibus palatinis denouerim?

Cap.9. Tūc conuersus ad eum,qui de conditione regni locuturus,ab impijssimo Inguar fuerat missus: Madefactus,inquit,cruore meorum, mortis supplicio dignus extiteras; sed planè Christi mei exemplum secutus, nolo puras commaculare manus, qui pro eius nomine,si ità contigerit,libenter paratus sum vestris telis occumbere. Ideò perniciter rediens festinus,domino tuo hęc responsa perfer quantocyùs: Benè filius diaboli patrem tuum imitaris,qui superbiendo intumescens,cęlo corruit,& mendacio suo humanum genus inuoluere gestiens,plurimos suę pœnę obnoxios fecit.Cuius sectator pręcipuus me nec minis terrere prędales, nec blādę perditionis lenocinijs illectum decipies, quem ex Christi institutis inermem reperies.Thesauros & diuitias,quas nobis hactenus contulit propitia diuinitas,sumat,consumat tua insatiabilis auiditas: quoniam etsi hoc corpus caducum & fragile confringas velut vas fictile,vera libertas animi nunquàm tibi vel ad momentum suberit. Honestius enim est, perpetuam defendere libertatem, si non armis,saltem iugulis, quàm reposcere amissam lachrymosis querimonijs: quoniam pro altero gloriosum est mori,pro altero verò opponitur contumacia seruilis. quippe seruum,quascunque domini cōditiones accepit,acceptas seruare conuenit.Si eas quoniābet iniquas respuit,reus maiestatis adiudicatur seruilibus supplicijs. Sed esto, grauis est huius

Constantia optimi regis, p̄ Christo mori parati.

Nota hanc triplicē vnctionem.

Eſa.14.

huius seruitutis vsus: at grauior vlceratio, quæ solet nasci ex huiusmodi infortunio.Siquidem vt nouerunt,qui frequentiùs ratiocinando forensibus causis intersunt,ex repugnantibus facta complexionis consequentia,certum est,quia si libertas petitur,proculdubiò dominus suo contemptu læditur. Idcircò seu sponte, seu inuitus de carcere suo meus ad cælum euolet liber spiritus, nulla emancipationis aut abalienationis specie contaminatus: quia regem diminutum capite,nunquàm Danus videbis ad triumphum superuiuere.Solicitas me spe regni, interfectis omnibus meis, acsi mihi tam dira sit cupido regnandi, vt velim præesse domibus vacuis habitatore nobili, & preciosa supellectili.Vt cœpit tua sæua feritas,post famulos regem solio diripiat, trahat, conspuat, colaphis cædat,ad vltimum iugulet.Rex regum ista miserans videt,& secum,vt credo, regnaturum ad æternam vitam transferet. Vndè nóueris,quòd pro amore vitę temporalis, Christianus rex Eadmūdus nō se subdet pagano duci, nisì priùs effectus fueris compos nostræ religionis,mālens esse signifer in castris æterni regis.

Cap.10. Vix sanctus vir verba compleuerat,& renunciaturus miles pedem domo extulerat, cùm eccè Inguar obuius iubet breuiloquio vt vtatur,illi pandens per omnia arcana regis vltima.Quæ ille dum exequitur,imperat tyrannus circunfundi omnem turbam suorum interiùs,solumque regem tenéri, quem suis legibus rebellem iam cognouerat. Tunc sanctus rex Eadmundus in palatio vt membrum Christi, proiectis armis, capitur, & vinculis arctioribus arctatus,constringitur, atque innocens sistitur ante impium ducem, quasi Christus ante Pilatum præsidem, cupiens eius sequi vestigia, qui pro nobis immolatus est hostia. Vinctus itaque multis modis illuditur, ac tandem fustigatus acriinstantia,perducitur ad quandam arborem ,vicinam: ad quam religatus, flagris dirissimis diutissimè vexatur,nec vincitur, semper Christum inuocando flebilibus vocibus. Quarè aduersarij in furorem versi, quasi ludendo ad signum, eum toto corpore sagittarum telis confodiunt,multiplicantes acerbitatem cruciatūs crebris telorum iactibus: quoniam vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant. Sicque factum est,vt spiculorum terebratis aculeis circunfossus,palpitans horreret ,velut asper hericius,aut spinis hirtus carduus, in passiōesimilis Sebastiano egregio martyri. Cumq; nec sic Inguar furcifer eum laniatis assensum præbere conspiceret,Christum inclamantem iugiter,lictori mandat protinùs, vt amputet caput eius.Ille semineccm,cui adhuc vitalis calor palpitabat in tepido pectore,vt vix posset subsistere, auellit cruento stipiti festinus,aululsumque retectis costarum latebris præ punctionibus crebris, acsi raptum eculeo,aut sæuis tortorum vngulis,iubet caput extendere,quod semper fuerat insigne regali diademate.Cumque staret mitissimus,vt aries de toto grege electus,volens felici commercio mutare vitam seculo, diuinis intentus beneficijs, iam recreabatur visione interneę lucis,qua in agone positus,satiari cupiebat attentiùs.Vndè inter verba orationis eum arrepto pugione spiculator vno ictu decapitando,hac luce priuauit. Atque ità duodecimo Calendas Decembris D E O gratissimum holocaustum Eadmundus,igne passionis examinatus,cum palma victoriæ & corona iustitiæ,rex & martyr intrauit Senatum curiæ cælestis.

Sanctus rex à barbaris capitur & alligatur.

Telis confiicitur.

Caput ei amputatur.

Cap.11. Talique exitu Crucis mortificationem, quam iugiter in suo corpore rex pertulit, Christi Domini sui secutus vestigia,consummauit. Ille quidem purus sceleris, in columna,ad quam vinctus fuit, sanguinem non pro se, sed pro nobis flagellorum suorum signa reliquit: iste pro adipiscēda gloria immarcescibili,cruentato stipite similes pœnas dedit.Ille integer vitæ, ob detergendam rubiginem nostrorum facinorum,sustinuit benignissimus immanium clauorum acerbitatem in palmis & pedibus: iste propter amorem nominis Domini,toto corpore grauibus sagittis horridus,& medullitùs asperitate tormentorum dilaniatus,in confessione patienter perstitit, quam ad vltimum,accepta capitali sententia, finiuit. Cuius corpus ità truncum & aculeis hirsutum relinquentes, cum suo authore Dani ministri diaboli,illud caput sanctum, quod non impinguauerat peccatoris oleum, sed certi mysterij sacramentum, in syluam,cui vocabulum est Hagilesdun recedentes absportauerunt, ac inter densa veprium fruteta lōgiùs proiectum occuluerūt, id omni sagacitate elaborantes, nè à Christianis,quos vix paucos reliquerāt, sacratissimum corpus martyris cum capite,pro tumulantium modulo honestæ tradere-tur sepulturæ. Huic autē spectaculo tam horribili quidam nostræ religionis delirescēnti interfuit,quem subtractum,vt credimus,paganorum gladijs, diuina prouidentia ad

Caput eius sanctissimā impij illi in vepres abijciunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

manifestandum huius rei indaginem reseruauit, licèt omninò ignorauerit, quid de capite factum esset, nisi ꝙ cum eo carnifices Danos interiorem syluã petere cõspexisset.

Cap. 12. Quamobrèm quantulacunq; reddita Ecclesijs pace, cœperunt Christiani de latibulis consurgere, diligenti inquisitione satagẽtes, vt caput sui regis & martyris inuentum reliquo corpori vnirent, & iuxta suam facultatem condigno honore reconderent. Siquidem paganis abeuntibus, & depopulationi quoquo locorum operam dantibus; illud corpus sanctissimum adhuc sub diuo positum, facilimè est repertum in eodem campo, vbi rex occubuit, cõpleto cursu sui certaminis. Quò, propter antiquã beneficiorũ memoriam, & ingenitam regis clementiam, populi vndiq; gratuitò confluentes, cœperunt mœsto animo grauiter ferre, quòd caruissent tanta corporis portione. Quorum animis superna inspirauit benignitas, postquàm audierunt illius verba vtilia, qui tantæ visionis, vt dictum est, particeps adstiterat, vt collecta plurimorum multitudine, quaquauersùm per inuia syluarũ experirentur, si ad id loci deuenire cõtingeret, quo viri sancti caput iacéret. Pro certo etenim omnibus verè sapientibus inerat, quòd alienæ sectæ cultores, inuidendo nostræ fidei, sustulissent caput martyris, quod non longiùs intra densitatem saltús abscõdissent, aut vili cæspite obrutum, aut auibus & feris deuorandũ. Cumq; inito consilio oẽs pari affectu ad id concurrerẽt, decreuerũt vt cornibus vel tubis duabus singuli contenti essent, quatenùs circuncircà peruagantes, vocibus aut rubarũ strepitu sibi mutuò innuerẽt, nè aut lustrata repeterẽt, aut nõ lustrata desererent. Quod vt factũ est, res dicta mirabilis & seculis inaudita cõtigit. Quippe caput sancti regis longiùs remotum à suo corpore, prorupit in vocem absque fibrarum opitulatione, aut arteriarum præcordiali munere. Vespillonum sanè more pluribus pedetentim inuia perlustrantibus, cùm iam posset audiri loquens, ad voces se inuicèm cohortantium, & vtpotè socij ad socium, alternatim clamantium, Vbi es? illud respõdebat, designando locum, patria lingua dicens: Her, her, her: quod interpretatum Latinus sermo exprimit: Hic, hic, hic. Nec vnquàm, eadem repetẽdo, clamare destitit, quoàd omnes ad se perduxit. Palpitabat mortuę linguæ plectrum intra meatus faucium, manifestãs in se Verbigenæ magnalia, qui rudenti asellæ humana compegit verba, vt increparet prophetæ insipientiam. Cui miraculo rerum conditor aliud annexuit, dum cælesti thesauro infolitum custodem dedit. Quippe immanis lupus eo loci diuina miseratione est repertus, qui illud sacrum caput inter brachia complexus, procumbebat humi, excubias impendens martyri. Nec sibi depositum permisit lædere quampiam bestiarum, quod inuiolabile, solertenùs prostratus, oblita voracitate, seruabat attentiùs. Quod stupefacti videntes qui confluxerant, beatissimum regem & martyrem Eadmundum, illi viro desideriorum indicauerunt meritis similem, qui inter esurientium rictus leonum, illæsus spreuit minas insidiantium.

Num. 22. 2. Pet. 2. Aliud haud vulgare miraculum. Dan. 6. & 14.

Cap. 13. Assumentes ergò vnanimi deuotione quam inuenerant inæstimabilis precij margaritam, cum profusis prę gaudio lachrymarum imbribus, retuleruntad suum corpus, benedicentes Deum in hymnis & laudibus, prosequente vsque ad locum sepulcri lupo, earundem reliquiarum custode & baiulo. Qui eis à tergo imminens, & quasi pro perdito pignore lugens, cùm neminem etiam iritatus læderet, nemini importunus existeret, nota dilectę solitudinis secreta illęsus repetijt: nec vlteriùs in illis locis lupus, specie tam terribilis, apparuit. Quo tandèm recedente, cum summa diligentia & omni fagacitatis studio aptantes, quibus creditum est, caput corpori sancto, pro tempore tradiderant vtrunque pariter iunctum competenti mausoleo. Quo loco etiam, ædificata vili opere desupèr basilica, multis annis requieuit humatus, donèc sedatis omninò bellorum incendijs, & valida tempestate persecutionis, cœpit respirare religiosa pietas fidelium, crepta de pressuris tribulationum. Quę vbi tempus opportunum inuénit, deuotionem, quam erga beatissimum regem & martyrem Eadmundum habuit, operum exhibitione multipliciter propalauit. Idem nanque sanctus sub vili tugurio sanctificatæ domús, cui us esset apud Deum meriti, crebris manifestabat miraculorum signis. Quibus rebus permota eiusdem prouinciæ multitudo, non solùm vulgi, sed etiam nobilium, in villa regia, quę lingua Anglorum Bedricesgueord dicitur, Latina verò Bedrici curtis vocatur, construxit permaximam miro ligneo tabulatu ecclesiam, ad quam eum, vt decebat, trãstulit cum magna gloria.

Nota insignis in primis miraculum. Miracula ad tumulũ sancti regis Curtim, & chorte.

Cap. 14. Sed mirum dictu, cùm illud pretiosum corpus martyris putrefactum putaretur ob diuturnum spatium transacti temporis, ità sanum & incolume est repertum, vt non dicam caput redintegratum & compaginatum corpori, sed omninò in eo nihil vulneris, nihil cicatricis apparuerit. Sicque cum reuerentia nominandus sanctus rex & martyr Eadmundus, integer & viuenti similimus, ad prędictum locum est translatus, vbi adhuc in eadem forma expectat beatæ resurrectionis gaudia repromissa. Tantùm in eius collo, ob signum martyrij, rubet vna tenuissima riga in modum fili coccinei: sicut testari erat solita quędam beatæ recordationis fœmina, Osuuen vocabulo dicta: quę paulò ante hæc nostra moderna tempora, apud eius sacrosanctum tumulum ieiunijs & orationibus vacans, multa transegit annorum curricula. Cui venerabili fœminæ aut diuina reuelatione, aut nimia deuotione mos inoleuit, vt patefacto beati martyris sepulcro, quotannis in Dominica cœna eius attondendo pręcideret capillos & vngues. Quæ oĩa diligẽter colligẽs, & in capsella recondẽs, non neglexit quãdiù vixit, excolere mira affectione, posita superaltare eiusdem ecclesiæ, vbi adhuc reseruantur debita veneratione.

Prędarum inprimis miraculum. Riga, pro linea. Ecce crescũt pili & vngues in eius exanimi corpore.

Cap. 15. Sed & beatæ memoriæ Theodredus, eiusdem prouinciæ religiosus Episcopus, qui propter meritorum prærogatiuam Bonus appellabatur, quod de incorruptione sancti regis diximus, tali ordine est expertus. Cùm, vt narrare adorsi sumus, prędicto loco, martyris tumulationi congruo, à quibusque religiosis multa conferrentur donaria, & ornamenta in auro & argento pretiosissima: quidam malignæ mentis homines, omnis boni immemores, aggressi sunt sub nocturno silentio eandem infringere basilicam latrocinandi studio. Fuerunt autem octo, qui absque vlla reuerentia sancti, decreuerant satisfacere suæ vesanæ voluntati, rapiendo furtim omnia, quęcunque inuenissent sibi vtilia intra eiusdem monasterij septa. Vndè sumptis machinis & quibuslibet vtensilibus, quibus ad id perficiendum habebant opùs, quadam nocte aggrediũtur prędestinatum facinus, & stantes in atrio ecclesiæ, diuerso conatu vnusquisque instat conceptæ nequitiæ. Quorum alius scalam postibus applicat, vt per insertam fenestram se ingerat: alius cum lima aut fabrili malleo instat seræ aut pessulo: alij cum vangis & ligonibus suffossionem parietis machinantur. Sicque disposito opere, cùm singuli certatim insudãt pro virium facultate, sanctus martyr eos ligat in ipso suo conamine, vt nec pedẽ loco possent mouere, nec arreptum officium deserere: sed alius cum sua scala pendéret sublimis in aëre, alius palàm incuruus fossor fieret, qui ad id operis furtiuus venisset. Intereà quidam matricularium, qui intra basilicam iacebat, somno excitus, lecto procumbebat inuitus, quem martyris potentia suo conatu vinxerat, nè suis obuius factis mirabilibus sonus fragoris creber, custodis pulsaret aures interiùs. Sed quid dicam, non posse surgere, quãdo nec in vocem poterat erumpere? Tandèm manè adhuc persistentes fures in cœpto opere, comprehensi à pluribus, traduntur vinculis arctioribus, & tandèm prędicti sancti Episcopi Theodredi iudicio subduntur. Qui inprømeditatus sententiam dedit, quam se dedisse posteà omni tempore vitę suę pœnituit. Nam omnes simul iussit affigi patibulis, eò quòd ausi fuissent atrium sancti Eadmũdi martyris furtiuè ingredi, non reducens ad memoriam, quod Dominus per prophetam admonet: Eos, qui ducuntur ad mortem, eruãre nè cesses. factum quoq; Elisei prophetę, qui latrunculos de Samaria pastos pane & aqua, remisit ad propria, dicens regi volenti percutere ilicò, quòd non eos cepisset in gladio & arcu suo. Apostoli etiam pręceptum, quod dicit: Secularia negocia si habuetis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, id est, viros seculares, constituite ad iudicandum. Vndè Canonum authoritas prohibet, nè quis Episcopus, aut quilibet de Clero, delatoria fungatur officio: quoniam satis decedet ministros vitę cęlestis, assensum prębere in mortem cuiuslibet hominis. Quamobrèm prędictus Episcopus in se reuersus, grauiter indoluit, & sibi pœnitentiam indicens, diutiùs se grauibus lamentis dedit. Qua tandèm peracta pœnitentia, populis suæ diœcesis os mandat, mandando conuocat, conuocando suppliciter persuadet, vt triduano ieiunio à se diuinæ indignationis iram remouent, remouendo auertant: quatenùs sacrificio spiritûs contribulati placetus Dominus, illi suam gratiam concederet, qua corpus beati martyris tangere & lętarę auderet: qui licèt tantis virtutibus floreret in mundo, vili tamen & sibi inconuenienti tumulo continebatur mausoleo. factumq; est: & illud sanctissimi regis corpus antè dilaceratum & truncum, ità vt iam retulimus, vnitum & incorruptum reperit, tetigit, lauit, & rursùm nouis & optimis vestibus indutum, ligneo locello reposuit, benedicens Deum, qui mirabilis est in sanctis suis, & glorious in omnibus operibus suis.

Obserua pri scam deuotionem. Sacrilegi dẽ uinctis puniuntur. Prou. 24. 4. Reg. 6. 1. Cor. 6. Psal. 67.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.16. Nec piget referre de quodam magnæ potentiæ viro, Leofustano vocabulo, qui iuuenilis ætatis impetum non refrenans, ad id flagitij lasciuiendo prorupit, vt sibi quadam singularis potentiæ authoritate præciperet ostendi corpus sancti martyris. Cumque inhiberetur à pluribus, maximè tamen à suis fidelibus, prævaluit imperium eius: quoniam propter arrogãtiam suæ nobilitatis, omnibus erat terrori. Reserato ergò loculo, adtitit, adspexit, & eodem momento in amẽtiam versum, tradidit illum Deus in reprobum sensum: ac pœna sua didicit, quia præsumpsisset quod non licuit. Quod audiens pater eius, vir religiosus admodùm, cui erat Alfgarus vocabulum, exhorruit facinus flagitiosissimum, ac martyri gratias retulit, filiumque à se remouit. Qui tãdèm ad summam inopiam perductus, iudicio Dei vitam finiuit, à vermibus consumptus. Sicque sanctus pater & martyr Eadmundus omnibus innotuit, non se esse inferiorem meritis Laurentij beati Leuitę & martyris: cuius corpus, vt refert beatus pater Gregorius, cùm quidam seu digni, seu indigni leuare volentes conspicerent, contigit vt septem ex eis ibidèm subita morte perirent. O quanta reuerentia locus ille dignus existit, qui sub specie dormientis tantum Christi restem continet, & in quo tantæ virtutes fiunt, & factæ esse referuntur, quantas hac tempestate apud Anglos nusquàm alibi audiuimus: quas ego breuitatis studio prętereo, nè alicuius fastidiosi offensam incurrerem iusto prolixior, credens illa posse sufficere, quæ dicta sunt, ardenti desiderio eorum, qui prę ter Deum huius martyris patrocinio nil pręferunt. De quo constat, sicut & de alijs sanctis omnibus, iam cum Christo regnantibus, quòd licèt eius anima sit in cęlesti gloria, non tamen per visitationem die noctuq; lõgè est à corporis pręsentia, cum quo promeruit ea, quibus iam perfruitur, beatæ immortalitatis gaudia. Nam dum in ęterna patria ei iungitur, qui vbiq; totus est, de eo habet posse, quicquid habuerit & velle, præter id solum, quod infatigabili desiderio concupiscit, vt per resurrectionem circunderur stola demutatæ carnis: quoniam tunc erit perfecta beatitudo sanctorum, cùm ad id fuerit, Christo largiente, peruentum.

Temeritas viri poẽtis terribiliter castigatur.

Lib. 3. Epist. 30. vbi dicẽtur oẽs intra decẽ dies mortui.

Cap.17. Sed de hoc sancto martyre ęstimari licet, cuius sit sanctitatis in hac vita, cuius caro mortua prefert quoddã resurrectionis decus sine suí labe aliqua: quandoquidẽ eos, qui huiusce modi munere donati sunt, extollant Catholici patres suę relationis indiculo, de singulari virginitatis adepto priuilegio: dicentes quòd iusta remuneratione etiam hic gaudent prẽter morem de carnis incorruptione, qui eam vsque ad mortem seruauerunt, non sine iugis martyrij valida persecutione. Quid enim maius sub charitate Christianæ fidei, quàm adipisci hominem cum gratia, quod habet Angelus ex natura? Vndè diuinum oraculum quasi singulari quodam dono repromittit, quòd virgines sequẽtur Agnum, quocunquè ierit. Considerandum igitur, quis iste fuerit, qui in regni culmine inter tot diuitias & luxus seculi, semetipsum, calcata carnis petulantia, vincere studuit, quod eius ostendit caro incorrupta. Cui humano obsequio famulantes, satagant illi ea placere munditia, quam ei perpetuò placuisse manifestãt membra incorrupta, & si non possunt virgineo flore pudicitię, saltem expertæ voluptatis iugi mortificatione. Quoniam si illa sanctę animę inuisibilis & illocabilis præsentia alicuius famulantium spurcitia offendatur, timendum est, quod propheta terribiliter comminatur: In terra sanctorum iniqua gessit: & ideò gloriam Domini non videbit. Cuius terrore sententię permoti, huius sancti Eadmundi regis & martyris imploremus patrocinium, vt nos cum sibi dignè famulantibus expiet à peccatis, quibus meremur supplicium, per eum, qui viuit & regnat in secula seculorum, AMEN.

Virginitatis priuilegium.

Apoc. 14.

Esa. 26.

Hoc loco sequebatur Libellus de Miraculis S. Eadmundi regis & martyris, sed alio, vt equidem sentio, authore: qui quòd verbosior esset, & non pauca Libelli capita deessent, eum ob vitandam prolixitatem omisimus.

VITA

VITA S. BERVVARDI EPISCOPI HILDESIENSIS SIVE HILDESEMENSIS, AVTHORE *Tangmaro presbytero, eius præceptore.*

SANCTVS Beruuardus puer egregię indolis, claro Saxonũ sanguine ortus, ex filia Adelberonis Palatini Comitis, traditur domino Osdago Hildesemensi Episcopo à suo auunculo religioso Diacono Folckmaro, post quoq; Traiectensi Episcopo: & amborum diligentia mcæ parũitati, scilicet Tangmaro presbytero, (qui & hæc scripsi, qui primicerius scholæ prę eram puerorum) literis imbuendus, moribusque instruendus commendatur. Quem omni deuotione cùm susc epissem, intellectus illius capacitatem primò diuinę paginæ leuiori lacte tentandam ęstimaui. Mox itaq;, vt de S. Daniele legitur, inueni in illo decuplum in omni diligentia super coæuos suos. Mirum nempe in modum teneta ætas cælesti irradiata lumine, subtili meditatione interiora diuinæ sapientię iugi studio rimabatur: nunc communi studio cum alijs, nunc quos diligentiores in sancta exercitatione cernebat, familiariùs seorsùm assumens, propositis quæstionibus, scrupulosa quæque ad medullam euentilabat: more prudentissimæ apis singulas lectiones, quas in scholis diuersis in libris exponebam, remotiori loco sedens, intento auditu captabat, quas tamen, pueris confidens, felici furto perfectè docebat, & illorum scientiæ imprimebat.

Nouẽb. 20. Cap. 1.

Osdagus Episcopus Hildesemẽs.

Dan. 1.

Diligentiss. simè literis studet puer Beruuardus

Venerabilis igitur dominus Osdagus Episcopus, magnum quid futurum in illo prę-
uidens, Exorcistam eum ordinauit, diligentiùs me exhortans, etiam atque etiam curam illius vt agerem. Quamobrèm illum, interdùm in seruitium domini Episcopi extra monasterium excedens, mecum ducebam, vt illius ingenium, quod in multitudine ephebo rum discernere, atque ad votum meum discutere non potui, illis remotis, singulari studio subtiliùs diligentiusque euentilarem: mirumque in modum varijs virtutum pigmentis ornata ex illo responsa tuli. Nam sæpè totum diem inter equitandum studijs deterriimus: nunc legendo, sed breuiùs quàm soliti essemus in scholis: nunc poẽsi nos exercendo, per viam metro lusimus: indè ad prosaicam palæstram exercitium alternantes, interdùm simplici cõtextu rationem contulimus, sæpè syllogisticis sophismatis inuadimus. Ille quoque crebrò me, etsi verecundè, acutis tamen & ex intimo aditu philosophiæ prolatis quæstionibus, solicitabat. Penè aũt nulla hora, ne refectionis quidem, desidiæ illum arguebat. Et quanquàm viuacissimo igne animi in omni liberali scientia flagraret, nihilo minùs tamen & leuioribus artibus, quas mechanicas vocant, studium impertiit. In scribendo verò apprimè enituit, picturam etiam limatè exercuit: fabrili quoq; scientia & arte clusoria, omniq; structura mirificè excelluit, vt in plerisq; ędificijs, quæ pompatico decore composuit, pòst quoquè claruit. In negocijs verò domestics, & ad vsum familiaris rei pertinentibus, viuacissimus executor, acsi his à puero inutritus, calluit.

Magnũ ingenium pueri,

Etiã mechanicis artib⁹ excellit.

Cap. 2. Annus autem eius Adelbero Palatinus Comes, hunc prę clarum adolescentem in affectum filij sibi adoptauit, quia in eo salutaris consilij stationem saluberrimam reperit. Adeptus verò à Vuillegiso venerabili Archiepiscopo Subdiaconatũs gradum, aliquandiù cum illo conuersatus est: & cùm propter morum honestatẽ ac vitę probitatem, religionis in illo profectum sentiret, Archiepiscopus Diaconũ illũ ordinauit, interiectoq; non lõgo spatio, presbyterij eum honore sublimauit. Reuersus indè ad prefatum Comitem, amantissimè abillo susceptus est: cui tanta ille humilitate ac instantia inseruiebat, vt cęteris refrigerandi causa interdùm remotis, ipse dies noctesq; cõtinuas indefessus ei adhęreret, & ægri senis imbecillitatẽ patientissimè toleraret, inter ipsũ & familiã medius incederet, salutaribus monitis illos informãs, & curã illorũ apud Comitẽ vigilanti benignitate frequentans. Pro paterno quoq; affectu ad filios Comitis totum se profudit, magnamq; inter illos gratiã conciliabat. Et quanuis in huiusmodi familiaritate inuidia facilè subrepat, hanc ille tamen maxima cautela in plerisque declinabat. Inter patrem quoquè & filium, dominum videlicet Episcopum, internuncius sępè discurrebat, magnamq; inter illos familiaritatis gratiã conflabat. Ipsi quoquè Episcopo tantũ complacu-

Initiatur sacerdotio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

placuit, vt Dauentrensi cœnobio sua vice illum pręponere vellet: sed ipse imbecillis aui infirmitatem sustenrare, quàm Episcopales delicias appetere, malebat.

Cap. 4. Quo defuncto, ad palatium se contulit, seruiturus Othoni eius nominis tertio Imperatori, qui septēnis adhuc puer, cum venerabili matre domina Theophania Augusta rebus prærat. A qua benignè susciptur, atq; in breui summæ familiaritatis locum apud illam obtinuit, adeò vt dominum regem fidei illius, literis imbuendum, moribusque instituendum, consensu cunctorum Procerum, commēdārit. Interea domina Imperatrix, maximo dolore totius regni, rebus humanis excessit. Vndè dominus vtroq; parente orbatus, totum se regendum in stationem fidissimi magistri contulit: quem familiaritate complectebatur præcipua, nec ab vllo inferiùs tractari patiebatur, quem vniuerso virtutum decore respersum venerabatur. Per idem tempus venerabili Episcopo Osdago decedente, hic religiosus vir Beruuardus, votis omnium ad pontificatum eligitur. Anno igitur Dominicæ incarnationis noningentesimo nonagesimotertio, Indictione sexta, à Vuillegiso Archiepiscopo Hildesemensi Ecclesię ordinatur octauodecimo Calendas Februarij.

Fit præceptor Othonis 3. Impe.

Creatur Episcopus Hildesiensis.

Cap. 5. Adeptus itaq; pontificatū, quanta continētia iuuenile corpus ad virtutū culmē cōgerit, dici non potest: modum in cunctis agendis præcipuè amplectens, iuxta illud sapientis, Nè quid nimis. Morum quoq; grauitate mirificè senes ipsos superabat, adeò vt subditos seueritatis censura ad agenda in plerisq; instituerit. Frugalitatem verò in appetēdis ciborū delicijs, in eo laudare vix vllus sufficit. Tempore verò nocturnę quietis, stratis * cōpositis, lectioni interdùm intendebat: sæpè somnum interrumpens, furtiue oratione, donèc clerici ad matutinos hymnos consurgerent, vacabat: hymnisq; expletis, multotiès psalmodiā in diurnum vsq; crepusculū extendebat. Deindè aliquātulùm pausans, corpusculū recreabat, donèc item diluculò canonicū cursum Primę horę in ecclesia persoluebat. Quo expleto, quasi regulariter sub disciplina cōstitutus, capitulū cū fratribus adijt, feriā quoq; & lunationē, nominaq; fratrū, quorū annualis memoria instabat, quotidiè recitari iubebat. Oratione verò peracta, circa Tertiā horā ad Missarū solemnia festiua celebratione, processit, & magna animi cōtritione seipsum totū Domino prosudit. Indè in publicū progressus, forēses causas & oppressorū negocia breuiter examinabat, quia ingenio ac facūdia apprimè pollebat: habuitq; clericū dispensatorē, qui elemosynæ ac pauperibus præerat: quorū multitudinē, centenos videlicet, vel eo amplius dictim abundātissimè victu refecit. Plerosq; etiā vel argēto, aut cæteris subsidijs, prout facultas cōcessit, subleuabat. Indè officinas, vbi diuersū vsūs metalla fiebāt, circumiens, singulorū opera librabat, donèc circa Nonā ritè oībus peractis, cum timore ac Domini benedictione ad mēsam, fratrū populiq; stipatus frequētia, consedit, nō pompaticè quidem, sed religioso silentio cunctis ad lectionē intētis, quæ inter cœnādum nō breuis legebatur. Infirmis quidē fratribus & senio cōfectis benedictionē de manu sua hilariter dirigebat, cùm tamē nullū egenū in vrbe vel suburbio, quē scire posset, huiusmodi pietate priuaret. Ità qppe, iuxta Apostolū, oīa oībus esse desiderabat, vt oēs Christo lucrifaceret.

Cap. 9.

* cōpositis

Eius proli. xę vigilię & preces.

Ampliùs 100. pauperes alit quotidiè.

1. Cor. 9.

Cap. 6. Arduum & difficile est, quotidianū eius studium verbis perstringere, quia omni nitū inter diem noctemq; in diuinis perstabat. Nihilominùs quoquè cunctos sibi adhærentes, ad huiusmodi negocium impellebat: nec aliquid artis erat, quod non attēteret, etiamsi ad vnguem pertingere non valeret. Scriptoriæ nanq; arti nō in monasterio tantùm, sed & in diuersis locis studebat. Vndè & copiosam bibliothecā tam diuinorum, quàm philosophicorum codicum comparauit. Ingenioſos etiam pueros secum vel ad chorum ducebat: quos quicquid dignius in vlla arte occurrebat, ad exercitium impellebat. Et cùm in Christi gazophylacio quęcunq; idonea sciuit, fideli deuotione congereret, non minùs tamen Cęsari, iuxta Euangelium, sua persoluebat. Nam tertio Othoni Imperatori, * beneuolentissimo atque amicissimo animo, pro scire ac posse, obsequebatur. Saxonia qppe magna ex parte piratarū cęterorumq; barbarorū feritate depopulata, continuis latrocinantiū incursibus sine intermissione patebat. Quā pestē depellere magno suo suorumq; periculo instabat, & nunc cum alijs, interdumq; cū suis solis super eos irruens, fortiter illos attriuit. Demùm diuino instinctu munitiunculā admodùm munitā extruxit: in eaq; copijs militū dispositis, barbarorū impetum repulit, populumq; Dei ab hostili feritate liberauit. Hac autem industria sacerdotis CHRISTI barbarico tumultu in illis locis eliminato, acriùs in circunsita loca debacchati sunt. Quibus vigilan-

Matt. 22.

* affectuosissimo

Vuandalos hos fuisse scribit Krātzius.

tissimus Dominici gregis pastor, vt fortis gigas se opposuit, & in rure Vuirinholt nuncupato, vbi tutissima illorū statio fuerat, prędium munitissimū instituit, copias quoque militum cum necessarijs rebus abundantissimè collocauit. Diuina itaq; gratia perieulosissimum locum populo Dei fecit tranquillum, ità vt omni spurcitia diabolicę ac barbaricæ fraudis eliminata, locum hostilis incursionis, faceret locum orationis, & in oratorium Deo consecraret in honorem sancti Lamberti pontificis ac martyris.

In prędijs autem Ecclesiæ suæ tanta congessit, vt triginta vel plures præcipuas chorres cum litorum ac colonorū familijs, clarissimis ædificijs prænitentes comparārit, cùm in alijs innumerabilibus locis decem mansos vel octo, aut minus, aut plus, prout causa aciderat, conferret. Antiqua nanq; loca, ab antecessoribus suis possessa, quæ ille inculta reperit, optimis ædificijs collustrauit. Ecclesiam quoq; suā miro studio decorare ardenter instabat. Vndè exquisita tam lucida pictura tam parietes, quàm laqueāria exornabat, vt ex veteri nouam factam putares. Fecit & ad solennem processionem in pręcipuis festis Euangelia, auro & gemmis clarissima: thymiamateria quoq; precij & magnifici ponderis. Calices nihilominùs plures, vnum ex * onyche, alterum verò crystallinum mira industria composuit. Coronam quoq; auro argentoq; radiantem miræ magnitudinis in facie templi suspēdit: ciuitatemq; muro ac turribus munire inchoauit. Paruam etiam ecclesiam valdè splendidam extra murum in honore viuificę Crucis extruxit, cui-us etiam aliquam partem, largiēte domino tertio Othone Augusto Imperatore, ibidèm clarissimis gemmis auroq; purissimo inclusam cōdidit: vbi etiam diuina pietas plurima signorū miracula per virtutem S. Crucis ostendit. Et cùm venerabilis pontifex Beruuardus thecā auro gemmisq; lautissimā, in qua viuificum lignū includeret, pararet, ac cum tribus particulis sancti ligni quartā, si fieri posset, excidere tentaret, vt per singulas apsides portiones conderet, nec gracilitas, nec paruitas quacunque ex causa sectionem admitteret, eccè subitò inter manus eius quarta particula eiusdē sacratissimi ligni, Angelico, vt creditur, ministerio delata apparuit. Mox igitur lætus pręsul, lignum sanctum per quatuor apsides parauit. O quanti indè potantes, ardorem vehemētissimæ febris sępiùs virtute sanctæ Crucis restinxerunt? Multotiès quoq; oborta aëris inæqualitate pestilentiam fideles hoc viuifico ligno se suaq; lustrantes sedauerunt: multaq; virtute huius sanctissimi triumphi fiunt quotidiana remedia.

Cap. 7. Multi augent facultates Ecclesię suæ.

* onychino

Condit ecclesiam S. Crucis.

Miracula S. Crucis.

Monasterium quoq; in septētrionali parte ciuitatis Hildesemēsis, in loco quodā squalido, ac feris & brutis animātibus coaptato, tota deuotione & apparatu decēti instituit: quod prędijs sufficientibus dotatū, cœnobitis Deo famulātibus ibi collectis delegauit, in cuius crypta eccleśię sexagintasex corpora reliquiarū, digna veneratione ab eo condita sunt. Et cùm iam transitūs sui diem, quem semper optauerat, imminere prędiceret, capellam inter sacellum S. Crucis & monasteriū suum cōstructā, in honorem S. Martini dedicari fecit, ibidemq; pro augmēto religionis ipso die habitū priorē mutās, monasticæ professionis iugū suscepit. Tactus deindè infirmitate vltima, ad eandē capellam se ferri præcepit, iustum esse asserēs ibidèm vitę terminū sortiri, vbi secularis abrenunciationis habitū sē cōtigisset insigniri. Sic itaq; vir Dei beatissimus, diutina corporis molestia tritus, bonū certamen certans, cursum consummans, fidē seruās, ingressus viam vniuersæ carnis, cęlestibus admixtus est spiritibus. Qui enim quousquè vixit, Domino se sacrificium iustitiæ sacrificauit, sic plurimis magnificatus insignijs, duodecimo Calendas Decembris cęlesti pace quieuit. Sedit autem in cathedra Episcopali triginta annis.

Cap. 8. Monasterium S. Michaël. lis extruit.

Iaduit monasticū habitum.

Feliciter migrat ad Christum.

Mox verò tanti patris excessu tota ciuitas permota cōgemuit, & tam clerus, q̄ omnis populus * medullitùs indoluit. Mirum enim in modū vir iste omnibus oīa factus est. Inter diuites & pauperes, inter elatos & humiles, authorabili quadā modestia medius incedebat, & vtrobiq; iustè prouidus, nec mitibus intractabilis, nec proteruis apparebat despicabilis. Præceperat aūt adhuc viuēs, vt feretrū, quo ad tumulandū corpus eius efferebatur, non pallio, vt moris est, sed cilicio tātùm operiretur. Ex quo cūctis pater, quanta vir iste à Domino etiā tēporali honore sublimat', semetipsum humilitate depresserit, cuius itaq; Ecclesiastico exequijs ritè celebratis, corpus Deo dilecti prīsulis in crypta cœnobij, quod ipse fundauerat, ante altare S. Mariæ maxima cū fideliū Christi deuotiōe sepelitur.

Cap. 9. * condete. nūs

Cap. 10. Quantis aūt post hęc Dominus miraculorum insignijs confessorem suū fidelē glorificauerit, nō est nostræ paruitatis explanare. Sed nè cuncta præterisse videamur, pauca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Miracula ad tumulũ eius.

de pluribus explicamus. Quædam enim puella miserabilem in modum rota contracta, & diuersis ægritudinibus diù vexata, admonita per somnum, ad eius tumulum venit, & intra biduum sanata fuit. Quædam alia puella à dolore oculorum est curata. Abbas cœnobij sancti Michaëlis à dolore tibię, eius meritis est curatus. Plures quoquè deuoti homines vtriusque sexûs, nocturno tempore ad sepulcrum viri DEI psalmodiæ cantus se audisse, ac luminaria diuinitùs accensa vidisse, & miri odoris fragrantiam se sensisse testati sunt.

SANCTI PATRIS NOSTRI GERMANI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI ENCOMIUM *sanctissimæ Dei parentis, quandò adducta fuit in templum à suis parentibus, cùm esset tres annos nata. Habetur in Simeone Metraphraste.*

Nouebr. 21. Festus dies Præsentationis beatissimę Mariæ.

ECcè rursùs dies festus & celebris matris Domini: eccè progressus sponsæ, in quam non cadit vlla reprehensio: eccè primus processus futuræ eius gloriæ: eccè apertum proœmium diuinæ, quæ eam erat adumbratura, gratiæ: eccè clarum indicium eius eximiæ puritatis. Vbi enim non sæpè, sed semèl solùm in anno sacerdos ingrediens, peragebat cultus mysticos: illuc ea, vtpote quæ perpetuò maneret, à suis adducitur parẽtibus, & vt esset in sacris gratia aduris. Quis rem vnquàm talem cognouit? Quis vidit, aut quis audiuit ex ijs, qui nunc, aut qui vnquàm fuerunt, sœminam quæ adduceretur in intima sancta sanctorum, ad quæ vix paret aditus hominibus, vt in eis habitet & versetur? An non hoc est euidens demonstratio noui & alieni operis, quod in ea futurum erat posteà? Non apertum signum? nõ clarum indicium? Ostendant nobis, qui in eam linguas mouent, & vident tanquàm non videntes, vbinàm talia vnquàm viderunt, puellam ex professo adduci intra tertium velum, tanquàm donum in quod nulla cadit reprehensio, vt illic habitaret assiduè? eamque à diuitibus populi supplicantibus, & à virginibus seduci, eũ lampadibus adduci, à sacerdotibus & Prophetis supinis manibus excipi? Quomodò ergò noluerunt intelligere? Quomodò videntes prima, extremis fidem non habuerunt? Quomodò cùm quædam noua & aliena in ea priùs vidissent, dixerunt contra ea, quæ posteà facta sunt? Non enim casu & temerè fuerunt, quæ prima in ea euenerunt, sed fuerunt omnia vltimorum proœmia. Dicant ergò nobis, qui ex seipsis filia sunt in rebus inanibus sapiẽtes, quomodò cùm aliæ steriles pepererint, nullius ex ipsis filia reponitur in sancta sanctorum, nec accepta fuit à Prophetis? An non hęc poterant dicere, qui hæc & talia videbant, cuiusmodi etiam qui ex eis erant eiusdem sententiæ, dixerunt posteà in illius filium, Quisnam erit hic puer? Maximè.

Sed qui aliena quidem sentiunt, interitûs viam ingrediantur, & cadant in barathrum, quod ipsi fecerunt: Nos autem, qui sumus Dei populus peculiaris, sacerdotes & principes mundani, & monachi, serui & liberi, artifices & agricolæ, plantatores & piscatores, iuuenes & senes, viri & mulieres adeste, pronipto & alacri animo accedamus ad Dei parentem, & quæ in eam œconomicè priùs perfecta sunt, diuina mysteria intueamur. Quemadmodùm à parentibus hodiè virgo sacratissima in templum Dei per eius sacerdotes adducitur, quemadmodùm templum Domini animatum, templo inanimo dedicatur, quèadmodùm propheta Zacharias eam sua manu accipit & adducit in adita, nihil ægrè ferens, neq; dicens eius parentibus: Non faciã hanc rem maximè nouam, neq; puellam introducam in sancta sanctorum, vt in eis habitet assiduè, in quæ semèl in anno iussus sum intrare. Nihil tale dixit Propheta Zacharias: sed vt qui præsciuisset futurum, quoniam erat Propheta, eam expectans, sicut qui post eum fuit, Simeon illius filium, eam is quoquè excipit prompto & alacri animo. Deindè matrem amplexus, eam allo-

alloquutus est, sic dicens, & puellam tenens manibus: Vndenàm orta es, ô mulier? & quis nam est modus & scopus talis studij tui ac propositi? & quomodò cùm nullum tale habueris exemplar, sola inuenisti hunc nouum & non priùs auditum actum, introducens puellam, vt ingrediatur adyta? Quæ est tua deliberatio, dic nobis, & quæ cogitatio? Ego, inquit Prophetæ, sum Anna grato nomine: nata quidem sum ex genere sacerdotali, tribu Aaronitica, radice prophetica & regia: Dauidis autem & Solomonis, & eorum, qui deinceps fuêre, sum ramus. Sum autem cognata tuæ vxoris Elisabeth. Deindè viro quidem coniuncta fui lege Domini. Inuenta sum verò sterilis & infertilis multis annis. Nullum autem inueniens medicamentum, quod mederetur meæ calamitati, ad eum confugi, qui est solus potens, & ea reddit facilia, ex quibus non datur exitus: & ad ipsum os meum ex animo aperiens, cum luctu cordis clamaui & lachrymis, sic dicens: O Domine Domine, qui dolore affectas animas exaudis ocyssimè, cur me reddidisti diuersam à natura meorum Maiorum? Cur me fecisti parabolam in genere meo, & motionem capitis in tribu mea? Cur maledicti tuorum Prophetarum me fecisti participem, dans mihi matricem filios non producentem, & vbera arida? Cur fecisti, vt mea dona non essent accepta, vt quæ sim sterilis? Cur me siuisti subsannari à notis meis, irrideri à famulis, & vicinis haberi opprobrio? Respice Domine, exaudi Domine, miserere ô sancte. Facme similem volucribus cæli, & bestijs terræ, piscibus maris: quoniam ea quoquè sunt genitalia coram te, ô Domine. Nè brutis videar deterior, ô Domine, quæ facta sum ad imaginem tuam & similitudinem.

S. Anna matertè ppetuæ Virginis Mariæ.

Preces S. Annæ.

Osee 9.

Hæc cùm dixissem, hoc quoquè adieci ijs, quæ dicta sunt: Quoniam tibi Domine donum gratiarum actionis, omninò tibi dedicabo quem mihi dederis filium, vt is sit & maneat in tuo sanctuario, tanquàm sacrum donarium & munus pretiosissimum, quod mihi datum est à te, qui es perfectissimus dator pretiosorũ donorum. Hæc ego, cùm essem sub dio in meo horto, oculos in cælum tollens, pectus autem meum manibus verberãs, clamaui ad Deum, qui est in cælis. Meus autem coniunx, cùm esset solus in monte, & ieiunaret quadraginta dies, eadem à Deo supplex petebat. Sic ergò flexus, qui est paratus ad misericordiam & benignus Dominus, amborum precibus, misit diuinum Angelum, nobis prænunciatum meæ filiæ conceptionem. Statim ergò natura à Deo iussa semen excepit. Non enim ante diuinam gratiam ipsa ausa est excipere. Sed cùm illa accessisset, matrix quæ priùs erat clausa, suas portas aperuit, & à Deo acceptũ depositũ apud se detinuit, donèc Dei voluntate, quod in ea fuerat seminatũ, in lucem est editum. Hinc ergò eo ablactato, vota mea reddo Domino, quæ distinxerunt labia mea, & locutum est os meum in afflictione. Et ideò virginum cateruas coëgi cum lampadibus, conuocaui sacerdotes, congregaui cognatos meos, omnibus dicens: Omnes mihi gratulemini, quòd hodiè & mater & productrix effecta sum: non regi terreno meam offerens filiam, quoniam nec par quidem erat: sed DEO cælesti & Regi dedicatam: accipe deincèps, ô Propheta, meam à Deo datam filiam: & introductam, planta in loco sanctuarij, in promptu Dei habitaculo, in domo exultationis & lętitiæ: nihil curiosè inquirẽs, donèc Deo, qui eam hinc vocauit, visum fuerit, quæ ad eam attinent, ad finem deducere.

Votũ illius.

Angelus prænunciat nascituram S. Mariam.

Cùm hęc verba audijsset Zacharias, statim allocutus est Annam: Benedicta est radix tua, ô fœmina in primis veneranda: glorificata est matrix tua, ô amans coniugis: & gloriosa est oblatio tua, ô pia & Dei amans. Deindè puellam lętus tenens, eam prompto & alacri animo introducit in sancta sanctorum, sic vtiquè ei dicens: Adesdùm implementum meæ prophetiæ: Adesdùm perfectio pactorum conuentorum Domini: Adesdùm signaculum eius testamenti: Adesdùm finis eius consiliorum. Adesdùm delatio eius mysteriorum. Adesdùm specula omnium prophetarum. Adesdùm conciliatrix eorum, qui malè dissentiunt. Adesdùm coniunctio eorum, quæ erant malè disiuncta. Adesdùm firmamentum eorum, quæ deorsùm inclinantur. Adesdùm renouatio eorum, quæ erant inueterata. Adesdùm iubar eorũ, qui siti sunt in tenebris. Adesdùm donum maximè nouum & diuinum. Adesdùm Domina omnium terrigenarum, ingredere in gaudium Domini tui. Nunc quidem inferre in terra, quæ conculcatur ab hominibus: Paulò pòst autem in superna, & ad quam non patet hominibus aditus. Cùm sic, vt erat consentaneũ, dixisset mysta puellæ, eam vbi oportebat deposuit, & vbi conuenerat, & fuerat prędestitutum. Puella aũt valdè lętans & exultans, ibat in templo Dei, tanquàm

διάταξα

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in thalamo, cùm ætatis quidem ageret annum tertium, esset verò perfecta diuina gratia: vt quæ esset prædestinata & præcognita & præelecta à Deo, & dispensatore vniuersorum ante mundi constitutionem. Mansit autem decæterò in sanctis sanctorum, seu in templi penetralibus, ambrosiam nutrimentum per Angelum accipiens vsque ad secundam ætatem. Tunc autem Dei nutu & consilio sacerdotum, de ea datur sors, & sorte eligitur Ioseph iustus, & hanc sanctam virginem diuino cõsilio ex templo Dei ab eius accipit sacerdotibus, ad inescandum mali authorem serpentem: nè tanquàm virginem aggrederetur, puellam ab omni labe alienam, sed tanquàm ad desponsam ad eam accederet. Fuit ergò illa incorruptissima in domo fabri Ioseph seruata Domino omnium architecto, donèc, quod ante secula fuerat absconsum mysterium, in ea esset perfectum, & hominibus Deus ex ea effectus, esset similis.

Angelus cibũ affert S. Mariæ in templo degenti.

Sed de his quidem dicere, est alterius operis & temporis conuenientis: nobis autem rursùs ad propositum redeat oratio, & laudibus celebretur hodiè dies deductionis. Abi ergò ô Domina Dei mater, abi ad tuam hereditatem, & vade in atria Domini exultans & lætans, alacrisque expectans in dies sanctissimi spiritùs in te aduentum, & potentiæ altissimi adumbrationem, & vnigeniti tui filij conceptionem, vt Gabriel tibi prædicet: & da ijs, qui tuum festum peragunt, tuum auxilium, protectionem & defensionem, eos omni ex parte liberans tuis intercessionibus ab omni necessitate & periculis, morbisq; grauibus & omne genus calamitatibus, & à futuris iustis minis tui filij. Eos autem collocа, vt mater Domini, in loco deliciarum, vbi est lux & pax & rerum expetendarũ summum donum: & fiant muta labia dolosa, quæ contra te iustam loquuntur iniquitatem in superbia & cõtemptione, & exterminetur in ciuitate tua imago eorum. Erubescant, & deficiant, & pereant, & cognoscant, quòd nomen est tibi Domina. Tu sola Dei genitrix excelsissima super omnem terram.

Vide quãta possit sanctissima Dei genitrix.

Nos autem, ô Dei spõsa, fide benedicimus, desiderio honoramus, & metu adoramus, te semper extollentes, te laudantes, & te venerabiliter beatam pronunciantes. Est enim reuerà pater tuus beatus inter viros, & beata mater tua inter mulieres. Beata domus tua, & beati noti tui. Beati, qui te viderunt. Beati, qui tecum sunt versati: beati, qui tibi seruiêrunt. Beata loca tua. Beatum templum, in quo tu fuisti oblata. Beatus Zacharias, qui te vlnis suis est amplexus. Beatus Ioseph, qui te despondit. Beatus lectus tuus, & beatum sepulcrũ tuum. Tu es enim honor honorantium, & præmium præmiorũ, & altitudo altitudinũ. Sed ô mihi sola Domina, mea ex Deo consolatio: ardoris qui est in me rosdiuinus: exiccati mihi cordis diuinitùs irrorans aspersio: tenebrosæ meæ animæ lampas lucidissima. Dux meę dubitationis, vires imbecillitatis, nuditatis amictus, opes mendicitatis, immedicabilium vulnerum curatio, lachrymarum ablatio, requies gemituum, alleuatio dolorum, calamitatum transmutatio, vinculorum meorum solutio, spes meæ salutis, & bonorũ omnium remunèratio, exaudi meas precationes, miserere meorum luctuũ, & excipe meos fletus: miserere meî, flexa meis lachrymis. Te moueat meî misericordia, vt matrem benigni Dei: adspice & annue meæ supplicationi. Impie meî sitientis desiderium, & coniunge me meæ cognatæ & conseruæ in terra mitium, in tabernaculis iustorum, in choro sanctorum: & dignare me tu, quæ es omniũ defensio, & omnium lætitia, & vehemens gaudium, vt simul cum ea læter, te rogo.

Ecce quomodò inuocat Dei matrem in sui auxiliũ.

Rogo te præterea, vt in gaudio illo, quod reuerà verbis non potest exprimi, perpetuisque delicijs & insatiabilibus, & in regno eius, quod caret vespera, & nunquàm terminatur, eos colloces, qui fide & desiderio hoc venerandum tuum festum peragunt. Certè Domina Dei parens, certè meum refugium, vita & defensio, arma & gloriatio, spes & robur meum: concede mihi, vt ego quoquè cum ea fruar inenarrabilibus, & quæ comprehendi non possunt, tuis bonis, in cęlesti & quæ dici non potest perseuerãtia. Habes enim, sat scio, cum tua voluntate concurrentem potentiam, vt quæ sis mater altissimi: & propterea audeo. Nè ergò priuer mea expectatione, ô Domina intemerata, quæ vniuersorum expectationem supra rationem peperisti, Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum & Dominum & Regem vniuersæ creatæ naturæ: Quem decet omnis gloria, honor & adoratio, cum patre principio carente, & sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

SAN-

Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei parentis, quandò fuit oblata in templo. Habetur itidèm in Simeone Metaphraste.

Vlchra nobis principia argumenti dicẽdi ostendit hic dies festus: parauit pulchras conscensionum semitas: iecit pulchra fundamẽta asscensionum, nunc erigens ad se orationem. Quamobrèm eam tollens sublimem, gratia euehit ad encomiorum altitudinem: & gradus mutans gradibus, laudem transfert à gloria in gloriam. Sed quoniam fieri non potest, vt ea simul cum rebus extollatur, è terreno profundo parùm énatãs, exiliter erigitur ad argumenti altitudinem. Agè ergò nos quoquè cum ea laborantes, corporis onere deposito, mentis penna simul ad festum extollamur, & intra adyta progredi festinantem castissimam virginem, prompto & alacri animo consequamur: & nos ab externo errore colligentes, orationis vestibula deinceps conscendamus. Neque enim pratorum pulchritudo adeò facit, vt ij, qui extrà obeunt, ea cupiant ingredi, vt odoratus hortus encomiorum Virginis, ingressum reddit iucundum volentibus. Etenim est hoc pratum, & pratorum maximè odoriferum, & varium, & incorruptione coronans eos, qui decerpunt: non vernis comatum floribus, qui speciei habent delectationem, quæ facilè marcescit: sed emittens gratiæ bonum odorem, perfundit sensum, & mentem apud se longè suauissima demulcet auditione. Nam in illis quidem sensus quoquè capiens satietatem, non similiter delectatur ijs, qui apparent posteà. In his autem, eorum quidem, qui præcesserunt, manet odor: eorum autem, qui succedunt, accedit maius desiderium. Malum quidem spectaculum, vnà cum tempore marcescentem habet pulchritudinem: Hic autem decor perpetuam fert animæ delectationem: & quomodò qui vestibula regia fortè sunt ingressi, ex externis coniectant internam positu- ram, quæ sensu non iudicârũt, mente coniectant excellentia: idem etiam ostenditur accidere in vestibulis encomiorum. Atque in omnibus quidem, vt arbitror: non minimum autem in his quoquè, vt arbitror. Nam in altitudinem quidem elata sunt procœmia: præclarus verò argumenti ornatus ex his apparet, intrinsecùs plurima habens incremen- ta, gloria & pulchritudine insignia. Est ergò nobis propositum, ad ingressum parùm attollere oculos, & qui latet, quoàd eius fieri potest, intueri decorem, etiamsi fieri non potest, vt contemplemur vniuersam eius elegantiam. Agè verò oratione procedamus interiùs, ductricem habentes ipsam Reginam.

Nouẽbr. 21. Et hic habes festum diem Præsentationis Virginis.

Sed video nunc hanc concionem luce infinita coruscare, & mente illuminor, & mihi venit in mentem exilire, & ea, quę nunc peraguntur, magna esse visione apprehendo, & Angelos simul choreas agentes mente cogito, & omnia noua, & aliena, & digna pulchro cæli ornatu. Hinc mihi videtur eius, quæ laudatur, gratia in medium procedere, & vniuersum cœtum implere lætitia, affatim dona tribuens. Quamobrèm spem eorum attendentes, omnes simul ingrediamur, vnusquisque reddens id, quod debetur. Qui diecit, sermonem: qui prudenter audit, auditionem: qui ministrat, adimpletionem: & omnia, quorum debiti exolutio ad ingressum adhortatur. Præcedant ergò sermones, quæ deinceps sequuntur, ad se congregantes. Atque iam quidem ij, qui virginem pepererant, ad templi eam fores adducebant, Angelis eam circuncirca stipantibus, & supernundanis Virtutibus omnibus simul collætantibus. Nam etsi ignorabant arcanum modum mysterij, vt serui tamen, iussu Domini, seruiebant eius processui. Et primùm quidè considerabãt, videntes (vt qui sint naturę intelligentes) eam esse preciosum vas virtutum, & ferre signa incorruptæ puritatis, & habere corpus procùl remotũ à vitiorũ colluuie. Deindè autem iussui parentes, munus implebant. Tunc lampades luminis ingressum lætificabant, & omnia quæ templo continebantur, conuertebantur ad lætitiã, ipsis, vt puto, inanimatis simul cum Angelis lætantibus. Quamobrèm mihi quoq; licet eum eis choros ducere: & tanquàm tunc præsenti, venit in mentem, in vocem erumpere, quæ dicitur aptè & conuenienter:

Introducit S. Maria in templũ Angelis exultantibus.

Dila-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Encomia sanctissimæ Virginis.

Dilata atria ad excipiendam latiorem, quæ sub adspectum cadere & non cadere conspecta est, creatam naturam: in qua comprehensus, qui comprehēdi non potest, vitij latitudinem redegit in angustissimum. Accende lampadem luminis, & ingressum lætifica. Facem tanquàm signum aliquod tolle sublimem, & ad te dirige orbem terræ, vt lucidam intueatur nebulam, & radiorum eius fiat particeps, vt ex ea videat scatēt em fontem luminis. Pande portas tuas, & introduc portam, quæ percipitur intelligentia: per quam cùm solùm transijsset Dei verbum, obsignatā conseruauit, sicut nouit. Nam etsi accepit portæ appellationem, virgo tamen vsum cōseruauit: & impleuit quidem rei ministerium: incorruptionis tamen non soluit signacula. Sustine velum, vt intra id ingrediatur Verbi velum animatū, quod in se celauit diuinitatem, & eius igne nō fuit combusta essentia materialis. Accipe quod fuit in spiritu inauratum candelabrum, lucernæ cuius fines illuminat, per quam accenderunt septem dona spiritûs, & mundum terræ illuminârunt. Accipe mensam, quæ portat vitam, in qua vitæ nostræ panis propositum illuminârunt. Accipe mensam, quæ portat vitam, in qua vitæ nostræ panis propositus, ambrosia pauit eos, qui illius fuerunt participes: ex qua crateres sapientiæ imperturbatum & purissimum effundunt poculum cognitionis. Orna sancta sanctorum, & sanctissimum excipe tabernaculū, quod est capax essentiæ immaterialis: quod nostrum, quod ceciderat, excitauit tabernaculum: quod parentis nostri Dauid tabernaculum, quod fuerat ablatū, rursùs erexit: per quod membra, quæ fuerant dissoluta nostra transgressione, fuerunt redacta ad suam integritatem. Accipe aureum thuribulum, in quo Verbum, quod carnem assumpsit, bono odore impleuit orbem terræ: in quo combusta fuerunt crimina inobedientiæ: per quod liberatur aër à molestia inquinamentorum, per quod bonus odor spiritûs spirauit in homines.

Ezech. 44.

Introduc arcam sanctificationis, quæ intûs accepit eum, qui dedit legem, quæ portauit mannam cælestem, quæ à diluuio peccati seruauit nostram naturam, & per partum liberauit orbem terræ ab interitu. Noui testamēti thesaurum. Vrnam inclytam ac gloriosam. Tabulas à Deo impressas characteribus, in quibus inscriptū Dei Verbum supra rationem, legalis literæ difficultatem traduxit ad lenitatē spiritûs. Cape virgam sacerdotalem, quæ absq; irrigatione produxit florem qui non marcescit, nempe Dominum. Sanctam terram & desiderabilem, ex qua orta est veritas & iustitia: in qua operculo tecti pedes prohibētur progredi: ratiocinatio, inquam, quæ dubitatione operitur & incredulitate. Vmbrosum montem, in quo Verbo placuit habitare: in quo cùm recubuisset natura, declinauit peccati exustionem: ex quo sine manibus deuolutus lapis angularis, inimici contriuit imaginē, & redegit in puluerem. Accipe oleam frugiferam, per quam fœcaturijt oleum exhilarans, & pinguefecit creaturam. Thronum gloriosum, regium vehiculum, quo vectum Verbum cum carne aduénit. Sanctam Sion, quam elegit Opifex, quā verbo prouidentiæ parauit ante secula, in qua in carne est genitus, ex qua progressus, vires contriuit impiorum. Apprehende lectum Solomonis, quem in orbem circunsistunt sexaginta potētes: nempe diuinitùs inspiratæ scripturæ veræ propheciæ, quæ per ea, quæ significârunt, suo testimonio comprobant, Deum esse ex ea pariendum: in quo verbum cùm cecidisset, cùm carne exurrexit, & inimici tyrannicam validè affixit potentiam. Eam forceps expressit propheticus, qui carbonem ferebat, & labra expurgabat. Quæ Seraphicè custodiebatur, & per spiritum sanctum prædicabatur. Eam indicauit liber obsignatus, quem nullus legit sciēs literarum, præter eum, qui obsignauit & seruauit supra rationem. Eam charta significauit purissima, in qua Verbum sine scriptis impressum, scidit fraudis chirographum.

Num. 17.

Dan. 2.

Cant. 1.

Esa. 6.

Esa. 29.

Hæc est, quæ à dexteris Dei adsistit Regina, quæ propè est pulchritudine & splendore: quæ est speciosa natura, & nullam suscipit maculam libero suo arbitrio. Quæ assedit ex Libano virginitatis, & mundum perfundit vnguento: ex qua dulcedo diffluens, verrem amarorem ligni dulcem reddidit: cuius supra mel labra extiterunt dulcia, & è lingua eius tanquàm è fonte manauit lætitia. Cuius vestes vnguento delibutæ, bonum odorem emiserunt supra omnia terræ aromata. Hanc introduc tanquàm sponsam, cuius pulchritudo est incomparabilis, & gloria ineffabilis: cuius lux oculorum, solis superat radios. Hortum conclusum, quem peccati cogitationes non possunt intrare: in quo diuina planta, quæ citra agricolæ culturam germinauit, ligni maledictum, quod prius in vita mirandum in modum crescebat, exiccauit radicitùs, & eius loco effecit, vt floreret benedictio. Fontem reuerà signatum, ex quo manant fluenta purissima, & irrigant orbem terræ. In quo limi, qui conturbabat, non sunt deprehensæ reliquiæ: ex quo procedens fluuius gratiarum, circuit vniuersam, quæ est sub sole, regionem. Suscipe, quæ per aërem ingreditur, nubem: in qua sedens, qui ingreditur super nubes cælestes, destruxit simulacra, quæ colebantur ab Aegyptijs. Introduc Dei ciuitatem animatam, quæ eius impulsu lętatur in æternum. Sanctificatum tabernaculum, domū gloriosam, templum quod non potest dissolui. Cuius tu fuisti & figura & signum, expectans vt ea fieret manifesta: eam tu iam tenes: eam introduc, & cede tanquàm potentiori.

Esa. 19.

Hucusquè siste figura: fac vt cessent consueta ænigmata. Quousquè vmbram attendis? Quousquè in litera gloriaris? Ecce gratiæ radij illuxerunt: Ecce signa literæ in spiritum sunt transmutata. Es defessum figuris inseruiens: ecce accedit, qui noua facit. Transi ergo à lege, quæ consenuit, ad verbi gratiam, quę est noua. Cur in somnijs perseueras, cùm eam accipias, quæ euentum cōciliat? Cur sacrificiorum sanguine adspergeris, & eorum odore suffumigaris, cùm qui iussit, ea nō admittat? Sacrificium enim, ait verbum Patri, & oblationem noluisti: corpus autem perfecisti mihi. Venit, qui proprio suo sanguine ea facit cessare: & naturam non à carnis inquinamentis, sed à peccato repurgat. In foribus redemptio: in portis tuis est prędicatio. Hāc ad te prępmisit, quæ prędicit mysterium. Ipsa eorum, quæ tibi sunt verbis significata, in se affert euenta. Esaias significauit, dicēs:

Esa. 41.

Pſal. 39.

Esa. 7.

Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filiū: & vocabunt nomen eius Emmanuel. Hanc Ezechiel nominauit Dei portam. Hanc Dauid aream sanctificationis. Hanc Mosi priùs descripsit rubus, qui ardebat in monte, & nō comburebatur. Hanc cum gaudio excipe: propero & alacri animo accurre: adora eam, vt quæ sit superior omni re creata, tam quæ sub adspectum cadit, quàm quę non cadit: amplectere purissimum habitaculum: immaculatum introduc tabernaculum, & cæde inquinatum educ cœtum Iudęorum. In eos valdè clamant responsa Prophetarum: apertè vociferatur sanguis. Cur tabo & sanie inquinamentorum ipsorum pollueris? Cur iniquitatibus eorum macularis? Cur eorum profanam tegis arrogantiam, & iram creatoris accendis vehementiùs? Siste hucusquè iam vltoris: nè vlteriùs accendas eius, qui te finxit, furorem. Etenim quo maior congregatur multitudo peccatorum, eo maior existit vltionum redditio: immò verò ijs, quæ admissa sunt, grauior: quando quidem fert ad immortale supplicium. Hæc tibi iuber, vt cesses. Hęc venit, vt te excipiat. Hæc te maiorem accepit gloriam: etenim rerum finis ei obtigit. Quorum enim figuras ostendebas, eorum ipsa ostendit euētum. Quanquàm vmbra est minor corpore, & ænigma veritate, & sermo re, & imago causa, tu ab eius splendore tantùm differs. Nam tu quidem ab vna propria gente cultum accipis: ipsa autem ab omni creata natura insigniter honoratur. Et tu quidem quę Dei habes, quę intermittitur, adumbrationem, non multò pòst, ea dimissa, dissolueris: Hæc autem, quæ essentiali habitatione verbi eam accepit, permanet in æternum minimè dissoluēda, nunquàm nudata hac gloria. Hinc ergò excede, cedens melioribus. Neque enim vt illic maneas, tibi erit reliquum, etiamsi velis, cùm sint tibi causæ ministræ aduentûs.

Ecce Virgo sanctissima ab omni creatura insigniter honoratur.

Hęc à me ad templum dicta sunt satis conuenienter, vt qui hęc persuasum habeam ex ijs, quæ nunc cernuntur: quæ quidem existimo admittere eos, qui audiunt, citra examinationem, examinationis loco re ipsa probantes. Postquàm autē fuit introductum eius spatium, quod est vel cælis ipsis latius, signum eorum dissolutionis, quæ in templo fieri consuenerunt, eam statim viderunt: gloriam quidem sua sponte ad eam currere: se autem ea indies priuari, animaduerterunt. Tunc verò qui munus sacerdotale obibat Zacharias, dono prophetico inspiratus, Virginis quidem aduentu est lætatus: considerabat autem eius quoq; animæ immēsam pulchritudinem, quæ latebat in muliebri habitu: animaduertebat verò intemeratam ferre noua & aliena naturæ signa, etiamsi ea erat vt vnusquisq; prædita. Nam erant quidem mores ei incomparabiles: & erat eius vitę agendæ ratio composita virtutibus. Quamobrèm in dies procedente ætate, crescebant in ea dona spiritûs, & versabatur cum Angelis: nec erat diuinarū expers apparitionum: Cum ea, vt solebat, versante in adytis vidit Zacharias quēdam sermocinantem, qui erat inusitata specie, & ei prębentem alimentum: erat aūt, qui apparebat, Angelus. Quam obrem mente à se discedebat, & hęc apud se cogitabat:

Spatium. χωρίον. significat aūt spatiū & secundū. nam.

Angelus attulit alimentū S. Mariæ.

Quid hoc est quod videtur? Nouum planè, & ab ea, quæ hîc est, alienum consuetudine est angelicus qui cernitur habitus, & alloquitur adolescentulam. Forma incorporeus affert nutrimentum, tanquàm corporibus conueniens: & essentia materiæ expers, tra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit mulieri canistrum, qui videtur materialis. Angelorum huc aductus solent esse ad ipsos sacerdotes, vt vel hortentur, vel dehortentur ab ijs, quæ sunt agenda. Neque verò ipsè apparèt. Ad mulierem autem omninò insolitus est eius, qui nunc cernitur, aduentus: idque cùm ea sit tenera ætate & iuuenis. Atque si ea quidem esset ex ijs, quæ sunt coniunctæ matrimonio: & morbo sterilitatis à liberorũ excluſa esset procreatione: & precibus contendisset, vt sibi daretur proles, & in hoc immorata esset eius oratio, eius quod cernitur, conijci posset dissolutio. Id autem Annæ semèl accidit: nostris verò temporibus non semper ostenditur. Nunc aũt ab eis quidem liber est aduentus virginis: est verò assiduus eius qui apparet, aduentus. Propterea maior mihi cõcurrit admiratio & metus: occultæ autem insident dubitationes, quidnam hoc fuerit, quid significaturus veneret Angelus: quodnam sit, quod affertur, nutrimẽtum: ex quonam penario sit hoc eductum: quisnam sit, qui hoc parauit: quænam manus hunc panem fecit. Angelorum non est parare, quod conueniat corporis necessitatibus. Nam etsi plurimi per eos sunt nutrienti, apti tamen nutrimentum prepararunt, & per corpus incorporei conseruis inseruiebant. Dan.14. Nam qui Danieli inseruijt Angelus, poterat eius, qui iubebat, virtute, non per alium, sed per se, quod iubebatur, implere. Sed Abbacum accepit intermedium, nè mores alieni, & spectaculum nimis magnum, & ab Angelis paratum quod non consueuerat ali- 3.Reg.17. mentum, terreret eum, qui alebatur. Porrò aũt coruus quoquè, qui inseruiebat Eliæ, nõ per se didicit locum, sed per Angelum. Quam aũt afferebat prædam, non aliundè, vt arbitror, afferebat, quàm ex diuitibus penarijs: non quõd nõ posset is, qui iubebat, ex tempore effectum prębere nutrimentum. Quomodò enim, cuius verbo producta sunt omnia sed vsui conueniens pręberet ministerium. Et illic quidẽ sic fuit dispensatum: hìc autem nullo intermedio accedit Angelus ad Virginem, resq; est arcana, & quam non possit assequi ratio. Adolescẽtula talia dona est assecuta, vt incorporei cedant eius ministerio.

Quàm sunt hęc dona insignia? Quidnam fecit Virgo, quo hęc meteretur? Quòd puritate quidem superauit omnes, quæ anteà fuerunt generationes, scio, vt cui sit hoc manifestum rebus ipsis persuasum, vt qui mores apertum acceperim indicium, & posthac rem ipsam: Sed vt tanta bona cõsequatur, quęnam fuerit causa? Fortasse cernetur virgo beneficiorum magnorum conciliatrix, per quæ Deũ ad se attrahit. Num responsa Prophetarum in ea implebuntur? Num eorum, quæ sperantur, finis in ea euenit? Num qui est venturus ad generis correctionem, ex ea nostram accipiet naturam? Etenim hoc fuit priùs prędicatum mysterium, & verbum quęrit eam, quæ sit ei inseruitura. Num nõ alia fuit priùs electa ad eius ministerium, pręter eam quæ cernitur, adolescẽtulam? Immensam enim, quæ in ea latet, mẽte cogito castitatis pulchritudinem, & eius, quæ est in hoc cultu, in aperrum prolationem, in eam ostendit Dei beneuolentia. Quàm beata est domus Israël, ex qua tale germen pullulauit? Quàm beata est radix Iesse, ex qua vegetata hæc virgo orta est, quæ mũdo salutis florem est productura? Quàm est gloriosa memoria eorum qui genuerunt, & vltra oẽm beatitudinem? Quàm sum ergò glorificatus, qui fruor talibus spectaculis & donis, & talem virginem orno in sponsam? Agam tibi in æternum gratias, ó templum Domini, quòd propter tuum ministerium non excidi ab ijs, quæ ab omnibus iustis desiderantur. Ego sum hodiè magnificatus super omnes sacerdotes. Hodiè sum glorificatus super omnes Prophetas. Ea enim, in quibus illi in vmbris imitati fuère mysterijs, eorum ego esse vera video principia. Verisimile est enim, hęc cogitâsse Zachariam, vt qui aliena & naturam superantia consideraret, quæ virginitatis sunt admirabilia. Ità enim fuerunt reuerà.

In teneri. ma ætate q perfecta fu. erit virt⁹ in S. Maria.

O procœmia miranda. O signa insignia. O augmentum corporis, accipiens summum gratiæ incrementum. O puram illam & clarissimam animam, quæ in florenti corpore ostendit dotes, quæ naturam superant: quæ eius imperfectione nõ fuit prohibita virtutis perfectione: cuius cùm Deo coniunctio, iuueníli ætate non fuit retardata. Quis vidit, quis audiuit talem affectum corporis, quod in sanctis habitat, & stipatur ab Angelis, & alimentum accipit ambrosiam? Nam animæ quidem incorporei communione, etiamsi ad summam peruenerint imparibilitatem, vix frui potuerint angelico nutrimẽto, etiamsi cibum Angelorum rationem, quæ falli & errare non potest, scriptura racitè significet. Hìc autem manus corporeæ admirabile, quod conspectum fuit, alimentum accipiunt, & per ipsum immaculata anima impletur donis. O summam puritatem! O affectum ætatis, quales scalas honestatis statuit ad cęlestium altitudinem, per quas verbum descen-

descensu nouo ad nos descendit: per quas, quod inferiùs erat situm, terrenum naturę tabernaculum assendit ad cælos?

Tu autem, ô homo, admirabilem & nouam in templo viuendi rationem audiẽs Virginis, noli de eo dubitare. Noli examinare ratione ea, quæ capere non potest cogitatio. Nè subijce comparationi ea, quæ sunt incomparabilia. Vides inauditam naturæ *inuo- *for. innũ. cationem, & de his dubitas? Vides ipsum Dei Verbum modo ineffabili habitâsse in eius vtero: & contendes, fuerit ne alimentum materiale, an expers materiæ? Vides paterno consilio spiritũs in ea adumbrationem, & de ministerio Angelorum dubitas? Nihil est dubiũ ex ijs, quæ sunt castissimæ Virginis: ex eius magnalibus nihil est, quod non sit conueniens. Omnia à veritate ipsa sunt confirmata. Oportebat enim diuinum tabernaculum augeri talibus assensionibus. Oportebat agnam immaculatam tali excipi conuiuatione, talibus cibis exatiari. Oportebat non in sanctis sanctorum tabernaculi, sed in ipso cælo cęli in prima ætate educari eam, quæ his conspecta est latior, & puritate antecelluit. Oportebat non vnum solum ei seruire Angelum, sed deciès mille millia eam stipare. Etenim quem illi minimè possunt videre, ipsa mirandum in modum in vtero continuit. Eum qui lucem induit tanquàm vestem, in suo sinu comprehẽdit. Eum qui pugillo continet vniuersa, virum factum in vnis continuit. Quis hęc cogitans, non de sua natura magna apprehenderit? Quis non propter hęc mente erectus fuerit ad altitudinem, & se existimârit omnibus esse superiorem? Quis non propter hęc magnos sumpserit spiritus, & supra suam assurrexerit humilitatem? Res est enim ingentis magnitudinis, & quę omnem superat magnificentiam. Considera enim ad quantam altitudinem res nostræ sunt euectæ, quæ humilitati proportione respondentem acceperũt assensionem. Cecideramus transgressione: effecti fueramus indigni prouidentia eius, qui nos formauerat, nihil inuenientes, quo possemus errorem excusare. Corruërat ergò natura: opus habebat eo, qui esset erecturus. Eum est assecuta non per alium, sed per eumipsum, qui est fabricatus. Erectio autem fuit noua & admirabilis: non iussu, quomodò olim in creatione, sed dispensatione conuenienter suæ benignitati. Non erigẽdi munus tradidit Angelis, sed sui submittendi sibijpsi commisit partes. Neque verò solùm erexit, sed etiam assumpsit: & quod fuerat assumptum, in sede paterna collocauit.

Natura hu manæ exaltatio.

Quid ad hanc magnam & ineffabilem cogitabo benignitatem? Quibus verbis infinitam laudabo submissionem? Quibus laudibus celebrabo Virginem, per quam hęc acta sunt, per quam lapsûs facta est reparatio? Quis honor exhiberi potuerit puritati eius ex æquo respondens, cuius amore captus Opifex, ex ea suum construxit tabernaculum, in quo minimè recusauit habitare, in quo paterna voluntas est impleta? Quænam gloria ei poterit tribui pro meritis, cuius superiorem gloriam pręter se ostendet creator? O donum, quod nullo potest honore, vt par est, affici. O pulcherrima pulchritudo omniũ pulchritudinum. O Dei genitrix, pulchrorum omnium summum ornamentum. Tu casum veteris nostræ nobilitatis erexisti partu tuo, qui est supra rationem. Tu primæ imaginis obscuratam speciem restituisti in suam pulchritudinem. Tu primæ parentis dolores in partu in gaudium cõuertisti. Per te paradisum purè sumus consecuti. Per te generis colonia ad propriam redijt mansionem. Per te recessit rhomphea versatilis. Per te, quę erant clausæ, deliciarum portæ fuerunt apertæ. Per te spes Prophetarum ad effectum sunt deductæ. In te finem acceperunt, quæ ab eis dicta sunt. Per te nostræ resurrectionis certa signa tenemus. Per te nos regnum cęlorum speramus esse assecuturos. Te nostræ salutis habemus adiutorem. Te nostri auxilij habemus defensorem. Te proponimus, cuius ore nostra dicatur excusatio. Te nostræ fidutiæ circunferimus gloriationem. Te Christianorum multitudo murum habemus firmissimum. Te fideles ręges arma habent valida. Per te bellorum frangũt audàces impetus. Per te consequuntur trophęa victoriæ. Tu ô Dei genitrix, nè despicias prèces eorum, qui semper petunt. Prębe manum laborantibus: opem fer eis, qui agitantur tempestatibus: seda bellorum fluctus: fac in auras euanescant spiritus eorum, qui incessunt iniurijs. Da petitioni conuenientem (potes enim) euentum. Habes vt mater in filium, quæ recusari non potest, fiduciam. Habes vires insuperabiles, robur inexpugnabile. Nè immensam tuam clementiam superet multitudo peccatorum. Nè absurda facta retardẽt tuam, quæ verbis exprimi non potest, misericordiam. Nam quęcunque fuerit multitudo eorum, quæ ignorantur, ea facilem accipit solutionem, si ru solùm voluëris. Nihil tuæ resistit potentiæ: nihil

Vide quantus honor habẽdus sit S. Mariæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide sanctæ Dei genitricis præconia, et admirabilem eius potentiam.

repugnat tuis viribus: omnia cedũt tuo iussui, omnia tuo obediunt imperio, omnia tuæ potestati seruiunt. Te omnibus suis operibus reddidit excelsiorem, qui est ex te natus: & per ea, quæ in te facit admirabiliter & præter opinionem, ità esse confirmauit. Ea potes consequi citra laborem. De ijs absq; vllo intercessore compella creatorem. Delectatur petitione: gaudet se rogari: non resistit, quo minùs impleantur. Tuam enim gloriam, existimat esse propriam: & tanquàm filius ea exultans, quasi exoluens debitum, implet petitiones.

Itaque ego quoquè, ô Domina, fretus tua, quæ exprimi non potest, potentia & benignitate, ex egenis labris fructum tibi obtuli, indignum quidem qui offeratur, optimam autem indicat meam voluntatem. Neq; enim meæ solùm vires non assequuntur, quod desiderant: sed magnorum etiam virorum expectationibus idipsum accidit, vt id nõ assequantur. Accipe ergò non attendens opera, sed admittens promptum animi studium. Accipies autem, sat scio, vt quæ sis amãs bonorum, reddens precium pro peccatis, & regno cœlorum dignans, propitiumq; reddens patrem, filium & spiritum sanctum, vnam diuinitatem & regnum, ineffabilem potentiam & Dominationem: Quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. COLVMBANI ABBATIS, AB EIVS AEQVALI IONA ABBATE, QVEM QVIDAM VOCAT *discipulorum eius discipulum, conscripta: cuius tamen stylum in gratiam Lectoris, nonnihil expolire conatus est Fr. Laurentius Surius.*

PRAEFATIO AVTHORIS, NIHIL MVTATA PHRASI.

DOminis eximijs, & sacri culminis regimine decoratis, religionisque copia fultis Vualdeberto & Boleno patribus, Ionas peccator. Memini me ante hoc fermè triennium, fratrum conniuentia flagitante, vel beati Bertulphi Abbatis imperio iubente, cùm apud eos Apenninis rumbus vagans, in * Bobiensi cœnobio morarer, fuisse polhcitum, vt aliqui patris Columbani meo studerem stylo texere gesta: præsertim cùm ij, qui eo fuerunt in tempore, & penès ipsum patrata viderunt, quamplurimi penès nos superstites sint, qui nobis non audita, sed visa, narrent: vel quæ etiam nos per venerabiles viros Attalam & * Eustachium didicimus, quorum primus Bobiensis, secundus Luxouiensis cœnobij, quo vos præsules existitis, eius successores fuerunt: qui magistri instituta suis plebibus seruanda tradiderunt: quorum vitam vtcunquè quiuimus, in pos-

* Bobiensi

* Eustasiũ

Quære has To. 2. 10. & 29. Martij.

modùm deprompsimus, seu plerorunque, quos cluentia memorabiles reddit. Sed quæ supradictorum fratrum agapis, vel patris prædicti præceptum conijciens rebar liquido meatu exuberari, multùm me ego ad hoc opus imparẽ reperio. Si enim me in hoc opere nequaquàm indignum iudicâssem, olim iam ad ea texenda temerario quanuis conatu aggressus fuissem: quamquàm me & per triẽnium Oceani per ora vehit, & scarbea lintris abacta, scalteus molles sectando vias, madefacit sæpè & lenta palus Elnonis plantas, ob venerabilis Amandi pontificis ferendum suffragium: qui his constitutus in locis, veteres Sicambrorum errores Euangelico mucrone coërcet. Erit tamen commissi operis, venerãdi Patres, vestri arbitrij cultus, vt, si aliqua minùs ritè prompta, decore sacrato ditatis caruerint, vestris phaleramentis decorentur, vt legẽtibus apta fiant: nè, dum me imperitia in eloquio exhorret, cùm facta dictis non exequantur, sanctorum virtutes fastidiosè ferendo non imitentur: & cùm ad partum opus ouantes manum retenderint, mox senrium asperitate cruentam nitantur subtrahere. Quibus dicendum est, natures solere rheumate gurgitum fractis viribus ripæ redditos, cùm alia defuerint subsidia, festino conamine sentes apprehendere: & diuitum fauces, cùm aliæ dapes redundent, ipè agrestia desiderare: & plerosque musicorum omnium, organi, scilicet, psalterij, citharæ melis aures oppletas, mollis sæpè auenæ modulamini auditum accommodare. Et si me quempiam laudare reperierint, qui adhuc superis iunctus sit, non me adulatorem putent, sed rei benè gestæ dissertorem: nec fauere cuiquã panegyrico carmine, sed digna memoriæ commẽdare: nec ideò, si supereſt, tumescat, si à me sibi larga ita conditoris dona narrata videat, nè elationis stimulo synceræ mentis soliditatem corrumpat. Nulli

Nulli quippe dubium est, quòd fauor adulatorum polluat mentes decore plenas virtutum, sicut ad Israël per Esaiam Dominus loquitur: Populc meus, qui te beatũ dicũt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorũ dissipant. Sapientem etenim, vt vulgò dicitur, falsa laus increpat, verax ad meliora tẽdere prouocat. Adornet ergò eos in eo, quod bene gesserint, fama laudabilis: increpet, nè maculet amittendo feruorem, tepor vitupe-rabilis. Cluant alij, si dignũ imitatione quid gesserint, nec sibi in postmodùm pernicioſę elationis damna attrahant ex commemoratione patratæ virtutis. Inseruerim ergò illa, quæ veris assertionibus experti sumus fuisse patrata, vel prætermitti negligentię deputauimus. Multaque prætermissa sunt, quæ ex toto nequaquàm meminimus, & pro parte aliquid scribere, nullatenùs ratum duximus. Esa. 3.

Columbanus, dicitur etiam Columba.

Quæ sunt ergò posita, duobus libellis intérscidi, vt vno volumine legẽtibus fastidium amputarem. Primus B. Columbę gesta perstringit: secundus, discipulorũ eius Attalæ, Eustachij, vel cæterorum, quos memini, vitam edisserit. Ea ergò vestro libramine pensanda censemus, vt à vobis sagaci examinatione probata, à cęteris ambiguitatem pellant. Nam si quędã aliquis non ritè distincta, ac deinduſtrià corrupta repererit, reijcienda iudicabit, præsertim si doctorum facundia fultus, affatim scientia oppletus abunder. Noluerit tamen nos nõ ad hoc vestigia tendere, vt nos putemus doctorũ gressibus coęquari. Illi rore eloquẽtiæ madentes, virides campos flore pinxerũt: nobis vix arida tellus arbusta gignere nouit. Illi dites balsami lachryma ex Engaddi, floreq; aromatũ ex Arabia: nobis ex Hybernia vix butyrũ pinguescit. Illi piper nardumq; sumũt ex India: nobis pinifera iuga Apennina, iuga, quæ zephyrijs rigescũt frigore flabris, vix tandèm saliuncu-lam prębent. Illi precioſi lapidis varietate gloriantur: nobis temerarium videtur Galliæ succino gloriari. Illi poma palmarum magnoperè in peregrina dirigunt: nobis, Ausoniũ iuxta Poëtam, sint molles castaneæ & mitia poma. Valete almi patres, viri vigoris atq; roboris, Deo dicati æterno.

VITAE HISTORIA.

Caput I. *quod tamen non nisi ad lectorem Præfatiuncula est.*

XImio virtutũ fulgore micantem atq; rutilantem sanctorum pręsulum & monachorũ vitam, illustres atque eruditi patres multa solertia conscripsêre, vt prędara priscorum exempla suauiter posteris redolerent. Egit hoc à seculis rerum fator æternus, vt famulorum suorum famam efficeret sempiternam, & vt eorum res gestæ illis, qui postea futuri essent, exemplo forent, atq; illorũ meritis ventura soboles vel eorum facta imitando, vel memoriæ cõmendando gloriaretur. Ità B. Athanasius Antonij, Hieronymus Pauli & Hilarionis, aliorumque, quos cultus bonæ vitæ effecerat laudabiles: Seuerus quoquè & Posthumianus atq; Gallus Martini memoriam nobis egregiè commendârunt: pleriq; etiam aliorum, quos aut fama, aut bonorum exemplo operum, vel virtutum monimenta celebres reddidetũr: vt sunt columnæ Ecclesiarum Hilarius, Ambrosius, Augustinus: qui inter tot seculi turbines & fluctuantem mundum Ecclesiæ statum sustentârunt: nè aduersis dęmonum flatibus & hęreticorum importunis procellis vera fides contaminaretur. Quorum nos exempla temerario sanè conatu secuti sumus, qui nec meritorũ ornamentis, nec facundiæ copijs suffulti, nec exercitatæ scientię fonte potati, eximij patris Columbani, qui nostris floruit temporibus, historiam texere aggredimur. Sed tamen ejus doctorũ nostrorũ arbiter ille, qui est virtutum largitor immensus: qui ei & gratiæ suę munera, & vitæ perennis donauit immarcescibilem coronam.

Nouẽbr. 21.

Vitæ Sanctis Patribus conscriptæ.

De visione, eius matri vterum gestanti oblata. Cap. 2.

COlumbanus igitur, qui etiam Columba vocatur, in Hybernia ortus est, insulâ in extremo sita Oceano, spectante Titanis occasum, dum vertitur orbis, & lux Occiduas ponti descendit in vmbras. Insulæ huius situs, vt ferũt, amœnus est, & immunis ab armis & bellis exterarum nationum. Eam Scotorum gẽs incolens quanquàm cęterarum gentium legibus carens, at tamen Christianæ religionis dogmate florens, ità vt omnium vicinarum gentium fidem excellat. In ea natus est Columba-

Hoc loco MS. Codices magnas habẽt obscuritates de solis motu &c. q̃ omisimus propter mẽdas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lumbanus inter ipsa fidei illic nascentis primordia, vt fides, quam parti m infœcundam gens illa habebat, eius & sociorum illius exhortationibus culturaq; veri fœcundaretur. Sed priùs, quàm vitæ huius lucem caperet, quid acciderit, non est silentio premendum. Cùm enim eius genitrix concepto fœtu grauida iam esset, nocte intempesta sopore depressa, vidit è sinu suo rutilantem solem, nimioq; fulgore micantem, procedere, & mundo ingens lumen præbere. Expergefacta deindè, cælo iam albescente, accurate apud se pensitare cœpit, & sagaci rrutinare animo, ecquid tanta sibi visio velit: à vicinis quoque, quos doctrina solertes reddiderat, petijt, vt eius vim & significationem rimarentur. Audiuit tandèm à peritis, se egregiæ indolis puerum suo vtero continere, qui & suæ & proximorum saluti, præclarè consulturus sit. Postquàm ergo mater eum edidit, tanta cura seruauit, vt illis etiam, quorum habebat mores cognitos & exploratos, vix eum credere aut committere vellet, donèc pubescens, Christo duce, sine quo nihil bonum agitur, bonis excolendis operibus animum applicaret. Nec immeritò è suo sinu solem fulgentè prodire conspexit. In Ecclesiæ enim, quæ mater est vniuersorum, membris tanquàm sol splenduit, dicente Domino: Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Et Debora olim docta à spiritu sancto: Qui autem, inquit, diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ità rutilent. Vt enim axis æthereus stellarum distinctione & celebri lucis frequentia speciosior est: vtque lux diei, solis aucta splendore, mundo amœniorem fulget: ità corpus Ecclesiæ, conditoris ditatum opibus, sanctorum augmẽtarum numero, scientiæ luce & religione nitescit: vt ex doctorum frequentia, posterorum lucra succrescant. Et sicut sol & luna, astraque omnia noctem atque diem suo splendore nobilitant, ità sanctorum merita sacerdotum, Ecclesiam confirmant.

Visio matris S. Columbani.

Matt. 13.

Iudic. 5.

De eius sagacitate & industria, recessu è patria, & in cuius disciplinam se tradiderit. Cap. 3.

EXactis infantiæ annis, cùm in pueritiæ ætate pubesceret, liberalium literarum studijs & Grammaticorum literis capaci ingenio operam nauare cœpit: in eaq; per omne pueritiæ & adolescentiæ tempus perseuerans, vsq; in virilem ætatem eam magna animi contentione prosecutus est. Sed cùm eum formæ elegantia, corporis candor & nobilis pubertas omnibus gratum redderet, cœpit antiquus hostis in eum lethifera sua intorquere tela: vt quem tãto cernebat pollere ingenio, suis, si posset, nexibus implicaret. Aggreditur igitur lasciuas puellas, eius amore illas inflammat, maximè quas formæ corporis perfunctorius decor horrendo desiderio in miserorum animos insinuare & immergere solet. Sed cùm egregius miles tot vndiquè telis appeti & vrgeri se conspiceret, micantemque versuti hostis ficam in se vibrari cerneret, humanæ fragilitatis nõ ignarus, quàm citò labendo mergatur: sciens etiam, quemadmodùm Isaias ait, nihil esse tam sanctum religione, tamq; custodia clausum, quò penetrare libido nequeat: Euangelicum clypeum læua tenens, ensemq; ancipitem dextera ferens, contra immanes hostium cuneos ad pugnam se accingit, nè frustrato labore, quem non medio cri ingenio in Grammatica, Rhetorica, Geometria & ipsis quoque scripturis diuinis consumpserat, seculi illecebris occuparetur. Accessit autem ad hanc rem etiam alius quidam stimulus, vrgens eum. Cùm enim hęc animo secum volueret, ad cuiusdam religiosæ ac Deo dicatę fœminę cellulam venit. Cumq; eam priùs submissa voce salutasset, postèà iuuenili quodã feruore eam acrioribus verbis castigare cœpit. Videsne illa gliscentem in adolescente animi vigorem: Ego, ait, vtcunq; potui, ad bellum processi. En quindecim voluuntur anni, ex quo & domo caruí, & hunc peregrinationis locũ experiens, nec vnquàm deinceps, Christo adiuuante, manu stiuam tenens, retrò respexi. Et nisi fragilis sexus obstitisset, mari trãsmisso, lõgioris peregrinationis locũ petijssem. Tu verò adolescẽtiæ flammis etiamnùm æstuans, natale solum incolis, & ad fragiles voces, velis nolis, fragilitate attrahẽte, autem accommodas, atq; fœmineum visitare sexum tutò repatriare arbitraris? Non reminiscẽris suasu Euę Adam prolapsum, Samsonem à Dalila seductum, Dauid à pristina iustitia, captũ Bethsabee pulchritudine, excidisse, sapientissimũ Salomonem mulierũ amore deceptum? Perge igitur, ó iuuenis, perge, euade ruinam, qua ceteris multos corruisse declina viam, quæ ducit ad portas inferorum. His dictis stimulatus adolescens, & vltrà, quàm adolescentem crederes, territus, gratias increpanti agit: sodalibusque valedicens, iter arripit. Mater aũt dolore perurgente orat, nè se reliquat. At

Dat operã literis.

Diabolus insidiatur eius pudicitiæ.

Gene. 3. Iudic. 16. 2. Reg. 11. 3. Reg. 11.

Atille: Non audisti, inquit, Qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non est me dignus? Obsistente verò matre, & limini inhærente, postulat vt se ire sinat. Eiulat illa, & in pauimentum prostrata, negat se id permissuram. Tum ille & limen & matrem transiliens, orat eam vt bono sit animo. Me quidem, inquit, in hac vita deinceps non videbis, ego enim, quocunq; me ducet salutis iter, eò iam progressurus sum. Atq; ità relicto natali solo, quod Lagenorum terrãm incolæ nunc eupant, ad virum venerabilem, qui Scotis dicebatur, se contulit: qui eo tẽpore singulari religione & scripturarũ sacrarũ eruditione inter suos pollebat. Qui cùm eũ sagacis ingenij esse videret, oĩm diuinarũ scripturarũ studijs eũ imbuit: sed ità taniẽ, vt quẽadmodùm magistri è discipulis sciscitantur, cùm eorũ volũt explorare ingenia, & vtrùm magnos iam in studijs progressus fecerint, vel desidia & inertia torpeant, cognoscere: sic difficiles quasdã ei proponeret quæstiones, e quarum solutione de eius doctrina coniecturã caperet. At ille, quãuis pauido, at sagaci tamen pectore, nè immorigerus magistro videretur, non vanę gloriæ actus vitio, sed magistro parẽre volens, quæstiones obiectas lucnlenter dissoluit, memor illius, quod Psalmographus habet: Aperi os tuum, & ego implebo illud. Vsqueadeò verò in eius pectore diuinarum thesauri scripturarum conditi tenebantur, vt intra adolescentiæ metas constitutus, Psalmorum librum elimato sermone exposuerit: multaque alia, quæ vel cantari sint digna, vel ad docendum vtilia, conscripserit.

Matt. 10.

Ità faciendũ docet S. Hieronymus Epistola ad Hellodorum.

Psal. 80.

Eruditio S. Columbani

Vt ad Abbatem Commogellum venerit, & de Hybernia egressus sit. Cap. 4.

DEindè verò operam dedit, vt monachorum adiungeretur societati. Itaque monasterium Benchor petijt, cui tum prẽerat virtutum vbertate clarus beatus Commogellus, egregius inter suos monachorum pater, quiq; religionis studio, & regularis disciplinæ cultu prẽcipuus habebatur. Ibi solis orationibus & ieiunijs vacare cœpit, & leue iugum Christi in suos humeros recipere, semetipsumque sibi abnegando, & crucem suam tollendo, Christum sequi: vt qui aliorum doctor futurus erat, ipse quod doctrina didicerat, in suo corpore mortificationem ferendo, copiosius exemplo monstraret, quid alij ab ipso docti, facere deberent. Cùm autem multos in eo monasterio annos egisset, peregrinandi cœpit vrgeri desiderio, memor illius Domiuicę sententię, qua dictum est Abrahæ: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Itaque venerabili patri Commogello cordis sui patefecit ardorem, ignitumque igne Domini desiderium, de quo igne Dominus in Euangelio loquitur, Ignem veni mittere in terram: quàm volo, vt ardeat? Ardentem, inquam, ille patri patefecit affectum, sed non ea patris responsa tulit, quæ ipse maximè voluisset. Erat enim venerabili Commogello permolestum, tãta consolatione destitui. Tandèm tamen sibijpsi indixit, nè plùs suæ necessitati studeret, quàm aliorum vtilitati opportunè patẽret. Nec sine omnipotentis arbitrio fiebat, qui tyronem suum ad bella futura erudiebat, vt de eius victoria glorioſos referret triumphos, laudemque supellectilem ex cæsorum hostium copijs reportaret. Itaque accito eo, tristem licẽt sibi, tamen alijs vtilem sententiam depromit, se & pacis symbolum, & solatia atq; comites itineris, quos religio claros reddidisset, suppeditaturum. Collecto autem fratrum cœtu, omnes admonuit suarum precum suffragijs impetrare à Domino itineri, quod Columbanus erat cum suis susceptrurus, solatia necessaria. Deindè Columbanus, vicesimum ætatis agens annum, cum duodecim comitibus iter ingreditur, & Christo duce, ad litus maris accedit, ibi misericordiam omnipotentis prestolaturus, vt si illi visum sit, quod animo constituerant, ad effectum perducatur. Sentiunt interim elementis iudicijs secum facere voluntatem: sicque carinam ingressi, dubias per fretum persequuntur vias: & prosperantibus zephyrorum flabris, pernici cursu in Britannicos perueniunt finus. Vbi paulisper morantes, vires resumunt, ancipitique animo anxia inter se consilia agitant. Placet tandèm arua Gallica expetere, & mores hominum accuratè indagare: & si spes affulgeat salutis illis afferendæ, aliquantisper apud illos commorari: sin obduratas arrogantiæ caligine illorum mentes reperiant, ad vicinas nationes commigrare.

Gen. 12.

Luc. 12.

Cem 12. fociis ex Hybernia profecturus fingitur.

Vt in Gallias venerit, & quàm sanctè illic cum suis versatus sit. Cap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Magnus religionis tepor in Gallijs.

A Britannicis ergò finibus progressi, ad Gallias tendũt: vbi tunc vel ob frequentes hostiles incursus, vel præsulum negligentiam, religionis virtus penè abolita videbatur. Tantùm Christiana fides permanebat: pœnitentię medicamenta & mortificationis studium vix paucis in locis reperiebantur. Agebat itaque venerandus vir, vt ad quęcunque progrederetur loca, verbum Euangelicum annunciaret. Idque sanè gratum omnibus erat, quippe & facundia instructus erat, & ea, quæ pro

Virtutes S. Columbani & sociorũ.

concione dicebat, virtutum exemplis confirmabat. Tanta autem in illis humilitatis gratia inerat, vt quemadmodùm homines mũdo dediti, ad honores & dignitates aspirant, sic illi inter se humilitatis cultu & exercitatione alij alios anteuertere niterentur, me-

Matt. 23. Esa. 66.

mores sententiæ illius, Qui se humiliat, exaltabitur. & quod Esaias ait: Ad quem respiciam, nisi ad humilem & quietum, & trementẽ sermones meos? Tanta pietas, tanta charitas erat in omnibus, vt vnum illis esset & velle & nolle. Modestia & sobrietas, mansuetudo & lenitas in cunctis cernebantur. Desidiam & discordiam pariter execrabãtur: arrogantię & elationis supercilium duris castigationum ictibus feriebatur. Ira atque liuor sagaci intentione pellebantur. Tanta patientiæ virtus, charitatis studium, lenitatis cultus eis aderat, vt mitem Dominum Iesum in medio illorum habitare ambigi non posset. Quòd si quis in vitia contraria prolapsus esset, simul omnes pari iure negligentem corrigere studebant. Communia omnibus omnia erant. Si quispiam proprium ali-

Nihil apud eos licet habere peculij.

quid vsurpare tentâsset, à cęterorum consortio segregatus, pœnitentia id expiare cogebatur. Nemo ausus fuit, si læsus esset à proximo, par pari referre, nemo asperum proferre sermonem: ità vt inter homines illos planè Angelicam agi vitam cerneres. Deniq; tam ad omnes gratiosus erat beatus Columbanus, vt in quorumcunque domibus aliquantulùm commoraretur, omnium animos ad religionis studium inflammaret.

Vt rex Sigebertus eum exceperit, vtque in eremo sibi habitationem instituerit. Cap. 6.

PEruenit inter hæc fama beati viri in aulam Sigeberti regis, qui illo tempore duobus regnis Austrasianorum & Burgundionum inclytus, apud Francos rerum potiebatur, quorum prę cæteris Galliarum populis eximium nomen habebat. Ad quem cùm vir sanctus cum suis accessisset, gratus regi & aulicis effectus est ob egregiæ doctrinæ copiam. Tandèm rex ab eo petijt, vt intra Galliarum terminos resideret, nec se suosque ad alios commigrando relinqueret: quicquid voluntas ipsius exposceret, id se præstiturũ affirmans. Ille verò ait ad regem, non se alienas cõsectari opes, sed Euangelicæ doctrinæ, quantum carnis admitteret fragilitas, velle exhibere sectatorem: Qui vult, inquit Christus, post me venire, abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me. Respondit rex: Si Christi Crucem tollere, & eum sequi deideras, potiùs eremi sectare quietẽ: tantùm nè nostrę ditionis relicto solo, ad vicinas aberas nationes, vt & tibi augmenta prœmiorum compares, & nostrę saluti opportunè prouideas. Id vbi audiuit Columbanus, obtemperauit regis persuasioni, eremumque petijt, quæ Vosagus dicebatur, vastam sanè, in qua castrũ erat olim dirutum, quod antiquitùs Anagratas nuncupabant. Ad quod cùm vir sanctus per aspera vastę solitudinis scopulosaque peruenisset loca, ibi cum suis resedit, exiguo alimento contentus, animo commorans illud scripturæ diuinę, non in solo pane viuere hominem, sed verbo vitæ tantos, multis abundare dapibus: quas qui gustârit, nunquàm possit esurire.

Luc. 9.

Sigebertus rex precibus eum apud se retinet.

Deut. 8.

Vt alimenta ei in eremo degenti in summa inopia, allata sint, & vt multos curârit. Cap. 7.

EO ergò in loco viro Dei cum suis commorante, subitò vnum è fratribus, vel ob probationem, vel ob culpam aliquam febris corripuit. Sed cùm nulla alimentorum solatia adessent, pręter cortices & herbas, omnium animis id inspiratum est, vt pro ęgri fratris sospitate, ieiunio & orationi vacarent. Tertiò iam ieiunio peracto die, cùm nihil haberent, vndè fessa corpora reficerent, derepentè conspiciunt virum quendam panibus & pulmentis onustos equos ad fores adduxisse. Isque referebat se repentino quodã cordis instinctu impulsum, vt eis ex sua substantia subueniret, qui tantam egestatem pro CHRISTO in eremo sustinerent. Oblatis itaq; ve-

Quidã diuinitùs admonitus, ei affert alimẽta.

ro Dei, quæ attulerat, humiliter rogauit, vt vir sanctus pro coniuge ipsius Dominum deprecaretur, quam toto anno tantus vastâsset febrium ardor, vt eius vita planè desperaretur. Nolens autem vir sanctus homini anxio negare solamen, adhibitis fratribus, pro ea Domini misericordiam implorauit. Finitis precibus illa, cui iam mors imminebat, ilicò sanitati reddita est. Vbi vir eius, pcepta B. Columbani benedictione, domũ redijt, coniugem suam sedentem vidit. sciscitatusque, qua hora eam febris reliquisset, repperit ea hora fuisse sanatam, qua vir Dei pro ea Dominum deprecatus erat. Transacto deindè paruo temporis interuallo, quo capiti Christo pias mentium expiationes, per contritionem carnis, iniuriasque famis mortificata Deo membra offerrent, ac inuiolatum religionis statum obseruare contenderent, duris acerbitatibus omnis frangebatur voluptas: vt videlicet prędo virtutum omninm, expoliator criminum foret. Nouem iam transierant dies, quibus vir Dei cum suis non alias caperet dapes, quàm arborum cortices, herbasque saltûs: sed temperauit esęq; ariditatem pietas virtutis æternæ: quę per visum admonuit Abbatem Carantocum, qui monasterio, cui Salicis nomen est, prærat, vt famulo suo Columbę, in eremi vastitate degenti, necessaria deferret. Expergefactus Carantocus, cellarium suum Marculphum vocat, narrat quid in visu admonitus sit. At ille: Fac, inquit, vt imperatum est tibi. Iubet ergò Carantocus Marculphum ire, & quæcunque apparare posset, beato Columbano deferre. Oneratis vehiculis, Marculphus iter arripit: sed cùm solitudinem attigisset, nulla appáret via, qua sit eundum. Tandem visum est, vt, si Dei hæc esset voluntas, prœmissis equis, imperantis potentia viam aperiret. Mira virtus. Antecedentes equi per ignotum iter, vngula solum terunt, rectoque itinere ad fores beati Columbani perueniunt. Admirabundus Marculphus equorum vestigijs insistit, ad virum Dei peruenit: ea quæ attulerat, repręsentat. Ille gratias agit conditori, qui sic famulis suis pararet mensam in deserto. Perceptа eius benedictione, Marculphus recedit, omnibusque rem gestam patefacit. Cœpit exindè frequens populus & ægrorum turba, ob sanitatem redintegrandam, ad eum confluere, & morborum omnium expetere medicinam. Quos cùm à se auertere non posset, omnium petitionibus párens, orationum medicamine, cunctorum morbos, diuino fultus auxilio, curabat.

Sanat fœminam mẽ ribundam.

Vide inedi am.

Abbas quidam mittit ei escas.

Nota miraculum.

Multos sanat morbides.

De constantia eius in quadam grauitentatione. Cap. 8.

CVm autem ijs in locis per opaca saltûs inter deuia vir DEI deambularet, librumque humero ferens, de scripturis sacris secum conferret, subitò eius animo incidit cogitatio, vtrùm potiùs eligeret hominum iniurias perpeti, an ferarum sæuitiam sustinere. Quæ cogitatio cùm illi importuna esset, eumque vehementer et vrgeret, crebrò frontem signo Crucis armans atque orans, intra se ait, prę-

Importuna quędã cogitatio eũ infestat.

sidare bestiarum ferocitatem absque alieno peccato, quàm hominum rabiem cum dãno animarum, perpeti. Cumque hæc animo volueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextra læuaque medium ipsum cingere. At tamen manet immotus, aitque: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Accedunt lupi propiùs, oraque sua ad eius vestimenta adiungunt. Sed cùm ille constans permaneret, interritum relinquunt, & per saltum peruagantur. Eà tentatione superata, securus per saltum iter carpit: nec procùl abiĕrat, cùm ecce audit voces frequentium Sueuorum per auia oberrantium, qui per id tempus illis in locis latrocinia exercebant. Sed ea quoque tentatione animi constantia profligata, ex rebus aduersis victor euasit. Sed hoc vtrũ diaboli fallacia finxerit, an re vera sic se habuerit, perspicuè non cognouit. Aliás etiam à Cellulâ exiens, longioríque via vastam eremum penetrãs, reperit saxum immane, præruptaque cuiusdam rupis latera, terga scopulis aspera, hominibus inaccessa: simulque cernit in caute sinum concauum, volensque abdita perscrutari, in eum ingreditur. Et ecce videt vrsum in interiori sinu suum habere habitaculum, atque illic residere. Iubet ergò manuetè abire feram, nec deincèps eos repetere calles. Abijt fera mitis, nec prorsùs ausa fuit còrepedare. Distabat locus ille ab Anagrata plùs minùs septem milliaribus.

Psal. 69.

Vrsum iubet abiccedere.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De mira eius abstinentia, & vt aquam è petra produxerit.

Cap. 9.

Dominicos & festos dies vt colucrit.

SOlebat autem vir sanctus, cùm Dominicę diei aut quorumlibet sanctorum sacratæ solennitates aduentarent, ab aliorum societate separatus, in loca abdita se recipere, & longioris spatij eremi secreta expetere, vt solida & tranquilla mente, absque curarum inquietudine, solus orationi vacaret, & religioni omni conatu intenderet. Ità etiam aliquandò in hac scopuli cauerna solitariam vitam ducens, adeò fuit inedia confectus & attenuatus, vt vix illum viuere putares. Non enim aliud suppetebat penitùs, nisi agrestium herbarum exigua mensura, vel pomorum paruulorum, quæ eremus illa ferebat, quę vulgò * bullugas appellant. Potus aqua erat. Volebat autem ità se gerere, vt qui aliorum curis occupatus, semper hæc æquè perficere non posset, saltem per interualla temporum pro parte, animi sui desiderio satisfaceret. Erat autem in monasterio puerulus quidam, Demoalis nomine, qui solus ad illum referre solebat, si qua monasterij negocia extitissent fratribus obseruanda, ab illo reportare. Cùm ergò multis diebus in illo sinu eminentis saxi, ad quem vix patebat accessus, vir beatus resedisset, puerulus ille clàm ab eo perquisiuit, cur in promptu aquam non haberet, sed grandi eam labore per montis ardua sessis poplitibus apportaret. Cui Columbanus: Fili, inquit, paulisper saxi terga scalpitare. Memento, Dominum populo Israël è caute latices produxisse. Tum ille patri obediens, rupem cædere aggressus est. Sanctus autem vir statim in genua se submittens, Dominum deprecatur, vt tribuat suę necessitati opportuna. Tandèm eius precibus pàrens, piè petenti larga subuenit potestas. Mox erumpente aqua, fons cœpit manare perennis, qui vsque in præsens permanet. Nec immeritò misericors Dominus sanctis suis largitur ea, quæ petunt, quandoquidem propter præcepta eius proprias crucifixerunt voluntates: tantaque fide præditi sunt, vt quę ab illius misericordia petunt, ea se impetraturos non dubitent. Ille autem promisit: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi, & transibit: & nihil impossibile erit vobis. & alibi: Omnia quæcunq; orantes petitis, credite quia accipietis, & venient vobis.

Mira eius inedia.

abulgulas abullucas

Exod. 17. Num. 20.

E saxo aquã elicit precibus.

Psal. 16.

Matt. 17.

Marc. 11.

Vt Luxouiense monasterium condiderit, & multi ad eum se adiunxerint.

Cap. 10.

CVm iam multi se in eius contubernium & societatem monachi adiunxissent, de commodiori in ea eremo inquirendo loco cogitare cœpit, vbi monasterium construeret. Inuénit autem castrum quoddam, quod olim munitissimum fuisset, à supradicto loco distans plùs minùs octo milliaribus, priscis temporibus Luxouium nuncupatum: vbi etiam thermę siue aquæ calidę eximio opere extructæ habebantur. Multę illic statuæ lapideę erant, quas cultu miserabili rituque profano pagani quondàm coluerant, execrabilibus eas cęremonijs prosequentes. Arma solæ illic feræ belluæ, vrsi, bubali, lupi frequentes visebantur. Ibi ergò vir egregius monasterium construere cœpit. Cuius rei fama cùm percrebuisset, multi vndiquè eò aduolare, & religionis studio sese dicare cœperunt: ità vt in eum numerum monachorum frequentia excresceret, vt vnius monasterij collegio vix contineri posse viderentur. Accurrebant vndiquè etiam nobilium filij, vt spretis mundi huius oblectamentis, diuitijsque calcatis, æterna præmia capesserent. Cernens autem beatus Columbanus vltrò citroque homines ad pœnitentię remedia aduolare, nec vnius cœnobij limitibus tantam multitudinem absque multa difficultate comprehendi posse: (Quamuis enim animus vnus & cor vnum esset omnium, non tamen id tantę multitudinis conuersationi congruum videbatur) alium inquirit locum, quem aquarum copia ornaret. Quo reperto, aliud illic monasterium ædificauit, quod Fontanas voluit appellari: eique Præpositos dedit & gubernatores, de quorum religione nemo dubitaret. His ergò in locis cùm monachos instituisset, ipse vicissim illis aderat, canonemque siue regulam, quam sequerentur, spiritusancto plenus condidit: ex cuius lectione prudens lector vel auditor facilè potest animaduertere, quanta viri sancti fuerit disciplina.

Extruit Luxouiense monasterium

Fontem Fontanense.

Præscribit monachis canonem.

De

De piscibus non absque miraculo partim repertis, partim captis.

Cap. 11.

PEr id tempus quidam frater Authigernus pulsare eum precibus cœpit, vt in Hyberniam sibi liceret peregrinandi causa proficisci. Cui Columbanus ait: Eamus in eremum, & Dei voluntatem exploremus, num optatũ debeas iter arripere, an verò in cœtu fratrum permanere. Pergentes ergò simul, adolescentem Somatium, qui etiamnùm supererat, comitem sibi adiungunt, & ad destinatum eremi locum perueniunt, vnius tantùm panis alimonia contenti. Cumque iam duodecimus transisset dies, nec vllum panis fragmentũ remansisset, hora refectionis appropinquante, iubet pater, vt in imam vsque vallem per agri prærupta se conferant, & quicquid alimenti repererint, secum absportent. Illi lętabundi per concaua vallis ad Mosellam vsq; perueniũt, inueniuntque quinque magnos captos pisces, dudùm à pastoribus vndis expositos, atq; ex ijs tres, quòd adhuc viuerent, patri præsentãdos tollunt. Cùm autem venissent ad eum: Cur, inquit ille, non omnes quinque attulistis? Illis respondentibus, se eos mortuos reperisse, atque ea causa apportare noluisse: Nequaquàm, inquit vir Dei, ex his comedetis, nisi, quos reliquistis, allati fuerint. At illi miraculo perculsi, quòd propheticо spiritu eum absentia cognouisse intelligerent, pernici cursu locum repetunt. Deindè obiurgati, quod repertum manna reliquissent, cibos parare iubentur. Nouerat ille, quippe plenus spiritusancto, à Domino sibi passim escas præparari. Alio quoq; tempore, in eádem solitudine, non tamen eodem loco, illo commorante, post quinquaginta exactos dies solus Gallus frater ei aderat. Imperat ergò illi, vt ad Bruscam eat, pisces q; capiat. Abijt ille, sed consultius visum est ei, vt ad Ligonem amnem pergeret. Quò cùm peruenisset, & rete in alueum iactâsset, adspexit magnam quidem piscium aduenire multitudinem, nec tamen reti contineri, sed perindè acsi in parietem impingerent, retrò reuerti. Laborauit itaq; tota die, nec vel vnum piscem capere potuit. Reuersus, indicat patri frustratos labores suos. Ille inobedientẽ increpat, cur non ad denunciatum sese contulisset locum: iubetque citò eò accedere. Pergit ille, mittit rete in aquas, & vix potest præcopia piscium illud ad se retrahere. Hęc nobis Gallus ille sæpè narrauit.

Diuinitus cognoscit absentia.

Pœna inobedientiæ.

Vt obedientes fratres morbis liberati, inobedientes diu illis afflicti sint.

Cap. 12.

MOrabatur alio rursùs tempore in eo scopuli sinu, à quo vrsum expulerat, vbi diù oratione & ieiunio corpus afflixerat. Cognouit autem per reuelationem fratres, qui Luxouij erant, diuersis morborum generibus vexari: nec plures superesse incolumes, quàm qui ęgrotis ministrarent. Egressus itaq; de specu, Luxouium venit: cumq; omnes afflictos cerneret, iubet omnes surgere, & messem in area virgis cędere. Surrexerunt ergò, quorum conscientiam obedientiæ feruor incendebat, ad aream q; venientes, virgis fruges cędere ardenti fide aggressi sunt. Videns autem pater fidem in filijs & obedientiæ gratiam abundare: Sinite, inquit, fessa ægritudine membra à labore recreari. Mirãtur obedientes fratres, nullo doloris vestigio remanente, integra se sospitate frui. Iubet pater apparari mensas, vt vberi gaudio omnes reficerentur. Increpat deindè inobedientes, arguit fidei ignauiam, ægritudinis longam morã denunciat. Mira vltio. Supra anni tempus immorigeros morbi dolor tam vehementer attriuit, vt vix mortem euaderent: impleueruntque mensuram pœnitentiæ pro admissę inobedientiæ ratione.

Obedientię & inobedientiæ diuersi effectus.

Vt in imbre sine imbre segetes cum fratribus messuerit.

Cap. 13.

ADerat quandoquè tempus, quo segetum copia in horrea conderetur, nec tamen vis ventorum nubes cogere cessabat. Vrgebat verò necessitas, nè maturę messis spicæ in stipula misso germine deperirent. Erat tum vir DEI apud Fontanense monasterium, vbi messium copiam nouus ager locupletem armulerat. Irruebant interim ventorum flabra cum multa vi imbrium, nec omninò arnæ nubes terris pluuiam fundere intermittebant. Quid inter hæc ageret vir DEI, anxio pectore pensitabat. Armauit verò mentem fides, docuit à DEO impetrare opportuna: accessit vir Dei fratres omnes, segetem pręcidi iubet. Mirantur illi patris im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

imperinm,nec tamen quisquam ei dicit,quid sentiat.Veniunt omnes,inter diffusos imbres falcibus secant fruges,obseruant quid pater facturus sit.Ille quatuor insigni religione viros per quatuor messis angulos disponit, putà Comininum, Eunocum, atque Artquonanum ex Scotorum genere,quartum Gurganum natione Britonem: ipse cum reliquis medius præcidit segetes. Mira virtus. Fugiebat imber à segete, & cùm vndiq; funderetur pluuia,medios tantùm messores solis torrebat ardor, æstusque vehemens, donèc messem conderent,afflauit.Sic fides & oratio promeruit,vt pulsa pluuia,æstum inter imbres haberent.

Insignc miraculum.

Vt fœcunditatem suis precibus impetrârit cuidam potenti fœminæ.

Cap. 14.

EA tempestate Dux Vualdelenus gentes, quæ inter Alpium septa & Iurani saltûs arua degunt,suo imperio continebat. Ei verò soboles nullacrat, gratius vt donum iam desperantibus esset,quemadmodùm Iuuencus de Zacharia & Elisabeth ait.Itaque cum coniuge Flauia,& nomine,& genere,& prudentia nobili,ad beatum Columbanum à Vesontionensi oppido venit: orant pariter virum Dei, vt pro ipsis Dominum deprecetur: aiunt se multis ditatos opibus, sed cui post obitum eas relinquant,hæredem se non habere.Quibus vir sanctus: Si filium,inquit,nascitu rum Domino consecrare voletis,mihique è baptismo suscipiendum tradere, Domini clementiam pro vobis ego implorabo, vt non eum duntaxàt, quem Domino ex voto offertis,sed quot libitum erit,post illum liberos procreetis.Læto illi promittunt animo,se eius iussis obsecundaturos, modò nè desinat Domini pro ipsis misericordiam implorare. Spondet vir Dei,donis cælestibus plenus,se haud difficulter impetraturum, si tamen ipsi operam,nè pactum fœdus violent.Mira res.Vix domum redeunt, & iam gratulanda matrona futuram expectat prolem. Natum filium,ad sanctum adducit virum: eius precibus impetratum munus ostentat, agit grates conditori, qui sic ad preces famulorum suorum optata dona largitur.Infantem vir sanctus accipit in manus suas, sacro expiatum lauacro suscipit,Donari nomen ei imponit,matrique nutriendum reddit. Qui factus,nunc vsquè supereſt,eandem cathedram regens. Beati autem Columbani amore monasterium virorum,qui eius seruarent Canonem,constru xit : quod quidem Palatium vocant,ob veterum monumenta murorum.Addidit autem benignus Deus parentibus eius alterum filium,vt erat pollicitus beatus Columbanus, eumque Ramelenum appellârunt: qui nobilitate & sapientia pollens, post decessum patris,ei suffectus est,habitu quidem secularis, sed in Dei amore vigil. Nam & ipse studio beati viri in saltu Iurensi super Nouisonam fluuiolum,eius regulæ siue instituti monasterium condidit, ex Siagrium Abbatem præfecit. Post Ramelenum natę sunt etiam duæ filiæ, sæculo nobiles,sed diuino timori addictæ.Postquàm autem Vualdelenus obijt,Flauia vxor eius monasterium puellarum Vesontione extruxit,idque modis omnibus communiens, multas in eo puellas congregauit.Vsqueadeò apud illos gratiosus fuit beatus Columbanus,vt omnia mundi huius oblectamenta spernentes,ad præpotentis Dei cultum anhelarent.

Sterili matronę facilè obtinet fœcunditatẽ.

Donatus Episcopus Bisontinus.

De Theodegisili digito fecto & sanato,itemq; de corui obedientia.

Cap. 15.

HOc loco si qua inserere velimus,quæ hominibus exigua videantur,obtrectatorum latratibus ea patebunt. Artamẽ benignitas & liberalitas conditoris æquè in minimis, vt in magnis,clementer adspirat: nec minùs in modicis, quam in maximis,petentium vota exaudit.Cùm aliquandò vir egregius Columbanus ad præcidendas segetes cum fratribus apud Calmem,quam Buniariciam vocant, adcessisset,& blando commodoque flante Austro falce fruges secarent, Theodegisilus frater digitum falce sibi præcidit,ità vt non nisi parua pellicula manu adhæreret. Eum autem vir Dei procùl intuitus,iubet cum sodalibus cœptũ opus perficere.At ille,quid sibi acciderit,indicat. Mox ad eum properat vir Dei,digitum saliua sua linit, hominemque illico sanatum,iubet maiori contentione in cœptum laborem incumbere. Ille lętabundus duplicat laborem,& præ cęteris alacriùs secat fruges,cùm dudùm,ob præcisum digitum, animum mœrori subdidisset.Hæc nos ab ipso Theodegisilo accepimus, qui etiam digitum nobis monstrauit.Aliud quiddam haud dissimile in Luxouiensi cœnobio contigit. Pre-

Saliua sua sanat digitum pręcisam.

Presbyter quidam & parochus,pater Boboleni,qui nunc Bobiensi cœnobio præest,Vuiniocus nomine,ad beatum Columbanum venit,qui tunc cum fratribus in saltu erat ob ligna opportunè paranda.Cùm autem Vuiniocus admirabundus adspiceret,quanta vi truncum quercûs cuneis arieteque finderent, è trunco exiliens cuneus, mediam eius frontem scidit,ità vt è venis multus manaret sanguis. Videns autem vir Dei Columbanus sectum eius os,sanguinemque profluentem, mox in terram Domino preces oblaturus,ruit: ac deindè surgens, saliua eum perungens,adeò sanum reddidit, vt vix vllum cicatricis vestigium remaneret. Alià quoquè vice, cùm ad cibum capiendum veniret beatus Colnmbanus in cœnobio Luxouiensi, tegumenta manuum,quæ Galli Vuantos vocant, quibus in laboribus vti solebat,in lapidem,qui ante refectorij fores erat,deposuit.Cumque accubuisset mensę,coruus rapax aduolans, vnum ex eis rostro comprehensum abstulit. Peracta refectionis hora,vir Dei foràs egrediens,tegumentum illud requirit.Cumque omnes inter se conquirerent quis abstulisset, vir sanctus ait, nullum alium esse,qui sine arbitris vel socio attingere aliquid ausus esset,nisi alitem,qui à Noë dimissus,ad aream non remeâsset.addiditque se nullo modo eius pullos aliturum,nisi furto abreptum,celeri volatu referret.Expectantibus ergò fratribus,in medium corui coruus aduolat,malè subiatam rem rostro reportat : nec tamen pennigera se fuga subduxit,sed oblitus ferocitatis,ante omnium conspectum comiter subsistens, vltionem expectat.At vir sanctus eum abire iubet. O miram æterni iudicis virtutem, qui tanta suis præstat famulis, vt non solùm humanis honoribus,sed etiam auium obedientia clarescant.

Item alte. rius graue vulnus.

Gen.8.

Coruus reditur quod abstulerat.

Vt ceruisia,ablato epistomij vertibulo,non effluxerit è vase.

Cap. 16.

ESt deindè aliud patratum miraculum per beatum Columbanum & cellarium eius.Cùm refectionis appropinquaret hora, & minister refectorij vellet promere ceruisiam (quæ ex frumenti vel hordei succis decoquitur, quaque prę cæteris in orbe terrarum gẽtibus,præter *Scoticas & Dardanas, quæ Oceanum incolunt, vtuntur,nempe Gallia,Britannia,Hybernia,Germania,cęteręque quæ ab earum moribus non discrepant)vas quod typrum nuncupant,in cellarium deportauit,& ante vas,in quo erat ceruisia,depositum extractoque epistomij vertibulo, in illud ceruisiam excepit. At subitò quidam è frarribus Columbani Abbatis iussu eum euocauit.Tum ille obedientiæ flamma feruens, oblitus epistomium obstruere, pernici cursu ad beatum virum properauit,vertibulum manu tenens.Postquàm autem vir Dei sua ei mãdata depromptum,ille recordatus negligentię,ocyùs redijt in cellarium, suspicans nihil in vase ceruisiæ remansisse.Cernit autem vltra typrum vsqueadeò excessisse ceruisiam, vt duplò altiorryprus videretur,nec minimam tamen guttam decidisse in terram: ità vt tanta emineret supra vrnam ceruisia,quanta erat intra illius coronam siue ambirum. En quãtum imperantis meritum,quanta obedientia obtemperantis: quibus factum est,vt Dominus vtrinsque mœrorem auerteret, nè, si fratrum substantiam & iubentis & obedientis ardor diminuisset,ambo licita sibijpsis alimenta interdicerent. Itaque equus arbiter interesset,vt vtriusque culpam aboleret. Vterque enim sua noxa suoque vitio euenisse asseruisset,si quid illic incommodi accidisset.

*Scordiscan

Prœclarum obedientiæ miraculũ.

Nulla hic erat illorũ culpa,sed tamen illi se culpę obnoxios dixissent.

*De quibusdam alijs beati viri miraculis. Cap.*17.

EOdem tempore per densa saltûs viburna, quæ prope Fredemungiacas Calmem erant,vir Dei fruticum solitudinis amator inambulans,vidit cadauer cerui, quẽ feri lupi peremerant, vrsum deuorare velle.Eius enim sanguinem lambens, iam exiguam carnis partem comederat. Accessit ergò ad eum vir Dei, iussitque nè comminꝰ calceis conficiendis necessarium,lædere ausus esset. Mox bestia ferocitatis obliti mitescit,& contra naturam suam blandiens & colla submittens, absque murmure cadauer reliquit. Vbi autem vir Dei ad fratres redijt,indicauit eis locum,iussitque vt irent,& cerui pellem abstraherent. Abeunt fratres, cernunt vndique rapacium alitum multitudinem procùl abesse,nec contra viri Dei interdictum ad cadauer propiùs accedere audere.Diù interim expectant eminùs, visuri num vel fera,vel auis audaci conatu tandem vetitam sit inuasura escam. Et illas quidem odore cadaueris illectas aduentare con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mira virtus sancti viri.

consp iciunt, sed tamen procùl subsistere, & perindè atquè mortiferũ quiddam, cauere illud vitare, deniquè celeri fuga se subducere. Alio tẽpore beato viro Luxouij degente, Vuiniocus presbyter, cuius suprà fecimus mentionem, ad eũ venit, sequebaturq; eius vestigia, quocunquè ire vellet. Venerunt autẽ ad horreum, in quo frumenta condebantur. Cernit autem Vuiniocus exiguam illic frumenti copiam, ait viro Dei, quòd nõ habeat satis ad tantam alendam frumenti multitudinem: arguit eum torporis & desidiæ, quòd non det operam frumento conquirendo. Respondit autem ei beatus Columbanus: Si irà, vt par est, homines suo seruiant conditori, nunquàm famem patientur. Sic enim Psalmographus habet: Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Perfacilè horreum complet farina, qui quinq; panibus quinq; hominum millia satiauit. Manente verò illic ea nocte Vuiniocо, viri Dei fide & precibus horreum completum est. Manéq; consurgens Vuiniocus, cùm iuxta horreum transiret, inopinatò illud cernit apertum, scisciturq; ex custode horrei, quis frumentum miserit, aut quibus plaustris eò aduectum sit. Ait ad eum custos: Non ità est, vt putas. Inspice, num quæ plaustrorum vel iumentorum telluri impressa vestigia appareant. Nequaquàm à me elapsa hac nocte recesserunt: sed obserato granarij ostio, diuina benedictione frumento illud repletum est. At ille deinde ustrià intentis oculis contemplatur terram, num sint illic apportantium fruges relicta vestigia: sed cùm nihil extaret eiusmodi, Potest, inquit, Dominus seruis suis parare mensas in deserto. Exacto indè aliquanto temporis interuallo, venit beatus Columbanus ad Fontanense cœnobium, reperitq́ue fratres sexaginta sæculis terram excolere, & iaciendo semini arua præparare. Cumque videret eos magno labore glebas frãgere, Sit vobis, inquit, fratres, à Domino parata refectio. Audiens id minister, Pater mi, ait, non sunt nobis nisi duo panes, & paululũ ceruisiæ. At ille: Abi, inquit, & affer huc. Concito gradu properat ille, & attulit quod iussus erat. Tum beatus Columbanus in cælum suspiciens, Christe Iesu, inquit, vnica spes orbis, tu hos panes & hunc potum multiplica, qui de quinque panibus quinque millia in eremo satiãsti. Mira res. Comederunt omnes, & saturati sunt: haustoque potu, prout cuique libitum fuit, dupla minister fragmentorum spolia collegit, potusque duplicatam mensuram. Sicque intellexit, plùs mereri fidem digna diuini muneris beneficia, quàm desperationem, quæ solcat etiam diminuere collata. Cùm quodam tempore in cœnobio Luxouiensi vir Dei commoraretur, accidit vt vnus è fratribus, qui & ipse Columbani haberet nomen, febre correptus, atque in extremis positus, felicem postularet exitum. Cumque iam vltimum veller efflare spiritum, spe bona fretus cælestis capessendi muneris, quod longo quælierat famulatu, vidit ad se virum, multa luce amictum, accedere, sibiq; dicere: Non te iam possum è corpore educere, orationibus & lachrymis Columbani patris tui impeditus. Ille hæc vt audiuit, mœrens acsi è somno euigilãsset, ministrum suum Theodegilsilum, cuius suprà meminimus, appellauit, Festina, inquiens, & communem patrem Columbanum ad me venire compelle. Abijt ille properè, & beatum Colũbanum in ecclesia flentem reperit, oratq́ue vt ad ægrotum festinus accedat. Venit ergò pernicitèr, & quid velit percontatur. At ille: Cur me, inquit, tuis precibus in hac ærumnosa vita detines? Adsunt enim, qui me ducere velint, nisi tuis lachrymis & precibus præpedirentur. Remotionis solue obstacula, vt mihi iam cælestia regna pateſcant. Tum animo perculsus Columbanus, signo dato, omnes adesse iubet, sancti sodalis amissionem gaudio temperat, corpus Christi de hac vita abeunti viaticum præbet, & post suprema oscula, defunctionis cantus persoluit. Erat is sanguine coniunctus beato Columbano, & cum illo ex Hybernia profectus fuerat: parebantq́ue etiam illi bestiæ & volucres, sicuti viro Dei Columbano: de quo nobis referre solebat Chagnoaldus Lauduni clauati pontificis, qui eius minister & discipulus fuerat, cùm in eremo precibus & ieiunio vacãs deambularet, sæpè eum, se inspectante, feras belluas & aues accersijsse, easq́ue ad eius imperium statim aduenisse. Illum verò blanda manu eas attrectãsse, ferasq́ue & aues mirè lætabundas & ludibundas, vt solent catuli coram dominis suis, exultãsse. Sæpè etiam illum ab altissimis arboribus euocãsse sciuros, manibus eos apprehendisse, collo suo imposuisse, atque illos in sinum eius & intrãsse, & indè exijsse.

Vacuũ horrei cius precibus impletur frumento diuinitùs.

Psal. 36.

Matt. 14.

Matt. 14. Diuinitùs augentur duo panes & ceruisia.

Nota vim precũ eius.

Canoald.

Fere & aues obediũt illi.

Vt cum reuerenter acceperit Theodoricus rex, vtq́; is ab eo sit obiurgatus.
Cap. 18.

CReuerat iam passim sancti viri fama in vniuersis Galliæ atque Germaniæ prouincijs, eratq́ue omnium sermone celebris, omnium cultu venerabilis, idq́ue adeò, vt etiam Theodoricus rex, qui eo tempore regnabat, ad eum sæpè veniret, & orationum eius suffragia omni cum humilitate expeteret. Sigebertus enim, cuius iam antè fecimus mentionem, apud Victoriacum villam publicam, quæ in suburbio Arauiensis vrbis sita est, Chilperici germani sui dolo, qui apud Tornacum tunc erat, quem Sigebertus vsque ad internecionem persequebatur, interfectus est. Interfecto autem Sigeberto, Childebertus filius eius, regni sceptra suscepit, annnẽte matre Brunechilde. Mortuo deindè Childeberto intra adolescentiæ annos, regnauerũt duo filij Childeberti, Theodebertus & Theodoricus cum auia Brunechilde. Et regnum quidem Burgũdionum administrauit Theodoricus, Austrasiorum verò Theodebertus regendum suscepit. Theodoricus ergò gratulabatur sibi, quòd intra limites suos haberet beatum Columbanum: cumq́ue ad eum sæpissimè veniret, cœpit vir Dei increpare illum, quòd concubinas potiùs, quàm legitimum matrimonium consectaretur, vndè posset regia proles suscipi, quę de iusta cõiuge, non ex lupanaribus, orta videretur. Cumq; viri Dei sermonibus flexus rex, se ab omnibus illicitis abstinere velle responderet, mentem Brunechildis auiæ, alterius Iezabelis, antiquus serpens inuasit, eamq́ue in virum Dei superbiæ stimulis agitatam incitauit, effecitq́ue vt doleret, Theodoricum regem viro Dei obedire. Verebatur enim, nè, si ille abiectis concubinis, reginam aulæ præficeret, ipsa honoris & dignitatis suę faceret iacturam.

Sigeberti regis cædes.

S. Columbanus obiurgat Theodoricum regem.

Earum ortus pie narrat Childem.

Vt vir DEI ad Brunechildem & Theodoricum venerit, vt regis munera respuerit, & de concitato aduersùs ipsum rege.
Cap. 19.

ACcidit indè, vt vir Dei ad Brunechildem veniret, quæ tum apud Brocariacum villam erat. Cumq́ue illa eum in aulam venisse cerneret, filios Theodorici è concubinis susceptos, ad illum adduxit. Quos vt vidit, sciscitatur quid sibi velint. Et Brunechildis, Regis, inquit, filij sunt: tu eis benè preceris. At ille: Nóueris, ait, hos ad regni sceptra nequaquàm peruenturos, qui de scortis nati sunt. Illa furens, paruulos abire iubet. Exijt verò etiam vir Dei extra aulam regiam: sed cùm limen transiliret, tota domus fragore concussa, omnibus terrorem incussit: nec tamen miserę fœminæ furorem compescuit, quin ad comparandas viro Dei insidias animum intenderet. Vicinis monasterij pernuncios mandat, vt nullum è monasterio egredi patiantur, & neque domo monachum vllum recipiant, neque vlla subsidia conferant. Cernens ergò beatus Columbanus regios in se animos concitatos, ad regem properat, vt admonitionibus suis miseræ pertinacię frangat intẽtionem. Erat tum rex apud Spissiam villam publicam. Eò cùm iam sole occumbente venisset, regi nunciatur adesse virum Dei, nec tamen in ædibus regijs velle hospitio vti. Ait ergò rex, satiùs esse virum opportunis subsidijs honorare, quam Dominum, seruos eius offendendo, ad iracundiam prouocare. Iubet ergò regio cultu opportuna præparari, eaq́ue viro D E I dirigi. Veniunt ministri, & à rege missa ei offerunt. Ille vt vidit dapes & pocula regio apparatu instructa, perquirit qdijs sibi velint. Aiũt illi, esse ad ipsum missa à rege. At vir Dei abominatus ea, Scriptum est, inquit, Munera impiorum reprobat altissimus. Indignum est enim, vt seruorum Dei ora, eius cibis polluantur, qui non solùm à suis, sed etiam ab aliorum habitaculis arcet Dei famulos. His dictis, vascula omnia dirupta sunt, vinum & sicera in humum diffusa, cæteraq́ue hincindè disiecta. Pauefacti ea re ministri, nunciant regi quid gestum sit. Ille terrore perculsus, diluculò ad virum Dei cum auia Brunechildis properat: precantur pariter veniam, promittunt se deincèps emendaturos. Quibus promissionibus vir Dei placatus, ad monasterium redit: sed illi non diù stant promissis, redit rex ad solita stupra, cumulatq́ue infelicitatem suam. Quod vbi percepit beatus Columbanus, literas verberibus plenas scribit ad regem, minatur ei excommunicationem, ni concubinas à se repellat. Sed ijs rursùm inflammata Brunechildis, regis animum aduersùs beatum Columbanum incitat, omniq́ue conatu perturbare contendit: orat etiam proceres aulicos & optimates omnes, vt regis animum in virum Dei commoueant. Episcopos quoquè solicitat, vt eius instituto & religioni detrahant, canonemq́;

Eccli. 34. Respuit dapes à rege missas.

Nota rem admirandã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nemq;,quem suis monachis præscripserat, rodant dente canino. Obtemperant aulici miseræ reginæ voluntati, regis animum in virum Dei inflammant, atque eousquè adducunt,vt eum adire,& institutum eius monasticum explorare constituat.

Vt vir Dei Luxouio pulsus sit. Cap. 20.

Rex cum eo expostulat.

COactus igitur rex, Luxouium venit ad virum Dei, cœpitque expostulare cum illo,cur à prouincialium moribus discreparet, nec Christianis omnibus intra monasterij septa secretiora aditus pateret.Beatus Columbanus,vt erat imperterritus & animo virili, regi talia obijcienti respondit,se consuetudinem non habere, vt secularibus hominibus & à religione monastica alienis,liberum esse sinat in seruorum DEI habitacula ingredi : loca alia apta & opportuna instituta, vbi hospites omnes excipiantur. Tum rex : Si, inquit, largitatis nostræ beneficijs potiri vis, in loca omnia patebit omnibus accessus.Vir Dei respondit : Si tu id, quod hactenùs regularis disciplinæ habenis adstrictum fuit, luxare & violare conatus fueris, equidem nullis tuis muneribus vel beneficijs sustentari velim. Et, si ea causa hunc in locum aduenisti, vt

Prædicit regi interitū.

seruorum Dei cœnobia destruas,& regularem disciplinam contamines atque conuelas,nóueris regnum tuum funditùs ruiturum, & cum omni regia propagine interitum.id quod posteà rei probauit euentus. Iam enim temerario conatu rex in refectorium ingressus fuerat.Territus autem hisce verbis,celeriter egressus est: sed eum vir Dei acerrimè obiurgauit.Ait verò illi rex: Fortassis martyrij coronam te percepturum speras: sed non ea ego dementia sum,vt tantum velim patrare scelus. Saniori ego consilio vtar.Itaque si tibi sic visum est,ab omnium secularium moribus desciscere, qua venisti via,ea tibi redeundum nôris. Eadem quoquè aulicorũ vox est & sententia,nolle seijs in locis habere quenquam,qui non omnibus sese adiungat. Respondet beatus Columbanus, se de cœnobijs septis non egressurum, nisi vi extrahatur. Discessit ergò rex, & virum Procerem Baudulphum illic reliquit, qui virum Dei à monasterio expulit, & iuxta Vesontionem esse oppidum in exilium abegit,donèc regis sententia,quod visum esset,decerneret.

Expellitur è suo monasterio.

De carcere diuinitùs aperto. Cap. 21.

COmmorans ergò illic vir Dei, audit eo in loco carcerem esse plenum damnatorum hominũ,vltima supplicia expectantiũ. Ad eum properè accedit,& milo obstante,ostium ingressus, verbum Dei damnatis illis depromit. Illi,si possint liberari, promittunt se vitam emendaturos, & ob admissa facinora pœnitentiam acturos. Tum beatus Columbanus ministro Domoali,cuius superiùs mentio facta est,imperat,vt manu ferrum,quo compedes irretitę atque innexę erant, ad se trahat. Ille apprehensum ferrum trahit, idque mox instàr putrefacti fruticis particulatim comminuitur.Solutis compedibus,vir Dei iubet damnatos è carcere ęgredi : peractoq; Euangelico ministerio,pedes eorum lauit,linteoque extersit. Deindè præcipit, vt ecclesiam petant,& perpetrata scelera pœnitentia & lachrymis expient. Properantes illi, ecclesię fores inueniunt obseratas. Porrò tribunus militum vt vidit diuina virtute per beatum Columbanum damnatorum compedes fractas, & vacuum sibi relictum ergastulum,tanquàm à somno excitatus,damnatorum vestigia persequi eum militibus cœpit. Illi à tergo appropinquare milites videntes,foresque ecclesiæ obseratas,gemina vallati angustia,virum Dei compellant,vt eruantur.Anxio ille pectore sursùm caput attollit,precaturque Dominum,vt ipsius virtute à vinculis ereptos, non sinat denuò à militibus vinciri. Non cunctatur bonitas diuina: fores firmis obseratas clausturis reserat,ita

Multos è carcere dimittit.

Magno miraculo fores tẽpli & pateficunt & claudũtur.

angustijs positum aditum pandit.Illi pernici cursu inuolant in ecclesiam: fores, cernentibus militibus,absque humana opera tursùs obserantur,acsi custos templi clausuris reserasset. Veniens ergò beatus Columbanus cum suis, serrimè & patefecisset & clausisset eas. Veniens ergò beatus Columbanus cum suis, mulque tribunus cum militibus ad obseratas fores, custodem quęrunt, vt claues prębeat.Qui cùm venisset,& clauibus ostia aperire vellet, ait se nunquàm diligentiùs obserata inuenisse.Nec quisquam posteà ausus fuit damnatis illis inferre iniuriam, quos diuina virtus eruisset.

Vt Luxouium redierit,milites cæcitate percussi,eum præsentem non viderint, vt rursùs à rege eiectus sit. Cap. 22.

Post

POst hæc cernens vir Dei nullos sibi custodes adhiberi,nullam exhiberi molestiam,(videbant enim omnes in illo virtutem feruere diuinam, atque ea causa ab eius iniurijs se seiungebant, nè socij culparum forent) Dominica die ascendit in verticem ardui montis.(Ità enim situs vrbis est: cùm domorum densa ædificia in diffuso procliui mõtis latere extructa sint,in ardua cacumina sese porrigunt, ipsũ montem vndiquè cingente abrupti fluminis * Donæ alueo, & commeantibus aditum pręcludente) Ibi verò vsque in medium diem expectat,num quis prohibiturus sit,nè ad monasterium reuertatur. Cùm autem nullus appareret, per mediam vrbem cum suis ad monasteriũ regreditur. Id vbi percepit Theodoricus rex & Brunechildis, eum scilicet ab exilio reuertisse,atrocioribus iræ aculeis stimulantur,iubentque militum cohortem rursùm eum vi indè abstrahere,& ad pristinum exilium reuocare.Veniunt milites, cum tribuno peruagantur per monasterium,virum Dei perquirunt. Residebat tum ille in atrio ecclesiæ,& in codice quodam legebat. Et illi quidem crebrò eò veniunt, prope cum transeunt, ità vt in eius pedes nonnunquàm impingerẽt,& vestimentis suis eum attingerent,nec tamen occæcatis luminibus vident eum. Erat id sanè spectaculum pulcherrimum.Ille lætabundus cernebat se quærentes,nec tamen ab illis cernebatur.Videbantur illi ab eo coram ipsis posito,nec videbant tamen. Portò tribunus per fenestram respiciens, vidit virum Dei coram ipsis lætum residere & legere. Itaque exclamauit: Quid tam curiosè per atria ecclesiæ discurritis, nec tamen quicquam reperitis ? Non iam vos diutiùs insaniæ error occupet.Non poteritis inuenire eum,quem virtus diuina tegit.Cessate iam,& regi ocyùs renunciemus, vos eum minimè reperisse. Vndè satis potest intelligi,tribunum illum non sua sponte venisse ad irrogandam viro Dei iniuriam,& idcircò potuisse eum videre illum.Vbi autem hæc renunciata sunt regi,ille infaustæ intentionis aucto furore,Bertarium Comitem cum militari præsidio, vnaque Baudulphum,quo iam antè vsus ea in re fuerat,ad eum studiosè perquirendum misit. Qui cùm venissent, beatum Columbanum in ecclesia cum omni fratrum congregatione psalmis & orationi deditum reperiunt,sicque eum alloquuntur : Vir Dei,precamur,vt tam regijs, quàm etiam nostris pareas præceptis, hinequeea excedas via, qua huc primùm aduenisti.At ille: Non putò,inquit,id placere conditori, vt ad semèl ob Christi timorem relictum natale solum reuertar. Videns Bertarius virum Dei sibi non obtemperare,quibusdã ferocioribus illic relictis,abscessit. Illi autem,qui remanserant, virum Dei hortantur, vt ipsorum miserearur,qui,eiusmodi rei exequendæ infeliciter essent destinati,ipsorumque periculo consulat: qui,nisi eum vi extrahant, sine dubio in mortis discrimen venturi sint.Illo verò dicente,se iam sępiùs testatum esse, non se indè, nisi vi compellente,recessurum : illi gemino implicati periculo, vtrinquè vrgente formidine, pallium quo indutus erat,apprehẽdunt: alij ad genua eius aduoluti,cum lachrymis precantur, vt tanti sceleris culpam ipsis remittat, qui non suæ libidini, sed regiæ obtemperent voluntati.Videnstaque vir Dei alijs creari periculum, si permaneat in suo proposito obstinatus,cunctis eiulãtibus atque mœrentibus egreditur, adiunctis ei custodibus, qui,donèc extra regis ditionem excessisset, eum nõ relinquerent. Ijque eum Nannetes deduxerunt, (Erat autem primus inter illos Ragamundus)vniuersis fratribus eum ceu funus prosequentibus.Omnium enim corda mœror oppleuerat. Interim anxius pater ob tot filiorum incommoda,in cælum suspiciens: Aeterne, inquit, rerum conditor, tu nobis locum opportunum præpara,vbi tibi perpetim seruiant famuli tui. Deindè consolatur gregem vniuersum,vti spem nè abijciant,sed omnipotenti Deo gratias immensas agant.Non enim isthuc aliquo suo,aut suorum dispendio accidere, sed multiplicandis monachorum cœtibus offerri occasionem. Si qui ergò ipsum sequi velint, promptissimis animis ad tolerandas secum iniurias id faciant. Si qui verò in Luxouiensi monasterio permanere velint,securi illic resideant: citò enim Dominum,eorum dolorem vindicaturum.Sed cùm æquis animis à tanti pastoris custodia auelli non sustinerent,qui à rege missi erant,dicebant se nequaquàm passuros quenquam abire cum illo, nisi qui commune cum eo natale solum haberent,vel qui ex Britannia illum secuti essent. Cæteros,qui in Gallijs nati essent,ex regis voluntate illic permanere debere. Cernens igitur egregius pater membra sua à se vi auelli,& suum & membrorum suorum sensit augeri dolorem. Pro tanti autem criminis immanitate,Dominum omnium consolatorem

Non videt eũ milites, missi ob eũ expeilendũ.

Alios mittit rex, q eũ denuò ejiciant.

Spõtè egreditur è monasterio, nè milites in periculo sint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem deprecans, rogauit eum, vt quos regia pertinacia à se abstraheret, ipse sua custodia
* Eustasius tueretur. In ijs autem venerabilis vir, qui posteà eiusdem monasterij pater extitit, * Eustachius discipulus & minister sancti viri, violenter ab eo auulsus est, intendente illi auunculo eius, qui Lingonensis Ecclesiæ pontifex erat. Egressus ergò vir sanctus cum suis vicesimo anno post incolatum eremi illius, per vrbem Vesontionensem Augustodunumque ad Auellonense castrum peruenit: sed priusquàm eò perueniret, in via ei
Dem punit nefariũ hominẽ beato viro necem intentantẽ. custos equorum Theodorici occurrit, lanceaque illum confodere voluit. Sed maleuolum animum digna mox vltio anteuertit. Dextera enim, quam in virum Dei extẽderat, torpente, lanceam ante suos pedes humo defixit. Ipse verò à dæmone arreptus, ad viri Dei vestigia corruit. Cernens vir sanctus illum diuina animaduersione percussum, illo die & nocte apud se retinuit. Altero die illucescente, eum ad se accersitum, Deo fauente, curauit, illeque in sua reuersus est. Deindè vir Dei ad * Caram fluuium properans, in ædes nobilis & religiosę fœminæ Theudemannę peruenit. Eunti autem illi occurrerunt
12. dæmoni acos curat. duodecim viri, pleni rabido dæmone. Qui cùm in terram corruissent, vir Dei protinùs eos oratione curauit. Eodem die ad vicum, quem Coram vocant, peruenerunt, vbi quinque phrenetici ei obuiàm venientes, ilicò sanati sunt. Indè Antissiodorum properauit, vbi Ragamundum, qui ei custos & deductor per iter adhibitus erat, appellans: Memento, inquit, ô Ragamunde, Clotarium, quem nunc contemnitis, intra triennium vos dominum habituros. At ille: Cur, inquit, Domine mî, talia loqueris? Et vir Dei: Prorsùs, ait, videbis quę dixi, si tunc superstes eris.

De quibusdam eius miraculis.
Cap. 23.

EGressus indè ab Antissiodoro, videt iuuenem à dæmone correptum, celerrimè ex aduerso ad se accurrere, qui iam viginti milliaria totis viribus currendo confecerat. Eo viso, substitit, donèc homo dęmonis arte infestatus aduenire et: vbi ad virum Dei venit, coram illo corruit, sese discerpens. Eum itaque orationibus curatum, patri sospitem reddidit. Indè ad Niuernense oppidum venit, custodibus antecedentibus & subsequentibus, vt in Ligeri scapha exceptus, in sinum Britannicum reduceretur. Cumque eò venissent, & tardè in scapham insilirent, quidam è custodibus arrepto remo, vnum eorum, qui Lua dicebatur, percussit, virum sanctissimum & religiosissimum. Cernens autem vir Dei sua coram se membra cędi: Cur, inquit, homo
Maligno homini diuinã prędicit vltionẽ. crudelis mœrori addis mœrorem? An non sufficit vobis ad ruinam admissum facinus? Cur fessa Christi membra cędis? Cur in mitem immitis insurgis? Cur sæuitiam in manuetos exeris? Nóueris hoc ipso loco diuina te vltione plectendum, quo ausus es furibundus Christi membrum cędere. Probauit viri Dei sermonem mox subsecuta vltio. Vt enim ad portum illum transiturus redijt, diuinitùs percussus, eodem loco submersus est. Cur autem iustus iudex eam vltionem distulerit, ignoratur, nisi fortassis, nè beati viri oculi ea vindicta macularentur. Indè ad Aurelianẽsem vrbẽ venerunt. Vbi cùm ex regis edicto etiam in ecclesias ingredi non permitteretur, cum grandi mœrore ad ripam Ligeris sub tentorijs paulispèr quieuit. Cumque necessario sumptu indigerent, duos in vrbem direxit, vt res necessarias quęrerent. E quibus vnus erat Potentinus, qui adhuc supereſt, & in Armoricanis locis in Constantiæ vrbis suburbanis monachorum cœnum collegit. Cùm autem peragrantes vrbem nihil accepissent, quòd regis timore omnium animi perculsi essent, via qua ingressi erant, reuersi sunt. In ipso autem itinere obuiàm eis venit mulier quędam, Syra natione. Ea vt vidit illos, scisitata est quinà essent. Illi respondẽt se res necessarias quęsijsse, nec recepisse quicquam. Tum illa: Venite, inquit, domini mei ad ædes meas, & necessaria vobiscum absportate. Nam & ego aduena sum ex longinqua Orientis regione. Illi gratulabnndi eam prędecẽtem sequuntur. Et postquàm ad domum eius venerunt, sella posita quieuerunt, donèc adferret ea res necessarias. Assidebat autem eis maritus eius, iam olim luminibus orbatus, de quo perquirebant illi, quis esset. Respõdente ea, virũ suum esse ex eadẽ gente Syrorũ, quẽ ipsa multis annis lumine priuatum traheret, aiũt illi: Si Christi famulo Columbano pientaretur, illius precibus posse eum lumẽ recipere. Ille promissi muneris fide munitus, surgens, eum

rum cum duce vxore vestigia sequitur. Vbi ad sanctum Columbanum ventum est, Potentinus indicauit ei exhibitam ipsis hospitalitatem à peregrinis. Necdùm verba finiërat, cùm cæcus orat virum Dei, vt suis precibus lumen sibi restituat. Videns ille hominis fidem, omnes rogat, vt orent pro cæco, primusque diù humì prostratus iacuit. Indè surgens, manu oculos attigit, impressoque signo Crucis, lumen redijt. Lætus ille do- Signo Cru. cis & precibus restituit cæco lumen.
mum remeat, vt qui in hospites interius lumen intenderat, exteriori non careret. Deindè turba obsessorum, quos dæmones horrendo furore torquebant, ad virum Dei curationis gratia properant, & Domino salutem largiente, omnes à viro DEI curantur. His virtutibus vrbis populus permotus, viro Dei clàm meritum impendebat honorem. Non enim palàm propter custodes quicquam ei prębere audebant, nè regis iram incurrerent. Posteà illi arrepto pergunt itinere.

Vt scapha diuinitùs ad portum appulsa sit: de pecunia furto ablata, & restituta, &c.
Cap. 24.

NAuigantes autem per Ligerim, ad Turonensem perueniunt vrbem, vbi vir sanctus custodes precabatur, vt scapha in portum appulsa, sinerent ipsum ire ad beati Martini confessoris sepulcrum. Abnuunt custodes, vrgent remiges, vt celeri cursu portum præternauigẽt: imperant gubernatori, vt scapham medio flumine dirigat. Videns id beatus Columbanus, mœstum vultum ad cælum erigit, queritur tanto se mœrore affici, vt nec sanctorum sepulcra inuisere permittatur. At cunctis illis vrgentibus, mox vt contra portum ventum est, velut quibusdam defixis anEn ij fert molestè sẽ tus vir non sibi licere adire tumulum S. Martini.
coris, scapha stare cœpit, & ad portum proram dirigere. Cumque custodes obstare non valerent, inuiti scapham, quò velit ire, sinunt. Miro igitur modo è medio fluminis tractu ad portum volatu pennigero defertur, portuque recepta, vir Dei pandit iter. Ille gratias agit æterno regi, qui seruis suis obtemperare non dedignetur. Egressus autem è scapha, ad sepulcrum beati Martini accedit, totaque nocte illic in oratione excubat. Illucescente verò die, à Leoparius Episcopus Turonensis eũ inuitat ad prandiũ. Leoparius vrbis Episcopo inuitatus ad prandium, ire non abnuit, præsertim ob fratrum suorum requiem: moratusque eo die est cum illo pontifice. Qui cùm horarefectionis ad mensam cum eo resideret, scisitabatur, cur ad patriam repedaret. At ille: Canis, inquit, Theodoricus me à fratribus meis abegit. Tum vnus è conuiuis, Chrodoaldus nomine, cuius etsì coniunx erat amita Theodeberti regis, at tamen Theodorico regi ipse fidelis erat, viro DEI humili voce respondit, satiùs illi esse lac potare, quàm absynthium. Et vir Dei: Sentio, inquit, te regi Theodorico fœderis fidem seruare velle. Respondit ille, se, quandiù possit, datam fidem obseruaturum. Rursùs vir Dei: Si ergò, inquit, regi Theodorico deuinctus es fœdere, amico & domino tuo lætum ex me nuncium apportabis, dicesque ei, & illum & liberos eius intra triennij spatium Dominum radicitùs extirpaturum. At Chrodoaldus: Quid ità loqueris, ait, seruę DEI? Et ille: Non enim possum, inquit, silere, quæ Dominus inspirauit vt loquerer. Vera autem dixisse virum Dei, omnes Galliæ nationes posteà senserunt: confirmauitque his verbis ea, quæ superiùs ad Ragamundum dixerat. Peracto prandio, vir Dei ad scapham redijt, vbi tum reperit suos multo mœrore oppressos. Causam inquirens, cognouit eos nocte præterita, quæ in scapha habuissent, furto perdidisse: simulque aureos, quos in pauperes non erogauerat, ablatos esse. Mox ergò ad sepulcrum beati Martini repedat, queritur se non idcircò ad eius excubâsse reliquias, vt ille sua & suorum fratrum damna negligeret. Nec mora: is qui sacculum Nota quid possint sancti inuocati. cum aureis furatus erat, cœpit inter flagella corporis pœnasque clamare, locumque indicare, vbi aurei occultati essent. Socij id audientes, omnes eò currunt, furto erepta omnia restituunt, virum DEI precantur, vt tanto sceleri ignoscat. Id miraculum omnibus terrorem incussit, vt deincèps qui hæc audirent, omnia quæ viri DEI erant, tanquàm sacrata attingere non auderent. Porrò Leoparius Episcopus, cùm viro Dei necessaria præbuisset, ei valedixit. Ille nauali itinere lætus ad Nannetense oppidum peruénit, atque ibì aliquantispèr moratus est: cumque aliquandò egenus quidam ante fores cellulæ, in qua vir DEI degebat, eleemosynam peteret, ille accito ministro, Præbe, inquit, cibum petenti. At ille: Non est nobis, ait, panis, præter paululum farinæ. Scisitatur vir DEI, quantum illud sit;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illo respondente, non sibi videri plus esse, quàm modium vnum, vir Dei imperat, vt totum illud det, nec quicquam reseruet in crastinũ. Obtemperat minister, dat totũ pauperi, nihil communi fratrum necessitati reseruans. Ieiunantibus ergò illis, iam tertius illuxerat dies, nihil penès se habentibus præter spei & fidei gratiam, vndè confectis ieiunio corporibus subuenirent. Deimprouisò aũt audiunt fores à quodam pulsari. Sciscitante ostiario, qua causa pulsaret fores, respondit ille, se à domina sua Procula missum, quę diuinitùs admonita esset, sumptus viro Dei Columbano & comitibus eius, q̃ apud Nannetes morarentur, suppeditare, iamq; in proximo esse res, quas illa mitteret: se antecessisse, vt moneret ipsos vasa præparare, quibus eas reciperẽt. Centum esse vini modios, frumenti ducentos, bracis quoq; centum. Id verò ostiarius celeriùs patri Columbano indicare studuit. At ille: Sine, inquit: ego enim iam nóui isthuc. Tu verò fratres conuocato, vt pro ea, quæ hęc largitur, simul Dominum deprecentur, simul gratias agant conditori, qui famulos suos nõ desinit consolari in omnibus eorum necessitatibus: deindè verò munus oblatum accipiant. O mira pietas conditoris. Egére finit seruos suos, vt dona sua egentibus ostendat. Tentari eos permittit, vt in tentatione subuehiens, illorum erga se animos vehementiùs accendat. Patitur sua membra à sæuis hominibus lacerari, vt erga sanantem medicum aucta dilectio cõfirmetur. Doda quoq; nobilis & religiosa fœmina, ducentos viro Dei misit frumenti modios, aliosq; centum rerum permistarum. Ea res magna affecit verecũdia vrbis illius pontificem Sophronium, à quo nõ solùm nullum accepêre beneficium, sed nec quicquam etiam commutando impetrare potuerunt. Erat tum ibi mulier quædam plena dæmone, cum filia æquè dæmoniaca. Eas, cùm ad eum venissent, beatus Columbanus fusis ad communem Dominũ precibus sanauit, & domum abire iussit.

Vide vt cuncta sint Domino fideles seruiendi eius.

Duas dæmoniacas sanat.

Vt nauis ad litus reiecta sit, & vt aduersarij eius beatum virum venerati sint. Cap. 25.

POst hęc Sophronius Nannetẽsis Episcopus, cum Theodoaldo Comite iuxta regis imperium, B. Columbanum naui impositum, in Hyberniam remittere festinabant. Sed vir Dei ait: Si nauis in Hyberniam itura adest, omnem supellectilem & comites meos ea excipiat. Ego interim in scapha Ligeris vnda vehar, donèc altum mare attingam. Reperta ergò nauis, quæ Scotorũ veheret merces, omnem beati viri supellectilem & comites recepit. Cumq; iam remis & ventis fauentibus nauis in alta pelagi tenderet, vndarum se obiecêre moles, nauemq̃ ad litus redire coëgerunt. Quò cùm appulsa esset, subsidentibus vndis, mare quieuit: manstitq̃ per triduum nauis sine vndis. Intellexit autem dominus nauis, ob viri Dei supellectilem comitesq̃ recepros sese detineri. Tandèm visum est illi, eijcere omnia è naui, quæ essent viri Dei. Quod cùm fecisset, mox adfuit vndarum moles, nauimq̃ in altum abduxit. Mirantur omnes, facileq; animaduertunt non esse diuinæ voluntatis, vt B. Columbanus in Hyberniam reuertatur. Ad suũ ergò locum, vbi priùs fuerat, redit: nec quisquam iam obsistit, quò minùs possit, quò velit, ire: magis autem, prout quisque poterat, honore & impensis illum fouebat. Nec quicquam ei defuit subsidij, Deo per omnes illum adiuuante. Ita sanè non prorsùs obdormiet vnquàm, qui sub vmbra alarum suarum protegat Israël. Sic autem omnibus omnia largiendo id insinuat, vt omnes illum pro eius muneribus & beneficijs collaudent.

Vide hic miracula.

Psal. 120.

Vt ad Clotarium regem peruenerit. Cap. 26.

PAululùm verò illic moratus vir D E I, ad Clotarium Chilperici regis filium, qui in Austrasijs Francis, extrema Gallia ad Oceanum sitis, regnabat, profectus est. Porrò Clotarius iam audierat, quantis & qualibus iniurijs virum D E I Brunechildis ac Theodoricus affecissent. Cùm ergò videret eum, tanquàm ex-leste munus excipit eum: precaturq̃ gratulabundus, vt, si velit, intra sui regni fines resideat: se ei pro ipsius arbitratu inseruiturum. At ille se ait ijs in locis consistere nolle, vel vt sibi maiorem peregrinationem indicat, vel ipsi Clotario nullam inimicitiarum occasionem præbeat. Detinuit interim illum apud se Clotarius quòt potuit diebus: castigatusq̃ verbis ab eo ob quædam errata, quibus aula regia vix exueret, spondet se pro eius voluntate omnia emendaturum. Erat enim Clotarius solerti studio-

Clotarius rex honorificè illum excipit.

sioq̃ sapientiæ. Itaq; tanto sibi oblato munere, gratulabatur. Dùm autem apud Clotarium moratur, lis oritur inter Theodebertum & Theodoricum, vtroque de regni finibus cum altero disceptante. Mittit vterque ad Clotarium legatos, qui eius auxilium contra alterum postularet. Quod cùm Clotarius beato Columbano indicâsset, consuleretq̃ eum, num opem alteri aduersùs alterum ferre deberet: ille propheticò plenus spiritu, Neutrius, inquit, precibus obtemperabis. Porrò intra hoc triennium vtriusque regnum sub tuam ditionem cadet. Videns Clotarius beatũ virum talia prophetico ore dicẽtem, neutri parére voluit: sed promissum sibi tempus fideliter expectans, post victoriæ triumpho potitus est.

Vt Parisios venerit, dæmoniacumq̃ sanârit. Cap. 27.

EGit deindè vir Dei apud Clotarium, vt adiumento ipsi esset, quó per Theodeberti regnum, si liceret, in Italiam per Alpium iuga peruenire posset. Datis ergò comitibus, qui eum ad Theodebertum adducerent, ille itinere arrepto Parisios venit. Occurrit autem ei in ipsa vrbis porta homo immundo spiritu obsessus, debacchans, seq̃ discerpens & multa garriens, virumq̃ Dei querulis vocibus ità appellans: Quid his in locis agis vir Dei? Iamdudùm autem clamitârat rauca voce, procùl aduentare virum Dei Columbanum. Vbi autem vir Dei illum intuitus est, Egredere, inquit, pestifer, egredere, nec corpus, Christi lauacro ablutum, diù obsidere ausus sis. Cede virtuti præpotentis Dei, & Christi nomine inuocato contremisce. Sed cùm diù sæuis arrisq̃ viribus resisteret, vir Dei manum ori eius iniecit, linguamq̃; attrectans, in virtute DEI imperat, vt egrediatur. Tunc horrida vi discerpens hominem, ità vt vix vinctus iis iniectis teneri posset, cum commotione viscerum & vomitu egressus est, tanto post se fœtore apud adstantes relicto, vt sulphureos se crederent facilius toleraturos odores.

Sæuissimũ dæmonem eijcit vir sanctus.

Vt à Chagnerico & Authario viris clarissimis comiter acceptus sit. Cap. 28.

INdè ad Meldense oppidum properat: vbi erat vir nobilis Chagnericus, Theodeberti regis conuiua, vir sapiens & consilijs regijs gratus. Is virum Dei summo gaudio excepit, seq̃ curaturum ait, vt ad Theodeberti aulam perueniat: nec opũs esse alijs à regis latere comitibus. Volebat autem alios ab eo remoneri, vt virum Dei, quoàd posset, secum retineret, ipsiusq̃ domus, illius doctrina nobilitaretur. Benedixit autem vir Dei domui eius: filiæ quoquè illius Burgundophoræ adhuc infanti benè precatus, eam Domino vouit: de qua re in sequentibus dicemus. Progressus verò indè, venit ad Vulciacum villam, supra Mátronam fluuium sitam: vbi ab Authario exceptus est, cuius coniunx Aiga dicebatur. Erantq̃ illis filij etiamnùm infantes, quos mater ad benedicendum viro Dei obtulit. Videns ille matris fidem, infantulos sua benedictione sacrauit. Ij posteà pubescentes, Clotario regi primùm, deindè Dagoberto gratissimi fuêre. At posteaquàm seculari gloria illustres euasêre, in eam curam & cogitationem incubuerunt, nè mundi gloria perderent sempiternam. Itaque maior natu Ado, voluptatibus se abdicans, posteà in saltu Iurano monasterium instituti sancti Columbani construxit. Porrò Dado iunior intra * Briennensem saltum ad Resbacem fluuiolum, eiusdem instituti monasterium condidit. Tanta fuit in viro Dei gratia, vt quibuscunque benè precatus esset, in boni operis perseuerantia supremum vitæ clauderent diem. Illud oppidò iure dici potest, quoscunque deindustriâ monuit, eos gratiosos esse, se posteà impunitatem meruisse. Nec immeritò tanti viri fultus adminiculis, percepræ gratiæ potitus est ope, qui eius doctrinis innixus, à vitæ rectæ & integræ noluit tramite deuiare.

Magna vis benedictionis eius.

*Briegẽsem

Vt à rege Theodeberto acceptus sit, vt gentiles quosdam conuerterit, vt cælitùs alimenta acceperit, &c. Cap 29.

DEindè vir D E I ad Theodebertum venit: qui cùm vidisset eum, hilariter in suas eum recepit ædes. Iam verò multi fratrum ex Luxouio secuti erant, quos ille, tanquàm ex hostibus ereptam prædam, excipiebat. Polliceba-tur autem ei Theodebertus, se reperturum intra ditionis suæ terminos loca amœ-

Theodebertus rex committer eum accipit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amœnæ,& ipsi famulo Dei ad omnem opportunitatem accommoda. Ait etiam vndique vicinas gentes eiusmodi esse, qui verbi Dei prædicatione opùs habeant. Respondit ad hæc vir Dei: Si feceris quod polliceris, nec fidem datam fefelleris, aliquantisper hîc negotio, experiarque num in vicinarum gentium cordibus fidem serere possim. Dedit ergò ei rex optionem, vt quencunque vellet sibi locum deligeret, qui & ipsi & fratribus eius gratus esset. Inquisitus igitur locus est, atque etiam inuentus, quem fauor omnium redderet commẽdabilem, & quidem intra Germaniæ terminos, sed tamen Rheno vicinum oppidum, olim dirutum, quod Brigantium nuncupabant. Sed quid interìm, dum vir Dei per Rheni alueum nauigat, actum sit, silendum non est. Nauigante illo aliquandò Rhenum, ad vrbem, quam veteres Moguntiacum appellârunt, perueniunt, aiuntque ad virum Dei remiges, quos rex ei comites adiunxerat, se habere amicos in vrbe, qui necessarios sumptus sint præbituri. Iam enim longo itinere defecerãt impensæ, iubet autem vir Dei, vt eant. Veniunt illi in vrbem, sed nihil inueniunt. Reuersi ad virum Dei, aiunt, se nihil quicquam ab amicis impetrare potuisse. Tum ille: Sinite me, inquit, paululùm ad meum abire amicum. Mirantibus illis, vndè ei amicus esset in loco, vbi nunquàm antèà fuerat, ad ecclesiam se confert, ibique humi prostratus, prolixè rogat Dominum tum pietatis authorem. Mox verò Episcopus vrbis illius ad ecclesiam venit, repertoque beato Columbano, scisciatur ex eo, quisnam sit. Ille se peregrinum esse respondet. Et Episcopus: Si rebus, inquit, necessarijs indiges, propera ad ædes meas, & quantum opus est, tecum absporta. Illo gratias agente tum Deo, qui id Episcopo inspirauerat, tum ipsi antistiti, optata subsidia offerenti, Episcopus attentiùs cogitat, vt omnia, quæ ei opportuna sint, accipiat. Itaque pueros festinos mittit ad nauim, qui omnes adesse iubeant, præter custodem vnum, qui nauim seruet, secumque auferre, quæcunque velint. Quod nè quis casu euenisse putet, solebat posteà crebrò testari is Episcopus, nunquàm sc. teà adeò attentum ad tribuendas res necessarias fuisse: seque absque alia ratione vel opportunitate, ob beati Columbani meritum, diuina admonitione instigatum, venisse ad ecclesiam. Deindè ad destinatum perueniunt locum, quem peragrans vir Dei, ait suo animo illum minimè sedere: sed tamen ob fidem in gentibus serendam, inibi paulisper immoraturum pollicetur. Sunt enim illic vicinæ Sueuorum gentes. Cumque inter loci eius habitatores versaretur, comperit eos profanum velle litare sacrificium, vasculum magnum, quod vulgò cupam vocant, viginti plùs minùs capiens modios, cerusia plenum, in medio positum. De quo cùm sciscitaretur, quid illo facere vellent, respondentque se deo suo * Vuodano (Sic Mercurium, vt quidam aiunt, illi vocant) libare velle: ille sacrilegum opus non ferens, in vas insufflat, idque miro modo cum fragore quodam frustatim dissipatur, & rabida vis cum cerusiæ liquore indè prorumpit, vt manifestè liceret intelligi, diabolum in eo vase latuisse, qui per profanum liquorem caperet animas sacrificantium. Id autem videntes barbari, stupefacti aiunt virum DEI magnum habere spiritum, qui sic posset vas ligaminibus munitum, dissipare. At ille castigatos dictis Euangelicis, admonitosque vt ab huiusmodi abstinerent sacrificijs, domum redire iubet. Multique eorum beati viri adhortatione & doctrina ad CHRISTI fidem traducti, baptizati sunt. Porrò alios, quos iam lacrò ablutos profanus detinebat error, ad Euangelicæ doctrinæ cultum monitis suis reuocatos, vir DEI, vt pastor bonus, in Ecclesiæ sinum reducebat. Per id tempus Theodoricus & Brunechildis non solùm aduersùs Columbanum insaniebant, sed etiam sanctissimo Viennensis vrbis Episcopo Desiderio aduersabantur: quem primùm exilio damnatum, multis affligere iniurijs nitebantur: ad postremum verò glorioso martyrio coronârunt. Cuius gesta scripta habentur, quibus & quantis aduersitatibus glorioſos apud Dominum promeruerit triumphos. Versante autem beato Columbano cum suis apud vrbem Brigantinam, duræ egestatis tempus incidit. Sed quanuis alimonia deesset, manebat intemerata atque inconcussa fides, quæ necessarias res à Domino impetraret. Cumque iam triduana inedia laborarent, tanta auium copia eis oblata est, quanta Israëlitarum castra cotumicibus aduolantibus operuit, ità vt omnem locum illum aues implerent. Intellexit autem vir Dei ob suam suorumque necessitatem has dapes exhiberi, quippe quæ non nisi illo, quo ipse degebat, loco inuenirẽtur. Iubet ergò primùm suos laudes & gratias agere [illegible] ac deindè dapes capere. Erat profectò mirũ illud & stupendũ miraculũ. Capiebantur

Moguntiacum venit.

*Vodano *Vadono

In vas dæmoni offerendũ sufflat, idque rumpitur.

Multi ethnici credũt in Christũ.

Desiderius Viennensis Episcopus quid passus sit.

Num. 11.

bantur aues, vt iusserat pater: nec illæ pennigero instructæ volatu se subducebant, sed triduò permansit illud manna auium. Quarto deindè die quidam pontifex ex vicinis vrbibus frumenti copiam diuino instinctu beato Columbano transmisit. Mox igitur, vt aduénit frumentum, aues illæ, Deo iubente, omnes auolârunt. Porrò * Eustachio, qui id temporis sub viri Dei obedientia cum alijs erat, referente cognouimus, neminem tum inter ipsos fuisse, qui se ante illud tempus eiusmodi aues vidisse meminisset. Earũ autem talis erat sapor, vt dapes regias vinceret. O mirum diuinæ potentiæ donum. Quandò terrena fercula Christi cultoribus desunt, tum demùm cælestia tribuuntur, sicut & de Israëlitico populo dictum est: Panem cęli dedit eis. Cùm autem terrenæ opes subuẽniunt, cælitùs oblatæ amouentur. Eodem tempore cùm vir Dei sub quodam scopulo in vasta eremo corpus iciunio afficeret, & nihil prẽter ruris poma, quorum superiùs mẽtionem fecimus, in cibum caperet, venit vrsus, voracitati addicta fera, cœpitque necessarios deuorare cibos, passimq; poma ore detrahere. Cumq; hora refectionis adesset, Chagnoaldum ministrum vir Dei ire iussit, & consuetam pomorum mensuram afferre. Abit ille, videtq; vrsum inter frutices rubosq; peruagari, pomaque lambendo carpere. Itaq; festinus redit, patriique indicat. Ille imperat vt eat, partemq; fruticum relinquat feræ, aliam partẽ sibi iubeat reseruari. Redit Chagnoaldus, iussa patris exequitur, diuidit virga frutices rubosque poma ferentes, iubetq; vt fera parte sua contenta, reliquam sinat cedere in vsus viri Dei. Mira in fera obedientia. Nequaquàm ausa est ex prohibita sibi parte cibos carpere, sed in ea sola, quæ permissa ei erat, escam captauit, quandiù eo in loco vir Dei commoratus est. Intereà animo illius ea incidit cogitatio, vt Venericorum, qui & Selaui dicuntur, ditionem inuisat, cæcasque mentes illustret luce Euangelica, & ab origine per auia aberrantibus, veritatis pandat viam. Quod cùm illi summoperè in votis esset, Angelus Domini pervisum ei apparens, paruo ambitu, vt solent in pagina orbem describentes, mundi totius machinam ei ostendit, aitque: Cernis'ne totum orbem manere desertum? Perge igitur dextra lęuaq;, quocunquè visum est, vt laboris tui fructum comedas. Intellexit igitur vir Dei, illius gẽtis nondùm in promptu esse fidei profectum: quieuitque in loco, donèc in Italiam pateret accessus.

Obseruãdæ admirãdæ.

*Eustachio

Pfal. 77.

Poma, vl. detur dicẽre mora iumborum.

Vrsus obtẽperat iussis viri Dei.

De bello regum, de viri Dei reuelatione, & Theodeberti proditione.

Cap. 30.

INtereà temporis inter Theodoricum & Theodebertum suborta contentio increscit, & vterque aduersùs fratrem vsque ad internecionem sæuit atrociter, vtroq; excitûs robore superbiente. Porrò vir Dei ad Theodebertum accedens, hortatur eum, vt animi tumore & arrogantia compressa, in Clerum se adscribendum curet, manensq; in ecclesia, sacræ se religioni subdat, nè simul cum præsentis regni detrimento, etiam æternæ vitæ faciat iacturam. Sed id tum regi ipsi, tum cunctis circunstantibus ridiculum visum est, dixeruntque nunquàm se audiuisse, Merouingum in regem sublimatum, sponte sua Clericum fuisse. Cunctis ergò id detestantibus, beatus Columbanus ait: Si sponte tua clerici honorem capere non vis, breui id facies vel inuitus. His dictis, vir Dei ad cellulam remeat, moxque prophetici dicti euentum res non diù dilata confirmat. Quamprimùm enim à Theodorico bellum Theodeberto denunciatur, & apud Tullum victus Theodebertus, in fugam compellitur. Posteà rursùs collecto exercitu, fugientem Theodoricus persequitur. Porrò Theodebertus multis instauratis copijs, ad Tulpiacense castrum pugnaturus occurrit: consertoque illic prælio, vtrinque plurimi ceciderunt. Victus tandem Theodebertus, fugit. Eo tempore vir Dei in eremo commorabatur, vnius tantùm Chagnoaldi ministerio contentus. Ea autem hora, qua apud Tulpiacum pugna commissa est, quærcûs putrefactæ trunco vir DEI, librum legens, insidebat. Subitò verò correptus somno, spiritu cognouit, quid inter duos reges ageretur: moxque excitatus, ministrum vocat, cruentam regum pugnam indicat, multum humanum fundi sanguinem gemebundus refert. Dicente autem temerè ministro, Pater mi, Theodeberto tuis precibus præsta suffragium, vt communem debellet hostem Theodoricum: ità respondet: Stultum & à religione alienum præbes consilium. Non enim sic Dominus voluit, qui nos pro inimicis nostris orare iussit. In arbitrio iam est iusti iudicis, quid de eis fieri velit. Inquisiuit posteà minister diem & horam prælij, reperitque ità fuisse, sicut vir DEI fuerat

Merouingi dicti sunt Franci à Merouco rege suo.

Theodebertus rex à Theodor. co superat.

Matt. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerat reuelatum. Persecutus est autem Theodoricus Theodebertum, & suorum prodi-
Theodeberti miserа cades. tione captum, ad animam Brunechildem remisit: quæ cùm faueret partibus Theodorici furibunda Theodebertum clericum fieri voluit, & post dies non multos, cùm iam esset Clericus, nimis impiè perimendum curauit.

De interitu Theodorici, & liberorum eius nece, prophetiaque viri Dei in Clotario impleta. Cap. 31.

Theodorici dira mors. POrrò Theodoricus apud Metense oppidum moratus, diuinitùs percussus, inter flagrantis ignis incendia mortuus est. Brunechildis autem filium eius Sigebertum ei suffecit in regno. Itaque Clotarius memor prophetiæ viri Dei, collecto exercitu, fines regni, qui eius ditionis erant, recuperare conatur. Contra eum Sigebertus impugnaturus venit: sed eum Clotarius captū peremit, fratresque eius quin-
Brunechil. dis horrēda supplicia. que, Theodorici filios, cum proauia Brunechilde cepit: pueros separatim peremit: Brunechildem verò primò ignominiosè camelo impositam, hostibus circunducendo spectandam exhibuit: post indomitorum equorū caudis religatam, miserabiliter vita priuauit. Atque ità funditus radicitusq; deleta Theodorici stirpe, Clotarius solus potitus est trium regnorum monarchia, & beati Columbani prophetia completa est in omnibus, Theodorico intra triennium cum omni stirpe penitùs extincto. Theodeberto inuito in Clerum assito, Clotario duorum regnorum accessione aucto & dilatato.

Vt vir Dei venerit in Italiam, Bobiensem ecclesiam instaurâuit, & migrârit ex hac vita. Cap. 32.

Agilolphus rex Longobardorum honorificè excipit virum Dei. BEatus ergò Columbanus vt vidit Theodebertum à Theodorico deuictum, relicta Gallia atque Germania, in Italiam ingreditur, vbi ab Agilulpho Longobardorum rege honorificè exceptus est, qui etiam optionem ei dedit, vt quocunq; Italiæ loco vellet, habitationem sibi deligeret. Itaque dum apud Mediolānum moratur, & hæresum fraudes, atque Arrianæ perfidiæ machinas scripturarum cautelis discerpere ac dissecare conatur, edito aduersùm illos florentissimæ scientiæ libello, vir quidam iucundus nomine, ad regem venit, indicat se in solitudine rutribus Apenninis beati Petri Apostolorum principis basilicam scire, in qua experimento didicerit virtutes & miracula fieri: locum ipsum esse vbertate fœcundum, aquis irriguum, piscium copia abundantem: veterum traditione eum Bobium appellari à riuo quodam sic dicto, illic manante: cui adiunctus sit amnis Trebia, ad quem olim Annibal hyemāle, hominum, equorum, elephantorum grauissima sensit damna. Eò cùm vir Dei magna animi intentione peruenisset, basilicam illic semirutam reperit, eamque instaurans primo decori restituit. In eus autem instauratione mira Domini virtus declarata est. Nam cùm per præruptos saxorum scopulos, trabes ex abietibus inter densa saltus locos inaccessis cederentur, vel alibi cæsæ, inibi casu prolapsæ aspero, aditum omnem plastris negarent, miro modo trabem, quam vix viginti aut triginta homines plano terræ solo ferre valerent, vir Dei cum duobus vel tribus, prout ardui itineris meatus patebat, eo accedens, suis ac suorum humeris immane imponebat pondus, & vbi alioqui prę viæ asperitate liberò vix possent gradu incedere, simulatquè trabium essent mole onusti, festini ingrediebantur: ità vt qui onera ferrent, perinde ac si ab alijs ipsi portarentur, suis vestigijs, tanquàm ocioſi, lætabundi incederent. Videns itaque vir Dei tantam sibi diuinitus adesse opem, suos hortatur, vt arreptum opus læti perficiant, animoque roborati, ea in eremo consistere studeant, diuinæ id esse voluntatis affirmans. Tectis rempublicum, mutorum iustaurat ruinas, cæteraque monasterio necessaria ædificia construere pergit. Interea Clotarius rex, viri Dei prophetiam in se completam cernens, venerabilem * Eustachium, qui monasterium Luxouiense regebat, ad se venire iubet, venientem blandè & comiter orat, vt adiunctis sibi, quos velit, itineris sociis nobilibus virис, legationem publicis impensis suscipiat ad beatum Columbanum, & quocunque eo repertum, accurata persuasione eo adducat, vt ad se venire non recuset. Facilè venerabilis discipulus, magistri vestigia persequens. Postquàm ad eum venit, Clotarij vota ei depromit. Viso Eustachio beatus Columbanus lætatur, aditum ad suum monasterium patere gratulatur: retentumque aliquantisper apud se, hortatur vt sui memor, fratrum collegium disciplinæ habenis contineat & erudiat, multorumque accessione

Miracula haud vulgaria.

Bobiense conditur cœnobium.

* Eustasiū

cessione illud augeat, eosque omnes suis institutis imbuat. Deindè iuber eum redire ad Clotarium, eique comiter hęc referre responsa, sibi id haudquaquàm rationi consentaneum videri, vt retrò reuertatur: illud tantummodò rogare se, vt sodales suos, qui Luxouij degant, regio fauore ac præsidio prosequatur. Addidit etiam literas ad regem, ca-
Scribit literas Clotario regi, eas reprehendens. stigatione plenas. Porrò rex gratissimū munus, ceu pignus quoddam fœderis viri Dei, exultabūdus accepit, nec precum eius voluit obliuisci. Omni enim præsidio Luxouiense monasterium communire studuit, annuis censibus ditauit, fines eius vndiquè pro venerabilis Eustachij volūtate auxit & protulit, omniq; conatu ad adiuuandos eius habitatores, ob amorem viri Dei, animum intendit. Porrò beatus Columbanus cùm annum vnum egisset in monasterio Bobiensi, vita beata functus, animam corpore soluram cęlo reddidit vndecimo Calendas Decembris. Cuius strenuitatem si quis nōsse velit, in
Abit ad Christum. eius dictis reperiet. Reliquię eius eo in loco conditę habētur, vbi etiam miraculis pollent, præsule Christo: Cui est gloria per omnia secula seculorum, Amen.

VITA ET MARTYRIVM SANCTAE ET GLORIOSAE CHRISTI MARTYRIS CAECILIAE,

& qui cum ipsa erant, sanctorum Valeriani, Tiburtij & Maximi: Authore Simeone Metaphraste.

Nouēbr. 22. SEruatoris nostri & Dei è cælis descensus, conciliauit magna bona generi hominū. Nam cùm esset Deus ex Deo, & esset in forma Dei, qui ipsum genuit impatibiliter, non
Philip. 2. rapinam arbitratus est se esse Deo æqualem: sed seipsum exinaniuit, serui formam accipiens, in similitudine hominū factus, & habitu inuētus vt homo: Humiliauit seipsum,
Hebr. 2. factus obediens vsq; ad mortē, mortem aūt crucis: vt eum deleret, qui mortis habebat imperium, hoc est, diabolum: & omnem manuducens humanitatem, cueheret ad cęlos per preciosam & diuinam suam doctrinam. Primi itaque omnium, eum secuti sunt sancti Apostoli: post Apostolos, martyres: post martyres, confessores: post confessores, sacerdotes: post sacerdotes, virgines: post virgines, viduæ: post viduas, misericordes. Et vt semèl dicam, omnibus accedentibus aperta fuit Christi medicinæ officina. Propterea
Matt. 11. quotidiè clamat per sanctos suos Euangelistas: Venite ad me oēs, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

Huius venerandam & suauissimam vocem cùm audijsset etiam Cæcilia clarissima virgo & gloriosa, & in eum credidisset, absconsum Christi Euangelium semper circunferebat in pectore, & nec noctù, nec interdiù intermittebat diuina legere eloga, & Deū orare. Hęc ergò beata Cęcilia Valerianum quendam habebat iuuenem sponsum: qui
Valerianus sponsus S. Cæciliæ. quidem iuuenis accēsus amore virginis, diem statuerat nuptiarum. Cæcilia aūt in car-
Cilicium S. Cæcilię. ne induta cilicio, extrinsecùs aureis induta erat vestibus. Nam cùm parentes & sponsus eius hęc vellent, ipsa corpore adeò erat eliquata, vt non posset celare cordis sui desiderium, & quòd solius Christi Seruatoris capta erat amore, significabat propriè ænigmaPsal. 118. tibus. Nō multò pòst autem venit dies, in quo paratus erat thalamus: & cùm esset symphonia instrumentorum, illa in corde suo soli Deo psallebat, dicens: Fiat, Domine, cor meum & corpus meum immaculatum in tuis iustificationibus, vt non pudore afficiar.
Nota eius ieiunia, & inuocationem Sanctorum. Manens autem ieiuna, duos aut tres dies à cibo abstinuit: ieiunans autem & orans, seipsam commendabat Domino, precibus Angelos Domini inuocabat, lachrymis precabatur Apostolos, & orabat omnes sanctas Christi ancillas, vt eam confirmarēt suis supplicationibus, castitatem suam commendans Domino.

Postquàm aūt hęc facta sunt, nox venit: in qua cum suo sponso in seperato cubiculo quietem nacta & silentium, sic eum est allocuta: Dulcissime & charissime adolescens, est mihi arcanum, quod tibi aperiam, si tu iureiurando mihi affirmaueris, re omnia celaturum. Ei aūt iurauit eius sponsus Valerianus, se id quod dicebatur, nullis omninò insidijs proditurū, neq; id esse aperturum, quacunq; cogeretur necessitate. Tunc illa respon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit,dicēs: Volo te scire,me Angelum Dei habere amicum,qui summo zelo corpus meum custodit.Is si vel minimùm fuerit suspicatus, quòd tu incesto me amore polluas,irâ suam protinùs in te accendet,& elegantis tuæ iuuentutis florem perdet. Sin autem cognouerit, quòd tu simplici & immaculato meî amore teneris, & virginitatem meam integram & impollutam custodias, te sicut me diliget, & ostendet tibi suam gratiam. Tunc Valerianus,Dei nutu,timore affectus,dicit: Si vis,ô charissima, vt credam iis, quæ dicis, ostende mihi ipsum Angelum: & si intellexero eum esse verè Angelum, faciam quæ hortaris: Sin autem alium virum amas, & te & illum ense occidam. Tunc dicit ei beata Cæcilia: Si vis meis parére consilijs, ô charissime adolescens, & polliceris te esse expiaturum æterno lauacro regenerationis, & credis in vnum verum Deum, qui viuit in cælis,potes eum cōtemplari.Dicit ei Valerianus: Et quis est,qui me expiabit,vt ego videam Angelum? Respondit Cæcilia, & dixit: Est senex in quodam loco,qui pulchrè scit purgare homines,vt efficiantur digni,qui intueantur Angelos. Dixit ei Valerianus: Et vbi quæram ego eum senem? Respondit Cæcilia: Vade ad tertium lapidem à ciuitate via, quæ dicitur Appia: ibi inuenies pauperes, qui victum petunt à transeuntibus. ab iis enim sum curata, qui quidem sunt huius mei arcani participes. Eos tu quandò videris, dabis eis meam benedictionem,dicens: Cæcilia me misit ad vos, vt ostendatis mihi sanctum senem Vrbanum:quoniam ad ipsum habeo secreta ab ea respōsa, quæ ei reddam. Eum quandò víderis,narra quęcunq; tibi dixi: & quandò te lustraueris, induet te indumentis nouis & splendidis: cum quibus illicò veniēs in hoc cubiculum, videbis sanctum Angelum,qui tuus euadet amicus, & quęcunq; petes ab ipso, inuenies.

Vestes baptizatorū.

Tunc profectus est Valerianus,& conuenienter signis,quæ accepit ab ipsa sancta Cęcilia,inuenit sanctum Vrbanum Episcopum:qui,cùm secundò fuisset confessor,latebat occultus in sanctorum martyrum monimētis.Cui,quidem postquàm dixit omnia,quæ dixerat Cęcilia,magno gaudio est affectus:& genibus humi flexis,& manibus in cęlum extēsis,dixit cum lachrymis:Domine Iesu Christe,pastor sancte & bone,Cęcilia tua ancilla,tanquàm multis laboribus exercita agna,tibi est dedicata: quādoquidem sponsum suum,qui perindè ac leo cohiberi nō poterat, accepit, & erga te tanquàm agnum reddidit mansuetissimum.Is enim nisi credidisset,ad nos nō venisset.Aperi Domine ostium cordis eius verbis tuis: vt cùm te cognouerit esse eius effectorem & Dominum, renunciet diabolo & operibus eius,& dolis eius. Hæc & his similia orante sancto Vrbano Episcopo, senex ante eum repentè apparuit, indutus candidis vestimentis sicut nix, tenens in manibus tabellam,aureis inscriptam literis. Quem cùm vidisset Valerianus,stupefactus & cadens in terram, factus est tanquàm mortuus. Tunc senex eum erexit, dicens: Lege,ô fili,contextum huius libri,vt dignus habearis,qui purgeris & videas Angelum, cuius conspectum tibi virgo Cęcilia cum prompto animi studio est pollicita.Tunc Valerianus defixis oculis,cœpit in eo legere. Erat autem hęc scriptura, quæ erat in tabella: Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma: Vnus Deus & pater omnium, qui est super omnia,& in omnibus,Amen.

S. Vrbanus Pontifex.

Ephe.4.

Postquàm ergò hęc apud se legit, dixit ei Sacerdos: Credis,fili,hęc ità esse,an adhuc dubitas? Tunc Valerianus clamauit magna voce:Non est reuerà aliud sub cęlo, cui verius credi possit. Postquàm ergò hęc dixit Valerianus, ille senex ex eius oculis euanuit. Tunc S.Vrbanus,cùm cùm admonuisset, & catechismo instituisset, baptizauit eum in nomine patris & filij & spiritús sancti:& cùm eum docuisset omnē regulam fidei,dimisit ad Cęciliam,ei iactis optimè fundamētis. Cùm autem venisset Valerianus in inuentis candidis,inuenit Cęciliam orantem in cubiculo, & Angelum Domini stantem prope eam, fulgentem pennis flammeis, & scintillanti specie, duas coronas habentem in manibus refulgentes,rosisq; & lilijs splendentes.Quarum vnam quidem dedit Cęciliæ, alteram verò Valeriano, dicens: Has coronas corde immaculato & puro corpore custodite:eas enim ex paradiso Dei ad vos attuli.Hoc autē erit vobis signum: Nunquàm marcescent à vobis, neq; vnquàm amittent suauitatem odoris, neq; vnquàm poterunt ab alijs adspici, nisi ab illis, quibus sic placebit castitas, quomodò probatum est eam vobis placere. Et quoniam tu,ô Valeriane,assensus es consilio castitatis, me ad te misit Dominus Iesus Christus,vt eam accipias quam voles, petitionem. Ille autem cùm audijsset,adorauit & dixit:Nihil mihi est in hac vita dulcius,quàm charissimi & vnici fratris præsentia. Quamobrèm meritò arguar impietatis, si me liberato ab errore simulacrorum,

Valerianus à S.Vrbano baptizatur.

Videt Angelum Dei apud Cæciliam.

rum,fratrem meum maiorem despexero in periculo interitús. Hanc vnam ex omnibus propono petitionem,& supplex contendo,vt fratrem meum Tiburtium, sicut me, dignetur liberare: & faciat nos ambos perfectos in confessione eius nominis. Cùm hæc autem audijsset Angelus,lætovultu ei dixit: Quandoquidem à Christo petijsti,quod est honestius,is Deum,sicut tu,colet. Quomodò enim te per ancillam Cęciliam lucrifecit Dominus,ità per te fratrem quoquè tuum lucrifaciet: & cum ipso venies ad certamen martyrij.

His ergò finitis sermonibus,forma visionis Angelicę assumpta est in cęlos: illisq; in Christo lętantibus,& in ædificatione sancta loquentibus, accessit Tiburtius frater Valeriani: & ingressus,tanquàm suam sponsam,osculatus est caput S.Cęciliæ,& dixit: Valdè miror,hoc tempore hîc rosas & lilia olfaciens. Nam si ipsas rosas & lilia tenerem in manibus,ne sic quidem mihi possent præbere tam suauem odorem.Fateor vobis,ô charissimi,ità ego,ad me redij,vt putem me totum repentè esse renouatum. Dicit ei Valerianus: Bonum odorem accepisti,ô frater,cùm ego rogârim Deum,vt acciperes. Te autem iam credente,accipies etiam amaranthinam coronam incorruptionis,& lætari in ipsa rosea specie,& mente eum percipere,cuius in rosis sanguis floret,& in lilijs cuius corpus dealbat & anima. Habemus enim coronas, quas tui oculi non possunt percipere,igneo rosæ rubore & niuis candore refulgētes. Dicit ei Tiburtius:In somnisne hęc audio,an veritate hæc dicis,ô frater Valeriane? Respondit Valerianus: In somnis huc usquè viximus,ô frater charissime.Nam iam Dei gratia & voluntate,sumus in omni veritate,& non est in nobis mendacium.Dij enim, quos hucusquè coluimus, reuerà sunt mali dæmones,& immūdi. Dicit ei Tiburtius: Quomodò hoc cognouisti,ô frater? Respondit Valerianus: Angelus Dei me docuit: quem tu quoquè poteris intueri, si fueris mundus ab omnibus sordibus idolorum. Dicit ei Tiburtius: Si fieri potest,vt ego quoq; Angelium Dei intueat, quęnam est mora purificationis? Respondit Valerianus: Nulla: hoc autem solùm mihi pollicere,quòdomnia execranda & abominanda simulacra abnegans,credis vnum esse Deum in cælis.Dicit Tiburtius: Non intelligo, quonam scopo hæc mihi proponis.

Latina historia habet floria habet Cuius in rosis ipsis sanguis floret, & in lilijs cuius corpus albescit.

Dicit S.Cęcilia: Vt intelligas,esse formas testaceas,& gypseas, & ligneas, & æneas, & cuius suis metalli: & non dicas eos esse deos,in quibus viuunt araneæ, & volucres fercora egerunt: in quorum capitibus solent nidificare ciconiæ, quos faciunt condemnati,quandò damnati propter maleficia mittuntur in metallum. Cùm ergò initium accipiant ex condemnatis,quomodò existimari possunt aut credi dij? Inter mortuos enim & simulacra,nulla est differentia.Quomodò enim mortuus habet quidem omnia membra: spiritum autem & vocem non potest habere,nec sensum: ità etiam hæc vana simulacra,deorum quidem habent nomina,cognoscuntur autem esse infelicia, malaque & terrestria. Quæ quidem ostendūtur esse homines mortui, quoniam sunt eis etiā membra,sicut hominum. Quandiù enim vixerunt,oculis adspexerunt,& auribus audiuerūt, & pedibus ambulârunt,& ore locuti sunt, & manibus palpauerunt, & naribus olfecerunt: cœperunt tamen à morte, & in mortem æternam permanent, quòd ostendantur nunquàm vixisse,vel potuisse viuere. Tunc dixit Tiburtius cum omni compunctione: Qui sic nō credit, est brutum, & non venit in iudicium. Quamobrèm egò quoquè dico cum omni veritate, nō esse alium Deum, nisi Deum Christianorū,& me deinceps eum solum colere & adorare. Hæc cùm diceret Tiburtius, sancta Cęcilia deosculata est eius pectus, & dixit: Reuerà hodiè confiteor te esse planè meum fratrem. Quomodò enim Dei amor tuum fratrem fecit esse meum coniugem: ità etiam simulacrorum contemptus fecit te meū esse fratrem. Quāobrèm quoniam es paratus credere in Dominū nostrum Iesum Christum,vade citò cum tuo fratre, vt ipsam accipias purificationem per sanctum baptismum: per quem etiam dignus habeberis angelicas personas intueri, & omnium delictorum tuorum veniam inuenire.

Tiburtius credit in Christum.

Tunc dicit fratri suo Tiburtius: Rogo te,frater,vt mihi dicas,ad quē me es deducturus.Valerianus respondit: Ad virum perfectum, nomine Vrbanum, in quo est species angelica,ornata canitie, verus sermo,& insignis prudētia.Dicit ei Tiburtius: Tu illum dicis Vrbanum,quem Christiani dicūt esse suum Papam?Eum audio bis iam fuisse condemnatum, & rursùs propter eamipsam actionem, propter quam fuit condemnatus, iam religionem cum metu latenter prędicare. Eum si contigerit inueniri, citra dubi-

Vrbanus Papa Christianorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tationem vllā igni mandabitur, & nos quoq; cum eo puniemur, si inuenti fuerimus ad eum ambulantes: & dum diuinitatem quęrimus, quę latet in cælis, incidemus in iram, quæ accenditur in terra. Dicit ei S. Cæcilia: Si hæc vita esset sola, & non esset alia, iure quę hîc sunt, timeremus perdere. Cùm autem sit alia vita, quę est hac multò melior & sublimior, & nunquàm potest finiri, cur timemus hanc perdere, quandò per huius amissionem ad illam accedimus? Respondit Tiburtius: Nunquàm anteà audiui esse aliam vitam, præter hanc. Dicit ei Cęcilia: Nunc hoc certò scias, ô charissime, quòd quandiù in hoc mundo viuimus, vitam laboriosam & dolore plenam agimus, in angustijs & afflictionibus: quandoquidem infiāmant humores, minuunt labores, valdè exiccant tenebres, rheuma assiduè inducit aër, cibi inflant, molesta sunt ieiunia, ludi dissoluunt, curæ contrahunt, perdit negligentia, diuitiæ abijciunt, expellit paupertas, elatos reddit iuuentus, incuruat senectus, deprimit imbecillitas, perturbat ira. & inter hæc omnia mors excindit cum minis, & sic imponit finem omnibus corporeis lętitijs, vt ab eo, quod est esse, recedens, ne fuisse quidē putetur. Pro nihilo enim decęterò habetur, quicquid non est. Illa autem vita æterna, hanc vitam caducam miseramque & breuem excipiens, cum æternis afflictionibus & tormentis datur malis & iniustis: lætitia verò ęterna & exultatio prębetur iustis.

Mala & incommoda huius vitæ.

Ad hæc respondit Tiburtius, & dixit: Et quis est, qui illic fuit, & illinc huc veniens, hęc potuit nobis annunciare, vt hæc possimus vera esse credere? Tunc surgens beata Cæcilia, constitit, & cum magna sic dixit audacia: Cęli & terræ & maris & omniū volucrum, quæ volant in aëre, quadrupedumq; & reptilium creator, ex se priusquàm omnia faceret, genuit filium, & produxit ex sua potentia Spiritū sanctum: Filium, vt faceret omnia: Spiritum sanctum, vt viuificaret vniuersa. Omnia autem quæ facta sunt, constituit filius ex patre genitus: & omnia quę fuerant constructa, ex patre procedēs Spiritus sanctus animauit. Dicit ei Tiburtius: Hucusq; dictum est, credi oportere vnum Deum esse in cęlis. Quomodò autē nunc tres testaris esse deos? Respōdit S. Cęcilia, & dixit: Vnus est Deus in sua virtute, quē sic in sancta Trinitate partimur, quomodò in vno homine inesse dicimus artem, memoriam, & intelligentiam: quoniam arte inuenimus id, quod non didicimus: memoria tenemus, quod docemur: intelligentia comprehendimus, si quid nos vnquàm contemplari contigerit aut audire. Quidnam ergò faciemus? Numquid hæc tria in homine vna possidet intelligentia? Si ergò homo in vna intelligentia possidet nomen trium significatorum: quomodò non Deus omnipotens, in vna & eadē diuinitate vim obtinet Trinitatis? Tūc Tiburtius, cùm in terram cecidisset, cœpit clamare & dicere: Reuerà, ô charissima, non mihi videtur lingua humana dare responsum, sed conijcio Dei Angelum per os tuum esse locutum: & magnas egit gratias, quòd ei-tò vnum esse Deum in tribus personis, ei apertè probauerit.

Matth. 4.

Conuersus itaq; ad fratrem suum, dixit: De vno Deo mihi fuisse satisfactum confiteor: sed meam quęstionem, sicut priùs inceperam, vellem scire. Dixit S. Cęcilia: Dic mecum loquere, quoniam breuitas temporis est fratri tuo impedimento, quò minùs reddat responsum. Me autem, quā Christi sapientia docuit à tēneris vnguiculis, de quacunq; re me voluēris interrogare, non poteris inuenire imparatam. Dicit ei Tiburtius: Hoc nupèr quęsiui, & nūc quoq; quęro, Quisnam ex ijs, qui illic sunt, huc veniēs, ostendit nobis aliam vitam, quam vos prędicatis? Sancta dixit Cæcilia: Vnigenitum filium Dei Patris per sanctam Virginem Mariam misit in terram: qui stans in sancto monte, magna voce clamauit, dicens: Venite ad me omnes populi, & ego dabo vobis vitam æternam. Concurrit autem ad eum omnis caro, omnis ętas, omne genus hominum. Tunc dixit omnibus: Pœnitentiam agite propter vestram ignorantiam: quoniam appropinquauit regnum DEI, quod tollet regnum hominum. Suum autem regnum vult Deus diuidere ijs, qui credunt: in quo ille exiliit sublimior. Illic ergò peccatores quidē consummabunturæternis doloribus, & igne, qui nunquàm terminabitur: Iusti autē accipient lucem æternæ gloriæ & gaudij, quæ nullum vnquàm finem accipit. Decęrnolite, ô filij hominum, huius vitæ fugientem quærere lætitiam, vt lætitiam illius vitæ æternam possideatis, quæ hanc vitam excipit. In hac enim vitā breue tempus viuitis: illa verò, in omne æuum.

Præmia impiorum & iustorum.

Cùm hæc autem audijssent omnes populi infideles, vna voce dixerunt: Et quā illic fuit, & cùm illinc huc venisset, potuit docere vera esse, quę dicis? Tunc Dei filius dixit eis:

eis: Si ostendero vobis surrexisse mortuos, non creditis veritati? Vt aūt dubitationis & suspicionis nullum remaneret vestigiū, cum populis profectus est ad sepulcra, & triduanis & quatriduanis & iam fœtentibus mortuis, quam amiserant vitam, vt Deus reddidit. Transmisit mare, super fluctus ambulans non madefactis pedibus. Imperabat ventis, caligabat fluctus, & quę excitabantur tempestates & tumultus, sedabat. Cęcis visum reddebat, aridas manus reddebat sanas, claudis ingressum, mutis vocem reddebat, & surdis auditum. Paralyticos verbo curabat, leprosos dicto mundabat, infirmis medebatur, lunaticos restituebat, & dæmones fugabat. Sed cùm mēte capti & impij Pharisæi & Pontifices ei inuidissent, propterea quòd populi, eis relictis, eius sequebantur vestigia, sternentes vestes suas ante pedes eius, & clamantes: Benedictus qui venit in nomine Domini: in eum ira pérciti Pharisæi, cuidam Pilato Prædi eum tradiderunt, vocantes eum magum & impium: & seditionem excitārunt in populo, vt eum cruci affigerēt. Hoc autem ille præsciens, pro mundi salute permisit se apprehendi & illudi, iniurijs affici, flagris cędi & occidi. Sciebat enim vt Deus, quòd non aliter nisi per preciosam & intemeratam suam passionem, esset captiuum redditurus diabolum, malisq; & immundis spiritibus malas inferret pœnas.

Miracula Christi.

Matth. 21.

Propterea ergò ille fuit comprehensus, qui peccatum non fecit, vt liberaretur genus humanum, quod detinebatur vinctum vinculo peccati. Qui est benedictus, fuit sub maledicto, vt nos à maledicto eximeret: sustinuit illusiones, vt nos liberaret ab illusione dæmonum, qui versantur in hoc mundo. Spineam coronam accepit in capite, vt capitalem tolleret sententiam, quæ ex spinis peccatorum in nos lata fuerat. Fel in cibo accepit, vt dulcem primi hominis gustum, vndè mors in mundum fuit ingressa, cōmutaret. Potatus est aceto, vt acrimoniā, qua noster sanguis ebullijt, in se susciperet: & hunc bibit calicem passionis, qui nostris debebatur vitijs. Nudatus est, vt nostrorū parentum nuditatem, quam passi sunt consilio serpentis, niueis tegeret indumentis. In ligno fuit suspensus, vt ligni transgressionem, per passionem ligni Crucis suæ aboleret. Mortē ad se venire admisit, vt secum luctantē sauciaret, & regnum, quod inuenit per serpentem, amitteret, & cum ipso serpente sauciata, per Christū fieret captiua. Quamobrem omnia elementa cùm vidissent suum effectorem sublimè actum in crucem, magno metu contremuerunt. Nam ex vna parte mota est terra, & ex altera fracta sunt tēpla & petræ, fugit dies, Sol fuit conterritus, & obscuratus texit tenebris vniuersum mundum: Luna quę lucis splendorē nube cruenta operuit: Astra cęli luce resplendētia, omnia simul sunt mutata. Stridet terra, & velutì pariens, cœpit multos sanctos reddere ex sepulcris: q quidem hoc dabant testimoniū, quòd Seruatoris descensus ad inferos, dissoluit regnū diaboli, & mortuus mortē affecit ignominia, & percussam vinxit, & subiecit pedibus seruorum suorū. Illinc clarū est, q pro nomine eius puniti gaudemus, & gloriamur in persecutionibus: quòd hanc nostrā vitam, quæ ad tēpus, & in quam cadit interitus, æterna & quæ nunquàm desinit vita excipit: quam DEI filius, cùm surrexisset à mortuis, suis ostendit Apostolis, quibus adspicientibus, assumptus fuit in cælos.

Exponit rationes eorū, quæ Christus passus est.

Actor. 1.

Hoc ergò si in trium conuentu ostendisset, intelligentium cogitationes non possent dubitare. Quanto autem magis, quòd non solùm duodecim discipulis, sed plus q̄ quingentis simul seipsum dignatus est ostendere, ne vestigium quidem relinquens vllius dubitationis? Illi autem, qui in his rebus erant initiati, & in omnem mūdum missi ad prædicandum, signis & magnis prodigijs confirmabant suam prædicationē. Nam & omnes infirmitates curārunt in eius nomine, fugārunt dæmones, & vitam reddiderunt mortuis. Nullam tibi arbitror remanere quæstionem, nisì vt hanc vitam animo & corpore despicias, & illam vehementer & constanter inquiras. Nàm qui credit in DEI filium, & eius adhæret præceptis, quandò morietur, eius corpus à morte nulla afficietur iniuria: sed à sanctis Angelis in vlnis excipietur, & in locum paradisi abducetur. Hinc mors cum diabolo efficit, vt diuersis prauitatibus mentes hominum colliget, & in varijs non animaduersis necessitatibus occupet: & nunc quidem damni terrore afficit: nunc autem ad gulam excitat, & ex diuersis abstrahens studijs, de hac sola vita facit miseros homines esse solicitos, vt ex corpore egredientes inueniat miseros & nudos, & nihil secum portantes præter peccata. Hęc tibi paucis exposui, ô charissime. Si quid autem tibi deesse existimas, rursùs quęre.

1. Cor. 15.

Miracula Apostoli cō firmārunt suam prędicationem.

Latini habent, & diuerso genere locutionis.

Tunc Tiburtius ad eius pedes prouolutus, dixit cum gemitibus fletuq; & lachrymis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

De hac vita decererò si vel cogitatione exquisiëro, vel animo agitauero, in illa vita nusquàm inueniar. Habeant ergò insipientes lucrum præsentis temporis: Ego autem, qui in hodiernum vsque diem vixi sine ratione, absit vt sine ratione decæ rerò vitam agam. Et hæc cùm dixisset, ad suum fratrem conuersus, dixit: Miserere meî, frater dilecte, & abrumpe tarditatem, quam transegi in ignorantia. Quocircà vereor moras. Pondus ferre non possum: rogo te, duc me ad hominem Dei, vt me perfectè purificatum, illius vitæ faciat participem. Tunc Valerianus deduxit fratrem suum ad sanctissimũ Papam Vrbanum. Cui postquàm narrauit omnia, quę dicta & facta fuerant, benigno Deo egit gratias. Acceptum autem cum omni gaudio & exultatione Tiburtium, cùm admonuisset, catechismo instituisset, baptizâsset in nomine patris & filij & spiritûs sancti, iussit secum esse, donèc ea deponeret, quę recentis sunt illuminationis. Quę quidem cùm perfecta fuissent eius doctrina, post septem dies Christi militem restituit. Tantam autem gratiam à Christo est consecutus, vt etiam Dei Angelos videret quotidiè: & quęcunq; à Deo petebat, facilè impetrabat. Sed quoniam longum esset omnia ordine exponere, qualia & quàm multa fecit Dominus per eos admirabilia, conuertamur ad gloriosas eorum perpessiones.

Tiburtius post catechesin à S. Vrbano baptizatur.

*Turcius, qui etiam Almachius, cùm esset Præfectus vrbis, & sanctos DEI martyres occideret quotidiè, iubebat eorum corpora relinqui insepulta. Tiburtius autem & Valerianus ad hoc operam quotidiè adhibebant, vt sanctorum corpora ad sepeliendũ componerent, & humì mandarent, eleemosynis vacantes & diuino cultui. Cùm ij ergò eis versarentur, quomodò solent boni odio haberi ab improbis, eos mali criminantur apud Almachium Præfectum vrbis, omnia referentes, quę per ipsos Dominus faciebat in egenos: & quòd improbè ac malitiosè, quos ille iubebat occidi, isti mandabant sepulturæ. Iraque à militari cohorte comprehensi, adducuntur ad Almachiũ Præfectum. Quos quidem Almachius his verbis est allocutus: Cùm vos character nobilitatis gloria insignes reddiderit, cur propter, nescio quam religionẽ, vos ignobiles redditis & infelices? Nam vestras facultates in nescio quas abiectas personas audio vos erogantes consumpsisse, & eos, qui castigati fuerunt propter sua scelera, cum omni gloria mandare sepulturæ. Quocircà licet suspicari, vos esse initiatos ijsdem mysterijs, quibus ij, quos propter coniurationem mandatis sepulturæ. Respondit Tiburtius, & dicit Præfecto: Vtinàm nos dignentur referre in numerum suorum seruorum, quorum tu nos conijcis esse socios: qui quidem respuerunt id, esse quod videtur, & non est: & inuenerunt illud, quod videtur non esse, & est.

*Turcius, Excerptia SS. Valeriani & Tiburtij.

Almachius Præfectus dixit: Et quid est, quod videtur esse, & non est? Dixit Tiburtius: Omnia quæ sunt in mundo, quæ animas vocant ad mortem æternam per breuis temporis lætitiam. Dixit Almachius Præfectus: Et quid est, quod non videtur esse, & est? Tiburtius dixit: Vita, quę futura est iustis: & supplicium, quod dabitur iniustis. ex vtraq; enim parte cognouimus verum, esse ea ventura: & infausta * distributione quod oculis cordis nostri cognoscimus, id corporis nostri oculis spectãdum * referimus, vt * in nostra conscientia quę sunt bona, malis obumbremus rationibus. Dixit Præfectus Almachius: Nũ puto te mente tua loqui. Dixit Tiburtius: Non loquor mente mea: sed illius, quem accepi in visceribus mentis meæ. Dixit Almachius Præfectus: Nunquid'nõsti quod dicis? Dixit Tiburtius: Etnóui, & didici, & credo, quòd omnia, quę à me dicta sunt, permanẽt. Almachius Præfectus dixit: Et ego cur non intelligo, * quod ago, à quo hæc sunt condita? Tiburtius dixit: Quoniam homo belluinus non sentit, quę sunt spiritûs. Spiritalis autem dijudicat omnia, ipse verò à nullo dijudicatur. Tunc ridens Præfectus, iussit auferri quidem Tiburtium: coram eo autem sisti Valerianum. Cui etiam dixit: Quoniam non est frater tuus sani cerebri, tu poteris respondere sapientiùs. Dicit ei Valerianus: Falluntur aures tuæ, quoniam scopum nostræ orationis nõ potes intelligere. Dixit Præfectus: Nemo ità errat, vt vos erratis: qui relictis necessarijs numeris & responsis, malos sequimini: quę sunt iucunda respuentes, lętitiam nihili facientes, & ea despicientes, quæ data sunt ad vitę alimẽtum, maxima benevolentia illud complectimini, quod saluti inuenitis contrarium, & ijs quę sunt iucunda, inimicum.

*dissimulatione
*subducimus
*contra cõscientiam nostram.
* quo ordine prosequatis
1. Cor. 2.

Ad hæc respondit Valerianus: Ludentes & ridentes, & in varijs delicijs luxuriosè vitam agentes, vidi hyemis tempore per campos transeuntes. In quibus campis flabant agricolæ plantantes, palmites infigentes, & spinosos rosarum ramos ingeniosè roto ani-

Valerianus elegãti similitudine cõfundit iudicem.

mo componentes. Alij autem oliuera inserentes: alij verò radicitùs imbecilla excindentes, & quæ sunt opera conuenientia, magno labore peragentes. Tunc illi, qui delicijs fruebantur & lætabantur, cœperunt eos, qui laborabant, ludificari, & dicere: Miseri & miserabiles, hunc qui vos affligit laborem deponite, & nobiscum lætantes, vos delicijs explete & libidinibus. & cur tanquàm insipientes duro labore dissoluimini, & vestræ vitę tempora negocijs, quę vos affligunt, consumitis? Hęc dicentes, soluebantur in risum, & dabant plausum manibus, magnoque sono eos cachinnantes irridebant. Hęc aũt illis faciẽtibus, pluuios hyemis mẽses trãquillissima tempora exceperũt: & ecce pulchrorũ & variorum florũ fragrãtibus omne genus odoribus prata exornabantur, & molles botrorum series producebãt palmites, & è vario genere arborũ rami stillantes melle fructus producebant: in quibus animaduertimus vsq; in hodiernum diẽ abũdare simul & gratiam, & fructum, & decorem. Tunc cùm lætarentur illi, qui existimabantur esse insipientes, cœperunt lugere ij, qui existimabantur esse * ciues: & qui erant gloriosi in sua intelligentia, periẽrunt in acri ratiocinatione: & tandèm ducti pœnitentia, inter se murmurantes & gemẽtes dicebant: Hi sunt, quos habuimus ludibrio: eorũ laborem probrũ existimabamus: eorum vitam nihili faciebamus, tanq̃ miserabilem: eorũ figurã iudicabamus esse indignam, & intelligentiam eorum sine honore. Ij autem inuenti sunt intelligentes: & nos quidem probamur tunc fuisse miserabiles, insipientes & stulti, quandò neque nobisipsis operabamur: neque ijs, qui operabantur, dedimus in opere auxilium: qui quidẽ cùm essemus in delicijs, eos valdè irrisimus, & ipsos credidimus esse insipientes, quos quidem nunc resplendentes animaduertimus & florentes.

* vrbani

Ità ferè Sap. 5.

Ad hæc dixit Præfectus: Te quidẽ video esse sapienter hæc persecutũ: sed ad meum responsum non videris respondere. Valerianus dixit: Dixisti nos esse stultos & insipientes, quòd facultates nostras damus egentibus, proselytos excipimus, viduis suppeditamus quæ sunt necessaria, orphanis subuenimus, corpora insepulta tegimus, & cum maximo honore celebramus martyrũ depositiones. Nos aũt insipientes iudicâsti & deliramus, cum ijs qui lætantur, non lætamur, nec in delicijs viuimus, nec nostras explemus libidines, nec illiberaliter sumus lasciuis & impudicis oculis, ostendẽtes nos esse liberos & ingenuos. Veniet tẽpus, quo accipiemus millecuplos fructus nostræ afflictionis, & nobis lætantibus flebunt illi, qui nunc efferuntur lætitijs: est enim nunc tempus semirandi. Qui ergò in hac vita seminant, quæ sunt ad tempus, lachrymas, in illa beata & æterna vita merent gaudium sempiternum. Dixit Præfectus: Ergò & nos, & inuicti imperatores luctum æternum habebimus: vos autem æternum gaudium possidebitis? Respondit Valerianus: Quid enim estis vos, aut vestri Imperatores? Impleto enim vestro tempore morientes, eo maiorem Deo estis reddituri rationem, quo vobis ab eo maior data fuit potestas. Dixit Præfectus Almachius: Quid in verbis voluendis immoramini? Aut dijs thus offerte, & illæsi recedite: aut malè estis & acerbè morituri. Ambo responderunt & dixerunt: Nos non dijs, sed Deo quotidiè offerimus sacrificia. Dixit Præfectus: Quis est Deus, cui dicitis vos vestrum offerre sacrificium? Sancti respondent & dixerunt: Et quis est alius Deus præter ipsum? Cur de Deo nos interrogas? Est enim alius Deus, præter vnum? Dixit Præfectus: Quem vnum esse dicitis, eius nomen requiro. Dixit Valerianus: Dei nomẽ non inuéneris, etiamsì possis volare pennis. Dixit Præfectus: Iouis ergò nomen nõ est Deus? Dixit Valerianus: Est nomen corruptoris & adulteri, quem fuisse occisorem vestri authores memorant, & * accusatorem nostrę ostendunt scripturę. Hunc tu Deum miror quanam impudentia nominâsti, cùm Deus dici non possit, nisi qui est ab omni peccato alienus, qui est etiam plenus omnipotentia. Dixit Præfectus: Ergò errat omnis mundus, & tu cum tuo fratre Deum verum cognouisti? Dixit Valerianus: Innumerabilis multitudo Christianismi accepit sanctitatem. Immò verò vos pauci estis, qui remãsistis tanquàm scissę è naufragio tabulæ, ad nihil aliud proficientes, nisi vt in ignem iaciamini.

Præclara martyrũ sententia, Psal. 125.

* crimino sum, habent Latini.

Tunc iratus Præfectus, iussit eum cędi virgis. Ille autem confestim dum verberaretur, Iesus cœpit dicere: Ecce hora, quam valdè desiderabam, & ecce dies omni festo mihi iucundior. Dũ beatus verberaretur, præco magna voce clamabat: Deos & deas noli maledictis incessere. Ille autẽ ad populum clamabat, dicens: Viri ciues Romanorum, videte, nè hęc plaga vos à veritate auertat, sed state fortiter, & deos lapideos & ligneos,

Valerianus dum virgis cęditur, mirè exultat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos colit Almachius Præfectus,in calcem conuertite.Nam oēs,qui eos colunt, erunt in afflictione & supplicio æterno. Tūc qui cum Præfecto cōsidebat Tarquinius,qui etiam dictus est Lacca,s,Præfecto dicit in secreto: Inuenisti occasionem domine mi: tolle eos quamprimùm à terra. Nam si tardaueris, & de die in diem traxeris, omnes suas facultates distribuent pauperibus,& eis supplicio affectis, tu nihil inuenies. Tunc Præfectus,cùm ei placuisset illius consilium,iussit lictoribus,vt eos abducerent,vbi erat Iouis statua,& iussit, vt nisi ambo vellent imagini Iouis sacrificare, simul subirent supplicii capitis. Tunc venerandi & glorioſi Christi martyres Valerianus & Tiburtius abducti sunt à Maximo Præfecti cubiculario in locum,qui dicitur Pagus. Qui quidē Maximus cœpit eos deflere,& dicere:O preciosa & florens iuuentus.O vinculum magnę fraternitatis.O par pulcherrimum & generosum. Cur vos in malum & impium finem volentes vosipsos proijcere,& ad maximum tendere exitium,ità festinatis tanq̄ qui ad lætitiam,& magnificam & lautam cœnam vocemini?Tunc dixit Tiburtius: Nos si non verè dicisemus aliā esse vitā æternam,quę vitā præsentem sequitur, non gauderemus eam amittere. Dicit eis Maximus:Et quęnā potest esse alia vita?Respōdit Tiburtius,& dixit:Quomodò corpus induitur indumentis,ità etiā aīa induitur corpore.Et corpus quidē tanq̄ semen terrestre,per libidinē in terrenā matricē immittitur:genitū aūt & nutritū, & ipsum in mortis interitū, & in puluerē cōuersum,tanq̄ Phœnix futurę lucis specie exci-
tabitur. Aīa verò si sit sancta,feretur in paradisi delicias,vt florens in delicijs, expectet tēpus suę resurrectionis.Dicit eis Maximus: Vellē ego quoq; hanc vitam respuere,si de ijs,quę dicis,possem fieri certior.Dicit ei Valerianus:Quoniā dicis tibi nihil fugelle,nisi vt probes vera esse,quæ tibi diximus:ea hora,qua faciet Dominus nos corporis tunicā exuēre in gloriosa nominis eius confessione, aperiet Dominus oculos tuos, & faciet te adspicere,cum quanta gloria illa vita redditur,si tamen promittas nobis,quòd ex toto animo venies ad tui erroris pœnitentiam.

Tunc Maximus anathemate seipsum deuouit,dicens: Flammis ignis consumar,nisi ab hac hora illum solum Deum confitebor,qui facit,vt post hanc vitam alia vita sequatur.hoc mihi solùm vos ostendite,quod estis polliciti. Ei dicunt sancti martyres Tiburtius & Valerianus: Iube lictoribus,vt nos in domum tuam abducant, & faciemus, vt illuc ad te veniat purificator: qui hac nocte,postquàm fueris purificatus, faciet vt videas
Maxim⁹ & multi alij conuertunt ad Dūm. id,quod tibi promisimus.Cùm autem Maximus iussisset lictoribus, abduxerunt eos in domum eius.Quorum prædicatione ipse Maximus cum tota sua familia & ipsis lictoribus crediderunt in Dominum nostrū Iesum Christū. Tunc S. Cęcilia venit ad ipsos,
Rom.13. 2.Tim.4. & cùm eis sacerdotibus,& fuerunt omnes baptizati in nomine patris & filij & spiritus sancti. Cùm autem exoriens matutinum,nocti finem dedisset, magno silentio facto, dixit sancta Cæcilia: Estote forti & magno animo,ô Dei milites: abijcite opera tenebrarum, & induimini arma lucis. Pulchrum certamen certauistis,cursum peregistis, fidem conseruâstis.Decęterò proficiscimini ad coronam iustitiæ,quam reddet vobis iustus Iudex: non solùm autem vobis,sed etiam omnibus, qui diligunt aduētum eius. Locus autem, qui dicitur Pagus, erat situs quarto lapide ab vrbe Roma: ad quem erat transeundum prope portam templi,vt quicunque illàc transibat,nisi Iouis simulacro thus offerret,pu-
Latini sic * Venietis sanctis offeruntthura, & recusant. niretur. * Cùm in eum autem locum venissent sancti Tiburtius & Valerianus, precium thus obtulerunt, Deo offerentes suos accusatores: & sic flexis genibus,fuere cæsi
Recusantes ponunt genua,ferimnt gladio. gladio. & amisso hoc caduco & mortali corpore, æternam & quæ nō potest marcescere, martyrij coronam accepêre.

Tunc Maximus iurans dicebat: Vidi Angelos Dei tanquàm solem resplendentes, ea hora qua gladio sunt percussi, & exeuntes eorum animas è corporibus, tanq̄ virgines è thalamo. Quas cùm vlnis excepissent Angeli, strepētibus alis ferebantur in cęlū. Hæc Maximo narrante cum lachrymis,multi crediderunt in Dominum nostrum Iesum Christum,& conuersi ab errore simulacrorum, seipsos tradiderunt sancto Vrbano suo magistro. Cùm autem ad Almachium vrbis Præfectum venisset fama, quòd Maximus cubicularius cum omnibus suis factus esset Christianus,iussit eum tandiù verberari glo-
bis plumbeis,donèc spiritum emitteret.Quem sancta Christi martyr Cæcilia cùm posisset proximè sanctos Dei martyres Tiburtium & Valerianum,deposuit in arca, & iussit vt in arca eius insculperetur Phœnix,ad ostendendam eius fidem.qui se inuenturum esse resurrectionem Phœnicis exemplo admiserat.Facta est autem post hæc inquisitio. Cæpit

pitenim:Almachius Præfectus amborum fratrum quærere facultates,propter quas volebat etiam quærere sanctā Cęciliam,vt Valeriāni coniugem : & iussit eam apud se sisti. Quæ quidem postquàm omnia,quę superfuerant ex eorum facultatibus,fideliter distribuisset paupēribus,cœpit ille vrgere,vt ea thus offerret.Tunc dixit ministris,qui eam vrgebant,vt hoc faceret:

S. Cæciliæ eximia virtus. Audite me,ciues & fratres: Vos estis ministri vestri Præsidis, & videtur vobis, quòd desideratis esse alieni ab eius impietate. Mihi autem est gloriosum & valdè desiderādū,omnia pati grauia pro Christi confessione.Nam cū hac vita nunquàm statui vllā habere amicitiam.Sed nè sitis de nostra soliciti iuuentute,quam omnis curæ estis expertē reddituri. Facite ergò, quod ab iniquo Præside est vobis imperatū. Tunc illi cœperunt lamentari & conqueri,quòd tam electa puella,& tam intelligens & nobilis,cuperet interfici: & eam rogabant,dicentes,nè talem decorem amitteret, neque talē speciē conuerteret ad mortem. Quibus flentibus & dolore vexatis sic sancta respondit Cęcilia: Hoc,ó fratres,non est perdere iuuentutem,sed commutare:Dare lutū,& aurū acciperet dare tabernaculū breue & miserabile,& magnā spatiosamque & amplā domū accipere, ex lapidibus preciosis & auro ędificatā: dare angulū tenebrosum, & locū accipere lucidum, margaritis resplēdentē cælestibus: dare possessionē,quę perit,& accipere possessionem,quę non cognoscit finē,& ignorat mortē:dare lapidem miserabilem,quem pedibus conculcatis: & accipere lapidē preciosum,qui forma resplendet in regio diademate.Hodiè si quis sic offerat aureos,vt minimam nummorū quantitatē ex ijs alacri animo prouentum accipiat: num vos quoquè iubenter curreretis ad talē negociationem, & omnes parentes,& notos,& cognatos,dilectosque & propinquos, & amicos vobiscū faceretis currere? Si quis autem vos currentes auerteret, dicendo vos inutiliter omnes vestros nūmos esse daturos,num eos essetis irrisuri vt ignorātes,& qui nihil cognoscerent: vos aūt lęti curreretis,quòd cū precioso auro essetis permutaturi æs miserabile, & non magni precij? Et vos quidē pondus pro pondere gaudetis accipere: Deus aūt non dat pondus pro pondere : sed accipit simplū, & reddit centuplum: præterea verò vitam quoque æternam.

Cùm hæc aūt dicta essent à B. Cęcilia, ascendit supra petrā, quæ erat prope pedes eius,& dicit omnibus: Creditis ea,quæ dixi vobis?Illi aūt vna voce dixerūt omnes: Certè credimus in Christū filiū Dei,eum esse verū Deum,qui te talem habet ancillā. Dicit eis S.Cęcilia: Ite decęterò,& dicite infelicissimo Almachio, quòd ego vnū donū peto, nè nimis acceleretis meā decertationē.Ego autē faciā,vt in domū meā veniat sanctissimus Papa Vrbanus,vt faciat vos oēs vitæ æternæ participes,& sic Dei prouidentia ego quoq; consummabor.Tunc cùm in eius domū venisset sanctissimus Papa Vrbanus, ba-
400. baptizantur à S. Vrbanō. ptizauit plusquàm quadringentos,diuersi sexūs,fortunę &ætatis.Inter quos erat vir clarissimus,nomine Gordianus.Is cū Papę precibus domū sanctæ Cęcilię vocauit ex suo nomine, vt in occulto ex illo die, ex quo illic Christi peractū est baptisma,fieret ecclesia Dominica : adeò,vt sanctissimus quoquè Papa Vrbanus illic occultè habitaret. indies aūt Christi redēptionis lucra illic crescerent,& diaboli essent damna innumerabilia.

Cùm hæc autem fierent,Almachius Vrbis Præfectus iubet coram se sisti Cæciliam: quam interrogans,ei dicit: Quod est nomen tuum,ô puella? Respondit sancta: Cæcilia. Dixit Præfectus Almachius: Cuius es conditionis ? Dixit Cæcilia : Ingenua ex clarissimis. Dixit Præfectus: Ego te rogo de religione,non aūt de genere. Sancta dixit Cęcilia: Interrogatio tua stultū cepit principiū, quæ duo respōsa videtur elicere ex vna quęstione.Dixit Præfectus: Vndenā est tibi hæc fiducia? Respondit sancta : Ex bona conscientia,& fide non simulata.Dixit Præfectus: Ignoras quęnam sit mihi potestas ? Dixit sancta Cęcilia:Ignoras tu,quęnam sit tibi potestas.Nam si tu me rogaueris de tua potestate, Constantia S. Cæciliæ. vera verbis tibi aperiā. Dicit ei Præfectus:Dic,si quid nôsti. Sancta dixit Cæcilia : Omnis hominis potestas est perindè, ac vtèr vento plenus: quem si vna acu pupugeris,omnis rumor eius colli flaccescit. Quinetiam si inuenitur in ipso aliquid portare, inflectitur.Dixit Præfectus : Cœpisti à contumelia, & perseueras in contumelijs. Dixit sancta Cæcilia: Non dicitur contumelia,nisi in eos,qui pauca peccant,non teneatur moderatio. Quamobrēm vel doce contumeliam, si falsum sum locuta : vel teipsum castiga, subeuntem iudicium. Dixit Almachius Præfectus : Ignoras, quòd domini inuicti Imperatores iusserunt,vt qui non negauerint se esse Christianos, puniantur: qui autem nega-

Universidad de Deusto
Biblioteca

negauerint, dimittantur. Dixit sancta Cæcilia: Sic vestri semper errant Imperatores, sicut etiam vestra celsitudo. Nam quæ ab ipsis processit sententia, vos quidem testata est esse impios, nos autem esse ostendit innocentes. Si enim malum esset hoc nomen, nos quidem negauissemus. Vos autem, vt nos cõfiteremur, omninò coëgisseris. Dixit Præfectus: Pro pietate sua hoc voluërunt statuere, vt sua benignitate vitam donando, vobis gratificentur. Dixit sancta Cæcilia: Nihil est æquè impium, nihil verò tam innocentiæ inimicum, *quàm reis omnia inferre supplicia ad hoc, vt suam iniquam testentur qualitatem: & de eorum in mysterio socijs grauissimam habere quæstionem. Nos autẽ, quos innocentes cognoscitis, nominis solùm accusatis. Sed nos, qui sanctum nomen Christi cognoscimus, id omninò negare non possumus. Est enim melius mori feliciter, quàm viuere infeliciter. Nos enim vera dicẽtes, vos punimus, quibus est persuasum, vt falsum audiatis.

*quàm vt reis oĩbus tormenta adhibeatis. Ad confitẽdum qualitatẽ sceleris locũ, tẽpus, cõscios, socios omni examinatione perquirite.

Dixit Almachius Præfectus. Elige tu vnum ex duobus: aut sacrifica, aut nega te esse Christianam, vt delicti tibi detur venia. Tunc dixit ridens sancta Cæcilia: O iudicem pudore necessariò affectum. Vult me negare, & esse me innocentem, vt ipse me faciat crimini obnoxiam. Si vis accusare, cur me adhortaris, vt negem? Sin autem vis absoluere, cur non vis inquirere? Dixit Præfectus Almachius: Adsunt accusatores, qui testantur te esse Christianã. Si ergò quamprimùm negaueris, impones finẽ eorum accusationibus. Sin autẽ noluetis negare, hoc tuę impurabis amentiæ, quando in te lata fuerit sẽtẽtia. Dixit sancta Cæcilia: Eorũ accusatio est mihi desideranda, & punitio tua est victoria. Noli me ergò corrigere tanq̃ errantem: sed teipsum increpa, qui existimas fore, vt Christũ negẽ. Dixit Præfectus: Misera, nescis vitę & necis potestatem mihi datã esse ab Imperatoribus? Cur loquetis cum tanta superbia? Dixit sancta: Alio modo licet dicere superbum, & alio confidentem. Ego confidenter, non autem superbè, sum locuta. Nam nos quoquè valdè reijcimus superbiam. Tu autem si non times audire veritatem, iterũs docebo te nunc falsa esse locutum. Dixit Almachius Præfectus: Quidnam falsi es in nobis assecuta? Dixit sancta Cæcilia: Hoc, quòd affirmas tuos Imperatores tibi dedisse vitæ & necis potestatem. Dixit Præfectus: Ergò sum mentitus? Sancta dixit Cæcilia: Reuerà, si iubeas, falsum te dixisse ostendam. Dixit Præfectus: Dic. Sancta dixit Cæcilia: Dixisti tuos Imperatores tibi dedisse potestatem vitę & necis. Cognosce itaque, tibi solùm esse datã mortis potestatẽ. Nam vitam quidẽ potes à viuis tollere: mortuis autem non potes dare vitã. Dic ergò, quòd Imperatores te voluërunt esse ministrũ mortis. Nã si tu ampliùs dixeris, deprehendéris falsa dicere, & quę non possunt cõsistere. Dixit Præfectus Almachius: Nè sis verbosa, ô mulier: sed decæterò ruam depone audaciã, & veni, & dijs sacrifica. Dixit sancta Cęcilia: Nescio, vbinã tuos oculos amiseris. Nam quos tu dicis deos, ego & omnes, qui sunt sanis oculis, videmus esse lapides, & ęs, & plumbum. Dixit Præfectus: Meas iniurias philosophando contempsi: non possum autem ferre deorum contumelias. Dixit sancta Cęcilia: Ex quo os aperuisti, nullũ verbum fecisti, quod non te offenderet iniustũ, insipientẽ & stultũ. Sedenim quidnam hoc est, quòd externus oculis te esse cęcũ ostendis, quandò quod oĕs lapidẽ esse adspicimus, & lapidem inutilem, tu deum esse testaris? Do tibi, si iubes, consilium: & eum tangens, disce esse lapidẽ: si non nõsti, id adspiciens: est enim dedecus, à toto te rideri populo. Omnes enim sciunt Deũ esse in cęlis: hæc autẽ, vt quæ sint formę lapideæ, perignem posse melius mutari in calcem: quoniam iam suo ocio pereunt, & neque tibi, si simul pereas, neque si in ignem conijctæ fuerint, sibi poterunt subuenire.

Conuincit Præfectum mendacij.

Hõc locũ ex Latinis ità restituimus

Tunc valdè iratus Almachius, iussit eam reduci in domum suam, & illic balnei flamma torreri. Cùm autẽ esset in aëre balnei sui inclusa, & subtùs toto die & nocte magna vis ardentis ligni adhiberetur, tanquàm in loco refrigerato illęsa permansit & salua, Domini gratia: adeò, vt nulla pars omninò ex eius membris vel minimo sudoris signo fuerit humectata. Quod cũ audiuisset Almachius Præfectus, illuc misit ad ipsam, vt in ipsis balneis ei caput amputaretur. Quã spiculator tribus percussit ictibus, & non potuit ei caput amputare. Sic autem eam semiputato capite ferus & crudelis ille lictor reliquit: adeò vt oĕs turbę, quæ per illam crediderant, sanguinem linteis tanquàm spongijs hauserint. Tribus autẽ, quibus superuixit diebus, non cessauit oĕs, quos aluit & quos docuit, confirmare & corroborare in fide Domini. Quibus etiã distribuit omnia, quę habebat, & sanctissimo Papę Vrbano commendauit. Cui etiam dixit: Trium dierum mihi iam

Nihil lędit ab igne.

Tertiò cęsa in capite, tribus superuixit.

tam petiui terminum, vt tradam hæc tuę sanctitati, & hanc domum meam in seculum ecclesiæ nomine consecres. Impletis autem tribus diebus, & Deũ precante beata Cæcilia, cùm essent adhuc preces in ore eius, tradidit preciosam & sanctam suam animam in manus Dei viuentis, mensis Nouembris xxij. Tunc sanctissimus Papa Vrbanus, cùm gloriosum eius corpus sustulisset noctù cum Diaconis, sepelijt ipsum inter alios collegas suos Episcopos, vbi sunt omnes confessores & martyres depositi. Eius autem domũ in æternum consecrauit nomine sanctæ ecclesię, & illic perpetuò peraguntur sancta Domini mysteria vsque in hodiernum diem: in memoriam quidem martyris, gloriam autem & laudem magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Obitus sanctissimę virginis.

VITA S. CLEMENTIS MARTYRIS, EPISCOPI ROMANI, DISCIPVLI S. PETRI *Apostoli: Authore Simeone Metaphraste.*

TRAIANI Imperatoris tempore, Torcutianus Comes officiorum, cùm innumerabilem multitudinem Christo vidisset credere, accersijt Præfectos regionum, & datis eis pecunijs, persuasit, vt turbam mouerẽt aduersùs nomen Christianum. Vrbis autem Præfecturam obtinente Mamertino, excitata est populi Romani seditio nomine Clementis: & exorta inter se inuicẽm confusione, alius aliud in ipsum dicebat. Aliqui autẽ contrà dicebant: Quid enim mali fecit? aut quid non boni rectè gessit? Nam quencunq; ægrotorum visitauit, is sanitatem ab eo est consecutus. Quicunq; ad eum abijt affectus tristitia, is lætus est reuersus. Nullum vnquàm læsit, omnibus verò profuit. Alij aũt diabolico spiritu accensi, clamabant: Magicis artibus hæc faciens, deorum nostrorum cultum euertit. Iouem nõ dicit esse deum: Herculem autem nostrum, custodem esse dicit immundorum spirituum: sanctam Venerem refert fuisse meretricem: Vestã autem magnam deam, igne fuisse consumptam, impiè asserit. Similiter sanctissimã quoq; Mineruam, Dianamq; & Mercurĩ, Saturnumq; & Martem calumniatur. Omnia nostrorũ deorum nomina & tẽpla probris insectatur & contumelijs. Aut dijs nostris sacrificabit, aut ipse delebitur.

Nouẽb. 23.

Seditio populi aduersùs S. Clementem.

Tunc Mamertinus Vrbis Præfectus non ferẽs populi seditionem, beatissimum Clementem iussit ad se adduci. Quem cùm vidisset, cœpit dicere: Ex generosa quidẽ radice processisti, vt tibi testimonium ferre Romanus populus: sed errorẽ susceptisti, & ideò non possunt in animũ inducere, vt taceant. Nam nescio quemnã Christũ colis, & contradeos admittis. Quamobrèm oportet te deponere omnem superfluam superstitionẽ, & colere deos, quos de more colimus. Tunc dixit B. Clemens: Optarem excellẽtiæ tuæ propter meam doctrinã, me accusare. Nam etiamsi multi canes nos allatrauerint & conicerint, non possunt nobis auferre, quin simus homines rationis participes: illi autẽ, canes latrantes. Semper enim, constat, seditionem proficisci ab imperitis, vt nihil habeat tutũ, nec verum. Quamobrèm quæratur ratio silentij, in quo pro sua salute homo particeps rationis, & per se incipiat consultare & differre, vt verum Deũ inueniat, cui suam fidẽ honorificè commender. Tunc Mamertinus Vrbis Præfectus mittens ad Traianũ Imperatorem, detulit nomen B. Clementis, dicens: Hunc Clementem seditiosis clamoribus populus non cessat quærere, & non potest in eum inueniri fide digna probatio. Tunc rescripsit Traianus Imperator, oportere eum vel consentire sacrificantem, aut vltra mare & Pontum in desertam ciuitatem, sitam prope Chersonem relegari.

S. Clemens Præfecto sapienter respondet.

Quandò autem Traiani iussus fuit cõfirmatus, cogitabat apud se Mamertinus, quonam modo Clemens voluntarium non peteret exiliũ, sed dijs potiùs offerret libamina. Sed beatus Clemens contendebat ipsius quoquè iudicis animum ad fidem Christi traducere, & ostendere, se potiùs eligere exiliũ, quàm id timere. Dominus autem Clementi præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præfectus humaniter se erga illã gerit in exilium abeuntem.

præbuit tãtam gratiam, vt Mamertinus vrbis Præfectus deflereț, & diceret: Deus, quem tu syncerè colis, ipse tibi opem ferèt in hoc, quo fuisti damnatus, exilio: nauemq; ei constituit: & cùm omnia in eam immisisset, quæ erant ad vsum necessaria, dimisit. Porrò autem multi quoquè ex populo viri pij eum sunt secuti. Cùm autem peruénit ad locum in quem erat relegatus, ad opus fodiendi & cædendi marmoris, illic inuénit plusquàm duo millia Christianorum, qui ad longissimum tempus erant condemnati. Qui quidem cùm vidissent sanctum & egregium Clementem, omnes vnanimes cum gemitibus & lachrymis accedentes, dicebant: Ora pro nobis sancte Põtifex, vt efficiamur digni Christi promissione. Quos cùm cognouisset sanctus Clemens propter Christum fuisse relegatos, dixit: Non ab re me huc misit Dominus: sed vt, cùm fuissem particeps vestrarum perpessionum, pręberem etiam exemplum consolationis & tolerantię.

Exod. 17.

Ab eis autem accepit, quòd à sex milliaribus portabant aquam suis humeris, Statimq; itaque Clemens rogauit eos, dicens: Precemur Dominum nostrum Iesum Christum, vt fidei suę confessoribus aquæ fontem aperiat: & qui percussit petram in terra deserta Sina, & abundè fluxerunt aquę, ipse copiosum nobis prębeat fluentum, vt lætemur eius suppeditatione. Impleta autem precatione, in eo loco ad quem adspexerat, vidit agnum stantem: qui dexterum pedem leuauit, velutì sancto Clementi locum indicans. Tum sanctus Clemens cogitans esse Dominum, quem ipse solus adspexit, & nullus alius, prębefectus est ad locum, & dixit: In nomine patris & filij & spiritûs sancti pulsate in hoc loco: & cùm omnes circuncircà fodissent ligonibus, & non ipsum locum, in quo stetit agnus, paruo ligone accepto, paruo ictu sanctus pulsauit locum, qui erat sub pede agni: vndè repentè emersit fons pulcherrimus aquis scaturientibus, qui magno impetu effusus fecit fluuium. Tunc sanctus Clemens dixit omnibus exultantibus: Fluminis impetus lętificat ciuitatem Dei. Propter hanc ergò famam accurrit omnis prouincia, & quotidiè quingenti & plures baptizati recedèrent. Intra vnũ aũt annũ factę sunt illic à fidelibus septuaginta quinque ecclesię: & confracta sunt omnia simulacra, omnia templa regionis, quæ erat circuncircà, sunt diruta: omnes luci, qui erant ad trecenta milliarę, omninò in orbem sunt concisi & constrati.

Precibus S. Clementis impetrat fontem insignem.

Psal. 45.

Permultos cõuertit ad Dominum.

Tunc ergò odiosa narratio peruenit ad Traianum Imperatorem, quòd illic ad multitudinem innumerabilem auctus esset populus Christianorum: & ab eo missus fuit Præses Aufidianus, qui plurimos Christianos diuersis tormentis sustulit. Videns autem ôs ad martyrium cum gaudio accedentes, cessit multitudini: solum autem sanctum Clementem cogens sacrificare: & videns eum sic esse firmum & stabilem in Domino, & nolle omninò à sua dimoueri sententia, dicit lictoribus: Accipite eũ, & ducite in medium maris, & proijcite eum in profundum, nè possint Christiani tollere eius corpus, & pro deo eum colere. Cûm hoc ergò factum esset, vniuersa multitudo Christianorũ adstans flebat in litore.

Demergit in mare.

Post hæc autem dixerunt Cornelius & Phœbus eius discipuli: Omnes oremus vnanimes, vt ostendat nobis Dominus martyris sui reliquias. Orãte ergò populo, retrocessit mare in suum sinum ad tria ferè millia. per siccum autem ingressi populi, inuenerunt in figura rempli marmorei paratum à Deo habitaculum, & illic situm corpus sancti Clementis, & ancoram, cum qua fuit proiectus, prope ipsum iacentem. Reuelatum ergò fuit eius discipulis, nè reliquias è loco ei jcerent: quibus etiam hoc fuit rẽsponsum, quòd singulis annis in die suæ decertationis, cessurum sit mare venientibus, septem dies cum iter eis prębens. Quod quidem Deo placuit fieri ad laudem eius nominis vsque in hodiernum diem. Hoc autem facto, quod erat pręter opinionem, miraculo, omnes gentes circuncircà credidêre Christo. Quo in loco nullus inuenitur Gentilis, nullus Hebreus, nullus omninò hæreticus. Illic enim plurima fiũt beneficia. In eius festo cæci illuminantur, dæmones expelluntur, febrientes sani fiunt: Nephretici, & qui calculo laborabant, solo contactu eius reliquiarum, & aquę sanctificatę adsperſione & potu, à morbo liberantur: & qui quouis morbo erant affecti, confugientes ad sacri martyris auxilium, fruuntur curatione: & permanet gloria eius & laus in ęternum, per Dominum nostrum Iesum Christum: Per quem & cum quo, patri gloria cum sanctissimo & viuifico eius spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Multi credũt in Christũ propter miraculum Miracula in festo eius

NAR-

NARRATIO SANCTI MARTYRIS EPHRAEM
EPISCOPI GERSONIS, DE MIRACVLO FACTO
in puerum à sancto martyre & Apostolo Clemente. Habetur in Simeone Metaphraste.

Pſal. 67. 91. 76.

MIrabilis Deus in sanctis suis, opportunum est hodiè dicere cum Prophetа. &: Quàm admirabilia sunt opera tua Domine? &: Quis Deus magnus, sicut Deus noster? & tu es Deus faciens mirabilia solus. Quod enim prętenti orationi aliud afferam procemium? Artificiosãm enim dicendi artem prętens superat miraculum, cùm miraculum multa excellat miracula, & ipsa etiam prophetica miracula exuperet, vt est ostensura oratio.

Iacobi 1.

Scio vos cupere scire, quodnam & cuiusnam sit miraculum, & vrgetis vt dicamus. Id autem est primùm quidem Dei, à quo omnis datio bona & omne donum perfectum. Prętereà autem Clemẽtis Romani, qui post Petrum fuit prœco veritatis, & eius Romanæ sedis successor fidelis: illius, inquam, Clementis, cuius vsque in hodiernum diem vniuersa terra vel tacens salutiferas clamat fuisse doctrinas. Clementis illius, qui fuit veræ palmes vitis Christi, per quem nobis expressus botrus doctrinæ, pietatis & salutis mustũ nobis effudit. Clementis, qui fuit veræ scalæ, quæ nos non deducunt ad sublimem aliquam terræ altitudinem: sed virtutum assensionibus tanquàm aliquibus gradibus nos ad cęlum transmittunt & cęlestia. Scalę quæ ijs, quæ à Iacob visę sunt, nihil sunt inferiores: non ostendentes nobis Angelos per eas ascendentes & descendentes, sed hominum animas diuinis admonitionibus, vt quę à gradibus in gradus per virtutes ad Deum deducant. Cuius quidem miraculum cùm nõ didiceritis, ô pulcherrime & fidelissime cœtus, quale sit & quantum, audire, vt viri pij, contendite, & ad audiẽdam exultate orationem, & aures inclinate, & nostram arguite tarditatem. de hoc enim gaudio, solùm vos rogo, vt vsque ad finem mihi attentum animum adhibeatis, & nulla cogitatio, quę ad huius vitæ curam pertinet, mentem vestram subeat, nec promptum vestrum animi studium sinatur retardare: sed hoc vigilanti animo & attento fideliter excipite. Res autem ità se habet:

Gen. 28.

Cùm præclarissimus & beatissimus Clemens perfecisset doctrinæ cursum & Apostolarũs, & per consummationem martyrij hinc excessisset, vt glorioſi eius martyrij liber declarauit, (quẽ vos non ignorare est mihi persuasum) non iustũ iudicauit is, qui eos, qui ipsum glorificant, glorificat, nõ ipsum vicissim glorificare, qui pro amore in eum sic decerrauit: sed eum valdè glorificare & magnificè extollere: & vt in cælo Angelis, ità etiam hîc hominibus eum reddere clarissimum, & maximè venerãdum per miracula, miracula, inquam, quorum magnitudinem mens non potest comprehendere, nec oratio dicere multitudinem, neque manus exprimere infinitatem. Vt ergò ex fimbria, vt est in prouerbio, textum pannum possitis cognoscere, id vobis narrabo, quod priùs fum pollicitus. Cùm venerandę sanctissimi martyris Clementis reliquię in maris profundum fuissent proiectæ ab impijs illis cultoribus simulacrorum, & eas excepisset templum in profundo à Deo ędificatum, hîc quoque maximum facit miraculum Deus admirabilium. Cùm enim hoc factum esset, & eius discipuli fierent cum ijs, qui illic erant fidelibus, & vt sacrosanctas glorioſi martyris reliquias eis ostenderet, quod etiam factum est, Deum supplices rogarent, protinùs immensum illud pelagus desistens & retrocedens, effecit vt profundum aditi posset à fidelibus vsque ad tria milliaria. Ingressi autem, inuenerunt habitaculum instàr templi marmorei, & illic in capsa lapidea sanctissimas & glorioſissimas martyris Christi repositas reliquias. Qui cùm statuissent sanctissimas ex profundo tollere reliquias, noctũ accedens sanctus, eos sic est allocutus: Reliquias quidem non solite tollere: hanc autem vobis concedo gratiam, vt singulis annis die mearum decerrationis septem dies mare retrocedens, præbeat iter per siccum ingrediendũ hucusque. Quod autem dixerat, deductum est ad effectum. Ab eo enim tempore vsque in hodiernũ diem singulis annis fit hoc miraculum. Quid est hoc minus faciendum, quàm Moses miraculum? Quid verò Elisei vilius, aut minùs glorioſum? Immò verò est longè magis & glorioſius. Ille enim virga & viuus & semel mare scindens, maris profundum vt

Pręclara sanè miracula.

Quotannis patet iter per siccum mare ad eius sacras reliquias.

Exod. 14.

Nota hanc de miraculis S. Clementis.

1. Reg. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. Reg. 4. vt iter esset, effecit: Hic verò similiter pelle ouilla secans Iordanem, semèl quoquè hoc fecit miraculum: ambabus aquis post transitum redactis ad suam naturam, quibus hoc nunquàm factum est posteà. Hic autem post mortem, & non semèl, sed ab eo tempore vsque in hodiernum diem. O miraculum & gloriam martyris, quale donum est assecutus singulis annis die glorioſæ ſuæ decertationis? Septem enim dies, sicut priùs diximus, recedens mare illud infinitum, pijs præbet iter facile.

Cùm hoc ergò sic factum omnes pij, tam qui erant in regione, quàm ciues Cherionis audiuissent, perrexerunt ad contemplandum miraculum. Cum quibus quidam quoquè vir pius cum pia vxore & filio masculo, ad sacrosanctì martyris templum viam peregerunt prompto & alacri animo. Cùm autem ad locum peruenissent, & miraculum quod adhuc fiebat, adspexissent, ingressi sunt illud templum, quod à Deo ædificatum fuerat in profundo: & cùm ad capsam accessissent, supplices sanctum rogabant, petentes vt per ipsum sibi daretur venia peccatorum: & precantur, vt filio daretur vita longa, & nullis obnoxia calamitatibus, & opum copia, & quæ consentaneum est precare parentes filio vnico. Postquàm ergò preces peregissent, & sancti osculati fuissent reliquias, rediêrunt. Qui cùm egressi essent, aqua rursùs in suum locum rediit. Illi autè conuersi, & quod priùs erat iter, pelagus adspicientes, huc & illuc circunspicientes, filium quærere aggrediebantur. Is autem in arca sancti remanserat: & hoc non oblitione parentum, sed Dei voluntate factum est, vt in hoc quoquè martyrem faceret magis admirabilem.

Cùm ergò parentes non inuenirent filium, & cogitâssent puerum fuisse à se obliuioni in profundo mandatum, quid opùs est dicere & patris lamentationes, & matris eiulatus? Præclarum enim illud festum conuerterunt in lamentationem. Quid enim non dicebant? Quid non faciebant ex ijs, quæ cõsentaneum est vel ipsum lapidem posse mouere ad lachrymas? Mater enim oculos ad mare extendens, & manus in altum extollens, sancto tales voces emittebat: Hæ sunt, ô sancte, tuę remunerationes? hanc ne reddis gratiam ijs, qui tanto tuî desiderio ad te accurrerunt? Hanc ne reddidisti mercedem pro labore, quem passus sum, ex quo accessi? Vbi est mihi filius? Vbi nati mei viscera matris bellua lacerauit? Quisnam autem vehemens insurgens fluctus, cum viuum rapuerit sepulcrum operuit? Quemnam modò adspiciam oculis? Pro quo verò orabo? Quis autem erit meę senectutis baculus? Cur, ô sancte, non fecisti me esse sociam mortis filii mei, vt quomodò ad te accessi eum manu tenens, ità etiam eum vlnis ferens, infelix ad inferos descenderem? O mare & profundum, quonam tuî sinu meum tenebris filium? Quomodò autem eum quoquè ales? Hei mihi, miserande fili: fili, rapte ante tempus: fili, quomodò à meis ocuiis recessisti? Quibus pedibus es conuersus? Quemnam autem ranquàm agnum adspiciam exilientem? Pater verò rursùs & manus & oculos ferens, sic conquerebatur: Cur, ô sancte, me repentè orbum fecisti liberis? Cur permisisti, vt meus filius moreretur morte tam miserabili? Cur mihi obtigerunt contraria ijs, quę speraui? Hac ne fide ad te accessimus? Talia ne sunt dona martyrũ in eos, qui ad ipsos magno accedunt desiderio? Reuerà non tu, sed procellæ meorum peccatorum mari tradiderunt filium. O fili mi, quis tuî mortui claudet oculos? Quis te autem componet ad sepulcrum? Quænam verò theca pulchrum tuum & iucundum reget tabernaculum? Aomninò quidem tuos oculos texit mare, & sepelijt profundum, & tibi theca fuit venter piscium?

Cùm sic autem plangerent & lamentarentur parentes, quidam ex ijs, qui illuc conuenerant, vix tandem eis persuaserunt, vt cessarent à lamentatione. Cùm à luctu autem parùm cessâssent, domum abiêrunt. Cùm ergò tempus processisset, & memorię sancti martyris dies venissent, hæc inter se dicebant, recordati sui filij: Agedùm proficiscamur ad sanctum, vt, si vllę reliquię, quod fieri non potest, remanserint nostri filij, eas accipiamus, & cum sancto, iudicio contendamus: vt, si fieri possit, illic moriamur, mortis societatem ineuntes cum filio. Cùm hæc ergò dixissent, nondùm ijs, quę dicebantur, finem imposuerant, & cœperũt iter ingredi. Cùm verò accessissent, & ad locum peruenissent, & mare retrocessisset, Deo hîc quoquè honorante martyrem, filij sui desiderio stimulati, primi profundum insiliêrunt, eosq; sequens vadebat multitudo. Cùm autẽ peruenissent ad inprimis venerandũ templũ martyris, (ô miraculũ) vident suũ filiũ viuum, sereno & exilientẽ. Cùm sic autẽ à miraculis in miraculũ incidissent, reque insigni & admirabili

Nota, Præclarũ festũ S. Clementis.

Illustre inprimis & diuinum miraculum

bili essent obstupefacti, primùm quidem Deum laudârunt: deindè martyri quoquè egérunt gratias. Deincèps verò adolescentem interrogârũt, quomodò esset seruatus, quonam viuificante, quonam seruante, & quonam nutriente? Puer autem vna quidem manu tenens arcam, altera autem manu digito indicans eum, qui intùs iacebat, respondit interrogantibus: Hic post Deum meus custos & vita & alimentum fuit, & propulsator belluarum marinarum. Hic me quotidiè alebat splendidissimè.

Parentes autem admiratione & lætitia affecti, & martyris fide magis confirmati, per quem filium, quem putabant mortuum, viuentem acceperunt, priores luctus conuerterunt ad gratiarum actionem, sancto sic acclamantes: Verè ergò admirabilis est Deus in sanctis suis, & eorum, qui ipsum timent, faciens voluntatem, & audiens eorum precationem. Seruâsti, ô sancte, nostrum filium: reddidisti nobis eum, qui non sperabatur. O cælum & terra, & tu profundum, quod nos priùs execrabamur, admirare magnum hoc opus, quod naturam superat. Esto autem tu quoquè, ô sancte, nobis propitius, & ea nobis condona, quæ animo cruciati, in te diximus & fecimus. Nè pro nostris in te maledictis parem referas gratiam. Filium recepimus: eum, qui erat mortuus, per te nunc in vitam reuocatum accepimus. Senectutis nostrę baculum, rursùs habemus tuo auxilio. Quid pluribus opùs est? Non trium dierum, sed vnius anni mortuum: & non lapide, sed aqua conditum: & non à vermibus, quod est naturę humanæ proprium, consumptum, sed à piscibus, vt existimabamus, deuoratum, saluum per te accepimus. O gratiam, ô gloriam, ô virtutem & beneficentiam, ô sancte. Cùm sic ergò sanctum cum lachrymis essent laudibus prosecuti, accipientes filium, venére domum, narrantes omnibus miraculum.

Quidnam ergò cum his conferemus? Aiunt Eliam aliquandò filium, qui erat mortuus, viuum matri reddidisse: quod quidem est magnum, & valdè admirabile. Quinetiã ad Elisei aliquandò, vt literis est proditum, monimentum quendam à quibusdam homicidis interfectum, & in eo proiectum, surrexisse & vixisse: quod quidem est magnum, & valdè admirandum. Porrò autem Petrus quoquè in nostris libris, Petrus, inquam, princeps Apostolorum, illam, quæ pauperes alebat, viduam Tabitham mortuam, eádem hora ad vitam suscitauit precibus. Et sunt hæc quidem admirabilia, & longè clarissima: præsens autem miraculum quantùm ea exuperat? Attentiùs autem mihi considera miraculi excellentiã. Elias quidem, vt priùs diximus, nupèr mortuũ puerum, & qui nondùm refrixerat, sed adhuc seruabat naturę calorẽ, suscitauit. Elisei verò virtus duabus de causis fecit miraculum: vna quidẽ ostendens prophetã, qui ignorabatur: altera autem non concedens cędem etiam post mortem. Petrus verò sua virtute, & adiutus etiam eorum precibus, qui à vidua fuerãt affecti beneficio, ipse quoquè excitauit eam mortuam. Sanctus autem martyr Clemens (ô miraculum) non recens, sed iam anno vno mortuum, vel vt meliùs dicã, in vnoquoque puncto, & eius tenuissima parte mortuum, conseruauit. Scitis autẽ omnes, qui eius fecistis periculum, quanto tempore veri-similè erat conservari in profundo tam vasto. Sed mihi diligenter considerãti, nõ vnũ mortuum, sed quãto temporis spatio scimus puerum in aqua suffocari, id tempus repetentes & remetientes, inueniemus sanctum tot suscirâsse mortuos. Quod autem est admirabilius, non ab aquarum solùm suffocatione, sed à bestiarũ etiam lęsione conseruauit puerũ. O gratiã, ô virtutem, quę vtrunque efficit: nempe & aquas alligat, & propulsat bestias. Ad hæc quid dicitis? Non alia superat miraculũ? Nisi quis nos malè reprehendat, quòd id extollamus supra miracula prophetica. Nulla ea de causa in nos cadet reprehensio. Apertè enim scitis sanctũ martyrẽ esse in eádẽ gloria & ijsdẽ tabernaculis, in quibus sancti martyres, Apostoli & Prophetę, & ipsi Angeli.

Sed ô martyrũ splendor & decus sanctorũ, primitiæ Antistitũ, vide nunc quoquè hũc præsentẽ cœtum piũ & religiosum, qui à vitę fluctibus quotidiè obruitur. Eũ tuis precibus illustra, custodi & conserua: & qui tanquàm ferę immanes insiliunt dæmones, & mortis naufragia: esse denaturos animæ nobilitatẽ, tuarũ intercessionũ iaculo repelle, ô sanctissime. Sed nos quoquè, ô fidelissime cœtus, rogo, vt per bona & Deo grata opera efficiamur nos dignos sancti gratijs & donis. Et primùm quidẽ in Deũ & inter nos ipsos syncerã & non perturbatã conseruemus charitatẽ. Deindè ab omni maledicto, & omni maledicentia, & omni periurio nosipsos repurgemus. Ante hæc autẽ & post hæc, faciamus eleemosynã, quæ scit Deũ magis placare, & propitiũ reddere nostris peccatis. Quis enim

Inuocatur S. Clemens.

Quibus sanctorũ beneficijs promerẽdis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius oblitus, regnum Dei possederit? Nemo nostrûm prętexat paupertatem, nemo vi-
duitatem & liberorum nutricationem. Sunt hi frigidi & pernicioſi prætextus. Nemo ve-
1. Reg. 17. ſtrûm est illa vidua pauperior, quæ nihil aliud habebat, quàm pugillũ farinę: idq; cùm
alendi ei essent liberi: neq; tamen suam aut filij vitã prætulit misericordię. Nè excutiã-
Gal. 6. ones quæramus in peccatis. Deus non irridetur. Penaria nostra mente intueamur. Vide-
amus, an quotidiani alimenti nihil nobis redũdet. Nè mensiũ circulos metiamur, & an-
norum ambitus. est enim alius qui prouidet, & eorum curã gerit, etiãsi nos ignoremus.
Nosipsos constituamus nostrarũ rerum examinatores: etsi, vt priùs quidẽ diximus, quo-
tidiani alimenti nostri nihil supersit, scit Deus misereri eorum, qui premuntur inopia.
Sin autem viderimus nostra penaria non solùm cibo & potu repleta, sed etiam auro &
In diuites, eleemoſynã nõ præſtantes. argento, & alijs, quæ eos consequuntur, qui diuitijs delectantur & possessionibus, eiu-
rientibus alijs & frigore enectis, sciamus quòd æternum & qui nunq̃ desinit ignem no-
bis recondimus. Vt eum ergò effugiamus, in Dei mandatis pro viribus ambulemus, vt
& sancti Martyris fruamur interceſſionibus, & ineffabilia & æterna Dei bona conſequa-
mur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia, nunc &
semper, & in sęcula sęculorum, Amen.

De S. Felicitate martyre quęrat Lector Tomo 4. x. Iulij.

VITA ET MORES SANCTI PATRIS NOSTRI GREGORII, EPISCOPI AGRIGENTINI,

Authore Simeone Metaphraſte.

Nouẽb. 23. VLCHERRIMA res est virtus, quæ maximam gloriam, & altissimum ornatûs cumulũ sui amatoribus affert. Siquidem non illos solùm, post mortem remuneratur, sed viuos atque pręsentes illustres efficit. Hanc cùm Gregorius omnibus in rebus egregiè ad extremum vsq; tempus exercuisset, nõ solùm hæres vitę perpetuę est instituta: sed cùm adhuc etiam viueret, admirabilem se ac celebrem prębuit. Sicilia quidem oriũdus, (Siculis enim finibus, vt omnes nõrunt, Agrigentum continetur) excolendam apprimè nobilem enutritum, disertissimè eruditum cùm sancta illum Sion suscepisset, ac vti planta quædam fructifera in domo Domini plantata, & in atriis domus Dei nostri germinare facta esset, patrię rursùs conspicuum reddidit. Et quidem iucundissimum mihi ac æstimabile valdè videtur, eius vitam altiùs repetitam describere, & tanquàm specimen quoddam, & omnis virtutis exemplar, literarum monimẽtis posteris consignare: vobis verò, quibus tam splẽdida audire lubet ac imitari, res isthæc opta-
Patria S. Gregorij. bilis esse, vestrasque ingẽti cum voluptate aures subire debet. Quod igitur illi vitæ principium habuit, hocipsum nostræ orationis exordium statuendum est.

Vicus quidam, qui Prętoria nomine dicitur, Agrigento ciuitati proximus, sanctum virum edidit. Priùs quidem ille obscurus & incognitus: nunc verò tanto alumno vi-
Parentes eius precibus illũ impetrant à Deo rus & illustris emicat. Parentes verò (quę Dei gratia ac benignitàs fuit) viri, luculenti ortu & nati diutijs, ac probata vita florentes, plurima bona sua pauperibus erogabant. Hi quò marem filium procrearent precibus insistentes, voti tandèm sui compotes fiunt, filiumque non natura tantùm, sed animo, marẽ susceperẽ: quemadmodùm & tempus, quo ille perturbationibus est impetitus, & contra malorum impressiones altitudo animi postulabat: quæ sanè omnia sermo quoquè subsequens indicabit. Hunc igitur à sacro baptismate vir virtute clarus Potamion, qui tum sacris ac religioni Agrigenti ciuitatis prærat, suscipit. Posteà verò quàm puer octauum ætatis annum attigit, hunc ad idem Potamionem parentes adducunt, vt puero ille prospera omnia precaretur, & præceptori traderet erudiendum. Qui cùm pro pueri salute Dominum (vt par
Tradit Grãmatico literis imbuendũ. erat) orâsset, Grammatici cuiusdam, cui Damiano nomen erat, fidei illum commisit, disciplinisque accuratè ac sedulò incumbere pręcepit. At puer ab ipsis literarum elementis, vt aiunt, pręstantiam animi præ se ferens, vtpotè qui ingenij acumine, & acri promptitudine vsus est, plures breuiter disciplinas percurrit. Nam prima ipsa elementa, Odasque Dauidicas, rationem item ac conuenientiam numerorum, adde etiam Ecclesiasticos hymnos, biennij tantùm spatio didicit. Proindè ob celeritatem, qua tot disciplinis excultus est, omnibus admirationi fuit. Vbi verò duodecimum annum prętergressus est, Episcopum rursùs ac cęteros ecclesiæ ministros parentes adeunt, multisque hunc ipsum in eorum collegium cooptari precibus orant. Cumque ille æquo animo sermonem audisset, (iam enim interiori mẽtis oculo cernebat, quàm splendidum ac lucidum oculum regendæ Ecclesiæ esset admoturus), in sacrum cœtũ asciuit, & illum organum selectissimum fore, ac quicquid in posterum futurus esset, præfatus est. Ità diuus Gregorius clericorum cœtui additus, Donato Ecclesiæ Archidiacono traditur, qui tum sacrorum voluminum curam agebat: cuius cùm familiari conuictu ac consuetudine vteretur, longè distertior euasit: perspicuumque fuit post delitescentem apud ipsum virtutis odorem, disciplinas quidem perlustrare: mores verò in grauiores ac venustiores permutâsse, atque adeò sese diuinis scriptis attentiorem pręstitisse, à quibus & animo imprimis illuminatus, & illarum incredibili affectus dulcedine, totum Deo se ipse dedit, viamque, qua illi propiùs inhærereret, celeriusque occurrenti sibi appropinquaret, inire studebat.

Miri eius in literis progressus. Asciscitur in Clerum.

Illum igitur sacra inuisendi loca, eorumque sanctitudinis esse participem, cogitatio incessit. Cumque magno huiusce rei desiderio flagraret, exindè Deum obsecrabat, nè votum suum frustraretur. Iamque duodeuigesimum ætatis annum agebat. Quadam verò nocte cùm in Archidiaconi, cuius mentionem fecimus, contubernio degeret, ipse templum ingressus, Deum, vt eiusmodi se proposito liberaret, & ad exitum oprata perduceret, precibus obtestabatur: ac mox humi propè à lecto Donati procumbens, somno se dedit. Assistens autem quidam, illum proprio nomine, Gregori, appellauit. Is verò confestim, Eccè ego domine: & stans coram Archidiacono, Quid me (inquit) do-
Quidam in somnis eũ appellat, idque credibrò per inuitalia. mine vocâsti? Cui ille, Non te, ait, fili, vocaui. Cumque ille rursùs lecto stratus recumberet, mox qui vocârat, secũdò assistens, Gregori, dixit. At ille denuò festinanter resiliens, Archidiaconi lecto præstò fuit. Eccè, inquiens, ego domine: quid me vocâsti? Quamobrem Archidiaconus sub hæc perterritus, vocationem illam cælitus illa psam esse non ignorans, sic illum affatur: Neque sanè nunc te, fili vocaui. Verumenim rursùm si vocare, percontanti respondeas velim: Quid me vis, Domine? quid pręcipis seruo tuo? Postquàm igitur tertiò, Gregori, aduocans adstitisset, ille vti edoctus fuerat, respondit. Porrò statim qui vocârat, (Angelus enim is DEI fuerat) Exaudita est, inquit, precatio tua. Quocirca ad litus concedas oportet, vt ad loca sancta tendentibus obuius fias.

In his Gregorius Deo gratias egit, atque eiusmodi verbis fidem habens, egreditur, & Archidiaconum necdùm somno solutum reliquit, nauigioque occurrens, vndè illi aduecti, & quò nauigaturi essent, percontabatur. At vbi nauigationi accinctos quidem illos, verùm Carthaginem esse nauigaturos audiuit, cum ijs pariter nauigationem subire decreuit. Atquì nauis Prefectus, acrem eius cupiditatem & affectum suspectum habens, simulq; ad humile vestimenti genus oculos adijciẽs, nunquidnàm ille seruus esset, dominumque refugeret suum, interrogauit. Is verò Christi se seruum dixit esse, non hominis. Cęterùm liberale aut iustum in ipsum nihil molitus, eundem in seruitutem tradere flagitiosissimè cogitauit. Atque nauis quidem prospera vsa nauigatione, Carthagini Venit Carthaginẽ, vbi ludens indè Hierosolymam profiscitur. tandiù appulsa est. Nauclerus verò ille sedulò iuuenem obseruans, precibus ac vigiliis totam noctem insomnem ducere, veritatem sensim edoctus est, atque opinionem de illo consentaneam paulatim induit: nimirùm cuiusuis hominum seruum non esse, sed interpręmos atque pręcipuos Dei ministros numerandum. Hinc illum ingens dolor accepit, eiusque animum pręsumptæ opinionis subijt pœnitentia. Lachrymis item, ac amaris eiusmodi remedijs virum sanctum propitium sibi reddere studebat, iniustæ illi quasi humanę cogitationi mederi cupiens.

Posteà verò, quàm ciuitatem ingressi sunt, nauclerus hospitio domi suę iuuenem excipit, eique familiariter pro arbitrio vitam agendi facultatem impertit. Cumque illi absurdam sanè cogitationem palàm fecisset, (neque enim perculsa cõscientia, eius ipsius in quem offenderat, permotus sanctitate, secùs facere poterat) obtestabatur sibi ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam dari,quam ab animo illo benigno,& ad promerendos homines nato facilè consequitur.Ac sic quidem ille: Gregorius verò in eo quod dictum est, domicilio cælesti gloriæ intentus,priorem vitę rationem ac institutum seruabat, psalmis innocenter vacans,biduò ac triduò cibum semèl capiens, plerunquè etiam totam hebdomadam iunus transigebat.Proindè hospitij dominus eiusmodi,quod ipse sibi imperâsset, viuendi studium admiratus, huncipsum vrbis Episcopo manifestum fecit: confestimque eo-ram magno & inclyto viro sistitur.Cui Episcopus, Vndè venis, inquit, fili,& quò tẽdis? Ille, Agrigento ciuitate illuc se aduectum,cæterùm sanctam Sion petere,dixit. His auditis, Episcopus bona illi precatus,Dominus,inquit,perficiat gressus tuos, ac iter tuum dirigat.Ille verò pedibus eius non sine lachrymis prouolutus, Mihi vtinàm (respondit) ex sententia tua contingat. Intereà verò Episcopus conuiuij illum participem admisit, tandiuque secum versari voluit,donèc festi dies sacrique (neque enim procùl aberant) aduenirent. Cuius ille dicto cùm paruisset, essetque eius conuictu familiariter vsus, domicilium, in quo priùs diuersabatur, repetit, & consuetum viuendi institutum capessit.

Vacat psal. modię,multumque ieiunat.

Porrò non multis pòst diebus,cùm in sacro illustris martyris Iuliani templo sederet ac legeret, tres quidam monachi, cùm moribus venerandi, tum decenti atque ornato corporis habitu animi præ se speciem ac pulchritudinem ferentes, illi apparuêre,quos Gregorius intuitus,mirificè hilaris factus est: quippe cuius animus ob illorum præsentiam exiliret: siquidem non absque magno aliquo bono ad se illos venisse sensit. Cùm verò Deum adorâssent,vnus illorum sedit: reliqui verò duo magno cum timore, reuerentia item admirabili,illi assistebant. Hunc Gregorius pariter veneratus, sese alijs adiunxit.In quem monachus,qui sederat,coniectis oculis: Quid hæc, inquit,ad te, Gregori serue Dei,qui bonã partem elegisti, quæ abs te(vt de sententia Euangelij loquar)non auferetur? Hunc ille ob primam nominis cognitionem admiratus, pedibus eius confestim aduoluitur,ac lachrymas ab oculis distillans, efflagitabat, vt suis se precibus dignũ faceret. Ille verò hunc erexit, nihilque circa se magni quicquam existimare iussit, ac ipsum,aliosque itidèm duos monachos secum sedere curauit. Mox blãdè illum affatur: Scito,inquit,fili,consilia tua nobis omnia à Deo prodita esse. Verùm lætus nos lætos inquere:quandoquidem horum index Deus,te quoquè in comitatu nostro ad se adducere, & sacrosancta nobiscum loca, ad quę iampridèm nos nauigatione cõtendimus, conspicere præcepit.Ob hęc Gregorius admiratione ac gaudio pfusus,se ipse cõtinere nequibat: sed rursùs assurgens, ac pedes monachi complexatus, lachrymas plures prioribus prę gaudio effundebat, ac lętitia totus gestiens,quas maiores poterat,in his Deo gratias agebat. Posteà verò ad domicilium concessêre,ac hospitij dñs multã in illos hilaritatem ac comitatem ostendens,omnia ad victum necessaria abundè illis apposuit. Qui cùm gustâssent, totam noctem cùm diuinas laudes canẽdo, tum sacros sermones lectitando, ad diluculum vsque duxerunt insomnem. Vbi monachi prudentiam iuuenis, quàd tam concinnè tutoque sua omnia enarrâsset, vehementer quidem admirati sunt,

Diuinitùs quibusdã reuelatum fuit ei? propositum.

Proficiscit cũ quibusdã monachis in terram sanctam.

Quartus igitur cùm esset dies,quo apud illos erat,monachorum primus viæ mentionem fecit,ac appetente vespera,ciuitate vnà egrediuntur. Cumque viginti dies iter fecissent, Tripolim perueniunt,atque ad D.Leontij templum proficiscuntur. Proindè venerandus ac ornatus quidam presbyter domi suæ hospitio illos suscipit, quibus Gregorius ministrabat.quod adspicientes,vti miraculum censebant, nimirum quàm bona fide illis præstaret obsequium,idque non sedulò solùm ac patienter, sed cùm vsque adeò binis atque etiam trinis diebus labore se confecisset, vix ad cibum respicere: ac rerum quidem,nisi monachus ille, saneque molestus, hunc ipsum cibum capere compulisset. Hic generosam eius mentem pertentans,sermonem illi de parentibus iniecit: Agè fare (inquiens) Gregori,num dulcissimi tum parentes, tum affines, tum etiam patria memoriam subeuntes tuam, molestia te afficiunt? At ille diuina prudentia & singulari modestia præditus, Valdè illa quidem,ô pater, inquit, sed aliter atquè tu opinaris, afficiunt. Siquidem Domino luculenter clamante, Qui amat patrem aut matrem plus pra me, non est me dignus: &, Qui non vale dixerit omnibus, quę possidet, non potest meus esse discipulus: necdùm horum à me quicquam est egregiè præstitum. Verumtamen bonorum suppeditator imbecillitatis mihi auxilium,illis verò doloris consolatonem vtinàm cælitùs afferat. Hæc itaque ità se habent.

Matth.10. Luc.14.

Porrò

Porrò triginta dies Tripoli commorati,neminique noti facti,illinc egrediuntur,denuoque iter capessunt,ac ad proprium se propositum accingunt.Quãobrèm cùm quatuor iam mensibus peregrinati fuissent,Hierosolymam peruenerunt. Locisque ibidèm omnibus perlustratis,quicquid in monasterijs ac monachis illic degẽtibus erat pręclarum,id totum assimentes,cum illustrioribus virtute viris consuetudinem habuêre. In quodam verò ex illis monasterio,quòd à sancta ciuitate non procùl aberat,sacros Quadragesimę obseruationis dies egêre,in quibus eximius iuuenis Gregorius tale suî meditatione ac exercitatione mentis documentum præbuit,vt stupor monachorum mentes opprimeret.Atquì hospitij præses,cùm esset oculis animi perspicax,itemque fatidicus, ea omnia,quæ Gregorio vsuuentura erant,longè antè illi manifestè prædixit, nempe ad sacram illum pontificiam sedem prouectum, ac multis insultibus,varijsque impressionibus impetitum iri: cæterùm non modò ijs liberandum esse,sed luculentum ac insigne futurum eius pręconium. Mox consentanea quædam subdidit, docens oportere omninò illũ Dei timore institui ac informari,non proprio sensu intumescere,non paupertatem despicere,non vilem quenliber aut abiectum deprimere,sed afflictiones ac futuras petitiones ęquo animo perferre.Talibus monitis Gregorius,nõ secùs àc terra fertilis irrigata,ac pulchra semina incundè suscipiẽs, fœcundam virtutis aristam producit.

Fatidicũ,dicit,prophetam.

Obserua hic vitã monachorũ sanctissimam.

Cùm verò hebdomada,qua Seruator crucis supplicio est affectus,aduenisset,ipsa duces admirãdas peragi vidit, nempe homines in cælos à terra tolli: alios quidem instituto ac ratione viuendi nihilo Angelis inferiores: alios itèm in corpore existentes,perindè ac sine corpore essent,cibi expertes degere. Fluxus vidit lachrymarum,fontium ferè fluminа superantes. Atque ità stupore detẽtus,ipse se deplorabat,& animo vehementer angebatur.Hei mihi,inquiens, quis sum ego? Quonam ego pacto cum his viris Dei iudicio sistam?Rursùs nolens desperationis profundo demergi,Si Dominus,aiebat,propè adest ijs,qui confracto sunt corde,& eos,qui deiecto sunt animo,saluos facit: potest itidèm Deus me seruare,ac mercedem, non aliter atquè ijs,qui vndecima hora conducti sunt,qui omninò nihil operis egérunt,impertire. Hunc igitur cùm is,apud quem diuersabatur,cùm etiam monachus,qui huncipsum illuc adduxerat,sic grauiter angi atq; tristari cernentes, separationem à rebus domesticis,doloris tam ingentis causam illi prębere suspicati sunt.Itaq; consolatorijs illum verbis sic alloquuntur:Nè tristere,aientes,fili: confidimus enim Deo,non multò pòst domesticos te inuisurum, satisque voto tuo facturum esse. Quàm procùl mihi videmini,patres, (illis inquit) à consilijs meis abetrare. Neque enim ijs de causis afflictor animo, nempe non licere mihi non parentes, non affines, non deniquè patrium solum intueri. est enim mihi instàr horum omnium, atque adeò pluris cæteris omnibus,oculus Dei:in quem adspiciens,& ab ipso inspectus, tristem ac afflictum cõsolor animum: sed nihil de illius sententia egisse conscium esse, hoc mihi,idque solum, mœroris causam affert. Nam quòd ab humanis parentibus absim,(parùm dicere vereor)his ad consequẽdum patrem Deum diuitijs cumulatus,magis etiam lætor. Verumenim necesse habeo,vt vos (quæ vestra est sanctitas) pro imbecillitate ac humilitate mea oretis. Hæc cùm Gregorius ex animo intimaque conscientia dixisset,non eum amplius illi consolari sunt aggressi, quandò ipse abundè quidem alios consolari posse videretur.

Psal. 33. Matth.20.

Cùm verò dies illa,dierum omnium ac celebritatum facilè princeps, qua Christus ab inferis excitatus, humano generi vitam dedit, aduenisset, confestim omnes vnà cum præside monachi, Gregorio itèm,ac tribus illis viris comitibus,in sanctam ciuitatẽ ascenderunt. Porrò cùm illum locum, vbi Christus à morte suscitatus est, introîssent, cæteraque loca perlustrâssent ac adorâssent, D. Gregorius animo gloriabatur, ac tum admiratione,tum voluptate plenus,summum illum in hymnis ac diuinis cantibus ordinem atq; concentum intuitus,nihil illum ab Angelis discrepare credidit. Proindè cùm in D.Macarij Episcopi congressum atque colloquium venissent, apud illum diuersantur.Cumque illi summo manè Deum (qui perpetuus est illis mos) illustri laude cumulâssent,hos resides accersiuit, primumque illos, deinceps Episcopos ac clericos, alios itèm,qui pręsentes aderant,osculatos cõmuniter ea est allocutus,quæ animo nouit vtilitatem afferre: ac mox reliqua dimissa multitudine,accersitoq; monacho, ac ijsq illum aduexerant,Si perpetuò lętere,inquit,Marce pater, vndenàm tecum ad nos Gregorius Dei seruus iuit,qui loca isthęc salutaria nupèr adiit? Cui monachus,Nõ nos,inqt, istũ,

Pascharis dies celeberrimus.

Macarius Episcopus Hierosolymæ.

Diuinitùs ille cognoscit Gregoriũ & alios.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed Christus,ô pater,tuaq; aduexit precatio. Verùm Gregorius timore perculsus ob suî ac Marci monachi appellationem,(necdùm enim cuipiã sanctæ ciuitatis innotuerant) rubore sanè ac moderatione quadam animi nihil quicquam ausus loqui, stupefactus manebat.Deindè duos alios fratres Patriarcha ille appellans,Domine,ait,Abba Secrapion,ac tu Léonti pater,gratias ago Deo, qui vestros animos illuminauit, talem vi-
Rom.12. rum ad sancta isthæc loca vobiscum assumere,spiritu quidẽ (vt Apostoli more loquar) feruentem,temporique seruientem, emaculatis prętereà precibus ac vitę innocentię sedulò studentem. Neque enim nos eius vitæ rationem diù celauit Dominus,vt hęc vobis pariter manifesta fierẽt,de quibus opportuno fortasse tempore dicemus. Instat au-
Diuinũ sacrificiũ,Missam dicit. tem nunc,vt diuinum & arcanum sacrificium Domino celebremus.

Hæc ille locutus,templum sacrum, rem diuinam facturus, petit. Portò ipse quoquè diuus Gregorius in dextro altaris latere,Patriarcha sic præcipiẽte, adstabat: plerasque verò eius animum perturbatione subeunte commotus, infrà positus ministrabat, flumina interìm lachrymarum ab oculis effundens. Cumque ità sese Gregorius haberet,ingentis animi humilitatis spiritu inflammatus, omnia Patriarchæ consilia habuit explorata, & spiritûs sancti gratiam ipsum adumbrantem, vt plerisq; ille securis temporibus enarrauit,euidenter vidit. Postridiè igitur eius diei Marcus monachus Archiepiscopum precabatur,vt se ac,qui cum ipso erant,monachos missos faceret, quò cum cæteris illic agentibus fratribus institutam vitam sequeretur, & ità rectà domum abiret,cùm id nihilo seciùs de sententia ac voluntate illius fieri vellet. Hoc illis cùm Archiepiscopus petentibus annuisset, ad nouum sese Dominicum diem reuersuros pollicẽtibus,proficisci domum imperauit. Verùm cùm hæc haudquaq; Gregorio perspecta essent,quòd *is* tum monachis præsens nõ affuisset, cùm illi sese vię dedissent,Macarius Gregorium aceersiuit,eique,quæ gesta essent,edisserit: addit etiam,nulla ipsum ob id molestia affici oportere: maturam enim fratrum reditionem,ac propediẽm fore.Quod, vbi se illis destitutum iri resciuit,molestissimè tulit. At tum sese,lachrymans,illius ad pedes ac genua proiecit,illumq; hortabatur ac orabat,se,vbinàm illi terrarum essent,eodem ceret. (Existimabat enim,illos procùl à locis sanctis abijsse.) Ille verò non plus vigintì stadijs Romanorum,vicum à ciuitate distare dixit, quò non ità pridèm illos peruenisse simile veri erat: propterea nihil de illis solicitum esse,neque vereri sese illorum precibus cariturum, monebat. Quamobrèm bono animo illum esse iussit, spopondítque non se illos priùs huic itineri dedituros,quàm ad se denuò reuertantur. Qui cùm esset hunc in modum locutus,multùm ille de dolore remisit,& exindè Archiepiscopo tum in precibus,tum in sacris cœtibus adhæresebat: cernensque eius vitam, vti quoddam virtutis exemplar,illam apud se sedulò ac diligenter obseruabat.

Cùm verò dies Domini proximus aduenisset,monachi, vt imperatũ illis fuerat, prę-
S. Gregorius cũ sociis tota nocte lachrymis & precibus insistit. stò fuêre: quos cùm D. Gregorius vidit,omni voluptate refertus est,ac totam illam noctem vnà cum illis insomnem pertulit, precibus itèm ac lachrymis in feruore spiritus insistens,pro se sanctè Dominum obtestabatur,vti exercitationis ac meditationis illius cursum perficeret,ipsisq; hæreditatem ac partem communicaret.Deindè ità simul summo manè Archiepiscopum Marcus adit, eiusque pedibus prouolutus orabat, vt suis precibus tanquàm viatico quodam benè instructo communitos dimitteret.horum verò ille singulis imposita manu,ac sublatis in cælum oculis,Deus(inquit) qui cęlum,terram ac mare,& quicquid in eis est,condidisti,qui omnia ante ortum illorum probènosti, ipse hos seruos tuos, qui sacrosancti tui nominis causa,sancta isthæc loca inuiserunt, fructumq; tua dignum maiestate, Gregorium inquam, qui pręsens nobis adest, seruum tuum attulerunt, conserua, ac in via illorum dirige, siquidem sanctus es in secula. Ac cùm omnes,Amen,subdidissent,complexatus illos in pace dimisit. Hos abeuntes Gregorius conspicatus,acriter animo doluit, ac præpropere festinãs, illorum ad pedes proiectus,solum se ibi relinqui lamentabatur. Hei mihi(inquiens) quis sum, & quò me vertam? Quonam ego pacto vobis,patres ac seruatores,destituar? Vos secũdùm Deum salutis meæ auctores, ipsi boni probatæ mihi vitæ magistri fuistis, ipsi errantem inuenistis, inuenientes rectæ vię reddidistis, multis itèm fluctibus naufragum ac penè demersum, in tranquillum ac securum portum aduexistis. Nunc porrò quomodò tam miserabiliter diuellar à vobis? Quomodò separationem hanc à vobis feram ? Hæc cùm Gregorius gemebundus dixisset, præ sęque maximam animi turbationem lachrymis fereret,

Marcus vir admirandus, tam futuris prædicendis, quàm solàndis amicis potens, hunc paternè excepit.

Ac non sic tu quidem,fili mi, dixeris (ait) non. Neque enim solùm te esse putabamus, quandò præsertìm Christus sua te vocatione sancta dignatus,in patrũ chorũ cooptarit. Atq; huic te quoquè communi & optimo patri, qui,quæ ad te spectant,rectè administrabit,& quàm fieri poterit,feliciter suscipiet,ipse commendo. Sic ille loquutus, manum apprẽhendens,ad Patriarchæ pedes illum statuit:Pater venerande,(inquiens) & hic est ex grege Christi,isq; fide Ecclesiam fundaturus,ac eam doctrinæ cælestis prædicatione,vti clauo,diuinè gubernaturus est. Quamobrèm eius animæ curam habeas, illamque tua sustentes doctrina oportet,persuadeasque meditationis ac exercitationis laboribus insistere,splendentem se conseruare,non pulcherrimum, ac vti vêris temporẽ florentem adspectum,iuuenilibus cogitationibus quasi maculis quibusdam inquinate. Hæc tum dicebat monachus, cùm Gregorius grauiùs animo tristaretur, ac lachrymas abundantiores effunderet. In quo quidem & qui præsentes aderant,hæc cernentes condolescebant: quin & illeipse Patriarcha misericordia permotus est,Gregoriumque adhuc iacentem erigens: Video te (inquit)fili horum virorum separatione grauiter affectum. Quarè,si placet,vt hac nostra vtaris consuetudine, nobiscum esto, tuaq; omnia Christus,vt velle ipse vidêris,rectè constituet: at verò si discedere magis lubet, in pace cum illis abi.Atqui Gregorius: Non hoc quidem (inquit) domine accidat,auersetur;q; Deus, vt hæc loca, quæ videre precatus sum, & pro quibus hanc tam longam peregrinationem confeci,derelinquam.Verùm facere non possum, cùm vehimenter illos diligam,quin aliquantulùm afficiar. Quoniam verò illos abire necessarium fuit,existimo sacras illorum preces vti tutelam quandam ac euentum vitæ instàr ipsorum, mihi non defore. Confido enim Deo, hacipsa etiam præsenti vita illos iterùm me cõspecturum. Talia locutum monachi circùm,adstantes,ac ardenter circumplexi, lachrymis manifestam procùl dubiò significationem fecerunt,quàm ęgrè ab illo separarentur: à quo vix tandem auulsi,ac in ordinem compositi,inuiti abiêrunt.

S. Gregorius Hieroſolymis hic permansisset,veneranda illa ac sacra loca,necnon monasteria ac monachorum domicilia perlustrauit, & operosam apim sedulò imitatus, virtutum flores diligenter excerpsit.Atq; ijs sese studijs Gregorius continebat.Verùm monachi cùm Tripolim peruenissent,naui conscensa in Siciliam nauigantes,Agrigentum sunt aducti: monasterium verò,quod ibi proximum erat,adeuntes,apud præsidem diuersantur: quem quidem Marcus futurorum præscius cùm nunquàm vidisset, proprio nomine Paulum appellans,in stuporem coniecit. Ac de prædicto sancto Potamione,quem nunquàm antèà illi cognitum esse existimârat, percontatus, nihilo minorem admirationem iniecit. Itaq; cùm mensa illis esset apposita,ac panis & aquæ (vti illis moris est) mutuò participem fecissent,viros Episcopo manifestat, & vt Marcus hominem, quem nunquàm viderat,nominatim appellârit.quo ille nũcio mirificè gauisus est, idq; inexpectato lucro apponens,ad ipsum confestim properat. Porrò cùm illos obuios habuisset,complexatus,& per illos,quidnam apud eos ageretur,quinam essent,quóve hac peregrinatione contenderent.cognoscens, & rursùs,cuius rei causa nauigationem facerent,cum illis breuì commoratus, ac diuina quędam commentatus, ad ecclesiam, mysticum sacrificium celebraturus,proficiscitur. Is enim Petri & Pauli summorum Apostolorum dies festus erat.

S. Gregorius terræ sanctæ monasteria inuisit.

Dies festus SS. Petri & Pauli Apostolorum.

Postera autem die post matutinas laudes, cùm Episcopus illis adesset, decq; rebus diuinis ac salutaribus cum illis familiariter loqueretur,statim Gregorij parẽtes in vrbem ingressi sunt,vt illi tãquàm mortuo parẽtarent: eodẽ nanq; die mortuus illis visus fuerat. Atqui cùm mater Gregorij ęquęuos pueros vidisset,filij memoriam subiens, visceribus est grauiter intercisa: quippe horum adspectus,fletûs illi causam ministrauit: Hei mihi (dicens) fili dilectissime,fili tam ingẽs inter æquales splendor,quàm sol inter astra. Hos quidem tuî causa omnes intueor: tu verò vbi es terrarum? Cur es (oro) in lucem editus? Vtinàm mortis tuæ genus agnoscerem.Vtinàm locum,vbi occubuisti. Atque vtinàm scirem, si qui tibi fuerunt mortis authores. Tuę nanque calamitatis ignoratio mihi dolorem auget,facitq;,vt, cùm sic lugere cogat, ignorẽ,in quo mihi iurè sit lamentandum. Aliàs enim omne mortis genus suspectũ facit,aliàs omnibus compellit diffidere. Num quæ syluestris te fera rapuit? at ferarum tecta sunt syluæ. Num qui te latro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

latrones interfecêre? Sed quis tam dirus atq; cruentus animus, & humanæ tam expers naturæ, ac vt reipsa ad crudelitatem lapis esset, qui non tuam (obsecro) iuuenilem ætatem vereretur? qui non ob formæ speciem misericordia flecteretur? Sed quid hęc frustrà lamentor? Deus, à quo consolationē infelix inuenio, vbinā ipse sis, scire solus potest. Talia cùm mater lamentaretur, pleriq; omnes ciues illuc conuenerant, eiusque luctu commouebantur.

Verùm cùm vlulatus in altum tolleretur, & Marcus eiulantem sensisset, eius causam scisciabatur, multùm & ipse amareque ingemiscens, lachrymas verbis commiscebat. Ego pater (inquit Episcopus) grauem tibi casum edisseram. Vir quidam honesto genere, ex vico nostræ ciuitati proximo oriundus, cùm diuitijs florens, tum mente multò locupletiore præstans, sua omnia pauperibus communicabat. At vxorem piam admodùm & ornatam ducēs, filium ex ea precum ergò genuit, quem è sacro baptismate ipse susceperi. Videns igitur pater prolis susceptionem, & preces voto steriisse, ex eo tempore ab vxore abstinuit. Porrò filium octo iam annos natum accipientes, ad me adduxit, quem ego magistro primùm grammaticis instituendum trado: deindè ipsum tondens, ac in Ecclesiæ collegium, cui præsum, assciscens, in Archidiaconi mei fidem committo, mandans vt quàm celeriter fieri posset, in diuinam legem accuratè incumberet. Quo ità tum natura adiutus, tum studio, breui in omnibus euasit cōspicuus, vt nemo per vniuersam Siciliam illi comparandus inueniretur. Itaq; puer vel dæmonis inuidia, vel nescio qua sortis malignitate vsus, oculis nostris repentè tollitur: nec posteà tanta eius calamitas cuiuis in notuit, neque sanè quicquam de illo in hunc vsque diem nobis est proditum, vtcunq; vniuersam Siciliam diù multumq; obierimus, nihilo plùs aut inuenire, aut discere quiuimus. Quocirca nos itidem inconsolabili propè illius causa dolore cruciamur, nihil nobis hactenùs (quę Dei Opt. Max. voluntas fuit) exploratum esse.

Tōsura clericorum.

Defunctorū memoria iā olim celebrata.

Sed cùm cęteris multò vehementiùs parentum eius animi dolore conflicterentur, nunc lugentes adsunt, eius memoriam hodierno die celebraturi, in quo patres, amisso filio, appellari desiērunt.

His auditis, ille diù elinguis factus, ac pòst lachrymis plenus, in medium illos prodire perijt, & quænam hæc esset, cur tam grauiter cæderentur, interrogauit. Cumque ij præ tristitia quamplurimùm illos opprimente, intercisam ac impeditam vocem haberent, neque causam ipsi fari possent, cernens ille affectùs vehementiam, simulque adspectus (oculis in Charitonem coniectis) accuratiùs perpendēs, quasdam non obscuras similitudines ac velutì characteres agnouit: siquidē ipse quoq; valdè decorus erat adspectu, & coma flauus, ac (vt paucis expediam) certa seruantem signa perspiciens, nihilq; reliquum esse, quod non optimè quadraret, secum ipse colligens: Præstat (inquit) vos fratres omninò Deo gratias agere, quandoquidem quicquid vnquàm accidit, ad abdita & incognita iudicia (ipso probè omnia gubernante) est referendū: non autē sic inconsultò lugere, non secùs sanè, acsi filius vester vobis iampridèm pessùm abijsset. Licèt enim vos lateat, nihilo tamen minùs Deo est manifestus. Hæc cùm Chariton audisset, ac eiusmodi verba suî consolandi gratia fieri incassùm arbitraretur: Hocipsum pater (ait) verum esse omninò fateor: si enim ex diuinis scriptis inferi & interitus Deum non latent, quomodò non etiam hominum corda illi erunt manifesta? Proindè si & filius noster interijt, eius animā saltē Dei manibus cōtineri credēdū est. Atq; hactenùs quidē Charito.

Iob 26.

Porrò Gregorij mater ad os Marci oculos adijciens, fixiùs intuebatur: ac eiusmodi sermonem audiens, animo suspensa, corde nutabat. Deindè cùm monachus dixisset: Quæ cum illorum filio agi, illisque fletum reprimere præcepisset, Donatum Archidiaconum confestim accersit, assistenti silentium vt vitium acriter obijcit: Quid causæ (inquit) est ô homo, cur nequam illum seruum imitatus, talentum Dei magnū in terrā abdideris, non illud potiùs palàm feceris, vt sic voluptatis, nō mœstitię, tū parentibus puericulis, & qua pœna plectendus? quippe qui tam ingentis illis mœroris author factus es, gratiam, quātùm in te fuit, occultaueris? His verbis Archidiaconus pallore infectus est, ac artus eius omnes tremor inuadens, illius faciem mutauit: seseq; in terram abijciens, amarè flere ac ingemiscere cœpit: ac Dauidis verba contra se pronuncians, Peccaui in Dominum meum, & in vos omnes, aiebat. Data igitur illi venia, humi iacentem exerexerunt, ac omnia Gregorij acta accuratè illum dicere, nihil omninò prætermittentem, imperârunt. Sed ille exorsus, rem singillatim omnem edisserit, & quemadmodùm cùm se somno dedisset, quædam vox per quietem puerum inclamauit, & vt ille assurgens, sibi præstò fuerit, quotiesque illi vox insonuit, & demùm quæ abs se, qualiáve didicerit, nempe qui vocârat, è cælo aduenisse, ac quemadmodùm postrema vox apparuerit, eiusipsius aures percellens, litus sibi protinùs petendum: futurum enim, vt illic inueniret, quibuscum mare celeriter traijceret. His in excusationem dictis, finē lachrymis fecit, hanc silentij causam fuisse asserens, veritum se, nè quanhò fide dignus inueniretur, néve insimularetur in adolescentem mali aliquid fuisse molitum. Atque Archidiaconus in hunc est modum locutus.

At Marcus quę ab illo de puero dicta fuerāt, affirmans, ipse quoquè adiecit, Gregorij vitam sibi esse perspectam ac exploratam, isque ità loqui cœpit: Cùm essemus Romæ, inque templo summorum Apostolorum oraremus, duo nobis formidabiles viri adstiterunt, qui mihi, Surge (inquiunt) Marce repentè cum duobus, qui tecum sunt monachis, & Carthaginem nauigatione contendite, ibiq; Gregorium quendam Siculū ab Agrigenti Ecclesia illuc aduectum inquirite: is enim naucleri cuiusdam, qui Varus dicitur, conuictu familiari vtitur, Deoque totus hæret. Hunc vobiscum assumentes, Hierosolyma vsque perducatis: quò appulsi, Patriarchæ, cui, quæ illo facere oporteat, iniúximus, illum fistite. His dictis, ab adspectu atq; oculis mihi sublati sunt: proindè ego cùm à somno solutus essem, ad flumen cum his duobus monachis maturo proficisci, vbi nauem velis passis (Deo sic annuente) velificari Carthaginem, comperiquam conscendentes, Carthaginem traijcimus, eamque obeuntes, adolescentem ad ædem diui martyris Iuliani, lectioni vacantem, offendimus: quem complexi & allocuti, quæ se nostro oculorum sensui obtulerant, edicimus, & quæ ad illum contrà pertinerent, omnia cognoscimus. Tum læti, lætum ipsum accipientes, ad sacra loca deduximus, tam verborum dexteritate, quàm splendore morum, omnes ad se trahentem. Cùm hæc Marcus percurrisset, res quædam contigit cognitione atque memoria digna. siquidem vniuersa multitudo, hoc sermone tanquàm insania quadam percita, exilire valdè ac iucundè admodùm plaudere cœpit: sublata itèm voce, aërem clamore implentes, DEO obrem tam admirandam gratias agebant, eiusq; nomen miris laudibus cumulabant. Atq; hinc quidem multitudo magna communiter perfusa lætitia, tum præsertim parentes Gregorij, præ voluptatis vbertate à constantia mentis desciuēre, in terramq; semimortui ceciderunt. Vt enim immoderatus dolor plerunquè in stuporem agit: sic nihilominùs voluptatis magnitudo homines à mente discedere compellit, vt vtrinquè graue periculum impendére constet.

Visio Marci monachi, cùm esset Romæ in templo summorū Apostolorum.

Mox coram Marco assurgentes, vixque sui compotes facti, dictis fidem, idque sortasse præ gaudio (iuxta diuina scripta, Adhuc autem illis non credentibus præ gaudio) non habebant. Proindè dictorum fidem, perindè atquè ipsa hæc verba somnium essent, fieri sibi postulabant. Nunquidnàm (aiunt) filius noster vnigenitus, dilectissimus viuit? At ille hunc benè beatéque in Deo viuere dixit. Vt verò nihil illis, de quo ambigerent, relinqueretur, formam eius effinxit, adolescentem illum sanè quàm decorum, patrem valdè referre suum, colore fuluum, pulchrum oculos, prædulci voce, acutis auribus esse: ac demùm mores eiusdem per omnia recensebat: quàm ille prudens, quàm sciens, humili loco positus, mentis oculos in cælos tolleret, ac vndiquè fauorabili exceptus plausu, in diuina scripta semper incumberet. Ac velox quidem optimis quibusq; tum loquendis, tum audiendis, cùm alioqui tardus ad loquendum foret: leuitatis verò quanlibet minimum, nec dicere nec audire nūquàm omninò sustinuit. Risus, quàm qui maximè, cōtinens erat. Assiduis prętereà laboribus, asperrimæque exercitationi hærebat. Cùm hæc atq; his longè maiora monachus loqueretur, illa hominum frequentia lætitijs omnibus incessit, puericq; laus parentibus pro filio in consolationem stetit. Illum ipsum enim intuen videbantur: sic eius indicia animi atque vestigia manifesta percipiebant. Ac de his quidem hactenùs. Porrò monachi triduò illic commorati, iter suum persequi instituerunt. Quocirca nauim subeuntes, Panormo secundissimo vento celeriter applicuerunt. Illinc Romam patrium solum, suumque ipsorum monasterium petunt. Et is quidem eorum peregrinationem finis excepit.

Mores optimi S. Gregorij adhuc adolescentis.

Luc. 24.

Gregorius verò Hierosolymis (vt sermo superiùs indicauit) existens, cursumque suum conficiens, quin potiùs seipsum vincens, secumq; ipse decertans, Diaconus à Patriar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Gregorius fit Diaconus, & monachos solitarios inuisit.

triarcha Macario deligitur: à quo diuus Gregorius commeatum oliuarum montis, patrumque in illa sanctæ ciuitatis solitudine degentium visendorũ gratia petijt, cuius cùm arbitrio hoc ipsum permitteretur, iter, quo ferrtur in interiorem eremum, aggreditur. Cumque tres dies iter fecisset, ad sextam ferè horam monachum consuetis vacantem precibus reperit: quem cùm conuenisset, in sermonemque familiarem incidisset, quando ille nihil minùs hunc ipsum virtutis deprehenderat amatorem, in vitæ secum communem accepit. Verùm cùm post viginti dies vnà cum Gregorio illàc iter faceret, lobernium cum illo, foris alioquin stans, prosequere: cùm verò canendi finem fecerit, hinc tibi cerrimum, in quo monachi domicilium, duæque palmæ erant, indicauit: Ingens hic, ô fili (locum digito signans, subdidit ille) thesaurus est abditus, nempe exercitationis laude pæ- æ sit, quò minùs hacipsà frustreris indagine. Hęc sanè cùm ille dixisset, effertq; Gregorium amplexatus, discessit.

pulsans fores, obuiàm tibi prodeuntem habebis, quòd si psallendo distinebitur, cantu-

At verò cùm hic flexis genibus, oculos sursùm in cęlum tollens, orâsset, seseque Crucis signo præmunisset, fidenter gradiebatur. Cumque ad locum pertingeret, canentem quasi turbam audiuit: sed cùm propiùs accessisset, non tum multitudinem, sed veluti tres canentes audire sibi visus est. Quarè timore perculsus, ad ianuam silens appropinquabat: sed ille cùm cantum intùs explêsset, per transennam adspiciens, voce Gregorium inclamauit. Hic verò multo magis ob nominis appellationem pertimescere cœpit, & vocanti parenti, ingreditur, seseque, lachrymis ac lũdoribus circunfusus, illius ad pedes proiecit. Cumque ab eo, Deum vt pro se oraret, petijsset, sibique illud ipsum præstitum esset, 'apud senem commoratur, Grammaticamque & quicquid poëtarum libris continetur, Rhetoricam item, ac philosophiam illam, quæ animo & contemplatione cernitur, (nam quæ in rerum actione versatur, iampridèm didicerat) edocetur. Siquidem senex ab his omnibus bellè paratus erat, literarumque Græcarum doctorem se præstabat eximium. Tam affabrè Gregorius literarum diuitijs auctus, nec minori morum, atquè virtutis, accessione facta, illi adhærescebat: à quo, quænam se vexationes inuisæ essent, edoctus, (erat enim diuinus ille vir inter cętera venturi præscius) rursùs ad sacra loca pergit: in quibus cùm per annum vixisset, illinc in Antiochiam abit: apud quam moram trahens, annum itidem commoratus est. Cumque esset plures eruditos sermones interpretatus, nec paucos ipse composuisset, omnibus sui admiratione iniecta, ad magnam ac regiam Constantini ciuitatem concessit: quãdò diuina illum omninò prouidentia eò compelleret, & à cęteris quidem mundi curis abstractum, ad munus illud, ad quod obeundum vocatus fuerat, hortaretur.

Eremitæ externis disciplinis eum vt instituerit.

Venit tandèm Constantinopolim.

Hanc subiens, apud monachum sapientiæ studiosum, qui Sergij & Bacchi martyrum domui olim præfuerat, diuersatus, rem non paruam quidem effecit, dum Iohãnis Chrysostomi sermones aureos percurrit. Nam sententiarum illius dulcedo ac vberras, nec non verborum pulchritudo ipsum illexerat: tum nouam illam subindè structuram minimi celsitudinem prout poterat, non segniter edoctus, ardore quodam animi erat accensus, & ad eius vitam, vti exemplar quoddam longè pulcherrimum, oculos intendẽs, imitari illam sedulò nitebatur. Hinc crebrioribus se ieiunijs dedidit, vigilijs insistebat, precibus vacabat assiduis. Quæ verò illi circa Iohannem contigêre, eadem domus eiusdem præses sibi circa illum vsuenisse comperit. Cùm enim & is ieiunium admirabile cõmeret, (neque enim cibum nisi septem singulis diebus, ac tum quidem olera modico condita sale accipiebat) ac vigilias naturam humanam egredi, nihilosecius laboribus inuictum, precibus ac contemplationi constantissimè inhærere, stupore magno affectus, non continuit, quin hæcipsa à silentio vindicaret, & Patriarcham, cui acta illius omnia manifestat, rerum omnium participem faceret. Ille his auditis, gauisus est vehementer, ac sapientes quosdam viros, per quos aliquod illius periculum faceret, ad illum legat, ac mox Gregorium ipsum accersitum apud se continere decreuit. Tum enim splendor nocti, nempe sapientes, interire cœperant, ac vno die perisse omnes, & ab adspectu hominum procùl visi sunt exulâsse. Mittuntur igitur ad illum Maximus quidam philosophus, ac Constantinus, tum Ecclesiæ librorum custos, viri non modò ipsi eloquentes, sed qui alios etiam loquentes iudicare possent: philosophia quidem plurimùm excultis, atque

S. Iohannis Chrysostomi eruditio.

Nota ieiunia, vigilias, preces, &c. S. Gregorij.

atque etiam ad sententiam ac mores hominum rimãdos instar Lydij lapidis indices. Qui cùm ad illum profecti essent, ac sensus generositatemq; animi perspexissent, itemque delectabiles mores, ac sermonem melle suauiorem fluere, linguam longè præstantiorem, quàm vt dubitatione aliqua sibi proposita vinceretur: (nihil enim ex his, quæ ad Theologiam pertinent, eorumque, quę indissolubilia esse putantur, disertę atque cælesti eius linguæ in quæstionem reuocantes, repetire potuerunt, in quo non hos magis ille solutione percelleret, in maximamque traheret admirationem.) Hæc cùm experientia didicissent, non inuidia quę honesta essent occultârunt: quin potiùs nuncij atque prędones apud omnes, & ipsum inprimis Patriarcham illustres facti, Gregorium solum inter homines cùm ingenio, tum lingua inuictum asserentes, reuersi sunt.

Vbi verò eximius ille vir haudquaquàm spernendus visus est, confestim ad se Patriarcha illum accersiuit: qui inuitus quidem ducitur. erat enim quietis apprimè studiosus, simulque postliminiò redire, illinecq; proficisci maturabat. Páret nihilo seciùs, & coram Archipræsule positus, cùm moribus esset tranquillus, adspectu venerandus, & alloquij suauitate sirenas haud fabulosè loquendo vinceret: ità illum vehementer deuinxit, sibique totum obstrinxit, vt sine illo nullo pacto consistere vellet. idque inprimis, quia nihil à sapientibus proponebatur, quod non ille magna cum perspicuitate ac ad persuadendum aptitudine interpretaretur. Proindè viginti illic dies commoratus, interimque cùm sapientia, tum singulari mansuetudine ac modestia admirabilis omnibus habitus, abeundi rursùs verba fecit. Sed cùm Patriarcha nollet ipsum dimittere, quin omni illũ studio retinere niteretur, alias causas afferens, quibus illi remanendum esset, (Monotheliticarum enim hæresis plurimùm tum serpebat, & hic solus nexus illorum facilè perfringere poterat) tum sanè, licèt inuitus, remanere est persuasus. Iam verò vbiq; ad bellum conclamatum erat, ab vna quidem parte Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Cyrus, qui iam hæretici declarati fuerant: ab altera quicunque hæresim detestantes, pro vera pietate stabant. Ipse verò praua sentientes, licèt procùl adhuc positos, intortis vibratisque iaculis fugabat, varijs circa dogma sermonibus editis, quibus omnes illorum opiniones risus & meras esse nugas euidentissimè demonstrârat.

Infignis S. Gregorij) sapientia.

Monotheliticæ hæresis grassatur.

Eos egregiè confutat S. Gregorius

Posteà verò quàm bellum erumpere palàm cœpit, tum hæreseos viri principes occurrerunt, tum ex his, qui recta dogmata sectabantur, præstantiores illuc confluxerunt. Aderant Antiochiæ, Alexandriæ ac Hierosolymorum, simulque omnes Orientis præsides, itemque ab Occidente omnes, præter Romę antiquioris, & Sardiniæ Præsules. (hos enim grauis morbus intra fines continuerat.) At Romanus hominem sacris literis eruditum, qui suas vices impleret, destinauit. Gregorius verò in Sardonij locũ suffectus est. Quocirca cùm magnum illo die (vt par erat) de sacris literis certamen ortum esset, alijs quidem rerum, alijs verò verborum fiducia fretis, dum hęretici acri ac suasorio quodam sermone, quo veritatem occultare opinabãtur, vtuntur: ille verè generosus ac inexpugnabilis lingua, qua tum diuina opitulante gratia plurimùm roboratus est, sic eorum nexus tanta vi orationis & ardore spiritus fregit, vt eos, qui dicẽdi laude plurimùm præstabant, mutos omninò redderet, & eorum linguas penitùs auferre videretur, ac ij præterea ipsi silentes, sese victos esse faterẽtur. Itaq; Patrũ quidẽ synodus plaudebat, hæreticorũ verò multitudo, alij, & ij quidẽ illustriores, deposito errore, nostris adhærescebãt: alij verò plurimi propter verecundiam in medium prodire non audebãt. Hunc exitum Synodus habuit, solusque Gregorius per omnium ora, & præsertim Patrum, volitabat.

V Synodus œcumenica.

Præclara eius dicendi vis & eloquentia.

At alijs tum admirantibus, tum vota pro illo facientibus, Archipræsul secum illum accipiens, ad regem adducit: Hic rex optime (dicens) Hic, inquam, est ille victor, ac nostræ fidei propugnaculum. Tum rex ac vniuersus circunstans Senatus admiratione ac laudibus hunc exceperunt: mox Deo gratias agentes, multa cum reuerentia & honore deduxerunt. Deindè rex ipsum accersiuit, simulque cum illo locutus, quisnam esset, ac vndè gentium veniret, & quas orbis regiones peragrâsset, quæ illi demùm tãtæ peregrinationis causa, quæ præterea mens fuisset, agnouit. Quo factum est, vt illum ex animo vehementer admirans, homine multo maiorem æstimaret, quodq; in eius conspectum veniisset, multas hoc nomine Deo & Archipræsuli gratias debere fateretur. At verò Gregorius priori proposito innixus, consuetudinem illam ac honorem ægrè admodùm ferebat: quin abitũ illinc modis omnibus meditabatur. Hunc denique Marciani cuiusdã, qui regi perquam familiaris erat, opera consequutus, cautionibus ac legibus quibusdam

Imperatoris plurimi facit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimissus est, nimirùm inuiseret Romam: cumque vrbis illius pulchritudinẽ ac magnificentiam vidisset, essetq; summos Apostolos veneratus, rursùs quamcelerrimè posset, reuerteretur, regis contubernio in posterum adhæsurus. Porrò antequàm ille Romã adiret, Episcopi quos Pontifex Max. ad concilium miserat, eius aduentum anteuerterant, Pontificemque ipsum, ac omnes regni eiusdem præsules in maximam illius admirationem euexerant. Quamobrèm illustris ille vir expectatus aduenit, & maiorem illis sua præsentia, quàm cuiusuis suî prędicatione, stuporem induxit. Cæterùm turbam virum, frequentesque hominũ congressus declinans, neq; temerè sese, nec inconsultò in cuiusuis colloquium dans, iuxta diui Sabæ domicilium commorari decreuit.

Romæ in multa admiratione habetur.

Cùm hæc interim apud Gregorium agerentur, Theodorus Agrigenti Episcopus, qui iam Potamioni successerat, vita ipse pariter defunctus est. Indè dum alij alium proponerent, (vtvsu ferè in eiusmodi suffragijs euenire solet) seditio in populo nascitur, & tumultus à multitudine conflatur. Alij enim Sabinum quendam presbyterum, alij Crescentinum, alij Archidiaconum Euplum, & alij alios in sede collocare studebãt. Cumq; vnusquisq; designatum à se authoritate Pontificis firmari, ratumq; fieri vellet, Romam ire perrexerunt, rem (vt moris est) Pontificis Max. arbitrio permissuri. Horum in Comitatu Chariton Gregorij pater aderat. Atquì illis Romam accedentibus, cùm hunc Sabinus, indè Crescentinus consisteret, Euplus ac reliqui illos ordine sequebantur. Quocirca interrogati, quemnam sibi vellent Episcopum prefici, alijs Sabinum, alijs Crescentinum petentibus, Pontifex cõuersus ad eos, qui erant ab Euplo, Quid vobis (inquit) videtur? Ij per Charitonem responderunt, se illum, qui Deo inprimis, & illius iudicio probaretur, fusceturos. Hoc sanè nobis (aiunt) erit optabile. quod enim tuo iudicio probaueris, idipsum quoquè Deo placere omninò existimamus. Deindè Pontifex ijs, qui à Sabino ac Crescentino stabant, ait: Vnum aliquem ex omnibus, qui vobis cordi magis sit, vnanimes designate. Cæterùm prudenter illi nihil responderunt: quin tumultuosè agentes, ipsi inter se conuicijs turpiter lacessebant. Propter imprudentem illorum seditionem indignatus Pontifex, illorum postulata irrita fecit. Verùm post triduum Euplum ac Charitonem accersens, illos consilij sui participes facit. Rursùs illi DEI placitum expectare, & quem ille manifestè approbãsset, hunc itidèm sese dixerunt eligere.

Quamobrèm cùm Pontifex penderet animi, Deumque assiduis precibus oraret, vt quem is probaret, eundem perspicuum cęlitùs faceret, duos homines per quietem sibi vidit assistere, specie ac cultu corporis Apostolos referentes, qui se in hunc modum visi sunt alloqui: Cur ob inuicèm dissidentium contentionem animo cruciaris? Nam qui ad te, vt eligantur, ab ijsdem adducti sunt, hoc onere atque conatu haudquaquàm sunt digni. At quidam alius est in vrbe hospes, vir moribus ornatus ac Deo charus: Gregorio nomen est illi. hic aliquandò in diui Sabæ monasterio hospes egit: sed cùm hoscè viros aduentare ad vrbem intellexit, multò magìs se occultauit, ac nunc in sacra diui Mercurij ædelatet occultus. Hunc accerse, & Agrigenti Ecclesiæ præfectura insignitum, in Siciliam primo quoque tempore transmittito. est enim vir cùm sacerdotio dignus, tum regundæ illi Ecclesię maximè idoneus. His dictis, simulque cùm lineamentis illum corporis indicàssent, ab oculis elapsi sunt. Simulàc verò somno ille solutus est, timore ac gaudio perfusus, cum Marco monacho, quę sibi per visum apparuerant, communicat. Porrò hic erat Marcus ille, quem Gregorio comitem itineris missum, ac deindè Romam in patrium solum reuersum fuisse, superior sermo demonstrauit. Hic Pontifici hoc visum gratulatus, monuit oportere illum iuxta visionem agere. Tum quidam exploratum mittuntur viri selecti, quique illum probè nõrant, ac duo prętereà Episcopi, qui à concilio anteà reuersi fuerant, quibus alter quidam sacerdos illi cognitus, comes additur. Hi simul monasterium diui Sabæ quamprimùm adeunt: vbi intelligentes illum biduò anteà egressum, ad templum sese diui Mercurij contulisse, illuc maturant profici, eumque indè mox digressurum inueniunt: qui illos eminùs cõspicatus, & quinam essent, de facie agnoscens, ac demùm, quid à se vellẽt, coniectans, in hortum se in medio plantis, fugiens, abdidit.

Per visum docet Pontifex quẽ debeat Agrigẽtinis dare Episcopũ

Ea vir sanctus q̃ est honoris minimè cupidus

Cùm verò illi à Prepositо domicilij eiusdem Gregorium acriter repeterent, hunc ille dimitteret, grauiter interminati, ille animo atque cogitatione suspensus, ab Episcopis morę paulum impetrauit, nec priùs acquieuit, donèc vniuersam domum accuratissimè

mè scrutatus perlustrãsset. Hortum itidèm obiens, & oculos arboribus adijciens, medium illis obrutum ac latitantem cernit. Accurrẽs ergò, manu illius apprænsa, se quærentibus educebat, in illum sæuiens, clamabat magnis illum (vt apparebat) obnoxium & obstrictum esse crimnibus, & propterèa ab eiusmodi viris inquiri: itemque exulem ac profugum, templum illud, vt ibi lateret, petijsse, ac graue sibi hoc nomine periculum attulisse. Et ille quidem hæc ità se habere arbitrabatur: ille contrà nihil locutus, quasi nulla subesset sibi ratio ad respondendum, silens egrediebatur. Vbi verò viderunt illum Episcopi & agnouerunt, pudore erga illum affecti, eiusque genibus aduoluti, complexantur, magni se nihil agere opinantes, si quem à concilij patribus, atque adeò à rege ipso honorificè exceptum viderant, ipsi quoquè summo honore complecterentur. Verumenimuerò diuus Gregorius, non segniùs se demittens, honorem illis nihilo minorem rependebat. Sub hæc audiens is, qui Gregorium accersierat, talia nutu Dei regi & administrari persuasus, illos sequebatur. Dum hæc aguntur, Marcus, qui eiusipsius à puero vita, quive innocẽtes mores fuissent, Pontifici Max. narrabat, quẽadmodùm ex diuina visione assumptum ex Sicilia ad sancta cum loca aduexisset. Identidèm Pontifexque à Synodo profectis audierat, Marco communicat, nimirùm vt literarum prestantia coruscans, hæreticorum ora illic obstruxerit.

Interìm verò dum hęc illi mutuò commentantur, Episcopi Gregorium secum adducentes, rediêrunt: qui cùm propiùs accessissent, formæ illius lineamenta ad visionem, quam in somnis viderat, conferens Pontifex, eundemipsum, qui sibi in quiete visus fuerat, intueri est persuasus. Quarè hilariter illum admodùm complexatus, Deoque, quemadmodùm tempus postulabat, gratias agens, in sede locandum prącipit. Aderat & Marcus cęteris assidens: quem Gregorius conspicatus, eius sunt elicitę gaudio lachrymę, ac à sede, cùm primùm potuit, exiliens, sese illius ad pedes proiecit, Deoque multiplices & immortales gratias egit: Te gloria Christe rex, (inquiens) Te gloria decet. En tibi rursùs seruator meus, dux meus, spei meæ principium. Deindè Marcum ipsum alloquitur. Eccè tuum, pater, iampridèm prædictum vaticinium, nũc finem accepit, fore vt nos denuò, hac etiam præsenti vita, mutuò videremus. His non sine lachrymis à Gregorio dictis, præsentes omnes mirabantur, gaudijque participes facti, lachrymas cum illis communicabant. At verò Pontifex Max. præsentes omnes dimittit, solos Episcopos duos atque Gregorium retinet, omnia illis (vti se habent) acta, tum turbæ seditionem, tum dubitationem quam habuerat, edisserit: eaque addit, quę sibi in somnijs diuinitùs apparuerant, asserens illum Agrigentinorum Ecclesię Episcopum cęlitùs electum esse. Hæc cùm Pontifex loquutus esset, Gregorius sacerdotium detrectare ac recusare, indignum se minusque tanto fastigio idoneum obnixè asseuerans. Porrò cùm Pontifex nihill ob id hortari rursùs ac minitari desisteret, Gregorius vir sanctus, veritus nè quodammodò insolenter videretur intumescere, ac suo damno Dei nutibus aduersari, exigui temporis, quo rem accuratiùs perpenderet, inducias petit. Interim cum Marco monacho pernoctans, precibus insistebat, neque multò pòst eidem per totam noctem somnus obrepsit.

Pontifex eũ iubet prefici Ecclesiæ Agrigẽtinę

Ille verò recusat.

Audiens autem, quòd Chariton pater vnà cum alijs Agrigentinis adesset, non amplius sibi in reliquum de negocio contendendum ratus est, sed ad fugam capiendam sese totus conuertit. Cæterùm Marcus, eius abscessu diuina prouidentia perspecto, plenaque illi, Deo proculdubiò linguam eius moderante, de morandi necessitate disseruit. Demùm diuini senis vaticinium in memoriam illi reuocauit, apud quem continuos quatuor annos (vt superiùs sermone perstrinximus) philosophiæ perdiscendę causa commoratus est. An non hæc tibi vir ille dierum antiquus, virtutum plenus, diuinaque sapientia prędituS, ad quem iamdiù disciplinæ causa accessisti: non hæc, inquam, tibi iampridem vaticinatus est? Tu ne, Tu ne (oro) ità rationibus tuis malè prospectum voluêris? Scilicet pro tantorum laborum repositis in cælo prędmijs iram, & pro beneficentia execrationem referes? Hæc & alia id genus multa Marcus illi loquutus, vix à propositо compescuit. Hinc non multi prętereê dies, cùm Pontifex Siculos omnes adesse imperauit: qui cùm per Marcum cognouissent, Charitonem Gregorij patrem esse, hominem fixis oculis, idq; quàm occultiùs fieri poterat, intuebatur, & accuratissimè considerabat, figuramque & formam conferens mirabatur, quàm valdè ipsi inter se similes essent. Reliquę verò multitudini (siquidem frequens aderat) Eià (inquit) cantibus ac laudi-

Vult fugã capessere.

Marcus sanctus monachus, nè id faciat, cum deterret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

laudibus ad sacrũ summorũ Apostolorũ tẽplũ adeamus oẽs vnanimes, vna voce supplicationes Deo peracturi,& sup quẽ admirabile aliquod signum illuxerit,is proculdubiò erit,qui huiusce populi præfecturã suscipiet. Hęc dixit,protinusq; vniuersa ciuitas cõmota est,ac omnes cum viri,tum mulieres,tam domini,quàm serui procedebant.

Posteà verò q̃ rẽ diuinã facere cœperũt,Gregorius Euãgeliũ sibi in hoc traditũ ità cõcinnè & aptè legit,vt Charitonis cęterorumq; auditorũ aĩos voluptate perfunderet. Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si is presbyter Latinus fuit, ex vxore, post sacerdotiũ in fororẽ mutata, ante sacerdotiũ filiã suscepit.

preſſam, quæ nouẽ annis mouere ſe nunq̃ omninò potuerat. Is cùm beatum virũ eà tẽtantem audiſſet, illam vnà cum vxore vti inanimatum quoddam põdus ante veſtibulũ exposuit. (illac enim vir magnus iter facturus erat) Quo illuc appetente, puellę mater (vt mos eſt matribus) filiæ pulchritudine ac ętate florentis caſum miſerata, tum vehementer flere ac currere, ſeſeq; huiuſce patris ad pedes proijcere. Ille qd opũs haberet peõtatus, eauſam didicit, eiusq; ac Sabini calamitatem miſeratus, poſitis genibus orauit, dicens: Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, nè (quæſo) auertas oculos à precibus ſerui tui, meq; hodiè humilẽ exaudi, atque hanc puellam gratia ac potentia tui ſancti ſpiritũs erigens inuile. His dictis, ſurrexit, ac ſigno Crucis puellam obſignãs: In nomine Ieſu Chriſti (ait) exurge, & ſta ſuper pedes tuos. Hęc ille dixit, & puella protinùs ſurrexit, atq; ſingulares immortali Deo uerſi gratias egerunt: aderat enim cuncta ciuitatis multitudo, quę virum ſanctũ ob ea, quę ab ipſo fiebãt, admiratione (vt par erat) perculſa, ſequebatur. Cumq; vniuerſam ciuitatem pertranſiſſet, omnibusq;, quæ illis vſui eſſent, proſpexiſſet, ad eccleſiam cum eccleſiaſtico cœtu reuertitur: diuinisq; peractis ſacrificijs, Eccleſiaſtico cœtui, viduis ac pupillis omnibus menſam appoſuit: quibus ipſe, vili accinctus panno, vnà cum tribus diaconis, de quibus mẽtionem fecimus, Eraſmo, Philadelpho & Platonico, miniſtrabat. Neque verò illius mater ab eiuſmodi miniſterio aberat: quin ipſa vnà cum ancillis, quotquot aderant, viduis pedes illarum lauando, ac omne pietatis obſequium præſtando, miniſtrabant. In hoc autem Gregorius incumbebat, vt ſacris initiatos tum ad virtutem, tum ad eloquia diuina meditanda, informaret, eorumq́ue ſenſus, quàm commodiſſimè poſſet, explicaret.

Puellã miſerimã ſanitati reſtituit.

Obſerua humilitatem.

Sed quandò fieri non poteſt, quenquã tam ſedulò virtutẽ conſectari, vt hoſtis dæmonis declinet inuidiam, inſtar nunc, vt, quæ illũ tentationes inuaſerint, perſequamur. Sabinus Creſcentinus, quos ſuperiùs à multitudine Epiſcopos deſignatos fuiſſe demonſtrauimus, ambo inito fœdere, conſpirant, (diù enim mutuas ſimultates geſſerant) Quouſq; nos (cẽtes) huic impoſtori atq; venefico ſubijciemur, qui ignaris ac ſimplicioribus hominibus admirationem præſtigijs ac impoſturis excitat? An ignoramus quemadmodùm hinc effugerit, & cum quodam mago manſerit, à quo nefariam hanc & maleficã artẽ hauſit, qua hominibus inſtãr Simonis illius, dæmon ex hominibus factus, imponit? Non cernis, vt neq; omnino comedat, neq; bibat, quod dæmones ſubindè faciunt? Hęc inter ſe commentati, ſecum etiam clericos quoſdam aſſciſcunt, & non exiguam populi partem conuellunt, fidi inter ſe & iuſiurandum dant, captioſum figmentum, arte, quę ad hoc illos impellebat, inuidioſa dignum comminiſcuntur. Nam mulierem quandam impudicam, alioqui pulchritudine inſignem, Eudociam nomine, conueniunt: quam pecunia corruptam inducunt contra Epiſcopum (pròh pudor) palàm ſeſe cum illo concubuiſſe teſtimonium dicere: quicum perfida & plena ſubdoli ac verſuti animi conſilia inſtituerunt, quatenùs in Epiſcopum illum inſinuarent. Quarè tẽpus obſeruant, quo vir magnus medijs noctibus vnà cũ diaconis illis tribus ſibi familiariſſimis, in tẽplum ad conſuetas preces deſcẽdere ſolebat. Infidiatores iterùm pecunia cũ ianitoribus paciſcũtur, vt puellã in lectũ viri magni ſubmittere liceat, & ipſi in angulo conſidunt. Ille ſolutis precibus, cubiculũ petit, librumq; manu prehendens, vitã Iohãnis Chryſoſtomi, vt clari literis, ità morib⁹ & ingenio maximi, attẽtiſſimè pcurrit. Porrò puella arctiſſimo paulò antè ſomno detenta, neque ipſa virum magnum affecturum ſenſit, neque rursùs ipſe puellam vidit. Vndè (obſecro) iſthæc innocens & indentem ſenſit, neque rursùs ipſe puellam vidit. Vndè (obſecro) iſthæc innocens & immaculata anima ſuſpicari habuit, puellam prout poterat occultari, & lubentem illic latẽter coniectam ſe voluiſſe? Ille igitur poſt lectionem ad matutinas laudes ire contendit. Tum bus expletis, vnà cum omni ſacro ordine, ac alijs ex populo comitantibus reuertitur. Tum hortari illos, ac ſalutaria monere cœpit, illudq́ue laborabat, vt, quod ſingulis fere diebus agere conſueuerat, eorum animos diuinarum literarum lectione reficeret. Tum Creſcentiniani inſtãr ferarum agreſtium irruentes, puellam arripiunt, eamq́ue coram populo ſtatuunt, clamore, turbatione, ac tumultu omnia implent: Improbe, ſceleſte ac execrabile, qui verè nefarij erãt, cõtra virũ omninò ſanctũ vociferantes, nihil minùs ſeſe multitudini oſtentabant. Cęteri talia vidẽtes, admiratione ac dubitatione percellebantur. Nã mulierem illã vitioſam intra cubiculũ præſentẽ cernebant: vitã verò ac mores viri præclari, huiuſmodi ſuſpicionibus maximè aduerſari ac repugnare nouerãt. At verò ſycophantę, inicẽtes manus virũ ſanctum manibus, (ô inſaniam deteſtabilẽ) per oĩa loca trahebãt. Hic multitudo amaris cum lachrymis pariter lugebat, pindè ac ſi quiſq; illorũ, idẽ, qui hæc patereturs, conſtaret. Ità hęc oẽs, extra paucos lõgè flagitioſiſſimos, ijsq; exceptis, q impuri atq; pfani cõiurationi cõſenſerant, de illo grauiter pferebant. Iſti enim meliora ſecuti, figmentũ, vt fert habebat, ſuſpicati, tẽpus ab ea, quo eſſet in domũ introducta, ſciſcitabãtur. Illa (vt cõcita fuerat) à veſpertinis laudib⁹ ſub primã ferè noctis vigiliã, dixit. Ad hęc cùm Philadelphus propo-

Vide malitiam malignì dęmonis.

Medijs noctibus vacat precibus vir ſanctus.

Vide laudes matutinas.

Vir ſanctus eccè quid patitur.

Patitur malignos obtrectatores, Act. 2.

propneticum illud reſpõdiſſet, Obmutescant labia mendacia, quæ veteratoriè in iuſtum loquuntur, Creſcentinus improbus illum inuadens percuſit. Tum multitudine contra illum confertim inſurgẽte, parũ abfuit, quin crudeliſsimè necaretur, niſi vir magnus conuerſus eos adhortatione compeſcuiſſet. Se verò tortoribus promptè trahendum exhibuit. At hæc præcipua cauſa fuit, vt dum ſe ipſe vti reum criminatoribus offert, magnam populo ſuſpicionis occaſionem dederit, nè crimen in ſe recipere videretur, illaq́; omninò vera eſſent, quæ contra ſe accuſatores intenderant, & propterea conſcientia illum interior euincceret, vt non ſolùm pro ſe aliquid agere, ſed ne loqui quidem contrà quicquam auderet. His ſane cogitationibus illorum animi torquebantur.

Pſal. 108.

Intereà verò improbi homines ſeditione præualentes, virum ſanctũ domo exturbãt, eumq́; in cuſtodiã tradũt, lignoq́; pedibus illius iniecto cõmuniunt. Erat aũt illa cuſtodia, qua magnus ille Gregorius Lybis, qui pro Chriſto mortẽ oppetijt, detentus fuerat. Cùm igitur fama apud omnes crebeſceret, frequens quædam multitudo pro foribus carceris hærebat: quorum alij manibus, alij pedibus portas perfringebant, nonnulli ferreis vectibus demoliri ac euertere illas aggrediebãtur. Non deerant etiam, qui ſeditione in populo facta, Sabinum ac Creſcentinum interficere cogitabant. Verùm cùm Chriſti diſcipulus ac imitator hæc illos meditari ſenſiſſet, ex carcere ipſos hortabatur: Nequaquàm vos, filij (aiebat) tale quicquam in illos deliberaueritis. Auerſetur hoc Deus, vt veſtrũm aliquis manus & animam propter me tam fœdè conſpurcet. Non eouſquè, filij, quiſquam infelicitatis deueniat. Præſtat enim me magis eſſe perdendum: ideò permittendi ſunt, vt in hominem miſerum ſæuire poſsint. Ab infringendis verò foribus ac omni tumultu abſtinẽtes orate, vtionẽq́; à Domino expectate. Quòd ſi quis vobis negocium faceſſerit, illic etiam ſuſtinete, mihiq́; hanc iniuriam vigiles mei condonate, non enim contra me ferę iſtæ deterius quicquam ſtatuent. His verbis ſatis liquebat, illum mortem non vereri: ſed hoc ſtudere, vt dum circa carcerem intenti occupantur, à priori illos indignatione retraheret: ſimulq́; ingẽtis ac magnifici miraculi, quod ſtatim ſubſecutum eſt, ſpectatores conſtitueret. Cùm enim multitudo iuxta viri ſancti ſermonem foris præſtolaretur, ille intùs poſitus genibus orabat, & pro omnibus Deo gratias agebat. Porrò intempeſta nocte lucem clariſsimam, quæ totum carcerem circunfulſit, ad ipſum conſolandũ Deus cælitus immiſit, eidemq́; Angelus aſsiſtens, catenas, quibus vinctus erat, perfregit: cumq́; verbis confirmãſſet, illum, quò maiorem benevolentiam indicaret, complexus eſt. Ille quidem hominum obtutus oculorum effugerat, cæterùm ianuæ carceris ſua ſponte apertæ ſunt. Qua re animaduerſa, tam ingens populum admiratio ſubijt, vt lachrymæ præ gaudio ac admirando facto poſteriùs elicitæ, ſuperioris lachrymas luctus exciperent. Stupore igitur ac lætitia pleni, ad pedes magni viri procumbunt, dicentes: Nunc Deum tecum eſſe cognouimus: ſimulque paratiores ad rectè facta conſtituti, omnia pro ipſo & pati & facere hilariter decreuerunt.

Traditur in cuſtodiam vir ſanctus.

Celeſti lumine & angelica viſitatione cõfirmatur.

Ac Sabinus Creſcentinusq́; ſceleſtiſsimi repentè confoſsi ac iugulati fuiſſent, niſi rursùs vir ille vere diuinus eos mox multùm obſecrãſſet, grauiterq́; terruiſſet, eędis incõmoda, & mala, quę indè emanerent, ob oculos ponens. Extremum illud addens, ſi tantum facinus auderent, oportere vt ſe ipſi ſibi eſſent locupletes, conſcientia alioqui ſua transfixi, nihil minùs de pertinacia & duritie remiſerunt, tantamq́; verborum manſuetudinem, quòd poſt tot tantaq́; ſigna, erga illum admirabiliter edita, ſe proprij corporis dominos faceret, non magis, quàm qui minimè, reueriti ſunt: quin præfractè valdè ac arrogãter illi dicebãt, epiſtolas ſe de illo Exarcho principi dediſſe: ſed venturũ illum, accuratèq́; de illius crimine quæſtionẽ habiturũ. Idq́; ità factũ eſt. Nam cùm exarchus aduenijſſet, ac in media ciuitate pro tribunali agẽs ius diceret, Sabinus vnà cũ adultera illi ſe ſiſtunt. Sanctus quoq́; cuſtodibus ac apparitoribus, pleraq́, item populi multitudine comitatus deducitur. Hi coràm Exarcho vocẽ tollentes, cùm alia Gregorij admiranda facta perſequebantur, tum, quẽadmodùm Sabini ipſius filiam tot annis iacentẽ redditã ſanitati patri reſtituerit, dixerũt, & quẽ Iudam alterũ appellabant, hũc benefactorẽ ſuũ non ſecũs, vt ille fecit, maleficijs cõpenſare. Illud præterea addebãt, quod de cuſtodia nuper acciderat: quod cùm tam magnũ præſertim eſſet, ne illi quidẽ neceſſitate ſui excuſandi tribui oportere: alioqui ſi ſine cõcilio iudicarẽtur, fore omniũ iniquiſsimũ aſſerebãt. Hæc multitudine conclamante, Exarchus palam perterritus eſt. Quocirca de ſede ſurrexit, dixitq́; ad Põtificem Max. quò de hac tota cauſa cognoſceret, referre oportere. Vt tamen, cùm illuc acceſſerit, aliquid relatu dignũ habeat, Sabinũ ac Creſcentinũ adeſſe iubet, puellãq́; coràm ipſis perẽtant, an ea, quę illi de eiuſmodi homine nũciãrãt, vera omninò eſſent. Illa vera fatetur: quo dicto, impuro affiata ſpiritu, humi trahebatur, cõteſtimq́; iuxta viri ſancti ,ſtrata pedes miſerabilis, dentibus ſtridẽs, atq; ore ſpumas agẽs procũbebat. Tum eos qui aderãt, tatus repẽte terror inuaſit, vt nihil præterea in fidẽ dictorũ ab Exarcho quærendũ eſſe arbitrarẽtur, præſertim qui erãt ſana mente, neq; animo valdè cæcutiebãt. Sabiniani verò improbi ſycophantæ virũ inſignẽ nihil veriti, cauillabãtur, aiebãtq́: quid alijs teſtibus indigemus, quãdò de voluntate ſua Deus nos tã manifeſtè certiores faciat? Omnia præſtigijs adſcribebãt, & miraculorũ vim diuinã, impoſturã appellabant. At Sabini vxor vnà cũ filia, quæ cæca ſurdaq́; paulò antè fuerat, ac pleriq́, alij ex ijs, qui ſanati fuerãt, ad beati viri pedes ſeſe ſtẽtes ,precere, & ne cõtra ſe ob aliorũ cõuicia ac petulantiam, impiorumque maledicentiam acceptarum iniuriarum indignationem exereret, obſecrabant. Porrò eadem Sabini vxor, iuſta de cauſa indignata, virũ ſuum toruè adſpicere, ac acriter increpare cœpit, & dicere: Hinc faceſſe ſceleſte, mihi & tibijpſi pariter inſidiator. Hæccinè homini benefico, decq;

Siſtit coràm Exarcho.

Exarchus eũ remittit ad ſummũ Pontificẽ.

Cæleſtia vltio in fœmi nã mẽdacẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis optimè merito,q̃ solo sermone filiolā nostrā sanitati restituit,beneficia repēdis?Neq; te,infelix,talia contuentē nunc vlla cogitationū istiusmodi subit pœnitētia?Hęc cùm mulier p̄sequeretur,Sabinus colorē mutauit,sęq; in terrā abiecit,vocis omninò expers factus: vsq; cò diuina sese vindicta extulit. Ex quo verò Exarchus nihil vltrà cōtra se statuēdū habuit,rursùs vir beatus in custodiā cōiectus est,donèc vniuersa hęc Pōtifici Max. p̄specta fierent.Cęterū ille p̄bat,& vniuersus populus subsequebatur,hūc qdem max. laudibus,quia druplatores verò illos innumeris contumelijs p̄secutus. Iā verò vesper aduenerat.Proindè cùm iā esset decretū,virum sanctū ad Pontificē mittere, visum est Exarcho intempesta nocte,vniuerso populo dormiēte, p portā,qua tēditur ad mare,hūc clàm è ciuitate deducere. animaduerterat enim multitudinē id,si resciuisset,nō permissurā:quod sanè ex sentētia cecidit. Nā occultè ciuitate egressus est.At parētes eius (neq; enim quod fiebat ignorabant) filiū flentes ac lamentātes sequebātur:& licèt ex ijs, q̃ p̄cesserāt, qs horū futurus finis esset,vtì eiusdē familiares,,pbè cōijcerent, nihilo minùs, vt parētes,rerū incertitudine cōtrà nutabant. Verùm diuinus vir flere illos ,phibebat, tutoq; ac lęto aīo esse hortabatur. Vbi verò litus ,ppiùs cōtigit,eos vt ,p se orarent, precatus, alacriter nauē cōscendit. Porrò Platonicū secum habuit,,ptereà neminē: qui & ipse, q̃ ad nauigationē necessāria erāt, eidē instruxerat. Cùm verò iā se nauigationi esset cōmissurus,multū de Ecclesia,deq; grege illos implorata fide obtestatus est:nēpè ,p omnibus,in qbus cōtra ipsam sęuire ac grassari p rexerint,Deo rationē esse reddituros.Hi ne sic qdem ā nequitia tēperārunt sua: siquidē nec Exarchus ipse in eius causa à nequis.illis hominibus quicq̃ ferè dicebat,cùm alioqui à delatoribus tum iudex esset delectus.Nullū tibi post hæc(dixit) Gregori liceat de Ecclesia latorum monē habere:virū enim eiusmodi in tuī locū surrogauimus,in quē ne aduersarij qdem aliquid habēt culpare.Hęc aūt de Eleusio quodā hæretico dicebat,q̃ in Oriente sępenumero cū Gregorio de admirādis dogmatibus,deq; munere,quod Christus,Dei patris in terris legatum agēs,obierat,acerrimè dispurārat, cùm nihilo seciùs planè repressus ab eo ac victus fuisset.Hic iāpridèm eidē admirabilis habebatur,isq; tū apud ciuē quendā latitabat,q̃ delatoribus cōiūctus, hāc cōtumelię potionē Gregorio callidè cōmiscuerat,illisq; omnē actāscenā,hoc est,flagitij materiā atq; subiectū ministrārat,cui tū illi Episcopatū cōcrediderāt. His dictis,nauigationē ille subijt. Agrigētini verò viri prīcipes vnà cū reliqua multitudine,cùm custodiā summo manè facto agmine petijssent,neq; Gregoriū reperissent,turbare oīa,cōmiscere,ac lamētari cœperūt. Existimātes aūt illū clàm de medio sublatū,tumultum ac seditionē cōtra Exarchū,eiusq; assessorē molestissimā excitārūt. Ac primùm quidem Sabini ac Cresc̄tini sycophantarū domos incēdunt: deindè illosipsos interficere adoriuntur: sed ij ad ecclesiā fuga sese recipiētes, piculum declinārunt.Verùm Chariton turbæ insequētis vestigijs insistēs,effecit, nè intra tēplum iugularentur,vix illos magno cum clamore ab eiusmodi petitiōe ac insultu cōprimens.Itaq; seditionē eiusmodi finis excepit. Cùm verò vir sanctus Romā pueniſſet, Pōtifex Max.acceptis ab Exarcho literis, ijsq; q̃ ab ipso scribebātur cognitis,admiratione ac ira plenus,nō est passus virū sanctū suis ,plius adire p̄sentiam:qn etiā indicta causa tractū illum atq; contumeliosè illusum, manibus ,terea pedibusq; catena vinctū,in carcerē conijciendum imperauit.Cæterùm ille ludibrio tā turpiter habitus,in carceremq; ac vinculis mācipatus,nihilominùs omnibus in rebus sui similis esse prexit,atq; cōtumelia in magnā agēdarum Deo gratiarum occasionē vsus est. Vt verò cōsolationis,tot circunseptus molestijs,magis expers esset, ne Platonicū quidē diaconum in custodia cum ipso esse pmiserunt: sed alibi quodā in loco captiuum illum detinent.

Intereà dū vir beatus vincula pateretur,precibusq;,vt illi moris erat,mēdijs nocturnis uigilās,excubaret, lux eum ingēs circunfulsit: & ecce tibi viri duo,forma cultuq; corporis Apostolos referētes,assistūt,eūq; his verbis affantur:Salue Christi famule, nobisq; dilecte Gregori:Dominus idcircò nos misit,vt te vinculis,qbus iniustè illigatus es,solueremus.ac nos qdem ob constantiā ac patientiā tuā huc,te vt lętum redderemus,accessimus.Oportet enim & hāc vrbē multis abs te signis editis frui.Hęc simul àc locuti sunt, vincula tetigerūq; ab eius manibus pedibusq; repētè ceciderunt: mox Gregoriū assurgentē,trementemq; necnō gratias agentē cōplexi, abeūtes ex oculis eius elapsi sunt. Deindè ad Platonicū accedentes,ac ipsum soluentes,eò vbi Gregorius erat,deduxerunt,ibiq; illum reliquērunt. nō aliter,àc si hæc ipsa p quietē vidisset,postq̃ ad se redijt,Gregoriū intuitus, admiratione ac gaudio affectus est, moxq; in agendis Deo gratijs totus est conuersus. Prętereà hac ipsa hora aliud cōtigit.Nā custos carceris filiū iādiù impuro afflatū spiritu habuit, quē colūnę ligatū, ,ppē à suis ędibus obseruabat.Tū verò dęmō,quo erat corrept⁹,fractis vinculis impotenter impellens,viri sancti pedibus illisit,atq; illū à precibus exturbauit,clamāsq; ac se volutans, ex ore spumā agebat. Ille verò ne sic qdem ab orādo cessans, quin potiùs oculos ac mentē in cęlū tollens, eius q̃ spirituum legionem profligare potuit,auxilium implorabat. Deindè manu super ęgrè affectum impositā, vtì nequam seruum dominus dæmonem profugere coēgit. Atq; hunc quidem in hunc modum à dæmone liberauit.

Marc.5. Pellit dæmonem ab homine.

At verò custos carceris cùm somno solutus surrexisset, neq; filiū colūnæ illigatū vidisset,existimās hunc à sæuissimo spiritu lapidibus allisum,aut aquis p̄focatum esse,flere amarissimè cœpit,faciēq; percutiēs,illum vtì mortuū lamētabatur:carcerē aūt accuratiùs plustrans,ac eius patēre ianuas,lucē p̄terea ipsam cernēs, capillos tum lacerare, eq; capite cōuellere,faciē item plāgere,putās virū sanctū ,pfugisse.Posteà verò q̃ introspexit,ac illū inibi vnà cū Platonico canentē consistere non solùm,sed etiā filiū eius decoro ac prudēti adspectu ,ppe illum positū vidit,eius animū stupor inuasit,ac verū cōiectans,virū istum admirāda hæc edidisse, accurrēs, eius pedibus prouolutus, eidē tanq̃ de se optimè merito partim gratias agebat, partim veniā ,p ijs, quę gesserat, impositis illi vinculis postulabat. Exindè multo cum timore sancto viro ministrabat, eiq; omne obsequij officiū p̄stare sedulò nitebatur.Increbrescēte igitur fama,& vbiq; vagāte,mulier quædā,claris orta natalibus,filiolā humì ,pstratam habēs,hāc secum arripiens,virū sanctum in custodia petit,illiusq; cōplexa pedes,Miserere,inqt,filiæ meæ,quēadmodùm & Christus,cuius es imitator,mulierē contractā ac inclinatam olim erexit. Ille hoc solius esse Dei respōdit. Verūenimuerò(inqt) cùm te vberē ac locupletē fidē habere videam, (omnia q̃dem fidelis p̄stare potest)aptus(nec id sanè immerito)fidei tuæ finis subsequetur.Cùm ità locutus esset,puellę manū oraturus imponēs, confestim eā sanitate donauit,eā mater sanitati redditam hilariter accipiēs,gaudio p̄fusa, immortales Deo gratias agebat,rectaq; cum ipsa domum prexit. Pleraq; id genus alia Gregorius carcere adhuc detentus edidit. Hic cùm omnē eius ætatē ibidēm cōstantissimè victurus esset, Pōtifex Max,q̃ in illū iactatę fuerāt,cōtumelias reminiscēs, Marcū,quē aliās sępè mēoranimus, accersiuit.Qui cùm p̄stò affuisset,nō sine indignatione omnia cōtra Gregoriū acta narrauit,quēadmodùm in adulterio deprehēsus,vinctus ad se pductus, inq; carcerē à se detrusus fuisset, vbi hactenùs custodijs septus,patienter pdurat.Tū Marcus ingemuit vehementer.Nouerat enim, quęcūq; in illū dicerētur: p̄spectos ac exploratos illos habebat,q̃ hæc cōtra Gregoriū confinxerāt,simulq; ab his pſuasos deplorabat,neq; quicquā aliud aiebat,q̃, O vtinā Domine partē & mihi liceat vnà cū ipso adire calamitatū, quandò ad cōmunis iudicis subsellia staturi sumus. Hūc sermonem cùm Pōtifex audisset,vtì eiusmodi verbis grauiter offensus,epistolā in Gregoriū scriptā eidē ostēdit,vt nō temerē se aut incōsultò p̄suasum excusaret: sed ijs literis tanq̃ testimonio benè locuplete rē tam nefariā iniudicatā noluïsse. Perlecta aūt epistola Marcus,ac velut ea,q̃ scripta erāt, irridēs, rebus ipsis(inqt)ô Domine, isthęc cōuicia sunt expēdenda, diligēterq; quisnam iustitiā sequatur,disquirendū. Tum tibi liquidò patebit,qualis vir sit iste,an scortum aut aliud quid,nè plura dicā,depereat:agnoscęs & ipse ,prinùs,si voluēris,& iam cognouīsti. Eius orationē Pōtifex interpellat,se,q̃ ille dicturus esset,scire, nēpe magnā ergà illū Dei beneficentiā extitisse,sed illo fœdè labente,pessùm quoq; ipsam abijsse. Et hæc ille qdē vt humanus,cùm rē vt erat,non p̄spiceret,neq; cor (vt sermo diuinus habet) intueretur.

Marcus S. monachus ſtat à beato viro.

Deindè cùm,quidnā de Gregorio esset statuēdum, Marcum in cōsilium adhibuisset,ille cōsilium dedit,nō absq; magno sacerdote,excelsæ,inquā,ciuitatis,eiusq; rege iudicādum esse.Propterea illū dare operā oportere, vt delatores ipsos cū mandatis remitteret, simulq; mulierē,cuius stupri insimulabatur,ac eum,quē in eius locum sacerdotē iubsti tuerāt,necnō mādatores oēs Byzantiū deducendos curaret,eaq; quēadmodùm sese habebant,q̃ cōtra quenq; dicenda essent,p̄scriberet. Hęc cùm Pōtifex Max. vtilia iuxtà ac cōsentanea omnia censuisset,hinc mittit,tum q delatores è Sicilia ,pfectos,ad q̃stionem ac iudicium abducerēt: tum q literas Patriarchæ ipsiq; regi Constantinopolis afferent. Hi aūt duo erāt Episcopi,q antcà Synodo etiā interfuerāt.Porrò rex,itemq; Patriarcha, acceptis ac perlectis eiusmodi literis, falsùm & omninò incredibile crimen, cuius Gregorius insimulatus fuerat,iudicauerunt. Quocircà rex quendā ab regio armamētario ,pfanè familiarē,Marcianum nomine,vnà cum Episcopis Romā remisit.Patriarcha itidem Ancyræ,Cyzici ac Corinthi p̄sules, quibus accessit Cōstantinus, quem pleriq; à libellis appellabant,cuius mentio superiùs est facta,simul destinauit: mandantes, vt hi ad latam vsque sententiam,q̃stionemq; persolutam,Gregorium secum haberent.

Episcopus Cōstantin. & Impera. tor tandē virorum sancto tā quàm falsò delato.

Ij cùm

Item in Sabinum calūniatorē.

Romā proficiscit, illic causam dicturus apud Pontificē.

Eleusius hæreticus ei subſtituit ab æmuli.

Nocte orāt, multa luce cingitur, & visione cęlesti confirmatur.

Marc.5.

Sanat contractam.

Luc.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ij cùm Romã adijssent, contigit Marcianũ grauissimo morbo afflictari, ità vt spem de illius vita medici omnẽ destituerent: cuius rei causa ingens Episcopos dolor inuaserat. Mox cùm omnem curam fata vincerent, extremumque spiritum anhelaret, ac sole ad occasum vergente, ipse lucem hanc relicturus videretur, ea mulier, cuius filiam morbo correptam Gregorij precibus curationem nupèr accepisse diximus, illàc vbi Marcianus in lecto decumbebat, prꝛeteriens, seruorum plangentium ac lamentantium flebilem ac luctuosam vocem audiuit: cuius causam percontata, gratiam nõ celauit, sed palàm beneficentiam euulgat, & quæ ipsa admirabilia in filia sit assequuta, illis annunciat. Senatorisq; præco, & rei gestæ testis classicus constituitur. Eià agitè (inquit) filij, fletu repressso, mihi obtemperate, ipsumque ab ipso lecto tollentes, alacriter me sequimini. Vnum enim mihi ab experientia benè cognitum vobis ostendam, qui vos à luctu facilè vinlacrymis perfundens, Deum obsecrabat. Atquì preces somnũ peperère, somnus ægrocabit, & dominum vestrum multa cum celeritate sanitati restituet. Eius sermoni seruiparent, dominumq; repentè tollentes, iuxta custodiam, vbì Gregorius erat, deponunt. Quem ille ardentissima febri commotum & inflammatum adspiciens, miseratus est hominem, lectumque lachrymis irrigabat. Cæterùm semèl illum atque iterùm vocans, (cum nanque vox atque sensus defecerat, nec quicquam loqui poterat) manum quidem illi vir diuinus adiecit, mente verò totus in cælum erectus, faciemq; suam & ægrotum to salutem attulit. Cùm enim quinque supra viginti dies insomnis duxisset, arctissimus tum illi somnus obrepsit. Serui verò, qui medijs eidem noctibus assistebant, febrim recessisse, & ægrotum conualuisse repererunt. Hos vir sanctus monuit, de recepta sanitate gratias Deo habendas esse: ipse interìm precibus ac vigilijs vacabat. Marcianum iucundus denuò somnus complexus est. Circa verò matutinas laudes, orante viro sancto, Marcianus lecto prosilijt, & qui se sanârat, ex se perspiciens atque cognoscens, eius ad pedes prouolutus, illos amplexabatur, verbisque quibus poterat gratiolis beneficium in se sanitatis, quod erat maximum, munerabatur. Subindè vero stans, laudes, quæ reliquę erant, cum illo simul prosequebatur. Vbì verò dictio laudum, finem accepit, loquique cœperunt, mirabatur autem Marcianus, quonam modo vir beatus idem concluſus esset, & quomodò silens carere sese lumine pateretur, cùm alioqui obseruantem se, ibique inhabitantem grauissimè posset offendere? Et hæc quidem illi inuicèm loquebantur.

Precibus sanat hominẽ à medicis planè desperatum.

Porrò Episcopi, qui ab rege cum Marciano missi fuerant, vt Gregorij causam quæstioni atq; iudicio subderent, domum vbi Marcianus diuersabatur profecti, cùm illum minimè inuenissent, supremo fato concessisse, hominemque sepulcro conditum existimantes: sciebant enim (vt verbis vtar scripturę) ægritudinem eius grauem esse: tulerunt grauiter & acerbè, luctuque ac squalore obsiti, amici obitum deflebant: ad quem quidem calamitatem non exiguam accessionem faciebat, quòd arbitrabantur hoc regem iniquè admodùm esse laturum. Cumque ità viri isti mœrore conficerentur, eccè tibi vnus ex Marciani ministris, cursu rectà custodiam petens, dolorem omnem abstersit, lętum illis nuncium afferens, dum omnia tum medicum, tum curationis modum singillatim percensęt, addens etiam locum, vbi etiamnùm mutuò loquebantur. His auditis, ad custodiam multa celeritate contendunt. quò cùm peruenissent, ingressi, ambos virum eximium cum Marciano sedentem offendunt. Ipsum autem agnoscentes, iuxta pedes illius humì procumbunt, rogantes, vt qui communem cum illo à Christo potestatem accepissent, precationis quoquè efficacia potirentur. Assederunt illi, Gregorium cùm alijs de causis admirati, tum quòd tam mansuetum ad calumnias sepręstaret, tum etiam quòd obscurus ille ac tenebrosus carcer thalamo cuidã pulcherrimo persimilis videretur. Interrogantes igitur, ex quo tempore in vincula fuisset conjectus, vnum atque alterum annum, quatuor prętereà menses esse intellexerunt, quod illi ægrè admodùm tulerunt, nimiamque Pontificis crudelitatem improbârunt.

Cæterùm cùm ij virum sanctum carcere emittere molirentur, ipse prohibuit, idque se, nè quam accusatoribus ansam prębęret, facere dictitabat, nęve vituperationis cuius ipsi sibi notam inurerent. Pontificem subindè cum Marciano petunt, qui ordine omnem illi miraculi seriem edisserit, quemadmodùm in morbum, quo propè exanimis est, ipse incurrerat, qualẽq; fuerit ab ipso curationẽ assecutus. Hęc illũ audiente, gemitia secuta est, & quæ in virũ sanctũ temerè admiserat, suî acerrimus accusator facto, re-

Non vult educi è carcere.

prę-

prehendebat, faciemq; simul cum consilio mutauit. Vidisses illum animo vehementer esse commotum, & graues à se, tanquàm eius criminis authore, pœnas exigere. Quoniam verò eum accusatores anteuerterunt, Agrigentini quoque tum principes ciuitatis, tum plebeij quamplurimi, cuius q; cũq; ordinis viri frequentes vnà simul syncera fide obligati aduenerant: audientes vbinàm vir sanctus vinctus detineretur, ad illum maturant celeriter proficisci: &, tanq filij charissimi eum, qui sibi pro tempore dilectissimus pater extiterat, intuentes, maiori quo poterant honore ac reuerentia prosequebantur. Sed cùm omnes eius circumplecti aut tenere pedes nequirent, longè positi se inclinabant, & tum verbis, tum lachrymis solum illud venerabantur, nimiamq; in illum amoris vehementiam prę se ferebant, dicentes: Pater, Pontifex, & seruator, nè nos desseras, neque nobis paucorum prauitas vniuersæ multitudini fraudi aut vitio detur. Multus nunc tuî causà luctus vrbem immutauit: lugent orphani, tristantur viduæ, pauperes lamentantur: qui corpore sunt malè constituto, quique animum malè affectum habent, alij patrem, alij prędem & patronum, nonnulli benefactorem, plurimi tum animi tum corporis medicum inquirunt & repetunt. Et hæc quidem est prędens ciuitatis facies, quę tanquàm ingenti terrę motu concussa, vel turribus iure belli deiectis, despecta iacet. Hęc, si te in vrbis conspectum dederis, omnia restitues. Illi autem, tantùm si voluêris, illucescęs. Nos siquidem omnes tecum viuere, tecum mori parati sumus. Hęc quidem multitudo, vtì impotenti illius flagrans desiderio, dicebat.

Argentinorũ missũ erga cũ studiũ & reuerẽtiã

Coacto verò ad ædem diui Hippolyti concilio, qui locus proximus erat carceri, adsynodus Romana 150. Episcoporum.
erant propè centum ac quinquaginta Episcopi, quorum nonnulli ab Oriente venerant, inter quos Constantinus à libellis, magni Archipręsulis vices obibat. Indigenæq; monachi omnes in ordinem redacti, ordo item Ecclesiæ vniuersus, necnon reliqua ferè omnis vrbis multitudo, illuc confluxerat. Omninò aũt Marcus, ac alij prætereà quinq; sacerdotes, qui Gregorium accersant, eumque iudicio concilij sistant, destinantur. Qui cùm præstò affuisset, in terram tèr se inclinans, reorum more substitit. Porrò prędules quicunque paulò clementiores erant, dum quæ agerẽtur, intuebantur, lachrymis oculos perfundebant. Impuri quoquè delatores vnà cum Sabino ac Crescentino, decem supra centum assistebant, quos Põtifex Max. more ius dicentium interrogauit, nunquidnãm haberent, quod Gregorio possent vitio vertere, quodque crimini nomen esset. Illi lasciuiam atque libidinem obijcere asseuerabant: quorum orationem Pontifex interpellans, Vósne (inquit) ipsi vidistis, an mulierem id audîstis dicentem? Illi verò commenti principium ordientes, Nos quidem (dixerunt) cùm ingrederemur ad ipsum Deum de more circa auroram laudaturi & adoraturi, hancque in eius lecto cubantem inuenisse mus, comprehendimus. Cæterùm ipsa quoquè (vt par erat) quæsita, rem nobis atque adeò Exarcho ipsi, multis præsentibus, perspicuam fecit. Horũ nos nihil aliud scimus, nisì quòd ex quo tempore tam indignum scelus admisit, spiritu illa nequam pércita, hucusquè grauissimè torquetur. Ità audaces ac proterui, subdolique versuti dæmonis imitatores, quibus artibus ipsi calumniam texentes plurimùm capere ac irretire consueuerant, ijsdem ipsi mendacium munire suum cogitauerant.

Vide singulare impudentiam.

At præsules illi, præstantes inuictique veritatis propugnatores, Hæc profectò si vera essent, aiebant, contrarium magis sequi oportebat, ac scelus quidem celantem & infestantem sæuè à dæmone pro pœna supplicioque torqueri, à confitente verò crimenque deprecante, & Deum iram cohibere, & dæmona, etiamsì prior inuaserat, abigi consentaneum erat. Sic aprè porrò dum expedire sese volunt, sua ipsi calumnia lapsi magis inducunt. Tum ipsam puellam, quæ adhuc faciem immutata à dæmone vexabatur, in medium statuunt. Hanc delatores interrogari permittentes, ad Gregorium sese recipiunt, vt illum quæstionibus obiectis confunderent. At ille multùm suspirãs, Dauidis illa verba respondit: Insurgentes aduersùm me testes iniqui, quę ignorabam obiecerunt mihi: mala mihi pro bonis rependebant. Quæ simul àc dixisset, puella humi trahitur, & à dæmone vt cùm maximè laniata, iuxta viri sancti pedes proiecta, ex ore spumam emittens, volutabatur: Gregorius verò, vt qui benè inimicis precari didicerat, oculos quidem in cælum, mentem verò ad cæli opificem tollens, ac labra cordis silentio mouens, DEVM imis singultibus obsecrabat, tumque omnes in illũ oculos intẽdebant. Post preces aurẽ puellæ oculos adijciens, In nomine (inqt) Domini & Seruatoris nostri Iesu Christi, eius mandatis obtemperans, exi dæmon impurissime, vt puella resipiscens, verum de me

Psal. 34.

fatea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fateatur. Porrò spiritus,cùm eam priùs dilaniâsset, confestim egressus est, ipsaque non secùs ac mortua iacebat.

Expellit de monè à puella impudentissima.

Gregorius igitur statim manu apprehensam erigit, ac stantem, verba quæ Constantinus fecerat,interrogauit,quodnam esset illi nomen, isque illi cognitus omninò esset Agrigentinorum vrbis Episcopus. Illa Eudociam appellari se, illum verò probè cognitum habere dixit,quandoquidem sæpenumerò gradientem, ac mēdicos ciuitatis inuisentem, viduis item ac orphanis victui necessaria suppeditantem viderat: Quandò & ipsa(inquit)infelix vna ex ijs,quibus ab eo benignè fiebat,existebam. Rursùs autem interrogabant,num amatoriè illum agnouisset. Hic illa amarè ac miserabiliter ingemiscens,oculos suffusa lachrymis, voce ità vt omnes exaudirent,inclamauit: Iuro tibi per Dominum Deum,me nunquàm homini illi in voluptate fuisse. Sed isti(Sabinũ ac Crescentinum indicans)isti, inquam,me magna pecunia decipientes,pro testimonio inuisorum sanctum dicere persuaserunt: quibus Dominus ob hæc, quæ circa me iniustissimè cogitârunt,repēdit,vt animæ quidem interitu, corpore verò insania exitiabili duos iam annos,menses sex implicati tenerentur. Hæc effata,Episcopos omnes circunspiciebat: videns autem Gregorium,ipsumque cognoscens,festinanter sese illius ad pedes proiecit,lugensque vehementer, voces maximè miserabiles emittebat: deceptionem, calamniamq; in virum sanctum multùm deflens,veniam sibi dari flagitabat.Ille luctum eius miseratus,eandemque illi animi affectionem inesse cernens, peccata quidem condonare,(inquit)ô mulier,non nostrum,sed solius est Dei.Horum igitur ille,itemq; omnium, tibi veniam dare potest. Ego verò,quæ meæ partes sunt, pro te orabo, & tibi,quæ in me peccâsti,lubens remittam. Idemque illicò in preces incubuit, Deusq; illi propitius fuit: mox manu illam apprehendens, erexit.

Incidit in foueã scelesti,quã sancto fodenũt.

Dum hæc aguntur,admiratione omnes stupefacti, Gregorio tanquàm supra humanam naturam euecto, in posterum hærebant. Hunc exitum illo die lis & cõtentio habuit: dilatus est: in hisque Concilio dimisso,mulierem clementia iudicum inultam habuit: delatores verò in medium statuunt, vt grauius illis supplicium Pontifex maximus irrogaret. Indignabatur enim se ab illis pariter esse deceptum. Proindè illos primùm offensis amplissimis & grauissimis verbis excepit, ac cùm alia ipsorum acta persequutus, tum inprimis multa ac varia Gregorij miracula, quę fuerant in oculis eorum edita, illis grauiter exprobrabat: ac vt à principio quidem sanctum spiritum eius caput adumbrantem,postea verò surdo eidemque muto sanitatem afferentem viderant, alia prætereà, quęcunq; vt verè diuinus admirabilitet pręstitit,percensebat,in ipsumq; præsertim Sabinum acrius inuehebatur,cui neque filiæ curatio linguam compescuit,nec à maledicentia vindicauit: quin potiùs tam tulisset acerbè, vt virum de se optimè meritum, totque curationum beneficia,ingratitudine ac contumelia compensaret. Hæc ille loquutus, in illi Fenicem Episcopum omnia, quę tum viderat, cùm ad virum sancti in sede collocandum est missus,singulatim percensere.Felicem igitur omnia narrantem cùm Episcopi audissent,admiratio illos ac stupor inuasit : nihil enim horum vnquàm audierant.

Delatores eius Pontifex grauissimè obiurgat.

Cæterùm delatores nihil habentes,in quo vel os possent ad hæc aperire,ad luctum ac lachrymas confugientes, illa quouis sermone veriora,ad maledicentiam ac contumeliam detegendam affirmabant.Quamobrèm conscripti Patres illos inter se disgregant, & alios quidem ex imperita multitudine ad octoginta ab vna parte constituunt: Ecclesiç verò ministros,sacrisque solùm initiatos,ad triginta ab altera stare iubent. Atqui Sabino ac Crescentino exilij mulcta sterit, vt hic quidem in Thraciam, ille verò in Hispaniam exules mitterentur.Cęteri verò Ecclesiæ ministri Rauennam relegantur. At quæ ad Ecclesiam pertinebant,ità peracta fuêre. De prophanis verò cognoscere ac iudicare Marcianus est iussus: qui eos statim in carcerem conijciendos, varijsq; cruciatibus subijciendos imperauit. Quarè cùm illos milites raperent, lachrymis ac lamentis denuò se dedentes, viri sancti enixè auxilium implorabant. Hos porrò illeaudiens, vehementiùs,quàm qui hæc erant perpessuri,animo conflictatur: protinusq; misericordia motus,lachrymis genas irrigabat,faciemq; percuticbat.Aliàs quidem ipsi Pontifici se illius ad pedes prosternens,supplicabat: aliàs Episcopos alios,demissimè se inuitans obsecrabat,dicens: Nè, quęso,Patres, nè id contingat, vt tam dirę calamitati homines mea causa subijciantur.Nam hoc quidem statuo,non pręteritorum pœnam,sed supplicium esse.Ego enim satis habeo Deum à me,cùm innumeris alioqui sim obstrictus delictis,

Sabinus & Crescẽtinus exilio mulctãtur,itęq; alij.

nullas pœnas expetere, neque tot inustum maculis,fœdarum atque corruptum vulgò ostendere voluisse.Et hæc porrò ità se habent.

Vir sanctus delatoribus impetrat veniã,sed diuinã vltionẽ non euadunt.

At scelerum vltor Deus,haud segnis vindex iusti fuit. Postquàm enim viri magni suasu imperatum est,nè in eos,qui rei facti,supplicijs addicti fuerãt, vltrà desæuiretur,ipsis; vnà simul consisterent,repentè nimbus,tenebræ, necnon atrox vētus terræ nimio flantis fragore miseros illos inuasit,tantaq; obducta caligine illorum adspectus oppressit,vt terram in seipsam euersam atq; collisam, hos non aliter,atquè Dathan olim & Abiron, deglutire dixisses.Qui verò præsentes hæc intuebantur, manus in cælum tollebant, nihilo illis secundiorem, quàm quæ Sodomitis olim acciderat, fortunam fore ominati sunt.Non multò pòst caligine turbineque desinente,omnes,quanquàm non eçquè,nigri facie apparuêre. Alij siquidem alteram genam, ambas alij nigras habent: Sabino verò ac Crescentino non modò facies,verùm etiam labia atro colore infecta sunt relicta, vt nec illa constringere,nec ijs omninò quicquam loqui liceret.Sic diuina iustitia acerbũ de iniustis supplicium sumpsit.Adhæc cunctus senatus acclamauit: Nunc agnouimus, quòd Dominus vnctum suum seruauerit,& exaudiĕrit eum è cælo suo sancto, quodq; in potentia dexteræ eius est salus.Hęc cùm locuti essent, Gregorij genua complexi,ardentissimè pro illis obsecrabãt. Contrà verò ille magia ad cuiusliber pedes procumbebat,ieq; miserrimum omnium,Dauidis illa verba locutus,appellabat. Ego sum vermis, non homo: opprobrium hominum, & contemptio populi.

Gen. 19.

Psal. 19.

Psal. 21.

His peractis,cùm Pontifex Max.delatores coram se statuisset, Eccè (inquit) non animo solùm,sed forma patri vestro sarbanæ similes facti estis. Sed alia prætereà vos miseriarum accessio manet. Vos enim & posteri vestri,serui eritis:& quotquot hoc nigrore sigillati fuerint, Agrigẽtinis Episcopis absq; præfinito tempore seruietis. Quòd si quis vestri generis aliquem sacerdotij dignitate donauerit,vel Ecclesiæ quoduis munus cõcrediderit,huius caput dijs inferis dicamus ac deuouemus.Hęc ille haud seriò mea sententia dixit. Neque enim bis in eãdem causa pronunciâsset, cùm Gregorius præsertim non pateretur,qui illorum animos territans, desperatione plenos moderabatur. Neq; enim,nisi animo ità affecti fuissent,haud adeò vehemens in eos Dei iracundia concitata fuisset.Ac ij quidem ijs,qui pręerant,traditi,procùl à suis locis abducti fuêre.At puellã illa Agrigentum ciuitatem non vltrà videre sustinuit: sed omni ornatui vale dicens, cùm priùs ab Episcopis vtì pro se orarent,impetrâsset,in collegium D.Cæciliæ cooptabatur: in quo duos ac viginti annos assiduè ac continenter viuens, medicamento pœnitentiæ,vt maximè poterat,priores detergens maculas, ad cælestem,quem tantopere concupiĕrat,amatorẽ Dei benignitate migrauit.Et hæc quidem hac ratione finita sunt.

Puella egregiè corrigit vitã suam.

Deindè Pontifex Max.mandauit,vt Gregorius mysteria sacra perageret: vbi qui diuinorum sacrificiorum participes fuêre, conuiuio ab eodem Põtifice cõmuniter sunt excepti: ac tum quidem sic conuiuantibus Pontifex nihil aliud addit. Cęterùm postridiè ejus diei Gregorium accersiuit,ac ei rem quandam exponit,quæ solis eius precibus, fiduciaque,qua in Deum plurima flagrabat,indigeret. Id autem hoc genus erat: Ligna quidam maxima in flumen immisit,vt summorum Apostolorum templò ornatui simul ac securitati essent.Hęc verò ità obliquè circumacta, ac vtrinq; ripas complexa sunt, vt nullis clausis fixa aut suffulta essent,vt à nemine,quãuis multorum sæpiùs manibus acriter pertentata,dimoueri potuerint. Sed neq; nauigium aliquod, aut mercibus aut alijs vsibus accõmodum,sursùm aut deorsùm nauigare his obijcibus poterat: idcircò non exiguum illa ciuitati detrimentum inferebant .Hoc igitur illi Pontifex enarrat, rogatq; vt ad locum recipiat,communi in Deum fiducia omnibus contendentibus,vt & is esse optatà perficeret.Facto igitur signo,vniuersa ciuitas,monachi simul & sacerdotes confluebant,ac speciosa pompa supplicationeq; ad flumen descendemnt. Procedentibus autem illis,mulier quædam in via ignem accendit:ad quam vir sanctus paululùm se incliuans,tradi sibi prunam imperauit.Illa(ad eius enim solius imperium attendebat) protinus tradidit.Ac ille in palliũ,quo erat indutus, carbones immisit, quibus deindè thus impositum. Ac illi deinceps thuri appositi,admirabiliter carbones accensi erant,ipsum adolentes,ac in fumum vertentes: in sacra verò veste frigidiores lapidibus cernebantur.Hęc cùm sacerdotes ac reliqua turba vidisset,nõ ampliùs de lignis quicquam ambigebant,probè scientes eum, qui naturam ignis tam facilè permutare potuisset, multò magis certè ligna iuxta naturam nullo labore posse permouere.Demùm vbi ad locum

Falsigni miraculo nihil ęditur veritate à pruna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ventum est,non hoc communem omnium erga Deum supplicationem exposcere,sed eius vnius precibus indigere cuncti dixerunt. Quarè positis genibus orauit: mox cùm surrexisset,lignis thure suffitis,trahi illa præsentibus mandat:qui iniectis manibus,eum quo anteà premebantur, non ampliùs laborem sentiebant. Nam ligna ipsa,perinde ac si alas haberent,facilè trahebantur. Literæ autem illis insculptæ reperte sunt, quę dicerent,quinque quidem Petro summo Apostolo,reliqua verò quinque Paulo,organo selectissimo,esse relicta.

Eximia viri precq sancti viri.

His peractis,Romaque admirabili perfusa gaudio,Pontifex rursùs cogit senatum,Siculos item omnes accersit,illustrioremque ac longè magnificentiorem, quàm prius fecerat,suorum ipsorum præsulem,nempe diuum Gregorium,illis reddidit. Porrò cùm Leucium illic degere, delatoresq; confirmare ac delinire,quantùm poterat,didicissent, illum quidem in Hispaniam relegare, Agrigenti verò templum ac Episcopi domum alibi construere decreuerunt.Hoc & diuus Gregorius,cùm audisset altare à sceleſto Leucio euersum,sanctorumque veneranda corpora in mare fuisse proiecta, laudauit. Cùm igitur rem Episcopatûs sic ordinâsset, illum Eupli Archidiaconi & Erasmi curæ commisit.Ipse interim Romæ morabatur. Siquidem Constantinopolim ex regis decreto primo quoquè tempore traiecturus erat.In his dimisso senatu, Pontifex sanctum virum domum suam accersens,rem tum eius pietate, tum Gregorij maiestate dignam fecit. (Virtutem enim quilibet virtutis amator veneratur & colit) Nam obea,quæ præcellerant,perculsus & grauiter affectus animo, ad pedes illius pernoluitur, nũc grandæ ætatis,nunc pro ijs,in quibus deceptus, calumnijs in illum illatis fidem habuerat, veniam petens.Ipsi verò locum nõ exiguũ,à subdita sibi ciuitate abscissum, dono dat, ac per ipsum Deo,qui templi,quod extruendum erat,necessarios sumptus illi suppeteret.

Leucius relegatur in Hispaniã.

Cæterùm Marcianus ac Episcopi Gregorium conuenientes, Roma simul egrediuntur: deindè regiæ ciuitati applicuerunt. Quorum cùm aduentus regi innotuisset, iussit diuum quidem Gregorium apud diui Sergij monasterium diuersari: Marcianum verò accersitum,de ijs,quę in concilio acta fuerant, interrogauit. Ille admiranda viri sancti opera,incomparabilem eius virtutem,& quę delatoribus diuinitùs obuenissent,necnò tolerantiam,modestiam,& insignem supra humanos mores animi humilitatem singillatim edisserit.Quę omnia rex exaudiens mirabatur,ac Patriarchę omnem miraculi formam identidèm enarrabat.Posteà verò, quàm Gregorius vnà cum Episcopis vrbem ingressus est,maxima in illum regis hilaritatis ac beneuolentiæ significatio extitit, nam & solio surgens,eum complexus osculabatur. Verumenimuerò cùm illi non multos post dies in mentem venisset nouas sacerdotibus leges sancire,quæ etiam posteris tum rutum vtiles viderentur, Patriarcham & eum ipsum diuum Gregorium accersitus, communicato consilio, quid facto opûs esset, consulit: qui rem persanè laudabilem fore,ac rectè de religione sentientibus vtilem affirmârunt. Ijque, cùm sacrum ieiunij tempus aduenisset,hanc prouinciam,ipso rege in consilium secum adhibito, suscepere, nouasque & sacras leges illi sanxerunt.

Ad modùm honorificè accipitur ab Imperatore S. Gregorio.

Interea verò Gregorius sermones, doctrina ac pietate refertos, plures edidit: alios quidem in sacram ieiunij obseruationem, alios in Petrum & Andream, ac plures item alios composuit: qui tum artificio, tum vtilitate plurimùm illi laudis attulerunt. Vbi verò domum discedere in animum induxit,rogauit locum sibi in Agrigenti ciuitate,in quo Episcopi domicilium construeret,impertiri.Cui rex tanquàm acciperet,nec erogaret, ità promptè ac hilariter elargitus est, vt optata illius supergressus, dimidium illi Agrigenti ciuitatis dari iusserit,quo pro libito vteretur. Deindè amplexatus illum, rogansque nè sui obliuisceretur, néve grauaretur pro se Deum precari, dimisit. At verò ne regina quidem circa virum sanctum segniùs affecta visa est. Nam & ipsa cùm didicisset Gregorium amicum Deo ac perfamiliarem esse, consentaneam illi reuerentiam detulit,ac donis quàm potuit magnificentioribus demereri illum conata est. Quapropter egressus vrbe Constantini,Romam profectus est: vbi à Pontifice Max. magna reuerentia susceptus,Agrigentum non multò pòst adnauigat, quicum duo diaconi,vt ut proprium illum Episcopatum restituerent,missi sunt. Porrò & illic tam ingès virtutis cti apud omnes conflatur desiderium,vt illius virtute non obscurum testimonium decrint,dum pia plebs vniuersa, cũctusq; populus extra ciuitatẽ egressi,tum laudibus sacris cantionibus,vt non facilè quanta cum voluptate dixeris, obuiàm illi prodiere. Quid

Multas scribit cõciones

Ab Agrigẽtinis cũ laudibus & cãticionibus excipitur.

Quid ad hæc diuus Gregorius? Illos omnes osculo sancto humaniter ambit,ac singulis manus imponens, benè omnibus precabatur. At patri obuius factus, primùm quidem eius pedibus seipsum abiecit,mox assurgens, brachijsque collum eius circundans, amplexabatur: vt lachrymę vtriusque oculis elicitæ,agendarum Deo gratiarum communiter occasio fierent. Hocipsum erga matrem vsu sibi venisse comperit.Verus enim eius discipulus erat,qui parentes prę omnibus colendos præcepit. Demùm vrbem ingressus,non priùs domicilium petijt,non templũ videre sustinuit, nec vix alterum oculum adiecit: sed confestìm abiens,tabernaculum suum muro septum extra simulacrorum templum fixit,vbi cum multitudine in preces incũbens,vigil pernoctabat.Deinde cæleste conuiuium,prout potuit,repræsentans,venerandam illic Crucẽ erexit.Itaq; dæmonibus,qui simulacrorum templo præsidebant,pijs erga Deum precibus profligatis,templum reædificauit, ac plurimis ornamentis decorato, ei maximorum ac principum Apostolorum nomen indidit: in quo & mystica sacrificia offerebat, linguam simul & manum opiparè aperiens,præbensque panem,quo corda reficiuntur: panem,inquam,qui re simul & nomine,Angelorum dicitur,panem esurientium animas saturantem,vtrinquè mundi creatorem venerabatur.

Exod. 29.

Erigit Crucem, instaurat templũ & ornat egregiè.

In his autem ille honestis moribus ac rectefactis perseuérans, vitam suam decori ac honesti tanquàm exemplar exhibens,lenitatis animi ac patientiæ,addo etiam in aduersis tolerantiæ,suoipsius documento legem omnibus indixit.Sicque diebus ac virtutibus auctus, mortali vita perfunctus, ad optatissimum Christum emigrauit: Quem decet honor, gloria, maiestas & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum, AMEN.

Excedit è vita.

VITA S. TRVDONIS PRESBYTERI ET CONFESSORIS, A THEODORICO ABBATE *S.Trudonis conscripta.*

PROOEMIVM AVTHORIS AD GERARDVM Abbatem.

TOmino,dignitate patri, charitate fratri Gerardo, suus Theodoricus salutem. Exigis à me vnà cum fratribus meis, qui tecum sunt,monachorum religiosissime, religiosorum literatissime, vt tuæ quondàm peritionis,meæque promissionis memor,libellum de vita beatissimi patris nostri Trudonis tibi cudam, ac velut vetus ferramentum, noua fabrorum officina excoctũ, veteris materiei formam in nouitatis aciẽ transferam.Pium profectò negocium,sed obtrectatorum, vt ipse nõsti, querele obnoxium, qui præter ea,quæ dedicauit cana antiquitas, quicquid illud sit, cum fastidio reiciunt, & iuxta Flaccum,nil nisi quod Libitina sacrauit, recipiunt. Sed eorum propositũ stultum,qui intelligendo, vt nihil intelligant,faciunt.Neq; enim super veteres,quorum alij circuli,alij vectes facti,in plenitudine scientiæ portant arcam Domini, quicquam præsumimus,aut nostra,quæ penè nulla sunt,ad eorum innumerabilia conferimus: sed illis intrinsecùs eloquij argento relucentibus, benè nobiscum agitur, si excubantes præforibus,saltem ad imputribilitatem lignorum setim pertingamus. Quapropter sciens per omnia authoritati tuæ morem gerendum, obturata aure Scyllæos canes præterco, & assumptis pennis charitatis,euolo vltra terminos meæ possibilitatis.Plus enim est debitum,quod repetis,quàm vt de nostro possit persolui. Quicquid tamen in eo potero,tibi æquè ac mihi imputabitur: tibi, qui iusseris: mihi,qui paruerim.Scire autem parére, æqualis est gloria cum imperante. Igitur vt confecrem immortalitati nostrã antiquam & indeficientem amicitiam,pignus hoc schedæ ab exilij nostri angustia destinatum accipe: quam cùm relegeris, si tibi videtur, doceianuam non exire, nec in publicum prodire: aut si voles esse libellum, nè sine fronte sit, tu ei ex te præscribe hunc, & authoriza prologum.

Quorundã moros. reprehenditur.

Hęc scripsit in exilio, vt ipse vocat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRAEFATIO ALIA AVTHORIS.

SI victoria militis, laus est imperatoris, laudi creatoris quędam quasi domina facit, qui vndè in electis suis laudetur, reticescit. Neq; tamen aut creator laudari, aut electi humano ore egent celebrari: sed nos vt laudemus, magnoperè indigemus. Qui enim solus nullius eger, eius vtique sanctis eius Sed refert, quonam modo quis taceat, culpáne inscitiæ, an nota ignauię. Illę enim, quod non accepit, velut pauidus non præsumit: iste, quod accepit, velut piger reddere negligit. Quid horum quis in me retorqueat, mea nil refert. Ego, iubentibus vobis an paream vt impudens, an negligam velut non præsumens, necdum satis mihi persuasi. Iniungitis enim, immò imperiosa charitate cogitis, vt beatissimum summi Iulius capitis membrum Trudonem, quem longè antè Donatus Diaconus, & postea Gundardus Abbas, vtriusq; linguæ vsq; ad interpretem vterq; peritus, Latinitati tradiderunt, mea quoquè opera & stylo librarijs tradam. Enimuerò difficile, & quasi contra torrentem brachia tendere est, eos vel debere assequi, vel posse imitari, qui indeficientis Nili caput ingenio deprehenderunt, & ipsam, quam aiunt, Mineruam iactando biberunt. Neque tamen iubentibus vobis aliquid abnuere sententiæ est, & magnitudo oneris ceruicem premit, vt dubium sit, quid priùs timeatur, pondus an casus. Vereor præterea, nè officium ambitio, pietas adulatio æstimetur, magisq; de fermento videar laudem fabricare, quàm fidi interpretis more, priùs dicta in nouum auditorium repręsentare. Sed per his tamen omnibus me facilè habebunt excusatum vel defensum, imperātium elatas, & historiæ antiquitas: cuius authoritas, quod inprimis omnibus insinuatum veritas, à scriptoribus mihi manat receptissimis. Quid enim proprium nostrum posset esse lim, à scriptoribus mihi manat receptissimis. Quid enim proprium nostrum posset esse in hac materia prętet verba, alio decursu deriuantia, cùm, vt dixi, antiquitati historia innitatur, & à scriptoribus receptissimis, penès quos iure dicendi fides est, litera nostra fulciatur?

Psal. 150.

Vita S. Trudonis à quibusdam olim scripta.

Amos 4.

Fides huius historiæ.

Quapropter lectorem admonitum volo, nè velut de præsenti & nouo tempore editionem nostram velit librare. Fecimus enim, quod solent trapezetæ: qui vetustas monetæ noua imaginantur incude, quatenùs eodem tempore in eadem massa & ęquitatem, & imago repræsentet vetustatem. Exhortatione igitur vestra, quæ vtroque, videlicet & honesto, coniuncta est, nihil antiquius cùm æstimarem, eo ęquiùs parendum putaui, quòd cùm possetis aliundè, maluistis ex nostro horrea vestra locupletare. quia & gratiores sunt fructus, quos colligunt de proprio, quàm quos mutuātur ex alieno. Quę cùm legeritis, si quid ornatè & ad persuadendum compositè dictum fuerit, non iniuria vt de vestro gaudebitis: sin aliàs, bona venia non diffido quin donetis: vtpotè qui iam peregrinæ terræ diù incola, acquisitas merces multo cum sudore mecum in patriam deucho, animosque vestros vetera fastidientes, nouis & quasi aliundè petitis alimentis recreare venio. Peregrinum enim, ait Clemens, penè est omne, quod morbis occurrit: habentque & pigmenta hanc vim, vt licèt aliquanto fractiora, quàm natiuus æger perit, ad nos perueniant, etsi mutent patriam, sed odoris & gustus non amittāt gratiam. Sic cùm hunc exulatus nostri libellum acceperitis, transfatę vobis materię nitorem magis, quàm perditam vim vt intelligatis, ęquo animo adestote, rem vt cognoscitis pernoscite, & contra ęmulorum calumniam, qui extremo prodigij genere, quod ipsi nequeunt adipisci, in alijs solent reprehendere, vos vobis persuadete, eundem translationi saporem, & integrum editioni perseuerâsse odorem. Sed quia iam satis soluto fine prologi, nauis historię parat dimitti velut ad vndas pelagi, sanctus mihi inuocandus est spiritus, quatenùs vela, quæ in laudem creatoris ereximus, misericordiæ suę aura impleat, sicque tribuat inchoari electissimum suum Trudonem, vt in eodem, quem cœpimus, sine offensa terminemus sermonem, demumque eius obtentu in illo æternitatis portu, nauigij nostri componamus stationem.

VITAE

VITAE LIBER PRIMVS.

Vbi, & quibus sub principibus natus sit beatus Trudo. Cap. 1.

NEXaltando igitur omnipotens Dominus Ecclesiam fidelium, venerabilis Trudo ortus est Hasbanensi territorio. Clotarius Chilperici successor tunc temporis Francorum regno, Iustinus minor cum Sophia coniuge Romanorum potiebatur imperio. Parentibus sanè Christianissimis, & religiosè ditissimis editus, in primęua adhuc suę ętate ità homo extra hominem vixit, vt velut adeps separatus à carne, ab eo statim inciperet religionis gradu ascendere, ad quem alios longo vix vsu ætas durata solet perducere. Lincā enim illam nobilitatis, quam ab omnibus retrò atauis, Francorum principum sanguis, & Austrasiorum ducum vena in * eo transfuderat, tanta posthabuit vilitate, vt spreta hac, quam æstimant, celsitudine, pauper ipse ad pauperum Christi quotidiè desideraret castra euolare. Interim tamen sub tutoribus positus, nec ætati parcere, nec teneritudini acquiescere: quasi quòd adhuc erat indignatus, & in virile robur animatus, iciunia * quòd licebat amplecti, vigilijs pro somno delectari. Inter byssum & purpuram, & famulantium positus cateruam, inæstimabili alacritate seruis domini famulari: alijs mollibus & duplici coopertis, ipse aspera & singulari tunica gloriari. Formæ autem & decoris gratia tanta inerat, vt mirum ac speciale in eo Dei figmentum, tāquàm flos viuus & doni cęlestis fructus eluceret. Prætereà ingenij, & quicquid optimarum artium natura habet, studia in eo nihil minùs, quàm hæc germinabāt: sapiens quę; dissimulator, quicquid in se virtutis nasceretur, quotidiè summo studio occultare, timens quasi deprædari, si thesaurum piæ actionis non absconderet auræ populari. Tot tantisque virtutum formulis, cùm tenellus & adhuc puer, acsi mollis cera, ad manum summi artificis signaretur sigillo iamtunc expressæ sanctitatis, honorabatur, & contemnebat: ab omnibus amabatur, & solus se oderat. Hæc tua est in seruis tuis, Christe, glorificatio: hæc illorum, pro tui nominis amore, suimet abiectio.

Nouēbr. 23.

Pueri Trudonis sanctitas.

for. * cum

for. * quoàd

Seruit famulis suis.

Formæ pręstantia.

Rara virtus

Vt reperta lapidum copia, in templi formam eos composuerit. Cap. 2.

CVM autem accedente tempore in annis floreret adolescentiæ, tanquàm plus aliquid iam adeptus libertatis, toto spiritūs impetu viam currebat sanctitatis. Nescio quid vltra hominem meditans, in domo licèt parentum, cælestia semper erat contemplans. Hac iugi & indefessa nunquàm exoccupatum meditatione, contigit vnà cum suis possessionem agrariam prætereire. Vbi cùm copiam lapidum reperiret, & quod frequenti animo dudùm intenderat, ampliùs dissimulare nequiret, tota statim spiritum sanctum mente concipiens, lapides dispersos cœpit colligere, collectos competenti in loco comportare. Tunc verò quantùm ad tempus & ætatem illam, sapiens architectus tendit funiculos, fundamenta iacit, angularitatem lapidum componit: parietes & cancellos ordinat, tandemque puerilitatis suæ structuram pro voto consummat. Ingreditur dehinc nouæ ædificationis suæ domum, & toto corpusculo proiectus in conspectu Domini exercituum, quod potissimum habebat, diuino altari imponit sacrificium, cor scilicet cōtritum & humiliatum. Et cùm aliquandiù hoc suum holocaustum multo sanctispiritūs igne consummâsset, voto volens se obligat, quòd si aliquandò proprij iuris, & paternæ fieret successor hæreditatis, ecclesiam, quam quasi imaginauerat, in effectum transferret, & in suo erectam, de suo consummaret, consummatam sufficienti dotaret. Cuius voto & deuotæ petitioni non defuit manus Domini, quæ pueri sui affectum tempore sequenti in omnem perduxit effectum. A tali autem opere non iniuria talis debuit puer sanctitatis suæ rudimenta initiari, vtpotè sacerdos & sanctispiritūs habitatio futurus, secundùm quod ait Apostolus: Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

Molit quòdā tēpli tempręsentationem.

Votū Deo nuncupat.

1. Cor. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt eam ecclesiam fœmina maligna euerterit, sed cæcitate percussa, abillo curata sit. Cap. 3.

SED quia cum omni virtutum acie prima semper congreditur pestis inuidiæ, ecce contra rudem adhuc Christi tyrunculum, tota cum armatura veteris inimici egreditur malitia. Cernens enim, pectus illud humilitatis quanto conatu sese gereret ad arcem pietatis, scalam machinatur talis iniuriæ, quæ assensum præstaret ad impugnandum prælatorem, adhuc agentem infra annos militiæ. Ad peragendum igitur iniquitatis suæ mysterium, præparat sibi vas iræ, aptum in interitum, mulierem scilicet, fraudis suæ morigerum & familiare mancipium. Quæ cùm transiret per possessionem suprà memoratam, & lapidum congeriem non fortuitam, sed ordinata dispositione miraretur distinctam, accedit, scrutatur, intelligit: statimque pessimo possessore peruasa, in militem Dei, necdùm terminata oratione sic proiectum, deronat eloquia, fulminat conuicia, cum exprobrans impostorem, & arguens simulatorem, qui sub obtentu religionis simularet sanctitatem, prætenderet innocentiam, a usus etiam fingere ecclesiam. Hęc & multa id genus, quæ non modò puerum, sed & compositæ mentis virum mouere possent, cùm de æstuanti velut camino fumigaret, & patientissimus iuuenis mira cum grauitatis miseratione omnia portaret, vtpotè qui eam ore non suo loqui animaduerteret: toto vesaniæ suæ spiritu cõcepto intumuit miserabile mancipium, & irruens in illius puerilitatis ædificium, teneros dissipat parietes, & pede dispergit lapides. Sed ad redimendam hanc serui sui iniuriam, omnipotens manus statim terribiliter extenditur, & destructrix illa subita oculorum cæcitate percutitur: reddensque pœnæ suæ testes voces inconditas, incerto labans pede, viam conari, quam nesciebat, plusque ciulatu quàm voce, penè totam viciniã euocare. Hunc fragrantissimum Domini odorem, qui alijs ad vitã, alijs est ad mortẽ, cùm de suo Trudone passim fama respergeret, quodã quasi tinnitu aures populi repercutiebantur super his, quæ de adhuc puero tam stupenda referebantur. Egrediuntur sanè tam admiratores huius, quam audierant, uitatis, quàm adoratores in electo suo diuinæ maiestatis. Interrogatur, & fortunã suam exponit mulier: quæritur beatus adolescens, & spontaneus se offert. Stabat enim & ipse, manum Domini pro se extensam cum stupore adspiciens, & reæ suę miseratione, qua ardebat, compatiens. Rogatus tamen à populo, vt pro ea supplicaret Domino, inter duas virtutum principes, timorem & charitatem, aliquandiù hæsit anceps. Ex timore enim dubitabat inusitata pręsumere: ex charitate iam volebat cęcã suam illuminatri se. Vicit tandẽm charitas, & temperato timore, orat puer, illuminatur mulier: recognoscensq; reatum suum, sindonem quam induebatur, detrahit, & loco, cui pauloantè derogauerat, adorato inprimis illuminatore suo, cum reuerentia superponit. Hęc miraculorum B. Trudonis initia, hæc bellorum eius cum inimico prima fuit victoria. Cum quo tanta semper posteà solebat congredi fiducia, vt hoc quodam veluti præludio exercitatus, posset dicere: Omnia possum in eo, qui me confortat Christus.

Improba mulier euertit structuram eius.

Diuinitùs percussa luminibus orbatur.

Precibus suis eam sanat S. Trudo.

Philip. 4.

Vt pro Christi amore, mundi militiam contempserit. Cap: 4.

ET iam ætas literale illud afferebat pubertatis biuium, de quo aut ad sinistrã cum periculo declinatur, aut ad dexteram cum gloria peruiatur. Ad quod calcandum egregius iuuenis cùm intrâsset, tanto velocitatis cursu pertransijt, vt nec aspectum retrò deflecteret, nec de sinistro quicquam pręter inculabilia secum auferret. Pater autem, cui erat singularis, & tenerrimo affectu amabilis, intuens irreuerberatum dulcis filij ad Deum intuitũ, frequentibus eum colloquijs attentare, & ad eam, quam putant, seculi honorificentiam vt cuigilaret, toto conatu excitare. Prędia spondet, coniugium suadet, ostendit familiam, hortatur ad militiam. Sed quia iam intrelucerat, neminẽ Deo militantem, negocijs secularibus implicandum, nec assumpto fœmel aratro, retrò rursùs adspiciendum: patris quidem affectum venerari, sed ante omnia omnipotentis Dei præceptum amplecti. Pro prędijs cælum, pro coniugio cælibatum, Angelos pro familia, Dei obsequiũ reputare, p militia. Adolescẽtulis verò & coquis nobilibus iaculari, eqtare, venari, cęteraq; id genus quotidiè suadẽtibus, & monachũ in lacco

Pater eũ inuitat ad ea, quæ mundi sunt.

2. Tim. 2. Luc. 9.

cum derisione reprehendentibus, liberrima grauitate indignari, & respõdere, & sapienti cõsilio Christũ magis eis hortari & persuadere: docens ociosum omne illud negocium, quod non commendaret omnipotentis Dei seruitium. Et conuersus ad pauperũ suorum notam caterua m, eos conciues, eos amplecti familiares, eorum conuentui frequens adesse, & vnumquenque appellans ex nomine, diuisa pietate singulis famulari & quidere, vnus ipse omnia omnibus esse. Quibus ità iam notus erat, vt misericordia conuersa in consuetudinem, eleemosynam iam non peterent, sed magis vt debitum ab hoc suo stipẽdiario exigerent. A primæua quippe ætate, adhuc licèt positus sub tutore, nunquàm calore æstiuali, nunquàm frigore prohibitus est hyemali, quin statim vt nudũ aut indigentem obuium habuisset, singularem licèt tunicam aut dimidiaret, aut integram erogaret. Et cùm à magistris frequèns argueretur malè pauperem vestisse, qui de sua nõ erubesceret nuditate, aut nihil, aut illud beati Iob respondebat: Quia mecum creuit misericordia, & mecum egressa est de vtero matris meæ.

Pauperes miro studio cõplectitur

Nota lector

Iob

Vt à Domino literarum scientiam petierit. Cap. 5.

IN proficiẽdo ergò beatus Trudo de virtute in virtutem, multiplicabatur & crescebat in domo Domini, vt palma & cedrus Libani. In cuius ramis pupillus suffugium, vidua, cùm affligeretur, protectionis inuẽnit vmbraculum. Erat enim in hoc vno sanctissimo homine res longè dissimiles videre, mira conuenientia cõcordare: hinc, vt prẽmissimus, natalium nobilitatem, honorum dignitatem, viuacis ingenij tantã sublimitatem, vt nihil suprà: illinc animi humilitatem, habitũs abiectionem, vt nihil infrà: & hæc omnia, media charitate constrata. Vnum hoc interim ad percurrendam cœpti agonis sui metam, tyroni suo Christus absconderat, quòd de literarum scientia adhuc nihil attigerat. Et cùm audiret plerunq; in ecclesia sacerdotes castigato ore de scripturis aut differere, aut aliquid docere, velut si eorum, quę ducunt ad Deum, omninò nihil adhuc inchoãsset, cœpit tędere, & mœstum animum affligere, reputãs quicquid erat, frustrà esse, si non & ipse Deum, quem in scripturis Euangelia loquuntur, prophetæ testantur, legendo mereretur agnoscere. Sapientem venditorem si inuenisset Euangelici consilij sapiẽs ipse auditor, omnia quę possidebat, statim exintegrò vẽdidisset, & preciosam sanctarum scripturarum margaritam sine cunctatione aliqua emisset. Conuersusque ad Deum, clauim omnis scientię frequentibus non cessabat suspirijs exorare, quatenùs in cubiculum regis inducere, & libri illius signacula sibi dignaretur reserare, cuius clauem, præter Iesum, nemo dignus inuentus est aperire.

Sublimis est & humilis.

Pſal. 91.

Mat. 13.

Cant. 1. & 3. Apoc. 5.

Quàm multi illo seculo floruerint verbo & opere. Cap. 6.

EOdem ferè tempore, sedatis iam turbinibus persecutionum, quæ à Claudio, sub quo primùm Petrus Romã ingressus est, vsque ad Constantinum Augustum, dici non potest, quanta crudelitate toto orbe detonuerunt, Christiana respublica sub tranquilla pace commodè agebat. Florebat fides nostræ religionis, frequentibus propagata concilijs, prẽter quòdin quibusdam adhuc latibulis sublatrabat murmurum Arrianę fæcis, adeò vt Paulum patriarcham Constantinopolitanum, & Cyrũ Alexandrinum Episcopum, socios & assertores peruersi dogmatis haberet. Ad huius pestis radices rursùs extirpandas, pro patribus filij, pro Apostolis successerant doctores Catholici, & vinea Domini Sabaoth dilatata propagine, eloquẽtissimos palmites diffuderat à mari vsque ad mare: vt rarus iam terrarum angulus esset, qui non fidei nostrę instructissimos propugnatores haberet. Sanctissimus Papa Iohannes cum illo longè incomparabili Gregorio, posteà successore suo Romæ, Cunibertus Colonię, Austregisilus in Burgundia, Amandus in Aquitania, Audoẽnus in Neustria, verbo & opere Apostolico insignes habebantur. Venerabilis nihilominùs Remaclus Tungrorum Episcopus, fide & sanctitate armatus, pro castris Domini stabat quasi succẽturiatus: vir, in quo cum authoritate scientiæ literalis, se infuderat plenitudo gratiæ spiritualis. Lambertus sacerdos, & martyr Christi futurus, in clericatũs apicẽ iam profecerat. Innumerabiles prẽterea alij, suis quisque in locis, vigilanter stabant super custodias gregis sui, & passim suaviter fluebant aromata hortorum Domini. In quorum iam à principio deſignatus collegio amantissimus Dei adolescens Trudo, cùm, vt dictum est, super desiderio literali totus æstuaret, & intentissimæ menti de quotidiana solicitudine nihil relaxaret, eccè descendit super eum spiritus Domini, in consilio & authoritate huiusmodi.

Floret Ecclesia tranquilla pace.

Viri sanctitate præstãtes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt ab Angelo monitus sit ad S. Remaclum se conferre.
Cap. 7.

Qualm parco somno vsus sit S. Trudo.

QVadam nocte dum afflicti corpusculi laborem modico somno recrearet, quo ità leui & castigato plerunq; vtebatur, vt dormiens, motu tamen labiorum magis orare putaretur: adest Angelus Domini, & quasi familiarē suum recognoscens, Pax, ait, tibi sit, seruorum Dei deuotissime, inter illius cælestis curiæ senatores ciuis iam designate. Multiplicetur q; tibi gratia, quam diffuditin te

Angelus ei dormienti appāret.

spiritus sanctus ab ipsa infantia. Ego operum tuorum fidele testimonium, cogitatus & omnis desiderij tui conscium, ab omnipotēti missus sum authoritate fluctuantem animum tuum roborare, consolari & dirigere. Nè deseras quod cœpisti propositum: electa enim tuæ in cælis iam collocatæ, orationes in odorem suauitatis coram Deo

Remaclus Tungrensis Episcopus.

mosynæ accensæ. Nec diffidas de superuenienti in te gratia: quia in proximo est, vt repleas ea, quam desiderasti, literarum scientia. Quam quo prouisore, quo assequi debeas ministro, tali animaduertes indicio: Surgens, vade ad beatum Remaclum Tungrensem Episcopum, qui non longè ab hinc viculo, quem vocant Septemburias, consistit, vir & ipse plenus sanctitate, currum Dominici exercitus aurigans in prudentia & æquitate. Huic enim facta reuelatione, manus Domini quasi prescripsit de omnibus, ad quę remittere prædestinauit. Talis autem viri te inclinabis auditorio, subdes magisterio: ab eo

Psal. 118.

vitę tuæ accipies institutionem, vsque ad videndum omnis consummationis finem. Hæc vir Domini accepta consolatione, ædificatus visione, tota statim in conspectu Domini se humiliauit abiectione, tanto seueriùs humanam in se castigans infirmitatem, quanto misericordiùs Dei erga se considerabat fieri pietatem. Complensque eas, quæ decrant, in se Christi passiones: plùs gloriabatur de scripto in cælis suo nomine, quam quòd fuerat Angelica visione. Surgens verò viam, quā doctus erat, arripit, & magistrum, quem tanto authore acceperat, audire vadit.

Vt humanissimè à S. Remaclo acceptus sit.
Cap. 8.

INterea & gloriosus antistes prævidens aduentum viri Dei ex reuelatione spiritus sancti, euocato officio, Ite, inquit, & charissimo fratri nostro Trudoni, ad nos venienti, occurrite, & qua decet reuerentia ad nos comitatum deducite. Neq; enim talibus habendus in negligentia, in cuius pectore pariter iam conuenerunt omnis dulcedo & gratia. Nec satis fuit curioso susceptori officium præmisisse, comitatus contuberniali & religiosissimo discipulatu, ipse quoquè obuiàm se præparat, omnibusque exoc-

S. Remacli venit obuiàm.

cupatum, in chari hospitis obsequium se totum quasi inclinat. Cumq; venientem integra humanitate susciperet, & amplectendus iuuenis sociæ humilitatis memor, reuerentiæ sacerdotali cedens, pedibus eius se demitteret, data dextera cum benedictione erigitur, & frequenti amplexu post oscula ad sedendum attrahitur. Erat autem cernere duo spiritus sancti vascula, rorem, quem ex accenso in se diuini amoris igne conceperāt, tanta vbertate distillantia, vt & venerabilis pater super dulcis filij caput integri affectus lachrymas effunderet, ille quoquè se nullo modo continere posset, sed totum se in fletum quasi resolueret. Paulum & Antonium de Aegyptiorum eremo conuenisse putares, pia

Vide vitam S. Pauli eremitæ To. 1.

altercatione vtrisq; certantibus, & totam penè horam trahentibus, quis de duobus prior accumberet, loqueretur aliquid, præciperet. Hic vt magistro diuinitùs insinuato reuerenter cedebat: ille vt æquali, & quem cælitùs sanctum iam cognouerat, charitatis satisfaciebat. In hac sanctissima & laudabili humilitatis contentione, sanctus pontifex conuersus ad Dominum: Benedictus es, inquit, Domine consolator omnium speranti-

um in te, qui nos hodiè dignatus es in aduentu serui tui visitare. Sit tibi decus & gloria, qui in hoc mortalitatis fictili vase virtutum tuarum thesauros abscondisti, interim liquè absconditos, suo tamen tempore reuelandos, & in ornamentum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ constituendos. Et assumpta rursùs super suo Trudone prophetia, benedictus, ait, tu fili mi à Domino, cuius prouidentia cælis destinatus, misericordia mundo es donatus. Virtute animaberis, sapientia doceberis, & vsque in Euangelicum fidelemque

S. Remacli de S. Trudone vaticinium.

uum crescens, ad parandam Domino plebem perfectam constituēris.

Vt ad

Vt ad Metensem vrbem missus sit à beato Remaclo. *Cap.* 9.

POst hanc igitur vel ad Deum gratiarum actionem, vel erga nouum hospitem, prophetię benedictionem, vtrorunq; insimul cōsessu, beatus pontifex sic incipit: Audi, ait, vir desiderate, & in perpetuam filiationem adoptate. Audi, inquā, humilitatis meę ad me factam reuelationem, & recognosce sanctitatis tuæ etiam tibi ostensam visionem. Notum enim mihi fecit Dominus, quid te facere, quóve ab initio prædestinauerit mittere. Nónne sic & sic Angelica quiescenti tibi & penè soporato facta est visio? nónne hæc vel illa data solicitudini tuę consolatio? Et cùm de omnibus his omnipotens manus mihi quasi præscripserit, animaduerte quonàm consiliū eius te directum voluerit. Surgens igitur, Mediomatricum, vnā de primis Galliarum vrbibus,

Glodulphi Metensis Episcopus.

accedes, in qua venerabilem fratrem & coepiscopū nostrum Glodulphum reperies, virum per oīa dignum sacerdotio, vtpotè plenum fide & spiritu sancto. Per manus autem eius omnem iuris tui hereditatem, quę te manet in hoc Hasbanensi territorio, contrades Deo & B. Stephano protomartyri, adstipulatione subnixa, quatenùs eius interuentu possessionem merearis cælestium, & videas bona Domini in terra viuentium cum eis, q de terrenis patrimonijs indeficientem sibi thesaurum in cælestibus collocauerunt. Nec

S. Trudo futurus Hasbanię Apostolus.

eris immemor voti, quod vouisti in pueritia, (nōsti autem) de fundanda in proprio iure ecclesia, & post roboratum traditionis tuę testamentum, postulabis tibi insinuari, quæ sint elementa literarum. Aderit autem spiritus Domini, serui sui desiderio, replens te in omnibus sapientiæ & intellectūs priuilegio. Ipse plantabit, ipse rigabit, ipse dabit incrementum, donèc per gradus ecclesiasticos proficias vsq; in sacerdotium. Debetur enim

Mat. 25.

etiam tibi nō modicè Apostolatus gentis huius Hasbanicę, vt cùm eā verbo docueris, exemplo informaueris, ipse quoq; in gaudium Domini tui cum beato tyrè inducaris. Hæc vitæ tuę formā, à Dño Iesu mihi reuelatā, tuæ trado filiationi: ei te assimilabis, & ad perfectum vsq; vt peruenias, nihil tardabis. Prętereà de aīæ tuæ custodia & integritate,

Vigilandū semper cōtra vitia.

de corporis nō violabili virginitate, de formata iam in te omnis virtutis imagine, nihil minùs suspectum velim, quàm si nuncietur in vrbibus, Hostis est pro foribus. Neq; enim mors tardat: galeata virtus nisi opponitur, intrat. His & huiusmodi documētorum stillicidijs sanctus iuuenis interim lętabatur & germinabat, rigabatur & crescebat, & ad reddendos magistræ plantationis fructus, sensim proficiebat.

Vt S. Remaclus obiurgārit ministros suos, ipsi obloquentes. *Cap.* 10.

TAnti igitur pontificis animatus authoritate, roboratus consolatione, dulcis alumnus de reditu properat, charus magister lachrymis vix imperat. Visio nisi vrgeret, & imperium Domini vtrunq; nisi cogeret, nullatenùs vel ad momentum poterant seperari, quos vterus charitatis fecerat in vnitatem quasi inuiscerari. Et cùm interim abeuntem tota cum reuerētia pontificalis prosequeretur curia,

S. Trudo cōtēritūr à quibusdā ob hābitū vilitatē

quidā stolidorum (Querulum enim solet esse genus seruorum) cùm stultitia moti, tum inimici inuidia stimulati, cōtracto supercilio indignari, & leui grauitate conqueri: Cur, aiunt, hodiè Episcopus hominem incompositum, personam mediocrem, cōsessu dexterę, colloquio familiari tantoperè voluit honorare? Rarus comes, vestimentorum abiectio, personarum deberet esse discretio. En quò deuenimus, vt peregrina & ociosa paupertas honoretur, domestica & officiosa familiaritas contemnatur? Hunc si qua diuitiarum aut glorię, generis aut formæ prærogatiua commendaret, frequens comes, vestis

Thren. 5. Psal. 44.

pretiosa ornaret. Sed venerabilis sacerdos, quem vel ex spiritu prophetiæ, vel ex intellectūs plenitudine, puerorum non poterat detractio latere, accersitos de itinere ægra corripuit grauitate. Væ, ait, vobis cæcum animal, quorum laudes improperium, vituperationes nil nisi virtus sunt. Vos enī estis, quos quasi circa viles occupatos sarcinulas, transierunt discretio & veritas. Forma, genus, vestis eorum sunt, qui eis aut delectātur, cùm habent, aut contristantur, cùm nō habent. Pars aūt mea Dñs: qa omnis gloria filiæ regis abintùs. Stulta autem insimulatione virum Dei reprehenditis, cui comites Angeli, genus omnes electi, vestis misericordia, diuitiæ paupertas est voluntaria. Mihi verò, inquam, tales honorādi, amplectendi & amādi, vt qui Deum homini cōciliare, clausumq; licēt cælum ad distillandā misericordiā verbo solent reserare. Vos potiùs reprehendendi, & toto miserationis oculo deplorandi, qui datam homini rationem deperditis, & in bestialem amentiam proprio vitio transitis. Quos nisi correxerit post reatum pœnitentia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia, zelabitur Dominus pro serui sui iniuria. Hac beatissimi Remacli correptione punienti mutatæ animæ, post beatum virum cum humilitate accelerant, veniam petunt, & impetrant.

S. Trudo, compositis domi rebus suis, Metim proficiscitur.
Cap. II.

S. Trudo Metim p. fciscitur.

ORdinata demùm re familiari, dispositâ domo, impedimentorum seculi liber, peregrinationis suæ æquor venerabilis Trudo ingreditur. Videbatur sanè sibi cum beatis quondàm illis patriarchis aliquid iam habere participij, tantâq; sciipsum consolabatur gratiarum actione, velut si in exilio patriam, apud ignotos affines, charosque iret penates inuisere. Prænunciatrix interim, vt solet, fama cùm de aduentu tanti viri quasi innotuisset, vicatim & de vrbibus confluebant omnis ætas & sexus, nec paruo se reputabat fraudatum, qui non meruisset medicinalis manûs eius tactum. Dulcis ad diuites familiaritas, hilaris ad pauperes liberalitas, infirmorum præterea, longa licèt deuiatione, petita visitatio, & præstita curatio, festinantem morabantur, fugientem magis quàm abeuntem pia importunitate tenebant & prosequebantur. Manus enim Domini erat cum eo, dirigens in omni loco & negocio: & cùm vellet latére, palàm cogebatur esse: quia lucernam, quam toto studio volebat absconsam sub modio humilitatis, super candelabrum Ecclesiæ suę exaltabat cõsilium diuinitatis. Ferebatur iamtunc per ora Metensium populorum, & de introitu talis ad se hospitis vir familiari suo inter loquendum quotidiè pollicebantur, & præ ũte affectu, de mora casabatur. Præuiderat econtrà etiam ipse sibi suo illo vsitatissimo more, quatenùs aduentum suum silentio tegeret, nec quisquam nisi simplex & infermentata conscientia secum intraret: frustransque obseruantium excubias, ciuitatem ingressus, ad nobilem beati protomartyris accedit ecclesiam, quæ tempore famosę illius animaduersionis, cùm iuxta prophetiam, nec scabelli pedum suorum in multitudine iræ suę Dominus recordaretur, & persecutione Vandalica gladius eius totas Gallias demeteret, sola circumlabentibus incendijs absque vllius vstionis nota, illæsa permansit. Nam sponte ruptogè post discessum auditam magis quàm factam ruinam cùm videret, rediensque inflammata crudelitate sanguini incendia misceret, palàm & ipsi pugnatori cognoscibilis beatus protomartyr super hoc suum oratorium stare videbatur, tota sanctitatis suę armatura indutus, & ad defendendas glorioſi sanguinis sui reliquias, quę inibi florebant, paratus. Hanc igitur tantæ authoritatis domum ingressus, quo affectu se effuderit, quàm rationabili obsequio hostiam viuam & placẽtem seipsum Domino immolauerit, marmora loquebantur, quę decurrentibus lachrymis quasi irrigabantur. Crucem inprimis, deindè singula orandi loca circumiens, ipsam Hierusalem, quam auditu quondàm didicerat tenere, & campos, in quibus martyr lapidatus est, præ oculis se exisstimabat habere. reputansque secum lapidantiũ sæuitiam, lapidati cõstantiam, apertos cælos, benignum Iesum stantem, & piam auxilij manum pro se laborantibus porrigentem, non poterat auelli, & dulci mixto ploratu, lętitię suę spectaculo fruebatur. Suspiransque in cælum, precioſę iamtunc mortis admirator, tanto æstuabat amore martyrij, vt tormentum & causa si adesset, sine cunctatione ad contumeliam pro nomine IESV se ingereret. In hac interim suæ contemplationis suspensus agonia, à curiosis quibusdam spectatoribus denotatur: recognitus & interrogatus, vsque ad Episcopum diuulgatur. Mittuntur statim palatini cum primatu Ecclesię, qui euocatum officiali reuerentia ambiant, & ad colloquendum introducant.

Cupit latére, nec potest.

Thren. 2.

S. Stephano nõ finit inflammari oratoriũ suum.

Act. 7.

Vt à beato Glodulpho Episcopo penumanter exceptus, res suas Ecclesiæ S. Stephani legârit. *Cap.* 12.

POst emensos igitur cõpendioſi itineris sui labores, tandẽ vir Dei ad diù desideratum magistrum, venerabilẽ scilicet Glodulphum, introducitur, salua dignitate vniuersalis Ecclesiæ, reginę illi meritò comparandus, quę à finibus terrę venit audire sapientiã Salomonis. Qui Glodulphus S. Arnulphi, ex Duce quondam Episcopi, & ex Episcopo solitarij, cũ fuisset carnalis filius, tertio nihilominùs loco eiusdẽ Episcopatûs successor, & paternarũ virtutũ sanctissimus enitebat æmulator. Statimq; primo adspectu, ex operante in se gratia, indissolubili amoris vinculo colligati, in mutuos ruunt amplexus, alter in patrem, alter in filium adoptantur. Et cùm in hanc alteritatem vnus duorum animus se quasi transfunderet, mirum dictu, facies beati Trudonis immutatur, & conceptæ in se gratiæ radijs, velut ex repercussione solis, totus illustratur. Non mihi nunc laborandum mutationis huius causas exponere, aut talis illustrationis mysteria aperire. Pleni sunt campi scripturarum, de quibus, etsi minùs nobis suppeteret, possemus decerpere, & aliorum labores, nostros vsus facere. Sed ad alia festinanti hoc solùm dixisse sufficiat, quia verè filius lucis fuerit, quem nõ alia, quàm spiritus sancti, lux illustrauerit. In hac dulcis filij amica contemplatione sanctus pontifex aliquandiù delectatus, à turba circunfluenti remotum, in secretum colloquium trahit, & de causa aduentûs, de itineris qualitate, de omni prorsùs euentu curioſus satis prouisor inquirit. Iter (ille respõdet) tam tuis, pater, orationibus, quàm beati protomartyris protectione, prosperum: causa autem aduentûs, nè prætcrirem, quod præcepit Dominus. Annunciante enim inprimis Angelo, & rursùs in idipsum reuelationem testificante venerabili Remaclo Tungrorum Episcopo, beatitudinis tuæ iussus sum adire præsentiam, apud te rudimenta mea deponere, & ad lineam tuę directionis omnes retrò dies meos corrigere. Prætereà vt ad commutationem diuinæ centuplicationis omnem hæreditarij fundi mei possessionem, quam in territorio Hasbanensi, loco, qui vocatur Sarchinium, super fluuium Cisindriam possideo, per manus tuæ authoritatis traderẽ beato protomartyri Stephano, tenore adiecto, quatenùs ab hac die & deincèps, tam industria tua, quàm omnes retrò diebus futuri huius loci pontifices teneant, possideant in vsus Ecclesiæ, cui authore Deo præsides, excluſo refragatore & omni contradictore. Euocãtur deindè ad subscribendum * primores & optimates, & facta solenni donatione, roborata est tota quondàm illa ampla & famosa beatissimi Trudonis possessio in Hasbanensi territorio, sanctissimo protomartyri Stephano sub adstipulatione, priuilegio & iurissanctione. Cuius traditionis ordinem & testamentum ætas non infirmabit, refragator non dissoluet: præsertim cum protomartyre & confessore in vnam cohęreditatem filiorum Dei collatis, & ex participatione charitatis in eandem & æqualem gloriam translatis, terrenæ quoquè huius possessionis vtrorunque Ecclesia vna & eádem perpetua confœderatione permansura sit.

S. Glodulphus ordinẽ excipit S. Trudonẽs.

Multa legat Ecclesiæ S. Stephani S. Trudo.

* primatus

Vt literis erudiri se ab eodem Episcopo petierit.
Cap. 13.

COnuersus itèm venerabilis Trudo ad Episcopum suum, Precor, ait, pater, quatenùs supplicantem filium respicias, & affectum, qui quodã veluti fune de tam remotis partibus ad te vsque, me pertraxit, cõsiderata ratione intelligas. Cùm enim toto afficerer desiderio, quatenùs de literarum, quam desiderabam, scientia occasio se offerret, rursusque obiecta adipiscendi difficultate, tamen à proposito intentissimus animus se non relaxaret, admonitus sum post cõditos traditionis meæ libellos, tuo statim vt subderer magisterio, informarer doctrina & exeplo. Cuius informationis ordo literæ vt sint, in omnes preces descendo: quatenùs imperfectum meum discipliua arguat, litera ostendat, & quod mihi de me displicet, cõsiderato scripturarum speculo, imago veritatis coërceat & reformet. Prętereà & ratio in idipsum suadet, vt post carnalia nostra, quæ seminauimus, spiritualia vestra metamus. Proficias, fili, respondet Episcopus, in omnis scientiæ plenitudinem, vt videas bona, quæ sunt in Hierusalẽ: quiq; puerum mox regem futurum, & sapientiam magis quàm diuitias petentem, vtroque tamen sublimauit, te quoq; sapientia impleat, & in pacificum Salomonẽ ad regendum Ecclesiam suam, oleo vngat lętitię, & confortet brachio virtutis suę. Tradit deindè eũ, præsente Ecclesia, in manus cuidam primario, prudenti & religioſo cum omni grauitate & diligentia erudiendum, & de publico alendum: ostendens & frequenter ingeminãs, qua humilitate docendus, qua esset reuerentia seruiendus, qui nihil aliud esset, nisi virtus: cuius imitabilis vita, doctorum quoquè posset esse sufficiens doctrina. Quanti putaras, ait, est, vt vir hic præcipuus hac, quam nos æstimamus, delectetur sapientia, cuius vox plùs quàm litera, intellectus & operatio plus est, quàm liber aut lectio? Sed iactum in sanctissimo homine omnis virtutis granum, necesse est inprimis sub disciplina moriatur, & rursùs natũ litera cũ intellectuali fomẽto oportet vt nutriatur. Nec defuit cõmendato aliquo industria ad requirendũ, intellectus ad retinedũ: & qęqd magistra lingua plãtabat exteri-

Pfal. 127.

2. Reg. 12.

Cupit literis eruditi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exteriùs, artifex statim spiritus cum incremẽto distillatę granię rigabat interiùs. Et cùm in magistrum quotidiè proficeret, tanto discipulatu se comprimebat, vt, quod difficillimum est, & alios anteiret, & gloriam sine inuidia acquireret. Neque verò propter intentissimum scripturarum studium de certaminis sui palæstra sibimet quicquam relaxare: sed velut si tot adessent incitatores, quot in manibus literæ, indeficiẽtem itineris sui cursum ad Deum dirigere.

Multùm in illis profecit.

Vt diuinitùs punitus sit quidam eius obtrectator.
Cap. 14.

ADest iterùm reparatis anfractibus inimica serpens, & rediuiuo capite vires induitur, venena instaurat. Ac velutì cùm athletam frequenti palma gloriosum in spectaculo arenæ vsus victoriæ fecit descendere, qui impares viribus suis, quadam vicissitudine se subijciunt, vt victo vno alter subinducatur, & subdolo altero, itèm alter ad expugnationem valentioris substituatur: quatenùs totiès quasi renatis pugnatoribus, qui roboris paritate non vincitur, saltem ex crebra succedentium alternitate superetur: sic in hominum Angelorumq; spectaculo, Iesu præsidente, & beato Trudone ad certamen egrediente, cum toto impugnationis suæ manipulo inimici impetus prodit, si fortè molliorem inueniret, quem crebra victoria quasi lassis viribus fatigaret. Nam primò in destructricis fœminæ superbia, secundò in detrahentium puerorum victus iniuria, tertiò nunc pugnaciùs, frustrà tamen, se obijcit, quia ad feriendã tam robusti pectoris patientiam non pertingit. Sed nè demorer auditores, in longum trahendo similitudinem, œconomus, qui & dispensator annonæ publicæ erat, beato ad quotidianos sumptus stipendia dispensare solebat: hunc tanquàm ex opportunissima occasione virus illud inimici cùm perfudisset, & natis inimicitijs contra innocentissimum iuuenem animãsset, nec leuiter conceptam malitiam ferebat, nec facilè ottemperabat. Quotidiè detrahere, & quotiès pestis illa incaluisset, nihil minùs expectans quoquè technam esse inimici, Dominum pro inimico deprecari: interdùm &, fedata illa tempestate, persecutorẽ beneficijs aggredi, & quotiès delinisset, totiès lic gratuiari, velut si cedente inimico, victor ipse abisset. Sed quia quorũdam peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quod modò patientia oratoris extinguebat, rursùs insania diaboli in miserabilem illum accendebat: quatenùs & militi Dei non deesset tentatio, & quandiù cùm traheretur, ventum est ad clausulam, & more solito captius ille euomit blasphemiam. Circunstante multitudine, Quid sibi, inquit, vult aduena iste, vt de remotis terrarũ partibus huc ingratus veniret, & desidiosus absque opere, alieno cibario ventri morem gereret? Nunquid aut Hasbania præter solitum panes * debabet, aut ociosos nemo nisi Metis semper alet? Populus qui adstabat: Non satis sanè, inquiunt, frater de aduena debaccharis, quem & claritudo generis, & quod vrbi huic frequenter competum est, multitudo commendat sanctitatis. Aut cur calumniaris de panis eius inopia? Cùm beato nostro protomartyri tradiderit, quæ terrarũ dominos decerent, patrimonia? Calsam si quæris, ea vel maxima est, vt exerceatur in scripturis, quas post prima literarum elementa iam inchoauit à psalmis. Sed cùm ad hanc prudenter incantantium vocum surdissima aspis aurem obturaret, & velut draconum calice potato, iterata inuectione, complosis manibus, iurgia furori adderet, Imprecor, cum derisione ait, vt cùm sic meoriter habuerit Psalterium, pœna in me redundet non alia, quàm dolor dentium. Audiuit Dominus, & prouocatus ad iracundiã, interim tamen sertui sui distulit † coniugliam. Annus quoquè defluxit, & capacissimus iuuenis secundùm operantem in se spiritum, memoriter perfecit Psalterium: dispensatorem verò secundùm cor impœnitentem, & deuotationem labiorum suorum inuasit dolor dentium. Crescebat in dies malum, extendebatur pœna, vt vel ex tormento cogeretur honorare, quem ex spiritu superbiæ nõ erubuerat infamare. Vox incondita, manus incontinens, prætereà totus homo tradirum interirum, testabantur in eo magis dæmonium, quàm dolorem dentium. Nec requiuit pœna, donèc expleta dierum suorum sufficienti malitia, extorqueretur & animæ diadiant hoc vel exemplum vel pœnam, quos nec patientia Dei ad pœnitentiam, nec disciptio adducit ad veniam. Audiant œconomi & dispensatores, & recognoscant se non dominos,

Satan crebrò eũ nititi in ruinã impellere.

Œconomũ incitat aduersùs eũ.

for. * Sciebat

Xũ S. Trudo beneficijs studet lenire. 2. Tim. 5.

* debabet, pro, nõ habet,

Psal. 57.

Vide hoĩs liuidi amẽtiam.

Videtur deesse † vleisi

Punit diuinitùs obtrectatorem.

minos, sed procuratores: comministros, non præiudices. discant seruire, non detrahere: humiliari, & non superbire. Audiat & lingua, malum procax & venenatum, stimulus furoris & auriga superbiæ, & discat melius tacere, quàm loqui: orare magis, quàm imprecari. Omnibus in exemplum saris est œconomus vnus, dispensator cum detractione, reprehensor cum superbia, ad pœnitentiam dilatus, non tamen admissus, malum linguæ punitus in vicino dente, dæmoni demùm traditus in morte. Hac quoq; de inimico accepta victoria, athleta Dei Trudo de campo certaminis ad seipsum redit, & stupentibus de tali miraculo Episcopo cum tota ciuitate, ipse robur suũ cum infirmitate, honorem componebat cum humilitate.

Vt ad sacros ordines promotus sit. *Cap.* 15.

TRansfertur deindè ad liberalium instrumẽta artium, iactoque in primis fundamento Grammaticę, mira facilitate superædificat statim totum illud genus scietię. Tædio plerunq;, vt solet, si afficeretur, solatium sibi Psalmos adhibebat: eos intenta mente ruminabat, & mira alternitate laborando, vires resumebat: elongansq; se fugiendo, manebat in solitudine: quia à strepitu & philosophorum disputatione penna contemplationis sublatus, in remota mentis perseuerabat intentione. Vbi verò ad Ecclesiasticas ventum est scripturas, tanto earum amore ductus est, vt prę-terita omnia contemnerer, & in adipiscendo clericatu, totum se quasi expediret. Ingressus ecclesiam beatissimi protomartyris, renũciat scholasticis, manibusque Episcopi sui tonsuratus, exuit laicum, & indutus clericatum, iuratus in Christi bella miles assumitur, & ad expugnandum Pharaonis equitatum, gladio spiritussancti accingitur. Proficiebat interim giganteis, vt ità loquar, passibus per gradus Ecclesiasticos, donèc concordi acclamatione omnium peteretur, traheretur ad sacerdotium. Qui iustus, vt scriptum est, sui in primordio accusator, cùm admirabili illa mysteriorũ perterritus magnitudine, primò resisteret, demùm cessit, & compositò ad timorẽ amore, accedit ad quod eligebatur. Cuius sacerdotium non dignitatis præsumptio, sed maximę humilitatis facta est imitatio: qui nec gradum præsumere, nec aliorum, cùm posset, distulit curam assumere, non sua, sed quæ Iesu Christi sunt, quærens: nec sibi, sed patrię, immò toti orbi genitum se credens. In cuius sanctissimo ordinationis die mater Sion, dilatatis terminis, longos fecit funiculos suos, & in exaltando hunc vnicum filium suum, multitudini prouidit fidelium. In accessu enim eius ad cœnam nuptiarum agni, dotis suæ magna quædã munera statim in eo transfudit, condens in arca pij pectoris tabulas dilectionis & virgã correctionis, addito ad vtrunque manna admirabilis doctrinæ. Quibus charissimæ matris suę optimis muneribus fidelis filius ità semper vsus est, vt & omni indigenti ea diuiderer, & semper integrã ad consepeliendum sibi reseruaret. Aret eloquiũ, & inualescente materia, ingenium succumbit. Quis enim dignè explicet, quãta non tantùm corporis, sed & animę munditia, sancta illa tractauerit, quanta omnis virtutis commendatione illos dies continuauerit? Ieiunia & eleemosynas si loquar, parùm est: continentiam & sibimet pro Christo contemptum si dixero, quanti hæc sunt? Minima hæc & puerilia eius fuerunt: in his ablactatus, in his totus est educatus. Gratias tibi bone Iesu, cuius operatio in seruis tuis inenarrabilis, misericordia est incomprehensibilis.

Discit artes liberales S. Trudo.

Itèm scripturas sacras.

In Clerum assciscitur.

Prou. 18.

Initiatur sacerdotio.

Corporis & animi munditia.

Quibus verbis instructus sit, cùm est missus ad concionandum.
Cap. 16.

MVltiplicatis autem diebus, cùm iam in eo esset, vt lucrati talenti sanctissimas merces natiua quoq; eius terra experiretur, morum & ætatis iam adepta maturitas, de repatriatione admonebat. Venerabilis quoquè pontifex considerans commendatum alumnum in Euangelicum iam profecisse doctorem, & de multis virtutibus quasi compactum vnum hominem, in prospiciendo de gregis Dominici augmento, accersitum talibus exortus est: Cùm sis, ait, planè fili charissime, secundum datam tibi gratiam desuper, ex omni sanctispiritus armario non modicè roboratus, iamq; ex officio curę sacerdotalis scias & possis ex aduerso ascendere, & opposito pro domo Israel muro, in prælio in die Domini stare, oportet te quoquè vnà nobiscum in Dominicæ plantationis vinea laborare: quatenùs qui nũc participamur officio, cùm venerit ille Dominus vineæ, participemur & denario. Si enim de cõmisso arguitur, qui acce-

Exech. 13.

Mat. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

acceptam pecuniã ad mensam Domini nõ partitur: quanta liberalitatis manu te oppetet distribuere, quod luce clariùs liquet te tui solius causa non accepisse? & cùm præcunte sapientia, ætatem quoquè attigeris, nè vereris (quæso) fieri custos vasorum Domini, quæ testibus Angelis hodiè tuę committo filiationi, vt quantoscunque ex errore ad viam conuérteris, totidē sanctificationis vasa Domino ad inhabitandum acquisiſſe in-
nem gratuleris. Quaproptèr accepta authoritate ab Apostolatu sanctę huius Metensis
Hasbania magna ex parte adhuc aliena à fide. Ecclesiæ, accingere in redeundo ad partes Hasbaniæ, quæ magna ex parte adhuc seruit sub idolo, & cultore eget catholico. Optimam hanc tibi iniunctam velim prouinciam, quatenùs vbi abundauit iniquitas & superstitio, abunder fides & Christiana religio. Discant igitur animalia diaboli, te frenante, iugum ferre Domini, vt gustato sale, qui in te est, qui nunc nil nisi barbarum nôrunt frendere, tandèm in dulce Christi melos inciInnotescere, actiuè. Malac. 2. Ibidèm. piant verba frangere. Te quoquè de te vt admoneam, liber legis semper versetur in ore, rationale imprimatur in pectore: vt iuncta cum omni tua doctrina antiquorum patrum authoritate, ex grauitate vitæ cunctis possis innotescere, quãtam omnis boni rationem portes in pectore. Si enim ex beneficio omnia dispensantis Dei, Angeli vocamur, omni studio necesse est scientiam vt custodiamus: vt lex, quę ex ore sacerdotis requiritur, Angelo interpretante, efficaciùs exprimatur: & quos ignorantię infirmitas deorsùm gravat, Angelicę scientiæ volatus sursùm trahat. In augmentando prętereà populos, nequacquisitionis ecclesiam Domino ędificabis, in qua lucrati gregis incrementum proiciat, & cum fructu bonę operationis, ad omnipotentis pastoris perpetuũ ouile vnà cum duce suo tandèm perueniat. Nec graueris de nostra interìm separatione, quorum affectum tempus non imminuet, locus nullus diuidet, donèc ex æternitatis beneficio vna & eadem nos excipiat superni patris mansio. Hæc & huiusmodi prudens magister cum fideli concionatus alumno, dissociabiles condunt libellos, & alter frequenter admonendo, alter libenter audiendo, dum moras nectunt in agendo, iterata benedictione, ingeminatis osculis, vtrorunque lachrymis tandèm discessum est.

Quàm dolenter eum à se Metenses dimiserint. Cap. 17.

Quàm charus fuerit Metensibus S. Trudo. PRoficiscentem autem mixtum genus stipato agmine prosequitur, & impedito tumultu pium sacerdotem ægro affectu mœsta turba inclamant. Egens liberalitatem, diues familiaritatem, infirmus medelam, postremò vnusquisq; beneficium, quo vsi erant, non sine fletu inculcando prętendebant. Beata, aiunt, patria, tellus felix, quæ in te recipiẽdo, damno nostro ditabitur. Noi extremæ fortunæ prodigium, quibus de semèl accepto non cõceditur perfrui: aut si recedendum omninò erat, cõcederetur etiam nobis recedentem te comitari. Enimuerò sic esset tolerabilius, & in cõparatione mali, beneficium reputaremus, si aut inexpertum populus hic non cognouisset, aut post cognitionẽ cum abeunte transmigrare liceret. Nũc beneficijs nostris alienus possessor gratulabitur: nos genus relictum & populus repudiatus, ad rapinã & miserias exponemur. Sed pius sacerdos, quem & miseratio super eius ros conciues, compungebat, nec tamen affectus inclamantium, à proposito & iniuncta obedientia deflectebat, optima quæ habebat munera, suis supplicibus diuidit, breuę & salubrem exhortationẽ, addita benedictione: sicq; extremũ vale dicens, mœstũ agmen omnipotenti Domino cõmendatum dimittit. Laudent alij Curios, & nomina Catonũ: mirentur de interfectorũ sanguine victorias, & captiuas animas vinctis posterorũ manibus triumpho additas, fauorabili strepitu theatra vana remugiant. Plus certè his oĩbus athleta Dei Trudo in die consulatũs sui, in hac ciuitate Domini virtutũ reparabilem cæ suæ intulit: quẽ Christianorũ viuens & liberrimus populus prosequitur, pauperumque suorũ consolata turba prędicit, nec alias q̃ benignitatis & misericordiæ laudes plaudit. Plus, inquã, intulit, qui nullius vnq̃ prosperitate fractus est, qui nullius ritu aduersa quæque semper inuitum secutus est honor: qui virtutũ quadriga inuectus, memoriam sui in benedictione posteris reliquit. Illos aũt aliud nil manet, quàm tormentum & ignis. Contra
Redit ad Tungrẽsem vrbẽ incolumis. nuato igitur itinere, Tungrensem deuenitur ad vrbem, quæ omniũ Galliæ Belgicæ vrbium quondã vel maxima, vel æqualis: nunc quasi exesa & diruta, Vandalicæ deuastationis omni futuræ ætati perpetuũ & fidele nimis monimẽtũ relinquit. Illic charissimũ patrem suum, venerabilem Remaclum Episcopum cùm inuenisset, mira vtrorumque affectate repleti, gaudia sua communicant, & de omni euentu & fortuna alter alterum consolantur. Tum verò Episcopus tãti sacerdotis sapientia & prouidentia illa sua familiaritate docent & instruunt. Tum verò Episcopus tãti sacerdotis sapientia & pro-

& prosectum sua lucra reputans, eum in opus Euangelij collegam & quasi commilitonem sibi assumit: & partito curę pastoralis onere, ecclesias ordinare, & verbum Dei in diœcesi sua iniungit annunciare: vt quotiès manus pontificis pro Israël extensæ cum Moyse grauarentur, totiès ex ministerio sacerdotis, tanquàm Aaron adminiculante, sũ- Exod. 17.
stentarentur. Et pera cto aliquot dierum familiari contubernio, sanctæ animæ post mutuam & sufficientem sui consolationem, ad negocia sua redeunt, ille ad requiescendum Luc. 10.
cum Maria in cælestium contemplatione, iste ad laborandum cum Martha in ecclesiarum solicitudine. Non multò post enim sanctus Episcopus pertæsus secularium tumultuum, abrenũciatis omnibus, in suo Stabulensi monasterio monachum profitetur, ibiq; secum habitans, sanctum Theodardum, posteà Christi martyrem futurum, in Episcopatu successorem habuit. S. Remaclo monachũ profitetur, eiq; S. Theodardus succedit.

Vt eius hospita nocte duo luminaria supra illum viderit. Cap. 18.

CVm præteriturintereà territorii, viculus quidam fatigato & ieiunijs attenuato homini Dei officiosum satis præbet hospitium. Humanitate ducta rota illa rusticana, sed fidelis multitudo, obuiàm prodit, vnusquisq; pro se, omnes autẽ in commune vnius saltem noctis cohabitationem vt mereãtur, pro beneficio perunt & impetrant. Ingressus ad officiosos hospites, solita illa sua consuetudine in primis de diuite vena exhortationum deducit fluenta, & irrigans prata mentium, diem trahit vsque in occasum. Vnus, qui vel potentior, vel erga cultum Dei religiosior, cęteris imperitabat, fusa prece obtinet, vt recedente multitudine, secum in domum declinet, epuletur, & pernocter. Hortus mansioni erat contiguus, arborum proceritate in nemus excrescens, qui à fructu deducto nomine, pomarium vt appelletur, vsus obtinuit. In eo lectulus, quali solebat vti, non mollitie blandiens, sed somno vix consentiens, vt sibi paretur imperat, vel propter declinandos æstiui illius tunc temporis parùm mediatos colores, vel vt orantem sua remora solitudo iuuaret. Et iam nocte mediante hora declinabat, cùm de thesauris omnipotentis Dei miraculum ostenditur rarum & celebre, & ad commendandam tanti viri sanctitatem, omnibus retrò seculis sufficientissimum. Ioan. 1. Lux cælestis fusa, immisere cerni S. Trudoni.
Lux enim illa cælestis, quæ sine vllo sui detrimento sola lucet in tenebris, super eum incanduit, & diuisa ad magnitudinem phari partim ad pedes, partim ad caput, totum hominem, depulsa illa caligine, mirabiliter illustrauit: nec ad horam, sed maxima ex parte noctis, cum eo perdurauit. Mulier hospita primo gallicinio excita, subitę lucis terrore concutitur, plusq; suspicans periculum, quàm sperans miraculum, lectulo exeuti-
tur: foribus reseratis, domum festina egreditur. Neq; enim ad morem luminarium, qualia ductili cera artifex manus solet effigiare, lux illa erat: sed igniro iubare Solis quoq;, cùm in virtute sua lucet, superans claritatem, non vnius sanctæ requietionis mansionẽ, sed & totam circunquaq; illustrabat regionem. Recuperato spiritu, & hospitę sanctitatis mulier rememorata, maritum quoquè stratu elicit, & ad participandum de visione talis miraculi secum pertrahit. Stupore suo vterq; ędificati, miraculo aliquandiù consolati, accepta beneficia mira cum alacritate hi in domum suam reportant, vir Domini ad palæstram suam se erigit: residuumq; noctis vigiliæ & orationi dedicans, labium ab oratione, mentem non relaxabat à contemplatione. O virum omni virtutum pręconio laudabilem, cuius sanctitatẽ cælũ loquitur, lux incircunscripta testatur. Quẽ etsi curuę in terris animę, & cęlestium inanes nõ possumus imitari, vtinã suo cũ auxilio dignè saltem valeamus admirari. Manè in lucẽ sole nato redibat, & vir Domini de profectione parabat. Adest rursùs tota illa multitudo, hospites inprimis cum grege domestico, & ordinatæ quasi obsidione, cogunt magis quàm postulãt, diem quoquè illam apud se vt continuet, precum hospitij docẽdo turbam recompenset. Volens vincitur, & benedicens Domi-
num de feruore Christianæ religionis, omnibus se exoccupat, vnam diem totũ se multitudini donat. Bibebãt omnes de spirituali †, & emendatę aĩę ad fidem roborabantur, & † nonnihil deesse videt
omnipotenti Domino reconciliabantur. Inter cętera admonitus ab hospite beneficij, filium eius nuper natũ catechizat, & allata aqua ipse sanctificat, ipse immergit & baptizat. Has sanctitatis suę gazas diuidendo totam diem cùm cõtinuãsset, persoluto iam fœnore, viculum optimis muneribus ditatum relinquit, consolatis oĩbus, viæ suę se reddidit. Populus non immemores beneficij, locum in quo lux illa resplenduit, in memoriam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oratorium conditur eo loco, vbi vi. sa lux fuit.

eius oratorio dedicant, vicum quoquè deriuato vocabulo, Trudonecas, appellarunt, filijs suis in omnem retrò progeniem sic nominandum hæreditariè relinquunt. Plurimas prętereà, & penè innumerabilibus sanctitatis suæ monimētis illud reditūs sui iter cūm illustrauerit, hoc vnum idcò notum, quia publicū: de cęteris secreti obumbratione notitiam ipse suppressit. Hæc de glorioso Christi sacerdote habui hodiè quæ dicerem: cætera audietis cōmodiùs, si, quę supersunt, alio aggrediamur principio, & dicēdi munus aliquanto interim reparemus silentio.

LIBER SECVNDVS.

Quanto cum gaudio exceptus sit à suis, ad illos reuersus.

Cap. 1.

Cupidiss. mè excipit à suis.

POstera lux oritur, multò gratissima patriæ: quæ post fastidiosi desiderij moras, expectatissimi sui Trudonis aduentum ministra fama cūm cognouisset, noua induitur lætitia, & mutata facie, in occursum progreditur. Domus omnis, municipia, vici, certantibus studijs cum coniugibus & liberorum agmine, vno officio, indiscreto affectu se in obuiam ejiciunt. Satis autem tardus ætate, aut morbo confectus, quem desiderium non expediret, aut amor recepti patroni occursui non præpararet. Benedictionem oßs flagitant, tactum requirunt. Sufficit postremò multitudini, vel comitatui interesse, vel vniuæ vocis eius efficaciam audire. Hoc amicæ plebis tumultuario affectu in suum Sarchinium inuehitur: ibi vna misericordia omnibus compatiens, alios castigatione emendat, alios consolatione roborat, omnes postremò benedictione confirmat. Præfectitia nihilominùs dignitatis sublimitas, & cōsanguineorum eius nobile & religiosum genus, dies omnes & noctes cum eo continuant, & exoptatæ eius receptioni studiosum conuibernium exhibent. Requiescebat enim in eo viuificās ille spiritus sanctus ad instar Apostolicæ conformationis, ità vt nec conscientiæ deesset authoritas, nec literis doctrina, & quotiès ratio exposceret, statim miraculum ex meritis coruscaret. Multiplicabatur interim sata Euangelij, & crescente religione, nouus quotidiè populus ad Ecclesiarum ostra conuolabat, & lucratę animæ in vnitate fidei componebantur.

Multos conuertit ad Dominum.

Vt templum condiderit, quod se facturum adhuc puer promiserat.

Cap. 2.

TVm verò in quotidiana religiosę multitudinis augmentatione plurimūm delectatus, optimū factu arbitratur, Christiano exercitui cœnobiale vallum ergere, vbi cum impugnante se inimico, fide magis quàm iaculo, oratione quàm gladio, dimicaret. Et noti non immemor præsidij, ad Christum conuertitur, cooperationis beneficium vt præstet, deprecatur. Recolens etiam voti suæ illius quondàm puerilitatis, & quia periculosè vouetur, quod post vorum non redditur, cōcepta authoritate lineam iacit fundandæ ecclesiæ: in id operis tota animum defigit intētione. Rogat Dominus, vt semper, indefesso laboratori suo se exhibet, & felici successu artem dirigit vsque in perfecti operis consummationem. Dedicata ad votum ecclesia per beatum Theodardum, sanctissimi martyris Quintini, necnon & glorioßi Rhemorum Archiepręsulis Remigij memoriæ titulatur, reliquijs honoratur: vt quos pro suis meritis receperat cælum, domūs quoquè vnius veneraretur obsequium. Dote dehinc sufficienti ex collatione adiecta, fidelis multitudo adunatur, cœnobium beati Trudonis, ipso authore, inchoatur: quo etiam tempore Floriacenße sancti Benedicti cœnobium, à Leodebodo Abbate fundatur. Ingrediuntur illuc palatina dignitas & curialium flatus, cum paupere & ex seruitio conuertente, portare iugum DOMINI, nec dißcuit sancta animalia diuitiarum aut paupertatis conditio, quæ ad seruitium omnipotentis Dei charitatiua iugauit religio. Multi prętereà nobilium, filios cum patrimonijs in commutationem supernæ hęreditatis ibidèm deuouerunt, felices subtralis doctoris magisterio, qui nil pręter cælestia, nil docebat aliud, quàm spretis carnalibus ambire spiritualia. Cuius ommis sermo sufficienti sale conditus, & in nationes eloquij eruditionę diffundens, multos ad Deum præmisit, innumerabiles ad sequendam magistri vitam informauit. Factumque est, vt qui spreta quondàm maritantium iugali copula, hæreditate relicta, puer adhuc continentiæ se deuouerat, in cælibatūs sui testimonium pro coniuge ecclesiam, pro hęreditate Christum susciperet, & quantoscunq; instruendos accipe-

Templū cōdit, vt ad. huc puer vouerat.

Initia monasterij S. Trudonis, itęque Floriacensis.

ret, totidè quasi spirituales masculos tabernaculo generaret. Qui cùm, vt frequens iā dictum est, suimet secretum magis, q̄ notitiā: contēptum, q̄ honorē semper elegerit, inuito tamen illo & tanquàm reclamante, qualis fuerit, omnipotēs Dominus in sole posuit.

De equo vel asino eius, à fure ablato & reddito. *Cap.* 3.

PArochiam supplicātem aliquandò visitaturus, clericorum stipatus agmine, itineris laborem & corpusculi imbecillitatem vehiculo vt leuaret, multis precibus vix obtinuerunt: cùm subitò itineri infestus satis viator accrescit, & furem, quod erat, tota arte dissimulans, inhæret agmini, iungitur contubernio, hospitio participat. Sacerdos ad quod venerat, solicitus, exhibita castigata exhortatione, ędificatę plebi de more Missam celebrare ingreditur. Occupatis custodibus, vtpote qui magistri doctrinæ magis, quàm animalium officio, solebant inuigilare, officiosus ille latro malitiam præsumit, & iumentum, quo senior sedere consueuerat, arripiens interim euadit. Expleto negocio, amissio vehiculi agnoscitur. Dissimulantibus cunctis, vnus præsumpta authoritate, rei familiaris damnum cum querimonia in notitiā sacerdotis perducit. Ille nihil motus, magis autem, vt semper, inter damna hilarior, Patientia, ait, opūs est, magisque peccatum deflendum, quàm damnum. Aut cur quis queratur de vehiculo, cùm æquè omnia in manu Domini sint, sicut iumentum, ità & homo? Nec diù intercessit, cùm furti reus, captiuante inimico possessus, pessimo possessore stimulatur, multis tormentis ad ipsam penè mortem cruciatur: & præsumpta in scipsum accusatione, damnum B. Trudonis, causam suæ fatetur inuasionis, eum per omnia protestans Dei seruū & amicum, cui vel in rebus minimis cęlestis deseruiret vindicta. Et cùm à paretibus miserabilis illa captiuitas ferro quoq; vincta traheretur, inimicus sacerdotis timēs authoritatem, delitescere cupiebat, sueq; possessionis miserrimum vas cōquassando dissipabat. Impeditus multitudine, nodositate coopertus, tandèm quasi ad tribunal vterq; possessor & possessus perrahuntur, ille perpetuę damnandus captiuitati, iste necessariæ reddendus libertati. Rogatus sacerdos, miseratione, qua semper totus in Domino redūdabat, flectitur, fugientibus quasi periculum alijs, ipse accedit, manu blanda os, faciem & caput furiosi attrectat, & frequenti totum hominem depingens signaculo, in remoto saerario secum componit: ibi celebri oratione cælo defixus, imperiosa authoritate inimicum ejicit, & liberatam animam Ecclesię conuentui reconsignat. Emendatus homo, reddit gratias, & reliquum vitę suæ tempus ex doctrina liberatoris sui religione castigat. Hoc primum B. Trudonis miraculum eniuit, postquàm ex peregrinatione sua Sarchinium reuisit. Quo tota vicinia quasi p̄gustato, tanta deincèps auiditate desiderio satisfaciebant, vt quotidiè indiscretū agmen confluaret, & oblita potestatis dignitas secularis, religiosa fide ad doctrinā excubaret sacerdotis. Satis honorat', & inter suos spectabilis, cuius vel fides mereretur, vel importunitas extorqueret, vt petitioni cōdescendens, domū suā visitaret, familiam benedicet. Nec defuēre quidā, ad quos cū religione postulantium victus descenderet, inter cętera etiam miraculis illustrarentur.

Fur tollit beati viri equum.

Vltio cælestis furē pet sequitur.

Curat furē à dæmone arreptum.

Vt è terra fontem produxerit. *Cap.* 4.

VIr illustris, nec minùs religione, q̄ opibus clarus, cōiugē habēs similę moribꝰ & cōuersatione, frequenti & supplicatoria legatione coactum hoīem Dei, ad sanctificandā mansionē suā, de monasterio extrahere laborabat. Quē cū amicū haberet pro morū honestate, cōsanguinitas quoq; ad nodū familiaritatis accesserat. Petitionē cū sine molestia recusare nō valeret, data die, cū religioso discipulatu egreditur, expleto itinene puenitur. Aduenienti cōperens & officiosa mātio p̄parat, sumptus extruitur; quāto hospes sanctior, tāto minori impēsa, vtpotè vbi plùs aīę saluas, q̄ corporis refectio reqrebatur. Diffamatū de aduētu tota puincia pcesserat, porticus cū atrijs suis vix sufficiebāt receptui multitudinis. Māsionē totā ppetuā aquæ sterilitas dānauerat, nec nisi alliūdè petita vsui pderat. Agro & pecude domus abūdans, aquæ penuria affligebatur. Ingressus senior, doctrinā incipit, & studiosis auditoribus in vsque vesperā exhortationis refectionē trahit. Recedēte freqnētia, famulātiū grege circa negocia partito labore occupato, ipse cū religiosis hospitibus interim circa domui contiguā arboreā pomarij plantationē se exoccupatū exponit, & leni deābulatione diurnæ fatigationi medetur. Et cōsiderata loci opportuna amœnitate, Habilis, inqt hospitibus, habitatio hęc, & quā situs ipse cōmendaret, si nō aquę penuria iniuriā irrogāsset. Quo respōdente, Euā dñe: infertus incōmodi mansionis, virgā, quā ex occasione manu gerebat,

Prolixè admodū cōmendatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Facilimè elicit fontē è terra.

bat, terræ defigit, illa nimirùm vsus fiducia, qua apud conditorē omniū Deū, quicquid collibuisset, fusa prece obtinere solebat. Retractā ad se virgā statim fōs irriguissimus, & in amnē sufficiēs, subsegtur: quo potata plebecula, vsq; in hodiernū diē fons S. Trudonis vocabulo appelletur, obtinuit. Sicq; soluta mercede hospitij, duplici bono rure cōsolato, in crastino monasterio se restituit. Et nè vetustas memoriæ inuideret, hospes ille paterfamilias, fauēte multitudine, oratoriū nomini ei⁹ erigit: in quo adhuc ad inuocationē viri Dei, infirmātiū recupat vires debilitas, fortiū sanitas roboratur. Totū ptereà rus Amburia, matris literarū penultimis, qsi Ambullia, hoc est, amne bulliēs, posteritati vocabulū fecit.

Fōs S. Trudonis.

De verre, eius precibus mansuefacto. Cap. 5.

VNum adhuc ex plurimis hospitalitatis eius monimentū referā, vt ex his lector possit agnoscere, nullū vnq; eius hospitiū sine miraculo remāsisse. Domestica cnī eius & quotidiana, q; suī multitudine renascētes quoq; humeros fatigare posset, melius arbitror diuinitati cōmendare, q; parū loqui. Gothmūdus quidā benè ingenuus, cuius etiā claros natales religio clariores reddiderat, pīsumpta spe obtinēdi, visitationē eius solicitabat. Filiū ex legitima copula vxor ei genuerat, quē rogatus sacerdos baptismate regenerauerat. Vtrorunq; cōsentiens fidei, aduentū nō renuit: vnā diē beneficiū eis facit. Illustrata domo, erudita familia, de reditu parāti hospes, Verrem, ait, pater tibi deuouerā: sed absentia muneri, feritas voto inuidēt. Grege recusato, pastores negligit, saltu vtitur: possēssores nè simus, facit. Adde hospitibus beneficiū, vorū quod ex fide vouimus, nè peat, sed authoritate tua mutatū pecus, vsui tuo famuletur. Benuolentię, senior respōdet, ex me gratia: voto aūt merees à Dño recōpensābitur: cuius imperiū faciet, vt mutata feritas, in obsequm seruorū suorū trāseat. Erogata benedictione, ad monasteriū reuersus, eccè votiuū illud pecus in foribus tāta mutatū māsuetudine, vt & manu delectaretur, nec vltrà abesse veller. Parū id videatur eis, q nil nisi elemētorū ebullitiones, & mutatas in contrariū naturas rerū, miracula reputāt. Mihi certe nihil minus in hoc, q in ceteris oībus factis suis vir Dei est mirabilis. Si enim ipse summus opifex Deus in omnibus creatis equè est mirabilis, vt in Angelo, sic in vermc: vt in camelo, sic & in culice: cur non & electos eius equè mirabiles prædicemus, sicut hominum morbis medicantes, ità & bestiarum feritati imperantes?

Manfuescit subitò pecus indomitū.

Vt noctibus solus adierit loca sacra, idq; mirè celauerit. Cap. 6.

QVi cū imbecillia vix mēbra portare valeret, vtpotè q ex quotidiano spiritus labore quasi in pilā attriuerat, nescio qd tamē sempiū sciplo vindicabat, & ſi exqsito tormēto ipse se plequebatur. Et cū plerūq;, vt soler, à religiosis gbustā, suímet vt miseretur, & pœnā, quā sibi cōscīuerat, vel modicē vt tēperaret, rogaretur: Oēs vos, aiebat, cōsolatores onerosi, & amici non benè misericordes. Si enim Apostolus tribulationē sup tribulationē, spē sup spē ędificabat, dicēs: Nō coronabitur, nisi qui legitimè certauerit: quāta putatis pseuerantia elaborandum, vt tribulatione & spe pueniamus ad certamē illud legitimū, sine quo nō coronatur ipse Doctor gentium? Habebat aūt vsitatissimū memorias Sanctorū frequentare, eas circumeūdo debilitatā leuamē facere, & quasi ociū laborē itineris reputare. Quod tamē tāta celabat industria, vt die dissimulās, nocti semp magis se crederet, alijsq; diurnū tædiū nocturna gete consolātibus, solus ipse & sine arbitris fatigatione sua pfrueretur. Fūdus erat, cui Faltuno tustas vocabulū indidit, & in eo memoria B. Martini, trib° fermè millibus à Sarchinio paratus. Alius similiter viculus Septēburias, pari distās spatio, beatę virginis Genouefę nomini titulatus. Hos partito labore ità sibi æquauerat, vt alternatis noctiū vicibus, nūc hūc, nūc illū inuiserer, nec vlla nox, prsùs ptereret, qn alterutrū frequētaret. Expleta pialmorū melodia, mactato seipso sufficiēti holocausto, die puenta domum se referebat, nè aut fauor bonū cōscientię respgeret, aut aliū, q̄ Christū, occulti sui testē lux orta admiteret. O seruorū Dei constantiā: ô robur de cælo, in vasculis humanę huius infirmitatis pdurantissimū. Quis vnq; speraret, cui aliquādò psuaderi posset, hoīem cū ętate, tū quotidiano suímet cruciatu affectū, tantū laborē posse cōtinuare, quantū delicatè & libimet viuētes seculi huius cōsolatæ psonę, vix aut nullo modo auderēt pīsumere? Ille quē biduana, aut plerunq; triduana affectę re ieiunia, cui rarò aut nunq̄ molliori stratu somn⁹ irrepsit, q seipso psecutore indeficiētes pro noīe Iesu cruces sibi adsciuerat, vsq; ad vltrigē nū huius nece sitatis diē ex auxilio supernę manūs pdurauit, & impositū cerulci iugū ad vsq; consummatam Ecclesiastici agri linea sine vllo defectu portauit. Qui (quod tamen pace

Rigidus est domitor corporis sui S. Trudo.

2. Tim. 2.

Nota hic de Sanctorum veneratiōe & inuocatione,

Magna laborū tolerātia.

pace Sanctorum omnium dixerim) nihil minùs à magnis martyribus cælesti illi calatho intulit: cui etsi, iam pacata, & in vnitatem fidei composita Ecclesia, tyrannus defuerit, ad illia tamen confessionis, seipso tormentante, sufficientes martyrij rosas addidit. Qui enim ex charitate Dei animam suam sic odio habuit, qui nullo impugnante sic pugnauit, persecutorem si ratio obtulisset, quis vnquàm pugnaciùs restitisset? quis gloriosiùs triumphasset? Nec carebit martyris præmio, cui affectus non defuit, cùm satis constet, quia quod multi olim subiērunt ex necessitate, iste semper portauerit ex voluntate.

Vt feliciter in Christo obdormierit. Cap. 7.

APpendebant interea in cælo testes Angeli laboris præliantis conciuis sui, & circa finem certaminis occupato, ipsa imperialis maiestas Deus immortalitatis nectebat coronam: & cùm sub graui dierum & æstûs pondere penè grauaretur, & desiderio remuneratoris sui totus æstuaret, bis & tèr inclamās Iesum, dicens. Quando veniam & apparebo ante faciem tuam Domine misericordissime? statim cōsolatur, & de vicina die & hora obitûs sui præmonetur. Mutatus statim in quandam exhilarati spiritûs nouam lætitiam, discipulos conuocat, iucunditate sua expolita, omnium animos tristi mœrore saucios reddit. Tum verò de repolita sibi corona iustitiæ iam certissimus, quosdam fatigationis eculeos præter consuetum sibi addere, in his totus suspensus, ipsum modicum, qui supererat, vitalem calorem mortificare. Accessit etiam volāti infirmitatis languor, quo pressius senior, lecto decubuit: & cùm per omnes horas quasi morereretur, hanc, qua seculi huius homines seipsos consolantur, sanitatem tanta abiectione reprehendebat, vt videretur dicere cum Apostolo: Quando enim infirmor, tunc fortior sum & potens. & iterùm: Sicut abundant passiones Christi in nobis, ità & per Christum abundat consolatio nostra. Arebāt membra languore, & superducta cute, rigentibus neruis, consumpta caro figmentum hominis vix prętendebat. Applicabatur interìm & hora trāsplantationis ad radicem sanctissimæ arboris, & cupientem dissolui, & iam cum Christo esse, discipulorum tamen gemitus, & querulosa, nè se desereret, supplicatio morabātur. Defecerat iam penè spiritus, anhelabat in mortem, animamque expectantibus Angelis reddere gestiens, consolabatur suos, ipsumque residuum, & vix in ore palpitantem vitæ motum, admonitioni & doctrinæ expectantium totum impertiebatur. De contemptu mundi, de amore Dei quandam viuæ vocis efficaciam lingua moriens tamen exprimebat. Assidebant continuè lectulo venerabiles sacerdotes cum religiosissimo monachorum cœtu, hoc vno mœstas lachrymas alternatim consolantes, quòd magistrum non amitterent, sed magis ad Deum prœmitterēt. Et facta hora, allatis viuificis mysteriorum sacramentis participat, & reiectis oculis, nè circa exteriora hæc ampliùs occuparentur, conciues sanctorum choros aduenisse recognouit. Tum verò protensis manibus toto corpusculo in obuiam chari exercitûs erecto, ingeminato signaculo Crucis, Dirige, inquiens, Domine viam famuli tui in conspectu tuo: in manus Saluatoris caput reclinauit, & immeritus mori, obdormiuit. Obdormiuit planè, ad cuius memoriam vsque hodiè in testimonium glorificati hominis tot & tanta cernimus miracula coruscare, vt nunc demùm credatur viuere, quem ipsa vita Deus tam mirabiliter non cessat illustrare. Qua illustratione cùm non tantùm terra, sed & omne mare iam replerum sit, felix quodāmodò ante alia sancta Sarchinienſis ecclesia, quæ quod vniuersitati credentium spe sufficit, reipsa sola retines, seruas, & possides. Nil rerum damna, nil ruinæ ligni aut lapidum oberunt: solus Trudo cum omni labentis orbis ruina comparatus, præponderat & maior est. Filij enim eius, vt scriptum est, propter eum inæternùm manent, & domus non derelinquetur. Cuius ducatu, qui hìc non habemus manentem ciuitatem, vtinàm ad illam perueniamus hæreditatem, in qua cum cohæredibus filij Dei verè iam viuens gloriatur, respiciens se venerantes, & adiuuans inter quęcunque illa sint pericula, pro amore suo perdurantes. Obijt sanè sanctus Trudo nono Calendas Decembris, Romæ octuagesimoquinto Papa Sergio, Traiecti præsidente sancto Lamberto, Francis dominante Theodorico, illustris reginæ Bathildis filio: post quem regibus solo nomine præsidentibus, potestas & gubernaculum regni penes Maiores domûs cœpit haberi.

vaſdè cupit dissolui. Psal. 41.

Mortē suā pręuidet.

Nouū crū. ciatū addit corpori.

2. Cor. 12. 1. Cor. 1.

Sub mortē munit se sacramentis.

Ad Christū proficisci.

Eccl. 44. Heb. 13.

Maiores domûs alij magistros equitum, alij præfectos palatio vocant.

Vt corpus eius exanime suauissimos spirârit odores. Cap. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FVnus de more compositum, in dilectæ habitationis suæ testatam & benèheredem ecclesiam infertur, & circunstipatos psallentium choros tota suorum turba comitatur. Cuius ad Christum felix & liber transitus dum sanctorũ omnium fit in cælo festiua lętitia, quodam piį mœroris nubilo totum, vt ità loquar, cooperuit mundum. Tota ad exequias prouincia conuenerat, parumque religiosus ſ. quem videſ deeſſe ſ purabatur aut aliquid talc. causa aut occupatio aliqua remoraretur, quin neglectis omnibus ad tanti sui patroni depositionem se exoccuparet. Pauperum maximè collecta, tunc verè orphana, & languentiũ incõsolatus populus prę sumptiua authoritate, fusa in Deũ querimonia, se nutritiũ, se solatiũ amisisse querebãtur. Pendebãt ex feretro, & accepta quõdàm beneficia religiosa inclamatione quasi improperabant His portitoribus ante aram sanctorum Quintini & Remigij, quam ipse à principio fundauerat, delatus, tota cum reuerentia terræ commendatur, felicior, iuxta magnum oratorem, ciuium lachrymis, quàm quam gaudijs suis: qui vel hoc vno punit inuidiã, quòd tãtum ei mors contulit ad gloriam, vt vel in extremo depositionis suæ die nemo sit, qui dubitet Angelorum adfuisse præsentiam. Nam inter agendum, necdùm expleto sepulcrali aggere, dulcissimus Deminus Iesus super compositam probatissimi militis sui glebam, illius inenarrabilis suæ Præclarum miraculum dulcedinis respersit fragrantiam: vt liquidò pateret omnibus, quanto omnis boni odore seipsum adhuc viuens incensum in conspectu Dom ini adoleuerit, cuius funeri ipsa En vt Deus cohoneſtat funus ſancti viri. maiestas in tanta dulcedine se superfuderit. Quæ scilicet dulcedo, qualem oculus nõ vidit, cor nullum excogitauit, sicut fumus aromatum ab incenso igne affecendens, totam replcuit ecclesiam, tanta comitante caligine, vt è vicino positum quis non agnosceret fratrem suum. Nec ad momentum, sed per vnius ferè horæ spatium perdurauit, donèc temperato stupore, populus versa vice pro exequiali plãctu laudes mutarent, & decantarent. Quibus corporali priùs flebant absentia, cęlesti attestante ministerio, de perpetua spiritũs exultarent præsentia. Verè pius, verè ineffabilis Dominus, qui odorem electorum suorum, de quo Apostolus glorians, Christi, ait, bonus odor sumus in omni loco, tali pic- 2. Cor. 2. tate remunerat, & dulcis ipse dulcedini eorum quasi respõdet, dum præter depositum, quod in illam diem iustus iudex reseruat, interim tamen ex cælesti sua fragrantia nobis 2. Tim. 1. merita eorum sic commendat. Vndè in Canticis Canticorum sancta Ecclesia, Cùm eleset, inquit, rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum: quia membris cum ca- Cant. 1. pite suo Christo in secreti cęlestis requie & quasi accubitu compositis, virtutes sanctorum magnæ suauitatis quædam gaudia nobis administrant. Qui sicut lilium florẽtes animar

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homo cùm ætate,tum etiam sapientia plenus,inęstimabili patiętia flagellum cum culpa reputabat,& inter aduersa Deum benedicere didicerat. Tobiam illum ex veteri instrumẽto esse putares,nisi quòd coniunx & filius de medio abierãt, Fama illa beatißimi patris Trudonis admonitus, quasi de graui somno euigilare cogitur: desperatus à medico & tempore,hoc tali propitiatorio vt respiraret,fidem adhibuit.Duce regente gressus accedit,dies continuat, quotidiè cum prece fidem ad comparandam oculorũ mercem Deo appendit.Inter agenda solennia aliquandò de more se exhibuerat,tacita reuerentia cæteris circunstantibus, solus ipse clamoso singultu aures maiestatis inquietabat. Distillat se euicta misericordia, redduntur ministerio oculi, illuminatus homo sensum miratur & stupet. Rem interìm silentio premit: expleto officio, voce Ecclesiam conuocat,vna sua luce omnes ad videndum DEVM commouet, & in laudem cogit. Persona nobilis,dies festus,frequentia popularis,miraculo prœstitêre emolumentum.

Tobię 2.

Cæci videt.

De homine impio,qui furto & homicidio se obstrinxerat.

Cap. 13.

MVlta quidem & relatu dignissima, fastidiosæ prolixitati consultum volens, prætereo : pauca tamen & de minoribus adhuc vt interseram,causa est, nè dubitet fides sperare, quotiès ex occasione aliqua vel de minori substantia cum fortunæ ludibrio luctamen inire cogitur. Latro quidam præsumpta malitia, tenebris fretus, domo violata bouem auferens, imminuti pecoris damnum monachis fecerat. Puer mancipium gregis,spe recuperandi animalis,dum subsequitur, init periculum. Malitiæ commilitonem quendam minùs cautum latro ille sibi assciuerat : quo misso in obuiàm, puerum curioso oculo vestigium amissi pecoris iam deprehendentem, sicaria manu vt transuerberet, facit. Addunt,crimini scelus, cadauer exanime tractum,limosa abdunt palude. Homicidij & furti vterque reus, confummata malitia,domum se referunt,iustitiæ aut iudicij omnia de cęlo prospectantis DEI respectus nullus erat. Monachi duplex interim flebant damnum, pecus aratro, puerum deesse officio. Latebat palliata iniquitas : quid potissimùm pius affectus speraret,non habebat. Lotharius tunc temporis vir prudens & religiosus, monasterio præerat, qui latentis malitiæ secretum ab omniporente monens querendum, prece adcitum addita, tandiù dies continuare facit, donèc suspensum adhuc cęlestis vindictæ gladium,in vltionem prouocarent. Latro enim ille, iniquitatis caput, à vehementi dæmone inuasus, furtum fatetur, homicidij exponit ordinem, iustum in se reuindicãsse iudicium, terribili contra se testimonio ipse vtitur. Nec destitit tormentum, donèc inuasor inimicus miserabile possessionis suę vasculum cõtereret,cœno demersum vsque ad extinctam animam cruciaret.

Corripitur à dæmone fur occultus,seq; prodit & perit.

Quid eius furis socio acciderit.

Cap. 14.

TAli igitur fine miserrimo homine in interitum tradito, alter ille iniquitatis comminister & homicida, quid aliud speraret, quàm vt sibi quoquè æquanimis cinoris pœnam & æquale tormentum timeret imminere? Ex consilio ergò matris, fatis prouidæ circa salutem qualiscunque filij, occupata celeritate, tanquàm statim capiti superextensam iam mortem fugiendo, ad monasterium curritur,apertis foribus maturatur confugium. Sed reum suum diuina vltione ab introitu longè repulsum, validissimi statim quidam ignes corripiunt, ingeminatisque horribili cum stridore vocibus, Vror,vror,inquit, mater. Tumultuario clamore turba conflui, vltionis quidem testes impatientissimos fletus audientes, sed materialis ignis vestigium nullum considerantes. Manibus miserantium vt inferretur assumptus,rursus elabitur, & temperata vsione, iterùm totis membris in globum contrahitur. Strabat misera mulier, moriente filio solo affectu iam mater, nec aliud, quàm exequialia feminino iam cadaueri parabat. Contracta tamen membra interìm ad ianuas basilicæ compellit : ibi toros sęptem dies continuat, peccatum filij quodam cruciatu in se quodammodo vindicans, & ad erogandam misericordiam sacratissimum illud beati viri pectus crebra importuna oratione inquietans. Septima demùm die frequenti comitatu filius

Quid eius socio acciderit.

filius cum matre ingreditur: ibi inter Missarum solennia,Ecclesia teste,erigitur,& integræ sanitati reformatur. Extinguat etiam in nobis illicitos ardores, erigat supplices suos in virtutẽ,cuius meritum est,quòd ignis inuisibilis extinguitur,& contracta membra officio & vsui suo restituuntur.

Sub Missa sanatur.

De fure alio boues auferente. *Cap.* 15.

MInimum est,quod dicturus sum,pietati tamen conueniens, & in erigẽdo virtutum culmine bona pars materiæ. Persona officialis,quem mansionarium appellant, Eccleśię contiguam habens habitationem, pecore abundabat. Rapta opportunitate,nocturnus prędo boues eius præsumit & aufert.Homo penuria pecoris motus , primam in sanctum Dei statìm retorquet cum fide querimoniam : dehinc exaudibilem illum sepulcri locum adiens, damnum cum pietate, mœrorem cum misericordia talis patroni componit. Res iucunda, nec minùs mirabilis. Fur tota nocte fugam dum accelerat,magìs moram nectit, multo fatigationis suæ itinere frustrà consumpto,sano quodam errore impeditur. Volebat saltem,relicta rapina,latére,nec poterat: fugere,& efficacia deerat. Manè reddito, vterque prædo & præda ad fores ecclesiæ reperiuntur:iusto possessori pecus suum, authori miraculorum gratia redditur.

Fur diuinitùs detinetur, nè possit boues abigere.

Vt minister Episcopi, miro modo liberatus sit à meritis pœnis.

Cap. 16.

IIsdem ferè temporibus Rodegandus,sanctæ Metensis Ecclesiæ antistes,Pipini regis ex Landrada sorore nepos, & Gorziensis fundator cœnobij, in Sarchinio animarum exercebat Domino lucrum: vir, cui ad gradum tantæ dignitatis, gratia etiam accesserat magnæ sanctitatis. Fortè,plerunquè vt solet,puer officialis,neglecta re familiari,sancita sententia ad culpæ modum iussus erat pœnis plecti.Exponebatur tormento, & sub extenso verbere tremulus homo, solo metu reatús sui sufficientes satìs pœnas iam soluerat. Locus euadẽdi nullus, à misericordia tota spes remota erat. Tum verò, quantùm ad temporis illius necessitatem, timor & tormentum angustiæ satis consulunt: reus ille solubilis vinculi euadens nodum, ad misericordiam beati Trudonis facit confugium. Sequitur euestigiò minax tortor,& ira addente stimulum,temerario ausu inconsulta manus pietatis irrumpunt asylum. Prouocata maiestas, mirabili cum authoritate se exhibet, & delapso cælitùs igne accensis cereis, qui sacro adstabat altari,totos persecutores meru sternit.Adspiciebat miser misericordiam pro se extensam,& diuinæ pugnæ spectator ociosus,versa vice minacibus suis miseretur.Ira in pietatem transit,minæ in preces mutantur.Episcopus ipse in testimonium miraculi euocatus,sicut audiuit, ità & vidit in ciuitate Domini virtutum: & quod in se erat, puero culpam donans,malè præsumptum suorum in domum Domini introitum castigat: de reliquo seipsum sub tam defensibili tutela humiliat.

Rodegãdus Metẽsis Episcop⁹, & fundator Gorziẽsis cœnobij.

Illustre miraculum.

De thesauro Ecclesiæ sublato.

Cap. 17.

ADhanc operum Domini iucundam relationem accrescunt & alia, tristi licèt principio,vtpotè de rerum Ecclesiasticarum damno,circa vltimam tamen sui clausulam, non minùs læta ex tanti prouisoris beneficio. Tempore enim quo Pipinus, qui fuit Caroli, † apud Francos honestè agebat in sceptris, monasterium sanctissimi patris à latronibus violatum, & thesaurus talimodo exindè est sublatus. Adalbertus quidam latronum peritus, & inter id genus hominum quasi primipilaris,peregrinum simulans,& habitu velans iniquitatem,quorundam qui sepulcrum beati virìbant salutatum,velutì qui votum haberet,adhæsit contubernio. Aduenienti,ex more monasterij à fratribus occurritur, præmissa oratione, xenodochio inducitur. Posita aqua,pedes lauant, cibos offerunt, refrigeria commutant in melius. Interìm & ille conceptę suæ malitiæ strenuus prouisor, opportunitatem quærere,accessus faciles rimari, omnia prorsùs curioso oculo metiri. Nox reddita, in somnos trahit;cæteris labori quietẽ soluentibus,iniquus vigil mali pernox opportunitatẽ capit.

† deest, filius vel pater.

Fene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacrilegiũ apud S. Trudonem perpetratur.

Fenestra erat inconsultiùs proeliuis, solotenùs in gyrum erecta, clausura parùm prouidè munita, & occasioni habilis, Hãc sacrilegus hospes irrepit, & temeratis sacris, prędam facit: regum donaria & potestatum seculi in omne æuum memorialem largitionem, insimul corrasam præsumit, & fugam facit. Partim statim malè comparato summ ptui diuidit, partim auarus possessor latebrosæ foueæ credit. Latet interim scelerat author, & damnoso hospite, quæstio vbicunquè mota nihil proficit, assumptus quærent tium labor inuanùm perit. Reditur ad singulare illud confugium defatigatis hominum studijs: beato Trudoni propriam committunt iniuriam, negocium iniungunt. Et quia necesse est reuelari operta, & occulta sciri, quodam mirabili diuinitatis consilio, quod diù iam erat absconsum, in palàm redit tali modo.

Vt depræhensus sit eius sacrilegij reus.

Cap. 18.

HAbebat prophanator ille consanguineum, qui religione ductus, cum alio interante, vt orarent, ibat Sarchinium. Qui cùm longè porrecto intuitu monasterium iam conspicarentur, ex familiari collocutione homo ille conuiator, Ego, inquit, nouj, quis damnoso introitu Ecclesiam illam violauerit, & abstrac to thesauro, adhuc occultus latet. Fauente illo, & protracta sodali confabulatione, superuenientibus noctis tenebris, vico succedunt, hospitio participant. Manè redditoitet ingressi, ex occasione aliqua aleam contentionis subeunt. Multiplicata lite, additoad querelam stimulo, furis ille conscius armaturam præsumit, & contra minùs validum conuiatorem suum, parùm consultè insurgit. Ille, cui potissimùm in fuga præsidium pta celeritate ad monasterium præcurrit, & effuso rumultuario planctu, euocata mititudine, Vlciscimini, ait, ó viri, in mea iniuria vestri quoquè damni occasionem. Hic meus enim persecutor, violatoris huius Ecclesiæ conscius. nam & consanguineus ejus est: Exceptus statim iniuriosus homo, negat interrogatus: addictus verberi, faretur tandem, & Adelbertum furti reum prodit. Qui repertus, & tormentis exhibitus, adiudicatus interijt. Ex industria tam religiosi principis, thesaurus vbicunquè diuisus aut dilatus, egressa à sacris legibus authoritate, recipitur, & Ecclesiæ reformatur. Præterea pars, quæ auaris terrę finibus erat absondita, pastores dum ex cura gregis in pascuabus occupantur, insperatè ostenditur, & exintegrò recollecta, dominis reconsignatur. Si hanc ergò affectui suorum misertus benignus pater, in exteriori substantia exhibuit prouidentiam, quantam putatis de animarum longè incomparabiliori thesauro adhiberi diligentiam?

Proditur tãdem sacrilegus, & laqueo necatur.

De quadam contracta, sub sacrificio sanata.

Cap. 19.

EX annua in orbem reuolutione, festiua beatissimi Trudonis imminebat dies, & frequens populi fidelis conuentus ad pij patroni confluebat memoriam. Quia enim quis occuparetur alia studiosiori occasione, cùm omni eum fide peterent nusquàm se præsentiùs infunderet stillicidium diuinæ misericordiæ? Ad hanc festiuam inuitationem, mulier comparato aliorum solatio, inter manus portantium inuehitur: cui ad graue illud pondus senij, paralysis quoquè importuna accreuerat, & conglobatam hominis materiam, in informem quendam nodum cõtraxerat. Totus, quicunque esset ille motus, ab alio magis, quàm à seipso expectabatur, nec minimento sustenaculo pigra massa viuere putabatur. Illata ad propitiatorium, appendit singultus, solam motabilem lingulam cum fide ad ingerendam maiestati quandam vim sufficere reputans. Interea in hora sancti sacrificij, quandò immortalia illa tractantur, & medi-

Contracta sanatur.

antibus Angelis humana cęlestibus reconciliantur, importunę preci ab ipso misericordiæ solio salus reportabatur: nodositas tota dissoluitur, contractura distenditur, & facilimo fœmina plus quàm seipsam portare sufficit. * Grauatur alienum solatium, & facilitas quadam motabilis, congregatæ multitudini festiuam diem egregiè lętiorem reddit.

for. * Gratulatur.

De contracto & cæco curatis.

Cap. 20.

DVO

DVO quidam longa damnati dissimilitudine, eximaginationis suæ inconuenientiam, ad hanc artificialis medicinæ manũ veniunt reformare. Alterum enim emortua neruorum fila in claudum contraxerant, alterũ pupilla ęgrotante, ab ipso natiuo lucis introitu nox prævalens, perpetua cęcitate damnauerat. Quid potissimùm agerent, duo deformata naturæ ludibria non habebant. Exhaustis loculis, medico desperante, incommoda sua cum quotidiana morte componebant, eam solam tormenti finem expectabant. Audita fama, quæ in debilium recuperatione satìs superq; præbebat experimentum efficacis medicinæ, coguntur tanquàm de morte respirare, & quod natura inuiderat, ex beneficio pijssimi patris recuperare. Ordinatur huic vehiculum, illi vię ductor: & prȩcurrente spe, ad alteram, sed longè curabiliorem, Siloë piscinam: non vnus, sed duo simul procedunt. Mox ad quem tendunt, sibi adesse confessorem sentiunt, & quo vlteriùs procedunt, eo ampliùs viribus valent: Et sicut ignis feruore ampliùs calescit, quo vicinior quis accedit: ità dum monasterio appropiant, clementiùs ambo ægrotant. Vbi autem ad memoriam sancti ventum & oratum est, auro fidei vterq; quęsitas diù merces comparant: iste laxata neruorum nodositate, emortuum languoris senio femur in quandam nouæ infantię agilitatem mutatum stupet & gratulatur: ille restitutis in ictum morabilẽ palpebris, pupilla reuiuiscente oculo donatus, lucem haurit, & quæ auditu priùs didicerat, lęta visibilitate meliùs incipit cognoscere. Homines non obscuro loco nati & alti, suî notitiam non minimam iucundatę plebi fidem de recuperata sospitate adstruunt, & in laudem Domini vna vox omnium sonat.

Eximaginationẽ, atq; deformati onem.

Cęcus & claudus curantur.

Ioan. 9.

Author se excusat, quòd non possit sufficere commemorandis omnibus.

Cap. 21.

NE expectes à me Lector, vt omnia, quæ vel fidelis nobis reliquit antiquitas, vel quę ipsi oculis nostris vidimus, virtutum sanctissimi huius patroni nostri, explicare velim, aut valeam: ad quorum inæstimabilem multitudinem enumerandam, & Tulliani eloquij fluenta siccarentur, & contortæ vibratęq; Demosthenis sententiæ tardiùs languidiusque ferrentur. Hoc pace sanctorum omnium dixerim, quòd nunquàm præsentius cęlestis medicinæ stillicidium vsquàm se effuderit, hęc facilior vbiubi ad diuinum propitiatorij pulsanti peccatori introitus patuerit. Hauerunt certè aliquid nostra tempora omnibus retrò seculis inexpertum, cùm singulis penè diebus (rem toti orbi compertam loquor) plerunq; triceni aut quadrageni, interdùm etiam centeni, ab hac medicinali tumba, secundùm incõmodorum qualitatem, recuperatę sospitatis beneficia reportarẽt. Plus est, quod meeũ tota testabitur prouincia, pleriq; visa alongè beatissimi patris ecclesia, antequàm peterẽt, accipiebant, & solo affectu, lõgo adhuc terrarũ remoti spatio, fide ramẽ propè erant, & medijs agris tota resdẽs languentiũ multitudo, ibi orabãt, ibi statìm impetrabãr. Et nè de mortuo nõ sufficiato quis calũnietur, quãuis & in hãc quoq; partẽ, quotiès ratio postulâsset, sufficiẽs ei gratia non defuerit, meipsum hęc scribentem (optimus ipse, quem loquor, mihi testis adest) de ipsa, quam calcare intraueram, mortis porta retraxit. Languor ad extremũ per traxerat, paratis exequialibus, iam funus efflabam animam, cùm subitò à circunstantibus inclamatus sanctus Trudo adfuit, & efficaci illa sua potentia suscitatum interim distulit. Sed quanti est cadauer redanimare, qui quotidiè de fœtenti vitiorum sepulcro, amoto desperationis durissimo lapide, innumeros non cessat clamosa compassione ad spiritualem vitam reuocare? Sunt qui in breui tabella terrarum depingunt situs, & ingentia naturæ corpora breuibus lineis quasi metiuntur. Sic in paruulo hoc libello cernas adumbrata, non expressa, maximarum & incomparabilium virtutũ eius insignia: de quo potissimùm hoc concluserim prędicamentum, quia quicquid volnit, cum DEO potuit. Cauendum igitur, & toto studio pertimescendum, nè indeficiens iste cęlestis paradisi fons, & viuentium aquarum semper manans purcus, à nobis negligatur, & cunctis, qui propè & longè sunt, bibentibus, hi quibus quotidie fluit, siriant: sanatisq; alijs, verta vice ęgrotent, qui totum medicum quasi possident. Loco enim patris & medici nobis vnicus omnium pater hunc suæ dilectionis perdonauit filium, sub quo & ineuitabilia humanę infantiæ corrigamus rudimenta, & languentis animæ recuperemus fidę subsidia. Si cõscientię lepra prurit animus, si cælum libero intuitu nõ respicit oculus,

Author huius historiæ à morte sẽ reuocatus ad vitam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si ad currendam mandatorum viam ſtupēs nos impedit neruus, ſi anaritia venarum ſita contrahit in manibus, ab hoc tali medico medelam ſola fide merebimur. Age ergò nunc pater pie, pater inclyte, compone cum iudicibus ſeculi cauſas noſtras, rerum damna perpetuis bonis remunera, incendia refrigerio auræ ſpiritualis commuta: grauem mortalitatis huius noſtræ exiliū, in æternam repatriationem transfer, vt per te ad ſpem vitæ redeamus, & quandoquè deſideratum ducem ad eam omnipotentis patris ſecuri ſubſequamur manſionem, vbi cum conciuibus Angelis gloriaris, & maieſtatis manifeſta contemplatione perfruaris. Quod rogatus cælorū ille arbiter nobis largiatur: cuius imperium in triplici perſonarum proprietate, & inſeparabili Deitatis vnitate omnipotentatūs ſui leges toto orbe diſponit, iura moderatur, eadem & incommutabilis exiſtens in ſecula ſeculorum, Amen.

De vera & viua fide dicit.

Author inuocat ſactā Trudonē.

DE TRANSLATIONE SS. TRVDONIS ET EVCHERII, SERMO EIVSDEM THEODORICI ABBATIS: *quæ quidem facta eſt 3. Idus Auguſti, ſed hic reponere libuit, vt maneat hiſtoria coniuncta.*

Lectio 1.

GLorioſum eſt hodierna die tractare de margaritis ſanctorum, & delectat intueri duas confeſſorum gemmas de theſauris cælorum. Quorum preciosa corporum tranſlatio, animarum noſtrarum facta eſt conſolatio: quia delectat filios patrum participari beneficio. Ipſi enim ex vitæ merito nobis à Deo patres conſtituti, nos ab eis filij per gratiam adoptati. Has autem margaritas de millibus electas, & precio proprij ſanguinis comparatas, omnipotens Imperator diademati ſuo inſeruit, ſibi ad congruum honorem, nobis ad perpetuam ſalutem. Quarum luminis ſplendorem cæcus ſi ſenſit, illuminatus receſſit: mortuus ſi tetigit, reuixit: claudus ſi tractauit, curſum recepit. Neque enim aliæ iaſpides diadema debuerunt ornare tanti Imperatoris, quàm tales, quæ naſcentibus vbiquè incommodis ſe opponerent virtute medicinalis ſplendoris. Ha-

Sanctorum reliquiæ ſũt preciosæ.

rum pars preciosior, id eſt, ſpiritus cęlo recepti, fragmenta mortalitatis ſuæ nobis reliquerunt, oſſa ſcilicet & cineres ſuos, omni terrarum ſupellectile multò preciosiores: egere poſſit filiorum neceſſitas, quę in manibus habet talium & tantorum patrum exuiales diuitias.

Lectio 2.

Iſti etenim, iſti, inquam, ſunt inclyti propugnatores tui, ô redempta Chriſti cruore Eccleſia: iſti ſtant pro filijs tuis, nè eos barathro oris abſorbeant toto aëre vagantes corporum inuaſores, & animarum iniqui corruptores. Quandò enim per te armatis igni & dolo reſiſteres aduerſarijs, quæ in propria carne imperium ægrè agis? Sed emeriti teſtes Chriſti, Angelorum ciues, immò conſules pro meritis creati, etiam nunc iniquitatis ſatellites per te expugnant, quos per ſe vicerunt. Hi reos Deo conciliant, orbem portant, tartara ſpoliant, vt Angelorum numerum expleant, & ſupernæ Hieruſalē munitionis de viuis & quadrata ſoliditate politis lapidibus extruant. Hanc enim efficacem potentiam exercitus ille Domini Sabaoth, alij proprij ſanguinis precio mercati ſunt, alij mundicia cordis, ſine qua nemo Deum videt, promeruerunt: quos quadam æqualitate pares facit in ſupernæ manſionis domo æqualis pro omnibus Chriſti paſſio, & demum latere profuſi ſanguinis & aquæ commixtio.

Sancti quid præſtēt nobis.

Lectio 3.

Apoc. 7.

Hinc eſt, quod Petrus & Paulus dominam orbis Romam coronant effuſo ſanguine, Iohannes myſteriorū Dei aquila, & præ cæteris poſſeſſor Chriſti pectoris, Epheſum ſuo ſanguine ſanctificat, ſolo ſomno pacis & carnis, incorruptione. Sic vnius ſuperni capitis innumerabilia membra ſuis in locis inæſtimabili modo mortem Chriſti quotidiè nobis annunciant, & alij in ara, alij ſub ara clamant: omnes autem ſub throno Dei, conſortia & numerum fratrum ſuorum, tempore adhuc modico expectant. Alij igitur ſanguine rubent paſſionis, alij aqua candent confeſſionis: quatenus terrenę quoquè huius Eccleſię ſanctiſſimus paradiſus, purpuream roſarum ſuarum ſpeciem nobis proferat, & pulchrè candentem liliorum fragrantiam non dehabeat. Ex huius paradiſi fragrantiſſimo odore, odore, inquam, ſicut agri pleni, cui benedixit Dominus, hæc duo peregrina candoris lilia, quorum hodiè tranſlationem colimus, Trudonem & Eucherium cęleſtis

nobis permiſit munificentia: quorum verna fragrantia non deficiet, viriditatis gratia non marceſcet, eò quòd pro vitæ admirabilis puritate flori ſint illi incorporati, quē virga de radice Ieſſe nulla alia, quàm ſancti ſpiritūs, generauit infuſione. Eſa. 11.

Quorum alterum, id eſt, beatiſſimum Trudonem, vel hoc ſolo germine nulli terrarum inferior, de nobiliſſimorum regum radice edidit Haſbania, & longa carnis & ſpiritūs colluctatione, peregrinatione probatum, ſcientia ornatum, ſacerdotio infulatum, miraculis toti orbi manifeſtatum, victorem demùm eius ſpiritum cęlo deſtinauit, & mortale illud carnis eius indumentum in perpetuam ſuī munitionem & ornamētum Eccleſiæ huic committens, vſque in diem Domini ſibi reſeruauit. Alterum, id eſt, venerabilem Eucherium, Franciæ decus & corona vrbium Aurelia generauit, & multiplici virtutum dote vſque in pontificem exaltauit. Qui probatus iam miles, Chriſti communicans paſſionibus, pro Eccleſiarū religione tuenda, optima armatus innocentia, cùm Carolum magni Pipini filium, qui Martellus appellatus eſt, de irreligioſitate imperteritè argueret, in exemplum patientiæ, & probatæ fidei teſtimonium, velut Pathmos ille Iohānes, exilio ſpōtè relegatus eſt. Qui duci cuidam Roberto commiſſus, mirum in modum Aegyptiam domum quidam Ioſeph illuſtrauit, & frequenti miraculorum gratia à Domino clarificatus, de exilio ad patriam, non terrenæ huius peregrinationis, ſed ſupernę ciuitatis aſſumptus, in huius eccleſiæ gremio, perpetuæ pacis ſomno & hæreditate eſt ſepultus.

Lect. 4. S. Trudo ſtirperegia ortus.

S. Eucherii à quo in exiliū relegati

Apoc. 1. Gen. 39.

Hi ſunt duo viri miſericordiæ, quorum iuſtitię obliuionem non acceperunt, cęlorum margaritę, ſuperni diadematis gemmæ, terrarum immarceſcibilis flos: quorum animas ſicut ex indiuiſa charitate omnipotens remunerator in vna compoſuit cæleſti requie, ità & corpora commendauit in gremio vnius eccleſiæ, in diem illam ſibi recōſignanda, & abundantiſſima immortalitatis ſtola induenda. Quorum hodiè glorioſa memoria, quæ de libro dextræ Dei nunquàm excidit, cælos lætitia ornat, orbis terrę huius ſupplices ſpe & miſericordia donat: ſpe ſcilicet, nè diffidamus: miſericordia, vt preſumamus. Has duas ſuperni ędificij admirabiles columnas, cæli cacumen altitudine penetrantes, quicunq; Iſraël eſſe volumus, irreuerberato mentis oculo contemplantes ſequamur: quatenūs noctium noſtrarum aduerſitates, ignis ſui ſplendore depellant, & dierū proſperitates nubis ſuę blandimento componant. Acceperunt enim etiam ipſi ex beneficio ſui Imperatoris, non cum Moyſe, ſed cū Ieſu ducatū Iſraëlitici ſui populi. Lex enim, ait Apoſtolus, ad perfectum neminem perduxit, donèc is, cui repoſitum erat, veniret, & per ſe ſuosque orbis terræ principes Chriſtianum exercitum ad veram repromiſſionis terram induceret. Cuius terræ promiſſione conſolatus Pſalmiſta, Credo, ait, videre bona Domini in terra viuentium.

Lect. 5.

Apoc. 14.

Heb. 7.

Pſal. 26.

Horum igitur ducatu quicunque fruuntur, iacturam de Amalech non patiuntur: nec cadit coram hoſtibus, quiſquis ſub his pugnat victoribus. Qui & ipſi quondàm ſub ſignis fidei militantes, in die certaminis ſui imitabilia nobis reliquère ſuæ militiæ monimenta: cum ipſo iniquorum omnium capite nihil minùs glorioſè dimicantes, quàm ſi habuiſſent Decios & Nerones. Egregiam nanque quandam viciſſitudinem mortuo pro ſe Domino rependerunt, qui ceſſante perſecutore, & ſub titulo Chriſtianæ profeſſionis deſignato iam orbe, ne tamen ſine pugna eſſent, aliam legem in membris ſuis repugnantem expugnauerunt, carnem ſuam & concupiſcentias ſeculi quotidiano martyrio crucifixerunt, ipſumque ſuperbiæ gigantem, cælis bella minitantem diabolum cum omnibus copijs ſuis, miræ conſtantiæ pede conculcauerunt. Et nunc victoria potiti, immortalitatis lauro coronati, Agnum Dei ſine macula ſequuntur quocunquè ierit. Virgines enim ſunt, & veſtimenta ſua non coinquinauerunt: quia præter ineuitabilia, & ſine quibus vita hæc non ducitur, nullis contagiis nuptialem ſuam veſtem fuſcauerūt. Securi agūt ſui, ſolita illa ſua pietate de nobis adhuc ſunt ſolicitī, nobis manum porrigunt, & ad beatitudinis ſuæ inuitant præmium. Quis autem dubitet ſub talibus patronis confidere? quis ſequi cunctetur, quò præceſſerunt ſpes noſtræ? Hos quippe gratuita clementia ſua nobis omnipotens Deus defenſores ordinauit: horum nos membris, ſuper aurum & topazion preciosis, mirificè ditauit. Niſi nos multùm abijcimus, ſemper nobis eos præſentes ſperare debemus, maximè in die huius ſolennitatis & lętitiæ. Sed eiuſmodi lætitiæ? hominum, an Angelorum? Vt fidenter loquar, & hominum, & Angelorum: quia & illi de quotidiano conciuium ſuorum gratulantur contubernio, & nos non

Pugnæ & certamina Sanctorum.

Sancti de nobis ſolicīti vt ſint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

modicè hilares reddit hodierna gloriæ noſtræ, margaritarum Dei precioſa tranſlatio.

Lect. 7. Digna igitur, fratres mei, laude hanc diem ſacremus, & prono vtriuſque hominis obſequio honoremus. Egregium nobis ſit, Angelorum participari officio. Neq; enim ſola hominum manu & obſequio, quam hodiè recolimus, adminiſtrata eſt feſtiuitas. Ad-

Angeli ſanctorũ reliquias honorificè adſunt. fuerunt vtiquè inuiſibiles cæleſtium ſpirituum poteſtates, & concinium ſuorum præcioſiſſimas exuuias: oſſa illa loquor, quæ mundum debellauerũt, venerabiliter excipientes, in ſuæ requietionis locum digna cum reuerentia tranſtulerunt. Vndè enim rogata totos cælos reſeraſſet, ſummæ maieſtatis potentia? Et nunc Angelis ſuper his cælitibus aulę ſenatoribus tota alacritate gratulantibus, gaudia noſtra, quantùm poſſumus, conferamus: immò gaudia eorum geminare ambiamus, & de peccatorum noſtrorum tumulis reſurgendo, in vitę locum transferamur. Tũc etenim de morte reſurgimus, & Angelis feſtiua gaudia cumulamus, cùm Deum exquirimus, & formam vitę noſtræ ex ſpeculo ſupernæ imaginis corrigimus. Hanc autem feſtiuitatem Deus à nobis exigit, quę nec torpore relaxet, nec illicitis negocijs implicet: ſed tota ex ſuperni deſiderio

Pſal. 65. amoris pendeat, & holocauſta medullata diuino altari offerat. Quiſquis enim bonum opus agit, ſed omnipotentis Dei amore & deſiderio ardere neſcit, holocauſtum quidem habet, ſed medullam in holocauſto non habet. Qui vero bona operatur, & viſioni creatoris ſui inhiat, ſeque ipſum ex amore, quo accenditur, in fletibus mactat, profectò holocauſta modullata Domino libat.

Lect. 8. Pſal. 117. Vndè rursùs per familiare ſuum organum idem ſpiritusſanctus, Cõſtituite, ait, diem ſolennem in condenſis vſque ad cornu altaris. Solennem nanq; Domino diem conſtituit, qui ſquis ſe in eius deſiderio affligit. Qui nimirùm ſolennitatis dies vſque ad cornu altaris tendi præcipitur: quia tandiù neceſsè eſt, vt quiſq; ſe afficiat, quoúſq; ad ſuperni ſacrificij altitudinem, id eſt, ad æterna gaudia pertingat. Hanc perpetuę ſolennitatis diem hîc inchoant, & ibi perficiunt, quicunq; caſtigato huius humanæ infirmitatis luto, hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem ſe exhibent: ſuperquos Deus vol-

Rom. 12. Pſal. 4. tús ſui lumen ſignauit, & annuli ſui formam impreſſit. De quo admirabili ſignaculo

Cant. 8. ſanctę Eccleſiæ à ſponſo ſuo dicitur: Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, Sponſus enim in ſignaculum ponitur, quandò fidei eius myſterium in cuſtodia internæ cogitationis imprimitur: vt ille infidelis ſeruus, nimirùm noſter aduerſarius, cùm ſignata fide corda noſtra conſiderat, tentando ea irrumpere non præſumat. Hoc igitur ſignaculum, fratres mei, à Domino poſtulemus, in amoris eius deſiderio noſmetipſos hoſtiam ſacrificemus. Labilem & prętereuntem mundi huius figuram declinemus, ad cæleſtem patriam toto deſiderio anhelemus. Sancti iſti, quorum hodiè tranſlationem celebramus, nisi florentem mundum calcauiſſent, nequaquàm flos in conſpectu DEI facti fuiſſent.

Eſa. 11. Et nunc cum conciuibus Angelis, & cæleſtis aulę ſenatoribus quanta, putatis, veneratione, quorum oſſa mortua flos ille natus de Virgine, tanta reſperſit frągrantia & dulcedine? Quorum obtentu idem Deus & creator omnium ſic nobis tribuat bona actionis flores inchoare, vt ad fructũ honoris & honeſtatis mereamur peruenire. Plenæ eorum plenæ odoramentis in reconciliationem noſtram accędantur, quatenus odoratus Dominus placabile eorum ſacrificium, gratiæ ſuæ nobis indulgeat beneficium: Qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Tranſlationem hanc quidam factam annotârunt, Anno ſalutis octingentesimo octogeſimoprimo, aut circitèr, cùm Nortmannorum reges Godefridus & Sigefridus Traiectum, Leodium, Tungros, Coloniam Agrippinam, Bonnam, Aquiſgranum & palatium, Monaſterium quoq; S. Trudonis, Stabulenſe, Malmundarienſe, Prumienſe, multaque alia loca inflammârunt. Vide prętereà Chronicon Sigeberti Anno Domini 882.

De ſancto Chryſogono videat Lector infrà Hiſtoriam S. Anaſtaſiæ, die 25. Decembris.

CER-

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS MERCVRII, AVTHORE SIMEONE *Metaphraſte.*

Mperante illo tempore Decio & Valeriano in magna vrbe Roma, ij communi decreto ſtatuerunt, vt omnes ſacrificarent & dijs libarent. Conuocato ergò toto Senatu, ei expoſuerunt, quę communi conſenſu à ſe decreta fuerant: & cùm eos inueniſſent ſuæ aſſentiri ſententiæ, magna affecti ſunt lætitia. Statim ergò literis imperatorijs cum ſubſcriptione Senatûs, iuſſerunt ea exponi, quæ communiter eis viſa fuerant, & proponi in Capitolio, quarum hoc eſt exemplum: Nouẽb. 24. vel 25. vt habet hiſtoria, niſi mendũ eſt librarij.

Imperatores triumphatores, victores, Auguſti, pij, Decius & Valerianus ſimul cum Senatu hæc cõmuni conſilio: Cùm deorum beneficia & munera didicerimus, & ſimul etiam fruamur victoria, quæ nobis ab ipſis data eſt aduerſùs inimicos: quinetiam aëris temperatione, & omne genus fructuum abundantia. Cùm eos ergò didicerimus eſſe benefactores, & ea ſuppeditare, quæ ſunt in commune vtilia: ea de cauſa vno decreto decernimus, vt omnis conditio liberorum & ſeruorum, militum & priuatorum, dijs expiantia offerant ſacrificia, procidentes & ſupplicantes. Si quis autem voluerit diuinum noſtrum iuſſum violare, qui communi ſententia eſt à nobis expoſitus, eum iubemus conjici in vincula: deindè varijs tormentis ſubijci. & ſi ſic quidem fuerit perſuaſus, non leues à nobis honores conſequetur. Sin autem contradixerit, poſt multa tormenta, enſe ſubibit ſupplicium: aut in maris profundum iacietur: aut auibus & canibus dabitur deuorandus: præcipue verò, ſi fuerint inuenti aliqui ex religione Chriſtianorum. Qui autem diuinis noſtris decretis obedierint, maximos honores & dona conſequentur. Valete feliciſſimè.

Propoſito ergò edicto imperatorio, conturbata fuit tota ciuitas, quòd in tota ciuitate fuiſſet propoſitum impium hoc edictum. Accidit autem, vt cùm illo tempore bellum fuiſſet à barbaris motum aduerſùs Romanos, pararent Imperatores ſuum exercitum, vt acie cum eis confligerent, iubentes numeris militum, qui erãt in omnibus ciuitatibus, vt venirent in auxilium. Ex ijs autem, qui ab vnaquaque ciuitate & regione veniebant ad hunc belli apparatum, venit etiam legio eorum, qui dicebantur Martenſes, qui ſunt ſub prima Armenia, ſub tribuno nomine Saturnino. Egrediente autem ad bellum Decio, degebat Romæ Valerianus. Commiſſo verò inter Romanos & barbaros prælio, durauit conflictus longo tempore. Permanẽtibus autem ijs in illa congreſſione, apparuit viſio cuidam ex legione Martenſium, qui ſunt ſub prima Armenia, nomine Mercurio: apparuit, inquam, vir quidam ingentis magnitudinis, indutus albis veſtibus, in dextera manu tenens rhõpheam, & ei dicens: Nè timeas, nec formides: Sũ enim miſſus, vt tibi opem feram, & te reddam victorem. Accipe ergò hanc rhõpheam, & irrue in barbaros: & cùm víceris, nè obliuiſcaris Domini Dei tui. Ille autem, vt qui à ſe diſceſſiſſet, exiſtimabat eſſe vnum ex principibus Imperatoris. Quam cùm accepiſſet, & ſe inuaſiſſet, impetum fecit in barbaros: ijſq; fractis, eorum regem occidit, & multos alios, adeò vt defeſſum eſſet ei brachium, & ex ſanguine eius manu adhæreret rhomphea. Sicque fuſi & fugati ſunt barbari à Romanis.

Legio Martenſium.

Viſio offertur Mercurio militi.

Tunc Decius cùm reſciuiſſet ſingulare eius certamen, eum accerſitum donauit dignitate ductoris exercitûs, conſtituens vt præeſſet caſtris: & arbitratus Decius ſe deorum prouidentia à bello fuiſſe ſuperiorem, valdè lętabatur: & cùm militibus multum erogâſſet pecuniæ, vnumquenque miſit in locum ſuum: ipſe autem ingrediens vnam quanque ciuitatem, magna faciebat conuiuia, Romam proficiſcens. Vna autem nocte cùm dormiret dux exercitûs, ad eum accedit Angelus in prima, in qua apparuerat, figura: & puncto eius latere, cum excitauit. Ille verò cùm eum vidiſſet, timore affectus, mansit mutus. Dicit ei Angelus: Mercuri, memento quid tibi dixerim in conflictu prælij: vide nè obliuiſcaris DOMINI DEI tui. Oportet enim te pro ipſo certare legitimè, & coronam victoriæ accipere in glorioſo regno cum ſanctis omnibus. Hæc cùm

Mercurius cęlitis hoſtibus fit dux exercitûs.

Iterùm Angelus ei apparet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixisset, euanuit Angelus. Ille autem cùm ad se redijsset, & esset recordatus, DEO egit gratias. Sciebat enim à maioribus fidem Christianorum. Nam pater eius Gordianus, cùm esset primicerius eius legionis, sæpè dicebat: Beatus est, qui regi cælesti militat, ei enim donat regnum cælorum. Ille enim Rex verbo omnia est fabricatus: & ille est, qui
Rom. 4. est viuos & mortuos iudicaturus, & vnicuique redditurus secundùm sua opera. Cùm ad se ergò redijsset, & patris verborum meminisset, & considerâsset visionem, quæ sibi apparuerat, compunctus à sancto spiritu, cœpit cum lachrymis confiteri & dicere: Heu mihi peccatori, quòd cùm essem ramus germinantis arboris, exaruì non habens radicem Dei cognitionis.

Dum ipse autem hæc diceret, missus est ab Imperatore sílētiarius cum plurimis aliis, vt eum vocarent ad Imperatorem. Cùm is verò se excusâsset, Imperator distulit concilium. Die autem sequēti eum rursùs accersit Imperator, vt veniret cum eo, quo par erat, honore. Cùm is autem accessisset, dimisso iam concilio, dicit ei Imperator: Eamus ad
Accusatur apud Decium. mul in templum Dianæ, & offeramus ei sacrificium. Sanctus verò se reprimens, iuit in suum Prætorium. Quidam autem ex proceribus eum accusat apud Imperatorem, dicens: Pie triumphator & victor, à dijs probate, vt administres imperium, dignare placidè me audire. Qui à vestra imperatoria est honoratus dextera, & cui gloria fuit tributa à vestro imperio, quod res Romanorum placidè & tranquillè administrat, is non fuit nobiscum in templo magnę Dianæ, sacrificium oblaturus pro vestra potentia. Dixit Imperator: Quis hic est? Dixit Catulus consularis: Mercurius, quem magni fecistis & ornâstis diuersis dignitatibus. Is alios quoquè euertit, nè deos colant: exitum autem vo-
Decius ei nō credit. bis ostendet eius ad vos responsio. Dixit Decius: Aliqua fortasse in eum morus inuidia, hæc in eum locutus es: sed te non audiam, nisì eo præsente vera cognouero. fide autem digniores iudicabo testimonij oculos, quàm aures. Tace ergò, & cum eo nullum verbum loquere: & si calumniandi quidem animo vsus in eum hæc dixeris, non leue dabis supplicium. Sin autem vera apparuerint ea, quæ à te dicta sunt, à me honores & dona consequéris, vt qui beneuolum in deos & in nos animum ostenderis. Imperator autem iussit eum venire cum eo, quo par erat, honore.

Cùm is autem accessisset, dixit ei Decius: Non ego te hac ornaui dignitate, te exercitûs ductorem constituens coram omnibus meis principibus, propterea quòd Deo voluntate à te victum fuerit prælium? Quomodò autem meum honorem nihili ducens,
Ephes. 4. accepisti modum quendam malignitatis, & vis meos honores nihili pendere, deos non adorans, sicut iam audiui ab aliquibus? Generosus autem Christi miles, cùm conueniens ei, quod dicit Apostolus, veterem exuisset hominem cum suis actionibus, induit nouum, qui est creatus secundùm Deum per baptismum, & confidenter ei dixit: A me tol-
Iob 1. le hunc tuum honorem. Ego enim non, vt arbitror, ad id vēni ex debito, qui barbatos in bello vicerim per Dominum meum Iesum Christum. Sed accipe quæ à te, vt dixisti, mihi data sunt. Nudus enim egressus sum ex vtero matris meæ, nudus etiam reuertar in illum mundum.

Constantia S. Mercurij. Cùm itaque exuisset lenam, & soluisset zonam, iecit ad pedes Imperatoris, clamans & dicens: Sum Christianus: audite omnes, sum Christianus. Decius autem simul & iracundiâ valdè percitus, & dicendi libertatem admiratus, eiusque pulchritudine & magnitudine obstupefactus, iussit eum conijci in custodiam, dicens: Hic homo non considerauit nec intellexit honorem. Sed si senserit probrum & ignominiam, puto fore, vt eum adjuuem
Tradit lęt in custodiā. traducam cogitationem. Cùm is autem abduceretur in custodiam, lętabatur martyr, & exultabat, Deum laudans & gloriam ei tribuens. Nocte autem illa Angelus Domini ei
Angelus eū confirmat. apparet, dicens: Confide Mercuri, & nè timeas. Crede in Dominū, quē es confessus. Ipse enim potest te redimere ex omni afflictione. Visione aūt Angeli valdè fuit cōfirmatus.

Die verò sequenti cùm præsedisset Imperator in tribunali, iussit eum sisti, & dicit ei: Hic honor te decet propter tuum pessimum animū. Dixit martyr: Me decet hic honor, accepisti enim ea, quæ prætereunt: pro ijs autem accipiam, quę permanēr in æternum. Dixit Imperator: Dic mihi genus tuum & patriam. Dixit Mercurius: Si vis scire genus meum & patriam, dicam tibi: Pater meus vocabatur Gordianus, Scythagenes: militabat verò in legione Martensium. Patria autem mea, ad quam propero, est Hierusalem, quæ est ciuitas Regis cælestis. Dixit autem Decius: Hoc'ne nomine vocatus es à parentibus, an in exercitu appellatus fuisti Mercurius? Dixit martyr:

Militię à tribuno vocatus sum Mercurius. Dixit Imperator: Cur non facis ficut iussum fuit omnibus hominibus, & deos adoras, priorem tuum honorem recipiens? māuis'ne mori in tormentis? Dic citò, sciens te esse vocatum propterea. Dixit Mercurius: Ego, vt dixisti, ideò vēni, vt te vincerem, & diabolum omnis vitij inuētorem: & coronam victoriæ accipiam ab agonotheta Iesu Christo Domino meo. Noli ergò tardare nec differre: sed in me imple, quę tibi veniunt in mentem. Habeo enim loricam fidei & clypeum, per quæ vincam omnem inuentionem, quæ aduersùs me excogitata & mota fuerit.

Tunc dixit Imperator ira plenus: Quoniam dicis te habere loricam fidei & clypeum, iubeo te nudum extendi ad quatuor palos, & sublimem tolli à terra. Cùm hoc autem Extenditur ad quatuor palos. factum esset, dicit Imperator: Vbì sunt arma tua bellica? Per Iouem maximum deorum valdè fuisti extensus. Sanctus autem Mercurius in cælum adspiciēs, dixit: Domine Iesu Christe, fer opem seruo tuo. Rursùs iussit Imperator acuto gladio scindi eius corpus, & Corpus ei gladio scinditur. postea ignem substerni, vt ipse paulatim vreretur. Sanguinis autem multitudine rogus fuit extinctus. Sanctus verò forti & generoso animo ferebat hoc tormentum. Decius autem iussit eum solui, nè citus moreretur, & in quadam obscura domo tutò includi. Eum itaque portantes, proiecerunt in domunculam, quæ paruam habebat respirationē, existimantes fore vt paulopòst moreretur. Illa autem nocte ei apparet angelus Domini, di- Angelus eū cens: Pax tibi, generose athleta: & cum reddidit sanum, curans vulnera eius corporis, sanat. adeò vt surgeret, & gloriam redderet Deo, qui ei apparuerat.

Rursùs ergò Decius iussit eum sisti: & cùm eum vidisset, dixit: Qui mortuus fuit à nobis ablatus, quomodò nunc per se ambulat? fortè nec vibicem quidem habet in suo corpore. Iussit autem satellitibus, vt viderent. Illi verò ei dicunt: Per diuinissimam tuam pietatem, corpus habet adeò delicatum, & omni macula vacuum, perindè acsi ne fuisset quidem tactum. Dixit Decius: Est omninò dicturus, Christus meus me curauit. Neminē introduxistis, qui eum curaret in custodia? Illi autem ei dixerunt: Per vestram potentiā, quæ regit vniuersum orbem terrę, nemo eum ne adspexit quidem. putabamus enim eum esse moriturum. Quomodò autem sanus & valēs nunc assistat, nescimus. Dixit Imperator: Videte artem magicam Christianorum. Qui herì quidem putabatur esse mortuus, hodiè adstat sanus. Iratus itaque dixit ei: Quis te curauit? dic cum veritate. Nam sine prēstigijs & arte magica non puto te fuisse curatum. Dixit sanctus Mercurius: Sicut priùs dixisti nolens, Dominus noster Iesus Christus, verus medicus animarum & corporum, ipse me curauit. Veneficos autem, & incantatores, & sortibus diuinantes simul cum ijs, qui adorant simulacra, abdicat, eosque vinculis ligatos, tradit igni gehennæ, propterea quod nō agnouerunt verū Deum, qui fecit ipsos. Dixit Imperator: Corpus tuum rursùs consumam supplicijs. Videamus autem, an te curet Christus tuus, quem confiteris. Dixit Mercurius: Credo in Dominum meum Iesum Christum, quòd quęcunque mihi Mat. 10. intuleris supplicia, non potes me iniuria afficere. Ipse enim dixit: Nolite timere eos, qui corpus occidunt: animam autem non possunt occidere: sed eum timete potiùs, qui potest animam & corpus perdere in gehenna: qui post mortē me rursùs suscitabit in terribili die iusti iudicij.

Cùm autē torqueretur & vreretur generosus Martyr, pro nidore suauis quidā odor Alia rursùs ei tormenta adhibentur aromatum manabat ex eius corpore. Cùm is verò fuisset cruciatus, & ne ingemuisset quidem, dixit Decius: Vbì est tuus medicus? Nunc veniat, & te curet. Dixisti enim, quòd etiam post mortem possit te suscitare. Dixit sanctus Mercurius: Fac, quod velis. Habes potestatem corporis mei, animæ autem Deus. Nam etsi corpus meū interierit, permanet anima mea, in quam non cadit interitus. Rursùs iubet Imperator eum suspendi præcipitem, & eius collo alligari grauissimum lapidem: vt à lapide suffocatus, citò moreretur. Immane supplicium fert generosè. Cùm autem Domini confirmatus martyr, longo tempore mansit in tormento. Cùm vidisset verò Decius eum forti & magno animo resistere tormentis, & nihil grauę eum tangere, iussit quidem lapidem deuolui ab eius collo: afferri autem flagellum æri alligatum, & cum tandiù flagellari, donèc eius sanguis solum impleret. Ille autem pla- Itēm alias pœnas. nè adamas, perstitit se fortiter gerens, & dicens: Ago tibi gratias Domine, quòd me pro tuo nomine dignatus sis flagris cædi.

Cùm aūt cognouisset Imperator eum esse planè immobilem, & persuaderi nō posse, vt à sua dimoueretur sententia, conuocato concilio, (properabat enim ire Romam) tulit in eum sententiam, dicens: Mercurium, qui deos nihilifecit, & venerandū decretum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostrę manſuetudinis nihili putauit,iubet pia nostra potentia duci in regionem Cappadocum,& ei caput amputari ad exemplum multorum. Nam quicunq; reſiſtit Imperatori,poſt multa tormenta ſubijcietur gladij ſupplicio. Cùm itaque eum accepiſſent ij,quibus fuerat mandatum,duxerunt animal,& portantes eum,impoſuerunt vinctum vtrinq; validè.erat enim corpus martyris admodùm diſſolutum. Et venientes in diuerſorium,eum ſensim deponentes,faciebant quieſcere.Sicq; cùm paucis diebus longum iter confeciſſent,venerunt Cæſaream. Ad eum autem accedens Dominus,dixit: Mercurij,adeſdum & quieſce.Curſum conſummâſti,fidem ſeruâſti, accipe coronam tuæ decertationis.Conſtitutum enim eſt,vt tu hîc conſummeris. Martyr autem Seruatoris viſione corroboratus,dicit ijs,qui erant cum ipſo: Facite quod vobis fuit imperatum, nihil cunctantes.Dominus autem,qui vocat omnes ad pœnitentiam, vos quoq; ſua gratia dignabitur.Nam cùm ſit diues,affatim donat bona ſua ijs, qui accedunt. Hæc cùm dixiſſet,caput fuit ei amputatum,conſummatusque fuit in confeſſione Seruatoris noſtri Dei.

Christus ei appâret.

Capite punitur.

Factum eſt autem, quod prȩter opinionem eſt, Dei miraculum menſis Nouembris viceſimoquinto: Poſt eius conſummationem factum eſt corpus martyris album ſicut nix,emittens ſuauem odorem vnguentorum & ſuffituum: & propter hoc ſignum multi facti ſunt Chriſtiani. Depoſuerunt autem ſanctum in loco inſigni, vbi fiunt multæ curationes ad gloriam Dei patris,& Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſimul cum ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum,Amen.

Insigne miraculum.

VITA SANCTI PORTIANI ABBATIS AVTHORE GREGORIO TVRONENSI

De vita Patrum, Cap.5.

24. Nouẽb.

VLTA omnipotens Deus ſuo dicatis nomine indulget,multamq; eiſdẽ pro fideli ſeruitio benignitatis opem compenſat,magna quidem ſe poſſicens reddituru in eo lo, ſed quæ accepturi ſunt, plerunq; declarans in ſeculo. Nam ſæpiùs de ſeruis liberos, de liberis efficit glorioſos, iuxta illud Pſalmographi dictum: Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem,vt collocet eũ cum principibus populi ſui. De hoc & Anna Helcanæ ait: Repleti priùs,pro pane ſe locauerunt, & famelici ſaturati ſunt. Ex hoc & ipſa Redemptoris noſtri genitrix virgo Maria dicebat: Depoſuit potentes de ſede,& exaltauit humiles.Sic & Dñs in Euãgelio ait: Erũt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Illicit ergò amore ſuo diuina miſericordia inopẽ, vt de paruis magnos ſtatuat,ac de infimis vnigeniti ſui faciat cohæredes.Prȩfecit enim de hac mundana egestate in cælo,quò ſcandere non potuit terrenum Imperiũ,vt accedat illuc ruſticus, quò accedere non meruit purpuratus.Sic nunc dicendum de B. Portiano Abbate, quem modò de onere mundani ſeruitij ẽruit,verumetiam magnis virtutibus ſublimauit, poſt motum & preſſuras ſeculi,in requie æterna conſtituit,locauitq; eum inter Angelorum choros,de quibus expulſus eſt dominus ille terrenus.

Pſal.112.

1.Reg.2.

Luc.1. Mat.20.

Beatiſſimus igitur Portianus ab ineunte ætate Deum quærere cæli ſemper etiam inter terrena ſeruitia conabatur. Hic enim ſeruus fertur fuiſſe cuiuſdam barbari.Is cùm plerunquè ad monaſterium cõfugeret, vt eum domino ſuo Abbas redderet executum, ad extremum fugientem aliquandò dominus eum de veſtigio ſequitur, & Abbatem calumniari cœpit,imputans quòd ipſe eũ ſeduceret,nè ſibi ſuus famulus deſeruiret.Cumq; de conſuetudine,vt eum redderet,calumniando Abbatem inſiſteret, dicit Abbas Portiano: Quid vis,vt faciam? Et ille: Redde,inquit, me excuſatum.Cumque excuſatus ſuiſſet, & dominus eius reducere eum domum vellet, ità cæcatus eſt, vt nullatenus poſſet cognoſcere. Cernens autem ſe grauibus doloribus affici, Abbatem rogat, dicens: Supplica,quæſo,pro me Dominum,& accipe hunc ſeruum ad eius cultum ſibi. Imponens, quę-

S. Portiani conditio.

queſo,manus tuas ſuper oculos eius. Cumq; ille refutaret, tandèm Abbatis deuictus precibus, ſuper oculos domini ſui ſignum beatæ Crucis impoſuit: ſtatimque diſrupta caligine,& ſedato dolore,priſtinæ redditus eſt ſanitati.

Signo Crucis eis illuminat cæcitatem herum ſuũ.

At verò exin beatus Portianus clericus factus,tanto virtutis cumulo eſt prælatus,vt decedente Abbate,ipſe ſuccederet. Qui fertur æſtiuo rempore,cùm ardor ſolis vi caloris ſui cuncta conſumeret,& etiam corpora,quæ robuſtiora potu ciboq; erant,æſtu defatigaret,in ieiunijs poſt perditum omnem ab ore humorem, ſalem æſtuans ruminâſſe. Ex quo iterùm aſſumpto liquore,arentes gingiuas parumpèr reficere quærens, quanq; palatum aridum humectaret, tamen maius tormentum addita corpori ſiti præſtabat. Sal enim,vt nulli occulitur,magis ardorem ſitis concitat,quàm extinguat.Sed hic,tribuente Domino,arcebatur ab eo.

Siti ſe cẽſat.

His diebus Theodoricus ingreſſus Aruernum terminum,omnia exterminabat, cuncta deuaſtabat.Cumq; in Arconenſis vici pratis conſtrametâſſet,antedictus ſenex ad occurſum eius properat,quasi pro populo rogaturus.Ingreſſusq; caſtra manè, rege adhuc in tentoriis dormiente,Siginaldi papilionem,qui tunc primus cum eo habebatur, aggreſſus eſt: & dum de hac captiuitate conqueritur,Siginaldus,vt ablutis aqua manibus merum dignaretur accipere deprecatur, dicens: Magnum mihi hodiè gaudium commodumque diuina pietas prȩſtat,ſi intra tẽtorij mei ſepta, facta oratione,potum dignaris accipere.Audierat enim famam ſanctitatis eius: idcircò & honorem ei pro Dei reuerentia impendebat. Qui ſe diuerſis modis excuſans,aſſerebat hoc non poſſe fieri,quia nec hora debita eſſet,nec regi dignum prȩbuiſſet occurſum,& quod his omnibus potius erat,necdùm ipſe Domino pſalmorum decãrationem debitam exoluiſſet. Sed his ſepoſitis,vi eum compulit,allatumq; vaſculum,quo potio tenebatur,rogat vt ſanctus,impoſita priùs manu,ſanctificaret. Qui eleuata dextera cùm ſignum Crucis impoſuiſſet, vaſculum ſcinditur medium, ac vinum, quod intrà tenebatur, cum immenſo ſerpente terræ diffunditur.Quod cernentes qui aderant,metu exterriti,ad pedes beati viri decidunt,lambunt veſtigia,oſculantur & plantas: mirantur omnes virtutem ſenis, mirantur & ſe ab iniqui anguis viru diuinitùs fuiſſe ſaluatos. Ad iſtud miraculum cõcurrit omnis exercitus,vallat multitudo omnis beatum virum, cupiens eius fimbrias manu tangere, ſi oſculo honorare non poterat.Et rex exilit de ſtratu ſuo, accurritque ad beati confeſſoris aduentum,illoque tacente,cunctos,quos repetebat,captiuos abſoluit, & reliquos deinceps,vt voluit,ſic tractauit. Duplex ibi beneficium, Domino cooperãte, largitum eſt. nam & illos à morte ẽruit,& hos à iugo captiuitatis exemit.

Nota tem memorabilem.

Nec prȩterire volui,quòd cum diabolus diuerſis machinis conatus illudere, cùm videret ſe nihil ei poſſe nocere, viſibilibus eum prȩlijs eſt aggreſſus. Nam nocte quadam dum ſe ſopori dediſſet,ſubitò expergefactus,vidit cellulam ſuam quaſi incẽdio concremari,exurgensque perterritus oſtium petijt. Quod cùm reſerare nequiret, in oratione proſternitur,ſignum ſalutare coram ſe,& circùm ſe faciens,ac protinùs phãtaſia flammarum,quæ apparuerat,euanuit, cognouitque hoc diaboli fuiſſe fallaciam. Id ſtatim reuelatum eſt beato Prothaſio,qui tunc apud Candidobrenſe monaſterium habebatur recluſus.Qui cum ſumma feſtinatione monachum ex cellula ſua ad fratrem dirigens, hortatus eſt,dicẽs: Oportet te,dilectiſſime frater,inſidijs diaboli reſiſtere viriliter,& nihil de eius doloſitate paueſcere: ſed omnia,quæ intulerit,oratione aſſidua,ac ſigno Crucis econtrà appoſito euincere,quia talibus ſemper tentationibus ſeruos Dei nititur expugnare.

Diabolus ei moleſtias exhibet.

Vi S.Crucis enecuat illa vir Dei.

Senuit autem vir beatus, & impleto boni operis curſu, migrauit ad DOMINVM.Cuius nunc tumulus ſepiùs diuinis glorificatur virtutibus.Hęc tantùm de ſancto viro cognouimus, non dijudicantes alios, qui maiora de eo cognouerunt,ſi voluẽrint aliqua in eius laudem conſcribere.

Migrat ad Dominum.

IN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

INVENTIO ET TRANSLATIO CLARISSIMI MARTYRIS S. GEREONIS, A RVDOLPHO *Abbate sancti Trudonis conscripta anno Domini* 1121. *aut circitèr.*

Nonebr. 24.

RVDOLPHVS gratia Dei id, quod est, omnibus sanctorum martyrum piè amplectentibus memoriam, sanctorũ martyrum consortiũ. Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo vicesimoprimo, turbatis iam antè per aliquot annos Ecclesia & regno sub Imperatore Henrico, cuius pater Henricus Leodij obijt: multi Episcoporum & Abbatum, & de omni ordine & gradu clerici & monachi expulsi à suis sedibus, hàc illacq; ferebãtur, propter communionem Imperatoris, quam vitabãt: quia excommunicauerat eum dominus Papa Calixtus II. secutus in eum sententias prædecessorum suorum Gelasij atq; Paschalis. Hac tempestate, eádemque de causa, eoque maximè, quia Friderici Leodiensium Episcopi electioni & consecrationi faueram, expulsus sum & ego de cœnobio beati Trudonis * Idus Aprilis, quarta feria Dominicæ resurrectionis, cùm in eo indignus præsedissem duodecim iam annos, & duos menses, & vt puto, dies quatuordecim. Susceptusque sum eodem anno misericorditer à domino Archiepiscopo Colonienſi Friderico, eiusdemque Ecclesiæ studio, & fratrum electione positus sum Abbas in cœnobio beati Pantaleonis extra muros ciuitatis octauo Idus Septembris, cùm iam vacâsset à quarto Calendas Ianuarij.

* Videt deesse numerus, aut certè Idibus legendum.

Nec multò pòst subsequentibus diebus, petente quodam Dei seruo & prædicatore magno Nortberto vnum de corporibus martyrum Thebæorum, qui iacent in monasterio sancti Gereonis: apertum est vnius eorum sepulcrum in eodem monasterio, iuxta medium pilarum ad meridianam plagam, præsentibus tota nocte ad vigilias & ad fodiendum religiosis clericis, & monachis, atque Abbatibus, cum omni obsequio & reuerentia atque deuotione. Inter quos & ego peccator mandatus adfui. Eleuato ergò superiori lapide de sarcophago, post octingentos & aliquot plures annos martyrij Thebæorum, inuentum est in eo corpus magnum, per scapulas amplũ, per pectus & brachia torosum, indutum chlamyde militari coloris purpurei: quę ampla vtrinq; vestis appẽdebat vsque subter genua eius quasi tribus digitis, genus pallæ non ignobilis. Super eam aliam habebat vestem breuiorem, ignotam quidem nobis nomine, sed cognitam filo serico, & colore nobilioris purpuræ. Subtùs ad carnem nihilominùs vestis serica, albi maximè coloris, sed tamen subrubea. Corpus totum intactum adhuc videbatur à mento, quod tantùm de capite supererat, vsque ad pedes, indissoluta adhuc superficie vestium, caligarum atque calceorum. Nam vt conijcere verius potuimus, sic casu pertranierat inter caput & mentum persecutoris gladius. Pars tantùm illa, vbi ventris mollities fuerat, aliquantulùm, modestè tamen subsederat: quam vestis subsecuta, indissoluta permanserat. Tali suppressione, pectus & ossa femorum videbantur magis turgere, supra pectus illius, signum Dominicæ Crucis inuentum est de aurifrigio factum, sicut conijcerari potuit, submicantibus adhuc in eo auri metalli scintillulis. Aurifrigij longitudo penè vnius pedis extiterat, latitudo vix vnius digiti.

Monasterium S. Gereonis, hodiè collegium Canonicorum.

Nota de inuẽto corpore.

Nota hoc de signo Crucis Dominicæ cõtra impios hostes illius

A genu eius vsque ad pedes, tibiæ ex directo & integro decenter compositæ, habentes adhuc caligas integras de palla, rotundis floribus ad modum oculorum caudæ pauonis circunquaquè distinctis. In ipsis subtalaribus iuncti sicut prima die, & talo sursùm erecti pedes adhuc continebantur: & quantùm ad superficiem vestis, nihil de toto corpore videri poterat, quod adhuc corruptum siue commotum esse quàm fuisset. Sub vestibus tamen, sicut postea exitus probauit, ipsa caro omnis prorsùs in cinerem resoluta fuerat cum ossibus, exceptis paucis de tergoribus: sed fauillæ superextantis incommota integritas, carnis quoquè tactum

tatem oculis admirantium figurabat. O quàm glorioſum erat, videre magnanimi militis Christi venustam formam, magnificeque vestitam, & quasi viuentis adhuc viribus plenam: cuius caput si sub simili corporis incorruptione adesset, dormire cum potiùs, quàm mortuum, crederes. Ad caput eius cæspes erat gramineus locatus, à capite vsq; ad cingulum, ab vtraque parte laterum, inter corpus eius & sarcophagum. Qui cæspes, immò qui cæspites (nam plures fuerant) sanguine toti adhuc erant, sicut perfusi in terra fuerant fluente sanguine martyris, quando percussus in terram cecidit.

Videres admirãda.

Sed & in aliorum trium martyrum sarcophagis, hac occasione apertis, eadem magnalia Dei vidimus. Pili herbarum in ipsis cæspitibus adhuc rigebant, sicci tamen, sed concreto sanguine integri & rubei tenebãtur. Testes mihi sunt ipsi martyres, quia propria, sed indigna, manu tenui, oculis propriis adspexi, & alijs videre porrexi, ipsi quoquè domino Episcopo assidenti, multumque præ gaudio & deuotione lachrymãti. O quãtum studium, quantus Christi amor, quanta deuotio fidelium tunc temporis Christianorum, qui in tanta persecutione nec ipsos sanguineos cæspites tollere neglexerunt. Quid moror? Ista nocturnis horis acta sunt, sub magna quidem religiosorum virorum & fletu & cantu. Manè facto, cùm res tam glorioſa & desiderabilis audita fuisset à ciuibus, & ostensa pluribus illorum, (nam apertum tantùm sarcophagum palla tantùm tegebatur) tota ciuitas statim infremuit, clamantes se mâlle mori, quàm tanto thesauro, tanto patrono priuari. Erant etiam inter eos, qui corpus inuentum, ipsum esse sanctum Gereonem dicebant, propter habitûs venustatem & corporis formositatem. Vndè maior & maior fiebat tumultus in populo, cõtradicebaturque ab omnibus domino Nortberto. Vix tandèm sedatus est tumultus, Præpositro sanctæ Marię Theodorico de Gradibus pulpitum ascendente, & populum mitigante, & quòd rei huius consilium esset differẽdum, promittente, vsque ad præsentiam domini Archiepiscopi. Tunc nihilominùs ad satisfaciendum populo, decretum est à maioribus, vt sepulcrum lapide superpositio clauderetur, considerata priùs diligenter integritate corporis à fidelibus, nè quid furto de eo tolleretur. Acta sunt hæc tertio Idus Octobris, anno supradicto Dominicæ incarnationis. Interea die & nocte vsque octauum Calendas Decembris cum magna deuotione & multo lumine sepulcrum custodiebatur, die circunsedentibus cum psalmodia electis ad hoc eiusdem ecclesiæ aliquibus clericis, nocte vigilantibus nihilominùs cum psalmodia quibusdam alijs, interdumque iuuantibus eos fratribus de sanctis Apostolis.

Obseruus lex ætor priscorũ Christianorũ deuotionem.

Igitur post aliquot ità interlapsos dies, octauo, vt diximus, Calendas Decembris vocatus adfuit dominus Archiepiscopus, Abbates, Præpositi & omnes congregationes ciuitatis: populus verò innumerabilis. Magna reuerentia, magnisque laudibus secundò apertum est sepulcrum, & integrum repræsentatum corpus sanctum: tamen ex magni lapidis concussione caro, quę sub vestibus in fauillam versa fuerat, per plurima loca subsederat, sicut etiam in talibus solet contingere, infuso post tot tempora occultis corporibus nouo aëre. Ponuntur duo Abbates, induti vestibus albis & stolis, vnus ad caput, alius ad pedes. Quorum vnus ego peccator, ad caput eius sedi, quanuis, vt superiùs dixi, de capite nihil præter mentum haberetur, sicut percussoris illud absentauerat gladius. Applicuerunt se etiam alij duo presbyteri clerici sancto leuando corpori, nihilominùs induti vestibus albis & stolis. Qui sacras manus piè apponentes, primùm vestes collegerunt, non integras, quia vetustas non patiebatur: sed per grandes & minores partes, sicut poterant diligentiùs. Circa scapulas verò, & supra totum pectus, & vsque ad ipsum cingulum, multus inueniebatur sanguis superglobatus, sicut abscisso capite, ex collo & venarum meatibus sparsim potuit emanare.

Sarcophagum dicit neutro genere.

Multus sanguis inuenitur in martyris corpore &c.

Collectæ igitur sunt diligenter omnes eius vestes, sed istę diligentiùs, crasso sanguine, sed ficco, graues, & per se in scriniolo vno, decenter ad hoc parato, positę reuerentèr. Cum quibus & balteus eius militaris de nigro corio, inuentus & repositus est, penè vnius vlnæ longitudinis, adhuc integras habens partes. A sinistro latere, iuxta latus eius & balteum, inuentus est nodus ferreus ad modum oui, rubigine propè consumptus: quem capulum gladij eius fuisse credimus: sed de gladio frustum nullum inuenimus. Diligentiùs tamen postea quidam attendentes, in ipsis partibus reliquiarum, quas indè exorauerant, particulas ferri mihi protestati sunt se inuenisse. Subtalares, magnis partibus integris, eodẽ scrinio reconditi sunt. Caligę prorsùs in cinerem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nere resolutę. At vbi susceptis vestibus, ad carnem & ossa colligenda ventum est, vis de ipsis ossibus, & hoc de magnis, aliquid solidum apparuit, quod prorsus in cinerem, nec in paruas particulas vetustas redegit.

Res admiratione digna. Apoc. 7. Ibidem.

Mira res, & valdè glorioſa. Teſtor ipſos ſanctos martyres, teſtor & ipſam ſanctam multitudinem religioſorum virorum, qui diutiùs hoc viderunt: Totus cinis carnis & oſſium, quasi calx nouiter fusa, candebat per totum sarcophagum. O quotiès ibi cantatū cum multis lachrymis fuit, Et in sanguine agni lauerunt stolas suas. O quotiès ibi repentum, Lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerunt in sanguine agni. Tandèm collectus est cinis, & cæspes simul sanguineus, & ipse in * puluere, sed terrei atq; subrubri coloris, propter sanguinem resolutus: susceptusque in munda palla & preciosa, in alio scrinio reconditus est. Tunc eleuatis vtrisque scrinijs, multa oblata sunt ad fabricandum feretrum sancto martyri. Dominus Archiepiscopus obtulit scutellam argenteam: deinde singuli quique, prout deuotionem habebant. Acta est etiam processio magna dicta circa clausttrum & circa monasterium, pulsantibus signis, & cantantibus clericis & monachis, laicisq; Teutonicè in cōcrepationibus suis. Qua processione finita, & sanctis reliquijs in loculis suis super altare in medio monasterij collocatis, Missa de eiusdem sanctæ legionis martyribus incepta est, & iubente domino Archiepiscopo, à me peccatore cantata. Ante Canonem verò, finito Euangelio, dominus Archiepiscopus sermonem fecit ad populum de ijs, quæ tunc præ oculis habebantur & manibus, & quæ ad salutem animarum pertinebant, de sanctis Thebæis martyribus. Finitaque Missa, dimissus est populus cum lætitia magna.

* puluerem

Feretrū, pro theca.

Ex huius sancti martyris reliquijs, cura & deuotio fratris nostri Ecberti postea patres aliquas nostro interuentu impetrauit à Pręposito eiusdem monasterij Hermanno, cuius studio & deuotione reuelatum corpus translatum fuit. Reliquiæ autem hę sunt. De veste illa subtiliori, quam ad carnem suam habuit indutam. De balteo eius militari, qui circa lumbos eius inuentus est, nigri corij. De ferro, vt videbatur, eius gladij, consumpto cum sanguine, & cineribus vestium, & corporis illius: vbi quasi in media vagina ferrū adhuc patenter sublucere videtur. De sanguine eius concreto cum puluere carnis & ossium eius. Cùm adhuc per se jacéret, similimus erat calcis nouæ, aut farinæ candidæ. Postquàm verò collectæ sunt partes vestium, quę integrè colligi potuerunt, & ossa, quæ penitùs resoluta non fuerunt, cętera omnia in vno puluere collecta sunt: hoc est, puluis sangninei cæspitis, puluis ossium, puluis carnis, puluis vestium. Quæ omnia simul confusa, album quoquè illum colorem confuderunt.

Hæc ideò tam diligenter exprimimus, quia puluerem carnis & ossium, colorem calcis nouiter fusæ diximus habere: vt cùm alius color in isto puluere inuentus fuerit, non tamen dubiter, quin de vera carne & ossibus eius sit: immò simul quoq; de sanguineis cæspitibus, atque de eius simul vestibus. Has scilicet reliquias cùm mihi frater Lambertus allatas repręsentâsset, recognoui eas, sicut antè in sepulcro videram: & ex earum pręsentium occasione ordinem inuentionis, sicut hîc legitur, aggressus sum fideliter describere, secundùm quod vidi, & manibus propriis, licèt indignus, tractaui. Itaque pias eas vobis per eundem fratrem misi, transferendas in ecclesiam beatæ Mariæ in Dunis, quatenùs in hoc nostro scripto, & ex earum pręsenti contemplatione nulli modò vel in posterum dubium sit, quòd ex corpore martyris de sancta legione Thebęorum martyrum sumptę sunt. Hortamur ergò & rogamus, atque pręcipimus, vt fratres nostri, qui morabuntur in Dune, diem festū martyrij eorum in die S. Gereonis cum duodecim lectionibus amodò agant, & diem aduentūs istarum ad eos reliquiarum. Hęc ego peccator Rudolphus, fratres mei & filij charissimi, qui estis in cœnobio beati Trudonis in Hasbania, scripsi vobis de cœnobio beati Pantaleonis iuxta Coloniam.

MAR

MARTYRIVM SANCTI PETRI EPISCOPI ALEXANDRINI, VT HABETVR IN MS. CODICIBVS,

interprete, nisi fallor, Anastasio Bibliothecario, qui alicubi testatur se transtulisse passionem præcipui doctoris & martyris Petri, Alexandriæ vrbis Patriarchæ.

AD corroborandā corda credentium, & mentes fidelium confirmandas, omnipotens Deus dignum pastorem beatum Petrum plebis suæ Episcopum ordinauit. Hic per doctrinam suam multos ab idolorum cultura separans, Christi Ecclesiæ sociabat. Audiens igitur Maximinus, quòd multi per eum à dæmonum simulacris segregarentur, & in Christi nomine baptizarentur, furore commotus, statim destinauit tribunum quendam ad ciuitatem Alexandrinam, qui eum comprehenderet. Accepta itaque tribunus authoritate, cum suis militibus ad vrbē superiùs memoratam perrexit. In quā ingressus, reperit beatissimum Petrum cum ingenti Christianorum multitudine * sanctorum commemorationem celebrantem. Quem statim comprehendens, vinculis alligauit, & custodiendum carceri deputauit, damnauitque compedum mortifera ruina. Hoc videntes Christiani, in lamentationem maximam conuersi, vnà cum suo pastōre in custodia carceris permanebant. Non enim patiebantur, vt salutis doctor, malī aliquid pateretur. Hac opinione Maximinus comperta, literas destinauit tribuno, vt eius vitam celeriùs auferret. Quibus lectis, tribunus ad custodiam carceris cum manu armatorum perrexit. Videntes autem populi, qui ante carceris ianuam pro fide & amore sui pastoris perdurabant, quòd eum per vim de carcere voluisset eijcere atque interficere, dixerunt: Priùs nos, si tibi à tuo rege præceptum est, interfice, & ità demùm valebis in nostrum parrem manus inijcere. Scias enim nos nullatenùs permittere, vt doctor & medicus animarum nostrarum, aliquid patiatur.

25. Nouembris: quanū Latina martyrologia eū habēt 26

* sanctorum Apostolorū, legit Ado.

Alexandrinorum erga Episcopum suum amor

Audiens tribunus hos sermones, & videns non tantū populos diuersæ ætatis, sed etiā illustres viros, monachos quoq; religioſos ac virgines, in custodia carceris pmanere cū sancto viro, agebat silentiò moderatè, qualiter beatum Petrum sine vllius sanguinis effusione foris eiectum percuteret, sicut & Maximini tyranni sentētia manifestabat. In tali itaque dum esset custodia positus, fama certaminis Petri, quo cū diabolo dimicabat, vsque ad infelicissimum Arrium discurrendo peruénit, qui ante aliquantos dies prozizaniorum doctrina, quam aduersùs Christum Dei filium in agro Dominico seminauerat, culpatus sæpiùs, increpatus atque excommunicatus fuerat: & quia sanctis monitis acquiescere noluit, semetipsum eousquè perduxit, vt à sancto Petro clericatūs officio priuaretur. Cognita ergò infelix Arrius sententia, quam tyrannus aduersùs venerabilē onium Christi pastorem dederat, gaudens atque exultās ad Christi Ecclesiam cū omni velocitate peruénit, & cœpit in dolo quosdam de presbyteris atque laicis obsecrare, vt eiā sancto Petro veniam atque indulgentiam peterent. Propterea verò conabatur sui Episcopi communionem recipere, vt post illius vitæ terminum ipse successor existeret. Sed qui cordis cognitor est, omnipotens Deus, in quem grauiter peccauerat, diuisionem in sancta Trinitate faciens, non celauit beato Petro iniquum Arrij propositum, quod habebat in animo.

Arrius à S. Petro excōmunicatur.

Arrij malę dolus.

Eadem nanque nocte apparuit beato Petro, in custodia carceris quiescenti, & ei nequissima infelicis Arrij consilia manifestauit. Cùm igitur alio die venirent ad eum viri magni atque religioſi, quos cum presbyteris idem nefandus direxerat, ingredientes carcerem, proiecerunt se ad genua beati Petri, obsecrantes eum cum lachrymis, vt Arrium à vinculo damnationis absolueret, & eum in sancta Ecclesia presbyterij ministerio restitueret. Dans autem eis beatissimus Petrus manum, eleuauit eos, dicens: Quid vultis, dilectissimi mihi fratres, aut quid quæritis? At illi respondentes, dixerunt: Precamur beatitudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

titudinem tuam, venerabilis pater, vt digneris veniam prestare infelicissimo Arrio, & absoluas eum à vinculo, quo eum vinxisti: quoniã ecce iam gloriosa tibi martyrij corona in cælis paratur: quia nõ solùm per doctrinam tuam, vniuersam illustrasti prouinciam nostram, sed & per confessionem martyrij multo ampliùs nobis & perfectiùs salutem fidei contulisti. Propter quod credimus, quoniam tibi pro labore isto duplex in cælo palma præparabitur.

Hæretici violãt sponsam Christi, id est, Ecclesiam.

Tunc venerabilis Petrus cum ingenti gemitu lachrymans, ait: Pro Arrio me obsecrãstis, dilectissimi fratres, qui sponsam Christi violare conatur? An nescitis, qa pro omnibus semper dolui & condoleo, & omnibus indulgentiam præstans, neminem aliquando passus sum de Ecclesia Christi perire? Sed magis pro omnibus diligenter intercedo, omnipotentis Dei exorans clementiam, vt salutis veniam semper ab eo consequi mereantur? Hic autem Arrius, pro quo rogatis, soli Deo mortuus est, & à facie illius hic & in futuro seculo proiectus. Vndè & à sacrosancto altari eius, non mea, sed ipsius est iudicij sententia separatus: quoniam non in homine, sed in DOMINO grauiter peccauit, impiè agens in Trinitatis mysterium, vbi Cherubim & Seraphim non audent respicere, qui incessanter vocibus proclamant Deo, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Cùm etiam & virtutes cælorũ ipsum canentes, dicunt: Pleni sunt cæli & terra gloria tua: ille impia & execrabili mente ausus est blasphemias irrogare, & diuisiones facere inter Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Quemadmodùm ergò audeam illi veniam dare, cui omnis creatura irascitur & maledicit? Quomodò potest veniam promereri à me, dilectissimi fratres? Hæc verò dicente beatissimo Petro, viri qui pro indulgentia eius venerant petere, proiecerunt se ad pedes eius, & veluti muti sunt effecti, nec quicquam de eo illi ampliùs locuti sunt.

Esa. 6. Ibidem.

Videns autem beatissimus Petrus ità eos pauore perterritos, appræhendit duos ex ipsis seniores presbyteros Achillam & Alexandrum, & ducens eos seorsùm in partem carceris, vbi erat reclusus, dixit eis: Ego quidem, si peccator sum, scio me vocationem esse ad hunc agonem martyrij esse vocatum. Vobis autem, qui post me futuri estis collumnæ in sancta Ecclesia, cupio confiteri mysterium Dei, quod mihi reuelatũ est à Deo meo in hac nocte: quoniam post finem martyrij mei tu venerabilis pater Achilla presbyter, throni mei sedem Episcopatũs consecuturus es: post te verò hic amabilis nobis Alexander presbyter ipso sacerdotio honorãdus. Hoc mihi pro certo à Domino promissum est. Ideoque nè me velitis æstimare immisericordem esse, aut contra delinquentes eruidelem. Quia omnis offensa humana, carnis vitio peracta, quãuis sit grauis & periniquatamen multo leuior est, quàm huius Arrij iniqua offensa. & ideò illis, quæ ad hominis fragilitatem pertinent, facilius est nobis indulgentiam dare: huic autem maledicto, proquo rogatis, quomodò possum veniam dare, cuius interiora dolo & blasphemia plena sunt? ex cuius corde abyssus tenebrarum prorupit, blasphemiam irrogando aduersùs omniporentem Dei filium, asserens eum creaturam, qui creator est omnium visibilium & inuisibilium, qui à prophetis atque Apostolis & Euangelistis est prædicatus? Et nunc per istum diabolus zizania seminauit, per quem multus populus à recta fide auersus, in profundum erroris deuolutus est. Sæpiùs à me monitus atque correptus, vt ab hac scrilega doctrina recederet, nequaquàm sermonibus acquiescere voluit. Cuius reiectus abiectus atque depositus est deorsùm ab ordine presbyterij. Et nunc quemadmodùm iubetis me obtẽperare petitionibus vestris, cùm ille meis admonitionibus noluerit acquiescere, præsertim cùm in hac causa non meo iudicio sententiam aduersùs eum dederim, sed diuinitùs inspiratus hoc fieri iusserim?

S. Petrus futura prædixit.

Nam in hac hora noctis cùm ex consuetudine debita sacras Deo orationes offerrem, eccè subitò video apparére mihi in habitu pueri Iesum Christum Dominum nostrum. Cuius claritatis splendore nimio illustratus, non valebam vultum tantę maiestatis inspicere. Qui indutus erat *tunicam lineam, candidam nimis, sed conscissam à summo vsque deorsùm: quam ambabus manibus constringebat circa pectus suum, cooperiens quodammodò nuditatem suam. Quem cùm sic vidissem, timor magnus irruit super me, & cum summo timore deprecans eum, dixi: Domine, Domine, quid est hoc? Quarè sic video tunicam tuam à summo vsque deorsùm conscissam. Qui respondit mihi: Quoniam ipsam tractas in ecclesia, & nescis quomodò scissa est? Arrius mihi hanc scidit, quia ligauit à me populum meum, quem mihi in hæreditatẽ acquisiui per Crucis patibulum. Et nunc

Ado habet colobium, q̃ est tunica sine manicis.

Vtinã hæc attenderent hæretici, q̃

Et nunc per ipsum, schisma factum est in populo meo: & ideò apparui tibi, præcipiens & monens, nè forte velis eum in communionem suscipere. Iniqua enim meditatur contra me & populum meum. Eccè enim venturi sunt ad te quidam, quos ipse cum hypocrisi direxit, qui te rogent pro eodem, vt ei veniam præstes. Tu autem cum omni cautela vigila, & nè acquiescas petitioni eorum, nè schisma fiat in populo meo, pro quo ego Cruce m pertuli, & mortem gustaui, & tertia die resurrexi. Omnia quæ mando tibi, obserua, & manifesta hunc sermonem meum Achillæ & Alexãdro, qui post te futuri sunt Episcopi: quibus præcipe, vt & ipsi anathematizent eum à conuentu suo coram omni populo, vt audientes terreãtur, & discedant ab eo. Ideoque hæc omnia, quæ mihi præcepta sunt & iussa à Domino meo, manifestaui vobis & cognita feci. Ex hoc mundus ero ab omnibus, quæ mandaui vobis, si non fuerint custodita.

in multas sectas distrãhunt populum.

Scitote autem & vos, quòd in omni tempore, quo inter vos conuersatus sum, nunq̃ cessaui monendo atque exhortando vos, tam voce, quàm literis meis, cùm essem in insula Tyri & Phœniciæ, in Palæstinę quoquè insula relegatus, nunquàm cessaui scribens confortare vos in virtute spiritussancti, orans ac deprecans Deum die ac nocte pro populo mihi credito. Solicitudinem quippe magnam gerebam, æstuans iugiter in corde meo pro salute eorum, vt non aliquis desit à conuentu Ecclesię: nec vnquàm cessaui suggerendo beato Episcopo Hesychio atque Theodoro, in custodia pro fide Christi reclusis, qui digni vocati sunt pro gratia Domini nostri, participes facti passionum Christi. Ipse scribens ad Mesopotamiam, sæpiùs designaui, qualia ab inimicis nobis inferebantur supplicia. Dolor nanq; magnus & solicitudo stringebat me pro populi mei salute, nè forte aliquis subuerteretur à prędicatoribus falsis. Ampliùs enim, quàm sexcenti sexaginta viri de clericis vel laicis anathematizantes ritum gentilium, in carceribus retrusi, & diuersa sustinentes supplicia, coronam martyrum meruerunt. Quorum victoriã ego audiens, lętus adoraui Dominum Deum meum, qui eos confortauit, & elegit in numero martyrum suorum. Mihi verò quanta ostensa sunt in Lycaonia ab hæreticis, credo quia nec vos latet: quomodò Meletius Christianorum gregem ab Ecclesia separârit, p quo Dei filius animam suam posuit, & effudit sanguinem preciosum. Aduersùs quem Meletius impiè repugnans, sanctos Episcopos ac religiosos viros in carcerem claudebat, ac tribulabat, cogens eos præuaricari.

Hi fuêre Aegyptij Episcopi.

660. martyres.

Hic Meletius sibijpsi temerè arrogauit Episcopatũ, factus hæresiarcha.

Propter quod, charissimi mihi, moneo vos, atque hortor viscera mea, custodite fidẽ, in qua renati estis; videte nè Arrij vel sociorum eius deceptionibus consentiatis. Videtis me, quomodò ob vinculum charitatis Domini nostri in custodia sim clausus, in ea ipsius misericordiam expectans. Comperi autem, quòd impius Meletius cõtra me multa mala testificetur, vt ampliùs tyranni Maximini furor excitetur, & me interficiat. Quã ego mortem pro Christo meo libenter die ac nocte expecto, vt in pace merear de hoc sęculo, in fide mea consummatus ad Christum transire: quia non facio animam meam preciosiorem, quàm me, (secundùm Apostolum dico) sed Domino meo eam cõmendo, in cuius manu pendet spiritus meus: vt celeriùs impleam cursum martyrij mei, secundũ quod mihi prędixit Dominus meus. Et nunc pro certo scio, quia ampliùs non videbitis faciem meam in corpore isto. Propter quod testificor vobis, quia mundus ego sum ab omnibus. Cauete vobis à doctrina Arrij & Meletij. Domini nostri Iesu Christi tantùm præcepta seruate. Estote soliciti pro populi salute, in quo vos spiritussanctus posuit pastores & Episcopos Ecclesię suę. Scio nanque, quòd post finem meum exurgent multi tam de clericis, quàm de laicis, & loquentur peruersa, subuertentes animas innocentium, vt eos separent à fide Christi. Propterea rogo, vigilate ab Arrij intẽtione. Scio quia in tribulationem maximam habetis intrare: sed credo, quia labor vester non erit inanis apud Dominum Deum vestrum. Nôstis quanta pericula sustinuit pro Christo, qui me nutriuit, pater meus Theonas Episcopus ab his, qui idolis seruiebant, vt eos sua prędicatione saluaret. Post cuius finem & transitum ego sedem eius suscepi, mores eius & vitam imitatus sum.

Act. 20.

Theonas Episc. Alexandr. multa perpessus à paganis.

Quid autem dicã de Heraclio, & Demetrio, vel Dionysio beatissimis Episcopis, quales tentationes & pericula sustinuerunt ab iis, qui schisma faciebant in conuãtu Ecclesiæ Christianorum, & conturbabant plebem Dei? Pro quorum salute de loco in locũ se inuicem literis monebant, nè recederent à fide Christi, quã acceperant. Eccè sudorem & laborem pertulerunt pro animabus nostris boni pastores animarũ nostrarũ. Sed illa gra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia,quę illis iugiter adstitit,cum eis vsq; in finem perseuerauit. Nunc ergò commendo vos Deo & verbo gratiæ eius,qui potens est vos ædificare, & immaculatos per omnia conseruare.Et hæc dicens B.Petrus Episcopus,inclinans genua sua,orauit: & completa oratione,dixit: Orate pro me fratres.& oēs circūadstantes dixerūt,Amen.Ea hora Achillas & Alexander complexantes & osculantes manus eius, lachrymantes flebant, cō q dixerat eis,Amplius faciem meam non videbitis.& ità venerunt,vbi erant populi stātes clerici atq; laici: & locutus est eis de doctrina fidei,quę est in cōfessione Domini nostri Iesu Christi.& orans,iterùm salutauit eos in pace.Qui recedentes,secretò nunciauerūt vniuerso populo Christianorum,quęcunq; Dominus B.Petro de Arrij blasphemijs reuelauerat,vel quęcunq; facere cōmoniti fuerant,vt eum coram omnibus anathematizarent,& in ecclesiam ingredi nunq̄ sinerent.

Vltrò se offert tribuno percutiendum S.Petrus.

Prętereà cognoscens beatissimus Petrus Episcopus, quòd Christianorum populus tribuno non permitteret, vt illum iuxta tyranni sententiam, pro Christi nomine gladio decollaret,volens præparatam sibi diuinitùs martyrij coronam celeriter accipere,vocauit vnum de ministris suis,qui ei vnanimis fuerat,& misit eum ad tribunum,dicens: Si vis Maximino tuo parére,venies ad carcerem secreto noctis,& facies in pariete modicū foramen,quantum vnius hominis est capacitas: per quod ingressus tuus carnifex, amputabit caput meum gladio,& transmittes illud tyranno principi tuo,& erit tibi victoria in conspectu eius.Huic consilio tribunus deseruiens,eo tempore,quo Christi martyr dixerat,caput eius gladio desecauit. Fit commemoratio eius die Calendarū Septembris. Requieuit nunc in pace sub ara Domini Christi saluatoris:Cui honor & gloria in secula seculorum,Amen.

Cæditur gladio.

MARTYRIVM SANCTAE MARTYRIS AECATERINAE, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

Nouēbr.25.

IMPERANTE impio Maxentio,vniuersum imperium Romanorū amplectebatur impiū cultum dæmonum. Is enim Alexandriæ pręsidens in excelso & sublimi tribunali,emisit hoc impiū edictum,vt oēs simul,qui erant in eius potestate ac ditione,simulacris sacrificarēt. Vndè etiam p vniuersum Romanū imperium manifesta fuerunt, quæ decreta fuerant,literis ità se habentibus: Imperator Maxētius oībus, qui sunt in mea ditione, salutē. Magnū cōseuti beneficiū à deorum benignitate, velut quandam huius munificentię remunerationem, censuimus nos eis oportere offerre sacrificia.Oēs ergò, si fieri potest,ad nos veniētes,ostendite vestrā in magnos deos beneuolētiam: Scientes q̄ qui hoc nostrum edictum contempserit, & ad aliam à nobis prohibitam aspexerit religionem, & excidet ab ipsa magna deorum beneuolētia, & subijcietur à nobis malis extremis.

Literæ impijssimi tyranni.

Cùm hæ literę in omnem partē peruasissent,licebat videre confluentē ad ipsum multitudinem metu minarum: quorum alij q̄dem adducebāt oues & boues: alij autē varia genera auium.Neq; erat vllus immunis, sed erāt oēs intenti in apparatu sacrificij. Nam q̄ erant valdè diuites,cōstitutum erat,vt magna aīalia adducerent ad sacrificium: pauperes,aūt put vnicuiq; suppetebāt facultates, & erat vniuscuiusq; in deos beneuoletia.Ad magnificentiā autē eos maximè incitabat Impator,afferens ad sacrificādum centum & triginta tauros. Cùm oēs ergò ad ipsum conuenissent Alexandriā, valdè lętatus est,videns multitudinem populi & sacrificiorum: adeò vt nec alterum quidem tempus expectârit,sed protinùs surrexerit,& citissimè ad templum processerit,& ipsum peregerit sacrificium.Cum eo autem currebat omne genꝰ & omnis ętas, & vniuersus senatus, & omnes magistratus,plebsq; & vulgus hominum,quæ ad sacrificiū pertinebant,vnusquisq; afferens: adeò vt propter multitudinem eorum,qui cōfluebant,angusta esset ipsa ciuitas,angustum templum : clamore verò brutorum animantium circunsonaret tota regio circuncircà: nidore autem sacrificiorum ipse quoquè aēr inficeretur.

Innumera hoium multitudo venit Alexādriā,dęmonibus sacrificatura.

S. Catharina

Cùm hæc sic fierent,mulier quædam pia,nomine Aecaterina,ętate iuuenis, pulchra specie,

specie,quæ genus ducebat ex sanguine regio,omnem autem & externam & nostrā scripturam perlegerat, multis ancillis comitata degebat Alexandrię,& si casseruabatur in ędibus regijs,& solum Christum nōrat sponsum,& ei animæ seruabat pulchritudinem: & in eum solum erat cor eius amore inflammatum.Hæc sic videns homines grauissimū subire naufragium, & venire in extremum interitūs periculum, anima grauiter affecta,& pro Domino æmulatione ac zelo incitata, tunc maximè statuit suum ostendere desiderium, & ardentem pro fide zelum : & cùm nonnullos secum accepisset famulos, protinùs profecta est in templum, in quo erat multitudo cum rege sacrificans : & stans in limine,aliorum quidem vultus ad se attrahebat,vt quę insigni esset pulchritudine,& internam speciem ostendebat per externam.Sensim autem sua munda labra aperiens, dixit se habere necessarium aliquid,quod diceret Imperatori.Qui itaq; nuncijs referendis prærerant, Imperatori de virgine annunciant. Cumque ille iussisset,statim introducitur. Quæ cùm stetisset coram impudenti Tyranno, cùm ille adhuc vacaret sacrificio, constanter & liberè sic ei est locuta:

natu degit Alexādriæ.

Oportebat quidem,ó Imperator,te ex teipso tuam videre deceptionem,quòd hominum, in quos cadit interitus, simulacris, tanq̄ dijs,offers sacrificia: & gentilē hanc stultitiam & dedecus abijcere. Quoniam aūt siniſtro pārens dæmoni, ad adeò manifestam cęcutis veritatem,oporteret omninò sapienti saltem,qui est apud vos,Diodoro credentem,cognoscere quidnam sint vestri dij: & non tam inconsideratè,quæ non decent,velle facere: & non deos putare simulacra hominum,qui vitam miserè finierunt. Ille enim dicit & deos fuisse homines, & propter aliqua beneficia nominatos fuisse immortales. Scribit autem ipsos quoq; habuisse proprias nominum appellationes,& imperâsse quibusdam regionibus & ciuitatibus. Dicit verò homines deceptos ignoratione, eos vocâsse Deos,& retulisse in numerum immortalium.Porrò autē alius quoq; sapiens apud vos ex ijs,qui conscripserunt historias,dixit illum Sarrum inuenisse primum res gentilium.Eos enim,q̄ priscis temporibus,aut fortitudinis,aut amicitię, aut alicuius alterius virtutis opus,dignum quod memoriæ mandetur,aut in quod studium cōferatur, ostenderunt,dicitur honorâsse statuis ac simulacris. Qui aūt maiorum mentem ignorârunt posteri,q̄ eos solùm memorię gratia,vt q̄ rem aliquā laudabilem fecerāt, honorâssent, eisq; imagines & statuas posuissent, ad homines interitui & omninò similib⁹ obnoxios affectionibus accesserunt: & vt eis fierent sacrificia,honoresq; haberentur, & dies festi celebrarentur,prouiderunt.Eos vester quoq; sapiens Plutarchus Cheronęus arguit, dicens eos inducere errorem imaginum.quibus oportet te quoquè credere, ó Imperator. Nō enī alienis omninò,sed tuis credes:& non tam multas aīas inducere in extremum bathrum interitūs.Pro quibus ipse miserè lues pœnas,& æternū subibis supplicium, gehennam,inquā,ignis,quæ nunquàm desinit,sed maiorē semp flammā accendit.His ergò pſuadearis,ó Imperator,& pſuasus agnosce verum Deum solum,q̄ dedit tibi hoc imperiū,& prętereà ipsam quoquè viram prębuit. Qui cùm esset Deus ęternus & immortalis,propter nos homo quoquè factus est, crucemq; & mortem elegit, nos faciens surgere à morte inobedientiæ,& vt ipse scit, nostram procurans salutem. Is & eorum, qui errant,est seruator,& eos quos pœnitet,benignè & clementer excipit.

Obserua sanctissimę virginis dicēdi libertatem.

Futore inflā matur tyrannus.

Ad hæc ita implętur Maxentius,& cùm feruens sanguis ad cor eius modicùm affluxisset,vox quoq; ei fuit extincta,& nec potuit q̄dem omninò respōdere. Cùm autem ad se vix tandèm redijsset,& quę à martyre dicta fuerant,vidisset esse validiora,q̄ vt cōtra ea dici posset,Nunc quidem,inqt,ó mulier,sine pagere sacrificium: paulopòst autem de ijs, quæ dicis, audiemus aptiùs. Peracto ergò sacrificio,& festo p hæc soluto,in regiā reuersus,accersit beatam.Postq̄ autem ea adstitit, Dic nobis, inquit, quænam es,aut quęnam sunt ea verba, quæ es nobis locuta? Illa aūt,Nescis,inqt,ó Imperator,quęnam ego sim? Sum filia Imperatoris,qui te pręcessit: vocor autem Aecaterina.Sum verò exercitata in omni disciplina rhetoricę & philosophię, geometrię & aliarum scientiarum. Sed illa omnia nihili ducens,vēni vt desponderer immortali sponso Christo, qui locutus est per Propheram: Perdam sapientiam sapientum,& prudentiam prudentum reprobabo.

S. Catharina coram il lo fūditur.

Esa.29.

Cùm aūt Imperator admiratus esset,quę dicta fuerant,& in eam intentiùs defixisset oculos,& existimâsset eam non esse vnam ex ijs,quę natę sunt è terra: sed se deorum aliquam videre visionem,loquentem in habitu humano : cùm sic putâsset, & eam pperàm esset allocutus,beata sermonem excipiens,dicitei: Verè dixisti, ó Imperator. Dęmones enim,

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim, quos deos nominas, reuerà vos spectris decipiunt dæmoniacis, & vos pronecant ad libidinem & intemperantiam, & ad nefarias impellunt cupiditates. Ego autem cuiusmodicunq; sum, sum puluis & lutum, efficta in hanc formam, & eius honorata imagine. Quamobrē hinc magis cōuenit admirari sapientiā opificis, ꝙ in luto & in materia tam vili potuerit tantā extruere pulchritudinē. Quæ quidē egrè ferens Imperator, Noli, inq;, dijs maledicere, qui & ipsi sunt immortales, & gloriā habēt immortalem. Martyr autem: Inuenies, inqt, tu quoq;, ô Imperator, quidnā sunt dij tui, si velis solùm tuā abijcere pa-
Vis expressa Crucis. rumpēr deceptionem: verum quoq; Deum agnosces, qui est æternus & immortalis: cui vel solum nomen, pnunciatum, vel crux etiam figurata in aēre, tuos deos vertit in fugam. Si velis autem, vel ex ipsa veritate apertam faciamus demonstrationem.

Cùm itaq; Imperatori suspecta fuisset libertas martyris, timeretq; nè se vndiq; circūsisteret, & implicaret demonstrationibus, ipse autem non posset respondere & resistere, seq; & suos deos aperto dedecore afficeret, ipse quidē nec eam tantùm audire sustinet, ꝓ se ferens non decere, vt cum fœmina dissereret: Ad te aūt, inqt, à me adducentur oratores, qui oēs tuas rationes & propositiones abundē confutabunt: vt cùm tu quoq; abundè didiceris tuorum dogmatum imbecillitatem, adspicias ad id quod est vtile, & nostro
S. Catharina ducitur in custodiā. pareas dogmati. Hęc dixit, & sanctam qdem iubet seruari in custodia: ipse autem statim emittit epistolam in hęc verba: Imperator Maxentius omnibus, qui sunt meæ ditionis, salutem. Quicunq; deorum sapientissimi Mercurij curā geritis, inuocatis Musis, quæ sunt causæ cognitionis, venite ad nos vsq;, sapientissimæ mulierculæ, quæ nobis velut ex quadam machina apparuit, os obstruēturi, nè magnos deos irrideat, neq; fabulas eſſe putet, quę sub falso teguntur probabili. Sic enim & patriam sapientiā oēs admirabuntur, & nos vestram dicendi facultatem & artem laudantes, & acceptā habentes, vos mag-
50. Oratores veniunt Alexandriā nis donis remunerabimus. Cùm eę ergò literę breuī per totum suum peruasissent imperium, conuenerunt ad ipsum electi numero quinquaginta oratores, qui erant acres ad inueniendum, & multùm valebant in dicendo. Quos cùm proximè sistendos curāsset Maxentius, vt familiaritare cos magis acueret & incitaret: Quæ, inquit, à nobis ad vos missæ sunt literę, significārunt causam vestri huc aduentūs. Vos ergò pulchrè vosipsos paretis & instruatis. Neq; ꝙ sit aduersaria fœmina, segniùs aut negligentiùs veniatis ad certamen: sed tanq; contra fortissimum aduersarium, generoso & excelso animo, & cum omni apparatu in eā insurgatis. Nam si vicerit is quidem, nō videbimini nullis parum erexisse trophæum. Si autem, quod absit, vos vinci contigerit, magnum dedecus vobis conciliabitis, & ridebimini ab omnibus. Adspicientes enim ad sexum, quòd sit mulier, eam esse existimant in dicendo imbecillam, & eius eloquentiæ nullas esse vires arbitrantur, eamq; nihil generosum ac forte posse aut facere, aut dicere. Ego autem, vt qui eius accuratam habeam experientiā, opinor ab ea secundum futurū Platonem, qui nihil
Platonis laus. primas partes sapientiæ. Vosq; sic velim esse paratos, perindè ac si aduersùs illum ipsum, essetis decertaturi. Est enim melius, magna expectantes inuenire minora, quàm parua sperantes, incidere in fortiora.

Ad hæc dixit vnus ex oratoribus, qui erat eximius inter omnes, qui erant cum ipso. Consentaneum est, ô Imperator, hęc ità se habere, & intelligētem esse mulierem, & acuti ingenij. Sed non videtur mihi fore, vt sustineat venire in conspectum oratoris, nedum vt cum eo ineat certamen disputationis, & aut aliquid proponat, aut opponat. Quid enim mulier ad artem rhetoricam? Veniat tamen solùm, te iubente, & videbis quæ cœpta incēpsq; consequuntur. Cùm ergò oratorem adeò tumidum vidisset Maxentius, ad voluptatem & lętitiam statim fuit conuersus, sperans stultus linguam adeò intemperantem
Angelus cō firmat S. Catharinam. & audacem persuasurā linguæ moderatę & plenæ sapientia, iubet ergò ante se sisti martyrem. Collecta quoq; fuerat frequens multitudo, concurrens ad spectaculum certaminis, vt scirent, ex vtra parte staret victoria. Nondùm peruenerāt ad custodiam ij, qui missi fuerant eam adducere, cùm Angelus Domini ei apparens, Noli timere, ait, Dei prudentia. Ecce enim prę tuam sapientiam tibi dabitur à Deo sapientia, & persuadebis quaginta oratoribus. Neque solùm persuadebis, sed & ipsos, & multos alios, qui sunt eis, ad Deum adduces. Deindè tu quoquè eris redimita corona martyrij. Hęc ille quidem cùm dixisset, abijt.

Ingredit in disputationem cū 50. oratoribus. Cùm eam autem accepissent ij, qui missi fuerant, adducunt ad tribunal Imperatoris. Et statim egregius ille orator, quem priùs diximus, torue intuēs, & superbè loquens: Tu es, inquit, quę deos nostros tam impudenter & adeò insolenter iniuria afficis? Martyr autem valdè leniter & placidè respondit, Ego sum: sed non impudenter & insolenter, vt dixisti, sed moderatè potiùs & verè sum locuta. Dixit verò orator: Cùm magni poētæ deos altos illos nominent, quomodò tu in eos linguam moues, & tam insolenter audes in eos insultare? etsi, vt fertur, tu quoquè eorum gustāsti sapientiam, & fuisti particeps dulcedinis. Illa autem prudenter respondens: Habeo quidem, inquit, sapientiam, sicut mei Dei donum, qui est sapientia & vita, & quem timere & eius mandata seruare, est initium sapientiæ perfectioris & maioris. Res autem vestrorum deorum cùm sint ridiculæ, & plenæ multa deceptione, nondùm vllam pro meritis assecutæ sunt vituperationem. Verumenimuerò dic nobis, quisnam ex tuis magnis, vt dicis, poētis, & quomodò deos ipsos nominauit? Orator autem, Primùm quidem, inquit, sapiens poēta Homerus Iouem precans, sic dicit: Iupiter gloriosissime, maxime, & alij dij immortales. Deindè insignis quoquè Orpheus in sua Theogonia, sic gratias agens Deo Apollini, dicit: O rex filius Latonis, eminùs feriens, potens Phœbe. Qui omnia intueris, & imperas mortalibus & immortalibus. Sol, qui in altum pennis aureis extolleris. Atque sic quidem præstantissimi & primi ex poētis, ipsos honorabant, & deos apertè vocabant. Neque tu ergò decepta, Crucifixum attendas tanquàm Deum, quem nullus ex veteribus sapiens inuenitur nominâsse, neque scire, an esset Deus.

Martyr autem dicit: Res deorum fateor ità se habere: neque contradixerim. Sed illa adijcietnus. Nam Homerus quidem, quem dixisti præstantissimum poētarum, illeipse rursùs maximum omnium deorum Iouem, innumerabilibus subijcit absurditatibus, alicubiquidem mendacem & peruersum, vafrumque vocans & deceptorem: alicubi autem à Iunone, Nepruno, & Minerua præter rationem cōiectum in vincula. Nisi enim à Thetide ei significatę fuissent insidiæ, & Aegeum prefecisset custodiæ suæ salutis, deorum & hominum pater fortè tibi iacuisset supinus, vinctus, à mulieribus & Neptuno illius. Rursùs Orpheus musicus vos, qui eos colitis, magnę amentię damnauit & stuporis, & maximè in libro, quem, vt dicis, scripsit de ortu deorum & creatione mundi, sic vestram vanitatem significans & ignorantiam, dicit: Neque aduentans malum homines intelligunt, neque cùm aduenerit, malum possunt auertere. Cui etiam adstipulatur sapiens vester Sophocles, dicens: Est Deus, qui cęlum fabricatus est & longam terram, & ponti glaucos fluctus, & vērorum violentias. Mortales autem corde valdè errantes, bellatiorum statuimus solatia, & deorum imagines, ex lignis & lapidibus auro structis figuras. His autem sacrificantes, & dies festos nouos celebrantes, propterea nos pios esse ducimus.

Virgo rēspōdet oratori, & suo eum ensę jugulat.

Sophocles vt inuerit cultū deorū.

Quòd autē Crucifixum ne solum quidem nomen dixisti habere apud veteres, oporteret quidem non esse nimis curiosum, neque de eo humanas scrutari rationes, quòd sit Deus verus, opifex cęli, & terræ, & maris, & solis, & lunæ, & astrorum, & vniuersi hominum generis, incomprehensibilis, inscrutabilis, interminatus, ineffabilis. Vt verò res eius ex vestris quoquè confirmem, (sic enim fuerit omninò à suspicione alienum testimonium) audi sapientissimam inter mulieres Sibyllam, generationem eius secundùm carnem, & eius in nos prouidentiam & curam ineffabilem apertè significantem. Si vis autem, ipsa quoquè verba audiemus: Vix tandèm autem veniet quidam in hanc multifidam terram, & absque lapsu fiet caro. Indefessis autem terminis diuinitatis soluer corruptionem affectionum immedicabilium. Et ei erit inuidia in incredulo populo, & in alto suspenderetur, tanquàm reus mortis. Hæc autem omnia leniter patietur. Vide quoquè vatem à mendacio alienum Apollinem, oblitum solitæ suæ obscuritatis & obliquitatis, & nudam, etiamsi nolit, edentem veritatem: Vnus, inquit, me cogit cælestia, qui est lux tripliciter refulgens. Qui verò passus est Deus, non passa est autem ipsa diuinitas. Ambo est enim, & mortali corpore, & alienus à corruptione. Ipse iam Deus est, vir omnia ferens in mortalibus, crucem, contumeliam, sepulturam. Qui etiam ex superellijs calidas aliquandò fudit lachrymas. Qui quinq; millia implenit frumento. Vele enim est diuina potentia. Christus est meus Deus, qui in ligno fuit extensus, qui mortuus, qui ex sepultura in cęlum est sublatus.

Sibilla quid habeat de Christo.

Ironia.

Hæc refert Apollo deus tuus. etenim cùm sit, est expers principij, & coęternus cum Deo, qui genuit, principium, radix & fons bonorum vniuersorum: & cùm quæcunque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen. 3. Christ⁹ cur fact⁹ homo

sunt, ex nihilo produxisset, eaque ornaret ac regeret, & sua manu contineret, nostrum genus est fabricatus. & nobis multas vias munijt ad salutem. Cùm eos autem vidisset supplantatos transgressione, & amisisse ipsum caput salutis, nempe obedientiam, ipse rursùs facit id, quod est caput salutis: & qui est eiusdem naturæ, cuius pater, fit propter nos id, quod ego. & versatur simul cum hominibus, & obit terram, castigans, admonens, docens, omnia faciens & procurans. Deindè etiam subit mortem pro ingratis hominibus, eamque ignominiosissimam, conspuiturque & colaphis cæditur, & sustinet cruentor omnia, quæ condemnati: & facta sunt hæc omnia propter nos, vt solueretur prima condemnatio, & de medio tolleretur tyrannis diaboli, & cæli portæ nobis rursùs aperirentur, quas malè nobis clausimus. Et nec hucusque quidem stetit: sed cùm etiam resurrexisset, & in cælos ascendisset, vndè venit, ineffabilem sancti spiritus nobis

Apostoloru & discipulorū Christi labores.

donauit gratiam, & misit discipulos, illius mandata prædicantes: qui ipsi quoque omne periculum subibant, & mortem quotidiè sustinebant, vt animę mortem à nobis depellerent, & omnem errorem à nobis abducerent, & vniuersum orbem terræ ad eum adducerent. Propterea oportet nos quoquè omnia peruadere, & esse participes eius perpe-

Rom. 6.

siones, complantatos similitudini mortis eius, vt resurrectionis & regni simus cum eo participes. Oportet ergò te quoquè his persuaderi, & ipsum verum Deum agnoscere, &

Matt. 11.

ei familiarem effici, qui dicit: Venite omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Quòd si non his, at ijs saltem, quę dicta sunt à dijs tuis & poetis. Omninò enim tibi & sapiens Plato, & musicus Orpheus, qui sua lyra, vt fertur, mouebat etiam

Ironia.

inanimata: prætereà autem egregius quoquè ille purus Apollo eum tibi vel inuiti ostentur, & veritatis aliquid ab eis est ostensum, vt omnis impijs tolleretur occasio, etiamsi ipsi sunt infatuati, & videntes non viderunt, & audientes non intellexerunt.

His obstupuisse oratorem, & eius linguam planè obmutuisse cùm vidisset Imperator, ad oratorium reliquum cœtum conuersus, hortatus est, vt ipsi quoquè aggrederentur

Oratores superantur.

martyrem. Illi autem statim detrectant certamen, dicentes: Non possumus, ô Imperator, aliquid opponere contra ea, quæ dicit: & maximè, quòd cum, qui est inter nos præstantissimus, tam grauiter videmus ab ea superatum. Tunc Maxentius non potens ferre furorem, iubet statim rogum accendi in media ciuitate, & in eum injici quinquaginta oratores. Illi autem hac audita sententia, prócidunt ad illius beatæ pedes, & eam vehementer obsecrant & supplicant, vt ab illius Deo eis ignosceretur, si quid ab eis peccatum sit ignorantia: & vt diuino dignarentur baptismo & dono sancti spiritus, & quoad eius fieri posset, illi coniungerentur. Ad hæc martyr diuina repleta lætitia: Estis, inquit, verè beati, quòd relictis tenebris, secuti estis lucem veritatis: & relicto rege, qui interiturus interit, accessistis ad eum, qui est in cælis, ab interitu alienus & immortalis. Ignis

Baptismus sanguinis.

enim, quem impij illi vobis sunt minati, erit quodammodò vobis baptisma & scalæ ad cœlum, si qua sit macula, si qua sordes, eam expurgans, & tanquàm lucidas quasdam stellas, vos ad illum ipsum Regem sursùm ducens, & efficiens iucundos & amabiles. Et ipsa quidem cùm eis hac spe & sermone animum addidisset, & vnicuique arma inexpugnabilia, nempe Christi signaculum, immisisset, cum gratiarum actione & lætitia di-

Oratores so in igne illę si reddunt animas.

mittit ad martyrium. Spem autem consecutus est euentus. & cùm eos accepissent martyres, lætos quidem iaciunt in flammam ignis septimodecimo mensis Nouembris. Verò autem quidam ex pijs egressi ad colligendas reliquias, inueniunt eas sanas & salua, adeò vt nec pilus quidem earum à flama omninò sit consumptus: hoc primum signum illorum cum Deo coniunctionis, præbente prouidentia.

Cùm ergò, vt par erat, Deo egissent gratias, & inopinato miraculo multos attraxissent ad agnitionem veritatis, eas præclarè & sanctè deponunt in quodam loco. Imperator autem Maxentius totam cogitationem defigebat in martyrem, & de illa erat perpetuò solicitus: vt eam lucraretur, vel ipsam curam imperij postponebat. Cùm itaque vi dicendi & disputationibus desperâsset se eam posse inducere, eam blanditijs aggredi-

Tyrannus blanditur martyri.

tur illicere, & apud egregiam martyrem verbis est vsus eiusmodi: Crede mihi, pulchra filia, qui tibi consulo, tanquàm tibi benè volens pater. Magnis dijs sacrificia, maximè autem Musarum præsidi Mercurio, à quo profecta est hæc tua magna cognitio, & qui te exornat tanta dicendi gratia: & mecum tecum diuidam imperium: sedebis omnes: & mecum habitabis in regia. Illa verò, vt quę esset magno & excelso animo ad excipiendam amicorum dicendi libertatem, & rursùs acerrimi ingenij ad de-

prehendendam adulationem, etiamsi maximè cōtexeretur vafris & varijs labyrinthis. Depone, inquit, ô Imperator, fictionem: neque referas & imiteris dolū vulpis. Ego enim

Contemtū cur ab ea.

semèl dixi tibi, me esse Christianam, & véni vt essem sponsa Christi: & cum habeo solum sponsum & consiliarium, & ornamentum virginitatis, stolamque martyrij longè prefero cuiuis purpuræ regię. Imperator autem adhuc prę se ferens, se eius curam gerere: Nè cogas me, inquit, vel inuitum hanc tuam præclaram purpuram iniuria afficere. Illa autem, Fac, inquit, quod velis. Nam per hanc, quę est ad tempus & citò dissoluitur, concilijs mihi veram & immortalem gloriam: & magna quoquè alia, vt arbitror, multitudo, & maximè tui palatij, per me Christo credent, & ipsi quoquè me prosequentur, ad sacros illius thalamos magnificè transeuntem.

S. virgo bestialis bouū dirissimè cæditur.

Hæc illa quidem dixit: Deus autem desuper annuit, & deduxit ad effectum ea, quę dicta fuerant. Maxentius autem his valdè iratus, iubet martyrem exuī regali illa purpura, & boum neruis eędi crudelissimè. Cùm hoc autem factum esset, vt iusserat, & martyris corpus vel niue cadente crebrioribus flagris intolerabilibus duas horas valdè ęditur: & cùm venter simul verberaretur, lauabatur virginale quidem illius corpus sanguine, & multis ex ijs, qui aderant, apertè ciebat lachrymas: ipsa autem tam constanter & fortiter resistebat intolerabili illi & vehementi vi Tyranni, vt propemodùm videretur eius corpus esse lapideum, nisi eius naturā fluuij sanguinis arguissent. Vix tandèm autem fera illa immanis, caligans ad plagarum spectaculum, martyrem includit in custodia, iubens vt ea tutò asseruaretur vsque ad diem duodecimum, vt consideret, quomodò & quibusnam generibus suppliciorum eam consumat. Hęc quidem ità se habuerūt: martyr verò coniecta in carcerem, rursùs reseruabatur secundo tribunali.

Fert patiēter tissimè.

Truditur in carcerem.

Augusta autē vxor Imperatoris cùm audijsset de martyre, & esset animo in eam benè affecta, desiderabat videre eius faciem, & eam audire loquētem, de qua talia narrari audierat. Desiderans autem, id minimè assequebatur: & non assequi, quod desiderabat, erat ei grauissima calamitas. Cùm ad eam autem aliquandò ingressus fuisset Porphyrio, (is verò erat Dux exercitūs, & manu fortissimus, & in bello optimè exercitatus, & in eo primas partes obtinens) Cùm ergò Imperatrix aliquandò eum solum inuenisset, tanquàm ei arcanam aliquam narratura actionem, priùs Porphyrionem adstringit iureiurando, & fidem ab illo accipit, fore vt nullus ab eo resciret arcanum. Deindè illa ei exponit suum desiderium, & quemadmodùm desiderabat, insciētibus omnibus, conuenire martyrem. Cùm beatam autem illam vocem audiuisset, respondet Porphyrio: Ego, inquit, ô domina, faciam tibi quod desideras: esto solùm parata. Cùm verò adesset vespera, & Augustam accepissēt Porphyrio cum ducentis militibus, pecunia corruptis custodibus, cum ipsa ingreditur ad beatam. Augusta autem cùm vidisset illum optatum vultum martyris, admirata diuinam, quæ in ea florebat, gratiam, & splendidum qui illine emittebatur, radium, prócidit citò ad pedes eius, & ei effundit lachrymas lętitiæ, & hæc incepta est cum lachrymis: Nunc ego sum reuerà beata & Imperatrix, quòd sum tali dignata spectaculo, & video meum desiderium consecutum esse effectum. ego enim iamdiù tui magno teneor desiderio, vt tuo, inquam, fruerer adspectu & sermone, ô serua Dei: & vel ipsam animam lubenter amittens cum imperio, nunc sum potita desiderio. Si deinceps ergò vel mors accesserit, non me amplius dolore afficiet, vt quæ sim assecuta id quod desiderabam, & amori meo satisfecerim. Lętor ergò corde, & animo sum optimè affecta, tam iucundum splendorem ex tuo vultu accipiens. Es itaque beata & felix meritò existimanda, quòd Christo adhæreris, à quo tam multa dona & gratiæ tibi suppeditantur.

Imperatrix venit ad eā in carcerem.

Prædicit Imperatrici martyrium eius.

Ad hæc dixit martyr: Tu quoquè es beata, ô Imperatrix, quòd in Angelorum manibus video coronam tui capitis in altum elatam, qua post tertium diem per id, quod te manet, supplicium redimita, proficiscēris ad verum Regem, regnans perpetuò. Sed sum timida, dicit beatę Imperatrix, & timeo tormenta: maximè autem Imperatorem, quòd sit sęuus & immanis, & insultet hominibus. Martyr autem dicit ei: Sis bono animo: habebis enim Christum in corde tuo habitantem, & te non attinget tormentum. Hîc enim parum per castigabitur tuum corpus, & immortaliter illic rursùs quiescet. Hæc cùm sancta diceret, excipiens Porphyrio: Rogo te, dic mihi, inquit, Quid mihi dabit Christus, si in illum credam? ei enim ipse quoquè iam volo militare. Martyr autem: Nondùm, inquit, legisti aut audiuisti scripturam Christianorum? Nunquàm, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquit Porphyrio, qui ab ineunte ætate semper fuerim in bello occupatus, & nunquam curam conuerti ad alia. Illa verò: Et quænam, inquit, lingua narrârit bona illa, quibus frueris? Fieri enim non potest, vt complectatur oratio, quæ ab illa benigna dextera sunt parata ijs, qui ipsum diligunt. Propter hæc gaudio repletus Porphyrio, ipse quoque credit in Dominum, cum militibus ducentis: & cùm Imperatrix & ipsi vale dixissent martyri, & cauissent sibi à custodibus secreta futura ea, quæ ab ipsis facta fuerant, media nocte egrediuntur. Christi autem martyr Aecaterina, habens Dominum patre magis benevolum, magnam ab eo curam sui est consecuta. Totis enim illis duodecim diebus, in quibus eam habebat custodia, per columbam alimentum accipiebat à superis. Deinde ipse quoque egregius Agonothea Christus cum ijs, quæ circa ipsum erant, copijs & gloria sua apparens, magis confirmauit eius fortitudinem, & impleuit audacia, dicens: Nè extimescas. ego enim sum tecum: nec te attinget tormentum: sed cùm per multas tolerantiam ad nomen meum multos adduxeris, multas quoque consequêris remunerationes.

Porphyrio dux exercitûs credit in Dominũ, cũ militibus 200.

Christ⁹ martyri appãret

Cùm hæc vltima nocte ei Christus mandâsset, manè Maxentius præsedit in tribunali, & beatam iussit adduci: & assistens martyr cum gratijs spiritualibus, & dulcilla alacritate, adeò vt ij quoque, qui aderant, nitido splendore refulgerent, grauiter admodum terret Imperatorem. Ipse autem ei dicit malitiosè & fallacitèr: Te, inquit, decet imperium, ô filia. Agè ergò, cùm dijs sacrificaueris, impera nobiscum. Neque velis, rogo, vt dere interire tormentis tantam pulchritudinem. Illa autem: Est, inquit, solùm terra & cinis: & id tibi rursùs dico, ô Imperator: tempus verò facit eam efflorescere, & mox tabefacit, vt quæ nihil firmum habeat, nec stabile. Interìm autem dum martyr hæc ei diceret, quidam Præfectus, nomine Chursasadẽ, acris quidem ad iram, promptus autem sue beneuolentiæ dans experientiam, cùm se paruo tempore sustinuisset, tacitus quàm apud se meditans & inquirens, dixit: Ego tibi, ô Imperator, non parua cura adhibita, inuéni, quomodò possis vel ei citò persuadere, vel eam perdere. Modus autem eiusmodi: Iube sub vna fibula fieri quatuor rotas, & vnicuique rotæ infigi ferras & clauos acutos. Deindè machinam funibus & paruis rotis trahi ante eius oculos. Et si, cum eam quidem viderit ferri maximo impetu ac strepitu, persuasa fuerit, & nobiscum dii sacrificauerit, consequetur promissa: Sin minùs, in rotas iniectæ miserabiliter per vim erumpet anima.

Siſtit⁹ coram tyranno.

Atque hæc quidem dixit Præfectus: cùm autem eius sermonem arripuisset Imperator, dat quidem martyrem custodiendam, & rursùs iubet machinam fieri in tertiũ diem. Cùm hoc autem factum esset, martyr rursùs adducitur: &, Pare mihi, dicit ei Imperator, & dijs sacrifica: Sin minùs, ego te huic tormento subijciam, iubens nouam illã machinam trahi ante eius oculos. Quæ quidem cùm magno impetu & strepitu moueretur, rursùs ei dicit Imperator: Vides? inquit: ea te, si non pareas, excipiet. Illa autem, Spẽ, inquit, meum animum tibi dixi, ô Imperator, & eum tibi aperui. Nè ergò conterrea & fac quæ tuo sedẽt animo. Imperatorem aũt spes quædam adhuc decipiebat, fortasse, vt persuaderetur & mutaretur, & multis apud eam rursùs vius est admonitionibus. Cùm autem cognouisset se frustrà laborare, iubet quidem alligari rotis sanctissimam martyrem, ipsas verò moueri celerrimè, vt motùs vehementia mortem illi citò inferret grauiorem. sed ijs, quæ meditabatur, contrarius diuinæ erat gratiæ euentus. Martyr enim simùl omninò soluta fuit à ferro, & rotis, & illis vinculis, quòd Angelus descendens ad eam aduolâsset: rotæ autem sua sponte volutatæ, interemerunt multos ex infidelibus, adeò vt exclamarent quidam ex circunstantibus propter inopinatum, & quod erat contra opinionem, spectaculum, Magnus est Deus Christianorum. Propter hæc magna fuit rursùs accensus Maxentius, & furore qui minimè poterat cohiberi: & grauiora rursùs supplicia parabantur martyri. Sed coniunx Augusta repentè apparens ex culo Imperatoris, & eum ad se attrahẽs, dissoluit consilium: immò verò sustulit insidias. Alicundè enim venit tanquàm spiritus: Absolue, dicẽs, famulam magni Dei, quam non attingit tormentum. reuerà enim desipis, decertans aduersùs Deum viuum. Quamobrem maiore ira feruens Imperator, maximè quòd nec familiarissimos haberet secum consentientes, interìm præterita martyre, vniuersum furorem immittit in coniugem.

Frustrà & terret, & blãditur ei tyrannus.

Cùm ergò arcam maximam curâsset afferẽdam, & plumbo eam humi affixiſſet, ſtabilis

Tyrãn⁹ immaniter sæuit in coniugem suam.

stabilis esset & immobilis, mamillas, proh dolor, suæ coniugis configit aculeo subiecto operculo tabulæ. Deindè iubet operculum deorsùm ferri vehementiùs, & non priùs sisti, quàm ipsas mamillas omninò abscidisset, diuturnitate supplicij grauiorem sensum ei gem suam, doloris afferens. Cùm hoc autem factum esset, vbi vidit illas miserabiliter abscissas, immitis ille & vel ipsis feris immanior, velutì rem leuem arbitratus, quòd spectat ad dolorem, infert adhuc grauiorem, & pronunciat sententiam, vt eius caput amputetur gladio. Augusta ergò, lubenter accepta sententia, læta dixit martyri, Ora pro me. Illa verò, Vade, inquit, in pace. in æternum enim regnabis cum Christo. Atque illi quidem iussu Imperatoris amputatur caput extra ciuitatem vicesimotertio Nouembris. Sed neque Dux exercitûs Porphyrio & qui cum eo erant, hoc beatum iter deseruerunt. Sed quomodò illic Augustæ duces fuerunt ad martyrem, ità etiam piè secuti sunt eam abeuntem ad communem Dominum. Nam cùm ipsi quoque se stitissent pro tribunali, Ego quoque sum Christianus, dixit Porphyrio. Sed hi quoque, qui sunt mecum, sunt insignis ad Deum adductus exercitus. Hoc non sustinuit audire Maxentius: sed cùm ex profundo corde eiulâsset, Perij, inquit, cùm perdiderim admirabilem virum Porphyrionem. Deindè etiam conuersus ad suos milites: Vos autem, inquit, quanam de causa deos patrios habuistis contemptui? Cùm illi verò nihil respondissent, Porphyrio: Cur dimisso, inquit, capite, ô Imperator, pedes interrogas? Est tibi mecum loquendũ. Ille aũt: Malũ inquit, caput, tu es eorum caput? & cùm eum plura loqui non permisisset pudor, cos quoque statim morte condemnat. & ipli quoque consummantur vicesimo quarto Nouembris, effectumque assecuta est prædictio, quam martyr prædixerat Imperatori, cùm dixit: Multi ex tuo palatio Deo per me credent.

Imperatrix decollatur.

Porphyriõ cũ 200. militibus interfit⁹ fuit.

Ille autem cùm rursùs beatam sistendam curâsset Aecaterinam, & in eam omnem monisset improbitatem, & nihil non esset machinatus, vbi nec promissis, nec minis eam omninò vidit posse expugnari, iubet ipsam quoque duci ad mortem. Cùm ergò eam accipientes milites eduxissent è ciuitate, & duxissent ad locum martyrij, circunsistens magna multitudo, maximè autem mulierum, quæ erant claræ & insignes, acerbè plangebant & lamentabantur, & lugebant vltimum illum decessum. Illa autem vultu constanti & nequaquàm perterrito, petit tempus ad orationem. Quod ei concedunt milites. Illa verò cùm & manus & animum ad cœlos sustulisset, dixit: Domine Iesu Christe Deus meus, ago tibi gratias, quòd statuisti supra petram pedes meos, & direxisti gressus meos. & nũc extende palmas, quæ pro me in cruce fuerunt fauciatæ, & suscipe animam, quam sacrificaui prò te & tua cõfessione. Memento, Domine, quòd sumus caro & sanguis, & nè permittas, vt, quæ à me facta sunt per ignorãtiam, in apertum proferant acres rerum nostrarum examinatores ante tuum terribile & incorruptum tribunal: sed quem pro te effudi sanguinem, eo meas maculas ablue. Da autem, vt hoc meum corpus, quod pro te fuit consciſſum, non possit adspici ab ijs, qui quærunt: & qua prouidentia finxisti corda nostra, adspice ex alto sancto tuo Domine, ad hunc populum, qui te circunsistit, & deduc eos lumine tuæ agnitionis. Da autem ijs quoq; qui per meinuocant sanctum tuum nomen, petitiones quæ sunt eis conducibiles, vt per omnia laudentur tua magnalia nũc & in secula. Cùm sic precata esset, iussit milites facere, quod fuerat imperatum. Vnus autem ex eis stricto gladio beatum eius caput amputat vicesimoquinto mensis Nouembris.

Precatio martyris sub mortẽ.

Caput ei amputatur.

Porrò autem hîc quoquè facit Deus aliquod miraculum, honorans suam martyrem, & ad effectum deducens illius preces. Nam qui aderant, viderunt lac fluens pro sanguine: & Angeli cùm venerandum illius corpus composuissent, in ipso tempore consummationis, visi sunt deducere in montem Sina, ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, Qui sunt vna diuinitas & regnum: Cui conuenit honor & potentia in secula seculorum,

Amen.

Pro sanguine manat lac. Trãsferũt in montẽ Sinai ab Angelis.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. PATRIS NOSTRI ALYPII CIO
NITAE, ID EST, QVI VITAM AGEBAT IN COLVMNA:

qui fuit consummatus tempore Heraclij Imperatoris Adrianopoli proxime Paphlagonum. Habetur in Simeone Metaphraste.

Nouth. 26.

Psal. 77.

Imulti sepè, qui vitam scripserunt sanctorum Patrum, innumerabiles traducendo ad æmulandam eorum vitæ rationem, eos affecerũt beneficio: quemadmodùm non existimaremur iniusti fortè & inuidi, si tãtam sancti spiritũs virtutem mandaremus silentio? Scribatur ergo ea quoquè à nobis, vt cognoscat generatio altera, filij qui nascentur, & annuncient ea filijs suis: vt ſpem suam in Deum collocent, & eandem, quam ipsi, virtutem exerceant. Quamobrèm quoàd eius à nobis fieri poterit, quæ apertè à diuina gratia in ipso sunt cognita, multis ea ostendemus.

S. Alypij patria.

Hic ergò Christi seruus Alypius, sicut multi hominum sciunt, qui id & auditione didicerunt & experientia, habuit quidem patriam, si patria fa-

Visio matris eũ vtero gestantis.

dicenda in terris, Adrianopolim, quæ est vna ciuitas regionis Paphlagonum: vitam autem, quæ omnium hominum superat viuendi rationem. Quem cùm præscisſet & præ-

Item alia.

destinâsset Dominus, ab ipso materno vtero ei benedixit, quibusdam visionibus & ignis ostendens sui famuli ad diuiniora profectum & incrementum. Cùm enim adhuc cum vtero gestaret mater, noctù visa est videre formosum agnum: in cuius cornibus duo pulchri accẽsi cerei, replebant domum lumine: qui non priùs reuersus est ad suum locum, quàm in lucem prodierit natus infans, matre liberata à partûs doloribus. Non multò pòst autem, quàm mater est enixa, ea in gratum somnum est resoluta: & rursus videt in somnijs publicè è sua ciuitate populum in hymnis & canticis & supplicationibus venientem vsq; ad suum infantem, & cum tanquàm sacrosanctum & diuum quem piam, adorantem. Hęc matris fidelis spectacula eam compunxerunt, vt ad piam venire cogitationem. Nam cùm coniunx iam ex hac vita migrâsset, & toros tres annos non fuisset superstes filio, qui ex eo fuerat susceptus, ipsa pulchrè statuit soli Deo viuere & filio: & decęterò suum corpus potiùs obsignare Christo, quàm probro sc afficere, si ad secundas esset deuoluta nuptias: cùm & amor charissimi filij, & cubile mariti in ea vidè pie cohabitaret.

Cùm se diuinè hisce confirmâsset cogitationibus, accepto filio, vadit ad ecclesiam,

3. Reg. 2.

Abi Archiepiscopo literis eruditi.

orphanorum & viduarum curatorem solum bonum sciens esse Dominum. Cui etiam prompto & alacri animo eum ablactatum statim dedicauit, tanquàm nouum aliquem Samuelem, dans in manus eius, qui tunc administrabat archiepiscopatum. Quem cùm suis vlnis accepisset, tanquàm quidam pastor bonus, secundo pòst matrem lacte spirituali nutriebat, literis & diuinarum scripturarum dulcedine pinguefaciens animæ intellectum: vt faciliùs inueniret cum tempore crescentem, & cum ætate ascendentem intelligentiam. quod etiam concurrebat cum precibus eius, qui erudiebat. Erat enim puer cuiuslibet scripturæ diuinæ capax, tanquàm generosa planta recèns plantata, spiritualibus irrigationibus pietatis ferens fructus, vt non multò pòst ostendetur.

Accidit ergò, vt illo tempore sanctæ memoriæ Theodotus, qui à nobis paulò antè dictus fuit, cùm ad finem vitę peruenisset, suę sedi successorem reliquerit, qui erat eiusdem cuius ipse nominis, & moribus similis. Quamobrèm se tanquàm frattrem ostendens eius, qui præcesserat, valdè dilexit Alypium, de quo à nobis agitur in præsentia. Iuuenis enim verè pastor pastoris ouem ratione prædita, in bonitate educatam, cuius iuuentus erat munita diuino metu. Inuenit florem ætatis, qui nullum proprium, quo coglorietur, posset, ostendebat signum. Nam quod in ipso quidem cernebatur, multis esse videbatur iuuentutis. Quod autem ad eius mores propemodùm veniſſet, aperte ostendebat viri sapientis canitiem: quoniam erat etiam in eo timor DEI, qui principium sapientiæ efficit in hominibus. Cùm autem pietatis operibus visus esset omnibus antecellere, cõmuni suffragio eum eligit sacer ecclesiæ cœtus, vt œconomus esset fidelis filius: quoniam hoc credebant futurum omnibus vtile: non quòd rerum vllam haberet experientiam, sed quòd esset diuina plenus intelligentia. Quod quidem desiderans is, qui tunc præerat ecclesiæ, simul eum fecit œconomum & diaconum diuinorum sacramentorum. Fuerunt hæc signa ortûs Alypij, qui educebatur ad vitam. Sic sacra in sacris ædibus fiunt: quis nutrita ab ijs, quos priùs diximus, pastoribus pasta in pietate. Quinam autem & qualis fuerit in ea, quæ sequitur, vita, non esset meum dicere, qui propter dicendi imperitiam, gloriosa eius facta magis diminuam, quàm, quantùm oporteret, ostendam veritatem: dicam tamen, in patris mei egregijs dotibus iucundè versans: & fortasse nonnullam narrabo portionem eorum, quæ ab ipso rectè & ex virtute gesta sunt.

Psal. 110.

Alypius fit ecclesiæ œconomus & diaconus.

Habebat Deum in mente Alypius: habebat autem Deus quoquè omninò Alypium: & recordatione beatorum eius præceptorum, animæ purum & lucidum habens oculum, considerabat in vnoquoque tempore, quidnam agens in præsenti vita, posset audire beatam illam vocem, Eugè serue bone & fidelis. Innènit autem protinùs solutionem eius, quod quærebatur, ab eo ipso, quem desiderabat, Christo doctus pietatis semitam: Bonus enim pastor, qui pro grege suam posuit animam, portam etiam ostendit ijs, qui volebant pulsare, omnia constituens ad salutem amatorum regni cęlorum. Primùm quidem dicens, vt Deum tota anima diligamus: secundò verò, vt ei debitam trib. nemus reuerentiam. Deindè ad altiorem pietatem & perfectissimam DEI charitatem traducens, venditis omnibus, quæ non consistunt, facultatibus, & in rebus manent inferioribus, eas iubet supereditare pauperibus: & nudam tollendo crucem, eius sequi vestigia. Oportebat ergò hominem Dei, oportebat maximum, quod restabat ex præceptis implere ad perficiendam pietatem. Reliqua enim seruauit ab ipsa iuuentute. Protinùs ergò nihil cunctatus, res omnes mundi iussit valere: non tristis, quomodò nuper diues, qui à Domino audierat, vt sua venderet & daret pauperibus, vt vitæ æternæ consequeretur remunerationem.

Matt. 25.

Ioan. 10.

Matth. 19.

Ibidem.

Omnia sua dat pauperibus.

Cùm solam autem matrem fecisset consciam sui consilij, idque propter eius precum desiderium, Ad Orientem, inquit, ô mater, me proficisci cupientem, tuis me precibus prosequere: quo in loco multi quietem amplexi, feliciter vixerunt. Illa autem protinùs tulit ogem proposito sui filij, nequaquàm affecta muliebriter, vt mulæ solent, quę fortè viduitatem prętexunt & solitudinem, & quòd ferre non possunt, videre à se diù abesse ea, quæ sunt sibi charissima. Nihil horum dixit sapiens mulier ad filium retardandum: sed manibus in cælum sublatis, totam suam mentem collegit ad orationem, cùm his verbis confirmâsset sui charissimi propositum: Abi, fili, dicens, quoniam te direxit diuinus gratię spiritus. Ecce Deus, ô fili, quo viuimus, & cui te commendo, ipse mittet bonum suum angelum ante faciem tuam: & te deducet, vt vult, & quò vult, & prospero itinere pergentem in omnibus, & placẽtem glorię maiestatis suæ: & dabit tibi gratiam in verbo & opere, & te seruabit in omni via recta, vt mittat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te. Inducet te lorica iustitiæ, & imponet tibi galeam salutis. Dabit vt semen tuę operationis cadat in bonam terram, & vt comedas labores fructuum tuorum. Sit vita tua tanquàm lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium eius non defluet. Acceptæ sint preces tuæ coram Deo ad salutem multorum. Refulgeat tanquàm meridies iustitia operum tuorum. Videam te tanquàm Luciferum splendidè orientem, propterea quòd plùs, quàm patentes, tuum dilexisti Dominum. Cùm itaque post orationem irruisset filius in collum matris, & mater in collum filij, fleuissentq; & se inuicèm essent amplexi & deosculati, vale dixerunt miserabiliter. Atque iustus quidem cùm preces maternas esset assecutus, prompto & alacri animo viam confecit: illa autem rursùs cum quiete & silentio domum rediit.

Psal. 1.

Relicta patria & matre, in Oriẽtem proficiscitur.

Cùm autem multis pòst diebus vulgi sermone celebratum esset quod factum fuerat, omnes quidem in ministerio collegæ, & omnes cives fuêre tristes, non ferentes hominis priuationem. Sanctissimus autem antistes ciuitatis ne vel id quidem audire sustinuit: sed rectà magna celeritate sanctum est persecutus, diligenter quærens & inuestigans, vbinàm mansisset, & quanam, & quandò transisset: & licebat videre hominem præ animi ægritudine tanquàm vaccam mugientem, quandò suum quærit pullum, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dies festus Theodori martyris.

aberrauit. DEO verò præuidente meliora, eum assequitur Euchaitis, cùm celebratur dies festus Theodori martyris: & multis tandèm persuasum precibus, reduxit ad

S. Cionas fit monachus.

suam ciuitatem. & illic decęterò sanctus monasticam vitam diuinè peregit. Sic enim ei quadam benignitate res nostras Deus administrauit, vt qui ex ipsa patria productus fuerat fructus, eum ipsi rursùs patriæ lętitiam dederit salutarem. Audiuit certè in somnis vir ille iustus diuinum consilium, nè ægrè ferret tanquàm qui à via sperato aberraret. Illic enim esse sancta loca dixit ille, qui noctù apparuerat, in quibus Deum amans quispiam eligere posset piè viuere. His ergò visionibus excitatus, obibat hilaris, perscrutans locum, in quo posset figere tabernaculum, remotum à ciuitatibus & pagis, quietumq; & à strepitu seiunctum. Assendit ergò in vnum montem ad meridionalem partem ciuitatis, & cùm cognouisset pulchrum esse montem, & sublatum in altum, & ab omni turba liberum, stans in vertice montis, speculabatur vndiquè: oculisque fuit delectatus, valdeque lętatus fuit spiritu, & acquieuit ei animus. loco autem decerat aqua, & hoc malè habebat sanctum.

Visio ei obtingit.

Post vnum itaq; diem accepto rastro & ligone, in montem rursùs reuertitur. Quęsiuit verò & fodit vsque ad meridiem, & non inuenit, nec erat. Quocirca tristitia affectus, sedit post laborem, & sedēs obdormijt. in visione autem vidit virum locum ostendentem, & ei consulentem, vt ibi foderet. Surrexit, & fodit. ecce autem quędam pars pinguedo: & perrexit fodere profundiùs, & aqua erupit. ipse verò exultauit animo, & Deum rogauit, qui facit misericordiam suam in eos, qui ad ipsum confugiunt: & propere cucurrit ad suum Antistitem, & rem significauit, & perijt vt aræ figeret fundamentum, cùm ipse benedixisset. Ille autem cùm hoc resciuisset, sancto quidem assensus est, vt omnia faceret. Clàm verò mittens, obstruxit os fontis, vt tędio affectus, montem quidem relinqueret, vt assensu difficilem, & qui asperum & arduum ad eum assecudere volentibus haberet assēsum: inferiùs autem habitaret campos, qui sunt circa ciuitatem,

Inquirit locū solitariū, in quo cōmoretur.

vt ad quos omnibus facilis pateat aditus. Omnia verò lustrabat & circuibat sanctus, cum inuestigans separatum & remotum. Videt autem ante ciuitatem quandam solitudinem, quæ erat plena sepulcris antiquissimis: in quo loco magnum agmen spirituum delitescens, eam reddebat tetram & horrendam omnibus hominibus. Ad quam Christi miles primùm & primus ausus est accedere, magno stupore perculsis viris illis, cum quibus obibat considerans & quærens locum quietis. Neque enim Dei amor scit vequàm suspectum habere periculum, vt qui ad id, quod videtur, spe potiùs agatur melior. Inter se autem omnes ad ipsum viri voces emittebant, procùl distantes & clamantes: Quisnam dæmon te à nobis sic raptum illuc transtulit, ô homo? Heu heu recede, egredere ex hac mala solitudine, qua soli delectantur dæmones. & ad se rursùs conuersi dicebant: Hic est emotę mentis: desipit sic seipsum tradens malis dæmonibus. Hęc sępe clamantes, & suas dexteras extendentes, annuebant vt fugeret, & illinc citòdiscederet. Sanctus autem vix tandèm, multis eorum conuersus clamoribus, suauiter & placidè eos intuens, subrisit, quòd præ timore quidem clamarent, non auderent autem propius accedere, & opem ferre ei, qui apud eos veniret in periculum.

Intrepidus sibi habitationē, inuestigat in locis infestis.

Cùm illi verò aliquantulùm in eo loco essent morati, volentes scire finem, postquam eum adspexerunt sublimè stantem super vnum exijs, qui illic erant, tumulis, ipsi quidem in domos suas reuersi sunt fugientes. In summo autem vertice tumuli stabat constitutus, positum habens Tauroleonem. Ad eum tanquàm animatum & vix tandèm visum amicum, exultans accedit, & ardentissimè eum complexus, suauiter & comiter eum allocutus, dicebat: Salue, ô lapidum merces mihi preciosissima. Sic enim te reprobatum, & ab ijs qui ædificārunt ad sepulcrum, & sepulcri signum deputatum, salutare constitui, mihi potiùs factum ad caput anguli, adeò vt satis aptè possim dicere, me credere & putare eum esse factum à Domino, & esse mirabilem in oculis nostris. Salue mihi, ô petra,

1. Cor. 10.

propter Christum. Salue tu, quoniam vera quoquè petra Christus, quæ labefactari non potest, vis est appellatu. super quam pedibus meis firmiter insistere cupiens, elegi hoc habitaculum ad æternam requiem. Hęc & his plura cùm dixisset præ gaudio, ad suam excurrit ciuitatem. Cruce autem accepta & vecte ferreo, statim reuersus, leoni occurrit vectem ferreum. erat enim prægrandis & valdè grauis: seipsum autem vexans mensque & laborans, vix tandem potuit humi deijcere statuam (erat enim bene

fortis, vt qui esset in ipso vigore iuuentutis) eius verò loco erigit & extollit potentissimum signum, nempe Crucis trophęum: vt tyranni bellica officina diuinarum virtutum operatione securè nunc videatur, & habeatur ludibrio. Sic vas aureum & electum, armis omni ex parte munitū, in eo loco iam securus se sopori dedit. Videt autem duos viros, sacerdotalem præ se ferentes dignitatem, ad eum accedentes, & eum leniter reprehendentes & increpantes, dicendo: Quousquè siuisti nos expectare, ô homo Dei? Si tu es ipse Alypius à Deo prædestinatus, vt hæc loca ad pietatem traducas & religionem, nè differas facere, quę te manent. Hi etiam, quandò magnę martyris Euphemiæ ædis cœpit iácere fundamenta, sancto apparuerunt. Vnus quidem eorum manu tenens thuribulum, definitum quēdam locum circunscripsit. Ostendebat autem eam, quę fuit posteà, ecclesiā. Alter leni voce acclamabat: Osanna huic loco. Et quinam essent qdem hi viri, nulli apertè indicārunt: eorum autem reliquiæ aliquo pòst tempore inuentę sunt tales, quales sancto in somnis apparuerant, suaui odore locum implentes: vt mirarentur, qui illo tempore in eas inciderant, quæ in hodiernum vsque diem seruantur integræ in atrio templi magnæ Euphemiæ martyris, cùm sic beatus ille luisisset. Quomodò autem & quandò & vbi apparens, in certaminibus exercitatissima Euphemia, acerrimum excitat sancti zelum ad sacram ædem ei extruendam, oportet nos dicere, nec eos qui legent, fraudare narratione.

Erigit potē tissimū signū & trō. phęū Crucis

Visio eius.

Ad regiam propter quædam negocia tunc ibat huius Antistes. A quo etiam simul iter ingredi, vt qui esset Diaconus ecclesiæ, iussus est vel inuitus, vt cui minimè esset gratum versari in ciuitatibus, cùm sic facilè ad voluptatem & vitia inclinetur animus. Propter Pontificis tamen reuerentiam Chalcedonem vsque est consecutus. Illic cùm clàm se subduxisset, dum esset Episcopus mare transmissurus Constantinopolim, vbi iuxta mare est positum martyrium Bassæ martyris, id ingressus, sub vno ex scamnis, quæ illic erant, dormiens latebat. Cùm sensim autem in somnis martyr ei apparuisset, & iuberet eum citò surgere: ille verò eius decorem & honestatem esset admiratus, & luben-

Periculosū versari in vbibus.

S. Euphemia ei ap. pāret.

tissimè interrogaret, quisnam esset, & quarè iuberet surgere, dicit ei: Ego, quam vides, sum Euphemia, Christi ancilla & martyr. Surge autem, &, si velis, eamus in tuam patriam. Simul enim tecum vado, eroque tibi in itinere, si Deus velit, socia & adiutrix. Vigilanti autem desiderium cùm martyr beato immisisset Alypio, lętum compulit in patriam, nequaquàm oblitum suæ patronæ. eam enim semper habebat in memoria, contemplans quàm suauiter eum sit allocuta, quàm benignè seipsam ostenderit, adhortans vt ingrederetur viam, quæ ducit ad vitam agendam cum Angelis, & ad æterna fruendum lætitia.

Propter hæc in nomine sanctæ fundauit martyrium, breue quidem tunc, & quod satis esset ad implendum martyris desiderium. Non enim habebat conuenienter suo magno animi studio, quæ ad magnificentiora posset transire, potestatem. Nam diuinis obediens præceptis, non habebat peram, non zonam, quæ ęs conseruabat, non duplicem tunicam, & quod esset ad vsum superuacaneum: sed viuebat in sua spontè susceptā paupertate, gratam fidem ostendens in eum, qui ipsum fecerat, & conuenienter Apostoli præcepto, omnia possidens in eo, quòd nihil haberet. Vndè etiam sumptum quoquè, qui fiebat in columna, quidam ex familiaribus, & ijs, qui sciebant eum nihil possidere, alacri animo offerebant, perindè acsi Deo gratum offerrent holocaustum, propter suam in eum reuerentiam, quòd viderent virum crescere in ijs, quæ sunt ad Deum, assensionibus, & ex sancto spiritu puras illuminationes mente purissima susciperet, ieiunijs & vigilijs suum corpus redigentem in seruitutem, & non permittentem, vt insurgeret aduersùs appetitiones spiritūs: vt qui apertè sciat, quòd q pro virtute certare studuerunt, debent esse integri & perfecti spiritu: nō aduersùs sanguinem & carnem contendentes, sed aduersùs principatus & potestates & huius mundi principes: cum quibus colluctatio est difficilis ijs, qui secundùm carnem viuunt. Hinc fit, vt à suo scopo non aberret, sed vincat eos, qui sunt carnis expertes, is, qui in carne refulsit: & aduersùs eos insignem victoriam sit consecutus: vt per eos, qui in veritate glorificant seruum eius, Deus glorificetur, & per fideles seruos suos suam ostendat maiestatem. Quæ enim per ipsum & in ipsum conspecta sunt fieri, discite, ô fideles, & mecum Dominum magnificis laudibus extollite.

Matth. 10. Luc. 10.

1. Cor. 6.

Ephes. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam cùm vellet beatus Alypius diuinè in columnâ assc̃endere, senum deductus co-filijs, ingreditur tunc in cellam, quæ erat humilis & valdè breuis, triginta annos natus, cùm labo-ribus exercitationis se biennio pulchrè exercuisset, tanquàm quidam lucte-rator, qui est acie congressurus cum hostibus. Illic enim statim aduersùs sanctum in-surrexerunt spiritus, eos enim iritabat valdè, psallens, & paulatim percutiens ignitis di-uinorum eloquiorum. Quocircà furore pérciti, penitùs surgentes tanquàm ex aliquibus insidijs, impetum fecerunt in cellam, vniuersam concutientes ex fundamentis, existimantes se ab initio magis posse superare beatum virum, si terrore spectrorum eum perculsum inuaderent. Sed ij quidem vt improbi insurrexerunt & recesserunt, vt qui sanctum potuerint nulla afficere iniuria. Stabat enim tanquàm mons Sion, confidens in Dominum, egregia munitus lorica precationum, & magna Crucis lancea. Cùm autem à cella recessissent, rursùs inuaserunt oratorium. Nondùm enim eius facta fuerat dedicatio. Postquàm certè id viderunt consecrari, dolo quosdam sonos emittentes, & horribilem rugitui leonis similem vocem edentes, adeò vt vniuersa, quæ eò conue-nerat, multitudo dispersa ferè fugisset huc & illuc, nisi eius timorem ad fiduciam, quod præcessit, traduxisset Euangelium. Postquàm enim Diaconus acclamauit illud, Secundùm Matthæum, respondens illud consuetum, Gloria tibi Domine: in templum totus populus prosilijt, non ferente ampliùs aduersaria potestate sanctitatem eorum, quæ fiebant, sed fugiẽte cum quodam sono & stridore, perindè ac si à graui flagello tor-queretur. Atque sic quidem ejecti tunc fuerunt spiritus, vt non ampliùs ausi sint acce-dere ad Martyrium. Sic autem ipsum consecratum, fuit dedicatum martyri, vtpote quòd ipsa priùs sanctum incitâsset ad certamina pro virtute suscipienda, sicut antea ostendimus.

Dæmones etiam oppu gnans cum.

Frustrà ei laqueos tẽ dunt.

Tẽplum S. Euphemiæ dedicatum.

Deincèps autem ab eo tempore vnusquisque, tam paruus, quàm magnus, versabatur securè in illis locis se oblectans: & apud beatum virum assiduè frequentes erant, seu vir quispiam, seu mulier, seu puer, seu senex vellet cum eo versari, & comedere, & beatus eius frui sermonibus. erat enim iucundus omnibus, nec vllum capiebat vnquàm eius tædium. Sed cùm hoc inuenisset afferre animæ detrimentum, quòd negligerentur pre-ces & status spiritalis, vale dicens terrenis omnibus, & amicis, & negocijs, ascendit ip-sum affigens columnę, paucis tabulis conclusus in capite columnæ, adeò vt nec fuis-ceret quidem ad hoc, vt parùm posset sanctus recumbere aut sedere: sed perpetuò sta-ret in ipsa tanquàm statua ænea, luctans cum imbribus, cum æstu & frigore, nubibus, si-mul & ventis & tempestatibus, quibus & lapis & ferrum inanima materia & solida, fa-cilè tempore diffluunt & dissoluuntur, & ad perfectum veniunt interitum. Hæc ergò fo-titer tulit vir ille magnus, sanctorum socius, & qui plùs, quàm sancti, decertauit, filij, quàm quiuis raptor & latro, violentus possessor regni cęlorum. Nam illi quidem fo-tasse hoc cupientes iniusti, pœnam dolorum recusâssent, meliorem partem consec-turi. In huius autem ore perpetuò erat Dei laudatio: vniuersa verò eius vita à tenera ætate fuit confessio.

Perpetuò stat S. Aly-pius in co-lumna.

Quisnam ergò ex martyribus tam multa certamina afflictionis & malorum perpe-sionis pro Christo vnquàm subijt septuaginta annos? Tres illi pueri flamma Babylo-nis vicit, visi sunt aliquandò superiores, sua in Deum fiducia, præclarè ea ardentiores. Sed adhi-sùs vnum elementum, nempè ignem, decertârunt, & vno die. Hic autem perpetuò æstus flammam, æstiuis solis lampadibus vehementer vrentibus, fortiter sustinuit. Non vna aliquandò hiberna & gelu, vnum ex numero militari diuellit à quadragiuta, qui-spe balnei à rota spe miserabiliter excidit. Hic autem tot annorum glacie, & ventorum flatibus grauiter spirantibus concretus, nunquàm fuit animo labefactatus, quò-vt semèl dicam, morte affectus, & rursùs reuiuiscens, & insultibus decertationis fortiter & generosè resistens. Si autem aduersùs feras agrestes & immanes decertauit sanc-torum aliquis: & nemo, sicut hic vir præclarus, depugnauit aduersùs dæmonia nequi-tiæ. A quibus in astro nocturno, tanquàm à funditore aliquo stans in columna, lapi-mero fuit percussus lapide. Ille autem statim manus in cælum extollens, & astris ostendit dæmonijs, se nihil timere: sed hæc liberè dixit: Quid vobis mecum rei est, dæ-nicio si, & hominibus infesti dæmones? Quid frustrà conturbamini, & in Dei seruum ca-ssum exercetis inimicitias? Videte enim lapidem, quem vos in me iecistis, is enim nihil

Vide Tō. 2. Martij 9.

Lapide per-cutitur à de-monibꝫ, sed contemnit.

testis vestræ improbitatis, quem ostendam coram Christo meo in die eius aduentûs. Vt autem sciatis, me telum infantium reputâsse plagas vestras: ecce humi deijcio tectum, quod est supra caput meum, quod sæpè arcet iactus lapidum, & non sinit me eadem pa-ti pro Domino, quę Stephanus primus martyr, & eandem quam ille coronam accipere, quem vos Iudaicis manibus interfecistis: cum quibus etiam subibitis æternum gehẽnæ supplicium. Illi cùm hæc verba audijssent, & cognouissent illum iustum audere omnia pati pro Christo, aufugerunt protinùs. Hoc enim illa nocte auditum est à quibusdam, qui iter faciebant, quòd in quodam loco itineris occurrissent dæmonibus deflentibus suam fugam, & apertè clamantibus: Alypius nos expellit à nostro habitaculo. Quo ibi-mus, cùm non habeamus locum, in quo consistamus?

Actor. 7.

Dæmones victi fugiũt.

Egregius autem Christi miles post preces matutinas, fingens ei opus esse, à sua ma-tre petijt securim. Quam cùm accepisset, ille septi tectum à quatuor locis dissolvit, & humi dissecit: & mansit sub dio vsque ad extremum diem suum. Mater verò eius post-quàm sensit sonum tabularum, easque vidit humi fractas, dextera frontem accipiens: Cur hoc fecisti, inquit, ô fili? Cur euertisti salutem tuæ custodiæ? Quomodò feres mi-nas hiberni temporis? aut vernarum pluuiarum vehementes inundationes, & æstatis meridionales & ardentes radios? Non considerâsti ventorum terribiles impetus, lethi-feras à mari plagas: fulmina, quę repentinam multis mortem afferunt: & eorum, qui aduersantur, violentiam, quę non cadit sub adspectum? Matri autem suæ sapienter re-spondens iustus, dixit: Propter quem hæc omnia pati opto, est Christus viui Dei filius & Deus, certa eorum quæ sunt, vita, pro quo quiduis minimum pati, est res beata. Non nunc quidem, ô mater, lubenter horrorem patiemur, vt illinc ad lucem inaccessam ac-cedamus? Non feremus hîc æstum diei, vt labore dignam mercedem accipiamus, & æterni ignis fugiamus supplicium? Cùm hæc & alia multa his similia dixisset, persuadet matri, vt propemodùm suaderet, non solùm abijcere tabulas propter Christum, sed etiam tunicam, & corpus præterea exuere. Nesciebat enim misereri filij, etiamsi esset valdè amans liberorum, qui hîc propter Christum patiebatur. Negabat naturam præter naturam, vt nato præponeret eum, qui genuerat: licebatque videre rem iucundam & gratam omnibus fidelibus: matrem quæ lætabatur ob charissimum filium: & filium, ob huius fructûs radicem, tanquàm sanctam, non beatam pronunciauit? Nam præter alia bona, quibus erat ornata, permanebat etiam apud filium, ei inseruiens & subministrãs, quæ erant necessaria, tabernaculo fixo apud columnam. Quo in loco cùm renunciâs-set omnibus, quæ sunt in vita iucunda, tanquàm in paradiso referta delicijs, proprijs manibus acquirebat, quę sunt ad vsum necessaria, vt vidua & quę maritum non habe-bat, tanti faciens eleemosynam, vt miserabile esse putaret duos asses possidere.

Mater semẽ per sub dio.

Encomion matris eius.

Aliquandò certè accidit, vt aliquis tertiam partem offerret numismatis. Quam cùm accepisset rogatu filij, cucurrit ad ciuitatem, vt eam in minutas æris partes commuta-tam, consumeret ad vsus sui victûs. Cùm autem, postquàm hæc fecisset, reuerteretur, fractâ pauperum adiurationibus, vniuersum distribuit. Deindè cùm eam vidisset filius nihil habentem in manibus, V bi est, inquit, minuta moneta? Opùs enim habemus ad sumptum. Deo, inquit, ô fili, & pauperibus nos credidi. Non enim pium esse statui pro-pter nos despicere iuramenta pauperum, & peierare Deum viuentem: credens fore, vt nos quoque eorum, qui misericordiam consecuti sunt, precibus assequeremur miseri-cordiam. Propter hoc factum benedixit matrem, & accepit lætus quod factum fuerat, vt qui illius esset infans & fœtus. Quamobrèm Deus eos etiam in altum in terra sustu-lit, dans bona in terra, & quę sunt in cęlis meliora. Nomen enim sancti, & gratia Dei, quæ vbique propter ipsum prędicabatur, multas animas vocabat ad pœnitentiam viro-rum & mulierum. Primam autem Euphemiam quandam, quæ erat vna ex illustribus fœminis ciuitatis sancti Alypij, tantùm incitauit zelus in Deum, vt mariti & libero-rum, amicorumque & cognatorum nullam curam ducens, se in vilissima incluserit domuncula propter beati columnam, arctæ portæ fortiter transmittens angustias, & nunc affatim se explens vitæ æternæ delicijs.

Quã illa fuerit benigna in pauperes.

Euphemia illustris mu-trona fuit duriter.

Post eam autem Dei quoquè amor compulit magnam illam inter mulieres, & pri-mam muliebris ædis ducem Eubulem: quæ ad tantam peruenit mensuram virtutis, vt

Ité Eubule,

Universidad de Deusto
Biblioteca

media nocte aliquandò suffiens (erat enim hoc ei in more positum) plurimas horas ità vt oculis adspiceretur, aduersùs dæmonem concertauit: qui non sinebat sanctam transire, sed depugnabat, nè mediç noctis preces Domino redderet, vt consueuerat. Quæ & vitæ facultatibus, & multa gloria viduata, in vita, quæ ex virtute agitur, ità refulsit, vt paucæ ex ijs, quæ erant in terra. Eis autem paulopòst fiunt similes & Maria sancti patris soror, quæ ipsa quoquè renunciauit omnibus, quæ sunt in terra: marito, inquam, & iis quæ sunt ad tempus, delicijs: se tam fortiter gerens in exercitatione, vt illius continentia sit reliquis exemplum ex ijs, quæ decertant, vsque in hodiernum diem: & aliæ complures, quæ colligebantur tam peregrinæ, quàm indigenæ: quę res suas hum: iacentes, ad sancti patris genua supplices procidebant, dicentes: Per te saluæ fiamus, si cuntiæ ab eo, qui est potentior, pro virtute eadem valentes facere. Non est enim masculus & fœmina apud Christum. Quæ intelligentia percipitur, preciosissimam mercemur margaritam. Simus sociæ negociationis. Vestra sit maxima pars lucri: efficiamur nos sùm participes negociationis. Nè nos timueris, ô pater, quòd simus genus humile, & facilè inclinemur. Mundum cognouimus: per iucunda transiuimus: omnium fecimus periculum, & omnia vana esse cognouimus. Vnum solùm scimus Christo viuere, & eius præceptis parére. Huic pulchro amatori crede nos esse desponsas.

Irè Maria soror Alypij.

Gal. 3. Matt. 13.

Hæc cùm audiuisset sanctus, illachrymauit, diligens seruorem earum in Deum propositi: & fixis oculis adspiciens cęli altitudinem, toto corde Deum orauit, dicens: Benigne Domine, qui pœnitentia curas delicta hominum, assendant verba seruorum tuorum coram te, & fiat eis sicut crediderunt: & da vires seruo tuo, vt satisfaciat animabus eorum, qui confugiunt ad fontem tuæ misericordiæ: & eas exhibeat in die adoentus tui castas absque vllo dedecore, indutas operibus lucis & iustitiæ & sanctitatis, ad gloriam magnificentiæ sanctitatis tuæ. Et hæc quidem orauit: à se inuicem autem illinctas duas sacras ędes extruxit, in quibus vtriusque sexûs corpora distribuit, (non enim dixerim spiritus & animas) dans regulam & præceptum sanctis fœminis, vt masculorum oculis nunquàm adspicerentur: vtpotè quòd sit valdè periculosum ijs etiam, quę sunt valdè probate. Quæ quidem id vsqueadeò inuiolatum seruauerunt, vt cùm beatus Alypius eis sępè permisisset, quòd in mortis venissent periculum, vt viderentur ab eorum parentibus secundùm carnem, noluerint: vt continentia in Deum, naturæ quoquè vinculo fierent superiores.

Nota cautionē sancti viri.

Cum his sancti quoquè mater simul versans, eandem quoquè seruabat regulam: habitum autem nequaquàm seruabat monasticum, à sancto sępè rogata: idem esse dicens Diaconissàm, quod monacham. sed ei persuadet somnus, & diuina quædam reuelatio, vt sanctum oraret, vt ei imponeret habitum exercitationis. Visa est in somnis audire symphoniam sacrosanctarum mulierum, quæ diuinos & modulatos hymnos canebant in Regem suum & Deum: & delectata spiritu, cùm voluisset domū ingredi, in qua modulabatur choros ducentium cœtus, & cum eis canere & Deum laudare, non fuit ei permissum ab eo, qui præerat ianuę, & seruabat aditum, qui dicebat: Non intrabis, prout poteris versari cum venerandis Dei ancillis, cùm sis hospes, & impetita earum habitat in somnis. Eum autem cùm manè accepisset, animo lętata est & exultauit, & sancto genu flexit, & rogauit eum, vt habitum acciperet, exponens omnia quæ viderat exercitationis. Propter hęc pudore & magno animi angore fortè affecta, est experta, nulla re decæterò defecta, quę pertineret ad perfectionem. Quę quidem cùm multos & varios fœtus seminâsset iustitiæ, nunc fruitur fructibus, in quos non cadit interitus.

Visio matris eius.

Habitum monasticū filię indut.

Atque sic quidem seorsùm & separatìm effecit beatus ille habitare homines & moniales: In DEVM autem & in reliquo vitæ instituto, tanquàm germanos in Christo fratres, nihil omninò differre: sed vnanimem inter se inuicem conseruare charitatem, vna voce benefactorem & vitę suppeditatorem noctú & interdiù laudare sępties, vt concorditer extollendo concentum canticorum, Regem creatæ naturæ vere & syncerè placent. DEO autem & Angelis & sanctis iucundum quidem erat audire psallentes: iucundius autem, videre hominem Dei, intra cælum & terram adhuc

Vide hic de prima horas canonicas.

columnæ, tanquàm Angelum æthereum, in altum extensis manibus, per tres classes glorificare Trinitatem. Nam simul cum eis * psallebant, qui erat inclusi ad basim columnæ. Seorsùm rursùs chori multitudinis monachorum, & chori rursùs mulierum alibi. Talis laudum in Deum erat gratia, vt sępenumerò nonnulli ex ijs, qui prętergrediebātur, hęc audientes cantica, ad tantam venerint compunctionem, vt relictis actionibus, quas studebant exequi, in eo loco totum diem remanserint, donèc cessârit psalmodia.

* psallebat, legendum puto

Venio post hæc ad magna dicenda miracula, quę Deus fecit in suū famulum. Nemo autem sit, qui fidem nō adhibeat. ante multorum enim oculos sępè, cùm fieret, apparuit. Id autem erat lux è cælo descendens super sancti verticem in columna, & manens aliquandiù. Id verò tunc accidebat, quandò nox erat & continuæ voces tonitruum, quandò fulgurum crebrę coruscationes, quandò imbrium inundationes, propterà quòd non auderent omninò, vt arbitror, intueri gloriam arcanorum. Locus autem vsqueadeò refulgebat splēdore lucis, vt qui erant contemplationis ignari, existimarent globum omninò inflāmari. Ipse autem in tremore exultans, sensim dicebat arcanum traditionis cœnę mysticæ, dicens etiam reliqua ante aduentum & post aduentum, minimè volens agnosci miraculum, humanam vitans gloriam, quę est ad tempus. Illius autem lu cis aduentum præsignificabat Crux, quæ erat in vertice affixa tabulis: quæ quidem valdè mouebatur in globo, & emittebat quendam sonum stridentis sibili, donèc rursùs redacta in formam columnæ ignis venientis vsque ad nubes, rediret ad cælorum altitudinem. Hoc autem viderunt, non vnus, duo, aut decem, aut solùm quinquaginta, sed etiam plures alij: adeò, vt ad ipsam vsque regiam transiret visio tanti miraculi.

Lux cælitùs lapsaintā hęret vertici S. Alypij.

κλοπιδῶς

Multis certè precibus, quæ tunc erat Imperatrix, à Dei seruo contendit: multas quoquè pecunias partim misit, partim etiam se esse missuram est pollicita, si Crucem, quæ erat super columnam, mitteret in regiam. Cui quidem literis ad eam rescriptis persuadet, vt par sū expectans, id assequeretur, cuius studio tenebatur: vt qui puro mentis oculo pręuidisset fore, vt Imperatrix è vita excederet. Nam hoc quoquè dono dignatus fuerat à patre luminum, vt tanquàm prędicaret, vni quidem diadema imperij, alteri autem sanctæ cathedræ rectionem. Oratio autem paulopòst fuit ipsa re confirmata. Hinc rursùs factum, vt ad eum concurrerent: nonnulli quidem de longa amicorum aut cognatorum absentia, tāquàm à propheta, certum scire volentes, an superessent: alij verò morbi diuturni cupientes aliquod accipere remedium. Hoc enim habebat, quod nullus ex doctis & peritis medicis. id autem erat, pro ægrotis effundere lachrymas, vt qui laborabant, ex alto haberent curationē. Alij autem quærentes de vi principum & magistratuum, & violentiorum contractuum iniquitate: quorum nodos & captiosos plexus hic dissoluebat: non in ijs, quæ doceri possunt, humanæ sapientiæ verbis: sed in ijs, quę doceri possunt sancti spiritus: vt nullus huius mundi, qui gloriantur in sapientia, omnia faciens & cogitans per orationem & deprecationē, vt omninò aliquos & ante omnes Christum lucrifaceret, ad alios quidem scribens: alios autem monens: pluribus etiam donās: omnes autem, qui propter inimicitias, litemque & grauem furorem enses sępè contra se inuicem strinxerant, cùm apud ipsum fuissent, concordes & se complexi exiuerunt, fratres animo, coniuncti affectione: adeò vt quiliber homo iustus glorificaret & laudaret Dominum misericordem. Ipse enim beatæ filiorum Dei partis veluti pacificator, appellationem suam lætus lucrifaciebat. Ille & in paupertate spiritūs & in persecutionibus, gratia Dei, tanquàm regnum Dei possessurus, erat beatus.

Prędicit fu tura.

ἀλοτριώδης alienus à molestijs.

Si autem ij quoquè qui lugent, sunt consolationem accepturi tanquàm beati: quis est illo beatior, qui pro commiseratione & misericordia & amore apud Deū effudit tot riuos lachrymarum? Porrò autem fuit vir ille adeò Domini & Christi amans, vt quotannis eius passionis legens Euāgelium, (is enim erat mos eius) pro probris & contumelijs, quibus fuerat affectus, lachrymaretur & discerperetur: adeò, vt putaret se videre Dominum in ipsis passionibus. Quod autem esset inter mites enumerandus, planum factum est, cùm terram possederit. Pro eleemosyna autem tantam consequetur misericordiam, quantùm misericors fuit supra prœceptum. Quidnam autem sit hoc, opùs est dicere: Pertijt aliquandò mendicus ab eo indumentum. Ille verò nihil dubitans, in cordis hilaritate, cùm sibi ademisset, qua indutus erat, tunicam, & dextera inuoluisset, deiecit à columna, sinistræ manui arcano nō credito. Deo enim faciebat, qui nō vult tuba cani pietatem.

Matt. 5.

Seipsum fūdat tunica, & dat pauperi. Matth. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem. Et qui misericordiam fuerat quidem consecutus, cùm quod perebat impetrasset, recessit, Deo agens gratias, quòd curam gereret indigentium.

Ex iunię laudes eius.

Ipse autem tandiù perseuerauit in aëre congelatus, donèc quidam vir religiosus ex ijs, qui erant inclusi, cùm in eum intendisset oculos, sic dixit ei: O sacra & beata anima, quænam vis dicendi, aut quot linguæ doctorum poterunt explicare tuam diuinam virtutem? ab ortu benedictum tuæ vitę progressum? intelligentiam canæ iuuentutis? nectutis quę non potest damnari tolerantiam, mansuetudinem, & in omnes comitatem? Quis pater vnquàm tanto studio defendit filium, quanto tu quemlibet, qui afflebatur iniuria? Quis, contritis maxillis iniustorum, è medio dentium prędam rapuit, ut tu? Quis autem sic conseruauit pauperem à manu potentis? Orphano vero, cui non erat adiutor, quis sicut tu, opem tulit? Os autem viduæ & paupertū, quēnam sic vouàm benedixit, sicut te iustum? Hæc quæ sunt pij & iusti Iob, sunt quoquè vestrę. Nam vos quoquè estis sicut Iob, & fortè etiam supra Iob. Nam ille quidem in calamitatibus diem ortus sui est execratus, dicens: Pereat, & non sit inter dies annorum. Tu autem non sic, qui fortiter omnia sustinuisti: quandò te hyems terribilis multa nine texit multos dies, non permittens vt surgeres, premens & frigore cóngelans, quæ sunt intima corporis: quo tempore concurrebat etiam naturalis senectutis refrigeratio, qui à iecore supeditabatur, calorem non accipiens amplius, vt est rationi consentaneum: & contractis neruis circa tibias, fibrarum vires emarcuerant, naturalem pedum statum non amplius accipientes. Sed non dixisti: Pereat nox, in qua dictum est, Eccè masculus: nequeimpecatus es, astra illa nocte fuisse obscurata. Neque dixisti, Cur non sum mortuus in vtero? è vulua autem sum egressus, & non statim perij? & cur concurrerunt mihi genua, quę sunt dissoluta adeò immisericorditer, concreta frigore? Quid autem dixisti? Iustus Deus, & iustè castigauit. Quid enim mihi opùs est pedibus, qui sum cruci affixus, & habeo manus, quas extendam ad preces, & os ad confessionem laudemque & gloriam eius, qui creauit, per quæ fit salus credentibus? Abeant pedes post octoginta & quinque annos, ò corporis ministerio satis inseruiérunt. Paulopòst enim omninò requiescet tabernaculum, puluere reuerso in puluerem. Cùm sic autem gratias égeris, ô diuinum & sacrum caput, si fuissent tibi liberi, ijs priuari eodem modo tulisses: & si iuga boum, camelos, & asinos pascentes amisisses. Quibus enim tua sponte propter Christum renunciauerat, ijs priuatus æquo animo tolerâsses: quoniam per arctam & angustam portam cóstituerit, ex ea studet furculos suæ arbori inserere: sic reliquę ciuitates, tanquàm à diuina & electa radice, vi tuos auellentes discipulos, sacros Antistites & eruditores suis patriis ad-

Mira patientia.

Ibidem.

Iob 2.

Sap. 3.

Ex discipulis eius facti Episcopi.

Simeon Metaphrastes discipulus eius fuit.

Obserua hæc lector

ceperunt, tanquàm donum magnificentissimum.

Porrò autem ego quoquè, qui sum tuæ plantationis vilissima, ó pater, & tarda propago, hanc funebrem orationem ausus sum tibi dedicare, cùm selegissem paucas ex multis tuis actionibus, in quarum plurimas incidi: vt qui ex tuis didicerim certaminibus, quòd tentata iusti anima, tanquàm aurum in conflatorio, suæ pulchritudinis non perdat probationem. De te enim olim disceptabam stultus ego, hæc cogitans de tuis calamitatibus: Cur post quinquagintatres annos, cum aëre & quæ in eo sunt, malis luctatus, cùm esses iustus & iniustitias faciens, priuatus fuisti media parte corporis? Cur pater hæc quatuordecim annos non vsus es pedibus, sed super vnum latus pegrino recubuisti, quod etiam ijs, qui in lectis recumbunt super vestem mollem stragulam, est molestum: & non possunt ne vnam quidem horam ferre, quin conuertantur. Percussus enim fuisti etiam malo vlcere, nempe vltima tu quoquè Iobi plaga, tetra fere purgans saniem tui corporis. Hæc mihi sic dubitanti, diuinę vocis ad Iob per procellam & nubem mihi venit in mentem, non alia de causa te sanctum hæc passum esse, quàm vt iustus, vt ille, apparéres. Credo autem sapienti quoquè Solomoni, qui de virginibus prędictis animabus sic docuit: Iustorum animæ in manu DEI, & non tanget eos tormentum. Visæ sunt in oculis insipientium mori, & reputata est afflictio eorum exitus: illi autem sunt in pace. Nam etsi puniti fuerint in conspectu hominum, spes eorum est plena immortalitate: & parùm castigati, afficientur magnis beneficiis. Quóniam Deus tentauit eos, & inuénit eos dignos se. Tanquàm aurum in fornace probauit eos, & tanquàm holocaustum sacrificij eos accepit: & in tempore visitationis eorum

rum resplendebunt, & tanquàm scintillæ in calamis discurrent. Iudicabunt gentes, & dominabũtur populis: & Rex eorum erit Dominus in secula. Ergò etsi nos molestia affecit tua, quæ fuit ad breue tempus, imbecillitas, vt qui non inuestigâssemus iudicium laudabilis tuæ tolerantiæ, quòd operetur probationem: at nunc nouimus, quòd corpus post animæ hinc excessum, proprium honorem consequetur ab eo, qui creauit. Nullus enim fuit nec ex ciuibus, nec ex regionis hominibus, qui non diligenti studio, eius tanquàm sancti inhærens amplexibus, eum salutauerit. Mulieres autem, pueros & lactentes infantes, impellentes & repulsæ, irrumpentes & insurgentes, flentesque ad reliquias efferebant, animo valdè anxię: nè si fortè ablatum fuisset corpus, priuarentur benedictione, quæ erat eis charissima. Atque sic quidem ciues & mulieres ciuitatis vix concesserunt, vt tollerentur reliquiæ.

Rom. 5.

Cùm miraculorum autem postremum & maximum dixerimus, cum beata, ô pater, tua dormitione finiemus orationem. Quis enim nescit, quòd cùm quatriduanę iam essent reliquiæ, adolescens quidam captus fuit à dæmone. Qui cùm meridiè tibi occurrisset, & ad tuum actus esset sepulcrum, & valdè discerperetur, ipso die fuit liberatus à maligni vexatione. Et hoc quidem, ô beata anima, cùm dixerimus quod fuit vltimum & magnum ex tuis miraculis, finijmus orationem. Tu autem, qui euolâsti ad ea, quæ sunt supra mentem, rationem & sensum, & sortitus es ea, quę sunt meliora, memento tuorum filiorum & filiarum: eisque adsis, & eos conserua & custodi, deducens ad luminosa bona operum: vt sequentes vestigia, perueniant ad tuam beatam mansionem. Nequaquàm obliuiscaris, ô sancte, ouium tuæ mandrę: sed etsi frueris gloria eorum, quę carent materia, circa diuinitatis versans pulchritudinem, nos adspice & nostri miserere, quos & cõgregâsti & orphanos reliquisti, aperté dicens: Pacem Christi do vobis: valete & conseruemini, ô filij, & non formidet nec turbetur vestra anima. Ego enim rogabo pro vobis, & mittetur vobis Spiritus sancti consolatio & auxiliũ validum: In Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & potentia cum patre & sancto spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Dum enim Maximus liberat ad sepulcrũ eius.

Author inuocat S. Alypium.

DE SANCTO MAXIMO EPISCOPO RHEGIENSI HOMILIA, QVAE HABETVR INTER EAS, *quæ Eusebio Emeseno adscribuntur. Est sanè erudita, & ab eius discipulo edita.*

OCVTVRI de perfectione summi antistitis & confessoris, multùm veremur, nè merita eius, dum affectus prędicationis insinuat, tenuitas sermonis abscondat. Qui cùm à prima ętate nouis virtutibus vsque ad finem quasi semper inceperit, inter ipsa primordia cõsummatus apparuit. Diù ille sub habitu secùlari, Christi militem gessit, diù sanctæ vitę, quæ sola deerat, professionē negauit: diù in hũc mundum positus, extra mundum fuit: diù seductori impostura fecit, diù mentientem fefellit: & cùm iam eum mundus animo non agnosceret suum, vel solo tamen corpore tenebat alienum: ac sic publica conuersatione susceptra, nõ tam cœpit esse quod non erat, quàm prodidit quod latebat.

Rouebr. 27.

Adhuc secularis & sanctè vixerit S. Maximus.

Inter hæc supebat in sinu suo patria ciuem suum peregrinari, & intra fines proprios nouæ conuersationis legibus exulare. Nondùm quidem visibiliter exierat de terra sua, & cognatione sua, & de domo patris sui: sed iam spiritaliter reliquerat terram suam, quia nullis inclinabatur concupiscentijs actibusque terrenis: iam reliquerat cogitationem suam, quia nullis iam carnalium necessitudinum detinebatur affectibus, nullis viorum, quæ per longam consuetudinem proxima & cognata animæ efficiuntur, vel ut parcntum constringebatur amplexibus. Iam reliquerat domum patris sui, quia in inquisitione æternæ illius patriæ, supernis intentus, excesserat.

In patriã degit peregrinus.

Tum itaq; patriarcharum in se complexurus figuram, subitò totum reliquit, vt illum posset

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.19. posset obtinere, qui totus est, dicturus cum Apostolo: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Omnibus prorsùs cupiditatibus, velut indumentis exuitur, abijciuntur cum seculo extranea bona, vt magis propria ornamenta clarescant. Ista est vera & perfecta conuersio, quandò non solùm possessio negligitur in rebus, sed etiam passio cospo-

Gen.22. raliter: de domo & de loco suo diuina vocatione dignus egreditur, tanquàm Isaac à patre, viua Christi hostia futurus, offertur, & super insulę Lirinensis arā, toris humeris erucem Domini baiulaturus, imponitur: de qua quidem ara multę piorum animę in holo-

S. Maximus fit monachus Lirinensis. caustum & in odorem suauitatis assumi in videnda consummatione meruerunt. Super hanc itaq; aram per contritionem carnis & sanguinis, semetipsum Deo immolan & dic-

Postea Abbas. ta congregatione de milite consurgit, & in principem promouetur, ex oue in gregis arietem commutatur.

Gen.32. Legimus beatum Iacob, cùm de patria fratrem fugeret, sine vllo subsidio, solùm in baculo suo transisse Iordanem, & post longę peregrinationis absentiam, cum magnis opibus, duabus etiam honorabilem coniugibus, vt tunc licebat, ad patriam reuertisse: Ità hic sanctorum eximius, patrem ac fraternitatem suam fugiens, se solum ex omnibus portans, in spiritu tanquàm in baculo transmissum, angustissimo freto deserit. Liri-

†videf decess, insulę, aut monasterij * sedem, immò latebram petit, vbi à mundi, tanquàm ab inimici periculis tutus, multis laboribus desudatis, tanquàm aliam in matrimonium sumpturus, & quasi annorum hebdomade trāsacta, (nam plenis septem annis ibidèm Christi gregē pauit) Rachel acquisiturus, prefertur insulæ, pręparatur Ecclesię. Quia quantos ibi Iacob iste noster virtutis institutionibus sacerdotes, quantos in Christo genuit patriarchas, quantos ibi, ô patres luminum, meritorum author, donorumq; largitor, quantas ille diuitias vobis ac patrię reportandas, quantos ille thesauros animabus vestris, dum in illo camino humiliationis excoquitur, congregauit? Quanta ornamenta, quanta monilia fabricatus est? Vobis est iste athleta Christi in illo agone sudauit, vobis, dum se extollit, fructificauit: sibi illele-

for. * in rens, vobis colligebat: sibi quęrens, vobis nescijs acquirebat: sibi paraturus præconia, vobis soluturus vsuram: vobis hæc spiritalis columba cibum de illa Christi mensa, & angelica congregatione capiebat, vobis potum de illo gratiarum fonte sitiens hauriebat: vt quasi mater solicita escas, quas de illo vitæ horreo sumpserat, in sensus vestros pleno de corde trāsfunderet. Vobis prophetica hæc apes, salutifera in illo alueario mella confecit: vestris quidem conspectibus deerat, sed vestris profectibus militabat. Sic lampas magna non sibi accenditur, sed lumen suum eminùs * & circunjecta iaculatur, spectum fundens flammeum doctrinæ fulgorem, & vniuersis qui assistunt, integrum, & ingulis totū. Meritò se vobis imputet beata illa insula ex hoc vno arq; vnico munere, licèt multùm erubescat ex alio: vir ille pcipuus, illic doctus, vt hîc doceret: illic ditatus, vt hîc fœneraret: illic illuminat⁹, vt hîc fulgeret: illic purificatus, vt hîc sanctificaret: & vbic exercere posset confessionis curationem, illic quæ fuit aromata & pigmenta virtutum. Sic industrius atq; auidus negociator, extera atq; lōginqua expetit, collaturus regionibus suis peregrina ac preciosa commercia. Absentat paulispēr à patria, vt nouas opes ac diuitias transmarinas reportet ad patriam.

Sācti, luminaria sunt à Deo accēsa. Gratias tibi Domine, qui tam conspicua ad inquirendum te luminaria in nostro mundi huius accēdis, per quæ & ad viam salutis possint venire, qui cupiunt: & exoptabilem non possint inuenire, qui negligunt. Felix itaq; terra, quæ talem genuit illicitum, quæ erudiuit. Sit sanctificata, quę dedit: sit benedicta, quæ reddidit. Beatus & ipse cōmunis pater, quem & illic Honoratus accepit, & hîc honor rapuit. Dignus, cui primus ille fundator gubernacula Lirinensis nauis post se moderanda committeret. Dignus, ô

4 Reg.2. tanq̄ Elias ad superna migraturus, Eliseo discipulo pallium pietatis & gratię, ac præclara meritorum indumenta traderet, & in se augendus, & in filio duplicandus. Dignus, quam, hic, cui ille pijssimus pater Honoratus, tanquā Moysi, primi populi primus præceps, ducandi per desertum Israëlis legē traderet, & quasi fortissimo Iesu Naue, pia sua transfunderet, electo vtiq; ac satis probato, qui sacrum ad promissa cęlestia promouere ac perurgeret exercitum. Hoc itaque duce, sanctę congregationis ispendidi filius, la die ac nocte colūna nō defuit: sed semp eo tanq̄ gemina fidei atq; operū lux præcelluit.

Quātas hic in illo deserto, sicut de Iesu Naue legimus, nequitiarū spiritaliū exercitatissimus debellator, quantas in conuersorum cordibus gentes peremit? Quantas

tiones inuisibilium aduersariorū, quæ Israëlem de regno excludere conabantur, extinxit? Studens in homine, velut in terra sancta, tanquàm hostem interficere passiones, ac tanquàm Dei populum introducere ac plantare virtutes, & quasi cultris lapideis, id est, fortibus Christi prę ceptis, concupiscentias resecare, & circuncidere voluptates, & non minùs exemplo quàm imperio, militum pectus armare, atque ad desiderium supernæ hęreditatis accendere. O virum perfecti exercitūs idoneum ducem. O virum per omnia Deo dignum.

Eminebat, vt sic dixerim, in ipso habitu animi fortitudo: in specie exteriori ipsam putares expressam imaginem sanctitatis, terribilis incessu, reuerendus adspectu. Crederes quòd semper inuisibilem illum hostem, ipsà vultūs sui virtute terreret. Metuendus seueritate, benignitate venerandus, authoritatis censuram humilitatis mansuetudine temperabat. Minabatur quidē frōtis austeritas, sed cordis serenitas blādiebatur. Ac sic conueniente in vno diuersitate gratiarum, Paulus apparebat in vultu, Petrus in spiritu. Illius districtionis, huius erat pietatis æmulator: ità vt cùm prę sentiam eius vix sustineres, absentiam ferre non posses. Internorum autem bonorum suorū formas ac species, sicut nemo ad plenum inspicere potuit, ità nemo sufficit explicare. Quas ille sicut extollere fluduit, ità elaborauit occulere: vt de ornamentis sanctę animę suæ dictum accipi possit, Omnis gloria eius filiæ regis abintùs in fimbrijs aureis, circumamicta varietate. Dignè in fimbrijs aureis, quia magis ac magis in operum suorum fulsit extremis. Dignè, inquam, in fimbrijs aureis, quia preciosior seipso in nouissimis fuit. Et sicut hic dixit, in vestimentorum fine, ità ille in actuum suorum consummatione plùs claruit. Itaque dum illa sancta congregatione beatus magister angelicis studijs scholam Christi imbuit, splendebat omnis insula, radiata ac repercussa suorū luce meritorū: & quicquid ab vno ad vniuersorum gratiam peruenisset, cursùm ab vniuersis ad vnius gloriam reuertebatur, & quasi nobilitas aquarum ad fontis magnificētiam redundabat. Inter hæc ille cùm vellet augeri, nolebat agnosci: quia hæc est natura iustitię, vt quanto studiosiùs absconditur optat, tanto clariùs innoresćat, & occultatio ipsi proditio sit.

S. Maximus magnā vultu prę se tulit seueritatē tem. Pſal.44. Natura iustitiæ.

Passim per populos conscientia tantorum bonorū fama volitabat, & odorē amœnissimæ suauitatis longè lateque fundebat. Eminebat in admirationem omnium velut ciuitas super verticem montis expositа, nec iam lucerna poterat latere sub modio, nec recipiebatur, nec continebatur vltra latibulum suum exundans siderei luminis magnitudo. Ambiebant illum diuersę patriæ: sed vel maximè proxima eremi ciuitas, quę territorij ac finium suorum incolā, velut proptiū amplectebatur indigenam. Ambiebat illū proxima eremo ciuitas, quę inter locum hunc & insulam (vt nōstis) intériacet. Qua ille suspicione percussus, tristem parat egressum, ac longinquum meditatur exilium: sed repentino occupatus aduentu insistentium sacerdotum, petit (quod licuit ad momētum) amica sibi ac negocio suo condensa syluarum.

Habes hîc authoritatem & antiquitatem

Ferventibus fidelium turbis, ventilantur vniuersa, profunda eremi secreta versantur. Sub nudo axe cæli trium dierum ac trium noctiū imbribus verberatur, sicut & ipse sum testis. Videntur quoquè mihi nimbi inquisisse latentem. Mœret cūcta insula periculum patris: plus iam in eum expauescit iniuriam, quàm rapinā. Gratias inter hæc cælesti dispensationi: pro suis meritis quęritur, pro vestris non inuenitur. Ipse interim locus delatebram, qui inquirendi intulerat causam, & qui collatos exponebat ad gratiā. Non post longum tempus (vt meministis) sancto orbata pastore populi prę sentis Ecclesia, piam supplex filijs mandat legationem, reposcit patria iustioribus desiderijs pignus ac depositū. Quo ille cōperto, instructo remige, profugus euolat exdulcibus locis, atq; ex finibus Gallicanis. Testatur violētiores nunc post se pietatis instātia longius abscedēdo.

Fugit, dum experit ad Episcopatū

Quid te, sancte atque humilis Christi serue, tuorum complexibus præcipitem rapis fine cautā? Quocunque loci latére arbitratur, quem vbiquè lumen suum sequitur? Quid diffugis gloriam, quę plùs additur, dum timetur? Quicquid libet, agas: incassùm te patriæ per fugam denegas, cui te nupèr fuga ipsa seruauerat. Quid honorem quasi indignus repellis? Meriti prærogatiua, est honoris repulsa. Quò fugis magister discipulos? Quò pater filios sanctę patriæ tuę, in te pendentes, & post te desicientes? Quanto te plùs subtraxeris oculis, tanto magis ingeris desiderijs. Qui tabernaculum illud Christianorū principibus, id est, Apostolis ipse condidit, Ecclesiam in montis huius vertice inæstimabili labore fundauit.

Par-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Parua hæc sunt in illius cælestibus gestis. Plus est, quod insinuat vobis: timore diuino & lumine supernę agnitionis infuso in se, quasi supra spiritalem montem, fidem & spem plebis & Ecclesiæ huius erexit, & sancta in vobis Deo templa construxit. Et quia superiùs memorauimus, quàm magnificè insulano illo stadio perfectionis vias cucurrit, plus

In Episcopatu vixit vt monachus.

est, quòd huc insulam ipsam institutis ac studijs suis transtulit. Et qui iamdudùm in Abbate pontificem gesserat, postmodùm Abbatem in pontifice custodiuit, neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, honoris impatiens, pauper in pecunia, diues in conscientia, humilis ad merita, superbus ad vitia, locuples in donis Dei: sic in se excoluit gratiam vnamquãque quasi solam: pauci sic renuerunt singulas, quomodò ille in se impleuit vniuersas: semper in operis exercitio, semper in compunctionis affectu, semper occupatus, & semper vacans. Nulla illi ex omnibus propensior fuit cura, nisi aut de Deo in lectione atq; sermone, aut cum Deo in oratione loqueretur, & illum velut Moyses facie ad faciem compellaret in corde, eumque quasi præsens præsentem ad implenda promissa sua, voce imi pectoris conueniret. Cum qua voce cognitionis purę atque pinguissimę, & arescentis medullę, atque cõtinuatis ieiunijs ossa clamabant, studens, de persecutore iniquo, longo triumphare martyrio.

Quid inter hęc dicam? Exhaustorum magnitudinem membrorum prodebat robur antiquum, & ità mortificationem Christi præferebat in cruce, vt reliquias quasdam videres in corpore. Ità autem mentem eius repleuerat auiditas futurorum bonorum, & ignea diuini timoris ebrietas, vt abstinentiam & inediam summam duceret†. Tu erga te fatigas quidem votum, sed producis affectum. Vno eodemque tempore, dum à patria probaris, patriam probas. Tunc impletum est circa vos, dilectissimi fratres, illud Euangelicæ promissionis oraculum: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis. Sicut verum sacerdotem decebat, prudentia legitur, fide quæritur, pietate reuocatur. Sequũtur illum atque comitantur, & ingrediuntur cum illo fines vestros non extranei, sed proprij ac domestici suffragatores, id est, principium sapientię timor Domini, compunctio, purificatio, perfecta religio, & vniuersus religionis chorus, sanctitas, benignitas, castitas, sapientia, iustitia, misericordia.

†deest, voluptatem, aut aliquid simile.

Matt. 7.

Psal. 110.

Ecce qualiter ambitiosus vester à vobis, ecce quali pecunia sacerdotium comparauit. O admirabile negocium, ô cæleste commercium. Vndè emit, ipsum est, quod emit: id est, quia verus meritorum honor non alibi, quàm in ipsis meritis continetur. Vitæ perfectio, propter quam à vobis est inquisitus, ipsa est Episcopatus. Interuenit autem in medio huius negocij hæcipsa illius sanctitas, & salus vestra. Nemo neget, nemo nescire se simulet. Indè vos ademit, vndè vos sępiùs, vt confidimus, à peccatis redemit. Quæ-

Ioan. 12.

batis magnum, sed verè summum reperistis. Probãstis in illo planè & impleta vestra, & exuperata iudicia. Plus vobis vita illius reddidit, quàm fama promiserat. Sicut autem legimus Euangelicam illam ac beatam mulierẽ, effracto alabastro nardi precioso, vnguentum supercarnem Domini profudisse, ità gloriosa illius anima aperuit latentes in fedelium Christi chartarum indicãstis reuoluisse volumina, in quæ quid ex eius operibus beatissimi Fausti antistitis prędecessoris vestri solertia deuota collegerat, vndè pauca sensu potius, quàm obtutu, vix *decernere potuistis. Nã plurima æmulę vetustatis edacitas consumpserat, quę latebant. Quòd nisi scriptorum meorum serie æternę memoriæ tradentur pauca de pluribus, satis esse impium censuistis. Vndè me ex parte vestri vestris fecisse censeo, quòd in longam ducta propaginem lectio multiplicata subsequitur. Quæ quoties audientibus fecerit dudùm lecta fastidium, ad vestrũ porerit pertinere demerces, si vestris imperijs, prolixiora conscripsi, q̃ voluĩ, & refugium breuitatis omisi. Me ergò, queon silentij peplo prudentissime pastor expolias, & tegmine taciturnitatis enudas, supplico vt cum vniuerso populo, diffuso munias intercessionis præsidio. Quotiès lectionis redigitur longitudo, nec dictio impolita displiceat, quam tenor relationis sanctę commendat. Nam dubium non est, quòd quantùm integra deuotione cordis, ipsius sancti antistitis gesta pfers, tantùm opera mediteris, vt eius integra auiditate mentis coneris sequi vestigia, cuius actionum diligis ornamenta: dummodò diuino beneficio, & ipsius patrocinio tibi concedatur temporalis vitę prolixa tranquillitas, & sancti operis expetita facultas, domine verè sancte, & beatissime papa.

Psal. 41. Contemnit presentia, appetit semper mãsura.

Ecce

rum, quicquid adhuc recipiebat augmentum. Vrgebat se Apostolicis adhortationibus, sicut dicit: Bonum, inquit, facientes, non deficiamus: tempore suo metemus, non deficientes. Quid est ergò, Bonum facientes? Id est, Si homo non imposuerit finem operi, nec Deus imponit remunerationi. Quantum enim serimus in operibus, tantum metemus in fructibus. Et quia non ad mẽsuram dat Deus spiritum, quantùm se auiditas inquirentis dilatauerit, tantùm se aperiet manus retribuentis ad prędium. Oportet ergò, vt anima in bonorum desiderijs semper exerceatur, quæ nullis in proficiendo terminis coërcetur: in comparandis sibi cęlestibus ornamentis nullam patitur legem, cui accedere concessum est vsque ad diuinæ imaginis dignitatem.

Gal. 6.

Ioan. 1.

Operũ mercedes in cęlis.

Inter hæc ille exercitio infatigabiliter accinctus, ad noua merita nouus semper assurgens, corpore in terra positus, cõuersatione in cælis fuit, & inuictũ contra peccati iacula timoris perpetui scutum tenuit. Vocem illam B. Iob incessabiliter secum voluebat: Ego autem sicut fluctus super me tumentes timebam Deum. Felix terra, quæ talem genuit, ac de alumno patronum, de homine Angelum ad authorem remisit. Huius ergò tanti ac tã prędari, quęso, vt nos & discipulos meminerimus, & filios. Rapiat vnusquisq; quod possumus, de bonis intestati parẽtis. Hic de hæreditate eius assumat holosericam, gestorum varietate preciosissimam: hic mansuetudinis ac simplicitatis occupet talentum: ille eius pectoris benevolentiæ ac sapientiæ monile sibi vendicet: hic margaritam compũctionis & thesaurum castitatis inuadat. Licèt enim ille locupletissimus Christi amicus quicquid habuit, integrum secum tulerit, & nobis tamen, si volumus, totum reliquit. Ità ergo agamus, bona illius consectantes: vt qui in æternam gloriam fuscitandus est sub fine seculorum, redditus Ecclesię suę, per rediuiua in filijs merita iam surrexerit.

Ioan. 12.

Sanctorum virtutes imitandæ.

Eccl. 24.

Et ideò loquebatur, credo, securo in conclaui & in cubiculo suo beata illa anima: O fragilitas humana, exiguum est, quicquid agis propter spem æternorum. Quantalibet acquisieris, non desistas: quia adhuc supereſt, quod requiras: ac totum ei videbatur parũm,

for. ♦discernere

EIVSDEM BEATI MAXIMI VITA, AVTHORE DINAMIO PATRICIO.

Præfatio Authoris ad Vrbicum Episcopum.

Domino beatissimo patri, Vrbico Papæ, Dinamius Patricius salutem. Cum Apostolicæ patet fidei ardore succensus, vniuersa de virtutibus S. Maximi, quæ fidelis relatio gestorum manifestat, solicita indagatione perquiris, imperitiam meam pulsare non desinis: paternis etiam monitis prędicandi authoritate confirmans, quòd non parùm ipsius delicti noxa reus efficiar, nisi omnia in vita eius, quam me ante aliquot annos furati sermone conscripsisse constitit, studeam addere quęcunque vos de illius mirabilibus protinus manifestum est inuenisse. Vndè ego gemino pudore confundor, cui nec loquendi facultas conceditur, nec silendi securitas indulgetur. Si loquar, sensum mõstrat detecta rusticitas imperitũ. Nam si licuisset, vel de succincta poteramdictione placere, cui non possunt dogmatis angmenta succurrere. Inter vtranque ergò constitutus angustiam, pręceptis vestris parére disposui, placiturus obedientia, non doctrina. Vetera vos

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE HISTORIA, IN QVA NONNIHIL *interdùm conati sumus dictionem corrigere.*

17. Nouēb.

BEATISSIMI Maximi Rhegiensis vrbis antistitis hodiè dies sanctę solennitatis colitur, qui quotannis reditus temporum curriculis renouatur: cuius nos res gestas pandere pia animi deuotio admonet, & prisca consuetudo compellit. Nisi enim ea, quę perspicua & minimè dubia aliorum relatione comperta sunt, literarū monimentis consignentur, quæ antiquitùs gesta sunt, plerunque à nouis authoribus variè referuntur. Nam vt mysticæ actionis eius insignia nihil habeant ambiguum, nihilque ex ijs vulgaris assertio fabulosum efficiat, aut de vanitate suspectum: quę ab illo facta sunt & comprobata, veridico sermone narranda sunt. Ex quibus ipsis tamen, nè auditori nimia prolixitas afferret fastidium, permulta reticuimus, annotauimus pauca.

Quàm expediat inscripta referri sanctorū gesta.

8. Maximi patria.

Beatus Maximus in vico proprio, cui Decomeco vocabulum est, vitæ sumpsit exordium, Christianis parentibus editus, & factus ilicò Christianus. Ab ipsis verò infantiæ rudimentis sublimi semper humilitate crescens, ità teneros ętatis annos morum maturitate castigauit, vt proprietatem nominis sui gratia sanctitatis sibi vendicaret. Postquàm autem excessit ex ephebis, luxuriæ illecebras & blandimenta animi magisterio & cœsura edomabat, vt* pollicitatione virginitatis, palmam incorruptę integritatis obtineret, & in regnis cælestibus è carne sub iugum missa triumpharet. Fuit nimirùm bonorū omnium ornamentis prędituſ, estque meritò laude ac prædicatione efferendus: quippe vultu venerabilis, blandus adspectu, ore placidus, animo serenus, patientia fortis, magnanimitate conspicuus, pacis amans, largus erga hostes, labentia fastidiens, cælestium adens desiderio, temporalibus ęterna comparans, temporaria pro æternis vilipendens, atque contemnens. Et vt interiùs diuinę legis prędcepta cognosceret, naturali ingenij acumine tantum in literis profecit, vt legendi auiditate pastum quęreret animæ suæ, & inistàr apum æternæ suauitatis nectar hauriret. Quanuis autem omnia vitiorum carnalium fomenta protereret, & omni ex parte prædara cōuersatione fulgeret, at nihilominùs vires corporis abstinentiæ assiduitate frangebat, carnis vitia antè, quàm nata essent, persequens & coërcens: ità vt ei ad martyrium non nisi percussor defuisse videatur. Nã ipse proculdubiò martyrem se fecit & cruciatu, & merito.

*pollicitæ Votum castitatis.

Catalogus virtutū eius.

Corpus abstinentijs edomat.

Porrò etiam omnem facultatum suarum copiam deserens, Lirinense monasterium petijt, vbi sempiternas diuitias iustus inueniret: Euangelica secutus præcepta, sciens se perfectum fieri non posse, nisi venderet omnia sua, & à cunctis opibus alienum se faceret. In ea autem congregatione cùm omnes perfecta charitate diligeret, ipse itidem ab omnibus amabatur. Tantus verò in eo feruor extitit, vt antè, quàm monasticam virtutem regulam complexus esset vel mystica instituta, iam conuersatione præcipuus videretur, ac deindè sancto Honorato decessori suo, summis virtutibus ornatissimo, quilibet Abbas fuerat, & honore succederet, & meritis æquaretur. Qua in functione congregem commissum pastorali solertia custodiret, & singulis noctibus, alijs somno occupatis, monasterium lustraret, pręter morem accidit, vt monachus quidam adhuc puer, motus quadam curiositate vel solicitudine, eum lequeretur. Eccè autē beatissimi viri conspectui diabolus insidiator forma ingenti atque terribili sese offert. Sed cùm illum spiritalibus indutum armis terrere non posset, necopinantem monachum tanto affecit terrore, vt trepido gradu ad cellam ilicò reuertentem, ardentissima febris mox corripuerit.

Petit Lirinen. monasterium. Matt. 19.

Succedit Honorato in Abbatis functione.

Rursùs pertinax ille impostor, sperans se sanctum virum vel aliqua ratione perturbaturum, ignei draconis specie se illi ostendit. Sed confestim Crucis signo territus, euanuit. Iam enim inuictus athleta hostem sæpiùs superatum minimè formidabat. Postquàm autem totius insulę Lirinensis peragrauit ambitum, ocyus accessit ad lectulum ęgrotantis monachi, quem diximus in febrem incidisse: clamque apud illum intra arcana pectoris sui, preces Deo fundens, id effecit, vt mox restitutus sit incolumi sorti pristinæ, & prędа sua frustratus sit hostis elusus. Itaque obtinuit gemina virtus inuictam victoriam, quandò & vires ægroto reddidit, & aduersarium superauit: deplorante inimico iacturam, quam fecerat: lętante monacho salute, quam recuperauit. Sic autem singulis noctibus pastor egregius ouile Dominicum circunlustrans, nè quid aduersi accideret, ad litus æquoris, quod vocatur Moles, quandoquè accessit, moxque veterator ille prælligijs suis ausus est tanquàm nauem onustam oculis eius repręsentare, nautasq; suo more feruentes in opere, nauisq; instrumenta colligentes: duos verò ex illis ad beati viri latera accedentes, dicentesq; se eò aduenisse negociandi causa, quòd non sine ingenti lucro id fore rei euentus declarâsset. Se nōsse illum Maximum, non minùs sanctitate, quàm nomine: eumque in locis transmarinis tantoperè desiderari ab omnibus, vt si eum obtinere possint, nihil sint maiori in precio habituri. Nullum se igitur maius sacrorum compendium, quàm si ipsum naui impositum possint abducere Hierosolymam, præter opinionem successu prospero repertum. Id verò proculdubiò magno ipsi honori & dignitati fore, si felici cursu eò aduectus sit, vbi interim votis omnium expectetur. Sed vir Dei insidias & malum dolū inimici cognoscēs, sanctæ Crucis signo se communit, cælestem implorat opem, ac deindè spiritali authoritate sic respondet: Fallere non potest milites Christi nequitia plani & impostoris, nec suis fraudibus illis potest illudere malignus, quibus Deus id præstat, vt aduersa prędidere queant. Hanc verò insulā vsquedeò beatissimi Honorati cōmunierunt preces, expulso per eum dracone eius habitatore, vt nullus deincèps nocendi aditus in eam pateat diabolo. Sub his verbis ab oculis orantis euanuit nauis commentitia: moxq; ille reuersus ad oratorium, hortatus est fratres, vt ad vigilias surgerent: vnaque cum sancta illa congregatione ipse celeberrimas laudes persoluit ei, per quem ab hoste victoriam reportârat.

Crucis signo profligat satanā.

Præstigiæ dęmonum.

Vir sanctus signo Crucis se munit

Euanescūt dæmonum phāsmata.

Cùm autem fama insignium virtutum eius per orbē vniuersum volitaret, ad Rhegiensis vrbis Episcopatum non modò ciuium, sed etiam sacerdotum siue prælulum omnium studio non minùs raptus, quàm electus, & quanuis inuitus, ilicò consecratus est. Et si autem iam & re & nomine Maximus, vix habere videretur, in quo ampliùs creseceret, nèquid tamen nomini decederet, sicut opere & factis permansit maximus, ità & in honore excelluit. Inter cætera igitur rectè factorum, quæ in illo refulgebant, ornamenta, patientia fortis, beneuolentia patiens, libertate alacris, liberalitate abundans, magnanimitate beneficus, humānitate mitis, sedulitate diligens, charitate suauis, largitate communis, doctrina præstans, iustitia singularis, humilitate sublimis, opum contemptor, diligitate copiosus & affluens fuit. Templum in Rhegiensi castello in beati Albini honorem, quanta potuit animi deuotione, cōdidit, cuius columnas, quas hodieq; illic cernere licet, iuga boum eò pertraxerunt, sed ità tamen, vt nullam sentirent tanti ponderis molestiam, eius sanctitate id efficiente, quandiù ille ad rempli structuram operarius indefessus aderat. Quòd si verò abesse eum contingeret, nequissimi dæmonis occulta machinatione adeò earum pondere premebantur boues vniuersi, vt nullis stimulis adigi possent ad progrediendum. Et si plures alij adiuncti essent, manebant immoti omnes, quantumuis atrociter cæderentur atq; sauciarentur. Id vbi celer nuncius beatissimo antistiti significauit, ille incunctanter atq; fidenter veniebat ad locum, nec terrore trepidus, nec mœrore perturbatus. Tum verò hostis nequissimus eius oculos fallere non potuit, nec se ab eius conspectu subducere, q totius populi oculis conspici non poterat. Ait autem vir sanctus ad illos: Frustrà vexatis iumenta rationis expertia, dum inimici impedimenta cernere non potestis. Ego verò paruum Aethiopem video, bobus sese obijcientem. Indè flexis genibus, orat supplex Deum, vt hostis insidias auertat. Eius preces malignus ille ferre non sustinens, ocyus non sine teterrimo fœtore recedit. Mox amotis bobus, qui alijs adiuncti erant, columnę sine difficultate vlla ad locum destinatum pertrahuntur.

Alias virtutum eius catalogus.

Nequitia dæmonum.

Precibus dę monem abigit vir Dei.

Nec; illud ob confirmandos Rhegiensium animos omittendum putauimus, quòd cùm beatissimus antistes ad basilicam ab ipso constructam sacras reliquias summo cū honore psallendo adduceret, vbi ad vrbis portam ventum est, ab improuiso versus ille ordine occurrit. Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eā. Vndè proculdubiò colligi potest, eius precibus vrbem illam adeò esse munitam, vt sicut hactenùs, Christo propitio, nullos hostium incursus longo temporum interuallo pertulit, ità deinceps quoque Deo fauente minimè perpessura sit. Facilè enim eximius ille pastor, quem viuere testantur

Psal. 117.

Viuit sanctus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta eius, post decessum suum apud Deum obtinere potuit, vt vrbs illa, in qua ipse fuisset antistes, præclaris meritis suis perpetuis temporibus munita sit virtute corporis sui in templo sacratissimo, quod condidit, coruscante multis beneficijs, quæ illic omnibus præstantur.

Cùm aliquandò in eádem basilica vir sanctus instantia pastorali vigilias celebraret, Ansani Diaconi Rhegiensis nepos, id est, fratris eius filius, quē parvulum parentes è vita abeuntes reliquerant, & ipse nutriendum susceperat, magisq; quàm si suus esset filius, diligebat, cùm in muro vrbis illius cum pueris luderet, è muro prolapsus, cervicibus fractis, expirauit. Eius rei nūcio valdè cōsternatus Ansanus, accurrit celeriter, raptumq; pueri cadauer operuit vestimētis, & ad beatum antistitem clàm deportauit, interim secum tractans, quemadmodùm illum publicè ad pedes eius deponeret, & vt vitam ei restitueret, supplex obsecraret. Sed quia nouerat probatissimum Christi militē omninò fugere iactantiam, mâluit eum perferre ad cubiculum eius, & in lectulo eius repositum operimentis illius tegere, prorsùs cōfidens, quòd excitare eum posset precibus suis nec dicus spiritualis, quippe qui ægris consueuisset afferre salutem. Indè verò non sine multo equidem animi mœrore, sed tamē fiducia plenus, Episcopum adijt in templo vigiliàtem, & stantem in loco suo. Eo viso, clementissimus præsul, vt ea, quæ gesta fuerant, explicaret, silentium psallentibus indixit: precibusque solita deuotione compleris, Diaconum illum Ansanum propter ea, quę fecerat, acriter obiurgauit. Sed ille non solùm terroribus abigi non potuit, sed magis etiam animo compunctus, ad pedes eius se strauit, exclamauitq; se illos minimè laxaturum, nisi mortuum excitaret, dicens eum id posse facilimè, quandoquidem nullo indicante iam cognouisset, quæ de puero facta essent. Hac ille importunitate compulsus, & ratione constrictus, cum Ansano voluit ad lectulum suum secretò se conferre: sed populi frequentiam vitare non potuit, volentis tantæ rei miraculo interesse. Postquàm igitur venit ad exanime pueri corpusculum, diuinam cœpit toto pectore implorare opem, apprehensaque eum multa fiducia pueri manu, pristinæ cum saluti restituit. Exclamauit autem populus vniuersus: Gloria tibi Deus: nec quisquā eorum indè remoueri se passus est, nisi videret mouentem se puerum, & loquentem audiret. Ex quo populi tumultu vix opera clericorum suorum ad vigilias reduci potuit. In hoc miraculo & magna Diaconi fides, & illustris Episcopi virtus enituit.

Mortuum puerum reuocat ad vitam.

Porrò etiam cuiusdam viduæ vnicam filiam adolescentem accidit è vita decedere, quam cùm mater miserabilis in feretro pro more efferēdam composuisset, ad beatum antistitē trepida properauit, causamq; doloris sui lachrymis potiùs, quàm verbis, ei indicauit, orans vt ad corpus exanime preces funderet. Id verò sanctus prę sul, pietate motus, nec negare, nec differre potuit: sed ad cadauer accedens, sublatis in cælum manibus, Deum pronus implorat, & vita redditur extinctæ. Confestim enim illa, tanquàm gratè soluta somno, expergiscitur, oculos aperit prægrauatos, appellata surgit. mater eius immenso afficitur gaudio, populus omnis obstupescit: Episcopus, qui virtutum meritis morosa iura resoluerat, fugiens iactantiam, ilicò se subducit: sed populus magnis vocibus laudans Deum, maximam vestimenti eius partem, reliquiarum loco eam habitura, eiusdā quadam violentia diripit & discerpit: ità vt propter eius declarandas virtutes, id quod ægrè ad humeros eius relictum fuit, hodierna fidelium deuotione asseruetur.

Item puellā quandam.

Subducit se vitandæ in anis gloriæ causa.

Adolescentulus quidam rabidi canis morsu præfocatus perijt. Vidit id populus, abut ad Episcopum, orat vt ad extinctum hominem veniat. At ille ancipiti cogitatione liſpensus, dum hinc non potest contemnere lachrymas supplicantium, indè ab ostentatione sibi metuit, tandèm pietate vincitur: facit quod rogabatur, venit ad mortuum hominem, tollit manus in cælum, pariterque stillantes oculos, adspectante populo excitat defunctum. Adsunt parentes, pugnis sua verberant pectora, ora lachrymis vsqueadeo rigant super filio, vt è terra surgere nō valeret, licēt iam rediuiuus. Interim manum vnam patri, alteram matri porrigens, nutantia membra illis erigentibus sustollit. Acclamat populus, Deo gratias: ille vitę redditus, ad suum redit hospitium, cui iam sepulcrum parabatur, parentes incredibili exultant gaudio: viuere hominem, qui mortuus fuerat, vix ipsis oculis suis credunt. Ecce autem canis ille, qui & hunc adolescentem, & multos alios infestis morsibus laniārat, in Episcopi conspectum venit: commotus Episcopus, ſiecto baculo, erectis fursùm manibus orat Dominum, mox efflar in canem, isq; vita destituitur. Non sanè admirandum videtur, beatum Episcopum, dum sibi commissum cu-

Aliū quēdā excitat.

Flatu suo rabidū canē extinguit.

pit tueri gregem, eius hostē ictu lethifero perdidisse: neque id gladio, aut armata manu, sed flatu oris sui. Porrò vulnera, quæ canis ille dentibus suis inflixerat multis è plebe, precibus & Crucis signo adeò curauit beatus Episcopus, vt nulla eorum vestigia apparérent.

Bos petulans cornu hominem miserè laceràrat, eius effusis intestinis. Mox illum adducunt quidam ad Episcopum. Is tametsi in cūctis miraculis timebat sibi, nè animi elatione pulsaretur, at tamen tam malè saucium hominem clementer excipit, calidis fomētis extra eius manibus suis pertractata confouet, reponit in locum suum per vulnus à boue inflictum, ipsum vulnus adhibita spongia leniter obligat, serio hortatur, nè quis præter ipsum, illud soluere ausus sit. Indè septimo die ligamina auferens, tam sanum reperit hominem, vt vix vllum vulneris signum relictum videretur.

Sanat bouinem miserè sauciū.

Teneros corporis sui artus vir sanctissimus perpetua cilicij asperitate domabat, quo pro interiori tunica vtebatur, nec id crucis studio vnquàm deposuit, sed in illo etiam se iussit sepeliri. Lauacris vti nunquàm voluit, nè animi constantia, qua caleatis carnis oblectamentis & illecebris, martyrium sustinebat, emolleſceret. Cæcus quidā annis quindecim perpetua damnatus caligine, virum sanctissimum continenter deprecabātur, vt suis precibus lumen ipsi reformaret. Sed Episcopo hoc ob vitandam ostentationem differente, Rusticum subdiaconum, qui ei seruire cōsueuerat, cæcus rogauit, vt noctū Episcopo ecclesias visitante, ipsum perduceret ad templi vestibulum, vndè ille esset egressurus. Fecit id subdiaconus, & vir beatus dum vult excedere è templo, in cęcum pedibus molliter impingit: cæcus eius veneranda vestigia supplex amplectitur, orat visum sibi vt restituat. Itaque Episcopus fidenter obsecrat Dominum, Crucis signum imprimit oculis eius, & diù extincta lumina mox reparantur. Osculatur hominem Episcopus, obtestatur, vt rem apud se tacitam habeat, quod tamen ille præ immensa animi exultatione præstare non potuit: quanquàm etiamsi celare ille voluisset, quod secretò factum erat, non potuit tamen manere occultum, quod palàm omnium oculis cernebatur.

Cilicium eius.

Crucis signo & precibus cæcū illuminat.

Innumera sunt beatissimi antistitis miracula, nec possunt omnia commemorari, quātinuis prolixa texatur oratio. Facilimum ei erat illuminare cæcos, sanare claudos, vita functos excitare. Denique nihil non efficere poterat, qui intra se manentem habebat spiritum sanctum. Interea autem, dum tot claret miraculis & immensis mysterijs, diem obitūs sui diuina reuelatione cognoscit. Tum verò publicè summa humilitate ab omnibus contendit, vt ipsi permitterent priùs natale solum & propinquos inuisere suos. Quod etsi illis magnum afferret animi dolorem, attamē abijt ille ad suos, obitumq; suum iam imminere, illis prędixit. Itaque aduentu suo eos mirum in modum exhilarator, hoc tristissimo nuncio non mediocriter perturbauit. Et ecce dum ille se tanquàm somnum capturus, in lectulo reponit, inter psallēdum sub officio diuino, extremum halitum efflat, feliciterque commigrat in cælos quinto Calendas Decembris. Tanta autem illic tum suauissimi odoris copia extitit, acsi vniuersi flores verni temporis eum in locum comportati essent. Obitūs eius fama velox non modò vrbem, sed orbem complexit vniuersum. Occurrerunt vndiquè fideles populorum cateruæ, certatim cupientes vel operimentum vehiculi eius contingere, eiusmodi contactum saluturis prędijs loco habiturę.

Feliciter exit è vita.

Adolescentula quædam è vico, cui * Decimæ vocabulum est, mortua ad sepulcrum deportabātur, cadauere iam in capsa lignea compositō, sed arca ipsa necdùm cooperta. Vt autem audiērunt illi, qui eam efferebant, voces psallentium, & sacrum corpus beati Episcopi prosequentium, cum lachrymis petiērunt, vt feretrum quod gestabāt, super pulpita corpus traheretur. Illi verò ardore fidei incensi, nec dubij de effectu, sanctas eorum preces minimè reijciendas putārunt. Cumque id fieret, quod illi petiērant, homines inter se colloquebantur, virum Apostolicum beatum Maximum, cui nunquàm diuina gratia defuisset, quanuis naturæ iam persoluisset debitum, tamen virtutibus & meritis viuere. Simul igitur omnes fidissima animi deuotione sese prostrauerunt, prolixeque orantes, ac deindè surgentes, cùm septiès Kyrie eleison clamāssent, puellā viderunt redinuam. Quamobrèm ingens eos terror inuasit, commixtimque stupore & gaudio complebātur. Puella, vestibus reiectis funebribus, & alijs induta, populi frequentis adiuncta turmis, publica voce salutis suæ testimonium in sancti Episcopi laudem dicebat his verbis:

Mortua puella ad eius exanime corpus reuiuiscit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis: O beatissima sacerdotis merita. O beatum virum, vitamque beatam pontificis: qui vt se diuina remuneratione æternùm viuere declararet, post mortem, mortuam suscitauit.

Importatum deniquè est corpus beatissimi antistitis in oppidum Rhegiense, & cum multa celebritate humatum in ecclesia beati * Petri, quam ipse condiderat, quæ postea ipsius nomine appellata est, ob crebra eius patrocinia: vbi quicquid fidenter petitur, Christo auxiliante obtinetur. Non sit igitur fides dubia, cùm sit virtus infinita. Non diù post, cùm in sancti viri commemoratione multa referrentur à multis, Cariatto subdiaconus, vita sanctissimus, publicè hæc testatus est: Nemo nostrùm dubitet, inquit, beatissimum Maximum, de cuius virtutibus tam multa, suggerente veritate, feruntur, cùm in mortali degeret corpore, non minùs cum Angelis, quàm cum hominibus versatum esse. Quem enim nobiscum tenebat humana cõditio, cum beatis spiritibus assiduum exhibebat dignitas meritorum. Quadam nocte, imminente celeberrima beati Andreæ solennitate, cùm deputatus ego essem, qui ad vigilias excitarem, & primo noctis tempore blandus me solicitum oppressisset somnus, dulces psallentium audiui melodias: mox excitatus, non sine perturbatione multa è lecto me proripui, quòd putarem me opportunum excitandi tempus neglexisse. Tum verò longè etiam dulciores, quàm humanis possint studijs effici, spiritalium cantionum melodias hausi auribus meis. Continuò igitur ad ipsius * arcis vestibulum suspenso me gradu contuli, atque illic beatissimos Apostolos Petrum & Andream, ad complendam cum sancto Maximo orationem, alterutrum honoribus se præuenientes ego peccator audiui. Cumque tandem iugi oblatione compulsus beatus Maximus, eos diutiùs differre non posset, his verbis compleuit officium: Sit gloria Dei benedicta inæternùm & in secula seculorum: reliquis respõdentibus, Amen. Ego verò perquirendi studio propiùs accedens, neminem illic videre potui, præter sacratissimum Maximum, prono vultu & corpore in templi pauimento prostratum. Ille autem surgens, meam indigni peccatoris curiositatem his verbis reprehendit: Arduum est humanę fragilitati, sanctorum secreta cognoscere, & temerarium, velle rimari. Audi ergò, quæ tibi præscius ego iam dicturus sum: Ea quæ vidisti & audisti, caue nè cuulges. Quocunque enim die id feceris, ex hac luce migrabis. Id vtrùm iam euenturum sit, ex Dei pendet arbitrio. Ego quidem excellentis eius virtutis memoriam & testimonium posteritati relinquo, vt nè quis mortalium ignoret, quemadmodùm iusti homines sanctorum possint frui commercio & consuetudine. Huic autem narrationi abundè multam conciliauit fidem, quòd eodem die subdiaconus ille, sicut ei à beato Maximo prædictum erat, desijt esse in humanis: & quia non potuit viuendi producere terminum, nec mysterium celare voluit.

* vrbis

Visio Cariattonis subdiaconi.

S. Maximi prædicit ei obitũ ipsi.

Nos igitur tota deuotione summoque animi studio rogemus omniporentem Deum, vt beatissimi præsulis huius patrocinio fretis nobis det veniam peccatorum, animumque nostrum à lethalibus vitijs purum semper conseruet is, cuius præsens celebramus officium: in quo præstando tales nos exhibeamus præsentia corporum, vt mentes fulgeant lumine charitatis: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum coæterno patre & spiritusancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

PSEL

PSELLI ORATIO ENCOMIASTICA IN SANCTVM SIMEONEM METAPHRASTEM.

Habetur in ipso Metaphraste.

VM & vita & dicendi facultate magnum Simeonem laudare statuerim, cuius per vniuersum orbem terræ est nomen & res gestæ celebratæ, nescio quibusnam verbis vtar in eo laudando, vel quidnam dicturus ex omnibus, sufficientem præbebo laudationem. Hic enim vir, non solùm erat ornatus eloquentia, & mentem habebat promptissimam ad gignenda præclara cogitata, & linguam tanquàm Nili fluentum, non post longum temporis curriculum, sed quotidiè riuis scatentem eloquentiæ, & mundantem opportunissimè: sed & morum temperatione, & quòd omnes virtutes erat complexus, & quòd erat exemplum ijs, qui volebant honestè & moderatè viuere, gloriam insignem sibi comparauerat. 27. Nouebr. Ingenius & eloquentia Simeonis. Virtutes.

Hunc ergò virum clarissimum, suo tempore, vt ità dicam, produxit Constantinopolis, prima primum, pulcherrima ciuitatum, pulcherrimum (vt ità dicam) patronum ciuitatis. Quæ cùm ei dedisset, vt ex ipsa nasceretur, & talis ortu eum ornâsset, ab eo hoc vicissim accepit, quòd eum produxerit, qui vel solus sufficerit ad ei dandum pulcherrima præmia ciuitatum. Et fuit honor, quem ex illo habuit, priore maior & magnificentior, & tunc quidē pulchritudine & magnitudine superabat alias ciuitates, veluti quidam locus paradisi, ambitu & circuitu: posteà autem propter illum, floribus quoquèibi genitarum virtutum alias longo interuallo superauit: adeò vt etiamsi non sic fuisset ornata ab initio, ei sufficisset fœtus hic admirabilis, vt se posset conferre cum præstantioribus. Patria.

Et vires quidem incomparabiles statim & à primo, vt semèl dicam, ortu etiam florente capillo, ostendebat, non secùs atquè leonum catuli ostendunt protinùs supercilium & densam colli iubam. Ei enim flores pullulabant intelligentiæ, & habebat prudentia profundam quandam radicem, & quodam admirabili fulgore mens micabat. Hæc alijs quidem sufficissent ad absolutionem: in illo autem agnoscebantur veluti quædam priùs descriptæ figuræ, quę præsignificabant perfectam eius naturam. Quomodo ergò arbores, quæ germinant præter naturam, parùm egentes manu, quæ earum curam gerat, si aliquam acceperint irrigationem, & pulchritudine & magnitudine adhuc magis augentur: ità etiam illi quoquè erat celerrimum ingenium, & quod protinùs in altum erigebatur. Quamobrèm is sua sponte præbebat se * oratori, ad philosophiam autem profundus animæ sinus copiosa sensa dabat & cogitata. Intelligẽtia & prudẽtia. for. * oratorem,

Postquàm autem adspexit ad scholas philosophorum, & illinc quædam accepit principia, quæ essent adiumento ad inuentionem eorum, quę quæruntur, repentè assurrexit & euasit sublimis, & ex radijs inuénit solem, vel à sole, vt ità dicam, adspexit ad radios: partim quidem ex posterioribus priora ratiocinatione colligens: partim autem ex prioribus, quæ natura sunt secunda, concludens. Cùm autem sciret, quòd * perfecta nostra naturalis duobus est ornata, nempe fœribus mentis & linguæ fluentis: & quòd ex illis, qui eum præcesserunt sapientibus, alij quidem consummauerunt mentem per philosophiam: alij verò per dicendi facultatem linguam expurgauerunt: & præter vnum aut duos, reliqui ad alterutram declinauerunt: & alijs quidem, densis epicherematibus lingua fluxit instàr fluuij: alios autem celebrârunt præclara mentis sensa & cogitata, adeò vt hi quidem essent propemodùm elingues, illi autem à perfectiore diserti intelligentia: ille inter vtrosque medius, fuit veluti quoddam vinculum eorum, qui hunc erant disiuncti, & menti linguam adiungens, & verbis mentem adhibens: & arti quidem dicendi adijciens philosophiam, ad efficaciorem & apertiorem operationem: philosophia autem artem extollens, & ambo inter se contemperans sua pulchritudine, vocalem, vt sic dicam, mentẽ, & linguã effecit mente præditam. Philosophabatur itaq; cũ morali probabilitate, & fungebatur munere oratoris cũ philosophica profor. * perfectio

Universidad de Deusto
Biblioteca

funditate: & erat vtrisque generibus ex æquo accommodatus, & neq; philosophus odio habebat argumentum ciuile, videns id esse coloratum tincturis philosophiæ: neq; orator ægrè ferebat scientiam, artificio dicendi sibi placens.

for. emissa Hinc veluti quædam lampas × omissa, & in altum sublata è Byzatio, visa est veluti quædam fax in aëre omnibus ciuitatibus: & erat reuerà locus, veluti mundus quidam cælestis, resplendens omni genere doctrinæ: & per vnum, qui facem ferebat, partim quidem illustrans vniuersum orbem terræ: partim autem præter lucem propriam alienis quoq; coruscans fulgoribus: & quod est admirabilius, & propter quod illum quispiam magis fuerit admiratus, cùm esset genere clarus, & ex illustri familia natus, & abundaret diuitijs, & ijs, quæ segniorem effecerint quempiam ad disciplinas, (multi enim sibi proponunt doctrinam & eloquentiam, tanquàm opum parandarum materiam, non vt assequantur ea, quæ sunt meliora, sed ei studentes, vt se in rebus vanis voluptate expleant) ille externis fortunæ adminiculis vsus est ad philosophiam. Hinc factum est, vt nec eos æmularetur philosophos, qui erant nimis ocioſi: nec oratores, qui nimis redundabant. Nam illi quidem veluti immenso lumine circunfusi radijs philosophiæ, statim clauserint oculos, & virtutem nequaquàm deduxerunt ad actionem, neque magnificè vsi sunt dogmatibus, neque duces fuerunt ciuitatum, neque quæ didicerunt, proposuerunt in medio populo: sed promissas quidem barbas alebant, tanquàm messes inutiles, & vultu tristes erant & seueri.

Simeon Metaphrastes ex illustri familia natus.

Taxantur philosophi ocioſi.

Deindè alij quidem, cùm non opùs esset, per forum currentes, intemperanti vsi sunt dicendi vbertate: alij autem dolia quædam habitârunt, se eis circunscribentes. Alij autem in dialecticis interrogationibus vitam suam consumpserunt. Alij autem quæsierunt de naturalibus positionibus, quasdam inutiles contradictiones & lites in vitam afferentes. Et hoc ipsum euénit plurimis ex oratoribus, qui prudentem artem fecerunt occasionem insipientiæ: & cùm oporteret eos eligere & meditari, quæ ciuitatibus sunt conducibilia, illi, partim quidem ipsi fingentes, partim autem vtentes tanquàm rebus repositis, nouam quandam scenam tragicam in vitam introduxerunt. Sed ille non sic: longè quidem ab eo abfuit: sed neque vestem mutans, neq; aliquid remittens de magnificentia, nec huiusmodi nouitatibus genus suum dedecore afficiens, neque ciuiles causas fingens & refingens, neque inaniter fungens munere rhetoris, generis quidem decore vtebatur omninò ad benefaciendum: virtutem autem, quam sibi parauerat ex disciplinis, habuit protinùs occasionem splendoris & magnificentiæ. Nam cùm Imperatoribus euasisset amabilis, eius fidei cõmittuntur, quæ sunt omnium maximè honorabilia, vt qui prope tribunal quidem staret, propter sapientiam: reipublicæ autem administrationem, propter ingenij solertiam, & rerum curam acceperit.

Magnæ ei functiones demãdant ab Imperat.

Et primùm quidem præfuit rebus magis arcanis, & secretorum consiliorum fuit particeps cum Imperatoribus. Postquàm autem eius fides fuit in his rebus spectata & prædicata, simul cum adytis mundanas quoquè curas suscepit, adeò vt Imperatori renunciaret ea, quæ afferebant exteri, & rursùs exteris ea, quæ iubebat Imperator: & erat veluti quoddam accuratum vinculum administrationis. Atque orbis quidem solaris, pars quidem est alibi, pars verò est apud nos. Ille verò ipse, totus erat apud Imperatorem, & in ipsis negocijs. Quomodò enim superiùs significauit oratio, versatile & ad omnia accommodatum habuit ingenium, adeò vt & priùs consultaret, & exequeretur ea, quæ consultata fuerant, & barbaros procùl propulsaret à finibus Romanorum: alios autem superaret aut copijs aut artibus, & gentes in suam redigeret potestatem, temporibusque & rebus dexterrimè vti posset, quòd mutaretur, quandò oportebat: quòd innouaret, quandò expediebat: quod eandem seruaret speciem, quandò bonum videbatur. Sed neque erat vir expers gratiarum & lepõrum. Sed ad omnem lepõrem ac gratiam, conueniente doctrina temperatam, erat ei lingua instructa & animus. Cùm autem esset ei magnificus & amictus & habitus, simul cum incessu mores quoquè mutabat ad id, quod videbatur: vt qui esset gratiosus & affabilis, & eoipso omnes subridens ad se attraheret. Præterea autem manu quoquè minimè erat parcus, vtpotè quòd duæ res eam extenderent, nempe diuitiæ & voluntas. Habebat autem ità quoquè, vt oportebat, nonnullas partes ex ijs, quæ consueuerunt nostram fidem constituere. Hæ autem erant: (sed cur non perfectiùs vtor oratione? neque eum ad capitale reduco principium, quod est maximum caput rerum illius?

Versatile eius ingenium.

Habitus & amictus eius.

Vado ergò ad primum argumentum, si ante ea, quę sunt dicenda, nonnulla prę-
misero.

Martyrum præclara certamina.

Gloriosa quidem sunt certamina, quæ susceptа fuerunt à martyribus aduersùs inimicos, partim apertè, partim obscurè. Quidni enim, cùm fuerit eorum præclara fiducia, & mens inexpugnabilis: & interruptos fuisse eorum habitus, & neglexisse naturam, & telorum sectiones & iectiones, & postremò vitæ contemptus? His autem nihilominùs refulsit vita quoquè monasticæ exercitationis. Nam hîc quoquè est carnis consumptio, & deliciæ, non se dedere delicijs in ijs, in quibus non oportet, & à mundo separari, & ad Deum cum ipsis euolare corporibus, & innatis resistere affectionibus, & ijs, quę à malis spiritibus affluunt extrinsecùs. Est ergò amborum præclara vita, & olim quidem fuerit, & erit rursùs: sed non clarè interim fuerat cognita eorum hîc remuneratio: sed arcani quidem libri, quos multis in eorum restitutione legẽt angeli, accuratè monimenta continent eorum martyrij & exercitationis. Qui autem ante hunc beatum virum, res gestas illorum scripserant, non sunt assecuti illorum magnificentiam: sed partim quidem de eis sunt mentiti: partim autem cùm non possent rebus eorum respondentem afferre orationem, bonum illis conscripserunt, quod nec erat vlla elegantia ornatum, nec laude prosequendum: vt qui pulchram subiecerint sententiam, nec eam verbis ornârint decentibus, neq; accuratè descripserint æquitiam ac atrocitatem eorum, qui punierunt, neque martyrum in dandis responsis prudentiam. Quinetiam monachorum adulterârunt exercitationem, simpliciter ac quasi temerè & vt accidit referentes, quæ studiosè ab illis facta sunt.

Encomium vitę monasticæ.

Vitę sanctorum à quibusdam negligenter scriptę quid esse fecerint.

Hinc factum est, vt nonnulli ne vel legere quidem sustinerent ea, quæ sunt literarum mandata monimentis: alijs autem ea, quę dicebantur, præberent ridendi materiam, & compositionis inelegantia, & sententiæ absurda & nulla consequẽtia, & dictio vilis & abiecta, erant ijs, qui audiebant, insuania, & odio habebantur potiùs, quam admittebantur, & propter eos, qui conscripserant, nobis ludibrio habebantur admirabilia CHRISTI seruorum certamina & trophæa. Et omnes quidem aperte scripta insectabantur maledictis: eorum autem loco afferre meliora, alijs quidem propter animi socordiam, alijs autem, vt quod esset opus perfectissimum & maximi studij, & cui ne tota quidem viri vita sufficerit, neque vires aderant volentibus: nec ijs qui poterant, voluntas. Sed non etiam admirabilis Simeon eodem modo, quo ij, fuit affectus. Sed cum eis procedẽs ad scriptorum vsq; reprehẽsionem, deindè processit vlteriùs, & iuuenile aggreditur facinus, vel felicem potiùs actionem, quam nullus omnium gessit feliciter: per quam ille euasit clarior omnibus, qui sunt vbiq;, eruditis: & Deo cõsecrauit ea, quæ sunt omnium pulcherrima, martyrumq; certamina & cursus, & monachorum abstinentiam atq; patientiam ornauit ac decorauit: & eandem, quam illi, adhibens beneuolentiam, gratias vicissim accepit ab omnibus.

Vtilitas eorũ, quæ de sanctis scribit Metaphrastes.

Quid enim cum hoc opere contulerit quispiam? Quamnam antiquam gẽtilium narrationem, aut vniuersæ terræ dimensionem? An quę à Persis gesta sunt, & ante illos à Babylonijs, & quę posteà ab Alexãdro Macedone fortiùs peracta fuêre certamina? Nam hęc quoquè laudem & honorem afferunt ijs, qui ea scriptis ornate & eleganter mandârunt. Sed multi quidem in eorum lectionem studium suum conferunt, propter compositionem eorum, qui scripserunt. Quæ autem hic vir egregius cum eo, quo decet, ornatu orationis scriptis contexuit de ijs, qui martyrium susceperunt, & ijs, qui se in virtute exercuerunt, duplicem habent æmulationem, nempe & imitandę eius compositionis, & eorum ad ea, quæ sunt optima, transformãdorum. Dixerim autem tertium quoquè, quod non est his inferius, sed accuratius etiam & excelsius: videlicet quòd eorum, quæ constituunt, ac confirmant Euangelium, sanctorum scriptis mandata memoria, est eapse illorum præcipuum. Atque quòd ille quidem elegerit hoc scribendi argumentum, est id certissimum testimonium illius prudentiæ. Quòd autem talibus vsus sit sententijs, & dictione, quę est dilucida, & probabilitatem ac veritatem habet veluti innatam, est quidem argumentum illius quoquè sapientiæ: maximum autem huius signum statuerit quispiam, quòd se pulchrè accommodauerit temporibus & auditoribus.

Et vt de hac parte dicam, & aliqua vtar digressione: Non ignoro huius viri opera non esse magno studio, nec ijs, qui linguæ ornamento vtunturnimis rhetoricè: nec ijs, qui suum studium posuerunt in disciplinis: sed nec ijs, qui studuerunt naturæ con-

templa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

templationi: quòd nec in ijs dicendi generum mixtio eluceat, nec figuræ dicendi sint apertæ, neque vlla naturæ dubitatio & solutio, neq; lineares demonstrationes cum importunis nominibus, neque philosophicę sententię, quę subiectum verbis in altum eueharit. Volunt enim, qui sunt sapientiæ supra modum dediti, omnia scribi ad ostentationem, non ad morum correctionem. Ego autem dico, huius viri scripta nullo horum esse priuata. Sed quoniam non ad ostentationem comparabatur eius scriptio, ea non pronuntur frequentia, neque statim à principio, neque vbiquè, neq; apud omnes: sed quandò res dat ei occasionem, vsus ijs, quæ postulat oratio, redit rursùs ad scopum propositum. Eius enim oratio neque ad sophisticam intuetur iactationem & forensem apparatum, neque ad artificiosam naturalium rerum excogitationem, neque ad linearum contemplationem, aut curiosiorem numerorum intelligentiam. Sed neque est ei studio cæli motus, aut quemadmodùm inerrans mundus procedat circa stellas errantes. Sed neque sunt ei curæ consonantes aut semiuocales, neque qui per eas fit concentus. Propterea hęc quidem amandat tanquàm superuacanea, nonnũquàm tamen eis vtens & in tempore: veritati autem adhęret & à falso alienæ narrationi. Dictionis autem scie-bat quidem multos modos: vsus est autem eo, qui sufficiebat ad auditionem simul & bonorum & vulgi: & vtrisque partibus simul satisfacit. Nam dictionis quidem numero & pulchritudine eruditum attraxit auditorem, & satis delinijt gratiarum illecebris. eò autem, quòd esset clara & succulenta oratio, effecit vt aures imperitorum ab eius voce pendèrent: ambos rursùs induxit breuitate & probabilitate.

Metaphraste sermo & oratio quid spectet.

Dictio eius cuiusmodi sit.

Ego enim, vt nihil dicam celans quod sit vero minus, scio quidem esse multa dicendi genera pulchriora: perfectiorum, inquam, oratorum, & quorum exemplar non est vulgo propositum ad imitandum, propter sonum & numerum orationis: præstantiorem autem dicendi formam ijs scriptis, quæ componere statuerat, nescio an quisquam ex omnibus vnquàm adaptauerit. Sed & si quis ex illis, qui & dictione excellunt & sententia, eiusmodi argumenta suscepisset, accuratiorem quidem & elaboratiorem effecisset orationem: sed non itidèm dico omnibus auditoribus congruentem & conuenientem. Nam & procœmia eius orationum statim attingunt subiectum, & parùm procedens ostendit sui scripti scopum: & in nonnullis orationibus cùm totum argumentum fecepisset in summam, id statim in partes diuidit: se autem accommodat personis & temporibus. Et est quidem omnibus idem color orationis, & vna qualitas dictionis; morum autem varia est mutatio, &, vt dixerit quispiam, artificiosa: non per artem res mutans, sed quod vnicuique rei & personæ incidenti conueniebat, interpretans. Tanquàm autem ad archetypa exemplaria ad res antiquiores intuens, nec ab illis recedit, nè videatur aliquid aliud facere: & ad exemplar quoquè toram transmutat dicẽdi formam, non diuersam faciens materiam, sed quod in dicendi genere peccatum erat, corrigens: neq; sententias innouans, sed conuertens figuram dictionis: & ei incidens oratio in diuersitatem narrationum, & varietatem argumentorum, non confunditur neque perturbatur, sed tãquàm optimus gubernator, cùm ei nauis agitaretur fluctibus, stabat quietus, clauum tenens artificiosissimè.

Præcipua dexteritas & gratia in narationibus eius, &c.

Quę sibi potissimũ proposuerit in historijs faciis.

Porrò autem in nõnullis quoquè orationibus describit patriam eorum, qui laudantur, ab vniuersa terra separans & deducẽs ad vnam partem. Deindè loquitur etiam nihil de fluminibus, & de eorum principijs disserit naturaliter, & de opportunitate ciuitatum, & de temperatione aëris, & de temporum conuenientia, etiamsi ij, qui illa tractat partes orationis, alias quidem maiori contentione: alias verò leniùs & sedatiùs. In gratia autem narrationum quis ex omnibus cum eo contenderit? Quis in compositione? Quis in numerorum suauitate? Quis in concinnitate in omnibus congruentè? Atque volo quidem contendere, quòd non sit ampla & grandis eius oratio: nuncio autem, eius orationibus ne hanc quidem deesse gratiam, sed alicubi quidem eàs esse amplas & redundantes, in pluribus autem graues & temperatas. Cùm has autem duas vias sibi proposuisset, martyricam constantiam, & monasticam in exercitatione tolerantiam: currit quidem in vtroque stadio, non cum pedum pernicitate, sed cum celeritate orationis. Maximè autem monasticum percurrens certamen, cuadit seipso robustior & fortior. Aures quidem certè mihi pinguefacit, quandò eius oratio ascendit quidem montes, subit autem speluncas: sub pinu autem aut quercu aliqua collocat exercitatorem: & vile alimentum, & illaboratum ei offert ex herbis, & potum ex fontibus. eiusmodi enim narrationes ornat quibusdam florentibus pulchrè dictionibus, & varijs rosis figurarum, & ea quæ tunc fiebant, quasi subijcit oculis. Virum ergo laudo quidem propter eiusmodi facundiam & gratiam: non minùs autem, quod pulchrè tractárit argumenta. Nam ersi à me multa quoquè de multis scribuntur, non habent eorum opera talem zelum & imitationem: sed viris quidem fortasse doctis videbuntur digna, in quæ studium conferatur, & ea æmulabuntur propter dictionem & varias figuras: multi autem contemnent, quòd non sint eis curæ quæstiones & sententiæ nimìs arcanæ.

Multorum in opera vtit.

Portò autem dicunt eum leuiter & quasi aliud agentem, hanc rem esse aggressum: neque ipsum id sibi proposuisse, vt faceret quantùm vellet: sed Imperatoris adhortationes eum ad hoc adduxerunt, & ij, quibus curæ erat doctrina & intelligentia: & promptus ei fuit apparatus, & non paruus orbis eorum, qui primò dictionem notis excipiebant: & eorum, qui posteà trãscribebant: & alius post alium, ille qdem prima faciebat, hic verò secundò exscribebat: & post hos alij, qui, quæ scripta fuerant, pulchrè intelligebant, vt quod scriptores latuerat, ad propositam corrigerent sententiam. Nam propter scriptorum multitudinem non licebat ei sæpè eadem reuoluere & intueri. Sed ersi fuerit multus labor, & maior, quàm par esset solicitudo, immò verò digna, quæ in hoc adhiberetur: sementem tamen longè vicit spica & seges, qualis nondùm fuit vsque in hodiernum diem. Quocirca etiamsi nihil aliud à viro illo fuisset elaboratũ, & non alia omnia, quæ vel singula sufficiunt ad laudem conciliandam: opus tamen tale suscepisse, & id tam præclarè effectum reddidisse, viro pro quouis ad laudem suffecerit.

Sanctorum animæ in cælis sunt.

Atque ego quidem nolo conferre eius opera cum scriptis externorum sapientum. Quid enim, si ex his alij quidem composuerunt Pararhenaica, alij autem prælium Peloponesiorum & Atheniẽsium magnifica dictione compositerunt: & alij quidem contra oratores decertárunt, alij verò pro oratoribus: in quibus est quidem insignis & manifestus redundans verborum ornatus: est autem breuis & imbecilla vtilitas. Cum his ergò nollem ego meum conferre athletam. Sed si quis mihi hoc dederit, ego cum exequaturum ijs, qui laborárunt in conscribendo Euangelio, & profundum verbi sunt interpretati. Quorum enim sunt fines æquales, eorum sunt etiam principia similia: & si salus animarum apud vtrunque est finis argumentorum, quidnì etiam fuerint causæ inter se pares, & steterint scriptores in eádem trutina, aut, vt dicam quod nostrum est, fuerint etiam ex æquo hæredes? Quàm multis autem fortis viri coronis non fuerit coronandus hic vir admirabilis, immò verò quibus non est iam coronatus, cùm ad Deum asscendesit, & apud illos ducat choros, quorum mores & vitam hîc circunscripsit? Nam vel in fine ostẽdit, qualem vitam egerat. Non enim cum velut abscissum aut diuisum fuisse discunt ij, qui viderunt: sed videbatur velut à quodã vinculo liberari, & hilari nutu se extendere ad ducentes Angelos, & quodammodò seipsum tradere illorum manibus, vt eiò emigraret è corpore.

Odor suauis in multos dies ad examinẽ corpꝰ Metaphrastæ.

Et sic quidem est mortuus: fuerunt autẽ statim omnia, & non tunc solùm, suaui odore plena: nec in diem tertium, sed etiam in multos dies posteà, donèc fuit solus conditus in sepulcro: & loculus perpetuò talem emisisset odorem, nisì se aliqui tam iniquè gessissent, vt aliud corpusculum propter eum deponerẽt. Simùl atquè enim hoc magno illi viro accidit, desijt fons ille suauis odoris. Atq; hic quidem cõtractus, ô virorũ omnium optime & eruditissime, satis superq; ostendit puritatem tuam & sanctitatem. Nam alia quoquè tibi sufficiunt ad accuratissimam virtutis consummationem. Tu autem sis mihi propitius, si non perfectè exposui omnem tuam virtutem, neq; ex omnibus tuis bonis vbi patrem attuli laudationem, nec mihi irascaris propter ea, quę sunt à me prętermissa: sed eorum quæ scripsi, memineris, si eorum, qui hîc sunt, est vlla memoria vestris purissimis & diuinissimis animis: In Christo Iesu Domino nostro: cum quo patri cum sancto spiritu gloria, honor & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. BILHILDIS VIDVAE ET SANCTI-MONIALIS, VT HABETVR IN BREVIARIO *Moguntino recèns emendato.*

Nouēb. 27.

Alij Matildè habent.

Empore, quo Clodoueus Francorum potiretur imperio, fuit in Orientalis Franciæ oppido Hocheimo vir clarissimus, Iberimus nomine, qui ex * Mechtrida coniuge sua Bilhildem filiam suscepit. Qua ætate cùm in Gallia & Germania Gentilium etiamdùm superstitio apud plerosque vigeret, parentes beatæ Bilhildis occultè Christianorum sacris fauebant. Quo factum est, vt in ipsis infantiæ annis filia Vuirceburgum delata, ibidèm catechumena quidè facta sit, sed baptismum tamen non consecuta. Accedente autem ætate, licèt ignoraret puella se regenerationis lauacro carere: purum nihilominùs in suo pectore Christo domicilium parare studebat: corpus ab omni spurcitia continens, & parsimonia cæterisque virtutum quibusuis ornamentis exercens ac componens.

Cogitat S. Bilhildis nubere.

Quod quidem vt rectiùs perficeret, in virginitatis proposito perseuerare omnibus modis conabatur: sed victa parentum voluntate, nupsit cuidam viro nobili & militari. Etsi autem matrimonij legibus esset subiecta, Christi tamen, quem toto corde diligerat, obsequijs sedulò incumbebat. Non multo indè elapso tempore, cùm iam vnius prolis mater esset, marito in bello defuncto, prole etiam paulò pòst viuis exempta, ex consilio Sigeberti Episcopi Moguntini sui auunculi, Moguntiam commigrat: renunciatisque patrimonij amplissimis censibus, vt pauper & expedita Christum sequeretur, areolam ibidèm est adepta, in qua ecclesiam in honorem Dei genitricis semperque virginis Mariæ constituit.

Sigeberrus Episcopus Mogūtinꝰ.

S. Bilhildis condit monasterium.

Quo in loco sanctarum fœminarum conuentu numeroso collecto, quantum sufficere posset prædiorum ad communem sustentationem, ijs contulit. In quibus ipsa quoquè piè viuens, non solùm corpori eis necessaria, sed etiam sanctæ conuersationis exempla suppeditabat. Interim misericors Deus, famulam suam diutiùs in vanum laborare non permittens, quibusdam sanctis eiusdem monasterij virginibus eam tantùm catechumenam esse, necdùm baptismi gratiam percepisse, reuelat. Hoc illa cognito, Episcopū consulit: qui & ipse diuina reuelatione edoctus, eam regenerationis aqua consuit abluendam. Baptismo igitur percepto, multò feruētior illa Dei laudibus & pijs exercitijs instabat; donèc graui tacta infirmitate, præsens seculum reliquit quinto Calendas Decembris. Sepulta à clero & populo Mogūtino in basilica, quam suis ipsa sumptibus exædificari curauerat: Vbi deincèps plurimis miraculis claruit.

Abitè vita.

HISTORIA S. SATVRNINI PRIMI EPISCOPI TOLOSANI, ET MARTYRIS, DOCTE ET GRAVITER *Scripta. Extat in peruetustis MS. codicibus. Consentiunt antiquissima Martyrologia.*

Prologus Authoris, cuius nomen codices non habent.

SAnctorum beatissimorumq; martyrum passiones debito obsequio veneramur, quos procùl à sedibus nostris non tantùm remotarū immensitate terrarum, verumetiam marinorum quoquè fluctuum interpositione secretos, famę deferentis officio & audimus, & crédimus felici martyrio consecratos: atq; illos dies, quibus in Dominici nominis confessione luctantes, beatoq; obitu regnis cęlestibus renascentes, in eius Domini laudem, cuius in decertatione viribus adiuuantur, & post victoriam munere coronantur, vigilijs, hymnis, ac sacramentis etiam solennibus honoramus, vt corū patrocinia atq; suffragia in conspectu Domini orando & honorando mereamur. Specialiùs verò sanctū istum diem solenniter venerari debemus, & gaudijs excolere, in quo vir beatus Saturninus, & Episcopus Tolosanæ ciuitatis & martyr, eadem ciuitate geminatam coronam, Deo teste, promeruit, & de sacerdotij dignitate, & de honore martyrij: vt quē iam venerabilem vita fecerat, etiā passio interiùs cōsecraret.

Honorant sanctos, & dies corū natalitios, vt Ecclesia vocat.

HISTO-

HISTORIA.

Nouēb. 29.

Empore illo, quo post corporeum Domini & Saluatoris aduentum, exortus in tenebris sol ipse iustitiæ, splendore fidei illuminare occidentalem plagam cœperat, quia sensim & gradatim in omnem terram sonus Euangeliorum exiuit, * pariq; processu in regionibus nostris Apostolorum prædicatio coruscauit: cùm raræ in aliquibus ciuitatibus ecclesiæ paucorum Christianorū deuotione consurgerent, & crebra miserabili errore gentilium nidoribus fœtidis in omnibus locis templa fumarent: ante annos satis plurimos, id est, Decio & Grato consulibus, sicut fideli recordatione retinetur, primum & summū Christi Tolosa ciuitas sanctum Saturninum habere cœpit sacerdotem. Cuius fide atq; virtute eorum, qui in vrbe eádem colebantur, cœperunt dæmonum varicinia cessare, commēta nudari, artes detegi, & omnis illorum apud Gentiles potentia, omnisque fallacia, Christianorum fide crescente, decrescere. Cumque supradicto Episcopo ad ecclesiam id temporis paruulam iuxta * Capitolium, quod inter domum suam & domum Dei erat medium, frequēs itus esset ac reditus, sancti viri præsentiam sustinere fallax dæmonum turba non potuit: & vt erant muta simulacra, * nullis adumbrata phantasijs, ad sacrilega obsequia, & solicita consulentium vota cœperunt in silentio permanere.

Psal. 18. *tardoque

Saturninus primus Tolosanus Episcopus.

*fanū Gētilium. * nonnullis

Cuncti itaque sacrilegæ superstitionis antistites, tanta rei nouitate permoti, inter se inuicèm quærere, vndè numinibus suis venisset tanti temporis inusitata taciturnitas, quisnam ità garrula ora clausisset, vt nec inuocātium precibus excitata, nec fuso cruore taurorum & tantis hostijs delinita, aliquod consulentibus afferrent responsum. Audisse à quodam nostræ religionis inimico, nouam nescio quam surrexisse sectam, superstitioni gentilitatis inimicam, quæ Christiana appellaretur, & in deorum suorum excidium niteretur. Huius etiam fidei esse Saturninum Episcopum, cuius crebro iuxta Capitolium transitu, à conspectu viri eius exterrita deorum suorum ora siluisse, nec facilè posse reserari, nisi Episcopum illum mors maturata subtraheret. O ter infelix error, & cæca dementia. Audiunt dijs suis hominem esse terrori: & à delubris atq; à sedibus suis dæmones ad transitum ipsius exulare, non solùm audiunt, sed etiam intelligunt. Et hunc virum, adoratis sibi idólis etiam sine præmissa interminatione terribilē, interficere potius quàm honorare definiunt miseri, non considerantes, quòd nullum magis, quàm illum colere deberent, cuius serui suis numinibus imperarent. Quid enim stultius, quàm timere metuentes, & illum, qui dominatur dominantibus, non timere?

Inter hęc ergò conquirentiū & stupentium studia, cùm paulatim magna fuisset multitudò hominum congregata, & omnes studiosiùs vellent, parato ad victimā tauro, certi aliquid de his, quæ dicebantur, agnoscere, & deos suos litatione tam ingētis hostiæ vel reducere cuperent, vel propitiare: ecce ipsum Saturninum, ad officium solenne venientem vnus ex illa malignantium turba eminùs agnoscit, & dicit: En ipsum aduersarium cultibus nostrę religionis signiferum, qui destruenda prædicat templa, qui deos nostros dæmonum appellatione condemnat: cuius postremò præsentia consueta nos prohibet edinere responsa. Itaq; quia ipsum nobis opportuno in tempore debitus ipsi finis exhibet, nostram pariter deorumq; nostrorum vindicemus iniuriam, quos iamnunc, compellentibus nobis, aut sacrificando placet, aut moriendo lętificet. Ad quem sacrilegę vocem impulsum, omnis sanctum virum insanientium turba circundat, ac presbytero vno ac duobus diaconibus, qui obsequijs eius adhæserant, per fugam lapsis, ad Capitolium solum attrahitur: & cùm immolare dæmonibus cogeretur, clara voce testatur: Vnum & verum Deum nóui: huic laudis hostias immolo: deos verò vestros dæmones esse scio: quos ne calsùm non tam hostijs pecudum, quàm animarum vestrarum mortibus honoraris. Quomodò autem vultis, vt ego eos timeam, à quibus, vt audio, dicitis me timeri?

S. Saturninꝰ cōprehenditur à pagānis.

Ad hanc vocem sancti Episcopi, omnis ille sacrilegæ multitudinis tumultus incāduit, tauroq; illo, qui fuerat victimæ præparatus, fune lateribus circumacto, & post terga dimisso,

Universidad de Deusto
Biblioteca

missō,ad ministerium suę crudelitatis vtuntur. Postrema enim parte funis eius,q̄ ad posteriora tauri ipsius defluebat,sancti viri pedes alligabāt,actumq̄; stimulis acribus taurū, de superiori Capitolij parte in plana præcipitāt.Nec mora : inter primos descēsūs ipsius gradus capite collisō, cerebroq̄; excussō, & corpore omni mēbrorū parte lacerato,dignam Deo animā Christus excepit : vt quam pro nomine suo fideliter dimicātem supplicijs furor gentilis extorserat,suis post victoriā laureis coronaret.Exanime tamē corpus neq; obnoxiū iam vllius iniuriæ, vsq; ad eum locū, tauro furente,perductum est,vbi fune disrupto,tumultuariā eo tēpore meruit sepulturā. Nam paucis id temporis Christianis, ipsisq; propter furorem gentilium sancti viri corpus humare meruentibus, duæ tantùm mulierculæ, sexūs infirmitatem fidei virtute vincētes, & viris omnibus fortiores,& sui sacerdotis exēplo, credo, ad tolerantiam passionis animatæ,beati viri corpus ligneo feretro immissum, quàm maximè in profundo loco actis satis serobibus condiderunt: vt venerandas sanctasq; reliquias non tam sepelire,quàm abscondere viderentur: nè sortè sacrilegæ mentis homines, si aliquid conditi corporis tumulo viderent honoris adhiberi, effossum statim corpus in frusta dispergerent, & eriperent etiam ipsam tenuem sepulturam.

Crudeli supplicio periuntur.

Venerandę sanctęque eius reliquę.

Mansit verò aliquandiù sub vili cęspite,omnibus quidem inhonorū, sed honoratum à Deo martyris corpus: donèc sanctus Hilarius, post multū tempus in Tolosa vrbe Episcopus ordinatus est: Qui de antecessoris sui & obitu instructus,& merito, effossa vsq; ad ipsum sepulcrum ligneū terra, sanctas veritus cōmouere reliquias, transiuolutionē desuper multo labore diligenter extruxit : basilicā etiam paruulā vilibus tignis ad locum tantùm orationis adiecit. Procedente dehinc tēpore, cùm multorū ad basilicā ipsam fideliter à sęculo recedentiū,pro solatio propter corpus martyris gratia quiescendi deferrentur exequiæ,& locus omnis tumulatorū corporū multitudine fuisset implerus: sanctus Episcopus Syluius, Episcopatum supradictæ vrbis indeptus, pulchrā & speciosam basilicā magnis sumptibus venerādis & trāsferendis illuc martyris reliquijs parans, ante consummationem cœpti operis recessit è sęculo. Post cuius obitū sanctus Exuperius in summū sacerdotium cooptatur,vir absq; vllius præcessorum iniuria, absq; vllius,qui id rēporis Ecclesias regere videbantur,inuidia,non solùm nulli secundus,verumetiā ipsi beato martyri virtutū meritis cōparandus, basilicā,quam decessor suus fideliter inchoauerat,instātissimè cōsummauit,& feliciter dedicauit. Qui cùm transferre illuc sancti martyris reliquias,nō pro suā incredulitate,sed pro ipsius honore dubitaret,admonitus per quietē est,nè infideliter negligeret,quod fideliter credidisset: nullā fieri vel diminutione cinerum, vel cōmotione mēbrorum spiritibus iniuriam : quia manifesta res esset credentibus,hoc martyribus proficere ad honorem, quod,pfuisset credentibus ad salutem.Statimq; tali visione firmatus, religiosis Imperatoribus precē detulit, ac sine mora vlla quod tam piè poposcerat impetrauit:vt translatas ad basilicam omni studio pręparatam sancti viri reliquias, non tam temeraria violaret audacia, quàm ambitiosius venerantis colerent obsequia.

Hilarius Tolosę Episcopus.

Syluius Episcopus Tolosanus.

Item Exuperius.

Basilica S. Saturnini.

Quod nunc huic opusculo supereſt, omnes legētes,omnes intelligāt audientes,causam salutis nostrę in fide stare,neq; sine causa Deum Euāgelica voce dixisse:Credis hoc? Cui cùm respōsum fuisset, Credo: ait:Fiat tibi secundùm fidem tuā. Nō quòd Dominus scrutator cordis & renum,de illius credulitate nesciret:sed vt de his,quæ de Dominicis virtutibus dicerentur,aut in his,quę nobis tribui poscęremus, nō debere nos dubiè credere cōmoneret . Vndè quia & ipse Saluator de talibus viris dixit, Si feceritis voluntatem meam,iam non dicam vos seruos,sed amicos: & idem sub prophetali voce testatus est: Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus. & iterùm : Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna,qui lauerunt stolas suas in sanguine Agni,qui sequuntur agnū, de quorum beatitudine dictum est. Plantati in domo Domini, in atrijs domūs Dei nostri florebunt.& iterùm: Preciosa in conspectu Domini,mors sanctorum eius,& iterùm: Exultabunt sancti in gloria, lętabuntur in cubilibus suis: Gloria hæc est omnibus sanctis eius: quibus non solùm credere in Christum, sed & pro Christo pati, ac sitim resolutionem corporum cum Christo esse donatum est. Amicos Dei ac dilectos DEO non negligamus vt mortuos,sed honoremus vt viuos: quia non dubia fide certum est, quòd si eorum fideliter suffragia postulemus, feliciter patrocinia sentiemus. Quia etiamsi illorum studia cessarent, ille optata prępararet, qui cogitationum non solùm pręs-

Ioan.11. Psal.7.

Ioan. 15.

Psal. 32. Apoc. 7.

Psal. 91. Psal. 115. Psal.149.

Nota.

pręsentium inspector,verumetiam cognitor futurorum,dum rogantur sui,se intelligit honorari: Qui est benedictus in sęcula sęculorum,Amen.

VITA S. RADBODI TRAIECTENSIS EPISCOPI, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE, MVTATO STYLO, PRESSIVS DESCRIPTA. *Authoris nomen necdùm comperi, sed fide dignus est*

BEatus Radbodus è nobili Frācorum stirpe prognatus, parētes Christianissimos habuit, & ipse suis meritis magno ornamēto mundo fuit. Nā ab ipsis propè incunabulis iam animo rendebat ad cęlos.Nomē eius mysterio non vacat, quod cōsilij nunciū Latinè possis reddere.A Christo enim mittēdus erat optimi cōsilij legatus ad Frisios, à qbus maternum duxerat genus,qbus certè optimè consuluit.Dux Frisonū Radbodus, quē alij regē vocant, matris eius atauus fuit,cuius nomē ei mater imposuit. Cùm primùm discendi capax esse visus est,discēdis literis admotus est. Primæ ætatis tēpus exegit apud Guntherū Coloniēsem Archiepiscopū,auunculū suū,literis operā nauans.Sed cùm illi Episcopo res aduersæ accidissent, puer egregiæ indolis,hortātibus suis, pleriscq; etiā adiuuātibus, (quippe quem Dei gratia,qua prædituserat,omnibus charū efficeret,) primò ad Caroli regis Francorū, indè ad Ludouici eius filij aulā se contulit : non q̄ palatinos ambiret honores, sed quòd intra regis palatium liberaliū disciplinarum studia præclarè colerentur. Præerat autem gymnasio illi Manno philosophus, cui sanctus puer, feruens discendi studio,sedulus adhærebat.

Nouēb. 19. Cap. 1.

S. Radbodo dat operam literis.

Discēdi causa degit in aulis regū.

Cap. 2.

Erant aūt ei condiscipuli Stephanus & Mācio, ætate qdem superiores, sed nō tamen studio.Itaq; inter illos extitit pia quędā æmulatio, conabarurq; alter alterum excellere, non honoris ambitu,sed humilitate, charitate, legendi & discēdi diligētia.Quorū virtus eo progressa est, vt non multò pòst vterq; Episcopus creatus sit, Stephanus quidē Tungrensis Ecclesiæ, Mancio verò Cabilonensis . Radbodus aūt venerabilis adolescens, inter apis sedulę literarū floribus insidens, multam indè eruditionis copiā collegit,donèc omnium iudicio non mediocriter doctus est existimatus.Interim virtute animi adolescentiæ motus cōprimebat, carnis rebellionem parsimonia edomabat, mundū & mundana omnia cælestiū amore contemnebat, spiritalibus inhiabat delicijs, rebus caducis omnibus nunciū remittere planè constituebat.Aetas quidem necdùm matura erat,sed maturis & canis erat moribus,illecebras omnes respuens, soliq; Deo placere contendens. Nocte ac die spiritalibus vacabat epulis, & iamtum affectu atque desiderio consectabatur,quod posteà opere præstitit.

Pugnat fore uiter aduersus vitia.

Nec verò regē eius latebat virtus. Nam quāto ille studiosiùs occultare se cōnitebatur, tanto eius fama,vel maximè inuito illo,latiùs populi ore diffundebatur. Fit charus regi propter morū integritatem, proceribus regni venerabilis,acceptus & probabilis populo, vt non obscurè Deo gratus & amabilis videretur. Postquàm aūt Carolus, sub quo adolescentiæ annos exegit, è vita decessit, suos volens inuisere, Lomaganium (sic enim vulgo eius patria dicebatur) adijt. Porrò etiam Hugoni, summæ dignitatis Abbati, & ea ætate virtutū scalis semper ad altiora scādens, vt lampas cęlestis præclarè ybiq; resulsit, compellatæ inter Abbates pcipuo, sese adiungēs, doctrinæ palmā præ cęteris tulit : simul autem Egilbertus Traiectēsis Ecclesiæ pręsul vitam cum morte commutat.Tractabat de substituendo idoneo pastore, miraq; Cleri & populi consensione, non sine nutu Dei, Radbodus omnium dignissimus censetur. Idem est Arnulphi,qui tum regni moderabenas, itemq; principū de eo iudicium. Itaq; Cleri, regis, principum, populi studio & voluntate vir sanctus, primò quidem huius rei ignarus, posteà verò diù reluctans,Episcopus creatur. Ea re non mediocri animo dolore affectus, diù hæsitabat quid faceret.Tandèm honorem fugere dum vult,vel inuitus rapitur ad cathedram honoris. Peraptā igitur benedictione, ęterni regis miles processurus ad pugnam, armis spiritalibus animo virili se accingit,mutat habitum,moribus addit maiora etiam ornamenta,

Eius patria.

Cap. 3.

Cap. 4.

Egilbertus Episcopus Traiectēsis.

S. Radbodo fit Episcopo Traiectēsi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt. 7. Monachum profitetur.

Christiq; doctrinæ obtemperans, angustam valdè complectitur viam, perfectéq; regularis fit monachus: neque à carnium duntaxàt esu, sed ab omni eiborum voluptate abstinens, biduanis triduanisq; ieiunijs animum pascit, corporisq; imbecillitatem, vix ossibus herens, naturæ necessarijs, ijsq; vilibus sustentabat alimentis: interim tamen vultu hilaritatem præ se ferens, & ità se comparans inter suos, acsi delicatis cibis vesceretur. Volùit enim, quoàd fieri potuit, omnes latére abstinẽtiam suam, paucis tãtùm eius conscijs. Quam cùm laicus quidã, Episcopo familiaris & crebrò eum inuisens, experiri vellet, aliquandò ei ad mẽsam assidens, & more vsitato cùm eo colloquẽs, tandẽm petit sibi copiam fieri bibendi ex poculo, quod erat pro cõsuetudine illi appositum: quod quidem erat ex onyche factum, congruẽterq; ornatũ auro, sed aqua plenum. Vbi quid tum Psal. 68. miri per seruum suum effecerit Deus mirabilis in sanctis suis, res ipsa fileri non patitur. Non sinit Episcopus, vt ille ex poculo bibat: nolebat enim in aliorum notitiam deduci, quid in illo esset: sed tamen oblata quadam opportunitate, alter clàm arripit poculum, Episcopus verò id aduertit: sed, cùm prohibere non posset iam, quin biberet, suspirat ad Deum & ingemiscit. Et eccè antiquo renouato miraculo, aqua mutatur in vinum optimum. Id sentiẽs explorator ille, ad pedes sancti antistitis aduoluitur, perit veniam, spondet se deincèps nihil tale attentaturum. Ioan. 2. Aqua in vinũ mutat.

Etsi autem præsul sanctissimus celare id voluit, non tamen parerat eclari opus Dei, cõuenienter illi sententiæ Raphaëlis angeli, dicentis ad Tobiam: Sacramentum regis Tob. 12. abscondere, bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est.

Quotidiana eius conuersatio, quoàd in corpore vixit, quàm grata Deo, quàm optata Cap. 5. & suauis hominibus fuerit, quotidianâ illo virtutum augmenta capessente, tametsi explicare nos pro dignitate non valemus, tamen vel pauca commemorabimus, accepta ab illis, qui rebus gestis interfuére, vt faciliùs Lector fidem nobis adhibeat. Quicquid ex rebus mundi huius habere potuit, accuratè in pauperes erogauit: cumq; omnium bonorum operũ floreret exercitijs, at tamen in benignitate erga pauperes nulli secundus fuit. Quotidiè, demptis paucis solennitatibus, suis manibus lauabat pauperum pedes, præbebat eis victum, nudos vestiebat, infirmos visitabat, claudis & pupillis curam adhibebat. Eiusmodi studijs & officijs humanitatis & misericordiæ diù noctuq; incredibili vigilantia & solicitudine indefessus vacabat, nec vnquàm id genus frãgebatur laboribus: id planè in lucris ponens, quicquid in miserorum solatia cõtulisset. Nulla apud eum visebantur ornamenta, aut inanis mundi pompa: non illi inerat auri sacra fames. Nefas putabat, eiusmodi oblectari. Itaq; cõtempto mundo, & quicquid is præstare potest amicis suis, cœlestium amore feruebat, solo corpore degens in terris. Benignitatis eximia in pauperes

Cap. 6. Cùm autem Traiectensem Ecclesiam Dani vastássent, sæpiùs Dauentriæ morabatur, animo tamen semper Traiecti habitans: quò etsi, reddita pace, crebrò se conferret, non parùm dolebat & ipsi, & alijs, quòd res & tempus non sineret eum illic perpetuò residere. Proponebat sibi in animo ad imitandum multos sanctos patres, eos præsertim, qui eiusdem Ecclesiæ fundamenta in firma petra Christo posuerãt, quos etiam in superliminaribus pectoris sui depinxit, intentaq; animi contemplatione semper intuebatur. Qui morum sanctitate & optimis exemplis, meritorumq; patrocinijs etiamnùm summi regis familiam subleuant. Quorum alter in pace confessione, alter sanguinis effusione clarus, ambo ex hoste triumphantes, cælestis militiæ consortio perfruuntur. In horum igitur vestigijs insistens, femina fidei spargebat cẽmisso gregi, seipsum quotidiè viuam hostiam immolabat Deo, toto pectore adipirabat ad cælestem patriam, moriebatur mundo, viuebat Christo, totus versabatur in cælo. Erat lucerna Christi super candelabrum posita, lucens omnibus, qui in domo Dei erant, imprimis apud se coram Deo humilis. Matt. 5.

Cap. 7. Multa futura prædicit. Multa eius virtutes. Nec deerat illi prophetiæ spiritus. Multa enim, vt prædixerat, citò euenerunt: nec non longè pòst acciderunt. Semper animo Domini legem meditabatur, nec recontentus, etiam opere exequebatur eam: factus iam victor animi, doctor charitatis, cultor castitatis, pauperum sustentator, mœrentium consolator, Clero spes inuicta solatij, populo indefessum leuamen, suis omnibus à facie inimici turris fortitudinis, iusti adeò tenax, vt nec prosperis nec aduersis adduci posset, vt ab eo decederet. Nunquàm ab

ab eius ore Christus abfuit, quem etiam animo perpetùm, quicquid ageret, affixum habuit. Nunquàm vel lectionis, vel orationis studio fatigabatur, nunquàm misericordiæ officijs & operibus satiabatur, ieiunijs & vigilijs semper addictus. Eius labia semper stillabant dulcedinem, ferebant pacem & salutis remedia: semper Christum eius eloquia sonabant. Præcedentium patrum, vt diximus, exempla cupidissimè sectabatur, eorum memoriam legendo, audiendo, colloquendo, vel quippiam de eis componendo incredibili auiditate vsurpabat. Texebat de illis hymnos & encomia, quæ in eorum solennitatibus depromerentur. Et nè quis putet nos à vero aliena dicere, extat integrum beatissimi Martini Episcopi officium, ab ipso compositum. Illum enim præ cæteris speciali sibi patronum delegerat, nihil dubitans eius se patrocinijs adiutum iri. Nullis vnquam frangebatur aduersis casibus, nullis circunuentus est rugientis hostis insidijs: vndiquè firmissimo Dei præsidio communitus, non cuiusquam hostilia arma, non quoscunque casus asperos reformidabat. Cõponit totum officiũ S. Martini.

Visitans aliquandò creditum sibi gregem, in Frisiam profectus est, vt si qui illic pristini erroris emergerent frutices, eos spiritali vomere extirparet, doctrinaq; fidei credentium animos irrigaret. Occurrunt autem Dani, eiusq; conatus impediunt. Sed ille tamen nihil mortis periculo absterritus, salutares eis adhortationes adhibet, vt repudiatis erroribus, complectantur veritatis viam. At illis obduratis animis in malitia persistentibus, mortemq; ipsi minitantibus, anathematis in eos sententiam vibrauit. Tum verò diuina vltio confestim eos persecuta est. Nam peste horrenda tanquàm fulminis ictu percussi, omnes ferè extincti sunt. Nec vnquàm impunè tulerunt, quoties Traiecti molestia eum affecére. Eueftigiò enim Dei iudicio plectebantur, vt perpetè restati sunt ex illis paucissimi, qui se viuos euasisse lætabantur. Cap. 8. Dani eius plexi anathemate, peste percũt

Per id tempus Baldricus egregius adolescẽs, Ricfridi comitis filius, interdùm ad beatum virum venire solebat. Itaq; quandoq; præsente illo, vocauit ad se Nitgerum presbyterum & Richardum militem, aitq; ad illos spiritu prophetico: Adolescens hic, quem cernis, mihi in Episcopatu succeder, & per eum Deus sedem hanc instaurabit, Ecclesiq; res multùm augebit, destructa & diruta reparabit. Neq; id semèl atq; iterùm, sed crebro de illo adolescente prædixit. Vera autem dixisse eum, toto orbe teste, res ipsa declarauit. Cap. 9. Baldrico sibi succedũ prædixit.

Aliquandò Missam beatus vir celebrans, cùm Apostolus recitaretur, accitis ad se Eliophio & Rotgutto presbyteris cœnobij Embricensis, ità ait: Equidem non diù posthàc vsurus sum. Diligenter ergò honorem habetote huic iuueni Baldrico. Ego enim post annos tres & mẽses sex hìc è vita abiturus sum, & hic fine dubio obtinebit sedẽ meam. Cap. 10.

His auditis, stant attoniti, non mediocriter admirãtes eius vaticinium. Non diù pòst idem iuuenis eo tempore, quo solent sacri conferri ordines, duos suę ditionis clericos Bernonem & Saxonem ad virum Dei adducit, orans vt sacros ordines ab eius manibus accipiant. Cui vir sanctus, vt semper erat iucundo ore, subridens, Noli, inquit, fili, fruſtrà me ad hanc rem inuitare. Tuum est id, quod me rogas, præstare: non enim meis, sed tuis, manibus isti ordinabũtur: idq; post annos duos & menses sex. At Baldricus iuuenis animo consternatus, fundit lachrymas, omnia vel tuta timens, nec credens fore, quod vir sanctus asserebat. Cernẽs autem beatus Episcopus non mediocriter eum discruciari, blandè cõsolari eum cœpit: Nè timeas, inquit, Baldrice, nec animus generosus ignauia frangatur. Res Ecclesiæ, quæ nunc pauper & inops habetur, per te donis Dei innumeris locupletabitur, & rerum facies inopinatò mutabitur. Tu ædes Episcopi, iam multis annis à Traiecti Danorum vastatione euersas, priſtinæ dignitati restitues. Hęc aliaque id genus quæ vir sanctus cuẽtura prædixit, quæ nõ secùs, atquè ab illo dicta sunt, vt iam ab omnibus cerni licet, postcà completa sunt: ità vt verbis fruſtrà fidem ijs facere videamur, quę sanis quibusque oculis vera probare potest. Prophetia eius.

Cùm à rege inuitaretur, vt aliquid ei præstaret officij, comiter respondere solebat: Cap. 11. Rom. 12. Iustum est, sublimioribus obedire potestatibus: sed Episcoporum non esse, secularibus implicari negocijs, in quorum castris milites Christi militant, quisnam ambigit? Debẽt illi spiritaliter induti armis Ecclesiasticis, pro regis & populi salute, pace & stabilitate cum suis Dominum deprecari, cõtinuis precibus animarum lucra quærere, non secularia terrena. Milites, militiæ regiæ cingulo præcinctos, beneficijsque cumulatos, id præstare par est. Atque ità inspecta lege perfectę libertatis, nec blanditijs dimoueri potuit à senten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia,nec minis vllis,si quæ essent intentatæ: soli Deo placere mâlens, quàm hominibus.

Cap. 11. Cùm sic autem lõgè antè præsciret obitum suum,dubitare nemo potest, quin ardenti lucerna præparauerit se Domino,à nuptijs redeunti. Vigilauit planè, vt cõfestim aperiret pulsanti: triticiq; mensuram Domini sui familiæ tanto diligentiùs erogauit,quanto certiùs nouerat se breuì rationem illi redditurum.Nec formidabat mortem,cui mori lucrum,& viuere Christus erat. Ad pacis,concordiæ,charitatisq; studium,ità vt solitus erat,hortabatur suos: seipsum verò pauperem spiritu, meritis diuitem,à terrenis alienum, cælestibus familiarem, quãtùm humana sinit imbecillitas,efficere connitebatur. Ieiunijs,psalmodiarum delicijs,vigilijs, elemosynis magna animi contentione mortem suam communire curauit.

Luc.12. Ibidem. Ad mortẽ vt se præparârit.

Cap.13. Non est hic prætereunda sublimis illa visio, quam ipse sibi obtigisse quibusdam è suis indicauit. Cùm aliquandò grauiter decumberet, ità vt viuendi spem omnem abijceret, beatissima Dei genitrix semperq; virgo Maria,subsequentibus ipsam sanctis virginibus Tecla & Agne,cum multa luce ei apparuit,totum habitaculum splendore perfundens. At ille tãta visione valdè pterritus, loqui præ timore nihil potuit, & ꝓpemodùm exanimatus est.Tum verò porta salutis, Domina mũdi,consolationis medicinam ei adhibes, omnemq; non modò timorem,sed etiam languorem depellẽs: Nè timeas, inquit,Raabode: certus eam te intueri,cui crebrò supplices offers preces. Non ego te mea dedignor consolari præsentia, qui in tuis ad Deum precibus,mei semper memoriam visu pas. Nõueris autem, nihil ex hoc morbo tibi imminere periculi: sed curatum te iri,nec tamen diù posteà in carne victurum. Securus esto tui: vigilare & operari nè cesses, sed perge,vt cœpisti. Sub his verbis repentè splendor ille dis paruit, sed permanlit diù odor gratissimus: morbus omnis planè ablatus est. Hęc cùm ille clàm quibusdam è suis exposuisset,(neque enim,se viuẽte, voluit cuiquam ea innotescere) simul etiam formam, habitum,ornatum sanctissimę matris Dei illis explicauit, addens, pulchritudinem eius neminem satis posse admirari: sanctas autem virgines Teclam & Agnen,tam ex vultu, quàm vestitu,potuisse dignosci.

Beatissima virgo Maria ei appãret.

Cap.14. Porrò exactis triennij & sex mensiũ spatijs,de quibus suprà dictum est,in pago Trente febre correptus,ocyùs iubet suos indè secum proficisci,nè febre inualescente,manere illic cogeretur. Hyeme enim nõ facilè ex eo pago potest quispiam exire. Ille verò sciebat adesse iam tempus migrationis suæ.Etsi autem morbo eius omnes affligerentur, tamen morem illi gerentes,cœperunt iter habere ad Oetamarsem. vbi si sui permitterent,sepulturæ locum ille sibi delegerat. Paruum tum illic oratorium erat, vbi sæpè illemanere solebat, quòd amœno loco situm esset. Illic ergò pro voto rebus suis constitutis,non Dei famulatu defessus,non morbi vi fractus: sed vultu hilaris,morte nihil metuens,quippe ad Christi conuiuium inuitatus,corpore iam ꝑmortuo,spiritu magis magisq; viuificabatur.Nec quie scebãt labia,cùm extremas duceret horas,mirumq; in modùm ità psalmos depromebat,vt ijs,qui aderant,lachrymarum imbres exprimeret. Plausu neq; gaudenti similis,quoàd lingua moueri potuit, & halitus relictus erat, inter psalmos identidèm repetebat Antiphonam illam,Eccè lęti &c. quę est prima in beati Martini Confessorum principis ab ipso compositis Resp̃sorijs. Nec dubium erat interim ralatum beatissimis Angelicis spiritibus,nihil tenebrarum pertimuisse monstra. Sodecredimus lõgè abfuisse Martinum eximiũ pręsulem, specialem patronũ eius, quem tenuis canora voce salutare videbatur. Tandem mense Nouembri ad extrema tendente, ipse quoquè diem clausit extremum, feliciſſimè migrans ad Dominum. Sanctum autem corpus mox feretro impositum, Clerus & populus omnis cum hymnis & psalmodijs inprimis reuerenter & honorificè Dauentriam perduxerunt.Cumque iam oppido appropinquarent,incolæ eius omnes mœstis animis obuiàm processerunt: atq; ità permixtis lugentium & psallentium vocibus,sacrum corpus in ecclesiam importarunt,ea parte, quæ Septentrionem spectat, humatum est: spiritu exultante & perfruente gaudio Domini sui,cui in hac vita seruierat: Cui est honor,& potestas, & gloria per infinita secula,

Magna eius in extremis precãdi instantia.

Animã reddit creatori.

Amen.

PAS-

PASSIO SANCTI ANDREAE APOSTOLI, PER PRESBYTEROS ET DIACONOS

Ecclesiarum Achaiæ scripta.

PASSIONEM sancti Apostoli Andreæ,quam oculis nostris vidimus, omnes presbyteri & diacones Ecclesiarum Achaiæ, scribimus vniuersis Ecclesijs, quæ sunt in Oriente,& Occidente,& Meridiano, & Septentrione, in Christi nomine constituris: Pax vobis, & vniuersis, qui credunt vnum Deum in Trinitate perfectum,verum patrem ingenitum,verum filium vnigenitum, verum spiritum sanctũ procedentem ex patre,in filio permanentẽ, vt ostendatur vnus spiritus esse in patre & filio: & hoc esse vnigenitũ filium,quod est & ille,qui genuit.Hanc fidem didicimus à sancto Andrea,Apostolo Domini nostri IESV Christi: cuius passionem,quam coràm positi vidimus, prout possumus, explicamus. Nouẽbr. 30.

Procõsul itaq; Aegeas Patras ciuitatẽ ingressus,cœpit compellere credentes Christo ad sacrificia idolorũ.Cui occurrẽs S.Andreas, dixit: Oportebat vt tu, q̃ iudex esse hominum cõprobaris, iudicem tuum, qui est in cælo,cognoscerẽs, & agnitum coleres,& colendo eum,qui verus Deus est,ab his,qui veri dij non sunt,animum reuocares. Cui Aegeas dixit: Tu es Andreas, qui destruis templa deorum,& suades hominibus superstitiosam illam sectam, quam nupèr detectam Romani principes exterminari iusserunt? Andreas dixit: Romani principes nondùm cognouerunt hoc, quòd pro salute hominum veniens Dei filius, docuerit ista idola non solùm deos non esse, sed esse dæmonia pessima,& inimica humano generi: quę hoc docent homines,vndè offendatur Deus, vt dum offensus fuerit,auertatur, & non exaudiat: & cùm auersus fuerit,& nõ exaudierit, habeantur à diabolo ipsi captiui,& tandiù eos deludat,quandiù de corpore exeant tei & nudi, nihil secum pręter peccata portantes. S. Andreas constanter se opponit Aegeæ proconsuli.

Aegeas dixit: Ista superstitiosa & vana verba Iesus vester dum prædicaret, Iudæi illum crucis patibulo affixerunt.Andreas respondit: O si velles scire mysterium Crucis, quàm rationabili charitate author humani generis pro restauratione nostra hoc Crucis patibulum non inuitus,sed spontè susceperit.Aegeas dixit: Cùm traditus asseratur à suo discipulo,& à Iudæis tentus,& Presidi adductus, & ad peritionem Iudæorum à militibus Pręsidis crucifixus, quomodò tu dicis eum spontaneum Crucis subisse patibulum? Andreas respõdit: Ideò ego dico spontaneũ, quoniã simul eum ipso fui,cùm à suo discipulo traderetur, & anteq̃ traderetur,dixit nobis, q̃ tradẽdus esset, & crucifigendus pro salute hominũ: & die tertia resurrecturũ se esse prędixit.Cui cùm frater meus Petrus diceret: Propitius esto tibi, Domine, non fiat istud: Indignatus, sic ait Petro: Vade retrò satana, quia non sapis ea,quę sunt Dei. Et vt pleniùs nos instrueret, quomodò spontè passionem susciperet,dicebat nobis: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterùm sumendi eam.Ad vltimum dum cœnaret nobiscum, & diceret: Vnus vestrùm me traditurus est,& ad istam vocem omnes contristaremur: nè suspicionis cogitatio trucidaret, ait: Cui dedero panis fragmentum de manu mea, ipse est. Et cùm dedisset vni ex condiscipulis nostris, & futura quasi iam preterita narraret, docuit se voluntate fuisse traditum, cùm nec traditorem fugiendo deseruit,& in loco, quo illum sciebat venturum esse, permansit. Mysterium Crucis. Luc.18. Matt.16. Ioan.10. Matt.26. Ioan.13.

Aegeas dixit: Miror te prudentẽ virũ, istum velle sectari, quẽ quoquo pacto, aut spontè, aut inuitum,cruci tamen confiteris affixum. Andreas respondit: Hoc est, quod etiam me dixisse iam retines, Magnum est mysterium Crucis: Quod si fortè volueris audire, rectè exaudi. Aegeas dixit: Mysterium non potest dici, sed supplicium. Andreas dixit: Ipsum supplicium,mysterium restaurationis humanæ, si patienter audias,comprobabis. Aegeas dixit: Ego quidem patienter te audiam: sed tu si me obtemperanter non audieris, ipsum Crucis mysterium in teipso excipies. Andreas respondit: Ego si Crucis patibulum expauescerem,Crucis gloriam non prędicarem. Aegeas dixit: Insanus sermo tuus

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicat gloriam supplicij,qui per audaciam pœnam nō times mortis.Andrēas respōdit: Non per audaciā,sed per fidem, pœnam non timeo mortis.Mors enim iustorū,pretiosa est: mors verò peccatorum,pessima. Et ideò audire te volo Crucis mysterium, vt agnitum forsitan credas,& credens ad restaurationem tuę animę quoq; pertingas. Aegeas dixit:Restauratur hoc,quod periisse docetur.Nunquid anima mea perijt, vt ad eius me restaurationem venire per fidem,nescio quam,tu asseras?

Psal.115. Psal.33.

Andreas respondit: Hoc est,quod te discere desiderabam,vt dum pditas alas hominū docuero,istam restaurationē earum per Crucis mysterium pandā. Primus enim homo per lignum puaricationis mortem induxit, & necessarium hoc erat generi humano, vt per lignū passionis,mors,q̄ ingressa fuerat,pelleretur.Et quomodò de immaculata terra factus fuerat homo primus,qui p lignum puaricationis mundo mortem intulerat: necessarium fuit,vt de immaculata Virgine natus Christus perfectus homo, qui est Dei filius,qui primum hominem fecerat,vitam æternam,quā perdiderant omnes, repararet: ac de ligno Crucis lignū concupiscentiæ excluderet: panderet in Cruce immaculatas manus pro manibus incontinēter extensis:p suaui cibo arboris vetitę, escā fellis acciperet: & in se suscipiens mortalitatem nostram,suam nobis immortalitatem offerret.

Gen 3.

Aegeas dixit: Ista verba illis narrare debes,qui tibi credunt:mihi autem nisi hoc consentias, vt sacrificium dijs omnipotentibus offeras, in ipsa cruce, quam laudas,te fustigatum affigi præcipiam.Andreas respondit: Omnipotenti Deo,qui vnus & verus est, ego omni die sacrifico,non thuris fumum,nec taurorum mugiētium carnes, nec hircorum sanguinem:sed immaculatū agnum quotidiè in altari Crucis sacrifico: cuius carnes posteaq̄ omnis populus credentiū manducauerit,& eius sanguinē biberit,agnus,q̄ sacrificatus est,integer pleuérat & viuus:& cùm verè sacrificatus sit,& verè carnes eius manducatę sint à populo,& verè sanguis eius sit haustus,tamen(vt dixi)integer permanet,& immaculatus, & viuus. Aegeas dixit: Quomodò potest hoc fieri? Andreas respondit: Si vis discere, quomodò hoc potest fieri,assume formam discipuli, vt possis doceri,quod quęris.Aegeas dixit: Ego à te tormentis exigā huius rei notitiā.Andreas dixit: Miror te hominem prudentem tā stultè locutum.Ergò tu tormentis putas me diuina tibi pandere sacrificia? Audisti mysterium Crucis,audisti mysterium sacrificij. Si credideris Christum filiū Dei,qui crucifixus est à Iudæis,verum Deum esse,pandā tibi quo ordine occisus viuat agnus: qui cùm sacrificatus fuerit,& comestus, integer tamen & immaculatus in suo regno permanet.Aegeas dixit:Cùm sit occisus,& ab omni populo(vt asseris)deuoratus,quomodò integer perseuérat,& viuus? Andreas respondit: Si credideris ex toto corde tuo, discere poteris: si non credideris, penitùs nunquàm tu ad indaginem huius veritatis attinges.

Præclarū testimoniū sacrificij Missę. & veri corporis Christi in Eucharistia

Tunc iratus Aegeas,iussit eum in carcerem retrudi. Vbi cùm esset clausus, venit ad eum multitudo penè totius prouincię,ità vt Aegeam vellent occídere, & Andreā Apostolum,fractis ianuis carceris,liberare.Quos S.Andreas his verbis admonuit: Nolite quæsō,filioli,nolite impedire passionem meam,nolite me

Universidad de Deusto
Biblioteca

Frustrà conantur carnifices de cruce deponere.

nus ad crucem carnifices, non poterant penitùs contingere eum. Et subindè alij & alij ingerentes se, vt soluerent eum, & nullus poterat pertingere ad eum. Stupebant enim brachia eorum, quicunq; se extendisset ad soluendum eum.

Vide pectus Christi amore flagrātissimū.

Tunc voce magna sanctus Andreas dixit: Nè permittas, Domine Iesu Christe, me famulum tuum, qui propter nomen tuum pendeo in cruce, solui: nec permittas eum, qui iam per crucem tuam, cognouit magnitudinem tuam, ab Aegea, homine corruptili, humiliari: sed suscipe me tu, magister meus Christe, quem dilexi, quem cognoui, quem confiteor, quem cernere desidero, in quo sum quod sum. Suscipe Domine Iesu Christe spiritum meum in pace: quia iam tempus est, vt veniam, desiderans te videre. Suscipe me Domine Iesu Christe magister bone, & iube me de ista cruce non deponi, nisi prius spiritum meum susceperis. Et cùm hæc dixisset, videntibus cunctis, splendor nimius, sicut fulgur de cælo veniens, ità circūdedit eum, vt penitùs præ ipso splendore oculi cum humani non possent adspicere. Cumque permansisset splendor ferè dimidiæ horæ spatio, abscedente lumine, emisit spiritum, simul cum ipso lumine pergens ad Dominum, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Reddit spiritum.

Quædam verò fœmina, nomine Maximilla, senatrix in specu posita, diligens pudicitiam & sanctitatem, statim vt cognouit Apostolum perrexisse ad Dominum, accessit ad crucem, & suorum solatio cum omni reuerētia deposuit corpus, & condiuit aromatibus, & in loco, quo se constituerat sepeliendam, illic eum sepeliuit. Aegeas verò iratus contra populum, disponebat contestationem publicam facere, & ad Cæsarem accusationem contra Maximillam & populum destinare. Sed dum ordinat, in conspectu officij sui à diabolo arreptus est, & in medio foro ciuitatis volutatus, expirauit. Nunciatum est fratri eius, cui nomen erat Stratocles, & misit seruos suos, dixitque eis, vt inter Biothanatos sepelirent eum. Ipse autem de facultatibus eius nihil quæsiuit, dicens: Non mihi permittat Dominus meus Iesus Christus, cui credidi, vt ego de bonis fratris mei aliquid contingam, nè polluat me crimen eius, quia Apostolum Domini ausus fuit pro amore pecuniæ occidere.

Aegeæ interitus.

Hęc autem gesta sunt apud Achaïam prouinciā ciuitate Patras, pridiè Calendas Decembris vbi eiam prestantur gloriosa eius beneficia vsq; in presentem diem. Tantus aūt timor inuasit omnes, vt nullus remaneret, qui non crederet Saluatori nostro Deo: qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

1.Tim.2.

IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI LAVDATIO IN SANctum Apostolum Andream. Habetur in Simeone Metaphraste.

Nouēb. 30.

ALIDVM est Apostolicæ piscationis rete, admirabilis Andreę memoria, & eius retis commemoratio, quo ad cæpiędas, & ad Christianam fidem attrahędas gentes vsus est. Sagena enim, qua immortales illi mortui vsi sunt, nulla tēporis obliuione potest intércipi. Non veterascunt tempore illa venationis instrumēta, quę non humana arte, sed diuina gratia effecta sunt. Quanuis enim piscatores ipsi à nobis exceſſerint, nullo tamen tempore instrumenta, quibus illi vsi sunt, aut sagena, qua mundum ipsum comprehenderunt, inueterata est. Qui cùm rete iaciunt, & extrahunt, non videntur, & tamen illorum retia plena conspiciuntur. Non arundinem illam possederunt, quam tempus corrumpit. Nō linū in aquā demiserunt, quod vetustate putrescit. Nō hamū fabricārunt, quē rubigo cōsumit. Non escā in hamo posuerunt, qua pisces caperent. Non in petra consederunt, quæ vndis quatitur. Non in scapha nauigārunt, quam dissoluit tempestas. Non pisces, hoc est, naturam rationis expertem, expiscati sunt. Sed quemadmodùm ars illa, qua vsi sunt, admirabilis: ità & illorum instrumenta, noua atque inusitata extiterunt. Nam

Instrumenta Apostolicæ piscationis.

Nam pro arundine prędicatione vtuntur, pro funiculo memoria, pro hamo potentia, pro esca miraculis, pro petra cęlis, ex quibus huiusmodi piscationem exercent: pro scapha habent altare: pro piscibus reges etiam ipsos capiunt: pro sagena Euangelium expandunt: pro arte diuinam gratiam adhibent: pro mari vitam humanā tractant: pro retibus Cruce, velut sagena quadam, vti solent.

Crux, rete Apostolis cum.

Quis vnquàm vidit à mortuis piscatoribus viuentes homines, tanquàm pisces, capi? O magnam Crucifixi potentiam, ô diuinæ dignitatis præstantiam, ô Apostolorū summa beneficia. Nihil tale in vita esse potest, quale est Apostolicæ gratiæ fastigium. Multa certè vidit humana vita valdè admirabilia, & opinionem superantia. Vidit enim sanguinem effusum clamantem, & cædem sine lingua vociferantem, ac naturam propter inuidiam contra se diuisam, fratrem germano fratri mortem inferentem, ac propter inuidiæ liuorem mortis ianuam patefactam. Vidit illam Noë arcam in mundi naufragio positam, & naturæ humanæ interitum. Vidit senem contra propria viscera, hoc est filium, fide armatum, & tanquàm victimam eum offerri, qui cæsus non est. Vidit benedictiones furto conciliatas, & formatoris Dei, ac serui palæstram. Vidit inuidiam inter fratres exortam, & seruitutem regni conciliatricem. Vidit somnijs paratum solium, & fratris insidiatores fame attractos. Vidit virgam miraculorum effectricem, & rubum igne, tanquàm rore, circunfusum. Vidit legumlatorem Moysem elementis imperantem. Vidit vndas ipsas, tanquàm lapides, solidas factas, profundum mare denudatum, viam repentè structam, & columnam nubis in die, ac ignis in nocte populorum multitudini ducem ostensam. Vidit virgam sine terra germinantem. Vidit è cælo panis loco manna fundi. Vidit hominis oratione solem, tanquàm freno quodam, sisti: & sterilis precibus imperatum, vt ipsa propheram conciperet. Vidit farinæ pugillum frugibus copiosiorem, & lecythum olei fontibus abundantiorem. Vidit currum in aere agitari, & prophetā assumi. Vidit denique mortui ossa, vitæ remedium fieri. Multa talia magna & admirabilia vidit hominum vita. Sed illa tanquàm fœnum præteriērunt, & extincta sunt, vt lucerna, exorto sole.

Gen.4. Gen.7. 22. 27. 32. 37. 42. Exod.3. 14. Num.17. Ios.10. 1.Reg.2. 3.Reg.18. 4.Reg.2. 4.Reg.13.

Nihil tale vnquàm fuit, quale fuerunt Apostoli. Hi cùm Dei verbi essent ministri, attexērunt incarnatum illum, qui, vt Deus, figuram non habet. Secuti sunt ambulantem eum, qui vbiq; præsens est. Discubuerunt vnà cum illo, qui nullo loco circunscribitur. Eius vocem audiuerunt, qui verbo fecit omnia. Mundum ipsum lingua, tanquàm sagena quadam, concluserunt. Circumiērunt suis cursibus fines orbis terrarum. Errores, vt zizania, eradicārunt. Aras, vt spinas quasdam, amputārunt. Idola, tanquàm feras, interfecerunt. Dæmones, vt lupos, profugārunt. Ecclesiam, vt gregem quendam, collegērunt. Orthodoxos, tanquàm frumentum, congregārunt. Hæreses, vt paleas, proiecerunt. Iudaismum, tanquàm fœnum, arefecerunt. Græcorum sectam, tanquàm stipulas quasdam, igne combusserunt. Humanam naturam Cruce ipsa, tanquàm aratro quodam, excoluerunt, & verbum DEI, vt sementem quandam, sparserunt. Ad summam, omnia illorum facta, tanquàm sidera quædam, effulserunt. Quamobrēm clara voce illis dicebat DOMINVS: Vos estis lux mundi. Siquidem Orientem habet Christianus homo illum, qui è Virgine natus est: diluculum habet eum, qui baptismatis paranymphus fuit: splendorem habet Christi Crucifixi gratiam: radios, admirabiles illas lineas: diem, futurum illud seculum: meridiem, tempus, quo in Cruce ipsa manſit Dominus fulgorem, resurrectionem à mortuis. Vos estis lux mundi. Intuere astra hæc, & illorum splendorem obstupesce. Idcircò Andreas hodierno die cùm, tanquàm luminis cuiusdam quendam, communem Dominum inuenisset, clamabat ad Petrum fratrem suum: Inuenimus Messiam.

Matth.5. Ioan.1.

Oh æternæ charitatis exuperantiam, ô inuersum ordinem. Posterior Petro in vitam ingressus est Andreas, & prior Petrum ad Euangelium allexit, & tanquàm verus eius inuentor ait: Inuenimus (inquit) Messiam. Ex gaudio profecta est hæc oratio: lætum inuentæ rei Euangelium hoc fuit. Inuenimus (inquit) thesaurum illum. Fuge, Petre, circumcisionis paupertatem: exue te laceris pannis legis: abijce iugum literæ: hæc omnia contemne, vt parua quædam: vt somnia, despice præsentia: ac BETHSAIDEM, vt vilem & abiectum quendam locum, aspernare: relinque rete, vt paupertatis instrumentum: scapham, vt naufragij thalamum: piscandi artē maritimę fluctuationi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tioni expositam: pisces, vt ventris negotiationem: gentem Iudaicam, vt rabiem contra Deum; Caipham, vt praui confessûs parentem. Inuénimus Messiam, quem pronûciârunt Prophetæ, quem lex præconio suo, tanquàm tuba quadam, nobis prædicauit. Inuénimus legis thesaurum. Fuge, Petre, famem literæ. Inuénimus Messiã, quem olim adumbrârunt signa, quem vidit Michæas in throno glorię, quẽ Esaias contemplatus est super Seraphim, quem Ezechiel vidit super Cherubim, quem Daniel spectauit super nubes, quem Nabuchodonosor vidit in fornace illa, quem Abraham accepit in tugurio, quem Iacob non dimisit, nisi priùs ab illo benedictus esset, cuius posteriora vidit Moses super petram. Hunc nos inuénimus sine principio genitum, & in vltimis diebus visum. O thesaurum ingẽtem, cuius copia exhauriri non potest. Diuitię enim sunt non materiei subiectæ, quarum essentia originis est expers, & inuentio ipsa recens. Inuénimus Messiam, qui interpretatur Christus.

3. Reg. 22. Esa. 6. Ezech. 10. Dan. 7. & 2. Gen. 32.

Multi quidem fuerunt Christi, sed omnes morti subiecti. Abraham Christus fuit, sed in sepulcro corruptus est. Isaac quoquè fuit ille quidem Christus, sed eius ossa in monumento iacent. Fuit & Iacob Christus, sed morti subiectus. Moses etiam fuit Christus, sed quo loco sepultus sit, nescimus. Dauid similiter fuit Christus, sed omnes mortis spolia, omnes fuêre mortis captiui. Vnus verè fuit Christus, natura quidem Deus, sed propter eius misericordiam homo: qui virginalem ventrem suo exitu, tãquàm sigillo quodam signauit, & piscatores illos suos curationum fontes effecit: Cuius est imperium, regnum, gloria & adoratio cum immaculato, consubstantiali & eiusdem substantiæ patre, & sanctissimo spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTO ANDREA APOSTOLO.

Festum S. Andreæ Apostoli.

Pſal. 102. Baruc. 3. Pſal. 103. Iob 9.

ET quietum studium, & attentum silentium, & tanta tanti viri festiuitas monent, immò compellunt, aliquid dicere ad ostendendam gloriam Deitatis, gratiam Apostolicæ dignitatis, confessionis virtutem. Demus gloriam laudi eius, quem laudant omnes gentes, qui ministros suos & audiendam vocem sermonum eius: qui stellas vocat, & dicunt, Adsumus: cuius manus extendit cælos: qui fundauit terram super stabilitatem suam: qui graditur super fluctus maris: qui fecit mirabilia solus: in quem desiderant Angeli prospicere. Ipse est, qui fecit omnia, & in omnibus quæ fecit, quęcunque voluit fecit. Huic seruire, regnare est, qui seruiuit pro nobis sub dura & graui necessitate, & purpuram suę diuinitatis cilicio nostræ mortalitatis operiens, pauper & mendicus venit in regionem nostram. Nunquid nõ ludus vobis videtur, ludęi, Pagani, Hæretici, & omnis illa subsannantium, immò insanientium turba, cùm dicimus filium Dei carnem, crucem, mortem, clauos & lanceam tolerâsse? Ludus profectò est, vndè sic nobis luditur, vt vobis illudatur.

Prouerb. 8. Matth. 16. Ioan. 13. 1. Tim. 6. Pſal. 33.

Vnicus ille sapiens, huius mysterij non ignarus, ludum istum eleganti sermone præluſit: Delectabar, inquit, per singulos dies, ludens coram eo in orbem terrarum. Ludit quippe coram Deo, cùm carnem ex eius præcepto suscepit: & in orbem terrarum, quia ad redemptionem orbis terrarum: delectatus per singulos dies, in singulis Apostolis incundatus, dum vni tradidit regnum cælorum, alteri de pectore suo reclinatorium effecit. Et deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Putabam ego, Domine IESV, quòd delicię tuę essent non cum filijs hominum, sed cum choris Angelorum, vbi diuinitatis gloria Thronis & Potestatibus admirandus, superiorum oculos reuerberas naturarum. Inlucem habitas inaccessibilem, & circunstantium clarissimorum luminum tui hominis óbtegis maiestate. Sed illa clementissima tua pietas, & benignitas adoranda, delicias filiorum tuarum, quos elegisti de plebe, quorum lauisti pedes, quibus tuum spiritum insufflasti, qui fidem tui nominis quadrigis Euangelicis per orbem quadrifidum portauerunt. Nota

Nota tamen quòd dicit, non cum hominibus, sed cum filijs hominum. Ego puto homines, ad veterem nominem: filios verò hominum, ad filium hominis pertinere: iuxta quã intelligentiam, puer citharista sic intonat: Quid est homo, quòd memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eum? Vides ne, quia Deum hominis esse memorem, filium verò hominis se visitare confirmat? Præsumimus, & suspiramus, quia faciet nobis misericordiam suam in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in abscondito fuę faciei à conturbatione hominum. Pſal. 8. Pſal. 30.

Magister & Dominus noster, cuius schola est in terris, & cathedra est in cælo, ex his omnibus, quos elegit, elegit & prælegit Andream Apostolum, cuius solennitatem & vocibus, & cordibus inclamamus: O dulcis Apostolus, & primitiua vocatio Saluatoris, qui in ipsum Apostolicum chorum tanti prioratûs insignitur fastigio. Non subterfugit nos, quia quodam modo tenerrimus est, & dulcior in cordibus fidelium, cuius passio tãta spiritûs deuotiõe distillat, vt mẽtes audientiũ adipe & pinguedine replere videatur. Vndè non immeritò in singularem authoritatis arcem susceptа est, quam qui viderunt, scripserunt orbi, & ministri fuêre sermonis. Vocatio eius, vita & passio, cognita sunt vobis: & nunc quid superest, vt à me ampliùs expectetis? Veruntamen mouet me lectio Apostolica, vt aliquantisper de ea vestræ reuerentiæ colloquamur. ait enim: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. dicit enim scriptura: Omnis, qui credit in illum, non confundetur. Tria proponuntur hîc, & corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem, & in illum credere, in quem qui crediderit, non confundetur. Solum cor hominis, capax est rationis, & susceptibile mysteriorum Dei: quod purgatum atque politum, ipsam diuinitatis substantiam, etsi non compræhendit, appræhendit tamen. Cor est in pectore, anima in corde: mens in anima, fides in mente, Christus in fide: & hoc esse puto, quod dicit Apostolus: Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Hoc igitur in meracissimam eliquatum est puritatem, cùm omnia mysteria Christianæ fidei, fide percipis inconcussa, nihilque tibi dubitationem parit, licèt non videas rationem. Hæc est consummata iustitia, perfecta veritas, & vera perfectio, si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine fide oris, aut nulla est, aut parua, Saluatore dicente: Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet coram Angelis Dei. Et prophetа: Periit fides, ablata est de ore eorum. Non dixit, de cor sed de ore: quia nihil valet fides cordis sine fide oris, nec fides oris sine fide cordis, cùm illa iustitiam, illa donet salutem: quia salus à iustitiâ, vel iustitia à salute separari non possunt. Crede ergò, & confitere: nihilominùs confitere, & crede: quia fides ad iustitiam, confessio fit ad salutem. Nota fidem historię passionis S. Andreæ. Rom. 10. Esa. 28. Luc. 9. Ierem. 7.

Verùm quoniam in hæc deuénimus loca, & occasio confessionis se obtulit, reddendum nunc est, quod alibi promisimus, totumque proferendum, quod de confessione sentimus. Patientes autem estote, &, si fortè protensiùs sermonem extendero, vos attendite fis, quę dicuntur, quia vestrę proferuntur vtilitati. Via enim est, sine qua nemo venit ad patrem: quam qui perdidit, perdidit Deum. Cùm igitur de vitiorum abysso disponis emergere, ad illum præcipuè sit refugium tuum, cui anima tua cõmissa est, quem imposuit Deus super caput tuum. Nec te moueat, si illiteratus sit, vel indiscretus: quia hoc ipsum signum humilitatis est, quę generat confessionem. Memento quia non est potestas, nisi à Deo. Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribę & phariseі. Et tu attende non sedentem, sed sedem: cathedram, non personam. Quòd si fortè vel licentia eius, ad quem tibi fugere permittatur, tu tamen priùs ei reueles tui cordis arcanum: quia nõ est plena salus, si ille fugitur, aut contemnitur, cui adhęrere, & quem honorare debueras. Quòd si minùs tibi sufficiens videtur eius instructio, patet ad libertatem via, vt coram illiterato atque discreto effundas cor tuum, reseruato illi priuilegio fiio, cui tu tuam animam commendâsti. Nec tibi blandiaris, si grauiter peccanti leuiòr pœnitentia, vel à negligente, vel à dissimulante dictatur, cùm in Purgatorijs ignibus perficiendum sit, quicquid hic minus feceris: quia dignos pœnitentiæ fructus quærit Altissimus. Licèt autem non euaserit manus Dei viuentis, qui tibi plenè non consuluit: tibi tamen ratio magistra præsidet, quæ te doceat tantùm à licitis abstinere, quantùm te memineris illicita perpetrâsse. Rom. 13. Matt. 23. Ignis purgatorius.

A vestibulo igitur huius sacratissimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confessionẽ vel timor egit: quia extorta confessio non est confessio, sed confusio: vel aliorum Confessio vitiosa quotuplex sit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum accusatio trahit, quæ non est confessio, sed offensio: vel suî excusatio ducit, quę nõ est confessio, sed defensio: vel inanis iactantia rapit, quæ non est confessio, sed illusio: & si quæ aliæ pestes sunt, quæ obumbratorio velamine tanti sacramenti simulent sanctitatem. Cor in semetipso, & ex semetipso contritum & humiliatum, ad huius purificationis potest assendere puritatem. Ostendam tibi vnum iustorum iustissimè confitentem. Quæris, quisnam sit? Psaltes Domini est. Dixi, inquit, confitebor aduersùm me iniustiam meam Domino, Dixi, hoc est, in corde meo proposui, non coactus, neque compulsus, sed spontaneus. Iniustitiam meam, ait, non alienam: aduersùm me, me arguens & accusans. Vides, quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, vel excusandum seipsum sanctus Domini confitetur? Pro huiusmodi confessione remittes tu, Domine, impietatẽ cordis mei, peccati scilicet. Et pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Hoc primùm in corde germinat ad iustitiam, postea in ore nascitur ad salutem.

Pſal. 31.

Ibidẽm.

Primus eius gradus est, cognitio peccati. Initium salutis (ait quidam) notitia peccati. In hac cognitione videndum est quid egeris, quantis contumelijs afficeris corpus tuum, ambulans in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum, possidens vas tuum in immunditia & vilitate, non in sanctificatione & honore. Considerandum etiam, quid merueris, ignem illum, qui paratus est diabolo & angelis eius, & omnia pœnarum genera, quę in illis pœnalibus locis cumulantur & crescunt. Inspiciendũ verò, quid amiseris, bona videlicet illa, quæ oculus non vidit.

1. Thes. 4.

Matth. 25.

Horum igitur omnium consideratione perterritus, transi ad pœnitentiam. Pœnitet te, qui tot & tantis flagitijs inuolutus, in luto fœcis & miserię diutiùs iacuisti. Pœnitentiam age, corpus conterens, & furibundo carnis asello, incentiuorum semina præsumenti, pœnitenda ampliùs non admittas, nè vulnus vulneri frequenter ingeminãs, confringas ossa animæ tuæ, quæ custodit Dominus in iustis. Vnum, inquit, ex his non conteretur. Est autem notandum, quòd hæc duo ità sibi adinuicèm coniuncta sunt, vt cognoscere quis se non possit, nisi pœniteat: & pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Sic ergò tibi cognitus, & in te pœnitens, transuola ad tertiũ gradum, dolorẽ videlicet cordis: & iam plantata erit iustitia plantatione illa, quam plantauit pater tuus cælestis. Dole igitur, quia creatorẽ offendisti, cuius legem cælestia & terrestria, præter te, indefessa statione conseruant, & in tanta Republica Dei tu solus peregrinus es, & Imperatoriæ maiestatis decreta non curas. Surgat & acrior dolor, quòd tuum creatorem & patrem offenderis, & illum patrem, qui tibi ministrat siderum cursus, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem. Accedat & acerrimus dolor, qui pertranseat animam tuam, quòd tantum benefactorem contempseris, qui dolorem Crucis sustinuit, nè dolores inferni ampliùs sustineres. Sic igitur in interiori homine iustitia germinante, surculus erumpat in arborem, & loquatur lingua, quod scientia loquebatur.

Pſal. 31.

Dolor ob admiſſa peccata.

Quartus itaque gradus, est confessio oris. Hæc purè facienda est, quia non est pars peccatorum dicenda, & altera retinenda: neque leuia cõfitenda, & grauia diffitenda: nec alter accusandus, & ipse excusandus: sed cum iusto dicendum, Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Hæc enim sunt verba malitiæ & grauis malitiæ, qua grauior vel peior esse vix possit. Confitendum est & humilitèr, vt idem sit in corde, quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli, qui narrare in confessionibus solẽt, quæ vel argutè literatorio, vel fortiter gladiatorio gessère conflictu, (proh dolor) sub humilitatis pallio superbiam induentes, & putantes se posse vitare oculos iudicis cuncta cernẽtis. Nónne vtriq; reges, Saul & Dauid, redarguti à propheris Samuele & Nathan, dixerunt? Peccaui: & tamen Saul audiuit, Transtulit regnum Dominus à te, & dabit illud æmulo tuo: & Dauid, Transtulit Dominus peccatum tuum à te, & non morieris! Quid est, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde: & humilitas, quæ in ore Dauid extitit, in corde etiam radiauit? Dicendum est & fideliter, vt in fide Ecclesiæ credat sibi peccata dimitti, quia Cain & Iudas purè & humiliter confessi sunt, sed nequaquàm fideliter: nam alter eorum desperans, ad laqueum cucurrit: alter illud grande scelus euomuit: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam mereat. Mentitis, iniquitas: quia maior est pietas Dei, quàm quęuis iniquitas: quia miserationes eius super omnia opera eius.

Eccè sacramentalè cõfessionem, quę fit sacerdoti.

Pſal. 140.

1. Reg. 15.

2. Reg. 12.

Matt. 27.

Gen. 4.

Pſal. 144.

Sequitur quintus gradus, maceratio carnis, quæ ieiunijs & vigilijs attenuanda est, nè noua

nóua peruigine ad voluptuosam reuolet prauitatem. Hęc autem facienda est cum licentia: quia quod sine licentia fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi: occultè, vt nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: discretè, propter debilitatem corporis, & multimodas infirmitates. Plerosque enim vidimus in principio cõuersionis ità discretionis infregisse repagula, vt laudum solennijs inhabiles redderentur, & apparatu deincèps lautiori diutarnis fouerí temporibus indigerent.

Iam sic illuminatus, procedat ad sextum, qui est correctio operis. Prohibe ergò linguam tuam à malo, operare quod bonum est, & sensuales motus tuos continentię frenis infrena, & sic erit pax in terra carnis tuæ. Argue malos pro pśona, quam habes, &, te præsente, iustitiam non sinas sepeliri.

Pſal. 33.

Veni ad septimum gradum, qui est perseuerantia bonitatis: & in hoc septimo vocabit te Dominus cum Moyse de medio caliginis, & in ipsam diuinitatis substantiam intemores oculos infiges. Perseuerantiam autem faciunt expectatio præmiorum, pœnarum recordatio, primitiæ spiritûs, & donum cæleste: de quibus loquitur Apostolus, quòd nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit. Stultitia est enim illi, & non potest intellige-re, quia spiritualiter examinantur.

Exod. 24.

Hebr. 6.

1. Cor. 2.

Confeſſarij qualis eſſe debeat.

Audite & breuiter, quem oporteat ordinari ad dispensationẽ ministerij huius: oportet enim non minùs literatum, quàm religiosum, vt zelum Dei habeat, & secũdùm scientiam, cùm indiscreta religio magis obesse soleat, quàm prodesse. Literatum autem ideò, vt sciat quod iniungat, cui parcat, quandò parcere debeat, quam consolationem proferat de scripturis. Religiosum verò idcircò, vt puras manus leuet ad Deum, & pro peccatoribus fidutialiter intercedat. Videat autem, nè vnquàm de his, quæ sub signaculo confessionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquentí consentiat. Caueat etiam, nè vilescat in conspectu eius, qui ei suam vilitatem ostendit, nec sit suspectus, nec de prœterita futuram vitam æstimet peccatoris. Quòd si fortuitò de his, quæ in confessione suscepit, causa coram eo fuerit ventilata, non tanquàm conscius in partem declinet, sed quasi nescius iudiciarium ordinem permittat excurrere. Habeat autem in voluntate compati, & eum liberare, & nitatur aliquid detrahere seueritati, imitans dulcedinem Domini mei, de quo dicit sanctus: Quoniam fecisti iudicium meum, & causam meam. Sed (proh dolor) temporibus nostris per vniuersum mũdum pestilentialis morbus exercuit, vt præferantur Ecclesijs, quos nec scientia, nec vita commendat, ceu duces cęcorum, & præcipitati, & in prœcipitium perducentes.

Pſal. 9.

Audiuimus de confitente, de confessionem suscipiente: audiamus nunc, quæ sunt, quę impediant confessionem. Quantùm colligere possum, quatuor prœcipuè occurrũt, pudor, timor, spes, & desperatio. Nihil fortius ad expugnandum gratiam Dei, quàm timor humanus: quia dum erubescimus confiteri, quę commisimus, Deum minùs, quàm homines, reuereмur. Hęc est confusio adducens peccatum. Opponamus ergò ei confiderationem rationis, reuerentiam intuentis Dei, comparationem maioris confusionis. Vt enim confiteamur, ratio mouet, Deus cogit, qui videt: & si confundimur hîc dicere, quid erit in illa magna confusione, vbi omnia omnibus patebũt? Timor autem plerosq; opprimit, nè graui pœnitentia percellantur, & perferre non possint. Verè qui timet pruinam, irruet super eum nix. Hîc considerandum, quàm grauis sit pœna gehennæ, quàm longa, quàm infructuosa. E contrario autem pœnitentia prœsens, leuis, breuis & fructuosa. Spes autem multos obruit, qui dum bona prœsentia cupiunt, aperire conscientias suas nolunt, nè si quales sunt, hominibus appareant, ad nulla prœsentis vitę bona conseendant. Quibus inculcandum est, quia bona huius seculi, parua sunt, incerta & momentanea: & illa illius vitę, maxima, certissima, & ęterna. Plurimos desperatio interficit, q hoc solum metuunt, nè possint continere. Verum nanque est, quia peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Hanc obtenere debemus vigore confessionis, gratia humilitatis, & compassione illius, cui aperimus conscientiam nostram.

Cõfeſſionẽ impedientia.

Eccli. 4.

Iob 6.

Prou. 18.

Sciendum autem, quia alia est confessio, quæ peccatum plangit: alia, quæ laudem canit. Bonum animę ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat, & iustum reddit purificatiorem.

Duplex confeſſio.

Sequitur: Qui crediderit in illum, non confundetur. Credere Deo, est verbis eius fidem adhibere. Credere Deum, est confiteri vbiquè Deum esse. Credere in Deum, est omnem spem suam in illum dirigere. Deum, & Deo credunt dæmones: sed in illum non cre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

credunt, in quem qui crediderit, non confundetur, quia ſpem ſuam non ponunt in ſi-
lum.

Eccè quantùm potui, etsi non quantùm volui, de confeſſionis diſſerui ſacramento.
Sed quia ſermonem in longum protraximus, finem loquẽdi pariter audiamus. Det no-
bis corde credere ad iuſtitiam, ore cõfiteri ad ſalutem, & in ſe credere, ſponſus Eccleſię,
Rom. 9. filius Marię, qui eſt Deus benedictus in ſecula, Amen.

DE SANCTO TROIANO, SANTONICAE CIVITATIS EPISCOPO: EX GREGORIO TVRONENSI *De gloria confeſſorum. Cap.* 59.

Nouẽbr. 30.

Globus luminis ingẽs appáret S. Troiano.

TROIANVS Pontifex ipſius Santonicæ ciuitatis, ſancto Bibiano cõiunctus cælo, vicinus ei eſt & tumulo. Magnæ enim virtutis fuiſſe dicitur hic ſacerdos. Quodã verò tempore, dum inter obſcura noctium tempora loca ſancta, quæ tunc in circuitu vrbis habebantur, vno tantùm ſubdiacono comite circuiret, apparuit ei globus magnus luminis, quasi de cęlo deſcẽdens. Cognita autem vir Dei re, ait comiti: Nè ſequaris penitùs, donec ego te vocem. At ille terræ deuolutus, ſpectabat haud procùl, quidnam mirabile ageret Dei ſeruus. erat enim ager publicus, in quo conſtiterat. Appropinquante verò lumine, cucurrit ſacerdos ad occurſum eius, & vſque ad terram ſe humiliauit, ait. Benedic, quęſo, mihi, beate Pontifex. Cui ille, qui aduenerat, ait: Tu mihi benedic, ſacerdos Dei Troiane. Et dato ſibi oſculo, facta oratione, locuti ſunt dinitiſſimè ſimul. Subdiaconus verò Antonius ſpectans, vidit lumen, quod apparuerat, cãdem, qua venerat, via reuerti. Vocans itaque ad ſe ſubdiaconum Epiſcopus, ait: Accede nunc, vt expliceamus cœptum iter ad viſitanda ſanctorum loca. Tremens verò ſubdiaconus, ait: Quæſo, domine, nè deſpicias humilitatem meam: ſed indica mihi quæ videris, animaduerti enim neſcio quid fuiſſe diuinum. Cui ille: Dicam tibi, ſed tu nemini dixeris, nam ſcito, quod in quacunque die hæc publicaueris, ab hoc mundo migrabis. Sãctum, inquit, Martinum Turonicum vidi, & ipſe locutus eſt mihi. Caue ergò, nè cui vulgare audeas arcana Dei. Igitur ſacerdos impleto vitę huius curſu, obijt. Subdiaconus verò plenus dierum, ægrè ferẽs quòd virtus ſancti Troiani occuleretur, cõuocato Epiſcopo, clericis ac quibuſdã ſenioribus, omnia, quę à ſancto audierat, & qualiter myſterium luminis viderat, quod manifeſtiſſimè fidem Troiani, Martiniąue gloriam patefecit, ex ordine referauit, nec quicquam ex ijs occuluit, adijciens hæc: Et vt proberis vera eſſe quę loquor, finito ſermone, finem facio vitæ. Quibus dictis, clauſis oculis obijt, non ſine admiratione aſtantium. Magnæ igitur (vt diximus) virtutis fuit beatus Troianus Antiſtes, & honorabilis inter cunctos ciues vrbis ſuę.

Is fuit S. Martinus.

Nota priſcorũ deuotionẽ erga reliquias.

Hic fertur, dum eſſet in corpore, ſi nouum, vt aſſolet, amphibalum induiſſet, cum quo procedens, diœceſim circumiret: fimbriæ huius veſtimenti à diuerſis diripiebantur. ſalubre enim omnis homo computabat, quicquid ab eo rapere potuiſſet. Quieſcente pultus in terris, cælo ſe viuere multis virtutibus manifeſtat. Nam energumeni, frigoretici, cęteriąue infirmi, plerunquè ad eius tumulum exorantes, accepta incolumitate, recedunt.

FINIS MENSIS NOVEMBRIS.

DECEMBER.

VITA S. ELIGII, NOVIOMENSIS EPISCOPI, A BEATO AVDOENO ROTHOMAGENSI PRAESVLE, EIVS *æquali, conſcripta libris duobus. Hiſtoria admodùm prolixa eſt. Authoris longum Prologum omiſimus, nihil ferè, præter ſimplicis ſtyli excuſationem, habentem.*

LIBER PRIMVS.

De ſancti Eligij genere & patria. Cap. 1.

EGITVR Eligius Lemouice Galliarum vrbe, quæ ab Oceano Britannico ferè ducentorum millium ſpatio ſeiungitur, in villa Catalacenſi, quæ à prædicta vrbe ſex circiter millibus ad Septentrionalem plagam vergit, oriundus fuit. Eſt itaq; præfata ciuitas partibus ſita Armoricanis in vlteriore Gallia, primaq; Aquitania, quæ ad plagam reſpicit Occidentalem. Cui contigua eſt ab Oriente prouincia Lugdunenſis, Galliaque Belgica. Habet etiam ab Euro & Meridie prouinciam Narbonenſem: à Circio autem ambitur Oceano. Porrò ab occaſu habet Hiſpanias. In hac ergò regione parentibus ingenuis, atque ex longa proſapia Chriſtianis, Eligius natus atque alitus eſt. Cuius pater Eucherius, mater verò Terrigia vocitata eſt. Ipſe autem, gratia diuina præſciente, cõgruum ſibi ac veluti ſpeculum mentis ſuę, Eligius nomen accepit. Ergò cùm propoſitum ſit de his, quę geſſit, immò quæ Dominus per eum operari dignatus eſt, ſicut geſta conſtat, narrare: tamen id, quod, priuſquàm naſceretur, ad indicium ſanctitatis eius oſtenſum eſt, quodque magnorum virorum teſtimonio didici, omittere non debeo.

Decẽbris 1.

S. Eligij patria.

Itẽ parẽtes.

Quid mater eius de illo præuiderit. Cap. 2.

CVm adhuc vir beatus matris eſſet aluo inditus, vidit genitrix eius viſionem, quæ huiuſmodi habet ordinem. Videbat quasi aquilam valdè pulchram ſupra ſuum volitantem ſtratum, ac ſe tertiò inclamantem, ſibique neſcio quid pollicentem. Cumque ex reciproca voce cuigilâſſet, perterrita nimis, cœpit mirari, quænam eſſet hæc viſio. Interea venit tempus pariendi, & præ magnitudine doloris cœpit mater periclitari. Vocauerunt autem quendam religioſum preſbyterum, boni teſtimonij virum, vt pro eâdem orare deberet. Qui cùm veniſſet ad eam, quaſi prophetico mox vſurpans verbum, ait ad illam: Noli, inquiens, mater timere: quoniam benedictum partum tibi DOMINVS dignabitur largiri. Erit etenim vir ſanctus, ac de gente ſua electus, vocabiturque magnus in Eccleſia CHRISTI ſacerdos.

Viſio matris eius grauidæ.

Propheria de S. Eligio.

Vt ſit optimè à puero inſtitutus. Cap. 3.

EGITVR Eligius nutritus eſt in fide recta, atque imbutus à parentibus Chriſtianis religione catholica. Exindè igitur pueritiæ annos excedens, ætum adoleſcentiæ cum induſtria gerebat, & quicquid operis ętati ſuæ congruum arripuiſſet, mira agilitate perficiebat. Cùm ergò videret pater eius tantum filij ingenium, tradidit eum ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fit egregius aurifaber.

ad imbuendum honorabili viro, Abboni vocabulo, fabro aurifici probatissimo: qui eo tempore in vrbe Lemouicina publicam fiscalis monetę officinam gerebat. A quo in breui huius officij vsu plenissimè doctus, cœpit inter vicinos & propinquos in Domino laudabiliter honorari. Gerebat enim simplicitatem columbæ, nè cuiquam machinaretur dolos. Habebat & serpentis astutiam, nè aliorum supplantaretur insidijs. Dignumque in cunctis habens ingenium, & facilè loquebatur, & purè. Ecclesiarum etiam conuenticulis frequenter intererat, & quæcunque ibi ex diuinis scripturis recitabantur, aurem libenter accommodans, auidissimè hauriebat, atque ità incorde suo memoria recondebat, vt etiam cùm absens esset, ea quę didicerat, meditatione intentissima ruminaret.

Bobboni regio quæstori adhæret.

Vt in Franciam profectus sit. Cap. 4.

INterea post aliquot annos extitit quędam causa, diuina (credo) gubernante prouidentia, vt relicta patria & parentibus, Francorum adiret solum: vbi paucis degens diebus, factus est notus cuidam regis thesaurario, Bobboni vocabulo, viro honesto & mansueto. Cuius se patrocinio committens, sub eius ditione degebat. Strenuè enim ad omne opus se aptabat, & omnes, cum quibus colloqui potuisset, suo amore innectebat.

Vt ad regis notitiam peruenerit. Cap. 5.

POst aliquod autem temporis interuallum, peruenit ad notitiam Clotarij Francorum regis, huiusmodi ex causa. Volebat enim idem rex sellam vrbanè auro gemmisque fabricare: sed non inueniebatur in eius palatio, qui huiusmodi opus, sicut mente conceperat, posset opere perficere. Cùm sciret ergò prędictus regis thesaurarius Eligij industriam, cœpit explorare eum, si quo minùs opus optatum posset perficere. Et cùm facilè id apud eum fieri intellexisset, ingressus ad principem, indicauit ei inuenisse se artificem industrium, qui dispositum sine cunctamine aggrederetur eius opus. Tunc rex mente gratissima tradidit ei copiosam auri impensam: sed & ipse nihilominùs tradidit Eligio. At ille acceptum opus cum celeritate inchoauit, atque cum diligentia celeriter cõsummauit. Deniquè quod ad vnius opificij acceperat vsum, ità ex eo duo composuit, vt incredibile foret, omnia ex eodem pondere fieri potuisse. Nam absq; vlla fraude, vel vnius etiã siliquæ imminutione, cõmissum sibi parauit opus: non cæterorum fraudulentiam sectans, non mordacis limę fragmina culpans, non focidacem flammam incusans: sed omnia fideliter complens, geminam meruit felix remuneratione. Opus ergò perfectum defert protinùs ad palatium, tradiditque regi quã donauerat sellam, altera penès se, quam fecerat, gratuitò reseruata. Cœpit tunc eum princeps mirari, simul & efferre tantam operis elegantiam; iussitque illicò fabro tribuere mercedem laboris dignam. Tunc Eligius altera ex occulto in medio prolata. Quod superfuit, inquit, ex auro, nè negligens perderem, huic operi aptaui. Confestim stupefactus Clotarius, & maiori admiratione detentus, sciscitabatur opificem, si cuncta ex eodem penso facere potuisset. Et cùm cõsequenter iuxta id, quod fuerat sciscitatus, respondisset accepisset, ingenium eius sublimi fauore attollens. Ex hoc iam, inquit, etiam in maximis credi poteris. Porrò hoc fuit initium, necnon & testimonium in palatio regis honorandi, immoque credendi Eligium. Ex hoc nempe adauctiùs consurgens, factus est aurifex peritissimus, atque in omni fabricandi arte doctissimus. Inuenitque gratiam in oculis regis, & coram omnibus optimatibus eius. Domino ergò iuuante, roborabatur in fide, ac à rege prouocatus, crescebat quotidiè in melius.

Clotario regi duas ex auro confecit sedes.

Nota integritatē eius

Credendi, pro eo, quod est, fidē eius valdè spectatā fore.

Vt rex eum iureiurando adigere voluerit. Cap. 6.

ME igitur præsente, nescio quam ob causam, nisi quòd facilè datur intelligi, fidelitatis obtentu, dum apud regem puerulus habitarem, quodam die Rotoilo in agro accito rex Eligio, coram reliquijs sanctorum præcipiebat ei, vt impositione manuum sacris pignoribus daret sacramentum. Sed ille diuinum intuitum verens, excusare humiliter omni nisu tentabat. Cumque instantiùs id facere compelleretur, anxius valdè, cœpit mox vbertim lachrymas profundere, metuens scilicet regem offendere, septuplumque pauens sanctis pignoribus manus imponere. Inuentus itaq; rex eius timorem, simulq; mirans tantam viri deuotionem, desijt vltrà eum cogere: sed magis blandè leniterque demulcens, lætissimo illum vultu dimisit, pollicens se plùs eum ex hoc iam crediturum, quàm si multimoda nunc dedisset iuramenta.

Creditura, id est, fide dignū habiturum.

De eius mira conuersione. Cap. 7.

NOn post longum spatium, cùm iam Eligius virilem ageret ætatem, cupiens se vas exhibere Deo sanctificatum, ac metuens nè aliqua suum delicta pectus fuscarent, omnia ab adolescentia sua coram sacerdote confessus est acta: sicq; sibi austeram imponens pœnitentiam, cœpit fortiter colluctationi carnis, spiritus feruore resistere, in laboribus scilicet, secundùm Apostolum, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in patientia multa, atque in charitate non ficta. Proponebat namque sibi aduersùs prędentes carnis ardores, futuri supplicij ignes: ac memoria ardoris gehennæ, ardorem excludebat luxuriæ. Orabat iugiter pro donis cælestibus, precabatur Deum diebus ac noctibus, illud ex libro Iob crebrò reuoluens: Ego, inquit, deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum: qui facit magna & inscrutabilia, & mirabilia absque numero. Qui ponit humiles in sublimi, & mœrentes erigit sospitate. Adimebat sibi saturitatem panis, vt cælestem posset promereri panem. Ora quidem eius ieiunijs pallebant, corpus aridum marcebat, sed mens acriùs semper æternæ patrię amore æstuabat: & vndè grauiora recordabatur, indè patientiùs leuiora portabat. Semper enim prędentis vitæ terminum intuens, futuram Dei sententiam ac metuenda iudicia formidabat, sciens scriptum: Beatus homo, qui semper est pauidus. & illud Apostoli: Cum timore & tremore vestram salutem operamini. Necnon & illud Iob dictum: Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Ad Domini verò pedes noctibus iacebat, manibus pectus tundens, genas lachrymis irrigans, moderatoque spirio oculis ad cęlum leuatis, illum semper respiciebat, quem fortassè delinquendo offendisse timebat, ac lamentabili voce hæc crebriùs verba geminabat: Tibi soli peccaui, miserere meî secundùm magnam misericordiam tuam. & illud beati Iob: Memento, inquiens, quia ventus est vita mea. &, Parce mihi: nihil enim sunt dies mei. Et ex se quodammodò egrediens, illud ante suam pingebat mentem: quòd nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ pręparauit Deus diligentibus se. Ideò ista iugiter meditando, quanto plùs proficiebat, tanto plùs humiliabatur: vt quanto plùs humiliatus esset, tanto ampliùs proficeret. Cuius quanta fuit mœstitia, tanta fuit & venia: & quantùm se humiliter afflixit, tantùm clementer à Domino meruit sublimari. O profunda benignitas Dei: fit velocior venia, quàm culpa. O felix pœnitentia, quæ tam velociter ad se Christi traxit misericordiam, quęque non priùs assiduo fletu delictorum flammas extinguendo, frequentique ieiunio peccatorum virus excludendo, destitit, quàm misericordiam, quam poscebat à Domino, impetraret. De talibus quippe per Malachiam propheram Dominus dicit: Dedi ei timorem meum, & timuit me, & à facie nominis mei pauebat. Hinc iterùm scriptum est: Timor Domini expellit peccatum. & rursùs: Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pauebit: quoniam ipse est spes eius.

Confessio. sacramentalis.

2. Cor. 6.

Domat caro nem.

Iob 5.

Prou. 28. Philip. 2. Iob 31.

Psal. 50. Iob 7. Ibidem

1. Cor. 2.

Malac. 2.

Eccli. 1.

Eccli. 34.

Vt diuinitùs cognouerit remissa sibi peccata. Cap. 8.

DEniquè quodam tempore interpellans Dominum, fide pleno pectore exigebat, vt si accepta Deo pœnitentia eius esset, quoquo modo dignaretur ei dare notitiam. Habebat itaque in cubiculo, vbi assiduè cubitare solitus erat, multorum pignora sanctorum in supremis dependentia, sub quorum sacro velamine, reclinato in cilicio capite, orare consueuerat nocte. Quo nimirùm in loco cùm ex more quadam nocte in oratione prostratus, super cilicium incumberet, somno ingruente oppressus, veluti transeundo in momento obdormiuit, visumque est ei adstitisse reprehendę quendã, atq; dixisse: Eccè Eligi, exauditę sunt preces tuæ, indiciaq; olim quę sita, nunc tibi cõcessa. Mox ille excitatus, odorè hausit gratissimum. Sẽsit etiã ex gerulo reliquiarũ guttas suauissimas super suũ leniissimè desluere caput. Ex quo nimis attonitus, surrexit velociter, & sollicitè cõspiciens, vidit quasi balsamũ distillare de chrismatorio, & pallio, quo erat opert⁹. Tãta quippe fragrãtia odoris suauissimi totũ illud impleuerat cubiculũ, vt etiã ipse vix ibi subsistere quisset. Tũc memor suę petitiõis, nimiũq; largitatẽ bonitatis Dei mirat⁹, alti⁹ ingemiscẽs, fidelẽ retributorẽ ex intimo corde benedicebat

Nota de re liquijs.

Visio eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

cebat Christum, qui nunquàm derelinquit sperantes in se. Hoc ergò fuit initium virtutum eius, immò omnipotentis Dei, per quem omnes omnia possunt. Quod cùm vir sanctus sodali suo Audoeno, cognomento Dadoni, quem sicut animam suam diligebat, secretiùs enarrâsset, vicissim ab eo exegit, nè, vsquequò ipse in corpore maneret, cuiquam indicaret. At ille hęc audiens, cœpit continuo animo compungi, cœpitq; ad finem vitæ nullis negocijs passus est implicari: sed integrum & sanctum propositum seruans, in nullo cœptam regulam commutauit. Sub habitu alterius semper alteri militauit: & quicquid habere potuit in mundo, Christo tradidit ex toto.

Hic Audoenus est author historiæ huius.

Constantia in bono.

Sub mundi habitu militabat Christo.

De obitu Clotarij, & quàm gratiosus apud principes fuerit B. Eligius. Cap. 9.

INuenit ergò Eligius gratiam coram Deo, & coram regibus Francorum, & feretur ei ab omnibus testimonium, intantùm vt copiosam molem argenti & auri & gemmarum absque vlla pensa à rege acciperet: crescebatq; ei honor cum magno fauore de die in diem, & omni ex parte probatus, vernabat in aula deuotus. Mortuo interea Clotario rege Francorum, Dagobertus filius eius monarchiam regni solus obtinuit. A quo Eligius tanta familiaritate habitus est, vt plurimorum eius felicitatem gens gigneret odium. Siquidem oderant eum praui, quippe quoniam magnoperè oderat ipse superbiam, diligebat veritatem: & cùm esset strenuus, iugis ei erat contra eorum vesaniam pugna, perpetuumq; certamen. Sed planè omnes boni illum admirabantur & diligebant, quia nouerant catholicam hominis scientiam, ac patriæ cęlestimentem iugiter intentam, semperque actibus bonis prępparatam. Sectabatur igitur iugiter charitatem, mansuetudinem & longanimitatem. Diligebat Deum ex toto corde, ex tota anima, atq; ex tota virtute. Erat quoquè tranquillus moribus, & strenuus adspectu. Gerebat vultum planum, moderatam speciem, ornatum adspectum, quietum sensum, animum lętum, humilem sapientiã. Semper opera bona factis ampliùs, quàm verbis ostendebat: corpus fame castigans, ieiunium potiùs quàm epulas amãs, dolentem consolans, spem suam Deo committens, orationi frequenter incumbens, nihilque amori Christi præponens: quod credebat, docens: quod docebat, imitans. Semper enim ante oculos eius dies vltimus versabatur, semperq; mens eius præcepta cælestia meditabatur. Orabat autem frequenter, quia didicerat, quòd oportet sine cessatione Dominum rogare. Satagebat magnoperè, nè secundus cuiquam in operibus bonis inueniretur. Erat etiam erga famulos Dei valdè humanus atq; benignus. Charitatem verò super omnia & ipse diligebat, & omnibus seruare mandabat. Existebat vtriquè in cunctis casibus firmus, omniaq; aduersa patienter ferebat. Pericula aliena in se pertimescebat, aliorumque casus, suos esse laqueos iudicabat. Finem quoquè vitæ suæ solicitus cõsiderabat, meruens nè se tanquàm fur hora illa inermem comprehenderet. Cum opere enim lectioni vacabat, sciens quòd lectione sensus augentur, & intellectus tribuitur: & quòd lectiodoceat, quid cauеatur. Erat verò erga omnes humilis, nimiumque in humilitate fundatus: nulli se prępponens, nulli superiorem se deputans: sciẽs & illud, quia si quis perfecta contentus fuerit humilitate, habebit ex illa gloriam: & quanto quis humilior fuerit, tanto cum altitudo gloriæ sequetur. Habebat enim temperamentum in prosperis, patientiam in aduersis, mentemque nec gaudio nec mœrore à Christi vnquàm amore repellebat. Irascentem quoquè patientia deliniebat, & blandimento iracundiam furentis temperabat, ac sic alienã miseriam tãquàm suam lugebat. Eratq; ei in gressu simplicitas, in gestu grauitas, in motu puritas, in incessu honestas, in ieiunio hilaritas. Animus enim eius in modestissimo corporis habitu apparebat. Erat etiam parcus in sermone, blandus in eloquio. Tristem, immoq; dolentem, dulci cõsolabatur affatu. Hoc proferebat ex labijs, quod mentem ędificaret audientis, fiebatque eius sermo expectationi ecclesię vtilis. Nihil enim ex omnibus quę egisset bonis, meritis suis tribuebat, nihilque in viribus suis vnquàm præsumebat: sed omne opus suum ad Deum semper conferens, in cunctis actibus eius auxilium implorabat. Bonũ quod didicerat, docebat: verba tamen operibus præcedebat: sciẽs non esse laude dignũ, quod docet quis, nisi dictis facta cõiunxerit. Sed potiùs si quod docet, & facit, tũc habebitur gloriosus. Vndè & Apostol⁹ dicit: Nè cum aliis pdicauerim, ipse reprobus efficiar. Hostẽ ptereà inuisibilẽ orationibus & precibus tepellere iugiter cõtendebat, pugnãs ore, nõ gladio: orationib⁹, nõ telo: precib⁹, nõ ferro.

Eius felicitati multi inuident.

Catalogus virtutum S. Eligij.

Luc. 18.

Nota eximiũ docẽdi genus.

1. Cor. 9.

Cunctis autem diebus, cunctis horis Dei flagitabat præsidium, vt dignus post mundi lucem posset peruenire ad brauiũ. Res temporarias tribuebat egenis, vt pro eisdem mercaretur paradisi delicias. Deuitabat quidem superbiam, amplectebatur humiliratem: Dei semper auxilium rogans, finem iugiter felicem postulans. Quis enim illo tempore humilitatem eius cernens, non protinùs compungeretur? Aut quis amator pecuniæ, eius humanitatem ac parsimoniam, deuotionem quoquè & studium adspiciẽs, non admirando confestim obstupesceret? Nam quicquid bonorum in principio arripuit, vsq; ad finem vitæ nullis negocijs passus est implicari: sed integrum & sanctum propositum seruans, in nullo cœptam regulam commutauit. Sub habitu alterius semper alteri militauit: & quicquid habere potuit in mundo, Christo tradidit ex toto.

Quantoperè in Dei timore & operibus misericordiæ profecerit. Cap. 10.

POllebat itaque magìs ac magìs in vigilijs, in ieiunijs, atque in charitate. Fabricabat in vsum regis vtensilia quamplurima ex auro & gẽmis. Sedebat fabricans indefessus, & contra illum Tyllo vernaculus eius ex genere Saxonico: qui magistri vestigia sequens, & ipse postmodùm venerabilem vitam duxit. Sedens ergò Eligius ad opus prędictũ, eodicem sibimet præ oculis pręparabat apertum: vt quoquo genere laborans, diuinum perciperet mandatum. Sic igitur duplum gerens officium, manus vsibus hominum, mentem vsui mãcipabat diuino. Fragrabat eius vbiquè fama intantùm, vt si qui ex Romana, vel Italica, aut Gotthica, vel qualicunque prouincia, legationis fœdere, aut alia quaeunq; ex causa palatium regis Francorum adire parарent, non priùs regi occurrerent, quàm Eligium aggrederentur, vel iuuamen alimoniæ ab eo poscentes, vel certè consilium salubre quęrentes. Confluebantq; ad eum vndiquè viri religiosi, aduenę quoquè & monachi: & quicquid militare poterat, aut eis in electionem posynam dabat, aut certè captiuorum in precia distrahebat. Habebat maximũ in huiusmodi opere studium. Sanè vbicunq; venundandum intellexisset mancipium, magna cum misericordia & festinatione occurrens, mox dato precio liberabat captiuum. Interdùm etiam vsq; ad viginti aut triginta, seu & quinquaginta numero simul à captiuitate redimebat. Nonnunquàm verò agmen integrum, & vsq; ad centum animas, cùm naui egrederentur, vtriusq; sexûs ex diuersis gentibus venientes, pariter liberabat, Romanorum scilicet, Gallorum atq; Britãnorum, necnon & Maurorum: sed pręcipuè ex genere Saxonum, qui abundè eo tempore velut greges à sedibus proprijs euulsi, in diuersa distrahebantur. Quòd si contigisset, vt copiosus venditorum numerus mensuram prečij excederet, cuncta pręter corpus proprium, quę habere poterat, vsque ad cingulum & amphibalum, necnon & victum necessarium, sed & vsque ad calceamenta cuncta se expoliabat, tantummodò vt captiuis subueniret. Id etiam & in peregrinos Christi sagacissimè faciebat. O quotiès debitor esse voluit, vt debitoribus subueniret? Quotiès brachile aureum, pungam quoquè auro gemmisq; comptam sibi subripuit, tantùm vt miseris succurreret? Vt autem breuiter comprehendam, tantam captiuorum multitudinem per succedentia temporum spatia à duro dominorum absoluit iugo, tantas elecmosynas diuerso hominum generi vtriusq; sexûs, diuersis ecclesijs ac monasterijs distribuit, vt nullus ea orator, quãtunuis studiosus, quanuis sit eloquens, ad plenum narrare sufficiat. Redemptos enim captiuos protinùs coram rege statuẽs, iactatis ante eum denarijs, chartas eis libertatis tribuebat. Deindè trinam ipsis optionis proponebat electionem, id est, vt si qui velint iam liberi ad propriam remeare patriam, ipse eis inquantùm facere posset, præberet subsidium. Si qui autem cum ipso velint permanere, libens valde accommodabat assensum, ità duntaxàt, non iam vt serui, sed potiùs vt fratres cum eo degerent. Porrò si quos suadere poterat, vt venerabilem monachorum vitã arripiẽtes, claustra cœnobij expeterent, hos tanquam dominos insigniter honorans, vestimenta etiam & quæq; necessaria tribuens, illico archisterijs cum exultatione destinatos, cum grandi demùm solicitudine eorũ gerebat curã. Habebat prætereà secum plures vernaculos, in suo cõrubernio degẽtes, sibiq; necessariò iugiter obrẽperantes. Ex quibus erat Bandelicus, eiusdem libertus cõprouincialis, q in omnibus honestè valdè eius curã gerebat. Erat etiã Tituenus, genere Sueuus, fidelis cubiculari⁹ laicus, q posteà ad mercedis cumulũ puenit interẽptus. Necnõ & Buchinus, ex gẽtili cõuersus: q & ipse posteà venerabilis extitit, ac Ferrariẽsi cœnobio pfuit, Andreas quoq; & Martin⁹, atq; Iohannes, q eo ętiã pęurãte ad clericatũ puenire meruerũt. Sed & alij quãplures, quos enumerare plõgum

Militare, pro semerẽti, vel emerendo acquirere.

Mirũ eis fuit diũ erga redimendos captiuos.

Aliquot eis præclari discipuli, vel familiares.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gum est: qui diù noctuque in eius camera cum omni studio solenniter canonicum

Canonicũ cursum, id est, preces horarias siue canonicas. adimplere studebant cursum.

Quàm humanus erga peregrinos & pauperes fuerit. Cap. II.

MVltitudo prætereà pauperũ, sicut apes ad aluearium, vndiq; quotidiè ad eum confluebant, intantùm vt si quis ignotus aut peregrinus Eligij inquirens domicilium, cùm de eo interrogaret quempiam, id ab eo acciperet responsum: Vade in illam plateam, & vbi pauperum cœtum conspexeris, illic vtiq; & Eligium reperies. Sicut enim, vt dictum est, apes circundant fauum, ità assiduè turbis pauperum constipatus incedebat Eligius, quibus aut per se, aut per famulum alimoniam pariter & eleemosynam tribuens, benignissimè quotidiè refouebat. Habebat autem & loculos, vbi aurum distribuendum secum portare iugiter consueuerat, nè sicubi pauperem fortuitò obuium habuisset, dilatio vel parua porrigendi intercederet. Quid plura? Quicquid habuit, excepto tegumento & victu, totum egenis & monasterijs dispertiit, sciens Apostoli esse præceptum, Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitũ & perditionem. Nam cùm vespertinis horis sæpè post biduum, nonnunquàm post triduum paratum accederet sumere cibum, destinatis in diuersa famulis, omnes quos inuenire potuisset egenos & peregrinos, seu mendicos ac languidos, sibimet adduci præcipiebat. Hoc etiam cunctis diebus, exceptis his, quibus & ipse reficiebatur, faciebat. Rarò enim, aut certè nunquàm contingebat, vt cum eo pauperes minimè conuiuarentur. Quibus adductis, ipse propriè famulorum incipiens officium, eorum necessitatibus hilariter valdè seruiebat, auellens ab humeris sarcinas, dorsa mantilibus leuians, aquam manibus fundens, merumque scypho refundens, ipse potum porrigens, buccellam ipse præbens, omnes postremò per ordinem faciens in mensa discumbere, ipse panem frangens, cibumque illis inferens. Denique his peractis, omnium iam fame refecta, sic ipse aut ante eos stans, aut certè ad cornu mẽsæ vili sellula vtens, valdè exiguum, atq; ex comedentium fragmentis relictum sumebat cibum. Plerunquè verò egenis ad mensam iuxta morem vocatis, cùm & ipsi esset congrua cibi sumendi hora, mensa allata atque composita, manibus etiam lotis, nec vnus quidem supererat panis, qui inuitatis posset apponi, omnibus, vt sæpè contingebat, eodem die vsque ad victum aut in eleemosynas redactis, aut in precia captiuorum absumptis. Sed cùm ex famulis circunstantibus quidam istud sæpiùs irriderent, nonnulli etiam humiliter inopiæ eius compaterentur, vniuersos simul beatus vir coërcens atq; refouens, aiebat: Quid molesti estis, modicæ fidei? Nunquid qui Eliam & Iohannem in deserto pauit, nos modò in medio cœtu hominum suo fraudabit beneficio? Credo, inquit, in creatorem meum, quoniam etsi nos nõ meremur, hi tamen pauperes Christi, refocillati hodiè ipsius dono, ab hoc recedẽt domicilio. Nec mora, aliquàdò priusquàm verba compleret, pulsabant viri vestibulum domûs, panes cæteraque necessaria affluenter deferentes: quos aut rex, vt sæpè consueuerat, aut dies quidam, aut deuota mittebat persona. Omnes enim iam compertum habebant, & quibus Eligius indigeret, & quibus sui iuris substantiam dispergeret. Vndecunquè autem venirent, Eligij tamen fides eum nunquàm fefellit: quoniam veraciter dicit scriptura: Hilarem datorem diligit Deus. Et hoc sanè non transitoriè, aut ad momentum fecit: sed omni penè vitæ suæ tempore id agens, tale Galliæ reliquit exemplum.

1. Tim. 6. Obserua ciborum inediam. 1. Reg. 17. Matt. 5. 2. Cor. 9.

Quæ forma eius & habitus corporis, itemq; preces fuerint. Cap. 12.

SEd cùm viderim hominem, cur non & formam eius depingam? Erat sanè statura procerus, facie rubicundus. Formosam habebat cæsariem, & quasi crispantes capillos, manus honestas & oblongos digitos, Angelicum vultum, simplicem & prudentem adspectum. Vtebatur quidem in primordio auro & gemmis in habitu: habebat quoquè zonas, ex auro & gemmis comptas, necnon & crumenas elegantes gemmatas: lineas verò metallo rutilas, oras sarcarum auro opertas: cuncta quidem vestimenta preciosissima: nonnulla etiam holoserica. Sed his omnibus ob ostentationem fugiendam primo tempore vtebatur palàm: intrinsecùs verò ad carnem cilicium gestabat ex consuetudine. Posteà verò cùm adauctiùs profecit, cuncta ornamenta in egentium necessitatibus consumpsit. Videres plerunquè ire funiculo cinctum, vilibus vestibus tectum, quem videbas dudùm radiantis auri & gemmarum mole opertum. Non-

Forma corporis eius. Vestes eius.

Nonnunquàm verò cùm videret eum rex ob deuotionem amoremq; Christi expoliatum, subripiens sibijpsi, dabat ei propriũ indumentũ & cingulum. Dicebat enim, non esse dignum, eos, qui seculo militarent, incedere ornatos: eos verò, qui ob Christum cuncta sibi auferrent, esse inglorios. Denique apud regem habitans, habebat mansionem assiduè coniunctam cum Dadone. Sicut enim animam suam, ità diligebat eum. De cuius quidem exemplis multa sumpsimus, quę nec alongè vtiquè narrare sufficimus. Habebat autem in cubiculo suo multa sanctorum dependentia pignora, necnon & sacros libros in gyro per axem plurimos: quos post psalmodiam & orationem reuoluens, & quasi apis prudentissima diuersos ex diuersis flores legens, in aluearium sui pectoris optima quęq; recondebat. Erat ei consuetudo noctibus cilicium ante lectum sternere, seq; aut à primo crepusculo, aut post paululum quietis è lectulo excutere, & super eo submisso capite orare prostratum. Sicque plerunq; noctem totam, excubijs insistendo, cum lachrymis ducere. Grandis enim ei collata erat gratia lachrymarum. Diuersis autem modis, quantùm humana posset natura permittere, semper in id incumbebat, vt omne noctis tempus in Dei seruitio consumeret. Cùm enim prolixè oraret, pro quodam leuamine intermittens orationem, psalmos concinebat ex ordine. Quibus diù cantatis, ad lectionem accedebat: cumque sacra verba percurreret, videres repentè suppliciter oculos ad cęlum leuare, suspiria suspirijs iungere, fletum lectioni miscere, singultibus pectus quatere, atq; ora lachrymis vberrimè perfundere. Et cùm plerunq; inter ipsa verba diuina somno vehementer ingruente grauaretur, ex ipsis quodammodò lectionis verbis etiam per somnum meditabatur. Cumque subitò excitus lectionem expleret, rursùs se secundùm morem conferebat ad orationem. In quo opere tanto studebat silentio, nusquàm caput reflectens, nihilque aliud intendens, vt vix aliquis spirantem eum audire posset. Non rarò quidem diuersas ob causas & noctù, & maturiùs in regis conclaue vocatus, nullatenùs eò ire volebat, etiamsi nũcij alij super alios mitterentur, priusquàm propositum & institutum suum in Christi seruitio complêsset. Egrediens domum, oratione & Crucis munie batur signo. Regredienti verò domum oratio occurrebat priùs, quàm sessio. Eum in modum ille se gessit omnibus diebus vitæ suæ, & his exercitijs ad æternam patriam iugiter anhelabat. Denique erat modis omnibus affabilis & subtilis, corde pius, atq; etiam animo ad belligerandum fortis.

Plurimos habet libros. Lõgæ eius vigiliq; & preces. Quotidiana eius exercitia.

Vt in Britanniam missus, pacem confecerit. Cap. 13.

DEniquè aliquandò rogatus à rege legatione fungi in partibus Britanniæ, nihil ille cunctatus, perrexit non minùs festinus, quàm Christi charitate securus. Quò cùm peruenisset, Britannorum principem adijt, causas pacti indicauit, pacis obsidem recepit: & cùm nonnulli lites vel bella sibi mutuò eos indicerẽt æstimarent, tanta illum principem comitate, mansuetudine & dexteritate attraxit, vt etiam facilè illi persuaderet secum vt proficisceretur. Itaque commoratus ibidèm aliquandiù, rediens domum, illum regem secum adduxit cum multo exercitu gentis eius, eumque in Priule villa regi Francorum præsentans, pacis fœdere illos coniunxit. Et ille quidem Britanniæ rex copiosa munera attulit, sed vberiùs muneratus, ad propria regressus est. Quis verò ad plenum sufficiat enarrare, quantas in eo itinere Eligius eleemosynas fecerit? Nam præter aurum, cæterasq; opes, quas distribuit, etiam cingulum suum aureum, elegantissimè aptatum, pauperibus & necessitatem patiẽtibus dispersit, vt aptè ei Psalmistæ vox posset congruere: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Semper enim vbicunquè esset, sententiam illam Apostoli meditabatur: Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Et hæc iugiter considerans, faciebat amicos de mammona iniquitatis, qui ipsum reciperent in æterna tabernacula. Atq; ità fatagebat, vt cùm hæc omnia faceret, ostentationem penitùs fugeret, nè in hoc seculo laudes humanas suo pro opere reciperet. Nam nũquàm ille propter excellentiam suam inflatus est superbia: nunquàm seruos suos adducta fronte contempsit: sed cunctis ipse amabilis, principes diligebat vt fratres, venerabatur vt dominos. Eorum etiam ministros, ac vniuersum palatij ordinem, quo regalis frequentatur ambitio, concordissimo sibi charitatis Christi conglutinauerat vinculo.

Regem Britanniæ mirè cõciliat Francorũ. Psal. 111. 2. Tim. 6. Luc. 16. Aulici cõ eũ amant.

Quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quàm facilè à Dagoberto rege quicquid peteret, impetrârit.
Cap. 14.

Dagoberti regis laus.

PORRÒ rex Dagobertus, torrens pulcher & inclytus, ità vt nullus ei similis fuerit in cunctis retrò Francorum regibus, intantùm diligebat eum, vt frequenter cæteris principum, optimatum, ducum atque Episcoporum se subtrahens, Eligij secreta expeteret colloquia. Quicquid autem Eligius ab eo petijsset, id absque vlla dilatione impetrabat: idque totum, quod ab illo adipisci poterat, in elee-mosynas egentium, in precia captiuorum, in remedia debilium expendebat. Vnde & ipse princeps libentissimè præstabat, quod sciebat non vni, sed pluribus, prodesse.

Vt monasterium Solemniacense condiderit. *Cap.* 15.

DEniquè inter cętera petijt ab eo villam quandam in rure Lemouicino, quam Solenniacum vocabant: Hanc mihi, inquiens, domine mi rex, serenitas tua concedat, quò possim ibi, & tibi & mihi scalam construere, per quam mercemur ad cælestia regna vterque conscendere. Quam eius petitionem libenter rex, sicut solebat, admisit: & quod ille popposcerat, sine mora, dato prącepto, concessit. Erat autem tempus, quo census publicus ex eodem pago in regis thesaurum inferędus exigebatur: cumq; omnis ille census, in vnum collectus, regi pararetur afferendus, velletque tum domesticus, tum monetarius aurum ipsum priùs fornacis coctione purgare, vt pro more purissimum atq; rutilum aulæ regis prąsentaretur metallum, (Nesciebant enim Eligio prædium esse concessum) rotis viribus triduò vel quatriduò laberi insistentes, nulla poterant, Deo id prąpediente, arte efficere, donèc ab Eligio prævenies nuncius, opus cœptum interciperet, eiusq; id dominio renocaret. Mox ergò vt hoc nunciatum est, cunctis loci illius accolis exultantibus, & opus perfectum est, & eius dationi commissum.

Solẽniacense monasterium conditur à S. Eligio.

Quo in loco primum ac potissimum virorum Dei construxit monasterium: Vbi etiam Abbate constituto, multos ex suis vernaculis mancipauit. Plures quoquè ex diuersis prouincijs vsque ad centum & quinquaginta monachos congregauit, redditusque terrę, qui affluenter possent sufficere, delegauit. Ipse verò tanta se deuotione, tantoq; amore eidem loco impędit, vt quicquid habere potuisset, quicquid à rege adipisci, quicquid dignè comparare, illi destinaret, additis etiam illis, quicquid magnates sua sponte ei largiti essent. Videres plaustris vehi onera, copiosa vascula, tum ęnea, tum lignea, vtilium necessaria. Tum quoquè vestimenta, ad lectum attinentia, & linteamina atque mappas: sed & sacrarum volumina scripturarum plurima. Denique omnia, monasterij vsibus necessaria, intantùm, vt improbi quidam ea causa, ingenti inuidia inflammarentur. Cogitabat autem ille seipsum demùm illi mancipare monasterio, nisi eum diuina dispensatio alteri loco destinâsset.

Vt in eo monasterio monasticam disciplinam retinendam curârit.
Cap. 16.

QVem ad locum etiam ipse accessi, & tantam illic sacræ regulæ obseruantiam vidi, vt penè sit vita singularis eisdem monachis prę cæteris Galliæ monasterijs. Est autem congregatio etiam nunc magna, diuersis gratiarum floribus ornata. Habentur ibi & artifices plurimi, diuersarum artium periti: qui in Christi timore perfecti, semper ad obedientiam sunt parati. Nullus ibi quicquam proprium sibi vendicat: sed vt in actibus legitur Apostolorũ, sunt omninò omnibus omnia communia. Est verò locus ipse tam fertilis, tamque amœnus, vt cùm quis eò diuertit, inter pomorum nemora, & hortorum amœnitate virentia, in hęc ei verba libeat prorumpere: Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël: vt vallis nemorosę, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Dominus, quasi cedri prope aquas. De talibus per Salomonem dicitur, Habitacula iustorum benedicentur. Est autem idem cœnobiũ haud procùl à Lemouica vrbe situm, sex circiter millibus ad plagam distans meridianam. Ambitur verò in rotundum muro non quidem lapideo, sed fossa sępe munita, decem ferè stadiorum habente spatium in circuitu. Ex vno quidem latere munitur optimo flumine, cui mons excelsus sylua opertus, ac prærupta vallis dè rupes imminet. Omne autem spatium monasterij, diuersi generis arbores pomiferæ occu-

Actor. 4.

Num. 24.

Prouer. 3.

Situs amœnissimus monasterij Solenniacẽsis.

occupant: sicque illic segnis animus recreatur, acsi partem amœnitatis paradisi se occupâsse gratuletur.

Vt Parisijs ancillarum Christi cœnobium extruxerit.
Cap. 17.

ISTO igitur cœnobio in omni opere perfecto, omniq; ex parte cum solertia stabilito, cogitabat in Parisiensi vrbe fabricare xenodochium. Sed excellentiori consilio, Deo inspirante, concepto, cœpit ex domo sua, quam in eadem vrbe ex munere regis acceperat, virginum Christi ædificare domicilium. In quo opere diu multumque instantissimè desudans, dignum tandem sanctarum virginum construxit asceterium. Vbi districtam constituens disciplinam, vsque ad trecentarum numerum puellarum ex diuersis gentibus, tam ex ancillis suis, quàm ex nobilibus Franciæ matronis congregauit. Quibus & Abbatissam, dignam Deo puellam, nomine Auream, filiam scilicet Maurini & Quiriæ, constituit. Terræ etiam redditus copiosos delegauit, atque ex integro omne suum studium eò conuertit. Videres & ibi trahere vndiquè velut vtilissimam apem, cuncta monasterio necessaria, vasa simul & vestimenta, necnon & sacra volumina, aliaque quamplurima ornamenta. Nam quicquid huic sexui congruere & necessarium fore videretur, vt pijssimus pater solerti satis in omnibus diligentia & cura solicita prouidit. Cumq; opera omnis, cunctęque domus necessarię in eo loco completæ essent atque perfectæ, vnum adhuc restabat, vile quidem, sed necessarium, ædificandum domicilium. Et cùm non haberet terrę copiam, omnia etiam ædificijs occupata essent, adiacebat illic ad opus necessarium area quędam fiscalis exigua. Prącepit ergò metiri terram, vt sciret quanta esset: confestimque abijt ad principem, suggessit de area, & sine mora obtinuit quod petebat. Cumque reuersus ad aream, linea tacta amplitudinem habitaculi expędisset, inuenit quasi pedum vnũ amplius spatium, quam ipsi regi indicâsset. Contristatus igitur, vt qui nemini veller imponere, se regi esse mentitum, relicto protinùs opere, ad aulam mœstus redijt, moxque vt ad principem vẽnit, humi se strauit, mendacium indicauit, aut veniam, aut mortem popposcit. Sed cùm rex minutissimę rei causam cognouisset, magis in stuporem versus, eius iniuriæ condoluit, atque ad circunstantium sese conuertens frequentiam: Ecce, inquit, quàm præclara & quam venerabilis Christi fides. Duces mihi & domestici spatiosas subripiunt villas, & Christi famulus propter fidem, quam habet in Domino, nec palmum quidem passus est nobis cętari de humo. Sic ergò clementer Eligio consolato, duplicauit donum, quod dudum pusillum tribuerat. Ex quo facto liquidò potest intelligi, quãtùm vir sanctus mendacij culpam pertimuit, qui vilissimæ rei erratum in sua noluit hærere conscientia. Talis cum fides ad cęlum euexit: hæc illum fidelitas & Deo charum, & apud homines præclarum fecit.

Condit virginũ cœnobium.

Asceterium pro monasterio.

Nora tamen centissimi viri miram religionem.

Fidem hic pro fidelitate accipit.

Vt SS. Pauli & Martialis extruxerit ecclesias: itemque de aperto carcere. *Cap.* 18.

IGitur cuncto opere monasterij peracto, atque omnibus ædificijs ancillarum Dei absolutis, pro quibus mercedem laboris adeptus est lucra animarum: ędificauit postremo basilicam in honore S. Pauli Apostoli, ad ancillarum Dei corpora sepelienda. Cuius tecta sublimia plumbo eleganter operuit. In ea basilica beatus Quirinus Abba humatus est. Ędificauit etiam, immò renouauit basilicam in honore S. Martialis Lemouicini pontificis & confessoris, eaque vrbanè stabilita, tecta eius plumbo vestiuit. Cumque eiusdem sancti reliquias satis deuotus cum magno triumpho, magnoque veriusque sexũs comitatu, cum melodia psalmorum ac dulci modulamine angelorum chorus eò deferret psallentium, miraculum Dominus declarauit memorandum. Ob hoc enim & Eligius ea via deportari volebat sacra pignora, cùm potuisset alia rectius & compendiosiùs. Erat haud procùl à transitu illo clausum tetri carceris robore septum viri siue noxij, siue innocentes, in tertia custodia tenebantur. Cùm ergò Eligius, vti quondam Dauid ante arcam exultans atque tripudians, cum reliquis & præsulo agmine in voce exultationis præteriret, mox vt ad ergastulum propinquare cœperunt, repentè gestator pignorum graui pondere depressus, solo fixus restitit. Cumque omnes eum compellerent pronioue gressum, ille se id nullatenus posse voce publica confessus est. Stantibus igitur cunctis, & ad rei euentum obstupescentibus,

Animarũ ego appositi. Videlicet enim deesse

2. Reg. 6.

Prælatũ se

Universidad de Deusto
Biblioteca

faculſ ad re
ligias S. Mar
tialis.

vincti in carcere, lenis tonitrui cœperunt audire vocem: ſtatimq; vis quædam cum ma
gno impetu adueniens, totum ab imis carcerem validè concuſſit: moxque effractis ſe
ris omnibus, nexibusq; diſſipatis, oſtia obſerata patuerunt incluſis. Illicò veſtigia de
preſſa ferentium pignora, releuata ſunt: & rei è carcere egreſſi, eccleſiam petiērunt.
Omnes igitur, qui aderant, in ſtuporē verſi, cœperunt attollere nouitatem miraculi, ac
merita duorum coniuncta ſimul ſanctorum, Martialis laudem, Eligij fauorem prædi
care. Deniquè quicunq; hæc viderunt, Chriſto Domino vberes laudes, qui in ſuis ope
ratur ſeruis, continuis vocibus depromebant.

De incendio Lutetiæ. *Cap.* 19.

Lutetia ar
det.

POſt aliqua temporis cuticula, cœperat vrbs Pariſiaca ſæuiſſimo eremari incen
dio. Nam cùm tota penè arderet ciuitas, vſquequaquè vis flammę edacis fe re
bat glomerantes quaque in parte fauillas. Tunc Eligius mœſtus, cùm videret
iam ſupra ſuum monaſterium flante vento, ad eamq;, quam ſuprà diximus, ec
cleſiam globos flammarum cum axibus & carbonibus ferri, grauiter ingemuit. Jam
enim imaleſcente igne, in promptu erat, vt etiam regumentum baſilicę funderetur vi
vaſtantis incendij. Attollens ergò Eligius vocem, cum gemitu dixit: O ſancte Martia
lis, cur domui tuæ modò non ſuccurris? Certè enim nóueris, quòd ſi hodiè te non curan
Mira res. te erematur, nunquàm iam ab Eligio in æuum reſtaurabitur. Confeſtim verò adfuit
Domini gratia, & aliam in partem vento flammas impellente, & eccleſia, & totum eius
monaſterium remanſit incolume.

Quanto ſtudio quotidiè in melius profecerit. *Cap.* 20.

Virtutes ei
enumerant.

HIS itaque tranſactis, iugiter vir ſanctus intentus manebat diuinis officijs. Erat
in eleemoſynis præſtandis largus, in vigilijs ſedulus, in oratione deuotus, in
charitate perfectus, in humilitate profuſus, in doctrina præcipuus, in ſermone
parcus, in locutione cautus, in converſatione ſanctiſſimus, nulla mundi cont
pede conſtrictus, ad præſtanda ſeruis Dei officia & obſequia accinctus, ad redimendos
captiuos ſolicitus, ad largiendum egenis diffuſus, in duris afflictionibus fortis, in bonis
operibus hilaris, in tentatione tutiſſimus, in hoſpitalitate latiſſimus, inter opprobria
ſecurus, inter odia beneficus, in proſperis & aduerſis cælo ſemper intentus. Non pote
rat in eo inuenire humani generis inimicus, nec quod fraude deciperet, nec quod fi
mulatione fuſcaret. Synceritatē quidem mentis, vultūs ſynceritate monſtrabat: & pie
tatem clementiſſimi cordis, ſermonis lenitate prodebat. Nihil quippe eius animo cle
mentius, nihil illius ſeueritate iucundius, iucunditate nihil ſeuerius, nihil riſu grauius,
nihil prorsùs triſtitia ſuauius. Si pauperem vidiſſet, ſuſtentabat: ſi diuitem, ad bene
ciendum cohortabatur: Deum teſtem inuocans, pro eius ſe nomine hæc omnia facere.
Nemo pauperum ab eo vacuus reuerſus eſt, illud Domini in Euangelio aliquandò iugi
ter commemorante: Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.
itemque illud: Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemoſyna extinguit peccatum. & il
lud: Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis. Nam ſicut de beato Iob dicitur,
lanuæ eius omni aduenienti patebant, vt & ipſe cum eodem poſſet voce libera procla
mare, Oſtium meum viatori patuit. Erat pes claudorum, & oculus cæcorum, orphano
rum pater, ac viduarum conſolator: non carcere clauſis, non ægritudine fatigatis, non
vnquàm, quatenùs facultas ſuppeditauit, negauit auxilium: ſed miſericorditer con
lens miſeris, omne ſemper eis adminiculum præbuit. Quem enim cęcum non ſuum
vocauit hæredem? aut quem debilem non eius ſuſtentauit manus? Fores quippe eius in
giter à miniſtris obſeſſæ, expeditum ei ad bellum præparabant ſolatium. Hoc iugiter
Chriſtū in comitatus incedebat exercitu: in his Chriſtum adſpiciens, ſe amplecti geſtiebat: atq; in
pauperibus domenta tribuens, ſub inopis veſte, Chriſti ſe membra tegere credebat. Hoc certè ex
complectebatur, &c. ſtimabat ſe perdere, quicquid eleemoſyna non abſumeret: id ſe tutiſſimè gaudebat re
condere, quod dura egentium neceſſitas ipſi auferret. Valdè quippe deuotus, in eorum
Pauperibus dū impertit res ſuas, ange tibi o pes in cęlis. ſicere. Conſiderabat quidem, quia quotidiè deeſſe non poteſt, quod peccatur: ideò nec
quotidianas debere deeſſe eleemoſynas, quibus peccata tergantur. Erob hoc cum Do
mino ſuo pecuniam diuidens, lętabatur ſe ſubſtantiam ſuam partiri cum Chriſto, fa
ciens cum poſſeſſionum terreſtriū participem, vt & ipſe faceret eum ſibi regnorum cę
leſtium

Matth. 5.
Eccli. 3.
Lucæ 11.
Iob 31.

leſtium cohæredē. Illi ſcilicet aſſignabat facultates, vt ipſe cuſtos eſſet perpetuus: ſciēs
quòd patrimonium DEO creditum nec reſpublica eripit, nec fiſcus inuadit, nec ca
mnia aliqua forenſis euertit. Sciens etiā ſcriptum eſſe, quòd ea hæreditas benè recondi
tur, quæ Deo cuſtode ſeruatur. Eius verò apud ſuos monita, non fuerunt aliud quàm
magiſteria diuina, fundamenta ſcilicet corroborandæ fidei, nutrimenta fouendę ani
mæ, gubernacula dirigendi itineris, præſidia obtinēdę ſalutis. Dignum ergò eſt, vt eum
boni imitentur & diligant, plebs colat, noxij timeant: quem ità diuina virtus illuſtrauit,
vt etiam in laici habitu habuerit à Deo collata dona, doctrinamque mellifluam, & ſpi
ritu ſancto conditam, de deſiderio Chriſti ſalitam, de ęterna beatitudine ſemper ſolici
tam. Quiſque ſic religioſus extitit ac timens Deum, vt ſeculi oblitus dignitates, omne
conſortium cum egenis haberet & monachis.

Quo pietatis ardore monaſteria adierit.
Cap. 21.

Luſſedium
pro Luco.
uio, mini
ſtallor.

DEniquè cùm frequenter ad eum monachi quiq; religioſi confluerent, nec ſic
tamen eorum ſatiabatur alloquio: ſed aliquandò etiam nimis ſanctę conuer
ſationis ardens deſiderio, properabat ad monaſteria, maximeque Luſſedium,
quod erat eo tempore cunctis eminentius atque diſtrictius. Neque enim tam
crebra adhuc erant in Gallijs monaſteria: & ſicubi eſſent, non ſub regulari quidem di
ſciplina, ſed prorsùs erant in malitia fermenti veteris ſecularia. Præter Luſſedium ergò,
quod ſolum, vt dictum eſt, diſtrictionem regulæ ſolerter tenebat, Solenniacenſe mo
naſterium in partibus occiduis huius religionis extitit caput. Ex quo demùm multi ſum
pſerunt & initium & exemplum, adeò vt nunc quoquè, propitia diuinitate, innumera
per omnem Franciam & Galliam habeantur ſub regulari diſciplina, alma vtriuſq; ſex ûs
cœnobia. Itaque, vt dicere cœperam, quis valeat enarrare, cum quanta Eligius deuo
tione, quantaque humilitate prædictum monaſterium adiens, inter fratres incederet?
Videres eum cùm ianuam ingrederetur monaſterij, deiecto in terram vultu, depreſſis
luminibus, capite in humeros ſubmiſſo, toto extenuato corpore, cum magna grauitate
inter fratres verſari, & coram ſingulis monachis ſe propé humi proſternere, atque ab
omnibus deuotiſſimè benedictiones haurire. Cumque ab eis recederet, pro larga illis
data eleemoſyna, vilißimam panis tortam, vt vocant, pro benedictione ſibi vendicabat:
eamque pro magno amplectens munere, diebus ſingulis quouſquè durare incorrupta
poſſet, eulogias ex ea veluti ſacram communionem, ieiunus ſumebat.

Innumerā
in Gallijs
monaſteria

Reverentia
erga fra. nā
chos.

Vt pedes loca ſacra inuiſerit, & de cura egenorum. *Cap.* 22.

HAbebat verò & hanc conſuetudinem, vt vbicunq; iter ageret, ſi ſciret eādem
ſe nocte vel ad monaſterium, vel ad qualemcunque eccleſiam, ſiue etiam ad re
ligioſum quēpiam virum poſſe attingere, nullatenùs cibum ſumeret, etiamſi
biduanum vel triduanum ieiunium expleret, priuſquàm ad locum deſtinatum
quamuis defeſſus pertingeret. Sed & ſi nōſſet venerabilem, ad quem pergebat, locum
eſſe, illico ab equo deſcendens, per tria vel quatuor millia pedeſtri labore cōficiebat iter,
donec ad ſancta illa poſſet limina pertingere. Cumque cò ventum eſſet, priuſquàm in
domum ingrederetur, mittebat pueros fideles, qui omnia latè vagantes ſcrutarentur
loca manſionis, & ſicubi poſſent mēdicos, egenos vel peregrinos inuenire, omnes, quos
reperiſſent, ad ſe aut adduci, aut certè deportari iubebat. Quibus ipſe occurrens, ſi mor
bidum videret, medebatur: ſi putridas habentem carnes, ipſe ſaniem radebat: vt cum
Iob dicere valeret: Fleb quondàm ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima
mea pauperi. Porrò ſi horrētia conſpiceret ora, proprio palato perfricans, digito dolo
rem leniter mulcebat morbidum. Sic nimirùm omnia cum cura & diligentia perficiēs,
iubebat cunctos ſuos ſedere per ordines: & priuſquàm ipſe quicquam ſumeret ex cibo,
omnibus manu propria & eſcam prębebat, & merum. Poſtremò ipſe Deo gratias acti
ans, vna cum eis ſumebat cibum, ſed parciùs multò, quàm illi. Cùm enim illi carnibus
vterentur & vino, ipſe panem pro cibo, & pauxillum aceti aqua mixti pro potu ſume
bat. Octo nanque vel decem fluxēre anni, quibus nunquàm vinum hauſit. De carnibus
verò melius tacere puto, quàm aliquid dicere: quandoquidem eas poſt propoſitum nec
edere, nec attingere ſuſtinuit. Intra illos autem, quos dixi, annos, non niſi ſemèl memini
eum propter hoſpites, charitate exigente, ex volatilibus parùm aliquid guſtaſſe. Porrò

Iob 30.

Quid hac charitate admirabile lius?

Vide cibū eius & potū

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem peracta refectione, cùm singulorum priùs abluisset capita, manus demùm abluens,& pedes abstergens deosculabatur. Ad extremum in lectos eos reponens, diligenter ad eorum capita puluillos componebat. Deindè seipsum spolians indumentis,

Profunda nocte inuisit oratoria.

cubitum se collocare simulabat: sed cùm omnes alto sopore pressos aduerteret, adhibitis secum paucis fidissimis famulis, si esset in ciuitate, castro, vel vico, omnia oratorium loca profunda iam nocte circuibat penè inuisus: & si modis omnibus redire posset ante lucem, ad stratum suum defessus reuerrebatur. Quòd si ecclesia in loco hospitij non haberetur, cõpleto, vt dictum est, vesperi omni officio, simulabat se in strato quietem capere. Mox autem vt eius cubicularij obdormijssent, exiliẽs è lectulo, totum se prosternebat in pauimento, ibique omni noctis spatio exacto, cùm aurora diei daret initium, iterùm se in lectulo reponebat. Hæc autem ità faciebat ob vitandam ostentationem,

Matt. 6.

li soli cupiẽs ea perspecta esse & cognita, qui dicit: Ora patrem tuum in absconso, & pater tuus, qui videt in absconso, reddet tibi. Sic nimirùm se comparabat, sicque faciebat Eligius & in itinere, & in propria domo, & hic perpetuus ei mos fuit cunctis diebus vitæ suę. Atque his beatis actibus intentum, intantùm diuina prouexit clementia, vt adhuc in laico habitu, Domino largiente, miraculis coruscaret.

Vt contractum sanârit. Cap. 23.

DEniquè quodam tempore, cùm anniuersaria Parisijs sancti Dionysij martyris celebraretur passio, dum vigilia à Clero caneretur in choro, egressus Eligius è templo, ad atrium se conferebat: viditque eminùs virum cunctis membris contractum, contra sancti sepulcrum iacére in pauimento. A Deo forè inspiratus, accessit ad hominem, blandeq; eum compellans, cœpit ab eo inquirere & tempora claudicationis, & causam ægritudinis: simul ex eo sciscitans, num spem haberet in Christo, crederetq; se quandoq; sanandum, itemq; post mortem resurrecturum, & vel

Præmia & pœnæ pro ratione meritorum.

præmia, vel pœnas, pro meritorum qualitate, recepturum. Cumq; ille eius secutus verba, cuncta hæc se credere fateretur, rursùs Eligius: Si ergò hæc, inquit, vt adstruis, credis, quid ità inaniter hîc iaces? Roga potiùs hunc sanctum, vt intercedens apud Dominum, reddat te protinùs sanum. Dicente autem illo, se ea causa ibi excubare, Eligius eum intuens, Credis, inquit, posse hunc sanctum isthuc tibi apud Deum obtinere? Illo respondente, se sic credere: rursùs ad eum Eligius: Si sic credis, ait, promitte iam te deinceps Deo seruiturum, & vide nè vacillet fides tua, & absque mora sanabit te Dominus. Illo per omnia fidem dante, fixit Eligius genua in terra, & prolixè orauit. Deindè oculos pariter & palmas ad cælum attollens, Dominum Iesum fide plenus, promissionis suæ fide-

Marc. 11.

liter admonuit, qua dicit: Omnia quęcunq; orantes petitis, credite quia accipietis, &

Iohan. 14.

ita horum faciet. Cumque pleno pectore ac fida deuotione deposceret, conuersus ad ægrum, apprehensa eius dextera, ait: Si indubitanter credis, sicut promittis, in nomine Domini Iesu Christi surge, & sta super pedes tuos. Atque hæc dicens, attraxit cum ad te

Sanat contractum.

fortiter, & ilicò nexibus artuum resolutis, eleuatus eger stetit, moxque consolidati sunt pedes eius & membra, & sanatus est ex ipsa hora. Comminans autem ei Eligius & contestans, præcepit, vt si nollet rursùs talia pati, nullum aliud de reddita ipsi sanitate verbum ediceret, nisi quòd Dominus Iesus per sanctum Dionysium eum sanâsset.

Vt cuiusdam manum aridam tocans curârit.
Cap. 24.

QVodam iterùm tempore, cùm prætereunte Eligio copiosa pauperum turba eminùs confederet, accedens ille ad eos, singulisque propinquans, vt solebat, sanctis digitis eleemosynam in singulorum includebat pugnos. Cumque ad quendam ventum esset, qui contractam aridamque habebat manum, illamq; non valens extendere, alteram adstipem extendebat. Non hanc, inquit Eligius, sed alteram quantocyùs porrige. Illo, vt aridam ostenderet, eam proferre volente, apprehensa ea, Eligius animo cœpit rogare Christum. Cumque brachium hominis palpáret à cubito, simul atquè extraxit manum, confestim remissis neruis, curuos digitos

Manũ aridam restituit sanitati.

xit. Deindè oleo allato manum perungens, quam primùm eam ità solidam sanamque effecit, vt erat altera. Cùm autem illi, qui id videbant, ei id adscriberent, ille gratiã humilitatis contẽtus, cautè satis occultare tentauit, ità dicens: Ego putaui ideò illum fu-

gere,

gere, vt à me faciliùs eleemosynam posset percipere.

Vt exiguo vino multos pauperes refecerit.
Cap. 25.

ALio tempore cùm aliquò iter haberet, obuiàm ei venit pauperum turba, eius iam opinione collecta. Quibus eleemosyna, vt solebat, data, voluit insuper sitt fatigatis laborem temperare itineris. Cœpit ergò quærere ex ministris, quissnam eorum potum apud se haberet. Illis, vt res erat, minimè se habere dicentibus, vnus tandèm ait se lagunculam, in qua parùm sit vini, habere. Quo protinùs allato, vir sanctus benedixit, & vt pauperibus offerret, imperauit. Sed quid erat tam exigua mensura, trium fortasse cotylarum, in tantam pauperum turbam? Cùm ergò pincerna pauxillum mitteret in scyphum, mox increpatus ab Eligio, totum scyphum implere iussus est. Puero autem lagenæ exiguitatem obtendente, statim ille signum Crucis opponens, Eià, inquit, eià misce crateram plenam: quoniam larga & magna est Domini clementia. Sic ergò factum est, vt ex ea vini quantitate & vniuersi largissimè haurirent

Magnum miraculũ.

porum, & eius tamen exiguitas non deficeret: ità vt in illo vasculo, quod vir sanctus Cruce signauerat, liquor vini non quidem augeretur, sed protinùs nasci crederetur.

Vt claudum restituerit. Cap. 26.

CVM aliquandò Parisijs loca orationum circuiret, veniẽs ad basilicam sancti Germani confessoris, vidit illic claudum quendam carruca vectum, querulis se vocibus inclamare. Ad quem accedens, eius valdè misertus, manus ei voluit imponere. Sed

Vide humilitatem.

humilitatis pristinæ recordatus, protinùs se ab eo subtraxit, alteri potiùs, quàm sibi, fauoris gloriam tribui volens. Præcepit tamen ministris, vt auferentes ægrum à carruca, in ecclesiam deportarent, ac iuxta cancellos iam dicti sancti confessoris deponerent. Quod cùm factum fuisset, ingressus Eligius in basilicam, prolixè orauit, monuitq; claudum in fide immorum persistere, donèc eum Dominus sanari iuberet. Nec mora: post

Claudus sanatur.

hæc claudus vociferari cœpit, totoq; corpore contremiscere. Cumque omnes procùl stantes ad spectaculum concurrerent, confestim claudus, resolutis neruorum vinculis, liber à pauimento surrexit, & ità incolumis ab ecclesia processit. Fuerat is annis nouem claudicationis impedimẽto adstrictus. Tum verò Eligius ex intimo corde Christo gratias referens, iter cœptum lętus iam pergit.

De alio claudo sanato. Cap. 27.

CArpebat quandoquè iter adhuc in laico habitu cum pueris suis è villa regali, quam Scerpiniacum vocant. Cumque peruenisset ad Gamapium vicum, ingrediens ilicò basilicam, inuénit quendam pauperem claudum, pro foribus iacentem. Qui viso Eligio, cœpit clamoribus petere eleemosynam ab eo, vel aliquam sibi adhiberi cõsolationem. At Eligius sciens fortè donum spiritussancti, accessit ad eum, dicens: Rogemus Deum

Præcipit claudo vt surgat, moxque fit sanus.

puter, si fortè incolumem te reddat. Et mox introducens eum in ecclesiam, præcepit eum orationi insistere. Ipse verò prosternens se in terram, diutissimè orauit. Deindè paululùm se erigens, cùm videret adhuc claudum iacére, rursùs orationi incubuit, & lachrymabiliter precem fundens, tam prolixè orauit, tantasq; lachrymas effudit, vt ijs partem pauimenti humectaret, ac veluti riuulum decurrentem in terram efficeret. Tandem roboratus fide, erexit se, & cum magna fiducia ad ægrum accessit, manuque eius apprehensa, dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi filij Dei excelsi, surge & ambula. Et confestim prosecuta est salus verbum hominis Dei, conualuitque æger & surrexit. Omnes autem, qui aderant, audiebant cum magno stupore iuncturas & neruos, atque omnia ossa claudi illius, crepitare & solidari. Sanus ergò factus est ex illa hora, & ambulauit, exiliens, & laudans Deum cum omni alacritate. Fuerat enim ex multis iam annorum spatijs vinculis artuum adstrictus, atque ob id magis cunctos occupabat admiratio, quòd tam celeriter eius curatio fieri potuisset. Dedit autem ei eleemosynam vir beatus, & dimisit eum in pace. At ille adorans glorificansque Deum, reuersus est in locum suum. Tunc Eligius terribiliter cœpit adiurare pueros & cunctos comites suos, nè, quousque in corpore ipse maneret, rem gestam vlli hominum indicarent: magnopere metuens, nè in virtute facti, mens eius humanis laudibus grauaretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt aurum in crumena vacua repererit.
Cap. 28.

QVodam die copiosa pauperum multitudine ad eum confluente, totum penè, quicquid auri habere poterat, illis erogauit. Cumque ijs discedentibus, alij aduentarent, loculo auri solicitè perscrutato atque excusso, nihil penitùs reperit, quod eis tribuere posset. Porrò à quodam è suis familiaribus aurum summa accepta, eam pauperibus dedit. Ijs abeuntibus, post aliquot horarum spatia eccè superueniunt & alij. Tunc Eligius superioris temporis minimè recordans, aliò sortè mente intētus, protulit, quam priùs scrutatus erat, crumenam: & vbi anteà nihil reperat, mox vt eam aperuit, aurum in illa conspexit, idque pauperibus quamprimùm elargitus est. Atque tum demùm prioris facti non sine admiratione reminiscens, nomen largitoris Christi cum ingenti exultatione glorificauit.

Diuinitùs pecunia ei crumenæ imponitur.

Vt cæcum illuminârit. *Cap.* 29.

CVM aliquandò Parisijs commoraretur, & ad necessarium quendam locum abire pararet, explorantes egeni, quà transiturus esset, cūcti ex more ad pontem sese contulerunt. Quò cùm Eligius aduenisset, singulisq;, vt solebat, singulatim in manus eleemosynam includeret, peruenit inter cæteros ad quendam cæcum, querulis valdè vocibus clamitantem. In cuius manum cùm eleemosynam imponere vellet, subtrahens ille manum, clamabat virtute qua poterat: Domine Eligi, exerce in me pietatem: oculis Crucem imprime: quod magis desidero, prębe. Tum ille valdè ciuiliter dissimulans ac subridens, Tu, inquit, amice, nònne te nósti signare? Nouerat enim vir sanctus iactantiam virtute fugere, in quo tamen non poterat gratia concessa latére. Sed cùm ille eadem ingeminans, importunè clamitaret, Tu, inquiens, domine, tu signa: ille fidem hominis cernēs, signum Crucis impressit. Et (ô mira Christi potentia) statim signum sanguinis vnda secuta, diù clausas ilicò reseranit in fronte fenestras, atque ingrediente die, fecit discedere noctem. Sicque homo gemino munere percepto, adorans Christum, laudans Eligium, discessit.

Cæci signo Crucis illuminat.

De basilica vastata, & rebus ex ea ablatis restitutis.
Cap. 30.

ALio tempore Parisijs degente illo, manè ad eum tremebundus aduolauit custos basilicę sanctæ Columbæ virginis: prouolutusq; pedibus eius, nunciauit, eádem nocte. se quiescente, spoliatam omni ornatu basilicam. Quod Eligius audiens, tristis admodùm effectus, citò tamen ad solita spei præsidia recurrens, clementer refouit custodem. Deindè ad sanctæ Columbæ oratorium pergens, oratione præmissa, in hæc prorupit verba: Audi, sancta Columba, quæ dico: Nóuit meus redemptor, nisi ornamenta huius ædis furto ablata citò reduxeris, me vepribus altaris ità hanc ianuam obstructurum, vt deincèps nunquàm tibi in hoc loco veneratio exhiberi possit. Dixit hæc, & recessit. Et ecce sequenti die custos maturiùs surgens, inuenit vela omnia vsque ad minimam pallam, sicut priùs fuerant, restituta. Tunc concito cursu quanto pridiè tristior, tanto nunc lætior custos ad beatum Eligium properans, et hæc nunciauit. Atque ille accedens, & omnia, sicut dudùm fuerant, suis in locis composita cernens, martyrem quidem laudauit, sed Christi nomen, sicut & semper, vberiùs cum hilaritate magnificauit.

Obserua miram sanctissimi viri puritatem & synceritatē.

De homine vitæ restituto. *Cap.* 31.

INter cætera autem infinita bonorum suorum operum acta, etiam hoc apud regem obtinuerat, vt quæuis humana corpora, quæ vel regis seueritate, vel iudicum censura diuersis ex causis per multimoda argumenta perempta essent, vbicunquè inuenire potuisset, siue per ciuitates, siue per villas, licitè posset ex rotis & patibulis deposita sepelire. Deleganit ergò ex comitibus suis vespillones, Gallebodum scilicet atq; Vincentium cum illorum collegis, qui huiusmodi curæ insisterent, & vbicunquè pergerent, siue in proximas vrbes, siue in longinquas, iugiter secum iuuenta ferrent, vt sicubi cadauer inuenissent, cōtinuò illud humo tegerēt. Igitur cùm quodam tempore

tempore in comitatu regis, Austrię partes peragrarent, deuenerunt ad vrbem quandam, quę Stratoburgus vocatur. Cumque haud procùl ab vrbe essent, adspicientes eminùs, vident hominem, cui ipso die vita laqueo extorta erat, pendére in patibulo. Protinùs igitur accedentes, illum deponunt, vt pro consuetudine sepulturę eum traderent. Sed vir venerabilis sensit fortè operandum: dumque sepultura paratur, festinè ad corpus appropinquans, cœpit illud ab imis vsque ad summa palpare. Vbi autem sentit adesse animam, mira arte à se virtutem facti repellens, O quàm grande, inquit, scelus, nisi Dominus adiuuisset, perpetrare poteramus, si corpus hoc humo texissemus, cum anima eius in ipso sit. Hęc dicens, cunctis mirantibus, iussit eum vestimentis indui, & quiescere paululùm. Deindè recreato spiritu, vir ille surrexit è terra, tanquàm nullam passus iniuriam aut molestiam. Quod factum cùm in vrbe illa percrebuisset, mox aduolantes eius hominis insectatores, importunè eum rapere, & denuò morti tradere conabātur. Sed Eligius vix è manibus illorum eum eripiens, regē pro eo deprecatus est, chartamq; securitatis ab illo impetrauit, eumque defendit. Is non diù post ità se subtraxit ab eius contubernio, Eligio fortassis conscio, nè res gesta amplius in vulgus diffunderetur, vt nunquàm deincèps à ministris eius conspectus sit. Sed de his ista sufficiant. Satis autem est, solum Deū non latére, quæ occultè vel in seculi habitu, vel in venerabili & Apostolica tonsura gesserit. Veniam nunc ad ea, quæ artificio manuum suarum effecit, eaq; quanta possum breuitate perstringam.

Excitat mortuū, & tamen dissimulat.

Vt multas sanctorum fabricârit thecas. *Cap.* 32.

INteralia bonorum operum insignia, multas sanctorum ex auro, argento atq; gemmis fabricauit thecas siue tumbas: putà Germani Parisiensis episcopi, Seuerini Abbatis Agaunensis, Piatonis presbyteri & martyris, Quintini, Luciani Bellouacensis Apostoli, Genouefæ, Columbę, Maximiani, Iuliani, multorumque aliorum: sed præcipuè beati Martini apud Turones, Dagoberto rege impensas prębente, miro opificio ex auro & gemmis thecā confecit. Sancti quoquè Brictij fecit tumbam, itemque aliam, in qua corpus beati Martini anteà iacuerat, eleganter composuit. Magnum preterea beneficium eidem ecclesiæ apud regem obtinuit. Nam pro reuerentia sancti confessoris Martini, Eligio rogante, censum omnem, qui reipublicæ soluebatur, Dagobertus rex illi ecclesiæ ex toto condonauit, scriptoque confirmauit. Atque ab eo tempore omnes fiscalis censūs ecclesia sibi vendicat, vt vsque in presens, in eádem vrbe per pontificis literas Comes constituitur. Fabricauit etiam Eligius mausoleū sancti martyris Dionysij in Parisiensi ciuitate, & super illud tectum marmoreum mirifico opere auro & gemmis ornatum, itemque cristam & species de fronte magnificè composuit: necnon & axes in circuitu throni altaris auro operuit, & posuit in eis poma aurea atque gemmata. Lectorium quoquè & ostia diligenter argento vestiuit. Sed & rectum throni altaris argenteis operuit axibus. Fecit quoquè *repam in loco anterioris tumuli, & altare extrinsecùs ad pedes sancti martyris fabricauit: tantumque illic, suppeditante rege, suam exercuit industriam, atque ità suum declarauit ingenium & artificium, vt penè singulare sit in Gallijs ornamentum, & in magna omnium admiratione vsque in hodiernum diem.

Multas sanctorū thecas preciosas fabricāuit.

Axibus, pro laminis aureis.

De obitu Dagoberti regis, & concilio Martini Papæ.
Cap. 33.

HIs operibus mirificè perfectis, atque omnibus circunquaque gentibus sedatis, ferocissimis etiam Vasceis ditioni suę hostili gladio subactis, mortuus est rex magnus & inclytus Dagobertus, & sepultus est in eádem sancti Dionysij basilica sub arcu in latere dextero. Cui successit in regno filius eius iuuenculus etate, nomine Clodoueus. Sub huius regni principio nefanda hæresis in partibus Orientis coeperat pullulare, Constantio tunc Romani Imperij apicem gubernante. Ij ergò hæresiarchę nequiter Ecclesiasticam ausi sunt violare regulam, & peregrina quædam & veritate docere ac prędicare, asserentes DOMINVM & Saluatorem nostrum IESVM CHRISTVM minimè habere formam serui, neque eum ex Maria veram assumpsisse carnem, profanis vocibus garriebant. Quæ res plurimos in Ecclesia Dei perturbabat, & plerosque iam contagium huius pestiferæ assertionis infecerat: nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec solùm vrbes, in quibus morabantur, sed & vrbem, quæ est caput omnium, Romam paulatim iam eorum prauitas penetrabat. Erat autem eo tempore Romæ præsul beatissimus Papa Martinus: qui solicitè ac viriliter pro hac causa inuigilans, adeoque pugnans, multa probra & aduersa ab hæreticis sustinebat. Vndè tandèm permotus, cùm
Synodus Martini Papæ. & Imperatorem, & plures alios cerneret eorum assertionibus intento satis animo obsecundare, congregauit concilium sacerdotum causa compescendi, immò delendi huius dogmatis prauitatem. In quo concilio, omnibus orthodoxis consentientibus, edidit contra hæreticos fidem magnificè valdè atque accuratè. Quam etiam cum subiuncta Epistola, Galliarum partibus destinauit, mandans & obtestans regem Francorum, vt, si essent ei viri catholici eruditi, eos ipsi adminiculum ad hæresim comprimendam faceret destinari. Quò tunc etiam Eligius cum sodali suo libentissimè perrexisset,
Sodalê Eligij, dicit author scipsũ. nisi ei res quędam impedimento fuisset.

De multimodis Papæ Martini iniurijs atque obitu.
Cap. 34.

SEd interìm dilatione intercedente, inimicus humani generis acriùs incitatus, pulsabat fortiter murum ecclesiæ per homines perditos, ac turrim validissimam omni oppugnationis genere infestabat Martinum, perpetuis afflictionibus illum Episcopum ad se inflectere cupiens. Sed quanuis impurus spiritus omni nisu pu-
Martini Papę virtus & constantia. gnaret armatus, at tamen resistebat Martinus, Christi gratia & virtute repletus: ac veluti si saxo immobili vndarum fluctus illidantur, ità virili animo dicta respuebat hæreticorum garrientium. Iubebant decreta imperialia, vt fidem ederet patribus contrariam: sed ille, cui sacra fides venerabilis erat, constanter affirmabat se non posse impia contra Deum proferre verba: consultius fore existimans, temporalem ponere vitam, tantùm vt ei conscientia fidei duraret illæsa. Nouimus quędam fratrem, à partibus Orientis venientem, qui ea, quæ refero, se præsente gesta esse restabatur. Itaque cùm nullo persuasionis genere Martinus à catholica abduceretur fide, multiplicibus iniurijs affectus, diuq; coram populo flagellatus, demùm reuinctis post tergum manibus, velut electus aries,
Deportatur in exilium. cuncta Vrbe lamentante, in exilium prorruditur, Constantinopolimque perductus, atque ibi in exilium relegatus, sola oratione meruit cæco lumina reddere. Porrò exulans & delitescens, post multa tormenta, claram valdè & nobilem vitam optimo & venerabili fine conclusit. Simulent nunc hæretici quantùm volunt, confundantur & erubescant à se martyrem factum, quanuis eum in pace animam exhalâsse clamitent, quando non à se interemptum, sed propria fingant morte defunctum: quasi non eum pœna consumpserit, in quo pœna consumpta est. Qui si in præsenti nunc adessent, hæc à me pro martyre verba audirent: Etsi imminẽte carnificis gladio mortuus nõ fuit, in confessione tamen catholicæ fidei in exilium relegatus, post continuam & indefessam professionem, glorioſum mortis exitum meruit, sicque ad Deum suum redeuntem cælestis aula martyrem suscepit. Neque enim virtus eius aut honor minor est, quó minùs beatis
Martyriũ pro Ecclesię vnitate. martyribus aggregetur: quia quantùm in ipso fuit, æquanimiter tolerauit, quicquid ei aduersitatis oblatum est. Nam sicut quidam testatur, non est inferior gloria, sed potius excellentior, sustinere martyrium pro eo, nè scindatur ecclesia fallacijs hæreticorum, quàm est illa, nè immoletur idolis impulsu paganorum. In paganorum nanque persecutione, vnusquisque tantùm pro sua anima, in hæreticorum verò, pro vniuersali patitur ecclesia. Et idcircò potiorem eum dixerim, quia proculdubiò excellentior magisq; eximius comprobatur. Hęc pauca de tanti viri memoria, Eligij vita sibi inserta habeat: lo-
quanturque ea, vbicunquè Eligij vita legetur per secula, quantùm Martinus fidei dogmate claruerit. Quę quidẽ nos dilectionis gratia hactenùs narrâsse sufficiat, vt tam eximij viri memoria, qui vtiquè collegis meis in vrbe Romana multa impẽdit bona, quamuis in Oriente frequentetur, non vsquequaquè in Occidente obliuioni tradatur.

De Concilio Aurelianensi, & hæretico quodam profligato.
Cap. 35.

PEr idem ferè tempus, quo apud vrbem Romam hæc gesta sunt, quidam hæreticus pulsus à partibus transmarinis, in Gallias venit. moxque se contulit ad ciuitatem, quæ olim Hedua, nunc autem Augustodunum vocatur, cœpit tam cau-

cautè, quàm fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod cùm in palatio ad aures Eligij peruenisset, cœpit vigilanter (vt semper in eiusmodi rebus solicitus erat) cum Audoeno & cæteris catholicis viris tractare, quemadmodùm hanc pestem palàm omnibus manifestatam detegerent. Nec destitit Episcopos commonere & optimates, quousquè iussu principis sacerdotale concilium apud vrbem Aurelianensem congregaretur. Vbi eo, quẽ diximus, hæreticо in medium deducto, conabantur cum docti quique diuersis modis interpellare, sed nullo poterant genere concludere. Tãta quippe dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, vt vbi maximè putaretur constrictus teneri, ibi ceu anguis lubricus quibusdam foraminibus dilapsus, eorum frontibus opponerer. Cumque nullo genere à quoquam posset concludi aut superari, extitit quidã ex nostris pro Dei prouidentia doctissimus Episcopus, nomine Saluius, qui ità ei in omnibus obuiauit, vt ingens ea causa nostris fieret gaudium & expectatio. Omnes enim eius versutias & artes, quas ille nunc occulere, nunc etiam dissimulare conabatur, frequenti disputatione palàm funditùs detexit. Sicque aduersùs eum omnium Episcoporum sententia prolata, & per singulas ciuitates super eius nomine decretis constitutis, cum ea, quà par erat, ignominia & dedecore è finibus Galliæ eliminatus est.

Hæreticus quidã Aurelianensis. Synodus Aurelianen. Saluius Episcopus dolo dissimulat.

Vt apostatas quosdam sanctus Eligius depræhenderit atque notârit.
Cap. 36.

SEd & alium nihilominùs apostatam cùm comperisset Eligius euertere plebem Parisijs, multa affectum ignominia exterminauit ab vrbe. Itemque alium, qui Episcopum se simulans, circuibat villas & plateas, decipiendo populum, diu cæteri mancipatum, eiecit à finibus regni Francorum. Necnon alios atque alios, diuersis artibus populum subuertentes, grandi est semper authoritate persecutus. Valdè enim oderat omnia hæreticorum & schismaticorum, cunctorumque catholicam doctrinam non afferentium figmenta, iugique instantia eorum infectabatur vesaniam. Erat enim eloquentia affluentissimus, & in studio scripturarũ subtilissimus: cumq; ipse sufficienter esset instructus, populum, quocunq; pergeret, Euangelicis cohortationibus docebat in fide Christi constantissimè persistere, atque ab hæreticorum contagijs solerti cura sibi cauere.

Pleroſq; hæreticos S. Eligius persequitur.

Quanta erga pauperes beneuolentia fuerit.
Cap. 37.

SEd inter cætera, semper fœminarum, viduarum & pupillorum cõsolator fuit, viduamque illam Sareptanam imitans, ipse plerunquè esuriens, facultates in Christi viscera erogabat. Si infirmum vidisset, clementer consolabatur: si quempiam in Dei amore feruentem, cohortabatur ad studium. Si quis æger ad eum accessisset, ità eius fouebatur ministerio, vt nec delicias vrbiũ, nec matris desideraret affectum. Denique intantùm erga debiles ex deuotione obsequiosus & officiosus fuit, vt multi pauperes sani languentibus inuiderent. Atque ità ob Christi amorem eorum assiduè gerebat curam, vt pauperes omnes eum patris loco se habere lætarentur. Sciebat enim, qd Lazaro quandoquè dines purpuratus non præstiterit, & qua retributione superba illius mens dãnata sit, Ideirco magìs ac magìs erga oẽs misericordem se exhibens, benignè miseris iugiter succurrebat. Quo enim dolente etiam ipse non doluit? vel quo perente non ingemuit? Quem nudum eius vestimenta non texerunt? Quod verò cœnobium non eius largitate sustentatum est? Denique pro spe æterne vitæ quas ille non pertulit angustias, putà famem, sitim, vigilias? Porrò in tali proposito perseuérans, præbuit se futurum vas electionis & vtile Deo, ad omne opus bonum paratum.

3. Reg. 17.

Aegros hus manissime fouet.

Luc. 16.

Vt magnos in sanctitate progressus habuerit.
Cap. 38.

CVm sic autem totum se Dei seruitio mancipâsset, bona principum iussa præclarè exequebatur: contraria verò præclariùs contrenebat. Multaque libertate arguebat eos, ijsdemq; humiliter obediebat: subiectus regibus, Christo deuotus. Sic autem se se exercebat, acsi semper inciperet: ità se præparabat, tanquàm quoti-

Erga principes vt se gesserit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quotidiè moriturus. Itaque repugnantem carnem inedia subiugabat, & vltricis gehennæ sæua tormenta præueniens, ipse sibi persecutor & tortor extitit. Et si quidē sors temporis ità tulisset, cupiebat martyr pro nomine conditoris fieri. Sed quanuis eum gladius persecutoris non confodit, libens ipse sibi quotidianum martyrium indixit: fuitque ei fames pro vngula, sitis pro flamma, mundi calamitates pro bestijs, abstinentia pro crasticula. Atque sub quadam martyrij specie, ceu catena rigentis ferri, sic dura lege constrictus, semetipsum sibi abnegauit, vt Christum sequi posset: illum semper diligens, illum desiderans, illum ingenti auiditate sitiens, qui pro amore hominum homo factus est: vt nos ad cælum traheret, de sinu patris in terram descendit: eique omnem laborem suum, omnemque dilectionem impendens, bonam terram sui cordis iugi cultu & indeficientibus exercitijs excolebat. Et perindè vt esuriens quispiam aut sitiens, sic ille magno quodam ardens desiderio, illud Psalmistæ voce flebili crebrò repetebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? itemque illud: Quandò veniam, & apparebo ante faciem Dei? atque etiam illud Salomonis: Trahe me post te: curremus in odorem vnguentorum tuorum. Porrò sectabatur in omnibus mansuetudinem, fidem & charitatem perfectam, quæ spiritualis ædificationis vinculum est. Studebat se vas sanctificatum exhibere, vt habitatorem Deum in mentis suę hospitio posset recipere. Salutaribus erat actibus perpetuò occupatus, vt quotiescunquè tentator accederet, quotiescunquè hostis callidus aditum quęreret, clausum semper aduersùm se pectoris ostium inueniret. Orabat frequenter, secundùm Apostolum, pro omnibus hominibus, pro regibus & ijs, qui in sublimitate constituti erant, vt quietam & trāquillam vitam agerent in omni pietate & charitate, sciens secundùm eundem ipsum Apostolum, hoc bonum & acceptum esse coram Saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Desideriū martyrij.

Psal. 54. Psal. 41. Cant. 1.

1. Tim. 2.

Ibidem.

Catalogus virtutum eius. Cap. 39.

QVid verò pluribus commemorandis immorer? In omni conuersatione sua quasi Lucifer inter astra refulgens, instàr magnæ lampadis micabat. Semper perfectos æmulabatur ad bonum: semper aliorum virtutes sibi proponebat ad imitandum. Tardus erat ad loquendum, secundùm Apostolum, & velox ad audiendum. Sermone subtilis, humilitate sublimis erat, eleemosynis diues, charitate longanimis, vigil in ieiunijs, eloquio promptus, studio flagrans, vtile vas in Christi magna domo, ad miseris præstanda officia impiger, ad orationem paratus, ad tribuendum largissimus, studiosus mansuetudinis, paupertate valdè gaudens, bonitatis tenax, puritatem cordis semper amplectens, animum suum Ecclesiasticæ regulæ adeò studens informandum, vt tametsi adhuc laicus esset, Episcopi iam gratiam abundè adeptus videretur: ità deniquè seipsum priuata disciplina necdùm tonsus exercens, vt iam prælatum de se specimen præberet, quàm esset quandoquè in Christi templo sacerdos irreprehensibilis futurus. O laicum perfectissimum, cuius imitatores esse etiam Episcopi desiderabant. O mentem ab omnibus prædicandam, cui non fuit aliud viuere, nisi Christum cum dilectione timere, & cum timore diligere. O verè felicem seculi inimicum, cui mundus tantoperè fuit crucifixus, & ipse mundo: qui ità sapientia fuit peruigil, ieiunare placabilis, vt & serpentis astutiam cum discretione obtineret, & columbæ simplicem animum non amitteret. Cuius quidem in mēte, virtutum omnium decorem obtinente, collocauit valdè sobrium sapientia domicilium. Verè dignissimum, in quo Dominus habitaret, templum, ieiunijs mundatum, orationibus ornatum, puritate cōspicuum, vigilijs exercitatum, tum nomine, tum meritis electum. Denique dum ille nomius sui dignitatem tuetur, sic se quotidiè exerit, vt nequeat amittere, quod vocatur, in Christo Iesu Domino nostro.

Iacob. 1.

Christū timēdo amat & amando timet.

Author se excusat, quòd non omnia eius scripserit, promittitq; librum secundum. Cap. 40.

SEd longum nimis est, virturum eius insignia singillatim commemorare, præsertim cùm liber iam modum excesserit, finemque postulans, plura non admittat, & ariditas quoquè sermonis nostri attenuata, & veluti longo tramite penè defessa succumbat: non q̄ omnia, quę de Eligio narrāda erant, expleuerim: quippę quę nec ad cēteſimā eorū, vt ità dixerim, attingere potuit, bonorū & ornamētorū partē, quę in eum

eum supernæ remunerationis prærogatiua contulit: sed quòd tanquàm eminens qdam in sublimi scopulus, magna iam ex parte transmissus, ipsa sua arduitate & longitudine fronti se narrātis opponat. Nunc ergò interim illa solummodò, quæ in laico habitu gessit, præsenti libello percurrere voluimus: cui etiā finem iam libenter imponimus, ne eius prolixitate audiēntibus fastidium ingeramus. Cæterùm ea, quæ adhuc restāt, quæque in Episcopatu gessit, quóve ordine de hoc seculo migrārit, quasque etiam post obitum virtutes operatus sit, si vita comes fuerit, & facultatem Dominus tribuerit, intercessionibus eius sanctitatis adiuti, alio libello explere desideramus. Confidimus enim, non nostris, sed ipsius meritis opus cœptum feliciter atque fideliter ad finem vsque perducere, si ipse dignetur pro nobis Christum Dominū interpellare in cælis, qui eius munere meruit tanta mirabilia operari in terris: per eundem Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Deo patre & spiritusancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Virtutes, dicit miracula.

LIBER SECVNDVS.

PRAEFATIO AVTHORIS.

DOmino propitiante, vitam beati Eligij confessoris pridèm aliqua ex parte ordiri cœperam, & penè defessus ac lassabundus, medio in tramite stylum retrahens, opus imperfectum reliqueram. Nunc paululùm viribus recreatis, vrgente voto, corde inc ūdo, calamoque venusto opus inchoatum prosequi tentabo. Etsi autem arduum est iter & profundum, tamen liberè fateor, quò nō possum pedibus pertingere, ardentissimo ducor amore. Ibo ergò votis, quò non possum verbis accedere. Indignum enim profectò reor, tanti ac talis viri vitam ad posteritatis memoriam pro viribus ingenij non ad plenum literarum monimentis commendare, cùm ego sic opiner, ex narratione rerum ab eo gestarum ædificationis plurimum ad lectores peruenturum. Sed quoniam talia ac tanta sunt facta illius, vt magnitudo quidem bonorum mihil me prēterire patiatur, multitudo verò gestorū, quamplurima cogat omittere, in incerto æstuat animus, dum deliberare non valet, quid retineat, quidve omittat. Nam si cuncta velim annotare, & dies me narrantem deficiet, & modum excedam voluminis. Porrò autem si pauca commemorem, vereor nè me hypocritæ irrideant, dicantque, Hic homo cœpit ædificare, & nō potuit consummare: magis etiam offensam antistitis pertimesco, si, dum seriem condere nitor, arctatus eloquij siccitate, potiùs ei iniuriam videar irrogāsse, quàm vitam exposuisse. His igitur ex vtráque parte trutinatis, articulum iam mēbranis infigam, & quę primus huius operis liber tanquàm redundans reijcit, hic modò sequens ceu nimium sitiens prosequetur: satisque sit, priori libro ea tantùm conscripsisse, quę in habitu seculari gessit. Nunc verò ad ea accedimus, quę ab eo sunt in Episcopatu perpetrata.

Authoris ingēs amor erga virum sanctissimū

Luc. 14.

Vt hæresis Simoniaca in Gallijs grassata sit. Cap. 1.

ELigius itaque iam antè in palatio militauerat sub habitu seculari, erefno omnium principi Christo, idque temporibus Clotarij manuēti Frācorum regis, & Dagoberti inclyti principis, eiusque filij Clodouei, atque vsque ad initium regni iunioris Clotarij manſit in corpore. Sed illis diebus immaniter Simoniaca hæresis pullulabat in vrbibus, & cunctis finibus regni Francorum, maximeque à temporibus Brunechildis infelicissimæ reginæ, vsque ad tempora Dagoberti regis violabat hoc contagium fidem catholicam. Soliciti tamen contra hoc inuigilabant sancti viri Eligius & Audoēnus: & communi cum cæteris catholicis viris habito consilio, suggesserunt principi & optimatibus eius, vt hoc mortiferum virus citò extirparetur à corpore Christi, quæ est vniuersalis Ecclesia. Habuit itaque effectum eorum pia petitio, & libenter obtinuerunt, quod deuotè rogauerūt. Tunc ergò placuit omnibus, vno in spiritusancto accepto consilio, simul cum regis imperio, vt nullus precio dato, ad sacerdotale officium

Simoniaca hæresis.

Brunechildis infelicissima regina

ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

admitteretur: neque eos, qui vt lupi rapaces dando munera, mercanda censebant dona spiritus sancti: sed illos potius, qui essent boni testimonij viri, & irreprehensibilis vitæ, ad pontificatus ministerium eligerent.

Vt S. Eligius ordinatus sit Episcopus Cap. 2.

S. Eligius creatus Episcopus Noviomeū.

EXindè igitur elegerunt ob meritum sanctitatis ad sacerdotale officium cunctis bonis operibus præditum sanctum Eligium, iam lumine spiritus sancti irradiatum, vt præesset Ecclesiæ Nouiomensi. Decesserat enim eo anno Acharius, eius vrbis antistes. Elegerūt autem cum eo & Audoënum sodalem eius, qui vocabatur Dado, vt præesset Ecclesię Rothomagensi. Hoc ergò modo aurificem inuitum detonsum, constituerunt custodem vrbium seu municipiorum, quorum hæc sunt vocabula, Veromanduensis scilicet, quæ est metropolis vrbs: Tornacensis, quę quondàm regalis fuit ciuitas: Nouiomensis & Flandrensis, Gandensis atque * Coruriacensis. Ob hoc autem vel maximè eum bis locis dederunt pastorem, quòd eius regionis incolæ magna adhuc ex parte gentiliratis errore detinerentur, vanisque superstitionibus satis dediti essent, & tanquàm agrestes feræ nullius salutarem sermonem admitterent. Itaque vir beatus, cùm se nullo modo ab imposito munere excutere posset, nè in vllo à catholica regula deriuare videretur, non se permisit priùs sacerdotem consecrari, quàm sub clericatus normula, aliqua temporis curricula exegisset. Eo igitur tempore transacto, & Audoëno à partibus transligeritanis reuerso, iamque eo presbytero à domino Deodato for.* Matisconensis * Matascensis vrbis Episcopo ordinato, inito consilio, pariter sub vnius diei articulo Apostolicam benedictionem gratuitò meruerunt eo tempore, quo apud Gallias à cuncto populo Rogationes celebrabantur. Conuenientes igitur simul in ciuitate Rothomagensi quartodecimo die mensis tertij, anno tertio Clodouei, iuuenculi adhuc regis, die Dominico ante Litanias, inter cateruas populi, inter agmina clericorum, inter choros psallentium consecrati sumus gratis ab Episcopis pariter Episcopi. ego Rothomago, ille verò Nouiomo. Atque ità Episcopatu suscepto, ad sedem suam remeans, qualem se deinceps, quantumq; præstiterit, quis digne valeat explicare? aut qs tāta verborum copia instructus existat, vel quę oratio tātę affluentię vbertate redūdet, q̄ rectè facta eius ità, vt par est, prosequi possit? Idemipse semper robustus, ad virtutis instantiam se *exercens, constantissimè in cœpto proposito pseuerabat. Eadē in corde humilitas, eadem in vultu grauitas erat. Eadē erga pauperes cura, eadē, quæ priùs, solicitudo cernebatur. Eadē dilectio fraterna, eadē mētis cōstantia ei pmanebat: nisi q̄ Episcopalis dignitas, quæ alijs pōpa fomentum subministrare solet, ei maius abiectionis studium attulit: & vndè alij ad rempus videntur extolli, indè ampliùs ille humiliari studuit. Erat Christo semper subiectus, deuotione armatus, doctrina præcipuus, pōtificatu dignus, humilis in honore reuerendo, subditus in suscipiendo, exul spontaneus, fidē plenissimus, obediens Dei præceptis, credens eius promissis, peregrè locuples, industria solers, in opere docilis, spe ꝛoganimis, in colloquio sapiens, prudens in consilio, in corrigendis vitijs vehemens, diligendo ardens, patiens in aduersis, fortis in periculis, in disciplinis mansuetus, in eleemosynis largus, in studijs assiduus, metu mortis solicitus, in timore Dei eximius, in religione magnificus, in exequijs deuotus, misericordia illustris, in disciplina strenuus, excellēti ingenio prędituś, iustitia insignis, seueritate terribilis, prōptus ad humanitatem & clementiam, ad ignoscendum paratus, humilitate summus, hospitalitate præcipuus, nutritor gregis pijssimus, pastor Ecclesiæ prouidus, dispensator fidelis, moderator insignis, delicta ꝓpria cauens, āliena vt sua lugens, plebi salutaria mōita adhibens, eamq; Christi precepta docens, proteruos non armis, sed patientia vincens, superbos Christi iugo suauissimo subdens. Semper in obsequijs pauperum, in adhibēda erga peregrinos diligentia infatigabiliter perdurabat, ijsque adeò officiosè inseruiebat, vt nisi quis fundatam in Christo haberet mentem, proculdubiò ignominio sum putaret talia vel equalibus exhibere, qualia ille perpetim luridis, infirmis & despicabilibus prestabat. Denique omni Episcopali ponpa posthabita, populi neglecto agmine, clericorum postposita frequentia, & mulantium relictis obsequijs, pauperum semper & captiuorum consuetudine & familiaritate delectabatur. Itaque habebat certum quendam, eumque secretum locum, in quem certis quibusque diebus egenos ac debiles intromittens, ipse vt antea consueuerat, famulorum more satagens, deuotè eis inseruiebat, squalentia lauans cupita, exercens

*exercens

Honor non mutat in eo morꝛs.

Virtutes eius iam Episcopi.

Sūma humilitate fertur abiectissimis.

O hominē Dei.

tam deformemq; cæsariem propria manu radens, potum ac cibum singulis præbens. Deindè collato cuilibet munere, & nudis etiam vestitis, humaniter eos dimittebat: illisq; ab vna parte exeuntibus, alios, si adessent, ex altera parte intromitti iubebat: ijsq; eodem modo seruiens, illos humanissimè refouebat. Nonnunquàm etiamsi turba plurima confluerent, similiter omnibus faciebat. Attamen singulis diebus certo, id est, duodenario, numero comprehensos reficiebat, ipse plerunq; cum eis hora congrua ad vnam mensam pariter conuiuans, ità tamen, vt priùs singulorum manibus aquā funderet, vinumq; & panem suis manibus præberet. Sed quid his narrandis diutiùs immoror? Equidem fateor, nunquàm me sic vidisse cuiusquam studia feruere: nusquàm ego in Gallijs eiusmodi opera sic à quoquā actitari audiui. Potest qlibet quodlibet Dei opus arripere, sed aut vix, aut difficilè perpetuò retinere. Hic verò quod semel proposuit, perpetuò retinuit: quod Deo primùm vouit, nullis mundi negocijs impediri passus est: quod initiò arripuit, ad finem vsque perduxit.

Perseuerātia in bonis

Nihil timet motē

Qua instantia gregem sibi creditum, ad viam salutis pertraxerit. Cap. 3.

POrrò autem pastoris cura solicitus, lustrabat vrbes & municipia, circunquaq; sibi commissa. Sed Flandrenses atque Andouorpēses, Frisones quoquè & *Sueui, & barbari quique, circa maris litorā degentes, quos velut in extremis remotos, nullus adhuc prædicationis vomere exarârat, principiò cum hostili animo & auersa mente exceperunt. Postmodùm verò, cùm paulatim per gratiam Christi eis verbum Dei insinuare cœpisset, pars maxima trucis ac barbari populi, relictis idolis, cōuersa est ad verum Deum, & Christo subiecta. Sicque demùm factum est, vt quasi cæli- Multos in Flandria & alibi ad fidē traduxit.
tus lumen ostensum, aut radius quidam solis erumpens, totam regionis illius barbariem illustraret. Nam & illi, qui eum primò ceu ferocissimæ bestiæ discerpere cupierant, postea attendentes eius bonitatem & mansuetudinem, imitatores eius fieri cupiebant. Quis enim ità esset obstinatus, qui eius modestiam intuens, non confestim admirando obstupesceret? aut quis tam arrogans, qui sobriam eius vitam considerans, non illeò ad iustitiam sese conuerteret? Crescebat nimirùm in eo quotidiè opinio, virtutis pedisequa. Seminabat in plebem verba veritatis, fructu fidei redundantia, sufficienti sale condita, & velut aromaticis vnguentis infusa. Nec erat contenta eius fama circunjectas duntaxàt illustrare Gallias; sed exteras etiam prouincias complebat, meritorum eius gratia præcurrente. Inter barbarorum enim fremitus, quasi egregius signifer, corporis formidine nudus, sed fidei feruore vestitus, sese ingerebat, Christi charitate securus: aduersantesque sibi fortiter superabat, non lorica corporea amictus, sed fidei virtute indutus. O quotiès ob veritatis assertionē, *paratam habuit mortem: fecisseteque satis votis, si fors tulisset temporis. Sed licèt ei ratio temporis non potuerit præstare martyrium, gloriam tamen martyris non amisit: quandoquidem pro spe æternitatis iugiter laborauit. Quòd si ei Neronianis aut Decianis temporibus in illa, quæ tunc extitit, congressione pugnare licuisset, securus dixerim, sponte sua eculeum ascendisset, & vltrò se pro Christo ignibus intulisset, libensque palmam sanguinis occupâsset. Sed quanquàm ista non pertulit, impleuit tamē etiam sine cruore martyrium, dum fortitudine roboratus, in vigilijs sedulus, in ieiunijs assiduus, fidem seruando, cursum consummando, repositam sibi à Christo iustitiæ coronam, quotidiè reddendam expectauit. Tanquàm speculator à Domino constitutus, prædicabat verbum cum multa authoritate: instabat, secundùm Apostolum, opportunè, importunè, arguens, obsecrans, increpans in omni patientia & doctrina: suauiter semper de ijs, quæ Dei sunt, vel populum instituens & alloquens, vel cum fratribus & familiaribus conferens: in doctrina sua perpetim Apostolicam retinēs authoritatem: eaque fretus, inter gentiles ità versatus est, vt & ferocissimæ gentis paratos haberet animos, & copiosum exercitum ex ijs ad Christi fidem traducerer, & fidei catholicæ intemerata consortia custodiret.

*Sueui,

Nihil timet motē

Aid est, parātus fuit mori.

2. Tim. 4.

De beati viri virtutibus. Cap. 4.

SAnè si quem vidisset peccatis noxijs vulneratum, & sagittis diaboli confixum, mox adhibebat dignas sermonum curationes, & verbi Dei salutaria medicamēta: ostendens contra vulnera tentatoris, salubre malagma confessionis. Si qui inter suos essent incompositis moribus, & à recta atque honesta viuendi regula de-

Erga peccatis lauciores vt se gesserit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sũmatim recensentur virtutes ei⁹.

flecterẽt, eos & arguebat clementer, & tolerabat patienter. Erat verò mira eius in cunctis operibus discretio, & imitanda erga omnes dilectio. Erat Eligius opere castus, fide catholicus, charitate diffusus, in tentationibus cautus, in fide firmissimus, in bonis operibus promptus, sermone verissimus, consilio prouidus, bonitate conspicuus, charitate præclarus, Deo sedulè seruiens, errantes corrigens, correctos fouens, obstinatos spernens, humiles semper diligens. Exuberabat in eo constantia fidei, puritas dilectionis, sýnceritas pacis, amor charitatis. Ad æternam capessendam vitam filios suos, quos doctrina sua in Christo genuerat, perpetim incitabat. Quos autem sermone erudiebat, eos

Optimi doctoris exemplum.

exemplo anteuertebat, quæ docebat faciens, & quæ faciebat docens: nec aliud ore promens, aliud animo volens: sed quod ore docebat, opere confirmabat. Qualis eius sermo erat, talis & vita: & qualis vita, talis quoquè sermo. Summa bonitate regebat subditos, summa seueritate seipsum damnabat. Non erat terribilis erga subiectos, sed valdè severus in vitia & piacula. In se censuram seruabat, erga alios præ se iustitiam ferebat. Rigore vrebatur in iustitiæ discussione: misericordia, in iustitiæ definitione. Ipsam autem distri-

Matt. 7. Sap. 6. Ibidem.

ctionis censuram semper temperabat misericordia, sciens scriptum, quia in eo quod quis iudicat, iudicandus sit, & quòd potentes potenter tormenta patientur, & quòd iudicium fiet durissimum in his, qui præsunt. Hęc ergò sedula mente pertractans, in omni actione discretionem tenuit, nec in vllo penitùs immoderatè se gessit: sed omnia diligenter dispiciens atque distinguens, & in disciplina, & in misericordia modum semper arque temperamentum seruauit.

De cœnobio monialium Nouiomi condito. Cap. 5.

Condit monasterium virginum.

EXtruxit quoquè in oppido Nouiomensi ancillarum Christi monasterium, cui magnam congregationem, & vitæ seueram institutionem adhibuit. Terræ quoquè redditus sufficiẽter delegauit, & omnia, quę essent illi necessaria, solerti satis cura pronidit. Sed & alia multa monasteria, partim eius opere, partim institutione à discipulis eius constructa, hodiè intra Gallias nota sunt. Multi enim ex discipulis eius ecclesias condiderunt, multi monasteria salubriter rexerunt: non pauci etiam ad episcopale regimen sublimati, ecclesijs præfuerunt.

Vt multa sanctorum corpora, & in ijs sancti Quintini, repererit. Cap. 6.

HVic viro sanctissimo inter cætera virtutum suarum miracula id etiam à Domino concessum fuit, vt sanctorum martyrum corpora, quæ per tot secula hactenùs à populo ignorabantur, eo ingenti fidei ardore inuestigante, reperta sint. Nonnulla enim plebs anteà venerabatur ijs in locis, in quibus non erant, & tamen quo loco humata essent, prorsùs incompertum habebatur. Ex eo autem tempore, quo Eligius pontifex consecratus, & pastor datus est, quędam ab illo inuenta, & populo declarata sunt. E quibus primum ac summum martyrem sanctum Quintinum, in principio episcopatús sui grandi instantia quęsitum, iam olim latentem, in lucem produxit.

Maurini cuiusdam arrogantia & temeritas.

Deniquè priusquàm Eligius illi loco datus esset episcopus, vir quidam improbus, Maurinus nomine, habitu quidem, vt populis videbatur, religiosus, cantor etiam in regis palatio celebris, atque ex hoc, vt rei docuit exitus, mente tumidus, corde proteruus atque actione dissipatus. Qui audacia suæ præsumptionis deceptus, cœpit verbis extollere & iactitare, à se martyris Quintini corpus & inquiri posse, & inueniri. Sed vt & eius proteruiam illicò, & Eligij demùm merita Dominus declararet, mox vt terrã sarculo fodere cœ-

Diuinitùs punitur.

pit, manubrium fossorij manibus eius inhæsit. Sicque miser opus præsumptum relinquens, sequenti die in manibus eius vermibus ebullientibus, miserabiliter expirauit. Ex quo factus tantus timor extitit in populo, vt nullus deincèps, quanuis probabilis vitæ, præter Eligium huiusmodi negocium auderet appetere. Eligius ergò cura pastorali susceptа, statim in exordio suæ ordinationis cœpit assiduus esse in loco illo. Est enim haud procùl ab vrbe Veromandensi, in eo scilicet loco, vbi quondàm martyr ex fluuio eiectus ab Eusebia, in mõte fuerat tumulatus. Eligius itaq; diuino nutu instigatus, voluebat in animo, sed & liberè proclamabat in populo, non illic haberi corpus, quo in loco illud

for. cõgitatio

venerabantur homines, sed esse potiùs in parte vlteriori. Cumque diù huiusmodi cogitationem eius stimularet, cœpit tandem sagaci inquisitione per basilicæ pauimentum huc illucque tentare, sicubi sacratum tumulum posset deprehendere. Sed cùm nul-

latenùs indicium tumuli reperiret, cœpit à fratribus destitui, prosequẽtibus cum timore interitum illius, qui dudum huiusmodi inuestigationem superbà mente cõcipiens, lugubri morte vitam finisset. Necnon & antiquitatem corporis, longinquitate iam temporis consumpti, atq; ad nihilum in puluerem redacti obijcientes, conabantur eum à cœpto mentis proposito reuocare. Cumq; ei eiusmodi impedimẽta à fratribus obijcerentur, altiùs ille ingemiscens, aiebat: Nolite fratres, quæso, nolite impedire deuotionem meam. Nam ego credo in creatorem meum, quòd tanto thesauro, tantumq; mihi desiderato, haudquaquàm me fraudabit. Tunc ergò attentiùs persistens, suscepit triduanum ieiunium, atq; enixiùs Christi Domini diuinitatem cum lachrymis exorans, vouit non se priùs quicquam alimoniæ sumpturũ, quàm mereretur voto potiri suo. Tanta nanque erat ei fides, tantaq; constantia, vt plerunquè sic faciendа præueniret, tanquàm iam facta crederet, & nonnunquàm irà cum Deo, quemadmodùm cum terreno suo loquereтur domino: quodquè ipse proposuisset, id à Deo completum iri crederet indubitanter. Vnde etiam multis eum dehortantibus, dicebat: Tu Domine Iesu, qui omnia nõsti, priusquàm fiãt, tu scis, quòd nisi manifestum mihi ostenderis corpus huius testis tui, qui propter nomen sanctum tuum passus est, quanquàm sum indignus, nũquàm tamen deinceps plebis huius Episcopatum geram: sed exul potiùs ab hac prouincia procùl secedam, vbi, vt dignũ est, inter bestias moriar. Quid multa? In cœpto opere persistens, cũ adiutores eius per diuersa ecclesiæ loca tentando discurrerent, nullamque inueniendi spem caperent, leniter ille omnes compescens, vnum eis locum, de quo nulla esse suspicio poterat, in posteriori ecclesiæ parte effodiendum designat. Tunc omnium labore cò conuerso, libenter iussis cuncti obtemperant. Defossaque iam in altum ad pedes decem vel eo amplius terra, iterùm spe inueniendi corporis destituũtur. Et cùm tertia iam nox media fluxisset, arrepto Eligius sarculo, reiectoque amphibalo, cœpit totis viribus cum cereis & lampadibus terram sanctis fodere manibus. Cumq; paululùm ima fossæ declinans, in latus cauernæ humum fodere cœpisset, mox reperit tumbam sanè veterrimam, regentem corpus sacratum. Tum verò gaudio magno repletus, cùm sarculo, quod manugestabat, auidissimè latus ferisset sepulcri, confestim forata tumba, tanta odoris fragrantia cum immẽso lumine ex eo manauit, vt etiam ipse sanctus Eligius fulgore luminis, odoreq; inenarrabili perculsus, vix subsistere posset. Nam & globus splendoris, qui ex tumulo ad ictum ferientis processit, tantam vim sparsit claritatis suæ, vt cunctorum adstantium obtutibus oculorum retusis, partem maximam regionis illius in dici claritatem mutaret. Vndè omnes, quos eádem hora vigilare cõtigerat, quiq; rei causam ignorabant, magnum quoddam cælitùs datum signum existimabant. Erat enim transacta media nox, & nox quidem obscura valdè & caliginosa: sed procedente fulgore, quasi lux diei ad tempus resplenduit, & in tempore claritas recessit. Tunc ergò sacrum inuentum corpus Eligius cum gaudio lachrymans exosculatur, ac de profunda tellure eodem elevato, reliquias sibi, vndecunq; concupiuit, segregauit. Dentes etiã pro languentium remedia ex maxilla sancta abstulit, atque ex radice dentis gutta sanguinis exiuit. Clauos quoquè miræ magnitudinis, quos tempore passionis eius persecutores corpori infixerant, ex cerebro cęterisq; artubus abstractos, sibi pro reliquijs sequestrauit. Capillos etiam pulcherrimos in reliqas separatos deleganit. Deindè holoserico preciosissimo obuolutum, compositumque honestissimè corpus summa cum diligẽtia retrò altare transposuit. Tumbam deniq; ex auro argentoq; & gemmis miro opere desuper fabricauit: ecclesiam quoq;, quę exigua cõuentibus populi videbatur, eximio opificio ampliatam decoranit. Ipse demùm ex reliquijs, quas à sancto corpore sequestrauerat, multa loca condiuit, multimodamque medelam diuersis ægritudinum * incommodis eisdem impertiendo præbuit.

Obserua sancti viri cõstantiam in inuestigando corpore S. Quintini.

Dan. 13.

Nota mirãculum.

Præclarum sanè miraculum.

Nota thecã preciosissimam.

* morbis

De reperto S. Piatone, alijs q; sanctis. Cap. 7.

POst hæc simili modo grandi labore atque instantia inuenit in territorio Medenatensi, vico Siclinio, sanctũ martyrem Piatonem. Cui similiter clauos oblongos ex corpore ablatos, populis in argumentum monstrauit. Corpus deniq;, sic. vt martyrem decuit, accuratè composuit, atq; mausoleum desuper eleganter fabricauit. In Sueßionum quoq; ciuitate sanctos martyres & germanos Crispinum & Crispinianum, ex quadam crypta prolatos, mirificè composuit, eorumq; memoriã insigni ornamento decorauit. Necnon & in Bellouacensi municipio beatum martyrem Lu-

Inuenit S. Piatonis corpus.

Item S. Lucianum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cianum, collegam quondàm S. Quintini, inuentum similiter composuit & fabricauit. Sed & alijs permultis Sanctorum memorijs impendit diligentiam, quæ nunc non sufficit narrantis explicare lingua.

Quos labores apud Gentiles exantlârit. Cap. 8.

MVltùm prętereà in Flandris laborauit, iugi instantia Andouerpis decertauit, multos etroribus implicatos Sueuos conuertit, fana aliquot pfana, Christi clypeo protectus, Apostolica authoritate destruxit: idolatriam quoquè diuersi generis vbicunquè comperit, funditùs euertit. Inter hæc autem cùm fobriâ semper religiosis viribus teneret disciplinam, frequenter ab ingrato ac perfido populo lacessitus, & penè vsque ad contumeliam prouocatus, nullatenùs à cœpta doctrina retardatus est, sed magis etiam lenis, patiens, humilis & mitis, pro eis Dominum deprecabatur. Cumq; circunquaq; rura lustraret, inenarrabili subtilitate desides barbarorum animos, & minùs de se solicitos, solerti sanè studio verbis blandis nitebatur stimulare, atque ad amorem supernę patriæ accendere, prædicans infestis pacem, ferocibus lenitatem: docens eos pariter debere ad ecclesiam conuenire, monasteria construere, atq; in bonis actibus Deo sedulè seruire. Ad quas eius adhortationes ità pletiq; barbari mutati sunt, vt subitò in arido & squalenti agro videretur fœcunda seges & vberrima messis existere. Videres complures ad pœnitentiam currere, opes pauperibus elargiri, libertate familiam donare, aliaq; plurima bonorum operum studia sectari. O quàm multi, Eligij industria ab errore gētilitatis retracti, Christi venerabili cōiuncti sunt gregi. Quàm multi, eius exempla secuti, omnes mundi illecebras respuentes, beatam monachorum vitam adepti sunt. Quàm multæ puellæ, eo suadente, carnales nuptias spreuerunt, vt in matris Ecclesię gremium receptæ, Christi dignæ sponsę haberentur. Quàm copiosum etiam agmen vtriusq; sexûs, quod toto anno acquirere poterat, annis singulis in Paschali solennitate manibus propriis baptizans, sacro fonte abluebat! Extrahebat enim non minùs suauiter, quàm vtiliter, è faucibus inimici viros & mulieres, senes cum iunioribus, salubriaque monita assiduè tradens, innumeros ad viam salutis traducebat. Videres plerunquè inter multas infantium turbas, anus decrepita valdè ætate, membris omnibus trementes, cano iam capite, rugata fronte: necnon viros æquè grandæuos, sub eius manibus in sacro fonte renasci, & subitò albis indutos, quodammodo renouari. Videres etiam nonnullos ad piam confessionem concurrentes, & sagittis inimici saucios, ità ab Eligio, veluti apprissimo medico, redire sanos, vt nulla iā in eis vulnera remanerent, nullaq; prioris culpæ eos delectatio comitaretur. Sed quid diutiùs immoror? Manifestè ei & euidenter aderat diuina gratia, qua innumeros ad imitationem sui prouocauit. Porrò resplendebant in eo virtutes eximiè, modestia cum verecundia, sapientia cum simplicitate, seueritas cum māsuetudine, doctrina cum humilitate, humilitas cum rigore. Cùm esset autem alijs misericors, sibijpsi erat durissimus: cęteris humanus, sibi abstinendo seuerus: omnibus largus, sibi soli parcus. Inter eius colloquia, sacra semper resonabant verba: de pace solicitus, de salute patriæ curiosus, die noctuq; pro quiete ecclesiarum, quę vbiq; sunt, ac pro pace principum supplicabat. Deniq; eum vocabulis silius, & virtus animi, & cęlestium gratiarum magnificentia concordabat.

Vt barbaros tractârit.

Ingens fructus adhortationum eius.

Albijpsi durissimus est.

De dotibus & virtutibus eius. Cap. 9.

QVis verò abundantiam & copiam rigantis ingenii, aliaque eius bona explicare queat? quàm fuerit in timore D E I fundatus, in differendo profundus, consilio profundus, in rebus seculi siue politicis eloquens, in virtute humilitatis mirabilis, astutus iuxta prophetam, & prudens, columbæ simplicitatem nō amittens? O venerabilem Christi sacerdotem. O imitandum virum pietate, misericordia & charitate: quę cùm quotidiè etiam in perfectis frigesceat, in eo tamen vigore ad finem aucta, in dies perseuerauit. Quis eius mansuetudinem, quis puritatem, quis spiritùs feruorem, quis discretionem, quis benignitatem, quis iugem in præceptis Domini die ac nocte meditationem verbis consequi possit? Quis illo, in opere Dei promptior, in oratione seruentior, in sobrietate parcior, in lachrymarum copia redundantior, in corpore honestior, in corde syncerior, in mansuetudine moderatior, in compunctione ardentior, in charitate iucundior facilè potuit inueniri?

Prou. 13.

Rursùs de quibusdam eius virtutibus. Cap. 10.

PRæcipuas deniquè virtutes, quæ possunt hominem ad veræ celsitudinis honorem euehere, putà, prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperātiam, inter se aptas atq; connexas, sibiq; mutuò cohærētes ità excoluit, vt penè in singulis excelleret. Habuit prudentiam in discernendo, iustitiam in iudicando, in arrepto propósito fortitudinem, in qualitate discretionis temperantiam. Quid enim eo prudentius, qui contempta mundi stultitia, Christum secutus est, Dei virtutem & Dei sapientiam? Quid iustius, qui omni substantia sua in pauperes distributa, docuit diuitias pro Christi amore penitùs contemnendas? Quid fortius, qui in Francorum proterua gente, & inter barbaras nationes, arrogantiumq; probrosas cōtumelias, spiritu semper & animo inuicto fuit? Quid temperantius, qui nobilium spreta felicitate, mâluit in humilioribus tuto gressu pergere, q̄ pendulo gradu in sublimibus fluctuare? Magnoperè enim concupiuit inter homines esse inglorius, vt corā Deo appareret gloriosus: menteq; in Christo bene fundata, cælestia potiùs, q̄ terrena desiderans, humana studiosè contempsit oblectamenta, vt posset diuinam in cælestibus obtinere consolationem. Inter huiusmodi itaque institutionis exercitia, vir beatus ex dono sancti spiritùs virtutum insignia operabatur.

Eius prudentia.

1. Cor. 1.

Iustitia.

Fortitudo.

Temperantia

De curato dæmoniaco. Cap. 11.

CAusa quandoquè extitit, quę eum cogeret in eam proficisci regionem, quę propriè Prouincia nuncupatur. Cumq; die quodam cum nobili suo comitatu eius Prouinciæ regiones peragraret, occurrit ei vir quidam, immundo & nimis sæuo repletus spiritu. Is cùm vidisset sanctum virum, timore perculsus, & spumās ac pallens, dixit ad eum: Quid hîc tu Eligi? Conuersus ad eum S. Eligius, Quid ad re, immūdissime diabole? In nomine Iesu Christi obmutesce, & exi ab illo. Et continuò vehementer discerpens hominē, exijt ab eo. Quindecim verò annis obsederat & cruciauerat virū pessimus ille spiritus. Statim ergò pristinæ sanitati restitutus homo, surrexit incolumis.

Cogit dæmonē confestim exire ab hoste.

De sanata dæmoniaca. Cap. 12.

PRofectus indè Eligius, venit in villam, quę Ampucius vocatur, sitaq; est in ripa Rhodani fluminis, pertinetq; ad prędium Erchēberti illustrissimi viri. Erat aût ibi fœmina quędam, infestum diù dæmonem patiens. Eo ergò in loco Eligius orationis gratia basilicam ingressus, cùm oratione completa regrederetur, occurrens ei mulier, cœpit nomen eius crebriùs atq; insolentiùs inclamitare. Tunc Eligius eam respiciens, misertus eius, fixis in terram genibus, orauit. Deindè conuersus ad eam, dixit: Adiuro te, maligne spiritus, per Deum patrem omnipotentem, & per Iesum Christum filium eius, & per spiritum sanctū paraclętum, vt ipsius virtute fugatus, discedas ab hoc vasculo, quod captiuum obsides. Mox ad eius verbum elisit malignus spirirus mulierem in terram, & facta est velut mortua. Sicq; vim maximam patiens dæmon, & sanguinem per os mulieris ex internis visceribus egerens, confusus exijt ab ea, aufugitq; à facie hominis Dei. Sanctus autem Eligius iussit subleuari mulierem: & cùm benedixisset aquam cum oleo, bibendam ei obtulit. Illa vbi gustauit, refocillata est anima eius, & sana facta est ex ea hora.

Sanat dæmoniacam.

Vt furtum indicârit. Cap. 13.

NEque illud prętereundum puto, quanùs sit humile, quod eodem itinere vir beatus spiritu cognouit. Cùm iam satis ea omnia, quorum causa aduenerat, expedijsset, cunctosq; amicos & episcopos Prouincię visitâsset, domumq; Aspasij, qui filius erat Iunini Christianissimi viri, inuisisset, cum omnibus suis pararet remeare ad propria. Postremò autem omnium, vbi Aureliano * Vsecensi episcopo, comiuio peracto, valedicere instituit, accidit vt vtriusq; famulis satagētibus, vnus ex minūtis eius perderet rem quandā, qua camelum onerarium semper ducere solebat, eaq; causa huc illucq; cursitans, iter eius retardaret. Tunc Eligius illi ad se secretiùs accito indicat hominem, qui furtum fecerat, additq;: Vade ad rupem propinquā, atq; illic inter vepres reperies absconsum & ligatum id, quod quęris: solutoq; eo, accipe quod tuum est, & absque vlla iniuria vel verbo aspero redde homini tibi designato ligamen illius. Quod cùm ille fecisset, nimio fur pudore atque stupore perculsus, veniam facti sui preebatur, offerens etiam satisfactionem homini.

* Vticensi

Indicat furtum ablatum rei.

Vt deindè se gesserit, domum reuersus. Cap. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pertexit ge neratim virtutes ei⁹.

POst hęc Eligius ad vrbem ꝓpriam regressus, institutionis suæ normam in dies in melius ꝓficiebat: diligens inprimis Deum ex toto corde, ex tota aĩa, atq; ex tota virtute sua: deindè ꝓximum sicut seipsum. In lege Domini sine làssitudine ꝓmanens, mores bonos nulla noxia cõuersatione inquinabat. Vitã temporalem exilio ducens, vitam æternam toto mentis desiderio suspirabat. Actus vitę suæ omni hora custodiens, oculum mentis suæ semp in Deum defixum habebat. Ab oĩbus, quę lex vetat, solerti cura abstinens, à cogitationibus quoq; noxijs aĩum reuocabat, sciens hoĩem

Esa. 66.

etiã cogitationum suarum rationem redditurum. Nihil de se ꝑsumens, nihilq; boni sibi tribuens, bona à se facta diuino muneri adscribebat. Odientes ad pacem, discordes ad cõcordiã reuocabat. Cõsilium & opus suum semp ad Deum referens, in omni conatu suo Christi auxilium flagitabat. Pedes eius semp directi ad euãgelizandum pacem, ad euangelizandum bona. Honesta specie, aĩo benigno incedebat, & sicut fidelis seruus & prudens, quem cõstituit Dõs sup familiã suam, vt det illis cibum tempore opportuno, popu-

Luc. 12.

lum sibi cõmissum modis oĩbus curabat spiritali reficere alimonia, comiter docẽs, optimè instruens, à peccãdi cõsuetudine tota virtute oẽs retrahere nitens. Erat seruens spiritu, solicitudine nõ piger, spectatis moribus, ornatus operibus, omniq; suauitate cõspicuus. In oratione assiduus, in ieiunijs strenuus, in eleemosynis largus. Porrò inter diuites & paupes ità se medium gerebat, vt paupes eum patris, diuites supioris loco haberent. Ille verò nõ ꝓpone potentiã, sed morum elegantiã attendebat: tantoq; vnicuiq; plus habebat honoris, quãto eum sanctiùs viuere didicisset. Erga egenos & aduenas adeò se facilicitum exhibebat, vt verè Christum in eis esse, fide integra crederet: atq; ità nõ tam illis, ꝙ ipsi Christo, ꝙquid in eos cõferret, se ꝓstitisse lętaretur. Ipsis ꝙdem ꝑbebat cibum, sed oculis cælum suspiciebat. Ipsis dabat alimenta, sed Christum cum fiducia inuocabat. Manus & brachia porrigebat dando, at mercedem ꝓculdubiò è cęlis expectabat. Quantã ille facultatũ vim & molem Christi amore ardens diſperſerit, nõ me vnũ necesse est dicere. Quod enĩ monasteriũ nõ eius penetrauit eleemosyna? aut ꝙs clericus nõ eius substantia refocillatus est? Quis pegrinus nõ eius recept⁹ hospitio est? ꝙbus aducnis nõ suum impẽdit obsequm? quos ille curiosissimè locis oĩbus pergrens, dãnum suũ putabat, si ꝙquã debilis aut esuriens, alterius beneficio sustentaretur. Ardentissima ꝙppe fide Saluatorẽ toto aĩo cõiunctus, redde bat ei, quod ab illo acceperat: atq; in singulis ei⁹ famulis Christum se videre credens, ꝙquid in illos contulisset, Deo se præstitisse gratulabatur: illud semper aĩo reuoluens, quod Dominus in Euangelio ait: Beati misericordes: quoniã ipsi misericordiam consequentur. & illud: Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemosyna extinguit peccatum. & illud: Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in æterna tabernacula. &, Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Huiusmodi ergò studijs intentum Eligium, diuina gratia vberiùs comitabatur.

Matt. 5. Eccli. 3. Luc. 16. Luc. 11.

Vt patriam reuisens, apud Bituriges reos è carcere liberârit. Cap. 15.

VEnit ei aliquãdò in mentem affectu pietatis & cura pastorali solicito, solã paternę possessionis in ciuitate Lemouicina, reuisere. Audiens enĩ sanctã famã monasteriorum, ipsi⁹ iã exemplo in ea vrbe cõditorum, desiderabat magnopere suis ea oculis intueri, maximè verò monasterij sui venerabilẽ atq; oĩbus imitandã institutionem. Cùm aũt in ipso itinere Biturigum ciuitati ꝓpinquaret, comitibus suis antecedere iussis, ipse cum paucis statuit apud memoriã S. Sulpitij cõfessoris adorare. Quò cùm puenisset, oratione facta, audit cõplures nupèr mortis sententia dãnatos, in fiscali carcere vinctos teneri. Interfecerãt enim quendã fiscalem iudicem, & ea causa in vinculis habebãtur. Eligi⁹ ergò memor Christi dicentis, In carcere erã, & venistis ad me, &, Quãdiù vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis: rogat se duci ad eos. Sed cùm appropinquãsset custodijs, milites confestim exurgentes, valdè ei obstiterunt, nec ꝑmiserunt cum ꝓpiùs accedere. Tunc ille mœstus admodùm, indignatusq; animo recessit, & cœptum peregit iter. Vbi aũt ad destinatum peruenit locum, cõmoratus est aliquãdiù apud Lemouices, inulsensq; oĩa monasteria, tam intra vrbem, quàm in suburbanis sita, denotissimè omnium benedictiones hauriebat. Visitatis etiam in suo monasterio fratribus & secundo eius Abbate, (primus enim ad episcopatum raptus erat) paterna singulos solicitudine admonebat, hortãs oẽs seruire Deo in veritate & simplicitate cordis, quoniã eq; in melius ꝓficere, arreptũ ꝓpositum omni instãtia ad finẽ vsq; pducere. Venit aũt & ad ꝑdium parentũ suorũ. Nã & ibi habebatur iã monasteriũ, à germano ei⁹ Alitio in ipsa

Matt. 25. Ibidem.

Indignatur ex iustitiæ zelo vir pi⁹.

Alitius frater S. Eligij.

paterna domo constructum. Ibiq; similiter salutatis fratribus, & comiter consolatis, ad ciuitatem suam reditum parat: cumq; haud procùl Biturigibus iter carperet, voluit iterùm diuertere ad ciuitatem. Stimulabat enim animũ eius, quòd reos, qui tenebãtur in carcere, nihil anteà iuuisset, nec eos liberare potuisset. Itaque iteragens, precabatur Dominum, vt adito carcere, non pateretur laborẽ suum frustrà cõsumi. Qua autem die ingressurus erat ciuitatem, cùm valdè diluculò leuâsset oculos suos ad cęlũ, facta est caligo & nebula tenebrosa nimis, ità vt habitatores ciuitatis ad spatiũ iacti lapidis cernere non possent. Sic ergò Eligius vrbem ingressus, cùm appropinquâsset ianuis carceris, confestim ceu magno ferientis impulsu, diuino nutu confractę sunt seræ, dissipati cardines, ostia carceris patefacta, omniaq; cõpeditorum vincula soluta. Tunc Eligius cessam sibi virtutem quasi nihil ad se pertinere simulans, citò à carcere recedit: dat tamen reis consilium, vt mox indè exeuntes, ad ecclesiã confugiant. Tum illi egressi sine mora, celeri cursu ad basilicã B. Sulpitij properant. Vbi cùm omnia essent ecclesię ostia obserata, & rei hinc indè circunspicientes, nusquàm inuenirent introitum, subitò fracta est fenestra vitrea, vna ex maximis, quæ erant in fronte basilicæ: simulq; ostiũ vnum in ecclesiæ latere patefactum est: atq; ità illi in basilicã ingressi, altaris thronũ petierunt. Cumq; sanctus Eligius omnia sanctorũ loca inuisens, eò peruenisset, inuenit eos omnes circa altare, seu apud sepulcrum iam dicti antistitis consistentes. Porrò milites vt viderunt carcerẽ dissipatum, statim persecuti sunt eos vsq; ad locũ memoratum: ingressiq; basilicam, iniecerunt eis manus, ac ferro vinctos, foràs trahere conabantur. Quos beatus Eligius blandè cõpellans, Nolite, inquit, homines Dei, nolite sic in loco sacro agere. Cur eos perdere nitimini, quos iam pius Dominus liberauit? Quarè facitis tam impiè in domo Dei? Cur non pertimescitis tanti sceleris culpã? Domus hæc, non mortis, sed vitæ domus est. Refugium est delinquentiũ, non damnatio cuadentium. Orationis est locus, non latronum specus. Sed cùm nihil apud eos sermo eius proficeret, iterùm ait: Dominus Deus videat id, quod facitis. Vos quidẽ me audire non vultis, sed audiet (credo) ille, qui nũquàm derelinquit sperantes in se. Mox ergò ad solita præsidia se conuertens, prostrauit se in terram inter altare & confessoris memoriam, atq; enixius Domino supplicauit. Et cùm ab oratione caput eleuâsset, statim confractæ catenæ in terram ecciderũt, cunctaq; quæ eis imposita erant ligamina, omnibus adstantibus magno ꝓfunt impetu dirupta ac dissoluta. Quod milites videntes, ingenti metu perculsi, moxq; ad pedes sancti Eligij prouoluti, veniam facti sui precabantur, dicẽtes: Peccauimus, domine pater, iniquè egimus, stultè gessimus, quòd contra te contendere ausi sumus. Agnoscimus modò culpam nostrã: impietati nostræ petimus vt ignoscas. Tum ille: Et ego, inquit, ignoranter vos feciſſe nóui. Dominus aurem fecit, sicut ipse voluit. Et ille ergò, qui hos eripuit, vobis (oro) tribuat indulgentiã, & à cunctis vos peccatis propitius absoluat. Non enim ego, sicut vos putatis, sed sanctus Sulpitius ad se fugiẽtes defendit reos. Hoc ergò modo Eligius, immò Dominus per Eligiũ, absoluit reos à dirę mortis periculo. Ille pius, ille misericors, qui sęuiente Herode, eripuit Petrũ de obseratis militum custodijs, nunc operatus est cum Eligio famulo suo apud Bituriges. Qui vinctum in carcere absoluit vas electionis Paulũ, ipse nũc dissipato carcere, humiliauit arrogantiam superborum. Illi ergò laus, illi gloria, per quem serui eius in mundo tanta possunt facere mirabilia. Sic ergò reis absolutis, qui penè nudi videbãtur, Eligius vestes & eleemosynam præstitit, mandauitque vt deceterò vitam corrigerent. Multam verò eodem die diuersis alijs pauperibus & monasterijs pecuniam distribuit.

Diuinitùs fores carcer is patefiũt.

Nota aliud miraculũ.

Actor. 12. Actor. 16.

Quæ pro concione ad populum dicere consueuerit Cap. 16.

INdè autem digressus, cœpto tramite pergens, peruènit tandèm ad suos: vbi diebus singulis plebem sibi commissam admonens, indefessus salutares eis adhortationes adhibebat. Nimirùm zelo veritatis accensus, volebat populis pandere, quid ipse in-

En terrium miraculum.

temerata fide teneret, mandans omnibus seruire Deo in veritate, facere iustitiam in omni tempore, memores esse beneficiorum Christi, & benedicere nomen eius cunctis diebus vitæ suę. Collectis autem vndiq; ad ecclesiam turbis, multa quidem & magna breui sermone comprehensa, sed spiritali ędificatione copiosa, cum prophetica fiducia exaltans vocem, hunc in modũ proponere solebat: Rogo vos, fratres charissimi, & cum grandi humilitate admoneo, vt intentis animis auscultare velitis, quę vobis pro salute vestra suggerere volo. Scit enim omnipotẽs Dominus, ꝙ prõpta erga vos charitate ista vobis profero: Quod si non fecero, proculdubiò reus debiti tenebor. Vos ergò non pro

Vtinã plo ique con tionatores in fuis con cionibus hunc sanctũ virum imitarentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mea paruitate, sed pro vestra, quæ dico, salute libenter susципite: ità duntaxàt, vt quę ante percipitis, opere cōpleatis: vt & ego de meo obsequio, & de vestro profectu mereat vobiscū gaudere in cælesti regno. Si cui fortè displicet, quòd tam frequēter vobis prędico: rogo, non mihi ille molestus existat, sed magis periculum meum cōsideret, & audiat Dominū, per prophetā terribiliter sacerdoti cōminantem: Si dicente me, inquit, ad impiū, Morte morieris: nō annūciaueris ei, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autē eius de manu tua requirā. Si autem tu annūciaueris impio, & ille nō sacrit cōuersus ab impietate sua: ipse quidē in impietate suā morietur, tu aūt animā tuam liberāsti, itemq; illud: Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocem tuā, & annuncia populo meo scelera eorū. Considerate ergò, fratres, quia oportet me sine cessatione vestros animos ad timendū Dei iudiciū, & ad desiderāda cælestia præmia excitare: vt vobiscum pariter merear in Angelorū consortio perpetua pace gaudere. Ideoq; rogo, vt diem iudicij semper pertimescatis, diem mortis suspectū quotidiè ante oculos habeatis. Cogitate quales eritis præsentandi cōspectibus Angelorum, vel qualē pro meritis vicē recepturi: an possitis in illo die illibatum referre, quod in baptismo promisistis. Meminisse enim deberis, quia tunc pactū cum Deo fecistis, atq; diabolo & omnibus operibus eius abrenunciâstis. Qui tunc potuit, per seipsum & pro seipso sic respondit: Qui verò non potuit, fideiussor pro eo eius vice hæc Deo promisit, ille videlicet, qui eum de sacro fonte suscepit. Considerate iam, quale cum Deo pactum inistis, & vosipsos explorate, num post hanc promissionē opera maligni dęmonis, cui abrenūciâstis, secuti sitis. Abrenunciâstis diabolo, & omnibus operibus & pompis eius, id est, idôlis, sortibus, augurijs, furtis, fraudibus, fornicationibus, ebrietatibus & mędacijs: quę planè sunt opera & pompæ illius. Contrà verò dixistis, credere vos in Deum patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum, Dominum nostrum, conceptum de spiritu sancto, natum ex Maria virgine, passum sub Pontio Pilato, qui tertia die resurrexit à mortuis, ascendit ad cęlos. Dixistis quoq; credere vos in spiritum sanctum, sanctā Ecclesiā catholicam, sanctorum cōmunionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionē, & vitā æternam. Hæc proculdubiò cautio & confessio vestra semper manet apud Deum. Quapropter moneo vos, charissimi, vt hæc confessio & promissio vestra semper memoria retineatur, vt hoc quòd Christiani vocamini, non ad iudicium vobis sit, sed ad remedium. Nam idcircò Christiani facti estis, vt semper Christiani opera faciatis, id est, vt castitatē amętis, luxuriam & ebrietatem fugiatis, humilitatem sectemini, superbiā detestemini: quia Dominus Christus humilitatem & exemplis ostendit, & verbis docuit, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Inuidiam respuatis, charitatem mutuā cōseruetis, semper de futuro seculo & æterna beatitudine cogitetis, ac plùs p anima, quàm pro corpore laboretis. Caro enim breui tempore erit in hoc mundo: anima verò, si benè egerit, sine fine regnabit in cælo: si malè egerit, sine misericordia ardebit in inferno. Quisquis aūt non cōgitat, nisi de hac vita, brutis animalibus & bestijs similis est.

Non sufficit vobis, charissimi, quòd Christiani appellamini, si opera Christiani nō facitis. Illi enim pdest Christianum nomen, qui semper Christi prędicta & mente & corpore perficit, qui furtum non facit, qui falsum testimonium non dicit, qui nec mentitur, nec peierat, qui adulterium non cōmittit, q nullum hominem odit, sed omnes sicut seipsum diligit, q inimicis suis malum nō reddit, sed magis pro eis orat: q lites non cōcitat, sed discordes reuocat ad concordiā. Hęc enim pręcepta ipse Dominus Christus per semetipsum dignatus est in Euāgelijs tradere, ità dicens: Nō homicidium facies, nō adulterabis, nō facies furtū, nō falsum testimoniū dices, non piurabis, & fraudem nè feceris: honora patrē tuum & matrem, & dilige proximum tuū sicut teipsum. &, Quodcunq; vultis, vt faciāt vobis homines, & vos facite eis. Hęc est enim lex & prophetę. Et adhuc his maiora, sed valdè fortia atq; fructifera dedit mādata, dicēs: Diligite inimicos vestros, benefacite his, q oderunt vos, & orate pro psequentibus & calūniantibus vos. Ecce fortè & arduū mādatum, quod hominibus qdem durum videtur, sed magnū habet pmium. Audite quale: Vt sitis, inqt, filij patris vestri, qui in cęlis est. O quāta gratia. Per nos fieri digni non sumus, & per inimicorum dilectionem filij Dei efficimur. Iraq; fratres, & inimicos diligite in Deo, & inimicos propter Deum. Qui enim diligit proximum, sicut dicit Apostolus, legem impleuit. Quì ergò vult esse verè & germanè Christianus, is necessariò hæc debet pręcepta custodire. Quę si non obseruat, ipse se decipit & circunuenit. Ille bonus Christianus est, qui nullis phylacterijs vel adinuentionibus dęmonum credit, sed omnem spem suam in solo Christo ponit: qui peregrinos tanquàm Christum ipsum cum gaudio excipit, quia ipse dicit: Hospes fui, & suscepistis me &, Quandiù vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Ille, inquam, bonus Christianus est, qui hospitibus pedes lauat, & eos tāquàm parentes charissimos diligit, qui iuxta quod habet, pauperibus eleemosynam tribuit, qui ad ecclesiam crebrò venit, & oblationē, quæ Deo in altari offeratur, exhibet: qui de fructibus non gustat, nisi priùs Deo aliquid offerat: qui statueras dolosas & mensuras duplices non habet, qui pecuniam suam nō dat ad vsuram, qui & ipse castè viuit, & filios vel vicinos suos docet, vt castè & cum timore Dei viuant: & quotiès sanctę solennitates aduenium, plures dies antè etiam à propria vxore se continet, vt secura conscientia ad Domini altare possit accedere. Denique qui symbolum Apostolicum & orationem Dominicam memoriter tenet, & filios atq; familiam suam ea docet. Qui talis est, is, peculdubiò reuerà Christianus est, & Christus habitat in eo, qui dicit: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: itèm per Prophetam: Ego inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo, & ero illorum Deus.

Ecce audistis, fratres, qui sint boni Christiani. Quantùm igitur potestis, cum adiutorio Dei laborate, nè nomen Christianū falsò habeatis: sed vt veri Christiani esse possitis, pręcepta Christi semper animo cogitate, & opere exequimini. Redimite animas vestras à pœnis, dum habetis in potestate remedia. Eleemosynas pro viribus pręstate, & charitati studete, discordes reuocate ad concordiam, mendaciū fugite, periuriū horrescite, falsum testimonium nolite dicere, furto abstinete, oblationes & decimas ecclesijs reddite, luminaria sanctis locis pro facultate exhibete, symbolum & orationem Dominicam memoria tenete, & filijs vestris tradite. Illos quoq;, quos ex baptismo susceپistis, docete & castigate, vt semper in timore Dei viuant. Noueritis vos apud Deum pro illis fideiussores teneri. Ad ecclesiā sępiùs conuenite, sanctorum patrocinia humiliter expetite: diem Dominicum pro reuerentia resurrectionis Christi, absq; vllo seruili opere colite, sanctorum solēnitates pio affectu celebrate. Proximos vestros sicut vosipsos diligite: quod vobis vultis ab alijs fieri, hoc & vos alijs facite. Quod vobis fieri non vultis, nulli faciatis. Ante omnia charitatē habete: quia charitas operit multitudinē peccatorum. Estote hospitales, humiles, omnem solicitudinē vestrā proijciętes in Deū: quoniam ipsi cura est de vobis. Infirmos visitate, in carcerem coniectos inuisite, peregrinos suscipite, esurientes pascite. Sit vobis æquum pondus, & æqua mēsura, sit statera iusta, iustus modius, æquusq; sextarius. Nec plus, quàm dedistis, repetatis: neq; vsuras ex pecunia mutuò data, à quoquam exigatis. Quæ si obseruaueritis, securi in die iudicij ad tribunal æterni iudicis venientes, dicetis: Da Domine, quia dedimus: miserere, quia misericordiam fecimus. Nos impleuimus, quod iussisti: tu redde, quod promisisti.

Ante omnia autem illud denuncio atq; contestor, nè vllas paganorū sacrilegas consuetudines obseruetis, non diuinos, non sortilegos, non incantatores pro vlla re aut infirmitate consulere ausi sitis. Qui enim id facit, ille mox perdit baptismi gratiam. Neq; etiam auguria vel sternutationes obseruetis, nec in itinere constituti aues cantantes curiosè attendatis: sed siue iter, seu quodlibet opus susципitis, signate vos in nomine Christi, symbolūq; & orationē Dominicā cum fide & deuotione dicite, nec quicquam vobis nocere poterit inimicus. Nullus Christianus obseruet, qua die domum vel exeat, vel reuertatur. omnes enim dies Dominus fecit. Nullus ad inchoandum opus diem vel lunam attendat. Nemo in Calendis Ianuarij nefanda & ridicula, vetulas aut cęruuolos vel ioculicos faciat, neq; mensas per noctem componat, neq; strenas aut potationes superfluas exerceat. Non cęlum, non terram, non sidera, nec vllam omninò creaturā, prę ter Deum, vllus adorandam credat: quia omnia ipse solus cōdidit atq; disposuit. Altum quidem est cęlū, ingens terra, immensum mare, pulchra sidera: sed longè maior & pulchrior sit necesse est, qui hęc creauit. Si enim hæc, quę videtur, tam incomprehensibilia sunt, putà, varij terræ fructus, pulchritudo florū, diuersa pomorū genera & animantium in terra, in aēre, in aquis, apum sedula prudentia, ventorum flatus, nubium rores, tonitruorum fragores, temporum vices, dierum atq; noctium vicissitudines variæq; recursus: quæ omnia nullatenùs mens humana comprehendere potest. si ergo hæc talia

Exod. 3. & 33. Esa. 58. Extrema semper metuenda. Vtinā hoc pactū homines seriò cogitarent. Christiani cur facti sumus. Matt. 11. Matt. 19. Matt. 7. Matt. 5. Ibidem. Rom. 13. Matt. 25. Ibidem. Luc. 10. 2. Cor. 6. Dies Dominici & solēnitates sanctorum celebrandæ. Matt. 7. Tob. 4. 1. Pet. 4. 2. Pet. 3. Leuit. 19. Ex creaturis quid colligendum de Deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

talia sunt,quæ videmus,& haudquaquàm comprehendimus: qualia æstimanda sunt illa cælestia,quæ non videmus? vel qualis horum omniũ opifex,cuius nutu cuncta creata sunt,cuius & arbitrio omnia gubernantur? Illum ergò, fratres, super omnia timete, illum adorate, illum præ omnibus amate, illius misericordiæ inhærete, de eius clementia nunquàm desperate.

Quos bonos videtis,illos imitamini: quos malos conspicitis, castigate & corripite, vt duplicem meredẽ habere possitis. Qui hactenùs immunis à supradictis malis fuit, gaudeat,& Deo gratias agat, & deincèps quoquè ab illis sibi caueat, studeatque perseuerare in operibus bonis. Qui verò vsque in præsens malè vixit,citò se corrigat,& toto corde agat pœnitentiam,antequàm de hac luce decedat. si enim sine pœnitentia obierit,non ibit ad requiem,sed præcipitabitur in gehẽnam ignis, vndè nunquàm exire poterit,sed ardebit illic in secula seculorum. Omnes igitur vos, quibus loquor, viri & fœminæ,corrigite vitam vestram: vnusquisque,dum potest,vitia sua profliget: mala quæ fecit,pœnitentia expiet. Nemo se inebriet,nemo in conuiuijs cogat alium plus bibere, quàm par sit: quandoquidem vino multo deditos Apostolus acriter obiurgat, vbi ait: 1. Cor. 6. Neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Nemo vel in vlla re minima diaboli sequatur adinuentiones: nullus siue exiens, siue egrediens domum,obseruet quid sibi occurrat, vel num qua vox reciproca seu echo audiatur, aut quid aues garriant, vel quid sit quod portet ei factus obuiàm. Qui enim hæc obseruat, partim adhuc paganum se esse declarat. Qui verò hæc contemnit, Prophetam sibi clamare gratuletur: Beatus vir, cuius est Psal. 39. Colos. 3. nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Vndè & Apostolus monet: Omne quodcunque facitis,in nomine Domini nostri Iesu Christi facite. Prorsùs recedendum est à cunctis huiusmodi obseruationibus: mathematici spernendi, auguria horrescenda,somnia contemnenda: quoniam, sicut scriptura reclamat,vana Exech. 13. Leuit. 19. sunt. Vndè & per Moysen præcipitur: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia, neque ad magos declinabitis. Oportet igitur, vt hæc tota mente obseruetis: & si quos cognoscitis vel occultè aliqua phylacteria exercere, expedit cum eis nec cibum sumere,nec quicquam habere commercij. Ista ergò omnia spernentes,ad Dei vos auxilium conferte,de eius misericordia nunquàm desperate.

Omni die Dominico ad ecclesiam conuenite,& ibi non negocia, non lites aut rixas, vel ociosas fabulas tractetis: sed lectiones diuinas cum silentio auscultate, & propace Cõtra eos q̃ fabulantur in templis. Matt. 23. Ecclesiæ & pro peccatis vestris orate. Qui enim in ecclesia fabulari non timet,& pro se, & pro alijs redditurus est rationem, dum nec ipse verbum Dei audit, nec alios audire permittit. De talibus quippe Dominus in Euangelio dicit: Væ vobis hypocritæ, quia clauditis regnum cælorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. Qui aliorum iudices estis, iustissimè iudicate. Nihil in iudicio iniquè agatis, nec munera super innocentes accipiatis: non personam attendatis,nec res alienas vi rapaci tollatis,quandoquidem, quid vel nocte proxima vestris accidere possit,ignoratis. Pauperem & aduenam nullatenùs in iudicio opprimatis,timentes illud, quod veritas in Matt. 7. Euãgelio dicit: In quo iudicio iudicaueritis,iudicabimini: & in qua mensura mẽsi fueritis,remetietur vobis. Videte nè in vos quadret illud propheticum: Vę qui iustificatis Esa. 5. impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Væ qui dicitis malũ bonum, & bonum malũ. Labia vestra locuta sunt mendaciũ,& lingua vestra iniquitatẽ fatur. Facta Esa. 59. est veritas in obliuionẽ,& iustitia longè stetit. Hęc fratres considerantes, & vos, & illos, quibus præestis, pariter in Dei timore confirmate. Retinete quæ dicta sunt: facite quæ præcepta sunt. Habete semper Christũ in mẽte, & signũ eius in frõte. Meminerit⁹ multos vos habere aduersarios,q̃ cursum vestrũ impedire conentur. Idcircò in omni loco, Crux semper in frõte ferẽda &c. horis omnibus Crucis signaculo vos armate, Crucis vexillo vos cõmunite. Hoc enim vel maximè illi timent & expauescũt. Hoc vobis datum est scutum, quo possitis ignitas omnes maligni sagittas extinguere. Profectò magna res est signũ Christi, & crux Christi: sed illis solis pdest,qui faciunt mãdata Christi. Vt ergò etiã vobis pfit, præcepta eius totis viribꝫ implere cõtendite: & siue sedeatis,siue ambuletis, siue comedatis, siue lectũ affscẽdatis,siue à lecto surgatis,semper Christi signũ muniat frontẽ vestrã: vt vos semper memoria Dei & vigilãtes protegat,& custodiat dormiẽtes. & quotiès nocte euigilatis, & somnus ab oculis recedit, mox labijs signũ Crucis imprimatur, mẽs orationibus occupetur, Dei præcepta animo voluãtur, nè stupido pectori repẽtè subrepat inimicus, vel per

per stultam oscitantiam & incuriam serpat in animam auidus aduersarius. Cùm turpem ille vestris sensibus cogitationem suggerit, proponite vobis futurũ Dei iudicium, inferni supplicia,gehennæ flammas, tartari tenebras, quæ impij patiuntur. Si sic feceritis,mox turpis cogitatio euanescet: nec vos deseret virtus Christi: quia verum est,quod Psal. 31. Propheta canit: Sperantem in Domino misericordia circundabit.

Cùm autem hæc omnia,Domino auxiliante,feceritis,certum habere debetis,molestẽ id laturum diabolum, quòd videat vos à sua societate discedere, & ob hoc fortasis aliquam in vos nequitiã exercebit,aut infirmitates vobis immittet. Sed id minimè vos frangat: ad probandos enim vos, permittit id Deus, vt exploret, num toto corde eius misericordiæ innitamini,& si verè in eum credatis. Cũcta ergò patienter ferte,& Deum in omnibus benedicite,vt in vobis impleatur quod scriptum est: Beatus vir, qui suffert Iacob. 1. tentationem: quoniam cùm probatus fuerit,accipiet coronam vitæ. Cõsolari vos debet id,quod Apostolus ait: A Domino corripimur,vt non cum hoc mundo damnemur. 1. Cor. 11. & illud: Quem diligit Dominus,castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Heb. 12. Quòd si semèl atq; iterùm nequitijs dæmonis viriliter atq; fideliter pro Dei timore resisteritis,ità eum posteà à vestri infestatione Deus repellet, vt deincèps nunquàm vobis nocere queat. Sic nimirùm,si verè,non falsò,Christiani estis,omnes diabolicas fraudes & circunuentiones fugere & despicere debebitis,totoq; pectore Deo adhærere & inniti: vt quęcunq; vobis aduersa ab inimico illata fuerint, patienter & fortiter toleretis. Quòd si per sortilegos aut diuinos aliqua prædixerit, & ità euenerint,nolite mirari. Spiritus enim illi per aëra volitantes,facilè possunt quędam futura præuidere. De his sic habet scriptura diuina: Si surrexerit in medio tuî prophetes, & prædixerit signum atque Deut. 13. portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, Eamus & sequamur deos alienos: non audies verba prophetę illius: quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat,vtrùm diligatis eum, an non. Illud autem scitote, quòd nec vos, nec quicquam vestrum lędere poterit inimicus,nisi quatenùs permiserit Deus. Permittit autem id Deus, quòd peccata hominum mereantur. Permittit, inquam, duas ob causas, vt aut probet vos,si boni estis: aut castiget, si peccatores. Sed qui patienter Domini dispensationem sustinet,si quid perdiderit, sic dicat: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino Tob 1. placuit, ità factum est. sit nomen Domini benedictum. Pro ista patientia aut coronam accipiet,si iustus est: aut indulgentiam,si peccator. Quòd si murmurauerit, vel desperauerit,rei pariter illi⁹ atq; animę suę iacturã faciet. Sed mihi credite,fratres,si ex toto corde in Dei semper timore permãseritis,& præcepta eius custodieritis ità,vt nihil ex gentili cõsuetudine obseruetis,nihil vobis iam inimicus nocere poterit, sed omnia vobis prosperè cedent. Probè enim Christiano nec auguria, nec alia quælibet figmẽta possunt officere: quia vbi signũ Crucis cum fide & timore Dei præcesserit, nihil ibi inimi- Efficacia fi gni S. Cru. cus nocere poterit. Tepidis verò & negligẽtibus ideò nocere possunt, quòd relinquentes Dei præcepta, per vitæ suæ negligentiam praua exercendo opera, ipsi se dæmonum ęis. potestati spontè tradunt: qui si in Christi seruitio perseuerarent, & eius niterentur auxilio, nihil prorsùs mali paterentur.

Hęc ergò scientes, totis viribus diuinæ inhærete misericordiæ, opera bona semper agite,& de substantia vestra pauperibus erogate. Qui plus habet, plus tribuat: qui verò minus, ex ipso largiatur beatus & hilaris. Vnusquisq; det pro viribus. est enim,vndè gaudeat, sciens se pro paucis,quæ largitur, plurima recepturum. Dat enim nummum, & comparat cęleste regnum: dat paruam pecuniam,& emit vitam æternam. Sitis ergò studiosi præstandæ eleemosynę. ea enim,vt scriptum est,à morte liberat,& non patietur Tob. 4. animam ire in tenebras. Qui habet aurum, det aurum: qui habet argentum, det argentum. Qui verò pecunia caret,bono animo det pauperi fragmen panis: quòd si nec illud integrum habet,frangat,& partem tribuat pauperi: nec dubitet, quamuis parùm bono animo obtulerit,gratum & acceptum Deo fore. Dominus enim non tam copia munerum, quàm largientis bona voluntate & deuotione pascitur ac delectatur. Vt autem nullus pauper ab eleemosyna se excusare possit, ipse Dominus pro calice aquæ frigidæ Matt. 10. mercedem se redditurum promittit. Qui autem maiores à Deo facultates accepit, maiùs vtiquè iudicij periculum sustinebit. Potuit quidem Deus omnes homines diuites facere: sed idcircò in hoc mũdo pauperes esse voluit, vt diuitibus supperet occasio redimẽdi peccata sua. Redimite ergò vos, charissimi, dũ preciũ suppetit. Date eleemosynã

ex iusto

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prouer. 21. ex iusto & bono labore, non de rapina. Audite iam ad fores vestras orantes pauperes, vt ipsi pro vobis in die iudicij orent. Sapientem attendite, ità dicentem: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Dare ergò Deo, quod vobis ille dedit. Ipse enim accipit, quicquid pauperi tribuitis. Et illi quidem datis, sed vobis in futurum transmittitis, non vndè ventrem farciatis; sed vndè flammas extinguatis: quia sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccata. Date ergo, dum licet, in redemptionem animarum vestrarum: redimite vosipsos, dum viuitis: quia post mortem nemo redimere vos potest de gehenna. V nusquisque de arte sua, vndè viuit, decimas det Deo in pauperibus vel ecclesijs. Consideret omnia esse Dei, vndè viuit, putà terram, semina, flumina, & omnia quę sub cælo sunt & supra cælos: & si ille non dedisset, nihil vtiquè haberet. Deus autem noster, qui dignatur totum dare, decimas de suo dignatur à nobis repetere, non sibi vtiquè, sed nobis, profuturas. Sic enim per prophetam promisit, dicēs: Inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cęli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam. Reddite ergò libenter ex omnibus, quæ possidetis super terram, quod Deo gratum cognoscitis. Nolite de omnia substantia vestra fraudare decimas, nè vobis nouem partes auferantur, & sola decima remaneat. Si voluntariè dederitis, plus semper vobis Dominus dabit. Si non dederitis, quot pauperes in locis, quibus habitatis, fame mortui fuerint, tot homicidiorum rei eritis. Atque insuper immittet in vos Dominus pestilentiam & famem, & perderis totum, quod habetis, immò ipsas etiam animas vestras. Quod nè vobis eueniat, libenter bono ánimo detis, quo animas vestras possitis redimere. Nec eligatis, cui misericordiam prestetis, nè fortè prætereatis eum, qui meretur accipere: quia nescitis, in quo Christus dignetur eleemosynam accipere.

Ecclí. 3. Decimæ dandæ. Malac. 3. Pasce fame morientē. Si nō pauisti, occidisti

In his autem omnibus, quę Dominus exerceri iubet, benignitatis operibus nihil ille quærit aliud, nisi salutem animarum vestrarum, & vt timeatis illum semper, & custodiatis mandata eius. Quod si feceritis, dabit vobis, sicut per sanctum Moysen pollicitus est, pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur, & omnibus bonis abundabitis. Dabit pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit qui exterreat, & ipse habitabit inter vos. Contrà verò, si non custodieritis præcepta eius, venient in vos plagæ, ab eodem Moyse prędictę, pestilentiæ, fames, gladius, eritque ęgrum vobis ferreum, & terra ænea: terra non proferet germen, segetes peribunt, & labor & erit terra vestra deserta atque desolata. Et tunc præ angustia clamabitis, nec exaudiet vos Dominus, sicut per prophetam minatur, dicens: Et factum est, sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus. & per alium prophetam, sic dicentem: Non est abbreuiata manus Domini, vt saluare nequeat: neque aggranata est auris eius, vt non exaudiat: sed iniquitates vestrę diuiserūt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, nè exaudiret. Vt igitur ista vobis non contingant, custodite quæ præcepta sunt: implete Dei mandata, vt viuatis, & benè sit vobis, nullaq; vobis calamitas accidat. Omnipotens enim Deus consolatur per prophetam, ità dicens: Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersùs eam, agam & ego pœnitētiam super malo, quod cogitaui vt facerem ei. Hæc, fratres, semper animo retinete, hæc filijs & vicinis vestris narrate, hęc commonstrate vobiscū, cùm sedetis in domibus vestris, & cùm ambulatis: nec obliniscamini eorum in rebus prosperis, sed Deum semper timete, illi soli seruite, nè irascatur contra vos factor eius. Nouerit is, eum custodire pactum & misericordiam illis, qui eum diligunt, & custodiunt mandata eius, omnesq; eis auferre languores. Audiatis beatum Iohannem Apostolum, dicentem, Nouissima hora est. Nolite diligere mundum: cirò enim transijt, & omnis concupiscentia eius. Facite voluntatem Dei, vt maneatis in æternum, & habeatis fiduciam, cùm apparuerit, nè confundamini in aduentu eius. Nemo vos seducat. Qui facit iustitiā, iustus est. Qui facit peccatū, ex diabolo est. Et reuerà peccatū omne, siue furtum, siue adulterium, siue mendaciū, sine dæmonis operatione non fit. Penset, quęso, quàm pernicio sum sit, diabolo opera exercere, eiusq; participem fieri, non filium in requie, sed in pœnis gehennæ. Itaq; quotiescunq; in peccatum inciditis, nolite morosa securitate expectare, donec vulnera ipsa putrescāt: nec alia addatis peccata: sed contiLeuit. 26. Ibidem. Zachā. 7. Esa. 59. Ierem. 18. 2. Esdræ 1. 1. Iohan. 2. 1. Iohan. 3. Lapsus in peccatū, illicò resurgat.

continuò per pœnitentiæ confessionem remedium vobis adhibere festinetis. In magnis virtutum exercitijs semper crescere nitamini: vt qui fuit hactenùs superbus, sit iam humilis: qui erat scortator & adulter, sit castus: qui solebat furari & tollere res alienas, incipiat proprias dare pauperibus & ecclesijs: qui fuit inuidus, sit benignus: q fuit ebrius, sit sobrius: qui iracundus, patiens sit. Si quis alteri faciat iniuriam, citò veniam petat. cui iniuria irrogata est, absq; mora remittat, vt etiam illi remittatur. Et quidni fratri parùm remittat, vt illi Deus totū remittere dignetur? Nam & hoc eleemosynæ genus est, vt ignoscat quis ex animo ei, à quo læsus est. Quòd si quis adeò pauper est, vt nihil habeat, vndè corporalem præstet eleemosynam: quandoquidem fieri vix potest, vt non ab aliquo afficiatur iniuria, si ex animo omnibus in ipsum peccātibus remittat, nec contra vllū in corde odiū retineat, sed omnes diligat vt seipsum: id ei proculdubio maximæ eleemosynæ loco imputabitur. V t autem peccantibus in nos libentiùs ignoscamus, audiamus quid Christus dicat in Euangelio: Si dimiseritis, inquit, hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cęlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Pauperes quale præ habeat elee mosynam.

Nemo ergò se fallat, nemo se decipiat: quia quisquis vel vnum hominem odit in hoc mundo, quicquid interim Deo boni operis offert, totū perdit. Non enim mētitur Apostolus terribiliter clamans: Qui fratrem suum odit, homicida est, & mendax est, & in tenebris ambulat. Quo loco fratrem oportet omnem hominem intelligi: omnes enim in Christo fratres sumus. Ego autem, fratres, ad inimicorum dilectionem idcirco tantoperè vos adhortor, quòd ad sananda peccatorum vulnera, vix vllum sciam efficacius remedium. Et quanuis grandis est labor, inimicos diligere in hoc seculo, at in futuro ingens erit pręmiū. Qui hīc inimicos diligit, amicus erit Dei: nec solùm amicus, sed etiam filius: sicut ipse promisit, vbi ait: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cęlis est. Qui ergò diligit, requie perfruetur. Qui non diligit, sicut Apostolus ait, manet in morte. Cum hęc ergò ità se habeant, charissimi, non fallā, sed vera inuicēm dilectione vos prosequimini: actiones vestras ad Deum semper dirigite, & quicquid potestis, pro studio & amore vitæ æternæ laborate. Currite, dum lucem habetis, priusquàm vos tenebræ comprehendant. Si laborem pro carne suscipitis, etiā pro anima laborē nè recusetis. Si curritis ad canis causa, quā paulopòst vermes deuoraturi sunt: multò alacriùs pro anima currite, vt ornata illa bonis operibus, sine fine lætetur in cęlis. Quandò ieiunatis, quod in prandio sumpturi eratis, pauperibus erogate: nec tunc, vt Dominus admonet, instar hypocritarum tristes esse debetis, vt videamini ab hominibus: sed ab illo solo, qui videt in abscondito. Semper autē maiori vobis curæ sit cibus animæ, quàm corporis: dumq; in mundo versamini, benè viuendo æternam vobis vitam comparate. Lectiones diuinas in ecclesia libenter auscultate, & quę illic auditis, iugiter in domibus vestris commemorate: vt quomodò corpus cibo, ità anima Dei verbo reficiatur. Certū est enim, quale est corpus, quòd post multos demùm dies percipit cibum, talem esse animam, quæ rarò pascitur verbo Dei. Siue ergò ambulatis, charissimi, siue sederis, siue quippiam agitis, semper admentem reducite ea, quæ in ecclesia ex sacra lectione audistis, semperque Euangelica præcepta in corde ruminate. Odij quāta pernicies. 1. Iohan. 3. Inimicos diligere, quod & conferat. Matt. 5. 1. Iohan. 3. Iohan. 12. Matt. 6. Cibus animę

Ante omnia luxuriam fugite, prauam concupiscentiam vitate, timentes illud, quod Dominus in Euangelio dicit: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Vxores vestras absque vlla simulatione diligite, sicut Apostolus præcipit, vbi ait: Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiā. Mulieres autem, vt idem Apostolus docet, viris suis subditæ sint sicut domino, & timeāt viros suos. Nec quisquam legitimam vxorem suam quacunque ex causa dimittere ausus sit, cùm ipse Dominus dicat, Quicunq; dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, cum facere illam mœchari. Concubinas siue ante nuptias, siue post nuptias habere prohibemus, quādoquidē omninò illicitum est. Qui enim legitimam vxorem ducere constituit, æquū est, vt virginitatem vsq; ad nuptias conseruet, & post nuptias nullam aliā, prēter vnam legitimā coniugem, cognoscat, sicut & Apostolus Paulus præcepit: cui etiam fidem seruet, quēadmodūm ab illa sibi seruari vult: nec peccet cum alia, sicut nec illā vult cum alio peccare, timens illud, quod idem Apostolus terribiliter clamat: Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. Quicquid enim coniugij iure fœminis Matt. 5. Ephes. 5. Ibidem. Matt. 5. Heb. 13. Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non licet,nec viris licet.Quamobrèm,ô Christiane,fuge fornicationem:erubesce ium
Sub adulterio sæpè etiã alias libidines com. præbendit. sub oculis Dei & Angelorum peccare. Capitalia crimina modis omnibus detestare,vt sunt,sacrilegium,homicidiũ,adulterium,falsum testimoniũ,furtũ,rapina, superbia,inuidia,auaritia,iracũdia & ebrietas. Hęc enim sunt crimina,quæ mergunt hominem,in supplicium ęternum. Ex quibus si quis vel vnum admittat, nisi agat pœnitentiam, sine vllo remedio in gehẽnæ igne ardebit.Et idcircò anima Christiana,vigila,ora, caue semper ista crimina, & quicquid boni potes,age pro vita æterna.Aperi pauperibus manum tuam,vt Christus tibi aperiat ianuam suam,per quam intres in gaudia paradisi.

Noli ipse te tradere in perditionem,pro quo Christus fudit sanguinem suum.Satis sęperq; te dilexit,quem tanto prętio cõparauit. Terreãt te gehennæ supplicia,quò vel sic possis à prauis operibus abstinere.Omni hora existimes adfuturã mortem,& euẽtura ribi iudicia Dei semper reformides, vt illud scripturæ tibi possit aptari, Beatus homo, qui
Prouer. 23. semper est pauidus. Quod malè admisisti,dum potes,emenda, dum adhuc licet pœnitere. Veniam non desperes, si velis resipiscere: desperatio enim peccatis omnibus deterior est.Nequaquàm igitur de Dei misericordia desperes vnquàm,nec si vel centum,vel etiam mille perpetres crimina.Nulla enim tam grauis est culpa, quæ per pœnitentiam non possit obtinere veniam. Si quis te lacessat & iritet,si conuicietur, si iniuriã irroget, tu patiens esto,nec reddas contumeliã: meliùs tacẽdo vinces. Cùm tibi maledicitur,tu benedic: magnã consequéris gratiã,si non lędas eum,à quo lęsus es.Nullũ despicias,non
Gal. 3. Actor.10. Ephe. 6. egenum,non seruũ: quia forrasis apud Deum te melior est: & omnes, secũdùm Apostolum,vnum sumus in Christo Iesu,nec est personarum acceptor Deus: sed sicut scriptum,Vnusquisque quodcunq; fecerit bonum, hoc recipiet à Domino,siue seruus,siue
Leui. 25. liber. Non detrahas fratri tuo,nec calumniã facias, neq; vi opprimas eum:sed sicut per
Leuit. 19. Moysen dicitur,si paupertate cõpulsus vendiderit se tibi frater tuus,non eum opprimes seruitute famulorũ: sed cum timore Dei agas erga illum. Memineris te quoq; ferum esse.Non oderis fratrem tuum in corde tuo,sed publicè argue eum,nè habeas super illo
Matt. 18. peccatum. Si peccauerit in te frater tuus, ait in Euangelio Dominus, corripe eum inMatt. 5. ter te & ipsum solum Et alibi: Si offers,inquit,munus tuum ad altare,& ibi recordatus fueris,quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque ibi munus tuum ante altare,& vade priùs reconciliari fratri tuo : & tunc veniens offeres munus tuum.

Hęc te,Christiane,præcepta reuocẽt ad concordiam:hęc suauia Christi medicamenta curent odij vulnera. Quòd si contempseris, terribilem illam in te sententiam reIbidẽm. ques, qũa dicitur: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: & qui dixerit fratri suo,fatue,reus erit gehẽnæ ignis.En audisti Christiane,quid timeas, quid obserues. Sude ergò charitati, serua patientiam, fuge discordiam, impone frenos linguę tuæ, ne
Prou.18. Psal.139. trahat in gehennam animam tuam: quia secundùm scripturam, mors & vita in manibus linguę,& vir linguosus non dirigetur in terra. Quę quidem solicita consideratione pẽsantes,charissimi,verba simul mores q; corrigite.Sectamini semper iustitiã,amate Christi præcepta. Derelinquat impius viam suam, & reuertatur ad Dominum, cla-
Esa. 55. Iere. 3. mat propheta,& miserebitur eius: quia multus est ad ignoscendum. Audite cum dicen-
Amos 5. tem:Conuertimini filij reuertentes,& sanabo auersiones vestras.& rursùs:Quærite bonum,& non malum, vt viuatis, & erit Dominus exercituum vobiscum. Odite malum, & diligite bonum,vt misereatur vestrî Dominus. Eccè hoc ipse Dominus per prophetam clamat.Si me audire contemnitis,saltem illum audite. Consolatur ille in sanguelio peccatores,dum ait: Non vẽni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Ruri-
Luc. 5. Matt.6. Luc. 11. susq; admonet: Quærite primùm regnum Dei,& iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.& iterùm: Petite,& dabitur vobis: quærite,& inuenietis: pulsate,& aperietur vobis. Et certè pro ineffabili pietate sua Dominus non solùm admonet, sed etiam rogat nos,vt conuertamur ad ipsum . Audiamus rogantem,nè,si negligamus, non audiat nos iudicaturus.Dicit in scriptura: Miserere animæ tuæ,placens Deo. Quid ad hęc respondes humana fragilitas? Deus rogat, vt tuî misereris, & non vis. Quomodò igitur ille te audiet in die necessitatis supplicantem,quandò tu illum non audis pro te rogantem? Si iam hæc negligitis fratres,quid acturi estis in iudicij die,& ad cuius confugietis auxilium ? Certè si vos nunc negligitis tales Dei adhortationes, non effugietis tunc inferorum tormenta: nec liberare vos poterit aurum & argentum, neq; opes & diuitiæ, quas nunc in arcîs abscõditis,& quibus inflati,salutis vestrę obliuiscimini.Audite,quæ

so,comminantem Dominũ:Visitabo super orbis mala,& quiescere faciã superbiam in- Esa. 13.
fidelium,& arrogantiã fortium humiliabo. Audite etiã admonentem : Redite prævari- Esa. 46. & 24.
catores ad cor. Quiescite agere peruersè, discite benefacere : subuenite oppresso,iudicate pupillo,defẽdite viduã &c.Hęc,fratres,magnoperè obseruare nitamini. Date operam,vt separati à diabolo,coniungamini Deo,qui vos redemit.Admirentur gẽtes conuersationem vestram. Quòd si detrahant vobis, aut irrideant vos, Christianissimi opera vos sectari,nihil conturbemini .Reddent enim Deo rationem. Totam spem vestram in Christi misericordia collocate,& nõ solùm ab actu impudico,sed etiã à cogitationibus sordidis animas vestras custodite:qa Dei iustus iudex etiã cogitationes malas iudicabit.

Moneo vos, fratres, vt superbiam prorsùs repellatis, per quam diabolus è cęlo corruit.Audiatis Apostolum: Deus,inquit, superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. 1. Pet. 5.
itemq; ipsum Dominũ, in Euangelio sic dicentem: Omnis qui se exaltat,humiliabitur: Luc. 14.
& qui se humiliat, exaltabitur. & iterùm: Nisi cõuersi fueritis, & efficiamini sicut par- Matt. 18.
uuli, non intrabitis in regnum cęlorum . Iurandi consuetudinem penitùs abijcite. valdè enim ea pugnat cum præceptis Dei. Ait enim in Euangelio Dominus: Dico vobis,non Matt. 5.
iurare omninò:neq; per cælũ,quia thronus Dei est:neq; per terram, quia scabellum est pedum eius: neq; per caput tuum iuraueris. Sit autem sermo vester: Est,est: Non, non. Ibidẽm.
Cùm iniuriam patimini,succurrat animo illud Domini mandatũ, Dico vobis,non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: Luc. 6.
& qui vult tunicam tuam tollere, præbe ei & pallium. Qui petit à te,da ei: & qui aufert quæ tua sunt,nè repetas.Orandi rationẽ eam conseruare debetis, quam Dominus præscribit,vt non multis verbis contenti sitis, sed ex intimo pectore Dominum deprece- Matt. 18.
mini. Vbicunq; estis,Christi mentio habeatur in mutuis colloquijs vestris, ipse enim dicit: Vbicunq; sunt duo vel tres cõgregati in nomine meo, ibi sum in medio corũ. Scan- Ibidẽm.
dala fugite.Dominus enim grauiter perstringit authores scãdalorum,Væ,inquiens,homini,per quem scandalũ venit.Semper memores sitis illorũ Domini verborum:Si man- Iohan. 15.
seritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunq; volueritis,peteris,& fiet vobis. Apostolum quoq; clamantem audiatis: Tẽpus breue est: reliquum est,vt qui habent 1. Cor. 7.
vxores,tanquàm non habentes sint: & qui flent,tanquàm non flentes: & qui gaudent, tanquàm non gaudentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtantur. præterit enim figura huius mundi.Vt autem plùs appetamus cęlestia,quàm terrena,Dominum audiamus dicentem: Quid enim proficit homo, si vniuersum mundũ lucretur, seipsum Luc. 9.
autem perdat, & detrimentũ sui faciat? Ad studium autem charitatis excitant nos illæ sententiæ: Si diligamus inuicèm, Deus in nobis manet, & charitas eius perfecta est in 1 Iohan. 4.
nobis.Deus charitas est: & qui manet in charitate,in Deo manet,& Deus in eo. Charitatis excellentiam beatus Paulus indicare volens: Si distribuero,inquit,in cibos paupe- 1. Cor. 13.
rum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ità vt ardeam, charitatem au- 1. Cor. 6.
tem non habuero, nihil mihi prodest . Vndè etiam alibi admonet, vt omnia nostra in Ephes. 4.
charitate fiant.Idem verò ipse malos in viam reuocans, Qui furabatur,inquit, iam non 1. Cor. 16.
furetur,itemq; : Fugite fornicationem . Omne enim peccatum, quodcunq; fecerit homo,extra corpus est: qui autem fornicatur,in corpus suum peccat.& rursùs:Neq; for- Ibidẽm.
nicarij,neq; idôlis seruientes,neq; molles,neque adulteri, neq; fures, neq; auari,neque ebriosi,neq; malédici,neq; rapaces regnũ Dei possidebunt.Alibi quoq; testatur,omniũ 1. Tim. 6.
malorum radicem esse cupiditatem.Vos ergò,fratres,profligate cupiditatem,sectamini charitatẽ,deponite impietatem,supporrate inuicèm cum humilitate.Reuelatur enim, Rom. 1.
vt Apostolus ait,ira Dei de cęlo super omnem impietatem & iniustitiam hominũ. Cohibete sępè cum animis vestris, quàm sęuus, quàm timendus sit gehennæ ignis: & qui iam nec digitum vnum sustinet in ignem inferre, timeat illic toto corpore in omnem æternitatem ardere.

Rogo itaque vos,fratres,si vultis ab illo igne, ab illis horrendis pœnis seruari, desinatis iam peccare, & toto corde ad Dominum cõuertamini in ieiunio, & fletu,& planctu, Ioel 2.
ficut ille per propheram hortatur.Vigilate solicitè: quanto enim finem mundi propinquiorem conspicit diabolus, tanto crudeliùs in Christianos sęuit: vt quia se propediẽm damnandum cognoscit,plures sibi socios in pœnis adiungat, cum quibus sine fine crucietur. Cauete ergò attentiùs, & semper in Dei timore permanete, certi vnumquenq; hostium habere Angelũ Dei, qui obseruet iugiter quid agamus: & si quidem benè agi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus,gaudiũ afferimus Angelis noſtris: ſi verò malis operibus vacamus, Angelos ſanctos repellimus,& malignos dęmones nobis aſſciſcimus.Hęc me loquente, vos charissimi,introrsùs ad vos redite,in voſpiòs deſcędite, conſcientias veſtras diſcurrite, nũ dignos conſortio Angelico vos exhibeatis,explorate.Et ſi bonos vos & Deo dignos exhibetis,nunquàm de meritis veſtris ſuperbo animo pręſidatis, ſed cum humilitate magis etiam deincèps vobis cauete. Si verò peccatis vos obnoxios cernitis, nequaq; deſperetis,ſed cum Deo in animo pactũ feriatis,poſthàc nolle vos peccare, & ità fidèter in Domino ſperetis. Ille enim ſinum pietatis ſuæ ſemper expandit, & omnes per pœnitẽtiam ad ſe recipere cupit.Quòd ſi quis adulter,vel ſcortator,aut fur,aut ebrioſus,vel mędax, vel etiam filiorum ſuorum necator eſt,agat pœnitentiam, & deceęterò caueat, & condonabit ei altiſſimus.Occurrant vobis ex Euangelio publicanus, latro, mulier peccatrix,& Paulus,qui de ſeipſo dicit: Priùs fui blaſphemus,& perſecutor,& cõtumelioſus: ſed & miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Et vos ergò ſi quid fortè ignoranter admiſiſtis,reparate vos,queſo,dum licet,per pœnitentiã.Confitemini Domino totis præcordijs,quoniã bonus eſt.Doleat vobis,non egiſſe vos quod bonum eſt: & qui agit pœnitentiã,ſic eam agat,vt deincèps lugenda non admittat. Vos qui pauperes eſtis,nolite contriſtari.ſi enim benè egeritis,in cęlo ditiores eritis.

Actor. 9. 1.Tim.1. Pſal.117. Heb. 13. 1.Theſ.5. Epheſ.4. 1.Cor.15. Luc 21. Epheſ.5.

Cauete verò omnes,nè quis turpem ſermonem proferat: & ſecundùm Apoſtolum, doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci: ſed corripite inquietos,conſolamini puſillanimes,patiẽtes eſtote ad omnes.Omnis ſermo malus ex ore veſtro nõ procedat.Corrumpunt bonos mores colloquia mala: Crapulam & ebrietatem perhorreſcite, quas Dominus per ſeipſum repræhendit, vbi ait: Attendite vobis, nè fortè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate.Et Apoſtolus,Nolite,inquit, inebriari vino, in quo eſt luxuria. Proculdubiò enim, qui plus manducat aut bibit, quàm expedit, & peccatum incurrit,& caſtitatem tueri non poteſt.cùm enim venter nimio cibo, aut potu repletus eſt,neceſsè eſt,vt in libidinem pronus ſit. Vndè etiam alibi ſcriptũ eſt: Amaritudo animæ,vinum multum potatũ,& iram,& ruinas multas facit.Ebrietatis animoſitas impręſidentis offenſio,minorans virtutem,& faciẽs vulnera.Et hæc quidẽ dico, non vt creaturam Dei malam afferam,aut damnandam iudicem: ſed vt vos magis ſobrios cautioręs; reddã.Immò verò admoneo,nè quam Dei creaturã dicatis eſſe malã. cuncta enim valdè bona creauit Deus.Nam quæ nobis mala eſſe videntur,aut nocent nobis,non ſua natura,ſed noſtro vitio nobis mala ſunt.Itaq; fratres,ſolum diabolũ, qui ſuperbitędo factus eſt malus,deteſtantes,tot bonarum rerum creatorem Dominum glorificate.

Eccli.31. Gene.1. Matt.7. Luc.14. Sap.1. Prou.19. Pſal.5. Epheſ.4.

Cauete ſemper viam latam, quæ ducit ad perditionem: intrate per anguſtã, quæ ducit ad immenſam cæli latitudinem. Pauperes & perẽgrinos vocate ad conuiuia: ſic enim Dominus hortatur his verbis:Cùm facis prandium aut cœnã,noli vocare diuites, nè fortè & ipſi te reinuitent,& fiat tibi retributio.Sed voca pauperes,debiles, claudos & cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi.retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.Neq; enim iuſtum eſt, vt in populo Chriſtiano, qui vno precio redempti ſunt,& vni Domino ſeruiunt,alij multis epulis fartos habeant ventres,& ebrij ſint,& alij fame deficiant.Prorsùs peccatũ eſt,ſi veſtra ſuperflua tineæ rodant,& pauperibus veruſtiſſima quidem à vobis accipiant. Cur non attenditis pari conditione nos omnes in hunc mundũ, vniuſq; Domini ſeruos eſſe, ſimiliq; exitu è vita migraturos, & ſi benè egerimus,ad vnam beatitudinẽ venturos nos eſſe? Aut quarè pauperes nobiſcum non accipient cibum,qui nobiſcum habituri ſunt conſortia Angelorum? Cur non accipiet à nobis vel veterẽ tunicã,qui pariter acceperuri ſunt immortalitatis ſtolam? Hęc attendentes fratres,ità pauperum curã gerite, vt vberrimã in cælis mercedẽ recipiatis. Mendacium ſemper fugite.non enim minimum crimẽ eſt,dicente ſcriptura: Os quod mentitur,occidit animã: & teſtis falſus non erit impunitus.Et Dauid ad Dominum, Perdes, inquit,omnes,qui loquuntur mendacium.Et Apoſtolus: Deponentes, inquit, mendacium,loquimini veritatem vnuſquiſq; cum proximo ſuo.In hac ergò vita poſiti,ſic vos comparate fratres,vt cùm hinc migraueritis, & caro veſtra cœperit à vermibus deuorari,anima ornata bonis operibus, cum ſanctis omnibus lęterur in cælo. Retrahar ea à malo vel ipſe peccatorum interitus. Cogitate eorum, qui iam deceſſerunt, calamitates.Contemplamini diuitum ſepulcra,vel eorum,qui ante breue tẽpus vobiſcum fuêre, quid iam ſint,quid eis diuitiæ & cupiditates ſeculi iam proſint. Ecce nihil ex eis præter cineres

cineres remanſit: qui ſi loqui poſſent,hæc vobis proculdubiò dicerẽt:Quid ità infelices propter mundi huius cupiditates diſcurritis? quid ità vos vitijs & criminibus obſtringitis? Conſiderate oſſa noſtra, vt vel ſic horrori ſit,& diſpliceat cupiditas & inſania veſtra.Quod vos eſtis,nos fuimus:quod nos ſumus,vos eritis.Hęc,inquam,fratres,ſolicita conſideratione penſate, & conſiderantes expaueſcite.

Diem mortis ſemper ob oculos ſtatuite,ad vitę emendationẽ,quãtùm poteſtis,feſtinate.Nolite negligere,q̃ vos pius Dominus peccãtes ſuſtineat.quãto enim diutiùs expectat,vt vos corrigatis: tanto grauiùs vindicabit, ſi neglexeritis. Si fortè perſuaſum habetis,finẽ mundi procùl abeſſe:certè cogitare debetis,ſuũ cuiq; impendére finem.Ecce quàm multi,dũ viuunt iucundiſſimè,multaq; in lõgum tẽpus moliuntur, repentè tolluntur è medio,& eximprouisò rapiuntur è corpore? Itaq; beatus ille eſt,qui horam illam ſemper habuit ob oculos,ſtuduitq; in ea paratus inueniri,vt poſſit tãri criminis expers eſſe.Scire enim debetis,fratres,cum ingenti metu magnisq; doloribus animã ſeparari à corpore.Veniũt enim Angeli,vt ſiſtant eã ad tribũnal tremendi iudicis. Tum verò illa cõmemorans opera ſua mala, quę die noctuq; geſſit, miſerè cõtremiſcit, cupit ea fugere,petitq; vel vnius horæ dilationẽ ſibi dari. Adſunt eius opera,dicuntq; illi: Tua ſumus,tu nos perpetrâſti.Nõ te deſerimus,ſed tecũ ibimus ad iudicis tribunal. Interim illa infeliciſſima cum horrendo timore ſeparatur à corpore, plena peccatis & ſumma ignominia.Secùs eſt de anima iuſti,quæ cùm exit è corpore,non timet nec expaueſcit: ſed potiùs cum gaudio egreditur, & cum exultatione pergit ad Deum, ſanctis Angelis eam deducentibus.Illã ergò horã modò timeatis,fratres,nè tunc timere cogamini. Memineritis iugitèr vos ambulare in medijs laqueis diaboli:& idcircò ſemper parati ſitis, vt cùm Dominus iuſſerit vos exire liberi ab omni labe peccati,ad requiẽ trãſeatis.Nec arbitremini vos diù in hoc mundo mãſuros.vbi enim Dominus iuſſerit,non licebit nec vnius horæ ſpatio in hac vita cõſiſtere. Cauete igitur, nè exitu veſtro mœrorẽ afferatis Angelis,& gaudiũ inimicis.Scitote,cùm anima è corpore euellitur,eam aut pro bonis meritis ſtatim in paradiſo collocari, aut propter peccata cõtinuò præcipitari in tartarum.Nũc igitur vnũ è duobus eligite,aut æternùm gaudere cũ ſanctis,aut ſine fine cruciari cum impijs.Itaq; vel pœnæ vos terreant,ſi præmia nõ inuitãt.Si mundũ hunc nec-dùm deſpicere poteſtis,quę mundi ſunt,iuſtè poſſidete. Qui in iuuentute errauit,vel ſenex reſipiſcat,& mala quę fecit,pœnitentia expiet.Eccè in dies deficit mundus,cuncta, quę videntur,inſtãr vmbręceleriter tranſeunt.Quę olim prænunciata ſunt,iam perſpicue videntur. Bona omnia ſubtrahuntur, & in dies creſcunt mala. Nolite ergò diligere mundum,quem ſic videris ad finẽ tendere,pręſertim cùm Apoſtolus dicat,cum qui voluerit eſſe amicus ſeculi huius, Dei inimicum cõſtitui. Vitã æternã medullitùs cõcupiſcite: ad eam properetis, vt ſemper viuatis, & nunquàm mori timeatis. Si enim ſic amatis hanc miſerã momẽtaneamq; vitam,vbi cum tãto labore viuitis, & curſitando,ſatagendo,ſudando,ſuſpirando vix neceſſaria corpori acquirere poteſtis: quanto magis amanda vobis eſt illa vita æterna,vbi nullus labor eſt,vbi ſumma ſemper ſecuritas, ſecura felicitas,felix libertas,libera beatitudo? Vbi,ſicut Dominus ait,erimus ſimiles angelis Dei: & iuſti fulgebũt ſicut ſol. Nulla ibi erit triſtitia,nullus labor, nullus dolor,nullus timor, rumors nulla, ſed perpetua ſanitas. Nulla illic exiſtet malitia, nulla carnis miſeria,nulla ægritudo,neceſſitas nulla:non fames,non ſitis,non frigus, non æſtus, nõ laſſitudo,non vlla inimici tentatio:non peccãdi libido,immò nec malè agendi facultas: ſed gaudium & lætitia omnia occupabit, hominesq; Angelis ſociati, ſine vlla carnis infirmitate perpetuò florebunt.Erit illic lętitia certa,requies ſecura, pax vera, iucunditas infinita. Ibi quicquid ſemèl adepti erimus,nunquàm amittemus.Nihil loco illo magnificentius,nihil glorioſius,nihil illuſtrius,nihil pulchrius,nihil verius,nihil munificentius. Nihil illa bonitate ſyncerius,nihil illa abundantia copioſius.Ibi ſemper pax, & ſumma ſolennitas: ibi vera & certa felicitas. Ibi nullus erit metus hoſtis ferociſſimi, qui ſemper cupit animas iugulare. Nõ timebũtur ignita iacula,nec vllæ tentationes eius.Non afferet terrorem barbarorum immanitas: nec vlla timebitur aduerſitas,nõ ferrum,non ignis,nõ faciẽs truculenta tortoris.Nemo illic veſtimento indiget,vbi nullus æſtus,neq; frigus vllum, nec vlla aëris intẽperies. Nemo ibi ſitit, nemo triſtatur: nullus illic peregrinus eſt, ſed omnes in patria ſe degere gloriabuntur.Non rebellabit aduersùs ſpiritum caro:ſed cum Angelis ineffabilia,Chriſto donãte,pręmia percipientur,quę,vt Apoſtolus ait,nec

Mors ibi oculos petat:ibi ſtatuenda.

Hęc de valde iuſtis & impijs dicũtur. Medij inter hos,q; colligũt lignea,fœnũ, ſtipulã,per ignẽ purgatorij ſalui fiũt.1.Cor.3. vt exponit D.Auguſtinus & alij. Iaco.4.

Matt.22. Matt.13.

1.Cor.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderūt. En qualem ille perdiderus est beatitudinē, qui modò se, dùm licet, emendare non vult. Nos igitur, fratres, Domino nobis auxiliāte, prorsùs recusemus vltrà seruire peccato, quibus tanta beatitudo præparatur in cęlo. Dum tēpus est, maturemus propitiū nobis efficere Deū. Despiciamus terrena, vt adipiscamur cęlestia. Cogitemus nos peregrinos esse in hoc seculo, vt liberiùs festinemus ad patriā cęlestē. Cogitemus, q̄ cōfusio illa erit, cùm in die iudicij cōtinget cuiquā ꝓpter peccata sua in cōspectu Dei & hominū & angelorū erubescere ac pudefieri: q̄ pauor, eū tūc iratū videre, quē etiā trāquillū mēs humana capere nō potest.

Dies extremi iudicij solicitē timendus.

Illum diem timeamus, quem pręuidere non possumus: illum formidemus iugiter, vt vel sic actus nostros corrigamus. Pensitemus, quis timor tunc erit, cùm de cęlo Dominus ad iudicādum veniet, ad cuius cōspectum cuncta elemēta concutientur, cęlū cum terra contremiscet, & virtutes cęlorum commouebuntur. Tunc canentibus Angelorum tubis, mortales vniuersi, boni & mali, momento temporis resurgent in iis corporibus, quæ hīc habuerunt, adducenturq; ad tribunal Christi, venientis cū virtute multa & maiestate, Angelis omnibus eum comitantibus. Tunc plāgent se omnes tribus terræ, ostendetq; illis fixuras clauorum in corpore suo, quod propter nostras iniquitates vulnera tum est, peccatoresq; compellās, dicet: Ego te, homo, de limo terrę formaui manibus meis, & in paradisi delicijs immeritū collocaui: sed tu me & mea iussa cōtemnens, impostorem sequi maluisti. Vndè etiā iustè dānatus es. Sed tamen ego misertus tui, carnem assumpsi, in terris inter peccatores habitaui, cōtumelias & verbera propter te pertuli: vt te eriperē à pœnis, colaphos & sputa toleraui: vt tibi paradisi delicias redderem, acetum felle mixtū bibi. Propter te spinis coronatus, crucifixus, lancea vulneratus sum. Propter te mortuus, & in sepulcro positus, ad inferna descendi, vt te ad paradisum reducerem. Agnosce ergò humana impietas, quę tua causa perpessus sim. En clauorū vestigia, quibus ad Crucē affixus fui. Recepi in me dolores tuos, vt te sanarem: recepi pœnas, vt te gloria afficerem. Tuli mortē, vt tu sine fine viueres. Ecquid verò facere debui, & nō feci? Dicite iam mihi, peccatores ingrati, quid passi sitis propter me, aut quid boni pro vobis egeritis. Ego cùm essem inuisibilis, spōtè propter vos incarnatus sum: cùm essem impassibilis, propter vos pati dignatus sum: cùm essem dies, propter vos egenus factus sum. Sed vos & humilitatem meam & præcepta mea semper respuistis: seductorem potiùs, quàm me, secuti estis. Itaq; nūc iustitia mea aliam sententiam ferre non potest, quàm qualem merentur opera vestra. Quæ ergò vltrò elegistis, ea nunc accipite. Cōtempsistis lucem: sint ergò vobis tenebræ. Amāstis mortem, abite in perditionem. Secuti estis diabolū, ite cum illo in ignē æternum. Quis tunc, putamus, charissimi, moror erit, quis luctus, quæ tristitia, quæ angustia, cùm hęc fuerit prolata aduersùs impios sententia? O quàm acerbum tunc erit malis, separari à suauissimo sanctorum cōsortio! Traditi enim dæmonum potestati, ibunt cum corporibus suis in supplicium æternum. Procùl relegati à beata cælestis paradisi patria, cruciabuntur sine fine in gehenna, numquàm lucē visuri, nullum vnquàm refrigerium habituri, sed per infinitas annorum myriades semper apud inferos pœnas horrendas daturi. Nec fatigabuntur vnquàm, qui eos torquebunt: nec ipsi qui torquebuntur, vnquàm mori poterunt. Sicut enim ibi ignis depascit, vt tamen semper conseruet: sic tormenta sequntur, vt semper renouentur. Pro qualitate autem culparum, pœnas illic singuli sustinebunt. Auditur illic perpetuus planctus & stridor dentium: nulla miseris erit consolatio, præter flammas & terrores peccatorum: ardebuntq; sine fine cum dęmonibus in igne æterno in omnia secula seculorum.

Sententia in impios.

Iustorū beatitudo post hanc vitam.

Iusti autem ibunt in vitam æternam, in illa fine dubio carne, quam hīc habuerunt, fo-
ciabunturq; Angelis sanctis in regno Dei, sempiternis perfruituri gaudijs, nūquàm iam
morituri, nullam vnquàm corruptionem passuri: sed perenni lętitia & suauitate Christi
perfusi, fulgebunt sicut sol in claritate & gloria, quam præparauit Deus diligētibus se.
Et quanto quisq; in hac vita Deo fuit magis obediens, tanto illic vberiorem percipiet
mercedē: quantoq; ampliùs hīc eum dilexit, tāto propiùs eum contęplabitur. Fecit ea
rissimi, dixi iā vobis simpliciter, vt intelligere possitis, quę bonis & malis euentura sint.
Nemo iā se ignorātia tueri poterit, quādoquidem vita & mors, præmia iustorum & supplicia impiorum, denunciata sunt vobis. Iam in vestra optione est & arbitrio, eligere quod teneatis. Quod enim quisq; hīc concupierit, id illic obtinebit. Vitā ergò etiam totis viribus cōcupiscite, nec emēdationem vitę ꝓcrastinetis: sed ob lucrāda regna cęlestia vltrò ipsi relinquatis, quod tamen cum ipsa vita amittendum est. Surgat iam, obse-

Liberū hominis arbitrium.

cto, quisqs vitiorum catena adstrictus est, & à somno mortis euigilet. Recurrat ad confessionem, agat pœnitentiam, nec erubescat publicè eam agere, ob immunditias, q̄bus se fœdauit: quia reuerà multo melius est, hīc ad breue tempus agere pœnitentiam, q̄ per infinita secula apud inferos cruciari. Si ex animo egerit pœnitentiam, citò illi succurret pius redēptor, q̄ Lazarum quatriduanū & iam fœtentē, suscitauit. Paratus est semp ille misericordiæ sinus, & clementer expectat, vt excipiat pœnitentes. Non debet q̄squam, quātunuis magnis obstrictus sceleribus, vnq̄ de Dei misericordia desperare. Ipse enim clamat per ꝓphetam: Impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die cōuersus fuerit ab impietate sua. Itemq;: Conuertimini, & agite pœnitentiā ab oībus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. & per alium: Ego sum, qui deleo iniquitates tuas, & in Euangelio: Gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiā agente, q̄ super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. itemq; per ꝓphetam: Viuo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. Animaduertite fratres, quàm sit ꝓfusa & larga bonitas Dei nostri, quàm ineffabilis misericordia eius. Quotidiè cōtemnitur, & quotidiè nos ad pœnitentiam benignissima pietate inuitat. Fidutiam nobis eius pia benignitas p̄stat, vt nec desperemus eius misericordiam, nec tamen absq; pœnitētiæ fructibus veniam nos impetrāsse p̄fidamus. Quàm enim ille patris pietate indulgēs semper & misericors est, tam iudicis maiestate seuerus & metuendus est. Aequissimè iudicat, vnumquenq; iuxta vias suas, & reddit vnicuiq; iuxta opera eius, bona bonis, mala malis. Redite ergò, charissimi, in memoriā eorum, quę fecistis: & si peccāsse vos cognoscitis, sine vlla dilatione ad pœnitentiæ remedia confugite. Audite scripturam dicentem: Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Memineritis semper, versari vos in conspectu omnipotentis Dei, cunctorum hominum non solùm facta, sed etiam cogitationes inspiciētis. Non est enim, vt ait Apostolus, vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius.

Ezech. 33. Ezech. 18. Esa. 43. Luc 15. Ezech. 33. Ezech. 18. & 33. Rom. 2. Eccli. 5. Hebr. 4.

Hæc ergò iugiter cogitantes, intentissima solicitudine vos custodite, & ad extremū mundi diem studio bonorum operum semper vos prępărate. Finis mundi iam ꝓpinquus est, & quod lugendum est, tot quotidiè mala fiūt, tot calamitates exsistunt, vt per hęc ipsa mundus finē suum indicare & ꝓclamare videatur. En oīa, quę prophetę & Apostoli prędixerunt, ꝓpemodùm impleta iam sunt: dies iudicij & horrēdus Antichristi aduētus restant. En bella alia super alia, tribulationes alię post alias, ꝓpetua fames & pestis. Quidergò adhuc tam sumus lapideo & ferreo pectore, vt de aīæ salute nec inter tot mala cogitemus? Diù est, ꝙ Deus comminatur, sed nihil flectitur hominum pertinacia. Cælestis iam olim intētatur vltio, nec vlla hominum adhibetur satisfactio. Dei ira propinquat, & tepidè agitur pœnitentia. Testantur ꝓphetę ventura supplicia, & rarò ab hominibus diuinum imploratur auxilium. Quapropter moneo vos, dilectissimi, vt vel cum mūdo deficiente, facessat omnis malitia, Deiq; totis viribus misericordia concilietur. Non nos diuitiarum sarcinæ ad terrā deprimāt, quas hauddubiò ocyùs relinquemus. Non putemus nos pariter & Christum habere posse, & mundum. Itaq; spreto mundo, ad cælum liberi festinemus. Veniat nobis in mētem, q̄ grauia sint scelera, quæ admisimus: quàm dira inferorum supplicia, quæ timemus: & pro ratione culparum, pœnitentię medicinam adhibeamus. Succurrat aīo illud Apostoli dictum: Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quin nec auferre quid possumus. Nudi nati sumus, nudi etiam moriemur, Quicqd autē hīc inuenimus, etiam hīc relinquemus. Sola opera bona, si ea fecerimus, nobiscum ad cęlū feremus: immò illa nos in cęlū ferent. Itaq; tanq̄ peregrini, reb⁹ necessarijs contenti, illas nobis diuitias hīc acqramus, quas nobiscū ad paradisi patriā feramus. Deū sup̄ oēs diligamus: qa reuerà impiū est, cū nō diligi, cui vicē rependere nō possumus, etiā cum amamus. Quid enī nos impij, pio Dño retribuere possūm⁹ ꝓ oībus, q̄ ille tribuit nobis? Quinullis nostris præcedentibus meritis tanta nobis prestitit indignis, vt nos à ingo dirę damnationis redimeret. Descendit ille ad nos de sede paternæ maiestatis, iniurias in terris multas pertulit, ꝓbra mortemq; innocens perpessus est. Et oīa quidem tulit patientissimē, vt nobis humilitatis & patientię exempla relinqueret. Vndè etiam ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

1. Tim. 6. Iob 1. Matt. 11.

Oportet igitur, vt quēadmodùm ille ꝓpter nos, ità & nos aduersa oīa, q̄ ꝓpter peccata nostra nobis euenīūt, æ q̄nimiter toleremus, vt patiētię fructū in vita ęterna capiam⁹. Vr-

Universidad de Deusto
Biblioteca

geamus, fratres, cursum nostrum, dum tempus habemus: odiamus hũc mundum, quem tamen diù tenere non possumus. Nulla nos malorum operum contagia polluant: sed oculus diuinæ maiestatis omnia intuens, semper à peccatis nos retrahat. Si enim hoies, nostrî similes peccatores, & ex eodẽ luto formatos, ferre nõ possumus inspectores scelerum nostrorum: quãto magis æternum illum & omnipotentem Dominum, in quem nullum potest cadere peccatum, timere ac reuereri debemus? Eum ergò timeamus & reuereamur perpetuò, sicque nos spes veniæ erigat, vt metus gehennę semper solicitos nos reddat. Ante omnia & super omnia charitati studeamus, vtì nos pluribus locis scriptura diuina hortatur. Si charitas in nobis est, cunctis virtutibus ornabimur. Si illa extinguitur, perit quicquid boni habere videmur. Nec in arrepto benè agendi proposito lassemur vnquàm, pĩsertim cùm Dominus eum, qui miserit manum suam ad aratrum, & respiciat retrò, affirmet non esse aptum regno Dei. Respicit autem retrò, quem pœnitet boni propositi, & qui terrenis rursùs deliderijs implicatur. Dum licet, castigemus nos, & factorum nostrorum à nobis rationes reposcamus, corã iudice nostro nos accusemus, nec vitæ emendationem ad extremum diem differamus: sed quotiès labimur in peccata, per pœnitẽtiam mox resurgamus, totisq; viribus prauas voluntates carnisq; illecebras proteramus. Semper enim ad mortẽ propiùs accedimus, & dum nos securos putamus, repentè illa extinguet nos. Tendamus alacriter ad illam beatitudinem, in qua sancti oẽs videre nos desiderãt, & Christus rex cælestis & spiritus Angelici expansis charitatis brachijs nos expectant. Hęc nos, charissimi, tanquàm lac vobis proposuimus: & sub testimonio Dei & sanctorum Angelorum, qui nos loquentes audiunt, perfuncti sumus officio nostro, cælestia vobis præcepta tradentes. Vestrum iam est curare, vt admonitio nostra suum habeat salutis effectum: & vt semper voluntatem Dei facientes, ab omni vos malo custodiatis: atq; tandèm ab omni peccati contagione liberi, ad regna cælestia impudiantes peruenire possitis: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Oculus Dei omnia intuens, metuendus.

Luc. 9. Retrò respicere quid sit.

Qua ratione conciones suas clandere consueuerit. *Cap.* 17.

HAec summatim de sancti viri concionibus narrâsse sufficiat: quę ille quidem non hoc ordine, vt à nobis commemorata sunt, in singulis concionibus proponere solebat, sed diuersis temporibus. Tãdèm autem hæc inferebat: Hęc vos, fratres, si seruaueritis, habebitis præmium: si neglexeritis, supplicia perferetis. Nam quòd ad me attinet, ego meam coram Deo liberaui conscientiam, testesq; inuoco cœlum & terram, exhibuisse me vobis debitum ministerium, vitamq; & mortem annũciâsse. Id autem vobis nunc affirmo, si qdem spreueritis verba mea, & per cõtemptum ea audire nolueritis, vbi venero ad redemptorem meum, accusaturum me pertinaciam & pernicaciam vestram, palamq; restaturum, vos semper voluntati maligni dæmonis postiùs, quàm Christi, obediuisse. Et tunc reuerà indignante iudice, exactori trademini, dabitisq; pœnas sine fine, donèc nouissimum quadrantem persoluatis. Hęc igitur sunt, quę B. Eligius summo studio ex locupletissimo pectoris sui thesauro plebi depromere solebat: Interìm nihilominùs alia multa his similia quotidiè exhortans, populo euangelizabat. O verè copiosum vas, quod tam affluenter ministrabat plebi adipem frumenti Christi, lætitiam olei & sobriã vini ebrietatem. O verè gloriosum virum, eximium Dei amatorem, qui vt pastor bonus satagebat strenuè vagabundos reuocare, confractos consolidare, errantes ad paradisi caulas reducere. Cuius bona & simplex doctrina redolet procul dubiò prophetas, sapit Apostolos, imitatur Euangelistas. Cuius sermo nõ aliorsum suos fuit, quàm de regno Dei, de delicijs paradisi, de gehennæ supplicijs, de iustitia, hõe & charitate, de contemnendis mundi illecebris & oblectamentis, & vt soli Deo toti viribus seruiendum sit. Dicere autem solebat illud Apostoli: Non quęro quæ vestra sunt, sed vos. Sciebat dictum à Iacobo Apostolo: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Sed nunc tandèm ad vitæ eius ordinem reuertamur.

Luc. 12.

Sermo familiaris S. Eligij.

2. Cor. 12. Iaco. 5.

De vino in vase aucto. *Cap.* 18.

VIr quidam in Parisiensi suburbio haud procùl basilica B. Petri Apostolorũ principis morabatur, quem & Eligius ob fidem & deuotionẽ eius amaret familiariter, quiq; Eligiũ, p sanctitatis eius reuerẽtia vnicè diligeret. Cõtigit aũ, vt quãdoq; Eligius pdia monasterij sui inuiseret, ac deindè Lutetiã redire vellet, emi-

eminùs ab hoc viro conspiceretur. Vt ergò aduertit ille, Eligium non longè à domo sua habere iter, accurrit obuiàm, osculatur eius genua, orat vt cum comitibus velit diuertere ad domum ipsius, & bibere pauxillum vini, quod in vase remãserat. Recusat Eligius: sed tandèm vix precibus suorum victus, abit ad domum illius. Habebat autem is in cellario suo vas vinarium, in quo parùm vini relictum erat. Quod offerens beato viro, orat obnixè, vt indè vel parùm bibat. Satisfacit ille homini, & perparùm bibit: sed comites eius omnes benè largiter biberunt. Deindè cùm benè precatus esset domui illius, valedixit ei, & recessit ad monasterium suum, quod intra vrbem Parisiensem erat. Eo abeunte, vas illud penè exhaustum, diuino munere totum impletum est vino. Altera luce vir ille casu ingressius in cellarium, cernit vas omninò plennm. Obstupescit igitur ad rei nouitatem: sed mox recordatus sanctitatis Eligij, ocyùs se confert ad eum, indicat quid beneficij propter eum Dominus sibi contulerit. Eligius id audiens, agit gratias Deo, orat hominem, nè rem cuiquam aperiat, sed cum gratiarum actione vratur. D E I beneficio. Ille autem orat virum sanctum, vt veniat secum, & benedictionem suam impertiat vino illi, & vtendum ex vase proferat. Quod nì faciat, protestatur se ne vnam quidem gurtam eius vini vnquàm hausturum. Sanctus Eligius videns hominis deuotionem, iuit cum illo, veniensque in ædes eius, humi se prostrauit, orans diutiùs. Indè surgens, vt vidit vas plenum, iubet vinum ex illo promi: ex quo parùm ille gustauit, cæteri largissimos accepêre haustus. Tum ille oculis manibusque in cælum porrectis, gratias agens & laudans Deum, abscessit.

Vas vinarium penè vacuum, vino impletur diuinitùs.

Quanta vis fuerit excommunicationis eius. *Cap.* 19.

NOn mihi silendum videtur illud, quod possit multis afferre metum, nè sint ausi procacibus verbis in sanctos viros incurrere, nisi velint similia experiri. Quidam è familiaribus Ebroini, homo infaustus, nimiumq; proteruus, multo tẽpore conabatur syluam longè optimam ecclesiæ beati Eligij eripere, & in suum ius transferre: crebrò ea causa veniens ad illum, & procaciter eum lacessens. Quodam autem die in multa hominum frequentia etiam violenter syluam illam ab eo extorquere voluit. Eligio aũt modestè & comiter respondẽte, ille magis etiam petulanter cœpit virum Dei infestare. Sed neque sic Eligius quicquam de sua patientia remittens, blandis verbis ait ad eum: Amice, injice frenos cupiditati tuæ. Cur non erubescis tam cæca mente rem alienam appetere? Si peteres quę mea sunt, darem forsitan tibi. At nũc quandò non meam, sed ecclesiæ rem expetis, prorsùs nõueris me minimè tibi donaturum, quod pauperum necessarijs vsibus delegatum est. His ille acriùs stimulatus, minitabundus ait ad eum: Si mihi vltrò non dederis, ego vi tollam. Tum Eligius commotus, seuero vultu dixit ei: Nõuit creator meus, nisi citò mutaueris sententiam, dignam meritis tuis excommunicationem in te prolatum iri. Ille id audiẽs, mirè cachinnari cœpit, multaque in virum Dei probra conuiciaque iactare. Cernens ergò Eligius eum nulla ratione posse compesci, dextera manu extensa, excommunicationis fulmen in eum terribiliter vibrauit. Mox prepotentis Dei ira eius sententiam prosequẽs, ità perculit virum, vt viribus omninò destitutus, mortuo similis videretur: & simulatquè Eligius ore protulit verba, humi collaberetur, cunctique eum animam expirâsse putarent. Mirabantur omnes Eligij iniuriam tam citò vindicâsse Deum, orabãtque sanctum virum, vt pro misero Dominum deprecaretur. Quod vtrùm fecerit, incompertum habemus. Id sanè admirantur, tantam vim habuisse sermonem eius, vt sine vllo ictu repentè superbum dejiceret. Simul aduertimus, quàm charus fuerit Deo, vt qui sententiam eius tam perspicuè sua vltione confirmârit.

Hæc sancti viri cõmotio nõ de vitio, sed zelo iustitiæ, p̃fecta est.

Obstrua Deũ exequẽtem sentẽtiam eius.

Quid acciderit quibusdam refractarijs. *Cap.* 20.

CVm aliquandò dies natalitius beati Petri Apostoli haud procùl Nouiomensi oppido in vico quodam celebraretur, beatus Eligius illic suo more constantissimè prædicabat verbum Dei, dicebatque profligandos & exterminandos esse cunctos dæmonum ludos, & nefandas saltationes atq; choreas, vanas quoque & impias superstitiones. Sed ea verba præcipui quidã eius loci habitatores indignissimè ferebant, q̃ legitimas, vt ipsi putabant, consuetudines eorum abolere vellet. Tradunt nonnulli, quidam impij inter se, præsertim è familia * Erchonoaldi, q̃ erat palatio præfectus, de nece S. Eligio afferenda, si pgeret ipsorum nugas insectari. Quod vbi ille cõperit, quartyrij incẽsus desiderio, vno dũtaxat diacono & duob⁹ clericis sibi adiũctis, reliqs do-

Hunc Aegyptius vocat Erchenbaldum.

mi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Magno martyrijdesiderio fertur.

mi manere iussis, ocyùs eò profectus est, & per medias turbas transiens, in edito quodã loco ante basilicam maiori instantia concionabatur, acriter obiurgans illos, quòd ipsis salutaribus monitis, vsqueadeò dæmonum ludibrijs dediti essent. Ijs verbis admodũ commoti, conuicijs & contumelijs eum proscindebant, mortem ei minitantes, atque dicentes: Nunquàm tu Romane, licèt crebrò eas taxes, nostras poteris abrogare consuetudines: sed eas nos mordicùs retinebimus, nec vllus mortalium tollet nobis gratissimos ludos. Tum ille nihil se proficere cernens, rei indignitate permotus, Dominum Iesum toto pectore orauit, vt permitteret homines improbos, qui tam audacter contra eius præcepta venirent, & dæmonibus petulanter obsequerentur, ab ijsdem obsideri, vt vel sic cognoscerẽt, quorum operibus delectarentur, & homines fideles propensiùs laudẽ & prædicatione ipsius Christi nomen efferrent. Dixit, & confestim permulti, ij præsertim qui manus ei inijcere moliebantur, à dæmonibus arrepti, multis modis debacchari cœperunt. Ea re valdè territi omnes, qui aderant, ad hominis Dei se vestigia abijciebãt, veriti nè similia paterentur: promittebantque se dictis eius omnibus audientes fore. Ad quos vir beatus: Nè timueritis, inquit, sed iustum Dei iudiciũ laudate. dignum est enim, vt qui eius iussa contemnunt, ad tempus illis traditi, quos amant, sentiant magistros suos, quos colunt. Vos autem, si Christi præceptis libenter parére vultis, nihil timeatis hos latrunculos. Multis autem rogantibus, vt pro eis Dominum deprecaretur, Sinite, inquit, reipsa experiri illos, quibus hactenùs morem gesserint. Atque ità illo anno vsque ad anniuersarium eius solennitatis diem, manserunt illi obsessi à dæmonibus. In ipsa autẽ solennitate iussit eos omnes exhiberi palàm, porrigensque eis aquam benedictam, illicò curauit illos. Erãt sanè homines ampliùs quinquaginta. Cumque eos probè instruisset, & grauiter obiurgãsset, sanos à se dimisit.

Hominesampliùs quinquaginta arripiunt à dæmone.

Latrunculos, dicit dæmones.

Aqua benedicta sanat eos.

De singulari efficacia interdicti eius. Cap. 21.

CVm aliquandò visitaret diœcesim suam, vt solent episcopi, quadam ex causis interdixit, nè Cursus, id est, preces Canonicę, & sacrificiũ celebrarentur in basilica quadam, donec ipse iuberet. Erat illic presbyter quidam sibi male conscius, ob cuius culpam id fecerat beatus episcopus. Is parui pendens eius sententiam, cùm procùl illum recessisse arbitraretur, campanam hora statuta, vtì moris erat, pulsare cœpit. Sed vt eius temeritas reprimeretur, campana rationis expers, beato viro obtemperans, nullum sonum reddidit. Perstitit ille trahendo restim campanæ, sed sonum exprimere non potuit. Itaque egressus è basilica, omnibus rem exponit. Tum quidam ex eis memores, quid iussisset beatus Eligius, properè illum sequuntur, orant vt bona ipsius venia liceat diuina celebrare officia. Sed ille, tametsi erat clemens & benignus, nolens tam facilè relaxare sententiam suam, nisi præcederet satisfactio. Interim triduum laboratur, & presbyter sæpè frustrà tentat elicere è campana sonum. Tandèm optimatum & seniorum flexus precib⁹, cùm pœnitẽtię satisfactio accederet, solo verbo beatus virum conciliauit locum, & mox campana sonum edidit, vtì priùs consueuerat.

Nota.

Mira virtus beati viri.

De arbore arefacta. Cap. 22.

QVandoquè iter necessarium suscipiens, peruenit ad locum quendam prope quum Compendio, regali palatio. Fessus ex itinere, diuertit in agrum cuiusdã coloni, vbi erat arbor nucibus onusta, è quibus ministri eius, illo in diuersorio manente, quasdam decerpserunt. Accurrit ocyùs arboris dominus, procaciter improperans nuces sibi eripi. Id vbi comperit beatus Eligius, vocat ad se virum, & blandè ac comiter illum appellãs, orat nè propter paucas nuces, cùm pluringę illi relictę essent, tantas turbas ciẽat: ait se pro nucibus ablatis liberaliter satisfacturum. Sed ille tumido animo bonitatem eius spernens, asperis in eum verbis inuehitur, eadem ipsius iterãs. Tum vir Dei animo mutato, famulos quidẽ, quòd id fecissent, acriter obiurgat, homini illi tres aureos numerari iubet: sed ad arborem conuersus, vt olim Saluator noster ad ficulneam, ità ait: Quandoquidem adeò tua causa infestamur, nunquàm deinceps ex te fructus nascatur inætemùm. Confestim ad vocem eius arbor exaruit, hoc-que sic perseuerat. Tenebat fide plenissima illam Domini sententiam, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: atque ità cum fiducia imperauit arbori, Dominicum, vt diximus, secutus exemplum.

Matt. 21.

Nota mirac. eiusdem. Ioan. 14.

Dæ-

Dæmoniacis imperat silentium. Cap. 23.

IN ferijs beati Martini Episcopi quandoquè more suo inter Missarum solennia post Euangelij lectionem ad populum vir sanctus concionabatur: sed eius vocem ampliùs duodecim dæmoniaci, in templo debacchantes, valdè interturbabant. Tum ille porrecta in eos manu, præcepit in nomine Iesu Christi, vt dum ipse concionaretur, nemo illorum mutire ausus esset. Parent ilicò: nec solùm clamor omnis conquiescit, sed etiam plerique dęmones, non ferentes vim verborum eius, relictis illis, quos obsidebant, pudefacti aufugiunt.

Magna eius in dæmones potestas.

De famulo eius repentè sanato. Cap. 24

QVidam ex famulis eius, Ermensindus nomine, pessimo laborabat morbo, diroque & intolerabili pressus dolore, vix spiritum trahebat. Volebat rum Eligius aliquò proficisci. Ille verò miser, nõ verbo, sed nutu obsecrat, vt priùs se velit inuisere. Venit Eligius ad eum: duriter obiurgat, quòd ob culpas suas cæco pectore non egerit pœnitentiam. Illo autem pene iam effilante animam, & nõ verbis, sed lachrymis & altis suspirijs satisfaciente, beatus Eligius, vt erat certè valdè humanus erga familiam suam, permotus misericordia, præcepit ei, vt in nomine Iesu Christi sine mora surgat sanus, secumq; proficiscatur. Puncto temporis fugit dolor omnis: surgit homo, cunctis mirantibus, incolumis: exiliensque, abit cum Episcopo. Diaconus quidam imanani lateris dolore multos dies cruciatus, morbo crescente, toto penè corpore tabescebat. Eius latus & artus vt sancta manu vir Dei contrectauit, celerrimè curatus est.

Hominem ab ipso mortis aditu reuocat ad vitam incolumem.

De presbytero excommunicato & mortuo. Cap. 25.

QVidam presbyter diœcesis eius pessimè apud vicinos audiebat. Eum Eligius crebrò verbis castigans, ad sanitatem reuocare non potuit. Cumque mala eius fama latiùs serperet, beatus vir tam nefanda audire ampliùs non sustinẽs, accersit eum ad se, percontatur de crimine, quod fama vulgãsset, comiter hortatur ad emendationem & confessionem. Ille prorsùs negat se illud admisisse flagitium, audacterque pergit excusare sese, videlicet plùs hominem, quàm diuinam vltionem, reformidans. Eligius sentiens nulla via adduci eum posse ad confessionem, ferit eum anathemate, vt sic publicè agat pœnitentiam, nec ausus sit ad altare sacrificaturus accedere. Addit minas, si id faciat, se seuerius in eum animaduersurum. At ille abscedẽs, eiusque minas floccipendens, pergit more suo viuere dissolutè, atque post paucos dies, neglecta beati episcopi excommunicatione, ad altare, sacrificium oblaturus, non veretur accedere. Cumque primas altaris partes intrepidus attingeret, mox diuinitùs percussus, & magno impetu humì prostratus, expirauit. Ea re factum est, vt beati viri indignatio magno omnibus terrori esset: dictaque eius, oraculi instàr haberentur. Vbi autem ille comperit tam horrendam hominis mortem, valdè eum luxit, multisque malè viuentibus, vt se corrigerẽt, eius casum proposuit. Tanta autem animi eius puritas erat, cunctisque virtutibus adeò florebat, hymnis & precibus sedulè vacans, vt etiam futura longè antè prædiceret.

Nota terribile Dei iudicium.

Vt prædixerit mortem cuiusdam magni viri. Cap. 26.

ROgauit eum aliquandò Erchonoaldus, præfectus palatio, vt cum ipso longiùs proficisceretur. At ille multa secum reputans, nolebat ire cum eo: sed tamen coactus à senioribus & Abbatibus ciuitatis suæ, verentibus nè tanti viri animum offenderet, ità palàm dixit: Quid necesse est, fratres, vt tãta nos afficiat molestia? Equidem nóui, quod vos ignoratis, si cum illo ierimus, malè id cessurum. Ille enim hinc quidem exit, sed ibi morietur. Iuit tamen cum illo: vẽrum est ad locum destinatum. Cumque illic nocte quadã, alijs dormientibus, casu beatus Eligius foràs egressus deambularet, & de psalmis nescio quid secum volueret, subitò vidit columnam ignis è cælo descendere, & magna vi cubiculum Erchonoaldi penetrare. Rei itaque euentum tacitè secum considerãs, interitũ bestiæ illius diacono suo, qui forte solus tum ei aderat, indicauit. Mox aũt diuinitùs percussus Erchonoaldus, sentiens magno ardore cruciari viscera sua, iubet ocyùs ad se introduci Eligiũ. Venit Eligi⁹, videt hoẽm magnis correptũ angorib⁹, hortatur eũ, vt quãdò iã despat se victurũ, vel moritur⁹ faciat, quod viuẽs spõte noluisset: videlicet vt loculos multos auro tumẽtes, quos eq vehebãt, paupib⁹ ꝙprimũ eroget

Visio S. Eligij.

Diuinitùs percutitur præfectus palatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eroget pro refrigerio animæ suæ: Id solum profuturum ei asserens: nocitura verò, quæ in thesauris esset relicturus. Sed ille vt rapax, ità etiam tenax, dum moras nectit, repentè extremum efflat anhelitum. Corpus eius, misericordia motus, Eligius secum absportauit, & tradidit sepulturæ.

Vt Flauadum quoquè prædixerit moriturum. Cap. 27.

FLauadus tyrannus crudelissimus Vuillibaudum Christianissimum virum, Burgundiæ patritium, immerentem occidit. Id vbi ad aures beati Eligij perlatum est, ille narrantibus ait: Vos quidem dicitis Vuillibaudum cæsum, Flauadum inco-
lumem. At ego illum, quem vos interfectum dicitis, pro eximijs meritis aio nũc
in cælis meliùs viuere: Flauadum verò, quem vos gratulabundi asseritis vita frui, breui
Prædicit Flauadi tyranni mortem. malè periturum. Vuillibaudus, inquam, verus Dei cultor, mortuus quidem videtur, sed sine fine vitam viuet beatissimam: Flauadus verò, qui diù victurus putatur, intra hos de-
cem dies, vti dignus est, malè morietur. Post dies septem deimprouisò Flauadus percussus, miserè excessit è vita.

Vt obitum cuiusdam Episcopi, spiritu cognôrit. Cap. 28.

PErmulta alia, cùm iam Episcopus esset, prædixit. Quinetiam adhuc laicus futura annunciauit. Nocte quadam post absolutas ex more preces, paululùm se ad quiescendum componens, mox in somnis visus est res admodùm serias agere. Excitatus ergò à clerico, & interrogatus quid vidisset, sic respõdit: Simplicius Le-
Reuelat ei Emora pi- scopi Lemouicen. mouicum Episcopus nupèr obijt, & Felix ei successurus, mittit nuncios ad nos, vt ei nostram operam nauemus. Cum illis ego iam loquebar: & certè breui hùc aderunt. Dixit, & reddidit se quieti. Indè sub lucẽ nũcij illi pulsant fores eius: ijs apertis ingrediuntur, indicant Episcopi mortem, afferunt multam pecuniam, missam à Felice, vt ei ad obtinendum episcopatũ esset adminiculo: sed Eligio persuadere nulla ratione possunt, vt quicquam eius attingat. At tamen ingressus ad principem, gratis impetrauit, quicquid illi petebant, sicque eos à se dimisit.

Cuidam Abbati indicat pericula monasterij eius. Cap. 29.

ABbas Domnolus quandoquè venit ad eum, & aliquãdiù hæsit apud illum. Quadam igitur nocte post quietem clàm ad se accito illi ait: Tu hìc securus degis,
Visio eius. sed monasterium tuum magno inimici impulsu quatitur & exagitatur. Vidi enim in visione flumen ingens in illud multa vi inferri, & quędam ædificia prosùs subuertere. Quamobrèm perge, quæso, nisi onerosum est, & vide num fratres rui-
ctè habeant. Confestim Abbas, solicitudine anxius, iter capessit: & priusquàm ingredere-
tur in monasterium, nunciatur ei, duodecim ferè monachos dęmonum instinctu è monasterio clàm aufugisse. Tum ille non sine admiratione reminiscens, quid ab Eligio audijsset, diuinam in illo gratiam suspiciebat: mox abit quæsitum fratres illos profugos: & quosdam quidem reduxit ad monasterium: alios verò, quòd longiùs recessissent, comprehendere non potuit.

Quenam incluso cuidam prædixerit. Cap. 30

CVm aliquandò monasterium suum Lemouicense vir sanctus visitâsset, & in reditu in Biturigũ vrbẽ venisset, voluit Euergisilũ inclusum videre, cuius tũ erat celebris apud Bituriges opinio. Sed ille proposìti sui plùs æquo tenax, faciem suam beato viro ostendere noluit, non nisi per fenestram operam cum illo colloquens. Paucis igitur vltrò citroque habitis sermonibus, Eligius ei valedicturus,
Prædicit Euergisilo, quod ille nunq̃ putàs set futurũ. lam quidem, inquit, te hìc frater videre non potui, sed certè breui in aula regis Clipiaci visurus sum. Illo constanter asseuerante nunquàm id futurum, Eligius rursùs ait: Vera me dicere tum cognosces, cùm loco memorato corã principibus & populo ego palàm te visurus sum. Non diù pòst talis se casus obtulit, qui eum necessariò cogeret regis palatium adire, vbi ab Eligio honorificè exceptus est, qui eò tum quoquè aduenerat. Postrò inter familiaria colloquia ciuiliter admodùm & comiter atque peramanter ab eo reprehensus, deindè confecto negocio suo, Bituriges reuersus est.

De quibusdam alijs ab eo prædictis. Cap. 31.

Mul-

MVlta alia in colloquijs familiaribus prædixit, putà mortem Ariberti regis, itemq̃; Dagoberti inclyti principis, natiuitatem Clotarij iunioris: qui cùm adhuc matris vtero gestaretur, & regina valdè solicita timeret se fœminam parituram in regni detrimentum. Eligius venit ad eam, & iucundissimè eam appellans, ait coram omnibus, masculam prolem edituram, seq; è baptismo eam susceptutum. Nomen etiam necdùm nato tum imposuit, Clotarium eum vocans. Præter quem alios duos eadem regina peperit: qui cùm adhuc paruuli essent, & rex atq; regina pacificè & amanter victitarent, talis Eligio oblata visio est: Adspiciebam, inquit, in visione Visio eius. noctis solem sub horam diei tertiam clarè lucentem, repentè disparére. Cumque insolens prodigium intentè contemplarer, video repentè ceu dimidiam oriri lunam, tribus in orbem vallatam stellis, eaq; via ingredi, qua solet quotidiè sol recurrens. Ecce autem dum hìc quoq; attonitus defigo obrutus, mox stellis manẽtibus, luna euanescit. Deinde illas res accuratè considerans stellas, ad horam penè meridianam video eas accedere, vicissimq; suis se radijs cædere, & eam, quæ inter eas præstantior erat, deimprouisò non apparére. Cumq; duæ reliquæ inter se coniungi viderentur, dicto citiùs altera earũ obscurata & sublata, vna sola remansit, eaque recto tramite solis cursum imitans, magno tandẽ lumine aucta est: quantoq; ad Occidentem magis ferebatur, tanto eius lux copiosiùs propagabatur. Porrò vbi ad vltimum peruénit occubitum, tãtam vim luminis ex se diffudit, vt solis splẽdorẽ vincere videretur. Huius aũt visionis hæc est interpretatio: Defuncto Clodoueo rege, q̃ sine dubio breui definet esse in humanis, aliquãdiù re- Visionis eius interpretatio. gina coniunx eius cum tribus filiolis suis Francorum regnum obtinebit. Illa aũt subiata, & filijs in regno relictis, vnus ex ijs cadet: nec diù pòst alter quoq; è duobus, regno priuabitur. Tertius verò solus obtinebit monarchiam, eritque eius magna gloria & potentia. Hucusquè Eligius. Nos verò dubitare non debemus ità fore, vt prdixit, cùm iam nonnulla impleta videamus. Nam & Clodoueus rex intra breue tempus in pace obijt, & regina coniunx cum tribus paruulis ad paucos annos regnans, filijs postèà reliquit principatum. Paucis interim labentibus annis, maior natu dum pacificè regnat, excedit è viuis, duobus relictis fratribus: de quibus quid futurum sit, solus Deus nouit. Hæc aliaque complura, quæ referre longum sit, fæpè prænunciare solebat Eligius.

Catalogus quidam virtutum eius. Cap. 31.

INter alia diuina charismata, sermo quoq; sapientiæ & scientiæ atq; consolationis mulrus ei collatus erat. Humilitas autem & charitas admirabilis & planè eximia ei inerat. In honore non præferebat diuitem pauperi, aut nobiles & potentes abiectis & vilibus: sed illis seueriorem, istis blandiorem se exhibebat. Famulos suos non affligebat, vt solent domini seruos, sed tãquàm fratres humaniter diligebat. Iam verò in tolerandis barbaris quanta comitas, patientia quanta? Non cessabat infideles suadendo ad fidem traducere, ingratos officijs lenire, contradicentibus leniter respondere, superbos humiliter tolerare. Ad quæuis dura & aduersa perferenda fortis, ad iniuriã omnem placidus, ad misericordiam facilis erat. Dicere solebat, res suas non suas esse, sed pauperum: quorum sanè procurator egregius fuit, omnia sua liberaliter illis impertiens, in Pauperum est egregius procurator. cælis condens thesauros, vbi se sperabat feliciter sine fine victurum. Erat fide firmus, opere iustus, iudicio circunspectus, deuotione præcipuus, moribus suauissimus, sensu doctissimus, animo tranquillus, corde pijssimus. Semper seruabat in factis synceritatem, in corde puritatem, in actione virtutem, in moribus disciplinam. Exhibebat in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in adhortatione diligentiam, in adiuuandis laborantibus vigilantiam, in fouendis pauperibus misericordiam, in defendendis Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus constantiam. Sermo eius semper comitate & charitate conditus erat, quo mentes audientium tanquàm luminare radiantissimum illustrabat. O verè imitandum virum, ô semen Abrahæ benedictum, ô
Collatio eius cũ Abrahamo. præponenda omnibus Eligij exempla. Iure Abrahæ filius dicitur, non genere, sed fide: nõ progenie, sed imitatione: non stirpe, sed deuotione. Abrahæ benedictio dedit filium: Eligius verò benedictus, transit in numerum filiorum. Abraham Domino obtulit filium: Eligius munus præstantissimum obtulit seipsum. Et Abraham quidem dedit hæredem, Eligius hęreditatem: ille innocentem filium, hic omnem substantiam suam. Consequès Gene. 22. fit, vt similitudo officiorum paria efficiat merita. Deniquè Abraham obtulit id,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod habuit: Eligius quicquid in mundo habere potuit, Domino dedicauit. Sed hactenùs quidem, etsi parùm eleganter, tamen prolixè, de beati viri vita diximus, quanquàm longè minùs, quàm pro meritis & dignitate illius. Superest nunc, vt pro ædificatione multorum, eius è vita decessum commemoremus.

De felicissimo beatissimi viri ex hac vita imminente decessu.
Cap. 32.

Sūmatim commemorantur rectè facta eius.

CVm ergò beatus Eligius omnia mundi huius aduersa multiplicesque labores diù fortiter tolerâsset, innumera misericodiæ & benignitatis officia præstitisset, optima viuendi exempla de se præbuisset, captiuos plurimos & propè innumerabiles redemisset, magnos monachorum & monacharum greges Domino collegisset, incredibilem eleemosynarum copiam in pauperes contulisset, & ingentes sibi meritorum thesauros coaceruâsset, annos iam natus ampliùs septuaginta, sentiens imminere dissolutionem corporis sui, quodam die cum discipulis suis in Noviomensi oppido deambulabat, atque interìm casu eminùs conspiciens in fronte basilicæ beati Medardi parietem nōnihil diruptum, ruinam minari: ocyùs iussit acciri artificem, qui parietem communiret. Dicentibus autem discipulis, vt opportunum tempus fluxisset, quō & faciliùs & durabiliùs reparari posset, ille respōdit: Immò iam fiat nam alioqui Eligio superstite non fiet. Illo verò sermone mirè omnes consternati, gemebundi dixerunt ad eum: Non contingat, domine, nobis famulis tuis videre, quod dicis: sed potiùs ad Ecclesiæ suæ ornamentum & pauperum leuamentum, Christus tuam beatitudinem in multos annos florere velit. Tum ille, sublatis suppliciter in cælum oculis, ab imo pectore longa trahens suspiria, Non nostra, inquit, sed Domini voluntas fiat de me. Exigit sanè ipsa naturæ conditio, vt post longa vitæ huius oblectamenta tandèm eamus ad veniam. Sed & vobis expedit, vt à diuina voluntate, quam impedire non potestis, minimè discrepetis. Sine dubio enim præfinitum tempus nunc adest. Omnibus igitur valde mœrentibus, rursùs ait: Nolite, filioli, dolere hoc nomine, sed potiùs gratulamini mihi. Hoc tempus enim iam olim ego desiderabam, iampridèm hanc mihi missionem post longas vitæ huius ærumnas fieri peroptaui. Verùm illis gementibus, & tamen quadam adhuc ambiguitate hærentibus, illa tum colloquia intermissa sunt. Sed statim leui beatus vir febre laborare cœpit, certiusque iam edoctus de obitu suo, iubet conuocari ex ministros suos, quos ipse multo tempore & aluerat & instituerat, ijsque denūciat finem vitæ suæ iam impendere, atque vti semper consueuerat, inter cætera hortatur eos ad seruandam pacem mutuam, ad charitatem vel maximè colendam, vt quę sit vnitatis & concordiæ vinculum. Deindè euocato Baldredo Tornacēsis Ecclesiæ Abbate, sic ait: Ego, frater, quod certissimè futurum scio, te celatum nolo. Equidem iam sum abiturus à vita: te verò admoneo, nè vnquàm velis Turones redire: sed mane hìc apud fratres tuos. Quòd si secùs feceris, iam antè tibi prædico, viuum te indè non rediturum. Quòd quidem sic accidit. Baldredus enim post obitum beati viri sine dilatione Turones petiit, sed post dies non multos, turba in eum irruente, valdè cæsus, & tandèm interfectus est. Cùm sic autem, vt dicere cœpi, vir beatus ægrotaret, & morbus ad quinque vel sex dies ità eum infestaret, vt ipse tamen interim Scipioni innixus obambularet, morbumq; dissimularet: non cessabat ab opere Dei, bonam eam virtutum suarum coronidem sperans, si ad extrema vsque perduceret id, quod per longa vitæ spatia constanter retinuisset. Pernox enim in vigilijs & orationibus, membra lassescentia spiritui seruire cogebat, & iam mente quodammodò in cælis degens, optatum iter lætissimus expectabat. Sentiens autem iam appropinquare felicissimæ migrationis diem, pridie Calendas Decembris congregatis vndiquè famulis & discipulis suis, sic locutus est: Vltimam, dilectissimi, paruitatis meæ audite sententiam, & vos amantis suprema verba gratis animis accipite. Si mihi amoris vicem rependitis, mandata præpotentis Dei seruate: IESVM semper suspirate, præcepta eius vestris animis affigite, eius nomen, ità vt ego, amate: incertum vitæ lubricæ occasum ob oculos perpetim habere, DEI tremēda iudicia nunquàm non formidate. Ego iam ingrediar viam vniuersæ carnis. Itaque me posthàc habituri hìc non estis. Ego autem certè cupio dissolui, &, si Domino sic visum est, ire ad requiem. His dictis, cùm omnes fierent & vociferarent, singulatim euocatis ille vernaculis suis indicauit præstantissima monilia, sú-

En vir sanctus, qui oia mundi delectamenta penitùs cōtempsit, se ijs abundāter fecisse dicit, incredibili vtiquè modestia.

Eius prophetia.

Mirabilis feruor spiritus eius.

Vltima eius adhortatio.

ad quæ ipso defuncto conferre se deberent, aitq; eis: Ecce hodiè in manus vestras commendo salutem animarum vestrarum. Mementote admonitionum mearum, & iam singuli de vobisipsis cogitate. Eligius enim migrat, nec deinceps in hoc seculo erit vobiscum. Tum verò omnes, qui aderant, cum ingenti rugitu, singultibus vocem interrumpentibus, ità dixerūt: Cui nos, pater, relinquis? quid ità citò à nobis recedis? Cui orbatos tradis alumnos tuos, aut cui, pastor optime, gregem, quem ex gentibus congregâsti, fouendum committis? Scimus quidem iam olim flagrare te Christi desiderio, sed salua tibi manent præmia tua: nec si diutiùs hìc eris, illa minuentur, immò aucta potiùs in dies cumulabūtur. Si igitur fieri potest, differ exitum: ne ille nobis omnibus afferat exitium. Non te cogit migrare ætas: nostri, pater, miserere, quos deseris. Aut si omninò placet exire, nos habeto itineris comites. Nobis enim præstabilius est tecum mori, quàm sine te viuere. Absentiam tuam ferre non possumus. Neque enim habebimus similem tui. Hæc atque alia illis dicentibus, vir pijssimus vbertim flebat, lachrymis clementissimum eius animum satis testantibus. Gaudebat se vocari à Domino, dolebat illos destitui. Incitabat pietas, nè eos desereret: Christi desiderium impellebat, nè diutiùs ab illo se seperari pateretur, quē ardentissimè sitiebat, & oculis interioribus toraque mente complectebatur. Tandèm inter ipsas lachrymas ità rursùs eos compellat: Facessāt mœror, nec mihi, quæso, fletu vestro molestiam afferatis. De recessu meo, si sapitis, gaudere vos potiùs conuenit, quàm lugere. etsi enim corpore abiens ero, spiritu tamen melius vobis adero: atque etiamsi ego nullibi essem, Deus tamen semper vbiquè est. Illi equidem vos commendo: ego verò si quid boni facere potui, vestris profectibus seruire volui. Scietis hoc in illa die, cùm iudicabit Deus occulta hominum, & dabit vnicuiq; secundùm opera eius. Scio quidem me ceu inutilem seruum non feciſſe vt debui, sed tamen Dominus nouit, quid voluerim. Vos ergò moneo, & per gloriosum Christi aduentum obtestor, vt si qua in vobis erga me charitas est, instituta & iussa mea seruetis, & monasteriolis meis, quæ Christo auspice cōdidi, vbi poteritis, solicitudinem adhibeatis: Valete viscera mea. Hæc cùm dixisset, die iam aduesperascēte, fixis humi genibus, cum multo gemitu orauit Dominum, vt benignissima pietate sua daret pastorem commodum & humanum plebi suæ: Nè fiat, inquit, æterne pastor, hæc plebs sicut oues non habentes pastorem. Commendo tibi oues, quas mihi credidisti: & familiam omnem, quam per ministerium officij mei tuo sancto seruitio mancipāsti. Tuo, quæso, semper auxilio protegantur, tuo nutu gubernentur. O præstantem Eligij charitatem, & eximiam bonitatem. Iamiamq; abiturus è mundo, sui quodammodo cura neglecta, aliorum, vti semper consueuerat, tam solicitè memor est.

Rom. 2.

Orat Dominum pro idoneo successore.

Vt animam Domino reddiderit. *Cap.* 33.

DEindè in extremis positus, cùm modicus calor teperet in pectore, nec præter sensum quicquam viui hominis superesset, osculatus est discipulos suos, & per singulos plorans, Iam non vltrà, inquit, loquar vobiscum. Valete iam in pace, & me deinceps sinite quiescere. Redeat terra in terram. Quæ eius verba omnium animos incredibili conficiebant dolore, ità vt lachrymas nulla ratione reprimere possent, & vox faucibus hæreret, conantesque linguas in verba prorumpere, singultus & suspiria interpellarent. Sed hęc tamen vtcunquè depromebant: Dolemus quidem acerrimè nos tua præsentia orbari: sed tua causa, pater optime, consolamur nos, quòd post vitæ huius labores ad requiem æternam proficiscēris. Tum ille oculis manibusque in cælum erectis, diù mente precabatur. Deindè in vocem prorumpens: Nunc dimittis, inquit, seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace. Memento quæso, quòd sicut lutum feceris me: & non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Memento meî, qui solus sine peccato es, Christe mundi redemptor, & educens me de morte corporis huius, saluum me fac in regnum tuum cæleste. Tu semper fuisti protector meus: in manus tuas commendo spiritum meum. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen tu scis, quia semper spes mea fuit in misericordia tua, & fides mea in tua credulitate permansit. Et nunc quoquè in confessione sancti nominis tui moriens, extremum, Christe, anhelitum efflabo. Suscipe ergò me secundùm magnam misericordiam tuam, & non confundas me ab expectatione mea. Aperi mihi properanti ianuam vitæ, & principes tenebrarum non occurrant

Luc. 2. Iob 10. Psal. 142.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rant mihi, nec conturbent me potestates aëris huius: sed clemens dextera tua protegat me, & tua potentia me defendat, manusque tua deducat me in locum refrigerij, & vel

Felicissimè exit è corpore ad vitam sempiternam.

in vltimam mansionem ex ijs, quas præparâsti seruis tuis timentibus te. Sub his verbis reddit spiritum. Erat tum prima noctis hora: & eccè confestim visa est ex illis ædibus lux ingens & valdè coruscans sursùm ascendere, atq; inter mirantium obtutus sphęra ignea, crucis in se effigiem præferens, perniciter admodùm per densas nubes in cælum penetrare. Atque hunc in modum sancta illa anima, deposita carnis sarcina, & à vitæ huius angoribus liberata, ad suum iucundissima reuolauit authorem, & in antiquam possessionem post longam exilij huius peregrinationem, cælo gaudente, terra plorante, Angelis plaudentibus, ouans ascendit. Quàm verò sanctus ille vir charus fuerit plebi, mox ab

Ingens sui relinquit desiderij.

eius obitu declaratum est. Vix enim spiritum exhalauerat, & iam tota vrbs luctu omnia complebat, vt tanquàm communis parētis obitu, omnes orbitatis vulnere confecti viderentur. Compositum autem ex more corpus, in ecclesiam deportatum est, ibique pariter clerus in hymnis, populus in lamentis, noctem duxêre peruigilem.

Vt sanguis fluxerit è naribus eius, & vt corpus loco moueri non potuerit. Cap. 34.

Corpus eius loco moueri nō potest.

MAnè ingens vtriusque sexûs multitudo ad oppidum aduolauit, iteméque regina Bathildis cum filijs & proceribus, multoque exercitu. Et ipsa quidem regina properè ad corpus beati viri accurrens, magnam illic fudit lachrymarum vim, valdè dolens, quòd eum viuum non reperisset. Interim iubet præparari omnia, vt possit corpus ad Calam monasterium eius trāsferri. Sed cùm loco moueri non posset, magno animi dolore affecta est, curauitque triduanum indicendum ieiunium: quod etiam ipsa cum optimatibus suis & clero seruauit, ieiunio etiam cum illis pariter perpetuas adiungēs vigilias. Quæ cùm fierēt, intantùm illa mœrebat & lugebat, vt nullo pacto lachrymas frenare posset. Cumq; præ nimio dolore desiderium eius ferre non sustineret, tandē vt animo suo satisfaceret, detecto eius vultu, cum multis lachrymis osculata est eum, itemq; pectus & manus. Eccè autem dum sic palpat sacrū corpus, tametsi erat hybernum tempus, & iamdiù illud fuisset exanime, prorsusq; frigidum, copius sanguis ex eius naribus manauit. Id vbi viderūt Episcopi & regina Christianissima,

Obserua rē admirandā.

confestim admouerunt lintea, summo studio sanguinem colligentes, eum pro magno munere in reliquijs seruandum seposituri. Interim expleto ieiunio, modis omnibus satagebat regina, vt corpus beati viri in Calam monasterium eius transferretur. Sed eiuiomenses, iustissimam hæreditatem corpus antistitis sui sibi vendicantes. Sub ea pia contentione, cùm Episcopi & præstantiores quiq; fauerent reginæ partibus, decemerentque ad monasterium beati viri corpus eius transferendum, magnus clamor & tumultus ortus est in vniuerso populo Nouiomēsi. Tum regina prudēti vsa cōsilio, omnipotentis Dei iudicio rem totam committens: Facessant, inquit, verborum cōtentiones. Si placet Deo & sancto eius, vt perducatur corpus, quò ego volo, ilicò se leuari sinat. Sin

Corpus immotū permanet.

aliter, iam experiamur. Mox accedunt ad corpus, vt illud tollant, sed nulla vi moueri potest. Tentatur id subindè ab alijs atq; alijs, & tandē ab ipsa regina, totis viribus incumbente, sed nihil efficiunt. Tum regina ad proceres se vertens: Iam perspicuè, ait, animaduertimus, nolle eum alio absportari. Permittamus igitur huic populo vel inuiti,

Eccè miraculum.

quod hactenùs sponte noluimus. Assenserūt omnes, & simulatquè feretrum leuare coeperunt, tanta facilitate motum est, vt commodè iam à duobus portaretur, quod paulò antè plurimi nec mouere leuiter poterant. Id miraculum cùm vidisset regina & eius omnes, in Dei laudes eruperunt, dixeruntque: Mirabilis es Deus in sanctis tuis. Cùm

Psal. 67.

autem ad sepulcrū deduceretur, tota penè ciuitas præstò fuit ad funeris obsequia, multùm lugens decessum pastoris sui. Ipsa quoquè regina, licèt hyemis tempore palus vasiè excreuisset, adduci non potuit, vt equo veheretur: sed pedestri grauique labore sequens feretrum per paludem, cum omni familia lamentabatur. O quantus ibi tunc erat la-

Summè oēs lugēt amissse se tantum virū.

ctus omnium, inprimis autem monachorum & pauperum, quorū planctus per plateas omnes audiebatur. Cantabat clerus voce lachrymabili, & agmina plorantium miserabiles in æthera dabant voces. Et vt in pauca conferam, plena erant omnia luctu incre-

dibili: flebilibusque vagas implebant vocibus auras, clamabantq; passim omnes patrem se & nutritium perdidisse: nec facilè poterat psallentis cleri cantus à lamentantis populi planctu interno sci. Et quis illo die ram saxeus aut planè ferreus esse poterat, vt, cùm videret reginam & proceres, pauperes & *inopes, plebem vniuersam tam miserè plorare, non ipse pariter acerbè fieret? Jam verò quis satis explicare queat, aut siccis etiamnùm recordari oculis, cùm peruentum est ad sepulturæ locum, quo ardoris desiderio, quo amoris affectu, qua doloris vi & impetu retentum, compressum, retractum sit feretrum à populo, vt, quoàd fieri posset, maneret oculis expositum corpus, quò vel sic vtcunquè suo satisfacerent desiderio? Omnes studiosè quaidam inijciebant moras, nè sepulcrum clauderetur. non enim ferre poterant eius absentiam. Aegrè tandèm ab Episcopis populo ereptum, monumento traditum est: celeriterque aduoluto saxo, inprimis reuerenter & honorificè illic habetur, aliquandò in gloria surrecturum. Ad extremum regina venerabilis cum plebe valdè fessa, postquàm illud reuerenter venerata est, ieiuna recessit, luctuque eam non sinente cibum sumere, sic triduanum lachrymabunda ieiunium expleuit.

* diuites

Reginę Bathildis dolor ingens.

De celebritate funeris eius. Cap. 35.

COmparetur nunc, si placet, beati viri huius non funus, sed triumphus, cum inani pompa seculi huius, & hominum diuinis affluentium. Istos miserè viuentes confusis plausibus turba insaniens extollit: Eligium mundi huius ærumnis ereptum, cum summis laudibus cælicolæ in cælum deducunt. Isti post pompas momentaneas traduntur in tartara: Eligius post mundi huius aduersa omnia fortiter superata, finibus patriarcharum excipitur. Isti diuitiarum mole pressi, ruunt in gehennam: Eligius eleemosynis fultus, sublimis fertur in cælum, cum beatis resurrecturus in gloria. Illi ob mala merita pœnas dant mortis æternæ apud inferos: Eligius pro meritis beatis in sinu Abrahæ quiescit, sine vllo metu iam felix. Isti postremò in profundo tartari lugent miseri cum damnatis: Eligius meus perpetim laureatus, cum sanctis omnibus in cælesti paradiso exultat. Gratias tibi inter hæc, & propter hæc, Deus fidissime retributor: quoniam reddidisti ei magna pro paruis, & quiescere eum fecisti in amœnitate sempiterna & semper virentis paradisi tui delicijs. Sed ne lectori nimietate fastidium afferamus, de his dixisse satis sit. Volebam equidem, quòd iam admodùm multa dicta sint, finem opusculo imponere: sed miracula, quæ ad sanctissimum corpus eius assiduè fiunt, cogunt me addere nonnulla: sed irà tamen, vt propter lectores, omissis plurimis, ne molestus sim, pauca tantùm commemorem.

Mala & bona merita, diuersa habent præmia.

De furto indicato. Cap. 36.

POstquàm beati viri corpus mandatum est sepulturę, casu relicta ibi fuit pellis quædam caprina longè optima, ex Episcopi domo, quæ feretro imposita fuerat. Eam, cunctis abeuntibus, Vffo diaconus, natione Sueuus, clàm ablatam, in lectuli sui stramine abscondit. Reuersi funeris ministri, vident eam non adesse, nec mediocriter consternati, passim eam inquirunt. Sed cùm nulla ratione reperire possent, extitit inter eos non minima turbatio. Interim nox cogit omnes dare se quieti, & eccè Abbati Sparno vir sanctus in visione appāret, blandeq;, vt solebat, cum compellans, indicat locum, vbi res ablata haberetur. Altera luce Abbas, quid in visione conuenerit, duobus fidelibus fratribus exponit: illisque assumptis, abit ad lectum diaconi, quærit rem furto subductam, moxque inuenit. Tum accitum diaconum durissimè obiurgat, non tamen verberat. siquidem B. Eligius prohibuerat, nè id faceret. Vbi res ad aliorum notitiam perducta est, B. Eligium omnes cœperunt timere haud vulgariter, & vt par erat, perpetua cum veneratione prosequi.

Appāret Abbati Sparno S. Eligius.

Vt vinum cuidam auxerit. Cap. 37.

DVciolenus presbyter, homo simplex & rectus, non longè à Lutetia degebat, eumq; B. Eligius adhuc in corpore manēs, oblata opportunitate crebrò inuisere solebat, & res necessarias liberaliter ei suppeditare. Cùm aūt ab eius obitu fluxissent dies ferè triginta, aut non ampliùs, nocte per visum ei apparens, scisciratur quinam habeat, aut cuius benignitate sustētetur. Tum ille, Benè, inquit, hactenus habeo, precibus tuis adiutus. Putans aūt corporaliter eum secū colloqui, maiori indè cōcepta fiducia, Parùm, ait, vini habeo ex ea vinea, quā per te Dns mihi dedit, quęso,

Item cuidā presbytero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mî domine, vt pariter indè gustemus: simul calicem ei offerens. At vir sanctus porrecta manu benedixit poculo, iussitq; refundi in vasculum, vndè vinum illud hauserat. Id illo faciente, confestim sublata visio est, & presbyter expergefactus, consternatusque, manè ingressus est cellam, in qua pridèm parùm vini reliquerat, diligenterq; inspectis vasculis suis, vidit vas, in quo pauxillùm anteà fuerat vini, iam ad summum vsque repletum.

Obserua miraculũ.

Quid reginæ Bathildi iusserit denunciari. Cap. 38.

ALteri cuidam in regis palatio commoranti in luculento habitu apparens, iussit, vt quamprimùm adeat reginam Bathildem, admoneatque eam pro Christi reuerentia deincèps missa facere vestium aurea gemmataque ornamenta, quibus etiamnùm vteretur. Illo dissimulante, nocte altera rursùs appàret ei, repetitque eadem, quæ priùs mandârat. Sed illo minimè id ausо reginæ indicare, terriò adest, grauiterque homini comminatur, nî faciat, quod iussus sit. At nec sic tamen iussa capessentem præ timore, mox febris infestat. Regina ad eum venit, causam morbi perquirit. Ea data opportunitate, aperit ille, quid ab Eligio audierit, statimque pulsa febre, reualescit. Porrò regina ocyùs ponit ornamenta omnia, nihil præter manicas aureas retinens: cunctaque pauperibus distribuens, elegantiora quæq; seruauit, atque ex ijs Crucem pulcherrimam fecit, eamque ad caput beati Eligij deponi iussit. Thecam quoq; ex multo auro & argento, in quo eius sacra ossa cõderentur, miro opere conficiendam curauit, ità dicens: Hic vir beatissimus multorũ sanctorum effecit thecas: & ego quoque, vt dignum est, eius memoriæ, si potero, operam dabo. Cumq; id feciſſet, tanta deincèps à proceribus & potentibus ei loco auri & argenti atque gemmarum copia collata est, vt eam difficile sit verbis explicare.

Febre corripitur, negligens iussa eius: exequens, mox reualescit.

Nota studium veterũ erga sanctos.

Vt linteum thecæ eius sudârit. Cap. 39.

EA autem theca, propter auri gemmarumq; splẽdorem, Quadragesimę diebus regi solebat lineo panno, itemq; holoserico sanè eleganti & precioso. Quod cùm aliquandò initio Quadragesimæ factum esset, post aliquot dies, multis adstantibus, contigit inauditum miraculum. Cœpit enim sudare linteum illud, sensimq; magis atq; magis vapores exhalans, copiosiùs humectari. Quod vt viderũt qui tum aderant, rei nouitate obstupefacti, Christi eximiam illic aiebant declarari potẽtiam. Cùm aũt etiam distillare cernerent linteum, senioribus id consultissimũ visum est, vt ablato linteo à theca, exprimerent humorem in vasculum, isq; pro medicina seruaretur. Sicq; factum est, & ille liquor in vase æneo seruatus, multis posteà attulit sanitatẽ. Tanta autem fuit eius sudoris admirandi copia, vt pannus holosericus, cui erat linteum illud adiunctum, optimo colore tinctus, colorem illum amitteret, eoq; linteum inficeretur. Duos ferè sextarios sudor ille compleuit.

Miraculum sanè stupẽdum.

Demira efficacia sudoris illius. Cap. 40.

EA tempestate aliquot Franciæ vrbes dirè vastabat morbus quidam, cuius pestilentiæ causa credimus liquorem hũc diuinitùs collatum. Si quis enim illo correptus morbo, in mortis discrimen veniſſet, & eum liquorem attigisset, confestim sanabatur. Erat tum Veromanduorum Comes Ingomarus, homo prędiues & potẽs. Is metuẽs vndiquè tum grassantem pestem, vbi didicit sudoris huius miraculum, eò se contulit ad B. Eligij patrocinium implorandũ, atq; ex eodem liquore cum multa fide nonnihil sibi dari petijt, promittens, si sanctus Episcopus obtineret apud Deum, vt eius prædia non infestaret is morbus, decimas rerum suarum & maximam villam suam sancto Eligio Ecclesiæ delegaturum. Accepto igitur salutari liquore, inuisit prædia sua, iussitque omnes eorum incolas reuerenter eum attingere. Atq; ità factum est, vt cùm vndiquè morbus ille prouinciam vastaret, nullum tamen ex ijs, qui erant ditionis eius, corripuerit. Quamobrèm valdè ille exhilaratus, decimam partem ex omnibus donauit Ecclesiæ S. Eligij. Fuit autem donum illud amplissimum, ità vt centum homines & pecora plurima cesserint Ecclesiæ illi.

Mira vis eius liquoris.

Vt quendam percusserit, nequiter ipsi insultantem. Cap. 41.

QVidam cultor vineæ eiusdem Ecclesiæ, cùm esset desidiosus & negligẽs, ipsè à beato viro adhuc superstite reprehensus fuit: & vt curari posset, increpatus etiam minæ verberum ab illo intentatæ fuêre. Postquàm autem vir sanctus è vita decessit, homo ille stultus & insolens, quodam die venit ad monimentum eius, insultans illi non absque cachinno, sicque, vt aiunt, garriens: Ecce qui mihi verbera minabaris, iam hîc iaces mortuus, ego verò aura vitali fruor. Dixit sic, moxque videt sibi adstantem beatum Eligium, & virgam, quam manu tenebat, vibrantem in caput suum, sicque dicentem: Animaduerte, serue nequam, non me esse mortuum, vt tu iactitas: sed reuerà me viuere, è terris ereptum. Ad hæc verba mox ab ictu cædetis inrumuit viri caput, membra omnia mirè pressa sunt. Increscente dolore, vtrãq; manu complectens caput turgidum, per omnes vrbis plateas voce lachrymabili, quid sibi accidisset, enunciauit. Confluebant ciues plurimi ad hoc spectaculum non absque multo stupore, & quanuis nonnulli cuperent mederi homini, frustrà tamen id fuit: immò quanto plùs conabantur adhibere leuamenti, tanto magis augebatur dolor. Tandèm post immensos cruciatus ad beati viri monumentum reductus, ibiq; à multis edoctus, pro culpa sua satisfaciens, post longa spatia ægrè potuit amissam recuperare salutem.

Obserua hic, num sancti ignorent res nostras.

Vt vincula reorum apud eius ecclesiam rumpantur. Cap. 42.

SEd quis possit vllis verbis consequi omnia, quæ illic Christus Dominus assiduè operatur? Si ob culpam suam vincti catenis per aggerem publicum, qui basilicæ eius proximus est, ducantur, vbi ventum est contra basilicam illam, mox diruptis vinculis omnibus, soluuntur rei. Id vt certiùs constet, vnũ tantùm ex multis commemorabo. Vir quidam iure vel iniuria ferreis aliquandò constrictus vinculis, cùm ad supplicium duceretur, clàm è manibus trahentium elapsus, celeriter ad beati Eligij ecclesiam confugit. Cumque ad eius thecam veniſſet, & illic subsisteret trepidus, illicò fracta catena décidit. Insecuti autem illum tortores, vt viderunt stare ibi liberum, furore pérciti, rursùm collo eius & manibus catenã injiciunt, magna vi è templo eum extrahere conantes. Tum miser ille tremens & pallens, ad sepulcrum beati viri supplices tendit manus, &, O beate Eligi, inquit, placeat ne tibi ad te confugientem tuo auxilio destitui? His dictis, ilicò magno impetu fracta catena, longiùs prosilijt. Ea re valdè perterriti omnes, qui viro manus iniecerant, in terram se abijciunt, & temeritatis suæ veniam cum ingenti metu precantur. Post aliquot horas venit eò loci eius Episcopus, & cùm audiuisset hoc miraculum, non credidit factum. Abiens autem è templo, simulatque asscendit equum mansuetissimum, qui illum aduexerat, ab eo excussus, & humi collapsus, diris est doloribus affectus. Statim igitur hæsitationis suæ reminiscens, coram omnibus culpam suam agnouit. Atque ità indè sublatus, & post multos dies restituendus, cautior deincèps fuit.

Ecce miracula.

Præclarum miraculũ.

Punitur à Deo, nõ ere deus miraculum tactum.

De equo viri Dei, temerè ab Episcopo vsurpato. Cap. 43.

CVm adhuc in terris degeret vir beatus, equum habuit inter cæteros mansuetissimum, quo, cùm posceret necessitas, sedere plerunq; consueuerat. Post eius decessum, equus ille cessit Abbati eius ecclesiæ. Porrò Mommolenus eius loci Episcopus valdè illi inhians, vi eũ abstulit Abbati. Abbas nihil illi reluctari ausus, mox ad beati Eligij se monumentum contulit, eique rem totam commendauit. Itaque equus mox cœpit laborare ex pedibus, immò toto corpore tabescere. Id cernens Episcopus, adhibet medicum: qui etsi sedulam illi curam impẽderet, nihil tamen potuit efficere: immò si quis vellet equum accedere, omni posita mansuetudine, calcibus cædebat, & morsus intentabat. Tandèm Episcopus veritus nè equum penitùs perderet, cuidam matronæ eum dono dedit. Illa verò accuratè sananduum curauit: sed cùm aliquandò iter factura, eius tergo insedisset, ille frendens & calcibus verberans, grauiter eam excussit, ità vt toto fere anno decumberet. Tum illa reposuit equum Episcopo, probra conuiciaque adiungens. Episcopus recepto rursùs curam adhibet, sed semper equus deteriùs habet. Adextremùm quidã religiosus presbyter consuluit Episcopo, vt equum restitueret Abbati, cui iniustè ablatus esset. Fecit sic Episcopus, & equus ad iustum possessorem postliminiò reuersus, intra paucos dies totus reualuit, pristinaque formæ elegantia & mansuetudo ei reddita est.

Nota cæleste ani. maduersionem.

Mira sunt hæc.

Vt sacrum beati viri corpus eleuatum sit. Cap. 44.

CVm sic autem beati viri corpus ad latus altaris sepultum esset, Episcopo & reginæ inprimis consultum visum est, vltra altare ei condere mausoleum, atq; eò honorificè illud transferre. Eunt igitur, & diligenter inspiciunt locũ, & ecce subitò in pariete vident instàr arcûs quandam apparere rupturã. Indè ergò

Universidad de Deusto
Biblioteca

colligunt, diuinitùs significati parietem illum eo loco demoliendum. Cumque id magna fiduria facere instituunt, ità paries ille absq; vllo hominis conatu sponte collapsus est, vt nec hominem vllum, nec thecam ei propinquam vel tenuiter læderet. Mox itaq; cœptum est egregium construi mausoleum. Aduentante autem anniuersario migrationis eius die, iam se præparabant ciues ad corpus eius honorificè transferendum. Regina quoq; vestes holosericas maximi precij apparabat, exutura illud alias, in quibus curârat anteà sepeliendum, & has nouas indutura. Ad ipsum autem anniuersarium diem conuenit in oppidum valdè frequens populus. Interim canente clero, populo in vigilias incumbente, theca diligenter ablata est à monumento. Deindè sublato tumuli opertorio, suauissimus è corpore sancti viri manauit odor: quod quidem tam adhuc integrum planeque incorruptum cernebatur, vt viuere putaretur: quodque admirabilius est, barba & capilli eius, qui ex more abrasi erant vita functo, in sepulcro rursùs creuerant, cunctis ad nouum vel inauditum miraculum obstupescentibus. At Episcopi cum multo timore leuantes illud è tumulo, exutis prioribus indumẽtis, pretiosissimis illis, quæ regina parauerat, induunt, magnoque studio sigillis munitum reponunt: atque ità demùm choro psallente, modulantibusque organis, indè inpenuis reuerenter & studiosè translatum, in præparato mausoleo accuratè condunt & componunt, in dies maiori honore & veneratione prosequendum. Quæ autẽ deinceps miracula illic facta sint, iam partim annotabimus.

Illustre miraculum.

O mirabilẽ Deum in sãctis suis.

De miraculis ad monumentum eius. Cap. 45.

Multa miracula.

DVo cæci aliquot diebus illic excubantes, lumen receperunt. Puella contracta sanata est. Alius quoq; cæcus illuminatus est. Sed hæc fortassis, dum lectori gratificari volumus, succinctè nimis dicimus. Paulò igitur fusiùs agendum est. Ad caput beati viri pendebat lampas. Ea cùm die quodam pene seminacua esset, repentè apparuit plena oleo: igni quoq; diuinitùs accensa, ardere cœpit, atque ità deinceps plerunque & impletur, & ardet. Cùm autem vir sanctus etiam nùm in terris ageret, Garifredus Comes Veromanduorum, quiddam in eum admiserat, quod etiam illo iam defuncto minimè expiârat. Tandẽ post longa temporũ intervalla, negligenter oblitus culpæ suæ, venit adorare sepulcrum eius. Ardebat tum ex more lampas ea, quam diximus: sed Comite in templum ingrediente, confestim extincta est. Id ille mox animaduertens, timens & pallens, orauit. Finita oratione, exiit è templo, & lampas lumen recepit suum, non humanitùs, sed diuinitùs, accensa. Indicauit id Comiti, iam equum ascendere volenti, vnus è famulis eius. Ille audiens, multùm doluit, & in seipsum descendens, cœpit excutere latebras conscientiæ suæ, vt scilicet, quæ culpa sua id accideret. Recordatur interim, quid olim in sanctum Episcopum admisisset, festinusque redit ad basilicam. Sed postquàm pedem posuit in basilicæ pauimento, rursùs lampas extincta est. Tum ille nimiùm territus, cum lamentis & mugitu prosternit se coram beati viri sepulcro, & diutissimè pro culpa sua fatisciens, se indignum & miserum fatetur, cuius causa lampas lucere delijsset: palamque protestatur, se ex eo loco non surrecturum, nisi priùs lampas ardeat. Post multas lachrymas, lampadi restituta lux est. Qua re nonnihil ille recreatus, iubet famulum sibi ocyùs, & afferre vas argenteum sanè pretiosum: idque Christi confessori obtulit, ad sepulcrum eius illud deponens, promittens etiam, se nonnulla è facultatibus suis illi ecclesiæ collaturum. Deindè lætus abscedit.

Nota lector

Adorare, venerari, frequens est apud veteres.

Res admirandæ.

De alijs miraculis. Cap. 46.

Contractus sanatur. Item cæca & muta.

IVuenis quidam, Saxo genere, miserandum in modum contractus, & ad beati Eligij monumentum adductus, breui curatus est. Fœmina quoq; muta & cæca, dùm ad sepulcrum eius orans, tandẽ somno oppressa, videt aduenire ad se S. Eligiũ, oculosque suos leniter tangere, & instrumento quodam chirurgico linguæ vincula molliter discindere. Expergefacta igitur, oculis inusitatam sentit lucem, & post multum ore reiectum sanguinem, loquitur promptè & expeditè. Alia puella muta eò perducta, docta est à templi custodibus mente implorare beati viri opem. Eam tandẽ mater iubet illic hærere, donèc sentiat se adiuuari: se domum abire velle indicat. Vbi ergò illa foribus templi propinquare cœpit, puella videt è lampade quiddam ad se emanare, magnoque timore correpta, ruptis linguæ nexibus, sic locuta est: Ita[illegible] me relicta,

relicta, tu mea mater ascendis? Audiens hæc mater, celeriter redit ad eam: flensq; præ gaudio, cupiensque etiã alios eius sermones audire, auidè illam cõpellat, & ad omnia planum atque absolutissimum ab ea responsum accipit. Mirantur omnes, qui adsunt, laudant Christi potentiam, & beati Eligij merita concelebrant.

Item alia muta.

De obitu Aureæ Abbatissæ & aliarum. Cap. 47.

PEste aliquandò Parisijs grassante, cùm iam aliquot virgines monasterij beati viri, cui Aurea Abbatissa præerat, ad Dominum migrâssent, sanctus Eligius apparuit cuidam adolescenti in ecclesia eius monasterij, veste candida & toga amictus. Illo autem præ timore se in latebras abdere volente, vir beatus blande eum compellans, iussit properè ire ad Auream Abbatissam, dicereque ei, vt cum certis virginibus ocyùs ad ipsum veniat. Abit ille, dicit Abbatissæ quæ iussus erat. Surgit velociter Abbatissa, immenso affecta gaudio, & magna celeritate contẽdit ad templum. Sed postquàm eò venit, visio disparuerat. Nè tamen posset ambigere veram fuisse, relicta erat nebula, totam ædem replens, vndè etiam cãdelabra & vela rorẽ quendam stillare viderentur. Abbatissa igitur ad se reuersa, intellexit se ex hac vita euocari: protinusque sorores omnes conuocans, illis valedixit, quibusdã exceptis, quæ cum illa decessuræ erant. Mortua est deindè Aurea Abbatissa, & eam secutæ sunt ex eodem monasterio centum sexaginta sorores, ea tempestate defunctæ.

S. Eligius appãret cuidam.

Res mira.

Nota magnum numerum sanctimonialium.

Item de alijs miraculis. Cap. 48.

COmitis Garifredi scriba venit quandoq; ad basilicam sancti Eligij, & cùm post preces fusas, staret ad fores eius, videt illic pauperum gregem, stipem poscentium. Sed nihil apud se habens, quod illis daret, misericordia motus ergaillos, mœstus intra se ait: Nunquàm vos talem habebitis consolatorem, qualis fuit hic sacratissimus antistes. Quid enim cum vnquàm retardare potuisset, nè in vos beneficia conferret, vosque surda transiret aure, vti iam multi faciunt, & ego misera? Dum ergò sic tacitus secum cogitat, visus sibi est tanquàm in ecstasi videre adstantem sibi beatum Eligium, simulque in manu sua vel veste cernit aurum, quod pauperibus eroget. Quod etiam absq; mora fecit, multa secum cogitans de eo, quod acciderat necopinanti.

Obserua miraculũ.

De filio Ebroini sanato &c. Cap. 49.

EBroinus vir illustris, præfectus palatio, siue, vt vulgò dicunt, maior domûs, filium habuit Bobonem, ipsi & matri eius vnicè charum. Is morbo grauissimo correptus, magnum parentibus mœrorem attulit, præsertim quòd morbo ingrauescente, vita eius desperaretur. Sed tamen parentes, de miraculis beati Eligij magna spe concepta, munera ei offerunt, & balteum filij elegantissimum apud sepulcrum eius deponunt. Eodem temporis puncto puer reualescit, ac deinceps manet incolumis. Vir quidam nefarius de admisso crimine se purgaturus, nõ dubitauit ad sepulcrum beati viri falsum iurare. Sed simulatquè iurauit, iusto Dei iudicio, venter eius crepuit, effusisque in terram visceribus, indignam vitam digna morte finiuit in terrorem multorum.

Præclarum miraculũ.

Terribilis mors peierantis ad sepulcrum S. Eligij.

De vltione illius, qui agrum ecclesiæ S. Eligij sibi vendicauit. Cap. 50.

VIr quidam agrum ecclesiæ sancti Episcopi apud Caluomontem situm, sibi rapaci cupiditate vendicare voluit, sed obsistebat ei Sparnus, eius ecclesiæ Abbas. Res ad palatium regis relata est, pronunciatumque à rege, vt si Abbas in sacro loco iurare vellet, agrũ esse ecclesiæ, cum ipse retineret. Sed Abbas mauluit virũ illũ pertinacem iurare suũ esse agrum, & nõ ecclesiæ. Lata igitur sententia est, vt vir ille cum multis alijs iuraret. Sic enim apud Francos in more positũ est. Verũ Abbas alijs omnibus remisit iuramentũ, nè alterius flagitio implicarentur: solus ille agri vsurpator, pcerum sentẽtia iurare iussus est. Itur ergò ad ecclesiã B. Eligij, venitur ad sepulcrum eius, expectatur ab omnibus rei euentus. Vir temerarius rem paruipendens, importuna audacia imponit manum loco sacro, sedcùm vix medium expressisset iuramentum, toto corpore contremiscit, caput retrorsùm in ceruicem curuatur, diductoque ore, & magno indè fumo crumpente, cùm hoc solum dixisset, Abba Sparne, recipe terrã tuam: repentè humi prosternitur, & infelicem animã exhalat. Alius quidam

Mos Francorum iurare volentium.

Horrenda vltio periuri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item alterius.

dam cùm illic peierâſſet, & domum ceu victor lætus rediret, priuſquàm limen domûs ſuæ attigiſſet, extinctus eſt. Vndè tantus omnes inuaſit timor, vt nullus hodiè etiàm in cauſa iuſtiſſima ad ſepulcrum eius iureiurando ſe obſtringere auſit: ſed ſi iuramentum faciendum ſit, ad oſtij circulum non ſine magno timore id fiat.

De quodam dæmoniaco, itemque morbida fœmina, curatis. Cap. 51.

Dæmoniacus immanis curatur.

DAemoniacus quidam, importuniſſimo correptus dæmone, incredibili furore & amentia rumpebat catenas, compedes, & clauſtra oſtiorum, quorundam nares, aliorum aures mordicùs appræhẽſas lacerabat. Eius parẽtes iampridem moperè cupiebant eum ad beati Eligij memoriam adducere: ſed qua id poſſent via, propter hominis rabiem, non videbant. Tandèm reperto cõſilio, miro quodam ligneo inſtrumento conſtrictum, ægrè ſeptem viri eò perducere potuerunt. Perductus autem, paulò poſt, beato Eligio orante, & Chriſti gratia largiente, ſanatus eſt, & ibidem in clerum aſſcitus, admodùm religiosè vixit. Modoleni cuiuſdam ciuis Nouiomenſis vxor pia valdè, toto corpore intumuit: ſenſimque morbo ingraueſcente, vir eius, homo centenarius, de ſepultura iam cogitabat. Ei obuiàm factus Abbas ecclesiæ beati Eligij, dixit ex eo periculum vxoris eius: ſimulque rogatur, vt in baſilicam eam ſinat ſepeliri. Abbas, his auditis, celerrimè contendit ad ſepulcrum beati antiſtitis, tollensque de oleo illic manante, ad fœminam moribundam ſe cõfert, ſicque per vſum iuſſerat ei beatus Eligius. Ingreſſus, videt inter lachrymantes cognatos & amicos fœminã decumbere inflato valdè corpore, & iam planè frigido: mox illud vngens oleo, ità ait: Hæc mandat S. Eligius, vt in virtute nominis Chriſti ſana conſurgas. Dixit ſic, & oleo ſancto viſcera fœminæ penetrante, illa palpebras commouet, & tanquàm è ſomno grauiſſimo euigilãs ſuſpirat. Indè mira celeritate detumeſcẽte corpore, auctisque viribus, reſidet: ſtatimque dolore omni euaneſcente, nec vllo remanente tumore, faciei quoq; reſtituto decore, è lectulo ſe proripit, laudans & prædicans Deum, qui ipſam à morte reuocâſſet: Deindè compellit omnes mẽſæ aſſidere, ipſique illis accuratè miniſtrat.

Cæleſtis vindicta in periurum.

Mira vis olei ſepulcri eius.

De fure indicato. Cap. 52.

IN rure Nouiomẽſi furtum perpetratum fuit, ſed fur ignorabatur. Iuuenis autem quidam ſuſpectus de furto, cùm eo nomine compellaretur, in patrem ſuum crimen conferre conatus eſt. Habebat enim quiddam cum illo controuerſiæ, etq; inimicitias moliebatur. Vterq; igitur ſiſtitur corã Epiſcopo & Comite: filius multis modis ſtudet patrem reum efficere: pater verò, vtì erat, ſe innoxium demonſtrare. Alij fidem filio: alij iniquum dicebant, fidem adhibere filio patrem inſimulanti. Cùm autem longa fieret altercatio, nec facilè quiſquam auſus eſſet ferre ſententiam, Epiſcopus tandèm communicato cum Comite conſilio, rem ſtatuit beati Eligij iudicio permittendam. Ducuntur ergò ambo ad beati viri monumentum, & iuramentum facere iubentur. Iuuenis ſimulatquè iurare cœpit, arreptus à dæmone magna vi in terrã elidi-

Fur deprehenditur in ſacrilegio.

tur, atque illic miſere ſeipſum diſcerpens, tremensque & ſpumans volutatur. Irà proditò iam fure, ab eccleſia recedunt omnes. Tandẽ diù malè mulctato iuuene, cùm mãti pro eo orarent beatum Eligium, curatus eſt.

De alijs miraculis. Cap. 53.

Nota hanc leproſi curationem.

LEproſus quidam ad ſepulcrum beati viri mirabili modo ſanatus eſt, ratio cuiusdam indè exeunte, & in eius horrida vulnera ſe infundente. Quem ſecutus eſt multus hominis ſudor, & cum ſudore omni putredine abeunte, relicta eſt cutis mũdiſſima, atq; adeò reſtitutus eſt homo, vt nulla lepræ veſtigia in eo cerneretur. Claudus quoq; curatus eſt à beato viro, illi per viſum apparẽte. Contrà autem furquidam ſacrilegus, aliquandò è templo egreſſis cuſtodibus, aurea quædam ornamenta à beati antiſtitis monumento ſubducere volens, catenam auream vi attrahens confregit: vndè tantus excitatus eſt ſonus, vt extra templum procùl audiretur à cuſtodibus. ſimulque homo nefarius ità diuinitùs ad limen eccleſiæ detentus eſt, vt loco mouere ſe non poſſet. Itaque accurrentibus cuſtodibus, depræhenditur in ſacrilegio, profert ea ablata, petit veniam ſacrilegij, humaniter ignoſcunt cuſtodes, abſcedit liberè, nullo iam eius greſſum retardante. Vir quidam nobilis ob culpam non magnam proinde ſenſum habuit principem. Adducitur ergò in palatium, & capite damnatur. Interiù

ſeruandus traditur Amalberto Comiti Nouiomenſi. Poſt aliquot dies audit è famulis eius, proxima luce ſe capite plectendum. Valdè ea re conſternatus, omni ſpe euadendi ſublata, hoc ſolo ſe conſolabatur, ſi poſſet obtinere, vt eam noctem apud S. Eligium duceret peruigilem. Eo igitur impetrato, ardentiſſimo animi deſiderio properat ad ſancti mauſoleum, tota penè nocte in lachrymis & gemitu eſt, orans ſanctum epiſcopum, vt in craſtinũ ſuo ipſi velit patrocinio adeſſe. Poſt abſolutos à Clero nocturnos hymnos nimio mœrore depreſſus, obdormit: & ecce mox adeſt S. Eligius, humaniſſimoq; vultu blandè eum conſolans, pollicetur ſe futurũ apud principẽ, nec ipſum vllas daturũ pœnas, ſed cũ principe in gratiã redituru. Eodẽ die accitus à principe, liber dimiſſus eſt.

S. Eligius appãret cuidam.

De capillis beati viri quædam admiranda. Cap. 54.

CVm beatus Eligius apud Turones adhuc laicus ſancti Martini thecam fabricaret, cuiuſdam matronæ hoſpitio vtebatur. Ea cernens virum ſanctum iugiter eximijs operibus intẽtum, (vt erat reuerà promptus ad omne opus bonũ, creber in precibus, largiſſimus erga pauperes) non temerè ſibi perſuaſit eum eſſe Dei ſeruum. Cumque aliquandò tonderentur pili capitis & barbæ eius, illa pannum lineum, quo exceperat pilos, & quicquid ex pilis ipſis colligere potuit, ei linteo inuolutum in arca repoſuit. Permultis indè labentibus annis, fœmina eius rei penitùs oblita fuit. Poſt obitum autem beati Eligij ſæpè noctibus audiebat in cubiculo ſuo ſuauiſſimam pſalmorum melodiam. Curioſè itaq; explorare volens, quid agatur, videt per foramina quædam miram radiare lucem. Cumque id crebrò fieret, admodùm perterrita, non audebat noctibus manere in ædibus ſuis: nec tamen recordabatur pilorũ, quos illic olim ex fide condiderat. Accito autem ad ſe Agerico, eccleſiæ S. Martini Abbate, rem ei exponit: dicit lachrymabunda, ſe non poſſe ſecuram cubare in domo ſua. Ille ſciſcitatur ex ea, an ne aliquis ſeruus Dei illic quandoq; mãſerit, vel num quod à ſanctis viris munuſculum acceperit, aut certè an non ipſa aliquãdò quaſdam ſanctorum reliquias abſtulerit. Tum illa veluti per ſomnium, pilorum beati Eligij reminiſcens, pectus crebrò verberat, indicatque Abbati ſe olim pilorum S. Eligij ſegmina collegiſſe, & fideliter illic repoſuiſſe. Mox igitur ad locum accedentes, inueniunt pilos illos admodùm ſuaueolentes, prorſusque incorruptos. Indè ergò facilè colligi potuit, & quanti apud Deum meriti eſſet beatus Eligius, & quàm grata fuiſſet Deo fides mulieris, cùm poſt tot annorum curricula eo in loco diuinitùs tam admiranda fierent. Audiui autem poſteà, illic elegans conſtructum oratorium. Quiddam ſimile huic contigit in monaſterio Nouiomenſi, à beato viro conſtructo. Sanati ſunt etiam quidã contactu earum rerum, quibus vir Dei, adhuc viuens, aliquandò vſus eſſet.

Vide vt Deus cohoneſtet etiã extremas reliquias ſanctorum ſuorum.

Vt punitus ſit, qui pro reliquijs eius precium à quodam extorſit. Cap. 55.

VIr quidam non longè à Rhemis habitans, religioſæ mentis ſtudio voluit in prædio ſuo in beati Eligij honorem baſilicam conſtruere. Ea autem iam abſoluta, reliquijs eiuſdem ſancti viri ornari eam cupiens, ad Nouiomenſes profectus eſt, & ab illis opratum munus impetrauit. Sed cùm indè recedere vellet, clericus quidam cupiditatis œſtro perciſus, vi eum detinuit, dicens ſe non paſſurum vt cum reliquijs abeat, niſi priùs aliquo dato munere. Ille vt poſſet ex eius manibus euadere, munuſculum quoddam triſtis ei largitus eſt. Quod clericus auidiſſimè complectens, mox in ſinu abſcondit. Et ecce repentè immiſſo diuinitùs igne, pectus cum veſtimentis ardere cœpit, ità vt alta voce exclamans diceret: Parce ſancte Eligi: miſer ego nihil tale deincèps faciam. Mox illi, qui aderant, properè ei veſtimenta humantia detrahunt, munuſq; acceptũ reddũt ei, qui dederat, illũ iam dolentẽ & multùm lachrymantem ad beati Eligij monumentũ adducunt: vbi oleo vnctus, vix tãdèm ab incendio illo liberatus eſt. Equidem nihil dubito idcircò hoc ei accidiſſe, vt pudefiat & reprimatur ſimilium improba cupiditas, qui non verentur exacta pecunia ſanctorũ reliquias venundare. Ceſſet igitur, obſecro, locis omnibus hæc contagio, nè ſimile quid accidat ſimilia facientibus.

Baſilica in honorem S. Eligij.

Vide vltionem cæleſtem.

De hominis cuiuſdam temeritate punita. Cap. 56.

SOlebat vir ſanctus, adhuc in corpore manens, crebrò venire Compendium, regale * oppidum, & trans fluuium propinquum Iſaram apud Vualdolenũ habere hoſpitiũ. Poſtq; autẽ deſijt eſſe in humanis, ille eius hoſpes lectulum eius abſq;

* villam

vlla

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna irreuerenter tractantis lectum sancti viri.

vlla tanti viri reuerentia demolitus est, & è sponda, quam sæpè sua manu triuerat vir beatus, limen effecit, atque cum sua coniuge eo loco, quo vir Dei cubare solebat, ie reposuit. Ecce autem eâdem nocte acerrima febre correptus, nauseat, tremit, sudat, pallescit: pedes, quibus spondam calcauerat, dolent, & magno ardore æstuant, ita vt ingredi nō posset. Interim dum ille sic cruciatur, vxori per visum præcipitur, vt quamprimùm ab eo loco recedat, spondam instaurent, totumque lectum, vti priùs erat, diligenter restituant atque componant. Sed illa negligenter visionem obliuiscente, maritus acrioribus vrgetur dolorum stimulis. Proxima nocte etiam ipse admonetur, nisi ocyùs ex illo lecto recedat, fore vt seueriùs castigetur. Post eam visionem nonnihil ie remittente febre, vt potuit, celeriter surrexit, spondam ilicò collegit, diligenter abluitam in locum pristinum restituit, lectumque instaurauit, & ab illo deinceps se abstinuit, temeritatem suam pœnitentiæ multa satisfactione expiauit, atque ità demùm curatus est. Eo miraculo posteà diuulgato, cœperunt vndiquè aduentantes ad eum locum munuscula inferre, cœperunt etiam crebra fieri miracula, & multi eò frequentes adconuenire. Id non multa sine admiratione cernens Vualdolenus, domo illa relicta, & beato Eligio æternùm dedicata, in propinquas ædes commigrauit. Indè ea domus diruta est, & basilica illic constructa, atque in ea lectus ille repositus, mirificè ornatus cernitur. Locus ille in ditione est Clementis Episcopi Bellouacensis, multaque illic miracula fiunt, è quibus, breuitatis studio, non nisi duo commemorabimus.

Miracula ad lectum eius.

Clemens Episcopus Bellouacensis.

De duobus miraculis, ad lectum beatissimi viri editis. Cap. 57.

Clotarium regem febris vexat.

DVo reges, germani fratres Clotarius & Theodoricus, quandoquè è palatio egressi, orandi causa ad eam basilicam accesserunt. Abluntes illos quidam proceres admonuerunt, vt aliquam eleemosynā pro sancti Eligij veneratione illi loco tribuerent. Sed rex senior contemptit: iunior verò aliquot solidos ex radianti metallo ibi reliquit. Vbi ad palatiū reuerti sunt, rex senior Clotarius molesta confestim febre vexatur: totoque corporis ardore ad capus tendente, secutus est vehementissimus dolor dētium. Nocte igitur illa in summis cruciamentis transacta, manè recordatur, quid hesterno die neglexerit, seque confestim beatum Eligium deprecandum, cui etiam per hominem fidelem multos misit solidos.

Ilicò sanatur.

Puella quædam qui simulatquè illati sunt in templū, dolor omnis repentè sopitus est. eodem ferè tempore desponsa, malo dæmone instigante, ab alio turpiter vitiata est. Sponsus id suspicatus accidisse, vrget eam, vt iureiurando se probet innocentem. Illa, vtpotè adultera, incunctanter offert iuramentum, nihil prorsùs periculi metuens, solaque habet ergò sponsus, vt ad beati Eligij lectum hunc, de quo paulò suprà diximus, solam adducret. Eunt pariter in ecclesiam: puella proterua & insolens sine vllo metu ad lectum accurrit: sed mox vt illi iuratura manum imposuit, viribus destituta corruit: cumque eam circunstantes alij leuare vellent, tremens & spumans inter manus illorū animam expirauit. Sponsus id cernens, multùm quidem expauescit: at tamen Christi potentiam & beati Eligij iudicium laudans, non sine metu recedit. Multa alia ibidem, domino iubente, miracula fiunt, in quibus est etiam illud, quòd lampas oleo abūde celitùs impletur: quo sancto liquore multi illic peruncti, varijs liberantur incommodis & morbis. Et hęc quidem omnia apud Compendium fiunt. Consimilia autem pegrantur miracula apud alium quendam lectum eius, qui in quodam monasterij prædio, quod Victuriacum vocant, asseruatur: quæ omnia si cōmemorare pergamus, oneroſi erimus. Nos verò iam summoperè ad finem properamus.

Vide exēplum terribile.

Lampas oleo cœlitùs impletur.

Generalis quædam miraculorum commemoratio. Cap. 58.

AD sepulcrum beati viri multæ catenæ diruptæ, multæ compedes fractæ, cippi dissipati, multaque alia visuntur certissima argumenta miraculorum, quæ illic facta sunt & fiunt: è quibus tamen nos vel pauca, vel potiùs nulla recensemus, quòd omnium oculis exposita sint. Neque verò, vt in plerisq; fieri, ferme miracula illic fieri cessant, sed quotidiè vndiquè aduentant morbidi, & sanantur, fracti vincti absoluuntur, claudi carrucis aducti, suis pedibus recedunt: periuri aut arreptitij à dæmone, aut moriuntur, dæmoniaci liberantur, cæci illuminantur. Multi quoque sanantur morbi oleo illic fuecrescente: immò quisquis eo perungitur, quacunq; infirmitate, statim fugiente morbo, curari potest. Sed quia iam vtcunq; absolutum opus,

Oleum ad sepulcrū eius nascens, morbidos sanat.

lectorem rogamus, nè vilitatem sermonis nostri planè despiciat. Fortassis potuissent dici à nobis pleraq; elegantiùs: sed studio sic stylū tēperauimus, vt res potiùs, quàm verba, lectori commendaremus. Maximè verò ab hoc opere cothurnus tumētis eloquij remouori debuit, quod de tāti antistitis humilitate manauit. Me quoq; deuotū potiùs, q̄ temerarium fuisse, præsens pagina testabitur. Neq; enim confidentia virium mearum, tantam in me prouinciam recepi, cùm scirem absurdum esse, tantæ historiæ tantillum adhiberi authorem: sed cùm sim debitor decem millium talentorum, vel parùm aliquid ei, à quo accepi, reddere volui: planè dignum & iustum arbitratus, vt exiguum talentum in laudem sancti viri & gloriam omnipotentis Dei expenderem: & quod ab illo indignus percepi, eidem subiectus impenderem. Tibi nunc, Christe, librum hunc contra æmulos omnes defendendum commendo: tibi deuotionis meæ dicta supplex committo: tibi in his omnibus & per hæc omnia pio, vt possum, affectu persoluo laudem & præconium, qui tulisti adiutorium, quò posset confici opus optatum. Tibi ergò laus, tibi gloria, tibi honor creatori & recreatori hominum IESV Christe, qui cum Deo patre & spiritu sancto viuis & regnas Deus per infinita secula seculorum, Amen.

*Epistola beati Audoëni ad * Robertum Episcopum Parisiensem de vita S. Eligij.*

* Rodoberetum *

DOmino sancto, & à nobis in charitatis vinculo iugiter amplectendo Rodoberto papæ, Dado salutem. Vitam beati Eligij, quam nupèr, frater charissime, descripsimus, per præsentem latorem strenuitati argutiæque vestræ * emendandam direximus. Quæsumus ergò, vt sepositis paululùm curis exterioribus, studium illic adhibeas quantocyùs: &, si quid fortè aut mea, aut notariorum incuria in verbis, vel syllabis incompositum, aut minùs aptum deprehenderis, iuxta prudentiam tibi collatam studiosè emendes, nobisque demū emendata restaures.

* concerētandam Vide sancti Audoëni humilitatē.

Epistola Roberti Episcopi Parisiensis, qua beato Audoëno respondet.

DOmino verè sancto, culmine Apostolico sublimato, mihiq; modis omnibus venerabiliter præferendo, domino & patri Dadoni, * Rodobertus peccator.

* Robertus

Decreueram quidem gratificæ iussioni vestræ, venerabilis pater, obtemperare, nisi imperitiæ meæ prudentia vestra in dictandi studio tantoperè obstitisset. Totum itaque volumen, quo vita sancti continetur Eligij, à summis ad ima vsque solerti, vt iusseras, cura quidem percurrens, nihil omninò, quod adijcere emendareque deberem, vsquàm potui reperire: sed magis potiùs, quod admirarer, venerarer, præferrem & prædicarem. Et vt vera fatear, plnxisse mihi illic videris sanctitatis tuę, immò beatissimi antistitis Eligij integerrimā formam, ità vt nihil prorsùs defuerit ex cunctis sancti virtutibus, quod non potenratu verborum per singula inuestigaueris, ventilaueris, celsoque in sublime phaeo sustuleris. Vndè equidem animo iam meo ex eius vbertate reforo, exemplari etiam integerrimi voluminis fratribus mihique confecto, toto demùm volumine sanctitati vestræ remisso, orationum vestrarum supplex quæso suffragium domine semper Dado.

F. Laur. Surius pio Lectori.

EQuidem libentissimè, propter authoris reuerentiam, beatissimi Eligij vitā, sicuti ab illo edita est, integrā nihilque mutatam edidissem, candide lector: sed cùm eam ex quodam MS. describerem manu mea, & iam aliquousq; progressus, viderem eam valdè prolixam, nonnulla etiam subindè repeti, quædam etiam multis verbis fusè & copiosè dici, quæ possent paucis comprehendi: temporis angustijs exclusus, & nè opus nimium excresceret, coactus sum nonnulla aliquot locis omittere, quædam contrahere, quibusdam etiam aliquam lucem afferre. Quæ cùm sine styli mutatione commodè fieri non possent, inuitus pleraque reddidi verbis meis, sed ità tamen, vt æquus lector facilè id boni consulturus sit, cùm nihil historiæ integritati detractum aut diminutum sit. Est autem ab eodem authore Audoëno etiam tertius liber scriptus de vita S. Eligij, sed illum omisi, quòd non nisi Epitome sit eorum, quæ duobus hisce libris à nobis editis, continentur. Vale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE S. AGERICO VIRDVNENSI EPISCOPO CARMEN FORTVNATI PRESBYTERI, QVEM QVAE-dam historia commemorat ab illo humaniter hospitio exceptum fuisse.

Decemb.3.

VRbs Virduna breui quanuis claudaris in orbe,
Pontificis meritis amplificata places.
Maior in angusto præfulget gratia gyro,
Agerice tuus quam magis auxit honor.
Plurima magnarum fudisti semina laudum,
Quę matura operis fertilitate metes.
Tempore præsenti victum largiris egenis,
Vndè futura dies centuplicabit opes.
Dogmatis arcani reseras penetralia pastor:
Non solùm dapibus, pascis & ore greges.
Templa vetusta nouas preciosiùs, & noua condis,
Cultior est Domini, te famulante, domus.
Egregios fontes sacri baptismatis exples:
Tam pia diuino fonte repletus agis.
Candida syncero radiat hęc aula sereno,
Etsi sol fugiat, hîc manet alta dies.
Ad noua templa auidè concurrunt vndiquè plebes,
Et tribuis populis plus in amore Deum.
Te solamen inops meruit, te nudus amictum,
Et solus cunctis potus & esca manes.
Felix qui meritis ęternę lucis amator,
Tempore tam modico non moritura paras.

2. Agerici liberalitas in inopes.

Instaurat & condit templa.

Aliud eiusdem carmen.

PHœbus vt elatum suspendit in ęthera cursum,
Purus & igniferum spargit vbiquè iubar:
Effusis radijs totum sibi vendicat orbem,
Montes, plana replens, ima vel alta tenens:
Sic pręsul splendore animi cum sole coruscas:
Ille suis radijs fulget, & ipse tuis
Agerice sacer, cuius sermone colente,
Ecclesiæ segetes fertilitate placent.
Terrenis rebus sterilis, fœcunde supernis:
Cuncta caduca negans, diues iture polis.
Illecebris mundus, mundi lasciua repellens:
Nil cui subripuit carnis amarus amor.
Lubrica culpa perit, neque mors de crimine gaudet,
Cùm tua delictis libera membra vides.
In templis habitando pijs sic purus haberis,
Vt tua corda, pater, sint pia templa Dei.
Eligit in tali se Christus vase recondi:
Quam sibi purgauit, possidet ipse domum.
Non dolus in labijs, non sunt fera nubila mentis:
Synceris animis vernat in ore dies.
Doctiloquum flumen salienti fonte refundis,
Et sensus steriles voce rigante foues.
Ardua cęlorum pandis mysteria terræ,
Per quem plùs dominum scit, timet, orat, amat.
Dogmate diuino pręsul facunde triumphas:
Das pastor monitis, nè premat error oues.

Rebus pauper, diues virtutibus.

Carnis amarus amor.

Doctrina eius.

Deli-

Delicijs reficis, quas cælum, arua, vnda ministrant,
Et satiat populos hinc cibus, indè fides.
Sumit pauper opem, tristis spem, nudus amictum:
Omnia, quicquid habes, omnibus esse facis.
Sic tibi longa salus maneat, licèt indè futura,
Atque diù pastor pro grege vota feras.

(Superius paulò, pagina 685. versu vltimo, pro quatuor his literis, VITA, substituantur tres istæ, DE S.)

VITA S. BIRINI EPISCOPI DORCESTRI, ENSIS ET CONFESSORIS, INCERTO QVIDEM *authore, sed fide digna.*

ANctus Birinus à Papa Honorio ad prædicãdum verba salutis genti Anglorum directus est. In præsentia autẽ eiusdem Pontificis Honorij, in intimis vltrà Anglorum partibus, quò nullus doctor præcessisset, sanctæ fidei semina se sparsurum promisit. Vndè etiam iussu eiusdem Pontificis per Asterium Genuensem Episcopum in Episcopatũs cõsecratus est gradum. Porrò ad litus Britannici freti arrepto itinere perueniens, ascensurus nauem, diuina celebrat mysteria: sibi suisque viaticum parans, saluturis hostię pia libamina Deo obtulit. Vrgente verò nauigationis articulo, ad nauem festinans introducitur: & insurgente vento, dum alta sulcarent pelagi, reminiscitur Birinus se rem precipuè charam amisisse, & nautis vrgentibus impeditum, in litore, vnde ascenderat, reliquisse. Dederat enim ei Honorius Papa pallam, super quam corpus Christi conspicerabat, & in qua corpus Dominicum inuolutum, & ad collum suspensum, semper secum ferebat, atque inter sacranda sacrosancta mysteria super sanctum altare ponere consueuit.

Decemb.3. S. Birinus proficiscitur in Britanniam.

Fide igitur armatus, in mare descendit: Deum authorem habens, per mare securus incedit: & recepto quod reliquerat, ad nauem regreditur. Offendit autem illam quasi immobilem stantem, cùm paulò antè per vndas maris velociter currentem reliquisset. Vt autem in eam ingressus est, nec vna quidem in vestimento eius aquę gutta deprehensa est. Id nautæ videntes, flexis genibus tanquàm Deum eum adorauerunt, & complures ex eis ad fidem Christi, prædicante illo verbum Dei, conuersi sunt. Intrante porrò illo in portum apud Occidentalium Saxonum gentem, qui antiquitùs Geuissæ vocabantur, cùm omnes ibidèm paganissimos inueniret, vtilius esse ratus est ibi potiùs verbum Dei prædicare, quàm vltrà progrediendo, eos, quibus Christum annunciaret, inquirere: maximè cùm populi cateruatim irruerent, audire cupientes beatũ antistitem, & tum corporis, tum cordis auribus, quæ ab illo dicebantur, humiliter complecterentes.

Ambulat siccis pedibus super mare.

Erat verò in ea prouincia mulier quædam annosa, quæ longo tempore nec videre, nec audire poterat. Ei per visionem dictum est, vt ad beatum antistitem, receptura sanitatem, ire festinaret. Surgens igitur mulier, ducem parat, qui gressus eius regat. Episcopus autem visa illa motus pietate, auribus & oculis eius signum Crucis impressit: & mox depulsa cæcitate, visus redditur, & surditatis excluso vitio, auditus reparatur.

Signo crucis sanat surdam & cæcam.

Euangelizante porrò illo in ea prouincia, cùm rex Cinigilsus catechesi instructus, fonte baptismi cum sua gente ablueretur, sanctus Nordanhumbrorum rex Osuualdus eum de lauacro excunrem suscepit: sicque pulcherrimo prorsùs Deoq; digno consortio, cuius erat filiam habiturus coniugem, cum priùs secunda regeneratione Deo dedicatum, sibi filium accepit. Donauerunt autem ambo reges eidem Episcopo ciuitatem, quæ vocatur Dorcic, id est, Dorcestra, ad constituendam illic sedem Episcopalẽ. Anno autem tricesimo octauo ab ingressu S. Augustini in Angliam, prædicare cœpit S. Birinus Vuestfaxonibus, & eos baptizare. Porrò anno Domini sexcẽtesimo tricesimoquinto, tempore regis Cinigilsi, canonicos regulares instituit apud Dorcestram, ab

Vuestfaxonibus, id est, occidẽtalibus Saxonibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oxonia milliaribus septem distantem: vbi ipse & successores eius viginti & septem Episcopi, annis circiter quadringentis & quinquaginta septem, fuêre. sed Vuilhelmo Conquæstore regnante, Remigius Episcopus eam sedem in Lincolniam transtulit. Stephano autem regni gubernacula moderante, Alexander Episcopus canonicos regulares Dorcestræ instituit.

Anno 1067 ia regnauit.

Beda venerabilis de gestis Anglorum libro 3. cap. 7. scribit, beatum Birinum factis indicatisque ecclesijs, multisque ad Dominum pio eius labore populis aduocatis, migrâsse ad Dominum, & in eâdem ciuitate sepultum esse: & post multos annos, Hedda Episcopatum agente, cum indè in Vuentam ciuitatem, id est, Vuintoniam, translatum, & in ecclesia beatorum Apostolorũ Petri & Pauli honorificè collocatum. Sed Dorcestrenses canonici in hoc Bedæ non assentientes, ad Honorium Pontificem scripserunt, quibus ille hunc in modum respondit: Honorius Episcopus, seruus seruorum Dei, venerabili fratri Stephano Archiepiscopo Cantuariensi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, & dilectis filijs Archidiacono & Officiali Cantuarien, salutem & Apostolicam benedictionem: Ex parte dilectorum filiorum Abbatis & conuentus de Dorcestria, fuit nobis humiliter supplicatum, vt corpus sancti Birini, qui olim à felicis recordationis Honorio Papa prædecessore nostro in Angliam destinatus, claræ memoriæ regem Angliæ ab idolatria cum gente sua conuersum baptizauit, & multis coruscans virtutibus, feliciter officio legationis implero, defunctus & tumulatus in suo monasterio in loco humili extitit, cùm nomen eius in sanctorum catalogo habeatur, faceremus in loco magis idoneo collocari. Nos igitur de vestra discretione plenam fiduciam obtinentes, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs si rem inueneritis ità esse, præfatis Abbati & conuentui, vt corpus sancti prædicti ad locum transferant digniorem, authoritate nostra licentiam concedatis. Datum Laterañ septimo Idus Martij, Pontificatûs nostri anno octauo.

Literæ Honorij III.

Archiepiscopo autem Stephano prædictis Archidiacono & Officiali vices suas committente, pluribus conuocatis anno Domini millesimo ducentesimo vicesimo quarto, inter multos testes, quidam canonicus iuratus dixit crebrò se audijsse Vuilhelmum canonicũ dicentem, quendam ipsi in visu sæpiùs appauisse, iussisseque sepulcrum quoddam inquirere in ecclesia Dorcestrensi ante altare sanctæ Crucis, vbi inueniretur esset corpus S. Birini: factaque ab Abbate potestate, quæsito sepulcro & aperto, præsentibus Abbate & canonicis, inuenisse corpus Episcopi integrum cum duplici stola, & infula rubra è panno serico, atque cum Cruce è metallo confecta, pectori eius imposita: deniquè cum calice ad vmbilicum eius posito. Post hanc autem corporis inuentionem, quidam septennij cæcitate laborans eò venit, & visum recepit. Adolescens à natiuitate surdus & mutus, & audiendi & loquendi sibi sensile reditam facultatem: qui quidem ait, in visu iussum se ire Dorcestram, sanitatem illic consecuturum. Cùm autem respondisset nescire se locum, cum qui apparuit, illi esse, se ipsum velle ducere. Atque ità expergefactum se ab eodem perductum esse ad locum. Vbi cùm curatus esset, & Anglicè loqueretur, canonicum quendam loco dixisse ipsi: Qui te loqui docuit, non fuit aulicus: nam alioqui potuisset docere te aliud idioma. Tum verò intra triduum ità perfectè Gallicè, vt Anglicè, se loqui cœpisse. Illic etiam quidam excitatus mortuus, leprosus mundatus, rursusque duo alij ad vitam reuocati, & ab ipso ortu mutus, loquendi beneficio donatus.

S. Birinius iubet corpus suum inquiri.

Eius corpus inuenitur.

Miracula.

Quæ quidem omnia, & plura alia cùm ab Abbate & conuentu proposita fuissent, quæsitum est ex eis, num qua scriptura cum corpore reperta esset. Abbate id negante, cunctis consentientibus, apertum est sepulcrum: inuentaque sunt ossa omnia naturali situ & ordine collocata, sed carne in cineres redacta. Inuentus quoque est annulus, itemque Crux plumbea super pectus eius, calix paruus, particulæ vestimentorum eius, duæ stolæ, sed non integræ. Inuenta est etiam crumena quædam serica super pectus eius, itemque pera ex vna parte auro contexta: in qua omnes asserebant palam suprà memoratam, cum CHRISTI corpore fuisse, cuius causa, vt dictum est, supra mare siccis pedibus ambulauit. Exclamauit autem Abbas quidam: Certus quidem sum, istuc corpus esse sancti Bertini. Audiui enim hac nocte quasi cuiusdam magnę personæ vocem eiusmodi: Nè dubitetis de inuentione corporis beati Birini. Totum corpus reperietis, sed redactum in cinerem. Quæsitum deindè est ex Abbate, quid

quid responderet ad id, quod Beda scriptum reliquit, beatum Birinum sepultum quidem fuisse in ecclesia Dorcestrensi, sed post multos annos ad ecclesiam Vuentanam translatum. Ille vero non negauit ità scriptum esse, sed addebat, in Chronicis non solùm visa, sed etiam audita annotari. Tum prætereà aiebat, corpus cuiusdam Episcopi, in angulo retrò ostium ecclesiæ sepultum, Vuentanam siue Vuintoniam translatum fuisse, ossibus quibusdam in ea ecclesia relictis: nec credendum esse, talem Episcopum atq; Legatum, tam vili loco humatum esse. Denique addebat, post primam beati Birini inuentionem quendam sanctæ vitæ virum, inclusum apud Halimelle extra Oxoniam, Matthæum nomine, audiuisse vocem dicentem sibi: Birinus in pauimento, Bertinus retrò ostium: qui quidem Bertinus decimus à Birino Episcopus fuit. Ad extremum affirmabat, multa Dorcestræ miracula fieri, Vuintoniæ nulla.

Bertini, nõ Birini, corpus Vuintoniã. trãslatum.

De ijs autem certior reddirus summus Pontifex, ità rescripsit: Honorius Episcopus &c. Venerabili fratri Stephano Cantuarien Archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, & dilecto filio magistro Othoni subdiacono nostro, salutem & Apostolicam benedictionem. Dilectis filiis Abbate & conuentu de Dorcestre olim nobis insinuantibus, quòd corpus beati Birini Episcopi in eorum ecclesia in loco humili requiescit: & humiliter supplicantibus, vt illud faceremus in loco magis idoneo collocari: tibi frater Archiepiscope, ac dilectis filijs Archidiacono & Officiali Cantuar. per nostras dedimus literas in mandatis, vt si inueneritis rem taliter se habere, concederetis ipsi Abbati & conuentui authoritate nostra licentiam corpus ipsum ad locum magis idoneum transferendi. Nupèr autem recepimus tuas, & eorum Archidiaconi & Officialis literas, continentes quòd ipse Archidiaconus vice tua & Officialis prædicti, personaliter ad locum ipsum accessit, & accitis viris vita & fama conspicuis, super hoc veritatem quanta potuit diligentia inquisiuit. Licèt autem per ea, quæ inuenit super inuentione sepulcri, vbi prædicti sancti corpus requiescere dicitur, ac super miraculis, quibus diuina dignatio locum ipsum ad inuocationem nominis prefati gloriosissimi Sancti, tam misericorditer, quàm mirabiliter modernis temporibus illustrauit, necnon per indicia in sepulcro ipso, quod fecit aperiri, reperta, *nobis fuit verisimile visum, quòd eiusdem sancti corpus in loco requiescit eodem: quia, tamen in libro Bedæ de Gestis Anglorum, legitur, corpus ipsum apud Vuintonien sem ecclesiam olim fuisse trãslatum: verentes procedere in negocio, contra tanti viri dicta nè arguere mi- Bedæ. aliquid præsumpsisse, negociũ ipsum ad Apostolicũ iudiciũ remisistis, pcessum ipsius Archidiaconi nobis sub sigillis vestris fideliter transmittendo. Quanq; igitur ex ipso processu appareat euidenter, locũ ipsum tot & tantis, tamq; claris per sepedicti sancti meritа gloriosa coruscare miraculis, ac verisimile sit, & meritò credi possit, q; ipse gloriosissimus sanctus locũ ipsum sua p̃sentia corporali nobilitat, quẽ ad inuocationẽ nominis eius diuina potẽtia tot & tantorũ miraculorũ attestatiõe illustrauit: nè tamen in tali negocio aliquid de cõringentibus omittatur, pcessum ipsum vobis sub bulla nostra duximus remittendũ, discretioni vestræ p Apostolica scripta mandãtes, quatenùs ad Vuintonien sem ecclesiã personaliter accedatis, & inquiratis solicitè, si per miracula facta in ipsa Vuintoniẽsi ecclesia mirificauit Dñs sanctũ suũ. Et si vobis cõstiterit, miracula paria vel maiora his, quę cõtinentur in pcessu prædicto, ad inuocationẽ nominis dicti sancti facta esse in ipsa Vuintonien si ecclesia, negocio supersedeatis eodem, nobis, quod inueneritis, literis vestris fideliter intimantes. Alioquin cùm verisimile sit, immò dubitari nõ debeat, quin ipse Beda in Anglorum historia multa retulerit de auditu: & etiam esse potuerit, vt cùm duorum sanctorum pontificum, Birini scilicet & Bertini, corpora in prædicta ecclesia de Dorcestre, sicut ex ipso processu colligitur, fuerunt tumulata, quod Beda de Bertino scripsit, fuerit de Birino receptum, nomine Scriptorum negligentia vitiato: sæpedicti sancti gloriosissimum corpus pronuncietis requiescere in sæpedicta Dorcestre ecclesia, quæ ipsius sancti meritis tot tantorumque miraculorum fulgore noscitur illustrata, ipsi Abbati & conuentui tribuatis authoritate nostra licentiam ipsum corpus in locum magis idoneum transferendi. Datum Reatine Nonis Augusti, Pontificatûs nostri anno decimo.

Aliæ literæ Honorij III.

Nota de authoritate Bedæ.

for. *vobis

Miracula S. Birini meritis facta.

Executionẽ huius Bullę nusquã reperire potui: nóui tamẽ, sicut in illo loco didici, corpus S. Birini gloriosum de loco, vbi in memorata ecclesia antiquitùs fuerat sepultũ, cum magno honore, sicut intuẽtibus liquet, esse trãslatũ. Obijt aũt tertio Nonas Decembris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. BARBARAE VIRGINIS ET MARTYRIS VITA, A PETRO GALESINIO, PROTONOTARIO APOSTOLICO, viro insigniter docto, contexta ex Græcis authoribus Ioanne Damasceno & Arsenio.

Decemb. 4.

S. Barbaræ pater.

BArbara virgo & martyr, Maximiano Imperatore, Christiani nominis infensissimo hoste, multis & virtutibus & miraculis insignis fuit. Patrem habuit Dioscorum, Græcum hominem, nobilem quidem virum, diuitijsque affluentem: at impium, & idolorum cultui vel maximè deditum. Huic patri filia planè dissimilis, æternæ salutis appetens, in assidua Dei diuinarumque rerum contemplatione versabatur. Nam ab ineunte ætate ità se à rerum humilium & caducarum cogitatione abduxit, vt cùm mundi fabricam sæpè intentoque animo considerasset, tum magnitudine eius & pulchritudine animaduersa, perpetuam constantiam, & certum rerum ordinem admiraretur: facilè indè perspexit, tanti operis laudem fortunæ ac falsis idolis non esse tribuendam: sed aliquem præesse, qui hæc omnia fabricatus, summa sapientia moderetur atque conseruet. Hacque contemplatione summum rerum opificem colligès, in idolorum, quæ pater venerabatur, os conspuit, ac dixit prætereà: Vestri similes sunt, & qui vos fingunt, & qui vos colunt. Atque ità quidem puella Barbara, spiritusanctilumine duce, progrediebatur in fide, & sapientia, & ætate, & gratia.

Ad Dei cognitionem vt perueneriť. Psal. 113. & 134.

Degit in turri sanctissimè.

Eam vnicam filiam pater Dioscorus habuit, egregia forma & morum sanctitate præstantem: quæ nè ab hominibus videretur, turrim altam ædificauit, in quam virginem inclusit. Qua in turri cùm illa, vtpotè quæ initio ætatis contemplationi rerum cœlestium dedita fuit, vitam traduceret, multa secum piè & religiosè meditabatur: siquè idolorum nefarium cultum detestata, Christianæ religionis fidem non modò intimis animi sensibus, sed apertè colens, zelo Dei accensa, cùm de diuinis cæterisque rebus, tum de animæ immortalitate, de cælestibus præmijs, de supplicio æterno, ac de caducis huius mundi rebus sermonem habebat: in ijsque solis animi exercitationibus virgo conquiescebat: cuius voluntas in lege Dei fuit, & in eius præceptis meditabatur die ac nocte. Quibus meditationibus cùm animum virgo excolerer, pater impulsus à multis, ijsque nobilibus & potentibus viris, qui sibi illam in matrimonium dari contendebant, hoc multis verbis ei suadere conatur. At illa præcisè negat se velle nubere. Stultum enim fore duxit, se iam semèl cælesti sponso dicatam, terrenas nuptias inire, hocque pacto à contemplatione rerum diuinarum abduci: qua vna suauissima cogitatione, tanquàm saluberrimo cibo, eius anima alebatur ad æternitatem.

Pſal. 1.

Respuit sponsos omnes.

Itaque pater cùm id impetrare nulla ratione potuerit, perspecta constanti filiæ voluntate, ab eius oculis longè peregrinari statuit, id certè sperans, vt patris desiderio facta filia, eius voluntati cederet. Sed ex cœlestibus illis delicijs, quas pura mentis cogitatione virgo concipiebat, tantum roboris accepit, vt nullis minis perterrita, nuptijs vnquàm consenserit, quas terrenas pater appetebat. Iste porrò cùm peregrinari statuisset, hoc ab eo filia petit, vt balneum sibi ædificetur. Consentit pater, fenestrasque duas, quibus lumen exciperetur, in eo fieri iubet. Hoc ædificium, patre absente, contemplata virgo Barbara, vt fidei, quam religiosè colebat, posteris monimentum relinqueret, sanctæ Trinitatis exemplar in eo exprimendum curauit. Itaque pro duabus fenestris, quas pater præscripserat, tres fieri, & labri pauimentum crucis imagine ornari iussit: sicque magna cum fidei suæ significatione, ædificium illud obscurum & antri simile, sanctimonię & spiritus plenum demonstrauit. Pater reuersus, ædificii rationem mutatam dolet, *idque propterea furenter iratscitur. Fabri culpam in filiam reijciunt quę opportunam hanc nacta occasionem, apertè de sacrosanctę Trinitatis gloria diuinitùs multa dixit. Deindè pluribus verbis ad salutarem Christi Iesu fidem cohortata est patrem: qui graui filię oratione iratior factus, vt is, qui omni impietate imbutus erat, è charitatis finibus egressus, stricto ense vnicam filiam aggreditur. At

Balneum ei pater construit.

*f. *Itáque*

Patri fidem suam explicat.

At ea scelerati patris impetum cùm potiùs miseraretur, quàm timeret, ob eam causam, ne ille se filiæ cæde nefaria inquinaret, vt irruentis in se patris crudelem conatum animaduertit, statim fugà salutem quæsiuit: Deique ope tunc è periculo liberata, quòd ingens saxum mirabiliter se patefaciens, fugienti viam aperuit, in summum montem se recepit, vbi in specu occultata, patri lateret. O rem vere omni admiratione dignam: saxum discinditur, vt suo complexu virginem tueatur. Pater ea re admirabili conspecta non commotus, filiam insequitur, vt occidat. Itaque illam diligenter dum inuestigat, in duos pastores incidit: quorum alter se puellam vidisse negauit, alter digito ostendit, quo loco lateret. Pater inhumanus filiã vbi inuenit, eius latera pedibus, dorsum pugnis fœdè percutit, crinibus raptatam, via aspera ac difficili illam trahit. His cruciatibus virgo, tanquàm domus in saxo fundata, quæ neque fluminum, neque ventorum vi concutitur, à fidei Christianæ proposito non remouetur: immò firmior & constantior facta, in tetrum carcerem includitur: vbi ab omnibus destituta, fame & siti afflicta, passis ad cælum manibus, à Christo sponso, cuius desiderio tenebatur, auxilium implorat, clamitans: Demonstra mihi, quem dilexit anima mea, vbi gregem pascis, vbi meridiè recubas. Rursùs: Vnguentum est effusum nomen tuum, propterea dilexerunt te puellæ, te prosecutæ sunt, dicentes: Curramus in odorem vnguentorum tuorum.

Magno miraculo euadit mortẽ.

Crudeliter eam cædit pater. Matt. 7.

Cant. 1.

Ibidem.

Barbaræ virginis constantiam pater ægrè ferens, vehementiori ira exardescit: eamq; propterea Præsidi prouinciæ Martiano tradit: à quo id magnoperè petit, vt nisi Barbara filia, Christiana repudiata fide, patrium deorũ cultum suscipere velit, exquisitis rorqueatur supplicijs. Præses autem, nè ira aut perturbatione vlla commotus videretur, primùm verborum blanditijs, & laudum illecebris, quibus armis ad fallendum satanas vtitur, virginem attentat: cumque de eius pulchritudine, generis splendore, paternisq; opibus, tum de alijs rebus, quibus illa facilè allectari posset, multa admodùm dixisset, postremò ostendit, se, vt eius statui consuleret, deposita magistratus, quem gerebat, seueritate, leniter ac benignè secum egisse. Proindè ipsa daret operam, vt bene monenti parèret, paternamq; religionem amplecteretur, tempore & legibus confirmatam. Vbi ea, quæ Præses locutus est, virgo audiuit, graui ac pia oratione declarauit, se, quæ terrena sunt, quæq; caduca, aliaq; eiusmodi contemnere, ac pro nihilo putare: eaq; toto animo solùm apperere, quæ cœlestia sunt, & quæ sempiterna. Propterea non esse dixit, cur eius consilio paréret: immò verò voce, vultu & animo constanti ac libero sanctam IESV Christi fidem confessa, Præsidem, qui idolorum impietatem malitiosis blanditijs suadere ei conabatur, vehementer reprehendit ijs verbis: Ego, inquit, sacrificare parata sum Domino meo Iesu Christo, qui creauit cælum & terram, & omnia quæcunque cœli & terræ ambitu continentur. Vestros autem deos detestor, quos Propheta optimè sic descripsit: Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non erit vox in gutture eorum. Similes illis sunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

Præses igitur cùm allicere blanditijs virginem non potuisset ad falsum idolorum cultum, tum etiam eius oratione grauiùs commotus, deposita omni simulatione, vultu tristi ac seuero tormenta, quibus illa crucietur, apparari iubet, id aliquandò sperans fore, vt hac via sibi succederet, quod assequi vehementer conabatur. Itaque virgini vestimenta primùm eripiuntur: deindè nuda neruis bubulis cæditur: & quò acrior ei dolor inureretur, præacutis testulis vulnera perfricantur. His tamen cruciamentis virgo & martyr Barbara non fracta, neque debilitata, à Christiana religione abduci non potest. Quam animi constantiam in ea Præses expertus, in carcerem tandiù illam includi iubet, quoàd statueret, quæ grauiora ei in posterum adhiberet supplicia. In custodia cùm illa esset, media nocte carcer, vbi erat, clarissima luce collustratur, in conspectumque ei se gloriæ Dominus dedit: qui & præsentem dolorem consolatus est, & ad reliquas pugnas atque pœnas cohortatione confirmauit: tum vulnera, quæ ei grauia inusta erant, sanauit.

Nihil efficit.

Constantia eius.

Psal. 113. & 134.

Nuda nervis flagellatur.

Christus in carcere eam confirmat.

Quæ miracula cernens Iuliana religiosa fœmina, secum ipsa mirata est, quo modo in ipso ætatis flore illa præ paterno timore & obseruantia antiquius duxerit se per tormenta DEO conciliari, quàm paternas, quę ab Præside ei propositę erant, delicias persequi. Hæc igitur non sine summa admiratione animo illa repu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tans,in idem certamen,quod forti inuictoque animo Barbara virgo sustinebat,se sponte coniecit. Sic admirabiliter sanata virgo, maxima fidutia esse cœpit, ità vt tormenta vel grauissima non timeret. Itaque postridiè eius diei manè in iudicium cùm ducta esset,neque vllum plagarum,quas acceperat,signum apparéret: Præses admirabili ea curatione perspecta,Vides,inquit,puella,quantam tuî curam dij gerant,qui te verberibus grauiter cæsam,sanauerunt?Est igitur,cur illis & gratiâ habeas,& cultum tribuas,quorum singulari beneficio incolumis & salua es. At illa, quæ à Christo sponso, non vllis verborum insidijs,non minis, non cæde, non supplicijs diuelli poterat, summa vocis & orationis grauitate in hanc,quæ sequitur,sententiam respondit:Dij tui sunt tui simulacra,muti,cæci,& sensûs omnis expertes, qui cæcis nõ videndi, claudis non ambulandi, mutis non loquendi facultatem tribuere queunt, non ægros sanare, non mortuos ad vitam reuocare possunt. Qui hæc omnia præstitit, & præstare potest,is Christus est Iesus filius Dei viui. Hic ipse est,qui me sanauit,quem tu prophanis oculis,& mente tenebris obducta videre non potes: neque enim tanta dignus es gratia.

Constanter Præsidi respondet.

Hac oratione Præses vehementiùs commotus, virginem ferreis vnguibus dilaniari, eius lateribus faces accensas admoueri, tum demùm caput malleolis quibusdam perrundi iubet.Illa verò,coniectis in cælum oculis:Domine,inquit,qui scrutator es cordium, nósti quanto tui desiderio tenear: nè me derelinquas,quæso,vsque in finem. Sreenua Christi martyr Barbara iterùm grauissimis supplicijs cùm torqueretur, ea formositulit, quàm non solùm mulieris imbecillitas,sed humana natura postularet. At Iuliana, religiosa & pia mulier,cùm teterrima, quibus illa afficiebatur, supplicia cerneret, non potuit lachrymas & gemitus continere:non destitit tamen in his lamentis eam ad nõ constantiam cohortari.

Diritissimè cruciatur.

Iuliana fit socia pœnarum horribilium. Psal. 50.

Quod cùm Præses animaduerteret, ijsdem tormentis ipsam cruciari imperat. Itaque vni, & itèm alteri vbera præciduntur, idque ad inurendam sexui grauiorem contumeliam.Hoc autem ipso in cruciatu beata Barbara Deum ità precabatur:Nè proijcias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum nè auferas à me. Vberibus præcisis, tum vtraque nuda,direptis vestibus,per loca publica passim perducitur. Num vllum aliud commentum hoc scelere fœdius excogitari potuit? num aliud contumeliæ genus tam infigne ad muliebris sexûs infamiam? At illę Deo gratias agebãt.Nam quo plures impius Præses & iniurias & cruciatus adhibuit, eo plures coronas vtrique impositit: sibi autem eius dedecoris accessit : ideoque grauiores pœnas, & plures carbones ardentes capiti suo congessit.

Pater eam interficit.

Fulmine,propterea perit

Posteaquàm verò ità fœdè in omnes vrbis partes ambæ perductæ sunt,fertur sententia: capitis damnatæ, gladio feriri iubentur.Tum verò lætæ incedunt, non tanquàm ad necem,sed sicut athletę ad ludorum magistrum,victoriæ palma proposita,quam à Domino acceptureę erant in cęlis. Cędis minister non aliquis alius fuit, sed pater ipse martyris & virginis Barbarę: qui omnis humanitatis expers,& in filię nece nullum sentiens dolorem, triste expleuit ministerium. Cuius feram crudelitatem non diù tulit impunem diuina iustitia.nam statim eo ipso loco, quo filię caput abscidit, fulminibus de cęlo iactis comburitur. Atque hoc quidem victricis Barbarę virginis fuit stadium, hoc nouum certamen, quod illa forti inuictoque animo, & summa fidei constantia confecit. Hęc est victoria,quam vicit in Christo, & redimita est non oleastro,sed illustri corona gloriæ : quam laudauerunt Angeli, quam Dominus descripsit in cęlis, quam admirati sunt homines, & admirantur, plaudentesque prędicant in Ecclesijs. In memoriam enim sempiternam erit iustus,& iustitia eius manet in seculum seculi,
Amen.

MIRA.

MIRACVLVM SANE MEMORABILE, DIVINITVS DECLARATVM IN HOMINE QVODAM FLAMmis miserè exusto, & tamen in vita conseruato admirabiliter, donèc confessione & Eucharistia munitus esset meritis sanctissimæ martyris Barbaræ, à Theodorico Pauli Gorcomensi, qui præsens interfuit, conscriptum.

Contigit miraculum hoc, anno Christi 1448.

Fredericus Episcopus Traiectensis.

POst mortem domini Frederici de Blanckenheim, Traiectensis Ecclesiæ Episcopi,propter electionis dissidium duos accidit pro Episcopatu cõtendere: è quibus alter,quãuis canonicè electus,& à subditis receptus, paulò pòst tamen vi denuò est extrusus atq; fugatus.Eam ob rem Martino Papa in rebelles schismaticosq; excommunicationis censura animaduertente,accidit,multos tum Ecclesiasticos, tum plebeios Deũ timentes,à Traiecto,propterea & Apostolica ibi censura cõtemnebatur,discedere: quippe qui inobedientiæ exilium præferre mãllent. Inter hos lanius quidam, nõ minùs pius quam diues, nè peccatis consentiret alienis, néve anathema cõtemneret, in Gorcum, quod est Hollandiæ oppidum,exul sese continuit. Nomen viro erat Henrico Kock. Hic diuam virginem ac martyrem Barbaram quotidiè consueuerat venerari. Audierat nanque, quisquis hanc in honore habuisset in vita, absque confessione & Eucharistiæ sacramento non mori.

S. Barbara quid impetret suis cultoribus.

Agebat vitæ suæ annum fermè septuagesimum, qui diuinæ incarnationis erat millesimus quadringentesimus quadragesimus octauus, dum ex agro redeunti hæc accidit calamitas. Siquidem in nocte, qua festum agitur diui Augustini, quandò labore rurali fatigatus dormiebat, candela ardens in stramina, quorum fortè ingens tum copia aderat,cecidit.Vndè domus accensa,illicò tota conflagrauit. Euigilârunt prędictus Henricus & Andreas filius eius,& pariter territi, vix incêdium vel nudi euasêre.Nam Andreas inter fugiẽdum ab igne circa genitalia læditur:Henrico verò patri indusium, quo caput inuoluerat, duobus in locis ardere cœpit. Verùm corpore liberatus, pro pecuniæ amissione maiori solicitudiue cœpit vrgeri.Quarè in domum redire statuit extracturus nummos. Itaq; signo Crucis se muniens, vbi in domum flammis relictam cucurrit, hæc antè super corpus eius nudum corruit,quàm ad conclaue,in quo pecunia recondita iacebat,peruenirer.Hinc cùm certa iam mors instaret, tamersi vrentibus flammis grauiter torqueretur,maiori tamen dolore afficiebatur,quòd sacramẽtis Ecclesiasticis non esset pręmunitus.Eapropter,desperata corporis salute,pro animę duntaxàt remedijs ad diuam Barbaram,qua tunc potuit deuotione,se contulit. Orans igitur: Sancta, inquit, Barbara,quod per sponsum tuum nunc potes, succurre misero, & in peccatis morienti. Fiat tuis precibus in me,quod olim pro Christo tibi moriẽti cælitùs est promissum. Memor sit sponsus tuus sanguinis tui rosci atque virgineimemor sit castissimi atq; feruentis amoris tui,nè de corpore meo egrediatur anima, nisi confessionis sacramento antè purgata,& saluifico viatico præmunita.

S. Barbara extrahit hominem è flammis.

Vix orationem finierat, & ecce virgo adstat decora sanctissima Barbara, eo scilicet schemate,quo in templo picta cernebatur.Hęc pallio suo mox igniũ globos restinguẽs, per stramineũ rectum candida sua manu illum eduxit, atq; tuto in loco statuẽs,sic illi locuta est: Quia grata mihi sæpenumerò deuotionis obsequia obtulisti,& modò diuinam misericordiã per meũ patrocinium implorâsti,meo scias interuẽtu tibi ad aurorã vsq; vitam prorogatam:quo viuẽdi spatio,cõfessionis,Eucharistiæ atq; extremæ Vnctionis sacramẽta recipias. His dictis,ad superna rediẽs Barbara virgo, disparuit, Sæuiebat interea ignis,& vicinas domos absorbere festinabat. Clamãt vigiles,& pulsatis campanis ciues excitati, accurrunt. Cæterùm Henricus ille prædictus, sanctissimæ Barbaræ præsidio flammis creptus, ab imo pedum vsq; ad verticem capitis fuerat adustus, nec minùs intùs,quàm extrà,in corpore torridus. Vndè assati cadaueris speciem magis,quàm hominis,præferebat. Siquidem verenda eius ignis edax adeò absumpserat, vt hiantibus in inguine vulneribus, etiam exta nudarentur cremata. Nates & clunes eius flamma vorauit: hypochondria, venter, pectus, ascellæ, collum ac scapulæ non modò adusta, sed inflexibilia quoquè, & vt ferrum rigida erant. A vertice deniquè capitis, capilli cum carnibus defluentes, & ossa nudantes, in genis hærebant. Quid multa recenseo?

Hypochõdria, Latinè præcordia.

Adeò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce miraculum admiratione dignissimũ.

Adeò fuit crematus, vt ossibus vix modica adhæreret caro, tanquàm Aethiopis nigra. Nam præter oculos, linguam & cor, quæ per beatæ Barbaræ subuentionem ex diuina miseratione adhuc suo in vigore viuebant, nihil in eo manebat reliquum.

Hic itaque, quanuis nihil in eo cerneretur præter admirabile horrendumq; cunctis simulacrum, per duos longos vicos, & plateam dictam **die Molenstraet**, de incendij loco ad filiæ suæ dilectæ Diemardæ, quæ viro honorabili Neudoni filio Arnoldi dudum nupserat, domũ solus iuit: vbi arentes pedicæ inter cũdum à corpore eius decidẽtes, combustionis pariter ac miraculi euidens testimonium præbuêre. Hæ tamen altera die collectæ, humando eius corpori sociatæ sunt. Itaq; ad filiæ domum postq̃ aduénit, præmortuum eius corpus lecto impositum est: ipse verò nihil aliud, q̃ sacramenta Ecclesiastica, paulopòst moriturus expetijt, omnibus interìm manifestans, quanta sit Dei misericordia, beatæ Barbaræ precibus ac meritis in se collata. Quippe cuius mortuo atq; cremato corpori, nè sacramentorum expers moreretur, vita seruabatur.

Itemque aliud.

Percrebuit interea per ciuitatẽ stupendi huius miraculi rumor: & licèt ineendiũ interìm omni ferè momẽto seipso fieret maius, adeò vt ad templũ vsq; diuæ Agnetis, nõ aliquoties etiã accensum, multas domos absumeret, ad spectaculum tamen hoc mirabile cadaueris, vt ità dixerim, morituri, plures, q̃ ad restinguendum ignem, confluebant.

Mira ꝓfectò sunt hęc

Idcircò vt maius fieret miraculũ, cõfortatus à Deo Henricus, perindè ac sanus & incolumis, populo aduentanti ꝑdicabat. Noscebat oẽs, & ad terrenorũ cõtemptum excitabat, quæ sit Dei erga se nõ vltrà dolendũ sentiebat: quippe cum quo Deus misericordiã fecerat. Hortabatur quoq; eos, qui aderãt, vt Deũ in cunctis eius operibus laudarẽt, casta ac feruẽti deuotione colerẽt, & eius matrẽ virginem Mariã pia veneratione diligerent, sanctissimã quoque Christi sponsam Barbarã precipua deuotione honorarẽt. Hęc enim, inquit, vt cernitis nũc oculis vestris, honorãtibus se sacramẽta cõfessionis & Eucharistiæ ante mortem impetrat. Ad hęc miraculi huius in se facti narrãs ordinẽ atq; modum replicat, addens, illucescente aurora quantocyùs in testimonium veritatis e seculo se migraturum.

Nè verò de miraculi adhuc veritate qs dubitaret, aut quod diuinæ erat misericordiæ, non naturæ aut fortunæ adscriberet, rogabat honestissimos quosq; vtriusque sexũs senes, vt accederent, & exploratis visu, tactuq; probatis singulis & membris, & locis, discerent nõ virtutis humanæ, ꝙ viueret, sed potestatis esse diuinæ. Accedẽtibus ad lectum multis,

O verè impios, q̃ sanctorũ meritis & inuocationi derogant.

& cum trepidatione tangentibus: Non sentio, inquit, vestro ex tactu læsionem. Tangite securi adusta membra, & hiantia vulnera, corporisq; rimas, quoniã gloriã Dei loquuntur, etiam oculis explorate. Videbitis quidem combusta ac præmortua oĩa, nec sine admirabili Dei virtute mihi adesse vitam. Ad hęc humana curiositate permoti, cùm multi omnia lustrâssent, Dei omnipotentiam, & sanctæ Barbaræ merita benedixerunt.

His ità peractis, cùm omnium peccatorum suorum ab infantia cõfessionem fecisset, & sumptis sacramẽtis, tẽr adhuc denuò confessionẽ repetîsset, S. Barbaram electam sibi patronam diuumq; Laurẽtium inuocauit, orãs vt hęc assatio corporalis, & temporalis, quã sustinuerat, incẽdij pœna, sibi in omnium cederet expiationem peccatorum. Postremò illucescente aurora, cõfessori & adstantibus dixit: O pater amande confessor, cęteriq; oẽs amici, adest iam hora, qua moriens à vobis recedam. Quaproptèr hoc corporis breui spatio à me, quæso, nolite recedere, sed orationibus me vestris iuuate, fideles cens, ad Deum orando se conuertit, atq; beatissimæ virgini Marię, ß. Barbaræ atq; omnium Dei electorum precibus se commendãs, suorum veniam peccatorum iterùm orauit. Post hęc sonora voce: Domine, inquit, Iesu Christe misericordissime Deus, qui me in ara sanctæ Crucis preciosissimo sanguine & acerbissima morte redemisti, miserere mei. Ecce in manus tuas cõmendo spiritum meum. Hæc dicens, emisit spiritum. Ad laudem igitur Dei, & honorem beatæ virginis ac glorioſę Barbarę, crematum eius corpus oculis omnium intra domũ contuendum exponitur, & tandèm in templo Gorcomensi iuxta suggestum, ciuibus omnibus pro amore viri accurrẽtibus, vesperè sepelitur.

Tandè moritur homo, sacramẽtis munitus.

His ego Theodoricus Pauli de Gorcum quia interfui, & prædicti Hẽrici cõfessionem quater audiui, sacramenta administraui, vulnera eius ac membra tractaui, tractandaq; aliis obtuli, ipsum prætereà tenui inter brachia mea morientem, & ne modico quidem tempore, vt rogatus quoquè à filiabus & amicis, ab eodem receſsi, nõ potui ram gloriosa miraculo testimonium non præstare, & hęc ad Dei gloriam scribere.

ITEM

ET GLORIOSAE MARTYRIS CHRISTI *Barbaræ, Authore Simeone Metaphraste.*

Decemb. 4.

MAximiano impio Imperatori, qui studij plurimum conferebat in errorem idolorum, hoc maximè perpetuò erat curæ, vt dæmones quidem coleret, & impietatem omnibus opibus & viribus confirmaret: ij autem, qui Christi diuinum nomen colebant, aut piam fidem abiurarent, aut varijs traditi supplicijs, cum bonis omnibus quę aderant, vita quoquè violenter priuarentur. Quædam autẽ regio, quæ vocatur Heliopolis, virum habebat insignem, religione quidem gentilem, valdè verò diuitem, & huius mundi splendore clarissimum. Is vocabatur quidem Dioscorus: vnius autem puellæ erat pater, cui nomen erat Barbara. Eius verò in illã is erat amor, qui debebat esse eius, qui in illam solam omnem suam spem defixerat. Eam cùm, vt quę esset vultu admodùm formosa, & pulchritudine eximia, vellet conseruare integram, & nulla labe pollutã, & ideò nec sineret quidẽ adspici ab ijs, qui foris erant, excelsa turre cõstructa, & domo in ea artificiosè ædificata, illic beatam ità collocauit habitandum, vt nec vlli ad eam pateret aditus, nec vir vllus eam attingeret oculis. Erat autem hoc opus diuinæ prouidentiæ, quæ futurum diù antè considerabat. In ea enim paracleti gratia latentes eius oculos latẽter artingens, & illuminauit luce diuinæ cognitionis, & verum Deum ei notum fecit admirabiliter. Habebat ergò turris virginem, quæ ædificata erat super fundamentum fidei, & conseruabatur ad hoc, vt esset salus multorum.

Dioscorus pater S. Barbaræ.

S. Barbara in turri cõmoratur.

Cùm autem iam esset nubilis, pater erat valdè solicitus, quisnam esset eam acceptus vxorem: & multi quidem & genere & opibus præstantes, de eius coniugio cum eo sermones contulerunt. Eius enim pulchritudo, etsi nõ conspecta, auditione tamen acepta, faciebat vt eius nuptiæ magna contentione pererentur. Verumenimuerò patri videbatur esse indecorum & planè illiberale, si quod ipse magno agebat studio, filię non notum existeret, & eius scopo minimè assentiretur. Ad eam quidem certè veniens, de matrimonio cum ea communicat, & quanto studio & quanta cura ei prouidere cupieret, significat. Illa autem cùm nõ modò corde, sed ne summis quidem auribus eam rem vellet admittere: sed tanquàm absonũ & absurdum aliquid id reiecisset, & ipsum patrem hatè repulit: &, Nè de ea re, dixit, mecũ iterùm verba feceris. Nam tu pater deincèps nõ vocaberis, & efficies, vt ego mihi manus afferam. Pater aũt statuens longè esse honestiua persuadere, quàm cogere, ratusq; eius constantiam non esse pertinaciam, nec inobedientiam, sed vehemens desiderium castitatis: & alioqui ei præbens tempus deliberandi, sperans fore, vt fortassè mutaretur, & ei morem gereret, cùm nihil dixisset ampliùs, ex turre quidem descendit protinùs: veniens verò ad lauacrum, quod tunc ædificabat, totus ei vacabat. cuius vrgens ædificationẽ, & magnã artificum adducit multitudinem: & cùm, vt quam primùm effectum redderent ędificium, mandâsset, & eis integram mercedem præbuisset, ipse in longinquam profectus est regionem.

Omninò recusat nuptias.

Lauacrũ ędificatur.

Cùm diù aũt esset moratus in ea peregrinatione, Dei ancilla Barbara descendit ex turre, visura quemadmodùm fieret lauacrum. Deindè cùm illic fuisset, & contemplata esset partem, quæ vergit ad meridiem, duas habere fenestras, quæ lucẽ præbeant, reprehendit artifices, dicens: Cur duabus fenestris tertiam non adiecistis, cùm sic & maius lumen posset accipi, & id simul esset futurum elegantius & magis decorum? Cùm ij aũt dissentirent, Pater tuus sic iussit: instabat Barbara, vt aliam adijcerent. Cùm ij verò alteram verecentur addere, patris metum adducentes tanquàm honestam excusationem, beata Barbara tres simul ostendens cum digitis, Vobis, inquit, tres sunt constituendę fenestræ. Si pater autẽ ægrè ferat, ipsa reddam rationem. Cedunt artifices, & implent id quod eis imperatum fuerat. Postquàm verò fuit effectum totum lauacri ornamentum, sæpiùs accedens sancta ad id contemplandum, quoniam cor eius possidebat diuini spiritus gratia, & per fidem impletum erat fiducia in Christum, stans ad piscinam, & adspiciens ad Orientem ijs, quæ erant in ipsa, marmoribus digito impressit figuram diuinæ Crucis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota signũ Crucis, & in eo factũ diuinitùs miraculũ.

Crucis. & vt posteris quoquè notum esset id, quod factum fuerat, & Christi virtus præ-
dicaretur, Crucis figura, quæ digito erat signata, tãquàm ferro insculpta, in hodiernum
vsque diem signata ostenditur in marmore, non ad tactûs solùm admirationem, sed etiã
ad maiorem fidem adducens spectatores. Verumenimuerò in hodiernum vsque diem
em hoc quoquè lauacrum conseruatur, quod ijs, qui sunt Christi amãtes, curat omnem

4. Reg. 5. Ioan. 9. Ioan. 5.

dolorem. Quod quidem si quis velit comparare cum fluentis Iordanis, aut cum fonte
Siloë, aut etiam cum piscina Probatica, à veritate minimè aberrauerit. Etenim per illud
similiter Christi virtus ostenditur multa efficere admirabilia. Per hoc ergò lauacrum
martyr aliquandò transiens, cùm in simulacra iniecisset oculos, quæ ab eius parre cele-
bantur, & dij malè existimabantur, eorum quidem adspectum ægrè tulit: grauia autem

Psal. 113. Vide sanctæ virginis exercitia.

edens suspiria propter eius, qui ea colebat, animam planè nullo sensu præditam, deindè
illorum quoquè vultus conspuit, dicens: Similes vobis fiant, qui vos adorant, & omnes
qui vestro indigent auxilio. Sic dixit, & cùm in turrem rursùs redijsset, orationibus va-
cabat & ieiunijs, & tota dependebat à bonis cælestibus.

Non multum temporis interceßit, & iam pater ad eam reuersus, & quæcunque erant
domi, cõsiderans, postquàm in lauacrum iniecit oculos, visa tertia, quę duobus adde-
erat, fenestra, rogauit quonã modo hoc factum fuisset prætereius iussum. Cùm autem
illi ei exposuissent, quæ innouâsset filia, eam accersijt & rogauit. Illa verò nullo modo
negauit: sed dixit oportere sic fieri, & rectè factum esse assueuerait. Ille verò statim mo-
tus ad iram, Dic mihi, inquit, quomodò & quanam ratione ità se habet meliùs? Illa au-
tem, Quatenùs, inquit, tres multùm differunt à duobus. Nam tres, inquit, fenestrarum
minant omnem hominem venientem in hunc mundum. Hoc verò dixit omninò lumẽ
Trinitatis significans maiestatem. Deindè pater conturbatus nouitate sermonis plane
admirabilis, cùm eam seorsùm assumpsisset, & venisset ad ipsam lauacri piscinam, Quæ-
nam modo, inquit, lumen trium fenestrarum illuminat omnem hominem? Illa autem,

Patri præ. dicat ß. Trinitatem.

Attende, inquit, pater, & intelliges id quod dictum est: & simul ei ostendit signum Cru-
cis. Deindè etiam ostendẽs digitis, Vide, inquit, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Ab hac
luce omnis creata natura illuminatur intelligenter. Hunc itaq; verum sermonem cum
malæ & ad mendacium exercitatæ aures minimè tulissent, ira fuêre repletæ: & pater

Ille cædem ei afferre vult.

oblitus se esse patrem, tyrãnus properauit esse & parricida, & qui pendebat ab humeris,
stricto ense pater aggressus est sua manu occidere Barbaram. Illa autem cùm manus ef-
mul & oculos & mentrem in cælum sustulisset, eum qui potest dare salutem, vocabat
auxilium. Ille verò non neglexit ea facere, quæ consueuerat: sed quomodò Tecla
protomartyrem conseruauit ab ijs, qui persequebantur, petræ quæ occurrerat, iubens,

Insigne miraculum.

vt disrumperetur, & eam sinu exciperet: ità hanc quoquè gloriosam simili cõseruat mi-
raculo. Nam cùm ille carnifex (neque enim parricidam fas est vocare patrem) ensẽ sub-
lato procederet in filiam, petra scissa in duas partes, eam excepit diuino & omnipoten-
te nutu, & nè à manibus cædem spirantibus caperetur, conseruauit, transmittens ad lo-
ca magis montana. Sed nec sic quidem poterat intelligere, qui ipsis lapidibus erat ma-
gis impatibilis, & minùs sensu præditus. Adhuc enim eodem incitabatur impetu, & de-

Ioan. 8. Ioan. 10.

siderabat accipere filiam: non vt qui esset pater, sed potiùs filius eius, qui fuit homici-
da ab initio, vt dicam cum diuina scriptura: vt, cùm inuenerit, simul mactet & perdat.

Cùm verò in duos incidisset pastores, rogauit an de ea scirent aliquid. Ex his autem
alter quidem, qui erat animo misericors, & cui displicebat, eam quam pater persequa-

Mẽdacium salutare, pudtà virgini. Matt. 14.

batur, prodere, statim negauit, & se simulauit ignorare, mendacium salutare pro veritã-
re, quæ læderet, éligens. Cæterùm hic apertè erubescat Herodes, qui non rectè iurabat
iusiurandum, vt etiam aliquid inferam narrationi, & qui, vt malam defenderet volunta-
tem, stabat iusiurando. Alter verò nequaquàm quidem lingua, sed digito, quod est fe-
ratius, indicans, ostendebat viam, quæ ad ipsam ducebat. Quod factum est itaque, non
tulit iustitia, sed statim sceleris intulit supplicium: & cùm eius oues execrata esset tyr-
tyr, non ampliùs erant oues, sed mutatæ fuerant in scarabeos, qui ad perpetuam sceles-
ris accusationem, sanctæ Barbaræ sepulcrum perpetuò circunuolant. Hæc ergò dolori

Crudeliter in S. Barbaram sæuit pater.

pastoris vestigia secutus amens Dioscorus, cùm sanctam in monte comprehendisset,
primùm quidem ità vt erat ira percitus, conscindit verberibus. Deindè eam coma ag-
prehendens & vi trahens, tunc quidem includit in parua domuncula, imponens ostio-
des, & ostium obserans & obsignans. Deindè etiam magna celeritate veniens ad Præsi-

dem Martianum, qui tunc illic gerebat magistratum, refert ei rem omnem. Summa au-
tem erat, quòd deos quidem negâsset filia: res verò Christianorum elegisset præter spem
honorare. Hæc dixit, & adductam tradit in manus illius, cùm eum priùs adegisset sacra-
mento, non parsurum esse filiæ, (ô paterna viscera, pater) sed violentissimè eam esse tra-
ctaturum, & esse grauissimis consumpturum supplicijs.

S. Barbara sistitur ad tribunal.

Martianus ergò cùm sedere protinùs fecisset iudicium, & sanctã curâsset sistendam:
tunc morum contemplatus honestatem, & formæ pulchritudinem, patris sacramenti
oblitus, eam paratus erat magis mirari, quàm castigare. Sic ergò & verbis benigniori-
bus, Miserere tuî, dicebat, ô Barbara, promptoq; & alacri animo nobiscum dijs sacrifi-
ca. Nam ego quidem tuî curam gero, & parco tormentis talem subijcere pulchritudi-
nem. Sin aût nõ paruêris, me deincèps coges te vti, vt volo. Martyr autem, Ego sacrifici-
um, inquit, laudis Deo meo offero, qui creauit cælum & terrã, & omnia quæ in eis sunt.

Psal. 113.

De tuis verò, inquit, vanis dijs, prædictum quidem est à Dauide in diuino spiritu: Simu-

Psal. 95.

lacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. &, Omnes dij gentium
dæmonia: Dominus aût cælos fecit. Ei verò ego quoquè assentior, esse vanam, quæ est in
eis, spem, & inanem apertè confiteor. Hæc cùm dixisset martyr, index ira accensus, iu-

Boum neruis cęditur.

bet eam exui, & crudelibus boum neruis crudeliter cædi. Deindè cùm vellet ei efficere
sensum acerbiorẽ, iubet plagas cilicio atteri. Cùm puniretur ergò tam inhumanè, ape-
riebantur graues fontes corporis, adeò vt totum solum irrigaretur sanguine virginis.
Deindè post verbera eam carcer excipit, dum occupatus esset Præsesin deliberando,
cuinam supplicio eam posteà traderet.

Christus est in carcere appàret.

Cùm aût iam esset nox media, lux ipsam circuncircà illuminat à superis, & Christus
appàret, qui & ei addebat animum, & iubebat vt nullo modo timeret mala hominum.
Ego enim, inquit, sum tecum, & seruaberis sub vmbra alarum mearum. Nondùm finem
acceperant verba, quæ fiebant martyri, & quod ab Esaia dictum est, in ea est consumma-

Esa. 35.

tum. Nam cùm citò ei exortæ essent curationes, & plagæ, tanquàm non fuissent ab ini-
tio, à corpore expulsæ essent, gaudium tenuit sanctam & exultatio, & lætitia æterna su-
per caput eius, vt rursùs dicam, quod dicit Esaias. Mulier autem quædam pia, & timens
Dominum, nomine Iuliana, tunc conuersans cum martyre, postquàm admirabilia, quæ
in ea facta sunt, est intuita, & quemadmodùm continuò plagæ euanuerunt, Deo dans
glotiam, & instar sororis cum martyre consentiens, seipsam pręparabat ad plagas & fla-
gella. Deindè cùm Præses ad secũdam sedisset examinationem, adducta ad eum sancta,
& viso admirabili omnibus spectaculo, quòd nec leuis quidem in eius corpore lacera-
tio, neque vllus vibex apparebat, Iudex ad veritatem apertè cæcutiens, mittens magnæ
Dei potentiæ asscribere id, quod factum fuerat, & prioris vitæ & erroris duci pœniten-
tia, ille potiùs omnem exuit pudorem, & dijs suis impudenter eam attribuens fanatio-
nem: Vides, dixit, ô Barbara, quemadmodùm te dij tuentur, & tuî curam gerunt, qui

Constans vox martyris.

tuas plagas curârunt. Cui martyr Christi: Qui similiter, inquit, atquè tu, cæcutiũt, & hu-
mana manu indigent ad hoc, vt perducantur ad essentiam, quemadmodùm tale quid
potuerunt facere? Sed si vis scire quisnam sit, qui me sanauit, est Iesus Christus filius
Dei viui: quem fieri non potest vt contuearis, cùm profundis tenebris impietatis or-
barus fis oculis animæ.

Immaniter cruciatur.

His verbis Præses ad maiorem accensus iracundiam, & non valens se continere, iu-
bet ijs, qui aderant, ferreis pectinibus latera virginis scindere, & tedis ignis membra iam
lacerata vrere. Deindè eriã malleo percutere venerãdum eius caput. Quæ quidem cùm
celerrimè fierent, ea videns pia Iuliana, & animo ægrè ferens, cùm nõ posset opem fer-
re, faciebat quod poterat, & suum in eam amorem ostendebat, nihil curans eos qui ad-
erant, nec Præsidem: sed vberes lachrymas effundẽs ex oculis. Cùm eam ergò adspexis-
set Martianus, & quænã esset didicisset, postquàm eam quoq; audiuit esse Christianam,

Item S. Iuliana.

& Barbaræ misericordia motã, animo perturbari, iubet, eam quoq; compræhendi, & li-
gno suspẽdi, & similiter atquè martyri, pectinibus ferreis latera discerpi. Atq; varijs qui-
dẽ cruciamẽtibus exercita Barbara, cùm acerbè laniaretur, oculis in cælũ sublatis, Tu nũ-
quã, inquit, Deus cognitor cordium, quòd te desiderans, & tuas amans leges, me totã tibi
obtuli, & à tua pendeo dextera. Tu ergò Domine, nè me derelinquas: sed me per tuam
suscipias misericordiam, & nos ambas confirma & corrobora, vt cursum prętentẽ per-
agamus. Sed sic quidem martyr Christi Dominum, propter quem hęc sustinebat, roga-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat, vt eius auxilio roboraretur naturæ imbecillitas. Sciebat enim eum esse veracẽ, qui
Matt.26. dixerat: Spiritus quidem promptus, caro vero infirma.

Tyrannus aũt, vt qui ei se omninò opposuisset aduersarium, vt animi superaret fortitudinem malorum copia, conuertitur ad aliud supplicium: & iubet earum vbera scal-
Vbera earũ excindũtur. pello éffodi. Scio vos ad solum perpessionis auditũ caligâsse. Quid ergò effectum erat vt hoc paterentur, idq; fœminæ, nisi amor quo tenebantur, Christi, inquam, amor inexpugnabilis? Sedenim Christi ancillam Barbaram minimè latebat, quodnam esset ria-
Psal.59. medicamentum aduersùs dolorem tam vehementem. Propterea rursùs inuocabat diuinum auxilium: Nè auertas à nobis, dicens, faciem tuam Christe, & spiritum sanctum tuum nè auferas à nobis. Redde nobis, Domine, exultationẽ tui salutaris, & spiritu principali confirma nos in tuo timore. Cùm verò ad hoc supplicium ambabus esset vna animus, & vna & eadem constantia ac tolerãtia, Præses aliquid callidius, vel ponùs ma-
Graue supplicium puellissimæ virginis. lignius excogitans, eas disiungit à se inuicèm: & Iulianam quidem tradi in custodiam, Barbaram aũt iubet nudam traduci per regionem, & præterea flagris cædi. Martyr ergò tam turpiter & tam indecorè circumacta, rursùs faciebat ea quæ consueuerat, & in cœlum defixis oculis, Qui cęlum, aiebat, circundas nubibus, & terram tanquàm fascijs cõtegis caligine, ipse quoq; ô Rex, meam operi nuditatem: & effice, vt mea membra nõ cernantur ab oculis infidelium: nè tua ancilla subsanner & irridear ab ijs, qui nos circũsiliunt. Audiuit ex templo sancto suo velox Deus ad defensionem: & statim apparens, cor eidem eius implet gaudio: quæ sub visum autem non cadebat, eam stola induit, & cùm fecisset peregisset transuectionem, rursùs eam ad sceleratum adducunt Martianum.

Postquàm ergò cognouit eam, & quæ idem sentiebat, pulcherrimam Iulianam, neq; bonorum promissis, nec malis intentatis vel tantillùm persuaderi, cauẽs nè maiori afficeretur dedecore, vt quod esset apertè stultum ea tentare, quæ fieri nõ possent, ferit in ambas sententiã, vtriq; iubens caput amputari. Præsens aũt filiæ occisor pater, cùm esset spectator eorũ quæ fiebant, nõ hoc satis habuit, neq; cõtentus fuit tam magna calamitate, q̃ paternis scilicet videret oculis filiam, eamq; tam pulchram, manibus perimi lictorum: sed nisi ipse sua manu ictum inferret, hoc iudicabat esse imbecillitatẽ & animi mollitiem, perindè ac nisi ille quoq; cerneretur malus, arbitraretur esse manifestũ decus. Propterea ergò iam prolata sententia, assumit martyrem, facturus cædẽ propriis manibus. Cùm ergò abduceretur in montem, & ipsam consequeretur Iuliana, Barbara
Precatio S. Barbaræ. iam vitæ exitũ acceptura, curã gessit sibi charę orationis, & genibus flexis: Principij expers, inquit, Deus, qui cęlũ extendisti tanq̃ fornicem: terrã aũt fundâsti super aquas: Qui nubibus iubes vt pluãt, & produxisti Solem, vt lucem præberet omnibus: & cõmuniter hęc & iustis & iniustis, & bonis & malis simul suppeditas, tu quoq; nunc me precantem exaudi, ô Rex. vt qui tui nominis & meæ meminerit decertationis, nè pestifer morbus in eius domũ ingruat: neq; vllum aliud ex ijs, quæ possunt corporibus afferre damnũ & molestiam. Scis enim, Domine, nos esse carnes & sanguinem, opera intemeratarum tuarum manuum, & honorata tua imagine & similitudine. Dixit, & vox de cælis audita est admirabiliter, ad cælum vocans ipsam & Iulianam sociam certaminis: & simul pollicens implenda ea, quæ petierat. Hanc iucundam vocem cùm audijsset Barbara, iter ingressa
Patris sui manibꝰ virgo sanctissima decollatur. petrexit: & ducta est ad locum sui decessûs.

Cùm eò aũt peruenisset, inclinato capite, paternis manibus, paterno ense accepit exsummationem, bonus fructus ex mala arbore, apparens manifestè: Iuliana quoq; simul cum ea ibidẽm consummata à quodam ex ijs, qui illic erãt militibus. In eo aũt loco, vbi hęc facta sunt, impium quoq; patrẽ diuina persequitur iustitia, cùm nec modicum quidem hîc expectâsset bonitas, propter insigne vitium, & q̃ nulla esset spes curationis. Ex
Vltio diuina in parricidam. monte enim reuertens ferìtur fulmine, & vita omninò priuatur, non hac solùm flua, sed ea etiã, quæ manet, ille verè miser & vtriq; indignus. Transijt aũt ad Præsidem quoque Martianum huius diumitùs immissi ignis impetus, planè initium & certũ signum illius ignis immaterialis, qui ipsum æternùm est puniturus. Valentianus verò vir quidam pius & religiosus, cùm martyrum sacra sustulisset corpora, & sacris, vt oportebat, honorâsset canticis, ea piè & honorificè deponit in loco, qui dicitur Gelassus, qui abest duodecim milliaribus ab Euchaitis, morborũ medelam, animarũ exultationẽ, piorum virorũ amabilem delectationem: Ad gloriam Christi veri Dei nostri, Quem decet honor, potentia, maiestas & magnificentia, nunc & semper, in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA S. ANNONIS ARCHIEPISCOPI COLO- 699.
NIENSIS, SCRIPTA GRAVITER IVSSV REGINhardi, Sigebergensis cœnobij Abbatis, à quodam, qui tamen nomen suppressit suum: satis autem indicat, se Sigebergensis cœnobij monachum fuisse.

Is Reginhardus fuit beati Annonis æqualis.

PROLOGVS AVTHORIS.

CVm nonnullis id cõsuetudinis sit, repræhensioni magis, quàm emendationi fraternæ operam dare: cumq; sint & alij, partim inuidi, partìm rerum ignari, qui cõtraria sentiant ijs, quæ propositi operis series pollicetur: ea nobis vtiquè consolatio est in descriptione vitæ sancti patris Annonis, q̃ obedientiæ nõ leuis necessitas ad hoc nos impulit: & quòd is laudes eius declamaturus in medio testis habetur, quẽ & deuotionis puritas, & rerum notitia vrgent in idipsum: quẽ & authoritas tanta roborat, vt etiã sit ideneus per se fidẽ facere eorũ, quæ aliundè testibus vacant. Hic est, inquã, pater Reginhardus, cœnobij Sibergẽsis venerabilis procurator: qui formã scribendorum tradẽs, ità me suorum vltimũ huic operi subiungauit, vt cùm verbis ꝓprijs vtar, eius omninò sensum sequar: sicutì moris est puerulis, elementa prima tentantibus, id sonare, quod priùs vox monitoris ꝑmiserit. Eius est impositi laboris merces, ipse legentiũ profectibus singulariter coronabitur: nobis nihil hîc debetur, præter quod dum obediẽtiæ voto præcipienti cõcordauimus, suis participari præmijs, aliquod spei patrociniũ habemus. Quisquis ergò nõ immemor animalis bruti, quondàm in nostra verba diuinitùs prorumpentis, hãc vel auribus dignatus fuerit historiã, credo, non valdè personæ, vel verborũ vilitate mouebitur, dummodò narratio tota illi seruiat, quẽ in sanctis suis laudare iuuenes & virgines, senes cũ iunioribus per Psalmistam & monemur, & ꝑcipimur. Cęterùm de prolixitate nemo causetur. Quẽ diligimus & veneramur, cuius eleemosynis & patrocinijs die noctuque sustentamur & regimur, honore digno nunquàm à nobis recompensabitur. Quod & ipsum de suo quenque patrono, si deuotus est, sentire non dubitamus.

Fides historiæ huius.

Procurator, pro Abbate.

Num. 22.

Psal. 148.

Rom. 8.

Prou. 21.

LIBER PRIMVS.

Vbi & quibus parentibus ortus sit S. Anno, vtq; ab auunculo literis adhibitus sit, cùm esset à patre militiæ destinatus. Cap. 1.

ANno generis & patriæ suæ decus, fideribꝰ ipsis meritis altior, ex Alemannorũ populis duxit originem. Pater eius Vualterus, mater Engela dicebatur: ambo studio religionis insignes, illamq; qua secũdùm seculum nõ adeò celebrabãtur, claritatem, cùm essent tamen ex ingenuis ingenui, nobilitate quę est ad Deum, valdè transcendentes. Horum in filios & filias fusa fœcunditas, posteritatis suæ satis inclytã produxit familiã, alijs eorũ in Ecclesiasticas, alijs in seculares sublimiter trãseuntibus disciplinas. Amplius aũt bonæ suæ indolis generositatẽ Anno moribus, ingenio formaq; commendans, cunctorum oculis gratiosus, omnium animis amabilis cœpit haberi. Vndè pater magnis exhilaratus gaudijs, licèr admodùm religiosus esset, dum tamen, vt vir secularis animi, pro terreno nomine satagit, eum per exercitia militaria mundo nutrire cœpit. Datusq; puer ad huiusmodi studia, didicit hinc interim fortitudinẽ moralium disciplinarum nobilissimã, dum crebras asperitates patitur algoris, dum inedia, sitiq;, super hæc & vigilijs æstuat: quæ cuncta in eo futuræ constructioni necessariò parabantur. Sed cælestis pater, qui quos prædestinat, hos & vocat: quod ante tempora secularia misericorditer in Annone disposuit, in fine temporum immutabiliter adimpleuit. De illo quippe veridica voce dicitur: Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium cõtra Dominum. Eo itaque adspirante, auunculus præfati pueri, Babinbergensis Ecclesiæ canonicus, patriam, propinquos & notos inuisere veniens, vbi conscius esse cœpit erga Annonem deliberati patris cõsilij, protinùs indoluit, ægrè ferès tam egregiæ indolis infantiam, mundanis primitùs conficiendam negocijs, ac nõ potiùs, quod futurum erat * ad mul-

Decemb. 4. S. Annonis parentes.

S. Anno per studijs militaribus adhibetur.

* ob

Universidad de Deusto
Biblioteca

multorũ profectum, Ecclesiasticis informandam disciplinis. Quaproptèr explorata opportunitate, secretiùs conueniens puerum, & blandè complexans, sic interrogat: Quibus studijs, quibus' ve occupationibus, Anno fili, inseruis? Eo dulciter & innocenter arridente, auunculus sermone, tantillo satìs congruo puerulo, de cœlestis regni gloria, vel pœnis inferorum, breuiter præmisso, subsequẽter intulit: Placet ne tibi seruitus omnipotentis, & clericalis ordinis disciplina vel habitus? Quod cùm ille libenter annueret, auunculus ex abundanti lętitia gratiarũ vota corde & ore Deo persoluens, sic demùm conuersus ad eum, ait: En ego proxima luce recessurus, professionis & ordinis mei locũ Deo prosperante, quãtocyùs adibo: tu verò fili, domesticis abiectis impedimentis, clam patre tuo discedens, in itinere me transeuntem præstolare, hoc certum mente habens, nunquàm te ab illo deserendũ, sub cuius protectionis alas nunc confugis, quoadusque in spem & gloriã totius generis tui, nõ modò temporalibus, sed & æternis in cælo commodis & dignitatibus amplificetis. Quid plura? Anno puer non pueriliter aufugiens, vt præmonitus fuerat, inter fruteta salicum delituit, donèc à prætereunte furtim subl anus auunculo, in schola Babinbergensium, qui tunc temporis disciplinæ, religionis ac studij feruore cunctis in Germania præpollebãt, succiduis temporibus magnum Ecclesiæ documentum futurus, ad literas positus est. In quo studio per incrementa temporum, accrescente simul ardore discendi, ope & gratia comite illius intimi magistri, de quo veritas testatur, Spiritus vbi vult spirat: maximas humanorum diuinorumque voluminum acris ingenij adolescens hausit diuitias, vndè posteà suo tempore creditis sibi populis eructaret noua & vetera. Quicquid ad exercẽdum ingenium, quicquid ad nobilitãdos mores competens, & iucundum auribus vel oculis sese offerebat, statim vt apis prudentissima ingeniosè perlustrãs, alueolo cordis intulit, & suis quãdoquè armis Goliath infandissimum iugulaturus, iugi meditatione torrentes eloquẽtiæ secularis quasi per naturam victor obtinuit.

Auunculus eius persuadet ei, vt fiat clericus.

Documentum, id est, lumen & doctor.

Ioan. 3. Mitè profi cit in literis

1. Reg 17.

Vt factus sit magister scholæ Babinbergensis, & deindè in aulam assitus. Cap. 2.

In hoc capite quædã ad verbum accepta sunt ex Lãberto Schafnaburgẽsi.

HIs & huiusmodi profectibus in altum velut cedrus Libani succrescens, vbi robur virilis ætatis ingressus est, magister scholarum inibi effectus, probitatis suæ & virtutum ramos longè lateq; per ora multorum cœpit extendere. Episcopos accersitus adijt, nec latuit principes: à quibus pro sua reuerentia in amicitiam admissus, Henrico tertio Romanorum Augusto facilè innotuit. A quo in palatium assumptus, breui apud eum præ omnibus clericis, qui in foribus palatij excubabant, primum gratiæ & familiaritatis locum obtinuit: hoc præcipuè diligentibus in eo omnibus bonis, quòd iusti ac recti admodùm tenax esset, atque in causis omnibus pro suo rum statu, non adulando, vt cæteri, sed cum magna libertate obloquendo, iustitiæ porrocinabatur. Erat autem præter virtutes animi & morum gloriam, corporis quoq; bonis ornatissimus, statura procerus, vultu venerandus, lingua promptus, vigiliarum & inedijæ patientissimus, postremò ad omne boni operis exercitium naturæ muneribus adtim instructus. Cui de virtute in virtutem, instàr auroræ in assensu suo, procedenti, ficut apud Deum creuit sanctitas, sic item de gloria in gloriam, de honore ad honorem in dies proficienti, apud homines accessit authoritas. Actum est hoc non humano » libitu bitratu, sed consueta Dei prouidentia, qui sciens lucernam suam celeberrimo in candelabro ponendam, vt luceret omnibus Ecclesiæ filijs, nè repentina exaltationis eius admitas miraculum duntaxat gigneret, non lætitiam, meritorum eius lucem antè roluit mundo declarare, quatenùs eo fructuosior eius fieret promotio, quo & gratior: quod & factum est.

Ab Hẽrico Imperatore in palatiũ assciscitur.

Quid Hermannus Colonienſis Episcopus, ad quem ab Imperatore legatus missus erat, de eo prædixerit. Cap. 3.

Fit Coloniensis Episcopus.

DEniq; exactis in palatio haud multis annis, magna Imperatoris, magna omnium, qui eum nouerant, expectatione adeptus est Agrippinæ, quæ & Colonia, nobilem sedem, Hermanno nominis huius præsule secundo, ante paucos dies ex hac luce subtracto. Ad quem in lecto mortis iacentem cùm idem venerabilis vir Imperatoria legatione transmissus, post salutationem mandata regis absoluisset, & iam ad hospitium remeâsset, testantibus qui aderant, idem pontifex dixisse fertur, & se ocyùs mortis iura subiturum, & Annonem vice sua Coloniam susceppturum. Atque illo post hęc verba obeunte, tametsi iam Annonem velociùs regredi necessitas regalis negocij perurgeret, non immemor ille tamen bonæ suæ consuetudinis, funeri eius, quousquè terræ mandaretur, magna cordis contritione obsequebatur. Legerat enim, & opere, quoàd vixit, semper implcuit: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum cõuiuij: laudabile satìs, immò necessarium cunctis inculcans exemplum: quoniam, sicut illic scriptum est, in illa finis cunctorum admonetur hominum, & viuẽs cogitat, quid futurus sit.

Eccles. 7.

Ibidẽm.

Vt sit Colonienſis Ecclesiæ Episcopus institutus. Cap. 4.

PEr id tempus Imperator apud Confluentiam morabatur, & eccè adsunt optimates & capita populi Colonienſis, baculum Episcopalem regi restituentes, inque locum defuncti idoneum successorem supplici prece vnanimiter postulantes. Tunc, vt in his rebus fieri certũ est, alijs atque alijs hac vel illac pro libitu suo vel commodo, promissis, consilijs, seu precibus regem solicitantibus, Deus arbiter summus, in cuius manu cor regis est, & quocunquè voluerit, vertit illud, non in alium, quàm in solum Annonem, sententiam regis & voluntatem deduxit, laudantibus alijs, alijs non sine felle reclamãtibus. Suscepit itaque regijs ex manibus virgam pastoralem, patris & magistri figuram prætendentem: suscepit & annulum in dotem fidei, conseruandæ ad Deum & ad sponsam suam sanctam Ecclesiam. Nec mora, in similitudinem Moysi, dux saluãdorum populorum Coloniam ingressus, protinùs caninis rictibus obstrepentes audiuit: Quis iste est, vel quis eum constituit principem & iudicem super nos? Simulque pollutis & nefarijs labijs clarum nomen diuæ memoriæ Brunonis Archiepiscopi præferentes, eiusque facta quasi in ipsius laudem, re autem vera in derogationem Annonis sinistro corde iactantes, iterùm iterumque tumultuosè vociferabantur, Quis iste est, & vbi sunt illa, quibus amplificaturus est Coloniam? Hoc illi dixerint, genimina & sequaces eorum, qui viperea lingua Dominum Saluatorem fabri filium conuiciabantur: nobis autem & cunctis deincèps seculis luce clariùs constat, ex quo Colonia fundata est, vnius nunquàm Episcopi studio (saluo Brunonis, vt ità dixerim, priuilegio) tantùm opes & gloriam creuisse Colonienſis Ecclesiæ. Sed his in locis suis pleniùs dicendis, nos historiæ vestigia insequentes, cœptæ narrationi operam demus.

Exod. 2.

Matt. 13.

Coloniẽsis Ecclesia quantùm sub illo creuerit.

Vt sit ordinatus Episcopus, & qualem se deindè præbuerit. Cap. 5.

IGitur authoritate simul & metu regiæ maiestatis pressi, qui quasi contra montem seu impetum fluminis niti frustrà proposuerant, tandèm necessitatem in voluntatem vertentes, in consecrationem electi pontificis communiter consenserunt. Fit conuentus Episcoporum, ac totius Ecclesiastici ordinis virorum, procerum quoquè frequentia cum ambitione nimia, diuersi etiam sexũs & ætatis ingens populositas: quos omnes sua benedictione, sua gratia per seruum suum Annonem Christus Dominus, ea die releuaturus, cum Angelis aduenerat, sanctis omnibus pro concione cælitùs destinato congaudentibus. Producitur intereà ordinandus ante altare, vestibus sacris induitur, olei sacri liquore perfunditur, & verè larga sancti spiritũs infusione repentè mutatus in virum alium, anno Dominicæ incarnationis millesimo quinquagesimoquinto, quinto Nonas Martij ponitur in cathedra Episcopali, ad regendam sanctam Ecclesiam & plebem vniuersam. Iamque instabat hora sacrificij singularis, cùm eccè pontificalibus insignitus ornamentis, accessit ad altare pontifex summus, verè sacerdos & hostia Christi. Vbi quanta compunctione, quanta cordis contritione ministerium illud peregerit, quis sufficiat explicare? Totus enim in lachrymas fusus, tanti sacramenti vim in seipsum excepit, mirantibus nonnullis immensitatem lachrymarum, & cum gemitu quodam & suspirio, simulque pectoris tunsione, cordis illius secreta per hoc rimantibus. Ad cuius preces cælum tunc patuisse nulli dubium, cùm & ob hoc ipsum misericors & miserator Dominus eum posuerit, vt pro sui gregis excessibus intercedens, in tempore iracundiæ fieret reconciliatio. Postquàm verò Missarum solennijs eum benedictione pontificali finitis, conuentus ille solutus est, ipse deinceps in omnibus tam Ecclesiasticis, quàm reipublicæ negocijs haud imparem se acceptæ dignitati gerebat, & sicut editioris loci insignibus, ità cunctis virtutum generibus inter cæteros regni principes conspicuus incedebat. Reddebat solicitus, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo: quia Colonienſis nominis maiestatem & secularem pom-

Ordinatur Episcopus.

Pontifex summus, id est. Archiepiscopus.

Hęc ferè ad verbum ex Lamberto Schafnaburg. Matt. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pam ambitiosiùs penè,quàm aliquis ex præcessoribus eius,ostentabat ad populum:nec
proptereà tamen inuictum inter tantas occupationum procellas spiritum,vnquàm re-
laxabat à studio diuinarum rerum.Ieiunijs non adeò,quàm legitimis,se macerabat,sci-
Tit. 1. 1.Tim.4. ens scriptum,Omnia munda mundis, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actio-
ne percipitur. Pernoctabat plerunquè in orationibus, & per ecclesias, paucis ac certis
comitibus,interdùm vno tantùm puero contentus,discurrens nudis pedibus,nonnun-
quàm etiam cilicio ad carnem indutus,flens procedebat. Et diem quidem in disponen-
Noctibus quid fecerit dis priuatis seu publicis negocijs, noctem verò totam in Dei opere expendebat. Nam
tunc pœnitentiam agere,errata confiteri,commissa deflere, ob corporalis quoquè fla-
gelli castigationem, inferioris personæ manibus tantus pontifex humiliare se non eru-
buit. Multa illius in pauperes,in peregrinos,in clericos,in monachos benignitas,mira
liberalitas erat. Nullam intra diœcesim suam congregationem prętermisit, quam non
aut prædijs, aut ædificijs, aut stipendijs sua specialiter donatione auctam vita decedens
reliquerit. In indicandis causis subditorum,nec odio, nec gratia cuiusquam à vero ab-
ducebatur: sed semper in omnibus propositam indeclinabiliter sequens æquitatis line-
Leuit. 19. am,ad euertendum iudicium nec considerabat personam pauperis,nec honorabat vul-
tum potentis.Cuius rei idoneum satis & euidens subijcimus exemplum.

Quàm durè & verbis & verberibus regem Henricum castigârit. Cap. 6.

REx Henricus,Romanorum patritius,sceptra regalia moribus,prudẽtia & glo-
ria regaliter obtinens,ac iustissimis legibus tam in diuinis,quàm in humanis
administrãs, ità se exteriùs agebat ad populum, vt suí tamen non obliuiscere-
tur interiùs. Considerans enim tanti nominis maiestatem longè suis præce-
En quãtùm lere meritis, nunquàm insignia regalia sibi præsumpsit imponere, nisi clàm confes-
ille rex de- tulit facere dotibus. nis ac pœnitentiæ, verberum insuper satisfactione, licentiam à quolibet sacerdotum
suppliciter mereretur.Ergò tempore quodam magna imminente festiuitate,cùm pon-
tifices,Duces ac Comites, & cuiuscunque alius dignitatis seu ordinis viri, regiam visi-
què properarent ad curiam, cùm & ipsum mos & honor impositus trabeatum exigeret
procedere, non inscius sanctitatis & vitæ probatissimi inter præsules Annonis, vt suæ
consuetudinis seruaret institutum,supplex & pœnitens eum cœpit adire.Mox sacer an-
tistes authoritate plenus,tali in negocio Imperialem paruipẽdens magnificentiã, sicut
parcere solitus erat inopi & pauperi, sic opportunitatẽ adeptus, misericors sine misera-
cordia sęuire cœpit in principem. Nam vehemẽtissimis illum inuadens correptionibus,
quicquid animo pro iustitia concitato se obtulit,liberè & constanter effabatur, illumq;
durissimis verberum plagis afflictum, non aliter ea die coronatum incedere consensit,
Præclarum eximiæ humilitatis & virtutis in Imperatore exemplum. it Imperator, sed cuncta eo ordine,quo dicta sunt, superni iudicis respectu & pauore
& fecit: sicque demùm more suo indutus processit. Miranda sanè constantia præsulis,
nec minùs laudanda humilitas principis: porrò in vtroque timoris Dei imitanda pro-
ctio. Et quia se occasio præbuit, licèt per digressionem, de eiusdem regis morte, in qua
omnis iniustitiæ frena laxata sunt, inferre libet mentionem, ob id præcipuè, quoniam
virtus non minima hîc occurrit Annonis,quem prophetiæ spiritu subindè florentis reti-
tas ipsa diffamauit.

Vt prædixerit mortem Henrici Imperatoris, & eius filium educandum susceperit. Cap. 7.

QVibusdam simultatibus inter ipsum & regem fraude malignantium obortis,
cùm rex mentem,quam conceperat in Archiepiscopum,mandatis solito du-
rioribus detexisset: præsul ad audientiam veniens,ratione & iustitia pro cau-
sa sua agere laborauit.Cui facultate erepta hac progrediendi via,tandem in
hęc verba prorupit:Rex excellentissime,cęlestis regis intuitu, cuiuscunq; discordię aui-
odij malum vel hoc anno non prævaleat inter nos, quandoquidem anno proximo
quid nos maneat, mentium nostrarum nunc penetralia latet. Quæ dicens, regem,
quem præsciebat hocipso anno moriturum, emendatioris vitæ nisus est ad fœdi-
tam reducere. Sed crescentibus per dies alijs atque alijs ex causis discordiarum
spinis,

spinis, iterùm curiam adijt in Goslaria, quò per idem tempus, magna totius regni Goslariæ, Saxoniæ vrbs est.
principum expectatione,venerabilis Papa Victor, qui & Gebehardus, conuenerat. Il-
lic compositis vtrorunque animis in prioris amicitiæ statum, discessurus Archipræsul,
sic sciscitatus est regem: Nunquid dilectionis & gratiæ vestræ recedens amodò certus Victor Põ tifex venit
ero? Id rege haud aliter se habere testante, subiunxit atque ait: Scio, scio non nos Goslariam.
mutuis in hoc corpore deincèps fruituros adspectibus, quorum alter in morte n citò
rapietur, alter adhuc in certamine relinquetur. Idcircò valere vos optans, quia satis
fructuosè satisquè salubriter animæ vestræ Coloniam disposueritis, ipse qualiscunque
pastor eius hoc in Deo præsumens polliceor. Rex protinùs metum, quem conceperat,
pallore vultús insinuans, in quem ista dicerentur, vehemens perquisitor fuit. Vos, ait,
hæc tam tristis expectatio manet.Quod vtiquè rex ipse, velociter finiens vitam, verum Obitus Hẽ rici Impe ratoris.
fuisse declarauit. Eo autem viam vniuersæ carnis ingresso, fidei & deuotionis affectu
non minùs defuncto, quàm viuenti, sacer præsul assistẽs, ieiunijs, vigilijs, orationibus
& eleemosynis, spiritualibus videlicet remedijs, animam diuinæ bonitati reconcilia-
re non cessauit. Instituit prætereà annualem eius memoriam agi Coloniæ, ipse quan- S.Anno nu trit filium eius.
diù vixit, nunquàm illius specialiter immemor. Eius quoquè filium, nominis & regni
hęredem, ad honorem Imperij & Ecclesię profectum suscepit nutriẽdum, multorum
propter hoc inuidiam contra se accendens. Sed non destitit in laborando spe fructús
percipiendi, regaliter puerum nutriens, sublimiter erudiens, adeò vt ipsius posteà te-
stimonio,vir in toto regno profundioris animi illo non inueniretur. Fecit & hoc olim 2. Para. 24.
Ioiada pontifex sanctus in rege Ioas: sed non dissimilem bonitatis suæ retributionem,
vt ille, sic & hic prohdolor consecutus est. Verùm his sepositis, ad vitę eius instituta de-
scribenda stylum vertamus.

Quotidianæ vitæ eius institutio. Cap. 8.

APrimis ordinationis suę temporibus, congruum & verè dignum officio suo
opus arripiens, iuxta docentis Apostoli monita, In omnibus labora, opus fac 2.Tim.4.
Euãgelistę, ministeriũ tuũ imple: omnẽ Episcopatús sui parochiam perlustra-
uit, homines fidei ac penè totius religionis ignaros,solo aũr nomine Christia- Crebrò cõ cionatur.
nos, assiduis prędicationibus ad catholicæ pietatis cultum informans,breuiter & aper-
tè complexus, quid credi, quid sperari,quidve amari oporteat. Imperauit dein authori-
tate põtificali,suasitq; pietate paterna,singulos auditores hęc cadẽ domi suæ euangeli-
zare,bonã illis ꝓ hoc à Deo vicissitudinẽ pollicẽs. In quo eousq; ꝓfecit, vt pueri quoq;
teneros infantię annos necdùm egressi, fidẽ, vt asserunt,beati Annonis inuicẽm disce-
rent,inuicẽ docerẽt,& ex ipsa boni studij assiduitate,singulis corũ eam manè vel vespe-
rè corã Deo pronũciandi,quasi lex inoleuerit. Habebat autẽ hoc insigne meritorũ suo-
rum apud homines indiciũ,ꝙ quoties prædicaturus in publicum processisset,tantis sub-
itò lachrymis imaduit, vt omnium corda ad miserationem commouisset. Tum mel-
liflua,& compunctione plena verba profundere, clementiam Dei proponere, iustitiam
non tacere: hortari bonos, vt ad meliora proficerent: malos,vt ad perpetrata cessarent,
omnes in cõmune, vt se reos clamarent, ac pro totius mundi necessitatibus cõmunem
Dñm inuocarent. Quis vnq; vel saxei cordis Annonẽ in ecclesia loquentẽ audiens, à la- Multi cõ fluunt ad audiendas conciones eius
chrymis valuit rẽperare? Deniq; ab exteris etiã & remotioribus ꝓuincijs,ob solã indul-
gentię & doctrinę eius famã, plurimi confluxerũt, omnibus delicijs pręferẽtes Anno- Benignitas in pauperes. Lucæ 6.
nem audire, diuitias incõparabiles æstimantes, eius indulgentia relaxari, eius benedicti-
one ꝓmuniri,Prętereà pietatis & misericordię operibus nullo erat inferior. Nam agri-
colas & debitores redditũ,antecessorum suorũ nimietate vel superfluitate grauatos &
propè nudatos intelligẽs, exactoribus vt parcerẽt iussit, singulis vel totum, vel ex parte, Obserua lector.
prout opùs erat,remittẽs.Pauperũ,peregrinorũ & infirmorũ prima illi & perpes erat so- Ex hic pone titex sum mus, pro Archiepi. scopo dis citus
licitudo,imitanti eũ,qui dixit: Estote misericordes, sicut & pater vester cęlestis mise-
ricors est.Illucescẽte enim primo surgẽtis diei crepusculo, eccè velut examẽ apum,tur
ba egenorũ vndecunq; cõuolãs,eius quotidiè fores obsedit, sufficiẽtia alimẽta hora sta-
tuta singuli ꝓcepturi. Inter quos oẽs miserrimi quiq; numero vigintiquatuor ꝓcurati,
seorsùm congregabãtur.Ante quorũ pedes humilimè procumbens pontifex summus,
postquàm lauit ac terfit,osculũ quoq; cordis & oris impressit,necnon manibus aquam
infudit. Consummato ministerio humilitatis, versus est ad opus charitatis, cum cibo &
potu vnicuiq; nummum porrigens. Iam verò imminente hora & necessitate, vbi & ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

consedit ad mensam, more solito, quotquot supervenerant, introducebantur ante eum ad convescendum peregrini. Tum ex singulis, quæ mensæ erant imposita, partem propè decimam colligens, pro reficiendis hac & illac per vrbem ægrotis in locum vnum separauit. Postremò mensa submota, surrexit verè pater orphanorum, verè iudex viduarum, & tanquàm diceret, Sinite paruulos venire ad me: talium est enim regnum Matt. 19. cælorum: accliuans se, manu propria cibauit pupillos, refecit orphanos, aluit filios pauperum, delicatioribus escis ex mensa per seipsum in hoc reservatis: præterea matribus eorum, familiarius suas illi miserias conquerentibus, necessaria misericorditer impendens. Cùm enim esset erga cunctos inopes misericors & compatiens, erga pauperculas tamen & earum infantulos speciali quadã miseratione ducebatur. Quod huiusmodi fœminæ experimento cognoscentes, explorato nonnunquàm tempore, in plateis sese gregatim obtulerunt, paruulos ei suos cum clamore supplices obtendentes. Interdùm transiens, & præ lassitudine diutinæ expectationis in soporem vergentes conspiciens eiusmodi puerulos exesos & seminudos, aliquem eorum, quem necdignum oculis quis arbitraretur, piè se adhibens, materna vice exosculari cœpit. Quædam etiam proprios non habentes, alienos infantulos expetiêrunt, indubium habentes, Annonem erga ipsas misericordia motum iri, si talibus onustæ sarcinulis, eius conspectui præsentarentur. Inter hæc solennis ei mos erat, vertente semper anno, à vigilia natalis Domini vsque ad intactæ genitricis eius purificationem, per continuos quadraginta dies quanlibet lactantem habere, cuius manibus aquam præbens, ipsemet pedes ac manus paruuli lauit, moxque datis alimentis, solidum vnum porrexit. Super hæc & xenodochiũ Coloniæ cõstruxit, languidos, & debiles, & omni destitutos solatio illuc inferens, deputatis ad eorũ subsidia quotidianis stipendijs. Nunquàm parcerem se inclamantem absque misericordia præteriuit, nunquàm veniens ad inuisendum egenos, monachos vel canonicos, absque charitatis larga manu remeauit. Sanè in cœna Dominica quàm prodigus fuerit, superfluum est memorare, cùm nec parcus quilibet ea die manum retrahat ab eleemosyna. His omnibus antecellũt immemoro & admiratione, quæ per nocturnas tenebras, solo Deo teste, rarissimis secretalium suorum duntaxàt exceptis, operatus est: cum quibus, vt dictum est, noctũ sanctorum limina circuiens, peregrinos & quibus non erat tectum, in porticibus, in angulis vasisque vinarijs per plateas expositis, scrutatus est: quos inuentos pauit atque vestiuit, allato secum pro hocipso victu & vestitu.

Humanitas erga paupercu las fœminas & filiolos earum.

Xenodochium Coloniæ condit.

Nota hæc.

Vt tractârit fœminam, noctũ è partu in platea periclitantem. Cap. 9.

CVmque more consueto per cuiusdam noctis silentia pro negocio simili esset egressus, lamentabile & omni miseratione plenum in itinere offendit spectaculum, mulierem, quam ob inopiam nullus hospitio dignabatur, recentem & ipsa hora editi infantis partu periclitatam, super nudam humum sole lachrymabiliter volutantem. Erat ergò videre miseriam. Nox tenebris densis vagantem occupauerat, fatigatam tellus cœnosa ac petrosa seminudam exceperat, fame & ãconfectam frigus amplius vexabat, nullus mortalium aderat: & eccè vrgente natura, cœpit cruciari, voces emittere, suspiria crebra trahere: tandemque enixam prolem pulucrem fundens, ipsa dissectis hac & illac miserabiliter membris, nil vltrà præter mortem expectabat. Hac ergò miseria quid miserius? Superuenit igitur, vt dictum est, præsul, ac protinùs velut ictu sagittæ transuerberatus, repressio gradu, præ horrore & miseria substitit attonitus: cùm eccè grauitate pontificali postposita, instãt velocissimi cursoris reproperauit, impositoque humeris suis grabato cum stramentis, celeritate qua venerat, recurrit. Mox abiecto à ceruicibus onere, incurnauit se quamocyus ad iacentem, puerulum pannis obuoluit, ipsam à terra sublatam in lectulum collocauit, ac proprijs extractis vestibus, vtrosque diligenter contexit. In eodem loco dispositis pro sustentatione eius, quousquè conualesceret, necessarijs, processit verè parcũ fructurum consecuturus effectum, qui tam humili & pio ministerio per horrorem exercitationis in minimis membris suis illi obsecutus est, quem quondàm pro nobis incarnatum, virgo mater vilibus obuolutum pannis, reclinauit in præsepium.

Vide in tanto Episcopo exẽplum memorabile.

Lucæ 2.

Vt vagientem paruulum nocte inuentum, secum absportârit. Cap. 10.

Alia

ALia quædam subierat nox, & vir Deo deuotus, æstimationis humanæ fugiens oculos, venerandos sanctarum virginum cineres supplex cœpit adire. Quod vna ex consuetis mulierculis solicitè præuidens, necessitate simul & arte instructa, nescienti hac fraude obuiauit. Scilicet præter mendicitatem nil ad indigentiam corpoream certi habens, filiolum suum in lacte recenti positum, ante venientis vestigia clàm media deposuit in via, seseque indè propipiens, cum festinatione in latebras immersit. Nec mora, sacerdos approximans, vbi primam vagientis infantuli vocem aure percepit, præ dolore totus intremuit, varias animo gerens passiones, vndè puer huiusmodi ea hora noctis illic haberetur. Intereà velut ad obsequium Christi, sub fœno cubantis, impiger accurrens, flexo corpore puerulum à terra suscepit, memor sancti Simeonis, qualiter olim infantiam Saluatoris pijs vlnis amplexus, pacem & salutem sibimet imprecaretur & populo. A cuius deuotione in re dissimili non dissimilia sentiens, tali gratulabundus onere ibat cubiculum repetens: illum imitatus, qui relictam pijs humeris ad ouilia reportauit ouiculam. Confestim autem paterna solicitudine nutricem paruulo procurans, quem carne non genuit, spiritali regeneratione per baptismum meliùs regenerauit: quem & à fonte sacro suscipiens, Annonem post se nominauit, singularis patrocinij spem ante Deum in illo sibi prouidens.

S. Vrsulam & socias virgines inuisit.

Lucæ 2.

Lucæ 15.

Vt nocte quadam pugnis cæsus sit à malignis. Cap. 11.

HAec igitur quotidiana viro Dei institutio, hęc incessabilis solicitudo, hic labor, hoc studium. Cumque talis esset, qui verbis beati Iob dicere posset, Oculus fui cæco, & pes claudo: pater eram pauperum, & cor viduæ consolatus sum: & cùm sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen mœrẽtium consolator: quia ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum: conspirantibus quibusdam æmulis iustitiæ, quorum nequitię complices hodieq; fidem derogant Annonis sanctitati, quadã nocte ad similia deuotionis suę opera progressus, infidias perpessus est. Furioso enim impetu venientem inuadentes, furem criminabantur, obijcientes & alia, quorũ ipsi sibimet conscij, in alienã fugillationem sine difficultate poterant erumpere, At socijs Episcopi hæc refellentibus, & sacrilegiũ esse dicentibus, clericũ orationis gratia transeuntẽ his conuicijs agi: illi peacissimo respõso fictũ arcem birro violenter spoliâssent, correptũ crinibus in cœnũ ptraxerunt, pugnis grauiter insistẽtes. Eius quoq; comites cùm insania simili nõ minùs affecissent, furore satiati alacres recesserũt, illorũ participes effecti, de quibus scriptũ est, Qui lętantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Sed concepta semèl inuidia, modum nescit imponere malitiæ. Vndè supradicti malefici maiorem vesaniam spirantes, horreo dicere, necem Archiepiscopo moliebantur, insidijs ei non semèl, nec bis compositis, facinus execrabile, nec minùs lamẽtabile, si copia daretur, perfecturi: quippe qui nec ipli bonorũ omnium capiti parcerent. Quod cùm familiaribus & amicis Episcopi certiùs innotuisset, nunc quidem gaudiũ de eius adhuc ereptione gerentes, nũc verò horrorẽ cõsidẽrationę tanti periculi non ferentes, cũ sacramento testati sunt, se minimè sinereillum amplius taliter egredi, nè fortè extingueret lucernã Israel. Eorũ verò cõsilijs & precibus pluasus, numerũ orationũ singulis in locis habendarũ, deincèps in lecto recubans, vel in vnaqualibet ecclesia cõsistens, nihilominùs persoluebat. Abhinc quoq; tale quid excogitauit, vndè non iniuriæ suæ, sed iusti zeli solicitis pastoribus esset imitatio.

Birrum, pro pileo, vel capitis tegmine.

Prouer. 2.

Quidam ei necem machinantur.

Vt castigârit scortationi & libidini deditos. Cap. 12.

SCiens quorundam profanos & incestuosos ad opera libidinis per noctẽ discursus, zelo iustitiæ inflammatus, nefariæ commixtionis homines depræhensos, ad exemplũ omnium decaluari ac decoriari publicè mandauit, presbytero cuidam ex familiaribus suis huiusce modi potestate concessa: cui ingis immunebat ex obediẽtia necessitas, ab incipientibus noctis tenebris ad sequentis exordiũ lucis tales excursus obseruare. Nonnullas tamen illarum, quibus proh pudor castitas venalis erat, ad se accersitas verbis castigans, donis quoq; demulcens, vel ad continentię propositũ, vel ad honestæ copulę coniunctionem deduxit, animas earum à morte saluans per charitatem, quæ operit multitudinem peccatorum.

Animadvertit in homines flagitiosos.

Prouer. 10. 1. Pet. 4.

Vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt quandam prolapsam, humanissimè ab infamia liberârit. Cap.13.

Matth 23. SVnt quamplurimi sepulcris dealbatis similimi, qui pharisæorum more de sanctitatis munditia foris tumentes, cùm sint ossibus mortuorum intùs pleni, ergà peccantes vel infirmiores quoslibet non compassione, sed conuiciosa quadam dedignatione feruntur: qua profectò peste Anno, suis in oculis humilis, nûquàm laborauit. Siquidem nocte quadam, profundis tenebris omnia circundãtibus, ipse more suo sanctarũ virginum limen ingressus, aliquem secessit in angulum, quò secretiùs stans, precibus obnixiùs inseruiret. Illic vna ex consororibus in facie iacẽs, crebris singultuum & internorum gemituũ vocibus, diuinæ miserationis aures feriebat, amaris mis lachrymis ac pectoris tunsione, perpetratam nupèr carnis delectationem grauiter deplorans. Cumque immanitas piaculi stimulos compunctionis ei excitâsset, acriores tamen reddidit iam iamque intumescentis vteri conceptus: quoniam etsi per emẽdationem vitæ sequentis, de benignitate pij Saluatoris præsumebat, humani tamẽ improperij confusionem per secula se habituram, querelis miserrimis non tacebat. Hæc itaq; gemina tribulatione inenarrabiliter angustata, spe collecta, viribusq; resumptis, solum humanæ miseriæ perfugium, cum scilicet, quem & offenderat, misericordem Dominũ nostrum corde & ore, lachrymis instãr riui currentibus, pulsabat: vt qui quondàm pro peccatoribus natus, & pro peccatoribus mori dignatus fuerat, etiã suę solita bonitate succurrens infelicitati, sic facinus admissum remitteret, vt ignominiæ publicæ derisionem euaderet. O bonitas authoris, ô clementia Saluatoris: qui natura bonus, & potestate immensus, cùm nunquàm humani cordis lachrymas absque misericordia valeat intueri, consolationem quoquè iuxta suam magnificentiam desperatis submiserat. Cùm enim talibus incumberet mulier afflicta clamoribus, ea insecia, pius sacerdos quem si missus à Deo, retrò consistens, aure diligentiùs adhibita, omnia plangentis ac deprecantis verbà percepit: nec erat difficile, tantæ contritionis causam conijcere, tandèm signorum pulsatione nocturnales ad hymnos inuitata, surrexit è terra, chorumq; perijt: quam diuinæ bonitatis minister clàm cuestigiò insecutus, ex ordine loci, quem in choro adijt, eius personam solicitiùs inuestigauit, moxque recessit. Vt verò diesredditus est, volens comprobare, quoniam iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde: qui etiam se per seipsum obligauit, dicens: Viuo ego, nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat: mittens ad consorores, euocauit eandem, illa metum, quem conscientia suggerebat, præ oculis habente. Sed venientem præter spem filiam misericordię blandè suscipiens, iuxta se sedere fecit, de vitę eius qualitate inter alia colloquia quasi per ambages conquirens, ac causam mœroris, quem vultu prætendebat, quasi nescius sciscitãs. At ea vulnus lethale spiritualis medici manibus, nè feriret, offerre detrectante, ille non inscius morbi, ferrum appositi, asserens se scire causam resistitiæ, nec ignorare, quas, admissi pœnitens, illo in loco nocte proxima preces consecisset: eam confiteri tantùm debere reatum, cęterùm ex diuina miseratione in promptu esse & veniam, & euadendi opprobrij possibilitatem. Sed vt rem fine concludam, illa confessionis viam flebiliter ingrediens, diuinæ bonitatis beneficium in suorum cassum non fuum ęrumnis inopinatò experta est. Denique mœrentium consolator, & suæ miserę fragilitatis, secundùm Apostolum præmonentem, Considerãs teipsum, nè & tu tenteris: eam postquàm in spiritu lenitatis sufficienter instruxit, militi cuidam è Satonia, gratiæ eius largitate præ cęteris domesticis vso, sub sacramentis fidei debitę commendauit, imponens illi, vt sub prætextu familiaritatis eam secum abducens, donèc illa cito conceptu liberaretur, ad quascunque necessitates ei diligenter assisteret, nec vquàm, si sua grátia priuari nollet, huius rei cognitio domatis eius limen excederet. Expletis verò diebus partûs, cùm & ipsa iam incolumis priórem recuperâsset statum, eadem itidèm cum paruulo suæ presentiæ reconsignaret. Is protinùs imperatis obediens, negocium hoc, præter se & Episcopum, nulli cognitum, fideliter executus est, post omnia mulierem cum infantulo ipsi representans. Mox pius pastor alibi delegato paruulo, quem quę errauerat, alacriter ad consororum suarum domicilia destinauit, laudis transitoriæ nil apperens, vt cælesti mercede dignus inueniretur.

Aedem vnadecim millium virginum dicit.

Psal. 33. Ezech. 33.

Gal. 6.

Tuetur mira humani. te famã lapsæ cuiusdam.

vt

Vt cuiusdam fœminæ conceptus euanuerit. Cap.14.

HVic historiæ res non valdè dispar Coloniæ similiter accidit, quam exempli causa venerabilis pontifex referre solitus erat: res planè memoria digna, & omniũ bonorũ ore celebranda & frequentanda. Cùm enim lapsos magno desperationis malo liberare queat, non minùs stantibus ingerit formidinem, nè præsumptione sanctioris vitę, ruinæ pateât irreparabili. Omnes igitur hæc audiẽtes, auditatis oculis, ꝑderet alienis, illa omnis cõsilij expers, quid faceret, quò se verteret, ignorans, omniũ præ cõfusione declinabat adspectus: non somno, non esca, non potu, denique non ipsa vita delectabatur, quoniam incomparabilis tristitię profunditatibus operta erat. Nihil iam de peccati satisfactione meditabatur, nil de pœnis inferni cogitabat: solo, quo tabescebat, rubore liberari votis omnibus exoptabat. Hinc factum est, vt cùm nullum consolationis occurreret suffragium, secundùm illud Propheticũ præsagium, Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine: de Christi clementia spem tota mente conciperet. Ante eius ergò imaginem pro nobis crucifixi cotruẽs, templum sanctę genitricis eius ingressa, his precum querimonijs flebiliter vsa est: Domine clementissime, mearũ miseriarum calamitas tuę pietatis penetret aures, nec meis offensus prauitatibus, tui plasmatis cõditor pius immemor existas. Heu me coinquinatã, heu me professæ castitatis pręuaricatricem, heu me confusionis ęternę inuentricem. Meritò nũc me cum maximo salutis meę detrimento infra omnes cõspicio, quę dudùm meipsam nescíens, cùm sim puluis & cinis, supra omnes in immensum gloriata sum. Quid congruentiùs tantã decebat pręsumptionem, q̃ huius turpissimi voluabri detestabilis impuritas? Nihil mihi iam aduersùs tuã bonitatem, Deus, querelæ remansit iustæ, cùm hæc omnia propria patiar voluntate, cœno me tradens libidinis incestuosæ, dein ore proprio imminentẽ publicam exprobrationem petens, & quidẽ audientia indigna, sed vtinàm in hac parte: Vt audirer, non indicium sanctitatis, sed pœna flagitij præcedentis fuit. Væ miseræ mihi, quæ cælestis agni perdidi sectarum, quę virginei cantici gloriam iam ampliùs non sperabo. Sufficiat mihi vel sola indulgentiæ via, & his, temiserante, IESV benignissime, confusionibus erui. Eccè piæ genitricis tuæ pedibus rea & gemens aduoluta, per eius suffragia tuæ consolationis gratiam humiliter quæro, conuersionis omnimodæ veritatem promittens, & perpetrati sceleris amodò continentiam & pœnitentiam. Hæc ea fletu maximo prosequẽte, qui respexit Petrum flentem, respexit & illam misericors Dominus noster, & quantùm miserijs condoleat nostris, euidentissimo maiestatis suæ dignatus est monstrare miraculo. Nam postquàm clamare desijt, & à terra surrexit, vterus illius detumuit, malè conceptus fœtus euanuit, ipsa prę gaudio largiùs flens, debitam conuertendi sponsionem impleplere

Psal. 65.

Ante ruinã exaltatur cor.

Prou. 16.

Professio castitatis.

Psal. 82.

Apoc. 14.

Lucæ 22.

Admirandum sanè miraculũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

plere non distulit. Annis siquidem non paucis iugiter in pœnitentia perseuerans, corpus vigilijs & orationibus attenuatum, panis & aquæ tantùm sustentabat edulio, sine cessatione lachrymas in humilitate fundens, & ex occasione scéleris admissi, finem vitæ sequentem longè anteponens. Quantæ verò fuerit contritionis, hinc datur intelligi, quòd exceptis alijs extrinsecùs orationibus, Psalterium inter diem & noctem tre semper percurrebat, primò humi strata, secundò genibus affixa, tertiò stans: vt mento deficiente spiritu, membra quoquè laßarentur. Faciem cum macie pallor obduxerat, & diuturnitas inediæ atq; vigiliarum, viribus penè exhaustis, miraculum cæteris sororibus ingerebat, nil extra suspicantibus, quàm desiderio sponsi cælestis sponsam suã cia-

Non sunt hæc accipienda de sacramentali confessiõe, quæ fit sacerdoti: sed quòd non fuerit ausa extra hanc confessionẽ cuiquam aperire crimen suum.

ritatis languore tabescentem: quippe quibus culpæ eius nullum patebat vestigiũ. Non enim tanti reatûs confessionem humanæ cõmittebat fidei, quæ interdùm nulla est, vbi maximè speratur, soli Domino fiducialiter clamans, Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Talibus cùm, sicut dictum est, annis aliquantis insistens operibus, diuinam quæreret propitiationem, vbi iam de spe veniæ quid hausisset, eccè pestis antiqua superbiæ sub pedibus iacens, cõtra eam denuò caput attollere cæpit. Quod illa cautè præuidens, & hanc esse causam ruinæ prioris animaduertẽs, quamuis lapsa, salubriter tamen edocta, suggestionis huius initia non, vt ante, negligẽda duxit: sed festina sancti patris Annonis præsentiam adiens, omnem suorum casuum ordinem subtiliter enarrauit, consilij & precũ eius iuuamina magno cordis mœrore petens, nè ea rursùs in similia proruente, tanti temporis pœnitentia deperiret. Tunc sanctus pontifex secundùm daram sibi sapientiam consolationis verbum multiplicater proferens, eam non in proprijs viribus, sed in Deo confidere docuit secundùm

Iohan. 15. illud: Sine me nihil potestis facere: nil ità dæmones atterere, quàm in humilitatis fundamento consistere, nulli se vel in cogitatione præferre, præ omnibus humilia de se sentire: cæterùm peccati transacti noxa non teneri, si lugenda nõ præsumat iterare. Metuis quoq; eius qualitate intima cõsideratione perspecta, cùm didicisset in elationis arma verti, quicquid præ cæteris quasi sanctior specialiùs attentâsset: salutarem sanctamque dixit esse viam, communis vitæ limitem nõ excedere: se mandare, si nollet in interitũ ire, nè consororibus contraria, singularis vitæ aliquid vsurparet, cum comedẽtibus comederet, cum dormientibus dormiret, itemq; cum abstinentibus abstinens, cum vigilantibus quoq; vigilaret. Hanc prorsùs esse regiam viam, quę nullam declinans in partem, per sę gradientes in æternę salutis patriam inducat. His doctrinę fluctis ancilla Dei lubriter infusa, benedictione percepta, monasterium repetit, matremq; virtutũ tem-

Temperantiam hic dicit, quam alij disceptionem vocant.

perantiam mox ingrediens, totius honestatis & religionis prorupit in fructus, communis vitę lege contenta: nec vllam se virtutibus superiorem, vita decedens, in illa cõgregatione reliquit. Hactenùs nobis in descriptione vitæ vel morum Deo dilecti pontificis occupatis, iam tempus est aperire, qualiter quantumq; per cum profecerit in augmento diuinæ seruitutis Ecclesia Coloniensis. Id cùm ingenij nostri tarditas vtcunq; prosequi matattentare, quis tamen ipso quoq; carnis intuitu non videat, omnem hîc eloquentiam magnitudini rerum imparem inueniri? Et primò quidem mentis eius ergà Deum & proximum ardorem plenè prosequi, laboris est non minimi. Quod nè falsò laudare videamur, hinc historię sequentis sumamus exordia.

Vt omnes diœcesis seu Episcopatûs sui congregationes reformârit. Cap. 15.

S. Anno reformat monasteria.

CVm per omnes curę suę congregationes, cuiuscunque professionis essent, regularis disciplinę tramitem licentia deperisse doleret, alijs pro vitę necessitatibus, alijs pro mundi cupiditatibus extrà vagantibus: vniuersorum Pygbendas pro suppuratione annualium reddituum largè dispositi, nonnullas ex suis adaugens: vt occasione libertatis erepta, necessitatem iugi claustralis cunctis inducęret. In his exequendis Apostolicis vtebatur præceptis, obsecrans vt pater, increpans vt magister: interdùm stimulos exorbitantibus ac recalcitrantibus addens, & cetenùs neglectam disciplinę cęlestis scholam temporibus suis mundo reformãs. Cuibus studijs quo plùs charitate feruebat, eo solicitius insistens, ad maiora diuinę laudis opera magis inflammatus accessit, quinq; monasteriorum structuras ab ipsis fundamentorum initijs ad perfectum deductas, non animam tantùm, sed & corpus omne, quę

2. Tim. 4.

Vt primum monasterium suum, ad Gradus sanctæ Mariæ, condiderit. Cap. 16.

ITaq; quod primum erat monasterium, quod dicitur, ad Gradus, in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, iactis fundamentis erexit, omniq; varij decoris elegantia pulchre distinctum consecrauit, prædijs ad triginta Canonicorum sufficientiam copiosè delegatis: quos vndiq; scientia, vita vel moribus exquisitos, illuc adunauerat. Ipse verò speciali deuotione dilectæ sibi Dominæ totus inhærens, cùm eius patrocinijs animam credidisset, etiam sepulturam in eodem sibi monasterio, adhuc futurorum nescius, extruxit, & quasi iamiamq; migraturus, locum frequentabat, pernox in orationibus, sua suorumque peccata lachrymarum fluminibus expians. Cumque nocte totam sępè duxisset insomnem, sub ipso lucis exortu super mattulam, vel super nudam humum aliquotiès super gradus in ingressu capitolij se reclinans, vix puncto temporis oculis in soporem clausis, surrexit. Cuius contritionis & abiectionis virtus non facilè creditur in eo, quandoquidem familiarissimis suis non semper innotuerit, & ipse publicis obsequijs vallatus incedens, adspectu ipso tremẽdus & gloriosus seculi dignitatibus fuerit: qui tamen inter pauperes Christi degens, miris & humilis semper extitit. Nam vt à fratribus nostris accepimus, cum eis residens, nonnunquàm subridendo intulit: Quàm magnum, quamq; terribilem omnibus aulicis, veniens ad eos, me ingero? quomodò caput erecto collo circunducens, sæuos oculos in vnumquenque retorqueo, totum me componens illi, sub cuius vestigia sint omnia ruitura? cùm tamen inter hæc pauidus atque timidus, longè deiectior intùs incedam, quàm vlli patescat fidei. Hęc suis ipse de se confessus est. Cæterùm quotiès curiæ necdùm presens adesse nunciabatur, non laicus, non clericus, non comes, non alius quis potens, non episcopus, non ipse denique rex exceptus est, qui non habitum suum aliter excolerer, comam æquaret, gestus quoquè suos eo presente temperaret.

Capitolium, dicit domũ Capitularẽ, vt vocant Vulgò.

Vt S. Georgij ecclesiam extruxerit, & quæ mira illic euenerint. Cap. 17.

PRosperis igitur successibus in consummatione templi, quod cœperat, vsus, vbi magis magisq; desiderio supernę iucunditatis æstuabat, exiguos deputans prætériti temporis labores, eminentioris meriti arcem cupiebat apprehendere. Vnde secundò copijs contractis, S. Georgij martyris ecclesiam extra murum construxit, annuis redditibus abundantem, iuxta quod exigebat illic congregatio facta clericorum. Ad cuius dedicationem votis omnibus inhians, reliquijs beati martyris adhuc acquirendis præpediebatur: & eccè, sicut ipso referente compertum est, nocte quadam sopore pressus, eundem martyrem ex interioribus oratorij S. Pantaleonis cum ingenti luminis frequentia procedere conspexit. Quem in amictu splendidissimo vultu roseo perfusum, cùm mirantibus oculis ad nouam suæ deuotionis fabricam gradum direxisse specularetur, illo iam ingresso, mox euigilauit. Ilicò diuinę inspirationis gratia tactus, aliquid suis votis consonum in illo persensit somno: tenebrisque finitis, omnis impatiens morę, sancti Pantaleonis adiens sacrarium, auspice Deo, brachium præclari martyris Georgij sibi presentatum, maxima cum veneratione suscepit: idque comitante multitudine, cùm & processio solennis fieret per vestigia, quę nocte martyr calcare visus est, ad locum, vbi ingressus est, baiulauit. Tũc secundùm consecrationis ritum insistente clero cum pontifice, opportunitatẽ sermonis habendi tempus & locus expetijt. Repetè igitur tumultu concitato, discursus hinc indè fiebat, nemine alium expectante, sed singulis prœoccupantibus locum, qui voci prędicantis episcopi vicinior æstimaretur. Alijs verò parietes, alijs domos & arbores conscendentibus, plurimi duas per grandes trabes, per quas ad ædificium muri dispositus erat asscensus, circuniacebant, innumeris subtus eas conglobatis. Igitur omnibus arrectis auribus & oculis in ora loquentis episcopi defixis, trabes pressurę nimietatem nõ ferentes, cum fragore magno corruerunt, iis qui super eas erant, pariter ad inferiora labentibus. Cumq; molem ruentium turba subtùs stans excepisset, clamor & concursus ingens exortus est, nullo dubitante, magnitudinem periculi mortes plurimorum peregisse. Sed postquàm facto silẽtio, nullius lęsionis vestigium in aliquo repertum est, maior laudis & admirationum vox ab omnibus tonuit: quibus diuinæ virtutis potentia meritum martyris ac sacerdotis tanto gloriosiùs, quàm iucundiùs patefecit. Huius itaq; lætitiæ suauitate perfusus sacer antistes, bra-

Hodiè intra murũ est Ecclesiam S. Georgij condit.

Ingressus est, non addidimus vt deinceps enim deesse.

Egregiũ fuit miraculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

chium sanctum manibus sumens, ecclesiam ingressus est, resonãtibus in hymnis & supplicationum vocibus hinc clero, illinc populo. Interea splendor igneus cælitùs aduenens, ingredientem cum sanctis sanctum pontificẽ prosecutus est, visibiliter in templum descendens, perpaucis eorum, qui foris erant, & propè nullis ab hac exceptis visione. Quæ de re plùs in exultationis voce cunctis perstrepentibus, ipse tot diuinæ præsentiæ signis exhilaratus, magna cum securitate, magna cum deuotione totius ecclesiastici ministerij cultum peregit.

Vt à quodam ignoto sene admonitus sit Sigebergensis monasterij acceleranda restructuram. Cap. 18.

Cœnobiũ S. Martini.

DEindè cùm totus in anteriora respiceret, eorum quę retrò sunt, oblitus, in secreto cuiusdam noctis profunda quiete resolutis omnibus, more suo cœnobium S. Martini transiens, vigilijs nocturnis monachos insistentes aure cordis & corporis audiuit, grauiterq; suspirans, ad presbyterum quendam occultorum suorum scientissimum, ait: Nunquid cordis tui ianuam non pulsat, quòd in tota Colonia sopitis omnibus, hi soli diuinæ seruitutis solicitudinem habentes, hoc tempore nocti ad psallendum Deo consistunt? Et me quidem nihil dignum ministris eius exhibentem, cùm in omnibus negligentem mea tulerit infelicitas, quàm maximè monachatum hactenùs inutilis vixi. Et cùm pectus feriens hæc dixisset, oculis ad sidera leuatis cum expansione manuũ, corde & ore subiunxit: Te precor, vitæ mortisq; dominator, & summe pater, te precor, vt huius lucis inducias mihi concedas, donèc tuo munere profectum quid & in huius religionis viros elaborem. Qua voce cælos penetrante, domum regressus, primo manè limen B. Petri adijt: vbi residens in crypta secretiùs & psallens, à quodam superueniente sene his verbis est admonitus: Nè mora sit, venerande præsul, in extruendo requiei tuæ loco, quem Deo prædestinante in monte, qurà prætерfluente fluuio Sigeberg cognominatur, habebis. Dixerat, & ab adstantibus quasi delusor citiùs repulsus est, Episcopo vim verbi profundiùs, quàm dici possit, excipiente. Cuius abhinc intentio non aliud, quàm id, die noctuq; voluens, qualiter ad finem peruenerit, expediendum est.

Ignotus quidam senex hortat eũ, vt cõdat Sigebergense cœnobium.

Quo pacto obtinuerit montem Sigebergensem. Cap. 19.

PAlatinus comes Henricus, vir potentię secularis & glorię, tunc temporis inimicitias aduersùs innocentiam Deo dilecti pontificis exercens, cędibus, rapinis & incendijs per omne ferebatur Episcopiũ, ad deuastationẽ patrię præsidio firetis in prędicti montis vertice. Hunc iustis exigentibus causis, anathematis sententia feriens Archiepiscopus, tandẽ ad satisfactionem coactum captiuumq; traxit. Qui Coloniam veniens, ad eius vestigia ruit supplex & pœnitens, & accepto communionis & indulgentiæ loco, pro gratia se reconciliantis Episcopi, B. Petro montem Sigebergensem dono contradidit. Tunc diù desideratum cernens sibi præsul patére negocium, portatis quibusdam, quæ de monte rumor inuexerat, quasi iam currens, accepto stimulo redebarur incitatior. E qbus hoc, multis adstipulantibus, non improbabiliter fertur.

Palatinus Comes dat S. Petro mõtem Sigebergensem.

Vt signum Crucis multi in eo monte conspexerint cælitùs apparens. Cap. 20.

INteriacẽte propè milliario, vicus quidam Stieldorp dictus, memorato distat loco. Huius incolę Dominicæ diei festo tracti, sub ijsdem diebus ecclesiã petẽtes, vna licentia populari varia conferentes, liberum quaquauersùm dirigerent intuitum, contra montem prospicientes, repentè signum Crucis cælo contiguum, quasi dependens vertici eius imminere cernebant. Quod dum pulchrè ceu colorum varietate distinctum singuli mirarentur, qui prudentiores erant, ingens dicebant esse ostentum, per quod portenderetur, triumphum Crucis inibi digna veneratione frequentandum, cultoribus loci fide Crucis, non armis visibilibus, semper triumphantibus.

Signũ Crucis in aére conspicitur

De visione duobus Græcis oblata, & monasterij in eodem monte ædificatione. Cap. 21.

DVobus quoquè peregrinis ex Græcia per idem tempus apud Veronã, quæ etiam Bonna dicitur, hospitantibus apparuit in visu magnæ claritatis scala, à vertice montis in cælum vsque subrecta, per quã miri candoris agnicoli lætis gestibus assendentes, ætheris alta penetrabant. Et hoc in bonam partem cũ-ctis inter-

Visio duorum peregrinorum è Græcia.

pretantibus, ad ędificium montis, diuersis vallatus artificibus, põtifex accessit: quorum alij arbores succidentes, alij succisas abigentes, alij terram effodientes, alij lapides aduchentes, omnes verò variis in artibus pari studio feruentes, opus accelerabant, instãte desupèr Episcopo & exactoribus eius. Quid multa? De cælis auxilio præstito, consummatio templi prosperata est: quod anno Dominicæ incarnationis millesimo sexagesimosexto, decimo Calendas Octobris, nomini S. Michaëlis Archangeli specialiter assignans, in honore omnium cælestium Virtutum sub patrocinio glorioſi ducis Mauricij sociorumque eius consecrauit. Cumq; sanctę Crucis aram sanctificaret, & in eam reliquias imponeret, lux igneo cęlitùs radians fulgore, pariter introite visa est.

Templum Sigebergẽsis cœnobij cõsecratur.

Vt visio cælestis ignis inter sacramenta, sancto Annoni apparuerit. Cap. 22.

EX quo lætum sumens auspiciũ, cùm in occidentali plaga monasterij versùs Septentrionem, S. Martini dedicaret *sacellum, post peractum consecrationis officium ad altaris ministerium palliatus stetit. Vbi cùm in contritione spiritùs & compunctione cordis seipsum mactans, corporis & sanguinis Christi cõficeret sacramentum, inter oculos & manus repentè globus igneus emicans, tremenda voluebatur visione. Isq; paulatim se colligens, totus est illapsus calici. Expauit sacerdos, & vt ipse retulit, præ timore extra se penè factus, hærebat quid ageret. Temerarium iudicabat vltrà manus ad benedictionen calicis extendere, quem tantę maiestatis præsentia repleuerat: & ediuersò culpam formidabat, si desistens, vniuersalis Ecclesiæ ritũ infringeret. Tandem occurrit aũo, spiritusancto reuelante, quod sui erat officij, benedictiones solitas percurrere: cæterùm diuinę dignationis fuisse, quod visum est, quę etiã inuisibiliter id quotidiè operaretur. His & similibus electionem supernam suis arridere cœptis grauiter accipiẽs, locũ augustissimis ædificijs excoluit, & exqsitissimis ecclesiæ ornamentis illustrauit, & amplissimis atq; in multorũ fratrũ vsus sufficiẽtibus ꝑdijs locupletauit.

*sacellum

Visio S. Annonis.

Vt monachos quosdam ex Italia in Sigebergense cœnobium adduxerit, quantoque studio eos complexus sit. Cap. 23.

CVm aũt in omnibus Teutonici regni monasterijs cerneret antiquum illum regularis disciplinę feruorem admodùm refrixisse, & monachos à vita cõmuni ad rem familiarem curam omnem studiumq; cõuertisse, graui tædio angebatur animus eius, ꝙ ingentibus expensis nihil Deo dignum confecturus putaretur. Interea contigit, vt pro causa Reipublicę Romã proficisceretur: cumq; nonnullas Italiæ regiones peragraret, principes eius regni, nè à rege deficerẽt, suis exhortationibus confortaturus, ad monasterium quoddã, cui Fructuaria nomen est, causa orationis diuertit. Ibi admiratus monachorum arctissimam, & secundùm Regulę institutа cõuersationem, duodecim ex eis in opere Dei probatissimos secum rediens abduxit, & eos ad tradendum Gallijs eiusdem disciplinę formulam, in Sigeberg constituit, prioribus monachis, quos aliũdè assciuerat, honorifice in locũ suum remissis. Quod eius factũ imitati cęteri Galliarum episcopi, alij ex Gorzia, alij ex Cluniaco, alij ex Sigeberg, alij ex alijs monasterijs monachos euocãtes, diuini seruitij scholam in suis singuli monasterijs instituerunt: adeoq; breui conualuit felicis huius facti æmulatio, vt pauca intra Galliam monasteria videamus, quę non iam nouæ huius institutionis iugum subacta receperint. Ipse verò monachos suos, iuxta quod in Fructuaria compererat, cernens arctissimis viuere disciplinis, & conuersationis eorũ opinione longè lateq; vulgata, multos ad mundi contemptum inflammari, & eorũ magisterio se in via Dei eruditẽdos tradere, magnas Deo gratias referebat, ꝙ non confudisset eum ab expectatione sua. Omnẽ quoq; diligentiam adhibebat, nè quam earũ rerũ, quibus corporis imbecillitati consulendum sit, penuriam sustinerent. Honorabat ac venerabatur eos, vt dominos suos: nec solùm Abbas, sed decanis etiam monasterij ità subditus dictoq; obtemperans erat, vt ad primum eorum imperium, quãtunlibèt grauibus publicę seu priuatæ rei negocijs implicitus teneretur, ilicò exoccupatis manibus surgeret, & omne quod iussissent, instàr vilis mancipij exequeretur. Cibos summa industria confectos quotidiè, dum adesse potuisset, ipse eis inferebat, ipse apponebat, ipse potũ miscebat, ipse quasi diuinas inter hæc singulorum exosculabatur manus, ipse reficientibus ad omne obsequiũ quolibet famulo ꝓmptior paratiorq; assistebat: intentusq; lectori, postq̃ omne ministerium peregisset, in as-

Hæc ex schasnaburgensi, pene ad verbum.

Ex Italia adducit monachos in Sigeberg.

Quàm reuerẽter eos habuerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scensu graduum, satis humili contentus sede, quiescebat. Silentium quoquè ac cæteras monasterij consuetudines, dum inter eos versaretur, ità attentus solicitusque seruabat, acsi pro excessibus suis ipse quoq; quotidiè in capitulo eorum causam dicturus, & sententiam accepturus foret. Nullus vnquàm pater tali erga filios ducebatur affectu, nulla mater. Omnes vt se diligens, singulis compatiebatur, & animam suam pro vnoquoque paratus impendere. Hoc eius in Sigeberg, hoc in Saleuelt, hoc in Grascaf, locis scilicet post ab eo constructis, studium erat, hic mos, hæc institutio.

Quanta à rege per pessus sit iustitiæ causa, quantique fecerit Sigebergensium monachorum preces. Cap. 24.

Modò charissimus, modò planè inuisus est Imperatori.

POrrò à rege grauissimis sæpenumerò dissidens inimicitijs, nunc quidè in summam familiaritatem, & penè in regni consortium ab illo assumebatur: nunc verò, quoniam ea quę in regno præter æquum & bonum perperàm gerebantur, vehementer detestaretur, & acerrimè impugnaret, cum contumelia de palatio cijciebatur, & ad extinguendum nomen eius, totum regni robur concitabatur. His vicissitudinibus per plures annos cum rege concertationem habens, semper velut ad turrim fortitudinis recurrens, Sigebergensium fratrum preces in auxilium assciuit. Vndè quodam tempore rege pessimis aduersùm se consilijs inflammato, pergens ad curiã, fratribus in horti cultura generaliter repertis, ait: Commotionis & indignationis regiæ non inscius, iturus ad palatium, Deo me vobisq; commendo. Vos clypeus meus estis, vos præsidium meum estis: vos, inquam, filij dilectissimi, omnia mea estis. Nulla mihi spes in militibus meis, nil præsumptionis est in armis eorum. In fide loquor: maior mihi fiducia est in vobis, quàm in omnibus illis. Itaq; sit in benignitate Saluatoris, & in potestate vestræ dilectionis, quemadmodùm à rege vel à suis excipiar. His dictis, profectus est, & plerunq; per imperium eius, qui ponit terminum mari, rex à feruore cordis sui desistẽs, cùm paulò antè necem, vltimumq;, si copia fieret, exterminiũ Annoni & omnibus quæ eius essent, minaretur, eo veniente, quasi diuinitùs impulsus surgens, osculum pacis ei cum magna dilectione porrexit. Quapropter in stuporem versi quiq; circũstantes, inter se susurrabant: Vbi nunc ire? vbi minę? vbi tot insultationes paulò antè habitæ? In his omnibus Dominica vox consideranda est, quę sic promittit: Ego me glorificantes glorificabo. Et reuerà non modò nostris, sed & retrò tẽporibus difficilè inuentus est, qui tantam prę se ferret maiestatem ad seculum, tantam humilitatem erga Deum.

Ierem. 5.

Hæc mutatio dexteræ excelsi.

1. Reg. 2.

Quæ priuilegia Sigebergensi monasterio attribuerit. Cap. 25.

De Sigebergẽsibus quę statuerit.

IGitur postquàm voti sui compos, monachos suos in diuinis rebus ad omnium imitationem singulariter florere conspexit, omnem pro eis solicitudinem in futurum extendens, publicæ excommunicationis & æternę damnationis vindictam protulit in omnem hominem, quicunq; eis ad nocendum pertinax & malitiosus incumberet. Deindè authoritatis suę sigillo roboratam paginam fecit, in qua sub eadem contestatione decreuit, nè quis primam monachorum illorum consuetudinẽ immutare præsumat: nè quis Abbatem ad aliquod curiale seruitium, aut non regulare officium constringat: nè quis Episcopus, vel suorum quisquam eo loco standi potestatem habeat sine licentia Abbatis: nè quis aduocatus aut subdefensor, nisi quem voluërit Abbas, eidem monasterio vel bonis eius constituatur. Et vt maior his constitutionibus inesset authoritas, priuilegium Apostolicæ sedis Romam pergens expetijt, quod adhuc in pace & concordia agente Ecclesia, in hęc verba reseriptum accepit.

Literæ Alexandri Pontificis. Cap. 26.

Vide quid Pontifex de illo testetur

ALexander Episcopus, seruus seruorum Dei, Annoni Archiepiscopo sanctę Coloniẽsis ecclesię, in Christo Iesu fratri charissimo. Quod à nobis, Deo dilecte frater, expetis, ex officio susceptо & auctoritate Apostolica vniuersis debemus ecclesijs. At mihi tecũ, in Deo dilecte frater, aliter agendum est, quippe apud virum religiosum, & reuerà tam operibus, quàm nomine Episcopum. Itaq; ex parte Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumq; Apostolorum Petri & Pauli, omniumq; sanctorũ & electorum Dei, confirmamus & corroboramus Abbatiam illam in perpetuum: nè qua persona magna vel parua, non aliquis successorum tuorum, non rex aut comes, nullus, inquam, hominum ex ea quicquam ad destructionẽ loci demoliri audeat: verùm omnibus inibi collatis atq; conferendis, pax sit permanens & inconuulsa: & prima ista, qua modò instituuntur, apud monachos permaneat consuetudo, sitque illis de Abbate libera electio. Si quis huius nostri priuilegij temerè violator extiterit, perpetui anathematis vinculis se innodandum nouerit, nisi fortè resipiscens, dignè satisfecerit. Qui verò pia deuotione obseruator esse studuerit, peccatorum suorum ossum consequatur veniam, & ęternæ beatitudinis gloriam mereatur. In quibus Papæ dictis facilè datur aduertere, quantæ sanctitatis & venerationis iste nostrorum temporum singularis præsul in pectore tanti Pontificis habitus sit, quem virum religiosum, & reuerà tam operibus quàm nomine Episcopum, sic vigilãter appellauit. Exemplar quoquè regalis decreti ponimus ex parte, nè lateat lectorem, legitima præfati cœnobij non leuiter infringenda.

Habes hic ætatem Authoris huius historiæ.

Item scriptum Imperatoris. Cap. 27.

HEnricus diuina fauente clementia rex. Cunctis Christi cultoribus, nostriq; fidelibus, tam gignendis, quàm modernis innotescat, qualiter charissimus nobis Anno Archiepiscopus monasterium, quod in monte Sigeberg construxit, nostræ tutelæ & defensioni subdidit, & mercatum, telonium, monetam atq; prędia, cum omnigenis ad hoc quæsitis & datis, siue quærendis & dandis vtilitatibus, nostra regali authoritate firmari & corroborari postulauit. & post aliqua: Itaque monasterium & omnia, ad hoc pertinentia, in nostram accipimus defensionem, & regio more hanc inde conscriptam chartam, propria manu corroborauimus, & sigilli nostri impressione insigniri iussimus.

Vt alia duo monasteria S. Anno condiderit. Cap. 28.

Apoc. 22.

Alia duo exstruit monasteria.

POst hæc prudentissimus pontifex, adhuc huius vitę dies sibi concessos vidẽs, ob id quod scriptum est, Iustus iustificetur adhuc: duas monachorum congregationes addidit: vnam in regione Vuestfalorum, loco qui dicitur Grascaf: aliam in confinio Turingorum & Sclauorum, loco qui dicitur Saleuelt. quarum prior in honorem S. Alexandri martyris & sex fratrum eius: sequens, in honorẽ principis Apostolorum ab ipso consecrata est. Has structuris & prædiorum sumptibus abundè ditatas, ad normam Sigebergensium viuere instituit, adductis illuc eiusdem cœnobij fratribus. Tunc demùm numero quinque virginum prudentium perfectè admissus, non in visu, non in auditu, non in gustu, non in odoratu, non in tactu sponsi venientis offendere dignus erat vultũ, per singulos sensus deputatis, qui perpetuis orationibus, vigilijs & eleemosynis, digno cęlestis regis conspectibus ornatu, & viuentem eum & mortuum excolerent. O verè felix, nimiumque felix, qui tantorum fultus intercessionibus, si quid per quinque sensus deliquisset, venia poterat aboleri facili. Cuius dilectioni quam vicem debeant sui alumni, magnoperè singulis curandum est: qui totus in ipsis, vt vnica mater vnico pendens in filio, nonnunquàm corporis debilitatem sustinuit ex cõpassione, qua ergà illos afficiebatur, quod vno satis elucebit exemplo.

Matt. 25.

Vt quandoquè febri laborans, nihilominùs in cœna Domini pedes suorum abluerit, & paulò pòst mirè curatus sit. Cap. 29.

Nundinæ Coloniẽses.

INstabat aliquandò Paschalis festi singularis & iucunda celebritas, & confluentibus Coloniam non solùm ex omnibus prope Rhenum ciuitatibus, sed & de transmarinis, & adhuc remotioribus prouincijs absque numero populis ad nundinas toto orbe celeberrimas, fiebat vt ex ipsa frequentia geminum Colonienſibus immineret tripudium. Verùm, quod huius lętitiæ pulchritudinem magna poterat ex parte fuscare, vehemens febrium ignis inuasit Episcopum: qui & decidit in lectum. Cumque Dominicæ cœnæ dies illuxisset, & ipse membris omnibus defatigatus, ministerium sacri mandati se desperaret implere posse, quod speciali semper deuotione suo tempore frequentare solebat, maior ex tristitia morbus cordis eius intima penetrauit. Cœpit etenim variis intimus æstuare cogitationibus, qui foris æstuabat febribus: & nunc quidem, nè fructu ram pij priuaretur obsequij, ad id exequendum modis omnibus surgere definiuit: nunc vero perpensis imbecillitatis suę viribus, vix ad primum motum sufficientibus, inutilitę p- ximum iudicauit id conari velle, quod, nullo dubitante, facultatẽ excederet. Hoc gemino cordis conflictu die consumpto, aderat hora, qua rex summus, tremẽtibus Angelis, ser-

Obserua sancti viri piũ animũ.

Ioan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruorum vestigia petens, humilitatis suæ exemplum factis & dictis fidelibus suis ingessit. Quod pius vir intimo mentis oculo considerans, in maximam afflictionem incidit, dum timuit ab eius excludi consortio, quem in hoc facto non imitaretur & infirmus. Tum verò totus versus ad preces, petijt vt omnium Dominus, cui præstò est, cùm voluerit, posse, suis adesse dignaretur desiderijs, concessis viribus, quas intentio pia supplex exigeret: præmissoque puero, fratribus mandatum direxit, vt breuissimo temporis interuallo, se, sine dubio vēturum, sustinerent. Illis inopinato nuncio retentis ab officio sacro, postquàm cunctantiùs Episcopi præsentia offerri cœpit, priores expectationis tædio exacerbati, miserunt ad eum, dicentes: Nobis quid expectemus ignorantibus, hora pertransijt, & iam nocte vicina, hodierni diei reuerentiæ in imminutione diuini cultūs, non sine dolore plus iusto certè detrahemus. Mox igne charitatis, febrium ignes mitigante, lectum relinquens pontifex, fratres adijt, & ex more linteo præcinctus, ad ablutionis mysticæ ministerium præter spem omnium processit. Hìc quàm humiliter, quàm piè, quàm deuotè velut ad ipsius Domini vestigia procubuerit, quomodò per singulorum pedes lachrymans, eos capillis venerandi capitis sui terserit, & osculo supplicitèr honorauerit, illam quondàm pœnitentem Mariam in oculis cordis semper habens, lectoris prudentię derelinquo. Sedentibus autem singulis in ordine suo, congregatio beatę Marię semper virginis, ipsius olìm studijs elaborata, iuxta suam dispositionē vna nihilominùs tenebatur in parte. Ad quam, consummato in cæteris charitatis suæ & deuotionis opere, veniens, intimo dilectionis oculo defixus in illam, recordabatur & aliarum in Christo perfectarum congregatarum. Interim & prior ad animum redijt infirmitas. Hinc factum est, vt suorū quandoq; desolatio cor eius pulsans, tanta subitò miseratione eum commouerit, vt dolore correptus, in terram rueret, iamq; moribundus, & omni membrorum officio destitutus, gestantium manibus ad lectum reportaretur. In eádem infirmitate triduò iacens, respiciente Domino piam eius solicitudinem, qua timebat nè grex suus sacri verbi pabulo per sancta solennia careret, in ipsis Dominicę resurrectionis vigilijs mirabiliter sanatus est. Cùm enim matutinalia signa insonuissent, repentè quasi diuino tractus instinctu, prosilijt è lecto, & à reclamante puero cubiculario, qui eum doloris insania suspicabatur agitari, calceamenta cum vestimentis vix extorquens, ad ecclesiam lætus processit. Porrò cunctis in admirationem versis, ipse cum alijs cantans, & psalmum dicens ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi: ad tertiæ quoque lectionis enunciationem accessit, solito iucundiùs & hilariùs eam perlegēs. Ex hoc pastor bonus ouium, pulchris & paschali cultui condignis alludens tripudijs, generale gaudium suis extulit & cumulauit gaudijs, totam solennitatis illius instantiam tam iucundè, tam deuotè, tamq; studiosè peragens, vt nulli dubium esset, quin ad hæc peragenda, dextera Christi resurgentis eum à lecto doloris erexerit.

Charitas vincit morbi vim.

Nota lector

Lux.7.

Subitò mirabiliter recualescit.

Psal.67.

De eius fama celeberrima, & studio erga monasterium Saleueldense. Cap. 30.

Exteri quoquè reges eū venerantur.

PRætereà cuius famæ vel nominis vir tantarum inter suos virtutum, apud exteras quoq; barbarasq́ue nationes fuerit, hinc æstimari potest, quòd Anglorū Danorumq; regibus amicitia iunctus, donis & legationibus eorum crebrò honoratus est: quòd Henricum Imperatorem in Pannoniam persecutus, cùm regno patriaq; pulsum, & ad se profugum Hungarorum regem reduceret, ipse per industriam suam in subiugandis hostiū castris, cunctis illic armis plus præstitit & effecit: quòd cum epistolis legatos suos ad Græciæ regem direxit: qui reuersi, Dominici ligni partem non modicam, aliaq; regaliū donorū insignia rege transmittente, ipsi præsentārunt: quodq; regina Polonorum, ex Teutonicis oriunda, fama nominis eius ducta, ad inuisendū eum properauit, eiusq; dirioni Saleuelt, & quæq; cohærentia concessit, acceptis ab eo variarum specierum & precarij condignis precijs. In quo loco, sicut paulò superiùs commoratum est, cœnobium cōstruxit, quod speciali quadam veneratione semper dilexit, tum ,ppter expertam inibì cælestis gratiæ præsentiam, tum etiam ob lucrū paganę gentis, in circuitu cōmorantis. Nam frequenter tumultum Coloniæ declinās, illuc secessit, vbi spiritalibus studijs occupatus, quædam diuinę laudis carmina vel hymnos cōposuit, quibusdam etiam reuelationibus interfuit, & contemplationi vacans, futuræ quietis dulcedinem prægustauit.

Cōponit hymnos quosdam.

Vt crebrò testatus sit, sibi nec nummum vnum reliquum esse. Cap. 31. Cùm

CVM autem diuitijs & gloria cunctos in regno præcederet, quod forsitan fidem excedit, sæpè nec nummum, & propè nec nummi precium sub sui iuris custodia reperit. Quicquid enim ab huius mundi diuitibus vel emendo, vel in precariam accipiendo, vel aliter acquisierat, mox in pauperes, vel ecclesiarum ministros expendit: hoc propositum habens, nè minimam saltem rem in omni proprietatis sue iure moriens post se relinqueret. Deniquè nunc multis, nunc paucioribus, aut certè singulis è fratribus nostris, coram eo positis, Quid, inquit, hominum estimatione quasi magnum diuitemque celebrat? Ex exceptis vtensilibus capellulæ, ministerijque pontificalis, & hoc annulo, nescio me saltem vnum hodiè possidere denarium. Nec enim inexplebilis auaritiæ thesauros meis congrego claustris, vndè vel regis, vel suorum vita periclitetur, aut ingluuies satietur, eorum edacitati me satis in hoc obuiante, vt nec assem vnum oculos claudens, inter illorum vngues relinquam. Cuius verbi quis finis fuerit, patet ex eo, quòd in ægritudine, qua mortuus est, alienis fouebatur operimentis: quotiesque manibus ferebatur in occursum sanctorū, quos iam infirmus in suis liminibus ipse visitare nō prealēs, ad se visitandū plerunq; deferri voluit, habitu proprio carens, interim ab aliquo canonicorum contegi necesse habuit. O quantus Ecclesiarum defensor ille extitit, quàm impenetrabilis inimicis Christi murus: non ex illis, in quos prophetia dirigitur, Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israël, vt stareris in prælio in die Domini: qui summi pastoris imitator bonus, animam suam pro ouibus suis obtulit, dum nunquàm more mercenarij lupis ingruentibus cessit: sed semper eos aut verbo seueriſſimæ increpationis, aut gladio iustissimæ excommunicationis insecutus est, interdùm etiam impudentiores quasi militari manu deterrens, porrò contra omnes orationis inuictæ scutum arripiens. Extant eius innumerabiles pro Ecclesia fudores, nec possint commemorari omnia, quæ perrulit ab impijs. vnum duntaxàt, in quo potissimùm orationis eius vis & efficacia cognoscitur, ad terrorem eorum, qui nunc quoquè cælis inuecto impudenter obloquuntur, inferimus: vt vel serò resipiscentes, quid, cum Christo viuens, possit, attendant, quem carne tectum, tantum potuisse forsitan mirabuntur.

Omnia suā ecclesiarum ministris & pauperibus elargitur.

Ecce paupertatē vō. lunrariam tanti primipilis.

Ezech. 13. Ioan. 16.

Quæ à Comite Palatino perpessus sit, & quid illi Comiti tandem acciderit. Cap. 32.

POstquàm mons Sigebergensis, qui vertitur in victoriam, victor vtiquè virorum, tradente Palatino Comite, ditioni S. Petri cessit, idem magnę tyrannidis vir, quasi sopito peruersitatis igne, Gorziā venit: vbi depositō pompæ seculāris cingulo, monachicæ paupertatis habitum sumpsit. Egit hoc arte sua diabolus, qui substantiæ spiritualis & angelicę dignitatis creatura, per subtilitatem naturæ suæ nonnunquàm ex anterioribus futura perpendit, & semèl obnoxios gehennæ, mille circunueniens dolis, dupliciter filios eius efficit. Hac vsus fraude circa virum hunc, eum post aliquod tempus à professione fallaciter vsurpata deturbans, amplexus conitugales res que familiares repetere suasit, & coniunctis sibi nequitię suę septem spiritibus, cor eius intrans, in omnem deinceps flagitiorum voraginem præcipitauit. Is exosos habens omnes Dei seruos, vtpotè refuga, bella mouit, seditiones concitauit, & ad suę perditionis cumulum, ad extinguendum nomen celeberrimi tunc pontificis Annonis, Agrippinensem vrbem post rapinas & incendia, post cædes & detrūcationes plurimorum, hostiliter aggressus est. Ibi cominùs cum armatorum multitudine sedens, omnia per circuitum quasi sæuus aper deuastauit, ignem pariter & ferrum miscens. Interim facer pontifex intrinsecùs cilicio tectus, minori pro se, maxima verò pro commisso sibi gregę solicitudine æstuans, die quadam cùm processisset ad murum, vidit procùl ignem micantem, & vicorum nuper incensorum flammam fumumque in sublime conscendere, incolis ex vno latere fugientibus hostes, ex altero ignes. Ad quod spectaculum pastor pius intimo dolore traiectus, non aliter, quàm si gladijs omnium confoderetur hostium, ingemuit, & miserabilem emittens vocem: O me miserum, inquit, ô me peccatorem, & ô nimis infelicem, quem tanti mali, tanti doloris, proh dolor, inspectorem ætas ingrata protraxit in hanc horam. Moxque loco cedens, intra matricis Ecclesiæ limen sese recepit, & ante protectoris sui sancti Petri memo-

Sigeberg. Latinè Victorius vel victoriæ mons.

Comes Palatinus fit monachus.

Deserit monasterium.

Vastat dītionē S. Annonis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

riam ruens,has lugens & eiulans edidit voces:Heu heu Domine,quid commeruit grex & ouile tuum,vt sic rabidis luporum dentibus expositus, eorum morsibus attrectetur, eorum faucibus deuoretur? Se lędentes non lęserunt: lęsi vicem non rependunt, gratis iugulantur,sine causa sedibus pelluntur,& quicquid pœnarum pessimus quisq; dictante iustitia luit,hi,sola imperāte crudelitate,longè duriùs exoluunt. Eccè qualis clamor viduarum,quantę pupillorum & orphanorum miseriæ,quot pauperum contritiones te susceptorem eorum, te iudicem eorum,iamiam necessariò pronocāt ad iudicium. Miserere,pacisque nobis serenum adspira diem, in eum,cuiuscunque causa talis Ecclesiæ tuę tempestas imminet,tuæ vindictæ determinans sententiam. At verò Colonienſibus ad arma conclamantibus,ac pro defensione ciuitatis hostiles impetus bellicis apparatibus hac illac per murum obseruantibus, tyrānus quidem velut dissimulans, in castrum suum,quod Cochomo dicunt, se contulit: magis autem, vt viribus & multitudine se sequentium illic adunatis, iudicium sanguinis cum Episcopo eiusq; administris publicè committeret. Contra quem cùm Episcopi milites nihilominùs omnibus armarentur viribus, & studio partium quidam consanguinei cum Palatino, quidam cum Episcopo ordinarentur,essetq; ciuilis belli periculosissima cunctis suspicio,sanctus pontifex graui pressus angustia mentis, quod è duobus tolerabilius eligeret, ignorabat. Si superbiam hostis armis humiliare decerneret, occurrebat inhumana crudelitas, & miserabile scelus, cùm frater fratrem, gener socerum, socer generum hostiliter prosternerent. Si verò aliter vellet,imaginarijs oculis expugnandæ vrbis miserias,ecclesiarum destructiones, clericorum vel monachorum contumelias, viduarum pauperumq; necessitates, postremò iuuenum & senum indiscretas cędes attendebat. In huius articulo necessitatis quod primum,quod maximum,quodq; certissimum erat solatium, totum se contulit ad Dominum,cum ieiunijs litanias ordinans,& diuersa sanctorum oratoria lustrans. Iamque futurus quasi presens timebatur hostis, & sacerdos cum populo circuiens,tristes meditabatur causas,nec tamē à psalmorū modulatione cessabat. Cumq; ordine venisset ad * tricesimumquintū psalmum, cuius est initium, Iudica Domine nocentes me, atq; in eum altiùs intenderet, ex ipsa psalmi conuenientia dolor cordis eius increscebat. Vbi autē ad versiculū illum, Veniat illi laqueus,quē ignorat: ventū est, quasi presagio quodā de aduersario tactus, infremuit spiritu, lachrymisq; cū voce prorupentibus,eundē,diacono stupēre,dennò repetiuit,dicēs: Veniat illi laqueus, quē ignorat,& captio quā abscondit,apprehēdat eū. Hoc quomodò protulerit,orātis ne affectu, an potiùs spiritu prophetantis,vel,vt meliùs reor,vtroq; modo,historiæ nil obest: quandoquidem paucis euolutis diebus, laqueus, quem prædixit, incomprehensibili superi arbitri iudicio tam terribiliter hostem ipsum irretiuit,vt inaudito seculis furore, vxorem suam,propter cuius mortiferam dulcedinem apostatauerat, proprijs mānibus interficeret. Nam militum prefectis bellantium acies foris instructibus ad futuram,quæ sperabatur, cum Episcopo congressionem, ipse residens in cubiculo iuxta suæ cupiditatis sociam, irascente Domino, nec diutiùs calamitates innocentium sustinente, in amentiam versus est,ac mox dependentem arripiens bipēnem, dilectę coniugis Adelheidis caput feriens amputauit, cursuque fores egressus,plausu manuum & cachinno, quid egisset,insanientis,vt erat,more exposuit. Exhorruit ad tam triste piaculum omnis cętas,omnisque conditio, cessauitque tam operosa bellicæ conuentionis apparatio,singulis ad propria recedentibus. Ipse verò princeps & author seditionis captus, vinculisque à suis iniectus, quandiù superuixit,furiosus & impos sui mansit,proprijsque calamitatibus contentus, in alienam cladem ampliùs grassandi nec copiam, nec voluntatem habuit. Tunc pius sacerdos, vnicum cælestis magisterij suis temporibus exemplar, opere complens illud Dominicum, Orate pro persequentibus vos,& benefacite his, qui oderunt vos: mulierem miserabiliter interemptam, officiosè ac nimis flebiliter terræ commendauit, filium eius in sua suscipiens, affectu benignissimo nutriuit, multisque beneficijs indulgentissimè remunerauit. Exindè Colonia pace repleta, pastoris sui iucundabatur in operibus: qui non solùm diuersis misericordiæ deditus erat officiis, alens egentes, vestiens nudos: sed & ecclesiasticæ religionis decus amplificauit, monasteria construens, ministris Dei necessaria procurans,& semper in perquirendis & honorandis sanctorum cineribus infatigabilis satagens studio. vt

Episcopus se munit cōtra eū precibus, ieiunijs & cet.

+34.

Palatinus vxorem interficit.

Mētecapiū.

Vide indicium Dei, & time.

Matt. 5.

Vt beati Innocentij Thebæi martyris corpus in Sigeberg adduxerit. Cap. 33.

CVius rei desiderio tempore quodam Romam ingressus est, Romanorum Archicancellarius, suæ deuotioni pariter & Ecclesiæ consulturus vtilitatibus. In quo negocio nō paruo illic tempore insumpto, Apostolicæ benedictionis impetrato cōmeatu,se cum suis ad regrediēdum ocyùs absoluit. In eo autem positus itinere,precibus contendit ab Adelheida,tunc Alpium Cotiarum Marchionissa, vt Thebęę religionis reliquias,eius authoritatis iussu mereretur ab Agaunensibus.eius quippe ditionis erat locus ille. Quò perueniens, licèt splendidèac populariter, vt non solùm Archiepiscopum Colonienſium,sed & Archicancellarium totius Italię decebat, exciperetur,consilio tamen & prudentia magis, quàm potestate,sibi censuit illic agendum. Proindè donis & promissionibus ad voluntatem suam flexum habens sacrarum ædium custodem,remotis aliarum personarum impedimentis,in secreto noctis paucis suorum admissis,ecclesiam ingressus est: vbi sacratissimum beati martyris Innocentij corpus vnà cum capite sancti Vitalis,reuerenter extulit, & tam sui voti prosperitate, quàm etiam suspicione alicuius in populo perturbationis actus, profectionem maturiùs imperauit. Christo ergò vię preduce, post emensum peregrinationis suæ pelagus, mœnia Sigebergēsis cœnobij contingens,sanctarū reliquiarū thesaurū auro preciosiorem,cum magno populorum tripudio,qui eo die confluxerant, illuc intulit tertio Idus Maij,qui dies Dominicæ assensionis tunc gaudijs illustrabatur, ab incarnatione Domini post millesimum sexagesimumnonum anno septuagesimo vertente, fratribus cunctis & de patrocinio cælitùs collato,& de presentia diù desiderati patris pio gaudio solenniter sese agentibus.

Infert in Sigebergense monasterium corpus S. Innocentij.

Vt sancti Cæsarij brachium ab Vrbe Coloniam attulerit. Cap. 34.

HOC rumore Colonienses quoquè tacti, frequentia magna Cleri simulque plebis, cum ciuitatem sanctam post hęc ingredięntem,susceperunt. At ille,nè quas ex Italiæ diuitijs opes aduexerat, suæ sedis conciuibus minùs communicāsset, elegantis artificij * sacellum, templo S.Georgij contiguum, instruxit, repoⁿens in eo, quod à Roma detulerat, dignum veneratione martyris Cęsarij brachium. Quod vt Apostolici nominis dignitas celebrius redderet, in honorem S.Iacobi sacraturus illud venerabilis pontifex,cum populo processit: & eccè vorax incendium eo tani,vt mos exigit,infulato,repentè ciuitatem versùs Otiętem inuasit minaciter. Tunc turbis ad eius extinctionem sese certatim subtrahentibus, & Episcopum vix paucis ex tam nimia, quę confluxerat, multitudine septum relinquentibus, ille tanto mœrens impedimento, cùm caput intra manus deponens,paululùm resedisset, quasi responso diuinitùs accepto, Non, inquit, suę virtutis vim ignis, qui fraude malitiosi serpentis emersit,in periculum aliquod huius vrbis hodiè exeret: tantùm plebs de hoc secura rędeat,vt in cōsecratione filiæ matris nostrę, sanctæ scilicet Ecclesiæ, beneplacitum Domino ministerij nostri persoluamus obsequium. Protinùs reuerso populo, flamma nihilominùs emoriens defecit. Itaque iuxta ritum institutionis Ecclesiasticæ, cunctis in dedicando sacerdotem prosequentibus alacriter, vbi tempus expetijt, eminentioris loci petens apicem,mellifluis & compunctione plenis exhortationibus circunstantes alloqui cœpit: cùm repentè per insidias inuidiosi hostis, edax denuò consurgens ignis, turbationem non minimam sacri verbi auditoribus incussit. Quos forti commonitione,nè loco mouerentur,retinens Episcopus,omnibus in periculis primum asseruit prędidium,laudibus Christi nullum pręponere periculum: ipsos oculis inspecturos, si tantùm stare deliberâssent,quàm velox,nemine obsistente,furentis incędij fieret interitus. Adhuc eo talia prosequente,cùm nonnullis contrà facientibus,cęteri pro verbi Dei reuerentia gradum fixissent,adspicientibus cunctis,velut inundatione desuper fusa, momento temporis totus oppressus est ignis, & ad maiorem Christi gloriam, regnāte non minimùm super eos incendio,quos ardor auaritiæ non passus est in audiendo sacerdote perdurare, ij,qui verbis eius assensi fuerant,nę leuis quidem scintillę vestigium in omni supellectili sua repererunt. Vndè materiam dicendi sumens Episcopus,in longum protraxit sermonem,multa de dæmonum insidijs,multa de Dei clementia differens:finem, non initia,in Christianis quęri:cæterùm cœpisse bonum,nec perfecisse, non modò nulli meredi, sed & supplicijs obnoxium affirmās. Postremò in extollendis sanctorum laudibus immorans,hoc relatione dignum,cunctis suspirantibus,annexuit.

* Capellam.

Hodiè est ecclesia parochialis S.Iacobi.

Sęcula mirabilia.

Ignis miro modo extinguitur.

Rela-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Relatio eius de quodam Andrea mortuo, sed paululùm reuiuiscente. Cap. 35.

IN vrbe Roma vir quidam Andreas nomine, non opere, diuitijs & vitæ delicijs affluens, laxæ conuersationis amplam terebat viam, animam oneri, corpus habens voluptati: cui præter nomen Christianitatis & emortuam fidem, Christianæ religionis nihil videbatur inesse: excepto, quòd beato Cæsario martyri deuotus, ecclesiam eius cum cereis frequentare solebat. Hic generali mortis conditione prœuentus, serò sui pœnitens, vltimum efflauit spiritum. Nec mora, corpus in feretro compositum, flentium & plangentium amicorum tristi ambiebatur obsequio, sepulturam eius ob quædam impedimenta in diem alterum differentium. Itaque protractis ad medium noctis excubijs, alto silentio cunctis, altoque supore perfusis, repentè feretrum mouere cœpit: eleuansque caput, qui iacebat exanimis, cùm vndiquè circunspiciens, ampliorem videntibus terrorem incussisset, fugæ præsidium nonnullis arripientibus, omnibus verò pariter mente consternatis, in feretro resedit. Interim prudentiores fiduria nonnihil resumpta, procùl quibusdam subsistentibus, propiùs accesserunt, & inspecto diligenter homine, quid rei contigisset, sciscitati sunt, vtrùm phantasijs diaboli luderentur, an insueta mortalibus lege ab inferis rediuiuus emersisset, vel, quod magis erat in suspicione, languoris immanitate pro mortuo habitus, oculos tantùm intuentium fefellisset, cæterùm vitam non planè amisisset. Ad hæc ille grauiter suspirans, Non, inquit, simulatè, sed verè mortis incidi sortem: at verò perpetuæ mortis sententiam & in anima & in corpore, proh dolor, luerem, si Cęsarij martyris Deo digna non intercessisset supplicatio. Subiungensque secundùm tenorem interrogantium, vbi fuisset, quid vidisset, & vt redijsset, ità ait: E corpore violenter eiectus, ad terribile nimisque pauendum Christi solium ducebar. Ibi circunstantibus cum tremore millibus Angelorum, ego miserrimus conscientiæ reus, nec oculos in quenquam illorum supplex attollere præsumebam: solummodò districti iudicis tristem sentẽtiam accipiens, à reterrimis & horrore plenis dęmonibus ad æternæ damnationis loca trahebar absque misericordia. Pectusque feriens, ac nimis flebiliter ingemiscens, Illius, inquit, horæ miseria nullis dignè exponenda verbis, mei cordis memoria nunquàm elabitur. Cumque me flentem procacissimi dæmones cachinnantes, meisque casibus insultantes, ad perditionem atrociter impellerent, preciosus martyr Cęsarius, meis calamitatibus piè commotus, cum fauore sanctę Dei genitricis, sanctorumque Apostolorum & martyrum, prodidit ante Dominum, vulnerum suorum stigmata demonstrans, & dicens: O clementissime Domine, tremendi nominis tui causa hæc quondàm libenter excepi, nec erat in his perferendis, licèt caro gemeret, vlla reluctatio mentis: dummodò temporalium tormentorum asperitate corpus semèl enecatum, nullis deinceps tristitiæ stimulis vel animam, vel carnem, te præside, afficeret. Quid itaque te, qui pius es, inspiciente nouis in corde doloribus denuò premor? Eccè qui meo credulus patrocinio, vitam suam mihi commisit ex integro, prœceps impellitur ad inferos, iamque meritò stultitiæ arguitur, qui vana spe seductus, me coluerit vt vitæ suę gubernatorem, quem in alleuandis saltem supplicijs habere non possit intercessorem. In his vocibus eo coram Christo rege iacente, pijssima Dei genitrix virgo Maria, cum reliquis sanctis se adiungens, filium & Dominum suum ad voluntatem martyris sui flexit: per cuius imperium pessimis dæmonibus ereptus, iam veniæ securus & vitæ, corpus ad hoc reinduere iussus sum, vt his cognitis, vnusquisque suæ salutis solicitior reddatur. Hęc homine perorante, cùm adstantes stupor inuaderet, collegit se super feretrum, & obijt. Tali conclusione rem doctor egregius finiens, omnes suspirijs & compunctione, quod audierant, commendantes, mox allocutus est: Et vos fratres, vosque sorores, huius considerationem facti in cordium vestrorum secreta admittentes, ad quencunque deuotionis & seruitij cultum vosipsos sanctis Dei offerte, vt extremæ tribulationis angustijs arctati, quemlibet sanctorum tanto lætior quisque vestrûm illic patronum experiatur, quanto deuotior hic in eius vixit obsequio. His ab eo dictis, nos ob id, quod paulò antè attigimus, docuisse scilicet eum, omnibus in periculis primum esse prœsidium, laudibus Christi nullum prœponere periculum, memorabile quiddam, ipsius ore celebratum, subijcimus, vndè possit adstrui, quod eum proposuisse non falsò testati sumus.

Homo mortuus reuiuiscit.

Vide quid conferant sanctorum patrocinia.

Intercessio Sanctorum.

Sancti honorãdi & inuocandi.

Alia eius relatio de puella, quæ moriens dæmonum turbas vidit. Cap. 36.

ANtiquę structurę monasterium, titulo S. Cęcilię virginis & martyris, Colonię frequens habetur, in quo sacrarum fœminarum exemplo, puellaris innocentiæ & ętatis infans quędam dulcissimo nutriebatur affectu, omnibus, & præcipuè matri congregationis, vnicè chara. Verùm immatura superueniens mors, tam læta principia simplicis & iucundæ indolis, amarissima sorte turbauit, iacebatque iam omnium oculis onerosa, quæ fuerat antè gratissima. Lugenda sanè conditio nostra, quę non solùm nos in nobisipsis vltimę separationis incuitabilem necessitatem cogit pati, sed & in amissione charorum quotidiana, proh dolor, strage mortificat. Sic omnes homines quotidiè patimur: sic & tunc prędictę sorores passæ, puellam in extremo spiritu constitutam ocyùs amisiũræ, post vespertinos hymnos hora Completorij iam instante, chorum petièrunt, vt sua Domino redderent, mœstæ de suis. Necdùm verò primorum modulatio psalmorum inchoatione sequentiũ plenè perfecta est, cùm subitò tactu signi notissimi sorores ad egressionem animę migrantis euocatæ, non sine magnæ prœuaricationis audacia, singulę chorum relinquentes, diuinæ laudis opere neglecto, ad morientem quasi suffragium, magis autem periculum ex hoc allaturæ, concurrebant. Ad quarum introitum oculos, mortis sopore clausos, puella violenter aperiens, impetu magno, quasi nil aduersi passa, prosilijt è lecto, cursu petens Abbatissam, eiusq; apprehensa tegminis parte, stridens dentibus & toto corpore tremens, illa se tenaciter obuoluit, clamans & dicens: Fer præsidium, domina mi, fer prędium. At cunctis insolitæ rei nouitate non minùs, quàm clamoribus puellæ, more fœminarum cum emissione confusæ vocis angustatis, mater tremebunda, Quid habes, inquit, filia? Illa respondit: Monstrosorum dęmonum ingens & horrenda multitudo cum sororibus fores ingredientibus irrumpens, ad inferos me secum abducere velle minantur. Cumq; causam huius mali mater infusa lachrymis sciscitaretur, Nullas, inquit illa, alias ob culpas id patior, nisi quòd propter me detrimentum seruitij sui Christus habet: cuius laudes, si mihi sorores aliquid conferre vellent, oportebat priùs debito fine concludi. Protinùs ad impetium matris cunctę sorores ad monasteriũ regressę, tanto deuotiùs, tantoq; obnixiùs diuinis cœperunt laudibus insistere, quanto manifestiùs intellexerunt, propter illas neglectas & puellam esse periclitatam, & se non contemnendæ transgressionis offensam incurrisse. Quibus cubiculi limen excedentibus, puella lectulum repetens, ibi se strauit, & sororibus ad psallendum Deo chorum tenẽtibus, ipsa nullius horis gestus prę se ferens, paulatim, vt solent morientes, deficiens, vita functa est.

Monasterium S. Cęcilię perantiquũ Coloniæ.

En quàm ingrãtũ est Deo diuini cultũ officia negligere.

Vt beati Agilolfi corpus in ecclesiam suam ad Gradus transtulerit, & duos Euualdos eleuârit. Cap. 37.

SEd vt ad priora redeamus, Anno beatissimus in terris excolẽs, quibus in cęlis associari totis nisibus festinabat, Colonięnsem vrbem diù fraudatam corpore martyris & Episcopi sui Agilolfi, membrorum eius restitutione lętificauit: quæ Mal-mundarięnsibus præripiens, in monasterium suum, quod est ad Gradus, cum magna ciuitatis exultantis ambitione transtulit. Inter hęc & duorum Euualdorum preciosa corpora, reuelatione eorundem martyrum instructus, de tumulis subleuauit: quos olim in Saxonia passos, Rhenus amne refluo Coloniam sepeliendos aduexerat.

S. Agilolfũ Epiſcopum Coloniẽſem transfert in ecclesiã ad Gradus.

Vt beati Benigni corpus in Sigebergense monasterium adduxerit. Cap. 38.

REstat nunc commemorare, quẽadmodùm corpus beatissimi martyris & sacerdotis Benigni rẽporibus eius ad perpetuã Sigebergensiũ gloriã & salutem vel inuentũ sit, vel translatũ. In Sueuia loco, qui dicitur Cella S. Viti, quidam Alemannorũ atq; Burgundionũ Dux olim ecclesiam constituẽs, suis eam hęreditarijs bonis ad sustẽtationem monachorũ illic Deo militantiũ abundare fecit. Qui deuotione pariter & fide instructus, cùm sanctarũ reliquiarũ studio Diuionem venisset, indè

Universidad de Deusto
Biblioteca

indè rediens, corpus Deo dilectissimi martyris Benigni secum exportauit: qui diutinitùs ab Oriente Gallijs destinatus, post multos agones tandèm sub Aureliano Cæsare lancea militis percussus, in specie niueæ columbę cęlos penetrauit. Illos quoquè tergeminos fratres Speusippum, Eleusippum & Meleusippum, à prędicto martyre baptizatos, & apud Lingones egregiè coronatos, vnà cum corpore S. Mamerti, ciuitatis illius Episcopi, Dux idem concedente Christo emeruit, lętusque cum tanto cælestis patrocinij pignore fines Alemanniæ repetens, ecclesiæ quam constructit, desiderabilem consignauit thesaurum, sanctis corporibus, ob metum futurorum, in sacrario cum attitulatione nominum, terræ altiùs immersis. Post multos annos omnibus generationis illius hinc sublatis, cùm locus idem regali cœnobio, quod Eleuuange nuncupāt, in proprietatem cessisset, & tantarum lucernarum fulgor incognitus mundo, pulcre vilis sepulturę tegeretur, ordinante Deo, qui producit Luciferum in tempore suo, cuiusdam operis intentione pauimentum sanctis corporibus imminens, à fossoribus apertum est. Proscindentibus autem illis humum, eamque certatim egerentibus, eximprouiso sanctarum reliquiarum sarcophagi discretis nominibus reperti sunt. Illic magni meriti martyr & sacerdos verè meritis & nomine Benignus, cęteris nominatior inuentus ac subleuatus est, per idem tempus Abbate Renigero, qui beati Annonis consanguineus fuit, cœnobium illud administrāte. Proximè dehinc Dominici natalis gaudia ex Babinbergæ celebrauit: vbi cùm multorum procerum & dignitate pollentium conuentus esset, etiam Abbas idem aduenit. Propinquus ergò cùm esset Annonis Archiepiscopi, quasi gratulaturo Benignum, qui mittente S. Polycarpo discipulo beati Iohannis Euangelistæ, venit ex Asia, se testatus est inuenisse. Rapiēs autem pontifex nomen ipsum ex ore eius, Benignum, inquit, te affirmas habere? Hic meorum specialis intercessor est monachorum: hunc meis petitionibus oportet vt indulgeas, si te delectat ex hoc iam vllum dilectionis meæ beneficium. Ille, vt qui in persoluędo non parui ponderis argento regi obnoxius esset, ità respōdit: Ecce vt pecuniæ, quam debeo, cura me leues, desiderijs tuis, vt vis, satisfaciam, mittens tibi non alium, sed eundem reuerà Benignum, qui in Diuinensi castro sub Aureliano martyrium duxit. Huic sponsioni prępsul gratanter annuens, quippe qui nullas opes haberet, quas non libenter in huiusce modi commercium initteret, cùm sibi mutuò fidem dantes, vtriq; recessissent ad propria, post mensem & dimidium monachos precioſi corporis glebam ferentes, Colonię cum gaudio susceperat. Quibus fidem adstruere nitentibus publicis sacramentis, quòd non alius, quàm qui regabatur, Benignus esset, non permisit, dicens in eius veneratione, de quo agebatur, hunc se indubitanter habiturum. Premissoque in Sigeberg huius lętitiæ nuncio, ipse cum suis consensis equis, comitantibus pariter ex Colonia non exiguæ multitudinis viris & fœminis, in ipso vespere Dominicæ noctis, quæ iciunij Quadragesimalis initium erat, ad radices montis applicuit: & descendentibus ad eum debita cum reuerētia processionibus fratrum, ossa sacra cum laudibus recepta sunt per noctem in ecclesia, quæ adiacet monti. Manè verò Dominici diei, quod terciodecimo Calendas Martij expectatione omnium illuxit, omni conuentu solenniter induto, diuersis etiam ornamentis, multisque luminaribus templo resplendente, sacer antistes, ac sanctæ memoriæ Erpho Abbas, pios humeros sanctarum reliquiarum feretro subijcientes, resonante populo, signisque concrepantibus, cum magnæ deuotionis carmine præcedentium monachorum, martyrem & sacerdotem suum Christo in odorem suauitatis ad altare pręsentārunt. Indè sermonem ad populum habiturus, altiora præsul consendit, & totus præ gaudio lachrymis fluens, nunquàm sibi iucundiorem illuxisse diem reflatus est. Exponensque quis vel cuius meriti esset, qui portabatur, quòd Benignus appellaretur, indicauit, dicens: Benignus, inquit, beneuolus dicitur. & meritò: Apertas enim aures ad omnium nostrūm preces habet, & libentissimè exaudiēs, per seipsum accedit ad Deum ad interpellandum pro nobis. Nunc igitur, dilectissimi, tāti patroni pręsentiam habentes, erigite corda, & singuli, quid vobis expediat, illi suppliciter intimate. Mihi credite, si tantùm fides non desit, quia Benignus est & nominatur, benignissimè quodcunq; petitis, annuens accelerabit. Annus Dominicæ incarnationis, quo hæc translatio celebrata est, millesimus septuagesimus tertius erat. Post hęc duobus loculis nouis altrinsecùs post altare compositis, medio inter eos vacante loco, in dextero beatum Innocentium, in sinistro verò beatum benignum pontifex collocauit, & lætitia perfusus, quasi ludens, vt plerunque solebat, loquebatur: Erit ad libitum meum rei processus, si quandoq; dignus altario, medius inter vos recipiar. Alioquì ex me speranda vobis gratiarum actio profectò non erit. Quę vox quanuis leuiter dicta, quàm seriò sit ab eis accepta, nos oculis fidei iam contemplamur: qui etsi corpore necdùm viderimus, merito tamen credimus eum inter eos locum iam accepisse. De cuius vita & operibus pauca pro numero, non vt debuimus, sed vt potuimus auxiliante Deo, hoc fine terminantes, ocio interìm indulgemus, vt ijs, quæ de virtutibus eius prædicantur, elucidandis, leuiores assurgamus.

Videat hinc Lector Tomo 1. Historiā SS. Speusippi, Eleusippi & Meleusippi.

Iob 38.

S. Benigni martyris corpus inuenitur.

S. Benignus transfertur in Sigeberg.

Sancti audiūt preces nostras, & orant pro nobis.

Hęc pię accipiēda sunt. Nō enim licet vendere sacras reliquias.

LIBER SECVNDVS.

Vt sine clauę thecam, qua S. Georgij brachium continebatur, aperuerit. Cap. 1.

INtentionem huius operis diuinæ laudis intuitu præ manibus habens, fictis narrationibus incumbere vehementer & ipse detestor: quandoquidem vndè mihi spes est aliquantulùm exhauriēdi peccata, indè grauior accederet iniquitas, si, prętquam veritas est, vel à me verum estimatur, quicquam impudenter exprimerem. Deus enim nostro mendacio non eget: nihilominùs & is, quem hoc opere mundo declarare voluimus, ad hoc deuotionis nostræ benevolentia non delectatur, vt falsis laudibus per nos coleretur, qui veris, etiam nobis tacentibus, quousquè mundus voluitur, semper adornabitur. Hæc diximus, vt conueniremus eos, qui iuxta voluntatem cordis sui metientes sanctum virum, non credunt eum huius meriti, per quem talia, qualia dicuntur, possent fieri: quippe quibus in signum contradictionis & ipse Saluator positus est. At nos scientes sanctitatem hominis Dei, nec potentię Christi quicquam detrahentes, ad ea, quæ vel auditu, vel scripto probabilia de eo reperimus in signis & reuelationibus, atq; ijs, quæ propheticè prælocutus est, spiritus sancti gratia sensum & linguam regente, ob posterorum notitiam hoc exordio colligēda accedamus. In cœnobio suo, quod in monte situm est, frater quidam accedente molestia, in morbū aliquandò incidit, nec vllum occurrebat remedium, vndè spes esset meliorationis ęgroto. Quod cùm auribus viri Dei, qui tunc præsens aderat, insonuisset, cursorem velocissimū cum mandatis Coloniam direxit, vt brachium sancti martyris Georgij sibi quamcelerrimè mitteretur, asferens in hoc ægroto certissimè subueniendum, si liquorem, quo perfunderetur os sacratissimum, fide plenus in potum sumpsisset languidus. Cumque ità, vt iusserat, brachium in capsula delatum sibi præsentaretur, clauim ad reserandum petijt: tuncq; primùm reminiscens nuncius, eam se, nemine illius mentionem faciente, Coloniæ reliquisse conquestus est. Pontifex verò, cùm quasi tentans aperire, duobus digitulis seram leniter concussisset, testantibus nobis qui aderant, ad primam digitorum eius appulsionem resiliente repagulo, sonitus tinniens, vt ex violentis clauibus fieri solet, exortus est instantùm, vt præsentium aures acutissimè feriens, fluporem non minimùm eis ingeret, cernentibus hominem Dei clauis officium absque claue in apertione capsulæ patratissimè peregisse.

Iob 13.

Vide quid vir tantus senserit de sacris reliquijs.

Nota rem miram.

Vt ad tactum vestis eius, cæcus illuminatus sit. Cap. 2.

QVidam oculorum lumine destitutus, in sacrario beati Petri die quadam suppliciter eum interpellans, cùm ad eius vestigia quasi spe cuiuscunq; consolationis se industriè inclinâsset, à parte lateris sancti viri vestem manu colligēs, vno duntaxàt ex officialibus Episcopi rem considerante, oculorum loca fideliter defricauit, & mox extersa caligine, quantùm fides valeat, in exortu nouæ lucis, non ferens ipse præ gaudio & admiratione, salubriter expertus est. Quæsitor ergò stupis exiguæ, nullis terrenis precijs adęquandas diuitias in restitutione luminum adeptus, dissimulans quod acciderat, ad accipiendum quodlibet eleemosynæ munusculum decęterò pietatem Episcopi nec imploravit, nec expectauit: sed recedens, vtì meminimus, facti cognitionem vni ministrorum eius dereliquit. Is ad mensam pontifice cum non parua virorum frequentia recumbente pariter recumbens, scisciante illo, vbi

Cæcus tactu vestis eius illuminat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cęcus idem haberetur, respondit eum impetrato illo, quod optauerat, ilicò recessisse. Quid hoc esset, viro Dei, vt ediceret imperante, Satis, inquit, & vltra consuetã mortalibus largitatẽ homini reuerã contulistis. Nam ad vestrę sanctitatis genua cęcus prorui, indè surgens, abscessit videns. Quid hoc munere præstantius? Meritò magnus tanti largitor doni, meritò beatus & ad ista munera vocatus, qui profectò, tametsi cõcessis non similia petere videretur, ad promerenda sola, quæ & accepit, fidei gressus creditur attulisse, cùm post acceptos oculos aliud quid accipere non quæsiuit. Expalluit ad ista facendos, & totus subitò exanguis effectus, euidens ex se præsentibus indicium dedit, quàm inuitus hæc audiens, existimationis huius in populo libenter aura careret. Imitator etenim eius, qui potentia sua signa faciens, quibusdam hæc occultandi præceptum imposuit: quod eum, in quem peccatum cadere non potuit, fecisse non ignorabat, multò magis sibi faciendũ necessariò censebat, qui purus homo tanto procliuior esset ad ruinam, quanto contra hoc, quod Deus & homo suasit exemplo, ipse improuidus aliquandò vel leuiter animo peccâsset. Hinc accidit, vt quanuis diuinæ gratiæ donum experrus, non adeò tamen infirmitatis suæ mensuram in his rebus transgrederetur: sed etsi quid horum fortè eo nescio, vel occasione magnę necessitatis contigisset, modis omnibus humanis auribus subtrahere, quantùm in ipso fuit, non negligebat. Quę res & materiam nobis hanc rariorem effecit, & inuidis illi obloquendi fomitem præstitit, quasi qui de mortuo finxerimus, quæ de viuo nec in suspicione versabantur. Sed hoc ideò, quia secundùm viri secularis sententiam, quæ sibi quisque facilia factu putat, æquo animo accipit: supra ea, veluti ficta, pro falsis ducit. Non tamen his territi, ab reliquis aliquatenùs deuocabimur.

Molestè ferre se laudari. Matt. 8.

Vt alius quidam cæcus lumen receperit ex aqua, qua manus suas Episcopus abluerat. Cap. 3.

VEnerabilis pontifex die quadam Missarum solennia celebraturus, cryptam Sigebergensis ecclesiæ, ministris prosequẽtibus, adire cœpit. Et hîc homo, luminis ęquè carens officio, suis votis opportunum tempus & locum ratus, eius conspectibus se suppliciter exhibuit, fidem ex visione se collegisse testatus, quòd ea, qua damnatus erat, cæcitate liberari posset, si quam vsui manuum suarum exhibitam proiecisset aquam, hanc duntaxàt ipse mereretur, vndè malè vacantes humidos redderet orbes. Non hæc æquanimiter humilitatis custos accipiens, magis præsentium existimationem veritus, quàm diuinę bonitati diffisus, hominem aspernata abiecit inuectione, fallacem eum & impostorem causatus, qui respectu paruissimę stipis, odiosę fraudulentię, quę necat animam, se subdidisset: reuerà ficte visionis eum ex corde suo verba protulisse, cùm si quid de beneficio diuinę miserationis eius miseria exegisset, potiùs hoc illis patrocinãtibus agendum foret, quorum probata sanctitas omni mundo iam olim enituisset: non eius, qui quotidianis sordens piaculis, futurę discussionis metu & ipse pro quolibet reperiendo suffragio anxius staret. Sic pauperem confessione plenum ad ianuas relinquens, cryptam intrauit. Ab eius verò facie miser decedens, in angulũ cryptę sese contulit, supernę pietatis aures crebris feriens precibus, non incredulus visioni suę, nec minùs arrogans fidem Euangelicis dictis: Omnis qui petit accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Diù igitur gemitus & suspiria supplici ter eo trahente, quidam ministrantium clericorum, hęc ipsa posteà testatus, miserationis intuitu peluim cum aqua desideranti clàm porrexit, quam à manibus sacerdotis ad sacrificium accedentis suscipiens, non sine diuinæ voluntatis instinctu pro hoc ipso reseruauerat. Qua mox faciem totam cæcus fideliter abluens, expectationis suę moras iam nulli amplius cõquestus est: quippe qui, fugatis tenebris, serenissimę lucis diem sibi tunc primùm illuxisse magnis plausibus exultaret. Aestimans prętereà mentis acrimoniam in Episcopo tandèm leniendam, si is, qui cęcus antè, iam videns eius præsentię redderetur, post Missas excunti quasi congratulaturo prosternitur, voces gratarum congeminans, & celeritatem salutis impensę palàm, & vt erat, ab initio recitans. Ad quę verba præsul, quasi totus iam commotus, quod ratione minimè conuincere quibat, saltem procaciori inflammati pectoris impetu circunstantibus ingratum efficere visus est, frequẽti iteratione minaciter inquirens, Vndè præsumptionis huius vanissimus attentator emersit, qui reuerentiam authoritatis nostrę vilipendens, huic * iniussus aquam illam

Lvc. 11.

Cęco redditur lumen.

Aduerti hinc potest candor animi eius, laudes sui planè abominantis.

* iniussu

illam administrauit, & quid vel ego, nil hac in re habens, mererer, vel diuina dignatio concedere vellet, ausu improbissimo explorare veritus non est, cùm lex dicat, Non tentabis Dominum Deum tuum? Tremefactus his inquisitionibus clericus, cominùs stans, quod dissimulare non poterat, se simpliciter egisse verbis vtcunquè collectis satisfecit, simul & veniam admissi non segniter perens. Cui pontifex leniter alapam dans, Hunc, inquit, de me rumorem per populum disseminare vis, vt leuitate vulgari nouorum mirabilium effector passim celebrer, & instàr antiquorum patrum ego quoquè meis temporibus, longè meritis infrà iacens, operum eorum specimen in signis & prodigijs mundo repræsentâsse dicar? Hac'ne vanæ laudis aura transitorie tumens, inter eos nouissimè reperiar, quibus ad Deum dicentibus, Nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, respondebitur, Nescio vos: discedite à me operarij iniquitatis? Tremenda sanè comminatio, nec secundùm multitudinem doloris illius hæc consolatio temporalis. Idcircò te, vosq; præsentes omnes, & te quammaximè, non nostris, sed diuinis illuminatum beneficijs, inuocatione cuncta cernentis semèl atque iterùm iterumque obtestor, nè, me mortalitatis huius tenebris adhuc circundato, res hęc alienis auribus aliquod sui vestigium, vobis prodentibus, vnquàm generet. Factum est hoc, & quod interim silentio tectum latuit, Episcopo claustra carnis egresso, relatione clerici memorati, tam nobis, quàm & aliorum fidelium cordibus commendatum est.

Deut. 6.

Matt. 7.

Itèm de cæca fœmina sanata. Cap. 4.

SED & mulier egestate pariter & cæcitate diuinis obnoxia flagellis, per reuelationem directis ad idem cœnobium gressibus, procedenti post Missas ab ecclesia summo sacerdoti prona aduoluitur, supplex & gemebunda. Qui suspenso gradu, sicut semper infirmiori sexui solebat, & huic piè condescendens, blandis appellationibus causas querimoniarum eius percontatus est. Illa respondente, se præmoniram in visu, nec vllo dubietatis scrupulo teneri, si suæ dignationis manus oculos eius lauando contrectaret, tenebras pellendas: propter adstantes se commotum simulans, vt custodiæ traderetur, mox imperauit, in suspicione relinquẽs, verbera quidem se ei multiplicaturum: aliàs autem ostẽtationem fugiens, curam in secretis adhibiturus. Cumq; sedens ad mensam prandium iniisset, lautiora quęq; ciborum ex suis manibus ad refectionem eius transmisit, eamque, finitis epulis, in cubiculum suum latenter insit adduci. Quò intrans, duobus clericis & vno duntaxàt puero cubiculario arbitris, cęteris hac illac defluentibus, non, vt illa petierat, oculos eius tanquàm præsumptor miraculi, sed humilis magistri & Domini exemplo, poplite flexo, pedes eius lauit, manibus aquam infudit: post hęc & alimentorum copiam administrans: nimirùm per hanc humilitatis viam & sibi & mulieri plùs apud Deum profuturus. Nec hęsitandum, inter hęc pietatis & abiectionis officia eum in superna animũ leuâsse, & opem cęlestis medici pro ea implorâsse. Nam residens, obsequio peracto, velut qui responsum orationis admisse cęlitùs meruerit, monuit eam benedictionis oblatæ perparùm degustare. Quę vbi vix eiusmodi edulio palatum imbuisset, cęleste sensit antidotum, & restitutis plenè luminibus, cum immensis gratiarum actionibus humì prostrata, Deum in seruo suo Annone suppliciter venerata est. Tum oculis eius, experimenti gratia, hęc & illa proponebãtur: cunctaque absolutissimè singula quęq; discreuisse visa est, quinq; solidos ei pro eleemosyna vir beatus impendens, vt sibi non charam harum rerum opinionem de se nè conferret obtestatus est. At tamen minùs ei credulus, abeuntem ad propria, donèc villa digrederetur, ab vno clerico comite deducendam curauit.

Vide humilitatem. Iohan. 13.

Cęca mulier videt.

Vt iuuenis cuiusdam hydropem aqua à se benedicta curârit. Cap. 5.

INter hæc adolescens quidam, vicinorum locorum indigena, toto ventre deformiter intumescens, sibi suisque factus erat inutilis. Hic meritis beati Annonis exfama cognitis, vehiculo ductus, montem in quo Deo placitum est habitare, conscendit, præsentiam eius adijt, aliquod tanti doloris remedium miserabiliter quęsiuit: quod, etsi lingua cessaret, ipsa fœditas & miseria hominis oculis obiecta, facilè extorsisset. Exhorruit languoris immanitatem pontifex sanctus, iuuenemq; miseratus, aquam benedixit, & ipsa moribundum potauit & adspersit. Indè Crucis signo ventri impresso,

Aqua benedicta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicta & cruc is signo pelli hydropē. Matt. 8. Luc. 17.

eum ad propria celeriter remeare iussit, spem integerrimæ sanitatis abeunti cum fiducia promittens: eius vsus exemplo, qui leprosos mundaturus, ad sacerdotes eos direxit. Siquidē in ipsa, quæ iam imminebat, nocte humor ille subcutaneus, in perniciem longo tempore malè congestus, fluxu ventris salubriter ad plenum est egestus: homoque pristinæ sanitati restitutus, proxima luce pedibus suis ad montem recurrit, Deo eiusq; seruo Annoni, gratiarum voces magnis lętitiæ laudibus persoluens.

De cuiusdam fœminæ curatione.
Cap. 6.

EXigentibus aliquandò negocijs publicæ administrationis, sua cuiq; principum regni parabatur in Saxoniam profectio, tendentibus singulis ad curiam Imperatoris, quę per id tempus Goslariæ habebatur. Necessariò itaque summus hie Colonienſium præsul idem carpebat iter. Mansiones autem, prout opportunitas vię poscebat, diuersas habens, ex itineris & horę decliuioris necessitate quadam die Corbeiense monasterium adijt, illic pernoctaturus. Necdùm verò mœnibus ipsis successerat, tantùm proximus habebatur: & ecce conspicit ex aduerso duos pauperes carrum vice iumentorum trahentes, in quo mulier membris omnibus debilis decumbens, causa stipis emendicandæ, hoc ductu circunquaquè ferebatur. Hæc famosi nominis antistitem Colonienſem transire comperiens, elcuata voce petijt, vt in Christi nomine respectu S. Viti martyris, suis succurreret ærumnis, datis subsidijs ad coemptionem asini, quo subuecta, conuiatorum suorum iniurioso labori consulere posset. Pijssimus sacerdos ad eius vocem retentis habenis, quinque solidos vni è clericis & cubiculario tradidit, mandans vt dilatione prorsùs remota, dignum tantis precijs animal vbiuis inuentum mulieri festinatò adducerent: atque ijs dictis, quod supererat vię, celeriter percurrit. Porrò ministris ad imperata satagentibus, asinus tandèm votis eorum aptus obuenit: quem illi pauperculę prę sentantes, miraculi sequentis testes posthumo-

Miraculum illustre.

dùm extiterunt. Nam illa cùm in gratiarum vocibus iumentum suscipiens, nomen Annonis Deo digni pontificis ore frequentaret, mercedem illi pro beneficijs imprecans, nullius antè roboris, subitò conquiescentibus dolorum stimulis, tantæ se senſit fortitudinis, vt prosiliens ad terram, solidis gressibus sanissima, quomodò veller, vteretur. Eam currentem, vocesque dantem exultationis, sed & obuijs quibusque exponentem, hæc se meritis & pietate Annonis Episcopi percepisse, ijdē memorati duo stupentes, concitatis equis, post vestigia sociorum dominum suum Corbeiam persecuti sunt: sed certi commotionis eius & indignationis in talium rerum semper obiectu, nullis animus eò ducti sunt, vt hinc quicquam eius auribus intimarent, cùm tamen eis interdùm mutuò indè colloquentibus, apertè clarucrit, eum isthuc minimè ignorare. & meritò. Ex illis enim maximis Ecclesiæ luminaribus erat, quibus per spiritum datur vel sermo sapientiæ, vel gratia sanitatū, vel operatio virtutum, siue prophetia, vel aliud quid cœlestium charismatum: quæ singula singulis diuidens spiritus sanctus, prout vult, in hunc propè generaliter mirificè contulit. Quorum omnium mētionem locis suis pro viribus nostris exaratam lector habens, hîc, quomodò præscius futurorum, per spiritum nonnulla prædixerit, paucis relationibus accipiet, tametsi totum voluminis huius corpus idem sparsim loquatur.

1. Cor. 12.

Vt prædixerit Hildulphum sibi successurum.
Cap. 7.

ERgò sicut ad nos vsque veris assertionibus propagatum est, omni veneratione plenus Anno beatissimus, cùm in Goslaria, villa scilicet regia, publicis maiorum conuentibus interesset, quidam ex latere regis clericus, Hildulphus nomine, pro familiaritate petijt, vt codicem sacramentorum, qui vulgò Missalis dicitur, quem pontifex non parui decoris habebat, sibi dono daret. At præsul, Hac, inquit, interim postulatione carebis, donèc iuri tuo conferatur omne ministerium, quod capellulæ meæ claustris debetur.

Prædicit Hildulphū sibi succes. surum.

Vt idem prædixerit de Sigewuino.
Cap. 8.

Nec

NEC minori reuerentia excipiendum reor, quod in Gradibus, qui Coloniæ insignes habentur, quodam die cum venerabili viro Bennone, Osnaburgensis Ecclesiæ prælule residens, de Archidiacono suo Sigeuuino cominus venientē, dixisse fertur: Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est. Quod ex ore tanti viri non leuiter erupisse prędictus Episcopus reputans, ausu dilectionis & amicitię imminebat, vt vim prolati sermonis eius participaret notitię. Quem ille respiciēs, primò, qua super eum existimatione moueretur, inquit, ac deindè subiunxit, Hunc profectò nouceris in sede Colonienſium, meo iure quandoquè recipiendum. Sed cùm & hoc, ticut & illud superius, humano sensu dictum crederetur, & ob id negligentia quadam præteriretur, ipso tenebras has egresso, successit in cathedram eius primus Hildulphus, secundus Sigeuuinus: quorum testimonio sanctissimus prædecessor eorum, vera de eis prænunciasse agnitus est.

Benno Episcopus Osnaburgēsis.

Idē de Sigeuuino prædicit.

Vt literis Episcopo Mindensi scriptis suum obitum significârit.
Cap. 9.

ATverò quibus exemplar epistolę præ manibus est, quam olim dilectionis indicem Egilberto magistro suo direxerat eo tempore, quo Mindonensi præficiendus Ecclesiæ, annulum & insignia reliqua, rege transmittente, susceperat, in hanc facilè fidem adducentur, nè dubitent eum in multis futurorum scientia clarusse. Nam finem scriptorum faciens, in hęc vltima verba digressus est: Et tu me terræ commendes. Hoc Egilbertus legens, sed inuitus accipiens, cum post tempus ambo conuenissent, in medium literas illas proferens, quam earum conclusioni fidem deberet, se sine difficultate dixit inuenire non posse: maximè, inquiens, cùm progressior ęras vires mihi iam denegans, hoc quod posuisti, me à re sperare cogat. Ad hæc Anno beatissimus: Minimè, inquit, verbis enim tuis rei finis, te superstite, refragabitur: & quod tibi literâ sonuit, viua vox denuò confirmat: Tu me terræ commendes.

Egilbertus Episcopus Mindensis.

Propheria S. Annonis.

Vt iurauerit cuiusdam locum munitum euersum iri.
Cap. 10.

NVnc ludæ proditoris exemplo, de ministris eius nonnulli, quos copiosissimis ad omnem libitum eorum ornauit beneficijs, pro bonis mala nequiter reddentes, prorsùs ab illo defecerunt. Horum vnus hodieque, quandò hæc scribuntur, Solis huius particeps, in eius contemptum vehementiùs insaniens, quasi liber, nec vllis cuiquam obnoxius seruitijs, ab illo propè milliari remotus, minaciter residebat, fretus firmitate munitionis suę, quam pridèm sacer præsul eidem temerario, pij patris indulgentia constituerat. Eam verò eius præsumptionem multis indignè ferentibus, die quadam procedens ab ecclesia Christi sacerdos, in partes, vndè huius mali superbia sese erexerat, oculorum aciem direxit, mouensque caput, ità locutus est: En ille meus, vt sibi iam videtur, dominus regaliter tumens, suis securus fouetur tectis, nec vlla futurorum formidine compungitur. Sed ego per illam, quam in sancto Petro possideo, fidutiam iuro, totum illud præsidium, quo nunc superbè gloriatur, non arietibus, non hasta, non clypeo brachiorum virilium: quin potiùs ab ignauis & nullius constantiæ turbis expugnabitur ac destruetur. Idem post hæc animositate plenus, in necem militis cuiusdam Colonienſis deuolutus est. Vndè concitati Colonienſes, ex agris & villis plebeia contracta manu, munitiunculam illam circundederunt, captamq; subuerterunt, iuxta prę sagium Annonis Episcopi, hęcipsa prędicentis.

Alia eius prophetia.

Quæ ad fratres Sigebergenses propheticè dixerit.
Cap. 11.

QVis autem huius infidelitatis inuenietur, qui neget eum spiritu prophetico sermones, quos subiungimus, habuisse, cùm opere completos in sequentibus audierit? Quos in Sigeberg ad fratres familiariter habitos, authoritate narrātium inducti, nefas credimus subducere. Cum illis enim in hilaritate sedēs, quasi pater cum filijs, secretorum suorum conscios eos semper habebat, nec erat alienum quod cordis eius arcanum, quod non eis credidisset. Quæ res, secundùm illud Apostoli, Charitas foràs mittit timorē, ausum eis subministrabat & respondendi, & quelibet ex ipso percontandi. In hunc ergò modū, quasi postpositis seriis, frequenter eos allocutus est: Simeon ille nominatissimus, quo Treueris inclyto gloriatur patrono, sed & Bardo

Plurimùm fidit Sigebergēsibus. 1. Iohan. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctiſsimus,vrbis Mogunt inæ decus,reuerà sanctitatis ſuę meritum plurimis indiciis cõmendantes,omni quidem reuerentia iure sunt colendi:verùm quia magni prędicantur & sunt,donarijs amplis honorari satagunt. At mihi meritis eorum non ęquè consociando, post depositionem huius corporalis sarcinæ,non erit ingrata quantumlibet parui xenij deuotio, suscipiamq; breuiſſimę cerę liniq́ue munuſculum. Ad quod eius dictum arridẽtibus,qui assederant, senioribus, & anetiam ipſe post mortem signis crebrescere veller insistentibus,cum magna fidutia respondit: Voluntatis huius magnitudinem profectò verbis aperire non sufficio: tamen nè secretorum meorum aliquid vestris inquisitionibus negetur,huius me desiderij semper & esse sciatis, & fuisse, vt in eorum oculis,qui me vitamq; meam infectantur, adhuc aliqua signa per me dignetur exhibere Christus,tum & pro sui nominis augenda gloria,tum & pro meo auferendo opprobrio,dum illi placens apparuero, qui nunc in omnium reprẽhensione ſum positus. Id verò signorum meorum erit initium: Ad litus Rheni fluminis,flentium & plangentium humeris exanimis adductus,ante memoriam sanctę martyris Afrę luctuosis obsequijs in nauim exponar: quæ circumacta, nil vltra solitum agente remigum instantiâ, recto cursu contra sanctum Heribertum applicabitur, altiorem in vlterioribus, quàm in anterioribus ripis stationem habens. Vos autem vnici filij mei & fratres dilectiſſimi, cùm me semper lætis gestibus susceperitis, audite quo ordine mihi tunc occurretis. Pro cantu fletus incomparabiles offeretis, ad psalmos & hymnos ora aperientes, planctuum & singultuum voces potiùs emittetis, quotiesq; repressis virtute lachrymis immaniſſimi doloris,psallere tentaueritis,totiès in ipso conatu nouis fletibus deficientes, imperfecta saltem verba vix exprimere sufficietis. Inter hæc omnes & iuniores & proiectiores circa ferettum meum cum ciulatu miserabili ruẽtes,horrorem & miseriam maximam,non hominibus tantùm,sed & angelis ingeretis. Hic mihi sepeliendi cultus à vobis exhibebitur,hæc dilectionis vicissitudo, hæc erunt exequiarum mearum insignia. Post hęc membris terræ matri consignatis, vos operti tristitia,tumulum relinquetis: ingredientur verò cuncti milites mei,vocesq́ue cum gemitu dantes, orationis Dominicę supplicem precem ob requiem meam singulì Deo fundent. Quibus recedentibus,vniuersi ministri mei & mihi seruientes, in ianuam irrumpentes, clamores & luctibus, vniuersi ministri mei & mihi seruientes, in ianuam irrumpentes, clamores & luctibus, spiria congeminabunt,& ipsi quoq; simili modo Deo me commendantes, ad sua quisq; conuertentur,vobis in tristitia & luctu perseuerantibus. At ego prẽsentiæ cęlestis regis exhibitus, primo quidem conspectu tremebundus, nimiumq́ue timidus adstabo: sed accepta paululùm fidutia, qua mox importunitate, qua scilicet preeum instantiâ pro meis monachis agere contendam, vobis iam exprimere potero? Nec deerunt minæ terroresq; venenatarum linguarum, quibus tristitia vobis inducatur. Destructio loci, vobisq; dispersio prædicabitur: passim quisq;,prout animo collibuerit, de loco, de rebus eius,& de vobis sermones agitabit: quę cuncta dęmonum instinctu fient, vt feruor studij vestri hac occasione quoquo modo infirmetur. Sed nihil horum vos pertimescatis.Patris vestri dictis fidem adhibete: cuncta vobis ad abundantiam & omne commodum, ampliùs me mortuo,quàm vino,seruient, ità duntaxàt,si vos Domino seruientes, cœptæ conuersationis tramitem infatigabiliter curratis. Quòd si subterfugientes, regularis disciplinæ iugum excusseritis, animumq́ue leuitati subiugantes, iocos & otia sectati fueritis, pigritiam & vitę delicias amaueritis, contentionibus, murmurationibus,& detractioni operam dederitis, iamnunc scitote,quot monachi estis,mâllem me tot ethnicos eleemosynæ meæ deuoratores existere. Hęc dicta beatiſſimi præsulis Annonis equidem omnibus generaliter admiranda,quia rerũ veritate iam prȩcesserunt; specialiter autem nobis non minùs metuenda, quàm amplectenda, quia nos potiſſimùm respicit,quicquid in eis vel dulce sonat, vel amarum. Eó autem hîc inserta sunt, vt sciatur gratia viri sancti in prȩscientia futurorum,& nè contemnenda videantur,quę quàm sì leuiter interdùm dixisse perhibetur. Nam vt sciamus pondus & vim eorum, quędam subiungenda sunt,è quibus idem adhuc probari possit.

Vir sanctus multa de seipso verissimè prędixit.

Monachis fugienda summopere.

Vt per meritum fidei eius,contractus ad S. Bardonis tumulum sanatus sit. *Cap.* 12.

APud Moguntiam,Germaniæ nobiliſſimam & populosam ciuitatem,magnam cuiusdam nominatæ festiuitatis celebritatẽ regni principibus, & Ecclesiarum prȩsulibus iussio regalis effecerat, qui diuersis ex prouincijs illic adunati, curiæ prȩsidebant. In eo conuentu sicut meritis intùs, sic & authoritate foris singularis prȩminens Anno, summus Colonienſiũ prætul, quadã die populorũ frequẽtia denſiſſimè circunfusus,ad immolationem immortalium sacramentorum ex more stetit in atrio principalis ecclesiæ, prope tumulum sancti Bardonis Archiepiscopi,eius nimirũm sanctitate delectatus,quæ recentibus interim miraculis commẽdabatur. Cumque multam cordis contritionem habens,totus lachrymis flueret,(nam quotiès idem exequebatur ministerium,non,vt pleriq;,coactis, sed spontè currentibus infundebatur lachrymis,vt crederes ex aliquo fonte venas viuas prosilire)mundiſſimis labijs orationes solitas complens,ab altari desc̃endit.Cernens autem quendam toro corpore miserabiliter contractum, adhærere tumbæ beati prætulis, isq́ue quis esset non ignorans, (fuerat enim à progenitoribus mancipium, super hæc & eleemosynarius illius, cuius cineribus ob custodiam assidebat) suo more vsus, contra sepulcrum stans loquebatur: Ignotos, & propè nullius deuotionis,ope celerrima respicis: hunc verò tuis innitentem semper obtequijs,tui iuris famulum,te diligentem, te precibus assiduis inquietantem, tanta hactenùs obstinatione contẽnere potuisti? Si nos tuis meritis adscribere vis, quod in aliorum curationibus hîc actum esse fama confirmat,in huius reparatione contracti, nobis cernentibus, declara tuæ virtutis efficaciam. Hæc multis audientibus cùm dixisse, nulla intercipiente mora, æger in pedes repentè cõstitit, incolumitatem suam & alio memorabili signo comitãte,quòd absq; fluore sanguinis, absq; dolore neruorum, integrę sospitati momento redditus est. Quod factum Anno Dei seruus mira lætitia susciens,magnoq; prȩconio S.Bardonis nomen & meritum extollẽs, hymnum Te Deum laudamus,altę vocis modulatione inchoauit,tam populo q̃ clero pariter eádem deuotione consonante,signisq; solenniter concrepantibus.Rumor totam mox ciuitatem peruolauit,ędes regias intrauit: vnum proceres,vnum reliquę multitudines personabant, Annonis fide, virtutẽ Bardonis emicuisse, meritis vtrorunq; sanitatem homini applausisse: quam tamen si lingua cõticuisset Annonis, nec tunc quoquè sanctitas annuisset Bardonis.

Præclarum miraculum

Vt serenitas redierit ad minas,ab eo S. Seuerino piè intentatas. *Cap.* 13.

NOn inferiora dicturi sumus.Sanctiſſimus vir multa deuotione cælites patronos excolẽs,speciali dilectione B. Seuerinũ,suę sedis antiſtitem,semper in ore, semp in corde tenebat, id habẽs studij, vtq sibi dulcis & char⁹ ex aio cõstabat is & in veneratione non à suis tãtùm, sed ab exteris quoq; populis haberetur. Qua feruens intentione,tempore quodam gratum sibi viç laborem cum suis assumpsit ad illam opibus,omniq; probitate tunc insignem Babinbergensium ciuitatem,vt sui iuris domum,in qua puer olim nutritus fuerat,filiam matris Ecclesiæ constituens, eius eã nomini consecraret & honori. Hoc per oppidum cùm innotuisset, die qua sperabatur ipsa dedicatio, tantis pluuijs ab hora prima surgentis auroræ tota eam facies obducta est,vt vehementiâ imbrium nullius tectureę operimenũ arcere sufficeret. Cũctis itaque, quibus animo erat accurrere,tectis suis seruentibus, pontifex à proposito suo violenter impeditus,tacitis precibus intra cubiculum cordis incubuit, vt imminens vel ad modicum interciperetur elementum,quãtum in his negocijs exigeret mora Ecclesiastici instituti.Sed vltra mentis suæ placitũ hac prece nil proficiente,velut ex magna iam commotione vocem concipiens,ipsi B.Seuerino charitatis minas intulit, dicens: Si me tuis auxilijs in hac pellenda inundatione quamcelerrimè prosecutus non fueris, certè tanfis iritatus aduersitatibus, ad tui nominis reuerentiam ecclesiam prorsùs refugio consecrare.Mira res. Adhuc fragili carne pressus,fudabat in terris,qui talia loquebatur: alter verò,cui minæ intentabantur,vnum cum Deo iam effectus erat, cuncti terroris expers, ærernę autem securitatis hæres: & tamẽ ad motũ eius, qui videbatur inferior,quoniam & infirmior,expauit eminentior. Nam vt putaretur irato velle reconciliari,mox vt dictorum finem Anno fecit,conquieuerunt venti, disparuerunt nubes,cessauerũt imbres,repentini solis radij,roseo lumine micantes,oculos subitam aeris immurationem stupentes crebris ictibus reuerberabant,& regnante sereniſſimi diei luce, omnis qui vel deuotione,vel curiositate illectus erat, cursu prosequebatur antillitem, ad nouę dedicationis gaudia procedentem.Igitur arridẽte votis suis serenitate cęlitùs præstita, cum exultatione vniuersorum, qui aduenerant, tanto lætiùs consummauit illam,quam conceperat,consecrationem, quanto liquidiùs intellexit in hoc se nutui deseruire diuino, quandoquidem testimonijs elementorum idem vellet & Seuerinus.

S. Annonis singulare studiũ & deuotio erga S. Seuerinũ

Repentina serenitas redit nõ sine magno miraculo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De miraculo, in musca sub sacrificio perpetrato. Cap. 14.

Psal.31. Psal.144. POst hęc omnia frustrà quęritur, eius ori quàm ꝓpinquus fuerit ipse Dominus, cuius oculi super iustos, cuius aures in preces eorum, qui propè est omnibus inuocantibus eum in veritate. Non deerit tamen huic inquisitioni documentum satis egregium. Adstabat quandoquè sacro circundatus amictu conspectibus omnipotentis, offerens nostręq redemptionis singularem hostiam super altare, quod attitulatione S. Michaelis pręcipuum habetur in monte, qui nunc precioſi corporis eius gloria illustratur. Oculi cordis in illam cælestium secretorum speculationem intendebant, exteriores lachrymarum riuos emanabant, & cùm visibilis rei substantiam manibus contrectaret, hunc fidei complexibus dulciter adstringebat, qui Crucem pro nobis ascendit, ipsemet sacerdos, ipsemet & hostia: cui preces suppliciter fundēs, pro Episcopis, pro regibus, & omnibus in sublimitate positis, ac pro cunctis Ecclesię catholicæ cultoribus, eiusque pace instanter laborabat. Foris silentium agebatur, sed magnos clamores interior homo dabat, qui cęlos penetrantes, ad summæ maiestatis thronum admittebantur. Intereà toto sacramentorum ritu consummato, quod adhuc restabat, fractio panis fiebat. Pars in calicem mittebatur, residuum digitis sacerdos venerabiliter tenebat: in quod intendens, ab initio lachrymis replebatur, se protestatus indignū eius perceptione, quod nullus vnquàm sanctorum sine metu sumere præsumpsisset. Currebant lachrymæ super lachrymas, crescebant gemitus, augebātur & suspiria: nihil aliud in corde, nihil in ore voluebatur pręter hoc solùm: Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Nec verò quasi nouę compunctionis tunc in cum subierant stimuli: quotidianus iste mos eius erat ad sacrificium stantis. Interim oratione longius protracta, imago dæmoniorū, musca videlicet spurcissima, visu quoq; nauseam generans, impetu super Dominicum corpus ruit, ereptamque morsu particulam, cum maximo dolore sacerdotis auolans exportauit. Cerneres eum subitò colore mutato mortui similitudinem expressisse. Horruit ausum animalis immundissimi, nec minùs pro se pauidus, ob augendas culpas id sibi reputabat euenisse. Sed ex maxima tristitia, maxima mox lætitia creata est, & vndè credebatur satanas insultaturus, indè quammaximè confusus est, ordinante clementia Saluatoris: vt quo esset ignobilius in creaturis, quod viro sancto tantum intulit luctum, eo gloriosius esset miraculum, per quod ad meritorum eius declarationem de eodem triumpharet. Siquidem venerabilis pontifex his angustijs vltra stylino stri facultatem grauiter obstrictus, tādèm cor & oculos in Deum fixit, nullis quidem indicijs rem alicui circunstantium prodens, auxilium verò non labiorum motu, sed animi contritione & humilitate lachrymarum ab omnipotente instanti ſimè flagitans. Quid multa? Omnis impuritatis amica, quasi violenter impulsa, pręcipiti volatu rediit, murmure suo & sibilo quodammodò vim, quam patiebatur, aperiens, illudq; quod raptu nefandissimo fragmen sustulerat, in oculis sacerdotis patenæ restituit. Indè se velut auolatura leuans, seorsùm super altare ruit exanimis, dignam tāti flagitij pœnam luens. Tum verò mœror, qui pectus sancti viri sauciauerat, totus in gaudium versus est, nec puto quenquam tantę facundię, qui plenè possit exprimere illas gratiarum voces, illudq; diuinę laudis iubilum, quod omnia personabant interiora, tāram Domini pietatem admirante sacerdote, quòd eius lachrymis, qui puluis futurus erat, adeò flexus est ad misericordiam, vt in tam vili animante suæ potentię non dedignaretur exercere magnalia, quodq; non minori prouidentiæ suę miraculo res tam exigua, quanuis preciosa, per illas moras, nè periret, reseruata sit, quam vtiq; prescierat modis omnibus restituendam. Ad clericū deindè conuersus, qui sibi proximus assistebat, innuit vt incendio musca consumeretur: ipse verò sanctam communionem magna cum securitate susciꝑiens, sanctiſpiritūs gaudio comitante, ministerium illud debito fine terminauit. Hoc nè in dubium alicui veniat, sciat qui eiusmodi est, patris Reginhardi relatione nobis id innotuisse, cui ore suo sanctus ponrifex idem affirmauit: nisi fortè tantæ perfidię sit, vt conetur adstruere, beatum virum de seipso non vera finxisse.

Marr. 8. Sacrificium quàm deuotus semper obtulerit.

Obserua rē notatu dignam.

Fœdè miraculum admiratione dignissimū.

De duobus à suspendio, miro quodam modo liberatis. Cap. 15.

Psal. 67. QVicquid tamē eorum, quę dicuntur, in dubiū venit, cùm non dubia, sed certa certis fulta testibus ediderimus, facilè sui fidē capit ex vno, quod ad eius comprobāda merita, mirabilis in sanctis suis Dominus, mirabiliter operari dignatus est.

est. Res verò tali teste defenditur, vt veritatem eius grauitas morum verborumq;, ipsaq; canities hominis, etiam incredulis loquantur, hoc principio editi miraculi tenorem exequentis. Erat regalium obsequiorum in vrbe Moguntia tempore quodam celebritas agēda, primisq; de regno iuxta morem ad curiam euocatis, Anno venerabilis, & famosi inter omnes nominis, à rege curam & administrationem huiusce tripudij tunc acceperat. Cumq;, vt iusserat rex, festinaretur à cunctis ad metropolim iam dictam, & ipse nihilominùs idem cum suis iter accelerās, in quasdam terræ partes pernoctaturus deuenit, vbi sermone celebri rumor circunquaquè ferebatur, & regem cum suis inibi nocte proxima mansiones accepturum. Ea die concilio prouincialium facto, duo iuuenes, vt ex consequentibus intelligi datur, sententiam damnationis innocentes exceperant, furentibusq; crudelitate bestiarum exactoribus, statim ad cernicem positis restibus, ad suspendium vrgebantur. Non erat eis excusationis vel venię locus, nulla contra eos defensio, qui iustificant impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferunt ab eo: solummodò cor & oculos ad eum habebant, cuius omnia iudicia iusta sunt, cuius vniuersæ viæ misericordia & veritas. Iam gelidus per ossa pauor fundebatur, iam expectatione sola mortis exanimes stabant, cùm inter angustias ipsas ad exorandum Dominum animati, clamores validos ab intimis dabant, eius omnipotentiam, eius inuocando clementiam, vt per interuentum cuiuscunq; serui sui, quomodò vellet, fieret eis à morte liberatio: quandoquidem à cunctis excluſa pietate, nemo de presentibus parceret, nec esset, quem naturę propinquitas ad misericordiā traheret. Audiuit Dominus, & misertus est, inuisibilemq; visibiliter adesse iubens potestatem, ad declarandum mortalibus suæ diuinitatis de Annone testimoniū, in eius eam effigie potissimùm apparére voluit. Nam illi cùm ad patibulum manibus retrò ligatis traherentur, in ipso mortis eorum articulo, quandò duello sæuo mors vitaq; confligunt, circunstantes omnes iuxta famam superiorem de rege mentionem inferentes, eorum auribus eiusmodi confabulationis strepitum ingerebāt. Prouinùs ambo tracti corporalibus oculis ad similitudinem quandam percepti sermonis, sicut eis pòst referentibus innotuit, quasi regem ipsum imperiali comitatu circunfusum aduentare conspexerunt, magnæ dignitatis clericum quendam in illa frequentia secum habentem, cuius habitudo faciei totam, in qua pius agnitus Anno est, effigiem exprimeret. Isq;, vniuersis prætereuntibus, solus in miseros pios defigens obtutus, locum ocyus adijt, seq; medium vtrisq; supponens, hac manu dextrum, altera verò sinistrū ad medias noctis tenebras singulis in pedibus sustentabat. Nulla deindè in liberandis illis morarū obluctatio: pariter ab eo depositi, pariter manuū & vitæ libertati ab eo redditi, hac hortantis eos ad fugam voce sunt commoniti: Cursu, qua placet, viam arripientes, hinc miserandi secedite: liberator vester, Deus potēs & clemens. Eo cum his verbis euanescente, manifestam diuinæ bonitatis virtutem in se iuuenes admirati, quanlibet è villis adiacentibus, effugiendi spe petere statuerunt: secutiq; iam non tam sui cordis, quàm cælitùs propositū callem, in eam, vbi minister gratiæ cęlestis Anno stationem ea nocte metatus erat, ingressi sunt: & mirum in modum, cùm vbiq; numerosę ædes se offerrent obuias, solam Annone hospite tunc insignem, ceu eorum animis inscriptam, recto itinere domum petiērunt, cùm tamen nulla ad eos vel nominis, vel pręsentię eius notitia peruenisset: illo nimirùm ducente eos, qui se viam testatur & vitam. At vbi primùm inꝑeratam viri Dei faciem inter curiosorum orbium species offenderunt, membris omnibus concussi, ad eius vestigia velociter proruerūt, illum lachrymis, illum gratiarum actionibus summę maiestatis seruum & amicum clamātes, per quem Christus se diem cum nocte facientes in ligno, per tot moras, nè suffocarentur, ad vitam seruauerit. Credendi maximum indè sumebatur argumentum, ꝙ fœda totā faciem operiēte macie, nodorum ad colla adhibitorum vestigia cernerentur. Sed præsul ab humilitate sua prorsùs animū non mutans, homines à se iniuriosè repulit, dicens eos cupiditate lucri nequiter illectos, hanc fallaciæ plenam excogitâsse fabulā. Nōnullis tamen ex clericis innuit, vt seorsùm illis assumptis, rem inquisitione subtili pleniùs inuestigarent, mandans & de caulis, vndè damnati essent, quæstionem mouere: vt innocentia sua vel defenderent, vel improbarent, quod actum erga se cælitùs affirmabant. Sicque factum est, vt cùm nullis instructi fraudibus, ad omnem interrogationem simplicibus responsis occurrerent, & diuinitùs operata per pontificem virtus innotesceret, & culpa vacantes iuuenes, iniustè damnati inuenirentur. Tum verò mox in laudem creatoris brachia sacer antistes & oculos

Conuentus principum Moguntiæ

Eſa. 5. Dan. 3. Pſal. 24.

Ioan. 14.

Res notatu digna.

Obſcuus, vt vir beatus semper odit se prędicari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

oculos attollens, Non, inquit, hæc meritis meis adscribere fas est: tua, Christe, sunt hæc opera, tuæ profectò benignitatis in his declarantur exemplà: qui verus innocentiæ restitutor & amator, quomodò voluisti, nè perirent, misertus es innocẽtibus. Aliquãtis dein ex eleemosyna sua solidis in viros expensis, ipse cœptæ vię se cum suis dans, ibat, sicut Psalm. 83. dicitur, de virtute in virtutem, habens & gratiam reuelationum multam. Hinc iam aliqua dicturum, copia per singula non patitur ire: paucis tantùm partim hîc, partim in posterioribus, lectoris erunt studia conciliandа.

Quid S. Petrus in visione ei mandârit. Cap. 16.

ACcidit, vt ecclesiolam quandam nouæ constructionis, intra partes regiminis sui sitam, die quadam sanctificaturus, cum suis conueniret. Dos autem, vndè legitima nominis ecclesiæ fieret articulatio, nusquàm reperiebatur ad manus, prędijs, quæ acquisierat, alijs ecclesijs in eleemosynam ab eo distributis. Hac pro re multis æstuans cogitationibus, diem ad noctis ingressum protraxit, Ecclesiastica sanctione sciens inhiberi, sine dotis priuilegio talibus inseruire negocijs. Porrò nè diuinum officium qualibet dilatione deincèps illic postponeretur, tũc quidem deliberabat insistendum consecrationi, pòst autem & pro dote solicitiùs satagendũ. Huiusmodi definitionem post varias retractationes animo concipiens, in somnum resolutus est: & ecVisio eius. cè per visum contemplabatur se prope quoddã altare consedisse, pontificali cultu splendidè circundatum: eam verò speciem prętendentem, vt putaretur iamiamque processurus ad quandam dedicationis celebritatem. Cui protinùs assistens vir canitie angelicus, vultu roseus, claritate simul & authoritate suspiciendus, cùm se Petrum esse dixisset, quærere cœpit, quid illic expectaret. Sanctus vir, ranquàm notissimam cerneret personam, manens imperterritus, se respondit ad ædiculę cuiusdam consecrationem eò venisse. statimque subiunxit Apostolus: Dotem, quæ competit, assignaram habens, id quod cupis, legitimè poteris exequi? Qua præsul inquisitione conscientiam suam consentam intelligens, id se dixit ex animi deliberatione proposuisse, licèt ad prędens dotis suffragio destituerętur, nè benedictionem, pro qua venerat, diutiùs suspenderet: quandoquidem in procrastinatione dotis diuinis nil obesset seruitijs, quã se, vita comite, breuiNon est cõ secranda ecclesia sine dote. perturum, & ex more traditurum. Hoc, inquit, Apostolus, Ecclesiastica iura non habent, vt sine dotis commendatione, sponsa Christi thalamis admisceatur. Vndè nè transgressionis huius occasione grauiùs peccetur, ex nostrę potestatis authoritate tibi concedimus, vt quotiès necessitas exegerit, ab his, quę matris Ecclesiæ sunt, dos filiæ pręsterur. Euigilauit continuò pontifex, ordinemque visionis suę, rationis oculo crebriùs examinans, nè fortè deceptionis ministra fuerit, à Deo se præmonitum euidenter agnouit. Sic tenebris ad ingressum diei recedẽtibus, ipse certus ex visione quid faceret, ad consecrationis officium lætus processit, ex prædijs metropolitanæ sedis eam, quam sine damno matris inuenit, filiæ dotem tradens.

Vt in ecstasi à sanctis Mauris flagellatus sit. Cap. 17.

VT autem antecedenti narratione compræhẽsum est, eius in diuinis rebus studium omnis etiamnùm Colonia testatur: quę multis sanctorum congregationibus repleta, habet in singulis, quod monimentorum eius posteris reuerentiam redarguit, improperans quòd eam, quam vt religiosus in cæteros vrbis Multę antiquę structurę Colonię. excellit, B. Gereonis olim eximia celebrabatur fabrica, quam Helena Christianissima matrona, Constantini mater, regijs sumptibus in rotundum erexit, ità marmorea pulchritudine, aurique luce foris & intùs resplendentem, vt ad Aureos sanctos appellaretur. In hoc sanctorum ambitu, sicut fama loquitur, post B. Gereonis & sociorum eius interfectiMauri martyres 360. Colonię cæsi. onem, milites ex Mauritania numero trecenti sexaginta, pro fide pariter trucidati, eandem cũ B. Gereone, sicut aĩarum, ità & corporũ requiẽ meruerunt: sed in negligentiori veneratione habebantur à populo, eò quòd in Australi latere tẽpli, suę memoriæ crypta satis humilem, & paucorũ receptioni propter angustias habilẽ, obtinentes, ex accessu rariori per ætatum successiones è memoria penè sublati essent. Quæ negligentia multis increscens annis, sic & Annonis sancti durabat tẽporibus, donèc nocte quadã eo gesceret, reuelationis huiusmodi salutari corrept⁹ est verbere. Sublat⁹ in excessũ mentis, eorundẽ Visio alia S. Annonis. Christi martyrũ, sanctorũ scilicet Maurorũ, multitudinẽ cũ magna luminis gloria velut ad concilium vno in loco congregari videbat. In quos cùm mirãtibus defixus oculis, quę visio ipsa finẽ esset habitura, summa sustineret expectatione, raptus cõtinuò, locũ, q cõgrega-

gregatę multitudinis medius erat, vt examinandus accepit, toruis adspectibus in eum cunctis respicientibus. Cumq; discussio subtilis ageretur vel operum illius, vel meritorum, ab illa sancta cõcione magnarum querimoniarum generalis clamor exortus est, conquerentibus eis, antecessorum eius incuria se tanti temporis contemptum pertulisse, nec vllius venerationis cultum à conciuibus vrbis suæ eatenùs accepisse: in hoc se ampliùs permoueri, quòd qualitercunq; à superioribus episcopis erga ipsos actũ sit, eius, de quo spes melioris studij habebatur, non minor in eos neglectus existeret. Post has sanctorũ interpellationes, vbi per increpationẽ districtè requisitus est, qua temeritate tot veritatis testes in tanta vilitate habuisset, non inuento excusationis loco, cunctorum sententia iustæ vltionis flagellũ subire iussus est. Itaq; veste spoliatus, verberibus grauiter attrectatus est. Suspirijs aũt, & omnis emẽdationis spõsione suppliciter in tormentis, vt parceretur, laborans, hac eádem conditione tãdèm dimissus, à somno grauissimo, magno pauore æstuans, euigilauit, ità tremens, & totius corporis habitu ità se gerens, quasi sub flagellis etiamnũ palpitaret. Mox in se reuersus, intelligẽtiam somni nõ aliunde, sed ex illatis plagis in ipso corpore sensibiliter habens, necessariò placãdos dixit, quibus iratis tantę acerbitatis animus inesset: satisq; metuendũ, nè denuò concitatis eis, nõ vrantè, aliqua respirandi copia sibi concederetur. Collectis ergò viris industrijs & ingeniosis, ad eandẽ rotundi schematis basilicã, ab orientali parte rupto muro veteri, nouum continuauit ędificiũ, quod dispositis in longũ parietibus, per ascensus adspectu decentissimos in chorum spectabilem, turresq; geminas operosè superiùs consurgens, cryptã in inferioribus magnæ capacitatis explicabat. Addens prętereà hunc vel illum ex coloribus siue metallis ornatum, egregię laudis titulum, in eisdem picturis versibus appositis, ità promeruit:

Quid igitur fiet illis, qui dedita opera sanctũ reliquias planè contemnunt? Crypta apud S. Gereonem fit auctior.

Ex Domini monito compunctus Episcopus Anno,
Quicquid habere potest, diuinis cultibus offert.
Iussit & adstantes appingier ordine patres
Vrbis Agrippinę, sanctæ virtutis amicæ.
Pro quibus in cęlis lætabitur ipse fidelis.

His omnibus, vt hodiè cernitur, pulchrè perfectis, deincèps in exquirendis sanctarum reliquiarum corporibus immorabatur. Huius aũt intentione spei, stratam marmoribus terram intra rempli septa detegẽs, principem sanctę sodalitatis illius, beatorum scilicet S. Gregorij Maurorum, Gregorium nomine, sociis in circuitu quiescentibus, accuratiùs prę cęteris humarum reperit, chlamyde purpurea circũdatum, orarum eius extremitatibus in infignem auri texturam desinentibus. Hunc cum nonnullis alijs de sepulcro super altare debita reuerentia exaltans, in eius laudem, qui talium thesaurorũ author & largitor erat, erupit: & exindè nomen & memoria sanctorum Maurorum, per omnes Coloniæ angulos celebrior inoleuit. S. Gregorij Maurus martyr inuenitur.

Sanctus Eliphius martyr quid ei in somnis improperârit. Cap. 17.

ELiphius quoq; magni meriti martyr, qui post abscissionem capitis, cum eodẽ viæ longissimę spatium percurrit, in visione beato viro assistens, eius erga se negligentiam redarguit, improperans quòd eam, quam vt religiosus in cæteros vrbis suæ patronos mentis deuotionem ostẽtabat, in eo multùm obfuscaret, quòd scieS. Eliphius apparet S. Annoni. ns ipsum nulli meritis secũdum, hac extremitate post omnes habuerit, vt nè minimis quidem indicijs suam vnquàm beneuolentiam in eius ecclesię amplificatione prodidisset. Eo respondente, iactis quibuslibet nouis fundamentis, inundationem Rheni fluminis in subuersionem totius monasterij sine dubio mox incubituram: perstitit ille, quãlibet vel paruam eius deuotionis exigens operã, sicq; disparuit. At sacerdos à toro se post quietem excutiens, cœnobium S. Martini, in quo martyr idẽ patrocinabatur, adijt inspecturus loci situm, habitoque consilio, duas turres, à fronte sanctuarij consurgentes, in aãtem subrigi præcipit, laudem meritumque viduæ, duo minuta offerentis, proculdubio obtinens. Luc. 21.

Vt in visione de sacrosanctæ Trinitatis gloria institutus sit. Cap. 18.

MVltis in hunc modum reuelationibus proficiens, ad meliora in dies incitabatur, Diaconum boni magistri æmulatorem secum habens: cum quo iugis illi erat cõsuetudo, cessãte strepitu publicę dispositionis, ad psalmos & orationes recur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

recurrere ſemper. Porrò ſicut per imbecillitatis humanæ defectum nonnunquàm accidere ſolet, idem clericus in decantatione pſalmorum cum Epiſcopo per vices tædio ſuperatus, ex negligentioribus & pręproperis alternorum verſuum enunciationibus in eā décidit conſuetudinem, vt in ijs canticis, quæ patris & filij & ſpirituſſancti gloriam per diſcretas perſonarum appellationes reſonant, mediam ſemper, id eſt, filij, tranſiliret perſonam. Quam fidei contrariam, & omninò fugiendam negligētiam cùm nemine attendente nulla per longum tempus corrigeret emendatio, venerabilis pōtifex in ſecretiſſimo noctis cuiuſdam ſilentio quieſcendi gratia iacens in lecto, palpebris necdùm plenè ſopore depreſſis, ex ea deſupèr parte, quam vertice reſpiciebat, ſonum aure percepit negligenter & corruptè percurrentis, Gloria patri & ſpirituiſancto, ac denuò repetentis idipſum, media per celeritatem intermiſſa dictione: factusq; repentè tanquàm in

Viſio S. Annonis. eeſtaſi, quendam, cuius claritas & habitus humanum excedebat modum, in maieſtate, qua filium Dei decebat, contra ſe ſtātem adſpexit: qui radiantibus oculis in ora ſtupentis comem & placidum ſe ingerens, protenſis coram eo tribus ſiniſtrę manūs digitis, ptimum eorum dextro tetigit indice, dicens: Eccè Pater: moxq; ſecundum, Eccè Filius: poſt hæc & tertium, Eccè Spirituſſanctus. & vocem intra fauces paululùm cohibens, Eccè tres, ait, in vna Deitate ſimiliter adorādæ perſonę, quibus gloria par dicitur ab vniuerſali ſemper Eccleſia. Mediam inter patris & ſpirituſſancti perſonam filius habet, nec vllam recipit diuiſionem à duobus in vlla diminutione maieſtatis eiuſdem & gloriæ. His ità catholica veritate ſe habētibus, vt quid clerici tui blaſphemias ſine correptione pęteris? Eam, quam cum patre & ſpirituſancto communem poſſideo, gloriam mihi ſubtrahit, in duarum vocabulis perſonarum me, qui media Trinitatis perſona ſum, ad omnem glorię decantationem tranſiliens. Protinùs excitato ſacerdote, imago quę videbatur, euanuit. Admirans autem in conſideratione viſionis tam perſpicuæ, moras quas interim patiebatur, donèc ad conſuetos hymnos veniretur, annorum inſtàr putabat, ſummoperè feſtinans corporis auribus diſcernere, quod intelligibili ſenſu per exceſſum iam acceperat. Obſeruans itaq; diligentiſſimè pſallentis Diaconi os, ſolito feſtinantiùs vltimum pſalmi verſiculum ipſe terminauit. Mox gloriam trini nnminis clericus adiungens, mediam ſolita acceleratione intercepit perſonam, duas tantùm dicens. Nec vltrà ſequentium pſalmorum modulatio proceſſit, donèc ab Epiſcopo repræhenſus, ex ordine viſionis iam dictæ, non negligendam tanto tempore ſe contraxiſſe didicit offenſam, habens deceterò non emendationis tantùm, ſed & ꝓficiendi ſalubrem occaſionem. Sed iam ſty-

Iob 1. & 2. lum mutare rerum Dominus iubet: plena ſunt lachrymis, plena miſerijs & ærumnis, quę ſequuntur: & forſitan eo digniora tanto viro, quo & grauiora: quoniam vbi durior pugna, ibi glorioſior & victoria. Si Iob recipitur flagellatus, & hinc Annonem beatificabimus, qui poſt multas tribulationes meruit introire in regnum Dei.

Quod eius perſecutionum fuerit initium. Cap. 19.

Apoc. 1. PIus enim Dominus, qui, quos amat, arguit & caſtigat, hanc quoquè dilectam ſibi animam ante diem vocationis eius multis tentari permiſit incommodis: re ſcilicet ab ea omnem ſcoriam terrenæ cōuerſationis excoqueret caminus tribulatoriæ tribulationis. Primùm moto Saxonico bello, fratrem eius Vuelfelmum Magdaburgenſem Archiepiſcopum, & conſobrinum eius Bucconem Halberſtadtenſem Epiſcopum, tempeſtas inuoluit grauiſſimę perſecutionis. Contra hos cùm regi, totius Saxonicæ gentis exterminium anhelanti, opem non ſatis impigrè ferret, natura profectò legibus & carnali affectione inhibitus, inuiſus ei ſuſpectusque efficitur, perſuriæque perfidiæ inſimulatur.

Hoc caput ferè ad verbū deſcriptum eſt ex Chronico Lamberti Schafnaburgenſis. Id eſt, * Monaſteriēſis.

Quæ à Colonienſibus perpeſſus ſit. Cap. 20.

HInc inter eum & regem quotidiè diſcordijs incrementa accipientibus, ciues quoquè Colonienſes, quibus paulò antè vnicè charus acceptusque fuerat, ad interficiendum eum pròh dolor ſolicitantur: quibus ad patrandum, quod nefariè machinabantur, caſus idoneam attulit occaſionem. Archiepiſcopus Paſchæ Coloniæ celebrauit, eratque cum eo Epiſcopus * Mimigardeuordenſis, ad communicanda tantæ ſolennitatis gaudia, familiaris amicitiæ obtentu euocatus. Cumque exactis ex parte ferijs Paſchalibus, abſcedere pararet, ij qui Archiepiſcopi domeſtica negocia cura-

curabāt, iubētur ad euectionē eius nauim idoneam ꝓuidere. Qui luſtratis perſpectisq; omnibus, vnam mercatoris cuiuſdam prædiuitis nauim, quia in eos vſus competēs videbatur, occupant, eamq; in miniſterium Archiepiſcopi, eiectis mercibus quas habebat, ocyùs expediri iubent. Negantibus famulis, qui nauim ſeruandam ſuſceperant, vim, niſi maturè iuſſa capeſſant, minitantur. Illi verò, quantùm poterant, citato curſu ad dominum nauis rem deferunt: quid facto opùs ſit, conſulunt. Habebat ille filium adulta ætate, non minùs audacia, quàm viribus, excellentem, & cùm propter generis affinitatem, tum ob merita ſua primoribus ciuitatis maximè charum & acceptum. Is aſſumptis famulis ſuis, & iuuenibus ex ciuitate, quantos in ea trepidatione in auxilium ſuum conſciſcere potuit, concitus ad nauem euolat, & miniſtros Archiepiſcopi, acriter, vt nauis exoccuparetur, inſiſtētes, cum iniuria proturbat. Dehinc aduocatum vrbis in idem opus ſuccedentem, tumultusq; inſtaurantem ſimiliter repellit, fundit & fugat, ſamq; & his & illis, ſui ſingulis amici armati ſubſidio accurrunt, & ad magnum diſcrimen pugnamq; ancipitem res ſpectare videbatur. Perlato mox nuncio ad Archiepiſcopum, quòd atrociſſima ſeditione confunderetur ciuitas, miſit feſtinanter ad ſedādos motus populi, irarumq; plenus minabatur ſe proxima ſeſſione ſeditioſos iuuenes merita pœna coērciturū. Erat quippe vir omni genere virtutum florētiſſimus, & in cauſis tam reipublicæ, q̄ Eccleſiæ, ſpectatæ ſæpiùs probitatis. Vix ad modicum dirempta eſt concertatio: ſed ferox animis, & elatus primo ſucceſſu iuuenis, non ceſſabat interturbare omnia: percurrensque ciuitatem, varios ſermones per populum ſcrebat de inſolentia & auſteritate Archiepiſcopi, qui totiès iniuſta præciperet, totiès innocētibus ſua adimeret, totiès honeſtiſſimos ciues procaciſſimis verbis inceſſeret. Nec difficile fuit, id hominum genus in omne, quod velles, tanquàm folium quod vento rapitur, transformare. Prætereà in mentem veniebat Vuormatiēſium inſigne præclarumque facinus, quòd Epiſcopum ſuum inſolentiùs agere incipientem, vrbe expuliſſent, & cùm ipſi multitudine, opibus armisque inſtructiores ſint, dedignantur quòd inferiores æſtimentur audacia, & Archiepiſcopum tyrannico ſibi faſtu imperitantem, tandiù muliebriter patiantur. Cōferunt primores inepta conſilia, ſæuit vulgus intemperans nouarum rerum ſtudio, & per totam ciuitatem ſpiritu diabolico raptatum, ad arma conclamat: nec iam Archiepiſcopum vrbe expellere, ſicut Vuormatienſes, ſed per omnes cruciatus trucidare, ſi copia detur, conſpirant. Natalis erat beati Georgij martyris, qui eo anno feria quarta hebdomadæ Paſchalis obuenerat, & Archiepiſcopus celebrata Miſſarum ſolennitate apud beatum Georgium, cùm ſermonem faceret ad populum, præſagio quodam futurorum, neſcius ipſe mali quod imminebat, conteſtatus fuerat audientibus, quòd ciuitas diabolo in poteſtatem tradita eſſet, & propediēm peritura, niſi iamiam impendentem iram Dei per pœnitentiam inflectere maturarent. Auxit huiuſmodi ſuſpicionem omnibus, quędā in hunc modū viſio celebris: Quidā bonæ vitę vir ante dies aliquot huius turbulentiæ, vidit per ſomnum coruum quendā horrendę magnitudinis per totam volitare Coloniā, & terribiliter crocitando, populū tali ſpectaculo attonitū huc & illuc agitare: ſuperuenire poſt hæc virum, tam veſte quàm forma pręcellentem, qui & coruum horrifico ſonitu perſtrepentem vrbe expelleret, & populū mente conſternatū, iamq; extrema omnia formidantē, caſſā formidine abſoluere. Cumq; à circunſtantibus interpretationem ſomnij horrore cōcuſſus quæreret, audiuit q̄ ciuitas propter peccata populi diabolo in poteſtatē tradita fuiſſet, ſed interuētu Georgij martyris liberata, inſtantis iam atq; à Deo prædeſtinati interitūs neceſſitatem euaſiſſet. Igitur poſt meridiē, inclinata iam die in veſperum, cùm igni oleum, iracundiæ acceſſiſſet ebrietas, ſubitò ciuiū cōiurata manus erupit: ac primò portę ciuitatis omnes cuſtodijs vallatæ ſunt: dein ex omnibus vrbis partibus ruunt ad * curtim Archiepiſcopi, & cum celebri quodā loco cum Epiſcopo Monaſterienſi cœnantē adorti, tela cōtorquent, ſaxa iaciūt, nonnullos ex aſſiſtentibus interficiunt, cęteros plagis & vulneribus cōfectos, in fugam vertunt. Inter hęc conſpicantur quamplurimi, ipſum taliū furiarū incentorē dæmonē ꝑcurrere inſanienti populo galeatū, loricatū, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec vlli, q̄ ſibi, ſimiliorē. Cumq; militari quodā claſſico cunctātes, vt ſe in pugnā ſequerentur, cōcitaret, in ipſo impetu, quo portarū ſeras effracturus vociferando irruebat, repentè ab oculis ſequentiū diſparuit. Tūc Archiepiſcopum ſui inter cuneos hoſtiū, nubemq; iaculorum vix & ęgrè expeditum, in templū S. Petri abripiūt, ſo-

Miniſtri Epiſcopi malè accipiuntur à quodam mercatore.

Ironia eſt.

Seditio Coloniæ.

Viſio cuiuſdā boni viri.

*chortem, pro domo vel ædibus.

Diabolus incentor ſeditionis.

S. Anno ægrè à ſuis in templū S. Petri infertur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

foresq; non modò seris & vectibus, sed admotis etiã magnis molibus obfirmant. Sæniunt foris,& instàr inundantis aquæ rugiunt vasa diaboli, plena vino furoris Dei, & per omnia Episcopij penetralia discurrentes, fores infringunt, thesauros diripiunt, vasa vinaria cõcidunt,& dum vina in diutinos vsus summa ope cõgesta, ꝑcipitantiùs effundũt, repletũ subitò cellarium,ipsos,quod dictu quoq; ridiculũ sit, inopinis fluctibus periclitatos penè suffocauerat. Alij capellã Archiepiscopi irrũpentes,altare spoliant, sacra vasa pollutis manibus contrectãt,vestimẽta pontificalia diripiũt: dumq; omnem supellectilem sacri ministerij curiosa,immò furiosa diligentia euertũt, reperiẽtes illic quendã clericũ, præ timore se in angulo altaris occultantẽ, & putãtes ꝙ Archiepiscopus esset, interficiunt,non sine gratulabunda exprobratione, ꝙ petulantissimæ linguæ tandẽ aliquandò modum imposuerint. Sed cognito, ꝙ decepti similitudine essent, & Episcopus intra templũ S. Petri & loci religione,& murorũ firmitate se tutaretur, vndiq; cõglobati ipsum templũ obsident,muros perfringere dedita opera moliũtur: postremò, nisi ocyùs sibi tradatur Archiepiscopus,ignẽ quoq; se adhibituros minitãrur. Tum ij, qui intùs erant, videntes obstinatos esse omnes ad necem eius animos populi,nec ebrietate solaq; tẽpore digeri solet,sed etiã odijs & phrenetico quodã furore homines agitari, suadent ei, vt mutato habitu effugere conetur de ecclesia,& fallere obsidentes,hoc facto, & sacras ædes incendio,& se mortis periculo liberaturus. Opportunũ fugæ patrocinium tẽpus pollicebatur. Nam seditione in mediã noctẽ ꝓtracta,horrebant omnia tenebris & caligine,vt haud facilè cuiquã esset,vultus occurrentiũ discernere. Angustus aditus patebat de templo in dormitoriũ,itemq; de dormitorio in atriũ domumq; canonici eiusdam adhærentem muro ciuitatis: isq; ante paucos dies ortæ seditionis impetrauerat ab Archiepiscopo,Deo ad salutẽ Archiepiscopi hocipsum misericorditer ꝓuidente, vt ꝓpto muro ciuitatis, paruulum sibi posticũ facere sineretur. Ibi eductus Archiepiscopus, applicitis in cuectionẽ eius & comitũ eius quatuor equis, abijt, opaceq; noctis tenebris, nẽ ab obuiantibus agnosceretur, cõmodissimè vsus: repertoq; post modicum Episcopo Mimigardeuordensi, socijsiam pulchrè pro ea tum calamitate cõstipatus, in locũ, cui Nussia nomẽ est,peruenit. Interim ij,qui circa tẽplum erãt, crebris arietum ictibus muros quatiebant,eratq; confusa vox tumultuantiũ, & fidem omniporẽtis Dei testantium,ꝙ non euasurus esset manus suas, non decepturus obsidentiũ diligentiam, etiamsi in minima terræ reptilia se transfiguraret. Econtrà ij, qui obsidebantur, nũc supplicando, nunc pollicendo,ꝙ diligentissimè quæsitũ, si inueniretur, ipsis traditurí essent, callidè ludebant operã perurgentium,vsquequò Archiepiscopum longiùs euectum, atq; in tuta loca ꝓgressum esse arbitrarentur. Tum demùm reclusis foribus,ipsos ingredi, & pro libitu suo quærere sinunt: adijciuntq;, frustrà eum quæri intra septa templi, quem certò cõperissent primo incursu concitatæ multitudinis,clara adhuc die vrbe egressum, iam in longinquas partes transire potuisse: idque magis suspicandum, quòd contractis vndiq; per moram nocturni temporis copijs, primo manè ad occupãdam armis ciuitatem sit aduenturus. Igitur ingressi,cùm omnia templi penetralia diligentiùs inuestigando euertissent, vix tandèm admissa fide,quòd falli potuissent, deincèps ab inquisitionis studio ad tuendã vrbem animos vertunt, armataq; multitudinem circunquaq; per propugnacula dispertiunt. Inter hæc arreptum quendam de turba, super portã vbis ad ignominiam Episcopi suspendunt, magis in hoc furori suo, quo præcipites ꝓptabantur, satisfacientes,q̃ quòd crimen vllum suspendio dignũ,misero obtendere possent. Alteri crura fuciderunt. Mulierẽ etiam quandam de summitate murorum præcipitant, fractisq; ceruicibus interficiunt, hoc ei crimini dãtes,ꝙ homines plerunq; magicis artibus dementare infamata fuisset. Sed hoc scelus cõmodiori tempore,& pacatiore animo vindicare debuerant. Induxerant etiam in animum, si non fuga vix euasisset, Abbatissam perimere de S. Cæcilia,solã mortis eius causam habentes, quòd Archiepiscopo cõsanguinitate iungebatur: adhuc & sceleratiora aggredi statuentes, nisi Deus Coloniæ misertus,breuiâsset dies amentiæ eorũ. Præterrà iuuenes impigros citato,quantùm possent,gradu ad regem ire iubent,nunciare ei quæ gesta fuerant, & suggerere vt quantocyùs veniat,vacantem, expulso Archiepiscopo,ciuitatem occupare: in eo verti salutẽ ciuitatis, & ipsius vtilitatem maximã, vt grandia molientem de vindicanda iniuria Archiepiscopũ anticipare conetur. Talibus furijs toto triduo agitabantur. Postq; auditum est per prouinciam, & celebri rumore vulgatum, quòd Colonienses Archiepiscopum

Homicidium.

Oppugnatur templũ.

Sanctus Episcopus aufugit.

Venit Nouesium.

Suspenditur homo innoxius à furente populo.

episcopum probris & contumelijs affectũ, vrbe fugãssent, exhorruit omnis populus nouitatem rei,atrocitatẽ sceleris,spectaculũ humanarũ rerum, ꝙ vir tantarũ in Christo virtutum,tam indigna perpeti,Deo adspiciente,potuisset. Magna eius in pauperes liberalitas, multa in diuinis rebus deuotio,multa in humanis moderatio, vehemẽs in corrigendis legibus studium, libera in corrigendis qui malè agerent seueritas, omniũ ore celebrabantur, earumq; rerum cõmemoratio non minimum ei gratiæ apud populares conciliabat. Exclamant omnes, ad suam magis iniuriam pertinere violatam pontificalis nominis maiestatem, & mori sibi satiùs esse, q̃ vt tantũ flagitium suorum temporum inultũ patiantur. Igitur per quatuor vel quinq; milliaria circunquaq; ad arma conclamant, multa hominum millia dicto citiùs concurrũt,nullo qui per ætatem arma ferre posset, tam religiosam militiam detrectante: conglobatiq; in vnum, rogant Archiepiscopum,& cunctantẽ vi impellunt,vt ad recuperandã ciuitatẽ quantocyùs festinet: se pro eo dimicaturos,& si ea necessitas incumbat,oues pro pastore, filios pro patre libenter mortem excepturos: ac nisi Colonienses maturent venientem suscipere,& pro ipsius arbitratu satisfacere offenso, se aut ingesto igne populum cum ciuitate consumpturos,aut dissipato muro, cum super congeriem occisorum in cathedram pontificalẽ reducturos. Ità Archiepiscopus quarto die pòst,quàm exierat, reuersus Episcopi sæuitiam imploraturi. Cæteri ingresso Archiepiscopo ciuitatem, & toto triduo iuxta condictum expectanti, minimè se præsentârunt ad proponendũ aliquod satisfactionis genus. Vndè indignitatem rei non ferentes Episcopi milites, inscio, vt plurimi asserunt,atq; inconsulto Archiepiscopo, arma rapiunt, domos incursant, possessiones diripiunt, occurrantes partìm sternunt, partim captos in vincula conijciunt, & prorsùs, vt veritati vel coacti assentiamur, multò ferociùs, quàm tanti pontificis existimationi competeret, iustæ vltionis negocium exequuntur. Sed grauior morbus acriori indigebat antidoto. Filius suprà memorati mercatoris, qui primus seditione inflammauerat populum, & pauci alij luminibus sunt orbati, nonnulli virgis cæsi ac deronsi, omnes grauissimo rei familiaris damno mulctati, atque iusiurandum dare compulsi, quòd deincèps Archiepiscopo ciuitatem contra omnium hominum vio-

Prouinciales statuunt vlcisci iniuriam S. Annonis.

Coloniensis pacẽ & veniam petunt.

Nota sancti viri erga rebelles ciues humanitatem.

Coloniensiũ res, inscio Episcopo, diripiuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hucusquè ferè ex Lã berto Schafnaburgensi.

lentiam, quantùm consilio & armis possent, vindicaturi essent, & eos, qui ex vrbe profugerant, quoàd dignè Archiepiscopo satisfecissent, semper pro infestissimis hostibus habituri. Ità ciuitatem pro diuersitate partium, & luctus pariter & lætitia tenuerunt, alijs in regressu pontificis electi iustas audaciæ suæ pœnas luentibus, alijs dignos consolationis suæ choros instituentibus. Siquidem non in vrbe tantùm, sed & vbicunquè locus exhibendæ processionis offerebatur, ibì post istam famam Christi confessor in hymnis & canticis velut Angelus exceptus est. nec immeritò: Quis nanquè neget eum vnum ex illis angelis fuisse, de quibus per Malachiam dicitur: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est? Cuius post hæc lachrymas in ascensu vel descensu dilecti sibi montis effusas, illi, quibus ibi seruitur, & viderunt, & miserari sunt sancti: quorum pietati conquestus eam, quam à suis tulerat, contumeliâ, omnes ad fletum traxit, quos vel ex clero, vel ex populo contigit adesse. Leuauerunt autem & monachi pariter voces suas, & vt rediuiuam desiderabilem faciem eius contemplantes, vniuersi personabant: Te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta: tu factus es spes desperatis, magna consolatio in tormentis. Audiebantur hæc in excelsis, & vtiquè credendum est tam eorum, quæ canebantur, dulcedine, quàm sacrificio lachrymarum oblectatum, reuerà ibì Christum adfuisse, sicut & ipse promisit, cùm ait: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Cæterùm quia nonnullis etiam bonis scandalum ingerit, & in vltionem tanti viri, tam sæua dicitur redundâsse castigatio, à grauissimis fideque dignis personis testimonium habemus, cum cum sacramentis multotiès affirmâsse, suam conscientiam ab hac tyrannide prorsùs immunem: quippe cuius nec officij, nec voluntatis esset vnquàm, vltra legis Ecclesiasticæ iura vindictam suarum iniuriarum extendere. Qua de re contrahat os suum inuidus: cui cùm sermo fit, ab eius tumulo ea-cos plerunq; redire cum lumine, solet obijcere, magìs ereptos, quàm redditos per eum oculos. Nec mirum, cùm & Moysen sanctum, homicidam nonnulli blasphement.

Malac. 2.

Matth. 18.

Nota hęc Lector.

Exodi 2. Num. 16.

Vt apud Imperatorem falsò delatus sit, & quid ab eo pertulerit. Cap. 22.

In hoc quoquè capite multa ad verbum ferè descripta sunt ex Schafnaburgensi.

POst hæc cùm Imperator celebrata Paschali solēnitate in Babinberg, Ratisponam ire dispositus esset, à nuncio fictæ legationis audiuit, Vuilhelmum cognomento Bastardum, regem Anglorum, ab Archiepiscopo Colonienſi vana pollicitatione illectum, cum magno exercitu aduentare, regni sedem Aquisgrani occupare paratum. Tunc rex territus tam atroci nuncio, ad Rhenum concitus remeauit, celebritatem Pentecosten in Moguntia ciuitate splendidè peragens. Indè cum Coloniam ire instituisset, multum spirans irarum & comminationis in Archiepiscopū Colonienſem, ille missis in occursum eius nuncijs, mandauit falsam omninò, ac scenicis figmentis similem esse fabulam, quam in eum æmuli sui composuissent: ij nimirùm, qui eum paulò antè vrbe expulissent, & nunc ad opprimendum eum, quoniā armis non possent, mendacijs grassarentur: se non ità rationis expertem, vel communis commodi negligentem esse, vt in vltionem priuatæ iniuriæ, patriā suam barbaris prodere vellit: nec ea leuitate vitam à puero instituisse, vt quisquam sanum aliquid sapiens, tam inepta de se suspicari possit. Impetrata dein per legatos coràm veniendi copia, in Andernaco villa regi occurrit: cumque rex de ijs, quę compererat, seueriſſimè quęstionem promulgaret, proditæ quidem reipublicę crimen, quod obijciebatur, sacramento purgauit: cætera quę delata fuerant, ait rex se veteri amicitię ac pontificali nomini condonare, nec pro iure suo expostulare velle. Ità non extincto, sed interim cohibito furore, Coloniam processit. Ibi postero die ad iudicandum populo assedit, sperans per accusationem eorum, quos Archiepiscopus propter iniurias suas pœna afficerat, occasionem sibi futuram, vt eum seditione concitata rursùs ciuitate exturbaret, vel propter oppressos per calumniam innocentes, saltem reum maiestatis faceret. Sed ille omnes accusationum strophas, responsi veritate ac sententiarum grauitate, tanquam aranearum telas dirupit. Postquàm autem rex innocentia eius ac vitæ integritate, consilijs quoq; omnia sepța vidit, nec vllum patére locum calumniç, ad aliud se vertit genus iniuriarum. Exegit ab eo, non precibus quidem, vt oportuit, sed imperiosa quadam authoritate, vt Colonienſibus admissæ in se temeritatis veniam daret, excommunicatosque Ecclesię reconciliaret: præterea vt ad firmamentum conseruandæ ergà se in

Imperator venit Coloniam.

Præclarum S. Annonis encomium.

in perpetuum fidei, sex sibi ex militibus suis obsides daret. Vtrunque ille cum magna constantia negauit: obsides quidem, quòd nullus regum priorum tale quid ab aliquo præcessore suo postulâsset: excommunicatorum autem reconciliationem, quòd sine digna pœnitentiæ satisfactione excommunicatos in Ecclesiam recipi, leges Ecclesiasticæ verarent. Imminebat ille vehementer, comminans omnia incommoda se illaturum, & cuncta quæ illius sint, ferro & igne demoliturum. Perstabat hic fixus in proposito, dicens se mori quidem paratum, si ipse cum Colonienſibus conspirâsset ad eum interficiendum: sed nunquàm retinendæ vitæ studio, ab iure ad iniuriam declinaturum. Diù anceps erat pugna, & vtrorunque milites magna concusserat solicitudo, expectatione tam tristis spectaculi. Tandèm euictus rex ab ijs, quorum consilijs plurimùm tribuebat, flexit sententiam, & ait mâlle se cum eo beneficijs certare, quàm damnis aut inimicitijs: & si eum fidum sibi deuotumque in causis reipublicæ experiretur, primum deincèps inter amicos habiturum. Hoc modo reconciliatus Archiepiscopo, Aquasgrani perrexit, & aduersùs ea, quæ de irruptione barbarorum fama vulgauerat, eam regni partem, quantùm poterat, communiuit.

Constantia eius.

Aliarum calamitatum eius commemoratio. Cap. 23.

Hic quoquè multa sunt Schafnaburgensis.

INterìm insurgente satana contra virum Dei, duo ministri eius, qui in laribus eius familiarissimè obuersabantur, insidias ei tendunt, & nisi Dei misericordia malum hoc præuertisset, nihil tale suspicantem trucidâssent. Alij cuidam, quem beneficijs suis maximè fidum sibi obnoxiumque fecerat, familiares literas à seipso in tabulis, propter maiorem secreti cautelam, conscriptas dedit Episcopo Halberstadensi perferendas, quibus nepotem suum, tantis vndiquè aduersitatum procellis iactatū, & penè naufragātem, cōsolaretur & instrueret. At ille ex ipsa tam operosa secreti communitione conijciens aliquid regi, reique publicæ aduersum, ijs literis contineri, regi eas detulit. Quas ille contra spem suam nulla videns infidelitatis indicia dare, tamen ad terrendum eum, exemplar earum Archiepiscopo misit: vt experimento colligeret, nō ratam apud se suorum secretorum proditionem. Item alius quidam ex ministris eius, quem Colonienſi Ecclesiæ propria industria ipse acquisierat, quemq; ob hoc indulgentissimo semper affectu coluerat, & bonis omnibus etiā supra natales suos locupletauerat, repentè insolentia seruili elatus, iugum Ecclesiasticæ seruitutis cœpit detrectare, seq; in libertatē violento quodā iure fori, cum magna Archiepiscopi contumelia, velut equus effrenis excussit. Tum verò crebris mortibus charorū suorū ità amaricatus est, & vulnere cōcisus super vulnus, vt saxeū quoq; pectus, & supra petrā fundatū ædificiū cōcutere posset tam vehemens ille turbo tentationis. Ad omnē autem doloris & mœroris plenitudinē, illa nouę confusionis miseria, quę per omnes angulos regni se dilatare iam incipiebat, tanto acerbiùs cordis eius intima rerigit, quanto res ad generale totius Ecclesiæ discrimen spectabat. Nam feritate barbarica cōfligentibus inter se Francis & Saxonibus, immiscebant se fide dubia nunc his, nunc illis Sueui, gensq; Baioariorum: fiebantq; cędes, incendia simul & rapinæ per omne regnum Teutonicum. Harum calamitatū incentrix, & quoddā in prędens durandi solidamentū exurrexit interea illa lugenda semper omnibus Ecclesiæ membris inter regem & dominum Apostolicum controuersia, quę schismatis horrendi lue sanctam mirabiliter cōfundens Ecclesiā, multorum millia animas inferis pròh dolor destinauit, pacis vnanimitatē è terris prorsùs exturbauit, fœda monachos altercatione dissoluit, clericos in contemptum adduxit, Ecclesiastica iudicia laicis subiugauit, omnem æquitatis regulā subuertit: nec cessat hodiè tanti mali lachrymosa pernicies. His angoribus vir, cui nil Deo charius, adeò coarctatus & excoctus est vndiquè, vt etiam tęderet eum viuere. Itaq; voces huiusmodi cum Psalmista dabat ad cęlos: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar: multùm incola fuit anima mea. Cupiensq; dissolui, & esse cum Christo, dicebat: Quandò veniam, & apparebo ante faciem Dei? Graue iam ei erat terrenū omne: necessitate, non volūtate, sub onere carnis adhuc æstuabat. Tabescebat corpus, nihilominùs & animus infirmabatur. More turturis viduarę, solo luctu pascebatur, publicas frequētationes declinabat, singularitate delectabatur, assiduè flens, assiduè mœrens. Nec diù militis sui sudores bonus Dominus irremuneratos prętermittit, neq; passus est eum tentari supra id, quod sufferre poterat: verùm hinc eum erepturus, antè per altam contemplationis vim, futurorum malorum inspectorem esse voluit: nè ignorarer,

Franci & Saxones inter se dimicantur.

Superiùs vocatur consobrinus.

Psal. 119.

Psal. 41.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantis à Deo beneficijs donaretur, si necessitatem talibus communicandi moriens cuaderet. Id subiecta pagina loquitur, sola sufficiens meritum viri declarare, qui in hac mortalitatis adhuc degens substantia, secretorum cælestium particeps fuit.

De quadam illius admiranda visione. Cap.24.

POst eam superiùs descriptam Colonienſiũ nefariam conspirationem, hyberni temporis aderant dies, & beatus antistes pro quodã leuamine sauciati cordis vrbem egrediens,Saleuelt deuénit: vt visis illic filiorum suorum spiritalibus exercitijs, quasi salutaris antidoti hausturecreatus, sui mœroris amaritudinem temperaret. Indè exacto visitationis officio discedẽs,festum illud,quod Hypapante Domini dicitur,in Heresfeldia solenniter egit: imperataq; profectione,viam quę tendentibus in Sigeberg peruia est,curru subuectus,cum suis incessit.Cumq; die quadam psalmis & orationibus vacans, animum in superna leuâsset, instante iam hora nona, non in ecstasi, nec in visione somni, sed sicut carneis oculis adspici solet,cælos supersapiri vidit: &,vt olim prophetarũ eximius Daniel,horrore concussus ac tremore,membris omnibus dissolutus est: animi quoq; robur omne concidit. Transmissis viæ propositæ interuallis, per biduum nil incommodi pertulit, in monte degens, præter q̃ nonnullis,quasi qui sese exceſſisset,in verbis subindè admirationi esset.Tertia verò post hoc die cœnantem valida infirmitas tam atrociter inuasit,vt spes omnis auferretur,noctem illam eum superuicturum. Erat autem crepusculũ vespertinũ,fratresq;, finitis Completorijs,sese receperant in dormitoriũ. Mox igitur vt huiusmodi nuncius Abbatis aures perculit,eo perturbatione concusso, res per omnes angulos cœnobij diffundebatur,fiebatq; cõcursus hincindè fratrũ,signo,quo colligerentur,vehementiùs perurgẽte. Agebat oẽs pauor intolerabilis, & tanq̃ vniuersorũ vita pendéret in ancipiti,monasteriũ petiẽrunt,illud corde meditãtes,illud ore ruminantes:Dñe,salua nos: perimus. His verò, q̃bus egrediẽdi clausirũ vndecunq, licẽtia offerebatur,cubiculũ Episcopi certatim adeuntibus,cæteri chorũ irrumpentes,septẽ psalmos cum litanijs luctuosè,psequebantur, oẽs pectora tundentes,omnes fletus & suspiria emittẽtes, & quanta charitate erga patrem amantissimũ filij afficerẽtur,sibijpsis singuli testimonium existẽtes. Inter hæc ille dolore graui laborans, clamores insolitos magis ac magis edebat. Sed cùm postea die doloris vehemẽtia nõ adeò iacentẽ cruciãs, recuperãdi vires mentis aliquãtulam ei facultatem indulsisset, Abbas tres probæ vitæ fratres ad eum misit,qui,sicut in ea necessitate expedit,ad confessionẽ,& ad rerũ suarũ dispositionẽ eum hortarentur,vtq; nouellę suæ cõstructioni,inquantùm tunc licuisset,p̃spicere non negligeret. Quibus iuxta sensum hunc,cùm lectulo assiderent, hortamentis suis eum mulcentibus,idq; quærentibus vnicè, cur filijs suis, quibus alia post Deũ præter eũ spes nõ esset,minimè loqueretur: ille tenuissimã vocẽ,vt poterat, exprimens ait: Vndè loquendi sumã exordia fratres,vel quas mœstitiã vestrã releuaturas triste cor meũ dictabit sententias? Vę misero mũdo: væ cunctis humanæ sortis angulis ab ijs,qui dicũtur Episcopi,meî,peccatoris vtiq;, similitudinẽ præferentibus,quibus nomẽ,non vita,sacerdotũ est.Et graue suspiriũ à pectore trahens, attonitis & ardentiùs huius verbi radicẽ inuestigantibus,respõdit: Sol in nouissimo iamiamq; vergebat horã,& ego in curru meo residens,iter accelerabã. In aërẽ suæ vsum expãdente,sciſſis eximprouisò cælis,omnia desupèr aperta,oculisq; meis non modò mentis,sed & corporis,peruia remanserũt : expauitq; cor meũ,& dissolutus sum,nec remansit in me quicquã virium:certusq; sum,languoris huius immanitatẽ indẽ me colligisse. At verò nõ aliter illam terribilẽ visionem intuitus sum,q̃ vos modò cõtemplor, corporales in vos dirigens acies : nec reor quicquam eorũ malorũ, quę terris immittẽt per omnes secuturas ætates,& per ipsum æuum, oculorũ meorũ acumina latuisse. præcordijsq; palpitantibus,altiùs ingemiscẽs,denuò repl icabat: Væ misero mũdo:væ cunctis humanæ sortis angulis ab ijs,qui dicuntur Episcopi. Nec poterat vlla precantiũ importunitate ad hoc adduci,vt eorũ quæ viderat,vel minimum eis cõmunicaret.Hoc solùm ad omnẽ inquisitionẽ eorũ dolens protulit: Væ væ misero mũdo, væ misero mundo. Porrò crescẽte per dies infirmitate, cùm esset sibi mortis suspicio quotidiana, primates cleri Colonienſis ad se accersiẽs, postulauit, & sub testificatione diuini nominis terribiliter adiurauit,nè cõsensum suũ ijs vnq̃ accõmodarent, quibus cõueniret alibi, q̃ in Sigeberg corporis eius repositio,dicens : Si desiderij mei vobis insistentibus processerit effectus,hicq; mihi sepultura cesserit,tametsi meritorum meorum pensã relucturę,

Stupenda S. Annonis visio.

Dan. 10.

Grauissimo morbo corripitur.

Matth. 8.

Exponit quibusdam generatim visionem suam.

tur,per misericordiam nostri redemptoris excedentem omnia, vestræ, vt spero, de me haurient adhuc aures,quod in magnæ consolationis,in magnæ spei patrocinium vobis & Coloniæ vestræ ante Deum proficiat. Fidei suæ sponsionem super hac re singulis eidantibus,discesserunt.Ille verò sensim recolligens vires,debilitatem illam corporis euasit: memoriam autem mentis non eam, quam antè,per longum tempus assequi valuit: ità ad visionis illius maiestatem exterritus,& extra se factus erat.Id ex eo innuitur,quòd cùm olim ab Egilberto Mindonensium Episcopo quandam perpetuò dicendam confessor ei factus accepisset orationem, ad eius notitiam nullo poterat ingenio pertingere,donec directis ad eum literis, ordinẽ eius ex reſcriptorũ annotatione colligeret.

Memoria ei⁹ multùm debilitata ex illa visione.

De alia quadam eius visione. Cap. 25.

IAm Septuagesimæ diebus, in quibus hęc obtigit reuelatio,Quadragesimales feriæ successerant, & dilectus Domini præteritæ valetudinis defectum necdùm plenè superauerat : cùm eccè positus in quiete noctis cuiusdam, somnium suæ felicissimæ dissolutionis præsagum,in hunc modum adspexit:Visus est sibi domum quandam, omni decore intùs & foris resplendẽtem, intrare: & eccè in subsellijs iudicialibus, tanquàm ad cõcilium solenniter euocati, residebant Heribertus Colonienſis Archiepiscopus, Bardo Moguntinus Archiepiscopus,Boppo & Euerhardus Treuirenses Archiepiscopi,Arnulphus Vuormatiẽsis Episcopus, & alij quamplures Galliarum Episcopi, quorum alios ipse in carne nouerat,alios fama tantùm vel lectione compererat: amicti omnes stolis pontificalibus,& habentes vestem instàr niuis candidam. Ipse quoq; candidis admodùm atq; precioſis vestibus indutus sibi videbatur: sed partẽ cãdentis vestimẽti,eam scilicet,qua pectus tegebatur,sordida quędã ac fœda caligo obduxerat, ac cęterum cultûs eius splendorẽ sua fœditate plurimùm obfuscabat:quã tamẽ ipse nimio rubore perfusus,obiecta manu tegere ac celare, nè inspiciẽtium offenderet obtutum, conabatur. Vidit prętereà inter eos sibi quoq; sedem miri decoris pararam: quã cùm occupare,gaudio & exultatione æstuans,,pperaret,surgẽs * Arnoldus Vuormatiẽsis Episcopus,modesta voce eũ prohibuit,dicẽs reuerẽdos patres,qui assiderẽt, nolle eũ in suũ admittere cõsessum,propterea q̃ vestem eius hęc turpis macula fœdaret. Cumq; iussus loco cedere,flens confectoq; nimiùm animo egrederetur,insecutus eum idẽ Episcopus, Aequo animo,ait,esto pater. Maculam tãtùm hanc,quæ vestẽ tuã infecit, maturiùs ablui pręcipe:quia nõ post multos dies beatę huius mãsionis cõsortium,& sanctorũ patrũ, quos adspexisti, cõsessum,voti compos percipies. Manè facto, cùm familiari cuidã suo visionẽ retulisset,ille sapiẽrer rem conijciẽs: Macula,inqt,hęc vesti tuæ illita, nihil aliud est,vt æstimo,q̃ memoria iniuriæ ciuium tuorũ, qui te anno superiore Colonia expulerunt,quibus te diuinæ pietatis respectu iam olim oportuerat admissi huius veniam dedisse. Hęc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenaciùs, quàm æquum sit, insidens, amarissimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram sanctissimæ conuersationis tuæ claritatem molesta quadam caligine obducit & obscurat. Archiepiscopus conscientiæ suæ testimonio conuictus, nè inficiaretur quod audiebat, reatum suum humiliter agnouit: statimq́ue destinatis circunquaquè nuncijs, ciues omnes Coloniæ,qui eius iniuriæ participes,vrbe cesserant, ad se reuocauit, eisq́ue proxima festiuitate Paschali omnia sua, quæ direpta fuerant, benignissimè restituit. Sic grauis illa tempestas,quæ spiritu diabolico suscitata, totam concusserat Coloniam, conquieuit: pater filios,filij patrem recognouerunt:Archiepiscopus amaritudine, populus metu & solicitudine,ciuitas liberata est solitudine.

Hæc ferè ad verbum ex Schafnaburgensi.

Amaritudinem, pro quodã animi dolore accipe.

LIBER TERTIVS.

Vt extremo vitæ anno,solito crebriùs fuerit in Sigeberg. Cap. 1.

IGitur dilectissimus Deo pręsul vltimũ agens annũ,dilectũ sibi montem plùs solito frequẽtabat,singulis diebus, singulisq; noctibus frequentãs altaria singula, se prosternens in faciem coram singulis, flens & orans pro statu periclitantis Ecclesiæ, suamq; animam creatori cõmendans. Et Septuagesimam quidẽ partemq; Quadragesimæ infirmus ibi peregit. Cùm aũt,Pẽtecosten festiuo celebratur gaudio,denuò aduenisset,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anno puer, filius sororis eius, vnicè dilectus ab eo, immaturæ mortis violentia repentè prostratus, nouum ei dolorem, nouum intulit luctum. Intererat tamen communis festi publicis conuentibus, præcedentes in lętitiæ carminibus & vestium decore monachorum choros lugubri vultu prosequebatur, memorans illud, quod & sanctus Tobias, Dies festi vestri cõuertentur in luctum. Vulnerabatur autem mente omnis, qui in faciem eius intendisset. Denigrata enim erat valdè, coloremque pristinum prorsùs immutauerat, horrorem quendam præferẽs, per quem interni doloris eius adspiciẽtes testimonium caperent.

Tobi. 2. Amos 8.

De obitu Hermanni Prioris, Episcopo charissimi. Cap. 2.

Ab hoc capite vsque ad finem libri F. Laur. Surius suo stylo plerąque contraxit ob vtrãdam nimiã prolixitatẽ.

PAucis pòst diebus Hermannus cœnobij Sigebergensis Prior, vir strenuus, & regularis disciplinæ obseruantissimus, vita functus est: cuius obitus tantum animi mœrorẽ beato Episcopo attulit, vt multa illa acerba, quæ antèà perpessus erat, huius comparatione pro nihilo putarentur. Valdè enim amauerat virum illum, tantaque eum veneratione prosecutus fuerat, vt quicquid ille amoris fidutia non tam rogare, quàm præcipere voluisset, id minimè negligendum sibi existimaret: haud secùs eius dicta accipiens, quàm si spiritussanctus eius ore ea expressisset. Illo ergò viro mortis sæuitia destitutum se sentiens, cùm eius sobrietatem & vitæ integritatem mœstissimo animo commemoraret, sumptis sacramentis, stans post ferettum, hanc orationem admodùm luctuosè habuit:

Oratio Episcopi ad fratres Sigebergenses. Cap. 3.

1. Thess. 5.

MIseriarum nostrarum negocium præ manibus habemus, & quis sit finis conditionis humanæ, oculis ipsis hìc iam contemplari licet. Admonemur hoc exemplo verissimè dixisse Apostolum, Dies Domini sicut fur in nocte, ità veniet. Cùm enim dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient. Quicquid hinc vel animo cogitari, vel verbis dici potest, totum hìc nostris obtutibus expositum est. Itaque sermonem generalem in pauca conferens, speciatìm meos acerbos casus perstringam. Eram pròh dolor Anno puer, quo nemo mihi in hac vita charior fuit, ante dies decem abiit è vita: & cùm dolor ille, quem indè accepi, necdùm vel ad momentum quieuerit, eccè illi hodiè funus celebro, qui mihi longè aliter, quàm cęteri amici, plangendus est. Maiorem virisse lachrymarum mearum vim reposcit: quandoquidem talis ipse est, vt locus hic nõ immeritò luctu perpetuo eum prosequi debeat. Quæ verò spes conseruandi statûs loci huius deincèps reliqua esse potest, quandò exanimis hic iacet, cuius industria disciplina monastica hactenùs hìc suos habuit progressus? Erat aliquo modo tolerabile, quicquid hactenùs, Deo permittente, me infestauit; at quæ nũc patior, prorsùs intima sunt, nec potest manus Domini duriùs me attrectare, quàm dum offertur occasio inimico grassandi in locum hunc meum. Restat igitur, vt me quoquè omnibus debita absumat mors, potestque ex me scire, quisquis hodiè adest hîc, antistitem Annonem non multos superuicturum dies. Ad eam vocem multis lachrymantibus, corpus ex more humatum est.

Hermanni Prioris cõmendatio.

Prædicit obitum suũ S. Anno.

De postremo eius in Sigeberg aduentu, vtq; sepulcrum suum ipse dimensus sit, & quæ militi cuidam prophetice dixerit. Cap. 4.

CVm deindè dedicationis ecclesiæ & beatissimi Michaëlis agerentur solennia, postremò ad Sigebergenses venit. Quæ duo sibi cohęrentia festa tanto maiori animi pietate & deuotione illic celebrauit, quòd spiritu iam cognouerat, se ad illum locum in corpore minimè rediturum. Recessurus, fratribus paterno affectu valedixit, petensq; monasterium, intentissimis precibus, adiunctis præsentium illic sanctorum patrociniis, Deũ obsecrabat pro defensione corporis & animæ suæ, pro Ecclesiæ pace, pro loci cõseruatione. Precabatur illis filijs suis animarũ salutem, ad singulas preces humi se prosternẽs, tum genua flectens, tum in cælum manus & oculos attollens, lachrymis perpetim manantibus, vt ad tantæ deuotionis instantiam merito cęli patescere crederentur. Tandẽ sancta illis Cruce consignatis, dum vult exire ostium, cantenula quędã ferrea ei oblata est non absq; nutu diuino. Nam etsi ea iussu illius cõfecta erat, nõ tamen nisi Deo disponente ea hora exhibita est. Eodẽ enim momẽto pisul intrò reuer-

teuertens, locum sepulcri sui baculo designauit eo loco, vbì nunc est, & catenulam illam iussit per tabulata submitti ad lucernam subuehendam. Porrò Suithardo militi non sine admiratione scisciante ex eo, quid tam accurata dimensione sepulcri sibi vellet, respondit se suam illic designare sepulturam. Illo rursùs inquirente, quænam corporis necessitas eum, id vt faceret, perurgeret? Ea, ait beatus vir, quæ vtiquè summa est, nempe mors ineuitabilis. non enim posthàc viuum me locus hic recipiet. Tum mox expalluit miles, crebroque se Cruce signauit: iterumque percontari ex Episcopo cœpit, cur non in choro, sacratiori templi loco, humari potiùs vellet: Respondit Episcopus: Id ego ea causa nolo, nè tu, tuique similes ad sepulcrum meum orandi causa venturi, fratribus diuina officia persoluentibus molestiam exhibeatis. Tum etiam, vt pateat ad sepulcrum meum aditus pauperculis fœminis, ex rure pro deuotione sua poma vel oua, aut quodlibet aliud sanctæ simplicitatis munusculũ allaturis: quarum cùm deuotio tanto sit gratior Deo, quanto vita simplicior, non parùm detraheretur honori meo, si illarum reiectis lachrymis & querimonijs, solis nobilibus pateret accessus ad monumentum meum. Igitur exemplo Domini mei, duo viduæ minuta accipientis, ego quoquè harum & munuscula complexurus, & preces admissurus, omnibus expositum habere volo sepulturæ meæ locum. Ità ille more suo quasì per iocum militi aperiens secreta pectoris sui, foràs egressus est. Indè conscenso equo, mœstus identidèm animo redibat ad monasterium illud, multùm id deplorans, quòd vltrà non visurus locum illum vnicè sibi charum, filijs suis copiosissimam lugendi materiam præberet. Ecquis autem tanti viri mortem, etiamsì saxeo esset pectore, siccis posset ferre oculis? Meritò eum & posteritas lugebit, qui, vt scriptura ait, in diebus suis non pertimuit principem, nec superauit eum verbum aliquod: qui in omni opere suo dedit confessionem Deo: qui curauit gentem suam, & liberauit eam à perditione: cuius bona stabilita sunt in Domino, & eleemosynas eius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. Vir magnus, vir catholicus, Ecclesiæ propugnator, tyrannorum persecutor, verbo, opere & moribus dignus summo sacerdotio: post quem non extitit pastor illi similis in finibus nostris. Nec illi tamen pepercit vltrix primæ præuaricationis: immò solito crudelior, vitam eius longo cruciatu cęteris inclementiùs attriuit, vt non dubitârint insipientes quidam etiam illi obijcere illud ex Tobia: Manifestè vana facta est spes tua, & eleemosynę tuæ modò paruerunt.

Designat locũ sepultura suæ.

Cur noluerit in choro sepeliri.

Eccli. 48. Eccli. 47. Eccli. 50. Eccli. 31.

Tob. 2.

Vt grauissimos podagræ dolores pertulerit. Cap. 5.

NAm cùm esset Coloniam reuersus, dolor podagræ dextrum eius pedem inuasit, quo nouem plùs minùs hebdomadibus miserabiliter diseruciatus, tandèm ad extrema perductus est. Sedenim initio quadam animi constantia dolores illos hebdomadam vnam vtcunquè dissimulare visus est, donèc in ferijs sancti Gereonis martyris Missarum solennia in eius ecclesia celebrans, intantùm viribus fractus est, vt omissa, quam habiturus erat, concione, vix sacramentis consummandis sufficeret. Atq; illud extremũ fuit eius sacrificium: quo peracto, dècidit in lectum mortis, omnibus suis dolorem & mœrorem afferens. Longum esset persequi, quas miserias, quæ tormenta toto illo tempore ægritudinis tum à medicis, tum à morbo ipso perpessus sit: nec minùs difficile perscribere, quæ spiritu prædixerit, quæ in ecstasi viderit: è quibus vel pauca adferemus, quatenùs historiæ opportunitas admittet.

Podagra dirè cruciatur vir sanctus.

Vt sanctum Euualdum nigrum in visione viderit. Cap. 6.

CVm iam exesis carnibus, pellis ossibus adhæreret, quandoquè somno correptus, atque indè expergefactus, in has ferè voces lachrymabundus prorupit: O Euualde martyr, qua ego iniuria te affeci, aut quid in te admisi miser? Scisciantibus alijs, quid his verbis sibi vellet, respondit: Equidem vidi sanctissimum martyrem Euualdum, quem nigrum vocant, sanctis assistentem altaribus: cumq; ego sacrificanti ministrarem, ille absoluto sacrificio, in casula purpurea, vestèque candidissima speciosus valdè, ceu nupèr ex lauacro veniens, in cælos receptus est. Ego vesequebar abeuntem, & vbi ad fores cæli ventum est, sperabam me pariter ingres-

Visio eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gressurum: sed ab eo heu violenter repulsus, video me in hanc caliginem reuolutum. Hæc dicens, tantas fudit lachrymas, vt qui aderant, miseratione permoti, simul cum illo flerent.

Quæ cum domino Reginhardo propheticè locutus sit. Cap. 7.

HAbuit in illa aduersa valetudine, quoàd vixit, quosdam apud se fratres Sigebergenses, interdùm etiam Abbatem ipsum: qui pervices aduentantes, & recedentes, præsentia sua nonnullam ei recreationem afferebant. Cumque recessuri alij, alijs succedentibus, ab eo benedictionem peterent, ille magno eos ciulatu prosequebatur, tanquàm nunquàm reuersuros. Venit autem ad eum etiam Reginhardus Prior, vnus ex senioribus, qui inter cętera cũ illo secretiùs colloquens, ità ait: Eheu pater & domine, quæ nobis deincèps spes relicta erit? quæ nostrarũ consolatio lachrymarum? Quis instaurabit futuram desolationem loci nostri? Ecce iam solum tibi præmortuo sepulcrum supereſt, nec immeritò formidamus, nè qui viuum te retinere indigni fuimus, vita functo quoquè priuemur. Vndè id consecuturum creditur, vt nostra ædificia omnia veniant in desolationem, & nos, qui Dei & tua causa montẽ illum incolimus, rebus omnibus nudati, miserandum in modum dispergamur. Ad hęc vir Dei, collecto spiritu, celeriter respõdit: Facessat prorsùs timor iste. Testor ego veritatem illam, quæ Deus est, corpus meum exanime, vtì optâram, ad vos allatũ iri: tametsi multis contrà nitentibus, sed nihil tamen effecturis, magnam adhuc videtur habere difficultatem, quemadmodùm & quãdò id fiat. Sit interìm modus dolori vestro: certa prorsùs spes est, me apud vos sepulturã habiturũ. Aderit bonus Dominus, aderit gratia eius: veniamque locum conseruaturus, & per locum ipse quoq; cõseruandus. Vos tantùm in ijs, quæ hoc cœpistis, perseuerate, immò inchoata melioribus studijs augete, laboris vestri fructum & hîc, & in futura vita centuplum habituri. Nihil vos terreat suspicio de successoribus meis: pauci in ijs erunt, qui nõ ad adspectum tumuli mei, pro meî reuerẽtia caput inclinent, cùm etiam bruta animãtia, si cominùs transeant, sensu quodam honoris exhibendi prædita videri queant. Si quis aũt ea fuerit peruersitate, vt me contẽptu & contumelia afficiat, illum eiusmodi manebit interitus, vt satiùs fuerit, nunquàm illum natum fuisse. His dictis, abiturus pater Reginhardus, rogauit, ecquidnam filijs suis per se mandari veller. Ille mox sublata voce cum multis lachrymis dixit: Animam & corpus meum. Iamque Reginhardo fores egredi volẽte, ità eum compellauit: Vt tuipse iam visti, res meę finem habent. Itaq; ego te, dilecte frater, per Christum oro, nè singulare spei meæ prędium, montem illum meum deseras, sed me defuncto, integritate & constantia tua foueas atq; sustentes. Magnorum illi periculorum materiam subtraxeris, si peccandi licẽtiam, quæ religionem omnẽ euertit, in fratribus regulari seueritate coerceas, cõuenienter illi sententiæ sapientis cuiusdam: Filiæ tibi sunt: serua corpus earũ, & non ostendas hilarem faciem tuam ad eas. Nóueris aũt non deesse iam illic, posthàc vetò etiam plures futuros, quorum animi & actiones spectabunt ad loci destructionem, si tu, quod absit, cœperis esse remissior. Vide igitur, vt regulæ authoritate constanter armatus, prauorum cœptis occurras, nè tua negligentia locus ille meus collabatur. Hęc tum quidem senior ille Reginhardus, quid sibi vellent, nõ assequebatur: sed paucis post beati viri obitum mensibus, electus à fratribus, coactus est totius Sigebergensis monasterij curam susscipere, quam hodieque, memor beati Annonis singularis intercessoris sui, multa fide & solicitudine gerit, annis iam vigintinouem non suis, sed Christi, viribus sustentatus.

Is Reginhard⁹ post. eà factus est Abbas.

Multa præ. dicit futura S. Anno.

Eccli. 7.

Vt primos è clero & senatu adiurârit, nè impedimento essent, quò minùs in Sigeberg sepeliretur, &c. Cap. 8.

PAucis post hæc diebus primarios viros, quorum sententiam reliquos è clero & populo sequi certum erat, ad se acciuit: sedensque in lecto, vt maius accederet dictis eius pondus, stolam pontificiam ad collum adhibuit, ac deinde terribiliter eos adiurans, simul etiam excommunicationis minas intentans omnibus, qui vel consilio, vel facto secùs facerent, impensè illos rogauit, ne corporis sui in Sigebergense cœnobium translationem impediri paterentur. Quarta autem ante decessum suum hebdomada, Erphonem Sigebergensem Abbatem, quem pro canitie veneranda patrem semper appellabat, aliorumque monasteriorum patres & fratres non minùs duodecim iuxta se assidere voluit, & cordis oculis perlustrans omnem vitæ suæ decursum, confessione publica se reum, se peccatorem proclamabat, indignum planè, qui hactenùs tanti sacerdotij titulis ornaretur. moxque stolam pontificiam à ceruice remouens, eis offerebat cum his ferè verbis: Ab hac ego meritis longè alienus, vobis eam pœnitens & confitens restituo. non enim elata ceruix mea illa diutiùs abutetur, qua meo iudicio nunquàm dignè vsus sum. Reclamantibus verò vniuersis, tandèm Erpho Abbas victus ab offerente, eam recepit: authoritatem autem ex fiducia vsurpans, ità ait: Magna est humilitas tua, non possunt non commendare boni omnes hoc factum tuum: quòd causa timoris Dei nobis, & meritis & ordine longè inferioribus, intantùm te submisisti, vt excellentiæ Episcopalis nos præceptores habere velis. Nos igitur per filij Dei sanctam obedientiam tibi mandamus, vt stolæ tuæ authoritatem & priuilegium incunctanter recipias. Nam tametsi proprio iudicio indignum te fateris eius eminentia, non tamen idcirco perijt apud Deum, si quid boni, & quod Episcopo dignum sit, in summi iudicis oculis obrines: immò verò, cùm sit iustus in principio accusator suî, & per prophetam Dominus loquatur, Dic tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris: non mediocriter illud cumulâsti & auxisti. Non ausus resistere illi sanctus Episcopus, id solum agebat, vt certus Missarum aliarumq; precum numerus designaretur, quem singuli pro peccatis, quæ confessus esset, persoluerent. Factumque est ità, & oratio humiliantis se, vt ait scriptura, nubes penetrauit, & non discedet, donèc aspiciat altissimus.

Vide humi liratẽ tanti viri.

Prou. 18.

Esa. 43.

iuxta 70.

Eccli. 35.

Quàm reuerenter occurrerit sacris reliquijs. Cap. 9.

CVm iam autem acrioribus ad finem doloribus vrgeretur, non immemor quibus iam olim patronis cęlestis obtinendæ patriæ spem hausisset, eos ad matrẽ ecclesiam voluit deportari, sęq; sellæ impositum obuiàm eis perferri, habitu sanè eleganti primarij Decani indutus, cùm proprium nõ haberet. Valdè tum madebat humus recentibus pluuijs, locusq; quem sub dio ager occupârat, sustinens reliquiarum transitum, lutulentus & humidus erat ex aquis hincindè collectis. Ad singulas autem reliquias prætereuntes caput reuerenter inclinans, vbì postremò sanctum Seuerinũ cominùs adesse vidit, in lachrymas ingentes prorupit coram venerabili theca eius, & de sella pronum se deiecit in cœnum, vt vestis illa candida & magni precij maxima ex parte luto fœdaretur. Id verò cernens populus frequens vtriusque sexûs, qui sacras reliquias sequebatur, rugitus quosdam edidit miserabiles, tantisq; eum lachrymis prosequebatur, vt hodieq; pleriq; ex eis testentur, eiusmodi luctum se nunquàm sensisse. Mouebat enim omnes, quòd tantus antistes, tam in imperio celebris, in eas se luti sordes præ deuotione & humilitate abijceret flens & eiulans, etiam splendidè vestitus, quas despectissimus quisq; etiam vilissimo habitu cõtingere nollet. Facilè aũt indè conijciebant, quanta esset erga beatum Seuerinum animi deuotione, & pleriq; minimè diffidendum censebant, pares illos futuros in gloria, quorum essent merita tam præclara. Postquàm autem sacræ reliquiæ in summam beati Petri principis Apostolorum ædem importatæ sunt, nox illa ad cęlestes thesauros cum laudibus exacta est, & vir Dei eò perductus, ob expianda peccata rogauit accelerari Missarũ celebrationem. Deindè cùm honorem multum sacris reliquijs impendisset, & illæ iam in sua loca reducẽdæ essent, cum lachrymis eis valedicens, Scio scio, inquit, quicquid hactenùs in hac lachrymarum valle de vestris auxilijs mihi pollicebar, id iam finem habere, quòd ad hanc vitam conseruandam attinet: sed certa mihi de vobis spes est & consolatio, tametsi corpori succurrere non vultis, semper vos salutem animæ meæ curaturos.

En sancti viri multã reuerẽtiam erga sacras reliquias.

Reliquiæ sunt cælestes thesauri.

Vt dæmonem ad lectum suum stantem viderit. Cap. 10.

POrrò autem dolor pedis omne crus & partem femoris occupans, crebrò vitalia ipsa infestabat, cumque ad vicinam mortem iacéret anxius, quandoquè vidit ex aduerso diabolum stantem, aitque ad eum: Quid tu hîc agis sceleſtissime? quanquàm non mirum est, si nos exiguos & nullis fretos meritis attentes, quandò nec beatissimi Martini sanctitate absterritus es, quò minùs eius quoquè extremis tu insidiaris. Deindè exclamans, num quis opem sibi ferre veller, vbì omnes paratissimos comperit, aquã benedictam petijt. Qua celerrimè exhibita, aspergillo eam cum impetu coniecit in dęmonem, isque continuò disparuit.

Aqua benedicta abigit dæmonem.

Vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt omnibus condonârit, & ab omnibus condonari sibi petierit, &c. Cap. II.

AD extremum stolam suam accipiens, quascunq; ob causas quenquam ligâsset, absoluit, & ab omnibus humiliter veniam petijt, omnes contestans, nè se celarent, si quid in his ab ipso esset prætermissum. Accitis quoquè rerum Episcopalium procuratoribus, ea fide, quâ ipsi dedissent, eos obstrinxit, vt in persoluendo ære suo alieno, quod non exiguum contraxerat, sine personarum acceptione suas vices implerent, & tam Iudæis quàm Christianis iustè omnia redderent, certam eis pecuniam assignans, quam in hos vsus & exequiarum suarum eleemosynas mentis suæ cautè prudenterque subtraxerat. Et potuisset ille sanè auri & argenti immensâ pondera inferre in thesauros suos, vndè alijs & corporum & animarum pericula crearentur: sed non id illi studio aut curæ fuit. Dispersit autem, sicut scriptum est, & dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Denique eo defuncto, nec renuncius vnus repertus est, qui illius esset, & neque rex, neque vllus auarus eius sarelles gloriari posset, ex Annonis amplis marsupijs hæc vel illa sibi post eius obitum obtigisse. Nec tamen quisquam ex ijs, à quibus mutuò pecuniam acceperat, solutione frustratus est, nec tam largas eleemosynas nostra vel vidit, vel audiuit ætas, quales octiduo in eius exequijs præstitæ fuêre: Deo id agente, nè quid ab ijs, quibus harum curam demandârat, aut negligentia, aut dolo malo prætermitteretur.

Contemnit diuitias, pauperibus omnia distribuens. Psal. 111.

Quæ Comiti Gerlaco mandârit atque prædixerit. Cap. 12.

TErtio ante obitum suum die, quem ipse non ignorabat, Comitem Gerlacum, dominum castri Vuichinrodensis, ad se accersiuit, eique dixit: In hoc iam certum dabis tuæ erga me fidei documentum, si extremis domini tui iussis obsecundans, strenuè in id incubueris, vt ante crastini solis occasum Dux Godefridus mihi locuturus, Coloniam adducatur. Comite aût respondêre, nulla id ratione fieri posse, vt intra biduum ille adsit, qui tum procùl abesse ferebatur: magnum fore, si vel ad diem tertium possit adesse: sanctus pontifex ilicò adiecit: Frustrà tertius quæritur dies, quandò ante illum diem finem habebût sermones mei, spiritu redeunte ad creatorem, qui dedit illum. Ijs verbis territus Comes, Facessat, inquit, domine, hæc oratio: Deo propitio, certa aderit salus. Rectè ais, respondit Episcopus, stabilem breui salutem adfuturam mihi, quem beati Seuerini cingunt merita, pro quo Colonienſium patroni communiter intercedunt, in quos ego semper totis viribus suspensus, iamiam ingredia[r] requiem sempiternam, ab illis mihi prouisam. Tu verò, quem à priori mandato exemptum impossibilitas, fidem fefellisse censeberis, si me defuncto, neglexeris mandata mea perferre ad Ducem Godefridum. Iurante Comite, se id diligenter curaturum, Episcopus benè confidens, ait: Quæ pro Saxonum pace & venia apud regis efferatum animum mandata persequatur, ea tuæ fidei committo. Tu ea Ducei perferes ex me, ille porrò apud regem ea cõficiet. Admonebis autem ad singula Ducem eius amoris & fidei, quæ me & illum arctissimè coniunxerit: tum quoquè addes, etiam ipsum intra annum è vita decessurum. Sic quidem sanctus Episcopus; at verò eodem anno per insidias Dux Godefridus occisus est. Altera ab hinc die vir sanctus circa nonam ad extrema destitutus, repentina desperatione Coloniam vniuersam consternauit. Aderant mox primi & clero, in exequias eius toto pectore incumbentes: atque cum clero communicatis consijs tractantes, quidnam ei honoris & deuotionis migranti posset impendi, ad cunctos Colonienſis vrbis monasteria celeres mittendos nuncios designârunt, qui dato signo obitûs eius, cursim adirent singuli singula ipsis assignata monasteria, & quæ illis obuiæ essent, parochias, iuberentque in animæ eius obsequium signa omnia compulsari. Illorum interim in extremis agêre, aderât ei lectores quatuor, duo à dextris, & à sinistris totidem: qui per vices legentes, si inter legendum nonnihil errâssent, ab illo manum agitante illico corrigebantur: &, si vel parùm à legendo cessâssent, oculos ille vi quadam aperiens, cogebat eos progredi. Srâ vsque ad extrema sensus illi mansit viuax & incolumis.

Prædicit obitũ ducis Godefridi.

Vt sub mortem S. Mariam & alios sanctos inuocârit: & de felici eius decessu. Cap. 13.

CVmque in agone noctem cum die continuaret, illam pestem, quam nos iam cernimus, qua miser mundus, omnis honestatis & religionis expers, lacer oppressus, spiritalibus ille oculis intuens, repentè manus, vt poterat, in alta tulit, & miserandum in modum exclamauit: Sancta Maria, succurre miseris, succurre Coloniæ, succurre ciuitati iamiam perituræ. fessaq; brachia paululùm deponens, rursùs ad sidera sublatis illis, Quænam sunt, inquit, ô Domina, quæ se meis offerunt oculis, horrenda spectacula? Per singularem misericordiam tuam te obsecro, vt mihi ianua fias, per quam hinc emigrem, nè tanta mala cogar videre oculis meis. deficientemq; spiritum breui silentio recreans, ad succurrendum Coloniæ etiam S. Petrum inuocauit, interdùm etiam alios sanctos appellans. Tandem cum multo gemitu in hãc prorupit vocem: O amici omnes summi regis, in eius notitiam admissi, subuenite Coloniæ intercessionibus vestris. His dictis, vltimum trahens spiritum, die illucescente, ad ipsum lucis fontem feliciter emigrauit, mundo luctum, cælis gaudium morte sua afferens. Ità post diuturnum morbum, quo illum Dominus tanquàm in camino ad purum excoxit, anno Saluatoris millesimo septuagesimoquinto, Episcopatûs sui vicesimoprimo, pridiè Nonas Decembris, illucescête sexta sabbati, ab hominibus ad Angelos profectus est.

Ecce quid tribuat sanctorum patrocinijs.

Visio eius in extremis.

Multùm orat pro Colonia.

Feliciter migrat ad Dominum.

De visione cuiusdam fratris, & Colonienſium mœrore. Cap. 14.

QVidam tum monasterij eius frater in hospitio quiescens, eiusmodi audiuit vocem: Quid tu ità nunc stertis, quandò ad obitum Archiepiscopi domos omnes luctus occupat? Ilicò expergefactus frater, cum multo tremore surgit, & dum se induit, audit crebra campanarum signa, mortem Episcopi significantia, vt erat anteà constitutum. Paulò pòst, concrepantibus passim campanis, dici non queat, quantus vrbem vniuersam luctus & mœror occupârit. Omnis ætas, & sexus omnis è lecto exiliens, complodendo, pectus tundendo, diuersis edendis vocibus se plangere declarabat: tantusque tota vrbe clamor extitit, quantus ad alicuius exequias nec anteà illic compertus est, nec facilè deinceps comperietur. Mire plorabant permulti è populo homines pij, Clericorum dolorem testabantur immutati vultus: monachis, viduis & virginibus vna erat plangendi ratio: specialis autem luctus nostra obtinebat hospitia, qui Annoni similem nunquàm sumus habituri. Videre licebat omni ex parte ruere pauperum, orphanorum, ægrorum miseranda profectò examina, atque in ijs mulierculas paruulos suos gestantes, præcurrere, ferire pectus, lacerare crines. Quò spectaculo nihil possit glorioſius videri illi, qui non ignoret illud dictum Saluatoris, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. In horum enim ſinibus abſconderat eleemoſynas ſuas, ijque cum ramuſculis oliuarum & precibus præcedentes & ſubſequentes in eius obſequium, ad ipſam maieſtatis ſedem cum illo appropinquârũt. Felicem ſanè, qui ſibi tales parauit amicos de mammona iniquitatis, qui eum reciperent in æterna tabernacula. Parua autem ſunt hæc. In ipſis etiam hoſtium Chriſti Iudęorum ſynagogis, primo manè tumultus & clamor ortus eſt, Annonis nomen, Annonis probitatem & integritatem prædicantium, mortemq́ eius complorantium. Interim tamen non ſumus neſcij, plures eius obitu partim palàm, partim occultè lætatos, in quos rectè quadret illud, Omnis qui mala agit, odit lucem: de quibus etiam Apoſtolus dicit, Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Facit hoc potiùs ad laudem beati viri, vt qui talibus diſplicere voluêrit, quibus nulla placet Eccleſiaſtica diſciplina. Satisq́ue mirum videri queat, quòd cùm plerique Colonienſes, qui cum vrbe eiecerãt, eum odio habuerint, ità tamen ad exequias eius ciuitas omnis propenſa fuit, vt in ea ciuitate nullæ vnquàm ſimiles vel fuerint, vel futuræ ſint exequiæ. Non enim vel ipſe totius Eccleſiæ paſtor Petrus Apoſtolus, ſi vrbem illam corporali præſentia inuiſeret, maiori poſſet gloria & celebritate excipi, quàm funus illud diebus ſeptem frequentatum eſt: ſit tamen funus dicí debeat, & non potiùs cæleſte munus, quod Colonia in protectionem ſui, filiorumq́ ſuorum ſanctificationem, diebus ſex circunduxit, & ſeptimo tandem die cum ingenti comitatu tam honorificè, quàm luctuosè, ad montem Sigebergenſem tranſmiſit.

Multùm eius decessu mœrét Colonienſes.

Matt. 25.

Luc. 16.

Etiã Iudæi lugent.

Ioan. 3. Galat. 1.

Celeberrimæ eius exequiæ.

Quales fuerint beati viri exequiæ. Cap. 15.

COrpus exanime lotum, & vt Epiſcopum decebat, in ferretro compoſitum, adhuc ab horum miniſtris tractabatur, & eccè necdùm orto ſole Clerus totius Coloniæ cum Crucibus aduentans in curiam regiam, cum frequentiſſima tam vrbana, quàm ſuburbana plebe, ædes Epiſcopi circunſtiterunt, nõ vt mortuum excepturi, ſed tanquàm viuẽtem ad inſignem aliquam celebritatem cum triumpho

Exequiarũ eius deſcriptio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pho proſecuturi. Mox in humeros receperunt onus ſacratiſſimum quidam viri venerabiles, Clerici & monachi, plangentibus miniſtris, qui eos ſequebantur, exportárunt que illud ad Epiſcopum Mindonenſem & Cleri frequentiam, duobus cum pedo Epiſcopi & Crucis vexillo præeuntibus. Vbi autem in conſpectum hominum venit, dictu incredibile eſt, quę tum illic lachrymę & gemitus extiterint. Indè cum pſalmis & canticis, cum magno campanarum fragore & clangore in ſummæ ædis atrium illatum eſt, depoſitumque ſub corona quadam magni operis illic pendente, multis in ea cereis ardentibus. Adfuêre mox frequentes monachi, & Deo ſacratæ fœminæ: celebratum eſt defunctorum officium, quod vigilias vocant, templum omne cantantium vocibus compiebatur. Hora ſacrificij cunctis congregatis, inprimis reuerenter & deotè Mindenſis Epiſcopus cum ſacris miniſtris acceſſit ad aram, eumq; omnes ſecuti ſunt, permixtim pſallentes atque lachrymates. Peracto ſacrificio, ſacerdotes omnes cum ſtolis ſuis poſt feretrum ſteterunt. Ibi tum luctus & gemitus, dolor & lachrymæ increuerunt, magisque affectu, quàm voce, dicebant omnes: In paradiſum deducant te Angeli, in tuo aduentu ſuſcipiant te martyres, & perducant te in ciuitatem ſanctam Hieruſalem. Cui vel tenuis pietatis ſcintilla ineſſet, non poterat non compungi, ſi vidiſſet officia, quæ illo die beato viro perſoluebantur. Ipſæ canentium voces, ipſę carminum ſuauitates, ipſi verborum ſenſus, arq; adeò ipſi offerentium ordines & multitudo teſtari videbantur, iam in cælis eius feſta celebrari. Omnia compunctionis plena erant, digna tali funere. Interim totus Eccleſiæ Colonienſis magiſtratus vna animi ſententia in id ſummopere incubuit, vt ſacrum corpus Coloniæ ſuam haberet ſepulturam. Et alijs quidem bona animi voluntate, alijs ex inuidia id connitentibus, Clerici illi, qui olim à beato viro in eccleſia ad Gradus in honorem matris Dei conſtituti fuerant, publicæ iuſtitiæ detractum iri aiebant, ſi prętер illud ſepulcrum, quod ipſe apud eos ſibi menſus eſſet, aliud, quanuis ab eodem ipſo, tamen poſteriùs deſignatum, iam mortuus obtineret. Huic ſententiæ cùm etiam proceres pleriq; omnes ſubſcriberent, ſoli tres, Sigeuuinus Decanus ſummæ ædis, Hermannus Vicedominus, qui ambo poſteà ei ſucceſsêre, & Gerlacus Comes, acerrimè ſe oppoſuêre, & nunc precibus, nunc conuicijs cum alijs agebant, prætер perfidiæ crimen, quo ſe obſtringerent, qui eam ſententiam ſequerentur, etiam anathemate plexos eos aſſerentes. Et triduò quidem nihil impetratum eſt. Quarto autem die obſtinationibus animis vtraq; parte ſuum propoſitum vrgente, tandèm Gerlacus Comes in medio conuentu ſtans, ità ait: Eſſet meritò tantorum virorum ſententiæ cedendum, ſi non publica iuſtitia ſtaret à nobis, q; ſi ſcire vultis, æquè vos atquè nos, domino noſtro adhuc liberam habente ſepulturæ deligendæ facultatem, obſtringit, ità vt ſine magno ſalutis noſtræ diſcrimine ſecùs, quàm ille iuſſerit, hac in parte facere nequeamus. Nôſtis quæ ille, veſtræ pertinaciæ pręſcius, vobis dira imprecatus ſit, vt quiſquis ſapit, vitam hanc perdere mâlit, quàm eam excipere maledictionē. Et tamen appetitur tanta animarum pernicies. Etſi verò nihil iſthæc vos permouent, non mihi certè integrum eſt veſtro exemplo adiurationem domini mei, cui fidem obſtrinxi meam, negligere, cùm certum ſit, coipſo in excommunicationis mucronem me ruiturum. Quòd ſi etiam diuina ultio non vrgeret, at certè leges humanæ eam à me fidem repoſcerent, vt priùs velim nobiliter occumbere, quàm iniuriam cuiuſcunque domini mei, cui ſacramēto obligatus ſum, ignobiliter negligere. Quòd ſi ea fides cuilibet domino debetur, quanta illi præſtanda eſt, qui à cęleſti ſenatu iam medio confeſſu receptus eſt, cuius dignitas & vrbis huius nobilitate, & ſummi ſacerdotij culmine illuſtris eſt? Cuius tanta fuit vitæ ſanctitas, vt beatus meritò prędicetur, qui pro eius defenſione vel afficiatur cōtumelijs, vel ſanguinem fundere cogatur. Id igitur omnibus vobis notum ſit, hac me eſſe ſententia, ob conſeruandam domino meo fidem, vt, ſi aliter non liceat, opera commilitonum meorum eius corpus cōſtanter tollam, & armata manu mihi vindicem, donèc ius cuiq; ſuum vi-ctorum mortes aſſerant. Hęc illo Comite magno animo proſequente, cęteri menabſterriti ſiluerūt: ſolus Rudolphus Prępoſitus Graduū, cum ſuis necdùm deſtitit ſuam tueri ſentētiam: ſed eum Comes coram omnibus ità compellauit: Ridiculum ſanè ſitu erit, ſi putes nos impudenti oratione tua adeò frangi poſſe, vt ignauia victi, imbelles vos patiamur occupare depoſitum noſtrum, pro quo etiam ferro dimicare velimus? Itaque planè id tibi perſuadeas, nūquàm fore, vt quauis arte id, quod cupis, aſſequaris. Nam etiamsi, dubio adhuc rei huius cuētu, neceſſitas cò nos adigat, vt abſq; noſtra quidē culpa

Nota mirabilem luctū omnium.

Plurimi cupiunt eius ſacrum corpus Coloniæ retinere.

Gerlacus comes acerrimè ſe opponit.

in hac vrbe corpus hoc ſepeliendum ſit, tamen etiam tunc pudebit vos inutilem ſuſcepiſſe laborem, quādoquidem neceſsè erit humari illud in ipſo ß. Petri choro ſiue adyto, vbi nullus antehàc, quanuis ſanctiſſimus, terra conditus eſt. Ità Prępoſito illo cum ſuis quoq; remoto, controuerſia omnis ſopita eſt, reſpiciente Deo pauperes ſuos, qui in preces, vigilias & ieiunia nō ceſsârunt incumbere, donèc optato illo theſauro potirentur. Porrò autem exactis primæ noctis excubijs ad corpus beati viri, altera luce apparente, rursùs populus & clerus frequens ad beati Petri ædem conuénit, nouusque planctus, noua lamenta exritêre, & ſaluraris hoſtiæ feruebat miniſterium. Indè quidam ſacrum corpus rāquàm diuinæ propitiationis aream in ſuos humeros ſuſtollentes cum lachrymis & ciulatu multo, ad portam illam contendebant, quæ meridiem reſpiciens, ituris ad S. Martinum per chortem regiam iter præbet. Concrepuerunt mox ſigna campanarum, pſallensque chorus antecedebat ſacrum corpus, magiſtratu cum populo à tergo ſequente. Incredibilis etiam tunc dolor & planctus fuit, nec minor deuotio: mireque alij alios excludebant à ferendo feretro, dum ſinguli illud onus ſibi imponi peroptarent: omnes verò certatim vel ad ſolum feretri contactum inhiabant, magnæ cuiuſdam benedictionis opes indè ſibi pollicentes. Stabant in oſtijs domorum ſuarum pudicæ matronæ, qua tranſitus erat, & paſsim videre licebat homines manus in cælum tolentes, caput mouentes, oculis proſequentes illud ſacrum corpus. Vbi autem in monaſteria quoquè introductum eſt, eximij ſanè illi habiti ſunt honores. Templa enim cereorum & lampadarum illuſtrabant lumina, auro gemmisque radiabant altaria, parietes tapetis multicoloribus ornabantur, ſanctorum quoquè corpora ſuis locis mora, quod nunquàm anteà in exequijs viſum fuerat, cum proceſſionibus educebantur. Neque id abſque occultioris cuiuſdam inſpirationis vi factum arbitror: ſed quemadmodùm beatus Anno, dum eſſet in humanis, quicquid potuit animo, ore & manibus atque pedibus, beatis illis cæli ciuibus honoris impēndere, haudquaquàm prætermiſit: ità ei quoquè id ſpecialiter collatum eſt, vt, ad tumulum deportandus, ſacrarum reliquiarum comitatu frueretur. Ecquis autem parem illi ſe in ſanctorum veneratione exiſtimare auſus erit? Quis vnquàm tanto flagrauit auri ſtudio & amore, quanto ille vel minimis ſacrarum reliquiarum portiunculis delectabatur? Feruebant interim ſtudia omnium erga beatas exequias, & tanto ſe quiſque glorioſiorem arbitrabatur, ſi noui quippiam aut præcęteris amplius aliquid in earum apparatum expendiſſet. Vbiquè offerebantur ſacrificia, & alia religionis officia præſtabantur, nec in ijs aliquid vnquàm occurrit impedimenti, vt ipſi quoquè proſperi ſucceſſus, Annonis ſanctitati gratulari viderentur. Et primò quidem è ſumma æde deportatum eſt eius corpus ad beati Martini cœnobium, indè ad ſanctæ Marię monaſterium, quod nouum vocant: tum ad beatam Cęciliam, poſtremò ad ſanctum Georgium, vbi ea nocte ad illud vigiliæ celebratæ ſunt. Terrio die poſt oblatum ſacrificium, ad iucundiſſimi interceſſoris eius Seuerini templum paſtor exanimis adductus eſt: vbi ſingulari priuilegio obuiàm ei prolatæ ſunt ſanti pontificis ſacræ reliquiæ. Poſtquàm autem ibi quoquè oblatum eſt ſacrificium, ad S. Pantaleonis religione & cenſu præſtantiſſimum cœnobium itum eſt, indè ad eccleſiam Apoſtolorum, pòſt ad ſancti Gereonis. Excipiebatur autem apud ſanctum Gereonem honorificentiſſimè. Nam extra fores baſilicę, ſancti cum multa reuerentia obuiàm proferebantur, micabant intùs luminaria, reſplendebant diuerſæ metallorum ſpecies, campanarum permixtus clangor perſtrepebat, totiusque templi facies non alia erat, quàm ſolet eſſe in ſolennitate præcipua. Atque ea quidem nocte ibi cum pſalmis vigilatum eſt ad ſacrum funus. Quarto die poſt Miſſas celebratas, deportatus eſt vir ſanctus ad monaſterium ſancti Andreæ, ad ſacras Virgines, ad ſanctum Cunibertum, vbi inter duos Euualdos medius eſt collocatus. Tandèm ad Gradus ventum eſt, vbi innouatus eſt dolor, increuerunt lachrymæ, nec admittebatur conſolatio, quòd in omnium oculis extinctum iacéret Coloniæ decus & ornamentum. Ibi deliberatum eſt à proceribus de maioribus impendendis honoribus beato antiſtiti, tanquàm nihil dignum hactenùs pręſtitum eſſet. Staturum eſt igitur, vt proxima luce generalis illic celebraretur conuentus, ſanctorum reliquiæ ex omnibus eccleſijs eò adducerentur, ſingulis congregationibus ſuos patronos honorificè ſequentibus. Factumque eſt ità, non ſine multorum ſumma admiratione. Prædicanda ſanè omnibus ſeculis Colonienſium fides & deuotio, qui

Nouus plāctus & nouæ lachrymę alterius diei.

Vide ſtudium & deuotionem.

S. Anno quanto ſtudio ſanctos veneratus ſit.

Tertiæ diei exequiæ.

Cœnobiū S. Pantaleonis, religione & cenſu præſtantiſſimum.

Quartæ diei exequiæ.

Colonienſ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sium fides & deuotio.

sui pastoris funus tam splendidè cohonestârunt. Postquàm autem sacræ illæ reliquiæ in templum illatę sunt, in medio earum positum est corpus exanime beati viri, vt quasi illis antecellere videretur, quibus vel æquari non nisi summorum sit. Equidem quid alij sentiant, ignoro: me quidem præ admiratione vix capio, dum non memini vlli vnquàm funeri illos exhibitos *, quibus præ timore sanctitatis eorum, vix quisquã propinquare ausus est. Quinto die leuati sunt sacrorum corporum æterni magnique thesauri, beatissimum funus tanquàm singulare patrocinium fertur in eorum medio, commixtim lachrymæ & cantus immolantur, itur ad ædem sancti Petri, atque in eam tanta celebritate & gloria infertur sacrum corpus, vt vix vnquàm clarior illic regum triumphus celebratus sit. Innumeræ illic splendebant lampades & cerei, amplissimum templum præ nimia hominum multitudine angustum videbatur, baculus sancti Petri, ornamentum insigne, obuiàm proferebatur cum multis reliquijs alijs & crucibus. Et vt paucis expediamus, quod multis compræhendi non potest, nihil neque digniùs, neque celebriùs excogitari potuit, quàm sit illic præstitum. Sequenti indè die ad solis ortum dici non potest, quanta vi in ianuas sese intulerint & clerus & populus, quantoque studio sacrificium & commendationes peractæ sint, aut quemadmodùm deindè ad Rhenum sit instituta processio. Cantabatur Responsorium illud inprimis lugubriter, Adspice Domine, quia facta est desolata, ciuitas plena diuitijs &c. vndè vtcunquè colligi licet, quo animi mœrore pastorem illum suum Colonia tum prosecuta sit. Cùm autem iam naui impositum esset beati viri corpus, & litora Rheni plangentium luctu personarent, adesset etiam illic quidam ex ijs, qui virum Dei odissent, euidentissimo miraculo declaratum est, cuius apud Deum meriti ille esset. Nauis enim in alteram Rheni ripam transmissura, contra fluminis impetum ascendens, instàr sagittæ litus aliud feliciter occupauit, fortassis etiam eâdem vi contra nautarum conatum altiùs itura, nisi sancti Heriberti ædes impediuisset. Eratque ea res tanto admirabilior, quòd nauræ præ frigore vix manus mouere viderentur, Rhenusque & pluuijs & glacie plùs solito intumuisset. Iam antè, vt suprà meminimus, id ità fore prædixerat vir sanctus, cum adhuc esset in humanis. Vbi autem id conspicati sunt, qui in citeriori litore stabant, nauem scilicet illam contra naturæ vim, altiorem in ripa vlteriori attigisse locum, quàm quo ipsi starent, valde attoniti laudabant Deum: alij, qui odio beati viri conflagrârant, suspirantes rumpebant pectora, domumque abiêrunt. Completum est tum, quod in Psalmo dicitur: Vidêbunt recti, & lętabuntur, & omnis iniquitas oppilabit os suum. Illatum deindè est sacrum corpus in templum matris Dei, vbi sanctus Heribertus miraculis coruscat, & nox illa cum hymnis & psalmis exacta est. Postridiè manè, vt septimo quoquè die Colonienses suam & fidem & deuotionem seculis omnibus testatam efficerent, frequentes clerici, monachi, sanctimoniales & ciues, trãsmisso Rheno, ante lucem eo peruenerũt. Multis autem in templo ardentibus cereis, sacrificium & commendationes celebratæ sunt, idque ea, qua par erat, reuerentia. Aderant Episcopi duo, Fridericus Monasteriensis & Egilbertus Mindensis, vterque decus sui temporis, & tanti funeris procuratione dignus. Aderant etiam primores Colonienses, permulti nobiles, monachorum greges, populus innumerus, parati omnes prosequi cæleste pignus ad montem vsque Sigebergenem. Per hos omnes medium ducebatur funus venerabile, psallentium choris vallatum: ferẽtibus illud vicissim modò manibus, modò humeris suis per quatuor fere milliaria non nisi nobilissimus viris pedestri itinere, quod tum resoluta glacie admodùm lutosum & permolestum erat: nec quisquam seruilis conditionis, aut qui equo veheretur, permissus est ad iactum lapidis feretro propinquare. Interìm donèc conspici posset, Coloniæ signa campanarum omnia aërem sono complebant. Postquàm ad monus conspectum ventum est, rursùs tantus ortus est omnium planctus & luctus, vt nullis verbis explicari queat. Irruebant super feretrum monachi, & miserandum in modum plorabant obitum tanti viri, donèc deficerent in eis lachrymæ: nec poterant absoluere incboatam Antiphonam illam, In Paradisum &c. Miri quiddam ibi accidit. Ab Occidente aduolabant aues frequentissimæ, noui cuiusdam generis, montem operientes, & sua densitate plerunquè cæli conspectum intercipientes, illicque permanentes, donèc humato corpore, homines indè recederent. Eas vel Angelos, vel animas sanctas existimabant, qui eas cernerent. Rectiùs autem fortassis interpretabimur, significatio eas

*honores

Quintæ dici exequiæ.

Item sextæ diei.

Illustre miraculum, quod vir sanctus viuens prædixerat.

Psal. 106.

Septimę diei exequiæ.

Obserua hęc lector.

Luctus ingens apud Sigebergẽses.

Res mira.

eas concursus futuros hominum. Tandèm sepulturæ mandatum est corpus sancti Episcopi, volensque hominum lachrymas & ciulatus sedare Hermannus Vicedominus, Facessant iam, inquit, dolores omnes. Habet iam pater & pontifex noster, quod optauit, psallitq; & dicit: Eccè quod concupiui, iam video: quod speraui, iam teneo. Illi sum iunctus in cælis, quem in terris positus tota deuotione dilexi, auditque illam iucundissimam vocem Domini sui: Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Nonnihil tum cessatum est à lachrymis. At nõ diù pòst, primùm nobiles omnes, indè ministri Episcopi, postremò pauperes intrò ingressi, luctum instaurârunt toto die. Conferat iam qui potest, harum exequiarum gloriam & celebritatem, cum quibuslibet regum & principum pompis atq; triumphis. Cœpit autem Dominus illustrare seruum suum etiam miraculorum signis ad confutandam illorum impudentiam, qui paulò antè sanctissimam eius vitam dente rodebant canino, & preciosam margaritam, cælestis regis diademati destinatam, falsis rumoribus obfuscare nitebantur.

Matt. 25. Hæc viuẽs prędixit vir sanctissimꝰ.

De visionibus fratrum duorum. Cap. 16.

POst obitum beati viri Abbas Sigebergensis, veritus nè deessent fratribus res necessariæ, parciùs administrare cœpit alimenta. Qui tum legumina coquebat, quodam hebdomadæ suæ die in somnis vidit se anxium & fessum stare in culina, mox verò ad se ingrędi beatum Annonem, & more suo degustare cibum qui coquebatur: scisciari quoquè, cur tam parcè, tamque viliter tot fratribus cibus ministraretur. se verò respondere: Te mortuo, pater, nobis alumnis tuis & mendicis spes nulla est, cogitque metus futuræ inopiæ hac vti parsimonia. Tum autem sic, non absque repræhensione, dicere Episcopum: Itáne mortuum tu me arbitraris? Facessat hæc opinio. Illa enim vita ego nunc fruor felicissimè, quæ summi boni, summæ beatitudinis æternitate tota fluit: ad quam si conferat, qualis eram, cùm à vobis dicerer viuere, quasi qui non essem, meritò putari deberem. Ocyùs igitur ex me dicito Abbati, vt certus de rerum copia, non sit ausus fratrum minuere portiones. Nam paucos post dies efficiam, vt tanta vos rerum abundãtia affluatis, vt præ admiratione nec ipsi capere id possitis. Magna tum illic quoquè cereorum penuria erat, ità vt ad Missas priuatas vix, & ne vix quidem interdùm sufficerent fratribus. Apparuit igitur sanctus Episcopus alteri cuidam fratri quiescenti, aitque ad eum: Demiror custodis vestri tenaciam, tam parcè cereos fratribus suppedit antis. Velim huius ex te causam nôsse. Respondit frater: Non est culpa custodis, amantissime pater, quippe quem penuria cogit ità facere. Tum arridens beatus vir, Si non alia, inquit, hujus ratio est, tu mihi iam eris promissionis meæ nuncius ad fratres, dicesque eis, intra paucos dies tantam ipsos cerę copiam habituros, vt etiam colligere fine fastidio non possint.

Visio fratris cuiusdam.

Non sunt mortui sancti, sed viuunt.

Alterius fratris visio

Vt arida manus fœminæ cuiusdam curata sit, & de monasterio per Reginhardum Abbatem aucto. Cap. 17.

CVm itaque his & id genus alijs fratres animati essent ad quædam magna de beato viro speranda, fœmina quædam contractos habens digitos, ceram palmæ effigie ad tumulum eius attulit, flexis genibus orauit, ceram cum manu debili protulit, & simulatquè sepulcrum attigit, ilicò sanata est, primum miraculum in sanctitatis eius testimonium indè reportans. Factum est hoc octauo Calendas Aprilis, quo die tum fuit Parasceue & Dominica Annunciatio. Mox circunciręs diuulgata est. stupebant omnes, & difficulter volebant credere ob rei nouitatem, sed mulier & genere & nomine notissima, vel inuitis fidem fecit. Abijt autem fama miraculi etiam in exteras regiones, turbisque vndiquè confluentibus, copia quam promiserat vir sanctus, adesse cœpit. Memor autem futurorum Abbas Reginhardus, sciensque assiduitate sæpè vilescere, quod tam splendida ex vulgi concursu initia haberet, construendis ædificijs, acquirendis prædijs, templo ornando operam dedit. Denique ex ijs rebus, quibus tum ille sacri corporis locus die noctuque plenus inueniebatur, tanta effecit, vt cùm vix quadraginta illic monachi essent, ipso Abbatem,

Arida fœminæ manꝰ sanatur.

Multũ augetur Sigebergense monasterium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bate primùm creato, breuì ampliùs septuaginta vel octoginta inuenti sint. Condidit etiam mausoleum beati viri, in cuius vertice literis aureis hoc scriptũ est Epitaphium:

Epitaphiũ S. Annonis.

Patribus egregijs ornata Colonia multis,
Ecclesiæ speculum misit ad hunc tumulum.
Emicuit mundo noua lux Annone secundo,
Qui per cuncta suo par erat officio.
Mensibus hoc denis, annis actoque vicenis,
Quarta Decembris cum lux tulit è medio.

De aliquot miraculis alijs. Cap. 18.

Cæcus videt.

INtereà populo magìs magisque eò aduentante, faber quidam Colonien sis ex candente ferro cæcatus, itidèm accessit, ad tumulum eius preces fudit, & antè quàm surgeret, curatus, coëgit omnes sublatis vocibus tam repentinum beneficium laude & prædicatione efferre. Adducta est puella paruula, arido brachio misera, & ipsa quoquè sanata est. Placuit tum omnibus circuncircà commorantibus, vt pridiè Nonas Maij cum Crucibus & reliquijs ecclesiarũ suarum eò se cõferrent, & nouì patroni suffragia communi supplicatione ambirent. Aderat dies, accurrit populus infinitus, curatus est in medio turbæ claudus, incredibili vocum strepitu miraculum ab omnibus celebratum est. Quantus deinceps illo in monte hominum concursus fuerit, vel indè satis constare potest, quòd Sigefridus Archiepiscopus Moguntinus per id tempus deuotionis studio eò aduenies, nec dignitate functionis, nec famulorum satellitio impetrare aditum potuit ad sepulcrum, diù à turbis irruentibus exclusus, donèc Abbatis opera, per loca clandestina introductus est. Singula commemorare miracula neque nobis possibile est, neque lectori gratum fuerit. Præcipua quædam, optima fide annotabimus.

Plurimi ad eius sepulcrum conuenuunt.

De monacho claudo sanato. Cap. 18.

VIuente etiamnùm beato Annone, quidam monachus Sigebergensis ab excelso templi loco corruens, dissolutis & confractis membris, in linteo sublatus est, propemodùm animam expirans. Postquàm verò in lectulo repõsitus est, diù decubuit, multisq; adhibitis curationibus, contra spem omnium eousque perductus est, vt cum scipione posset, licèt claudicans, vtcunquè ingredi. Ei iam æratæ & religione prouecto, quãdoquè more suo iocosè dixit beatus Episcopus: Tantisper huic innitéris scipioni, donèc à me curatus, illum abijcias. Id quidem nemo tum nisi facetè dictum, interpretabatur. At vbì cœpit ille iam viuere in cœlis, & crebrescentibus ad tumulum eius miraculis, ei custodiendo hic frater inuigilaret, quodam die vis inusitata eum è sede expellens, totum humì coram tumulo strauit. Scire ille volẽs, cuius impulsu id pateretur, dum circunfert oculos, conaturquè surgere, toto corpore se sentit incolumem, neruis laxatis, membrorumque iuncturis diù confusis, suo loco restitutis. Itaquè templo properat ad domum capitularem, abijcit scipionem, flectit genua, iterùm atq; iterùm tentat num possit porrecto corpore osculari humum, siue venias capere, quod anteà impossibile fuerat, nec vllam sentit difficultatem. Currit auidissimè ad Abbatem Reginhardum, tradit illi scipionem in testimonium curationis suæ seruandum. Abit crò tanti miraculi fama per omne monasterium, locaque vicina, cõueniunt ad ecclesiam monachi & populus frequens, promuntur Deo laudes & carmina, festum inprimis celebre ab omnibus peragitur.

Per iocũ futura prædicit S. Anno.

Sanat fratrem claudũ.

De quodam homine miserrimo curato. Cap. 19.

FVit Bonnæ homo quidam vsqueadeò calamitosus & miser, vt credi non possit, nisì coram intuitus sis. Toto tremebat corpore, idque perpetuò: stridebat dentibus, voces edebat horridissimas, & quas nemo crederet humano ore effici posse. Ad huiusmodi autẽ edendos clamores vires ei addẽte dolore, cęterùm adeò vt morbi frangebatur, vt prorsùs nihil loqui posset. Nec iacére poterat, nec sedere, multo minùs stare. Quotiès mouebat pedẽ vltrà progressurus, mox retrorsùm agebatur: hominemq; videre, miseria erat. Aiebant ei quidam, rectè eum consulturũ sibi, si in Sigeberg proficisceretur, vbi noua iactitarentur miracula. Sic illi loquebantur, non homini consulentes,

sed beato Annoni suo more insultantes. Et tamen quia præpotens Deus etiam malis nouit benè vti, eis insistentibus adducitur asinus: eo vectus miser, venit in Sigebergense monasterium: prosternit se miserandum in modum coram sacro corpore: omnes eum & mirantur, & miserantur. Paulò pòst tanquàm ad se reuersus, vertit crebrò oculos, appellat circunstantes, surgit à terra, ruit in ipsam precioſi corporis thecam siue loculum, identidèm osculatur, vota nuncupat, & abit sanissimus, Angelis hominibusque lætantibus. Subijcimus nunc aliud insigne, soliusque Dei miraculum, quod quãuis difficile sit credere, tamen tanta eius veritas est, vt vltrò velim diuino esse iudicio obnoxius, si secùs est, quàm à me referetur. Legant & credant, qui nórunt omnia posse Deum: &, si quidem pij & religiosi sunt, gaudeant se in beato Annone magnum habere patronum: sin aliter, timeant obtrectatorum suorum potentissimum persecutorem.

Homo miserrimus mirè restituitur.

Matth. 19.

De blasphemo quodam oculis orbato, rursùsque dum agit pœnitentiam, restituto. Cap. 20.

ARnoldus vir strenuus & diues, Dollindorpensis castri dominus, cùm aliquandò sederet ad audiendas suorum causas & lites, iram quidem præ se ferre videbatur in noxios homines, at tamen mitiùs agebat, si non criminis grauitas obsisteret. Erat enim pro suo instituto pius, & magna prorsùs in Deum fide. Accusabatur tum coram illo Volebertus homo nequissimus, quòd non persoluisset æs alienum. At ille animo ferox & lingua procacissimus, nihil modestum aut sanum respondit, immò ipsum quoq; iudicem criminari cœpit. Querebatur se & ab illo & ab omnibus præter meritum opprimi, absque vlla noxa rapi ad tribunal, prorumpensque in voces impias, Quandoquidem, inquit, frustrà à Deo speraui iustam sententiam, alius mihi iudex & patronus quærendus est. Horrebant omnes, & miser ille diabolum inuocans, Tu, inquit, mihi præsidio sis: ego verò tibi me seruum vtráque manu trado & addico. Vlciscere iniurias meas, quod à Deo non obtinui. Ferebat Deus impij hominis blasphemiam: sed vbi ille nequam etiam in sanctos eius iniurius esse cœpit, vltio inaudita consecuta est, vt perspicuè liceret animaduerti, verissimè dixisse eum, Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi eius. Surgebat iudex & cum eo maiores omnes, tantam non ferentes blasphemiam: agebãt cum insano nũc minis, nunc blandimentis, vt ad sanitatem rediret, sed ille tanto furebat magis. Iam sol ibat ad occasum, & malignus ille in pascuis quærebat equum suum: veniensque ad syluam propinquam, inter vmbras arborum vidit hominis horrendam speciem, sicq; prior appellat eum: Quisnam es tu, aut qua causa hic subsistis? Respõdit diabolus: Equidẽ hunc véni misertus tuì. Scis enim, quẽ plenus amaritudine paulò antè inuocaueris, cuiq; te seruũ deuoueris. Ego illeipse sum diabolus. Me ergò protectore felix semper futurus, redi domũ, sic tamen, vt à meo famulatu minimè te subducas. Abscedit miser, & altera luce sedens equo cum commilitonibus suis sequitur iudicem aliò tendentẽ. Rursùs iudex cum suis tanquàm nocturna cogitatione mutatum inuitat ad satisfactionem: promittit veniam pridiè perperàm gestorum, modò persoluat debitum. Ille redit ad contumelias & conuicia, ait se iam inuenisse meliorem patronum, qui & possit tueri suos, & aduersarios opprimere: cui non sit alius similis. Percontantibus alijs, ecquisnam ille sit, incunctanter respondet diabolum esse, nec dubitat in CHRISTVM & sanctos eius blasphemias & nefanda multa iactare. Tum iudex religioso mœrore affectus: O miser, inquit, ô præda satanæ, itáne insanis in creatorem tuum? Nisì plenus esses eo, quem iactitas, nunquàm tot probra conijceres in mundi Dominum & sanctos eius. Impietate etiam dæmones vincere vidéris. Illi credunt, & contremiscunt: tu verò totus amens, nihil metuis Dei potestatem, nec credis miraculis, quibus terra mariquè sancti illustrantur. Et vt alios omittam, de beatissimo Annone, præter alia eius miracula, constat, magnam eius in cæcis illuminandis esse efficaciam: nec dubium, quin possit etiam videntes luminibus priuare. Vide ergò, nè percussus cæcitate, vel serò cogaris eum deprecari. Ad hæc ille erecta ceruice, cachinnans & subsannans: Istum verò, inquit, signis claresceré credere quisquam, nisì delirus, potest? Nóui ego hominem adhuc viuentem, & certè alienum à fide est, mortuum eum iam facere miracula, quæ viuus non potuerit. Si vanus sum, quid ità ille cunctatur vlcisci op-

Homo nequam mendacio iungit blasphemiam.

Zach. 2.

Diabolus se appãret.

Iacobi 2.

Impiè conuiciatur S. Annoni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce tibi diuinã vltionem.

probrium suum? Si ille quenquam vnquàm cæcum sanauit, radicitùs excidat mihi oculus vterque. Vix elocutus erat hæc, cùm eccè repentè siniſter oculus eius sensim instàr aquæ totus diffluere cœpit, foramine ad horrendum ſpectaculũ vacuo relicto. Accurrunt ilicò milites, certatim cupiunt inſpicere virum, nec possunt admirari ſatis, celebrant omnes beati Annonis nomen: ſolus miſer ille manet incredulus. Hortãtur eum omnes, vt vel experientia cautus fiat, & beatum Annonem precibus ſibi conciliet. Ille verò ſeipſo deterior, rursùs exclamat: Donèc vlla mihi luminis portio relicta erit, absit vt ei ſupplex fieri velim. Sit erroris veſtri, ſanctum eum dicere: mihi, ſi poteſt, priùs etiam alterum excutiet oculum, quam hoc ego fateri velim. Dixit, & cunctis cernentibus, tanquàm fulminis iaculum in caput eius vibrari viſum eſt, cuius ictu reliquus oculus radicitùs euulſus eſt. Mox equo fugam capeſſente, infelix ab illo excuſſus, humi corruit: ſed pede altero inhærente vni è ſtapedibus, longiùs ab equo miſerè raptatus eſt. Sequuti illum equites velociſſimi, moribundum, equo comprehenſo, ſoluerunt. Confluebant ad eum omnes horrore concuſſi: ille verò præ dolore clamitabat & eiulabat, in puluere ſeſe volutans. Tum omnes pauore & ſtupore correpti, appellabant ſanctum Annonem, ſeſe in terram proſternentes, identidèm clamabant Kyrie eleeſon. Ijs clamoribus per nemora & agros ſeſe diffundentibus, ex locis propinquis magna hominum turba cum ſacerdotibus aduolauit: qui cùm rem totam didiciſſent, non mediocriter obſtupuêre. Suſtinebant verò omnes, quid porrò euenturum eſſet miſero illi. Propiùs autem ad eum accedens iudex & quidam religioſi viri, ſciscitabantur ex eo, quinam haberet. Reſpondit ille tantis ſe diſcruciari doloribus, vt ſpem viuendi omnem abiecerit. Hortabantur eum illi, vt dum adhuc tempus pœnitentiæ adeſſet, colligeret ſeſe: quod ſi faceret, & beatum Annonem ex animo deprecaretur, & veniam & ſanitatem ei pollicebantur. Tum ille dolore vrgente exclamauit: Fateor ſanctum Annonem poſſe, ſi velit, mihi reſtituere oculos ablatos: manuſque tremulas in cælum porrigens, cunctis audientibus, lachrymabundus ità orauit: Parce, ſanctiſſime pontifex, parce miſero mihi iurè caſtigato, nec neges conuerſo miſericordiam, quam Dominus cunctis reſipiſcere volentibus offert, vbi ait: Viuo ego: nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat. Si reddideris mihi lumina, quod te poſſe credo, toto corde tibi ſemper ſubditus ero, & quod hactenùs impiè negaui, per totum orbem annunciabo, te prioribus ſanctis æquatum eſſe meritis & factis. Hæc cùm ille diceret, & omnes miſeratione afficerentur, Arnoldus iudex hortabatur eos, vt communibus votis & precibus homini miſero diuinam miſericordiam conciliarent, ſublatisq; manibus, Kyrie eleeſon vna voce clamitarent. Impietatis enim notam ſe non poſſe effugere dicebat, ſi naturæ conſortem in ea calamitate deſererent. Itaq; primus ipſe humi ſe abijciens, omnes vt idem facerent permouit. Poſtquàm autem à terra ſurrexerunt, ſanctum Annonem iteratis vocibus inuocante-, inaudito miraculo noui in hominis capite oculi repentè extiterunt, ſolito clariores: & tanquàm nihil paſſus eſſet, ſanus & incolumis homo ſurrexit: populus circunſtans præ gaudio lachrymas fundens, immenſis vocibus ità vt par erat laudes diutiſſimè deprecabat. Poſteà ille ad beati Annonis tumulum venit, expoſuitq́ue quid ipſi acciderit. Sed cùm, nemo crederet, Abbas Reginhardus curauit eum adducendum ad ſynodum, quæ tum, Hildulpho Archiepiſcopo præſidente, Coloniæ habebatur. Ibi ille coram omnibus totam huius rei pertexuit hiſtoriam, multis eius dicta ſuis verbis confirmantibus. Tandèm etiam, cùm miſſis nuncijs id exigeret Epiſcopus Hildulphus, vir fidelis dignissimus Arnoldus ille, cuius crebrò iam meminimus, grauiſſimum dixit teſtimonium, iuramento illud confirmans.

Item alia vltio hominis blaſphemi.

Vexatio dat intellectum auditui.

Ezech. 33.

Ad inuocationem S. Annonis fit inſigne miraculũ.

De alio quodam blaſphemo punito. Cap. 21.

Peregrinatio ad ſanctum Petrũ.

QVidam ex diœceſi Treuerenſi Romam ad beati Petri Apoſtolorum principis limina, viſitata iam ſeculis deuotione proficiſcẽtes, Confluentinũ quendã clericum itineris comitem habuêre. Cum quo varia conferentes, vt fit, leuandi laboris, animosq; oblectandi cauſa, randem in mentionẽ beatiſſimi Annonis inciderunt, omiſſisque alijs ſermonibus, multùm & diù de vitæ eius ſanctitate & virtutum præſtantia loquebantur, ciusque res geſtas viciſsim alij poſt alios commemorabant. Iam in veſperam propè perductus erat dies id genus ſermonibus, cùm

cùm eccè clericus ille incredulum pectus ſuum prodens, Vos, inquit, perditum illum vanis in cælum vſque laudibus effertis, quem ego nihil extra communiter mortuos habere exiſtimo: quippe virum, vt aiunt, ſuis malum, ſibijpſi peſſimum. Hæc ille execrabilis effutiens, ſocijs ſuis & pallorem & ſilentium præ horrore attulit. Cumq; paulùm ſubſtitiſſent, cœpto pergentes itinere, ità aiunt ad eum: Ecquis vel amentiſſimus eiuſmodi auſus ſit proferre ſermonem? quem cùm à nemine magis, quàm à clerico pro authoritate officij coërceri oporteret, ex clerici ore proficiſcitur. At ille pedora cuomens, Si me, inquit, etsì à veſtra fide, non tamen à veritate aliena dicentem, idcircò reprehendendum putatis, quòd è clero ſim: audite hominis finem, cui ſanctitatem arrogare vultis. Vehementiſſimus dolor pedum, & hactenùs incognitus podagræ morbus animam ei, vt audiſtis, infeliciter extorſit. Crudeliſſimum autem fuerit, vllius bonitatis hominem ea pœna diuinitùs conſumi, quam nec ſceleratiſſimus facilè meretur. Non benè eum vixiſſe, vltio teſtis eſt: immò quàm malè obierit, & vita, & vitæ teſtis vltio docet. O linguam meritò præcidendam, cùm ſcriptura diuina tam multis teſtetur locis, quem diligit Deus, eum quoq; arguere & caſtigare. Quanta verò & quàm indigna & immania paſſus eſt etiam ipſe filius Dei? quanta Apoſtoli & martyres? quorum quo fuit vita celſior, eo mors deſpectior: immò precioſior. Precioſa enim in conſpectu Dominì, mors ſanctorum eius. Abſit ergò à fidelium animis, vt putent beatum Annonem vllam meritorum ſuorum iacturam mortis acerbitate feciſſe. Immò, vt nôrint potiùs indè illi auctam gloriam: audiant, quæ blaſphemum hũc vltio conſecuta ſit. Monebant illum ſatis ſuperque comites eius, vt finem faceret tam peruersè loquendi, nec tamen ceſſabat miſer. Itaque cunctis iam exacerbatis, & tantæ temeritatis vindictam experentibus, repentè alijs liberè progredientibus, immotus ille ſubſtitit, & qui Chriſti confeſſori dolores pedum improperauit, tanquàm ferreis ad talos conſtrictus vinculis, loco hæſit, interim graues pedum ſentiens cruciatus. Mox igitur tremere, palleſcere, miſerè quiritari & eiulari cœpit. Reſpiciunt alij, mirantur clamantem, aſpernantur ſubſiſtentem, iratis vultibus perquirunt, quid ità hæreat ipſis properantibus. Aperit ille cum multo gemitu quid patiatur, non ambigunt illi id accidere meritis eius, cui detraxerat: dolent quidem præ commiſeratione, at tamẽ lætantur euenisse. Tandèm communes pro eo preces fundunt, ille veneratur in eis fidem, quam antè culpauerat: valdè pœnitet eum temerè eſſe locutum, preces & vota offert beato Annoni pro ſui liberatione. Tandiù oratum eſt ab omnibus, donèc laxatus, ſuſceptum incolumis expleret iter. Indè domum reuerſus, nihil habuit antiquius, quàm vt ſacratiſſimi præſulis venerabiles cineres inuiſeret. Hoc enim & vori neceſſitas, & amicorum conſilia hortabantur. Vbi autem eò venit, cum multis lachrymis totam hiſtoriam veriſſimè enarrauit, nobisque ſcribendam reliquit.

Clericus quidã præſcindit S. Annonem.

Prou. 1. Heb. 12. Apoc. 3.

Pſal. 115.

Punitur maledicus ſancti viri obtrectator.

Curatur inuocans S. Annonem.

De muliere contracta ſanata. Cap. 22.

COntracta quædam fœmina, ad beati viri tumulum cereum paruum attulit. Indè receſſura, mira velocitate ſe ſentit erigi. Turbata igitur exclamat: O ſumme ſacerdos Anno, quid mihi infeliciſſimæ necopinanti accidit? Tanto enim fragore ſpina dorſi & coſtæ adhærentes reſtitutæ ſunt, vt quercus frangi videretur. Aduolabant multi, & fœminæ clamore, & oſſium ſtrepitu inuitati: videbantq́ue erectam ſtantem ad illam felicis theſauri arcam, gratiasque agentem, quam hactenùs curuam ſemper viderant. Referunt rem ad alios, multiq́ue vtriuſque ſexûs in eccleſiam irruentes, vna voce ſummæ Trinitati laudes gratesque agunt.

Videmiraculum.

De puerulo contracto, itidèm curato. Cap. 23.

TOtius orbis commune celebrabatur feſtum, in cælos aſſumptæ beatiſſimæ virginis & matris Dei: qui dies eſt venerabilis, dies ſanctus, dies præclarus, cui comparari non poſſint vllæ ſanctorum ſolennitates: fratribusque nocturnas vigilias hymnis & pſalmis ſolenniter agentibus, puerulus quidam, & nomine & facie omnibus notus, (quippe quem pater Reginhardus miſerè cõtractum, ſtudio miſericordiæ alendum, à Rheno adduxerat) ad beati Annonis ſepulcrum manibus reptans venit. Aderant tunc ibi quidam, pro honore ſacratiſſimæ Virginis, reginæ cæleſtis vigilijs intenti. Viderunt illi puerum ſemèl atque iterùm appræhendentem tumuli ſummitatem, conantemq́ue ſurgere, ſed totiès relabentem, tertiò randèm idem tentantem,

Feſtum Aſſumptionis S. Mariæ toto orbe celebre.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentantem in pedes erigi. Et ſtabat ille quidem, ſed ruinam minari videbatur. Obtinuit tamen, vt aliquandiù ſcipioni innixus poſſet ambulare. Sed illo tandèm reiecto, ſaluus & incolumis, integram gradiendi facultatem adeptus eſt. Multam ea res illo die lætitiam peperit, ad tam præclaram illuſtriſſimæ virginis ſolennitatem, tam inſigni accedente miraculo. Sunt verò etiam permulta alia lectu digniſſima beati Annonis miracula, quæ tamen cuncta prætermittens, ità pauciſſimis iſtis ad optatum laboris mei peruéni portum, vt & clariſſimum meritis & ſanctitate virum, ſatis (vt reor) expreſſerim, & neceſſariam propter faſtidioſos breuitatem non valdè tamen exceſſerim. Præſtet omnipotens Deus, vt in illa vita profit animæ, ſi quid in hoc opere dignum ſuis laudibus elaboraui: ſitque migranti patronus, qui ſcribenti materia fuit, Anno terque quaterque beatus, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

In pedo ſeu baculo paſtorali S. Annonis ligneo, qui adhuc in monaſterio Sibergenſi religiosè aſſeruatur, in ſuperiori parte in cupro, inciſi ſunt verſus ſequentes:

Tityre coge pecus, cæcus nè ducito cæcos.
Moribus eſto grauis, rector fore diſce ſuauis.
Aſtu ſerpentis, volucris rege ſimplicitatis.

VITA SAPIENTIS ET DIVINI PATRIS NOSTRI SABAE, AVTHORE CYRILLO MONACHO: FORTASSIS AUTEM À METAPHRASTE REDDITA PARAPHRASTICÈ.

Habetur enim in Metaphraſte.

Decemb. 5.

Vitæ Sanctorum cognitæ, quid conferant.

Nihil eſt æquè vtile ad commouendos animos ad deſiderium virtutis, atquè vita optimorum & præſtantiſſimorum virorum, tradita piorū auribus. Illius enim viam licèt aſperam, non tamen eſſe eiuſmodi, vt adiri non poſſit, nec eſſe omninò deſperatam, oſtendit: ſed rectè factis eorum, qui præceſſerunt, inducit ad imitationem: & narratione donorum, quæ illi acceperunt tanquàm arrhas futurorum bonorum, in animos auditorum immittit promptū & alacre animi ſtudium: & perſuadet deſpicere omnē laborem & difficultatem, & ea poſtponere acquiſitioni eius, quod eſt bonum & honeſtum. cuiuſmodi eſt vita magni Sabæ, & Dei amor ineffabilis, & qui propter ipſum ſuſcepti ſunt ſudores: & rurſus innumerabiles donorū largitiones, q̄ eam, quæ illic eſt futura, conſequuntur beatitudinē. Sed ſatiùs fuerit deinceps virū ab altè petito principio perſequi, reſecare

Universidad de Deusto
Biblioteca

tribiliter cor eius sauciabat tristitia, & angebatur animo. Non ferens autem Sabas videre fratrem, qui ità angebatur, & ipse quoquè internis non minùs ardēs visceribus, corpus quidem contemnit, & ignem despicit: munitus verò signo Crucis, cōtinuò ità vt erat ingreditur clibanum: flammaque conculcata, sicut priùs voluptate, seruat ex igne vestimenta, & ipse egreditur illæsus: non propter pietatē quidem ac religionem, sicut olim adolescentes, sed potiùs propter amorem in fratrem, eum flamma optimè reuerita. Hoc non solùm eos, qui aderant, obstupefecit: sed Pauli quoquè discipulū Sabam apertè ostendit. Nam si propter solum fratris dolorem, nec carni parsit, & aduersùs ignem suam ostēdit audaciam, quomodò is recusâsset esse à CHRISTO anathema, vt possent alij esse salui? Qui ergò aderant, cùm vidissent id quod factum fuerat, & ex ijsipsis ij, qui ad maiorem gratiæ mensuram peruenerant, & ea accurate dijudicare poterant, quanta procedente tempore futura erat Sabæ virtus, cogitantes, illi quidē decæterò magis animum adhibebant, quàm eius postularet adolescentia: iurè autem Deo agebant gratias. Sed sunt hæ quidem narrationes conuersationis eius in Flauianis, vt ipse posteà Gregorius patruelis illius mihi tradidit, non leuis aliquis & ei solæ necessitudine coniunctus, sed etiam ex vita satis magnum afferens argumentum veritatis.

Vide Crucis signaculo maximū patratum miraculū. Dan. 3.

Rom. 9.

Quædā autē in corde agitans, cùm diuini desiderij nullum modum nōsset, necessariē tatem in animo habebat ire in sanctam ciuitatē, & contemplari loca sancta, lustrare, & visere patres, qui erant in solitudine: & ea frui, quæ ex ipsis percipitur, vtilitate, aut etiam incitatione eorum vitæ institutionis, ostendere acriorem in perum ad virtutem. Si enim malæ consuetudines & congressiones possunt bonos mores corrūpere: quanto magis bonos mores bonæ adiuuabunt, & pulchrè deducent ad viam, quæ fert ad vitam? Accedit itaque ad Præfectum monasterij, & animum aperit, & ab eo petit, vt liceat secedere. Ille verò non permittens, sed volens imperare iuuentutis tam moderatæ, & quæ admodùm pulchram habebat animam, non audiebat obsecrantem, & peregrè proficisci properantem non dimittebat, & ipsum omninò conabatur detinere. Deinde cùm ad eum è superis diuina quædam aduenisset visio, mandat vt Sabam dimittat, nec prohibeat, quò minùs peregrè proficiscatur. Ille ergò persuasus visione, eum dimisit, & inuitus volenti permittit, vt exeat. Ille autem id, quod desiderabat, cōsecutus, & cum precibus illinc dimissus, Deo duce pulchri illius itineris, tendit Hierosolyma: cùm in hoc quidem monasterio annos decem transegisset, ætatis verò ageret annum octauumdecimū: quo Marcianus & Iuuenalis ambo pij ac religiosi, ille quidē ab Imperio, hic autem à Pontificatu, morte desistunt.

Abbas eius per visum iubetur eū dimittere, peregrè iturum ad loca sancta.

Cùm verò hyeme venisset Hierosolyma, & à quodam sene Cappadoce in monasterio sancti Pasarionis hospitio esset exceptus, tunc quidem apud ipsum hyemat. Postea autem alijs aliò beatum trahentibus, & vim afferentibus, vt qui ab illius virtute multo magis vicissim attraherentur, & vt apud se maneret, vnoquoque rogante, eo autem sene, qui ipsum primò hospitio acceperat, rogāte, nè recederet à monasterio: ille tamen quàm eius, quę Deo conuenienter agitur, vitę matrem quietem amans & silentium, nō induxit in animum, vt cum vllo quidem eorum cohabitaret: sed cùm de magno accepisset Euthymio, (virtus enim eius vbiquè prędicabatur) captus est vehementi desiderio eum eo congrediendi. est enim simile semper amicum simili. Et quoniam ille nō secùs ac Hesperus, in solitudine quę est ad Orientem, clarus erat miraculis & doctrina, defulgebat Sabas frui luce bonorum Euthymij, & cum eo lætari, & ali radijs illius virtutum, & non secùs atquè generosę plantę, in anima & spiritaliter augeri. Atque ei quidem, quod dictum est, monasterio diuinus præerat Elpidius. Cùm hoc autem desiderio teneretur beatus Sabas, accedit, & id enunciat beato Elpidio. Cùm verò inuenisset eum quoq; esse in eádem sententia, diuinis illius precibus acceptis pro alio viatico, ad magnum Euthymium ranquàm filius ad patrem, non ex sanguine, sed ex virtute potiùs trahens cognationem, accedit.

Huius vitā habes Tomo 1. die 20. Ianuarij.

S. Sabas cupit esse cū Euthymio, sed is eum non admittit.

Cùm ergò aliquot illic dies mansisset, ad synaxim de more eunte Euthymio, ad eius pedes procidit, rogans, supplicans & obsecrans, vt fieret eius ouis rationis particeps, & ab ipso pastore pasceretur cum alijs. Magnus autem Euthymius, qui in exercendis pueris erat præstantissimus, vt qui omnium certaminum spiritalium fecerat periculū, cùm vidisset Sabam adhuc iuuenem, dubitans nè ardor esset solùm, non habens rationis iudicium

dicium & grauitatem, quæ ex ea proficiscitur, non priùs permisit vt habitaret cum monachis, qui erant in Laura, quàm totam monasticam persecutus esset vitę institutionē, quę est in cœnobio, & ostendisset eam, quę exigebatur, absolutionem. Quinetiam ei dixit: Non cōuenit omninò, ô fili, vt qui est iuuenis, Lauram habitet. Hoc enim neq; Lauræ vllam affert vtilitatem, neque tibi expedit. Sed si me audias, ibis nunc in inferius monasterium ad Abbatem Theoctistum, apud quem scio fore, vt tu maximam accipias vtilitatem. Cùm beatus his acquieuisset Sabas, (nam præter alia didicerat etiam obedientiam) & quęcunq; ipse mandâsset, se prompto & alacri animo facturum promisisset, (ideò enim, aiebat, ad te confugi, vt per te salutem assequar) eum continuò illuc mittit ad beatum Theoctistum, iubens vt eius magnam curam gereret. Dicebat enim se reuerà videre in eo infusam spiritūs copiosam gratiam, & eum non multo interiecto tempore sua gloria esse impleturum vniuersum orbem terræ: vera, inquam, gloria, & quæ nullum finem sit habitura. Quę quidem talem finem sunt consecuta, & ostenderunt esse veram illius prędictionem. Nam & ipse plurimā partem solitudinis effecit habitabilem, & Lauram extruxit maximam earū, quæ sunt in Palæstina, & ab omnibus, qui vitam elegerant anachoreticam, tanquàm pastor est agnitus, eis effectus regula ad sanctitatem. Nam & mores eis tradidit, & legem imposuit, doctus ab Euthymio, & seipso vtens exemplari, vt nullum imberbem in Lauram admitterent: quod quidem & apud patres veteres fiebat, & diligenter ab illis obseruabatur.

Euthymij de Saba prophetia.

Exercitia corporis & animæ.

Cùm sic ergò diuinus Sabas fuisset in B. Theoctisti potestate, seipsum totū purè Deo tradit, & totus in illius versatur desiderio. Cùm autem sciret esse duplicem sui constitutionem, ex anima, inquam, & corpore, duplicem excogitauit etiam exercitationem: nūc quidē corpore laborans, nunc aūr anima. & nunc quidē dies transigens in laboribus corporis, nunc verò integras noctes insomnis peragēs in precibus. Nunc aquā portans, nunc ligna ferens, & omnibus, quibus fuerat creditum aliquod ministerium, sustinens illorum operationes. Erat enim cum animi fortitudine, procera quoquè corporis magnitudine, & admodùm robustus. Et ipse quidē aliàs alia subibat ministeria, & ipsam etiam malorum curam: & ante omnes quidem veniebat ad synaxim: post oēs aūt rursùs recedebat, promptoq; & alacri animo diuino seruiebat ministerio: & his omnibus veluti sacram imponebat summam, obedientiam scilicet & moderationem. Quocirca hoc mirabatur vniuersa multitudo monachorum, quòd ætatem tam teneram virtutum ornaret corona & perfectio. Cùm verò quę est ex Deo, semita æquabiliter & inoffensè ab eo dirigeretur, cum aliquo modo supplātare, & nè progrederetur, sistere conabatur malignus: etiamsi ille cum dolosè aggrediens & malitiosè, ab eo rursùs est repulsus generosò & valdè forti animo. Quisnam autem fuit modus insidiarum?

S. Sabæ magna perfectio in ætate tenera.

Insidiæ diaboli.

Erat quidam monachus genere Alexandrinus, nomine Iohannes. Is iam longo tempore molestus erat beato Theoctisto, vt ei permitteret ire Alexandriam, vt paterna bona illic disponeret: (resciuerat enim parentes paulò antè esse mortuos) Atque ille quidem, vt volebat, dimissus, petebat vt sanctus Sabas esset sibi socius itineris, vt quem sciret esse generosum ac strenuum, & qui cuperet & posset esse particeps laborum aliorum. Cùm beatus ergò Theoctistus annuisset Iohanni petitionem, Sabam quoquè emisit. Hoc autem, vt diximus, fiebat arte maligni, vt ab eo qui est ex Deo, cursu eum reprimeret, & in mundo, & in ijs quæ ad hunc mundum pertinent, eum occuparet. Sed qui profunda & occulta aperit, non permisit vt eius latérent insidię. Nam cùm ex Palæstina profecti agerent Alexandriæ, & ambo occupati essent in quærēdis rebus Iohānis, agnoscitur à parentibus Sabas admirabilis, qui nupèr illuc migrārāt propter expeditionem, sicut iam antè ostendimus. Cùm autem sic euasisset notus paternis oculis, fuit rursùs Sabæ principiū secundum certaminū: & cum maiori tunc luctatus fuit necessitate, quàm quæ fuerat cum patruo & auunculo. Instabant enim parentes, quid non facientes, aut à quā arte & machinatione abstinentes, vt Sabæ persuaderent, vt vellet cum eis habitare, & decæterò apud eos degens, patris susciperet militiam, & pro illo * habitaret! Ille verò cùm esset celeris & acris ingenij, cognouit hoc fuisse excogitatum à maligno, vt parentum misericordia relaxaret contentam eius exercitationem, & spiritalium rerum desiderium redderet frigidius. & eorū quidem amori sapienter opponit Dei desiderium, dicens se rimere illud præceptum, quod illos statuit eo esse indignos, qui desiderium parentum ei præferunt, & non crucem sustulerunt, & eum sunt secuti: Mundanę autem huic

for. emilaret?

Matt. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

militiæ,verè angelicam & diuinam: Si terrestris regis miles,dicens, qui conspectus fuit
Nota monachc apostata. ordinem deserere,magnas luit pœnas: quantum est periculum, si qui eius, qui est verè rex,miles effectus,& in numeros illius adscriptus,proprium ordinem reliquerit, & tam paruam militiam ea permutauerit? Illud tãdèm adiecit ijs,quę dicta fuerant,quòd nec eos quidem decęterò parentes vocare sustinuerit,si eos ampliùs viderit rogãtes & contendentes,vt à pulchra illa deficiat militia.

Cùm nescirent ergò parentes,quid agerent,cesserunt filij constantię,& tandèm vel inuiti concesserunt quidem,vt abiret: cum autem vehementer rogârunt, vt suæ pecuniæ acciperet aliquid ad parandum viaticum, quo opùs habet peregrinatio. Atque illi quidem prompto & alacri animo Sabæ prębebant viginti aureos: ipse vix tribus acceptis,eisque,quòd rogarent parentes, nè eos despiceret, soluit Alexãdria vnà cum Iohanne.Quòd autem ,ppter parentes eos tres aureos acceperit,non est procùl quærenda pro-
Monachi non debent habere proprium. batio. Cùm enim iam venisset in monasterium, eos ferens dat in manus Theoctisto, ipse nihil volens habere proprium: & alioquì nè malignus hinc acciperet occasionem suggerendi ei cogitationem auaritiæ. Iam verò decem annos illic diuinus transegerat Sabas,& beatus è viuis excesserat Theoctistus:quem cùm sanctè magnus sepelijsset Euthymius,pro illo quendam Marin,virum non paruifaciendum,elegit prefectum monasterij. Cùm autem is duos annos vixisset post susceptam præfecturam monasterij, è vita excedit. post quem diuinus Euthymius cuidam Longino viro bono monasterij committit rectionem. Illo autem tempore admirabilis Sabas iam triginta annos natus, cùm resplenduisset in vniuersa monasticæ vitæ institutione,& obijsset omnem rationem exercitationis,capitur amore solitudinis: & cùm non posset ferre vim desiderij, accedit ad Longinum,petens quem desiderabat secessum.Ille verò (nesciebat enim, quomodò hoc ei ex se permitteret) de eo refert ad magnum Euthymium. Is autem cùm oppletus haberet aures Sabæ virtutibus,quinetiam ipse quoquè rectè sciret viri perfectionem,& in rebus spiritalibus ardorem & constantiam,continuò rescribit ad Longinum,nè ei eiusmodi impedimento, quò minùs suum exequeretur institutum: sed ei permitteret vti quiete & silentio quinq; dies hebdomadæ.Sciebat enim fore, vt omninò rectè vteretur solitudine,& haberet occasionem ad Deum asscẽsionis. Sic ergò ei permisso silentio,com-
S. Saba degit in spelũca muẽ abstinens &c. pos iam effectus eius, quod desiderabat,ingressus est monasterij speluncam, quæ versus ad austrum,quinq; quidẽ dies hebdomadæ intùs degens,& nihil cibi sumens, sed solùm vacans precationi,& labori manuum: Sabbato autem egrediens,& seipsum superans in accessione eius,quod est melius,& quinquaginta numero confectas sportas, quas σοῦδες vocare Μαλάκια,afferens: Die autem Dominico cùm collegisset tot ramos palmarum, quot sciebat sibi in hebdomada sufficere ad operandum,ingrediebatur spelũcam.Et hoc modo perpetuos quinque annos se exercuit.

Deindè diuinus Euthymius cùm eum vidisset sic viuentem,eum sumpsit cum Domitiano socium decertationis ad certamina,quæ suscipienda erant in solitudine, cùm de eius mẽte factus esset certior, & eum vocaret παιδαγωγόν τε, id est,puerum senem,& vt qui exercitationis esset præceptor optimus,ad sublimiores eum virtutes exerceret. Et quoniã consueuerat admirabilis Euthymius decimoquarto mensis Ianuarij egredi cum Domitiano in vastã solitudinem Rubę,& illic transigere sanctissimos dies ieiuniorum, egressus quidem est,vt consueuerat: Ei autem aderant Domitianus & Sabas: ingrediebantur verò per solitudinem,quę vergit ad meridiem,vltra mare mortuum: & cum iter diù produceretur,ipsa solitudo,quę est & arida & aquę expers,& re ipsa ab omni re dedita excedit. poſt quem diuinus Euthymius cuidam Longino viro bono monasterij commissa sserta,Sabæ sitim accendebat vehementẽ: & vię prolixitate & siccitate efficiebat, vt iam defarigaretur & deficeret,neq; pedibus vti posset ad ingrediendum. Atque ille quidem cùm defecisset,humi iacebat,nescio an naturali aliqua ratione,vt solet fieri ijs,quę sunt huiusmodi,propter magnam calidi frequentiam consumpto humido: an ꝙ Deus vellet ostendere Sabę adhuc opùs esse maiori fortitudine. Iacebat verò parua,vt ità dicam,bigenus vidisset Euthymius,& ipse non minùs esset animo perturbatus,parùm quidem ab-
S. Euthymius suis precibus impetrat aquam à Deo. co recedit: humi verò prócidit,& cùm cor ad Deum sustulisset: Domine Deus, inquit, da aquam in terra sitienti,iam deficientem iuuenis huius consolans animam.Sic dixit,& cùm Sabam protinùs accersiuisset,ter fodit ligone,& terra vim sensit diuiniorem,& prauit nutibus,qui sub adspectum non cadebant: & quæ erat deserta & aquæ expers, aquã genuit,& protinùs aquam emisit limpidissimam,& maximè potabilem.Sabas autẽ cùm illam bibisset,tunc restinxit sitim,& satis est recreatus: & latenter vim accepit diuinam, adeò vt decęterò alacriter ferre posset difficultatem solitudinis.

Cùm sic ergò S. Sabas se gereret in solitudine,& magnum imitari Euthymium,& tanquàm ad exẽplar archetypum,ad illius vitã intueri studeret diligentissimè, parùm temporis intercessit,& cùm ille magnus virtute Euthymius ibidèm obdormijsset, verè beatam quietem est assecutus.Sed cùm post illius decessum,monasterium ocio & socordiæ paulatim se dedisset,longo tempore aufugit B.Sabas,& habitabat in solitudine,cùm Gerasimus eam, quæ est circa Iordanem,solitudinẽ non secùs atquè stella illuminaret. Sabas verò tunc attigerat tricesimumquintum annũ suæ ætatis:iam autem aduersùs eum cœpit bellum dæmonum,non obscurè nec latenter,sed apertè & ità,vt oculis cerneretur,cum inuadentium.Nam cùm illam Deo gratam moram traheret in solitudine, esset autem nox media, humi verò accũbebat, vt labores parumpèr remitteret, videt quosdam dæmones,qui scorpionum & serpentum speciem erãt imitati, & eum inuadebant, & omnibus modis tentabant eum perterrefacere.Arque primùm quidem parùm veretur: deindè cùm citò intellexisset cuiusnam esset machinatio,audacter surgit ad precationem,& in eius lingua versatur psalmus: Hoc autem erat quod canebatur,Non timebis à timore nocturno: sed super aspidem & basiliscum ambulabis.Talibus armis vtebatur Sabas aduersùs dæmones.Solũmodò ergò sic locutus est Sabas,& venenata illa animalia,tanquàm fumus,statim euanuerunt,& dissolutum est visum in aërem.

Gerasimus monachus. Dæmones infestant S. Sabam. Psal. 90.

Cùm aliquor autem dies deinceps intercessissent, rursùs eum adoritur satanas, leonis formam suscipiens, torueque & furiosè intuens, & tanquàm qui impetum esset in eum facturus: impetum verò rursùs sustinens, & vitans congressionem. Ille autem cùm cognouisset esse maligni insultum, & ideò visione minimè esset conturbatus: Si accepisti,inquit,contra me potestatem,cur reprimis impetum? Ego sum paratus, Dei cedens nutibus,& non inuitum me offerens, vt deuorer. Sin minùs, cur fremis & exultas inaniter? Ambulabo enim,& conculcabo te leonem,munitus Christi virtute. Hęc dixit diuinus Sabas: & protinùs aufugit belua,quę latebat sub specie leonis: omnes autem ferę ab illo tẽpore fuerunt magis mansuetę & obedientes: adeò vt ipse vnà cum eis versaretur,& nihil omninò læderetur à cohabitatione. Cùm verò sic se gereret Sabas,ei præteeunti in via quatuor occurrunt Agareni,qui fame valdè laborabant,& indigentia vehementer erãt afflicti.Cùm autem iam propiùs accessissent, illi quidem qui fame vrgebantur,cum diligenter circũspiciebant,& scrutabantur, & naribus quodammodò odorabãtur, an aliquid cibi afferret.Ille verò (ô misericordiam & paternum animum)placidis eos intuens oculis, cùm nihil haberet aliud, quo ipsos aleret esurientes, ea quibus ipse alebatur in commune proposuit: & extensa statim pelle ouilla,meleagri-
*corticibus legendum opinor. orum radicibus & arundinum *cordibus eos excepit.Mirati autem barbari eius promptum & liberalem animum,tunc quidem vrgentem famem,vt licuit, sedârunt. Postea verò remunerantes eius hospitalitatem,(ad talem enim simplicitatem & benignitatem vel ferę ipse placidè adspexissent,non solùm animi hominum,quibus est à natura insita mansuetudo)venerunt afferentes caseos & dactylos.Ille autem, qui sicut apes laboriosæ, sciebat ex omni parte colligere id quod est vtile,ex eo cepit occasionem maioris modestiæ,& ad sui condemnationem & compunctionem deuenit vehementiorem: Hei mihi, dicens,ô anima:eccè enim hi quidem barbari vel parui illius nostri fuêre memores beneficij,& referre gratiam studuerunt tam præclarè & munificè.Nos autem,qui quotidiè fruimur bonis creatoris,nullam ei studemus vicissim referre gratiam per mandatorum obseruationem.Quænam ergò decęterò excusatio,quænam nobis dabitur venia? & sic multos dies compungebatur animo.Sed hęc quidem facta sunt à Saba admirabili, cùm degeret solus in solitudine.

Contemnit terriculamẽta dæmonis

Illæsus vixit inter feras.

Anthus monach⁹ degit apud S. Sabam.

Postea autem accedit ad eum quidam monachus,nomine Anthus,vir amicus virtutis;qui ipse quoquè longo tempore versatus fuerat cum B.Theodosio.Is cum Saba vinculis spiritus tunc colligatus,permansit decæterò ab illo inseparabilis. Cùm verò sic essent inter se coniuncti,cosinuadunt quidam Agareni planè barbari, & animo malignissimi: qui quidem volentes honestam accipere occasionem,vt perindè ac iniuria affecti, se viderẽtur vlcisci,non autem priores facere iniuriam,mittunt ad sanctos vnum ex suis veluti quandam escam, vt si illi vel minimum impetum fecissent in eum, qui missus fue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerat, ipsi ambos inuaderent & interficerent. Non enim ex animo illorum, sed ex seipsis vniuersum iudicabant, similiter esse moribus barbaris sanctos existimãtes. Illi verò cùm periculum protinùs præuidissent, nulla re alia, quàm ea, in qua sola poterant confidere, nempe precatione, aduersùs eos armabantur: & cùm simul inclinâssent & genua & animos, Deum rogabant ardentissimè, vt liberarẽtur ab illorum insidijs: Hi in curribus, Psal.19. Psal.146. mine, dicentes, & hi in equis: nos autem in nomine tuo magnificabimur. Quoniã non in fortitudine equorum, nec in tibijs virorum delectaris: sed in contritione cordis & humilitate nomen tuum inuocantibus. Sic finem acceperunt eorum preces, & terra dehiscens, quomodò olim Dathan, ità etiam tentatorem illum, qui ad eos missus fuerat, in aliorum conspectu deuorauit. Cùm autem illud nouum vidissent miraculum, statim magno timore afficiuntur, & se conijcientes in pedes, longè recedũt. Ab illo vero tempore diuina à superis ad Sabam aduenientes gratia, ità eum affecit, vt deinceps nihil faceret barbarorum insidias: & nõ solùm ab eis non vinceretur, sed ne terreretur quidẽ penitus. Nota terribile Dei iudicium. Num.16.

Sed tunc quidem primùm diuinus hic Sabas euadit notus B. Theodosio, cùm eis ad hanc cognitionem Anthus pulchrè intercessisset. Deindè autem etiam solitudinem facit Sabas habitabilem, & Lauram in ea constituit: quam omnium clarissimam & maximam, & virtus & multitudo eorum, qui in ipsa habitabãt, breui tẽpore effecerunt. Verumenimuerò operęprecium est repetere, vndenàm & quemadmodùm constituta sit Laura, & quisnam locum ostenderit, & mandauerit illic iaci fundamentum. Iam quatuor annos transegerat hic admirabilis Sabas in solitudine. Cùm fuisset autem aliquandò in excelso illo colle, in quo celeberrimi Theodosij doctrinę fructũ percepisse dicitur beata Imperatrix Eudocia, in consueta precatione pernoctans, videt visionẽ quandã admirabilẽ, splendore coruscantem & veste lucida, ei ostendentem torrentem, qui à Siloe defluit ad austrum: & denunciantem, vt habitaret torrentis speluncam, quę vergit ad Orientem. & ei pollicentem auxilium ex sancto, & alimentum ab eo, qui vel ipsis iumentis Psal.146. producit fœnum. Et fuit quidem visio eiusmodi. Ipse autem magna ex visione affectus letitia, cùm statim è colle descendisset, quadam diuina & sapiente prouidentia, tanquàm ab aliqua dextera, deducitur vsque ad speluncam. Quadragesimo itaque anno suę etatis cœpit habitare hanc speluncam, quandò Anastasius quidẽ Archiepiscopus Hierosolymitanus, cùm implêsset decimum annum sui patriarchatũs, cum eo vita quoque excessit, sui pontificatũs successore relicto Martyrio. Zeno verò Imperator Romanorum, interempto tyranno Basilisco, cùm is viginti menses obtinuisset tyrannidem, rursùs accepit imperium. Laurã condit S. Saba. S. Sabas in spelunca moratur.

Cùm hanc ergò speluncam habitâsset magnus Sabas, quoniam ea in ascensu magnam habebat difficultatem, quandò vellet egredi aquatum, (fons enim distabat quinquaginta stadia, qui nominatur Heptastomus) ab eo desupèr appendens funem, sic totum ascensum & descensum effecit faciliorem. Cùm is autem rerum necessariarum nullam aliam curam gereret, sed contentus esset herbis, quæ nascebantur proptèr speluncã, Deus qui mandauit Sabæ, vt subiret speluncam, ipse ea quæ promissa fuerant, deduxit ad exitum. Quomodò enim Eliæ prophetæ, qui olim ingressus erat montem Sidoniæ, & absconderat ipsum abscondebat: ità nunc quoq; mittit ad iustum eos, qui res necessarias erant suppeditaturi, nisi quòd ad illum quidem coruum: ad hunc autem, quosdam homines, licet barbaros, mites tamen & moderatos, & qui nihil aliud ęquè sciebant, àc virtutem habere in honore. qui ipsi quoq; tanquàm ab aliquo quẽ non videbãt manu ducti, rectà pervenerunt ad speluncam: & cùm per quendam funiculum ascendissent ad Sanctum, vbi viderunt illic viram planè illaboratam, & nullo omninò supellectile instructam, nec vllis ornatam vtensilibus, virtutem adeò iurè sunt admirati, vt magnificarent vel illius solùm seruire ministerijs. Sibijpsis quidem certè imponunt veluti voluntaria quędam vectigalia, vt certis quibusdam diebus illuc venientes, ad illum afferrent caseum & pannem & dactylos, & si quid erat aliud ad vsum necessarium, Deo hæc sapienter cõcessente & admirabiliter, vt Sabæ minimè deessent necessaria, & ijs, qui ea afferebant, magnam conciliaret mercedem ea suppeditatio. Atque quinque quidem annos sic Saba transegit in spelunca, solus cum solo Deo conuersans, & fruens bono quietis ac silentij. Quinto verò anno iam desinente, simul etiam desiêrũt in eum maligni artes & machinationes: qui verso tergo turpiter fugiebat cum suis satellitibus & dæmonibus, & nec virum quidem ampliùs intueri poterat. Barbari quidam aluntcum. Victus ab illo dæmon, turpiter fugit.

Cùm

ἑπτόστομος, septem habẽs ostia.

Cùm autem iam sic esset securus à dæmonibus, nec ei molestia afferretur ab hominibus, quietisq; & silentij esset amator vehemens, attamen cùm non solùm quæreret quod suum erat, sed etiam curam gereret salutis aliorum, immò verò etiam ei iussisset Deus, dedit se solicitudinibus, & priuatus fuit silentio, re ipsa implens id, quod dictum fuerat à propheta: Conscindite gladios vestros in aratra, & lanceas in falces: iubens ijs, qui ad perfectum boni habitum peruenerant, & iam hostes fugârant ac profligârant, transire ad colendos agros animę fratrum, nimiùm sylvescentes, eosque mundandos & reddendos fertiles * fructus spiritũs. Agebat autem tunc ætatis annum quadragesimumquintum. Multis verò ex multis locis illuc confluentibus, & maxime quicunque à mundo, & ab omnibus, quæ sunt mundi, recedentes, in monte versari elegerant, admirabilis ille grex celeriter augebatur: beato Saba cum alia spiritali eorum cura, aptum quoq; locum vnicuiq; deputante ad cellarum ædificationem. Quamobrèm videre licebat vitos circiter septuaginta numero, omnes breui ad ipsum cõuenisse, omnes diuinos & à Deo inspiratos, & qui Christi mandata accuratè seruabant, implentes quendam secundum chorum septuagenarij numeri Apostolorum, aut Angelorum ecclesiam Dominũ laudantium. Inter quos erat quidem Iohannes, qui nouæ posteà Lauræ præfuit. erat autem Iacobus quoq;, qui Lauram Pyrgiorum ędificauit in Iordane, Firminusq; & Seuerianus. Ex quibus alter quidem ædificauit Laurã, quæ est in Malischa: alter verò monasterium, quod est in Maricha: & Iulianus opifex Laurę, quę est in Iordane, quę nominatur Elceraba. & reliquorum sanctorum catalogus, quorum singulorum meminisse, & eos nominatim persequi, propter multitudinem recusat oratio. Esa.2. * fructus Plurimi ad cũse adiungũt, mundo contempto.

Cùm eos ergò omnes diuini Sabæ virtus quauis tuba acutiùs clariusq; procùl inuocâsset, illic quoq; statuit maximã Lauram constituere, vt per hanc solitudinem eis compararet supernam Hierusalem. Et primùm quidem in colle, qui est in fontibus torrẽtis, qui sunt ad boream, turrim ędificat. Deindè verò inter torrentem, domum excitat oratoriam: & cùm in ea sacram mensam statuisset, & templum dedicâsset, cùm videret ex sacratis aliquem ad eum accedentem, eum faciebat in eo diuinum celebrare mysterium: ipse propter magnam in Deum reuerentiam, modestiamq; insignem & humilitatẽ, rem fugiens, & omnibus modis differens sacerdotium. Cùm templum autem sic excitâsset, & Lauram illic constituisset, in cura gerẽda fratrum deinceps studium & operam ponebat. At verò, vt qui esset acuto & subtili ingenio, & peruasisset omnẽ formam & rationem exercitationis, in illos se admodùm aptè gerebat & congruenter: alios quidem adhortans, alios verò admonens, alios autem increpans, & oẽs, vt semèl dicam, generosè ac strenuè resistere maligni artibus efficiens, & non pusillo & abiecto animo ferre labores solitudinis: neq; in animi cadere angorem, quod quidem apertè est ars maligni: sed spe futurorum confirmari ac roborari. ab angore enim vinci & tristitia, & defatigari in laboribus, est animi planè mollis & effœminati, & qui non habet viriles & generosos spiritus. His & similibus vtens ad eos admonendos, effecit discipulos superiores quauis difficultate, quicquid intercedebat asperum, & vllam afferebat offensionem, dissoluens, & faciens eos maligni tela superuolare, & leues eis pennas faciens ad virtutem: in rebus autem necessarijs, & quę vsum requirebant ineuitabilem, & precibus eos sæpè adiuuabat, & clanculùm eis opem ferebat: nè, si plus, quàm possent, ferre tentâssent, tandem defatigarentur, quod quidem euestigiò declarabit oratio. Missæ celebratio. Præclarè instituit monachos suos.

Nam procùl quidem à spelunca, vt iam priùs diximus, fluebat aqua. Hoc verò malè habebat monachos, & in ea importanda magna afficiebantur molestia. Ille ergò beatus non sustinens eos videre id tam molestè ferre, se tunc noctù dedens precationi, Deum orauit vehementissimè, dicens: Domine Deus noster, si res est tuæ ineffabilis sapientiæ prouidentia, si hoc est omninò tuæ bonæ volũtatis & gratiæ, vt præsens locus habitetur, & floreat hominibus sanctum tuum nomen ferentibus, ipse nunc quoq; nos intuere, & propitius, & alicundè nobis aqua scaturiat ad nos reficiẽdos & refrigerandos. Sic precatus est, & quidam sonus statim eius pulsat aures. Videbatur autem sonus infernè emitti ex torrente: & cùm despexisset, luna iam illustrante terram plenissimo lumine, videt quendam onagrum vngula pulsantem solum & fodientem: Deindè postquàm terram satis fodisset & cauâsset, ore fosse imposito bibentem. Ille itaq; id, quod erat cõsentaneum, reputans, Deum ipsos visitâsse, statim descendit, vbi vidit onagrum fodiẽtem. Cùm autem ipse quoq; parùm fodisset, (ó ineffabilem tuã, Christe, gratiam) inuenit aquã, quę emitteba- Precibus impetrat aquã à Deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur ex terræ viſceribus: quę ab illo tempore vſque in hodiernum diem fluit per mediam Lauram, & neque creſcit hyeme, nec deficit æſtate: idq; cùm hauriatur ferè ab omnibus, qui ſunt in regione.

Viſio eius. Gen. 28.

Rursùs verò cùm is aliquandò ſolus noctu deambularet circa torrentē, & pſalmos caneret Dauidicos, ei appàret columna ignis apud ipſum præcipitium, quod erat diruptum ad Occidentem torrentis. Videbatur autē columna in terra quidem fixa, capite verò cęlos tāgere. Cùm ille ergò hoc vidiſſet, ſcalę quę olim apparuit Iacob, & illius terribilis recordatur viſionis: & ſtatim eum inuaſit timor commixtus lætitia, vt qui dignus eſſet habitus rebus tam magnis & tam arcanis. Cùm ergò perſeuerâſſet in oratione, donec lucret lux diei, pergit versùs Orientem, vbi ab eo viſa fuerat columna ignis, & offendit quoddam magnum & diuinū antrum, quod ſeruabat effigiem templi Dei. Ad Orientē enim erat quędā cōcha, quę nō humanę, ſed diuinę manūs videbatur eſſe opus. In eo aūt à tergo erat apertus latus quidā ingreſſus. Solis verò radius illinc influens, implebat domū copioſo lumine, & ſuauē intùs prębebat aërem, & valdè benè temperatū, vſum implens Diaconici. Cùm ſic ergò ædem illam inuenisſet diuinā, nō manufacta ornatā pulchritudine, & ipſe quoq; pro viribus in eo artificioſè fuiſſet fabricatus, & naturali pulchritudini adieciſſet artis elegantiam, conſtituit Sabas, vt ſabbatis & diebus Dominicis in eo cōſueta fierer glorificatio. Cùm aūt vidiſſet quandā petrā, quę tēplum ſuperemineb at, ipſe ędem eam delegit ad habitandū. Cùm verò vellet ſemper manere in hoc diuino tēplo, & rursùs nè eius quies & ſilentium cōturbaretur, prouideret, illud ſua ſponte conſtructū tectum Diaconici inſculpit, & quandam illinc cochleā, quę ſub turre latebat, ædificat vſq; ad petrā: per quam aſſiduè cum grata quiete & ſilentio latens veniebat ad eccleſiam. Templum aūt conſecrare, vt par erat, differebat, vt quinec ipſe auderet ſuſcipere dignitatem ſacerdotij, nec alicui alij ex ijs, quibus prędrat, rem permitteb at. Ità enim ſtatuebat ſacerdotium eſſe ſemper monachis cauſam ambitionis. Atque talis quidem fuit viſio: & ſic diuinum illud templum Sabæ eſt reuelatum.

κόγχη videi templū diuinitùs fabricatum.

150. Monachi ſub Abbate Saba.

Cùm autem multitudo monachorum quotidianis creſceret acceſſionibus, & breui peruenisſet ad numerum centum & quinquaginta, aucta quoq; eſt ex vtráq; parte torrentis cellarum ædificatio, & Sabæ cura & diligentia perfectū eſt, vt & iumenta ad miniſterium, & alia quę ſunt apta ad vſum corporis, poſſiderent monachi: nè neceſſariarū rerum indigentia, eis ſæpè ſpecie pulchra & honeſta eſſet occaſio pergendi ad mundum, neglecta quiete & ſilentio. Cùm ergò eius fama breui tempore in omnem partem pauiſſet, multi ad eum veniebant cum multis pecunijs, quod illi prębuiſſent, hoc ſolum lucrifacere arbitrantes, & id tutò ſe habere reputantes. Has autē diuinus accipiens Sabas, non immiſit in crumenas, nec abſcondit in penetralibus: ſed conſumpſit ad fabricanda ædificia monachis conuenientia, & ad ſuppeditāda alia, quæ erant eis vſui: maximè cùm etiā Martyrius, qui tunc ſedem obtinebat pontificiam, eſſet in eum optimè affectus, & ei familiaritate coniunctus, eumq; & reuereretur, & in magno honore haberet. Sed cùm Patriarchia octauo anno ſui Pōtificatūs è vita exceſſiſſet, & Saluſtius ſedem poſt illū accepiſſet, iam quadrageſimum octauum ętatis annum agēte B. Saba, quidā ex Laura prę-

Multa ei pecunia donatur.

Iudæ 1. g

uis animis, menteq; peruerſa & illiberali, qui planè erant carnes, & vt cū diuina dicā literatura, ſpiritum non habebant: qui parùm curantes exercere linguā ad canendum ea quę Dauidica, eam diligēter exercuerūt, vt mouerēt aduersùs Præfectū, & pacificaretur apud eū dicētes, (nam hoc quoq; eſt Dauidis) ad irā dolos cogitabant. Nam cū frumento ſæpè etiam naſcuntur zizania, ſicut rubus in vinea, & ex diſcipulis cernitur vnus proditor, & Eliſei diſcipulus erat Giezi, & Eſau conſtat fuiſſe fratrem Iacob, & Cain Abelis.

Pſal. 34.

4. Reg. 4. Gen. 25. & 4.

Seditioſi ergò iſti (oportet enim non ex nominibus ſed ex ſtudijs potiùs illos vocare) mala meditantes aduersùs diuinum Sabam, veniunt in ſanctam ciuitatem, & ad Saluſtium Epiſcopum linguis doloſis, aut, vt meliùs dicam, cordibus accedentes, eum quærebant, qui eſſet præfuturus. Ille autem cùm eſſet ſapiens, & aures non haberet faciles, nec ea admitteret, niſi priùs examinata, accuratè rogauit, quinam eſſent & vndè. Illi verò dicebant ſe habitare propter quendam torrentem, & illic peragere certamina exercitationis, celantes nomen Sabæ. Sciebant enim cùm ex virtute notum eſſe omnibus: quomodò ipſi ſtudium ponebant, vt ex vitio cognoſcerentur ab omnibus. Cùm ij autem ſæpè rogarentur, vt dicerent cuiuſnam eſſet torrens, & quomodò vocaretur, cùm non poſſent effugere interrogationē. Qui ab aliquibus, dixerunt, vocatur torrens Sabæ, Ille

Calūniātur quidā ſ. Sabā apud epiſcopū Hieroſolymæ.

Ille aūt, cùm intellexiſſet eum eſſe Præfectum, aduersùs quē iſti ſtruebant calumniā, rogauit rursùs, Vbi eſt hic Sabas? Illi verò mittentes reſpondere ad propoſitum, (ô arrogantiam & amentiam) dixerunt eum non poſſe ſufficere curæ de tam multis ſuſcipiendæ, propter ſimplicitatem nimiam & ruſticitatem: lenitatem illius & moderationem, ſimplicitatem vocantes improbi, eó quòd nollet hic populus, vt admirandus dixit Eſaias, aquam Siloë, quę fluit ſilentio. Porrò autem illud quoquè addiderunt accuſationi, nempe nimiam in ſuſcipiendo ſacerdotio cautionem, dicentes neq; ipſum velle eſſe ſacerdotem, neq; alteri, vt fiat ſacerdos, concedere. Sed hæc quidem illi.

Eſa. 8.

Quiricus verò quidam ſacerdos, & virtutis amator ardentiſſimus, cùm tunc adeſſet apud Epiſcopum, & quę dicta ſunt audiuiſſet, Quid verò, inquit, vos primi Sabā ſuſcepiſtis, an ille vos? Cùm illi autem reſpondiſſent, illum quidem ipſos ſuſcepiſſe & congregâſſe, eis verò regendis eum minimè nunc ſufficere, qui in magnam creuiſſent multitudinem, cùm eſſet agreſtior & ſimplex: Excipiens rursùs Quiricus: Si ille, inquit, vos ab initio congregauit, & locum qui erat deſertus, conſtruxit ad habitandum: quanto magis & ipſum locum iam conſtructum & habitatum, & vos qui in vnum eſtis congregati, erit is aptus ad regendum? Cui enim in ijs, quæ erant magis difficilia, opem tulit Deus, ipſe etiam omninò adiuuabit in ijs, quę ſunt minùs laborioſa, & facilem ei reddet præfecturam & adminiſtrationem. Ad hæc illos, qui pacem oderant, cum quibus erat Sabas pacificus, & clàm de proximo illiberaliter detrahebāt, cùm nihil poſſent reſpondere, tunc dimiſit Epiſcopus, Conſiderate, inquit, in præſentia: craſtino autem die accuratiùs de his inquiremus. Et ſtatim quidem accerſit beatum Sabam, neſcientem cur eſſet accerſitus. Porrò verò eos quoquè adducit, ad probandum quidem, vt putabant, ſuam accuſationem, & ad expellendum Sabam à rectione: vt autem rei oſtendit exitus, ad ora potiùs eis obſtruenda, & omnem auferendam ſermonis occaſionem. Nam poſtquàm adſtiterunt, rectus ille & incorruptus iudex, nihil illis omninò dicēs, non arguēs, neq; alio egens teſtimonio, vt qui de virtute Sabæ optimè eſſet certior factus, & ab ea iam eſſet ſatis perſuaſus, eum quidem ordinat ſacerdotem in conſpectu omnium: hac autem apud eos vtitur admonitione: Ecce, inquit, habetis veſtrum patrem, & Lauræ veſtræ Præfectum, quem Deus deſupèr, & non homo, elegit. Nos verò ſolùm ſpiritu ſancto manus commodauimus, non ipſum, ſed nos potiùs ipſos afficientes beneficio. Sic dixit: & cùm ſtatim aſſumpſiſſet beatum Sabam, & ipſos ſeditioſos, & pium ac religioſum, qui tunc aderat, Quiricum, cum eis in Lauram proficiſcitur: & primùm quidem ſanctum illud templum conſecrat: Deindè etiam aram in eo conſtituit, & glorioſorum Chriſti martyrum illic multas recondit reliquias.

S. Sabat ordinatur ſacerdos.

Obſerua de conſecratione templi cum reliquijs.

Atq; tunc quidē agebat Sabas quinquageſimū tertium annum ſuæ ætatis, quo tempore Anaſtaſius quidem ſedem tenebat imperatoriam, cùm è viuis iam exceſſiſſet Zeno. Eodem autem anno ad Lauram accedit vir quidam diuinus, quem dona decorabāt ſpiritalia, genere Armenius, nomine Hieremias: quem duo quoquè ſequebātur diſcipuli, qui vocabantur Petrus & Paulus, qui cognoſcebātur eius virā apertè referre & exprimere. Ex his verò Paulus cùm longo tēpore in Laura fuiſſet ſuperſtes, & admirabilis Sabæ rerū geſtarum accuratam accepiſſet experientiā, ijs quoquè, qui ſunt eum ſecuti, multa narrauit: quorum plurima ſita ſunt in præſenti Sabæ vita. Cùm hi ergò ad Lauram acceſſiſſent, magnam ex ijs voluptatem accepit B. Sabas: & tunc paruā cellam ad borealem ſpeluncæ partem, in qua ille priùs verſabatur in exercitatione, quandò ſolus torrentem incolebat, eis tribuit, & eis paruū reliquit oratorium, vt diebus Dominicis & ſabbatis ſua lingua conſueram peragerent glorificationem: ex quibus etiam auctum eſt in Laura genus Armeniorum. Cùm itaq; Hieremias & qui cum ipſo erant, ità ventitāſſent ad Lauram, diuinus quoquè Epiſcopus & ſilētiarius Iohānes, eorum veſtigia ſequens, eodēm accedit, iam agens triceſimumoctauum annum ætatis: cuius angelicam in carne vitam, in ſuum tēpus reſeruat oratio: in præſentia autem immorabor in bonis beati Sabæ. Hæc enim de eo dicit inſignis ille virtute Iohānes, qui fuit ipſe quoquè vnus ex monachis Lauræ, quòd illi quidem magno eſſet ſtudio, vt ſe in omnibus ingereret ſicut magnus Euthymius, & eius vteretur vita tanquàm exemplari aliquo.

Quadrageſimaliū ieiuniorū diē uini dies.

Cùm itaq; ſoleret Euthymius quartodecimo Ianuarij ſemp proficiſci in vaſtā ſolitudinem, & illic verſari in diuinis diebus ieiuniorū, nulli ſe videndū prębēs, & neminē alloquēs, hoc quoq; ſolebat B. Sabas facere cōſequēter, tēpore ſolùm parū mutato: quādo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem ille quartodecimo, ſicut diximus, hic autem viceſimo die menſis ſecedebat.
Feſtũ S. Euthymij. Nam poſt diuini Antonij memoriam, magni Euthymij diem feſtum viceſimo die menſis celebrans Sabas, ſic ſe conferebat ad ſolitudinem, & illic morabatur vſque ad feſtum Palmarum, non ſecùs atquè ille, ſe purum conſeruans ab omni humana congreſſione. Et ſic quidem ſemper faciebat vnoquoque anno vertente. Cùm mortuum autem mare aliquandò obiret, & in eo paruam quandam vidiſſet inſulam admodùm deſertam & horridam, eius quidem ſtatìm captus fuit amore: animum verò induxit, in ea perferre dies ieiuniorum. Inter eundum autem dęmonis inuidia cecidit in quandam foſſam, quę
Inuidia mali dæmonis. ex fornace cum igne emittebat caliginem: fuitque ei vultus & barba exuſta, & multæ alię partes corporis, adeò vt cùm multis pòſt diebus redijſſet ad Lauram, ſignis tantùm ſuorum morũ & voce, ijsq; valdè exiliter & obſcurè, agnoſceretur, eius forma omninò mutata, barbaque effecta rariore. Nam nec loqui quidem omninò poterat, donèc vis quædam diuina eum viſitans à ſuperis, ei vires immiſit aduersùs malos ſpiritus, infirmumque & languentem renouauit ac recreauit. Propter barbæ autem rarefactionem Deo quoquè Sabas egit gratias, vt qui modeſtiæ ei cauſam prębuerit, nè propter barbæ denſitatem ſibi nimis placeret.

Porrò autem hoc quoquè de eo dictum eſt à beato Iohanne, quòd rursùs quidem veniſſet annus: ille verò cùm aſſumpſiſſet vnum ex diſcipulis, cui nomen erat Agapetus, pro more exibat in ſolitudinem. Non multi itaque dies præteriërant, & Agapetus quidem cùm ſe ſomno dediſſet, ſupinus iacebat, confectus labore & inedia: Vigilans autem Sabas, & vacans orationi, videt quendam leonem iacenti diſcipulo adſtantem, & occulti leonis imaginem quodammodò referentem, & deindè ipſum in orbem obeuntem, & omni ex parte odorantem. Ille verò cùm hoc vidiſſet, valdè ſuo timuit diſcipulo, & cor eius cœpit vehementer trepidare, & pro eo ardentem fudit precationem: &
a fugit ſtatim * fuit leo trophęum orationis, & ſe proripuit in fugam, diſcipulo nihil læſo, niſi quòd cauda ſolùm ſensim eius vultum percuſſit, & eum à ſomno excitauit. Atqui ille quidem apertis oculis cùm vidiſſet leonem, caligans, confugit ad Sabam: Is autem primùm quidem cum meru liberat: deindè etiam admonet, nè tam facilè vincatur à ſomno & ſocordia, nè capiatur ab his feris, & multò magìs ab ijs, quæ ſub obtutum non cadunt.

Iam verò hoc quoquè rebus Sabę addit præclarus Iohannes, quòd cùm de more eſſet iturus in vaſtam ſolitudinem, Agapeto pellem tradit ouillã, & panes ſiccos ad eius
Vide ſancti viri admirandã incolam. vſum. Nam ipſe Sabas toto ieiuniorum tempore erat ieiunus, nihil omninò cibi attingens, niſi quòd ſabbatis & diebus Dominicis diuina ſumebat ſacramenta. Ineuntes autem viam, quæ ducit ad Iordanem, & eius eam partem, quę vergit ad Septentrionem, inueniunt locum quendam præruptum & præcipitem, in cuius cacumine erat quædam ſpelunca aditu difficilis: ad quam cùm non ſine maxima difficultate peruenìſſent, Deo vtiquè Sabam ad hanc latenter attrahente, inueniunt quendam monachum, qui vtebatur vita ab omni præparatione aliena, & planè anachoretica. erat verò is dignus habitus gratia perſpiciendi. De more ergò factis precibus, cùm ſermones cœpiſſent conferre, rogauit, inquit, Sabam anachoreta cum admiratione, etiam nomen adijcies: Vndenàm, dicens, motus, ô admirande Saba, aut quonam tibi locum indicante, ad nos
Anachoreta 18. annis nullum vidit hominẽ veniſti? Eccè enim iam Dei gratia hìc annos egi quadraginta, duobus ſolùm demptis, & cum nullo homine non modò ſum locutus, ſed ne vllum quidem adſpexi: quod me quidem magna afficit admiratione, quonam modo ipſe, aut vndè motus, huc veneris. Beatus autem Sabas excipiens, Deus, inquit, qui meum nomen tibi notum reddidit, is quoquè me in eam, quę huc fert, viam, quomodò ipſe ſcit, deduxit. Cùm hi ergò ſermones inter eos eſſent habiti, & anachoretę dixiſſent ea, quę conſueuerunt, egreſſi ſunt. Cùm autẽ ſe ſatìs longo tẽpore contuliſſent ad luſtrãdam ſolitudinem, reuertuntur vt viſitent anachoretam, & rursùs benedictionem ab illo conſequantur. Ingreſſi itaq; ſpeluncam, vidẽt eum genibus flexis iacentẽ ad Orientẽ. Exiſtimãtes verò eũ vacare ſolitę orationi, diù expectauerunt. Cùm autem iam eſſet tẽpus veſpertinum, & ipſe adhuc humi iaceret, dicit beatũ Sabam accedentem dixiſſe, Commenda nos Chriſto, pater. Cùm verò ne ſic quidem reſpõdiſſet, ſed lõgum illud ſilentiũ in aliam adduxiſſet opinionem, accedens Sabas & tangens, inuenit eum iam expirâſſe & exceſſiſſe. Conuerſus itaq; ad eum, qui ſequebatur, diſcipulum: Adeſdùm, inquit, ô fili. ſancti cõponamus reliquias.

Ad hoc enim fortaſsè nos Deus conuocauit. Hæc Sabas quidem dixit diſcipulo, & cùm
Eum vitã functũ Sabbas ritu Eccleſiaſtico ſepelit. iuſta feciſſent mortuo, & quę de more cani ſolẽt feciniſſent, & eum ſanctè & honorificè compoſuiſſent, depoſuerunt in quadam parte ſpeluncæ, magnis lapidibus aditum obſtruentes. Deindè illinc receſſerunt, & pridiè Palmarum, vt ſolebant, ad Lauram ſunt reuerſi.

Sed hæc quidem ſunt, quæ à beato Saba facta eſſe in ſolitudine, tradidit hic præclarus Iohannes. Eodem autem anno, in quo & aucta eſt Laura, & diuinum illud templum fuit conſeceratum, & Sabę fama manabat in omnem partem: accidit vt ex parentibus, qui, vt priùs à me dictum fuit, erant Alexandriæ, pater quidem è vita præclarè excederet in inſigni numero Iſaurorum: mater verò Sophia cùm ante oculos vidiſſet mortem mariti, & alioquì eam valdè traheret fama filij, venditis facultatibus, continuò venerit ad filium, magnam vim auri afferens. Quæ quidem cùm eum lubenter adſpexiſſet, & lubentiſſimè apud eum diuerſata eſſet, ei perſuadet filius, vt omnibus quę ſunt mundi renuncìet, & velutì magnam & filio dignam, quòd illum in mundum produxerit, ab eo accipiat mercedem, nempe ab hoc mundo ſeparationem. Deindè paulopòſt mater
Mater eius decedit. quoquè decedit in filij ſuauiſſimis manibus, iam prouecta ętate, & vitę ex Deo agendæ inſtitutionem ſtudioſè & acriter perſequens. Sed eam quidem ſepelit ſanctus Sabas, & in communi omnium matre condit venerabiliter: illius autem pecunias omnes Deo conſecrat, eas opportunè & vt par erat expendens. Lauræ enim hortos & habitacula ac diuerſoria per eas comparat. Quorum alterum quidem conſtruxit apud Hiericho, alterum verò apud ipſam Lauram ędificauit ex ipſis fundamentis: vt illud quidem viatores, hoc autem monachos reficeret & recrearet.

Operęprecium eſt autem, ne illud quidem prętermittere, quod acciderit in ædificando illo in Laura diuerſorio. Vnum enim ex monachis miſerat Hiericho Sabas admirabilis, vt illinc quandam exportaret materiam Lauræ iumentis. Ille verò feruẽte Sole torrefactus, laborabat ſiti vehementiſſima, & iacebat in via iam deficiens. eſt enim via admodùm deſerta, & planè aquę expers. Cùm tandèm autem illi veniſſet in mentem beatus Sabas, diuinas illius preces tanquàm aliquod ſitis medicamẽtum implorabat: & ſtatim, qui in columna nubis deduxit Iſraëlem, ei quoquè expandit nubem aquam partu-
Exod. 13: Miraculum haud vulgare. rientem, & eum quodammodò tegentem, & inſtàr roris refrigerantem, & ei vires adhuc dentem. Sicque deſupèr nubem habens ſequentem, venit in Lauram. Sed hoc quidem vel ab abſente Saba factum eſt miraculum: perſequamur autem, quam cœpimus, narrationem.

Cùm ſolitus eſſet magnus Sabas ijs, qui à viris bonis deſiderantur, diebus ieiuniorum peregrinari, ſicut diximus, venit ei aliquandò in mentem collem quoquè habitare, qui dicitur Caſtellium: qui quidem diſtat à Laura viginti ſtadijs: ad eum autem hominibus propemodùm nullus patet aditus, tam propter multitudinem dæmonum, qui eum incolunt, quàm propterea, quòd ſit locus valdè aſper & agreſtis. Cùm in eo itaque colle fuiſſet, & Crucis oleum tanquàm terrorem aliquem inexpugnabilem in omnem partem diffudiſſet, & altiſſimum eſſe ſuum ſtatuiſſet refugium, collem habitauit toto vertente tempore ieiuniorum. Sed primùm quidem graue bellum quotidiè in eum exci-
Dęmonum improbitas tabatur, & tam vehementer cum aggrediebantur dæmones, & tanta in eum mouebatur tempeſtas, vt continentibus malis propemodùm fractus & defeſſus eſſet exercitator, & iam cõſideraret, quomodò è colle excederet. Sed qui olim magno apparuit Antonio, ipſe quoquè Sabę nunc appárens, & cum bono iuſſit eſſe animo, & aduersùs malignam illam cateruam tantum ei dedit audaciæ, vt nec poſſent quidem illum ampliùs
Mira vis precum S. Sabæ. videre orantem: ſed hoc ſatis eſſet ad eos fugandos, ſi ſe ille ſolùm modò conuerteret ad orationem, & hymnos ad Deum lingua ſua attingeret. Hinc factum eſt, vt iuſto Sabæ cor eſſet hilare, & tranquillitate impleretur animus.

Itaque circa finem ieiuniorum cùm vir diuinus noctù aliquandò vacaret orationi, rursùs illuc aduentat maligna illa caterua, vltimam afferens tentationem. Et repentè quidem ſtrepitus faciebant, & terrores intẽtabant: & partìm quidem in ſerpentũ & ſetarum, partim autem in coruorũ figuram mutabantur, & ſic conturbare ſanctum, & ei terrorem incutere conabantur. Cùm is autẽ fortiter & conſtanter perſeueraret in ora-
Dęmones ſe ab illo victos faciũt tione, neq; illi quicquam omninò poſſent efficere, tunc vel inuiti ſe fatentur eſſe victos: & (ô violentiã) humana vt poterant voce exclamantes, deindè hęc quoq; vociferãtes:

Quid,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid, dicebant, ô Saba, non sufficit tibi torrens? Non satis est tibi spelunca, & petra, & alia solitudo, quam obijsti & reddidisti habitabilem? sed nunc quoquè ascendisti nostros fines, & ex ijs, quæ sunt nobis propria, nos contendis expellere? Eccè & monte, & tuis tibi moribus cedimus, cùm talem, vt videmus, adiutorem habeas, nempe Deum. Vbi hæc cum magno eiulatu inuerecunda illa & impudens visio, & alia eiusmodi deincèps dixisset, & quodammodò suam cladem deplorásset & calamitatem, cum magno tumultu circa mediam noctem è monte exiêrũt, coruis similes, & absonum & grauem quendam strepitum edentes. Hoc ipsos quoquè obstupefecit pastores, qui pascebãt greges circuncircà in montibus: sic, vt ego quidem existimo, diuina dispensante gratia, nè sine teste essent, quæ sunt huiusmodi. Nam cùm ij sensissent strepitum eorum, & illorum clamores, & repleti essent timore, manè congregantur ad collem, vt scirent quænam essent ea, quæ facta fuerant: trepidiq; & timore affecti Sabam conuenientes, ei renunciant omnia, quæ noctù viderant & audierant. Ille autem cùm eos vidisset tanto metu affectos, & adeò perturbatos, illam ab eis expulit timiditatem & animi anxietatem, & eorum, qui cõciderat, animum recreauit. Deindè cùm eos iussisset esse bono animo, eisque benedixisset, & pro eis esset precatus, eos dimisit in pace.

Paschatis præclarum festum.

Cùm iam autem præterijsset tempus ieiuniorum, reuertitur quidem diuinus Sabas in Lauram, vt solebat: Cùm præclarum verò Paschatis festum præclarè in ea celebrásset, quibusdam secum assumptis fratribus, venit in Castellium, collemq; repurgauit, & quæ erat in eo materia, vsus est ad cellas ædificandas. Interim autem dum cum fratribus intentus erat operi, inuenitur domus cuiusdam in mundo splendidi, ex pulcherrimo lapide constructa, tecto excelsa, magnitudine ampla, ornata copiosis gratijs & elegantijs. Cùm eam ergò inuenisset diuinus Sabas, & ipse quoquè eam teddidisset elegantiorem, ex ea diuinum templum effecit. Hinc arbitratus fore, vt res ei succederet ex Dei voluntate, statuit plura ædificare habitacula, & locum redigere in cœnobium. Cùm is autem sic cum suis laboraret in ijs ædificandis habitaculis, eorum verò quæ sunt necessária, nullam curam gereret, & quorum est hominibus vsus ineuitabilis, Deus cui gratum erat locum ædificari, & cuius est præceptum, nè soliciti simus quid comedamus & quid bibamus: qui est vel ipsa matre nostri amantior, & maiorem nostri curam gerit, quàm ipse pater: ipse viro longè optimo Marciano, etiam ad id ferentem, immittit visionem, qui ipse quoquè præerat ijs, quæ sunt in *Betheleem cœnobijs, & rursùs curam gerebat eorum, quæ erant vbiquè, cœnobiorum.

Matt. 6.

Visio Marciani cuiusdam.

Videt ergò is noctù velutì angelicam & alienam formam, quæ suauissimum & pulcherrimum emittebat splendorem. Videbatur autem hęc quoquè ei dicere: Tu quidem, ô Marciane, sine molestia & labore pernoctas, vt qui nullo indigeas ex ijs, quæ ad corpus conferunt: Dei verò seruo Sabæ, qui propter multam in Deum charitatem in Castellio cum fratribus multos labores sustinet, rerum necessariarum magna est inopia, nec est vllus, qui sit vel paucis eos impertiturus ex ijs, quæ ad vsum pertinent. Eum ergò imperti ijs quæ habes, nihil omninò differens, nè adhuc maiore premantur indigentia. Et hæc quidem visio: Marcianus autem protinùs nihil cunctatus, mittit ad Sabam multa necessaria, ijs quæ monasterio seruiebant, iumentis vtens ad ea exportanda. Ille verò, cùm ea quæ missa fuerant accepisset, & quænam missionis esset causa, didicisset, hoc quoquè duxit esse signum, quòd ædificationi & habitationi loci Deus faueret: & simul quidem vehementiùs Domino egit gratias, & cœnobij ædificationem vrsit vehementiùs. Deindè postquàm fuit finitum, in monasterio collocat multitudinem electorum monachorum, Paulum quendam, qui anachoreta fuerat longo tempore, cum Theodoro discipulo præficiens eorum administrationi. Sed cùm Paulus paulò post è vita excessisset, Theodorus suscipit omnem rerum administrationem, & fratrem Sergium, & Paulum auunculum cooptat in monasterium, qui & ipsi Castellio postea præfuerunt: eisque commissus fuit pontificatus Ailę & Amathuntis.

Atque Sabæ quidem magnę erat curę, vt, quos esset plantaturus in cœnobio Castellij, & proiectæ essent ętatis, & monasticam viuendi formam accuratè tenerent. Nullis autem ex mundanis, & ijs, qui recèns aduenerant, concedebat habitare in Castellio: sed paruo cœnobio ad Lauræ borealem partem extructo, cùm ei præfecisset viros industrios & sobrios, & quorum fidei credi possent fratrum animæ, hoc habitandum tribuit ijs, qui è mũdo recèns ventitabant, donèc ipsum Psalterium didicissent, & se exercuissent in alia

inalia monachorum vitę institutione. Dicebat enim oportere monachum, qui degit in cella, esse studiosum, discernendi potestate prędituin, sobrium, moderatum, temperantem, aptum ad docendum: non autem indigentem doctrina aliorum, qui posset & sua membra refrenare, & mentem tutò custodire. De eo enim dicebat dictum fuisse à Dauide: Dominus habitare facit vnius moris in domo. Cùm autem vidisset hic diuinus pater, cum qui renunciauerat, & regulam monasticæ institutionis accuratè didicisse, & mentem suam rectè posse custodire, & aduersùs contrarias depugnare cogitationes, & è mente sua expulisse omnem rerum mundanarum memoriam, ei præbebat cellam in Laura, si corpus haberet infirmum & imbecillum. Si verò esset fortis & robustus, ei iubebat cellam ędificare, hoc dicens & asserens, quòd si quis in eo loco cellam ędificaret, aut superędificaret, is templum Dei esset ædificaturus, illiq́ue & ipsi par futùra esset merces. Nulli autem imberbi omninò licebat Lauram ingredi, propter eas quæ ex malegno oriebantur offensiones, sicut iam antè declarauimus. Dicebat enim diuinus Sabas, hoc ab initio traditum fuisse à * parentibus: & propter illud ipsum, parem modum ab eo esse seruatum: Quoniam quandò, inquit, vẽni ipse ad magnum Euthymium adhuc imberbis, volens in Laura habitare, non fui admissus, sed missus fui ad beatum Theoctistum. Dicebat enim esse valdè periculosum, adolescentes & pueros simul habitare cum viris solitarijs.

Monachus solitarius qualis esse debeat.

Psal 67.

* patribus

Eandem ergò formam seruans diuinus quoquè Sabas, si quem ex ijs, qui mundo renunciabant, videret eiusmodi, cui scilicet facies nondùm esset tecta pilis, eum mittebat ad illum, qui mihi dictus est superiùs Theodosius: qui quidem iam recesserat ab ecclesia, quę dicta est Carthismatis, & in parte Laurę, quæ vergit ad Occidentem, constituerat monasterium, quod vitæ communiter degendæ conueniebat, distans à Laura triginta quinque stadijs: qui, eos, qui mittebantur, lubenter admodùm excipiens, omnibus modis studebat eorum curam gerere, ei qui miserat, gratificans. erãt enim magno inter se amore coniuncti diuinus Sabas & hic beatus Theodosius: & vterq; alterius voluntatem præferebat voluntati suæ, immò verò volũtatem alterius putabat esse suam: cùm Christi amor sic eos coniunxisset, & vt idem sentirent, eis persuasisset. Hoc autem erat omnium sermone celebratum, & aliud par Apostolicum ab Hierosolymitanis iudicabantur atque nominabantur. Eis ab Archiepiscopo, à Salustio, inquam, qui erat in Christo consummandus, manda ta fuit prefectura vniuersi cœtùs monachorum, non quod ipsi eam rem concupijssent, sed potiùs electi fuissent à monachis, & præmium virtutis eam accepissent præfecturam. Quonam modo autem ad hanc administrationem peruenerint, dicam paucis.

Salustius patriarcha Hierosolymitanus qui præfuerit monachis.

Cùm Elpidius & Elias, successores magni Pasarionis, è vita excessissent, consequenter ad Lazarum transit administratio. Sic etiam ad Gerontium. Qui cùm decessisset, Anastasio cura fratrum committitur. Cùm ij ergò, Lazarus, inquam, & Anastasius, præessent administrationi, res monachorum erant admodùm turbulentæ, & maximis agitabantur fluctibus. Cùm hi ergò, quos diximus, Lazarus, inquam, & Anastasius, monasticę perfectionis partam aut nullam curam gererent, ad quasdam autem mundanas curas & pecuniæ * euolumẽta tota mente & anima conuersi essent, maximè cùm Anastasius tunc post Zenonem suscepisset imperium, & schismata cum summa impudẽtia & licentia loquerẽtur aduersùs Ecclesiã: Cùm tunc ergò diuinus Salustius (erat aũt is Patriarcha Hierosolymitanus) statuisset liberare fratres a bilia tempestate, primùm quidem constituit, vt qui iam à me dictus est, Marcianus eis præesset, & eorum susciperet rectionem. Cùm autem intercessisset aliquantum temporis, ægrotabat quidem diuinus Salustius, & corpore erat malè affectus: ad eum verò conueniunt omnes, qui erant in solitudine: ipse autem communi suffragio eorum, qui simul conuenerant, statuit vt monasterijs, quæ erant circa sanctam ciuitatem, præessent Sabas & Theodosius, ij quos præsens vobis ostendit narratio. Ab illo ergò tempore Theodosius quidem ijs, qui communiter viuebant: Sabas autem ijs, qui cum nemine congrediebantur, & erant omninò separati, præerant.

Elias Episcopus Hierosolymæ.

Postquàm autem Salustius migrauit ex hac vita, Elias quidem, cuius sæpè meminimus in vita magni Euthymij, in sedem illius euehitur. Statim verò omni studio contendit, vt circa se congreget bonos monachos sanctæ resurrectionis, circa turrim Dauid dispersos in aliquibus cellis. Monasterium quidem certè construit apud Episcopatum, & cellas

Universidad de Deusto
Biblioteca

cellas ędificat ad illos excipiendos,& vnicuique eorum,qui conueniebant,abundè suppeditat ea,quę erant necessaria. Cùm hi ergò omnes monachi illic congregarentur,diuinissimus Sabas rursùs emens multas cellas,in quibus illi priùs habitabant, adiecit eas ad illos hospitio excipiendos,qui veniebant ad Lauram. erant enim ei proximę. Cùm in his autem occupatus esset Sabas, & alias quidem haberet, alias verò esset habiturus,in eo fit quoddam miraculum,magnum quidem,& quod est consentaneum esse incredibile, & admirabile quidem & contra opinionem, sed ab eius virtute minimè alienum. Nam emerat quidem,vt diximus,multas cellas: volebat autem alias quoquè emere,quę erant etiam propinquę Lauræ, & suo instituto vtiles: sed auri indigentia obstabat voluntati: & cùm earum acquirendarum ardentissimo teneretur desiderio,non habebat tamen manum,quę ei opem ferret. Nihil enim ei reliquum fuerat,nisi dimidium numismatis. Sed ille,vt qui Dei sciret copias sapientiamque, & ad omnia fortitudinem, & illi permisisset vniuersum, id quod tunc habebat cellarum, dominis dedit tanquàm arrham, pactus quòd nisi die sequenti solueret reliquum,id etiam perderet, quod soluerat. Atque ille quidem cùm sic conuenisset cum monachis, solùm ad illam intuebatur dexteram,quæ non potest ✻examinari. Venit autem manè quidam hospes omninò ignotus: & cùm nihil dixisset, aut ab eo rursùs audiuisset, dat ei centum & septuaginta aureos. Quos cùm dedisset,continuò recessit, nec quo nomine quidem,vocaretur, ei significans. Cùm verò statim coniecisset Sabas, vndenàm & quàm prompta fuisset eorum quę data erant, suppeditatio, & eam à Deo esse profectam apertè cognouisset, protinùs & precium soluit cellarum,& alteram domum ędificauit ad excipiendos monachos,qui veniebant peregrè. Quinetiam Castellio duo prętereà acquisiuit habitacula, vnum quidem in sancta ciuitate,non multùm distans à turre Dauid: alterum autem in Hiericho.

Magna Sabæ fiducia in Deum.

for. ✻exinaniti

Obserua 12 admirādā.

Acrem itaque eius in his rebus zelum adhuc magìs amplificans Dominus è superis, duos quosdam secundùm carnem fratres,genere Isauros, nomine Theodulum & Gelasium, qui ipsi quoquè erant iuuenes, sicut ille Beseleel & Eliab, architectos noui tabernaculi,mittit ad nouum hunc Mosem. Quibus ille vtens opificibus ædificiorum,adstruxit quidem quęcunque in Laura adhuc deerant: constituxit verò circa eam quoquè monasteria. Deindè ędificat etiam domum ad panem faciendum. Fabricatur etiam nosocomium, & aquarum quoq; receptacula constituit proptèr torrentem. Quoniam autem neque quod ei priùs apparuerat à Deo conditum templum, synaxi fratrum sufficiebat: & rursùs multitudo Armeniorum,oratorij exuperabat magnitudinem,alteram ædem excitat diuinus Sabas ab ipsis fundamētis,quæ ornatu & magnitudine nulla erat altera inferior: eamque Deo consecrat. quæ quidem cùm ab Elia,qui tunc Ecclesiæ præerat,de more fuisset dedicata, illas quidem sacras fratrum synaxes illic iubet deinceps peragi: Armeniorum autem multitudinem transfert in illud diuinum templum, adeò vt Christianis quidem consueta glorificatio, & ipsa Euangelij lectio, quę fit iis qui sunt præsentes, proprio eorum sermone impleretur: simul verò cum alijs diuina sumerent sacramenta, & fieret omnibus communis eorum participatio.

Exod.31.

Multa ędificat S.Sabas in vsus monachorum.

Quoniam autem quidam, sequentes inanem vocem Petri cognomine Fullonis, (qui eadem sentiens,quę Eutyches,cùm Antiochenam sedem impiè inuasisset, sępè fuit expulsus à sacris vestibulis) angelico ter sancti hymno inserebant, Qui propter nos fixus crucifixus,diuinus Sabas adulterinam hanc tollens nouitatem,aliam quidem sacrorum hymnorum consequentiam, (quandoquidem sciebat eam rectè prosequi Armenios) permisit eis solita voce canere: solum verò hymnum trisagium sanxit canere lingua Græca. hoc quoquè prętereà prępicipiens, vt die quidem sabbati in templo spelunce, dicebus autem Dominicis fierent synaxes in templo Deiparæ: in alijs autem ecclesijs, & Dominicis & insignioribus festis magis solennibus, à vespera vsque ad manè producerent vigilias.

Vigiliæ in festis solennibus.

Cùm sic ergò se gereret Sabas, & Lauram & Castellium quotidiè augeret ædificijs, & fratrum accessionibus, ij qui fuerant priùs eius discipuli, deindè, vt iam antè diximus,calumniatores,non ferentes Lauram videre sic florentem: sed etiam adhuc maiore inuidia flagrantes,& cum alijs fratribus conspirantes,& mala synagoga effecti circiter quadraginta,dolos aduersùs sanctum consuebant, & ei omnibus modis parabant insidias. Hęc autem cùm cognouisset ille mitis ac mansuetus, & eius qui verè est pacis author

author & legislator germanus discipulus, quod priùs in diuinis, hoc in hac re quoquè facit: & nè esset fratribus causa offensionis, non solùm despicit cibum, vt vult Apostolus, sed etiam ab illa ipsa Laura recedit. Didicerat enim Sabas pugnare quidem cum demonibus; hominibus autem facilè cedere. Hoc verò faciebat, tum improbos quidem pudore afficiens lenitatis suæ exuperātia: tum autem illo discessu inuidiam consumens & tabefaciens: ostendēsq; nullam rem propriam esse ei curæ; sed Dei causa omnem laborem suscipere,& fratrum vtilitatis. Hac de causa facilè quidem recedit, & venit ad partes Scythopolis: manet verò in quodam loco, qui erat quidem desertus, vocabatur autem fluuius Gadarorum.

1. Cor.8. S. Sabas cedit quorundam fratrū inuidentię.

Deus autem,cuius causa hæc Sabæ acciderant,Sabam non habuit despicatui: & ipse quidem subit spelunca quandam,siram propter flumen: in ea autem habitabat leo ingenti magnitudine. Cùm in ea ergò versaretur,& post preces se sopori parùm dedisset, ad eum media nocte accedit fera illa terribilis: & cùm eum sensim veste apprehendisset,eum foràs trahebat, & quodammodò iubebat eum exire è spelunca. Ille ergò excitatus, & illius conspectu minimè conturbatus, nocturnos hymnos protinùs est aggressus. Leo verò (ô magnam in Saba operationem spiritûs) statim extrà recedens,dum preces fierent,expectabat. Peractis autem precibus, ille quidem humì sedens, vbi solebat leo decumbere, paululùm requieuit. Is autem aduenies, eum trahebat similiter, & tentabat eum è spelunca expellere. Quid deindè consequitur? Non amplius obscurè gratia cum Saba versabatur, sed apertè ostendebatur: quomodò olim Abrahæ, cum quauis calamitate reddens superiorem,regibusq; & tyrannis ipsis insigniorem,etsi esset errro,& hospes,& nullam haberet ciuitatem. Sic in hoc quoquè loco Sabam, nō solùm dęmonibus, vt vobis sępè ostendit oratio, sed etiam belluæ maximè horrendę, venerabilem reddidit & terribilem. Nam cùm leo sic eum contenderet expellere,& vehementer instaret, & Sabam vi traheret, ille labris sensim apertis, O fera, inquit, hæc quidem spelunca ambobus,si velis,sufficit ad habitandum. Tibi verò si hoc non videtur, at tu mihi potiùs cede spelunca. ego enim Dei manu sum formatus, & eius sum honoratus imagine. Hęc admodùm leniter & placidè dixit Sabas, & fera perindè ac sermonem reuerita,statim abijt,Sabæ cedens spelunca & cubili.

Habitat in spelunca.

Nota Lector.

Gen 18.14.

Vide vt fe gerat erga ferā bestiā.

Cùm is ergò illic versaretur,multi ex finitimis ad eum ventitabant, & maximè quicunque habitabant Scythopolim & Gadara. eos enim vndiquè vocabat illius fama,non secùs atquè clara tuba,virum velutì prędonio prædicans. Quo quidē in loco quidā ex Scythopolitanis genere clarus,iuuenis ætate,nomine Basilius,à Deo motus ad ea quę sunt honesta,cùm humana omnia iu llisset valere,ad ipsum accedit & Deum. Et ille quidem versabatur cum Saba, & apud ipsum viuebat, & eo vrebatur præceptore. Quidam autem latrones,pecunijs abundare arbitrati Basilium, circa mediam noctem spe pleni ad eos accesserunt. Postquàm verò nihil inuenissent eorum quæ sperārant, recesserunt, & pro alio lucro sibi parārunt animæ vtilitatē. Nam cùm vidissent vitam adeò tenuem & frugalem,& cui deerant etiam quæ sunt necessaria,obstupuerunt,& magni Sabę copias sunt admirati: quæ in eo erant, quòd nihil possideret. Suū itaq; facinus animo versantes, & nè aliquo graui malo à Deo afficerentur dubitantes, recesserunt, audacis sui cœpti magna ducti pœnitentia. Tale etiam aliquid, quod contigerat, iniecit eorum animis maiorem eius,quod bonum & honestum est,æmulationem. Cùm enim iam essent in medio itinere,in eos incidūt leones ingēti magnitudine, & visu terribiles. Quorum adspectu timore perterriti,& vitæ bonam spem non habentes ampliùs, vnam solam prospexēre salutem,si ad Sabam & illius orationis virtutem confugissent. Res enim sapiens est anima ad videndum, quod est conducibile, cùm ceciderit in necessitatem. Bestias ergò per illum adiurārunt,dicentes: Per preces monachi Sabæ,via nobis cedite. & statim leones, tanquàm graui aliqua plaga,percussi in nomine Sabæ, in pedes se coniecerunt. Latrones autem insigni miraculo obstupefacti,& vt qui persuasum haberēt Sabam multùm posse apud Deum,ad ipsum reuertuntur. Vide vero,quam ex metu acceperunt vtilitatem,& ineffabilis DEI prouidentiæ bonitatem & sapientiam. Ipsi enim statim seipsos accusant,& per se ea annunciant,quę eis in via contigerant: & cùm Deo promisissent,eiusmodi furtis & latrocinijs se non esse ampliùs implicandos, abeunt ad Sabam,quòd à bestijs non essent lęsi,hāc ei velutì referentes gratiā, nempe suam in melius mutationem. Decęterò enim latrones non fuerunt ampliùs latrones: sed dimissa

Basilius adolescens nobilis fit monachus.

Opes S. Sabæ.

Res mirā profectò.

Latrōes recipiūt se ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

onam frugem. omni iniusta & iniqua actione, operam dabant agriculturæ, & occupati erant in tenuibus laboribus.

Cùm hoc autem miraculum ad multorũ aures breuì peruenisset, & omnes ad eum conuocaret, vexatus est multitudine eorum, qui confluebant, desiderabat rursùs priorem quietem & silẽtium. Cùm Deo ergò commendâsset fratres, qui illic erant congregati, & eis tradidisset cellam, quam nuper construxerat, facilè tanquàm passer aliquis, vt cum diuino psalmo dicam, transmigrat, & ad desideratum reuertitur silentium. Cùm illi autem aliquot pòst annis ex hac vita migrâssent, Eumathius quidam genere Isaurus, cùm cellam accepisset ex successione, fecit cœnobium, & in eo collegit monachorum multitudinem: quorum vnus est etiam Tarasius, cui post Eumathium fuit commissa præfectura, vir qui fuit ipse quoquè genere Isaurus, moribus verò laudabilis, & virtute insignis. Sabas autem cùm longo pòst tempore reuertisset ad Lauram, existimabat se inuenturum quidem esse eos, qui priùs erant seditiosi ex fratribus, ira remissiore, vtpotè quòd tempus, quod intercesserat, inuidię vigorem multùm tabefecisset, & cum eius è Laura peregrinatione vnà quoquè eorum de ipso abiret cogitatio. Hoc autem non ità habebat. magis enim vigebat & amplificata erat perturbatio, & erat acrior inuidia. Hoc verò hinc fuit manifestum. Non enim ipsi soli aduersùs sanctum parturiebant iniquitatem: sed cùm alijs quoquè viginti persuasissent, & eo quod est sub labris veneno corum impertijssent, tota die bellicam aciem aduersùs eum instruebãt. Quid ergò ille ad hæc? Dolebat quidem, videns fratrum procedere interitum: & eius grauiter scindebantur viscera: & eorum, qui surrepti fuerãt, prolapsionem perindè deplorabat, atquè suorum membrorum amputationem. Deindè etiam hunc à ratione alienum volẽs motum eorum sustinere, opponebat irę illorum lenitatem, odio dilectionem, rerum malarum meditationi benignitatem: vt reueriti eius mansuetudinem, ducerentur pœnitentia, & suam salutem lucrifacerent.

Inuidia quorundã recrudescit aduersùs S. Sabam.

Cùm autem, vt est in prouerbio, conaretur lauare Aethiopẽ, & effiecre vt caneret rectus ingrediatur, (nihil enim difficiliùs dedisci potest, quàm improbitas) & videret eos vitio effici magis viriles, & nulli rei magis fidere, quàm impudẽtiæ, &, vt dicit admirabilis Esaias, spem posuisse mendacium, & sperâsse fore vt eo protegerentur: quoniam non poterat eis aliter mederi, rursùs recedit ad partes Nicopolis: & diuertit ad quandam arborem, quę fert siliquas, alimento quidem vtens illius fructu, tegumento verò ramis. Sed Deus, propter quem hæc rursùs sustinere æquum censebat Sabas, tunc quoquè rem suę curationis sapienter contexit Sabæ, & quę viro bono & virtutis amanti mercedem conciliauit. Nam cùm hoc curâsset, vt veniret ad cognitionem domini agri, erat autem is quoquè, vt est cõsentaneum, amicus virtutis) efficit vt is mox ad eum accederet, & tum in cęteris eius curam gereret, ac ei prouideret, tum cellam quoquè ei excitaret: quę posteà, Deo opem ferente, constructa fuit cœnobium.

Esa. 28.

Vide cibi & vestitus austeritatẽ.

Sed cùm Sabas quidem in eo loco sic degeret, scelesti illi homunculi, & malignis scilicet figmenta, illi, inquam, seditiosi & Iudæ planè discipuli, tempus sibi dari opportunum ad illum calumniandum, arbitrati propter longam illam viri peregrinationem, cùm de ipso talem in Laura famam confinxissent, Abbas noster, dicentes, obiens iumentum, captus fuit à fera: & sic induxissent eos, qui erant minùs prędditi ratione, & assentirent ad Patriarcham, etiam vbinàm grauis hic casus accidisset falsò adijciunt. Inhibitudine enim, aiebãt, mortui maris fuit deuoratus à leone. Hoc verò sic dicebãt, vtquod ab eis fictum erat, videretur probabilius. Deindè etiam quærebant aliquem, qui esset eis præfuturus. Illę autem, qui nihil temerè & inconsideratè neque dicere didicerat, neque alios audire: & alioqui Sabæ vita qualis esset à puero, non ignorabat, & quod dictum fuerat mentis iudicio permittebat: Sed non possum, inquit, ego facilè credere, quod dictum est. Scio enim, quòd cùm sit Deus iustus, & iustitiam diligat, vt dicit diuinus Dauid, non sic dimisit seruum suum deuorari à bestijs. Abite ergò vos potiùs ad illum quærendum: aut si vobis videtur, expectate aliquantulũ temporis, donèc Deus nobis de eo aperiat. Cùm illi ergò sic à scopo excidissent, & vacuis manibus reuertissent, quieuerunt in præsentia.

Acmuli eifingũt eum deuoratũ à fera.

Psal. 10.

Festũ dedicationis Ecclesiæ.

Cùm autem aduenisset dies festus dedicationis, venit quidem, vt solebat, diuinus Sabas in sanctam ciuitatem cum quibusdam alijs fratribus monasterij, quod ab eo constitutum fuerat Nicopoli. Cùm verò eum vidisset Episcopus, & quòd eum præter spem vidis-

sidisset, fuisset gaudio repletus, & de illo longo & insperato reditu esset cum eo locutus, cum deindè accepisset seorsùm, & rogauit vt ad suam rursùs rediret Lauram, & non sic rectore destitutam eam derelinqueret. Eo autem rogante vt ignosceret, (neq; enim se posse tam multorum virorum curam gerere) ille nõ cessabat instare & obsecrare. Cùm verò videret Sabam magis resistere, & nequaquàm cedere, ille hæc ęgrè ferens, & nonnihil etiam ex suo commotus officio: Sed si non, inquit, audiueris hanc meam petitionem, non venies mihi amplius in conspectum. Non possum enim ferre, alios frui tuis laboribus. Cùm sic autẽ dixisset Patriarcha, pollicitus quidem est se iussui illius esse cessurum: nè verò in negocia & turbas se rursùs conijceret, malam seditiosorum mentem cogitur aperire. Patriarcha autem protinùs excitatus ad ei ferẽdum auxilium, hęc scribit monachis Lauræ: Vos, qui estis fratres in Christo, scire volo, patrem nostrum, non vt à vobis auditum fuerat, fuisse à bestijs consumptum: sed eum adhuc viuere, & esse superstitem, & ad nos venisse ad festum. Ego verò eum detinui, nõ æquum esse censentiam, partim autem volens succurrere egentibus. Et ille quidem sic. Nonnulli verò ex ijs, & maximè ij, quos acrior inuaserat inuidia, cùm eum procùl adspexissent venientem, sic sensim inter se susurrabant, Videte, dicentes, quòd ne hic quidem malum effugimus: sed rursùs ad nos venit ille Strabo: & quæcunque eis alia subijciebat inuidia. Sed cùm ab ijs non fuisset illius retardatus cursus, ad eos venit, & placidis eos adspexit oculis, & eos impertijt rebus necessarijs. Cùm autem vidisset eos magna vndiquè premi inopia, quòd neq; haberent qui eorum curam gereret, neq; eis diuinum esset templum ad orandum: sed in propheticam ędem, quę est Thecois, singulis ascenderent Dominicis, participaturi diuina sacramenta: & eos deindè inter se decertare, impleriq; tumultu & perturbatione, quòd essent sine duce, & nulli parérent pastori & Præfecto, refert omnia ad Patriarcham, & vehementer rogat, vt eos congreget & concilíet, & eis omnia prębeat, quibus indigent. Ille verò datis Sabę septuaginta aureis, ei concedit dominium & res monachorum.

Literę Episcopi Hierosol. ad fratres Lauræ.

Homines impertiuni euertũt rum S. Sabæ.

2 Cor. 11. Insignis charitas Sabæ erga æmulos suos.

Is autem cùm rerum, quę illic erant, sic factus esset dominus, primùm quidem eis proui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

prouidet res necessarias, vt nihil eis deficeret, sed omnia eis supperetent. Deindè templum quoquè eis magnificè ędificat, & id eis consecrat & dedicat. Deindè eis quoquè domum construit ad panem faciendum. Quę cùm fecisset, tractabilesque & manuetos reddidisset, qui priùs erant seditiosi & inobedientes, accersit Iohannem, qui iam à me dictus est, & ei nouæ Lauræ committit prefecturam: qui ortus quidem fuerat ex Græcia: ante mortem autem suã ea, quæ multis pòst annis in Laura euenerunt, prædixit & apertissimè enunciauit. Cùm enim è præsenti vita iam esset migraturus, & extremum iam traheret spiritum, & extrema verba emitteret, quoniam multi eum circunsidebant ex ijs, qui erãt è Laura, cum profundis suspirijs, lachrymisq; & animi perturbatione: Ecce, inquit, veniunt dies, in quibus qui præsentem locum habitant, desciscent à recta fide: & extollentur quidem in seipsis, vt cum diuino Dauid dicam, qui exacerbant: in audacia verò sua destruentur, & altitudo eorum repentè decidet. Et cùm hæc dixisset, migrauit, cùm septem annos implèsset in prefectura Lauræ. Deindè post illum cõsilio diuini patris Sabæ, qui illic erant monachi, cuidam Paulo committunt administrationem: qui erat quidem Romanus genere, sed simplicissimus & ab omnibus negocijs alienissimus: veras solas diuitias cognoscens, nil possidere. Ipse autem cùm sex solùm menses admodùm inuitus permansisset in Laura, nihil sibi volens exhiberi molestiæ, aufugit in Arabiam: & cùm illinc venisset ad Seuerianum, excedit è vita: Seuerianum, inquam, illum, quem superiùs ostendimus constituisse monasterium in Barichã. Sed cùm diuino Sabæ fuisset eius fuga significata, ille Agapetum suum discipulum iussit prędesse monachis, non magis honorans eius virtutem, quàm satisfaciẽs illorũ petitioni. Ipsum enim vt prędesset, communiter vocabat totius simul Laurę legatio. Neq; ipse quidem hoc labens suscipiebat: sed euectus fuit illorum iudicio & sententia.

Bonitate tãdem vincit obtrectatores suos.

Psal. 65.

Quidã monachi Origenistæ.

Cùm ei ergò commissa fuisset præfectura, inuénit quosdam ex fratribus, (erant autem ij quatuor à Paulo admissi, qui fuit simplicissimus, neque accuratè examinati) tantùm virus sub labris quędam Origenis occultantes. Inter quos primas partes obtinebat quidam Nonnus Palæstinus: qui videbatur quidem esse Christianus, & pietatis præse ferebat speciem, laborabat autem morbo gentilium & Manichæorum, Didymi, & Euagrij & Origenis, qui nugati sunt de præexistentia. Cùm eos ergò ità se habere deprehendisset Agapetus, timens nè malum manaret ad alios, & omnes communiter inficerentur, eam rem communicat Patriarchæ: eoque in eius, quod statuerat, adhibito

Expellũtur è Laura.

societatem, illos è Laura expellit. Non multum temporis intercessit, & cùm è vita excessisset Elias, vt deincèps apertiùs ostendet oratio, accedẽs Nonnus cum suis ad eum, qui illi successit, Patriarcham, rogabant vt rursùs restitueretur Laurę, à qua dicebant se non iustè nec rectè fuisse expulsos. Ille verò cùm alia quidẽ nondùm sciret, sed tamen eos fuisse expulsos à Deo dilecto Agapeto, & existimâsset illũ virũ nihil fecisse nec dixisse aut gratia aut odio commotum, eum statim accersit, rogatq; num fieri posset, vt illi rursùs admitterentur. Cùm is autem dixisset non licere, & se mâlle illinc recedere, quàm videre illos in suum gregem relatos, qui sunt pleni tali contagione, ipse quoque eos abominandos amandat Patriarcha. Sed cùm Agapetus quoquè post hęc, quinto anno susceptæ administrationis, migrâsset ad Dominum, & cuidam Męmanti commissa fuisset fratrum prædectura, Nonnus cum suis tanquàm morte Agapeti ansam accepissent liberratis, reuertuntur ad Lauram, & in ea clanculùm subijciuntur Mæmanti administrationi, malignum quidem morbum adhuc in animis inhabitantem circunferentes, sed quem metu Sabæ non proferebant, nec ad aliorum aures audebant remittere. Sed hæc quidem de ijs, quæ in Laura posteà acciderunt, vt ostendamus ea euenisse, quæ Iohannes prædixerat. Nunc illa quoquè necesse est persequi, quę sunt delectatura aures virtutis amantes, & animum sic affectum exuscitatura ad ęmulationem.

Redeũt fallaciter ad eam.

Cùm fratres, qui defecerant, Sabas sic reconciliâsset, & nouam Lauram sic ædificâsset, & rectè constituisset, & ad suã Lauram sic rursùs redijsset, non satis habuit tam multa tam præclarè gessisse in constituendis monasterijs, & effecisse, vt, de qua priùs diximus, habitaretur solitudo: sed adhuc vehementer spirans aduersùs dæmones, & diuino zelo motus contendebat efficere, vt reliqua solitudo fieret habitabilis, & fertilis monachorum multitudinis, vt per ora multorum, aut vitam potiùs & virtutem, laudaretur Dominus. Ea de causa tempore ieiuniorum, accedit ad quendam torrentem, qui à maxima Laura distabat decem stadijs, cum quodam Paulo, ætate quidem sene, florenti verò

verò virtute: & cùm offendisset quandam speluncam in torrentis parte, quæ est ad boream, in ea quidem totam transegit Quadragesimam. Cùm vidisset autem locũ omni ex parte tranquillum, silentioq; & quieti valdè aptum, & esset veluti quadam pęretus æmulatione, si non is quoquè opem ferret ad fratrum exercitationem & salutem animarum: postquàm illinc reuersus fuit ad Lauram, & ad præclarum & diuinũ festum resurrectionis, cùm & alios fratres & Paulum quoquè assumpsisset, illuc rursùs reuertitur: & ex spelunca quidem cõstruit ecclesiã: circa ecclesiam autem insigne cœnobium. Et speluncam quidem nominat monasterium: Paulo verò mandat eius curam, et adiungens socios solicitudinis Quiricũ quendam & Eustathium. Sed de monasterio quidem hæc, Deo fauente, dicta sint. Creuit autem posteà & monachorum multitudine, & copijs rerum necessàriarum: & qui illic primùm relicti sunt à diuino Saba, cùm fuissent alterius successores & morum & rectionis, illic quoquè è vita emigrãt. Cùm multi autem ad eum accederent, & multa quidem ei offerrent, & magnam quoquè ei suis manibus opem ferrẽt ad ędificationem, nullus fuit, qui vel frigidæ solùm dedisset calicem: vt vel hinc possis conijcere de ijs, qui maiora contulerant beneficia, qui non euestigiò sit à superis maximã & magnificam consecutus remunerationem. Sed hoc quidè ostendemus per multa, quę sunt deincèps dicenda. Potest autem hoc quoquè hinc cognosci.

S. Sabæ totam Quadragesimã agit in spelunca.

Erat quidam Marcianus, qui erat quidem relatus in numerum sacerdotum diuinæ resurrectionis: prędrat autem sanctæ Sion. Is crebrò veniebat ad beatum Sabam cum suis filijs, ex ijs, quæ habebat, multa ad eum afferens, & ad ea quę suscepta erant ędificia, cum filijs non parùm adiuuans: qui priùs ne in conspectum quidem veniebant Eliæ Patriarchæ: tantum abest, vt amicitiæ & fidutiæ esset eis apud illum vllum pignus. Diuina verò gratia, pro continuo illo ad Sabam aduentu, & oblatione eorum quæ habebant, & auxilio quod dederãt ad ædificationem, eos desuper remunerans, eos & admirabiliter ac prędrer opinionem conciliauit Patriarchæ, & perindè atquè suos filios essecit familiares. Vndè etiam Marcianus quidem ab eo prouehitur ad excellam sedem Sebastes: Antonius autem primus eius filiorum, creatur ipse quoquè Episcopus Ascalonitanus: Iohannes verò, qui erat ætate secundus, adscisciturin sortem Diaconorum. Sic is qui vel parua Deo dedit, hîc quoquè omninò accepit centuplum.

Præclarũ & diuinũ festum resurrectionis.

Diuinus autem Sabas (ad illum enim rursùs festinat oratio) cùm duos quosdam monachos in turre, quæ imminebat capiti eorum, quę ipse ędificârat, monasteriorum, extructa autem fuerat à beata Eudocia, videret eadem sentire quę Nestorius, & neque Dominum nostrum Iesum Christum vnum esse sanctę Trinitatis, neque rursùs Virginem confiteri Deiparam, valdè angebatur, & intra viscera magnam habebat perturbationem. Ad eum ergò sic affectum accedens quędam visio, ei efficiebat dolorem magis intolerabilem, & maiore, quàm priùs, mœrore ei afflictabantur viscera. Videbatur enim videre quidem fratres de more venientes ad sacram synaxim: in templum autem ipsos quoquè vnà cum illis accedentes, & simul ingressos. Deindè cùm diuini quidem mysterij perageretur celebratio, alios quidem liberè & securè veneranda frui mensa: ipsos verò, duos, inquam, illos vi expelli veluti à quibusdam satellitibus & lictoribus, & è templo exturbari: Se quoquè prędentem rogâsse satellites, nè eos tam iracundè expellerent: sed eis permitterent, vt sacramentorum sumerent communionem: eos autem in ipsum efferatos, dixisse voce aspera, non oportere eos communicare, qui apertè erant Iudęi, & neque Christum verum Deum, neque virginem Mariam esse censerent Deiparam. Hęc benęuolo Sabæ animo dolorem magis auxerunt, & ab illo tempore vehementiores fudit ad Deum preces, vt eis immitteret aliquem purum radium cognitionis. Sed nec ipse fuit negligens in eo faciendo, quod potuit pro viribus: sed assiduè ad eos ventitabat, docens, rogans, & admonens, increpãs, supplicans, nihilnon faciens, donec Dei auxilio eos à graui morbo liberauit, & effecit vt rectè saperent.

Duo monachi Nestoriani.

Visio S. Sabæ de illis.

Ea S. Sabas reducit in viam.

Deindè cùm à turri deduxisset, illos quidem refert in numerum conuentũs, qui erat apud beatum Theodosium: vnum autem ex eius discipulis, nomine Iohannem, genere Byzãtinum, moribus admirabilem, qui ex primo ordine scholarium vitam elegerat monasticam, & exercebat Deo gratum viuendi institutum, turris præficit curationi, alios quoquè fratres ei tradens ad ferendum auxilium, & ei prętereà, quantum satis erat, suppeditans res necessarias. Sed nec ipse eos, vt solet fieri, negligebat: sed ad eos visitandos frequenter veniebat, & vehementer laborabat, & ad res eorum gerendas eis opem ferebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferebat,donèc ipsam turrem fecit cœnobium,alijs nihil inferius. In quo cùm hic quidem Iohannes tanquàm quędam stella in omnibus fulsisset, & magnam congregâsset monachorum multitudinem, ex quibus vnus quoquè est Cratias insignis Habramus Episcopus,postquàm trigintaquinque annos vixisset in prędfectura,excedit è vita.

Sed nobis rursùs venit tempus ieiunij, beatũ Sabam vocans ad consuetum secessum solitudinis.Operęprecium est autem nec illud prętermittere, quod contigit fieri in ea peregrinatione.Nam è Laura quidẽ egreditur hic vir diuinissimus,vt optandum ieiunij stadium peragat in solitudine. Iacobus verò quidam ex discipulis, genere Hierosolymitanus,moribus arrogans, mente vsus siniſtra, inita societate cum aliquot alijs monachis pari arrogãtia,apud eum lacũ,qui septem habet ostia, de quo à me priùs dictum est,aggressus est propriam Lauram constituere,cellas fabricans, & ędem excitans oratoriam: & alia constructens,quæ ad Laurã pertinent. Valdè verò irascentibus fratribus, & ędificium vlteriùs progredi non sinentibus,ille rei iniquitati adijciens mendacium, dixit hæc fieri de sententia Sabę patris. Quod quidem cùm audijssent monachi, destiterunt quidem prohibere eum ędificare,sed non desiérũt angi animo, cùm viderent ante oculos suos eum non paruam Lauræ partem præcidere. Sed existimantes verum dixisse Iacobum,tacebant,patris expectantes reditum. Post completos autem illos dies ieiunij,ipse quoquè diuinus Sabas ad Lauram reuersus, cùm vidisset ea, quę facta fuerant, continuò quidem accersit Iacobum: paternè autem admonet, vt à cœpto abstineat. Neque enim id ex Deo esse,neque placere fratribus: quinetiam illijpsi quoquè esse valdè periculosum, priusquàm seipsum rectè instituerit & castigârit, illius fidei committi aliorum animas.Et sic quidem diuinus pater eum priùs benignè & paternè admonet.

Iacobus monachus arrogans & temerarius.

Postquàm autem vidit resistere Iacobum, & minimè cedere, paululùm mutata sua consueta lenitate,Ego quidem,ô fili,inquit,quod tibi existimo cõferre,consului.Quoniam verò non vis parére, vide nè magno tuo damno discas eligere id, quod est vtile. Hęc cùm ille quidem dixisset,profectus est in turriculam: Iacobus autem protinùs sustinens tremorem totius corporis,& vehementi febre correptus euestigiò, cùm sex totos mẽses decubuisset,eo morbo vexabatur & premebatur. Interim verò cùm omnẽ spem vitę amisisset,recordatus est suæ in patrem Sabã inobedientiæ:& vehementer rogat eos,qui aderant,vt & eum ità,vt erat in lecto,tollant,portentq; & ponant ad sacros beati Sabæ pedes,vt eum roget,vt det ei veniam suę inobedientiæ: & non data venia, eum non sinat sic è vita excedere. Cùm hoc autem factum esset, & in lecto decumbens illuc translatus esset Iacobus, eum placidè intuens, qui erat verè mitis & misericors Sabas: Nôsti,inquit,ô frater,quis sit fructus arrogantiæ.Satis didicisti,quænam sit mercedes inobedientię.Ille verò cùm vix potuisset aperire labra,(erant enim illa quoquè morbo vincta & præpedita) Ignosce,inquit,mihi ô venerande pater, qui iam sum exercitus. Ille verò protinùs,Deus,inquit,tibi condonabit,ô frater. Cùm sic dixisset,porrexit manum.& manus illa ei vires attulit: quinetiam,ipse (ô miraculum) surrexit. Deindè eum sanctus intemeratis impertijt sanctificatis, & diuinum illud nutrimentum rursùs est consecutum corporis nutrimentum, alebaturq; & conualescebat,fortisq; & robustus mirandum in modum cernebatur ab omnibus, & miraculum erat propemodùm oculis incredibile.Homo,qui tam graui & diuturno erat morbo maceratus, & qui ne labris quidem vti poterat, tantum abest vt pedibus, tantillo momento temporis & cibum sumpsit,& verba fecit,& è lecto facilius surrexit,quàm qui erant sani. Ille autem hanc sibi imponit pœnam suæ inobedientię, quòd ad noua illa ędificia non sit amplius reuersurus.

Punitur diuinitùs eius temeritas & inobedientia.

Illustre miraculum.

Cùm ea aũt res venisset ad aures Eliæ Patriarchæ, nõ visum est ei ferendũ sinere, vt illę manerẽt amplius: sed statim mittẽs,eas euertit funditùs,& humi dejecit. Diuinus autẽ Sabas cùm quotidã è Laura postea assumpsisset, & circa quinq; stadia recessisset ab ędificijs,quę euersa fuerãt,nouas cellas fabricatur,& domũ excitat oratoriã. Erat verò nomen Zagranon ei, qui locũ ipsi prębuit ad illarũ ędificationem. Quo quidẽ in loco Andream quendã & Paulũ fratres secũdùm carnẽ,& ambos genus ducentes è Græcia, illarum rectioni pręficit & curationi: & cùm effecisset, vt quidam fratres simul cum eis habitarent,Lauram constituit,& eam eodem nomine vocat, quo lacum. Porrò aũt Iacobũ quoquè (ei enim,quod de eo dicitur, necesse est hoc quoq; addere) volens ostendere filium obedientię,tradit ei ministeriũ eorum, qui hospitio excipiebantur in Laura.

Nouas cellas extruit S. Sabas.

Acci-

Accidit autem aliquandò,vt cùm fabas coqueret,&,vt qui in eis esset omninò inexercitatus, nimium & plus, quàm opùs esset, pararet,vt, quę remanserant, sufficerẽt ad tertium diem.Sed ille quidem secundodie quęcunque fabæ erant plusquàm opus esset, eas tanquàm stercora proiecit in riuum propinquum. Quod quidem diuinum Sabam nequaquàm latuit.Sapientis enim oculi super caput eius.Abit itaque latenter, & colligit,quæ effusę fuerant, fabis, cùm eas partim extẽdisset ad solem,ipsas rursùs tollit.Deinde cùm aliquantum intercessisset temporis,solum Iacobum vocat ad comminum: & cum rectè parâsset illas fabas,quas ipse nupèr in torrẽtem iecerat, ei suauè apponit obsonium. Postquàm autem comedissent, diuinus Sabas veluti tentans Iacobum, Ignosce,inquit,mihi frater.fortè enim non te ità excepi obsonio,vt volebam.cõdiendi enim artem non satis teneo. Cùm is verò dixisset id sibi valdè placuisse,& iam longo tempore tam suauem cibum non comedisse:excipiens magnus Sabas, Scias, ô fili, illas esse fabas,quas paulò antè,tanquàm inutiles,in riuum proiecisti.Oportet ergò te considerare,quomodò qui ne ollam quidem leguminis ità potest dispensare, vt cum vsu debitam proportionem habeat,& non redundet, poterit is fratribus regendis sufficere? Quamobrẽm nec ad testimonium quidem, inquit, huic rei ferendum, valdè discrepat illud Apostolicum:Si quis domui suæ nescit prœsse,quomodò is Dei prærit Ecclesię?Cùm hæc & similia dixisset Iacobo,& simul quidem œconomiam paternè correxisset, & illius priorem arguisset temeritatem,& nè ei tale quid tursùs eueniret,præmunijsset,tunc quidem cum precatione dimisit & benedictione.

Ecclesiæ observatio circa virtutes fratrẽ moderationem & prudentiam.

1. Tim. 3.

Aliquanto autem pòst tempore in cella silentium agens Iacobus,grauiter vexatus fuit à fœdis carnis cogitationibus,& eum opprimebant magni fluctus libidinis. Is verò cùm eis diù fortiter restitisset, deindè adspexisset ad vastum pelagus tentationum, nec putâsset fieri posse,vt vnquàm sedarentur fluctus, à maligno indutus & insidiosis illius machinationibus & suggestionibus,& animo incensus, fortasse verò sacrorum quoq; canonum oblitus, stricto gladio amputauit sibi genitalia, malum malè medicans.Cùm dolorem autem ferre non posset & fluxum sanguinis,eos qui propè erant imploratit, & conuocauit eos,qui erant opem laturi. Illi verò cùm accurrissent, & hoc grauemalum ab eo sua sponte suscepturn adspexissent, arte medendi,vt potuerunt, opem tulerunt,& dolorem sedauerunt. Cæterùm res peruenit vsque ad aures sacri Sabæ:& cùm conualuisset Iacobus,expellit eum è Laura,vt qui sibijpsi esset insidiatus, & manus improbè attulisset. Hinc cùm grauis quędam pœnitentia Iacobum subijsset, ea acerbè eius percussit animum, effecitque,vt calidas profunderet lachrymas, & eximo pectore acerba traheret suspiria: & ad summam,erat visu mirabilis,& eoipso eos, qui videbant, incitabat ad misericordiam.Cùm sic ergò esset affectus,accedit ad beatum Theodosium, gratia illa bella carnis enuncians, & à se sibi allatas manus exponens,& Lauræ defleus alienationem. Ille ergò ab eo flexus, cum ipso venit ad beatum Sabam, & fit ei supplex, & rogat vt fratri ignoscat, & eum rursùs in Lauram admittat, ijs pœnis, quas par est,impositis. Amici itaque precibus motus Sabas, propriis quoquè visceribus ei opis plurimum ferentibus, admittit Iacobum: hoc inter cætera ei prœcipiens, vt cum nemine sermonem conferret,neque aliquem adspiceret,prœter eum,quiilli ministrabat necessaria. Quiescentem ergò & silentium agentem Iacobum rursùs habebat cella,& plurimam ostendentem pœnitentiam, & DEVM vehementer rogantem, donèc ei desupèr remissum fuit crimen, & data est delicti venia. Quomodò autem, statim dicetur.

S. Sabas eũ expellit.

Præponitur Iacobi monachi

Ab eo rursùs admittitur.

Visus est aliquandò huic diuino Sabæ vir quidam visu splendidus,& vndiquè emittens dulcem radium lucis,propè stare,& ante pedes Iacobi iacentem ostendere mortuũ: Iacobum verò orantem pro mortuo. Deindè vox quędam desupèr audiebatur, Iacobe, dicens:Preces tuę sunt exauditæ.Tange ergò mortuum,& resurget. Deindè cùm Iacobus quidem tetigisset,vt iussus fuerat,mortuus resurrexit.Vir autem ille luminosus dixit Sabę:Ecce surrexit mortuus.Tu quoq; deceterò relaxa à vinculis eum, qui suscitauit.Hęc cùm vidisset Sabas,& celerrimè coniecisset,quidnam sibi vellet illa visio, protinùs egressus est è cella: & cùm vocâsset Iacobum, iussit vt deinceps accederet ad diuinam synaxim.Cùm ille ergò venisset in ecclesiam,& fratres impertijsset eo, quod est ex Christo, osculo, & deindè descendisset ad beatum Theodosium, & ille similiter in Christo salutâsset,septimo die post visionem,è præsenti vita lętus emigrat.

Visio S. Sabæ.

Post

Universidad de Deusto
Biblioteca

Post hæc autem duo quoquè quidam ex ijs, qui erãt in Laura, cùm in ijs, quæ ad Deum pertinent, esset fraternus inter eos consensus & concordia, (vocabantur autem Zanus & Beniamin) petunt à beato Saba cellam, quæ quinq; stadijs à Laura distabat versùs meridiem. Ille autem, vt qui sciret eorum in virtute studium & diligentiam, concessit quod petebant: & dat eis cellam, quam postulabant. Cùm illi ergò eam accepissent, Saba quoq; eis magnam opem ferente & præbente impẽsas, ipsum cœnobium constrũxêre. Cùm multi autem illuc cõuenissent, ecclesia ædificata, & ara fixa, & ea vt par erat consecrata, statuit vt ij quoquè eádem regula & lege viuerent, qua alij, qui eius parebant imperio. & sic locus ab initio erectus in monasterium, floret vsque in hodiernum diem: & denominatur à beati Zani nomine.

Nouũ monasteriũ cõstruitur.

Quidam autem senex, qui ortus quidem erat in Bethania, vocabatur verò Anthimus, cùm multis ex Deo sudoribus vitam suam ornâsset, erat vltra torrentem ad Orientem, ex aduersò turris, quæ à beato Saba fuerat extructa, cella ædificata, & triginta annis illic peractis. Deindè cùm morbo quodam postremò fuisset implicatus, iacebat senex in lecto doloris. Cùm ergò Saba admirabilis, eum & morbo & longa senectute sic vidisset omninò resolutum, rogauit vt transferretur ad aliquam cellam ex ijs, quę sunt iuxta ecclesiam: vt sic possent fratres eũ visitare, & seruire ei minori labore. Hæc ille quidem rogabat, senex autem non patiebatur, dicens debere eum in Deo confidere: fore, vt illic consumeretur, vbi habitauit ab initio. Deindè cùm noctù aliquandò surrexisset Sabas, ante eam, quę fit manè, congregationem, visus est audire quandam symphoniam & modulationem tanquàm multorum canentium. Arbitratus itaque cani ea, quę cantari solebant in matutino cãtica, apud se dubitabat, quomodò non, vt consueuerant, præter eius sententiam peragerentur cantica matutina. Cùm ocyssimè itaque venisset in templum, & portas inuenisset pulchrè clausas, reuertitur, & rursùs videbatur audire priores voces, quę canebantur cum maxima voluptate. Erat autem hoc quod canebatur:

S. Sabas audit cantica cælestia.

Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, In voce exultationis & confessionis, soni eorum, qui festum celebrant. Cùm ergò didicisset, vndenàm sit sonus canticorum illorum admirabilium, è somno repentè excitat eum, qui sub eo erat ordinatus: & inbet, vt ligni pulsu conuocet fratres. Qui cùm repentè fuissent congregati, assumens aliquos Sabas, venit ad cellam senis cum suffitibus & lãpadibus. (illinc enim audiebatur canticum) & cùm fuissent intra cellam, nullum quidem alium inueniũt, nisi solum senem, eumq; iam consummatum. Quem cùm reuerenter complexi essent, & ei iusta fecissent, sacrum illius corpus mandant sepulturę.

Psal. 41.

Vide catholicum sepeliendi morem

Fit autem post hæc aliud quoquè à Saba miraculum, quod est cum ijs, quę præcedunt, conferendum. Erat in beati Theodosij monasterio quidam monachus, nomine Aphrodisius, genere Asianus, corpore maximo, & cui robore nullus poterat conferri. Pondus enim frumenti duodecim modiorum è terra tollens, imponebat humeris, nemine id attingente. Huic ergò Aphrodisio, cui fuerat commissum mulorum ministerium, accidit aliquandò, vt cùm manu asinum percussisset in maxilla, faciem ipsam contereret, & sic ex hac causa mulum interficeret. Ille verò & onere & mulo humeris impositò, venit in monasterium. Deindè illinc expulsus propter iumentum interfectum, abit ad Iordanem, conuenturus Iohannem, qui resplendebat in Chuziba: & narrat ei calamitatem. Is autẽ ei consulit, vt eat ad beatum Sabam, & quęcunque ille iusserit, faciat prompto & alacri animo. Sic enim fore & non aliter, vt salutem consequatur. Is verò cùm obedire constituisset, ad Sabam rectà proficiscitur, deplorans id quod acciderat, & suam deflens alienationem: & si non aliud possit facilè consequi, at interim breuem aliquem ab eo quærẽs audire sermonem, vt sciat quidnam faciens, inuenire possit salutem animę.

Aphrodisij monachus maximi roboris.

Cùm hæc verba audijsset Sabas, & vidisset animę agrum ad suscipienda semina spiritualia aptum, eum excipit prompto & alacri animo. Iubet autem eum in hac cella manere, & ad nullum alium accedere, neq; è Laura egredi, linguæque & ventri moderari. Hoc cùm ille accepisset mandatum, apparuit magnus in operibus, & maximum potiùs & generosum animum, quàm tale esse corpus consecutus. Perpetuos enim triginta annos nunquàm est è Laura egressus, nec ad aliam vnquàm accessit cellam: & neq; æris aliquid, neq; vllam habuit ollam: non vsus est igne, non fuit particeps olei, non vinũ bibit, non mulsum, non duas possedit tunicas: non dormiebat super stoream: perpetuoque flectui

Excipitur à S. Saba, expulsus è suo monasterio

Egregia virtus eius.

flectui & operi manuum erat intentus. Id autẽ erat contextura sportarũ, quas multi solẽt appellare Μαλάκια. Is enim nonaginta texẽs suis manibus singulis mẽsibus, eas præbebat cuidam ex ijs, qui ministrabãt in Laura: & ipse rursùs vicissim ab illo accipiebat ea, quæ ad vsum pertinebant. Quænam autem ea erant? Mensæ fratrum reliquiæ, siue olera essent, siue legumina. Hæc enim ab illo accipiens, reponebat in quadam pelui: & parùm illinc sumens, quotidiè alebatur, & eo erat contentus. Quòd si contigisset ea vermes pãrere, & si tetro essent odore referta, nihil erat ei reijciẽdum: sed implebant omnia vsum nutrimenti.

Magna eius abstinentia.

In hac vitæ ratione ille triginta annos transegit, vt dictum est: & nec ægrotauit, nec vlla affectus est tristitia, neq; vnquàm ei doluit stomachus. Præuidendi quoq; donũ consecutus, septem diebus ante mortem suam præcognouit, cùm illa ei vltima fuisset reuelata. Petit ergò à diuino Saba, vt sibi liceat descendere ad Theodosium, vt ab eo quoquè consequatur remissionem: deindè reuertatur ad cellam. Annuit itaque Sabas petitioni. Nam ei quoquè nota erat mors Aphrodisij, & cum eo mittens discipulum Theodulum, per ipsum significat beato Theodosio: Eccè communem fratrem Aphrodisium, quem aliquandò accepi hominem, nunc DEI gratia eum ad te misi Angelum. Quem cùm lubenter diuinus excepisset Theodosius, & eum communi mensa impertisset & salutatione, cum Theodulo rursùs dimittit in pace. Is autem statim reuertitur ad cellam, cùm parùm ęgrotâsset, migrat ex hac vita ad iucundam illam vitam, & in quam nulla cadit perturbatio. Eius verò diuinas & sacras reliquias, cum conuenientibus hymnis & lampadibus tollens conuentus fratrum, deponit cum alijs sanctis patribus in quodam loco, qui erat ex transuersò Laurę, cùm hoc quoquè mandâsset beatus Sabas: vt cùm ab ijs, qui accedebant, cognosceretur eius capsa, vtpotè insignis, eius virtuti conuenientes haberet etiam post mortem honores. Talis fuit hic magnus pater noster in virtutis exercitatione, & tam pulchros collegit fructus suorum laborum.

Felix obitus eius.

En ij præclare antiquitas sentiunt de sacris reliquijs.

Sed cùm talia & tanta sint, quę dicta sunt, nempe in multis locis deserti constructa ædificia monasteriorum, continua trophæa contra dęmones, correctio fratrum, qui fuerant supplantati, ipsos facere Angelos ex hominibus, gratia prouidendi futura: Cùm talia ergò sint & tam digna admiratione, quæ dicta sunt, habent ea, quæ consequuntur, nihilo pauciora, si non etiam plura, quæ non sunt minùs admiranda. Dicantur autem ea quoquè. Est quędam ciuitas ad Orientem, quæ vocatur * Medapa, sita trans Iordanem, subiecta nonnullis Arabum. Qui eam ergò habitabant * Madapeni, frequenter euntes ad beatum Sabam, & quandam ab eo magnam percipientes vtilitatem, ipsi rursùs multa ei suppeditabant necessaria illius monasterijs, ea velutì quandam mercedem reddentes spiritalis illius vtilitatis. Ex ijs erat etiam vnus Gerontius: quem cùm inuasisset quædam corporalis infirmitas, & longo tẽpore decubuisset in sancta ciuitate, omnium iucundissimam desiderabat profectionem, nempe vt veniret in montem Olueti, & illic exaret, vbi dicunt diuina eloquia meum moratum esse Christum, & peregisse magnum miraculum assumptionis. Cùm ergò iumentum asscendisset Gerontius, statim init viam, quę fert ad montem. Interim autem, seu casu, seu maligni potiùs dæmonis improbitate, conturbatum iumentum, deijcit vectorem: & repentè deturbatus Gerontius, talem subijt ossium confractionem, vt vel earum rerum periti medici desperarent de curatione. Erat verò Gerontio frater iunior: is cùm vidisset fratrem confractum tam miserabiliter, & magno fuisset dolore affectus, alia quidem parua esse reputans, & quę longo tempore indigent, nempe medicorum euocationem, oleum & ligamenta, & quęcunque sunt artibus illorum consequentia, statuit ei adhibere medicamentum vtilissimum. & continò currẽs ad Lauram, accedit ad diuinum Sabam, miserabiliter eiulans, & fratris deflens calamitatem, & ad ipsum visitãdum, eum vocans. Ille autem (eius enim doloris valdè fuit misertus: erat enim corde propensissimo ad misericordiam) vadit ad Gerontium, & cùm eum offendisset tam malè affectum, primùm quidem vtitur essi eci auxilio orationis. Deindè cùm etiam salutari vnxisset oleo Crucis, sanum protinùs reddit eum, qui fuerat confractus, adeò vt nullo opùs ei fuerit tempore ad recreationem. quod maximo stupore affecit eos, qui aderant, & admirati sunt magnum & præclarum opus Sabæ, & eius ad Deum fiducium.

Gerõtij casus miserabilis.

Eum precibus & oleo Crucis sanat S. Sabas.

Posteà autem Thomas quoquè (eo enim nomine vocabatur filius Gerontij) propter vsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsum quendam venit ad habitaculum,quod est in Hiericho. Cùm tunc autem fame laboraret ciuitas,conuenit magnum Sabam,& Paulum & Theodorum,qui administrabāt Castellium & speluncam. Cùm diuinus autem Sabas eum lubenter & iucundè vidisset, ingenuè & spiritaliter eum alloquitur,viro valdè delectatus. Volebat verò eum quoq; corporali conuiuio excipere,cumq; mēsa & sale impertire. Sed cœna quidē erat parata. Minister enim hospitij,quādò vidit Thomā accessisse,nō neglexit statim facere id,quod erat solitus: sed hospitem excepit ijs,quæ habebat in promptu. Interim autem dum comederent, ministrum rogat Sabas, an posset vinum quoquè prębere. Cùm is verò respondisset,se vix habere acetum in vase cucurbitę,idq; admodùm acre,vt magis condiret olera,ille excipiēs, Afferatur,inquit,ad me vas cucurbitę. Benedictus enim Deus: nos

Ioan.2. vinum ex eo faciemus. Est enim perspicuum, quòd qui omninò aquam mutauit in vinum,cius etiam mutabit acorem. Hæc dixit diuinum illud os & mellifluū: & allata pro-

Acetū mutatur in vinum,multumque augetur. tinùs cucurbita,inuentum est in ea vinū,& vinum reuerà lætificans cor hominis. Cùm ij autem qui aderāt,vt par erat, affecti fuissent admiratione, suffitum & ignem iussit ille beatus afferri. Diuina enim,inquit,visitatio facta est in hac hora. Sed non cousq; solùm constitit miraculū sed cousq; processit,vt multitudini quoquè daretur vinum: & enim ad tertium vsq; diem ab illo tempore ad satietatem suffecit bibentibus. Thomas itaque ipse quoq; admiratus insigne miraculum, à B. Saba petit cucurbitā: & cùm accepisset, illam quidem habuit tanquàm thesaurum: quod in ea autem remanserat vinum,ei sufficit domum vsque. Hæc mihi narrauit Gerontius, Gerontius,inquam, Gerontij quidē nepos,cuius membra iam confracta fuerant,& à diuino Saba fuerat admirabiliter in integrum restitutus: filius autem Thomę,de quo dixi paulò antè: cui nunc quoq; propter insignem virtutem obtigit prefectura monasterij magni Euthymij.

Nota hæc miracula. Porrò verò illud quoquè adiecit ijs,quę dicta sunt,quòd multis postea annis fuit cucurbita compluribus occasio salutis. Si quandò enim contigisset aliquem morbo opprimi,nos,aiebat,eam aqua implentes,ei qui laborabat,infundebamus:& aqua illa morbum soluebat protinùs. Sed hæc quidem Gerontius. Mihi autem se offert narranda res lepida & amœna. Nam cùm aliquandò ad Iordanem beatus iter ingrederetur,secum autem quendam adduceret ex suis discipulis ætate iuuenem,eis fit obuiàm multitudo mūdanorum: inter quos erat etiam adolescentula specie venusta, vagis & lasciuis oculis: laqueus,qui nō poterat facilè superari. Postquàm verò illi preterijssent, Sabas velut ętrans discipulum,Tibi,inquit,qualis visa est puella? Mihi enim visa est vnum solùm habere oculum. Nequaquàm,inquit,ô pater: sed duos habebat oculos. Ille verò, Falsus es,ô fili. erat enim reuerà orbata altero oculo. Discipulus autem ignorans hanc fieri interrogationem à sapiente Saba,vt ipsum tentaret: dum quęrit,vt rectè cognosceretur, quod non ab ipso rectè cognitum fuerat: Nequaquàm,inquit,ô pater : sed vel valdè lucidos habebat oculos,& visu iucundissimos. Sabas autem, Qui factum est,inquit, vt hoc scires tam accuratè,vt hoc etiam tam constanter audeas asseuerare? Ego,inquit,eam pulchrè attendi,& apertè noui eam habere ambos oculos. Cùm verò iam esset discipulus laqueis implicatus,tunc diuinus cum apertè arguens, Vbi, inquit, tibi positum est illud præ-

Prou.6. iuxta 70. ceptum; Nè ad eam attraharis tuis supercilijs? Decæterò ergò,inquit,non ampliùs mecum versaberis,neque mecum in cella manebis,donèc assuefeceris oculum non sic va-

S. Sabas monachū oculus nō cōtinentē, acriter castigat. gari,sed in loco manere. Cùm sic dixisset,illū statim mittit in Castellium. Deinde cùm illic satis lōgo tempore esset versatus,& pulchrè castigatus,& pro oculis satis luisset supplicij,non fallaci pœnitentia,sed cordis doloribus,cum rursùs suscipit beatus, & refert in numerum suæ cellę.

Sed quod in cucurbita factum est miraculum,me propemodùm effugit, nisi quę de altera cucurbita à me paulo antè dicta sunt,id reuocâssent in memoriā. Nam ab athlę-

Exod.15. ta hîc quoquè fit aliquid simile ijs, quæ priùs fecerat Moses in fluentis Marræ. Laurę enim coquus aliquandò quidem coquebat cucurbitas, & eas parabat obsonium operarijs ædificatorum. Cùm autem iam tempore prandij gustâsset obsonium, inuénit id felle amarius. Cùm ergò ęgrè ferret id quod acciderat,(neq; enim erat aliud,quod illius vsum impleret) diuino Sabę annunciat id quod factum fuerat. Is autem statim veniens in culinam,cùm in ollā iniecisset signum Crucis, iussit coquo eam accipere, ac se-

Obserua magnā vim signi Crucis. curè apponere. Is verò sic fecit,& lubēter comederūt artifices,sic admirabiliter mutata qualitate. Eius enim voluntatem diuina sequebatur gratia,quæ sola potest fidem facere

eorum,quę deincèps sequūtur. Nam aliquandò quidem veniebat beatus ea via,quę fert à Ruba ad Iordanem. In via autem incidit in leonē ingenti magnitudine, cui pes erat paxillo transfixus,& magnum sentiebat dolorem. Sic ergò affecta fera,quandò vidit sanctum Sabam prętereuntem, ad eum accedit protinùs, pedem tollens sublimem,& paxillum quodammodò ostendens,& rogans vt misereretur,& eum illa liberaret molestia. Ille ergò cùm rem statim intellexisset, & leonis doloris esset misertus,(māsuetis enim & rerum honestarum amantibus animis,etiam ad eos vsque pertinet misericordia) illum quidem humi facit sedere: cùm pedem autem sensim apprehendisset,eximit paxillum, & sic leonem liberat à dolore. Verumenimuerò ipse quoquè beneficio affectus,& quasi magno & excelso animo volens referre gratiam,ferinæ quidem naturæ obliuiscitur: ei autem adhæret tanquàm gratus & beneuolus famulus, studiosè in omnibus inseruire desiderans.

Leo curatus à S. Saba, ei studiosè inseruit.

Nam erat quidem huic venerando patri discipulus quoquè,nomine Phlais. aderat autem quidam quoquè asinus,per quem inseruiebat Phlais magni ministerijs. Si quandò vero contigisset discipulum emitti ad aliquod ministerium,leoni asini custodiam, & alia etiam eius curā pater leoni committebat. Cernebatur itaque leo asini capistrū ore accipiens,& manè ad vesperam vsque ipsum ducens ad pascua: vespere autem ducens ad aquam,& sic domum reducens,& discipuli implens omnem curam in asinum. Dies aliquot interim transiērunt,& leo sic assiduo fungebatur ministerio. Deindè quid accidit,& quid efficit inuidia? Phlais nuissius ad aliquod ministerium, & à diuina gratia deserius, forte propter aliquam mētis elationem,ex qua multa delicta procedunt,cadit in lapsum fornicationis. Illo verò die,asini quoquè custos leo,ferociter insurgit in eū, quē custodiebat,& eum deuorat. Cùm hoc autē inrellexisset Phlais,& animaduertisset peccatum suum causam fuisse, vt deuoraretur asinus à leone, non ausus est ampliùs venire in conspectum senis: sed reuersus in locum,vndè trahebat genus,tristitia afficiebatur,& seipsum affligebat. Non tamen despexit eum diuinus senex : sed cùm eum diù quęsisset,inuenit, & ad se rursùs reuocat: Deindè admonitionibus eum ducit ad pœnitentiam ex animo agendam,& efficit,vt abluat peccatum multis & calidis lachrymis, & sic vita laudabili Deo rursùs placeat. Atq; sufficiunt quidē ea, quæ iam dicta sunt,ad ostendendam huius viri virtutis magnitudinem,& quanta Dei gratia esset locupletatus. Operæprecium tamen est,se oblectare in ijs bonis narrandis, quæ fecit Byzantij: & quidnam eum impulerit,vt relicta Palęstina,ad vrbem venerit regiam.

Vide rem stupendam.

Fratrē lapsū S. Saba reconciliat ad pœnitentiam.

Anastasio & Elia,illo quidem imperij,hoc verò Ecclesiæ,quæ est in Palæstina, sedem administrante,oritur interim quoddam scandalum,quod Imperatorē & aduersùs multos alios,& aduersùs Eliam adeò iritauit, vt eum damnārit exilio. Dicatur autem primùm,quidnam eum ad iram incitauerit,vt sic,quæ sunt deincèps dicenda,facilius intelligantur. Tertio anno imperij Anastasij,incidit grauis seditio inter eos, qui præerant Ecclesiis: Romanis quidem Pontificibus dissidentibus à Byzantinis, quòd Acacium, qui Constantinopolitanus quidem fuit Episcopus: de rebus autem Christianis nō rectè sentiebat,inscriptum haberent in sacris diptychis: Byzantinis verò rursùs infensis Alexandrinis,qui Chalcedonensem quidem synodum feriebant anathemate : Dioscori autem admittebant communionem. Cùm ergò inter eos inuicèm magna esset dissensio, qui prius dictus est Elias,qui præerat Palęstinæ Ecclesię, solius Euphemij, qui erat Constantinopoli,amplectebatur cōmunionem,Occidentalibus quidem,vt diximus, depugnantibus: Palladio verò Antiocheno ad gratiam intuente Imperatoriam : & ideò Chalcedonensem quidem synodum ferienre anathemate,ea autem amplectente,quæ renebant Alexandrini : vtpotè quòd Anastasius eadem quę Alexandrini sentiret. Cùm sic ergò se haberet Elias,& statuisset soli communicare Euphemio; Euphemius quidem, propter rectam de fide sententiam,ab Imperatore(ô iustitia) impiè pellitur à sedis rectione: & in eius locum euehitur Macedonius.

Elias Episcopus Hierosolymæ damnatur exilio.

Cùm in his autem esset Ecclesia,ijs quidem, qui Euphemium sede expulerant, assentiri non sustinuit Elias, vt qui cum expulissent prater regulam: Macedonio verò non dubitauit communicare,& cum eo conuenire, vt qui ipse quoquè rectam fidem amplecteretur. Quod quidem non parùm ab initio conturbauit Imperatorem. Postquàm autem Flauianus quoquè, qui post mortē Palladij Antiochenæ prefuit Ecclesiæ, eadem quę ij sentiebat, & vera & recta ratione ingrediebatur,non poterat amplùs con-

tineri

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anastasius Imperator taxatur.

tineri ira Imperatoris, qui aduersùs pietatem solam erat fortissimus: nec ferre poterat eorum concordiam: sed efferatus & acri ira pércitus, vtrosque damnat exilio. Solum autem in præsentia quidem Macedoniũ, cùm innumerabilibus impetijsset calumnijs, ejcit Episcopatu: Timotheo verò, illius loco tradit administrationem. Studium autem & curam ponebat, vt Flauianus & Elias assentirentur Timotheo. Illi verò Timothei quidem susceperunt communionem, vtpotè quòd ipse quoquè conueniret verbo rectę fidei: Macedonij autem admodùm ęgrè ferebant exterminationem, vt quæ non tam iure ac legibus, quàm vi & potestate fuisset facta. Hoc aduersùs ambos magno furore ciet Imperatorem, & efficitur Ecclesijs causa magnę tempestatis. Quod quidem cùm nescio vndè resciuisset Elias, qui Palęstinæ pręerat Ecclesiæ, missis legatis, diligenter agit de reconciliatione. Legati autem erant & multi alij patres, & ipse Sabas, cuius nunc vita est argumentũ nostræ huius orationis, iam septuaginta annos natus. Prætereà verò mittit etiam Elias epistolam, in qua hæc scripserat: Habitatores eremi, & Sabam eum eis, qui est caput eremi, ad tuam potentiam mittimus legatos pro Ecclesijs. Tu autem eorũ laborem reueritus, & eos qui sunt ex Deo sudores, ô Imperator, fac vt cessęt bellum aduersùs Ecclesias, & nè sinas malum progredi vlteriùs. Scimus enim tibi curæ esse, vt ea agas, quę Deo grata sunt, qui tibi concessit diadema.

Epistola Eliæ patriarchæ ad Anastasiũ Imperatorẽ.

Cùm hi ergò diuini patres iam ingressi essent viam, quę ferebat ad Imperatorẽ, erat Sidone quędam synodus episcoporum Orientis & Palęstinę tunc congregata aduersùs Flauianum & Eliam, quæ prętextum quidem habebat iussa Imperatoris: acceperat autẽ duces, Soterichum Cæsareæ Cappadocię, & Philoxenum Hierapolis Episcopum: qui Chalcedonensem synodum abrogantes, Eutychis & Dioscori studebant cõfirmare dogmata. Cùm ergò legati venissent Constantinopolim, arcana & quæ compræhendi non potest Dei sapientia, quæ eminùs rerum magnarum prębet occasiones, & ijs, qui eum glorificant, semper aliquandò tribuit gloriam, hîc quoquè certo consilio aliquid gerit, per quod beatum Sabã, qui indutus erat cilicio, & vili habitu amictus, omni imperatoria purpura reddit splendidiorem: & eam, quæ in eo habitabat, aperit gratiam spiritùs, quæ operta erat multis velis moderationis & humilitatis. Nam cùm ij, q cum ipso erant, deducerentur ad Imperatorem, & fuissent iam omnes intra aulam imperatoriam, ille solus à custodibus arcetur ab ingressu, seu propter vilissimam & contritam tunicam, seu Deo potiùs eum sic volẽte facere insignem & glorioſum. Cùm illos ergò benignè esset intuitus Imperator, & ea dixisset, quę dici solent in aduentu: & deindè requireret, quisnam esset is, qui erat pręcipuè in literis positus Sabas. Cùm monachi autem in omnem partem circũcursarent, (neque enim sciebant, quonam modo ille esset ab eis diſſũctus, & vbinàm mansisset,) statimque Imperatoris satellitibus ad eum quærendum quoquouersùs obirent, inuenitur stans in quodam angulo ante aditum regiæ, & psalmos canẽs Dauidicos. Cùm illinc ergò eum diripuissent satellites, & per regiam eum festinarent introducerent, cùm iam esset asscensurus limen, vbi pręsidebat Imperator: videt ille circa eum insignem quandam & planè admirabilem visionem, non vt qui dignus esset talia videre: sed vt ei fieret manifestum, quantum honorem sit Sabas apud Deum consecutus. Visio autem erat huiusmodi:

S. Sabas nõ admittitur in palatium Imperat.

Visio Imperatoris circa S. Sabam.

Quidam specie angelicus, veste splendidus, eum in orbem circumiens, & ingressus illum prędecedens. Hęc cùm vidisset Imperator, & virum verò esse diuinum censuisset, & ei assurgit, seque in eum ostendit valdè officiosum, & magno eum habet in honore. Deindè iussit oẽs sedere: reuerà enì erat ei magna in monachos reuerẽtia, etsì qdam scelerati efficerẽt, vt conturbaret rectã fidei rationẽ. Aures ergò pbens oibus, iussit vt vnusquisq; diceret, de quo vellet. Illi aũt velutì oblìti cõmunis Ecclesiarũ legationis, & cuius causa missi fuerãt, vnusquisq; ꝓprias ꝓponebat petitiones. Impator verò cùm eorũ postulata benignè concedens, quę volebãt impleuisset, quoniã petentibus omnibus silebat Sabas, nec omninò quicquam rogabat, ad eum vultum conuertens Imperator, Tibi autem, ô pater, inquit, quid sibi vult tantus labor itineris, cùm nihil omninò roges, nec postules? Ad hęc ille respondẽs, Hac de causa, inquit, vẽni ô Imperator, primùm quidem, vt tuam adorem pietatem, donèc sum adhucin hoc corpore. Deindè, vt rogem pro sancta Dei ciuitate, & eo qui illi est prefectus, vt nullam tuę potentiæ subeat indignationem, sed pax concilietur potiùs Ecclesijs. Ità enim & ipse Deum habebis propitium, & tibi præclaras prębebit victorias aduersùs inimicos. Eius ergò libertatẽ admiratus Imperator, & quòd nihil

Eius reuerentia erga monachos.

Adorem, id est, venerer.

nihil péteret ex terrenis, & ijs quæ ad victum pertinent: sed quæ ferunt ad Dei cultũ, & Ecclesiæ constitutionem, alijs quidem concessit, vt recederent: ei autẽ largitur munus mille aureorum, dicens ea esse distribuenda monasterijs, quæ fuerunt ab ipso constituta: & simul iussit eum manere, statuens vt ad se posset ingredi citra vllum impedimentum. Cùm verò non sustineret sedare iram, quam iampridèm conceperat aduersùs Palæstinæ Pontificem, aliquandò dicit magno Sabæ: Qui vestræ præest Ecclesię; ô venerande pater, nos, vt videtur, magnę damnans leuitatis, non solùm synodi Chalcedonensis susceptt patrocinium, quæ confirmauit dogmata Nestorij: sed etiam effecit, vt Flauianus Pontifex Antiochenus eandem etiam viam iniret: & nunc solus restituit synodo Sidóne congregatæ, Flauiano consentiens, vt non feriantur anathemate, qui improbè tutantur dogmata Nestorij. Vndè etiam nos putans ludificari, per epistolas nostris iussis fert leges contrarias, iubens ejci, quicquid in nostram fidem sentitur recèns excogitatum. Sed non ampliùs tali nostra fruetur lenitate. Sed ecce decernimus, vt vides, illum quidem sede expelli: eius autem loco eum sufficì, qui sit dignè præsuturus Ecclesiæ: quoniam non conuenit sacra illa loca profanari sceleratis decretis Nestorij.

Vide falsam & impiã de Synodo Chalcedonensi opinionem Imperatoris.

Hæc cùm dixisset Imperator, & adeò graui ira ferretur in Eliã, incipiens diuinus Sabas Eliam defendere Patriarcham, eius iram ità compressit, vt non solùm illam latã rescinderet sententiam: sed etiam Patriarchę magis caueret, & iuberet ei decæterò remanere sedem minimè auferendam. Illinc autem cùm ad Imperatricem veniſſet Ariadnam, eam multùm rogauit, vt patris Leonis tueretur sententiam, & leges conseruaret pietatis. Hinc exercitatorem subijt amor vehementior quietis & silentij, & valdè desiderabat reditũ. Quoniam verò menti eius tempus minimè congruebat, (tunc enim vigebat hyems) statuit vrbanos tumultus in præsentia declinare: & egressus in quẽdam locũ, non procùl ab vrbe remotũ, qui dicebatur suburbanũ Ruffini, hyemauit illic reliquo tempore. Quem quidẽ in locum & alij quidã ad ipsum ventitabant, maximè autem Valentiniani Imperatoris neptis Iuliana, & Pompeij coniux Anastasia, quę in hodiernum vsque diem floret multis rectefactis in monte Oliuarũ. Cùm post hæc autem ver aduentãsset, ille quidem, vt qui iamdiù teneretur magno amore quietis & silentij, paratus erat decæterò proficisci in solitudinem. Contigit verò aliquid in pagis, qui sunt Hierosolymis, quod eius repressit impetum, & fecit eum rursùs venire ad Imperatorẽ. Deindè paulopòst magno cum desiderio ingressus est viam, quæ ducit ad solitudinem. Verumenimuerò non ingratum fuerit hoc quoquè addere ijs, quæ dicta sunt, quod magnam iusti illius significat misericordiã in pauperes, quibus fiebat iniuria: & zelum aduersùs eum, qui improba mente contendebat prohibere misericordiam, & admirabilem in eum prædictionem.

S. Sabas cõcitat eum Eliæ Episcopo.

S. Saba Cõstantinopoli redit ad suos.

Fames simul & pestis, duo mala, & quæ similiter possunt tollere de medio, cùm inuasissent nonnulla loca ex ijs, quę sunt sita sub imperio Romanorum, multas quidem domos exinaniérunt hominibus: totos autem pagos, & habitationes, & agros reddiderunt vacuos habitatoribus. Porrò autem malũ quoquè procedebat vlteriùs, & adhuc pluribus afferebat interitum. Cùm ergò considerâssent communium curatores, quinetiam ipse Imperator, quanã ratione cõmune nõ pateretur damnũ vectigaliũ annuorũ, decreuerunt vt à finitimis, qui attriti fuerant & perierant, ea exigerentur. & hoc locum habuit per vniuersam regionem, quæ parebat eorum imperio: & quicunque habitabat in locis vicinis, cogebatur etiam péndere vicinorum vectigalia, siue perijssent fame & inopia, siue etiam essent suis bonis euersi propter necessitatem. Beatus ergò Sabas pro re tam iniqua ciuitatibus, & tam impia, & maximè quòd etiam Hierosolymis executioni mandabatur hoc iniquum & tyrannicum decretum, accedit ad Imperatorem, annuncians rei absurditatem, ostendens pauperum interitum, dicens commune nihil lucrifacere, sed extremo potiùs damno affici, omnibus, qui grauem illam famem & inopiam effugere potuerunt, afflictis ab hac graui exactione, & quæ essent in posterũ solutari, eorum iactura commune afficientibus. Deindè fit etiam supplex, & vnam ab eo petijt gratiam, nempe vt pauperibus iniustum illud vectigal remitteret, & duplici exactione miseros illos non ampliùs opprimeret. Cùm is autem & iustum esset reueritus, & propter illius viri preces motus esset pudore, & nesciret quid ageret, & pauperibus vellet præbere immunitatem à crudeli illo munere, Marinus quidam agrestis moribus,

Decretum valdè iniquum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui linguam cohibere non poterat, tunc verò magnam habebat potẽtiam, agebat autem & ferebat, quò volebat, leuitatem Imperatoris, se in pedes erigens, honestam illam & verè regiam euertit sententiam, dicens esse Nestorianos, qui erant in sancta ciuitate, & tali dono minimè dignos.

Prophetia S. Sabæ.

Cùm eum autem increpâsset beatus Sabas, & iussisset eum cessare desuper bellũ excitare aduersùs Imperatorem: in fine autem illa quoquè adiecisset, Nisi te velox propter ea, quæ dixisti, subierit pœnitentia, tibi monimentum peribit cum sonitu: Marinus quidem nihilo se euadit melior: Ille verò cùm Imperatori statìm vale dixisset, & alias ab eo drachmas accepisset, vt distribueret ijs, quę sub eo erãt, monasterijs, profiscitur statìm in Palæstinam & eas, quæ sunt in ea, solitudines. hæc autem magna in pauperes iniustitia, manst incorrecta tempore Anastasij: cuius partem quidem curauit Iustinus, cùm diuinus quoq; Sabas tunc literis apud illum intercessisset: perfectam verò illius curationem postremò effecit Iustinianus. Non multum interceſſit temporis, & finem acceperunt venerandi huius viri ad Marinum prædictiones. Nam cùm quædam rerum innouatio occupâsset ciuitatem, & mota esset popularis seditio, facultates omnes Marini raptæ sunt à seditiosis, & domus fuit igne exusta: & parũ abfuit, quin ipse periret. Neque verò mortẽ, quæ imminebat, potuisset effugere, si non citò ad conuersionem adspexisset & pœnitentiam. Hoc autem & alij plurimi renunciârunt, & Pompeius quoq; consobrinus Imperatoris: multùm quidem deflens Marini calamitatem, multùm autem admirans beati Sabæ certam & veridicam prædictionem. narrauit etiam postea Anastasia, vxor huius Pompeij, quam in monte Oliueti omni florere virtute, vobis superior tradidit oratio.

Marini hominis facui facultates diripiũtur, &c.

S. Sabas cõdit templũ SS. Cosmæ & Damiani.

Diuinus autem Sabas cùm emisisset quidem partem auri sibi datam ab Imperatore, paternam domum, quę erat in Mutalasca, extruxit in templum martyribus Cosmæ & Damiano: quod reliquum verò erat, ex æquo diuisit & ijs, qui simul erant, fratribus, & quæ sub ipso erant, monasterijs. Quoniam autem quidã ex monachis, qui cum ipso ascenderant Constantinopolim, sordidi & illiberalis animi notam subeuntes in auri diuisione, dicebant maiorem ad se partem pertinere, vt qui plùs, quàm alij, laborâssent, & cum magno Saba venissent vsque ad Constantinopolim, non permisit, vt diu conturbarentur, & essent adeò parci & sordidi: partim quidẽ ex historia adducẽs, & ostendens eis, regem Dauid æqualem partem vtrisque tribuisse, nempe & exercitui, qui in bello cum eo adijt certamina, & ijs, qui remanserunt ad castrorum custodiam: partim verò etiam ostendens eis à contrario, cp illis maior pars debebatur: quandoquidem illi, inquit, pro nobis & corpore & animis decertauerunt: ipsi autem solis corporibus in via laborauimus. Et hæc quidem sic.

1. Reg. 30.

Mamantẽ hæreticum conuertit.

Diuinus autem Sabas Mamantem quoq; quendam, qui præerat monachis in Eleutheropoli, qui laborabant morbo Seueri: & priùs quidem apud tribunal Imperatoris liberè & cum magna confidentia locutus erat aduersùs fidem orthodoxam, postea autem ab ipso Seuero vehementer dissensit, assumens Hierosolyma, ab acerba illa hæresi blandis verbis abducit, & vt Elię adunaretur, efficit. Deindè multos quoquè alios haereticos suo exemplo Mamas illaqueat, & deducit ad fidem orthodoxam. Venit autem deinceps oratio ad id, quod fuit caput certaminum, quę susceptt Sabas pro recta in fide sententia. Iam enim Soterichus & Philoxenus cum suis improbe assenderunt in Sidona, vt anathemati quidem subijcerent Chalcedonensem synodum, Flauianũ autem & Eliam de sede deponerent. Sed illi eas, quę in se struebantur insidias, supplicibus literis missis ad Imperatorem, tunc quidem depulerũt. Postea verò Soterichiani maiore in illos inuidia accensi, magno furore in eos incitant Imperatorem, vt qui maledictis ab eis appeteretur & irrideretur. Certè cùm à mente deprauato Imperatore sceleratis istis tradita fuisset potestas in Alexandrinos, auro subeunt & corrumpunt populum Antiochenum. Quæ autem sunt consecuta, sunt potiùs lachrymis scribenda, quàm literis. Nam cùm Flauiano quidem omnem adhibuissent necessitatem, & quid non grauę & molestum in eum intulissent, cogunt eum anathemate notare synodum Chalcedonensem: deindè è sede & ciuitate simul turpiter eijciunt: Seuerum verò profanũ caput Acephalorum, habentes etiam Imperatorem, maximam ad id opem ferentem, eius loco sufficiunt, qui, cùm apprehendisset sedem Antiochenam, innumerabilia quidem mala fecit ijs, qui non ei communicauerant. Mittit autem sua quoq; synodalia ad Eliam Patri-

Flauianus eijcitur à sede Antiochena, & ei Seuerus impius substituitur.

archam. Quibus minimè admissis, non mediocriter ad iram accendit Imperatorẽ: & hæc synodalia rursùs mittuntur Hierosolyma, simul missis etiam quibusdam Clericis, & non parua manu militari, vt ijs, quibus non persuadebatur eadem tenere, quæ ipsi, vim etiam afferrent.

Cùm hęc autem ità se haberent, & tam acerba in fidem orthodoxã exerceretur tyrannis, & iam Elię graue imminerer periculũ, & eius capiti malum impénderet, & nusquàm auxlium, cùm congregâsset diuinus Sabas eximios omnes & electos monachos, & cum illis accedens, & illam, quę circunsistebat Eliam, perrumpens multitudinem, (ô generosam animam) regis satellites & Seueri ministros illinc fugat tanquàm quædam mancipia. Deindè alia quoquè vndiq; confluentium monachorum multitudo, eos qui Seuero communicabant, in illorum ipsorum conspectu anathemati fidenter subijciunt. Hoc dedecus & hãc ignominiam volens delere Imperator, cõtra eos mittit Olympium quendam Cæsareensem, ei traditis copijs, quæ erant in Palæstina, regia vtens authoritate, non legibus nec iudicijs. Qui cùm primùm assedit Hierosolyma, Eliam quidem de sede deponit, ac eum damnat exilio: Iohannem autem filium Marciani, qui Seueri quidem confessus fuerat communionem, anathemati verò subiecerat Synodum Chalcedonensem, reponit in illius sedem. Quod quidem cùm didicisset beatus Sabas, non licuit ei cunctari: sed cùm rursùs assumpsisset sacrum illum exercitum monachorum, tanquàm præstantissimus quispiam Imperator, irruit in certamen: & Olympium quidem non offendit: (iam enim ille, tanquàm res ei rectè succedentes, reuersus est in ciuitatem) in Iohannem autem incidens nouum Patriarcham, testificatur & denunciat, nè Seuerũ admittat in communionem: sed tueatur potiùs synodum Chalcedonensem, & pro ea ad sanguinem vsque periclitetur. Quod quidem facit ille, reuertitus patrum protestationem, omninò oblitus conuentorum cum Olympio.

Fides catholica infestatur.

Elias Episcopus agitur in exilium.

Propter quæ iratus Imperator, Olympium magnæ condemnans stultitiæ, illum quidem statìm deponit de magistratu. Cùm eum autem tradidisset Anastasio, & eum constituisset Ducem totius Palestinę, illuc mittit. Ille verò cùm quamcelerrimè venisset Hierosolyma, & ne solo quidem verbo impertijsset Patriarcham, sed solùm spectaret gratiam Imperatoris, & pro honore ei dato sine ratione, ei vicissim prestaret officium magis expers rationis, eum statìm conijcit in carcerem, impudenter vim afferens, & in difficilem adducens necessitatem, vt synodum quidem Chalcedonensem seu abrogaret & confirmaret, amplecteretur autem & defenderet Seueri communionẽ. Sed ille cùm rem communicâsset Zachariæ, qui pręerat Cæsareensibus, latenter consulendo de ijs, quæ erant proposita, callida arte subterfugit necessitatem. Ea autem erat: Pollicitus se omnia facturum, quæcunq; Dux iuberet, prompto & alacri animo, si relaxaretur à custodia, postquàm duo soli dies præterijssent: Nè vi, inquit, videamur parére iussis Imperatoris, ità dimittitur è carcere. Deindè vna nocte multitudo eorum, qui erant circunciręà monachorum, conuocatur in templum Stephani primi martyris, specie quidem, vt qui esset manè celebraturus commune festum primo martyri: re vera autem eos aduocans ad auxilium orthodoxæ fidei: vt sic magis hęreticorum coërceret arrogantiam. Diluculò ergò congregata fuerat multitudo monachorum, partim quidem ex ijs, qui fuerant illic congregati monachi, sicut dictum est: partim autẽ de more venientes ad synaxim: partim verò, quę concurrerat ad videndum Hypatium, qui erat consobrinus Anastasij Imperatoris, modò seruatus ex captiuitate. erat enim templũ quoq; capacissimum multitudinis. Aderat autem ipse Dux, vt eo teste abrogaretur & abdicaretur synodus Chalcedonensis.

Impius Imperator ad exegerit ab Episcopo Hierosolymæ.

Protinus ergò ascendit suggestum Iohannes, vtráque manu tenens Sabam & Theodosium pietatis propugnatores. Cùm se autem sustinuisset aliquantulùm, visus est sensim susurrantem audire multitudinem, & dicentem oportere ferire anathemate eos, qui non rectè sentiunt. Hoc ergò ille cùm tanquàm diuinum aliquod signum accepisset, & cor habuisset repletum audacia, vnam emittit vocem cum multitudine: Si quis ea sentiat, quę Eutyches, Nestorius, Seuerus & Soterichus Cæsareę Cappadocię Episcopus, sit anathema. Tunc sentit Dux fraudem, & veritus populi consensum vnanimem, satis habuit, si se subducens silentio fugeret: & abijt Cæsaream. Qui autem remanserat consobrinus Imperatoris, iureiurando affirmauit diuinis patribus, se non venisse, vt communicaret malæ Seueri opinioni: sed vt loca adoraret veneranda, seque

Iohannis Episcopi anathema in hæreticos.

Hyparius cõsobrinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imperatoris, suã declarat fidẽ.

velle potiùs communicare eorum sanctitati. Dat itaq; Sabæ magnam vim pecuniæ, & iubet eam distribuere omnibus, qui illic erant, monachis: simul quidem ostendens iuam in Deum fidem, & quam erga illum habebat pietatem & reuerentiam, efficiẽs manifestam.

Epistola S. Sabæ ad Imperatorem.

Cùm autem beato Sabæ sic processisset è sententia certamen, quod pro recta fide susceptum fuerat, sciens ille Imperatorem hæc non esse passurum, sed probrominia & dedecore id habiturum, & ægrè laturum, & omnibus modis operam daturum, vt ex vlciscatur, congregato toto cœtu monachorum, vbi cum eis rem contulisset, simul scribit epistolam ad Imperatorem, quæ hoc modo habebat: Dominus noster IESVS CHRISTVS omnium rex æternus & Deus, excelsi post illum regni sceptra piæ vestræ potestati sua benignitate tradidit: re vera volens omnibus quidem sanctissimis Ecclesijs, præcipuè autem matri Ecclesiarum, bonum pacis conciliare per vestram in Deum pietatem. Sciũt verò omnes, quòd cùm ab hac Ecclesia cœpisset verè magnum veræ religionis mysterium, permasit vsque ad fines orbis terræ: quod quidem nos horũ diuinorum locorum habitatores, ab alto à sacrosanctis acceptum Apostolis, sanũ & integrum in hodiernum vsque diem conseruauimus, & in æternum Christi gratia conseruabimus, à recta verbi semita minimè deducti ab aduersarijs, aut corrupti profanis & vanis eorum vocibus. In hac ergò intemerata, & in quam nulla cadit reprahẽsio, fide, cum nutrirum & eductum ab ineunte ætate fuerit vestrum imperium, venit nobis in mentẽ admirari, quemadmodùm in diebus vestræ pietatis tantus tumultus & tanta perturbatio inualerit matrem harum ecclesiarum, vt ne parcatur quidem ijs, qui Deo ministrãt: sed sacerdotes & monachi, qui virtutem sequuntur à pueris, modestèq; & silentio vitã transigere delegerunt, in conspectu Iudæorum & quorundam aliorum gentiliũ, ab ipsa sancta Sion, per mediam ciuitatem, turpiter trahantur & intemperanter, & in profana quædam loca expellantur: quin etiam cogantur nonnulla facere ad rectæ fidei labem & reprahensionem, adeò vt qui huc veniunt voti causa pro vtilitate animæ, recedant repleti scandalis & offensione. Rogamus ergò vestram potentiam, vt nos quoquè aliquando à tantis malis relaxemur, quorum omnium author & origo est Seuerus cui, vt in Antiochena præsideat ecclesia, mandatum est ad pœnam nostrorum peccatorum, ad malum quidem priùs suæ animæ, & totius Ecclesiæ multitudinis. Quomodò enim non est absurdũ, nos qui sumus Hierosolymitani, modò doceri de fide, & qui fuimus omniũ patres ad verbum pietatis, tam serò videri didicisse veram religionem? Quomodò non est hinc manifestum, quòd hęc, quę recenter apparet & videtur esse correctio rectæ & sanæ fidei, quę fuit tradita à patribus, non est reuerà correctio, sed peruersio & adulteratio potius eius, quod rectè habet, eius susceptę mercedem ijs, qui persuadẽtur, procurans animæ interitum? * Non ergò nec patiemur aliquid aliud addere prętereà, quæ decreta sunt à trecẽtis & decem & octo patribus, qui fuerunt Niceę, & tribus quæ postea consecutæ sunt synodis: neque quicquam aliter innouare: sed pro eo etiam animas effundere, & innumerabiles, si fieri possit, mortes parati sumus suscipere. Pax autẽ Dei, quę superat omnem intelligentiam, fidem nostram custodiet sanctam, & sedabit tempestatem, quę est aduersùs eam excitata, nutu vestrę potentię, ad eius gloriam, & decus pij vestri & religiosi imperij.

Sacerdotes & monachos hæretici persequuntur.

Seuerus, à quo Acephali hæretici orti.

Pulchrè hæc quadrãt etiam in horum temporum nouatores.

Phil. 4.

Cæterùm Imperator quidem cùm hanc accepisset epistolam, in aliud tempus distulit respondere. eum enim tunc vocabat quędam barbarica expeditio. Nobis autẽ sunt reliqua adijcienda huius viri narrationibus. Post iniustum illud Eliæ Palęstinæ Antistitis exilium, fames quædam & penuria rerum necessàriarum, siccitas quoq; & locusta, & graues quędam plagę, integris quinq; annis oppresserunt Palęstinam. Cùm verò essent septem, quæ ab ipso constituta fuerant, monasteria, & quorum ipse curam gerebat, nulli eorum redditum ac prouentum prouidit: sed cùm Deo eorum omnem mandãsset curam, & ea similiter premerentur rerum omnium inopia, ille non modò nihil vsle & abiectum est locutus: sed etiam conuocans Prefectos monasteriorum, suadebat vt propter hęc nihil angerentur animo, neque de corpore quicquam essent soliciti: sed fidem haberent patri, qui sciebat eos his indigere, & omniporente sua dextera ea suppeditabit. Cùm sic ergò statuisset Sabas, magnoque & excelso esset animo præditus, in ea, quę ei parebat, Laura adeò defecerant necessaria, vt ne supperetet quidem panis ad Deo sacrificandum & offerendum. Accedit ergò is, cui commissum fuerat ministe-

7. monasteria S. Sabæ.

Match. 6.

Magna penuria in Laura eius.

nisterium, significans ei calamitatem: & simul appropinquare diem Dominicum ei in memoriam reuocans: & quòd non poterit vtiquè celebrari diuinum mysteriũ, cùm neque panis sit in Laura ad oblationem, neque aliquid aliud ex rebus necessarijs. Sed hæc quidem ille.

Magna autem illa reuerà & admirabilis anima, ne sic quidem desperauit de Dei curatione, & arcanis & ineffabilibus vijs prouidentiæ: Sed ego, inquit, nequaquàm prohibebo sacrum Dei ministerium. Tanta verò rerum necessariarum indigentia, præbebit nobis aliquem sacrarum rerum thesaurum ad sacrum celebrandum ministerium: sed est fidelis, inquit, qui iubet crastinum manere liberum à solicitudine, quod attinet ad vsum corporis. Et cùm nondùm aduenisset dies Dominicus, veniũt quidã ad ipsum tanquàm consultò missi à prouidentia, simul ferentes onus triginta iumẽtorum. Onus autem erat frumentum & vinum & oleum, & alia monachis apta ad alimentum: adeò vt Laura propemodùm esset angusta ad capiendum res esculentas. Statim ergò diuinus Sabas ei, qui indigentiam parce & sordidè ei obiecerat, Quid ais, inquit, sacrúmne dimittemus ministerium? Ille autem intelligens interrogationem esse reprahensionem cogitationum, quæ non satis erant validè ad sperandum in Deo, procidit ad eius pedes, petens veniam, & pro tam illiberali parcitate vehementem inferens pœnitentiam: & ille citò eam dat discipulo, & ea quæ oportebat suadet, dicens non oportere esse tam paruo & abiecto animo: sed à spe diuina firmiter dependére, & quod dicit diuinus David, curam iactate in Dominum: cui nos longè magis, quàm parentibus, curæ sumus.

Matth. 6.

Mira Dei prouidẽtia res necessariæ ei suppeditantur abundè.

Psal. 54.

Cùm in his esset beatus Sabas, accedunt quidam monachi ex ijs, qui erant in spelunca, dicentes: Modò quidam pastores non solùm securè immittunt pecora agris Lauræ: sed ipsi quoquè crebrò sine pudore ad Lauram ventitant, illinc magna licentia alimenta exigentes, tumultuque & strepitu fratres implentes quotidiè. Ille verò præcepit pastoribus admodùm placidè & benignè (vt erant eius mores humani & mansueti) vt decætero abstinerent à via, quę ducit ad Lauram, & nè talia ampliùs aggrederentur. Illi autem, quę dicta fuerant, nihilifacientes, cùm nihil omninò cessissent, re ipsa docentur non contemnere mansuetudinem, quę in Deo multa potest. Protinùs enim admirabiliter quidem & prętereopinionem arcetur lac vberibus gregum: intereũt autem nuper geniti fœtus pecorum, cùm eis esset miserè exclusum nutrimẽtum. Cùm ergò sensissent pastores se luere pœnas suę in Sabam inobedientiæ, ad ipsum veniunt, calum miserabiliter deflentes, peccatum suum acriter confitentes, neque se deincèps ingressuros esse viam, quę ducit ad Lauram, constanter affirmantes. Ille autem tam celeri pœnitentię veniam concedit celeriorem, & protinus benedictione soluit calamitatem, & eos liberat à supplicio. Nam simulatquè ille benedixit, mox solutæ sunt vbera rum pedicæ, & lac profusè manabat, & agni alebantur & crescebant, & pastoribus in gaudium mutata est tristitia. Hinc magnus ille à superna motus prouidentia, venit ad visitandum Eliam Patriarcham, annos iam natus octoginta. erat autem, vt iam diximus, Elias in exilio. Secùm verò duxit Stephanum & Euthalium, qui ipsi quoquè prę erant aliquibus monachis. Cùm ergò cum eis Sabam vidisset Patriarcha, qui erat in exilio, & gaudio fuit repletus, & omnium præsentium malorum quodammodò est oblitus. Eiusmodi res est anima, quę luctatur cum calamitatibus, & condemnata est alienam domum habitare pro sua. si solùmodò notos adspexerit oculos, hoc minuit molestias, & affert magnum solatium calamitatis.

Vltio diui. na in proteruos pastores pecorum.

Mira vis benedictionis S. Sabæ.

Cùm illos ergò adeò lubenter vidisset Patriarcha, cum multos dies apud se retinuit, neque eum volebat omninò dimittere: sed quotidiè circa horam nonam iam è domo procedens (toto enim alio tempore in grato permanebat silentio) sermone & alimento eos impertiebat, amicè & syncerè cum eis vitam agens. Cùm vno itaque die illi venissent, vt consueuerant, (is autem erat nonus Iulij) cunctabatur egredi Patriarcha. Et illi quidem expectabant, cibum minimè tangentes: Patriarcha verò media iam nocte egressus, lachrymosos habens oculos, Vos, inquit, cibum sumite. Non est enim mihi otium. Illis autem diligenter sciscitantibus, quidnam ei accidisset, quòd tam tardè esset egressus, & cur tristis esset, & essent eius oculi suffusi lachrymis, ille acerbè eiulans, O beate pater, inquit, ad Sabam intuens, Heu, inquit, hac hora mortuus est Imperator Anastasius: & oportet me quoquè omninò decimo die post eum excedere, vt causam nostram agamus ante horribile tribunal. Hocipsum quoquè apertum fuit beato Sabę,

Elias patriarcha in exilio diuinitus discit

Universidad de Deusto
Biblioteca

& illa nocte, qua visione dignatus est Patriarcha, dicitur ipsum quoquè vidisse fulmina, quæ desupèr mittebantur in Imperatorem, & eum veluti persequebantur, vt interimerent: eum autem fugientem in regiæ penetralia, turpiter effudisse animam. Sed mors quidem Imperatoris, vt quæ apparuerant visiones significabant, statim fuit audita. Deindè vita quoquè excessit Elias Patriarcha, sicut ab ipso prædictum fuerat.

Iustinus succedit Anastasio.

Cùm ergò post Anastasium Iustinus piè assumpsisset imperium, & per vniuersum orbem terræ mississet edictũ, vt Orthodoxi quidem remitterentur ab exilio: Chalcedonensis autem synodus scriberetur in sacris tabulis, & veteres honores redderentur Orthodoxis, & rursùs tranquilla fruerentur ecclesia. His sic factis, & Iustino Imperatore reuersa rursùs fide orthodoxa, erat quidem beatus Sabas natus plusquàm octoginta annos ætatis, & corporis imbecillitate & senectute, & longa illa & intensa virtutum exercitatione afflictus & maceratus. Verũenimuerò etsi ità se haberet, prompto tamen & alacri animi studio florebat ac vigebat: & quos propter Christum suscipiebat labores, præferebat omni quieti & animi relaxationi. Vndè etiam omnia postponens zelo, quo ducebatur pro fide orthodoxa, statim profectus est per Cæsaream & Scythopolim, vbiquè prædicans pium illud edictum Imperatoris, & in tabulis ecclesiarum inscribens quatuor synodos: & alios quidem ex eis, suasionibus & admonitionibus, alios autem etiam reprehensionibus reuocans. & omnes perfundès suaui melle suæ doctrinæ, & optimè inducens ad fidem orthodoxam. Erat autem Scythopoli vir Scholasticus, nomine Iohannes, bonus animo, & vitam suam virtute exornans: qui de quodam Syluano, genere quidem Samaritano, authoritate autem insigni, & multam aliam narrabat improbitatem & animi vitium, & dicebat etiam eum maximè infestari Christianos. Hæc cùm magnus ille audiuisset, quædam prædixit de Syluano, quæ non ità multò pòst effectum sunt consecuta: quomodo etiam paulopòst ostendet oratio, nempe igne in media vrbe accenso malum malè esse periturũ. Quid ergò? Sufficiunt ne hæc ex viri miraculis, an adhuc sitiunt vestræ aures & sunt arrectæ, & nondùm sunt satiatæ tam pulchris & pijs narrationibus? Conuertenda est ergò oratio ad ea, quæ deinceps sequuntur. Nam in his quoquè est gratia similis, & operatio miraculorum.

Prædictio S. Sabæ de Syluano impio.

Iohannes monachus assiduus vigiliis & lachrymis amittit lumen.

Versabatur vir quidam in quodam monasterio ex ijs, quæ sunt Scythopoli, nomine Iohannes, qui à congressione hominum separatam quietamq; in silentio vitam ab ineunte ætate susceperat. Is animæ quidem oculos valentes habebat & sanos, & per ipsos sæpè prænidebat futura: corporis autem oculi luce carebant, & nec minimum quidem splendorem admittebant. Causa verò erat eius per totam noctẽ assiduè vigiliæ, & fontes lachrymarum, & senectus iam profundissima. Dicebatur enim vixisse plusquàm centum annos: quorum octoginta quidem transegit in eodem monasterio: quinquaginta autem permansit nusquàm progrediens. Cùm eius multo sermone vbiquè fama celebraretur, peruẽnit etiam vsque ad ipsum Sabam. Qui cùm eius conuictum teneretur desiderio, iter ad eum est ingressus. Mulier autem quædam in illa via incens, laborabat iam multos annos fluxu sanguinis: neque poterat malum omninò comprimi, vincebatq; artem medicinam, & manum. Emittebat verò tetrum quoq; quendam fœtorem, minimè tolerabilem: adeò vt propter hoc ipsum afficeretur maiori animi ægritudine, vt quam fugerent omnes & auersarentur. Ea ergò postquàm sanctum solùm sensit transire, supplicationibus & eiulatibus eum prouocabat ad morbi curationem. Ille autem acribus illis cedens clamoribus, velociter ei opitulatur: & solo tactu manus morbũ comprimit. Deindè cùm huius rei fama permanasset ad multorum aures, vir quidam ad sanctum accedit cum sua filia. Luctabatur verò illa cum tetro dæmone, & patri vitam faciebat acerbam, & planè non vitalem. Ea ergò cum magno *calore allata, valdè miserabiliter rogabat pater sanctum, aut, vt idipsum melius dicam, paternè. Quamobrem misertus Sabas, & respiciens preces miserabiles, vt qui erat re vera clementissimus, & apud se paratam habebat consolationem, puellam vngit oleo Crucis, & cùm eius, qui in eam actus est, nomen dixisset, eam statim liberat à morbo, parentique eam tradit sanam & mente & corpore.

Præclarum miraculũ.

* for clamore vel labore.

Aliud miraculum.

Atque sic quidem Sabę animę diuina quędam insidebat gratia, quęcunq; ipse petisset, operans admirabiliter: & corpus quidem semper habebat cedens eius voluntati, vt neque defatigaretur laborum assiduitate, neque voluptate rursùs remitteretur. Nam toto quidem tempore ieiuniorum permanebat ieiunus. Solebat autem semel tantùm

Nota singularem gratiã abstinendi.

tantùm vesci in hebdomada. Si verò aliquandò ab aliquo vocatus esset ad cœnam, aut ipse rursùs aliquos cõuiuio exciperet, bis sæpè vescens in die, nihil damni ac detrimenti sentiebat stomachus. Deindè postquàm redijsset Scythopoli, admodùm iucundus autem & optatus apparens Iohanni Hierosolymitano Pontifici, (quod intercesserat enim tempus, auxerat desiderium, vt solet amicorum) ab ipso vocatus esset ad conuiuium, quoniam vnà etiam aderat Antonius Episcopus Ascalonitanus, qui erat frater Archiepiscopi, cùm illi Sabam medium intercepissent, illi amicè propinabant, & pro viribus eum inuitabant & accipiebant. Sed neque rursùs sancto erant manus ociosæ: sed vt par erat, remota omni fictione & simulatione, vescebatur appositis. Aderat autem diuinus quoquè Theodosius, qui erat ei valdè amicus & familiaris, vt iam à me sæpè dictum est: qui cùm veluti quoddam condimentum, vellet mensæ speciosam aliquam & gratam injicere orationem, vrbanè admodùm & lepidè inferens, dixit diuinum Sabam ità esurire, vt ne vos quidem ambo, aiebat, qui sufficitis ad totam simul alendam Palæstinam, possitis eius ventrem alere ad satietatem. Tale & tam validum ac robustum corpus beati Sabæ generosæ contigerat animæ. Erat autem summa modestia præditus, & moribus lenis ac facilis. Et ad eum quidem conueniendum facilis patebat aditus: erat verò in sermone iucundus, & moribus quidem simplicissimus: prudentia autem constantissimus, charitatem non fictam & synceram apud omnes conseruans. Erat vero valdè affectus in Theodosium, adeò vt quotidiè ad se inuicèm ventitarent, & inter se de virtute conferrent, & essent ambo instàr luminarium omnibus, qui vitam amplectebantur monasticam. Sed ille quidem eorum, qui vitam exercebant communem: hic autem, Sabas, inquam, eorum qui à congressione separatam & quietam, susceperat præfecturam. Dicitur certè, beatum Sabam vrbanè sæpè dixisse diuino Theodosio, illum quidem puerorum, se autem esse præfectum præfectorum.

Amicitia ingès inter Sabam & Theodosiũ Abbates.

Sed eò reuertendum est, vndè digressi sumus, & ijs, quæ dicta sunt, addenda sunt quæ sequuntur. Appetente iam fine anni quarti, quo aquæ penuria & siccitas, & alia mala his cognata, Palæstinam inuaserant, accedunt ad Sabam monachi spelunceæ, petentes vt illinc recederent. Neque enim se posse ampliùs manere, neque resistere tantæ aquæ inopiæ. Quocircà ille quidem partim adhortatus, vt forti & excelso animo ferrent quæ ingruebant: partim autem eos paternè admonens, persuasit vt rursùs permanerent in Laura. Ad vos enim, inquit, veniet Dei misericordia, & ros citò ab eo descendet. Tertio deincèps die finem acceperunt, quæ promissa fuerant. Repentè enim erumpens vehemens pluuia, eis impleuit aquarum receptacula: & quod est maximè incredibile, illis solis delapsa est pluuia, qui cogitârant à Laura recedere. In omnibus autem illius, quæ circuncircà erant, monasterijs, ne minima quidem gutta descendit. Vnde factum est, vt monasteriorum, quæ erãt circuncircà, præfecti ad eum confluerent, deflentes & lamentantes, & dicentes: Quid peccauimus Pater, quòd non ad nos quoquè per tuas preces aqua cecidit, quiæquè laboramus siccitate, & valdè desideramus beneignitatem & refrigerationem? Ille autem paucis verbis eos liberauit à magna illa animi afflictione, sic dicens: Nunc quidem misit Deus benedictionem ad eos, qui egent maximè: sed neque vos diù despiciet. Neque vos aqua deficiet, donec dederit pluuiam super terram. Iam verò instabat Dominica dedicationis, & cùm aquæ penuria diutiùs produceretur, omnis autem fons propemodùm deficeret, & nec in se quidem paruum seruaret aquæ vestigium, sed multi ideò miserè perirent: Iohannes Antistes Hierosolymitanus, valdè suspectam habens multitudinem, (solet enim, cùm laborauerit inopia alicuius rei necessariæ, seditionem protinùs agitare, & aliorum facultatibus parare insidias) omnes partes obibat, loca locis mutans, & puteos fodiens, humidiora loca proscindens, & fossas perscrutans, & à nullo abstinẽs, quod ei occurreret. Sed hoc nihil proficiebat. Omni itaque spe abiecta, sedebat decęterò mœstus, & apud se deflens communem vrbis calamitatem.

Insigne miraculum.

Cùm is ergò ità esset affectus, & communem casum, suum luctum esse duceret, quidam ex eius amicis, Summus nomine, volens esse particeps solicitudinis, & quoàd eius fieri posset, illius consolari ægritudinem: quoniam aliundè inuenire non poterat malisolationem, accedit ad eum, narrans de pluuia quæ eruperat, & de diuinis illis signis, quę facta fuerãt Sabæ precibus. & cõsulit, vt eum ad se accersat, & vehementer roget, vt hãc eis alleuet calamitatẽ, & cessare faciat plagã, quæ tam grauiter infligitur. Ille aũt persua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus, cùm eum accersijsset, & ad eius pedes procidisset, omnes adhibuit preces, vt sanctis manus ad Deum tolleret, quas ipse solet respicere, & eius misericordię viscera in mentem reuocaret, & efficeret, vt qui est bonus, eos benignè adspiceret, & eis reconciliaretur, & solueret calamitatem siccitatis, quæ eos opprimebat. Cùm is aũt differret, & rem suas vires superare diceret, Episcopus non cessat obsecrare, & genua prensare, & nullũ prætermittere modum supplicationis: (Quid enim ad deprimẽdum & deijciendum animum est calamitate vehemẽtius, & maximè ea, quæ tam multos tandiù affligebat?) nescius deinceps, quid ageret mitissimus Sabas, se includit in domuncula, iubens illos quoquè simul preces fundere. Deindè ille quidem intensæ vacabat orationi, & pro eis fundebat preces. Tertius iam dies prætereat, & circa primam noctis vigiliam repentè conuertuntur nubes, & ex serenitate mutato aëre in profundam caliginem, vehemẽs erumpens plunia, replet quidem aqua fontes: torrẽtibus autem sua reddit fluenta, & vniuersam simul ciuitatem ad vno animo & vno ore gratias Deo agendum excitat. Et hæc quidem sic.

Modestia S. Sabæ.

Oratione sanctus pluuiam impetrat à Deo.

Cùm autem multum temporis interceſſisset, & magno Sabæ ad octoginta & sex annos ætas prouecta esset, decedit quidem Iohannes, relicto successore Petro, viro virtute insigni. Tertio autem deinceps anno Imperator quoq; Iustinus valdè iam prouectæ ætatis, & alioqui oppressus morbo corporis, cùm ad administrandam rempublicam nõ amplius sufficeret, deponit imperium, Iustiniano patruele suo constituto pro se Imperatore, qui erat patricius, consul & dux exercitûs, & qui iam fortiter rempublicam gerere erat aggressus. Sed de Iustiniano quidem dicere interim differamus: immoremur autem in ijs, quæ admirabiliter à sancto Saba facta sunt in Petrum successorem Iohannis: quæ quidẽm velim nolim ad se trahunt orationem, & sunt alijs longè iucundiora & graciora. Nam is quidem veniebat assiduè in solitudinem ad diuinum Sabam, & eandem in eum seruabat reuerentiam, quam priores Patriarchæ. Interim verò cùm morbus inualuisset sororem, (erat enim ei soror nomine Hesychia, nõ vulgaris virtutis) & cùm omnis ars medicorum abiecisset spem eius curationis, ipse non minùs, quàm illa, animi mœrore confectus, & nullum inueniens medicamentum calamitatis, ad diuinum Sabam statuit confugere, vt videret an aliquam assequeretur clementiam. Ipse autem cùm accessisset ad ægrotantem morbo incurabili, & tèr manu fecisset signum Crucis, non differendo, sed continuò eam sanam reddit fratri. Talem ergò Episcopus inuenit remunerationem sui in Sabam honoris.

Petrus Hierosolymæ Episcopus.

Iustino abdicanti succedit Iustinianus.

Signo Crucis rẽ edito repentè sanat morbũ incurabilẽ S. Sabas.

Tunc verò, cùm &, quæ à me superiùs dicta est, Iuliana è vita excessisset, eorum qui apud ipsam erant Eunuchorum fidelissimi, qui iam longo antè tempore erãt beato Sabæ amici & familiares, accedunt ad ipsum, afferẽtes cumulos pecuniæ: pro quibus nullam aliam petebãt remunerationem, quàm solùm, vt referrentur in numerum fuorum monachorum. Ille aũt cùm non posset suam legẽ soluere, neq; Eunuchorum & imberbium aliquem in suam Lauram admittere, cùm multis admonitionibus & sermonibus apud eos esset vsus, & eos confirmâsset ad futurum, ipsos emittit ad B. Theodosium. Illi verò paulopòst Patriarcham conuenientes, petunt ab ipso quendam locum, volẽtes in eo degere seperatim, & sibi solis & Deo vacare. Ille autem cùm Alexandro Eliæ monasteriorum præfecto eos commendatos, apud ipsum aliquo breui tempore depositisset, apud se consultabat, quemnam eis locum tribueret, & quemadmodùm finem imponeret eorũ voluntati. Interim verò pecunijs illectus Alexander, non stans pactis illis conuentis, quæ cum Elia inierat, diuidit Eunuchis monasteria, cùm ad ea nullum laborem nec operam priùs contulisset, quæ ille multis laboribus & sudoribus construxerat. A quibus vnum ex monasterijs in hodiernum vsque diem nominatum est Eunuchorum. Sed de his quidem satis.

Samaritani Iulianũ regẽ sibi constituunt, & affligunt Christianos.

Nota quos hodiè imitentur hæretici.

Cùm iam autem imperium assumpsisset Iustinianus, & rerũ susceptisset administrationem, agebat quidem beatus Sabas nonagesimum & vnum annum: finem verò vitæ acceperat diuinus Theodosius: qui in Palæstina quidem erat populus Samaritanorum, cùm Iulianum quẽdam, qui ipse quoq; erat Samaritanus, sibi regem creâlsent, multas iniurias faciebant Christianis, ecclesias depopulantes & exurentes, Christianos afficientes supplicijs innumerabilibus, & deindè etiam occidentes: & in vicos finitimos facientes incursiones, & captas sanctorum rumpentes, & igni mandantes. Quæ quidem maxime fecerunt in locis, quæ erant circa Neapolim: vt qui Episcopum quidem gladio inter-

interemerint: quosdam autem presbyteros compræhenderint: & primùm quidẽ membratim & frustatim eos dissecuerint, & deindè eos cum martyrum reliquijs frixerint in sartagine, & nulli probro & contumeliæ parserint in Christianos. Hæc postquàm renunciata fuerunt Imperatori, aduersùs illos magnas emittit copias: quæ cum eis manus consligentes, & multos alios interimunt, & ipsum etiam Iulianum. A quibus Syluanus quoquè tunc Scythopoli comprehensus, in ignem injcitur, & ità acerbum accipit vitæ exitum, vir qui multis probris & contumelijs affecerat Christianos, & ideò, vt arbitror, pulchrè ad hoc à diuina reseruatus erat iustitia, vt sic lueret supplicium sufficiens, & finem acciperet: quod non multis antè diebus de ipso dictum fuerat à Saba. Deindè quidam ex eius comitibus, nomine Arsenius, illustris dignitate, ad falsa fingenda, & cõfundẽdam veritatem omnium callidissimus. Is cùm post tetrum Iuliani interitum venisset Constantinopolim, & accessisset ad Imperatorem, & cum ipso & eius coniuge, nescio vndè, ei magna intercessisset familiaritas, multa quidem dicit, ad magnam aũt iram eos accendit aduersùs Christianos, qui erant in Palæstina, dicens eos vel maximè fuisse authores & causas seditionis Samaritanorum, & dignos grauissimo supplicio.

Arsenij cuiusdam calumniæ.

Hæc postquàm in Palæstina renunciata fuêre Patriarchæ, eum statim subit misericordia eorum, qui falsò accusabantur: & accedens ad beatum Sabam, cum vehementer rogauit, vt abiret & fungeretur legatione apud Imperatorem, & excogitaram refelleret calumniam, & Christianos liberaret à tantis periculis, nihil aliud futuros, nisi diaboli linguæ trophæum & improbitatis. Ille aũt paruit, & nullo interiecto spatio, iter statim arripuit: eratq; reuerà præter fidem id, quod cernebatur, nempe hominem, qui in tam imbecilla lababat senectute, & quẽ par erat in lecto se quieri dẽdere, citra moram tãtum iterimire, minimè cedentem, neq; senile quippiam aut languidum, remissum ve sustinẽtem: sed perindè atquè ætate adhuc vigentem, & magnam corporis imbecillitatem vincentem copia prompti & alacris animi. Cùm iam aũt peruenisset ad suburbia Constantinopolis, Imperatori quidem significatur aduẽtus: & ipse statim mittit vnum ex iuuenibus Imperatorijs, & quosdam ex suis satellitibus, aduentum illius maximè honorans. Deindè eo, quo par erat, comitatu stipatus, Sabas ad ipsum deducitur. Deindè Patriarcham quoq; Epiphanium, & quicquid erat apud se clarum & illustre, emittit, vt ei procederent obuiàm. Neq; enim terrenum & mundanũ aliquem, sed tãquàm vnum ex angelis, & ciuem supernæ Hierusalem se censebat accipere. Quem postquàm adhuc procùl procedentem agnouit Imperator, ille quoquè cernebat aliquid simile ei, quod viderat Anastasius. Videbat enim quandam coronam eius capiti impositam, eleganti quodam splendore decoratam, & micantem luce omnis generis gratiarum. Visione ergõ Rex obstupefactus, è cathedra surrexit, & sacrum illud caput reuerenter & iucundè est complexus. Deindè cùm ille ab eo accepisset benedictionem, orauit vt sua quoquè coniux esset eius particeps.

Admodùm honorificè accipit ab Imperatore.

Imperator eiꝰ petit benedictionẽ.

Cùm ea aũt adfuisset, adorauit & rogauit, vt solueretur vitium eius matricis, (erat enim petra sterilior) & vt ex se natum posset videre filium: quod quidẽ illa plurìs faciebat, quàm ipsum imperiũ. Ille aũt ad hæc tacens, solùm illi precabatur, vt sospes & salua esset eius potentia. Illa verò rursùs instabat, petens preces liberorum procreationis. Ille aũt pergebat eadem rursùs precesdicere, & apertè præ se ferebat se recusare petere, nè ipsa fieret mater filiorũ. Vbi verò cùm illa hoc sæpè petijsset, ipse nihilo magis annuit orationi, neq; edidit preces cõuenientes eius desiderio, tandẽ abijt Imperatrix magna afflicta tristitia, quòd id quod volebat, non esset assecuta. Deindè cùm qui in preces incidissent, & maximè quicunq; solent principum gratificari cupiditati, etiamsi sint inutiles & nihil iusti habeant, cum criminarentur, quòd precesrecusâsset, & dicerẽt id, quod Imperatricem maiori molestia afficeret, ille ægrè ferens, causam apertè protulit: Sinite, dicens, ó beati. Non enim sinet aliquem fructum ex ea edi, nè ipse quoquè gustet Scueri dogmata, & deteriores, quàm priùs ab Anastasio, tumultus Dei conturbent Ecclesiam.

S. Sabas valdè grandæuus, it legatus ad Imperatorem.

Imperator aũt Iustinianus in sanctum tantam ostendit pietatem & reuerentiam, vt cùm eum conuenisset, non solùm remiserit iram, quam iam olim conceperat aduersùs Christianos, qui erant in Palæstina, sed etiam Samaritanos * plenè expulerit è ciuitate, & eorũ synagogas deincèps prohibuerit. & de illis hanc legem tulerit, nè essent alter alterius hæredes, nè per successionẽ opes eorũ crescerent & amplificarentur. Quinetiam vt interficerentur, quicunque eorum fuissent authores seditionis. Quamobrèm timore affectus

* for, splanè

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectus Arsenius, qui erat ipse quoquè vnus ex Samaritanis, cum humano, metu quoquè diuino concurrente, supplex à Saba contendit, vt ab ipso baptismum accipiat: & tam piam impetrat petitionem. Sed hęc quidem posteà. Imperator autem cùm talem sanxisset legem aduersùs Samaritanos, & sic ea propter quę venerat, sancto esset gratificatus, non hucusquè sistit promptum & alacrem animum: sed se extremum damnum accipere existimabat, si nõ eum regalibus & splendidis afficeret beneficijs, & fidei esse abundantiam ostenderet suam in eum munificentiam. Cum eo certè assiduè colloquens, & eum honorans, sicut priùs Anastasius, vehemẽter instabat, vt aliquod pecuniæ vectigal subiectis ei monachis constitueret.

Iustiniani multa erga S. Sabam benevolentia.

Exod. 16. & 17.

Ille autem, Vectigalium quidem, inquit, & pecuniæ, quantum satis est ad vsus necessarios, ille nobis prouidebit, qui populum non obedientem copiosè aliquandò aluit in deserto, & aquam eduxit è petra: & qui non solùm necessaria, sed etiam sępè quæ redundant, suppeditat. Tibi autem, ô Imperator, si tantæ est curæ, vt nobis gratificeris, adsunt aliæ quoquè non paruæ, & non contemnendæ occasiones, per quas poteris in nos tuam exercere liberalitatẽ. Nam & Palęstini, qui malè sunt affecti à Samaritanis, & quorum magnæ quidẽ prędæ sunt abactæ, multa verò ædificia & diuina templa, & mancipia prætereà & greges, frumentumq; & alios fructus viderunt exuri ante oculos, & nunc non habent, vndenàm sibi victum quotidianum cõparent: supplices petunt aliquam ad tempus immunitatem, vt se parùm recreent ac reficiant, & rursùs possint sufficere annuis soluendis muneribus: & qui ad adorandum viuificum sepulcrum veniunt in sanctam ciuitatem, ipsi tecto opùs habent, vt se parùm recreent à labore itineris: & maximè si quis eorum aliquandò in morbum inciderit, postulant necessariam corporis curationẽ. Quinetiam quod à Patriarcha Elia priùs cœptum est ædificari Deiparę Virgini templum, multis adhuc indiget, nec satis est instructum ornamentis: & quæ sunt meis constructa manibus monasteria, cùm nullum in propinquo habeant præsidium, in quod se recipiant, nullo negocio capi possunt ab inimicis, & prima incursione venire possunt in manus hostium. Ante omnia aũt, Arrij, Nestorij & Origenis dogmata cõurbant Ecclesias, nec sinunt eas pura frui tranquillitate: & ideò à tua potentia magnum est adhibendum studium, vt omnibus viribus ea tollas de medio, & tantum malum procùl expellas. Hęc si feceris, bonam spem concipio, & in Deo confido, fore vt mox dies sequatur remuneratio, Romaq; vniuersa & Carthago, & quæcunque amiserũt, qui ante te imperârunt, cernentur rursùs partes tui imperij. Et fuerunt hæ quidem piæ & in commune vtiles beati Sabæ petitiones apud Iustinianum.

S. Sabas orat Iustinianũ pro Palæstinis.

Operæprecium autem est quærere, cur prætermissis alijs hæresibus, Arrij solùm meminit, Nestorij & Origenis. Fortasse enim quibusdam simplicioribus videbitur eis assentiri, & ideò harum trium solùm meminisse. Quanam ergò de causa harum meminit? Quòd aliæ quidem hæreses nõ valdè tunc vexabant Ecclesias. Secta enim Arriana cùm Gotthos occupâsset, & Vandalos, & Gepidas, & comprehẽdisset totum fere Occidentem, omnes ferè ex æquo pestifero repleuit exitio: Nestorij verò & Origenis hæresis morbo multi monachi laborabant, & timendum erat, nè alios attraherent ad malorum societatem. Nam cùm quidam nupèr conuenissent monachi Byzantium, visi sunt quidam tenere dogmata Theodori Mopsuestiæ: rursùs autem Origenis dogmata defendere, Leontius, qui erat ipse quoq; monachus, genere Byzantinus, qui erat vnus ex ijs, qui cum Nonno ingressi fuerãt nouam Lauram, quos postquàm cognouit magnus Saba, à suorũ statim expulit cõuersatione. Sed nobis reuertendum est ad seriem narrationis.

Arriani, Nestoriani & Origenistæ multi.

Cùm diuinus Sabas proposuisset tales apud Imperatorem petitiones, ille pietatẽ ac iamdiù sitiens gratificari sancto, statim scribebat, imperabat, decretum in omnem partem mittebat, omnia faciebat, nè hæc differrentur & in longum protraherentur: ne eorum quæ fiebant dilatio, tam pulchrorum beneficiorum obtunderet splendorem. Hæc quidem Imperator. Qui autem ei, qui frigidum solum aquæ calicem dedisset in nomine suo, pollicitus est, scilicet se daturum centuplum, nõ distulit remunerari & referre gratiam: neque promissum suum produxit in longum: sed vt magnus pollicitus est Sabas, simul atquè Imperator per Præsides prouinciarũ impleuit, quæ fuerat pollicitus, Aphrica vniuersa & Roma eius accesserunt imperio: & qui erant in vtraque tyranni, Vittigis Romæ, & Gelimer Carthagine, eos pro liberis seruos, & pro regibus captiuos, & supplices accepit pro inimicis.

Matt. 10.

Iustinianus recuperat Africam & Romam.

Sed

Sed cùm huc deducta sit oratio, venit mihi in mentem huius viri constantia & animi generositas, quòd nulla eum temporis necessitas coëgerit ad illiberalem adspicere adulationem, aut se aliqua in re gerere seruiliter: (quod quidem difficiliter obseruari potest à viris bonis, & est factu admodùm difficile) sed vsus est cõuenièti aduersùs omnes moderatione, honestatisq; & philosophiæ magnam ducebat rationem. Hoc aurẽ facilè potest ostẽdi. Nam cùm in eius petitionibus occupatus esset Imperator simul cum Tribuniano Quæstore circa eam, quæ vocabatur Magnaura, & in cõsilium eum adhibuisset, ille, cùm iam venisset hora tertia, relicto Imperatore, Deo seorsùm reddebat preces solitas, vacans sacris diuini Dauid psalmis. Cùm Hieremias verò vnus ex discipulis ad eum accessisset, & dixisset, Quid hoc sibi vult, parer? Cùm Imperator tãtum adhibet studium, &, vt tuas impleat petitiones vehementer laborat, tu, eo relicto, nunc agis alibi: ille admodùm ingenuè respondens, Non est hoc alienum, inquit, ô fili. Nam & ipse facit, quod ei conuenit: & nos omninò id, quod debemus. Sed redeat nobis oratio ad ea, quæ proposuimus.

S. Sabas statuto tẽpore, relicto Imperatore, persoluit preces solitas.

Imperator ergò tanto studio affectus aduersùs huius viri petitiones, per vniuersum orbem terræ mittit decretum: & statim Episcopis, Antonio Ascalonitano, & Zachariæ Pellæ, literis præcipit Imperatorijs, vt visant loca Palęstinæ, quæ fuerunt exusta à Samaritanis, & habita ratione eorum, tributa alleuent. Visant autem templa quoq; Sanctorum, & quantum ipsa damnum acceperint à scelerata & audaci manu Samaritanorum, per illorum ipsorum facultates, aut publicas reparent pecunias, & in sancta ciuitate extruant nosocomium, & annuos ei dent redditus mille octingentorum & quinquaginta aureorum. Quinetiam aliam quoquè domum, vt in ea habitarent, qui procùl illuc veniebant, & Deiparæ templum eleganter extruant & exornent, & præsidium prope Lauram muniant, vt in inimicorum insultibus esset tutum monachis refugium. Præterhæc verò nominatim quoquè declaratas hęreses tollant de medio, & præclaro subijciant anathemati. De his autem ferè omnibus Procopius quoquè Cęsareensis in quinto libro de Iustiniani ædificijs, ab eo constructis, hęc sigillatim refert, ipsumque constructum Deiparæ templum accuratè exponens, eiusq; pulchritudinem & magnitudinem nulli dicens esse similem, & id nouam vocari ecclesiam: cum Cyrillo conueniens, qui diuini Sabæ vitam conscripsit ab initio. Prętereà autem de duabus quoq; ædibus constructis illi suffragatur: quarum vna quidem est ad excipiendos hospites: altera verò ad recreandos eos, qui morbo afflig untur. Quinetiam illic constitutos multos pecuniæ redditus, & templorum renouationes, quæ exusta fuerãt à Samaritanis, & propter inimicorum incursiones extructum præsidium, ei congruenter persequitur.

Imperator mira facit ad preces eius.

Hinc appãret, Metaphrastẽ hãc Sabæ historiam orsum ẽsse stylo suo.

Cùm has ergò constitutiones diuinus Sabas ab Imperatore accepisset in literis, & accessisset Constantinopoli, venit Hierosolyma. Cùm autem illuc venisset, & magistratibus tradidisset literas, quas habebat imperatorias, illinc venit Scythopolim, vbiquè prædicans decreta Imperatoris, docens ciuitates, componensq; & instruens ad fidem orthodoxam. Deindè eos quoquè, qui grauia illa passi fuerãt à Samaritanis, & alijs modis recreans, & tributorum immunitate consolans. Hieremias autem monachus, cuius iam feci mentionem, cùm nescio quo pusillo & abiecto animo motus, à Laura maxima recessisset, in quodam deserto torrente statuit habitare, qui quinq; stadijs aberat à specu boreali. Cùm illic verò fuisset magnus Sabas, & locum vidisset valdè aptum, vt qui in rebus honestis nõ soleret cunctari, paruam quãdam aram & oratorium, & diuersas cellas intra paucos dies ædificat: & statuens, vt quidam monachi eas habitarent, eorum curam tradit Hieremiæ: & sic D E I gratia fuit locus in Lauram constructus, quæ floret vsq; in hodiernum diem, Hieremiæ sortita appellationem. Cùm Scythopoli autem, vt diximus, esset sanctus, ad eum accedunt Cyrilli parentes, qui fuerãt olim sancto noti, & ei legibus amicitiæ coniuncti, qui ei commendant Cyrillum adhuc valdè iuuenem: & efficiũt, vt ab eo impertiatur puer benedictione. Hic est verò Cyrillus, qui magni Sabæ vitam nobis conscriptam tradidit. Dicit ergò ille ipse Cyrillus: Cùm me, inquit, magnus Sabas adspexisset, & salutâsset, & sua dignatus esset benedictione, Hic exhinc, inquit patri, est meus discipulus. Doceatur ergò psalterium: eo enim opùs habeo. Sedenim redeundum est, vndè digressi sumus.

Laura Hieremiæ cognominatur.

Cùm ergò regiæ literæ fuissent ostensæ Episcopis, & quæ factæ fuerant ecclesiarum euersiones, subiectæ fuissent eorum oculis, primæ quidem Palęstinæ, vt quę perfectam

Iusti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

for. * centenariorum, vel centuriarum

sustinuisset vastitatem, duodecim * centariorum publicorum fecit remissionem: Scythopoli autem, quæ minus damnū acceperat, non plusquàm vnius. Postquàm verò hęc rectè gesta fuissent à magno Saba, reuersus Hierosolyma, adoratis sanctis locis, & ijs dictis, quæ quodammodò dici solent in exitu, venit ad maximam suam Lauram. In qua cùm parùm esset moratus, morbus quidam ingruens, illum verè fortem adamārem lecto tradit. Quod quidem cùm significatum fuisset Patriarchæ, repentè venit ad illum vesendum. Cùm verò veniisset, & sic vidisset eum in cella iacentem, egenū rerum omnium necessariarum, quādo oportet ea etiā suppetere, quæ redundāt, & circa corpus omnem excogitare curationem, vtpotè quod & morbus & senectus & longi labores possint vehementer cruciare: supplex ab eo contendit, vt exportetur ad sibi subiectam ecclesiam, vt possit illic frui aliquo exijs, quæ pertinent ad remissionem ac recreationem. Illeaūt Patriarchæ reuerentiæ supplicationem, & illuc exportatus, iacebat cum ipso morbo iactans, & ab eo similiter confectus. Cùm verò aliquantū temporis intercessisset, ad eum diuina quędam aduenit visio, significans illius hinc futurum excessum. Statim ergò reportatus in cellam, cùm vltima verba dixisset fratribus, & postremum eis dedisset osculum, & cuidam Melitæ illorum cōmisisset prefecturam, viro idoneo cui id crederetur, à terrenis migrat ad cęlestia, suam animam in manu Dei deponens, iam natus nonagesimumquartum annum. Erat verò quintus dies Decembris, quo mortuus est vir ille inclytus, & ad vitam quæ illic est, migrauit, comitatus ab angelis & martyribus, vt paulopòst ostendet oratio. Nunc autem per seriem procedat narratio.

Visio S. Sabæ.

Obitus felicissimus.

Honorifica sepultura.

Cùm ergò mors Sancti, breui tempore in omnem partem peruasisset, concurrit quidem ad sacrum illius corpus multitudo innumerabilis. Concurrit autē vniuersus quoquè ordo monachorum, & quicunq; erant Episcopi: qui cùm quo par erat ornatu corpus composuissent, hymnos & cantica eide more canentes, piè admodùm & sanctè inter duas ecclesias in media Laura deponunt: vbi cùm ille esset superstes, vidit columnam lucis. Atque talis quidem fuit vita beati Sabæ, & eius tam admiranda, & quæ naturam superabant rectefacta. Nobis autem eundum est ad miracula, quæ facta sunt post mortem, quæ sunt & numero multa, & insignia magnitudine.

Dicatur verò primùm quidem id, quod se paulopòst esse dicturam pollicita est oratio. Romulus quidam, genere Damascenus, illiberalis artis opifex, primas partes tenēs in choro Diaconorum, qui erant Gethsemanę. Is domo sua perfossa eo tempore, quo obdormijt B. Sabas, & multa surrepta pecunia, sicut ipse narrauit, angebatur, & perplexo erat animo, nescięs quid ageret. Accedit autem ad templum martyris Theodori, vt quę sciret sanctum esse feruentissimum, & qui posset efficere, vt depræhenderentur malefici. Cùm verò in templo perseueraret orare, & iam quintus dies aduenisset, martyr nocte appārens ante eius oculos, Cur, inquit, tam acerbè affligeris & lamentaris? Postquàm autem is dixit, se ipsi suam exposuisse calamitatem, ille benignè pro se respondens: Sed scias, inquit, me hic non adesse. Iussi enim sumus omnes martyres concurrere, & beati Sabæ animam, quæ modò est exoluta à corpore, ad loca quietis deducere. Sed noli, inquit, flere. Cùm enim, inquit, in hūc locum vēneris, inuenies fures & pecuniam. Romulus autem cùm statim secum assumpsisset alios, venit quamprimùm ad locum, & inuenit, sicut vidit, veram esse visionem. Et hoc quidem est huiusmodi, quod testatur Sabæ in Domino multam fuisse fiduciam. Quod autem iam deincèps aggreditur dicere oratio, nihil videbitur minùs, si non etiam magis, admirabile, & magis gratum ac iucundum.

Vide quid possint Sancti.

Erant quidam fratres, genus ducentes ex campestri regione, sanctum semper colentes, & in eum adhuc superstitem, magnam fidem ostendentes. Hi in agro viuētes, & suis colentes manibus, in ipso tempore vindemiarum quodam malo morbo feruntur, & spem omnem vitæ abijciunt. Atq; illi quidem graui morbo iacebant oppressi: fructus autem egebat manu, quæ cum colligeret. Cùm hi ergò bifariàm diuisum haberent animum, & propter metum mortis, & propter fructuum interitum, nec possent inuenire vllam mali solutionem, Sancti vix tandem recordantur, & eum inuocant, vt malo ferat auxilium. Ille verò eis prēter spem citò subuenit, & vtrique eorum appārens seperatim, hęc significat, se Deum quidem pro eis rogāsse, & oportere eos manè venire in agrum & in vineas. Illi autem cùm surrexissent, vti sunt statim pedibus firmis & valentibus, & facilè confecerunt viam, quæ ducebat ad vineam: & erant decętero præclari prēcones mira-

S. Sabas & inuocatur, & exaudit.

miraculi: & eo die, quo fuēre curati, festum publicum celebrabāt. Illi post hæc adijciatur tertium, quod ipsum quoquè est paris gratiæ & potentiæ.

Mulier quædam Palęstina, nomine Ginarusa, quæ erat pia & amans virtutis, promiserat se duo templa sancti ornaturam esse duobus velis: spelunceæ, inquam, & Castellij. Vbi autem ad illa conficienda fuissent parata omnia, quæ se ea esse texturas cum illa conuenerant, nescio quanam de causa differebant. Cùm animo ergò angeretur, & ęgrè ferret Ginarusa, si propter illarum dilationem videretur fidem fallere, & non stare promissis, quæ fecerat sancto, ille ei in somnis placidus appārens, eius sedauit molestiam: & rogauit, nè eam conturbaret mulierum negligentia. Manè enim, inquit, tibi parentes, opus aggredientur. Hęc simūl quidem pię mulieri significat: & ijs, quę se contexturas opus erant pollicitæ, appārens valdè terribilis, efferabatur, & se vltima eis mala allaturum minabatur, si decętero vel tantillùm opus differrent. Manè ergò mulieres sibi inuicem renunciabant ea, quæ visa fuerant: & statim, quæ se operaturas fuerant pollicitæ, manus operi diligenter admouerunt: & sic pia Ginarusæ promissa finē accepēre. Nobis autem deincèps fuerit consequens illud persequi, quod vulgò iactatur de camelo.

Appārens cuidā fœminæ religiosæ. Item alijs.

Frumentum à mari mortuo per camelos mercede portabatur ad Lauram. Camelorum autē dominus erat Saracenus. Postquàm verò cameli fuissent prope Lauram, vna ex ijs, quæ à via declinauerat, (ea est autē præceps, & admodùm alta) labitur nescio quomodò, & cum ipso onere defertur in torrentem. Hoc autem vbi vidisset Saracenus, clamauit protinùs: Abba Saba, preces tuæ meæ camelo opem ferant. Nondùm finierat sermonem, & visus est, vt ille dicebat, videre quendam canis capillis, camelo insidentem: ipse verò cursu processit per aliam viam, & camelum omninò illæsam suscepit ex præcipitio: gratias autē veluti reddens sancto pro beneficio, quotannis accedit ad capsam, & mercedis, quam suis colligit laboribus, ei cōsecrat tertiam partem numismatis, pariquam gratiam egregio proposito. Porrò verò hoc quoq; ex ijs, quæ post mortem ab eo gesta sunt, & iucundissimum simul, & maximè admirabile: quod cùm pro multis veluti quoddam signaculum adiecero orationi, imponam finem narrationibus.

Saracenus Sancti inuocat, & ipsi statim adest, opemq; fert.

Laura laborabat aquæ penuria, sicut iā antè diximus: & cùm sæpè produceretur defectus pluuiæ, grauiter affligebantur monachi: & eò aperte redigebantur, vt nescirent quid consilij caperent. Cùm itaque aliquandò apud se considerāssent, quemadmodùm aqua eos deficeret, cogitārunt aliquod supra petram construere ædificium, & fodere inferiùs cisternam: vt aquæ quidem pluniæ congregarentur in ædificium, illinc autem paulatim confluentes in cisternam, eorum supplerent inopiam. Ad opus quidem certè conducunt quendam Mamantem cum filio, qui erat eiusdem artis: ambos, inquam, ædificandi peritos. Qui postquàm supra petram construxissent ædificium, sub qua iacebat illud beatum corpus Sabæ, & aquam contendebant inducere, & eam excauabār, & faciebant aquæductum, vt per eum ferretur aqua in cisternam, & non per obliquum subiens effluēret. Interim verò cùm imber vehemēs erupisset, rumpitur quidem repentè ædificium, aqua supra modum repletum. Cùm autem vix potuisset Mamas effugere periculum, filius Auxentius (sic enim vocabatur) prœoccupatus à materia & ab impetu aquæ, detractus fuit à præcipitio, & delatus in vestibulum duarū ecclesiarum: vbi etiam diximus beatum iacēre corpus patris, nō minùs quàm decem vlnas distante altitudine. Deindè cùm cessāsset pluuia, inuentus est puer sub lapidibus illęsus & integer, & nec equus ille aquæ impetus, neq; lapidum pondus, ei detrimenti aliquid attulerunt.

Infigne sanè miraculum.

Sed diuini quidem Sabæ omnia enumerare, non est tutum, nè ipsi fugientes socordiam, à multis arguamur crimine immoderationis. Conuerti autem oportet ad ea, quæ deinceps sequuntur: & narrandum est bellum, quod deincèps exortum est in Ecclesijs. Postquàm enim fuit Ecclesia recèns liberata ab hæresibus, & respirauit à longis illis tumultibus & perturbationibus, & fuit in ea quies & tranquillitas, malignus in eam rursùs inuidum inijciēs oculum, mouet aduersùs eam quosdam Nonni asseclas: Domitianum, inquam, & Theodorum. Qui cùm iam olim sentirent ea, quæ Origenes, vbi etiam assumpserunt auxilium temporis, & eorum alter quidem Galatarum, Theodorus aūt Cęsareæ Cappadociæ creati sunt Antistites, magnā suam ostentārunt potestatem. Hinc Nonni quoq; asseclæ per classes in omnē partem proficiscentes, & in omnia Orthodoxorum monasteria & ecclesias securè facientes incursiones, aduersùs ipsam quoquè maximam Sabæ Lauram militant cum securibus & dolabris, & quibusdam alijs instru-

Disce hinc mores & studia hæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

reticorum, nempe vastare monasteria &c. Exod. 10. Esa. 59.

mentis, aptis ad diruendum & euertendum, vt vel eam funditùs euerterent, vel eam etiam sua peste implerent. Sed magni Sabæ Deus nunc quoq; magnum operatur miraculum,& eos,sicut olim Aegyptum,dēsis tegit tenebris & profunda caligine: & cùm esset hora secunda diei, illi cùm perindè ac noctù per totum diem ambulâssent, & nec vbi quidem essent scirent, vt illud Esaiæ in eis impleretur, qui dicit. Contritio & infelicitas in vijs eorum,& viam pacis nesciuerunt. Palpabunt vt cæcus murum,& tanquàm non sint oculi palpabunt. Cùm sic ergò nihil scirent, sed in viam asperam,& accliuem, & omninò minimè tritam incidissent, vix tandèm die sequēti inuenti sunt circa monasterium beati Marciani : & sic cùm lucem adspexissent communem, pudore sunt repleti,& re infecta rediêrunt.

Padefiunt impij.

Hoc sapientibus & non mente captis hominibus suffecisset, si vel paruam honesti curam gessissent,vt scirent se ea aggredi,quę non essent Deo grata.Sed nō illis : verùm eis magis crescebat vitium, & bellum excitabatur vehementius & tetrius. Dolis enim quibusdam compositis, & sceleratis instructis insidijs, mittunt quēdam paulopòst nomine Theodorum,ad Petrum Episcopum Hierosolymitanū,& egregio illi viro(hei mihi)persuadent ijs, quæ improbè cōfinxerunt,vt Petri Alexandrini, & Iohannis,cui erat cognomen Strongylus, id est,rotūdus,susciperet cōmunionem.Quod quidem Nonni assĕclis maiorem addidit animum, & plus dedit fiduciæ, & suam hęresim non latenter, sed apertè circuncircà obeuntes,tanquàm legem ferentes,promulgabant. Quinetiam si aliquem ex orthodoxis monachis deprehendissent in sancta ciuitate, impia manu ferientes, & Sabaitem vocantes, illinc eum turpiter expellebant. Multos quoquè cùm grauissimis tradidissent supplicijs, quoniam non potuerunt latére, apertum eis bellum

3. Reg. 19.

indicunt. Cùm aūt rem sensissent viri, qui circa Iordanem habitabant, Eliæ zelum, vt par erat,spirantes,veniunt ad eis opem ferendam,& communiter cum eis, tanquàm ad aliquod præsidium,confugiunt ad Lauram diuini Sabæ.Postquàm verò hæc renunciata fuerunt Origenistis,in eos maximo impetu irruunt: & cùm portarum cōfregissent cataractas, Lauram ingressi sunt, & vulnerantur multi ex orthodoxis & ex socijs, Deo hic

Furor hæreticorum.

quoquè permittente arcanis rationibus,& minimè prohibente, vt fieret manifestior furor hęreticorum,& suis athletis splendidior contexeretur corona.

Cùm hęc autem sic processissent,mittitur patrum communi suffragio Gelasius, cuius fidei commissa fuerat Laurę prefectura,Byzantium,vt significaret Imperatori ea,quę facta fuerant. Qui cùm interim tantum terræ & maris obijsset, ei tamen excluso omni

Obserua artes hæreticorum.

aditu ad Imperatorem & Patriarcham (omnes enim aditus præoccupauerat vitij colophon,qui Nonni sectatorū erat præcipuus,Theodorus,eis diligētibus impositis custodibus & speculatoribus, nè per aliquem corū eis inscientibus ingrederetur monachus ex Hierosolymis, & Patriarchæ & Imperatoris aures ad se attraheret) Cùm sic ergò omni aditu exclusus fuisset Gelasius, post tantam viæ longitudinem,'quam propter Christum pro fide orthodoxa sustinuit, post tantam afflictionem vacuis manibus reuertitur : & cùm fuisset Amorij,(quæ est ciuitas clara & illustris)propria morte è vita excedit. Cùm hoc autem resciuissent Nonnus, Theodorus & Domitianus, & quicunque erant eiusdem vitij æmulatores, Georgium, qui ipse quoquè sectam sequebatur Origenis, eius

Etiã S. Sabæ Lauram occupant hæretici.

loco prefectum & ducem constituunt,& in diuinissimi Sabæ throno improbè (ô iustitia & Dei tolerantia)collocant.Rei absurditate meus intumescit animus, iraq; dilumpor & suffocor.Hinc enim miserabiliter accidit, vt patres, qui erant in Laura,aliusaliò dispergerentur,non secùs arquè agni quidam lupo aduentante.

Sed non diù admodùm permisit Deus hanc superare tempestatem, neque diuini Sabæ preces passæ sunt eum ampliùs tacere,& vti lenitate : sed mox diuinam iustitiam excitant ad vindictam. Et ideò Nonnus quidem, malorum illorum studiorum opifex, vitam euertit miserrimè. Euestigiò Georgius quoq; accusatus cuiusdam libidinis, cuius

Diuina vltio in scelestos hæreticos.

vel meminisse solùm,linguam polluit, ab illa Laura turpiter expellitur, cùm septem solùm menses ei prefuisset.Deinceps aūt rectionem suscipit Cassianus, vir qui ab infantia fuerat educatus apud diuinum Sabam, & in pulchra illius disciplina pulcherrimè institutus, & factus sacerdos maximæ Lauræ. Qui cùm decimum mensem implêsset in administratione, & deindè ex hac vita excessisset, Cononi post ipsum mandant monachi Præfecturam. Mandant verò Deo, vt arbitror, monachorum animos ad hoc mouente. Fuit enim vir ille summè resplendēs, & rectis dogmatibus, & omni virtute & rectefactis.

Qui

Qui etiam in prefectura vsus est magna cura & diligētia. Nam & eos,qui illinc recesserant ejecti ab Origenistis, patres rursùs collegit,& Lauram, quæ à frequentibus illis tumultibus & bellis hęreticorum iam inclinata fuerat in genua, mox erexit, & velutì renouauit.

Post hęc cùm sancta & œcumenica quinta synodus cōgregata fuisset Byzantij, The. V. Synodus œcumenica
odorus Mopsuestiæ, & Origenes, & vnà cum his impia de prexistentia & restitutione dogmata,generali fuerunt subiecta anathemati : & sic hęreticis deinceps omni ablata libertate loquendi,diuini Sabæ Lauræ,& vniuersa ferè cum eis Palęstina, vicesimotertio anno post illius mortem,à grauibus hęresibus, & temporis acerbitate & iniquitate respirārunt, & quietam deinceps & tranquillam vitam egērunt, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi:Cum quo patri simul cum sancto spiritu sit gloria & potentia,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

VITA S. NICOLAI MYRENSIS EPISCOPI, E GRAECIS IDONEIS AVTHORIBVS, PRAESERTIM SIMEONE METAPHRASTE, COLLECTA & CONSCRIPTA PER LEONARDVM IVSTINIANVM PATRICIVM VENETVM, FRATREM S. LAVRENTIJ IVSTINIANI VENETORVM PATRIARCHÆ. HABETVR IN 1. TOMO ALOYSIJ LIPOMANI CVM AUTHORIS PRÆFATIONE, QUAM BREVITATIS STUDIO OMISIMUS.

Ataram rerum scriptores tradūt, vrbē fuisse in terra Lycia nobilē inter primas:Eiq; si cętera defuissent ornamenta, quibus tamen plurimis affluebat, poterat sanè vel hoc vno nobilitari pręcipuè,quòd magnum Nicolaum Myrarum Episcopum tulit, virum profectò, quem in Republica Christiana nemo propè sanctorū omnium in omni virtutum laude facilè anteiret.Nam Patarę natū illum constat,& claro quidem genere. Mater eius fœmina fuit sanctissima,atq; grauis:Patri verò nō tam vitæ splēdor,quàm integritas:non tam populi,quàm Dei cultus: non tam diuitiæ,quàm eleemosyna,fuerūt in precio. Mundi itaq; relictis illecebris, nullum erat illis, nisi bonarum actionum

Decemb. 6.

Patria S. Nicolai.

Psal. 1.

studium,atq; voluptas. Hi tāquàm lignum plantatum secus decursus aquarum,in tempore suo speciosissimum edidêre fructum,infantem videlicet hunc, cuius cęlestis indoles futuræ virtutis præsagium præ se ferret. Illum aūt primū mater pariter atq; postremum tulit. Infœcunda posthàc cum charissimo coniuge perseuérans, siue desperante natura per illos posse huic similem alterum in lucem producere, siue vt puer hic multifariàm Baptistæ similis,in hoc quoquè cum illo quodammodò conueniret.Ille enim infœcundæ matris dissoluit vterum,atq; sterilitatem: Iste fœcundæ matris vterum obstruxit. Sic itaq; parentum diligentia omnis, studia & voluptates,in hunc vnum diuinè ordinandum instituendumq; sunt collectæ,vt quem carnaliter genuerāt, spiritualiter educandum, & omnibus sanctissimarum institutionum ornamentis excultum, admirabilem cunctis mortalibus redderent.

Luc. 1.

Infantem autem hunc quis dubitet, in ipso statìm natiuitatis exordio, diuino fuisse numine afflatum,sanctificatumque,qui non priùs viuere,quàm Deum venerari:nō primùs comedere,quàm ieiunare cœpit? Compertum enim habemus,illum, cùm reliquos dies,noctesq; omnes,nutricis vbera fugeret crebrò,quarta tamē,sextaq; feria nisi semèl duntaxàt,& id vesperi quidem, lac voluisse gustare. Atq; hoc semper certo, immotoq; seruauit ordine,vt nullis posset blanditijs,nullo nutricis lenocinio,nulla naturæ necessitate à ieiunio cœpto deflecti.Quamobrèm vel improbum quenq; bonarum rerum interpretem planè fateri oporteat,non fortuitù illud,aut intemperie stomachi factum esse,sed quasi consulto,& Dei afflante spiritu. O miraculum singulare, & inter rara oīm seculorum spectacula per Ecclesias meritò decantatum, & dignum viuendi principium,cui tam excellens vita succederet: quandoquidem crescētibus annis, debebat eius quoquè virtutibus,tum natura,tum studio & gratia patris, fieri accessio admiranda.

Nota rem mirā in infantulo Nicolao.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proficit in pietate.

Posteà enim,quàm è pueritia excessisset,castissimos mores,& disciplinam ab optimis acceptam parentibus,in melius redigens,ipse quoq; suapte natura & ingenio non desinebat,velut generosa quędam & fertilis gleba,nouos quotidiè honestatis & pietatis fructus edere.Indè ætate poscēte,ad capiendum animi cultum, traditur studio literarū. Vbi tum ingenij magnitudine,tum velocitate discendi,breui admodùm æuo multa ingenuarum disciplinarum scientia imbutus, ab omni humanæ laudis cura abhorrebat. Æqualium verò sodalitates,conuiuia,cōsuetudines vitabat omninò,quia in illis cerneret sicut festiuitatis multum, ità plurimum esse intemperantiæ atq; periculi. Mulierum nō modò colloquia, verumetiam conspectum, tāquàm iuuenilis animi pestilentissimā labem fugiēs, totū se honestati pudicitiæq; addixit. Libidinū verò & carnis incendia,quibus æstuare plerunq; oēs adolescentes solent,quotidiani labores,ieiunia,vigilię extinguebant. Talibus instructum artibus, totum sese accepimus ad Christi seruitium cōtulisse.Schola illi erat ac diuersorium,Dei templum,vt se dignū pararet templum,in quo Deus ipse pernox & perdius habitaret. Neq; bonarum disciplinarum studia aut legendo,aut audiendo,aut meditando intermittebat. In quibus tantùm excelluit, quantùm magno futuro Antistiti opùs erat.Sed quo vita recta doctrinis omnibus longè maximè prędstabilior est, eo plus in componendis formandisq; moribus nauabat operæ ac laboris,quo iuuenilis,fluctuantisq; ætatis inconstantiam senili quadam firmaret grauitate.Quem enim admodum non illud senium laudamus, in quo non emineat par senio & annis modestia:sic etiam solemus iucundè admirari, multaq; laude dignam existimare adolescētiam,quæ planè didicerit eiusce ætatis compescere motus,& senectutis grauitatem ac modestiam retinere. Est enim sicut iuuentus in sene turpis, ità pulcherrima quidem in adolescente senectus.

Adhibetur puer discendis literis.

Mulieres fugit.

Domat libidinem.

S. Nicolai auunculus Nicolaus.

Habuit aūt Nicolaus auunculum,nomine Nicolaum,à quo hunc nostrum arbitror id nominis vsurpāsse. Is cùm nepotem animaduerteret religioni & sanctimoniæ deditum, mundo se penitùs abdicāsse, parentes hortatur, vt adolescentem sacerdotalibus sactis initiari permittant.Illi in sententiā venēre faciles.Cur enim gratos homines pigeat reddidisse,quod gratis acceperint,& fideliū more debitorū,æs alienū cum ipsa etiam vsura persoluere? Nam in veteribus memorijs scriptum inuenimus, Nicolai nostri parentes aliquādiù steriles,& propemodùm de sobole desperātes,multa prece & lachrymis à Deo hunc filiū impetrāsse,atq; illum propterea Deo,qui dederat,reddidisse libentiùs.Perhibent aūt auunculum,sancto afflatum spiritu,de nepote vaticinantem,prędixisse in illo cęlestium donorū redundātiam.Cùm enim initiaretur,ad adstantes cōuersus:Nouum, inquit,fratres,terris Solem oriri video,& humano generi grande solatium comparari. O gregem felicem, qui hunc sibi pastorem sit habiturus. Hunc enim videbitis errantes oues ad pietatis pascua reuocantem: hunc periclitantibus salutem, calamitosis opem, laborantibus prębere quietem. Neq; secùs,atquè iste prędixit, omnia cuenisse insequēs sermo docebit.Nulli aūt mortalium admirabile videri debet, vel nepotis prędara facinora vsqueadeò mundum illustratura,sui splendoris vatem aliquē habuisse,vel auunculum propherandi spiritū meruisse,quem admirādæ vitæ integritas, Ecclesiæ iudicio,inter cęli sidera collocauit.Nam duos fuisse Nicolaos constat,auunculum illum,hūc nepotem:sanctos ambos,Episcopos ambos,illustres ambos:quanquàm lōgè illustrior quidem nepos est habitus,is,cuius nunc vitam & facta conscribimus,cuiq; propterea Magno cognomen fuit. Igitur factus sacerdos, morū & vitæ sceueritatē pariter cum dignitate augendam putauit,naturæ sapientiam imitatus, quę arbores ipsas,quo se celsiùs in cęlum tollunt,eo altiùs demissis in terrā radicibus,firmiores reddit.Sacerdotij aūt quis dubiter solidissimas esse radices,integritatem vitæ,misericordiā,pietatem,cōtinentiam, sobrietatem,reliquasq; virtutes id genus,quibus potissimùm propiùs ad Deum accedi-tur? Itaq; corpori suo bellum indicit,nō quod illud necaret,aut contereret,sed quod domitum & omni petulātia exutum,redigeret in seruitutem. Igitur somno, & quotidiano cibo,quātùm ratio permittebat,detrahit,ieiunijs,nocturnisq; vigilijs solito plùs indulgens,vino parcissimo vtebatur,sæpiùs aqua sola cōtentus: Veste si non sordida,vt hypocrita & vanus ostētator, nullo tamen cōspicua luxu deinceps est vsus.Crebrior illi fuit ad delubra aditus.Nulla penitus, nisi sacrarū literarū,lectio. In vultu & gestu modestia maior.Sermo rarior,& grauis quidem, & qui nihil haberet inanitatis & fuci: vt his præditus ornamentis,videretur in corpore mortali immortalium vitam degere.

Solidissimę sacerdotij radices.

Nicolai abstinentia, ieiunia & vigiliæ.

Vestiū eius modestia & humilitas.

Per

Prophetia eius de S. Nicolao.

Per id aūt temporis Nicolaus auunculus templū nobile,sub sacræ Sion nomine struit,eiq; pari dignitate monasterium addit. Cui cùm de prędiciendo gubernatore pro rei amplitudine cogitaret, visum est, id negocij nepotis curæ sapientiæq; committere, tum vt admirabiles eius virtutes vsu & exercitatione vegetiores redderet,tū quia nemo erat in promptu,qui rem illam aut sapientiùs,aut sanctiùs,aut diligentiùs gubernaret. Nepotem itaq; prędecit, eiq; plurimos prędantes adiungit monachos, vt velut in re militari,& Imperatorem exercitus,& exercitum Imperator pari virtutum cultu & voluntate haberet. Hoc itaq; munus ità Nicolaus administrauit, vt dignitatem monasterij gubernatoris prędantia facilè superaret. In eoq; perstitit,quoàd ipse visendorū sacrorum locorum gratia in Palęstinam est profectus.Quod iter paulopòst plusculis attingemus. Sed me iam video de narrationis semita declināsse. Priùs enim, quàm de monasterio dicerem,erat de parentum interitu,& hęreditatis distributione dicendum.Quem locum nunc paucis absoluamus.Parētes eius in illius pestilentiæ vastitate,quæ Lyciam ea tempestate depopulata est,intra triduum morientes,hęredem illum testamento instituunt. Quorum mortem omni officio ac pietate ità est prosecutus,vt nihil omitteret, quod ab amantissimo filio parentibus optimis præstari par sit.Hæreditatem igitur adiens,& non tam possessorem se,quàm hęreditatis dispensatorem relictum intelligēs,cœpit,nō quomodo patrimonium augeret,(id quod plerique omnes mortales facitant) cogitare,sed quo pacto patrimoniū seminādo,vberiorem sibi frugem in cęlo colligeret. Quid enim aliud agat vir constans & sapiens, qui ab ineunte ætate funditùs ex animo terrenas cieceratcupiditates,nisi vt duriore iam ætate cōtemnat, quod teneris annis animo magno & excelsō contempserit, nè vitæ prędara exordia à succedentis ætatis actionibus dissentirent? Itaq; non ad congregandas diuitias, sed ad congestas dispertiendas,animum appulit,vt nil aliud patula manus,quàm egenum & pauperē cogitaret.Cęterùm quemadmodūm tellus ipsa omnium longè liberalissima, herbis, frugibus, arboribus ve sic alimenta atque vitæ præsidia porrigit,vt nemo quidem omninò id sentiat: ità noster hic egenorum alumnus,clàm quidem,& nullo sciente mortalium,misericordiam suam incredibili studio in pauperes exercebat. Cuius reliquas eleemosynas intelligemus facilius,si hoc vnum è pluribus celebre illius factum subijciemus.

Præficitur monasterio,ab auunculo constructo.

Parentes eius pestis tollit.

Liberalis est in pauperes,sed clām.

Fuit Pataræ vir genere nobili,qui(vt fert humanæ felicitatis fragilitas)ab honoribus in contemptum, à diuitijs in egestatem deciderat. Ei erant tres filiæ, corporis formæq; venustate,& morum elegantia longè prędantes,virgines omnes,& quarum ætas (si patris calamitas nō obstitat)nuptias flagitaret. Has inops pater, omni rerum egestate calcatus,nō modò viro tradere,sed ne alere quidem quoquo pacto poterat:neque spes vlla miserum hominem solabatur,qua quotidiè crescentis inopiæ vim perferret. Heu rem dictu fœdam,heu quò mortalium mentes insuperabilis vis egestatis impellit? Tetrum, atrox,immane facinus patrem(paterne pietatis memorem ne,an immemorem potiùs dixerim?) exagitat filiarum decus,ac pudicitiam deserentem, vt natis esurientibus non deesset.Cœpit enim de illarum virginitate alienæ prostituenda libidini cogitare,vt turpissimo & flagitioso quæstu vitam pereuntis familiæ tueretur. Iam vesana fames reluctantem patris animum ægrè perfregerat. Iam crudele, & humanis indignum luminibus, spectaculum parabatur.Quid enim tam validum est,tamque munitū,quod necessitas non prosternat?Sed affuit de cælo miserator Dominus, qui escam daret timentibus se: qui patris in filias inuitam crudelitatem non pateretur: qui virginum castissimas lachrymas miseratus, à tam fœtido flagitio liberaret. Sed quo pacto id facies, dulcissime Deus, vniuersæ misericordiæ pater & fons, aut quo ministro auxilium tuum oppressæ familiæ porriges? Angelum profectò tute tibi Nicolaum delegisti, quo nemo mortalium esset,qui tua iussa meliori aut studio,aut consilio,aut pietate perficeret. Tua igitur misseratione factum est,vt crudele consilium famulus tuus,nescio quo, nisì te volente, sentiret: cuius animus tum rei atrocitate, tum insita pietate commotus,in auxilium periclitantium totus accingitur. Stimulabant misericordem animum esurientis familiæ lachrymæ.Stimulabat castarum puellarū prostituenda virginitas. Stimulabat amantis patris misericordia,qui in pudicitiam inuitus agebat, nè in ventrem crudeliter agere videretur. Sed seruus tuus, qua ratione Deus impleat præcepta, non videt. Cùm enim iubeas misericordes nos esse,vetas tamen sinistram scire,quid faciat dextera nostra.Ardet animus misericordiæ faciendæ studio, sed humanum sui beneficij testimonium re-

Liberalis est in pauperes exercebat.

Nobilis quædā pressus inopia, vult prostituere filias.

Psal.110.

Luc. 6.

Matt. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fugit: quippe qui tibi soli, benefactorum gratissime retributor, placere conetur. Tantùm enim vir Dei ab omni humanæ laudis desiderio abhorrebat, vt quantùm cæteri sua maleficia, tantùm ipse * iste benefic. a sua celare studeret. His agitatus stimulis impiger animus, credo, te, Domine, inspirante, intempestæ noctis silentio e strato prosiliens, auri haud mediocre pondus sacculo bellè insutum sumit, domo egreditur clanculùm, miserandæ familiæ domum tacitus adit, circunspectat sagaciter omnia: animaduertit tandèm, luna ipsa adiuuãte, fenestram apertam paululùm: Ea cubili inseruiebat, in quo infelix pater membra quieti tradiderat. Tũc Nicolaus pulcherrimã sibi à Deo oblatam occasionem ratus, auro per fenestram immisso, domum se statim proripit. Mane pater, auri comperto miraculo, stupens, cùm tanti muneris datorem suspicari non posset, dæmonum eam esse, aut callidi cuiuspiam hominis fallaciam putat, adulterinoque credit se lusum auro. Indè cùm aurum digitis contrectaret, iamque rei cognosceret veritatem, incredibili lętitia gestiens, lachrymas vbertim effundit. Miratur rem, animo versat omnia. Et cùm humanum benefactorem coniectare non posset, in Deum hoc muneris transferens: Quid faciam nunc miser, inquit, nè tanti beneficij ingratus arguar? Certum est, peccatum meum diluere, & impio me ac nefario scelere expiare. Filiam, in cuius pudicitiam crudelissimè sæuiebam, à fœdo periculo * emam. Aurum virginem redimat, quæ meo scelere auri gratia perdenda erat. Hæc itaque secum reputans, primam ex tribus filiam honesto marito locat. Nicolaus nõ minùs dato, quàm ille accepto munere gaudens, vbi virginem vider à periculo liberatam: Liberabo, inquit, & reliquas, aurique tantundem noctù, vt anteà, per patentem fenestram immittit. Diluculò pater cùm secundum aurum inuenisset, vix sui compos, humì supplex sese prosternit. Tum ora pectusque largis irrigans fletibus: Deus, inquit, misericors, esurientium liberalis alumne, fac (quæso) Domine, vt sciam, quo ministro tu flagitiorum meorum periculum sustulisti, vt te, Domine, in illo laudem, te in illo magnificem, te in illo contempler, Domine, qui me iampridèm sanguine tuo redemisti, & nunc auro pereuntem familiam redimis. Ostende mihi dispensatorem hunc tuum, & Angelum profectò in tertis, cuius ope eccè secundam quoquè filiam, diabolo crudeliter maritandam, sancto connubio honestabo. Hæc cùm dixisset, non priùs destitit, quàm alterum quoquè genetrum sibi assciuit, nec minore certè gaudio duplicis coniugij celebrati, quàm spe tertij quoquè propediem celebrandi. Iam enim tantum sibi de Dei misericordia pollicetur, vt sese putaret terriæ quoquè filiæ dotem tenere manibus. Ità abinfemo creptus homo, noctes diesq; perpetuos ereptoris sui desiderio æstuabat. Statuitque noctes insomnes per excubias ducere, quoàd, quisnam esset hic, exploratum haberet. Nec minùs admirabilis noster, tertiam quoquè filiam nuptijs tradi cupiebat. Profunda itaque nocte veniens tacito (vt assolet) pede, per eandem fenestram tertiam intrò iecit dotem. Ac peruigil pater decidentis auri strepitu monitus, quanta potest pedum velocitate prosiliens, Nicolaum tandèm fugientem assequitur, compræhendit, tenet, atque illius pedibus aduolutus, redemptorem suum, adiutorem, saluatorem percunctium animarum flens gaudensque compellat. Nisi enim misericordes tuas, inquit, misericors excitãsset Dominus, dudùm iam periẽrat infelix cum tribus infelicioribus natis pater: sed clementissimus Dominus per te saluauit nos, & à crudeli peccati casu liberauit Dominus, suscitans inopem è terra, & de stercore erigens pauperem. Talia lachrymantem, beatosque osculantem pedes, Nicolaus ægrè compescuit: qui cùm beneficium suum quanta potuit humilitate attenuãsset, multis tandèm adiurationibus, vt rem nulli mortalium patefaceret, frustrà precatus est. Vna igitur hæc ex innumeris propè misericordis hominis huius eleemosynis. Quòd si reliquas quoquè recensere pergemus, quotiès indigentibus opem tulit, quotiès pauit esurientes, quotiès alieno grauatos ære leuauit, immensi propemodùm laboris id fuerit.

Posteà verò quàm perfecta iam & absoluta viri virtus illum maiore Dei familiaritate dignum effecit, cepit eum solitudinis cupiditas ingens: in eoque desiderio diutiùs immoratus, statuit tãdem ab omni hominum cœtu secedentem, in abditam aliquam eremum sese recondere, vt remotior mundo, Deo fieret propior. Eremus enim quietis atque tranquillitatis animi optima parens & nutrix: comes verò atque tranquillitas cogitationum, diuinæq; cõtemplationis fructifera radix, certaq; pronuba cum Deo coniugij

Mirè odit sui ostentationem & laudes humanas S. Nicolaus.

Leuat inopiam nobilis viri.

for. a eruam

Psal. 112.

Multa S. Nicolai in egenos benignitas.

Eremi encomium.

lingij spiritualis. Itaque cùm veteri visendę Palęstinę desiderio teneretur, vbi Saluator nostet ante Crucẽ inter mortales versatus est, nauim in Aegyptũ redituram conscẽdit, vt indè ad loca sancta, pfectus, solitudini se deindè dicaret. Sed Palæstina & eremo, intermissis, nauigationi ipsi paululùm indulgeamus. Igitur è portu tranquillo cælo soluentes, rectà in Aegyptum enauigant. Cùm autem docti nautæ nihil aduersi suspicarentur, quos tamen diuturnus vsus futurarum tempestatum præscios solet facere, Nicolaus illis horrendas ventorum, turbinumque procellas imminere prænunciat. Etenim videre se, ait, humani generis hostem iratum, nauim stricto gladio ingressum, atque mdentes, omniaque simul mali & claui retinacula concidere cupientem, molientemq; nauim, quasi rapidis vorticibus circumactam, in profundum cum viris ipsis demergere. Vix ea fatus erat, cùm derepentè, quasi signo dato, vehemens, atraque vis tempestatum exoritur, vndiquè horrendo fragore erumpunt turbines, mare vertitur funditùs, tolluntur fluctus in cælum, trepidi nautę subito metu perterriti, ad genua se Nicolai prosternunt: orant, miserè periclitãtibus opem ferat, Dei auxilium pro se imploret, quibus nulla reliqua sit ipes salutis. Tunc vir Dei confidere illos iubet, ac breui hoc periculo liberatum iri, modò iactent spem suam in Domino, qui saluos facit sperãtes in se. Post cùm paululùm orãsset, (mirabile dictu) sedantur fluctus, turbines in leuem auram dissoluuntur, lux atram caliginem dissipat, & iam vndiquè læta tranquillaque pereuntibus dies redit. Tum nautæ à lachrymis in gaudium versi, ex animo gratias cùm Deo, tum admirabili famulo eius habere fatentur, duplici viri admiratione commoti, quod & futurum prędixisset periculum, & præsens tam facilè sustulisset. Auxit autem illorum admirationem insequentis quoque rei miraculum. Conscenderat nauta supremum antennæ cornu, vt solutos carbasi funiculos religaret. Is dum incautior descendere pergit, & manus illum falleret, magno lapsu super nauis tabulata corruit, contusum corpus iacet exanime, & sine dubio è vita migrãrat. Tum Nicolaus misericordia vehementer motus, defixis in cælum luminibus, orauit intentiùs. Inde rediens, vt primùm cœpit illum lachrymans contractare, mortuus quasi è leuissimo somno excitatus resurgit, & corpore vt priùs integro, ad obeunda munera nauis redit. Post hæc vir Dei pandere illos vela iubet. Illi toto sinu flantem à tergo Corum accipiunt, nec priùs illos felix deseruit aura, quàm Alexandriam adducti sunt. Ibi nautæ peruulgatis, quæ viderant, miraculis, ciuitatem incredibili huius viri visendi studio excitant. Hic, bone Deus, multa per seruum tuum mirabilia Aegyptijs ostendisti. Et erat operę precium, magnalia illa tua, Domine virtutum, singula recensere, nisi hoc esset negocij nimis longi. Magnus etenim factus ęgrotantium hominum ad eum concursus, magnus calamitorum opem petentium, magnus ab immundis spiritibus vexatorum, magnus mœrentium, & infectis fortunæ casibus laborantium. Sed quis, donorum largitor DEVS, quis, inquam, æger non sanus abscessit? Quis mœrens non lætus? Quis arreptitius non mundatus? Sed quid hæc ad te, Domine, qui fecisti cælum & terram in intellectu? Non tuam igitur, incomprehensibilis Deus, omnipotentiam admiramur, sed ministrum hunc tuum, quem suæ virtutis merito, viuentem mortuumque per omnia secula nouis quotidiè signis clarescere voluisti. Hunc intrè miramur, hunc vniuersus orbis immortali gloria dignum laudat & extollit. Tua tamen hęc laus est, Domine, quia sine te laus ista non esset. Sed iam reliquum itineris absoluamus.

Ex Aegypto itaque soluens, & in Palestinam, vt constituerat, veniens, ascendit in Golgotha, vbi pro salute generis humani CHRISTI paribulum fuit. Indè cùm ad diuinæ Crucis lignum venerandum incederet, & nox illum intercepisset, ferunt templi fores tunc clausas venienti vltrò cum fractis vectibus patuisse. Nec mirum id quidem, quippe cui cęli ipsius patebant portæ. Non enim caruit cumulata mercede ista profectio: vberiorem enim spiritus sancti gratiam, maioraque deincèps omnium virtutum atque signorum dona perpetuò eum habuisse accepimus. In Palæstina igitur, quantùm par fuit, moratus, in solitudinem sese colligere parat. Cæterùm Dominus, qui ciuitatem supra montem positam abscondi vetat, & ardentem lucernam poni sub modio, illi per visum semel atque iterùm imperat, vt ad oues, quas reliquerat in Sion, confestim redeat. Quod vbi diuinum id esse mandatum manifestè deprehendit, seipsum abnegans, colla impiger diuino iugo submittit. Nauem Alexandrinam con-

Nicolaus peregrinationem ad sancta loca suscipit.

Psal. 16.

Precibus suis sedat tempestatẽ.

Excitat mortuum.

Multa Alexandriæ facit miracula.

Venit in terram sanctam.

Nota fructum peregrinationis ad terram sanctam.

Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conduxit precio, cum qua è Palæstina in Lyciam remearet. Aſt cum improbi nautæ dolo fallere aggreſſi, ſuæ propè dederunt pœnas improbitatis. Nam ſumpta mercede, cum è portu ſoluiſſent, non quò pepigerant, ſed Alexandriæ proras obuertunt. Iam erat in conſpectu patria illorum tellus, cùm repèns exorta procella, clauo antennaque confractis, vltimum illis exitium minabatur. Tunc nautæ conſcij perfidiæ ſuæ, ignoſci ſibi poſtulant, & ſupplices, vt deindè pro ſua exoret ſalute, magno flagitãt ſtudio. Miram dictu rem. Vix illi ſermonem compleuerant, cùm ſubitò vis omnis tam ſæuæ tempeſtatis compreſſa reſedit, & nauis, nouis ſurgentibus auſtris, in Lyciam pulſa applicuit. Deſcendens itaque Nicolaus, ſeſe ad monaſterium confert, quod auunculus eius, vt paulò antè dicebamus, ſub nomine ſacræ Sion, magnis ædificárat ſumptibus. Eum fratres incredibili gaudio excipiunt, amplectuntur, oſculantur, & quaſi Angelum à Deo ſibi redditum, venerantur. Hunc ſibi locum Nicolaus, quaſi trãquillum aliquem portum delegerat, in quo à turbulentis mundi actionibus ad contemplandam futuræ vitæ felicitatem conuerſus, deinceps quieturum ſeſe ſperabat. Sed breuis admodùm ea ſpes, eaque quies fuit. Non enim paſſus eſt, qui omnia ſapienter gubernat, Deus, vt locupletiſſimus iſte omnium virtutum theſaurus humi lateret defoſſus, ex quo erat futura ſeculà innumeris beneficijs ditaturus. Voluit enim, vt magnum hoc lumen, quod ipſe immenſa ſua accenderat prouidentia, ſuper magnum erectumque cãdelabrum ſuis radijs vniuerſum orbem per ſecula illuſtraret. Itaque dum in ſecretiorem aliquandò locum ſeſe orandi contemplandique gratia, vti inſueuerat, recepiſſet, vox eum de cælo alloquitur: Nicolae, ad mundi, inquit, paleſtram tibi redeundum eſt, ſi meam coronam expetis. His verbis exterrito, cogitantique, quidnam vox iſta portenderet, iterùm vox eadem acriùs intonans: Nicolae, inquit, non hic eſt ager, in quo fructum, quem ex te flagito, proferas. Ad homines redi, vt in te nomen clarificetur meum. Tunc hac voce Nicolaus planè ſibi imperatum à Deo intelligit, vt, relicto ocio, ad deferendum miſeris mortalibus, quam poſſit, opem redeat. Hic cùm Deo parendum exiſtimaret, diuq; ſecum verſaſſet animo, in patriámne, ac inter notos, an alio terrarũ orbe ſeſe habiturus reciperet, fecit tandèm humanæ laudis odium atque contemptus, vt neglecta Patara, & ſuis, Myras, vbi nemo quiſquam illum nouerat, commigraret.

Miræ ſedatur tempeſtas.

Audit cælitùs vocem S. Nicolaï.

Itẽ ſecũdò.

Myra, Lyciæ metropolis.

Fortè autem fortuna per eos dies Myrenſis pontifex è vita migrârat, cuius rei gratia (quoniam ea ciuitas Lyciæ metropolis erat) prouinciales Epiſcopi, quos ſuffraganeos vocant, frequentes illò conuenerant. Ibi de ſufficiendo antiſtite actum eſt. Tum diuino operante ſpiritu, incredibilis quædam cupiditas cepit non Epiſcopos modò, verumetiam vniuerſum clerum, vt ſanctiſſimum atque ornatiſſimum aliquem præſulem ſedes illa pro ſua dignitate, amplitudine atque gloria, conſequeretur. Quod tametſi multi præſtantes viri nominabantur, non tamen vnuſquiſque facilè oſtendebatur, in quem huius concilij ſuffragia conſentirent. Ità cùm varia (vt in conuentibus hominum fit) ſtudia eorum eſſent, variæque ſententiæ, placuit tandèm precibus, omnique ſupplicationum genere orari Deum, vt reuelaret, quiſnam eſſet huic obeundo muneri deligendus. Magno ſtudio diutiùs oratum eſt, nec ieiunia etiam, nec plèraq; pietatis opera defuerunt. Tandèm de cælo Dominus, non tam precantium meritis, aut ſedis dignitate, quàm huius immenſi luminis patefaciendi gratia, voces eorum exaudiuit, præficiendumque antiſtitem vni ex ſuffraganeis Epiſcopis venerando ſenio & vita præſtabili reuelauit hoc pacto. Huic enim antelucanam cum cæteris Epiſcopis orationem facienti, apparuiſſe quendam ferunt habitu auguſtiore, quàm humano, eique imperâſſe, vt ab oratione confeſtim ad templi excubias ſe conferret, & quem primum in templum venientem deprehendiſſet, illum eſſe, ad quem diuino conſilio Epiſcopatus & Eccleſiæ gubernacula deferantur, hominique Nicolao nomen eſſe. Hæc iſte cùm cæteris Epiſcopis nunciâſſet, viſum eſt omnibus ità fieri, quemadmodùm Epiſcopo ſanctiſſimo reuelatum fuerat. At nè qua poſſet humana ſuſpicio Dei voluntatem labefactare, omniſque tolleretur huius rei in fraudem nunciandę occaſio, decretum eſt, vt nemo quiſquam omninò de templo ante rei finem egrederetur. Tum omnibus ad orationem conuerſis, hic vnus ad exequenda Dei mandata pro templi foribus exſtabat. Habebat ſuſpenſos omnes (vt eſt humanus animus ſolicitus futurorum) huius tantæ rei, diuinique iudicij expectatio. At Nicolaus media nocte ad confitendum tibi, clementiſſime DEVS, de more ſurrexerat, ignarus certè voluntatis tuæ, cui

S. Nicolaus diuinitùs declaratur Myrarum Epiſcopus.

cui tamen ſe totum addixerat. Et cùm in tuis laudibus, vt ſolebat nocturna ſilẽtia abſumpſiſſet, antequàm primos radios rutilans aurora diffunderet, ortumque ſolis ægris mortalibus nunciaret, in templum, te inſpirãte, Domine, ſecurus ire pergit. Quò cùm primus omnium aduenîſſet, explorator iſte diuinorum iudiciorum ingredienti Nicolao templi veſtibulum, Siſte gradum, inquit, fili mi: dic, quæſo, quis es, quóve nomine voceris. Tum vas iſtud electionis nil tale ſuſpicans, manſuetè, verecundeque, Peccator, inquit, ſum, & ſeruus inutilis, nomine Nicolaus. Tum ille vultus & morum grauitatem, verborumque modeſtiam conſpicatus, & viri præterea nomen ſibi cælitùs deſignatum, non dubitauit hunc illum eſſe, quem diuina viſio futurum Epiſcopum prædixiſſet. Non erat enim neſcius, in quos ſoleat Deus reſpicere, in manſuetos videlicet, & humiles corde. Itaque incredibili plenus gaudio, ſicut qui inuenit ſpolia multa, aut in abſconditum agri theſaurum incidit, Sequere me, inquit, fili mi: & apprehenſum dextera, ad reliquos introducis Epiſcopos. Illi audita re, nouum Epiſcopum non humano certè, ſed planè diuino ſuffragio declaratum, inſolitâ quadam veneratione excipiunt, venerantur, Deoque laudem & gloriam decantantes, in medium templi ſtatuunt, non tam reluctantem, quàm noui huius velut prodigij ſtupore vix compotem ſui. His continuò promulgatis, (Quid enim eſt ocyus fama rerum præſertim admirabilium?) ad tantæ rei ſpectaculum innumerabilis propè confluit multitudo. Tum ſurgens Epiſcopus ille, qui viſum habuerat, docet, quàm chari habendi ſunt, quámve à populis honorandi rectores animarum, illi præſertim, à quibus iuſtè, ſanctè, humaneque gubernantur, nihilque propemodùm felicius eſſe illa ciuitate, cui iſtiuſmodi antiſtitem habere contigiſſet: propterea lætari oportere Myrenſem populum, & Deo perquammaximas habere gratias, qui eum eſſet præſulem confecutus, à quo planè ſperare liceat, quicquid ab optimo atque ſanctiſſimo pontifice expectari par ſit. Neminẽ enim dubitare oportere, hunc virum eſſe omnium virtutum arcam atque theſaurum, & iucũdiſſimum ſpiritûs ſancti diuerſorium, qui non humano conſilio, non Epiſcoporum ſuffragijs, non eleri, aut populi electione, ſed ſola Dei miſeratione ſit pontifex declaratus. Indè omnibus, quemadmodùm euenerant, accuratè expoſitis, abire illos lęto animo iubet, & gratias vnumquenque Deo pro immortali ac inæſtimabili beneficio reddere: ſe cum cæteris Epiſcopis ad vnctionem nouitij paſtoris iturum, quem ſpiritûs ſancti digitis inunctum manifeſtè iam perſpiciant. Cùm dicendi Epiſcopus finem feciſſet, vniuerſus hominum cœtus in lætitiam lachrymasque profuſus diſcedit, ſynodus frequens ad noui præſulis vnctionem cõuenit. A quo magno tandèm labore impetratum eſt, vt ſe pateretur inungi, tum magiſtratûs magnitudine, tum virium ſuarum, vt ipſe putabat, imbecillitate deterritum: quanquàm Dei hoc eſſe imperium, multifariàm planè cognouerat. Quo igitur die Myrenſem thronum conſcendit, ſecum ait: Hic dies, Nicolae, hic locus mores alios affert: iam non tibi, ſed alijs eſt viuendum, quandoquidem alijs viuere, hoc eſt profectò ſibi ipſi perquammaximè viuere. Iſte cùm ſibi videretur cleri populíque vitia partim corrigenda, partim tollenda eſſe, non ſoli Deo, vt antè, ſed hominibus quoquè vitam ſuam palàm faciendam eſſe putauit, vt illi exemplo ſuí facerẽt, quod prece, aut imperio, aut ratione fortaſsis facere noluiſſent. Erant eius priſtini mores, vt iam expreſſimus, abſolutæ virtutis & formæ, atque accurata quadam caſtigatione compoſiti. At quoniam alia eſt priuati hominis ratio, alia magiſtratum gerentis, vitam omnem, moreſq; pro magiſtratûs dignitate transformandos eſſe putauit. Igitur in omni corporis cultu maiore, quàm antè, incuria & negligentia fuit. Nihil erat in eo venuſtum, nihil elegans, nihil accuratum, præter mores, viuendique diſciplinam. Veſtis plùs ſolito vilis atque neglecta, in qua nullus eſſet omninò nitor, aut faſtus, ſed caſtigatæ potiùs humilitatis & modeſtiæ ſignificatio: nec enim alio quouis pacto poterat ſapientiùs, aut faciliùs ſacerdotum in veſtitu luxuriem amputare. Nam quis tam impudens fuerit, qui priuatus precioſam & nitidam veſtem non erubeſcat, cùm magiſtratum ampliſſimum viderit vulgariter & negligenter indutum? Ego præterea ſic arbitror, indumentorum ſplendorem hunc, & pluſquàm regium luxum, quo noſtri antiſtites nunc vtuntur, aut nullis eccleſiaſticis, aut his ſolummodò magiſtratibus conuenire, quibus nulla excellens virtus authoritatem vendicet, aut veneretionem: vt quod propria luce non poſſunt, externo fulgore oculos vulgi perſtringant. At in quo vniuerſæ honeſtatis ac modeſtiæ elucęat ſpecies, maior certè

Media nocte orare conſueuit S. Nicolaus.

Vngitur & ordinatur Epiſcopus.

In Epiſcopatu quales eius veſtes fuerint.

Myrẽſi populo ſanctũ Nicolaum commendatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Semèl tantùm vescitur quotidiè.

certè gloria est, atque hominum admiratio ex veste vulgari. Semèl edebat quotidiè, & vesperi quidem, vt publicis negocijs, quæ pro magistratûs amplitudine magna erant, multaque, diem licentiùs commodaret. Nec cœna tamen publico vacabat munere, quãdoquidem triclinium eius, suo consilio aut ope indigẽtibus patebat semper, & cœna sæpiùs pro negociorum opportunitate intercidebatur. Cibus erat eiusmodi, qui ad

Cibus eius.

iciunitatem & abstinentiam, quàm ad saturitatem, potiùs inuiraret. Carnes ab incunte ætate ità dimisit, vt illas nunquàm in omni reliqua vita resumpserit. Non plus vno ferculo cœnauit vnquàm, nisi hospitum gratia, quorum dignitas aut affluentiorẽ escâ, aut delicatiorem expeteret. Nunquàm sine sacrorum librorum lectione cœnatum est. Post epulas verò grauis aliquis sermo, sanctissimo atque doctissimo conuentu dignus, inducebatur. Nam sacerdotes aliquot eruditione & vita probatos, perpetuos sibi conuiuas delegit, à quibus suauiore aliquo animi cibo aleretur. A mensa in cubile semisatur sese recipiens, totus in cælestium contemplationum campum diffundebatur, & animum diurnis alienisque curis distractum, nocturna meditatione collectum refouebar. Cumque inter has delicias aliquantum noctis assumpsisset, membra tandèm humi demissa, somno tantum indulgebat, quantum ad perferendum diei labores sat putabat. Indè surgens, socios aduocabat, quibuscum antelucana oratione resumpta, inter psalmos & hymnos aurora expectabatur. Tum vnà cum sole in templum prodiens, diuina exoluebat officia: A quibus ad pascendum curandumque gregem, reliquum lucis accommodabat. O Antistitem admirandum, & ab Ecclesia merito Magnum cognominatum: qui vtranque vitam ità complexus est, vt nunquàm à diuinarum rerum contemplatione negocium, aut à negocio contemplatio læderetur.

Humì cubat.

Vt autem suorum morbi faciliùs sanarentur, medicos ad eam rem præstantes magno studio vndiquè conquisiuit. Nam primùm omnium id curauit, vt vnaquæque ex

Quales pastores suis præfecerit.

suis ecclesia, eius generis rectorem haberet, à quo, exemplo, atque doctrina, atq; studio vitia populi tollerentur, praui corrigerentur mores, virtutum atque religionis cultus induceretur. Ijs medicis vtebatur, ab ijs discebat quotidiè, si quid insigne in animis, corporibúsve vspiàm locorum suorum esset, quod suum auxilium, aut præsentiam flagitaret. Incredibile autem est, quanto studio & charitate opem suam quoquo modo labo-

Erga subditos mira humanitas.

rantibus impartiebat. Non labores vlli hominem fatigabant, non sumptus deerat, quo oppressos aliqua siue corporis, siue animi mole leuaret: animo grauiùs laboranti mo-

dendo erat impiger iste, & longo, si oportebat, confecto itinere, accurrebat. Iacebat quispiam ægroto corpore pauper & egenus, nunquàm, quantum necesse fuerat, rerum & pecuniarum in hominis auxilium defuit. Non enim à Myrensibus tantùm, verùm & à vicinis vrbibus, haud parùm argenti, in eleemosynas dispertiendi, quotidiè ferebatur. Quòd si necessitas aliqua occurrisset maior, quàm vt ei posset præsenti pecunia subueniri, ab diuite aliquo misericorde, quos multos habebat in promptu, pecuniam vel mutuò, vel dono accipiebat. Nam præter necessaria corporis operimenta, & supellectilem tenui vitæ peropportuna, nihil ei reliquum erat, quod vel pignori, vel venum

Magna paupertas.

posset dari. Nam etiam, quos legebat libros, mutuò petebantur. Ità semper voluntariam paupertatem omnibus diuitijs facilè antetulit. Hoc autem elegans in eo, atque præcipuum fuit, quòd cùm perfacilis eius ad omnes, & omnium ità ad eum accessus esset, amplitudinem tamen & dignitatem magistratûs ità retinuit, vt dignus pro sua gravitate videretur, qui non modò Lyciam, sed multas quoquè prouincias gubernaret. Habebant Myrę nobiles quasdam matronas, vita, moribus & religione præstantes, quæ se totas ad misericordiæ contulerant studia. Ijs Nicolaus (quoniam sexus iste ad eiusmodi obeunda munera videtur impigrior) quasi exploratoribus & ministris vtebatur, quibus vinctis, ægrorantibus, egenis, indigentibus omnibus opem ferret. Nec ei deerant graues aliquot ciues, à quibus disceret, si quid in ciuitate fieret tum publicè, tum priuatim, quod sua suique magistratûs cognoscere interesset: vt ea cogitatione posset aut

Synodus eius quinquennalis.

nascentibus malis occurrere, aut iam natis remedium adhibere. Haud multo autẽ posteà, quàm Episcopatum iniuit, prouincialem habuit synodum, in qua pleraque mutata, tum ad Dei templorumque cultum, tum ad vitam moresque cleri, decreta præclarè & sapienter instituit, partim vetera corrigendo, antiquandóve: partim noua condendo, quibus vniuersa prouincia Lycia vteretur. Atque quotannis prouincialia concilia, quoàd vixit, Calendis Septembribus conuenẽre, in quibus de institutis ac disci-

plina

plina cleri, deque omni Ecclesiarum statu accuratissimè agebatur: nec improbis censuræ ac pœnæ deerant, nec bonis faces, quibus ad meliorem vitam accenderẽtur. Initio autem magistratûs sui ferunt, cùm exoluendi officij, debitique reddendi magnitudinem formidaret, eum lachrymis & gemitu Deum sæpiùs intentissimè deprecatum,

Petit à Deo absolui onere pastorali.

vt ab se intolerabilem hanc molem tolleret. Nam cùm hinc animaduerteret, de singulis sibi subiectis, qui innumerabiles propè erant, sibi reddendum esse rationem, illinc vires suas (quanquàm erant magnæ, validęq;) nihil pro sua humilitate existimaret, in desperationem satisfactionis adductus, animo incredibiliter angebatur, atq; sæpiùs ob id cùm vberes lachrymas effudisset, vocem tandèm audiuit de cælo in hæc ferè verba: Nè timeas, Nicolae, vt à me, mea negocia fideliter gerens, ingratè destituaris. Hac voce maximè recreatus, & spem suam omnem in Deum conijciens, opem sibi à Deo pollicebatur: sed ità pollicebatur, vt omnia tamen à seipso petenda putaret, quæcunque opera & consilio præstare potuisset. Sciebat enim Deum eos non iuuare solitum, qui seipsos negligenter deseruissent. Itaque vires suas omnes tum animi, tum corporis, ad gerendum id negocij explicauit. Quas cùm (vt dicebamus) imbecillas existimaret, duos sibi quasi consiliarios adiungit, Paulum videlicet Rhodium, & Theodorum Ascalonitam, viros in omni Græcia celebres, & quibus explorata virtus, atq; doctrina, & diuturnus præterea rerum vsus, authoritatem pepererat. Horum fide atque consilio priuatim, publiceq; plurimùm vtebatur, à quibus ità sciebat se diligi, vt nihil illi magis in eo cuperent, quàm vt Deo placeret quàmmaximè. Ad eorum itaq; sententiam, quasi ad fidele aliquod speculum, proprios ornabat mores, & ad magistratum apros accommodabat. In obeundis insuper Episcopatûs negocijs, si quid paulò difficiliùs iudicandum, agendúmve accidisset, hos sibi continuò adhibebat, cum quibus de re ipsa statueretur.

Diuinitùs cõfirmatur.

Quorũ consilijs pluri mùm vsus sit.

Interea vetus humani generis hostis, ira crescentis Christianæ religionis feroces animos Diocletiani Maximianiq; solito atrociùs instigat, crudelioremque, q̃ anteà, persecutionem parat. Veniunt itaq; ab Imperatore edicta in omnes, qui Christianam fidem profiterentur, quibus carceres, tormenta, vincula, postremò truculenta mors indicebatur. Hæc cùm Myris publicè legerentur, aderant pariter Imperatorij carnifices, Christianis non obtẽperantibus extrema omnia minitãtes. At contrà Nicolaus pastor intrepidus, acerrimusque Christiani gregis propugnator, fidelibus omnibus clypeum esse præstat, & Christi fidem, quanto potest ardore, vbiq; intonat, liberi profectò atque sanctissimi pastoris officio fungens. Tum vrbis Præfecti ægrè ferentes contemni ab eo regia mandata, illi, nisi desistat, decernunt supplicia. At Nicolaus (perquàm enim erat martyrij cupidus) contemptis minis, acrior tum insurgens, tandèm vinctus in longinquas custodias abducitur, in quas & Christiani multi ex varijs ciuitatibus erant conjecti. Vbi non parùm æui omnibus incommodis captiuitatis affectus, tanta mentis constantia ac firmitate fuit, vt eum inter delicias vitam degere arbitrareris. Nec exemplo modò, verumetiam assiduis cohortationibus imbecilliores adiuuabat socios: & velut agricola bonus teneras plantas religionis & pietatis riuulis irrigabat, vt eorum radices in fertili stabilijq; solo defigeret. Robustiora verò pectora ad martyrium inflammare, ardorem illis & spiritum addere, quàm *preciosa esset in conspectu Domini mors sanctorum eius, disserere, & prædicare quotidiè, nilque omittere, quò illi celso firmoq; animo breuem hanc miseramq; vitam pro beata illa & immortali contemnerent, non cessabat.

S. Nicolaus ducitur in custodiam.

Animat concaptiuos suos. Psal. 115. *speciosa.

Interea verò benignus Dominus de cælo suum populum miseratus, qui solem post tenebras, & post tempestates tranquillitatem solet seruis suis inducere, dissipare proinius, ac perdere crudelia sceptra parat, ac sui nominis inimicos de medio tollere, Diocletianos scilicet, & Maximianos, & quotquot cum eis suo populo impiè præfuerunt. Erigit autem cornu salutis plebi suæ, & cælesti Crucis signo Constantinum, Constantij & Helenę filium, aduocat ad Romanum Imperium. Ille non ignarus, quisnam hic esset, à quo cælitùs vocaretur, omnem spem suam in eum conijciens, Maxentio confestim exacto, dignitatem nominis Christiani in propriæ maiestatis solium exaltauit, vertitque priorum lætitiam Imperatorum in luctum. Tum per orbem edicta profert, quibus iubet, idola & gentium delubra euerti, solui eos, qui pro Christi nomine vincti essent, instaurari Christianorum sacra, templa refici, & pristinũ ornatum resumere. His

Persecutio sæuissima Ecclesiæ.

Constantinus restituit nobis rem.

Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Nicolaus redit ad suos.

Constantini edictis vbiq; promulgatis, Christi confessores soluti, vnusquisq; in patriam suam redit. Sicque Myrensis populus pontificem suum recipiunt, martyrem profectò voluntate ac desiderio, atq; incruentum athletam & bellatorem. A quo cùm cælitùs collata sibi dona miris modis exercerentur, tanta creuit apud populum de illius virtute opinio, vt iam planè miraculo omnibus esset. Hic cùm videret dæmonum delubra quædam, nonnullasq; gentilium aras adhuc superstites, non exiguamq; impiorum, ac varij generis hominum multitudinem ad eas confluere, atq; id mali serpere quotidiè latiùs, incredibili ardore succensus insurgit: & vndiq; Dei verbum prædicans, vbi idolorum aram quampiam conspexisset, funditùs euertebat, nulli parcens, neminem metuens, nihil nisi de Dei gloria, hominumque salute solicitus. Sic itaq; omni dæmonum cultu ejecto, puram gregi suo tranquillitatem & requiem comparauit.

Hæc cùm Christi miles, immò Imperator & dux, aduersùs principes tenebrarum non minùs feliciter, quàm fortiter auderet, cepit continuò illum libido, quatenùs ne ab ipso Dianæ templo abstineret: facinus siquidem desiderandum potiùs, quàm sperandum. Erat enim ædes hæc admirabili pulchritudine, & magnitudine singulari, & quę à Myrensi populo inter primaria vrbis ornamenta præcipuè coleretur. In hanc igitur cum robustissima iuuenum manu impetum faciens, non solo illam, vt cæteras, equàsse contentus, fundamenta quoq; radicitùs euulsa diiecit, nullo prorsùs ciuium obsistente. Horrenda res erat, profligatorum dæmonũ audire vlulatus, immurmurãtium, terribilique stridore inclamantiũ: Nunc se per iniuriã è sedibus ,pprijs eijci, atq; fugari.

Euertit funditùs Dianæ tẽplum.

Hic itaque triumphus armis eius & militiæ aduersùs infideles finem fecit, non autem animo, corporique in alienum auxilium exercendo, aut mirabilibus faciendis. Quæ quoniam multa sunt, non omnia idcircò silentio patiemur obrui & oblitione; sed strictim pauca attingemus, si priùs ostenderimus, qualem se ipse præstitit in illo celebri, & omnium nobilissimo Christianorum conuentu, qui tum Niceæ est habitus. Constantino igitur, qui primus Christianorum cultum in vniuersam suam ditionem induxit, Romanum Imperium gubernante, * Iulius, qui summus tunc erat Pontifex, non modò Constantinum, verumetiam cæteros omnes, quibus præerat Imperator, ad orthodoxæ, rectæque fidei ritum & disciplinam assiduè inflammabat. Et cùm Arrianus error haud paruam orbis partem occupâsset, Pontifex tandèm effecit, vt suo, imperatorisque iussu vniuersale Christicolarum concilium Niceam cõuocaretur: vbi dogma incorruptæ fidei Christianorum comitiorum firmaretur authoritate, pariterque vt Arrius, Arrianæque stultitiæ sectatores damnati, è Republica Christiana abigerentur. Ei concilio affuerũt trecenti decem & octo Episcopi, inter quos Nicolaus non minor doctrina, quàm vita: neque sermone, quàm opere, in refellendis Arrianis fallacijs iudicatus est. Hæresim illam acutissima ingenia tuebantur, & viri omnium doctrinarũ cultu & elegantijs expoliti, quos cõtra non modò disputationibus & lingua, verùm multo maximè supplicationibus & assiduis ad Deũ precibus Nicolaus pugnabat. Ità cùm illorum tandem argutias & errores ipse cum cæteris veritatis defensoribus dissoluisset, canonemque ipse & reliqui synodi patres orthodoxę fidei prescripsissent, homousion videlicet, hoc est, consubstantialem patri & æqualem credendum esse Christum, refarcita scissura Ecclesiæ, inde discedens, ad proprium gregem regressus est: cui neque doctrina, neque exemplo, neque assidua exhortatione defuit, quò magis omnes ad virtutem, ad mores, ad animi cultum, ad pietatem, religionemque perpetuò concitaret.

for. * Syluester.

Nicenum Concilium sub Syluestro habitũ est.

Ei interest S. Nicolaus.

Accidit aũt ea tẽpestate, vt terrã Lyciam valida vexaret fames, tantaq; Myris, aliisq; tritici egestas esset, vt iam ad interitum hominum res spectaret. Tum Nicolaus ad horrea Dei, hoc est, ad orationẽ confugit. Per id autẽ tẽporis mercator quidã in terra Sicilia magnam frumenti vim in nauim intulerat, exportãdi in Hispaniã, dandique venum causa. Huic noctù dormienti Nicolai simulacrum sese per visum offert: imperat, vt Myras triticum primo statim tempore aduehat, ex eo grande precium relaturus, fidemque verbis, tribus datis aureis, facit. Excitatus ille cùm aureos propè, & cubile clausum inueniisset, admonitum se diuino numine ratus, Myras sine mora frumentum vehit, precioque accipit, quod dormienti sibi spoponderat Nicolaus. Eo pacto Myræ fœuientis iam inediæ vim repulêre. Ità cùm mercator rem omnem, vt sibi euenerat, cunctis palàm fecisset, Myrenses suum præsulem maiori deinceps, quàm hominem venerari parsit, honore & laude sunt prosecuti.

En vt fami suorũ medetur.

Ea

Ea tempestate Constantino nunciatum est, ab nonnullis rerum nouarum cupidis, seditionem haud negligendam, in superiori Phrygia excitatam. Tunc Constantinus tres ad eos reprimendos motus legatos mittit: Nepotianum videlicet, Vrsum, & Herpilionem. Hi celerè cum armis ad negocium sibi datum profecti, Andriaciama appulêre. Id erat in terra Lycia oppidum, subiectum Myrensibus. Ibì milites aliquandiù aduersa maris tempestate detenti, emendorum ciborum gratia in terram egressi, tandèm (vt est eiusmodi genus hominum rapax, & alieni appetens) ad prędam incolarum sese vertunt: multa rapiunt per vim, plurima temerè deuastãt. Quorum improbitas cùm in dies augeretur, vicit tandèm incolarum patientiam effrenata licentia militum. Igitur agrum omnem armat iniuria: seditio & tumultus exoritur: & iam in mutuam cædem vtrinquè ruebatur: cùm Nicolaus (is enim rem perspiciens, citato pede ad locum venerat) adesse nunciatur. Tum oppidum omne, necnon & ipsi Imperatoris legati, ac milites (tanta erat in omni Lycia Nicolai authoritas atque nomen) depositis armis, venientem Episcopum obuiàm progressi incredibili quadam veneratione ità excipiunt, vt nullum penitùs tumultûs, aut irarum vestigium appareret. Nicolaus rem sedatam animaduertens, benignè legatos congressus, in vrbem honorificè perhumaneq; inductos hospitatus est. Dùm illi se placatis ventis ad nauigandum expediunt, adsunt Myrenses aliquot anxij flentesq;: hi ad sancti viri pedes prouoluti, celeritatem & auxilium conclamant contra nequissimi hominis vim atq; iniuriam. Eustachium enim Prefectum vrbis auro victum, tres innocentissimos ciues capite damnâsse, ciuitatem omnem in luctu esse, vnam reliquam superesse in Nicolao spem: qui si affuisset, ille nunquàm tam immane facinus in animum induxisset: opùs esse maturato: nì citò accurrerit, de capite & fortunis insontium actum esse. Hęc illi cùm flentes lamentarẽtur, vir Dei, diuinæq; misericordiæ imitator, rei crudelitate vehemẽter pércitus, iter arripit, Constantiniq; legatos contra Prefecti vim, si oporteat, sibi comites & adiutores adiungit. Itaque cùm in locum, cui Leonomẽ est, aduolâsset, obuios quosdam rogat, si quid de tribus his damnatis ciuibus exploratum haberent. Illi reliquisse eos aiunt, in Castoris & Pollucis campo tractos, vt macterentur. Tum Nicolaus ad locum velox contendit, vt illorum pręueniat necem. Iam miseros illos crudelis carnifex tyranni iussu ad portam loci pertraxerat, vbi capite damnatos plecti mos erat. Quò Nicolaus incredibili ardore flagrans cùm irrupisset, videt magnam mortalium vim vndiq; circunfusam, & tres (miserum dictu) manus post terga vinctos, & lumina linteolo velatos, nuda colla carnificis securi prębentes. O miserũ spectaculum, & indignũ profectò, quod humanos oculos sue immanitatis testes haberet. Iam carnifex securim erexerat, & furenti similis, truculentos oculos in in miseras ceruices defixerat, nihil aliud quàm crudelitatem atq; cruorem gestu, vultu, fœdaq; voce significans. At diuinus hic noster, vt primùm pia lumina nefario iniecit spectaculo, non tumultuans quidem, aut temerarius, sed grauiter admodùm, & cum seueritate carnificem compellat: Quid agis sceleste? securim contine. simulq; accedens intrepidus, & fiducię plenus, cum regia quadam authoritate, securim è manibus extortam abijcit: tribus damnatis lumina & manus reddit, bonoq; animo esse iubet. Hæc cùm ità fierent, nemo tamen quisquam ausus est ex omni apparitorum turba, non modò Nicolao obsistere, sed ne in eum quidem vel attollere oculos: tanta erat moribus authoritas, gratia atq; maiestas, tantaque de illius virtute omnium mortalium existimatio. Rei prętereà indignitas illis (vt arbitror) manus & linguam ademerat. Tum tres illi, sanctissimi viri beneficio in lucem restituti, quanta poterant voce cum lachrymis beneficium extollebãt, simulq; vniuersus campus, in quem facti misericordia ciuitatem propè omnem conuerat, in eius laudes resonabat. Inter hæc Præfectus vrbis cùm aduenisset, ei Nicolaus obuiàm ire, neque venientem inspicere passus est. Tum ille, siue sceleris sui conscientia, siue pœnæ metu, si Constantinus factum resciscat, in pœnitentiam versus, Episcopum benignè congreditur. Ille repulsum seuera increpat voce: Affirmat, hanc se publicam iniuriam non passurum, imploraturumque non modò vltoris Dei, verumetiã Constantini iustitiam in eum, qui auro corruptus, magistratum sibi traditum fœdè & crudeliter administrâsset. Cumq; illi extrema minaretur supplicia, Prefectus vehementiùs sibi timens, iam non verbis modò, verùm & lachrymis supplex sibi veniam postulat, omnique pœnitentiæ significatione Nicolaum sibi conciliare studet, in Simonidem & Eudoxium Myrensium principes, iniuriæ culpam falsò transferens. Tum incredibile est, quàm ea res

Suo aduentu sedat tue multum.

Liberat tres insontes homines capite damnatos.

Seuerè obsistit præfectum eru. delens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

charum omnibus hunc virum reddiderit, vt in eius laudes fusa multitudine, confestim ea res tota Lycia celebraretur.

Sed iam Constantini legati, confecta re, abeundum rati, Nicolai benedictionem efflagitant, pulcherrimum tutissimumque itineris sui viaticum. Ea accepta, benignè dimissi, proficiscuntur in Phrygiam, vbi cùm motus illos sapienter composuissent, Byzantium ad Imperatorem regressi, honorificè & perhumanè excipiuntur, nouis honoribus atq; donis aucti: quippe quorum opera atque consilio id incendij tutè matureque extinctũ esset. Iamque inter primos Constantino chari, & cæteris omnibus illustres & conspicui habebantur. Cæterùm hanc eorum felicitatem non diutiùs pertulit laudum semper & gloriæ hostis inuidia. Ij enim, quibus erat cum tribus istis de honore contentio, Byzantij prætorem clàm adeunt, conficta in illos crimina afferunt, quòd scilicet illi pecunia victi, in authores seditionis nõ animaduertissent, seminaq; eiusce mali reliquissent, breui maius periculum paritura. Cæterùm accusationem hanc per se infirmam atque inspectam, grandi pecunia prætori data communiunt. Prætor corruptus, ad Constantinũ omnia defert, competa se habere horum peccata affirmans. Tum opinionem Imperatoris de legatorum fide & integritate vicit suspicio, quę regum animos facilè occupat, ac dominatur. Prętori itaq; ab Imperatore datur potestas, Nepotianum, Vrsum, Herpilionem huius accusationis ignaros, vinculis & custodia coërcendi. Tum prętor se satis accusatoribus feciße arbitratus, quòd illos coërcuisset, pariter intelligens ficta illa contra insontes crimina fuisse: neque ad quæstiones, neque ad crimina quouis pacto discutienda accedit. Sic ergò cùm aliquantulum æui effluxisset, veriti accusatores, nè, si vincti inopinatò dissoluerentur, periculum patratæ fraudis in suam redundaret cervicem, ad prætorẽ redeunt: eum perquàm multo concitant studio, vt negocium reorum intermissum resumat, efficiatque vt illi factorum suorum pœnas luant: neque sibi, neque prætori conducere, vt illi liberati, acceptam iniuriam vlciscantur. Prętor & ipse sibi pro auro ab accusatoribus sumpto metuens, ad Imperatorem redit, vultu, gestu, oculis se malæ rei nuncium venire dissimulat. Tum vbi fandi copia data est: Legatos, ait, nondùm odium suum satis expleuisse ex his, quæ contra Imperij maiestatem gessissent in Phrygia: à quibus tantum aberat priorum flagitiorum pœnitentia, vt etiam vincti & custoditi, noua non desinant pericula moliri: quibus nisi occurratur, antequàm veniant, frustrà, cùm venerint, occurrurum. Cùm itaque suam fraudem prętor lachrymis contexisset, imperator vera atque comperta sibi afferri putans, simulq; motus, tum ira ob illorum ingratitudinem, tum metu sui periculi, mortem reis in crastinum decernit. Erat custos carceris vir, tum humanitate prędītus, tum veteri cõsuetudine cum tribus his legatis coniunctus, quorum calamitatem ægrè admodùm & molliter semper tulerat. Adeum igitur cùm tristis crastinæ cędis nuncius aduenisset, exclamans: Me miserum, inquit, & hominum longè infelicissimum, quem tam funesti ludi spectatorẽ fortuna delegit! Quàm noluissem vnquàm hos carceres conspexisse: Quàm prestabat in vltimis terrarum finibus nunc abesse. His vocibus custos omnem compleuerat carcerem: neq; largi fletus lamentis deerant. At tres illi, quibus vitę factorumq; innocentia dudùm & mortis & pœnæ metum ademerat, ad subitum nunciũ consternati: Quę nos, inquiunt, aduersa fortuna in hoc miseriarum atque calamitatis impulit? Quę tanta in nos falsa suspicio potuit, vt insontes sceleratorum hominum supplicio damnaremur? Tum amicis cognarisq; qui aderant, frustrà imploratis, Quandoquidem, aiunt, nihil præsidij innocẽtibus in terris est, Deum ipsum, & integritatis nostræ testem, & iniuriæ atque necis vltorem inuocamus. Inter hęc Dei miseratione effectum est, vt Nepotianus in memoriam Nicolai veniret, iamque versaret animo, quo pacto ille damnatis Myreusibus succurrisset, quà vi atque misericordia eos ab interitu vindicâsset. Hæc cùm socijs in memoriam reuocâsset: Et quid, inquit, spei nostrę saluti superest, nisi vt hunc ipsum innocentiæ nostrę patronum ex animo imploremus, qui pulchrè didicit insontes ab omni mortis periculo liberare? Tum & duo reliqui ad orationem lachrymis & mente conuersi, sancti simi viri patrocinium inuocant. Exaudiuit autem eos Dominus de excelso sancto suo, & de cælo in terram adspexit: Audiuitque gemitus compeditorum mirabilis Dominus in sancto suo, cuius non est passus frustrà patrocinium implorari. Voluit enim, vt discerent reges, & omnes populi, principes, & omnes iudices terræ, regum regem in cælis esse, qui non spernat iniurias pauperum, qui soluat iniustè compeditos, & elisos erigat.

Vide quid pariat liuor.

Vir iamo. xij falsò apud Imp. defertur.

Dãnatur ab imperatore male persuaso.

Implorãt S. Nicolai patrocinium. Psal. 106.

Psal. 145.

gat. Noctù enim per quietẽ imperatori Nicolaus apparuit, ore profectò sicutì veneran- Nota rem admirandã.
do, ità & terribili, formidolosoque: atque illi imminens: Surge confestim, Imperator, in-
quit, & Nepotianum, Vrsum, & Herpilionẽ vinculis & custodia solue. Falsò enim & per
inuidiam accusati sunt, & iniuria abs te damnati. Id nisi feceris, intolerabile tibi bellum
indico, & fœdam insuper stragem, turpissimumque tibi, domuique tuę interitum, verus
Dei præco denuncio. Tum Imperator rei nouitate perculsus, miratusque (vt sæpè in somnis solet) cùm viri maiestatem & verba, tum quòd intempesta nocte in regiam, regisq;
penetrâsset cubile: Et, quis tu es, inquit, qui hæc mihi denuncias, & minaris? At ille, Nicolaus sum, Myrarum Dei miseratione antistes. Quo dicto, ab eo euanuit, & Alabio prętori tunc quoq; dormienti sese per visum offert, eodem oris habitu, iisdemq; verbis, quibus Constantinum terruerat. Tum Constantinum somni terrore excitatum, secumque tum minas horrendas, tum minantis speciem reputantem pauor non mediocris occupat, idque visum minimè negligendum ducit. Eodem pauore, eádemq; animi cogitatione cùm teneretur prętor, ab Imperatore aduenium nuncij, qui visa ab eo per quietem accuratè exponant. Tum prætor metu adaucto, ad Imperatorem confestim venit, quæ vidisset, quęque audisset, quantùm potest, verissimè explicat. Ità cùm singula vtriusque somni conuenirent, & velut ab eodem imperante, quasi signo dato, in vtraq; cubicula irruptum esset, tandèm visum est, reos ipsos è vinculis accersiri. Qui cùm coram constitissent, rogantur, num disciplinam magicam didicissent? Cùm negarent illi, & studia eorum omnibus manifesta esse contenderent: Rex, Num, inquit, de interpretandis, aut inducendis somnijs exploratum habetis aliquid? Cùm illi negarent, Constantinus se per vim (quandoquidem voluntariè non licet) veritatem ab illis extorturum minatur. Illi regis iustitia implorata, neque magicam, neque vllam somniorũ disciplinã vsquàm attigisse affirmant: se à parẽtibus ab incunte ætate ità educatos, institutosq;, vt nihil dicerent, nisi Imperatorem venerari, illum colere, illum rebus anteferre omnibus, quas mortalium animus solet cõcupiscere. Hoc institutum ità constanter & perpetuò tenuisse, vt nihil nisi pro augenda Imperij maiestate dixerint, fecerint ve: si secùs compertũ habuerit, nulla se prorsùs misericordia dignos putet. At si nonnihil quandoq; tuẽdi, exrollendiq; Romani Imperij causa fecerint, si vitam sępenumerò minimi pro illius dignitate æstimârunt: si data sibi ab eo negocia, castè integrèq; gesserũt, iam non præmia, quibus amplissimis eiuscemodi facinora donari solent, sed fama tantùm, nomenque vt sibi restituatur suum, supplices postulare. His verbis cùm vultus, gestus, lachrymæ oculis oborte, fidem facerent, cœpit Constantinus de illorum innocentia cogitare, & suæ pœnitere sententiæ, quippe qui Dei iustitiam formidaret, vereretur q;, nè si ipse innocentes dãnaret, nocẽs ipse diuino iudicio dãnaretur. Iam itaq; benignus illos inspicit, benignus alloquitur, vt vultus, verbaq; pœnitentiam animi sui facilè indicarent. Tum illi paulò fidentiùs Constantinum intuiti, Nicolai simulacrum continuò vident assidẽris Imperatori, & nutu sibi veniam & misericordiam pollicentis. Tum Nepotianus, & duo reliqui deinceps vehementiore animi exultatione permoti, sublatis in cælum oculis, conclamant: Deus misericors, Deus Nicolai, qui tres innoxios olim Myris ab interitu liberâsti, libera innocentes sperantes in te, nè angelus hic tuus frustrà videatur nostrum patrocinium suscepisse. Miratus hunc sermonem Constãtinus, quid sibi hęc verba velint, rogat, quive hic Nicolaus sit, quósve tres ab interitu liberârit. Tum Nepotianus ordine exponit omnia, & quid ipsi Myris vidissent, & quo pacto in vinculis illius auxilium imploràssent, quem penè assidentem conspexerint. Constantinus (vt par erat) miraculo rei commotus, neque immemor domesticæ clemẽtiæ ac lenitatis, quam à maioribus acceperat, magno ipse semper studio auxerat, vtroque somnio cum istorum narratione collato, solui confestim tres vinctos iubet, & pristinæ dignitati restitui. Atq; ad illos conuersus: Abite ad eum, inquit, qui me de fortunis & capite vestro solicitus territat dormientem, & gratiam illi reddite, eiq; meo nomine nunciate, quid sui gratia fecerim. Hæc cùm dixisset, Euangelium aureis literis proferri iubet, aureumq; thuribulum gemmis & arte insigne, & duo prętereà puro ex auro cãdelabra. ea omnia imperat, vt Nicolao offerãt, quibus inter sacrificandum vtatur, suæ pietatis perpetuũ monimentum. His atque alijs admirabilibus viri factis cousquè nomẽ eius diffusum est, vt iam vel remotas orbis terrarum plagas attingeret, essetque calamitosis & periclitantibus certissima spes atque profugium, quibus ille vocatus deesset nunquàm. Qua verò misericordia atque pieta-

Item aliã tes mira.

Absoluunt viri innocentes.

Constantinus Imperator mittit S. Nicolao præclara munera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

te nauigantes olim è faucibus mortis extraxerit, operæpretium arbitror enarrare.

Ferunt enim, nautas quosdam horrenda disiectos tempestate, furentique pelago, prè absorptos, Nicolai, quem nunquàm viderant, auxilium inuocâsse. Audierant enim, si multos sæpè è summis periculis liberâsset. Itaque iam non manibus fidere, non clauo, non viribus vllis, aut arte nauigandi: sed toti in sanctissimi viri inuocationem proiecti, cõtra procellarum rabiem hoc quasi tutissimo scuto sese tueri, illum inuocare, illi manus tendere, illi tota mentis cogitatione inniti. Tum hic noster impiger humanarum calamitatum adiutor, inclinante iam naui, & pelagus imbibente, oculis omnium manifestus, Ecce, inquit, adsum, quem inuocatis, opem, si sperabitis, allaturus. In Deo confidite, cuius ego minister aduéni: simulque clauo, cernentibus cunctis, arrepto, nauim erigit, gubernatque: indè mare minaciter increpans, fluctus confestim, sæuientesq; procellas placat, vt nautæ dicerent: Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei? Et ipse Christi promissis fidem faceret, dicentis: Amen dico vobis, qui credit in me, signa, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Ità cùm procellarum omnis illa superbia resedisset, eisque placidam reddidisset nauigationem, ex oculis eorum euanuit. At nautæ, vt primùm illos optata tellus excepit, Myras, quæ stadia viginti à mari aberant, rectà contendunt, saluatoris sui visendi cupiditate incensi. Vbi cùm scisciantes didicissent, beatum hunc in templo cum reliquo clero diuina officia exoluentem, templum ipsi anxij petunt. Erat sanctissimus hic noster sacerdotum choro immixtus, nihilque habebat insigne, quod à cæteris secerneret. In quem simulatquè nautæ oculos conieecerunt, quasi bacchantes per cõfertam turbam ad illum irrumpunt: prostratique, Hic est, inquiunt, hic est, cui vitam planè debemus: hic est, cuius ope ab interitu erepti sumus: hic est, qui inuocatus, vt parens misericors laborantibus præstò fuit. His vocibus cùm in se circumfusos Myrenses conuertissent, rem omnem, vt ab initio gesta fuerat, edixerũt. At Nicolaus ora ingenuo quodam rubore suffusus: Date, inquit, gloriam Deo, filij. Ego peccator sum, & seruus profectò inutilis: ipse est, qui facit mirabilia magna solus. Indè illos seorsũm euocutos cum placida quadam seueritate admonet, vt post acceptam corporis salutem, animi quoquè salutem non negligant. Habebat enim ex spiritu sancto, quem in illum Deus vbertim effuderat, vt alieni cognosceret cordis arcana. Ex quo nautas ilios sciebat peccatis quibusdam, & diabolo esse obnoxios: Cognoscite igitur, inquit, cognoscite filij, errata vestra, & corda, motusq; vestros in tutiorẽ portũ traducite, Deumque horrẽdum iudicem formidate. Estis enim (vt inquit Paulus) Dei templum: qui verò templum corruperit, vt corrumpat & destruat illum Dominus, æquum est. Ego (vt dicitis) vestræ corporalis salutis adiutor, spiritualis nunc periculi nũcius venio. Et cùm post hæc secretiora quædam illorum peccata proferret, eos iusta admiratione & pœnitentia repletos dimisit. O medicum expetẽdum, & omnium mortalium linguis per secula celebrandum: qui cùm corpora omni periculo liberaret, animos quoquè sanctificare non neglexisset: vt totum hominem sanum redderet, eius nullam omninò partem incuratam prætermisisset. Quamobrèm verè purandum est, Deum ipsum hoc tãtum terrarum cœliq; ornamentum, suis plasmâsse digitis, & inter primas suas delicias habuisse, deditoq; animo illi profectò cælesti habitaculum, pari omnium elegantiarum ornatu præditum. Sic enim inter veterum memorias literis Græcis mandatum inuenimus, beatissimum hunc cœlesti quadam oris & vultûs venustate fuisse, moribusq; senili ac veneranda grauitate iucundis, & veluti sanctificationem quandam & gratiam ex se spirãtibus: in cuius intuitu ea esset vniuersę honestatis species & exemplum, vt sibi congressos adspectu solo à vitijs ad virtutem facilè reuocaret. Si quem autem nactus esset vlla animi molestia laborantem, nũquàm non abundè consolatum atq; lenitum abs se misisset. Traduntq; præterea, ex eius vultu velut coruscantia fulgura micare solita: faciemq; super humanũ eluxisse splendorẽ. Sermo erat admirabili quodam lenocinio & suauitate suffusus, grauis, modestus, & in sententiam facilè etiam reluctantes trahens. Compertum enim habemus, multos illum de veritatis curriculo declinãtes, & in hæreticã foueam delapsos, ad catholicæ fidei semitã reuocâsse, vt in opere atq; sermone iustè sit habitus efficax.

Hic itaq; tantis præditus ornamentis, sic inter mortales versatus est, vt cælo semper & immortalitate omnium consensu dignissimus videretur. Qui cùm diutiùs, quasi lilium intra Myrenses hortos iucundissimè redoleuisset, & veluti vnguentum fragrans, diuinarum virtutum odorem atque suauitatem ex se spirâsset, tandem dierum

Adhuc viuens S. Nicolaus, appãret ipsum inuocãtib. Ioan. 14.

Psal. 135.

Corda homĩ nouit singulari Dei dono.

1. Cor. 3.

Singularis gratia vultus eius.

Multos ab hæresi reducit.

rum plenus, in viridem senectutem inducitur. Iamq; cùm communi hominum lege liquandum esset naturæ, in breuem, eamque lęuem, ægritudinem incidit. Ità cùm intelligeret, hinc sibi migrandum esse, beatus iste superioris Hierusalem veteri desiderio flagrãs, in hymnos & gratiarum actiones totus diffunditur, omnique lætitiæ significatione valedicto, in cęlum, quod sibi apertum cernebat, euolat, longæuam illic & sempiternã acturus vitam, angelorum splendoribus cõsors, diuinæq; pulchritudinis perpetuus contemplator. At venerabile corpus, singulare orbis terrarum ornamẽtum, Episcoporum, vniuersiq; cleri & populi laudibus & lachrymis decoratum, humatur in templo, quod Myris maximum ac pulcherrimum ea tempestate fuit.

Abit è corpore in cæl.

Ex purissimis autem illis & redolentibus membris per anteacta secula in hunc vsque diem nectareus distillat liquor, certissima spiritualiũ ac corporalium ægritudinum medicina. Eius itaque fama cùm ad remotissimas quoquè prouincias subitò penetrâsset, ad eius venerabilem tumulum incredibilis cõtinuò factus est hominum ex omni plaga concursus. Neque illis multorum licèt dierum itinera visendi busti desiderium adimebant, vt & sacro vngerentur liquore, & tumuli ipsius complexu & veneratione consecrarentur.

Liquor ex eius membris distillat mirè efficax.

Sed antequàm finem faciamus, primum saltem eius post mortem admirandum in nautas facinus exponamus: reliqua, quoniam propè innumerabilia sunt, & hominum linguis vndiquè celebrata, prætermittamus. Compertum habemus, quosdam amplexandi tumuli desiderio à Tanai ostio soluisse, vt Myras contenderent. Cùm autem in nauim sarcinas & viaticum intulissent, inuidus ille dæmon, qui in eo Dianæ colebatur templo, quod pauloantè dicebamus à Nicolao deiectum, huius nauigationis causa cognita, ad impediendos homines, si possit, sese dolo & fraude exornat. Nondùm enim exciderat animo ædis illius à fundamentis euersio: non violenta, ignominiosaq; cùm sui, tum ministrorum suorum è Myris expulsio: non cultus hominum ad se confluentium sibi ademptus. Hæ faces ad vltionem dæmonem inflammabant, præter insitam nocendi libidinem, & alienæ virtutis odium immortale, quo in expulsorem suum iam toto illustrem orbe flagrabat. Igitur mulieris formam induit, vas olei plenum humero gestantis: & nauim conscendens, se ait magno teneri desiderio eiusce tumuli adorandi, sed imbecillam corpore, stomachoq;, maris & nauseę crudelitatem non posse perferre, missuram se (quando proficisci non licet) oleum illud, quo tumuli lampades accendantur: rogat itaque, vt oleum ipsi suo nomine sanctissimo monumento offerant. Illi facilè persuasi, quippe quibus nulla inerat suspicio fraudis, dolium accipiunt. Erat in eo prophanum nescio quid, diabolica execratum arte, & dignum profectò, quod à dæmone nocendi causa præberetur. Soluentes ergò, cùm diem vnum prosperè sulcâssent mare, cœpit insequens aurora zephyros in proram mittere, & noctes diesq; deinceps plurimos sic peraciter aduersi erant, vt nautę tędio diuturnæ procellæ, infecto itinere, de reditu cogitarent. Iamq; protas obuerterant, cùm infatigatus hic noster omnium laborantium adiutor, lembo se redeũtibus offert: Quò, viri, tenditis? inquit. Quid constitutum iter deseritis? Vestrum est, viri, ventos in puppim conuertere, & aduersę nauigationis tollere impedimenta: diabolica hęc fallacia est: non enim fœmina dolium, sed infernus vobis dæmon cõmendauit. Liberate nauim hac peste, & vas in mare abijcite, eruntq; deinceps omnia vobis secunda. Nauigãtes, imprecantis venerationę permoti, (inerat enim hominis diuina quædam maiestas) vas ipsum in pelagus repẽtè contorquẽt: ex quo tetra quędam exiliens flamma, fumo & caligine aerem totum obnubilat, intolerabiliq; fœtore compleat omnia: tantoq; stridore vas ipsum mari excipitur, vt è damnatorum officinis exisse nemo ambigeret. Tum Nicolaus, cùm sese, quisnam esset, patefecisset, ex oculis eorum euanuit. Indè nunquàm constituto itineri clementes aurę defuêre.

Lampades ad sanctorũ tumulos eti am antiq. tùs arserũt.

Maligni dæmonis fraus detegitur à S. Nicolao.

Hæc sunt, sanctissime pater, pietatis tuę à Deo collata præmia. Hæ sunt laborum retributiones. Hæ certaminum tuorum coronæ, ad te in hoc mundo delatę. Nam quæ apud immortales spiritus es consecutus, illa eiusmodi sunt, quæ nec vllo corporis sensu, neq; vlla mentis cogitatione percipiãtur. Ego verò minimè dubitauerim, te fortissimũ martyrem, & incruentum appellarę bellatorem. Siquidem non tam mors ipsa per se, & cruoris effusio, quàm moriendi pro Christi nomine ardor † efficit. Nam Christiani nominis hæuos oppugnatores (quãdoquidem corpore volens non potuisti) vita, moribus, doctrina, oratione deniq; contriuisti, piè credentibus validissimum auxilium præstitisti, vl-

videtur desse † martyrem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tima minantes supplicia contempsisti, vincula lætus subijsti: nihilque præter carnificis crudelitatem tuo defuisse martyrio intrepidus affirmârim. Sed tua vita, beatissime pater, Deus rerũ sapientissimus dispẽsator plùs, quàm morte, delectatus est, vt te genus humanum quãdiutissimè clementissimo, & super omnes impigerrimo frueretur patrono in terris: tuque rogatus, de diabolo pro innumeris ciuibus Christianis abs te saluatis, gloriosissimè triumphares cum Christo in gloria per immortalia secula seculorum, Amen.

DE SS. DIONYSIA, DATIVA, LEONTIA, ITEMQVE TERTIO, BONIFACIO, ET ALIIS QVI.

hujusdam, ex libro 3. sancti Victoris Episcopi Vticensis, De persecutione Vandalica.

Decembr. 6.

ADDIDIT bestia illa (Hunnericus vel Honoricus Vandalorum rex) sanguinem sitiens innocentum, Episcopis necdùm adhuc in exilium directis, per vniuersas Africanæ terrę prouincias vno tempore tortores crudelissimos destinare: vt nulla remansisset domus & locus, vbi non fuisset eiulatus & luctus: vt nulli ętati, nulli parceretur sexui, nisi illis, qui eorum succumberent voluntati. Hos flagellis, illos suspendio, alios ignibus concremabant. Multos etiam ceres, & præcipuè nobiles, contra ius naturę nudas omnino in facie publica cruciabant. Ex quibus vnam nostram Dionysiam cursim ac breuiter nominabo. Cùm viderent eam non solùm audacem, sed etiam matronis cæteris pulchriorem, iplam primo nisi sunt fustibus expoliatã aptare. Quæ cùm peteret, dicerets, de Domino suo secura, Qualiter libet, cruciate: verecũda tamen membra nolite nudare: * consiũ it, amplius illi magis furentes, celsiori loco, vestimentis exutam, * constituunt, spectaculũ eam omnibus facientes. Quæ inter ictus virgarum, dum riuuli sanguinis toto iam corpore fluitarent, libera voce dicebat: Ministri diaboli, quod ad opprobrium meum facere computatis, ipsa est laus mea. Et quia erat scripturarum diuinarum scientia plena, arctata pœnis, & ipsa iam martyr, alios ad martyrium confortabat. Quæ suo sancto exemplo vniuersam suam patriam liberauit.

Quæ cùm suum vnicum filium, admodùm adhuc teneræ ætatis & delicatum, timore pœnarum formidolosum conspiceret, verberans eum nutibus oculorum & increpans, authoritate materna ità confortauit, vt matre multò fortior redderetur. Cui inter eruPræclara vox S. Dionysiæ, filiũ suũ confirmantis. Matt. 22.
delia verba constituto ità dicebat: Memento, fili mî, quia in nomine Trinitatis in matre Catholica baptizati sumus: nõ perdamus indumentum nostræ salutis, né veniens inuitator, vestem non inueniat nuptialem, & dicat ministris: Mittite in tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum, & stridor dentium. Illa pœna timenda est, quæ nunquàm finitur: illa desideranda vita, quæ semper habetur. Talibus itaque filium solidans verbis, velociter martyrem fecit. Venerabilis verò adolescens, Maioricus nomine, in certamine confessionis spiritum reddens, cursum palmiferum consummauit: amplexansque illam hostiam suam, quantis potuit vocibus Domino gratias agens, ad gaudium spei futuræ in sua domo mâluit sepelire: vt quotiès super sepulcrum eius Trinitati preces effundit, alienam se à filio nunquàm esse confidat. Quanti igitur per eam in illa ciuitate, vt fati sumus, acquisiti sunt Deo, longum est enarrare.

Nam & eius germana, nomine Datiua, atque Leontia filia sancti Germani Episcopi; cognatusque Datiuæ venerabilis * Emelius medicus, religiosus quoquè Tertius, Trinitatis confessione præclarus, vel Sibidensis Bonifacius quanta pertulerint, qualibusque cruciatibus euisceratæ vel euiscerati sint, qui valet, ordine dicat.

* Vsuardus hûc Aemilianũ vocat

DE

octauo Decembris die, multa præclara extant doctissimorum virorum scripta, ad quæ Lectorem remittimus. Interim in laudem tantæ virginis libuit huc adscribere Sermonem B. Epiphanij Episcopi Cypri, authoris perantiqui, quem è Græcis conuertit vir doctissimus Iohannes Picus Canonicus Parisiensis. Potest autem hinc facilè colligere Lector, quanti fecerint hanc singularem Virginem patres antiqui.

MIser ego sum, qui effulgentes splendores Deiparæ, radios terribiles & incõprehensas facultates, cęli & terrę inhabitatę mysterium, admirandũq; propitiatoriũ verbis consequi tẽtaui. Gestiebat quidẽ interioris animi cogitatio ad exactiorem intelligentiã, quæ exprimere conabatur profundæ memorię, & altissimæ speculationis miraculũ veruntamen, charissimi, & timor multus & grauis cõtinuit me. Nã memoria contẽplationis horrẽdę exagitans tremebũdam animam meã, & cor exhorrescẽs non mediocriter afflixit, sed & grauiter vexauit. Concutit enim mẽtem meam maximę contemplationis, ac velut incõprehensi mysterij memoria, nempe quę illud eloqui minimè possit. Quis enim huiusmodi mysterio exprimẽdo quęæ sufficere? Quale verò os pronunciare, quę ve lingua proferre? Nequaquàm potest dicere, quod latet. Iam verò audebo. Dicam de sola Deipara, quatenùs asseQuor. denuò tamen vereor, vrpotè qui lingua non sim prędituS idonea ad ea dicenda, quę sunt valdè magna. Sum enim exili voce, tardaq; lingua, & minimè disertus, vt sic verba facere possim de percelebri, sancta, innupta & Deipara Maria, matre Domini, de qua leuiter loqui non debet humana lingua. Pertenuem enim habet vocem, illius habita ratione, & imminuta est lingua, quę pro dignitate facultatem dicẽdi non habeat. ità siquidem vel cęlorum Virtutes in stuporem conuertit. Obstupuerunt omnes Angeli, Archangeli, Principatus, Potestates, Throni, Dominationes, Cherubim ac Seraphim, & Angelorum vniuersus exercitus, rimore tremoreque graui detenti: quia cernebant illum, qui habitat in cęlis, per eam versari in terra, & exhorrescebant. Spectabant Virginem, cęlum & thronum, & formidabant dum conspicerent eum, qui principio caret, descẽdentem à throno Cherubico, in vtero virgineo sedere. O beata radix, quę hãc produxit. de hac Esaias propheta turturis more gemendo submurmurat, ignea lingua exclamans: Exurget virga de radice Iesse, & flos de radice ascendet, & requiescet super * eum spiritus timoris Dei. De radice Iesse ortus est rex Dauid, & de tribu regis Dauidis sancta Virgo: sancta, inquam, & sanctorum virorũ filia, cuius parentes fuerunt Ioachim & Anna: qui quidem in vita sua Deo placuerũt, atq; etiã fructũ eiusmodi germinărunt, sanctam virginem Mariã, templum simul & matrẽ Dei. Ioachim porrò, Anna, & Maria, hi tres Trinitati palàm sacrificium laudis offerebant. Ioachim enim interpretatur præparatio Domini, eò quòd ex illo præparatũ sit tẽplum Domini, nempe Virgo. Anna rursùm similiter gratia interpretatur: propterea quòd Ioachim & Anna gratiã acceperũt, vt, accedẽtibus precibus, talem fructũ germinarẽt, sanctã Virginem adepti. Ioachim siquidem precabatur in monte, & Anna in horto suo. Anna verò grauida effecta, peperit enim Dominum, qui est spes totius mũdi, nempe Christũ. Rursùm nomẽ illud, Maria, interpretatur myrrha maris. Myrrhã verò dicet aliquis (quod ego etiam aio) de immortalitate, eò quòd paritura esset gẽmam immortalem, in mari, hoc est, in mundo. Matẽ aũt dicet vniuersũ mundũ, cui Virgo serenitatẽ & trãquillitatẽ cõtulit, dũ portũ peperit Christũ. Rursũ itaq; pclarę puellę Marię beatũ nomen, interpretatur illustrata, vtpotè q illustrata sit à filio Dei, & cũctos vsq; ad terminos terræ credẽtes Trinitati, illuminauerit. Sãcta enim puella virgo Maria, est spõsa Trinitatis, & thesaurus dispẽsationis planè arcan*. cui Gabriel ingt: Aue gratia plena: Dns tecũ. subiũxit Gabriel. Et pater mi fit archabonẽ de cælo spiritũ sanctũ, pparauit Virginẽ vnigenito filio, ecclesti spõso: quã

En quàm reuerenter loquitur vir tantus de matre Domini.

De matre Domini leuiter loqui non debet humana lingua.

Esa. 11. Codex habet, ἐπ' αὐτὸν, i. super eã.

Ioachim & Anna parentes Deiparę

Maria quid significet.

S. Maria spõsa Trinitatis. Luc. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pater dilexit, filius inhabitauit, spiritus sanctus percupiuit. Ipsa est enim sponsa & thalamus, & ex ea spōsus procedit Christus, virgineū indumētum, iuxta suauē Dauidis prophetæ cantionē: In sole posuit tabernaculū suum, & ipse tāquàm spōsus procedens de thalamo suo. O spōlū desideriū summæ puritatis: propriā ancillam propensiore affectu constituit sponsam & matrē. Gabriel effectus hospes Virginis, cœli & terræ incēsum atq; suffimentū vnà copulauit: quam quidē Virginem prophetę clarè descripserunt, dum prędicārunt seriem nuptiarū. Quomodò Virgo inuenitur esse cælestis sponsa & mater, quę donorum antenuptialiū nomine, spiritū sanctum accepit: dotis verò gratia, cœlum vnà cum paradiso? Quærebat igitur Virgo cōspicere, quem desiderabat, inquiēs: Vbi est sponsus, cuius pulchritudinem exopto? Vbi est pulchritudo sole splēdidior? vbi totius formæ gloria ineffabilis? vbi lumen, quod extingui nequit, quod ego summo cū desiderio requiro? vbi sol, qui radiū exquirit? vbi ipsorū Cherubim cithara? vbi oculus Seraphim, nūquàm dormiens, Christus? vbi angelorū adoratio, quam Gabriel indicans? vbi solus ac solius patris vnigenitus filius, quem Virgo exoptās redamat, perquirens salutat? Cui Gabriel ait: Aue gratia plena, Dominus tecū. Aue gratia plena. Gratia sanctæ Virginis est immēsa. Aue gratia plena, multis virtutibus exornata Virgo, in lāpade gestans lucem inextinguibilē, sole splendidiorem. Aue gratia plena, hami esca spiritalis. in te siquidem hamus diuinitas. Aue gratia plena, gloriæ arca spiritalis. Aue gratia plena, quę es vrna aurea, continens māna cæleste. Aue gratia plena, quę sitientes perennis fontis dulcedine satias. Aue gratia plena, mare spiritale, habens gemmā cœlestem Christum. Aue gratia plena, splendidū cœlum, quę in cœlis incomprehensum cōtines Deum. Aue gratia plena, quę Cherubicū thronum diuinitatis fulgore superas. Aue gratia plena, quæ cæli circulū habes, & Deū incōprehensum angusto potissimùm loco in teipsa contines. Aue gratia plena, nubes colūnę similis, quę Deū habes, qui populum deduxit per desertum. Quid dico? & quid proloquar? quo pacto beatā prędicabo gloriæ radicem? solo enim Deo excepto, cūctis superior existit: naturā formosior est ipsis Cherubim, Seraphim, & omni exercitu angelico: cui prędicādę cœlestis ac terrena lingua minimè sufficit, immò verò nec angelorum. Etenim ipsi quidem hymnum, laudem, honorem protulerunt, nō tamen eo modo eloqui pro dignitate potuerunt. Lętabātur verò angeli, tāquàm ipsi duntaxàt Deum haberent, quibus sanctissima Virgo superior nata, Deum habitātem in cœlis, cōcepit in terra, vt hac ratione exercitus angelorum traheret in terrā, & versaretur cum hominibus. Ipsa enim est cœli & terræ mediatrix, quę vniones naturaliter peregit. O beata Virgo, columba pura, & spōsa cœlestis Maria, cœlum, templū, & thronus diuinitatis, quę coruscātem in cœlo & terra solem habes Christum: nubes lucida, quę fulgur de cœlo lucidissimū, ad illuminādum mundū, deduxisti Christum. Nubes cælestis, quæ tonitruū spiritus sancti in scipsa recōditum, deduxit in mundum, & imbrem spiritus sancti in vniuersam terrā ad producendū fidei fructū eum impetu demisit. Aue gratia plena, porta cœlorum, de qua propheta vociferatus est his verbis: Ecce porta clausa, & nullus ingredietur per eam, nec egredietur, prętereà Dominus Deus solus: & erit porta clausa duci: quia dux ipse vocabitur, & in ipsum sperabunt omnes gentes. De hac porta etiā in Cāticis prophęta in discursu orationis planè & apertè proloquitur, inclamās: Hortus cōclusus, soror mea spōsa, hortus cōclusus, fons signatus. Mansit in virginitate sancta & præclara puella Maria, quæ est nubes lucida, habens intùs Deum verbū: ad quā vocalissimus Esaias, Ecce nubes leuis, & veniet in Aegyptū: mons nullatenùs incisus, præruptā habens petrā Christū. De qua sapientissimus Daniel ait: Abscissus est lapis de mōte sine manibus: hoc est, Absq; viro solidā petram Christum Virgo peperit. Ipsa templū minimè cōpositum, quæ lapidem cœlestē habet Christū. Ipsa nubes tonitrui formis, quę fulgur interiùs in vtero gestat: sermoniq; meo attestatur diuina scriptura, dū ait: Vēter tuus aceruus frumēti, vallatus in lilijs. Ipsa est ager minimè cultus, quæ verbum velut granum frumenti suscipiens, etiam manipulum germinauit. Ipsa clibanus intellectualis, quę ignem & vitę panem habebat. Ipsa es sancta mater Saluatoris, quæ verbum patris, ex te incarnatum, peperisti. Ad quam Esaias: Ecce Virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel. O Virgo pura, sancta mater Domini, beata sponsa Trinitatis indiuiduę: beata tu inter mulieres, quæ DEVM & hominem omnium creatorem, velut infantem in terra peperisti. Beata tu inter mulieres, quæ sola in terra DEVM cœlestem concepisti. Beata tu

Pſal. 18. Quærebat Christū desiderārit B. Maria. Luc. 1. Gratia S. Mariæ est immensa. Exod. 17. Hebr. 9. Pſal. 115. Creaturis omnibus celsior virgo Maria. Cant. 5. Ezech. 46. Cant. 4. Esa. 19. Dan. 2. Cant. 7. Esa. 7.

ta tu inter mulieres, cuius vbera suxisti, qui alit vniuersa. Sancta Maria, Virgo Deipara, beata tu inter mulieres, quę nūc genuisti eum, qui olim in paradiso formauit Adam è luto. Tu enim es Deipara, quæ verbum ex te incarnatum peperisti. Deipara existis, quę Deum verbum in forma serui concepisti. Deipara existis, quia Deum verbum suscipiens, incarnatum peperisti. Deipara existis, quę sola solius Dei vnigenitum filium genuisti. Non temporaneum Deum genuisti ex te incarnatum, sed ęternum, qui ante te est, & ante omnia. Ouis immaculata, quæ peperit agnum Christum. Iuuenca nunquàm iugum experta, quę vitulum genuit. Fidei mensa intellectualis, quæ panem vitę mundo suppeditauit. Quid dicam? & quibus verbis explicabo gloriam radicitùs fundatam? De hac sancta puella, semper, inquam, puella & virgine, Deus per prophetam ait: Ex te mihi exibit dux, qui sit dominator in Israël, & egressus eius ab initio, à diebus ęternitatis: propterea dabit eos vsque ad tempus parientis. pariet, & reliqui filiorum eius conuertentur ad filios Israël. & stabit, & videbit, & pascet ouile suum in potentia Dominus. O Virgo sancta, lucis æternæ mater: lucis, inquam, quę in cœlis illuminat copias angelorum: lucis, quę illuminat ipsorum Seraphim incomprehensum oculum: lucis, quæ illuminat solem splendidis facibus: lucis, quę fines terræ illuminat ad credendum Trinitati: lucis, quæ dixit: Ego sum lux mundi. lucis, quæ dixit: Ego lux in mundum vēni. lucis, quæ assumpta est, & illuminauit cuncta, quæ sunt in cœlis & in terra. O Virgo sanctissima, quæ exercitus angelorum in stuporem deduxisti. Stupendum enim est miraculum in cœlis, mulier amicta sole. Stupēdum miraculum in cœlis, mulier gestans lucem in vlnis. Stupendum miraculum in cœlis, alter thronus Cherubicus. Stupēdum miraculum in cœlis, mulieris filius, qui & ipsius & seculorum est pater. Stupendum miraculum in cœlis, thalamus Virginis, habens filium Dei, Deum sponsum Christum. Stupendum miraculum in cœlis, Dominus angelorum, infans Virginis effectus est. O sanctissima Virgo, mater Saluatoris, quę genuisti principio carens verbum, filium scilicet eundem cum patre habentem thronum, consubstantialem patri & spiritui sancto: qui cum patre & spiritu sancto est ante secula: qui concamerauit cæsos, & terram condidit. Aue sanctissima Virgo, quæ velut rubus intellectualis, absque combustione diuinitatis ignem tenes. Clibanus intellectualis, qui ignem & panem vitę calidum mundo in esum attulit, de quo saluator mundi Christus ait: Accipite, comedite: hoc est corpus meum, quod pro vobis frāgitur in remissionem peccatorū. Locuples est, charissimi, virtutibus plena mēsa Virginea, optimis quibuscunq; cibis abundans, quibus terra fruatur. Largita est sancta Virgo & mater Christi, quę splendidā lucernam relucērem in cœlo & terra Christum gestauit, ad quam propheta Zacharias: Ecce candelabrum aureum, & faculæ super ipsum. Quinetiam Dauid canticum hoc suauissimum inclamat: Lucerna pedibus meis verbū tuum, & lumen semitis meis. O candelabrū Virgineum, quod illustrauit tenebris inuolutos. O candelabrū Virgineum, repellēs tenebras, & lucē splendere faciens. O candelabrū Virgineum, quod ignē & oleū inseparabile ad illuminandū intulit. O candelabrum Virgineū, quod ab altissimo throno accepit tèr lucidū ignē, vnum inextinguibilem, consubstantialē, & ad illustrandā terram resplēduit. O candelabrum Virgineum, de quo per prophetā Deus inquit: Illuc producā cornu Dauid, paraui lucernam Christo meo. Corona regia, preciosissimum habens lapidem, & gēmis similem Christum. Purpura regia, quę cœli terręq; regem induit vniuersale corporis indumentum, purpuram referens, constantissima Christianorum fides, liber incomprehensus, quę verbum & filiū patris mūdo legēdum exhibuisti. Beata inter mulieres, quę verbum ex te incarnatum peperisti: verbum, inquam, patris, filium verbū, ante secula Deū, verbum initio carens & ęternū, verbum cum patre & spiritu sancto vnitum, verbū, eundem cum patre habens thronū: verbum, sedens super Cherubim: verbum, quod glorificant animalia, quadruplicē faciem habentia: verbum, quod creauit angelos: verbum, quod fecit, vt principatus & potestates essent: verbū, quod extēdit cœlos, & terrā condidit: verbū, verum Deum, ipsum Christū Dominū nostrū, quem sanctissima Virgo peperisti, & denuò post partū virgo, quę gēmam produxisti, & coronā regiam plexuisti. O beata Virgo, quæ gloriā cęlestē portāsti, & ex multis floribus paradisi, mundū odore bono replēsti. Virgo est liliū immaculatum, quę rosam immarcescibilē genuit Christum: viris veritatis fertilissima, & quòd ad virginitatem, minimè vindemiata: quę licèt non fossa, vuarum tamen feracissima, nempe quæ maturam vuam germinauit Chri-

Pſal. 118. Esa. 7. Pſal. 131. Zach. 4. Ezech. 1. Apoc. 4. Ioan. 8. Ioan. 9. Apoc. 12. Exod. 3. 1 Cor. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum. Quamobrèm, sanctissima Virgo, fac nobis fidem, qua ratione germinaueris, quo pacto suscipiens verbum, quod est ante secula, mater Dei visa sis super terram. Ego Virgo incorrupta, quæ in vtero gestaui, effecta sum templum impollutum habitantis in me verbi Dei, nuptiarum expertis. Emmanuelem gestaui in vtero incorrupto, in ventre impolluto, similis effecta throno Cherubico: in qua caro factum est verbum patris, qui Deus est initio carens: & licèt inuisibilis, spectabilis tamen per dispensationem assumptæ carnis factus est. Non experta nec cognoscens virum, peperi Deum, qui est ante secula, ipsum Christum. Nam etiam nunc sum virgo, post partũ purior (si dicere liceat) quàm anteà: sine labore peperi, non vt omnes mulieres. dissimiles enim fuerunt res meæ ac illarum inter pariendum. Non nouit natura humana partum meum, excepto solo Deo, qui in me habitauit. O Virginem, stupendum Ecclesiæ thesaurum, qui adeptus est ingens mysterium. Virginem appellat, velut sacerdotem pariter & altare: quæ quidem mensam ferens, dedit nobis cælestem panem Christum in remissionem peccatorum. O vterum impollutum, habentem circulum cælorum, qui Deum incompræhensum, in te verò compræhensum, portâsti. O vterum cælo ampliorem, qui Deum in te non coarctâsti. O vterum, qui cælum es septem circuli constans, & capacior illis existis. O vterum septem cælis sublimiorem atque latiorem. O vterum, qui es octauum cælum, septem firmamentis celsiorem. O vterum habentem inextinguibile lumen septiès lucentis gratiæ. Quid dicam, aut quid loquar de præclara & sancta Virgine? Desiderium me trahit, vt de Deipara verba faciam: & formido me retinet in silentio, vt qui non habeam facultatem dicendi pro dignitate. Animus hortatur, & metus deterret: ille quidem trahit me, iste verò me abstrahit. Cùm ergò ab vtroque distinear, expedit mihi, vt sermonem habeam de percelebri & sancta Virgine. Dico enim illam esse cælum, thronum, simul & crucem. extendens enim sanctas vlnas, Dominum portauit. Thronus Cherubicus, cruciformis, & cælestis: de qua per scripturas in cælos incumbo, & conspicio illam ab angelis adorari. Hinc Gabriel in primis salutat Virginem: Aue gratia plena, quæ es splendidum cælum. Aue gratia plena, quæ habes radium de cælo, lucidis facibus coruscantem, vtpotè solem Christum. Virgo plurium nominum & multoculа, effecta est Seraphim incompræhensæ visionis: quæ inuenta est velamentum quoddam intellectuale corporis vniuersalis, Cherubim transcendens. Illa enim auertuntur, cùm nequeant spiritalem ignem diuinitatis fixis oculis intueri: hæc autem apertis oculis fixè intuens incompræhensibilem & somni expertem oculum Christi, cum desiderio & osculo salutabat. Exercitus angelorum (qui sunt scabellum pedum Christi) procidentes, nec videre possunt, nec contingere. hæc verò labra labris coniungens, incomprehensum salutabat. O Virgo incomprehensi mysterij ferens miraculum, quæ fidem tèr optatam orbi prædicâsti. Virgo sublimior angelis facta est, superior ipsis Cherubim & Seraphim, placens Christo regi, à Deo in honore habita, tanquàm ancilla digna & mater. Sancta mater immaculata, quæ genuisti Christum, qui est ante te, & dixit: Priùs quàm Abraham fieret, ego sum. quæ stabulum gloria exornâsti, & præsepe illustrâsti. Virgo siquidem, spelunca & præsepe, cæli circulum præ se ferentes, Deum incomprehensum gestabant, vtpotè tres, Trinitati apertè ministrantes. quandò Virgo in spelunca citra laborem prægnans, cæli & terræ Dominum deposuit in præsepio, tunc etiam ordines angelorum circunstabant Virginem, cum clamore dicentes: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Quapropter etiam pastores, qui ruri pernoctabant, huiusmodi glorificationem angelorum audiêrunt de Saluatore, & celeri cursu properantes, lucem adorauerunt, spectantes miraculum insolens, ancillam DOMINI & Virginem in terra versantem, euasisse sponsam cælestem: Ipsa enim & sponsa, & thalamus, & DEI mater visa est in stabulo, quandò peperit infantem CHRISTVM, iuxta propheticam Esaiæ vocem, nempe, Puer natus est nobis, & filius datus est nobis: cuius imperium super humerum eius, & vocatur nomen eius, magni consilij angelus, Deus fortis, potestate pollens, princeps pacis, pater futuri seculi. Tum post hæc & Magi à partibus Orientis, à stella splendida illustrati & deducti, peracta itineris ab Oriente longitudine, venerunt Bethleem ad adorandum partum. Vndè cùm ad ciuitatem Hierusalem peruenissent, occultari cœpit stella: illi verò tumultuantes, eò quòd viæ ducem perdidissent, necessitate cogente, interrogabant incolas ciuitatis, & scisitabantur ab eis,

Virgineũ partũ non nôrũt homines.

Vir sanctæ reformidat dicere de matre Domini.

Adorare, pro venerari, frequens apud scriptores.

Iohan. 8.

Luc. 2.

Esa. 9.

Matt. 2.

eis, vbi natus esset CHRISTVS. quod quidem miraculum inauditum omnes existimabant. De quo cùm audisset Herodes, turbabatur vehementer: & vocatis sacerdotibus, percontabatur eos, vbi Christus nasceretur. Illi autem dixerunt, & non negauerunt: confessi sunt, & non sunt mentiti. Solis radios abscondere non poterant, vocem scilicet per prophetam de Saluatore clarè pronunciatam, testatò dixerunt, in Bethleem nasci Christum. Hunc enim in modum per prophetam clamat: Et tu Bethleem, nequaquàm es minima in principibus Iuda. ex te enim exiet dux, qui sit dominator in Israel. O infidelem Israelem. confessus est legis effectum, & legislatorem denegauit. testificati sunt ipsi, vbi nasceretur Christus, & iterùm Christum natum abnegârunt. Cur igitur Magi, quorum vis animi propria immutata erat, quorum cor admodùm turbabatur, & extinguebatur præ dolore, quorum suspiria fluctuum violentorum instàr nauem submergebant: quorum oculi lachrymis, gemmas præ se ferentibus, terram irrigabant: quorum afflictio intolerabilis erat, ductorem ab Oriente requirentes, quam non habebant, habentes quęritabant, vbi esset Magorum dux stella. At verò perpende veritatem, quonam pacto occultatur eis stella, & intuere miraculum, & eius significationem. Hac de causa absconditur eis stella, vt dum percontarentur incredulos sacerdotes, manifestum redderetur omnibus cæli & terræ mysterium. quapropter vbi cognouerunt omnes, iterùm apparet stella Magis, donèc venisset supra infantem in stabulo, vel potiùs in cęlo. (Vbi enim Christus, ibi & cælum) Nam stabulum, visum est esse cęlum in terra. Illi verò cùm vidissent stellam, immò potiùs Saluatorem, gauisi sunt gaudio magno: & incuruantes se, adorauerunt, obtuleruntque dona, aurum, thus, & myrrham: aurum quidem velut regi, thus autem tanquàm Deo, & myrrham tanquàm mortali. vel potiùs, vt indicarent sepulturam creatoris & opificis omnium Christi, quem peperit sponsa cęlestis Maria, quę est cęlum, templum & thronus diuinitatis, inexplicabile paradisi monile. Angeli accusabant Euam: nunc verò MARIAM gloria prosequuntur, quæ mulierum infirmitatem verè gloriosam reddidit, quę lapsam Euam erexit, & Adamum è paradiso deiectum, in cælos misit, quæ paradisum clausum aperuit, & per latronem iterùm Adamum complantauit. Per te enim, ó sancta Virgo, medius obstructionis paries, inimicitias dissoluit, per te pax cælestis donata est mundo, per te illuminati sunt fines terræ, p te homines facti sunt angeli, per te homines appellati sunt amici, serui, & filij Dei: per te homines meruerũt esse conserui angelorum, & cum eis familiariter conuersari: per te notitia cælestis, à terra transmittitur in cælos: per te homines fiduciam habent in cælo erga altissimum: per te Crux resplenduit per vniuersam terram, in qua quidem Cruce pependit filius tuus Christus Deus noster: per te mors conculcatur, & spoliatur infernus: per te ceciderunt idola, & excitata est notitia cęlestis: per te cognouimus vnigenitum filium Dei, quem sanctissima Virgo peperisti, Dominum nostrum IESVM Christum, quem omnes angeli atque homines adorantes, dicimus principio carentem patrem, carentem principio filium, & principio carentem spiritum sanctum, Trinitatem individuam & consubstantialem glorificantes in secula seculorum, Amen.

Mich. 5.

Iudęorum cæcitas & perfidia.

Stella cur abscondita fit Magis.

Munera Magorum.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PATAPII, AVTHORE SIMEONE

Metaphraste.

Decemb. 8.

NON multos parit Aegyptus: sed quandò parit, magnum parit. Hoc dictum quidem est de quodam alio ex antiquis Philosophis: euētum autem accipit in Patapio. Vir enim ille, & vita, & miraculis, non solùm pro multis, sed etiam pro omnibus sufficit patriæ ad ornatum: adeò vt illa non magis pudore suffundatur propter eas, quæ olim in ea fuerant, impietates, quàm quòd hunc post gratiam produxerit, gloriatur. Is patriā quidem habuit clarissimas Thebas: Thebas illas, quas pulcherrimus fluuiorum Nilus circunfluit quidem semper: irrigat autem in tempore: præbet verò iucundissimum fluentum & ad videndum, & ad bibēdum. In his ergò natus, & per aquam & spiritum renatus, (ortus enim erat ex fidelibus parentibus) honestè quidem alitur: diligenter autem eruditur, & sic in moribus componitur, vt virtutis rami paulopòst ostendent.

Patria S. Patapij.

Cùm sic ętate & vera sapientia magnus ille cresceret, philosophus factis, nō sermonibus, res humanas despiciens, & res solùm diuinas persequens, propter hæc alijs quoquè omnibus despicatui habitis, patria, parentibus, amicis, familiaribus & cognatis, Aegyptum quidem illam & illum Nilum iubet valere, vt quę terrenorum solùm fructuum profiteretur fertilitatem. Ille autem sciebat solitudinem esse maximè accommodatam ad virtutum exercitationem. In eam ergò profectus, ei se tradidit: in qua cum multis laboribus lōgo tempore versatus, non solùm quicquid erat pulcherrimum & produxit & aluit, sed etiam perfecit, vt in ipso radices ageret, vt propemodùm secundùm naturam virtus ad eum pertineret. Sic cùm * sufficientem illum diuinum percepisset radiū, & lux totus esset effectus, non sub modio, sed super candelabrū à Deo ponitur. Illud autem maximè omniū, velle multos latére, vel maxima causa fuit ei vt non lateret. Nam ille quidem postquàm mons eum celare non potuit, (erat enim ille reuerà ciuitas multis ornata bonis) claraque voce clamabant, & omnes conuocabant, partim quidem eius rectefacta, partim autem etiam miracula.

Verū se probet philosophum.

Degit in solitudine.

for. * sufficienter

Cùm ergò multi confluerēt, & propter multitudinem eorum, qui accedebant, pręberet solitudo speciem ciuitatis, ab illa quidem se fuga subducit, & ab ijs, qui ipsum rectè nōrant: ignotus verò venit Constantinopolim, & cùm ad murum, qui est in Blachernis, fixisset sedem suę habitationis, soli sibi & Deo vacabat, hospes solitarius, & qui neque cum multis vllam habebat congressionem, neque ab eis adspiciebatur: & quæ alius finem statuisset certaminum, ea arbitratus ille esse principium, pręcedentia, inquam, & quæ ipse iam rectè gesserat, acriter tendebat ad anteriora, maiora veluti certamina aggrediens, & se totum arcens à consensione affectionum corporis. Nihil erat ei curæ vestitus, nihil alimentum, nihil somnus: vt qui exercitatoriam quidem, seu quæ in agendo consistit, vitam superauerat: angelicam autem æmulabatur etiam cum corpore, & in alijs, & quòd intelligenter versaretur cum intelligentia, & illam diuinam visione appræhenderet pulchritudinem. Sic cum actione concurrens contemplatio, erectum & sublimem tenebat exercitatorem, & ad ipsum vsque cælum extollebat. Multa verò & admirabilium rerum effectrix, mirandum in modum vigebat & florebat gratia, vtpotè quòd non posset virtus suum celare operarium, & Deus simul glorificaret eos, qui elegerunt ipsum glorificare. Sed quod iam mihi dicere aggressa fuerat oratio, gloriam quidem minimè admirans, latére autem maximè cupiens, hîc quoquè euadit manifestus miraculorum & virtutis thesaurus.

Multi ad eū se adiūgūt: at ille fugit

Negligit curā corporis.

4. Reg. 2.

Adolescens quidam, qui oculorum quidem splendorem ab ortu amiserat, fidei autem lumine resplendebat, cum desuper ad id mouente prouidentia, ad hunc magnum accedit, & imitatur cæcum, qui dicitur in Euangelijs: nisi quòd ille quidem ad Christum: hic verò accedit ad Christi famulum, & loquitur eadem quæ ille, & cum eodem ardore & affectione, dicens: Miserere meî, & prębe lumen meis oculis, qui es veræ lucis filius & gra-

Luc. 18.

& gratiæ: vt ego quoquè effectus contemplator horum, quę videntur, admirer quidem eorum excellētiam: per res autem creatas, celebrem creatorem. Et hæc quidem cæcus: Ille verò homo misericordiæ, videns oculos quidem nullius omninò splendoris participes, tantam autem fidem, quam dicit diuina scriptura efficere etiam, vt montes transferantur, frangitur quidem: (Quidni enim, cùm esset animo clementissimo & mansuetissimo?) & simul mentem illius examinans: Quid ad me, inquit, accedēs, ó adolescens, quæris vt ea donem, quæ meas vires superant? Quid in me vidisti eiusmodi, vt id à me postules, quod solus potest efficere vniuersorum opifex? Ille enim hæc, vbi, & quando, & ijs quibus vult, dat admirabiliter. His sensim verbis abigens adolescentem, nihilo minùs eum aliquid inuenit de fide remittentem, neque à sua petitione & desiderio desistentem: sed voces adhuc flebiles emittebat & miserabiles. Et miserandus quidem eius videbatur habitus: admiranda autem prudentia & oratio, persuadēs verbis, lachrymis rogans, se in omnem speciem mutans, & postremò affirmans, se non esse abscessurum, vt qui sciat fore, vt ab illo accipiat curationem. Tunc ergò cùm certam & minimè dubiam fidem apud eum inuenisset, impertit ei magnus gratiam: & quoniam ad curationem ei sermo sufficiebat: In nomine Iesu Christi, qui & cæcis, inquit, lucem, & spiritum largitur mortuis, in quo etiam credens accessisti, esto videns. Ille quidem dixit: hic autem vidit, & ità se habere est conspectus, & ibat omnia faciens, gaudens, glorificans, gratias agens, oculos omnium ad se conuertens, adeò vt nonnulli significarent digito, dicentes: Hic est, qui erat aliquandò cęcus. Hoc fuit principium magni Patapij miraculorum, & hic modus, nè magnum lumen illius gratiæ esset sine teste, & nè non cerneretur à multis. Vult autem oratio ei quoquè alterum addere, quod ad miraculi rationem non est priori inferius.

1. Cor. 13.

Solo verbo cęco restituit lumen.

Vir quidā inter Byzantinos insignis, laborabat hydrope, & ei erat corpus valdè inflatum: quęcunque autem habebat, effundens in manus medicorum, illos quidem iuuit, reddens locupletiores: se autem pręter sanitatem, priuauit etiam facultatibus. Is de illis quidem spe abiecta, in superno verò auxilio, & magni Patapij precibus spem suæ salutis collocans, venit ad eum, & morbi ostendit grauitatem, & dolorum enunciat acerbitatem. Ille autem rem nouam videns & miserabilem, pellem quidem illam inflatam & tumefactam: tumorem verò, qui totum corpus peruaserat, & veluti quoddam sepulcrum animatum, calamitatis mouetur misericordia, & his tribus vtitur ad eius curationem, nempe oratione, & Cruce, & lachrymis: oratione quidem, tanquàm medicamento: Cruce autem, tanquàm instrumento, qua etiam signat omnia circa ventrem: lachrymis verò, tanquàm pecunijs. Eas cùm commiscuisset oleo, vnxit corpus. Deindè etiam ei nomen occinens Dominicum, & dicens: Iesus Christus, qui ei, qui priùs laborabat hydrope, præbuit sanitatem, ipse re nunc curat, & liberat à plaga, quæ te premit. Hoc cùm ipse dixisset, statìm quidem soluta sunt vincula humidarum ventris obstructionum: meatus autem naturales emiserunt quicquid erat humidum & sanioſum: & purgata fuit interna viscerum vniuersorum structura, & homo conualuit.

Oratione, Cruce & lachrymis hydropem sanat. Luc. 14.

Tertium vult his adijcere oratio, quod est & dictu maius, & narratu admirabilius. Quidam alius ætate iuuenis, miser autem animo, à sæuo dæmone agitatus, aliquandò vestes rupta nudus errabat: aliquandò verò per præcipitia & fossas ferebatur: aliquandò autem vagabatur in montibus & solitudinibus: aliquandò etiam se in aquam iaciens, sibi mortem minabatur miserabilem. Hic ergò cùm à consueta & dæmoniaca plaga aliquandò agitaretur, in mare, proh dolor, maximo impetu ferebatur. Sed Deus à superis eius sistit impetum, præter opinionem ad eum magnum adducens Patapium. Nam cùm ei exinopinatò occurrisset dæmoniacus, incipit quidem conturbari, & miserè in orbem saltare: spumam autem ex ore expuere, & oculos peruertere, dentibus verò stridere, & ad sanctum minaci & cędem spiranti intueri obtutu. Postquàm autem fuisset propiùs, dęmonium voces emittebat miserabiles, dicens: O calamitatem. Quid hoc est? hîc quoquè rursùs est Patapius? Quid agam? Quò me vertam? Vbinàm deinceps habitabo, qui iam multùm laboraui, & vix inuéni habitaculum, & ex eo nunc per vim expellor? Verè terribilis es, ó Nazarene, verè terribilis, & vbiquè in omnes obtines imperium. Quò ergò proficiscar? Si in desertum, si in ciuitates, si vbicunquè dixerit aliquis, ipse illuc pręuenis, sola Crucis figura, solo tuo nomine nos expellēs. Victus sum, superatus sum: cogor recedere. Hæc malignus loquebatur spiritus, & inuenem in medium aērem

Adolescēs à dæmone miserè vexatur.

Nota vim signi S. Crucis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aërem excutiebat saltibus. Magnus autem ille Dei athleta cùm in aëre Crucem formâsset digito, & eum eo modo, quo Dominus, increpâsset: Egredere, inquit, immunde spiritus, egredere: abi procùl in solitudines. Christus hęc tibi per me præcipit, cuius potentiam vel inuitus es confessus. Hęc cùm iussisset Patapius, adolescentem discerpens spiritus, terræ allisit, & per os tanquàm quidam fumus exijt & effugit. Cùm autem ad se redijsset adolescens, lachrymabatur præ gaudio: & primùm quidem Deo, secundò verò Patapio adscribebat salutem.

S. Patapius expellit dæmonem.

Suffecerint hæc quidem, vt sint signa illius gratiæ, & in Deum fidutię: sed tamen cùm his vnum adhuc addidero, (non est enim iniucunda narratio) finem imponam orationi. Mulier quędam in grauem morbum inciderat. Affectio autem quomodò erat maior, quàm vt eam vlla manus humana medicaretur: ità maior est etiam, quàm vt eam vlla lingua dicat. Eius enim mamilla in se, pròh dolor, producens morbum, quem medici vocant cãcrum, exedebatur cum magnis doloribus. Nihilosecius autem reliqua quoquè membra corporis, cum vno per consensum affecta, rabescebant. Procedente tempore, tota quidem ferè pars fuerat consumpta. dolores autem cor acriùs attingebant, & mors appropinquabat. Periti verò medicinæ, callidè tractantes mulierculam, & ipsi facultates, & morbus nihilo secius attondebat mamillam. Ea, cùm magni Patapij fama in omnem locum peruaderet, prudenter & vtiliter faciens, ad eum accedit, & terrę caput allidit, & tangit eius genna, & flens miserabiliter: Cura, ferue Dei, cura me miseram, clamabat lamentabiliter: cuius ante sepulturam vermis corpus depauit, & dolores exederunt, & mortem omnibus fugiendam, mihi reddiderunt optabilem. Ille autem cùm ante corpus priùs adspexisset ad animam: Si puram, inquit, fidem offers Deo, qui hæc potest, & nihil dubitas de curatione, consequens fidei sequetur exitus tuę petitionis. Audiuit mulier, & cùm eximo miserabiliter ingemuisset, Credo Domine, magna voce exclamauit, cui sunt omnia aperta & manifesta, medere graui meæ ęrumnę: credo Domine: huic malo medere: non fero dolores, qui cor meum penetrant, & mortem parturiunt. Cùm eam vidisset adeò cruciatam, iubet eam ei ostendere locum morbi: & cùm manum admouisset vulneri, & eam Cruce signâsset, O mulier, inquit: scio morbum tuum esse grauem, & curatu difficilem: cæterùm fides vincit affectionem, & spes percipit curationem. Abi ergò in pace: sanatum est vlcus tuum, & sopitus est dolor. Simul atquè hęc dixit, & mulieri cessauit affectio, & mamilla euasit omninò sana. Cùm illa esset talem consecura gratiam, fuit apud omnes testis & prædicatrix diuinę & admirabilis magni Patapii virtutis curationum.

Crucis signo sanat morbũ incurabilem.

Multi eius decessu valdè mœrent.

Ex vnguibus leo, ex his nobis cognitus fuerit Patapius. Nam qualia quidem fuerint, quę ab illo fiebant, hæc possunt ostendere. Si quàm multa autem vellem dicere, opùs esset longa oratione & tempore. Sed quomodò in signaculo, quod est vnum & idem, nihil oportet anxiè inquirere de ea, quam habet, potestate, seu sint plura, seu pauciora ea, quæ imprimuntur: ità hîc quoquè non oportet nimis curiosè scrutari multitudinem. Similis enim est gratia, & eadem potestas. Conuertenda est ergò oratio ad illius decessum: & eius vitę finis, sit nobis quoquè finis orationis.

Sic magnus ille homo Dei, & re vera virtutis exemplar, animatum, cùm vitam suam ornâsset bonis factis & miraculis, cùm esset excessurus, immò verò in suam ciuitatem profecturus, & sublatum esset è cęlo signum, apud eum quidem aderant, quicunq; se dederant exercitationi, & erant amantes virtutis, mœrore affecti & lachrymantes, illius migrationem communem existimantes orbitatem: sine illo viuere, mortem communem nominantes: dolore vincentes rationem, & in apertas erumpentes lachrymas, & conquerentes de separatione: Pater, dicentes, chariſſime, pater suauissime: cur nos filios diligens, apparuisti sic decessum accelerans? Cur patris orbitatem filijs concilias? Cur migras in aliam patriam? Cur non nos quoquè priùs eò amandâsti, si potest fieri? Quis est, qui post te sit quidem sedaturus dolorem, corpus verò curaturus, animam autem medicaturus oratione, vita & miraculis? Quęnam est spes deceterò? Quęnam filijs tuis consolatio? Heu quomodò feremus calamitatem?

Hęc illi quidem, casum, vt poterat vnusquisque, tragicè deplorantes. Ille verò se aduersùs mortem fortem ostendens, & vitæ minimè cupidum, ad eos qui circunstabant se amanter inclinans, sensim oculos attollens, & ad eos intuens: Nè sic, ó chariſſimi, nè sic vestrum patrẽ lachrymis prosequimini: sed potiùs precibus. Nam illud quidẽ & vos & me lę-

me lędit: hoc autem præbet auxilium. Sic cùm eorum luctum sedâsset & fletum, & de anima, & de futura illic vita multa esset philosophatus, & omnibus, prout vnicuique ætati conueniebat & dignitati, monita dedisset, & deindè esset precatus, tanquàm in somnum resolutus, puram illam emisit animam. In virtute autem exercitatæ & sacræ illius reliquiæ, sanctis manibus compositæ, deponuntur in sacro templo Prætorij, multis eas prosequentibus, & glorificantibus patrem & filium & spiritum sanctum, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Obdormit in Domino

MARTYRIVM S. EVLALIAE VIRGINIS ET MARTYRIS, AVTHORE PRVDENTIO

Hymno 3. Peri Stephanõn.

10. Decẽb.

Patria S. Eulaliæ, quã ipsa ornat reliquijs suis.

GErmine nobilis Eulalia,
Mortis at indole nobilior,
Emeritã sacra virgo suam,
Cuius ab vbere ꝓgenita est,
Ossibus ornat, amore colit.
Proximus occiduo locus est,
Qui tulit hoc decus egregium,
Vrbe potens, populis locuples:
Sed magè sanguine martyrij,
Virgineoque potens titulo.
Curriculis tribus atquè nouem,
Actas, qua passa est. Tres hyemes quatèr attigerat,
Cùm crepitante pyra trepidos
Terruit aspera carnifices,
Supplicium sibi dulce rata.
Iam dederat priùs indicium,
Tendere se patris ad solium,
Nec sua membra dicata toro:
Ipsa crepundia reppulerat,
Ludere nescia pusiola.
In teneris annis senilis morum grauitas. Spernere succina, flere rosas,
Fulua monilia respuere:
Ore seuera, modesta gradu,
Moribus & nimiùm teneris,
Canitiem meditata senum.
Ast vbi se furiata lues
Excitat in famulos Domini,
Christicolasque cruenta iubet
Thura cremare, iecur pecudis
Mortiferis adolere deis:
Infremuit sacer Eulaliæ
Spiritus, ingenijque ferox
Turbida frangere bella parat,
Et rude pectus, anhela Deo
Fœmina, prouocat arma virûm.
Mater eam sistentem tyranno, ut ab vrbe cuncta deos cunctos ejuret, abstinere. Sed pia cura parentis agit,
Virgo animosa domi vt lateat,
Abdita rure, & ab vrbe procùl,
Nè fera sanguinis in precium
Mortis amore puella ruat.
Illa perosa, quietis opem
Degeneri tolerare mora,
Nocte fores sine teste mouet,
Septaque claustra fugax aperit:
Indè per inuia carpit iter.
Ingreditur pedibus laceris,
Per loca senta situ & vepribus,
Angelico comitata choro:
Et licèt horrida nox sileat,
Lucis habet tamen illa ducem.
Sic habuit generosa patrum
Turba columniferum radium:
Scindere qui tenebrosa potens,
Nocte viam face perspicua
Præstitit, intereunte chao.
Non aliter pia virgo viam
Nocte secuta, diem meruit,
Nec tenebris adoperta fuit,
Regna Canopica cùm fugeret,
Et super astra pararet iter.
Illa gradu cita peruigili,
Millia multa priùs peragit,
Quàm plaga pandat Eoa polum:
Manè superba tribunal adit,
Fascibus adstat & in medijs,
Vociferans, Rogo, quis furor est,
Perdere præcipites animas,
Et malè prodiga corda sui
Sternere rasilibus scopulis,
Omnipatremque negare Deum?
Queritis, ó miseranda manus,
Christicolũm genus? en ego sum
Dæmonicis inimica sacris:
Idola protero sub pedibus,
Pectore & ore Deum fateor.
Isis, Apollo, Venus nihil est,
Maximianus & ipse nihil:
Illa nihil, quia facta manu:
Hic, manuum quia facta colit:
Friuola vtraque, & vtraque nihil.
Maximianus opum dominus,
Et tamen ipse cliens lapidum,
Prostituat, voueatque suis
Numinibus caput ipse suum:
Pectora cur generosa quatit?
Dux bonus, arbiter egregius,
Sanguine pascitur innocuo,
Corporibusque pijs inhians,

Illa verò fugit, & ad martyrũ properat.

Exod. 13. Num. 14.

Fidẽter se offert cruciandũ tyranno, eiusque reprehẽdit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Viscera sobria dilacerat,
Gauder & excruciare fidem.
Ergò agè tortor, adure, seca,
Vide constantiam. Diuide membra coacta luto.
Soluere rem fragilem, facile est:
Non penetrabitur interior
Exagitante dolore animus.
Talibus excitus in furias
Prætor, ait: Rape præcipitem
Lictor, & obrue supplicijs:
Sentiat esse deos patrios,
Nec leue principis imperium.
Quàm cuperem tamẽ ante necem,
*tuam *nequitiã Tyrannus et primùm blanditur. Si potis es, reuocare *viam,
Torua puellula, *nequitiæ:
Respice gaudia quanta metas,
Quæ tibi fert genialis honor.
Te lachrymis labefacta domus
Prosequitur, generisque tui
Ingemit anxia nobilitas,
Flore quòd occidis in tenero,
Proxima doribus & thalamo.
Non mouet aurea pompa tori,
Non pietas veneranda senum,
Quos temeraria debilitas.
Minas intentat. Ecce parata ministeria
Excruciabilis exitij.
Aut gladio feriére caput,
Aut laniabere membra feris,
Aut facibus data fumificis,
Flebiliterque vlulanda tuis,
Incineres resoluta flues.
Hæc, rogo, quis labor est, fugere?
Si modicum salis eminulis
Thuris & exiguum digitis
Tangere virgo benigna velis:
Pœna grauis procùl abfuerit.
Martyr ad ista nihil: sed enim
Sancta virgo cũ conspuit. Infremit, inque tyranni oculos
Sputa facit: simulacra dehinc
Dissipat, impositamque molam
Thuribulis, pede prosubigit
Nec mora, carnifices gemini
Dirè vngulis laceratur. Iuncea pectora dilacerant,
Et latus vngula virgineum
Pulsat vtrinquè, & ad ossa secat,
Eulalia numerante notas.
Scriberis eccè mihi, Domine:
Quàm iuuat hos apices legere,
Qui tua Christe trophæa notant?
Nomen & ipsa sacrum loquitur
Purpura sanguinis eliciti.
Hæc sine fletibus & gemitu
Læta canebat & intrepida.
Dirus abest dolor ex animo,
Membraque picta cruore nouo
Fonte cutem recalente lauant.
Vltima carnificina dehinc,
Non laceratio vulnifica
Cratetenùs, nec arata cutis:
Flamma sed vndiquè lampadibus Ignibus inf. matur. In latera stomachumque furit.
Crinis odorus & in iugulos
Fluxerat, inuolitans humeris,
Quo pudibunda pudicitia,
Virgineusque lateret honos,
Tegmine verticis oppositò.
Flamma crepans volat in faciem,
Perque comas vegetata, caput
Occupat, exuperatque apicem:
Virgo citum cupiens obitum, Hausto igne exspirat animã, in cœlibe specie ex cuius ore euolãtem.
Appetit, & bibit ore rogum.
Emicat indè columba repèns,
Martyris os niue candidior
Visa relinquere, & astra sequi:
Spiritus hic erat Eulaliæ
Lacteolus, celer, innocuus.
Colla fluunt abeunte anima,
Et rogus igneus emoritur:
Pax datur artubus exanimis,
Flatus in æthere plaudit ouans,
Templaque celsa petit volucer.
Vidit & ipse satelles auem
Fœminæ ab ore meare palàm:
Obstupefactus & attonitus
Prosilit, & sua gesta fugit,
Lictor & ipse fugit pauidus.
Eccè niuem glacialis hyems
Ingerit, & tegit omne forum:
Membra tegit simul Eulaliæ, Nix operit corpuscul.
Axe iacentia sub gelido,
Pallioli vice linteoli.
Cedat amor lachrymantũ hominũ,
Qui celebrare suprema solent,
Flebile cedat & officium:
Ipsa elementa, iubente Deo,
Exequias tibi, virgo, ferunt.
Nunc locus Emerita est tumulo
Clara colonia Vectoniæ:
Quam memorabilis amnis Ana
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mœnia pulchra lauat.
Hic, vbi marmore perspicuo
Atria luminat *alta nitor *alma
Et peregrinus, & indigena:
Reliquias, cineresque sacros Sacros cinis cineres habet Emerita.
Seruat humus veneranda sinu.
Tecta coruscа superrutilant
De laquearibus aureolis,
Saxaque cæsa solum variant,
Floribus vt rosulenta putes
Prata rubescere multimodis.
Carpite

Carpite purpureas violas,
Sanguineosque crocos metite:
Non caret his genialis hyems,
Laxat & arua tepens glacies,
Floribus vt cumulet calathos.
Ista comantibus è folijs
Munera virgo, puerque date:
Ast ego serta choro in medio
Texta feram pede dactylico,
Vilia, marcida, festa tamen.
Sic venerarier ossa libet,
Ossibus altar & impositum:
Illa Dei sita sub pedibus,
Prospicit hæc, populosque suos Vident nos sancti, & tuentur.
Carmine propitiata fouet.

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM MENAE, HERMOGENIS, ET *Eugraphi: authore Simeone Metaphraste.*

POst Seruatoris Christi in terram aduentum, multi quidem etiam alij se ad martyrica certamina exuërunt: cum omnibus autem se quoquè magnus exuit Menas. Postquàm enim Diocletianus simul & Maximianus magnum quidem habuerunt imperium, fuerunt omnibus terribiles. Cùm autem voluissent repugnare pietati, & fidem in Christum expugnare, quam vel portis inferi validiorem mansuram ipse pronunciauit: postquàm magnum ad hoc adhibuêre studium, & omnem mouêre lapidem, quandò cognouerunt se ea aggredi, quę non possent fieri, & vt dicitur, iaculari in aërem, & conari mouere, quæ sunt immobilia, vterque eorum deposuit imperium: apud alios quidem prætexentes fortunę satietatem, & amorem mutationis: ijs autem, quibus poterant secreta communicare, & animum aperire, dicentes Christi virtutem, & quæ ex signis proficiscebatur, persuasionem: & quòd cùm hoc non potuissent efficere, alia posthabentes & parua existimantes, nec imperare quidem volebant. Decbr. 10. Matt. 16. Diocletianus & Maximianus cui se imperio abdicârint.

Cùm sic ergò illi imperium deposuissent, Maxentius quidem ab eis Romæ, Constantius autem Gallijs, Maximinus verò Orienti præficiũtur Imperatores. Fuit ergò protinùs in Oriente magna persecutio aduersùs Christianos, & rerum communium confusio, & vt semèl dicam, magna quædam perturbatio & seditio in terra & in mari, Maximino studente quidem confirmare maiorum suorum deceptionem, & fallam religionem: è terra autem, si fieri posset, tollere res Christianorum, & omninò auferre de medio. Cùm verò ei relatum esset, totam Alexandriam (ea est autem ciuitas illustris in Aegypto) & per se quidem seditionem agitare causa reipublicæ, & seditionem etiam agitare, cùm Christi ad eam veniisset prædicatio, vbi deliberâsset & considerâsset, & visum est (quoniam non poterat per se presens ciuitatem conciliare) edictis interea reprimere quidem prædicationem, componere autem controuersias publicas & ciuiles. Cum verò edicta videretur superare eorum, qui seditionem agitabant, controuersia & ratio prædicationis, relata sunt hæc quoquè rursùs ad Imperatorem. Ille autem continuò non parùm quidem egrè ferebat suarum cõemptionem constitutionum: irascebatur verò, quòd dij patrij abolerentur. Maximinus fœuus hostis Christianorum.

Irę itaq; hunc prętextum prę se ferens, quòd tanta defecisset ciuitas, tunc quidem suum retinuit impetum, eos qui erant in Ecclesia, vt qui essent ex magistratibus, reuerirus: Posteà autem cùm in hoc totum suum conuertisset studium, & cognouisset sibi quidem necesse esse reipublicæ gratia adhuc versari Byzantij, non expedire verò, eo recto, profici: sci Alexãdriam, mittit ad eos virum, qui vocabatur quidem Menas, & erat genere Atheniensis, & vnus ex senatu, & ex Græcorũ processerat disciplina: vt qui cùm in alia esset doctrina summè exercitatus, tum etiam in arte rhetorica, quæ in disceptationibus versatur & contentionibus, erat inexpugnabilis: & vt paucis dicam, ad dicendum quidem erat promptissimus, ad audiendum verò prudentissimus: tunc autem ce labat religionem, & occultè sectabatur res Christianorum: vsq; ad hoc tempus autem se simulabat sequi voluntatem Imperatoris. Verebatur enim, quoniam sunt certamina periculosa, sua sponte venire ad martyrium. Atq; Imperator quidem maxima celeritate eum mittit Alexãdriam, vt rerum quidem ciuilium componat controuersias, & eos Menas sena tor & egregiè doctus orator, occultè verò Christianus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reconciliet, qui propter eas processerunt ad seditiones: maximè verò & præcipuè, vt zelo patriæ religionis, & dicendi arte, & animi celsitudine, Christi prædicationem expelleret è ciuitate, & rursùs imperatoriam doceret religionem, eos subiungens, qui illam abiurauerant.

Is sedat tumultos Alexãdrinos.

Ille autem potestatem & tãtarum rerum molem suscipiens, cum breui tempore fuisset in ciuitate, artis necessitate & ingenij præstantia controuersias facilè composuit: & ciuibus quidem antiquam pacem, ciuitati verò potentiam & tranquillitatem omninò restituit, adeò vt rarò quidem tribunali, plagis autem ne semèl quidem opùs fuerit. Cùm autem in alijs quidem vidisset conuenire ciuitatem, in noui verò dogmatis sententia nondùm conuenire, & omnia sigillatim scripsisset ad Imperatorem, conuersus est ipse ad prædicationem: & intelligens esse facile, si modò velit, totam per se ciuitatem cõuertere ad veram religionem: & quòd si in alio quidem tempore subijsset martyrium, pro se solùm accepisset coronam: hodiè autem pro ijs, qui decertant, accipiet mercedem: intuens ad coronas, statuit & magis arguere deceptionem, & traducere ciuitatem ab errore gentilium, & persuadere omnibus, vt discant pietatem, & seipsum reddere manifestum, & certaminum occasiones ipse tanquàm ansas præbere alijs. Quoniam verò perspiciebat multitudinem nequaquàm quidem nudas admittere adhortationes, sed eas potiùs habere suspectas: faciliùs autem capi à fide, quæ proficiscitur ex operibus, pauca docens, idq; solum, quandò videbat interrogantes, & cupientes discere: magna ex parte autem eos per signa inducens, adeò breui ad eam, quæ latebat, traduxit veritatẽ, vt fuerint omnes parati dæmonum statuas & aras deijcere: & si quandò liceret, pro Christo pati mortem prompto & alacri animo. Nam cùm ille quidem cum rebus publicis ipso quoquè dignitatis fastu exutus, totum forũ obiret honesto & moderato incessu, & totus quoquè ferè populus ipsum consequeretur, propter reuerentiam magistratũs & signorum & curationum: accideret autem fortè fortuna, vt ipse quidem protinùs cernebatur animo perturbatus, & manus eis imponebat, & Christum inuocabat, & signo Crucis obsignabat. Illi verò cùm essent claudi, statim saltabant omnibus videntibus: surdi autem & cæci, protinùs videbant & audiebant, mutique loquebantur, & dæmoniaci curabantur.

Conuertit Alexandrinos ad Christum.

Multos curat languidos signo Crucis, &c.

Cùm hæc ergò fierent, & precaretur quidem beatus Menas: ad inuocationes autem concurrerent omne genus miracula, (manifestum enim erat ijs, qui simul aderant, quis solùm nominatus faceret miracula, & quòd non erat alius, nisi Christus Deus) erõpens repentè vniuersa ciuitas à maiorum, in qua enutriti fuerant, deceptione, & patrios quidem deos multùm ludificans, multa verò dicens aduersùs Imperatorem, & grauissimè execrans tam eos, qui colunt, quàm ea quę coluntur, & toto animo abiurans parentum impietatem, à martyris lingua & mente omnes simul pependerunt, & sua ei anima adhæserunt, sacras voces arbitrantes, & verba vitæ, illius solius verba agnoscentes: paucis ad signa conniuentibus, & ad agnitionem eorum obsurdescentibus. Quinam autem erant isti? Ij, à quibus magni quidem fiebat festum dæmonum, quod peragebatur ad aras, propter comessationem, & ebrietatem, & cubilia, & intemperãtiam: contemptui verò habebantur res honestæ & venerãdæ Christianorum, propter vitam continentem & impatibilem, & quę erat cum corpore, vitam incorpoream. Cùm autem isti tenebrarum filij & interitùs, derelictum errorem & suorum simulacrorum dedecus non ferentes, sanctum quærerẽt vlcisci pro facta eis iniuria, & populum pro eius in deos contumelia, cauerent autem impetum multitudinis, hęc quoquè clàm referunt ad Imperatorem. Vt verò eius iram maximè accẽderent, & ad pœnas sumendas eum rorum inducerent, & à dubitatione & ira obsessum, efficerent celerem vltorem audacis facinoris, hoc nomen Galilæus, seminãrunt per totam epistolam: eiusq; dominatus, & deorum contemptionem & abolitionem: & aduersùs ambos scommata & irrisionem, & vniuersam ciuitatis defectionem.

Nota quibus Christi doctrina displiceat.

Maximinus autem statim eis lectis literis, pudore & dolore fuit repletus. Dolebat enim propter damnum ciuitatis, cùm considerâsset, quàm mutilarum sibi esset imperium, & quanta pars potestatis esset sibi ablata: Pudore verò afficiebatur, videns se esse victum, & suos deos esse affectos contumelia. Cùm autem præ se tulisset eam, quæ ipsum inuaserat, animi perturbationem, & vultùs tristitiam, esse solummodò intensam

tensam cogitationem, & eius quod expediebat, meditationem, quoniam huic tempestati diù non potuit resistere, fit protinùs manifestus, & arguitur ab animi perturbatione, & apertè erumpit in iram. Cùm itaque multis maledictis Christum esset insectatus, & beatum Menam condemnâsset erroris: & adiecisset, fieri quidem non posse, vt homines homines discernant: peccare autem peccatum minimè ignoscendum eos, qui cùm nihil habeant, cuius insimulent benefactores, efficiunt vt illorum in eis spes cernatur inanis: surrexit, interim rerum vrgentium prætermissa solutione. Manè autẽ die sequenti conuocatis magistratibus, cùm communiter cum eis cõsiderâsset, & vidisset omnes consentientes in quendam Hermogenem, virum quidem honestum & clarum, & alioquì non malum, (erat enim temperãs & bonus in pauperes, &, vt dicit Apostolus, legem non habens, naturâ faciebat, quæ sunt legis: ignorabat verò tunc Christi virtutem, & nec eius erat baptismo consummatus: etiamsì imprudens ingrediebatur via, quę est ex Christo: & erat quidẽ eius ouis, sed non signata: & coniunctionis ac familiaritatis nondùm acceperat signaculum) Cùm ergò hæc ei adessent, & esset quidem ipse quoquè genere Athenien sis, & in Græca eruditione summè exercitatus, tam experientia, quàm natura valeret prudentia: & ad dicendum ità accederet, vt videretur ad hoc venire meditatus: & ideò censeretur esse aptus implicatis & perplexis, quæ tunc orta erant, negocijs, & ad eum adiecit animum Imperator: & cùm vidisset vniuersum ad hoc consensisse senatum, statim quidem tanquàm probri & ignominię causa vel absentem beatum Menam remouit à rectione: misit aũt Hermogenem, qui tunc erat Præfectus vrbis, iubens eum & magnum Menam examinare, & ciuitatem ab errore, vt ei quidem videbatur, liberare: nõ modica quidem ei data manu ex Byzantio, quæ cum eo versaretur, & maiore ex Alexandria, quæ ei inseruiret.

Maximinus Christum proscindit.

Rom. 2.

Hermogenes vir egregius, mittit ab eo Alexandriam.

Hermogenes ergò iam nauigans in Aegyptum, cùm vndiquè circunflueret ministris & satellitibus, videt tres viros luminosos, ei dicentes: Vide, Hermogenes, quòd nec breue quidẽ studiũ Deus despicit. Cùm ille autem interrogâsset, Et quod est hoc breue studium? Imperfectum tuum, dixerunt, susciens propositum, viam tuam, quæ ad multorum spectabat naufragiũ, effecit tibi gloriæ conciliatricem, & honorũ immortalium. Vide ergò, vt hæc bona nuncia apud te conserues, & nè ea mandes obliuioni, etenim per hoc tuum iter, mox habebis verum Regem & æternum. Porrò autem à nobis quoq; ipsis eum virum consequẽris, per quem & huic beato Regi fias amicus, & eum accipias profectum, quem qui hodiè regnat, tibi dare non potest. Cùm verò ad extremum gallicantum nox iam peruenisset, excusso simul somno, &, quam ex nocturna visione acceperat, perturbatione, non valẽs conijcere ea, quæ visa fuerant, suspicatus est solummodò somnium esse visionem illam, quod illi necopinatam eueſtigiò rerum annunciabat mutationem, & gloriam fortasse constantiorem quidem, sed tamen terrenam. Cùm autem paucis pòst diebus longam illam confecisset nauigationem, & placido fluctu in portum appulisset Alexandrię, descendit de naui, & continuò se totũ dedebat exequendis Imperatoris monitis atque iussis. Nam cùm Imperator quidem multa Præfecto mandãsset aduersùs beatum Menam: ei verò vniuersa ciuitas obuiàm processisset in litore: tympana autem & laudes & tubę in occursu circunsonarent: & vna vox esset laudantiũ, cum extollens, qui missus fuerat ab Imperatore, cùm ipse Præfectus suos tanquàm in phalangis ordinẽ direxisset satellites, & iussisset præcedere lictores & apparitores, cum tanto stupore & admiratione oĩum ascendit in ciuitatẽ, cum quãta ijs, qui tunc erant, potuisset videri vel ipsam terrã mouere, & negociorũ meditatione, & in rebus oĩbus studio diligentissimo, cõstantiq; & inflexibili habitu animi, sperãsse & ab Impatore mãdatum honorẽ rectè administraturũ, & eorũ, qui non erant firmi, gressus supplanaturũ.

Visio eius.

Iterat Alexandriã cũ multo fastellitio.

Cùm autem vesperè solus per se esset, dimissa turba, quæ cum deduxerat, animadnertẽs magnus Menas, quòd cùm seorsùm quidẽ sunt homines, & maximè viri clari & insignes, ferunt reprehensiones, & cùm ea, quę eis sępè visa fuerãt, refelluntur, sustinẽt: in concione verò & congregata multitudine, ęgrè ferunt se redargui, & cõstanter permanent in ijs, quę sibi visa fuerint. Hoc ille optimè considerans, & quòd eruditissimus quidem vir erat Hermogenes, nondùm autem poterat compræhendere tãtam dogmatis altitudinem: & ęp si sic assecenderet tribunal, cùm de pietatis institutione nihil antè audiuisset, non priùs discussis malis, quas anticipauerat, notionibus, dicendi scientia, & vehemẽs ingeniũ, & cõtentio animi, ingẽtes spiritus excitãte authoritate magistratũs, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non solùm erunt impedimẽto ad tradendam pietatem, sed satis etiam erunt ad tantam corrumpendam ciuitatem, quæ in fide nupèr est plantata, & ad eius pia euellenda semina: moderato & honesto habitu ingreditur ad Prefectum. Quem cùm compellâsset, dixit: Gratia vni & magno Deo. eius enim, vt videtur, prouidentia nunc primùm tu excelsus & clarus, magna illa & prima regia vrbe relicta, ad hanc vltimam & paruam accessisti. & cùm iam esset sanctus de pietate sermonem inchoaturus, vel potiùs malas de Deo anticipatas notiones priùs labefactaturus, Prefectus cùm & vnum Deum audiuisset, & nè à calumniatoribus vocaretur in inuidiam, vt qui admitteret inimicos Imperatoris, & eos sermone impertiret, & alioquì morum grauitate, & in sanctum acerbitate, Imperatoris captans beneuolentiam, & ad emolumenta adspirans, interrupto sermone, eum iubet comprehendi & conseruari in custodia, tãtùm dicens assistentibus, Si venerit dies crastinus, sciet hic solidus mysta Galilęi, qualis ego sum amicus inimicis Imperatorum & deorum, & an sit vnus Deus, an multi.

S. Menas ad eum venit.

Sed ab illo iubetur abduci in carcerem.

Crastino autem die ei proposito tribunali, & spectante toto populo, & assistentibus satellitibus, ipse presidens, iussit sanctum assistere. Cùm hoc autem factum esset, & læto vultu & interrito animo martyr adstitisset, dixit Præfectus: Aequum est, ô Mena, omnè hominem honorare reges, & regum deos colere, & præterea grato esse animo in benefactores: aut ipse apertè doce, quid ad hæc facere oporteat. Sanctus verò, Eare nùs, inquit, ô Præfecte, grato esse animo oportet in benefactores, quatenùs & ei, qui est gratus, & ei in quem hoc fit, id fuerit vtile. Quandò autem contrà magnum vtrisque affert damnum, tunc oportet reiecta ea, quæ est cum damno, beneuolentia, ea præferre quæ conferunt. Reges verò honorare quidem sanctum est propter potestatem & principatum. Quando autem ij non sunt rectè & sanè affecti in Deum, qui est primus principatus, neque ei, vt par est, honorem tribuerint, non dixerim eos esse honorandos. Quinetiam eorum dij non sunt temerè colendi, nisi priùs examinauerimus, an verè possint, quęcunque oportet Deum posse: & num, cùm & ortum habeant & principium, fine quoquè careant & sint immortales. Sin autem eis horum desit aliquid, eos quidem oportet despicere. Quomodò enim fuerit Deus imperfectus? feruenti autem desiderio & mundo corde quærendus est Deus, qui est verè Deus.

Sistitur ad tribunal.

Ego igitur, vt ipse scis, ô Prefecte, cùm & essem Athenien sis, & patriam legem iamdiù honorarem, & in tenera adhuc ætate amissis parentibus essem nescio quomodò studiosus & valdè laboriosus, statui percurrere omnem Græcorum fabulosam doctrinam. Hoc verò à me breuì est confectum, omnemque eorum scientiam & artem accuratè percurri. Cùm vix tandem autem accepissem, esse apud Christianos quoq; quasdã scripturas, fuit mihi studio eas legere. Cùm verò legissem, animaduertebã in eis tantam latére vtilitatem, quanta ne dici quidem potest: & eas conferens cùm Græca disciplina, inueniebam magnam differentiam, easque inter se pugnare quasi ex diametro. In illis quidem virtutem & veritatem, in hac autem errorem & improbitatem. Nam quę sunt apud Christianos quidẽ scripturę, inducũt Christi virtutes Deo cõuenientes, & alioquì simplices, diuinęq; naturę, & sibi cõsequentes: Græcorũ aũt scripturæ, inducunt Deum prędituũ humanis affectionibus & perturbationibus: & sunt quidem plenę mẽdacio, plenę etiam turbulentis animi motibus: repletæ quoq; intemperantia & immoderatione, habentes deos inter se pugnantes, victosq; & lauciatos ab hominibus, in quos cadit interitus: & innumerabilibus alijs malis refertæ & fabulis. Et vt semèl dicam, illarum quidem finis est salus, ex veri cognitione: harum autẽ apertus interitus, & deductio ad turpes probrosasque affectiones, & inuentionem erroris. Quanuis verò ità se habeant scripturę Christianorũ, non contiuuò decreui eas sequi: sed etiam Christi virtutis quærebam experientiam, vt facto doceret veritatem. & cùm incidissem in quędam, eui erant mutila membra corporis, & cùm hoc dixissem esse bonæ fortunæ, inuéni verbis diuinis factum quoquè esse consequens. Postquàm ergò solùm CHRISTI nomen dixissem super illa membra mutilata, illa, protinùs amissa mutilatione, perindè ac rursùs transformata, ad eam, quæ erat in principio, traducta sunt sanitatem. Cùm ergò re ipsa & facto agnouissem Opificem, & Græcorum ac gentilium abiurâssem vanitatem, baptizatus sum, & me soli Christo dedicaui. Ab illo autem tempore in hodiernum vsque diem, ô Præfecte, morbos difficiles, & affectiones incurabiles, & quas solus poterat curare DEVS, citò & facilè curo, solùm Christi nomen inuocans. Eorum verò,

Christi doctrina lõgè diuersa à Philosophica.

Menas vt cognouerit Deum, & baptizatus sit.

verò, quæ dico, testis est mihi vniuersus populus, & hoc quod circunsistit theatrum: nec potest dicere hæc esse falsa, & verba inania. Nam nunc quoquè licet ea, quę dicuntur, facto ipso comprobare.

Cùm sic veritatem apertè explicauisset martyr, totus populus & vniuersum theatrũ ab hora tertia vsque ad septimam, à lingua martyris quodammodò dependebant, & illius magis sermonẽ desiderabãt, quàm contumeliam. Et postremò cùm vidissent ipsum simul & deos Imperatoris refellisse & arguisse, & verum Deum demonstrâsse, & simul illos producere testes suorum miraculorum, vno ore omnes, Nè labores, dicebant, ô bone Prefecte. Nam nos ipsi fuimus testes prodigiorum: ipsi fructum sensimus eius miraculorum. Nullum serpit mendacium, neque vlla fraus subest in ijs, quæ ab ipso fiunt. cognouisses ipse quoquè veritatẽ, si simul adfuisses, & quòd non oportet alium existimare & adorare Deũ, q̃ eius Deum. Reueritus autem Prefectus ciuitatis fidentiam, & loquendi libertatem, & videns omnem ferè populum ad Christum declinâsse, & iuisse in athletæ sententiam, & seruare, ne quid noui in eum audeatur: & partim quidem non potens dicere contra veritatem, partim verò etiam erubescens eum punire, qui veritatis verbum tam rectè tractabat, vt omnes qui aderant, ei parérent & crederent, perturbatione plenus & tristitia, iubet sanctum rursùs includi. Surrexit ergò, ptinùs à tribunali, & dimisit theatrum: & à certamine simul effluxit populus, & vniuersum theatrum: & eorum omnium emanabat quidam susurrus, martyrem laudibus prosequentium. Atq; sanctus quidem erat inclusus: linguam autem ne sic quidem habebat tacentem, & ab hymnis in Christum abstinentem. Liberâsti nos Domine ab affligentibus nos, & eos qui nos oderunt, pudore affecisti. Aperuisti in parabolis os nostrum, & locuti sumus propositiones ab initio.

Mena in custodiam reducitur.

Psal. 43.

Psal. 77.

Prefectus autem reputans, quantùm ex prima quidem experientia eum condemnâsset ciuitas, quantùm verò sit eum etiam condemnaturus Imperator, cùm acceperit, & non parùm se afflictans, propemodùm sibi indicebat inediam. Cùm tamen apud se cogitaret somnia, & tota nocte ea mente versaret, postquàm illuxit, audiuit verò congregatum rursùs esse theatrum, & hesternam superare hominum frequentiam desiderio communis in dicendo contentionis, & athletæ probabilitatis, reliquarum rerum curam dicens esse posthabendam, sedit in tribunali. circunsistebant omnes satellites attoniti, & subijciebatur eius oculis quodlibet instrumẽtum factum ad torquendos homines. (ità enim iusserat Hermogenes, vt metum afferret martyri.) Postquàm ergò hæc facta sunt, & introductus est sanctus vinctus funibus, dicit Præfectus: Dic mihi tu execrande: Quam fortuna fretus, eò processisti audaciæ, vt populo quidem persuaderes, vt à potestate deficeret Imperatoris: impudẽter autem dijs detraheret, & tuam teneret sententiam, & sic repentè tuæ linguæ mentique adhæresceret: & conuictus es criminis peregrinę à te introductæ religionis, & affectatę tyrannidis? Ad hæc sanctus: Quòd tyrannidem quidem, inquit, non affectem, moderatus hic, in quo me inueniſti, habitus ante me pro me respondit. Populum verò non ipse per suasi deficere, sed zelus Dei, qui per signa ab eis fuit agnitus. De tuis autem & Imperatoris dijs malè dixi, quòd oportet omnem hominem, cùm ratione & iudicio falsum deprehenderit, ipsum quidem execrari, adorare autem veritatem. Veritas verò, ô Præfecte, apud homines, de qua non est dubitandum, est ipse Christus.

Sistitur cũ Hermogene.

Præfectus verò dixit: Hoc tibi ità videtur, ô demens. Quòd enim non oportet colere & adorare Crucifixum, & quòd nugæ erant & inanes sermones, quæcunque à te heri dicta sunt, ex hoc patebit. Quandò enim, cùm ego aliquod tuum membrum execuero, aut exussero, tu qui Christum adoras, non potueris id restituere, quomodò hæc visus fueris alijs re vera dedisse, quæ non potuisti tibijpsi largiri? Ad hoc annuit vniuersus populus. Sanctus verò dixit: Opto, ô Prefecte, vt tu in me Christi facias periculũ. Confido enim fore, vt ea deposita, quam nunc sustines, dignitate, ipse quoquè cernaris vnus ex ijs, quibus CHRISTVS imperat. Prefectus itaque & suam volens iram vlcisci: sperans autem fore, vt propter ea, quæ dixerat, sanctum in omnibus conuinceret, iubet carnosam illam partem plantæ pedum, super quam collocata est vtraque basis, gladijs excoriari, & sic denudatis ossibus, stare ipsum ad rogata de dijs ei proponenda: vt sic maximè laborum dolorumque acerbitate perculsus, ad danda responsa & soluendas quæstiones facilè impediretur. Sanctus aũt, cùm ei immisericorditer caro gladijs scinderetur,

Vide etiã de supplicij genus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deretur,& vniuersæ,quæ circuncircà stę erant,venæ ei rumperẽtur,& quicunque nerui motum administrantes congenerati erant,diuellerentur,parùm quidem ingemiscebat,gratia quodammodò cedente,& athletam probante,quinetiam ei coronarum prębẽre occasionem. (apertè enim fructus laborum,sunt coronæ) Se enim fortiter gerebat aduersùs dolores,tanquàm ipsa magis adesset,& ipsum sustentaret, & leuaret sensum dolorum. Postquàm autem fuit dimissus è tormentis, protinùs exiliens sanctus, stetit
Psal. 25. rectus super sola ossa.Pes meus,psallens, stetit in rectitudine: in ecclesijs benedicam te Domine. Effluebat autẽ vndiquè ex eius vestigijs magna vis sanguinis: & ipse quidem lætum habebat vultum: florentem verò & vigentem habebat animam aduersùs pericula: liberam autem linguam ad vehementiùs arguendum,quàm priùs. Nullum autem eum omninò terrebat instrumentum tormentorum. Statim ergò manibus plausit theatrum,tanquàm parta victoria.

Præfectus autem simul & cogitans vitare reprehensiones, & aduersariũ reddere velut inermem & inutilem,iubet ei statim amputari linguam ex ipso gutture. Sanctus verò,Etiamsì,inquit,extinxeris pupillas meorum oculorum,ne sic quidem ego offendam. Est enim lucerna meis pedibus lex Christi.Confido autem,dicens, quòd postquàm ipse linguam amiserò, tunc tu linguam suscipies, clara voce canentem Christi magnalia.
Lingua sancto martyri euellitur. Postquàm verò quadam machina & studio lictorum,lingua martyri crudeliter euulsa fuit ex ore sacro,& ipsi ferri aciem deorsùm inijcientes, eam iam excindebant,patiebatur vir generosus,& angore plenus erat eius animus.Fortem tamen se prębebat,& ad Christum totam suam dirigebat cogitationem. Postquàm autem finem accepit tormentum,defessum quidẽ erat sancto robur corporis: ipse verò Christi desiderio animo confirmatus,sensim sublato capite,& multum sanguinem expuens,& defluxionibus totus effectus purpureus,confidenter omnes fixis adspiciebat oculis: & nutu Præfecto suum in rebus asperis animum,& populo suam significabat fortitudinem: & se non modò cedere, sed eam rem etiam delicias putare, & mortem sitire. Præfectus autem furore correptus,quòd etiam ludificans supplicium,populum suis nutibus testem faceret suę magni animi virtutis,iussit protinùs eius quoquè excindi oculos. Postquàm verò mi-
Oculi quoquè effodiuntur. nistri ad hoc magnam adhibuẽre diligentiam, & statim,nulla communis naturæ motidem misericordia,tenentes athletam,crudeliter eius sacros effodiebant oculos,dolentis quidem,(Quidni enim?) & significantis humanæ naturæ imbecillitatem: ferentis autem hoc quoq; fortiter,& caput,quotiès id ab eis remittebatur,inclinantis,& quodammodò Domino gratias agentis,quòd talia sit bona consequi dignus habitus: Pręfectus repente animo affectus,& tristitia motus ob ea,quæ videbat,cùm hoc solùm dixisset, Cràs reliquum corporis erit tradendum auibus,vt nullæ ad memoriã supersint reliquiæ,& cum sic iussisset seruari,surrexit è tribunali.

Milites verò sanctum adhuc modicùm spirantem abducunt, & conijciunt in carcerem.Noctù autem hora circitèr tertia, cùm quasi fulgur illustrãsset carcerem, accedit
Christus ei apparens,totum illum sanat. Christus ad locum,in quo proiectus fuerat sanctus: & primùm quidem eum complectitur & animi alacritate: Deindè linguam quoquè & oculos reformat,vt priùs.Deindè cum pedes quoquè sanãsset, & vt semèl dicam,cum veluti mortuũ totum denuò viuificãsset,Attende, inquit, tibijpsi, ô Mena. Ego enim,inquit,sum Iesus Christus, propter quem es passus,qui neque priùs à te aberam,neque longè eram à tuis certaminibus: sed expectabam,vt tuus in me amor cognosceretur à magistratibus & potestatibus. Quoniam autem est cognitus,decæterò ero tecum,apertè te defendens. Hermogenem autem Præfectum,qui meo est infestus nomini,cràs quidem habebis supplicem, paulopòst etiam socium certaminis,vt tibi erit manifestũ,& qui pro me vnà tecum feret testimonium,promptoque & alacri animo tecum patietur,& simul coronabitur. Est enim mea indignum clementia,propter ignorationem,eius in cognitione bonitatem, & bonorũ operum effectionem præterire.Hæc cùm dixisset,& sanctum ei assãsset spiritum,cum replet omni lętitia.

Præfectus autem quoniam & ipse erat solerti ingenio, & vir bonus: & beatum quidem Menam sciebat esse & doctum,& genere clarum, & ex eadem prętereà ortum patria,media nocte cùm somnũ excussisset,& ab ira,quæ tenebras offundit,ad se redijsset, & animo reputãsset, qualia quidem S. Menę intulisset supplicia: quantã verò ipse contrà attulisset fortitudinem & animi constantiam,nihil quod pusillum & abiectum oblen-

deret animum,aut passus,aut locutus: & quòd is periisset, cuius sapientiæ & studio sunt omnes inferiores, (cum enim iam existimabat mortuum, vt qui ad tanta non sufficisset supplicia) & seipsum damnãs, quòd non blanditijs eum potiùs induxerit (benè enim actum esset,si vel sic eum cepisset) oculos sustundit lachrymis,& deplorat iacturam. Decreuit ergò veluti viri tantam reueritus virtutem, cùm manè surrexisset, illius corpus publicè honorare, vt mortuos honorant, qui sunt eis proximi genere: & sic martyri pro iniuria,quam ei fecerat,satisfacere.Orto autẽ iam die,quoniam erat theatrum plenum Alexandrinis,(fuerat enim congregatum à pręconibus,cùm sic iussisset Præfectus) præsidens ipse,iussit maximo honore e carcere ad tribunal deferri corpus martyris.

Cùm verò qui missi erant,ingressi fuissent carcerem,viderunt miraculum,quod erat superius ratione & cogitatione:luce quidem plenum,obscurum alioquì carcerem:duos autem viros,quorum forma non potest verbis exprimi, qui assistebant quidem tanquam satellites:vt milites verò,erant parati ad defendendum: Martyrem autem non solum viuum,& conseruantem illæsam corporis integritatem: sed placidè etiam intuentem,& linguam mouentem,& iucundè psallentem.Nam etsi ambulaucro in medio umbræ mortis,non timebo mala: quoniam tu mecum es Domine. Protinùs ergò visione obstupefacti,stetère muti. Cùm breui autem perspexissent non esse fraudem & somnium,quæ videntur,sed vigiliam & veritatem,& diuinam quandam potestatem, mutati ea,quæ videntur,sed vigiliam & veritatem,& diuinam quandam potestatem, mutati exclamauerunt: Magnus Deus Christianorum.Protinùs ergò procùl abiectis illis ensibus militaribus,iudicis autem irã nihili facientes,& Prędes quidem ac Prędfectos damnantes: damnantes verò etiam ipsum Imperatorem,crediderunt in Christum, & statuerunt deincèps manere apud sanctum. Cùm autem ex eo contigisset diutiùs tardare milites: desiderabat autem ciuitas quidem videre corpus fortissimi athletę: videre verò etiã,quid esset euenturum,stabat theatrum,aduersùs ipsum Prędfectum & milites indignans & tumultuans.Præfectus autem volens gratificari populo,postquàm cognouit nihil aliud esse,quod eis afferret molestiam,nisi militum moram diuturniorẽ, pluribus alijs diligentioribus militibus iubet,vt afferant martyrem. Cùm autem illijpsi quoquè venissent in carcerem,& illas res omnes vidissent admirabiles: audiuissent verò martyrem apertissimè & expeditissimè differentem,& linguam disertè mouentem: Viderunt autem milites quoquè ei, tanquàm DEO alicui animum adhibentes, admiratione pleni & spectaculo propemodùm resoluti, ipsi quoquè statim cognouerunt rem esse diuinæ virtutis,& toto animo crediderunt, nihil Præfecti curantes potestatem, & reliquis accesserunt.

In carcere lucẽ & duos Angelos conspiciũt satellites Prędfecti.

Pſal. 22.

Credunt in Christum.

Alij quoq; milites credunt.

Sanctus verò postquàm audiuit à militibus,iam totam adesse ciuitatem, magnificentẽ eum videre, & paratos esse omnes credere illius Deo,si,quæ in eum facta sunt,tantum viderint miracula: nihil cunctatus egreditur, habens etiam simul cum eo futuros milites. Cùm autem eum ad theatrum accedentem vidit populus adeò sanum & integrum, atquè si nihil asperum & molestum esset passus: audiuit verò eum quoquè canentem: Si consiliterint aduersùs me castra,non timebit cor meum: simulatum & sce
Pſal. 26. nicum quendam esse actum suspicabantur ea,quę videbantur. Postquàm autem curiosùs oculos conijcientes, agnouerunt illum esse Menam, oculis videntem, & lingua loquentem,& ingredientem pedibus,statim omnes vna voce: Fortis fuit,dixerunt,fortis fuit Christi virtus, etiam aduersùs ipsam mortem.Felix ciuitas Alexandrina, quæ per vnum hunc virum hodiè tantam fraudem deprehendit,& pulchrè didicit veritatem.Dei solius citrà controuersiam est hæc potestas & virtus.Gloriare,ô orator,athletaveri DEI & Seruatoris, gloriare. Præfectus autem obstupefactus rei nouitate & admirabilitate,& veritus, nè prętер spem aliquid noui facere cogitaret theatrum, statuit surgere. Postquàm verò vidit totum populum ferri quodam magno motu & impetu, & audiuit omnes clamantes: Mane,ô venerande Præfecte. Noli inuidere tantę ciuitati rem maximam, nempe vt verum Deum agnoscat hodiè, & rectà ingrediatur ad lucem veritatis: ipse quoquè totus versatur in contemplanda re admirabili, quæ acciderat martyri, & populo denunciat silentium. Cùm autem sanctum iussisset ad se venire, vbi proximè fuit, cum animaduertit & cognouit. Nam ei quidem antèà videbantur somnia ea,quę apparebant, vt qui CHRISTI nondùm habuisset experientiam. Postquàm autem & qui aderant lictores, & omnis alia satellitum caterua, quinetiam ipse Prędfectus,proprijs manibus singula exanimantes,cui contradici non potest, fidem

Populus Alexandrinus mirè celebrat Christi virtutem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidem cognouêre miraculi, tunc omnes circunsistentes, & ipse quoquè Prefectus obmutuit.

Cùm autem permultum transijsset temporis, multum verò stuporis excussisset Præfectus, & ad se redijsset, dixit sancto: Dic mihi ô homo verè per Deum tuum. Quid hæc sibi volunt? & quæ hæc sunt, quæ videntur admirabiliter & præter opinionem? Potest enim hæc Deus solus facere, & non alius. Sanctus autem cùm breui & principij expers Dei principium eos, qui aderant, docuisset, & quàm esset Crux necessaria & maximè salutaris, esset elocutus, & ad summam, vniuersum susceptæ carnis œconomiæ explicásset mysterium, subiunxit in fine: Deus ergò, ô Prefecte, cùm sit bonus atque benignus, & propter salutem hominum in terram descenderit, nullum vult omninò perire ex omnibus, & à bonis æternis excidere: sed quomodò mater post partum omninò quidem curam gerit filij: sustinet autem, propterea quòd sit imperfectus, eius etiam contumelias, non ideò malè volens infanti: (vincitur enim à visceribus, & valdè potiùs cupit videre eum, cùm peruenerit ad perfectionem, gloria aliqua & splendore insignem) ità etiam Deus nostri quidem curam gerit post creationem, & tanquàm pater sustinet ea, quæ in ipsum admittuntur delicta propter ignorationem: & à suis potiùs victus visceribus, benevolè se gerit & clementer: nihil aliud desiderans, quàm vt eius gloriam consequamur, cùm in virum perfectum creuerimus ad mensuram ætatis spiritalis, sicut nos docet Paulus, plenitudinis ipsius Christi. Postquàm ergò vidit vos Seruator à dæmonibus ineleatos, tardare venire ad eius cognitionem, & ad æmulationem ipsum prouocantes in non deis, & ad iram concitantes in vestris simulacris, & non formidantes eius vires & potentiam, vestri curam gerens tanquàm filiorum, in me hodiè conuicit, & errorem vestrorũ cultuum, & zelum qui non est ex cognitione, vt ipsi quoquè presentes mihi confitemini. Discat ergò vnusquisque vestrûm, in me Christi reputans potentiam, quod homo, qui iam spectabam ad senectutem, & magnam quidem corporis partem, omnes autem vires tormentis amiseram, & perindè ac mortuus eram coniectus in carcerem, adsum nunc coram vobis integer, illesus, nihil diminutus, tanquàm rursùs in lucem editus, & iterùm natus valentior. & si quis velit inuenire eum, qui est verè Deus, cùm agnouerit eum, qui mihi hodiè dedit linguam, & pedes, & oculos, eum quoquè esse credat, qui ab initio & alia, & ipsam lucem, & rationem, & motum rebus donauit mobilibus. Cùm is ergò intelligens, ô Præfecte, nè sustineas ignorare eum, qui tuî curã gerit, & tuam expectat conuersionem. Oportet enim te quoquè ipsum ad Christum accedere, sicut etiam ab ipso mihi fuit significatum. Lætare autem, quòd ad bonum & æternum sis regem accessurus, & ad martyrij stadium te mecum exuturus.

Præfectus autem, vt qui bonam haberet animam & gratiæ capacem, maximèverò cùm etiam gratia eius animæ oculos attigisset, cœpit intelligere, & partìm quidem ex verbis, partìm aũt etiã ex miraculo, verum Deum & splendorẽ pietatis paulatim admittere. Coniectans verò eam quoquè, quam priùs in nauigando adspexerat visionem, & quemadmodùm Deus, qui apparuerat, vult eum cõnumerari cum suis ministris & amicis, lætabatur quidem tanquàm de re magna: dubitabat autẽ, quemadmodùm qui tanto tempore errori adhæserat, repentè dignus fuerit habitus, qui tali Deo fieret familiaris. Cùm ergò hæc apud se versaret, diuina gratia eum adhuc magìs vocans ad agnitionem, ei illustriora præbet signa veritatis: & videt ille cum quibusdam paucis, duos viros sanctum circunsistentes, fulguri forma similes, alatosq;, & ijs qui videbant, magnum afferẽtes terrorem, vt qui essent parati ad eum defendẽdum: caput autem corona redimibãt. Postquàm verò alijs quoquè communicauit id, quod cernebat, & inuênit eos eandem, quam ipse adspexerat, vidisse visionem, cùm nihil esset quod dubitaret, constitit repentè, cùm è sede exilijsset, & clamauit ad populum: Est hic reuerà veri Dei famulus, manu sanctum ostendens: & magnus est is, quem nos docet colere Deum verum: qui adeò quidem admirabiliter & contra opinionem proprios refingit athletas: è cælis autem eis, vt videtis, tribuit victorias: & intelligentem eis opem ferens, eos defendit. Imprudẽs verò eram malis deditus dæmonibus, & volebam idipsum vobis persuadere, qui rectè Christo volebatis parére.

Hæc dicens, paratus quidem erat currere, & prensare pedes martyris: diù autem est retinuit terror & spectaculum Angelorum. Atque repentè quidem euanuerunt Angeli: ille verò accurrens, & sancti pedes apprehendens, suauiter deosculabatur, & ei dicebat:

Mena docet Hermogenẽ & alios, quæ nostræ fidei sunt.

Ephe. 4.

Præclara sunt hæc Christi miracula.

Visio Hermogenis.

Hermogenes diuinitùs illuminatus, credit in Christum.

Ora

Ora vere Dei serue: ora, quæso per ipsam, quam prædicas, veritatẽ: Ora, vt ego quoquè indignus fiam seruus, & Deo tuo seruiam. Nunc sensi ex ijs, quæ in te facta sunt, spectaculis, quibusnam vtantur satellitibus, qui germanè ad Christum accedunt, & vndenàm eis & quales sint laborum remunerationes: & quòd sunt quibusdam alienis & terribilibus stipati satellitibus, vt tu quoquè. Qui nos etiam tãquàm sceleratos & profanos, visu aliquandiù repellebant & amouebant. Tandèm autem vsi humanitate, tua nobis cesserunt sanctitate & puritate: & vereor, nè me accedentem Christus repulerit, rogantem, & hoc magnum, & quod nostra merita superat, postulantem, vt referar in numerum infimorum suorum famulorum. Verumenimuerò sic quoque præclarè mecum agi existimo, si talem Deum assecutus, luam pœnas pristini erroris & amentiæ.

Osculatur pedes S. Menæ.

Sanctus autem: Bono animo esto, inquit, clarissime Præfecte: neque quicquam de clementia Dei dubitaueris. Ego enim, qui ex meipso Dei feci periculum, & scio eum esse benignum & misericordem, & qui ob vitia hominum mouetur misericordia, confido quòd te non solùm non repellet accedentem: sed hac etiam tua syncera susceptа fide, scripsit iam nomen tuum in libro vitæ: & quantùm ego possum scire, statuit vt tu per martyrium, diuinum eius nomen mecum glorifices. Cùm sic dixisset, & intellexisset populum toto die manere ieiunum, & vidisset eum stare erectum præ admiratione eorum, quæ cernebantur, & velle adhuc manere, & eius vultum cernere, & sermones audire, pollicitus eum manè affuturum, statim abijt, & dimisit theatrum. Sed Præfectus ne sic quidem sustinuit discedere à martyre: sed cum eo vacante tota nocte est versatus, accuratiùs per catechesim ab eo institutus in verbo veritatis. Cùm autem esset manè, & tanta frequentia congregatus esset populus, vt nec eum caperet quidem locus theatri, vnà verò cum Præfecto ascensurus esset sanctus in concionem, magna multitudo gentilium sancto dedita opera occurrens, tanquàm vno ore, Omnes nos, dicebat, credimus Deo, qui à te prædicatur, & iam omnia negamus, & ei soli militare & seruire constituimus. Cùm Deo autẽ gratias egisset sanctus, & laudâsset multitudinem propter celerem conuersionem, & dixisset, quòd nec protinùs quidem credidisse cùm audiuerint, neque esse cunctatos animo dubitantes, apud Deum caret mercede: & quòd mox baptizati, futuri sint participes donorum Christi, cùm vnà cum Præfecto ascendissent, constitit.

Tota nocte discit à S. Mena fidẽ nostram.

Multi gentiles credunt.

Postquàm autem intuês ad populum, Deus, dixit, vos suo perficiat signaculo, & reddat sibi ad omne opus vtiles, iussit vnumquenque rogare & discere de Deo, quod vellet. Præfectus verò cum toto populo, De tuo, inquit, Deo nulla est nobis dubitatio, ô sanctissime. Omnia apertè cognouimus, & omnibus, quę à te dicta sunt, credidimus. Vnum solùm petimus, vt Deo coniungamur, & familiares reddamur per baptismum. Cùm itaque consensisse Præfectum vidisset populus: Reuerà, dixerunt, non est Deus acceptor personarum, vt qui propter moderationem & curam quam gessit pauperũ, reddiderit Præfecto suî cognitionem, & vero Dei cultu cum sit remuneratus. Postquàm autem ex ijs, quæ circuncircà erant, ciuitatibus affuerũt Episcopi quidam pij & religiosi, qui erant omnes tredecim: qui alij quidem solùm vt viderent certamina martyris: alij autem ideò è deserto descenderant, vt visitarent fideles, qui erant in ciuitate, & allata quoquè esset aqua, cùm ità iussisset sanctus, ipse sanctus cùm è loco excelso descendisset, & Præfectum quidem inclinare caput Dei amantissimis fecisset Episcopis, illos verò eius capiti aquam infundere, & dicere: Suscipit lauacrum regenerationis Hermogenes in nomine patris & filij & spiritûs sancti, sic eum fecit baptizari coram toto populo. Eo autem nomine populus Christum multis laudibus est prosecutus.

Act. 10.

15. Episcopi adsunt.

Hermogenes baptizatur.

Quoniam verò & Præfecti regeneratio cogebat festum celebrare, nec facilè poterat satisfieri tantæ multitudini, tunc quidem sanctus dimittit theatrum. Deindè etiã conuersus ad Episcopos: Non iustum est, inquit, vt ecclesia tanto viro priuetur, qui est tam studiosus, & modestus, & tam sublimi ingenio. Ea de causa propter multam in sanctum reuerentiam, cùm accepissent Hermogenem nihil contradicentem, illi eum referunt in cleti numerum. Deindè cùm per ordinem ecclesiasticos omnes gradus transiuisset, eum constituunt Episcopum ciuitatis. Qui etiam cùm post electionẽ die septimo cõsecrationis, & alia quibus delectantur eorum animæ, qui mundo delectantur, omnia dedit in manus pauperum. Deindè cùm etiã alia omnia paruifecisset, cum vniuersa multitudine se egisset quicquid habebat auri & aliarum facultatũ, & valere iussisset delicias & lautiti-

Refertur in Clerum, fitque deindè Episcopus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

armauit ad bellum gerendum contra dæmones, vt aduersùs quos gereret inimicitias propter priorem vitam, & eorum errorem vehementer persequeretur: & cum breui eorum fana & aras euertisset, & simulacra deiecisset, vbiquè Crucem fixit, & in Christi nomine construxit altaria. Atque turbas quidem posteà ad eius pedes procidentes, & rogantes baptizari, baptizabat, tam multos quotidiè, vt nec facilè posset eorum numerus comprehendi: dæmoniacos autem, aut qui ab alijs premebantur ægritudinibus, sola Christi inuocatione, repente liberabat à dæmone, & ab ægritudine: & docebat semper amplecti castitatem, & pium Dei cultum, humilitatemq; & charitatem, mansuetudinemque, & nil possidendi virtutem, & cæteras similiter virtutes: seipsum proponens exemplar ijs, qui docebantur.

Vbiquè figit Crucē.

Multa facit miracula.

Cùm autem non multi dies præterijssent, & tota ciuitate in vnam conueniente sententiam, effecti sunt omnes vnus grex Christi, vir quidam deditus falsæ religioni dæmonum, vnus ex Senatu, nomine Rusticius, ciuitati inuidens & nobis Christianis: & simul ebrietatem, qua vti solebant ad aras, & reliquam intemperantiam pluris faciens, quàm eam, quæ est apud Christianos, abstinentiam & moderationem, ità vt erat ira percitus, magna celeritate currens ad Imperatorem, paucis narrat omnia: Abolitum est, dicens, omne sacrificium: contumelia est affecta deorum magnificētia: euersa sunt templa: diruta sunt omnia deorum altaria: & ad summam, refert deorum deletionem, & Præfecti mutationem: & quòd Præfectus Hermogenes, vetere beneuolentia & lucro ciuili inductus ab eloquente Mena, vniuersò ferè persuasit imperio, vt declinaret ad Crucifixum: & iam quidem vbiquè securè adoratur Christus: eum autem secuta est tota Alexandria. Hæc cùm dixisset, vt eum magìs prouocaret ad iracundiam, & ad pœnas de Christianis sumendas acriùs iritaret, adijcit: Nisi hoc tibi magnæ fuerit curæ, & à te quidem euertantur res Christianorum, in pristinum verò statum restituātur res deorum, scio fore, vt tuum quidem imperium citissimè euertatur: confirmetur autē regnum eius, qui dicitur Christus.

Nota Christianorum veterū abstinentiam.

Hoc cùm audiuisset Maximinus, fore quidem, vt suum corrueret imperium, Christi autem regnū erigeretur: laudato quidem & honorato Rusticio propter eius in ipsum & in deos beneuolentiam, efferatus aduersùs Præfectum & vniuersam ciuitatē, & magis quàm expediret, indignatus, statuit illeipse continuò proficisci Alexādriam, magno studio & apparatu, cùm bellicosorum hominum decem millia ad hoc iussisset sequi, dicens: Vel sola Imperatorum reuerentia motus populus, eos deos honore afficiet, quos illi censent colendos, & se ab alia reprimet improbitate. Nam nisi ità esset, vt ipse rerū status arguit, citra vllum ruborem mala fierent, & nec studeret quidem latére aliquis. Attamen cùm deorum prouidentia fuero Alexādrię, & hosipsos vlciscar, & meam corrigam ignorationem, procùl amandans errorem in Crucifixum. Dixit, neque multum temporis permisit intercedere: sed rebus omnibus publicis posthabitis, magna celeritate venit Alexandriam: & statim iubet sanctos comprehendi, & manè, tota vidente ciuitate, & manu assistente militari, sedens pro tribunali, eos iussit nudos introduci.

Maximinus Imperator venit Alexandriam.

Postq̄ autem eos solùm vidit introductos, magna voce exclamās, O dij, inquit, quid hoc futurum est, quòd iste, cuius tantam curam gessi, & ei primos magistratus, quos nulli alij ex ijs, qui nobis parent, mandaui, sua sponte omnia despexerit, & ad tam obscuram & abiectam fortunam transfugerit, & comam etiam capitis sibi ademerit, & nihilo melius sit affectus, quàm mimi & scurræ, qui in scena risum mouent. Propiùs verò accedens ad Hermogenem, Dic mihi, inquit, ó infelix, quanam de causa tibi commisi totius terræ & maris imperium, & decreui, vt absque successore gereres magistratum: non vt dijs quidem futurum benevolum, & nullo modo eos abnegaturum, & beneuolum quoquè nobis futurum, & vt hunc doctum & sapientem virum, qui prospero fortunæ afflatu præter æquum inflatus, & hinc lapsus est in errorem, arte & experientia & verborum persuasione ad patriam reduceres religionem? Quidnam ergò te mouit, aut quidnam spectâsti, vt sineres eum diutiùs versari in vanitate, & non solùm eum ab errore non reduceres, sed eiusdem malę opinionis ei fieres socius: & tibi præterea caput, ó stolide, tonderes, & reputareris esse vnus ex ijs, qui sunt in theatro, histrionibus? Cùm eò iræ & acerbitatis processisset Imperator, iracundęque & furiosè eos esset intuitus, benignè Deus adspexit martyres: & repentè eis apparent Angeli, eos audacia replentes & viribus, & vngentes ad certamina: iubentes, nè timerent iram Imperatoris, vtpotè

SS Menas & Hermogenes, nudi coram illo sistuntur.

Nota quorum similes sint, qui eiusmodi tonsuram ferrident.

vtpotè quòd victoria sit cum eis futura. Hermogenes autem statim respondit: Si sustines me patienter audire, Imperator sapientissime, quanam de causa & quid spectans, primas quæ apud te reputātur felicitates lubens abiecerim, promptoq̄; & alacri animo ad hanc fortunam descenderim, vt velim videri stultus, & pauper, & ridiculus & inglorius, & dici potiùs Christi: & ideò lubenter accusari erroris & ignorationis, & paratus esse & ensem, & ignem, & bestias propter Christum despicere: & pro illo potiùs mortem sitire quàm vitam, toto meo testimonium ferente concilio, maximè verò re ipsa subiecta oculis, magnam veritatis curam gerens, & nè quid, quod sit opportunum, prætermittam, dicam id quod quæsiuisti. Imperator autem, Ego, inquit, hoc omninò, & nihil aliud cupio, si non ipse falsum præfers veritati, hoc in maiori honore habens propter necessitatem. Hermogenes autē: Mihi, ó optime Imperator, me aduersùs Christum audacter & insolenter gerenti, & volenti quidem quos olim deos colere, tuam autem obseruare potentiam, studio fuit, vt ipse quoquè scis, cum tanta ad ciuitatem veni- Hermogenes respondet tyranno.
re pompa & apparatu: & virum quidem partìm blanditijs, partìm verò metu ad hanc, quæ vigebat, patriam reducere impietatem: vt te ne cum maiore quidem dixerim ad nos accessisse, & ne tu quidem, si affuisses, desperâsses virum posse vincere. Mihi autem ferret testimonium vniuersus hic populus, q̄ eram ab initio varius, blandiens, minans, terrens, in omnès deniquè species me transformās, vt virum abducerem à pietate. Ego enim stultus ignorabam, in qualem virum incidissem, q̄ interritum & valētem, & qui liberam quidem habebat linguam ad responsa, animum verò ad ferenda intentata supplicia, & omnia deniquè perpetienda paratum, potiùs q̄ ad Christum abnegandum.

Sed vt alia omittam, cùm vidissem eum recusare deos colere, & neque poteslatē curare, neque suppliciorum aut tormentorum vllam ducere rationem: sed tam probabiliter quidem, & ad persuadendum aptè contradicere, vt ego quidem ab eius ingenio vincerer: dij autem arguerentur: & ei vniuersus suffragaretur populus, & eadem, quæ ipse, sentiret de religione: cogitaui eum paulopòst talibus cruciare supplicijs, vt, si possem quidem, cum perfectè vincerem: sin minùs, eius quidem certè reprimerem promptum & alacrem animum, & dicendi facultatem impedirem. Visum est ergò mihi, plantas pedum eius gladijs excindere vsque ad ossa: quinetiam eius quoquè linguam excindere eloquentem, à qua omnia superabantur: prętereà verò eius quoquè oculos effodere: vt propter oculorum quidem tenebras ocio deditus, fractus autem dolorum cruciatu, tardior quidem fieret ad respondendum, imbecillior verò ad contendendū. Atq; lictores quidem cùm primùm iubentem audiuissent, fecerunt vniuersum. Ille autem homo continuò esse conuictus, & nihil amplius ferens, quàm communis possit natura, missus in carcerem, erat planè mortuus. Viri tamen misertus, (verum enim fatebor) vt docti & mei ciuis, & ægrè ferrens, quòd vir periisset tanta sapientia præditus & eloquentia, summo manè afferri iussi corpus eius exanime, volens videre, quonàm eius rediisset constantia.

Postquàm autem eum vidi accersirum rectè ingredi, & purè intueri: deindè etiam eum audiui apertè differentem, videbar mihi videre spectrum & inane somnium: & statim clausi oculos, deorum inimici vel ipsum simulacrum abhorrēs. Cùm autem de sede descendissem, & visionem simul cum alijs curiosè indagāssem: & non solis credens oculis, sed etiam manibus examinans & contrectans, illum ipsum didici esse Menā, protinùs victus sum à veritate, non falsum testem habens conscientiam. Verumenimverò adest ipse quoquē, ó Imperator: & dicat quidem populus cruciatus: curiosè autem ipse quoque inquire, vt volueris, cùm miraculum sit tibi ante oculos. Die verò mihi per tuos deos, ó Imperator, Si quis vidisset Christum, sicut ego ipse vidi, repentè totum hominem reformantem & animantem, & ex hoc quidem suam potestatem confirmantem, nempe quòd hæc quidem non sunt alterius, quàm Dei, & quòd ipse sit, qui primum creauit hominem: pollicetur autem ijs, qui illum secuti fuerint, in cælis quidem regnū æternū, hic verò tantum posse, quantum ipse solus. Si quis, cùm hęc & didicisset & vidisset, despiceret quidem talis Dei esse & dici amicus: despiceret autem posse omnia agere & mutare, quę solus ipse Deus, & cæcos quidem facere videre: claudos autem saltare: & montes mouere: & mortuos suscitare: & vt semèl dicam, rem omnē mouere creatā solo verbo & nutu: Deindè etiam pignus habere, q̄ lætabitur, & regnabit in æternum: Qui eum reliquisset, & clausisset oculos ad tantam beatitudinē: elegisset

Gene. 1. Matth. 19. Iohan. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem vestros deos colere,& esse Consul & Imperator, quisnam is tibi videretur? Non verè stultus, non emotę mentis, & qui longè abest, vt intelligat quod sit conducibile?

Propterea igitur, ô Imperator,ego errorem,& fabulas vestras,& deos abominatus, & abnegata hac omni, quę videtur,felicitate, ad solum Deum accessi, & mâlui, vt ipse dixisti, esse infelix: potiùs videri stultus, quàm esse,eligens. Atque nostra quidem ex ijs quæ audijsti,iam didicisti: Res autem Christi si velis experientia discere, nè cunctaris. Excogita citò in nos magnum aliquod & graue suppliciũ: &,si tibi fortè deest aliquid ad excogitanda supplicia,ego qui magna in his exercitatione ad summam processi experientiam, ea quoquè quę restant reuocabo in memoriam. Objice bestijs,deturba è præcipitio, mari obrue, terra infode, gladio scinde, igni combure, vnicuiq; membro appositum excogita supplicium. Sic enim ego quoquè paulò antè cæcutiens, feci meo luminari,& qui me deduxit ad veritatem, Menæ. Atque populus quidem,cùm tam artificiosè & liberè dixisset Hermogenes, admiratus est eius animi virtutem & dicendi facultatem. Imperator autem cùm nec aduersùs quę dicta fuerant, posset aliquid dicere, (nam &'populus testificabatur, & in conspectu eius erat miraculum) & simul cogitans, quòd si ad dicendi veniret contentionem, ipse quidem pudore afficeretur: eius vero dij refellerentur, animi dubius & dolore affectus, iussit sancti manus & pedes, illas quidẽ ex humeris, hos autem ex genibus ense amputatos, ipso vidẽte, iaci in focum ignis. Deinde cùm ventrem conto percussissent, & omnia effecissent fluere, id quod restabat adhuc spirans iacere eos iussit in fluuium, qui præterfluit ciuitatem. Lictores ergò nudos † enses, & crudeliter intuentes, cùm essent vel solo adspectu terribiles, sanctum statim circunsistentes, primùm quidẽ crudeliter manus, deindè rursùs quoquè pedes immaniter amputauerunt. Ille autẽ laborabat quidẽ frequentibus cõfectus doloribus: adeò verò se fortẽ præbebat,acsi nõ ipse pateretur,sed alios potiùs videret affectos supplicijs.

Magna cõstantia & dicendi libertas S. Hermogenis.

Eius manꝰ & pedes amputantur.

Videtur deesse † tenentes, aut quippiam, simile.

Postquàm autem vidit sua membra igne redacta in cinerẽ, caput parùm attollens, & ad focum adspiciens, Quàm felix sum,inquit,ꝙ manus meas, quas aliquandò extendi ad deos alienos,& pedes, qui ambulauerũt in errore, Deus hodiè accipit vt oblata ei in sacrificiũ. Protinùs autẽ milites, postq̃ abscissæ fuerunt manus & pedes, ad ventrem se contulerũt: & conto quidem eum verberârunt, fluxerũt autẽ intestina. Ipse verò iam quidem deficiebat, & imbecillum adhuc conseruabat spiritum: tam generoso autẽ erat & forti animo, quàm si modò cœpisset decertare. Cùm eum ergò adhuc spirantem accepissent milites,sicut iussi fuerant, in fluuio demerserunt. Postquàm autem Maximinus de martyre Hermogene vix tandèm deposuit solicitudinem, protinùs de beato Mena cœpit deliberare. Cùm verò timeret,nè,si cum eo disseruisset,(quoniam & miraculis & dicendi facultate existimabatur esse supra hominem) ipse quidem victus dedecoraretur: & eos etiam perderet, quos adhuc habebat errore implicatos, sancti miraculis inductos ad veritatem: omnibus prætermissis,iubet vt cùm eum in obscuro & tenebricoso carcere inclusissent, primùm quidem vinctum manibus à tecto suspenderent: deindè etiam ab eius pedibus lapidem appénderent adeò grauem, vt vehiculo impositus, vix posset ferri: Deindè eum relinquerent, vt diuulsus violenter moreretur.

Dirè cædi tur.

In flumen mergitur.

Atrocia in S. Menam supplicia statuuntur.

Protinùs ergò ij, quorum est hoc munus,fecerunt quod eis fuerat imperatum: & sic ipsum dimittunt suspensum, nullum omninò sinentes eum videre ad cõsolationem. Sanctus autem cùm & capiti impositis vinculis, & deorsùm trahente pondere lapidis extenderetur,& ei propemodùm dissoluerentur compages, nerui verò conuellerentur, & carnes dilacerarentur,& vt semèl dicam, omnis ei alia grauiter abrumperetur commissura, quandiù quidem vires corporis suffecerũt ad animi constantiam, grauiter quidem patiebatur, psallebat autem assiduè: Vide humilitatẽ meam, & laborem meum.& illud,Nõ sunt condignę passiones huius temporis ad futurã gloriam. Postq̃ autem planè ei consumptis viribus,suam cõiunctionem omninò negauit natura,cùm dixisset, Gratias ago tibi, Domine, quòd tua bona perceperim: tanquàm pondere suppliciꝰ repentè ei voce repressa, in soporem resolutus, tacuit.

Psal. 24. Rom 8.

Postquàm verò vtrique athletæ tanta constantia & fortitudine desijt certamẽ martyrij, repentè affuerunt amantes & socij Angeli ad eos defendẽdos: & primùm quidem cùm martyris Hermogenis corpus è fluuij profundo sustulissent, & repentè eum rorũ integrũ restituissent,& deindè etiã animâssent,& dixissent se ꝓficisci ad Menam athletam, & ipsum hortati essent, vt consequeretur,vbi parùm ingressi venerunt ad custodiam,

S. Angeli vtrunque restituunt.

am, introò statim perrexerunt, viribus, quæ sub adspectũ non cadunt,dissolutis eis claustris. Hermogenes verò seipsum quidem mente agitans, & totũ actum tacitè considerans, obstupescebat: beatum autem Menam etiam suspensum adspiciens, & iam non spirantem ampliùs,& tormẽtum cernens intolerabile, tristitia afficiebatur. Vt verò esset attentus & videret, hortati Angeli,statim cum quodam honore & reuerẽtia ad sanctum accedunt. Relaxatis autem vtrisque vinculis,cùm,quam sustinuerat,membrorum fũcturam compegissent & sanâssent,& eum magno gaudio & alacri animi studio repleuissent, statim quidem solutũ Hermogenis mœrorem propter magnum Menam. Cùm autem vsque ad matutinum cum eis essent versati, & ad pericula subeunda eos magis acuissent,& iussissent eos festinare ad mox eis mittendas coronas, & polliciti essent se simul adfuturos, & certamina vnà esse adituros vsq; ad tempus coronarum & victoriæ renunciationem: & deindè etiam eis pacem dedissent, & faustum victoriæ nuncium eis significâssent, statim ab eis recessêrunt.

Imperator autem cùm summo manè iussisset aperiri theatrum, & ad eum omnem conuenire populum, sedit pro tribunali. Quoniam autem acceperat totam ciuitatem credidisse Christo: deliberando verò & consultando statuerat esse quidem inutile eam relinquere impunitam: rursùs autem inconsideratum & à ratione alienum, cõdemnare omnes, vt puniantur: simulans se totum ignorare, dixit: Quòd vos quidem qui adestis, deos quidem sacrificijs & alijs libaminibus, nos autem Imperatores reuerentia & timore & in alijs rebus obedientia colere statueritis,ex multis alijs intellexi. Quòd autẽ non statim repugnâstis & restitistis illis execrandis, qui Crucifixi res ausi sunt docere, & non ipsos ante nos lapidibus obrueritis, existimo deos ex hoc iram non leuem concepisse. Ego igitur, qui & ipsos deos cupio vlcisci,& nullum vestrũm in diuinirùs immissam incidere calamitatem,iubeo ciuitatem & vos omnes priuari ijs, qui vtrisque olim fuerunt attributi,honoribus: vt sciatis & ex his pœnis vobis impositis,& stultorum illorum supplicijs, quòd quandò Iudex, qui non fuerit ipse præoccupatus, non vult suam prodere sententiam, & prodigia facere cum his histrionibus, nunquàm potest opem ferre Crucifixus,aut liberare à malis: solùm autem hoc potest, certam mortem & extremam infelicitatem procurare ijs, qui párent. Eorum quę dico, fidem vobis possunt facere deceptores illi & præstigiatores Hermogenes & Menas, vterque ipsorum ante tormenta pollicentes se esse alios à mortuis suscitaturos: à me autem breui,vt oportẽbat, graui morte vita priuati,ne sibijpsis quidem possunt opem ferre. Vbi autem nũc est planí illius Christi virtus?

Impia & blasphema Tyranni ad Alexandrinos oratio.

Planí, id est impostoris.

Postq̃ ergò ad tantam blasphemiam processisset Imperator, multo tumultu plenum erat theatrum, eius maledicta omnibus ęgrè ferẽtibus, & iam res nouas moliri statuentibus. Cæterùm cùm à præconibus factum esset silentium, & rursùs dicturus esset Imperator, quæ erant ex sui animi sententia, repentè totum adspiciens theatrũ, cùm vidisset sanctos, qui in medium tribunal descenderant, (exinopinatò enim apparuerant) vna veluti lingua & vno ore omnes exclamauerunt: Vnus verè est Deus, Deus Christianorum. Hoc facto, quidam Eugraphus, qui ipse quoquè in Græcorum doctrina erat exercitatus, rempublicã aũt adhuc gerentis Menæ fuerat minister: Is ergò cùm tũc esset vnus ex ijs, qui erant in theatro,& videret q̃ fiebãt, cùm vidisset miraculũ,& esset veluti zelo accẽsus,& se diuinæ Crucis signâsset signaculo,& animi fortitudine & audacia esset repletus, in mediũ prosiluit,& audacter Imperatori, Ego,ô Imperator, inquit, sum Christianus, & tua iussa respuo & execror, & nõ abiuro religionẽ, & iam tibi sum propter Christũ ꝓpositus, nulla mearũ carniũ motus misericordia. Nè existimes autẽ fore, vt minis vel blãditijs me ijs omninò superaturus, sed neq; vllũ Christianorũ. Nobis enim mors quidẽ est vita, q̃ eum vobis agitur impijs. Verè aũt vita est mors, quę pro Christo suscipitur. Et scio quidẽ, ꝙ tanq̃ leo rugiens in hãc assendisti ciuitatẽ, quęrẽs ira corripere, & cultu simulacrorũ Christi gregẽ diseerpere: & ꝙ hodiè quoq; ad nos ꝓsiluisti eũ eadem spe & armis. Sed re auersabimur, & audacia, qua impellimur ad mortem lubenter suscipiendã, & pietate immutabili, tanq̃ dolosam aliquã vulpẽ, q̃ ludit maximè ridiculè.

Vsitatissimum semper Christianis fuit signare se Cruce.

Tyrannus non ferens liberratem Eugraphi, eum suis manibus interficit.

Hæc cùm audijsset Imperator, & esset ei cor ira accensum,& iam esset emotæ mentis ex stupore miraculi,veluti oblitus se esse Imperatorẽ,è sede desiliens, cùm insana manu cuiusdã eorũ, qui propè erant, strinxisset ensem,multa & certa vulnera affert Eugrapho: & sic per se interimit prope tribunal virũ fortẽ & martyrẽ: primùm quidem stan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem citra vllum timorem, & ferentem plagas, & vel in ipsis arguentem Imperatorem: posteà autem in terra iacentem firmo & constanti animo, & Deo agẽtem gratias, quod primus aliorum ad eum ingrederetur: & non vno ictu, sed multis finem acciperet, vt dignus pluribus haberetur coronis. Qui cùm & has plagas acciperet, & has voces ederet, expirauit. Temulentam autem adhuc habens animam Imperator, quòd ira victus, sic ad militare descendisset ministerium, cùm rursùs reuertisset ad sedẽ, aliquandiu manens cogitabundus, cognouit se per impudentiam dubitationi attulisse remedium, & specie oppugnâsse veritatem. Cùm repentè ergò ad se redijsset, & se ad sanctos conuertisset, Iuro, inquit, deorum potentiam, me multa quidem alia sperâsse videre inopinata: tales autem me visurum esse magos, nunquàm sum opinatus. Sed quid noui facere videmini, arte magica & præstigijs populum à se facientes discedere, & simpliciores abducentes à deorum potestate, & mori pro Crucifixo tam facilè persuadentes? Ego itaque, qui vos miseros sum optimè expertus, mox apertè ostendam vel vos esse spectra, vel hanc mentitam membrorum vestrorum reformationem, esse fraudem oculorum, & apertas præstigias.

Sancti autem dixerunt: Consequentia dixisti, ô Imperator. Nam quoniã mens quidem tua est infatuata, cæcutit autem anima, cor verò est excæcatũ: meritò rei quoque admirabilis veritas, præstigiæ esse videtur & deceptio. An non enim apertè exercitus, qui ijs non credis, quæ sunt vel luce clariora? Quòd si quid etiam de ijs, quę vides, dubitas, in nobis adhuc ipsis diligenter inquire veritatem. Sin autem sæuis minis, vel bonorum promissis, etiamsi ipsum dixeris imperium, quod res est apud vos maxima & beatissima, existimas nos à nostra traducere sententia, falleris, ô Imperator. Nam tu priùs, mutato errore, Christum confiteberis, q̃ nos à veritate deficientes, falsò simus adhæsuri. In nos ergò pronuncia sententiam, rectè sciens, ꝙ quicquid decæterò dixeris aut feceris, à te fiet inaniter, & ab eo, quem tibi proponis, scopo longè cadet. Imperator autẽ cùm & ex se quidem intellexisset veritatem, maximè verò eam cognouisset ex stupore & admiratione eorum, qui adstabant, (Sanctos enim tangentes, & manibus contrectantes obstupescebant) timens nè populus, cuius iam erant animi persuasi à rei euidentia, illo resistente manifestæ veritati, aliquid noui in eum agerent, cùm hoc solùm iussisset eis amputari capita, surrexit è tribunali. Postq̃ aũt sancti cum ijs, qui eos ducebant militibus, & toto populo ad locũ venerũt, stantes & manus simul & oculos in cælũ tollẽtes, in cõspectu omniũ satis diù sunt precati ciuitati, & Christianis omnibus, & Ecclesijs quietem & tranquillitatẽ, & vt nemo, qui eorũ eguisset auxilio, reuerteretur inanis. Deindè post precationẽ se inuicẽ amplexi, dataque pace & salutatione, porrectis collis, vterque eorum à milite, cui id obtigerat, beatum finem acceperunt.

Deuollantur sancti martyres.

Quoniã autẽ magnus Menas adhuc viuus petierat ab Imperatore, vt eius corpus deponeretur Byzantij, (De eo autẽ mandauit etiã ijs, qui tunc erant fideles, & erant ei aliqui familiares, dicens eam ciuitatẽ sibi esse attributã ad habitandũ) ei inuidens Maximinus vel ipsam sepulturã, iussit capsam cõstrui ferreã, & in ea imponi corpora martyrum: deindè etiã in maris ꝓfundum transmittere: nè fortè, dicens, aliquid de iustis faciendis Galilæis prędixerit: & vt sic eius excideret prędictio. Qui ad hoc ergò inseruiebant, cùm essent vniuersum diligenter executi, in arca ferrea sanctorũ corpora in mari demerserunt. Imperator autẽ, cùm nec ciuitatis ferre posset scommata, & simul intellexisset populũ in eum efferri audacia, & dubitaret, nè temerè & periculosè aliquid in eum iniretur, ex ea iter ingressus est versùs Byzantium, metu & pudore affectus. Cùm hic ergò fuisset rerum exitus, fit rursùs etiam aliquid, non minus prioribus.

Tyrannus timet sibi ab Alexandrinis.

Insigne profectò miraculũ.

Imperatorem equitantem prœuenit capsa, quæ ferebat corpora martyrum, quæ & tanta erat, & ferrea, & per mare nauigabat. Nam cùm diuina quadã virtute celerrimè è fundo emersisset, & fluctus marinos peruasisset, secunda aqua nauigabat, & celeritate par volucribus currebat Byzantiũ: & eum, qui condemnauerat, nè habitaret ciuitatem, ea quę fuerat condemnata, magna prœuenit celeritate. Postq̃ autẽ diuina quędam apparitio ciuitatis Episcopo facta est media nocte, quę significabat & mox affuturos martyres, & iubebat eum properare ad litora, quæ sunt in arce, vt eos descendentes è mari statim exciperet: cùm hac ipsa hora noctis congregâsset eos, qui ex clero simul aderãt, & quosdam pios & fideles, cum eis perrexit ad litora, quæ ei ostenderat is qui apparuerat.

Visio.

Cùm autẽ versùs mare intenderent oculos, repentè vident lucem, tanq̃ columnã è cælo vsque

vsq; ad mare peruadentem, & in quadam cymba quodammodò fundatam: duos verò viros adspectu præclaros, ex vtráq; parte honorificè & venerabiliter appropinquantes. Idipsum autem quod videbatur, appellere ad portus, in quibus illi stabant.

Postquàm verò paulatim fuit propiùs, & iam cognitum fuit, eam esse arcam & non nauem, considerantes eam, neque cùm vndę erant conuexæ, resilire: neq; cùm rursùs conuauæ, delabi: & sine remis & clauo ingredi, & ex aduerso virorum illorum nauigare: lucemq; esse multam & splendidam, & tantam, vt non minùs quàm Sol locum illustraret: & viros illos in se ferre quidẽ signa cuiusdam diuinæ & admirabilis naturæ, qui ipsi quoquè quodammodò pedibus ingrediebantur per aquam, & deducebant capsam eum quadam reuerẽtia: omnes metus & horror inuaserat. Atque Angeli quidem capsæ ductores, cùm iam fuissent in conspectu eorum qui adstabant, cùm tantùm visi essent & appropinquâssent, quantum satis erat ad mandandum, vbi nunc quidem martyres ponere oporteat, propter Imperatoris amentiam, & vbi paulò pòst propter eorum voluntatem, & quæ, & quemadmodùm facere oporteat, repentè ex eorum oculis recesserunt. Episcopus autem, & qui cum eo aderant, primùm quidem arcæ circunfusi, eam amplectebantur: postquàm verò intellexerũt eam esse totam ferream, eos stupor inuasit, considerantes quonam modo supra tam tenuem nauigauerit superficiem, nõ omninò obruta. & tunc quidem, cùm eam suprà in arcem detulissent, in occulto quodam templo absconderunt, sicut iussi fuerant.

Postquàm autẽ statim reuersus Maximinus, & euestigiò plaga diuinitùs immissa percussus, priuatus fuit oculis, & simul ab Angelis flagellatus, vt ipse suis dixit familiaribus, paucis pòst diebus expiraulit: cùm post plagam & flagella tantum vixisset tẽporis, quantum satis erat ad aperiendum arcanum ijs, qui ad ipsum genere attinebant: nè lateret Dominus iudicia faciens, & diuina iustitia etiam hîc malos puniens: adhibita audacia Episcopus, considerans solam fidem sufficere ad auxilium, magno studio & honore transferens fortissimorum martyrum Christi corpora, propter mœnia arcis ea deposuit, custodes quidem ciuitatis, nauigantium autem conseruatores: eorũ, qui sunt in mortis & calamitatibus, certissimum solatium, ad gloriam magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota quid antiquitas senserit de martyrib⁹.

SERMO DIVI EPHRAEM, DIACONI ECCLESIAE EDISSENAE, DE LAVDIBVS

sancti Ioseph Patriarchæ, Ambrosio Camaldulensi interprete.

Extat in operibus eius.

DEVS Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus magne atq; admirabilis, qui etiam elegisti semen sanctorum seruorum tuorum diligentium te, largire, clementissime, vt fluant in me gratiæ tuæ fluenta largissima, quô dignè valeã præclarũ ac maximũ præbere spectaculũ pulcherrimi atq; castissimi Ioseph: qui semper baculus fuit, cui inniteretur patriarchæ Iacob profunda & veneranda senectus.

Decemb. 11. vt quibusdã placet.

Hic enim profectò, hic sanctus puer à prima statim ætate, Christi & primum, quo ad nos ex Virgine prodijt: & secundum, quo summo pauore concutiet omnia, signauit aduentum. Itaque, charissimi mei, à Christo dilecti fratres, constantes & alacres animo simus, vt honestissimi pueri facta tam grandia, suspensis mentibus inspicere atque audire possimus. Equidem, fratres mei, hunc adolescentulum non modò honestissimũ dixerim, sed omni dignissimum admiratione, pudicitiæ fontem, victoremq; libidinum, ac trophæum mirabile de hoste referentem. Vndè & futuri illius Saluatoris aduentùs figura præcessit. Quisq; igitur abijciat ex animo omnem terrenarum rerũ curam, & cum desiderio suscipiat dulcia carmina. Sunt enim spiritalia cantica, quæ lætificant animam. Sicut enim Dominus noster de sinu Patris, vt nos omnes redimeret, missus est: ità & puer Ioseph à patre directus est, vt suos reuiseret fratres. Et quemadmodùm illi, simul atquè inspexerunt appropinquantem Ioseph, cœperunt aduersùs eum cogitare nequitiam, & quidem cùm

Ioseph. ꝛypus Christi.

Gene. 37.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illis pacem à patre perferret: ità & Iudæi duro semper corde, mox vt Saluatorem vide-
Matt. 21 runt, dixerunt: Hic est hæres, venite, occidamus eum, & nostra erunt omnia. Et sicut fra-
tres Ioseph dicebant: Occidamus eum, & euademus somnia ipsius: ità & Iudæi: Veni-
te, inquiunt, occidamus eum, & obtineamus ipsius hæreditatem. Ioseph fratres come-
Gene. 37. dentes vendiderunt, quem proposito & voluntate necauerant: eodem modo Iudæi ex-
ecrabiles, Pascha manducantes, Saluatorem occiderunt. Descensus in Aegyptum Io-
Ibidem. seph, Saluatoris signat ad nostra descensum. Sicut autem Ioseph intra thalamum inclu-
sus, omnem peccati vim magno vigore calcauit, atque aduersùs Aegyptiam dominam
suam, coronas victoriæ clarissimas retulit: ità & Dominus ac Saluator animarum no-
strarum ad inferni claustra descendens, dextera sua omnem illic atrocissimæ mortis, &
Ibidem. eatenùs inuicti tyranni potentiam strauit, atque destruxit. Quoniam verò peccatum
superauerat, Ioseph in carcerem seruandus includitur, donèc tempus coronæ percipi-
endæ veniret: ità & Dominus, vt peccata mũdi omnia tolleret, in monumẽto reponi-
tur. Ioseph biennij tẽpus egit in carcere, magna ibi cum requie ac libertate versatus: &
Gene. 41. Dominus noster triduum in inferno permansit, vt potens, & corruptione intractus. Iussu
Pharaonis Ioseph placidè ex carcere, vt verissimus Christi typus, educitur, ac somnio-
rum fidelis interpres futuram frugum vbertatem facilè signat: at verò Dominus no-
Ibidem. ster ex mortuis propria virtute surrexit, inferni spolijs captis, recõciliationem nostram
Patri offerens suo, resurrectionemque prædicans, & æternam vitam. Ioseph, accepta su-
Acto. 1. per omnem Aegyptum potestate, in curru Pharaonis sedit: Rex autem noster ante se-
cula, atq; Saluator, ascendens in nube lucida in cælum, ad dexteram Patris cum gloria
Gene. 42. sedet, vtpotè vnigenitus filius. Cùm verò in Aegypto regnaret Ioseph, accepta contra
inimicos suos potestate, adducuntur spontè illius fratres ante eius solium, quem addi-
xerant neci: ingrediunturque cum metu ac tremore, vt adorent in conspectu eius, qui
ab illis in mortem venditus fuerat: & cum timore prócidunt coram Ioseph, quem super
se regnare noluerant. Agnitis verò ille fratribus suis, vno verbo ostendit homicidas.
Quod illi audiẽtes, attoniti, & pauore perterriti stetercũt, obtutibus humi depressis, con-
fusione pleni, & loqui minimè audẽtes, neq; omninò quicquam habentes, quod in ex-
cusationem sui sceleris afferre possent, recognoscentesq; apertè peccatum suum. Pu-
tárant infelices, qua illum hora vendiderãt, eum esse iam mortuum, dum repentè is, qui
fuerat ab eis peremptus, magna fretus potestate, super illos regnare deprehensus est. Ità
Luc. 19. & in die illa terribili, cùm venerit Dominus in nubibus aëris, sedebit super sedem regni
sui, adducenturq; vincti coram illo ab Angelis terribilibus omnes inimici eius, qui eum
super se regnare noluerunt. Arbitrati enim tunc sunt impij Iudæi, illum, si crucifixus es-
set, quasi hominem esse moriturũ, non intelligentes miseri, Deum illum esse, qui, vt sal-
uaret animas nostras, aduenerat. Ac sicuti Ioseph dicebat palàm fratribus suis, terrens
Gene. 45. eos, ac pudore suffundens: Ego sum Ioseph, quem vos vendidistis: eccè nunc regno en-
Matt. 24. am nolentibus vobis: ità & Dominus Crucem ostendet lucentem ipsis crucifixoribus
Zacha. 12. suis, recognoscentq; ipsam Crucem, & filium Dei à se crucifixum. Vidistis, vt Ioseph in
carne figura certa fuerit Domini sui? Quoniam verò à puero efflоruit ipsius virtus,
agè hinc iam initium sumentes, ipsius gesta enarrare pergamus.

Hic nempe beatissimus, decem & septem annorum tempus in domo patris gratia
sublimis virtutis enituit, proficiens quotidiè in timore Dei, in honestate propositi, &
Gene. 37. honore parentum. Cùm verò in fratribus suis depræhenderet iniquitatem, modicè il-
lam annunciauit patri. Re enim vera virtus semper ab iniquitate dissentit, neque illi
congruere potest. Huius tei gratia illum oderant fratres, quòd ab eorum scelere alie-
nus esset, virtutique puer operam daret. Habens autem habitantem in se Deum san-
Ibidem. ctum, cernebat in somnis, quæ sibi ex dispositione summi Dei euentura erant. At pa-
ter Iacob cùm ignoraret fratrum odium clãdestinum aduersùm Ioseph, simplici ani-
mo diligebat Ioseph, virtutum flore ab ipsa prima ætate vernantem. Pascentibus au-
tem illis oues in Sichem, contigit Ioseph esse cum parte domi. Pater autem Iacob ab-
sentium filiorum affectu patrio curam gerebat. Dixit ergò ad Ioseph dilectissimum fi-
Ibidem. lium suum: Veni, fili, perge ad fratres tuos, & diligenter addisce, an rectè valeant ipsi,
& greges: citoque rediens, renuncia mihi. Accepto patris mandato, Ioseph per-
gebat gaudens ad fratres suos, deferens pacem ex persona patris, nullaque cum de il-
lis mordebat suspicio. Profectus igitur, oberrabat in solitudine, fratribus suis, eo-
rumque

rumque pastoribus minimè inuentis. Cùm verò mœrens ac tristis incederet, occurrit Ibidem.
illi homo, via mque monstrauit, quæ ducebat ad fratres. Vbi autem eos procùl adspexit
Ioseph, lætior aduolat, amplecti omnes nimio amore desiderans. Illi autem postquàm
eum appropinquare viderunt, quasi feroces bestiæ, de occidendo eum tractare cœpe-
runt. Ibat igitur Ioseph, velut innocens agnus, manibus atrocium luporum discerpen-
dus. At vbi ad eos peruénit, placidè illos ac blandè salutauit, vt sese haberẽt, ex persona
patris interrogans. Verùm illi insurgentes continuò, tunica illum, qua indutus erat,
exuerunt, & singuli stridebant dentibus in eum, viuum absorbere cupientes, trucesque
& immites, vt odio suo satisfacerent, honestissimum illum ac sanctum puerum, varia
cæde affligebant. Cernens autem Ioseph seipsum tot malis expositum, (nullus enim
prorsùs erat, qui misereretur) ad preces se & lachrymas, gemitusque conuertit, & ex- Oratio S.
tollens vocem, obsecrabat eos, dicens: Vt quid, fratres mei, ità irascimini? Deprecor vos Ioseph ad
omnes, sustinete modicùm, dum loquar. Mater mea defuncta est, & pater Iacob eam fratres suos.
nunc vsque quotidiè luget, & vultis luctum alium afferre patri nostro, priore adhuc vi-
gente, & necdùm sedato? Obsecro vos omnes, nè me à Iacob patre meo separetis, nè de-
scendat senectus eius cum mœrore ad infernum. Adiuro vos per Deum Abraham, Isa-
ac & Iacob, qui ab initio vocauit Abraham, & dixit ei: Exi de terra tua, & de cognatio- Gene. 12.
ne tua, & de domo patris tui, & veni in terram bonam, quam ego ostendam tibi: &
multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & sicut arenam maris, quæ est innumerabi-
lis: per Deum excelsum, qui dedit Abrahæ tolerantiam promptè offerendi in sacrifici- Gene. 22.
um filium suum vnigenitum Isaac, vt reputaretur ipsi Abrahæ in gloriam: per Deum, Ibidem.
qui eruit Isaac de morte, dans pro illo arietem in holocaustum acceptabile: per Deum Gene. 27.
sanctum, qui dedit benedictionem Iacob ex ore patris sui Isaac: per Deum, qui descen- Gene. 28.
dit cum Iacob in Charran in Mesopotamiam, vndè exierat Abraham: per Deum, qui Gene. 32.
liberauit Iacob ex omni angustia, & dixit se daturum ei benedictionem: nè, quæso, desti-
tuat patre Iacob, nè ità me lugeat, sicut luxit Rachel: neq; rursùs cõrenebrentur oculi
eius, qui horis singulis opperitur reditum meum, & ingredi ad se expectat. Remittite
me ad Iacob patrem meum. Nolite, obsecro, spernere lachrymas meas, sed patri me
restituite.

Hæc illo per Deum patrum adiurante, feræ illæ belluæ continuò in lacum eum inie- Gene. 37.
cerunt, neque Deum metuentes, neque eius adiuratione ad reuerentiam moti, & qui-
dem cùm ille singulorum vestigia stringeret manibus, & fratrum pedes rigaret affatim
lachrymis, clamans, ac dicens: Fratres mei, miseremini mei. Iniecto autem Ioseph in la-
cum solitudinis, amarissimis lachrymis, miserabilibusque lamentis atque gemitibus,
seipsum vnà & Iacob patrem deflebat, lachrymansque & trahens ex alto corde longa
suspiria, dicebat: Inspice, pater Iacob, quæ filio tuo cõtigêre. Eccè enim in lacum mis-
sus sum velutì mortuus. En ipse præstolaris meum ad te reditum, pater, & ego nunc in
lacu iaceo tanquàm homicida. Dixisti mihi, pater: Perge ad visitandos fratres tuos cum
pastoribus, & ad me cum celeritate reuertere. Sed eccè isti velut immanissimi lupi effe-
cti sunt, & me abs te separârunt, honestissime atque amabilis pater. Non iam adspicis fa-
ciem meam, neque vocem audis, neque vltrà super me innititur tua sancta & veneran-
da senectus. Non iam ego vicissim intueor sacram dulcemque canitiem tuam, quoni-
am sepulto mortuo melior non est conditio mea. Dese, pater, filium tuum, & te filius
vicissim deploret, quia ità à puero separatus sum à facie tua. Quis dabit mihi loquẽtem
columbam, vt profecta hinc annunciet senectuti tuæ gemitum meum? Defecerunt,
dulcis pater, & lachrymæ, & gemitus, voxque ipsa penitùs elanguit, nec est qui adiu-
uet. O terra, ô terra, quæ clamâsti ad Deum sanctum pro Abel iusto iniustè peremptо, Gene. 4.
sicut tradiderunt nobis aui, ac parentes, quòd scilicet terra clamauerit propter sangui-
nem iusti: ipsa nunc quoquè clama ad Iacob patrem meum, apertè illi indicans, quę mi-
hi à fratribus acciderunt.

Vt autem iniecerunt Ioseph in lacum funesti illi, sederunt vt comederent ouantes,
ac biberent: ac velutì exultant victores fugatis hostibus, & capta præda, ità illi nimio
cum gaudio discubuêre. Cùm verò læti atque gestientes manducarent ac biberent,
leuantes oculos, viderunt negociatores Ismaëlitas venientes, qui pergebant in Aegy- Gene. 37.
ptum, camelos ducentes, qui aromata ferrent, dixeruntq; adinuicem: Multo nobis me-
liùs est, venũdare Ioseph peregrinis negociatoribus istis, vt profectus hinc, in aliena re-
gio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gione moriatur,nec sit manus nostra super fratrem nostrum. Eduxeruntq; Ioseph de lacu fratrem suum,tanquàm feræ belluæ,acceptoque precio vendiderunt mercatoribus, non patris sui mœrores considerantes, cui curam ingentem angoremque injiciebant. Illis verò iter agentibus, contigit vt deuenirent in locum Hippodromi, vbi sepulta est
Genc.35. Rachel. Illic enim defuncta erat, cùm rediret Iacob de Mesopotamia. Vbi autem vidit Ioseph sepulcrum Rachel matris suæ, accurrens cecidit supra monumentum, extollensq; vocem suam,ingemuit lachrymans,& clamauit in amaritudine animę suæ,dicēs: Rachel,Rachel mater mea,exurge de puluere, & inspice Ioseph filium tuum, quem dilexisti,ac vide quid illi contigit.En ipse captiuus in Aegyptum abducitur,traditus quasi maleficus in alienorum manus. Fratres mei omninò nudatum vendiderunt in seruum,& pater Iacob ignorat,quomodò proditus sum. Aperi mihi,mater mea,& suscipe me in sepulcro tuo.Fiat tumulus tuus,vnus mihi ac tibi lectulus. Suscipe, mater,filium tuum,nè violenta pereat nece. Accipe me,mater,qui subitò Iacob patre destitutus sum, sicuti & tuo mater contubernio à puero priuatus sum. Audi, mater dulcis, gemitum cordis mei,grauemque eiulatum,& me in tuo monumēto suscipe. Non enim iam sufficient oculi mei lachrymarum imbres,neque anima mea gemitibus sufficit. Rachel,Rachel, non audis vocem Ioseph filij tui? En vi abducor, & me suscipere non vis? Iacob vocaui, nec audiuit vocem meam. Eccè rursùs & te voco, & ne tu quidem audis me. Hic, hîc supra tuum tumulum moriar, nè in alienam regionem quasi malefactor aliquis ducar.

Vbi verò omnes simul adspexerunt Ismaëlitę,qui emerant Ioseph,illum ità cucurrisse, ac super tumulum Rachel matris suæ in faciem corruisse, dixerunt adinuicem: Adolescens iste præstigias artis magicæ in nos exercere vult, vt manus nostras possit effu-
Ismaëlitæ suspicantur eum artem magicam exercere. gere, nobisque ignorantibus euanescere. Compræhendamus eum igitur, & fortibus nexibus constringamus, nè nobis magijs suis auferat visum. Accedentes itaque ad illum,frementesque dixerunt: Surge iam, atq; magicam exercere desiste, nè te supra tumulum hunc percutientes,auri,quod pro te dedimus,iacturam patiamur. Postquàm verò surrexit, viderunt omnes illius faciem lachrymis ac gemitibus nimijs adustam, cœperuntq; singuli modestè illū rogare,dicentes: Cur fles? Quid lachrymis manas? Magno enim mœrore detineris,ex quo sepulcrum istud vidisti,cùm esses in huius Hippodromi via. Itaq; abiecto metu, confidenter nobis eloquere, quod sit opus tuum,cur item venditus sis.Pastores enim illi,cùm te venderent,nobis ità dixerunt: Cautè illum obserua-te, nè fortè in via diffugiat à vobis: insontes sumus nos: eccè enim prædiximus vobis. Itaque diligenter expone,cuiusnam sis seruus,pastorum ne illorum,an liberi alicuius: causamq; edicito,cur ità flebiliter,tantoq; cum affectu ac studio supra tumulum istum cecidisti.Nos nempe te emimus, dominiq; tui sumus: vt seruus igitur noster tua omnia nobis edissere. Nam cui ea magis pandere debes? Nostri iuris cùm sis, effugere vis, negligentibus nobis,vt pastores illi prædixerunt? Verùm dic nobis apertè, oramus, quisnam sis,quod sit opus tuum,bonoque esto animo: vidéris enim liber. Non te vt emptum seruo,sed tanquàm fratre,aut charissimo filio. Nanque cernimus in te maximam libertatem, atque in statu honesto ingentem disciplinam: dignusque profectò es etiam regi adstare, & cum magnatibus honorari, ô iuuenis. Quippe hic decor tuus te & nunc honestissimum reddit,paulò pòst liberum,ac tui iuris faciet esse, erisque noster amicus, & inprimis familiaris in terra,ad quam te ducimus,vt læteris & gaudeas. Quis enim huiusmodi non cupiat puerum, oculorum specie insignem, & ingenuitate sapientiaque
Ioseph illis sapiēter respondet. præstantem?

Respondens autem Ioseph,inter suspiria & gemitus,dixit eis: Neque seruus vnquàm fui,neque fur,neque magus, nec vllo quidem scelere meo in manibus vestris venundatus sum: sed filius vnicè dilectus patri meo fui. Porrò pastores illi,fratres mei sunt,misitque me pater videre eos,vt sese haberent: quippe indulgentissimus pater illorum cura macerabatur. Aliquāto enim diutiùs illic inter montes morati erant: cuius rei gratia me ad videndum illos miserat pater. At illi zelo magno, inuidiaq; contra me concitati, me vobis in seruum vendiderunt, a uulsum à sinibus & visceribus patris, minimè ferentes tanta in me paternæ dilectionis indicia. Sepulcrum verò istud,matris meæ est. Nam
Gene.35. cùm ex Charran migraret pater meus,vt abiret in locum,vbi nūc habitat,hinc trāsitum habuit, atque in eo itinere mortua est mater mea, & in hoc tumulo, quem cernitis, se-

pulta. Ista cùm illi audissent, lachrymati sunt, vicem illius miserantes, dixeruntque ei: Noli timere,adolescens: ad summum enim honoris prouehendus, modò proficiceris, Aegyptum ingrediens: nempe enim effigies tua,tuæ ingenuitatis index est: immò nunc meliore esto animo,fratrum insidijs atque inuidia liber,qui te vendiderunt nobis.

Ismaëlitæ eius vicem miserātur, cum quo cō solantur.

Ar verò fratres Ioseph,vbi illum vendiderunt,allato hirco,ac mactato,tunicam eius fœdantes sanguine, miserunt patri, dicentes: Hanc in montibus iacentem inuénimus, ac continuò cognouimus Ioseph fratris nostri esse vestem, omnesq; in mœrore sumus illius gratia. Quamobrèm hanc ad te mittimus tunicam Ioseph variam,pater, cùm fratrem nostrum minimè inuenerimus. Agnosce igitur & ipse,si filij tui est: omnibus quippe visum est, hanc esse Ioseph. Cùm vidisset autem Iacob tunicam Ioseph, amaro cum gemitu & eiulatu exclamauit,dicens: Tunica Ioseph filij mei est, fera pessima deuorauit filium meum: amaroque animo inter luctus & intolerabiles gemitus dicebat: Cur ego pro te,fili,magis deuoratus non sum? Vt quid mihi non continuò occurrit bellua, vt satiata carnibus meis,te,fili dulcissime,reliquisset illæsum? Quarè me magis non discerpsit & dilaniauit, cibusque illi factus non sum, miser? Væ mihi,væ mihi: disrumpuntur viscera mea propter Ioseph. Deficite plorātes oculi mei, & caliginem obducite semper: eccè enim tunica tua in alium me impellit gemitum, fili. est enim integra. Itaque non te fera,puto,deuorauit, dulcis fili, sed humanis profectò manibus & exutus,& occisus es: Nam si,vt fratres tui aiunt,cōsumptus à bestia fuisses, tunica vtiquè tua per partes discissa esset. Neque enim fera priùs exuēre sustinuisset, ac tunc demùm exatiari carnibus tuis,fili.Rursùm si priùs exuisset, ac demùm deuorâsset, tunica tua sanguine infecta non esset. Non scissuræ vnguium in tunica, non dentium sunt vlla vestigia. Vndè igitur sanguis? Si autem fera, quæ comedit Ioseph, ità sola fuit, quo pacto hæc omnia perpetrare potuit? Hic igitur mihi deserto ac destituto luctus,hic gemitus est. Ioseph lugeo,& tunicam defleo. Duo hi luctus,duo gemitus,acerbissimique ploratus,Ioseph,atque tunicæ. Quomodò enim ille exutus est? Moriar eccè, Ioseph fili mi, mea lux, meumque firmamentum, & tunica tua mecum descendet in infernum. Nolo enim iam Solis radios absque te cernere,fili mi Ioseph. Deficiat anima mea cum anima tua,Ioseph lux mea.

Facilè conijcitur non à fera,deuoratum esse.

S. Iacob luget filium suum.

Interea Ismaëlitæ sumentes Ioseph, magno studio illum in Aegyptum deduxerunt, existimantes ob eximiam adolescentis formam pecunias plurimas à quouis ex principibus sibi cōferendas. Ipsis autem per medium ciuitatis prętereuntibus,eccè Phutiphar illiā continuò occurrit,intuitusq; Ioseph, percontatus est eos, dicens: Dicite,negociatores,vndè est hic adolescens? Non enim vobis similis est: omnes nanque vos Ismaëlitæ estis: hic autem formæ honestate præcellit. Qui respondérunt: Nobilissimus omnino,plenusque prudentiæ est. Dato igitur precio,quantum illi postulauerant,summo affectu emit ab eis Ioseph. Et cùm introduxisset domum, inuestigabat, quænam fuisset eius educatio. Atverò ille à sancto semine iusti Abraham, Isaac & Iacob nihil degenerans, proficiebat virtute, magnaque constantia in domo domini sui, ac de die in diem pudicitiæ virtutem, adspectu ac verbo magis magisque tuebatur, habens ante oculos iugiter Deum sanctum,cuncta superne inspectantem,Deum patrum suorum,qui illum ex lacu & morte,atque ex fratrum eripuerat scelere. Verùm ipsius cor iugiter contristabatur, ac mœrebat pro sancto patre suo Iacob. Animaduertens autem dominus eius constantiam iuuenis, atque grauitatem, summamque disciplinam & gratitudinem, omnia,quæ possidebat,Ioseph pulcherrimo, tanquàm charissimo filio, tradidit gubernanda: neque quicquam aliud nouerat dominus, nisi panem solummodò, quo vescebatur. Sciebat enim Ioseph esse fidelissimum, expertusque erat rem suam ac omnem substantiam,sub manibus illius in dies augeri. Porrò domina ipsius cùm vidisset Ioseph singulari pulchritudine præditum, vulnerata est acri amoris iaculo, vesāniaque diaboli, & vehementi cupidine dormire cum illo cupiebat, honestissimumque adolescentem, ac pudicitiæ fontem, in foueam turpitudinis ardebat impellere, innumeras artes, variosque ornatus excogitans,ac nullis omninò sumptibus parcens. Nam horis singulis murabat amictum, faciemque sibi bac ac fucis varijs pingens, & crinibus aurum insercens, atque impudicis nutibus subridens, castissimos tentabat iuuenis oculos. Putabat nimirùm infelix,hisce illecebris sancti animū facilè illaqueari posse. At verò Ioseph, timore Dei vndiquè septus,ne simplici quidem adspectu in illam intuebatur. Postquàm

Ioseph. ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Mulier eius impudicitiæ illius.

verò

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò illa animaduertit artes suas & ornatus insignes nihil iusto præualere, maiore flagrabat cupiditatis ardore, ac solicitudine anxia, quid ageret ignorabat. Cogitabat procacibus verbis illum ad ignominiæ opus hortari, obseruans tempus, quo illi, velut aspis insaniens, impudicitiæ virus infunderet: impudentique facie dicebat ad Ioseph: Dormi mecum, nihil omninò formidans. Audaciter mecum congredere, vt & ego speciei tuæ affatim fruar, & tu vicissim meæ satieris pulchritudine. Cubilia multa nobis ad hoc opitulãtur. Habes tu liberam totius domûs potestatem: nullus omninò ingredi præsumet ad nos, neque nostrum impedire secretum. Itaque accede ad me, necumque imple desiderium: valdè enim vror concupiscentia tuî.

Eam fortiter à se repellit castissimus iuuenis.

Ad hæc lapis ille adamantinus, & animo, & corpore inuiolabilis perstitit, atque in tanta procella immobilis mansit. Cæterùm timore Dei cuncta repellens ignea libidinis iacula, decora congruaque sibi honestate ab se illam diuinis verbis arcebat, ità illi dicens: O mulier, istud quidem seclus implere minimè conuenit tecum, quæ domina mea es. Deum enim quidem timeo. Eccè autem & dominus meus omnia tradidit mihi, quæ sibi & domi, & foris sunt: neque est aliquid, quod sub manu mea non sit, præter te. Quàm igitur iniquum esset, tantã vim dilectionis talis domini prodere, qui me ità dilexit? Quomodo possim coram Deo, qui scrutatur corda & renes, huiusmodi facinus exequi? Hæc sancta verba dicebat Ioseph horis singulis ad dominam suam, corripiens, admonens, increpans, culpans. Verùm nihil diuinum mulieris auris admittebat, maioreque turpitudinis flagrabat ardore, & insita magis vrebatur obscœnitate libidinis, obseruabatque per momenta tempus reperire idoneum, quo castissimum iuuenem impudicè violare posset. Videns autem Ioseph mulierem adeò impudenter atque immaniter, ceu feram, super se irruere, vt animum suum, corpusque corrumperet, leuauit oculos suos ad Deum patrum suorum, assidueque orabat altissimum, dicens ità: Deus Abraham, Isaac & Iacob, Deus magne atque terribilis, erue me ab hac fera pessima. Eccè enim ipse adipsis, Domine, mulieris insaniam, quomodo me in occulto occidere per flagitium cupiat, vt vnà secum moriar in peccatis, & prorsùs separer à Iacob patre meo. Liberâ me, Domine, de morte, & ab iniustis fratribus meis: libera me nunc quoquè ab insaniente fera ista, nè opcribus nequam alienus efficiar à patribus meis, qui vehementer ac pie dilexerunt te, Domine. Atque ex alto corde trahens longa suspiria, Iacob iterùm appellabat, cum lachrymis dicens: Ora, pater, ipse pro filio tuo Ioseph: quoniam vehemens aduersùm me concitatur bellum, quod me à Deo separare possit. Istud mulieris bellum longè atrocius est, quàm quod mihi fratres mei inferre voluerunt. Illud necabat corpus, hoc separat à Deo animam. Scio equidem, dulcissime mî pater, quoniam orationes tuæ pro me ad Deum sanctum ascenderunt, atque ideò ex lacu mortis ereptus sum. Et nunc rursùs exora altissimum, vt me ab hac eruat fera, quæ filium tuum perdere minatur: cui neque in oculis verecundia, neque in corde timor Dei est: nè, sicuti finibus suis destitutus corporaliter sum, ità & ab animo alienus efficiar. Profectus sum ad fratres meos, factique sunt vt belluæ, & vt grauissimi lupi abs te auulserunt, pater sancte, & in Aegyptum deductus sum in manibus alienorum, & eccè rursùs fera alia occurrit mihi. Fratres quidem in deserto interimere me voluerunt: hæc autem in cubiculo me discerpere inquirit. Ora, pater dulcissime, pro me filio tuo, nè coram Deo & patribus meis moriar.

Psal. 7.

Precatio eius ad Deũ.

Cùm autem verbis dominæ suæ patére noluisset, quæ illum singulis horis vrgebat, ac velut aspis immitis illi, omni pudore abiecto, imminebat, obseruauit ipsa tempus, quo illum in thalamo solum inueniret, sicque peccatum consummaret. Vbi verò illum in lectulo suo, vt cupiebat, deprehendit, accedens impudenter, ipsum ad se conabatur attrahere, nequitiamque perpetrare. Ille autem admiratus mulieris impudentiam singularem, continuò extra domum cursu exilijt: ac sicuti aquila, cùm aucupes viderit, alis cæli celsitudinem penetrat: ità & Ioseph ex his retibus fugit, nè vel dicto, vel facto vulnus exciperet: inque illius manibus pallium linquens, diaboli laqueos fugit. Videns autem mulier illum ità effugisse, magno in mœrore erat. iamque plectere iustum cogitabat, accusare illum turpitudinis apud virum volens, vt eo comperto, vir eius zelotypo furore succensus, interimeret Ioseph, illud timul secum reputans: Multo mihi melius est, vt Ioseph moriatur, vt vel sic requie fruar. Non enim fero tantum pulchritudinis in domo mea per momenta conspicere, cùm frui ipsa vel clàm, aut palàm eximia iuue-

Gene. 39.

iuuenis specie nequeam. Vocatis itaque seruis & ancillis suis, ait: Scitis quid admiserit in me puer Hebræus, quem constituit vir meus super domum suam? Voluit mecum impudenter congredi. Non sufficit illi potestas omnis domûs nostræ, nisi me quoquè separare à viro meo conaretur. Sumptamque Ioseph tunicam ostendit viro, probro illi dicens: Adduxisti eccè puerum istum Hebræum, vt contumeliam inferret, illuderetque mihi vxori tuæ. Scis tu, domine mî, quòd pudica sum: atque ideò annunciaui tibi. Auditis huiusce calumnijs vir eius, vxoris verbis protinùs credidit, ità esse asserentis: iratusque iussit continuò vinciri Ioseph, & in domum carceris mitti, maximas intentans minas, verborum illius ac benedictionum, quæ sibi tum domi, tum foris propter Ioseph obuenerant, penitùs immemor. Neque crimen obiectum diligenter inquisiuit, sed statim aduersùs eum iniustam protulit sententiam, dicens: Ioseph in carcerem conijci iubeo, nullaque prorsùs requie frui. Deus autem Abraham, Isaac, & Iacob, qui scrutatur omnium corda, cum ipso erat, deditque illi misericordiam in oculis principis carceris, ac permisit illum in carcere liberum à vinculis viuere. Neque enim vnquàm discedit benignissimus Deus noster ab his, qui metuunt illum corde perfecto.

S. Ioseph falsò delatus, mittitur in carcerem.

Gene. 39.

Ibidèm.

Post hæc peccauerunt Pharaoni pincernarum princeps, ac magister pistorum, iussitque rex vtrumque in carcerem trudi. Porrò Ioseph ministrabat illis. Cùm autem illi clausi detinerẽtur, post dies aliquot viderũt ambo somnia, quid eis breuì euenturũ esset, præsignantia. Ioseph aũt sanctus, minister cùm esset, cõsuetò ingressus ad eos, animaduertit ambos mœstos ac tristes: & cùm mœstitiæ causam percontaretur, dixerũt: Somnia vidimus, nec est qui ea nobis exponat: ideoque in mœrore sumus. Dixit autem eis: Istud quidem Dei est, obscura quæque reserare timentibus eum. Dicite mihi somnia vestra, vt ea vobis per me Deus meus aperiat. His auditis, pincernarum & pistorum principes dixerunt somnia Ioseph, quæ viderant ambo. Ioseph autem paucis verbis exposuit eis exactissima fide, quæcunq; illis à rege euentura erãt, vt postmodùm rei probauit euentus. Nanque pincernarum principem honori suo, officioque restituit: pistorum verò magistrum tradidit morti. Cumque pincernæ ventura prædiceret, orabat eum, dicens: Memento meî coram Pharaone, regique de me celeritèr suggere, vt me hinc educat. nihil enim peccaui, neque mali quippiam feci: sed absque causa iniectus in domum carceris sum. O semen electum atq; beatissimum, quid à mortali homine subsidium quæris? Omisso Deo, hominem rogas? Certè expertus es auxilium Dei, quandò etiam pudicitiæ tunicam intactam, inuiolatamq; seruâsti. Cur, oro, castitatis lilium, deficis animo, cùm Deus tibi regnum gloriamque prouideat? Quo autem tentationem fortiùs toleras, eo illustrior tibi corona victoriæ contexitur. Vt autem, iuxta quod prædixerat Ioseph, impleretur somniorum vtriusque solutio, post triduum fecit Pharao conuiuium omnibus optimatibus suis, recordatusque inter epulas pistorum magistri, & pincernarum principis, alterum quidem in priorem restituit gradum, alterum verò tradidit morti.

Educitur è carcere, & regi somnia exponit.

Gene. 40.

Ibidèm.

Cùm verò oblitus esset pincerna interpretis sui, per Dei prouidentiam post duos annos vidit Pharao somnia magna, quæ sapientum omnium Aegyptiorum, omniumque magorum artem omnem, intelligentiamque transcenderent. Experrectus autem Pharao, sapientes omnes accersiri iussit: quibus cùm somnium annunciâsset, nemo vim somnij explicare valuit. Rege itaque mœrente, curisque confecto, nunciauit ei pincernarum princeps omnia de Ioseph. Eis auditis, Pharao gauisus est gaudio magno, iussitq; continuò illum ad se adduci. Et cùm processisset ex carcere, dixit illi Pharao coram optimatibus suis: Audiui de te, quòd vir sapiens, & prudentissimus sis, & qui somnia obscura interpretari nóueris. Respondit autem Ioseph Pharaoni: Indultoris sapientiæ Dei est exponere somnia. Dixit autẽ Pharao somnia sua coram Ioseph, & omnibus magnatibus suis: audiuitque continuò somniorum expositionem ex ore Ioseph, velutì ex ore Dei. Stupefactus Pharao ad tantam adolescentis sapientiam, excellensq; consilium, (siquidem illi consuluerat, virum vnum constituere sapientem atque intelligentem, vt Aegypti frumenta colligeret: futuram quippe famem ingentem dicebat: vt haberentur fruges plurimæ in tempus pressuræ seruatæ) ait ad illum: Teipsum constituam hodiè super omnem Aegyptum, qui tale consilium reperisti: atque ad tui oris imperium & Aegyptus, & omnis domus mea disponetur. Tunc imposuit illum in currum suum, omnesque magnates partìm antecedebant currum, partìm circundabãt eum, vnà per-

Gene. 41.

Fit princeps totius Aegypti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentes,maximè cùm ex ore Pharaonis accepissent,secundũ esse illum Aegypti regem. Videns autẽ Phutiphar, qui Ioseph priùs in carcerem miserat, mirãdum spectaculum, quòd sedisset Ioseph in Pharaonis curru,timuit valdè, sensimq; se ex medio principum subducẽs,cursu in domum suam cum metu maximo se recepit, & aperiens os suum, ait vxori: Vidisti,ó mulier,signum mirabile & insperatum,ex quo timor nobis magnus incumbit? Ioseph enim ille,qui quondàm noster fuerat seruus,dominus noster effectus est, totiusque Aegypti. Et eccè cum gloria Pharaonis inuehitur curru,& tanquàm rex honoratur ab omnibus. Ego autem cùm illius ferre nequirem adspectus, sensim me subripui,clamque discessi.

Turpis mulier faretur scelus suum marito suo.

His compertis,vxor viro rem aperuit,ità dicens: Notum sit tibi hodiè peccatum meum,quod ego admisi. Ego sum,quæ pulcherrimum Ioseph, pudicissimum illum adamaui: cumque per singula momenta blanditijs plurimis,& ornatibus varijs castissimo inlidiarer adolescenti,vt illo frui possem,eiusque eximia pulchritudine satiari,neq; omninò efficere id quirem,vt vel verbo pudicitiam proderet,vi illum tenere contendi,vt me vel modicè toleraret. Verùm illè, dimisso pallio in manibus meis, aufugit. Ego enim eram,quæ vim illi inferre voluëram,quandò tibi pallium eius ostendi. Cęterùm author sum illi bonorum,quæ ipsi & regnum præstiti, & maximam gloriam. Nisi enim ego ità amassem Ioseph,in carcerem coniectus non fuisset. Immò verò & gratias mihi habere debet, quæ fui gloriæ ipsius causa. Iustus ac pius & sanctus est Ioseph, qui etiã calumniam passus,nemini prodidit. Exurge itaque, ac perge gaudens, & eum vnà cum magnatibus alijs adora securus. Surgens autẽ Phutiphar, studiosè cucurrit,& Ioseph sanctum reuerenter adorauit. Inter hęc impletis iam annis illius vbertatis maximæ, inualuit fames in tota terra Chanaan, mœstusque erat Iacob cum filijs suis. Audiens autem, quòd alimenta venderentur in Aegypto ad omnem copiam,dixit liberis suis: Audiui quòd in Aegypto frumenti plurimum sit,pergite igitur illuc, & emite nobis escas,nè omnes fame moriamur. Acceptis mandatis patris, filij Iacob descenderunt omnes emere sibi cibos. Cumq; in Aegyptum peruenissent,accesserunt ad Ioseph cum reliquis,vt triticum emerent: non autem agnoscebant illum, quòd esset frater suus. Vt autem vidit Ioseph fratres suos,protinùs agnouit omnes,& ait fremens: Hi decem viri,exploratores pessimi sunt, atque ideò ingressi sunt Aegyptum. Comprehendite illos igitur,& in vincula conijcite: profecti enim sunt ad explorandam terram. Hoc illi adspicientes,contremuerunt,& cum metu ingenti responderunt ei,dicentes: Absit hoc à nobis,domine: omnes fratres vnanimes sumus, filijque dilecti patris vnius viri iusti. Fuimus aliquandò duodecim numero, ex his vnus pulcherrimus & charissimus patri, à bestia mala perẽptus est, lugetque illum pater vsq; in hanc diem. Frater autem alius cum patre nostro est in terra Chanaan, relictus in solatium patris. Respõdit illis rursùs Ioseph cum iracundia,dicens: Quoniamquidem ego Deum sanctum timeo & colo,istud vobis condono. Sumite igitur escas,& cõtinuò ad patrem vestrum pergite,ac,si vera dicitis, fratrem vestrum minimum,quem ille amat,adducite ad me huc: sicque demùm credam vobis. Sumentes autem triticum, ad patrem suum cum mœrore profecti sunt in terram Chanaan, nunciauerunt que ei suspicionem pessimam,& iracundiam viri. Vehementer autem hac illorum relatione tristatus est pater,aitque cum gemitu: Quid hoc fecistis? Vt quid domino Aegypti alium vos habere fratrem dixistis? Qui respondentes,dixerunt ei: Ipse interrogauit nos,cognationemque nostram scire diligentissimè voluit. Dicit eis Iacob: Moriar magis,quàm Beniamin ex sinu tollatis meo.

Genes. 42. & 43.

Durè accipit fratres suos.

Genes. 43.

Ibidem.

Cùm verò fames vrgeret,dixit eis Iacob: Si ego filijs ex Rachel penitùs orbari, meisque charissimis liberis priuari debeo, vt dicitis, surgite: tollentesque munera in manibus vestris,pergite simul. Fecerunt autem sicut præceperat eis Iacob: cumque venissent in Aegyptum, omnes cum timore magno adorauerunt coram Ioseph. Qui postquàm vidit fratrem suum Beniamin cum metu ac formidine adstantem,commota sunt viscera eius, cupiebatque eum amplecti, atq; osculari, & interrogabat eum summo affectu, dicens: Viuit pater? Qui ait: Viuit seruus tuus pater noster. Dicit ei rursùm: Num habet adhuc Ioseph in corde? Et ille: Vehementer,inquit,illum habet fixum in animo,consumiturque ipsius desiderio. Cùm verò illum amplecti non posset,neq; vltrà interrogare, ingressus in cubiculum suũ, copiosas profudit lachrymas. Qua enim hora vidit frattem suum, continuò recordatus est patris sui Iacob, dicebatq; cum lachrymis: Beati qui videre

Lachrymas S. Ioseph vt so Bẽiamin.

dere mẽrentur diuinam sanctæ tuæ senectutis effigiem,dulcissime pater: neq; enim totum regnum,omnisq; gloria conferri potest canis tuis, ó nimiùm dilecte Deo. Optaui addiscere ex ore Beniamin, an me gestares in corde, sicut & ego te. Idcircò fratres meos arte coẽgi secum adducere Beniamin fratrem meum. Non enim illis credidi dicentibus mihi de te,quòd haberent patrẽ,& minimũ fratrem,putabamque illos inuidia concitatos, etiam filium tuũ minorem Beniamin occidisse, atque in maiorem luctum animum tuũ iniecisse: quemadmodùm & me proposito malæ voluntatis occiderunt. Oderãt quippe nos duos, quòd vterini essemus, ego & Beniamin. Scio,pater,quia nostri gratia vehementer angeris, & solicitudine cumularis, & nunc maximè cruciatur senectus tua propter fratrem meum Beniamin: & ipse enim magno cruciatu afficior,dum considero neminem nostrũ tuæ senectuti inpręsentiarũm assistere. Non sufficiebat tibi luctus meus: adiectus est tibi,pater,& hic. Ego gemituum tuorum atq; singultuum sum auctor. Durè nimis ac crudeliter feci, Beniamin ad me venire prącipiens,dum addiscere cupio, an verè viueret pater meus. Quis mihi dabit tuam sanctam rursùs effigiem cernere,& insatiabiliter intẽdere in Angelicam faciem tuam? Deindè cùm amarissimè in cubiculo fleuisset,lota iterùm facie, prodijt hilaris, iubetque introduci omnes in domum suam,vt cum illo conuiuium inirent.

Audite,quæso,fratres, quomodò illos vndiquè in formidinem impellit Ioseph. Iubet illos accumbere,singulos nominatim vocans, & per ordinem, sicut fuerant geniti, stantes, vtebaturq; per vnumquenq; quodam quasi diuinationis modo. Propositus erat illi scyphus argenteus, quem tenens ille manu, atque in lęuam transferens, pulsabat eum dexteræ digito manùs. Cumq; pulsaretur scyphus, magnum sonitũ edebat in aures omnium assistentium. Semèl igitur pulsans,ait: Horum omnium primus Ruben est: primus ipse in honore discumbat. Pulsanit secundò,& secundi nomen edixit: Simeon, inquiens, secundus natu est: ipse quoq; secundo discumbat loco. Tertiò dehinc tinnitum digito expromens: Leui,ait,discumbat, & tertio honoretur loco. Atq; ità singulos accumbere fecit,nomine illos per ordinem vocans. Quamobrèm eos in stuporem conuertit,maioriq; formidine impleuit, adeò vt putarent ipsum omnia scire, dicerentq; ad inuicem: Putas ne agnouit ex calice, nos sibi anteà esse mẽritos, cùm dixerimus Ioseph a fera pessima deuoratum esse? Magna igitur cogitationum tempestate fluctuabant. Vt autem hac eos suspicione leuaret, ex mensa sua partes eis tradit, amplioremq; partem fratri suo Beniamin,ità vt maiorem quinquplo,quàm ęteris,miserit. Cur itaq; hoc Ioseph fratribus fecit, vt ex scypho nomina diceret singulorum? Vt scilicet illorũ crimen augeret. Tunc iubet dispensatori suo, vt frumenti copiam fratribus absq; precio daret, atq; in sacco Beniamin clàm deponeret scyphum, eosq; gaudentes continuò à se dimitteret. Haud longè à ciuitate discesserant hilares, cùm illos ille cursu insecutus, obiurgare cœpit, atq; insectari, grauesq; intentare minas, fures eos appellãs, & collati sibi honoris indignos. Respondentes autem dispensatori Ioseph fratres, dixerunt: Aurum etiam, quod altera vice inuenimus in marsupijs nostris, retulimus domino nostro, nunc scyphum domini tui qua ratione furati essemus? Absit hoc à seruis tuis. Dixit autem eis: Saccolos vestros deponite, scrutandosq; permittite. Festinatò illi saccos deposuêre ex humentis, inuentusq; est scyphus in sacco Beniamin. Quod illi cùm vidissent, sciderunt vestimenta sua, cœperuntq; minas multas, & probra, & iniurias inferre ei: neque ipsum solum,verùm & Rachel simul & Ioseph cum patre insimulabant, dicentes: Vos scandalum fuistis patri nostro, tu & Ioseph, filij Rachel. Ioseph enim regnare super nos voluit, & merito à fera comestus est. Tu autem rursùs frater eius in ignominia & probro nos esse fecisti. Nonne vos estis filij Rachel, quæ patris sui idola furata, se ea furatam esse negauit? Extollens autem vocem Beniamin cum gemitu & lachrymis, satisfacere singulis cœpit, ac dicere: Deus ipse patrum nostrorum scit, qui assumpsit Rachel, quemadmodùm ipse voluit, qui pulcherrimi Ioseph mortem minimè ignorat, ipsumq; modò consolatur inuisibiliter, qui videt nostra omnia, qui scrutatur corda & renes: ipse, inquam, scit quia non hunc scyphum,vt dicitis, furatus sum, neque tale aliquid cogitaui: ità videam patris Iacob sanctam,venerandamque canitiem,vt cum gaudio sancta illius osculer genua,vt scyphum istum furatus non sum. Heu,heu,Rachel,quid contigit filijs tuis: Ioseph pulcher à fera,vt aiunt,occisus est. Eccè ego nunc,mater, fur repentè,dum nescio,factus sum,& ignoro,quo pacto in terra aliena seruus detineor. Ioseph in eremo

Prander cũ fratribus suis.

Genes. 43.

Genes. 44.

Fratres eri. minantur Beniamin & Ioseph.

Genes. 31.

Ierem. 17. Apoc. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm discerperetur à bestia, clamauit vt inueniret qui se liberaret, & nō inuénit: En ego rursùs, ó dulcis mater, apud fratres meos me expurgo, nec est qui audiat me, credatque mihi filio tuo.

Sumpto itaque Beniamin, regressi sunt in ciuitatem ad Ioseph, nihil habentes, quod respondere possent. Respondens autem Ioseph, irato similis, ait eis: Hęccine est beneficiorum meorum retributio? Idcircò honoraui vos, vt mihi scyphum meum, in quo vaticinor, auferretis? Non´ne dixi vobis, quòd non estis pacifici, sed exploratores? Propter timorem Dei hoc agam vobiscum: eum solum, qui furatus est calicem meum, seruum meum esse iubeo. Accedens autem vnus ex eis, Iudas nomine, posito genu, orabat eum, dicens: Nè, quæso, irascaris, domine, si loquar. Interrogâsti nos seruos tuos, dicens: Habetis patrem, aut fratrem? Diximusque domino nostro: Est nobis pater senex tuus, qui duos filios habuit, quos super omnes nos diligit. Vnum ex his fera pessima discerpsit in montibus, lugetque illum horis singulis pater, & in dolore ac gemitu nunc usque persistit, atque adeò, vt terra (fermè dixerim) ad voces eius lugere videatur. Alterum secum detinet domi in solatium prioris filij. Nunc autē sicut iussisti, adduximus fratrem hunc nostrum, & inuenti sumus serui tui grauissimi sceleris rei. Oro autem, vt ipse seruus tuus sim pro puero isto, modò puer cum fratribus reuertatur ad patrē. Ipsum enim ego suscepi à patre meo, & sine ipso ad eum redire non possum, nè videam patris mei amarissimam mortem.

Cùm audisset Ioseph verba Iudę, videretque eos omnes vultibus in humum demissis assistere, adspiceret item Beniamin scissa tunica cum gemitu procidentem adstantium genibus, vt ipsi Ioseph exorarent, quò ad patrem cum fratribus eum redire permitteret, nimis omninò turbatus est, commotisque visceribus, adstantes omnes protinùs abire iussit. Quibus abeuntibus, leuauit vocem suam Ioseph cum fletu, dicens fratribus, quos retinuerat: Ego sum Ioseph frater vester: non sum comestus à fera, vt modò dixistis. Ego sum, qui à vobis in lacum proiectus sum nudus. Ego sum, quem Ismaëlitis vendidistis; qui cùm omnium vestrùm genibus vestigijsque prouoluerer, nemo fuit ex vobis, qui tunc in illa pressura misereretur mei, sed vt feræ belluæ in me inuasistis. Veruntamen, fratres mei, nemo vestrùm timore turbetur, magis autem gaudere mecum, & exultate. Et quemadmodùm dixistis patri nostro priùs, quòd ego in mōtibus à fera interfectus essem, ità rursùs læti renunciate Iacob, dicentes: Ioseph filius tuus viuit, & eccè sedet in curru regis, sceptrum regni Aegypti manu tenens. Cùm verò vocem Ioseph audissent fratres eius, præ pauore ac formidine facti sunt velut mortui. Accedens autem Ioseph, verus sanctæ propaginis palmes, osculabatur vnumquenque eorum magno affectu, nihil prioris iniuriæ memor, vt sibi congruum erat: eosque & donis, & honoribus lætiores fecit, magnoque cum gaudio remisit omnes ad patrem, dicens: Nolite in via contendere omninò: sed magis festinanter properate ad patrem nostrum, & dicite illi: Hæc dicit filius tuus Ioseph: Fecit me Deus regem totius Aegypti: accede cum gaudio, pater, & adspice filium tuum. Veni, pater, in lætitia cordis, vt videam sanctæ senectutis tuæ Angelicam faciem.

Gene. 45.
Gene. 37.

Humanissimè consolatur fratres suos S. Ioseph.

Abeuntes verò cum festinatione, renunciauerūt Iacob verba Ioseph. Audito Ioseph nomine, suspirauit Iacob, lachrymasque profundens, ait eis: Quarè conturbatis spiritum meum, vt rursùs recolam effigiem Ioseph, pulcherrimi & optimi filij mei, doloris; flammam, iam sensim extinctam, dennò vultis accendere? Accedens autem Beniamin, deosculatus est illius genua & mentum, dicens: Vera sunt, quæ audisti, pater optime & honestissime. Ostenderuntq; illi omnia, quæ miserat Ioseph. Tunc autem credidit verbis Beniamin: surgensq; cum omni domo festinus & gaudens, perrexit in Aegyptum ad Ioseph filiū suum. Vt autem audiuit Ioseph aduenisse Iacob patrem suum, processit ex vrbe cum optimatibus Pharaonis, magnoque obsequentium stipatus cuneo, occurrit illi.

Gene. 46.

Cùm vidisset autem Iacob filium suum, cecidit super collum eius, magno cum gemitu & affectu dicens: Iam nunc lætus moriar, ex quo vidi faciem tuam, dulcissime fili, adhuc enim tu veraciter viuis. Amboque fleuerunt pariter, & glorificauerunt Deum. Et nos igitur pro his omnibus referamus gloriam Patri & Filio & Spiritui sancto nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI DANIELIS STYLITAE, VT HABETVR IN *Simeone Metaphraste.*

Decemb. 11.

QVemadmodùm viris forribus vsuenit, vt quandò quis de bellis & certaminibus disserit & trophæis, eis statim excitetur animus, & quærat instructas acies, & manus conserere cupiant cum hostibus: & quo plura de his verba fieri audiuerint, eo magis eis crescit desiderium, & talia facinora statim aggredi cupiunt: ità etiā virtutis amatoribus, si quis eis narret vitas, quæ in monastica versantur exercitatione, & per omnem peruadunt virtutem, quæ Deo conciliat, simul inflammantur, & ea cupiunt, quæ sunt sibi conuenientia, & ad summam, ijs quæ dicuntur, vt quę sint sibi propria, afficiuntur, & se parant ad imitationem. Admirabilis itaque vita huius Danielis, quemadmodùm vel non sola maximè sufficit ad animum, qui captus est amore virtutis, maiore zelo accendendum, & ipsum omninò mouendum & demulcendum, & suauissimorum laborum exercitationis afferendam voluptatem, quæ nō habet satietatem? Quo est enim admirabilior, eo est etiam vtilior: & si quis eum voluërit æmulari, in modico multā, & quæ cum paucis conferri potest, inueniet virtutem.

S. Danielis patria.

Huic ergò beato patria quidē erat, quæ inter Euphratem & Tigrim sita, & est, & nominatur Mesopotamia. Natus est autem in quodam vico, vicino vrbi Samosatorum: eorum, qui illic habitant, lingua eum vocat Maratha. Ei pater quidem erat Eliu: mater verò Martha: fuit autem hic modus cōceptionis. Matris eius vterus erat admodùm manchus ac mutilus. erat enim sterilis ad liberorum procreationem. Cùm itaque mille probris eam in dies insectarentur maritus, noti, cognati, & omnes alij, & liberorum egestatem ei acerbè objicerent, illa ab eis malè affecta & corde cruciata, quid facit? Confugit ad eum, qui hæc potest curare: & clàm domo media nocte egressa, manus in cælum tollens, & terram lachrymis irrigans, Domine Rex, inquit, qui ab initio masculum & fœminam fecisti, qui dixisti, Crescite & multiplicamini: qui dedisti in sterilitate Saræ quidem Isaac, Annæ autem Samuelem, Elisabethæ verò Ioannem: tu quoquè meæ similis miserere calamitatis, & me misericorditer intuere, & solue sterilitatem, & aufer opprobrium, & sterilis vteri da mihi fructum: vt eum quoq; tibi offerā, qui dederis, quomodò prisca anna Samuelem. Cùm tam acerbè fleuisset in contritione spiritūs, domum rursus ingreditur: & cùm parùm dormitâsset, videt in somnis duo luminaria, præclara pulchritudine, ingentia magnitudine: figura autem disco similia. Ea videbatur videre cælo relicto sensim descendentia, desuper eius imminere capiti. Cùm manè autem surrexisset, & marito visionem & suis cognatis communicâsset, alius quidem aliquid aliud dicebat euenturum: illud verò erat pręsignificatio eius, quod ex ea erat processurum vel ipsis stellis lucidius.

Parenter.

Gene. 1.
Gene. 21.
1. Reg. 1.
Luc. 1.

1. Reg. 1.

Visio matris eius.

S. Daniel nascitur.

Non multum temporis intercessit, & cùm concepisset, peperit beatum Danielem, & partu, vt risque mox liberatur, nempe & sterilitate, & animi ægritudine. Hæc beato Danieli vitæ fuēre prooemia: sic prodijt in lucem is, qui erat reuerā fœtus luminis. Atq; puer quidem quintum annum iam attigerat: nondùm autem ei vllum nomen fuerat imposítum à parentibus, vt qui hoc quoq; ei vellent dari à Deo, quomodò eius quoquè in vitam productio ab eo processerat. Duxerunt ergò parentes puerum in quoddam monasterium. Simul aūt tulerunt quoquè, quęcunq; piæ manus Deo solent offerre, vt hic verè sacer etiā in sacro loco susciperet appellationē. Cùm verò accessissent, & dicerent Præfecto mandræ spiritalis: Quodnam nomen est imponendum puero? Ille vir diuinus, diuino veluti instinctu afflatus, dicit id esse imponendum, quod Dominus omninò reuelauerit. & simul ad puerum intuens, ad hunc, inquam, ipsum intuens, iussit afferre vnum ex ijs libris, qui erāt supra mensam. (mos enim erat eis ponere libros super aram sacram, propter communem monachorum vtilitatem.) Protinùs ergò facit puer id, quod ei fuerat imperatum: & affert librum, non fortè fortuna, sed diuina voluntate & ductu Dei,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei, librũ illum, qui prophetæ Danielis habebat eloquia. Cùm ille ergò vir iudicâſſet è cęlo datum eſſe hoc ſignum, eodem ſtatìm nomine, quo prophetã, vocat eum, qui erat ei moribus ſimilis: & vt Deo placuit, puerum vocat Danielem.

Daniélis nomen ei imponitur.

Atque ſi parentum quidem verbis acquieuiſſet hic vir diuinus, tunc fuiſſet Deo Daniel continuò dedicatus, & ab infantia fuiſſet cooptatus in numerum monachorum. Cùm is autem non poſſet perſuaderi: ſed teneram cauſaretur ætatem & nimiam infantiam, tunc quidem reuerſi ſunt domum cum Daniele, cùm ità viſum eſſet ei, qui eſt ſuperior: vt non aliorum, ſed ſua, ſententia puer bonũ eligeret. Atq; protinùs quidem primum germen ſignificabat, qualis futura eſſet arbor: & virtutum vmbræ iam ſequebantur eum, qui per lucem ambulabat. Paulatìm autem ei procedente ætate, apertè oſtendit, quantum incrementum ſpiritûs accepiſſet præter ætatem. Nam iam quidem attigerat Daniel annum duodecimum, & cùm nemini quicquam dixiſſet, neq; voluntatem animi protuliſſet, deſpicit quidẽ parentes propter Chriſtum, deſpicit & cognatos, mundumq; & quæ ſunt in mundo: omnibusq; relictis, amicis, æqualibus, vico illo, qui eum tulit, cùm procùl ab eo abfuiſſet circiter duodecim ſtadia, venit quidẽ in quoddam cœnobium monachorum. Prócidens autem ad pedes Præfecti ſacri gregis, rogabat vt ipſe quoquè cooptaretur in numerũ illorum, & eum monaſtico amictu indueret. Cùm autem ille & corporis imbecillitatem, & teneram ætatẽ obijciens, dixiſſet non poſſe eum ea ſubire, quæ ſubeunt monachi: fore enim, vt breuì defatigetur laboribus, qui ſunt multi & vel ipſis viris difficiles: vigiliæ, humi cubationes, ieiunia, corporis & eius voluntatum perfecta mortificatio: & ideò ſuaderet, vt aliquãtum temporis maneret apud parentes, & non tantos ſuſciperet labores in ætate tam immatura, & corpore non ſatis robuſto & adulto: Ego quidem, inquit Daniel, ideò acceſſi, vt ſic quidẽ Chriſto viuam, moriar autem carni. Quòd ſi dum hos pulchros ſuſcipiam labores, mors ſequetur, meli. us erit mihi mori, quàm abire vacuum, & mittentem manum ad aratrum, vt cum Euangelio dicam, retrò conuerti.

Duodennis petit monaſterium.

Labores & exercitia monaſtica.

Luc. 9.

Cùm ergò multa quidem dixiſſet, multa autem etiam audiuiſſet Præfectus ſacræ mandræ, nec potuiſſet eius vehementem retardare impetum, & acrem hunc amorem, fratres adhibet in cõſilium, an oporteat eum ſin ipſorum admitti monaſterium. Illis verò pueri magnam mirantibus conſtantiam, alacreq; & intẽſum eius animi ſtudium, & exiſtimantibus eſſe Deum, qui eum moueret, & vt admitteretur, lubenter aſſentientibus, decæterò eſt cum eis quoquè Daniel, immò verò ſupra ipſos, quòd ad vitam ex Deo agẽdam attinet, & ardorem ad virtutem. Interceſſit parùm temporis, & cùm cognouiſſent parentes, vbinàm ſit, & apud quos, illi quidem ad eum accedunt cum admiratione. Cùm vidiſſent autem puerũ ſeipſum dedicâſſe, & Deo conſecrâſſe, nequaquàm eis accidit, quod ſoleat hominibus & parentibus: neque petiẽrunt chariſſimum filium, vt eum acciperent, & domum reducerent: idq; cùm nondùm eſſet monaſtico habitu conſummatus: ſed reuerà volentes oſtendere ſe eſſe illius parentes, valdè lætati ſunt de eo quod factum fuerat, & multis precibus à monaſterij Præfecto contenderunt, vt ante ſuos oculos monaſtico eum amictu induerẽt. Illeverò hanc rem rursùs communicat monachis: & poſtquàm illos quoquè vidit aſſentiri, cùm iuſſiſſet omnes congregari in Dominico, & Danieli ſacram recitâſſet regulam, & tondet ei capillos, et monaſtico eum induit habitu, qui iam ſicut monachi viuebat, et viuere ſtatuerat. Cùm eius autem præceptor parentibus, nè ad filium frequenter accederẽt, lætos emittit, quod quidem eſt valdè nouum, parentes priuatos filio.

Duodennis fit monachus egregius.

Tonderur, & accipit habitũ monachicum.

Erat ergò illic beatus Daniel proficiens, et inualeſcens ſpiritu: et ei creſcenti ſimul quoquè creſcebant omnia ſemina virtutis, et alia quoquè haud ità multò pòſt acceſſerunt. Quod autem excellentioris ei fuit vitæ principium, et radix fructuum, qui poſtea prouenerunt, hoc iam ſum dicturus. Cor eius accendit amor diuinus, et in eo vehemens excitat deſiderium vidẽdi loca illa, in quibus Chriſtus pro nobis eſt paſsus, et vbi eſt ſepultus, et vndè, cùm ſurrexiſſet, aſſcendit in cęlos. Simul autẽ diuina quoquè quędam cupiditas eius inflammabat animum, videndi virum illum magnum in exercitatione, Simeonem, inquam, qui erat in columna: et accedẽs ad Præfectum monaſterij, id quod volebat, ei communicauit: et rogauit, nè, quod petebat, ſibi denegaretur. Illeverò tunc quidem ſua ſponte non conceſſit: paulopòſt autem vel inuitus dimiſit. Nam cùm ei neceſsè eſset venire Antiochiam, propter curas eccleſiaſticas, tunc cùm ſecum aſſumpſiſſet

Simeõ Stylites, cuius Vita eſt 1. Tomo, 5. Ianuarij.

aſſumpſiſſet Danielem, & quoſdam alios fratres, incipit iter ingredi. Et poſtq; fuiſſent in illo vico, q nominatur Telada, vbi magnus ille in ſanctitate Simeon, magnos illos perագebat labores exercitationis, cùm ad ipſam iam veniſſent columnam, cõtemplabantur & columnæ altitudinem, & loci aſperitatem, & quemadmodùm vir ille generoſus & hyemis ferebat algorem, & æſtatis calorem, & minas imbrium, & vim ventorum, & omnem aliam corporis tolerantiam. Cùm hæc viderunt, alij quidem inſipientiores, exiſtimabant ſanctum vana gloria adductum, tanta ſuſtinere certamina: Beatus autem Daniel non ſolùm ea ſtupebat & mirabatur, ſed etiam incitabatur ad imitationem, & boni zeli ſtimulum accepit animo. Cùm verò, vbi infernè clamâſſent, magnus ille deſuper proſpiciens, dixiſſet oportere admouere ſcalas, & ad ipſum aſſcendere: tunc pulchrè licuit videre animorum probationem: alius quidem cauſatus pedum imbecillitatem, alius renum, alius ſenectutem, alius aliquid aliud, recuſabat aſſcendere: Daniel verò cùm cucurriſſet, & magiſtrum rogâſſet, & ab eo iuſſus eſſet, aſſcendit prompto & alacri animo, & magnum ſalutat Simeonem cum gaudio & admiratione.

Ei loquitur S. Daniel.

Nequè verò fuit hic labor Danieli inutilis, & ad eum aſſcenſio: ſed primùm quidem ad virtutem excitatur & inſtruitur, & redditur vehementius eius deſiderium. Deinde autem ab eo quoquè, vt oportebat conſequitur benedictionem manûs impoſitione, & futuri ſuſcipit prædictionem. cum enim audiuit dicentẽ vel maximè propheticè: Eſto fortis, fili, & confirmetur cor tuum. Multos enim & difficiles labores propter Chriſtum es ſuſcepturus, qui & ſufficiens erit tibi conſolatio, & ad eos fortiter ferendos tuum roborabit animum. Deſcendit ergò Daniel poſt hanc ſuauem cum eo congreſſionem, & rursùs ad ſacrum redit monaſterium. Poſtquàm autem monaſterij Præfectum ad ſe vocauit Deus: egregius verò hic Daniel, qui paſci pulchrè didicerat, modò rectè poſſe paſcere putabatur, & vi ad hoc trahebatur à ſuis condiſcipulis: ipſe qui gratam conſeքabatur quietem & ſilẽtium, & hoc ambibat, vt eſſet remotus ab omnibus negocijs: & ſciens, quantùm ea poſſit conferre ad virtutem, minimè ſtatuit cedere: ſed alium adduxit, qui eſſet eis vtiliter præfuturus: ſibi autem optimè conſuluit: Eccè, dicens, liber factus eſt Daniel, nemini obnoxius. Eccè tempus, quod antè deſiderâſti. Tuũ ergò perſequere ſcopum, & viæ inſtitutum: & quod propoſuiſti, perge exequi. Cùm ſic ergò omnia reliquiſſet, & nulli animi ſui arcanum aperuiſſet, egreditur clàm è monaſterio, & venit ad mandram illam, in qua erat ſita columna beati Simeonis. Infrà enim circa eam erat quoddam monaſterium: in quo cùm totos quatuordecim dies tranſegiſſet, volebat Simeon Danielẽ adhuc apud ſe manere: (Simile enim ſimili delectatur) ille autem non ſuſtinuit, cùm alio teneretur deſiderio. Deſiderabat enim videre ſacra loca, & interiorem quærebat ſolitudinem: ſed viam, quę vergit ad Palæſtinam, audiens eſſe difficilem, & propè inuiam, vtpotè quòd Samaritani bello inuaderẽt Chriſtianos, ipſe nõ ferens de hoc ſuo prompto & alacri animi ſtudio aliquid remittere, cùm ſe cõfirmâſſet, & ſibi mortẽ cõtemnere perſuaſiſſet, paratus erat exequi id, cui⁹ ſtudio tenebatur.

Prophetia illius de Daniele.

Cùm verò iter eſſet ingreſſus, et in via occurrit vir quidã, cui erat ætas ſenis, monachi veſtitus: cana autem coma, & qui erat in omnibus ſimilis Simeoni, qui erat in columna. Syra verò lingua allocutus Danielem, & eum cõplexus, rogauit quonàm iter ſuum dirigeret. Ille autem, Si Deo, inquit, videtur, vado ad loca ſancta. Is verò excipiens: Rectè dixiſti, inquit, ſi Deo videtur. Nunc autem certò ſcias, id quod eſt tibi propoſitum, non eſſe ex Dei ſententia. Non enim audiuiſti ſeditionem & tumultum, qui eſt in Palæſtina? Ille vero, Audiui, inquit, ſed in Deo cõfido eum mihi futurum adiutorem: & maximè quidem ſpero omninò fore, vt nec mali aliquid nobis omninò accidat. Sin autem aliquid tale acciderit, ſeu viuamus, ſeu moriamur, ſumus Domini. Illo autẽ hoc propheticum proferẽte reſponſum, Nè dederis in commotionem pedem tuum, & non dormitabit, qui te cuſtodit, angelus: cùm ad hoc prompto & alacri animo reſpõdiſſet Daniel, dicens, omninò bonũ eſſe mori propter Chriſtũ, id ægrè ferens canus, auertit faciem, &, Non fero, dixit. Non enim permiſit Deus, vt nos intempeſtiuè in mortẽ concideremus, & vt per vim interficiamur, procuremus. Illeſt enim, qui dixit: Si perſequantur vos ex hac ciuitate, fugite in aliam. Cùm autem conceſſiſſet ſanctus obiectioni, & dixiſſet, Si tibi ità videtur, nihil moror reditum: Non conſulo, inquit ille, tibi, vt ab hoc cœpto omninò deſiſtas: ſtultus enim eſſem. ſed ſi mihi credas, iubens multùm valere regiones Orientales, conuerſus, vade Byzantium, quę, quòd attinet ad ſanctificatio-

Rom. 14. Pſal. 120.

Matth. 10. Stulti ſunt, qui debent tantùm à peregrinatione ad loca ſacra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem, est secunda Hierusalem: immò verò est prima. Illius enim priuilegia ei nunc à Deo data sunt, in qua multis quidem tibi licebit frui templis: multis verò sacris spectaculis: & si tibi cordi fuerit viuere in quiete & silentio, aut in superiore Thracia, aut in ipso ore Ponti, eius rei tibi erit magna facultas: & Deus hac in re tuum implebit desiderium. Præterea non oportet existimare te Deum quidem esse conuenturum Hierosolymis, Byzantij autem minimè. Deus enim nequaq̃ loco circũscribitur, & dilecte.

Hos sermones cano illo conferente cum Daniele, Sol erat in occasu: & accidit, vt diuerterent ad quoddam monasterium. Cùm audiuisset autem Daniel hìc esse diuersandum, Tu quidem, inquit senex, prior ingredere: ego autem te sequar euestigiò. Existimans itaque sanctus eum vrgere aliquam corporis necessitatem, portam ingressus, expectabat. Postq̃ verò ille non amplius aderat, ratus Daniel eum in aliquo alio loco diuersari, solus accedens ad Præfectum monasterij, & ad eos qui erãt sub ipso fratres, honestum dedit osculum, signum dilectionis. Deindè etiã sumpsit cibũ sibi appositũ. Postq̃ autem somni tempus esse cognouit, ei rursùs assistens senex, suadebat illa facere, quæ priùs dicebat, & quamprimùm proficisci Byzantium. Atque ille quidẽ excitatus, cogitabat quisnam is esset, & an esset homo aliquis, an vnus Angelus. Is verò erat magnus ille Simeon, qui iubebat eum frequentissimam & ciuitatum reginam adire ciuitatem, vt hæc esset multis via ad salutem. Cùm ergò sic ei visum esset facere, nec; vllì quicquam dixisset, postquàm nocturna cecinit cantica, omnibus valere iussis egressus, properè contendebat Constantinopolim: & cùm in ostium Ponti esset ingressus, eum excipit templum Michaëlis militiæ principis, quod illic pulchrè est positum: & septem illic dies est versatus. Cùm autem audiuisset aliquos dicentes de alio templo, quod situm quidem erat supra id, quod dicitur Hieron: locus verò ab ijs, qui incolebant, nominabatur Philemporus: & cùm accepisset in eo malos habitare spiritus, & nõnunquàm submergere nauigantes, & inuadere eos qui transeunt, & malos esse vicinos accolis, & non posse aliquem eum transmittere illæsum, non manè, non meridie, nõ vesperè, reuocans in memoriam magnum Antonium & res illius, & quàm multas ille quoque à dæmonibus sustinuerit tentationes, & q̃ eos tandem virtute Domini omninò superauerit, & q̃ multos illis superatis honores sit assecutus. ipse quoq; se ad aggredienda exuit certamina: & cùm iussisset eos, qui aderant ei, templum ostendere, & venisset in atrium, medium templum ingreditur, Christi Crucem tanquàm arma inferens inexpugnabilia, & simul psallens: Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo? Quamobrèm vel ante conflictum perterrita ipsa phalange dæmonũ, obibat omnes angulos, quærens fugientes dæmones, & in vnoquoque eorum flectens genua.

Simeon Stylites apparet Danieli.

Templum S Michaëlis.

Crux Christi arma inexpugnabilia. Psal. 26.

Atque iam quidem erat vespera, & aderat princeps tenebrarum, & iaciebantur lapides in Danielem, & sonus audiebatur, & confusa vociferatio & strepitus excitabatur. Ille autem rursùs perseuerãs in oratione, stabat quietus. Deinde ait eos, Si aduersùs me, Psal. 26. dicebat, structa constiterit acies, non timebit cor meum. Primam ergò illam noctem, & secundam, quæ posteà est consecuta, sic transmisit. Tertia autem vidit homines magnitudine maximos, forma alienos, crudelitate, quantùm licebat conijcere, carnuosos, horribiliter stridentes, & minantes Danieli, & metui admiscentes suæ causæ defensionem, & dicentes: Quis tibi, ô infelix, vt huc venires, persuasit, quandò etsi nihil aliud, tempus quidem certè, quo hìc fuimus, nos loci dominos vtiq; effecit? Et ex ijs alij quidem minabantur se eum in mare esse iacturos: alij autem rursùs maximos lapides immittebant. Nemo verò audebat ad eum accedere propiùs. Quid ergò facit? Credit Domino, qui dixit hoc genus expelli solo ieiunio & precatione. Et sic quidem facit, & eos minantes, atque etiam iacientes parùm aut nihil curans, primùm quidem ipse quoquè contrà minabatur: tantùm enim in Christi virtute confidebat. Deindè cùm eos adhuc videret se magis impudẽter gerere & tumultuari, ipsis omninò despectis, obstruit omninò templi aditũ, ostendès se solum velle cum eis luctari, & nec fuga quidem egére, si ipsi inruperint: solã aũt aperit fenestrã, vt videret accedentes, & vt corpore exiguũ acciperet nutrimentum. Nõ multũ intercessit tẽporis, & Christi quidẽ virtute delera est omnis illa mala dæmonum operatio: redditus est autem vniuersus locus liber ab illorum insultibus: & deinceps liberè & sine vllis insidijs ambulabant, & mare nauigabant.

Dæmones terreri nituntur S. Danielem. Marci 9. Ille verò contemnit inepros. Profligat eos penitùs

Huius verò rei fama manauit in omnes partes: & licebat videre viros simul & mulieres, iuuenes & senes, pauperes & diuites, & qui habitabãt circũcircà in locis finitimis, tanquàm

tanquàm fluentum aliquod, continuo tractu ad eum ferri, & admirati, quonam modo, vbi nuperè quidem erat exitium, illic fit salus: vbi autem dæmonum vociferationes, illic noctù & diù canantur ad Deum cantica. Inuidus verò satan, & hominum inimicus, neque de se partam victoriam, neque sancti patientiam, neque *priorum videre sustinẽs vtilitatem, ad secundum aggreditur callidũ commentum: & quibusdam ex ijs, qui in templo cooptati erant in clerũ, tales immittit cogitationes, quales olim Iudæis aduersùs Christum, non bonum esse permittere homini hìc habitare, quem ignoretis, vndè sit. Ille autem & fama omnes ad se attrahit, & illius honor est omninò diminutio vestrorum vectigaliũ. Sed significate, dicebat, hæc Episcopo, & eum citò * expellit. Et fator quidem hic est: tale est autem semen. Qui verò acceperant, non ex alio noti, quàm quòd hæc continuò produxerint. Cùm primùm semen acceperunt, fructum produxerunt: & accedunt ad Episcopum, & de sancto renunciant. Episcopus autem Constantinopolitanus: (is erat Anatolius) Et quomodò, inquit, de homine malè dicitis, & expellere aggredimini, quem, vndè sit, nescitis, neque quẽnam sit eius vitæ ratio: cùm contrà oporteat quidem eum illic sinere, vt, si sit quidem bonus, nos quoquè faciat participes vtilitatis: sin autẽ contrà, ipse quidẽ hinc iure expellerur, vos verò & ego hac in re vacabimus reprehensione. Sic illi à seipsis capti, (Res enim est eiusmodi vitium: ipsum quidem in seipsum cadit, & à rebus suis capitur) præ pudore vultus tegentes, cessárunt ab improbitate.

Cantica ad Deum nocturna & diurna. * piorũ

Clerici S. Danielem accusant apud Episcopũ Constantinop.

Postquàm autem eorum insidias sic vidit malignus esse irritas, longum esset dicere, quàm multas quidem rursùs visiones prioribus grauiores beato intulerit: quàm multas autem molestias & vexationes, nunc quidem minans se eum interempturum: nunc verò in mari submersurum: nunc autem aliquid aliud facturum eorum, quæ nollet, etiamsì maximè & ipse & malus eius exercitus ab ipso hæc erant passuri. Nam postq̃ ille surgens orauit, & audacter est locutus, dicens: Dominus Iesus Christus, in quem * credidistis & credo, ipse vos in vltimum abyssum demerserit: illi tunc acerbè vlulantes, & flebiliter clamantes, & suas facies, vt videbantur, pulsantes, assimilati vespertilionibus, illo ipso hæc adspiciente sancto, egressi sunt & abiérunt. Ille autem nunq̃ cessans iniuriam facere, existimans quòd si eum sæpè tanquàm in vrbis obsidione inuaderet, tandem poterit beati spiritũs & generosum animum deprimere ac frangere: accedit ad maleficij tertiam probationem, & aduersùs eum rursùs commouet priores calumniatores. Qui cùm accessissent ad Episcopum, perindè ac iam maximis affecti iniurijs, sanctum vocabant maleficum, simulatoremq; & deceptorem: dicebantq; eius consuetudinem esse eis intolerabilem, vt qui vel solo adspectu sit molestus & importunus. Ille verò iam victus à tot vexationibus, ad se accersit Danielem: & rogat quisnam sit, & vnde, & quibusnam rebus opùs habens: & postremò, quãnam in Deum tenens opinionẽ, in has partes venerit. Ille autem cùm eius, quod est maximum & primum, nempe orthodoxæ in Christum fidei, primùm meminisset, alia deindè contexuit, patriam, & genus, & finem: nempe quòd eum diuina mouerit reuelatio, vt videret Byzantium, & in hæc loca veniret. Hæc cùm audiuisset Episcopus, assurrexit, & eum est amplexus: & eum tanq̃ virum reuerà diuinum honorauit. Atque hæc quidem sic rectè gesta fuerant à magno Daniele. Fieri autem omninò non poterat, vt qui Christi vitę institutum susceperat, non etiam eius vitæ agendæ ordinem pro viribus videretur imitari. Quomodò ergò eius Dominus cum tentationibus signa videtur inchoâsse, ità hic quoquè, nisì quatenùs ille hunc mouebat, & hic illius virtute faciebat miracula.

Multis ẽ modis infestat satan.

Non multi dies præteriérunt, & vehemens morbus inuadit Patriarcham: qui etiam efficit, vt is fieret sancto supplex, & eum continuò accerseret, vt pro ipso Christum rogaret, vt laboranti opem ferret. Cùm is autem solùm genua flexisset ad orationem, adfuit Christus exaudiens, propemodùm anteuertens petitionem: conualuitq; & sanus euasit Patriarcha. Et sic quidem miraculum: non magis autem est admirãdus propter curationem, quàm propter benignitatem in curatione. Nam postquàm eum sanauit, petijt mercedem sanationis: ea verò erat, vt ijs, qui calumniari fuerant, remitteretur debitum. Pontifex autem ei lubenter concessit petitionem: &, Quomodò enim, inquit, non remittam, quibus parùm abest, quinetiam agam gratias, q̃ effecerint, vt te viderẽ, qui mihi dedisti salutẽ, & fuerũt causa, vt tu ad nos venires? Cùm autẽ apud eum & monasterij, & donorũ, & vt cũ eo ppetuò esset, meminisset: Si vis me, inquit ille magn⁹, magno

* credidi, legendum videtur: aut intelligendum, vt Iacobus ait. dæmones credunt, & contremiscunt.

Celerrimè sanat Episcopũ Constantinop.

Reddit bonum pro malo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

magno ſtudio proſequi, ſine me ea facere, quæ Deo & mihi videntur. Et ſic ad templū miſſus cum magno & præclaro comitatu, cùm eadem feciſſet quæ priùs, & aditum obſtruxiſſet, per paruum quoddam foramen colloquebatur cum ijs, qui accedebāt. Nouem interim anni præterierant, & eum ad vitam perfectiorem vocans prouidẽtia, aperVisio eius. tè oſtendit futura. Cùm enim fuiſſet in ecſtaſi, videt columnam nubis, & ea admodùm ſublimè erat ſublata, & ex aduerſo eius pendebat in aëre: & admirabilis Simeon ſtabat ſuper caput columnæ. Simul autem cum eo duo adſtabant adoleſcentes: eratq; eis veſtis clara & reſulgens. Deſuper verò ex capite columnæ audit vocem dicẽtem: Huc ad me aſcende Daniel. Cùm is autem reſpondiſſet, Et quomodò potero ego, Domine, in tantam extolli altitudinem? iuſſit Simeon ijs, qui cum ipſo erant, adoleſcentibus, vt deſcenderent, & aſſumptum ad ſe deducerent. Qui cùm imperata feciſſent, eum tollunt, & prope ipſum ſtatuunt. Ille autẽ eum ſtatim amplexus, ſimul in cælum eum tollebat, & magna voce clamabat: Eſto fortis, Daniel: teſtrenuum ac robuſtum præbe, & ſta pulchre ac generosè. Poſtquàm verò vox admodùm clara eum circũſonabat, (viſa eſt enim terribilis, & tonitrui ſimilis) Daniel, cui percuſſæ & conturbatæ erant aures, ex ſomnio quodammodò ad ſe redijt.

Hoc futurum eius vitæ inſtitutum, Simeonis inſtituto conueniens, priùs ſignificauit, & quòd oporrebat eum & columnam aſcendere, & tranſire ad locum, columna longè excelſiorem. Sic ſententia & voluntate omnipotentis, ab eo effecta ſunt omnia, & ad eum paulopoſt miſſa eſt pellis ouilla ab Elia, ad eum, inquam, qui moribus erat Eliſeo ſimilis. Sic autem miſſa eſt. A Simeone ad Imperatorem miſſus quidem erat Sergius, eius diſcipulus, ad eum deferens donum, omnia mala depellens, nempe tegmen quod habebat in capite. ſolent autem id vocare cucullam. Cùm autem Imperator haberet animum aliis intentum, & eſſet in curis publicis occupatus, Deo hæc omnia proMonaſterium non dormientium. uidente & diſpenſante, hic, quem diximus, Sergius ſtatuit nauigare & redire: & cõtendebat peruenire ad monaſterium, quod nominant Acœmetorum, id eſt, non dormientium. Cùm ergò ipſe reuertens cum quibuſdam alijs acceſſiſſet prope locum Danielis, ſtatim tanquàm ſigno dato, beatus erat in ore omnium: Et alij quidem meminerant eius tolerãtię, alij aũt precũ, alij verò curationũ: alij verò, q̃ manſuefecit locũ, qui poſſidebatur à dęmonibus: & nũc quidem qui ſunt in mari, ſine periculo nauigant: illæli autẽ iter obeunt ij, qui ſunt in via pedites. Hæc intelligit Sergius, cui cõmiſſum fuerat donũ precioſiſſimũ: & cùm eius deſiderio motus fuiſſet animus, rogat qui ſnam hic ſit, & vbi, & an liceat eum cõuenire. Illi verò & locũ alacriter oſtenderũt, & cùm in terrã appuliſſet, ipſi accedũt ad ſanctũ, & vnà cum eis Sergius. Qui cùm benignè admodùm beatum ſalutãſſet, alia quidẽ ipſe exponit, Simeonis, inquam, hinc deceſſum, & quod ab ipſo donum ferret ad Imperatorem, dicens Danieli, id ad eum potiùs eſſe miſſum, quàm ad illum, ad quem ipſe id mitti opinaretur. Alia autem rurſùs audit à Daniele, quę ei Deus ſignificauit de Simeone, & de vita, eius vitę inſtituto congruenter agenda. Quæ quidem cùm audiſſet Sergius, ſacrum ſtatim donum eijciens, id donat Danieli, à patre Simeone dicens migrare ad patrem Danieſem. Et hæc quidem ſic fiebant.

Actor. 9. Deus autem rurſùs conſueta faciens, incitabat Danielem viſione quadam diuinitus, vt aggrederetur viuendi rationem maiorem & ſublimiorẽ, vas eum electionis, quomodò Paulum, præſciens futurum. Apparuit verò viſio non Danieli, ſed potius Sergio. Videbantur enim tres ad eum veniſſe adoleſcentes, & dixiſſe: Surge Sergi, dic Abbati Danieli: Expletum eſt tempus tuæ in templo habitationis. Adeſto deinceps, & ad maiora parare certamina. Cùm ergò ei Sergius diuinam aperuiſſet viſionem, quoniam is ſtatuerat non repugnare omnibus nutibus omnipotentis, & alioquì priori quoq; viſioni ſecunda conſentiebat: & prętereà Simeonis etiam indumentum erat arrha talis vitæ degendæ, mittitur Sergius, vt diſceret loca magis ſolitaria, quæ illic ſunt, vbi oporteat ponere columnam, & aptum ad agendam vitam in quiete & ſilẽtio. Qui cùm partes quaſdam faſtigij mõtis pulchrè eſſet perſcrutatus, poſtquàm veniſſet in illum locum, in quo oportebat ſtare columbam, tu Deus omnium hoc quoq; oſtẽdis. Videt ergò protinùs dictus Sergius albam columbam: quę alas frequenter expãdens, & parùm rurſùs ſubuolans, iterùm decidebat. Arbitratus ergò eam eſſe captam & vinctã laqueis, ad eam feſtinat, & contendit eam capere manibus. Illa verò cùm ſtatim euolãſſet, ne oculis quidem poterat appręhendi. Cùm tam euidens accepiſſet ſignũ ſtatuendæ columnæ,

Viſio Sergii, diſcipuli S. Simeonis.

Alia eius viſio.

lumnæ, & ipſe quoquè ſatis intellexiſſet, quàm eſſet aptus locus, deſcèdit ad ſanctũ, & omnia ſigillatim renunciat cum ea, quam viderat, viſione. Ille autem & lætatus eſt, cùm audiuiſſet, & ad locum venire cupiebat. Dat verò Marcus quidem ei amicus & alioqui familiaris columnam. Cùm autem factus eſſet is quoquè, qui ſolet vocari modius, & capiti columnæ fuiſſet adaptatus, iubet circa mediam noctem perforari ſibi templi parietem: & ità, omnes latens, aſſcendit. Deindè etiam cum gaudio cõcipit preces, quæ ità habebant: Gloria tibi, Chriſte Deus, quòd me talibus bonis & tali vitæ inſtituto es dignatus. Sed tu ſcis, ò Domine, quòd te ſolo fretus hanc aſſcendo columnã, & hoc certamen ſubeo. Suſcipe meum propoſitum: confirma me ad curſum: cœptum meum abſolue. Sic beatus ille non ſpiritu ſolùm eſſe cæleſtis, ſed etiam, quoàd eius fieri poterat, corpore eſſe contendebat: & decæterò ſolus erat in columna, ſeipſum collocãs in cæli & terræ confinio: ab hac quidem recedẽs carne & ſpiritu, ad illud aũt contendẽs. S. Daniel aſſcendit in columnam.

Hæc autẽ non poterat inuidus ferre oculus: neque patri inuidiæ erãt illa tolerabilia. Sed cùm loci dominus ad horum veniſſet cognitionem, (erat autem illi nomen Gelaſius) inconſideratè ira animo perturbatus, aut potiùs dæmonis importunitate commotus, & aduersùs ſanctum virum furore pércitus, (cauſa autem prętexebatur, quòd non eam poſuiſſet voluntate illius) Imperatori quidem renunciat id, quod factũ fuerat. Renunciat autem etiam Gennadio. (is enim conſtitutus fuerat Epiſcopus Conſtantinopolitanus poſt deceſſum Anatolij.) Atque ab Imperatore quidem dicens non fuit exaudi- Gennadius Epiſcopus Conſtantinop. malè ſtatuit de illo. tus: Epiſcopus verò inuidia motus, ſeu ei qui rogãrat concedens, non ſolùm cenſebat ſanctum è columna deijciendum, ſed etiam pœnæ ſubijciendum. Redit ergò Gelaſius totus ira pércitus, alios quoquè multos ſecum aſſumens, & è columna ſanctum volens detrahere. Sed qui ſemper in ſanctis ſuis eſt admirabilis Dominus, qualia nunc quoq; fecit, illum auda cter inſultantem reprimens, & eius ſeruum, qui erat occultus, glorioſum efficiens. Nam cùm eſſet maxima ſerenitas, eſſetq; aër purus & limpidus, nubes repentè concurrerunt, & orta eſt caligo, & vehemens pluuia & grando deorsùm ferebatur. Tantusque erat eius impetus, & tam ingentes minæ irę ſuperne, vt etiam vitiũ caderent folia & pampini, non ſolùm fructus. erat enim tunc tempus vindemiæ. Sed nec hęc quidem reprimebant amentis ſtultitiã. Sed cùm non multùm abfuiſſet, quin ille periret, ne ſic quidem diſcebat ſapere, & ſe moderatè gerere: neque volebat ſcire, quãta ſuperna gratia locupletatus eſſet Daniel. Sed anhelãs, & madefactus, cũ ijs qui circa eum erant, aggreſſus, indignabatur, minabatur, clamabat, & deijcere ſanctũ aggrediebatur. Psal. 67. Deus eum mirè tuetur.

Sed poſtq̃ qui cum eo erant, ei quæ erant optima, ſuggeſſerunt, dicẽtes nec eſſe columnam agro propinquam, & hinc ei nullam futurã moleſtiam: immò verò cum percepturum fructum multarum orationum, & ei futurum valdè vtilem, cùm ſit bonus vicinus: Poſtq̃ hæc dixerunt, perſuaſerunt. & tunc quidem iuſſit deſcendere, pudore, vt arbitror, motus propter eos, qui aderant, nè videretur fruſtrà veniſſe: poſteà autẽ ei rurſùs pollicebatur aſſcẽſum: & cùm rurſùs aſſcendiſſet, quantùm voluiſſet, manſurum. Cùm autẽ, columnæ admotis ſcalis, ſanctus deſcenderet, & iam in ſexto gradu pedem figeret, eum qui erat inflexibilis, cepit miſericordia, dum illos videret pedes tanquàm alias columnas: quos per totas noctes & dies ſtationes reddiderant tumidos & vlceratos, & vulneribus plenos. Quæ ille cum ſtupore contemplatus, & ſanctum adiurauit, vt rurſùs rediret, & audacis ſui cœpti petijt veniam. Poſteà verò ei quoquè columnã poſuit excelſiorem, & craſſitudine validiorem, baſiq; & cæteris magnificentiorem, & de illius patientia & tolerantia Imperatorem reddidit certiorem. Atq; hęc quidem ſufficerent, quę ſunt plurima & maxima, ad ſancti vitam oſtendendã, & gratiam, quam ipſe à Deo erat aſſecutus. Oratio autem hæc parua eſſe conſiderans, & tanquàm elementa ac principia, quę ſunt his longè maiora, properat declarare. En voluntarium ſancti viri martyrium in columnæ ſtatione.

Venit paulopòſt quidam ad ſanctum, Thrax quidem genere, ætate autem ſenex, qui ex ſcribendis contractibus ſibi victum parabat: νομικὸν, id eſt, legis peritum, vocant Græci. Is filium ferens vnigenam, qui à maligno detinebatur ſpiritu, cùm eum poſuiſſet ad columnam, & ei lachrymę fluebant ex oculis, & adiunxit verba, lachrymis magis miſerabilia. Vide enim, quàm multas fletûs habebat occaſiones: naturam, canitiem, filij adoleſcentiam, quòd propter eum ſolum laboraret, quòd longè eſſet profectus, & magni itineris labores eſſet perpeſſus, idque cùm eſſet puer dęmoniacus, & tanta eſſet eius vexatio & immoderatio. Et cùm poſtremò addidiſſet, eſſe iam triceſimum diem, ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex quo nomen illius malignus clamaret spiritus: eius animus, qui facilè mouebatur misericordia, ipsius statim est misertus. Quidnì enim misericordia mouẽdus erat Christi discipulus? Si tu ergò, inquit, credis fore, vt per me sanetur tuus filius, dabitur tibi secundùm fidem tuam. & simul cum iussit potari oleo à sanctis, qui illic erant. Quod cùm factum esset, statim quidem eum humi iacit sæuum dæmonium, eumq; valdè laniat ac lacerat. Deindè magna voce cum luctu clamans, Egredior heu, inquit, egredior. Cùm dies iam adesset octauus, vbì dæmoniacus nigrum & concretum euomuisset sanguinem, glorioſi patris sanatus est precibus, & sanus & rectè se habens, suo patri est traditus. Ille autem cùm accepisset filium, lingua quidem vtebatur ad agẽdas gratias: lachrymis verò, ad lætitiam. Sunt enim etiam lætitię lachrymæ, quandò summam animi ægritudinem summæ excipientes lætitię, nubem quæ premebat, protinùs depulerint, & naturali fluxione lachrymarum vsæ fuerint cum voluptate. Sic puer non solùm curatur à malo dæmone: sed etiam continuò armatur aduersùs dæmones, cùm post curationem eum Deo consecrâsset, & vt monasticum amictum & vitam susciperet, effecisset, & medico corporis eum tradidisset, & rogâsset, vt esset etiã medicus animæ: qui etiam purus ad purum accessit, omni mundanæ vitę relicta vanitate. Hoc quidem fuit vnum eiusmodi: alterum autem, eo non inferius.

Curat dæmoniacum.

Is curatus, monachi habitum & vitam amplectitur.

Cuidam Cyro, qui priùs quidem fuit Præses, posteà autem ascendit etiam ad sedem Episcopalem ciuitatis in Phrygia, cui nomen erat Cotyaium, & ab illo posteà discesserat propter quandam motam aduersùs eum calumniam, erat filia nomine Alexandra. Ea eodem modo erat affecta, quo ille quem priùs diximus, & grauiter vexabatur à dæmone. Eius ergò pater, cùm sanctus ei venisset in mentem, ad ipsum ducit filiam, naturali beneuolentiæ alium commiscens ardorem, nempe fidei. Simul atquè ergò sancti manus eius capiti fuerunt impositę, fugatus est spiritus: & quę laborabat, statim conspecta est sana. Porrò autem huic quoquè miraculo fuit alterum coniunctũ. Iam enim Cyrus sancto valdè confidens, eius vtebatur gratia. Vndè etiam vxorem eius, cui ipsorum agrorum fuerat mandata cura, quę ipsa quoquè erat dęmoniaca, duxit ad ipsum. Neque eum sua fefellit fiducia: sed ea quoquè cum filia mundata fuit à rabie dęmonis. Pro quibus is vtiquè magnas ei habens & agens gratias, (erat enim vir doctus, & humanis literis eruditus) in posita illic columna epigramma posteà insculpsit, quod sic habet: Hic stat vir, qui vndiquè impetitur, & ventos non timet: Ambrosio autem vtitur alimento, & siti experte sanguinis: Actis verò radicibus, fundauit ædificium columna duplici. Est autem radix Simeon, filium prędicans matris, quæ non est experta nuptias. Sed hæc quidem sic.

Manûs impositione sanat dæmoniacam.

Deincèps verò erat quidem dies, omnium dierum præcipuus. Vir autem quidam ex ijs, qui prope Euxinum pontũ habitabant, venit afferẽs filium, qui ipse quoq; possidebatur quidẽ à dęmone: sed erat alioquì & surdus & mutus, & qualẽ curâsse Christũ docent Euangelia. Cùm autem columnę iam appropinquarent filius cum patre, exultiens puerum dęmon, & auellens eum ab ijs, qui ipsum tenebant, impulit eum ad scalas, quæ tunc quidem fuerant admotę columnę: & ille quidem protinùs ascendebat scalas: sanctus verò desuper adspiciens, Deum rogabat. Quomodò enim non à dęmone è scalis proiectus, fuisset confractus, nisì is retinuisset dæmonem precatione? Non ergò ei manus imposuit, neque fecit, quę alijs facere consueuerat: sed ille quidem precabatur superiùs: puer autem cùm esset adhuc inferiùs, & ad medias scalas nondùm peruenisset, sanitatem est assecutus. Cùm vnius tantùm fecero mentionem, aliorum suo tempore meminero.

Mar. 7.

Liberat puerum à dæmone.

Magnus Leo, qui Romanum quidem regebat imperium: naturam autẽ regere non poterat, sed proles ei deerat mascula, quid facit? Confugit ad Deum omnium Dominum, apud ipsum Daniele vsus intercessore. Ille verò paruit, & anno sequẽti parituram esse vxorem protinùs significauit. Res ergò, vt dixerat, successit, & natura cessit precibus, non solùm ad hoc, vt daret filium: sed ad hoc etiam, vt daret illo tempore, quo sancti os diuinum prædixerat. Sic ille non solùm erat filius precationis: sed etiam per preces dabat alijs, vt haberent filios. Idcircò eum remunerans Imperator, tertię columnę eiecit fundamentum.

Leoni Imperat. prolẽ imperrat precibus.

Eudocia Imperatrix

Cùm fama ergò sanctum vbiquè prædicaret, ad eum venit etiam Imperatrix Eudocia, quę nupèr seruata ex Aphrica: & magnam quidem ei reuerentiam, multum autem tri-

tribuens honorem, & rogans ipsum, vt de columna quidem descenderet, ad sua verò loca veniret, & ea habitaret: Sunt autem, dicebat ea, mihi multa, & simul quidem amica silentio, & quæ possint aliam prębere consolationem. Ille verò bonam eius mentem accipiens & laudans, statuit nõ trãsmigrare, sed in eo loco perseuerare, in quo fuerat à Christo planratus: & virtutis radices in eo agere, & fructum conuenientem dare suo tempore. Cùm hæc & alia dixisset eiusmodi, & benedictione eam impertijsset, emittit. Tunc autem transit ad columnam Gelasij, & simul cum columna (erat enim excelsior) ei quoq; aucta est virtus: & vitæ institutum aggressus est excelsius. Non erant autem futura hæc tolerabilia, neque diabolo, neque illius asseclis. Propterea ipse quidem ei rursùs accendit fornacem tentationum: vsus est verò ministris hæreticis, qui erant Byzantij. Isti cùm quandam sumpsissent mulierem ex meretricibus, quæ erat quidẽ genere Asiana, ei autem erat nomen Basiana: cùm nauigâsset verò Byzantium, improbum, pròh dolor, quæstum faciebat suo corpore. Eam cùm verbis decepissent, & promissa pecunia, totam ad id quod volebant, incitâssent, efficiunt vt vadat ad sanctum, & vel illum, vel vnum ex suis discipulis, ad amorem illiciat, & ad fœdam prouocet libidinem. Proficiscitur ergò impudica ad pudicum, impura anima ad mundam, comitum secum ducens multitudinem, splendida externa vtens specie, & libidinosis gestibus, aureoque amictu & alio intertexto ornatu, arbitrata se allecturam & inescaturam illos oculos, qui nihil terrenum, nihil ex materia concretum dilexerunt. Manens autem in quodam agro, qui erat ex aduerso columnæ, & mandræ rationis compotum pecorum huius egregij pastoris Danielis, simulabat se ægrotare: vt, si fieri posset, vel ipsi quidem sancto ægrotationis animi causa esset: sin minus, illius saltem discipulis afferret perniciem.

Vide malignitatem hæreticorũ.

Cùm autem postquàm longo tempore mansisset, inane & irritum erat callidum eius cœptum, descendit quidem ad eos, qui miserant: dicit verò execranda, & ea mentitur de sancto, quæ non solùm magno illi nunquàm in mentem venerunt, (hoc enim ne qui valdè quidem à mente discessit, crediderit) sed nec vlli ex illius discipulis. multùm quidem abest. Hæc autem erant: Mei amore, dicebat, valdè quidem captus erat Daniel: animo verò telum acceperat: & tandèm cùm iussisset suis discipulis, vt me sursùm ad ipsum per scalas deducerent: ego autem, inquit, passa non essem, me occidendi consilium ceperũt, vt hæc latéret intemperantia. Et eccè vix manus eorum effugiens, mihi fuga consului. Sic mentiente Mænadè, & ea dicente, quę probari non poterant, hæc verba illi attẽdentes, arripuerunt perindè ac verissima, (Quæ enim volebant, ea etiam verà putabantur) & ea ad alios trãsmittebant. Verumenimuerò hîc quoquè erat idem Deus, & iustitia, quæ neque potest vitari, nec obliuioni mandari. Quid ergò accidit? & quomodò hæc dispensantur? Malus spiritus statim mittitur ad malam & mendacem fœminam, & inuitus incitam cogit effari fraudem hæreticorum in illam, & suum rursùs mendacium & machinationem. Cùm eam ergò accepissent ciues, & ad sanctum duxissent, rogabant sanctum vt curaret. Ille autem verus Christi discipulus, qui dixit septuagesiesseptiès oportere fratribus remittere debita, & diligere inimicos, ambo simul præcepta vna executus est actione: illud quidem, condonando iniuriã: hoc verò, miserendo calamitatis: immò verò eam planè erigendo, & sanitati restituendo. Nam cùm oratione vsus, eam oleo sanctorum tanquàm salutari aliquo potâsset medicamento, malum quidem spiritum, tanquàm aliquid venenatum, statim expellit: eam autem, quę laborabat, suis sanam reddit. Quæ etiam illius complexa columnam, magnas quidem agens gratias, & deincèps multa Deo promittens, vt quę duplicem morbum effugisset: nõ solùm eum, qui apparebat, & damnum afferebat rei, quæ videbatur: sed multo magis eum, qui latebat, eratque voluntarius, & sua sponte susceptus, & animam immortalem punire poterat immortaliter.

Impudeas fœmina fœtũ incertũ dubitat finegit de illo.

Vltio cælestis persequitur fœminã mendacem.

Non solùm autem morbum, qui modò inciderat, poterat curare sanctus: sed etiam ritu bonorum medicorum, & futurum nôsse, & quod erat euenturum, prophetice & videre & dicere certissima poterat cõiectura. Magnam quidem certè vrbem magnas adorturas esse minas, cùm à superis accepisset reuelationẽ, eam Episcopo significat Gennadio, iubens contentiore vti precatione. Quinetiam Imperatori Leoni prædicit simulia, & bis in hebdomada iubet communes fieri supplicationes. Sic enim eis pollicetur iram Dei futuram mitiorem. Atque ij quidem sancti prębepris contemptui habitis, erãt ipsa intellecturi experientia, ea quæ multitudo peccatorum effecit, vt ad effectum deduceren-

Mat. 18. & 5.

Prædicit cladẽ immi nentẽ Constantinopoli.

venit ad eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerentur. Procedens autem id declarabit oratio. Quoniam autem diuini quoquè agni sacrificatorē oportebat esse Danielem, qui iam ei priùs sacrificauerat & corpus & animam, è superis quidem mouet Imperatorem spiritus: mouet autem Gennadium quoq; Imperator, & ad eum scribit, vt acceptis multis ex ecclesia, veniat ad magnum Danielē, & eum consummet ordine sacerdotali. Cùm is verò hæc fecisset, qui prēuidendi quidē futura magnam habebat potestatem, primùm quidem spiritu prēcognouit futurū ad se aduentum: Deindè cùm ille iam venisset ad columnam, dixit se iampridèm desiderāsse ad eum ascendere: sed curas prohibuisse ecclesiasticas, nè finem imponeret suo desiderio: nūc autem venire, vt & ipsum videret, eiusque precibus frueretur & sermonibus. Rogabat verò, vt scalæ quoquè adhiberentur. Frustrà, inquit ei prædicendi magna vi præditus Daniel, hunc laborem vt susciperes, procurauit, qui te ad nos mouit. Hoc simul & stuporem & metum affert sacerdoti: Stuporem quidem, quonā modo sic eius cognouit aduentum: timorem autem, quòd mens eius magno erat Danieli manifesta. Neque enim, nisi coactus fuisset ab Imperatore, ad eum vnquàm venire annuisset.

Cùm autem & Episcopus, & qui sequebantur Episcopum, multùm rogauissent, vt admouerentur scalæ, & ad eum ascenderet: prohibebat verò inuictus Daniel: imminebat autem iam Sol medijs eorum capitibus, calidis eos feriens radijs, & videbat Episcopus multitudinem siti & æstu torreri, iubet inferiùs quidem Archidiacono preces dicere consuetas. Ipse autem cùm esset precatus, ordinat magnū Danielem etiam non præsentem, presbyterum, & simul multitudo de eo, qui erat verè dignus, clamabat, Dignus. Cùm sic Patriarcha Gennadius Danielem nominâsset sacerdotem, & eccè, dixisset, & tibi populus iustam de more propterea emisit vocem, & Deus desupèr tibi per me manū imposuit: & omnia, vt semèl dicam, suscepisti signa sacerdotij. Restat ergò, vt scalæ admoueantur columnæ, vt sis etiam sacri particeps sacrificij, & Deo vocanti omninò cedas. Tunc cùm beatus cognouisset Daniel hæc non fieri sine Dei numine, sed ei quoq; grata esse & accepta, quæ facta sunt, iuber poni scalas, & cælestem margaritam, diuinam, inquam, communionem, & dat & accipit. Deindè cùm etiam fecisset alia omnia, quę solent fieri à sacerdotibus, & precatus esset pro multitudine, eos dimisit lætantes simul & admirantes: partim quidem propter prescientiam & verè laudabilem timiditatem: partim autem, quòd vix quidem, persuadetur tamen ipse quidem accipere sacerdotium, illis verò prębere preces & benedictionem. Hęc Imperatori quoquè significantur, & simili eum replent lætitia & admiratione.

Observa q̄ hic dicitur de presbyteri ordinatione.

Cùm non ergò ingentes, qui sunt imperij proprij, sumpsisset spiritus, sed didicisset quantùm sit virtus imperio prestantior, ipse quoquè ad eum ascēdit, & perindè ac si regium fastum & supercilium reliquisset inferiùs, & se exuisset, se quidem humi prosternit tangit autem sacros illius pedes, quasi hæc faciendo magis honoraretur, quàm quòd esset Imperator. Quos cùm terigisset, impletur admiratione, sicut priùs Gelasius. erāt enim illi pedes valdè tumentes, & omninò scatētes vlceribus: eratque simul horribile & miserabile illos videre & tangere. Tunc ergò Imperator donat eum basi geminarum columnarum, quas ipse posuit, duplicem eam columnam nominans. Quam ascendens lætabatur Daniel. Nam & illa erat sublimior altitudine, & hæc etiam extēdebatur ad exercitationem, æstate quidem, ardentiùs eum sole feriente: hyeme autem, aēre frigidius. Cùm verò & vis ventorum, niuisque & grandinis vehementer impeteret, & violentiam ostenderent minimè tolerabilem, certè multa consequebantur miracula: quę quidem mihi, vitanti prolixitatem orationis, non sunt omnia dictu facilia: sed solùm, quæ sunt prēcipua, vt sum pollicitus. Quod autem nec si velim quidem, possum prętexere, hoc nūc, quantùm potero assequi oratione, conabor narrare.

Imperator ad eius pedes se abijcit.

Festū S. Mamantis.

Eius festi vigilia.

Iampridèm quidem principium habebat anni ambitus, & mensis instabat, quem Romani vocant Septembrem, in quo magni martyris Mamantis festum pij celebrant. Vespere ergò, quando festum à pijs prēparatur, & tota nocte agitur vigilia, finem accipit magni Danielis prophetia: & repentè in maxitua & regia ciuitate incipit incendium, quod vsqueadeò est excitatum, & adeò inualuit, vt ferè vniuersam cōtriuerit ciuitatem. Nam cœpit quidem à muro, qui est proptèr mare, quem etiam nominant nauale: peruénit autem vsque ad forum Constantini, & pertigit ad portum Iuliani, quasi mediam cinxisset ciuitatem. Quo in loco & comprehensa sunt vniuersa corpora: quæcunq; verò fuère comprehensa, facilè periērunt: & sic pastus ignis, in maximam creuit flam-

Constantinopolis ardet.

mam: eratque malum inexpugnabile: quippe cùm quicquid ad opem ferendam afferēbatur, argueretur nihil proficere. Quapropter multas quidem domos, multa autem templa, virorumque & mulierum proserpsit depascens multitudinem: multi verò, partibus & membris corporis, quę inuaserat ignis, statim mutilabantur: erantque semiustulati, & media parte cæsi: miserabiliores ijs, qui omninò cum suis periērant. Erat ergò periculum, nè, quod vulgò celebratur orbis terræ miraculum, Constantini, inquam, ciuitas, cerneretur pati similia incendio Sodomorum. Vix randèm, vt in tanto malo, eis venit in mentem sancti Danielis prędictio, & credunt fore, vt illius solùm precibus malum vincatur. Hinc factum est, vt ad eum magna celeritate curreret, ille quidē pecunię defiens, priuationem: hic seruorum, alius domūs, alius autem amicorum: & hic quidem cognatorum, ille verò vxoris & suorum filiorum, alius autem omnium facultatum. Propter quę sanctum tanto dolore affecēre, vt totus repletus lachrymis, eos damnaret negligentię, quod ipso eis multùm testificante & prędicente, malum pœnitentia vitare non curārint: vt qui in patiendo solùm fuerint Niniuitæ, non etiam in pœnitendo. Hæc dicens, illis quidem sic suadebat curam gerere orationis & ieiunij. Quinetiā ipse quoq; manus in cælum tollens, illinc implorabat auxiliū: & post orationē, cùm eis dixisset finē calamitatis, eos dimisit. Post septem, inquit, dies cessabunt minæ ignis. Sic ille dixit, & res est consecuta. Septimo enim die non erat ampliùs ignis. Tunc & alios, & eos qui gerebant magistratus, quinetiam ipsum Imperatorem incessit metus: & secum assumpta Imperatrice, fit supplex beato Danieli, pro eo quidem, quòd prętericrat, misericordiam: securitatem autem in futurum postulans.

Jonæ 3.

Vir sanctus horrat Constantinopolitanos ad orationē & ieiunium.

Atque iam quidem post autumnalem cōuersionem mutato tempore erat hyems, & hyems maior, quàm vt eam possit explicare oratio, quæ tamen superabatur ab inuicto generosi animo. Cadebant autem imbres plurimi, & ventorum erat procella vehemēs. Venti verò etiam inter se agitabant seditionem, & multi simul spirabant, & adeò violenti & immanes, vt ferreas ansas columnarum, quæ duas columnas inter se committebant & coniungebant, & Danielem in alto ferebant, violenter auellerent: ille autem in parua sola cōtineretur columnella, quæ inter eas erat iniecta. Simul ergò & procella irruebat, & conquassabantur columnæ: & iustus supernè, tanquàm ramus arboris, huc & illuc circunferebatur, & flatu circumagebatur. Inferiùs autem vociferabantur discipuli lachrymantes: & in illum solum conuertebant oculos, & vna eis erat acerba expectatio patris eorum priuatio. Sed non itidèm lababat spes Danielis in Dominum: sed super hāc firmam petram fundatus beatus, nemini quicquam loquens, neque si hoc euenerit pertimescens, (Quid enim ei graue erat mori, cui hîc manere, Dauidi congruenter, erat carcer?) perseuerabat mentem sursùm erigere, & orare. Clamauit ergò iustus, & Dominus statim exaudiuit eum, & desupèr è cælo, sicut è nauī priùs, ventos increpat, & repentè tranquillitas fuit & serenitas. Et ventorum quidem res ità habuit.

Vide quanta patitur inuicto animo.

Psal. 88. Mat. 8.

Cùm autem non spiritus solùm, sed etiam quosdam ex ijs, qui Arriana laborabant insania, coērceri oporteret à perturbatione: hoc quoquè prudentissimè, vt consueuerat, per illum prouidetur. Et videte, quàm vario vti consilio & multiplici dispensatione, & alia per alia contexere sæpè scit prouidentia. Nouerat Imperator, quæ iusto Danieli accidērant: & contendit ad videndam columnam, partim quidem pœnas sumpturus de ijs, qui ansas non effecerant firmas & validas: partim verò, vt eas tutò decæterò committeret. Sed illos quidem magni Danielis mansuetudo eripit à minis Imperatoris, remittem eis minantis. Descendenti autem de monte Imperatori non paruum accidit periculum. Nam cùm quidam metus equum fortè fortuna perturbasset, quem ipse ascēderat, isque conterritus, pedes erexisset anteriores, supinus quidē statim humi iacebat equus, supinus autem etiam cum eo Imperator: id verò, quod antè stabat super sellam regiam, frontem contriuit Imperatori, & quæ erat in capite, coronam procùl expellit. Quo tempore cōtingit, eas, quę erant in ipsa, margaritas, aliam aliò, dispergi. Sed Daniel quoquè cùm oratione pręuenisset malignum, à mala morte seruat Imperatorem: & sic reuersus fuit sine periculo. Sed hoc in loco est caput narrationis, & quomodò nouit prouidentia admirabili vti consilio & dispensatione.

Ingens Imperatoris periculum.

S. Daniel eum liberat precibus suis.

Equiso Imperatoris, aut, vt eum vulgaris & consueta lingua vocat, Comes equorum, omni quidem anteriori tempore laborabat nefaria Arrij insania. Tunc autem & Imperatoris timens periculum, & nè, quod acciderat, ei iram conciliaret, cursu venit ad san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arrianum liberat ab hæresi.

ctum. Ille verò non solùm eum metu ab Imperatore, sed etiam mala est pollicitus se esse liberaturum opinione, quę est quouis alio periculo grauior. Hęc audiuit Equisio, & cùm mitibus ac placidis eius suasionibus opinionem Arrij abiurâsset, ea sentit, quæ Orthodoxi. Atque sanctus quidem scribit ad Imperatorem, quòd & Iordanes, abnegata deceptione, in rectis incedit dogmatibus: & quòd vel propter hocipsum est iustissimus: quinetiam huc ad me venit, vt à te veniam consequeretur. Ille autem contrà rescribit: Periculi quidem mei causa non alius fuit, quàm ipse mihi, qui sic ausus sim ascendere ante tuos oculos, & non pedes procùl abij à sacra columna. Hoc autem deincèps diligenter cauebo. Iordani verò non modò non irascor, vt etiam valdè lęter, quòd meus ex equo casus, ei causa fuerit, vt, qui iacebat, surgeret. Decæterò autem tāta erat Imperatoris in sanctū reuerentia, vt non solùm ipse honoraret cum ijs, quę oportebat: sed etiam alijs cum, tanquàm rem cælestem, ostenderet.

Literæ Imperatoris ad eum.

Itaque cùm paulopòst contigisset, regem Lazorum venire ad Imperatorem Romanorum, causa faciendi fœderis, alijs quidem prętermissis, eum verò accipiens & ducens ad sanctum: Hoc est, inquit, mei imperij miraculum. Ille autem vsqueadeò obstupuit, eius videns tolerātiam atque fortitudinem, vt non solùm sanctum, sed etiam columnam, in qua erat positus, cum lachrymis adorans, multas voces emitteret barbarus valdè eruditę mentis, & quę multa didicerat: Ago tibi gratias, dicens, rex cælestis, quòd mihi, qui ad terrenum regem veneram, cælestem huius viri vitam ostenderis, & dignum me feceris, qui essem spectator talium mysteriorum. Adeò autem vtrisque magnus ille visus est dignus admiratione, vt ambo illum ad definienda fœdera arbitrum constituerent. Porrò autem cùm domum reuertisset Gubazius rex Lazorum, & subiectis sibi populis narrabat miraculum, & sancti semper meminerat: neque vnquàm mittebat Byzantium, quin ad eum quoquè scriberet literas: quæ non terminabantur solis salutationibus, sed etiā plurimi faciebant eius meminisse, & rogabant, vt oraret pro suo regno. Adeò stupebant omnes iusti toleranriam, & propinqui & hospites, & priuati & reges, & Romani & barbari: & accedentes, accedebant tanquàm ad Angelum: & abeuntes, eius inuocabant auxilium: & precibus ab eo aliquid petebant, & impetrabant.

En quòtum ei deferunt etiam reges

Itemque alij omnes.

Atque sufficiunt quidem ea, quæ nupèr dicta sunt ad significandam illius fortitudinem: & q̄ quę ab eo susciębantur certamina, erāt maiora, quàm vt homini conuenirent. Quoniam autem hoc maximè studeo, nihil prętermittere eorum, quæ sunt præcipua, adijciam ijs, quę dicta sunt, maius quiddam, quod attinet ad fortitudinem & tolerantiam, & ad eum admirandum, qui dedit illi vires. Erat hyems, eaque glacialis, & valdè aspera: vehementes verò rursùs ventorum procellæ, & grauiores prędecentibus: simul autem cum vento densa quoquè nix decidebat. Venti itaque vehementiùs ingruentes, ei ex pelle confectam cuculiam flando expellunt, & in vallem quandam subiectam iaculantur. Cum ventis autem multa quoquè nix & frigida eius faciem impetebat. Ille autem (neque enim habebat tectum, ad quod confugeret) tota nocte (ô inuictam animā) omnia suffert vinculis corporis, temporis acerbitatem, niuem, vētos, asperam circa auroram concretionem & conglaciationem. Apparebat dies, & malum non cessabat, sed magis inualescebat, & hyems intendebatur. Discipuli autem nullo modo poterant è porta prospicere, neque erat vllus, qui ei opem ferret. Totum ergò illum diem & sequentem noctem, quæ fuit multo acerbior, hic vir generosus fortiter & constanter pertulit. Iam tertius quidem erat dies tempestatis: desierat verò effera glacies: & cùm scalas admouissent, qui erāt ferucntiores ex discipulis, & properè ascendissent, vident, ô Domine Deus, horrendum spectaculum, & quod antequàm vidissent quidem, ab eis expectabatur, ipso tamen adspectu visum est terribilius: sanctum amictu quidem iam nudatum, glacie verò omni ex parte compræhensum, & capite, & facie, & reliquis partibus corporis: neque hoc solùm, sed etiam ipso corpore omninò concretum, & in glaciē, si frigus spectes & concretionem, conuersum. cum quis glacialem hominem nominauerit, (Quid enim aliud?) aut mortuum, quòd existimaretur ne posse quidem spirare. Cùm calidis ergò aquis soluissent glaciem, quinetiam corpus adspersissent, & spōgijs abstersissent, postquàm ille ad se redijsset, & tanquàm à morte suscitatus, spiritum recepisset, vocem quoquè accepit, & dixit: Cur mihi vultis exhibere negocium, & suauiter dormienteṁ vexatis? Nam cùm modò Domini inuocarem auxilium, accidit mihi, vt parùm dormitarem. Cæterùm benè sit vobis, ô filij, qui patris tātam curam geritis. Date autem mihi, inquit, quò

Rursùs mirè infestatā ventis &c.

Mira eius patientia.

quo me induam: erubescens, vt arbitror, propter nuditatem, non autem calore indigens. Illi verò alium amictum ad eum attulerunt, & eum induerunt, tunica diuinæ lætitiæ indutum, vt dicam cum propheta. Esa. 61. iuxta 70.

Postea autem multùm eum rogante & obsecrante Christi amante Imperatore, (hæc enim ad eum vsque peruenerunt) & dicente: Si non tua causa, at nostra & nostræ vtilitatis, parce istis nimis præcipitibus & proiectis periculis: & nè tibi ipsi mortem propemodùm conscisceens, & nos orbos relinquas, & ipse te ante tempus videaris è vita educere: Hæc & his plura dicente Imperatore & rogante, & pedes simul prehensante, vix sustinuit, vt sibi paruum saltem fieret tectum, reueritus lachrymas Imperatoris. Hoc quidem iam à me dictum est, nihilominùs tamen nūc quoquè dicam. Nullum erat, nec videbatur Imperatori maius miraculum magni Danielis tolerantia & vita. Omnes ergò, qui apud eum fungebantur legatione, siue essent reges, siue legati, aliquos quidem per alios, alios verò etiam per se deduxit ad sanctum. Illi verò magis stupebant videntes, quàm audientes: & sic redibant benedicentes, & anima effecti meliores. Quòd autem vt futura quoquè videret, tanquàm iam pręsentia, à superis acceperat, à me quidem iam sæpè superiùs ostensum est. Est verò huius quoquè rei manifestum indicium. Quædam fama in omnes partes manabat, Genserichum regem Vandalorum, bellum gerere aduersùs Romanos magno apparatu & maiore audacia: & quòd iam cum magna manu peruenit Alexandriam, eam sibi volens belli facere præmium. Non parùm ergò animo angebantur magistratus, & ipse Imperator: qui etiam citò currit ad consuetum medicamentum animi ægritudinis, & sancto famam significat. Ille verò tanquàm non prędicentem, sed iam videns oculis ea, quę erant euentura, dixit protinùs, non solùm Genserichum Alexandriam non esse occupaturum: sed in omnibus etiam alijs, reinfecta, domum esse reuersurum. Omninò nihil opùs est adijcere id, quod euenit ijs, qui virum nôrunt. Factum est enim non multò pòst, sicut diuina Danielis lingua prædixit.

Vita eius & patiētia, maximum miraculum.

De Genserichō Vandalo quid prædixerit

Propter hæc ergò, & multa alia his admirabiliora, volens Imperator magnum remunerāri Danielem, quoniam alia ratione non licebat, rogat vt fiat saltem domuncula illius discipulis: Vt habeāt, inquit, suo corpori habitationem. Sanctus verò, Si dixisti quidē, inquit, de extruendo ędificio, non potest id mihi esse gratum. Neque enim beato Simeoni hoc vnquàm adfuit. Tu autē si velis facere mihi rem gratam, festina huc adducere illius reliquias: & rem mihi gratissimam, acceptam tibi feram. Tunc lubēs iubet Imperator: tum vt sacro domus ædificetur Simeoni, ante columnam Danielis ad boream: tum verò, vt domus quoquè fierent hospitibus, qui ad montem ascendebāt, & magni Danielis discipulis, etsi ei sanctus tunc multùm prohiberet. Cùm autem qui missi fuerant Antiochiam, sic iubente Imperatore, reliquias attulissent, significat quidem magnus Daniel Episcopo vrbis, vt prædicet & publicè annunciet exportationem tabernaculi, & vt ipse sedeat in vehiculo Imperatoris, sinu tenens reliquias: & sic iter faciat cum psalmis & hymnis: & cùm eas deduxerit ad templum militię principis Michaēlis, illic diuinam celebrent mystagogiam. Quæ cùm peragerentur, & magno & splendidissimo comitatu deducerentur, multa per ipsa in transitu facere miracula conspectus est Dominus: quæ quidem sigillatim omninò narrare, non est prędentis temporis. Postquàm autem finem acceperunt ea, quæ pertinebant ad reliquias, & ipse sacerdos, & omnes qui simul consequebantur, cum gaudio ad sanctum ascenderunt, maximas suauissima anima in eos verbis effudit gratias, & mellis plurimum reuerā scatere fecit in illorum animis, de amore in pauperes & in fratres, de charitate, & iudicio, & remuneratione, & de alijs huiusmodi apud eos verba faciens.

Petit reliquias S. Simeonis.

Obserua lector, quàm reuerenter antiquitas habuerit sacras reliquias

Non solùm autem in ijs, quæ ipse faciebat, ostendebat præstantiam suæ virtutis: sed etiam in ijs, quę patiebantur ij, qui non erubescebant eum maledictis insequi. Cùm quidam certè aliquandò ex ijs, qui ad eum accedebāt, (fuerat verò is lapsus in vera religione) sanctum maledictis incesseret, & qui aderant & audiebāt, eum increparent, ipse cùm manum intra indumentum iniecisset, & piscem assatum eduxisset. Ecce, inquit, hunc & alios multos comedebat, qui vestro iudicio est abstinens. Statim autem iustitia virum est persecuta. Postquàm enim & ipse paulopòst re vera de pisce comedit, vxorique cum dedit & liberis comedendum, eos inuadit furor, & à dæmone possessi conspecti sunt ab omnibus. Qui ergò aderant, cùm causam sensissent, duplicem furorem miserati, eos accipiunt

Calumniatorē sancti viri Deus punit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipiunt & ducunt ad sanctum. Ille verò cùm non solùm esset mitis erga peccatores, sed etiam calamitates conuerteret in contrarium: postquàm vidit confitentes, precatus, cos liberauit à furore, & à grauiore dæmone, nempe à mala opinione. Qui etiam posteà tantum fructum acceperunt ex eius curatione, vt volentes esse descriptam suam gratiarumactionem, ex argento illius figuram effinxerint, & seipsos sub eius pedibus posuerint, & nomen scripserint, & gratiarum actionem adscripserint, & militiæ principis templo dedicauerint. In beati autem Daniclis labris tanta erat salutaris persuasio, & eius oratio propemodùm æquè, ac vita, poterat delinire animum, & persuadere, vt viam angustam eligerent: vt non solùm eos, qui ad hocipsum ad eum ascendebant, aut erat alioquì mites & mansueti, flere & eius magno amore capi persuaderet: sed eosipsos, qui erant etiam impudentes & agrestes, similiter afficeret. Huius autem rei apertum est indicium.

Nota hæc contra Iconomachos.

Quidam nomine Edranus, genere Galata, fortis alioquì & manu strenuus, in sanguine & bellis educatus, qui etiam in multis locis se præclarissimè gesserat, & suo imperio parentes habebat multos, & eos omnes in bello fortes. Eius fama peruenit vsq; ad aures Imperatoris. Is autem cùm illum, & eos qui eius parebãt imperio, accersiuisset, eos quidem alijs afficit honoribus: illi verò tradit curam suorum equorum. solet is vocari Comes, sicut superiùs diximus. Porrò autem ipsum quoquè mittit, vt solebat, ad magnum videndum Danielem, & accipiendam eius benedictionem. Cùm verò ad eum venisset, & eius vitam didicisset, & sermonibus ea, quæ verè erant vtilia, doctus esset, & diuina quadã mutatus esset mutatione, & ex lupo in ouem esset conuersus, militias quidem & bella & honores Imperatoris multùm valere iussit, & qui toto antè tempore ad sanguinẽ & cædem erat exercitatus, & quid aliud, quàm miles, idq; barbarus, is repentè philosophus, & mitis Christi erat discipulus: & rogabat, vt referretur in numerum eius discipulorum. Postquàm autem vidit magnum Danielem suis precibus annuere, illus discipulus fit doctor multorum aliorum: & cùm omnes, qui erant cum ipso, aduocâsset, familiares & noros, & qui alioqui ad eum attinebant, suadet illis, vt eádem, qua ipse, via ingrederetur. Adhortatio verò fuit eiusmodi, quæ posset vel cum lingua certare oratorum, & ferre victoriam. Eius ego memorię mandabo, quæ sunt iucundissima, & scio fore, vt ea quoq; vobis placeant.

Hæc est reuerà mutatio dexteræ excelsi.

Ego, inquit, statui deincèps Regi militare cœlesti. Mihi enim persuasi nihil profuturum homini, si totũ mundũ lucrifaciat, & damnum suæ animæ patiatur. Quodnam aũt ad nos ex bello lucrum redit, nisi omninò gladij, cædes, sanguis & strages? Quænam verò in his non inest calamitas, & præterea detrimentũ animæ? In quibus, & qui cecidit, iustè cecidit. Quid enim bellum gerebat cum ijs, qui sunt eiusdẽ generis? & qui interficit, est omninò parricida & execraudus. Cur enim propter pecuniã aut inanem gloriam tantũ facinus ausus est suscipere? Sed leones quidem, ô homines, & pardi, & lupi, & si quid est his agrestius, nunq; cõmune inter se bellũ gerunt. Nobis aũt qbus naturâ adest mansuetudo, & oratio quę cõprimit feritatem, quæ est præter naturam: quinetiã mouet misericordiã, & communẽ naturam reuocat in memoriam: ante omnia verò, quibus, vt neq; iniuriã faciamus, neq; contradicamus omninò, si nobis fiat iniuria, est maximũ præceptum: idq; cùm propè habeamus exemplar, illumipsum scilicet nostrum Dominum, qui cũ traheretur ad cædẽ, sequebatur. (atquì quanta est differẽtia inter Dominũ & seruũ) quomodò hæc se rectè habent, quandò & si hæc non faciamus, multas habemus remunerationes: si faciamus autem, multa supplicia? Quòd si etiam oportet vicissim iniuderе eos, qui nos inuadunt, oportet omninò magnam manum & excelsam inuocare ad nos defendendos ac vindicandos: vt sic nos potiùs facientes ea, quæ ille præcipit, vehementiores plagas imponamus inimicis. Hæc ergò si vultis, finite mecum autem manete: & vitam quę est ex Deo, eligamus. Sin minùs, vnusquisq; viam suã ineat. Nullam ego maiorem imponam necessitatem, in hoc quoquè Christum sequens: qui cùm nos mũtis quoquè alijs honorâsset, primùm honorauit libero arbitrio.

Luc. 9.

Hoïes feras belluas crudelitate vincunt.

Matt. 5.

Liberum arbitrium.

Hæc etsi non videantur esse barbari hominis, si quis tamen reputauerit gratiam diuini spiritũs, & quòd is dignus esset eam assequi, inuenietomninò eum potuisse hæc dicere, & his excelsiora. Mox autem ostensa est etiã vis suasionis. Duobus enim barbaris, qui diuinam doctrinãne auditione quidẽ acceperant, persuasit, vt oĩbus dimissis, simul cũ eo viuerẽt: alijs verò cũ dedisset pecunias exijs, quas habebat, & eos valere iussisset, per-

permisit vt irent quò vellent. Ille autem & qui cum eo erant, renunciationis sacram sequentes regulam, habitum monachorum sancti manibus accipiunt, & Edranus mutato nomine piè vocatur Titus. Neque verò ipse Imperator ignorauit id, quod factum fuerat: sed cùm resciuisset, id ægrè ferebat: & mittit, qui Edrano exprobret eius receptum. Postquàm autem, qui missus fuerat, cognouit illũ immutabilem, & fuit hoc etiam sancti literis confirmatum, desperato reditu, statuit nihil amplius addere. Ipsum verò Titum tantus subijt magni zelus & imitatio, vt illius etiam nutrimentum curiosè inquireret, & magnificaceret scire quidnam comederet. & quoniam non videbat, alijs fratribus post cantica vespertina se ad quietem conferentibus, ipse clàm egrediens è dormitorio, latebat post columnas, & sanctum curiosè indagans, prębuit fratribus speciem quandam & opinionem socordiæ. Sed cùm totis septem diebus nihil amplius resciuit, cogitationem suam sancto aperit, & rogat, vt dicat an quid comedat & bibat. Cùm is autem se comedere quidem & bibere affirmâsset, sed adiecisset: Tanto vtor alimento, quantum sufficit ad vinculum corporis continendum. Non enim viuimus gratia deliciarum: sed potiùs nutrimur, vt possimus viuere: ille quidem adoratione suam significans submissionem, abijt: decęterò autem in cibo et somno tanta cautione vsus est et obseruatione, vt cibi quidem tantum sumeret, quantum sufficit ad viuendum.

Vir insignis in bellis nutritus, cum quibusdam alijs fit monachus.

Titi monachi luctra aduersùs somnum.

Aduersùs somnum autem qualem ostendit generosus hic vir decertationem? Cùm se funibus ab axillis medium suspendisset in aëre, ad pectus extendit tabulam, & librum imponit tabulæ, vt vtrunque faceret, nempe vt & sic suspensus posset legere, & si à labore aliquandò oporteret ad somnum conuerti, tabula caput exciperet, parùm consolans vim naturæ. Atque erat ipse quoquè Titus Imperatori charus propter virturem: & quandò ad sanctum ascendebat Imperator, ad ipsum quoquè ibat & redibat, ex eo magnam capiens vtilitatem. Atque ille quidem cùm sic vitam instituisset, in pace ibidem obdormijt. Nõ solùm autem ipse sic adspexit ad virtutem, sed vnus quoquè ex eius famulis, nomine Anatolius: qui illo viuente, vnà cum eo ferebat iugum vitę ex Christo agendæ: & eo abscedente, adhuc magis virtutem exercuit, & multos alios participes fecit vtilitatis. Sic spiritalis patris in triplici prole conseruabatur gratia, & sic fuit genus fertile, quòd ad virtutem attinet, Anatolio. Duodecim discipuli ei chorum implebant, parem illi zelum spirantes ad ea, quæ sunt pulchra & honesta: & ei posteà sacras ędes constituitur & monasterium, & vir erat clarus & insignis. Sed hæc quidem hactenùs

Anatolij monachi egregij, ac discipuli.

Nobis autem reuertendum est, vndè digressi sumus. Quænam sunt ea, quæ posteà facta sunt ab admirabili Daniele? & quibusnam miraculis vitæ conuenienter effectus est gloriosus? Imperator quidem Leo suam filiam Ariadnam iam nubilem coniungit matrimonio Zenoni Isaurico: & nuptiali † eum honore consulatús afficit. Deinde eriam eum mittit aduersùs barbaros, qui populabantur Thraciam. Ille autem simul cum ijs, qui eius imperio parebant, principibus ad velox auxilium, nempe beatum ascendit Danielem. Ille verò propheticè effatur & prędicit illę sum reuersurum Zenonem: & aliquos quidem esse ei posteà structuros insidias: eum autem insidiis fore superiorem. Sufficiebant hæc quidem, & nihil amplius dicere oportebat, sed ex ijs, quæ præcesserunt, quòd hęc quoquè ità, vt dixit, facta sunt, certò scire. Dicentur tamen hęc quoquè sigillatim, apud pias enim aures habetur oratio, & quæ omnia scire sitiunt. Iam quidem ex hominibus Leo excesserat Imperator: & filius ex Zenone susceptus, paruus, inquam, Leo, qui etiam ab auo fuerat renunciatus Imperator, quoniam propter nimis teneram ætatem non erat omninò aptus ad tantum administrãdum imperium, Zeno pater puerilà senatu ad sceptrum est perductus. Huic ergò Zenoni, eius quidem in imperio collega filius statim decessit: imperium autem ad solũ partem redit. Omnibus verò rebus Romanis quietis ac tranquillis, grauis in eum exarsit inuidia à cognatis: &, vt dicã cum Propheta, iniquo odio oderant ipsum. Insidiatores autem erant Armatus & Basiliscus. Cùm ergò sępè Zeno sensisset insidias, omne quidem aliud despicit auxilium: assc endit autem ad sanctũ, & ei renunciat vniuersum. Ille verò quid non ei prædixit eorum, quæ erant euentura? Quid verò non factum est eorum, quæ prędicta fuerant? Prędixit quidem fore, vt ex imperio expelleretur, & in exilio aleretur, & præ cibi inopia herba vescerętur: & ab ijs, qui ipsum oderant, posteà reuocaretur, & ad imperium reuer-

† videtur deesse, dies aut aliud quippiam.

Zeno obtinet imperiũ

Psal. 54.

Ei euentura prædicit S. Daniel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reuerteretur,& in eo vitæ finem acciperet. Ille autem cùm primùm quidem prędicti, ait Imperatrice Verina incitati, ei struebant insidias, Iubens cessit imperio, sciens fieri non posse aliter, ei ad fugam opem ferente nocte & multo imbre: & cùm Ponti fretum etiam transmisisset, cum vxore venit in Isauriam.

Sed cùm ad hunc locum peruenit oratio, nescio quò me vertam, cùm me multa simul vocent & vicissim trahant, quæ sunt & vtilitate paria, & ordine æqualia. Multa enim à magno Daniele simul præclarè gerebantur, & simul effecta reddebantur ea, quę prædixerat: & ipse in acie stabat pro veritate. Vtrùm ergò sunt illa, an hæc, narrandа? Existimo prædictionum vos quidem iam cepisse satietatem, neque plures cupere: eius autem zelum pro pietate, requirere. Sceptra quidem, vt dictum est, arripit Basiliscus horribiliter verò statim sibilat aduersùs Dei Ecclesiam, & de carnis à Christo susceptæ dispensatione nugatur quædam blasphema & adulterina. Acacium autem, qui tunc sedem tenebat pontificalem, qui rectam quidem defendebat rationem: illius autem dogmatum tempestati, spiritús feruore, & dicendi libertate vehementer resistebat, vult iniqua morte mulctare. Hoc cùm multos quidem congregâsset ex ijs, qui vitam agunt solitariam, & ex ijs, qui promiscuè viuunt & communiter, & grex concurrisset vniuersus, seruauit pastorem, qui, nè periret, veniebat in periculum. Decretum fuerat magnum quoque Danielem vocare in auxilium, & viro miti Sacerdos Imperatoris rabiem significat. Cùm autem, qui erat sapiens ad malefaciendum, hoc cognouisset Imperator, ipse quoquè Danieli significat, huncipsum potiùs Sacerdotem fuisse causam huius tumultús. Nam & facit ciuitatem aduersùs me insurgere, & milites corrumpit ac peruertit, & in me maledicta congerit, & probra inurit: & aduersùs me facit innumerabilia. Quocircà oportet te, aiebat, precibus tuis Imperatori potiùs opem ferre contra Episcopum.

Basiliscus arripit imperium, de Christo male sentiens.

Sed hîc mihi consideret aliquis, admirabilis Danielis & in discernendo summam sapientiam, & in dimicando pro Christo fortitudinem & generositatem. Quorum illud quidem ostendit in deprehendo maleficio: hoc verò, quòd non solùm probro afficeret eum, qui susceptam à vero Deo humanitatem probro afficiebat: sed etiam maximas minas in eum intenderit, & propheticè ei effatus sit: Distrumpens, inquit, distrumpet Deus regnum tuum: & alia adiecerit, quę cor eius vsqueadeò poterant mordere & tangere, vt nec ille quidem, qui ministeret futurus verborum, ausus fuerit hęc ore renunciare Imperatori: sed à magno petierit, vt literis, ijsque obsignatis, hęc significarentur Imperatori. Et sic ille quidem recessit. Pontifex autē cùm omnes ferè eximios congregâsset Episcopos, mittit ad magnum Danielem, eum adhortans, vt suum pro Christo daret auxilium: dicens illius esse solius linguæ & virtutis aduersùs adeò absurdam depugnare blasphemiam, & suscipere bellum pro Ecclesia. Atque isti quidem profecti, hæc significârunt. Quoniam verò sancto erat valdè difficile è columna descendere, & renuebat, quid rursùs machinatur Patriarcha, volens eum ad id flectere? Rursùs mittit Episcopos, iubens eos ci apparere mœstos, vtique miserabilibus & verbis & gestibus: & profundere lachrymas, validissimum medicamentum ad persuasionem, & omni ratione conari eum flectere. Imitare, dicentes, primum magistrum & præceptorem. In ijs enim, quæ sunt facienda pro Christo, pulchrum est Christum imitari. Declinauit ille quoquè è cælis & descendit, procurans salutem hominum. Quid ergò absurdi fuerit, si tu quoquè aliquātispèr è columna descenderis, & quæ venit in periculum, nè pereat, seruâris Ecclesiam, pro qua ipse eam amans proprio non pepercit sanguini? Existima tibi ipsam adstare Ecclesiam, & vocem emittere, & extendere manus ad auxilium.

Ei quoquè quę prædixerit S. Daniel.

Cùm his & alijs pluribus Episcopos priùs instruxisset Patriarcha, & omninò exercuisset, vt aptissimè ad mouendam misericordiam, & maximè miserabiliter ad proponendam accederent petitionem: illis autem imperata facientibus, & infernè supplicum ritu cum lachrymis clamātibus, primùm quidē ea quæ fiebant, ęgrè ferebat sanctus, & angebatur animo. Deindè cùm videret magis persęuerantes, & vehementiùs precantes, & cum miserabili clamore calidas lachrymas emittētes, nesciebat quid ageret illa misericors anima, ad vtraq; distracta cogitationes. Quandò enim ad Sacerdotes, & ad Sacerdotum intuebatur lachrymas, mouebatur: quādò autem ad columnam, & eos qui sunt in ea labores, & optabilissimam quietem, erat inflexibilis. Sic ergò inter se contendentibus cogitationibus, & in ęquilibrio quodammodò positis, quęrit momentum superni iudicij: & eo stante ad orationem, vox statim è cælo exiliit, quæ iubet ei, vt & descendat, & rursùs reuertatur ad columnam. Sic eum cum gaudio excipientes Episcopi, deduxerunt ad Pontificem: qui, dici non potest, quanta rursùs fuerit plenus lætitia, & quanto eum honore exceperit. Atque statim quidem Christi miles vertit aduersarium, ersi ei in conspectum non venerit: verbis autem solùm, tanquàm eminùs emissis iaculis, vsus sit, sicut etiam per eam, quam priùs miserat, epistolam, nouum appellans Diocletianum: & cùm per vtraq; eum terruisset, nempe & pręsentis seculi, & futuri supplicia, tanquàm improbum mancipium, persuasit vt fugeret. Minarum enim timore affectus cùm respondisset, Eccè tibi concedo ciuitatem, & omnes qui sunt in ea, ipse prętextu exercitationis processit extra terminos ciuitatis.

S. Daniel diuinitùs iubetur à columna descendere, & pugnare aduersùs hæreticũ Imperatorẽ.

Imperator fugit.

Sed ne sic quidem eum dimisit vir fortissimus: sed fugientem, tanquàm qui clypeum abiecisset, persequebatur militem, & cōtendebat eum apprehendere, vt argueret, & cum eo singulari certaret certamine. Init ergò viam, quæ illuc ferebat. Vide autem mihi zelum athletæ. Nam cùm ei pedes laborâssent exercitatione, & nō possent ingredi, commodato accipit alios pedes, & ducebatur portatus ab alijs. Fuit ne verò eius iter inane & absq; miraculis? Nequaquàm. & lubentissimè quidem omnium meminissem: sed cùm tria prohibeant, nempe & prolixitas narrationis, dicendi facultatis imbecillitas, & nè, si velim omnia dicere, cùm vos exatiauero, sitis socordiores in ijs, quæ sunt præcipua, multis prætermissis, paucorum meminero. Quidam leprosus ad eum in via accedens, emisit vocem, quam olim etiam ad Christum, nisi quòd ille quidem filium, hic autem seruum Dei vocabat, & rogabat, vt ab eo assequeretur curationem. Ille verò, Quid tibi vis, inquit, quòd eo relicto, qui hæc potest curare, accessisti ad hominem, qui est similibus obnoxius affectionibus, ea postulans, quæ eius vires superant? Verumenimuerò si quidem credis, non illum solùm, sed etiam eius ministros posse hæc curare, erit tibi per nos quoquè, vt credidisti, sanatio. Cùm autem ille hæc confitebatur, & adhuc magis rogabat vt sanaretur, misericordia simul & admiratio magnum subijt Danielem: misericordia quidem, propter morbū: admiratio autem, propter feruorem fidei. & conuersus, significat ijs, qui sequebantur, vt & manus tollant in cęlum, & Deum placent lachrymis. Deindè cùm illius iussu is mari corpus lauisset, & fuisset mundatus, (non procùl enim aberat) ostensus est totus sanus ijs, qui aderant. Qui cùm adspexissent id, quod factum fuerat, & nudum accepissent eum, qui fuerat curatus, quid non faciebant? quid non dicebant? quo non animi motu afficiebantur? Admirabantur, clamabant, glorificabant, obstupescebant: mouebat quidem fides eis linguam ad gratiarum actionem: verba autem sustinebat admiratio, & efficiebat, vt prę stupore obmutescerent. Quinetiam dicentes, nesciebant quidnam dicturi essent, huius ne fidem, an illius gratiam, an Dei potentiam. Oculi autem omnium in illum solum erant coniecti: voxque vna erat & narratio, leprosus & illius mundatio. Vt ergò essent plures testes huius rei admirabilis, veniunt ad maximum Dei templum, & virum illum in suggesto statuunt, facientes vt in alto statu erent eum, qui curatus fuerat, persuasit similis feruor spiritūs. Quis, quæ tunc propter magnum Danielem fiebant, narrauerit?

Leprosus mundatur.

Matt. 8.

Etiā sancti ęmāt mortes vitute Christi.

Lucę 18.

Confluit ad eum vniuersa ferè ciuitas, ęgrotantes quidem, desiderio sanationis, prę habentes exemplar, leprosum qui fuerat curatus: sani autem, vt viderent eos qui curabantur, & spectaculo miraculorum minimè priuarentur. Quæ verò eorum, qui accedebant, fidem sequebantur miracula, sunt maiora, quam vt verbis exprimi possint, & auribus percipi. Cùm autem sic splendidè comitatus magnus ille Daniel ad loçum, in quo erat Imperator, fuit prope palatia Septimi, vir quidam Gotthus genere, desuper prospiciens per fenestram, cùm sanctum vidisset sic deduci & portari, eius irridet mollitiem, & ironicè eloquitur: Eccè, inquit, nouus consul. Hęc dixit, & statim accepit frustum suarum nugarum. illinc enim deturbatus, humi iacebat mortuus. Vident quod factum fuerat satellites: & dolore simul & ira repleti, & alioquì timore correpti, nè vel alius ex suis, vel ipse Imperator simile quid aduersùs magnum illum locutus, in eadem incideret, non sinebant sanctum ingredi regiam. Cùm verò ijs, qui cum eo erant, conantibus ingredi, alioqui magna erat perturbatio, tunc cùm Euangelicè pedū suorū exeuntere puluerē, eos qui cum ipso erant, hortatus esset sanctus, & ipse hoc feciſſet, reuer-

Statim puniturà Deo Gotthus S. Danielē irridens.

Matt. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multi milites eum sequuntur.

reuersus est: sed neque tunc vacuus. Multi enim milites, qui cùm eum parùm solùm vidissent, mores & habitum stupuissent Euangelicum, eum statim sunt consecuti. Et sic quidem vadit Byzantium homo Dei.

Imperator autem viri reueritus virtutem, & veritus nè quid ei graue accideret propter illius contemptionem, mittit ad eum quamprimùm, & rogat vt reuertatur. Ille verò non modò flexus, sed etiam magis iratus, cùm dixisset, quòd qui cœlestem Regem conatur exacerbare, ipse multò magis malorum thesaurum sibi recondit: & deindè adiecisset etiam fore, vt hic breui excidat ab imperio, & eas, quæ illic sunt, minas non effugiat: Hęc cùm dixisset, & si quis in tunica remansérat puluis, eum excussisset, processit

Eius iniuriã vlciscitur Deus.

fidenti animo. Cùm hæc annunciarentur Imperatori, simul etiam sua sponte cecidit turris palatij, perindè ac si per res inanimas arrogantem & insolentem hominem Deus vellet erudire. Quęnam autem ab accedente sancto facta sunt miracula, (quomodo enim ex vrbe cum eis est egressus, ità etiam ingrediętem ipsa rursùs sequebantur, quodammodò ipsa, vt ità dicam, Dei virtute famulum deducente) cùm ex his pauca, eaque propter satietatem, velut cursim adduxero, transibo ad ea, quæ supersunt.

Quędã eius miracula. Matt. 15.

Duo quidem ab ipso adolescentes primùm sanantur, qui vexabantur à dæmonibus. Deindè mulier quædam alia fide Chananęa, quę habebat filiam, & veluti æstuãtis animi testes lachrymas profundebat ex oculis, & per eas quærebat curationem, sanam quidem accipit filiam: lætitiam autem referens pro mœrore, domum redijt. Deindè cùm sanctus per mediam procederet ciuitatem, patricius quidam ex senatu, qui ipsi quoquè Zacchæum est imitatus, cùm eum feruenti fide domo sua accepisset. Zacchęo quoquè similem consecutus fuit benedictionem. Postquàm autem fuit in ipso maximo Dei templo, & simul versatus fuit cum Patriarcha, qui ipsum cum magna simul lætitia accepit & honore, hìc quoquè alijs quidem noua, sibi verò solita facit miracula. Serpens, qui alicundè prorepserat, & se magni Danielis pedibus per spiras inuoluerat, erat terribile spectaculum: & cùm ad eum defendendum, qui aderant, accurrissent, illos quidem insimulat timiditatis: ipse autem serpenti audacter ac fidenter minatus, cùm ei tanquàm ministro magna imperâsset authoritate, Vade, inquit, & tuas latebras repete, & specus subterraneos. Ille verò perindè vt qui non posset contradicere, statim repit ad parietem, & in conspectu omnium disrumpitur.

Lucæ 19.

Vide sanctorum magnam authoritatem.

Hæc cùm de magno Daniele didicisset mulier Rais, fide quidem feruentissima & maximè pia, gloria autem valdè insignis, prompto & alacri animo ad eum accurrens, & sic militer atquè illa meretrix, illius pedes rigans lachrymis, precibus ab eo contendit, vt sibi nascereturfilius. Cùm autem humi deiecta, vidisset eius pedis soleam, exercitatione à tendine disciissam, stupet tolerantiam, & emittit voces Chananęæ similes. dans enim funiculum, rogat vt cùm circa illius pedem inuoluerit, ei rursùs reddat. hæc est, inquiens, summa meæ petitionis. Ille verò primùm quidem non sustinebat. Deindè motus etiam illius lachrymis, & præterea Episcopi & cæterorum verbis flexus, non solùm cùm funem circunuoluisset, ei reddidit: sed etiam significauit fore, vt ipsa pareret filium, & prædixit etiam nomen filij, Zenonem, dicens, ô mulier, vocabis filium. Et sic quidem sanctus: ego autem nihil dicam ampliùs. Clarum est enim ità euenisse: nihil enim excidebat ex ijs, quę ab illo prędicebantur. Propterea sanctum quoquè timens Imperator, & ei omninò repugnare declinans, cum aggreditur arte & blanditijs: & cùm ipse sępè eum, & per multos, vt ad ipsum veniret precatus, non persuadebat, ipse ad eum venit, & ritu supplicis adorat, & illius pedes prehensat, rogans vt sibi detur venia. Ille autem (Quis enim ad ea videnda erat ipso perspicacior) illum quidem multis rursùs probris insequitur. Deindè etiam aperit id, quod multos latebat: Humilitas illa, dicens, & contritio est artificiosa simulatio, densa pelle tegens importunitatem eius & immanitatem: sed citò videbitis, qui omnia perspicit Dei oculum, & validam manum, quæ etiam potentes deijcit. Atque cùm sic quidem sanctus tam multa fecisset miracula, Deique vertisset & profligâsset hostem, & res Ecclesiæ benè constituisset, quinetiam futura prædixisset, reuertitur ad columnam, & certamina ac labores magno & forti animo suscipit.

Eo vt illũ veretur etiã impius Imperator.

Lucæ 7.

Matt. 15.

Prędicit fœminę partũ

Basilisco pulso, Zeno redit ad imperium.

Non multum interfluxit temporis, & Basiliscus quidem, vt à magno prędictum fuerat Daniele, à regia expellitur, & Zeno rursùs sceptra tenet: & finem acceperũt eius prędictiones: & ad magnum Danielem venit Zeno cum vxore, videns quidem conuenientes exitus

exitus prędictionũm: eúentũ autem dignas redditurus gratias. Iam verò finem quęrens te oratione, & cum magni Danielis vita volente simul requiescere, in illius miraculis adhuc parumpèr iucũdè immorabimur. Vir quidam artificio aurifex, habebat puerum, qui septimum quidem iam annum attingebat, nõdùm autem poterat ingredi: sed serpentium ritu ventre vtens, se mouendo reptabat. Sumpserunt eum parentes, & posuerunt ante columnam: ipsi autem infrà miserabiliter & flebiliter eiulantes, ipsos quoquè qui videbant, prouocabant ad lachrymas. Sanctus verò ex alto despiciens, cùm partim quidem increpando, partim autem admonendo eorum luctum sedâsset, iubet vt persęuerent in sacra æde Simeonis, & venerandis vtantur reliquijs, & ea tanquàm aliquod soluens medicamentum, morbo vinctis imponant pedibus. Dixit, & facta sunt: & septimodie cùm de more precatio fieret à beato, (ô admirabilium operum opifex Domine) vident statim puerum salientem, & gradus ascendentem, & columnam amplectentem.

Obseruã quo pacto sanct puer claudus.

Quidam alius iter faciens ab Oriente, incidit in latrones: qui cùm ei plagas, vt cum sacra dicam scriptura, imposuissent, quæ secum habebat, auferunt: quinetiam cùm eius genuum neruos execuissent, relinquunt semimortuum. Eum quidam viatores cùm vidissent sic iacentem, & benignè sustulissent, ferunt in propinquam ciuitatem Ancyram, & id ciuitatis Episcopo significant: à quo multorum medicorum traditus manibus, cùm ad eum curandum ab eis adhibitum esset omne studium, sanantur quidem vulnera, sed nequaquàm restituitur ad hoc, vt posset ingredi. Nondùm enim is reuerà sacram anchoram apprehenderat Danielem. Cùm multis ergò lachrymis persuasisset Episcopo, vt ipsum ad magnum mitteret Danielem, (hac enim de causa iurabat se iter esse ingressum) tanquàm onus inanimum impositum iumentis, ducitur ad sanctum. Deindè columnę impositus, quid non ad mouendam dicebat misericordiam? quas non vel maximas afferebat lamentationes? Clamabat, lachrymabatur, manibus petebat, oculis reuocabat in memoriam iter propter eum susceptum, ostendebat mala, quæ acceperat à latronibus. Sed hìc mihi considera, quàm esset hic magnus à fastu alienus, & quantùm oderat gloriam: & quemadmodùm in fugiendo honore tantum posuerit studij, quantùm alij ad gloriam consequendam feruntur cupiditate. Vt enim alij adscriberent eurationem, eos transmittebat ad Simeonis oratorium: etiamsì maior ad ipsum ex eo redirct gloria. Sed reuertendum est, vndè digressi sumus. Postquàm enim ille portatus fuit ad templum Simeonis, ad quod iussus fuerat, & quod ex reliquijs sumitur, oleo quotidiè vngebatur, iam quidem erat sextus dies circa auroram, cùm staret magnus Daniel ad cantica matutina, idem huic quoquè accidit, quod priori: nam & repentè consistit supra pedes, & cursim gradus ascendit, & columnam amplexus, Deo & eius ministro agebat gratias. Sed cur non dico id, quod est maius? Quidam Hippasius, & authoritate & fide Centurio, sicut erat is, qui celebratur in Euangelijs: Hic ergò si quandò vidisset aliquem ex familiaribus, aut cognatis, aut filijs, aut seruis morbo implicatum, à sancto scriptis verbum solùm requirebat, & ægrotanti imponens epistolam, statim morbum tanquàm aliquem fugitiuum fugabat. Cùm vnius adhuc meminero, accedam ad magni Danielis migrationem.

Egregia sancti viri humilitas & modestia.

Luc. 10.

Matt. 8.

Mira vis epistolę à fide viro scriptę

Mulier quędam habens filium, duodecim annos natum, ab ortu mutum: ea, inquam, cùm latenter accessisset, & in sancti mandra charissimum posuisset, cum bona spe recedit. Vident itaque monachi puerum, & cùm eum sumpsissent, ducunt ad sanctum. Ille verò cùm eum solùm vidisset, iussit vt cum eis versaretur, futurus ipse Dei minister. Postquàm autem significârunt beato puerum esse mutum, iubet illius linguam vngi oleo sanctorum. Quis prętereãrit ea, quę sunt posteà consecuta? Suspicantur matrem propter paupertatem mentiendo dixisse filium esse mutum, vt ex eo caleretur filius: & accedentes, alij quidem ei incutiebant terrorem, vt sic conturbatus loqueretur: alij autem telis pungebant dormientem, aut lignis acutis, & repentè è somnis excitabant, vt clamâsse, & aliquid interim dixisse deprehenderetur. Is verò cùm vellet ipse quidem multa dicere prę dolore: valido autem morbi vinculo linguam haberet prępeditam, erat mutus, ore cordis multa loquens ad Deum. Venit dierum primus & prącipuus: & cùm Diaconus Christi Euangelium esset de more lecturus, cùm primùm nomen Euangelistæ effatus est populis, omnes puer prąueniens, dixit pura & maxima voce, Gloria tibi DOMINE: & sic deinceps per totum sacrum mini-

Puer mutus loquitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ministerium perseuerauit simul cum populo canere & respondere. Atque multa quidem alia à magno Daniele gesta sunt, quæ neque verbis explicari possunt, neque propter satietatem capi auribus.

Verumenimuerò sufficient hæc ad ostendendum, quanta ille fiducia esset diues apud Deum, & quanta ei cum illo intercederet coniunctio. Hoc autem solùm dicam, & ea quę dicta sunt, velutì obsignabo, quòd cum multis & maximis miraculis, tanta erat ei lenitas & moderatio: & non solùm moderatio, sed vt cum diuino Dauid dicam, contritio & summa humilitas, vt non magìs eum quis admiretur propter operationem miraculorum, quàm quòd cùm talia operaretur, nihil existimaret se plus habere alijs. Quinetiam cùm virtute tantum præstaret, in iudicio de alijs ferendo erat admodùm cautus & parcus. Quàm verò esset in omni re à fastu & superbia alienus, quis dixerit? Eorum autem, quę supra nos sunt, adeò timebat & cauebat docere aliquid, vt cùm quidam, qui de Theologia lubenter sciscitabantur, quędam etiam absurda proponerent, quæ audebant facere sacerdotes, & ei exhiberent molestiam: Si à vobis quidem, inquit, de Deo disceptant, vobis sufficit chorus Apostolorum, & quæ de Deo disserunt patrum voces: neque opùs est curiosè vlteriùs inquirere. Quòd si de rebus humanis & Sacerdotibus vobis est controuersia, sunt hæc omnia Dei iudicio relinquenda, & ijs, qui ab illo talem acceperunt administrationem. nobis verò satis esse debet, si ab alijs pascamur, & ea consideremus & inquiramus, quę ad nos pertinent: non autem has superuacaneas & noxias persequamur quæstiones. Et hęc quidem sic habent.

Pſal. 50.

Oratio autem, cùm iam veniat sanctus ad finem, desitura est ipsa quoquè in silentium. Verumenimuerò cùm hîc quoquè pauca quędam ante finem dixerimus, sic sistemus orationem. Cognouit quidem vir ille propheticus cum reliquis omnibus, suam quoquè ad Dominum migrationem: idque apertè suis prędixit discipulis. Cùm autem præstitutus dies iam appropinquaret, benedictionem eis relinquit in scriptis, sicut quidam alij facultates: eique deseruijt scriba, & tale fuit eius testamentum: Ego, inquit, ô filij & fratres, (ambo enim vos estis, tum quòd vos genui spiritaliter: tum verò, quòd Deus est communis pater omnium) Ad hunc communem patrem iam vado: sed non orbos relinquam mihi dilectos, destentes patris solitudinem: sed illi patri vestri relinquo curam, qui cum vobis omnibus me creauit. Ipse ergò, qui omnia fabricatus est ratione & sapientia, & deindè cælos quoquè inclinauit, & descendit in terram, & mortuus est, & resurrexit pro nobis, ipse erit vobiscum. Vt sapiens quidem, vos seruans à maligno: vt Dominus autem, ad suam conseruans voluntatem: vt pater verò, si fortè abertetis, benignè reuocans, & spiritaliter vlnas vobis extendens. Vt autem qui se pro nobis ad mortem tradiderit, vos etiam inter vos inuicèm coniungat concordia, & efficiat, vt sitis vnum patri. Sectemini humilitatem, seruite obedientiæ, amate hospitalitatem, ieiunium, vigiliam, paupertatem, & quod est primum & maximum præceptum, charitatem. Quæ ad pietatem pertinent, rectè tenete. Hæreticorum zizania cauete: à matre vestra Ecclesia minimè separemini. Si hæc omnia feceritis, eritis virtute perfecti.

S. Daniel prædicit obitũ suũ.

Testamentum eius.

Pſal. 17.

Matt. 22. Præclara institutio.

Hæc pijs labris dictauit, & iussit legi ab omnibus monachis, stantibus ad scalarum gradus, & deflentibus illius separationem. Dicitur autem hoc visum esse circa eum: nempe tribus diebus ante mortem, iam media nocte concurrisse & ad eum conuenisse sanctos, qui fuerunt à seculo, Propheras, Apostolos, martyres, & omnes denique sanctos, qui & magnum benignè salutârunt, & iusserunt eum diuinum celebrare mysterium. Quod quidem celebrauit, & intemerata ipsa sumpsit sacramenta, & ijs quibus par erat impertijt. Atque iam quidem magnus extremum agebat spiritum, & ipse Antistes Episcoporum (is erat Euphemius) iam enim mortuus erat Acacius, cum alijs veniebat ad emigrationem. Aderat autem Rais quoquè fidelissima: & vir quidam, qui possidebatur à dæmone, pergebat ad columnam: qui & sanctorum ad sanctum aduentum clamando apertè significabat, & eos suis appellabat nominibus: & ipsorum, vt qui conuenissent, meminerat Angelorum. Deindè etiam adijciebat, fore vt tertia hora huius diei ipse Daniel excedat ad Dominum, & à diuturna habitatione immundus expellatur spiritus. Quæ vtraque suo tempore euenerunt. Quæ priùs dicta est autem Rais, magnificè parabat ea, quæ pertinebant ad sepulturam: & cùm multos adduxisset artifices, & iussisset fieri tumulum in inferiori parte basis columnę, & vsq; ad fastigium, statuit ex vtrâq; parte

Sancti interfuerunt decessurum.

Felicissimè exit è corpore.

parte tumuli homines, qui faces ferrent, & lampades tenerent manibus, & ea canerent, quæ cani solent in decessu. Cumque illa corpus infrà deruliſſet, in plumbeo id ponit loculo: in hoc quoquè seruans magni Danielis testamentum. Illic enim mandauit discipulis, seu Imperatores, seu reges, aut vlli alij, se inuicèm superare cõtendant in loculi sumptu & magnificentia, nolite suscipere: sed illic & sic corpus deponi sinite, vbì & quomodò voluerit Rais fidelissima. Hæc ergò peracta sunt, & expulsus est immundus dæmon, cùm multùm hominem discerpsisset.

Honorificè admodùm sepelitur.

Porrò autem quędam quoquè alia effecta sunt miracula. Tres enim per stellas Cruces, cùm dies esset, & Sol luceret clarissimus, cum summa pulchritudine & splendore dicuntur apparuisse, & stetisse super preciosum illum loculum. Quinetiam volâsse columbæ candidissimæ, quę cum eo semper est, gratiam spiritûs significantes. Sic ergò sacrum illud corpus Danielis, depositum fuit manibus primi pontificis. Rursùs illi quoquè fuerunt impositæ reliquiæ trium puerorum, qui erant Babylone, cùm sic iussisset sanctus, nè tam illius reliquias, quàm eos, qui erant ei impositi, adorarent accedentes. Sic sanctus ab humana gloria studuit ostendi alienus etiam post decessum. Talis fuit vita magni Danielis ab ortu vsque ad decessum: Talia eius sunt benefacta. Qui cùm obiisset omnem exercitationem, & omne genus certaminis, & tam multis clarus fuisset operibus, effectus plenus dierum, tam humanorum, quàm spiritûs, in senectute bona excedit è vita, cùm ad octogesimum annum peruenisset & menses tres.

Tres Cruces apparẽt.

Magna ętas eius in ratã vitæ dori. tia.

Aiunt autem eum quoquè capillis capitis processu temporis adeò euasisse comatum, vt quadruplici quidem coma discriminarentur: longitudo autem corũ, ad quatuor cubitos produceretur. Barba quoquè erat ei densa, quæ ipsa quoquè bifariàm discrimibatur. Atque ille quidem cùm sic vixisset, requieuit: nobis autem pulchrum exemplar suam reliquit vitam, non solùm vt laudemus, aut etiam vt admiremur: sed vt pro viribus quoquè imitemur. Laus enim ad eum fertur solum: Imitatio autem facit, vt fimus etiam participes bonorum, quæ ei debentur: gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia cum patre eius, qui caret principio, & sanctissimo & bono & viuifico eius spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA ET CERTAMINA SANCTI PATRIS NOSTRI SPIRIDONIS ARCHIEPISCOPI

Trimmythuntis, authore Simeone

Metaphraste.

Decẽb. 14. vt in Metaphraste habetur. Latini autẽ habent eũ 14. Decẽbris.

AD vtilitatem animæ res est maxima, vita generosorum & piorum virorum, & quę potest parare magnas opes virtutis. Nõ solùm enim resecat id, quod est deterius: sed etiam magnam efficit mutationem ad id, quod est melius. Siue enim fuerit aliquis vitijs pręoccupatus, talibus fruens narrationibus, faciliùs ab eis se continet. Siue sit aliquis virtute studiosus, audita historia, exurgit alacrior: & amore eius, quod est simile, incitatur ad imitationem. Imitatio autem & æmulatio magnorum & admirabilium virorum quantùm possit, & alij quidem ostenderunt, eorum qui pręcesserunt præclarum virtutis studium imitati: maximè verò omnium, vita admirabilis Spiridonis: qui Iacob simul & diuinum Dauid summè est æmulatus: & sicut illi, amplexus est lenitatem ac mansuetudinem, & à simulatione alienam simplicitatem: similiter verò ad Abrahami adspexit hospitalitatem, & suas facultates effecit communes indigentibus. Hinc; factum est, vt non terræ, propter mansuetudinem, vt habet promissio, sed ipsorum cælorum a sequeretur hęreditatem: & propter diuitias, quas despexit, * Christum planè diuinas comparârit diuitias: miraculorum autem dilatatus sit fluuijs, qui semper quidem hauriuntur, nunquàm verò desinunt.

Gen. 25. Pſal. 131. Gen. 18. Pſal. 36. Matt. 5. * Chriſti

Eum tulit quidem insula Cyprus: erat autem non garrulus aliquis, neque vrbanus & elc-

Patria S. Spiridonis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& elegans moribus: neque qui multitudine & foro delectabatur: sed simplex & quietus & à negocijs curisque remotionem colens, si vllus alius. Quocircà ad Patriarchę Iacob vitam se omninò effingens, sicut diximus, fuit ipse quoquè pastor ouium: non tamen omninò pastor, aut nimia simplicitate, aut feris & agrestibus moribus: sed commodis & valdè facilibus, & qui à vulgi quidem se abducebat congressione: pauperibus autem & hospitibus tam facilis ad eum patebat aditus, & se eis tam præbebat affabilem, vt esset omnibus hominibus in sermone iucundior, & ad facultates suas communicandas longè liberalissimus. Præterijsse certè aliquem ex ijs, qui accedebant, qui non fuisset ab eo hospitio acceptus, erat ei longè molestissimum, perindè acsi re aliqua maxima & quæ stuosissima esset fraudatus. Et erat quidem alioquì ei liber animus, & alienus ab omni illiberali assentatione & humilitate: ad eorum autem, qui iter ingrediebantur, labores recreandos, & ad pedes qui erant fatigati, abluendos, & ad mensam apponendam, & alia administranda iure amicitiæ & moderationis, erat adeò dexter & officiosus, vt ipse solus hoc magis præstaret, quàm famuli, qui sunt in suos dominos maxima prediti benevolentia. Erat enim ei contemperata cum grauitate quidem simplicitas: cum animi verò magnitudine, lenitas: cum intensa autem & ardenti charitate, grata florebat temperantia: quam non minùs dilexit, & ardenter est amplexus, quàm reliqua omnia: vt qui cum legitima quidem & pudica vxore non diù versatus, & liberorum pater ex ea effectus, deincèps voluptate & omni alia mundana cupiditate permansit superior. Hinc mel virtutis conficiens diligentiùs, & in lege Domini studiosè meditans, benignissimus euasit & clementissimus. Et vt semèl dicam, erat Spiridon diuinum virtutum exemplar archetypum: habens quidem omnes in se scriptas, sed ad quarum imitationem pauci poterant accedere.

Mira eius affabilitas & liberalitas.

Insignis hospitalitas.

Cùm sic ille resplenderet benefactis, magnamque vitam & insignem attulisset, multa quoquè dona maiora consequitur, tam quę sunt hîc, inquam, quàm quę futurorum describunt magnitudinem. Hæc autem erant: Morbo confecta confirmabat corpora, membrorum mutilationes sanabat incurabiles, malignos increpabat spiritus: quos cùm primùm increpâsset, nulla mora interiecta fugiebant, & statim recedebant: alia quoquè ab eo fiebant his maiora, virtute diuina eiopem ferente. Quamobrèm ex pastore constituitur pastor, loco ouium cura gregis ei commissa, quo tempore magnus Constantinus Romanorum tenebat imperium, Trimmythuntinorum creatus Episcopus. Quantam autem, postquàm perductus fuit ad sedem, virtutis curam gesserit, ostendent, quę similiter à sedè adepto facta sunt miracula. Verùenimuerò omnia illius persequi, stulti & ineruditi fuerit hominis: neque verò id quis assequi potuerit: quomodò etiam omnia prætermittere, nimìs magnum damnum attulerit. Quęcunque autem & dici possunt, & auditu valdè sunt vtilia, ea dicam.

Miraculis coruscat.

Fit Episcopus Trimmythuntis.

Castigabat Deus insulam pluuiæ egestate, & grauis premebat siccitas: & siccitatem quidem consequebatur fames: famem autem pestis. & populi quidem magna pars iàm interierat: altera verò id mox credebatur passura. Opùs autem habebat illud malum omninò aliquo Elia, aut alio illi simili, qui eęlum aperiret oratione. is verò erat Spiridon. Nam cùm plaga grauiter vrgeret, & populum valdè persequeretur, ipse pro grege magnum capiens angorem, & paternis inflammatus viscęribus, rogat quidem vt clemens Deum clementem. Ille autem statim implet cælum nubibus ex extremo terræ: & quod est mirabile, nè aliquem motum elementorum existimaret consequi pluuiam, Deus eas procùl ostendit. Sistit autem, non priùs permittens eas ascendere insulam, quàm sanctus eum rursùs oraret. Nondùm enim ille guttam emiserat lachrymarum, & protinùs multa erupit pluuia: & pinguescit quidem terra: aluntur autem fructus, & crescunt segetes, & omnia simul mala soluuntur. In hoc Spiridon fuit ipso Elia, vt aliquid dicam audacter, benignior. Nam Elias quidem cùm pluuiam retinuisset, deindè rursùs remisit. Ille verò primum non imitatus, existit ei par in secundo. Et hoc quidem est eiusmodi. Alterum autem est illo nihilo inferius.

Siccitas, Fames, Pestis in Cypro.

3. Reg. 18.

Efficacia precũ S. Spiridonis.

3. Reg. 17. & 18.

Affligebat rursùs communis calamitas, & fructum non ferebat insula. Frumentarij autem & frumenti cauponatores, in tantis Dei minis volentes frui delicijs, & tempore callidè & malitiosè vtentes, magis augebant calamitatem, frumenti, vt dicit scriptura, trahentes & augentes precium: & è propinquorum malis impium sibi lucrum parantes. Ad vnum ergò horum diuitum cùm quidam pauper accessisset, & pecunias quidem

Amos 8.

dem non haberet, quibus emeret, quę erant sibi ad vsum necessaria: lachrymas autem, quas pròh dolor habebat, exolueret, & flebiles voces miserabili habitu & obtutu emitteret, illum inflexibilem conabatur flectere, pedes prensans, totam domum complens eiulatu: Quid non faciens, quid non dicens, quod posset attrahere ad misericordiam? Postquàm autem nihil horum omninò lapideam illam animam mouit ad miserationem, vnum refugium inuenit pauper, nempe sanctum. Ad quem cùm accessisset, & suam inopiam, & summam diuitis refert egestatem misericordiæ. Cùm is autem hoc audijsset, misertus quidè est calamitatis: diuitis verò odio habuit immanitatem: & velutì à Deo afflatus, prędixit inprimis propheticè: Tu autem nec gemas, nec lachryme-ris. Tua enim domus cràs abundabit bonis: qui autem nunc est diues, simul erit & miserabilis, & irridebitur, & inuitus tibi cedet ijs, quibus eges: promptoque & alacri animo rogabit, vt accipias. Hæc pauper putabat sanctum quidem solùm dicere ad consolandam, qua premebatur, calamitatem. Vndè etiam abibat tristis, vt qui sacram ancboram, nempe eam, quam in magno Spiridone spem habebat, inuenisset inanem & irritam.

Prophetia eius.

Cùm nox autem iam aduentâsset, Deus quidem annuit: repentè verò cælum aquam effundit in terram, tanta copia & tanto impetu, vt diuitis vna attraherentur horrea: frumentum autem & omnis alius fructus sparsìm ejceretur, & iacéret paratus ad rapiendum volentibus. Orto autem die, diues quidem miser, & luctu plenus, & huc & illuc circuncursans, & iustam deflens calamitatem, rogabat eos, qui accedebant, vt sibi opem ferrent ad fructus colligendos. Cùm multi verò, vtpotè esurientes, ad rapiendum concurrissent, accedit etiam ille pauper, miraculo quidem obstupefactus: pauperem autem irridens suauissimè & meritissimè, & domum replens fructibus, & omnia nullo negocio habens, vt dicitur, nec seminata, nec arata. Deindè cùm confluentem videret multitudinem sæuus ille & immisericors, (oportebat enim nihil manere imperfectum eorum, quæ prędicta fuerant à Spiridone) & res omnes illius securè ambabus haurire manibus, & eum quoquè, qui herì fuerat supplex, vnà cum reliquo populo abundè, sicut diximus, frui ijs, quę iacebant, perindè àc ei sua sponte dare volens, liberalisque esse & munificus, qui sordidissimus erat & parcissimus, iubebat cum ad satietatem accipere ex ijs, quæ aderant. Ille autem satìs irrisa eius ignorantia, domum est reuersus, Deo præcipuè, deindè etiam Spiridoni id accepto ferens. Sic sciebat Spiridon, non solùm propter multos, sed etiam propter vnum, supernos sæpè aperire fontes: & simul quidem prędicere tempus, quo hoc esset futurum: simul autem pauperibus quoquè prodesse, & castigare diuites. Nam etsì parcus ille nihilo melior euasit, vt iam dicetur: multis tamen similibus fuit occasio, vt emendarentur. Hæc quis ex pręsentibus non lubentis tamen similibus fuit occasio, vt emendarentur. Hæc quis ex prędictis non fuit alia quoquè audiendi auidior, & cupijt ter audijt? Quis autem cùm audiuisset, non fuit alia quoquè audiendi auidior, & cupijt scire? quisnam erat adeò ignauus aut inuidus, vt sitientem animam tali priuaret alimento?

Videadmirabile Dei iudicium in diuitem inhumanum.

Alius autem agricola, viro sancto familiaris, cùm fame valdè premeretur, abijt is quoquè ad inopem illum diuitem, adhuc habentem alia multa horrea plena frumento, existimans illam priorem eum omninò castigâsse calamitatem. Visus est autem ille frumentum quidem amisisse: parcitatis verò, & quæ in diuite inerat, crudelitatis nihil omninò dimisisse, neq; omninò seipso euasisse melior: etsì polliceretur pauper se tempore æstiuo id, quod datum fuisset, redditurum cum accessione. sed ille dicebat id, quod dicitur, spem pascere insipientes. Tu autem, inquit, absque pecunia non granum vnum, immò ne vnius quidem grani vmbram accipies. Cùm itaque hic quoquè pauper despe-râsset, imitatur prędecessorem, & rùrsùm ad communem thesaurum confugit Spiridonem, & ei renunciat quę esset passus, & quę diuitem rogans, ab eo audijsset. Ille autem cùm tunc quidem eum satis esset consolatus, domum dimittit. Neque tamen verbis retinùs sistit consolationem: sed sequenti die magnus Pontifex venit ipse ad pauperem, auream quandam secum afferens speciem non leuis ponderis: quę quænam esset & vnde, & quomodò inuenta sit à sancto, declarabit paulò post oratio. Cùm tũc autem manibus, & eum quoquè, qui herì fuerat supplex, vnà cum reliquo populo abundè, sicut diximus, frui ijs, quę iacebant, perindè àc ei sua sponte dare volens, liberalisque esse & munificus, qui sordidissimus erat & parcissimus, iubebat cum ad satietatem accipere ex ijs, quæ aderant. Ille autem satìs irrisa eius ignorantia, domum est reuersus, Deo præcipuè, deindè etiam Spiridoni id accepto ferens. Sic sciebat Spiridon, non solùm propter multos, sed etiam propter vnum, supernos sæpè aperire fontes: & simul quidem prędicere tempus, quo hoc esset futurum: simul autem pauperibus quoquè prodesse, & castigare diuites. Nam etsì parcus ille nihilo melior euasit, vt iam dicetur: multis tamen similibus fuit occasio, vt emendarentur. Hæc quis ex prędictis non lubentis tamen similibus fuit occasio, vt emendarentur. Hæc quis ex prędictis non fuit alia quoquè audiendi auidior, & cupijt ter audijt? Quis autem cùm audiuisset, non fuit alia quoquè audiendi auidior, & cupijt scire? quisnam erat adeò ignauus aut inuidus, vt sitientem animam tali priuaret alimento?

Alius autem agricola, viro sancto familiaris, cùm fame valdè premeretur, abijt is quoquè ad inopem illum diuitem, adhuc habentem alia multa horrea plena frumento, existimans illam priorem eum omninò castigâsse calamitatem. Visus est autem ille frumentum quidem amisisse: parcitatis verò, & quæ in diuite inerat, crudelitatis nihil omninò dimisisse, neq; omninò seipso euasisse melior: etsì polliceretur pauper se tempore æstiuo id, quod datum fuisset, redditurum cum accessione. sed ille dicebat id, quod dicitur, spem pascere insipientes. Tu autem, inquit, absque pecunia non granum vnum, immò ne vnius quidem grani vmbram accipies. Cùm itaque hic quoquè pauper desperâsset, imitatur prędecessorem, & rùrsùm ad communem thesaurum confugit Spiridonem, & ei renunciat quę esset passus, & quę diuitem rogans, ab eo audijsset. Ille autem cùm tunc quidem eum satis esset consolatus, domum dimittit. Neque tamen verbis retinùs sistit consolationem: sed sequenti die magnus Pontifex venit ipse ad pauperem, auream quandam secum afferens speciem non leuis ponderis: quę quænam esset & vnde, & quomodò inuenta sit à sancto, declarabit paulò post oratio. Cùm tũc autem magnus Spiridon eam immisisset in manus pauperis, Accipe, inquit, & cùm diuiti gratum hoc pignus prębueris, quæ tibi sunt necessaria ad vsum, ab eo accipe. Hoc cùm accepisset pauper, lætatus est, & quanta maxima potuit celeritate contendit ad diuitem. Deinde cùm vidisset ille id, quod erat in manibus, qui paulò antè erat durus & inexorabilis,

Diues inhumanus, licèt castigatus, tamen non emendatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cuius aures ad preces obsurduerant, statim flectitur ab oculis, euaditque iucundus & benignus: cumque id accepisset, eum tam copioso frumento impertitur, vt & domum suam impleret, & ad deijcieda semina in ijs, quos habebat, agris datum sufficeret. Quod autem deiectum fuerat, fructum produxit tam multiplicem, vt & ei qui dederat, debitum reddiderit, & aurum ei datum pignori, receperit: & ad sanctum rursùs grato animo retulerit.

Sed sic quidem pauper debitū: vult autem oratio quoquè id, quod debet, exoluere, & ostendere id, quod erat pollicita, quidnam erat priùs aurū, & vndenàm fuit sumptū. Cùm eum recepisset sanctus id, quod datum fuerat, Adesdum, ô frater, ait pauperi: & reddamus, inquit, communiter ei, qui benignè commodauerat. Sic, inquit, & cùm eum accepisset, ducit ad quendam hortum, qui magni inediam quibusdam patuis recreabat oleribus. Qui cùm in ipso aggere constitisset, ac sepem attigisset, in cælum sublatis oculis, Exod. 7. Domine mî Iesu Christe, effatus est, eo audiente, qui aderat, qui sola voluntate omnia creas & transmutas: qui aliquandò Mosi virgam, vidente rege Aegypti, in serpentem conuertisti: ipse hoc quoquè aurum, quomodò ex animante priùs in hanc mutâsti formam, ità nunc quoquè annue, vt reuertatur in eam formam, in qua erat ab initio: vt hic quoquè sciat, quàm tu nostri curam geras: & rebus ipsis discat id, quod est in diuina scriptura, quòd quęcunque vult Deus, fecit omnia. Cùm ità esset precatus, (Quis, ô Psal. 134. Vide rē admiratione dignam. Domine, dixerit magnitudinem miraculorum tuorum?) aurum erat serpens, spirans & repens, & circa sepem mouebatur & voluebatur: ex qua primùm sumptus sancti manibus, admirabiliter mutatus fuit in illud aurum. Hoc cùm pręter omnem humanam cogitationem adspexisset agricola, tremore correptus, pronus cadit in faciē, & capiti adspergit puluerem, lachrymas emittens ex oculis, & se esse indignum non solùm tali dono & gratia, sed vel solo spectaculo, immò verò auditione. Verumenimuerò eum quidem sanctus erigit, & ei animum simul & corpus corroborat. Serpens autem interim per sepem trāsiens, subijt cauernam, quam habebat ab initio. Miraculum omninò nulla opùs habet oratione ad amplificationem. ex ipso enim satis ostenditur, quale sit: & arte omninò non indiget natura, quæ propriam habet exuperationem. Dicatur autem id quoquè, quod consequitur, quod est cognatum prioribus, & eiusdem gratiæ & potentiæ.

Alius, qui erat ipse quoquè sancto amicus, (erat autem virtutis studiosus, & ideò im- Vir bonus falsò delatꝰ damnatur capite. probos homines mouerat ad inuidiam, & aliquorum criminum accusabatur per calumniam) comprehensus à Pręside ciuitatis, conijcitur in carcerem: protinùs verò damnatur capitis. Cùm autem propè esset dies præstitutus, prœuenit sanctus, qui hoc præsciuerat, & festinat liberare amicum à calamitate: erat verò tunc hyems vehementissima: & qui præterfluebat torrens, cùm valdè inundâsset, & è suis esset effusus limitibus, Ios. 3. ci valdè fluebat in transitu: neque poterat omninò transmitti. Ille autem Iesum Nauc, & quę ille fecerat, mente versans, & arcę transitum reputans, & credens eundem esse sicut erat, Deum: & perindè atquè seruo vtens torrente: Sta, inquit: communis hoc S. Spiridon cogit fluuiū sibi prębere iter. tibi imperat Dominus: & ego transibo: Vir autem seruabitur, pro quo properamus, & multas Deo preces fudimus. Sic dixit, & quod dictum fuerat, protinùs fit compos fluuio, & sistit fluētum: cedit verò via non solùm Spiridoni, sed alijs etiam viatoribus. Decęterò nihil amplius illis malum occurrit & dubium. Quod ergò ab eo factum est transeundo, non fuit minùs admirabile, quàm id, quod instituerat facere. ex hoc autem illud quoquè faciliùs & meliùs est perfectum. Nam cùm qui cum eo ambulabant, vidissent quod factum fuerat, eum præcurrentes, & venientes quamprimùm in ciuitatem, fiunt prędari præcones eius, quod factum fuerat: & Præses partim quidem stupefactus, partim autem timore correptus, nè virum qui talia potest, cerneretur offendere, repentè eius amicum relaxat è vinculis, & eum sancto largitur. Is autem eo accepto est reuersus, cùm ex vna causa duo effecisset: nempe fluenti quidem repressisset impetum, hominem verò benignè liberâsset à calamitate. Atque quòd ad prophetiam quidem attinet, aut miracula, aut in ærumnis commiserationem, nihil arbitror esse maius ijs, quæ dicta sunt.

Oratio autem adhuc amplius ijs, quę dicta sunt, parata est ostendere, quod spectat ad prophetiam simul & commiserationem: quòd, inquam, peccata hominum videret ex occulto, & ea remitteret, animi benignitate & gratiæ abundantia. Vbiquè suos mores seruabat magnus ille Spiridon: delectabatur maximè temitate & frugalitate, vt qui veller suum imitari Dominum. Neque enim equo vtebatur iter ingrediendo, neque se remouebat ab omnium sermone & congressione, tanquàm qui ex eo videri veller grauior & seuerior. Cùm ergò aliquandò vehementer ambulâsset, & defatigati essent pedes itineris longitudine: & à quodam suorum amicorum, & bona suæ gregis pecude hospitio esset exceptus, ipse tāquàm ouis boni pastoris, & qui ad illius vitam tanquàm pulcherrimum exemplar intueretur, magistri, vel potiùs Domini & primi magistri Christi, ostendit moderationem. Nam cùm accepisset aquam, & eam in lauacrum immisisset, paratus erat sancto lauare pedes. Qui autem erant in vicinia, cùm sensissent sanctum accessisse, ipsi quoquè concurrerunt, & volebant nihilosecius hoc ipsum facere illius pedibus: eamque rem ducebant huiusmodi, vt de ea re esset inter eos decertandum, & inter se contendebant de benedictione.

Tenuitate & frugalitā admodū delectatur.

Obseruātia subditorum eius erga ipsum.

Inter eos autem erat etiam quędam mulier, quę complures in hoc certamine superabat, vrgebatque, & hoc maximè volebat facere. Ea verò fuerat haud ità pridèm capta carnali amore, & victa, pròh dolor, à peccato. Ipse autem reuerà in cor intuens, & Nouit occulta hominū peccata. vt qui sciret, quemadmodùm res eius se haberet, sensim quidem auertit mansuetam illam & suauem suam faciem: sensim verò ei quoquè dicit, Nè me tangas, mulier: Non, Matt. 9. vt dixerit quispiam, sibi placens & se magnificè circunspiciens, aut mulierem abominans, (Quomodò enim, qui erat illius discipulus, qui vescebatur cum publicanis, meretricibus, & peccatoribus?) sed eam pudore afficiens, & turpem ei actionem reuocans in memoriam, & sic eam placidè vocans ad pœnitentiam: quod quidem est ab eo perfectum, & scopum est assecutus. Quo enim illa magis contendebat facere, quod studebat magisque vrgebat & instabat, ille eo acriùs eam terigit, apertè dicens id, quod illa fecerat. Tunc ipsa sapienti quidem reprœhensione animo sauciata, obstupefacta autem, quòd qui sub oculos non cadebant, animæ liuores adspexisset, non amplius quidem aquis, lachrymis autem pedes emundat, & contrito corde enunciat id, quod factum fuerat. Quid ergò? illa quidem ei ea, quæ meretrix: ipse autem ea, quæ Dominus, ei dicit Luc. 7. liberrimè: Confide, filia: dimissa sunt tibi peccata tua. Et rursùs: Ecce sana facta es: noli Ioan. 5. ampliùs peccare: simul & morbum curans, sicut sapientes medici, & prouidens nè rursùs in eadem incidat. Atque sic illa quidem curationem assequitur pulcherrimè & vtilissimè, vt non solùm ei esset sanitas immutabilis: sed etiam alijs narrans, multis esset occasio consequendæ salutis.

Quoniam autem ex miraculis quidem sumitur de vita coniectura, oportet verò declarare, qualis esset ei zelus circa fidem, hoc indicabit id, quod est propositum. Quandò Synodus I. Nicena quā dō habita. Romanis imperabat magnus ille Constantinus, & primus inter Imperatores Christianus, consul autem erat Paulinus & Iulianus: à regno verò Alexandri Philippi filij agebatur sexcentesimus tricesimus & sextus annus. tunc Niceæ congregata fuit insignis illa patrum synodus: vt Arrium quidem deponerent, qui rem creatam impiè nominabat filium: decerneret verò filium esse eiusdem essentiæ cum patre. Erant autem ex ijs quidem, qui eius suffragabantur blasphemiæ, primi & maximè insignes, Eusebius Nico- Arrij fautores. mediæ, & cum illo Maris & Theognis: quorum hic quidem Niceæ, Maris autem erat Episcopus Chalcedonensis. Isti, Arrio ducē illius insaniæ, Dei filium & Deum, creatum esse (ô insaniam) improbi & scelerati homines decernebant. Eorum autem, qui pro pietate decertabant principes, quorum & doctrina simul & vita erat prestantissima, erant hi: Magnus inter sanctos Alexander, qui erat presbyter, tunc verò vicem gerebat beati Catholici Episcopi præcipui. Illius Metrophanis, vt qui ipse non adesset: quòd abesset autem, causa erat morbus: & clarissimus ille Athanasius, qui nondùm sacerdotali sede erat decoratus: sed in Ecclesia Alexandrina munus obibat Diaconi. Quocirca non parua in eos irrepsit inuidia, quòd cùm nondùm dignitate prestarent, in ratione fidei alios superarent. Erat autem cum eis quoquè magnus ille Spiridon: cuius vita & quę cum eo habitabat gratia, erat vtlior ad persuadēdum, quàm linguæ aliorum, & ineuitabiles ansæ syllogismorum, splendidæque & elegantes periodi orationum.

Cùm autem hic adesset, (hic enim iam res est iucundissima) interessent autem syno- Periparetidi. ei, dicti dwò τοῦ παρεῖναι, quod est ad esse. do etiam Philosophi, cùm ità videretur Imperatori, qui ab ambulando se iactabant, & in animos inducente sophistica arte erant summè eruditi. Quidam verò vnus inter eos primas partes tenebat in agendo, qui habebat persuadendi vim inexpugnabilem, & cuius bulare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

culus eloquentia linguis celebrabatur omnium. Is congressus cum Episcopis, fortiter defendebat Arrium, & valdè resistebat, susciens eius patrocinium, adeò vt magnam partem populi attraheret ad audiendum, auentem scire, vtri ex contradicentibus futuri essent superiores. Nihil enim erat adeò solutu difficile, quod non ille redderet facilè solubile sua dicendi copia & facultate. Cùm autem sæpè in arctum cogeretur responsio, instàr anguillæ elabebatur, furtis persuasionis & escis sophisticis. Erat ergò veritatis & artis contentio: illis quidem, qui veram tuebantur rationem, sententijs non artificiosè & callidè excogitatis, sophistam ferientibus: hoc autem, tanquàm arma, obijciente varietatem orationis, fallaceméq; & subdolam ratiocinationem, & ea se magis arbitrante posse vincere.

1.Cor. 2. Sed nè dicendi facultatis esset victoria, verùm Christi & veritatis, alijs viris doctis prętermissis, ea fuit Spiridonis viri simplicis: qui cùm nihil aliud sciret, nisi Christum, eumq; crucifixum, sicut ait Paulus: cùm vidisset Philosophum se iactantem sophismatibus, & linguam maledicam mouentem contra Christum, & nostra conantem subtanare, accedens petijt, vt sibi liceret parumpèr cum eo colloqui. Qui autem erant earundem partium, cùm scirent quàm esset ei simplex & prisca pietas, & prætereà quòd Græcorum doctrinam ne summis quidem labris gustâsset, prohibebant nè veniret in medium, & cõgrederetur cum sophista. Is verò ab eis minimè persuasus, (sciebat enim quid superna quidem esset sapientia, quid autem humanæ vires, & quæ inanes redduntur & abolentur) ad virum accessit, & dixit: In nomine Iesu Christi, ô Philosophe, mihi iam quoquè animum adhibe, & audi ipse quę volo dicere. Cùm is autem dixisset: Tu quidem dic, ego verò audiam. Vnus est Deus, inquit Spiridon, cæli & terræ & aliorum omnium quę intercedunt, opifex. Is est, qui cęlestes produxit virtutes. Is est, qui è terra formauit hominem, & omnia constituit tam quæ sub adspectum cadunt, quàm quæ non cadunt. Huius verbo & spiritu productum quidem est cælum: producta est autem terra, diffusum est mare, extensus est aër, generata sunt animalia, homo formatus est, magnum hoc animal & opus admirabile: omnia facta sunt, astra, luminaria, dies, nox, reliqua omnia. Hoc ergò verbum Dei nos scientes esse filium & Deum, ex Virgine propter nos credimus esse natum, & crucifixum, & fuisse postremò sepultum, deindè etiam resurrexisse. Deindè cùm resurrexerit, & nos simul fecerit resurgere, & abunteritu alienam & ęternam nobis vitam prębuerit, cum dicimus etiam rursùs venturum iudicem omnium: nostrorumque factorum, sermonum, & cogitationum incorruptum, & qui falli minimè potest, iudicem: eum esse eiusdem cum patre essentię, & simul considére, & esse ei honore æqualem. Non hæc quoque ità tibi esse videntur, ô Philosophe?

Ille quidem interrogauit: Philosophus verò, vt qui non eandem, quam priùs, haberet animam, nec eandem mentem & linguam, quę tam facilè opponeret & contenderet, auribus quidem fuit attonitus, animo verò obstupefactus: ei autem vox est exincta: & cùm aliquandiù conticuisset, nihil aliud habuit quod responderet, nisi: Hæc quoquè ità mihi se habere videntur. Sanctus autem, Agè ergò, inquit, quoniam hęc tu mecum confiteris, nec factis velis discrepare: sed cùm scias, quis sit Deus, & quis hoc fecerit vniuersum, surge & accede ad ecclesiam, & accipe signum rectæ fidei. Hæc postquàm audiuit Philosophus, statim quidem mutatus fuit ad accuratam ac perfectam religionem. Conuersus autem ad discipulos & alios auditores eorum, quæ dicebantur: Quandiù quidem, inquit, ô viri, certatum est verbis, ego quoquè arte restiti. Quandò verò non ampliùs quidem verba, sed diuina virtus fuit opposita, & in verborum simplicitate arcanam quandam & ineffabilem ostendit virtutem, tunc me non pudet esse victum. Quinetiam & mihijpsi, & alijs libenter consuluerim, si non sit aliquis nimis sinister & peruersus, aut qui se in veritatem velit improbè gerere, vt credat Christo, & hunc senem sequatur: cui lingua omninò est hominis, verba autem sunt Dei. Quantum putatis hoc Arrianis quidem dedecus, pijs autem honorem attulisse & voluptatem? Illi autem fuêre superati, cùm omnes ferè quidem rectæ aisensi essent sententiæ: sex verò soli relicti essent Arrio, futuri mala pars & improba patris mendacij, & ab initio implacabilis inimici veritatis. Tam apertè confutatis ijs, quorum mala erat opinio, reuersi sunt Episcopi, victoria quidem lęti, miraculo autem obstupefacti, & propter hæc ambo DEVM laudantes: nempe quòd & adspexissent admirabilia, & quæ erant prætèr opinionem: & quòd vicissent Arrij insaniam. Porrò autem ipse quoquè Imperator miraculo omninò obstupefactus, Spiridonem omni honore prosequitur: & cùm postulâsset, vt per ipsum, DEVM haberet propitium, eum domum dimittit.

Vide stupẽdam vim sermonum beati viri.

Philosophi repentè fit Christianus.

Arriani victi. Ioan 9.

Interìm verò dum hæc agitarentur, moritur quidem sancto filia: quæ nata ei fuerat ex honorabili coniugio, & florenti ætate longè speciosiorem ostendens temperantiam, permansit virgo toto tempore, res quæ puro ipõso digna est thalamis cælestibus. Reuersus autem magnus Spiridon, cùm eam ità tulisset calamitatem, vt par est virum talem ad eum verò, qui paulò antè aduenerat, accessisset quędã mulier, tristis admodùm & defiens miserabiliter, quòd apud filiam eius adhuc superstitem ornamentum quoddam aureum depositum esset: cumque illa celeri morte prærepta esset, quod eius fidei creditum fuerat, apud eam mansisset, fuit hoc sancto curæ, (Quidnì enim, cùm esset animo tam benignos?) & nisi restitueretur depositum, violatum ius esse iudicabat, & ei putabat fieri iniuriam. Cùm ergò totam suam domum diligenter serutatus, nusquàm id, quod quęrebatur, poterat inuenire, quidnam fit, & quemnam affert exitum multiplex Dei sapientia? Accedit ad loculum, sicut meus Christus priùs ad Lazarum, vt qui omninò esset eius discipulus, &, quoàd eius fieri posset, res illius imitaretur. Multi autem eum sequebantur ex ijs, qui cum illo versabantur. Deindè perindè acsi nõ in sepulcro, sed in thalamo adhuc esset viua, conueniens filiam, ea suo nomine vocata, omnibus qui cum eo aderant audientibus, Filia Irene, inquit, Vbì est ornamentum, quod apud te fuit depositum? Illa tanquàm ex molli aliquo somno expergefacta, simul sanum seruans & spiritum & vocem: Domine mî, inquit, in hac parte domùs fuit à me repositum aureum illud ornamentum. Inuasit post hæc stupor eos, qui aderant. Deindè miraculum etiam sequitur aliud miraculum. Nam perindè acsi ille esset vitę & mortis dominus, & hoc dono à Christo quem desiderabat honoratus, qui ad breue tempus propter vsum eam viuificauerat, iubet rursùs mori. Dormi decætero, inquit, filia, donec communis Dominus te cum omnibus communiter excitauerit. Ipse autem cùm accessisset ad illam filiæ domunculam, &, vt dixerat filia, ornamentum inuenisset & sustulisset, id tradit mulieri, sic & augens miraculum, & eius maiorem fidem faciens. Et hæc quidem in insula.

Ante Episcopatum obijt eius vxor, cuius hæc fuit filia.

Ioan. 11.

Obseruatu stupendum miraculum

Vt autem Antiochia quoquè posset videre Spiridonis virtutem & gratiam, & de ea ferre testimonium, hoc quoquè fit valdè mirabiliter, & contra opinionem. Quomodò verò, iam ostendet oratio. Nupèr quidem magnus Constãtinus, relicto imperio, è viuis excesserat: id autem filij diuiserant. Et Constantius quidem, cui sorte obtigerat, vt teneret imperiũ Orientis, in magna vrbe Cœlesyriæ, nempe Antiochia, versabatur. Eum autem grauis morbus inuadit, qui medicorum manus & artem reprobabat. Hac de causa aliorum omnium spe abiecta, eum precabatur solum, qui potest curare animas & corpora. Cùm verò precatione vteretur intensiùs, noctù in visione ei appáret angelus, ostendens ei chorum sanctorum multorum Episcoporum. In quos cùm Imperator defixisset oculos, in medio quidem eorum videt quosdam duos stantes, qui erant ipsi quoquè Episcopis similes: videbãtur autem esse duces & presides aliorum. Cùm eos ipsi ostendisset angelus, solos eos esse dicebat eius morbi curatores. Cùm eum verò dimisisset somnus, considerabat quidem, quinam ij essent: non poterat autem somnium coniicere. Quomodò enim, cùm eorum nec nomen, nec patria ei esset nota? maximè cùm alter eorum, qui ei apparuerat vt Episcopus, nondùm re vera erat factus: sed quod futurum erat, tanquàm quod iam factum fuerat, apparuerat. Cùm propter hęc ergò esset animi dubius Imperator: & simul quidem visione moueretur, cruciaretur autem doloribus, nesciebat quidnam ageret. Feruor verò fidei illum optimè admonebat, nõ adeò temerè illam apparuisse visionem. Vndè etiam ei persuadet, vt pręclarum & Imperatore dignum, & in præsentia quidem sapientia minimè vacuum, caperet consilium. Quotquot enim Episcopi per vniuersum Romanorum Imperium vitę ex virtute agendæ curam gerebant, iussit conuenire: vt cùm simul conuenissent, duo quoquè, qui ei apparuerant, ei noti euaderent.

Angelus apparet Constantio Imperatori.

Missæ sunt ergò literę per vniuersam regionem, quæ parebat Romanis, & vocabant Episcopos: & quoniã cùm alij accessissent, ij qui quęrebãtur, nequaquàm agnoscerent-

Constãtius ad se accer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et Episcopos plurimos.

rentur,mittit etiam in Cyprum insulam,accersens Spiridonem, & illius gratiam. Ille autem, omnia quidem spiritu præuiderat de Imperatore. In somnis enim ei singula significabat gratia.Cùm verò Imperatoris quoquè verba ei consentirent, non inuitus ad eum proficiscitur,illum quoquè virum secum ducens, qui in ea, quę priùs apparuerat, visione cum illo adstiterat Imperatori. Ei nomen erat Triphyllius : qui nondùm quidem erat adeptus sacerdotium: à superis autem,antequàm eligeretur ab hominibus,fuerat designatus.Cum eo ergò simul ingreditur Spiridon in regiam, tenuiter admodùm ornatus & simpliciter. Nam vestis quidem erat admodùm vilis : In manu autem habebat virgam ex palma, & tiaram gestabat in capite.Prętereà verò vasculum quoq; quoddam fictile ei pendebat ex collo,vt qui,sicut mos erat, ijs qui sanctam habitabant ciuitatem,statuisset ferre oleum sanctæ Crucis.

Vilis habitus S. Spiridonis.

Quoniam autem non satis erat tenuitate,& à rebus superfluis aliena simplicitate, sed etiam in ferendis iniurijs moderatione suum imitari Dominum: quidam in regia, eius irridens tenuitatem, & indecorum esse arbitrans,eum ingredi in regiam qui ità esset vestitus,illi sacræ maxillę incussit colaphum.Fulmen autem non fuit è cælo missum in eũ qui percusserat : sed id omninò passus est, qui ipse quoquè in seipso diuinè id erat passus. Ille verò(ô generosum animum, & ad patiendum ambitiosissimum) ei qui ipsum afficiebat iniuria,præbuit & alteram,promptus ad Dominicam legem implendam:& se promptum exhibendo ad patiendum, vincens illam nimiam celeritatem manũs & impudentiam. Hoc illum insolentem & iniurio sum cepit hominem, & magno pudore affecit: & maximè,quòd acceperat eum esse Episcopum,qui affectus fuerat iniuria. Vndè etiam mutatus,fit ei supplex : & petit veniam,incõsideratę lapsum audaciæ curare contendens calore pœnitentię.Ille autem (didicerat enim,sicut ferre iniurias, ità debita remittere: immò verò eum, qui ipsi molestiam attulerat,remunerari bonis) verbis quibus potuit, eum affecit beneficio,paternè consulens,& meliorem eius reddẽs animam.Quo factum est,vt qui apud Imperatorem primos honores obtinebant, eum reuerenter prosequerentur,&,vt par erat,ducerent ad Imperatorem.

Ioan.18.

Insignis eius patientia. Matt.5.

Non sunt autem prætermittenda,quæ interim cuenerunt, quæ sunt studio digna, & quæ possunt magnam afferre vtilitatem animis studiosis sapientiæ. Videns ille magnus suum discipulum Triphyllium perfectum mox futurum,& ei similem: in præsentia verò ea,quæ in mundo sunt magna,& pro quibus multi esse contendendum existimant, magna esse existimantem, vt qui esset adhuc ætate iuuenis, & haberet ętatem ad hoc opis tulantem, & ea quidem admirantem, quæ erant in regia : vestes, inquam, splendidas, & auri nitorem : & ante omnia quidem ipsum Imperatorem, qui in excelso quidem prę sidebat, conspiciebatur verò terribilis, & specie insignis : Cùm propter hæc omnia videret eum stare sublimem & erectum, & quasi à se discessisse, ei velut somnum soluens,& quæ verè habebat somnia, manu palpans & depellens : Sed mihi, inquit,Triphylli,illum ipsum ostende Imperatorem:neque enim possum scire,quisnam sit. Is autem non intelligens,quid magnus sibi vellet Spiridon, Hic est,inquit, manu ostendens Imperatorem.Quid est ergò,inquit Spiridon, hic alijs admirabilior, nisi eum etiam dixeris iustiorem ob fastum & splendorem? Non ęquè ac quiuis pauper ignotus morietur: similiter verò sepulturæ mandabitur & interibit: similiter quoquè sistetur ante incorruptum iũdicem?Cur quę fluunt,tanquàm quæ sunt stabilia,honoras:& quæ nihil sunt,habes in admiratione,cũ licet potiùs ea, quæ sunt materiæ expertia & æterna, quærere,& gloriam amare cælestem,in quam non cadit interitus?

Ea vt sancti viri parui pendunt ea,quę mundus admiratur.

Cùm hæc autem diceret Triphyllio,Imperator ex excelso tribunali in sanctum conijcit oculos : & primùm quidem eum attrahebat habitus & amictus,formæ,quę visa fuerat,conueniens.Sic enim visus fuerat ei adesse in somnis, & erant omnia eadem, virga, tiara,vas è collo dependens,& vestis.Eum ergò statim cognouit ex alto: Triphyllium autem non poterat conijcere. neque enim curabat eius speciem curiosè inquirere, quoniam eum non videbat Episcopum, sicut somnus ei significabat. Quamobrèm statim surgens è sede,vadit ad magnum Spiridonem. Desiderium enim recuperandæ sanitatis faciebat eum alia contemnere.Splendorem certè imperatorium & imperij magnitudinem postponens honori magni Spiridonis,se admodùm humiliter & abiectè in eum gerit,humilitate captans misericordiã, & ostendẽs quantũ interfit inter regem, qui est ad tẽpus:& eum,qui seruit Regi æterno.Ille ergò inclinato capite,placabat eum lachrymis, &

Imperatoris erga S. Spiridonem reuerentia.

& eius petebat preces, tanquàm validissimum aliquod medicamentum,quod omnem molestiam potest facilè soluere. Postquàm ergò manus illius tetigit caput Imperatoris, statim fugatus est morbus,& conualuit Imperator.

Solo tactu capitis Imperatoris ille curat.

Quis,quę postea consecuta sunt,narrabit, eorum qui aderant, & ipsius Imperatoris; quemadmodùm toto die festum agebant, & propemodùm exiliebant, & neque se præ gaudio poterant continere? Solus Spiridon erat in labris omnium: adspiciebatur Spiridon: Spiridon erat id,quod studio erat omnibus.Imperatori itaque fuit quidẽ corpus restitutum sanitati: vt autem sana esset eius anima,nunquid vt paruum & à medico contemnendum,fuit despectum? Vbinàm verò hoc fecit sacrosancta illa anima?Sed ei quòquè omninò conueniens adhibuit medicamentum: vt qui suaserit quidem, vt meminisset Dei beneficij: in eos autem,qui eius parebant imperio,ijs quidem qui offendebant,& aliquam attulerant molestiam,clementem se pręberet & misericordem:ijs verò, qui seciis se gesserant,benignum & liberalem: ijs autem,qui priuati erant rebus necessarijs, quibus quidem viduitatem,his verò orbitatem,his autem etiam inopiam,magno & excelso animo recrearet & sustentaret. Porrò autem omnibus quoquè, qui sunt partium ecclesiasticarum,Sacerdotibus,inquam,& Diaconis,primus lege decernit immunitatem: absurdum esse iudicans,eos qui Regi immortali attributi sunt ad ministerium,regi mortali soluere vectigalia.Et hęc quidem ità se habebant.

Optimè est instituit.

Quid apud Imperatorẽ effecerit S. Spiridon.

Cõstantius Imper. Ecclesiasticos statuit esse immunes.

Vult autem oratio etiam aliorum meminisse miraculorum, quæ sunt ornata læto flore gratiarum,& cum ✳vtilitate magnam spirant vtilitatem. E regia sanctus egreditur,odio remunerari amicitiam.Quæ enim à me propter te facta sunt,sunt reuerà amantis,domum relinquere,& tantum maris transmittere, & hyemis ferre difficultatem, & ventorum in aqua immanitatem.Pro horum ergò remuneratione aurum accipiã,quod est omnis mali causa,& facilè perdit,quicquid est iustũ ? Quomodò non meipsum apertè accusarem, & summæ damnarem improbitatis? Hęc illo dicente, & se nihil accepturum affirmante,violentiùs instabat Imperator, vt daret: dedecus quodammodò existimans,vt,qui beneficio esset affectus,beneficium non remuneraretur: sed expulso morbo corporis,vinceretur in animi probitate. Quocirca magis instabat, vt vinceret sic affectus eum,qui vinci non poterat.Et persuadet quidem illi,vt accipiat: nõ autem, vt quod datum fuerat,apud eum maneat.Cùm enim valere iussisset Imperatorem, distribuit oĩa ijs,qui erant in regia: re ipsa docens,quomodò opotteat eos affectos esse ad opes & pecunias,si velint esse liberi.Magna enim ad eas propensio, & nimis victum esse ab earum possessione,quid est apertè aliud, quàm voluntaria seruitus? Hoc cũm audijsset Imperator, dixit se non ampliùs mirari, si hic vir, qui ità viuit, tam magna faciat miracula.

Vide persecũ rerũ laborantiũ cõtemptum.

Pugna humilitatis & charitatis.

Quocirca statuit adhibere in consiliũ vnum ex ijs,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex ijs,qui erãt secum.is autem erat Artemidorus,qui iam erat Diaconus, vir qui omnia quidem diligenter exercuerat,quæ pertinent ad virtutem. Vnus verò veluti communis quidam color erat contemperatus omnibus, vt rectè gerens, nulli esset omninò manifestus. Eum ergò rogauit Sanctus,quid eis esset faciendũ. Ille autem ei dixit. quod illum omninò oportebat dicere,& hunc audire. Quid enim,ô pater,inquit,interrogâsti? Quid est autem aliud faciendum,& tibi maximè, nisi Christus vitæ dator inuocandus, quem iam in multis fuit euidens tuas exaudire orationes? & alioquì si per te saluus euasit Imperator,pauperes & inglorij iudicabuntur esse despiciendi.

Pulcherrimo consilio pàret Pontifex:& corde accensus misericordia, & oculos habens plenos lachrymis,genibus in terram flexis, & eam rigans fletibus, ardenter admodùm clamat & miserabiliter: & bonum Christum benignè rogat, vt miserę mulieri in-
Psal. 112. fantem viuificet,& matrem reddat,congruenter scripturæ sacræ, propter filium lætan-
3.Reg.17. 4.Reg.4. tem. Qui ergò per Eliseum & Eliam Sareptanæ filio & Sunamitidis immisit spiritum,& vitam est largitus,ipse rursùs etiam audiuit Spiridonem: & puer qui mortuus iacebat, conspectus est velutì plorans ante oculos matris. Lachrymis mihi sunt suffusi oculi prę gaudio. Sic enim meum affecit animum id,quod dicetur,reuocatum in memoriam. Vos quoquè id audite. Cùm enim viuum vidit mater suum charissimum, (ô arcana tua, ô Christe,iudicia) nimiam non ferens lætitiam, in terram cadens expirauit. Ostendit id quod factum est,nihil nimis,esse longè optimum. Eccè enim non mortalem solùm esse doloris exuperationem,sed etiam gaudij nouimus immoderationem. Vos quoquè, sat scio,affecti estis animo,ex lætitia mutati in dolorem. Sunt enim homines natura misericordes: sed propè adest magnus Spiridon, qui vestram tristitiam mutabit in gaudium. Rursùs enim morem gerit Artemidoro,& ad hoc, vt det matrem filio, vir modestus in-
Item matrẽ eius admirabiliter. ducitur. Ad cælum ergò intuens,& Dominum,qui in eis habitat, mente agitans, illum precatus,qui vitam inspirat mortuis,& sola volũtate omnia trãsmutat ac transformat, dicit ei,quę iacebat: Surge,& sta supra pedes tuos. Illa autem repentè, vt quam somnus potiùs,quàm mors,oppresserat,surrexit & ei adstitit,& infantem in vlnis accepit. Illerò,vt diximus,erat viuus,& in vlnis maternis exiliebat. Hęc ille quidem magnus,propter insignem,vt dixi, moderationem nolebat efferri in vulgus. Artemidoro certè,& multi per eum,indicit silentium. Sed Artemidorus post eius mortem nefarium esse iudicans, fraudare viros pios tam pulchra auditione, immò verò tam magno miraculo, id aperit, & tradit auribus fidelium. Et hæc quidem sic habent.

Postquàm autem magnus Spiridon Antiochia reuersus est in Cyprum, quispiam ad eum accedens, volens emere capras gregis, numero centum, iussus à sancto priùs precium soluere,deindè accipere,ipse cùm nonaginta & nouem solùm soluisset precium,vnius retinuit,lucrum, vt dicitur, melius dedecore existimans: aut etiam opinatus fore, vt lateret illius simplicitatem, remotam ab omnium negociorum solicitudine. Cùm ergò ambo fuissent intra mãdram,ille quidem iussit, quantum soluerat precium, tot capras accipere. Ille autem ne sic quidem intelligens,centum exigebat è mandra-
Hominis fraudulenti malas dolos arguitur miro modo. Vna verò ex capris,tanquàm bona ancilla,cùm sensisset se non fuisse venditam à domino,circò rursùs est reuersa,& perrexit ad mãdram. Ille autem rursus abduxit, & pervertraxit impudens. Hoc bis iam vel tèr factum erat, quod est mirabile: & capra quidem reuertebatur:ille verò retrahebat manu violenta & animo. Quid ergò? cùm sic nihil proficeret,eam humo sublatam, & humeris impositã,abducebat. Illa aũt maxima & asperrima voce clamans,& cum cornibus feriens,& in illius caput impingens, vim illius apertè prędicabat,& auari hominis quodammodò puniebat iniuriam: adeò vt qui aderant,fuerint hac re obstupefacti,causam non valentes conijcere. Magnus autem Spiridon nolens eum apertè arguere,sensim dixit ei,qui faciebat iniuriam: Vide,fili, nè non fructrà hæc faciat animal,& non sine causa ægrè ferat se abduci: sed quòd fortè imprudens eius non soluisti precium. Sic ille piscator animo sauciatus id tulit. & cùm sensum eius,quod fecerat,accepisset,id & cõfessus est, & eî petijt veniã. Deindè etiã cùm pro vna soluisset preciũ,ea nõ ampliùs clamabat & resistebat,sed tacitè alias sequebatur. Et hic quidè sic.

Alius autem: sed hoc dicam superius. In insula est quidam vicus,qui dicitur Erythra, non procùl à metropoli Constantia. Non distat enim ab ea plusquàm triginta stadia. Huc cùm venisset magnus Spiridon propter aliquem vsum, ingreditur templum gratia orationis: & iubet cuidam Diacono ex ijs,qui erant in eo loco, vt breuem aliquam sacram

sacram perageret precationẽ. Via enim,quę fuerat longa,erat defessus,& maximè cùm esset tempus æstiuũ,& ei æstus magnus tunc afferret laborem. Ille autem erat admodùm tardus,& consultò preces ambitiosè producebat,inanem,vt videtur, ex hoc sibi captãs gloriam. Toruè itaque eum intuitus,qui erat alioquì natura leniissimus, increpando dixit: Tace. Ille verò perindè ac linguę aliquo vinctus compede,& sermone priuatus,erat mutus,repentè interrupta serie orationis,quę tunc ab eo canebatur. Sed cùm sanctus id quod deerat,adimplêsset,prócidit ad eius pedes miserabilis, qui paulò antè apud se erat excelsus: mutus,qui verbis anteà abundabat,& mora delectabatur intempestiua. Ex ijs verò, qui vicum habitabant, eos quidem: qui aderant, inuasit metus: eòs autem,qui aberant,fama fecit concurrere: & multis continuò confluentibus,tum motis sancti admiratione,tum etiam eius qui passus fuerat,misericordia,& maximè eius cognatis & necessarijs,qui etiam generosam illam rogabant animam, vt ei ignosceret, qui damnatus fuerat vt esset mutus,& ei relaxaret vinculũ,vide quid facit vir ille aptus virtute & concinnus,cùm precibus quidẽ flecteretur: quòd castigatione autẽ adhuc egeret Diaconus retraheretur: (nam hoc quoquè videbat per spiritum) pœnam scitè partitur: & permittit quidem, vt lingua vtatur ad omnem sermonem, nõ tamen omninò liberè, nec vt prius clara & canora: sed hébete & imbecilla,& parùm cęspitante & balbutiente,erudiẽs, nè ampliùs propter linguam sibi placeret,nec se de verbis iactaret, cùm nec de rebus quidem ipsis se iactare,viro bono sit honestum.

Solo verbo cespite dia cono impotuno loquẽdi facultatẽ

Vide mirã sancti viri potestatem

Volebam nunc imponere finem orationi,& amplecti silentium, vt qui nec habeam linguam,quæ cum tantis possit extolli miraculis. Sed quoniam & ipse propter meam in hunc sanctum beneuolentiam parturio expositionem,& vos video nihilominùs ore hiante ad audiendum attentos,adijciam rursùs alia miracula: melius esse ducens,ea quomodò potero persequi,quàm si ea memoriæ non mandauero,vos illa fraudare vtilitate. Ingressus erat aliquandò quoddam templum suæ ciuitatis hic vir diuinus, de more vespertina peracturus cantica. Ità autem contigerat,vt populus non esset in templo. Cùm ergò nullus esset alius,nisì æditui tantùm & ministri,iubet solito plura accendi lumina: & ipse quidem lętus stabat ex aduerso aræ,pacem acclamans consuetam. Cùm aũt non esset,vt solebat,populus responsurus, auditur desuper vox quædam multarum myriadum acclamantium. Et cum spiritu tuo. Erat verò vox quædam modulata & numerosa, & quæ erat præstantior,quàm vt humana esse coniceretur. Postquàm autem preces peregit Diaconus, timore correptus rursùs audiuit, (ô miraculũ) Kyrie eleeson,diuinè acclamatum. Et quoniam hæc vox se manifestam reddebat ijs etiam,qui erãt foris,concurrebant omnes simul admirantes. Nam priusquàm portas ingrederentur,aures voce percutiebantur. Cùm autem ingressi essent, nullum ampliùs audiebant, neque vllum videbant,prętor iustum,& paucos ex ijs,qui ei ministrabant: qui ipsi quoquè dicebant se neminem quidem hucusq; videre, audire verò emittentes vocem diuinæ exultationis.

Vsus antiquissimus in templis accensorũ luminum.

Nota hęc.

Nec hoc quoquè est silentio prętermittendum, & quòd id dicere conueniat, scietis cùm audiueritis. Nam cùm vespertinum canticum aliquandò esset perductum ad medium,iam quidem lucernæ deficiebat oleum: aliud autem nõ esse tunc contigerat: parùm verò aberat,quin lucerna extingueretur. Ille autem angebatur animo, vt qui nollet imperfectum relinquere ministerium. Protinùs autem virtute quadam, quę non cadebat sub oculos,lucerna quidem scatet oleo: superfunditur verò oleum instàr fontis: & cùm vasa subiecissent æditui,excipiebant id quod defluebat. Tam copiosam habebat ille magnus vim scatentis gratiæ in sua anima,non minùs quàm illud sensile oleum in lucerna. Atque quòd ea quidem,quæ erant in profundo animæ, videre poterat sine impedimento, priùs iam declarauit oratio: declarabit autem nunc quoquè.

Diuinitus lucerna scatet oleo.

Est ciuitas in Cypro eiusdẽ nominis,cuius Cyrene in Lybia. Ad eam ex Trimmythunte,cùm vsus ità vocaret, abibat magnus Spiridon. Eum autem sequebatur Triphyllius quoquè discipulus,qui iam Callinicensium ciuitatis (vt visum fuerat in somnis) factus erat Antistes. Cùm verò visum esset ei venire per montem, qui dicitur Pentadactylus, vbi fuit in loco,qui dicitur Parymne,(est autem is locus bonus & amœnus,& multis reb⁹ iucundis affluens) Triphyllius eo loco delectatus, desiderat ipse quoquè fieri domi-
nus alicuius agri in Parymna,& eum suæ consecrare Ecclesiæ. Hæc magnificiebat Triphyllius,& animo versabat, quę neque effugiebant conspectum internorum oculorum Spiridonis: sed & ille pulchrè vidit, & placidè reprehendit discipulum: O curnam, dicens,

Triphyllus Episcopus Callinicen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Spiridon videt arcanas Triphylij cogitationes.

cens,ô Triphylli,hæc vana & inania assiduè mente versas? agros cupiens & vineas, quæ reuerà quidem sunt nullius precij: solùm autem videntur,& nomine demulcent. Habemus possessionem in cælis,quę non potest auferri. Habemus domum nõ manufactam. Illa persequere: illis vel ante tempus spe fruere,quæ non possunt ab alio transferri ad alterum: sed qui eorum semèl fuerit dominus,manet habens hæreditatem, quæ minimè aufertur.Hæc cùm audijsset Triphyllius,non temerè audijt: sed melior euasit animo, & ea celauit in cordis penetralibus,& rogauit sanctum,vt ei ignosceret: & posteà vitam egit accuratam & perfectam,adeò vt fieret vas electionis Christi, sicut Paulus, & innumerabilia dona sit assecutus.Sic magnus Spiridon alios quidem corrigebat volentes:ijs autem,qui correctionem nolebant admittere, malus eueniebat exitus : cuiusmodi est hoc,quod sequitur.

2.Cor. 5.

Act. 9.

Quidam nauta eiusdem ciuitatis,cuius sanctus, cũ peregrè fuisset profectus, & tempus duorum annorum consumpsisset in peregrinatione,reuersus est: & cùm ad charam redijsset patriam,domum suam inuenit inimicam.apertè enim ei fuerat adulterata mulier.Nam & certus erat testis tumor vteri,& fœtus,qui in eo gestabatur. Ille ergò continuò vxorem propemodùm interfecit.Plenus enim,inquit, ira est zelus viri eius. Cùm vix autem iram cohibuisset,& considerâsset quòd neque esset ei honestum cum ea amplius habitare,neque bonum eam interficere:(hoc enim,illius esset exitium : illud verò, perpetuuum ei in vita probrũ, & cordis cruciatus, qui finem non haberet) eam quidem relinquit:protinùs verò venit ad sanctum, & omnia sigillatim aperit, peregrinationem, tempus,adulterium, & omni exceptione maius vteri eius testimoniũ. Deindè quid ageret,quomodò ferret,quid de hac re sentiret scisciatur: & dicit se velle quidem dimittere vxorem: cupere autem scire,an hoc quoquè ei ità videatur.Ille verò illius quidem mentem admiratur: deplorat autem & miseratur calamitatem : accersit verò mulierem,& non interrogat quidẽ,num id fecisset,(esset enim superuacanea interrogatio: quis enim id meliùs renunciet,quàm vterus,cùm sit res manifesta?)sed cur sic virum affecisset probro & dedecore? Illa autem(est enim mulier res impudens & temeraria) cùm pudorem semèl exuisset,nequaquàm mentiri apertè erubescebat: & constanter affirmabat,se cũ nullo alio rem habuisse.Illo verò contrà tẽpus afferente absentiæ,vt potè quòd per eam posset argui mendaciũ,ea ne sic quidem quicquã remisit de impudẽtia: sed tumultuabatur execranda,& cõtradicere conabatur mulier audacissima, adeò vt qui audiebãt,eius responsionẽ ęgriùs ferrẽt,quàm adulterium. Quandiù enim,aiebat,fuit maritus meus, tandiù fuit mihi infans in vtero, vt simul & ille ex aliena,& hic ex meo vtero prodiret.

Prou. 6.

Mulier res est impudẽs & temeraria.

Cùm hæc & his maiora magno impudenter diceret Spiridoni: quinetiam tumultũ excitaret, & vociferatione compleret ciuitatem, & tãquàm grauissima affecta iniuria, eos qui aderant,vocaret ad opem ferendam,vir ille mitissimus ne sic quidem eam iudicio subijciens,sed eam metu potiùs attrahens ad pœnitentiam: Si quidem, ô mulier, inquit,sicut in magnum prolapsa es peccatum,ità etiam magnam induxisses pœnitentiam,fortassè etiam tibi magna relinqueretur spes salutis.Nulla est enim tanta vis peccati,quę nõ à Dei superetur clemẽtia.Quoniã aũt adulterio quidẽ desperationẽ,desperationẽ verò impudẽtiam etiam parturijsti, iustũ quidẽ erat,vt tu horũ præmia agnosceres,& velox supplicium.Verumenimverò adhuc tibi præbẽtes locum pœnitentiæ,hoc dilucidè prædicimus,hunc fœtum non esse tibi in lucem exiturum,donèc ipsa lucem veritatis sub profundis mendacij tenebris celare destiteris,ea volens teg ere,quæ vel ab ipsis cęcis videntur, vt aiunt. Hęc verba ad rem paulopòst rediguntur mulieri, & ante tempus partûs graues eam inuadẽtes dolores, acriter quidem torquebant vterum, fœtum autem nihilo seciùs intùs retinebant:& quod est malorum omnium extremum, cùm ne sic quidem quicquam de sua remitteret pertinacia, eam transmittunt ad mortem maximè miserabilem.Eius calamitatis alius quidem misereretur: egò verò malę mentis,& cui non potuit vllum adhiberi remedium. Quamobrèm dicunt Sanctum magnum dolorem accepisse,& lachrymas emisisse ex oculis,& adiecisse,Non ampliùs iudicabo inter homines,cùm tam citò eos inuadat prolata sententia. Hæc quæ visa & audita fuerant, effecerunt vt esset magna in Sanctum reuerentia: & ideò piè & cautè eum attendebant,& cum timore ad eum adspiciebant,sicut etiam olim ad Apostolos,qui in Ananiam & Sapphiram modò fecerant miraculum.

Vir mitissimus suspẽdit quidem, sed tamen prędicit adulteræ vltionem.

Act. 5.

Sed hæc quidem est narratio improbæ & scelestæ mulieris.Adijciatur autem narratio quo-

quoquè de ea, quę rectè & vt oportet,amabat maritũ. Mulier quædã nomine Sophronia, quæ moribus erat moderata & pia, non habebat maritum, qui esset eiusdem cuius ipsa in fide sententiæ: sed ille errorem tenebat gentilium. Illa verò non intermittebat ad sanctum ventitare,& eum vehementer rogare, vt maritum liberaret ab insania. Sed nec eius maritus prohibebat,quò minùs veniret ad sanctum: partim quidẽ, vt qui ignoraret quanam de causa ad eum accederet: partim verò, quòd apud eum quoquè sanctus in magna haberetur reuerentia. Nam ipse quoquè ad illum ventitabat, & eo tãquàm amico vtebatur, & illum honorare, proprium suum ducebat honorem. Præterea autem magnus quoquè Spiridon ad eum veniebat. Cùm ergò sic se inuicèm hospitio acciperent & acciperentur, conuiuiũ quandoq; simul ineuntes, sanctus opportunè volens caprare amicũ suum gentilem, conuersus,eis audiẽtibus,dicit cuidam ex ijs, qui ministrabant: Puer, inquit, paruus, qui meæ fidei fuit commissus,vt gregem pasceret, grauiori somno oppressus, pecudes perdiderat. Cùm eum autem dimisisset somnus,diligenter scrutatus, inuénit omnes simul absconsas in quadam spelunca. Priusquàm vero eas inuenisset,ad nos misit nunciũ, qui significaret quod euenerat. Ille autem accessit, & stat pro foribus. Tu verò descende, & ei nuncio significa, omnes esse inuentas, & nec vnam quidem deesse gregi. Audiit minister, & abiens maxima celeritate, ei significauit, qui stabat pro foribus. Mensa nondùm sublata, alius rursùs veniens nuncius, renunciat omnia similiter, inuentas pecudes, & locum,& ne vnam quidem deesse numero. Hæc dicta ijs, quæ sanctus dixerat, omninò conuenientia, magnum stuporem iniecerunt illi idololatræ,& sanctum prò Deo habebat, & obseruabat : & volebat eadem facere, quæ Lycaones aliquandò faciebant Barnabæ & Paulo, nempe ei tauros sacrificare,& in vestibulo coronas suspendere.Ille verò sicut illi, ei dixit : Non ego sum Deus: sed seruus Dei potiùs, homo qui sum obnoxius eisdem,quibus tu,affectionibus. Vt autem rectè sciam, largitur is : quem si tu quoquè Dominum fueris confessus,accuratè omninò scies, quàm sit apud illum inexpugnabilis potentia, & quantę vires. Illa verò Christi magis amans,q̃ viri, hac re tanq̃ opportuna aliqua arrepta occasione, ex se quoquè ea afferens, quæ ei conueniebant,marito persuadet, vt omnem quidem vanum abiuret errorem,& cultum irrideat simulacrorum: rectè autem discat verã pietatem, & Christum induat per baptismum.

Etiam vir gentilis S. Spiridonẽ in multa habet reuerentia.

Act. 14.

Gentilis ille credit in Christum.

Si eam, quæ deinceps sequitur, narrationem silentio texerimus, quomodò nõ prinabimus auditores maxima vtilitate, cùm simul cum vtili, multum etiam inducat iucunditatis ? Dicatur ergò hæc quoquè. Ferunt magnum Spiridonem, prout erat modestissimus, & ab omni fastu & superbia alienus, præclarè quidem & sanctè Episcopatũ fuum administrâsse, nihilo seciùs autem ouium quoquè curam gessisse.Intempesta verò nocte stabulum adorti latrones, suffurabantur quasdam ex eius pecudibus.Deus autem, qui curam gerebat pastoris, ne oues quidem quas pascebat, neglexit. Sed fures isti inuitabilibus, quæ sub adspectum non cadebant, vinculis comprehensi, & vinctis erant manibus,& non poterant omninò recedere. Iam manè aderat, & cùm magnus cognouisset Spiridon, quod factum fuerat, videns eis manus ponè adductas & vinctas, precibus quidem eis relaxauit vinculũ : cùm plurimùm autẽ eos admonuisset, vt ex iustis laboribus pararent, quę erant sibi necessaria,eis etiam præbet arietẽ,Lepidè elocutus: Nè fruſtrà vigilaueritis. Cæterùm aliud quoq; se offert,volens sequi id, quod dictum est, quod illi nihil cedit iucunditate.

Fures diuturnùs ligãtur.

S. Spiridonis erga eos humanitas.

Vir quidã Trimmythũtinus erat nauis dominus : & cùm auro opùs haberet ad mercaturam, accedit ad sanctum,ab eo accepturus.Ille autem huius quoquè præcepti cum alijs adimpletor, quod dicit, Eum, qui à te voluerit mutuò accipere, nè auerteris : id paucũ quod habebat, idq; paratũ propter necessariũ vsum Episcopatũs, ei tradit prompto & alacri animo.Ille verò, qui id acceperat, cùm ei fausta & felix successisset nauigatio,& cum lucro esset reuersus,accedit ad sanctum, debitũ soluturus. Ille autẽ non curiosè scrutatus,nec multis ratiocinatus,iubet illumipsum qui attulerat, reponere in illoipso vase, ex quo id priùs sumpserat. Et tunc quidem eius, qui mutuò dederat, recordatus mercator bonitatem,& à negociorum solicitudine remotionem, illic aurũ deposuit,sicut iussus fuerat. Cùm autem vsu eum rursùs vrgente,sic quidẽ promptè accideret, & sic ipse rursùs sine dolo reponeret,& hoc modo sæpè fieret, subit mercatorẽ vitium auaritiæ, infideliterq; & malignè se gerit in eum, qui credebat, & violat veritatem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem: & cùm maleficij materiam inuenisset libertatem, fingit quidem se reponere. Cùm verò nihil reposuisset, sed vas vacuum clausisset, recessit. Sed sanctũ non sic permisit decipi, qui comprædit sapientes in malitia eorum, vt sacra dicunt eloquia: & nè simplicitas & liberalitas facilè posset decipi, & facilè despiceretur, & cõtemptui haberetur ab astutioribus, vide quemadmodùm sapiens & iusta Dei prouidentia eum, qui iniuriam facere erat aggressus, vt sibi potiùs malè faciat, efficit. Nam cùm in sumptibus aurum consumpsisset, non ad lucrum, & deindè redactus esset ad inopiam, prioris vitæ meminit: & veniens ad magnũ Spiridonem, aurum, quod non reposuerat, quærebat, vt qui reposuisset. Illum verò non latuit quidem maleficium: placidè autem, vt solebat, iussit vt iret, & acciperet. Ille verò, tanquàm qui nihil turpe fecisset & illiberale, abijt, accepturus id, quod repositum fuerat. Cumq; aperuisset, & vas inane reperijsset, quomodò etiam reliquerat, hoc quidem sancto renunciat, eum existimans id latére. Ille autem iubet eum quærere diligentiùs: Ex quo enim, inquit, tu reposuisti, nullius alterius manus, quod depositũ fuerat, acceperũt. Ille verò simulat se rursùs scrutari: Cùm autem inueniri non posset, quod reuerà non erat, & præ se ferens ignorantiam, dixit illi rursùs, se nihil inuenire: virille bonus & mitis, Si verè, inquit, reposuisses, quod reposuisse, facilè inuenires. Sin verò, quod apud te mansit, id nunc quæris à nobis, scias teipsum potiùs, quàm nos, decipi. Hoc cùm ille audiuisset, & simul haberet conscientiam eum tacitè reprædendentem, minimè tulit: sed humi statim prócidit, & sacros illius pedes prædensans, petit veniam. Sanctus autem promptiùs remisit, quàm ille petijt: decæterò verò est adhortatus, nè aliena sic concupisceret, neque dolis & mendacijs pollueret conscientiam. Nam quod ex eiusmodi, inquit, rebus paratur lucrũ, non est omninò lucrum, sed damnum manifestum.

1. Cor. 3.

Vide quàm placidè tert maligni hominis fraudem.

Cùm vnius adhuc ex sancti miraculis meminerit oratio, vadet ad eius decessum. Aiunt, quòd cùm sanctus esset adhuc superstes, & præsset Episcopatui, Patriarcha Alexãdrinus indicta synodo omnium, qui ei subiecti erant, Episcoporum, volebat gentiles statuas & imagines communibus precibus euertere, & eas in terram deijcere. Erãt enim eiusmodi adhuc plena erat ciuitas: & quomodò Paulus, ipse quoquè inflammabatur spiritu, & ardenter spirabat aduersùs impietatem. Cùm omnes ergò concurrissent, & se dedissent precibus, aliæ quidem statuę Dei nutu & viribus deuolutæ fuerunt & in terram deiectę, ex ijs autem vna sola, etsi & separatim, & simul cum illo Patriarcha multas preces fudissent, manebat in suo loco: non quòd Deus nõ attenderet, aut despiceret sacras illorum preces: sed hoc sapienti consilio vellet suo famulo gloriam tribuere, & ostendere id, quod à multis ignorabatur, qualis esset inter Episcopos Spiridon. Cùm nox ergò iam aduentâsset, ipse quidem Patriarcha adhuc vacabat orationi: quędam verò diuina ei appárens visio, iussit eum non angi animo, q̃ non caderet simulacrum. reseruatum enim esse Spiridoni, vt id ab eo solo deturbatum caderet: sed cùm eum quãprimùm è Cypro accerseret. Is enim est, aiebat, Episcopus Trimmythuntinus. Fecit, vt ei imperatum fuerat, Patriarcha: & literis ad eũ missis, accersit sanctum: & literę significabant causãm, cur accerseretur, & eam, quæ apparuerat, visionem: & nequaquàm esse recusandum aduẽtum. Ille autem páret continuò. Simul atque enim desijt legere, quę scripta fuerant, iter inijt, & nauem conscendens, nauigauit Alexandriam. Atque nauis quidem appellit Neapolim, (est autem hic insignis portus Alexandriæ) ipse verò de naue descendens, execrandam imaginem, cum multis templis, precibus nondùm peractis, euertit, & in puluerem comminuit. Hoc sancti aduentum, qui nondùm erat manifestus, Papæ significat. Cùm enim qui illud simulacrũ sua sponte cecidisse viderant, ei renunciâssent, Papa continuò, O amici, inquit, adest Spiridon ex Trimmythunte. Illi autẽ pręparantes (eos enim iusserat ei ire obuiàm) offenderunt magnum, qui adhuc descendebat. Quis adeò remotos habitat orbis fines, qui nõ hoc miraculum acceperit auditione? Nouerunt quidem Byzantini: nouit autem ipse Imperator. Senserunt omnes quoquè vrbes, quę intercedunt: & vniuersum ferè orbem terræ perualens miraculum, dici non potest, quantam parârit vtilitatem tam fidelibus q̃ infidelibus: his quidem conuersis ad pietatem, & sacrum baptismum accipientibus: illis autem stabilius fundatis super eius petram. Hæc non quędam nuda & minimè probata auditio, sed etiam imago loquitur & testatur, quæ stat inter * porticum, qui dicitur Archonticus, & tẽplum Trimmythuntis, vbi sunt sacrę reliquię Spiridonis. Atque hus quidem

Actor. 17.

Mira res: precibus Episcoporũ communibus statuæ Gentilium corruunt.

Obserua sancti viri promptissimam obœdientiam. Item vim precũ eius.

for. * portũ

quidem cum alijs dimissis, accedendum est, vt sumus polliciti, ad diuinã illius mortem.

Tempus erat æstatis, & vberes segetes, fructusque copiosus & multiplex erat sancto. Ipse autem, vt qui suis manibus plurimùm vteretur in opere faciendo, dextra accipit falcem, & incipit metere: repentè verò admodùm tenues guttæ roris, Deo tunc minimè pluente, solum sacrum illius caput perunt: Deo hoc ei ostendente, quòd ille quoquè floreus virtutibus, tanquàm pulchra aliqua seges, rore appetitur, & q̃ ilicò hic quoquè fructus portatur ad Dominum & agricolam. Hanc rem admirabilem alia quoquè cõsecuta fuit admirabilior. Cùm enim ille suum caput tenens dextera, ijs qui aderãt, ostendebat roscidum, continuò capilli efflorucrunt simul flaui, nigri & albi: nescimus, quidnam Deo per hæc significante. Ille autem cùm, vt videtur, cognouisset, Sciatis, ô amici, dixit præsentibus, q̃ ego quidem iam excedo è corpore: magna verò gloria Dominus mei excelsùs circundabit memoriam, & multis hominibus dies mei aduentús erit festi argumentum: idque omnis ætas peraget splendidè & magnificè, tam puerorum, quàm iuuenum & senum. Cùm hæc & multa alia dixisset & prædixisset, & alia, quę oportebat, admonuisset, & quicquid erat bonum & salutare apud eos, qui aderant, oratione, vt semèl dicam, esset persecutus, & maximè de generali & omnium aliarum virtutum maxima, de charitate, inquam, in Deum & proximum, disseruisset, non multò pòst, vt dixerat, castam illam & sacram emisit animam, in Angelorum quidem chorum meritò admissus: neque tamen omninò discedens ab hominibus: sed nunc quoquè maximam curam gerens, quandò & Deo est propinquior, & maiori apud eum fiducia vtitur & libertate. Atque multa quidem post eius decessum & facta sunt ab illo, & adhuc fiunt: Nos autem, nè & finc vitæ protinùs etiam circunscribamus miracula, neque rursùs scriptionem nimiùm extendamus, cùm vnius aut duorum meminerimus, Deo volente, finem imponemus orationi.

Vide humilitatem ranti viri.

Res planè miranda.

Sancti nostri curam gerunt.

Dixit quidam ex ijs, qui sunt Christi amantes, & sanctum quidem ardenter amant: amant autem nihilominùs etiam veritatem: quòd cùm eius dies festus celebraretur, (celebratur autem duodecimo mensis Decembris) accessit ipse quoquè ad sepulcrũ, tanquàm vinum allocuturus, magnam in eum vultu significans reuerentiam & venerationem. Cùm autem propè fuisset, & oculos esset admoturus, dicebat se tantam diuinam sensisse visitationem intùs operantem, & cor eius adeò penetrâsse, vt sublimè quidem fuerit raptus spiritu, & solas, quæ illic sunt, visione perciperet pulchritudines: oblitus quidem omnium terrenorum: oblitus verò ipsius quoquè corporis, vocisque & sermonis propè expers: ieiunus quoquè, & neque apud vllum vocem emittens, neque cibum aut potum toto illo die admittens, nisi solum, quòd sumpsit diuinum corpus & sanguinem Dominicum. Porrò autem aliâs quoq; ei extitit miraculum euidentius: est verò modus ad narrandum iucundissimus. Ille quidem, vt dixit, cùm cum rursùs eius dies festus inuitaret, accessit Trimmythuntem: & capsam, quæ sancti continebat reliquias, adorans & amplectens, similiter quidem habuit cor repletum lumine: impletus est autem ei quoquè animus voluptate, & quænam bona expectant sanctos, per præsentia, quoad eius fieri potuit, coniecit. Deindè iuit ad nundinas, vt supellectilem quandam emeret, & vestimenta, vt ijs indueret pauperes & egenos, vtpotè quòd tempus anni ad id vocaret. erat enim frigus. Cùm ea ergò adornâsset, & domum eundum esset, vsu ità poscente, erat quidem nubium concursus, vt solet hyeme: intentabantur autem minæ vehementis futuræ pluniæ: & non parùm erat solicitus, num ità afflictus, cùm onus tradidisset pluniæ, deberet compendiò domum iter ingredi. Bonam itaque spem sibi proponit: & cùm supellectilem, & quicquid erat vestium, iumentis impositis, ipse currit ad templum Domini, & loculo circunfusus, & tanquàm viuum ardenter amplexus, rogat, vt sit ei viæ comes & bonus dux, eique & suis omnibus faustum & felix iter præbeat, imbrium minas & vim reprimens ventorum. Ille quidem hęc precatus, exit è Trimmythunte. Sanctus autẽ, sicut ipse fuerat precatus, non solùm fugiens obrutum, sed etiam cadens sub oculos, per totam viam simul aderat, tanquàm vnus ex viatoribus. Pluuia verò ex confusione aëris, & concursu nubium, vt semèl dicam, impendebat: eius autem virtute cohibebatur, & reprimebatur illius impetus. Quandò verò is peruenit domum, ille quidem protinùs euanescit: eius autem cor rursùs ineffabili luce illustrabatur, & gaudio diffundebatur: perindè ac si sanctus id tetigisset, & ipsum impertijsset sua lætitia & voluptate. Cùm autem sanctus quidem euanuisset,

Visio cuiusdam.

Inuocatur S. Spiridon.

Vide quid illa effecerit inuocatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vir verò domum esset ingressus, statim quidem admodùm vehemens pluuia est consecuta: quæ tandiù durauit, vt tres totos dies non defecerit. Et tunc quidem sic viæ difficultatem, aliàs autem ei etiam aliam depulit animi ægritudinem.

Agebatur quidem dies festus magni Spiridonis: non licebat autem huic viro eò venire: & en res ei quædam grauis videbatur calamitas, rogabatque, nè consuetæ visitationepriuaretur & gratia. Quid igitur? Nondùm finitæ erant preces, & visus est sibi ire ad templum, & simul illius sensit aduentum, illuminationisque & dulcedinis de more fuit particeps: & sibi visus est templum ingredi: & cùm ipse esset precatus, fuisse cum eo per totā glorificationem. Qui cùm omnibus, qui aderant, benedixisset, tandē recessit.

Mihi quidem oratio, si non res omnes illius, at eas quidem certè dixit, quę viris bonis & virtutis studiosis sufficiunt. Quomodò autem quotidiè eorum, qui eum rogant, curam gerat, & eos protegat, non alij, vt par est, dixerint, quàm ij soli, qui eius miraculis singulis horis fruuntur & gratia. Oportet verò ne hoc quidem fraudare viros pios, si quis dubitans quærat, vndenàm sit Spiridoni tantum mare miraculorum: & quibus-nam benefactis effectum est, vt esset tam gratus Domino: sciat omnia quidem bona & honesta, tanquàm ex consensu in eum concurrisse, & eum fuisse præstantissimæ vitæ exemplar definitum. Vnum autem signum, quo cognosceretur Spiridon, & insigne aliorum præstātissimū, erat summa humilitas & insignis moderatio: & quòd cùm omnes ferè alios superaret, qui sunt miraculorum gratiam cōsecuti, se nihil existimaret, neq; putaret se præstare alicui ex vilibus & abiectis & grauaris peccatorū multitudine. Talia quidem sunt eius vitæ benefacta, talia autem miracula. Concedatur verò nobis quoquè, vt illius aliqua (vix enim fieri potest, vt omnia) eius auxilio imitemur: vt efficiamur etiam cum eo participes paratorum bonorum, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cum quo patri simul cum sancto spiritu, gloria, honor, potentia & adoratio: nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Nota, sanctum eorū curam gerere, qui eū rogant.

Summa eius humilitas.

De S. Vualerico videat Lector Tomo 2. primo die Aprilis.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, EVSTRATII, AVXENTII,

Eugenij, Mardarij & Oresti: Authore Simeone Metaphraste.

Decemb. 13.

Mperante Diocletiano & Maximiano, vniuersum Romanorum Imperium completum fuerat cultu simulacrorum, & omnes homines pérciti mutua quadam inter se inuicèm æmulatione, proficiebant in hac falsa religione maximè cùm edicta imperatoria quotidiè, vt semel dicā, mitterentur ad loci magistratus, quę iubebant, vt Calendis magnificè offerrentur dijs sacrificia: & fore, vt ab imperatoribus honorem consequerentur, eisq; noti euaderent, qui ad hæc suum studium contulissent, significabatur ij autem, qui in eis colendis essent aliquo modo socordes, & ad aliam inclinarent religionem, priuati ijs bonis, quæ habebant, post multos cruciatus subijcerentur mortis extremæ sententiæ. Erat itaque magna persecutio in toto orbe terrarū, cùm quot-quot erant vbique magistratus & Præsides, magnam curam gererēt, vt de medio tollerent vniuersum †.

Culrus dæmonū maximè feruet sub Diocletiano.

†Deest hîc, Christianissimum, vel, Christi cultum, aut aliquid tale.

Accidit autem, vt cùm illo tempore ad hos tyrannos esset delatum, quòd tota magna Armenia & Cappadocia illorum edicto repugnarent, & iam vnanimes spectarent omnes ad defectionem, immutabilem habentes animum in Dominum nostrum Iesum Christum: propter hęc fuit conturbatus Cæsar Diocletianus, & cùm omnes suos accersuit proceres, & tribus diebus à manè vsque ad vesperam cum eis consultâsset, decreuit, quibus commissę fuerant rectiones vtrarunque harum gentium, eos simplicitatis damnans & stultitiæ: misit verò duos viros, qui è Grecia ducebant originē: patriæ autem doctrinæ magnam consecuti fuerant cognitionem: erant verò ingentis & immanis spiritūs, * aures ad cogitandum, & ad dicendum promptissimi: & qui mo-

* aures, vocem

res habebant & calliditatem, quæ non poterant indagando & perscrutando cognosci. Ex quibus cùm vnum quidem, nomine Lysiam, iussisset curam gerere omnium limitaneorum: alterū, qui vocabatur Agricolaus, iussit totius Præfecturę administrare imperium: decernens, vt non solùm eis deseruiret manus limitaneorū, sed etiam quicunque milites erant collocati in propinquis ciuitatibus.

Crudelissimi duo viri mittuntur ad vexandos Christianos.

Cùm hi ergò in has veniissent prouincias, protinùs omnis ætas hominum immisericorditer & absque vlla venia excindebatur: cùm neque vlla inueniretur opportuna occasio: parua autem & quęlibet calumnia, aut ab inimicis, aut à maleuolis hominibus sequeretur. Innumerabilis verò multitudo Christianorū indagabatur, & quotidiè comprehendebatur, & his sanguinuoris bestijs tradebatur ad interitum. Dux ergò Lysias versans in Sateleon, si huius regionis inueniebat aliquos sanctos viros & sanctas fœminas, post multas interrogationes & tormenta, sub tutissima custodia transmittebat vinctos ad Agricolaum in metropolim Sebastenorum: vt ab illo de medio tollerentur, & non sinerentur in sua regione, & nec eorum cognati & necessarij vllam eorum curā gererent, nec iusta fierent eorum corporibus: Prouinciæ quoquè Præside similiter transmittente eos, qui apud Sebastenos orti erant, Sateleon, hoc improbo diù antè inter se inito consilio. Impia enim sua mente cognouerant, Christi athletis non futurum hoc paruam partem supplicij.

Eustratij magna pietas.

Cùm hæc sic fierent, quidam Eustratius, qui erat Ducalis ordinis scriniarius, & eo tempore primas partes in ea obtinebat, vir pius & Deum timens, & qui vitam agebat citra vllam reprehensionem, angebatur animo propter ea, quæ fiebant quotidiè: supplicitérque & miserabiliter vociferabatur ad Dominum nostrum Iesum Christum, in ieiunio perseuérans & oratione, vt propitius esset suis famulis, & intueretur populum suum in salute, & in malorum consolatione. Cupiebat autem ipse quoquè idem, quod sancti, subire certamen, & assequi martyrium: sed varias minas & sæuitiam insuperabilem, multiplicemque molitionem & machinationem Præsidis pertimescebat. Sui tamen scopi & instituti periclitationem faciebat hoc modo: Nam cùm zonam suam accepisset, dedit famulo suo fidelissimo: & iussit eam portare in ecclesiam Araucenorum, ex qua processerat, & in ara deponere: eumipsum autem, cùm eam latenter ocultauerit, seruare: & si viderit quidem quendam Auxentium Dei seruum, cui ferunt omnes pietatis testimoniū, qui eo tempore erat presbyter huius ecclesiæ, ingressum ad orandum, eam sustulisse, vt habeat zonam, sinere, & ad ipsum reuerti. Si aliquis autem alius hoc faciat, nequaquàm ei permittere, sed eam zonam repetere: hoc in mente iudicans, quòd si presbyter zonam abstulerit, futurum sit id diuinum consilium & prouidentia, quę significet felicem successum martyrij, quod desiderat. Sin verò hoc non euenerit, debere eum latére, nec audere vti fiducia & dicendi libertate.

Auxentius presbyter optimi testimonij.

Cùm hoc ergò factum esset, & famulus paucis post diebus reuertisset, & dixisset, quòd ipsa hora, qua zonam in ara posuerat, sicut iussus fuerat, presbyter Auxentius, tanquam ab aliquo missus, ingressus sit ecclesiam, & zonam acceperit. His auditis, lætatus est vir pius, & ex Prætorio accipiens omnes suos amicos hora prandij, venit lætus, & magnam vultūs alacritatem, quantam nunquàm anteà, ostendens in conuiuio: adeò vt propter insuetum hoc spectaculum adducerentur omnes in admirationem, & scire causam, magnificarent. Vnus autem ex ijs, qui simul accumbebant, ætate iunior, eius charus amicus & ciuis, nomine Eugenius, fidenter eum percontatur, dicens: Nūquid, ô maxime Eustrati, propterea quòd à nostro Præside in crastinum diem sunt parata, & publicè prōducenda omnia tormentorum instrumenta aduersùs Christianos, accessit tibi profusus hic risus, vt qui ex eo speres aliquid lucrari? Hoc verò dixit, propterea quòd in illum annum esset ipse Commentariensis. Sanctus autem respondit Eustratius: Rectè existimâsti, ô amice. Spero enim ego quoquè die sequenti ex hac re consequi thesaurū, qui auferri non potest. Sequenti verò die Lysias, ei erecto excelso tribunali in media ciuitate in stagnostasio, iussit omnes, qui erant in custodia, produci vt interrogarētur. Sanctus autem Eustratius profectus in carcerem, rogauit omnes sanctos, vt pro eo orarent. Dixit enim, se illo die futurum paris socium certaminis. Cùm omnes autē orāssent, & genua flexissent, & extremum Amen dixissent, secuti sunt sanctum Eustratium, cùm eos tenerent milites.

Eu vt lætatur Eustratius ob futurum martyriam.

Cùm autem cohors, vt consueuerat, adstitisset ante Iudicē, iussit Lysias sigillatim ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eustratij egregia coram iudice dicendi libertas.

duci ad suum tribunal eos, qui priùs fuerant interrogati. Eustratius dixit Commentariensis: Literis imperatorijs pridiè rursùs lectis in iudicio, quæ decernebāt, vt omnes qui vbiquè inuenirentur Christiani, cuiuscũque essent dignitatis, iudicio tuo subijcerentur, Auxentius, qui olim quidem fuit opibus & vita acta insignis, probatior autē & ornatior ex ea, quæ nunc ei inuenta est generositate & animi fortitudine, vt qui sit seruus Christi Regis cælestis, paucis his antè diebus assistens in hoc tribunali, transegit certamen immortalitatis, tuam, ô Iudex, arguens impietatem, verborum sapientia & operum tolerantia: & quoniam ab illo die cum inclusum in publica custodia iussisti adduci hodiè examinandum cum cœtu, qui cum eo erat, stant mecum omnes forti & robusto animo, tuas machinas, quæ à patre tuo diabolo sunt tibi suggestæ, dedecore affectum, & omninò deleturi. His auditis Lysias, hanc inopinatam viri admiratus libertatē, & eodem spirantibus oculis eum intuitus, eximo pectore & iracundo eius animo emisso suspirio, voce intonuit, sic dicens: Acerbius mihi, quàm vnquàm antea, extitit hoc iudicium, & Græca patria austeritate repletū, oratore mihi proposito scelerato hoc carnifice. Ab eò ergò stante tollatur, qua indutus est, læna & zona: & ex his signis ostendat omnibus, se alienum ab ea, quæ ad ipsum pertinebat hucusquè, militia. Deindè nudus corpore, funibusque expansis manibus & pedibus, humi extensus, pergat exequi eam, qua se defendit, concionem.

In eum sæuit iudex.

Hoc autem facto maxima celeritate, dixit Dux: Nulla, ô Eustrati, dúceris pœnitentia ob ea, quæ à te sunt inchoata perniciosè, vt, quæ mihi inest clementia, effugias supplicium? sed exordire, & dic ante tormenta, cum tuo nomine, patriam quoquè quæ te tulit: & aperi nobis nouitatem eius, quæ in te latebat, religionis. Dixit sanctus Eustratius: Natus sum in oppidulo *Araucenorum, nomine Eustratius, cognomine Cyrifices paterno sermone. Sum autem seruus Dei, Domini vniuersorum, & adorandi eius filij Iesu Christi, & sancti spiritûs. Ex maternis fascijs didici, quam colo, religionem. Dux dixit: Deponat cohors: quot annos transegit in hac militia? Cohors dixit: Vicesimus septimus annus completur hoc anno, ex quo, cùm esset adhuc paruus ætate, functus est munere Exceptoris. Dux dixit: Nunc, ô Eustrati, vidēs quòd ex tua inobedientia tibi imminer periculum, & resipiscens ex eo, qui tibi accidit furore, sapienti vtens ratiocinatione, nè relinquas eam, quę à te tot annis rectè & ordine gesta est militiam, propitiam deorum inuocans potentiam, & Imperatorum beneuolentiam, & iudicij clementiam. Dixit sanctus Eustratius: Execrandos dæmones, & surda simulacra ab hominibus constructa, nullus vnquàm homo, qui compos esset mentis, censuit adoranda. Dictum est enim alicubi in nostris scripturis: Dij, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Dux dixit: Sed est'ne is compos mentis, qui Deum adorat Crucifixum, sicut vos pleni superstitione? Sanctus Eustratius dixit: Si tibi non essent mutati sensus mentis, & perturbationum conspersione non esset ad res terrenas tibi trāsmutatus animus, ollenderem tibi hunc Crucifixum, verum esse seruatorem & Dominum, & vniuersæ creatæ naturæ opificem, qui est cum patre ante secula, & ineffabili sapientia per regenerationem suscitauit nostram mortificationem.

for. * Arabracinorũ Liberrimè respondet ei S. Eustratius.

Ierem. 10.

Cùm autem vellet adhuc sanctus contexere orationem, interrumpēs dixit Dux scleratus: Funibus in aërem feratur hic vir generosus: ignis autem congeries accensa admoueatur eius pectoribus ad hoc, vt comburantur. Supra humeros verò tripliciter vno impetu virgis verberetur, vt oratione nobiscum decertet elegantiùs. Cùm hoc autem factum esset, & multis horis sancti inferne viscera & vēter ab igne substrato comburetur, & acerbissimis plagis eius tergum virgis flagellaretur, nulla vox emittebatur: sed neque vlla vultús apparebat mutatio, cernique poterat & conijci, quòd in alieno corpore subibat supplicium. Propterea obstupefactus sceleratus Iudex, vix tādem iussit eum relaxari à tormento, & vultu subridens, dixit: Quisnam tuus est sensus, ô Eustrati? Vis paruam aliquam aliam tibi impositis plagis excogitem delectationem? Sanctus ait Eustratius: Maximè. Dux dixit: Quoniam ergò quæ nobis placent, à recente illo sunt approbata, iubeo muriam aceto contemperatam magno flucto infundi membris igne combustis, & acutis testis fortiter ei affricari, donèc ex nostro ministerio eorum, quæ sunt iucunda, plurimo sensu percepto satiatus fuerit.

Vide crudelissimum iudicem.

Et martyrē fortissimū.

Immane supplicij.

Cùm magna autem celeritate eo quoquè ei allato tormento, eádē vsus est constantia & animi fortitudine, & neque vllus, quantumuis leuis, gemitus audiebatur emitti.

Inuicta patientia.

Dux

Dux dixit: Tanquàm in scena superstitionem ostentat & iactat hic, sicut dicit, athleta Crucifixi. Nunc ergò dicat, si per hæc castigatus, sibi persuaserit ad sacras deorum aras accedere adoraturus. Sanctus dixit Eustratius: Propter eam, quæ est in te, superstitionem & falsam religionem hæc, sicut existimas, mihi inferens supplicia, imprudens & inscius me hodiè multis affecisti bonis, quæ mihi maximè erant in votis, ô Iudex. Circunfusam enim caliginem & obscuritatem, quæ ex crassitie corporis meo inerat animo, his à me tormentis depulisti: & quæ principatum obtinet, rationem, earum, quæ longo tempore intentabantur, tentationum victricem conseruâsti: & effecisti, vt funderem ac profligarem eas, quæ in me magno impetu insurgebāt, animi perturbationes, nullo tumultu oppugnandū mihi largitus præsidium interni spiritûs, qui mihi vitā regit in immortalitate: in quo sunt mihi reconditæ diuitiæ incorruptionis: & ostendisti viam compēdiosam & ab afflictione remotam, per quam potero in fictili hoc corpore degēs, vitam amplecti angelicam, & cęlesti frui æternitate. Nunc scio me esse templum Dei, & sanctum eius in me habitare spiritum. Discedite ergò à me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniā exaudiuit Dominus vocem fletûs mei, Dominus deprecationem meam suscepit. Exultabit reuerà anima mea in Domino, delectabitur in salutari eius. Omnia ossa mea dicent: Domine Domine, quis similis tibi? liberans inopem à manu potentiorum eo, & à diripientibus eum. Festina ergò & decerta, minister aduersarij, & qꝰ in te est, nihil remitte: & proba me sicut aurum in fornace magis magisque: & in me non inuenies sordem, quæ est tibi amabilis, & re vera quęritur. Tui enim dij sunt abominationes, quæ tuæ & tui Imperatoris dominantur egestati rationis.

Psal. 6.

Psal. 34.

Dux dixit: Mentis fortassè, vt videtur, emotio cōsecuta est corporis imbecillitatem: quo factum est, vt multis verbis vsus sit obscuris & superuacaneis. Si enim posset ille tuus, vt dicis, Deus te participem reddere immortalitatis, à præsenti vtiquè te plaga liberāsset. Mittens ergò vanæ spei agitari somnijs, propera ad salutēm, quæ à me ostenditur. Dixit Eustratius: Vis persuaderi, ô tu qui es orbus omnibus sensibus, nihil esse quod meus non possit Deus? Attende, & me intuere, quem tuis tormentis existimas morte esse mulctatum. Cumque omnes in eum defixissent oculos, repentè velutì quædam squamæ ejectæ sunt ex eius corpore: & stetit sanctus totus sanus, corpus nihil habens omninò laceratum. Cùm propter miraculum autem, quod factum fuerat, omnes Deum glorificāssent, quidam Eugenius vir Arauracenus, qui erat ipse quoquè oppidi officialis eiusdem cohortis, & permanebat apud sanctum Eustratium, magna voce exclamauit, dicens: Lysia, Ego quoquè sum Christianus, & tuam anathematizo religionem, & iussui Imperatorum & tuæ resisto voluntati, sicut etiam dominus meus Eustratius. Dux ergò propter hęc indignatus, & eum execratus, ipsum quoquè comprehensum iussit duci in medium, & sic est effatus:

O prædicanda Christi virtutē & potentiam.

Eugenius se Christianum profitetur.

Cùm horum, quos punire est difficile, interrogatio tempore & ocio opùs habeat opportuno, nunc autem vrgear ad suscipiendam consuetam rerumpublicarum defensionem, hunc prestigiatorem & incantationibus miraculorum effectorem Eustratium & Eugenium, quem nupèr apparuit idem quod ipse sentire, toto corpore ferro vinctos iubeo conijci in carcerē cum reliquis, qui sunt mihi seruandi ad aliam examinationē. Hęc cùm pronunciāsset, descēdit è tribunali. Sancti verò ducebātur omnes læti & exultantes propter tantam tolerantiam sancti Eustratij, constansq; testimonium, & propter salutare, quod in ipso factum est, miraculum Domini nostri Iesu Christi. Postquàm autem ingressi sunt custodiam, psallebant omnes vna voce: Ecce quid æquè bonum & iucundum, atquè habitare fratres in vnum? & quæ sequuntur. & postquàm preces impleſſent, sedentes docebantur à sancto Eustratio, promptique & alacres ab eo reddebantur ad propositam eis decertationem.

Martyres ducūtur in carcerem. Psal. 132.

Die illo in his transacto, sequenti nocte Dux cùm surrexisset, professus est se velle ire ad ciuitatem Nicopolitanam: & interim dum soliti ad iter se parabant ministri, profilijt ipse in custodiam, vbi erant sancti, & solum beatum Eustratium iubet trahi foràs. Cùm autem esset adductus, vultu ridenti dixit ei: Lętare charissime Eustrati. Sanctus verò respondit: Deus omnipotēs, cui ego seruio, te vicissim dignè saluret, ô Iudex. Dux dicit: De Deo sit tibi curæ in præsentia aũt cape & gesta hanc, quę tibi datur, crepidam, vt lubens nobiscum iter facias, erat verò crepida longis & acutis clauis transfixa, vt tanquàm fibulis perforaretur quælibet pars pedum eius. Cùm hac ergò crepida eum induisset, &

O immanē tyrannum.

loris

Universidad de Deusto
Biblioteca

loris adstrinxisset, suo obsignauit annulo: & iussit eum, dum duceretur, per totam viam verberari & trahi cum reliquis sanctis. Ipse autem cum toto, qui cum eo erat, exercitu iter persequebatur, & post duos dies peruenerunt ad castellum, quod est prope Araturacos. Cùm sancti autem accessissent, quotquot erant illius regionis, egressi sunt ad spectaculum, desiderantes videre beatum Eustratium. Nullus verò cognatus nec amicus audebat ei appropinquare, nè ipsi quoquè compræhenderentur. hoc enim à sceleratro Duce quibusdam iam imperatum fuerat.

Quidam autem Mardarius, vir quidem sorte priuatus & suo contentus, cùm illis diebus domum sibi construxisset, tegebat domum. Cùm in omnes autem sanctos defixisset oculos, vidit medium eorum tanquàm stellam insignem Eustratium: & cùm citò è domo descendisset, dixit vxori suæ sermone Armenio: Vides, ô vxor, eum qui erat dominus eius, quæ est circuncircà regionis, qui & genere & opibus erat tam insignis, & tandiù fuerat militiæ clarus, quemadmodùm omnia despexerit, & abit, vt Deo fiat grata hostia, & regnum cæleste consequatur? Beatus ille, quòd & in hac vita fuerit gloriosus, & apud Dominum nostrum sit magnam habiturus fiduriam, & cum Angelis ineffabili voluptate fruiturus. Egregia autem illius vxor respondit: Dulcissime marite, quid obstat, quò minùs tu quoquè eò venias, & eandem, quam ipse, viam incas, & sanctam consequaris cum ipso consummationem, vt sis meî defensor, & horum paruorum infantium, & totius tui generis? Dixit eius maritus: Da mihi calceos, & ingrediar viam à me desideratam. Illa verò hoc fecit velociter, & læta eum dimisit. Qui cùm accepissel calceos, & se veste induissel, & duos quos habebat filios vlnis esset amplexus, stetit ad Orientem, & Dominum inuocauit, & dixit: Domine Deus pater omnipotens, & Domine IESV Christe, & sancte spiritus, vna diuinitas, vna virtus, miserere meî peccatoris: miserere ancillæ tuæ, & eam suscipe & hos duos infantes, qui es defensor viduarum, & pater orphanorum. Ego enim, Domine, cum magno & alacri animi studio ad te venio. Hæc cùm dixisset, osculatus est suos filios, & dixit: Salua sis mulier, & noli affici tristitia, nec flere: sed gaude & exulta. Te enim & filios meos & animam meam depono in manu boni Dei nostri, qui potest omnia.

Vide feruorem Mardarii, ad martyrium properátis.

Et cùm hæc dixisset, cursìm est egressus: & venit ad quendam nomine Mucatorem, qui in regione Auracenorum habebat habitationem, & in ea obtinebat primas partes, & erat vir valdè clarus & diues: & cùm eum salutâsset, dixit: Eccè ego vado ad amicum tuum & cognatum Cyrificem, & Deo volente, ero ei comes in via, & cum eo subibo discrimen certaminis. Tu ergò esto post Deum defensor meæ vxoris, & meorum filiorum in hac vita: & pro hac gratia ego quoquè tibi operam nauabo in illo die, quandò coram Deo sistemur, vt mercedem accipias. Dixit verò vir ille pius: Abi in pace, fili mi, & pulchrum hoc iter confice: & nè de eo sis solicitus: satisfaciam tuo desiderio. ero enim spiritali affectione vxoris tuæ maritus, & pater tuorum filiorum. His auditis, Mardarius cùm ei valedixisset, iam decæterò prope castellum venit ad sanctos: & sic vocauit sanctum Eustratium: Domine Cyrifice, quomodò ouis simplex ad proprium currit pastorem, ità ego quoquè ad te, volens esse vobis in via comes. Me ergò susci pe, & refer, licèt indignum, in numerum sancti tui cœtûs, & adduc me, etsi indignum, testem Christo Domino. Ethæc cùm dixisset, clamauit voce magna dicens: Ego quoquè sum Christianus, sicut etiam dominus meus Eustratius. Audite ministri diaboli, audito. Tunc cùm ipsum milites compræhendissent, colligârunt cum reliquis sanctis: & cùm in castello eum coniecissent in publicam custodiam, de eo quoquè ad Ducem retulerunt.

Præclara Mardarij virtus

Hac ipsa autem hora, tāquàm leo rugiens, sedit ad examinationem: & pro more adducente cohorte lictorum, adductus est nudus, funibus manus habens vinctas sanctus Auxentius, sanctis adstantibus, & singula videntibus: & adhuc vultu læto Dux inquit: Auxenti, nos quidem liberans à laboribus, te autem salute dignum censens, nūc saltem doce, an à vana illa & tibi perniciosa destiteris peruicacia, & cum dijs redieris in gratiā.

Auxētij mira cōstātia.

Sanctus dixit Auxentius: Paucis audi, ô Lysia. iuro tibi eam, quæ præest & omnia adspicit, iustitiam, esse mihi mentem immutabilem: vnumque Deum me nósse, & ipsum colere: etiamsì innumerabiles alias mihi plagas impoſueris & cruciatus, maiores ijs, qui iampridèm mihi sunt illati: etiamsì me ferro, etiamsì me igne consumpseris, nūquàm poteris meā flectere cogitationem. Decæterò fac quod velis. Tunc Dux pronunciauit sententiam: Auxentius, qui post multa tormenta & cruciatus, etiamnunc pérmanet in sua pernicioſa ignorantia, per ei paratam gladij amputationem, ferream suam, & quæ molliri non potest, perdat animam, in loco aliquo nemoroso & deserto finem huius sententiæ accipiens, vt iusta sepultura infelix eius corpus careat. Qui autem ausus est se nupèr reliquorum cœtui adiungere, producatur in medium, celeriter consecuturus honorem, qui ab eo requiritur.

Sanctum verò Mardarium soluentibus militibus ab ei impositis collaribus, hic beatus dicebat: Domine mî Cyrifices, ora pro me, rogo te: & doce me, quid sum respōsurus huic exitioso & pestifero homini: nè me tanquàm agrestem & illiteratum hominem irrideat immanis iste lupus. Sanctus autem ei dixit Eustratius: Dic solùm cōstanter, frater mî Mardari, Sum Christianus, Sum Christi seruus: & nihil aliud respondeas, si quid contrà dicat aut faciat. Cùm verò esset adductus, dixit cohors: Adest Mardarius. Dux dixit: Qui se nupèr tradidit interrogationi, is nomen doceat, studium, quæ eum tulit patriam, conditionem, & quænam sit ei religio. Mardarius dixit: Sum Christianus. Cùm autem rogaretur ab apparitoribus, vt diceret nomen, & conditionem, & patriam, perseuerauit clamare, Sum Christianus. Et cùm diù rogaretur, nihil aliud dixit nisi solū, Sum Christianus, Sum Christi seruus. Cùm eius itaque simplicitatem & puritatem vidisset Dux sceleratus, dixit: Terebra terebrentur calcanei pedum eius, & funibus traiecti, ab orbe rotæ pendeant: candentes autem obelisci, eius tergo admoueantur, vt ex hoc ambitu fiat sanæ mentis, & ad danda responſa idoneus. Cùm hoc autem factum esset, & ipse diù penderet à calcaneis, & vreretur subulis, emisit vocem, dicens: Domine, ago tibi gratias, quòd me his bonis sis dignatus. Desideraui salutare tuum, & amaui ipsum valdè. Suscipe animam meam in pace. & cùm hæc dixisset, tradidit spiritum.

Mardarius offertur iudici.

Mira eius simplicitas. Et crudele suppliciū.

Felicissimè Mardarius expirat.

Demissis verò sanctis eius reliquijs, Dux dixit: Nudo corpore adducatur etiam is, qui est ex Sataleorum regione Eugenius, qui, cùm de Eustratio haberetur quæstio, ausus est subire, quem non dico Christianum, vt ipsi errantes dicunt, sed planè achreston, hoc est, inutilem. Cùm ipse autem adstitisset, dixerunt apparitores: Adest Eugenius, Dux dixit: Dic mihi sceleratissime, quis malus dæmon te malis fatis actum ad tantam impulit audaciam, vt cum tanta te ingereres impudentia, & nihil faceres iudicij austeritatem? Dixit sanctus Eugenius: Deus meus, qui, quos tu colis, dæmones aboleo, ipse dedit mihi virtutem, & largitus est mihi fiduriam & dicendi libertatem, vt tuam cōspuam infelicitatem, sordide canis, thesaure sataneæ, qui tecum traditur in interitum. Dux dixit: Contumelioſa eius lingua excindatur: ense verò priuetur vtrisq; manibus, & baculis confringantur eius tibiæ, vt in nos se gerat temperantiùs. His autem factis, ipse quoquè tradidit spiritum.

Eugenius constanter respondet tyranno.

Dū cruciatur, & abit ad Christū.

Hæc cùm fecisset Dux sceleratus, exijt in campum, vt exerceret exercitum. Cùm autem recenserentur, vnusquisque ostentabat suam in armis experientiam, Duce constemplante. Quidam verò Orestes nomine, vir procérus & forma decorus, ad nomen vocatus & ordinem, adstitit Lysiæ. Cùm Lysias autem eius laudâsset speciem, & verum appellâsset militem, iussit pilum torquere ad scopum. Cùm is verò manum direxisset, & arma concussisset, quæ ab eo in pectore ferebatur Crux aurea, è veste eius excussa, extrinsecùs apparuit, ità vt omnes eam cernerent, & ipse etiam Lysias. Statim autem adductus, stetit prope Ducem: & cùm manu Crucem accepisset Lysias, rogauit quidnam hoc esset: Nunquid tu quoquè es, inquit, ex ijs, qui sunt partium Crucifixi? Ille verò dixit: Sum seruus Crucifixi Domini meî Dei: & hoc gesto amuletum ad omnia mala auertenda, quæ mihi ingruunt. Dux dixit: Hic quoquè egregius miles, vinctus cum illo carnifice Eustratio, sit ei comes in via, cùm opportunè sit de eis habenda quæstio in ciuitate Nicopolitana. Cùm venisset autem Lysias in ciuitatem Nicopolitanam, magna multitudo legionis militum, quæ erat in ciuitate, ad eum accesserunt, & omnes vna voce clamabant: Lysia, nos quoq; sumus milites Domini nostri Iesu Christi: fac quod velis. Ille verò primùm quidè fuit obstupefactus, timēs nè aliquid noui aduersùs eum innouarent. Deindè cùm cognouisset, quòd sicut oues seipsos tradiderunt, solutis zonis suis, iussit ipsos compræhendi, & vinctos conijci in carcerem. apud se autem considerabat, quemadmodùm in sanctis perdendis se gereret, & non esset à Nicopolitanis, aut ab eorū cognatis aliqua confusio. Præcipuè aūt timebat S. Eustratium, nè si rursùs ei inferrentur tormenta, faceret similiter aliquod miraculū: & nō solùm in fide confirma-

Orestes miles Crucem auream ad pectus gestauit.

Multi milites virtū Christum cōfitentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmaret eos, qui iam erant Christiani: sed gentiles quoquè traduceret à cultu simulacrorum. Visum est ergò ei, cùm manè surrexisset, transmittere ad Agricolaum in ciuitatem Sebastenorum, sanctum Eustratium & sanctum Orestem. Cùm esset itaque dies, iussit hoc fieri, publicam scribens epistolam ad Agricolaum hoc modo:

Literæ Lysiæ ad Agricolaum.

Magnificentissimo Agricolao Dux Lysias: Cùm in vniuersa terra, quæ est sub Sole, neminem nôssent dininissimi nostri Imperatores, qui melius scrutari posset arcana orbis terræ, regendæ prouinciæ tibi dederunt potestatem. Apertè enim sciunt, te posse noctes, sicut dies, ad rempublicam defendendam consumere. Quæ dormire nō possunt itaque stellas priùs somnus domuerit, quàm tuos oculos sopierit, donèc effectum fuerit id, quod studes ad vtilitatem vniuersorum: & vt semèl dicam, cùm apud te solum summam inesse vidissent vnamquanque partem, meritò huius, quam nunc obtines, administrationis, quæ nihil habet contemnendum, dignitatem permiserunt. Quocircà ego quoquè testis tam multarum, quæ in te insunt, rerum præstantiæ, hunc ad te vinctum mitto Eustratium, qui eorum qui dicuntur Christianorū magno morbo laborat: maximè cùm nihil possim inuenire, quod sufficiat ad auertēdum audacia eius cœpta: sed etsi eius, quæ mihi seruit, militiæ honorē esset assecutus, maiori superbia animo erectus, defisit in contumeliam. Quòd si intētarem metum, sua arrogantia circunscripsit futurum, vim suæ superstitionis reddens potentiorem: & licèt videret alios eisdem affectos supplicijs, neq; propter minas, quæ in eos intendebātur, suam repressit audaciam: sed quod euenerat, existimabat esse potiùs fortunæ insultum, quàm supplicium. Eum ergò, & qui cum eo est Orestem, qui est eiusdem sentētiæ, ad tuam mitto sapientiam, sequens edicta Imperatoria. Cùm has ergò literas accepissent milites, & sanctos haberēt vinctos, vitā persequebantur. Sanctus autem Eustratius simul cum Oreste sic canebat in via: Viam

Locus obscurus.

Psal. 118.

iustificationum tuarum elegi: instrue me, & discam mandata tua.

S. Eustratij cū S. Oreste iucūdè Tol loquitur.

Impletis verò precibus, dixit: Frater Orestes, narra mihi, qua animi alacritate cōsummatus fuit sanctus Auxentius, & in quo loco. Sanctus autem Orestes dixit: Postquàm Dux pronunciauit in eum sententiam, rogauit milites, qui eum abducebant, vt veniret ad videndam tuam virtutem, & te iuberet valere. Nemo verò eum audire sustinuit: erat enim tempus prandij: & festinabant illi, ventri seruientes, implere id quod eis imperatum fuerat, & duxerunt eum in quandam vallem, quam nos vocamus Ororiam. Veniens autem, in via canebat sanctus: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini: & vsq; ad ipsum locum, impleuit Psalmum, & flexis genibus orauit. Cùm manus verò sustulisset, accepit tanquàm oblationem, & dixit, Amen: & cùm circunspexisset, vt dit me prope eum stantem: & cùm me vocâsset, dixit mihi acriter: Frater Orestes, alloquere Dominum Eustratium, & dic ei, vt oret pro me: & eum citò ad me venturum: eum enim expecto. & sic fuit ei caput amputatum, omnibus, quos suspicio erat esse Christianos, passis persecutionem. Sanctæ autem eius reliquiæ noctù furto sublatæ sunt à presbyteris, qui erant in Arabracis. Eius verò capite non inuento, cœperunt fiere & Deum rogare, vt eis aperiret sanctum caput martyris. Dei autem prouidentia stans cornix super ramum arboris, in qua erat caput, cœpit clamare. Cùm adspexissent verò ad ramum arboris presbyteri, in qua cornix stabat clamans, vident id iacens prope cornicem: & cùm ipsum honorificè sustulissent, sustulerunt etiam sanctas eius reliquias, & eas transtulerunt in locum purum & insignem. Hęc cùm sanctus audiuisset Eustratius, fleuit, & Deum inuocauit, & dixit Orestæ: Pergamus nos quoquè, & ad eum venire festinemus.

Psal. 118.

Sanctæ Auxentij reliquiæ insigni loco reponuntur.

Quinque autem pòst diebus sancti adducti sunt Sebasteam, & traditi sunt à militibus: & accepta Lysiæ epistola, Agricolaus iussit eos seruari in tutissima custodia: & die sequenti cùm publicè sedisset in foro pro tribunali in ciuitate Sebastenorum, iussit Agricolaus duci sanctos. Vniuersa autem ciuitate congregata ad eos videndos, dixit Agricolaus: Epistola missa ab illustri Lysia, & quæ est consecutā scriptis mandata examinatio, priùs legatur. Quæ postquàm fuit lecta, sic locutus est Agricolaus: Nè existimes, ô Eustrati, similiter cessurū hîc tibi esse suppliciū. Priusquàm ergò eius facias periculum, submitte te edictis Imperatorum: & accedens, sacrifica dijs. Dixit verò sanctus Eustratius: O Iudex, imperant ne leges etiam Imperatoribus, an non? Dixit Præses: Maximè. Nam eæ ab illis seruantur. Sanctus dixit Eustratius: Tibi ergò ante omnes, & eos etiam, qui tecum sunt, in scriptis solis sitæ sunt leges. Dixit Præses: Curnàm hoc dicis, ô caput

caput impium? Quis vnquàm ausus est facere contra leges? Dixit sanctus Eustratius: Quoniam sic continetur in legibus Cæsaris: Vis quidem absit in omni sermone & facto: persuasione autem potiùs administretur respublica: & alterum duorū oportet, vt aut qui imperat, persuadeat ei, qui páret eius imperio, vt assequatur ea quæ cupit: aut qui páret, persuasus, sua spōte faciat quod iubetur. Et rursùs hoc continet post eundem versum: Statuimus autem, vt Præses iudicet, miscens metum lenitati: vt neque alicui propter metum sint infensi, neque peccent propter lenitatem. Hęc, ô Iudex, ità scripta sunt, an non? Dixit Præses: Sunt. Te ergò rogo, idem ordo in me quoquè seruetur. Dixit Præses: Et in te, & in omnibus leges cū ea, qua par est, reuerentia necesse est custodire. Sanctus dixit Eustratius: Sit ergò, rogo, tuus metus lenitate contemperatus, vt qui cùm sis omnium experientissimus, velis potiùs persuaderi, quàm persuadere, iudicans singula ratione. Sin autem hoc non licet, absque vlla ratione & constitutionibus, puni, occide, fac quod velis. Præses dixit: Quod velis, duc audacter & liberè, cùm gaudeat iudicium hoc potiùs efficere persuasione.

S. Eustratij ipsius legibus arguit Agricolaū.

Sanctus dixit Eustratius: Quibusnam dijs iubes me sacrificare, maioribus an minoribus? Dixit Præses: Ioui primùm, & tunc Apollini, & Neptuno. Sanctus dixit Eustratius: Quibusnam párens sapientibus, aut interpretibus, aut prophetis, inuenistis eos esse adorandos? Dixit Præses: Platoni, Aristotelì, Hermeti, & alijs sapientibus: quos si tu esses expertus, corū coleres memoriam, ô Eustrati, cùm sint diuini viri & admirabiles. Sanctus dixit Eustratius: Nullius horum mihi sunt ignota mysteria: sed ab ineunte ætate eorum habui experientiam. Quinetiam in musica pulchrè sum versatus, vt cui obtigerit pater virtutis studiosus: &, si iubes, incipiamus primùm à Platone. Dixit Præses: Inueniamus Platonem in libro, qui inscribitur Timæus, descendisse in Pyrœum, & precatum esse deam. Tibine videtur hic esse sapiens, an non? Sanctus dixit Eustratius: Valdè condemnat Plato Iouem deum tuum. Audi autem verba Platonis. Quoniam verò incepisti à Timæo, & ciuilibus eius orationibus, audi in secūdo eius libro ea, quæ sic sunt posita: Deus quoniam est bonus, omnium bonorum fuerit causa, sicut veluti dicimus: malorum autem nequaquàm causa. Et bonorum quidē nullum alium dicemus esse causam, nisi Deum: malorum autem non esse causām. Sed quid opùs est ab alio quærere? Non est ergò admittendus Homerus & alij Poētæ, qui dicunt Iouem esse authorem bonorū & malorum. Violati ergò iurisiurandi & confusi fœderis à Pandoro aduersùs Græcos rationem, non hic Iupiter, vt dicit Poēta, procurauit per Minernam. Non laudabimus autem optionem, ad quam ipse duxit eos, quos tu deos existimas. Dixit verò Aeschylus, Deum causam producere mortalibus, quandò vult domos affligere, & euertere funditus: Plato autem in sua ciuitate neminem vult hęc dicere aut audire, neq; iuuenem, neque senem. Nefarium enim est, Deum fuisse parricidam, sicut hic Iupiter, qui nutrice colitur à vobis, fecit, qui suum patrem Saturnum deiecit de cęlis, & eum contriuit: aut factum esse cygnum, vt mortalem deciperet mulierem, & eam vitiaret. Præterea verò rursùs ægrè fert Plato, quòd fletu & muliebri insania correptus deus tuus, ô Iudex, deflet inconsolabiliter mortē Sarpedonis. An nō ità est? An non sunt scripta in libris vestris omnia fabulosa? Si ipse aūt sapiens Plato vester scriptor, eum deum esse denegat, & iubet neminem hominē, cui virtus est curæ, imitari rales animi perturbationes: cur vos ipsos submittitis, quarū ipsi cōuicti fuerūt, actionibus, & nos eos hodiè adorare cogitis?

Sapienter cum illo in disputationem ingreditur.

Ipsius echnicorū libris proscindit.

Dixit Præses: Tuam fero audaciam propter eam, quæ in me inest, philosophiam. Sed tu quoquè dic mihi, Quem tu colis Deum, quomodò cùm esset homo, ductusque fuerit ad iudicium, & in crucem actus, Deus esse est à vobis putatus? Sanctus dixit Eustratius: Si me patienter audias, primùm te interrogabo ea, quę cogitationi meæ sunt proposita: & tunc dicam ordine id, quod à me quæsisti. Dixit Præses: Dabitur omninò tibi potestas & opportunè & importunè dicendi quod vis. Dic nobis quod velis. Dixit Eustratius: Omnem hominem, qui est sanæ mentis, conuenit Deū existimare iustum, qui compræhendi nō potest, neq; effingi, neq; verbis explicari: estq; immutabilis, & diuinis suis bonis omnis omnem superat potestatem. an non ità tibi videtur, Iudex sapientissime? Dixit Præses: Ità arbitror. Dixit sanctus Eustratius: Hoc quoquè adijciemus, ei omninò nihil deesse. Præses dixit, Omninò. Sanctus dixit Eustratius: Quid ergò? dabimus ne aliquos etiam alios esse deos, & eos consistere intra hanc, quam dicimus, ab interitu alienam essentiam? Sed est absurdum quod dicitur. Quòd si vel parùm quid eis desit huius beatæ

Libera el fit dicendi potestas à crudeli iudice.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tæ conditionis,non arbitror,cos existimari deos ab hominibus.Deo enim nihil deest,vt priùs dictum est: cui credere, & quem adorare oportet omnes homines. Dicit Præses: Ità habet.Sanctus dicit Eustratius: Quid ergò,multi tui dij consistunt ne intra hæc interata bona & immortalia, & pares inter se vires habent? Qui sunt in vna distincti essentia, & tanquàm in vnum verticem, conueniunt in virtutem diuinitatis, dicātur non dij maiores & minores,sed Deus vnus: q in virtute incomparabili est vnicus,& nomen habet diuinitatis:& nè à vobis existimetur alius quidem cælum habitare, alius verò mare, alius autem terram.An non tibi sic videtur?

Præses respondere ei non potest.

Cùm non posset autem Præses ad hæc respondere,diù siluit. vix tandèm verò respondit,dicens: Mittens hos syllogismos,& multùm valere iubens rationum tuarum probabilitatem,hoc doce,de quo fueras interrogatus: Quomodò vos Deum colitis Crucifixum? Sanctus dixit: Incipiam,quomodò tuus poëta Hesiodus: In principio erat Erebus & Chaos,hoc est,calígo & profunditas aquarum. Deus ergò cùm tunc hunc mundum

Gene. 1. in hunc ornatum distinxisset, & non ex subiecta, aut quæ priùs existebat, materia, sed omnia ex eo, quod non erat, ad essentiam produxisset, fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam. Malus ergò angelus, qui ipse quoquè obtinebat principatum in ordine Angelorum,cùm sua sponte rebellâsset aduersùs eum qui ipsum fecerat,& elatus fuisset superbia, à suo ordine fuit expulsus, & à Deo assidendi potestate: & merito à Deo accepit sententiam, quæ eius puniret audaciam: & tunc propter eam eius inobedientiam,proiecit eum Deus à superna potestate,& Angelica cum priuauit gloria: hominem autem posuit in paradiso, dans ei mandatum quod exercebat ad obedientiam.

Gene. 2. vt vesceretur quidem omnibus bonis, quæ erant in paradiso: vnam verò non tangeret arborem: hoc ei instituto certamine, vt si ei insidiante malo, non ampliùs Angelo,sed dæmone, qui defecerat, & omnia contra eum machinante, posset primus homo non transilire ei datum à Deo præceptum, & dedecore afficere aduersarium, qui ei inuidebat propter insignem honorem:si hoc,inquam,factum esset,homo esset immortalis,degens incorruptione. Sin minùs,non sineretur ampliùs esse in paradiso: sed ex eo exterminatus,viueret & moreretur.Malus ergò dæmon, qui inuidia ferebatur in hominem,

Gene.3. in eum varijs vsus est præstigijs,& cùm ope serpentis decepisset vxorem primi hominis, per eam ipsum quoquè induxit,vt præceptum transiliret: vt ipse ideò expulsus ex paradiso à Deo omnipotente, deduceretur ad labores sudorum & interitum. Obtinuit itaque malignus victoriam, qui gloriabatur, quòd propter eam sententiam hominem accepisset redactum in suam potestatem : & cùm decæterò multiplicatū esset genus hominum,is tanquàm tyrannus omnem animam redegit in seruitutem.

Gene. 7. Cùm itaque ij in multam lapsi essent impietatem, inundatione Deus mundum perdidit. Conseruauit autem Noë,quendam virum iustum, qui præclarè decertauit aduersùs malignum hunc dæmonem, & non fuit ab eo omninò superatus, in arca lignea

Gene. 8. cum vxore & liberis. Cùm rursùs verò restituisset omnem terram in pristinum statum, tanquàm ciuem quendam victorem eum in terra posuit. Procedente autem tempore, cùm rursùs multiplicarentur homines, omnis profecit impietas, & omnes vinebantur à peccatis,& morti subijciebantur, & vincti tenebantur apud inferos, ad interitum examinati à maligno dæmone.Misertus autem Deus,qui nos formauit,& non amplius volens quod à se factum erat opus despicere,primùm quidem Græcis hanc concessit sapientiam,vt immotis animæ oculis agnoscerent Deum omnipotentem, & superarent

Philosophi cognoscunt Deū, sed relabuntur in errores maiorum. dæmonem aduersarium. Hi ergò, etsi vix sunt paululùm respicere, & rectum iter pietatis attendere, cùm tamen tanquàm in vmbra verbis solùm apprædidissent vitiorem, rursùs cadebant in errorem Maiorum,ipsi quoquè superati à falsa religione,& in deteriorem prolapsi impietatem, & via inuia aberrantes. Et nec sic quidem passa est insignis & ab omnibus celebranda Dei potestas nos iacére in delictis. vndè etiam dedit legem, & misit Prophetas, & multifariàm multisque modis generi Hebræorum viam ostendit salutarem.Omnes autem retrocedentes,recidebāt in Maiorum suorum infirmitatem: & morti subijciebantur omnes propter peccatum. Aequum itaque censuit æquale nobiscum certamen suscipere Dominus noster, Deus verbum, & nobis ostendere victoriam aduersùs aduersarium, par nobis in omnibus factus præter peccatum : & cùm ipsum humilem reddidisset, & nobis seruis formā similem susceptisset, natus est ex Virgine,non mutatus diuinitate: sed ouis ferens pellem propter lupi progressum. Si enim per

per supernam diuinam suam potentiam percussisset hunc aduersarium,(poterat enim, vt qui potest omnia,quæ à me non possunt fieri)dedisset ei iustam occasionem defensionis,dicendo: Hominem vici,& à Deo sum victus.Se enim tunc sic facilè potuisset defendere,vt qui sciret,Deum quidem posse omnia efficere:& nec,si corpus quidem induisset, non esse eiusmodi, quod non posset facere.

Accipiamus autem, ô Iudex, aliquam similitudinem, quæ conueniat huic meæ narrationi.Si tu ipse,qui es dominus huius ciuitatis,cùm vidisses lupum,aut vrsum,aut aliquam aliam bestiam inuadentem tuam ciuitatem, dixeris seruo tuo: Occide illam. Ille autem parens tuo iussui, & sine arte accedens, fuisset à fera deiectus & cōsumptus, sustineres ne iterùm alteri seruo tale certamen imperare, aut illum damnare, quòd victus perisset? Nequaquàm.Sed nè videaris eis imperàsse, quæ fieri non poterant,cos qui tecum sunt, opem tibi laturi, despicis: non vteris autem nec equo, nec aliquibus armis, cùm & habeas & possis omnia: sed propter cæteros tuos seruos, effectus similis seruo, cui iusseras, & qui victus fuerat, sicut ille, nudus & omni alio auxilio defectus, ad hanc bestiam accedis:& ea percussa,tunc famuli quidem,qui fuit consumptus,damnabis imbecillitatem coram omnibus: docebis verò cæteros, vt simili animo accedant & experientia, quotiès tale quid occurrerit: & tunc minaberis, si non similiter eis ostensa assiduè vsi fuerint victoria,& se & sua custodierint.Sin minùs,eos futuros inexcusabiles,& esse ad magnum ducēdos supplicium: eos autem,qui se fortiter gesserint,& imitati fuerint virtutem eis à domino ostensam, & honorem & libertatem esse consecuturos, vt bonorum custodes, & præclaros Imperatores.

Sic ergò Dominus quoquè noster Deus,seruator omnium, cùm sui serui in certamine susceptō aduersùs dæmonem,qui nunc à vobis colitur,ab ipso victi essent & contriti,ipse ineffabili quodā consilio seipsum exinaniuit, descendens ad sanctam & veneran- Cur Deus factus homo.
dam Virginem, & serui formam accipiens, & in omnibus effectus ijsdem, quibus nos obnoxij,affectionibus præter peccatum. & progressus in hoc vitæ theatrum,voluntaria & longè sapientissima & salutari humilitate latuit sceleratum, ipsum dæmonem, qui à vobis,vt dictum est,colitur:& eum,vt consueuerat,tanquàm nudum ac solum hominem inuadentem, vicit, & eius totam profligauit potentiam per suam pretiosam & nobis salutarem passionem, quam in Cruce subijt, docens nos, qui fuimus eius victo- Cur passus in Cruce.
riæ spectatores, eodem exemplo contra eum pugnare, & eius potentiam deijcere ac prosternere.Ipse ergò nostras accepit affectiones,& suam nobis dedit impatibilitatem, cùm tam ijs,qui propè erant,quàm ijs,qui erant apud inferos, largitus esset resurrectionem: & docuisset nos in filiorum adoptionem asscitos, in eo manum habere inuictam, & coronari, si decertauerimus. Corpore ergò vincimur, & vincimus spiritu. Cadimus in interitum: & is casus,nempe mortis,eò nobis deducitur, vt efficiamur incorrupti,& ab interitu alieni. Auersamur vestram ebrietatem, qui ritu brutorum vitam agitis, & Vide quid agant boni Christiani.
angelicam quærimus æternitatem. Non terram proni spectamus, sicut pecora : nec cùm simus belluinis moribus, nominamur homines : sed erecti cælum intuemur : & cùm simus in corpore, vitam, quæ illic est,angelicam amplectimur. Scimus animi nostri & corporis esse perpetuum & implacabile bellum, sapientiq̀ & moderata vtentes ratiocinatione, auersamur coniunctionem cum hoc mortali corpore, eiusq̀ titillationes & suaues libidinis motiones fortiter recusamus : cogitatione in altum exilire, & membra mortificare, semper exercemur per tolerantiam, & à rebus proprijs abstinentiam. Vtimur verò pura & perspicua Domini nostri memoria, & scaturit nobis sermo minimè perturbatus. In nos citra vllum impedimentum rationales operantur virtutes. Hæc & his plura nobis largitus est Deus, cùm hominem induisset. Vos autem, vt est probabile, corpori estis dediti : & cùm corpori dediti sitis, eos deos appellatis, qui fecerunt probrosa opera ignominiæ : & eorum posita colitis simulacra : & alienati estis à coniunctione virtutum cælestium, & in dies angimini, non solùm propter res aduersas, sed etiam propter insolentes, & quæ in somnis agitantur huius vitæ felicitates. Vos non solùm corpore, sed etiam anima morimini ad eum,qui nunquàm desinit, interitum. Nos autem à Domino nostro IESV Christo didicimus, viuentem spiritum corpus quoquè, quod omnibus communi soluitur interitu, rursùs animare, & ad immortalitatem ei essentiam præbere. Hæc ergò breuiter sum persecutus, vt & tuo Platoni parens, & à me discens ea, quæ vera sunt, renuncies parri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cidæ deo tuo & amabili cygno, qui multùm flet propter mortem suorum filiorum.

Dixit Præses Agricolaus: Non potuimus nos diuinorum & magnorum regum virtutes discernere: sed solùm ijs cedere, quæ iusserunt Imperatores. Quamobrèm cessante omni supernacanea oratione & dilatione, veni, & dijs sacrifica: alioqui periclitaberis multa supplicia, quæ nunquàm audiuisti. Sanctus dixit Eustratius: Cur nos ergò fecisti tantum laboris capere, & non hoc diù antè cœpisti? Tunc iubet lectum afferri ferreum, & multum ignem substerni, vt ipse arderet, & candēs euaderet: & sanctum Orestem primùm ei iubet imponi, & dicit sancto Eustratio: Aequum est, vt cùm, quę te manent supplicia, priùs in alijs fueris contemplatus, tunc subeas tormentū, vt constantiorem ostendas fortitudinem. Sanctus verò Orestes cùm ad lectum adduceretur, timuit: & sanctum intuens Eustratium, dixit: Ora pro me, laborat enim mihi cogitatio. Sanctus autem respondit Eustratius: Noli animum despondere, frater Oresta. Solus enim adspectus affert timorem & cruciatum: nullus verò eius tibi aderit sensus, si audacter & fidenti animo accesseris. Ipse enim Dominus adest nobis adiutor, & nos defendit. Memento generositatis sancti Auxentij, & reliquorum sanctorum: neque ijs videaris deterior. hęc enim mox deficiunt: manet autem nos thesaurus, qui non potest auferri. Hæc cùm sanctus audiuisset Orestes, audenti & forti animo insiluit, & stetit supra ignitum grabarum, cùm se signâsset: & statim accumbens, toto corpore se expandit supra ignem: & magna voce clamans, dixit: Domine IESV Christe, in manus tuas commendo spiritum meum. & Domino sanctam suam tradidit animam. Acclamauit autem S. Eustratius, Amen: & statim iussit Agricolaus sanctum Eustratium abduci in custodiam. Qui cùm consuetas preces Deo emisisset, & famulum, qui erat cum eo, vocâsset, dicit ei: Âgè fili, faciam testamentum. Spero enim fore, vt ego quoquè crâs sistar ante Dominum meum Christum.

S. Orestes imponitur candēti craticulæ.

Timet, sed à S. Eustratio confirmatur.

Christo reddit animā.

Charta autem ei allata, fecit testamentum, in eo significans, se velle sanctas suas reliquias efferri in oppidulum Arabracinorum, & illic deponi: nomini verò licere omninò eas tangere: sed saluas esse deponendas in loco, qui vocatur Analicozora, simul cum Auxentio & Oreste & Mardario & Eugenio: quoniam hi sancti sanctum Eustratium sacramento adegerunt, dicentes, vt, postquàm esset consummatus, cum sanctis suis reliquijs, eorum quoquè deponerentur reliquiæ saluæ & integræ. Quas autem Arabraeis habebat facultates, assignauit ad eos alendos, qui erant permansuri in ministerio martyrij eorum: reliquorum verò omnium mobilium, dimidium quidem distribuit pauperibus, aliam autem suis sororibus. famulos verò suos, donata eis libertate, iussit accipere legata. Hæc cùm decreuisset, toto die ieiunauit: tota autem nocte perseuerauit Deum orare, & ei psallere.

Testamentum S. Eustratij.

Episcopus autem ciuitatis Sebastenorum, eo tempore latebat propter persecutionem: qui noctù venit ad eum, & datis custodibus pecunijs, ingressus est ad sanctum Eustratium. audiuerat enim de magna eius sapientia, & quòd Præsidem cum dijs suis pudore affecerat. & cùm fuisset intra custodiam, pronus cecidit in faciem, & sanctum adorauit, dicens: Beatus es, fili Eustrati, quòd Dominus Deus tantam tibi dederit virtutem. Memento autem meî quoquè, te rogo. Respondit verò sanctus Eustratius: Nè sic facias, pater spiritalis: sed ad eam, quæ est tibi data, dignitatem adspiciens, expecta hoc à nobis implendum tibi debitum. Cùm ij ergò sedissent, dixit Eustratius Episcopo: Quoniam Deo volente, crâs hora tertia sum sistendus ante Dominum meum Christum, (ità enim mihi fuit apertè reuelatum) ideò accipe chartam mei testamenti, & lege. Cùm ergò legisset Episcopus chartam eius testamenti, rogauit illum cum ijs, qui cum ipso erant, Clericis, vt testamento subscriberent: & eum adegit iureiurando, vt illeipse surreptas eorum ferret reliquias, & deponeret in eorum regione, in loco qui contineretur in testamento, & reliqua omnia impleret: dicens, pro eo labore esse ei reddendam mercedem à Domino nostro Iesu Christo in futura vita. Cùm pollicitus aût esset Episcopus se linguam eorum esse facturum, rogauit eum, vt ab ipso sanctam acciperet communionem. Sic enim dicebat sanctus: Ex quo tempore fui comprehensus, non communicaui. Allato ergò eo, quod oportebat, ministerio, & impleto sacrificio, accedēs sanctus Eustratius, cęlestem accepit margaritam: & repentè tanquàm fulgur illuxit in carcere, & vox venit, dicens: Eustrati, rectè decertâsti. veni deincèps in cælos, & accipe tuam coronam. Hac voce audita, proni in faciem humi ceciderunt. Tota illa nocte mansit Episcopus apud san-

S. Blasius Episcopus venit nocte ad eum.

S. Eustratio ab Episcopo accipit Eucharistiā

sanctum Eustratium, eum audiens, & voluptatem capiens ex sermone martyris.

Cùm manè autem factum esset, recessit, iubens eum valere, & promittens se nihil præteriturum eorum, quæ in suo testamento statuerat. Agricolaus verò cùm manè è lecto surrexisset, sedit in tribunali, & iussit sanctum Eustratium adduci. Cùm is autem âdstitisset, eum vocauit Præses, & dixit ei in arcano: Testis mihi est, ô Eustrati, quæ omnia intuetur iustitia, me de te valdè angi animo, quòd in animum non inducas, vt pareas edicto Imperatorum. Sed publicè saltem simula, & specie deos adora: apud te autem crede, & adora Deum tuum. is autem tibi ignoscet propter impositam necessitatem. Nec, cùm sis vir tanta doctrina & sapientia, malè pereas tanquàm vnus maleficus. Si hoc enim esset remorum à periculo, ne id quidem à te requirerem. multos enim puniui tuæ religionis, & nullius sum misertus, neque ab vllo sum flexus. Tuî verò magnam curam gero, & propter te tota nocte magno sum dolore cruciatus. Sanctus dixit Eustratius: De hac re nè crucieris, neque propter me venias in periculum: sed quod Imperatorum tuorum continetur edictis, accuratè exequere. Ego enim neque simulatè, neque vllo alio modo dijs tuis sacrificabo: sed semper Deo meo confitebor in omnibus, & in medio multorum laudabo ipsum. Tua verò tormenta me recreant ac iuuant: & huius rei, si velis, fac periculum. Præses autem cùm diù manu vultum texisset, est lachrymatus, adeò vt vniuersa quæ circunsistebat turba, cùm cognouisset præsidem misereri sancti, vocem emiserit lamentabilem: eratque magnus luctus in ciuitate. Dixit verò sanctus Eustratius: Deus altissimus irritas faciet machinas patris tui satanæ. Ille enim hanc quoquè in me excogitat tentationem, vt mihi propositum impediat brauium. fac quod velis: ego enim sum seruus Domini Christi, & aduersor edicto Imperatorum, & auersor eorum abominationes: quoniam sunt execrandi & ipsi, & qui eos colunt. Cùm ergò vidisset Præses tam alacre & promptum eius animi studium, vix tandèm in sanctum Eustratium pronunciauit hanc sententiam: Eustratium, qui non paruit iussui Imperatorum, & dijs noluit sacrificare, iubeo, igne combusta ferrea eius anima, finem accipere. Hæc cùm dixisset, cursu recessit in Prætorium.

O fallaciā diaboli.

Vide insidias satanæ, vt euertat inuictū martyrem.

Cùm autem sanctus abduceretur Eustratius, ijs qui audiebant stantibus, sic orauit: Magnificans magnificabo te, Domine, quoniam respexisti humilitatem meam, & non conclusisti me in manibus inimicorum meorum, & ex necessitatibus eripuisti animam meam. Et nunc, Domine, regat me manus tua, & veniat supra me misericordia tua. Quoniam conturbata est anima mea, & tristis est dum egreditur hoc corpore. Nè fortè mala inimici potestas ei occurrat, & eam impediat in tenebris, propter peccata, quæ à me in vita facta sunt in ignorantia. Sis mihi propitius, Domine, & nè videat anima mea tenebricosum vultum malorum dæmonum: sed eam accipiant Angeli læti & lucidi: & da gloriam nomini tuo sancto, & tua virtute deduc me ad diuinum tribunal, dum iudicor. Nè me compræhendat manus principis mundi huius ad hoc, vt me peccatorem attrahat in profundum inferorum. Sed adsis, & sis mihi seruator, adiutor & defensor. hęc enim corporis tormēta sunt gaudia tuis seruis. Miserere, Domine, animæ meæ, quę fuit inquinata huius vitæ affectionibus, & eam puram suscipe: quoniam es benedictus in secula, Amen.

Precatio S. Eustratij. Psal. 30.

En vt vir sanctus meus tuit sibi.

Nota hæc verba.

Hæc cùm ipse esset precatus, iam accensa fornace & valdè ardente, facto Crucis Christi signo, in eam est ingressus sanctus Eustratius, psallens & dicens: Domine Iesu Christe, in manus tuas commendo spiritum meum: & sic cum pace tradidit suum spiritum, cùm ne eius quidem pilum ignis tetigisset. Consummatus autem fuit sanctus Eustratius tertiodecimo Decembris. Sanctissimus verò Episcopus Blasius, cùm sancti accepisset reliquias, easq; cum sancti Orestis reliquijs composuisset, ea impleuit, quæ ipsi mandata fuerant in testamento sancti Eustratij: glorificans patrem, & filium, & sanctum spiritum: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum,

Amen.

Psalterā id. trat in for. nacem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA S. LVCIAE VIRGINIS ET MARTYRIS, VT HABETVR IN PERANTIQVIS MS. *Codicibus, quibus antiquissima Martyrologia consentiunt.*

Decemb. 13. Obserua antiquissimũ morem inuisendi Sãctorum sepulcra.

Vm per vniuersam prouinciã Siciliæ beatissimæ Agathæ fama creuisset, & Syracusanus populus per millia propè quinquaginta ad vrbem Catanẽsium sitienter pergeret ad sepulcrum S. Agathæ virginis venerandum: contigit Luciam virginem venerabilem, nobilissimam Syracusanorum, simul pergere, festiuitatis gratia inuitante, cum matre Eutychia, quæ annis quatuor fluxũ sanguinis patiebatur, & nullo medicorum poterat remedio liberari. Igitur dum processionis mysteria agebantur, hæc Euangelij lectio fuit recitata, qua legitur fimbria vestimenti mulieris à sanguinis fluxu liberata. Et dum hęc lectio recitatur, dixit S. Lucia matri suæ: Si credis, mater, his, quæ leguntur, crede Agathen passam pro Christi nomine hoc meruisse, vt semper in præsentia habeat eũ, pro cuius nomine passa est. Cõtinge ergò sepulcrũ eius credẽs, & liberaberis.

Mar. 5. Matt. 9.

Igitur cùm peractis omnibus populus abscessisset, prostrauerunt se ante sepulcrum sanctæ virginis mater & filia, & cœperunt cum lachrymis flagitare suffragium. Interea dum orationis prolixitas tenditur, somno Lucia virgo arripitur, & videt in somno beatam Agathen in medio Angelorum gemmis ornatam stantem, & dicentem: Soror mea Lucia, virgo Deo deuota, quid à me petis, quod ipsa poteris præstare continuò? Nam & matri tuæ fides tua subuenit, & eccè saluata est: & sicut per me Catanẽsium ciuitas sublimatur à Christo, ità per te Syracusana ciuitas decorabitur: quia iucundum Christo in tua virginitate habitaculum præparâsti. His auditis, expergefacta surrexit tremens, & aut matri suæ: Mater mea, mater mea, eccè sana facta es. Per ipsam te deprecor, quæ te saluauit suis orationibus, nè tu mihi aliquandò sponsum nomines, & nè tu velis de corporis mei posteritate fructũ mortalitatis inquirere: sed omnia, quæ mihi datura eras cuncti ad corruptionis meæ authorem hominem moriturũ, da mihi cuncti ad integritatis meæ auctorem Dominum Iesum Christum.

Visio S. Luciæ.

Cui mater eius Eutychia ait: Omnia quæ sunt patris tui defuncti ante nouem annos, incõtaminata custodiẽs, ampliaui potiùs, quàm minui, in patrimonio. Mea verò omnia quæ sunt, vel esse possunt, ipsa meliùs nôsti. Tege oculos meos, & quodcunq; tibi placuerit, de istis facultatibus facito. Lucia dixit: Audi, mater, cõsilium meum: Non satis Deo charus est, qui illi hoc dat, quod secum ferre nõ potest, & quo ipse perfrui nõ potest. Sed si tu vis gratũ esse Deo, hoc illi da, quo poteris tu vti. Moriens enim nullo poteris vti: & quod das, ideò das, quia tecum ferre non præuales. Viuens ergò, & salutem tui corporis habẽs, da Christo, quod possides: & quicquid te mihi daturã spoponderas, vel etiam egitabas, Christo incipe tradere. Igitur cùm quotidiè de his sermocinaretur virgo cum matre, fiebat rerum distractio, & quotidiè necessitatibus pauperum impendebantur.

S. Lucia facultates suas distribuit egenis.

Interea dum distrahuntur prædia, & gemmæ venduntur, ad sponsi notitiam peruenit; solicitus cœpit inquirere à nutrice sanctę Luciæ, quid hoc esset, quòd distractionem repentinam prędiorum & gemmarum audisset. Cui hęc nutrix cauta confinxit: Sponsa tua inuénit possessionẽ in venalibus, quæ millenos & ampliùs solidos præstet. Hãc ea in tuo nomine cupiẽs cõparare, videtur aliquãta distrahere. Credidit stultus carnale mercimoniũ, & animũ ab indagatione reuocans, etiam ipse cœpit author esse vendendi. At vbi vniuersa penè distracta didicit pauperibus, viduis, orphanis, peregrinantibus & Deo seruientibus erogata, proponit litem in iudicio Paschasij consularis, dicẽs sponsam suam Christianissimã contra leges viuere Augustorũ. Quam Paschasius corripiens, cœpit ad sacrificia dæmonũ inuitare. Cui B. Lucia ait: Sacrificium viuum & immaculatum apud Deum & patrem hoc est, visitare viduas & orphanos in tribulatione eorum. Ego per istos tres annos nihil aliud agens, sacrificaui Deo viuo. Iam quia nihil supereſt, quod sacrificem, meipsam offero in sacrificium Deo hostiam viuentem. Quod ipsi placet, de hostia sua faciat. Paschasius dixit: Ista verba cuicunque tibi simili narrare potes Christiano: mihi autem, qui principum decreta custodio, ista fruſtrà prosequeris.

A sponso suo accusatur.

Iacob. 1.

Lucia

Lucia dixit: Tu principum leges attendis, ego Dei leges attendo. Tu principes times, ego Deum timeo. Tu illos offendere non vis, ego Deum offendere cauco. Tu illis placere desideras: ego, vt Christo soli placeam, concupisco. Tu verò fac, quod tibi vtile videtur: & ego hoc ago, quod mihi vtile esse cognosco.

Sapientissime respondet iudici.

Paschasius dixit: Patrimonium tuum cum corruptoribus tuis extirpâsti & dilapidâsti, & idcircò quasi meretrix loqueris. Lucia dixit: Patrimonium meum tuto loco cõstitui: corruptores autem nec mentis, nec corporis mei aliquandò suscepi. Paschasius dixit: Qui sunt corruptores mentis & corporis? Lucia dixit: Corruptores mentis vos estis, de quibus dicit Apostolus, Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Suadetis enim animas hominũ meretricari, vt dimittãt virum suũ, id est, creatorẽ suum: & sequãtur diabolum in idolis vanis, & inanibus simulacris. Corruptores verò corporis sunt ij, qui temporalem delectationẽ præponunt delectationibus sempiternis: & labentẽ lætitiã perpetuis gaudijs anteponũt. Paschasius dixit: Cessabunt verba, cùm fuerit perueniũ ad verbera. Lucia dixit: Verba Dei cessare nõ poterũt. Paschasius dixit: Tu ergò Deus es? Lucia dixit: Ancilla Dei sum, & ideò dixi verba Dei, quia ipse dixit: Non vos loquimini in cõspectu iudicum, sed spiritus sanctus ipse loquitur in vobis. Paschasius dixit: In te ergò est spiritus sanctus, & ipse loquitur in te? Lucia dixit: Apostolus dicit, quòd castè viuentes, templum Dei sunt, & spiritus Dei habitat in eis. Paschasius dixit: Ego te faciam ad lupanar duci, vt cùm fueris scortata, fugiat à te spiritus sanctus. Lucia dixit: Nũquàm inquinatur corpus, nisi de cõsensu mentis. Nam etsi in manu mea thura ponas, & per manum meam iacias sacrificijs, Deus hęc attendit & irridet. De sensibus enim & voluntatibus iudicat. Nam sic patitur violatorem * castitatis, sicut serpentem, sicut latronẽ, sicut barbarum. Nam si inuitam me violari feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Paschasius dixit: Ibi te faciam sub turpitudine expirare, nisi modò cæremonijs consenseris Augustorum. Lucia dixit: Iam dixi tibi: tu voluntatem meam nunquàm poteris ad cõsensum prouocare peccati. Cęterùm quicquid feceris corpori, quod in potestate tua vidêris habere, hoc ad ancillam Christi pertinere non poterit.

Matt. 10.

1. Cor. 3.

Peccatũ nõ est, nisi sit voluntatiũ.

* castitas

Tunc consularis iussit venire lenones, & tradidit eam illis, dicens: Inuitate populũ ad castitatẽ eius, & facite eam tãdiù illudi, donèc mortua nuncietur. At vbi eam cœperũt

Nulla ratione virgo sancta loco mouetur.

1. Cor. 15.

posset. Accedentes autem simul multi ex officio, impellentes & trahentes, deficiebant sudore, & virgo Domini immobilis consistebat. Tunc miserunt funes in manus eius & pedes, & cœperũt omnes pariter trahere, & illa quasi mons immobilis permanebat. Itaque angustari cœpit Paschasius, & mœrore deficere: & vocauit magos, & aruspices, & templorum omnium sacerdotes: qui quidẽ omnes exercebant superstitiones suas contra eam, vt moueretur: sed ità permanebat fixa corpore, vt penitùs eius vestigia nõ mouerentur. Tunc Paschasius sortio eam perfundi iussit, credens quòd maleficijs staret immobilis. Itèm adducta sunt multa paria boum, vt ab ipsis traheretur, & omninò moueri non poterat. Dicit ergò ei Paschasius: Quæ sunt ista maleficia tua? Lucia dixit: Ista maleficia non sunt mea, sed beneficia Dei. Paschasius dixit: Quæ ratio est, quòd puella fragilis, à mille tracta hominibus, non moueris? Lucia dixit: Si alia decem millia adduxeris, audient mihi spiritum sanctum dicentem: Cadent à látere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.

Impius iudex id adscribit artimagicæ. Psal. 90.

Torquebatur itaq; animo Paschasius, & inter cogitationes & viscerum cruciamenta clamabat. Cui beata virgo ait: Quid cruciaris? quid perdiuersa mentis tuæ tormenta torqueris? Templum Dei me esse si probâsti, iam crede: si non probâsti, disce magis. Paschasius verò cò magis anhelabat, quòd de seipso risum sibi exhiberi cernebat. Tunc ignem circa ipsam copiosum fecit accendi, ità vt picem, & resinam, & feruens oleum super eam iactarent. At illa in nomine Domini nostri IESV Christi stetit immobilis, dicens ei: Ego rogaui Dominum meum Iesum Christum, vt ignis iste non dominetur in me, vt tibi insultent confidentes in Christo. Et ideò peruii inducias martyrij mei, vt credentibus timorem tollerem passionis, & non credentibus vocem insultationis auferrem.

Nihil læditur martyr ab igne.

Tunc angustari Paschasium non ferentes amici eius, gladium in eius viscera mergi fecerunt. Igitur percussa, quandiù voluit, orauit: quãdiù voluit, allocuta est turbam circunstantem, dicens: Annuncio vobis pacem Ecclesiæ Dei redditam, Diocletiano de regno

Gladio confossa, non moritur statim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gno suo deiecto,& Maximiano hodiè mortuo. Et sicut habet Caranẽsium ciuitas interuentricem pro se sororem meam Agathen: ità me sciatis huic ciuitati datam à Domino,si voluntatem eius facientes,susceperitis fidem.Hæc loquente famula Dei Lucia,vt diximus,viscerib⁹ gladio patefactis,ante oculos eius ferro vinctus ducebatur Paschasius. Cucurrerant enim relationes Siculorum, quòd fuisset prædatus prouinciam. Indè perductus ad vrbem Romam, & ab omni Senatu Romano auditus, accepit sententiam capitalem.Dei autem martyr Lucia virgo sacratissima,de loco,in quo percussa est,penitùs mora non est: neque exijt spiritus eius, donèc venientibus sacerdotibus, & mysteria ei dantibus,atque omnibus dicentibus,Amen,illa emitteret spiritum. In eodem autem loco fabricata est in suo nomine basilica, in qua orationes eius florent nunc & semper, & quousquè mundus iste steterit,Amen.

Sacra Eucharistia percepta, reddit spiritum.

VITA S. AVTBERTI CAMERACENSIS EPISCOPI, AVTHORE, VT EQVIDEM SENTIO, EVLBERTO.

Is enim, teste Chronico Cameracensi, doctor clarissimus, iussu Gerardi Episcopi scripsit eius vitam, tametsi MS. Codex eius nomen non habet.

PROLOGVS AVTHORIS.

MVltos secularium gloriæ temporalis spes vana sæpè delusit, quos immoderatus laudis appetitus ad subeundos labores & toleranda pericula accendit: arbitrantes se viuere post mortem, si sui nominis memoriam in posteros vsq; dilatarent,dum per triumphales corruptibilis pompæ titulos fabula eos inanis recitaret.Qua rerum specie quidam Philosophorum inaniter excitati, populatis auræ gratiam captantes, dum se infirmos tolerandis laboribus sentirent, non simili labore, sed consorti errore, ad scribenda gesta secularium virorum se studio accinxêre: qui dum vitam aliam nescierunt, hoc sibi ad quendam quasi fructum beatitudinis proficere æstimabant, si scribendi occasione,ingenia suæ solertiæ in memoriam posteris reliquissent. Sed lectorem meum super his obsecro,quid alter alteri,quid sibi vterque præstitit talibus studijs? Quid enim Dardanus ductor, aut Rutulus ferox suo Maroni, aut iste contulit illis, cùm corpora vermibus, animas dedêre sæuis ignibus? Digna planè, sed flenda,errorum suorum remuneratio. Nihil ad veram beatitudinem hæc eorum intentio adspirabat, quos constat suorum fructum laborum quæsisse in rebus, quibus nulla sibi oriretur causa salutis, nec profuturi essent ad memoriam posteritatis. Sed quia scriptum est, In memoria æterna erunt iusti: licèt eis nostra fragilis memoria non sufficiat ad propriam gloriam, quorum nomina iam in libro vitæ sunt scripta: tamen dignum valdè est & summè vtile, eorum ad laudem Domini imitanda gesta recolere, quorum vita sanctitatis profutura est ad ædificationem legentibus, & ad æmulationem virtutum audientibus. Igitur non fretus solertis ope ingenij,sed spiritussancti gratia fidens me posse iuuari, pauca quidem è multis scribere proposui,quę per beatum Autbertum superna gratia ad laudem sui, & ostensionem fidelis sui confessoris dignata est operari: quæ etiam probatissimorũ virorum relatione didici,aut sparsim in sacris chartulis scripta reperi: vt habeat sanctum eius collegium ad laudem conditoris, quo se dic solenni in diuinis cultibus exerceat: & ad æmulationem sancti operis,quo proficiat. Qua in re lectorem meum obsecro, vt si fortasse incultus sermo peritas aures perculerit, discat imperitiæ veniam dare, cùm sciat in humanis partibus nihil perfectum esse: nec tantum periclitetur apud eum audacia scribentis, quantum valeat dignitas imperantis. Id verò lector à nobis curiosus requirere non debet, vt beati viri gesta continenti ordine scribantur, videlicet quibus oriundus natalibus, quibus initijs sancta infantia, quibus adolescentia miraculis claruit, dum intelligat miraculorum eius summam & maximã partem,à nostra notitia latere: quod certè dubium est, vtrùm id scriptorum ignauiæ debeat imputari, an iusto Dei iudicio asscribi, qui stellas claudit quasi sub signaculo, dum videlicet exigentibus peccatis malorum, vita absconditur bonorum.

Hic nõ damnantur studia literarũ,sed curiositas,& studiũ inanis gloriæ.

Psal. 111.

Iussu enim Episcopi scripsit Author hanc historiam.

Iob 9.

HISTO-

HISTORIA.

Decemb. 13.

GItur humanæ perditionis sortem miseratus Deus & Dominus noster Iesus Christus, peractis paterne dispositionis sacramentis,ad cælum rediturus,nouamque victricis carnis gloriam paternis vultibus præsentaturus, nouos nascentis Ecclesiæ cultores, quibus gregis nouelli cura mandaretur elegit: qui lumine fidei irradiati, spiritussancti munere ditati, mundum ignorantiæ tenebris caligantem, veritatis lumine illustrarent,& virulenta antiqui seductoris semina de agro Ecclesiæ constanter resecarent. Huius Dominicę institutionis executores primi discipuli,deindè successores eorum, sancti videlicet doctores, extiterunt, quos in fine senescentis mundi ad excolendas mentes fidelium, prouidentia diuina prę ordinauit. Qui spiritualium talẽta donorum à summo patrefamiliâs accipientes, & prædicandi negocio ad vsuram animarũ expendentes, tanto impensiùs amplificare studuerunt, quanto certiores erant de remuneratione largitoris,& Euangelica sententia conterriti de damnatione torpentis serui. Dequorum numero sanctus vir Domini Autbertus, & sacerdos Christi probatissimus, refulsit temporibus Dagoberti regis Francorum inclyti.Qui ab ipsis sacræ pueritiæ annis superna gratia adspiratus, annosos viros sanctis præibat moribus. Literalibus deniquè studijs traditus,& Ecclesiasticis sanctionibus decenter informatus, per gradus singulos proficiens succedentibus virtutum incrementis, prouectus est ad culmen sacerdotalis honoris. Exigente itaque sorte mortalis naturæ, contigit Allebertum Cameracẽsis sedis Episcopum,depósito carnis onere,de hoc mundo transisse. Diuina igitur operatione cuncta salubriter disponente, Autbertus vir conspicuus & successor emeritus, proficiens de virtute in virtutem, eiusdem sedis pontificalem sortitus est dignitatem. Porrò humanæ salutis author præscius,antiquum hostem tanto ardentiùs gregem Dominicum insecuturum, quanto viciniùs instante fine seculi sciret nihil superesse, quod ad tentandum artibus suis vlteriùs patuisset, aduersùs tyrannidis eius impetum,validũ defensionis nobis parauit obstaculum, dans nobis Autbertum, videlicet gregis sui pastorem vigilantissimum, & custodem animarum fidissimum.

Doctores Ecclesiæ cur dati.

Matt. 25.

S. Autbertus fit Episcopus Cameracẽsis.

Constitutus autem in sede pontificali, qualis quantusque in ea vixerit, non est nostræ possibilitatis euóluere. altiùs enim eminet,q̃ vllo sermone includi valeat. Animalis enim homo percipere non potest, quantus hic fuerit in oculis summi creatoris: cui nihil erat commune cum amatoribus mundi, præter quod curę pastoralis necessitudine videbatur arctari: quam si inoffensè declinare potuisset, vera fides est, quia cremum potiùs, quàm monasterium, delegisset. Frequentabatur igitur à populis, ex vicinis & procùl remotis vrbibus cateruatim ad eum confluentibus: qui eximię conuersationis fama excitati, videre eum anxiè sitiebant. Iam verò nisi sexus alternus impediat, cùm personæ dignitas faueat, videas reginam Austri requirere sapientiam Salomonis, regem videlicet festinantem ad consulta pontificis. Nam Dagobertus, qui tunc temporis inter Francigenas regni monarchiam regebat, celeberrimæ opinionis nuncijs semèl excitatus, depósito fastu regalis excellentiæ, crebrò ad eum veniebat, & licèt terreni regni imperio sublimatus, cupiebat tamen de cęlesti acquisitione à viro Dei ædificari. Qui cùm eum de temporalis regni solicitudine, de futuri seculi beatitudine,de iudicij metu,de spe æternitatis familiarì colloquio præmoneret,ille eum libenter audiebat, & audito eo multa faciebat: non vt incestus Herodes videbatur audisse Iohannem arguentem, sed vt Ezechias fidelis Esaiam consolantem. Verùm æstimari non potest,quanto regis animus resultabat gaudio, quòd tanti viri hospitio recipi, benedictione foueri, collocutione meruisset ædificari. Igitur nè ingratus tantis beneficijs videretur, æstuabat animo, quonam modo vberiùs sancti viri gratiam sibi cõciliaret. Tandèm à quodam familiari eius audiuit, hoc nullo alio pacto faciliùs se posse promereri,quàm si res Ecclesiæ beatę Marię,cui ipse pater venerabilis,Deo authore,deseruiebat, de suo iure augendas curaret. Nihil enim in rebus transitorijs episcopo placere, prętęr quod expenderetur in vsus Ecclesię. Tunc rex, vt erat hilaris dator, fratribus qui

Dagobertus rex fæpè eum inuisit.

1. Reg. 10.

Marci 6.

4. Reg. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in oratorio beatę Marię famulabantur, vnum regalis munificentiæ fiscum donauit ad subsidia temporalia fratrum, cui Oueng antiquitas nomen imposuerat.

S. Autberti constans humilitas.

Sed nos dum regis mansuetudinem extollendo prædicamus, in viro Dei quanta fuerit humilitatis constantia, non tam æstimare quilibet potest, quàm admirari: qui inter tanta regię sedulitatis obsequia, nullo vanitatis tentamine supplantari potuit. Quod vitium in multis nimiùm experti sumus, quos ad vnius homunculi salutationem, aut simulatricē adulationē videas facilè iactantiæ spiritu inflari. Qui si aliqua signa vel falsa hominum æstimatione egisse dicerentur, proculdubiò se prophetas estimarēt, cùm dona non accepissent. Sed nullo impulsu iactantię ab arce humilitatis vir iustus deijci poterat, cui etiam ipsa pontificalis honoris sublimitas, quæ plerisq; pompæ fomenta ministrare solet, plùs adiectionis materiam præstabat. Quin etiam cùm aliquando ex occasione cuiusdam miraculi clamor populi excitaretur, ille altiori consilio vulgi admirationē compescere nitebatur, opus illud dicens, non suæ fuisse fidei, sed diuinę virtutis: piè secum reputans, meliorem esse infirmitatis conscientiam virtutum vanitate, vt cum Apostolo videatur dicere: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi.

2. Cor. 12.

Matth. 12.

Iohan. 14.

Vndè nisi hodierna patris nostri solennitas in laudibus regis superni nos attentiùs adstringi commoneret, eos nimirùm, quos aduersùm sanctum virum requirentes signa scandalizari audiuimus, oportuerat Euangelicæ seueritatis verbere contundi, quæ dicit: Generatio mala & adultera signum quærit: vt pharisaici liuoris vitio ad purum excocto, fidei Euangelicæ verba pensarēt: quæ ipse author signorum dixit, Qui in me credit, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: vt videlicet cessantibus exterioribus miraculis, quibus olim carnales oculi, & infirmi auditores indigebant, iam tandèm discerent vitam, & non signa, pensare, quæ longè meliùs proficit ad æmulationem virtutum, quàm ostensio corporalium miraculorum. Visibilibus enim miraculis audientium corda olim ad inuisibilium fidem pertrahebāt, dum per hoc quod mirum foris agebatur, hoc quod intùs operabatur, sentiretur. Nunc autem vita, & non signa quærenda sunt: quia operante Deo, numerositas fidelium excreuit. Sed nè forte quilibet hoc beatum Autbertum indigere arbitretur, vt ad excusandam signorum inopiam, nos de vita potiùs, quàm de miraculis, loquamur: certè præter illa, quæ, vt iactantiam vitaret, occultauit, neque in hominum notitiam passus est peruenire: multa quidem sunt, quę hominibus innotuēre: neque enim celari potuerunt: ex quibus æstimari potest, quanta illa fuerint, quæ teste nullo solus exercuit. Verūenimuerò cùm scriptura dicat, Gloria patris, est filius sapiens: ea fidelibus auditoribus sufficere poterant de viro Dei ad insigne virtutis, quæ per imitatores suos egisse videtur: quia hoc ab ipso sibi acceperunt, quòd signis & miraculis enituerunt, quòd mundi gloriam calcantes, & carnis illecebras declinantes, spretis rerum possessionibus, soli conditori toto corde adhæserunt.

Matth. 12. Ionæ 2.

Sed quia signum de cęlo quærentes à Domino, signum Ionæ audiérunt, qui tamen signum Ionę à mortuis resurgentis non crediderunt, per reuocatum hominem quasi de ventre ceti infernalis, pensanda sunt merita beati pontificis. Erat nanque in Ecclesia beatæ Mariæ, quę intra muros Cameracę sedis est constructa, puer quidam nobilis

Landelinus nobilis puer S. Autberto à parentibus commendatur.

prosapiæ, in villa ortus, quę ab incolis Vallis nomen accepit, vocabulo Landelinus, quem parentes fonte baptismatis innouandum, & ob suarum salutem animarum, disciplinis sacris imbuendum beato Autberto tradiderunt. Qui, licèt adhuc tenerę ætatis infirmitate detentus, prętendebat moribus quędam signa futurę sanctitatis. Quamobrem antiquus humani generis inimicus, qui ab initio bonis actibus resistere contendit, inuidię facibus accensus, contra hunc in tentatione se erexit: quatenùs & beato viro laboris sui fructum adimeret, & puerum mortis vulnere sauciaret. Futurum enim metuebat, nè per conuersationis eius exempla multi olim excitarentur ad normam iusti operis exequendam. Sed vndè hostis impurus aduersùm beatum Autbertum suę malitię ausum excitauit, indè ei victoriæ occasionē inuitus ministrauit. Nam quia sub districta prouidi magistri censura puer adhuc modicus agebatur, ex quo nulla sibi insolentię parebat occasio, frustratam sibi malignus spiritus erubescebat victoriam. Vt autem in virilis animi robur adolescens euasit, quę ętas liberior ad quæque audendum semper videtur, continuò hostis improbus se totis viribus ad rebellionis artes reparauit:

tauit: cœpit subdola tentatione iuuenis animum pulsare, cogitationesque varias & illicitas ingerere: nunc quidem immittens ei memoriam terreni patrimonij, generis nobilitatem, familiæ numerosam dignitatem, rerum gloriam, & reliqua vitæ lasciuioris blandimenta. Verùm quidam cognati contubernales illius, qui cum puriore gratia dilectionis amare videbantur, dum se iuueni consulere putabant, perniciosiùs cum malæ persuasionis ictibus impugnabant. Qui & ipsi eodem spiritu agitati, referebant egregiam iuuentutis formam, indignum esse ecclesiasticis cultibus occupari: debere potiùs virtutem veterum imitari parentum, qui militiæ secularis artibus magnam rerum gloriam acquisiērunt. Illam autem monasterij regulam duram, intolerabilem, planam ad suscipiendum, arduam ad exequendum, nemini expetēdam, nisi quem animus formidolosus, aut ætas debilior, ad nullum decus fortitudinis apta, viuere inglorium cogit & ignotum. Verùm sicut solet fieri, vt omnis sermo malus facilè mentem audientis inficiat, cùm assidua colloquia & diuturnus vsus pestem animis infundere soleant, etiamsi morū tranquillitas sit: tamen sicut stagnum mite, ventis exagitantibus, in æstum assurgit: ità bona natura improbis monitoribus fluctuat. Patet certè fallaciæ ætas iuuenilis, & facilè decipitur, cùm fraudulentorum insidijs circunuenitur. Vix etiā resistit dolis ætas senilis. nam & senum prudentia plerunquè versutis circunuenta insidijs irretitur. Ergò si maturior vsus sæpè labefactus, neque sibi prospicere potest: quid mirum, si ætas immaturior sibi adesse non potuit, quæ tantis perurgebatur insidijs? Proinde itaq; Dei dispensatione permissum est, ad tēpus prævalere improbi seductoris malitiam, non tamen ad *fructum* socialis ruinę: sed vt manifestarētur opera Dei & merita beati Autberti in illo. Sicque factum est, vt hostis impurus non se ab incepto antè compesceret, quàm incautum iuuenem sensim ad sententiam suam inflecteret.

Eum malignus dæmon multis oppugnat modis.

Vide sibilos serpentia ex ore stultorum.

Locus mēdosus: for * effectum finalis.

Qui malesuadę dilectionis blandimentis mollior factus, concito ceu equus infrenis, rectore contempto, monasterium deseruit, & secularis militiæ armis intētus, postmodùm se collegit totum ad studia rapinæ: & quos huiusmodi negocijs voluntarios audiuit, his tota familiaritate se non inferiorem dedit, tanto pronior ad scelera, quanto ei de impunitate securitas, & potentis generis adspirabat authoritas. Timens verò, nè de se solicitis parentibus requiri debuisset, néve indicio nominis inueniri potuisset, mutato nomine, quo appellari consuērat, Mauro sum se appellari iubet. Sanè non inconuenit, adijt orationis remediū, multisque pro errantis iuuenis salute precibus Dominum rogat, quatenùs respectu gratuitæ pietatis animam captiuam de laqueo inimici eruēret, nè hostis immundus Dominici gregis damno insultaret. Non autem inanis esse poruit sancti viri petitio, quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorū. Porrò humanæ salutis amator competētem famuli sui causam prœuidit, qua & piæ petitionis compleret effectum, & sanctæ matri Ecclesiæ erroneum restitueret filium.

Lādelinus, relicto monasterio, fit raptor.

Multum p eo orat S. Autbertus. Psal. 33.

Contigit quidem, vt cuiusdam diuitis domum diripere cum suis complicibus solito more pararet. Cumque iam incumbentibus tenebris nox tetra inhorresceret, qua illi nefariū opus perficere festinabant, pia Dei dispositione contigit, vnū ex supradictis furunculis morte deprehēsum spiritū exhalâsse, cuius animā corporeo carcere resolutā, peccatis exigentibus, diabolus secum ad infernalia claustra traxerat. Ad cuius exequias dum inani religionis studio socij excubarent, & Mauro sus defuncti dolore vehementer afflictus, se ex lassitudine & tristitia paululùm daret quieti, diuina voluntate, & suffragantibus meritis beati Autberti, datum est adolescenti videre, quantis pœnis illa miserrima anima in inferno cruciabatur, quantis vltricis flammę incendijs vrebatur, ac si erranti iuueni ex diuina voluntate hoc daretur ad exemplum formidinis, vt videlicet ex hac consideratione colligeret, quanta ei reatús sui pœna instaret, quem ex consortio criminis similis culpa accusaret.

Inane studium dicit, & nihil esse profuturum animę damnatæ.

Cōsternatus verò tāto terrore visionis iuuenis, animo æstuabat, quēadmodū tam districtę animaduersiōis iudiciū subterfugere valeret: sed ex cōsideratiōe criminis oriebatur ęs si diffidētia recuperatiōis. Tū verò in terrā corruēs, lachrymabilis querimonię se vocibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus incusabat. Cui assistens Angelus Domini, Quidnam est, inquit, miserande iuuenis? quid innocuas auras infructuosis fletibus fatigas? Quid illum importunis precibus inclamas, quem offendere non timuisti? Hæccine est stola, quam ab ipso fonte regenerationis indueras? Hæccine professionis fides, quam, abrenunciato satana cum suis operibus, te seruaturum promiseras? Quid vultus supernos refugis, quos habiturus eras conciues, si Autbertum audisses? Eccè quomodò filius Dei factus est mancipium diaboli. Nunquid Mauro sus signatus, Mauro sus vnctus, Mauro sus renatus? Landelinum in libro nobiscum vitæ Autbertus obtinuerat adscribi: Mauro sum diabolus secum inierit chirographo perditionis. Scias verò, quia non leuiter apud districtum iudicem actum est, quòd ad iniuriam suam insolentias tuas tam æquanimiter hucusq; portauit, quòd fugitiuus eius aut manus hominũ impunè effugerit, aut mortis laqueũ declinare potuerit. Diù enim est, & tanti pœnam incendij cruciandus subiturus eras, nisi intercessio beati Autberti aduocati tui, iram vltricè iudicis mitigâsset. Tibi paratus ignis cruciatorius accenditur, sed Autberti lachrymis flammæ eius extinguuntur. Vel nunc expertus intellige, quid potiùs eligas: cum tormento duci in barathrũ gehennæ, vel cum Autberto frui cælesti mansione. Sed sera ista deliberatio fuisset, nisi Autbertus preueniisset. Relinque igitur execranda consortia latronum, & Christi militiam assumens, ducẽ tuum imitare Autbertum. Audi beatissimum præsulem, & recognosce tuum spiritualem patrem, tuum protectorem, tuum ab æterno interitu redemptorem. Suscipe verò ab eo monita cælestis doctrinę: quibus emendatior factus, mercaris stolam, quam perdideras, recipere ipso intercessore. His dictis, Angelus continuò disparuit. Nos verò quale quantumq; æstimare possumus, quòd Autbertus, testibus Angelis, virtutum gratia floret, & apud homines debitę venerationis officio caret. Porrò sunt plena iucunditatis, quòd adhuc in terra homo positus, inter angelicos ciues meritis fulget: sed non sine dolore & formidine recolitur, quòd supernis cœtibus coniunctus, inter homines negligentiùs digno cultu venerationis celebratur.

Precibus S. Autberti euasit gehennæ flãmas Landelinus.

Landelinus resipiscens, redit ad S. Autbertũ.

Iam verò Landelinus angelicis affatibus paulisper recreatus, sed timens sibi subuenire tardiùs, relicto nefandæ societatis collegio, quantocyùs ciuitatem petijt, & si sibi vir sanctus esset, à custodibus diligenter requisiuit. Qui de præsentia beati viri certior factus, nihilque dissimulandum arbitratus, pœnitentia ductus, pedibus sancti prouolutus, culpam fatetur, errori veniam poscit. Tum verò videres ex longinqua regione prodigum filium redeuntem, & patrem in oscula ruentem. Itaque vir sanctus patefacta pietate præstrictus, iuuenem excepit, veniam promittens, si mala præterita melioris vitæ conuersione purgaret. Nihil igitur diffidendum putaret: se pro illo rationem redditurum: quicquid fuerat offensionis, innocentię vice computandum, si tamen secelerata consortia penitùs vitanda æstimâsset. Paratum se iuuenis ad omne satisfactionis genus fatetur, vtpotè quem recentis adhuc visionis horror terruerat. At pius pater votis eius congaudens, fuscepit eum pœnitentem, quem diù fleuerat à se recedentem, sinumque ei diuinæ aperiens misericordiæ, reddidit eum sanctæ matri Ecclesiæ. Qui intantùm sub disciplina venerabilis patris vigilijs & ieiunijs, præteritorum agens pœnitentiam, constrinxit, vt inferni eum vidisse & pertimuisse tormenta, etiamsi lingua taceret, conuersatio loqueretur. Itaque sub seculari habitu in monasterio aliquantulùm conuersantem, vir sanctus ad purum hortatur relinquere seculi negocia, vt liberiùs meditaretur cælestia. Paratumque videns ad omnia, abscidit eius comam capitis, à quo depulerat maculas cordis. Adeptum deniquè hanc dignitatis gratiam, dum animaduerteret in eo sanctitatis vigere virtutem, per singulos gradus promouit ad Diaconatûs officium: ad quod sic apparuit aptus, vt liquidò claresceret omnibus, quòd Dei gratia ad id electus esset. Paucis verò interpositis diebus, cùm magis ac magis semetipsum erigeret in Dei famulatum, beatus pontifex agens gratias Deo, ad presbyteratûs culmen eum euexit.

Ponit coronam capitis sui.

Ordinatur Diaconus.

Item sacerdos.

Sublimatus autem in huius apicem honoris, enarrari nõ potest, quanto virtutum culmine excreuit. Iam verò magistri moribus informatus, & exercitatæ conuersationis vsu roboratus, conuenticula vrbana fastidiens, se ad remotiora loca contulit in locis desertis secus fluenta Sambræ. Quo in loco solitudinis cùm signis & miraculis, & piæ conuersationis studijs pollere videretur, multi illic ab eo ad seruitium summi conditoris sunt congregati. Ad euacuandam igitur prioris vitæ maculam,

culam, in locis, quę sibi ad refugium & receptaculum latronum parauerat, monasteria construxit, statuens ministros in executione Ecclesiasticæ institutionis: & quos antè scios habuerat criminum, postmodùm fecit cooperatores diuinorum mysteriorũ. Quæ, si quis vitæ eius seriem, textumque conuersationis diligentiùs inspexerit, facilè inueniet: præsertim cùm monasteriales habitationes, quas ipse cõstruxit, præsentibus potiùs appareant, quàm nostro sermone explicentur. Nam vt de reliquis sileam, quę fortasse non benevolis auditoribus fastidio sint, apud Laubias extruxit monasterium in honore beati Petri Apostoli: quod cernentibus quidem ad indicium egregij laboris sufficere potest, quod etiam regijs ditauit muneribus, ac villarum familiæq; repleuit copia: cui quicquid priorum regum munificentia passim per Francorum acquisiuit regna, delegauit, nè fratrum congregatio ibidèm seruiẽs, egeret his, quæ monachis feruntur esse congrua. Quo in loco regendæ Ecclesię beatum Vrsmatum præfecit, virum moribus ornatum, signis & miraculis coruscum: cuius dotem meritorum vitæ ipsius libellus editus insinuat. In præsentis autem exempli negocio, quis non similẽ Iohanni arbitraretur Autbertum, dum ille ex latrone tutum Ecclesiæ prouisorem, iste ex æquè latrone, & ex impio raptore, verum fecit Domini sacerdotem? Sed nobis ista interim replicantibus pensanda occurrit: immensa pietas conditoris, qui post lapsum peccatores ad innocentiã venire donauit. Iam ex illius sententia maxillam Leuiathan armilla diuinitatis suæ perforatam & credimus, & gaudemus, dum viro huic semèl in fauces eius lapso, & euadendi aditum aperuit, &, ne vlteriùs relaberetur, custodiuit.

Cõdit monasteria.

Habetur eius vita Tomo 1. Iunij 15.

Lobiense monasteriũ construitur.

Vide Tomum 2.

Athenis verò vrbe Græcorum nobilissima, adolescens quidam inclytis ortus natalibus, studijsque literarum exercitatus, sed & fidei moribus adornatus, ex inspiratione superni amoris patriam parentesque deserere, cursumque longę peregrinationis meditabatur assumere: quatenùs impensis temporalis exilij mercaretur æternę portionem hæreditatis. Igitur Romam veniens, oratoria Apostolorum orationis gratia lustrando, aliquantulum temporis expleuit. Qui nocte quadam lassescentibus ex itinere artubus in somnum resolutus, diuinæ iussionis voce monetur occiduos Galliarum fines expetere, pagumque Hagnon penetrans, congruum sue habitationis locum querere, vbi oratorio constructo, vocationis suæ tempus expectaret. Sciens ergò, diuinam prouidentiam sibi semper affuturam, laborioso cursûs non paueret iniuriam, donèc ad locum perueniret: vbi inueniret, qui sibi peregrinationis portum indulgeret, & rerũ adiumenta præstaret. Qua voce diuina beatum portendi Autbertum, sequentia indicant. Sed iussionẽ Domini explere desiderans vir Dei Gislenus, (sic enim erat nomen illi) regionibus diuersis, insulis & vrbibus peragratis, prospero cursu tandèm peruenit ad locũ, qui tunc temporis ab incolis Vrsdungus dicebatur, ex consuetudine videlicet vrsæ parturientis: nunc verò Cella vocatur. Qui locus distat trigenis ferè millibus ab vrbe Cameracensi: in qua ipse ex diuino oraculo sanctum pontificem super gregem Christi cura perugili audierat insudare. At ille noxijs anullis arboribus, basilicam in honore Apostolorum cœpit ædificare, & studijs bonorum se operum exercitare. Disseminante verò diabolo zelum inuidię per corda malorum, auditum est, aliquos, vt est mos adulantium, sancto Episcopo suasisse, nè sineret illum pseudodoctorem in finibus suis ad iniuriam sui honoris manere, vt qui ad seducendas mentes simplicium, vrbana sapientium conuenticula vitans, in has solitudines deuenisset. Sed vir Domini aduertens suggestionem inimicum potiùs, quàm ratione, compositam: Non est, inquit, nostrum hominem indiscussum iudicare, neque omni spiritui credere, donèc probetur, si ex Deo sit.

Huius vitã quærat lector Tomo 1. in Octob.

1. Iohan. 4.

Mittitur itaque nuncius, qui hominem ad conspectum pontificis accersire debeat, hoc interim proposito, nè vir Dei ex conuentu quouis iniuriæ motu cõtristaretur. Euocatus autem beatus Gislenus, cœpit Deo gratias agere, quòd se per suum pontificem superna gratia visitâsset. Perueniens itaque ad vrbem, sancto præsentatur Episcopo: quem ille, vt flagrabat charitatis dulcedine, sic affatus: Dic, inquit, nobis frater charissime, cuiâs es, cuiusve dignitatis? Cui ille respondens: Græcus, inquit, natione, Christianus verò dignitate. Athenis verò ortus, Christi baptismate renatus, ità Romam adiens, per Dei præceptum, hanc peruẽni in patriam, super flumen Hagnam, in loco qui dicitur Vrsdungus, operor manibus, ędificare gestiens Deo oratorium. Desiderabam equidem tuam expetere sanctitatem, petiturus licentiam agendi, quę sunt cœpta, sed præuẽnit gratia tua, quę nos accersiuit. Intuitus autem almus Episcopus viri

S. Gislenus à S. Autberto accersitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

viri sermones, nihilque reprehensionis deprehendens, dilexit eum: sicque peraliquot dies gratia hospitalitatis retentũ, & corporalis alimonię subsidio, & sacro spiritualis vitæ colloquio satiauit. Dehinc benedictionis suæ munere donatum, acceptaque regredi licentia, eum venerabilis pater hortatur perficere studiosè, quæ cœperat, sequi peractis, quæ congruerent, oratorium suę authoritatis benedictione consecraturum promisit. Qua Episcopi promissione lętus, operi ardentiùs instabat, animaduertẽs iam ex rerum euentu se illum inuenisse, quem ad ministerium socialis laboris diuinitus audierat sibi præmissum. Expletis verò pro modulo suo, quæ monasticis vsibus congruebat, vir Dei venerandum talibus verbis interpellat Episcopum: Tempus adest, pater, quo seruo suo dominus pontifex promissæ benedictionis munus exoluere debeat. Gaudens igitur venerabilis pater bonis viri studijs, accersito secum beato ac venerabili Dei cultore Amando, cum magna circunfusæ plebis exultatione, monasterium dictum ad laudem Domini, & honorem Apostolorum Petri & Pauli, consecrauit.

Oratorium S. Gisleni consecrat S. Autbertus.

Sed & illud prætereundum non æstimo, quòd cùm superni spiritus in rebus humana solicitudine administrandis, paucis, & illis puritatis vitæ munditia prædituș, non nisi per visiones, aut obscura mysticæ visionis ænigmata se videri permittãt: beatum Autbertum angelos corporalibus oculis sæpè vidisse, multi audiêrunt. Quod mirum prudentibus videri non debet, cùm internus mentis intuitus, corporei adspectûs lumen ad spiritualia cernenda accenderat, quem ab infimis rebus virtus continentiæ clauserat. Rerum quidem necessitas exigebat, vt venerabilis pater canonicos suos, qui Autberti in beatæ Mariæ monasterio famulabantur, visitaturus adire deberet: qui locus olim & ambitu murorum, & frequentia ciuium celeberrimus fuerat, sed gentium infestatione à prisco statu deformatus, crebris ruinis hucusquè constitit. Vbi cùm de rebus ecclesiæ sæpius ad tempus tractâsset, quadam nocte, vt illi semper erat moris, fratribus adhuc quiescentibus, surgens, nocturnę orationis tempus, vsque in lucis crepusculũ continuauit. Necdùm verò cursum orationis expleuerat, cùm se foràs, quasi pro refocillandis aliquo releuamine artubus, suspensa interim oratione, contulit, & stans in thecis, cœpit pię meditationis motibus pulsari, quamobrèm Vedastus, tantorum spatio annorum vilis sepuleri cęspite clausus, debito honore careret, quem iam supernorum ciuium consortio exultantem, cęlestis Hierusalem ceu gemmam virtutum fulgore micantem adsciuisset. Etenim à die depositionis eius, vsquè ad tempus beati Autberti, sex fuêre Episcopi, quibus ipse septimus ad pontificij culmen successit, cùm tot labentibus annis gemma Dei preciosa subterraneo adhuc specu claudebatur, cuius sepulcrũ haud longè à dextro cornu altaris beatę Mariæ distabat. Cùm verò toregregios Christi confessores illis fuisse temporibus audiamus, meritis sublimes, virtutibus illustres, minimis in rebus solicitiores: proculdubiò manifestum est, non eorum ignauia negligentiùs iacére tantum thesaurum, sed diuino iudicio & voluntate beati Vedasti, hoc exequendi muneris ministerium beato Autberto reseruatũ. Cœpit igitur animo æstuare, quonàm transferri sanctus confessor debuisset, reputans secum, incongruum fore duo, luminaria magna, angusta vnius domûs sede cohiberi: videlicet, nè vbi prędara Dei genitricis memoria, primatum nominis tenebat, tanti patris gloria obscurior videretur: cùm repentè aurora rubente, Orientem versùs intendens, videt eminùs trans fluuiolũ, qui Trientio vocatur, virum splendidum, virgam manu tenentem, basilicæ locum metiri: ceu quondàm Ezechiel secus fluenta Babylonis corpore positus, in spiritu venit ad terram Israël, vbi in visionibus Dei templum Domini manu hominis vidit metiri. Quod ille cernens, reuelante spiritu, visionem cognouit angelicam. Intellexit igitur vir Dei beatum Vedastum illuc, annuente Christo, transferendum.

Crebrò videt Angelos.

Visio eius.

Ezech. 40.

S. Audomarus Taruanensis Episcopus.

Beatus igitur pontifex tali reuelatione certior factus, beatum Audomarum, qui ea tempestate Taruanensis vrbis gregem cura peruigili regebat, ad tam solenne translationis officium inuitandum æstimauit. Qui licèt senio pressus, & amissione luminum debilior factus, imbecillioris tamen corporis tantùm non formidabat laborem, quantùm beati Autberti mandato satisfacere gaudebat. Difficultatem igitur corporis superabat charitas mentis, Christoque gressus regente, deuotus ad venerandum peruenit Episcopum. At ille cùm quid animo gereret, & quid sibi diuinitùs esset ostensum, referret, congratulabatur visioni, & se fraternæ sedulitatis studio obedienter accinxit. Iam verò æstimari non potest, quanta confluentis populi turba eo die ad eum locum con-

conuenerit: clerus videlicet, & vtriusque sexûs non ignobile vulgus. Parato igitur ferro, & omnibus, quæ necessaria videbantur, detecto sepulcro, & imposita antiphona, cum magna reuerentia sanctum thesaurum sustulerunt, paratisque Crucibus & cereis, & omnigenis solennis pompæ ornatibus, cum magna plebis exultatione sanctum corpus ad locum destinatum transferre cœperunt. Transeuntes autem prædictum fluuiolum, cùm iam suburbanos fines contingerent, & beatus Audomarus sancti Autberti vestigia pedetentim prosequeretur, statim supernæ operationis in se agnouit virtutem: vt ei apertè daretur intelligi, quanti essent meriti, & is qui portabatur, & is, quem portando sequebatur. Nam depulsa longę cęcitatis nocte, statim oculorum lumen recipit, in loco videlicet, vbi in memoriam beati Autberti ecclesia constructa, à præsentibus adhuc cernitur in testimonium præsentis miraculi. Sed quia venerandus vir Audomarus paruipendebat lumen carnalium oculorum, qui lumen certè ciuium desiderabat supernorum, ilicò precibus eandem, quam vltroneus ferebat, rursùs impetrauit cæcitatem. Qua in exhibitione miraculi non latet virtus operantis, sed superest quærere meritum optatæ virtutis. Verùm subtiliùs speculantibus dubium esse non potest, quia prœeuntibus meritis sancti Vedasti, fides, vt efficeretur, obtinuit beati Autberti. Stupentibus autem, qui aderant, vario euentu miraculi, beatum corpus ad locum ab angelo designatum honorificè transtulerunt. Quo in loco venerabilis Episcopus monasterium construxit, & ex rebus sui Episcopij in vsum famulantium pro rerum opportunitate donauit: vbi iuxta congruam rerum facultatem fratres in obsequia diuini cultûs deputauit. De obitu verò, quo tempore sancta beati Autberti anima carne soluta, supernam Hierusalem petijt, certum quid ad nostram notitiam non peruenit, nonnullis obsistentibus causis, quæ etiam maximam virtutum eius partem à nostra memoria sustulerunt. Fuit autem sanctum corpus eius tumulatum in ecclesia beati Petri, quæ extra muros ciuitatis tunc erat, nunc verò intra mœnia eius est. In qua requieuit vsque ad tẽpus Dadilonis Episcopi, qui ei decimusquartus in Episcopatu successit. Hic, cùm Nortmanni Galliam depopulati essent, cum magna diligentia sanctum corpus in ecclesiam beatæ Mariæ transtulit, vbi honorificè collocatum, multo tempore quieuit.

S. Vedasti corpus trãslatum est, vt reuerẽter.

S. Audomarus lumẽ recipit, sed precibus obtinet, vt reddat cęcitatẽ

Porrò Otho Imperator, Henrici regis filius, à Fulberto Cameracensi Episcopo dari sibi petijt corpora sanctorum præsulum Autberti & Gaugerici. Illle verò quibusdam in consilium adhibitis, Theodorici Cameracensis Episcopi, & alterius sacerdotis corpora ei dedit, quibusdam adiunctis è corpore S. Autberti articulis: prudenter id quidem, nè ciuitas Cameracensis suis patronis orbaretur. Lætus igitur Imperator, præclaras reliquias in monasterio, quod ipse Magdeburgi construxit, reponendas curauit. Porrò autem fama Germaniam omnem occupârat, sanctos Autbertum & Gaugericum è Gallijs in Saxoniam translatos: sed secùs ipsa res habet. Nostris enim temporibus Herluinus præsul Cameracensis diligenter perscrutatus, beati Gangerici corpus maxima ex parte reperit. Eius autem successor Gerardus monasterium, in quo sanctus Autbertus quiescit, ab Herluino amplificatum, in memoriam sancti Pauli solenniter consecrauit, sacrumq; beati Autberti corpus suis sedibus restituit anno Christi decimoquinto supra millesimum. Qui locus haud procùl abest ab ecclesia sanctissimæ matris Dei, & perpetuæ Virginis Mariæ: in eoque recta fide petentibus, beato Autberto intercedente, beneficia diuina prœstantur.

Hæc nostra stylo contraximus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM THYRSI, LVCII, CALLINICI, PHILEMONIS, APOLlonij & reliquorum: Authore Simeone Metaphraste.

Decebr. 14. Tit. 3. Gal 4.

VM Dominus noster Iesus Christus, carnis inita societate, benignè, vt dicit Paulus, in terra esset versatus, (misit enim filium suum, factum ex muliere, factum sub lege) vt & nos ad veritatis adduceret agnitionem per prodigia, per signa, per Apostolicum sermonem & doctrinā, per præclaros & admirabiles viros, qui posteà fuerunt: & omnibus modis procuraret, vt reuocaremur à vitio: qui statim ab initio, nostro generi extitit inimicus, hęc videns, & nostram non ferens correctionem, mouit aduersus nos omnem, vt dicitur, lapidem: & cùm ex se nos nō posset aggredi, prioribus rursùs vsus est machinis, & per alios excitauit seditiones, & bella commouit, & molitus est omne genus insidias. Nam cùm artificiosè subijsset Decium, qui tunc Romanis imperabat, vehementer conturbabat, Christianos, lacerabat, trahebat ad iudicia, cosmaximis afficiens supplicijs, & postremò ipsa morte. Causa autem, quòd non, relicto vero Deo, vanas & inanes deorum abominationes vt adorarent, persuaderi poterant. Quo tempore fortes pietatis athletæ, Lucius, inquā, & Thyrsus, & Callinicus, re vera Callinicus, nempe præclarus victor, mortem propter Christum elegerunt, priùs multis cruciati supplicijs: quæ omnia superārunt tolerantia: & deindè ipsa quoq; corpora, tanquàm sanctum sacrificium, consecrārunt ei, quem desiderabant. Eos tulit quidem inclyta regio Bithynorum: cùm essent autem clari & genere & gloria, multo magis studuerunt sibi parare splendorem ex pietate.

Persecutio sub Decio vehemens & atrox.

Cùm ergò, quæ in Christianos fiebat, persecutio adhuc duraret, atque adeò magisque cresceret: & per vniuersum orbem terræ mitterentur decreta impietatis, & permitteretur omnibus punire Christianos, maximè quibus erat commissa aliqua præfectura reipublicę, adstiterunt hi, opem laturi Dei legibus, in quas exercebatur tyrannis, & pietatis veræque religionis ritibus, quibus fiebat iniuria: & per ea, quæ dixerūt, & quæ passi sunt, plurimum adiumenti attulerunt. Venit enim quidam ex Nicomedia per Niceam ad eam, quę ipsos aluit, ciuitatē, quę dicta est Cęsarea à quodam ex veteribus Cæsaribus, nomine Cumbricius: cui magnæ curę erat templa simulacrorum, aræque & sacrificia, & si quid aliud erat gratū dæmonibus. Non ille autem hęc solus, sed etiam conterebat, vt vniuersus exercitus facti huius nefarij esset cum eo particeps: & alios quidē minis: alios verò promissis & spe bonorum inducebat. Lucius verò, qui interficiues erat & prudentia & doctrina insignis, & erat etiam genere clarus, sicut diximus, & ex illustri familia, propter hęc valdè angebatur animo, diuinoque zelo eius inflammabatur animus. Hinc factum est, vt decæterò non ampliùs occultam haberet pietatem, neque ampliùs contineret dicendi libertatē: sedillam ostendendi opportunissimum hoc rempus esse ratus, & in lucem proferendi zelum, quem iamdiù parturiebat, ad impietatis defensorem continuò accedens, Cur, inquit, ô Cumbrici, tam miserè & infeliciter in tuam armaris animam, dęmonum insensilia & surda adorans simulacra, & multos assuescens ad societatem infaustæ huius superstitionis, vt vel ipsis lapidibus & lignis, videamur homines minus habere sensūs, cùm oporteat potiùs agnoscere Deum verum & Seruatorem, & ambulare in luce veritatis, relicto errore tenebrarum & omni vanitate?

Lucij insignis libertas aduersùs Cumbricium iudicem.

Hęc cùm in principio dixisset Lucius Pręsidi, insipiens ille & planè amēs, animo mortuus, & tanquàm impium quid & sinistrum, liberè prolatam odio habens veritatem, eius tergo statim iussit infligi plagas, & nec eum priùs conueniens, nec tentans, an eum posset à sua traducere sententia: sed indicta causa & citra vllam examinationem, vt qui crederet nullam esse spem mutationis, tradidit cruciandum. Martyr itaque plagas illas libenter accipiens, & propter eas Dominum laudans, incitauit Pręsidem ad longè maiorem & grauiorem furorem. Ipse certè fuit sibi causa maiorum plagarum. Nam hoc etiam omninò volebat propter cupiditatem maiorum remunerationum, donèc & percutientes

Tuberur flagellari.

tientes lictores defessi essent, & defatigatum esset eius corpus, quod plagis iam fuerat contritum. Ipse verò precabatur, vt ad Deum resolueretur, illum conuenire desiderans. Quamobrèm annuentem quoquè habuit Præsidem, vt qui desperaret se eum posse vincere in certamine, & illius linguę non ferret libertatem. Quoniam ergò, inquit, ô Luci, mors est tibi grata, agè nos quoq; tibi largiamur, quod desideras, quomodò nos scimus esse largitos multis Christianis, qui fallebantur similiter. & statim iubet sancto ciuitate expulso caput amputari. Ducebatur itaque martyr à lictoribus, non mœstus, nec timēs, neque vllum doloris vestigium vultu præ se ferens: sed totus lætus & alacris, perinde ac si abduceretur, non vt caput ei amputaretur, sed potiùs vt coronaretur: quod quidem erat in cælis consecuturus. Procùl ergò abductus à ciuitate, sic piè consummatur, & verè beatum ei caput amputarur. Sed eum quidem iam deincèps habet cęlum, quę non corrumpitur, corona coronatum.

Ducitur iudicandus ad mortem.

Cùm autem Cumbricij fama peruasisset in omnes partes, & laterent omnes Christiani propter illius crudelitatē, diuino zelo vndiquè armatus Thyrsus, (erat autem is quoquè honesto loco natus) & proficiscens ex regione Bithynorum, venit ei in conspectum, &: Salue, inquit, ô optime Præses. Cùm is verò ipsi quoquè parem reddidisset salutationem, Licētne, dixit Thyrsus, dicere vobis, qui geritis magistratus, ea quę quis velit, an solùm oportet vestris seiussis submittere, & nec vocem quidem omninò emittere? Præses autem, vt videtur, oblitus quemadmodùm ante eum cum Lucio egerit: Licet, inquit, neque vlli in hunc diem adempta fuit hæc libertas: & maximè si ea possit dicere, quæ in commune conferant. Thyrsus autem: Quænam, inquit, dici possunt vtiliora ijs, quæ prosunt animæ? Ego enim videns te multis damnum afferentem in eo, quod est salutis præcipuum: & à recta quidem abducentem sententia, miserabiliter autem adducētem ad errorem simulacrorum: & planè sciens te totam ignis gehennam in tuum caput, aut in animam potiùs accendere, duxi expedire cum ea, qua par est, fiducia ac libertate liberè tecum agere, tecumque disserere, & ex te scire, quanam de causa relicto cæli & terræ & hominum opifice, opera manuum, quæ facta sunt ab hominibus, statuisti potiùs adorare, dicens, Pater meus es tu, vt dicam cum diuino Ieremia: & lapidi, Tu me genuisti: & ad Deum, qui te genuit, tergum vertens, & non faciem tuam: & omne studium conferens, nullamq; vim aut necessitatem prętermittens, vt omnibus hominibus, si fieri possit, persuadeas, vt malę opinionis sint tecum participes?

S. Thyrsus vltrò se offert Cumbricio.

Insignis eius dicendi libertas.

Ieremi. 2.

Ad hæc Præses: Importuna hæc & nimia dicendi libertas, ostendit te laborare morbo eorum, qui dicuntur Christiani. Verumenimuerò inanium harum interrogationum & nugarum solutiones mitte ijs, qui sedent in scholis, qui publicis scilicet sunt curis vacui. Illi enim singula horum apertè tibi soluent. In præsentia autem cede iussis Imperatoris, & accedēs, dijs sacrifica. Sin minùs, importunorum verborum opportunam inuenies tormentorum remunerationem. Ille verò, Cùm sitis, inquit, Dei figmenta, ratione prædita, qua vos ille honorauit, nihil vos stultè facere oportet & contra rationem: sed iudicio & diligenti examinationi omnia permittere. Si autem vis ipse ea sequi, quæ citra vllam rationem decreta sunt ab Imperatoribus, cùm mihi nūc non sit persuasum, vt abiurem Christianissimum, fac ipse, quod est tibi constitutū. Cumbricius verò: Fortè, inquit, quòd tecum benignè & leniter agamus, ideò te arrogantiorem effecimus & insolentiorem. Sed cùm te videam adeò intelligentem, & tam acuti & solertis ingenij, suadeo vt pareas antequàm crucieris. Nam pulchra quidem res est mutatio in melius, quandocunquè ea facta fuerit. Sed neque ipsum id, quod oportet, intelligere, neque alteri dicenti parére: cùm multa autem priùs passus sis tormenta, deindè discere id, quod est vtile, nō existimo id effugere suspicionem amētiæ. Vade ergò iam ad templum, & dijs redde quæ iusta sunt. Sic enim & eorum, quæ præcesserunt, veniam consequētis, & magno Imperatori eruades familiaris, & toto vitæ tempore à nobis in honore habeberis. Martyr autē: Ego, inquit, de rebus præsentibus diù deliberaui, neque me omninò aggressus nunc es minimè præmeditatum. Nam cùm rem priùs multis examinàssem ratiocinationibus, & vestra simulacra, immundaque altaria & sacrificia summè irrisissem, puram & veram fidem elegi Christianorum. Quamobrèm si quid tibi contra nos permissum est ab Imperatore, nè sis negligens.

Egregia illius constātia.

Iussa Cumbricij.

Statim ergò cùm illi iamdiù intumescceret animus, adolescentes aliquot manu valentes, vehementer insultantes, iussit pugnis cædere martyrem. Deindè cùm eum loris è

pugnis cæditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Videimmane supplicium

summis manibus & pedibus fortiter alligâssent, vtrinquè violenter trahebant, adeò vt ei solluerentur compages articulorum, membratimque & particulatim is discerperetur. Ille autem etiamsi hæc pateretur, non modò vultu nullum signum doloris præ se tulit, sed visus est potiùs lętior, florentibusque genis ac purpureis. Qua de causa hoc non sufficere ad cruciatum ille immitis arbitratus, & alioquì inuidens alacritati & flori vultûs, martyrem quidem soluit è vinculis: cilia verò & oculos iubet ferro confodi. Hoc autè facto, velutì diuina quadam audacia repletus Thyrsus, Præsidem maiori arguebat libertate, & ijs, quæ ab illo patiebatur, vtebatur ad ea probanda, quæ ab eo dicebantur. Animum ad me attende, dicens, quem, quòd ad te quidem attinet, innumerabilibus tradidisti mortibus: & vide ineffabilem Christi mei potentiam, quemadmodùm nos implear audacia, & virtute nos accingat cælitùs: & permittat, vt sim particeps propriæ eius formositatis. Nam quo mihi corpus magis perdis, eo maiorē mihi adijcis pulchritudinē. Quæ enim pro Domino suscipiuntur stigmata, quòuis ornamento pulchriùs adornāt & animos & corpora: & sanguis, qui pro ipso funditur, velutì nos irrigans, efficit vt simus vultu læto & alacri.

Alij crucia tus.

Martyr fit seipso robustior.

Ad hæc autem vir ille pestifer & exitiosus, cùm nō haberet quid ageret, aut quomodò viri illius generosi reprimeret loquendi libertatem, & illius linguę vitaret plagas: ei vero cruciaretur animus, & ira feruerer, iubet glandibus æneis eius verberatas maxillas vnà cum dentibus excuti martyri. Sed cùm hunc quoquè sustineret cruciatum athleta, eadem quæ priùs erat ei lætitia & alacritas, & in omni tēpore benedicebat Domino, & perpetuò in ore eius canebatur eius laudatio: quę quidem iræ fornacem accendebant, & flammam magis excitabant Præsidi. Quid ergò? Nè putes, inquit, ô Thyrse, fore vt hucusquè tibi sistantur, quæ sunt grauia & aspera. Nam quæ præcesserunt quidem, erant parua quædam, & quę temerè tempus nobis suggessit: quę autem deinceps, ostendet tibi experientia, & scies deęterò, qualia sunt prędmia eorum, qui non obediunt. Martyr autem, Eugè, inquit, nè hęc maxima nobis bona inuideris. Non inuidebo, inquit: sed illa tibi pro viribus suppeditabo affatim & munificè. Statim autem supra ignem liquefactum est plumbum, & lectus fuit propositus, & super eum pronus extensus fuit iustus. Hic verò mihi considera, quàm esset Prędes improbus & peruersus. Interim ad eum adducit quosdam præstigiatores, & qui erant apti ad persuadendum, tentans martyris dissoluere & eneruare constantiam: qui quidem cum eo iucundè colloquebantur, & consulebāt, vt aliquid remitteret de hac nimia pertinacia, & tādem paréret Præsidi. Sic enim, inquiunt, & imminens effugies periculum, & magnorum eris bonorum particeps. ignoscet autem omninò Deus tuus imbecillitati naturę, & hoc omninò non ægrè feret, cùm sit magna ex parte benignus & clemens, vt audimus.

Alij sæuissimi cruciat⁹.

O inuictum martyrem.

Fallacia diaboli.

Martyr verò: Propter hocipsum, inquit, stabo fortiter, & pro ipso tormēta sustinebo. Si enim vos, cùm auditis nunquàm terminanda, quę vos manent, supplicia, nequaquam conuertimini, neque declinatis apertum animę periculum: cur non ego hos, qui sunt ad tempus, magno & generoso animo sustinuerim cruciatus, qui regnum cęlorum habent remunerationem, & bona, quę sunt post finem nos exceptura, & perpetuò futura? Sed quādiù vos malignè vestra sponte vos geretis, contra tam manifestam contendentes veritatem? adeò vt vel hoc plumbum vestrę malitię ferat testimonium, & multos tradat igni, qui nō potest extingui, vt impietatem vestram immedicabilem puniat in eternum? Atque ille quidem hęc dicebat, diuina eius cor implente gratia: Illi autem (vilia enim sunt, ait diuinus Iob, veri viri verba) eum nugari putantes & loqui temerè, feruens adhuc plumbum & valdè candens, in nudum eius tergum effundunt. Plumbum verò in superficie tantùm & leuiter id attingebat, nihil omninò eum offendens. Illinc autem repentè tanquàm fluentum aliquod profluens (opus est hoc, ô Christe, tuę virtutis) interimit multos ex incredulis. Atque martyr quidem è lecto surgit illęsus: miraculum verò ingenti timore afficit eos, qui aderant: quinetiam ipsum Prędem valdè obstupefacit.

Feruens plũbum in eius corpus funditur.

Nihil eum lædit.

Vide miraculum.

Cæterùm quum oporteret intelligere, & agnoscere quisnam esset, qui posset hæc facere, erat ille sua sponte verè cęcus, (Vidistis enim sępè, inquit Esaias, & non custodijstis: apertas aures vestras, & non audiuistis) & magis iratus fuit martyri, & eum vocauit prestigiatorem & veneficum, & quæ sunt huiusmodi. Deindè etiam eum acerbioribus affecit supplicijs. Sed ille permansit conseruans adhuc eandem animi fortitudinem, & vox quędam ex alto est audita, quæ athletę magis addebat animum: & impiorum

Esa. 42.

rum quidem perturbabat animos, dubiosque reddebat & perplexos: pios autem fidei petra stabiliebat, maiusque & alacrius animi studium afferebat. Non ferens itaque Præses dedecus, sanctum statim vinctum mittit in custodiam, dicens opùs esse maiori deliberatione, & nouis tormentis aduersùs hunc monstrorum effectorem, cuius est insignis amentia & insolentia. Ille verò tunc Domino supplicabat vehementiùs, & rogabat, vt ei fieret coniunctior: precaturque, vt per baptismum ab eo adoptaretur in filium. Nondùm enim erat mysterijs initiatus, & nōdùm absolutus in rebus Christianorum. Ille verò circa mediam noctem ad eum accedit, & baptismum dat ei dupliciter: nunc quidem per aquam: paulopòst autem etiam per martyrium, quo quidem ipse quoquè fuit baptizatus.

Diuinitùs ei carcer pãtefcit.

Statim ergò & ianuę carceris sua sponte sunt apertæ, & solutus fuit martyr à vinculis: & egressus è carcere, venit ad quendam Phileam Cæsareensium Ecclesiæ Episcopum, qui propter terrores impiorum, & sedem & cœtus declinans, seipsum celabat & occultabat. Hic ergò Episcopus, qui olìm de Thyrso, & de eius libertate & animi magnitudine audiuerat, eumque admirabatur, & in honore habebat, cùm eum tunc vidit ad se accedere, protinùs prócidit ad eius pedes. Ille quoquè cùm similiter procidisset ad pedes Episcopi, eum erigit, &, Noli, inquit, ô venerāde pater prępipere id, quod à nobis tibi debetur. accessimus enim, vt benedictionē assequeremur, non vt benediceremus. Cùm dixisset autem Episcopus, oportere eum benedicere, vt qui prębuisset satis magnā virtutis probationem, & splendidiorem effecisset vestem spiritùs per asperarum & difficilium rerum tolerantiam: Martyr, Propter hocipsum, inquit, huc accessi, vt induerer veste incorruptionis, & per aquam & spiritum sanctum regenerarer. Nōdùm enim sum diuinum baptismum consecutus. Nè cunctēris ergò, sed facias quæ desidero, & quæ pietati conueniunt. Cùm protinùs ergò peracta essent, quę in eo fiunt, Thyrsus sanctum suscipit baptismū: & deindè adijciens, Domine Iesu Christe, Deus meus, dicit, qui me dignatus es per aquam consummari & spiritum, dignare me, vt ego eodem, quo tu, baptizer baptismo, & bibam tuum calicem, & tuæ morti cōformer. Deindè etiam cùm pauca esset locutus cũ Episcopo, & se inuicèm imperiti essent benedictionibus, martyr reuertitur in carcerem, præeunte ei diuino lumine & sequentibus Angelis, vt ij apertè videbant, qui digni erant videre. Quo in loco rursùs consuetis intuigilabat precibus, & cum Deo loquebatur per ocium.

à Philea episcopo Cęsareensi.

Alio autem alium studente vincere in vitio, & Imperatori inprimis impio volenti gratificari maiore improbitate, Syluanus quoquè quidā, genere quidem Persa, dignitate autem Comes, in supplicijs verò de pijs sumendis crudelis & inexorabilis, petijt ab Imperatore, vt esset examinator eorum, quibus permissum est punire Christianos. Cùm ergò liberam, & reddendæ rationi non obnoxiam in eos accepisset potestatem, venit Niceam, libamina & sacrificia peragens dæmonibus, & eis conuiuia celebrans sanguine Christianorum. Hìc de magno Thyrso ei significatur, quòd & nullis vinci posset tormentis, miraculisque & prodigijs homines obstupefaceret. Statim autem mittit quosdam ex suis, vt simul quidem & virum seruarent tutiùs, & verbis quoquè ipsi eum adorirentur, & compellerent ad negandam religionem, & terrore Comitis animum eius prius labefactarent. Deindè ipse quoquè accedit: & primùm quidem magnificè sacrificat maximo, qui est apud eos, Ioui: Sequenti autem die cùm simul cum Cumbricio sedisset pro tribunali, & Thyrsum sisti curàsset, omnibus audientibus ea iubet legi, quæ fuerant priùs examinata. Quod cùm factum esset: Nè existimes, inquit, ô Thyrse, ea quæ instant fore similia præcedentibus: sed quòd Imperatori futurus es coniũctior, & quo tibi maiores habebuntur honores, si illius decretis paruèris: eo rursùs acerbiora senties supplicia, si pergas hanc improbam tenere opinionem. Martyr verò: Qui me tui, inquit, concessoris supplicijs fecit potentiorē, Dominus meus Iesus Christus, ipse mihi quoq; nunc assistet, & à vestris manibus eripiet, qui ipsi soli seruio, & eum solum nōui Deum: simulacra autem & deos gentium apertum ludibrium voco & deceptionem. Sed si mittēs vim afferre, mâuis persuasione, & eius quod rectum est, iudicio cōtendere, dic mihi iam, cui sacrificaturus. Cùm in proximum ergò templū iuissent, quod erat Apollinis,

Syluanus Comes crudelissimus.

Cõtra eo fit S. Thyrsus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

linis, hîc Comes dixit, ostendens imaginem: Hic est deus, quem colimus: eum cùm placueris, ô Thyrse, & obtuleris sacrificium, validum habebis custodem, & aliorum deorum parabis tibi benevolentiam. Martyr autem, Vide, inquit, quodnam offeram sacrificium, & quemadmodùm eum placabo. Cùm omnes verò in eum animum attẽdissent, ille manus simul & oculos in cælum tollens, Dei virtutem invocat ineffabilem: & cùm tonitru repentè erupisset, in terram cecidit statua Apollinis, & resolura fuit in cinerem. Cõversus ergò martyr ad eos, qui circũsistebant, Videte, inquit, quòd qui sunt apud vos dij, sunt solùm figmenta, qui nec veri Dei possunt vel solam sustinere invocationem. Ad hæc ira inflammatus Syluanus: Ego tuas, inquit, præstigias omninò conteram & delebo, & ostendam quænam percipiatur ex eis vtilitas. Continuò autem iniectus est martyr in ferream quandam machinam, & eum ferrei discerpebant pectines: & auellebantur quidem fibræ corporis: carnes verò continuæ defluebant in terram: promptum autem & alacre eius animi studium non dissoluebant, sed eius zelum & ardorem magis irritabant.

Vide mirã vim precum S. Thyrsi.

Horrendis afficitur cruciamentis.

Quoniam autem visus erat deficere, & ne minimum quidem vitæ ei videbatur esse reliquum, relaxatur quidem è tormentis: Cùm eum autem sistendum curâsset Comes, Vis, inquit, rursùs vti prioribus tuis incantationibus & maleficijs contra deos, vt tibi quoque rursùs largiamur secundas remunerationes? Atquì totum tuum corpus tormentis est consumptum: propemodùm verò tibi quoque deficit anima. Ipse autem, quem colis, & quem tuum dicis adiutorem esse Deum, vbi est? Sed quandiù persecutabis in ijs, quæ sunt inutilia, & non videbis vtile, quod est tibi propositum ante oculos? Martyr verò: Quid non sentis, inquit, Christi, quę est in me, virtutem, quæ mihi adest manifestissimè, & me aduersùs hos insultus confirmat? Quomodò enim corpus terrenum & adeò imbecillum, posset talibus resistere difficultatibus, si non ei supernè diuinum daretur auxilium? Vt qui ergò certè scias esse immutabilem mihi confessionem, & nulla ratione meum posse animum conuerti, fac quod tibi visum fuerit, & à nullo abstine eorum, quæ statueris. Tunc cùm insisset Syluanus maximum afferri lebetem: & eum quidem aqua impleuisset, & vehementer bullire fecisset, è Thyrsi autem pedibus funem alligâsset, eum demisit capite. Ille verò ne in tali quidem periculo conlebes autem protinùs est disruptus, & aqua est effusa: & illæsus conseruatus fuit martyr. Porrò autem Iudex tam apertè videntibus omnibus pudore affectus, arrogantioribus vtiquè & superbioribus verbis tegebat dedecus: In teipsum, dicẽs, ô Thyrse, vteris præstigijs & incantationibus. Nam quo magis cõtrà aliquid machinaris, mihi quidem iram magis accendis: in teipsum verò acerbiora comparas supplicia.

Præclara eius vox.

Ecce tyranni immanissimum.

Martyr diutius liberatur.

Sed tunc quidem cùm esset alijs curis occupatus, martyrem rursùs rradit in custodiam. Posteà autem cùm Apameam maritimam quandam ciuitatem cum illius loci Præside esset profecturus, vinculis Thyrsõ iniectis, iubet eum per eos, qui ipsum sequebantur, ponè trahi. Cùm verò non procùl essent à ciuitate, arbitratus Syluanus primùm quidem turpe esse eum circunducere: deindè etiam & vinculorum & longę vię perpessionem, pietatis constantiam relaxâsse martyri, aliam rursùs ei adhibet periclitationem: & cùm ingressum paululùm sustinuisset, producit Thyrsum in suum conspectum, & dixit: Vel dic te sacrificaturum, vel à vita miserè excedes. Cùm is autem prioribus consequens dedisset responsum: quineriam subiunxisset, Immò verò vestrę mox erumpent animæ, ad maiorem iram ipsi sunt incitati, & iubent eum cum plagis trahi Apameam vsque: Illic verò cum suis, aiunt, præstigijs in mare iaciatur: in quo malus malè peribit, & nec sepulturam quidem consequetur post mortem. Nondùm peruenerant in ciuitatem, & martyris cuénit prædictio. Nam Syluanus quidem repentè fuit membris solutus: Cumbricius autem vehementi febre correptus, ambo miserabiliter vitam quarto die finiêre. Fertur verò, terram non admisisse eorum corpora, donèc martyr precatus, eam prosilientem & se vibrantem placauit, & miseris illis reconciliauit.

Martyr diutius liberatur.

Prædicit tyrannis interitũ ipsorum.

Tyranni pereunt.

Cùm isti tam infeliciter è vita excessissent, & suæ in martyrem insolentiæ iustas pœnas dedissent, in custodia & vinculis Thyrsus ab illo die vigintitres dies fuerat conseruatus. Deindè venit quidam alius Præses, non solius eius, quem prior habebat, potestaris, sed morum etiam successor: qui barbara lingua nominabatur Pandus. Is cùm venisset Apa-

Eis succedit Præses equé crudelis.

Apameam, & in medio concionis, quæ ipsi erat congregata, constitisset, & quę de Imperatore dici solent, dixisset, scrutans deindè quæ facta fuerant ab ijs, qui ipsum præcesserunt, & acta illorum perlegens, incidit in ea, quæ de martyre Thyrso decreta fuerant. Et cùm partim quidem ex actis, partim autem ex circunstantibus omnia didicisset, publicum in diem sequentem el theatrum congregat: & cùm examinandum Thyrsum produxisset in medium: Tu es, inquit, Thyrsus, qui imperatorum iussa contumelia affecis, & in ea te insolenter geris, & magni dei Apollinis contriuisti statuam? Ille verò, Ego sum, inquit, qui non pareo iniquis edictis, neque operibus manuum hominum offero sacrificium: sed soli Christo sacrifico sacrificium laudis, & eum verum Deum nomino. Ille autẽ similiter nugans, atquè Iudices qui præcesserant, & putans se posse minis terrere eum, qui terreri non poterat: Tu fortasse, inquit, ideò securè magnificè loqueris, quòd putes te simile nunc quoquè habiturum esse iudicium, & cruciatus adeò tolerabiles: & audacter ac confidenter loqueris. Sed hęc te nihil iuuabunt, cùm nostrorum tormẽtorum feceris periculum. Quamobrèm vanis relictis sermonibus, accede & dijs sacrifica. Sin minùs, cùm passus fueris, scies, & fortasse obliuiscéris omnium præcedentium. Martyr autem: Scio, inquit, vnumquenque vestrûm contendere, vt præcedentes crudelitate & impietate superet. Sed mea est in Christo fiducia, fore vt & vestros insultus facilè feram ac superem, & martyris corona sim redimitus. Et sic quidem admirabilis athleta.

Coram illo exhibetur Thyrsus.

Hęc quidem valdè conturbabãt & pungebant communem inimicum, nec ferre poterat pietatem resplendentem in martyre: sed ad eum latenter accedens, ei consulit, & qualia ei, qui eum præcesserat, suggesserat, etiamsì diuina è superis sententia euentum prohibuerat, talia huic quoquè nunc suggerit: & hinc cùm statuisset Iudex, esse laboriosissimum, qui in aquis accipitur, interitum: & hinc rursùs duo cõtingere grauissima, nempe quòd & martyris corpus careat sepultura, & Christiani hoc damnum pariantur, vt qui sic priuentur reliquijs in commune vtilibus: cùm eum tutò ex omni parte ligâsset, & in saccum immisisset, dimittit in mare triginta stadijs procùl à litore. Sed ignominiam rursùs, & dedecus rursùs apertè induerunt, qui magnificè & elatè aduersùs eum loquebantur, & incassum visi sunt consilium cepisse. Nam cùm repentè saccus esset disruptus, chorus virorum candidatorum (ô miraculum) excipit martyrem: & tanquàm per siccum solum ingredientem, rursùs deduxerunt in terram. Cùm hoc ergò vidissent, qui eum in profundum iecerant, repentè tremebũdi & timore affecti, veniunt ad Præsidem, & quod factum fuerat, renunciant. Ille autem citò venit ad litus, furioso & eędem spirante vultu intuens: & cùm solum stantem vidisset martyrem: Certè miræ sunt, inquit, vestræ præstigiæ & incantationes, per quas sic etiam mare, vt video, frenatis, & elementorum naturæ vim affertis. Sed eæ vobis nihil omninò proderunt: immò verò plures cruciatus afferent, & tandèm violentissimam mortem conciliabunt. Martyr autem: Quousquè non intueberis, inquit, tu qui es apertè cæcutiens, & dijs tuis patiens similia? Nam cuiusmodi, inquit, sunt hæ præstigię & incantatio, seruа facere elementa, & ea accipere cedentia voluntati? Quis autem eorum, qui sunt apud vos præstigiatorum, aut eorum, quos vos deos esse censuistis, quorum sunt præstigiæ & deceptio, quorum visa & dolosa omnia figmenta & artificia: quis eorum omninò tale quid fecit, vt homo qui iacitur in profundum, Angelorum manibus suscipiatur, & pedes mare transmittat, illęsusque & sospes in terram veniat?

Martyr iterum maré iactat.

Præclara Christi vir. tus eum erit. pit.

Ad hæc Præses: Etiamsì sit planè difficile, ei, qui captus est errore Christianorum, vitam eripere eo modo, quo quis, propter ea, quæ ipsi contrà callidè excogitant: at ego tibi simul & difficilem & celerem mortem excogitabo. Inpræsentiarùm autem me sequi manentem Cæsaream, hic quoquè me sequatur, dixit ijs qui adstabant, vi tractus, & virgis validè tergum cæsus: vt illic consequatur ea, quæ desiderat, præmia & remunerationes. Hoc autem facto, postquàm intellexissent Cæsareenses nouum ad eos aduentare Præsidem, qui Thyrsum adducebat in vinculis, omnes simul exiêrunt, specie quidem vt Præsidi irent obuiàm: re vera autem, visuri Thyrsum. Desiderabant enim eum videre, vt qui vel ex hoc solo possent consequi gratiam. Postquàm verò fuerunt in ciuitate, martyr quidem statim coniectus est in carcerem: consultanti autem Præsidi, quibus nam modis eum consumeret, visum est eum in bestias immittere. hanc enim iudicauit mortem esse & acerbissimam, & quæ vitari non poterat. Iubet ergò ad ipsum

Hic quippiã deesse videtur.

Martyr eruditur tradituri & flagellatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

montem turrem ædificari ligneam,& seuas feras omnis generis in eam immitti: famę verò multorum dierum iritari eas ad sæuitiam, & deindè in medium earum inijci martyrem. Cùm hæc autem perfecta fuissent triginta diebus, vniuersum populum in concionem congregat Comes ad templum Iouis, splendidumque & magnificum parat sacrificium: & sic è custodia educit Thyrsum tradendum bestijs. Quod verò erat omnium grauissimum,& validum ad eius mouendum animum, & incitandum ad abnegationem, cùm hoc fortè excogitâsset inimicus, cum circunstans multitudo cognatorum & amicorum rogabat, vt sibi parceret, & effugeret horrendum illud genus supplicij, faciendo quod iubebatur. Sic enim, aiebant, non solùm nulla mala patieris: sed etiam honores consequéris, & eris Imperatori valdè familiaris. Ille autem nequaquàm ad hæc fecit, quod primi parentes: sed potiùs id, quod Dauid, non prębēs aures acerbis serpentibus & malis consultoribus: surdus verò erat sicut ille, & mutus, non aures, non os omninò aperiens.

Inimici hominis, domestici eius.

Gen. 3. Psal. 37.

Adducitur autem ad Prędem, qui peragebat sacrificium. Ille verò cùm vidisset martyrem: Ecce, inquit, supra modum fuimus in te clementes, qui tibi ad deliberandum tantum temporis concessimus. Si ergò & ipse ea, quæ oportet, tibi consuluisti, & ex re cognouisti id, quod tibi futurum est vtile: cùm & totam patriam videas Ioui maximo deo sacrificantem, sacrifica ipse quoquè accedens, & liberare ab omnibus minis & periculis, & ab acerbo vitę exitu. Sin minùs, te bestiarum discerpent vngues & dentes, propter quæ nullus erit omninò tibi adiutor, & qui te à malis liberet. Martyr verò fingens quandam vtiquè pœnitentiam: Ego quidem, inquit, iampridèm satis mihi consului, & nisi Apollo, vt qui sit despectui habitus, succenseret, cùm solus à me colatur Iupiter, non abscessissem nunc à meis ciuibus: sed de more cum eis sacrificâssem. His auditis, lętatus est Præses, vt qui iam generosum illum cepisset Thyrsum: & statim cum eo lętus ad templum accedit, & ,solùm, dicit ei, sacrifica. Ego enim sum tibi huius rei fideiussor idoneus, quòd tibi nullus deorum irascetur. Cùm ergò attentus esset martyr, & ad verum Deum quasdam fudisset preces, repentè velutì quidam terribilis irruens terræmotus, conterit quidem ipsam Iouis imaginem, & humì deijcit: metu autem labefecit animos infidelium, qui, relicto sacrificio, fugerunt quàm potuêre celerrimè: in templo verò remansit solus athleta. Cùm itaque fraudem intellexisset Prędes, suam quidem accusabat benignitatem & clementiam: efferabatur autem magìs aduersùs martyrem, vt qui fuisset deceptus, & non solùm non persuasisset, sed etiam tam insigni affectus esset ignominia: & ideò acerba morte eum afficere studebat, qui & ipsum & illius deos tam graui affecisset iniuria.

Martyr irridet Prędem stultũ.

Precibus euertit Iouis imaginẽ

Cùm ergò sciret fore, vt, quod inberet, statìm effectum redderetur, & turris fuisset ædificata, & fame esset iritata bestiarum feritas, vt nec à lapidea quidem abstinuissent natura, iubet athletam proijci in medium earum. Solus ergò eis fuit martyr dimissus, foris oculis innumerabilibus omnia videntibus. Cęterùm non erat solus: sed quędam ei diuina à superis aderat gratia, quæ quidem faciebat, vt videretur is cum tribus alijs. Cùm eum ergò in orbem circundedissent bestiæ, placidè & mansuetè eum adspiciebãt, & martyri amicè blandiebantur, perindè acsì iamdiù fuissent cicures & mansuetæ, & ei familiares. Ipse autem manibus in altum sublatis, Ago tibi, inquit, gratias Domine IESV Christe, quòd in me tuum nomen sanctum effecisti gloriosum, & effecisti admirabiles tuas misericordias, bestiarum ora mihi obstruens, sicut olìm Danieli tuo famulo. Tu ergò, qui & tunc & nunc facis res tam admirabiles, & tam præter opinionem, effice, ó Rex, efficacì tuo nutu, qui sub adspectum non cadit, vt hę ferę agrestes redeãt vnaquęque in sua habitacula, ex ijs, qui adsunt, neminem lædentes. Hęc cùm Deum esset precatus, ad bestias conuersus, In nomine, inquit, veri Dei, reuertimini rursùs, vndè vnaquęq; venerat, nemini damnum adferentes. Protinùs ergò bestiæ quidem erumpebant: Cùm verò timor inuasisset eos, qui circunstabant, & alij aliò fugere contenderent, illæ magno cursu tendebant ad syluam. Miraculum autem multos induxit infidelium, qui Christi parti se adiunxerunt.

Bestijs obiectus, blandissimè ab eis accipitur

Dã. 6. & 14.

Bestiæ ei obediunt.

Cùm autem hęc cognouisset Præses, in dubio erat, quidnam esset sibi faciendum, & quemadmodùm eum vlciscęretur pro meritis. Propterea omnibus corporis partibus ei iniectis vinculis, in presentia quidem eum conijcit in carcerem. Cùm verò intra paucos dies abiturus esset Apolloniã, (ea autẽ ciuitas nõ procùl abest à Cęsarea) iubet Thyr-

Thyrsum sequi tractum à militibus. Cùm venisset ergò in ciuitatem, & res illic ordinâsset ex sententia, quoniam de omnibus, quæ in ea erant, volebat erigere trophæum impietatis: vt & sacrificij essent cum eo participes, & ad illius deos animum adiungerent, statuit oportere eos terrefacere per suam in Thyrsum crudelitatem: vt metu, nè eadem eis inferrentur, nemo esset qui non parèret. Nesciebat verò se, vt dicitur, gladium in seipsum acuere. Publicam quidem in templo Apollinis, quod omnibus, quæ illic erant, & alta magnificentia, & imaginum multitudine erat maximè insigne, congregat concionem. Iubet autem quosdam iuuenes, mente crudeles, manu valentes, ante illas idolorum imagines martyrem adducentes, grauibus eum virgis cõscindere. Ille verò tanquàm in somnis ea patiens, ad ea quę erant molesta & aspera, nihil se conuertebat: sed ad verum Deum suam transmittens cogitationem, qui & abyssos exiecat, & montes solo adspectu liquefacit: Veniat manus tua super me, inquit, Domine, & nè procùl abesse velis auxilium tuum à me: sed attende ad defensionem meam, & nè pudore afficiar, quòd te inuocaui. Hæc ille quidem est precatus: Deus autem effecta reddidit è superis. Nam & repentè horribilis strepitus audiebatur in ciuitate: & acutissimis quidem dolorum stimulis index feriebatur: solutæ sunt autem dexteræ martyris tortoribus, & humì deiecta est multitudo imaginum, & humì iacebat turpiter. Diuina ergò voluptate repletus Thyrsus: Cur non dijs tuis manum porrigis, irridens dicebat Prędi, qui tam turpiter iacent, & tuo indigent auxilio: sed in medio eos despicis theatro, ad irridendum expositos ijs, qui non cæcutiunt? Ille autem etsì grauibus tangeretur doloribus, non erat tamen eius vitium curabile. Sed, scelerati Thyrsi, aiebat, præstigiæ grauiorem mihi morte vitam omninò efficiunt.

Virgis dirissimè cæsus, fert trãquillissimè.

Diuinitùs punitur prędes & tortores.

Er at autem Apolloniæ vir quidam, nomine Callinicus, nobilitate clarus & intelligentia, & qui in patrios deos semper magnã ostendebat superstitionem: eratq; illorũ sacerdos & minister: & ideò æquè, atquè dij, à Græcis omnibus habebatur in honore. Is iampridèm attendens ea, quę mirabiliter & pręter opinionem vi superna fiebant à martyre, cùm etiam imaginum interfuisset euersioni, & vidisset malum, quod ceciderat in Prædem, deos quidem suos magnæ condemnabat imbecillitatis: semine autem pietatis in animo suscepto, sensim apud se, Qui à Thyrso, inquit, prædicaris Deus, qui tot & tanta per eum admirabiliter fecisti prodigia, tu quoquè me tanquàm recenter electum militem suscipe, & me iam confirma ac corrobora aduersùs inimicos veritatis. Hæc cùm apud se cum vniuersorum Deo disseruisset, accedit, Prędem artificiosè irridens: Clarissime, inquit, Præses, hic homo, qui tormẽtis miserè conteritur, Iouem supremum deorum in terram deiecit & contriuit, Phœbum Apollinem iam tertiò confregit. Quin etiam ipsum Herculem, qui in bellis est inuictus, prostrauit: non manibus, non armis, non ense aduersùs eum indigens: sed solo verbo nudo & Christi inuocatione: idq; cùm ille crucem & mortem sustinuerit. Si ergò vestræ videtur potentiæ, accedamus, & Herculem, deum qui in malis fert opem, erigamus: & rogemus, vt respiciens ea, quæ iam olim de ipso iactantur, adsit tyrannide oppressis Ioui patri & diuino Apollini: (ij enim videntur dormire graui somno oppressi) & hoc ei quartumdecimum certamen adscribemus.

Callinicus vir nobilis ad Christũ cõuertitur.

Irridet Prędem.

Irrisionem autem non intelligens Prędes, Cùm ergò, inquit, me malè habeam, & infirma valetudine, vade ipse, & nobis placa deos, & aduersùm prodigiorum effectorem hunc Thyrsum citò eos excita. Callinicus verò: Sed arbitror, inquit, esse maximam potentiã Dei, qui eos deiecit: & vereor, nè sibi quidẽ ipsis possint opem ferre. Tũc Prædes dolũ intelligit: &, Nũ tu quoquè, inquit, ô Callinice, viri huius scelerati captus es prędigijs? Ille autẽ, cùm ne eum quidẽ amplìus loqui sustinuisset, (neq; enim decæterò pietatem celari patiebatur) statìm excurrens in domunculam, tõder capillos, deponit barbam, exuit vestes: & cùm eas sustulisset manibus, portat vsq; ad Prędẽ: & cùm illas iecisset ante pedes: Accipe, inquit, pilos meos, ó Prędes, & vestẽ quę nidor sacrificiorũ, & fumus, & torrens sanguinis, & mysteria dęmonũ polluerũt. Nam cum eis quoquè priorem abijcio errorẽ, vt qui nouã viuẽdi formã acceperim, & iam factus sim Christianus.

Eximia Callinici feruor

Eius repentina cõuersione obstupefactus præses.

Prędes autem illa repentina obstupefactus mutatione: Quid verò, inquit, Callinice, tantùm illius prędigiatoris valuerunt prodigia, vt te generosam animam, ministrum deorum, illorumque interpretem & sacerdotem, qui ab illis magnam assequeris beneuolentiam, abduxerint à patria religione, & ad extremum attraxerint interitum? Callinicus

Universidad de Deusto
Biblioteca

linicus verò: Ex multis quidem, inquit, etiam alijs sum persuasus: maximè autem talis mutationis causa est ipse Hercules, qui tot quidem certamina, vt de eo narrant fabulæ, perfecit: nunc autem ne nudo quidem viri verbo restitit: sed adeò miserè cecidit, & ostendit e sse iucundas fabulas, quæ de ipso & alijs dijs iactatę sunt ab hominibus. Rursùs autem Prę ses: Nequaquàm, inquit, sed illius præstigiarum, & similium prodigiorum amor id tibi persuasit, existimantem teipsum quoquè posse facere similia. Sed neq; præstigiatorem illum & planum, neq; te hæc iuuerint, nisi te tuorum pœniteat delictorum, & pristinos honores rursùs dijs reddideris.

Ille verò volens apertè conuincere ignorantiam Prę sidis, (Sciebat enim apertè, sciebat ei quoquè adfuturum Thyrsi Deum, & sua in eum ostę surum prodigia.) Quoniam, inquit, ô Præses, non rectè tibi se habet corpus, & putas me deceptum esse figmentis & visis: accedamus, si videtur, ad magnum Aesculapium, & communiter obsecremus, vt morbum tibi sedet, & liberet à doloribus: & tũc scies, nihil omninò fingere, nec visione quicquam apprehendere mihi vnquàm venisse in mentem. Eorum ergò, quę dicebantur, ille modum non intelligens: sed hęc simpliciter dicta esse arbitrans, & iam Callinicum aliquà duci pœnitentia, cum statim assumens, lętus perrexit ad templum. Postquàm autem ingressi sunt excę randa illa adyta, mente attenta Callinicus, Domine Iesu Christe, inquit, qui per famulum tuum Thyrsum à me agnitus fuisti verus Deus, qui me, qui milliès te offendi, & legem tuam sum transgressus, non repulisti, tu quoquè surge nunc ad auxilium meum, & in me quoquè rursùs tuam ostende potentiam. Hęc dicebat, & eccè vox quædam ex alto audiebatur, quæ & eius animo addebat audaciam, & excitabat ad brauium su pernæ vocationis. Ille autem, cùm ex eo esset repletus audacia, & nomen Christi esset effatus, vehementer & minaciter increpat simulacrũ Aesculapij. Tanta verò statua paruam non tulit increpationem: sed statim cadit ad illius pedes, perindè ac si quædam manus ei vim attulisset. Ad Præsidem itaque intuens Callinicus: Hic, inquit, ne poterit quidem surgere, nisi ei manum præbueris adiutricem. Adspice ergò, & cognosce non esse præstigias nec artem, quę adsunt: sed Deum aliquem in me operari, qui in te quoquè potest eadem facere miracula, si tantùm in eum credideris. Animo ergò valdè anxius Præses, quòd iam ipsius quoquè Callinici fecisset iacturam, tunc quidem eum includit in carcere.

Callinicus exhinc cõfirmatur.

Euertit statũ Aesculapij.

Includitur in carcere.

Cùm manè autem surrexisset, quoniam malis, quæ infligerentur, eum nouerat fore superiorem, vt qui Thyrsi esset æmulator, in ambos talem pronunciat sententiam: illum quidem, inquit, qui se à deorum abrupit coniunctione & familiaritate, & horum miserorum fraudi, quos Christianos vocant, se adiunxit, Callinicum iubeo ense mortem subire: Thyrsum verò, qui multis gloriatur prodigijs, & qui etiam procurauit, vt miser peruerteretur Callinicus, in quandam ligneam iniectum capsam, cum ea acutissima serra minutatim dissecari, vt prolixę illius deceptionis & præstigiarum, dignas etiam post mortem luat pœnas. Atque ille quidem cùm in martyres hanc tulisset sententiam, rursùs cœpit vacare ijs, quę se ad manum offerebant, negocijs. Cùm eos autem accepissent milites, Callinicum quidem ẽ foro eductum, cùm tempus perijsset & accepisset precationis, per ensem illata deindè morte consummant: Generosum verò Thyrsum cùm in quàdam machinam immisissent ligneam, vt improbè iusserat Præses, cuidam Vitali & Sabino mandant, vt tormentum exequantur. Qui cùm sursùm serram trahere aggrederentur, ea quidẽ eis videbatur valdè grauis & ductu difficilis: in lignum verò descendebat admodùm leuis & sublimis: adeò vt illi quidem pondere laborarent, & multo sudore circunfluerent: lignum autem maneret integrum, id serra minimè attingente. Tandèm autem vrgentibus & instantibus illis vehementiùs, capsa quidem sua sponte aperitur: egreditur verò athleta lætus & alacris, perindè ac si diuinum quoddam gaudium illius inuasisset animum. Atque eos quidem, qui circunstabant, tam qui aderant, vt supplicium sumerent, quàm vt solùm spectarent, cepit omnes stupor & admiratio, & neque poterat vllus eum tangere propter insigne miraculum.

Capite puniturs.

Vide magnum Dei miraculũ.

Martyr autem cùm sensisset cursum sui certaminis iam venire ad finem, & desùper audiuisset vocem quandam, eum ad brauia vocantem, manus simul & mentem in cælum tollens: Ago tibi gratias, Domine Iesu Christe, inquit, quòd me, qui sum indignus, acceperis, & tua hæreditate & choro eorum, qui tibi placuerunt, dignatus sis. Et nunc accipe

S. Thyrsi precatio.

accipe animam meam in pace, & eam introduc ad sacrum tuum altare, ineffabilis apud te lætitiæ futuram participem. Hæc dixit, & cùm se vndiquè Christi signâsset signaculo, in manus illius sanctam deponit animam. Tam facilem & tam expeditam in rebus perplexis & dubijs inuenit viam ineffabilis Dei sapientia. Eccè enim qui ab inimicis tam multis fuerat traditus supplicijs, & ex eis nihil graue & molestum senserat, consentanea & naturali morte excedit è vita.

Felicissimè expirat anima.

Multum interesssit temporis: & Diocletianus quidem tyrannicè Romanum inuadit imperium: edictum autem rursùs mittitur in omnes partes, vt vel omnes sint cum eo participes impietatis, aut pœnam mortis subeant. Arrianus ergò, qui tunc erat Præses Thebaidis, nihil cunctatus, cùm mox Asclam & Leonidem accepisset, qui colebant & tuebantur pietatem, eos multis & magnis subijcit tormentis: deindè etiam acerbissimè eos à vitâ liberat. Postquàm verò fuit peractum ab illis martyrium, iubet etiam omnes comprehendi Christianos, qui erant in ciuitate, & maxime, qui erant alijs pietate magis insignes: & ante ipsum quidem poni instrumenta suppliciorum. Deindè ipsos quoq; sisti ante illius faciem. Quæ cùm celerrimè facta essent, ipse superbo quidè vultu, superbiore autẽ spiritu: Hoc est, inquit, in manu vestra, & hanc rem vestræ potestati permittimus: vt vel sacrificantes, securè viuatis & liberè: aut, si non pareatis, varijs dedamini supplicijs, & deindè etiã ipsi morti. Hęc cùm dixisset Prę ses, & continuò tormenta eis fuissent ostensa, viri numero triginta & septem, viri & sententijs inuicti & animis, ea quę dicebantur irridentes, quę cernebantur, omnia despicientes, & sibi inuicèm animum addentes, cùm hoc solum dixissent: Non solùm, quàm impiè viuere, sed etiam, quàm rectè in pietate vitam degere, pro ipsa mori esse satius, in media prosiliunt pericula, & tempus continuò arripiunt. Sed alij quidem in eodem prompto & alacri animi studio adhuc persistebant, neque quicquam illos conturbabat eorum, quæ aderant.

Asclæ & Leonidis martyres.

Asclę et Leonidis mate rtyrium.

17. se offerunt cruciatũ mentis.

Quidam autem, nomine quidem Apollonius, ordine verò lector, cùm vidisset tormentorum formam & multitudinem, timore completur eius animus, & dissoluitur promptum eius animi studium. Cùm autem duplex eum inuasisset metus, vnus quidem imminentium suppliciorum: alter autem abnegandæ impietatis, mediam interlulùm laxatus à curis, adspiciebat ad voluptates. Cùm eum autem propè vidisset Apollonius, ad se vocat, & pollicetur ei quatuor aureos, si pro illo sacrificet: & cum quidem liberet à tormentis: eos verò, qui videbant, & ipsum Arrianum deciperet, dicens se Apollonium. Páret his Philemon: & illius quidem vestem inducns, & vultum, quoad eius fieri potuit, operiens, perrexit ad sacrificium: Deus autem erat, qui hæc procurabat admirabiliter. & Philemonem quidem ad se attrahebat per Apollonium: per Philemonem autem Apollonio texebat coronam martyrij: & sic per se inuicèm dans ambobus occasionem, vt ei familiares euaderent.

Apollonius lector pertimescit

Philemon miro modo diuinitùs illuminatur.

Nam cùm Philemonem tunc illuminâsset, &, vt cum veste animum quoquè mutaret, effecisset, fecit vt hocipsum esset, quod simulabat. Nam cùm se quidem signo Crucis signâsset tanquàm Christianus, vt in hoc quoquè ostenderet Apollonium, profectus est rectà ad ipsum Prę sidem. Ille autem cùm eum vidisset, eos qui aderant rogabat, quisnam esset. Cùm illi verò dixissent, Est quidem vnus, vt videtur, ex Chrisłianis; ille autem iussisset ilicò eum sacrificare: tunc tunc Philemon, mente faciliùs mutata quàm veste, & perindè ac reueritus esset id, quod imitabatur, aut potiùs ei, quod est videri, vt esset etiam adiecisset, clara voce, quantùm poterat, clamabat: Non sacrifico. Sum enim Christianus, Christi seruus, Christi Dei viui. Prę ses autem, Non vidisti pauloantè, inquit, qualia & quàm multa perpessi supplicia Asclas & Leonides, deindè etiam morte fuere condemnati? Hocipsum, inquit, fuit mihi occasio, quę me impulit ad martyrium, quòd Asclas & Leonides sic pauloantè decertârunt propter CHRISTVM: & maximæ tolerantiæ hinc percepi doctrinam, & argumentum fortitudinis. Et alioqui miraculum, quod in * illa tua illi nupèr ostenderunt, quam, cùm per medium fluminis alueum fer-

Locus in Dosit. hist. * nauí

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferretur, ſtiterunt, quos non induxerit, vt ſe parent ad ſuſcipiendum certamen pro pietate? Cùm deſperaret itaque Præſes ſe poſſe illum à ſua traducere ſententia, Mihi, inquit, accerſite Choraulem Philemonem. fortaſsè tibiarum illarum dulcedine delinitus, faciliùs mutabitur: ignorans omninò ſtultus, huncipſum eſſe Philemonem, & eadem lingua vtentem: niſi quòd priùs quidem lyra & tibijs, tunc autem diuino loquebatur ſpiritu.

Cùm ergò tota ferè cohors eius apparitorum obiret populum, & nuſquàm poſſet inuenire Philemonem: illius, inquit, frater Theon eſt accerſendus. ipſe enim omninò docebit, vbi ſit Philemon. Cùm autem adfuiſſet Theon, ille nihil ſciens, qualis eſſet ſcopus Philemonis, Hic eſt, inquit, Philemon, oſtendens fratrem. Statim ergò iuſſit Præſes eum aperire faciem: & cùm vidiſſet, vehementer quidem cœpit & profusè ridere, arbitrans Philemonem hoc omninò facere, vt rideret Chriſtianos: & ideò illam eum induiſſe perſonam, vt alios quoquè moueret ad riſum. Deindè illū quidem iuſſit actum deponere & ſimulationem: accedentem verò cum illo ſacrificare. Poſtquàm autem contrà dixit Philemon, ſe Chriſto quidem re vera ſeruire: illius autem deos habere pro ludo & ridiculo: Iudicem magnus inuaſit ſtupor & dubitatio. Intuens itaque Philemonem, Per ipſam, inquit, Romanorū ſalutem, vera´ne ſunt, quę in preſentia, ô Philemon, à te fiunt, an comparata ad irridendū & ludificandum Chriſtianos? Ille verò, Non Romanorum, inquit, ego, ſed meam ipſius iuro ſalutem, & Dominum meum & Regem Chriſtum, non eſſe irriſionem, nec luſionem, nec fictionem quæ videntur: ſed veram cordis mutationem, & fidem eſſe in Chriſtum certiſſimam: & me pro hac confeſſione, non vnàm ſolam, ſed innumerabiles, ſi fieri poſſet, paratum eſſe ſubire mortes.

Constanter confitetur Philemon Christum, subitò mutatur.

Hæc ira impleuére Præſidem: & conuerſus ad eos qui circunſtabant, rogabat, an oporteret protinùs occídere Philemonem, qui deos apertè tanta affecerat contumelia, & euaſiſſet tam inſigniter impius: an ei tempus præbere, vt deliberaret, & eius quod fecerat ducereturpœnitentia. Atque populus quidem (Philemonis enim magno tenebatur deſiderio, & pendebant omnes ab illius lingua & à tibijs) rogauit protinùs Præſidem, nè perderet communem voluptatem ciuitatis: Ille autem volens eius ſoluere conſtantiam, & promptum animi ſtudium: Vides, inquit, ô Philemon, quanto tui amore teneatur populus, & quemadmodùm communem te vocat voluptatem, communem autem exiſtimat lætitiam? Tu ergò ſaltem eorum plausùs & laudum memor, & faciens quę ſunt & tibi & ijs conſueta, ſacrifica dijs ſeruatoribus. Ecce enim maximum feſtum mox peragitur, in quo tu quidem præclarè canes, & eorum laudibus tibi obtabitur animus: aures verò noſtras cantu tibię demulcebis. Ad hæc autem Philemon: Hoc, inquit, feſtum, ô Præſes, mihi in memoriam reuocat feſtum, quod illic agitur: honor verò & laus muſicæ facit, vt viſione appræhendam Angelicam hymnodiam. Scias ergò fore, vt fruſtrà labores, ſi me coneris à mea dimouere ſententia. neq; verò ſolùm nihil proficies, ſed etiam maius mihi in Chriſtum accendes deſiderium. Præſes autem: Sed etsi omnia, vt dixiſti, moleſta & grauia propter Chriſtum ſuſtinueris, quid hinc lucrifacies? Neque enim, etsi omnia pati elegeris, res tibi ſucederet ad martyrium. Nam neque factus es omninò Chriſtianus, neque accepiſti baptiſmum, conuenienter illorum legibus.

En qualia promittit martyri ſtultus Præſes.

Hoc poſtquàm audiuit Philemon, exclamauit: O ignem ſpiritalem, qui accenſus es in meis præcordijs. Quantum tibi debeo, ô Præſes, quòd me etiam inuitus maximis affeciſti beneficijs, ſacrum baptiſmum in memoriam reuocans. Hęc cùm dixiſſet Præſidi, ſtetit in media turba: & rogo vos, vehementer exclamauit, Si quis inter vos præcat Chriſtianis, & contemnit tormenta propter pietatem, adſit citò, & me diuino impertiat baptiſmate. Poſtquàm autem vidit omnes victos timore, & qui, vt tempus poſtulabat, nihil poterant facere iuueniliter, dolore animi cruciatus, & continuò in vocem erumpens cum calidis lachrymis: Deus meus Chriſte, inquit, qui me benignè adſpiciens, à profundo errore me reuocâſti, nè ſic me deſpicias, diuinum baptiſmum minimè aſſecutum. Sed quo vis modo oſtende mihi ſacerdotem & aquam, à quo & in qua, ſimiliter atquè alij Chriſtiani, baptizabor. Cùm ſic dixiſſet, nubes deſuper continuò deſcendens, cùm eum ſtantem medium in orbem comprehendiſſet, baptizauit. Deindè nubes quidem ſursùm aſſcendit: Ille autem, omnibus videntibus, fluento cæleſti baptizatus: Vobis, inquit, omnibus videre licuit, qui Chriſtiani quidem eſtis, nondùm autem vultis manifeſtam eſſe veſtram pietatem, quemadmodùm cùm nullus vtiquè ad me auſus eſſet accedere, ipſe veniens apertè Dominus, me maximo dono impertijt baptiſmatis. Videte ergò, & tarpi ac illiberali timore liberemini. Quinetiam tu quoquè adſpice Præſes, relicta, quę nihil habet vtile, inſania: cognoſce, cuinam Deo teipſum abſque ratione feceris inimicum, & quemadmodùm, eo ludice, ſis luiturus pœnas.

Palàm petit ſe baptizari S. Philemō.

Cùm martyr ſic eſſet locutus, Præſes neque ea quę audijt, neque ea quæ vidit admirabilia, omninò attendens: (res enim plane cęca, eſt vitium) Hæc quidem, inquit, mitte, ô Philemon. Nihil eſt enim aliud, niſi ſolùm oculorum deceptio & præſtigiæ. Tu autem dic, quanam de cauſa res deſpicis adeò dulces: vt neque tuarum tibiarum vllam ducas oratione, neque maximum noſtrum feſtum vel tantillùm tibi veniat in mentem, neq; vllum totius populi te capiat deſiderium: qui poſtquàm venerint quidem in theatrum, te autem non adſpexerint concinnè & modulatè canentem, ſed alium pro te ſumentem tibias, quantùm, putas, lugebunt, modorum tuorum recordantes, & tuæ illicientis ſuauitatis & gratiæ? Sed hæc quidem Præſes, quę magis fœminis, quàm viris, conueniunt, ſeruilibus blanditijs volens corrumpere generoſum animum. Philemoni autem tantæ curæ fuerunt ea, quę dicta ſunt, vt poſtquàm cognouit Præſidem ei tibias tantum eſcas proponentem, & ſic eum conantem illicere, Deum rogârit ardentiſſimè, vt ignem immitteret in tibias, & eas in cinerem redigeret & puluerem: Exaudi me nunc quoquè Domine, dicens, Domine Rex, & quomodò ſupra me aqua, ità etiam ſupra meas tibias veniat ignis, & eas deuoret, quas, ad ruum currens martyrium, depoſui apud Apollonium. Ità Domine Ieſu, vt vani huius mei artificij nullæ remaneant reliquiæ, neque eas videns quiſpiam ex infidelibus, dicat: Hæ ſunt tibiæ Philemonis.

ineptum præſidē, rea vanitſimas martyri ꝓponentē.

Nondùm finitæ erant preces, & deſcendit quidem fulmen ſupra manus Apollonij: & à manibus quidem abſtinuit admirabiliter: combuſſit autem tibias, & eas continuò redegit in puluerem & cinerem: perindè ac ſi fulmen circunduceret quiſpiam, & à quibuſnam quidem abſtinere, quænam verò tangere oporteat, oſtenderet. Hinc vtraq; rectè ſucceſſerunt. Nam & Philemonis votum deductum eſt ad effectum: Apollonio autem iam aperta erat ianua ad martyrium. Nam Theon frater Philemonis, tanquàm ab aliquo miſſus, currens omnem rem geſtam ſignificat Præſidi, quemadmodùm Philemonem ſua veſte induit Apollonius, & quemadmodùm effecerit, vt pro illo adiret ad certamen: & vt fuerit ipſe præcipua cauſa illius exitij. Adducitur ergò mox quoquè Apollonius. Quem toruo & furioſo vultu intuens Arrianus: Quid hoc eſt, inquit, ô omnium hominum ſceleratiſſime, quod feciſti & nobis & ciuitati, & huic miſero: quòd propter arrogantiam quidem deos & leges deſpiciens, metu autem tormenta declinans, cum eo mutâſti veſtem, & quibuſdam maleficijs eorum peruertiſti, priuans ciuitatem maxima voluptate? Oportebat, ſi ſic timebas ſupplicia, ad me accedere, & tuum animum aperire. Ego verò omninò id tibi remiſiſſem lege humanitatis, & neque tibi fuiſſet exhibitum negocium, neque tu exhibuiſſes alijs: ſed liberatus à metu & periculis, ſecurè vixiſſes, & ſine vlla moleſtia. Hæc cùm dixiſſet Præſes, excipiens Apollonius:

Mirè exaudi tus à Deo S. Philemō.

Apollonius ad Præſidē ductus.

Quòd nos quidem contumelijs & maledictis iure inſecteris, ne ipſe quidem contrà dixerim, vt qui meipſum primus accuſem: verùm non ideò, quòd tantorum bonorum illi cauſa fuerim, ſed quòd non mihi multo priùs: & non quòd ipſe meam veſtem induerit, ſed quòd ego veſtem illius induerim. Quoniam tamen per ipſam ambo verè ſalutari indumento induti ſumus, ijs iudicijs, quę verus nouit Deus, certò ſcias, neque poſthàc Philemonem, neq; Apollonium dijs ſacrificaturos. Quòd ſi priùs timiditatis à te ſum accuſatus, nunc maximam & apertam oſtendam fortitudinem. Propter hæc iram ſpitans Arrianus, ipſum quidem iubet maioribus reſeruari cruciatibus, Philemoni autem à tribus militibus fortiter cædi oculos. Cùm verò populus ea, quæ fiebant, ægrè tuliſſet, & clamaret, vt milites ab eo abſtinerent: moleſtè enim ferebant illum pati, qui eos voluptate affecerat: dicebat Præſes, Tui ſaltem modò miſerere Philemon. Sin minùs, at populi quidem, cuius pro te acerbè diſcerpuntur viſcera. Te enim oportet conſiderare, quòd ſi te tam paruum & leue ſubeunte ſupplicium, oſtendunt tantam animi perturbationem: quid fiet, ſi maioribus malis afficiaris? Ego enim, vt tibi quoquè meam mentem aperiam, non temerè poſſum credere ijs, quæ videntur: ſed hoc mihi das

Apollonius antè timidus, nūc fortiſſimè ſe gerit.

Vide ſubdolam ſatanæ linguam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conijciendum,quòd populi volens in te amorem experiri,simulâsti te esse Christianum, & dijs sacrificare recusâsti. Si ergò hæc est vera causa tuę mutationis, & pulchrè nôsti, quantùm tibi benè velit populus: & quemadmodùm,cùm tibi ęditur facies,ipsi corde & animo magis afficiuntur,sacrifica tu quoquè Philemon:& quem ex incussis tibi colaphis acceperunt dolorem,leni per gaudium,quod posteà consequetur:& prandeamus in templo Serapidis,& lætitia maxima fruamur & delicijs.

Philemon autem Iudici: Mihi quidem,inquit, cœna parata est in cælis. Ad populum verò conuersus: Cur, inquit, si ego cędar, vobis est molestum? Atquì quandò eram Choraules,multi nos feriebant adulatores: & nonnunquàm faciebant etiam peiora & grauiora. Vos autem suauiter & profusè ridebatis: eamque rem vos reuera esse vestras putabatis delicias. Sed nunc consentaneum est, vestrum dolorem esse lętitiam & gaudium Angelorum: quorum lætitia est mihi magnæ curæ, & quos ego volo per me delectare,cùm sim Christianus,& colam pietatem. Hæc cùm audijsset Prędes,& de Philemone omnem spem abiecisset,tunc in eum grauiora aggreditur supplicia:& Philemoni & Apollonio iubet perfodi talos,& funes eis alligari: & sic per totam ciuitatem duci martyres. Cùm citò autem factum fuisset, quod iusserat, eos rursùs iubet ad se adduci. Qui cùm essent adducti,propiùs accedens ad Philemonem: Vides,inquit,ô Philemon, quàm sint grauia & molesta,quæ inferuntur,supplicia? Vbi est autem vobis inuictus ille Deus: & cur non vos à presenti liberauit calamitate? Ad hęc Philemon: Nondùm nôsti,inquit,Arriane, quemadmodùm non verbis solùm,sed etiam factis ostendimus fortitudinem, & tormenta vicimus experienria? Nostri verò Dei virtutis multa quidem etiam alia vidisti in nobis signa: aquam de cælo,ignem de cælo.'nè dicam ea,quæ vidisti per Asclam & Leonidam. Quòd si etiam plura quæris, ego tibi alia quoquè ostendam. Priùs autem,quomodò ab ipso custodiar,ego tanquàm figura quadam tibi ostendam. Hęc cùm dixisset, petit vt sibi construatur quidam Oenus æneus. significat verò apud eos, qui in ea regione habitant, hoc vocabulum, speciem quandam currus muliebris.

Immani in primis supplicio afficiuntur martyres.

Cùm Prędes autem annuisset, & currus,vt ille petierat,esset constructus, iubet adduci puellum,& in eum immitti & diligenter includi: congregari verò omnes, qui erant in ciuitate periti sagittandi,& ad currum iaculari tanquàm ad scopum: & non cessare iaculari,donèc totus currus esset tectus sagittis. Atque illi quidem congregati sic faciebant: Aes autem (erat enim huiusmodi,vt ad resistendum acici telorum, ictus acciperet extinsecùs) inrùs illæsum conseruabat puerum. Cùm verò & ipsi sagittando essent defessi, & tela eis defecissent, puer educitur illæsus. Et stabat quidem Prædes dubius, cur hæc fierent. Dicit autem martyr Arriano: Hoc, inquit, ô Prædes, est tibi euidens imago meę salutis. Quomodò enim hic puer,etiamsi sibi ad nihil possit esse vtilis,nihil tamen graue passus est à tam multis viris & iaculis, ęre optimè munitus: eodem modo ego quoquè, etiamsi mihi innumerabilia inflicta fuerint supplicia, nullius horum curam geram. ea enim obtundit & hebetat mei Christi virtus, quæ me circuncirca muro munit adamantino. Propter hæc ira impletur Arrianus: & cùm vellet verba martyris confutare, facit vt ea potiùs deducantur ad effectum. Nam cùm è quadam arbore suspendisset iustum, quæ stabat quidem iuxta tribunal, vocabatur autem Persei, circa eum ex omni parte statuit sagittarios. Et illi quidem fortiter torquebant: ille verò sua ad Dominum oratione omnia tela similiter depellebat. Nam alia quidem cadebant in terram, alia verò figebantur in arbore, alia autem admirabiliter pendebant ex aëre.

Vide quid efficiat feruens Christi amor in sanctis martyribus.

Precibus pellit tela oia.

Postquàm verò eis quidem fuerunt exinaniræ pharetræ, martyr autem nihil omninò graue patiebatur, Prędes hæc videns,non poterat credere ijs, quę cernebat: & præ admiratione accurrit ad miraculum. Nam ille quidem studebat scire, an vera essent quæ videbantur. Cùm ad locum autem accessisset,Philemonem vidit apertè in arbore. Interim autem ex aëreis illis iaculis vnum aduolans, ferit ei dexterum oculum, eumque excęcat.hæc verò excæcatio, fuit Iudici principium illuminationis. Vide enim Dei sapientiam,quæ è longinquo contexit, & admirabiliter variat vtiles rerum dispensationes. Arrianus enim multùm quidem Christum, multùm autem etiam Christianos insectatus est maledictis,vt qui graui dolore iritaretur. A malo tamen victus,iussit deferri martyrem. Deindè etiam rogauit,vt curaret oculũ, ex eo quod passus fuerat fluxus, dicens,

dicens, quòd quomodò admirabiliter fuerat potens ad percutiendum, ità sit etiam ad sanandum admirabilis. Ille autem:Nunc quidem,inquit,tibi differo sanationem,nè beneficium acceptum rursùs voces prędicabilis,& ipse inconsideratè me tibi reum constituam.Sed quandò è corpore excessero,(iam autẽ finis appropinquat)veniens ad meum sepulcrum,& ex eo puluerem accipiens, eo vnge oculum, inuocans tu quoquè Christi nomen: & non diù pòst,sed statìm sequentem habebis sanitatem.

Philemon & Apollonius decol. lantur.

Post hoc non differt Arrianus:sed amborum simul,Philemonis & Apollonij,amputat capita. Nam siue mentiatur Philemon,inquit,iræ medebor. Sin minùs,mihi curabitur oculus. Tales quidem fuêre athletis occasiones martyrij: tales autem etiam exitus. Quoniam verò oportebat Arrianum quoquè non solùm esse oculo orbatum, sed illum quoquè simul esse animo illuminatum,hoc quoquè consequitur ea,quę præcesserunt. Nam cùm reliquiæ fuissent, vt par erat, à pijs habitę in honore, & cum Ascla & Leonida diuinis Christi martyribus depositæ: Arrianus statìm (nõ sinebat enim oculus eum esse desidem) accedit ad eum, sicut fuerat ei prædictum: & cùm sustulisset puluerem, inungit oculum: In nomine tuo, Iesu Christe,dicens,propter quem isti mortem suam sponte elegerunt,impono puluerem meo oculo: & si rursùs adspexero,ipse quoquè dicam non esse alium Deum,prętер te. Hæc cùm dixisset,statìm duplicem inuenit curationem,nempe & oculi, & animæ. Nam illo quidem videt solem, hac verò veritatem. Egreditur ergò lętus & clamans, Sum Christianus, & coram multis testibus confitens acceptum beneficium. Domum autem reuersus, & omnes qui erant apud se baptizat, & triginta sex Christianos relaxat è vinculis. Tot enim tunc erant propter Christum in vinculis.Deindè cùm precioſas accepisset sindones,cum multis aromatibus,cum multis alijs,& duobus Episcopis,rursùs venit ad thecas sanctorum,& horum venerandas reliquias fideliter simul & piè terra tegit.

Præclarum miraculum ex puluere sepulcri S. Philemonis

Præses conuersus inuocat sanctos & exaudit.

Cùm de eo autem fama iam fuisset delata ad Diocletianum, quòd Christianus ex Græco factus esset Arrianus, & quòd sacrificare nequaquàm in animum inducceret, mittit ille quatuor protectores, iubens vt eum quam primùm adducerent: vt accuratè sciret,an vera essent,quæ dicebantur. Atque isti quidem cum ipsum comprehendissent, vrgebant ad iter ineundum. Ille autem persuadet ijs, qui tantoperè vrgebant, ductoribus,cùm id nummis emisset octingentis,vt paruo rempore sibi liceret accedere ad reliquias martyrum. Cùm ergò ei data facultate accessisset,rogabat,pronus cadebat,supplicabat, puluerem amplectebatur, & precabatur, vt ei opem ferrent in certamine. & vox statìm audita est è sepulcro(videbatur autem vox esse Philemonis)dicens: Esto fortis,Arriane,& nullus metus te inuadat. Ecce enim Dominus te ad seipsum accersit, & ducit ad certamina, & incipit tibi contexere coronam martyrij. Habebis verò eos quoquè, qui te ad eam deducũt protectores,laborũ simul socios & remunerationis. Illum, cùm hęc audijsset,subijt stupor & admiratio simul cum ijs,qui aderãt,& ei potestate data à protectoribus, domũ suam est reuersus. Quo in loco copiosiorẽ à superis gratiam consecutus,prædicit suis & tempus sui decessûs & modum.Nam cùm pueros,qui erant domi suæ,vocâsset: Nunc quidem,inquit, venietis nobiscum vsque ad Alexandriam. Deindè ego quidem ducar ad Imperatorem,& Deo à superis ferente auxilium,hoc mihi propositum certamen peragam octauo mensis Phamenoth, in faccum iniectus, & proiectus in mare. Vos autem (sit verò vobis curæ, quod dictum est) vndecimo ciusdem mensis circa horã sextam, venite ad litus: & cùm corpus meum inueneritis, quod vehetur à tergo delphini,id tollite,& deponite cum alijs martyribus.

Arrianus Prędicit futurã prędicit.

Hęc cùm dixisset,ducitur ad Imperatorem Diocletianum: & ipse primùm quidem cum eo agit benignè & placidè. Deindè paratur lauacrum, & ante lauacrum ara: ara autem erat Apollinis. Et simul quidem lauantur Imperator & Arrianus. Egressi autem è lauacro,cùm arę appropinquâssent: Sacrifica,ô Arriane,inquit Diocletianus, maximo deo Apollini.Sic enim,vt par est,exhilarati, alacri deindè animo veniemus ad cœnam.Ille verò: Et quomodò possem ego, inquit, ô Imperator, post tot & tanta Christi, qui est solus Deus viuus,miracula, quorum non sunt inanes fabulæ & rumores, sed ipsi nobis testimonium præbuerunt oculi: Quomodò ergò ego,qui tot & tanta vidi,cũ quidem relinquam,sacrificabo autem his inanimis,& nullo sensu prædituis? Hic fuit deprehensa & conuicta Diocletiani simulatio, & ficta quam induerat persona: & quam sibi illiuerat mansuetudinẽ exuẽs & benignitatẽ, ad suam rediit consuetudinẽ,& his excepit

Constantes apud Diocletianum confitetur Christum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Malè accipitur à tyranno.

Arrianum, nempe vinculis manuum, catapultis pedum, profunda in agro fossa, magnorum & molarium lapidum magnitudine. His enim, cùm eum vinctum trusissent in hiatum, desuper obruebant.

Posteà autem ipse quoquè, vt qui deiecissent inimicum, thronum ponit excelsiorem. Et ille quidem seuerus, cum grauitate sedebat & seueritate: iubebat aurē milites eum ludificari, irridens miser, & dicens impia & blasphema: Videam, inquit, quid ei prodesit Christus, & quemadmodùm liberabit eum è meis manibus: & quæ sunt similia, puluis marcidus insolenter iactitans. Deindè cùm equum superbè & gloriosè ascendisset, ipse quidem tanquàm qui fortia & præclara gessisset, venit in regiam: Dei autem prouidentia quàm sit ineffabilis, & vt ingrediatur per ea, quę sunt contraria, non multò pòst euadit manifestum. Nam ingreditur quidem Imperator in cubiculum, vt paululùm requiescat: videt verò spectaculum terribile, (ó Domine & Rex omnium Christe, & quod est solū tuæ infinitę, & quæ inuestigari nō potest, potētię) nempe illos quidē compedes & lapides, cum quibus in fossam demiserat martyrem, lecto *apprehensus imperatorio: ipsum autem Arrianum iacentem in eodem cubili, & regaliter in eo quiescentem. Hęc cùm vidisset Diocletianus, fuit conturbatus & exterritus, existimans aliquē ex ijs, qui erant in regia, inuadere tyrannidem. Clamabat itaq; & cōuocabat eos, qui essent opem laturi: Arrianus verò ei leniter dixit è lecto: Nè conturberis. nemo ex ijs, qui sunt tuæ subiecti potestati, aduersùs te insurrexit, neque vllæ tibi sunt paratæ insidiæ: sed ego sum ille Arrianus, quem cùm in vastum illum iecisti hiatum, Videamus, dicebas, an Christus ipsum à meis liberabit manibus.

* appensos, legendum puto.

Christus suā declarat potentiam.

Propter hæc Diocletianus fuit animo obstupefactus, fermoque fuit ei impeditus, & neque vocem quidem omninò poterat emittere. Vix tandèm ad se rediens, foràs processit, timore perturbatus, & clamore impleuit regiam: O improbam artem, dicens, ô præstigias. Nemo hucusquè tale quid fecit: & multas eiusmodi dicens nugas. Deindè etiam maiori ira accēsus, iussit statim saccum afferri, in quo esset quidem arena, sed non esset ea plenus, immò esset magna ex parte vacuus. Vt pondere quidem, aiebat, arena, deorsùm trahatur: eo autem, quod est vacuum, suscipiat Arrianum, in quem iectum, iubet eum dimitti in alto mari. Interim verò Protectores quoquè, vt quorum animi priore miraculo essent moti, confitentur se esse Christianos: & accedentes ad Diocletianum, Quanam de causa, aiebant, hominem, qui nihil mali quidem fecit, immò verò Deo vero est coniunctus & familiaris, & per ipsum non pauca fecit miracula, adeòvt omnes qui ei Deo crediderunt, confidant quòd etiamsi quis mortuus fuerit, viuet: etsi in fossam fuerit proiectus, etiamsi lapidibus obrutus, etiamsi sit sub petris, etiamsi omnia simul fuerit passus grauia, possit rursùs seruari ex omnibus: Cur eum tanquàm maleficum quempiam iussisti in mare deijci? Cum ipso ergò nos quoquè nosipsos pugnemus, & rogamus, vt eandem mortem, quam ipse, subeamus. Credimus enim Deum Arriani, qui eum eduxit ex profundo terræ, & vinculis, & tātis lapidibus, posse nos quoque suscitare, & ad optimam vitam traducere, & longè beatissimam.

4. Protectores Christū liberè confitentur.

Ad hæc ille admodùm ironicè: Ego etiam priùs, inquit, quandò eramus eiusdem sententiæ, & eratis studiosi, vt me obseruaretis, nullam, vt scitis, vestram repuli petitionem; sed semper vos exaudij, & vt pater filiorum, sic vestrī curam gessi. Quinetiam nunc quoquè, etsi in patrios deos impij, & in nos infideles extiteritis, ne sic quidem vos repellam. Sed quoniā sitistis eādem mortem, quam Arrianus, ego eam quoquè vobis concedam lubentissimè. Theotychus autem, qui erat primus illorum, excipiens: Deus, inquit, ô Imperator, ad quem migramus, & in quem resoluimur: qui nobis nomen præbuit admirabile, & cui placuit, vt nos mortem pro eo subiremus, ipse te remunerabitur pro meritis tuæ in nos affectionis. Sed si hoc quoquè à te potest impetrari, rogo te, ô Imperator, vt meas facultates liceat in duas partes diuidere: & vna quidem pars aulæ conferetur regiæ: altera verò distribuatur orphanis & viduis. Cùm ipse autem adhuc plura vellet dicere, qui erant cum eo tres, dixerunt: Frater Theotyche, harum quidem rerum curam relinquamus Deo, qui curat res nostras: in præsentia verò nos nostri decessus curam geramus. Propter quę diù cogitabundus stetit Diocletianus, vt qui videretur admirari eorum in morte contemnenda magnum & excelsum animum.

Præclara vox martyrum.

Cùm eum autem sic vidisset affectū Arrianus: Sed noli, inquit, ô Imperator, nostram amplius differre migrationē. fortassè enim sunt hæ maligni insidiæ, vt nobis interrupat cur-

cursum decertationis. Tunc cùm de eorum mutatione spem omnem abiecisset Diocletianus, iubet alios quatuor saccos afferri cum arena, & similē Arriano mortem subire Protectores. & sic ad effectum deducta est prędictio Philemonis. Ipsis verò in mare proiectis, statim accedens delphinus maior, quam soleat esse delphinus, & robore & magnitudine, & ceto magna ex parte similis, & natura planè aliena & admiranda, quinque simul saccos admirabiliter secure fert humeris, & tanquàm quędam nauis, onus vehit Alexandriam. Pueri autem (expectabant enim adhuc in ipso litore, vt eis prædictum fuerat ab Arriano, & horam accuratè obseruabant) postquàm delphinum viderūt cum onere, stupēt quidē rei ipsius magnitudinē: nihilominùs verò, quòd sacci quoquè turò fuissent adducti, adeò vt ei nullus caderet ex humeris, cùm natura essent leues & lubrici. Dubitantibus autem pueris, quemadmodùm dominus quidem Arrianus de solo suo corpore dixisset fore, vt id apportaretur à delphino, nunc verò præter ipsum vident alia quatuor, vox quædam diuinior ab eis est audita: Venite vos, dicens, & domini vestri, & Protectorum accepturi corpora. Qui enim illum ad suam vitam euocauit, eos quoquè vocauit cum eo similiter. Cùm ea ergò acceperitis, cum Ascla & Leonida honorificè deponite. Et sic quidem vox.

Martyres in mare proiecti, à delphino exportantur.

videt decesse, lętantur, aut aliquid tale.

Delphinus autem cùm saccos posuisset in litore, rursùs enatauit in mare. Pueri verò cùm ea honorificè sustulissent, & in nauem immisissent, per fluuium portabāt. Cùm autem tres dies & totidèm noctes nauigāssent, appropinquant metropoli Antinoëtarum, vbi oportebat eas sacras deponi reliquias. Cùm eos verò somnus oppressisset, navis plenis velis aduolans, momento temporis stetit in illo loco, & vox exaudita fuit admirabiliter: Theodotion, (Hoc enim erat nomen gubernatoris) hic est locus, qui est sanctorum corpora sortiturus. Ille ergò excitatus, cùm inuenisset nauem veluti vinctam compedibus, descendit quidem de naue: celeriter autem profectus in ciuitatem, significat miraculum. Protinùs verò publicè confluunt omnes, gestantes lampades & coronas, & diuinos hymnos canentes. Et cùm sic eas præclarè & magnificè illic deposuissent, vberes fructus miraculorum quotidiè colligunt: Ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, vnius diuinitatis & potentiæ, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

En vt olim antiquitas excepit sanctorum reliquias.

De S. Spiridone Episcopo quære suprà 12. Decembris.

SANCTI PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS THEODORI STVDITAE ORATIO FVNEBRIS IN *S. Platonem patrem spiritualem. Habetur in 7. Tomo Aloysij Lipomani Episcopi Veronensis.*

16. Decēbr. Rhetorū & sophistarū studium.

RAtorum quidem & sophistarum omne studium est, non vt ad scribendum se conferētes, quod verum est assequantur, sed vt dictioni splendorem adhibeant, & poētarū versus concidentes, verbis illinc sumptis narrationem suam ornent, ac sublimem reddant, & eorum autes, à quibus audiuntur, orationis suauitate oblectent. Verborum enim concinnitate auditores demulcent, & probabilitate decipiunt, parùm curantes, vt vera dicant: quippe qui opiniones captant, & studio placendi hominibus omninò seruiunt. Quos verò amor veritatis tenet, illi vnum hoc curant, vt, quę sunt, ea dicant, & veritatem ipsam honorēt, quam oratio concinnitatem & elegantiam non sit habitura. Cùm enim veritatis pulchritudinem expetant, comptis dictionibus, quæ stragulis quibusdam pictis similes sunt, multam salutem dicunt. id enim veręsapientiæ proprium est.

Ita certè & ego, qui mēte sum exigua, oratione & spiritu valdè tenui patrem meum laudabo, non vt illi hac laudatione gratum faciam: Quę enim gratia illi hæc esset, qui nulla re ex his, quæ hîc sunt, delectatur, cùm cælestem conditionem sortitus sit, cuius qui compos fuerit, præsentia hęc irridet, cùm nihil in eis stabile sit, neque beatum: sed tanquàm vmbrę prætereant, & vt verni flores corrumpantur? Ad hæc si, cùm in terris eſſet, indignū se arbitrabatur, qui vel in monachorum numero cēseretur, (quę res sum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam eius modestiam atque humilitatem, sanctæque illius animæ præstantiam indicabat) quomodò nũc cùm hinc ad ea migrauerit, quę incorrupta sunt, quo loco falsę gloriæ nulla est appetitio, hanc nostram laudationem ille appeteret? Sed hoc mihi faciendum proposui, quòd iustissimè, vt quiuis alius, hoc illi debeo, tum pro alijs ipsius in me officijs, tum maximè pro oratione ipsa: quę, qualiscunque sit, illius labore ac diligentia in me exorta est, vt tanquàm mercedem quandam orationis parenti hanc referam.

Eccli. 3. Quanuis autem intelligam paternam laudem ad filij gloriam redundare, (vt est à sapiente illo dictum: Gloria hominis ex honore patris ipsius) non ob id tamen, vt aliquis opinari posset, illum laudabo: cùm sciam vnumquenque, si è domo, & ex seipso gloriam habeat, glorioliorem quidem esse, à patre etiam ipso splendorem accipientem: sin minùs, paternos honores nihil prodesse illi, qui est inglorius, & honoris expers, qualis ego haberi possim: Sed quòd fas non sit, eius vitam cum virtute actam, velut lucernam quandam semper lucentem, silentio & tanquàm sub modio aliquo occultari, immò in rationali candelabro effulgentem, non vni, aut alteri, sed omnibus (hoc enim audeo dicere) qui sunt in Dei Ecclesia, proponi debeat. Quoniam igitur ostensum est, orationem ipsam conducibilem esse, ac nobis necessariam, quæ non veritatem solùm, sed vtilitatem etiam magnam in se contineat, agè illinc, vndè conuenientissimum est, laudationem aggrediamur.

S. Platonis parentes. Beati Platonis parentes fuerunt Sergius & Euphemia, quorum nobilitas insignis, & mores non ignobiles extiterunt. ità enim se gesserunt, & diligenti domûs suæ gubernatione rem familiarem præter cæteros ità auxerunt, vt etiam consanguineis æmulationem sui concitârint. Quibus ad alias laudes ea quoquè accessit, quòd bonorum filiorum parentes esse datum illis fuerit. Post duas enim filias, velut germen quoddam rectissimum & illum genuerunt, quem nunc laudamus: quanuis neque filiæ ipsę sine laude vixerint: illarũ enim res gestę multæ, & præclaræ narrari possunt: è quibus vna in communi vita, qua vsa est, ità se gessit, vt excelluerit: altera, ex qua & nos geniti sumus, monastico ordine illustrem se præstitit.

Eius nepos fuit author huius vitæ.

Quoniam verò illis temporibus cęlestis ira inflicta est, (Res enim me admoner, vt de hac dicam. quippe quæ publicam intulerit calamitatem, non in paucis aliquibus regionibus ac ciuitatibus versans, sed velut Aegyptiacum quoddam flagellum, ex alia in aliam ciuitatem transiens) ac vel maximè in regia vrbe Byzantio malum illud fuit, hi viri, quos diximus, semper memorabiles, è vita excesserunt. Non alienum autem fortasse fuerit, vtilitatis causa mortis etiam ipsius genus conscribere. Narratio enim hæc talis est, quę illorum animos terrere possit, qui prudenter eam intellexerint. Repentè in singulorum vestibus salutaris Crucis signum cæruleo colore velut à manu aliqua pulcherrimè pingente, vel Dei potiùs digito, & superna manu expressum cernebatur. Quicunque verò talis deprehensus fuerat, diuulgabatur, ac statim mors illi afferebatur. Eodemque die aliquis mortuum efferebat, & ipse mortuus efferebatur. Duo simul in feretro, quatuor in iumento portabantur, onera corporum miserabilium semper recens cumulata. Lamentationes vbiquè, & voces miserabiles vndiquè resonantes. Qui mortuorum cadauera efferebant, tam multis oneribus sufficere non poterant. itaque deerant, qui tot mortuos sepelirent. Claudebantur domus, vrbis regiones inanes fiebant, sepulcra ipsa implebantur, cùm intra duos menses vrbs celeberrima, & multis millibus hominum habitata, iam deserta, & talis ferè sit facta, vt si à nullis habitaretur. Hæc illius impij Constãtini temporibus acciderunt, à quo imago Christi contumeliosè ipsa, & à nefario illo homine, ac populi corruptore, simulacrum erroris nominata: immò verò Christus ipse noster Deus ab eo despectus fuit. Siquidem honor imaginis ad eum refertur, cuius est ipsa imago, vt diuinus Basilius quodam loco ait. Hęc Dei virga, vt aliquis diceret, pœna fuit iustissima, qua peccantes homines instruerentur, nosque à summa nostra malitia reuocati emendaremur: ira, inquam illa, quę ad salutis viam his viris dux est, qui eius correctionem prudenter & æquo animo accipiunt. Sed ad Platonem ipsum nostra redeat oratio.

Crucis signũ in vestibus hominũ cernitur diuinitùs inscriptum.

Vide pœnã Iconomachorum.

Cùm esset ille orbus parentibus, & cum sororibus in ætate valdè puerili relictus, ab vno quodam consanguineo suo acceptus est, & ad ætatem vsque pubescentem educatus. At statim quidem, vigente illius iuuentute, tanquàm rectum quoddam ges-

germen optima rerum intelligendarum perspicientia efflorsuit: quam difficilè præstare possunt, qui sunt in orbitate educati, cùm neminem habeant, qui tantum diligentiæ illis educandis, quantum parentes, adhibeat. Suo igitur studio & honesta æmulatione notiam eius artis, quæ notariorum dicitur, ità fuit assecutus, vt nondùm aliquis eorũ, qui bus de paterna diligentia prouisum fuit, illam assequi potuit. Cùm enim ponderibus præfectus esset apud auunculum, qui regias pecunias custodiebat, & in ea re tam probatus extitisset, vt auunculus nomen tantùm muneris illius haberet, ipse verò munus illud re ipsa exerceret, ob idque in conseruandis pecunijs regijs valdè insignis esset, tam optimatibus, quàm Cæsari, erat vir ille notus atque optabilis.

Discit artẽ notariorum Plato.

Cùm igitur talis esset, atque arbitrij libertate vteretur, non incontinentibus iuuentutis affectibus mentem tradidit, vt aliquis licentiosior, & fractæ mentis homo faceret: sed velut optimus quidam equorum domitor ipse sibi existens, ab insipientium virorum consuetudine se abstinebat: cum illis autem, qui eruditi erant, vna versabatur, cum honoratioribus, nõ abiectioribus, viris se cõiungens, hisq; adhęrẽs, qui ætate præstabãt, nõ natu minores erãt. Qua diligẽtia & virtutis exercitatione, animi nobilitatẽ ab externis honoribus ad honestam virtutis viam dirigebat. Non enim conuiuarum & sodalium communibus compotationibus seipsum tradens, vt aliquis eorum, qui adolescentes sunt, in epulis versari consueuit: neque in talorum ludo & ebrietatibus pecuniam consumebat, vt luxurioſi homines faciunt: sed laboriosis vacationibus ponderandę pecuniæ dans operam, ex ea re diuitias sibi cumulauit, easque sic auxit, vt, præter paternam hæreditatem satis amplam, sibi alias etiam facultates comparauerit: quæ nunquàm accedere potuissent, nisi vir ille continentia & frugalitate in omni re vsus fuisset. Quarè honesti appetens, iuuenis ille temperantiæ ornamentum assequebatur, & prudentia insignis erat, in quo morum comitas inerat. Iuueniles appetitus à se lõgiùs remouebat, quibus capti qui fuerint, tantum abest, vt bona, quæ non habent, adipiscantur, vt etiam illa, quæ habent, exinanire soliti sint.

Vitat cõsortia malorũ.

Eius cẽpẽrantia, prudentia, morũ comitas.

Sed quidnam deindè consecutum est? Prudentia tam insignis vir ille, & in his bonis, quæ ad vitę commoditates pertinẽt, talis euasit, (quę res ab eis appetitur, qui terrenis rebus delectantur, & ab his studiosè quæritur, qui filias viris collocant) vt alius aliũdè vel ex eorum numero, qui nobiles & locupletes erant, ad vitæ communionem illum ad se inuitaret. Sed diuinarum rerum appetitio, quam meliori consilio vsus in animo accẽsam habebat, non permisit, vt in multo vitæ huius cœno infigeretur. Etenim pro ludo diuinas lectiones, quibus attentus erat: pro theatris & spectaculis Ecclesias frequentabat, pro inhonestis diuersorijs honesta collegia: quodque laudabilius est, occultas mentis cogitationes & acta cuidam eorum, qui præerant, sępiùs confitebatur. Quæ res magnum religionis illius erat indicium: idque, cùm perfectè facere solitus esset, ei, qui confessio. nem ipsius audiebat, admirationem ac stuporem afferebat.

Confitẽtur sæpè sacerdoti peccãta sua.

Itaque factum est, vt cùm ille mentis oculos ad sempiternarum rerum contemplationem erexisset, & earum desiderio allectus, atque alacrior factus, eorum, quæ in terris sunt, cupiditatem extinxisset, fecit vir ille admirabilis, quod diuinus Antonius antè fecerat. Cùm enim omnia, & paternam etiam domum vendidisset, pauperibusque pecuniam distribuisset, ac seruos ipsos libertate donâsset, & duabus sororibus pauca quædam reliquisset, exijt è loco, in quo erat, eo proposito, quo Abraham olim exierat: non vt in villis, quæ propè erant, diuinam exercitationem obiret, sed longiùs aufugiens ad Olympi partes, ad eum peruenit locum, ac virum, qui diuinitùs monstratus ei fuerat: ad quendam, inquam, Archimandritam ex eorum numero, qui erant in regione illa. Lucus, quem dicimus, Symbolus appellabatur: vir autem, Theoctistus: cuius mores boni, genus perspicuum, & finis sanctus fuit.

Omnia suã dat pauperibus.

Gen. 13.

Sed qualem eius secessum fuisse putamus? Ille quidem & mihi maximè memorabilis est, & auditoribus compunctionis occasionem afferre potest. Cùm enim è patria migrâsset, famulo quodã sibi gratissimo vsus comite, & ad eum locũ veniſſet, qui Regum nomine appellatur, in densam quandam syluę partem ingressus, eius manu, qui cum sequebatur, comam sibi totondit, & pulla veste, tanquàm purpurea quadam, se induit. Quod verò secutum est, quale spectaculum fuisse putamus, cùm comes ille iussus fuisset ab eo discedere, domumque vnà cum vestibus, quibus seipsum exuerat, redire,

Comã sibi tõderi vult à famulo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ob idque luctibus, quia domino priuatus erat, repleretur: ipse verò solus cum Deo tantùm relictus esset, cuius causa & propter quem id ille agebat? Talis est amor diuinus, qui suî amatorem ab omnibus alijs rebus seiungit, eiusque animum suî desiderio inflammatum, ad se vnum contrahit.

Amor Dei quid efficiat.

Posteà verò, quàm ad magistrum veniens, ab eo interrogatus est, quisnam esset, & vtdè veniret, & qua de causa peregrinationem illam suscepisset, singulis interrogationibus apta quædam & iusta respons a reddebat. Ille autem, cùm patriam, genus, & educationem audiuisset: Nondùm, inquit, in hac loci regione, quæ non mediocrem vitæ duritiem in se habet, monachi laborem sustinere poteris. Cui respondit Christi pugil: Omnia tibi, pater, trado, mentem, voluntatem & corpus: vtere famulo tuo, vt vis, in omnibus tibi obtemperante. O admirabilem propositi, & eius voluntatis demonstrationem, sed longè admirabiliorem monasticæ professionis materiam: quarum vna in eo apparuit, quòd in ipso ætatis flore, cùm res prosperæ illi, & ex animo succedebant, ac meliores spes subijciebantur, diuitijs propositis, gloria effulgente, corporis habitudine vigente, atque ad hæc omnia accedente propriæ voluntatis potestate, omnibus tamen his pono-rem habuit Dei amorem: altera apparuit in eo, quòd optimè de his rebus deliberauit, neque vt multi ex his, qui nunc in superficie, vel (vt veriùs dicam) aliter quàm profes-sio requirit, profiteri soliti sunt, sed vt vera professionis ratio postulabat, ipse professus est.

Luc. 14. Matt. 19.

Isti enim nescio quomodò obliti, quod Dominus dicit: Qui non renunciauerit omnibus his, quæ possidet, nō potest meus esse discipulus: item alio loco: Vende omnia, quæ possides, & habebis thesaurum in cælis: & veni, & sequere me: horū, inquam, omnium oblìti, erigunt sibi ipsis templa, & monasteria. Deindè professioni, quam susceperunt, multam salutem dicentes, proprijs bonis potiuntur, ac dominantur, seruos & diuersas materias ad se attrahentes, heri & nudiustertiùs professionis expertes, & hodiè tanquàm in ea veteres aliorum duces: heri tales, qui nescirent prudenter alijs ducendes se præbere, & hodiè aliorum duces esse imperitè sibi proponentes: quibus non virtus, sed eorum, quę habent, possessio principatum dedit: quique cùm multos annos debuissent discere, quomodò primùm rectè imperio parére, deindè sic ad imperandum alijs asscendere deberent: antequàm illud, quod prius est, experti fuerint, quod posterius est, periculosè sibi assumunt, tales eos, quos sub manu habent, efficientes, quales nimirùm & ipsi sunt.

S. Plato integrā præstat obedientiam.

Non autem sic ille fecit: sed posteaquàm verè terrenis rebus renunciauit, tūc & obedientiam non adulterinam, sed germanam & legitimam præstitit. Illud enim antecedit, hoc sequitur, vt fulgur tonitruo, & vt sole oriente lucifer priùs appàret. Nam qui opimè facultatibus, quas possidet, renunciauerit, optimè videlicet & obediētiam præstabit: at qui non rectè in alterutro se gesserit, in altero videlicet is claudicet necessè est. Multa quidem sunt virtutis exercendæ studia, extenuatio corporis, quæ continentiæ propria est: sobrietas in vigilando, macies, quæ à lachrymis proficiscitur, in precibus alacrem esse, humì cubando se affligere, tenui veste indui, proprijs manibus operari, crebrò genua flectere, mortem meditari, psalmos constanter canere, stationis tolerantiam ferre: sed nihil tale viro illi, qui obedientiam profitetur, quale est confessionis studium, & obedientiæ munus perfectum præstare: quibus rebus anima illuminatur, & propriæ voluntatis affectus extinguitur, perfectaque eius, qui per spiritum nascitur, in eum, à quo gignitur, adoptio efficitur. Nam qui non hæc alijs rebus prætulerit, is ad obedientiam præstandā imbecillis existet, & quibus rebus videtur salutem suam procurare, his deceptus, perniciem & exitium patietur. Continentia enim, vigilię & vnaquæq; earū rerū, quas suprà diximus, ipsa quidem per se laudabilia esse concederaliquis: sed nihil tamen expedire, imò verò & ruinæ causam illi esse affirmamus, qui suo arbitrio in his faciendis vtitur, nisi eius, qui præest, ductu & regula dirigatur. Quamobrem qui confessionem cum obedientia coniunctam exercuerit, alijs, quæ suprà diximus, secundas partes tribuet, duobus his, quæ paulò antè dicta sunt, omnia concludens.

Exercitia virtutum.

Obedientiæ effectus.

Propria voluntas etiā bona studia corrumpit.

Hæc cùm beatus ille ità præstitisset, vt nescio si quis alius vnquàm præstitit, bonorum fundamentum sibi iecit, atq; in eo firmum ędificium constituxit, omnem cogitationem suam subijciens, & in omnibus obedientem se præbēs, ob idq; (vt illud dicam, quod in literis diuinis scriptum est) dilectus erat in conspectu patris sui. Tanta enim fuit in viro il-

Io to-

lerantia, vt adamanti ferè similis videretur. Idem in ministerijs obeundis erat admodùm dexter, & inter multos certaminum & laborum socios valdè insignis atque illustris: à quibus non longè aberat, quòd ad cœnobij vitā pertineret: seorsùm verò cum vno quodam, ijsdem moribus prędito, quietè versabatur: cum Theoctisto, inquam, illo semper memorabili, modò exercitationi domi vacans, modò communiter versans, tum in psalmis canendis, tum in cibo sumēdo, & opere perficiendo, atque (vt ità dicam) promiscuè communiterque, & in omnibus modestissimè se gerens. Non enim, quia genere insignis erat, quòd ad corpoream nobilitatem pertinet, propterea vnà cum agrestioribus vitam ducere: neque, quoniam famulorum anteà ministerio vtebatur, propterea ignobiliora officia tractare alienum à se putabat, aut ægrè ferebat. Quamobrèm & simum humeris portabat, prędiumque stercorare arq; irrigare iussus, id facere non grauabatur. Idem farinam patiēter subigebat: eaque omnia faciens, multum studij ac diligentiæ libris scribendis adhibebat.

S. Platonis humilitas.

Vultis dicam & alia illius obedientiæ egregia facinora? Increpabatur quidem à patre ipso, prędentibus hospitibus: ille, inquam, qui ea, quæ suprà diximus, optimè faciebat: sed increpationem ipsam velut laudem quandam accipiens, laudatissimus ille vir nihil mouebatur. Ad hæc cùm fratribus audientibus legeret, idque rectè faceret, increpatus tanquàm perperàm legisset, vir prudentissimus verecundè ac timidè se gerebat: cumq; à seruili genere se ortum esse audiret, vrbano quodam more annuēs patri assentiebatur, generosus ille tam animo, quàm corpore: qui cùm in manuum suarum opere faciendo esset tolerantissimus, & multum lucrifaceret, erat tamen ità modestus & humilis, vt si nulla in re vtilis fuisset, vir & disciplinæ acquirēdæ cupidissimus, & diuinæ pietatis amator ardentissimus.

Gaudet obiurgatione sui.

Cùm igitur aliquandò ad patris pedes flexis genibus se deiecisset, ab illo ipso corrigebatur, quasi ad idem erratum relapsus fuisset: ille tamen non repugnabat, sed petebat veniam petere. Itaque defessus erat, qui consultò cum virum increpabat, & conuiciain eum conijciebat: quibus saturabatur, qui per voluntariam illam ignominiam gloriam sibi comparabat sempiternam. Dicam aliquid ex his, quæ professionis propria essenon videntur, consentanea tamen ei rei sunt, si rectè fiant. Idem ille tanto humilitatis desiderio tenebatur, vt precibus ab alijs peteret, vt pugnis & alapis cæderetur. Cumque id impetrāsset, & à quodam viro, cui pater id præceperat, verberaretur, muneris loco accipiens verba, lætabatur. Quæ res erat valdè admirabilis, cùm alter inuitus id faceret, quod indecorum videbatur: alter læto animo id pateretur propter vtilitatem, quam ex ea re percipiebat. Erat etiam id videntibus & audientibus admodùm vtile, vnum aliquem inueniri, qui voluntariè illa patiens, CHRISTVM imitaretur. Num igitur talis ac tantus vir poterat non diligi & amari? Quæso, quomodò ratioui consentaneum fuisset, eum, qui totum obedientiæ legibus tanquàm filium se tradiderat, non patri optabilem esse, & ex animo ab eo diligi? Propterea, vt dictum est, valdè amabatur.

Thren. 3.

Vult ab aliis percuti, eoque fit.

Itaque propter virtutis splendorem eius fama peruagata vbiq; celebrabatur, quippe qui patri suo talem se prębebat, vt esset instàr omniū rerum. nam vt oculus dexter omnia videns, vt manus rectè operans, vt pes benè incedens, in omnibus deniq; bonus erat illi consiliarius, & socius admodùm egregius, & in colloquendo suauis, eorum, quæ intùs erant, custos fidelissimus: quę autem foris erant, ea diligentissimè obseruabat, partim discipuli, partim fratris faciens officium. Illud quoquè addiderim, eum virum etiam patris munere functum fuisse. Denique tantus in vtraque re ille fuit, vt si quandò aliqua de causa necesse fuisset, laudatissimum illū Platonem aliquò proficisci, vir semper memorabilis Theoctistus ob eam rem tristis esset, neque recreationem haberet, vt Apostoli sententia vtar, propter eius hominis absentiā, qui tam optabilis illi erat. Quis enim illo ad res futuras prospiciendas, & coniectura colligendas prudentior? Quis ad tristitiam leniendam curandamq; accommodatior? Quis ad res necessarias comparandas expeditior? Quis ad honorem multifariam impartiendum peritior? Talem denique ad perfectam veramque in patrem beneuolentiam ostendendam se præstabat, vt, cùm paterna quidem omnia officia in potestate haberet, animum ipsum à terrenarum rerum amore sic alienum seruaret, vt ne oboli quidem vnius esset dominus. His autem ipsis quinam finis, quod've præmium fuit? Paterna scilicet benedictio in spiri-

Charissimi est patri spirituali. 1. Cor. 4.

tualem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen.27.& 28. tualem Iacob profecta, ex quo patriarchæ sacrarum rerum, & gregis duces extiterunt, ex quibus multi Deo grati filij & nunc sunt, & plures erunt (certè scio) ex semine illo, tanta benedictione prædito. Talis fuit vir ille, qui sanctitatem verè amauit: talemq; finem habuit egregia illius obedientia, quam velut adumbratione quadam ad perfecti coloris characterem & formam direxit.

Posteà verò quàm ad cælestem Dominum Theoctistus eius dux transmissus est, ad illius locum ac mores se transtulit, & quietem ipsam legitimè amplexus fuit: non quem-

Eremus qui bus necdù expetenda. admodùm multi ex his, qui nunc sunt, periculosè illam aggredientibus, quippe qui priusquàm carnem spiritui subiecerint, audent cum nequitiæ spiritibus singulari certamine congredi, sed cùm tempus vincendi est, palæstram meditantur. Nam qui non priùs obedientiam didicit, quomodò ille hostiles affectus subijciet? Quique obediendi regulam integram non seruauerit, quomodò ille ad quietis montem ascendet? An non manifestum est eum, qui extra tempus eam rem attigerit, lapidibus feriendum, aut telo in

Exod. 19. se iacto percussum, animæ interitu periturum, vt aiunt quodam loco diuinæ literæ? Sed non ità fecit is, de quo nunc sermo habetur. Cùm enim obedientiam DEO placentem verbis ac moribus præstitisset, iure atque aptè ad quietem se contulit: & prope Deum accedens, mentem purgauit, eiusque contemplationi bus delectabatur, mente ipsa in rebus sublimibus versans: quandoquidem nihil suauius est, quàm Deum contemplari: qui cùm sit suauitas ipsa, omni ex parte appetendus est his, qui eius gustũ, & singularem charitatem aliquo modo senserunt, cuius satietas nulla est, irà vt qui hęc ipsa gustauerunt,

Psal.83. vel ipsius cibi appetitum ferè obliuiscantur. Hæc igitur in seipsum attraxit, de virtute in virtutem transiens, & ascensiones in corde suo disponens.

Præficitur fratribus S. Plato. Quoniam verò non satis illi erat res suas considerare, cùm charitas ipsa & aliorum vtilitatem requirat, patris loco, vel potiùs tanquàm lumen quoddam, fratrum, quos suprà diximus, societati præfectus est, quæ virum hunc beati Theoctisti successorem, ad decem habuit: quam societatem vterque & spiritu, & corpore ad eam conditionem & statum prouexerunt, vt mansio illa sanctissima & esset, & nominaretur. Duorum autem discipulorum dux separatim fuit, à quibus ministeriũ ei præstabatur, quosque contubernales quidem, sed non sodales habebat. Eorum verò vnus adhuc superest, Antonius nomine, qui nobiscum vnà vsque ad senectutem obedientiæ subiectus vixit. Ipse no-

Cibus eius. bis suggerat, quæ hoc loco in his, quæ non dicemus, desiderabuntur. Panis erat nostro illi patri esca, vt aiunt, & fabæ cum oleribus, & summis herbis. Talis, inquam, erat illi quotidianus cibus olei expers, ac nona diei hora sumptus, nisi Dominico, & festo aliquo

Ităque potus parcissimus. die: his enim diebus solitus erat vnà cum fratrum societate communi mensa vti. Potus erat is, quem fontes emittunt, & quo mens ipsa colligitur, non vinolentiæ copia dispergitur. Neque hic ipse quotidianus semper erat, sed interdùm vltra diem vnum, interdùm in tota hebdomada bis, vel decimo quoque die sumptus, potus sumendi tarditate, vel, vt ità dicam, bibendi ieiunitate cum temperanti appetitu coniuncta, vel ex natura-

Vestes illi. li temperatione ad habitum redacta atque constituta. Vestis erat tenuis ac vilis, calefaciendi corporis causa tantùm adhibita, non tenuibus filis contexta, neque coloribus variis ac florentibus elaborata, quam, qui nimia elegantia se ornant, non monasticæ vitæ cultores, sectari student. Orationem & lectionem laboriosiùs exercebat, quas certis horis obire consueuerat, & pro delicijs ac suauibus condimentis, eo cibo delectabatur.

Lectus. Flectendorum genuum crebritas à patribus tradita, & callum, quod eius manus contraxerant, ac terra, in qua genua sua ponebat, hucusquè virtutem illius manifestè prædicant. Stratum, non mollis aut diffluens lectus, sed qui corpus affligere, & ad spiritalia ministeria firmum seruare posset. Ad hęc manibus proprijs aliquid operari studebat: hoc enim ex illius rectè factis præter cęteros, nè dicam omnes homines, insigne admodùm

Act.20. habebatur: vel, vt magis propriè loquar, cum sacro Apostolo illum id commune habuisse dixerim: Necessitatibus meis, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ:

2 Thes.3. quoniam non gratis panem comedit.

Quis enim concinniùs aut rectiùs, quàm eius dextera, literarum figuras scribebat? Aut quis laboriosiùs, quàm ille, alacriùs ac studiosiùs id, quod dixi, vel quoduis aliud

Libros colligit ex diuersis Patrũ scriptis. opus accidisset, tractabat? Quomodò posset aliquis eos enumerare, qui eius labores, hoc est, libros, ex diuersis sanctorum Patrum scriptis, tanquàm flores quosdam collectos seruãt? Quos qui possident, tantũ vtilitatis percipiũt, quantũ eis satis esse possit. Nostris

stris autem monasterijs vndenàm tanta librorum abundantia suppeditata est? An non ex illius sanctis manibus & laboribus? quos adeuntes, & animo illustramur, & eius manum admiramur, cùm eã talem fuisse perspicimus. Sed orationis nostrę progressus quędam tacita præterijt. Redeat igitur ad ea, quæ prætermissa sunt, enarranda.

Erat temporibus illis summa quædam impietatis tempestas. Constantinus ille impi- Cõstantin⁹ Copronymus perstringitur. js cogitationibus feruens, malitiæ domicilium, multorum capitum draco, eius hæreseos propugnator, quæ sanctis imaginibus bellum indixit, monastici ordinis acerbissimus persecutor tunc regnabat: à quo quisnam nostrorum Nazaræorum nõ fuit exterminatus? aut quis latens, non in medium prolatus est? Quisve eorum, qui ei resistebant, non ad impietatis barathrum detractus? ità vt si cubi aliquis eorum, qui insignes erant, relictus fuisset, tanquàm scintilla quędam in occulto & obscuro loco iacens, ità latuerit, vt pro mortuo haberetur apud eos, qui adhuc supererant. Talis fuit noster Elias, à Domino ipso seruatus ijs in locis, in quibus exercitationi monasticæ operam nauabat, non eius manibus captus, qui nouus Achab dici poterat, neque eius impietatis particeps factus, vt post caliginis tanquàm nocturnæ cuiusdam pugnæ tempora, velut lucifer quidam denuò nobis exoriretur: id quod factum vidimus. Dehinc enim necessarijs quibusdam de rebus Byzantium ingressus est. Quo tempore videre licuit monachos ipsos, qui superfuerant, tanquàm lumina quędam ab ijs, qui in vrbe Byzantio erant, conspectos fuisse.

Tunc & beatus ille, qui mortuus anteà putabatur, rediuiuus agnitus est. neque enim à cognatis superesse credebatur: ex eoque non solùm consanguineis hominibus, sed toti Byzantio celeberrimus factus est, aliis aliundè illum attrahentibus, ac iucundissimè amplexantibus, & benignè eius dexteram apprehendentibus: denique nobili ipsius doctrina libentissimè fruentibus. Erat enim vir ille oratione quidè suaui, ac moribus longè suauioribus, formaque tali, qualem vitæ monasticæ exercitatio commendat. Habebat & multiplicem docendi viam, omnibus omnia factus, vt, quod est ab Apostolo dictum, de illo etiam ipse dicam. Erat idem & coniugatorum hominum moderator, & earum, quæ virginitatem exercebant, propugnator. Quorum manibus imperia tenebantur, eos adhortationibus suis reprimebat. Infirmorum animos, tanquàm bonus medicus, sustentabat. Patribus filios concordes reddebat, patresque filijs recõciliabat. Precabatur iertabat. Patribus filios concordes reddebat, patresque filijs recõciliabat. Precabatur ter- 1.Cor.9. 1.Cor.9. dicauerim, ipse reprobus efficiar.

Itaque in vrbe illa regia, tanquàm vexillum quoddam, erexit orationem, spectatæ vitę testimonio comprobatam. Adde quòd tenui ac modesto habitu indutus, adspectu ipso eos, qui eum videbant, ad virtutem hortabatur. Quòd si cum politico aliquo viro negocium illi fuisset, orationem suauem adhibebat, ad eorum mores, qui eum audiebant, se componens. Neque quisquam hac in re ipsius institutum accusset, sed vtilitatem indè proficiscentem consideret. Et quęnam, inquiunt, hęc est? Peccantium horminum pœnitentia, & vitę renunciantium multitudo. Primus enim, & solus ferè (vt ità dicam) is apparuit, qui nostri generis homines & alienigenas ad vtutis exercitationem fuscipiendam alacres reddidit: primus, inquam, nobis, vt sanctè viueremus, hortator diligens extitit. Quamobrèm & monasterio cuidam, quod in vrbe erat, præesse cogebatur quidem, sed noluit tamen. Quinetiam Nicomediensiũ Ecclesię præsidere eum hortabatur, qui tunc præsidebat: sed assentiri noluit, clerum fugiẽs is, qui clero erat dignus: & sa-

Multũ affert ſtudiũ Constantinopolitanis, vitæ frugalitatem & religionis &c.

Non vult præesse monasterio

Universidad de Deusto
Biblioteca

& clero. & sacerdotij fastigium metuens, qui virtute sublimis & præstans erat.

Itaque ad iucundam sibi quietem reuersus est, vbì quædam memoratu digna constituit, pauperum se patronum præbens, & eorum, quibus iniuria fieret, propugnatorem. Ad hæc consolabatur eos, qui ærumnis premebantur, & quibus suis angustijs afflictos subleuabat, partim lingua, partim scriptis, vbì non habebat, quo alio remedio posset se adeuntes iuuare: (literę enim ipsæ muneris loco erant, cùm eius viri tanta esset reuerentia, vt ad misericordiam eos flecteret, qui possent misereri) partim verò quarum rerum facultas ei suppetebat, eas alijs impartiebatur, cùm in eius potestatem multa conferrent ij, qui bona sua benè exhauriebant, vt inexhausta & sempiterna bona participarent. Quòd si eiusmodi rebus alios iuuare non poterat, consolatione saltem mœrorem adimebat, & longiore disquisitione ferociores animos eius, qui tristitia laborabat, mitiores efficiebat. Quid igitur mirum, si & ipse cum celeberrimo illo Iob hæc
Iob 29. dicere poterat? Seruaui pauperem de manu potentis, & orphano, cui non erat adiutor, opem tuli. Os verò viduæ mihi benedixit, & causam, quam non noueram, inuestigaui. Quibus de causis patris loco ab eis habebatur, & vt eorum patronus magnificebatur. Denique vt hominum curator beatus prædicabatur, à multis visebatur, eidem venientes homines occurrebant, eundem hospitio tam monachi, quàm coniugati accipiebant, cùm eius viri fama vltra eam, in qua versabatur, regionem peruagata esset, ac Platonem illum, velut magnum quempiam & admirabilem virum, omnes in ore haberent: quem certò scio neque in posterum silentio, aut obliuioni traditum iri: siquidèm virtus ipsa, immortalis res est.

Irene Imperatrix. Posteà verò quàm cœpit regnare Christi cultrix Irene, quæ pacem ipsam vt cognomento, ità & re attulit, in cuius regno cum alijs bonis, & monasticæ vitę adeundæ facultas, & ianua patefacta est, quæ olim ab impio Imperatore clausa fuerat, quemadmodùm ab ijs Imperatoribus, qui Græcorum superstitionem sequebantur, Christianæ fidei addictus præcludebatur: ex eo, inquam, tẽpore, quo Irene ipsa regnare cœpit, nostra tota eorum, qui rebus terrenis renunciauerant, familia monasticę vitæ obedientiam profitebatur: cui vno omnium ore laudatus pater ille post solitudinis quietem præfuit, non quòd
S. Plato monasterij regimẽ suscipit. vellet, aut cuperet dominari, (Quomodò enim rerũ minimarũ desiderio capi potuisset, qui maximos fugerat principatus?) sed partim à cognatis hominibus victus, (dicã enim quod verum est, etsi oratio ipsa inconcinnior videtur) partim sperans etiam in principatu ipso eandem seruaturum se quietem. Quod nequaquàm fieri potuit: neque enim, quod quæsiuit ac sperauit, illud assecutus est. Ex quo multæ in eum tentationes allatæ sunt: à quibus verò, & per quos homines id factum fuerit, dicere omittam, vt eorum, qui hoc fecerunt, honori consulam. Illud tamen dicam, quòd tristem & inæqualem, suæque institutioni minimè consentaneam vitam ducebat.

Sed quidnam fecit generosus ille, & recti consilij vir? Cùm se captum ad præfecturam illam exercendam vidisset, neque sine periculo eam se fugere posse animaduerteret, quannis sæpè id cogitãsset, tunc tamen vt prudens aliquis gubernator clauum rectè, in media fluctuatione nimiùm æstuante, segnitie omni ab animo remota, & mentis lumine in altum erecto atque intento, beatorum virorum res gestas ac vitas inuestigare cœpit, non ad recentia exempla, quæ praua & corrupta erant, sed ad exemplar, & Apostolicæ vitę imaginem oculos erectos habens: id quod facere oportet omnes, qui virtutis sunt imitatores, si vitam patrijs moribus conueniẽtem, ac salutarem ducere velint.
S. Basilij cõstitutiones monasticæ. Primùm igitur dedit operam, vt studiosè magni & diuini Basilij constitutiones legeret: ex quibus sui temporis consuetudinem à monastica constitutione alienam esse didicit. Cùm enim fœminarum cœnobia gubernarentur à seruis maribus, atque ex ea re mala absurda gignerentur, & magnæ animatum iacturæ fierent, audite, quæso, quid ille egit. Cùm benè peritorum hominum sententias anteà quæsiuisset, vt, quod bonum erat, exploratum haberet: (erat enim ab arrogantię studio satis abhorrens, neque quicquam sine aliorum consilijs faciebat) illegitimas traditiones abscidit, vt pestilentes hæreses, suumque monasterium constituit, remotis seruis ac mulieribus, omnique alio mercaturę censu: quę cauponantium lucra idem diuinus Basilius appellans, fugienda esse præcepit. Id autem perfectum est non sine labore: cùm difficile fuerit his, qui eiusmodi exercitationi assueti non erant, alijs etiam extrinsecùs non paucis rebus proposito illi aduersantibus. Neque id mirum est, cùm consuetudo ipsa facilè & sine labore auferri non possit,

possit, neque quicquam ex ijs, quæ cum laude fiunt, inuidia careat. An non excelsæ atque erectæ mentis est, à pernicioſa consuetudine sese auellere, & rectum exemplar se illis proponere, qui non solùm nomine, sed etiam re monasticam regulam sequuntur, & opus vitæ suæ consentaneum habere cupiunt? Quomodò enim fieri potest, vt ille sit verus monachus, qui seruos habeat, à quibus, tanquàm dominus, timeatur? Quomodò non visu allectus & captus fuerit is, qui exercitationi monasticæ addictus, mulierem aliquam sibi ministrantem contemplatur: cùm illud euenire solitum sit, vt quamuis à muliere aliquis longè absit, intestino tamen bello vexetur, & aliquandò capiatur? Quamobrèm factum illud his, qui propè erant, desiderium attulit, vt idem & ipsi facerent, & diuinos homines pietatis studioſos ad eam rem imitandam prouocauit. Vndè sempiternam gloriam pater ipse assecutus est. Quòd si alium quempiam adiutorem, & in ea re socium habuit, eum, inquam, qui hæc dicit, & scribit, totum id patri nostro acceptum referendum est: decet enim filium in omni re patrem imitari, seque totum parenti tradere.
Fœminæ prorsùs amouendæ à monachorum cõsuetudine.

Iam verò à societate illorum, qui in vrbe versabantur, & cognatorũ congressu, necnon principum consuetudine se disiunxit, intra spiritualem aulam se cõtinens, & gregi rationali præsidens, doctrinæ cibo illum nutriens, & eruditionis potum abundè illi suppeditans. Ex quo factũ est, vt Lia ipsa floreret, & grex cresceret, ac celebrior fieret, Iacobi 1. Deusq; glorioſius laudaretur, à quo in omnes omne opus perfectum proficiscitur. Sed quale illud est, quod interea hæc dicens, imprudens ferè præterij?

Cùm iam regnaret pia illa fœmina Irene, multaque disceptatio de venerandarum imaginum argumento facta esset, idem pater ante multos alios, & cum paucis quibusdam libera oratione imagines prædicabat, cumque ijs, qui contra eiusmodi venerationem bellum gerebant, quantùm poterat, ipse pugnabat, quandoquidem ad disputandum de dogmatibus idoneus non erat: nam simplicem quidem orationem habebat, at amplam tamen, & nomini suo congruentem, & auditoribus probabilem. Cuius rei argumentum illud fuit, quòd in cathedra vrbis metropolitanæ Epiphanorum in synodo Concilia-bulum Icõnoclastarũ. illa, quæ in Apostolorum templo habita fuit, à Præside, qui tempore illo erat, prouocatus est is, qui neque anteà hæreticorum militaris ordinis impetum timuit. Quo tempore ad magnum illud templum festinauit, aduersùs Præsidem clamans, & fallacem ilium cœtum contra venerandas imagines coactum vituperans. Et paulò pòst cùm consilium illud falsum dissolutum fuisset, tam cœtus ille veritatis propugnator, quàm regina ipsa è medijs leonibus erepta fuit. Tunc sine sanguine (vt ità dicam) martyr apparuit noster præceptor, Pontificem ipsum sequens, neque quicquam ob ea, quæ ausus fuerat, veritus. Parùm enim est, quòd in ea synodo, quæ iterùm in vrbe Nicea habita Synodus Nicena 2. est, inuentus fuerit, eó q̃ tunc immitis & durus ille populus de medio sublatus fuerat.

Posteà verò, q̃ hæc ità se habuerunt, & rectę fidei trophęum erectum est, pater ipse in suum monasterium reuersus est, præsidendi munus exercens. Quo tempore morbo detentus, qui vitę desperationem significabat, idque pro lucro ducens, atq; appetens, præsidendi officiũ in nos trãstulit, qui neq; digni eramus, quibus ille præsideret. Inuenit igitur humilitatem illam, quam optabat, & molestiarum velut inducias quasdã accepit, & à vexationibus, quę illum detinebant, liberatus est, talis existens, qualis olim fuerat à pecunię & possidendi cupiditate alienus, neq; curiositatis amator. Nõ ampliùs autem aliquorum odia locum habebant ad eius virtutis splendorem contegendũ. Nam & viri iusti affliguntur, vt, cùm rebus aduersis, velut igne quodam, probati fuerint, eorum animi illustriores fiant, rectęq; incedentes, minimè delabantur, discantq; benè agendi facultatem omnem à Deo se habere.

Tempus igitur, quo præsidendi munus pater exercuerat, iam absoluimus. Orationem deincèps ad id, quod celebrius est, conuertemus. Sed in mentem mihi venit ingenuum miscere, quæ vera sunt dicere aggredienti quidẽ, sed harũ tamẽ rerũ narrationem recusanti, eorũ causa, qui ea fecerũt. Verùm cùm fieri non possit, vt aliter manifesta fiant, quę occultari non debent, quanuis vbiq; ea vulgata sint, veniã tamen ad eorum narrationem, non quòd velim his, qui hæc egérũt, obtrectare, sed vt viri beatissimi virtutem Eccles 10. monumentis literarũ consignem. Vę tibi, ciuitas, inquit Salomon, cuius rex iunior est. Constanti. nus Irenes Id quidem à literis diuinis olim audieram, nunc etiam expertus sum.

Constantinus Irenes filius, cuius fides quidẽ recta fuit, ex materna pietate formata, vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

filius taxatur. ta verò peruersa ex imperij potestate, intemperantia, velut stimulo quodã excitabatur. Cùm enim pubescente ætate nupèr imperiũ habere cœpisset, partim maternæ reuerentiæ & custodiæ freno abiecto, partim diuinis legibus pro nihilo habitis, vxorem legitimè sibi copulatã eiecit, & Herodis exemplo mœchus factus est. Sed quorsum nam hæc spectat historia? Vt nostrum hunc magistrum, Præcursoris illius Iohannis imitatorem quodammodò fuisse intelligatis. Cùm enim omnes ferè iniquo illi facto assentirentur, solus hic (vt ità dicam) cum suis pueris, hoc est, discipulis, stabilis permansit. Ob idque quot & qualia per totum annum certamina eum subijsse putamus? Nuncia nuncijs, minæ minis addebantur: flagella, exilia, membrorum mutilationes proponebantur. Cùm verò nihil eorum, quæ Cæsar ipse studebat, perfici posset, (nam verbo quidẽ alij eum persequebantur, re autem vera Imperatoris manus illi erat infesta.) Nõstis monachos illos, & literas ad eum missas. Postremò cùm eaipsa inania atq; infirma deprehensa essent, viro illo sancto, quod decebat, faciente, & contrarias literas mittente, tunc Imperatoris persona detecta fuit, cùm non ampliùs ficta species locum habere potuisset. Rem enim aperrè ostenderũt, q̃ à duobus illis exercitus ducibus ab eo, velut hostibus quibusdam, ad inermem Christi monachum, sola diuina lege armatũ, missis facta sunt.

Matt. 14.

Multa minatur S. Platoni.

Expellit virum sanctum. Pastor igitur è medio sublatus est, & oues gregis dispersæ sunt, alijs verberatis, alijs in exilium missis, alijs persecutores fugientibus. Quodque miserabilius est, regium edictum prohibebat, nè quis eorum, qui Dei causa persecutionem patiebantur, alicubi reciperetur. Eiusmodi edicto monasteriorum Præfecti obtemperauerunt: ac quotusquisque inuentus est, qui virum illum accipere ausus fuerit? Interea Christus dormiebat ob eam, quam ipse nouit, rationem, probans & explorans aliorum animũ, num firmior esset: aliorum verò inhumanitatem patientia sua flectens ad misericordiam, & ad pœnitentiam prouocans. Ille igitur Christi athleta sponte à proprijs membris abscinditur, atque omninò solus relinquitur, animam pro ouibus suis exponens, verè bonus pastor, vt in Euangelio dicitur. Idem ad Cæsarem Briarei manu ductus, coram ipso stetit (audeo dicere) velut Præcursor Domini Iohannes, nisi quòd ille vltrò, hic ab alio ductus id fecit.

Iohan. 10.

O fortem illius viri mentem & animum, qui non imperium formidauit, non minas cessit, non illecebris fractus est, cùm præsertim cognata illi esset fœmina, quæ Herodiadis mentem habebat: quinimmò intrepida oratione vsus, ac nihil veritus, id, quod verum erat, confessus fuit. Non licet tibi, inquit Præcursor, habere vxorem Philippi fratris tui. His similia & Præcursoris imitator ei dixit, qui Herodis erat similis. Non ille quidem fuit securi percussus, quoniam noluit Cæsar ipse martyrẽ eum virum esse, qui animo & proposito iam fuerat, & ijs, quę dixerat anteà, se certâsse satis ostenderat: sed imprudens tamen Christi confessorem eum esse probauit, cùm in cellula quadã, vt maleficum hominem, illum veritatis thesaurum concluisset, clauibus alijs alias addẽs, ac cibum per foramen quoddam ei dari iubens, vt à nullo prorsùs videri posset, qui à Deo ipso videbatur. Hæc vnà cum Cæsare agebant monachorum Præfecti quidã, quos puder me nominatim proferre: quodque miserabile est, carcer erat monasterium, Imperatoris palatio adhærens: & eiusmodi custodiæ princeps erat is, qui adulteros coronauerat. Hei mihi, (vt cum Prophera clamem) quoniam perijt vir Deũ timens à terra, & qui rectè faciat, in hominibus non est.

Marci 6.

Includit eũ in cellula quadam.

Mich. 7.

Quid dicam de illo, qui sanctum virum custodiendum ei tradidit, qui adulteros ipsos coniugauit? Quid de illo, qui mandato Imperatoris virum nullis rationibus reddendis obnoxium, tanquàm reum conquisiuit? Quid eos in mediũ afferam, quos Cæsar ipse sacrorum ministros insignes in carcerem misit, ad persuadendum iusto illi viro, vt verbo tantùm assentiretur ijs, quę fiebant, si à carcere dimitti vellet, & omnibus suis dominari? Quid deniq; illos proferam, qui ei valdè illudebant, atque obtrectabant, tam consanguinei, quàm alieni: tam qui eodem, quàm qui diuerso habitu induebantur? O rem absurdissimam, immò verò ô factum contra veritatem iniuriosum. Insimulabant generosum hominem adulteriorum comprobatores, quòd mente delira esset. Falsæ gloriæ studiosum esse iactabant eum, qui pro Christi gloria certamen subierat. Illi minarùm homines hæc dicebant, qui cùm ad Cæsaris voluntatem omnia loquerẽtur & facerent, à Deo ipso Domino exciderant. Eius temporis calamitosam inhumanitatem, Christi cultor ferebat, veritatem ipsam solùm propositam habens, & quę veritatẽ defendenti retribuenda sunt, secum cogitans. Itaque ærumnas illas ità transegit, vt si cum tranquillitate in aliquibus locis occultis requiesceret. Cuius enim viri studium Deus est, eius religionem & in Deum charitatem nihil superare potest.

Calumniæ in S. Platonem.

Breue tempus intercessit, & adulterinum illud Imperium, quod noluit intelligere vt benè ageret, de medio sublatum fuit, vt & Imperatores ipsi discerent diuinas leges non violare, neque iniquas persecutiones & carceres struere, quanuis purpura nimirùm efferantur. Tunc fidelissimus ille diuinarum legum custos, confessionis brauio recepto, à carcere ipso, tanquàm victor, exijt, multisque laudationibus & carminibus celebratus, felix dicebatur, eorũ testimonijs comprobatus, qui anteà ipsi obtrectabãt atq; illudebant. Solent enim (vt est à Gregorio Theologo dictũ) hominis alicuius virtutẽ vel hostes ipsi admirari, cùm, furore extincto, res ipsa per se probata fuerit. Licèt hoc loco diuersò modo res se habeat, àc dici possit. Cùm enim regina illa, quæ pacis nomen habens, Irene dicta est, rursùs imperare cœpisset, & reuerentia virum hunc, tãquàm martyrem prosequeretur, tunc inflãr fluuij retrofluentis, si quis inimicus anteà fuerat, in amicũ & laudatorem conuersus est, ità vt custos carceris in terra prostratus, sibi veniã dari supplex perierit. Sed vir ille factis, aut dictis tam motus fuerat, q̃ lapis sensûs expers.

Irene redit ad Imperium.

Posteà verò, q̃ ab exilio reuersi sumus, alijq; ex alijs locis, tãquàm volucres quædam aduolâssent, factum illud pijs hominibus admirationi erat, & cum capite ipso membra copulabantur. Diceret fortasse & hoc loco (quanuis verbum hoc audax sit) clarissimus ille vates Esaias: Leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios tuos: veniũt omnes filij tui delongè: videbis, & gaudebis, & metues, atque obstupescet corde. Ille quidem propheta hæc diceret: ego verò addiderim, illum etiã, qui sacris præsidebat, & in ea re principẽ locũ tenebat, ità fuisse affectũ, vt eum, de quo dicimus, reuerentia prosequeretur: qui cùm se illi purgâsset, ad concordiã etiam ipsum inuitauit. Quod factũ fuit, eiecto illo, qui adulteros coniugatos coronauerat, vt dissidium remoueretur, quod beatus ille vir maximè fugiebat. Quo facto, victoriæ prẽmium apud vniuersos, qui conuenerant, assecutus est. Quid enim aliud Deo ipsi cõcordia & cõiunctione charius, modò comunctio ipsa hominẽ à diuinis præceptis non seiungat? Sed quidnã posteà factũ fuit?

Esaiæ 60.

E priore monasterio gentis illius causa Byzãtium migrauimus. Quo loco pater ipse virtutis appetens, nè monasterij gubernationem sustineret, intra cellulam se claudens, eam vitam amplexus est. Sed vide etiam hîc admirabilis rei studiũ. Tam multa eius erat humilitas, vt, cùm fratrum societas sub duobus principibus esse non posset, seipsum vir ille Dei studiosus atque imitator, obedientiæ legibus subiecerit. Idque fecit illis ipsis præsentibus, & eius rei testibus, qui eodẽm conuenerant. An non peregrinum & alienũ hoc est, filiũ dici eum, qui anteà parer dicebatur, eius, inquã, filium, quem ipse in spiritu genuerat? Quid, quòd ei subiectus erat, cui olim imperauerat, cùm præsertim tot essent illius egregia facta, vt satis illi ad laudẽ esse possit, si tantarũ rerũ gloria nõ clarus, modestè se gesserit? Sed admirabilis ille vir facilè & nullo negocio hoc perfecit, non fictè quodammodò & adulterinè, vt verbo tantùm imperanti subiectus esset: sed syncerè, atque eo modo, quo Deus postulat, idipsum faciebat. Vbi enim confessio est, illic & fiducia: vbi fiducia, illic propriæ voluntatis remotio: vbi volũtatis remotio, illic & obedientiæ perfectio esse solet. Rectè factorum testes illi sunt, quorũ causa petitiones aliquot extiterunt. Supplicabat pro aliquo propinquo, & cùm petitionem assecutus esset, eius causa, qui petitionem obtinuerat, ipse gaudebat. Quòd si petitionis compos non fuisset, sed re infecta discessisset, nequaquàm id moleste ferebat, vnũ illud propositum habens, vt re aliqua egenti vtilitatem afferret, non vt voluntatem suam expleret.

S. Platonis præclara humilitas.

Hei mihi pater, (vt prophetæ voce vtar) quemnam me genuisti? Patrem te vocare nõ erubesco, qui dignus non sum, qui filius tuus nominari possim. Quorsùm me ad hanc dignitatem extulisti, qui neque imperio parére aptus sum? Nouit Deus, quẽadmodùm & tua sancta anima, huius rei rationem, quòd scilicet amicitia ipsa, vel obedientia potiùs, etiam illa, quę supra vires sunt, ferre potest: vt breui oratione defensionem meam compræhendam, & hoc loco finem faciam. Redeundum enim nobis est ad id, quod proposuimus. Clausus erat pater ipse in loco quidem angustissimo, qui æstate ità calefieri solitus erat, vt alter Chaldaicus caminus esse videretur, plumbei tecti inflammatione æstuans. At ille non solùm eam rem non molestè ferebat, sed etiam talem in posterum sibi requiem reseruari votis expetebat, desiderio ipso laborem leuãte, & spe difficultatem

Ierem. 15.

Dan. 3. Item singularis patientia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciliorem reddente: ex quibus fit, vt magnæ aliquæ virtutes atque institutiones vires habeant. Neq; his rebus vir ille laboris studiosus, contentus erat: sed constanter ac diligenter manibus laborabat, multam vim adhibens: diuinæ verò meditationi multo diligentiorem dans operam, & vbiquè aduersùs hostem diabolum pugnans, & fratrum necessitati paratum se præbens, alios tristes consolans, alios animo deficientes recreans ac sustentans, multos lapsos erigens, quique acerbitate aliqua affecti erãt, illorum mœrorem leniens. Denique multiplex ille animarũ medicus ad eorum, qui aliquid patiebantur, habitus se accommodabat, vt laborantes ipsos optimè curare posset.

Ad pedes fert vltrò grauem catenam.

Non silentio prætereundum mihi videtur, quod est admodùm memorabile. Cùm ferrea quadam catena valdè graui pedes circũdedisset, eiusmodi laborem fortiter sustinebat. Quàm verò laboriosum fuerit, catena illa indutum dormire, vigilare, & opus facere, licet eam rem considerantem intelligere. Neque id faciebat, vt se clausum oblectaret, neque tanquàm virtutis officinam, instàr Chironis illius, in Thessalico antro habitantis, factum illud iactitabat: (ab eo enim affectu athlera ille multùm aberat) sed vitutem suam extenuabat, quasi eam non coleret, vt par erat: catenam verò illam submissione quadam artificiosè ità occultabat, vt omnibus ferè ignotum esset, quod diximus, quoàd à cella progressus, rem ipsam vel inuitus patefecit. Sed de his rebus satis diximus, cùm & auditor mediocritatem amet, & scriptor copiosiùs res ipsas enarrandi facultate non abundet.

Cùm verò è vita excessisset diuinus ille vir, qui tunc Episcopatui præsidebat, quippe nam Patriarcha futurus esset, suffragijs quærebatur: quæ quidem de multis ferebantur, cùm plerique alius alium cooptaret, prout benevolentia aut veritate ducebatur. Quæsitum est & patris nostri suffragiũ, non solùm ab his, qui sacerdotio insignes erant, sed ab ipso etiam Imperatore. Quid igitur (vos quæso) faciendum illi erat? An non decebat eum, qui bonarum rerum causa certauerat, & accuratæ vitæ legem omnibus se proposuerat, liberè ac verè sententiam suam proferre, id, quod ad communem vtilitatẽ spectaret, considerantem? Minimè, inquiunt eius irrisores & obtrectatores, sed vel ignorationem simulare, vel ambientibus suffragium illud concedere oportebat: quorum alterum mendacium habet, alterũ simulationem: vtrunque certè respuendum. Ille igitur suffragium suum misit. Cui autem illud detulerit, omitto dicere. Misit tamen, Deo ipso teste. Quod & illi libenter acceperunt, nescio quomodò, quod scriptum fuerat, confirmantes. Qui enim suffragium ipsum accepit, reuoluit calculos ipsos, ac pertuertit. Et Plato quidem ipse, quoniã necessè erat, vt pro capite, pponendo singula membra suo fungerentur officio, ad quendam eorum, qui eodem habitu induti erant, Cæsaris ipsius propinquum, communis vtilitatis causa egredi ex eo loco, in quo erat, nequaquàm veritus, nocte adijt: cui cùm ea dixisset, quæ decebant, in cellam celeriter redijt. Ille verò cùm hæc audiuisset, in furorem versus est, ac paululùm moratus, quàtùm ad id, quod consultauerat, perficiendum satis esset, sanctum illum virũ, & nos vnà cum illo cõprehendit, & quatuor ac viginti dies munito quodam in carcere detentos, domum posteà redire permisit.

Magnum pondus habet eius suffragium ad creãdum Episcopũ.

In carcerẽ conijcitur.

Quid opùs est dicere, quot iniurijs virum illum, vel potiùs veritatem ipsam, afficerit fratrum societatem furiosè oppugnans atque conturbans, & alios quidẽ in carcere seruans, alios ad iudicia, tanquàm reos, trahens, quanuis in omnibus alijs rebus imbellis & ridiculus existeret? Quæ omnia erant apparatus quidam malitiæ, quam ille meditabatur, & velut iniquitatis cuiusdam exordium, necnon eius hominis nugarum, & apertæ petulantiæ significatio. Propediem vexatio ipsa illata est, eiusq; causa fuit Ioseph ille, qui adulteros, quos diximus, coniugauerat, clandestinum, inquam, malum illud, & Ecclesiæ ipsius perturbatio. Cuius quoniam, tanquàm serpentis cuiusdam venenũ, canonicè communionem effugimus, à Cæsare ipso minæ nobis proponebantur: quique instabant, parati erant. Sed quî possum paucis verbis cõprehendere, q̃ multos terrores, quot certamina & tentationes nobis attulerit, q̃ sæpè nos abducendo vexârit? Scit hæc, tam qui ea passus fuit, quàm qui prope illum, qui hæc patiebatur, tunc erat. Profectò militaris phalanx locum, in quo manebamus, ità cinxit, vt neque aliquem hiscere, aut omninò caput efferre permitteret. Intus timores, foris terror ac minæ proponebantur. A quibus autem hæc proposita fuerint, non dicam, eorum, qui hæc fecerũt, personam reueritus. Heu quanta fuit temporis illius calamitas? Nemo ferè impetum illum ferre potuit,

Multa patitur.

potuit, nemo fuit qui recta consuleret, & diuinas partes sustineret. Quinimmò optabile erat, nè quis iracundiam principum magis excitaret. Hæc, & his miserabiliora faciebant, qui eiusdem ordinis erant participes. Postremò (vt summatim rem perstringã) fratrum societas noctù abrepta est, & in carcere conclusa. Quo facto, synodi constitutus fuit dies: in quo vir ille sanctissimus à militari manu vnà cum tribus alijs, velut maleficus quispiam, ad ipsam synodum ductus fuit. Miserabile certè spectaculum erat, senem videre, propter imbecillitatem ingredi non valentem, sublatum portari catena vinctum, qua ipsius pedes circundabantur, & ab alijs humeris in alios velut piaculum quoddam indecora traiectione transmitti. Hei mihi: hæc ne fuit ordinationis synodo congruentis ratio? Hæc ne Imperij Christiani existimatio? Quæso, qua in re sunt hæc illis inferiora, quæ latrocinantium insidijs, & tyrannicè imperantium violentia, olim patrata sunt?

Fratres eius ducũtur in custodiã, & ipse ad synodum.

Sed, vt quæ in medio sunt, ea velut ludicra quædam prætermittam, (illa enim historiæ modum implere possunt) exilium iam decretum fuit, & pater ipse circunscriptus est in vna quadam insula ex his, quę ante vrbem sunt, quemadmodùm & frater noster in alia quadam valdè aspera, munito quodam carcere ad exilium accedente. O rerum mutationem. Monachis ipsis humaniores extiterunt hi, qui communi vita vtuntur, & priuati homines veriti non sunt iustum ferre iudicium, quod iudices debuissent: manifestum enim erat iniquum illud facinus. Missum facio balneum illud, in quo Imperator ipse militari acie omnium fratrum societatem inuadens, cùm ex monasterio illo singulos suæ voluntati subijcere conatus esset, spe deceptus est: suo enim imperio valentiores illos esse cognouit, qui diuina lege nitebantur. Missos facio carceres, in monasterijs constitutos, & monasteriorum Præfectos carceris duces factos, hisque quos clausos tenebant, plura, quàm iussi fuerant, tormenta inferentes. Prætereo quę posteà consecuta sunt, quo tempore multi abducti, & in alium locum translati, persecutiones, inquisitiones, disiunctiones atque exterminationes pertulerunt: quo tempore multę atque ingentes minæ, irę, interrogationes & respõsa, multaque per omnes vrbes inuestigatio facta est, necubi aliquis fratrum lateret, adeò, vt nonnulli timore persequentium in terræ foraminibus sese abdiderint, quõ seruari possent. Hęc autem omnia eius rei causa facta sunt, (rursùs enim prę admiratione cadẽ tractare cogor) vt qui adulteros illos contra Euangeliũ & præcursorem Ioãnem coronauerat, quasi salutarem aliquam dispensationem Ecclesię attulisset, impunè rebus sacris præesse posset: quique illum Euangelicis præceptis obtemperantes non admitterent, exleges & à Deo alieni haberentur. O diuinas leges contemptas. O persecutorem acerbissimum, Christiani hominis appellationem habentem, & Christi leges conculcare gestientem. Quid ità insanus factus es, stolidus atque immitis vnà cum Leone tibi cõpare? An non vides cõtra inuictas Dei leges te armari, quas nemo ex his Imperatoribus, qui vnquàm fuerunt, superare potuit? Quinimmò quicunq; se, vt tu nunc, hisipsis legibus aduersarium ostendit, iure optimo perijt.

Damnatur exilio.

Sed quonam modo Dei seruus abductus est? Ad illum enim ipsum redeo. Rursùs translatus, rursùs distractus, & à duobus hominibus huc atque illuc protrusus, eõ q̃ non ampliùs progredi posset, trahebatur & ità distractus vexabatur, vt iniquũ illud facinus vel ipsis lapidibus sensûs experribus lachrymas mouere posset. Huius rei testis est celebris illius martyris Mamantis regio, testis est & abrupta illa insula, quę post primam fratris iam dicti custodiã, pieratis hũc custodẽ detinuit. O immites, & doloris sensu carentes illorũ animos. Sed nescio certè, quo nomine ipsis cõgruente illos appellẽ, qui eã dem operam monachi, & milites, & carceris erant custodes: qui iustum illum virũ omnipò defertum, tanq̃ in lacu profundissimo, in cella quadam concluserunt, hominemque iam senio confectum, & morbo vexatum, sub vnius cuiusdã serui potestate, illi rerum terrenarũ & Cæsaris serui reliquerũt, vt sanctus vir semèl in die, vel bis, à ministro viseretur. Quo tẽpore senex eum rogabat, vt ad necessariũ vsum corporis duceretur, & iniquus ille seruus id ei exprobrabat. Perebat aliquid imbecillitati suæ consentaneum, & peruersus ille fores claudebat. Cumque hęc pateretur, nihilominùs tamen stabilis permansit: quodque coram Deo & hominibus confessus fuerat, nunquàm denegauit.

Inhumaniter sanè tractatur in exilium.

Includitur in cella.

Posteà verò, quàm eius carceris causa eum in lethalem morbum incidisse Cæsar audiuit, animi duritiam leniorem faciens, in vrbem Byzantium ipsum transtulit: cumque

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum eò transtulisset, parabat se ad id, quod malè factum fuerat, corrigendum. Sed quoniam non recto proposito ac sententia mouebatur, quod proposuerat, ad finem non perduxit. Illum enim diutiùs arrogantia ac temeritate suspẽsum, cùm fortis Dei manus ad Scythas exterminâsset, illic cum toto exercitu perdidit: vt posteris narratio quædam terribilis, & dictu horrenda, Deique iudiciorum, quæ comprahendi nõ possunt, eiusdemque sapientissimæ prouidentiæ exemplum relinqueretur. Eum verò, qui anteà nobiscum vnà clausus tenebatur, cùm eorum, qui tunc Imperio potiebantur, & piè se gerebant, gratia proprio gregi restituisset, Confessorem ille seipsum esse probauit: idque quomodò factum sit, dicemus: neque enim hoc præterire consentaneũ est.

Eorum cura, qui res nostras benevolo potiùs, quàm inimico, animo disponebant, de medio sublatum fuit scandalum: quo remoto, & dissidium, quod illi cum Episcopo intercesserat, sublatum fuit, cùm principes ipsi hoc ei persuasissent. Itaque sanctissimus Patriarcha se purgauit, quòd, quæcunque acciderant, Imperatoris violentia facta fuissent. Tunc igitur vnà conuenerunt, & vicissim sibi satisfecerunt, (quandoquidem Deo ipsi nihil ità charum est, vt pax & concordia: modò concordia ipsa non sit fidei dissensio, neque diuini præcepti violatio, non denique Canonis alicuius reprobatio, quemadmodùm præsens coniunctio se habuit) quantùm ad nos pertinebat, ea, quę interea facta fuerant, prętermittentes, vt illis similia, quę diuinorum patrum memoria facta, & similiter dispensatione quadam neglecta fuerant: immò verò perfecta earum rerum examinatione in futuro illo seculo illi iusto atque incorrupto Iudici reseruata.

Obserua qualis sit admittenda in religione cõcordia.

Sed quidnam consecutum postea fuit? Non ampliùs pater ipse clausum se detinebat, quoniam propter infirmitatem non ampliùs corporis necessarium vsum per seipsum explere poterat: sed modò in lectulo recumbens superioris exercitationis & certaminis atque laboris relaxatione: modò in humili aliqua sede requiescens, Dauidis psalmos pronunciabat, & mente Deum ipsum precabatur: quęque ad fratrum societatem adiuuandam pertinebant, omnia conferebat, salutaria consilia, admonitiones, correctiones, adhortationes pro vetere & paterna benevolentia, qua vti in eos consueuerat. Non tamen valebat opus facere, neque genuflectere, neque lectionibus vacare, nisi quantùm ministri alicuius prope se legentis opera vtebatur: nihilominùs his rebus dolebat, & tristis erat, quasi animam perdidisset, eò quòd diuina & sacra ministeria non obiret, sed à corporeis laboribus vacaret. Ac si quem cibum sumebat morbo congruentem, vel lauacro, vt iussis paréret, vtebatur, Deo quidem ipsi gratias agebat, sed ægrè ferebat tamen, quòd remissiùs viueret. Itaque verè stadium ipsum celeberrimus ille vir, & diuinum cursum exegit, quod dicitur, cum obedientia exoriens, & in obedientia desinens. Duodecimo enim, ac diurno horarum ambitui cùm parem annorũ circulum in singulis certaminibus perfecisset, vitam illam sempiternam, & perenne lumen habiturus hinc migrauit. Numera certamina ipsa, & inuenies annos octo & quadraginta: adde duodecim illos, antequàm terrenis rebus renũciâsset, ad illa quatuor certamina, quæ in persecutionibus, decem item & nouem annos, quos in infirmitate corporis transegit, & celebrem virum vndeoctogesimo anno hinc migrâsse inuenies.

Sed quomodò sine lachrymis eius viri finem enarrabo? Iacebat senex ille senio admodùm honorato, ad migrationem ipsam animum habens paratissimum. Illic & fratrum societas circunfusa, sanctarum eius orationum donum postulabat. Cùm igitur singulis benedixisset, eosdem amplexatus, ad sepulcrum abijt admodùm lætus, quod iampridèm videre concupiuerat, quanuis voti compos anteà factus nõ fuisset, cùm non pridèm assecutus esset, quod volebat. Cùm igitur valdè hilaris sepulcrum suum vidisset, Deo gratias agens: Hęc, inquit, requies mea in seculum seculi: eamque vocem adiunxit: Voluntatem timentium ipsum faciet Dominus. Mouit & eorum, qui foris erant, non paucos: qui nullam temporis rationem habentes, (erat enim sacrorum ieiuniorum periodus) concursu ad eum venerunt, tam monachi, quàm in communi vita versantes. Quibus cùm ille benedixisset, reuersi sunt, sanctam illius commendationem, velut bonum quoddam viaticum, accipientes. Quinetiam sanctissimus ille Patriarcha cùm ad eum venisset, eius orationum se participem fieri postulauit: quarum cõpos factus, amplexus illum fuit. Itaque omnis discordię suspicio remota est, cùm olim trifilia illa, quæ inter eos acciderant, impedimẽto fuissent, quô minùs id credi posset. Omnes igitur admonuit, pro omnibus Deum orauit, vniuersis veniam dedit, qui inimicè se in illã gesserant,

Psal. 144.

Patriarcha ad eum venit sub mortem eius.

serant, qui eum persecuti fuerant, & molestijs affecerant. Hæc fecit diuinus ille vir, qui Christum ipsum etiam moriens imitatus est.

Testamentum eius.

Quoniam verò & testamentum disponi oportebat, dicam, quodnam hoc fuerit: Orthodoxa, inquam, fides, & legitima vitæ institutio. hæc enim & viuens, & moriens testatus est. Hoc autem, vel illud distribuere, ad eum minimè pertinebat: quoniam neque de amictu ipso quicquam disponere in potestate habebat. Tunc & à me misérabili homine rogatus, an aliquid haberet, quod diceret, manu vestem meam apprehendit, eamque concussit, symbolum quoddam, hoc est, obedientiæ omninò liberæ ac promptæ indicium relinquens, vocemque valdè summissam emittens, dixit, se nihil habere. Quo dicto, ad humilitatem meam omnia referebat. Minimè autem illud prætermittam, quod prædictionis apertam habet significationem. Ipse funebre canticum sibi ante mortem modulatus est. Cùm enim thoracis morbo teneretur, & assiduo anhelitu laboraret, labia ipsa ex consuera diuinorum eloquiorum meditatione commouebat, summissaque voce illam præcipuè cantici partem canebat: Resurgent mortui, & exurgent qui sunt in monumentis, & lætabuntur qui sunt in terra. Quem versum horrabatur vt secum vnà canerent, qui præstò erant, quoàd loqui potuit, & vocem tenuissimam emittere. Canticum autem illud eius obitus consecutus est, qui iusti Lazari, eiusque diei festi memoriam aduentantem anteceſſit: ad quem Lazarum canticum illud referebatur, quo cum partem habiturus erat pater hic, cuius vitam scribimus. Postremò cùm insusurrâsset, & Deum precatus esset, vt saluus fieret, decoro habitu iacens, caputq; ad dexteram inclinans, ità leni & tacito corporis motu, tanquàm in proprium locum migrandum sibi proponeret, cùm oculos ea hora clausisset, qua sol occidit, sanctam animam Angelis tradidit, qui eam ad iustitiæ solem perducerent.

Festum S. Lazari.

Migrat ad Dominum.

Et nunc ille quidem in cælis est, non solùm eo ordine ac statu (audeo hoc dicere) dignus habitus, qui viris exercitatione præstantibus assignatus est: sed in eorum choro numeratus, qui Confessores extiterunt. Quorum enim certamina perpessus est, eorundem sortis manifestum est participem factum fuisse. Vel, si placet, cum ijs, qui terrenis rebus renunciârunt, numeretur qui ea re probatissimus fuit, & multę obedientiæ causa coronatus: cum his, qui vitam quietam egérunt, ille, qui legitimam quietem exercuit: cum doctoribus, doctor modestus atque compositus: cum ijs, qui latentem vitam exercuerunt, ille, qui non solùm clausus mansit, sed tunc etiam obedientię subiectus fuit: quodq; admodùm honorandum est, cum Confessoribus certus Confessor, re ipsa orationem comprobante.

Ego verò miser, bono illo patre orbatus, & animo fluctuans, vbinàm cõsistam? Quem admonitorem inueniam, extra rationem me gerens? Quomodò praui dæmonis impetum fugiam, cùm eius admonitoris ac doctoris copia mihi non adsit? Sed ô diuinum & sacrum caput, tu me ex alto propitiùs respicias, & cadentem erigas, gradientem dirigas, incolumem conserues, & vnà mecum gregem hũc agas & pascas, quem multis laboribus & solicitudinibus constituisti, vt vestigia tua sequatur, vt diuinorum mandatorum semitas teneat. Protegas, foueas, & tam magnos, quàm paruos greges tuos defendens, eorum esto propugnator, sicut tuæ migrationis tempore pollicitus es: (Tui enim greges sunt omnes, quorum duces sunt filij tui, & filiorum progenies) vt te propugnatorem ac defensorem vniuersi coram Deo, & ad Deum habentes, incolumes permanere possimus, nullis hostibus corporeis aut incorporeis nobis nocentibus, vt neque timoris causa nos à recta fide vel paululùm subtrahamus, neque à diuinis mandatis deuiemus, neque ignauiæ, aut perniciosis affectibus aditum patefaciamus, non denique exercitationem ipsam, cui studemus, vllo vnquàm tempore negligamus, in Christo Iesu Domino nostro: Cui sit gloria, honor & imperium cum omnipotente Patre, & vitæ auctore, ac sanctissimo Spiritu, nunc & semper, & in

Auhor inuocat eum.

secula seculorum,
Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE B. PHILOGONIO, QVI EX PATRONO CAVSARVM, EPISCOPVS FACTVS EST, D. IOHANNIS *Chrysostomi Constantinopolitani Episcopi Concio, quinque diebus ante natalem Domini ad populum habita.*

20. Decebr. IEGO quidē & hodiè destinārā, aduersùs hęreticos luctaturus, vestes exuere, quodq; restabat debiti, vobis persoluere: Verùm B. Philogonij dies, cuius hodiè memoriā celebramus, ad ipsius benefactorū enarrationem linguā nostrā euocauit. Et omninò parendū est. Etenim si qui parri matrive maledicit, morte moritur: profectò clarū est, cum, qui benedixerit illis, vitæ p̄mia recepturū: & si ijs, qui iuxta naturā parentes sunt, tantam debemus p̄stare beneuolentiā, multo magis id præstandū ijs, qui iuxta spiritū sunt parētes: potissimū verò, quū iam vita defunctos nostra laudatio nihilo reddat illos gloriosiores: nos verò congregatos, tum q̄ loquimur, tū qui audimus, reddat meliores. Nam ille quidē subuectus in cęlū, haudquaq̄ egere potest humanis laudibus, ad feliciorē magisq; duraturā quietē profectus. Cęterùm nos, q̄ hactenùs hìc versamur, multaq; opùs habemus exhortatione, illius egemus encomijs, quò videlicet ad eius imitationē excitemur. Quapropter sapiens quidam hortatur, dicēs: Memoria iusti cum laudibus. Non perindè quòd laudantur, qui decesserunt, sed q̄ ij potiùs, qui res istas egregias laudibus velunt.

Exod. 21. Leuit. 20.

Prou. 10.

Quoniā igitur hac ex re tāta nobis vtilitas proficiscitur, obtemperemus, neq; recusemus. Nam & ipsum tēpus huic narrationi cōgruit. Siquidē hodiè beatus ille ad tranquillam, omnisq; turbationis expertē vitam translatus est: eoq; nauigiū appulit, vbi deinceps nō poterit metuere naufragiū, nec vllam animi deiectionē aut dolorem. Et quid mirum est, si locus ille purus est ab omni molestia animi, quum Paulus hominibus adhuc in hac vita degētibus loquēs, dicat: Semper gaudete, sine intermissione orate? Quòd si hic, vbi morbi, vbi insectationes, vbi p̄maturæ mortes, vbi calumniæ, vbi inuidiæ, vbi desperationes, vbi iræ, vbi cupiditates, vbi innumerabiles insidiæ, vbi quotidianæ solicitudines, vbi perpetua sibiq; coherentia mala sunt, innumeros ex omni parte dolores adferentia, Paulus dixit fieri posse, vt semper gaudeamus, si quis paululùm ex rerum mūdanarum fluctibus erexerit caput, vitamq; suā rectè moderetur cōposuerit cq; multo magis postq̄ hinc demigrauerimus, facilè cōpotes erimus eius boni, quū hęc omnia sublata fuerint, aduersa valetudo, morbi, peccādi materia: vbi nō est meū ac tuum, frigidū illud verbū, & quicquid est malorū, in vitā nostrā inuehēs, innumeraq; gignens bella. Quamobrèm maximoperè gratulor huius sancti felicitati, q̄ quanq̄ translatus est, atque hanc, quæ apud nos est, ciuitatē reliquit, tamen in alterā transijt ciuitatem, nempe Dei, ac digressus ab hac Ecclesia, ad illam peruēnit, quæ est primogenitorū descriptorū in cęlis, ac relictis hisce festis, trāsijt ad celebritatē angelorum. Etenim q̄ & supernè sit ciuitas, Ecclesia ac celebritas, audi Paulū dicentē: Accessistis ad ciuitatē Dei viuentis, ad Hierosolymam cælestem, & ad Ecclesiam descriptorū in cælis, & ad innumerabilem angelorum frequētiam. Non solùm autem ob multitudinem virtutum cælestium, verumetiam ob abundantiam bonorum, ac iuge gaudium & lætitiam, panegyrim, hoc est, totius multitudinis cœtum, appellat totam illam vitam. Nec enim alia res facere solet panegyrim, quàm mercium venalium copia, quum triticum, hordeum, & omnijugæ frugum species, ouium greges, boum armenta, vestes, aliaq̄ue id genus plurima importantur, alijs quidem vendentibus, alijs verò commercantibus.

1. Thess. 5.

Vt possit q̄s semper gaudere.

Meum & tuū, causa malorum omnium.

Hebr. 12.

Sed quid, inquis, harum rerum est in cęlis? Horum quidē nihil, sed sunt his multo magis præclara. Non enim illic sunt triticum, hordeum, ac frugum variæ species: sed illic vbiquè fructus spiritūs, gaudium, beneuolentia, bonitas, pax, ac mansuetudo summa ex uberat copia. Non ouium greges, non boum armenta: sed spiritus iustorū perfectorum, animarum virtutes, vitæq; recta facta per omnes cælos videre licet. Non vestes aut amictus, sed coronas quouis auro preciosiores, tum brabia, certaminum præmia, aliaq; innumera bona reposita ijs, qui rectè fecerint: adhæc ibi est multitudo congregatorum, longè tum copiosior, tum honoratior. Neq; enim cōstat ex viris vrbanis indigenisque, sed hìc sunt angelorum infinita millia, illic sodalitia prophetarum, alibì martyrum chori, Apostolorum ordines, cunei iustorum, omniumque qui fortiter rem gesserunt, varij cœtus. Profectò miranda panegyris est. Iamque id sanè maius est omnibus, quòd in media

Præmia reposita in cęlis ijs, qui rectè fecerint.

dia frequentia versatur horum omnium rex. Etenim vbi dixisset, Ad innumerabilium angelorum frequentiam, subiecit: Et ad iudicem vniuersorum Deum. Quis vnquàm vidit in panegyrim prodeuntem regem? Hìc quidem nemo vidit, illic autem, qui adsunt, perpetuò vident, quatenùs illum videre licet, non solùm præsentem, verumetiam suæ gloriæ splendore condecorantem vniuersum cœtum. Et nostræ quidem celebritates sub meridiem plerunquè soluuntur: illæ verò nō item. Neque enim mensium in orbem recursus, neque annorum circuitus, neq; dierum numerum expectat: sed stat perpetuò, illius q̄ue bona finem non habent: nec senescere, nec marcescere possunt, sed sunt tum senij, tum mortis expertia. Nullus illic tumultus, quemadmodùm hìc: nulla turbatio, sed ingens omnium cum ordine decenti compositio, haud secùs atquè in cithara quapiam, modulatissimum concentum & quauis musica suauiorem reddentium vtriusque creaturæ Domino, dum anima illic velut in sacris adytis, diuinisque mysterijs, diuinorū arcanorum celebrationē peragit. Ad hāc beatā requiē trāsijt beatus Philogonius.

Hebr. 12.

Quænā igitur oratio par sit viri laudibus, quē Deus tam felici sorte dignatus est? Non est vlla. Sed agè dic mihi, nū idcircò silebimus? Et cuius rei gratia cōuenimus? An dicemus nos haud posse magnitudinē gestorū oratione cōsequi? Atquì ob hocipsum necessè est dicere, quādoquidem hęc est p̄cipua laudū illius pars, q̄ factis verba æquiparari non possint. Nam quorū benefacta natura etiā superant mortalē, perspicuum est, q̄ horū laudes excedunt linguā humanā. Haud tamen ob id aspernabitur officiū nostrū, quod pro viribus p̄stamus, sed suū imitabitur Dūm: Siquidē & ille viduæ duos tantùm obolos deijcienti in gazophylaciū, nō tantùm duorum obolorū mercedem reddidit. Quur ità tandèm? Quoniā non perpēdebat pecuniæ modum, sed animi diuitias. Nam si pecuniæ modū expēdas, magna paupertas est: sin voluntatē explices, ineffabilem videbis excelsi animi mercedē. Proindè quanuis nostræ facultates exiguæ sint, minimiq; precij, attamē quæ possumus, offerimus. Ea licèt nō respōdeant magnitudini meritorū animæ p̄clari iustiq; Philogonij, tamen hocipsum celsitudinis illius maximū fuerit argumētum, q̄ nec pusilla repellat, sed idē faciat, quod solēt diuites. Siquidē illi quū acceperint à tenuibus exigua, quibus nō egent, sua vicissìm apponunt, remunerātes eos, qui quod poterā obtulerint: Itidèm & hic, quum acceperit à nobis laudem verbis peractam, qua nequaquàm eget, redonabit nobis per ipsa facta benedictionem, qua semper vti possimus.

Luc. 21. Merces ineffabilis pauperi viduæ reddita.

Vide quid sancti præstent nobis.

Vndè igitur laudationē illius auspicabimur? An à magistratu, quē spiritus illi tradidit gratia? Nam mundani magistratus nequaq̄ possunt Christianorū demonstrare virtutes: quin potiùs frequēter habēt accusationē malitiæ. Quā ob causam? Quoniā & solicitudines amicorū, & circuncursationes, & adulationes, aliaq; permulta his fœdiora, tales magistratus solēt cōciliare. Cęterùm vbi Deus suo suffragio designārit aliquē, illaq; magistratus solēt cōciliare. Cęterùm vbi Deus suo suffragio designārit aliquē, illaq; manus sanctū cōrigerit caput, incorruptū suffragiū, alienū ab omni suspicione iudiciū, indubitata fuerit delecti cōprobatio, ppter eius, qui delegit, authoritatē. Porrò q̄ elegerit illū Deus, vel ex ipsa morū integritate perspicuum est: quippe quē ex medio abreptum foro, ad thronum hunc euexerit: adeò castam & insignem priùs egit vitam, quum vxorem haberet ac filiam, & in forensibus negocijs versaretur, adeò solem ipsum splendore vicit, vt, prinùs ab illo gesto, hoc magistratu dignus videretur, & à tribunali ad tribunal euectus sit. Ac tum quidē hominibus patrocinabatur aduersùs homines, qui struebant insidias, *ijs qui afficiebantur iniuria, superiores reddens ijs, qui iniuriam inferebāt. Hìc autem adest hominibus, patrocinans aduersùs dæmones inuadentes.

*eos, legendū videtur.

Quantū aūt sit pietatis argumentū, q̄ Deus illū tāto magistratu dignū iudicārit, audi. Christus excitatus à morte, qd dicit Petro? Postq̄ enim illū interrogâsset, Petre, amas me? Isq; respōdisset: Tu Domine scis, q̄ amo te: Nō dixit Christus, Abijce pecunias, iciunium exerce, macera te laborib⁹, mortuos excita, dęmones abige: nihil vel horū, vel aliorum miraculorū recteq; factorū in medium adduxit: sed omnibus illis prætermissis, dicit illi: Si diligis me, pasce oues meas. Hoc autem dicebat, non solùm vt nobis certissimè declararet, quantoperè ipsum diligeret Petrus: verumetiam vt palàm faceret, quantam haberet beneuolentiam erga suas oues, exemplum proposuit Petri erga ipsum amoris, tantùm non dicens: Qui diligit oues meas, me diligit. Vide igitur, quàm multa propter hunc gregem passus sit Christus. Homo factus est, serui formam assumpsit, consputus est, alapis cæsus est, postremò ne mortem quidem recusauit, & quidem ignominiosissi-

Ioan. 21.

Christi charitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritat erga homines.

mam. Quin & ipsum sanguinē suum effudit. Itaq; si quis voluerit illi commendatus esse, curam habeat ouium illius, publicam quærat vtilitatem, fratrum suorum saluti prospiciat. Nullum enim officiū hoc Deo charius est. Et ob id alicubi dicit: Simon Simon, ex-

Luc. 22. petiuit te satanas, vt cribraret te tanquàm triticum: sed ego rogaui pro te, nè deficiat fides tua. Quod igitur huius solicitudinis curæq; præmium mihi repēdis? Sed quam tandèm poscit repensationem? Eandem curam, quam nobis impendit, reposcit. Nam & tu,

Ibidèm. 1 Cor. 4. & 11. inquit, aliquandò conuersus, confirma fratres tuos. Sic & Paulus ait: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Quomodò ille factus est Christi imitator? Omnibus per oīa placens, non quærens suam ipsius vtilitatem, sed multorum, vt salui fierent. Rursùs alio

Rom. 15. loco dicit: Etenim Christus non sibijpsi placuit, sed multis. Neq; prorsùs alia res est, quę perindè declaret doceatq́ue, quis sit fidelis & amans Christi, quàm si fratrum curam

Monachi quib⁹ rebus iuuare debeant Episcopos. agat, proq; illorū salute gerat solicitudinem. Hęc omnes audiant & monachi, qui montiū occuparunt cacumina, quiq; modis omnibus seipsos mundo crucifixerunt, quò pro virtibus Ecclesiarū prefectos adiuuent, horumq; curas leniant precibus, cōcordia, charitate: scientes, q̄ nī modis omnibus opitulentur ijs, q tot periculis obijciuntur per gratiam Dei, totq; negociorum curas sustinent, quibus cunq; possunt rationibus auxilientur, quanq̄ procùl habitātes, & victūs sors ipsis perisset, & tota in scopulum impegisset sapiētia. Verùm hoc esse maximū amicitiæ erga Christū argumentū, declaratur & hinc.

Videamus autem, quomodò munus hoc Episcopi administrārit. Quin potiùs nō est opùs hîc pluribus verbis aut voce nostra, quum vester fauor vestrumq; studium hoc vtrò declaret. Quemadmodùm enim aliquis ingressus vineā, vitesq; contemplatus, pampinis comantes, fructu grauidas, macerijs ac septis vndiquè munitas, haudquaquàm desiderat orationē cuiusquam, qui demonstret vinitoris industriam, & agricolæ virtutem: Itidèm & hîc, si quis ingressus conspiciat vites spirituales, vestrumq; fructum contem-

2. Cor. 3. pletur, nil opùs habuerit, vt ex cuiusquam oratione discat, qualis sit vester præpositus. Sicut & Paulus scribit alicubi: Epistola mea vos estis, quæ inscripta est, & legitur, Fructus arguit, qualis sit fons: & fructus indicat, qualis sit radix. Dicendum igitur erat & tempus & initium, quandò vineam hanc suscepit. Neque enim hoc minimum habebit momenti ad absoluendam encomij partem, sed omninò satis fuerit ad declarandam hominis virtutem. Res tum erat multæ difficultatis, quum nupèr esset sedata persequutio,

S. Philogonius quo tēpore sit factus Episcopus. manentibus etiamnùm grauissimæ tempestatis illius reliquijs, quumque negocia plurimam desiderarent correctionem. His insuper illud adiungendum erat, quòd, quemadmodùm dicebam, hęreticorum factio sub illo nata, negocium exhibuit, illius sapientia cuncta prospiciente.

Verùm ad aliam necessariam materiam nobis festinat oratio, eoq́ue communi patri, beatiq́ue Philogonij sectatori hæc dicenda relinquentes, vt qui melius nobis teneat, quicquid est antiquitatum, ad aliam concionandi rationem transeamus. Appetit enim festum omnium festorum maximè venerandum, adorandumque: quod si quis appellet

Festum natiuitatis Christi celeberrimū &c. omnium festorum metropolim, haudquaquàm aberret. Quod autem hoc est? Christi iuxta carnem natiuitas. Ab hoc enim illustratio Dei, festum videlicet Epiphaniorum, ac sacrum Pascha, Ascensio & Pentecoste, originem ac fundamentum ducunt. Nisi enim secundùm carnem natus esset Christus, nequaquàm baptizatus esset, nam id festum Theophaniorum. Nequaquàm fuisset crucifixus. nam hoc festum Paschæ. Nequaquàm misisset spiritum sanctum, quod est festum Pentecostes. Itaque ab hoc ceu fonte quopiam, hi diuersi amnes orti, nata sunt nobis hæc festa. Verùm non ob hoc tantùm par est hunc diem cæteris anteponi, sed etiam ob id, q̄ id, quod in hoc natū est, cæteris omnibus est venerabilius. Nam quòd Christus homo factus, mortuus est, quum nullum omninò peccatum perpetrāsset, quid huic ampliùs poterat adiungi miraculo? Sed mortale corpus assumpsit. Erat quidem & hoc admirandum. Cæterùm quòd Deus quum esset, voluerit homo fieri, tantumque sese dimittere sustinuerit, quantùm ne cogitatione quidem complecti queas, hoc est omnium maximè reuerendum, stupo-

1. Tim. 3. risque plenum. Quod quidem & Paulus admirans dicebat, sine controuersia magnum pietatis mysterium. Quod magnum? Deus declaratus in carne. Ac rursùm alibi: Non enim angelos apprehendit DEVS: semen Abrahæ apprehendit. Vndè

Hebr. 2. debuit per omnia fratribus assimilari. Propter hoc potissimùm amplector diligoque diem hunc, & amorem eius in medium propono, vt vos huius amatorij pharmaci participes

cipes reddam. Eoq́ue rogo vos omnes obsecroq́ue, vt summo studio summaq́ue cum alacritate velitis adesse: sed priùs suam quisque domum repurget, vt videamus Dominum nostrum in cunis iacentem, ac fascijs inuolutum, horrendum ac stupendum spectaculum.

Quid enim excusabimus, aut quam veniam obtinebimus, si, quum ipse nostra causa descenderit è cælis, nos ad illum vel ex ædibus ire grauemur? quum alienigenæ barba- Matt. 2.
riq́ue ex Perside accurrant, vt illum videant in præsepi iacentem, tu verò ne breue quidem spatium emetiri sustines, vt hoc felici spectaculo perfruaris? Nam si cum fide accesseris, proculdubiò videbimus illum in præsepi iacentem. Siquidem hæc mensa vicem explet præsepis. Nam & hîc ponitur corpus Dominicum: non quidem fascijs inuolu- Corpꝰ Dominicū in altari ponitur.
tum, sicuti tunc, sed vndiquaquè spiritu sancto conuestitum. Qui mysterijs initiati sunt, intelligunt quę dicuntur. Ac Magi quidem nihil aliud, quàm adorārunt: tibi verò si, cum pura accesseris conscientia, permittemus vt sumas, & sumpto, domum abeas. Accede igitur tu quoquè munera offerens, non qualia deferebant illi, sed multo religiosiora. Obtulerūt illi aurum, offer tu temperantiam ac virtutem. Obtulerunt illi thus, offer tu Quę munera Christo offerre debeamus.
puras preces, quæ sunt odoramenta spiritualia. Obtulerunt illi myrrham, offer tu modestiam, & cor submissum cum eleemosyna. Quòd si hisce cum muneribus accesseris, multa cum fiducia particeps eris huius sacræ mensæ. Nam hæc ideò nunc loquor, quòd sciam certò futurum, quòd in illa die complures accedant, irruantq́ue ad victimam hanc spiritualem. Id igitur nè faciamus ad detrimentum & condemnationem animæ nostræ, sed ad salutem: iam nunc obtestor obsecroq́ue, vt omnibus modis repurgatis animis vestris, ità demùm adeatis mysteria.

Neque mihi quisquam dixerit, Vereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, sarcinam circunfero grauissimam. Sufficit enim horum quinque dierum tempus: si sobrius fueris, si attentus, si vigilaueris, multitudinem peccatorum reddes contractiorem. Nec illud perpende, quòd breue tempus est: sed illud considera, quòd benignus est Dominus. Quandoquidem & Niniuitæ tridui spatio tantam iram DEI à se depulerunt, nec Ionæ 3.
obstitit illis temporis angustia: sed animi promptitudo, amplectens Domini benignitatem, totum peragere valuit. Et meretrix illa breui temporis momēto, quū ad Christum Luc. 7.
accessisset, omnia probra diluit. Quin & calumniantibus Iudęis, quòd illam admisisset, tantamq́; præbuisset fiduciam, Christus illis quidem silentium imposuit: hanc verò malis omnibus liberatam, comprobatoq́; illius studio, ità domum remisit. Quid ità tandèm? Quoniam feruenti animo, & flagranti corde, ardentiq́; accessit fide, sanctosque illos ac sacros attigit pedes, solutis capillis, fontibus lachrymarum ex oculis emissis, vnguento profuso. Etenim per quæ deceperat homines, per eadem parauit remedia pœnitentiæ: per quæ auocārat oculos intemperantium, per hęc emisit lachrymas: per capillos arte compositos multos illexerat ad peccatum, per eosdem pedes abstersit Iesu. Vnguento multos ineiecārat: per hoc pedes illius lauit. Proinde & tu quibus rebus prouocāsti Deum, per has rursùm facito propitium: Prouocāsti illum pecuniarum rapina? per eadem illum reconcilia: quumq́; & rapta restitueris illis, quos iniuria affeceras, & alia insuper addideris, dicito iuxta Zacchæum: Reddo, si quid rapui, quadruplum. Prouocāsti linguæ maledicentia, multis contumelia affectis? vicissim lingua placato, puras emittens preces, benedicens maledicentibus, laudans vituperantes, gratias agens iniuriam inferentibus. Hęc non egent multis diebus annis ve, sed solo animi proposito vnico die perficiuntur. Discede à malo, virtutem amplectere, desiste à prauitate. Pollicetor te posthàc ista non commissurum, & istud sufficiet ad excusationem.

Vide, vt sit agenda pœnitentia. Luc. 19.

Hæc sanè accipienda sunt. Nam paulò antè dicit esse satisfacienduū pro peccatis: hoc est enim dignos pœnitentiæ fructus facere, vt sancti patres docēt. Matt. 16.

Ego testificor ac fideiubeo fore, vt si nostrūm quisque, qui peccatis obnoxij sumus, recedens à pristinis malis, ex animo vereq; promittat Deo, se posteà nunq̄ ad illa rediturum, nihil aliud Deus requirat ad satisfactionē vlteriorem. Benignus enim est, & quemadmodùm parturiens cupit eniti fœtū, ità & ille cupit effundere suā misericordiam. Sed obstant peccata nostra. Diruamus igitur maceriem, atq; ex hoc iam tempore festū auspicemur, hosce dies quinq; negocijs omnibus valere iussis. Valeat forū, valeat curia, faceſ- sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed domi sedens, si pietatem exhibeas, multamque cordis compunctionem, potes illum videre, potes totam diruere macheriem, totum submouere obstaculum, abbreuiare viæ longitudinem. Deus enim, inquit, appropinquans ego sum, & non Deus procùl. Et Dominus propè est omnibus inuocantibus ipsum in veritate.

Ierc. 23. Psal. 144.

Nunc autem multi Christianorum in tantam vecordiam, tantumque venêre contemptum, vt, cùm in numeris scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam habeant: sed in diebus festis negligenter ac temerè ad mensam hanc accedant, haud intelligentes, quòd communionis tempus non est festum, neque celebritas, sed conscientiæ pura, vitaque à peccatis repurgata. Quemadmodùm enim qui sibi nullius mali conscius est, hunc oportet singulis diebus accedere: sic qui peccatis occupatus est, nec pœnitet, eum ne in festis quidem accedere tutum est. Neque enim semèl in anno accedere, liberat nos à peccatis, si indignè accesserimus: quin hocipsum potiùs auget damnationem, quòd, cùm semèl tantùm accedamus, ne tum quidem purè accedimus. Quapropter adhortor vos omnes, nè negligenter, veluti festo die cogente, ad diuina mysteria accedatis: sed si quando parabitis huius sacræ hostiæ fieri participes, multis antè diebus repurgetis vosipsos per pœnitentiam, precationem & eleemosynam. Deniquè per hoc, vt vacetis spiritualibus, nec denuò conuertamini canis in morem ad proprium vomitum.

Ad sacram cõmunionem vt accedendum.

An non enim absurdum, tantam habere curam rerum corporalium, vt apperente festo, multis antè diebus vestem è scrinijs depromptam diligenter appares, emas calceamenta, mensa largior splendidiorque paretur, denique variam vndiquaque rerum copiam excogites, omnibusque modis temetipsum ornes, nitidumque reddas: animæ verò neglectæ, sordentis, squallidæ, fame contabescentis nullum habere respectum, quum sola maneat impura: ac corpus quidem nitidum huc adducere, animam verò nudam, incultamque? Atqui corpus quidem videt conseruus, neque quicquam est detrimenti, quomodocunque fuerit habitum: illam autem videt Dominus, qui grauissimè punit negligentiam. An nescitis quòd hæc mensa plena est igni spirituali? Et quemadmodùm fontes aquæ vim exundant: ità hæc flammam quandam habet arcanam. Nè igitur accesseris stipulam adferens, non ligna, non fœnum, nè augeas incendium, exuratque animam ad communionem accedentem: sed accede ferens lapides pretiosos, aurum, argentum, quò puriorem reddas materiam, multoque cum lucro discedas. Si quid malè est, abigas ab animo. Habet quis inimicum, grauiter læsus, soluat simultatem, coërcear animum exardescentem, intumescentemque, nè quis sit tumultus aut perturbatio. Regem enim excepturus es per communionem: quum autem rex ingreditur animam, oportet magnam esse tranquillitatem, multumque silentium, profundam cogitationum quietem. Sed atrociter læsus es, nec potes iram remittere. Quid igitur? An igitur teipsum magis etiam & grauiùs lædes? Neque enim tantis malis re afficiet inimicus, quæcunque fecerit, quibus teipsum afficis, si non illi reconcilieris, sed Dei leges conculcâris. Ille te contumelia affecit: dic mihi, num tu idcò Deum afficies contumelia? Etenim non recipere in gratiam eum, qui molestiam attulit, non tam est illum vlcisci, quàm Deum afficere contumelia, legis huius authorem, præcipientis vt inimicis reconciliemur, priusquàm accedamus ad altare. Proindè nè respicias ad conferendum, neque ad magnitudinem iniuriarum, quas intulit ille: sed ad Deum, illiusque timore in animum demisso, illud expende, quòd quo maiorem vim admóueris animo tuo, post innumera mala cogens illum redire in gratiam cum eo, qui molestiam intulit, tanto maius præmium feres à Deo, qui hæc præcepit. Et quemadmodùm hic Deum excipis multo cum honore, sic & ipse te illic multa cum gloria excipiet, redderque tibi millecuplam istius obedientiæ mercedem: quam nobis omnibus assequi contingat, gratia & benignitate Domini nostri IESV Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Matt. 5.

COMMEN-

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM SANCTI ET GLORIOSI APOSTOLI *Thomæ, Authore Simeone Metaphraste.*

OLIM quidem in terra versantes Apostoli, & terram, quæ est sub cælo, obeuntes, ijs, qui impietati inseruiêrunt, prædicârunt libertatem, miraculis ad salutem ab errore abstrahentes, & fidei malagmate medicantes animas, quæ laborabant infidelitate. Postquàm autem migrârunt ad Dominum, pijs reliquerunt corpora, pignora salutis, vt quod cùm aderant faciebant, hoc etiam postquàm migrâssent, efficerêt, cælestis illius publicæ celebritatis imagines, eorum memoriæ festa nobis largientes: vt tãquàm cum præsentibus & differentibus rursùs versantes, percipiamus gratiam Apostolicam. Vndè etiam nunc clarissimus Apostolorum Thomas, per eius memoriam nobiscũ rursùm versatur: Thomas, qui est fidei nostræ pater ex incredulitate, & index perfectus veritatis: qui incredulitatis occasionem amputauit incredulis, & fidem Apostolorum per incredulitatem effecit firmiorem.

Decemb. 21.

Sanctorum corpora, pignora salutis.

Ioan. 20.

Quandò enim vnigenitus Dei filius, qui est in sinu patris, non ferens videre suum figmentum in peccati seruitutem redactum, suis hac in re inflexus visceribus, visus est sicut nos, si peccatum dempseris, tunc hic quoquè magnus Apostolus, post aliorum discipulorum electionem, qui Iesum sunt secuti, iussus est sequi Dominum. Nam cùm in Iudæa à matre esset in lucem editus, habens parentes, qui vitam tenuiter agebant, ab eis alebatur & educabatur, & ad vitam formabatur similem, veluti à quodam optimo pædagogo, paupertate eruditus, & ad Domini suscipiendum præceptum aptus redditus. Libros itaque legens Mosaicos, (ij enim diligẽter proponebantur filijs Iudæorum) componebat quidem suos mores ad honestatem: doctrina autem formabatur ad res diuinas ores, & à puerilibus procùl remotus ludibrijs, instituebatur & crescebat, donèc perueniret ad perfectam mensuram ætatis Christi. Viuens enim, sicut priùs diximus, in vita paupere, & artem exercens piscatoriam, in vtroq; potens est cognitus: ex vno quidem formatus ad tenuitatem, quæ sunt superuacanea, minimè admittentem, & doctus esse contentum solis necessarijs: ab altero autem institutus ad patientiã in laboribus, & ad hoc, vt rebus molestis & asperis sua sponte priùs exerceretur.

S. Thomas in Iudæa natus.

Fuit piscator.

Protinùs itaq; nulla dilatione vsus est nec cunctatione, nec tardauit ad vocationem: sed adeò celeriter fuit mutatus, & vinctus voce vocãtis, vt dicto citiùs ostẽderet obedientiam. Atque sic quidem fit Verbo familiaris, & refertur in numerum reliquorum, qui vocati fuerant: fitq; discipulus animi studio promptissimus, minister fidelissimus, Apostolusque & œconomus probatissimus Apostolatûs gentium, qui fuit ei creditus. Statim autem & ad Apostolatum fuit corroboratus, & diuina impletus virtute, & miraculorum diues operatione, statuit cum Verbo versari perpetuò. Cum quo quidem deinceps toto tempore, quo vitam egit in carne, multas quidẽ cum eo subijt afflictiones, multas autem persecutiones & migrationes. Et aliquandò quidem cùm ipse à Iudæis expelleretur, simul quoq; cum eo expellebatur: & cùm lapidibus appeteretur, ipse quoquè simul appetebatur: aliquandò autem cùm ipsum vellent in suam redigere potestatem, & morte afficere, paratus erat alacriter cum ipso morte affici, desiderio plenam illam vocem emittens ad Dominum: Eamus, & moriamur cum ipso. Quandò enim amicum Lazarum à mortuis suscitaturus pergebat Saluator, quandò per absentiam concessit morti superare naturam, quandò voluit ostendere sepulcrum somni locum, quandò vinctum mortuum voluit efficere ad vocationem viuis celeriorem, tunc accedentes discipuli metum prædicabant Iudæorum, lapides renocabant in memoriam, dehortabantur nè accederet: Magister, dicentes, nunc quærebant Iudæi te occidere, & rursùs vadis illuc? Cùm autem illi non possent persuadere, (Non enim oportebat infantiam, quæ tunc erat, discipulorum, morti opem ferre aduersùs Lazarum, neque impedimentum liberationis ex sepulcris, illorum cerni timiditatem) metu & desiderio distractis

Sequitur Christum.

Ioan. 11. Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan.11. ctis eorum animis, conuertebantur ad animi ægritudinem. Sed Thomas prompte & alacriter soluens Apostolis molestiam: Eamus & nos, inquit, & moriamur cũ ipso. Est enim quauis vita melior, quæ cum Domino accipitur, occisio. Atque hæc quidem sic se habebant: & Apostolorum animos detinebat admiratio, cogitantes condiscipuli audaciam ad mortem subeundam.

Sed cùm Crux fixa fuisset, & mors esset suspensa, & infernus traheretur captiuus, & mutata esset lex sepulcri, & mors Christi effecta esset mors mortis, surgẽs Saluator passi erecta apud inferos aduersùs mortem trophæa, appáret suis amicis lugentibus & flentibus, in hoc quoquè fidem faciens victoriæ: qui rerum rectè gestarum illos faciens spectatores, certè nec ipsum quidem permisit esse expertem primorum miraculorum. In
Ioan. 20. quadam domuncula discipulos in arctum tunc metus cogebat Iudæorum: quo quidem in loco, periculum præuidentes, manebant. In medium ergò eorum latentium accedit Iesus, non vocem emittens antequàm adspiceretur, non pulsatione ostij territis
Matt. 14. eorum animis: sed pedes, qui per mare sunt ingressi, ostijs quoquè non apertis intrárũt: (Negabat enim suas leges natura iussa à Domino) & qui omnia fecerat, in suum templum ingreditur clausis ostijs: & qui per lignum mortem contriuit, nunc vim aduersi ligni naturæ. Venit ergò Christus in medium eorum, miraculo ingressùs confirmans miraculum resurrectionis. Et sic quidem discipuli ipsis oculis eius, quem desiderabant, fructum percipientes, lætitia afficiebantur. Solus autem Thomas abfuit à spectaculo: qui diuino quodam, vt videtur, consilio non aderat, vt, cùm miraculum magis examinásset, esset præclarior præco resurrectionis. Sed Saluator quidem, cùm suũ spectaculũ impertijsset Apostolos, recessit protinùs, perfectiorẽ contemplationis visionem Thomæ amico, vt videtur, reseruans.

Clausis ostijs intrat Christus ad discipulos.

Ioan. 20. Cùm autem reuersus esset Thomas, & venisset in mentem discipulis ei dicere, Vidimus dominum: ille propter id, quod audiebat, lętitia affectus, quod fieri desiderabat, hoc factum esse audiens, non credebat. Solent enim ingentis lætitiæ exuperationes, esse tardiores ad ea credenda, quæ dicuntur. Discipulis igitur: Nisi, inquit, videro in manibus eius fissuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Ad hæc fortè Apostoli: Quid sibi vult, ô Thoma, sermo incredulitatis? Si non credit discipulus, quomodò crediderint Iudæi? Si Apostolus & amicus non admittit resurrectionem, quomodò eam admiserint ij, qui crucifixerunt? Qui Thomæ non persuaserunt, quomodò reputabuntur digni, qui admittantur à gentibus? Non te pudore afficiunt, & ad fidem attrahunt, præcedentium ingentes turbæ miraculorum? Leprosus mundatus: Paralyticus integris membrorum compagibus restitutus: Cæcus videndi facultati redditus: Manus morte affecta, quæ rursùs fuit ad vitam reuocata: Fluctus, per quos inceditur pedibus: & Lazarus sepulcrum exuens, tanquàm vestem? Quomodò, cuius admiraris opera, eius suspectam habes resurrectionem? Non credat Caiphas: curiosè scrutetur Nicodemus: calumnietur Iudæus. Cur dubitat Thomas de resurrectione? Sed contrà discipulus videtur dicere iustiora: Cur mea dubitatio est à vobis reprehendenda, ô Apostoli? Ad Iudæos emittor præco resurrectionis: sicut vos, proficiscor Apostolus ad docendum gentes resurrectionem. Quomodo ergo, quibus non fui socius spectaculi, suscipiam æquè atquè ipsi legationem? Quomodò, quorum non habeo cognitionem, ea ego docebo alios? Quomodò lingua ea dicet confidenter, quorum testes non habet oculos? Verbis credam solis? Sed Iudæis ero in fide suspectus, meque facilitatis damnabunt & leuitatis. Gentiles quoquè verba non admittent: potiùs autem meum ridebunt testimonium, qui ex solo auditu prædico resurrectionem.

Rursùs clausis ostijs, diuina virtute Christus intrat ad suos.

Non multum intercessit temporis, & rursùs affuit Dominus, ingressùs miraculum nunc quoquè similiter ostendens: vt quæ alijs simul discipulis, ea soli quoquè Thomæ largiatur. Ostendit ergò ei signa Crucis: ac vulneris, quod accepit in latere, ostendit signaculũ. deindè, Quia vidisti me, inquit, credidisti. Beati qui nõ viderunt, & crediderunt: magnam nobis repositam ostendẽs beatitudinẽ, qui credidimus per sermonẽ dilectorum. Illud ergò diuinũ & admirabile spectaculũ cùm consecutus esset Thomas, fuit ei causa Apostolis, vt illa discerent, quæ priùs nõ nouerant. Suum enim Deũ & Dominum confessus est eum, quem adspexerat. Re vera enim Dei est pulchrum facinus resurrectionis. Cùm autem post hæc Christus à discipulis magna ex parte videri non posset, vt

vt qui esset glorificatus incorruptione corporis, & non posset conspici mortalibus oculis, seipsum manifestum reddebat, quandò volebat, & quandò nouerat futurum vtile ijs, qui adspiciebant. Itaque cùm Domini eis deesset conspectus, curam gerebant veteris artis, in qua fuerant educati. Illa autem erat, scapham ascendere, & in profundum maris reria demittere. Quodam verò die, dum ipsi inrenti erant piscationi, apparuit eis de- Ioan.21.
sideratus Iesus, stans in litore, & iubens ad dexteram partem nauis rete demittere. Capta est autem multitudo piscium innumerabilis: erat enim diuini iussús operatio. Tunc simul cum ijs aderat etiam Thomas, & simul nauigabat, & simul operabatur, & diligenter curabat retia, & se paratissimum ostendebat ad obediendum. Experientia enim didicerat ijs credere, quæ Deus fuerit operatus: & ideó vnà nauigabat, & simul operabatur cum discipulis.

Cùm autem iam adesset tempus Assumptionis, quo eum eo, quod ex nobis assumpserat, oportebat Christum ascendere ad patrem, ipse educit mystas extra Bethaniam Luc. 24.
vsque ad Oliuetum: & illic de se differens, & ex scripturis coniungẽs testimonia, cùm & coram eis comedisset, & confirmâsset se non esse spiritum, vt ipsi existimauerant, & deinde sublata manu eis immisisset benedictionem, ille quidem ascendit in cęlos: ipsis autem tem cum magno gaudio fuit reditus in Hierusalem. Quidni enim gauderet, & cum alijs lætaretur discipulis, sacrosanctus ille, & magnus Apostolus, videns verba deducta esse ad effectum, & susceptæ carnis verum esse mysterium, neque frustrà in eo versatam fuisse incredulitatem? Atque dies quidem ille à Domino præstitutus, iam finem accipiebat quidam flatús vehementis, statim in linguas igneas diuidebatur. Qui cùm fuisset super Acto. 2.
vnumquẽque, faciebat eos loqui linguis alienis, adeò vt, qui audiebãt, afficerentur magna admiratione. Tunc ergò hic quoquè magnus Apostolus cùm sederet vnà cum reliquis discipulis, ipse quoquè in igneis linguis accepit gratiam: & cùm in suum habitaculum totum intromisisset spiritum, totus fuit illius instrumentum, valdè sapienter & opportunè pulsatum. Sic ergò Thomas ab alto confirmatus, fuit perpetuò accinctus, promptoque & alacri animo ad prędicationem, nihil timens eorum, quę sunt terribilia, nec stupens aliquid eorum, quæ sunt clara & illustria.

Cùm ergò res Apostolis se haberent ex animi sententia, oporteret autem Domini Matt. 28.
iussum finem accipere, qui quidem erat: Euntes in mundum, docete omnes gentes, alius quidem ex Apostolis aliam orbis terræ partem sortitus est, sicut eis, qui aduenerat, spiritus, sortem definierat. Thomas igitur missus est in Indiam, quæ erat planè barbara, & in S. Thomas mittitur ad Indos.
nefarijs versabatur actionibus. Ipsa autem sita est longissimè ab Aegypto: alluitur verò mari valdè nauigabili: & est quidem egena rerum necessariarum: abundat autem rebus preciosis, & ad luxum accommodatis. Eam habitat id genus, quod dictum est, quod est & frequentissimum, & deditum mercaturæ, & magna ex parte nudum, & instár ferarum, quæ degunt in montibus, vitam agens. Quam ob causam corporum superficiem radij solares inuadunt ardentiùs, valdeque incendunt, & denigrant, & efficiunt visu deformiores. Colebant autem isti simulacra facta ex omne genus materia: & quod in ea confirebatur studium, & cultura, longo tempore confirmata, inducebat consuetudinem, rationem quauis potentiorem. In hanc ergò regionem magnus ingrediens Apostolus, nullum præ se tulit fastum & arrogantiam: neque clarè aut gloriosè quippiam est locutus, neque aliud fecit superbè & insolenter ad ostentationem: sed ornatus Christi moderatione, & pro quouis alio ornamento & lorica, ea indutus, coma sordidus, vultu pallidus, totus aridus & exanguis, & planè succo carens, &, vt semèl dicam, non tam corpus, quàm vmbram corporis circunferens, sordido & trito amictus pallio, moribus lenis, sermone vtilis, factis valdè admirabilis, humilioribus se accommodabat, spiritus altiorum deprimens.

Quæ prędicta vsus sit ad Indos cõuertẽdos.

Cùm talibus moribus & vita præditus ad Indos venisset, visumque ei esset gentis ingredi interiora, postquàm vidit falsam dæmonum religionẽ eos comprehẽdisse, & imis eorum animis insedisse, non statim processit ad eos refellendos, non induxit reprehensiones, non tanquàm medicamento vsus est austeritate: Sciebat enim, quòd quæ longa consuetudine in nostris confirmata sunt animis, non possunt facilè deleri, & persuasione magis, quàm vi, mutantur. Propterea magis vtitur mansuetudine, & bonis moribus, & blandis verbis, magnus & dignus, qui in honore haberetur, non ex fastu & tumore, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi insigne, humilitas.

verbis magnificis, sed ex factis & signis eis apparens, & insigni Christi, nempe humilitate, valdè ornatus: quo quidem eos magis capiebat, & attrahebat ad agnitionem, quòd esset operibus quidem admirabilis, spiritu autem mitis & moderatus. Itaque moti admiratione Indi, rogare cœperunt quisnam esset, & cuiâs genere, & quænam esset eius religio, & quod studium. Ille autem (habebat enim in se Christũ magistrum) leniter & modestè respondit, quòd esset genere quidem Iudæus, discipulus autem insignis illius Mosis: illius, inquam Mosis, qui cum Deo est collocutus: deindè etiam Christi filij Dei discipulus, qui venit ad mundi salutem, & quòd vitam æternam, & animarum salutem veniret annunciatum: quibus qui crediderint, erunt ineffabilium bonorum participes. Præterea narrat Christi Dei Verbi demissionem: refertque miracula, quæ fecit, dum in terris in carne ageret: ipsamq; passionem, quæ multis videtur probrosa: virtutem resurrectionis, & ad cælos assẽsionem. Cuius discipulus, inquit, ego, & minister admirabilium, quæ ipse fecit, miraculorum, atque œconomiæ, qua fuit Deus & homo, creatus sum præco. Cuius annuncians in homines benignitatem, & immensam in ipsos misericordiam, ad vos vsque accessi. Cuius factus sum Mysta & Apostolus. Et cùm ipsis oculis facta sit mihi fides eorum, quæ dicuntur, nõ vi eos, qui renuunt: sed omni charitate amplector eos, qui persuadentur.

Indi fidem Christi cõplectuntur. Mat. 16.

His, & pluribus alijs diuinitùs prolatis verbis, Indorum populus ad mysterium introductus, suis animis suscepit verbi semen. Deinde (vt dicam cum diuino Euangelio) Domino adiuuante, & sermonem confirmante per signa consequentia, paulatim quidem abducti sunt ab idolorum libaminibus & abominationibus: ad veram autem fidem accesserunt: & sic Apostolicis transformati doctrinis, Christo familiares euaserũt per baptismum: adeò, vt etiam vsque ad ipsum regem peruenerit prædicatio, etiamsi non penetrârit vsque ad profundum eius mentis. Itaque qui genere quidem ad regem attinebant, cùm se totos dedidissent sermonibus Apostoli, ab eo auelli non poterant: Rex autem ipse detentus à profunda caligine ignorantiæ, & à quibus miraculis oportebat ad lucem traduci, ab eis voluntaria cæcitate ad maiorem accensus insaniam, consultabat

S. Thomas lanceis cõfoditur.

de morte Apostoli. Quamobrèm dicto citius in eum fert sententiam: & lanceis de medio tollitur magnus hic Apostolus, qui propter Christum mortem lubenter susceperat. Eum beatum quidem iudicauit chorus eorum, qui per ipsum crediderunt: beatum autem censuit quoquè chorus eorum, qui sunt in excelsis: plausitque iustorum multitudo cum Apostolis, videntes sacram illam & diuinam animam in cælos assendentem, & stipatam Angelorum ordinibus.

Quid autem deincèps consequitur, & quid è superis prouidet & dispensat bonitas, homines attrahens ad pietatem? Sacrum quidem illud corpus fidelium manibus decenter compositum, sepelitur: Regis autem filius incidit in grauem morbum, & qui erat arte humana validior. Pater ergò (quidnì enim, si pater?) inflectitur à natura, fletibusq; & lachrymis irrigatur, lamentationibus laniatur. Sed nullam inueniẽs mali solutionem, miraculorum Apostoli recordatur: & quærebat paruam aliquam partem ex eius reliquijs ad medendum ei, qui laborabat. Postquàm autem resciuit non comparére corpus

Vide magnam vim pulueris, q. tetigit corpus S. Thomæ.

Apostolicum, saltem puluerem, quem illud tetigit, iussit afferre. Quod quidem cùm factum esset, pater, ægrotanti filio puluere imposito, sanum vidit eum, quem putabat moriturum, etiamsi ille modicam lucem agnitionis, quam acceperat, sua sponte repulerat, & verè erat mortuus, vt qui acerbam mortem suscepisset impietatis. Et hæc quidem quantùm licuit non aberrando à veritate, composita fuerunt, & conscripta, & Apostoli laudi sunt dedicata. Tantæ nobis lætitiæ causa est hodiè Thomas. Per quem etiam Indorum barbaræ gentes didicerunt eam viam, quæ fert ad cælos: & quorum corpora erant Solis radijs denigrata, euaserunt candidis lætisque & alacribus animis, qui in intelligentiam cadit, Sole purè ac suauiter eis illucescente: Ad gloriam patris, & filij, & spiritûs sancti, vnius, & quæ diuidi non potest, diuinitatis: Quam decet gloria, honor & adoratio nunc, semper, & in

secula seculorum,
Amen.

CAR-

23. Decemb.

Empore quo Decius mundum ditione tenebat,
Militibus Christi mortis discrimina condens:
Extitit in Roma binarum fortè sororum
Fama nitens, validis pulsans rumoribus aures.
Quas nullus poterat tormentis vincere tortor,
Quanlibèt insontes mulctaret cæde cruenta,
Vt vitæ auctorem superata mente negarent.
Altera de geminis felix Anatolia dicta: S. Anatolia.
Altera sed tenuit verum Victoria nomen. S. Victoria.
Has igitur sponsi claris natalibus orti,
Ad prolem generis studuerunt iungere nuptis.
Sed mens virgineis ambarum torrida flammis
Stuppas luxuriæ combussit torre pudoris, Respuunt nuptias.
Spurcitias mundi contemnens corde caducas.
Spargebant gazam, simul & patrimonia dantes, Sua omnia dant pauperibus.
Aurea calcabant roseis crepundia gemmis,
Cunctaque pauperibus mox ornamenta misellis
Largitæ, sibi nil seruantes, æthera vincunt.
Nuncius è claro pennatus lapsus Olympo,
Flammeus adspectu, niueo splendore coruscus,
Sceptrum qui nitidum dextra gestabat in alma,
Ambas compellans tali cum voce puellas: Angelus eis apparet.
Nunc procùl à vestro pallorem pellite vultu,
Pectore nec pauido quatiens timor ilia pulset:
Dum vobis thalamus paradisi sede locetur:
In quo perpetui nunquàm consortia sponsi
Deficient penitùs, sed gaudia longa manebunt:
Dum vos virginitas comes indefessa sequetur.
Ambæ seruabant castæ consortia vitæ,
Angelus vt dederat sanctis præcepta pudoris,
Vsque fugam vitæ mors marcida limen habebat,
Latrans & populans vitali pectora flatu.
His igitur gestis stringuntur sæua procorum
Pectora, lethifero zeli maculata veneno,
Dum cernunt amplum sponsas expendere censum.
Intercà Romam linquens Victoria virgo, S. Victoria exilium.
Exul in exilium Tribulanæ ducitur vrbis,
Quo Draco funestus ructabat flamina ventris
Lympida, lethifero corrumpens aëra flatu
Intantùm, vt ciues, vasto crepitante tumultu,
Linquere iam vellent pollutam flatibus vrbem,
Exosi latebras, horrens quas belua tenebat.
His igitur miseris spondet Victoria virgo,
Credula si Domino pandant præcordia Christo,
Lurida pestifero linquentes idola cultu,
Vt dicto citiùs truculentam flamine * Gypsam, for. * dipsam.
Quæ turmas vulgi mulctabat strage cruenta,
Pelleret è populo, dum vellent credere Christo.
Quod dum sponderent concordi voce cateruæ, S. Victoria draconem profligat.
Squamigerum proturbauit mox virgo chelydrum,
Et procùl in vacuas iussit se ferre salebras.
Mox draco crudelis sermonum pondere pressus,
Obscurum liquit squamosa pelle tigillum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sic virgo felix,æthrali freta triumpho,
Ingentem explosit sancta virtute colubrum,
Vt nunquàm posthàc serpens irrumperet antrum:
Sed procùl abscedens,incultis exulet aruis.
for. * dipsam, Iusserat vt * Gypsam verbo terrente migrare,
Ciuibus impendens expulso natrice palmam:
Tunc petijt ciues felix vernacula Christi,
Quatenùs in Crypta sibi,natrix vndè nefandus
Hic videtur versus vno deesse. Aufugit,pariter dignentur condere cellam.
Moxveneranda Dei supplex vt virgo poposcit:
60. Virginibus præest S. Victoria. Insupèr & deciès senas iunxêre puellas,
Quæ precibus crebris laudarent voce tonantem,
Odis Dauidicis modulantes carmina sancta.
Tunc procus Eugenius delubri flamine fretus,
Thurificent iussit,munusque litare Dianæ.
Gladio persecutitur. Alma sed imperium spreuit complere nefandum.
Idcircò gladium stricto mucrone vibrabat
Crudelis tortor,fundendo fluenta cruenta:
Vltio diuina in eius percussorẽ. Virgineos artus roseo qui rore rigauit.
Mox interfector sensit discrimina palmæ:
Arida marcescens torpebat dextra lacerti.
Insupèr expertus calloso corpore lepram,
Vermibus atque scatens,efflauit flamen in auras.
S. Anatoliæ exilium. Sic quoquè famosis felix Anatolia signis
Claruit, exilium sæui perpessa Tyranni.
Sanat dæmoniacum. Consulis en sobolem,constrictam nexibus arctis,
Expertem sensûs,cum bruta mente vagando,
Hostibus explosis,reparauit pectus anhelum.
Qui rumor fusus,diuersis pestibus ægros,
Conduci fecit,stipantes agmine sanctam.
Illis optatam reddebat virgo salutem.
* dipsam Nec non & Marsum, qui toruam carmine * Gypsam
Efferet ardebat, sanctos vt belua lacertos
Dentibus horrendis & rictu rodat aperto:
Curauit subitò,disrumpens vincla chelydri,
Qui priùs in spira Marsum sinuârat inertem.
Idcircò cursim pergebat credere Christo,
Agnoscens propriam tanta virtute salutem.
Occiditur S. Anatolia. Insupèr & meritum cumulauit sanguinis ostro,
Quem subijt binis sertis mox candida virgo.
Integritas nitidam,necnon & passio rubram,
Pingebant variam celsa virtute coronam.

EIVSDEM S. VICTORIAE HISTORIA BREVIS EX MARTYROLOGIO ADONIS *Treuirensis Episcopi.*

23. Decemb. ROmæ natalis sanctæ Victoriæ virginis & martyris, persecutione Decij Cæsaris. Hæc desponsata Eugenio,viro pagano,rogante Tito Aurelio, qui spõsam Anatoliam virginem habebat, ad suadendam eam,vt ei nuberet, perrexit: cui & dixit: Audi me, domina soror Anatolia: & ego Christiana sum,& nóui, quia Deus nuptias non condemnat. Prophetæ & patriarchæ cõiuges habuerunt, & posteritas eorum à Deo benedicta est. Nunc ergo audi me,& accipe virum,qui te non prodat,qp sis Christiana: sed per maritalẽ copulã fiat,vt ipse Christianis cõsentiat. Hęc dicẽti Victorię virgo Anatolia respõdit: O Victoria,vince diabolũ,& esto vera Victoria. Tunc quandò tota terra vacua erat,
Gene. 1. 8, & 9. dixit Deus hominibus: Crescite & multiplicamini,& replete terram. Nunc plena terra, post-

postquàm filius Dei de cælo descendit, quotidiè clamat: Crescite in fide,multiplicamini in charitate,& replete cælos: quia appropinquauit regnum cælorum. Matt. 4.

Visio S. Anatoliæ. Virginitatis encomium. Iterùm inter alia & post alia,sancta Anatolia intulit: Ego die, qua explicui precium ornamentorum meorum in pauperes Christi, vidi per visum iuuenem aureo diademate splendidum, in vestibus purpureis atque gemmatis: qui grata facie & læto vultu me inspiciens, ait: O virginitas, quæ non in operibus tenebrarum, sed semper in lumine versaris. Hæc ego audiens, euigilaui, & cœpi flere: & proijciens me in pauimento, rogaui Dominũ, vt is, qui mihi loquebatur, dulcissimos sermones iterùm prosequeretur. Sic mihi oranti & prostratæ, idẽ qui antè loquebatur, talia mihi subsequitur: Virginitas purpura regalis est, quã qui induit, reliquis fit eminentior. Virginitas gẽma est preciosa. Virginitas thesaurus est regis immensus. Huic fures insidias tendũt. Hãc tu euigilans solicitè custodi, quantumq; te plus habere cognoscis,instantiùs custodi,nè perdas.

S. Victoria omnia sua dat pauperibus. His & similibus verbis & factis incitata Victoria, omne preciũ ornamentorum suorum & ipsa distraxit pauperibus. Sicque factum est, vt agentibus sponsis earum Aurelio & Eugenio, quia nubere illis virgines Christi noluerunt, à Decio Imperatore vrbe Roma pulsæ, ad prædia sponsorum ducerentur. Vbi fame & inedia ità afflictæ sunt, vt vix ad vesperum modicus panis cibarius eis daretur: nulloque pacto efficere sponsi potuerunt, vt vel ad nubendum, vel ad sacrificandum animi illarum inclinarentur.

Cæditur gladio in pectore. Beata igitur Victoria in virginitatis proposito inuincibiliter persistens, post multa facta miracula,inter quæ plurimas virgines Domino aggregauerat, percussa est gladio in corde à carnifice Taliarcho, quẽ rogatu Eugenij sponsi sui Iulianus pontifex Capitolij & comes templorum, ad hoc opus direxerat. Passa est autem decimo Calendas Ianuarij. Corpus eius cum omni reuerentia curatum. Taliarchus verò percussor eius,leprosus factus, intra sex dies consumptus à vermibus, expirauit.

MARTYRIVM SANCTORVM DECEM MARTYRVM, QVI IN CRETA SVBIERE MARTYRIVM: *Authore Simeone Metaphraste.*

Decẽb. 23. ALius quidẽ aliquid aliud persequatur oratione, illius quæ vulgò iactatur, Cretæ: alius quidẽ pulchritudinẽ,alius verò magnitudinẽ,& alius quidẽ mœnia & portus, alius aũt aëris tẽperationẽ,& fructuũ fertilitatẽ. Ego verò id, quod alia vincit omnia,& quam solã ejus opifice dignã dixerim feracitatẽ,eam dicã ante alia. Quisnam est hic fructus, & quodnam est tantum insulę ornamentum? Quid aliud,nisi diuinus chorus martyrum, & qui laudatur numerus, & quod omnium quidem est spectaculorum iucũdissimum, & acroamatum omniũ vtilissimũ? Decẽ, inquam, illi pro Christo martyrij coronis redimiti: qui ex ea quidẽ processerunt, fortissimè autẽ pro Christo subiêre martyriũ. qui eam pro alimẽtis reuerà pulchrè sunt remunerati, cùm eam tanto honore affecerint, vt in ea per martyrium fuerint consummati. Quomodò verò, paucis iam dicet oratio.

Martyres, ornamentũ patriæ suæ. Decius ille, qui magno fuit furore pércitus,& ad puniendos Christianos omniũ fuit violentissimus,is tunc sceptra tenens imperij Romanorũ, huius insulæ constituit Proconsulẽ virum quendã,qui eodẽ quoq; nomine appellabatur,nempe Decius, nõ minùs aũt,q̃ in nomine,cõueniebat in moribus. Qui cùm fuisset in Creta,rem paruã existimauit,& q̃ nullã haberet immanitatẽ & sæuitiã, omnes qui sunt in ea Christianos, postq̃ subiecissẽt innumerabilibus generibus tormentorum, deindè acerbè tollere de medio.

Decem præstantes viri comprehenduntur. Quærebatur ergò omnes,& inueniebãtur: & cõprẽhensi,ad ipsum ducebãtur. Cum qui bus hic quoq; facer chorus,præstantissimorũ virorũ denarius, veluti ex optimis eximij selecti ciuitatib⁹: quorũ alios quidẽ maxima omniũ,q̃ illic erãt,præbuit ciuitas: alij aũt orti erãt ex alijs: cõmuniter verò simul oẽs festinabãt ad vnã,quę est in cęlis,ciuitatem.

Mulcis excruciantur modis. Ij cùm tũc stetissent ante Proconsulẽ, quos non tunc quidẽ sermones liberè habuerunt? quibusnam autem factis non obscurãrunt sermones? & quodnam quidem torrentorum iter non peruaserunt? quodnam autem supplicium non superãrunt tolementorum iter non peruaserunt? quodnam autem supplicium non superãrunt tolerantia, cæsi, torti, per terram tracti,lapidibus apperiti,irriũ, consputari,& omne genus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferentes subsannationis? Sed erant hæc quidē illis futurorū gymnasia, & velutì quædā præexercitationes. Postq̄ autē oportebat eos magna currere Olympia, tēporis, inquā, tormentorum: erat verò dies præstitutus decimo Calendas Ianuarias: & paratum quidem erat tribunal, & præsidebat Proconsul: ducebantur autem athletæ: pleni verò erāt ambo, hi quidem animi alacritate, ille verò furore & insania. Et ille quidem erat propensus ad puniendum vsque ad mortem, hi verò parati erant sustinere vsq; ad extremū spiritum. iracundo & cædem spirante vultu eos intuens, Quænā est, inquit, tanta amentia, ꝙ neque ratio, neque tempus vos id docuit, quod est futurum conducibile? Deindè perindè ac si sola, quā prę se ferebat, ira eos perterrefecisset, & iam eis, vt parérēt, persuasisset, Sacrificate, inquit. Sin minùs, ego quidem nihil dicam ampliùs. Vos autem scietis paulopòst, quisnam sit Decius, cui vos non vultis nunc morem gerere.

Ecce mirabilem sanctorū alacritatem ad ferēdas pœnas.

Ad hæc martyres, Nos quidem, ô Præses, respondērunt, & verbis & factis, & etiam tempore satis magnam dedimus experientiā, ꝙ neq; dijs sacrificabimus, neque ad hoc alicuius alterius cedemus sermonibus. Sed neque, interpellās dixit impius, vobis, ô impij, erunt curæ vlla tormenta? Nequaquàm, dixerunt sancti. propemodùm enim hoc nomine tibi habemus gratias, ꝙ nobis dederis, vt his accipiamur epulis. Sed non sic, inquit Præses, erit deincèps. Sed scietis, quanta sit maximorū deorum potentia, quos vos tam impudenter maledictis insectamini, neq; hos qui adsunt, reuerentes, qui simul sunt multi & sapientes: qui inter deos quidem primùm Iouem, deindè Iunonē, & Rheam, & reliquos colunt. Quæ enim primùm sustinuistis, erant velutì solùm vmbræ suppliciorū. Nunc autem tam multis supplicijs cruciabimini, vt nō vestra audacia ab eis solùm comprimatur, sed ālijs quoque metum incutiat, qui æquè àc vos sunt inobedientes, si modò vlli sint eiusmodi.

Ad hæc rursùs viri fortissimi: De Ioue quidem, ô Præses, & illius matre Rhea nihil nobis dixeris. Neque enim apud eos, qui ignorant, verba facis. Scimus enim, vt qui à patribus nostris audiuerimus, genus eius & fortunam & mores. Sepulcrū autem, si vis, etiam præsentes indicabimus. Nam ipse quoquè in Creta ortus est. Fuit verò eorum, qui in ea habitabant, Tyrannus. Erat autē adeò intemperans & procliuis ad libidines, vt non solùm in fœminas, sed etiām insaniret in masculos: præstigijs verò vtebatur & malis artibus, se callidè mutās propter summā intemperantiam, & singulis horis se polluēs nefarijs concubitibus. Quidā autē, qui eisdem laborabant vitijs, & imitati fuerant illius abominationem, (Quid est enim tam facile, q̄ mali imitatio?) & eum deū esse pronunciant, & ei templa excitant & sacrificant, vt quod eis placet, deo quoq; videatur placere: & sic non solùm Deo non inuisum, sed etiam, proh dolor, diuinum existimetur, se libidinosè & intemperanter gerere.

Iouis libido immanis.

Diuino hæc loquēte choro, Procōsul quidē disrūpebatur, vt qui cōuinceretur: multo aūt magis furebat etiā populus, & impetu ferebantur ad cōprehendendos martyres: & eos manibus propemodùm discerpsissent, nisi Decius & voce & manu eos cohibuisset. & cùm iussisset eos quiescere, acerbius illis mortis genus machinabatur. Et sanctos quidē statim arripuēre tormenta: alios quidem alia, sed acerbitate & magnitudine doloris similia. Nam alius quidē ex ipsis suspēsus, ferreis lacerabatur vngulis: nervi verò diuellebātur, carnes aūt illius in terrā defluebant. Alij verò lapidibus & acutis sudibus fauciabātur latera vsq; ad ossa. Alij quidē graui plūbo verberato dissoluebātur cōpages, ossaq; cōfringebantur & conterebātur. Alius itē aliter. est enim vel solo auditu miserabilis acerbitas suppliciorū. Etenim quomodò ijs, qui sunt paulo misericordiores, hęc videre est intolerabile: ità etiā sigillatim persequi & audire, est lōgè molestissimū. Sed martyres hæc etiā patiētes, adeò facilè, aut, vt veriùs dicā, iucūdè ferebāt, vt q aderāt, cōijcerent eos nō tā dolore ꝓpter ea, quæ sustinebāt, q̄ ægrè ferre, ꝙ nō essent plura tormēta.

Sancti martyres dirè cruciantur.

Illorū stupenda fortitudo.

Omnes itaque ad eos confluebant, tanq̄ ad res nouas & admirabiles, tam fideles, q̄ quibus manca erat pietas. Sed illi quidem, vt admirarentur athletarum constantiam, & suam confirmarent pietatem: hi autem, vt irriderent eorum tolerantiam, & eorum plagis quodammodò lætarentur propter insignem crudelitatem. Quamobrē non modò nulla mouebantur misericordia, sed etiam Præsidem & lictores magis irritabant ad sæuitiam. Et hi quidem sic incitabant, ille verò iubebat, lictores autem exequebantur. Porrò autem Præco quoquè clamabat: Parcite vobisipsis. Paréte principibus. Sacrificate dijs. Martyres autem etiam in tanta copia rerum asperarum, erant omnibus simul superiores, turba, præcone, tormentis, ipso Præside, & ante eos, omniū principe Satana, & vniuersis, quæ eis subijciuntur, copijs. Omnes enim, veluti signo dato, vnam simul vocem tollunt: Sumus Christiani, Christi hostiæ, Christi victimæ: etiamsì milliès mori oporteat, lubenter moriemur.

Cùm autem martyrum negocio omnia postponerentur, qui erat valdè promptus Satanæ minister Decius, desperans fieri posse, vt persuaderet adhuc & cogeret, fert in eos mortis sententiam. Ducebantur itaque sancti, vt ense interficerentur, ad locum, qui parùm quidem abest à ciuitate: ab incolis verò vocabatur Alonium. Ad eum festinantes martyres, ostenderunt nouum quid, & quod videbatur insolitum. In toto enim cursu martyrij, inter se vnanimes & simul conspirantes, in hoc solùm contendebant, quisnam eorum primus ensem subirer, & primus coronam acciperet. Hanc autem litem componit Theodúlus, qui erat vnus ex hoc diuino choro, dictitans quòd is futurus esset primus, qui omnium vltimus excederet, cùm nihil turpe & indecorum ex spectaculo aliorum sustinuerit, sed sic reuerà multa certamina subierit. Placuit omnibus, quod dixerat: & primùm quidem ad Deum communem hymnum canunt, Benedictus es Domine, dicentes, qui non dedisti nos in captionem dentibus eorum: & quæ deinceps scribit Psalmographus. Deindè etiam ad locum accedentes, fecerunt vnusquisque orationem: Parce Domine seruis tuis, dicentes, & suscipe sanguinem nostrum pro nobis, pro nostris, pro patria: vt ea liberetur à tenebris ignorationis, & puris oculis contempletur pietatem, & te veram lucem, ô Rex æterne.

Alij alios ad mortē antecurrere cōnātur.

Psal 123.

Postquàm sic precati essent vnusquisq;, sacra & victoria insignia eis sunt amputata capita, cùm se patrię distribuissent: & sanguinem quidem infernæ, nempe eum qui interit, intereunti: spiritum autem dedissent supernæ, ei quæ semper manet, eum qui est permanens. Cùm verò post consummationem recessissent lictores, quidam ex eorum cognatis, qui in eo loco remanserant, horum sacras venerabiliter componunt & deponunt reliquias. Et tunc quidem mortuos habuit, quæ illos tulerat. Posteà autem, quando vis veritatis, velutì quędā zona aurea, cōprehendit maximā partē orbis terrarum, Paulus mittitur in insulā, vt eas ad nouā Romam deduceret, ad reginam, inquā, vrbium: Paulus ille, cuius est magnum nomen sanctitatis, glorioseq Romę Pontifex, & qui moribus magìs, q̄ throno erat insignis, cuius vel sola appellatio erat flagellum ad pellendos dæmones. Is cùm accepisset aliquos delectos ab Imperatore, qui eius cœpto opem ferrent, venit ad gentem Cretensem: & cùm amouisset terram reliquijs impositam, inuenit eas, ô rex Christe, similes viuentibus, & interitu superiores, perindè acsì inesset adhuc spiritus, & eis humor tanquàm ros insidéret matutinus. Cùm eas ergò illinc sustulisset cum miraculo, eas tradit præclaræ & reginę vrbium: & nunc sunt, vbi sunt repositæ reliquię martyrum Infantium, cōmunes seruatores & præsides ciuitatis, & vigilātes custodes in omnibus rebus molestis. Quorū intercessionibus detur nobis consequi bona eis reposita, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cum quo patri & sancto spiritui gloria & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Eorum sacræ & venerabiliter fit, quiæ componuntur.

Adhuc integri reperiūtur post annos multos.

DE S. SERVVLO, EX BEATISSIMI GREGORII PAPAE HOMILIA XV. IN EVANGELIA.

Decēbr. 23.

TErra bona fructum per patientiā reddit: quia videlicet nulla sunt bona, q̄ agimus, si nō æquanimiter etiā ꝓximorum mala toleremus. Quanto enim quisq; altiùs ꝓfecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod duriùs porter: quia cùm à præsenti seculo mentis nostræ dilectio deficit, eiusdem seculi aduersitas crescit. Hinc est enim, ꝙ plerosque cernimus & bona agere, & tamē sub graui tribulationū fasce desudare. Terrena nanq; iam desideria fugiunt, & tamē flagellis durioribus fatigātur. Sed iuxta vocē Dñi, fructum per patientiā reddunt: quia cùm humiliter flagella suscipiūt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Sic vua calcibus tunditur, & in vini saporē liquatur. Sic oliua contusa in olei liquorem pinguescit. Sic per trituram arcæ à palcis grana separantur, & ad horreū purgata perueniunt. Quisquis ergò appetit omnes expressa, amurcā suam deserit, & in olei liquorem pinguescit. Sic per trituram à palcis grana separantur, & ad horreū purgata perueniunt. Quisquis ergò appetit plenè vitia vincere, studeat humiliter purgationis suæ flagella tolerare: vt tanto pòst ad

Optimi quique grauissimè affliguntur.

Lucæ 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Seruuli breuis historia.

adiudicem mundior veniat, quanto nunc eius rubiginem ignis tribulationis purgat.

In ea porticu, quæ euntibus ad ecclesiam beati Clementis est peruia, fuit quidã Seruulus nomine, quem multi vestrũm mecum nouerunt: rebus pauper, meritis diues, quem longa ægritudo dissoluerat. Nam à primæua ætate vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam, quia stare non poterat? Nunq̃ in lecto suo surgere vel ad sedendum valebat, nunq̃ manum suam ad os ducere, nunquã se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruiendũ mater cum fratre aderat, & quicquid ex eleemosyna potuisset accipere, hoc eorũ manibus pauperibus erogabat. Nequaquàm literas nouerat: sed scripturæ sacræ sibimet codices emerat, & religiosos quosque in hospitalitatem suscipiens, hos coram se legere sine intermissione faciebat. Factumq; est, vt, quantùm ad mensuram propriam attinet, plenè sacram scripturam disceret, cùm, sicut dixi, literas funditùs ignoraret. Studebat in dolore semper gratias agere, hymnis Deo & laudibus diebus ac noctibus vacare.

S. Seruulus audit cãtica cælestia, & sic expirat animã.

Sed cùm iam tempus esset, vt tanta eius patientia remunerari debuisset, membrorũ dolor ad vitalia redijt. Cumq̃ iam se morti proximum agnouit, peregrinos viros atq; in hospitalitatem receptos admonuit vt surgerent, & cum eo Psalmos pro expectatione sui exitus decantarent. Cumq; cum eis & ipse moriens psalleret, voces psallentium repentè compescuit, cum terrore magni clamoris dicens: Tacete, tacete: nunquid non auditis, quãtæ resonant laudes in cælo? Cumq; ad easdẽ laudes, quas intùs audiẽrat, aurem cordis intẽderet, sancta illa anima carnis vinculis soluta est. Sed exeunte illa, tanta illic fragrãtia odoris aspersa est, vt omnes qui illic aderãt, ina ſtimabili suauitate repleretur: ità vt per hoc patẽter agnoscerẽt, q̃ eam laudes in cælo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit, qui nũcusq; viuit, & cũ magno fletu attestari solet, quia quousq; corpus eius sepulturæ traderent, ab eorum naribus odoris illius fragrantia nõ recessit.

In desides, & bonorũ operum neglectores.

Ecce quo fine ex hac vita migrauit, qui hîc æquanimiter flagella toleranit. Iuxta vocem ergò Dominicã, bona terra fructũ per patientiam reddidit, quę exarata disciplinę vomere, ad remunerationis segetem peruenit. Sed vos rogo, fratres charissimi, attendite, quod excusationis argumentũ in illo districto iudicio habituri sumus nos, qui à bono opere torpentes, & res & manus accepimus, si præcepta Domini egenus & sine manibus potuit implere? Non contra nos Dominus tũc Apostolos ostendat, qui ad regnũ secum fidelium turbas prædicando traxerũt: non contra nos martyres exhibeat, qui ad cęlestem patriã, sanguinẽ fundendo, peruenerũt. Quid tunc dicturi sumus, cùm hunc, de quo locuti sumus, Seruulum viderimus, cui longus langnor brachia renuit, sed tamen hæc à bono opere non ligauit? Hæc vobiscũ, fratres, agite: sic vos ad studium boni operis instigate: vt cùm vobis bonos modò ad imitandum proponitis, eorum tunc consortes esse valeatis.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO IN VIGILIA NATALIS DOMINI: HABETVR IN *Tomo 8. Aloysij Lipomani.*

24. Decẽb.

Pſal. 44. Esaiæ 28.

Pſal. 26.

Habac. 2.

Pſal. 88.

Pſal. 79.

Andèm de mari ad portum, de promisso ad præmium, de labore ad requiem, de desperatione ad spem, de via ad patriam peruẽnimus. Scripserat quidem nobis frequentibus epistolis calamus scribę velociter scribentis, Expecta, res expecta: sed nos, quod subiũgitur, dicere poteramus: Modicum ibi, & modicum ibi. Pręcurrerant cursores promissione diuites, sed exhibitione pauperrimi. Dicebat alius: Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominũ: alter verò: Si moram fecerit, expecta eum: quia veniens veniet. Pari cõsilio exierãt de sanctuario Dei, nihil secum nisi promissionũ multitudinẽ reportãtes. Vndè & Citharista noster iam dormitauerat prę tędio, & in ipsum Deum tacitis obligationibus totam culpam modis flebilibus inrorquebat: Tu verò, inquit, repulisti & despexisti, distulisti Christum tuum. De flebili quoquè ad imperatiuum conuersus est, exagitante impatientia, quæ mater est impudentiæ & frontositatis. Qui sedes, inquit, super Cherubin, manifestare. Vt quid tandiù dominatrici sedens in

in cathedra circunuolantibus & vallantibus Angelis, non respicis super filios hominũ, quos absorbuit, & obsorbuit iniquitas, per Adam quidem commissa, sed à te permissa? Memorare quæ sit mea substantia, ad tuæ substantiæ similitudinem fabricata: quia ecce omnis homo viuens est vanitas, in imagine tamen tua pertransiens, vanitas esse non potest. Nunquid ità vanè constituisti omnes filios hominum, de quibus dicis: Et deliciæ meæ cum filijs hominũ: vt eos verberet, & diuerberet à te malignissimus ille deceptor, qui decipere, nisi te permittẽte, non potuit? Inclina cælos tuos, & descẽde, & illos misericordes oculos miseris inflecte precãribus, nec saltẽ in perpetuũ obliuiscaris nos.

Pſal. 38. Prouer. 8.

Hæc quidem iste: sed gemitibus & ærumnis intortus, tantæ præsumptionis sententiam abiurabat. Dixi, inquit, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Verùm ille vir nobilis, & profundi sermonis vrbanitate perlucidus, affectuosis excessibus incalescens: Propter Sion, inquit, non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donèc egrediatur vt splendor iustus eius. Vtinàm, ait, disrumperes cælos, & descẽderes: & alia multa, quæ fastidiosa prolixitas vetat inserere. Hic etiam morosioris gratiæ longinquitate suspensus, & nimietate doloris excedens, impatienter oblatrat, dicens: Ecce gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo: quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. Ieremias in vocem gratulabundæ laudis, aduerbio demonstrante prorumpens: Ecce, inquit, faciet Dominus nouum super terram, & mulier circundabit virum. Sed tamen repentinæ subuersionis lachrymis edocetur, vt priùs lamentum suscipiens, quàm aduentum, penitùs conticescat. Danieli dicitur: Visio est in dies, & in tempora longa. Et Ezechiel tantis caligimibus inuoluitur, vt vix dignosci possit, vndè veniat, aut quò vadat. Deniquè omnis ille Propheralis conuentus, longa tardantis gratię morositate pertæsus, nunc rogando, nunc conquerendo, variat orationem, & plerunquè sermonibus exoratiuis indignatorios intermiscet. Nos quoq; satis satisq; eos audiuimus, & nobis in fastidiũ releguntur. Iam fugiat Moyses: impeditioris siquidẽ linguæ factus est nobis. Esaiæ labia immunda sunt. Ieremias nescit loqui, quia puer est. Ezechiel polluto pane vescitur. Oseas fornicariam, & adulteram ducit vxorem. Daniel post visionem grauiter infirmatur. Omnes prophetę, elingues sunt & muti. Iam lętari & exultare nõ possumus, nisi osculetur nos osculo oris sui. Auditi, & exauditi estis. Adest benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei, quę vel differri, vel auferri nõ patiatur amplius amorẽ languentiũ?

Esaiæ 62. Esaiæ 64. Esaiæ 40. Ierem. 31. Dan. 10. Exodi 4. Esaiæ 6. Ierem. 1. Ezech. 4.

Quid enim audistis? Sanctificamini filij Israël, & estote parati: quia crastina die descendet Dominus. Residuũ dici huius, & superuenturæ noctis vix medianda progressio, diripiendi passu conficite metas vestras, vt liceat videre filium Dei, vagientem in cunis, & saluatrici nationi qualiacunq; obsequia præparare. Credo vos esse filios Israël, sanctificatos ab omni inquinamento carnis & spiritus, paratos ad dici crastinæ sacramenta, & solicita deuotione, & deuota solicitudine. Quid enim aliud his sacris diebus, eius aduẽtui dedicatis, egistis? Vidi ego senes senectutis oblitos, adstare vigilijs sacris iuuenili alacritate, & iuuenes, iuuenture sepulta, senili grauitate reuerentiæ diuinitatis assistere. Plena erant subsellia continentibus, & concentu parili voces in sublimibus resultabant, vt felici inuidia vos cernerẽ iubilare Deo in voce exultatiõis. Psalteria erant prę manibus, psalmi in labijs, in corde deuotio: solẽnitatem animi indicabant hilaritas vultũs, discursio corporis, operis solicitudo. Inspexi sacerdotes vigilantibus oculis primos diei ortus subtiliter indagare, sacramentalibus indui vestimentis, introire ad altare Dei, ad sacrificandum corpus & sanguinem redemptoris. Vidi assistẽtium turbam, ministeriali deuotione nunc flectere genua, nunc osculari manus, & ad imperantium nutum nutu citiùs obedire. Sed & pueros adspexi, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram, sibi adinuicem psalteria inuidere, & deportare ad lectulos suos, furari somnum ab oculis suis, & in lectulo suo per noctes quęrere, quem diligebat anima eorũ. Quod licèt contra consuetudinem præsumptum sit, non tamen contra deuotionem.

Fateor, inter hęc omnia cogitabam: Castra Dei sunt hæc. Non est hîc aliud, nisi domus Dei & porta cæli. Vellem, nollem, vestra deuotione trahebar, & vobis negocantibus, ociari nõ poterã. Sequebar vos, sed alongè, vel aberrans à via, vel claudicans à fetibus meis, lugens & contristatus, quia non poteram æquare currentes. Nouit ille vnus, cum quo vno vnum esse cœpi in Domino, quàm frequentibus querelis impleuerim aures eius, q̃ vos in meridie essetis cum spõso, & ego in vespertino frigore cõmorarer. Eià fratres,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fratres, si aliquis adhuc influus humor de flumine mortalitatis huius vestras circunrorat affectiones, tergite, & tegite illum niueo confessionis amictu, & calceate vos in prę-
Psal. 67. paratione Euangelij pacis, vt sitis de quibus dicit sanctus: In flumine pertransibunt pe-
de. Quid autem post hæc? Ibi lætabimur in ipso. De flumine hoc, immò de fluminibus
Esaiæ 11. istis Esaias propheta in nocturnis lectionibus largiùs disputauit. Percutiet, inquit, Dominus fluuium Aegypti in septem riuis, ità vt transeant per eum calceati. Volo de fluuio, & riuis eius paulisper confabulari vobiscum, quomodò & qualiter percutiantur, & quid sit, transire per eum calceatos.

Aegyptus mundi typus. Per Aegyptum figuraliter exprimi mundum istum, diuinorum eloquiorum scrutatores affirmant, qui positus est in maligno, qui tenebris & confusionibus est repletus. Flumen, fluxus humani generis est, qui de primis parentibus infelici vena prorumpēs, impetuosum torrentem per totam mundi latitudinem instagnauit: qui in septem torrentibus deriuatus, valles & cāpestria profunda voragine superfedit, ipsis quoq; montium cacuminibus eandem refusionem intentans. vndè vnus de altioribus clamat: Tor-
Psal. 17. rentes iniquitatis conturbauerunt me, & intrauerunt aquę vsq; ad animam meam.
Psal. 68.

Primus huius fluminis riuus est, cogitatio mala, riuus exūdans, & qui nullis obicibus repellatur. Habet frequentiam pluuiarum, fenestras corporeorum sensuum, qui ei de mundanis cataractis mortiferos imbres infusiùs administrant. Occurrat adspectui mentis, quod vidit & audiuit, quod odorauit & gustauit, quod palpauit & tetigit, & plerunque quod simplici oculo adspeximus, versipellis cōtorror ad offendiculum retorquet & scandalum. Fingit similitudines imagines pingit, colores aptat, & in thalamo mentis vniuersa conuoluit, si fortè consensum eliciat, & inficiat affectum. Offert horribilia
Multiplices dæmonum tentationes. de diuinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei institutione, & in alueolo mentis veneniferas ingerit potiones, quas vel in confessione enumere peccator oneratus exhorret. Venit in oratorium, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, reuisit officinas, nullam prætermittit artem nocendi: sed vbiquè suæ calliditatis affignat argutias, & in choro quidem inter orandum & psallendum mentem pertrahit in diuersa, præteritorum rememoratione puritatem intellectus inuoluens. In toro verò multiformes libidinis sensus inuoluit, insidians solitudini vestræ, & telis fortioribus oppugnās: vtinàm non expugnet: pungat, non vulneret. In refectorio autem gulam allicit ad videndum quæ perferantur, & ingenti auiditate onerat distentum ventrē, vt majore opere ad egerendum egeas, quàm ad ingerendū. In claustro libros reuellit à manibus, memoriam resecat scripturarum, & nunc de illo ad istum cum signis & scurrilitate transuertit. Per officinarum multitudinem te facit excurrere, & vaga bundo se comitem facit, donèc taciturnitatis ostium aut aperiat, aut confringat. Quid plura? In choro deuotionem, in toro castitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officinis silentij virtutem, virtutis inimicus extirpat. Nec sufficit in vigilando subtilibus spiculis cordis terebrare muralia, sed dormiendo singulari se versat & reuersat astutia: quę meliùs vestrę conscientiæ, quàm styli scientiæ derelinquo. Sed & ad altare Domini virtutū sequuntur vos spiritus isti, in ipsos mentis oculos inuolantes, & vix aliqua vel nascentis
Gen. 15. Dei, vel pendētis in Cruce possunt memoria deturbari. Magnus ille Patriarcha vix volucres huiusmodi à suis sacrificijs abigebat. Nos quid sumus, qui fugare præsumimus? Quis in hoc riuo vel mersum, vel submersum se esse negauerit? videris quàm turbidus torrens, & limosa regurgitans cœnositate, qui vix, aut nunquam ad hoc ducitur, vt pe-
3 Reg. 17. nitùs exicceetur. Non puto quòd ille, qui clausit cælum oratione, clauserit animū à cogitatione: vt facilius sit cælum obserare, quàm animum.

Secundus riuus est, locutio peruersa. Linguam nullus hominum domare potest, ait
Iacobi 3. Apostolus: membrum inquietum, membrum mortiferum, facilis ad loquendum, ad obloquendum procliuior. Et notandum, quòd nascitur alter ex altero, cùm malæ cogi-
Psal. 5. tationi prauę locutionis ianua sit aperta. Et est verbum, aliud falsum, vndè dicitur: Per-
Psal. 11. des omnes, qui loquuntur mendacium: aliud vanum, de quo scriptum est: Vana loquuti sunt vnusquisque ad proximum suum: aliud maledicum, de quo Apostolus scribit:
1. Cor. 6. Ephe. 4. Psal. 103. Neque maledici regnum Dei possidebunt: aliud impudicum, de quo idem: Turpis sermo de ore vestro non procedat: aliud excusatorium, vndè Psalmista: Nō declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis: aliud dolosum, de quo
Psal. 11. Propheta: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa: aliud ociosum, de quo idem Dominus:

Dominus: De omni verbo ocioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem Matt. 12.
de eo in die iudicij: & si quæ alia sunt genera pestis huius, quæ nos breui saltu transilire non possumus.

Tertius est, actio praua. Post cogitationem & locutionem venitur ad opera, quandò exhibemus membra nostra arma iniquitatis peccato, & contumelijs afficimus corpora nostra. Quid enim turpius, quàm membra Christi sanguine consecrata, & consepulta ei in baptismate, libidinosis ardoribus maculare, nec attendere reuerentiam præsentis Dei minantis pœnam, gloriam promittentis? Absit vt aliquis vestrùm huic idolo subster-
1 Reg 5; natur, vt filium Virginis in Veneris templo suscipiat, vt arcam Dei iuxta Dagon collo-
Thre 4. cet: nè nutritus in croceis, stercora complectatur. Quid Petro cum Mago? Quid Christo cum Antichristo? Quid virgini & libidini? Quid puritati & impuritati? Absit vt quisquam vestrùm ambulet in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum, qui corpus Christi aut consecratis, aut Christi corpori ministratis, electi seruire Imperatori, vt cum Imperatore sedeatis, cùm sederit in sede maiestatis suæ. Qua fronte, quibus oculis videret nos, viueret nobiscum, qui tantis inter nos obscœnitatibus deseruiret? Qua mente, qua conscientia accederet ad sancta sanctorum, immolare sanctum sanctorum, cuius fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis haberetur? Sed si fortè (humanum loquor) propter infirmitatem carnis nostræ, aliquis nostrùm tale aliquid in cubiculo conscientię complicauit, deplicet illud per confessionem & pœnitentiam, & ego ei de misericordia nascentis pueri repromitto, quia si confessus fuerit, & pœnituerit, nascetur in eo lux mundi, vt, dimotis fallacibus tenebris, splendorem veræ lucis accipiat. Quomodò enim miseris misericordia hac nocte negabitur, in qua misericorditer nascitur misericors & miserator Dominus? Adest DEVS & homo, mater & virgo, caro & verbum, lux & illuminans, bonus & bonitas, misericordia & veritas, fœcunda virginitas, virginalis fœcunditas, æterna nouitas, noua æternitas, diuina humanitas, humana diuinitas, humilis sublimitas, & in his omnibus misericordia fabricatur. Cohibete igitur extollentiam ab oculis, loquacitatem à lingua, crudelitatem à manibus, voluptatem à lumbis, pedes ab itinere non trito, & venite, & arguite eum, si non hac nocte disrumpit cælos, si non descendit ad vos, & proijcit in profundum maris omnia peccata vestra. Quis enim est, qui huius tertij riuuli non sit mersus, & remersus instantia?

Peccati defensio ꝙ inimica Deo. Quartus riuus est, defensio peccatorum. In veritate dico vobis, quia nihil sic exaspe-
rat iram diuinitatis, quàm iniquitatis defensio. Aequo enim certamine nos decertamus cum Domino, cùm defendimus quod odit, cùm nobis placet, quod displicet illi. Magna quippe differentia est inter superbū & humilem peccatorem, cùm illum despiciat, hunc
Psal. 137 respiciat, qui humilia respicit, & alta alongè cognoscit. Quandò sanari poterit, qui medicum spernit, medicinam conculcat, & infirmam substantiam contrariorum receptione succendit? Tu dicis malum bonum, amarum dulce, tenebras lucem, & in creatorē refundis iniurias, vt quod laudauerit, tu vituperes: quod vituperauerit, tu laudes. Non est hoc palpatiua dissimulatione tacendum, cùm viderim quosdam vestrùm tantis impatientiæ stimulis agitari, vt ad primas correptionis voces, non solùm excusationem, sed
Iob 31. defensionem exhibeant: & nisi disciplinaris vigor obuiauerit, ad tumultus & iurgia prorumpant. Hæc est impietas maxima in Deū, delictum maximum, quę vir simplex & rectus, & puer Domini summa circunspectione deuitat. Elegantissimam super his comparationem inducit propheta, quam de sacrario sancti spiritus absportauit: Ibi, inquit, habuit
Esa. 36. fouceam hericius. Hericius si appræliendi se sentiat vel contingi, ità contextissima spinositate densatus est, vt vndiquè compunctionibus & aculeis vestiatur. Cùm verò se solitudinem adeptum putat, caput aperit, exerit pedes, & viuificatorios motus plana deambulatione demonstrat. Si quis superuenerit, statim celerrima velocitate caput cum pedibus ad interius absconditum reportatur, vt si illum tenere volueris, priùs videas sanguinem tuum, quàm corpus suum. Sic & peccatoris caput cum pedibus, intentio cum actione, à pastorum solicitudine prospectatur, & quod ferè omnium peccātium vitium est, cùm ab omnibus videatur, à nemine æstimat se videri. Si vitium resecare studeas, & intentionis ingressus cum actionis egressibus, correctiuis manibus deprehendere, statim Ciceronis eloquentia renouatur: excusatur & defenditur, quod opponis: accusaris & offenderis, qui proponis. Interrogat de loco, de tempore, quandò factum fuerit, & no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus dialecticus exerta lingua prorumpit: in medium parentes aduocat, patrocinatores quærit, grauari se iudicat, indicat se recessurum, malleque mori, quàm pati talia: & quæ vidisti, negans: & quæ non vidit, in te conuicia retorquens. Sic spinam sentis, & culpam perdis: odium incurris, nec corrigis: & quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides quàm multiplici cumulositate riuus iste omni homini, & maximè nostro ordini, se infundit?

Prou. 2. Psal. 139.

Quintus est, exultatio in peccatis. O detestanda lætitia, & in sempiterni doloris tristitiam demutanda, in peccatis sicut in virtutibus exultare. Nonne latrocinantes & facinorosi quique, cùm votorum plenitudinem assequuntur, non se capiunt præ gaudio, ità etiam, vt audeant ipsi diuinitati gratias immutire? Qui cùm malefecerint, lætantur, & exultant in rebus pessimis, cadent super eos carbones, & in ignem deijcientur. Sed & riuus iste, quàm vndosa refluxione miseros animantes offundat, meliùs conscientia, quàm eloquentia, comprehendit.

Aliorũ euersores scelestissimi.

Sextus est, alios docere ad malum. Hæc doctrina de cathedra pestilentiæ deriuatur, quam detestatur & reprobat, qui docet hominem scientiam. O quàm in vano accipit animam suam, qui aliorum animas venatur ad mortem, qui trahit peccata sicut longam restem, qui miscet sanguinem sanguini, cui non sufficit vt intereat in seculum seculi, nisi & alios ad interitum pertrahat sempiternum. Scitis enim, quia multa vitia tenerrimis ætatibus imprimuntur, quæ postea in magno corpore vix mitigare, nedũ extirpare quisquam possit. Infelices magistri, qui huiusmodi plantaria plantauerunt, quæ explantantur ab illa cælesti plantatione, quam plantauit pater ille cælestis. Quis gloriabitur, se huius riui torrentibus non fuisse vallatum?

Eccli. 17. Prou. 18.

Septimus est, in his omnibus perseuerare. Hîc peccator submersus est & absorptus, & clausit super eum puteus os suum. Cùm enim non leuat oculos ad cælum, nec recordatur iudiciorum iustorum, mortuus & sepultus est in sepulcro conscientiæ suæ. Tunc à mortuo, tanquàm qui non est, perit confessio. Tunc peccator, cùm venerit in profundũ malorum, contemnit. Hîc est in extremo fluminum Aegypti. Hîc multitudo miserationum Domini tollitur ab oculis eius. O flumen malum, riui pessimi, riui exterminantes. Hac nocte Dominus eos calceatus trãsiuit, cùm in virginali substantia puram carnem, & omnium prætaxatione pestium immunem accepit, illo calceamento calceatus, quod

Psal. 59. Luc. 3.

in Idumæam extendit, cuius corrigiam soluere non potuit magnus ille Baptista. Misit de

Psal. 68.

summo filium suum, & accepit me in vtero virginis, & sic tandẽ assumpsit me de aquis multis: quas vobis breuiter prælibauimus. Libera me, inquit, ab his, qui oderunt me, & de profundis aquarum.

Psal. 118.

Percutiemus eos, si cogitemus pro peccato nostro, si prohibeamus linguã à dolo, si declinemus à malo, & faciamus bonũ, si confiteamur aduersùm nos iniustitiã nostram Domino, si dolor noster sit semper in conspectu nostro, si doceamus iniquos vias Domini, & semper laus Dei sit in ore nostro. Et vt de arte sutoria nostris moribus aliquid consuamus, habeamus calceamẽta densa, & subtiliter consuta, quæ possint aquas obuiantes excludere. Faciamus carnem nostram firmam, & confixam timore Domini, quę libidinis humorem excludat, & excocta tribulationibus atque densata, fiat vter nouus ad conseruandum vinum nouum, de quo dicitur: Quia factus sum sicut vter in pruina.

Sed iam corda & corpora nostra, ad susciendum filium Virginis præparata, dimittamus in pace, & omnes in commune lumen ad reuelationem gentium innocentibus brachijs amplectamur: Qui est Deus benedictus in secula.

AMEN.

MAR-

MARTYRIVM SANCTI GREGORII SPOLETANI, PRESBYTERI ET MARTYRIS, EX QVODAM perantiquo MS. codice per F. Laur. Surium, paucis locis modicè correcto stylo, descriptum. Consentiunt vetustissima Martyrologia.

IMPORIBVS Diocletiani & Maximiani Imperatorũ talis furor in sacrilegis per cũctam Italiam exarsit, vt vna esset apud omnes idolorum cultura, & si quis nõ prostratus idolis immolaret, pœnis diuersis cruciaretur. Erat tum quidam vir impijssimus, Flaccus nomine, quem Maximianus Imperator direxerat, vt omnia idola erigeret. Cumq; introisset is Flaccus in ciuitatem Spoletanam, iussit sibi tribunal collocari, & præcones per omnes plateas ciuitatis mitti, vt oẽs simul ciues ante vestigia ei⁹ in medio foro consisterẽt. Cumq; eõgregatus fuisset omnis populus in medio foro, Flaccus dixit Tircano: Illi oẽs dijs nostris deseruiũt? Cui Tircanus dixit: Isti omnes, quos conspicit pietas tua, deos colunt, Iouem, Mineruam & Asclepium, deos immortales, qui propitios se exhibent mundo vniuerso. Hęc audiens Flaccus, gauisus est gaudio magno, & continuò iussit turbas omnes dimitti.

Decẽb. 24.

Cultus dæmonum mirè feruet sub Diocletiano

Beatus verò Gregorius erat tum in ciuitate Spoletana, ieiunijs & orationibus die ac nocte vacans. Multos ille precibus suis sanos reddebat, spiritus immundos eijciebat, leꝯo decumbentes sanabat, leprosos mundabat, cæcos illuminabat, & corda multorum paganorum ad Dominum Iesum Christum conuertebat: templa verò paganorum & simulacra in terrã deijciebat. Audiens hæc Tircanus, quòd beatus Gregorius multa templa idolorum euertisset, & paganorum animos ad Christi amorem conuertisset, iratus nimis, nunciauit hæc Flacco, dicens: Est quidam in vrbe seductor multorum, Gregorius nomine, aduersùs deos rebellis, & vestra iussa pro nihilo ducens. Hæc cùm audisset Flaccus, exarsit à diabolo, & iussit quadraginta milites mitti, qui beatum Gregorium vinctum perducerent. Exiẽrunt milites, & implentes iussa, beatum Gregorium vinctum perduxerunt. Sedens autem Flaccus cum Tircano, & respiciens in faciem beati Gregorij, in hanc erupit vocem: Túne es Gregorius Spoletanus? S. Gregorius dixit: Ego sum. Rursumque Flaccus: Túne es, inquit, aduersùs deos rebellis, & principum contemptor? Sanctus Gregorius respondit: Si verum scire vis, ego ab infantia mea nunquàm à Deo meo recessi, qui me ex limo terræ formauit. Flaccus dixit: Quis est iste Deus tuus? Sanctus Gregorius respondit: Qui fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam: ipse est Deus fortis, Deus immortalis, qui reddit vnicuique secundùm opera sua. Flaccus dixit: Noli esse verbosus, sed quod tibi præcipio, id facias. Sanctus Gregorius respondit: Quod præcipis, iam scio: quod me oportet facere, hoc ago. Flaccus dixit: Ergò si pro salute tua agis, ingredere templum mirabile, & sacrifica dijs magnis, Ioui, Mineruæ & Asclepio honorabili, & multa bona inuictissimorum principum consequéris, & noster amicus eris. Sanctus Gregorius respondit: Ego amicitias vestras non concupisco, nec sacrifico dæmonibus, sed Deo meo Iesu Christo. Flaccus dixit: Quę est insania ista, miser Gregori, quæ te possidet? Scias te tibi pœnas durissimas cumulare. Sanctus Gregorius respondit: Insanus ego nunquàm fui, sed tu potiùs, qui creatorem tuum non agnoscis Dominum Iesum Christum. Nam Iouem, Mineruam & Asclepium, quos dicis, dæmones esse manifestum est.

S. Gregorius vacat perpetuò ieiunijs & precibus.

Sistitur ad tribunal.

Gen. 1.

Rom. 2. Apoc. 22.

Flaccus dixit: Colaphis cõtundite maxillas eius, dicentes ei: Noli deos blasphemare, nec contumax esse. Sanctus Gregorius respondit: Contumax nunquàm fui: vos verò ministri estis satanæ, facientes voluntatem eius. Tircanus dixit: Admoneo te, Gregori, immola dijs, antequàm corpus tuum exterminetur. Sanctus Gregorius respondit: Melius est mihi, exterminari corpus meũ, quàm animam. Facite, quod vultis. Flaccus cum Tircano dixerunt: Accede, & sacrifica dijs, antequàm pœnis te excruciemus. Sanctus Gregorius respondit: Iam tibi dixi, & dico, non sacrifico dæmonijs vestris, sed Domino

Maxillę ei. us verberant tircolaphi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nodosis fustibus cædi-tur.

meo Iesu Christo, qui fecit cęlũ & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt. Flaccus dixit: Fustes nodosos afferte, & dorsum eius verberibus rumpite, dicentes: Hæc patiuntur, qui sunt dijs rebelles, & principum cõtemptores. S. Gregorius ait: Hoc scire te volo, Flacce, pro malis, quæ in meo exerces corpore, duplicia mihi bona restitui in cęlo. Flaccus dixit: Vertite illum, & ventrem eius fustibus dissipate. Tum S. Gregorius intuens in cælum, ità orabat: Miserere seruo tuo Deus, sanctus Israel: à timore inimici eripe animam meam. Tircanus cum Flacco dixerunt: Miserere tuî, antequàm moriaris. id enim tibi consulimus vt amici. S. Gregorius respondit: Recede à me minister satanę: vacant oblationes tuæ. Adest mihi Dominus Iesus Christus ad confortandum me in vulneribus meis.

In craticula aſſatur.

Flaccus dixit: Hæc est insania tua, miser, quæ te viuere nõ pmittit. S. Gregorius respondit: Etiamsi totum corpus meum occidas, Dominus animam meam fouet & viuificat. Flaccus dixit: Ligate illi manus & pedes, & in craticulam igneam imponite, & ligna sub ipso construite. Fecerunt ministri, sicut præcepit illis Flaccus, & parauerunt ignem. Beatus verò Gregorius exclamabat ad Dominum de medio ignis, dicens: Domine Iesu Christe, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus patrum nostrorum, qui non despicis

Dan. 3.

preces famulorum tuorum, qui ingressus es cum tribus pueris in camínum flammarum,

Terræmotus multos paganos opprimit.

adsis etiam mihi seruo tuo in medio præsentium pressurarum. Hęc eo dicente, terræmotus magnus factus est intra ciuitatem Spoletanam, & cecidit vna regio, oppressitq; plùs quàm quadringentas quinquaginta animas paganorum, qui idolis seruiebant. Quod

Angelus eũ consolatur.

videns Flaccus, fremuit vt leo, & territus nimis, fugit indè. Dixit autem Tircanus: Ferrũ afferte, & eum stringite, atque in carcerem includite, ibique à militibus diligenter custodiatur. Cùm autem ingressus esset beatus Gregorius in carcerem, Angelus Domini apparuit illi, dicens: Pax tecum, Gregori: noli timere. & cõtinuò vincula eius dirupta sunt, & claritas Domini circunfulsit eum. Videns id beatus Gregorius, cecidit in faciem suam, oransque dixit: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, qui misisti Angelum tuũ sanctum ad confortandam animam meam: & ego confitebor tibi in toto corde meo, & honorificabo nomen tuum inęternùm, quia fecisti mecum misericordiam tuam. tu es

Matt. 25.

enim Deus solus. Dixit autem ei Angelus: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Et hæc dicens, ablatus est ab oculis eius. Erexit autem se beatus Gregorius, laudans & benedicens Deum.

Die altera subsequente iussit Flaccus in medio foro sedem sibi collocari, & beatum Gregorium coram se repræsentari. Quod cùm factum esset, dixit ei Flaccus: Vel nũc recede ab insania tua, accedensque sacrifica dijs magnis, quos vsque nunc negare cognoscebas. S. Gregorius respondit: Nũquàm dæmonibus sacrificaui, nec sacrifico, nisi Domi-

Alia ei dira supplicia adhibentur.

no meo, qui me ad istam coronam institię perducere dignatus est. Flaccus dixit: Carduos ferreos afferte, & genua eius totis viribus percutite, vt vel sic possimus vincere omnem stultitiam eius. S. Gregorius ait: Vide qualis sis tu, qui dæmonibus seruis, adorasque idola, opera manuum hominum. Nam si scires creatorem tuum Dominum Iesum Christum, ipsum adorares, coram quo omnes Angeli contremiscunt. Flaccus dixit: Ego dæmonibus seruio, furcifer? S. Gregorius respondit: Verè à diabolo excæcatus es.

Lampadibus aduritur.

Flaccus dixit: Lampades ardentes afferte, & latera eius inflammate, dicentes, Noli superbus esse. S. Gregorius ait. Etiamsi totum corpus meum perdas, præsto mihi est medicus meus, Dominus Iesus Christus, qui me sanat & corroborat, vt ista omnia mala, quę in me exercere vidéris, pro nihilo putem. Flaccus dixit: Accede, maledicte, & fac tibi deos immortales propitios, antequàm te morti tradam. S. Gregorius respondit: Maledicti sunt omnes, qui confidunt in idolis. Audiens hoc Flaccus, exarsit vt ignis, dixitque: Tircanum celeriter accersite. Tircanus dixit: Eccè adsum.

Tum verò impius Flaccus iussit beatum Gregorium, tractum in medium amphitheatrũ, capite truncari. Sãctus verò Gregorius orabat ad Dominũ in medio amphitheatro, dicens: Benedictus Dominus Deus meus & rex meus, adiutor meus, & liberator meus, qui me hodiè de hoc seculo ad te vocare dignatus es. Et respiciens ad cælum, audiuit vocem magnam, dicentem sibi: Eccè, Gregori, coronatus es, in numerum sanctorum meorum adscriptus es: ingredere ad me, benedicte Domini: prępara est habitatio tua. Adhuc Angelo loquente, ab Aquilino spathario capite trũcatus est. Tircanus verò iussit di-

Caput ei amputatur.

mitti feras terribiles, vt corpus beati viri absorberent. At rabidæ feræ vbi ad corpus venerunt,

nerunt, flectentes capita sua, adorauerunt illud. Id turba cernens, voce magna exclamauit: Verè magnus est Deus Christianorum: & multi crediderunt in Dominum. Flaccus verò eodem die percussus ab Angelo, cuomens interiora sua, expirauit. Corpus verò beati Gregorij iacebat in medio amphitheatro. Erat autem quædam mulier Christiana, Abundantia nomine. Ea accedens ad Tircanum, petijt corpus beati Gregorij, vt illud colligeret de medio amphitheatro. Tircanus dixit: Da mihi aureos trigintaquinq;, & accipe corpus. Abundantia dixit: Quod iubes, libens dabo: hoc tantùm rogo, vt celeriter mihi corpus detur. Tircanus ait: Affer mihi quod dixi, & tolle corpus. Illa, numeratis ei aureis trigintaquinque, accepit corpus, gaudens & benedicens Deo, sicque dicens: Benedictus Dominus, qui non amouit deprecationem meam, & misericordiam suam à me. Et sepeliuit illud conditum balsamo, nardo & aromatibus preciosis, & posuit iuxta pontem lapideum & riuum, qui Sanguinarium appellatur, prope muros ciuitatis nono calendas Ianuarij, cum hymnis & canticis, ità dicens: Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus. Iustus Dominus in verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis: qui dat votum optandi, & benedicit annis iusti. Ipsi honor & gloria, laus & imperium in secula seculorum, Amen.

Multi credũt in Christum.

Pſal. 65.

Pſal. 67.

Pſal. 144.

Huius sanctissimi martyris reliquias religiosè colit ac seruat hodiè Ecclesia metropolitana Coloniensis summo in templo, collocatas super tumbam trium Regum, cum quibus eò sunt olim simul adductæ.

DE NATIVITATE DOMINI ET SALVATORIS NOSTRI IESV CHRISTI MVLTAE EXTANT SANctorum Patrum insignes Conciones, ad quas Lectorem remittimus. Vnam Petri Damiani, vt in 8. Tomo reuerendissimi Aloysij Lipomani habetur, adscribemus, quòd non it à passim omnibus obuia sit: quanquàm ex ipsa satis constat, non esse Petri Damiani illius, qui Ostiensis fuit Episcopus.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE NATIVITATE SALVATORIS, ET PRAEclaris miraculis in ea factis.

NON poterit explicari sermone, quod mente concepi. Stupor enim miraculorum opprimit me, & dum omnia replico, omnia complicantur. Quis poterit cogitare diem aduentûs eius? Ideo fit elinguis lingua, memoria immemor, insensibilis sensus. Insueta natiuitate relucent omnia, & omnia partui virginis obsequuntur. Fiunt mirabilia in cælo sursùm, & in terra deorsùm, & vniuersa in nascentis Dei obsequium iurauerunt. Insigniuntur conuexa cælorum stella lucentiori, & multo lumine loca flammantia præstringuntur. Diffunduntur per quadrifidum orbem radij rutilantiores, & pluralitatem stellarium ignium nouus ignis obtundit. Miratur orbis, cælos nouum peperisse splendorem, & inconuertibilem eorum statum ad signa & prodigia fuisse conuersum. Vident Chaldæi in cælis, quod Balaam reliquit in scriptis: Orietur, inquit, stella ex Iacob, & consurget homo ex Israël, & erit omnis terra possessio eius. Nascitur stella in excelsis, & Deus in terris, cuius possessio à mari vsque ad mare. Præparant se reges Tharsis, vt cum nouitate munerum videant nouam matrem, filij no-

Decẽbr. 25.

Malac. 3.

Matt. 2.

Num. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mira quæ cõtigêre nascente Christo.

uam natiuitatem. Fons olei de terra erumpit. Templum Romæ, quod vocabatur æternum, corruit, omnibus impensis & Vrbis, & orbis mirabiliter consummatũ. Cùm enim Romani in victoriosæ antiquitatis memoriam templum singulari schemate facere decreuissent, ab omni illa deorum, immò dæmoniorum, multitudine quæsiêrunt, vsquequò durare posset tã excellentis operis operosa constructio. Responsum est: Donèc virgo pareret. Illi ad impossibilitatem oraculum retorquentes, templum æternũ solennem illam machinam vocauerunt. Nocte autem ista, cùm de virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ità cecidit & confractum est illud murale, & columnarum opus, vt vix appareant vestigia ruinarum.

O Bethleem ciuitas Dei summi, & in te, & in suburbijs tuis visa sunt mirabilia hodiè. Deus pendet ab vberibus, ponitur in præsepe, ligatur in cunis, pannis inuoluitur, & laxatis fasciolis, felices manus & sancta brachiola per cunarum paruitatem expandit. Alludit Virgini, matri arridet, & blandientes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis Regina cælorum, confert in corde suo salutationem Archangeli, conceptionem DEI, natiuitatem pueri, & miratur quòd ille, qui sic potuit ad nos venire, sic voluit subuenire. Adest & Ioseph, sed ab vtroque remotus, & in excessu mentis mira-
Luc.2. tur, & mirari satis non potest, qualiter sit ad tantæ dignationis admissus arcanum. Adest
Matt.2. multitudo cælestis exercitus, & vocibus glorioſis, Gloria in excelsis Deo, auditur. Pastores veniunt, & inueniunt puerum & puellam. Procedit stella: reges accedunt, adorant
Luc.2. filium, matrem venerantur, offerunt munera, deferunt maiestati. Cruciatur Herodes: Hierosolyma turbatur: requiruntur scribæ: locus prædicitur: inducitur simulatio: simulator ad nihilum deducitur: deteguntur commenta fraudum. Magi per aliam viam
Cant.1. reuertuntur: pax inaudita à seculo, regnat: vniuersus orbis ad censum describitur: riuus olei de terra persudat, & in diuitem venam liquor sanctificatus ebullit. Quid est hoc, nisi quia vera pax in terris apparuit, nisi quia ad supernum regnum ciues adscribuntur, nisi quia fons misericordiæ de Virgine emanat, oleum effusum nomen tuum? Spiritus sanctus, scripturę istius vnus & vnicus fabricator, nonnullam suę pinguedinis dulcedinem sub hoc capitulo dereliquit. Sed vos nocturnis vigilijs ità defatigati estis, vt vix possitis somnum ab oculis remouere. Euigilate tamen paulisper, & somni torporem excutite. Aderit ille, de cuius natiuitate loquimur, vt illuminet oculos nostros, nè obdormiamus. Totus autem sententiæ sensus ex illius arca mutuabitur, cuius consilium est, quasi con-
S. Bernardũ dicit. Vide eius sermonem 15. in Cantica. silium Dei. Ipse ille est, Dominus videlicet Clareuallensis, cuius religio & discretio, sapientia & eloquentia, vita & fama, per totam Latinitatem nõ immeritò decucurrit: libenter enim illius sarcinas adoro. Sed ad propositum reuertamur.

Benignus ille spiritus, de cuius secretiori fonte Canticorum flumen euadit, in his tribus verbis tria nobis requirenda reliquit, videlicet nomen sponsi, quarè oleo comparetur, & quomodò effundatur: quia & nomen tacet, de comparatione nil loquitur, nihil dicit de effusione. Primùm de nomine videamus. Multa, vt arbitror, vocabula sponsi per diuinam scripturam sparsa leguntur, sed in duo vobis vniuersa complector. Nullum profectò reperietis, quod non sonet aut maiestatis potentiam, aut gratiam pietatis. Puer Domini, de quo frequentiùs facio mentionem, ad Regis cubiculum introductus, duo
Psal. 61. quasi sublimiora de ipsius ore diuinitatis audiuit: Potestas Dei est, inquit, & tibi Domi-
Ioan.13. ne misericordia. Sed & ipse Saluator, ppheticę veritati attestãs, ait: Vos vocatis me, Magister, & Dñe, & benè dicitis. Sũ etenim. Dominus, nomẽ est maiestatis: pietatis, Magister. Si enim piũ est, pbere escam corpori: multo misericordius est, escã animę impartiri: quod est propriè magistrorum, qui mentes indisciplinatas sub disciplinæ rigore coërcent.

Videamus quod horum nominum effundatur, vtrùm nomen potentiæ in nomen gratiæ, vel nomen pietatis in maiestatis vocabulum. Absit, vt misericordia in potentiam in-
Psal.144. cludatur, quia miserationes eius super omnia opera eius. Certum est ergò, quia potestas Dei in maiorem hodiè pietatem effusa est, cùm cæli distillauerunt à facie Dei, & de virgineis membris vetustus dierum exoritur. Non est, qui se abscondat à calore isto: quia
Psal.132. largior olei effusio à capite descendit in barbam: quę etiam extremam vestimenti fimbriam largiùs irrorauit. Tanta est abundantia miserantis, vt non solùm sub nomine effusio-
Philip.2. nis, sed & exinanitionis censeatur. Exinaniuit semetipsum, (ait Apostolus) formam serui hodierna die accipiẽs, & cũ tota multitudine miserationũ suarũ de thalamo prosilijt virginali: non enim habuit dulciorem modum ad redimendum nos abyssus illa consiliorũ Dei:

Dei: quia quicquid in diuinitatis thesauro pietatis inuentum est, totum in vtero Virginis est aggestum. Non me capio præ lætitia, quòd illa maiestas naturam suam exinaniens, in naturam meæ carnis & sanguinis superueniat, & me miserum in diuitias gloriæ suæ non ad horam, sed in sempiternum includat. Fit frater meus, Dominus meus: & timorem Domini, fratris vincit affectus. Domine Iesu, libenter te audio regnantem in cælis, libentiùs nascentem in terris, libentissimè Crucem, clauos & lanceam sustinentem: hæc siquidem effusio rapit affectum meum, & istorum memoria conualescit cor meum, viuentis, & viuidæ potionis asperitate purgatum. Viuens est iste sermo, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens ad diuisionem animæ, & spiritús, compagum quoquè, ac medullarum scrutator.

Vnus illorum, qui prophetalis chori aut magister, aut inter magistros est, sub senatia diuinorum nominum partitione, de hac effusione mirabiliter quidẽ, sed subtiliter pro- Esaiæ 9.
phetauit: Vocabitur, inquit, nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Erat quidem admirabilis Dominus meus inter Angelicos ordines, audiens hymnum gloriæ suæ, admirabilis illi mirabili creaturæ, faciens mirabilia in cęlo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Ego autem in luto fęcis & miseriæ obuolutus, miser & miserabilis, omnem spem emergendi perdideram. Ille in gloria, ego
Psal.119. in miseria: ille admirabilis, ego miserabilis. Sanctum & terribile nomen eius, quod vix audeat illa dignior nominare natura. Nomen istud clausum & integrum, quomodò capere poteram, quem vix Angelicus oculus prospicere, nedùm perspicere potest? Sed vide effusionem. Ille qui erat admirabilis agminibus Angelorum, inclinat cælos, & fit consiliarius hominum. Maiestatiuum nomen in pietatiuum effunditur: & qui admirabilis est in cęlis, consulere venit in terris: abscondit purpuram sub miseriæ vestimentis, & ad lutum, vbi iacebam, inclinatus, non mergitur. Is (audeo dicere) infixus in limo profundi, operi manuum suarum porrigit dexteram, de profundis aquarum extra- Psal.68.
hit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Por- Vide benẽficia Dei, hõmini collata.
rigit dexteram cùm nascitur, cùm loquitur extrahit, abluit cùm moritur, induit cùm resurgit, cùm ascendit reportat, confirmat cùm spiritum emittit de cælis. Bonus quidem consiliarius, qui consilium, quod voce dederit, & morte defendit. Erat enim do-
Matt.7. cens, ait Euangelista, sicut potestatem habens, non sicut eorum scribæ & pharisæi.

Deus, & fortis, nomina sunt potestatis, sed Deus effunditur in patrẽ futuri seculi, fortis in principem pacis. Breuiter curro, quia & fatigaris, & sciẽtibus legem loquor. Quid tibi, mussitabunde Lucifer, in tanta diffusione? Clausum est tibi totum itinerarium Dei, & malignans oculus tuus hic nimiùm caligauit. Sed & Dominus meus admirabilis fuit in natiuitate, consiliarius in prædicatione, Deus in miraculorum coruscatione, fortis in passione, pater futuri seculi in resurrectione, princeps pacis in illa æterna beatitudine. Non terreamini nouitate verborum, quia nihil nouum introducitur. Sic
Gen. 17. & olim nomina commutata, & effusa sunt, Abram in Abraham, Sarai in Saram, & si quas alias mutationes in illa veteri officina vos legisse recolitis. Sed & ab ipsis penè mundi principijs, in arcano quodam scripturarum loco, diuini nominis effusionem inueniſſe me recolo. Loquitur Deus ad Moysem de liberatione Israëlis, & post multam Dei & Moysi confabulationem, Propheta subtiliter inquirit nomen eius, & Dominus
Exod.3. dicit: Ego sum, qui sum: hoc mihi nomen in æternum. Hæc dices filijs Israël: Qui est, misit me ad vos. Perterritus Moyses inextricabilis auctoritate vocabuli, ac si diceret, Hoc excedit intellectum meum, non possum capere, nisi effundatur, audit à maiesta-
Psal.103. te: Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Vides effusionem? Ecce Deus Angelorum, vocat se Deum hominum. Curramus ergò, fratres, in odorem vnguentorum istorum. Curramus ad oleum de oliua speciosa in campis expressum, nulla infectum amurca, nulla substantiatum amaritudine, oleum quod exhilarat faciem ho-
Psal.103. minis, quod sanat vulnera, dolorem tollit, reddit suauitatem. Non ne Samaritanus nostet nobis à latrone pessimo vulneratis attulit oleum & vinum, ad purgandum & mitigandum vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parùm vini: multum misericordiæ, iustitiæ parùm. Sic quippe decebat miserantem, sic misero expe-
Psal.142. diebat. Non intres in iudicium cum seruo tuo, Domine, (ait iustus) quia non in-
Psal.142. stificabitur in conspectu tuo omnis viuens: sed corona me in misericordia, & miseratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionibus. Veniens quippe hodiè, quinque vasa attulit olei, non nisi duo vini. Spiritus enim sapientiæ & intellectûs, consilij, scientiæ & pietatis, non ne dulcedinem sonat, misericordiam fragrat, eructat abundantiam suauitatis? Fortitudo & timor vinum sunt. Sed hoc vino potatus est potens ille, cùm Christus in spiritu fortitudinis descendit ad inferos, non timidus, sed timendus.

Nomen Iesu quid præstet.

Videamus nunc, quarè oleo comparetur oleum. Si vos melius non habetis, lucet, pascit, & vngit. Idem facit Christi nomen, & per omnia consonat comparationi. Lucet prædicatum, pascit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Vide quandò præclara luminaria lumen nominis huius super eloquentiæ candelabrum portauerunt, si non eluxerunt coruscationes Dei orbi terræ, si non in splendore fulguris commota est & contremuit terra. In nomine Iesu Christi surge & ambula, dicit claudo princeps Apostolorum. Non ne quasi fulgur exiliuit ab ore Petri, cùm nominatum est nomen, quod os Domini nominauit? Et statim, inquit, consolidatæ sunt bases eius & plantæ. Vocabulum Iesu (sicut Origenis lingua nobilior diffiniuit) dulce & gloriosum, omni adoratu, cultuque dignissimum, quod non priùs ab hominibus decuit efferri in mundum, sed à quadam sublimiori, excellentiorique natura. Omnes quippe Prophetæ nomen istud aut nescierunt, aut penitùs tacuerunt, & reseruata est prærogatiuæ dignitas Archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctissimæ Virgini illud primùm euoluit. Non ne Esaias in excessus mentis raptatus, verbis Archangelicis, eisdem penè syllabis consentit vsque ad sancti nominis nouitatem?

Actor. 3.
Lucæ 1.
Esa. 7.

Pascit reuerà, nec est felicior pastio in loco pascuæ, vbi nos Dominus collocauit. Quid æquè mentem cogitantis impinguat? Nomen Iesu mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Omnis cibus, qui non conditur hoc sale, infatuatus est. Scriptura, quæ non fuerit intérlita oleo tantæ deuotionis, aut insipida est, aut amara. Olim mihi Tullius dulcescebat, blandiebantur carmina poëtarum, philosophi verbis aureis insplendebant, & sirenes vsque in exitium dulces, meum incantauerant intellectum. Lex, Prophetæ, Euangelium, Epistolæ, & omnis gloria sententiarum Domini mei, & seruorum eius, aut parua videbantur, aut nulla. Nescio modò, quid dulcius immurmurat filius Iessæ, qui vario sermonum & sententiarum concentu omnes illos, quos diligere consueueram, ineloquentes reddit & mutos.

Psal. 22.

Lenit & vngit, quia nihil sic recreat in tribulatione. Denique & probare licet. Inuoca me, inquit, in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. Hoc est nomen, hoc est oleum, hæc olei effusio. Amen dico vobis, non deficiet hic lecythus olei, nec minuetur, donèc pluuiam voluntariam, quæ segregata est hereditati eius, diffusiùs instillet, donèc faciat cælum nouum, & terram nouam: quia misericordia eius ab æterno, & vsq; in æternum super timentes eum.

Psal. 49.
Psal. 67.
Psal. 101.

Sed iam surgamus, & præparemus nos ad solennioris Missæ iubilationem, nec cordibus parcentes, nec vocibus, ad honorem pueri, qui natus est nobis, qui est Deus benedictus in secula, Amen.

SANCTI

SANCTI ATHANASII ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI SERMO IN DESCRIPTIONEM SANctissimæ Mariæ & beati Ioseph. Habetur in Symeone Metaphraste.

25. Decebr.

QVemadmodùm qui terram effodiunt, aurum perscrutantes, cùm venam aliquam inuenerint, auream arenam præ se ferentem, in eam incumbunt, & magis magisque terram effodiunt, quippe qui venam illam lucri ducem inuenerint: quam prosequentes, non priùs è loco illo discedunt, quàm auri propositi latebram assecuti fuerint: ità & nos, vt Ecclesiasticæ negociationis operarij, beatũ Euangelistam Lucam in manu habentes, Dominici ex Mariæ Virginis conceptione thesauri considerationem aggressi, non priùs ab huiusmodi perscrutatione desistemus, quàm propositas diuitias syncerè colligamus. Quamobrem &, ordine seruato, Euangelistam ità perscrutabimur, vt nihil eorum, quæ vtilitatem afferre possunt, derelinquamus. Nam etsi verba ipsa non sublimia sint, nihilominùs tamen magni gaudij mysterium in se continent. Nemo igitur propterea segnem ac negligentem se præbeat, quòd quæ modò lecta sunt de Iesu, parua quædam esse videantur, si auditu solo percipiãtur. Quantùm enim ad geniti Domini potentiam pertinet, parua quidem sunt, & valdè humilia, quæ lecta modò audiuimus, vt fascię, præsepe ac locus, qui tantæ maiestati videbatur minimè conuenire. Parua nimirùm sunt hæc, sed mystica & arcana quædam eiusdem Domini ortus nobis proponit, vt Mariæ ventrem, cuius gratia verbis explicari non potest: sinum, quem humana cogitatione comprehendere non valemus: mammas, naturæ consuetæ radicem non habentes: lac, peregrino & nouo modo fluens: vbera, longè à naturali consuetudine ac lege aliena: Matrem Domini descriptam: Ioseph sponsum Mariæ, communionem eius non re, sed nomine habentem.

Quę in Christo humilia videtur, nõ sunt parui pendenda.

Audistis paulò antè Lucam euangelistam, dicentem: In illis diebus exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Hęc autem descriptio prima, facta est à Præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur, singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilęa de ciuitate Nazareth in Iudæam in ciuitatem David, quę vocatur Bethleem, eò quòd esset de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore, prægnante. Vides quàm exiguis verbis, quàm magna comprehẽdantur mysteria? Dominus conceptus erat in ventre Virginis, & prima gentium, Augusti edicto, instituebatur descriptio. Qui omnem naturam apud se describi voluit. Quis non loquetur, quis non admirabitur dispensationem illam, qua ptam habet, quique discipulis suis ait: Gaudete & exultate, quoniam nomina vestra scripta sunt in cælo: illè suam ipsius matrem paruis quibusdam Romanis codicibus describi voluit. Quis non loquetur, quis non admirabitur dispensationem illam, qua Dominus ad nostram se demisit humilitatem? Qui in excelsis liber est, in terris descriptus: Illic Dei filius, hìc seruus. Illic Rex, hìc subditus. In cęlis dines, in terris pauper. In cęlis adoratur, in terris vectigal ab eo exigitur, ac soluitur. Illic diuino sedet in throno, hìc in agresti & rustica nascitur spelunca. Illic in paterno est & incomprehensibili sinu, hìc in præsepi reclinatur. Quis non admiretur superna & sublimia illa, cum humilibus & paruis his collata? Inuoluitur fascijs, qui soluit omnia. Nutritur mammam sugit. Qui fert omnia, inexplicabili quodam modo ferebatur. Qui nusquàm non est, in exigua Iudaicę regionis parte incircunscriptè circumscribitur. O res admirabiles, & omnium hominum cogitationem superantes. Elisabeth in domo illustri Iohannem peperit, & Virgo ipsa in paruo spelunca lesum parit. Iohannes in lecto, & Dominus in præsepi reclinatur.

Lucæ 2.
Lucæ 10.
Vide humilitatẽ filij Dei, & erubescę esse superbus.
Lucæ 1.

Sed non simpliciter factum credamus, vt gigneretur Dominus Iesus, fascijs inuolueretur, mammam sugeret, in præsepi reclinaretur. Non temerè factum existimemus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus,vt illa Cæsaris Augusti descriptione numeraretur. Omnia hæc certa de causa, & ad finem aliquem facta sunt,diuina quidem dispensatione,sed obscura. Ex Virgine gignitur,vt ex terra virgine formatum primum illum humani generis parentem Adam reformaret. Fascijs inuoluitur,vt peccatorum nostrorum catenas dissolueret,vinculis scilicet soluens vincula: peccata enim vinculorum nomine appellantur,vt ait scriptu-
Prouer.5. ra: Vnusquisque suorum peccatorum catenis constringitur. Suxit mammam,vt diui-
Ioan.19. num illud gratiæ lac nobis scaturiret,quod ex proprio latere profudit: nihil enim aliud est lac,nisi sanguis,albus effectus. Reclinatur in præsepi, vt naturę humanæ depraua-
Haba.3. tam rationem corrigeret, & duorum animalium esca fieret, Gentilis & Iudaici populi, de quibus scriptum est: In medio duorum animalium cognoscéris. Augusti Cæsaris descriptionem suscepit, vt orbis terrarum confusionem ordinaret. Hæc enim descriptio, fuit ordinationis, quę in orbe terrarum futura erat, pignus & imago quædam.

Quòd autem vera sint,quę dicimus,paucis verbis explicabimus. Antequàm Dominus homo fieret,multa humanum genus tyrannide premebatur, & orbis terrarum homines,temerè ac sine ratione vitam degebant,& regalis dignitas deh oneſtabatur, cùm multi & copiosi extemplò crearentur reges. Centum homines aliquis subiectos sibi ha-
Regiũ nomẽ quàm multi teme rè sibi olim vsurpârint. bebat,& statim regni nomen ac specimẽ sibi vendicabat. Talis erat gentium concertatio, suarum regionum principatus appetentium, neque ex proprijs locis excedentium, nisi fortè aliquo modo in se vicissim arma sumerent. Cùm ciusmodi confusio diutiùs vigeret,& Dominus Iesus Christus solus ipse virginalem aulam in terris habitare contentus esset, statim multorum principatum extinguens, Romanæ gentis dominatum constituit, vt sub vno Principe,ad militiæ cęlestis imitationem,omnes viuerent. Sicut enim in cęlis sub vno Rege vniuersi continentur, dęmonibus ipsis more barbarorum imperij iugum recusantibus: ità & in terris, ersi multę sunt gentes, quæ subijci noluerint,vnum tamen Romanorum Imperium potestatem tenet,quia supernæ potestatis ope adiuuatur.

Huius igitur ordinationis causa cęlestis ille Rex, cùm adhuc in sanctissimæ Virginis vtero conceptus gestaretur,primam descriptionem orbis terrarum sub Augusto Cæsare fieri iussit,atque sub illa Imperij Romani descriptione,seipsum quoquè contineri voluit,vt legem illam diuina prouidentia latam confirmaret. Tunc enim regis lex firmatur,cùm rex,qui eam tulit,primus exequitur. Nam qui legem fert, & non obseruat, eversor potiùs est,quàm legislator. Eius igitur, quam suprà diximus, ordinationis gratia,sub Augusto Cęsare prima descriptio facta est,vt Iudaicę gentis deprauata consuetudo reprimeretur, neque liceret deindè inordinatè viuentibus Iudęis sua deprauata
Iudeorũ repressa temeritas. lege innocentes homines interficere, sed necessitatis iugo compressi, alienis legibus seruirent. Necessaria igitur fuit sub Augusto descriptio. Illa Iudæorum gentem depressit, & Christianorum fidem amplificauit, cùm Iudaica natio,Romanorum imperantium timore,non ampliùs audeat superiorem insaniam atque immanitatem exercere.

Quamobrèm post descriptionem illam, cùm Dominum Iesum comprehendissent, & morti tradere festinarent, non ausi sunt pro sua libidine ac temeritate, quemadmodùm in alios Prophetas se gesserant,quibus iniustam cędem attulerant, Dominum Iesum aggredi:sed ad Pilatum,Romanorum loco presidentem,adduxerunt, pœnas ab illo exigentes. Quamobrèm Pilatus presses,vt vidit Iudęos cędem Domini communiter
Lucæ 23. flagitantes,dicebat illis,vt manifestè vos etiam ipsi cognouistis: Nihil dignum morte inuenio in hoc homine. O nefarios & iniquos Iudęos, cur tantoperè studetis Romanorum magistratum labefactare, iniusto iudicio iustum illum aggredientes, & dantes omnem operam, vt innocentissimus, & ab omni labe purissimus, tanquàm nocens condemnatus,de medio tollatur? Nihil,inquit, dignum morte inuenio in homine isto.
Ibidèm. Iure igitur Barabbas condemnetur,& Iesus absoluatur, cùm ille seditiosus sit & homicida, hic beneficus, & vitę dator. An illi beneficia, tanquàm crimina, exprobrabitis? In hanc sententiam Pilatus respondit. Sed quidnam Iudęorum natio? Illa quidem nihilominùs sęuiens, Pilatum ipsum, vt Augusti Cęsaris inimicum, quippe quòd
Ioan.19. Christo patrocinaretur, his verbis presentem insequebatur: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: siquidem illi vitam condonas,qui se Regem esse dicit. Hæc Iudæi. At

At Pilatus neque sic permisit Iudæos suo arbitratu,quicquid vellent,in Christum facere.Nam si per imperium Præsidis licuisset Iudaicæ genti facere, quę volebat, lapidibus Dominum Iesum obruissent, vel serra lignea dissecuissent. Quod si factum fuisset, nos Crucis beneficio defraudati,damnum passi fuissemus.Crucis enim lignum,Romani iudicij proprium est supplicium. Quamobrèm Pilatus iterùm eos interrogans, aiebat: Quid vultis faciam ei,qui dicitur Christus? Illi verò clamabant: Tolle, tolle: cru- Matt. 27.
cifige eum. Quibus statim Pilatus assensus est. Datum enim ei fuerat desuper diuino nutu. Huius igitur rectę ordinationis causa, instituta est prima sub Augusto Cæsare descriptio. Nisi enim lex hæc anteà lata fuisset, Domini Iesu Christi corpus sepulturæ integrum mandatum non esset. Nam Iudæorum natio nimio furore accensa, Dominicum corpus in ignem,aut in mare deiecisset. Nam si Ieremiam,non sic inuisum,in lacum cœni plenum coniecerunt: quid in Christi summoperè sibi exosi corpus facturi Ierem. 37. &
fuissent,nisi Romanæ legis pœnam timuissent? Quamobrèm cùm nulli Iudęorum Pi- 38.
latus concessisset, vt Christi corpus de Cruce deponeret, Ioseph ab Arimathia Pilati Matt. 27.
amicus accessit,& petijt corpus Iesu,quod & accepit, rem planè singularem atq; incomparabilem.Necessaria igitur, vt sępè diximus,descriptio fuit sub Augusto Cæsare, qua & sponsus Virginis, vt paulò antè audiuistis,census fuit: nam totus mundus descriptione illa rectę ordinationis primordia tunc accepit. Sed prosequamur Euangelicæ historiæ narrationem.

Ibat Ioseph cum Virgine,partìm adiutor,partìm spectator eorum,quę futura erant: non quia Virgine adintore opùs esset,vel ei,qui conceptus in vtero Virginis portabatur: ille enim est omnium adiutor,ad quem clamãtis Prophetæ spectat oratio illa: Au- Psal. 120.
xilium meum à Domino,qui fecit cęlum & terram: sed quia eius dispensationis mysterio necessarius erat Ioseph, vt Virgo quasi sub viro esse crederetur, & res ipsa lateret diabolum, nè scilicet scire posset, quod futurum erat, id est,quemadmodùm DEVS ipse cum hominibus versari contentus esset. Sed quidnam Euangelista Lucas ait? Lucæ 2.
Factum est autem, cùm essent ibi, impleti sunt dies, vt páreret: & peperit filium primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. O res admirabiles, & omnium cogitationem superantes. Papę, quàm paucis verbis quàm magna continentur mysteria.Factum est,inquit,cùm essent ibi, impleti sunt dies,vt párerer. O res omninò admirabiles. Effector temporum, certum expectat tempus: qui certos temporibus prefigit terminos, præfinitam expectat diem, nè quis eius ortum specie quadam, non re vera fuisse suspicari posset.

Operęprecium autem est,huiusce rei mysteria considerare: ac primùm illud contemplemur,quemadmodùm parua illa domus,in qua Virgo peperit,Ecclesiæ figuram continebat: Presepe verò altaris,Ioseph sacerdotis, per vices munus suum exercentis, Pastores diaconorum,Angeli sacerdotum, & Dominus Iesus Pontificis formam in se gerebat.Thronus autem Dei,per virginem Mariam figurabatur.Quamobrèm suprà dicta omnia in Virginis partu præmonstrata esse cernens,admirare,cùm audis Euangelistam Lucam sic dicentem:Factum est in illis diebus,impleti sunt dies,vt páreret filium suũ primogenitũ,& inuoluit eum pãnis,& reclinauit in præsepio. Vide admirabilẽ Vir- Singularis Virginis matris prærogatiua.
ginis partũ. Illa ipsa,quę peperit,pannis inuoluit,& reclinauit in presepio. Aliarum mulierum,quæ in mundo sunt,vna parit,& alia infantẽ pannis inuoluit. At non ità Virgo fecit,sed quæ peperit,illa eadem infantem pãnis inuoluit.Quæ sine labore aliquo matter fuit,eadem & obstetricis munere functa est,cùm à nulla muliere didicisset.Non enim permisit quenquam impuris manibus attrectare partum ab omni labe purum. Illa per se eum,qui ab ipsa,& pro ipsa genitus est,suscepit,pannis inuoluit,& in præsepio reclinauit,quoniam non erat ei locus in diuersorio.

Iam vidisti, amice,quemadmodùm Ecclesiæ figuram præmonstrabat humile illud habitaculum, in quo Virgo peperit. Quæ cùm semèl concepisset ac peperisset, nunquàm ampliùs genuit,neque virum cognouit: quanuis aliqui delirantes, eô quòd au- Lucæ 2.
diant Euangelistam Lucam, dicentem: Et peperit filium suum primogenitum: audeant dicere, Virginem ipsam alteram conceptionem suscepisse, incorruptam atque ab omni labe puram Virginem,corruptioni subiectam fuisse temerè iactantes. Nunquàm, inquiunt, diceretur primogenitus, nisi & alter partus secutus fuisset.

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non solùm autem aduersarij suę temeritatis testem Lucam Euangelistam proferre audent, sed Matthæum etiam eadem scribentem proferunt: quin etiam manifestiùs hoc apud Matthęum Euangelistam esse contendunt, cùm his verbis in ipsius Euangelio
Matt.1. scriptum legatur: Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Et post pauca: Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit coniugem suam: & non cognoscebat eam, donèc peperit filium suum primogenitum. Ex his verbis similiter aduersarij conantur probare, Mariam alios filios concepisse.

Sed caue hoc suspiceris: absurda enim omninò res est. Nam Virginale illud claustrum, in quo diuinus thesaurus repositus fuit, omni ex parte purum atque impollutum permansit. Non coinquinatum fuit secundum illud cælum, neque commaculatum,
Christus vt primogenitus Virginis perpetuę Coloss.1. Ibidèm. & tanquàm inutile factum est vas Mariæ, Dei capax effectum. Dominus autem, primogenitus Mariæ verè dictus est, non quia & alter ab eadem natus sit, sed quoniam primogenitus, hoc est, singularis atque incomparabilis, genitus fuerit. Beatus item Paulus, licèt de Domini ex Patre, qui est sine principio, scribens origine, dicat illum primogenitum omnis creaturę, non propterea & naturalem aliquem fratrem ei fuisse innuit: neque enim, cùm eundem appellat primogenitum mortuorum, iam similem aliquem introduxit infernum conculcantem. Quamobrèm hæc scripturę verba prudenter intelligas, & piè credas. Dominus propterea vocatur primogenitus à mortuis, à Patre, & à Virgine, vt ex omnibus his notior fieret singularis eius dignitas, qua filius Dei est. Incomparabilis enim fuit Domini origo. Cuius enim mater ipsa Virgo est, eius origo qua ratione poterit explicari?

Matt.1. Quòd autem dicit beatus Matthęus: Non cognoscebat eam, donèc peperit filium suum primogenitum: non in eam sententiam accipiendum est, in quam isti praue accipiunt. Verè non cognoscebat illam Ioseph, donèc peperit filium suum primogenitum, quandiù scilicet Virgo ipsa, quem conceperat, ferebat in ventre. Nanque Ioseph, quid in ea lateret, ignorabat, & quale, quantum´ve illud esset, & quem ad finem res spectaret, non anteà perspectum habuit, quàm Virgo peperit. Tunc enim, quanta esset eius virtus, ac dignitas diuinitùs ei collata, manifestè cognouit. Tunc vidit mammam infanti à Virgine datam, cuius virginalis flos intactus permanserat. Tunc vidit Virginem peperisse quidem, sed nihil eorum sensisse, quæ parturientes pati solent. Tunc cognouit petram illam è montis vertice abscissam, mammam sugendam dedisse petræ illi spiritali, quę mentis lumine comprehenditur. Tunc cognouit Ioseph clarissimi præ-
Esa.7. conij prophetam Esaiam de Virgine illa hoc scripsisse: Ecce Virgo concipiet. Propterea igitur primogenitus dicitur Iesus, quòd singulari & incomparabili modo genitus sit. Nam si verum dicere volumus, Dominus ipse vnigenitus verè est ex Patre. Solus enim ex solo sine principio genitus est. Idem Dominus, & vnigenitus, & primogenitus: vnigenitus ex Patre, vnigenitus ex Matre, propter dispensationis terminum. Habet ille quidem multos fratres non natura, sed gratia, & in Virgine, & in Patre. Et in resurrectione habet fratres Dominus Iesus. Sed quinam sunt isti? Ante omnes fuerunt
Ioan. 20. sancti Apostoli, quibus dixit Dominus: Vado ad patrem meum, & patrem vestrum. Ipsi Patri simul cum Filio, & sancto ac viuificante Spiritu, sit gloria in æterna secula, Amen.

MAR-

MARTYRIVM SANCTAE MARTYRIS ANASTASIAE, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

Nastasia mulierum pulcherrima, inclytæ quidem Romæ erat nata: generis autem splendore & corporis pulchritudine, & animæ nobilitate, & morum honestate & moderatione omnes vincebat, & labris omnium canebatur. Et erat quidem cuiusdam viri Prętextati filia: à quodam autem, nomine Chrysogono, fuit in rebus diuinis instituta, cui etiam fuit posteà caput ornatum corona martyrij, sicut etiam procedens declarabit oratio, cùm impius Diocletianus Romana sceptra tunc teneret. 25. Decebr.

Cùm ergò apud Chrysogonum Anastasia falsam gentilium opinionem verbis luculentis eluisset, eum qui verè est Deus, pro ijs qui videntur, cognoscit. Et nunc quidem non liberè profitetur pietatem: à patre verò vel inuita in matrimonium data viro gentili, nomine Publio, conante, vt dicitur, miscere ea quę misceri nequeunt, illa partim quidem omninò sibi vendicans virginitatem, partim autem abhorrēs eius religionem, ne cum eo quidem omninò cohabitare in animum induxit: sed vt pura ad Christum accederet, & nullum ex eius prœceptis despiceret, diù noctuque meditans, ad eum omnem direxit cogitationem. Vestem quidem certè sępè mutans, & vili pro splendida se induens, & se habitu quodāmodò celans, vna eam sequente ancilla, omnes obibat carceres, & à custodibus emens ingressum pecunijs, eos qui in eis pro Christo erant inclusi, & corpore propter tormenta malè erant affecti, cum quanta potuit reuerentia & honore curabat, pedes lauans, manus abluens, comam sordidam, quòad eius fieri potuit, expurgans, & quod pilorum erat superfluum, prolixum autem erat propter longam in carcere inclusionem, officiosè tondens, sanguinem diligenter abstergebat, vulnera mundabat: deindè etiam alligans linteis, & sanctis amplexibus suum in eos amorem indicans, & alimenta vnicuique præbens necessaria, sic exibat. Hæc cùm fierent assiduè, quoniam virum latére non potuit, rescisci etiam Publius: & protinùs multi sunt adhibiti custodes Anastasiæ, qui non sinebant eam domo egredi, neque vllum ad eam ingredi ex ijs, qui, vt illi dicebant, mores videbantur corrumpere, & poterant ei persuadere, vt à Publij abstineret consuetudine. Illam autem & hoc quidem malè habebat, quòd alios omnes, qui anteà ab ipsa curabantur, neq; posset videre, nec ab ipsis videri: Quod verò plùs, quàm alia, eam cruciabat, & mediū eius cor tangebat, erat præceptor Chrysogonus: qui cùm duobus annis integris multa & varia pro Christo tormēta sustinuisset, habitabat in carcere, ità iubēte Diocletiano. Ad eum crebrò, quādò in sua erat potestate, ventitabat. Tunc autem prohibita, per quandam anum ei significat ea, quæ euenerant: & per eam rogat, vt pro ipsa precetur. Precationis verò hæc sit summa, vt ab impio quidem euadat Publio, assequatur autem opportunitatem, vt, quod habet in animo, deducat ad effectum, & perseuēret curare eos, qui martyricis decorantur vulneribus, quoàd eius fieri poterit: quinetiam vt ipsa vitam finiat in pietatis scopo immutabili. Hæc cùm significāsset Chrysogono, postremò etiam de mariti profectione eum reddit certiorem. Fuerat enim illo tempore Publius missus legatus ab Imperatore ad Persas. Quę cùm didicisset Chrysogonus, iubet eam gaudere & bona facere, & præsentia forti animo ferre, & in futurum voluntati quoquè consentaneum expectare exitum.

S. Anastasia cognoscit Christum.

In vili habitu adit carceres, & ministrat sanctis.

Multi ei custodes adhibentur.

S. Chrysogonus in carcere.

S. Anastasia lætatur rebus dictis.

His confirmatur Anastasia, & hæcipsa duxit esse gaudij occasionem, & bonæ spei principium existimauit esse calamitatem, nempe & mariti crudelitatem, & nimiam custodum sęuitiam. Qui erant similiter quidem omnes acerbi & immitigabiles: Codisius autem erat excellenti improbitate, qui & notus erat Publio, & cui proficiscens hoc maximè mandauerat, vt nec extra thalamum videre aërem, nec libere, si fieri posset, respirare sineret Anastasiam. Graue enim ducebat, si reuertens à legatione, viuam videret mulierem, quæ fœdus cum eo initum iam violauerat. Prætereà verò sperabat sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maritus eius malè perit.

sic quoquè fore, vt multarum pecuniarum & possessiorum efficeretur dominus. Atque ille quidem inuenit in via, quem par erat, exitum. Moritur enim periculo perditus, quæ se sperabat facturum, ipse priùs iustè passus: & effectus Anastasiæ conciliator viduitatis, quę non luctum afferebat, sed exultationem. Anastasia autem liberata à vinculo, & à canibus qui eam custodiebant, (sic enim eos conuenit appellare) ad solitum gregem ferebatur, & ad consueta pietatis pascua: & modestum rursùs induens habitum, obibat carceres, & magna cura ac diligentia non solùm vulnera ac saniem sanctis curabat: sed ad propositum quoquè certamen eos pręclarè incitabat & præparabat. Qualem verò fructum hinc percipiat, declarabit eius finis: finem autem, oratio.

S. Chrysogonus defertur ad Diocletianum.

Hoc tempore impius quidem Diocletianus degebat Aquileiæ. Ei verò aliorum quidem cura erat posterior: hoc verò pręcipuè erat curæ, vt nullus Christianus qui latebat, eum effugeret. Ad eum ergò defertur ab omnibus, qui Romæ erant, quòd maxima multitudo Christianorum, coniecta in carceres, & plurimis affecta supplicijs, nondùm potuit dedisce pietatem. Quorum esse præceptorem & institutorem Chrysogonum, qui habebat omnes sibi parentes & pendentes ab eius lingua. Ille autem alios quidem omnes iussit dedi tormentis, & deindè etiam morti, si non persuaderentur: Chrysogonum autem solum ad ipsum mitti: hoc apud se considerans, quòd si illum vicisset, omnes protinùs erat superaturus. Atque ei quidem, cùm duceretur ad Imperatorem, comes fuit Anastasia, vndiquè conferens & comparans ea, quę pertinebant ad augendam animi magnitudinem: & ostendens sexûs imbecillitatem vinci à magnitudine animi & spiritûs.

Blanditur ei diabolus per Diocletianum.

Postquàm verò ante Imperatorem adstitit Chrysogonus, ille quidem statim verbis vsus est mitioribus: Persuadeare, ô Chrysogone, nostris coniungi partibus: & dijs quidem gratificari: tibi autem ea, quæ sunt iucundissima, prę ferre tristissimis, & quæ sunt conducibilia, minimè vtilibus. Scias enim fore, vt tibi non solùm tormēta remittamus, & hanc pulcherrimam omnibus iucundissimam lucem largiamur: sed te etiam statim efficiam magnę vrbis Romę Præfectum. Ille autem nec Imperatoriæ potestatis obstupefactus magnitudine, neque donorum flexus ingenti oblatione, liberè dixit: Ego vnum solum noui Deum, & eum quidem iudico quauis luce suauiorem: quauis verò vita desiderabiliorem: omnibus autem pecunijs quæstuosiorem. Eum & anima colo, & labris confiteor: & omnibus videntibus adoro genibus. Deorum autem multitudinem & fabulas & dęmones, tantum abest vt colam, vt sim eiusdem cum Socrate sententiæ, oportere eos fugere pro viribus, vt qui sint hominum deceptio, & animarū aperta pernicies. Quę verò à te mihi proponuntur munera & honores, nihil meliùs habere arbitror, quàm somnia & vmbras: & ea nihili facio.

Pręclara martyris vox.

Socratis de dijs sententia

Non tulit dicendi libertatem Imperator: sed perindè ac in prima prostratum congressione, eum arripuit impetus, vt soli iræ gratificaretur: iubetque vt cùm in desertum locum duxissent Chrysogonum, ei caput ampurarēt, inuitus eum maiori afficiens beneficio, quàm quandò lubens dona offerebat: existimans fore, vt eum in suam traduceret sententiam. Atque hoc quidem factum est, prout ipse decreuit: & sacrum illud corpus proijcitur in litore maris, vbi etiam tres sorores & animis, & corporibus, & pietate in Deum, suam habebant habitationem cum quodam Zoilo viro pio & presbytero. Sororibus autem erant nomina, Agape, & Chionia, & Irene. Hic verò Zoilus, cùm sibi reuelatas martyris Chrysogoni reliquias sustulisset vnà cum capite, & in quadam capsa cum quanto oportuit honore deposuisset, abscondit in sua domuncula. Atque tricesimus quidem erat dies, ex quo sitæ fuerant reliquiæ: in somnis autem presbytero Zoilo martyr apparens Chrysogonus, hęc ei visus est dicere: Scias impium Imperatorem Diocletianum, cùm de Christi ancillis & sororibus, Irene, Agape & Chionia fuerit factus certior, intra nouem dies illas quoquè velle comprehendere. Tu autem effice, vt Anastasia Dei ancilla eas curet pro viribus, & ad certamen suscipiendum eis addat animum, donèc fuerint redimitæ corona martyrij: Ipse verò bonam spem concipias fore, vt suauissimos fructus laborum accipias. Nam non multo pòst tempore, & à laboribus, qui hic sunt, liberaberis, & ad Christum adducēris cum ijs, qui pro Christo decertārunt.

S. Chrysogonus capite cęditur.

Fuerunt hęc quoquè cognita venerandæ inprimis Anastasiæ, & diuino spiritu mota, venit statim ad domunculam, quam nondùm adspexerat: & accedens ad presbyterum

rum Zoilum, quærebat sorores: & rogabat de ijs, quæ in somnis sibi visa fuerant. Cùm autem vidisset virgines, & locum in quo sitæ erant Chrysogoni reliquiæ, cùm illas quidem magna affectione & pietate adorâsset, cum eis autem vnam noctem transegisset, eisque congratulata, ad martyrij fortiter subeunda certamina animum satis addidisset, profecta est Aquileiam. Eas enim cum multis alijs sciebat cursum peracturas martyrij, prouidentia quoquè simul ipsam, cum bona & facili occasione, transmittente ad certamen. Atque ipsa quidem proficiscebatur, & qui prædictus Zoilo fuerat, vitæ finis contigit. Nam cùm hoc Deo ità visum esset, excessit à vita præsenti. Quoniam autem neq; de Agape & Irene & Chionia oportebat temerè dictum esse à Chrysogono: cùm de ijs resciuisset, qui omnes impietate superauit, Diocletianus, eas statim accersit, & sistit ante tribunal: & admirans earum habitum & spiritum, & præterea speciem, & quæ in earum vultu vigebat, gratiam, & alioquì cùm hoc sciret, quòd morum grauitas, & dignitate præditus ac generosus animus nunquàm vincitur ab asperitate: sed cedit potiùs verbis mollibus & placidis, & attrahitur officijs, ea via ipse quoque ingreditur.

S. Anastasia magnā pręstat reuerētiam reliquijs S. Chrysogoni.

Et primùm quidem trium simul facit periculum, simul laudans & admonens: Cùm in vobis videam, dicens, & florem ætatis, & speciem corporis, & generosos prętereà spiritus, qui non minùs resplendent, quàm externa gratia: quinetiam audiuerim vos esse bonas, & bonis prognatas, & prętereà doctrina quoquè non mediocriter excultas, per deos, moueor non parua vestrî misericordia, si de his omnibus & de vestra quoquè vita venietis in periculum, & non priùs aliquod bonum de vobisipsis capietis consilium. Hac enim de causa vos quoquè voluì ante meum conspectum & vos cōuenire, vt, cùm & ex me, & ex vobisipsis ea, quę oportet, potueritis intelligere, abstineatis quidem ab insipientibus cogitationibus, dijs autem offeratis sacrificium, & per hoc, quid non boni vobis ipsis comparetis, deorum amicitiam, meam beneuolentiam, gloriæ abundantiam, sponsos dignos vestra pulchritudine, diuitias & voluptates, & quicquid in vita felix bonumque est & videtur.

Diocletianus tribus virginibus primò blanditur.

Hæc sunt inania mundi huius promissa.

Ad hæc autem ea, quę erat maior natu, vocabatur verò Agape, quæ studebat quoquè videri prima dilectione in Deum, cum verecundia miscens dicendi libertatem, & labra honestè aperiens: Nulla, inquit, ratio tibi persuadeat, ô Imperator, quòd nos vel metus perterruerit, aut persuasio inescauerit, aut intentatę suppliciorum minæ, aut bona proposita, aut iuuētutis misericordia, aut commiseratio pulchritudinis, aut splendor generis, nobis omninò persuaserit, vt aliquid molle & delicatum omninò cogitemus, nedùm vt dicamus. Sed hæc quidem ipsa vel maximè persuadent mortem contemnere, quòd tot bonis à DEO ornatæ, & tam multis commodis præstantes, omnium absurdissima videremur cogitare, si DEVM, qui ea dedit, nos ingratè admodùm & ingratè negauerimus: & non ea, quæ ab eo accepimus, in ijs quæ pro ipso passuræ sumus, occasionem beneuolentiæ, certæque & stabilis fidei duxerimus.

Vide cōstātiā genero & virginis.

Hanc loquendi libertatem supra modum admiratus Tyrannus, & ratus esse insaniam, & eam ità appellans, ex se planè faciens iudicium, Agapem quidem non tentauit ampliùs: secundò autem iussit sisti secundam, & verbis eam est adortus. Postquàm verò huius quoquè similiter, & deindè tertię desperauit mutationem, postremò dicens, Hęc audacia vestra responsa nulla re alia, quàm inflictis tormētis, curabuntur, illas quidem conijcit in carcerem: ipse autem in supplicio considerando ac exquirendo versabatur animo, nouam aliquam & longè grauissimam eis mortem inuenire contendens. Quę verò vel ante certamina, animo & instituto erat eorum certationis socia, Anastasia, ea quæ consueuerat, non cessabat adhuc facere, verbis quidem accendens ad certamen, re ipsa autem earum curam gerens: & non horū solùm, neque reliquorum omnium, qui similiter decertabant, similiter curam gerebat: sed eos etiam, qui alioqui erant inopes, Christianam autem amplectebantur religionem, minimè negligebat: illis quidem alimenta, his verò vestimenta, alijs autem vtraque prębens liberaliter: quorum & ab illis vnam petebat remunerationem, & ipsa quoquè precabatur, vt ei aureum imponeret signaculum, martyrij coronam. Et quòd ipsa quidem spe non sit falsa, statim declarabit oratio.

S. Anastasia studiō erga martyres & inopes.

Diocletianus autem cùm de martyribus multa animo agitâsset, & in dubio eius ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

huc esset animus, & simul vt proficisceretur in Macedoniam, à quibusdam publicis vrgeretur negocijs, cùm Dulcitio Prefecto earum mandâsset examinationem, quòd eas oporteret punire, multa præcepit. Ille verò cùm malæ naturæ adiecisset malum Imperatoris mandatum, & iram maximè exacuisset, paratus erat suum inexplebilem animum exatiare. Cùm autem iam parata essent tormenta, & pro tribunali starent virgines, qui mente erat planè cæcutiente, repentè cœpit etiam esse cęcus oculis: vel potiùs cùm videretur adspicere, & non clausos haberet oculos, neminem videbat ex ijs, qui aderant. Quo factum est, vt maxima ira incensus, tunc quidem vel inuitus eas abduceret à tribunali: timuit enim, nè aliquid ampliùs pateretur, si adessent. Posteà verò cùm rursùs essent coniectę in carcerem, & iam ad Deum hymnos dicere & cantica psallere aggressæ essent, in animo quidem habuit irrumpere, & ex improuiso accedens, illarum venari, vt putabat, prestigias & incantationes. Diuina autem voluntate ille quoquè ab hoc arcetur consilio. Cùm enim à recta declinâsset, & ad quandam propinquam delatus esset domunculam, quæ quidem custodibus erat loco culinæ, hîc cùm in vasa culinaria & ollas incidisset, & esset omninò emotæ mentis, & putaret se ipsas virgines habere in manibus, vultus quidem ei fuit repletus fuligine: vestis autem plena fauillis, fumo & tetro odore.

Præfectus cæcitate punitur.

Addit etiã amentia.

Cùm autem quę in animo habebat, fecisset, vt existimauit, illinc est egressus, omnibus ei subiectis extra fores eum expectantibus. Postquàm verò illi eum viderunt, esse aliquod spectrum aut monstrum opinati, in fugam sunt conuersi. Ille autem se contemptum putans, vt qui nondùm sensisset ea, quę sibi acciderant, nondùm quidem domuni, sed in regiam magna ira & studio contendit, magnum risum mouens ijs, qui videbant. Cùm autem venisset in medium aulę regię & satellitum, & totus conturbatus quæreret Imperatorem, vt qui de ijs, qui sibi subiecti erant, esset aliquid dicturus, tanquàm ab eis extrema affectus iniuria, illi morionem aliquem & scurram & mente captum, & quenuis potiùs ipsum, quàm Præfectum existimantes Dulcitium, pugnis & calcibus eum extrudebãt, & arcebant ab ingressu. Postquàm verò quidam ex eis, qui erant ei familiares, cùm serò tandèm & vix virum agnouissent, & id quod acciderat coniecissent, & insaniæ miserti essent, eum domum abduxerunt, visum quidem est illic quoquè vxori & liberis, & omnibus qui domi erant, dedecus. Sed lucem adspicere, & veritatem agnoscerè ne sic quidem ei venit in mentem: sed id quod factum fuerat attribuens incantationi, vehementiùs adhuc & insaniùs spirabat in virgines. Ei itaque parato tribunali, iubet adduci virgines.

Postquàm autem adductę sunt, iussit eas adstare nudas. Postquàm verò virgineis illis corporibus manus admouêre lictores, (ô Domine opifex rerum admirabilium) tunicæ, tanquàm secundę carnes & pelles, circuncirca extensæ virginibus, inhærebant coalescentes & coniunctæ primis carnibus & ossibus. Cepit eos, qui videbant, admiratio propter rem admirabilem, & quæ erat pręter opinionem: & stupor inuasit eos, qui audiebant. Tyrannus autem aliam rursùs accipit plagam. Nam cùm iam ij etiam, qui erant eiusdem sententiæ, repræhenderent eius crudelitatem, & damnarent vno ore eius voluntariam cęcitatem & insaniam, eis quoquè est suffragata superna sententia. Protinùs enim quadam diuina & cęlesti potestate priuatur videndi facultate: & perindè ac somno oppressus profundissimo, & nihil intelligens eorum, quæ fiebant, ità sedebat dormiens, tanquàm in lecto & stertens. Eum itaque rursùs domum ducunt propinqui, tanquàm inanimum aliquod onus portantes. Deindè hæc etiam resciscit Imperator: & eius quidem condemnat leuitatem: Sisinio autem cuidam Comiti permittit aduersùs virgines examinationem.

Præclarum Dei miraculum.

Alia in prefectũ vltio cælestis.

Ille verò ingressus est eádem via, qua Imperator, aliquandò quidem tyrannicè, aliquandò verò blandè cum eis agens. Postquàm autem omnia dicens & faciens, vidit quidem virginum inter se differre corpora, vnam autem esse mentem, & omnes vnum & idem dicere, nempe: Neque minans nos terrebis, neque blandiens persuadebis: Nobis enim pro Christo mori, est vita: viuere autem non in Christo, mors. Postquàm hęc cognouit, de iuniori quidem Irene, ne sic quidem spem omnem abiecit: sed cùm eam separâsset à reliquis, ab Agape, inquam, & Chionia, eas postremò tentauit. Sed cùm multis consumptis sermonibus, se planè nouit ea venari, quæ capi non poterant, & planè verberare aërem, eas condemnat vt igne mortem subirent. Et parata quidem erat

erat fornax luculenta: virgines verò munitæ pulcherrimis armis orationis, vna quidem voce ad canticum, vno autem prompto & alacri animo procedebant ad ignem: & sic simul canentes, in ignem insiluerunt. Ignis verò non erat ampliùs ignis, sed ros tener & mollis. Deus autem diuidit miraculum: partìm quidem illarum implens petitionem, partìm verò suam ostendens potentiam. Nam illę quidem sine dolore suas animas in manus Dei deposuerunt, ignis autem fuit extinctus: & corpora virginea adeò illęsa & intacta apertè sunt cognita, vt neque vlla pars vestis, neque vllus deniquè pilus, vllo modo ferret aliquod signum exustionis. Rursùs verò harum generosarum virginum reliquias cùm vnguentis & aromatibus martyrum amans condijsset Anastasia, in quadam capsa deposuit cum pietate magna & reuerentia, vt earum esset in martyrio socia, semper precans.

Sanctæ tres virgines in fornace illęsæ, reddunt spiritum.

Sic duabus virginibus in Christo consummatis, Comes productam virginem iussit sacrificare simulacris, nè mors, dicens, quę tuas præoccupauit sorores, te comprehendat. Illa autem ei dicit: Deum meum, inquit, rogo vt eas sequar in omnibus. Tyrannus verò cùm esset valdè callidus, & sciret quàm esset graue & detestandum, & vel ipsa morte acerbius Christi seruis, intemperantia: Te, inquit, in publico statuam prostibulo, cuiuis volenti prostituens: vt anima & corpore polluta, vt eloquia docent tuæ scripturæ, malè pereas. Martyr autem cùm statìm in cælum sustulisset oculos, & è profundo lamentabiliter suspirâsset: Confido, inquit, in Deo Seruatore meo, quòd pedes meos euellet è laqueo, & animam meam liberabit ab omni immunditia. Fidelis est enim, qui promisit, quòd non sinet nos tentari suprà, quàm possumus. Ego verò deos tuos non colam: neque eis offeram vnquàm sacrificium. Quod autem fit per vim & repugnante voluntate, quandò turpe fuerit, ijs quidem qui sunt coacti, videtur potiùs esse supplicium, quàm peccatum: reos autem constituit eos, qui vim attulerunt. Meum itaque non fuerit hoc peccatum, quomodò nec ijs, qui me præcesserunt, martyribus, pollutæ carnes & vinum libaminum, per vim in os eorum iniectum, omninò obfuit. Si enim non persuadens, sed vim afferens, vis trahere ad cultum tuorum deorum, cur non citò vtens potestate, vel inuitos Christianos cogis genu flectere dęmonibus?

Ecce oratio cũ elcuatione oculorũ ad cęlum & suspirio.

Hæc postquàm audijt Præfectus, tradens eam militibus, iussit abducere in prostibulum. Deus autem non sinit, suorum omninò curam gerens: sed protinùs ad milites accedentes Angeli, qui ipsi erant induti habitu & veste militari, & tanquàm secundi à Præfecto missi, & eam aliò transferri iussi, auferunt quidem ab ijs, qui eam detinebant. Cùm verò eam abduxissent in cacumen montis, mirum in modum alti, illic statuunt, metu quidem & perturbatione plenam, quòd ad priora attinet: deindè etiam Deo eloquentem verba gratiarum actionis. Postquàm autem, quod factum fuerat, accepit Comes, statìm ascendens equum, equitauit ad montem. Hîc verò vide mihi res Dei admirabiles, quę mentem quidem vocant ad admirationem, linguam autem ad laudem. Vbi enim accessit ad locum, mente immutatus, videbatur quidè videre procùl virginem, & eam appropinquare: visam autem appræhẽdere, etsi maximè vellet, non poterat. adeò vt illud Esaiæ in eo quoquè impleretur, dicentis: Palpabunt tanquàm cęcus parietem, & tanquàm oculos non habeant, palpabunt. Talis ei murus firmus & validus obiectus fuerat ante virginem. Quamobrem tumulum in orbem circumiens, mansit à matutino vsque ad occasum solis, frustrà laborans & circumerrans.

S. Irenè reliberat Deus.

Esaiæ 59.

Interìm autem dum hęc fiebant, quidam ex ijs, qui erant cum eo, militibus arctum dirigens in martyrem, & iaculum emittens, ipsam quidem ferit, Deo concedente: Illa autem passis manibus cùm se ad preces composuisset: Gloria tibi, Christe Deus, effatur, quòd non solùm ab impio cultu, sed etiam à quibusuis alijs sordibus & inquinamentis me puram conseruaueris, & pro tuo nomine decertare voluęris. Cùm sic dixisset, in Angelorum manus emisit animam. Eius autem corpus, cùm illinc remotus esset Comes, tollens Anastasia, vnguentis condítum & linteis honorificè compositum, simul deponit cum sororibus, quæ fuerant sociæ certaminis.

S. Irenè fugitiua percussa, migrat ad Christũ.

Deindè ad Imperatorem Diocletianum defertur etiam martyr Theodote: quæ orta quidem erat ex Bithyniæ ciuitate Nicea: Christiana autem erat religione, & in eius zelo feruens: inquilina verò erat ipsa quoquè cum Anastasia & tribus liberis in Macedonia. Cùm ergò ipsa quoquè se stitisset ante Imperatorem, quidam nomine Leucadius, valdè

Universidad de Deusto
Biblioteca

valdè captus eius pulchritudine, (erat enim Theodote quoquè facie venustissima) vehementer instabat apud Imperatorem, vt misereretur eius pulchritudinis, & non sic immaturam perderet puellam pulcherrimam. Quoniam autem ea petebatur ad nuptias, Imperator lubens dedit lubenti: existimabat enim fore, vt ex eius coniugio ei fieret disiunctio à Christi religione. Cùm ergò Theodotem accepisset Leucadius, quid non dicebat, quid non faciebat, studens ei persuadere, vt castitatem quidem & pietatem in Christum abiuraret: impietati autem assentiretur, & sic matrimonio cum eo coniungeretur?

Postquàm verò hæc agens visus est in aquam scribere, & canere inania, cùm essent huiusmodi, quæ ei dicebat Theodote: Si meas quidem opes cupis & pecunias, & me ideò studes vxorem ducere, eccè tibi cedo omnibus, pro omnibus diuitijs solum Christum sortita. Sin autem etiam corpoream amas pulchritudinem, scias te ea amare, quæ omninò fieri nequeunt. Priùs enim meam formam, quàm mentem, mutaueris, etiamsi me igne & ferro, & omnibus simul consumpseris supplicijs. Vbi hęc ergò audiuit Leucadius, quoniam paratus erat vnà cum egrediente exire Imperatore, domi quidem reliquit Theodotem: ipse verò iter est ingressus, Theodotæ negocium non leuiter & in transitu tractandum esse ducens, sed id reseruans ad ocium & tempus cõueniens. Cùm ergò relaxata fuisset Theodote, & similem in virtute & fide assumpsisset Anastasiam, vna animi alacritate & consensione, & quasi conspiratione, pariquè zelo peragebant solitum cursum pietatis Christianis, qui in carceribus publicis inclusi erant, effectæ omniá, medici vulnerum, suppeditatores pecuniarum, præteritorũ malorum solatium, & ad futurum validissima consolatio. Et sic quidem virgines.

Anguſti ſunt carceres propter multitudinem Chriſtianorum captiuorũ.

Cùm autem rursùs intellexisset Diocletianus, quàm essent quidem angusti carceres propter multitudinem piorum, qui in ijs detinebantur: essent verò inania quæuis excogitata tormenta, à confessione nemine eorum recedente: eos quidem iubet diuersis mortis illatis generibus de medio tolli ex hominibus, & ità locum dare carceribus: alios autem comprehendere, qui eadem sentiebant: & primùm quidem in vincula conijcere: deindè si sibi non persuaderent, vt suam abiurarent religionem, eos tormentis affligerent. Tanta erat impij contentio aduersùs Christianos, occulto tyranno, commuta & varia mortis genera sunt dispertita: & alios quidem ignis, alios verò aqua, alios autem ensis, alios verò aliquid aliud ex nouis illis præter hęc inuentis repentè & in vna nocte omnes comprædendit.

Martyrum autem amans, quæ ipsa quoquè mox martyr erat futura, Anastasia, cùm de his resciuisset, (manè enim aduenerat, eos more solito curatura) vbi intellexit vacuum esse carcerem, & aërem implcuit vociferatione, & vberes lachrymæ fluxère ex oculis: eamque opprimebant gemitus, & lacerabant eiulatus. Rogata verò cur fleret,

Vide admirabilem S. Anaſtaſiæ ſeruorem.

illa nihil verita, neque volens esse nocturna Christi discipula: sed timens potiùs, nè pro eo non pateretur nec moreretur, vociferans dixit: Quæro Dei mei seruos, qui mo. dò erant in custodia. Postquàm autem intellexerunt eam esse Christianam, eam protinùs comprædensam duxerunt ad Florum Prefectum Illyrici, dicentes: Inuénimus hanc flentem in carcere: & cùm intellexissemus esse Christianam, & flere propter Christianos, eam ad tuum iudiciale tribunal adduximus. Cùm verò Præfectus eam interrogãsset cum admiratione, Tu ergò es Christiana? illa clara voce: Cerrè, inquit, sum Chri-

Itèm liberrimam confeſſionem.

stiana. Nam quod tibi videtur esse vnum ex nefarijs, hoc est mihi ornamentum, & nomen præcipuum.

Postquàm autem ille & vitę eius conditionem, & patriam, & genus accepit, quòd scilicet in veteri vrbe Roma illustri loco esset nata: Quid verò, inquit, te persuasit, vt Romam quidem relinqueres, huc autem venires? Martyr verò, Quidnam aliud, inquit nisi solùm vox mei Domini? Hanc enim solam sequens, parentibus simul & cognatis & opibus despectis, & amico patriæ solo relicto, mei Christi crucem sustuli, promptisque & alacribus eum sum secuta pedibus. Dicit autem Prefectus: Vbi est is, quem tu dicis, Christus? Vbiquè, inquit martyr, neq; est vllus locus, qui eo careat. Est in cælo, est in mari, est in terra. Nihilosecius autem est etiam in omnibus, qui eum inuocant & timent, intelligenter eos illuminans, & cum eis versans. Ille verò, Vbinàm sunt, inquit, ilti, vt eos

vt eos cognoscamus? Illa verò, Hucusquè quidem, inquit, hìc sunt versati, & nobiscũ egérunt in corpore. Nũc autem terra relicta, nos procùl vident, versantes in cæleſtibus. Mors enim susceptà propter Christum, hęc eis conciliauit. In quorum numerum cupio ego quoquè referri, & idem quod illi iter ingredi.

Postquàm autem intellexit Prefectus hæc dixisse martyrem de Christianis, qui interempti fuerãt in carcere: Mihi vidéris, ait illi, multis opùs habere supplicijs. Eccè enim iniecisti nobis suspicionẽ, te illis fuisse causam mortis, vt quæ eos contra nos moueres, & eis persuaderes repugnare edictis Imperatorum. Sed non poteras larére deos, quos nihil latet: qui cùm tuæ menti magnam offudissent caliginem, te tua non prævidentem ad hæc impulerunt, &, vt te nobis aperires, persuaserunt. Quoniam verò cùm illustri genere nata esset Anastasia, non fas erat Prefecto eam punire, antequàm de ea cognosceret Imperator, omnia refert ad Imperatorem. Ille autem (intellexerat enim quòd cùm à patre magnam accepisset hæreditatem, eam omnem distribuerat pauperibus) iussit eam turò custodiri, donèc veniret in ciuitatem. Cùm verò accessisset, in eius conspectum deducitur illa beata. Ille autem ante alia eam rogauit de facultatibus: eas enim magis amabat, quàm deos. Vbi est, inquit, aurum, quod tibi obuénit à patre? Illa verò respondit magno & excelso animo: Si adhuc mihi reliquum esset aurum, per quod Christi quidem seruis, meis autem conseruis, possem subuenire, non me ijs, qui quærebant, tradidissem. Quoniam autem in eos, qui rectè agebant, omnia, vt oportet, sunt à me consumpta: quod mihi solùm est reliquũ, ipsum quoquè corpus studeo Christo meo offerre. Imperator verò cùm verba audijsset sapientia, specie quidem ipsam despiciens vt fœminam & iuuenem: reuerà autem timens, nè maiori afficeretur dedecore, quomodò verbis, ità etiam rebus ipsis magis victus, quandò eius per tormenta faceret periculum, ipse quidem dicens non par esse, vt cum muliere insana loqueretur, destitit ab examinatione: Præfecto autem eam mandat examinandam.

S. Anaſtaſia ofa ſua dat pauperibus.

Conſtantiſſimè reſpondet Diocleſiano.

Ille verò cùm statim pellem induisset vulpinam, blandis verbis eam conabatur inducere, dicens: Cur, ô mulier, non vis dijs offerre sacrificium, quomodò pater tuus obtulit? sed ijs relictis, colis Christum, quem nescis & ex Iudeis natũ, & ab ijsipsis, tãquàm maleficum, de medio sublatum? Anastasia autem respondit: Ego deos & deas, quas tu dicis, colebam aliquandò: Nunc verò rectiori susceptà sententia, eos quidem ab ipsis impositis aranceis & auibus, quæ eos afficiebant iniuria, & à muscis quæ in eis habitabant, liberans, igni tradidi: & cùm sic eos conuertissem in pecunias, satiaui multorum ventres esurientes, & alijs egentibus præbui vitæ adminicula. Sicque ea, quæ nulli erant vsui, effeci vt non essent ociosa, sed valdè vtilia. Prefectus autem statim cum magna acerbitate, At ego, inquit, non patiar, vt hoc sacrilegum facinus ne auribus quidem accipiatur. Subridens verò martyr: Ingenij tui acumen admiror, ô Iudex, quòd hanc rem voces sacrilegium. Si enim vllus sensus, aut vlla vis esset in his inanimis, quid obstaret, quò minùs sibi, dum frangũtur & conuelluntur, & alia patiuntur, opem ferrent, & eos, qui insultant, vlciscerentur, aut alienum saltem & vestrum tunc implorarent auxilium? Nunc autem nec hoc ipsum quidem sciũt apertè se pati. Orationem verò interrumpens Præfectus, Diuinissimus, inquit, noster Imperator iussit, vt alia quidẽ iuberem valere: hoc autem solùm facerem, nempe vt vel persuaderem, vt sacrificares, aut tu alioquì malè perires.

Postquàm verò dixit martyr, non esse perire, mori propter Christum, sed vitam potiùs æternam firmiter apprædendere: cùm Præfectus rursùs mouisset multa verborum examina, multos autem metus atque adeò ipsam mortem ei redegisset in memoriam, vbi vidit eam omnia ex æquo ridentem, omnia rursùs refert ad Imperatorem. Propter quæ cùm ille fuisset magìs ad iram incitatus, & quidnam de ea oporteret fieri deliberaret, accedit aliquis ex ijs, qui cum eo versãbantur, & ei studebant gratificari, &, Iube, inquit, ô Imperator eam tradi Vlpiano pontifici Capitolij. Ei enim vel maximè curæ erit, vt qui sit deorum pontifex: & vel omninò persuadebit, vel acerbissimè puniens tollet de medio: omnes autem eius facultates, si modò sint vllæ reliquię, dedicabit Capitolio. Placuerunt hæc Imperatori: & prout fuerat monitus, accersito Vlpiano, eam ei tradit. Ille verò faciẽs diuersum ab asperitate Imperatoris: æstu autem potiùs se eam esse superaturum, & ei persuasurum confidens, eam honorificè abduxit in domum suam.

Torrepida reſpondet Præfecto.

Vlpianus Capitolij põtifex ad.

Et primùm quidem multis ijsque probabilibus verbis, per auditum quodammodò infundere venenum contendebat. Deindè etiam per adspectum adhibuit deceptionem, valdè im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

titur eam cuertere.

valdè improbè & malitiosè opponens contraria contrarijs: hinc quidem mundos muliebres luculentos & sumptuosos, illinc autem omne genus torměta: hinc lapides pretiosos & grato nitore resplendentes, illinc enses micantes horribiliter. Hinc quidem lectos argento incrustatos, & stragulis elegantibus ornatos: illinc autem collaria & vincula maleficorum, & grauia flagella. Cur verò hoc faciebat vir ille callidus & astutus, & cur cum benignis coniungebat acerba & molesta? Vt vel rebus lætis illiceret, vel terrorem afferret rebus terribilibus. Sed seipsam fefellit iniustitia, vt dicit diuinus Dauid, & hæc sunt pro nihilo reputata à martyre. Dicit enim, liberalem prę se ferens spiritum, gra uemque & honestum habitum: In te hæc omnia, diabole, & tibi sint soli: quoniam cum eis tradéris ad interitum. Sin autem efficies, vt flagellorum quoquè faciam periculum, & his vinculis & collaribus grauabis collum meum, tũc tanquàm aliquod colli ornamentum, quod mihi impones, collare gestans, Christo apparebo gratior & venustior: quoniã ipse est Seruator meus & defensor meus, & in eo sperauit cor meum.

Psal 16. Mẽtira est iniquitas sibi.

Psal. 27.

Martyris itaque animi magnitudinem admiratus Vlpianus, & ratus fore, vt eã molliret tempore, quæ cedere nolebat, in animo habebat eius causam differre in tertium diem. Illa verò ei propter moram indignans, Iam, inquit, existima hos tres dies mihi pręterijsse, & meis verbis animum adhibe. Eccè enim eadem tibi nunc dicam, quæ dictura sum post deliberationem. Deos tuos non colo, & tuæ & Imperatoris repugno voluntati. Sacrificio autem sacrificium laudis seculorum Regi Christo, qui est meus & solus immortalis Deus, pro quo etiam profundo animã, & tua tormenta despicio, vt solum Christum lucrifaciam, qui est vita æterna. Ille verò, Sciebam, inquit, fore, vt similem Christo mortem tu quoquè stulta eligeres. Illa autem cùm audijsset, & ex eo quod dictum erat, lætitiam accepisset, Amen Amen fiat mihi, inquit, Christe mî sponse & Rex. Pontifex autem interrogauit protinùs, Quid sibi vult illud Amen? Martyr verò, Sed tu non es, inquit, dignus qui hoc discas. Nemo enim, inquit, qui sapit, commiserit vnguentum vasi putri. Vlpianus autem fecit vt statuerat: & cùm ei dedisset terminum trium dierum, tradit eam mulieribus gentilibus, & quæ genere ad eam attinebant, mulierum sermone & dierum longitudine fore, vt nonnihil sententiam mutaret, existimans. Illa verò cùm sibi persuasisset augere potiùs, quàm minuere suum in Christum desiderium, mulieres quidẽ illas, & illos sermones, existimabat esse inanes strepitus, qui temerè effundebantur in aures: manus autem & mentem simul in altum attollens, ad opem ei ferendam in certamine vocabat Christum, quem diligebat, nec cibum nec potum sumere omninò tribus diebus sustinens.

Non patitur differri martyrium suũ.

Eccè fœminam, Christi amore ebriam.

Triduana eius inedia.

Tertiò autem die pòst venit rursùs Vlpianus, ex eo quod valdè vellet, minimè desperans: sed conijciens se prædam tenere propemodùm. Vbi verò eam interrogâsset, & resciuisset incrementum sumpsisse eius sententiam longitudine temporis, & non solùm bonorum promissione, sed etiam suppliciorũ formidine mulierem esse superiorẽ: quin etiam naturali quoquè necessitati minimè concedentem, quæ tanto tempore nec cibũ nec potum sumpsit: Postquàm hæc audiuit sacerdos falsorum deorum, in aulã quidem prosilit, eam per se contendens trahere: cumq; vellet aliquid facere inhonestum, & prophanis suis dijs dignum, ferítur statim plaga immissa diuinitùs, & oculorum luce orbatus, obibat totam domum, non potens videre ampliùs. Quinetiam pręter cæcitatem, vehementissimus dolor eius inuadit oculos. Eo ergò dolore affectus, clamabat sceleratus, & suorum deorum miserè inuocabat auxilium. Hæc autem non temerè administrauit prouidentia: sed vt, cùm ij qui erant extrà, sensissent, &, vt par erat, congregarentur ad opem ei ferendam, res euaderet manifesta, quanam ratione & quomodò accidisset, & non liceret sacerdoti causam in aliud cõferre, aut mentiri aduersùs miraculum. Quod etiam factum est, & cùm multi adessent testes, deductus domum cæcus, & graui dolore affectus, & deindè grauioribus dolorum stimulis vexatus, iubet vt in execrandum deorum suorum templum deferretur, & illic deponeretur, putans fore, vt qui eos coleret, ab eis curaretur. Egregiam verò, & quam par erat, sui cultûs retulit mercedem. Doloribus enim adhuc vehementiùs eum inuadentibus, emittit etiam animam.

Põtifex ido lorũ, lumine orbatur &c.

Vitã amittit scelestus

Ex eo Anastasia libertatem consecuta, illinc quidem egreditur: venit autem ad Theodotem, quam priùs declarauimus habitare apud Comitem Leucadium: & sigillatim ei narrat omnia, tam quæ passa sit, quàm quę per ipsam & cum ipsa Deus fecerit. Paucis pòst diebus Comes quoquè Leucadius ex Bithynia reuersus, cum Theodote priori-

bus similes rursùs habuit sermones, tentans eam inducere. Postquàm autem multa loquens, cognouit se loqui litori, & cum ventis conferre sermonem, Anastasiam quoquè resciscit apud eum degere: & furore percitus, propterea quòd Theodote illius admonitionibus inducitur, vt eum magìs contemnat, Anastasiam quidem statim vinctam tradit tribunali iudiciario. Quinetiam Theodotem vinctam transmittit ad Proconsulem Bithyniæ, de ea eum per literas, quamcitissimè fieri potuit, reddens certiorem.

Cùm autem in Bithyniam peruenisset Theodote, producta est ad tribunal Proconsulis: Agè, inquit ille, ô Theodote, iussis parens Imperatorijs, velis dijs offerre sacrificium. Sic enim simul & filijs viues, & particeps eris multorum bonorum. Nam etsi non tua, at filiorum quidem certè tuorum causa, æquum fuerit, vt id eligas quod est futurum tibi vtile. Dum hæc autem martyri diceret Proconsul, respõdens illius filiorum primogenitus, cui nomen erat Euodius: At nos, inquit, ô Præses, hominum supplicia nequaq; pertimescimus: quæ corpori quidem incorruptionem, animæ autem potiùs immortalitatem solent conciliare: sed ijs, parùm abest quin dicam, eque ac conuiuio delectamur. Deum verò potiùs timemus, qui potest animam & corpus punire in gehenna. Proconsul autem oculis in puerum coniectis, Cùm videam te, inquit, ætate admodùm imperfectum, miror quomodò & à quo hęc didicisti, quę vix multi & lõgo tẽpore & labore sunt consecuti. Quibus puer opportunè respondit Seruator noster & Dominus Iesus Christus, ipse est qui dixit: Quandò ducemini ad reges & præsides, nolite cogitare quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Nunc ergò sunt hæc nõ mea, neque humanæ sapientię verba: sed omninò quidem mea est lingua, apertè autem Dei Filius, ipse est qui dixit: Quandò ducemini ad reges & præsides, nolite cogitare quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Nunc ergò sunt hæc nõ mea, neque humanæ sapientię verba: sed omninò quidem mea est lingua, apertè autem Dei Filius. Iudex verò veluti de matre spem abijciens, & de primo eius filio, se transfert ad alios tentandos, eos videns ætate esse imperfectiores, putans fore, vt eos ad suam traduceret sententiam. Postquàm autem visi sunt rami nihil differre à generosa radice: sed ostenderunt pueri se illius quidem filios, huius verò esse fratres, se rursùs transfert ad matrem, & filium eius primogenitum: Conuertimini, dicens, ad vestra viscera. Parcite teneris infantibus immaturis. Nolite videre eos ante vestros oculos malè pereuntes.

S. Euodij pueri & martyris constantia.

Matt. 10.

Ibidem.

Mira puerorũ virtus.

S. Theodote ferai plagas filij sui.

Cùm multa eiusmodi dixisset, & vidisset verba temerè fundi in aërem, iubet filium ante oculos matris crudeliter cædi virgis. Quod videns generosa mater, non modò nihil indecorum aut gessit, aut est locuta: sed etiam veluti gaudens plagis charissimi filij, adstitit alacris, annuens oculis, gestu incitans, verbis adhortans: Nè succumbas, dicens, ô fili: sta fortiter nate. has propter Christum plagas, honores & coronæ excipient. His Proconsul vel animo maximè incensus, maligni dæmonis suggestione improbum capit consilium. Viro enim petulanti, & ad amores incontinenti tradit hanc mulierem inprimìs venerandam. Sed non erat insolentis hominis futurum diururnum gaudium. Nam postquàm eam vel solùm attigit Hyrtacus, (ità enim vocabatur) totus vultus protinùs est mutatus, & nec concessum quidem est intueri martyrem sine timore. Itaque magna voce clamauit ad Proconsulem, dicens se, cùm primùm manum iniecit in Theodotem, vidisse quendam iuuenem, vultu formosum & habitu decorum, simul adesse cum Theodote, qui ei incusso colapho, & nares contriuit, & vt per eas sanguis manaret, effecit. Sed non videbat cæcus, & stultus Proconsul minimè intelligebat: & neque, si nihil aliud, miraculi reueritus fuit euidentiam, neque destitit aduersùs eam contendere. Sed cùm eam rursùs sisti curâsset, minatus est se ei esse illaturum, quę videbantur omnium grauissima: Nisi deos, dicens, immortales colueris, interfecti cadent ante tuos oculos filij. Illa autem, Vel hoc, inquit, olim maximè sitio. Sic enim cùm meos filios viuens ad Christum premisero, & tanquàm in tuto portu constituero, deindè ego sequar cuestigiò, adeò vt aptè possim canere: Eccè ego & filij, quos mihi dedisti Deus.

Vltio diuina in virum libidinosũ.

Esa. 8.

His magis conturbatus Proconsul, iussit eam igni tradi simul cum filijs. Postquàm autem fornax fuit accensa citiùs, quàm iussum fuerat, illi tanquàm fontem aquæ cum gaudio fornacem subière: & Deum quidem benedicebat mater: collætabantur autem filij. & sic ambo læti & alacres animas suas in manibus Dei deposuerunt. Et illos quidem sic accepit beatus finis: Beata autem Christi martyr Anastasia custodiebatur apud Prefectum Illyrici: qui cùm de ea diligenter quæsisset, & eam illustri loco esse natam intellexisset, magnasque esse eius facultates, & ex ijs esse ortam, quorum magnæ erant opes, à lucro superatus, & captus amore pecuniæ, cùm eam seorsùm ad se adduci curâsset, dicio, ô mulier, inquit, te esse valdè diuitem: Christianã autem esse & tu dicis, & ego iam

S. Theodote cũ tribus filijs in fornace reddit spiritum.

sum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum expertus. Agè ergò parens tuo sponso, qui lege cauet, vt omnes despicias diuitias, cede mihi pecunijs & possessionibus, & omnibus tuis facultatibus. Tu autem hæc faciens, vtrinquè lucraberis: vt quæ legem quidem sis impletura, & libera futura à nostri metu. Deincèps enim tibi licebit & securè sacrificare, & liberè colere Deum, qui à te adoratur.

Sapiens respōsum S. Anastasiæ.

Ad hæc velutì quę animum erexisset, supernæ sapientiæ plena Anastasia: Sed, ô Iudex, inquit, alicubì dictum est in Euangelijs à meo Christo, Vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis sic thesaurum in cælis: Tibi autem, qui es diues, quis est adeò miser & adeò demens, qui cùm velit succurrere indigentibus, diuiti præbeat res pauperum, & res esurientium ei, qui degit in delicijs? Quòd si te videro esurientem, & sitientem, & nudum, & ægrotantem, & coniectum in carcerem, tunc conuenienter ei, quod dicit meus Christus, te & nutriam, & potabo, & visitabo, & colligam, & suppeditabo quę erunt necessaria. Sedenim secundùm carnem & mundum tu quidem es valdè diues: ea verò, quorum es pauper & valdè inops, & quæ oportet petere, cur non petis? Rogante autem Præfecto, Quænam ea sunt, & quanam ego laboro inopia? Maxima, inquit illa, in rebus maximis, nempe in fide, & cognitione, & veritate.

Matt.19.

Matt.25.

Præfectus verò captans, vt videtur, gloriâ acutioris ingenij, arripiēs id quod dixerat: At tu quoniam, inquit, es fide diues: dic, inquit, verbo monti, Transmouere: &, si trāsmouebitur, conueniēter ijs, quæ tuus tibi promisit Magister, credemus. Illa autē, (erat enim satìs erudita) Et hæc quidem, inquit, audet nostra fides, & ea quæ sunt his longè maiora. Fert verò mihi testimoniū, Moses quidem, non in terra solùm faciens miracula, sed etiam mare diuidens, & rursùs coniungēs: Iosue aūt sistens solem, qui est supra nos: & Elias ipsum totum cælum claudens: nè dicam Christi mei discipulos, quorum vel vestes & vmbrę solæ mortuos suscitabant, &, qui sunt apud vos dij, dæmones expellebant: & quæ quotidiè vobis videntibus fiunt per eos, qui decertant pro nomine Christi, etiamsi nihil eorum, quæ fiunt, conferat vobis ad intelligentiam, sed spontè propter vestram cæcutitis malitiam. Sed non cùm vobis visum fuerit, est diuina virtus inuocanda à Christianis, assentiendo tentatoribus. Scriptum est enim, vos infideles partìm quidem signa, partìm autem quærere sapientiā: nos verò prædicare Dominū Iesum Christum, eumq; crucifixū. Hoc, inqt, me cōturbat, cp fuerit crucifixus. Quomodò Christus tuus, qui est, vt dicis, Deus, crucem subijt, & prætereà fuit punctus in latere? quod quidem Iouem, qui est deorum nostrorum maximus & summus, passum esse nō potes dicere. Quomodò ergò non eum potiùs adoras, repulso crucifixo? Martyr autem: Quoniam, inquit, crux & mors est Christo gloriatio, & omnibus Christianis: cùm ille quidem immortalitatem & gloriam per hæc dederit, hi verò acceperint. Tui verò Iouis opera, Sed ego nihil de his. Tu ergò summum quidem illum tuum Iouem, si vis, sicut reuerà vis, imitare: me autem sine meum Deum imitari.

Exod.14. Iosue 10. 3. Reg.17. Act.5. & 19.

1. Cor.1.

His dictis, ira valdè fuit accensus Præses, & iubet eam in carcere quidem includi obscurissimo: omnia verò instrumenta tormentorum deduci in eius conspectum, vt vel cùm vidisset, ei metu persuaderet, vt aliquid de sua remitteret constantia: aut si retineret suam animi magnitudinem, varium & multiplicē ei afferret dolorem, recordatione eorum, quę molestia afficiunt. Porrò autem iubet etiam exiguum ei dari nutrimentum, idque post occasum solis. Martyr verò cùm & sic habitaret, & hęc videret, & nollet omninò esse cibi particeps, pro omnibus apud se versabat suum in Christum desiderium. Id autem erat illi & cibus sufficiens, & solatium obscuritatis. Ei verò videbatur etiam singulis noctibus socia certaminis Theodote, & cor eius replens lætitia, viresque & animum addens ad certamina. Quam etiam sæpè ventitantem, quæ nullum fuit bonum non examinatum Anastasia, hoc quoquè interrogauit, quonam modo ad eam veniret post mortem. Illa autem dixit, hoc quoquè datum esse à Deo animabus martyrum, vt, postquàm hinc excesserint, veniant ad quos velint, & cum eis sermones conferant, & eos consolentur.

S. Theodote crebrò apparet S. Anastasiæ.

Cùm venisset verò dies tricesimus, existimans Præfectus fame & alia afflictione confectam esse martyrem, & aliquid de sua remisisse constantia, vbi eam accersijsset, & alacriorem liberiusq; quàm priùs loquentem vidisset, iratus fuit custodibus, vt qui ei dedissent aliquid, quo se reficeret. Illorum itaque benignitatem accusans tanquàm crimen, eos remouet à custodia: eam verò committit alijs, quos sciebat lubenter omnia facturos

cturos ex eius animi sententia. Cùm eos ergò ei præfecisset, & alijs triginta diebus eam custodire iussisset, & signaculis custodiā obsignâsset, abijt. Illa autem, etsi secum ità ageret, non cessauit tamen facere ea quæ consueuerat: sed in vehementi oratione, & nocturna statione, & assidua extensione manuum perseuerabat. Deindè cùm Præfectus illinc eam eduxisset, condemnat cum multis alijs reis, vt in profundum maris proijcerētur. Erat autem vnà cum ijs etiam quidam vir pius, nomine Eutychianus: qui ipse quoquè propter fidem in Christum, nudatus facultatibus, condemnatus fuit, vt iaceretur in mare.

Vide sanctę martyris in carcere exercitia.

Posteaquàm verò in medio mari fuerunt, qui eos ducebant milites, ipsi quidem cymbam quandam ascendentes, in terram nauigārunt: nauem autem, quæ ducebat Christi martyrem cum Eutychiano & cęteris condemnatis, cùm vndiquè perforâssent, eā, cùm in tanto versaretur periculo, relinquunt fluctibus. Sic nauem mare tegebat, & eis parata à Deo adiutrix missa beata Theodote, & velo insidens cernebatur: & clauum dirigēs securissimè, eis nauigantibus cursum prębebat secundissimum. Ad terram autem nauem duxit sine periculo. Quinetiam ostendit Eutychianum fuisse connūmeratum inter Christi martyres. Tunc itaque, qui erant in naue condemnati, obstupefacti miraculo, ad Eutychiani pedes procidebant & martyris, & rogabant, vt docerentur rationem fidei. Ea ergò quę petebant, consecuti, & in pietate vt oportet initiati, in Christi gregem sunt cooptati, qui erant omnes simul centum & viginti viri.

En qd post sint Sancti post hanc vitam.

120 viri erudūt in Christum.

Hæc tertio pòst die significantur Præfecto. Qui cùm statim magno studio totum hunc chorum, nupèr initiatum, comprehendisset, & ad tribunal sistendos curâsset, eos arbitratus adhuc primam seruare sententiam, eis aurum obtulit & diuitias, & honores partìm quidē iam præbebat, partìm verò pollicebatur, si solùm vidisset mutatos, & rursus gentilem seruantes religionem. Postquàm autem spe valdè fuit fallus, fortes & valido videns eorum animos, eis contrà ostendebat enses nudos, & ignem, & catapultas, & sartagines: Si nolitis, dicens, at hæc vos inuitos persuadebunt sacrificare. Postquàm autem illi ex æquo neque vincebantur à malis, neq; ab ijs quæ bona videbantur, couertebantur, cùm eos priùs multis affecisset tormentis, deindè etiam iniqua morte eos condemnat. Generosam verò Christi martyrem iubet tribus palis alligaram, & igne vndiq; circundatam, sic finem subire martyrij. Quod quidem cùm celeriter factum esset, ipsa quoquè in manibus Dei suum deponit spiritum xxij. mensis Decembris.

S. Anastasia victrix migrat ad Dominum.

Apollonia autem quædam mulier genere insignis, precata Præfecti vxorem, accipit sacrum corpus Anastasiæ: & cùm ipsum præclarè & vt oportebat honorâssēt, deponit in horto domûs suę. Posteà verò templum quoquè excitat martyri præclarum & magnificum, & posteà anniuersarium ei festum celebrat. Post annos autem multos, ciuitatum felicissima, Constantinopolis, inquam, eius ad se exportatas suscipit reliquias, & eas deponit in magnifico tēplo & ea digno, thesaurum bonorum, fontem miraculorum, corroborationem animæ & corporis: Ad gloriam patris, filij & spiritûs sancti, vnius diuinitatis & regni: Cui conuenit omnis honor, maiestas, & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Templū S. Anastasiæ conditur.

EPISTOLAE DVAE S. ANASTASIAE AD S. CHRYSOGONVM, ET TOTIDEM S. CHRYSOGONI ad S. Anastasiam, vti habentur in S. Anastasiæ vita, ab Anastasio Bibliothecario edita. Leguntur eædem etiam apud Suidam.

Mater S. Anastasiæ, Christianissima fuit.

SAncto Confessori Christi Chrysogono, Anastasia. Licèt pater mihi cultor idolorum fuerit, mater tamen Fausta, Christianissima semper visa, ad Eutychiani pedes procidebant & martyris, & rogabant, vt docerentur rationem fidei. Ea ergò quę petebant, consecuti, & in pietate vt oportet initiati, in Christi gregem sunt cooptati, qui erant omnes simul centum & viginti viri.

S. Anastasia in arctissima habetur custodia.

Hæc tertio pòst die significantur Præfecto. Qui cùm statim magno studio totum hunc chorum, nupèr initiatum, comprehendisset, & ad tribunal sistendos curâsset, eos arbitratus adhuc primam seruare sententiam, eis aurum obtulit & diuitias, & honores partìm quidē iam præbebat, partìm verò pollicebatur, si solùm vidisset mutatos, & rursus gentilem seruantes religionem. Postquàm autem spe valdè fuit fallus, fortes & valido videns eorum animos, eis contrà ostendebat enses nudos, & ignem, & catapultas, & sartagines: Si nolitis, dicens, at hæc vos inuitos persuadebunt sacrificare. Postquàm autem illi ex æquo neque vincebantur à malis, neq; ab ijs quæ bona videbantur, couertebantur, cùm eos priùs multis affecisset tormentis, deindè etiam iniqua morte eos condemnat. Generosam verò Christi martyrem iubet tribus palis alligaram, & igne vndiq; circundatam, sic finem subire martyrij. Quod quidem cùm celeriter factum esset, ipsa quoquè in manibus Dei suum deponit spiritum xxij. mensis Decembris.

Apollonia autem quædam mulier genere insignis, precata Præfecti vxorem, accipit sacrum corpus Anastasiæ: & cùm ipsum præclarè & vt oportebat honorâssēt, deponit in horto domûs suę. Posteà verò templum quoquè excitat martyri præclarum & magnificum, & posteà anniuersarium ei festum celebrat. Post annos autem multos, ciuitatum felicissima, Constantinopolis, inquam, eius ad se exportatas suscipit reliquias, & eas deponit in magnifico tēplo & ea digno, thesaurum bonorum, fontem miraculorum, corroborationem animæ & corporis: Ad gloriam patris, filij & spiritûs sancti, vnius diuinitatis & regni: Cui conuenit omnis honor, maiestas, & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Templū S. Anastasiæ conditur.

EPISTOLAE DVAE S. ANASTASIAE AD S. CHRYSOGONVM, ET TOTIDEM S. CHRYSOGONI ad S. Anastasiam, vti habentur in S. Anastasiæ vita, ab Anastasio Bibliothecario edita. Leguntur eædem etiam apud Suidam.

SAncto Confessori Christi Chrysogono, Anastasia. Licèt pater mihi cultor idolorum fuerit, mater tamen Fausta, Christianissima semper visa, ad Eutychiani pedes procidebant & martyris, & rogabant, vt docerentur rationem fidei. Ea ergò quę petebant, consecuti, & in pietate vt oportet initiati, in Christi gregem sunt cooptati, qui erant omnes simul centum & viginti viri.

Mater S. Anastasiæ, Christianissima fuit.

Hæc tertio pòst die significantur Præfecto. Qui cùm statim magno studio totum hunc chorum, nupèr initiatum, comprehendisset, & ad tribunal sistendos curâsset, eos arbitratus adhuc primam seruare sententiam, eis aurum obtulit & diuitias, & honores partìm quidē iam præbebat, partìm verò pollicebatur, si solùm vidisset mutatos, & rursus gentilem seruantes religionem. Postquàm autem spe valdè fuit fallus, fortes & valido videns eorum animos, eis contrà ostendebat enses nudos, & ignem, & catapultas, & sartagines: Si nolitis, dicens, at hæc vos inuitos persuadebunt sacrificare. Postquàm autem illi ex æquo neque vincebantur à malis, neq; ab ijs quæ bona videbantur, couertebantur, cùm eos priùs multis affecisset tormentis, deindè etiam iniqua morte eos condemnat. Generosam verò Christi martyrem iubet tribus palis alligaram, & igne vndiq; circundatam, sic finem subire martyrij. Quod quidem cùm celeriter factum esset, ipsa quoquè in manibus Dei suum deponit spiritum xxij. mensis Decembris.

S. Anastasia in arctissima habetur custodia.

Apollonia autem quædam mulier genere insignis, precata Præfecti vxorem, accipit sacrum corpus Anastasiæ: & cùm ipsum præclarè & vt oportebat honorâssēt, deponit in horto domûs suę. Posteà verò templum quoquè excitat martyri præclarum & magnificum, & posteà anniuersarium ei festum celebrat. Post annos autem multos, ciuitatum felicissima, Constantinopolis, inquam, eius ad se exportatas suscipit reliquias, & eas deponit in magnifico tēplo & ea digno, thesaurum bonorum, fontem miraculorum, corroborationem animæ & corporis: Ad gloriam patris, filij & spiritûs sancti, vnius diuinitatis & regni: Cui conuenit omnis honor, maiestas, & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Templū S. Anastasiæ conditur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

so spiritu, morti succumbam: in qua morte licèt glorier de confessione Domini mei Iesu Christi, tamen in eo mens valdè conteritur, quòd omnes meas opes, quas Deo deuoueram, alienis à Deo & turpibus erogari conspicio. Et idcircò deprecor te, ô homo Dei, vt instanter Dominum deprecèris, vt aut ad fidem suam si venturum prequider, maritum Publium sinat viuere: aut si eum in hac incredulitatis peruersitate scit manfurũ, iubeat eum locum dare suis cultoribus. Melius est enim spiritum exhalare, quàm Dei filium denegare, & eum confitentes impedire. Ipse enim testis est Christus, quoniam si liberata fuero, sanctorum vestigijs adhærebo, & curam eorum solicitè exercebo, vt cœperam. Vale vir Dei, & memento meî.

S. Chrysogoni responsum.

Matt. 14. CHrysogonus Anastasiæ: Fluctanti tibi inter procellas & turbines mundi, citò super vndas deambulans aduenier Christus, & diaboli aduersùm te stantem spiritum vno iussionis suæ sermone compescet. Patienter ergò quasi in medio mari posita, crede Christum ad te venturum, & ad temetipsam conuersa, exclama cum Prophera, dicens:
Psal. 44. Quarè tristis es anima mea, & quarè conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultûs mei, & Deus meus. Geminum diuini muneris probatur indicium, cùm tibi & terrena reddentur, & donabuntur cælestia. Dominus enim beneficium suum ob hoc protrahit per aduersa, vt non sit nobis vile, quod præstat. Vide ne turberis in hoc, quòd piè viuentibus inferantur aduersa. Non enim deciperis, sed probaris.
Ierc. 17. Non est tuta defensio, quam tu putas posse per hominem constare, scriptura dicente, Maledictus homo, qui spem suam ponit in homine: & benedictus homo, qui spem suam ponit in Deo. Caue fortiter & vigilanter vniuersa peccata, & à Deo solo quære solatium, cuius iussa conseruas. Citò enim ad te placidum conuertetur tempus, & quasi post noctis tenebras floridum diei lumen accipies: atque post glaciale frigus hyemis transeuntis, aurea tibi & serena tempora succedent, & vt omnibus, qui pro Christi nomine affliguntur, temporalem præbeas lætitiam, per quam sine dubio consequaris æternam. Vale in Domino, & ora pro me.

Alia S. Anastasiæ Epistola, cùm se putaret in custodia morituram.

COnfessori Christi Chrysogono, Anastasia. Finis venit corporis mei: memento mei, vt egredientem animam meam ille susciptat, pro cuius amore ista sustineo, quę ex ore huius vetulæ recognosces.

S. Chrysogoni responsum.

CHrysogonus Anastasiæ. Semper fit, vt lumen tenebræ præcedant: Sic etiam post infirmitatem salus reuertitur, & post mortem vita promittitur. Vno fine claudun-tur & aduersa mundi, & prospera: nè vel tristibus desperatio, vel lætis elatio dominetur. Vnum mare est, in quo nauiculæ corporis nostri velificant, & sub vno gubernatore animæ nostræ nautico funguntur officio. Quarundam igitur naues fortissimis carinarum nexibus solidatæ, tenebrosi æquoris cóncito cursu fluctus illæsæ prætereunt: quarundam verò fragilis iunctura etiam in tranquillo vicinum morti conficiunt cursum. Propè est enim vt pereant, qui non cogitant, vt ad salutis portum attingant. Tu autem, ô Christi irrepræhensibilis famula, Crucis Christi trophæum tota mente constringe, & teipsam ad opus Domini prępara: in quo tuis desiderijs dum paruëris, cum martyrij palma ad Christum attinges.

Crucis Christi trophæũ complectẽdum.

MAR-

in Simeone Metaphraste.

Decẽbr. 25. OMmodo post Marcum suum patrem, Romanũ tenente imperium, cùm iam septem annos in eo transegisset, quidam Philippus vir illustris Aegypto præficitur: qui simul cum vxore Claudia & filijs mittitur in Aegyptum.
S. Eugeniæ parentes. Ei erant duo quidam filij masculi, Auitas & Sergius: filia autem, nomine quidem Engenia, animo verò generosa, sicut etiam corpore & forma insignis. De cuius vita propositum est dicere viris bonis & virtutis amatoribus. Atque Philippus quidem postq̃ venit in magnam Alexandri ciuitatem, illic omnia administrabat, Romanos & patrios sequens mores. Et infestus quidem erat ijs, qui artem tractabant magicam: infestus autem & Iudæis: illorum quidem multos de medio tollens, Iudæos verò ne sinens quidem nominari. mitiùs autem agebat cum Christianis, ipsos quidem etiam expellens è ciuitate: sed antè muros, cùm ità iussisset Imperator, eos sinens degere & habitare. Apertè autem ostendebat, se Christianos quidem reuereri proprer perfectam vitæ philosophiam: & ideò eos etiam præferens cultoribus simulacrorum. Ipse verò cùm tursùs teneretur à superstitione & falsa religione, quæ à patre ei fuerat tradita: amaret autem eruditionẽ & eloquentiam, Eugeniam quoquè suam filiam in disciplinis educauit liberaliter vtrunque docens, nempe Romanam & Græcam orationem, & studens videre eam valdè prouectam in philosophia. Illa autem cùm docili ingenio addidisset etiam exercitationem, celeriter aduolauit ad doctrinam, animum quidẽ adhibens omnibus, quę erant vtilia: omnia autem, quibus animum adhibebat, mente facilè appræhendẽs: quæ verò didicisset, ità renens memoria, vt viderentur scripta esse in eius corde tanquàm in tabulis æneis.
Nota qualis fuerit olim vita Christianorum.
Magni S. Eugenij in literis progressus.

Cùm sic doctrinæ esset dedita, nihilo seciùs erat etiam suapte natura studiosa virtutis: & erat quidem digna, cuius cerneretur species: & digna, cuius audiretur oratio: ad imitandum autem erat omnibus vtilis & salutaris: &, quod est omnibus admirabilius, cùm nondùm excessisset ætatis annum decimumsextum, in morum honestate & studio virtutis superabat eos, qui erant ætatis longè prouectioris. Cùm autem latére non posset, omnia peruadente fama, hanc quę erat virtute clarissima, in administratione reipublicę clarissimus despondit Aquilinus, qui tunc erat Consul, & alioqui tenebat primum locum apud Romanos nobiles. Postq̃ verò rogauerunt parentes, nunquid ei cordi esset coniugium & gratus sponsus, hîc maximè Eugenia ostendit signum generosi animi. Quiduis enim potiùs pati sustinens, quàm sibi charam expellere virginitatem, & amittere castitatem, parentes arte decipit: & viri quidem genus laudauit, mores autẽ reprehendit: & oportet, inquit, vt plurimùm illos sponsos eligere, qui generi ornamentum afferunt, non qui volunt ornari à genere. Cùm autem multi etiam alij eam peterent à parentibus, clari opibus & genere, ne illi quidem omninò in omnibus defuit honesta excusatio. Sed specie quidem repellebat eum, qui nunc volebat ducere vxorem: re verà verò omninò recusabat matrimonium, & hoc erat, cuius solùm studio tenebatur, nempe vt esset casta. Sic vas, quod erat speciosum & mundum, paratum erat scilicet ad diuinum vnguentum susciendum. Propterea bona opera, bona quoquè fides mox est secuta, & pura accedit ad purum fontem pietatis. Rei autem hæc fuit occasio.
Respuit Consulis Aquilini & aliorũ coniugium.

Venit ei in manus Pauli diuini præconis diuinus liber epistolarum, & cùm ad ea quę dicebantur, intelligenda mentem suam defixisset, & cognouisset verè vnum esse Deum, qui fecit hoc vniuersum, mente quidem statim illuminatur, vt quę eam diù antè habebat purgatam, & parata esset ad diuinum spiritum susciendum. Cùm autem in præsentia mente Christo credidisset, in aperto parentum suorum celat furorem. Postquàm verò venit decretum Imperatoris, extra muros expellens Christianos, & Prefectus hoc iam aggrediebatur, ipsa desiderans securè frui Christianis & eorum doctrina, fingit quidem, se vt rure recreet, & bona fruatur aëris temperie, excedere è ciuitate, & vt Patrum relaxet animum à studijs doctrinæ. Postquàm autem nihil suspicati parẽtes, eam facilè
Credit in Christum.

Universidad de Deusto. Biblioteca

facilè dimiserunt, egreditur in vicos. Cùm venisset autem in quoddam prædium, & in eo incidisset in multos monachos valdè honestos, & numerosè canentes, audit sacrosanctam illam vocem, Omnes dij gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit. Hoc cùm illa audiisset, & tanquàm ob patrium errorem pudore perfusa esset, miserabilem quidem & profundum è corde emittit gemitum.

Pſal.95.

Philosophorũ dogmata contemnit & confutat.

Conuersa verò ad Eunuchos, qui eam sequebantur, quorum vnus quidem vocabatur Protas, alter autem Hyacinthus: audiuerant verò ij quoquè philosophiã. Vos quidem scio, inquit, in disciplinis satis esse versatos, & philosophorum percepisse dogmata, quæ Socrates & Aristoteles & Plato, & clara tradit Stoicorum secta, & opinio Epicureorum: Similiter autem aliorum quoquè Sophistarum & Poëtarum, & quicunq; gloriantur se non esse ignaros eorum, quę sunt cognitionis. Sciatis ergò hæc omnia apertas esse fabulas, & nihil aliud, quàm probabilitatem, quę potest multos decipere. Atq; Græcorum quidem, qui se de sua valdè iactant doctrina, alij nec omninò esse Deũ, alij verò multos esse & maiores & minores putauerunt. Hi verò omnes vno verbo excludunt, cùm dicunt, Omnes dij gẽtium dæmonia. Est enim impietatis hęc perfecta & absoluta deletio. Illud autem, Dominus autem cælos fecit, hoc vnum apertè Deum inducit, & communem nostrum Dominum reddit nobis cognitum. His conuenientia tradit etiam Apostolus Paulus. Inducunt enim me quoquè eius verba, quæ ipsa heri legi & nudiustertiùs, quæ declarant vnum esse Deum vniuersorum. Quibus nos quoq; credimus, vt quæ sint valdè clara, & fide digna, & quę fidem faciant ex ipsis operibus.

Pſal.95.

Vobis ergò, si velitis, promptus est & expeditus modus salutis. Ego autem non me amplius in vos geram, tanquàm dominam: sed conserua ero & soror. Communem enim Dominum & patrem habebimus Deum. Vt qui ergò simus vnius Pastoris, & tanquàm fratres vnum spirantes, communi sententia veniemus ad Christianos. Audio enim à quodam Heleno hîc factum esse monasterium: & illum quidem propter virtutis magnitudinem assẽdisse gradum Episcopatûs: quendam autem Theodorum fuisse eius loco institutum, & prętectum administrationi monasterij: eumque tam pręclarè suo gregi prefuisse, & ad eam diuinam gratiam peruenisse, vt & dæmoniacis & ægrotis, illis quidem vexantem spiritum, his verò morbum facilè expellat: quin etiam cæcis oculis desideratum Solem prębeat videndum: & ijs, qui ei subiecti sunt, monachis ità augeat exercitationem, vt nullam prætereant partem diei ac noctis, quæ non consumatur in perpetuis precibus & canticis. Horum monasterium nullis licet fœminis ingredi: neque fas est eum ab vlla adspici muliere. Sed vos mei capitis comam tondete, & hos crines auferte, & virili me veste induite, & noctù ad eos ducite: vobis quidẽ me prope currum sequentibus, reliquis autem famulis simul præcedentibus & sequentibus: vt quandò fuerimus in ipso loco, eius quod factum est, nullum sensum omninò præbeamus. Decęterò vobis curæ sit, vt cùm portas ingressi fuerimus, salutem, vt par est, adipiscamur.

In monasterio Heleni monachi perpetuis vacabant precibus & canticis.

Placuerunt Eunuchis, quę dicta sunt, & ea studuerunt ad effectum deducere. Porrò autem felix quoquè signum consequuntur. Nondùm enim peruenerant, vt ingrederentur monasterium, & magnus inter Episcopos Helenus, venit ex Heliopoli, & cum multitudine virorum, hæc veluti signo dato canentium: Via iustorum directa est: via sanctorum parata est. Hoc & ijs, qui erant circa Eugeniam, auxit fidem, et effecit, vt illa mirandum in modum lætaretur. Tanquàm certè nacta occasionem, eos qui circa se erant, magis accendit ad pietatem: et multa alia dicens, quę ad tempus pertinebant, locoque conueniebant: et quòd non fortè fortuna, sed diuina quadam prouidentia hæc audiuisset, et ea, quę priùs canebantur diuini Dauidis: sed illa quidem esse, quæ eam inducant ad pietatem: quę autem nunc canuntur, quæ adhortentur ad viã virtutis. Hæc cùm dixisset, & ijs qui psallebant, se & suos admiscuisset, cum allis viam perfecit: quo quidem tempore & multa alia admirabilia audiuit turbas de Heleno narrantes, vt ostenderẽt quantus esset in miraculis, & quàm cùm is sæpè opùs habuisset igne, visus sit ardentes carbones ferre in vestibus, illis nihil ex igne læsis: præterea autem & quæcunque alia assiduè faciebat miracula: cuiusmodi est hoc quoquè, dignum quod narretur, & mandetur memorię.

S. Helenus in miraculis magnus.

Aiunt quendam magum, qui vocabatur Zareas, cùm maleficę artis summum attigisset fastigium, in illis locis esse versatum ad multorum exitium, magna & varia

ria fraude vtentem: quem inter cætera dicunt ausum esse aliquid eiusmodi Deo maximè inuisum, nempe, famam sparsisse inter eos, qui illic habitabant, quòd ipse quidem esset à Christo missus benefactor hominum & doctor bonus, mendax autem Helenus, authoritatẽ docendi sibi falsò tribuens. Existimabat enim, quòd si pastorem aduersùs gregem ad bellum concitaret, eos deincèps, tanquàm oues quæ non sunt custoditæ, aggrediens, non contemnendam prædam præberet patri suo diabolo. Hæc ille diens, fidem faciebat sua improbitate. Scitis enim, quàm sit malitia efficax, & quàm facilè multos attrahat: adeò, vt ad Helenum turba accedens, ei dixerit, vt̃ ipsum doctrinæ assumeret socium, aut certè inter se disputarent: vt ipsi ei qui vinceret, accederent. Lubens itaque Helenus adit periculum cum eo disputandi. Confidebat enim in Christo. Zaream autem assumere socium, hominem qui gloriabatur dæmonum prætigijs, hoc existimabat vel solo esse auditu abominandum. Postquàm ergò dies affuit præfinitus, accessit ad disputationem. Et primùm quidem eum acriter est adortus, & crebris magum inuasit argumentis. Postquàm autem vidit eum vti arrogantia & insolentia, tanquàm armis, & contendere sibi parare victoriam, non ex veritate, sed ex impudentia, permisit facto iudicium: & iubet magnum ignem accendi in media ciuitate: ambos autem flammam ingredi: & qui eorũ maneret illæsus & igne fortior, cum esse apertè, qui à Christo est missus, & dignum esse, qui doceat illius clerum.

Zareæ magi in S. Helenum calumniæ.

S. Heleni cum Zarea disputatio.

Postquàm verò verba ad rem sunt deducta, & flamma iam fuit in altum sublata, metus quidem statim inuasit Zaream: & iubebat primum ingredi Helenum, hoc apud se, vt videtur, cogitans, quòd vel non audens, dedecore Helenus afficietur: aut si ausus fuerit, emittet animam: & sic facile fuerit ei vincere, cùm fortem amiserit aduersarium: & sic omnes poterit ad se trahere. Postquàm autem vir ille diuinus professus est se priumum subiturum periculum: & cùm precatus esset, rogum est ingressus: illum verò nõ lamit, quisnam esset, & nec illius quidem pilum ausus est tangere: tunc aiunt magum illum metu & terrore repletum, recessisse quidem, & apertè ostendisse se vitare periculum, aut Plutonis paleam subeuntem latuisse: à multitudine autem protrusum, fornacem vel inuitum intrâsse: quę eum æquè facilè iam comprehendebat & depascebat, atquè quanuis aliam aptam ad vrendum materiam: & nisi magnus Helenus miseri calamitatis misertus, eum, cùm iam esset semiustus, seruâsset, ipsa magia & callidis suis inuentis omninò perijsset: sic pulchrè igne fraudem puniente cum veritate. Hæc illis dicentibus, beata illa præ gaudio variè afficiebatur, lætabatur, admirabatur, eos, qui narrabant, rogabat, vt per ipsos adduceretur, & Episcopo cõmendaretur ipsa, & fratres quos adducit: & sic in hoc monasterio communiter viuerent. Ità obnixè rogans, persuadet cuidam ex ijs, qui aderant, qui vocabatur Eutropius, vt hæc omnia ei fierent, & preces deferret ad episcopum. Quandò, inquit, diuertit & paululùm requieuit, ille opportunè & in ocio prębet ei, qui dicit, audientiam.

S. Helenus in igne manet illæsus.

Interim autem dum hęc inter se loquebantur, appropinquârunt monasterio, & ipsi intrârunt cum episcopo. Vnà verò cum eis ingressa est Eugenia, adolescenti planè similis & coma & vestitu. Cùm iam autem incitatus fuisset Eutropius ad significandum de ea episcopo, quoddam somniũ se obtulit Heleno, qui post diuinã mysterij celebrationẽ ad somnũ declinauerat. Erat verò huiusmodi somnium: Sculptum quoddam mulieris simulacrum videbatur à viris ferri honorificè, & id ab eis tanquàm Deum reputari: illum autem ægrè ferentem, quòd homines deciperentur, dixisse ei dęæ, quæ erat apud ipsos: Ita ne, cùm sis à Deo creata & nobis cõserua, sustines ab ipsis adorari, & Deo parem reputari? Illa verò cùm hoc audijsset, protinùs cùm adhuc portaretur, à viris quidem recessit: eum autem est secuta, tales voces emittens: At ego à te minimè recedã, donèc me adduxeris ad creatorem. Hæc Helenus quidem vidit in somnis. Excitatus autem, apud se dubitabat, quonàm rediturũ esset, quod à se visum fuerat. Statim verò aduenit Eutropius, qui tanquàm de viro loquens de Eugenia: Viri, ait episcopo, tres, fratres animis, fratres corporibus, abiuratis modò rebus gentilium, in tuo grege versantur, ad Christum accedentes, & diuinum baptismum rogantes assequi: & deindè tonderi, & referri in numerũ horum monachorum. Cùm sint autem iuuenes, & à se inuicem pendeant admirabiliter, hoc petũt pręter cætera, vt à se inuicem nulla in re diuiungantur, non in operatione, non in habitatione, neque in aliqua alia conuersatione: sed diuidi non possint, qui sic sunt coniuncti in CHRISTI nomine. Hæc mihi dixerunt, lachrymis

Visio S. Heleni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

chrymis vultum eorum rigantibus: &, vt omnia tibi declararem, vehementer rogârunt.

Cùm ex his coniecisset somniũ beatus Helenus, & vt oportebat, pro omnibus Deo egisset gratias, iubet eos tres simul ei sisti in conspectum. Postquàm autem accessissent, statim dextra apprehendens Eugeniam, & eam alloquens hilariùs, placido & lęto vultu rogauit eorum nomina, genus, & patriam. Illa verò verecundè, & cum eo, qui virginem maximè decet, rubore, Nobis quidem, inquit, ô diuinum caput, patria & genus est gloriosa Roma: Fratres autem sumus inuicèm. Nomen verò primo quidem est Proras: secundo autem, Hyacinthus: mihi verò, Eugenius. Iucundè autem eam intuẽs beatus Helenus: Meritò te Eugenium, inquit, vocas, ô Eugenia: vt nomen tuo respondeat spiritui, cùm virilem habeas animam, & valdè te masculã ostendas in omnibus: sed proposito adhuc vincas naturam, & in Christo confirmeris & inualescas: propter quem nunc, cùm sis mulier, te virum esse simulas, propter eius amorem mutato & habitu, & nomine. Hæc autem dico, non tibi sexum exprobrãs fœmininum, nec te volens traducere: sed vt scias, quantę sis, Deo curæ: & quèadmodùm mihi hæc omnia, de te nihil celans, ostenderit, quisnam sis, & quemadmodùm véneris: & quinam sint ii, qui sunt tecum, & quænam tibi in hac vita gloria obtigerit & genus. Stude ergò ô Eugenia, non minùs te animo generosam ostendere, quàm corpore. Nam hoc quoquè nõ minùs, quàm alia, mihi Deus significauit, quòd te ei purum præparâris receptaculum, virginitatem quidem conseruans immaculatam: cor verò, in quod non cadit reprehensio: & huius mundi quidem gloriam reputans ignominiam, diuitias autem paupertatem: voluptates verò molestias, & nihil magni ac præclari habere eam, quæ est apud homines, nobilitatem: illam verò solam amans, à qua excidimus propter primum, & hæredes facti sumus per secundum Adam. Et hæc quidem Eugenię Helenus.

S. Eugenia sumpto virili habitu & mutato nomine, nõ potest cum latere.

Eugenia, i. generosa.

Protæ autem & Hyacintho: Vos verò, inquit, (neque enim placuit Christo, vt vos latueretis) qui fortuna quidem serui, mẽte autem estis liberi, & nulli domino subiectam conseruatis animæ dignitatem, virtutem extollentes, & magni facientes, quibus Christus quoquè dicit: Nõ vos voco ampliùs seruos, sed amicos: Beati propter libertatem, vel potiùs propter amicitiam & cum Christo coniunctionem: quòd cùm illius iugũ subire elegeritis in vno inter vos consensu & conspiratione, huius beatæ cœpto nullum attulistis impedimentum: sed nunc quoquè cum ea estis prompto & alacri animo: & cum illa è vita excedente etiam illic simul eritis & easdem quas illa coronas & præmia consequemini. Hęc cùm nullo alio præsente dixisset Episcopus, Eugeniam quidem permittit manere in habitu virili, cùm hoc nulli esset cognitum, neque primùm, neque postquàm eam allocutus est Episcopus. Quæ quidem simul cum Eunuchis, non priùs cum dimisit, quàm illius manibus diuinum consecuti baptismum, & mutârunt habitũ, & cooptati sunt in numerum monachorum. Quæ autem deincèps sunt consecuta, & quemadmodùm deincèps parẽtes propter eam sunt affecti, & quęnam de ipsa quidem cogitârũt, & quantum dolorem acceperunt, cùm spe frustrati essent, (nam hæc quoque sat scio, scire sitis) nequaquàm par est prętermittere.

Iohan. 15.

S. Eugenia cum Prota & Hyacintho baptizatur, & monasticũ induit habitum.

Postquàm enim intempesta nocte, nemine quod factum fuerat sentiente, Eugenia quidem sine strepitu descendit de curru, Hyacinthus autem & Protas ab alijs similiter sunt separati: mane verò vehiculum secutum est eos, qui præcedebant, qui præibant famuli partim quidem propter tempus, partim autem quòd celatum sit id, quod gerebatur, nihil eorum, quæ ponè fiebant, sentientes, quoniam eos sequebatur animal, et maximè Deo huic rei prouidentia sua opem ferente, ità rectà iuerunt Alexandriam. Postquàm autem iam fuerunt prope ciuitatem, qui resciuerunt quidem, è domo exiêrunt, cum maximo gaudio suscepturi Eugeniam, anteambulonum videntes multitudinem, et alium deincèps conuentum puerorum. Cùm verò iam propè essent, et alacri animo ad vehiculum accurrissent, et cathedram quidem vidissent vacuam, nusquàm autem Eugeniam, re inopinata et quam nunquàm sperâssent, obstupefacti, ad lachrymas et luctum decæterò sunt conuersi, et communiter commune bonum deflebant. Quid factum est? Quid actum est? Quodnam malum inexpugnabile nobis accidit, dicentes. Deindè nomine vocabant Eugeniam, vultum feriẽtes manibus, plangentes, et planè temulenti dolore. Sed hæc quidem foris faciebant amici et noti, et quibus nulla cum ea intercedebat coniunctio sanguinis. Eorum autem, qui intus erant,

erant, quis satis tragicè descripserit calamitatem? Parentes enim propemodùm venerunt ad laqueum, & propemodùm se ense confixerunt, quid non loquentes miserabile? quid non facientes dignum lachrymis? Genas lacerabant, puluerem capiti infundebant, se humi turpiter prosternebant, acerbè exclamabant, parentes filiam, fratres germanam, serui dominam: nullus inuulneratus, nullus liber ab animi perturbatione: tam vehemens inuaserat domum absque igne incendium.

Incredibili dolore afficiuntur parẽtes recessu S. Eugeniæ.

Sed postquàm inutiles viderunt esse lachrymas, conuersi sunt ad quærendam charissimam. Interrogabant mercatores, percontabantur agricolas, prædiorum habitatores, & viarum custodes: sciscitabantur vates ventriloquos, & omnia dæmonũ oracula, & ea placabant & colebant sacrificijs. Cùm autem non inueniretur ea, quæ quęrebatur, parentibus vnum excogitant, qui eius, quod est graue, videbantur quærere solatium. Fingunt quandam fabulam, nihil dissimilem ijs, ſquę canuntur apud Græcos: quòd, cùm dij capti essent amore Eugeniæ, eam in cælum rapuerunt. Quod quidem patri, vt cuius aures talibus assueuissent, gratum erat & acceptum, & filiam insignibus afficiebat honoribus. Quamobrèm auream ei erexit statuam, & tanquàm nouæ deæ cœpit sacrificare. Mater autẽ & fratres Abitas & Sergius non ità se habebant: sed ijs, quæ dicebantur, dubitantes credere, valdè lugebãt. Atque Eugeniæ quidem fuga, & quemadmodùm non solùm parentes, sed eos etiam, qui ei benè volebãt, affecerit, ità habet.

Vide in. epium figmentum, & indè cõsecutã impietatem.

Eugenia autem in diuinis scripturis versabatur & meditabatur assiduè, & parandæ virtutis magnam curã gerebat. Quo factũ est, vt cùm non plusquàm duos annos transisset in monasterio, omnes vinceret: mulier, inquam, viros. Quarè res communis est virtus, & sexus nullum affert impedimentum ei, qui se rectè velit gerere. Eugenia ergò primas partes gerebat in virtute: eius autem maximè erat propria modestia & moderatio: & quòd cùm prima esset in rebus honestis, nihilosecius esset etiam prima in eo, quòd essent eius moderati spiritus. Eugeniæ hęc quoquè erant signa, quibus cognoscebatur, quòd cùm prima omnium veniret ad synaxes, rursùs vltima omnium recederet: prætereà verò misereretur etiam cuiuslibet, qui aliqua afficiebatur molestia: verè autem & syncerè gauderet cum ijs, quibus erant res secundæ, quod quidem est factu difficilius propter malignitatem, quę oritur ex inuidia: quòd haberet sermonem, ad cuius suis irascentis cor sedandum, longè efficacissimum: adeò, vt qui nõ secùs ac feræ efferabatur, eius oui similem redderet mansuetudinem. Postremum hoc erat, & primum, & omnium reuerà capacissimum, non ficta in omnes charitas, & quæ non amorem ad labra vsque sistebat, sed etiam à media anima emanabat.

S. Eugeniæ perfectio.

Catalogus virtutum eius.

Non multum intercessit temporis, & ad eam accessit gratia curationum cum maxima copia. Et ideò ad quoscunque accedebat morbi visendi gratia, nõ solùm eos verbis consolabatur, sed etiam liberabat à morbo, qui eos cruciabat. Eam autem imitantur pro viribus Protas & Hyacinthus, de quibus anteà diximus. Cùm sic viueret Eugenia, Præfectus monasterij tertio pòst anno excedit è viuis: ipsam verò vocabat ad Præfecturam fratrum commune suffragium. Eam enim pro viro habebant, & virtutem quidem videbant, quæ inerat: ignorabant autem id, quod apud eam latebat. Illam itaque metus inuadit & dubitatio. Neque enim æquum censebat, vt quę esset fœmina, viris præesset: & communiter vocantem despicere fraternitatem, indicabat esse pernicis & obstinati animi. Visum est ergò ex Euangelio discere, quid agendum, Deo permittente id, quod erat incertum & obscurum. Postquàm autem fuit explicatum, admirabiliter hæc vox Domini resonabat: Si quis vult inter vos esse primus, sit omnium vltimus, & omnium minister. Hoc dicto, Præfecturam quidem subit vel inuita: sed autem sic etiam dat toram ad ministrandum, quid non faciens indignum, & quæ etiam, qui sunt viles & abiecti, facere dedignantur? aquam è puteo effodiens, domum verrẽs, manibus ligna frangens, & alia omnia, quæ sunt minima, diligenter faciens: adeò vt etiam esse ianitorem lubenter sustineret, propterea quòd præcepto paréret lubentissimè.

Multos curat morbidos.

Matt. 20. Lucæ 22. Cogitur præesse fratribus, sed extrema quæque ministeria obit.

Cùm sic ergò insigniter exercuisset moderationem, & in Præfectura rursùs resplenduisset, insistebat etiam in via, quę ducit ad Deum: ad anteriora quidem, vt diuinus dicit Paulus, se extendens: eorum autem, quæ retrò erant, obliuiscens propter promptam & alacrem operationem. Atque quàm multa quidem fecerit miracula, narrare est alterius temporis & operis, quod proprium postulat ocium: maximè cùm propter

Philip. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

satietatem oratio vitet prolixitatem. Quod verò & dictu est facile, & cui consequens est finis martyrij, & habet seriem consequentem ijs, quæ deincèps sequuntur, hoc iam dicetur. Erat Alexandriæ quædam mulier, nomine Melanthia, quæ facultates quidem habebat multorum talentorum, Dei autem timoris & virtutis erat inops. Ea cùm aliquando à diuturno & graui morbo arrepta esset, (erat enim horror, quarto quôque die accedens) vbi fama ad eam peruasit, esse virum quendam nomine quidem Eugenium, vita autem omnibus admirandum, qui facilè soluit morbos difficiles: statim omnibus alijs omissis, maxima celeritate venit ad monasterium, & vehementer rogat, vt liberetur a plaga, quæ eam premit. Misericordia itaque mouetur Eugenia: & cùm eam sancto oleo sanctis vnxisset manibus, protinùs efficit, vt euomat materiam morbi efficientem. Sicque Melanthia pure consecuta sanitatem, valens quidem reuertitur: venit autem ad quendam ex suis agris, qui etiam erat prope monasterium, & non multo pòst tempore, cùm ex pulchro & puro argento tria vasa confecisset, ea mittit ad Eugeniam, monasterij ædi oratoriæ ea dona dedicans pro gratiarum actione. Cùm autem munus oblatum non admitteret, (Dicebat enim non esse monachis vtilem, neq; conuenientem argenti possessionem: sed eam esse vendendam, & pauperibus distribuendam, aut ijs, qui alioqui opprimuntur pondere debitorum) ipsa cùm venisset ad Eugeniam, & quid non dixisset, aut fecisset ad persuadendum? persuadet vt accipiat argentum, & reponat in templo dedicatum.

Oleo sacro curat febrẽ quartanam.

Fuit autem pietas occasio impietatis, & verum est id, quod olim dictum est, nõ esse vllam rem alteri tam propinquam, q̃ virtutem vitio & sæpè aliquis iuxta eam vadens, imprudens ingreditur in contrarium. Quod etiam accidit Melanthiæ. Virtutis enim fortasse mediocrem curam gerens, imprudens, quoniam mentem non adhibuit, ad summam deducta fuit improbitatem. Iam enim effecta familiaris, cùm ad eam iret assiduè, & virum videret specie iuuenem, & facie formosum, eam subit amor nequaquàm quidem illiberalis: & paulatim demulcebatur eius & deliniebatur animus: deindè etiam valde accendebatur, vt quę existimaret Eugeniam ne posse quidem semper esse castam: sed neque morbi propulsationem diuinæ fuisse gratiæ, sed artis potiùs magicæ, & inimici potentiæ. Hæc quę cor eius occupauerant, & vehemens flamma amoris, & grauis incredulitas, persuadent, vt audax facinus aggrediatur, & res tenebrarum liberè eloquatur. Res enim grauis est amor, & impudentissima. Neque res est vlla adeò aditu difficilis, ad quam se non posse peruenire & eam consequi existimet.

Virtuti maximè propinquum vitium.

Cùm itaque degeret in agris, vt dictum est, vicinis monasterio, & perturbatione animi valdè laboraret, simulat se corpore esse ægrotam, & incredibili celeritate accersit Eugeniam, non fictum hunc morbum curaturam, sed veri & occulti miserabiliter futuram participem. Postquàm autem ea, quam desiderabat, facies fuit intra fores, Melanthia non ferens animi motum intùs æstuantem, statìm tanquàm ex malo thesauro malos promit sermones. Et primùm quidem ad nefarium incitabat coitum: Quòd si nolis, inquit, at ego te lege matrimonij palàm accipiam in maritum, erisque dominus multi auri, argenti, preciosæ vestis, agrorum, iumentorum, mancipiorum: pro quibus me quoque habebis ancillam pro libera, & tibi in honore æquali: & his omnibus ipse fruéris. Non est enim mihi maritus, nec filij, nec cognati. Quorsùm enim tam pulcher flos corporis, & venustissima species, se exercitatione perpetua tabefacit & laboribus? Hæc cùm aeri & continenti spiritu persequeretur Melanthia, beata suspirabat quidem ad vnumquodque eorum, quę dicebantur, & animi perturbatione plenam valdè abhorrebat orationem. Tandèm autem ad multas eius nugas caligans, cera, vt dicitur, aures obstruens, & nec ampliùs quidem audire sustinens, Cohibe linguam, ô mulier, exclamauit, cohibe, & sint hæc procùl à nobis. Expuis enim in nos ipsum virus draconis veteris. Non prodemus castitatem, non corrumpemus virginitatem: Non, ô Dei mater & virgo, in quam ego confido, non fallam mea pacta conuenta. Vnum est nobis matrimoniũ, Christi desiderium: Vnicę sunt diuitiæ, bona quæ sunt in cælis: vnica possessio, cognitio veritatis.

Melanthia fœmina opulenta, pronocat eũ ceu virum ad concubitum.

Eam illa detestatur.

Hæc cùm inhonesta audijsset Melanthia, ira, quæ dici non potest, incensa, (est enim grauis amor, & qui non potest omninò cohiberi) profecta est Alexandriam, valdè grauia

grauia parturiens aduersùs Eugeniam. Deindè cùm etiam difficilem in eam struxisset calumniam, venit ad Præfectum Philippum, nihil sciens ex ijs, quæ ei euenerant: neque quòd is esset pater Eugeniæ, neque quòd illa mutâsset habitum muliebrem in virilem. Ad eum ergò accedens, ab intemperantia transit ad calumniam: & eam incipit accusare admodùm malignè & improbè, dicens: Quidam adolescens, facie quidem formosus, sed moribus valdè sceleratus, Christianorum simulans pietatem, ad me est ingressus: & cùm me aliquam putâsset esse impudicam & inhonestam, primùm quidem verbis fallacibus, deindè etiam manibus ad vim vsus est vir audacissimus: & nisi altiùs exclamâssem, &, vt accurreret ancilla, effecissem, ego tanquàm captiua aliqua polluta essem. Ità impudens mulier illi puræ audebat suum adscribere flagitium. Hæc sic dicta, ad furorem valdè concitârunt Præfectum, & vinctos ad se iussit adduci, non solam Eugeniam, sed etiam omnes simul, qui cum ea erant. Atque eos quidem, vt iussum fuerat, adductos, aliũ alibi diuersæ tenebant custodiæ. Existimabat enim Præfectus nunquàm talia confictura fuisse Melanthiam, mulierem adeò nobilem, opibusq; & gloria insignem: Nesciens diuitiarum & claritatis esse vehementiorem animi perturbationem, & quæ potest persuadere, illa quidem parua reputare: propter id autem, quod ei videtur in præsentia, gratum eligere mendacium. Omnes itaque iudices, absentes sanctos propemodùm condemnabant: Et ex ijs, alij quidem æquum censebant eos subijci dentibus ferarum: Alij verò in ligno suspendi: Alij autem acerbioribus generibus suppliciorum, vnà cum calumnia punientes pietatem.

Melanthia accusat S. Eugeniam apud Præfectum.

Postquàm autem adfuit domina, congregata quidẽ erat magna multitudo ex omnibus, quæ circuncircà erant, vrbibus: aderat verò etiam Præfectus, & in medium producebatur Eugenia, quæ grauibus tenebatur catenis: theatri autẽ clamores vndiquè erumpebant, & morte esse afficiendam Eugeniam cõmuniter pronunciabant. Paratæ erant bestiæ, parata tormenta, rotæ, ignes, & alia genera suppliciorum, & per omnia acerbi tortores, & ex æquo ad supplicia inferenda sæuissimi & acerrimi. In suum itaque conspectum duci Eugeniam iussit Iudex. Quæ cùm adstitisset, Hoc, inquit, vobis, ô omnium hominum maximè impiè, iubet vester Christus, vt nec clàm quidem facietis ea, quę sunt turpissima: sed tam impudenter & violenter aggrediamini ea, quæ sunt nefaria? Quis enim tuus erat animus, quandò tanquàm medicus ingrediens, & vt qui non solùm esses medicus, sed qui etiam per te posses facere miracula, ea faciebas, quæ corruptores & adulteri: & mulierem tam nobili loco natam, tam diuitem, & tam honestis & moderatis moribus, tanquàm scenicam quampiam, aut ex hostium regione captam, probro & dedecore afficere voluisti? Audacis itaque tu cœpti meritas lues pœnas, & malus malè peribis.

S. Eugenia catenis vincta, sistitur coram Præfecto.

Cùm tam iracundè minatus esset ei Præfectus, Eugenia vultu in terram inclinato, nè in præsentia eius vultus patri euaderet manifestus: Meus, inquit, Deus non ea solùm, de quibus nunc à vobis accusor, prohibet: sed ea etiam lege sancit, quæ sunt his multo excelsiora: qui me etiam nunc volens perpetuò esse castam, prouidit vt viuerem cum his, qui in pietate se exercẽt, monachis, quomodò in hodiernum vsque diem me conseruauit, vt & ipsi est perspicuum, & vobis erit paulopòst. Quòd autem mihi & tormenta & mortem minitaris, imprudens incussisti mihi timorem, qui non opùs habet oratione ne. Erubescerem enim, si horum metu quęrerem me defendere, & non quòd timeam, nè res Christianorum apud vos malè audiant & irrideantur. Verumenimuerò oportebat vos non tam faciles aures prębere accusatoribus, neque cùm primùm audijsse tis, tam citò condemnare: sed ambobus priùs auditis, deindè ferre sententiam: & si manifestum quidem extiterit me talia fecisse, iustum luam supplicium: Sin autem hęc sunt falsa & aperta calumnia, vnam pro omnibus peto gratiam, vt hęc mulier nihil graue patiatur, nec si de nobis quidẽ his peiora dixerit. Sic enim nostra lex iubet, & nos obtemperamus, vt nunquàm mala pro malis, sed contrà bona potiùs reddamus. Huius rei solùm mihi dato fides fiat iusiurando, neq; opùs habebimus vllis orationibus, neq; contradictionibus: sed res ipsa apertè ostendet, & facilimè tui iudicabunt oculi.

Præclarè se purgat.

Arguit præfecti temeritatem.

Rom. 12.

Cùm sic dixisset, seorsùm dixit Melanthiæ, (nam illa quoq; præsens aderat) Etiamsì ipsam videaris ignorare, & diuinos despicias oculos, qui omnia vident, & iustè puniunt calumniã. Cùm verò nihil cederet Melanthia, neq; de impudentia aliquid remitteret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret,iubet statim produci ancillam,quam dicebat Melanthia fuisse testem violentiæ. Iussit autem vocari, non vt quæ vera esset testificatura, (Quomodò enim ancilla resistisset dominę?) sed vt abundantius falsum conuinceretur: & cerneretur Melanthia non sola, sed cum alijs instituisse calumniari. Cùm producta esset ergò ancilla, & volens dominæ gratificari, non imperitè mendacium mendacio contexeret: Me, dicens, sceleratus iste sæpè tentauit. Deindè consueta intemperantia ei persuasit, vt in ipsam quoquè fureret dominam: cui nolenti vim afferebat, donèc illa quidem exclamauit: ego autem cùm accessissem, & alias euocássem conseruas, à turpi conatu vix cum prohibuimus. Quas si velitis accersere, scietis quàm pulchrè ijs, quæ à me dicuntur, concinant. Tunc Præfectus quidè acerbissimè conturbatus, probris appetebat Eugeniam: & iam aperte ostendebat se esse prorupturum ad tormenta, vtpotè quòd nihil restaret ad eam conuincendam. Illa verò, (sed est attendendum, est enim auditu iucunda narratio,) Tempus est, dicens, liberè dicendi veritatem: nè de ipsa dictum mendaciũ nimiùm iactaretur, & Christiani malè audirent apud Gentiles, quid facit? Cogitur propter nimiam accusatricis impudentiam, etiam aliquid facere præter honestum & decorum: & supernè acceptam disrumpit tunicam, & cùm quasdam partes verè sacri nudássет corporis, ostendit omnibus se esse sexu & re vera fœminam: & dicit Præfecto: Domine mí, tu quidem es meus secundùm carnem pater Philippus, Claudia autem mihi mater: & fratres hi, qui tecum sedent, Abitas & Sergius. Ego verò sum tua filia Eugenia: quę cùm vniuersum mundũ, & quæ sunt in mundo, facilè exuissem, pro omnibus solum indui Christum. Ecce etiam quos vides Eunuchos, ij sunt Protas & Hyacinthus, qui mihi & doctrinæ & vitæ, quæ est ex Christo, fuêre socij.

Famula mẽtitur turpiter in gratiam hęræ suæ.

S. Eugenia apertissimè coarguit cãlumniam.

Nondùm orationi finem imposuĕrat, & pater & similiter etiam fratres, cùm partim quidem ex ijs, quæ dicebat: partim autem, atque adeò multo magis ex signis, quæ erant in vultu, deprehendissent veritatem, (agnouerãt enim in eam coniectis curiosiùs oculis, hanc ipsam esse Eugeniam) eis corquidẽ voluptate ineffabili, præ voluptate autem manantibus lachrymis replentur oculi. Deinde cùm eam sustulissent in solium Præsidis, propemodùm in ipsam ipsas effundebant animas, & ei suum amorem dispertiebant, hinc pater, illinc fratres: & alia ex parte mater. (aderat enim ipsa quoquè, cùm id didicisset) & partim amplexibus, partim verbis amantibus inter se contendebant, quænam membra quidem non amplectentes? Quid autem non patientes, aut non agentes ex lætitia ineffabili? aut quid eorum, quæ voluptatẽ animi significant, cauentes facere propter multitudinem? Magistratus enim maiestatem, & totam illam, quæ ex dignitatis splendore oritur, grauitatem superabat natura, & apertè repellebat. Clamabant itaque tanquàm diuino furore afflati, Ipsa est filia, ipsa est soror: oculorum voluptas, imago animæ: quam existimauimus fuisse à dijs raptam: quam nos non videntes, ne videre quidem lucem omninò sustinuimus. Hæc populus quoquè scilicet audiens & videns, Vnus Deus est verus Christus, clamabant. Quicunque autem ex Christianis paulò diligentioribus expectabant, vt post mortem, martyrum corpora tollerent, & conuenientem eis pararent sepulturam, ij cùm audijssent tam repentinam Præfecti & populi mutationem, cum turbis prosiliunt, Quis est magnus, sicut Deus noster, alta voce clamantes. Qui reuelat profunda & occulta, & in astutia ipsorum appræhendit sapientes. Pater autem cùm inuitam Eugeniam aurea veste induisset, (volebat enim omnes esse suæ participes lætitiæ) in alta eam sedè collocauit, & fecit, vt videretur ab omnibus.

Agnoscitur à parẽtibus & fratrib⁹.

Pſal. 76.
Iob 5.

Dum hæc autem gerebantur, ipse quoquè, qui est in cælo Deus, aut vt potiùs dicam cum diuino Iob, Qui erat in cælis testis Eugeniæ, Qui erat in cælis eius cõscius: repentinum ignem desuper iaculatus, Melanthiæ domum consumpsit omninò. Illam enim æterno reseruauit. Hoc autem factum effecit, vt multi conuerterentur ad veritatem. Protinùs ergò à Christianis celebrabatur festum commune, & longa mutata est tristitia, cùm Præfectus quidem simul cum filia inuenisset pietatem, & ad Christum accessisset, & sancto fuisset obsignatus baptismate: Christianis verò protinùs sacræ redditæ essent ecclesiæ, & ij quos priùs habebant honores & priuilegia. Non solùm aũt hæc fuerant consecuti, sed etiã eis liebat tutò habitare ciuitates. hoc enim eis procurauit Philippus, cum retulisset ad Imperatores Seuerum & Pium Antoninũ, esse inutile imperio Romanorũ expelli Christianos, vt qui non in paucis sint cõmuni vtiles. Eisq; cõuenientibus,

Iob 16.

Pater S. Eugeniæ cum multis alijs credit.

Pax datur Christianis.

tibus, rursùs videre licebat Alexandriam veluti denuò conditam. Similis quies, & similis successus erat etiam in ijs, quæ sunt in Aegypto, vrbibus: & florebant iterùm res Christianorum, claraéque & excelsæ fiebant.

Sed quoniam cùm virtus adeò rectè se haberet, accidit vt contrà irreperet vitium, & qui est eius auctor, grauiter sauciaretur, res præsentes non patitur, qui est bonis aduersarius: sed tacitè se insinuans quibusdam Alexandrinis, qui erant diuitijs quidem & generis splendore insignes, simulacrorum autem cultùs furori erant impensè dediti, persuadet eis, vt eant in regiam: & accedentes ad Imperatores, dicunt, toto quidem præcedenti tempore se in magistratu pulchrè gessisse Philippum, & valdè piè affectum fuisse in deos. Nunc autem, inquiunt, nescimus quo motu, iam decem annis abhinc, & se & totam nostram ciuitatem in animo habuit euertere, honore maximorum deorum traducto ad cultum vnius hominis, quem dicunt in Palęstina fuisse crucifixum à Iudæis. Ità mores quidem soluit patrios: honorauit verò nouas leges: impios autem nobis prætulit: & vt semèl dicamus, nihil omninò omisit eorum, quæ pertinent ad nos & deos euertendos. Hæc cùm audijssent Imperatores, hæc scribunt ad Philippum: Qui nos quidem præcessit diuinissimus Augustus, cùm te sciret esse cultorem deorum, & honoris eorum esse studiosissimum, ipse quoquè tibi maximum præbuit imperium: & tanquàm regem potiùs, quàm Præfectum, elegit Præsidem Aegypti: nec te, quandiù vixit, ab hoc iussit remoueri magistratu, sed cum vitæ tempore tibi esse demensum. Nos aurem tibi & hunc honorem conseruauimus, & non paucos alios adiecimus. Sed hæc, quandiù fuisti dijs amicus. Quoniam verò nunc de te iactatum est in vulgus, quòd & in religione deorum sis mutatus, nec nobis benè velis, iubemus, vt aut insistẽdo prioribus in honore permaneas: aut si deorũ cultum repudianeris, cesses etiam gerere magistratum: quinetiam facultatum subeas ablationem.

Præfectus accusatur apud Imperatores.

Hæc cùm accepissет & legissет Philippus, morbum simulauit, donèc venditis facultatibus, eas dupliciter diuiserit: & partem quidem ecclesijs, partem autem pauperibus distribuerit, qui erant per totam Alexandriam & ipsam Aegyptum. Erat verò Philippus non solùm lingua in dicẽdo facundus, adeò vt multi gentiles eius persuasione pietatem didicerint: sed etiam vita maximè pius & philosophus, adeo vt vniuersa Alexãdria communi suffragio eum vocárit ad Episcopatum. Quòd autem in fide quoquè fuerit acerrimus & constantissimus, ex fine ostendetur. E vita enim excedit, capite redimito corona martyrij. Magistratũs itaque successor ei mittitur Terentius. Qui cùm primùm venisset Alexandriam, omnem mouebat rudentem, moliens Philippum tollere de medio. Sed quoniam nõ poterat eum apertè interficere, (erat enim ciuitatis magnus amor in Philippum) clanculùm admittit parricidium: & cùm quibusdam fictis Christianis rem mandâssет exequendam, ad cædem est impulsus, cùm hoc ei iussissent Imperatores. Ij autem cùm clàm ingressi essent ad Philippum, intentum precibus & orationi ad Deum, eum tollunt de medio. Timore verò affectus Terentius, nè populus factum ægrè ferens, aduersùs ipsum moueretur, maximè cùm esset tantus eius amor in Philippum, iubet comprehendi eos, qui ipsum occiderant, & conijci in carcerem, re ficta studens rei celare veritatem: & feminans suspicionem, quòd nõ processissет cædes ex eius sententia. Deindè cùm non multum præterijssет temporis, Imperatoribus scilicet ità decernentibus, eos soluit à vinculis. Sic decessit Philippus, cùm tres dies vixisset post plagam acceptam. Intra ciuitatem verò sepelitur in loco, qui dicitur Ifium: Vbi ipse, cùm adhuc viueret, ædem sacram ædificauit.

Præfectus Philippus creatur Episcopus Alexandrinus.

Interficitur ab impijs.

Eugenia autem post agnitionem, cum alijs virginibus elegit castitatem, & vitam secundùm Christum. Beata verò Claudia, quam Philippi quidem vxorem, Eugeniæ autem matrem anteà ostendimus, aliam quoquè domum ædificauit ad excipiendos hospites, præter eam, quæ iam facta fuerat à marito, magnam vim pecuniæ in ea consecrans ad ea suppeditanda, quæ erant necessaria ijs, qui accipiebantur hospitio. Sed hæc quidem sic, & hucusquè Eugenia vitam suã sic administrauit. Vult autem oratio eius quoquè præclariorem vitæ exitum ostendere, vt qui insignis fuerit corona martyrij. Aliquanto enim tempore post mortem Philippi, coniux eius Claudia cùm assumpsisset filios, Abitam, inquam, & Sergium, & præterea Eugeniam, in magnam Romam reuertitur. Patria aũt eam benignè excipit, & Senatus Romanorũ eius filios eligit ad insignes magistratus: Abitam quidem proconsulem Carthaginis, Sergium autem Aphricæ vica-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Frattes S. Eugeniæ summis afficiuntur honoribus.

vicarium: Eugeniæ verò sufficiebat hæc sola dignitas omnium maxima, nempe virtus, & Deo parentem viuere, & habere alias ex filiabus Senatorum, quarum erat idem zelus & idem institutum. Inter quas erat vna reliquis longè præstantior, re vera admirabilis Basilla, quæ ducebat originem ex genere Imperatoris: quæ etiam resplenduit similiter atquè Eugenia, sicut statim dicetur. Ipsa enim cùm Christum, & quę sunt eius admirabilia, auditione accepisset, quinetiam audijsset de Eugenia, maximi quidem faciebat ad eam ventitare, & esse diuinorum eius verborum particeps.

Cùm ab eo autem arceretur, & propter sponsum (Desponsa enim fuerat Pompeio) & propter persecutionem, (iam enim magna persecutio accendebatur Christianis) inuenit quendam virum fidelem latorem suorum verborum, & per eum non cessat mittere, multùm rogans Eugeniam, vt de diuina fide omnia ei literis significet. Illa autem cùm pulchrè sciret, quantùm interfit inter scripturam & vocem, & quòd non similiter quis pertualerit aut docuerit scribēs, atquè de tantis rebus differens, quoniam multùm interest inter verba animata, & inanimam mortuamque institutionem, prudens simul cōsilium capit & iuuenile. Nam cùm Protæ & Hyacintho persuasisset, vt seruilem habitum induerent, per eos munus mittit Basillę: studens, vt ij ei essent omnia pro epistola, vel illi ipsi potius epistola animata. Cùm hos ergò admodùm lubenter excepisset Basilla, adorabat tanquàm aliquos Christi Apostolos. Cùm de ea aūt resciuisset Cornelius, magna stella inter Episcopos, noctù venit ad eam propter persecutionem, & eam diuino dignatur baptismate. Sic ergò Basilla & Eugenia, ineffabili quodam vinculo colligatæ propter Christum amicitiæ, fuerunt biga quædam coniuncta Domino, ipsis animis à se inuicèm pendentes, & intelligenter conuersantes: quinetiam multas alias ad idem iugum trahentes. O quàm multas quidem illæ virgines: quot autem viros Protas & Hyacinthus communi Domino obtulerunt?

Basilla credit & baptizatur.

Sed cùm sic mirandum in modum crescceret fides Christianorum, maligni inuidia magis excitabatur aduersùs pios. Nam cùm Valerianus & Galienus Romanorum tenerent imperium, ipse multos Romanos tacitè subiens, mala semina iniecit eorum mentibus: grauisque accensa est seditio aduersùs Christianos. Seditionis aūt materia fuit Cornelius, & qui cum eo erāt, quòd cùm tota manu & mente res Christianorum dilatare instituissent, nō solùm Romā ipsam ferè totam, sed etiam vrbes & regiones, quæ erant circuncircà, à cultu deorū abduxerāt, & qui ab ipsis nominabatur Christus, vt ab eis cōmunis Dominus & Deus asseriberetur, effecerant. Protinùs ergò imperatorium promulgatur edictum, & quoquouersùs peruasit per totam Romanorū regionem: vt quicunq; erant eximij ex Christianis, & eorum dogmatis doctores, comprehensi, morte afficerentur. Interimebantur ergò alij quidem alio modo: Cornelius autem latebat: maximè quidem, quòd in honore haberetur à Senatu: & ab ijs, qui erant in eo primi, tanquàm à propugnaculis quibusdam defenderetur. Porrò verò ipse quoq; seipsum conseruabat ad multorum salutem. Se inuicèm autem exhortabantur ad certamen Basilla & Eugenia: quæ à loco diuiungi non ferentes, quoniam animis erant inter se vnitæ, loco quoquè coniunguntur, & se sermonibus vicissìm impertiunt. Atq; Eugenia quidem Basillæ & multa alia differit de proposito certamine, & quòd apertè ei reuelauit Dominus, ipsam martyrij cursum mox peracturam. Similiter autem Basilla quoq; ei respondit, quòd etiam de Eugenia Christus ei significauit, fore vt duplici corona ei caput exornetur: vna quidem pro periculis & laboribus, quos subijt Alexandriæ, & in reliqua Aegypto: Altera verò, pro martyrio & cæde, quæ propter illum facta est. Hæc cùm inter se contulissent, & pro se inuicem precatæ essent: quinetiam virginibus, quæ erant apud Eugeniam, masculos animos addidissent, & persuasissent, vt mortem propter Christum negligerent, corpore quidem in præsentia diuiunguntur, altera desiderio alterius, crebras ex oculis lachrymas emittentes: vtpotè quòd ferre non possent oculi eas separari à sui inuicèm spectaculo.

Persecutio Christianorum.

55. Eugenia & Basilla simul degūt.

Cùm autem finem accipere oporteret ea, quæ de ipsis prædicta fuerant à Domino, de Basilla quidem dixit Pompeio vna ex ijs, quæ ipsam sequebātur, ancillis, quòd nisi omni studio & manu regia sibi desponsam Basillam, quæ iam erat nubilis, domum duxerit, non ampliùs in posterum eam habebit vxorem. Scias enim, inquit, eam factam esse Christianam sermonibus Eugeniæ: eamque non solùm matrimonio, sed etiam toti mundo renunciare. Ea de causa eius quoquè tutorem Helenum differre nuptias, qui est ipse quoquè Christianus, & eiusdem instituti. Quinetiam quos, inquit, Eunuchos Eugenia tanquàm seruos ad eam misit, ij vel omnium maximè artem sectantur magicam, & sic eam incantārunt, vt fateatur se nunc eos habere dominos, & eos colere tanquàm deos immortales. Cùm mala sic ancilla Pompeio renunciāsset, & linguam diabolo apertè tradidisset, & hæc locuta esset aduersùs Christianos, ira valdè fuit accensus Pompeius, & aduersùs Helenum grauia spirans est profectus. Et primùm quidem ei vim afferebat, vt sibi puellam ostenderet: Deindè etiam celebraret nuptias: nisi ipse apertè vellet esse hostis Imperatorum. Hæc cùm diceret Pompeius, non latuit quidem Helenum, vndenàm profecta esset proditio: ingenuum autem & iustum ei dedit responsum: Ego sum, cui obtigit, dicens, puellæ tutela: quæ donèc quidem erat impubes, ea & à me alebatur, & viuebat vt volebam. Cùm verò iam ad plenam peruenerit ætatem, & iam tempus acceperit legitimum, ipsa nō ampliùs meam sequetur voluntatem: sed suam sequens sententiam, faciet id quod volet.

Basilla nec ad colloquium admittit sponsum Pompeium.

Postquàm hoc responsum accepit Pompeius, ad Basillæ ædes protinùs est profectus: & pulsato ostio, ianitori imperauit, vt ei annunciaret. Illa autē sensim eum repulit per puerum, dicens nihil esse cōmune Basillæ cum Pompeio: sed neq; eius aduentum omnis nō culpa carere. Quomodò enim, qui ad virginem accesserit, & cum ea seorsùm loqui quærit, quam propemdùm ne oculis quidem suis licet masculis intueri? His verbis furore concitatur Pompeius: & primùm quidem veniens in senatum, eum rogat. Deinde cùm eos etiam assumpsisset, pedes Imperatoris prænendit non sine lachrymis, & sutum tanquàm commune deflebat infortunium. Pro vobisipsis, dicens, ō diuinissimi Augusti, pro vobisipsis exurgite & vestris dijs, & quem ex Aegypto nouum Deum nunc introduxit Eugenia, ex vrbe vestra expellite. Nam in multis quidem etiam alijs damnum afferunt Christiani, irridentes Imperatores, leges despicientes, benignos & seruatores deos, tanquàm inania quædam manufacta conspuentes. Nunc autem hoc quoquè scelus impium est ab eis excogitatum. Soluunt etiam leges matrimonij, & prohibent coniugia. Eas enim, quæ sunt desponsæ, aut etiam despondendæ, à viris auellunt: vel potiùs eos quidem illis priuant: sibi verò vendicant, & eas turpiter corrumpunt. Quidnam ergò, quid reliquum est, quod fiat: aut quò se verterit quispiam, si nusquàm est matrimonium? Nam id quidem, quod fit præter legem, leges: quod est autem legitimum, Christiani prohibent: noui quidam, vt videtur, irrumpentes cacodæmones, & hostis Imperatorum. Quomodò autem decætero vobis se habebit exercitus, & quomodò non peribit? Quibusnam quidem imperabunt Imperatores, & cum nō terra vacua hominibus. Quomodò autem decætero vobis se habebit exercitus, & quomodò non peribit? Quibusnam quidem imperabunt Imperatores, & cum quibus superabunt inimicos? Quomodò verò omninò consiabit respublica & vita hominum?

Vide calumniā Pompeij in Christianos.

Cùm sic valdè miserabiliter dixisset Pompeius, simul etiam ei assensus est & suffragatus Senatus: adeò vt misertus Imperator, celerem tulerit sententiam, vt Basilla vel suo sponso matrimonij lege coniungeretur, aut gladio subiecta, vitam finiret. Postquàm autem audiuit etiam de Eugenia, de ea quoquè protinùs pronunciat, vt vel persuasa sacrificet, vel tormentis tradita, morte violenta moriatur: communiter verò omnes quoquè alios puniri iubet, nō solùm Christianos, sed eos etiam, qui Christianos susciptunt, &, vt lateant, procurant. Hanc sententiam postquàm audiuit Basilla, quæ verè regia erat lingua & animo, acriore quoquè ipsa, quàm ille, voce sic est locuta, & suam tulit sentētiam: Regi regum & creatori desponsa, viri in quem cadit interitus, non admitto coniunctionem, etiamsi hoc videatur Imperatori. Terribile enim est reuerà, terribile, incidere in manus veri Regis & Dei viuentis. Simul autem & hoc vocabulum Dei linguas emisit, & caput statim fuit ei amputatum. Atque hunc quidem finem habuit Basilla. Comprænenduntur verò Protas quoquè & Hyacinthus, & ad templum Iouis adducuntur, vt cogerentur sacrificare illi abominationi. Cùm autem stetissent in conspectu eius, qui videbatur deus, precati sunt, & statim ante pedes eorum cōcidit simulacrum, & admirabiliter & præter opinionem comminuitur, & in puluerem cineremque redigitur. Postquàm autē hoc cognouit Præfectus Nicetius, iubet eorum quoquè capita amputari: Eugeniam verò sisti iussu Imperatoris.

Heb. 10. Basillæ amputatur caput.

Idem Protī & Hyacinthi.

Postquàm autē adfuit, Vndenàm, inquit, artem magicam tam accuratè perfectèque didicistis, vt possitis dijs quoquè ipsis imperare maximis? Hoc cùm diceret, imprudens Protæ

Necquā ancilla prodit S. Basillā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Protæ & Hyacintho euidens cõtexebat encomium: quoniam sola oratione maximum eorum, qui sunt apud eos, deorum repentè confregissent, & in cinerem ac puluerem comminuissent. Diuinitùs verò inspirata Eugenia, cum multa respondit prudentia: Hoc quidem, dicens, longè verissimum à te dictum est, ô Præfecte, nos vestris dijs imperare. Illud autem est planè absurdum, & ad arguẽdum facilimum, quòd asscribas omnia arti magicæ: non autem alicui diuinæ & inexpugnabili potentiæ eius, qui verè est solus apud nos Deus. Si enim magi quidem, vt vos dicitis, immundos quosdam & materiales inuocant dæmones: isti verò eos, qui sunt apud vos, deos superant, vel potiùs primum ex cælestibus, non omnia rursùs inuertetis, & quę sunt superna, infernа facietis, maioribus dijs inferiorem sortem attribuentes: & nec deos quidem, sed eos seruos facietis, & seruos dæmonum, dæmones autem deos, & primos deorum? Quod quidem etiam alio quoquè modo verum est, cùm vos eos tanquàm veros deos constituetis, & bonos esse putetis: dubitetis autem, quanam de causa à malis vincantur dæmonibus, nescientes ipsos esse quidem malos & maleficos dæmones, vnum verò esse Deum in omnibus, cuius nomen solum isti non ferentes, sicut cera, vt ait diuinus Dauid, à facie ignis, liquefiunt & pereunt. Psal. 67.

Hæc audiens Nicetius, eius quidem magnum & excelsum admirabatur animum. Sed cùm esset totus deditus insaniæ simulacrorum, & nihil aliud spectaret, quàm vt eis placeret, iubet eam duci in templum Dianæ: sequi autem speculatorem, ei ensem intentantem: & partim quidem admonentem, partim autem minitantem, quòd nisi sacrificet, eo quem habet in manu, transfodiget, ostendendo ensem. Illa verò postquàm venit in templum, stans ex aduerso imaginis specie orantis, precata est interitum simulacrorum: Deus æterne, dicens, qui me tua voluntate & nasci & educari & virginem in hodiernum vsque diem conseruari dignatus es: & vt efficerer sponsa vnigeniti, & vt in me adesset sanctissimus spiritus, & in me regnaret, effecisti, ipse nunc quoquè mihi adijs in hac tui confessione, efficiens admirabilia & quę sint contra opinionem: vt qui te colunt quidem, sint in gloria: ignominia autem & dedecore afficiantur, qui hãc mutam & surdam adorant abominationem, & gloriantur in suis sculptilibus. Ea hæc orante, Deus quidem valdè mouet terram: templum verò euertitur: conteritur autem simulacrum: reliqua verò simul conturbantur. Stupent, qui vident: peruadit etiam ad eos, qui procùl erant, miraculum. Alius autem aliundè confluentes, quicunque erant quidem sanæ mentis, id quod factum erat, ducebant miraculum, & purabant opus diuinæ potentiæ: quibuscunque verò præter id, quòd erant recta priuati opinione, deerat etiam sapientia, ij multis contumelijs afficientes Eugeniam, eam etiam vocabant magam.

S Eugenia precibus euertit templu Dianæ.

Hæc audit etiam Imperator, & suorum deorum quodammodò vltor fieri properans, iubet lapidem quidem grauissimum suspendi à collo eius: ipsam autem iaci in fluuium Tyberim. Sed sic quidem, qui concipiunt laborem, & pariunt iniquitatem: Deo autem curæ erat, vt eorum iussus esset irritus & inefficax. Vndè etiam lapis quidem ab eius collo est exolutus: ipsa verò non secùs àc magnus Petrus, citra vllam offensionem ingrediebatur supra vndas fluminis. Deindè cùm ea aqua visa esset potentior, eam igne punire constituit, & magnam illam Eugeniam accepit fornax. Sed qui eam custodiebat Dominus, hic quoquè nunc aderat: statimque ostensum fuit, ignem protinus amisisse naturam, & corpus eius cõseruatum est illæsum. Quid posteà? Tenebris punitur profundissimis: præter tenebras autem etiam fame, & eam domus accepit obscura, nec cibi quicquam omninò sumentem. Nesciebant autem omninò esse eum ea Dominum lucis, à quo etiam matutinum, vt ait Propheta, lumen erupit, & diuino lumine tota domus illustrabatur. Non solum verò lumen dabatur: sed etiam quoddam diuinum supernè suppeditabatur alimentum, panis qui quotidiè parabatur admirabiliter, nunc quidem candidior, voluptate autem planè diuinus: & quod est omnium maximum, ille ipse accedit Seruator: Ego sum, dicens, Eugenia, qui propter te crucem & mortem sustinui, propter quem tu quoquè hæc pati constituisti. Ergò & te maxima amicam gloria, & multis impiebo gratijs. Sit autem hoc quoquè signum tui honoris. Ipse enim dies te transmittit ad vitam supernam, qui me vidit infrà aduentãsse ad homines.

Ioan. 21. Calcat vndas pedibus suis.

In fornace manet illæsa.

Esa. 3.

Christus ei appãret.

Cùm sic dixisset, ille quidem ab ea recessit: haud diù post autem effectum sortita sunt ea, quæ dicta fuerant. Mittitur enim quidam impius, monomachi habitũ præ se ferens, qui cùm fuisset intra carcerem, ense facta cæde consummat martyrem eo ipso die, quo cele-

Capite cæditur.

celebrabatur festum natalis Seruatoris nostri. Cùm iusta autem fecissent tali filiæ & sorori, eius mater & fratres, sacras eius reliquias deponunt quidem in loco, qui non abest procùl à Roma: vocatur autem via Romana. Sic quidem vixit honorificè Eugenia, & sic è vita generosè excessit, cõuenienter suo nomini: adeò vt nesciamus, vtrum magis admiremur, in Christo ne vitam, an mortem pro Christo. Vndècunq; tamen, quantam sit pro vtrisque gloriam consecuta, cuasit paulò pòst manifestum. E'υγένεια, nobilitas.

Nam cùm duobus animi motibus distraheretur mater, & partim quidem læraretur, quòd propter Christum esset sacrificata: fleret autem, quòd à filia tali dissungeretur, & non moderatè ferret separationem, martyr ei appãret in somnis, adeò quidem splendidè vestita, vt nec in eam satis posset conijcere oculos: talibus verò comitata virginibus, & tam præclaris, vt nulla regina posset cum eis comparari. Cùm sic ergò accessisset, visa est dicere matri: Quorsùm, ô mater, ità te afflictas, multis p nobis liquefacta lachrymis? Non sunt res nostræ prosequendæ fletibus, sed lætitia. Scias enim, quòd ego & pater Philippus, viuimus in quadam ineffabili martyrũ lætitia, vnà cum Christo versantes & conregnantes: qui te etiam non ità multis pòst diebus ad hanc vitam euocabit. Meis autem fratribus conserua firmum ac stabile, quod est in Christo, signaculum, & assiduè exhortare, vt sint etiam mihi fratres animis: vt sic totum genus offeramus pulchrum donum Domino. Hæc mater audiuit ab Eugenia. Dicebatur autem etiam vidisse assistentes Angelos, quorum habitus, erat signum gaudij simul & pudoris, ipsis veluti indicantibus, quòd illi essent honore digni, & perpetui etiam gaudij participes. Quod detur nobis omnibus quoquè consequi gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Quem decet omnis gloria, honor & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Appãret matri suę habitu splendidissimo. Sancti apud Christum viuunt.

DE S. STEPHANI PROTOMARTYRIS MIRACVLIS MVLTA SVNT APVD S. AVGVSTINVM

& Euodium Episcopum, quæ nimis longum esset huc adscribere. Vnam tantum Gregorij Nysseni concionem afferemus. Autum & Lucianum inueniet Lector Tomo 4. die 2. Augusti.

DE SANCTO STEPHANO PROTOMARTYRE, D. GREGORII NYSSAE PONTIFICIS ORATIO,

Petro Francisco Zino Veronensi interprete.

Decẽbr. 26. Celebritas natalis Domini & S. Stephani.

QVAM præclara bonorum series, quàm dulcis lætitiæ succesſio. Ecce enim celebritatem ex celebritate, & gratiam pro gratia suscipimus. Heri nos excepit conuiuio rerum omnium Dominus: hodiè excipit Domini imitator. Quomodò autem hic, & quomodò ille? Ille pro nobis hominem induens, hic pro illo hominẽ exuens. Ille propter nos vitæ speluncã ingrediens, hic è spelũca propter illũ egrediens. Ille dum se pro nobis cruciatibus affici, hic aũt pro illo lapidibus obrui sinit. Ille mortem è medio tollens, hic super iacentem mortem incedens.

Ad hoc spectaculum, fratres, nos itèm animis concurramus, quo pugil egregius in stadio confessionis exutus, aduersùs improbum humanæ vitæ aduersarium certat. Stephanus enim verè, quemadmodùm Paulus ait, spectaculũ factus est mundo, & Angelis, & hominibus. Primus martyrij corona redimitus est. Primus in martyrum choro iter arripuit. Primus aduersùs peccatum vsque ad sanguinem restitit. 1. Cor. 4.

Tunc autem omnem supracælestes incolentium sedes exercitum, & incredibilem omnium Angelorum tam ministrantium, quàm assistentium numerum, & quicquid hone-

Universidad de Deusto
Biblioteca

honesti prȩclariq́ue per ſupremam illam quietiſſimam regionem in Principatibus, & Virtutibus, & Thronis, & Poteſtatibus, & Dominationibus audimus, vniuerſam deniq; cȩlitum multitudinem ſpectâſſe pugilem hunc manus cum aduerſario conſerentẽ exiſtimo. Vita autem humana veluti ſtadium pugnantibus expoſita eſt.

Vita humana inſtar ſtadij.

Congreſſi ſunt igitur, improbus quidem humanæ vitę hoſtis, ex quo primi parentes ceciderunt, ad ea vſque tempora ſuperandis hominibus exercitatus: magnus autem fidei propugnator, impetus illius contemnens, & pro nihilo ducens. Arma verò fuerunt, mortis quidem inuentori, mortem intentantes minæ: vitę autem diſcipulo, confeſſio fidei. Ecquis non eſſet nouum hoc certaminis genus admiratus, cùm vita & morte veritas dijudicaretur, mors autem foret veritatis indicium? Vitæ enim ad eam vſque diem abſconditæ & incognitæ prędicator, reipſa prȩconium hominibus denunciauit. Quid enim aliud tam promptè mortem oppetens ſignificabat, niſi vitam hanc, quæ relinquitur, cum vita precioſiori commutari?

Arma ſatanę & S. Stephani.

Sed operę precium erit, vt certamen ipſum, oratione tanquàm in tabula diligenter depicta, proponamus, vt recta ratione & via ex ipſa geſtorum ſerie, rerum admirabilium ordo nobis appareat. Nupèr igitur vehemẽs ſpiritus deſupèr veniens, omni aërea & impoſtrice dæmonum poteſtate diſiecta ac diſſipata, Apoſtolorum domum impleuerat, & inſtàr ignis in linguas pro numero eorum, qui gratiam accipiebant, diſpertitus, in ſingulis ipſorum inhæſerat.

Act. 2.

Iamq́ue propter incredibile vocis & linguæ miraculum eos, & qui ex omni natione Hieroſolymis degebant, ſtupor inuaſerat & conturbatio. Nam licèt varijs diuerſisque linguarum generibus diſtinguerentur, ſinguli tamen eádem planè lingua, vno atq; eodem tempore diſcipulos loquentes audiebant, quum ea loquendi facultas nullo eſſet præcedenti ſtudio aut diligentia comparata. Oportebat enim, vt qui in terrena turri exædificanda ſimilitudinem vocis amiſerant, eam in cæleſti Eccleſiæ conſtructione recuperarent. Hinc igitur gratię ſpiritûs ſancti diſpenſatio duxit initium, vt quod in omnes homines beneficium conferebatur, hac ratione ad omnium cognitionem perueniret, nè, ſi religionis promulgario, vnicæ tantùm linguę terminis concluderetur, hominibus eam linguam ignorantibus nihil prodeſſet.

Gen. 11.

Act. 2.

Quarè cùm Phariſęi nec proprijs auribus iam fidem haberẽt, & eos, qui rei tam admirandæ ſtupore tenebantur, irriderent, quòd muſto eiuſmodi furorem Apoſtolis iniectum dicerent: Petrus autem vno orationis iactu tria animarum millia Chriſto piſcatus eſſet, aſſiduaq́ue deinceps eorum, qui ſeruabantur, acceſſione creſceret Eccleſię multitudo, cùm & ille, qui iam indè ab ipſo ortu claudus erat, Speciosam templi portam ipſis aperiret. Tanquàm enim ei preſideret, ſuę curationis ſpectaculo homines animo claudicantes ad fidem ducebat. Quamobrèm cùm ad fidei prędicationem confluerent, & *riſus Eccleſiæ plurium opera, qui gratię miniſtrarent, indigeret, ſpiritus ſanctus ad adiuuandos Apoſtolos Stephanum, multa ſapientia gratiaq́ue prędituin, aduocauit.

Act. 3.

for. * vſus

Nullus autem eum propter hoc miniſtrandi nomen Apoſtolica dignitate inferiorem exiſtimet. Siquidem & Paulus myſteriorum Chriſti ſe miniſtrum nouit, & omnium Dominus, dum per carnem ſalutem humanam diſponeret, miniſtri nomen non erubuit, dicens, ſe in medio noſtrûm eſſe, tãquàm qui miniſtrat, qui diuiſiones miniſtrationũ facit, vt inquit Apoſtolus. Nam ſicut ignis idoneam nactus materiã, ſublimem flammam tollit, & ſplendidiorem lucem efficit: ità ſpiritus ſanctus ex magno Stephani animo clariores gratiæ radios emittebat.

3. Cor. 4.

Luc. 12.

1. Cor. 12.

Quapropter omnes, qui alicuius erant cognitionis & diſciplinæ participes, in eum ſpectabant, & cum illis, qui multitudine ſuperiores videbantur, coniuratione facta, & tanquàm in phalanges inſtructi & denſi, vim & impetum Stephani ſuſtinere conabantur: Ille verò & cum pluribus, & cum paucioribus eodem tempore congrediens, à nullis poterat expugnari.

Act. 6.

In hoc autem certamine quanuis ſpecie ipſa Alexandrini, & Libertini, & Cyrenæi, & ex omni parte homines inter ſe coniuncti, aduersùs fidei propugnatorem viderentur irruere, occultè tamen ipſe pater mendacij, veritatem, quæ in Stephano loquebatur, per homines oppugnabat. Sed omnibus fraudis defenſoribus à viro ſtrenuo profligatis, de mendacio victoriam & triumphum veritas reportauit. Hoſtis ipitur veritatis criminabatur veritatis miniſtrum, q veritatem non quę eſſet, indicaret: ſed quæ nõ eſſet, aſſereret. Quid

Quid iſtas inſidias aduersùs prȩconem hunc ſtruis, ô diabole? dixiſſem ego. Si quid vales, ſi aliquid roboris eſt tibi, veritatem lædito, quæ in Stephano eſt. Sin dolis & machinis tuis illa ſublimior eſt, cur in ipſius vas exerces odium & maleuolentiam tuam? cur eo relicto, quod continetur, id, quod continet, è medio tollis? Sic faciunt & canes. lapides, quibus petuntur, arripiunt & mordent: Eos, qui iecerunt, ne attingunt quidem.

Cùm igitur rebus veriſſimis ac neceſſarijs mendacium coargueretur, & omnibus veritatis lucem intuentibus, nullũ ampliùs fraudis propugnatorem improbus inueniret, confugit ad artes ſuas, & malitiæ ſuæ vim accuſatoribus iudicibusq́ue diſtribuens, atq; in vtroſque ingreſſus, eos falſis criminibus Stephanum oppugnare, hos cum indignationem calumniam ſuſcipere compellit: Iudęisq́ue ſeſe varijs modis inſinuans, omnia ipſe fit contra Stephanum, accuſator, iudex, carnifex, & reliqua cædis inſtrumenta, neſciens, quo ipſe caſu poſt eam Stephani condemnationem prȩceps abiturus eſſet. Vt enim periti luctatores, ſubeuntes corpora colluctantium, grauiorem ipſis caſum machinantur: ſic magnus Stephanus humi proſtratus, grauem aduerſario ruinam molitus eſt. Ex eo enim tempore totum orbem terrarum Apoſtoli peragrârunt. Id Euangelij vbiquè gentium diſſeminãdi principium fuit. Nisi enim Stephani cæde populus Iudęorum in Apoſtolos ſæuijſſet, ſolis fortaſsè Hieroſolymis Euangelium incluſum permanſiſſet. Nunc autem à Iudæis oppugnati, in alias orbis partes diuiſi ſunt, & myſteriorum doctrina diabolum vndiquè detruſerunt. Sic excepit Samaria verbum Dei. Sic obiter per Philippũ Eunuchus ſalutem adeptus eſt. Sic vas illud magnũ Eccleſiæ Paulus, furore & minis armatus, à diabolo in ipſum armigerum tela conuertit. Nam dum ipſos ex omnibus regionibus expellere & exterminare conatur, fecit, vt nullus relinqueretur locus, ad quem Chriſti fides nõ peruenire t. Hinc enim Aegyptios, Syros, Parthos, Meſſopotamitas, Italos, Galatas, Illyrios, Macedonas, & omnes vndiquè gentes ad fidem confluere perſuaſit verbum Dei. Cernis, quantùm pugnandi ſcientia valeat Stephanus? & quàm multis casibus proſtratum afflixerit aduerſarium, qui calumniq́ue fraude ſuperior videbatur? Sed ad ipſum ſtadium reuertamur.

Iudæi veritate victi, ad mendacium & calumniam confugiunt.

Act. 8.

Ibidem.

Act. 9.

Quibus verbis commouent populum iſti calumniatores? Homo iſte non ceſſat, in- Act. 6.
quiũt, loqui verba impiè contumelioſa aduersùs locum hunc ſanctum & legem. Audiuimus enim eum dicentem: Ieſus Nazarenus ille deſtruet locum iſtum, & mutabit inſtituta, quæ tradidit nobis Moſes. Hæc eſt oratorum diaboli criminatio. Quæ porrò audientium amentia? Quid indignantur, aut ſuccenſent huic reo? Quid in ea accuſatione criminis deprehenderunt? Quæ enim illi data ſunt crimini, prænũciant ea, quæ in poſterum ſunt euentura. Aiunt enim, eum dixiſſe, locum deſtructum iri, & mutatum iri Moſis inſtituta. Quodnam in his, ſeu verum dicat, ſeu mentiatur, crimen exiſtit? Si mentitur, quod triſte denunciat, non eueniet. Sin vera loquitur, quam affert iniuriam oratio, quæ futuros rerum exitus prędicit? Quæ futura ſunt enim, ſiue taceãtur, ſiue ſignificentur, omninò contingent. Prædicentis autem cædes quam moleſtiarum alleuationem afferat?

Quid? quòd Ieſus Nazarenus accuſatur, in Stephanum autem fertur ſententia? Atqui ſi iniuriam faciens, monet indignationem: iniuria autem eſt, loci & inſtitutorum euerſio & immutatio: hæc verò non per Stephanum, ſed per Ieſum, vt aſſerit accuſator, efficienda ſunt, eum, qui accuſatur, condemnari oportebat.

Iniquâ ſuadaorũ in S. Stephanum ſententia.

O iniqua audientium ſententia. Quoniam, inquiunt, Ieſus mutabit leges; Stephanus lapidibus obruatur. Quo autem pacto legem abrogabit Ieſus, qui legis adeò ſtudioſus fuit? Qui inſtituta vetera tantoperè confirmauit? Qui véni, inquit, non legem vt ſoluerem, ſed adimplerem? Qui legem eam, qua homicidium interdicitur, ſic approbauit, vt diſcipulis initio ne iraſci quidem permiſerit? Qui pariter cum ipſa cupiditate adulteriũ conuulſit? Qui iubens, vt ne illos quidem vlciſcerentur, à quibus eſſent iniuria laceſſiti, inferendę iniuriæ principium abſtulit? Qui prȩcipiens, vt quæ poſſiderent, omnia pauperibus diſtribuerent, auaritię vitium exterminauit? Cur hæc illi in eo iudicio nõ commemorârunt, non perpenderunt?

Matt. 5.

Ibidem.

Matt. 19.

Illorum mihi nunc iudicum parricidarum conſeſſum adeſſe velim, & de locis, pro quibus indignantur, diſcere, vbinam celebre templum illud, vbi incredibiles illę lapidum magnitudines, vbi aurum illud, quod reliquam materiam propemodùm exęquabat, vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

legitima sacrificia,hircus,vitulus,agnus,caprea,columba,turtur, hœdus repudiatus. Si propterea morte Stephanum affecerunt,vt earum calamitatū nulla contingeret,ostendant,quæso,quàm multa sibi propter homicidium illud integra conseruârunt. Quòd si nihil horum est,quamobrèm Stephanum condemnârint:cur ea cædes patrata sit,dicant.

Sed in ipso certaminum ordine videamus,quomodò parricidas,à quibus densa lapidum instàr niuium multitudine obruitur,vlciscatur,quæ dicta reijciat in eos,qui lapides in ipsum coniecerunt.Cognoscant Iudæorum filij,Christianorū arma, quibus magnus Stephanus iniurias suas persecutus, legē vitæ rem ipsam statuit. Nam illi quidem immani & ferina quadam rabie virum sanctum circunuenientes,ad eum vnum scopum respiciebant, vt quicquid in manus veniret,pro telo corripientes, in ipsum contorquerent: At ille tanquàm sacerdos quidam ex spiritali lege purā hostiam immolās, non alienum, sed proprium corpus adducebat,& loco libaminis sanguinem effundebat, & pro ijs, qui se tam nefario scelere obstringebāt,Deum,quem adspiciebat in cælestibus adytis,precabatur,& pro cede sua beneficium rependebat, audientibus homicidis clamans & dicens: Domine,nè statuas illis hoc peccatum. Ac ille quidem scelus,quod parricidę prijs impuris manibus exarabant,precatione deleuit: Ipsi verò ea precatione magis etiam concitati, non priùs iaculari destiterunt,quàm magnus Stephanus tanquàm mollibus floribus & leui quodam rore circunfusus,dulcissimo ac beatissimo somno consopitus est.

Act.7. Immanitas Iudæorum.

Sed nos victoria pugnam anteuertimus,& ante certaminis finem,virum adspicimus coronatum. Priusquàm enim pugnandi labores videremus, ad certaminis exitum oratione prouecti sumus.Neque enim illa, mea quidem sentētia,prætereunda erant,ex quibus maximè martyris virtus eluxit: Qualis videlicet interficientium consessus fuerit, & quomodò pariter vniuersos ad patrandam cędem furor incitârit: quanta ad facinus congregatis conspiratio,qui singulorum intuitus,quæ figura, quæ dentium affectio. Nam, vt scriptura testatur,dissecabantur cordibus,& stridebant dentibus in eum, qui tot taliumque corona circunseptus, & contra omnes aduersarias copias parricidis opitulantes sese obijciēs,animi prudentięq; magnitudine in omnibus excelluit. Oppositum enim furori patientiam,minis contemptionem,mortis terrori despicientiam vitæ,beneuolentiam odio,maleuolentiæ charitatem,calumniæ veritatis declarationem. Veritatis enim defensor non vno tantummodò victor apparuit: sed omnibus malitiæ generibus, quæ exercebant Iudæi,varijs ipse virtutibus occurrit: cum omnibus congressus est, omnesq; superauit.

Act.7. S. Stephani præclara victoria.

Sic in certaminum ludis victores accipio factitare, vt per totum sæpè stadium nudi, cunctis aduersarijs victis,præmia victoriæ ferant. Iridem in martyrum stadio se Stephanus gessit,qui omnem hostis vim atque impetum excipiens,illustrem in omnibus victoriam reportauit.Falsam enim Libertinorum,& Cyrenensium, & Alexandrinorum sapientiam,vera sapientia deuicit,metum dicendi libertate, comminationem despicientia, beneficentia crudelitatem,veritate mendacium. Illi quidem ad eædem spectabāt, iamq; manus armabant lapidibus,& anhelitu,adspectu,dentium collisione sæuitiam præ se ferebant; Hic autem eos intuebatur vt fratres,vt patres demulcebat: Viri fratres,inquit, audite me.Illi calumniā adornabant: huic consessus interficiētium erat veritatis schola. Sermonem timore non intermisit, neque periculo territus despondit animū;sed morte rebusq; præsentibus neglectis,& pro nihilo habitis,mentem in sublime tollens,eos tanquàm puerulos temerè desipientes erudiebat,ex rebus,quas ipsi certas & exploratas habebant,demonstrans quibus in erroribus versarentur.

Act.7. Ibidem.

Adducit igitur Abrahæ testimonium, omnemque illius historiam breuiter eis ante oculos ponit.Tum sanctos viros, qui deincèps successerunt. Deindè genitum Mosem, educatum, institutum, in monte percipientem mysteria, vexantem Aegyptum, Israēlem conseruantem,id quod Domini mysterium declarabat. Quarè consessus etiam maximè commotus est,& morbus eius inflammatus, cùm Mosem, cuius se studiosissimos fingebant,pro Stephano stare perspicerent.Itaque consurgentes,rei finem & crudelitati suæ,& Stephani desiderio dignum imponunt. Ipse enim naturam humanam egressus, etiam antequàm migret è corpore,puris oculis cæli fores sibi patefactas adspicit,& quę in cęlestibus adytis cōtinentur,diuinamque gloriam,& glorię diuinæ splendorem contuetur,ac paternæ quidem glorię nulla figura describitur,sed splendor in ea specie, quā homi-

Sublimis visio S. Stephani. Ibidem.

homines viderant, ab athlera, quatenùs humana capiebat natura, perspicuus cernitur. Ex natura igitur hominis in angelicam transmutatus, adeò vt ipsis etiam homicidis esset admirationi,quòd facies eius Angelorum dignitate insignis fulgeret, vidit ea, quæ humanis oculis cerni non possunt,& gratiam à se perspectam declarauit. Act.6.

At illi occlusis auribus,quod narrabatur,non acceperunt. Qua quidem vna in re ex tam multis se rectè gesserunt.Profanorum enim aures non erant dignę, quæ diuinę rei perspectæ narrationem audirent.Ille quidem ea,quę sibi soli concessa fuerant,explicatione in commune proponens,gratiam præsentibus impertiuit,Ecce video,inquiens,cælos apertos,& Iesum stantē à dextris virtutis Dei.Ipsi verò clamantes voce magna,continuerunt aures suas,& impetum fecerunt vnanimiter in eum.Benè historia,quę de ipsis loquitur,factis clamorem adiunxit, vt eorum propositum Sodomitarum proposito similè significaret. Siquidem & flagitium ipsorum, clamor iritantis appellatus est. Clamor enim,inquit,Sodomorum & Gomorrhæorum venit ad me.Clamauerunt igitur & isti,vt eorum in Stephanū clamor audiretur.Sed athleta sibi parricidarum crudelitatem prodesse non ignorabat.Etenim cùm ab ipsis vndiquè lapidibus peteretur,id factū tanquàm coronam,victoriæ præmium,in aduersariorum manibus contextā suscepit. Proindè benedictis eos remunerauit,indignum existimans,rem,quæ gerebatur,contrarios exitus ità partiri, vt sibi vitam, aduersarijs autem exitiū pareret,& ex illis bonis, quibus ipse dignus efficeretur,hostes, qui eorum bonorum sibi authores essent,exciderent.Sic Christum respiciens,eis,à quibus oppugnabatur,prodesse didicit. Nam simulatquè tolerantiæ legislatorem adspexit, meminit earū legum, quibus iubemur inimicos diligere, & benefacere ijs,qui oderunt nos,& precari pro ijs,qui nos persequuntur. Verùm hic athleta non capitur humanis laudibus.Neque enim cum certaminis finem propositum habuit,vt ab hominibus gloriam assequeretur: sed animi virtutisque magnitudine torsit mundum supergressus, posthabita & neglecta omni laudādi ratione, mensuram humanę facultatis superauit. Act.7. Ibidem. Matt.5.

Quamobrèm omnium hominum celebratione habeat victoriæ prędmia, nobisque historia,quam de ipso conscriptam legimus,ad animorum salutem opituletur. Quemadmodùm enim pugiles,qui donati rude,artem desiērunt,in palęstra etudiunt iuuenes, quo agilitatis artificio colluctātium prahensiones euadant:ità nos etiam censco ad pietatem institui per magnum Stephanum oportere,vt hostium āduersùs spiritum pugnātium fallacias euitemus.Nam qui rabie inflammati,spiritūs gloriam oppugnant, aiunt, fuæ ipsorum absurditatis Stephanum esse fautorem atque patronum. intentis enim in cælum oculis,vidit gloriam Dei,& Iesum stantem à dextris Dei.Quapropter ad euertenda religionis decreta sic argumentātur: Si cum patre & filio spiritus omninò connumerandus est, cur in eo spectaculo Stephanus simul cum filio non conspexit & spiritum? Quomodò igitur ijs,qui eiusmodi rationibus supplantantur,Stephanus manum prębebit,aut certandi artificio fractos eriget & confirmabit? An eodem ex loco feret auxilium,vt infidelitas oppugnantis infringatur? Aduersùs eos,qui sanctissimū diuinitatē negant.

Quęris ergò tu,qui spiritum insectaris, cùm patris gloria filijque ad dexteram eius stantis conspecta sit, vbinàm spiritus? Si in te spiritus esset,non, quemadmodùm qui oculis capti sunt,aurum,quod ante pedes suos iacet,non cognoscentes prętereunt, de ipso spiritu sermonem propositum prętercurrisses.Sed nunc saltem audi, nisi fortè, vt Iudæi, aures obturâsti.Quo pacto vidit supercælestem gloriam Stephanus?Quis ei fores cælorū patefecit? Nunquid ea virtus humanarum virium fuit,aut cuiusuis Angelorum, inferiorem naturam ad sublimitatem illam extollentis? Minimè verò. neque enim sic habet historia,quòd Stephanus multo robore prędituș,aut Angelorum fultus auxilio, viderit ea,quę vidit. Act.7.

Quid igitur dicit? Stephanus autem plenus spiritu sancto, vidit gloriam Dei, & vnigenitum filiū Dei. Nō enim,vt ait propheta,licet lumen intueri,nisi in lumine conspicitur.Ideò,in lumine,inquit,tuo videbimus lumen.Non nisi in lumine lumē spectari potest.Quomodò enim solem adspiciat,qui extra radios ipsius positus sit? Cùm igitur in lumine patris,id est,in spiritu sancto ab eo procedente,vnigenitum videatur lumen,iccircò priùs gloria spiritūs illustratus,patris & filij glorię cognitionem assequitur.Alioquin quomodò sententiam illam Euangelij,Deum nemo vidit vnquàm,esse veram: aut Apostolum clamantem, Quem nullus hominum vidit, neque videre potest: non ijs, quæ in Pſal.35. Ioan.1. 1.Tim.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

historia scripta sunt, dicemus aduersari? Etenim si natura & vi humana patris & filij gloria percipi potest, ille mentitur omninò, qui Deum negat posse comprehendi. sed neque illum mentiri, & historiam esse veram, necessarium est. Manifestè igitur malitia spiritum impugnantium, est deprehensa. Quandoquidem simile simili conspicuum esse, scriptura testatur. Stephanus enim non in natura vtiquè humana persistens Deum vidit, sed spiritûs sancti gratia confirmatus, per eum ad intelligẽtiam Dei sublatus est. Quamobrèm
1. Cor. 12. si, vt inquit Apostolus, sine spiritu Dominum Iesum intueri non licet, nec paternã gloriam percipere, planissimè constat, vbi spiritus est, illic & filium conspici, & patris gloriam comprehendi.

Cæterùm ex ijs, quæ tacitè prætermissa sunt, alterũ impietatis telum ab ijs, qui Christum oppugnant, contorquetur. Aiunt enim, vnigenitum inferiorem esse. Etenim cùm à dextris patris dicatur stare, ex his verbis asserunt demonstrari, eum obnoxium esse patris potestati. Quid igitur istis Paulus respõdebit, aut ante Paulũ Propheta Dauid? Vterq;
Psal. 109. Hebr. 1. enim doctrina spiritûs, gloriam vnigeniti declarat. Nam Dauid ait, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Apostolus autem, ad dexteram throni Dei sedere Dominum dicit. Quarè si status inferiorem arguit, sessio prorsùs æqualem esse significat, aut contradicãt ipsi. In vnoquoq; enim horum eadẽ magistra spiritûs gratia. Siquidẽ & Stephanus plenus spiritu sancto vidit ea, quę vidit: & quę vidit, locutus est. Dauid aũt in spi-
Matt. 22. 1. Cor. 2. ritu vocat ipsum Dominum, vt Euangeliũ testatur. Paulus verò, quemadmodùm ipse met dicit, in spiritu loquitur mysteria. Quarè si magister vnus est, nulla re à seipso discrepans, & magister hic est spiritus veritatis in omnibus, qui diuinitùs afflati sunt, quomodò quispiam in eius decretis discrepantiam suspicabitur?

At aliud est, inquies, sedere: aliud, stare. Si trita verborum significatio consideretur, ego quoquè ad sententiam tuam accedo. Sed non est fas, hæc verba sic accipere, vt eandem in natura corporis experte, quam in corporibus, vim habeãt. Nam in homine quidem, sessio figuram corporis quiescentis describit, nè genua corpus ipsum sustinentia omninò defatigentur: è contrario autem, statio rectum hominem super genibus consistentem, non autem sedendo quiescentem, indicat. At in illa suprema natura, & sessio & status, ab eiusmodi significatione remouentur, & appositè ad rem ipsam explicandam adhibentur. Neque enim illam omni corporea figura vacãrem, aut super genibus stare,
Deũ stare & sedere vt accipiendũ sit aut vlla corporis parte sedere opinabimur. Sed per vtranque vocem, perpetuam & immutabilem in omni bono stabilitatem & quietem piè cogitabimus. Etenim qui Deum stare, & qui eundem sedere dicit, verborum varietate discordes sunt illi quidem, sed tamen re ipsa consentiunt: cùm & ille firmè progressum, & hic immobilem in omni bono insedisse Deum significet.

Quemadmodùm autem Propheta Dauid & Apostolus Paulus vnigeniti sessionem exponentes, non effecerunt, vt patre stante, sedere filium cogitaremus, quanuis ipsius tantummodò filij sedentis mentionem fecerint: sic cùm ex Stephano filium stãtem exaudis, haud rectè solius patris sessionem esse suspicaberis: sed vt ex Pauli & Dauidis oratione sedere patrem, quoniam filius ad dexteram eius sedeat, confitemur, licèt nulla de patre fiat mentio. Sic enim imaginis ratio seruatur, si quicquid in hoc intelligitur & videtur, idem & in exemplari credatur. Et quemadmodùm in bono bonum, & in lumine lumen, & in omnibus ipsum pulchritudinis exemplar, per naturam propriam in imagine exprimitur: eodem pacto ex sede filij, quomodocunquè ea intelligatur, & patris sedes comprehenditur, itidemque status ex statu, nè tollatur imaginis ratio, si in varietate proprietatum aliena sit ab exemplari.

Hæc nobis obiter, fratres, ad quæstionem propositam dicta sint, quæ ex visione Stephani orta est. Faxit aũt Deus, vt Stephani non certaminis solùm spectatores, sed etiam gratię participes simus, & sancto spiritu ad pfligandos & delẽdos aduersarios impleamur, ad gloriam Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

MAR

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM ET CONFESSORVM, THEODORI ET THEOPHANIS

inscriptorum, Authore Simeone Metaphraste.

EX ijs, qui pro Christo certare constituerunt, alij quidem pro pietate solummodò decertârunt aduersùs gentiles, qui vendicabant & tuebantur errorem simulacrorum: Alij autem pro fide Orthodoxa, aduersùs Christianos quidem, sed non sanè in rectam fidem affectos, non minores, quàm illi, sudores subeuntes. Quamobrèm illis quoquè sunt pares coronas consecuti. Quorum vnus est, qui nunc est nobis propositus dicendi argumentum, mirabilis ille & magnus Theodorus, de quo sigillatim tractabit oratio. Decebr. 26. Certamen ethnicis & hæreticis.

Eum tulit Palæstina, quam Deus dans Abrahæ hæreditatem, pulchrè vocauit terram promissionis: ciuitas autem Hierusalem, cui quidem omnino sufficiet ad laudem, etiamsi nihil aliud haberet laudabile, quòd illinc est Christus secundùm carnem: quinetiam ex ea quoquè processit magnus prophetarum & patriarcharum chorus: ipse quoquè Apostolorum gratissimus à Deo electus numerus est illic ortus. Huius autem viri generosi parentes noros reddebat pietas: eisque opes erant & facultates, ex Christo vocari & nominari. Ex quibus cùm vir ille sacrosanctus germinâsset, quid opùs est dicere, quantas statim ab ineunte ætate diuitias habuerit intelligentiæ? Nam cùm adhuc quidem esset puer, non erat eius ingenium, quale est puerorum, vt ad parua adspiceret, vt ludis delectaretur & rebus ludicris: sed nusquàm quidem libentiùs versabatur Theodorus, quàm in templis venerandis. Nullum erat ei iucundius spectaculum, quàm ad pulcherrimos & honestissimos mores intuentem, seipsum componere. Nulla re magis gloriabatur & se magnificè circunspiciebat, quàm quòd videretur obedire parentibus. Et vt semèl dicam, statim ab initio ostendit, sicut plantæ generosæ ex primo germine, qualisnam esset virtute euasurus. Patria S. Theodori. Pietas parẽtum eius. Sancti eius pueritia.

Cùm autem iam à puerili ætate excederet, iubetur à parentibus ventitare ad Grammaticum. Vt verò non solùm occuparetur in disciplinis, sed etiam formaretur ad virtutem, traditur diuini Sabæ monasterio, quendam assecutus magistrum Presbyterum, qui erat, inquam, vnus ex ecclesia, & simul quidem in doctrina & in virtute primas tũc partes obtinebat. Habebat autem fratrem quoquè Theophanem: qui, quòd ad ætatem quidem attinet, erat minor tempore, in virtute verò secundas habere non sustinebat: & frater esse volebat non tam ex carnis similitudine, quàm ex eo, quòd nihil differret in virtute: sed optimos imitans pictores, ad illum tanquàm ad archetypum exemplar intuebatur, & accuratè imitabatur. Atque illic quidem versabantur vtrique: sed diuinus Theodorus, cùm esset acerrimi ingenij, & breui tempore vniuersam peruasisset eruditionem, captus sublimiorum amore disciplinarum, egreditur quidem ex monasterio: accedit autem ad virum quendam, ętate quidem prouectum, sed qui cõuenienter rempori virtutem exercuerat, & eruditionem comparauerat. Cum illo ergò versans, & virtutis fit imitator, & ad capiendam disciplinam non multo opùs habet tempore: sed celeri & ardenti ingenio, acriq; & constanti studio, breui tempore omnia in sua collocauit anima. Huius autem rei testimonium ferunt libri, quos ipse postea edidit pro pietate, etiamsi esset excelsior, quàm vt ex eis vllam laudem ambiret. Traditur S. Sabę monasterio.

Sed aliquandiù quidem est versatus in literis. Vincebat enim amor virtutis, volens eum totum ad se trahere, & eum in ea totum esse occupatum, & non propter illorum studium, eius perpetuam interrumpi cum eo consuetudinem. Se certè rursùs tradit diuini Sabæ monasterio, sicque sub Deo viuebat, & opera faciebat, quę erant digna pia ris illius oculis. Hinc quis Theodoro quidem moderatior? Quis autem ad continendam iram generosior? Quis minùs propensus ad explendas cupiditates? Quis dicendi & tacendi tempus magis obseruabat, & meliùs conijciebat tempus cuiusuis rei faciendę? adeò vt nec silentiũ contẽneret, neq; dicendi libertatem omitteret, propter animi mol- Catalogus virtutũ eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mollitiem, abiectumque & demissum spiritum. Quis sic carnem castigauit, & oculum frenauit, & cogitationum repressit impetus? Ex quo quid accidit? Nutu quidem Dei, suffragio autem omnium, qui erant in monasterio, ab eo qui tunc erat Antistes Sion, ordinatur presbyter. Et sic habebat eum magni Sabæ monasterium, sedulò operantem mel virtutis.

Ordinatur presbyter.

Quod autem ex rebus illius præclaris me propemodùm effugit, & quod nec si velim quidem, facile est despicere, iam dicam. In eum enim fit tale quid, quale priùs in Ieremiam, cui dictum est: Antequàm natus esses, te sanctificaui. & vnxi te priùs, quàm formatus esses in Israël. Nam cùm magnus ille senex & magister in diuini Sabæ monasterio, vt priùs indicauit oratio, hunc rerum diuinarum studiosum doceret Theodorum, & ad disciplinæ exercitationem & virtutem incitaret, hic autem lac virtutis quotidiè, vt ità dicam, exugeret & spiritaliter aleretur, magnus ille senex & homo Dei, cùm scilicet diuinitùs id resciuisset, prædicit apertissimè. Nè autem videretur discipulo gratificans fingere reuelationem, (est enim re vera suspecta laus amantium) ipsam quidè tunc occultat silentio: Posteà verò, vbi pueri quoquè fide dignam virtutem habuit, ijs, quæ dicebantur, suffragantem, enunciat omnibus cum præclara & insigni prædicatione, alta voce clamans, quòd hic egregius adolescens, præter alia quę propter Christum sustinebit, è vita etiã exeedet martyrio. Quod huius esse potuerit à pueritia virtutis argumentum illo euidentius? adeò vt sufficiat, etiamsi nihil aliud ab eo rectè gestum esset, ad ostendendum eum qui laudatur, nulli esse secundum eorum, qui beati dicuntur.

Iere. 1.

Senex quidam prædicit eũ futurũ martyrem.

Postquàm autem cum alijs bonis accepit etiam donum Sacerdotij, quid opùs est recensere, quæcunque ad illius honorem rectè ab eo gesta sunt, etiamsi æquè studeret latére, àc nullus alius ex ijs, qui res gerunt improbas? Nam cui quidem ad fidem, cui verò ad spem, cui autem ad charitatem fuit ille secundus? Sed lenitate, sed moderatione, sed benignitate, sed zelo qualis fuit? qui etiam vsq; ad vincula, & plagas, & mortem, pro Christi imagine adijt pericula? Verumenimuerò satius est de imagine ex alto explicare, quomodò se habuerit. Generis nostri hostis & inimicus ab omni æuo, cùm multa iam aduersùs nos bella & sæpè susciuâsset, alia rursùs iam via ingreditur, & fortiter armatur aduersùs pietatem. Quoniam enim vidit Deum factum hominem, vt hominem Deum faceret, fit rursùs serpens, & rursùs diabolus, & diuinas leges & diuina iura conuellit sceleratus, & perperàm rursùs interpretatur voluntatem legislatoris: & cùm sciret se non posse homines à Deo abducere, esca temperat insidias: & cùm persuadere non posset, vt Christum negarent, diuinam eius imaginem omninò adorare prohibet: vt sic latéret, ab illo susceptę carnis abolens confessionem, & paulatim extinguens, quod est propter illam, nostrum in Seruatorem desiderium. Vbi autem ei insidiæ ex animi sententia processère, (inuenit enim animos aptos ad excipienda semina) ô magnam tuam, ô Christe, patientiam, peruenit etiam vsque ad ipsos Imperatores: & fit valentior, inueniens vires ex potestate: & tanta adiuuatur potentia, vt propemodùm nos quoquè essemus, sicut ab initio, vt sacra docent eloquia, quandò Dominus nobis non imperabat.

Virtutes eius.

Aduertant Iconomachi, quę doctorem sequantur.

Esa. 63.

Nam cùm eo tempore Leo, qui genus ducebat ex Armenia, tyrannica manu sceptra inuasisset, & pio Imperatori Michaëli imperium quidem ademisset: vt habitum autem & vitam susciperet monasticam, effecisset, ille quod erat inuoluntarium admisit, perindè acsi & cecidisset ex animi sententia. Ipse verò paululùm adhuc intùs inhabitantem habens impietatem, eam edit in lucem, tanquàm adulterinum aliquem & malum fœtum: & paulopòst apertè ostendit truces suos spiritus aduersùs diuinas imagines, & earum tollit adorationem. Et primùm quidem simul cum Orthodoxo Pontifice pietatem exterminat: Deindè etiam dejcit pulchritudinem sacrarum imaginum, veluti quosdam oculos hebetans Ecclesiæ. Et Orthodoxus quidẽ, vt dixi, Pontifex mittitur in exilium: mercenarius autem eius loco inducitur, & nõ pastor, qui erat eiusdem, cuius Tyrannus, sententiæ, & concors in impietate, ara cum sacro, vt est in prouerbio: & olim mortuam in venerandas imagines hęresim contendebat excitare. Sed enim qualia sunt Dei iudicia? Virga peccatorum flatim in nos emittitur, vt vel sic intelligamus, qualem per magnam amentiam Dominum prouocamus ad iram. Arabes enim, qui habitant solitudinẽ ad Orientẽ, exercitu in expeditionem ducto contra Romanos, multas

Leo Armenus Iconomachus.

Nota imagines, oculos esse Ecclesiæ.

multas quidem eorum regiones populabantur, & ex vicis & agris prædas agebant. Faciebant autem etiam excursiones in monasteria, quæ erant in Palęstina: quorum primum & maximum, erat diuini Sabæ monasterium, in quo hic magnus, sicut priùs diximus, se exercebat Theodorus.

Hęc videns diuinus ille Antistes & Pastor Hierosolymitanæ Ecclesiæ, & sciens hæc esse pœnam peccati, & iræ poculum, propterea quòd despicatui habetur & aboletur diuinarum adoratio imaginum, excitatur protinùs ad zelum, & quærit modum, quo posset tantum extinguere incendium, & ostendere eos malè facere, qui sunt parati noua introducere, & prompti ad patrum transmouendos limites. Sic enim reuocabuntur captiui, & consequentur misericordiam sauciatæ animæ. Ad hoc ergò admodùm aptum sanctum inuenit Theodorum, vt qui & virtute esset celebratus, & in dicendo exercitatus, & zelum spiraret acrem & iuuenilem. Ille autem, Ecce me, dicit Pontifici: mitte me, & proficiscar, & tuis adiutus precibus, pudore afficiam impietatem. Ipsum ergò mittit Patriarcha, cùm precibus eum vndiquè munijsset, & spe in Christum totum cor roborâsset. Vt autem prætermittamus ea, quæ intercesserunt, cùm venisset in regiam, fratrem habens Theophanem, qui eum sequebatur, & quæ erant fraterna sentiebat, & in zelo pro pietate cum eo conspirabat, primùm quidem se intrepidè sistit in conspectum eius, qui in Ecclesiam more prædonis inuaserat, (vbinàm enim ille se gessit more sacerdotali?) & liberè arguit, quòd eos peruertat, quos pascit: & hęresim ei acerbè exprobrat. Deindè ipsi quoquè Imperatori ex aduerso occurrit tanquàm acutus quidam gladius: & non solùm cum criminatur, quòd suam perdat animam: sed etiam, quòd Dei populum impiè per fraudem euertat. Deindè etiam adhortatur, vt relicta hac profana & impia opinione, eius loco ediscat pietatem. Forsasse enim, inquit, tibi Deus plenitudinem non dedit cognitionis? Quamobrem non omnem iram Domini tanquàm fœcem aliquam ipse ebibes. Quamobcabitur, & non omnem iram Domini tanquàm fœcem aliquam ipse ebibes. Quamobrem Imperator cùm & viri esset libertatem admiratus, & præterea verborum opportunitatem, & morum moderationem, & quę ex animo ad vultum emanabat, illius, vt ponderat, animaduertisset alacritatẽ, cũ est reuersus, & moderatè tulit eius reprehẽsiones: cùm alia dixisset, & adiecisset hoc esse indicium nostri in Christum desiderij, & confessionem ab eo susceptæ carnis: Deindè destruit propositas ab illo quæstiones, fide Christi, & virtute sermonis & spiritus. Postquàm autẽ post multa, quę inter eos dicta sunt, Theodori oratio victoriam est adepta, primùm miratur imperator. Deindè etiam ei incipit blandiri, toto animo contendens talem virum in suam redigere potestatem, per quem multos esset superaturus. Postquàm verò vidit eum à se capi non posse: nam tale quid etiam apud eum adiecerat, dicens: Oblitus es eorum, quæ Deo promisisti, ô Imperator, quorum intercessor fuit magnus Pontifex, quandò tuo capiti imperatoriam imposuit coronam. Parce tuę animæ, & prius ornamentum restitue Ecclesiæ, & noli pugnare cum Deo iusto iudice & forti, etiamsi nõ quotidiè iram inferat propter summam benignitatem. Hæc ille quidem sic apud eum liberè est locutus.

Vtinã hęc attenderent nouatores.

Theodori egregium animi fortitudo, zelus & constantia.

Imperator autem soluto prętextu lenitatis, in iram & furorem erupit, & rogauit an esset aliquis eiusdem animi & sententiæ in pietate, cuius erat Theodorus. Postquàm verò intellexit de fratre eius Theophane, & quòd non minùs quàm naturam, conseruat in dogmatibus cognationem & fraternitatem, ambos diù flagris cæsos, condẽnat vt relegentur ad ostium Ponti: iubens neminem eis impertire nec cibum, nec potum, nec vestimentum: vt mali, inquit, sic malè atterantur. Sed Tyrannum quidem improbitas sic docebat facere. Nihil est enim mali, quod non sit iniustus arrepturus. Cùm autem non diù distulisset iram Deus, qui iustè iudicat, non multum temporis interesset, & iste, qui & nomen & rem habebat cum feris communem, vnà cum tyrannide finit vitam. De medio enim tollitur à Michaële, cui cognomẽ erat Traulos, id est, Balbus, malè, vt aiunt, malo remedium adferens. Erat autem dies natalis Christi, eiusque sanguis effunditur, non vt alicuius ex infantibus, qui pro nobis Deo nato offerebatur: sed potiùs vt Herodis, vt lueret pœnas multarum sanctarum animarum, in quas ille exer-

Vide quãta sit vere vitæ tutis vis.

55. Theodorus et Theophanes flagrisęs, in exilium relegantur.

Impius Imperator interficitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exercuerat tyrannidem. Suscipit verò sanctus locus piaculum, & ô diuina Dei iudicia, ipsa, inquam, ara quam ipse fefellerat, promittens se nihil sacrorum dogmatum mutaturum, & cuius ille pulchrum sustulerat ornamentum imaginum.

Quod cùm factum esset, paululùm ab exilio & ab alijs malis relaxati viri generosissimi, veniunt in regiam noui Imperatoris, qui præ se ferebat, se ex humanitate permisisse reditum. Nam reuerà cùm impietate præcedenti nihil cederet, ei cedebat in persecutione. Atque illi quidem cùm venissent in ciuitatem, & pietatem liberè prædicâssent, multos ex reliqua multitudine, & ex ipsis etiam magistratibus, in suam adducût sententiam: partim quidem per expositionem canonum, quos germanus frater Theophanes eccinit versibus: partim autem per orationum quoquè oppositionem, quas magnus hic conscripsit Theodorus. Verumenimuerò cùm tantam virorum virtutem non ferret Iannes Magus Aegyptius & Iambre sodalis, tam apertè resplendere, eos includit in carcere: & postremò cum eis in sermone congressus, cùm non posset aduersùs illos decertare: sed, vt dicitur, caprea pugnam iniret cum leonibus: eos vi rursùs expellit è ciuitate, vt qui multùm posset apud Imperatorem, tum quòd esset eiusdem sententiæ, tum quòd esset indutus habitu monastico, & quandam præ se ferret pietatis speciem: per quam & Imperatorem & multos ex ijs qui gerebant magistratus, decepit sceleratus: & indigne paulopòst ascendit sedem patriarchalem. Et illi quidem sic expulsi ex ciuitate, externam regionem tanquàm patriam videbant, propter Christum versantes in loco, qui vocatur Sosthenium.

Multos cõuertunt ab hæresi sancti fratres.

Expellũtur è ciuitate.

Postquàm autem decessit impius Imperator Michaël, magìs impio filio Theophilo relinquit imperium: qui malum dogma ità est amplexus, & ijs qui'pietatem accuratè tenebant, extitit tam grauis, vt omnes, qui fuerût anteà malæ opinionis, frigidos & molles redderet in impietate. Hinc rursùs in pios persecutiones, & sacrarum rursùs imaginum euersiones: & rursùs tormenta, & iudicia, & carceres, & omne genus iniustitiæ commotum in pietatem. Hinc Theodorus cum fratre delatus, & quòd pius esset, accusatus. Qui pro pietate quidem, quod non sustinuit genus supplicij, vel potiùs quam non suscepit coronam martyrij? Non tolerantiæ? Non dicendi libertatis? Non zeli, quo pro Domino concitatus, quotidiè decertabat, martyr inter martyres, & confessor effectus per ipsa pro Christo certamina? Res autem illius magìs ostendit multorum dierum carcer, quem sustinuit, & multiplicia supplicia: quæ filius à patre in hodiernum vsque diem accipientes, effecerunt, vt & ea superârint obliuionem, & scriptis mandata sint.

Theophilus Imperator impiissimus.

Multa patiũtur S. Theodorus.

Ab his supplicijs, multi quidem ex ijs, qui fuerant comprehensi, victi sunt, etiamsì pœnitentia aduersùs victoriam rebellauit: cõplures autem propter spem & Christi desiderium, generoso & forti animo contẽpserunt. Cum quibus hic quoquè vir diuinus, cùm hoc, quòd nihil cessit ijs, quę promittebantur, beneficijs, loris prætereà cęsus, dici non potest quantam ostẽdit fortitudinem, socijs certaminis effectus exemplar non facile ad imitandum. Ipse certè cùm iam fuisset ei corpus laceratum flagellis, & solum sanguine adspersisset, vt qui rerum grauium & asperarum nullum sensum sustinuisset, nudus stetit in medio tribunali, de plagis tanquàm de aliquo ornamento glorians, & sic, vt ait diuus Paulus, effectus theatrum Angelis & hominibus. Cùm autem Prefectus ęgrè tulisset hanc diurnam nuditatem: Ego, inquit athleta, ideò sto nudus, vt, si aliquem viderim athletam defessum doloribus, illius defectum meo corpore alacri animo suppleam. O viri fortitudinem, ô dicendi libertatem, ô ardorem in Dominum. Rursùs ergò relegantur in insulam, quam solent appellare Aphusiam. Sed quid mihi opùs est enumerare ea, quæ deincèps sunt consecuta, carceres, naufragia, famem, sitis ardorem, frigus nocturnum, insidias, insurrectiones, quotidianas mortes, plagas rursùs, verbera & colaphos? Satis sit dicere, quòd cùm in ijs ferendis voluptate affecti essent simul cum diuturno exilio, duobus pòst annis, soli ex alijs iussu Imperatoris veniunt Constantinopolim. Maiori enim, etsi planè inani, desiderio tenebatur Imperator habendi Theodorum & Theophanem eadem, quæ ille, sentientes, quàm imperandi omnibus, qui nulla in re ab eo dissentiebant.

Multi cedũt supplicijs.

Cęsus loris atrociter S. Theodorus, gloriatur.

Ęn quanta patitur cum fratre.

Verumenimuerò operęprecium est ea, quę deincèps sequuntur, declarare per ipsa verba epistolæ, quæ hic D. Theodorus, communem simul cum fratre componens epistolam, mittit ad Iohannem, qui tunc erat Antistes Cyzicenæ Ecclesiæ, & ad reliquam

quam orthodoxorum multitudinem: enumerans quęcunque eos pati accidit ab illo Dei inimico Theophilo, dum decertarent pro diuinis imaginibus, & quemadmodùm post multa tormenta eis crudeliter compuncti fuerunt oculi. Si autem in epistola sunt quędam simplicia & rudia, non ideò apud eos, qui rectè iudicant & sunt eruditi, dabût ea testimonium, quòd qui scripsit, esset ineruditus: sed primùm quidem, quòd ipse vteretur indifferenter dictione & nominibus, & non hoc magnum putaret, neque dignum, in quo elaboraret. Deindè autem, quòd etiam vellet ipsa plane verba, sicut dicta sunt, interrogationibus & responsionibus, simpliciter & inordinatè adduci. Sic autem habet ad verbum epistola:

Epistola ead rũad Episcopum Cyzici &c.

Maximam facerem iniuriam, si silentio traderem ea, quę in nos facta sunt, cùm multi desiderent audire & discere, & maximè possint esse ad Dei gloriam, & multorum vtilitatem, si dicantur & audiantur: neque parùm conferunt ad confutandos impios, & ad refellendam eorum dogmatum imbecillitatem, & telę aranearum similem. Deindè hæc quoquè dicit paulò pòst. Cùm ergò tunc venisset, qui iussis seruiebat imperatorijs, & asscendisset in insulam Aphusiam, nos magna celeritate abreptos duxit in ciuitatem, causam, cur traheremur, affirmans se ignorare, nisi quòd cum magna festinatione & celeritate dicebat se esse missum. Venimus itaque in ciuitatem, cùm esset octauus dies Iulij. Cùm autem Imperatori apparuisset solusis, qui nos duxerat, iussus est nos statim includere in Prætorio. Post sex verò dies, nempe quartodecimo eiusdem mensis, accersimur ad Imperatorem, nostro aduentu iam in omnium animis pręcognito & expectato, quòd scilicet ad Imperatorem deducendi essemus, vt pœnas lueremus: neque licebat aliud videre aut audire, nisi terrores & minas, alijs quidem crudeliter dicẽtibus: Cedite vos quamprimùm & absque omni contradictione iussis Imperatorijs: alijs verò nos acerbissima passuros, si non pareremus, protestantibus: alijs verò dicentibus, Tenetur * dęmonũ, & alia huiusmodi & his deteriora, quę nostris auribus accipiebamus. Et hæc quidem audiebamus, priusquàm ad aureum, quod dicitur, adduceremur triclinium. Adductis autem & ostium ingressis, nos Præfecto præcedente, visus est à nobis Imperator valdè terribilis & iram spirans, multis hinc & illinc nos circunsistentibus. Erat hora circiter decima, & Præfectus, qui cousquè venerat, decessit, solos nos relinquens in conspectu Imperatoris. Is autem nos cùm adorâssemus, asperiore & acerbiore voce iussit accedere propiùs.

* for. ædęmonium.

τὸ ἀκάλυπτον dictũ à tribus lectis.

Cùm ad eum ergò vsq; venissemus, interrogauit, dicẽs: In quanam regione nati estis? Cùm nos autem respondissemus, In Moabitide: ille rursùs eisdem verbis, Et cur huc venistis? inquit, & priusquàm responderemus, iussit nobis verberari oculos. Multas verò plagas & graues inflixerunt, qui percutiebant, adeò vt nos impleremur vertigine, & humì caderemus: etenim nisi eius, qui percutiebat, tunicam in pectore apprehendissem, ad scabellum Imperatoris statim essem deiectus. Tenẽs autem vestem, plagas accepi immotus, donèc Imperator iussit eum cessare percutere. Cùm cessâssent autem qui percutiebant, rursus rogauit Imperator: Quanam de causa huc venistis? Hoc verò sibi volebat id, quod dicebat, Quanam de causa, nolentes eandem, quam nos, amplecti fidem, vestra sponte ingressi estis eandem, quam nos, habitationem? Cùm nos autem tacuissemus, & oculos humi deiecissemus, ad Præfectum qui propè stabat, imput

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm multa fecissent ibi perturpia,
Grauiaque, quòd deesset eis recta fides,
Illinc abacti sunt sicut apostatæ:
Confugientes autem ad vrbem imperij,
Stultitiam haud reliquerunt nefariam.
Quarè notati & inscripti vt malefici,
Damnantur exigunturque improbi iterùm.

His lectis, iussit nos abduci in prætorium: & postquàm egressi essemus, & ad eam quę dicitur, Thermastram iam venissemus, accedens quidā, iussit nos reuerti, & cum maxima celeritate sistit nos ante Imperatorem. Qui cùm nos vidisset, sic inquit: Verisimile est, vos, cùm recesseritis, esse dicturos, Imperatorem illusimus. Sed ego cùm vos priùs illusero, dimittam. Cùm sic dixisset, iussit nos exui. Cùm ambo autem exuti essemus, verberabar ego, sic assiduè clamante Imperatore, & eos, qui flagellabant, adiuuante: Sic te in me geris? da pulchrè. Verberabatur itaque & tergum, & pectus absque vlla clementia & misericordia. Ego verò cùm diù flagris cęderer, vociferabar: Nihil peccauimus in tuum imperium. Et rursùs, Domine miserere: &, Sancta Deipara, veni ad nostrum auxilium. Deindè etiam verberârunt fratrem similiter clamantem, & dicētem: Sancta Deipara, ipsa quoquè fugisti in Aegyptum, portans tuum filium. Respice ad me, qui propter similem tibi fugam punior. Domine Domine, qui liberas pauperem à manu eius, qui sunt eo fortiores, nè diù differas tuum nobis dare auxilium. Et cùm sic ambos concidisset, quantùm volebat, iussit nos exire. Alius autem rursùs egressus, ad nos accurrit, iubens reuerti.

θέρμαστρα fortè hypocaustū aut thermæ.

Vide negotiosimū Tyrannum.

Matt. 2. Psal. 34.

Quidam verò missus ab Imperatore, rogauit quanam de causa morte Leonis lætari essis, & cur, cùm ad eū accessissetis, non amplexi estis eandem, quam ille, fidem? Ad hæc nos: Neque morte Leonis lætati sumus: sed neq; adipsum accessimus, neq; fidem propter vos, qui cum tempore mutamini, omninò abolere, aut etiam innouare sustinemus. Cùm is autem subiunxisset: Non venistis imperante Leone? Nequaquàm, diximus: sed eo imperante, qui te præcessit. Ille verò: Rectè, rectè, inquit. erat verò is exactor vectigalium. Rursùs tūc venimus in prætorium, cùm iam essent tenebræ. Cùm autem quatuor dies præterijssent, coram Præfecto præsidente sistimur. Is verò cùm nos multis minis tormentorum terruisset, & dixisset se priùs nos esse castigaturum: & deindè etiam oculos inscripturum, & Saracenis traditurū, iussit vt id faceremus, quod esset gratum Imperatori. Erat autem cum eo etiam Christodulus, & eius pater. Nobis verò fortiter recusantibus, & dicentibus nos esse paratos subire vel mille mortes: & nunquàm nos esse polluendos vel solo assensu, communione eorum, qui contempserunt & despicatui habuerunt Christianorum fidem & confessionem: etiamsi oculos effoderint, etiamsi corpus igni tradiderint. Cùm hæc diceremus, pater Christoduli loquens aduersarijs, quasi nobis gratificans: Nunquàm, dixit Præfecto, isti adorârunt imaginem, neq; scio quid fecerint, quòd huc venerunt. Cui ego asperè: Recede hinc, inquam: nescis quid dicas, neque de quibus affirmes.

Præclara vox.

Ecclesiastiā sanctorū virorum in tuendis sacris Imaginibus.

Præfectus autem rursùs vtēs blāditijs: Semèl, inquit, semèl solùm communicate, nec aliud exigimus, & ego ibo vobiscum in ecclesiam, & deindè ite, quò vobis placuerit. Ego verò ei dixi subridens: Simile quid dicis, ô domine Præfecte, vt si quis alium rogās, dicat: Nihil aliud peto, nisi semèl tuum caput amputare: & tunc posteà vade, quò velis. Scias ergò hoc quoquè nobis esse pudori, quòd audeat nos aliquis adhortari ad communionem: ad quam nescio quomodò suades vt accedamus, & non potiùs vt qui procùl est remotus, persuadeatur. Est enim ei facilius facere, vt terra & cęlum sint sursùm & deorsùm, quàm nos traducere à pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus: & cùm adhuc in nobis inflammatæ essent plagæ, quas ex flagellis acceperamus, & graues afferent dolores, extendentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cùm autē longo tempore vultus pungerent, occidente sole tenebræ factę sunt. Quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere. Egressuri verò, diximus Præfecto & ijs qui aderant: Sciatis Cherubim, quę has viderunt literas, esse cessura, & flammeam rhompheam, versis tergis, concessuram nobis ingressum in paradisum, vt quę sit reueritura nostros vultus, pro communi Domino tam ignominiosè insultos. Hoc enim à vobis solis factum est à seculo: & est hoc nouum inuentum, & reddidistis omnes benignos & clementes, qui

O linguam venenatam satanæ.

Vide crudelitatē economachorū Gen. 3.

qui aduersùs diuinum nostrū dogma insaniêrunt. In facie autem Christi omninò agnoscemini, & vobis exhibebuntur legendæ hæ literæ. Ipse enim dixit: Quæcunque fecistis vni horum minimorum, mihi fecistis. Matt. 25.

Hæc verba postquàm audijt Imperator per Præfectum, visus est dicere, attonitus, vt arbitror, à verborum operatione: Si scirem hoc esse verum, eas toti meo populo inscriberem. Atq; nos quidem hæc, cùm multa sint alia, breuiùs declarauimus, eorum quæ gesta sunt, habentes multos testes, quos scio plura his & apertiùs narraturos ea, quæ tūc facta & dicta sunt, vt qui ea meliùs, quàm nos, obseruauerint. Neq; enim in angulo, neq; in occulto hæc facta sunt: sed in theatro, & in medio orbis terrarum. Et sic quidem epistola.

Post tam inhumanum autem & tam nouum supplicium, quod propter diuinarum imaginum adorationem isti beati subiērant, eorum vultu adhuc stillante sanguine, traduntur in custodiam. Deindè Iannæ improbis suggestionibus, qui cùm tunc esset eiusdem sententiæ, cuius iniquus Imperator, tenebat Ecclesiam, damnantur exilio. Eos autem suscipit Apamea Bithyniæ, cùm iussum esset ab Imperatore, vt ne sepulturam quidem eorum corpora consequerentur, partìm quidem eos afficiente contumelia, partìm verò communiter inuidente orthodoxis possessionem tam bonam, & tam desiderabilē. Illic ergò degit hęc generosa biga fraterniratis, & fidem docēs orthodoxā, & adhortans ad operationem virtutis. Valdè autem persuadebant, vt qui non ex verbis, sed ex factis potiùs, facerent adhortationem. Fidei enim orthodoxæ erant eis argumenta immobilia, quòd pro ea compuncti essent, & flagris grauiter cęsi essent. Virtutis verò, vita & continentia, quę propemodùm contendebat cum natura immaterialium.

Iubētur sancti exulare Apameæ.

Postquàm autem vocabat tempus resolutionis, & ad eum quem optabāt, discessûs, Theodorus quidem & senio, & morbo, & præterea afflictione, quam in custodia passus erat, oppressus, in ipsa custodia in manus Dei Creatoris, suam deponit animam, cùm nulli quidem repræhensioni affinem in actione vitam, & in pietate rationem conferuâsset integram & inoffensam: reliquisset verò sui martyrij memoriam, quę non potest procurans, nè corrumperetur: partìm autem gloriās memoria certaminū: iussum irridens impij, qui nec volebat quidem ea assequi sepultură, quæ cęlestibus digna sunt tabernaculis. Deindè etiam in canones eius refert certamina, partìm quidem pro lamentatione, vt quæ non eratlicita, adducens hymnodiam: partìm verò eorum, qui conquerant, consolans desiderium. Dicitur enim, quendam senem, cùm illo tēpore ferretur multo zelo pietatis, Imperatoris quidem minas contēpsisse, & nec ipsi quidem vitæ suæ parsisse, vt fide procidens ad huius beati reliquias, ex eo fieret gratię particeps. Cùm ergò ad locum venisset in tempore excessûs, seu ad Deum resolutionis, & fuisset vnus ex canentibus, affirmabat posteà, se audiuisse quandam iucundissimam & admirabilem vocem supernè psallentium. An quis autem eam rectè cogitauerit Angelicam, an aliquam aliam, quæ fiat nutu Dei, Deo fuerit manifestum, & ijs, quos par est hæc perspicere. Atq; sic quidem Theodori reliquias arca conseruabat, quę assiduè copiosis ornabantur miraculis.

S. Theodorus moritur in carcere.

Senex q dā bonus eius reliquias veneratur.

Cùm Deus autem rursùs respexisset in benignitate & miserationibus, & veluti caligo dissoluta esset impietas, & vires rursùm assumeret rectum dogma, cùm iam è vitis excessisset Deo inuisus Theophilus, reuertuntur quidē ab exilio, qui propter Christum è patria & ex Ecclesijs electi fuerant. Reuersus est verò magnus quoquè Theophanes, cùm esset martyr, & gloriaretur susceptis pro Christo stigmatibus, mercedem confessionis aliam quidem à Deo magnam, & quæ auferri minimè potest, expectans: in præsentia aurem Niceę Bithyniæ sedem à pijs accipiens. Longum posteà fuit tēpus, & thesaurus erat ignotus, corpus, inquam, B. Theodori, quod multa certamina subierat. Vbi enim relictum fuerat à fratre, illic adhuc iacebat: sed vir quidam pius & religiosus, qui ipse quoquè volebat esse particeps confessionis cum athletis, transfert hoc beatū corpus Chalcedonem ex Apamea: quod quidem perpetuis hymnis prosequebantur, & ma-

Pax Ecclesiæ redditur

S. Theophanes fit Nicæa Episcopus.

Nota de reliquijs S. Theodori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus,vt par est, portabant sacerdotes & monachi. Quo in loco cùm sacrũ ædificâsset monasterium,illic deponit thesaurum:& nunc omnibus accedentibus præbet firmitatem animæ & corporis,& à morbis liberationem, ad gloriam Domini nostri Iesu Christi,cum principij experte eius patre, & sanctissimo & bono & viuifico spiritu, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM INDAE ET DOMNAE, ET MVLTITVDINIS VIGINTI MILIVM

lium martyrum,qui passi sunt martyrium Nicomediæ.

Horũ festũ ait Metaphrastes seruari vno die post natalẽ Christi.

MAximiano iam secundum annũ agente in imperio Romanorum, & minitãte grauẽ tempestatem impietatis, & mox in pios erupturo,sic quoquè florebant quidem res Christianorum,& lætæ erãt tanquàm in iucũdissimo vêre pietatis. Hoc autẽ vêr faciebãt alij quoquè ex Orthodoxis,qui & tẽporibus erant superiores, & pietatis dogma apertè canebãt sicut cicadæ: præ cæteris verò omnibus, Ecclesiæ nostræ musica hirundo, qui propter rectam in fide sententiam, & in ea dicendi libertatem, fuit celebratus Cyrillus. Is Nicomediam moribus magis ornans, quàm sede Episcopali, & vitam orationi habens consentientem,monasteria constituebat,& eorum curam gerebat,& ea quę iam facta fuerant continens, & noua præter vetera ędificans. Accensus ergò,accensus fuerat ignis ille pietatis,de quo etiam dicit vox regia: Ignem véni mittere in terram: & quid volo,nisi vt ardeat? Qui etiam tantùm est nutritus,& tantùm inualuit, vt etiam ad ipsam veniret regiam, & multis ex ijs qui erãt in ipsa,persuaderet,vt, relicto auro & diuitijs, quę hunc ignem extinguunt, eas in manus pauperum immitterent,Christumq; & eius partes omninò sequerentur.

Cyrill. Episcopus Nicomediæ egregius.

Lucæ 12.

Cùm hæc autem audiuisset Maximianus,non erant ea omninò tolerabilia:sed cùm etiam duplex ei bellum erupisset,quorum ipse quidem vnum mouebat cõtra pietatem: alterum verò contra ipsum quædam gentes,ab eo bello deuictæ,eius diù distrahebatur animus.Cùm verò considerâsset oportere priùs bellum cõficere Barbarorum, vt quod esset terribilius:religionis, inquit, bellum reuersus tutò mouebo, & pulchrè docebo cum maiorum meorum dijs,eos qui ipsos afficiunt contumelijs, nunquàm eis tam vehementer & tam temerè insultare.Cùm is sic quidẽ & labra in corde dolosa,& linguam mouisset magna & superba loquentem,egressus est contra Barbaros.Piorum autem fax adhuc magis accendebatur,& Christi milites parabantur ad aciem.Inter eos floruit læta quędam & pulchra planta pietatis, virgo admodùm pulchra, Domna nomine, gloria insignis,in thalamo educata imperatorio,ab impio Imperatore ijs,qui falsò nominantur,eius dijs consecrata,qui collocati erant intra regiam:& constituta prima sacerdotum,& præfecta sacrificijs & mysterijs omnibus deorum inanium. Verumenimuerò bona arbor quęrebat bonam terram,& ferax olea stare in domo Dei,& fructum reddere vtilem. Ipsa ergò,cùm fidei sermo dilataretur, & ad diuinarum scripturarum venisset auditionem, & mentis aptitudine rapuisset scintillam pietatis, breui impletur amore spiritali: & cùm illum librum accepisset,Pauli, inquam, qui sermone complexus est orbem terræ, & Actiones reliqui chori Apostolorum, diligenter & continenter ea percurrit: & cùm cognouisset ea, quæ dicebantur, esse & vera, & delectabilia, & quod est omnium maximum,animæ vtilia,variè afficiebatur: lętabatur, admirabatur, dolorea animi implebatur.Lętabatur quidem, quòd in talem thesaurum incidisset: admirabatur autem,considerans fidem Christianorum, eiusq; veri studium & coniunctionem cum virtute suscipiens: angebatur verò,damnum quod eousq; acceperat,reputans,& noctem profundam ea,quæ præcesserant, existimans.

Domna virgo illustrissima, & sacerdos maxima.

Hanc certè piam fidem desiderans,nihil omninò cunctata, accersit quandam filiam vnius ex Senatoribus,(quę opinione quidẽ erat Christiana,erat autem ipsa quoquè virgo perfecta) verum cultum scire desiderans,& vti ea duce ad religionem.A qua in mysterijs pulcherrimè institutа,properat ad baptismum:& media nocte,insciẽtibus omnibus,venit ad Cyrillum Pontificem.Ille autem cùm modulatè diuinas ei cecinisset scripturas,& veneranda Christi Cruce eam obsignâsset,tunc quidem eam facit catechume-

Discit à virgine quadã, quæ nostræ sunt religionis.

Fit catechumena, vacatque ante baptismo, ieiunio & precibus.

nam: & iubet ea, quę de more priùs fiunt, fieri à pio quodam Diacono: erat autem ei nomen Agapius.Illa verò cùm & his,& ieiunio & orationi simul vacaret,nõ minùs hęc agens studuit latẽre,quàm hæc facere.Non erat itaque aliquis,qui horum esset cõscius, nisi solus quidam Eunuchus,qui erat ei virtute similis, Indes quidem nomine, genere autem barbarus, etiamsi eius mores non essent barbaris similes,sed mites & mansueti, & qui significabant magnam internam quietem & tranquillitatem. Is nõ solùm ęquè, atquè ipsa,ad fidem accessit: sed etiam,vocante occasione,le primùm tradidit martyrio.Ambo ergò,quandò venit tempus prestitutum,assequuntur baptismum: & sic post primam generationem, citò puella secundò quoquè regeneratur, cùm non nata esset plures,quàm quatuordecim,annos.

Baptizatur cum Inde.

Postquàm autem validè iactum fuit fundamentum & in firma petra,nempe Christo, iam radices egerat,tunc alia quoquè superędificauit: alimentum quidem sensile & potum negligens: pani autem, qui intelligentia percipitur, & diuinis verbis adhærens: & prętereà quærens non solùm,quomodò, quod dictum fuerat, in animo imprimeretur,sed etiam,quomodò exiret in opus: atque adeò ad ea non opùs fuit ei tempore. Simulatquè enim diuinam audiebat scripturam, statim,quod audiebat, producebat ad effectum.Cùm itaque aliquandò legeret librum Actionum Apostolicarum,vbi perué- nit ad illum locum, in quo,qui vendebant possessiones,adferebãt precia ad pedes Apostolorum,illa hoc quoquè facere constituit: & cùm collegisset,quicquid auri habebat & argenti & vestis preciosæ,& ea,suis imposuisset famulis,noctù abit,& sanctum rogat Cyrillum,vt ea accipiat, quoniam in illum Apostolicam seruat reuerentiam: & vt suis manibus ea distribuat pauperibus. Quę quidem cùm, vt volebat,nemine sciente effecisset,reuersa est: & solitus eam rursùs habebat thalamus.

Actor. 4.

Omnia sua distribuit pauperibus.

Atque Cyrillus quidem eius pater secundùm spiritum, paulò pòst excedit ad omnium patrem & Deum: Beata autem puella eius monita non leuiter audijt: sed etiam in animi profundo ea celauit. Toto itaque die illa, & qui virtuti erat ei similis Indes, animam ieiunio expurgantes, orationiq; & sacris eloquijs vacantes, noctù cibum sumebant.Alimentum autem erat panis siccus,& aqua potus.Quæ verò constitutum fuerat vt ab Imperatore acciperent, ijs ventres pauperum fruebantur: vt benignitatem simul rectè exercerent, & abstinentiam.Sic facientes,conabantur quidem multos latére: sed fieri non poterat,vt mons absconderetur,& lucerna poneretur sub modio, & thesaurus lateret in terra abditus.Sed cùm eo,quem dicam,modo apparuissent, Orthodoxis quidem fiunt exemplum salutare: impijs autem & improbis,validum ad eos conuincendos argumentum.Qui tantùm aberant, vt ex illorum virtute fructum perciperent, vt etiam pœnas ab eis expeterent, & eis crimen intenderent abstinentiam: eorum enim adhuc latebat pietas,nec ab ipsis adhuc deprehensi fuerant.

Vide ieiu. nia,preces, cibũ & potũ

Postquàm autem manifestum euasit eorum ieiunium ei, qui gerebat curam sumptũs aulæ Imperatoris, cùm oporteret admirari benignitatem, & stupere abstinentiam, ille potiùs processit ad flagra, & eos diù cædens, vim afferebat vt dicerent, quonam proficiscantur ea,quę eis dantur.Cùm illi autem,qui didicerant celare rectè facta, ea forti & generoso animo sustinerent,mori malentes,quàm dicere,nè quod in egentes manabat,rescinderetur fluentum benignitatis,quidam Eunuchus accedens ad Præfectum,Persa genere & impietate, ab initio eorum virtutem defert & accusat tanquàm vitium: quòd scilicet se castè gerant,& à cibis abstineant: & quæ accipiunt ad alimentum, ea pauperibus Christianis præbeant: & quòd,quæ ab Imperatore proficiscuntur, dantur ad alimentum ijs,qui sunt contrarij Imperatori. Quòd si velis id scire apertiùs, licet tibi aperto penario ex ijs,quæ apparebunt,intelligere ea,quæ sunt obscura.Audijt Præfectus,& cùm lubenter euidentem admisisset probationem, ab eis aufert claues: & cùm aperuisset, inuenit protinùs: sed non vt ipse sperabat: sed ea, quæ verè erant veneranda,nempe & diuinæ Crucis figuram,& librum sacrosanctum,nempe Apostolorum Deo gratas Actiones: & prætereà possessionum vacuitatem eorũ, qui in cælis magnum thesaurum recondebant: cuius præclaræ opes erant duæ storeę,in nudo solo stratæ,verò exgenerosum,& beatorum Domnæ & Indæ magnifica supellex: fictile prætereà thuribulum & lucerna, & lignea arcula, in qua reposuerant sacram oblationem, cuius fie bant participes.

Indes & Domna ęquè flagris.

for. ex genero sorum

Illustre exẽplum cõmunionis sub vna specie.

Hunc ergò librum & arculam cùm impius accepisset Eunuchus, rogabat vbi esset eis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Olim autē persecutionis tempore fideles Eucharistiā domū secū absportabant, & diū asseruabant, & eā sumebant: quod de vini specie fieri nō poterat.

eis aurum, vestisque preciosa, & alia supellex elegans & magnifica. Cùm autem illi rursùs interrogationum nullam ducētes rationem, starent tacentes, eos tradidit torquendos. Sed sic quoquè reipsa est expertus se fruſtrà pulsare adamantes. ab eis enim nihil omninò audiuit. Sacer verò ille liber, & prætereà arcula, vt quę nihil ei essent vtilia, illic ab eo relicta sunt in penario. Eos autem iubet alibì includi, donèc retulisset ad Imperatorem. Atque virgo quidem, cùm iam educeretur è penario, cùm inscientibus omnibus scitè librum sustulisset, (erat enim paruus, & qui poterat facilè abscondi) in sua eum veste reposuit. Eodem modo Indes quoquè admirabilis vas sustulit ligneum: & ità abducti sunt & inclusi. His sic inclusis longo tempore, solus panis viuus erat nutrimentum: & diuinæ gratiæ potio, erat potus. Quæ autem corpus necessè est sumere, ijs adeò priuati fuêre, vt ne aquam quidem possent assequi. Erat enim hic immitis Prefecti iussus, vt propterea, quòd ipsi egentium ventres satiauerant, tali fame confecti interirent, & pro benignitate pœnas luerent sęuitia.

Tanta ergò fuit indigentia, & afflictio tam intolerabilis, vt virgo in morbum incideret, cùm iuuenile corpus non ferret tantam vexationem. Sed fieri non poterat, vt eos haberet despicatui ille, cui sunt curæ volucres & bestiæ: & qui aperit manum, & implet omne animal benedictione. Sed nox quidem erat: accedunt autem virtutes cælestium Angelorum: qui cùm multa luce eos circunfulsissent, & mensam cibis implêssent, rursùs reuersi sunt in cælum. Illi autem ea, quę erant proposita, statìm sumpserunt, malorum quę precesserāt, non ampliùs recordantes: & partìm quidē eorū quæ apparuerant, splendore: partìm verò eorum, quę ipsis oblata sunt, voluptate exhilarati, illud Dauidicum admodùm opportunè cecinerunt: Tāquàm ex adipe & pinguedine repleta est anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum. Atque dies quidem iam aderat: aderat autem Prefectus quoquè, vt sciret an fame victi essent: vt sic eos haberet obtemperantes. Postquàm verò contrà eos vidit lętos & vultu alacres, animā autem multo alacriores, mittens vim afferre, vt quod in eis nihil prodesset, aggressus est persuadere: & simulans mansuetudinem, iussit eos deinceps degere nullis malis affectos, & abundè eis dari, quæ erant ad vsum necessaria, cibum, inquam, pecuniam & vestes, non minùs quàm anteà. Sed virgo nihil egebat pecunijs & vestibus: immò verò egebat quidem, sed non sua causa, sed pauperum: quibus etiam vestimenta discindens, distribuebat: & quomodò existimabat esse necessarium corpori alimentum, ità etiam suæ animæ necessarium, alijs præbere nutrimentum.

Pſal. 144.

Pſal. 62.

Quocircà multis diebus pmanebat ieiuna, vt possent abūdè alijs pręberi nutrimēta. Et tunc quoquè cùm vidisset multitudinem pauperum ad se confluētium, & tanquàm charam, nutricem, vt famem ab eis propulsaret, rogantium, dubia animi, vt quæ nihil posset impéndere, quod sufficeret tantæ multitudini, ad suum mūdum adspexit: & cùm zonam illam, quæ plena erat gemmis & margaritis, & alia quę erant auro ornata & argento, omnia vinculo vno comprehendisset, demittit per feneſtram, & transmittit ad pium quendam Diaconum, cui nomen erat Alypius: rogatq; vt vendat, & aurum, quod ex eo redibit, diuidat pauperibus. Dici non potest, quantę pauperum multitudini hęc suffecerint ad alimentum: sed neque quàm multos diuites sui imitatione prouocauerit ad opem ferendam egentibus. Cùm autem non oporteret eam, quę erat adeò casta, & quę sic alias exercebat virtutes, & quę magno ferebatur fluento ad beneficentiam, habitare in tabernaculis peccatorum, & in aula regia, huic etiam rei prouidetur à superis. Videte autem quàm sapienter.

S. Domna seipsam inedia affligit vt pauperes alat.

Iremq; sua distrahit

Dei parentem Dauidem in animo versans, & id quod ille simulauit eo tempore, quo fugerat à facie Saul, & quemadmodùm vultu suo mutato, se finxit esse emotę mentis, & sic effugit manus eorum, qui erant verè insipiētes, & de eis erexit trophæum: tale quid ipsa quoquè excogitat & fingit, inuertens oculos, & saliuam expuens, & manus percutiens, & voces emittens inordinatas: & aliquandò quidem lachrymans: aliquandò autem ridens intempestiuè & indecorè. Hæc cùm viderent ij, qui erant in regia, alij quidem miserebantur, alij verò etiam mirabantur: Nonnulli autem simul & misericordia mouebantur, & stupebant. Quod quidem cùm audijsset crudelissimus Præfectus ab aliquo ex ijs, qui ei assidebāt, & vidisset etiam id quod fiebat, visus est dolere & animo ęgrè ferre. Nam tunc virgo maximè morbum simulabat, quandò Prefectus in eam coniecisset oculos. Vndè etiam timore afficitur, & ei plures adhibet custodes, nè absente Imperatore,

1. Reg. 21.

Simulat amentiam.

ratore, aliquid ei graue accederet, & se deorsùm præcipitans, veniret in periculū. Postquàm autem multum temporis contritum est à custodibus: illa verò, quam susceperat, personam non dimittebat, sed prudenti admodùm cogitatione simulabat se esse insipientem: & molesta erat ijs, qui eam custodiebant, eorum quidem vexans aures inconditis vocibus, stultis autem figuris eorum oculis adferens molestiam: & nōnunquàm eis somnum adimens clamoribus, & eis omninò molestiam adferens: non solùm vel inuiti eam mittunt ad Christianos, quod quidem ea iamdiù cupiebat: sed etiam fatentur, licèt nolentes, Christianorum potentiam. Accedētes enim ad Eunuchum, vehementer rogabant, vt ea mitteretur ad Christianos. Fore enim dicebant, vt & ipsi liberarentur à malo non tolerabili, & illa ab ipsis quamprimùm curaretur. Sunt enim, dicebant, apud nos alij quoquè ei insania similes, quos, nescimus quomodò, dicuntur sanare, & facere vt sint sanæ mentis. Hoc illi quidem pro se periērunt, cupientes liberari ab omni molestia: Deus autem id, quod virgo impensè cupiebat, facit vt ei succedat ex sui animi sentētia. Nesciebāt enim se, vt dicitur, equum in cāpum immittere, & delphinū in aquam.

Audit hæc Prefectus, & cupiens ipse quoquè liberari hac eius cura, statìm sanctum Anthimum (erat autem hic tunc Nicomediæ Episcopus post Cyrillum) accersit. Qui cùm statìm accessisset, &, vt qui à Deo accepisset notitiam eorum, quæ erant in profundo cordis, spiritu cognoscit de virgine: & cùm, quàm profunda sapientia sub simulatione stultitiæ latéret, intellexisset, ipse quidem tacens constitit: virgo verò cùm similiter vidisset Pontificem, nullum ampliùs prę se ferebat furorem aut amentiam: sed perindè ac ipsum illius adspectum reuerita, se moderatè gerebat & placidè, adeò vt ipsi qui aderant stuperent, considerantes quantam vim habeat vel solùm conspectus pius oculus. Prefectus ergò rogauit Episcopum, vt assumeret virginem, cum ea autem etiam Indem: & vt eos in sacra aliqua ędę traderet in custodiam honestam. Simul etiam dedit pecunias, quæ ad alimentum sufficerent & vsus corporis necessarios. Ille autē hos quidem valdè lubenter susceptit, sed non etiam pecunias. Eos verò misit ad quoddam monasteriū, dici non potest quantùm lętantes, quòd successisset eis cœptum ex sententia.

Anthimus, Cyrilli successor.

SS. Indes & Dōna mittuntur ab eo ad quoddā monasteriū.

Iam autem Maximiano tunc erecta erant trophæa aduersùs inimicos, DEO ei sapienter viam aperiente ad salutem, vt cùm quęsijsset, cuiusnam manu hæc rectè gererentur, agnosceret veritatem. Sed ille in his planè cęcutiens, deorum qui falsò dicuntur, auxilio adscribebat victoriam: & tantùm aberat, vt vero Deo ageret gratias, vt etiam properaret aduersùs Deum bellum gerere: & alijs postpositis, acri animo armabatur aduersùs Christianos, dęmonibus festa peragens & sacrificia, etiamsì primò vulpinam pellem induens, donis & honoribus clàm se insinuabat in populi beneuolentiam, & suam esse rectam volebat improbitatem. Theatrum itaque frequentissimum ab eo fuit congregatum. Non apertè autem ostendebatur hoc certamen comparati aduersùs Christianos: sed obscurè, dolosè & malitiosè instruebatur. Simulacra enim, quę ausero quidem honorabantur ab impijs, fossam verò interitūs eis vicissìm largiebātur: hęc, inquam, aurea, & quæ rursùs facta fuerant ex argento, producens impius, posuit in sede regali, & coronis redimijt: & tandèm eis tauros sacrificans, iussit execrandis sacerdotibus adspergere populum, temporis quoquè ea in re vtens auxilio. Tunc enim ore hianti attendebant iucunda theatri acroamata. Quicunq; ergò in pietate quidem erant firmi & stabiles, & quorum animos religio Christiana non solùm vsque ad nomina, sed etiam ad cor vsque penetrauerat: ij, cùm id, quod fiebat, deprehendissent, & nec eius quidem conspectum ferre potuissent, à theatro recesserunt, suum potiùs sanguinem profundere, quàm tali sanguine pollui, pręclarè eligētes. Quibus autem pluris fiebat voluptas & recreatio, ijs polluebantur animæ & corpora, ex modica, proh dolor, delectatione sibi grauissima recondentes supplicia.

Vide malignas Maximiani machinationes

Sed enim Maximianus, qui toto animi impetu ferebatur ad impietatem, nō ampliùs latenter, sed apertè volēs se impiè gerere, hos habuit sermones apud eos, qui erant congregati, qui quidem grauissimam redolebant impietatem: Quò abitis, dicens, ó homines, luci tenebras præferentes, & non deos esse putantes, à quibus dependet hoc vniuersum? Non videtis victorias & trophęa? Non videtis bona plurima, quæ bonis adijciuntur: & quemadmodùm quæ sunt, rectè quidem se habent, & sunt in tuto: alia verò accedunt quotidiè: & quorum non eramus priùs domini, in ea nunc dominatum obtinemus? Non gloriam, quę augetur? non imperium, quod dilatatur? Non ciuitates,

Eius pestifera oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quę partim quidem sunt tributariæ, partim autem sunt futuræ: & partim quidem iam captæ sunt, partim verò sunt iamiàm capiendæ? Non gentium reges, qui sunt reputati pro mancipijs? Non omnia, quæ eueniunt nobis ex sententia? Cuiusnam ergò hæc contingunt prouidentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderatæ pluuiæ, fructuum fertilitates: immò verò vniuersum tempus fructus producens, & spectantia omnia ad abundantiam.

Psal. 12. Cùm ille copiosa lingua sic loqueretur, & ijs, qui non sunt, ea quæ sunt, falsò adscriberet, & alia adhuc vellet contexere, non permisit ex alto is, cuius sunt iudicia vera iustificata, mendacium ampliùs gloriari aduersùs veritatem: nè alijs quoquè, qui erant ad peruertendum faciles, causa esset interitûs: sed interim dum loqueretur, cùm esset dies serenus, & sol regionem vreret meridianam, repentè erupit sonus multorum tonitruum, & elisus fuit ignis ex nubibus, & profundę simul tenebrę, & dęsa grando cum ventis vehementibus: & malum hoc horrendum, vocem propemodùm emittebat, esse grauem Dei commoti iram. Nam alij quidem solo tonitru auribus & animo perculsi, ibi in terram cadebant semimortui: alij verò in fugam quidem se coniecerunt, se autem multo grauiùs affecerunt, vt qui fuerint à se inuicèm conculcati, & sic vitæ violentum inuenerint exitum. Ipse quoquè impius Imperator propemodùm perijt, periturus fortasse, nisi Deus iudicâsset id minus esse supplicium, quàm quod ille dignus erat pati. Non vsque autem ad ea, quę dicta sunt, stitit Deus terrores: sed fluuij quoquè aquarum impetu inundantes, & segetes funditùs euellentes, agricolarum labores in mare deportârunt: idque cùm esset æstas, & speraretur fore, vt longo tempore non plueret. Fuit tamen, quod factum est, admodùm leue & paruum ad penetrandum Maximiani animum, & persuadendum vt resipisceret ab impietate. Nam cùm posteà quæsijsset schedulam, in qua erant nomina eorum, qui primis duodecim, qui falsò dicuntur dij, ministrabant, quoniam Domna & Indes non inueniebantur cum alijs, dolore simul & ira implebatur: & diligenter percontabatur, quomodò res eorum se haberent.

Diuinitùs confunditur eius falsa persuasio.

Postquàm autem audiuit ab Archicunucho, Domnę quidem emotam esse mentem: eam verò nunc esse apud eos, qui ea sciunt curare: cum ea autem esse Indem, vt eam custodiat, & ei inseruiat: ille iam ira æstuans, & valdè vociferans, O pessime hominum, inquit: Domnam quidem, quę vexabatur à dęmone, fortasse non immeritò amouisti à deorum ministerio: Quidnam autem te mouit, vt Indem quoquè, magnorum deorum cultorem, cum ea amandares, & quantùm in te fuit, eos à ministerio desertos dimitteres? Sed ipsos iuro deos, te iustas sceleris pœnas non esse euasurum. Dixit, neque quod dixerat neglexit: sed ministerium camelorum, qui erant in regione Claudiopolitana, ei tradi imperauit, ei authoritatem detrahens Præfecturæ, & eum ad extremam deducens ignominiam. Deindè Indem quoquè iussit adduci, & ea rursùs facere, quę dijs consueuerat. Ille verò cùm accessisset, faciebat re vera, quę consueuerat: deosque & deas & eorum sacerdotes valere, vel potiùs flere iubens, ipse soli Deo vacabat, in orationibus versans & ieiunijs: & non solùm ad eorum impietatem minimè se demittens, sed multos etiam ex ijs, qui decepti fuerant, ad veritatis agnitionem reuocans. Res est enim, quæ ad veritatem inducit oratio, quandò habet etiam vitam ei consentientem. Hac itaque ratione Indes multos ad Deum adduxit: & erat reuerà saluinus, qui & seipsum continebat, & alios poterat continere. Sed tales quidem erant res illius: Maximiano autem erat intolerabile, videri quidem omnes superâsse barbaros, & solo adspectu terrere populi multa millia: vinci vero à suis, idque cùm essent adeò iuuenes, & ętate imperfecta.

S. Indes multos ad Christum traduxit.

Maximianus Christianorum templa diruit.

Christianos crudelissimè iubet puniri.

Cùm itaque paulatim soluisset, quamcunque habebat speciem humanitatis, apertè quidem pugnabat cum Christo, sacra templa diruens, & ædes dæmonibus ædificans: Præfectos autem, & in dicendo formidabiles, & in puniendo crudeles, mittens per vniuersum orbem terræ: quibus non sufficiebat sua aduersùs Christianos crudelitas, sed accedebat etiam immanitas Imperatoris. Iubebat enim, vt Christianis non obedientibus nihil cederent: sed sic punirent, tanquàm oculi illius vnà examinarent & spectarent tribunalis austeritatem, & in examinando curiositatem, & in puniendo nouam inuentionem atque vehementiam: dicens eum illi plurimùm gratificaturum, qui pluribus supplicijs afficeret Christianos. Sic incitatos emittebat Præfectos. verumenimverò seipsum quoquè eis ostendebat exemplar archetypum ad inhumanitatē. Nam ipse quoq; erat

erat primus occidens, puniens, de medio tollens, expellens, quid non violentum agens & tyrannicum? immò verò sępè quoquè non vim meram afferens, sed eam etiam misc̄s

Universidad de Deusto
Biblioteca

rore pércitus, iubet Glycerium euntem ad eccleſiam, compræhendi manu militari, & correptum, ad ſe adduci. Qui cùm ad illius tribunal eſſet adductus, nihil interrogatum iuſſit verberari boum neruis tam vehementer, donèc verberantes quidem, vires: illum autem, qui cędebatur, vox deficeret. Preconi quoquè ei, dum verberabatur, iuſſit dicere: Lingua parciùs vtere, ô Glyceri. Nè ſis arrogans, nec ſeditioſus, nec inſolens. In honore habe mores Romanorum: reuerére Imperatores. Sic quidem imperauit Maximianus: ſed neque torquens perſuaſit, neque hæc cantās, eum affecit pudore: ſed cùm eſſet martyr ſuperior & manibus lictorum, & vocibus quæ ei incantabantur, quærebat ſuum regem, & tota voce & viribus illius inuocabat auxilium: Domine Ieſu Chriſte, dicēs, quomodò me, vt pro te dicerem, corroborâſti: ità etiam, ô bone, da mihi vires, vt pro te patiār: vt acceſſione eorum quæ ſunt triſtia, ſit mihi præmiorum maior remuneratio. Hoc tanquàm ignis igni additum, Maximiano maiorem iram accendit: ipſe autem eos, qui percutiebant, couſquè vt verberarēt incitauit, donèc corpus martyris humi iacéret, nihil differens ab inanimis: ſanguine quidem iam exinanito, pelle verò vento tumefacta, & ipſa carne priùs conſumpta, & nudis ſolis oſſibus apparentibus. Quod quidem mouit miſericordia non ſolùm pios & humanos animos, ſed etiam animos infidelium. At non Maximianum, cuius animus erat lapide durior.

S. Glycerius immaniſſimè flagellatur.

Vide fœniſſimum tyrannum.

Stupenda martyris fortitudo.

Sed poſtquàm ſic affectum Glycerium, & à mortuo quidem nihil propè differentem, ſolam autem linguam mouentem vehementi ſpiritu, & dicentem, Sum Chriſtianus, ſeruus Chriſti, qui ſolùm eſt verus Deus: Vnus eſt mihi Dominus, vnus Rex. non ferens ille loquendi libertatem, iubet eum quidem ſolui à vinculis, abductum verò extra ciuitatem, igne crematum mortem ſubire. Ductus ergò generoſus ille ad locum cōſtitutum, & ſtans ad orientem, partìm quidem Chriſto egit gratias, qui eum à multis liberârat piculis: partìm autem pro ſe vehementer orauit, & pro pijs, qui erant vbiq;. Deindè cùm Chriſti ſignum ſuo adhibuiſſet corpori, fuit affixus ligno, ſacra victima, aries carēs omni vitio, ei qui ligno propter nos fuit affixus. Igne autem ſubtùs accenſo, Ieſu fuit oblatum holocauſtum & ſacrificium acceptabile, & diuina hoſtia aræ ſuperne conueniens. Quid verò, hinc ne intellexit Maximianus pios eſſe immutabiles? Multùm abeſt: ſed cùm execrandæ eius hoſtiæ ducerentur ad templum duodecim deorum, quod erat intra regiam, aderant quidem impij, candidis & magnificis veſtibus celebrantes feſtum ſui interitūs: Solus autem Indes atris indutus veſtibus, & cùm hæc celebrarentur, maximo dolore affectus, cùm ſe in valdè tenebroſa incluſiſſet domuncula, impiorum deflebat interitum.

Signo Crucis ſe muniens, in igne efflat aīam.

Renunciantur hæc quoquè Imperatori, & is ſtatim ab ipſo arripitur, & ſiſtitur ab illo Iudice iudicandus. Cùm autem etiam antequàm loqueretur, ei renunciaret veſtis, quòd quæ fiebant, ab eo cenſebantur digna luctu & triſtitia, iuſſit eius manibus & pedibus iniectis catenis, & collo collari, eum ſeruari incluſum in carcere. Atq; Indem quidē habebat cuſtodia: Maximianus verò Domnā quoq; quærebat: & furore perindè ac ebrietate læſa ratione, & oblitus eorum, quę de ipſa audiuerat, dicebat aſſiduè: Vbi eſt Domna? Vbi eſt ſacerdos Dianæ & Mineruæ? Rursùs ergò ei dicunt de integrò, quę videbantur accidiſſe virgini, & quę fecerat Eunuchus, ità vt res ſe habebat, ſignificant, Ille autē cùm multa dixiſſet de Archieunucho, & valdè ægrè tuliſſet, quòd ei vita fuiſſet conſeruata, iubet ei quidem caput amputari: virginem verò quæri in monaſterijs, & dijs illius ſeruari. Hæc cùm reſciuiſſet ea, quę monaſterio præerat, in quo erat ſancta, inprimìs virili ſuſcepta cogitatione, virili tonſu & veſte ornata virgine, & preces cum lachrymis ei præbens viæ cuſtodes & duces, eam clàm emittit ex ſacro thalamo.

S. Indes degit in cuſtodia.

Sed ſceleratus non ceſſabat quærere: & cùm eam non inueniret, furebat communiter in omnia monaſteria. Atque ſacra quidem omnia monaſteria crudeliter diruebantur: virgines verò turpiter probris afficiebantur: Virgines, proh dolor, quas ne maſculorum quidem oculis videri erat vnquàm tolerandum: atque ità per omnia peruadebat calamitas, quaſi capta eſſet ciuitas ab hoſtibus. Quibuſcunq; ergò earum erant corpora valentia, & neq; ſenectus, neq; morbus aliquis tardabat earum pedes, ipſę ſtatim fugam ſpectabant, & ad montes & ſpeluncas & ignotas ſolitudines celeriter abibant, malentes vitam degere cum feris, q̄ habitare cū hominibus, feris longè immanioribus, & qui corpora virginitatē exercentia probro afficere inhoneſtū non eſſe exiſtimant. Sed eo, quod cogitāras, fruſtratus es ô inimice omnium: & per quæ ſperâſti tyrannidem exercere, per

Maximianus in monaſteria, eaque diruit: præclarus dux hæreticorum noſtrorum.

caipſa fracta fuit tibi tyrannis. Non enim neglexit Deus, qui natus eſt ex Virgine, ipſas virgines vel in medio lictorum conſeruare, & quomodò fidem, ità etiam continētiam ipſas prodere non permittere. Inter eas autem tanquàm inter claras & lucidas ſtellas, vna mirandum in modum reſplendebat inſtàr lunæ, & pulchritudine & genere & virtute alijs præſtans. Ea verò vocabatur Theophila. Hoc autem longè meliùs res ipſa oſtendit.

Theophila virgo ſanctiſſima ducitur in lupanar.

Cùm enim illa eſſet vultu adeò formoſa, traheretur autem à lictoribus, & iam ad probri ac contumeliæ officinam violenter introduceretur, manus ſimul & oculos in cælū tollens, & miſerabiliter adſpiciēs, Mî Ieſu, dixit, meus amor, mea lux, meus ſpiritus, meus cuſtos caſtitatis & vitæ, vide eam, quæ eſt tibi deſponſa. Vide, ô ſponſe, in quem nulla cadit repræhenſio, & feſtina: quoniam nec eſt quidem tempus precādi: nè pactū conuentum fallam, nè prodas me beſtijs, nè lupi tuam pecudem dilanient. Serua ſponſe ſponſam: meam conſerua caſtitatem fons caſtitatis: vt tuum quoquè nomen nunc maximè glorificetur, quod intelligenter glorificatur ab Angelis. Hęc illa quidem orauit cum lachrymis: effecta autem Deus reddidit. Sed eſt adhibendus animus narrationi. Introducitur virgo in proſtibulum: Illa verò etiam in tali loco & tempore non eſt oblita eorum quæ oportuit: ſed protinùs cijciens id, quod habebat in ſinu: id autem erat ſacroſanctū Euangelium: aperuit, & dabat operam lectioni. Vnus verò ex intemperātibus, œſtro inſano pércitus, ad eam ingreditur: qui aliquantiſpèr quidem eam audijt legentem. Cùm autem iam propè eſſet, à maximo metu inuaditur, & tremore valdè agitatur, & humi procumbit mortuus, & ſic iacebat ad pedes Theophilæ, non ſpirans. Multę horæ prętereant, & cùm alijs viſum eſſet, quoniam non exibat, eum non poſſe ſatiari virgine, vbi alius quoquè ingreditur, ipſe quoquè iam propè ſtans, lucis quidem, quæ verbis exprimi non poteſt, fulgore illuſtratur: deindè eum à luce tenebræ excipiunt, & obrutu orbatus, quærebat obiens, non ampliùs virginem: ſed quemadmodùm citra offenſionem exiret extra fores.

Malè perit homo petulans.

Alius occæcatur.

Item alij multi.

Cùm multi quidem talia paſſi eſſent, & nonnulli etiam magis horribilia, nulli fuit ampliùs cordi ingredi: ſed & ſi quis ingrediebatur, non ingrediebatur captus amore: ſed ſolum volens ſcire ea, quæ facta fuerant. Poſtquàm autem ingreſſi ſunt complures, vident ea, quæ & ad videndum erant terribilia, & ad dicendum alijs maximè admirabilia: puellam quidem honeſtè ſedentem, & libro incumbentem: adoleſcentem autem quendam propè eam ſtantem, luce quidem ineffabili, pulchritudine verò incredibili, veluti quædā tela fulguris emittentem ex oculis. Hæc poſtquàm viderunt, & metu diriguerunt, & vix tandem, Quis eſt ſicut Chriſtianorum Deus? exclamauerunt: & ſimul non ferentes ſpectaculum, rectè ſecum agi putabant, ſi fugerent: & celeritate maxima domo exibant: omnes quidem obliti libidinis: nonnulli autem etiam ipſa impietate abiurata. Sed neq; hæc ignorauit Maximianus: ſed cùm reſciuiſſet virginem quidem non poſſe capi ab ijs, qui ipſam ſeruabant, militibus, quinetiam multos ex ſuis eſſe victos, & didiciſſe Deum piè colere, Dei gratiam adſcribebat incantationi: dicens Chriſtianos vti artificijs ad vulgus decipiendum. Sed ille quidem hęc dicens, ſe ipſum potiùs decipiebat, & quicunquè his nugis animum adhibebant.

Plerique erudīti in Chriſtum.

S. Angelus S. Theophilā liberat.

Ille autem plenus lumine, qui videbatur virgini aſſiſtere, cùm eam domo eduxiſſet, fuo lumine præcedens deducebat. Deindè cùm etiam adduxiſſet vſque ad ſacram eccleſiam, eam ſtatuit in veſtibulo: & cùm, Pax tibi, dixiſſet, receſſit. Eam autem inuaſit & metus, & gaudium. Metus quidem, quòd ille eam reliquiſſet: Gaudium verò, quòd libidinoſorum manus ſic effugiſſet, nihil paſſa indecorum. Accedens ergò, pulſat oſtium populi iam congregati, & nocturna de more Deo canentis. Cùm autem ianuę ſtrepitum ſenſiſſet quidam Diaconus, & quænam eſſet reſciuiſſet, renunciauit ijs, qui erant intra eccleſiam. Omnes itaque ad eam confluunt. Nam alioqui erat etiam illuſtri genere, ſicut audiuimus: virtute autem multo illuſtrior. Cùm eam ergò vidiſſent, & quos & quidnam volentes effugiſſet, intellexiſſent, & quęnam illa in eos feciſſet miracula, quoſnam quidem fontes lachrymarum non mouerunt? quaſnam autem voces ad Deum non emiſerunt? in principio quidem raptum virginis miſerantes: in fine verò impios quidem miſeros ducentes: illam verò quibuſnam non perſequuntur beatitudinibus? Illa autem ſeipſam quidem iacit humi, & aræ ſacros tangit cancellos: flet verò tam vehementer, vt eos etiam qui videbant, ad ſimilem moueret affectionem, & fluenta lachrymarū: fitque

Obſerua, vt antiquitùs nocturnæ preces & laudes Deo deprōptę ſint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fitque communis ad Deum gratiarum actio toto pectore. Sed ità quidem se habebant res virginis.

Improbo autem Maximiano oportebat improbos etiam esse ministros, & ex eadem, vt aiunt, fidelia. Quicunque ergò piè Deum colentes latebant Maximianum: ij illos non secùs àc venatici canes inuestigantes, significabant. Qui quidem etiam aduersùs Dorotheum, qui gloria quidem & ciuili dignitate erat insignis, vt qui Præpositus vocaretur ab Italis, pietate autem erat insignior: aduersùs eum ergò, & Mardonium, & Mygdonium, &, qui priùs dictus est, Indem, & quosdam alios, fide quidem in Christum acerrimos, Imperatoris autem honore claros, immittunt tela calumniæ: Hi scilicet, quorum dentes arma & sagittæ, & lingua, vt dicam cum sacra scriptura, gladius acutus, dicētes: Si seruos, ô Imperator, & eos qui in tua regia habitant, & sunt tibi subiecti, non potes subiugare: cur alijs conaris persuadere, inutiliter laborans, & frustrà te crucians? Ij enim ægrè potuerint abduci à dogmate, illos videntes nos suauiter irridentes, & tui tribunalis austeritatem nihili facientes. Vide enim, quousquè procedit eorum contemptus. Non solùm ipsi contemnunt contraria sentientes: sed alijs quoquè, qui latent, qui eadem quæ ipsi sentiunt, & alimenta suppeditant, & ad certamina parant & instruunt. Quinetiam mittunt literas ad eos, qui procùl distant, simul & eos confirmantes in sententia, & exhortantes ad constantiam. Et alioquì quicquid aduersùs ipsos, & quam habent religionem, tua excogitauerit potentia, id statim per illos ab ipsis deprehenditur.

Psal. 56.

Sistunt coram Maximiano Irdes, Dorotheus &c.

His fuit ad iram accensus Maximianus, & dicto citiùs iussit sanctos ad se adduci. Et aderant quidem illi nihil timentes, neque vllum formidinis vestigium vultu præ se ferentes: Ille autem toruis ipsos oculis intuens, O pessimè perdendi, inquit, ô omnium hominum ingratissimi. Cur tantam à nobis adepti claritatem, & soli propemodùm sceptris præfecti imperatorijs, tam mali deprehensi estis in benefactorem: qui pro multis nostris in vos beneficijs qualem refertis gratiam, Iesum quendam vobis & alijs Regem adscribere dictitantes, & nouę huius religionis duces sedulò celantes, & eis omni studio prouidētes, eosque fouentes, quos funditùs interire, & ne nomen quidem eorum remanere, reputaui esse pulcherrimum & primum meorum trophæorum? An non hęc sunt vera, & quæ factis magis arguuntur, quàm verbis? Illi autem tanquàm latrantem canē ne tantillùm quidem curantes, neque existimantes esse tempus responsionis, steterunt silentes. Maximianus verò, cùm silentio magis esset eius iritatus animus: Non per deos immortales, inquit, non vobis parcam: sed cùm omne genus supplicij vobis intulero, & carnes consumpsero, & ossa cōtriuero, & igne combussero, relinquam insepultos, à canibus & auibus comedendos: & vos ipsos puniens pro meritis, & alijs metum incutiens, nè talia aggrediantur.

Illorū insignis magnanimitas

Nec hęc quidem sanctis timorē attulerūt: sed statim & solutis zonis, & chlamydibus exutis, stabant parati ad cursum martyrij, vno ore & animo se esse Christianos & Christi seruos audacter nominātes. Deindè etiā Maximiano: Nobis, ô Tyranne, dixerunt, honores tui, & vanæ hę dignitates ne tantillùm quidem vnquàm curæ fuerunt. Quid enim opùs fuerit tali honore, qui à Deo disiungens, est redacturus in seruitutem dæmonum? Sunt enim talia vestra impiorum dona, quę fugiētes, tantū abest vt persequentes, nō solùm ijs tibi cedimus, sed etiā ipso corpore & vita. Cùm ij ità essent parati, & tales essent eorum spiritus, iussit Maximianus, vt extensis simul manibus & pedibus, crudelibus boū neruis fortiter verberarentur. Et statim sex vnumquenq; circūsistentes lictores, magna parte diei eos perpetuò verberabant, nulla scelerati mori cōmunis naturę misericordia, idq; cùm viderēt terrā eorum sanguine effectā purpureā. Martyres aūt hęc quidem ferebant fortiter, ne vocem quidē emittentes: internis verò animi motibus glorificabāt eū, propter quem hęc sustinebant. Flagella excipiebat carcer, cùm essent eorū colla vincta collaribus, manus aūt catenis, & pedes compedibus. Maximianus verò tanq̄ torrens, qui fertur per segetes, per oēs deincèps pios peruadebat. Et ad hæc quidē iubebantur inseruire Præsides ac Præfecti, qui erāt impietate eximij. Quicunq; aūt eius parebant imperio, qui Christum esse Deum confitebantur, tortoribus simul tradebantur, & varijs tormentis laniabantur miserabiliter. Et sic quidem quotidiè ei, qui seipsum pro nobis sacrificauit, rationalia offerebantur sacrificia, piè martyrio effecta holocaustum.

Cædunt nerus boum.

Vincti truduntur in carcerem.

Oportebat autem festorum maximum Christi natalem, ei qui nascebatur, copiosiora offerre sacrificia. Nam ortūs quidem Christi dies festus agebatur: quicquid autem est pi-

est pium, congregabatur ad glorificationem. Prophani verò Maximiani profani ministri accendentes, Quoniam, inquiunt, ô Imperator, hodiè festorum quæ nōrunt, maximum celebrant Christiani, vt qui hodiè Deum suum natum esse fabulentur, & celeberrimo totius populi concursu ad festum conueniunt, agè nè ex media sagena nos præda effugiat. Sed militibus quidem præoccupentur templi aditus: stet autem ara ante portas: accedentes verò præcones, iubeant quidem omnes è templo egredi, & nihil cunctātes arę sacrificare. Sin autem non pareant, quid sit deincèps agēdum, statuere, tui est imperij & iudicij. Quòd si hoc quoquè nobis permittis dicere, igne templum circuncircà compræhendentes milites, protinùs perdant eos, qui non obtemperant. Et sic illos quidem de medio tolles, qui in rebus præcipuis perniciem afferunt tuis populis: te autem liberabis à cura, quæ tuum animum premit non mediocriter, sicut nos non ignoramus. Nondùm finem acceperat oratio: excipiens autem Maximianus, Iuro, inquit, maximos deos, me hęc iamdiù versâsse in animo. Nescio verò, qui factum sit, vt ea quę cogitâram, nondùm sim executus. Sed vobis magnas, ô dij, ago gratias, quòd effeceritis, vt his quoquè opportunè veniret in mentem, quod esset conducibile. & simul iubet, vt primi ex Protectoribus, cùm magna manu militum ecclesiam circundedissent, sarmentis & quacūque alia materia, quæ facilè accenditur, in orbem congesta & apposita, ad templi portam aram statuerent: Deindè, vt præcones clara voce proclamarent, vt omnes exirent, & ad arā accederent sacrificaturi. Quòd si non parérent, portis statim optimè clausis, & omni alio eis obstructo exitu, ignem accenderent: vt sic omnes vnà cum ipso templo perirent, & vt digni sunt, ab igne consumerentur. Et hæc quidem Imperator.

Impij regis, impij satellites.

Nuncius autem statim mittitur ad ecclesiam, vt diceret, quæ iussus fuerat ab Imperatore. In medium itaque accedens, & magna voce clamans, O homines, Maximianus, interpellat, orbis terræ dominus, me ad vos misso, alterius ex duobus dat vobis optionem: Vt aut dijs sacrificetis: adest enim ara parata: aut, si nō pareatis, omnes simul pereatis. præstò est enim ignis. Quod ergò vultis, quamprimùm eligite. Cessauit ille, cum hæc dixisset: Ecclesiæ autem Archidiaconus, cùm ei esset cor accensum igne diuinæ gratiæ, stans ad cornu altaris, O vos, inquit, mei fratres, & inter vos inuicèm vnanimes, nescitis quēadmodùm quæ à tribus pueris facta sunt, paulò antè persequentes, dici non potest, quantùm eorum admirabamur virtutem, & eorum in pietate stupebamus fortitudinem. & quemadmodùm non tanquàm stantes in medio ignis, sed in molli aliqua herba choros ducentes, ipsi & hymnum canebant, & omnem creatam naturam ad vniuersorum Deū laudandum vocabant? Hos nos non solùm iudicabamus beatos, sed eorum quoquè coronarum cupiebamus esse socij. Quoniam ergò & nunc nos vocat tempus, & sunt mores Imperatorum similes: Nam etsi nominibus differunt, at crudelitate & impietate maximè conueniunt: efficiamur nos quoquè pietate similes ijs, qui tunc decertârunt. Quomodò enim non esset absurdum, illos quidē, cùm essent pueri, & nec plures tribus, & alioquì cùm nullum adhuc accepissent exemplum animi magnitudinis in tuenda pietate, tam præclarè decertâsse: Nos verò, qui & multitudine sumus propè innumerabiles, & multi, qbus nihil deest ad perfectā ætatē, & quibus est etiā tanta exemplorum copia, videri vitæ cupidos, & ignauo abiectoq; esse animo: & non oblatā occasionē tanquā lucrum arripere, & hanc, quæ est ad tempus, vitam despicere pro Deo, qui nos fecit, & sua am animam dedit pro nobis ad mortem: testimonium autem firmę & infractę nostrę fidei, nostrā prębere mortem? Hęc autem dico, etiamsi nulla esset pro his remuneratio. Cùm verò sint valdè paruæ huius temporis passiones, si cōferantur cum ijs, quæ sunt illic, remunerationibus: & vita quidem expers molestię & æterna, pro hac breui & laboriosa: gloria autem nunquàm cessans, pro infida, & quę facilè excidit: & diuitiæ, quæ surripi nequeunt, & voluptas, quæ nunquàm transit ad molestiam, nos adhuc in præsentibus manere concupiscemus, & nō potiùs, cùm ad eam quæ est illic, gloriam, pro Christo subeundo mortem, inuenerimus perueniendi occasionem, quamprimùm transibimus? Et quidnam aliud facientes, ab ijs qui sapiunt, iudicabimur, nisi digni, qui lugeamur? Mementote, immò verò adspicite ad aram. Verus enim noster Dominus fuit pro nobis sacrificatus. Non nos quoquè pro eo in loco sancto animas profundemus, & veluti quoddam sacrificium eas illi igni offeremus in holocaustum?

Dan. 3. Archidiaconus egregie accēdit animos Christianorum.

Multa Christianorum millia cum derio.

Cùm sic dixisset, omnes incitauit, & effecit vt moriendi vehementi tenerentur desi- stiani,

Universidad de Deusto
Biblioteca

templo cō. buruntur.

stiani,& deos tuos,ô Imperator,non colemus.Hæc Maximiano quidem annunciabantur: ille autem cùm ne finem quidem expectâsset orationis,iussit in eos ignem accendi, & eos vnà cum templo exuri: vt nullus eorum nec misericordiam consecutus,neque latens posset effugere.Pij verò cùm omnes congregâssent simul catechumenos, viros & mulieres,& pueros,eosque in quatuor diuisissent,vtpotè quòd tempus postularet celeritatē, eos diuino baptismo perficiunt, & Chrismate vngunt, & eos intemeratis imperantiunt sacramentis. Protinùs autem aderant ministri quoquè Imperatoris, & ignem accendebant: illeque omni ex parte tollebatur in altum: & cùm totam compræhendisset ecclesiam,in vnum assendebat verticem, omnia tam quæ erant extra eam, quàm quæ intra,depascens.Fremens itaque malum ingruebat grauissimum : illi autem intùs magna voce ad Deum clamabant, & canebant canticum puerorum, omnem creatam naturam vocantes ad choream: neque priùs cessârunt glorificare, quàm oblata essent ac cepta sacrificia,cæltæ hostiæ agno,qui fuit pro mundo mactatus.

Vide vsum Chrismatis in baptismo antiquissimum.

Quinque dies trāsierant,& ignis depascebat materiam. Cùm verò flamma iam cessâsset,nullus quidem teter odor sentiebatur, nec ex corporibus, nec ex fumo : spirabat autem potiùs quidam suauis & mirè fragrans odor.Apparebat verò quidam radius, auri rutilantis speciem præse ferens,varium quendam edens & valdè gratum splendorem: quomodò Sol lucet, qui modò appáret in Oriente. Maximianus autem existimās se iam omnes vicisse,& relaxatum esse à curis certaminis,theatris pascebat oculos, & equorū scilicet & hominum curriculis.Illud verò non erat vincere,sed potiùs victum esse:idque magis induxit pios,vt liberè loquerentur.Ostendēt autem,quæ consequuntur.Ante theatrum quidem erat ædificatum maximum fanum Cereris, quę erat apud eos dea maxima. Accedens autem ille cum vniuerso populo & exercitu, execranda peragebat sacrificia.Quidam verò ex numero militari,Zeno nomine,zelo plenus aduersùs impios, nō ferens sic pietatem affici contumelia,stans in alto: Erras,inquit,ô Imperator,insensibilibus sacrificans lapidibus,& mutis lignis.hoc enim est, quod appáret : id autem, quod est reuerà & intelligitur,est fraus dęmonum,quæ suos cultores abducit ad interitum.Intelige,ô Maximiane,& hos oculos & internos in cælum tollens, quære ex ijs quæ vidētur, creatorem : qualis sit opifex, disce ex operibus,& disce Deum piè colere, qui nō sanguine & nidore rationis expertium animantium,sed mundis hominum delectatur animis, & mundo corde.

Zenōis miseritis eximia pro pietate zelus.

Hęc cùm audijsset Maximianus,iubet pondere lapidum eius maxillas confringi: & tumul clamabat, lictoribus quidem, vt fortiter percuterent: sancto autem, nè deos maledictis appeteret. Sic ergò patienti sancto omnes quidem dentes sunt immaniter excussi, maxillæ verò sunt contritæ: & iam parùm spirantem, & mox moriturum iubet abduci extra ciuitatem,& amputari caput,quod liberè erat locutum. Et sic Zeno generosissimus, cùm magna celeritate peregisset beatum stadium martyrij, trūcatur capite, & sursùm fertur ad Christum caput omnium.Sacer quoquè chorus, qui erat circa Dorotheum,qui à tam bono instituebatur magistro,diuino,inquam,Anthimo,non sic erat habiturus capita incoronata: sed hæc quoquè supernè dispensabantur ac prouidebantur à diuina gratia.Et à sacrosancto quidem Anthimo ad eos mittebātur literæ,ipso quidem in quodam vico delitescente, illos autem apertè decertantes, ad suscipienda strenuè certamina precibus adiuuante.Hoc postquàm euasit manifestum sceleratı Imperatoris satellitibus,& ipsas literas,& eum,cui erant datæ,adducunt ad Imperatorem. Ille autem cùm eum vidisset, & legisset quæ scripta erant: scripta verò erant, vt est verisimile,quæ ille quidem nolebat, pulchra autem erant & salutaria, ira æstuans, iussit eos quamprimùm abduci.Illi ergò statim sunt abducti.

Crudelissimè ei dentes omnes excutiūtur.

Capite cæditur.

Imperator autem: Vana ne,inquit,fuit mea coniectura, cùm prædicerem,vos à me defecisse? Immò verò execrandi, iam etiam aduersùs me insurrexistis : ad alium autem, cum quo nos acre bellum gerimus,transfugistis. Et simul dat eis legendam epistolam. Iussit verò eum quoquè,qui adductus erat,introduci. Quē cùm vidissent martyres,valdè lętati sunt animo,eumque,&si procùl starent,vultu & nutu salutârunt. Maximianus autem fastum quendam & spiritum suscipiens principis,& immaniter eum intuens,Die mihi,inquit,infelix,quis est,qui hęc tibi tradidit,& vbinàm latet terrarum?Diaconus verò,cùm magna voce tacitè ad Deum priùs clamâsset,& petijsset,vt conuenienter verisimę promissioni, daretur sibi oris apertio : Qui literas, inquit, dedit, cùm sit Pastor, & procùl

Psal.80.

procùl absit,gregem cohortatur & incitatad pietatem:& maximè cùm senserit incursionem luporum & ferarum. Tunc enim alta & clara voce suo gregi imperat,& quæ sint facienda,significat.Quæ autem dicit,non sunt sua,sed ea accepit à primo pastore,qui dixit,Nolite timere eos,qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Atq; dixi quidem,quisnam dederit literas: Vbinam autem sit,non dicam. Aperta enim fuerit insania,Pastoris esse proditorem, cum qui ex illo maximam accepit vtilitatem : qui etiam absque nobis mox fiet manifestus. Non posse enim abscondi ciuitatem supra montem positam,vox diuina dixit, & veri amatrix.

Matt. 10.

Matt. 5.

Hæc cùm fortissimè dixisset lingua sancta, non ferens Maximianus dicendi libertatem, vt ipsa amputetur, eum condemnat. Deindè sic iubet eum obrui lapidibus. Et ille quidem post sacræ linguæ oblationem sic obrutus lapidibus, tela quidem nihil curabat : sed corpore quidem iam partim attrito iaculationibus, partim autem obruto lapidibus, adhuc magis erigebatur, & in cælos extollebatur anima, Christo angulari lapidi coniungenda. Adhuc vehementer irascebatur Maximianus. Quocirca Dorotheum cum suis multiplicia excepēre supplicia. Illis verò minimè perpetua defuit constantia, Christum inuocantibus,& tormenta & leuia & imbecilla minimè curantibus, vel potiùs reputantibus illa pro delicijs, & Tyranno impietatem acerbiùs exprobrantibus. Quamobrèm ille iam defessus,communiter quidem omnes morte condemnat: diuersas autem pronunciat sententias:Dorotheo quidem ense caput amputari, Mardonium autem viuum cremari, & Mygdonium in fossam proiectum obrui : Gorgonium verò & Indem & Petrum, molaribus lapidibus eorum collis alligatis,in mare iaci. Et ità sunt, consummatis victorijs insignes Christi martyres vario genere mortis, vna via ingressi ad Dominum. Hæc cùm casta resciuisset Domna, partim quidem lætabatur animo, & maximè propter Indem, qui erat vnius cum ipsa animi & spiritus. Partim autem ad imitationem quoquè incitabatur,& eadem,quæ ipsi euenerant,cupiebat certamina & præmia.Vndè nec despexit Dominus suam sponsam:quæ vestem quidem habebat nuptialem, sic autem eam etiam lachrymis quotidiè dealbabat, quòd non eam sanguine martyrij redderet purpuream,& totam sponsam efficeret dignam eius pulchritudine, etsi præsens eius vita nihil abesset à dignitate martyrij, vt quæ tam & diuturnitate exercitationis & aspera viuendi ratione eam premeret,cùm ipsa & in antro lateret subterraneo,eoque eiusmodi,vt terrestre dici posset sepulcrum:& potus eius esset fons,qui in eo erat:& cibus similiter herbæ,quæ erant in margine speluncæ.

Diaconus, lingua præcisa, lapidibus opprimitur.

VI. illustres martyres perimūtur.

S. Domnæ cibus & potus vilissimus.

Cùm ea sic se gereret in exercitatione, tunc descendit de monte : & veniens in ciuitatem adhuc in veste virili, (ea enim ipsam indutam Agape eius mater secundùm spiritum,suffurata est ab illis impudicis & intemperantibus manibus) beatam hanc quæretat Agapem.Postquàm autem intellexit eam quoquè cursum confeciisse martyrij, effecam holocaustū Domino cum multis alijs virginibus in templo,quod fuerat exustum, magnum animo dolorem accipit,non ægrè ferens quòd mortua esset Agape,sed potiùs quòd non cum ipsa Agape esset mortua, & paris fuisset mortis socia: stansque ad templum exustum, fletu miscebat cinerem. * Die verò iam diuina gratia eam vocante ad viam martyrij, illuminata & ad id omni ex parte ducta,descendit ad mare. Ecce autem piscatores in litore stantes,iam parantes retia, & habentes remos paratos. Quam cùm illi tunc vidissent veste virili sic indutam,non ex eo quod erat, sed ex eo potiùs,quod videbatur,eam vocārunt: Veni,dicentes,adolescens nobis opem laturus,vt te etiam prædæ faciamus participem. Illa autem alacri animo eis obtemperauit.Ingressa verò,piscatorum statim conturbauit oculos & animos, cùm viderent eam videri quidem virum : mores autem, & virginalem pulchritudinē & pudorem in eius oculis insidere. Verumenimuerò cùm ad piscandū retia demisissent, cum magno labore ea à terra auellerunt, perindè acsi magnum aliquod pondus in eis sentirent. Iam verò cùm prope litus venissent, noctù vident, luna depellente caliginem, & compræhensam piscium multitudinem,& corpora mortua in ventre retis.

* Die

Atque illiquidem visione conturbati,cùm præ dolore & metu corpora excussissent, & in terra deposuissent,retibus collectis,contendebant transmittere in regionem,quæ erat ex aduerso, volentes in naui secum vehere virginem. Cùm autem non persuaderent,dato ei pro mercede pane & piscibus,abiērunt. Illa verò cùm Indæ & illius socio- rum & mortem & genus mortis,vt priùs diximus,iam accepisset, accessit quidē ad cor-

Sanctorum martyrum corpora mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ro modo à piscatoribꝰ capiuntur.

pora: diligenter autem ea considerauit & versauit: & deindè etiam singula accuratè dicit. Postquàm verò figuræ & totius corporis signa illos esse sanctos apertè significabant, ea manibus accipiens, & eis labra magno admouens desiderio, ardenter amplectebatur, tota eius anima simul quoque amplectente. Cùm hæc faceret, videt nauem iam ferri ad ipsum litus, velo iam demisso, & solis remis sensim ad terram appellere. Accedens itaque virgo, cùm nautas, vt decebat, appellâsset, ostendit etiam pisces. Nauclerus autem eam illos vendere existimans, statim rogauit quanti venderet. Illa verò dixit se eos dare gratis. Cùm autem ille quidem non credens, rursùs meminisset precij, illa verò staret tacens, & manum porrigeret, quæ videbatur velle gratificari, Per ipsum Christum, inquit nauclerus, quanti vendis? Tunc ex iureiurando intelligens generosa virgo eum esse pium, nihil voluit eum celare: sed cùm eum foràs euocâsset ad litus, ostendit ei corpora sanctorum, & adhibuit eum in societatem pulcherrimi ministerij, aperiens quorumnam essent, & narrans quemadmodùm pro Christo mortui essent martyres.

Vide reuerentiam erga sacras reliquias.

Nauclerus autem cùm hæc audijsset, nouas sindonas, & vestes candidas, vnguentaque & suffitus è naui statim attulit, & in eis deponendis laborauit. Domna verò cùm ijs, quas habebat, aquis mundis, & lachrymis priùs lauâsset corpora, & cum nauclero honorificè & cum omni reuerentia ea composuisset, & ea deindè communiter portâssent ad murum ciuitatis, qui est proximus torrenti, ad portam ciuitatis, vbi etiam Dorotheus cum suis finem vitæ acceperat, illic ea infossa posuêrunt. Atque nauclerus quidem virginem, vt qui iudicâsset eam esse fratrem eiusdem, cuius ipse in Christo sententiæ, (eam enim adhuc virum esse putabat) rogauit vt secum esset, & toto vitæ tempore nunquàm ab eo discederet. Illa verò non admisit: sed eum quidem rogauit, vt cœptum iter persequeretur: se autem dixit mansuram: quoniam, inquit, propè est vitæ finis. Quarè nec meum corpus ab his corporibus, nec animam omninò decet ab his animis seiungi. Cùm illic ergò remansisset, indumenta adhærebat reliquijs, aromatibus & suffitibus eis honorem exhibens, nauclero satis pecuniæ suppeditante ad ea comparanda.

Fieri autem non poterat, vt eos, qui erant in tenebris, lateret opus lucis: neque martyrij, quo Domna tenebatur, desiderium videretur imperfectum. Quamobrèm deferuntur hæc ad Maximianum, qui cùm intellexisset, quòd illa sanctorum tanto amore capta esset, magnum edens cachinnum, qui multo risu, vel plurimis potiùs lachrymis erat dignus, Par est, inquit, vt ea quoquè parem illis mortem subeat, & sic reipsa discat, quòd hominibus nihil post mortem ampliùs habentibus, illa frustrà tantos honores exhibet. Dixit, & statim misit, qui eam interficerent. Quam cùm etiam compræhendissent in illo loco orantem, caput ense amputant, idque igni tradunt. Ei paulopòst adiungitur sapiens quoquè Euthymius, qui doctrinis & monitis multos priùs Christo martyres obtulerat. Nam propter illius magnũ zelum ad pietatem, valdè vexatus Maximianus, iraque & furore animo plenus, multis quidem tormentis eum priùs conatur omninò abducere à confessione. Cùm autem ille puniens esset defessus, ense mortem affert athletæ. Licet verò in manus sumendo eius historiam, omnia ad verbum percurrere.

S. Domna amputato capite comburitur.

S. Euthymij martyrium.

His veluti quibusdam astris Nicomedia magnum iucundumque & gratum emittit splendorem, & maius ex eis ornamentum accipit, quàm ex auro, & gemmis, & ex margaritarum nitoribus ac splendoribus: qui sunt quidem numero viginti millia: sunt autem in choro martyrum multitudine & pulchritudine insignes. Quorum peragitur memoria vno die post Christi natalem, ante festum Infantium, vt qui, quomodò illi ense, ità etiam ipsi igne Deo, qui carnem induit, sunt oblati. Quibus etiam accessit admirabilis Glycerius, & sacrosanctus Zeno, & Theophilus: præterea autem cum Mardonio Dorotheus, & beati Indes & Petrus simul cum Mygdonio, & tres virgines, Agape, inquam, & Theophila, & Domna, quæ erat longè pulcherrima, & maximè veneranda: Ad gloriam Christi veri Dei nostri: Quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

10000. Martyrum Nicomediæ.

VITA

VITA BEATI IOHANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTAE, PER SIMEONEM METAPHRASTEN

scripta. Habetur in Oecumenio post Apocalypsis expositionem.

QVam parùm absit homo ab Angelis, quodq; ipsi possibile sit vnà cum illis versari, viciniusque assistere, immò etiam Deum imitari possit, quodq; multo maius est, filius illius iuxta gratiam effici, ostẽdit præ omnibus magnus hic Euangelista & Apostolus, matre quidem Virgine ditatus: dignus autem habitus, qui Christi frater vocaretur, ipsiq; factus socius & particeps arcanorum. Verùm ipsamet diuina oracula voce maxima prædicant Dei in seipso magnalia. Attamen id manifestiùs sermo nobis explicabit. Decẽbr. 27. Ioan. 19.

Hic enim verbi vox, filius tonitrui, vniuersum prædicatione compræhendens orbem: & quod omnium maius est, solumq; in se sufficiens, dilectus ab ipso Christo meo, Patriam quidem non habuit ciuitatem aliquam, sed ex vili quodam pago, & abiecta regione natus est. Confirmant hunc sermonem scribæ, dicẽtes: Prophetam ex Galilæa non surrexisse: Confirmat & ille verè Israëlita, contendens nullum bonum esse posse à Nazareth. Ex hac igitur hic, & ex tali tantus sacerdos, velutì ramus quidam productus: patre quoquè, conformiter ad patriam abiectus & obscurus, nempe piscatore, ac paupere. Et hic quidem puerilem iam ætatem egressus erat: porrò pater filium ad idem opificium assumit, piscatoriæ artis hæredem ipsum efficiens. Artis itaque socius erat filius patri, & familiaris ac domestica erat vtrique paupertas. Quid enim pauperius & abiectius dicere quispiam poterit, quàm sint piscatores? quorum hic vnus erat præco veritatis, ac præceptor. Quodque maius est ad abiectionis demonstrationem, non in mari piscabatur, sed in breui quodã lacu, vnà cum patre, & fratre Iacobo versabatur, rupta iaciens retia, (quod & ipsum extremæ paupertatis erat) ac manuum artificio consolans necessariorum indigentiam. Itaque Græcanicæ disciplinæ ne in modico quidem particeps erat. Cuius rei testis est diuus Lucas, qui ipsum idiotam vocat, & alienum à literis. Vnum hoc solùm habebat insigne, quo agnosceretur, & bonum hoc vinculum à patribus trahebat, nempe pietatem. Ioan. 19. 20. & 21. Ioan. 7. Ioan. 1. Matt. 4. Act. 4.

Vbì autem vmbraticæ nebulæ eleuatæ sunt, & ea, quæ figurarum erant, transire in veritatem cœperunt: & tu Domine, qui singulariter finxisti corda nostra, non dispersisti testamentum tuum, quod nobiscum pactum erat, sed videns vidisti afflictionem Israel: & non exutus diuinitate, propter nos factus es id, quod nos, sine peccato: & throno patris non relicto, Virginem inhabitâsti propter me, vt ego cælos inhabitarem, & ex veteri casu reuocatus, & liber à peccato, ac primam adoptionem suscipiens: oportuit sanè esse & discipulos, qui mysterio dispensationis ministrarent. Tunc quidem vocatur Andreas & Petrus: aduocatur autẽ & hic, qui circa pisces & retia ac lacus versabatur: & iussus verbi voce, vt hominum piscator constitueretur, protinùs patre scasabatur: & iussus verbi voce, vt hominum piscator constitueretur, protinùs patre relictis, ei qui se vocabat, adiũgitur: & terreno homine exuitur propter cælestem, phaq; ac piscationem animarum transmutatus addiscit, & præceptoris vestigia secutus, inimicos diligit, persequentibus benedicit. Psal. 32. Matt. 4.

Vtque vno verbo absoluam, in huius lege exactè instruitur, talemque nactus præceptorem, similem demonstrat disciplinam: & assensiones in corde disponens, discipulus familiarissimus, ac præco maximè theologus efficitur: omnes sensus moderatur, familiaris omninò virginitati efficitur, tali vtendo alimenti ratione, vt summa parsimonia viuere duntaxàt posset, sacrumque corpus, vt subsisteret, conseruare. Hinc etiam virginitatis appellatione ditatur, & amicus eius, qui imperium tenet, efficitur: magis autem & ipsum habet in seipso loquentem: & rursùm ab eo audit, quæ ille à patre audierat: cumque in montem asscenderet, ipse vnà conscendit, ac dignus habetur visione admiranda, & maiori, quàm dici possit, ipsam verbi diuinitatem denudatam intuitus, & cælestem audiuit vocem, qua dilectum filium declarat pater, ac veteri testamento præponit Euangelium. Vide magnã victus parsimoniã in S. Iohanne. Matt. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decens ac honorifica cœna subsequitur,& ne tunc quidem Iohãnes relinquitur.Deinde cùm Petro opùs esset discere, qui sinam is esset, qui horrendam illam proditionem Ioan. 13. parturiret, nec ipse auderet interrogare, quanquàm primas teneret in choro discipulorum,Iohanni hoc committit. Nouerat enim id,quod Christus erat apud ipsum, hoc Iohannem esse apud Christum: & quòd ipse quidem diligeret,ille aũt dilectus esset. Et vide quanta accedat ipsi libertas loquendi. Neq; enim vulgari modo interrogat, neq; primùm excusans, quòd metu accederet: sed sciens quanto ipsum amore prosequeretur, sedenti adhæret præceptori,& in huius pectus recumbens,ait: Domine, quis est qui tradit te? Ille aũt libenti etiam animo accipit, quod ille fecerat, & quasi opportunè fuerit liberè locutus, gratum habet. Ex eo enim, quòd protinùs quæstionem soluat,ac pane designet proditorem,significat se nõ ægrè ferre eam libertatem. Itaque hinc etiam ma- Matt. 20. nifestum est,quòd cathedram,quam proximè Christum cum fratre petiuit,non gloriæ, sed Christi amore petierit,& quòd nollet hic alium esse sibi dilecto viciniorem.

Ioan. 18. Condemnatur Iesus,& adest Iohannes,ac ad atrium Pontificis, cùm notus esset Pontifici,vnà congreditur,loquiturque ostiariæ,& Petrum pro foribus stantem introducit. Imminet tempus salutaris passionis, & verbum permanet, vt procedat ad patrem,ac Ioan. 19. Iohannes cum matre adstat cruci, materque audit à filio ac suo conditore: Eccè filius tuus dilectus: & rursùm hic, Eccè mater tua. Ab hoc igitur tempore virgo hic mente & Ioãnes virgo mente & corpore. corpore,matrem ac Virginem sibi vendicat:nec multò pòst Christum,qui resurrexerat, videt,vidensque agnoscit,& cum Petro ad sepulcrum venit,ac prior præcurrit, & post- Ioan. 21. & 20. quàm sepulcralia vidit, spiritus inflationem suscipit, eiusque donis ditatur, ac diuinis manibus consecratur vniuersi orbis Apostolus.

Ioan. 10. Quoniam autem præceptorem audiuerat alias quoquè oues habere, quæ licèt ex hoc non essent ouili, oportet tamen & illas congregare, & ab eodem regi pastore, fierique vnum ouile, & eas rectè ac liberè ipsum sequi, neque aliena fistula rapi & dispergi,ac corrumpi: hæc, quantùm æquum est, anxiè curat, & in iter ad hoc mittitur, vt dispersas oues in vnum congregaret, & eam quæ errâsset, fistula veritatis reuocaret, ac sub vno vero pastore ouile repararet: si quis duram ac repugnantem haberet animam, hoc eodem igne succulentam redditurus ac teneram. Vndè, relicta Palæstina,in Asiam proficiscitur: Cumque ea, quæ ipsam concernebant, rectè dispositsisset, Ioniam occupat,ac Ephesum aggreditur,vbi plures ac crudeliores feræ erant, & talia, quæ periculo- S. Iohannes Ephesi Christum prædicat. quouis longè periculosiora essent. Et primùm quidem templum Amazonum,ipsis idolis consecratum,vna prece subuertit,ac veluti plateæ lutũ diruit. Deindè sacrificiorum, qui à sacrificiorum appellatione cognomen sortiti sunt, hos quidem sermonibus, illos autem signis, rationibus ac necessitatibus transfert ab errore: & huiusmodi exuberantibus modis efficit, vt transmutentur ad discendam pietatem, & ipsi etiam alijs constituantur deincèps veritatis duces ac præceptores. Ac ità partim quidem alios obiurgando,partim verò, quæ conueniunt,etiam admonendo, omnibusque omnia factus,in sortem eorum,qui salu fiunt,omnes pellicit: vt hinc factum cognosceretur, Rom. 5. quod à Paulo dictum est: Vbi abundauit iniquitas,ibi superabundauit & gratia.

Verùm maligno illi non dabatur inter hæc requies.Certè oculis inuidis intuitus pietatem adeò succrescere, cognita huius rei causa, omnem aduersùs illud mouet lapidem. Quid ergò sumit consilij? Domitianum Vespasiani filium ingressus,qui post Titum obtinuit imperium, cum illo aduersùs pietatem decernit. Ante omnia autem Iohannem, qui robur vniuersorum erat, tollere conatur: statimque ipsum ab Asia deuert Relegatur in exiliũ. ad Europam,& in exilium relégat,quemadmodùm insequens sermo manifestare poterit. Vbi enim in conspectum Imperatoris venisset,& quis,& vndè ortus esset, quamque profiteretur religionem,& quemnam diceret esse venturum,interrogatus esset: Iohannem quidem se vocatum esse, & à Iudæorum genere prodijsse, ac fodalitij Christiano- rum esse respondet: se autem annunciare hunc esse venturum, cuius thronus veluti luna præparatus, ac perfectus esset in seculum. Vbi autem dixisset Imperator: Et quibus modis hæc confirmare poteris? Neque enim hæc sufficientia sunt ad faciendam fidem eorum, de quibus non est in promptu demonstratio: Morbi protinùs(ô inclita- Miraculis confirmat doctrinam suam apud Dominianum. bilem Domine tuam potentiam) & demoniorum legiones pelluntur: reuiuiscunt autem mortui, iussum sequendo velociùs, quàm viuentes. Quibus ô rex (aiunt Iohannem dixisse) nè dubites, ab his, quæ apparent, coniecturam faciens eorum, quæ manifesta

nifesta non sunt.Porrò quæ de Saturno,& Ioue,cæterisq; dijs vestris feruntur,nisi sufficientes essent, qui ante nos demonstrâssent, vtiquè & ego facilèostenderem nihil esse, sed plena potiùs ingenti vituperio, risuq; ac dementia. Verumenimuerò deceptionis sallugine abiecta, satiare potiùs fonte potabili ac dulcissimo.

Hunc autem stupore simul & ira correptum aiunt,hinc quidem ob portenta ab ipso peracta: illinc verò ob id, quòd deos suos calumniaretur. Itaque ad sermonis splendorem non accessit ob tenebrarum, quæ in eius corde erant, crassitiem. Quòd autem hunc non occiderit,dictus ad Petrum sermo prohibuit, putà: Si eum velim manere do- Ioan. 21. nec veniam,quid ad te? Sed virum perpetuo exilio condemnauit, in vnam Sporadum insularum relégans, (Patmos huic nomen erat) cùm olim apud Romanos æquaretur morti exilium. Ductus est igitur ad exilij terminum magnus Apostolus, & insulam ap- Exilij gratuis pœna. prehendit. Non longo postmodùm tempore insulares seruatorem ac patronum duPatmos credit in Christum. cunt tonitrui filium, & ad æquitatem transeunt, sesèque ad pietatem componunt. Itaque cùm hic esset Apostolus, & admirãdus Dionysius fermè iam nonaginta esset annorum,ex Athenis scribit ei in hunc modum: Tuam saluto sacram animam,dilecte,& erit mihi id peculiarius præ multis. Salue igitur verè Christo dilecte. Consequenter autem etiam hæc addit: Quid admirandum, si Christus verum loquatur, & iniqui discipulos è ciuitatibus expellant, ipsi sibijpsis condigna distribuentes,& execrandi à sanctis se segregantes ac separantes? Deindè etiam ad ipsum finem Epistolæ hęc de futuris subscribit: Omninò enim fide dignus sum, inquit, vt qui à Deo didicerim, quæ decreta sunt, vt tibi contingant,& dico etiam,quòd liberandus sis è custodia,qua in Patmo seruaris, & in Asiaticam terram reuersurus,ibique facturus boni Dei imitationes,& his,qui te sequentur, traditiones. Sed hæc quidem postmodùm suo tempore contigerunt,ac ter- Traditiones Ioannis Apostoli. minum accepit vaticinium, (quemadmodùm in sequentibus sermo manifestare poterit)cùm iam Dionysius sub Domitiano pro Christo vitam martyrio finisset.

Quæ sunt autem facta post hæc? Domitiano ex hominibus sublato, Nerua in Impedocapessit,& more Samuelis quidem rectus erigitur: sicut Moyses autem manibus eleuatis effiguratur, & mentem à sensibus abstractam, totam refert in id, quod exoptat. Exod. 17. Quid ergò hinc secutum est? Horrenda tonitrua, & terrores, ac fulgura continuè vehementi fragore elisa, & repentè effulgentia: quorum si quis imagines ac figuras di- Exod. 19. xerit ea, quæ multo anteà sub Moyse contigerant, quandò Deo aderat, & ab eo tabulas accipiebat, nequaquàm à veritate aberrauerit. At Prochorus interim pronus quidem, & velut exanimis non ferebat inter huiusce modi versari spectacula: ipse verò stat imperterritus, cùm charitas procùl abiecisset timorem. Ad extremum tonitru in vocem exprimitur,ac dilucidè resonat: In principio erat verbum,& verbum erat apud Deum,& Deus erat verbum.Prochorus,qui diuina institutione proximus erat,lumen qui- Ioan. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem videbat, quanquàm subtremulus, porrò neminem audiebat: quia neq; hi, qui cum Paulo & Moyse quondàm erant, eos audiêrunt, qui illos in sacris instituebant. Lingua tonitrui, theologus est. Et sacrarum rerum discipulus, repressò paululùm timore, subtremula manu, quæ inde sumpta sunt, éxarat, donèc perfectum est Euangelium. Denique cedunt pauperes, ac terrenis reuelantur cælestia.

Acto. 22. Exod. 24.

Tandèm etiam à monte descendit Iohannes, nouam legem sibi creditam habens, quemadmodùm olim tabulas Moyses Dei inspector, illamque ferens dat his, qui petiuerant. Ità ergò vbi nouam legem, quam acceperat, illis tradidisset, ipse vi sanè, & inuitis quidem Insularibus, nauigabat tamen Ephesum versùs. Porrò illi, velutì qui oculorum cæcitate longo tempore detinentur, si quandò possint morbum repellere, longè iucundiùs solem intuentur: ità & Ephesij recipientes Christi dilectum, quodam etiam modo desiderabiliùs, quàm priùs, afficiuntur. Quid autem ille? Quanquàm vehementer fuisset frequenter fatigatus, nõ dat oculis somnum, nec palpebris dormitationem, nec requiem temporibus: sed populum quidem exhortatur, aduersùs autem incredulos zelum ostẽdit: errore supplantatos reducit ad veritatem, feras arcet, quæ post suum discessum impudenter in ouile se ingesserãt, ac gregem reuocat. Ità dispositis his, quæ circa Ephesum erant, ad propinquas gentes discedit, hîc quidem Episcopos constituturus, illic verò integras quoquè docturus Ecclesias spiritu obsignari.

Exod. 32.

Redit Ephesum, & strenuè curat salutẽ animarum.

Verùm me huc sermonis progressum, factum illud animę generosę ac humanę occupat, quod etiã altiùs repetens (veluti narrat Clemens ille Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, vir & in alijs admirandus, & eloquẽtia sanè laudabilis, in sermone: Quis diues saluus fiat?) retexam. Quum enim peruenisset Iohãnes post reditum ex Patmo ad quandam vicinarum ciuitatum, cuius etiam appellationem nonnulli dicunt, & fratres, qui in hac erãt, opportunè recreâsset, quendam ibi adolescẽtem reperit magnitudine mediocrem, adspectu ciuilem: cumq; perspicaci spiritûs efficacia generositatẽ animæ illius, ac morum liberalitatem obseruâsset, benedictiones dat adolescenti, & sufficienter ipsum ungit ac excitat. Quoniam autem iam discessurus erat, & aliò accessurus, vt & terram prędicatione, & mare, ac insulas accederet, ciuitatis Episcopo adolescentem in ecclesia coram Christo teste commendat, vbì multa de illius disciplina, & educatione præcepisset. Ille verò prompto susceptit animo, pollicitus multa quoq; se adiecturum in cura circa adolescentem. Deindè ille quidem Ephesum discedit: hic aũt assumptum in domum adolescentem alebat, instruebat, curam eius habebat, tandèm etiam baptizauit. Porrò vbì Domini signaculum, nempe firmum munimentum ipsi addidisset, deinceps custodia liberum esse dimisit.

Hãc historiam prẽter alios, etiam Chrysostomꝰ ad Theodorum lapsum recitat.

Adolescens benè institutus, à malis sociis euertitur.

Ad hunc aũt, qui ante tempus remissionẽ acceperat, subeunt nõnulli coætanei, effrenes ac indisciplinati in cupiditatibus. Et primùm quidẽ adolescentem ad vitia perfuasibilẽ, preciosis cõuiuijs ac mensis sibi cõciliant. Quæ aũt hinc sequuta sunt? Facilis enim ac procliuis est via, quæ ducit ad vitia, & eum, qui primũ eius attigit gradum, facile admodùm est per omnem æqualitatẽ detrahi protinùs vsq; ad extremũ. Hac via dum etiam nocte ad furta accederent, adolescentem vnà ptrahunt. Ille verò iam amore latrocinij succẽsus, & spe diuitiarũ cupiditatẽ exacuẽs, nihil iã meditabatur, quod esset exiguũ, ppter naturę ac indolis generositatẽ. Deniq; etiã latronũ sodalitatẽ his, qui secum erãt, demonstrauit, arque hic latronum princeps, primusque raptor erat vehementissimus.

Fit princeps latronum.

Post hæc verò vbì Iohannes rursùm ad eam ciuitatem remeâsset, cæteris, propter quæ eò venerat, dispositis, vt æquum erat: age sanè, inquit, ad Episcopum, depositũ nobis redde, quod ego & Christus loco testis in ecclesia apud te deposuimus. At ille cùm existimaret pecunias esse, quæ repeterentur, primùm quidem obstupuit, cùm sibi non esset conscius se id, quod repetebatur, accepisse, & neque credere posset fieri repetitionem ob ea, quæ non haberet, neque Iohanni nõ credere. Vbì autem dixisset: Adolescentem repeto, & fratris animam, intimiùs suspirans senex, ardentiori spiritu, ac lachrymatione miseriam indicans: Ille, inquit, mortuus est. Porrò interrogatus, quãdo, & quomodò, quáve morte: Deo, inquit, mortuus est, cùm latrocinium exercere elegerit, & montem loco ecclesiæ inhabitare, perditorum conuersationem amplexus potiùs, quàm nostram erga ipsum solicitudinem ac curam. At ille ob hoc dolore vehemẽtiori pressius, Re vera, inquit, egregium te custodem animæ fratris reliqui: verùm equus iam adsit, ac viæ ductor mihi detur. Statimq; cõscenso equo, totas laxabat habenas, tminorẽ esse

Ecce dignã tanto Apostolo ergà prędictum adolescentem charitatem.

esse existimans equi velocitatem pro sua festinatione. Iamque monte appræhenso, à latronum custodia, nihil deprecans, neque fugiens, capitur. Et in hoc, inquit, véni: itaq; ad principem vestrum me ducite. Porrò vbi ille hunc esse ipsum Iohannem cognouit, certè pudore suffusus fugit. At hic obliuioni tradita senectute, ac motione, quę mundũ consequi solet, persequitur. Deindè magna quadam grauiq; voce clamans: Quid, inquit, fili fugis me patrem tuum? meam reuerere canitiem, ac floris ætatis tuæ miserere: adhuc tibi spes vitæ relinquitur: ego pro te rationem reddam: Consiste in loco fili: Christus me misit ad te.

Hæc cùm audisset adolescens, primùm quidem constitit, terræ pauimentum intentis oculis intuens, præ pudore oculos non potens sursùm erigere. Deindè proiectis in terram armis, miserabili quodam modo cum magno dolore eiulatur, ac venientẽ amplexatur senem, propter gemitus quidem efficiens, nè fletibus dignus esset: propter lachrymas verò, nè vel lamentis: solam occultat dexteram: verebatur enim & hanc ipsi porrigere, quam tot sceleribus ac latrocinijs fœdauerat. Porrò ille veluti pater vehementi amore visceribus sauciatus, spondet veniam, misericordem pollicetur iudicem, & appræhensa dextera, deosculatur, & ad ecclesiam reducit adolescentem. Deindè abundanti vtens oratione, perseuérat ieiunijs annitens, & adolescentis animam varijs sermonum cantilenis velut vnguentis quibusdam deliniens, non priùs abscessit, quàm hunc priori sanitate donaret, magnum quoddam vitę relinquens exemplum ad pœnitentiam. Et hoc quidem tale est, & adeo dignum, quod non occultetur.

Resipiscit latronum princeps, & integrè curatur à S. Iohanne.

Porrò illud longè maius est, longeq; magis admirandum, & ex eâdem benigna illa anima compassionem simul & potentiam ostendens. Dicitur enim quidam fidelis eo tempore, qui priùs vitæ necessaria sufficienter habuerat, nec aliqua pressùs fuerat indigentia, ad extremam inopiam postmodùm recidisse, vt & debitorũ multitudine circunallaretur, & innumeris fœneratoribus suspectus esset, ac velut fera quædam à tergo sagaciter inuestigaretur ab illis & inquireretur, ac in ipsarum rerum necessariatũ inopiam vagaretur. At enim cum pudore, quem ob fœneratorum exactiones miserè sustinebat, iam etiam necessitatem ex indigentia non ferens homo, ad mortem decreuit confugere, idque conabatur, vt hæc quantocyùs ad se veniret, si fortè hinc & egestatem, & debitorum multitudinem dissolueret. Verùm quoniam hæc vltrò non venebat, compendiosam viam ad hanc inuénit, & quem tunc peritissimũ esse sciebat conficiendis venenis ac prestigiatorem, cultu Hebræum, hunc accessit, eique reuelat, qd in animo haberet, ac orat eum, vt qui possit sibi auxilio esse in eo, quod mente concepit, & suæ mortis fieri particeps. Atque hic confestim promptus inuenitur minister, ac venenum illi tradit, vitæque subuersionem consulit. Porrò miser ille, accepto veneno, domum redit. Cum varijs autem luctans cogitationibus, curisque duplicibus anxius, & nunc quidem præsentibus delectationibus huiusque vitæ concupiscentia allectus, nunc verò fœneratorum multitudinem, aliasque ex indigentia procedentes molestias considerans, medius stabat inter extremam cõsilij inopiam. Siquidem cùm ad dulcem hanc lucem respiciebat, venenum respuebat: quandò verò ad circunstãtem vndiquè egestatem, animoque insidentem anxietatem, ausum sumebat aduersùs mortem: victus tamen est à necessitate. & vt hinc liberaretur à molestijs, elegit ab ipsa vita liberari. Deniquè infuso veneno, sumptoque extremis digitis cratere, quandoquidem animus ad id non accedebat, sed timidè admodùm se habebat, intusque sibi corcontinuè palpitabat: tandèm Crucis signaculo Christianis consueto venenum consignat, statimque vbì clausis oculis bibisset, (ô mgnam ac admirandam, Christe, tuã potentiam) illæsus permansit, Cruce veneno suam tollente vim.

Crucis signaculum, Christianis consuetum, veneno vim abstulit.

Cùm autem simili rursùm necessitate opprimeretur, & ab ipsis creditoribus obsideretur, animamque haberet priori oppressam inopia, & quę omni modo quæreret è præsentibus liberationem, labefactabatur tamen ad sumendum alterum venenum, & ad mortem accedere recusabat. Verùm cùm è presentibus non liberaretur difficultatibus, grauius esse malũ iudicãs iterata etiã morte, accedit ad veneficũ, rursumq; ab illo poscit aliud pharmacũ, vt malũ malo mederetur, cùm id, quod priùs acceperat, nihil ad id, quod necessè erat, tulisset auxilij, vtpotè sua natura illud vincẽte. Nã id impedimẽto fuisse veneni efficacię demens dicebat, nõ intelligẽs Crucẽ fuisse, q̃ hic mortẽ abstulisset, quæ etiam anteà serpentẽ, longè hoc veneno potentiorẽ, sustulerat. Itaq; prestigiator ille

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille ac venefícus, & ipſe pharmaci debilitatem damnans, alind ipſi porrigit, quod priore multo efficacius erat. Cumque rursùm domum veniſſet, ac illud bibiturus eſſet, cum priori timore & agonia, duplicibusque illis anxietatibus luctabatur, & ſudore vndique circunfluebat, ac tremebat. Deindè vbi rursùm conſuetò Crucis ſignaculo calicem conſignâſſet, ac bibiſſet, iterùm illæſus permanſit, ipſeque obſtupuit, ſanè cùm cauſam coniectare non poſſet, ac mirum in modum deſperationis ſtimulis iactabatur. nõdùm enim intelligere poterat, ꝙ Crucis efficacia eſſet, quæ veneni vires extingueret. Cumq; homo animi anguſtiæ ac calamitatũ pelago immerſus, nec vel paululùm ad ſaniorem mentem redire, nec ea quæ (vt aiunt) ante pedes erãt, cognoſcere poſſet, hinc iteratò abit ad Hebræum, & eadem, quę priùs, exponit.

Rursùs Crucis ſignaculum in calice factũ, eũ, qui venenũ biberat, preſeruauit.

Cùm autem & ille conſternatus eſſet, longoque tempore ſuper ea re conſilio deſtitueretur, deindè etiam cauſam aliquam deprehendere cuperet, propter quam in veneno falſus eſſet, (ipſe enim venefícus erat, & huiuſmodi rerum artifex) quo pacto & in quem modum, vbi domum redijſſet, venenum acciperet, minutatim per ſingula interrogabat. Hic autẽ, Nihil, inquit, aliud ago domum veniens, q̃ ꝙ infuſo crateri veneno, deindè paululũ etiã labefactatus, & anxietate in corde concuſſus, Crucis ſigno, vt quod à Chriſtianis ex cõſuetudine fieri ſolet, ꝓpter timorẽ calice obſignato, oculis clauſis illud bibo. Vbi primũ Crucis nomẽ hic audiſſet Hebræus, intellexit ſtatim quod erat, nempe Crucẽ eſſe, q̃ vim tolleret veneni. Porrò nè res nudæ ſolùm hęreret ſuſpicioni, quandã etiã requirit fidẽ: cuidã illius cani tradito veneno, hũc prinùs interimit.

Mira ſigni Crucis virtus, quo antiquitùs ſæpiſſimè vtebãtur Chriſtiani.

Hebræus autẽ nullas ampliùs requirens demonſtrationes, abiurata patria ſecta, ad veritatẽ accedit. Idque primũ tollit errorẽ, & venenũ ei, qui alio modo vſus fuerat, verè mortiferum oſtenſum eſt prioris veneficij, ipſius ſignum mutationis idoneum. Accedit ad Chriſti diſcipulũ, ducem errantiũ: tubæ variarum ſpiritus linguarũ mẽtis conceptum indicat, arguit inſipientiam, publicat prauum illud myſterium, manifeſtat prioris erroris inſenſibilitatem. Porrò ille & accedentem ſuſcipit, & laudat reſipiſcentiam, ipſumque adhortationibus munit ac conſilijs. Deindè & baptiſmate regenerat, & vniuerſorũ Domino cõciliat. Verùm neq; cõmunis ſalutis diſpẽſator eũ, qui Hebræo fuerat occaſio mutationis, ità malè habentẽ neglexit: ſed cauſa cognita, q̃ ipſum ad id piculi duxerat, & ꝓpter quã vltrò propria quoq; vita miſerè priuandus erat, & paternis ipſum refouet colloquijs, & illius animã, quæ iam conciderat, erigit, ac triſtitiam & deſperationem abijcit. Deindè opere etiam affert conſolationem, quandoquidẽ & hoc poterat efficere. Quoniam enim & debitorũ repetitione, & rerum neceſſariarũ inopia oppreſſum illum vidit, & ob id ipſam vitam miſerè abijcientem, quid facit? Atque hinc mihi conſiderate, quibus donis ille doratus fuerat. Quod enim anteà Petrus, cum ipſo templũ ingreſſurus ad horã precationis nonã, qua (vt inquit Lucas) vſus eſt in claudo, qui ad ſpecioſam tẽpli portam ſedebat, ac eleemoſynã petebat, dicens, Argentũ & aurum non eſt mihi: quod autẽ habeo, hoc tibi do, ſimul & pedes ipſi ſanos reddẽs: hoc fanè & iſte hic facit. Sciens enim nihil ſibi argenti eſſe vel auri, vt hinc illius indigẽtię neceſſitatem conſolari poſſet, herbæ, quę in proximo erat, quantum ambabus manibus cõprehendere poſſet, iuſſit homini accipere. Ille verò cùm ignoraret, quænã eſſet cauſa, & quidnam hac re ſibi vellet Apoſtolus, ac herbam, quantũ totis manibus aſſequebatur, comprehendiſſet, ipſe, facta duntaxàt oratione ac ſigno Crucis, ipſam reſtimiti, & protinùs correptam herbam aurum eſſe oſtendit, aurumq; puriſſimum: atque hunc confeſtim tollere iuſſit, ſimulq; & conſilij inopiam ac deſperationem ex præſenti egeſtate contractam diſſoluere, & debita reddere, ac reſiduę vitæ occaſionibus prouidere, Deoq; gratiarũactiones reddere. Quid igitur fieri poſſet, quod huic æquaretur miraculo? Siquidem in templi introitu forſan & hic quodammodò fuerat Petro auxilio & abundantiorem ambo ſpiritũs gratiam poſtulauerant: Hic autem ſolam Iohãnis vim ac fortitudinem eſt intueri, quantaque erga Deum ſpiritus familiaritate ditatus ſit.

Actor. 3.

Oratione & Crucis ſigno herbã Apoſtolus in aurum vertit.

Indæus venefícus credit, & baptizatur.

Sed hæc quidem exhibebat, dum adhuc in terra cõuerſaretur, errores abigens, & pietatis prędicationem diſſeminans, ac reuocans veritatẽ. Poſtq̃ autem omnes, quod ſuarum erat partium, Deo adduxerat, cælum quidẽ efficiens proſceniũ, terrę autẽ orbem theatrum, ac Angelos ſpectatores, qui ſtupefacti erant ad decorem virtutis illius ac prudentiam, (Deſiderabilia nanque ſuper aurum & lapidem precioſum multũ, ac dulciora ſuper mel & fauum, erant doctrinæ ipſius diuina eloquia) ciuitatem egreſſus eſt, diſcipulis

pulis præcipiens, vt ligonem ac ſarculum ſecum conferrent: ac protinùs in montem quẽdam aſcendens, vbi nunc huius templum extructũ eſt eximię cùm pulchritudinis, tum magnitudinis, ſtansque in ipſo: Hìc inquit, filij mihi fodite. Deindè vbi ſe totum conſignâſſet, ac dixiſſet, Et tu mecũ eſto Domine Ieſu Chriſte: adſtantibusque ſubiunxiſſet, Pax vobis, fratres: in foueã demiſit palliũ, & ipſe quoquè in eam deſcẽdit, ac corpore mediam obtinuit Aſiam, vbi olim, qui è Græcanico cœtu erant, philoſophabantur. Porrò diſcipuli comas euellebant, genasque percutiebant, ac orbationẽ miſerabiliter deplorabant, paſtorẽ, gubernatorem, ſeruatorem, deniq; eum, qui omnibus omnia erat, inclamabant. Deindè etiam ciuitatẽ accedentes, his, qui in ciuitate erant, manifeſtant id quod factũ erat. Interim autem die illucęſcente, concurrunt ad monumẽtum, diſcere cupientes, num præceptor adhuc ſuperuiueret, & ouile acceſſerunt. Porrò paſtor nuſquàm cõparebat, ſolę iacebant crepidæ: is autẽ, qui has abiecerat, diſparuerat. Diſcurrunt huc & illuc, quemadmodùm hi, qui cum Eliſeo erant, ſcrutantur, inueſtigant, verùm incaſſus efficitur ipſis labor. Deindè vix tandèm illius vocis recordati: Si eum volo manere, donèc veniam, quid ad te? ad mentẽ alacriorem redeunt. Et ille quidem Enoch & Eliæ Theſbitæ coniungitur: hi autem à lamentis diſcedentes, Deum vniuerſorum laudabant, qui ſuum dilectum adeò magnificauerat.

Templum eximium in honorem S. Iohannis.

In eius ſepulcro corpus eius nõ inuenitur.

4. Reg. 2. Ioan. 21.

Hoc itaque die, quo hæc contigerũt, ſplẽdidus huic Theologo celebratur Epheſi conuentus ex omni genere ac vniuerſa ætate, qui aſtrorum ſplendorẽ imitetur. Præterea in hoc ſacro loco, ad quem hic cum pallio declinauit, minutus quidam puluis manat ac exoritur, cuiuis accedẽti medelam ab omni morbo ſuppeditans. Cùm igitur in nocturnis laudibus feſti ipſius, ab his qui in eo miniſtrãt, tradatur cœtibus ad hoc cõgregatis, nõ facilè exhauritur: ſed quo ampliùs hauriunt, tanto magis manat, veluti perpetuus quidã theſaurus, qui ſimul & participantes reddit ditiores, ac ſeipſo abũdantior ſemper efficitur, gratia ac benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto gloria, imperiũ, honor & adoratio, nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Nota de pulucre ſepulcri eius.

BASILII SELEVCIAE, DE SANCTIS INFANTIBVS, QVI FVERVNT INTERFECTI AB *Herode. Habetur in Simeone Metaphraſte.*

Decẽb. 28.

Vrſus ſenex ego deducor ad ſtadium orationũ. Rursùs perindè ac mater, quę laborauit in multis nutriẽdis filijs, imbecillũ & egenum vber meæ humilitatis cogor exprimere ad tantũ populum. Et quis eſt, qui me cogit? Hic magnus fluuius Euphrates: & ideò pareo. Poteſt enim ex ſua inundatione, dicendi in me aliquam deriuare copiam: & tantã, quantam poteſt capere animę meę capacitas. Sunt enim, ô fratres, pleni quidẽ melle ſaui ſcripturarũ, & dulci rore abundè ſcatent aluei: adeò vt liceat ſtudioſis, eos abſque vllo labore exprimentibus, virtutũ ebrietatem in ſuis locare animis, quæ eſt mater temperantiæ: ebrietatem, quę vigilantem ſeruat obtutũ animę: ebrietatem, quæ quæ lucem veritatis reponit in animis, qui ſemper complentur: ebrietatem, quæ nõ facit amentes, nec eos, qui bibunt, imbecillos reddit ex ſatietate: ſed mẽbra potiùs corroborat, & armis iuſtitiæ armat aduerſùs peccatum: ebrietatẽ, qua fuit repletus chorus Apoſtolorum, quandò rore ſpiritũs, qui è cælis fluxerat, in ſua lingua accepto, congregatarum gentiũ auribus diſtribuit oris operationem, vniuſcuiuſq; vocem ad omniũ gentium ſenſus acẽmodante & adaptante gratia: adeò, vt fluentum ſermonis, quod profundebatur ex labris, fieret familiare omnium auribus, à ſpiritu ſono transformato in id, quod erat cognatum vocis vniuſcuiuſque eorum, qui audiebant.

Virtutum ebrietas.

Actor. 2.

Me autem infantiũ adhuc voces circunſonãt, & me eos adhuc videre arbitror, voce quidẽ clamantes nihil ſignificante cum ſtupore, & ad enſiũ ſplendorem conniuentes, & cum timore ſe ad matris vlnas, tanq̃ tutas, inclinantes: deinde in ipſos ſinus ſubeuntes. Videor verò ipſas quoq; videre matres, aliã aliò, per vrbẽ currẽtes cũ illis miſerabilibus & dulcibus oneribus, & locum fugæ quærentes: & illam quidem, quæ nec honeſtum ſumpſe-

Hypotypoſis elegans cædis infantium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumpserat tegumentum in vigore malorum: hanc autem, quæ quod habebat in cursu alieno proiecerat: aliam verò temerè & confusè comas filio injicientem, & tali tegumento sperantem se posse infantem suffurari: aliam, quæ comprahēdebatur ab ijs, qui vehemēter persequebātur, & deindè à cursu desistebat, & timore dirigerat, & fleuribus oculis ad gladij fulgorē adspiciebat, & adspectū diuidebat, nūc ad strícti ensis impetum, nunc ad filium qui erat feriendus, & se festinaāter opponebat ferri violēto motui: & rursùs aliā, quæ ne moueri quidem poterat, & nec parùm quidem respirare, cùm stupor vinxisset eius pedes: sed ante suum filiū timore perierat, & cum exili eiulatu expectabat percussurū: & iam remissis trementibus manibus, infantem vehementer portabat: quæ quidem ignorabat ex vlnis lapsum infantem, casu morte ei allata, præuenisse mortem gladij.

Herodis immanis crudelitas.

O Herodis insaniā. Quibusnā ex consilij cgestate actibus repleuit orbem terræ? Quis erat ille longè infelicissimus, quandò tam acerbā tulit sententiā in eos, qui eum nulla affecerāt iniuria? Omninò certe speciē induerat regiā, & fastûs ac pōpæ scenam sibi fixerat: & sedebat in aureo throno, gemmarū collucente splendoribus: & pectora iradi-latans, inuidia cogebatur in arctum: & capulo ensis innitebatur dextera: & viros sapientia insignes adhibebat in consiliū, quorū linguas mouebat diabolus, illius vrgens interitum: & alia quidem furiosè accipiens: alia autem statuens audire & iudicare, & improbis grauiter annuens consilijs, meditatus est messem immaturarum segetum. Postq̄ autem sequo decreto illud inhumanum confirmauit cōsiliū, & totum iam in armis iussit esse exercitū, eumque ferro munijt, eiq; centuriones & tribunos diuisit, & duces elegit, qui præclarè poterāt intelligere, quid oporteret facere in tempore, & optimè sciebant vti armis, huiusmodi verbis eos est allocut⁹, nullo pudore affectus eorū, q̄ dicebat:

Oratio eius ad milites, qua eos ad cædem inflammat.

In multos quidem, ô milites, belligerantes, vos fortissimè gessistis, & mœnia trophæorum meis circundedistis finibus. Nunc, autē si vnq̄, maximè oportet vos magno studio incūbere ad victoriā. Nè sitis pigri & ignaui. Magnū est enim certamen, & ingens periculum. Domi mihi nascitur malum. Latenter aguntur cuniculi ad subruendā mei regni potentiam. Nullus me apertus inuadit inimicus. Puer qui adhuc ignoratur, mihi sceptra eripit. Scitis Bethleem. In ea intellexi natū esse filium, qui à Deo regni accepit suffragium. Nondùm circumagitur tempus duorum annorum, ex quo natus est: & nullus quidem, qui appāreat, me terret apparatus: sed timeo Prophetarū voces, quę de eo extiterunt. Etenim Magi (meministis autē, quandò nupèr ad nos venerunt) ex quadā stella, quæ eis apparuerat, renunciārūt se intellexisse ortum pueri, & requisijsse Bethleem, vt viderent puerum, & Regem natum, eo, quo par erat, honore afficerent. Ego verò volebam ex eis scire, quisnam is esset, vt mihi esset facile & expeditum dissoluere tyrannidem. Sed cùm illi, nescio quanam de causa, fefellerunt, quę mihi promiserant, & in suam rediērunt regionem, timeo, conturbor, existimo adesse periculum. Decæterò vos intucor: liberate me ab hoc metu. Properate cum armis, omnes hos fines retibus cædis circunsidete: à senibus abstineat ensis: ijs qui iam pubescunt, nullum afferte periculum: aduersùs paruos tantùm infantes armemini. Omnem primam ætatem demetite miserabiliter. Nullius lachrymæ matris misereamini: meum inimicum scrutemini in sinu vniuscuiusque. In eos, qui ad matrum vbera confugerunt, ferrum trudite, & cędis sanguis misceatur cum lacte. Etiam matres ipsas cum infantibus adactas transfigite, victûs ferri, à mollibus corporibus ad illas delapsi. Nullus huius cædis erit vobis accusator. Solùm festinate, instār leonum in ciuitatem irruite. Nulla vos cædis capiat satietas, donec à vobis existimatur aliquis puer restare. Si nulli vitam cōcesseritis, ille quoq; inter omnes videbitur cecidisse. Et ille quidem non benè, nec tutò fruetur honore Magorum: mihi autem lætam dabitis vitam, & à cura liberam.

Matt. 2.

Hæc cùm illi audijssent, & à suis animis omnē amputâssent misericordiam, & scelere statuissent alter alterum vincere, cursu ferebātur in ciuitatē, manus armatas extendentes: & in greges vrbis Berhleem irruentes, teneros agnos dilacerabāt: & sanguinis fontes omni ex parte emanantes, abundè inquinabant terrę superficiem, & nihil videbatur pereūtibus sufficere ad salutē: Non domus, quæ celare posset eam, quę subierat: non templū, afferens parricidis aliquā Dei reuerentiā, nō spelunca clādestinus ingressus: sed infantes tanq̄ hostes omni ex parte inuestigabātur, neq; latuit vllus eorū gladium, cùm vnusquisq;, tanq̄ qui esset ipse Christus, in vniuscuiusq; quæreretur sanguine. Quæ autē

Quid hac crudelitate inhumanius?

erant audaces matres, opponentes manus aciei gladiorū, à seipsis quidē feriebātur pro pueris: sed nihil eis proderat: neque aliud efficiebant, quàm vt esset eis temporis longius periculum. Aliæ verò violenter apprahendentes pueros, qui contrà trahebātur, quę mēbra manibus constrinxerant, ea solùm habētes postea cōspectæ sunt, ferro matri diuidente infantē, & ijs qui trahebant: & ille quidē, verbi causa, manum, hęc verò crus, illa autem aliquā aliam partem, tanquàm totū tenens filium, excurrebat. Multæ autē dum cursu fugerēt, in ea quæ iam iacebant, corpora incidentes, & solo teneros suos fœtus allidentes, ense nihil opùs habebant ad eorum interitū. Iam verò aliqua stans ante eum, qui erat percussurus, & pro suo filio multū obsecrās, flens sic vociferabatur:

Concede mihi, ô miles, eorū quæ à te fiunt, ignorationē, & me occíde ante filium, & nè matris offendas oculos tam acerbo spectaculo. Est tibi omninò vtiq; mater, est etiā vxor, quæ habet filium. Scis quemadmodū propter mala filiorū, parentū dilacerātur viscera. Illi autem flectebatur quidē animus, & per genas fluebāt lachrymæ: Herodis vesania. In ipsas domos irruebant, & omnia scrutabantur furētibus & cædem spirantibus oculis, & in excelsos thalamos excurrebant. Deindè cùm sub lecto, aut sub aliquo alio eiusmodi infantem inuenissent latentem, quē solus fletus indicauerat, ex ædibus tanq̄ lapidē in vicos deuoluebant, iræ regis mortē largientes tam impiā. Cōfusa verò existebat vociferatio, & inualescebat varius sonus luctûs: maioribus quidē pueris fratres suos deflētibus: parentibus deplorātibus eos, quos genuerant: matribus antē propter calamitates sonoros eiulatus edentibus: scenibus verò se nihil vnquàm tale vidisse clamantibus, ne in hostiū quidem incursionibus: conquerentibus omnibus de acerba luce illius diei.

Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus.

Cùm finem accepisset præclara hæc expeditio, & dimissus esset exercitus tanquàm parta insigni victoria, rursùs excitata est matrū lamentatio: & cùm flendi deincèps eis facta esset potestas, vnaquęq; sui filij membra, alia alibi colligebat cum lachrymis, & violenter discissa in vnū conīūgens, & quod restabat inquirens, & quod inuentū erat sępè amplectens, & totū corpus in sinu imponens, valdè clamabat: Hei mihi, fili mi, hei mihi, qui nō ad talē spem nobis satus & productus fueras: Quomodò cùm tanq̄ ramus germinâsses, & magna ornatus esses pulchritudine, & bonæ spei nobis pulchra præbuisses semina, repentè à meis abscessisti manibus? Exurge parumpèr, excute somnum, quem tibi regis attulit inuidia: me voce imperti iucundissima: apprahende miseras mammillas eius, quæ te peperit: trahe vbera, quę olim diligebas: fac vt tu pendeas à collo matris. taces? quiescis? Heu me miseram, quomodò rursùs contexam membra, quę ensis dissecuit immaniter? Quisnam autē vterus mihi fiet administer, vt sis rursùs corporatus? Quibusnam verò manibus necessariā tibi terrā congerā? Quomodò autē à tua me forma seiparabo? Talibus fletibus cōpleta fuerat ciuitas, singulis singulas ad fletum incitantibus, & suā propter mortuos filios lamentationē, adspectus viuentiū indies incitabat. Coronatus autē erat rex tāquàm propter erecta trophæa, & se existimabat adeptū esse victoriā, qualem nunquàm anteà: & cùm se tanto cædis contaminâsset crimine, & sui imperij tot plantas excidisset, magnos spiritus conceperat, & de securitate maximā acceperat fidutiā: nescíens homo planè stolidus, quò reciderat illa calida eius machinatio. Quē enim quæsijt, non potuit laqueis includere: quos verò, si fuisset adhuc sanæ mentis, noluisset sic afficere, malè perdidit, ipse sibi afferens exitium.

Nouus matrum planctus.

Christus aūt Dominus vniuersorū, tam sæuo nefariorū scelerū artifici, morbū immisit acutissimū, cùm innocentiū infantiū animas repositsset in sinū patris Abrahę, ipse liberè, pficiscitur in Aegyptū, expurgare volens arcē impietatis, & qui erat olim decipiebātur, & diabolo luctū afferre grauissimū. Nam cùm paucos ludęorū infantes se existimâsset perdidisse propter Christum, se illos quidem non aduertit collocâsse in pratis, vt pulcherrimis, ità longè tutissimis, & nihil eos læsisse: se autē iam vidit sua nudatū tyrannide, & priuatū antiquissima potestatis suę hęreditate: Esaiæ impleta prędictione, quam ipse Christus in labris eius posuerat, longo ante tępore talē suum aduentū apertè significans, & per illius linguā clamās: Ecce Dns sedet super nubē leuē, & veniet in Aegyptū, & soluētur manufacta Aegypti à facie eius: Eum decet gloria in secula seculorū, Amē.

Diuinitùs punitur sanctissimus infanticida.

Esaiæ 19.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ET ARCHI' MANDRITAE MARCELLI, MONASTERII *Acœmetorum, id est, non dormientium: Authore Simeone Metaphraste.*

Decēb. 29.

Multi sæpè venit in mentem cogitare, quanam de causa Poëtæ innumerabiles, alij quidem bella & inimicitias, & quę ex eis oriuntur calamitates, cōposuerunt: alij autē omninò fabulosa & aliena, quæ neque ipsis prodesse possunt, quòd attinet ad animæ salutem: neque ijs, qui ea legunt, quibus ipsi composuerunt, vllam præbēt vtilitatem. Quid enim iuuat scire, quàm multæ quidē naues è Græcia nauigârunt in Aegyptum: quot autem duces & milites duxerit vnaquæque earum: & quòd alijs quidem maior erat Aiax, Achilles verò erat eo fortior: & quòd Nireus erat omnium forma pulcherrimus. Ad equos autem vsq; hoc superuacaneū & inane deducere, & Eumeli quidem equos dicere cæteris esse meliores, Achillis autem equos ipsis præstantiores, & eos immortales dicere & vocales, quàm superuacaneam efficit narrationem, & quàm parùm fidedignum simul & ridiculum efficit scriptorem? Sed illi quidem hęc scribere, & his etiam deteriora, nempe deorum amores, & quas inter se agitârût seditiones, pugnasq; & lites, minimè dubitârunt. Hæc autem quidnam conferunt ad morum honestatem, ac moderationem, & animæ vtilitatem: & non potiùs detrimentum afferunt, & vitiorum malas impressiones insculpunt in animis eorum, qui versantur in ijs legendis? Mihi enim nihil persuadet inanis labor eorum, qui hęc volunt absurda mitigare, & ea reducunt ad alimenta & partes animæ. Aut enim cùm non fuerint, frustrà & falsò dicuntur: aut, etiamsi fuerint, par est ea potiùs ridere, & odio habere, quàm laudare.

Existimo autem boni viri vitam, qui legi Dei vixit conuenienter, dignam esse quæ elaboretur, & literis mandetur: ex qua ipse qui cōponit, tam sibi quàm alijs potest magnam conciliare vtilitatem: qualis est vita Marcelli admirabilis, qui ortus quidem est ex ciuitate Apamea: ea est autem ciuitas Orientalis, quę bonis abundat plurimis. Nobili verò loco natus, per se reddidit nobiliorem seriem sui generis. Nam cùm iam in ipso flore iuuenturis amisissent parentes, & ætatem ageret iucundissimam, non sicut iuuenis declinauit ad voluptates: neque delectabatur iuuenum consuetudine, æqualis æquali volens placere, vt dicitur: sed in iuuenili corpore, imitabatur canitiei prudentiam & vitę institutionem. Quanquàm ei aderant diuitię, quę sunt materia ad explendas voluptates igni adolescentiæ. Sed nihil horum illum coëgit negligere temperantiam, quę erat ei chara à pueritia. Sed & orbitas, & ætas, & diuitię, hæc omnia simul, à profunda vincebantur prudentia. Propter externam verò eruditionem, in magnam venit Antiochiam. Ventitat autem ad quendam, in dicendi facultate pulchrè exercitatū. Ingenij verò celeritas, à vehementi eius studio adiuta, ei breui largitur magna dona sapientiæ.

S. Marcelli patria.

Adhuc iuuenis viuit piè & religiosè.

Antiochiæ dat operam literis.

Postquàm autem externę sapientię visus est sibi habere, quod sufficeret: Neque enim ea erat eius principale studium, nisi ad hoc, vt externis illis imbutus, deindè initiaretur in ijs, quę sola sunt sacra mysteria: nempe vera, & quę ad Deum deducit, sapientia: vitę, inquam, institutione, quę versatur in exercitatione & vera philosophia. Opus autem ei quoquè erat aliquo ad eam duce. Cùm verò eum nō prēberet, vt ei placebat, Antiochia, cogitauit ire Ephesum, cùm audijsset in ea esse magnam virorum copiam, qui ad summam virtutem peruenerant. Statim ergò contemptui quidem est habita pulchra Antiochia: despectum autem fuit iucundum solum patriæ, neglectę verò verborum contentiones, & inane o cium, & rota externa illa scena. Diuisæ autē sunt pauperibus opes illæ ingentes & magnificæ, & eum excepit Ephesus nudum alijs omnibus. Cùm sic aduentâsset, inuénit sibi conueniens hospitium. Nam vir quidam cum vxore eum accepit hospitio, qui non magis communis mensæ & salis ei erant socij, quàm morum & virtutis, & in omni re moderationis.

Omnib⁹ suis in pauperes collatis, venit Ephesum.

Huic

Huic autem pulchræ bigæ erat etiam seruus, qui virtutis ratione erat dominis multo venerabilior: cui tanta inerat animi ingenuitas & nobilitas, vt huius dominorum virtutis ille, vt aiunt, esse auctor, & visus sit seruus tam multa dominis bona conciliâsse. Cuius & alia quidem multa laudantur, & hoc inter cætera, quòd in monasterijs, quæ erāt in ciuitate, portis clauibus rectè clausis, is intempesta nocte, nemine ei aperiente, adstabat in medio monachorum canentium. Idque cùm non semèl, sed sæpè fierer, euasit manifestum, & de hac re sermo totam impleuit ciuitatem. Huic autem ingenuo, vel verò potiùs Dei seruo, nomen erat Promotus. Hic ergò Promotus, Marcello quoquè nō paucā ad virtutem dedit incitamenta. In hoc enim ab eo ponebatur opera, vt, quæ honesta sunt, vndiq; colligerer, & tanquàm ex multis floribus sibi virtutis coronam contexeret. Cum alijs autem bonis, quæ habebat Marcellus, hoc quoquè ei inerat, quòd scribebat pulcherrimè. Scribebat ergò, & laborabat manibus: & mercedis, quæ illinc ei suppeditabatur, partem aliquam consumebat ad vsus corporis: reliquam verò præbebat egentibus. Vnà autem cum misericordia, se rectè quoquè gerebat in iustitia. Nam si maior ei soluta esset merces, quàm pro scripturæ opera, ille non sustinebat: sed si quid erat amplius, reddebat ei qui dederat. Et sic interdiù quidem perseuerabat laborare in scribendo, & sicut aiūt diuina eloquia, opus manuum suarum dirigens: totam autem ferè noctem consumebat in oratione, & per eam cum Deo iucundè loquebatur, & ei vniebatur. Si verò parùm quid somno quoquè tribuerer propter necessitatem corporis, ne hoc quidē erat remissum, sed laboriosum & castigatum. Sic ei vniuersum tempus erat laboribus plenum & certaminibus.

S. Marcellus scribendo sibi parat victum.

Psal. 89. Tota ferè nocte orat.

Cùm autem audijsset Alexandrum, virum quendam virtute incomparabilem, plenum quidem sapientia, plenum & pastorali solicitudine & diligētia curaque animarum, ad multorum tunc salutem degere Byzantij, non duxit esse sibi manendum in præsenti-bus: sed desiderans meliorem vitę institutionem, ad eum venit quamcelerrimè. Et tunc quidem diuinus Alexander in templo magni martyris Menæ exercebatur: postea autē in ipso quoquè ostio Ponti venerandum statuit monasterium. In quo nouam quidem, sed longè omnium pulcherrimam, legem imposuit, vt hymnorum ad Deum nunquàm interrumperetur perpetuitas: sed per vices mutatis ministris, hæc nunquàm silens & nuquàm conquiescens tribueretur Deo glorificatio. Diuino ergo Alexandro Marcellum, cùm illuc accessisset, bonus commendat Iacobus: qui priùs quidem Marcello fuerat familiaris: cùm ventitâsset autem ad Alexandrum, erat ei primus inter discipulos. Is verò gaudebat quidem se esse Alexandri discipulum: malè autem eum habebat, quòd non ad ipsum quoquè ventitaret Marcellus.

Perpetuō cāntur hymni in monasterio Alexandri.

Postquàm ergò eum vidit venientem, eum lubenter adducit ad magistrum, &, Hic est, inquit, ô pater, qui nos non persequentes fugiebat, sed potiùs latebat persequens. Sic diuinus Marcellus fuit Alexandro commendatus, & illius manibus sacrum induitur habitum, tempore quidem Iacobo secundus, moribus autem longè prior. Quamobrèm tale quid ferrur etiam dixisse præceptor, nempe quòd eriamsi Andreas prior secutus sit Magistrum, Iohannes tamen eum quoquè est assecutus: per hæc alterum quidem vocans Iacobum, per alterum autem Marcellum admirabilem, cùm ambos quidem sciret esse fratres propter virtutem, & eodem tenore simul currere: Marcellum autem assimilaret Iohanni, vt qui esset ipse quoquè virgo, & cum doctrina magnam haberet coniunctionem. Atque inter alios quidem, primas partes obtinuit Iacobus, ipsum verò rursùs superauit Marcellus. Erant autem ambo par æquè bonum, & quodammodò in vno & eodem corpore fraternitatis locum tenentes oculorum. Quoniam verò eos sic mente purgaros, non oportebat non etiam futurum intueri sicut præsens, non latuit Marcellū mors præceptoris: sed cùm hoc quidem cognouisset, non minùs autem illud quoquè præsciuisset, quòd futurum erat, vt in eum caderet suffragium, & cùm ipse pasceretur, accerferetur ad pascendos alios: hoc vtiquè veritus, ne seni iuuenis imperaret: & simul cùm esset amicus modestiæ, & lęraretur subiectione, nullo conscio recedit è monasterio, apis, vt aiunt, ad flores. In orbem itaque obibat sanctos, & in colligēdis ex vnoquoq; bonis, augebat sibi ceram virtutum.

S. Marcellus induit habitum monachi.

Fugit, nè erectur Abbas.

Interim verò dum is viros obibat virtutis studiosos, è vita migrat sacrosanctus Alexander. Cùm is autem excessisset, Marcellus protinùs erat in ore omnium, & quoniam non aderat, duplicem afferebat molestiam: & quòd illo tempore abesset, & quòd moriente

Universidad de Deusto
Biblioteca

ente Alexandro non erat Marcellus,cui post illum credebatur Prefectura. Electus ergò fuit Iohannes vt præesset,vir & canis capillis,& prudentia: cui etiam celebratus ille Iacobus propter ætatem lubens cessit. Cùm hæc autem sic processissent, Marcellum nequaquàm latére potuêre.Sed postquàm finem acceperunt,& ipse est reuersus,& Iohanni fuit coniunctus,effectus ei manus dextera,& optimè simul ferès onus administrationis: cùm ille quidem propter Prefecturam nihil esset factus insolentior: hic verò esset purus ab omni inuidia,& ei vero amore colligatus.Sic ergò amboshabebat Alexandri monasterium.

Post aliquod autem tempus à Philotheo persua sus Iohânes,recedit quidem ab hoc loco.Venit autem ad quendam locum,ex æquo liberum à turba ciuium, & à difficultate solitudinis.Locus verò est Bythinorum quidem regionis:situs est autem in faucibus maris,cui ex aduerso situm cernitur,quod vocatur Sosthenium. Hoc siue propterea, quòd sit remotum à strepitu,siue propter aliquid aliud, tunc quidem nominabatur Irenæum. cùm Iohannes autem rem ipsam nomen loco dedisset, propter perpetua quę ad Deum

In monasterio Iohânis perpetuus itidem agitur cultus diuinus.

fiunt cantica,in hodiernum vsque diem nominatur monasterium κοιμητῶν, hoc est,Non dormientium.Nam cùm eandem formam, quam Alexander, imitatus esset Iohannes, eorum qui per vices canebant,nullo somno interruptam faciebat glorificationẽ.Cùm huc autem ille sacrum transtulisset monasterium, (locũ enim iam dono acceperat ab illo,qui priùs dictus est Philotheus)dici non potest, quantis officijs & honoribus sibi promerebatur & in suam redigebat potestatem Marcellum,sciens se quidem esse ætate proiectum: illum verò & exercitatione,& doctrina,& ingenij acumine,& alijs omnibus bonis lõgè excellere.Quamobrèm communium omnium cura Marcelli fidei erat credita. Nam hunc quoquè Iohannis futurum successorem diuina nouerat prouidẽtia, & volebat eum pulchrè erudire in ijs,quæ pertinent ad regẽdum. Hoc verò & alijs quidem indicijs significabatur: hac re autem vel maximè euasit manifestum, quòd ambo eodem die, Iohannes quidem ascendit ad gradum presbyterij, Marcellus autem ad gradum Diaconatûs.

Non hæc verò solùm futurum significabant: sed etiam vir quidam, qui ipse quoquè prærat gregi participi rationis,qui non longè aberat à monasterio Iohannis,cui nomẽ erat Macedonius,vita autem purissima,& diuina quædam & prophetica anima. Is quoniam non latebat Marcellum, sed & ille videbat videntem, & cùm esset propheta, non

Multa Marcello futura prædicit Macedonio.

ignorabat eum,qui erat similis,& assiduè ad eum veniebat. Is prædixit futurum, vt non solùm gregi præesset,sed simul omnia: quòd scilicet futurus esset clarus propter virtutem,& quòd vniuersam ferè terram & mare impletura esset eius gloria: quòd multi Greci & barbari ab illius lingua pendentes, patriam quidem abiuraturi essent impietatem, Deo autem essent consecrandi: quòd Deus valdè in ipso & per ipsum esset glorificandus,& multi filij Dei per illum essent futuri,& digni essent censendi paterna hæreditate. Hæc ille quidem dicebat: an autem effectum sint consecuta, ostendet id, quod est posteà consecutum.

Insignis S. Marcelli humilitas.

Marcellus verò hæc audiens, quinetiam ea quę audijt faciens, nihil vnquàm de se magnum aut mente concepit,aut est locutus:sed hoc potiùs,quòd cùm alios excelleret, & esset primus, seipsum existimaret & nominaret omnium vltimum. Id autem ex illo quoquè significatur. Is cùm aliquandò delectaretur sermone senis huius admirabilis, diù quasi quibusdam fruebatur delicijs,& ab illius lingua pendens, non aderat monasterio. Apud monachos, cùm abesset, inciderat iucundissima de eo narratio,& de eo habebantur sermones quidam apud Iohannem. Atque ex monachis quidem ij, qui erant probiores,& alia huius viri admirabantur: quinetiam hoc quoquè addebant, quòd à Præfectura se remouisset,& sedẽ tam facilè reliquisset,rem, quæ solet fieri à valdè pau cis. Improbi autem,& qui ignorabant Marcelli animi magnitudinem,hocipsum,

Habet suos obtrectatores.

quod fugisset gloriam,dicebant in se habere quandam materiam & occasionem gloriæ cupiditatis. Neque enim cùm liceret Marcello imperare, maluit ipse parére alijs: sed quòd non ignoraret futurum,vt Iohannes ei in honore preferretur,& eum esse,qui erat in hac Prefectura successurus,mâluit se fuga subducere,quàm videri illi secundum: nec facilè sustinere potuit eum esse prælatum.

Hęc etsi essent confutatu facilia, accuratiùs tamen docebit experientia. Iohannes enim volẽs declarare,ad quàm profundam venisset Marcellus humilitatem, & persuadere

dere monachis,nè facilè condemnarent: Rebus, inquit, ipsis,ô filij, committendum est iudicium.cumque nihil aliud dixisset,in animo versabat redeunti Marcello vilissimum ordinẽ ministerij, nempe asinorum curam, ei credere. Postquàm ergò ille redijt,& hoc quod videbatur maximè ignominiosum,in conspectu omnium iussit Prefectus,Marcellus hîc manifestum dedit argumentũ suæ modestiæ & demissi spiritûs.Non solùm enim iussum lubens accepit,sed fecit etiam aliquid elegantius. Adeò enim lubenter dixit se subire hoc onus ministerij,vt id etiam poneret in loco beneficij, & rogaret vt datis scriptis sibi caueretur,vt nec, si vellet quidem,posset ab eo recedere.Et nõ sic dixit quidem, non autem fecit.Neque fecit quidem,sed paruo tempore: sed in factis ipsis visus est longè acrior.Tandiù autem perseuerauit in hoc ministerio,donèc omnes multis precibus supplices ab eo contenderunt, vt eis quidem ignosceret: ab hoc verò seruitio discederet. Absurdum enim esse, talẽ virum tam vilia subire ministeria,qui gregi rationis comporti dignus erat pręesse.

Reipsa ostendit syncerã animi sui modestiam & humilitatem.

Non multum temporis intercessit,& Iohannes ipse,qui monasterio prærat, migrauit ad Dominũ:statimq; D.Marcellus fratrum suscipit Prefecturam,& charismatum radij quales & quanti in eo essent,omnibus euasêre manifesti. Sed quidnam eius quispiam primùm fuerit admiratus,insignem ne eius in pauperes misericordiam,an,quæ propter eam facta sunt,miracula? qui sic quidem communia (nihil enim habebat proprium) consumebat, vt videretur paulopòst & ipse, & monachi,redigendi ad egestatem. Tam abundè autem assiduè suppeditabat, vt non minùs,quàm quod fecit Dominus,conspiceretur etiã in seruo fieri. Quomodò enim tunc non plures quàm quinq; panes, & duo pisces,aluerunt multitudinem hominum ad satietatem:ità nunc quoquè paucis quotidiè alebatur multitudo egentium: & ea rursùs eis minimè deficiebant. Sed hæc quidem ità se habebant. Quemadmodùm autem ex rebus difficilimis, & quarum nullus sperabatur exitus,à superis ei data sit solutio,& quæ ei dicta sunt, finem acceperint, par est paucis dicere.

Fit Abbas.

Mira eius in pauperes benignitas.

Matt.14.

Auctus quidem erat ei grex quotidianis accessionibus: & multitudine quotidiè dilatatus,efficiebat pecoribus arctam habitationem.Opùs ergò erat Pastori,maiori quidem atrio: maiori autem domo orationis, maiori & alimento,& reliquo sumptu ijs,qui collecti fuerant Ille autem tunc quidem vel maximè omnia exhauserat in egentes. Erat verò ei opùs pluribus sumptibus,& maximè ad tantam virorum multitudinem.Fuerunt autem hæc Deo curæ: & rem,vt solet,traducit ad abundantiam.Erat enim quidam Pharetrius,optimus ex optimis,& longè ditissimus.Is cùm acrem quendã concepisset amorem eius,quæ est ex Deo,philosophiæ,secum acceptis illis suis ingentibus diuitijs, & filijs adhuc téneris,venit ad Marcellum:& omnia simul,nempe & pecunias,& filios,& seipsum,Deo consecrat:seipsum quidem & filios sacra veste induens monastica,opes autem conuertens ad vsum monasterij.Et primùm quidem sacram domum orationis eis & latiorem,& excelsiorem,& ità,vt nunc se habet,construit: vt & multitudo colligeretur,& in nullas redacta angustias, opus Dei perageret. Deindè reliqua omnia, fratrum domos,andrones,tam qui peregrinos,quàm qui ægroros excipiebant : & ad summam, domos,alias quidem quæ laborabant & ruinam minabantur, renouauit : alias autem magnificè excitauit: & aliorum omnium, quæ huiusmodi vitæ communi opùs erant, præbuit abundantiam.

Pharetrius vir ditissimus & se, & filios, & res suas deo consecrat.

Hæc quidem ità se habebant: magno autem Marcello grex in dies crescebat,& augumentum accipiebat.Omnes enim attrahebat illius Siren,nempe suauis oratio,coniuncta cum vita purissima. Porrò autem cùm etiam credidisset salem diuinum esse factum cum, qui ei parebat, gregem, eos mittebat, vt alios quoquè diuino sale impleret & voluptate. Et quomodò ex magna Edem quatuor dicunt manare fluuios: ità etiam ex Marcelli tabernaculo cœpit per vniuersum ferè orbem terræ profundi purum & iucundissimum & salutare fluentum, illa, inquam, accuratissima vitæ, quæ abeo agebatur, imitatio. Prætereà autem supernarum potestatum ministerij, quod nullo somno interrumpitur, zelus, cùm hinc cœpisset initium,venit ad primã & vrbium reginam. Deindè ad alia quoquè loca transijt imitatio.Et siue quis templa extruebat, aut monasteria, siue aliquid aliud sacrum faciebat, à Marcello etiam accipiebat curatores & duces. Sic monasteriorum & templorum,quę erant vbiquè, per suos discipulos communis extructor fuit, & communis curator. Persuasum enim habebant,

Gen 2.

Multa monasteria imitantur paruò diuturnas promerẽdi laudes studium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui hæc ab illo quærebant, non solùm se fore illius doctrinæ participes, sed etiam quandam gratiam & sanctificationem ab illo etiam ad eos esse venturam, quomodò qui sunt sacrarum aquarum participes. Ei verò, cùm hæc ageret, dolore & voluptate distrahebatur animus. Nam vt pater amans filiorum, cùm ei auferrentur filij, dolore afficiebatur. Vt qui autem seruator multorum, & per illos multis esset vtilis, lætus eos emittebat: tum etiã, quòd illius quidem secundùm Deum filij, aliorum patres: eorum autem oues, fuerunt pastores aliorum.

Neque tamen temerè ac leuiter emittebat discipulos: sed cùm eos priùs multis confirmâsset sermonibus, & DEVM testem in eos inuocâsset, quòd neque mores dissoluerent, neque habitum mutarent, nec de accurata ac perfecta viuendi ratione aliquid remitterent: sed & illi mores, qui erant ab initio, tanquàm legem perpetuò conseruarent, & maximè concinnæ & per omnia optimè compositæ viuendi formæ, alijs causæ essent. Illi autem, quæ ab illo acceperant munera & mandata, tam pulchrè conseruârunt, vt, quod ipse illis, hoc ipsi essent alijs, & per omnem ferè terram & mare hæc bona sementis ab eis distribueretur. Sed de illius quidem viuendi ratione, & præterea de eius insigni gloria propter virtutem, & quòd omnium maximè eam fugiens, longè magìs suæ famæ celebritate implcuit omnem terram, & præterea de eius solertia, de humanitate, de eorum, qui vbiquè erãt, cura & solicitudine, De his, inquam, omnibus, velutì quædam solùm indicia & vestigia significauit oratio. Vult autem pauca quoquè ex eius miraculis in medium adducere, & non iniucundam cum vtilitate narrationem largiri pijs auribus.

Quo plus fugit gloriam S. Marcellus, eo fit celebrior.

Quidam tres Episcopi, qui fuerant apud hostes captiui, & modò liberati erant calamitate, accedunt ad Marcellum, & rogant, vt eis daret, quod ad reficiendum erat necessarium. Ille autem cùm & eorum curam gessisset, & eam, quam sperabant, dedisset eis consolationem, ipsíque, quoniam multum temporis præterierat, vnusquisque domûs suæ & Ecclesiæ meminerant, eis abundè suppeditat viaticum. Viaticum verò erat aurum: & iubet eum, qui impensis præerat, (erat autem ei nomen Iulianus) auro donatos Episcopos emittere. Is verò ex decem, quos tunc habebat, Liberalitas eius in 3. Episcopos. statèribus, solùm tot affert, quot erant viri numero. Magnus autem ille (nihil enim cum ex ijs, quæ erant, latebat) iubet, vt citra vllam parcitatem det omnia. Sed ille nesic quidem se purè gessit. Sed cùm dedisset nouem, vnum detinebat, volens vtiquè fungi officio boni œconomi, vt ijs, qui, vt solebant, veniebant, pauperibus aliquid haberet quod daret. Quid ergò accidit, & quomodò vtrunque docetur Iulianus, neque de futuro esse solicitum, nec existimare, magnum Marcellum aliquid latére eorum, Obiurgat œconomi sui tenacitatem. quæ fiunt? Venit ad Marcellum homo quidam motus à superis, & donat eum nonaginta talentis. Ille autem eum qui susceperat dispensationem, arguens, vt par erat, vt qui non rectè esset vsus dispensatione: Eccè, inquit, ô parce, quis sit exitus tuæ parsimoniæ, effecisti enim, vt totis decem talentis nobis minor esset, quàm erat futura donatio. Cùm enim essemus accepturi decuplum eorum quæ dedimus, propterea quòd vnum dare noluisti, ijs quæ prætereà accepturi eramus, decem priuati sumus. Sed hoc quidem fortassè fuerit cuidens argumentum, non solùm quòd præuideret, sed etiam quòd non oporteat esse solicitum de futuro, & quòd magna esset eius in egenos benignitas.

Quoniam autem de prophetico eius dono parùm quid significauimus, tempus est, vt bibamus etiam de fonte curationum. Quidam ex monachis nomine quidem Elpidius: morbo autem erat implicatus, qui omnem spem superabat. nam totum quidem os eius graue vlcus depascebat: tota verò ea pars, quæ linguæ subest, habebat ingentem, qui excreuerat, carnis tumorem: quod quidem ei reddebat mutum & inane instrumentum. & hoc accedebat intolerabilibus illius doloribus, quòd nec ipsos quidem dolores posset enunciare. Ambo autem hæc, vlcus, inquam, & tumor, cùm probrum etiam & dedecus accepissent, efficiebant vt mors esset ei optanda. Hic ergò cùm accedente aliquandò sancto, toto pectore ingemuisset, & vix esset locutus, tantùm dixit: Hei mihi, me nunc despicit magister. Ille autem tantum abe- Tactu & precibus sanat morbũ horridum. rat, vt despiceret, vt statim commotus sit ad preces, & clementiæ lachrymas ex oculis emiserit. Deindè cùm tumorem & vlcus tetigisset, hoc quidem sanat, illum verò facit euanescere: & os ei purum reddit & mundum, & aptum, vt alioqui loque-

queretur absque vllo impedimento, & ei esset vtile instrumentum ad agendas gratias.

Quidam alius monachus, nomine Stephanus, qui secundùm naturam quidem admittebat alimentum: vt id autem per naturalem exitum procederet, hoc minimè habebat: extremis cruciabatur doloribus. Cùm ars autem medendi ea in re diù esset versata, dolores quidem augebat vulnerum acerbitate: quæ verò sunt apud eos clateria & purgationes, probabat esse inania, studiumque & operam frustrà in eis consumi. Cùm ergò videretur malum inexpugnabile, & non multùm abesset, quin is disrumperetur, id renunciant Marcello. Ille autem precatus quidem est, sicut consueuerat: cùm verò venisset ad laborantem, partim quidem ventrem manu tangens, partim autem dorsum, tãquàm propellens, & ad inferiores partes agens materiam, illi quidem concessit progressum, qui est secundùm naturam: viro autem, vt ea liberaretur, & vitam ageret sine molestia. Aliũ periculosè laborantè curat.

Porrò autem is quoquè, qui paulò antè dictus est Iulianus, qui conuictus fuit non rectè dispensare, sicut priùs donum perspicacitatis, ità etiam Marcelli curationum donum fuit expertus. Nam is quoquè morbo laborabat, qui & medicina, & omni precatione erat, vt ille putabat, superior, & citra vllam dubitationem mortem minitabatur. Accersitum autem rogat adesse Marcellum, non vt acciperet curationem, (nam hoc ne sperabat quidem) sed vt ei decedenti preces concederet viatici. Ille verò cùm accessisset, primùm quidem eius medetur animæ: Nè, inquit, ô fili, tam humiliter & abiectè & tam humano more de Deo sentias, neque rebus nostris metiaris res illius. Nam nostrûm quidem aliquis, hoc quidem fortassè potest, illud verò minimè: Deus autem omnibus & magnis & paruis ex æquo est potentior. Quomodò ergò nos quidem paulò antè pusillum & sordidum animum, Deus verò suam ostendit munificentiam: ità etiam in morbo existima, illum præclarè, vt Deum decet, omnia & magna virtute facere: qui etiam nobis data venia incredulitatis, largietur salutem. Cum sic dixisset, animæ curationem corporis quoquè sanitas est consecuta. adeò vt posteà cùm non tam temerè vixisset, sed vt eum decet, qui est DEI amicus, fuerit sacerdos, dignus Marcelli doctrina & sacerdotio. Sed quale est hoc, quod sequitur? quàm est incredulis quidem valdè terribile, apud fideles autem in magna habetur admiratione? Frèm alium restituit, nihil minùs sperantem.

Vir quidam, qui laborabat morbo sectæ Samaritanorum, laborabat corporis morbo immedicabili. In eius enim corpore erat enatum vulnus. Vnguenta autem, & medicamenta, & quæcunque ab arte adhibebantur, conuincebantur nihil posse. Ad extremam itaque spem adspexit Marcellum: & cùm ad eum venisset, statim cum eo egit precibus. Ille autem, & quisnam esset, rogauit, & vndè, & quænam ei esset religio. Omninò verò hæc non fecisset, nisi ad eius adspexisset animam. Cùm ille autem diprotinùs suam mutaret opinionem, & ad Christianorum lubens accederet sententiam: precatur, senex, & preces consequitur sanitas. Cùm ergò statim edidisset confessionem, & viam rectam esset ingressus, nondùm quatuor diebus præteritis, statim ad priorem reuertitur falsam religionem, Canis, aiunt, ad vomitum. Quomodò autem sidei rectitudine curatio corporis, ità vitiosa fide morbus est accensus. Hæc verò nequaquàm latebant Marcellum: sed cùm rursùs ad ipsum redijsset Samaritanus, ei quidem exprobrat mutationem: rursùs autem ignoscens, morbo medetur. Cùm verò iam bis & tèr & sæpiùs, corporis quidem morbus cessâsset, reuersus autem esset morbus animæ, & illum rursùs reuocâsset, Christus est, inquit, qui te curat, non ego. Tua verò de opinione pacta conuenta, non mecum, sed cum illo fieri existima, quem nemo latére potest, neque decipere. Omni ergò deposita fraude & impostura, puram illi confitere religionem, & certò scias fore, vt purè carnis sequatur curatio. Cùm autem ille infelix & amens dixisset, se, quicquid accidisset, nunquàm posse patriam relinquere religionem, ipse quidem abijt nihil locutus. Ille verò infelix cùm parùm processisset à monasterio, & violentiùs morbus eum esset aggressus, duplici, proh dolor, morte moritur, nempe carnis & animæ. Hæc cùm magnus ille audiuisset, & lachrymas emisit, rem esse luctu dignam arbitratus: & hoc solùm dixit, Non tentabis Dominum Deum tuum: tanquàm propter illum dans præceptum omnibus. Iudæum fanat, inque credit in Christum. Redit mox ad vomitũ, & morbus reditidque crebrò fit. Perfidus Iudæus misèrè perit. Deut. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nobis autem conuertenda est hæc oratio ad aliam fidelis hominis curationem, quę vt fuit celerrima, ità etiam iucundissima. Quidam nomine Cyrus, priùs quidem corpore robustus, & ad pugilatum valdè bonus, posteà autem inter monachos quoquè admirabilis: hic ergò cùm paulò antè subijsset monachatum, tanquàm alius Iob, malo vlcere percutitur à maligno. Totum enim eius dorsum graui ferit vulnere. Id autem desupèr à collo incipiens, & carnem totam depascens deperdidit, & quæ sub ea erant, ossa purè nudauit. Acres verò, & qui verbis exprimi nequeunt, dolores hominem penetrantes, neque rectum stare, nec accumbere, sed neque sedere finebant sine cruciatu. Hic ergò, omnibus & medicis & artibus præteritis, ad Marcellum solum, & per illum ad Deum confugit, & ab eo petit curationem. Ille autem cùm manus & mentem statim in altum sustulisset, & vt solitus erat, orâsset, deindè manu vlcus tractans: O vir optime, inquit, te quidem ab his non oportet superari. Neque enim cum, qui pugnat cum ijs, qui non sunt adspectabiles, oportet gerere curam carnis. Sed confide. Nam si tibi altissimum posueris refugium, fugiet hæc plaga à tuo tabernaculo. Dictum fuerat, & omnia simul protinùs videbantur, ossa, carnes, pellis, illa quidem tecta, hæ verò repletæ: pellis autem extensa: doloresque cessauerant: adeò vt in eo propemodùm impletum fuerit sacrum prædictum Ezechielis: Adspexi, & ecce super ea nerui & carnes nascebantur: & pellis super ea ascendebat.

Iob 2.

Repentina curatio morbi immedicabilis.

Ezech. 37.

Quòd autem non solùm præsens hic vir diuinus, sed etiam absens simìliter faciebat miracula, declarabit id quod sequitur. Cuidam viro, Eugenio quidem nomine, Diacono autem sacra authoritate, vxor parturiebat. Cùm verò adesset tempus partûs, vehemens eam inuasit febris. Atque erant quidem acres dolores, febris autem violenta. ociosis itaque esse obstetricibus licebat & medicis, & vna spes deincèps erat Marcellus. Et sanctus quidem orabat: Eugenius autem eius pedes prænsabat, qui ei omnia simul dicit, partum, inflammationem, super nouaculæ, vt aiunt, aciem stare mulierem. Quid deindè? Cùm panem benedixisset magnus ille Marcellus, ei donat, & iubet eum poni supra pectus mulieris. Ille verò fecit, quod ei imperatum fuerat: & protinùs infans egreditur ex vtero, & febris è corpore. Illa autem tanquàm ex fossa aliqua aut ex inferis esset reuersa, V bi est, inquit, qui meam animam extraxit ab inferis? Cùm autem interrogaretur, quisnam & quali forma is esset, statìm omnia retulit, figuram, capillos, vestem, formam, & omnia descripsit oratione: adeò, vt vel ij, qui nó erant admodùm sapientes, intelligerent illum ipsum esse Marcellum admirabilem. Atque illa quidem ex Marcello vel absente tantum fructum est consecuta, vt per ipsum & vixerit, & pepererit.

Obseruatio vim panis benedicti.

Quid verò Eudoxius, qui ipse quoquè non paruus, & non parua est consecutus, nec eiusmodi, vt sint leuiter considerandæ? Sed fuit ille quidem vir, qui se exercebat: sed erat ei totum corpus relaxatum, & solutæ erant omnes eius compages: precibus autem & lachrymis magni Marcelli, & adstricta fuit membrorum solutio: & quod est longè maius, qui paulò antè iacebat in lecto, missus est vt seruiret alijs. Quòd verò Angeli quoquè simul erant cum Marcello, & maximè cùm ad preces accederet, declarabunt quæ mox sequuntur. Quidam Sergius, qui ipse quoquè præerat gregi capaci rationis, & ad flumen habitabat Euphratem, illuc quoquè fama veniente de Marcello, efficiunt ardens amator illius virtutis. Cùm autem fama illius magìs crescret, ad eius quoquè conspectum venire desiderat. Itaque postquàm venit, & rem ipsam experientia inuenit esse fama maiorem, precatus est ipse quoquè cum Marcello, stante ad orationem. Cùm ergò ille inclinaret caput, & genu flecteret, ille quidem iacebat: hic verò videt illud admirabile, duos quosdam veste candidos, forma verò coruscantes, Angelos scilicet vtrinquè stantes, & eum humo tollere & subleuare. Atque statìm quidem vultus eius luce tanquàm fulgure est illustratus: admiratione autem perculsus fuit eius animus, voxque est ei ablata, & manabat sudore, & propemodùm deductus est ad mortem: adeò vt qui aderant, nihil ex ijs quæ ille videbat, videntes, mirarentur & dubitarent, & virum interrogarent cum stupore. Cùm autem audiuissent, non minùs quidem admirati sunt Marcellum propter suam in Deum fiduciam: Deum verò, propter ineffabilem charitatem in homines.

Eudoxij curatio.

Visio Sergij Abbatis cuiusdam S. Marcellum.

Ex his & similibus tantus fuit omnium amor in Marcellum cum admiratione, vt in-

star rei alicuius diuinæ, per eius nomen iusiurandum conciperent, non solùm alij, sed etiam primi ex ijs, qui se exercebant: & vel illum solùm videre, magnum esse ducerent, & de quo esset acriter contendendum. Cùm ab Eliseo aliquandò, qui monasterio, quod erat in Dessa, præerat, & virtutis magnam ducebat rationem, ex Marcelli discipulis fuisset quidam hospitio acceptus, (erat autem ei nomen Petrus) hic ergò postquàm deductus fuit ad sermonem, & multùm versatus est in laudando magistro suo apud Eliseum: Superuacaneum est, inquit Eliseus, ô frater, de Marcello apud nos producere orationem. Nam ego horum tibi ero testis idoneus etiam apud alios: qui de eo multùm Deum precatus, & eius virtutis nóui altitudinem, & animi motiones: quinetiam ipsam formam eius corporis. Cùm hæc audijsset Petrus & miratus fuisset, reuersus est: & sancto omnia narrauit, rem quidem faciens importunam & molestam ei, qui à gloria captanda adeò erat alienus: narrauit tamen. Narrationi autem intererat etiam quidam Pontifex, sed inops & egenus rerum necessariarum. Atque magnus quidem Marcellus, qui laudes non minùs ęgrè ferebat, quàm probra, sistit quidem cursum eius orationis: petit autem, cùm sciret eum habere, vt det ei mutuò duos aureos, vt pauca elargiatur pauperi. Ille verò cùm esset valdè parcus, eos dare recusauit. At non longo ab hinc tempore, inquit magnus, nec ipsum tibi corpus remanebit: sed id quidem sepulcrum, aurum autem accipiet commune monasterij. Nondùm duo dies prętierierant, & ille quidem vitam finijt, pecunias verò accepit commune. Atque multa quidem fortasse coniecerint homines, in multis autem etiam aberrauerint, si hoc tentent quærere, cui nam quidem æqualis, quonam autem inferior, & quonam superior fuerit sanctus. Deus verò ne hoc quidem reliquit obscurum. Quomodò autem, ijs qui volunt, iam significabit oratio.

Eliseus Abbas diuinitùs discit & virtutes S. Marcelli, & formã corporis.

Est quædam ciuitas, quæ nomen accepit à Pompeio: incolitur autem ad Pontum Euxinum. In ea vir quidam præfuit monasterio, nomine quidem Gaudiolus, plenus autem diuino spiritu & repletus gratijs. Cum eo propter aliquod negocium congressus Thalassius, (erat verò hic quoquè vnus ex magni Marcelli discipulis) hic ergò cùm aliquandò vidisset Gaudiolum, iustè quidem, irascentem tamen in aliquos sui gregis, & cùm priùs resilijssent, reuertentes ipsos non admittentem, petijt vt admitterentur: & exemplum dedit, quod erat propinquum, Marcelli mansuetudinem. Is autem ei statim dixit: O vir prędare, non est idem Gaudiolus, quod Marcellus: sed quantum interfit, hinc scies. Nam cùm Mosem posueris, ei etiam oppone Marcellum. Deus enim mihi ostendit euidentissimè, quòd quæcunque legislatori, ea etiam inspirauit Marcello.

Gaudiolo Abbati à Deo reuelatur S. Marcelli excellens virtus.

Nos verò alia quoquè adijciamus: non vt virum ex his rectè videamus, sed nè pulcherrimis priuemur narrationibus. Quidam discipuli ab eo aliquandò missi ad Euxinum, retrò nauigare statuerunt. Cùm autem, vbi à terra soluissent, nocte tota fretum secâssent, defessi priusquàm mare transmisissent, appellunt in quendam locum valdè aspe rum, & in quo nauibus nullus erat portus, nec fida statio: cumque ventus spirâsset vehementiùs, fieri non poterat, vt salui essent. Atque illos quidem somnus opprimit: ille autem apparet vni eorum dormienti. Páret is visioni, párent etiam reliqui: soluunt nauem, à loco illo recedunt, in ostium ponti nauigant: & cùm in tuto essent, caligo occupat aerem, & procella pontum furore agitat, & ità insurgunt fluctus, & mare conturbatur, & naues obruuntur, vt aèr quidem fletibus, mare autem esset impletum naufragijs. Alij aliàs mittebantur ad Orientem, & Marcelli adiuti precibus, tunc quidem nauigârunt: cùm verò visum eis esset reuerti, in terram appulerunt; & alios quidem sanos accepit ciuitas Ancyra: Paulum autem vnum ex his, grauis morbus inuasit. Cominus autem illum quidem ęgrotantem relinquere erat impium: vt eum verò secum ducerent, fieri non poterat: vt illi autem rursùs cum eo manerent, erat valdè difficile. Ille valdè suspirans & ciulans, V bi sunt, inquit, ô pater Marcelle, tuę preces? Nam tu quidem me Deo commendâsti, ego autem iam pereo. Neque hoc quidem mihi graue, etsi sit graue, sed quòd extra tuum gregem, & procùl à meis fratribus. Hæc ille quidem dixit Ancyræ cum lachrymis: ille verò cùm esset in monasterio, audiuit: & statim Paulus quidem conualuit: magnus autem Marcellus accersito Cæsario, iussit horam signari: V nus, dicens, ex fratribus, qui est procùl à nobis, & est graui morbo oppressus, asserit se nihil accepisse vtilitatis ex mea ad Dominum cómendatione. Sed propè est Dominus omnibus, qui eum inuocant in veritate, & eorum, qui ipsum timent, faciet vo-

S. Marcelli apparet cuidam in somnis.

Pśal. 144.

Universidad de Deusto
Biblioteca

luntatem,& eorum preces exaudiet, & eis dabit salutem. Hæc is quidem descripsit: ille verò conualuit,& reuersus est. Ostensa est autem scriptura,& eádem hora inuentum est, Paulum conualuisse Ancyræ,& Cæsarium scripsisse in monasterio.

Ingens fames.

Deus aliquandò terram vexabat fame, eaque fame, qua nescio an vlla vnquàm fuerit deterior. Monasterij autem horrei Præfectus Malchus, qui frumentum suppeditabat pistoribus, postquàm vniuersum ferè consumptum fuerat, (sufficiebat enim ne ad totos quidem decem dies, & necesse erat fame perire monachos) accedit ad præclarum Marcellum,& ei renunciat frumentum esse consumptum. A quo audiuit, vt faceret quæ consueuerat,& hoc ei nulli esset curæ. Ille arbitratus eum sperare alicundè soluendam esse inopiam, absque vlla solicitudine suppeditauit sicut consueuerat. Quinque deinceps dies præterierunt: & cùm nihil euenisset eorum quę sperabat, rursùs dicit,& ei causam reuocat in memoriam. Audit verò eadem. Postquàm autem ad alios quoque duos consumpsit,& non multùm abesse videretur, quin esset vniuersum consumptum, ille quidem rursùs accedit conturbatus: Marcellus verò statim accedens ad horreum,

Miro modo vir sanctus auget frumentũ.

parturiens id statim implet,& incipit parere: & quod est admirabile,& omnem superat rationem, quandiù dictus quidem Malchus metiebatur, frumentum videbatur diminui,& minari futuram mox egestatem. Cùm autem postridiè ingrederetur, eadem magnitudo erat & idem cumulus: & apparebat perindè, ac si ne parùm quid ablatum esset pridiè. Quòd verò hęc non essent deceptio oculorum, fidem facit tempus. Tandiù enim frumenti fuit hoc admirabile augmentum & acceptio, quandiù mansit grauis illa & infinita fames. Sed his quidem ostenditur, sanctum & nutrijsse viuos,& conseruâsse eos, qui erant in periculo. Quemadmodùm autem se gesserit sanctus in excitandis mortuis, & fugandis dæmonibus, statim dicetur.

Ægrotabat quidam, & in lecto decumbebat, nomine Paulus, habitu monachus. Is cùm extremum iam duceret spiritum, mittit ad sanctum,& rogat vt veniat. Postquàm autem, via confecta, qui missus fuerat, venit ad monasterium, & fuit coram magno Marcello, quoniam ille tunc de rebus differebat grauibus,& de sacris tractabat dogmatibus, contendens cum Antistite Chalcedonis, & qui missus fuerat, est reuersus, & quę ęgrotabat, erat mortuus. Cùm ergò iam peracta essent, quę fiunt mortuo,& paratus esset ad efferendum, (hoc autem non alia de causa prouisum fuerat à superis, quàm vt maiorem casum, & maius miraculum, & Marcelli virtutem maiorem ostenderet) vbi factus fuit differendi finis, venit ad ęgrotum: & cùm illum vidisset mortuum,& iam paratum ad efferendum, motus quidem est animo, & ex eius genis fluebant lachrymæ: neque remisit tamen suam ad Deum fiduriam: sed cùm manus simul & oculos & animam ad eum sustulisset, est aliquandiù precatus. Deindè non septiès quidem inspirat, sicut olim zelator Elias: sed solùm manum imponit mortuo. Qui autem aderant, aliàs eum velle putantes,& non vt mortuum tentare, dicunt: Est mortuus. Simulatquè verò illi hoc dixerunt, surrexit mortuus: vidensque ostensus est & loquens,& eorum, quę illic erant, meminit spectaculorum. Sic ille, qui, si audendum sit dicere, vel Sole clarior apparuerat, nolebat, quòd ad se attinebat, multis apertum fieri miraculum: sed & ei qui surrexerat,& ijs qui adspexerant, sicut meus Iesus, præcipit silentium: tantum adferens studium fugiendę gloriæ, quæ est ab hominibus, quantam ipse erat à Deo consecutus. Quocircà nec permisit vt lateret id, quod factum fuerat, is qui gloria semper circundat eos, qui ipsum glorificare voluërunt. Nam qui ea suis oculis adspexerant, eius iussa parùm curantes, cùm nec vellent celare, nec alijs tantum bonum inuidere, ea quæ viderant, ad multorum aures transmittunt: nec hocipsum quidem celantes, quòd cùm rem tam magnam fecissẽt, eos iusserat silere.

3. Reg. 18.

Mortuũ excitat, iubet q; haberi rẽ tacitã.

Mar. 1.

1. Reg. 2.

Oportet autem eius quoquè virtutem ostendere aduersùs dæmones. Attulerunt ad eum aliquandò quatuor simul dæmoniacos, quos sęuissimi & pessimi inuaserant dæmones. Et ille quidem precari. illi autem statim cœperunt insanire. Atq; primùm quidem in eum loquebantur blasphema, & homines vehementer conturbabant. Deindè cùm preces magis vigerent & inualescerẽt, illi etsi non viderentur plagas accipientes, dolores in publicum proferunt,& clamare incipiunt: Iube nos exire, quoniam in nos accepisti potestatem: insidiosè quidem illi hoc & malignè. etenim ostendent hæc, quæ deinceps sequuntur. Cùm itaque intellexisset insidias magnus Marcellus, neque conuersus est ad id, quod dictum fuerat, neque eos increpauit: sed ad ęlum solùm intuens, perseue-

Quatuor dæmoniacos sanat.

perseuerabat in oratione: & nihil aliud quàm, Serua tuum figmentum, ô Christe, diù rogans dicebat. Et illi quidem rursùs rogabant, vt iuberet: ille autem non obtemperabat, sed in eos diuinam virtutem inuocabat: sicque expulsi sunt,& viri simul liberati sunt à plaga. Cùm autem causam rogarent, qui tunc aderant, cur dęmonibus se cessuros confitentibus ab initio nihil præcepit, ille respondit: Quoniam dicentes me in eos accepisse potestatem, non aliud agebant, quàm quòd vanę gloriæ laqueis me conabantur implicare. Et illorum quidem quatuor virorum res ità se habuerunt.

Præclarè eludit fraudem malignorum dæmonũ.

Paulò pòst autem Lazarus quoquè quidam, qui corripiebatur furore dæmoniaco, & linguam diù ore exertam & pendentem habebat, sicut canes,& spumam deindè expuebat, eandem quoquè consecutus fuit curationem. Nam cùm primùm eum sanctus benignis vidit oculis,& precatus est ei suæ plagæ curationem, statim conspectus est sanus, & liberatus est à dęmone, qui eum occupabat. Et quid opùs est illius cuncta dicere? Facilius enim est stellas numerare, aut maris fluctus metiri, aut aliquid aliud aggredi, quod fieri non potest, quàm illius res omnes inuenire. Verumenimuerò pauca quædam de illius etiam moribus adducenda sunt in medium, vt sciamus, quòd à quo hæc gerebantur, illa quoque ei omninò debebantur: & simul quæ in longum producitur oratio, varietate vitabit satietatem.

Aliũ curat dæmoniacum.

Hic magnus Marcellus cum alijs bonis quę habebat, sanctorum quoquè reliquiarum tenebatur magno & vehementi amore, eas existimans esse dona cælestia, & reuerà plurimi facienda: & qui aliquid tale ad eum deferebat, appellabatur seruator & benefactor, & videbatur esse missus ex ipsis cælis. Deus itaque, qui in hoc prompto & alacri animi studio ei opem ferebat, multos ex multis locis adducebat, qui hunc eius amorem consolarentur,& dona quæ erant maximè optanda, offerebant ei tanquàm amico: partim quidem ex Persis, partim autem ex Illyrico, partim ex ijs, quæ erant vbique, regionibus. Ille verò quemadmodùm,& cum quanta sua delectatione,& cum quanto honore & reuerentia ea excipiebat: simul quidem hinc ostendens suum amorem in communem Dominum, eorumque mortem laudans & beatam prædicans, & similem, si fieri potuisset, cupiens consummationem. Quale autem esset eius desiderium sciẽs Deus, & volens ei gratificari, ei sępe priùs ostendit,& priùs significauit, hoc aut illo die venturum aliquem, qui ei sit allaturus ea, quę desiderat. Ille verò & ipse se pręparabat,& curabat vt esset totus eius grex paratus, & ità vehementi ardentique motu cordis, & supplicationis, vt aiunt, manibus pręciosas suscipiebat reliquias. Verumenimuerò ne hoc quidem ęquum est prætermittere. Ad eum venit aliquandò quispiam, & quasdam ei sacras tradidit reliquias, dicens eas esse martyris Vrsicini. Ille autem magnificè quidem eas excepit,& consuetum eis festum celebrauit. Cùm verò staret ad preces nocturnas, talis eum subijt cogitatio, ne qui hoc donum ei attulerat, de eo esset mentitus, & non essent reliquię martyris Vrsicini. Simulatquè hæc cogitauit, quidã ex ijs, qui vnà cum eo fungebantur officio, tanquàm à Deo afflatus accurrens: Nè temerè, inquit, ô pater, dubites. Magni enim Vrsicini hæ sunt veræ reliquiæ. Ità diuina prouidit gratia, vt curaretur quod is animo dubitabat, nè dubitatione eius ardor frigesceret. Atq; hæc erat quidem eius diligentia in parandis reliquijs.

Eas alijsdè allatas accipit summo studio.

Diuitias autem & pecunias ità despiciebat, vt & quæ pręcessit, & quę nunc sequitur, apertiùs declaratura est oratio. Nam cùm Marcellus ab initio omnes reliquisset facultates, atque adeò ab ipsa etiam domo discessisset, & qui erat ei frater secundùm carnem, accepisset illius hæreditatem, & paternorum omnium bonorum effectus esset dominus,& tota sua vita eis esset vsus, is cùm esset moriturus, relinquit Marcellum hęredem omnium suarum diuitiarum. Ille autem ea, quę sibi relicta fuerant, non solùm sua non esse duxit: sed nec ijs vtendum sibi censuit ad cõmune monasterij. Hinc cùm monachi peterent, vt agrum emeret, ille eis dixit se nullum nósse agrum vberiorem & feriliorem, quàm spem in Christum. De bonis ergò paternis quid statuit,& de ijs, quę ad illum pertinebant, quonã modo prouider? Ea consumit, offerens alijs monasterijs, quæ laborabãt inopia, tam virorũ quàm mulierum. Et hęc quidem illis adimunt egestatem.

Plurimi facit Sanctorum reliquias.

Pecunias plane contemnit & opes.

Patrimonium suum dat alijs monasterijs.

Quę verò fecit in magna Dei ira, in qua totam ciuitatem, Constantinopolim, inquam, conseruauit, quis sustinuerit quidem silentio prętermittere? Quis est autem adeò tardus & hebes, qui non cupiat audire? Magno illo Leone imperij sceptra administrante, in hac ciuitate oritur incendiũ, & incẽdium eorũ, de quibus vlla fit mẽtio, maximum & sæuissi-

Constantinopolis ardet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sequissimum. Cùm autem iam incepisset calamitas, de ea auditione accipit magnus Marcellus: & cùm statim cælum suspexisset, & multùm lachrymâsset, diuidit supplicium: immò verò maximam eius partem alleuat. Nam partem quidem ignis eius extinguunt lachrymæ: altera verò pars relicta est Byzantinis ad disciplinam. existimatum enim fuerat fore, vt totam depasceret ciuitatem. Ille verò cùm partem quidem repressisset, partem autē prescisset, Hei mihi, dicit tristi voce. Dolebat enim, quòd nō totum cessare fecisset, sicut magnam nostrorum peccatorum multitudinem: & quòd visum esset Deo, serpere ignem à mari vsque ad mare: & tanquàm telum, medium quidem dissecare: ab ijs autem, quę sunt ex transuerso, abstinere: quod etiam factum est. & ignis cùm accepisset initium ab eo, quod dicitur Neocorium, instàr cinguli totam cinxit ciuitatem: cessauit verò ad mare, quod est ex aduerso, veluti ostendens, quòd is quidem totam peruasisset ciuitatem, ad hoc autem redactus esset per Marcellum.

Ignem suis lachrymis extinguit S. Marcellus.

Cùm duorum adhuc aut trium meminerimus, reliqua linguis aliorum, prout poterint, dicenda relinquemus. Et primùm, quàm ingentes essent ei spiritus, qui in potentes quidem deprimi non poterant: in eos verò, qui erant modesti ac moderati, facilè inclinabantur. Ijs autem, quibus fiebat iniuria, erat adiutor inuictus. De Ardaburij & Asparis, quæ erat illo tempore, potentia nihil est dicendum: neque de crudelitate æquali potentiæ, atque adeò maiori. Hic ergò, qui erat adeò potens & crudelis, Ardaburius irascebatur cuidam ex ijs, qui erant in eius potestate, nomine Iohanni. Ille verò omnibus alijs, atque adeò ipso Imperatore prętermissis, vt qui non essent satis potentes, vnum nouit refugium Marcelli tabernaculum: & id subit, & sub eo latet, tanquàm sub aliquo tuto propugnaculo. Ille autem cùm resciuisset, petebat, ad ipsum mittens, hominem sibi tradi. Cùm verò non obtemperaret, cœpit minari. Cùm Marcellus autem minas non curaret, ei vim attulit: missisque militibus, qui & viribus valebant, & erant multi numero, iussit quærere eum, qui confugerat: &, si non paréret, vti armis. Atque ille quidem cùm sic iussisset, eos dimisit. Illi autem profecti, & verbis, vt iussi fuerant, vsi, quoniam non parebat, monasterium circunsidebant. Hęc facta sunt vespere: Magnus verò Marcellus rogauit eos, an vellent manere, & se eis dixit alimenta daturum. Cùm autem mansissent, suppeditauit alimenta. Et res quidem ità transijt vsque ad vesperam.

Ardaburius & Aspar Ariani, iubēte Leone trucidati sunt. Vide Nicephorū &c.

Cùm nox autem aduentâsset, qui foris quidem erant, enses iam quatiebant terribiliter. Monachi autem hęc videntes & audientes, sanctum circunsistentes, pro ensibus eum verbis feriebant: Quid ergò, dicentes, tibi omnes propter vnum peribimus? idque morte violenta & acerba? & tuis filijs erit tibi præferendus externus? & tibi à fundamentis cum templo peribit monasterium? Non dimittes, non citò præbebis eum, qui quęritur, qui malis huc peruenit pedibus? Cùm sic per totam noctem eum & hostes & amici etiam acriter inuaderent, tempusque frustrà contereretur, & supplex non traderetur, manè autem statuissent milites vti gladijs, & iam essent aggressuri, tunc Christi athleta suam contrà obiecit potentiam. Eis verò præter opinionem apparet aduersaria, non phalanx quidem, sed diuina quædam & cælestis potentia, in orbem ab igne circunscripta, & arma inexpugnabilia, nempe Crucis Christi imaginem in medio referens, longè magis refulgentem, quàm ignis, qui erat circuncircà. Hæc ergò terribilis potentia, quæ apparuerat ex ipso fastigio monasterij, emittebat grauia tela aduersùs milites: quę quidem erant ignis fulgura intolerabilia. Quibus cùm non solùm resistere, sed ne ea quidem contrà intueri possent, gladios in terram proiecerunt, & ipsi cecidерunt, & voces ad Deum placandum accommodatas, prout vnusquisque poterat, emittebant. Quas cùm ij, qui erant intùs, sensissent, canere cœperunt, & fuerunt ipsi quoquè testes miraculi, quod euenerat præter opinionem. Hoc effecit, vt crudelissimus Ardaburius suorum morum obliuisceretur: & causa fuit, vt præter sententiam benignus videretur, ira sua in Iohannem remissa.

Milites Ardaburij diuinitùs terrētur & cōprimuntur, dum S. Marcelli monasteriū vexāt.

Cùm in Ardaburij inciderim mentionem, illius quoquè meminero, quemadmodùm vir ille diuinus futurum quoquè eius vitæ exitum prędixerit. Cùm se post orationem somno aliquandò dedisset, ei apparet visio. Illa autem erat huiusmodi: Pugnabant inter se leo & draco. Sed draco quidem cùm esset ingenti magnitudine, cauda leonem verberabat & torquebat: leo verò dolebat quidem, & ad se cauda defendendum excitabatur, & draconem obiens, inaniter depugnabat, & eum nihil lędebat, quousquè ipse quidem

Visio S. Marcelli.

dem defessus plagis, humì totus iacebat afflictus & imbecillus. Deindè cùm se rursùs paululùm recreâsset, & veluti à quodam somno surrexisset, magno & vehementi impetu in draconem insilijt, eumque pronum in ventrem prostrauit. Hoc cùm diuinus virdisset Marcellus, & accuratissimè coniecisset, prędixit haud ità diù pòst Asparem & Ardaburium esse cum toto genere interituros ab Imperatore, Sed hæc quidem postea. Quæ autem interìm facta sunt, sunt huiusmodi:

Inimicitiæ inter Leonē Imperatorē & Ardaburium.

Cùm multa accidissent inter eum & Imperatorem, quæ inter se inuicèm inimicitias alebant & suspiciones, ex vtrisque quidem natum est odium: cùm autem vtrinque magnum à se inuicèm immineret periculum, neutri verò eorum facilis esset victoria, conuertuntur ad communia ineunda fœdera: nempe, vt Asparis quidem filius, frater autem Ardaburij, cùm duxisset vxorem filiam Imperatoris, Cęsar crearetur. Hoc autem qui accepit, est alius, vt dixerit quispiam, Subimperator. est enim ei & aurata purpura, & alia insignia imperij, nisi solùm, quòd aurea corona non habet omnia signa imperij. Is itaque accepta hac dignitate, cum viuente quidem Imperatore erat omnia facturus communiter: eo autem mortuo, ipse primus & solus accepturus imperium, & tanquàm debita sibi sceptra sumpturus. Ea res verò non parùm conturbabat Ecclesiam, si rursùs fit imperium Arrianus inuasurus. Aspar enim, & eius filij, & tota domus, Arrij insaniam mirandum in modum amplectebantur. Cùm itaque essent pleni tumultu, conuenerunt, & ducibus Geladio & Marcello venerunt in Hippodromum, vt ab inhonesto & indigno hoc cœpto arcerent Imperatorem: qui ipse quidem ad hoc quoquè erat prompto & alacri animo, sed cedebat tempori Asparis & Ardaburij. Cùm ergò sic paratus esset Christi exercitus, eis quoquè Deus ostendit Ducem: & tantum interesse inter Marcellum & alios sacerdotes & Pontifices, quantum inter exercitùs Ducem & Imperatorem: atque adeò, si velis, inter militem & Ducem, hoc fuit euidens signum. Nam inter ambulandum, videbant ij qui digni erant ea videre, iuuenem quidem statura maximum, forma verò pulcherrimum, & zona cinctum aurea, adspectu quidem tam candidum, vt niuem videretur superare: tam lucidum autem, vt luce coruscaret. Læna verò ei erat & tunica, eaque niue candidiora. Eum ergò videbant à sinistris simul cum magno Marcello ambulantem, velutì quendam satellitem, simul terribilem, & manum velutì supponentem, sustinuisse senem, & cum maxima reuerentia non destitisse ei inseruire.

Visio quorundam.

Cùm autem ingressi essent in eum locum, in quo solebat sedere Imperator, erat quidem sic quoquè Marcellus omnia ijs, qui erant Ecclesiæ: quinetiam ipse quoquè libere loquebatur ad Imperatorem, & illis addebat animum, & quodammodò eos adhortabatur ad certamen pro Christo susciendum. Atque illi quidem cùm omnia effecissent propter quæ venerant, quę quidem erant, vt Asparis filius aut rectam disceret opinionem, aut nec diguitatem Cæsaris acciperet, (hæc enim eis pollicitus est Imperator) lætantes exiêrunt. Ille autem rursùs adolescens, & altissimus, & splendidissimus, visus quidem est adhuc adesse & versari cum Marcello: Cùm verò eum deduxisset vsque ad portas, decęterò euanuit ex oculis. De quo nullus dubitauit ex ijs qui aderant, sed euidēs fuit omnibus, eum fuisse Dei ministrum, virili habitu indutum, qui missus fuerat, vt esset custos & satelles Marcelli. Sed ab eo quidem fuit habitus in tanto honore. Haud ità multò pòst acceperunt finem ea, quę is prędixit. Ardaburius enim simul cum patre & fratre, & alijs non paucis ex ijs, qui erant eiusdem sententiæ, cùm ebibisset vltimam fęcem iræ Domini, raptus est ab hominibus, leoni draco, Imperatori iustè traditus impius.

Ardaburius perit cū filio.

Vnum adhuc restat conuenienter meæ promissioni: quod vbì adiecero, finem imponam orationi. Lucianus quidam Constantis filius, viri qui multùm poterat consilio, despectis humanis omnibus, monasterium ingressus, breui tempore per Marcellum multos eorum, qui consenuerant in exercitatione, longè à tergo reliquit: quem dicunt à nullo vnquàm esse visum nec irascentem, neque multa loquentem, sed neque vlli præbentem iræ occasionem. Is, quandò bonus pater Marcellus excedebat, adstans, & plusquàm alij lachrymans, rogabat hanc sibi dari gratiam: ea autem erat, nè eum despicerent hîc solum, neque sineret eum esse ipsi longo tempore superstitem neque enim se posse ampliùs rectè viuere: sicut neque nauem rutò nauigare, quæ amisit gubernatorem. Et ille quidē hęc: Marcellus verò cùm vidit eum magna affectum tristitia: Esto, inquit,

Magna pertędio Luciani.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eius obitū prædicit S. Marcellus.

inquit, bono animo. Nam cùm ego excessero, tu quoquè consequéris, & insistes vestigijs eius, quem desideras. Cùm sic dixisset, paulò post finem accepit, quod dictum fuerat. Nā cùm ille decessum ęgrè ferret, & totos deincèps quinq; dies & noctes ad fossam magni Marcelli mansisset, post illū mori, vitam, sine eo aūt esse superstitē, mortem acerbam existimans, ad eum in somnis venit magnus Marcellus, conuersum ad sepulcrum:

Ei S. Marcellus appāret.

&, Cur, inquit, te afflictas & quereris de tarditate, & non credis? Ego Deum pro te precatus, effeci id quod tibi expedit, & statim ad me venies. Fuit ità: & tertio pòst die è vita excedit Lucianus, cùm solos octo dies fuisset magno Marcello superstes.

Quàm multa Marcelli, quæ sunt huiusmodi, alia quidem maiora, alia autem non omninò inferiora, quot linguę suffecerint ad narrandum, & quot libri ad ea quę scriberentur, susc ipienda? Qui cùm exercitationem vltra sexaginta annos produxerit, miracula assiduè faciebat. Quo non fuit quidem ille in certaminibus fortior? Quo non autem ad certamina vtilior? & quo non fuit in eos qui labebantur, mitior, & in præstando officio diligentior? Quis sic defendit eos, qui afficiebantur iniuria? ijs autem, qui iniuriam faciebant, omninò non permittens, sed resistens, & eorum voluntati minimè assentiens? Sic in tota vita, totam quidem noctem, diei verò plurimum, dabat canticis &

Vide exercitia S. Marcelli.

precibus, & alijs Dei ministerijs. reliquum autem his tribus dispertiebat. Et primi quidem ad eum accedebant, qui vexabantur cogitationibus: quibus dabat vnicuique medicamentum conueniens, ei partim quidem diuina scriptura ea suppeditante: partim autem prudentia ex experientia. Post illos accedebant, qui erant affecti iniuria. Cùm verò pro eis literas scripsisset ad prędes, iudices, ad illos ipsos, qui faciebant iniuriam, & si opùs erat, etiam ad ipsum Imperatorem, (nam illi quoquè erat reuerendus, & obtemperabat ad id, quod magnus volebat Marcellus) conuertebat deindè ad ægrotantes, & omnes obiens, eis exhibebat quę eis erant necessaria ad alimentum, & ad curandum corpus. Sic nihil omninò aberat Marcello, quod aderat ijs, qui olim laudabantur.

Catalogus virtutū eius.

Sed erat ei Prophetarum quidem gratia omnia præuidendi: Patriarcharum autem fides, quæ efficiebat, vt fidenti esset animo in omnibus: Mosis quidem mansuetudo, Iosue autem zelus, & iusta ira aduersùs eos, qui faciunt iniuriam: Discipulorum verò, Petri quidem ardor: Iohannis autem lingua theologica, & quod cum virginitate verborum tonitru, & Pauli vehemens in dogmate studium, & per terram & mare prędicationis dissem inatio. Omnium verò simul, fons miraculorum, & quòd ea semper fluerent, non secùs ac perennes fluuij.

Huius vel solum dicere decessum, quàm fuerit optandum? Quàm multorum reconciliauit inimicitias? Quàm multorum composuit controuersias? Quàm multa bona vno die fecit in extremo spiritu? Quandò certè ei carnis dissoluebantur vincula, & ei quem desiderabat, erat appropinquaturus, & primæ pulchritudinis primas suscepturus illuminationes: aderant autem multi ex ijs, qui se in pietate exercebant, & multi monachi, & multi ex ijs, qui erant consecrati: non pauci verò ex ijs, qui mundanis opibus & gloria erant insignes. Cum quibus postquàm multùm est philosophatus & locutus de anima & corpore, & de ea quę est illic vita, & vnumquenq; est adhortatus, prout conueniebat vniuscuiusque ætati & dignitati, & deindè est etiam precatus, & postremò dixit se velle parùm dormitare, & eos iussit secedere, sacram illam sic emisit animā: cuius mundum corpus & venerandum, sanctis manibus compositum, sacrum illud templum susc ipit, quod ipse excitauit à fundamentis, & verè sacrum constituit monasterium: Ad gloriam patris, filij, & spiritus sancti, nunc & in secula seculorum, Amen.

Feliciter migrat ad Dominum.

VITA

VITA S. THOMAE ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, ET CLARISSIMI MARTYRIS, EDITA A M. Eduardo eius contemporaneo: quam totam, vt ab illo conscripta est, hoc loco adscribere, nimia temporis angustia non patiebatur. (valdè enim prolixa est) Itaque coactus sum meo stylo eam redigere in compendium: quod tamen spero absque Lectoris magno detrimento me fecisse.

Prologus Authoris, sed per me contractus.

QVI mundi huius artes & disciplinas profitentur, habent singuli conatus suos, quibus ad altiora contendant: laboresque suos duros & molestos contemplatione fructûs & vtilitatis indè nascituręs olantur. Et quid non illi molestiarum deuorant, quos non labores susc ipiunt, quas recusant iniurias, modò possint consequi quod venantur? Quid verò est isthuc? Corona corruptibilis, sic enim Apostolus vocat. Peritigitur omnis talis & labor, & præmium, quia temporaria sunt. Nobis verò, quibus Christus via est: & merces laborum, vita sempiterna, inter varios mundi casus vt multa opùs est vigilantia, ità magna sunt ad viriliter persc euerādum incitamenta, quę nos accendant ad contemnenda mollioris vitæ lenocinia, negligendam malorum hominum æmulationem, dura omnia perferenda, vt felici commercio pro caducis æterna, pro terrenis cælestia nobis comparemus. Inflammat nos ad hæc vita & conuersatio sanctorum. E quibus tamen si fortè minùs mouent prisci illi heroës ob vetustatem temporis: pudeat sanè vel hunc nolle imitari, quem licuit intueri. En procedit in medium nouus Christi miles, & martyr egregius beatus Thomas, sanctitatis speculum, iustitiæ norma, incentivum patientiæ, virtutis exemplar, inuictissimus assertor veritatis. In quo tamen, nè hoc infirmos animos absterreat, non martyrium, non miracula imitanda proponimus, sed vitam martyrio plenam. Is enim inter ea omnia, quæ mundus hic admiratur & in precio habet, tanta fuit animi constantia, vt nec prosperis mollesceret, nec vllis rebus aduersis à Christo abstraheretur. Passus exilium, dignitate & bonis suis omnibus priuatus, clarorum iniurijs, lachrymis & desolatione valdè afflictus, excelso animo ea omnia negligens, in dies Deo deuotior & addictior efficiebatur, haudquaquàm similis stulto illi, de quo Propheta dicit: Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei. Cuius nos vitam, vt partim ab ijs accepimus, qui viuenti familiariùs adhæserunt: partim ipsi nostris oculis vidimus, piorum adducti precibus, scribendam susc ipimus. Lectorem admonentes, vt si quà ab alijs scripta sunt, aut fortasis scribentur, quæ cum nostris pugnent, ea nouerit esse à vero aliena.

Prologus Authoris, sed per me contractus. — Præclara laus sancti Thomæ. — 1. Cor. 9. — Ioan. 14. — Psal. 48.

HISTORIA.

RTus est beatus Thomas Londini in Britānia, quam nunc Angliam vocant, eamque vrbem, quæ Britanniæ caput est, suo ortu illustrauit. Patrē habuit Gillebertū, matrem Mathildem, vtrunque genere & opibus nulli ciuium suorum cedentem, morum verò integritate & innocentia illis superiorem. Cùm mater eum gestaret vtero, non semèl ei oblatæ sunt visiones quędam de eius futura sanctitate & dignitate. Quo die in lucem editus est, vt eius propinqui aiūt, è domo eius paterna ignis egressus, magnam Londini partem inflammauit. Vbi primùm per ætatem licuit, prima literarum elementa discere iussus est. Indè liberalibus admotus disciplinis, multùm in illis breui profeciss e fertur. Nec tamen rerum mutatio passa est diù eum hęrere in scholis. Parentes enim crebris incendijs & multis casibus aduersis afflicti, illi instituendo minorem adhibuêre curam. Accessit eò vtriusque obitus, qui magnam filio attulit cum orbitate calamitatem. Solebat autem patris hospitio sæpè vti Richerius, vir nobilis & opulentus. Illi ergò Thomas se commisit iam adolescens. Erat sanè optimis moribus, præclaro ingenio, iucundo vultu, sed mixta grauitate, sermone gratus, forma eleganti. Delectabatur quidem canibus & auibus, vt solet illa ætas, atque id genus alijs vitæ huius

Natus est beatus Thomas Londini in Britānia, quam nunc Angliam vocant, eamque vrbem, quæ Britanniæ caput est, suo ortu illustrauit. — Decēbr. 29. Cap. 1. — Patria & parentes sancti Thomæ. — Dat operā literis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Corpore castus, & veri est amantissimus.

oblectamentis: sed mansit corpore integer, & veri intantùm amans, vt aut vix, aut nunquàm quicquam ioco vel seriò dixerit, quod esset cum mendacio coniunctum. Ità ergò per id tempus venatione & aucupijs sese oblectans, pro suo arbitratu modò domi erat cum patre, modò rure apud Richerium, quem diximus: iamque constituerat literarum studijs nuncium remittere. Accidit interim, vt cum Richerio equitans, videret accipitrem, dum vult anatem rapere, penè mergi in vndis. Eius misertus, ab equo desiliens, in flumen insilit auem extracturus: sed raptus ipse aquarum vi, non parùm à summo abfuit periculo. Tandèm appulso illo ad molendinum, rota stetit immobilis, donec extraheretur ex aquis, Domino illum iam desperatum conseruante, nè extingueretur lucerna in Israël, cuius preciosa morte tanta cernimus beneficia prouenisse. Habuit posteà illum apud se ferè trienniò Osbernus quidã, vir insignis & valdè diues, ei sanguine iunctus, cui ille operam nauabat in eius acceptis & expensis referendis.

Cap. 2.

Iam verò etiam videbatur adspirare ad honores & mundi huius dignitates: ad quę obtinẽda plurimùm illi suffragabatur & animi prudẽtia, & vitę honestas. Singularis enim in eo cernebatur sapientia, & consiliorũ maturitas, morumq; iucunda grauitas, vt non immeritò omnibus & admirationi esset, & charus. Sed didicit tum, quod ipse posteà fatebatur, non esse in homine viã eius. Aliud enim ipse proponebat, aliud diuinitùs disponebatur. Venit interim ad Cantuariensem Archiepiscopum Theobaldum, & honorificè ab eo acceptus, ludis & leuitate reiecta, inter homines maturos & sapiẽtes versabatur, eorumq; sermonibus ad meliora informabatur. Animaduersa autẽ breui eius prudentia & perspicacitate, Archiepiscopi consilijs, itemq; negocijs tum publicis, tũ priuatis interesse cogitur. Sensu enim peruigil, consilio prouidus, in responsis prudens, sermone cautus & moderatus, Archiepiscopo charus & omnibus gratus fuit, vt maleuolũ se probaret, si quis tot gratiæ dona in illo non diligeret. Certè de illo Archiepiscopus testabatur palàm, se nullum vnquàm anteà tam fidum rebus suis & integrũ cõperisse. Sed id vidit hostis, serpens antiquus, & planè inuidit, excitauitq; ci æmulũ, Rogerium scilicet Archidiaconum Cantuariensem, qui quoàd Thomas superuixit, tunc quidẽ conceptum virus in eum quibus potuit modis effudit. Interim autem vt ab aula Archiepiscopi eum excluderet, tum per se, tum per alios illũ insectari, modò cõuicijs, modò scommatibus appetere tẽtauit, crebrò illũ per contumeliã vocitans clericũ cum ascia, quod erat cognomen illius, qui eum ad Archiepiscopi ędes inuitârat. Sed vir prudẽs eiusmodi iniurijs non retardabatur à sedulis Archiepiscopo prestãdis officijs & obsequijs. Excessit tum è rebus humanis Vuilhelmus venerandę memoriæ Eboracensis Episcopus, cuiq; opera Theobaldi Cantuariẽsis Archiepiscopi substitutus est Rogerius iste. Thomas verò factus est Cãtuariæ Archidiaconus, quòd illo se neminem fideliorem habiturum sentiret Archiepiscopus Theobaldus, qui etiam obtinuit ei Beuerlacensem Pręposituram. Sed vir ingenio liberali, sciens esse melius nomen bonum, quàm thesauros plurimos, diuitijs suis sic vti studuit, vt illis sibi bonã pararet existimationem. Sed quid moras nectimus, cùm ille nullas passus sit ad superiora proficiscens? Neque enim humili loco hęrere potuit flamma tam excelsi animi, & quod magis mirandum est, in tanta sublimitate tanta integritas vitæ.

Fit Archidiaconus Cãtuariensis.

Eccli. 41.

Cap. 3.

Itaq; Archiepiscopus Theobaldus, volẽs eum ad altiora euehere, cõmendat eum regi, cõmemorat eius prudentiã, fidem & veritatẽ. Confestim rex facit eum suũ cãcellarium, qui in illo regno est secũdus à rege. Augentur interim honores, prædia, possessiones: pro more sequũtur eũ innumeri mancipiorũ greges, stipant electi milites, nec minor cãcellario quàm regi adest comitatus, ità vt interdũ rex ei obiecerit, suũ hospitium illum euacuâsse. At tamẽ regi fidus permãsit animo & actione, ad eius gloriã omnia illa referens. Rex aũt tãtum ei honoris, amoris & libertatis impendit, quantũ nulli alteri vnquàm impẽderit. Quicquid statuisset, sanxisset, mutâsset, quod ad regis dominiũ pertineret, pro lege habebatur. Sed in his omnibus, licèt quidam diuersum senserint, tedfalsò, corpore castus fuit, animo humilis, sed inter humiles: nam inter potentes potẽtior ipse & sublimior apparebat. Nullus eo disertior, nullus munificẽtior, nemo prudentior habebatur. Pauperibus incredibili benignitate prębebat res necessarias: sed dona gratiæ exteriori põpa ità regebãtur, vt etiã tum, cùm esset Archiepiscopus, nemo id enim, nisi pro mũdi fastu & ostẽtatione facere existimaret. Tantã sibi & regis & totius regni conciliârat gratiã, vt ij soli beati putarẽtur, q illi placere potuissent: vt tãto magis prędicãda sit

Rex eũ facit suum cancellarium.

Benignitas eius in pauperes.

sit misericordia redemptoris, quòd mundo illum eripuit, qui tot mundi nexibus videbatur implicatus.

Cap. 4. Fit Archiepiscopus Cantuariensis.

Desijt interim esse in humanis Theobaldus Archiepus, rexq; sibi persuadẽs, ad omnia sibi in Episcopatu obsecuturũ Thomã, illum curauit Theobaldo subrogãdum. Coactũ est Lõdini concilũ, electus est in Archiepiscopũ Thomas cãcellarius, cõfirmata electio est, nec erat qui non haberet gratã & ratam, pręter Lõdinensem Episcopũ, qui tamẽ citò repressus est. Indè Thomas introducitur Cantuariã, solẽni deuotione à Clero populoq; excipitur, moreq; ecclesiastico cõsecratur, & in sede collocatur. Postquàm autẽ cõsecratus est, & omnes ad sua redirẽt, mox in seipsum reuersus, & ad Deũ toto corde cõuersus est: &, quod dictu mirabile est, nõ citiùs sacra illa delibutus est vnctione, q̃ animus eius multiplici spiritus sancti gratia est perfusus & inebriatus. Etsi autẽ non statim habitum, at animũ ex toto mutauit: immò nõ illius hęc, sed mutatio dexterę excelsi fuit. Portrò nè ex honore inflaretur, posteà carnẽ suã fertur diuersis pœnitẽtiæ laboribus afflixisse. Amplexus quoq; est & habitũ & institutum eorũ, quos vocãt Canonicos regulares, & tũ muneri Archiepiscopi, tum illi instituto perfectè satisfecit, cùm egrè quisquã possit alterutrũ ità, vt par est, exequi. Alia quoq; his difficiliora adiũxit. Vt aũt sanctitatem suam occultaret, noluit statim mutare habitũ, donèc esset in virtute cõfirmatior. Cùm autẽ mussitarẽt monachi, q̃ cõtra morẽ in seculari habitu visitaret chorũ, quidã ex domesticis eius ait illi, adsterisse ipsũ quẽdam vultu terribili, & minacibus verbis ità dixisse: Vade, dic cãcellario, (Archiepiscopũ enim prę indignatiõe dicere noluit) vt sine cũcta tione mutet habitũ: alioquì me perpetuò aduersariũ habiturus. Id audiẽs vir venerabilis, amarissimè lachrymatus est: cœpitq; tum quotidiè ꝓponere sibi ob oculos onus sui scepti honoris & muneris, acriter vrgere & extimulare seipsum ad satisfaciendũ officio suo, ad prælucendũ subditis suis virtutũ & bonorum operũ exẽplis. Dicebat sibi: Fuerit ignorãtiæ & iuuenilis animi, q̃ hactenùs viximus remissè: deinceps nullũ manet nobis excusationis velamẽ. Pręuenerat eum Dominus in benedictionibus suis, ità vt terrena omnia contẽnens, ad cęlestia cõtenderet, & fœnus in seipsum exactor, hostiã viuã, sanctã, Deo placentẽ sese mactaret & immolaret. Gulã domabat victu tenui, illicitos animi motus, sacræ lectionis & orationis assiduitate cõprimebat, naturalis incendij flammas somno breuiori & cilicio asperiori coercebat. Et vt multa prætereã, carnẽ suã crucifigens cũ vitijs & cõcupiscentijs, totũ se intra necessitatis metas cõtinuit, totus muratus in virtum alterũ. Quicquid sanctũ, quicquid honestũ & iustum esset, & fecit & docuit: ijs contraria prorsùs reiecit & ꝓpudiauit. Ab ipsa mox ordinatione sua tãtus in eo extitit amor & deuotio erga Deũ, tãtus iustitię zelus, vt nulli, quãtacunq; dignitate is esset, parceret, si quid cõtra iustitiã attentâsset. Sed neq; regi ipsi cõtra summi regis voluntatem vlla in re obsequi voluit, neq; vt id vellet, vllis vel minis, vel blãditijs adduci potuit. Ecce quis verò pro dignitate p̃dicare, immò vel admirari possit diuinę misericordię viscera, in tã subita, tam pfecta muratione humanę mẽtis? Quicquid anteà mundanũ & fluxum sensérat venerabilis Christi martyr Thomas, largo lachrymarũ imbre diluit, & pij amoris incẽdio in ara cordis cõcremauit, grauecq; sibi bellũ indicẽs, exegit à seipso p pœnitentiã, q̃quid in se culpę meminerat admisisse: quę q; priùs desiderio cõplexus videbatur, iã opportunè importunè p̃dicauit contẽnenda. Regis quoq; terreni posthabita votũtate & obsequijs, summũ sibi regẽ cõciliare studebat sacris vigilijs, ieiunijs, precibus, lectionibus, meditationibus, largissimis eleemosynis. Tot enim pauperib⁹ quotidiè victum vestitũq; suppeditabat, vt licèt innumeri ad eum mendici confluerent, citiùs tamen deesse viderentur quibus prębere, quàm quibus prębere ipse vellet. Vt autem suppeteret, vndè largiri posset, possessiones Ecclesiæ conseruabat, abalienatas recuperabat, pristinumq; Ecclesiæ suæ ius reformare connitebatur.

Zelus iustitiæ.

Innumeros fouet pauperes.

Cap. 5.

Indè factũ est, vt sacrilegi quidã rerum ecclesiasticarũ vsurpatores, adiunctis sibi quibusdã Episcopis, regẽ & omnẽ eius familiã in eũ cõcitarent, dicentes eũ regias consuetudines & donationes velle abolere, & ad pscriptum canonũ clerum populũq; moderari. Interim rex suspicatus ab illo se contemni, quẽ tanti ipse fecisset, animi sensum crescente acerbitate, eum à secretis cõsilijs suis amouit. Satan quoq; Episcopos & proceres regni incitabat in eum, virile pectus eius frãgere modis omnib⁹ prentans. Sed ille scies beatos eos, q̃ propter iustitiã pscutionem paterentur, exiguum putabat, q̃quid mũdus & diabolus ob iustitiæ & veritatis assertionem posset inferre. Itaq; regi quędã in proceream cõuentu contra ius fasq; exigenti palàm restitit. Etsi autem eius dicendi libertate com-

Patitur persecutionem.

Sibijpsi arrebellum indicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

compressus rex, tum fileret, at tamen animi indignatione concepta, in quendã è Clero, qp id putaret in Archiepiscopi contumeliam cedere, quędã pręter fas moliri cœpit: sed eum tuendũ Archiepiscopus suscepit. Rex iratus, cõuocat Episcopos oẽs, ijsq; ,prȩsente Archiepiscopo & ,peeribus regni, imperat, vt cõsuetudines regni, quas sanxisset auus eius, quasq; ipse ,ppositurus esset, confirment. Respõdent vna voce Episcopi: Legibus tuis obtẽperabimus, sed salua professione ordinis nostri. Vrgebat rex iratus, vt leges regni seruarẽt & cõfirmarent, quippe q̃ essent, vt ipse aiebat, pacis tuędæ causa promulgatæ. Tum venerabilis Archiepiscopus suspectũ habẽs pacis nomẽ, constãter respõdit regi, nullius se velle parére legibus, quæ cũ diuinis pugnarent. Idẽ cęteris dicentibus, consentus ille inimica quadã cõtentione solutus est. Erat tũ Episcopus quidã, cui aliquãdiũ infensus fuerat rex. Is, vt regẽ sibi conciliaret, loquebatur placẽtia: docebat, qua via posset Archiepiscopus in eius ,ptrahi sententiã: nẽpe, vt quidã Episcopi ab eo abstraherentur, q regis partes fouerẽt. Fecit ità rex, & tres persuasi Episcopi, regi adhęserunt, vndè regis error putatur nõ parùm auctus & cõfirmatus. Illis posteà summus Põtifex obiecit, quòd quasi arietes nõ habẽtes cornua, abijssent absq; fortitudine ante faciem subsequentis. Illi ergò ,pmiserunt se regias cõsuetudines seruaturos. Promisit quoq; rex, se nihil cõtra illorum ordinem moliturum. Horum ergò opera adiutus rex, acriùs in Archiepiscopum inuectus est. Nam & illi acuerunt linguas suas aduersùs Christum Domini, & nunc minis, nunc blanditijs pulsabant illud robustum pectus. Respondebat vni ex illis vir sanctus: Certus esto frustrà te conari, vt me in vestram trahas sententiam. Vos videritis, num expediat præstare, quod polliciti estis: ego nulla ratione consentio.

Cõtradicit regi quædã præter fas exigenti.

Cap. 6.

Interea Abbas quidã magnę existimationis è regionibus transmarinis superueniens, attulit literas, vt ipse dicebat, Põtificis & Cardinaliũ, hortãtium Archiepiscopũ, vt regi cõsentiret, quandoquidẽ certos ipsos rex fecisset, nihil eũ contra ordinẽ ab illo exactũrum. Addebat Abbas, vt erat potens in persuadẽdo, se culpã omnẽ in se recipere, si quid hac in parte erratũ sit ab Archiepiscopo: multaq; alia cõmemorans, non cessauit, donẽc persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis eò adduxit Archiepiscopũ, vt verbo ,pmitteret regi, se auitas consuetudines seruaturũ: nullum suspicãs dolũ, q ei fides data esset, nihil amplius ea de re se auditurũ. Sed rex voluit, vt palàm idẽ coram omnibus polliceretur. Tum Archiepiscopus animaduertens ifthuc cedere in Ecclesiasticę libertatis iniuriam, grauiter ingemuit, multũq; doluit se regi assensisse, quippe cuius studiũ & conatũ eò spectare videret, vt Ecclesię libertas in ius regiũ redigeretur. Id quod testatũ efficiẽt vel sola sex eius tũ oblatæ cõstitutionis capita, quę iã subiũgimus, q̃ sanctus Episcopus in suis literis dãnauit. Sunt aũt hæc ad verbũ descripta, vt in authore ipso habẽtur. Quòd nõ appelletur ad sedẽ Apostolicã sine licẽtia regis. Quòd non liceat Archiepiscopo & Episcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini Papę sine licentia regis. Quòd non liceat Episcopo excõmunicare aliquem, qui teneat de rege in capite, sine licẽtia regis: vel terram illius, vel officialium suorum sub interdicto ponere. Quòd non liceat Episcopo coẽrcere aliquem de periurio, vel lęsa fide. Quòd clerici trahantur ad seculania iudicia. Quòd laici, seu rex, seu alij tractent causas de decimis vel ecclesijs.

Auitas dicit, ab auo regis institutas.

Cap. 7.

Videãt iã, qui hodieq; calũniantur, sanctum Archiepiscopũ nimis pertinaciter restitisse regi, an iustũ fuerit ad hęc & pleraq; id genus alia cõniuere. Rex verò cernẽs, illum pœnitẽtia ductum, resilire ab eo, quod dixerat, non ferens sęipsum præ ira, minas Clero intentabat, quibus tamẽ nihil potuit efficere apud Archiepiscopum. At tamẽ duo Episcopi, q eum adhuc vtcunq; sequi videbãtur, itẽq; duo regis cõsiliarij prȩsentissimum illum adire discrimẽ dictitabãt, nisi ,pspiceret illo die sibi ipsi: misereretur Ecclesię, & suorum curã gereret. Verùm ille nec precibus, nec minis flectebatur, inter medios hostiũ cuneos festinans ad palmã martyrij. Eccè aũt duo Tẽplarij milites magni nominis hortantur eum valdè, vt assentiat regi: aiunt se pro cõperto habere, interponuntq; fidenter fidem suam, nihil petere regem, quod Archiepiscopũ dedeceat, aut sit contra ordinem. Aiunt se libenter pati, vt planè disperent ipsi, si vllus malus dolus sit in animo regis aduersùs eum: multaq; his alia adijciunt cũ lachrymis, quibus ille nõ parùm motus fuit, quòd sciret illos esse fidei & veritatis amantes. Credens ergò tantis viris, publicè spondit, se bona fide seruaturum leges & consuetudines regni. Rex cõfestim: Audistis, inquit, qd ,pmiserit Archiepiscopus. Volo ergò, vt idẽ præcipiat etiam alijs Episcopis. At ille, Permitto, inquit. moxq; assensére omnes. Porrò autem rex etiã adiecit, vt auiplius Henrici regis leges recitarentur, & ſigillo Archiepiscopi munirentur. Tũ demùm sca-

Eius constantia.

Malè persuasus à bonis viris, assentit regi.

Sentiens sibi imponi, mox resilit.

sentiẽs Archiepiscopus dolũ, quẽ suspicatus erat, interposita fide, quã debebat Deo, Ist- huc, inqt, haudquaq̃ fiet, quãdiù in hoc vasculo spirabit hęc anima. Aduertit planè, q̃ vanum & cõmẽtitium esset, quod dixerãt domestici regis, q eum ad cõsentiendum hortierant, nũquàm illas leges in scripta redactũ iri, nũquàm illarũ deinceps mentionẽ forre, sed regẽ, si verbo tãtùm corã proceribus honoratus esset ab eo, omninò cessurũ Archiepiscopi voluntati. Itaq; deprehẽsa fraude, medullitùs contristabatur: nec id quòd deceptus fecerat, impunè abire volens, ab officio Missæ se suspendit, supra modũ iratus sibijpsi, aiebat verò ad suos: Scio dãnationi obnoxium, quod fecimus, si sana intentio id non excusaret. Noluit aũt Missę facere sacrificiũ, nisi priùs esset à dño Papa absolutus.

Sibijpsi interdicit Missę sacrificio.

Cap. 8.

Quantas aũt habuerit lites, quãtas à rege & ministris eius pertulerit iniurias ob Ecclesiasticę libertatis defensionẽ, silentio ,pterimus. Multa tum in clerũ fiebãt cõtra Canonũ prescripta. Erant sanè per id tẽpus mores quorundã è Clero, valdè dissoluti: sed vt illi ad secularia iudicia raperẽtur, & à laicis condẽnarentur, id Archiepiscopus ferre nõ sustinuit. Volebat rex, vt sacris initiati priùs degradarẽtur, atq; ità pœnas luerẽt pro meritis. Cõtrà Archiepiscopus: Ego, inquit, Dei ministros laicę potestati nõ exponã: sed si peccent, ego eos sic puniã, vt leges diuinæ & patrũ decreta sanxerũt. Obijciebat ei rex corã alijs, qp homicidas, fures & sacrilegos ipse tueretur, cùm tamen sub auo ipsius sancti Archiepiscopi & Episcopi ,pmississent tales puniri secũdùm regni cõmunes leges. At Archiepiscopus: Poterat istud, inquit, castigatiùs à te dici, domine mî rex. Ego enim homicidas & fures tueri nõ soleo, sed persequi: verùm id nefas dixi, diuino cultui mãcipatos, laicis legibus, in sanctę matris Ecclesię cõtemptum, condẽnari. Quòd aũt dicis auũ tuum, vel aliũ quẽlibet in clericorũ sęuijsse necem, nos quidẽ subita quadã temeritate semèl id factũ cognouimus. Sed valdè absurdũ est, ab illis petere exẽpla iustitię, q quicquid suapte voluntate elegissent, ,p legibus ducebãt. Ego verò, q diuina dispensatione ad id assumptus sum, vt Dei Ecclesiã & clerũ tuear, in ea volũtate, dum spiritus hos regit artus, ,pmanebo. Tũ rex valdè excãdescens, Cõprimam, inqt, Archiepiscopi superbiam, & ob pertinaciã eò illũ redigã, vndè ad tãtum culmen euexi. Iam penè solus relictus videbatur sanctus vir, Episcopis ferè omnibus regem sequentibus: sed non erat solus, à quo iustitia stabat. Alij gladium verbi Dei distringere formidantes, illic trepidarunt timore, vbi non erat timor. Improperatum illis fuit à Romano Pontifice, quòd maiorem homini, quàm Deo, reuerentiam præstitissent.

Ecclesiæ & Cleri libertatẽ se aut dũ vixerit cõseruaturum.

Cap. 9.

Sentiens autẽ vir sanctus regis indignationẽ nulla posse ratione leniri, nec vllũ pacis apparere vestigiũ, statuit ad tẽpus subducere sese, tum vt rex vel desolatę Ecclesiæ misereretur, tum vt ope & authoritate summi Põtificis oppresso gregi subueniret. Itaque paucis assũptis intrat nauẽ, itur secundis vẽtis, sed naurę regis irã veriti, si illũ abducerent, aiunt illi, se nõ posse hoc vẽto eò pertingere, quò ipse velit. At ille comiter: Si etiã nolens traueniat, inqt, nobis aduersantur, Domini voluntas fiat. Ità mox in Angliã reducitur. Rex vt audiuit eum ,pfectum, indoluit, donèc didicit reuersum. Timuit enim nõ mediocriter, nẽ illo ad Pontificẽ eunte, regnũ sub interdicto maneret. Cõuentus tum à eo publicus indictus est Northãtumę: sed ante eum cõuentum gdam miles è regis domesticis, & qui multũ valeret apud regẽ, accusauit Archiepiscopũ per calumniã. Mandat rex, vt Northantumã veniat Archiepiscop⁹, & se purget. Excusat se vir sanct⁹, qp id grauis morbus nõ sinat. Rex nullã admittit excusationẽ, purat eum subterfugere iudiciũ. Citatur ergò Archiepiscop⁹ ad tribunal regis. Aduenit vir sanctus, adit regẽ, orat submissè vt pro vtriusq; salute patiatur ipsum ire ad Põtificem. Iratus rex, iubet ocyùs decerni, qua sit pœna mulctãdus, quòd cõtempserit venire citatus à rege. Cõdemnatur quingentarum librarum. Ingemiscit vir sanctus, videns in loco iudicij iniquitatem. Agitur indè de eo, quod miles ei intentãrat. At Archiepiscopus magna libertate respõdet, eã rem ptinere ad Ecclesię iudiciũ, nec ,pbare potuisse militem, quod obijciebat. Is miles eodem anno mortuus est cum duobus filijs, quòd nõ esset veritus mittere manũ in Christũ Domini.

Nautæ eũ ducere.

Citatur ad tribunal regis.

Vide vltionem.

Cap. 10.

Cùm hæc re nihil ,pficerent eius aduersarij, aliud tentatũ est, vt redderet rationẽ eorum, quę tũ, cùm esset cãcellari⁹, custodienda accepisset, & vt ea expendisset: licèt iam antè publicè ,pnunciatum esset, ab eiusmodi liberũ eum fore. Decubuit vir sanctus ex graui dolore splenis, & tamen vrgebatur quãprimùm reddere rationẽ. Ferebatur tum pro certo, quosdã ex regijs in eius cõspirãsse necem, laramq; fuisse sententiam, si in curiam veniisset, vt aut capite plecteretur, aut in carcerem duceretur. Altero die iturus ad curiã, priùs obtulit Missę sacrificiũ cum multa animi pietate & lachrymis. Deindè sto-lam

Universidad de Deusto
Biblioteca

lam accepit in humeros, manu dextra tenebat crucē: quā qdem episcopi duo, vt deponeret à manib⁹, hortabātur, sed nō assēsit. Obijciebāt illi, ꝙ gladiū ferret aduersùs regē. At
Colos. 1. ille: Crux, inqt, pacē adfert, nō gladiū, pacificās q̄ in cęlis & quæ in terra sunt. & ego pacem volo, nec crucē depono. Interìm audit à quibusdā, q regis cōsilio interfuerāt, ní cōsulat sibi, eodē die aut caput ipsum amissurū, aut iturū in carcerē. Ille verò ꝙ se intrepi-
Prouocat ad Pōtificē. dus, anxius ꝙ Ecclesia, ad summū Pōtificē ꝙuocat. Ea res multos pturbauit & cōmouit. Episcopus aūt Vuintoniēsis, timēs nè in ꝑsens ille vitę discrimē cōij ceretur, hortabatur eum, vt Episcopatu se abdicās, regi illū pmitteret. Ille verò: Nō ea, inqt, conditione Episcopatū suscepi, vt eū regi tradā, sed vt ꝙ illo etiā meipsum impēdam. Tū verò qdam ex
Idem faciunt alij. episcopis veriti, nè occideretur, & ea res ad ipsorū omniū & totius regni dedecus & nō mediocrē perturbationē ptineret, à rege impetrārūt, vt liceret ipsis cōtra Archiepiscopum appellare Rom. Pontificē: aiebāt hac via se illū cōpressurū. Id aūt fiebat, vt è ꝑsenti periculo eū extraherēt. Permisit rex, lętabatur Archiepiscopus, qppe qui nihil magis cuperet, q̄ audiri. Sed rursùs excogitatū est, vndè ille vexaretur. Deniq; maligni quidam id
Sacerdotiū pręstantius regia dignitate. tandē effecerūt, vt lata in eū sentētia sit, vt cōstrictus vinculis, truderetur in carcerē, tāquàm ꝙditor cōmunis pacis. Vbi id illi denunciatū est, nō stās, nè derogaret dignitati sacerdotij, sed sedēs, respōdit mirificè, maiorem à minoribus nō debere iudicari: se illorū nō teneri sentētia. Ordo, inqt, cōfunditur, si pastorē ouis, magistrū discipulus, patrē filius verberet. Non tātùm aurū ferro antecellit, quātùm sacerdotiū regiā potestatē. Addidit etiā, post interpositā appellationē nolle se audire iudiciū. Quibusdā dicentibus, Amplas hęreditates à rege obtines, & in regis curia nō vis iudicari? ille respōdit: Nō est, ait, hæreditas, quā teneo: nec à rege, sed à Deo sunt, cui in eleemosynā data sunt, quæ obtineo. Grauissimè deindè ꝑcipiens, nè ea die in ipsum ferrēt sentētiā, sedēq; Apostolicā appellans, nihilominùs condēnatus est. Abeuntē illū è cōcilio, vndiq; cōuicijs insectātur, clamitant: Ecce ꝙditor regis abit: ecce ꝙditor regis abit: iactantq; in illū cōtorta stramina, & id genꝰ alia. Cūq; immanis existeret tumultus, suggestū est regi, sempiternę illi ignominiæ fore, si intra aulā suā sineret Archiepiſ. discerpi. Itaq; rex iussit eū illęsū dimitti.

Cap. 11. Tum vir Dñi ad monasteriū abiēs, ex tā numero sa familia sua nō nisì sex ministros reperit, cęteris metu regis dispersis. Iussit aūt multos introduci pauperes, & cum illis cibū sumpsit. Posteà iubet sibi lectū parari in oratorio retrò altare, tanq̄ illic tutò quieturus.
Excedit clā è regno. Profundis autē imminētibus tenebris cū duob⁹ fratribus & famulo fideli ex vrbe egressus est, nemine qequam suspicante de abitu illius ꝓpter largissimos imbres, & hyemales tēpestates. Pro certo enim didicerat, si in crastinū diē maneret, in carcerē se coniectum iri. Tota verò nocte iter agēs, aurora ꝓdeunte Lincolniā venit, vbì mutato & habitu & nomine, (Nā frater Hermānus dictus est) aliò se cōtulit, aliquādiù latitans in quodā loco, quē Domin⁹ posteà multis miraculis illustrauit. Deindè noctibus ambulās, diebus delitescens cū suis, tandē ad portū Sanuuicū peruenit: vbi in nauicula mari trāsmisso, portum publicū deuitās, in arenā se exponi voluit. Festinus autē per arenā ingrediens, humì collapsus est, insolita vestiū & calceorū crassitudine prępeditus: & qui paulò antè abūdārat multis equis, iam vix habuit iumentū vilissimū, idq; cōductitium, & absq; freno & ephippio, vt in Christi paupertate, & ipse iā pauper factus ꝓ Christo, inciperet gloriari.
In Flādria non est sine periculo Vbi ad S. Audomarū vētum est, nobilē quendā Anglū offendit: q eū agnoscēs, hortabatur vt in Angliā rediret: sed recusauit. Illo minas intētante, sanctus Episcopus à comite Flādrię petijt fidē publicam. Sed illo quoq; mināte, Taruanensis Episcopi auxilio euasit.

Cap. 18. Postquàm autē rex Angliæ cōperit eū è regno excessisse, à rege Frācię petijt, nè eū sinneret in ditione sua recipi. Rex Frācię primùm simulauit se nescire qd legati vellēt. Illis
Rex Frāciæ cū tuetur. verò dicētibus, Archiepiscopū Thomā furtìm ex Anglia se subduxisse malè sibi cōsciū, rex ait: Nouì Thomā Archiepiscopū, scio qua fide, cùm esset Cancellarius, regi Angliæ seruiēnt: & ecce hæc ei merces refunditur, vt nec eum ipso pacē, nec hîc perfugiū cum obtinere sinat. Digna planè merces, vt regno suo pulsum, etiam in alieno persequatur. Legatis aūt eum in Archiepiscopū cōmouere nitentibus, ille ait etiā cum iureiurando: Si ille mihi ità inseruijsset, haudquaquàm ingratus essem: & nūc, si scirem vbinàm lit, festinus occurrerem venienti. Orāt igitur legati, vt Romano Pontifici scribat, nè etiam illum circumueniat. Sed illis abeuntibus, rex scripsit Pōtifici, vt eum paterna dilectione
Legati regis Angliæ ad Roman. Pontifice. complectatur, nec quenquam audiat cōtra iustitiæ sectatorem. Rex Anglię vbì cognouit, quid Frāciæ rex nūcijs suis respōdisset, illicò misit Episcopos aliquot & viros nobiles ac celebres ad summū Pōtificē, vt ij S. Thomā anteuerterēt. Venīt illi, & argutè satis

agunt negociū regis, ꝑsuasum habentes, se pectus illud sapiētia plenū sermone cōpositò posse circūuenire. At Pōtifex sanctissimus vnū ex Episcopis, duriùs calumniantē S. Thomam, sic cōpellat: Frater, nè maledixeris ꝓximo tuo: neq; enim ego maledicentē Archiepiscopo auscultare sustineo. Orant tum legati illi, vt mittat duos in Angliā Cardinales, qui pacē inter regē & Archiepiscopū cōponant. At Pōtifex in verbis illorū fraudem subodoratus, negat se id facturū. Maiorē enim illis Cardinalibus volebant potestatē adiungi, q̄ æquum videretur. Hoc illi respōso accepto, in Angliā redeunt, nō expectato Archiepiscopo Thoma, qui quarto indè die venit Senones, Pōtifici obtulit regis Anglię chirographum, aitq; eā esse causam expulsionis & exilij sui. In illo enim chirographo haberi leges, qbus ipse subscribere noluit. Vt aūt mihi pro certo relatū est, Archiepiscopatum Pōtifici resignans, orauit vt fortiorē atq; eruditiorē Anglis daret Archiepiscopū, Eum verò Pōtifex cōplexatur, osculatur, lachrymas iungit lachrymis, gratias agit Deo, q̄ tam bonum pastorē haberet Anglia, inuitumq; cogit suā retinere dignitatē & sedem. Satis tum luculenter à sancto viro ostensum est corā Pontifice & Cardinalibus, q̄ non essent tolerandę leges illę regis Anglię, Nec tamē deerant qdam ex Cardinalibus, q̄ causam regis tuerentur. Ad medium ferè diē certatum est, sed tādèm ità illi cōfutati sunt à sancto viro, vt nō haberēt, quod porrò obijci posset. Tum Pōtifex iussit Archiepiscopum sibi assidere, cunctis mirātibus prudentiā & constantiā respōsionum illius. Addidit Pontifex, vt sit bono aīo. se curaturū, vt rāti labores pro dignitate cōpensentur. Scriptū aūt illud & oēs ei assentientes percussit anathemate. Exacto indè mēse, misit sanctum virū ad Pōtiniacense monasteriū, Abbati eum cōmendans, vt res necessarias ei suppeditaret.
Humanissimè cum eo cepit summus Pontifex.
Cap. 13.

Cognati eius malè mulctantur. Vt aūt percepit Anglię rex, illum iam in tuto esse, oēs cognatos eius, nulla neq; ordinis, neq; ætatis, neque sexūs habita ratione, nudatos facultatibus suis, è toto regno proscripsit, vt illi maiorem afferret animi dolorē: ministros aūreius in vinculis haberi iussit. Archiepiscopatū in suas manus reuocatū, cōmisit alteri, quē sciret iā olim hostili in eū animo esse animo. Fuit ea cognatorum suorum calamitas sancto martyri perꝙacerba, cùm videret ex opulentis repentè factos planè inopes, nec haberet, vndè illorum inopiam subleuaret. Sed tamen non deseruit Deus afflictum ꝓpter se & ꝓpter iustitiā martyrē suum. permouit enim Francię regē regniq; ꝓceres, vt liberaliter ei suppeditarent, quod & ipsi & omnibus cognatis eius sufficeret. Verùm ille sciens beatos, qui pſecutionem patiuntur ꝓpter iustitiā, totum se ad cęlestes capiēdas consolationes cōuertebat: contēplansq; sanctorum exemplа, dāna rerū labentium magno aīo ferebat. Multa interìm insolenter in Anglię regno fiebant, & inter alia, licèt id Alexander Pōtifex vetuisset, regis filius coronatus est ab episcopo quodā, cùm tamē ea regum vnctio iure antiquo Archiepiscopo Cantuarienſi seruanda esset. Suspensi sunt aūt ab officio Episcopi oēs, qui illi coronationi irregulariter interfuissent. Erant in Episcopis nonnulli, qui Ecclesię libertatem euertere conātes, regē concitarēt in sanctum martyrē, nihil magis, q̄ pacē formidantes. Scripserūt quoq; mordaces literas sancto viro, quibus ille egregiè respōdit, inter alia scribēs, terrenis potestatib⁹ nō esse cōmissas claues regni cęlorū, sed sacerdotio. & post pauca: nō obliuiscamur districtū iudicē, ante cui⁹ tribunal cōstituros sola nos veritas iudicabit.
Francię rex & proceres ei multa largiuntur.
Cap. 14. in Pontific. accēsi modestiorem vitæ vsum.

Et ille qdem dum esset Pōtiniaci, corpus suū multis afflixit modis, sed celabat, quātùm potuit, alios. Cōtentus enim oleribus & vilioribus magisq; parabilibus cibis, delicatores sibi subtrahebat, & indigentibus ministrādos curabat. In amnē quoq;, qui per monasterij officinas decurrebat, descēdēs, incredibili se dolore afficiebat, diù in frigidis aquis immoratus. Declarauit id morbus indè secutus. Nam nō multò pòst altera ex genis intumuit, & vsq; ad interiores fauces computruit, vndè fistulę morbus enatus, diù eū cruciauit. Tandē duobus ossibus non sine multo dolore euulsis, sanatus est. Oblata quoq; ei fuit visio qędam terribilis, cùm fatigatus multis precibus & genuū curuationibus obdormijsset, qę futuram eius cędem significaret. Quamobrèm magis magisq; ille se diuinis mancipauit obsequijs, & ad tolerandas iniurias omnes animum confirmauit. Porrò Anglię rex molestè ferens Pontiniaci eum degere, scribit ad Abbatem Cistertiensem, cui Pontiniacenses æquè, vt alij eiusdem instituti monachi, parebant) ſ illum patiatur manere vel Pontiniaci, vel alibi in suo Ordine, se monachos omnes eius ordinis vel instituti, qui sint in Anglię regno, ad ipsum transmissurum. Id vbi ex Abbate Cistertiēſi resciuit vir sanctus, Absit, inquit, hæc à me trāsgressio, vt mea causa patiar tot viros virtutis in hanc calamitatē incidere, & tot monasteria in sempiternas redigi solitudines. Reddat vobis pater misericordiarū pro officijs charitatis, q̄ mihi ꝓstitistis. Deindè scripsit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad Ludouicū Frācię regē,qua arte Anglię rex è Pōtiniaco ipsum eiecisset,indicauitq; se iam paratū vti ipsius regis beneuolentia. Ille enim rex iam antè summoperè rogauerat eum,vt apud ipsum maneret,vbicunq; sibi visum esset. Sed id tum recusauit,nè regi Anglię molestiā exhiberet,aut illū iniuria affecisse videretur. Vt aūt ad Ludouicū regem hęc perlata sunt,ocyùs properauit Pontiniacū, cōuocatis fratribus gratias egit, quòd tanto colligendo hospite Franciam honorâssent. Cùm autem rex illum secum abduceret,lachrymis eum prosecuti sunt monachi, memores qua mansuetudine & humilitate inter ipsos,& quasi vnus ex ipsis,vixisset annis duobus.

E Pontiniaco recedit.

Cap.15. Perductus est aūt ad aliud monasteriū S.Columbę, propinquum Senonibus,atq; illic officiosissimè exceptus à ministris regis,q eò p̄missi fuerant,quatuor illic annis regijs impensis sustentatus est. Licuisset illi hoc spatio apud Episcopos & Archiepiscopos demorari,vti etiā oblatū ei fuit,sed ignē diuini amoris,quo totus iā ardebat,in silētio fouere cupiēs,vitabat publicū,omne tēpus,noctis p̄sertim,sacris impēdens meditationibus,orationibus,cōpunctioni & lachrymis,q̄bus multū abūdauit. Sed hāc ei⁹ pacē & vidit & inuidit virulētus satan,rursusq; cōmouit regē aduersùs eū cōsilijs impiorū, q̄bus hāc discordiā potiùs adscribendā esse,q̄ regi,& ipse vir sanctus scripsit,& nos credimus. Conatus est rex Ludouicū Franciæ regē abalienare ab eo. Videbat enim nihil se ei nocere posse,nisi ille cōsentiret. Instituitur duorū regū colloqm,tractatur de pace & cōcordia deincèps seruāda: iuratur vtrinq;,neutrū alterius hostē in suo regno toleraturum.

Machinę adhibentur, vt eū rex Francię è regno expellat.

Posteà aliud voluit rex Anglię cū Ludouico rege habere colloquiū: sed cū non sinerēt Ludouici regis cōsiliarij eū illi colloqo adesse,videsne Angliæ rex frustrà se niti,scribit Ludouico regi,ipsum cōtra pacta conuenta suū & regni sui hostem publicum fouere. Ludouicus rex respōdet,nullā Archiepiscopi in ijs pactis conuentis habitam mentionem.

Cap.16. Vita eius in exilio.

Sed iam viri sancti cōuersatio describenda est,qualis ea fuerit in hoc exilio,vt videat lector,dignā eam fuisse,quę martyrio cōsummaretur. Nullus eum dies dormientē reperit: rarò in lecto cubauit,nisi grauis immineret morbus. Primū ei studiū,diuinis interesse laudibus,cū summa deuotione & reuerentia diuina mysteria celebrare. Post absolutas preces cōmunes,intra cubiculū suū corde cōtrito & humiliato vacabat gemitibus, orationi & lachrymis,seipsum quotidiè hostiā viuā immolās Deo. Sub prādij horā egressus,cū pauperibus & familia sumebat cibū. A nullo qdem abstinuit cibo,q esset ꝓpositus,vt vitaret hominum laudes: sed ex omnibus sumpsit parcissimè. Surgēs à mēsa, nō ocio aut fabulis,sed sacra lectione pascebat aīam,vel loquebatur de rebus necessarijs, & familiares suos instituebat. Nocte cùm lectus,vt decebat Archiepiscopū, mundis & pretiosis instratus esset pannis & operimentis, putarentq; alij eum cubare in illo,in oratorio suo pernoctabat in precibus. Deindè excitato capellano,quē solū habebat secum in cubiculo,vbi ipse gescebat,amouebat ciliciū à dorso,cogebatq; inuitum illū flagello cędere vsq; ad sanguinē,ità vt capellanus corpore nōnunq̄ delassaretur. Ad lectū aūt reuerso capellano,vnguibus lacerauit corpus suū: deindè tertiā noctis partē,vt sensit ille, q his interfuit,flectēdis genib⁹ & precibus trāsegit: cumq; iam nimia corporis fatigatio cogeret captare qetem,humi cubans,capiti lapidē suppossuit,tātumq; molestiæ ex veste aspera & copia vermiū persensit,vt somnus tenuissimus affligeret potiùs, quàm recrearet. Testis horum & relator fuit venerabilis Robertus Meritonensis,eius capellanus,qui omnia vel ab eo didicit,vel suis oculis vidit, quę neminē pręter illū scire voluit. Is enim promiserat ei,se nihil horum dicturum vlli homini, donèc ipse superesset. Idem testatus est,sanctum virum ab eo die,quo Episcopus ordinatus est,nullum prætermisisse diē, quo non quinquiès,vel quatèr,aut certè tèr,die quolibet grauiter flagellaretur.

Duriter accipit corpus suū.

Nota Lector. Cap.17.

Inter hęc aūt cùm aliquādò post sacrificiū Missę,prostratus corā altari,prę nimio feruore spiritūs supra se raptus, solito vigilātiùs in preces incūberet, Saluator ei appārens

Christus ei appāret.

visione manifesta: Thoma,Thoma,inqt,tuo sanguine illustrabis Ecclesiā meam. At ille: Quisnā es,Domine? Et Christus,Ego,ait,sum frater & Saluator tuus, q Ecclesiā meā illustrabo sanguine tuo. Et ille: Vtinàm,inqt,ità fiat,vt locutus est Dominus meus. Multū verò conabatur Frācię rex inter illū & Anglię regē pacē cōciliare, & hac causa crebra inter reges habita sunt colloqa. Recitabātur etiam illic mādata summi Pōtificis: sed rex Anglię aliquādiù dissimulāter egit. Itaq; sanctus Archiepiscopus scripsit ei hūc in modū:

Cap.18. Epistola sancti martyris ad regē.

Desiderio desideraui videre faciē vestrā,& loqui vobiscum: multùm quidem propter me,sed maximè propter vos. Propter me,vt visa facie vestra, reduceretis ad memoriam seruitia,quæ,dum essem in obsęqo vestro, exhibui vobis deuotè, iuxta animi mei cōscientiam

entiā: sic me Deus adiuuet in examine supremo,quādò oēs stabunt ante tribunal ipsius, recepturi ,put gesserint in corpore,siue bonū,siue malū: & cōmoneremini pietate super me,quem oportet mendicando viuere inter alienos: licèt tamē Dei gratia cū abundātia victualia ad sufficientiā habeamus: estq; nobis solatio,quod dicit Apostolus: Oēs qui piè volunt viuere in Christo,p̄secutionem patientur. & Propheta: Non vidi iustū derelictū, nec semen eius quęrens panē. Propter vos,tribus ex causis, qa dominus meus eſtis,tum quia rex, tū qa filius meus spiritualis. Eò quòd dominus, debeo & offero vobis cōsilium meum,quodcunq; debet Episcopus, ad honorem Dei & sanctæ Ecclesiæ,domino. Eò q̄ rex,teneor vobis ad reuerentiam & commonitionem. Eò quòd filius, officij ratione ad castigationem & coërcitionē. Corripit enim pater filiū, nunc blandis, nunc asperis,vt vel sic,vel sic prouocet eū ad benefaciendū. Nósse debetis,vos Dei gratia esse regē,primò,qa vosipsum regere deberis,vitamq; vestrā optimis informare moribus,vt vestro exemplo cęteri ,puocentur ad melius,iuxta illud sapiētis,Cōponitur orbis regis ad exemplū. * Secūdò,alios demulcēdo, alios puniēdo doporestatis authoritate, quā ab Ecclesia accepistis,tum sacramēto vnctionis,tū gladij officio,quē gestatis ad malefactores Ecclesię conterēdos. Inungūtur enim reges tribus in locis: in capite,in pectore,in brachijs: quod significat gloriā,scientiā,& fortitudinē. Qui antiqs tēporibus iustificationes Dei nō obseruabāt,sed p̄uaricati sunt mādata eius,ijs sublata est gloria,scientia,& fortitudo,& corum generationi,exēplo reprobationis Saulis,Nabuchodonosor,& aliorum q̄plurium. Qui post delictū suū humiliauerunt se Domino suo,ijs gratia Dei accessit abundantiùs & perfectiùs cum omnibus supradictis, sicut Dauid,Ezechiæ & alijs quāpluribus. Christus fundauit Ecclesiā,ciq;,cōparauit libertatem proprio sanguine suo,sustinendo flagella,sputa,clauos,mortis angustias: nobis relinquens exemplū,vt sequamur vestigia eius. vndè dicit Apostolus: Si compatimur,& conregnabimus: si cōmorimur,& cōsurgemus.

Regis offi-cium.

* Secūdat. ū

Ecclesia Dei in duobus cōsistit ordinibus,in Clero & populo. In Clero sunt Apostoli & Apostolici viri,episcopi & cęteri rectores Ecclesiæ,q̄bus cōmissa est cura & regimen ipsius Ecclesiæ,q tractare habēt negocia ecclesiastica,vt totū reducāt ad salutē aīarum. Vndè & Petro dictū est,& in Petro alijs Ecclesię rectoribus, nō regibus & principibus: Tu es Petrus,& super hāc petrā ędificabo Ecclesiā meam,& portę inferi nō p̄ualebunt aduersùs eā: & tibi dabo claues regni cęlorū. In populo sunt reges, duces & comites,& alię potestates, quę secularia habēt tractare negocia, vt totū reducāt ad pacē & vnitatē Ecclesię. Et qa certū est, reges potestatē suā ab Ecclesia accipere, nō ipsam ab illis,sed à Christo: vt salua pace vestra loquar,nō habetis episcopis pręcipere,absoluere aliquē,vel excommunicare, trahere clericos ad secularia iudicia,iudicare de decimis,de ecclesijs, interdicere episcopis, nè tractēt de trāsgressione fidei, vel iuramēti,& multa,quę in hūc modū scripta sunt inter cōsuetudines vestras,quas dicitis auitas. Dominus enī dicit, Leges meas custodite. & iterū p̄ ꝓpherā: Væ q cōdunt leges iniquas. & scribētes scripserūt iniustitias,vt opprimerent pauperē in iudicio,& vim facerēt causę humiliū populi mei.

Matt.16.

Audiat itaq; dominus meus consilium fidelis sui,si placet,commonitionem Episcopi sui,castigationem patris sui,vt non cū schismaticis aliquā deceterò habeat familiaritatem vel cōmunionem. Notum est ferè toti mundo,q̄ deuotè,q̄ honorifice Dominū Papam receperitis,quantùm Romanam ecclesiam foueritis & honoraueritis: quantū etiā Dominus Papa & Ecclesia Romana personā vestrā dilexerint,& honorauerint,& in q̄buscunq; potuerint secundū Deū,vos exaudierint. Nolite ergò domine, si salutem aīæ vestrę desideratis,eidē ecclesię,quod suū est,aliqua ratiōe subtrahere,seu in aliquo iustitię cōtraire: imò eandē ei in regno vestro p̄mittatis libertatē,quā in alijs habere dignoscitur. Memorq; sitis ꝓfessionis,quā fecistis,& posuistis scriptā super altare apud Vuestmonasteriū,de seruāda Ecclesiæ Dei libertate sua, quādò consecratus fuistis & inūctus in regem à p̄decessore nostro. Ecclesiā quoq; Cantuarię, à qua ꝓmotionem & cōsecrationem accepistis,in eum statum restituatis & dignitatem,in q̄bus fuit temporibus p̄decessorū vestrorum. Possessiones etiam ad ipsam p̄tinentes,ecclesias,villas,& p̄dia,quę ꝓ voluntate vestra distribuistis,res omnes ablatas,tam nostras,quàm clericorū nostrorum & laicorū, in integrum restituatis. Permittatis etiā nos liberè & in pace redire ad sedem nostram,& nos vobis tanquā charissimo domino & regi fideliter & deuotè seruire parati sumus in quibuscunque poterimus, saluo honore Dei & Ecclesiæ Romanę,& ordine nostro. Alioquin pro certo sciatis, quia diuinam sentietis.

1. Cor.5. 2. Tim.3. Psal.36. in qua nihil meritum ꝓfitetur. Luc.19. Esa.10.

Hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.19. Hac perlecta Epistola Archiepiscopi, rex tum quidem nec abnuere, nec annuere voluit, sed in diem tertiū distulit respōsum. Tādèm in vnū conuenientibus rege & Archiepiscopo, ꝑ summū Pontificē & Frāciæ regē pax, vt quidem videbatur, cōciliara est: ꝑmisitq; rex se restituturū ablata oīa, & quę Archiepiscopatūs esse ꝓbarentur: ipsi quoq; Archiepiscopo & suis oībus potestatē fecit in regnū reuertēdi. Cura aūt nō statim rediit vir sanctus in Angliā, ipse Pōtifici maximo scripsit post reditū suū: quę qdem literę extāt, sed ꝓpter tēporis angustiā ea quoq; coacti sum⁹ omittere. Queritur in ijs inter alia, regē Anglię à pactis cōuentis resilijsse, quod tā non tā illi imputandū sentit, ꝙ qbusdam Episcopis, quos totius discordię incentores vocat: quorū machinis effectū dicit, vt rex oēs ipsius & suorū redditus post pacē in ferijs S. Marię Magdalenę factā, vsq; ad S. Martini festū detinuerit, & tū demū domos vacuas & horrea demolita ipsi reddiderit: plures etiā ecclesię Cātuarienſis possessiones, vt ꝓmiserat, minimè restituerit. Multa quoq; alia cōmemorat insolēter admissa, cū esset Angliā ingressus, à qbusdā episcopis: & nisi decan⁹ Sarisbiriēsis impediuisset, quosdā vim ipsi & socijs adferre voluisse. Populū aūt dicit ipsū reditu lætatū fuisse, seq; in sua Ecclesia à clero & populo cū magna deuotione exceptū.

Inter S. Thomā & regē pax conciliatur.

Cap. 20. Et hęc qdem, multaq; alia ijs literis cōtinentur, è qbus satis cōstat, nō sine piculo eum in Angliā reuertisse septimo anno exilij sui. Et ille sanè tāto feruentiùs ad futurā ꝓperabat vitā, quanto certiùs cognouit, nihil in hac ꝑsenti prēter tentationes & picula sibi superesse. Atq; etiamsi fortasis pax arrisisset, adeò tamē graue iāpridèm sibijpsi bellum indixerat, vt inter mūdi delicias posito, asperioris eremi molestia, vel potiùs martyrium nō deesset. Valdè aūt ei in quadā ad regis filium suscepta legatione molestus fuit suus Archidiaconus, cui prę cęteris fidere debuisset. Quidā etiā inimici iustitię calumniabantur eum leonina feritate reuersum in regnū, vt regis ꝓpositum & instituta dissolueret, cùm ex fine satis patuerit, agnina lenitate ꝓditum, ceruicē obiecisse pcussori. At vir magnanimus ad futurum certamē se ꝓparans, instabat orationi, sacrę lectioni & ꝑdicationi, largissimisq; ꝑstandis eleemosynis. Porrò ob qdam ecclesię negocia regis filium paulò antè Christi natalē adire volens, Londinum ꝓfectus est. Necdùm aūt vrbē ingresso denunciatur regis noīe, nè vltrà ꝓcedat, nec vllas regis vel vrbes vel villas ingredi ausus sit. Obstupescenti viro Dei ad tam insperatum regis mandatum, dictum est, illum rupisse pacis fœdera, quę cū rege pepigisset: iubere regē, vt ad sedē suam redeat, & iniuncto officio diligenter incūbat. Animaduertit vir sanctus, quorsùm hęc spectarent, tantoq; ad omnē Dei exequēdā volūtatē factus est alacrior, quāto se sensit ꝓpiùs ad palmā accedere. Quāto aūt tum fidei feruore, tum cælestiū amore inflāmatus redierit, restē tenem⁹ gratiā curationum, quę ꝑ illud iter cęlitùs exhibitę sunt, postquàm martyr ad ꝑuos migrauit.

Recrudescunt persecutiones sancti viri.

Cap.21. Reuersus domū, cū summa animi deuotione ac puritate celebrauit Christi natalē, atq; eoipso die post cōcionem terribili sententia pcuit vnū ex regijs ministris ꝓpter facinus quoddā, & cæsos ministros suos: itemq; Randulphū hoīem scelestū, totius malitię incēdiarē. Tandē adiecit: A Iesu Christo maledicti sunt, & à cœtu sanctorum deleatur eorum memoria, quicunq; inter me & dominū meū regē, odium & discordias seminabunt. Abierunt tum quidam magni viri ad regem, & sanctum martyrē apud eum detulerunt, ità vt rex grauissimè cōmotus, iteratis vocibus ità dixisse feratur: Inertes ac miseros hoīes enutriui & erexi in regno meo, q nec fidē seruant dño suo, quē à plebeio quodā clerico tā ꝓbrosè patiūtur illudi. Aderāt ibi nobiles qtuor genere cōspicui, & è familia regis. Ij hæc verba ex ore regis rapientes, secùs ea, q̄ rex vellet, interpretati sunt: moxq; in necē sancti viri cōspirārunt: nescienteq; rege, mare celerrimè traiecerunt, rege, vbi id cōperit, suspicante mali ꝙ ꝑpiā illos moliri, mittenteq; nuncios, q eos reuocarēt: sed illi iā lōgiùs antecesserāt, q̄ vt posset reuocari. Inuito quidē rege cęsum ab illis fuisse Archiepiscopū, vel indè satis liquet, ꝙ vbi cōperit crudelissimū facinus, incredibili dolore & horrore correptus fuit. Voluerat ille vel in carcerē eū cōijcere, aut alio modo coērcere, vt à sententia illū deduceret. Sed illi hoīes nefarij postq̄ in Angliā venerunt, adiūctis sibi qbusdā ministris regis, quos Archiepiscop⁹ excōmunicārat, & militū satellitūq; coacta manu, mētiebātur se inssos à rege, tollere è medio Archiepiscopū. Itaq; die illo, q sanctorū Innocentū festū sequitur, absoluto iā prādio, sese colligūt aduersùs virū piū & innocentē, q iā in interiorē domū secesserat cū domesticis, de negocijs tractatur⁹. Soli aūt qtuor cū vno satellite ingressi sunt, itūq; illis obuiā est honorificè, tanq̄ domesticis regis. Illi iubēt dici Archiepiscopo, velle se cū ipso regis noīe colloq. Annuit vir sanct⁹, vt introducātur. Introducti diù

Rex cōmotus ea dicit, quę necem sancto viro attulerunt.

sedent taciti, & neq; salutāt, neq; appellāt Archiepiscopum. Tacet etiam ipse aliquādiù: posteà salutat pacificè. Illi pro salutatione reddunt maledicta, adeoque in necem eius se rebantur præcipites, vt nisi ostiarius clericos, quos vir sanctus exire iusserat, reuocāsset, hasta quadam, quæ illic stabat, illum confodere voluerint, vti posteà ipsi confessi sunt.

Cap.22. Intrò autē reuersis clericis, qui primarius erat in his quatuor viris, ità ait: Rex controuersijs omnibus consopitis, te ad tuam sedem remisit: tu maleficijs beneficia cōpensans, eos, quorum opera filius regis coronatus est, à suo ministerio suspendisti, ministros regis anathemate percussisti: vt satis appareat, te filio regis, modò possis, coronam auferre constituisse. De his vtrùm coram rege purgare te velis, edicito. Ea enim causa nos huc missi sumus. Respondit vir sanctus: Testis est Deus, nunquàm me filio regis coronā eripere voluisse, cui ego mâllem tres alias adiungere cum regnis amplissimis, modò id rectè atq; ordine fieri possit. Neq; verò ego suspēdi à ministerio Episcopos, sed dominus Papa id fecit: nec me decet absoluere, vt vos vultis, quos ille ligauit. Tū illi: Iubet, inquiunt, rex, vt cum omnibus tuis è regno excedas. Cōtrà Archiepiscopus: Sed me deinceps, ait, Deo propitio, nemo inter Ecclesiā meam & mare conspiciet. Non vèni vt fugerem hîc me repiet, si qs quęsierit. Illis obijciētibus, ꝙ animi furore pércitus, ministros regis ex ecclesia turpiter eiecisset, vir sanctus cum multo spiritūs feruore illis respōdit: Quis quis ausus fuerit sanctæ Romanæ sedis instituta, vel Ecclesię Christi iura violare, nec vltrò satisfecerit, non parcā, nec differā ecclesiastica censura coërcere peccātem. Hac illi viri Dei constātia perculsi, propiùs accedūt, dicuntq; ei: In capitis tui periculū hæc ploracutus es. At vir sanctus: Non me, inquit, terrent minę vestrę: nec gladij vestri promptiores sunt ad feriēdum, quàm ego ad martyriū obeundum. Alium quęrite, qui vos fugiat: me collato pede pro Domino meo pręliaturū comperietis. Illis cum clamore & cōtumelijs exeuntibus, vir Dei suos consolabatur, & vt no bis visum est, qui ꝑsentes adfuimus, ità sedebat imperterritus, acsi ad nuptias inuitatus esset ab illis.

Turpiter mentiūtur.

Prælaturā se dicit, non armis, sed patiētia adeuersus persecutores suos.

Cap.23. Mox reuertuntur illi loricati, accinctiq; gladijs, & securibus armati. Fores aūt clausæ erant, nec pulsantibus aperiebatur. Tum illi occultiore via per pomariū ad sepē ligneā diuertunt, ferroq; & magna vi sibi aditū parāt. Eo horribili strepitu ministri & clerici pēnè omnes territi fugerunt. Hortātibus illis, qui remāserant, vt vir sanctus in ecclesiam se cōferret, planè recusauit. Nō enim tali casu fugiendū erat, sed dandū potiùs subditis exemplū, vt māllet quisq; feriri gladio, q̄ videre legis diuinę contemptū, & sacrorū canonū euersionem. Instabant verò monachi, aiebant indecorū esse, à vespertinis laudibus, quæ tū celebrabantur, ipsum abesse. Ille verò non cessit, veritus se priuatū iri optata martyrij corona, si in templū esset ingressus, cuius reuerētia arceri possent à tāto scelere parricidę illi. Sanè postq̄ ab exilio reuersus fuit, sic dixisse ferur, tanq̄ certus iā se per martyrium hinc emigraturū: Habetis hîc dilectū Deo ac verè martyrē Elphegū: aliū quoq; vobis simne mora diuina miseratio prouidebit. Monachi aūt cùm eū ꝓmouere nō possent, valdè inuitū absportârunt in ecclesiā: quā cùm ingressi essent, quatuor illi nobiles curiū rapidissimo secuti sunt cū Hugone subdiacono deploratę neqtię, quē malū clericū appellabāt. Volentes aūt monachi obserare fores ecclesię, prohibiti sunt à sancto viro, qui tum ꝑclarè dicebat: Nos patiēdo potiùs, q̄ pugnādo, ex hoste triumphabimus: neq; eò huc venimus, vt repugnemus, sed vt patiamur. Adsunt mox sacrilegi carnifices, exclamantę, furibundi: Vbi est Thomas Beketh, regis & regni ꝓditor? Eo respōdente, maiori cōtentione vociferātur: Vbi est Archiepiscopus? Tū ille planè intrepidus & imperritus, Ecce adsum, ingt, nō proditor regni, sed sacerdos. Paratus sum ꝓ illo mori, q me redemit sanguine suo. Absit, vt ꝓpter enses vestros aut fugiā, aut à iustitia recedā. At illi, Absolue, inquntne, quos excōmunicāsti & suspendisti à suo officio. Nulla, ait vir sanctus, ab illis exhibita est satisfactio, itaq; nō absoluā. Rursùs illi: Nunc igitur morieris, & recipies ꝓ meritis. Ego verò, ait sanctus martyr, ꝓ Dño meo mori paratus sum, vt ecclesia meo sanguine pacē & libertatē assequatur. Pręcipio aūt ex parte omnipotētis Dei, nè quēquā ex meis lędatis. Mox illi, facto impetu, in eū irruūt, conāturq; extra fores extrahere, illic eū aut iugulaturi, aut vinctū absportaturi, vtì posteà cōfessi sunt. Sed eū difficilè posset loco moueri, & vnū ex eis acriùs insistentē à se remouisset, is terribili incensus furore, ensem contra eius verticē vibrauit. Tum verò pius & sanctus vir cernēs adesse horā, qua promissā peciperet martyrij coronā, ceruicem instàr orātis inclinauit, iunctisq; & sursùm erectis manibus, Deo & S. Mariæ, beatoq; martyri Dionysio suā & Ecclesię causam cōmendauit. Vix ea prolo-

Prædicit martyrium suum.

Offert ceruicem percutiendam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prolocutum, nefandus vir, metuens nè populus eum eriperet ex manibus ipsorũ, coronã capitis eius, vulnere capiti inflicto, tanta vi amputauit, vt pariter secaret & præcideret brachium isthæc referentis, qui solus, cunctis & monachis & clericis præ metu fugientibus, sancto martyri constanter adhæsit, & inter vlnas eum continuit, donèc altera earum amputata est. Additus indè est alter ictus in sacrum caput eius, & ille mansit immotus, nihil se commouens. Tertiò percussus, genua flexit, dicens submissa voce, Pro nomine Iesu & Ecclesiæ defensione mori paratus sum. Tum verò tertius ex illis sacrilegis percussoribus, ità procumbenti graue inflixit vulnus, vt cum sanguine pariter è capite cerebrum in eius faciem defluueret. Quartus interim abigebat superuenientes, vt cæteri possent in ea horrẽda cæde liberiùs versari. Quinto loco accessit is, quem antè diximus, Hugo subdiaconus execrabilis, & posito pede in collum sanctissimi martyris, quod sine horrore dici non potest, cerebrum cum sanguine per pauimentum sparsit, aitque ad illos quatuor: Abeamus hinc: iste posthàc non resurget.

Hic vide. tur Author seipsum significare.

Tertio ictu fundit mar. tyris cerebrum.

Cap. 24. In his omnibus incredibilẽ licebat sancti martyris videre constantiã, vt qui neq; manũ, neq; vestem opponeret percussoribus illis, nec vllũ vel verbũ, vel clamorẽ ederet, immò ne gemitum quidem, aut aliquam doloris significationem exprimeret: sed caput gladijs oblatum teneret immotũ, donèc cerebro cum sanguine erumpente, tanquàm oraturus, corpus in terrã, spiritũ in sinũ Abrahæ deposuit. Cæsus est vir pius à cruentissimis illis carnificibus tẽpore sacro & loco sacro, in ipsa domo Dei, quarto Calendas Ianuarij anno Christi millesimo centesimo septuagesimo. Cæde perpetrata, infelices illi, & cæteris homicidis immaniores, gloriabundi per ædes & officinas Archiepiscopi discurrunt, aurum, argẽtum, vestes, vasa preciosa, libros & Ecclesię chartas atq; priuilegia, permultaq; alia diripiunt. Indè in eius clericos, clientes & parentes suam exercet tyrannidem publica potestas, diuersisq; affectos contumelijs, priuat facultatibus, ità vt miseri & mendici per ignotas prouincias dispersi sint. Nemo verò satis explicare queat, quãtus mœror ciuitatem occupârit, postquàm audita est beati viri cædes. Magno sanè omnibus horrori fuit tam crudele facinus in ecclesia designatum. Celauerat vir sanctus magno studio, quoàd vixit, sanctitatem suam: sed eam non passus est diutiùs latére omnipotens Deus: sed post fusum sanguinem multis eam miraculis declarauit: verùm ea initio occultabantur, tanquàm non habitura fidem: donèc ijs multiplicatis cessit aduersariorum impietas, & obstructum est os loquentium iniqua.

Res eius diripiuntur.

Cap. 25. Postero die martyris corpus mundissimum quidam loturi, ad nudam carnem inueniunt cilicium adeò pediculis refertum, vt martyrium, quod pridiè vir sanctus perpessus erat, isto tolerabilius videretur. Porrigebatur autem illud cilicium vsque ad genua, eoq; admodùm strictè femur cinctum erat. Ea res conspecta, largos ex præsentium oculis lachrymarum imbres expressit. Apparebat enim tunc rigor pœnitentiæ, & vitæ asperitas atq; sanctitas, quę anteà vix paucissimis familiaribus cognita fuerat. Conditum indè est venerandum corpus in crypta admodùm honorificè & reuerenter. Tanta verò secuta sunt miracula, vt si singulatim scriberentur, infirmi vix sint crediturí. Toto verò anno, demptis diebus decem, in eius ecclesia conticuêre laudes diuinę & Missarum solennia. Subitò autem & præter omnium expectationem, Deo vlciscente fusum sanguinẽ martyris sui, pax regni perturbata est, excitatę sunt seditiones, & bellum extitit intestinũ. Filius incurrit in patrem, & pater in filium, regnumq; in seipsum diuisum, celerem desolationem minabatur. Nortmannia hostili gladio ferienda tradita est. Anglia contremuit & commota est à facie cladis imminentis. Obsidebãt eam hostes vndiq;, & intùs vastabant exitiales seditiones, alijs patrem, alijs filium causam iustiorem fouere asserentibus. Sed tandem sancti martyris meritis pax reddita est, & eius aduersarij propensiori studio illum venerati sunt defunctum, quàm viuentem fuerant persecuti.

Vide de cilicio eius &c.

Extant aliquot libri de miraculis sancti viri, sed manuscripti.

Cap. 26. Deniq; rex ipse, cùm per visionẽ significatum esset, nulla alia via sperandam esse pacem, nisi conciliato martyre, corde contrito & humiliato ad monumentum beati martyris, veniam petiturus, properauit: cumq; Cantuariam venisset, ab æde B. Dunstanni vsq; ad summum templum, in quo S. Thomas conditus est, nudis pedibus & communi veste lachrymabundus ingrediebatur, non viarum asperitate, non pedum teneritudine retardatus. Vbi ad ecclesię fores venit, prócidit & adorauit: porrò ingressus, locum illum, in quo vir beatus occisus est, lachrymis infudit: deindè dicta confessione coram Episcopis, cum multo tremore ac reuerentia accessit ad loculum martyris: atq; illic toto prostratus

Obserua singularẽ regis pœnitentiã

stratus corpore, quos gemitus, quæ suspiria ediderit, quas lachrymarum profuderit imbres, dici satis non potest. Postcà cùm palàm rcum se proclamâsset, veniamq; precatus esset, quòd sanctum virum tam pertinaciter esset persecutus, non tamen occidi voluisset: restituit in integrum Ecclesiæ Cantuariensis iura & dignitates, quæ anteà habuisset, addiditque è suo triginta librarũ redditus, vt sanctum martyrem posset habere propitium. Deindè exteriori veste se nudans, scapulas & caput in tumuli fenestrã magna humilitate submisit, ità vt omnes eo spectaculo ad lachrymas permouerentur: primoque ab Episcopis quinquiès cæsus est: deindè à monachis ampliùs octoginta, ternos accepit ictus, atque ità solenniter absolutus est. Post hæc nuda humo residens, nudis pedibus, vt venerat, atque ieiunus totam noctem in precibus exegit. Deniquè ità se tunc gessit, vt non facilè in historijs reperire liceat, quenquã è Christianis principibus humiliùs atque deuotiùs hoc rege egisse pœnitentiã. Vt verò satis constet, sancti Thomæ martyris meritis ab illo regno diuinæ seueritatis animaduersionem amotam, eodem die, quo rex venit Cantuariam, pro suis in martyrem peccatis satisfacturus, Comes Flandriæ, qui cum immenso exercitu in Angliam trajicere statuerat, mutata illicò sententia, recessit. Altero die rex Scotię, Angliam vastaturus, in acie compræhensus est: & breui omnes conticuêre hostes, & pacem regni perturbãres, humiliati sunt, redijtque tranquillitas: Præstante Domino nostro Iesu Christo: Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

EPISTOLA LVDOVICI REGIS FRANCORVM AD ALEXANDRVM PONTIFICEM.

Notent hęc hostes Romanæ Ecclesiæ.

DOmino suo & patri sanctissimo Alexandro, Dei gratia summo Pontifici, Ludouicus Francorum rex salutem & debitam reuerentiam. Ab humanę pietatis lege recedit filius, qui matrem deturpat: neque creatoris beneficij reminiscitur, qui de sanctæ Sedi Apostolicæ illata turpitudine non contristatur. Verùm specialiùs est condolendum, & nouitatem doloris excitat inauditę nouitas crudelitatis: quoniam in sanctum Dei insurgens malignitas, in pupillũ Christi glaudium infixit, & lucernam Cantuariensis Ecclesiæ nõ tam crudeliter, quàm turpiter iugulauit. Excitetur ergò exquisitæ genus iustitiæ: denudetur gladius Petri in vltionem Cantuariensis martyris: quia sanguis eius clamat pro vniuersali Ecclesia, non tam sibi, quàm vniuersæ Ecclesię conquerens de vindicta. Eccè ad tumulum agonistæ, vt relatum est nobis, reuelatur diuina in miraculis gloria, & diuinitas demonstratur, vbi humatus requieścit, pro cuius nomine certauit. Latores verò præsentium patre orbati, pietati vestræ seriem indicabunt: & testimonio veritatis autem mitissimam adhibere, & tam de isto negocio, quàm de alijs, ranquàm nobis credite. Valete.

VITA S. EBRVLPHI CONFESSORIS, A QVODAM EIVS DISCIPVLO, AVT AMICO FAMILIARI *conscripta, sed per F. Laurentium Surium mutato stylo, redacta in compendium.*

EBrulphus vir nobilis, parẽtes habuit illustres. Nutritus est autem in aula regis, tantamq; prę se tulit modestiam & humilitatem, vt in palatio magnũ obtineret locũ, quem admodùm ipse nobis exhortationis causa dicere consueuit. Cùm autẽ esset opulentus, & literis benè eruditus, atque sapientię studiosus, diuino in ipso crescente feruore, libros scripturę diuinæ cœpit euoluere, vt sciret sanctorum patrum res gestas, atque indè disceret, qua ratione posset ipse quoquè placere Deo. Vbi autem in sancto Euãgelio legit ea verba Saluatoris, Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucẽ suam, & sequatur me. itemq; illa, Qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit: ille animo compunctus, relictis omnibus, paupe-

5. Ebrulphi humilitas.

Luc. 9.

Matth. 19.

Omnia sua dat egenis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pauperibus ea elargitus est. Vxorem autē suam Christi ancillis cōmendauit, vt eam cælestibus imbuerent disciplinis. Nec verò contentus reliquisse patriam charosq; parentes, & facultates omnes, etiā barba & capite raso, cum tribus religiosis viris celerrimè ad eremum properauit, & inter opaca nemorum, loco, quem * Oximensem vocant, latitauit. Et quidem Angelo duce, repererunt fontes egregios, quæ eis causa fuit Deo vberes gratias agendi, qui nunquàm spernit sperantes in se.

*Oxoniensem

In eremo degit cum paucis.

Cœperunt autem ex virgultis construere sepem, & intra illam tuguriolum, in quo cōmorarentur. Erat verò locus procùl ab hominum habitatione separatus: Cumque ad eos venisset vir quidam, miratus est conatū eorum, q̄ sciret Sueuos crebras illic facere irruptiones, & prædas agere: tum quoq; locum esse incultum, sed nec opportunum culturæ. Quod cùm eis obijceret, illi respondērunt: Nos huc, mî frater, accessimus, vt ploremus peccata nostra, fretiq; auxilio Domini nostri Iesu Christi, nō timemus incursus hominū. Tu verò, si sapis, resipisce iam, & ad meliorem frugē te recipe. Tum ille cōpunctus corde, domum abijt, & manè reuertens, tres eis panes subcinericeos attulit, & fauum mellis: luctusque illis, monachus effectus est. Sed cùm latére non posset gratia Dei, per illos operans, quidam ad eos crebrò veniebant, resq; necessarias apportabant, atque illorū sermonibus piè instituti, domum redibāt. Permulti autem facti sunt perfectissimi monachi. Accidit interim, vt pane deficiente, pauper quidam eleemosynam peteret. Iubenti beato Ebrulpho, vt ei daretur eleemosyna, minister respondit: Non habeo, pater, nisi dimidium panem. At ille: Nihil hæsites, fili: sed memineris propheticæ illius sententiæ, Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Datus est igitur panis pauperi, nec diù pòst adest quidam præforibus cum iumento, pane, vino & caseo onusto. Atque ab illo die nihil defuit eis, quod esset necessarium. Porrò duo fœui latrones alterius prouinciæ eò aduentātes, porcos furari nitebātur: sed interim dum per eremum cursitant, eos inquirentes, iam defessi, audiūt signo dato euocari monachos ad laudes Dño p̄miendas. Itaq; tremefacti, ocyùs se cōferunt ad virum Dei, confitenturq; crimen suū: factique sunt egregij monachi. Postq̄ aūt longè lateq; peruagari cœpit fama sanctitatis Ebrulphi & monachorū eius, & quanto studio colerēt Deū, homines locupletes & religiosi aliarū regionū, illorū exemplis cōpuncti petiērūt à venerabili patre Ebrulpho, vt ipsorum impensis monasteria exædificaret. Ille nō impiger, sed cupiēs augere talenta à Dño ipsi tradita, quindecim monasteria virorū & fœminarū cōdidit. Deindè ad monasteriū suū reuersus, cum p̄multis monachis in Dei seruitio p̄mansit immobilis. Domicilia aūt eius nihil à pastorum tugurio differre videbatur. Per eius circuitum degebāt monachi à dextris & sinistris, ità vt vtrinq; essent cellulæ mille quingentæ: quas ille crebrò inuisere solebat, mulo & asino subuectus. Cumq; annos viginti & vnū illic habitâssent, sæua pestis locū inuasit. Tum verò sanctus vir nequaq̄, vt solēt mercenarij, fugit, sed fratrū animos cōfirmabat, hortabaturq; eos, vt pararent se veniēti iudici, qui redditurus est vnicuiq; iuxta opera sua. Videte, inqt, nè sp̄ōsus reuertēs à nuptijs, inueniat vos dormiētes, sed vigilātes in operibus bonis. Cumq; grassaretur pestis, vnus ex fratrib* sublatus est sine cōmunione. dicebatur autem Ansbertus. Vbi autē eum obijsse didicit B. Ebrulphus, scisciitabatur nū Eucharistiā p̄cepisset. Ministro eius id negāte, infremuit spiritu, oransq; & lachrymans venit ad lectū eius, aitq; ad defunctum: Eheu frater, cur abijsti sine communione? Ille tanq̄ à somno expergefactus, paululùm apertis oculis, Tu es, inquit, domine? Vir Dei respōdit: Ego sum: sed dic mihi, vbi interim fueris, & quid videris. Et ille: Reuocâsti me, inquit, à labore itineris, quo me cruciabat aduersarius. Et vir sanctus, Vis, ait, Eucharistiā accipere? Respondit: Volo. Cumq; corpus & sanguinē Domini accepisset, rursùs pacis somno obdormiuit. Migrârunt tunc ad Dominum septuaginta & octo fratres: ex familia verò innumeri: sed Domino miserante, pestis sopita est. Nō cessauit autem beatus Ebrulphus pro animabus illis Dominum nocte ac die deprecari.

Multi apud eum fiunt sanctissimi monachi.

Psal. 40.

xv. monasteria extruit.

Videtem admirandā.

Solebat vir sanctus, post collectas fratrū in lecto quieturus, clàm accire ministrū suū, q̄ ei legeret quippiā. Sūmo enim studio tenebatur intelligēdi scripturas vtriusq; Testamenti, vt in eum quoq; quadraret illud propheticū, In lege Domini meditabitur die ac nocte. Prolixas quotidiè Domino preces offerebat, spem suā in illo defigēs. Cum sacerdotibus quoq; oblationes suas quotidiè Dño offerre studebat: porrò Dñicis diebus sacerdotes corā illo tria faciebāt sacrificia. Erat ei vultus p̄clarus, canitie fuit venerabilis, charitate plenus, fortis in vigilijs, in abstinētia iucūdus & hilaris, in rebus duris patiens, erga peccātes humanus & misericors, corpore castus, sobrius & humilis. Annis singulis ter caput tondebat: nunq̄ reddidit malum pro malo: prospera & aduersa æquo felis rebat animo. Si quod ei illatum esset damnum, semper illud erat in ore, Dominus dedit, Dominus abstulit. sit nomen Domini benedictū in secula. Cùm accederent eum, qui inter se discordes essent, optimis sermonibus ità eos demulcebat, vt concordes recederent. Omnes ad ipsum venientes, nobiles, ignobiles, pauperes & peregrinos iucundo vultu & cum gratiarum actione excipiebat, nec facilè sine aliquo quanuis exiguo munusculo à se dimittebat. Multi homines seculares febre correpti, petebant à ministro eius funiculos, q̄bus vir beatus se cingeret, aut quippiā ex vestimentis eius: & quotquot cū fide accipiebant, sanabantur. Quædā religiosa fœmina morbo affecta, per nuncios petijt fimbrias vestimēti eius. Ijs acceptis, cum multis venit ad eū incolumis.

Virtutes eius.

Iob 1.

Nota vim etiam viliū rerum, quibus ipse esset vsus.

Bis in anno pendebat ex voto tributum Domino Deo, putà in Christi natiuitate, & tertio die ante Pascha: quibus diebus cētum argenti solidos dabat pauperibus: quod tamen etiam aliàs pro viribus faciebat. Pauperculus quidam ex alia regione, morbo valdè confectus, venit ad eum eleemosynam petiturus. Illum vir Dei conspicatus, Et quomodò, inquit, frater, tantum potuisti explicare iter exhausto corpore? Illo dicente, se inopia compulsum id fecisse, ait vir Dei: Præstat te hic manere, q̄ alicubi canibus lacerandum offerri. Mansit igitur, & breui proficiens, cœpit hortum colere: deindè verus factus est monachus. Alius quidam rebus pauper, sed corpore incolumis, contractum se simulauit, vt plus cæteris acciperet à viro Dei. Vbi autem accepit aliquid ab eo, mox febre percussus, intra paucos dies expiratuit.

Punitur diuinitùs homo simulator.

Cùm iam vir sanctus octogesimū ætatis annum excessisset, sicut ab ipso didicimus, cupiebat dissolui, & esse cum Christo. dicebat enim infidelē esse seruum, qui nolit venire in conspectum Domini sui. Incidit autem in morbum grauem, sed corroborante eum spiritu sancto, non sensit dolorem, sed iacebat afflictus. Nec verò quicquam esculentum aut poculentum sumere potuit, præter aquam solam. Paulò pòst venerunt ad eum quidam viri spectabiles, vinum secum afferentes, vndè parùm hausit, atque ità sine cibo vixit dies quadraginta septem, nisi quòd Christi corpus & sanguinem percipiebat. Et nihilominùs tanquàm benè satur non cessabat prædicare fratribus verbū Dei. Rogantibus eum fratribus, vt parùm cibi caperet, ille respondit: Quæso, fratres, nè huius rei mentio sit: mihi enim fastidium parit. Vt autem liceat mihi paululùm quiescere, foràs egredimini. Deindè vertens se ad parietem, Dominum deprecabatur, mente ad cælestia subleuata. Quas autem preces solebat fanus fundere, eas volebat ab alijs coram se persolui. Dicentibus verò fratribus, Cur nos, pater, in alienas tradis manus? aut quid nos, recedente, facturi sumus? ille respondit sententia memorabili: Maneat inter vos animorum coniunctio & charitas, nec quisquam vos diripere poterit. Sit in vobis spiritalis dilectio, & quod promisistis Deo, id impiere studeatis. Precum vestrarū pensum lubentes persoluite, castitatem sectemini, iracundiam fugite, inuicèm vos ad bonum cohortemini, hospites & peregrinos benigno animo excipite. p̄pter eum, qui dicturus est, Hospes fui, & collegistis me.

Sola sanctissima Christus sustentatur.

Matth. 25.

Cumque appropinquaret migrationis eius tempus, die quintodecimo ante Christi natalem, hora diei tertia, anima eius excessit è corpore. Orantibus autem fratribus pro anima eius cum lachrymis, paulò pòst reuixit. quod quidem illo die ter ità accidit. Deindè diebus octodecim superuiuens, in pauperes multa contulit, itemque in monasteria, pro cuiusq; ratione & conditione. Porrò quarto Calendas Ianuarij temporibus Rodoberti Episcopi * Sagiensis, anno duodecimo Childeberti regis, fratribus valedicens, alacri & angelico vultu, Abrahæ sinu receptus, migrauit ad Dominum, conditusque honorificè est in ecclesia beati Petri Apostolorum principis, quā ipse extruxerat. Contigit tum miraculum minimè tacendum. Diaconus quidam, qui viro sancto charus fuerat ob vitæ sanctimoniam & virtutes, cum multis lachrymis dixit: Cur me, pater, deseruisti? Cur mihi non licuit priùs sepeliri, quàm tu exires à corpore? Eádem verò nocte, cùm esset postridiè sepeliendus beatus Ebrulphus, meritis illius Domino spiritum ille tradidit, & sunt ambo pariter ad sepulcrum deportati. Magna deindè per seruum suum Ebrulphum Dominus miracula effecit in laudem & gloriam nominis sui: qui viuit & regnat per infinita secula, Amen.

Migrat ad Christum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SANCTAE MARTYRIS ANYSIAE, QVAE EST THESSALONICAE, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

Decembris 30. Patria S. Anysiæ.

TEmpore Tyranni Maximiani, puella quædã nomine Anysia, nobili loco nata Theſſalonicæ, alebatur apud diuites & fideles parentes, erudita in timore Domini, magis virtutibus quàm ætate proficiens. Et primùm quidẽ parentes eam magis dogmatibus pietatis nutriuêre, quàm lacte. Poſtq; autẽ ætatem tranſijt puellarẽ, videreturque puellæ grauitas & decus maius q̃ ſperâſſent, eam ſolidioribus diſciplinis erudiebant. Illa verò cùm, vt quæ bono eſſet ingenio prædita, facilè apprehenderet, fructus dignos diſciplinis actione pferebat: cumque verè cælestes & Angelicos planè haberet ſpiritus, inſignis pulchritudo micabat ex oculis. Magna autem ex parte domi latebat. De tuentute vero ſæpiſſimè conquerebatur, dicens: O inſidioſam ætatem, quæ aut lædit, aut læditur. Pulchra res eſt ſenectus. Hei mihi: longitudo temporis me mœſtitia afficit, quę tandiù ſeparat à cęlestibus. Et vt ſemèl dicam, nunquàm intermittebat Chriſtum vocare ad ſuum auxilium, & genua flectens, ſolum adſpergebat lachrymis.

Dolet ſe differri à cęleſtibus.

Intereà autem cùm parentes deceſſiſſent, accepta hęreditate, cogitabat, quomodò vteretur ijs, quas habebat, diuitijs. Erant verò congeſti maximi auri & argenti theſauri, amplæ poſſeſſiones, multi pecorum greges, ſeruorum & ancillarum multitudo innumerabilis, veſtis ſumptuoſa & magnifica, & ex auro contexta, & ſerica, mundus aureus, exornatus omni genere gemmarum, magnitudine reſplendens & pulchritudine. Hæc videns ſanctiſſima Anyſia dicebat: Quomodò ſaluę eſſe poterimus in tantis terrenis copijs? Quomodò caput draconis exuemus? Agè aduersùs ipſum vtar eius inuentione. Ille quotannis ſe exuens, renouatur: exuamus ergò nos quoquè varias diuitias. Eæ enim diuitię magis puniunt eos, qui illis malè vtũtur: eos, qui ipſas accumulauerunt, mulctãt rabie immedicabili: parcos autẽ & illiberales ſuis laqueis & retibus implicant. Agrorum poſſeſſio ſuggerit indignationem, & inſidiant veſtigalium exactionem, proferens turinas falſas & falſa pondera. Veſtes docent ſe perperàm & neq̃iter gerere, reſoluiq; & diffundi delicijs. Torques & monilia efficiunt, vt ceruix ſuperbè erigatur, & vt quę laudibus trahitur, videri deſideret. Age ergò ijs piè vtamur, beato Matthæo parentes. Dominatum in eas obtineamus ſecũdùm naturã, priuſquàm eę dominentur nobis prẽter naturam: efficiar verè domina, eas ſanctè adminiſtrans: ſimul & declinans ea, quę ex eis oriuntur, vitia, & cuſtodiam excogitãs tutiſſimam, in viduarum, orphanorum & mendicorum ventrem tanquàm theſaurum eas recondens. Idoneus ſideiuſſor, Dominus vniuerſorum, non ad duplum vſque ſolummodò augebit ſortem, ſed ad centuplum vſq; cum vita æterna mihi fœnus adijcier. Piè conſumamus: turo enim recipiemus. Venundatis omnibus, crucem acquiramus: Chriſtum expediti ſequamur: ipſam terrã ſtatim cum terra relinquamus, cælos cum Angelis habitemus. Fugiamus periculoſam vitam, & probris plenam: & deſideremus certamen, quod ſuperat rationem. Cum ijs, quę non patiuntur interitum, permutemus ea, in quæ cadit interitus. Maximè venerandæ ſunt nuptiæ, quæ corruptionem nequaquàm conciliant: permaneamus integrę: ei qui formauit, purum figmentũ conſeruemus: à reprehenſione alienũ Chriſti cuſtodiamus ſignaculũ. Agnoſcat Dominus ſigilla virginitatis: clauſum inueniat hortum, cùm acceſſerit. Præbeamus fontis fluenta minimè perturbata. Nunc cùm ſunt nundinę, negociemur. Perſecutio & afflictio mihi gloriam concilient. Præſides & ſupplicia, in paradiſi delicias: cuſtodia & flagella, in Chriſti nuptialem thalamum introducant. Non ſolùm ſunt virorum coronæ, ſed etiam mulierum.

Ingenter ei à parentibus relin. quuntur opes.

Hortatur ſeipſum ad ſeruandam virginitatẽ.

Et hæc dicens, orabat cum lachrymis: Domine Ieſu Chriſte, lux vera, fons immortalitatis, radix incorruptionis: qui myſterium virginitatis in vtero concepiſti: qui matris nomen nulla labe inquinatum cuſtodiſti: bone Domine, præſta nè virginum chorum deſeram, ne excludar thalamo: ſed me refer in numerum virginum prudentum, & dignare me Domine, vt lampadem ferens, victis, quę inquinari nequeunt, certaminibus gloriſicer. Hęc cùm dixiſſet ſanctiſſima Anyſia, ſtatim omnia venũdedit, nõ tanti quanti erat vnumquodq;, nec vt ſolet fieri in cõtractibus, exquiſitè examinans: ſed hoc ſolùm dicebat emptori: Eſt mẽdicorum & egenorũ: da iuſtum precium, vt ſimul quoq; alicui quam tibi afferas mercedem emens, & effectus iuſtus dominus. Hæc autem dicebat, non quòd vellet multiplicatum accipere precium: ſed in hoc quoq; habens zelũ pietatis, & ei qui emebat, mercedem concilians. Non enim tantam curam gerebat venditionis, quantum curabat, vt rectè & ex virtute nil poſſideret. Cumque omnia in aurum redegiſſet, illa ea per ſe dabat, non ſolùm præbens, ſed alia etiam officia adhibens: in omnem cuſtodiam ingrediens, & quemlibet qui in vinculis erat damnatus, conſolans: eius qui tortus fuerat, vibices infuſionibus curans & vnctionibus: quẽliber ęgrotantem & in lecto decumbentem inuiſens, & eius curam gerens: compita & vicos obiens, & ijs qui in eis iacebant, manum præbens, dicebat: Nè deliciæ ſint mihi diuitiæ, quæ ne aquæ quidem gutta dignæ habentur in tempore iudicii. Non ſationis laborem, ſed meſſis diuitias, viſione apprehendebat. Et cùm ad obolum vſque omnia diſtribuiſſet, & nihil ſibi reliquiſſet, ſe in quadam continebat domuncula, quæ ſuperiùs habebat tabulatum, operans manibus, & quo opùs habebat, ſibi alimentum ſuppeditãs, cõuenienter ſententiæ beati Pauli Apoſtoli, qui dicebat: Otioſus autem non mãducet. Chriſtiano verò germanum, & quod impediri non poteſt, nutrimentum, ſit labor ſuarum manuum.

Vendit omnia ſua.

Vide in quos vſus ſuas expendit facultates.

2. Theſſ. 3.

Hæc cùm dixiſſet, precibus deincèps vacabat & orationi, ieiunium quaſi carnis quodammodò expers producẽs. Deindè validiſſimæ ſe aſſuefaciẽs exercitationi, diem quidem conſumebat in lectionibus, noctem autem in pſalmis & precibus: pro lecto, ſolo: pro veſte ſtragula, ſtorea & ſacco vtens: breuiſſimo ſomno contenta, à phantaſia libero & inſomnijs. Dicebat enim: Malũ eſt mihi, dormire, cùm meus inimicus vigilat. Plures verò fundebat lachrymas, quàm erat potus quem bibebat: & gemitus ac ſpiria erant plura, quàm verba. Vincta autem erat tanto Domini deſiderio, vt exiſtimaret ipſa dum genu flecteret, & in nudam terram figeret oculos, ſe pedes tenere Seruatoris: & genibus labra admouens, illius genua oſculari: & capillos pandens, ſe pulueriem qui inerat, excutere. Horum verò cogitatio ei fontes mouebat lachrymarũ. Tanto autem ſtudio contendebat ad Chriſtum, vt vellet reſolui, & eſſe cum Domino. Quoniam autem nolebat ſeipſam occidere, & rursùs properabat ad cælestia, quid facit? Ieiunio corpus paulatim conſumebat, multum de vita ſuffurans abſtinentia.

Obſeruat eius exercitia

Magno ardet Chriſti deſiderio.

Manu autem pectus pulſans, orabat, dicens: Domine Deus omnipotens, pater vnigeniti tui filij Ieſu Chriſti, Domini & Dei & Seruatoris noſtri, qui ſedes in throno gloriæ, cui aſſiſtunt mille millia Archangelorum miniſtrantium, & decies mille millia ſeruientiũ tuo nutui, Throni, Dominationes, Principatus, Poteſtates: quem laudãt Cherubim, & glorificant Seraphim, ter ſanctum hymnum ſine fine dicentes: qui ſpiritus, qui non obediêrunt, in tartari profundum condemnâſti: qui draconem qui defecit, aligâſti catenis, qui proprio ſuo reti eum implicâſti, qui eius ſedem in terram deieciſti, qui à cęleſtibus myſterijs eum exterminâſti, qui à beata vita eum alienâſti, qui inſolentem eius exultationem depreſſiſti & abiecíſti, qui de eius pompa per ignominiã Crucis triumphâſti, qui ex impolluto tuo ſinu Deum verbum, qui eſt ante ſecula, & ſeruator animarum noſtrarum, ex ſpiritu ſancto & Maria virgine natum, ad nos miſiſti: qui id quod errabat, per ipſum conuertiſti: & quod erat imbecillum, confirmâſti: & quod contritum, curâſti: te inuoco ego humilis & peccatrix ancilla tua ex toto corde meo, qui nouiſti quæ erant in corde vniuſcuiuſq;: qui ignem, qui iactus erat in mundum ab vnigenito tuo filio, & in corde meo accendiſti: qui fidei, quæ in me eſt, ſcintillã in lampadem eius, quæ eſt erga te, dilectionis mutâſti: adſis mihi indignæ, & ſeruæ me, quoniam te deſidero, & te quæro, & te ſequor toris meis viribus. Domine, ſuſcipe precationem meam, quam offero tibi corde contrito & ſpiritu humili: propter quam, ô Domine Ieſu Chriſte, fuiſti in crucem actus, propter quam colaphis cęſus, propter quam acetum & fel bibiſti, & tertio die ſurrexiſti, & in cælos aſcendiſti, & ſedíſti à dextris patris: nè me dedecore afficeris, nè me à tuarum ancillarũ numero reiecceris: ſed dignare me fieri perfectam Chriſtianam, & conſummari in ſignaculo ſanctæ Crucis tuæ: imperri me tua paſſione, voluntatem tuam in me operans, vt digna reddar, quę appaream ante tuum tribunal. Tu me tuam cõſerua: cõfige à timore tuo carnes meas. à iudicijs enim tuis

Dan. 7.

Luc. 19.

Ezech. 34.

Pſal. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuis timui. Auerte oculos meos, nè videant vanitatem: sed potiùs eos aperi, rogo te, &
Psal. 26. confiderabo mirabilia de lege tua. In te proiecta sum ab vtero matris meæ. Tues Deus meus: pater meus, & mater mea dereliquerunt me. Tu suscepisti me Domine. Dirige gressus meos, nè dedecore afficiar ancilla tua: sed fac mecum signum in bonum,
& impleat desiderium meum. Quoniam ante te est omne desiderium meum, & gemitus
Dan. 3. meus à te non est absconditus. Adiuua me, & non inueniatur macula in ancilla tua. Tibi enim meipsam offero per aram confessionis & humilitatis meæ, tanquàm in holocaustis arietum & taurorum, nempe eorum, qui priùs decertârunt propter nomen tuum: & in denis millibus agnorum pinguium, qui secuti sunt agnum tuum immaculatum: Per quem tibi, & cum quo tibi, cum spiritu sancto, gloria & honor & potentia in
secula seculorum, Amen.

Totum cor- pus suũ cõ- signat Cru- ce. Postquàm autem precata esset, surrexit, & totum corpus suum cruce signauit. Hęc videns maculosus draco, non tulit puellæ angelicam & cælestem vitam, videns eam iam spiritu in cælis habitantem, & ad passionem martyrij toto animo accensam: sed in
Vide vim S. Crucis. eam stridebat dentibus, & eius cellam mouere assiduè cogitabat, & vt eam everteret, furebat: sed videns eam signo crucis vndiquè munitam, plagis quæ sub obtutum non cadebant, pulsatus, refugiebat, eiq́ue torporis & desidiæ morbum immittebat. Illa autem intensa & perpetua oratione, perindè ac septa palæstræ, eius statim infringebat insidias. Rursùs verò dicebat veritatis inimicus: Heu quid mihi accidit infelici? Qui Angelos è superis detraxi, & gigantes subieci, nũc illudor à pueris & puellis. Morte enim tanquàm vita lætantes, & per ipsam coronati currentes ad cælos, decæterò mihi fecerunt mundum inhabitabilem. Me consolabatur sanguis martyrum, qui interimebantur: sed fides eorum decertationis, & eorum quæ geruntur prædicatio, transmutauit integras ciuitates & gentes. Templa diruuntur, conticescunt oracula, abolita sunt mysteria, torpescunt mystæ, qui priùs exultabant: ad meum, vt videtur, exitium Crucem fixerunt. Iam mihi præsagit animus futurum, vt regia mea planè dissoluatur. Nam qui sunt in tormentis hilares, & in sepulcris terribiles, vrunt, flagellant, & me vndiquè persequuntur: & quod à me fuerat excogitatum, euasit accessio maioris supplicij. Inuéni tamen quid agam. Protinùs ergò tale quid in eam excogitat, existimãs se sua inuidia ac malignitate, eius, quę extollebatur, gloriã obscuraturũ: Vt cùm essent viles & abiectæ personæ, quæ eam interimerent, vilem quoquè & abiectam videretur efficere eius decertationem: & quòd nec scriptis mandata essent, & carerent forma iudiciorum, obliterarenturetiam trophæa encomiorum. Non intelligens malignus, apud Deum magis opùs esse bono proposito, quàm verbis: atque adeò in eam incitat eos, qui tunc rerum potiebantur.

Maximiani immanis crudelitas. Maximianus itaque, cùm magnam occidisset multitudinem, per se quidem interficiendo satiatus, & non secùs atquè immanes feræ, quę homines deuorant, præ carnium multitudine nauseans & caligans, speciem parcentis præ se tulit, dicens indignos esse Christianos, qui occidantur ante oculos Imperatoris. Cur enim prębeam occasionem, vt scriptis mandentur eorum supplicia, & eorum instruam scriptores, qui ea ad perpetuam transmittunt memoriam, & eos, qui eodem morbo laborant, ad eandem fidem deducam? Cur non instâr pecudum eos trado ijs, qui debent occidere, simul & sceleratos dijsq́ue inimicos exterminans, & efficiens, vt mortis eorum memoria mandetur silentio? Hæc cùm dixisset, proponit edicta, quæ iubebant, vt liceret volenti sine
Vide man- datum pla- ne barbarũ. Psal. 43. periculo occidere quemlibet Christianum. Occidebantur itaq; innumerabiles, & prophetic ũ implebatur elogiũ, quod dicit: Propter te morte afficimur toto die: reputati sumus tanquàm oues occisionis. Tunc autem cogitatio venit in mentem Anyliæ, vt iret ad Dominicum. Id autem erat Angelus, qui eam vocabat ad passionem martyrij.

Cumque ingrederetur portam Cæsandrioticã, excitatus est tumultus in populo. Deindè eũ eam vidisset quidã ex satellitibus Imperatoris, & esset ab eius sauciatus pulchritudine, vel ab ipso potiùs diabolo incitatus, ei factus obuiàm, Sta, inquit, & dic, quò vadis. Illa autẽ videns eius insolentiã & immoderationẽ, & mente agitans tentationẽ, digito fecit in frõte signũ Crucis. Ille verò planè fera, & quauis fera sæuior, nõ reuerit⁹ est generosum et decorum silentiũ: sed se cõtumelią affectũ et despectum arbitratus, cũ eã apprehẽdisset, cũ voce aspera eã agrestiùs interrogabat, quænã esset, et quò, profi-
cisceretur. Agna aũt Christi, volẽs nõ solitũ deuitare conspectũ, voluit eũ breui respõso
fupe-

superare: Sum Christi ancilla, & vado ad Dominicũ. Ille autẽ insolens impulsus ab eo, q in ipso habitabat, dæmone, dixit: Sed non sinã te illuc proficisci: sed te adducã ad dijs libandũ. Solem enim hodie colimus: & simul hoc dicens, velum traxit, volẽs eius vultum detegere. Illa autẽ generosè & fortiter resistens, & in eius faciẽ inspirans, dixit, Increpabit te Christus Iesus, diabole. Ille verò illa sufflatione & nomine Christi motus ad iram, quæ cohiberi non poterat, stricto quem ferebat gladio, eius latus eo transadegit. Quæ statim cum tremore & palpitatione membrorum in terram cadens, eam sancto sanguine reddidit purpuream. Quotquot autem adstabãt, eam circundantes, primùm quidem eam deplorabant, miserti eius ætatis, &, tale quid posse sibi accidere, cogitantes. Deindè apud se murmurabant, Imperatorem & impium eius decretum vituperantes. Venerandas autem & sanctas sanctæ reliquias, qui harum rerum studio tenebantur, viri pij Christiani, & qui in sanctos zelo erant incitati, cùm sustulissent, & iusta eis, vt par erat, fecissent, deposuerũt circiter duobus stadijs à porta Casandriotica, à sinistra viæ publicæ dosum in oratoriam ei ædificantes. S. Anastasia à perosãti nebulone interficitur

Hæc autem sustinuit sancta, imperante Maximiano: in nos verò regnante in infinita secula Christo Iesu Domino nostro: Cum quo patri cum sancto spiritu honor & potentia, nunc & semper, & in secula seculorum Amen.

MARTYRIVM SS. SABINI EPISCOPI, EXVPERANTII ET MARCELLI DIACONORVM &c.

Vt in Martyrologio Bedæ habetur, itemq́; Adonis.

Decẽbr. 30.

Pud Spoletũ passio S. Sabini Episcopi, Exuperãtij & Marcelli diaconorũ, & Venustiani cum vxore & filijs sub Maximiano Augusto. Qui B. Sabinus cùm esset in omnibus diuinis institutionibus clarus, & sermone eloquentissimus, rẽtus est à Præside Tusciæ Venustiano, cũ duobus diaconibus Exuperãtio & Marcello, & multis clericis. Cui Venustianus deum suum Iouem, quem habebat in cubiculo ex lapide mirè formatum, in vestimentis aureis ad adorandum obtulit. Quem B. Sabinus in manibus acceptum, facta oratione continuò illisit in pauimentum, & cõfregit. Quod factum videns Venustianus, cum furore iussit, vt cõciderentur ei manus, & in conspectu eius Marcellum & Exuperantium ęculeo suspendi, ac fustibus macerari, vnguibusq; radi latera eorum, & ignem supponi. Hoc facto, in confessione Domini spiritum emiserunt. Quorum corpora iussit iactari in fluuium, Sabinum verò Episcopum in carcerem retrudi.

S. Sabinus confringit Iouis simu- lacrum.

SS. Marcellus & Exuperantius reddũt spiritum.

Audientes hoc quidam piscator & presbyter, collegerunt corpora sanctorum, & seliẽrunt iuxta viam * pridiè Calendas Ianuarij. Serena verò Christianissima vidua, curam habens S. Sabini Episcopi, adduxit ad eum in carcerem nepotem suum Priscianum, qui erat cæcus. Tunc S. Sabinus truncas manus super oculos eius posuit, & in fide Christi, oratione facta, illuminauit. Vidẽtes aũt, qui in custodia erãt, miserunt se ad pedes eius, numero * vndecim, & baptizati sunt. Quod cùm nunciatum esset Venustiano prętidi, (indoluerant enim ei oculi, & præ dolore neq; cibum, neq; potum, neq; somnum capere poterat) misit vxorem suam, & duos filios, vt adducerẽt beatum Sabinum ad domum eius de carcere. Adductus itaque, prostrauit se ad pedes eius Venustianus cum fletu, vxorq́ue eius & filij agentes pœnitentiam, & rogantes se baptizari. Mox baptizatos vt credit. de pelui leuatus est, nullum dolorem oculorum sensit.

S. Sabinus cæcũ sanat. * decem

Venustian⁹ occiditur cum suis. * Affisina Item S. Sabinus.

Nunciatum est autẽ hoc Maximiano: qui iratus, pręcepit Sabinum damnari, & ipsum Venustianum capite truncari. Veniens autem Lucius tribunus, sine auditione beatum Venustianũ cum vxore & filijs necauit in ciuitate * Affisinare: sanctum verò Sabinum adduxit in ciuitatem Spoletum, & tandiù præcepit cædi, donèc deficeret. Cuius corpus collegit venerabilis Serena, quæ iam manus eius in dolio vitreo cum aromatibus condiderat, & infra domum suam posuerat, & sepeliuit eum à ciuitate Spoletana milliario plùs minùs vno, septimo Idus Decembris. Festiuitas tamẽ eius, & supra nominatorum martyrum, tertio Calendas Ianuarij agitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI SYLVESTRI, PAPAE ROMANI,

Authore Simeone Metaphraſte.

Decēbr. 31.

VEnerandi quidē, & qui Deum viderunt Apoſtoli, omnem orbem terræ obeuntes, in hominum animis ſalutarem ſeminārunt prædicationem, & multos traduxerunt ab errore ad Dei cognitionem: ſed nondùm liberè & fidenter ſe gerebat pietas, donèc inſignis Imperator, & vel ipſis æquiparandus Apoſtolis, Conſtantinus ille Magnus, Dei prouidentia ex agreſti olea inſereretur in ſatiuam. Qui autem ab infidelitate eum traduxit ad fidem, is iurè iudicetur eſſe cauſa, vt ſe liberè gerat pietas, & omnes ferè ſe ſubmiſerint diuinæ prædicationi. Is eſt autem diuinus Syluester, cui vel hoc ſolum ſuffecerit ad eius laudes celebrandas. Ei autem eſt vniuerſa vita & laudabilis & Deo grata, & quæ ijs, qui virū volunt laudare, præbet amplā encomij materiā. Et ijs quidē, qui ſunt amantes virtutis, laus illius lætitiam adferet & vtilitatem. Nam iuuabuntur quidem, qui ab illius vita incitati fuerint ad imitationem bonorum illius operum. Conuenienter autem ei, quod dicit ſapientiſſimus Solomon, etiam lætabuntur. Cùm laudatur iuſtus, inquit ille, lætabuntur multi populi. Sunt ergò diuini huius patris res narrandæ & laudandæ pro viribus.

Conſtantinꝰ Magnus à S. Syluſtro cōuerſus.

Atque quinam quidem fuerint magni illius viri parentes, & à quibus ſit in lucem editus, veteri libro de eo tractante, in quem incidimus, non fuit declaratum, qui priſcè admodùm & ſimpliciter eſt compoſitus. Quocircà ea quoquè ſunt à nobis prætermiſſa.

S. Syluester à quo inſtituitur.

Cùm autem eſſet adhuc iuuenis, ſecutus eſt quendam Curionem preſbyterum, virum & fide rectum, & in rebus diuinis eruditum, & vita pium: à quo etiam fuit confirmatus & ſtabilitus in diuiniſſimis noſtræ fidei decretis, compoſitiq; ſunt eius mores, & formatus animus ad inſtitutum virtutis. Cùm iam autem ſuperâſſet adoleſcentiam, erat præ cæteris deditus virtuti hoſpitalitatis: & quos offendebat Romam ex externa venientes regione, eos hoſpitio lubenter excipiebat: eis menſam hilariter apponens, & aqua illorum pedes abluens, & ad quieſcendum eos in ſtragulis collocans. Quo factum eſt, vt Timotheus quidam vir diuinus, qui ex Antiochia Romæ peregrinabatur, & ſanctum prædicabat Euangelium, fortè ab hoc diuino patre hoſpitio acciperetur, & eum hoſpes perfectiùs imbueret, & inſtitueret in verbo rectæ fidei. Non enim timuit, vt reliqui fideles, præconem ſalutaris dogmatis excipere: ſed lætus hoſpitio excepit eum, qui erat æqualis Apoſtolis: &, ſi cognitum fuiſſet eum hoc facere, pro ea re pati, lucrum exiſtimans.

Eius hoſpitalitas.

S Timotheus interficitur.

Cùm autem Timotheus anno vno & paulò ampliùs Romę diuinam prędicâſſet prędicationem, & multos ab errore cōuertiſſet ad pietatem, deindè propterea fuiſſet comprehenſus, & valdè punitus, & lōgo tempore traditus in cuſtodiam, & in illa maceratus, & tandèm truncatus capite: beatus Syluester ne poſt deceſſum quidem deſtitit à ſua in martyrem affectione: ſed multum poſuit ſtudij, vt eius corpus tolleret. Tyrānorum itaque crudelitatem non extimeſcens, nec eorum, qui obſeruabāt, nè martyrum corpora mandarentur ſepulturæ, vllam ducens rationem, profunda nocte vadens, vbi ſitum erat corpus martyris, inſcientibus omnibus id rapuit, & domum tulit. Et tunc quidem tota nocte cum alijs ſanctis cecinit hymnos, qui canuntur in ſepultura. Poſt hęc autem, fideli quadam muliere impēſas ſuppeditāte, ſanctiſſimus Romæ Epiſcopus Milciades, Timotheo ædificauit martyrium, in quo depoſuit illud corpus martyris.

Luc. 12.

Vrbis autem Præfectus cùm ſanctiſſimum appręhendiſſet Syluestrum, ab eo exigebat Timothei facultates, vt qui eum apud ſe hoſpitio exciperet: & niſi eas, ei diceba, dederis, & accedens dijs ſacrificaueris, tuum corpus conſumam omni genere ſupplicio rum, & poſtremò te ſubijciam morti miſerabili. Sanctus autem mentis oculis Præfecti mortem prędidens, Euangelicum ei dedit reſponſum: Hac nocte, dicens, animam à te repetunt: quæ aūt minatus es, non licebit ad effectum deducere. His vrbis Præfectus cōturbatus, iubet ſanctū ferreis vinciri vinculis, & tutò in interiori ſeruari cuſtodia. Et ille

S. Syluester ducitur in cuſtodiam.

ille quidem fuerat incluſus. Præfectus autem vrbis prandens, cùm ei piſcis fuiſſet appoſitus, comedebat: os autem gutturi illius infixum, cùm nec arte medicinę poſſet euelli, nec pręſtigijs incantatorum, cum magno dolore velocem ei mortē attulit. Media enim nocte, cùm non poſſet ampliùs ferre dolorem, expirauit. Hoc ijs quidem, qui ſimulacra adorabant, timorem attulit: vt Chriſtiani autem bono & confidenti animo eſſent, efficit: ſanctum autem ſoluit à vinculis. & ſic liberatus fuit à cuſtodia. Qui autem Præfecto miniſtrabāt, cùm ex eo, quod illi acciderat, ſibi timuiſſent, ſancto procidebāt ſupplices, & prouoluti ad illius pedes, rogabant vt diuina ira ab eis auerteretur. Eius autem virtute ſic omnes adducente in admirationem, ille non ſolùm erat venerandus fidelibus, ſed etiam ipſis infidelibus.

Fit Romanus Pontifex.

Iam autem triceſimum annum agens ætatis, à ſacroſancto Milciade, quem priùs diximus tunc fuiſſe Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, ordinatur Diaconus, & refertur in cleri catalogum: & erat tanquàm quędam fax lucens in tenebris, & multos deducens ad viam pietatis. Oportet autem lumen imponi candelabro, vt ſic eius ſplendore plures illuminarentur: atque adeò fuit poſitum, ſic diuina prouidente à ſuperis adminiſtratione. Nam cùm Milciades è vita exceſſiſſet, omniū ſuffragijs ſanctiſſimus Syluester fuit electus Romanorum Epiſcopus. Is autem dicebat illud munus eſſe maius, quàm vt id poſſet ſuſtinere, & ſe excuſabat propter iuuenilem ætatem. Qui autem ferebant ſuffragia, quoniam ille nō currebat ad magiſtratum, immò verò eum modis omnibus repellebat, eum magis ei ſuis mandabant ſuffragijs: & randèm vicit inſtans populi conſtantia: & in Epiſcopatūs ſede fuit collocatus, qui eo erat dignus: & verè erat ciuitas ſupra montem poſita, & lucerna in alto collocata, & lucens omnibus, quibus non fuerat extincta mentis videndi facultas, nec tenebris impietatis erant animæ oculi omninò occæcati.

Mate. 5.

Rom. Pontifex ſucceſſor eſt Petri.

Cùm autem ſic fuiſſet dignatus Archiepiſcopatu, & præfectus eſſet paſcendis ouibus Domini, ſicut Petrus ſummus Apoſtolus, cuius etiam ſedis, vel potiùs zeli & ardoris ſuit ſucceſſor, eas ad ſaluturia adducebat paſcua, Dei, inquam, & Seruatoris noſtri mandata: & ad aquas poculentas, nempe dogmatum rectitudinem, & quę non participiant falſam eorum, qui malè ſentiunt, qualitatem. Deindè etiam curam geſſit boni in eccleſia ordinis: & cùm inueniſſet clericos mundanis ac ſecularibus vacantes adminiſtrationibus, intentosq; mercaturis, emptionibusq; & venditionibus, ille primus legem tulit, vt qui ſacrati erant, ab ijs abſtinerent: vacarent autem precibus, eis dictitans id, quod dictum fuerat à vaſe electionis: Nemo militās implicatur negocijs, quæ ad victum pertinent, vt Duci placeat exercitūs. & quod dixit Dauid, Vacate & cognoſcite. Huius etiam diuini patris fuit inuentum, vt primus dies hebdomadis, nominaretur Dominicus. Cùm enim Iudæi eum primum vocarent, & ſecundum & tertium eos, qui ſequebantur, & deincèps reliquos: ſextum autem & ſeptimum, ſi ſpectes eam, quæ à primo fit, enumerationem, illum quidē nominarent paraſceuen, eō qꝺ in eo ab eis parabantur, quæ erāt ad ſeptimum neceſſaria: quoniam in illo vetitum erat Iudæis operari, ſeptimo autem propter quietem ab operibus, ſabbati nomen impoſuiſſent: quoniam in eo ceſſauit Deus à creatione eorum, quæ videntur: Romani autem vocarent, primum quidem, diem Solis: eos autem qui deincèps conſequuntur, Lunæ, Martis, Mercurij, Iouis, Veneris & Saturni: ipſe beatus Syluester, dierum nomina, quæ à gentilibus erant impoſita, abrogauit propter illorum impietatem: quæ apud Hebræos autem erant eorum nomina, vt quæ à Moſe ſcripta erant, qui Deum vidit, admiſit, ſolius primi mutato nomine, & eo vocato Dominico, propterea quòd in eo à mortuis ſurrexiſſet Dominus. Ab eo quoq; eſt conſtitutum, nè ieiunarentur ſabbatis. Nam cùm Occidentales ieiunarent ſabbatis, hoc minimè placuit Orientalibus, dicentibus eos, qui ſic faciunt, ſequi morem Iudaicum. Hic autem magnus pater, cùm decreuiſſet vt in vno ſabbato ieiunarent fideles, in quo Dominus adhuc ſitus erat in ſepulcro, ieiunium abrogauit in reliquis. Hinc in eum ſunt exortæ apud Romanos calumniæ, vt qui patrios eorum ritus tolleret.

2. Tim. 2. Pſal. 45. Hoc inuentum ſi. Syluſtri ab Apoſtolo acceptū, nā Dionyſius in Apocal. cap. 1. aſſerit ſe fuiſſe in ſpiritu Dominica die.

Cùm autem congrederetur cum gentilibus, & argueret eos nō rectè ſentire de Deo, cùm fabulis crederent, & eos qui nō eſſent, deos putarent, illi ſignum ab eo petiērunt in nomine eius, qui ab eo ꝺdicabatur. Signum autem tale fuit: Draco maximus habitabat in profunda ſpelunca iuxta montem, qui ab eis nominatus fuerat Tarpeius, in quo etiam collocatum Capitolium. Ei autem draconi quotoquoq; menſe alimenta ab eis largè ſuppeditabantur: quæ quidam pręſtigiatores cum virginibus incantatricibus aſſumen-

Romani colunt draconem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentes,in illâ ſpeluncam per multos gradus deſcendebant,& in ea execranda peragentes myſteria,in quibus nulla inſignis deerat abominatio, illic cibis relictis, reuertebantur. Certis autem temporibus draco repentè aſſcendens, foràs quidem non egrediebatur: ſed iacẽs in ingreſſu cauernæ,venenato anhelitu corrumpebat aërem,ex quo mors afferebatur vicinis,magis autem imminebat interitus infantibus. Huic ergò beluæ,aiebant,ſi Dei tui inuocatione aſſcenſum prohibueris, & ſi non omninò, at eo certè tempore,te eſſe veri Dei prædicatorem reputabimus, & ad eſi accedemus, & ipſum eſſe Deum nos quoquè cõfitebimur. Apoſtolicus autem vir ille eis reſpondit: A Deo quidem, qui à me prædicatur, nihil eſt omninò, quod nõ poſſit fieri. Quocircà facilimè hanc noſtram implebit precationem. Ex vobis autem plurimi ne ſic quidem abſtinebunt ab impietate, ſed rursùs retinebunt & amplectentur impietatem.

S. Syluester triduanum indicit ieiunium & preces contra draconẽ.

Cùm itaque conuocâſſet quotquot erant Romæ fideles, & omnibus triduanum præcepiſſet ieiunium, & vt rogarent Dominum, vt admirabilem faceret ſuam miſericordiam cum ſeruis ſuis, & eis daret materiam & occaſionem ſalutis: Ipſe autem ante alios precationi vacabat & ieiunio. Iam autem peracto, quod preſtitutum fuerat, ieiunio, Petrus ſummus Apoſtolorum huic ſanctiſſimo patri appáret in ſomnis, iubens vt ex Sacerdotibus & Diaconis ab eo aſſumerentur ij, quos vocabat nominatim, & cum illis veniret ad ingreſſum ſpeluncæ, & illic Deo incruentũ offerret cultum: Deindè ſic ſubiret per eos, qui ſunt in ipſa, gradus: dicensq; vt alloqueretur draconem, qui dicebatur, & portas habebat in ore, præcepit vt clauem ferret manibus, & nomine Domini Ieſu Chriſti inuocato, ad ſe portas traheret, & in adaptatos annulos clauem inijceret: & cùm clauſiſſet, diceret: Hæc dicit Apoſtolus Petrus: Hæ portæ non aperientur vſque ad veſpere carentem & horribilem diem iudicij. Atque hæc quidem ſic noctù mandata fuerant ſancto Sylueſtro ab Apoſtolo. Is autem, vt iuſſus fuerat, & cultum peregit, & deſcendit, & portis clauem intulit. Videntes autem Gentiles eum deſcendentem in ſpeluncam, expectabant fore, vt ipſe & qui cum eo erant, ſtatim vorarentur à dracone, aut mortifero interirent anhelitu. Poſtquàm autem Syluester & qui cum eo erant aſſcenderunt illæſi, eos qui ſpectabant cepit admiratio, & fatebantur vim quandam diuinam ſequi Epiſcopum. Cùm itaq; ab eo tempore ſatis tranſijſſet temporis, & ceſsâſſet qui à dracone afferebatur interitus, & illæſa manſiſſet ciuitas, multi ex infidelibus, & ipſi qui nupèr ſeruiebant draconi, accurrerunt ad ſanctum, & fatebantur eſſe magnum Deum, quem ipſe prædicabat, & rogabant vt diuinum baptiſmum aſſequerentur. Quem quidem ſunt aſsecuti, & ab impietate traducti ad pietatem. Sic quidem fuit vir ille ſanctus multis cauſa ſalutis.

S. Petrus ei appáret.

Multi Romani amplectuntur fidem.

Cùm autem adhuc vigeret error gentilium, & qui imperabant, errori ſeruiebant: & hominibus quidem dominabantur, ſubiecti verò erant dæmonibus: decretum vbiquè proponerent, vt colerentur ſimulacra, & eis ab omnibus offerrentur ſacrificia: & magnus inter Imperatores & inclytus Conſtantinus, modò imperio potitus, & errori adhuc ſeruiẽs, ipſe quoq; æquè atquè ij, qui eum præceſſerant, planè in errore verſaretur gentilium, & decreta propoſuiſſet, vt punirentur Chriſtiani, niſi perſuaderẽtur libamina offerre ſimulacris: Tunc ergò hic quoquè magnus pater, cùm iudicâſſet non oportere ſeipſum obijcere perſecutoribus, non quòd non poſſet ipſe ferre ſupplicia pro pietate, ſed parcens perſecutoribus, Roma quidem excedit: in montem autem abiens, ibi ſe abſcõdit, illic ſolus cum Deo verſans. Qui aũt vnicuiq; ſalutem procurat Dominus, volens ſedare tempeſtatem & calamitatem ijs, qui in ipſum credunt, & efficere vt liberè & cõfidenter ſe gereret pietas, malo vlcere ferit Imperatorem à pedibus ad caput vſque, & malè ei affectum erat vniuerſum corpus. Ei enim facer morbus incubuit, & floruit depra per vniuerſam carnem. Aduersùs quam neque valuit ars medicorum, nec præſtigiæ & magicæ artes incantatorum. Eius enim curationis & ſanitatis ſpem omnem abiecerant, & medici indigenæ, & qui ducti fuerant à Perſide. Cùm autem ab eis deplorata eſſet eius curatio, ſacerdotes Iouis ad eum accedunt ex Capitolio, dicentes fore, vt non aliter curaretur, niſi facta eſſet piſcina plena ſanguine infantium, eoque adhuc buliente & exhalante in ipſo lauaretur. hoc autem ſi factum eſſet, fore vt citò curaretur, & è piſcina mundus & ſanus exiret.

S. Syluester latitat, dũ ſæuit perſecutio, non timore, ſed parcẽs perſecutoribus.

Videbatur.

Hæc cùm execrandi illi & ſcelerati ſacerdotes ſuggeſſiſſent Imperatori, per vniuerſam miſſi ſunt regionem, qui infantes colligerent, & ferrent in Capitolium. His ablatis,

tis, iam dies quoquè cædis erat preſtitutus, & in Capitolium aſſcenſus Imperatori. Et ilo quidem die abijt Imperator ad locum definitum: & qui erant mactaturi infantes, parati erant ad occiſionem. Eorum autem matres cùm Imperatori occurriſſent, lugentes & eiulantes, comas vellebant, & facies pulſabant, & genas lacerabãt vnguibus, veſtesq; diſcerpebãt, & vbera oſtendebãt quibus lactabãt infantes, moleſtiſq; & miſerabilibus vocibus implebãt aërem. erantq; ijs, qui videbãt, argumentũ mœroris & triſtitiæ. Quidnì enim eſſent, cùm eſſent matres, quibus nihil eſt magis miſericors? Imperator autem cùm fletum audijſſet & eiulatum, rogauit eos qui aderant, quænam eſſet eorum cauſa. Poſtquàm autem audiuit lugentes eſſe matres infantium, qui erant interimendi, quorum ſanguine erat lauandus, & vſurus purgatione morborum, quibus detinebatur, tanquàm ab ebrietate ad ſe reuerſus, & mente quieta & tranquilla effectus, Actionis quidem, inquit, impietas eſt euidens & manifeſta: incertum eſt autem, an ſit euenturum, vt polliciti ſunt, qui hoc impium facinus ſuggeſſerunt. Quòd ſi etiam eſſet manifeſtum, ſatius eſſe duco, vt ipſe patiar morbis vexatus, quàm tot infantium, qui nihil mali fecerunt, volens cædem faciam, & matrum eorum animis doloris flammam accendam, quę nunquàm poterit marceſcere. Hæc cùm dixiſſet, reuerſus eſt in regiam, & infantes reddi iuſſit matribus: ſtatuit autem, vt vnicuique eorum præberentur pecuniæ: vt eorum dolori ex æquo reſpondentem afferret lætitiam, gaudentibus quòd non ſolùm filios recepiſſent, ſed præter eos etiam accepiſſent pecuniam.

Conſtantini mutata decreta mutat cruentũ conſilium.

Atque Imperator quidem ſic euaſit ſeclus: Deus autem ei duplicem procurauit ſalutem, & ſummos ad eum mittit diſcipulos, qui ei ſuggererent quæ ſunt ſalutaria. Noctù enim dormienti Imperatori viſi ſunt ei adiſtare duo viri. Rogati autem, quinam eſſent, reſponderunt ſe eſſe Petrum & Paulum Apoſtolos Ieſu Chriſti: miſſos autem eſſe ab illo, vt ei viam ſalutis oſtenderent, corporisq; & animæ ſalutis conſequendę rationem docerent, & vitam darent, quæ nõ poteſt diſſolui, propterea quòd ipſe vitam quæ eſt ad temnam, quæ & carnis purgabit vitia, & animæ ſordes eluet. Hæc cùm ei dixiſſent, receſſerũt ab oculis Imperatoris, & ſimul etiam eum dimiſit ſomnus. Eo autem de ſomnio cum animo cogitante, & viſum admirante, acceſſit medicus, qui de more ei medicabatur vlcera. Ille autem eum dimiſit, dicens ſe non ampliùs egére auxilio artificioſo. Diuinitùs enim ad me venit auxilium in ſomnis, & me diuinum ſomnium adiuit. Hæc cùm dixiſſet, mittit quamprimùm, qui beatum Syluestrum in monte quærerent, & eum ad ipſum adducerent cum omni reuerentia.

Viſio Conſtantini Magni.

Poſtquàm autem inuentus eſſet ab ijs, qui miſſi fuerant, & iam eſſet adductus, eum & lubenter vidit, & ei innit obuiam, & eum eſt cõplexus. Deinde, Adiuro te, inquit, per Crucifixum, quem tu colis, vt dicas mihi, an aliqui apud vos dij colantur, nomine Petrus & Paulus. Ille autem contrà reſpondit: Vnus à nobis Deus cognoſcitur, ô Imperator, qui creauit cælum & terram, & omnia quæ ſunt in eis. Quos autem ipſe nominâſti, non dij, ſed Dei ſunt miniſtri, qui vbiquè Chriſti nomen annunciârunt, & poſtremò pro illo ſunt mortui, vt quos ambos interemerit Nero propter ſalutarem prædicationem. Propter hęc lętitia affectus Imperator, Rogo te, inquit, Epiſcope Syluester, horum Chriſti diſcipulorum oſtẽde mihi effigies, ſi habeas, vt ſciam an ij reuerà ſint illi, qui noctù mihi apparuerunt. Ille autem ſtatim iuſſit Diacono, vt ſummorum Apoſtolorum afferret imagines, & eas oſtenderet Imperatori. Cùm in eas autem allatas oculos inieciſſet Imperator, hos eſſe exclamauit, & nõ alios, qui ad eum in ſomnis acceſſerunt: & viſum narrauit Pontifici, rogauit vt ei oſtenderet piſcinam, quam, qui ei viſi ſunt, ſunt pollicîti ſe purgaturam & animam & corpus. Magnus autem ille pater, Non aliter tibi, inquit, ô Imperator, licebit illa frui piſcina, niſi eum, qui tibi ab ijs, qui viſi ſunt, eſt prædicatus, verum eſſe Deum ex animo credideris. Ille autem, Niſi, inquit, verum Deum credidiſſem eſſe Chriſtum, nequaquàm tuâ accerſiuiſſem ſanctitatem. Ei autem dicit ſanctus: Oportet ergò te priùs ieiunare, ô Imperator, & Deum placare lachrymis, quæcunque peccâſti confitentem. Depone ergò purpuram & diadema ſeptem diebus, & ruæ regiæ penetrale ingreſſus, clauſis ianuis, in ſacco & cinere humi iacens, in luctu age pœnitentiam: & iube claudi templa idolorum, & ceſsare eorum ſacrificia: qui ſunt in exilio, & ad metalla damnati, & in carceres conjecti, libera Chriſtianos. Largire relaxa-

S. Syluester vocat⁹ venit ad Cõſtantinum.

Vſus imaginũ in Eccleſia antiquiſſimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

laxationem ijs, qui sunt in vinculis, & omnibus alijs afflictionibus. Sis benignus in eos, qui te rogant, & iustas imple petitiones: ijs, quas habes, facultatibus impertire pauperes. Hæc ille quidem dixit: Ipse autem affirmauit se omnia impleturum.

Cõstãtinus fit catechumenus.

Cùm autem imposuisset sanctus manum capiti Imperatoris, & preces deindè dixisset, & eum fecisset catechumenum, recessit: & cùm accersijsset quicquid erat sacri ordinis, & ex populo eos, qui Christum confitebantur, præcepit omnibus ieiunium & preces. Cùm ij autem vnanimes eius iussui paruissent, fusæ sunt communes & intensæ preces ad Dominum, vt Ecclesijs cesset persecutio, & pax eis concilietur, & tandèm finis imponatur dęmonum libaminibus, & ijs, qui per ipsos errãt, illucescat lux salutaris. Cùm iam autem aduenisset dies septimus, diuinus Syluester venit ad magnum Cõstantinum: & cùm eum catechesi instituisset, & in sanctæ Trinitatis mysterio cum initiãsset, & diuinæ œconomiæ vniuersum docuisset mysterium: Tempus est, inquit, ô Imperator, vt tibi paretur piscina. Cùm ea autem iam esset parata: Hæc est, inquit, piscina, quã dixerunt ij qui à te visi sunt: & aqua, quæ est in ipsa, sanctificata inuocatione Trinitatis, purgat animas, tibi autẽ ea erit & carnis curatio ac purgatio, & morbum tuum fugabit, vt tibi sacrosancti prædixerunt Apostoli. Ingredere ergò diuinum lauacrum, primùm quidem purgandus à peccatis & delictis tuis: deindè etiam à morbo, qui in tuo corpore pullulauit, reque vexat, & probro & dedecore afficit.

S. Syluester eum vngit chrismate, & baptizat Romæ.

Illustre miraculum.

Hæc cùm audiuisset Imperator, & lætus vltimam exuisset tunicam, & probrum carnis subiecisset oculis, & vnctus fuisset sancto chrismate, ingressus est piscinam. Cùm autem Syluester eius caput tetigisset, & eum in aquam immersisset, & sanctam simulque venerandam inuocãsset Trinitatem, lux repentè totam domum circunfulsit, & lucis splendor plusquàm Sol enituit. Exijt itaq; Imperator ex diuino lauacro, habens carnem puram & sanam, neque plaga, nec vlla apparente cicatrice. Aqua autem piscinæ erat plena ijs, quæ ex vlceribus exciderant, membranis ac pelliculis, non secùs ac squammis piscium. Ille autẽ cùm se vidisset tam repentè sanatum, nesciebat quemadmodùm satis ostenderet gaudij sui magnitudinem. Cùm autem vestem candidam induisset luminosam, dixit ijs qui aderãt, se sensisse manum desupèr extensam, quæ eum tetigit immersum in piscina. Et statim edidit decretum, nè quis auderet blasphemare Christum, aut molestiam exhibere Christiano: eius autem, qui conuictus fuisset tale quid fecisse, publicari dimidium bonorum. Iussit autem templum quoquè in regia ædificari Christo Seruatori, cùm ipse suis manibus eius figuram descripsisset. Decreuit autem, vt qui vellent, securè possent religionem eligere Christianam, & ad Christi fidem accedere & baptizari, impensis quæ fiebãt ad illuminationẽ, & veste, suppeditata ex thesauris Imperatoris. Exhinc magna quædam multitudo accedit ad fidem & diuinum baptismum: & non ex diametro erat quidem gregi Christi quotidiè accessio, idolorum autem cultoribus diminutio: sed pietatem longè magìs superabat prædicatio, ipso diuino Constantino quotidianis sermonibus incitãte plurimos ad persuasionem prædicationis, & quod in ipsum factum fuerat miraculum, deducente ad fidem Seruatoris nostri Iesu Christi.

Permulti credunt in Christum.

Cùm multi autem verè Deum esse Christum alta voce clamãssent, & eos qui non sic sentirent, exclamarent oportere exterminari ex ciuitate, Imperator silentium populo præcipiens, dixit, Dominum velle sua voluntate ipsum confiteri eos, qui ad eum accedunt, & sua sponte sacrificare: non autem vi eis & metu intentato. Quocircà ipse quoquè dixit: Neminem volo inuitum cogi ad suscipiẽdam prædicationem: illos autem admitti, qui pura ac syncera mente credunt Domino, & admittunt prædicationem. Hoc dictum ab Imperatore, mouit omnibus lætitiam, vt quod conseruaret libertatem & liberum arbitrium. Et sic quidem se habebat populus: Imperator autem proposuit decretum, vt omnes, qui erant in carceribus, in metalli fodinis, in vinculis propter cultum Christi, soluerentur quidem à vinculis, reducerentur ab exilio, educerentur ex carceribus, liberarentur à metalli operibus, & puram reciperent libertatem & relaxationem. Licebat ergo videre Christi Ecclesiam exultantem, & Domino confitentem, qui eius tempestatem sedauerat, & Tyrãnorum mare, quod in ipsum rugiebat, sopiẽrat. Per hęc malignus, & ab initio hominum inimicus, accepit certum vulnus. Non erat autem illius malitiæ vulnus ferre tacitè: sed rursùs machinatur aduersùs Orthodoxum: & quomodò serpentem priùs misit in expeditionem aduersùs primam matrem, & per illam primum parentem est suffuratus: ità nunc quoquè mittit in expeditionem serpentes & fœtus vi-

Decretum Constãtini.

Gene. 3.

perarum, Iudæos, inquam, aduersùs inclytam matrem Imperatoris. Nam cùm in Bithynia tunc versaretur, vndè orta erat, quidam Iudæi ad eam accesserunt, dicẽtes ab Imperatore quidem effectam esse rem bonam, quòd sint abolita simulacra: sed non sinere, vt esset bonum syncerum & impermistum, sed ei etiam ex errore aliquid mali & auersandi admiscere, nempe credere Iesum esse Dei filium & verum Deum, qui fuit homo Iudæus, & tanquàm maleficus ac veneficus fuit de medio sublatus. Non enim oportere Imperatorem illi asscribere sanitatem, sed æterno & soli Deo omnipotenti, qui eius pietatem remuneratur, quòd primus diruisset simulacra. Oportet ergò, ô Imperatrix, aiebant, te Imperatorem tuum filium ab errore auertere, nè quid ei mali contingat propter errorem superstitionis, cælesti Rege ei irato.

Iudæi inclinare moliũtur mateem eius in illũ.

Hæc illi quidẽ dixerunt: Ea verò hæc significauit literis Imperatori suo filio, qui cùm has matris accepisset literas, ad eam scripsit, oportere eos, qui hæc dicunt, Iudæos, congredi cum Episcopis Christianorum, & eis resistere in disputatione ipsis audientibus: & eum qui visus fuerit dicere meliora & veriora, victoriam esse cõsecuturum, & se esse secuturos illius opinionem. Hęc inclyta Helena significauit Iudæis, & hortata est, vt quidam ex eis cum ipsa Romam proficiscerentur. Illi autem, cùm viros elegissent, qui totius veteris legis scripturas summè didicerant, & voces nouerant Prophetarum, & versati erant etiam in doctrina gentilium, eos mittunt cum Helena Imperatrice, vt in disserendo Christianis resisterent. Qui autem missi erant, ad satis magnam redibant multitudinem: cum quibus erat etiã quidam ex Iudæis presbyteris, qui vocabatur Zambres, qui erat in arte magica summè exercitatus, & per eam multa ostendebat prodigiosa: cui plusquàm alijs fidebat Iudæorum sodalitas. Etsì enim victi essent in disputando, existimabant se Zambrę præstigijs certam habituros victoriam. Cùm ij autem Romam venissent, eorum aduentum sancto significat Syluestro Imperator, & rogat, vt de fide cum eis contendat. Ille autem lubens certamen suscipit. Dies itaque præfinitus fuit disputationi, & diuinus Syluester alios quoquè accersit Episcopos, vt disputationem secum aggrediantur. Cùm adesset autem dies præstitutus, venit & ipse Syluester in regiam, & quidam Episcopi, & multitudo Iudæorum: certaminis autem auditores & dijudicatores, & ipse pius præsidebat Constantinus, & præclarus senatus. Eius autem mater Imperatrix sedebat intra velum.

Zambre Iudæus veneficus.

S. Syluester disputat cũ Iudęis coràm Cõstãtino.

Diuisi autem quidam ex Iudæis, dicebant oportere aliquos ex Episcopis, secretos ab alijs, cum eis decertare. Quibus Syluester: Non sunt, inquit, nobis vires in multitudine, sed in Deo, qui omnia corroborat: quem inuocantes ad hoc certamen, dicimus: Exurge Deus, & iudica causam tuã. Iudęi aũt, Nostra, dixerunt, sunt hęc verba, & nostrę scripturæ. Te autem oportet tuis vti, & non nostris, ô Episcope. Syluester autem: Vobis quidem, inquit, ab initio locuta est scriptura veteris testamenti & præconia Prophetarum. Nihilominùs autem ea quoquè ad nos pertinent: quoniam horum plurima de Christo sunt prædicta: & alioquì necesse est ex his vobiscum differere. Nam vestri quidem libri nobis euasère proprij, sed non nostri quoquè vobis, & ficubì ex illis à nobis aliquid adductum fuerit, id à vobis circunscribitur. Quocircà vestris libris vtemur ad demonstrationem: quorum hoc nobis vendicamus, quod est magis admirabile, & clariorem efficit victoriam, quòd sumptis armis aduersariorum, ijs eos, qui resistunt, percutientes, bello euademus superiores, & purè potiemur victoria. Ad hæc dixit Imperator, aduersùs id, quod dixit Episcopus, non posse contradici. Si enim, ô Iudæi, vestras adducunt scripturas ij, qui Christum colunt, ad suam probandam opinionem, eis citra controuersiam tribuetur omninò victoria. Hæc cùm dixisset Imperator, & senatus ei esset suffragatus, Iudæi cœperunt loqui, dicentes:

Psal. 73.

Deut. 32.

Cùm omnipotens Deus dixerit in Deuteronomio, Videte quòd ego sum, & non est Deus præter me: quomodò ipsi Iesum, qui est homo, Deum existimatis & nominatis, & tres Deos inducitis, nempe & eum, qui à nobis colitur, & Iesum, eum decernentes esse Dei filium, & præter hos spiritum? Num enim sic opinantes, non apertè aduersamini ei, qui docuit non esse alios deos, qui est Deus productor vniuersorum? Ad hęc à Deo inspiratus contradixit Syluester: Si citra vllam animi perturbationem mentem vestris adhiberetis scripturis, nihil nos noui diceretis opinari, si Dei filium & sanctum spiritum sanctum esse putamus. Hæc enim non nobis à nobis ipsis dicta sunt, sed inuenta sunt à diuinis Prophetis. Et ante alios quidem dicit Dauid Prophęta & rex, patrum vestrorum in Seruatorem no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 2. noſtrum prenuncians inſaniam: Quarè fremuerunt gentes,& populi meditati ſunt inania aduersùs Dominum,& aduersùs Christum eius? Eccè ergò Dominū & Christum eius dicens, non vnam personam inducit, ſed duas. Quòd autem Dei filius ſit Christus, Ibidem. ſignificat idem Propheta,dicēdo: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu:ego hodiè genui te. Alius eſt ergò,qui genuit, & alius,qui eſt genitus.

His Iudæi oppoſuerūt: Quoniam ergò,vt dicis,genuit Deus,eum qui eſt imparibilis, ſtatuis patibilem,& ei tribuis affectionem. Quomodò autem filius eſt Deus, qui in tempore eſt genitus,& vt eſſet,habuit in tempore? Illud enim Hodie,eſt temporis,& non finit Deum exiſtimari æternum. Non patibilem generationem,ô Iudæi, in Deo dicimus, dixit à Deo afflatus Syluester: ſed diuinā & impatibilem & Deo conuenientem: & quomodò dixerit quiſpiam verbum naſci ex mente. Neque introducimus temporalem ex Deo filij eius generationem,ſed temporis expertem & æternam.Nam temporum quoquè effectorem cum alijs nouimus eſſe filium. Effector autem temporum, non eſt ſub tempore.Illud autem, Hodiè genui te, dictum à Dauide, non ſupernam & quæ eſt ante ſecula,& ei cónuenit,diuinitatis ſignificat generationem: ſed eam,quæ eſt inferiùs,quę eſt in tempore & in carne, quam ſuſcepit propter noſtram ſalutem. Nam nouit quidem hic Propheta Chriſtum & Deum ante ſecula. Quamobrèm dicit etiam: Sedes tua Deus Psal.44. in ſecula. Prædicit autem eius quoquè in extremis temporibus generationem, propter myſterium ſuſceptæ carnis diſpenſationis. Quamobrèm ſubiungit, Filius meus es Psal. 2. tu:ego hodie genui te.Per hoc quidem,Filius meus es tu, temporis expertem & quæ eſt ante ſecula,ſignificans generationem. Per hoc autem, Ego hodiè genui te, inferiorem & eam quæ eſt ſub tempore.Hoc autem, Ego hodiè genui te,introductum eſt à Prophe-ta,oſtendente patrem,eam quoquè quæ inferiùs facta eſt generationem, tanquàm propriam ſibi attribuere, vt quæ illius voluntate facta ſit.

Quòd autem veſtra ſcriptura ſpiritûs quoquè meminit, idem Propheta Dauid teſta- Psal. 32. tur,dicēs: Verbo Domini cæli firmati ſunt,& ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.Hic ergò trium facit mẽtionem,Patris,inquam,& filij,quem vocat verbum, propter ſupernam generationem,eam oſtendens eſſe impatibilem,& ſancti ſpiritûs.Porrò autem ali- Psal 50. bi quoquè meminit ſpiritûs,Spiritum tuum ſanctum,dicens,nè auferas à me. Et rursùs: Psal. 138. Quò ibo à ſpiritu tuo? qui eſt ſcilicet, & impler vniuerſa. Et rursùs: Emittes ſpiritum tu- Psal.103. um,& creabuntur. An non hæc dicta ſunt à diuino Dauide? Non Moſes etiam, qui Deum vidit, in libro Geneſis Deum introducit dicentem, Faciamus hominē ad imaginem Gene. 1. & ſimilitudinem noſtram? Cum quo ergò differens eſt Deus introductus, ſi non dixerimus eſſe aliam,cum qua loquebatur,perſonam? Non hoc autem omninò dixerit quiſpiam dictum eſſe ad virtutes cęleſtes. Illud enim,Ad imaginem noſtram, non concedit tale quid cogitari.Non eſt enim eadem imago & ſimilitudo Dei & Angelorum: quoniam non eſt eadem natura. Neceſſariò ergò ſequitur, alium eſſe eum, cum quo differebat,vt qui ſit eiuſdem cum illo naturæ & ſimilitudinis, vel, vt magis propriè dicā, identitatis. Quiſnam autem is exiſtimari poſſit, niſi filius, qui eſt eiuſdem eſſentiæ,gloriæ & potentiæ,& vt ſemèl dicam,imago patris immutabilis? Quidnam ergò noui ſumus opinari,qui decernimus eſſe patrem,filium & ſpiritum?Etſi gentilibus hæc eſſe incredibilia videantur & inania,non eſt nouum:quoniam illi noſtris libris non ſunt imbuti.Vobis autem quomodò hęc putentur inania, qui diuinorum Prophetarum voces meditamini: quorum nullus eſt,qui de Seruatore non prænunciauerit?

Cùm autem diuinus pater pergeret adhuc dicere, orationem interrumpens Imperator,dicit Iudæis: Dicta quæ nobis propoſuit ſcriptura & Epiſcopus,ô Iudæi, iráne, vt dixit,ſe habent in veſtra quoquè ſcriptura? Illi autem, Ità ſe habent, dixerunt, ô Imperator.Ergò,quod,inquit,attinet ad Trinitatem,mihi videmini vinci, & dare Syluestro calculum victoriæ.Non,ſi nos quoquè ad hęc obiecerimus,ô optime Imperator,quæ contradicere potuerimus,eſſe iudicabitur Syluester ſuperior.Plurima autem habemus quæ contradicamus, & ea ſtatìm dixiſſemus, niſi nobis videretur ſuperflua oratio,& inanis conatus. Non enim nunc agitur, ſir´ne vnus Deus, an tres, ſed quòd Nazarenus non ſit Deus. Nam etſi conceſſum fuerit oportere tres opinari Deos,non tamen propterea ſequitur,vt Ieſus, qui natus eſt homo, & ortus eſt ex hominibus, & conuerſatus cum ho- Matt. 9. minibus peccatoribus & publicanis,& cū illis conuiuia iniit,& tandèm fuit condemnatus ꝓpter maleficia,& ligno crucis affixus,& ſic mortuus,Deus exiſtimetur & nomine-
tur.

tur.De hoc ergò nunc aduersùs illos decertatur,qui nouum hunc Deum introducunt: &,ſi de eo aliqua poſſint dicere, aut aliqua habeant teſtimonia, ea dicant. His ſic dictis, præclarus Syluester, Non tres,inquit, deos nos eſſe dicimus,ó Iudæi,vt vos putâſtis: ſed vnum Deū,qui in tribus ꝑſonis aut hypoſtaſibus colitur & adoratur.Cæterùm de hac re differatur oratio, quoniā nominata eſt à vobis ſuperuacanea, & inanis laboris. Consequens autem erat,ea quæ aduersùs veſtram ab initio propoſitam quęſtionem à nobis ſunt adducta ex libris veſtris, oſtendere non fuiſſe rectè dicta,& ſic procedere nobis diſputationem. Sed quoniam de his modò dicere recuſâſtis, de Domino noſtro Ieſu Chriſto,vt vobis videtur,verba faciamus.

Hinc autem eſt incipiendum: Deus qui produxit omnia, cùm ad bona opera produxiſſet & formâſſet hominem,vbi eum vidit declinare ad omne vitium,non neglexit ſuarum manuum figmentum,quod peribat:ſed ei placuit,vt ſuus filius,qui manet ab illo inſeparabilis, (eſt enim vbiquè Deus) ad noſtros quoq; veniret fines, factus ex muliere,factus ſub lege,vt eos qui erant ſub lege, redimeret. Quòd autem ex muliere pariendum eſſe Dominum,reſponſum fuerat,prædixit diuinus Propheta Eſaias,dicens: Eccè virgo concipiet in vtero,& pariet filium:& vocabitur nomen eius Emmanuel. Hoc autem nomen, vt vos quoquè ſcitis, ſignificat Dei aduentum ad homines. In Gręcam enim vocem traductum ex Hebræa,ſignificat,Nobiſcum Deus. Deum ergò ex virgine naſcitu- Matt.1. rum, hic Propheta longo antè tempore prænunciauit. Sed dicunt Iudæi, librum Eſaiæ non habere virginem, ſed adoleſcentulam : corruptam autem eſſe à nobis ſcripturam, vt qui in noſtris libris ſcripſerimus virginem pro adoleſcentula. Quòd nomen quidem adoleſcentulæ, inquit diuinus Syluester, veſtra ſcriptura ſoleat accipere pro virgine, multis in locis poſſumus oſtendere, ó aduerſarij : interim autem hoc quoquè aliundè oſtendetur. Stultam enim Prophetæ orationem, vel potiùs ipſius Dei dixerit quiſpiam, nisi intelligamus adoleſcentulam dictam eſſe virginem. Nam cùm Eſaias tanq̃ ex perſona Dei dicat Achaz,Petis´ne tibi ſignum in profundo,aut in alto? Cùm is Eſa.7. autem dixiſſet, ſe non petiturum, nec Dominum Deum tentaturum, Propheta Deum inducit loquentem: Ipſe dabo vobis ſignum. Iam verò ipſum ſignum quale erit?inquit, Eccè virgo in vtero concipiet.Si non ergò dicendum ſit,adoleſcentulam à Propheta dictam eſſe virginem, quomodò ſignum eſſe reputabitur? Eam enim, quæ eſt viro coniuncta, vt à vobis acceptum eſt nomen adoleſcentulæ, in vtero concepiſſe, non eſt ſignum, ſed naturalis conſequentiæ, & eorum quæ fiunt aſſiduè. Signum autem eſt eorum quæ fieri non ſolent. Quòd ſi etiam dederimus,in libro Prophetico ſcriptum eſſe adoleſcentulam,ſic quoquè adoleſcentula virgo eſſe intelligetur: vt ſignum ſit id,quod eſt promiſſum,& non ex ijs, quæ fiunt naturaliter, neque habent aliquid alienum & inſuetum. Conuenienter ergò huic promiſſioni, virgo concepit in vtero. Nullus autem homo inuentus eſt, qui natus non ſit ex virili ſemine poſt primum parentem, & eam, Gene.2. quæ eſt ex illius lątere conſtitura:neque abſque cum viro congreſſione auditum eſt vnquàm peperiſſe mulierem.Cùm autem ſancta Virgo conceperit ex ſancto ſpiritu,& pepererit abſque corruptione,fuit nobiſcum Deus ex promiſſione.

Atquì non Emmanuel, ſed Ieſus,eſt nominatus,qui natus eſt ex Maria, Iudæi contrà dixerunt. Reſtat ergò, vt non qui eſt promiſſus à Propheta,ſit is,qui à vobis colitur Ieſus,ſed alius. Hinc fit,vt neque fuerit cum hominibus Deus. A Deo autem motus Syluester, intulit aduersùs hanc obiectionem, dictum eſſe, quòd populi ſcilicet eum vocabunt. Videntes enim ea,quæ ab ipſo fiunt mirabilia, Deum vocabunt,& credent ſecum eſſe Deum.Mos eſt autem ſcripturæ,pro nominibus nonnunquàm vti rerum euentibus: Eſa.8. quomodò etiam eſt illud, Vocabunt puerum, Citò ſpolia,Velociter prædare. Atquì nuſquàm inuentus eſt aliquis,qui ſic fuerit vocatus.Quòd autem deprędatio inimico rum, & diſtributio ſpoliorum facta ſit per Chriſtum, propterea dictum eſt à Propheta tanquàm nomen,id quod per ipſum eſt euēturum.Quinetiam dicit de Hieruſalem: Vocabitur ciuitas iuſtitiæ. Atquì nuſquàm inuēta eſt in tota noſtra ſcriptura ciuitas nomi- Eſa.1. nata iuſtitię:ſed vocata eſt perpetuò Hieruſalem.Quoniam autem mutanda erat in melius, propterea dicta eſt ciuitas iuſtitiæ à Prophetæ reſponſo. Alia quoquè inuenerit quiſpiam dicta hoc modo in ſcriptura. Tale quid etiā prædixit Eſaias de eo, qui erat naſciturus de Virgine.Rerum enim euentum,dixit futuram ei vocationē,non à matre,neque ab eo qui putabatur pater,ſed à multis. Quinetiam ipſum quoq; nomen,quo voca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus est, scilicet Dominus, rem ostendit euenturam. Iesus enim, sicut vos non ignoratis, populi salutem significat. Seruator autem fuit ijs, qui eum crediderunt esse Christum.

Non solùm autem Esaias dixit, Deum nobiscum futurum: sed Ieremias quoquè eius
Baruch 3. ad nos aduentũ prænunciauit. Hic est Deus noster: non reputabitur alius præter ipsum.
Ibidem. Et post nonnulla: Post hæc in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. Atquì dixerunt Iudęi: Non quomodò dixit de futuro Esaias, ità etiam prædixit Ieremias: sed de eo, quod iam factum fuerat, & in tempus præteritum, non in futurum, refertur. Quo fit, vt non sit iudicandum eum loqui de Nazareno. Mihi videmini, ô Iudæi, ait Syluester par Apostolis, vestra spõte conniuere ad veritatem, & nolle lucem intueri. Non enim dixerim vos ignorare proprietates responsorum Propheticorum, & quòd sæpè mos sit Pro-
Prophetæ sæpè ità dicũt futura, tanquàm iam facta, phetis futura prædicere, perindè acsì iam facta essent, propterea quòd omninò futura sit Prophetia, & nõ possit excidere. Quomodò enim, quę iam facta sunt, quin facta sint, fieri non potest: ità etiam diuina responsa non possunt excidere. & propterea, quę futura sunt, nonnunquàm tanquàm facta, sunt à sacris introducta Prophetis. Et his plena est vestra scriptura. Atque si Deum quidem in terris visum ante Ieremiam, & conuersatum cum hominibus nobis possetis ostendere, aliquam rationem haberet cõtradictio. Sed quoniã hoc fieri non potest, oportet deincèps in futuro accipi dicta Prophetę, quomodò sunt etiã alia eiusmodi in vestris libris, & præ cęteris in libro Psalmorũ, in quo de
Psal. 40. Christo prędixit Dei parẽs Dauid, & tanquàm iam facta prędicauit: Nunc quidem discipuli ingratum animi crimen perpetua notans ignominia, dicendo: Qui comedit panes
Psal. 2. meos, magnificauit super me supplantationem. Nunc autem populorum deplorans
Psal 21. amentiam, & gentium audaciam. Fuerint autem populi quidem, vestra synagoga: gen-
Ibidem. tes autem, exercitus Romanorum. Quarè fremuerunt gentes, dicens, & populi medita-
Psal. 68. ti sunt inania? & alia quæ sequuntur. Modò autem Crucis passionem, cùm dixit, Foderunt manus meas & pedes meos. Et quæ facturi erant milites, dicendo: Diuiserunt sibi vestimẽta mea, & super vestem meam miserunt sortem. &, Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Rursùs autem prædicens sepulturam, dum
Psal 87. diceret propheticè: Posuerunt me in lacu inferiori. modò autem assensum in cælos
Psal. 46. priùs contemplans, & priùs annuncians, & clamans: Ascendit Deus in iubilo. Quin etiam antiquus vester parens Iacob, dum deficeret benedicens suis filijs, quoniam Deo afflatus præsciuerat Dominum venturum ex Iuda, & multa quidem alia ei dixit, Domino conuenientia, & præter cætera eius quoquè ostendens sepulturam & resurrectio-
Gene. 49. nem, Procidens dormijt, inquit, vt leo, & tanquàm catulus. Quis excitabit eum? Porrò aũt Esdras quoquè prædicens passionem, sic inuentus est figurâsse orationem, & conscripsisse ea quæ erant futura, tãquàm quæ iam euenissent: Alligauistis me, clamãtes super tribunal iudicis, me humiliauistis: vt supra lignum pendérem, me tradidistis. An non, inquit, hæc omnia, ô Iudæi, sunt voces Prophetarum? An à vobis dicentur esse falsa dicta Prophetarum?

Hæc quidem sic scripta esse in libris Hebraicis, dixerunt Iudæi, nos quoquè assentimur. Tu autem nobiscum agis sophisticè, & nos conaris decipere: & dubia vis probare per dubia: & per ignota ignota ostendere: & eam adducis demonstrationem, quam Dialecticus nominauerit διὰ τριῶν, id est, mutuam, & se inuicèm probantem. Nam cùm pollici-
Baruch 3. tus esses te ostensurum illud de Iesu dictũ esse à Propheta Ieremia, In terra visus est, & cum hominibus conuersatus est: etiamsì oratio relationem fecerit in futurum, dubia adduxisti testimonia, & quæ certum sit non dicta esse de Iesu. Sed nos non decipies, ô Episcope. Nam neque nos sumus Græcæ ignari sapientiæ, neque sophisticorum imperiti argumentorum. Non sum ego sophista, ait à Deo inspiratus Syluester, nec accuratè Græcam teneo eruditionem: sed sermone imperitus, Dei autem confisus sapientia, verbo quod est Deus & homo, & viuifico spiritu, non autem sophisticorum verborum persuasione, subij vobiscum differendi certamen, & dixi vobis vera, firmaque ac stabilia. Quoniam autem quæ dicta sunt, non reprimunt vestram curiositatem, aliundè quoquè ostendam in vestra scriptura hanc esse consuetudinem, vt præteritum tempus accipiatur pro futuro. Sufficiunt autem ad demonstrationem psalmi graduum. In his enim eam, quæ ex Babylone tempore Cyri facta est, liberationem captiuorum Hebræorum, & secundum in Hierusalem assensum, & templi reædificationem priùs significat diuinus pater Dauid. Nam vt Propheta, & homo à Deo inspiratus, multis antè secu-

culis vidit mentis oculis ea, quæ futura erant, & tanquàm iam facta, priùs scripsit ea, quæ euentura erant plurimo pòst tempore. In primo autem psalmo graduum statim
Psal.119. dicit ex persona populi captiui: Ad Dominũ, cùm tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Et post aliquantum: Hei mihi q̃ incolatus meus. & deincèps psalmi graduum euocant auditorem ad tempus præteritum. Et sic non in his solùm, sed etiam in pluribus alijs inuenta est oratio figurata à Dauide. Videntúrne hæc vobis sufficere ad probandum, an adhuc mihi opùs erit alijs?

Si ità haberent, dixerunt Iudæi, vt tu dicis, Episcope, sufficerent. Nunc autem & de psalmis falsum dicis, & de eorum scriptore Dauide. Non enim loquuntur de reditu, qui fuit ex Babylone post captiuitatem: sed de liberatione ex Aegypto, quę fuit tempore Mosis: & merito in præteritum tempus sunt cõpositi. Facile quidem est, ait vir diuinus, ex ijs, qui dicti sunt, psalmis ostendere, vos vestra ponte esse malos. Non enim vos ignorare dixerim, q̃ de reditu ex Babylone hos psalmos Dauid propheticè compo-
2. Reg. 5. suerit: sed in hoc non immorabor, sed ex alio euidentiùs ostendam id, quod quæritur. Mihi autẽ roganti respondete: Quandò dominata est gens vestra Hierosolymis, nonne postq̃ egressa est Aegypto? Hoc verum dixisti, dixerunt Iudęi. Non Iebus primùm
4. Reg. 25. nominata est, & Salem? Ne hoc quidem est falsum. Non, qui vestri habuit administrationẽ, Propheta & rex Dauid, cùm multis pręlijs fudisset eos, qui ipsam habitabant, illam propriã ciuitatẽ esse duxit & nominauit? Assentimur. Non capta fuit ciuitas tempore Nabuchodonosor: & diruta quidem sunt mœnia, illud autem ditissimum & celeberrimum templũ Solomonis fuit euersum, & abductus fuit populus Babylonem ca-
Psal. 136. ptiuus? Hæc sic acciderunt. Propterea ergò factus est Dauidi centesimus tricesimusextus psalmus, qui dicit: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tuî Sion. Et paulò pòst: Si oblitus fuero tuî Hierusalẽ, obliuioni detur dextera mea: & quæ deincèps consequũtur in psalmo. Ecce ergò hic quoq; Propheta ea, quæ multis pòst seculis euentura fuerant, non tanquàm futura prędixit, sed ea tanq̃ quæ iam facta fuerant, narrauit. Nec poteritis dicere eum hæc prędixisse de reditu ex Aegypto. Nondũ enim vestra facta fuerat ciuitas Hierusalẽ: nec hoc nomine appellata fuerat, vt vos cõfessi estis. De hoc reditu loquuntur etiã psalmi graduũ, etiamsi vos eos
Psal. 121. circũscripsistis: & hoc est manifestũ ex hoc tertio psalmo, qui factus est ex persona beli captì populi Hebræorũ, qui erat in Babylone, qui dicit: Lætatus sum in his, quę dicta sunt mihi, In domũ Domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalẽ. Quinetiam in septuagesimooctauo psalmo, eam quæ tempore Antiochi accidit Hieru-
Psal. 78. salem depopulationem prædicens Propheta Dauid, Deus, inquit, venerũt gentes in hæreditatem tuã: & in templo cernens mactatas hostias, quas tũc sacrificabant, & introductа in ipsum simulacra, & eam, quæ alioquì facta est, sanctorũ inquinationem, Polluerunt templũ sanctũ tuum, prædixit, & reliqua quæ sunt in psalmo, priùs enunciauit, & tanq̃ iam facta defleuit, quæ erant ventura: & ijs qui erant facturi, perindè ac ijs, qui iam fecerant, malè est precatus. Cùm ergò sic in multis figuretur oratio in diuina scriptura, non fuerit nouum, si quędam de Christo sic dicta sunt à Prophetis, & hoc modo figurata fuit ab eis oratio.

Hæc cùm in rebus diuinis sapiens disseruisset Syluester, Iudęi, Nihil, aiebant, est horũ falsum: sed tu, quę dicta sunt de alijs, Iesu improbè tribuis: & sic mentem simpliciorũ surripis. Ergò, inquit sanctus, aliquem aliũ à virgine conceptum & natum datis, aut ante Seruatorẽ Christum, Deum in terra visum, & cum hominibus cõuersatum demonstrare potestis, aut alias gẽtes fremuisse, & populos esse mania meditatos aduersùs Do-
Psal. 2. minum & aduersùs Christum eius? Cuinam autẽ alij accommodabitis illud, Foderunt
Ibidem. manus meas & pedes meos: & illud, Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestẽ me-
Psal. 68. am miserũt sortẽ: & in escam datum ei esse fel, & potatum cum esse aceto: & positum esse in lacu, & surrexisse in iubilo, vt Deum, qui vicit inimicum. Cãticum enim est pro victoria, iubilatio. Dicite ergò, an hęc possitis alicui alij tribuere.

Hæc cùm audijsset Imperator, Mihi, inquit, videmini, ô Iudæi, esse victi. Illi autem, Nè sic, aiebãt, feras cõtra nos sententiã, ô optime Auguste, possumus enim adhuc multa alia opponere Episcopo. Et iam dicat, quanã de causa Iesus, cùm esset Deus, vt ipse dicit, natus est ex Virgine, & carnẽ susceperit. An enim non poterat omnipotẽs aliter reuocare genus hominũ, & efficere vt ex casu surgeret? Quomodò autẽ Deo quoq; à dia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bolo fuit adhibita tentatio, dum modò quidem exigeret, vt esuriens faceret panes ex
Matth. 4. lapidibus: modò autem iuberet, vt se ex alto deorsùm deijceret, vt id quod cerneretur, probaret esse Dei filiũ: & rursùs eum impelleret ad adorationẽ, & polliceretur se ei daturum regna terræ? Ad hæc dicit beatissimus Syluester: Nihil est quidem, ô Iudęi,
Cur Deus factus sit homo. quod non possit à Deo fieri, & vt res est, ità creditur. Oportebat autem diabolum vinci ab eo, qui ab ipso victus fuerat. Homo autem ab illo victus fuit: & homo, qui nõ factus est ex naturæ consequẽtia, neq; ex coïtu & congressu viri, sed ex terra formatus incorrupta: incorrupta enim tunc erat terra, vt quæ nondùm fuisset maledicta, neque polluta sanguine fratris, aut cædibus aliorũ animalium, neq; mortuorum corporũ, vt posteà vocata esset sepulcrum, aut profanis actionibus inquinata & sceleribus. Atq; ex terra quidem talis caro formata fuerat Adamo primo parenti: ipsa autem diuina insufflatio facta est in animam. Eum ergò hominem, qui sic natus fuerat, cùm vicisset malignus, se insolenter iactabat, vt qui diuino insultâsset figmento. Oportet ergò, vt dictum est, à tali rursùs homine vinci, & cadere eum, qui est princeps & author mali. Talis autẽ est Dominus Iesus, non natus naturæ legibus, sed vt ille ex terra incorrupta, ità Dominus ex vtero incorrupto, & ventre virgineo & sancto. Et quomodò ille fuit viuificatus diuina insufflatione: ità hic etiam sanctissimo & viuifico spiritu constitit perfectus homo in omnibus sine peccato. Qui ergò quomodò Adam non naturaliter, sed supra naturã factus fuerat homo, & alius vocatus Adam, vicit eum, qui primum Adam deceperat & vicerat: & per quæ maleuolus & hostis hominibus primum nostrum deuicit parẽtem, per ea nouum quoq; Adam inescare aggressus, non potuit. Perintemperantiam enim
Genes. 3. & gloriæ cupiditatem illum decepit. Si ex ligno prohibito comederis, eris tanq̃ Deus, cognoscens bonum & malum: & aduersùs Christum quoq; per eadem conatus & gloriari, cùm videret eum tãquàm Adamum propter id, quod apparebat, & esurienti apposuit lapides, petens vt eos mutaret in panes: & pollicitus est se illi daturum regna terrę, si prócidens eum adoraret. Illud enim erat gulæ: hoc autem primi loci cupiditatis, & dominãdi desiderij. Vndiq; autem depulsus fuit malignus: & cùm primum vicisset Adã, secundum aggressus, apertè victus est hostis. Propter hęc Deus est inter homines, & mater Virgo, & hostis tentator. Non diuina autem natura, sed humana fuit tentata: & in passione similiter passa est humanitas, impatibili remanente diuinitate.

Aliena dicis, ô Episcope, respondẽre Iudæi, & ab ijs, qui intelligunt, omninò non admittenda. Quomodò enim vnq̃ admiserit intelligẽtia, duarum rerum vnitarũ vnam quidem pati, alteram verò effugere perpessionem? & vnam quidem dolere, alterã verò non sentire dolorem? & hanc quidem mori, illam verò manere immortalem? Etenim nos quoq; constamus ex duabus naturis, nempe ex anima & corpore, ex quibus anima quidem est immortalis, corpus verò subiectum mortalitati: sed corpore patiente, animam quoq; simul pati cum eo cognoscimus: & eo dolente, illam quoq; simul dolere: & quãdiù carni vnita est anima, fieri nõ potest, vt si ea crucietur, nõ anima quoq; sit particeps cruciatũs. Est autem hoc euidens. Nam cùm ex carne euolauit anima, illa nihil sentit omninò molestiæ.

In Christo duæ naturæ, vna persona. Iohann. 11. Marci 4. Non duarũ naturarũ in Christo cõmixtionem, neq; confusionem opinamur, ô Iudęi, diuinus dixit Syluester: sed vnionem quidem, vtráq; autem natura suas incõfusas seruante proprietates. Nam comedebat quidem & dormiebat, vt homo, & fleuit propter Lazarũ mortuũ. Vt Deus autẽ, viuificauit mortuos, curauit paralyticos, per mare ingressus est pedibus, violentis ventorũ flatibus assurgens mare depressit, strauit & sedauit: mari agitato fluctibus, Sile, dixit, Compescere: & statim euasit placidũ & tranquillum, & non transilijt increpationem. Ità etiam perpessiones & tentationes applicandæ sunt carni, cui innatum erat, vt pateretur & tentaretur: non autẽ diuinitati. Nam cùm perfectũ hominem suscepisset Dominus noster Iesus Christus, & anima quoq; & mens in ea est assumpta: & carne patiente, vnà quoq; dolere animã, humanę naturę legibus nos quoq; dicimus: cum carne autem Domini pati id, cui non est innatum vt patiatur, dico autem diuinitatem, nunquàm dixerimus. Sed quomodò, rursùs dixerunt Iudæi, potuerit hoc vnquàm fieri? Quomodò, quod à te affertur, potuerit concipere cogitatio? Si autem in rebus materialibus & ijs, quę apud nos fiunt, hoc fieri ostenderimus, dixit à Deo inspiratus Syluester, non fuerit hoc à nobis admittendum etiam in diuinitate, in quam non cadit interitus?

Post

Post hæc dixit Imperator & Senatus: A ratione alienum fuerit, ô sancte Syluester, si ei quod dicis, non assentiantur Iudæi: Si duo quædam vnita, à te adducta fuerint, quorũ vno patiente, alterum non fuerit simul particeps perpessionis. Tibi quidem, ô optime Imperator, & illustri Senatui, respondit admirabilis Syluester, hæc sic videtur, & in alteram partem non propendet calculus. Dicant autem Iudæi quoque, an illis placeat id, quod dicitur, & an huic quoq; sententiæ illi assentiantur. Dicite, ait Imperator Iudæis, quid vobis videtur, si id quod dixit, confirmauerit Episcopus? Illi autẽ, Fieri quidẽ nõ potest, dicebant, ô Imperator, vt tale exemplum nanciscatur Syluester. Sin autem nactus fuerit, & impleuerit id, quod est pollicitus, si contra illius dicta nos nihil dicere potuerimus, nos quoq; lubenter tuam sequemur sententiam. Sit mihi ergò exemplum, ô Imperator, ait sanctus, purpura tuæ potẽtiæ. Non est ea fila serica, quæ natura quidem vilia, & ante purpuram non in magno precio habita, purpuræ autem sanguine colorata, & magni sunt precij, & fiunt ornamentum Imperatoris? Quandò ergò ea nebãtur à textoribus, & vel extendebantur ad stamen, vel ab eis parabantur ad subtegmen, & aliquandò quidem secabantur, aliquandò autem inter se colligabantur, vtrùm erat id, quod nebatur, aut secabatur, aut ligabatur, fila serica, an id quod ea colorauit, color, inquam, purpuræ? Augustus & Senatus, Serica fila, dixerunt, ô Episcope, nebantur & secabantur. Sint ergò, dixit sanctus, imago, fila quidem serica, carnis Domini: Purpura autem, diuinæ & impatibilis naturæ: & quomodò fila, quæ priùs parui erant precij, colorans purpura flore suo, lõgè facit precioſiora: ità etiam diuinitas carni vnita, quã susceptt Dominus, eam fecit longè precioſiorem: sed illa patiente, non passa est diuinitas: quomodò neque purpura, dum fila secabantur serica, aut quæ ex eis contexta fuerant, fuit concisa. His applauserunt Imperator & Senatus. Et optimum est, dixerũt, exemplum, & ratio quæ seruat promissium, & apertè ostendit solam passam esse Iesu carnem, non autem diuinitatem.

Exemplo purpuræ docet S. Syluester carne in Christo patiente, nõ passam diuinitatem.

Imperator autem orationem conuertens ad Iudæos, Quid vos ad hæc dicitis, inquit? Magnæ quidem est audaciæ, dixerunt, ô Imperator, tuæ repugnare sententiæ. Vbi autem de Deo agitur & contenditur, ne tua quidem potentia erit nobis impedimento, quo minùs contradicamus. Nobis enim non solùm videtur hæc fila serica neri & scindi, sed etiam simul neri & scindi purpura: & ità Syluestro non succedere quod dixerat, & nõ præstitisse, quod erat pollicitus. Cùm autẽ cõtradiceret Imperator & Senatus, à Deo inspiratus Syluester: Peruicax, ô Imperator, inquit, est hoc genus, & semper duræ ceruicis. Nè ergò tua laboret potentia. Sed his quoq; adhuc alia adijciantur exempla: adiuuante fortè sancto & intelligente spiritu, qui hominem docet scientiam, eorum obstruentur ora & persuadebuntur. & ad Iudæos conuersus, Solis, inquit, radius, qui arbori applicatur & eam illustrat, non est, inquit, ei vnitus, quandiù eam illustrat? Omninò, affirmârunt Iudæi. Si ergò securis aliqua arborem exciderit, dum illuminatur, num etiam simul excisum solarem radium putabitis? Si autem splendor quoquè solis cum luto congreditur, erit ne eius fœtoris, aut etiam sordium vllo modo particeps, & non potiùs diù cum eo versans, & lutum exiccabit, & exhauriet humiditatem, & salubre reddet id, quod est putrefactum? Quomodò ergò is, qui ligna secat, non vnà secat solarẽ radiũ secans arborẽ: ità nec passa est diuinitas patiente Seruatore in humanitate: neque fuit particeps carnis proprietatum ei vnita: sicut nec sol appropinquãs rebus sordidis & putrefactis, impletur immunditia, quę ex illis contrahitur.

Iudæi pertinaces & duræ ceruicis. Psal. 93.

Cùm hæc sic dicta essent ab illo egregio rerum diuinarũ interprete, Imperator quidem, & vniuersum applausit auditorũ, & cum laudauit, illius verba admirãs, & eorum parentem: Iudæi autem steterunt silentes, & se inuicèm fixis oculis intuentes. Sanctus autem dixit Imperatori: Hæc exempla dixi, ô Imperator, non vt quę rei naturam attingant: Quæ enim oratio rebus potuerit exequari? sed quę conuenienter nostræ imbecillitati, exilem quãdam & obscuram præbent imaginem eius, quę cõprehendi non potest, susceptæ carnis œconomiæ. Reliquis autem Iudæis tacentibus, Zambres solis fuis fretus prestigijs, & prodigiosum aliquid per eas auens ostendere, & per id venari spectatores: Si verbis, inquit, ô Imperator, & copiosius Syluester, & aprius ad persuadendum in disputationibus, propterea ne nos, relicta patria religione, cum sequemur, & homini credemus, quem patres nostri communi consensu condemnârunt? Quòd autem Deus est solus, qui à nobis colitur, & non alius, ego nõ verbis, vt Syluester, sed rebus ostẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostenderim. Iube ergò huc magnum & agrestem taurum adduci, & manifestũ erit tuæ potentiæ, & omnibus qui adsunt, non esse Deum, præter Deum nostrum. Cùm itaque quæreretur agrestis taurus, dixit quidam ex ijs, qui assistebant Imperatori, apud se esse talem ferum & immansuetum taurum, quem neque posset aliquis efficere, vt iugum subiret, neque eum manu demulcere. Iussit itaq; Imperator taurum adduci.

Cùm abirent autem, qui iussi fuerant taurum adducere, venerandus Syluester rogauit Zambrem, Cur à te quæsitus fuit taurus? Cùm is autem aduenerit, quidnam à te fiet? Ille autem, Nomen, inquit, Dei, qui à nobis colitur, audiri non sustinet natura: neque si quis id audiuerit, potest ampliùs viuere. Nostri enim maiores, ad sacrificia tauros maximos offerentes, in taurorum aures hoc nomen dicebant: & statim tauri magnum & flebilem edentes mugitum, cadebant, & erant parati, vt sacrificarentur. Syluester autem, Si hoc, inquit, nomen, vt dicis, cùm auditur, eum qui audit, interimit, quomodò tu hoc didicisti? Zambres verò, Non licet, inquit, tibi nõsse modum, neque huius rei arcano imbui mysterio, cùm sis in nos malè affectus, & hostili animo in Iudæos. Hæc cùm dixisset Zambres prestigiator, dicit ei, Imperator: Si non vis Episcopo aperire mysterium, at nobis interim oportet dissoluere dubium. Est enim reuera dubium quod dicitur, nisi quis dixerit hoc didici, dum legitur. Zambres autem, Nõ pellis, inquit, non alia charta, non lignum, non lapis, non vllum aliud corpus potest hoc nomen scriptum continere. Nam protinùs & qui scribit, & corpus, in quo scribitur, interit. Imperator verò, Dic ergò, inquit, quomodò ipse hoc didicisti? Etenim fieri non potest, vt hoc discatur, si neque dicatur, neq; scribatur. Zambres autem: Ego, inquit, ô Imperator, septem dies vacaui ieiunijs. Deindè noua peluis argentea, quæ nemo adhuc vlus fuerat, impleta fuit aqua fontana: & cùm aqua fuisset benedicta, literę fuerunt in ea insculptę quodam digito, quæ vacantem mentem mysticè nomen Dei docebant. Dixit autem ingeniosus Syluester: Sic quidem, vt dicis, ô Zambre, mysticè didicisti nomen, quod non auditur? Quid autem, quandò in aurem submurmuras hoc alicui, non ipse quoquè hoc nomen audis, ficut is, cui hoc dicis? Quomodò ergò non tu quoquè moreris? Non apud te de hac re verba feci Syluester, respondit prestigiator. Iam enim priùs tibi dixi, me tibi nolle modum & causam aperire. Sed quid verbis opùs est, cùm liceat rebus ipsis cõfirmare, quod dicitur? Ex duobus vnum elige: Aut enim ipse Nazareni inuocato nomine, taurum statim mortuum ostende, & eum esse Deum nos quoq; admittemus: aut cùm ego in aurem eius dixero nomen Dei nostri, si cadet statim taurus mortuus, oportet vt tu quoquè assentiaris nõ esse alium Deum, nisi eum quem colimus. Laudârunt, quę dicta fuerant, ij qui audiebant, & anxij fuêre Christiani. Diuus autem Syluester iubebat eos esse bono animo, & minimè perturbari: & promittebat fore, vt viderentur ab omnibus Dei mirabilia. Tunc ergò Zambrę dixit Imperator: Oportet te priùs implere tuam promissionem. Pollicitus enim es, te taurũ posse verbo occidere. Ille verò dicit, Quoniã iubes me hoc facere, ô Auguste, vide vires Dei, qui à nobis colitur, quàm sint inexpugnabiles. Hæc cùm dixisset, appropinquauit taurо, qui trahebatur à multis fortibus adolescentibus, validis funibus eius cornibus & collo alligatis. Quorum alij quidem hinc, alij verò illinc eum trahebant, in vtranuis partem inclinaret. Si enim ad dexteram partem irruebat taurus, eum trahebant ad sinistram. Si eum autem impetus ferebat ad sinistram, eum retrahebãt ij, qui stabãt ad dexteram. Cùm ergò accessisset, & in aurem eius valdè insusurrâsset, taurus magnum & horrendum edens mugitum, & cum tremore membris in orbem circumactus, cecidit protinùs, & videbatur mortuus. Propterea Iudæi quidem exiliêrunt, & plauserunt manibus, &, Vicimus, exclamauerunt. Vniuersum autem theatrum obstupuerat, & erat plenum tumultu. Sanctus autem cùm indixisset omnibus silentium, & sedâsset tumultum, dicit Iudęis: Non sunt verba vestrę scripturę. Ego occidam & viuere faciam, vt in qua sit Deus omnipotens introductus hoc dicere? Illi autem, hæc ità se habere, assensiunt. Si ergò, dixit Syluester, ex Deo à Zambre perfectũ fuit vt moreretur, per eiusdem rursus inuocationem fiet, vt ipse quoquè reuiuiscat. Est enim beneficus Deus, nõ maleficus. Illud est enim ei natura, hoc verò præter naturã. Et benefacere quidẽ est ei voluntarium: malefacere autem, violentum et inuoluntarium. Fit autem nonnunq; propter aliquorum vtilitatẽ. Si ergò, quod est prẽter naturã, et quod à Deo non sua sponte suscipitur, tam facilè perfectum est à Zambre, faciliùs efficietur id, quod est ei secũdùm natu-

Vide commentum prælligiatoris Iudæi.

Item aliud planè ridiculum.

Taurum interficit opera dæmonis prælligiatoris.

Deut. 32.

naturam, & decæterò quem nomine Dei, vt ipse dicit, occidit taurum, si rursùs viuificãuerit inuocatione omnipotentis, me quoquè habebit eius verbis assentientem.

His sic dictis à Dei interprete, Zambres, Strophis verborum, inquit, fretus Syluester, ô Imperator, per ea vult adumbrare id, quod modò factum est miraculum, Dei nominis inuocatione. Sed non opùs est nunc verbis, nec eorum ornatu ac probabilitate: factis autẽ opùs est. Et si qua est tibi virtus, ô Episcope, & Iesu, qui à te colitur, eã factis ostende. Et vis, inquit ille beatissimus, ostẽdam Christi virtutem, inuocatione eius bouem viuificans, quem tu interfecisti? Verba sunt hęc, ô Syluester, inquit Zambres, & inanis iactatio. Non potest enim fieri, vt taurus viuificetur. Ei autem dicit magnus Cõstantinus: Si ergò, quod tu dicis fieri nõ posse, possit Episcopus ad opus deducere, eius ne verbis assentieris, & Deum esse confiteberis eum, qui ab ipso prædicabatur? Certè, inquit, ô Imperator, iuro per salutem, si videro hunc taurum resurgere, ipse quoquè Christum fatebor Deum, & me submittam Syluestri dogmati. Hoc omnes quoquè affirmârunt Iudæi. Tunc ergò sanctus, cùm genu flexisset, & solo caput demisisset, & oculos irrigâsset fluxione calidarum lachrymarum, Deum per se orauit. Deindè surgens, & manus in altũ tollens, dixit cunctis audientibus: Domine Iesu Christe, qui es Dei filius & Deus, cui facile est viuificare & morte afficere, percutere & sanare, tibi placeat, vt hic bos, qui dæmonis inuocatione morte fuit affectus, à sancto & viuifico & venerando tuo nomine viuificetur. Iam enim tempus est, vt tua ostendantur miracula ad salutem multorum, propter quam ipse in terram descendisti. exaudi me seruum tuum in hac hora, vt sanctissimum tuum nomen sit in maiori adhuc admiratione.

Et cùm hęc dixisset, prope taurum accedẽs, voce sublata exclamauit: Si est verus Deus, quem ego prædico, Iesus Christus, qui natus est ex Maria virgine, surge & sta supra pedes tuos, tua abiecta feritate. Protinùs itaq; mot⁹ taurus, exiliit, & stetit à nullo detẽtus. & ad eum accedens mirificus ille pater, cùm ab impositis eum soluisset vinculis, Abiin quit, vndè venisti, ostendens deinceps omnem mansuetudinem, neminem lædens, neq; contra vllum insurgens. hæc tibi iubet Iesus Christus, omnium Deus. Ille autem statim sensim abijt & quieto pede, qui priùs erat immitis & immansuetus. Hęc cos qui videbant, obstupefecerunt, &, Verè magnus est, qui à Syluestro prędicatur, Deus, clamabant. Iudęi autem ad sanctum accurrentes, illius pedes prehensârunt, & rogârunt vt oraret pro ipsis, & eis Deũ placaret. Et inclyta Imperatrix Helena, velis ablatis, intra quę sedebat, audiens ea quę dicebantur, & spectans ea quæ fiebant, egressa est & procidit ad sancti pedes, Credo Christo, dicens, & rogans, vt diuinum baptismum cõsequereretur. Vir autem ille Apostolicus, omnibus in Dominum nostrum Iesum Christum credentibus eum propitium futurum pollicitus, cùm ijs, qui diuinum volebant assequi baptismum, ieiunium præcepisset & sanctificationem, dissoluit conuentum. Deindè cùm coscatechesi imbuisset, qui erant illuminandi, & in ijs, quæ de more fiunt, priùs eos initiâsset, baptizat primùm quidem Imperatricem: post eam autem Romanorum quoquè multitudinem, quę non facilè numerari poterat, & eos qui illic aderant Iudæos, qui omnes crediderunt.

Eum vitæ reddere nõ potest.

Ecce quomodo recitanio & catechismo de more S. Ecclesiæ baptizandos præparat.

Hæc autem cùm piè administrâsset, & fidem dilatâsset, fiduciamq; & libertatem dedisset prædicationi, & deindè cum Imperatrice profectus esset Hierusalem, & ad quærendam salutarem Christi Crucem ei collaborâsset, & propter inuentionem eius esset coldem lætatus, & multos illic quoquè Iudæos ad Christi fidem adduxisset, & eos diuino baptismo initiâsset in nomine sanctę Trinitatis, & euasisset plenus diebus spiritus, terram quidem tertæ reddidit, spiritum autem deposuit in manibus Angelorum, adducendum ad Christum, qui fuerat ab eo prædicatus, & multorum laborum, quos propter illum susceperat, accepturum remunerationes, quando veniet vnicuique redditurus secundùm sua opera: quem decet omnis honor & adoratio, cum patre principij experte, & increato & honore ei æquali spiritu, nunc & semper, & in seculi seculorum, Amen.

Eũ, Christũ inuocato, resuscitauit S. Syluester.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BEATI PETRI DAMIANI SERMO IN FESTIVITATE SANCTI BARBATIANI *presbyteri & confessoris.*

Decebr.31. NVPER celebrauimus, fratres chariſſimi, ineffabilem Redemptoris noſtri natiuitatem, nunc geminato ſolennitatis gaudio venerabilem colimus beatiſſimi ſacerdotis eius aſſumptionem. In illa feſtiuitate Saluator noſter, obumbrata maieſtatis ſuæ ſpecie, deſcendit in mundum: in iſta glorioſiſſimus eius famulus, depoſito corruptibili carnis pondere, liber aſcendit. In illa vnigenitus Dei filius humanitatis noſtræ formam pro noſtra ſalute ſuſcepit: in iſta beatus confeſſor eius ad Angelicæ beatitudinis ſpeciem felici morte peruénit. In illa ſolennitate Redemptor noſter trophæo carnis indutus, ad debellandas aëreas poteſtates in mũdum prælaturus acceſſit: in iſta verò egregius miles eius, triumphato mundi principe, cæleſte palatium victor intrauit. Idcircò quippe Deus deſcendit, vt homo aſcenderet: idcircò humiliari dignatus eſt, vt hominem exaltaret. In natiuitate Dominica vox Angelica ſonuit: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis: hodiè dilecto ſuo ſuauiſſima vox diuinæ maieſtatis intonuit, dicens: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. In illa feſtiuitate Dominus exiuit de vtero Virginis: in iſta venerabilis eius famulus egreſſus eſt de ergaſtulo carnis. In illa Chriſtus pro nobis eſt pannis inuolutus: in iſta ſacerdos eius ſtola eſt ab eo immortalitatis indutus. Ille anguſtias intrare non dedignatus eſt vteri, vt iſtius animam latitudo ſuſciperet cæli. Ille deſcendit carne velatus, vt iſte aſcenderet ſtola gloriæ decoratus.

Luc.2.

Matt.25.

Conſiderate, fratres chariſſimi, quantus vir iſte fuerit, quàm pleniter illum, vt reuerà ſacratiſſimum templum, Spiritus ſanctus inhabitauerit, qui & in pace ſanctę Eccleſię tot miraculis coruſcauit. In initio quippe naſcentis Eccleſiæ illi etiam miracula faciebant, qui facere ſigna digni non fuerant, & ſine virtutibus morum, plerique excellebant

Matt.7. virtute ſignorum. Vndè & ipſa Veritas dicit: Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? nónne in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia non nóui vos: diſcedite à me operarij iniquitatis. Vt enim ad fidem creſceret ſancta Eccleſia, miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cùm arbuſta plantamus, tandiù eis aquam fundimus, quouſquè ea in terra conualuiſſe videmus: at ſi ſemèl radicem fixerint, irrigatio ceſſabit. Hinc eſt enim, quod Paulus dicit:

1. Cor.14. Linguæ in ſignum ſunt, nõ fidelibus, ſed infidelibus. Sed cùm iſta dicamus, quæſtionem nobis oriri non ſine aliqua difficultate videmus. Si enim ſigna propter infideles data eſſe

Matt.13. Mar.6. dicũtur, quid eſt hoc, quòd Redemptor noſter in patria ſua propter incredulitatem hominum vix paucas virtutes facere potuiſſe perhibetur? Sicut enim Marcus Euangeliſta teſtatur, multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Vndè huic hęc omnia? Et quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nónne hic eſt fabri filius & Mariæ, frater Iacobi & Ioſeph, & Iudæ & Simonis? Nónne & ſorores eius nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo. Vndè & paulopòſt ſubditur: Et non poterat ibi virtutem vllam facere, niſi quòd paucos infirmos impoſitis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem illorum. Quid eſt hoc, fratres, quia Paulus affirmat ſigna pro infidelibus data, Marcus aſſerit propter infideles fuiſſe ſubtracta? Nunquid cõtrarias inter ſe inuicèm proferre ſententias poſſunt, qui vno Spiritu pleni ſunt?

Sed notandum eſt, quia in ipſis infidelibus erat quidam diuerſitatis modus. Par quidem error fuerat omnium non credentium, ſed magna diuerſitas cauſarum. Aliud eſt enim, ſi ſola quis fallatur ignorantia: aliud, ſi adiuncta quoquè erret malitia. Ignorantia

1. Tim. 1. Paulus peccauerat, qui dicebat: Qui priùs fui blaſphemus, & perſecutor, & iniuriоſus: ſed ideò miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci. Per malitiam Iudas peccauit,

uit, & ideò nequaquàm venire ad indulgentiam meruit. Pro illis ergò infidelibus ſigna data ſunt, quos diuina prouidentia miſericorditer ſaluare decreuerat. Proprer illos verò ſubtracta ſunt, quos ab electorum ſorte, exigentibus eorum peccatis, * deſcriptę ſeueritatis iuſtitia repellebat. Chriſtianis autem temporibus, cùm iam penè totus vbique terrarum orbis in catholica fide perſiſteret, & pacem ſanctæ Eccleſiæ vix vlla perſecutorum ſæuitia perturbaret, cur beatiſſimus confeſſor Chriſti Barbatianus tot miraculorum virtutibus claruit, nisì quia ante diuinæ maieſtatis oculos excellentium meritorum virtutibus fulſit? Erat, ſicut de Iohanne dicitur, lucerna ardens & lucens: ardens videlicet per amorem cordis, lucens ſplendore eximiæ conuerſationis. Sed tunc lucerna ſub modio occultari voluerat, cùm, ſicut in ſanctiſſimæ vitæ eius narratur hiſtoria, latens in cellula, manifeſtari principibus deuitabat. Nolebat mundi regibus innoteſcere, vt Regi regum potuiſſet familiariùs adhærere: recuſabat ab hominibus temporalem ſuſcipere gloriam, vt cum Angelis acquirere mereretur æternam. Ad hoc quippe pertinet, quòd his, quibus ſanitatem reſtituere cupiebat, ſępè ſuperponendum quid, velut emplaſtrum, ſæpè comedendum aliquid, quaſi medicinale antidotum, conferebat: eo nimirùm, vt opinor, ſtudio, vt, dum herbarum virtus, vel medicinalium ſpecierũ potentia creditur, nequaquàm ſanctitatis ſuæ viribus reſtituta ſanitas aſcribatur: & dum ab eo medicina ſuſcipitur, magis medicus, quàm ſanctus, eſſe videatur. Sed dic mihi, ò bone medice, dic venerabilis medice, vndè confectionem tam efficacis, tam ſubitæ virtutis noſtris finibus attuliſti, vt non triduo, non biduo, non vel vnius momenti ſpatio expectetur, ſed mox vt adhibita fuerit, ſtatim omnis languor, omne vulnus priſtinæ ſaluti reſtituatur? Epithema ſiquidem curare non poteſt, niſi tandiù rumori adiaceat ſuperpoſitum, donèc vel vigorem ſuum per occultos meatus in corporis interiora transfundat, vel humorem peſtiferum virtutis ſuæ potentia ad exteriora traijciat. Antidotum verò, quod ore percipitur, neceſsè eſt vt eatenùs moras faciat, quouſquè per venas & poros occulta viſcerum funditùs penetret, & vel corrupta ſolidet, vel tumefacta noxijs humoribus purget. Tua verò venerabilis medicina non moras innectit, non quæ à medicis cuſtoditur, diætæ diſcretionem quęrit: ſed mox vt ſummorenùs tangitur, ſalus interrima reparatur. Solue ergò, pater, ſolue, obſecro, ligaturam, & tam incomparabilis medicinæ nobis trade notitiam. Videamus & nos inæſtimabiles pigmentorum tuorum ſpecies, odoremus iucundiſſimas fragrantium aromatum ſuauitates. Eià fratres, audite, libellus ſacratiſſimæ eius vitæ coram cunctis aperiat, quas aromatum ſpecies eius in ſe medicina contineat, ſaluberrima illa confectio, quibus aromatibus conſtet. Dicit enim inter cætera, quia cuiuſdam Iuliani filium guttur grauabat miſerabiliter rumidum: qui cùm beato viro delatus fuiſſet, & cùm pater pro filio lachrymabiliter poſtularet, venerabilis vir quandam confectionem, de pane videlicet, & cera, & oleo faciens, ſuper eius vulnera poſuit, & facto Cruce ſignaculo, ſtatim in ipſius horæ punćto omnem peſtem de eius gutture mirabiliter effugauit. Audiſtis, fratres chariſſimi, quæ pigmentorum genera egregius noſter medicus habuit, qui mortale vulnus tanta velocitate ſanauit: Panem, ceram, & oleũ, quæ ſuſtentandæ vitæ habebant vſum, in medicinalis curę tranſtulit inſtrumentum. Et vndè vitam alebat ſuam, indè mortem repulit alienam. Speciebus videlicet vtens domeſticis, æſtimationem precij minuit peregrinis. Aliquãdò egrotanti citri peciam, aliquandò curicam porrigebat: & huiuſmodi curationis genere illos ad perfectæ valitudinis robur, expulſa omni languoris moleſtia, reuocabat: ea, niſi fallor, intentione, vt quia vterque hic fructus in Romanis finibus apud quoſdam rarior ceſſitur, medicinale aliquid fuiſſe crederetur: ſicque dum reparata ſalus medicinæ tribuitur, in æſtimatione hominum ſanctitatis eius opinio minueretur.

* Signa quibus ſint data, quibus negata infidelibus, ſor. addiſti. dæ.

Ioan.5.

S. Barbatianus celat ſanctitatem ſuã.

Quid ergò nos miſeri dicturi, quid facturi in diſtricto examine tremendi iudicis ſumus, qui & virtutes non habemus, & tamen de meritorum excellentia ante humanos oculos ſuperbimus? qui ſanctitatem habere ante interni arbitri oculos nullo deſiderio quærimus, & ſanctitatis nomen apud humana iudicia nobis fallaciter vſurpare gaudemus? Quot enim hodiè cernimus qui, ſi de virtutibus admirabilis huius viri vel vltimam particulam attingere potuiſſent, ad cælum ſein ſuperbiæ cornibus exaltarent: qui quandoquè aliquid virtuoſum operantur, verùm per hoc non cæluni, ſed terram petunt. Affectantes nimirùm laudes hominum, in ſemetipſis diſſipant fructus laborum. Cumque ſe oſtendere alienis oculis appetunt, ante diuinæ maieſtatis iuditum damnant omne

Vide genus curationis.

In quantũ offerit, velle laudari ab hominibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod sentiunt, testimonijs attingunt: nec tamen per hoc vitam audientium, sed proprios fauores quærunt: quia nec proferre alia cupiunt, nisi quæ auditorum corda ad repetendas laudes excutiunt, non autem ad lachrymas tendunt. Mens quippe exterioribus occupata, igne diuini amoris non calet: & idcirco ad supernum desiderium inflammare auditores suos nequeunt verba, quæ frigido corde proferuntur. Neq; enim res, quæ & in semetipsa non arserit, aliud accendit. Vndè fit plerunq;, vt hypocritarum dicta & audientes non erudiant, & eosdem ipsos, qui proferunt, elatos laudibus, deteriores reddant.
1. Cor. 8. Attestante etenim Paulo, scientia inflat, charitas ædificat. Cùm ergò charitas auditores ædificando non erigit, scientia proferentes inflando peruertit.

Plerunquè hypocritæ, fratres mei, se abstinentia affligunt, omne robur corporis atterunt, & quasi carnis vitam funditùs in carne viuentes extinguunt, sicque per abstinentiam morti appropiant, vt penè quotidiè morientes viuant: sed per hoc humanos oculos
Matt. 6. quærunt, admirationis gloriam expetunt, Veritate attestante, quæ ait: Exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Nam ora pallescunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus suspirijs vrgetur: sed inter hæc ab ore proximorum sermo admirationis quæritur, nihilq; pro tanto labore aliud, nisi æstimatio humana cogitatur. Perpendite, dilectissimi fratres mei, quàm miserabilis vecordiæ est, laboriosè agere, & ab ore hominum laudibus inhiare: forti opere præceptis cælestibus inseruire, sed terrenę retributionis præmium quærere. Sicut enim beatus ait Gregorius, qui pro
Ibidem. virtute, quã agit, humanũ fauorem desiderat, rem magni meriti vili precio venalẽ portat. vndè cæli regnum mereri potuit, indè famam transitorij fauoris quærit. Intùs ergò, fratres mei, intùs seruanda sunt bona, quę agimus, si ab interno iudice vicem recipere nostri operis expectamus. Hinc est enim, quod in Euangelio Veritas dicit: Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Hinc est, quod de electorum Ecclesia per Psalmistam dici-
Psal. 44. tur: Omnis gloria eius filia Regum abintùs. Filia quippe regum, est sancta Ecclesia: quę in bono est opere spiritualium principum prædicatione generata: quæ dum se
2. Cor. 1. in virtutibus sanctę conuersationis exercet, quia per hoc soli D E O placere studet, non foris gloriam, sed intùs habet. Hinc Paulus ait: Gloria nostra hęc est, testimonium conscientię nostræ. Gloriam suam Apostolus testimonium conscientię memorat, quia fauores oris alieni non appetens, vitę suę gaudia extra semetipsum ponere ignorabat.
Occultanda sunt ergò, fratres charissimi, bona quę agimus, nè hęc in huius vitę itinere
Festum S. Barbatiani. incautè portantes, latrocinantium spirituũ incursione perdamus. Eccè enim hic beatissimus vir Barbatianus, cuius hodiè nobis festiuus natalis illuxit, non humanę laudis gloriam petijt, non fauores hominum affectauit, non de ostensis tot miraculis apparere ipse mirabilis voluit, nõ de collatis tot in lãguidos beneficijs humanę retributionis præmium expectauit: quin etiam medicinalis exercitij prętendebat speciem, vt clarissimum virtutis suę posset obfuscare nitorem. Et velut magnum cæli astrum nubem virtutibus suis curabat opponere, vt dum minùs ad exteriora radios suę lucis expanderet, quasi vndiquè in semetipso collectus, in conspectu eterni Solis plenius eluceret.

Libet autem, dilectissimi, pulchrum diuinę dispensationis ordinem studiosè perpendere, videlicet qualiter omnipotens Deus ad illuminandam noctem vitę presentis, stellas suas in cęli faciem mittere, & per eas totius mundi decernat caliginem illustrare: vt dum fulgentia astra radiare per cęli climata cernimus, inoffenso pede operis iter nostræ noctis ambulemus. Sicut enim matutinus lucifer, solẽ pręcedens, ab orientali priùs pla-
Patria S. Barbatiani. ga consurgit, deindè meridiani climatis superiora consecndit, ad extremum quoq; pronus in occiduum axem vergit: sic nimirum, sic beatissimus Cõfessor Christi Barbarianus, de Antiochenis finibus, vndè oriũdus fuerat, exijt, & Romã pertransiens, multa eã miraculorũ luce pfudit. Postremo Rauẽnam vsq; perueniens, Christũ, qui est sol iustitię, plurimis hominum mentibus introduxit. Antiochię scilicet splendore sui ortùs emicuit, Romę plurimos signorum igniculos sparsit, vrbem verò Rauennam velut occasu sacratissimi sui obitùs illustrauit. Ità meritis sacratissimi huius viri, velut noui splẽdore luciferi, in tribus suis pręcipuis regionibus totus rutilat mundus, dum in alia mũdi plaga eius cernitur ortus, in alia quodammodò videtur assensus, in tertia celebratur occasus. Et, sicut de cõpatriota eius beatissimo Apollinare in alio sermone iam diximus, quàm rectè huic luciferi nomen congruit, qui Romam ingressus, primum virtutis suæ miraculum de lu-
mine

mine fecit? Regina enim Galla Placidia, vt audistis, suppliciter eius flagitabat auxilium
Vide mira- culo ex tac- tu pallij eius. proquadam sua pedisequa, quæ intolerabilibus cruciabatur doloribus oculorum: qui mox pallio suo eius oculos tangi præcepit, & sic ab ea protinùs omnem pestiferę ęgritudinis molestiam effugauit.

Quapropter cùm dignitatem tuam, felicissima vrbs Rauenna, subtili meditatione considero, largissimis te misericordiæ diuinæ beneficijs ditatam esse perpendo. Video enim, quia ex ipso originali fonte Christianæ religionis, perpetuæ meruisti poculum
Actor. 11. haurire salutis. In Antiochia nanque, sicut in Actibus Apostolorum legitur, primùm Christiani discipuli sunt vocati. Ex ipso igitur sanctę Ecclesiæ fundamento quadratos lapides suscepisti, super quos velut firmissimas bases erecta, immobili es fide & sanctitatis soliditate fundata. Indè enim habes Apollinarem Apostolicum martyrem, indè etiam Barbatianum egregium Confessorem: qui velut duæ excellentissimæ cedri paradisi, sic te ramis suæ protectionis obumbrant: vt si sub eis humiliter manere volueris, omnem à te turbinem aduersariæ tempestatis expellant. Et vt eis deesse nil valeat, quod
Roma ca- put totius Ecclesiæ. ad cumulum tuæ felicitatis attineat, mox vt de Antiochenis finibus exeunt, Romę, quę absque dubio caput est & principalis sedes totius sanctæ Ecclesiæ, commorantur: nimirùm vt in schola Petri primitùs discant, quod te postmodùm de doctrina veritatis eruditant: & de purissimo fonte abundanter bibant, quod in te salutaris doctrinæ magisterio velut eructando transfundant. Tanquàm enim iterùm Paulus, iterùm Apollo, quos
1. Cor. 3. ille in fide plantauit, iste largissimo miraculorum & prędicationis imbre rigauit. Sed quia neque qui plantat, ex ipso est aliquid, neq; qui rigat, nos etiam Apostolica sequentes verba, dicamus: Deus autem incrementum dedit.

Hos igitur tam pręclaros cęlestis curię senatores, fratres charissimi, perfecto cordis amore diligite, horum imitari exempla tota animi deuotione curate. Nam si vultis esse quod sunt, necesse est etiam vos facere, quod fecerunt. Per angustam ergo & asperam laboris viam, dilectissimi, in hoc seculo cum sanctis incedite, vt postmodùm valeati ad
1. Ioan. 2. eorum gaudij latitudinem peruenire. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Proculdubio autem à vestigijs Christi exorbitat, qui angustam fugiens, latitudinis viam calcat. Iste nanque beatissimus vir, cuius hodierna festiuitate congregati sumus, non terrenos honores voluit, non fallaces diuitias solennia frequentare gaudemus, non transitoriæ possessionis prędia dilatauit, propinquos spreuit, patriam dereliquit, semetipsum quoquè pro amore Christi fundi-
tùs abnegauit. Nemo ergò dicat, quòd illi solummodo cęlestibus digni pręmijs habeãtur, qui persecutorum gladijs pro Christi nomine feriuntur. Concluſit Deus omnem nostrę tergiuersationis aditum, obstruxit omne excusationis humanę confugium. Ecce iam non valemus cum beato Apollinare pro Deo morrem subire, possumus saltem cum beato Barbatiano vitam Deo placentem ducere. Magnum quippe est mori pro
Rom. 14. Christo, sed non est inferius viuere Christo. Vtrunq; enim in statera Paulus ęqua lance pendebat, cùm diceret: Nemo enim nostrùm sibi viuit, & nemo sibi moritur: siue enim viuimus, Domino viuimus: siue morimur, Domino morimur. Siue ergò viuimus, siue morimur, Domini sumus. Quisquis igitur amat martyrium, exhibeat se martyrio dignum, & martyrij consequetur proculdubiò pręmium. Non potest sanguinem fundere: potest semetipsum pœnitentię telo persecutere, & in cordis contritione mactare. Pręparetur ad feriendum iugulus, non deerit remunerator, etiamsi defuerit gladius. Deest carnifex, qui ceruicem exteriùs feriat: adest iudex, qui bonæ voluntatis præmium reddat.

Habes hic, in quo de- beas San- ctum imi- tari.

Studeamus igitur, dilectissimi, cum beatissimo confessore Christi Barbatiano seculi huius blandimenta despicere, rerum temporalium affluentiam deuitare, carnis ineentiua reprimere, crucem post Christum etiam in pace Ecclesiastica baiulare: quatenùs qui nunc eius mirabilem sequimur vitam, cum ipso postmodùm desiderabilem perdũcamur ad gloriam: pręstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & gloriatur, per infinita secula seculorum, Amen.

S. Melanæ Romanæ historia est Tomo 1. Ianuarij die 31.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EGLOGA ECCLESIASTICA RADBODI

S. TRAIECTENSIS ECCLESIAE FAMVLI, DE VIRTVTIBVS B. Lebuini presbyteri, & de sancto nomine eius, quod non sine quodam futurorum præsagio sortitus esse creditur.

Is S Radbodus fuit Traiectẽsis Ecclesiæ Episcopus, cuius vita est 29. Nouembris hoc VI. Tomo.

Debuerunt autem poni hæc suprà 12. Nouembris, sed tardiùs ad me allata fuêre, quàm vt id posset fieri.

INclytus Anglorum veniens Lebuinus ab oris,
Sacris virtutum remis, & remige Christo,
Sæua procellosi compressit flumina Rheni,
Cuius fortè graui turgebant ostia flatu,
Exagitata feris persępè Aquilonibus antè:
Atq; ea diuinæ fuerant sic inuia naui.
Sed postquàm sanctus rabidas perflauerat vndas,
Cęlitùs emisso semèl impetrauit ab Austro,
Corruit immitis Boreas, moxque equore tuto,
Suscepit placidus Pacis nauigia Rhenus.
Hæc vbi successu portum petiêre secundo,
Vrbis in antiquæ perfixa est ancora glebis,
Et lapidis firmata situ: nè fortè solutas
Turbine quassaret rursùs vis horrida puppes.
Tum verò insignem mirata est terra colonum
Condemnare suas cęlesti fomite messes,
Ac malè nata solo diuinis vrere flammis.
Hos allegoricis decernere vitibus agros,
Illos sinceri sulcis addicere farris,
Arboribus quosdam fidei exercere locandis,
Qui sua vicino collustrent germina cęlo.
Cernere erat steriles splendescere floribus herbas,
Fœcundumque nemus fruges nutrire salutis,
Nil non proficuum campos redolere per omnes,
Postquàm diua seges felicibus hęserat aruis.
Hęc typicè noster gessit Lebuinus, amice,
Si benè perpendis, quid spiritus innuat odis.
Nam pepigit vites, cùm multos codicis almi
Struxerat eloquijs, cùm dogmata mystica sparsit.
Triticeam posuit messem, cùm pectora munda
Esse dedit, castumque Deo subtexuit agmen:
Porrò autem arboreas studuit plantare nouellas,
Robora cùm fidei statuit, cùm pacis oliuam
Crescere, cùm fructus fecit pollere perennes.
Iure igitur summo ànobis tractatur amore,
Iure illi venerandus honos impenditur. altor
Qui probitatis erat, verique assertor opimus,
Errorum domitor, vitij calcator auari,
Arca pudicitiæ, frugi quoquè virginis aula,
Virtutum turris, pacis seu lucis oliua.
Postremò ipsius, quam carmina cuncta verentur,
Et quæ terreno spoliat se dapsilis auro,
Quęque Deo cognata, mori pro fratribus optat,
Virtutis, cum spe æternæ custodia vitæ.
Ergò tibi prudens lector, tibi consule, quęso,
Et mecum, sancto Domini solennia vota
Nè tardes offerre, virum hunc quia diligit omnis
Dilectus Christo. Christum nam diligit ipse,
Atq; ipsum Christus, flagrans amor ardet vtrinquè,

Sed

Sed Christi de parte magis minus est quia totum
Quod mortalis agit, superant diuina caducum.
Nos quoq;, quos semper famulos Lebuinus habebit
Nos quia semper amat, deuotè hũc semper amemus,
Suauibus & modulis Christi cantemus amicum,
Ipsius & nomen Latio sermone canatur,
Quale sonat, toto diuisus ab orbe, Britannus.
Nanque illic puerum dixêre crepundia paruum
Liafuuim, quod sacrum post hęc baptisma probauit,
Decreuitq; Deo dulce & memorabile nomen.
Nam si vertatur Liauuim, quod cuna sonabat,
Carus amicus erit. sed verbum augere necesse est,
Cuius, siue Cui. Melius quid conuenit istic,
Quàm si lege metri Christo, Christíve subaudis?
Hęc duo si copules, sancti vocitamen adimples.
Atq; in vtroq; places. cùm te Romanus & Anglus
Audiat exultans, laudat idioma docentem
Quod patrium armatos, transtatum pascit inermes.
Ecce autem cohibere monent fastidia carmen,
Nè Musis doctas lędam ruralibus aures:
Quod facilè, stipulis cùm quiddam garrio nostris,
Accidit, Arcadici quæ rudunt more peculi.
Vixdue aliquis curet calcem expectare canoris,
Cui neque saltem obolo primordia digna videntur.
Sed refert, quid quisq; canat. nos ocia fœda
In melius mutâsse rati, spirantis amomi,
Palmarumque inopes, Siluano extorsimus algam.
Quam Lebuine vides sacer ac memorãde sacerdos.
Hanc precor, vt Christum recolẽs, nil fastibus vsum
Pallentis viduæ potiùs cessisse minutis,
Gratam habeas, precibusq; tuis mea vincula soluas,
Et vera facias, post diuersoria carnis,
Libertate frui, sacris cum cœtibus Agni.

Alphabeticus Tomi istius sexti de SANCTIS, per Nouembrem & Decembrem occurrentibus, Ordo.

a, b, c, d. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Ss, Tt, Vv, Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sss, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb, Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn, Oooo Pppp, Qqqq, Rrrr, Ssss, Tttt, Vvvv, Xxxx. Connexiones autem singulæ sunt aut comprẽhendunt ternsiones siue trifolia, exceptis duernionibus seu bifolijs quinque, videlicet, b, c, d, Vvvv, Xxxx.

15. Martij, 1575.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca